

VILLANOVA COLLEGE LIBRARY
Villanova, Pennsylvania

This book was donated

3-4-49

by

Rev. M. Sullivan, O.S.A.

ACTA
SANCTORUM

PARISIIS. — EX TYPIS V. GOUPY. VIA GARANCIÈRE

PARISIIS & ROMÆ, APVD VICTOREM PALME, M. DCCC. LXVI.

ACTA SANCTORUM

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur

EX LATINIS ET GRÆCIS, ALIARUMQUE GENTIUM ANTIQUIS MONUMENTIS

COLLECTA, DIGESTA, ILLUSTRATA A

CONRADO IANNINGO

E SOCIETATE JESU PRESEYTERO THEOLOGO

EDITIO NOVISSIMA, CURANTE JOANNE CARNANDET

JUNII TOMUS SEXTUS

COMPLECTENS

MARTYROLOGIUM USUARDI MONACHI

AR ADDITAMENTIS EXPURGATUM CASTIGATUM ET QUOTIDIANIS OBSERVATIONIBUS ILLUSTRATUM

OPERA ET STUDIO

JOANNIS BAPTISTÆ SOLLERII

EJUSDEM SOCIETATIS PRESBYTERI THEOLOGI

SUBJUNGUNTUR MARTYROLOGIA IHERONYMIANA NECNON KALENDARIA ANTIQUA, PRÆMITTITUR HISTORIA
DE VITA, GESTIS, OPERIBUS AC VIRTUTIBUS

R. D. DANIELIS PAPEBROCHI

PARISIIS ET ROMÆ

APUD VICTOREM PALMÉ, BIBLIOPOLAM

1866

A 2
V. 25

CAROLO VI

ROMANORUM IMPERATORI

AUGUSTISSIMO, POTENTISSIMO, INVICTISSIMO.

REGI

Germaniæ, Hispaniarum, Hungariæ, Bohemiæ,
Dalmatiæ, Croatiae, Sclavoniæ, etc.

ARCHIDUCI AUSTRIÆ.

DUCI

Burgundiæ, Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, etc., etc.

MARCHIONI MORAVIÆ.

COMITI

Habsburgi, Tyrolis, Goritiæ, etc.

3-4-49 Copy of Rec. printed Sullivan ca.

DOMINO, DOMINO NOSTRO CLEMENTISSIMO

Tum Acta Sanctorum nostra, tum Auctores, atque ipsi quodammodo Cœlites, Archiducali Augustissimæque Tuæ Domni Austriacæ dudum devota devotique sunt, AUGUSTISSIME, POTENTISSIME, ET CLEMENTISSIME IMPERATOR ATQUE REX NOSTER, ex quo nempe placuit Augustissimo Leopoldo, Divo Parenti Tuo, operis tam grandis, quam sancti, tutelam suscipere, et progressum ejus ad majorem Dei gloriam, sanctæ Romanæ Ecclesiæ splendorem, suæque ipsius Augustissimæ Familiæ famam sempiternam, gratiosa munificentia sua promovere; rato, per illam suam tutelam et munificentiam se sibi, filiis, nepotibusque, pace ac bello, potentissimos cœli Incolas, ipsumque cœli Dominum Omnipotentem, arctius devincturum. Et vero audiisse vota ejus Cœlum, ex parte docet epistola, Augustissimo ejus Nomini ante primum Junii tomum inscripta, perpetuas, Deo propitio, Divi Leopoldi viatorias prosecuta. Ex ejusdem Augustissimi Patroni nostri voluntate, Tomus alter Junii dulcissimæ ejus Conjugi, Augustissimæ Matri Tuæ, Eleonoræ Imperatrici; Tertius Augusto tunc Romanorum atque Germaniæ Regi, Josepho, Fratri Tuo; eidemque mox Imperatori Augustissimo Quartus; ac demum lectissimæ ipsius quoque Conjugi Augustissimæque Ameliæ Quintus, consecrati fuere Tomi de Actis Sanctorum. Prodit nunc Sextus, qui sponte sua se conjicit in sinum Tuum, AUGUSTISSIME CAROLE, Patris Fratrique in Amplissimo Imperio Successor, multorum præterea acquisitorum regnorum ac provinciarum Domine, nostrique (quod nobis præcipue gratulamur) Belgii Princeps Clementissime. Ad Te, inquam, properat Tomus Sanctorum sextus Junii (quem mensem ab initio AUSTRIACUM nominavimus, quia illo natus Augustissimus Leopoldus) tum titulo, ut ita dicam, hereditario; tum ut Tibi deferat patrocinium Sanctorum, totius mensis illius Tomis sex prægrandibus illustratorum; tum ut quorum protectione felix semper fuit Domus Austriaca, in eadem felicitate per Majestatem Tuam et seros posteros continuetur. Id singulare habet Tomus hic sextus, quod in duas Partes seu volumina propter amplitudinem materiæ dispertitus, gestiat plus vice simplici Augustissimum Tuum adire Thronum. Properabat quidem pars utraque: altera, quæ nunc venit, præcucurrit; sequetur mox altera: prior felicem optatamque, Deo et Matre Dei auspiciis, Conceptionem futuri Cæsaris gratulari festinat; posterior, anhelans expectat, ut ejusdem Nativitatem felicem mundo annuntiet. Prior tamen, ut festinat, simul divulgabit absque adulatione, quæ dudum certissimis auctoribus ac rerum scientibus didicit. Probe enim meminimus, cum qui ad Te propius olim accessissent, nobis avide verba excipientibus, narrarent, eas se in teneriori Tua ætate virtutes Christiano Principe dignas: eam in Deum pietatem; eam in Superos, præsertim Sanctissimam Dei Genitricem, venerationem, eum artium omnium, qua liberalium, qua militarium, sublimiorumque scientiarum peritia
conjunctam;

conjunctam ; eas denique præcelsi animi dotes observasse, ut Te, tametsi nascendi ordine postpositum, nihilominus Imperio natum asserere haud quaquam dubitarent. Est enim ingenita jam a seculis, ea hominum animis opinio, ut qui Austriacum Cæsarem nominant, Principem simul repræsentent, in quo non solum Imperii moderandi artes, sublime ingenium, perspicax prudentia, rerum tractandarum dexteritas, inviolatus justitiæ rigor, in compescendis discolis auctoritas, in debellandis hostibus fortitudo eluceant ; verum in quo primas sibi postulent Christiana Pietas, Fides integra, ardenti in Deum charitate conspicua ; Religionis propugnandæ propagandæque Zelus, templorum et divinorum mysteriorum cum majestate Frequentatio ; in prosperis Æquanimitas, in dubiis Constantia, in adversis Fortitudo ; Clementia et Misericordia in subditos ; splendida in Principibus Continentia, celeræque virtutes, quæ faciunt, ut Te pietate ac purpura augusta clarissimum, non tantum Imperatorum, sed et Sanctorum vestigia prementem venerabundus orbis et cernat et suspiciat : ut proinde in nullam toto forsitan orbe familiam aptius conveniant, tum quæ illustramus Sanctorum Acta, tum quæ in his adumbramus Christianæ perfectionis Lineamenta. Hæc cum in Te mirifice collecta adverterent curiosi illi conversationis Tuæ æstimatores ; non vanis genethliacis aut astrologicis conjecturis, non ex adulantibus auguriis, sed ex indolis excelsæ atque integerrimæ probitatis disertissimis indiciis, haud vane Tibi Imperium vaticinati sunt ; nunc vero ea ipsa in Te gloriosius consolidata, non sine summa exultatione laudant, extollunt, prædicant, seque beatos merito existimant, quod sub talis Cæsaris ductu et regimine ætatem feliciter agere Deus ter optimus maximus, Sanctique cœlites concesserint. Testes sunt quotquot Te hodie circumstant, tum primores et optimates, tum omnis ordinis viri honoratiores, cives et populi, per quos Augustissimi Nominis Tui fama quaquaversum diffusa est, in Belgicam usque Provinciam nostram, quæ clementiæ Austriacæ jam a seculis assueta, Te, tot præeuntibus encomiis, jam non amatum minus quam cognitum, Te sibi Principem animo designavit, dum luctuoso fato, Rege suo Carolo II orbata, non alium sibi Regem, quam Carolum alterum, ex eodem Augustissimo sanguine genitum, ardentissimo studio flagitavit. Quod autem hæc vota sua dilata fuerint, molestissime sensit, tulit coacta ; optavit, speravit, Deumque precibus fatigavit, et exaudita est. Sic tamen, ut sibi magis, quam Tibi se gratulari posse arbitretur, dum animo repetit, quanti labores exantlandi, quanta pericula subeunda fuerint, priusquam Majestas Tua avita hereditate, ipsa Te fruereetur. Atque hic locus est, IMPERATOR AUGUSTISSIME, quo nequidquam repugnante modestia Tua, ea nobis de Christiana æque ac Heroica Tua fortitudine saltem obiter delibanda sunt, quæ Te Majoribus Tuis Rudolphis, Maximilianis, Carolis, aliisque Cæsaribus Austriacis bellatoribus, non parem solum demonstrant, sed etiam superiorem. Longe hinc abest omnis labes assentationis, neque enim id quisquam inficias ibit, qui gesta Tua cum Ipsorum factis contulerit, et vires viribus, tempora temporibus commensuravit.

surarit. Egregia sane Maximiliani, primi Belgarum Austriaci Principis; egregia nepotis ejus magni Caroli V bellica facinora; immortalia in utroque Austriaci roboris argumenta. At enim, habuit Maximilianus, quo facile vinceret, habuit Carolus, quo hostes superaret; ambo regnorum multorum Domini pacificique possessores, quæ Tu, CÆSAR INVICTISSIME, sola ferme spe, solo jure armatus, aliis jam occupantibus ereptum intrepide ivisti. Recordamur utique, et præsentissimæ etiamnum memoriæ obversatur, stupuisse orbem universum ad primum illud fortitudinis Tuæ prodigium; dum Te, vix annos natum octodecim, ex Augustissimorum Parentum complexibus quodammodo avulsum, nec opinato consilio, audaci designatione, robore incredibili, per totam Germaniam, Batavos, Britannos alacriter properantem vidimus; dum ingruente hieme, Angelorum, ut fas est credere, Sanctorumque tutelarium ac cum primis Mariæ, maris stellæ, ope fretus, ausus es, per procellosa et irata maria, in Angliam atque inde in ultimas Lusitaniæ oras vela facere, tam horrenda tempestate jactatus, ut omnes illa pallere fecerit præter Te unum, qui sibi præsagiente animo jam tum, ut Cæsar, securus vehi videbaris. Rudolphi gesta aliquando legimus, quæ ad Maximilianum et Carolum spectant, nobis præsentiora sunt; prodeant modo, qui eorum tam decantatas expeditiones ad Tuas censeant comparandas! Crescit oratio. Vix primis illis periculis eluctatus eras, cum alia sese maria trananda obtulere, inque ipsorum hostium conspectu circumnaviganda Hispania, ut in Catalauniæ finibus crescentes lauros decerperes. Victorem Te prius sensit, quam oppugnatorem, famosa Barcino; at gloriosorem defensorem subinde mirata est, dum hostili exercitu terra et mari classe obsessus, ita utriusque conatus elusos fregisti, ut pulsa classe, diffugiente terrestri exercitu, ex ipsis angustiis augustior prodieris; quando et, quæ id temporis incidit eclipsis tantum terroris hostibus injecit, quantum Tibi adjecit gloriosæ lucis. Quid cetera bella enumerem, victricesque ad Cæsaraugustam acies, per totam prope Hispaniam in triumphum circumductas? Debellatum tunc erat, CÆSAR INVICTISSIME, nisi per alios stetisset, quod justæ victoriæ fructus, aut non collectus fuerit, aut postea amissus. Verumenimvero aliud tantæ tuæ virtuti fastigium debebatur, ita Tuorum omnium votis vaticiniisque obsecundante Providentia, ut in quo maxime, Principum omnium Christianorum lumen, Leopoldus resplenderet, is non paternarum solum virtutum, sed et Augustissimorum decorum heres, orbem universum, cui se parem ostenderat, moderandum susciperet. Coactus deseris, IMPERATOR AUGUSTISSIME, quos Tua fortitudine, Tuos feceras, ita Germanorum omnium Principum conspirantibus desideriis, ut Leopoldum alterum, orbis Dominum unanimi consensu declararent. Itaque post novos labores et nova itinera terra marique peracta, Tuorum ferme humeris deportatum lætabunda Germania excipit, diademate ornat Francofurtum, exultans Austria complectitur, effusa obviam Vienna, non jam bellatrices, sed pacificas Augustissimi sui Principis dotes experiri festinat. Quid autem Belgæ nostri, qui quam maxime, quod Tui sint, gratulantur

sibi,

sibi, optantque aliquando faciem Domini sui coram aspicere (ut aliis licuit) ac venerari? Quæ et vota nostra sunt reverenter porrigentium MAJESTATI TUÆ Tomum hunc de Actis Sanctorum Junii, e civitate Tua Antverpia, Marchionatus S. R. Imperii præcipua, anno MDCCLXV.

AUGUSTISSIME ET CLEMENTISSIME PRINCEPS

MAJESTATIS TUÆ IMPERIALIS ET REGIÆ.

Devotissimi clientes
CONRADUS JANNINGUS
JOANNES BAPTISTA SOLLERIUS, etc.
Societatis Jesu.

FACULTAS R. P. PROVINCIALIS

SOCIETATIS JESU FLANDROBELGICÆ ET SUMMA PRIVILEGII CÆSAREI

Cum Edictis Philippi II Hispaniarum Regis, deinde Serenissimorum Archiducum Alberti et Isabella, Belgii Principum, rursusque Philippi III, ac novissime Caroli II, Regum, confirmatis die 11 Decembris MDCXCII, et XIX Junii MDCXCIV; Provinciulibus Societatis Jesu, per Flandrobelticum pro tempore futuris, potestas facta sit eligendi Typographos et Bibliopolas, qui, ad quorumcumque aliorum exclusionem, soli imprimere ac reimprimere possint libros et opera quælibet, rite approbata, curantibusque ejusdem societatis Patribus edita aut porro edenda, sub consueto suæ Majestatis Privilegio, non aliter impetrando, quam in scriptis obtenta et præexhibita licentia prædicti Provincialis; idque sub gravibus pœnis, in contraventores aut aliter impressu importantes statutis, ut latius in ipsis patentibus litteris apparet; cum etiam Sacra Cæsarea Majestas idem valere voluerit in ditionibus, S. R. Imperio subjectis:

Ego infrascriptus, Societatis Jesu per Flandrobelticam Provincialis, potestate ad hoc mihi facta ab Adm. R. P. N. Præposito Generali Michaele Angelo Tamburino, concedo Joanni Paulo Robyns typographo Antverpiensi facultatem imprimendi, et per se aliosque vendendi infrascriptum opus, ex more Societatis nostræ (quod hisce attestor) recognitum et approbatum; videlicet Tomum sextum de Actis Sanctorum Junii, complectentem Supplementum ad quinque priores Tomos ejusdem mensis, Auctore Conrado Janningo Societatis nostræ Presbytero Theologo. Istam autem facultatem, una cum Privilegio Cæsareo, meæ dispositioni commisso, tali conditione indulgeo, ut prædictus typographus Joannes Paulus Robyns teneatur ea se usum probare intra tres proximos ab harum data menses; eademque ad unam solam impressionem vi harum utatur, sic ut pro iteranda impressione, novo meo vel successorum meorum consensu opus sit. In quorum fidem hasce, manu propria subscriptas, consuetoque nostri officii sigillo munitas, dedi Antverpiæ die XXIV Octobris anno MCCXV.

JACOBUS MATIN.

SUMMA PRIVILEGII REGII

Regis Majestatis diplomate sancitum est, ne quis, præter voluntatem Danielis Papebrochii e Societate Jesu, ejusve ad illustranda Sanctorum Acta Adjutorum et successorum, ullo modo imprimat vel recudi faciat, ex parte vel in totum, Tomos eorundem, de argumento illo, vel jam editos vel porro edendos; aut alibi excusos excudendosve invehat, venalesve habeat; qui secus faxit, confiscatione exemplarium, et aliis gravibus pœnis mulcabitur; ut latius patet ex litteris Bruxellæ datis.

Signat.

LOYENS.

Et ego Conradus Janningus Societatis Jesu, successor P. Danielis Papebrochii supradicti, permitto Joanni Paulo Robyns Typographo Antverpiensi, ut Tomum sextum de Actis Sanctorum Junii, meo permissu ab ipso impressum, publicet. Datum Antverpiæ VI Kalendas Novembris MDCXV.

APPROBATIO

APPROBATIO

ORDINARIJ.

Editis jam quinque Tomis de Actis Sanctorum mensis Junii, prodit modo Sextus, complectens Supplementum, ad quinque prædictos Tomos, a P. Conrado Janningo Societatis Jesu Presbytero Theologo illustratus; estque vicesimus quartus totius Operis. Ego hunc æque approbo, atque approbati fuerunt reliqui omnes, tum per Approbationes et præconia Ordinariorum, tum per æstimationem virorum ubique eruditorum; quæ talia sunt, ut huic quoque applicari possint. Quamobrem nihil est, cur ego hic novas laudes accumulem, sed fidenter in lucem ire præsentem Tomum permittam una cum Historia de vita, operibus, virtutibusque R. P. Danielis Papebrochii ejusdem Societatis Hagiographi, anno superiore die xxviii Junii pie defuncti. Dabam Antverpiæ 30 Octobris MDCCXV.

F. G. ULLENS,

Cau. Schol. Off. et Librorum Censor.

PROTESTATIO

AUCTORIS.

Quod identidem protestati sunt decessores nostri, in hoc de Actis Sanctorum opere, se servatas velle Urbani Papæ VIII Constitutiones; neque suis, aliorumve huc relatis Commentariis aliud pondus tribui, quam sit historiæ, ab hominibus errori obnoxiiis scriptæ; idem ante hunc sextum Tomum Junii, et ego protestor.

CONRADUS JANNINGUS.

DANIEL PAPEBROCHIVS OBIT A. MDCCXIV.

H. F. Diamaer sculp. Ant.

P. DANIEL PAPEBROCHIVS S. I.
 OBIT AN. MDCCXIV, ÆT. LXXXVII. XXVIII JUNII.

*Acta tomis ter sex medio Papebrochivus ævo
 Edidit; ACTA VIRVM nulla, vel ista PROBANT.*

AD TOMUM SEXTUM JUNII

AUCTORE
C. J.

DE ACTIS SANCTORUM

EPISTOLA

CONRADI JANNINGI

AD

SUPERIORES SOCIETATIS JESU

PER PROVINCIAM FLANDRO-BELGICAM

IN OBITU

R. P. DANIELIS PAPEBROCHII

EJUSDEM SOCIETATIS HAGIOGRAPHI.

Mortuus miser esse non potest, qui bene religiose vixit, nec mortuis accenseri totus debet, qui post mortem fama sui scriptisque operibus superest; imo, qui tota vita sua honoravit Deum in Sanctis suis, interque Sanctos versatus est; ubi mortuus, nisi inter Sanctos a Deo repositus sit? Hæc consolatio nostra in obitu optimi senis magistrique nostri P. Danielis Papebrochii; hæc vestra quoque omnium sit, Reverendi Patres in Christo, qui non potestis non singuli, uti tota Provincia, partem habere aliquam in communi jactura. Natale solum habuit Antverpiam, in lucem editus anno MDCXXVIII, die XVI Kal. Aprilis, festa luce S. Patritii Hibernorum Apostoli. Parentes fuere honestissimi juxta ac pientissimi cives: Laurentius Papebrochius et Maria Marisael, cujus felici partu prodiit Daniel noster primogenitus; fratres, qui ad maturam ætatem pervixerunt, nactus tres, Antonium, Laurentium et Joachimum, duasque sorores, Mariam Corneliam et Franciscam Teresiam: qui deinde adulti, exemplo fratris natu maximi nomen Societati nostræ dedere omnes; fratres quidem ipsam ingrediendo, sorores vero sub ejusdem moderamine profitendo castimoniam, assumpto habitu, vitæ suæ instituto conveniente. Omnium unica nunc superest Maria Cornelia, virtutum fratris æmula, quam Deus ut diu servet, velim, in solatium ege-
norum.

Daniel, ut erat facili ingenio, studiis litterariis admodum puer applicitus, illa inter selectos Seminarium nostrum Antverpiensis, quod Convictum appellamus, nostrorum disciplinæ commendatus, pene adhuc puer absolvit feliciter, anno ætatis suæ XV, vix maturus, ut longe a patria et parentum conspectu ad altiores scientias addiscendas, tuto dimitteretur. Quamobrem alterum repetendæ Rhetoricæ annum, ne otio vitium contraheret, impendere jussus; illo transacto, Duacum concessit, ac biennio Philosophus evasit subtilis. Tum a R. P. Provinciali (quod antea ob immaturam ætatem negatum fuerat) in Societatem adlectus, properavit anno MDCXLVI die XXIII Octobris ad tirocinium Tornaci; inde vero post annum unum translatus Mechliniam, alterum ibi complevit, seque Deo per vota Religiosa obstrinxit XXIV Octobris. Exinde litteras humanio-

res, more Societatis, docuit, tum Mechliniæ, tum Brugis, publica approbatione ac fama eruditionis, cum pietate conjunctæ. Supersunt quæ tunc ingenii sui monumenta composuit varia, quorum nonnulla publice cum plausu auditorum in teatro repræsentata fuere. Ex magistro iterum factus discipulus, quadriennio operam dedit sacræ Theologiæ Lovanii, pari cum laude; atque ibi, anno MDCLVIII sacris Ordinibus initiatus, Dominica de Passione, in diem VII Aprilis tunc incidente, primitias suas incrementam Hostiam Deo Patri ad aram immolavit. Decurso post menses paucos Theologiæ stadio, ad tertiam Probationem missus est, scientias divinas, quas didicerat quadriennio, per varias pietatis exercitationes anno uno ad salutem proximorum redacturus in praxim. Et tunc demum professor creatus præceptiones Philosophicas prælegit Antverpiæ, anno non integro; cum e medio cursu ad sanctiorem operam, Actis Sanctorum illustrandis navandam, evocatus est. P. Joannes Bollandus per illud tempus a summo Pontifice Alexandro VII, magno studiorum operumque ejus æstimatore, ex quo Coloniae Nuntium agebat Apostolicum, invitatus fuerat Romam, ut lustratis Vaticana aliisque per Urbem et reliquam Italiam bibliothecis, copiosiorum Actis Sanctorum messem colligeret. Is autem senio jam gravis, eo pro se, probante Pontifice, Henschenium et Papebrochium ablegavit. Illi igitur anno MDCLX die XXII Julii Antverpia Colonia a Bollando deducti, porro per Germaniam contenderunt in Italiam, ac Romam invecti sunt XXIII Decembris ejusdem anni. Peractis sedulo Romæ, Neapoli vicinisque in locis per spatium novem mensium, quæ agenda erant; bona summi Pontificis venia, acceptisque ab ipso præter benedictionem aliaque pietatis Christianæ munuscula, commendatitiis pro reliquo itinere litteris, discesserunt die XIII Octobris anno MDCLXI Florentiam, ubi P. Daniel in festivitate Sanctorum omnium, quorum omnium gloriæ, inter mortales amplificandæ, reliquam vitam impensurus erat; in illa, inquam, festivitate solennem quatuor votorum emisit professionem. Florentia deinde simul ambo profecti, lustratis Mediolano, Genua, Taurico; per Gallias Antverpiam reverterunt feliciter, anno MDCLXII propemodum elapso,

AUCTORE
C. J.

die XXI Decembris; divitem pro Actis Sanctorum thesaurum, quem ubique per viam collegerant, comportantes. Hic cum P. Daniel animum, manum, calamum seque totum operi jam serio applicaturus erat, contigit a Bollandi ei primo loco committi illustranda, quæ multifariam nullo ordine chronologiæ scripta habebantur, Acta S. Patritii, cujus natali ipsum jam diximus, natum fuisse; sicque sub ejus auspiciis tirocinium hagiographiæ suæ posuit, ut opus suis numeris perfectum ac veterano scriptore dignum elaboraverit. Qualia etiam sunt omnia, quæ totis LIV annis in lucem edidit plurima. Verum de his aliisque viri gestis, scriptis, virtutibus, plura commemorare non est hujus loci; erit alibi. Tantum hic indico, quod postremis vitæ annis, cum oculi caligantes visionem, tardique pedes incessum reddebant difficiliore, id unum dolebat potissimum, quod more suo Acta Sanctorum illustrare scribendo amplius non posset: in reliquis semper æquanimus. Solabatur autem tædium suum, quod viris labori assuetis afferre otium solet, quotidiana Sacrificii incruenti immolatione, oratione fere perpetua, piis ad Deum Sauctosque aspirationibus, desiderio gloriæ cœlestis, ac spe firma futurum, ut brevi soluta corpore, quod corrumpebatur, anima ad contubernium Sanctorum suorum avolaret; his identidem verbis utens: *Cupio dissolvi, et esse cum Christo*, ac illis: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus*. Sciebat enim, quod nec ætas longæva, nec vita annos propemodum septuaginta in Religione religiose acta, nec scientia rerum sacrarum eximia, nec celebre inter mortales acquisitum nomen, nec labores amplificandæ Cœlitum gloriæ constanter impensi, nec studium bene faciendi omnibus, nec quæsita perpetuo in actibus suis major gloria Dei, ceteræque virtutes, aliud desiderare præmium debeant, quam Deum ipsum ipsiusque visionem claram et possessionem securam in gloria sempiterna; quæ, adiri non potest, nisi per dissolutionem animæ a corpore. *Cupio igitur, cupio dissolvi, et esse cum Christo.*

Mira fiducia videri potest. Illo ipso die, quo hæc, me præsentem, ingeminabat, in vigilia S. Joannis Baptistæ ante meridiem, quando bene mane adhuc more consueto ad aram fecerat; debuit correptus febris, paulo post decumbere, eaque continuo invalescente, et animi deliquio superveniente, sub vesperam ejusdem diei, in corona Patrum Fratrumque nostrorum, sacrosancto Eucharistiæ Viatico ad ultimum agonem subeundum, desideratamque dudum gloriam cœlestem securius ac citius consequendam, præmunitus fuit; posteroque die similiter sacro infirmorum Oleo iunctus. Post hæc, oculis plerumque clausis cubans, paucissima loquens, et non nisi interrogatus respondens, animo quieto, absque corporis dolore, nisi qui ex angustia cordis et pectoris proveniebat, usque in hunc diem xxviii, sui semper compos, vitam protraxit. Quando sub ortum solis (aderam enim, et majore noctis parte adfueram) apparuerunt signa vicinæ mortis, occepique cum ministro valetudinarii genibus flexis opem divinam moribundo implorare, primum tacitis precibus, tum elata voce recitando quas tali temporis articulo ruatur Ecclesia præscribit: inter quas æger, præsentibus jam pluribus, qui interea advocati fuerant, sub primam ab ortu solis horam placide exspiravit, deducentibus (uti par est credere) Sanctis animam sui præconis et encomiastæ præcipui, ad conspectum Altissimi, qui glorificantes se glorificat.

Plura de viro dicenda erunt suo tempore et loco. Hic tantummodo mihi liceat paucis per modum epitaphii indicare, quid in Actis Sanctorum, de quibus supra quam dici possit bene meritus est, præstiterit, et quousque opus perduxerit; postquam rogavero RR. VV. ut ei Sacrificia sua suorumque suffragia, ex institutione Societatis nostræ defuncto debita, conferre quantocius velint; meque simul in sanctissimis Sacrificiis suis habere commendatum. Dabam Antverpiæ, die iv Kalend. Quintiles MDCCXIV.

D.

MEMORIÆ ÆTERNÆ

R. P. DANIELIS PAPEBROCHII

PRESBYTERI, THEOLOGI ET HAGIOGRAPHI S. J.

QUOD ROSWEIDUS PRÆPARARAT,
QUOD BOLLANDUS INCHOARAT,
QUOD HENSCHENIUS FORMARAT,
PERFECIT PAPEBROCHIIUS

SEMESTRE PRIMUM DE ACTIS SANCTORUM

ANNO A NATIVITATE DOMINI MDCCIX;

MORTUUS POST QUINQUENNIIUM

VIRTUTIBUS MERITISQUE PLENUS,

ANNO EJUSDEM MDCCXIV DIE IV KAL. QUINTIL.

ÆTATIS SUÆ LXXXVII.

REQUIESCAT AB OPERIBUS SUIS

IN SANCTA PACE.

HISTORIA

HISTORIA

DE VITA, GESTIS, OPERIBUS, AC VIRTUTIBUS

R. P. DANIELIS PAPEBROCHII

HAGIOGRAPHII SOCIETATIS JESU

ТОУ МАКАПИТОУ

AUCTORE JOANNE PIENIO EJUSDEM S. J.

PROLOGUS.

Quamquam ea fuerit vitæ institutio R. P. Danielis Papebrochii, ut spem nobis certam faciat, ipsum ex Actis Sanctorum, quæ illustravit, in Sanctorum migrasse contubernium, et immortalitatis gloria donatum, de humanis laudibus minime laborare; quamquam eam, dum viveret, vel invitus apud omnes passim eruditos per universam pene Europam, consecutus sit nominis famam lucubrationibus suis magno numero, rara eruditione, studio indefesso elaboratis, ut videri jure optimo possit (sit mihi fas uti verbis Horatii) erexisse

Papebrochius laudis non indigus,

— Monumentum, ære perennius,
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, non fuga temporum;

Nostrarum tamen partium esse duximus, viro de Actis Sanctorum, ac republica litteraria longe meritissimo, brevi aliquo elogio justa solve; non tam considerantes, quid ipsi e laudibus nostris accedere possit ornamentum, quam quid nos deceat officii, si velimus (et sane velle debemus) ab ingrati animi vitio quam longissime abesse.

quare a nobis laudandus.

2. Ad hæc variis in Virum jam pridem jactatis calumniis adducor, ut cujusmodi fuerit, sinceris, genuinis, et ab omni fuce alienis coloribus, velut in tabella, lectoris æqui oculis subjiciam, non studio partium, non peculiaris affectus propensione impulsus, sed solius justæ defensionis ac veritatis amore. Denique ut gestorum recordatione, et virtutum conspectu lector incendatur, ad imitanda ea, quæ potest, et suspicienda, quæ imitari non potest. Eæ me potissimum causæ impulerunt, ut paucis delibarem illustriora quædam gestorum ejus exempla, et universæ ejus vitæ præcipua quasi vestigia relegerem. Nec porro, amice lector, in ipso te limine detinebo pluribus, sed rem ipsam aggredior.

CAPUT I.

P. Papebrochii natales, educatio, studia tam in seculo, quam in Societate Jesu, priusquam ad Acta Sanctorum illustranda accederet.

Papebrochii patria.

Antverpia, magnorum virorum fœcunda parens, et præcipuas inter Belgii civitates, nominis celebritate memorabilis, P. Danieli patria obtigit.

Primam lucem hausit anno MDCXXVIII, XVI Kal. Aprilis, S. Patritii Hibernorum Apostoli festæ die. Parentes nactus est spectata vitæ integritate, solidaque erga Deum et Superos religione insignes: Laurentium Papebrochium et Mariam Marissael; Avum paternum Hamburgensem, cujus in animo tam altas egerat radices Romano-Catholicæ religionis amor, ut dum Hamburgi mixtim cum hæreticis et Catholicis vivendum sibi esse animadverteret, convasatis rebus migrarit Antverpiam, veritus ne hominum a Romanis sacris alienorum consuetudo, veneni quidquam, vel sibi vel posteris suis afflaret. Nimirum animo reputabat non indecorus transfuga, ibi res, ibi spes, ibi fortunas, ibi patriam esse, ubi cum minimo a cœlesti tramite deviandi periculo, et vivendi sibi, et suos educandi facultas suppeteret.

natales,

parentes spectatæ virtutis,

avus paternus probe Catholicus et pius,

4. Et vero solida hæc Majorum virtus transit ad posteros, tamquam hæreditaria, quæ nec eripi nec surripi potest umquam, nec rerum vicissitudine amittitur, nec temporum permutatione mutatur. Transit imprimis ad P. Danieleum primogenitum; transit ad tres ejus fratres germanos Antonium, Laurentium, et Joachimum, qui fratris natu maximi exemplum secuti, Societati Jesu nomen dedere omnes, omnes pie religioseque, uti vixerant, supremum in ea diem confecere; transit ad sorores duas, quæ fluxarum caducarumque rerum perspecta vanitate, Deo se devoverunt sub moderamine ejusdem Societatis Jesu, et assumpserunt habitum, vitæ suæ instituto convenientem. Fama est utrumque P. Danielis parentem Laurentium et Mariam ante nuptias serio cogitasse de amplectendo religioso statu; sed Deo aliter visum, cui quod ipsi per se non dederant, solverunt in prole sua cum fœnore. Quorsum hæc tam multis? Ut planum fiat quam erronee, ne dicam absurde, aliquibus inciderit, in materia religionis quidquam sinistri de parentibus aut majoribus Danielis suspicari. Proin hac occasione poterunt illi errorem suum corrigere, et omnem in hac parte eximere sibi suspicionem.

tres fratres religiosi,

duæ item sorores pietate insignes.

5. Ex bene auspiciis nuptiis primus in lucem editus Daniel, octavum vix attigerat annum, et jam tum præ se ferebat docile ac vividum ingenium, et celeres quosdam animi motus et concitatos. Nihil itaque potius visum est Parentibus, quam ut eum disciplinæ nostrorum traderent, humanioribus litteris excolendum. Inerat in puero tantillæ ætatis summa sciendi discendique cupiditas, legendi vero aviditas tam inexhausta, ut libros quosvis obvios non tam pervolveret, quam, ut ita loquar, devoraret. Eos vero fecit in studiis

Studia humaniora,

et fructus;

progressus,

AUCTORE J. P. progressus, ut duce ingenii sagacitate, sedulitate comite, annitentibus Magistris, inter æquales suos admodum excelleret. Quæ prima ineuntis ætatis lineamenta debet Seminario nostro Antverpiensi (Convictum id nominamus) quod primaria nec non lectissima Belgii juventute erat florentissimum. Anno itaque ætatis xv litterarum humaniorum curriculum emensus, et vix dum maturus ut a patria longius e conspectu Parentum dimitteretur, alterum in repetenda Rhetorica annum posuit. Quo exacto, Duacum concessit, ut philosophiæ daret operam, quam magna ingenii, pari subtilitatis, non absimili diligentia commendatione prospere post biennium feliciterque absolvit.

philosophia,

Tirocinium in Societate Jesu.

Docet litteras humaniores,

docetur Theologiam; fit Sacerdos,

et philosophiæ professor.

6. Jamque id ætatis erat Daniel, ut de eligendo vitæ statu et deliberare serio posset, et mature statuere. Quando perfectionis vitæ accensus desiderio, animum adjecit ad Societatem Jesu, et quod prius ob immaturam ætatem non impetraverat, quantumlibet sedulo petiisset, tandem obtinuit; et eidem Societati adscriptus est. Sed cum ita casus ferret ut nulli tunc tirones apud nos essent Mechliniæ, missus est Toruacum anno MDCXLVI, die XIII Octobris, ut vitæ Religiosæ periculum faceret. Inde post annum translatus Mechliniam, decurso ibidem tirocinii stadio, vota religiosa nuncupavit XXIV Octobris MDCXLVIII. Exin juventutem litteris politioribus de more Societatis ad humanitatem informavit tum Mechliniæ, tum Brugis, non sine magna doctrinæ et pietatis qua nostrorum, qua externorum existimatione. Jam vero quam non invitis Gratiis ac Musis, ei se studio impenderet, conficitur ex variis ingenii monumentis, quæ tum vineta numeris oratione, tum soluta composuit.

7. Sacræ Theologiæ studuit Lovanii, annis quatuor multa cum laude. Sacerdos consecratus anno MDCLVIII, primitias Deo Patri, incruentæ hostiæ Sacrificium, immolavit, die Dominica, quam Passionis vocant, in VII Aprilis tunc incidente. Post hæc petiit domum tertiæ Probationis, instauraturus, si quid deferbuisset spiritus ex assiduo et diurno labore, cui tum magister tum discipulus se dederat impensissime. Tandem delatam ad se Juniores nostros præceptionibus philosophicis instituendi provinciam egregie administravit anno non integro Antverpiæ. Atque his initiis prolusisse visus est P. Daniel studiis sanctioribus, de quibus suus nunc sequitur dicendi locus.

CAPUT II.

Bollando et Henschenio socius adjungitur Papebrochius. Romam proficiscitur cum Henschenio. Primi ejus in Actis Sanctorum labores.

Jamque menses Januarium ac Februarium, hunc tribus, illum duobus comprehensum tomis, impiger Bollandi et Henschenii in scribendo labor, ad finem perduxerat; quando pluteum premere cœperunt Acta Sanctorum mensis Martii, quæ processura esse feliciter ac celeriter, sperare jubebat et valetudo utcumque firma ac vegeta P. Bollandi et studium indefessum P. Henschenii, et concessa utrique Præsidentia jussu ab aliis plerisque occupationibus vacatio, quibus distineri non raro solebant. Alexander VII, summus Christi in terris Vicarius, pro veteri necessitudine, quæ sibi jam tum, quando Nuntium agebat Coloniae,

cum Bollando intercesserat, magnaue, quam de lucubrationibus ejus conceperat, æstimatione, Romam ipsum invitavit; eo consilio, ut inspectis excussisque Vaticana, et aliis per Urbem, et reliquam Italiam, bibliothecis, locupletem operi inchoato adjungeret accessionem, ac necessariis præsidii lucubrationes suas ubertim copioseque illustraret ac perpoliret.

Bollandus ab Alexandro VII Romam invitatus,

9. Impediebatur Bollandus devexa ætate, ut ne hoc itineris ipsemet conficeret. Quare bona cum Pontificis gratia, loco suo Henschenium misit; eaque occasio injecit cogitationem de petendo socio aliquo tertio, qui viæ se jungeret comitem, et redux in provinciam, laborum in partem veniret, cœptumque opus continuaret. In multorum itaque tot ingeniorum numero unus ex omnibus Papebrochius deligitur, quem jam inde a puero Bollandus ob indolis præstantiam egregie carum habuerat, et tum paternis monitis, tum suavibus pietatis illecebris ad virtutem pellexerat, et quadam quasi præasagitione conjecerat, id quod postea comprobavit eventus, posse utique fieri, ut puer ille (Danielem designabat) sibi in illustrandis Sanctorum Actis succederet. Plura de hac re dabit vita Bollandi, tomo I Martii cap. XIII, num. 79; ubi varia Papebrochius ipse, tecto nomine, scribit de sua ad Societatem vocatione, quæ idcirco tam supra, quam hic consulto prætermisi.

sed senio impeditus, mittit Henschenium;

additur cui socius Papebrochius;

10. Henschenius ergo et Papebrochius anno MDCLX die XXII Julii Colonia usque officiosissime a Bollando deducti, per Germaniam contenderunt in Italiam, Romamque invecti sunt XXIII Decembris ejusdem anni. Exin postquam Romæ, Neapoli, vicinisque in locis res suas confecissent, Pontifex bene ipsis precatus, non sine propensissimo voluntatis affectu, munusculis piis, et paterna benedictione donatos a se dimisit, additis commendatitiis pro reliquo itinere litteris, quibus facilis ad bibliothecas omnes aditus pateret. Igitur discesserunt Florentiam XIII Octobris anno MDCLXI; ubi P. Daniel die sibi longe optatissimo, Sanctorum omnium venerationi sacro, solennem quatuor votorum professionem emisit, totumque se Dei, totum Sanctorum gloriæ consecravit. Porro Florentia profecti, lustratis Mediolano, Genua, Taurino, et peragata Gallia, reversi sunt Antverpiam incolumes, vergente ad finem anno MDCLXII, die XXI Decembris, cumulatissimo Græcorum pariter ac Latinorum exemplarium MSS. pro Actis Sanctorum instructi thesauro. Hæc cursim; plura inveniet curiosus lector in vita Bollandi citata cap. xv, et tribus subsequentibus.

uterque Coloniam usque a Bollando deductus,

peragata Italia,

redeunt per Galliam in Belgium.

11. Ab itinere Romano, ad primos P. Danielis Sanctorum Actis impensos labores delabimur. Vix litterarii otii spatium nactus, totus esse suus cœperat; quando studia sua omnia, omnem operam, curam, industriam, cogitationem, mentem denique omnem in eo figere et locare maximis animis instituit, quo suam vasto operi non parca manu symbolam conferret. Ac jam ibi erat; et evenit ut primo loco illustranda illi committeret Bollandus Acta S. Patritii Episcopi, Apostoli, et Primatis Hiberniæ. Et sane quam fuerit totus in referenda Sancto gratia, cujus, ut capite primo diximus, natus fuerat natali; quam sedulo materiam omnem varie a variis, sed fere non nisi tumultuario et perturbato chronologiæ ordine tractatam, digesserit; quam erudito commentario præcipuas historiæ implexæ tricas enodavit; quam docta denique appendix de primatu, miraculis, vaticiniis, loco piaculari (Purgato-

Primi P. Danielis labores;

Acta S. Patritii,

digesta et illustrata;

rium Patritii vulgus appellat) rem totam conclusit, nihil attinet hic commemorare.

12 Fuit profecto, fuit P. Daniel in S. Patritii laudes tam disertus, tantaque rerum ac verborum copia abundavit, ut vix tertiam partem eorum, quæ operosissime collegerat, publici juris fecerit, ne moles nimium excresceret. Atque adeo tam feliciter prima Hagiographiæ posuit rudimenta, ut opus numeris omnibus absolutissimum, et veterano scriptore dignum, censi cui libet non injuria possit, et vero debeat. Opus hoc excipiebat aliud; inde rursum aliud; numquam non novo labore occupabatur. Quo fiebat ut magna veterum monumentorum apparatu instructaque, ad tractanda sanctiora studia se effingeret magis magisque in dies. Id quod ex proxime dicendis constabit.

CAPUT III.

Egregia P. Papebrochii opera in edendo illustrandoque mense Martio. Iter Luxemburgense.

Et si Bollandus ob affectam valetudinem, et urgentem senectutem non multum operæ Martio posthac commodare potuerit; indefessa tamen P. Papebrochii sedulitate, cui comes accedebat pertinax Henschenii labor, factum est, ut sexto post iter Romanum anno tres tomi mensis Martii ad finem perducti, et in lucem dati sunt; quos si cum prioribus quinque Januarii ac Februarii compares, vix credas annis quindecim potuisse perfici. Tanto illic et apparatus est instructor, et copiosior supellex, et tota rei series prolixior.

14 Inter hæc præ immoderata studiorum laborumque contentione in gravem morbum incidit Henschenius; qui eo virum languoris dedit, nulli ut occupationi gravioris moliminis posset attendere, nedum vacare. Medici aeris mutationem, omnemque omnium prorsus studiorum intermissionem præscribunt. Res illa ansam præbuit, ut simul ipse, simul Papebrochius novam ad Mosanos Mosellanosque tractus expeditionem suscipere, qua proferrentur in lucem ea, quæ ibidem vel in reconditis archivorum angulis, vel in abstrusis vetustarum bibliothecarum scriniis huc usque latentia, ad rem nostram conducerent.

15 Dum peregrinationi insisterent, et paractis Epternaci rebus, Luxemburgum contenderent; grave infortunium tulit P. Henschenius (ut legere est in ejus vita numero XVI) propter quod mense integro una cum comite suo Luxemburgi subsistere coactus est. Quod moræ spatium P. Daniel non sine fructu traduxit. Nam persuasum habebat, dum studiis omnibus esset solutus curisque vacuus, nihil rei quidquam agere se posse melius, quam si tetricæ solitudinis tempora falleret pervolutandis annalibus San-Maximianis, et antiquitatibus Luxemburgensibus, quæ R. P. Alexander Wilthemius evulganda paraverat. Qua occasione cupido Papebrochium incessit moliendi quædam de re diplomatica. Præsertim quod scientia hæc et historia, proxima quadam cognatione et affinitate inter se devinctæ colligatæque teneantur. Ardua enimvero res atque horrentibus undiquo spinis obsita, eo potissimum, quod viam illam nemo huc usque ante ipsum esset ingressus. Proin vel tentasse hic aliquid, gloriosum auctori fuit.

16 Argumentum idem abundantiore Diplomatum copia adjunctus, repetendum sibi ab ovo sumpsit vir clarissimus Joannes Mabilio; annoque post editos tres primos Maii nostri tomos, a partu Virginis MDCLXXXI, regiæ molis ac majestatis volumen edidit, tabulisque grandibus et elegantibus LXX instruxit. Ita perfectum undequaque opus, cui primus omnium viam Papebrochius aperuerat, publicam lucem aspexit. Exstat prædicti Mabilionis epistola jam pridem in Responsionibus Papebrochii impressa, in quibus videre est amicissimum doctorum simul ac modestorum virorum certamen, non fictis laudibus mutuo se prosequentium. Eam tamquam ad præsens institutum accommodatissimam tacitus hic præterire non possum. Ita sonat:

17 *Nobis ex itinere Germanico reversis, reddita est epistola tua, in qua, quid de opere nostro diplomatico sentias, sincere exponis. Ego vero satis mirari non possum tantam in insigni eruditione modestiam, cujus exemplum vix ullum illustrius reperire licet. Quotus enim quisque eruditorum est, qui in litterario conflictu victum se agnoscat, et agnita veritate priorem sententiam incunctanter deponat, atque id palam omnibus testatum velit? Tu vero facis ultro, et tam amice, ut, si aliunde te non nossem, statim intimo amore complecterer. Sic non tibi sufficit doctrinæ et eruditionis primas tenere, nisi etiam primas assequere modestiæ. Utamque tibi palmam deferimus, adm. Rev. Pater. Neque hæc mei solius sententia est, sed etiam eorum omnium, quibus litteras tuas tuo jussu ostendi. Alii nimirum tuam eximiam humanitatem, alii modestiam et humilitatem, omnes insignem tuam eruditionem deprædicabant.*

18 *Sed vereor ne, dum hæc fusius prosequor, mihi de tua confessione ingenuosissima ablandiri videar. Absit hæc a mente mea cogitatio, ut de tua modestia ego ipse superbiam. Imo vero id ita animo reputo, si quid in opere nostro dignum tua, publicæ æstimatione inveniat, non tam ex ingenii nostri conatu, quam ex monumentorum copia et facultate æstimandum esse. Verum quidquid illud est malim esse modestissimæ epistolæ auctor, quam cujusvis operis vanus ostentator. Tu vero, Vir piissime, Deum precare, ut qui tui in Actis Sanctorum illustrandis imitatores sumus, etiam in consecranda Christiana humilitate socii esse mereamur. In hanc sententiam V. C. Papebrochio rescripsit anno MDCLXXXIII, XII Novembris. Quis in re diplomatice tantopere vicerit, non est hujus loci disquirere. Norunt eruditi postremas in hoc litterarum genere cum nostro doctissimo Germonio concertationes.*

19 *Epistolæ, quam Papebrochius ad Mabilionem dedit, nullum apud nos exstat exemplar. Sed cujusmodi fuerit non obscure colligere licet ex Responsionibus ad Articulum xv, ubi ipse Papebrochius haud absimilem putat fuisse Protestationi illi, quam exhibet Propylæum Maii in præfatione, et ita se habet: In hoc, si svopum non attigero, alterque feliciori id faciens successu, meos si quos invenierit errores corrigat; adeo non feram id agere, ut cum animi gratulatione sincera cessurus ei palmam sim; eademque promptitudine illi assurrecturus, qua eruditissimi patris Joannis Mabilionis de re diplomatica opus excepi, et postquam legeram approbavi; licet in non paucis contrarium vis, quæ in argumento catenus intacto, optima quidem voluntate, sed impari ad rem tantam instrumenti necessarii copia, obiter delibari, occasione Trevirensis cujusdam figmenti. Quamvis enim istud satis ever-*

ACCATORE
J. P.

quam dein
Mabilio
perfectit.

Hujus ad
illum epi-
stola

laudum
plena,

redditu ad
hujusmodi
declaratio-
nem.

vix tertiam
sui parte
edita.

Post tres to-
mos Martii
editos,

cum languente
Henschenio et
coactum mutare
jusso,

Luxembur-
gum con-
tendit,

rem diplo-
maticam
examinat:

AUCTORE
J. P.

*sum sit lucubratiuncula prædicta, assentiente ipso-
met Mabillonio, ad lucem tamen dignioris istius
justique operis illa sic mihi ipsi viluit, ut in ea ni-
hil fore amplius inveniam quod placeat, quam quod
ex dubiis istis a me fortuito motis tam insignis
Commentarius nasci potuerit ab eo, qui rem ex pro-
fesso pertractavit.*

20 *Equidem sic existimo, neminem turpiter vin-
ci, ubi gloriosum fuit certare, si tamen certasse
dici possim cum alio, quam cum ipsius argumenti
obscuritate originaliumque diplomatum defectu, ne-
mine tum adhuc invento, qui speraret inveniri uli-
quam methodum posse, ad veri falsique discrimen
faciendum inter diplomata vetera; et si constaret
multa esse inter ea subleste fidei, saltem quoad hi-
storiam, pro qua sola satagebam. Libenter interim
restituo San-Dionysiano archivio, quam læsisse in-
cansultius videor, reverentiam; sub ea, quam Ma-
billonio offert cautela, ut quædam istis inveniri non
negentur vel omnino falsa vel interpolata, vel dubia,
tum prima tum secunda stirpis, etc. In hac epi-
stola luculentissime se prodit et non fucata Pape-
brochii docilitas, et genuinus animi candor in tri-
buendo suum cuique, et sincera veri inquisitio
sine ulla sententiæ obstinatione aut pertinacia.
Habes, amice lector, quantum in mense Martio,
diplomaticæ in perscrutanda rei antiquitate ope-
ræ studiique posuerit P. Daniel. Nunc cognosce
ea, quæ Aprilem spectant.*

CAPUT IV.

*Quantum contulerit Papebrochius ad
editionem mensis Aprilis, primo ten-
tatam tum Antverpiæ tum Amstelo-
dami, dein Antverpiæ publicatam.*

Nec vero segnius institit Papebrochius per an-
nos duos solidos cœptum opus urgere, atque
id agere unice, ut Aprilem mensem et prælo
maturaret, et avidissimis virorum litteratorum
studiis votisque porrigeret. Cum ecce tibi, medi-
tatum operis cursum nova difficultas retardavit.
Expedierant Meursii typis suis Antverpiæ men-
ses, Januarium ac Februarium et Martium.
Quando autem excudendus eis offertur tomus
primus Aprilis, illi detrectare, et rationes alle-
gare ob quas incepto desisterent, prout pluribus
narratur in vita Henschenii, num. XXI. Oblata
item fuit Antverpiæ aliis typographis illa sparta,
nemo tamen quisquam inventus ibidem fuit, qui id
negotii vel admittere vellet, vel auderet. Causa-
bantur impedita commercia, et cetera id genus.

22 Proin, quoniam supererant non pauca in
memorato mense, totusque pene tomus tertius
perficiendus restabat, suspensa tantisper fuit,
impressio, donec tomus omnes omnibus suis parti-
bus constarent. Id quod guaviter est factum.
Interea fama vulgaverat in Hollandia ultimam
Aprili impositam esse manum. Nec mora Joannes
Blavius Amstelodami elegantissimis typis, et
opere geographico, in volumina undecim sub no-
mine Atlantis distributo, perquam notissimus,
ultra operam addixit, nihil æque cupiens, ac no-
vam, quam moliebatur ingentibus impensis, typo-
graphiam, præclaro quodam opere nobilitare.
Placuit obsequium Henschenio; et quamvis ægre
jucundissima Papebrochii consuetudine, et utilis-
sima studiorum laborumque vicissitudine careret,

eum tamen a se in Hollandiam dimisit, in Autum-
no MDCLXXI, ad tempus aliquod, dum ipse interea
ad Maium se accingeret.

23 Rei progressum, quoad potuit, ibidem ma-
turavit P. Daniel; institit, ursit opportune im-
portune. Tres circiter menses actum est nihil.
Illud commodi diuturna hæc mora Papebrochio
attulit, ut Ephemerides Moscorum et Græcorum,
thesaurum in hisce partibus hæcenus abstrusum
detexerit summo eruditi orbis bono, de quo paulo
post recurreret sermo. Jam sudabant præla, sed
res tota fuit disturbata per subitam fabricæ no-
væ deflagrationem, ut diffusius narratur in vita
jam sæpe citata, num. XX. Ceterum singulari Pa-
pebrochii curæ acceptum referimus, quod mitis-
sime in autographa nostra ignis sævierit. Nam
simul atque folium aliquod e prælo prodierat, il-
lud mox ad se deferri curabat autographi loco
penes se asservandum. Domum igitur reversus,
infecta re, nihilo plus opportunitatis ibidem nactus
est post reditum, quam ante discessum. Quamob-
rem tam ipsi, quam P. Godefrido, concilii interjicere.
Donec tandem diuturnæ cunctationi finem Deus
attulit, patrocinate, ut pie credimus, S. Fran-
cisco Paulano, cujus Acta operose jam illustrata
et prælo proxima, potiore secunde diei partem
constituere debebant.

24 At enim Papebrochius qua longioris moræ
impatiens, qua tædio victus, qua continuis ami-
corum undecumque urgentium querelis, pene di-
xerim convitiis, fatigatus, præfata Sancti opem
enixe imploravit, et orante illo atque exorante,
voti compos factus est. Quippe præter expecta-
tionem suapte sponte se obtulit Michael Cnobba-
rus, idque, quod mireris, alienissimo tempore,
tum videlicet, cum duobus aliis voluminibus cu-
dendis distinebatur. Nihilominus eo rem deduxit,
ut infra biennium, hebdomadibus aliquot citius
quam promiserat, totum mensem Aprilem, tri-
bus prægrandibus tomis constantem, in lucem de-
derit; ad tam inusitatam rei accelerationem om-
nibus urbis Antverpiensis typographis stupore
defixis. Plura legere est in vita Henschenii, num.
XXIV. Sed quid Papebrochius contulerit ad edi-
tionem mensis Aprilis satis expositum videtur;
sequitur ut ea persequar, quæ ad primam partem
Maii spectant.

CAPUT V.

*Quam impigre insudarit ad edendam
primam partem Maii, tametsi cum
morbis gravissimis, diu multumque
luctatus.*

Proximus, ab Aprili mense edito, Papebrochii
labor fuit apposite explanare Ephemerides
Græcorum et Moscorum. Has magnis sane im-
pensis in æs incidi curavit; illas ligato Græcis
numeri sermone expressas, latinis versibus red-
didit; utrasque cum aliis exemplaribus collatas
emendavit et castigavit. Et quia tabellæ Ephem-
eridum, in quas primo Amstelodami inciderat
erant coloratæ, seu obscuratæ potius, quam pictæ
aut illuminatæ; ut omnis erroris ansa tolleretur,
et singulæ lineæ, ductus, apices, puncta quam
distinctissime possent discriminari et internosci,
nova exemplaria pura nulloque colore tincta, ex
Moscovia et Russia lubens accepit; quorum ad-

minuculo

*tandem
capta,
incendio
disturbatur.*

*Patrocinate
S. Francisco
Paulano.*

*Aprilis excu-
ditur tribus
tomis.*

*Post epheme-
rides Græco-
rum et Mos-
corum
explanatus.*

*Operis im-
pressio*

*frustra ten-
tata Ant-
verpiæ.*

*Amstelo-
dami*

miniculo primam ideam, quam Amstelodami pri-
dem quasi palpando in multis, ac divinando desi-
gnarat, secundis curis Antverpiæ perpolivit, eo
successu, ut speciminis gratia unus alterve men-
sis orbis eruditi conspectui expositus, publicam
tulerit approbationem. Hæc ego more meo bre-
vissime. Alia, quæ rem circumstant, inveniet lec-
tor ante tomum primum Maii.

*ægrota et
convalescit
an. 1675.*

26 Hoc munere perfunctum anno MDCLXXV
mense Junio gravissimus morbus corripuit; vale-
tudinis recuperandæ fuit exspes, et a medicis
depositus, et bis in extremum discrimen adduc-
tus. Porro morbus ille pertinax per sex omnino
menses tenuit, et institutum Maii cursum magno-
pere retardavit. Tandem, redintegrata valetudine,
Papebrochius sedulam manum operi interrupto
rursum admovere cœpit; tamque impigra navata
est opera partim a Papebrochio, partim ab Hen-
schenio, qui ab octogenaria ætate prope aberat,
ut ante anni MDCLXXVII initium, mensis Maius
prælo committi potuerit. Jamque prospero cursu
provehantur tomus primus et secundus, quan-
do rerum humanarum moderatori Deo visum fuit
felici eorum progressus novas difficultates, eas-
que sane gravissimas objicere. Etenim anno MDC
LXXVIII in autumnum vergente, fatalem prorsus
nrbi Antverpiensi aer vitiatu et infectus intulit
intemperiam. Unde ignota morbi species nulla
medicorum arte curabilis, per omne genus homi-
num longe lateque sine discrimine personarum,
sexus, ætatis misere grassari cœpit, et tam pau-
perum tabernas, quam magnificas divitum domos
æquo pede pulsavit, ac viduavit; usque adeo ut
permagnum incolarum numerum intra biæstre
absumpserit.

*Iterum an-
no 1678*

*a grassante
per urbem
fatali lue*

27 Qua tempestate egregie se probavit no-
stræ Professorum domus Antverpiensis Apostoli-
ca caritas, et heroica prorsus animi magnitudo,
quibus factum est, ut nulla non diei noctisque hora
iis, qui cum fatali malo conflictabantur, aures
judices accomodarent, piisque hortationibus eos
ad extremam luctam et felicem æternitatem com-
pararent. Numerabat præfata domus professorum
intra dies octodecim funera duodecim Sacerdo-
tum, et non tam referebant religiosam familiam
suorum, quam morbidorum nosocomium. Acciti
Lira ex tertia probatione, Mechlinia, Lovanio
novi operarii, qui succinturiati, ut ita loquar,
eorum, qui non indecoro pulvere sordidi ex acie
decesserant, partes, animos, caritatem, virtutes
implerent. Nec vero in publica et communi hæc
calamitate, quamquam incredibili promovendi
Sanctorum Acta cupiditate flagraret, Papebro-
chius operam suam desiderari passus est; sed in
laborum Apostolicorum partem venit, ægrorum
spes, morientium solatium, huc illuc inter utros-
que apostolico fervore discurrens, ut pro fratri-
bus suis animam poneret.

corripitur.

28 Verum dum eadem laboris perfunctio,
idem spiritus, eadem heroica caritas Danielelem
urgebat, eadem quoque morbi vis illum invasit.
Quid tum postea? Auctore, comite, duce P. Hen-
schenio Lovanium discedit, periculum facturum
num mutatio aeris cum salubriore ac tempera-
tione cœlo, opis quidquam ac solatii afflictæ vale-
tudini esset allatura. Sed exiguo fructu; malum
quippe adeo penitus se insinuaverat, ut pedeten-
tim proserpens extrema omnia minitaretur, et
spem omnem vitæ longioris præcideret. Quis hic
calamo exprimat, tenerrimos P. Henschenii affe-

ctus? Quis suavem quamdam Deo ac Superis illa-
tam vim? Quoties pro tam caro capite, tam Ac-
tis Sanctorum prosequendis necessario, suum
ipse devovit caput! Quoties in has aut similes eru-
pit voces: Quis mihi det, o dilecte pater Daniel,
o pars magna et melior mei, ut moriar pro te?
Servate, servate, o Sancti, patrem Danielelem, et
sufficit mihi; eripite ex periculo vestrum præcon-
nem. Hoc sospite, sospites erunt Sanctorum An-
nales, stabunt incolumes, ac florentes vige-
bunt.

AUCTORE
J. P.

Henschenii,

29 Sic ille affecta jam ætate, nec siccis, ut
crediderim, oculis, cœlum noctu diuque incensis
votis fatigabat. Annuit Numen bonisenis, annuit
aliorum desiderio, qui Mechliniæ imprimis sollicita
prece magnum Indiarum Apostolum, innumera
prodigiorum multitudine illic celebratissimum,
pro incolumitate P. Danielis invocabant. Com-
pressa quidem mali vis, et parcitum etiam hæc
vice Papebrochio fuit; sic tamen ut propulsato
mortis periculo, hæeret in visceribus pertinax
ac violenta febris. Quamobrem veritus, ne id
quod res erat, ob longam illam moram lentius
procederent Acta Sanctorum, deliberatum habuit
propriis precibus convenire magnum Thaumatur-
gum, quem tam benignum et propitium habere
cœperat alienis.

et aliorum

*ac propriis
precibus*

30 Nec frustra; nam pulsa intra quadriduum
febri, eas debilitato corpori vires restitui sensit,
quæ sufficerent ut a tertia post prædicti Thau-
maturgi festum die, et omnibus hanc consecutis,
ab ortu solis ad meridiem, facere ad aram,
canonicas preces persolvere, familiares conferre
sermone, res quasdam utiles conscribere, ac
levioribus nonnullis curis vacare potuerit. Quas
inter ex arida licet et affecta vena carmen eucha-
risticum fluxit non inelegans, pium sane, et erga
Sanctos sospitatores omnes, ac magnum præ-
sertim Franciscum Xaverium grati ac memoris
animi significatione plenum. Illo pangendo noc-
tium fallebat insomnia, quæ febricula tunc ipsi
afferebat. Nihil hic moror insulsum sycophantam,
qui pro sua carpendi libidine, edito clam famoso
libello, inter alia pium magis quam eruditum
poemation petulanter ac proterve arrodere non
dubitavit. Nunc ad propositum revertamur.

*sanitati re-
stitutus,*

*pangit eu-
charisticum.*

31 Papebrochius confirmatis paulatim viribus
sibi restitutus, una cum Henschenio Antverpiam
repetit XI Februarii anni subsequentis MDCLXXIX.
Interea, dum rebus majoris moliminis attendere
vixdum per vires licebat, Museum Hagiographo-
rum in meliorem ordinem distribuit, assignata
cuilibet scriptori sua cella. Placuit autem Mode-
ratoribus e Mechliniensi nostro Gymnasio, ubi
juventutem amœnis Musarum studiis imbuebat,
evocare P. Conradum Janningum, uti operam
accommodaret adjutricem in vulganda prima
Maii parte, septem jam mensibus retardata; ac
dein succederet in locum P. Henschenii, qui ob
ingravescentem ætatem, brevem vitæ summam
numerabat. Et vero tam impensis curis res pro-
mota fuit, ut eadem prima pars, quæ tribus pri-
mis tomis absolvitur, lucem publicam aspexerit
anno MDCLXXX sub auspiciis celsissimi principis
Ferdinandi Furstenbergii, episcopi Paderbornen-
sis, ac Monasteriensis, artium et scientiarum
pene omnium munificentissime Mæcenatis. Sed
brevitatis studio lectorem remitto ad vitæ Hen-
schenianæ numerum XXVII, ubi plurima, quæ huc
pertinent, tractata inveniet.

*Antverpiam
reversus,*

*Museum
ordinat.*

*Sociam
adsciscit.*

*et primam
Maii partem
absolvit.*

AUCTORE
J. P.

CAPUT VI.

Iter Paderbornense. Secunda et tertia pars Maii, non minore sedulitate deproperatae.

Prima Maii parte typis vulgata, cupidissimæ eruditorum exspectationi videri poterat factum satis, cum celsissimus Ferdinandus jam laudatus, Papebrochium ad se, in Westphalam amice atque honorifice evocavit. Nimirum id agebat sedulo princeps litterarum amantissimus, ut omni sublato impedimento, pars Maii proxima absolveretur quam diligentissime, eoque Papebrochium, suapte sponte satis stimulatum, paternâ benevolentia, et effuso liberalitatis ac beneficentiæ sinu fortiter et suaviter urgeret. Enimvero ex optatissimo Papebrochii conspectu, multum recreari visus fuit optimus Princeps, quantumvis acerbis juxta ac diuturnis calculi doloribus miserrime conflictaretur. Et singulari hospitalitatis demonstratione excepit ipsum una cum comite suo P. Conrado Janningo mense Septembri, anni MDCLXXX, et in palatio suo Nihusii per octiduum detinuit: atque interea deduci rheda jussit ad celebre monasterium Bodecense, ut examinaret coram, num quid ibi e re Sanctorum in codicibus antiquis superesset (multa enim inde transmissa ad nos jam pridem fuerant a P. Gammantio Societatis nostræ). Invenit autem nonnulla, quæ cum Socio suo descripsit, atque huc attulit.

33 Gaudebat Princeps inventis, et tomos sibi ac Fratribus illustribus inscriptos re ac spe liberalissime remuneratus, equis sejugis honoris causa deferri jussit ambos Monasterium bidui itinere. Hic invenerunt litteras, quibus nuntiabatur Henschenium paralyti correptum esse. Nec mora, postridie mane profecti, Cosveldiam venerunt vespere; hinc post biduum Embricam: quia autem postremum itineris tractum, trium milliarium longitudinem numerantis, pedites absolvere debebant, si portas urbis vellent contingere, oppido sane lassii fuerunt ambo; præsertim Papebrochius, qui ingressus collegium, quod illic habet Societas, nec cibum nec potum præ defatigatione admittebat. Postero die aliquantum sibi restitutus perrexit Ruremundam; hinc Antverpiam, ubi senem optimum, id quod cupidissimis votis optaverat, non tantum in vivis, sed meliuscule etiam habentem invenit.

34 Dein ob tiliarum debilitatem nosocomium tenenti P. Godefrido, una aderat frequens, et solitudinis ejus tædia levabat, nunc simul de progressu operis consilium conferens, nunc relegens ea, quæ prælo paraverat, nunc quædam etiam coram eo digerens, nunc alia ipso dictante ex originalibus membranis transcribens. Jam vero cum ad elucubrandam majoris moliminis Acta Henschenio vires non suppetere, auctor ei fuit, ut quod liberum deinceps duxit a morbo tempus, ad extremum pene vitæ diem, in rem communem impenderet, vastissimamque et longo usu comparatam in materia Martyrologica notitiam pro Januarii ac Februarii supplemento, et ultimo semestri exerceret, atque utilissimam posteris successoribus in re adeo implexa et abstrusa facem præferret.

35 Sic Henschenius levioribus occupabatur curis, et grandioris operæ Actis vix quidquam

afferre opis poterat. Operosiores vitas Papebrochius sibi reservabat, digerebat, illustrabat, et præcipuam operum molem ferebat solus. Ad quod accedebat illud incommodi, quod præla Cnobbariana duobus aliis voluminibus distingerentur, quibus totius Brabantiae consuetudines, et jura municipalia erant evulganda. Id causæ fuit quod opinione tardius progressa fuerint Acta; et pro toto Maio, non nisi secundam Maii partem, in duos divisam tomos, edere potuerit MDCLXXXV; et reliqua, quibus opus per moram accreverat, in commodiora tempora reservare. Interjecto trium annorum spatio tertia Maii pars, complexa tomum sextum et septimum, publicam lucem aspexit anno MDCLXXXVIII.

operosiora sibi servat.

Prodit tertia Maii pars.

CAPUT VII.

Variae difficultates superatae ante editum Junium.

Currebat ab edita ultima parte Maii annus quintus, et a morte P. Henschenii duodecimus; jamque Junio mensi ad prælum venire gestienti, moram objecit et novi typographi deligendi necessitas, sublato e vivis Michaeli Cnobbaro, et afflictis attritisque diuturno bello Belgii rebus, interclusa undique cum exteris nationibus commercia. Ad jam nota operis locupletandi documenta, accessit ex Æthiopia Hagiologium stylo ligato expressum; quod licet haud antiquiorem seculo XIII ætatem præferret, ex vetustissimis tamen erat Coptarum et Habessinorum Synaxariis derivatum. Proinde non minus copiosa utriusque gentis Martyrum et Confessorum ex eo sperabatur accessio, quam e similibus Græcicæ ecclesiæ monumentis hætenus prodierat.

37 Accedebat eo, quod aliquantulum temporis intercapedinem merito sibi vindicaret S. Norbertus, in cujus pertexendis Actis, præsertim in tanta copia instrumentorum, a celeberrima abbata Ordinis Præmonstratensis, S. Michaelis dicta, large effuseque suppeditatorum, minime pareum se aut jejunum præstare volebat Papebrochius, sed viro de patria sua Antverpiensi difficillimis perniciosæ hæreseos temporibus longe meritissimo, atque hanc ob causam Antverpiensium Apostolo nuncupato, in grati animi tesseram, studium quam poterat impensissimum navare. Itaque non modo datæ a se vitæ analecta adjecit, historiam translationis addidit, corollarium attexuit Norbertinum de institutione Archiepiscopatus Magdeburgensis, et primis ejusdem præsulibus non interrupta serie usque ad S. Norbertum; sed præter singula a prædicto fundatore suscepta erectave loca, corollario curiosissimo intuendam posteritati exhibuit ecclesiam et abbatiam S. Michaelis Antverpiæ, a S. Norberto admissam, et ad hoc usque tempus constanti tenore florentissimam; nec non corollarium tertium annexuit, de tribus aliis abbatibus, Averbodiensi, Tongerloana, ac Middellburgensi, quæ ex præfata S. Michaelis abbata, tamquam ex matre, originem ducunt.

38 Res tota elegantissimis tabellis æneis instructa prodiit, sumptus suppeditante Reverendissimo atque Amplissimo Domino Joanne Chrysostomo Teniers, cœnobii prædicti abbate, cujus munificentiam iterata beneficii commemoratione et agnoscimus et veneramur. Suam quoque par-

Junium retardant typographi detectus,

nova documenta.

Actorum S. Norberti

copiosa tractatio

Ferdinandi Furstembergii

hospitalitas

et munificentia.

Henschenium

debilem,

parte occupans Papebrochius,

et Actorum
vindiciæ.

tem temporis vindicabant opuscula apologetica P. Conradi Janningi pro Actis Sanctorum scripta, quibus nervose et modeste adversariorum objecta refutavit. Nec leves Actis Sanctorum moras interposuerunt Papebrochii Responsiones, quibus et se et opera sua strenue vindicavit. Hæc paucis dabo capite proximo.

CAPUT VIII.

Accusationes in Belgio et in Hispania contra Papebrochium et Acta Sanctorum, quibus interrupto opere respondere compulsus est.

Actu duris
probata.

Hactenus secundo flumine, ac placidis zephyris provehebatur Opus nostrum; sed ecce tempestas, quam tot procellæ jam ab annis facile quindecim prænuntiarant, hoc denique anno MDCLXXXIII in apertum erupit. Nam post vulgatos sparsosque libellos non paucos, cordati scriptoris, ne quid gravius dicam, calamo indignos, adversus Papebrochium et Acta Sanctorum, quorum fluctus tacendo is fregerat, virorum complurium doctorum suasu et hortatu; visum tandem fuit amico, qui auctoritate apud suos valebat plurimum, procudere librum, cui titulum fecit: *Exhibitio errorum, etc.* Merita ejusdem libri facile hic patior sileri, tum quia alias de eo satis; tum quia Papebrochius, et pro sua persona et pro Actis Sanctorum tam cumulate respondit, ut amico adversario nihil debuerit, quod cum fœnore non persolvit. Et vero post tot et tam acerbis accusationes, sua Papebrochio, sua Actis fama apud litteratos omnes permansit. Quin imo rebus probata adversis, fulsit splendidius, micuit pulchrius, gloriosius triumphavit.

cum laude
Papebrochii

vindicantur.

40 Etenim singulis accusationum capitibus, singulas Papebrochius opposuit responsiones, re nulla omissa, nulla dissimulata, sed solide et erudite objecta omnia refutavit, ea per universam Europam approbatione, ut in tantilla responsionum mole, vastissimæ scientiæ medullam contineri, doctorum passim omnium non minus sit consentiens et pervulgata, quam vera vox; neque ullam e tot viri lucubrationibus esse laudem ampliorem, præter eam, quam Responsionibus suis consecutus est; quæ ardentissima aviditate desideratæ, et incredibili celeritate distractæ sunt, summoque omnium plausu ac gratulatione exceptæ. Dein iteratis typis brevissimo tempore recusæ, lectoribus quibuslibet studio partium vacuis mirifice placuerunt. Et sane (dabit, spero, veniam lector mee prolixitati) in bis vir septuagenario major, annosa multarum rerum scientia, exactaque judicii lima instructus, non pauca, quæ latuerant hactenus, e tenebris eruit, plurima illustravit nova luce, nonnulla correxit; ubique, quod mireris, in tanta, tam varia, tamque atroci criminationum farragine, semper usus placido calamo, oratione, ac stylo.

Tempestas
Hispanica

41 Neque Belgii finibus contineri potuerunt criminationes adversus Papebrochium, et libros ejus; sed ad sacram inquisitionem Toletanam delatæ fuerunt; unde emenso Oceano ultra anni solisque vias pervagatæ, sumum quaquaversum virus evomuerunt. Miris enimvero machinis inducta fuit prædicta inquisitio ad edendum decretum Catholicis auribus horribile, quo tomos omnino quatuordecim de Actis Sanctorum, ex sola accusantium vel ignorantia vel invidia, acerbissima

eensura confixit; de qua Sanctissimus Dominus Innocentius XII in primo Janningi ad ipsum ingressus exclamabat Italice: *Fiera censura!* Bolum tam durum tacitus huc usque decoxerat Papebrochius; judicavit, tacerese (quandoquidem turpissima hærescos nota scriptis suis erat inusta) diutius nec debere nec posse sine crimine, et Societatis Jesu infamia; potissimum cum de ea, ut legitur in horis canonicis, *constans fuerit omnium sensus, etiam Pontificio confirmatus oraculo, Deum sicut alios aliis temporibus Sanctos viros, ita Lutherum, ejusdemque temporis hæreticos, Ignatium et institutam ab eo Societatem objecisse.*

ACTORE
J. P.

42 Hæc potissimum ratio eum impulit, ut responsiones ederet, de quibus supra. Interim ut libros quatuordecim tam gravi vulnere notatos ab omni infamia liberaret, nihil officii prætermisit; verum tum Latine proprio Marte, tum Hispanice alieno, se suaque, prout par erat, strenue defendit. At neutra lingua audientiam sibi fecit in sacra inquisitione, causante decretum quoddam vetus, anno MDCXXXIV latum, adversus libros et scripta, quibus Religiosi quidam mutuo se insectabantur. Quod decretum in eum finem innovarunt. Ceterum censura libris ac personæ suæ inustas purgare jussus secreta apologia, idiomate Hispanico exarata, atque id facere exorsus anno MDCLXXXVII mense Martio, nihil anno toto responsi tulit. Binos item diverso tempore libellos supplices dedit ad summum quæsitorem Hispaniæ, et quam potuit obnixissime institit, ut ne gravaretur assignare propositiones hæreticas, quas censura asseverabat in libris suis contineri; quo publice eas revocaret, publice damnet, si nullam explicationem sanam et Catholicam paterentur. Ecquid peti, ecquid concedi honestius et æquius poterat? Nihil Papebrochius promovit, nihil responsi obtinuit. Nunc alias in hac materia difficultates persequamur.

responsiones

et apologias
extorsit.

CAPUT IX.

*Accusationes Romæ iterantur.
Quo successu.*

Inter hæc censebant accusatores e re sua esse, I ut ex Hispania, ubi negotium successerat adeo feliciter, criminationes suas Romam deferrent, et ibidem redintegrarent cum pari successu. Quocirca nihil intentatum reliquerunt. Comperta re (in Hispania quippe, ut diximus, clam peracta erant omnia) jussus fuit Janningus noster eo proficisci, ut propius inspiceret quid rursus illic accusationis eaderetur; præsertim cum viri, pietate ac eruditione insignes, vix adduci possent ut crederent tentari isthuc posse.

Accusationes
Romam delatas

44 Itaque SS. Simonis et Judæ Apostolorum festa luce Romam ingressus, nihil habuit antiquius, quam ut conveniret tum Eminentiss. Cardinales, tum doctissimos delatorum tomorum Revisores. Expiscatus proin ex aliis atque aliis, quid potissimum displiceret (nemo enim quisquam mentionem faciebat propositionis ullius hæreticæ) libellum supplicem confecit, quo præcipua, quæ minus placere nonnullis intellexerat, capita explanavit, et singula libelli exemplaria Cardinalibus singulis porrexit, eo operæ pretio, ut in proxima congregatione, die X Decembris ejusdem anni, conditum sit decretum, quo tomis

ibidem diluit
P. Janningus

jecticet.

AUCTORE J. P. accusatis cautum abunde fuit a graviore censura. Janningo insuper asseverarunt rerum gnari ac periti, secure et secluso de agitandis imposterum metu, reverti ipsum posse in Belgium, ubi luberet, et studia resumere.

Decretum
silentii

45 Decretum illud procul dubio delatoribus quoque innoterit; atque id causæ fuerit, quod desperata Romæ librorum alienorum condemnatione, quam tanto urserant opere et conatu, generosos animos suos converterint, ut rebus propriis consulere; peterentque a summo Pontifice seculi proxime elapsi anno xcviii decretum silentii, evulgatum Romæ xxv Novembris ejusdem anni, sub hoc titulo: *Præceptum silentii perpetui, nomine totius sacri Ordinis... iterato petiitum a Reverendissimo P. Joanne Feyxoo de Villalobos, ejusdem Ordinis Priore Generali, etc.* Quod præceptum quanto urserant ardentioribus studiis edendum, tanto minus suis placuit editum. Papebrochius vero illud sic accepit, ut gratulabundus sibi applauderet, quod tandem auctoritate summi Pontificis, de antiquitate, delatoribus tam cara, sibi liceret tacere, id quod ab initio controversiæ per annos xxv et amplius ab amicis ipsis amicissime exorare hactenus non potuerat.

quibus dis-
plicuerit.

impendi Actis Sanctorum illustrandis; vocante me nunc Domino ad societatem, ut confido, eorundem Sanctorum suorum, illud unum in terris adhuc desidero, ut meo nomine supplicetur aequitati sanctissimi Domini nostri Clementis Papæ xi ut quod vivus ac valens pridem iterato petii ab Innocentio XII Decessore ejus, ipse nunc tandem non denegaret mortuo.

48 *Petii autem ab Innocentio XII, ut pro auctoritate sua super Ecclesiam universam, dignaretur mihi indicare, aut per inquisitionem Hispaniæ indicandas mandare Propositiones hæreticas, quas meis in libris illa damnavit anno MDCXCV uti tales; ut ego, si quid hæreseos ignarus scribendo forte commissem, id sciens volens retractando emendare possem; aut si prædicta inquisitio Hispana propositionem hæreticam exhibere in libris meis non posset ullam, e decreto suo saltem eximeret terminum hæreseos, suarque pariter, ac meæ famæ eximendo consuleret.*

Ejus docilitas,

49 *Id ipsum peto nunc, morti vicinius, et justo judicii Deo rationem actorum a me omnium redditurus propediem, a sanctissimo Domino nostro Clemente prædicto, ut mortuo saltem præstare dignetur quod vivo hactenus non licuit obtinere. Catholicus viri, Catholicus mori volo per gratiam Dei, et jus habeo, ut Catholicus quoque moriar in opinione hominum. Hoc autem obtineri non poterit, quamdiu Decretum inquisitionis Hispaniæ videbitur justo judicio editum, ac publicatum esse, et ego ibidem legar in libris meis propositiones hæreticas docuisse, ac propterea damnatus esse.*

cura boni nominis,

CAPUT X.

Gravissimo Papebrochii morbo opus retardatur. Quam sincere catholicum ille se comprobavit.

Papebrochius moribundus

Anno MDCCL Papebrochius violenta febre correptus, et sensim in extremum vitæ discrimen adductus fuit. Proin sacris, quæ ad expiandum roborandumque animum hoc temporis articulo pertinent, magno cum pietatis sensu percipitis, in singula momenta decretorium mortis icium exspectabat. Prius tamen quam e vita migraret, instrumento authentico et publico, Urbi et Orbi facere palam voluit, et moribunda manu consignare spiritum vere docilem, sincere obedientem, a contumacia prorsus omni et pertinacia, atque adeo ab omni omnino hæreseos suspicionem alienum.

se probat
Catholicum.

publico
instrumento

47 Instrumentum hoc, quoniam ad propositum non medioeriter conducit, et deliberatissimum ultimæ voluntatis in materia adeo gravi decretum complectitur, placuit hoc loco integrum subnectere, quod non invitum, ut spero, lector accepturus est. Ita sonat:

50 *Ceterum uti omnibus, qui totis quadraginta duobus, quos dixi, annis, opem mihi ad illustranda Sanctorum Acta, quoquo modo tulerunt, gratias ago immortales, interque illos, jam olim in Martino nostro a me laudato, tum pene adhuc puero, sed Græce docto, Joanni Francisco Albano, nunc sanctissimo Domino Nostro; ita illis, qui me, veritati in rebus obscuris aliquid afferre lucis conatum, quomodocumque læserunt, veniam lubenti animo concedo, et ex charitate Christiana ignosco omnibus. Et appositum est signum Putris Danielis Papebrochii per modum Crucis ✝*

gratus

et ignosceus
animus,

51 *Infrascripti testamur, nos eodem die duodecima Novembris hujus anni MDCCL, quo extremis sanctæ Ecclesiæ Sacramentis, Eucharistia videlicet, atque Unctione munitus fuit, ab octiduo tum æger et febriliter, et lecto decumbens, Pater Daniel Papebrochius; ei adfuisse sub horam octavam vespertinam vocatos et rogatos, ac conperisse virum perbene competentem mentis, sensuumque omnium, excepto visu, cujus usum jam fere a triennio cæcutiens, obductu oculis cataracta, sic perdidit, ut scribere per se non posset.*

coram testibus

ULTIMA VOLUNTAS

P. DANIELIS PAPEBROCHII

e societate Jesu presbyteri
ad sanctissimum Dominum nostrum Clementem xi
Pontificem Romanum.

hujus tenoris.

Ego Daniel Papebrochius, e societate Jesu Presbyter indignus, postquam quadraginta duos circiter annos, labore, possum dicere, assiduo, æstimatione vero, pro vario hominum genio, diversa, plerisque laudantibus, aliis, ut fit, criminantibus,

52 *Testamur insuper, nobis præsentibus, audientibus et videntibus, eidem clare ac distincte prælectam fuisse totam scripturam ab ipsomet præconceptam et conscribi jussam, quæ hic præmittitur, atque incipit: Ultima Voluntas Danielis Papebrochii, etc., ipsam vero auditis et recognitis omnibus, declarasse expressis verbis, illam revera voluntatem suam esse, et in signum veritatis, crucem ✝ ei subscripsisse manu propria, per alienam modice directam. Ita testamur. Antverpiæ decima tertia Novembris MDCCL.*

Isaacus de Bruyn, Praepositus Domus Professæ Societatis Jesu Antverpiæ.

subsignatis,

Bruno Moustier, Minister Domus Professæ ibid.
Carolus Claesman, Sacerdos Societatis Jesu ibid.
Franciscus Baertius, Sacerdos Societatis Jesu ibid.
Conradus Janningus Societatis Jesu Sacerdos.
Joannes Franciscus Bruyns.

53 *Et ego Nicolaus de Riemer, Presbyter et Notarius Apostolicus, et per Concilia, privatim et supremum suæ Catholicæ Majestatis in Brabantia admissus, Antverpiæ residens, declaro et attestor, me omnibus et singulis interfuisse, dum hæc ita fierent atque agerentur ad lectum Reverendi Patris Danielis Papebrochii præfati, mihi ab annis noti; qui quidem Papebrochius, me præseente et stipulante, quæ XII Novembris MDCCI acta sunt, approbavit, et signaturam ratificavit.*

54 *Acta sunt hæc Antverpiæ decima tertia Novembris MDCCI, et eodem die subsignarunt superscripti, præsentibus ibidem Reverendis Dominis Joanne van Can, et Melebiore Ignatio Stuyek, Presbyteris involis, ad hunc actum adhibitis et requisitis. Et minuta hujus est subsignata per præfatos Reverendos Patres, et Reverendos Dominos, testes in Registro meo, tamquam Notarii, mecum. In quarum omnium fidem et robur præmissorum, etc.*

Periculum evasit etiam hac vice optimus senex præter omnium expectationem, et e mortis quodammodo faucibus ereptus est. Existimavi equidem haud abs re facturum me, nec lectoris benevoli patientia abusurum, si longiuscule præsentis instituto inhærerem, quo sua Papebrochio contra calumnias bene multas sarta tectaque servetur integritas in materia tanti momenti, nihilque hoc loco desiderari possit, eumulatissime factum a me non fuerit satis.

CAPUT XI.

Quo ordine editi sint tomi quinque Junii.

Quam gravia impedimenta progressum Operis retardarint per septem circiter annos, oculis, amice lector, usurpasti tuis. Interea temporis prodiit Junii tomus I anno MDXCV. Illi proximus, MDXCVIII editus est. Tertius MDCCI, cui præfixit Papebrochius tractatum præliminarem, continentem leges Palatinas Jacobi secundi, regis Majoricæ, elegantibus commentationibus, et tabellis æneis locupletatum. Huic successit tomus quartus MDCCVII. Magnam illius partem constituunt Acta S Joannis Prodromi, et Baptistæ Domini nostri Jesu Christi, in quibus ea, quæ ad ipsius conceptum, natales, prædicationem, captivitatem, causam mortis, tempus, locum, ac festum Decollationis, cultum tum apud Græcos tum apud Latinos, reliquias, earumque translationes ac inventiones, miracula, et reliqua, quæ eo faciunt, prolixa eruditione, et erudita prolixitate erudavit, illustravit, centumque et undeviginti paginis absolvit. Duobus post annis, nimirum MDCCIX publicæ luci datus fuit tomus V prædicti mensis.

56 Præmittitur huic chronologia Patriarcharum Alexandrinorum, et appendix de Coptis et Jacobitis; rem enimvero utramque horrendis undique aculeis implexam, a Papebrochio quidem inchoatam, sed præterquam devexæ ætatis vires permitterent, intricatam, magna ingenii eruditionisque commendatione elaboravit absolvitque P. Joannes Baptista Sollerius noster. Ad calcem ejusdem tomi addita sunt Acta B. Raymundi Lulli, ab eodem auctore, pari cum labore ac laude.

57 Atque hic post editum tomum V Junii anno demum MDCCIX metas posuit Papebrochius, postquam tomos XVIII de Actis Sanctorum pro primo Actorum semestri magna ex parte a se illustratos conspexit; tandemque ob ingravescentem ætatem

Museo cedere coactus, posterioribus vitæ annis opus limavit, a se pridem horis subeesivis collectum, quod inscripsit: *Annales Antverpienses*, de quibus mox.

AUCTORE
J. P.
Museo cedit
Papebrochius.

CAPUT XII.

Ultimum Papebrochii opus, *Patricæ suæ Annales, Studiorum assiduitas.*

Extremis vitæ annis, ut jam diximus, ad *Annales Antverpienses* animum adjecit Papebrochius, et *Φιλοπάρηδες* se præbavit in paucis. Ea autem lucubrationis istiusmodi fuit occasio, quam in præfatione ms. ipse recenset in hæc verba: *Tomo I de Actis Sanctorum Junii, finem impositurus cum S. Norberto, Archiepiscopo Magdeburgensi, ordinis Præmonstratensis fundatore, atque Antverpiensium post Normannicam vastationem resurgentium, Apostolo; dum rogor illius actis brevem addere notitiam abbatiæ, apud nos per ipsum institutæ, multa reperi, quæ si in ordinem annalium digererentur, posset integrari patriæ nostræ historia, a Christophoro Stella, Ludovico Guicciardino, aliisque mox nominandis, dumtaxat delibata. Verum hæc cogitantem, subinde etiam pollicentem, et multa non frustra indagantem, potior tunc urgebat cura pertexendi, et ad prælum adducendi reliquos Junii mensis tomos, quantum licuit per tentatam aliquoties graviter valetudinem, et hebescentem magis magisque oculorum aciem; hac deinde penitus sublata, cessandum mihi per annos quinque fuit a scriptura omni, donec anno MDCCII placuit Deo, et, quem in simili calomitate multis auxiliatum noveram, B. Aloysio Gonzogæ, ut die XX Julii Carolus Caron, ophthalmicæ chirurgiæ non minus felix quam peritus, jam perfectam sinistri oculi, quam vocant, cataractam, leveret; nullo quidem doloris sensu, sed cum assueta post talem curationem organi visivi debilitate. Postquam autem intra menses decem tantus adfuit oculo curato vigor, ut per me legere quidlibet, scribereque inciperem; resumpsi etiam *Annales*, rudi eatenus schemate adumbratos, et monumenta, quæ cæcuticibus etiam oculis numquam desideram scrutari, recognoscere atque digerere, etc.*

59 Habes occasionem operis. Nunc non erit injucunda lectori curioso, modica præfate lucubrationis, hactenus non editæ notitia, et rudis quædam idea. Hunc præfert titulum: *Annales Antverpienses ab V. C. ad A. C. MDCC, collecti ex ipsius civitatis monumentis publicis, privatisque, latinæ ac patriæ linguæ, iisque fere manu eraratis.* In præfatione ad lectores *φιλοπάρηδες*; præter ea, quæ jam dedimus de occasione scriptionis, multus est auctor in contextendo recensendoque clarissimorum virorum catalogo bene longo, qui amicissima liberalitate oppido divitem veterum monumentorum thesaurum suppeditarunt, ex vetustis tabulariis depromptum, et longis plerumque studio-rum ac temporum impenditis collectum, quibus certa statuitur per totum historiæ decursum, instrumentorum fides et auctoritas.

60 Præfatur item, variare se stylum pro varietate materiæ, et huic illum attemperare. Tandem ut aliquid indulgeat puræ latinitatis amantibus, intermiscet suas quolibet tempore triumphales pompas, tum ad magnificentiam civitatis, tum ad ingeniorum præstantiam, ubertatemque commendandam accommodatas. Denique Antverpiensis urbis originem, progressum, incrementa, res memorabiles, familias patritias, ingenia omni artium

genere

*Annalium
Antverpiensium*

ocasio,

rudis idea

fides,

stylus,

materia,

AUCTORE
J. P.

genere politissima, scriptores immortalitate dignissimos, religiosam civium pietatem, munificentissimas in opera pia fundationes recenset. Ad hæc singulari luxu exstructa ædificia, qua sacra qua profana, et opum affluentia conjunctam urbis venustatem, et quæ non? Ab anno U. C. cccclviii ad MDCC ordine chronologico enumerat, orbique evulgat, quæ discant remotissimæ gentes, mirentur exterae nationes, omnisque retro secutura posteritas intuentur. Opus profecto tanta urbe dignissimum, quam et Belgii ocellum, et gratiarum domicilium nuncupare merito licet: quam item celebratissimus Justus Lipsius urbem urbium nominasse fertur. Res tota innumeris tabellis æneis illustranda designatur. Operis editionem commodiori tempore et liberali Mæcenati reservamus.

præstantia

Ingenium
Papebrochii

judicium.

sedulitas.

61 His, quæ diximus hætenus, corollarii loco visum est subtexere obiter et paucis ea, quæ ad viri ingenium, et studiorum, quam tenuit, rationem spectant. Præter tenacissimam memoriæ vim, erat in eo ingenii perspicuitas excellens, et limpida. Accedebat iudicium maturum et solidum, veri tenax, non tamen pertinax. Ad infra caput XVI, ubi pluribus hoc ipsum probatum reperies. Eum porro tenebat studendi modum: solebat primo mane, peracta re divina, in Museum sese abdere, ad meridiannum usque tempus, nec e statione discedere ob frigoris asperitatem, aut alia cœli aerisve incommoda; nullam item sinebat elabi particulam pomeridiani temporis, qua parcissime non uteretur.

studium
continuum.

62 Numquam non erat occupatissimus; numquam minus solus, quam quando solus; etiam tum negotiosus, quando otiosus esse videbatur. Jam Latinus erat, jam Græcus, jam Italus, jam Hispanus, jam Gallus, jam Belga; ad pauca ut redeam, libris prope omnibus omnia factus, quærebat, indagabat, investigabat, quo præstitutum sibi scopum, qui erat major Dei et Sanctorum gloria, contingeret. Nimirum non erat nescius illius, quod ait Mænaner apud Stobæum λόγος γ'.

Ἀλωπά γίνεται ἐπιμεδεία καὶ πόνοσ ἀπαντα.

Nihil tam difficile esse, quin quærendo investigari sit. Aliquando illud quoque tempus, quod ad laxandos aliquantulum animos, familiari sermone transigitur, sua cura non vacabat. Tunc enim cum P. Henschenio aliove socio corrigendis typis, prout res ferebat, operam dabat.

et indefes-
sum.

63 Narravit mihi P. Franciscus Baertius noster, qui illud audierat ex ore prædicti Henschenii, integras enim non numquam traduxisse noctes in itinere Romano, quas dabat exscribendis veteribus codicibus Græcis, dum præ dolore dentium somnum capere non poterat. Qua occasione illud Jobi cap. vii effatum usurpare merito valebat: *Noctes laboriosas enumeravit mihi.* Itaque vir ad libros et pluteum quasi a natura factus, nusquam laborem vel intermittebat vel remittebat. Βιβλιοπρώκτησιν aut γαλιέντερον dixisses, quo cognomento alios quoque olim fuisse nuncupatos, memoriæ proditum legimus. Nimirum quia libros ob summam discendi aviditatem veluti vorarent, et ad quoscumque ac quantumcumque continuandos labores, æneo quasi essent pectore præditi.

CAPUT XIII.

Papebrochii fama eruditorum suffragiis comprobata.

Papebrochii
præcones.

Sed ne hæc e meo dumtaxat sensu deprompta videatur oratio, vel saltem non tam esse vera

ac solida, quam copiosa et ornata, lubens volensque, ut opinor, lector audiet authentica testimonia, quibus planum faciam, quam non quæsitis sed sponte oblatis eruditorum virorum suffragiis comprobata de Papebrochio existimatio fuerit. Ad majorem hujus argumenti perspicuitatem, juverit distincte ac distribute in medio ponere scriptarum ultro citroque diversis temporibus litterarum fragmenta.

§ I. *Quam præclare de Actis Sanctorum et Papebrochio seuserint Itali.*

Atque ut ab Italis incipiam: Antonius Magliabechius V. C., magni Etruriæ Ducis bibliothecarius, quoties ad Papebrochium aut Janningum scripsit (scripsit autem sæpissime) toties tum Operis nostri, tum Papebrochii præconem agit. Ut brevis sim, paucula excerpo. *Insulæ illæ et ineptæ contra opus immortale scribillationes peribunt haud dubie cum eorum auctoribus, opere de Actis Sanctorum, ad orbis usque interitum duraturo; ita in litteris VII Junii anno LXXXII supra millesimum sexcentisimum. Alibi sic concludit: Credit mihi, inter probos et eruditos omnes neminem unum reperiri apud quem Acta illa summo in pretio et veneratione non habeantur.*

Antonius
Magliabechius,

66 Occasione tomi VI Maii Serenissimo Etruriæ Duci dedicati, Janningo scribit: *Nec R. V. nec optimus et doctissimus Pater Papebrochius hic ullius patrocinio opus habent; tantam Serenissimus noster de incomparabili opere concepit opinionem, ut tum ejus, tum auctorum existimatio et veneratio major esse non possit.* Quoties vero sive hic, sive alibi Papebrochium nominat, toties iisdem ornat titulis optimi et doctissimi. Dum libri nostri examen subirent Romæ, P. Conrado Janningo, ut diximus, illic degente, has ad ipsum responsorias dedit: *Tanta... animo meo semper insita fuit magni istius viri (Papebrochii) veneratio, ut mihi quidem stimulo opus non sit, quo ad æquissimam ejus causam tuendam incumbam, etc.*

67 Quanto in pretio habuerit Sanctorum Acta, eorumque scriptores, præsertim Papebrochium, Franciscus Maria Florentinus, abunde testatum esse voluit in egregio suo opere Ecclesiæ occidentalis, seu Hieronymiano Martyrologio; quod cum eruditorum passim manibus teratur, multis exinde laciniis consuendis supersedeo. Marius Florentinus, laudati Francisci Mariæ filius, litteris anno xcvii præteriti seculi, VIII Octobris Lucae datis, ita Papebrochium interpellat: *Tuam doctrinam et eruditionem demississime veneror, sacrasque manus exosculor. Vale, splendidissimum Reip. litterarum lumen, nullis unquam maculis obumbrandum.*

Florentinus
pater

ac filius;

68 Benedictus Bacchius Ordinis S. Benedicti, vir oppido litteratus in epistola sua data Mutinæ IV idus Julii anno MDCCXVI scribit in hanc sententiam: *Potui videre, quæ eruditissime disseris contra ineptissimum calumniatorem. At vix sum explicando, quantum angar pro communi dedecore, quo afficimur, cum Romæ opus egregium, et majoris profecto utilitatis et necessitatis, vel saltem æqualis, cum famoso opere Baroniano, acri adeo controversia exagitur.*

Bacchius

69 His sine dubio alii plures annumerandi essent perdocti ex Italia viri, Ciampini: Muratorii, Lucentii, Fontanini, alique; quorum verba referre non est integrum, eo quod vir modestissimus eas ad se datas litteras dumtaxat reliquerit,

Ciampinus,
Muratorius,
Lucentius,
etc.,

quas

quas furtivæ quodam modo Sociorum manus ei eripuerunt.

*Pontifex
Rom. et Car-
dinales;*

70 Recensendi porro essent Eminentissimi S. R. E. Cardinales plurimi, et hos inter primus, qui jam S. Petri sedem tam gloriose occupat, immortalitate dignus, Clemens XI, tum temporis Cardinalis Albanus. Tum vero Bullionius, Medicæus, Casanata, Boncompagnus, Bonvisius, Durazzius, de Comitibus, Bichius, Coloredus, Sfondratus, Del Verme, Norisius, Casonus, et, qui alibi recurret, Aguirrius. Qui omnes quanto studio Actorum patrocinium susceperere, tam luculentis argumentis Papebrochii merita comprobarent. Sic autem purpuratos hosce Patres præ ceteris nomino, ut ex augustissimo sapientissimoque Senatu nec unum excludere audeam, qui de Papebrochio, et laboribus ejus præclare non senserit, aut non sentiat etiamnum, æquus rerum arbiter, et sincerus doctrinæ æstimator.

§ II. Quam egregie de Papebrochio existimarint Galli.

Apud Gallos potissimum notitia antiquitatis ecclesiasticæ, rei que historicæ investigatio floret, vigetque; magno itaque in pretio apud illos fuisse Papebrochium, mirum nemini videri debet. Inter Benedictinos, multa scientiarum copia perpolitos, eum campum pridem ingressus est Lucas Acherius; hujus vestigia pressit, laudatissimeque in eodem pulvere est versatus, Joannes Mabilio. Supervacaneum foret hic repetere epistolam ejus suavissimam, qua parem eruditionis, parem modestiæ tandem in Papebrochio venerabundus suspexit. Adi numerum XVII. In alia epistola scripta Lutetiæ Parisiorum XII Kal. Februarii anno LXXXII seculi proxime elapsi, idem Mabilio sic loquitur: *Si me audis, eorum (accusatorum) querelas surda aure præteribis... vigilix ac lucubrationes vestrx ita (mih) sunt cordi, ut nolim eas defensione non necessarium inturbare.*

Acherius,

Mabilio,

72 Sic statuebat vir magnus; quem subinde Toletanum decretum adeo percudit, ut Papebrochii causam suam fecisse videatur. Etenim ubi libros Romæ examinari accepit, ultro apud clarissimum Baluzium, aliosque amicos doctrina insignes institit, ut Papebrochii patrocinium acriter susciperent. Servamus repetitas ejus litteras ad Stephanonium congregationis suæ, Romæ procuratorem generalem, missas, quibus instantissime ipsum urget, ut amicos Cardinales: Casanatam, Coloredum, Aguirrium, Norisium conveniat, ac Papebrochii merita de universa Ecclesia, scriptorumque ejus summam apud doctos per Galliam viros approbationem exponat. Atque illud nulla interposita mora per se cumulate præstitit dictus Baluzius.

Baluzius,

Cangius,

Herovallius,

Pagius, Tillemontius,

73 Quod de horum litteratorum virorum studiosa in Papebrochium voluntate est dictum, idem de Cangio, reconditæ vetustatis scientissimo, dictum volumus, optimo jure. Scimus enimvero et agnoscimus eum, datis ad V. C. Herovallium litteris, in defensionem Papebrochii gnæviter incubuisse. Scimus apud Pagios, Tillemontios, et Gallos eruditos pene omnes multo jucundissimam immortalæ fore Papebrochii memoriam.

Castellanus,

74 Ignoscant, si perillustrem Claudium Castellannum, Parisiensem Canonicum, Martyrologum versatissimum, atque in opere nostro sexcentis locis laudatum, illo memoris animi monu-

mento veneremur, quod nemo tam impigre, nemo tam indefesse in nostrum subsidium insudarit, laudesque Papebrochii ore pleniore diffuderit. Supersunt apud nos litteræ prope innumeræ, in quibus dum Papebrochii mentio incidit, virum excellentissimum, amabilissimum, incomparabilem identidem prædicat.

ACTORE
J. B.

§ III. Quid de Papebrochio Hispani.

Nec vero tam ubique adversam sibi Papebrochius nactus est Hispaniam, quin suos ibidem amicos, patronos, ac vindices babuerit. Unus instar omnium esse possit Nicolaus Antonius, celeberrimus bibliothecæ scriptorum Hispanorum compiler. En paucula ex litteris ad Papebrochium scriptis: *Bollandi, Henschenii, Papebrochii nomina, virtutes, et erga rem litterariam publicam merita inhærent altius cordi nostro, quam ut, etc.* Ac versus finem: *Prospiciet Deus, ne abrumptur aureum hoc (Actorum) filum, etc.* In eadem ipsa epistola V. C. acerrime invebitur in personatum pseudo-dextrum, et asseclas, Maximum, Luitprandum, et Julianum; quæ totidem sunt Papebrochii elogia, ab Eminentissimo Cardinale Aguirrio solide confirmata, prout videre est in Responsionibus ad exhibitionem erroneum, articulo xv a numero 369; ubi uterque conjungitur cum Mondexarii comite, D. Gaspere de Mendoza, intrepido item fabularum patriarum exterminatore.

*Nicolaus
Antonius,*

*Cardinalis
Aguirrius,*

*Marchio de
Mondexar,*

*Antonius
Xaramilius*

76 Quid; quod P. Antonius Xaramilius S. I. Olim (præfixa apologiæ verba hic reddo) S. Theologiæ Cathedra, tunc Procurator generalis provinciarum Indicarum, et nunc S. Officii Qualificator, publici juris fecerit apologiam pro veritate contra varias imposturas et accusationes publicos adversus personam et libros P. Danielis Papebrochii... imprimi permissam a regio status senatu, et ab ordinario Inquisitore Madritensi; dedicatam supremo S. Inquisitionis generalis concilio etc. Tantam profecto vir insignis in Papebrochii vindicationibus collocavit operam, ut nihil in se desiderari passus sit, quin omnes omni ex parte absolutissimos doctrinæ, scientiæque numeros impleverit, pedemque pedi conferens, perspicue, breviter, distincte ad accusatoris capita responderit, non minore scientiæ laude, quam Papebrochii æstimatione.

§ IV. Nationum Septentrionalium de Papebrochio judicia.

Inter nationum Septentrionalium Litteratos offerunt se nobis non pauci, qui plenis omni laudum genere suffragiis, quid de Papebrochii eruditione senserint, testatum abunde orbi reliquerunt. Tametsi nonnulli inter illos sunt a religione nostra Romano-Catholica alieni; non tamen idcirco pauca e pluribus ad presens institutum accommodata testimonia adducere præmittam, in spem adductus, tam mihi benevolum ac gratiosum fore lectorem, ut qualemqualem hac in parte scrupulum mihi eximat, et non invito, nedum offenso oculo pervolvat, si quæ istiusmodi producam. Nihil equidem cupio iis inesse momenti, nihil ponderis, nisi quantum a liberalibus artibus petitur, quarum constat ipsos, quos hic cito, perstudiosos esse.

AUCTORE
J. P.

Antonius
Matthæus,

78 Antonius Matthæus, multis editis voluminibus clarus, opera sua omnia, seu antiquorum operam collectiones, ad Papebrochium misit una cum officiosissimis litteris, et veneratione plenis. Fragmentum ex illis delibo: *Tu interim, nobilissime et celeberrime vir, vive et vale diu, et remp. litterariam, ut egregie fecisti hactenus, sic et imposterum laboribus tuis juva. Vicissim juvet te Deus, vitam tibi proroget, et perpetim benedicat. Unice ul exoptat doctrinæ tuæ admirator, et reverendi nominis tui cultor religiosus, Antonius Matthæus.* Ita scribebat Lugduvi Batavorum vii Novembris anno seculi labentis primo.

Meibomius,

79 Doctus Meibomius in uno e suis opusculis, cui titulus: *Programma in Pentecostes festo*, sic scribit: *Inter Acta Sanctorum, a viris industriæ stupenda, et varix eruditionis nomine non satis laudandis, Henschenio et Papebrochio... edita, etc.*

Leibnitius,

Guilielmus Leibnitius litteratorum Germanorum facile princeps, tomo I de Scriptoribus rerum Brunsvicensium, in introductione § XXIX ita memorat: *Cum ergo, inquit, beneficio Danielis Papebrochii, celeberrimi in Societate Jesu viri, plus quam dici potest meriti, facta... mihi esset copia, etc., etc.*

Baro de
Sparwewuffelt.

80 Hinc in Sueciam transeo, quo ejus fama, æque ac in ceteras orbis partes penetravit. Unus pro multis afferatur Illustrissimus Baro de Sparwewuffelt, e S. Birgittæ sanguine oriundus, doctrinarum amantissimus. Regis sui jussu ablegatus, Hispaniam, Galliam, Africam petiit. Bis transivit Antverpia, bis sua nos præsentia honoravit. Menologio Slavono-Russico, Museum nostrum donavit. Idem Kalendarium, a Papebrochio evulgatum, sua ipse manu, juxta genuinam linguæ Moscoviticæ proprietatem, (in Moscovia quippe et Russia diu multumque versatus, hujus regionis idioma apprime didicerat) multis locis emendavit, correxit, castigavit. Denique studiosissimum se nunquam non comprobavit Operis de Actis Sanctorum æstimatorem. Papebrochium dilexit, ac suspexit, quam qui maxime, uti conficitur ex litteris non paucis. Alios Septemtrionales prætereo, quorum nonnullos vel solo Papebrochii videndi desiderio scimus Antverpiam excurrisse,

Ludolphus
Custerus.

81 Tali se flagrasse studio fassus est Ludolphus Custerus, bonarum artium cultor excellens, et nobis amicus, non ita pridem Parisiis Academici laurea donatus; de quo breviter hoc pronuntio, non fore ut de amica cum Papebrochio et Sollerio colloctione, umquam illum pœniteat, ad Catholica castra felicissime adductum. Hæc satis. Dixi de Italis, Gallis, Hispanis, Septemtrionalibus. Nunc remenso viæ tramite, in Belgium redeamus.

§ V. Belgii Catholici et Domesticorum de Papebrochio testimonia.

De popularium Belgii Catholici in Papebrochium studiis, non est quod multa congeram, quia in clarissima luce versamur. Ecquis Belgarum historico-criticam tractavit, qui cumulos in eo litterarum genere honores illi non detulerit? Testis est Lupus, Schelstratius, Baro le Roy, excelsæ mentis viri; testes sunt alii antiquorum monumentorum scrutatores, a quibus, sicuti difficilior questio enodanda occurreret, oraculi instar consultum novimus. Quid ego in medium proferam doctissimos viros, tum Antistites:

Lupus,
Schelstratius,
Baro le
Roy,

tum conciliorum Præsides, tum Brabantiae Cancellarios; eum imprimis, quem adhuc superstitem Deus ter Optimus Maximus diu sospitem et incolumem servet, Baronem de Grysperre, Goyck et Libersaert, eximios omnes Papebrochii laudatores? Annumero illis postremos per Provincias fœderatas Vicarios Apostolicos, ea saltem parte de bonis artibus bene meritos, quod et nostrum Opus, et Papebrochium se permagni facere, non unis humanissimis litteris testatum voluerint. Postremus eorum etiam apud Sedem Apostolicam accusatorum librorum causam defendit. Vide caput x partis III Responsionum.

Castoriensis
Sebastenus,

83 Domestica nostrorum testimonia, ne forte suspecta videri possint, nihil attinet afferre. Certum est omnes de Societate paulo celebriores viros, vastam Papebrochii scientiam suspexisse, immensosque labores, fuisse admiratos. Equidem dum Chiffletios, Possinos, Menestrierios, Henaos, Thyrsos, Harduinos, Danieles, Gianettasios, paucos e multis enumero, universam Societatem audeo compellere; num quis umquam impensius laudatus, et contra tot calumnias acrius propugnatus fuerit? Sed hæc jam pridem toti Christiano orbi pervulgata sunt, illis saltem, qui controversias in Responsionibus agitatae evolverunt.

Chiffletius,
Possinus,
Menestrierius,
etc.

§ VI. Benevolentia Austriaca erga Opus de Actis Sanctorum, et Papebrochium.

Sed omnes omnium favores nimium quantum superavit Augustissimus Imperator Leopoldus gloriose memoriæ, (Superi! qualis vir!) Hic quamvis laboriosissimis gravissimisque totius Reip. Christianæ curis esset distentus, occupationum suarum diverticula atque solatia ab Actis Sanctorum quærebat; solitus in dies vesperi ante cubitum, aperire tonum, nomini suo inscriptum (ille enim semper incumbere mensæ) ejusque lectionem ad horas integras continuare. Ita accepimus a fide digno Ministro, qui quotidianam tali tempore Cæsari operam navabat. Pius hic lectionis usus sine dubio Augustissimum Imperatorem juvit, ut ad summum, quo inter coronata Catholicorum capita præcelluit, sanctitatis apicem perveniret; atque ea, quæ lectitabat, orbi universo moribus suis expressa exhiberet.

Leopoldus I,
Actorum
æstimator,

lector,

85 Ex illo fonte mirifica summi Principis munificentia, et benevolentia plus quam paterna, plus semel nostros labores promovit. Hinc et dici, et esse perpetuus Musei nostri Mæcenas voluit. Nec alienum putavit a sua majestate agere causam Papebrochii et librorum delatorum, datis litteris ad Innocentium XII Pontificem maximum, et Carolum II Regem Catholicum, gloriose utrumque memoriæ. Consule Responsiones parte III, cap. x.

Mæcenus,

defensor,

86 Eosdem spiritus hauserat Josephus I augustæ memoriæ, dignus tanto parente filius, et in imperio successor. Eosdem Carolus VI, Rex et Dominus noster potentissimus ac clementissimus, qui jam imperii sceptrum moderatur. Quæ utinam Deus cum Sanctis suis, longa annorum serie continet, prole multa amplificet, victoriis illustret, ad Domus Austriacæ splendorem, subditorum felicitatem, Catholicæ religionis incolumitatem et augmentum.

Josephus I.

Carolus VI.

87 Non est quod aliquis ob ea, quæ in præsentis capitis decursu dicta sunt, vanæ gloriæ labem nobis aspergat. Quid enim? Aliena de Papebrochio judicia proferimus; alieno ore loquimur.

Quod

Quod si quid de nostro addimus, quis æquus rerum æstimator id in malam partem accipiat? Nostra defendimus, Papebrochium a calumniis et imposturis vindicamus; utrumque justum est, et legibus omnibus permissum. Ceterum si quid inde laudis vel in nostras lucubrationes, vel in nos ipsos derivetur, nostras esse partes novimus, non in nobis quasi ex nobis, sed in Domino et Sanctis ejus gloriari, et usurpare illud unum Vatis regii effatum Psalmo cxiii: *Non nobis, Domine, non nobis; sed nomini tuo da gloriam.* Sed jam quæ virum propius et ornatius circumstant, Christianas ac religioso sacerdote dignas virtutes, quanta possumus brevitate decurramus.

CAPUT XIV.

*Præclaræ ac viro religioso
dignæ virtutes.*

Solent sancti Patres crebris usurpare sermonibus, nullam esse inter virtutes præstabilirem, quam demissionem animi, sive humilitatem. Et sane apud omnes constat, hanc virtutem unam omnium esse dominam, reginam, parentem, custodem virtutum. Jure ergo hinc exordior, unde virtutis omnis vis ducitur. Et sane præditus erat P. Daniel incredibili sui despicientia, perpetuo honoris contemptu, mira demissionis cupiditate. Etenim dum quaquaversum, nominis ejus fama claresceret magis magisque in dies, solus se ipse videbatur ignorare, atque id unice operam dare, ut elationem mentis, qua humana sapientia non raro inflari solet, humilitatis pondere deprimeret; avidissimeque captaret, quidquid domi forisque infimum occurreret.

89 Semper de se, ac rebus suis perquam modeste, semper de aliis honorifice loquebatur. Rigidus erat defectuum suorum, et frequens accusator, identidem se inspiciens ac despiciens. Fuit, qui sub extrema vitæ tempora ipsi diceret, lucubratiunculam aliquam satis culto stylo fuisse ab eo conscriptam; ego vero, inquit, gaudeo aliquid saltem a me alicujus frugis, et non invita Minerva, conscriptum esse; adeo de operibus suis vir modestissimus et sentiebat demisse, et loquebatur. Nec porro pudebat ipsum fateri, nescire se, quod nesciebat. Sicubi erraverat, nihil humanum a se alienum putans, sincere et candide retractabat; id quod plus semel præstitit in publicis scriptis. Huc accedit quod sæpenumero severum in scripta a se edita censorem et animadversorem ageret. Nunc incensare præproperam in scribendo celeritatem; nunc aliqua non satis digesta velligare, et carpere, hoc aut simili sermone:

90 Cur hoc omisi? Cur illud plenius non tractavi? In isto quid necesse fuit tam multis immorari? Illud et illud quanta cum oscitantia deduxi! Hanc et illam materiam, viribus meis majorem, quam indiligenter elucidavi, parum pensi habens quid recusarent, quid ferre valerent humeri! In hoc proposito eloquentiorem solito dixisses. Ad hæc multum, et fortasse nimium, aliquando deferebat aliorum judicio, modicus sui æstimator; et eventus docuit, interdum quædam ab illo fuisse elaborata minore cum successu eruditionis, quia alieno potius steterat ductu, quam suo. Huc facit epistola clarissimi Mabilionis numero xvii, in qua genuinis coloribus modestiam Papebrochii, abunde sibi cognitam ac perspectam depingit. Jacto tam solido virtutum omnium fundamento,

quam præclaro aliarum virtutum præsidio et comitatu fuerit septus, facile assequi licet.

91 Huic singulari modestiæ, qua se infra omnes deprimebat, conjuncta erat mascula prorsus amplitudo mentis, nec non quasi quædam exaggeratio, quam altissima animi, qua adversos quosvis fortunæ reflantis casus, quantumvis inopinatos, incredibili et heroica constantia excipiebat, tolerabatque. Non utique nesciebat appellatam, ut cum Tullio loquar, a viro esse virtutem; nihil tam viro proprium esse, quam humanas ærumnas virtute inferiores putare, nullamque partem animi habere tam mollem, quam meditatione ac ratione non corroboret. Et sane eo erat pectoris robore P. Daniel, ut nulke difficultates, ntut arduæ, ac inexpectatæ, de serenæ ac tranquillæ conscientiæ æquabili statu eum dimoverent. Adeo spem, metum, perturbationem, ceterasque humanæ mentis affectiones, appetitionesque, obediens fecerat rationi.

92 Gravissimo decreti Toletani vulnere percussus quidem, sed neququam perculsum fuisse, id argumento est, quod vespere ejusdem diei, quo atrocissimæ sententiæ tenorem acceperat in manus, non aliter quam si latis suffragiis secundum se pronuntiatum fuisset, primus ipsemet in corona nostrorum, tempore colloquii vespertini, horrendam censuram prælegerit composita mente, pacato ore, et mira totius vultus serenitate; quem ne tantilla quidem doloris nubecula in tanto casu obscurare visa est; non sine summa adstantium admiratione. Non itaque pendebat a vicissitudine, et ludibrio rerum humanarum, sed totus erat aptus ex sese, suaque omnia in conscientia recte factorum ponebat. Proin veræ virtutis summam non peregrinis quibusdam pietatis exercitationibus, et umbratili religionis specie metiebatur, sed constantia, magnitudine animi, rerumque fluxarum contemptu ac despicientia. Viam hanc ad consecutionem perfectionis quasi proximam et compendiarium ducebat. Eum conscientia colebat nitorem, ut a levissimis quibuscumque labeculis abhorreret; eo potissimum principio a teneris unguiculis imbutus, præter culpam ac peccatum homini in hac vita accidere nihil posse, quod sit horribile aut pertimescendum.

93 Variis, ut vidimus, ac gravissimis morbis tentare servum suum et tamquam aurum in fornace probare, divinæ bonitati placuit. Quo tempore non vulgaria edidit patientiæ argumenta. Nihil petiit, nihil questus est, nihil recusavit; at medicorum totum se arbitrio permittebat: nullum ejus verbum excipiebatur, de dolore corporis, aut de morbi ægitudine querentis; contra, dicta omnia gestusque erant istiusmodi, ut satis appareret morbos veluti solidæ virtutis, æternæque materiam gloriæ, ab eo in divini beneficii loco numerari. Præter hæc nihil, meo quidem judicio, æque solidam viri virtutem declaravit, atque mirabilis patientia, in diuturna visus hebetudine, ac dein cæcitate. Quæ profecto visus privatio, quam tetrica, quam molesta acciderit homini, studiis et occupationibus usque assueto, atque unice dedito, nemo non videt. Nihilo tamen secius in gravissima illa visus orbitate, quæ quinque omnino annis tenuit, fidei lumine, in justitiæ Solem intentus, Deum laudabat, atque in ejus providentiæ sinu conquiescebat placidus ac securus.

94 Rara erga Deum et Sanctos religione excelluit; de qua universe hoc dici potest, omnes ejus vitæ partes perpetua orationis ac studiorum vicissitudine fuisse descriptas. Arcissima item

AUCTORE
J. P.*magnitudo
animi,**constantia
in adversis.**solida
pietas,**nitor con-
scientiæ,**patientia**in morbis,**et caritate;**affectus in
Deum et
Sanctos,*

eum

*Papebrochii
humilitas,**aliorum
æstimatio,**sui contem-
ptus,**docilitas,**sui accusa-
tio,*

AUCTORE J. P.	<p>cum Deo familiaritate erat conjunctus; quo fiebat, ut quantumlibet occupatissimus, officiis divinis in templo nostro numquam non interesset. Illuc adrepebat palpabundus, quando ob affectam ætatem et cæcitatem ire vix poterat. Hinc fuit quod fallente vestigio pronus humi ceciderit sæpe cum periculo, interdum non sine vulnere. Deiparæ Virgini tenerrime erat devotus, nihilque prætermittebat, quo demereri eam posset; ipsam in ore, ipsam in oculis, animoque ferebat. Multus erat in recitando <i>Officio parvo</i>, quod vocant; tanto se gratiorem Filio futurum existimans, quanto studiosior esset Matris. In pertexenda <i>corona</i> erat indefessus, in jejuniis Sabbatino assiduus. Quoad per valetudinem et ætatem licuit, strato se proripiebat concubia nocte; et in tenebris offendere minime veritus, perreptabat ad templum, in cujus porticu tum temporis inventus fuit solo prostratus, incorporatum Dei Filium specie panis latentem submisit adorans, eique primos cordis ardores offerens. His initiis diei totius cursui proludebat. Quod si ingressus in templum non pateret, hærebat præ foribus, suspirabat, gemebat, elata voce dilectum suum inclamabat.</p>	<i>afflictio corporis.</i>
<i>Virginem Deiparam</i>	<p>95 Nam cum naturæ esset excitatoris, modico semper ac parco, subinde trium, subinde quatuor aut quinque horarum somno erat contentus, matutinam passim meditationem absolvisse assuetus, antequam alii ad eam inchoandam se accingerent. Mirari licuit quantum operæ studii que poneret in rebus, quæ ad spiritum pertinent, accurate obeundis. Solenne habuit vel in ipsa senectute, facere ad aram prima quoque luce, querulus de hoc uno, quod more suo, surgendi horam prævenire non posset.</p>	<i>studium paupertatis,</i>
<i>V. Sacramentum.</i>	<p>96 Quis verbis exprimat, quam suaviter et tenere afficeretur erga effigiem Christi e cruce pendentis; eandem illam, quam circumferre atque adorare solebat Serenissimus Leopoldus Archidux Austriæ, ac Belgii pro rege Catholico olim Moderator, subditorum delicia, et sanctæ memoriæ Princeps. R. P. Joannes van Hollant laudato Principi fuerat a conscientia, et suprema morienti officia præstiterat. Et res tulit ut idem Pater iuter alia pia manuscula, illa etiam effigie donatus fuerit. Hanc sibi a dicto P. van Hollant dono datam P. Daniel e collo ante pectus suspensam, multis annis diu noctuque ad extremum usque articulum vitæ religioso cultu gestavit. Apposite cum S. Philippo Benito, suum hanc poterat vocare librum, et in eo legere amores et dolores illius, qui dilexerat se, et tradiderat semetipsum pro se. Quanta cum significatione pietatis preces canonicas persolveret, eruitur facile ex eo, quod psalterii Davidici, ad Romani Breviarii formam digesti paraphrases ex ipsis sacris verbis, et aliis alio caractere interjectis, concinnarit, et manu sua nitidissime descriptas nobis reliquerit, quæ pietatem spirant.</p>	<i>comitas,</i>
<i>Somni parcitas,</i>	<p>97 Ad vota religiosa quod attinet, accurate quanta poterat maxima minutissimos quosque illorum apices observabat. Obedientiam imprimis non secus ac genuinam Societatis nostræ tesseram colebat impensissime. Moderatores sacro quodam veluti horrore defixus alloquebatur; totumque se ad illorum nutum fingebat. Horrebat vel levissimum in virtute angelica non dicam nævum, sed vel nævi umbram. Hinc otii fuga, custodia oculorum, victus frugalitas, vultus, aspectus, locutio eo tendebant ut ne caro adversus spiritum insolesceret. Hiuc sæviebat in corpus, tamquam in apertum hostem; vel flagella acubus</p>	<i>affabilitas,</i>
<i>in Christum Cruci affixum</i>	<p>98 Quid dicam de commodissimis moribus? Quid de amabili comitate, sincero aperti pectoris candore, innata bonitate indolis, qua melior optari vix poterat? De suavi ejus vivendi ratione hoc dicendum venit: defectus aliorum, sine quibus hæc vita non vivitur, ille perferre; numquam alium offendere; officiis sibi conciliare omnes; omnium obsequi studiis; servire commodis, amabilem præbere sese omnibus, et singularem fraternæ caritatis cultorem, quod esse <i>vinculum perfectionis</i>, divina testantur eloquia. Id erat causæ, quod domestici et externi eum in deliciis haberent, nativo viri candore capti. His naturæ dotibus vel in extrema ætate non caruit. Enimvero Senex erat suavissimus, nulli difficilis, non querulus, non censor minorum morosus aut castigator. Hinc fuit, ut senectutem, quæ multis perquam molesta est, et odiosa, placide ac tranquille decurreret, et familiares senibus querelas religiosa patientia premeret, placidus, facetus, hilaris, jucundus, affabilis, sociabilis, Angelus pacis, semper idem, semper vultu animoque ad religiosam jucunditatem, et juveniles sales composito, modo nescio quo, senili in corpore gratiores. Videor itaque non abs re pronuntiare idem hic de illo posse, quod olim de annoso Nestore usurpavit Homerus lib. 1 Iliad. v. 249.</p>	<i>vel in ipsa senectute;</i>
<i>veneratio,</i>	<p>99 De ardentissimo P. Danielis studio ad promovendam Dei et Sanctorum gloriam, nihil necesse habeo hoc loco dicere. Probant illud ea, quæ diximus hactenus per vitæ ejus decursum, clamant typis vulgata monumenta. In eum finem corpus, sanguinem, sanitatem, vitam, se denique totum impendit annos LV. Oves duas lupi rapacis fraude deceptas, et ex monasterio suo in Hollandiam apostatico cursu profugas, ad meliorem frugem reduxit, suisque et legibus, et votis, et Superioribus restituit. Alium a nativitate cæcum et principiis Lutheranis Heidelbergæ (nam ibi erraticæ eorum theologiæ operam dederat) apprime informatum, dein Catholicis sacris redditum, suavi consuetudinis illecebra captavit, consilio juvat, colloquiis piis in proposito confirmavit; postea moribundo adfuit, et cælo, uti confidimus, inseruit. Mortem adeo non horrebat, ut in dies pene singulos illam provocaret ac lacerasset, <i>desiderium habens dissolvi, et esse cum Christo.</i></p>	<i>studium divinæ gloriæ,</i>
<i>et in persolvendis Hovis pietas.</i>	<p>100 Affectu, supra quam dici possit, ad misericordiam propenso, erga homines pauperes et calamitosos afficiebatur. Sentiebat intime illorum miseras, tamquam suas; aperta Christianiæ caritatis viscera querelis eorum explicabat. Audiebat illos lubens; solabatur blandis verbis: sublevabat non rara et parca stipe, probe guarus eam se Christo gratiam facere, quam uni e minimis hisce ejus fratribus faceret. Satagebat ut opifices ex diurni laboris, atque adeo stipendii defectu, necessariis ad victum subsidiis destitutos labore occuparet, et corpori et animæ fructuoso.</p>	<i>morandi desiderium.</i>
<i>Hujus obedientia,</i>		<i>misericordia in pauperes,</i>
<i>castimonia,</i>		<i>Habes,</i>

Habes, amice lector, paucas e multis virtutes carptim delibatas, quas incredibilis viri modestia, ut voluerit, occultare non potuit. Alias numero multas, excellentia singulares, malo tacitus prætermittere, quam lectorem fatigare.

101 Sic vitam instituit Papebrochius, quam similis excepit exitus. Nam cum in pervigilio S. Joannis Baptistæ incensissimis affectibus ad cœlum anhelasset, et bene maue ad aram fecisset, consueto more, febre correptus paulo post, decumbere debuit; qua ingravescente, animique superveniente deliquio, sub vesperam ejusdem diei, in corona Nostrorum S. Eucharistiæ viatico ad æternitatis iter instructus fuit, et postridie sacro luctantium oleo inunctus. Exin oculis plerumque clausis decubuit. Paucissimas edidit voces, et nullas nisi interrogatus reddidit. Ita animo tranquillo, sui que semper compote, per dies quinos vitam produxit. Donec in profesto die SS. Apostolorum Petri et Pauli, sub primam ab ortu solis horam, placidissime, uti vixerat, vivere desiit, dierum ac meritorum plenus, anno fluentis seculi XIV, ætatis LXXXVII, Hagiographiæ LV.

102 Una nos consolatio erigit in communi tam nostra, quam aliorum jactura; nimirum obviam venisse, uti pie confidimus, suo præconi prædictos Apostolos una cum Sanctis omnibus; et S.

Petrum imprimis, cui dedit Dominus claves regni cœlorum, ipsum intromisisse in plenitudinem Sanctorum, ut laudet Dominum in donis suis, in Sanctis suis, et in omnibus operibus suis. Amen.

AUCTORE
J. P.

EPILOGUS.

Atque hæc præcipua sunt, quæ de vita, gestis, operibus, ac virtutibus R. P. Danielis Papebrochii, mihi venerunt in mentem, ut consignata litteris, qua potui fide, ad posteros transmitterem. Superest ut tanti viri lineamentis in una, sicut initio dicebam, quasi tabella, a me huc usque repræsentatis, epiphonematis loco inscribam illud, quod e divinis litteris deprompsi, pronuntiatum, nec non expositæ a me vitæ brevissimum quoddam compendium complectitur: *Justum deduxit (Dominus) per vias rectas, et ostendit illi regnum Dei, et dedit illi scientiam Sanctorum; honestavit illum in laboribus, et complevit labores illius. In fraude circumvenientium illum, affuit illi, et honestum fecit illum. Custodivit illum ob inimicis, et a seductoribus tutavit illum, et certamen forte dedit illi ut vinceret, et sciret quoniam omnium potentior est sapientia... et mendaces ostendit, qui maculaverunt illum, et dedit illi claritatem æternam. Sapientiæ x.*

*Ecclesiæ
Sacramentis
munitus,*

moritur.

MARTYROLOGIUM

USUARDI

MARTYROLOGIUM
USUARDI MONACHI

HAC NOVA EDITIONE

Ad excusa exemplaria quatuordecim, ad codices
Mss. integros decem et septem, atque ad alios ferme quinquaginta
collatum, ab additamentis expurgatum,
castigatum et quotidianis observationibus illustratum;

Cui accedunt Martyrologia Hieronymiana contracta, etc.

OPERA ET STUDIO

JOANNIS BAPTISTÆ SOLLERII

Societatis Jesu Theologi

EDITIO NOVISSIMA

Curantibus L. M. RIGOLLOT, Sacerdote

ET

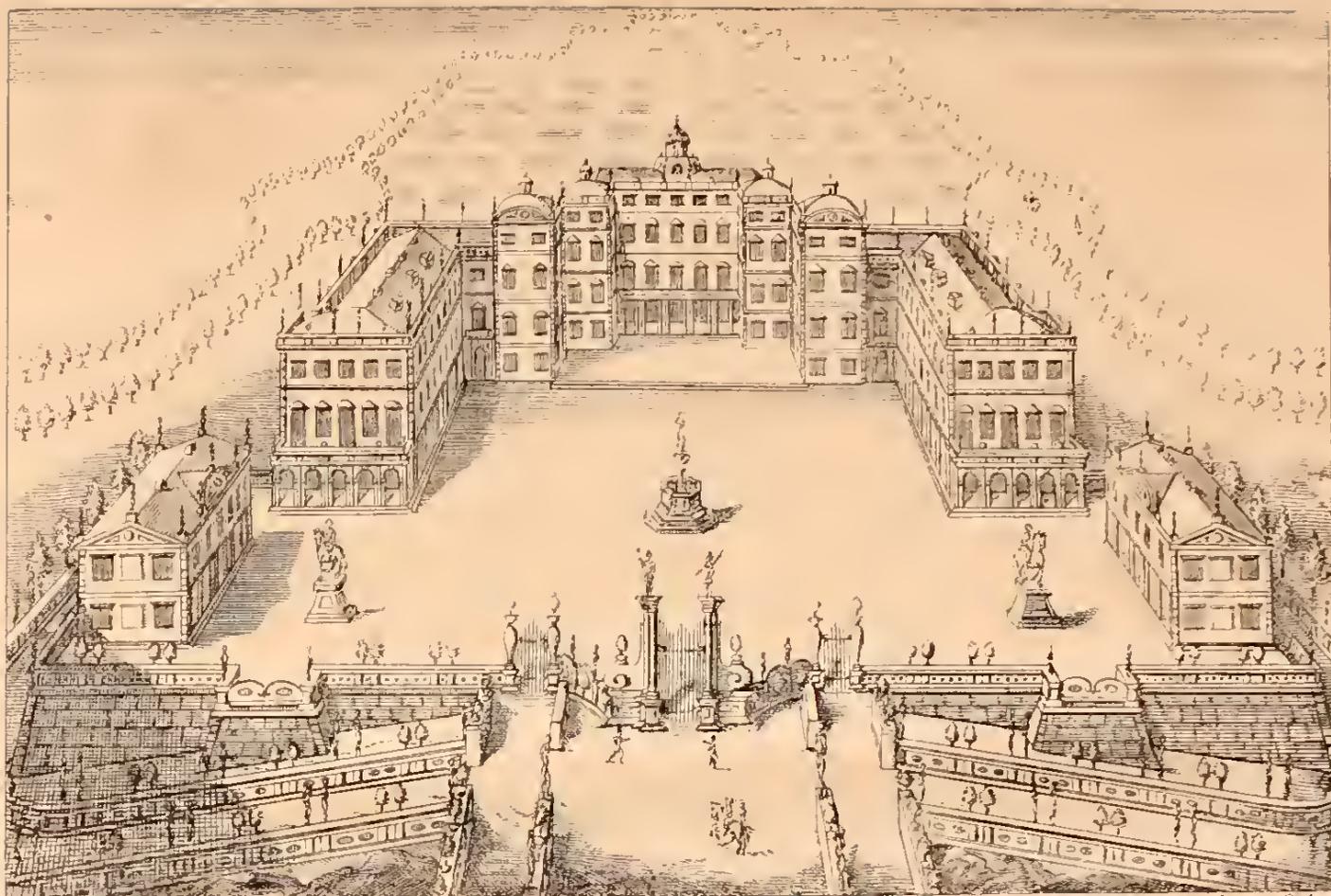
JOANNE CARNANDET

PARISIIS ET ROMÆ

APUD VICTOREM PALMÉ, BIBLIOPOLAM

—
MDCCCLXVI.

Imp & Lith. C. G. Vogel & Co. in N. M.

J. B. Jongheus sculp.

SERENISSIMO

AC

POTENTISSIMO DOMINO

D. JOANNI WILHELMO

COMITI PALATINO RHENI

SACRI ROMANI IMPERII

ARCHIDAPIFERO ET ELECTORI

Bavariæ, Juliæ, Cliviæ ac Montium Duci

Principi Moersiæ

Comiti Veldentiæ, Sponhemii, Marchiæ, Ravensburgi

Domino in Raveinstein, etc.

Tuam hic in fronte Bensbergam exhibeo, orbi universo spectandam, tuamque in illo magnificentiam contemplandam, ELECTOR SERENISSIME; Bensbergam non ita pridem ædificari cœptam, regio splendore exstructam, architectonicæ artis compendium, dignum tua animi celsitudine diversorium. Ita loquuntur subjectus tibi Rhenus et Dussela, ita circumsonant ditiones Tuæ, ita prædicat Agrippina Colonia, in arcis Tuæ conspectu posita, ita concordi voce testantur, quicumque vel eminus Bensbergam oculis lustravere. Sed pace quod Tua dixerim, PRINCEPS SERENISSIME, arcem ego illam quantumvis augustam, dum pridem contemplarer attentius, non tam magnificentiæ Tuæ, quam munificentæ spectaculum esse existimavi. Arcem illam, bonarum Artium habitaculum, amœnissimo collium jugo impositam, non ut de bicipiti monte fabulantur poetæ, sed ut illustrem herois vere Christiani palæstram, in qua liberales Artes, scientiæ ac disciplinæ, imo in qua virtutes omnes Christianæ commorarentur, mihi repræsentavi. Hæc mea tum cogitatio; cum summo favore ac digna Te Principe benevolentia susceptus, nec minori comitate ad visendam Bensbergam invitatus, oculis ipse meis omnia propius circumspicere potui, omnia rimari attentius, omnia otiosius contemplari. Hæc, inquam, tunc animum subiit cogitatio, splendidissimam illam arcem Athenæum videri, in quo aut vere reposita essent, aut arte cælata, aut saltem collocari possent, quæ alibi copiosissime occurrerant, excelsi animi Tui et ad omnes artes nati, egregia plane specimina. Mentem exprimamus apertius. Quæ in prospectu est, Augusto frontispicio, superba ædificii moles, amplissimis discreta conclavibus, illam ego artis pictoriæ delicii Tui, atrium fingebam, in quod collecta ex universa Europa Tuis studiis, Tuis sumptibus artificiosissimorum penicillorum elegantissima opera, de artis præmio decertarent. Cernebam animo Michaelēs Angelos, Raphaelēs, Paulos, Tintoretos, Rubenios, Dyckios (et quid ego omnes enumerem?) ordine dispositos, in Apellis contubernium confluentes, eo ornatu et copia, ut, quod absque invidia dictum sit, vix ullum toto orbem Principem esse existimem, qui tantos hujus artis thesauros tanto sibi pretio compararit. Videbar sane in una tua arce picturas eas omnes intueri, quas olim alibi per Germaniam, Italiam, Franciam, Belgium dispersas repereram. Dexteram alam apud me ornabat aliud non curiosi solum, sed industrii, docti, litteratique Principis decus, librorum undique a Te emptorum, a Te selectorum instructissima bibliotheca, ibique eruditissimorum virorum lucubrations recenserebam, de quavis facultate, scientia, et arte scribentium, disserentium, disputantium; in quibus omnibus Te solertissimum esse, jam ab annis ferme quadraginta, in Principe adolescente, suspicere debuerunt, Belgium, Gallia, Anglia, Italia, Germania, quas omnes regiones biennali peregrinatione, non tam Serenissimorum Tuorum natalium, quam virtutum Tuarum insignisque doctrinæ radiis, transeuntis instar solis, illustrasti. Cepit te, opinor, eo tempore inter eruditos reviviscens vetustatis eruderandæ studium per numismata et id genus alia priscorum seculorum cimelia, quibus alterum palatii tui latus destinavi. Hic ego totam illam tuam rarissimorum nummorum suppellectilem in series suas distribui, ducto a

Consularibus

Consularibus per Romanas familias principio; inde ad Cæsares auro, argento, varioque ære cusos digestosque; hic veneranda doctæ Græciæ, vel in ipso metallo augustum aliquid spirantia lineamenta; illic Asiaticæ opulentiae erepta barbaris rudera; ibi Hebraica, Syriaca, Syro-Macedonica; hic omnium gentium historiae certiora vestigia. Hæc quidem illustria sunt exercitati ingenii Tui, subactique iudicii documenta, sed quæ sterilia, solorumque oculorum illicia aut spectacula esse noluisti. Hinc illa Tua in doctis viris seligendis perspicacia, quos munifica manu ad hasce aliasque artes omnes excolendas excitasti; hinc in Tua Dusseldorpiensi metropoli, præter solitas Musas, Philosophicæ aliæque accersitæ disciplinæ; hinc restauratum dicam, an de integro erectum, quod Martis furiis collapsum et prope extinctum erat, celebre olim in Palatinatu Tuo Heydelbergense Lycæum; hinc fundatæ ad artes omnes docendas ediscendasque tuo ære cathedræ; unde nimirum ad tuum Bensbergense Athenæum viri undequaque doctissimi cultissimique confluerent. Taceo omnis generis peritissimos artifices, pictores, sculptores, cælatores, propositis præmiis, regiisque stipendiis dotatos, quos ad hanc Tuam totius eruditionis artiumque omnium palæstram invitasti; verbo dicam, Musarum tum amœniorum, tum severiorum, in una Bensberga receptaculum a te magnificentissime et munificentissime præparatum. Sic ego, PRINCEPS SERENISSIME, arcem illam Tuam jam tum dispertitus sum, cum necdum ex omni parte perfecta esset; sic, inquam, ut cum hæc omnia Tuo ingenio, Tua animi celsitudine, Tua eruditione dignissima censerem; alia profecto animo obversarentur, quæ magis raperent in admirationem, quæque ceteris illis omne pretium, æstimationem omnem afferrent. Egregias illas interioris animi Tui dotes intelligo, Christianarum virtutum splendore collucentes; summam in Deum, fortemque illam, quæ cetera Tua animat, caritatem, pietatem, fidem, ejusque propagandæ zelum, a Deo tot favoribus cumulatum, ut rem Catholicam Tuo ductu mirifice amplificatam subditi tui mirentur et gaudeant; frendeant porro acatholici, tum ditionum Tuarum incolæ, tum vicini, remotioresque, qui licet querelis injuriisque Te sæpe laccessiverint, at fervorem illum Tuum, Catholico Principe dignissimum, frustra conati sunt impedire, frustra tentarunt intervertere. Narraverant mihi, quibus ad Te liberior patet accessus, statim constantemque cum Deo agendi rationem, quotidianæ vitæ religiosam consuetudinem, animi per preces, orationes, sacrasque lectiones refectio-nem, perpetuoque succedentes, inter administrandarum ditionum curas, cum supremo Numine occupationes, numquam intermisso sacrosanctæ Missæ sacrificio, coronatas. Laudaverant alii Tuam in rebus tractandis prudentiam, in exequendis fortitudinem, inviolatum justitiæ rigorem cum innata clementia, pietatem cum dignitate, cum religione Majestatem, amplitudinem summam cum morum innocentia, cum animi moderatione conjunctam. Quæ omnia, non supremum dumtaxat aulae Tuæ Principem, sed exemplar exhiberent ad omnem virtutem Christianæque sanctitatis consummationem subditos alliciens, alliciendo monens, monendo perducens. Noveram quanto terreris studio in augendum Dei cultum, in ecclesiarum

ornatum, quarum nonnullas aut splendide reparaveras, aut a fundamentis erexeras. Videram non uno ditionum Tuarum loco egregia Tuæ in Sanctos venerationis monumenta, recurrebatque præcipue, non ita pridem restitutus in S. Huberti honorem, quem tribus abhinc ferme seculis Gerardus Juliacensis cœperat, equestris ordo, ut vel innocuam, opinor, venandi voluptatem in Dei Sanctorumque gloriam transferres. Sciebam quanta contulisses in sacrorum lipsanorum decorationem, quantumque meditareris, ut beatam indigenam Christinam Stumbelensem, seu Juliacensem celebriori cultu Illustrissimam redderes. At præ his omnibus, volvebam animo singularissimam illam Tuam erga eum Sanctum venerationem, quem primo meo in Actis Sanctorum illustrandis conatu exornaveram. Raymundum Lullum loquor, magnum divini ac humani amoris specimen; magnum, tum immensis laboribus pro fide Catholica susceptis, ac profuso sanguine sigillatis; tum libris scribendis, naturæ simul ac gratiæ prodigium. Recentissima erat eximia Tua, hujus Sancti occasione in me benevolentia, cujus memoriam, quam gratam servem, palam et ubique jucundissima animi recordatione profiteor. Sine me hic, PRINCEPS SERENISSIME, orbi universo propalare, quod universus obstupescat; susceptam a Te, viri beati portentosique operum omnium, dignam Te solo Principe, post quatuor ferme secula editionem. Quid ego hic prædicem sollicitudinem Tuam in operibus undecumque conquirendis, accersendis, colligendis? Quid missos quaquaversum eruditos viros, qui ea e bibliothecarum scriniis semisepulta eruerent? Quid expensas in rem, nomini Tuo gloriosissimam, factas et porro faciendas, sub Dei ter Optimi Maximi ipsiusque beati Martyris auspiciis? Audacter dicam, id in hac re, PRINCEPS SERENISSIME, a Te præstitum fuisse, quod Princeps nullus, non Rex, non Cæsar, hactenus aggredi ausi fuerint; ut singulari providentiâ gloriæ Tuæ, jam satis quaquaversum diffusæ, cumulus hic amplissimus accederet. Hæc cum a Te omnia, PRINCEPS SERENISSIME, Sanctorum gloriæ promovendæ impensa probe nossem, idque potissimum, ut ad eorum exempla vitam Tuam religiosissime conformares; dubitandum mihi prorsus non fuit, quin gratissimum Serenitati Tuæ foret munus hoc nostrum utcumque exiguum, quo non unius, sed multorum diebus singulis Sanctorum exempla suppeditantur, ut sic quotidie quemadmodum loquitur Augustinus, *memorias Martyrum religiosa solennitate concelebres, et ad excitandam imitationem, et ut meritis eorum consocieris, atque orationibus adjuveris*. Securus itaque ad Te accedit Usuardus meus, ELECTOR SERENISSIME; Usuardus Tuus, Tibi eodem ferme tempore destinatus, quo illustrari, cœptus est. Qui heroas describent, avito Cæsarum Regumque sanguine progenitos, habebunt, quod de inclytissima stirpe Tua, tot Imperatoribus, Regibus, aliisque tota Europa, Principibus nobilitata, merito enarrent et celebrent, Tuos, non Te laudaturi; imo Te in illis omnibus, cum Tuam in illis redivivam effigiem sint exposituri. Sed toties decantata, tot panegyribus exornata pridem sunt avorum illa, abavorum, atavorumque decora, symbolis et emblematis orbi proposita, ut si iis denuo commemorandis insistam, aliorum dicta colligere, pronuntiatas pridemque

vulgatas integris voluminibus orationes videar retexere. Qui e stemmate Tuo bellatores, animi fortitudine gestisque pro patria et libertate famosos, stylo prosequenti fuerint, poterunt ipsi et illas in Te dotes extollere, laudareque inviolatam foederum observantiam, qua superioribus bellis, ditiones Tuas, fortunasque hostium furori exponere Teque ipsum periculis objectare maluisti, quam vel ad latum unguem a data Cæsari confederatisque fide discedere. Vidit non eminus et obstupuit Belgium nostrum, dum sub postremi belli principium, imminentem Tuæ metropoli, ferrumque et ignem minitantem hostem, infracto robore exciperes dicam, an rideres, subditosque aut formidolosos aut fugitantes, intrepida animi constantia animares confirmaresque. Qui Principem clementia, justitia, pacatioribusque artibus ornatum, laudandum suseperint, Tui speciem in alio Tibi adumbratam porrigent. Laudabunt illi ordinatissimum provinciarum Tuarum, quantumvis inter se dissitarum, regimen, laudabunt urbanas artes, commerciaque restituta; laudabunt metropolim Tuam Dusseldorpiensem, ita auctam, ita elegantioribus domibus ornatam, ut qui eam olim viderint, jam Dusseldorpium Dusseldorpii non agnoscant. Loquentur illi urbem illam novam, tot amplissima ædificia, tum pauperum, tum senum, tum præsidii militaris usibus adornata; erecta templa, sacella, aliaque animis excolendis non minus, quam corporum sustentationi destinata. Excurret denique in meritissimas illas laudes, quibus exultantes subditi, æneam equestrem statuam tamquam Patri patriæ, in medio foro collocatam voluerunt Ego qui solas in arce Tua Christiani Principis, easque non in Majoribus, sed in Te virtutes potissimum considero, qui interiorem magis animum quam potentiæ magnificentiaque Tuæ argumenta contemplor, Christiani roboris, constantiæ in fide, profusi pro Christo sanguinis exempla propono, quæ tamquam *Census*, tamquam *Fusti*, ut Tertulliani verbis utar, a perituris *seculi gaudiis* animum ad mansura transferant, eumque rerum æternarum cupiditate incendant. Hic noster, nil nisi sanctitatem redolens, ad arcem Tuam Bensbergicam conferendus ornatns; hæc Christiani herois insignia, principe loco appendenda; nimirum in sacra illa æde, reliquo palatio magnificentius exædificata, in qua decoramentorum nihil eluceat, quod non Dei gloriam spiret, Sanctorumque venerationem. Hæc cum Tibi luculenter exhibeat, hæc cum de Te in illustrissimo illo Sanctorum agmine manifestissime explicet Usuardus meus; Veniam dabis, PRINCEPS CLEMENTISSIME, si patenti præ palatii valvis area, inter artium virtutumque descripta nuperrime conclavia, statuam Tibi erigam, omni ære, omni metallo perenniorem, utpote ea conflata materia, quæ nulla acris tempestate, nulla vetustatis ærugine, nulla temporis diuturnitate corrumpi, corrodi, aut everti unquam possit. Nec sealpro, nec arte fusili utar, nec malleo. Corpus ipsum totius machinæ, Te PRINCEPEM SERENISSIMUM repræsentans, igne probe subactum, erit ipsa ferventissima, qua in Christum exarserunt innumeri Martyres, Martyrologio nostro comprehensi; ferventissima, inquam, caritas, qua modo cum summo bono ardentissime copulati, eandem Tibi olim felicitatem æternum augurantur. Basim formabunt innixa implexaque dira illa carnificinæ instrumenta, quibus ipsi illi immaniter cruciati

ciati sunt, egregia nimirum incitamenta, quæ spectatorum signitatem ad Christianum robar, Martyrum illorum Tuoque exemplo, omni lingua eloquentibus, omni sermone potentibus adhortentur. Stylobatarum vice machinam sustentabunt virtutes quatuor Martyrum præcipuæ : viva fides, spes inconcussa, heroica fortitudo, invicta tolerantia. Ornabunt innumera alia decora, a Sanctis accepta, iisque præsertim, qui licet magnis imperiis gubernandis regendisque distenti, vitatis perversi seculi scopulis, immaculatum Creatori spiritum reddidere. Sceptrum manui inseret Magnus ille, tuos inter præavos Carolus, cujus vestigia premento, Te fidei Catholicæ, Romanæque Sedis protectorem agnoscit orbis Catholicus. Coronam vertici imponet Henricus, qualem ipse S. Petri Cathedræ, Christiana pietate submitit. Balteum accingere poterit Ferdinandus Catholicus, Mahumetanorum sanguine purpuratum, quorum tot millia legiones Tuæ, flosque patriæ nobilitatis, sub Augustissimo piissimoque Leopoldo, in Hungaria militantes, immortalis gloriæ Tuæ incremento profligaverunt. Concurrent ex Anglia Eduardi, ex Gallia Ludovici, ex Hungaria Stephani, ex Dania Canuti, ex Suecia Erici, ex Bohemia Wenceslai, ex Polonia Casimiri, ex omni regno cœlites Principes alii, Tuam iconem, vivam, inquam, in Te eorum imaginem debitis tropæis certatim exornaturi : nec Reges solum et Principes, sed tota illa in meo Usuardo expansa longe lateque Sanctorum acies, Tuo, quod mihi benigne annuis, patrocinio gavisura, quos nempe in hoc Actorum nostrorum veluti compendio, sub tua hodie (si ita mihi loqui fas sit) sub Tua clientela constituo. Hoc ego delubrum, PRINCEPS CLEMENTISSIME, in area Bensbergica Tibi dico, Tibi consecro, Tibi esse volo æternum meæ sociorumque meorum in Te, Serenissimamque familiam Tuam, constantissimæ observantiæ monumentum, cui non quidem inepte inscribatur Tua olim peregrinantis tessera : *Dominus virtutum nobiscum*; sed hæc dedicato Tibi operi erectæque statuæ accommodatior epigraphe, LAUS EJUS IN ECCLESIA SANCTORUM.

SERENISSIME ET CLEMENTISSIME PRINCEPS

SERENITATIS TUÆ ELECTORALIS

Devotissimus Cliens

JOANNES BAPTISTA SOLLERIUS

Societatis Jesu.

FACULTAS R. P. PROVINCIALIS

SOCIETATIS JESU FLANDROBELGICÆ

ET SUMMA PRIVILEGII CÆSAREI

Cum Edictis Philippi II Hispaniarum Regis, deinde Serenissimorum Archiducum Alberti et Isobellæ, Belgii principum, rursumque Philippi III, ac novissime Caroli II, Regum, confirmatis die 11 Decembris MDCXCII, et XIX Junii MDCXCIV; Provincialibus Societatis Jesu, per Flandrobelticam pro tempore futuris, potestas facta sit eligendi Typographos et Bibliopolas, qui, ad quorumcumque aliorum exclusionem, soli imprimere ac reimprimere possint libros et opera quælibet, rite approbata, curantibusque ejusdem Societatis Patribus edita aut porro edenda, sub consueto suæ Majestatis Privilegio, non aliter impetraudo, quam in scriptis obtenta et præexhibita licentia prædicti Provincialis; idque sub gravibus pœnis, in contraventores aut aliter impressa importantes statutis, ut latius in ipsis patentibus litteris apparet; quod ipsum cum etiam sua Cæsarea Majestas valere voluerit in dittonibus, S. R. Imperio subjectis:

Ego infrascriptus, Societatis Jesu per Flandrobelticam Provincialis, potestate ad hoc mihi facta ab Adm. R. P. N. Præposito Generali MICHAELE ANGELO TAMBURINO, concedo Joanni Paulo ROBYNS, Typographo Antverpiensi, facultatem imprimendi, et per se aliosque vendendi, MARTYROLOGIUM USUARDI MONACHI, recensitum, expurgatum et illustratum per Joannem Baptistam SOLLERIUM Societatis nostræ Presbyterum Theologum. In quorum fidem hæc manu nostra subscriptas, consuetoque officii sigillo munitas dedi Antverpiæ XXIV Augusti MDCCXIV.

JOANNES BRAZE.

SUMMA

PRIVILEGII REGII

Regiae Majestatis diplomate sancitum est, ne quis, præter voluntatem DANIELIS PAPEBROCHII de Societate Jesu, ejusve ad illustranda SANCTORUM ACTA Adjutorum et Successorum, ullo modo imprimat vel recudi faciat, ex parte vel in totum, Tomos eorundem, de argumento illo, vel jam editos vel porro edendos; aut alibi excusos excudendosve invehat, veualesve habeat: qui secus faxit, confiscatione exemplarium et aliis gravibus pœnis muletabitur, ut latius patet ex litteris Bruxellæ datis.

Signat.

LOYENS.

Et ego CONRADUS JANNINGUS Societatis Jesu, Joanni Paulo Robyns, Typographo Antverpiensi, permitto, ut MARTYROLOGIUM USUARDI, partem Tomi VI de ACTIS SANCTORUM JUNII, etiam seorsim impressum, publicet. Datum Antverpiæ VIII Kalend. Septembris MDCCXIV.

G. JANNINGUS.

APPROBATIO

ORDINARIJ

MARTYROLOGIUM USUARDI MONACHI *ex octoginta ferme exemplaribus, tum excusis, tum manuscriptis a Joanne Baptista du Sollier Societatis Jesu sacerdote Theologo studiose recensitum, expurgatum et illustratum, dignum ce nseo, quod etiam seorsim a Tomo VI de ACTIS SANCTORUM JUNII, in publicam lucem edatur. Datum Antverpiæ 25 Augusti 1714.*

F. G. ULLENS Can. Schol.
Off. et Librorum Censor.

PROTESTATIO

AUCTORIS

Quod ante Tomos singulos de ACTIS SANCTORUM identidem protestati sunt Magistri et Collegæ mei, se in toto de ACTIS SANCTORUM opere servatas velle Urbani Papæ VIII Constitutiones, neque suis, aliorumve eo referendis commentariis aliud pondus, quam est Historiæ, ab hominibus errori obnoxiiis scriptæ; idem ego ante hoc USUARDI MARTYROLOGIUM a me recensitum et illustratum etiam protestor.

AD NOVAM
MARTYROLOGII USUARDINI

EDITIONEM

PRÆFATIO

Brevis totius operis conspectus.

Inter Martyrologos antiquos nullus Usuardo celebrior, nullus in Ecclesia usitator, nullus toties descriptus, nullus pluribus editionibus, Germanicis, Gallicis, Italicis, Belgicis per totam Europam Catholicam dispersus, utpote qui centum circiter annorum decursu, ferme vigesies excusus fuerit, ut tertio hujus præfationis capite fusius deducemus. Desiit subinde Martyrologii istius excudendi ardor, postquam Ecclesia Romano-Catholica Usuardum, non qualemcumque, sed usibus suis aptatum, auctum, reformatum, in officio Canonico usurpandum præscripsit, quodque proinde, mutato Usuardi nomine, vere Romarum Martyrologium cœpit appellari. Sic quidem in Choris, Capitulis, aliisque Religiosis societatibus Usuardini Martyrologii prælegendi cessavit usus; at perseveravit interim, et perseverat hactenus inter Hagiophilos et Ecclesiasticorum monumentorum veterum studiosos ingens desiderium videndi aliquando ipsum illud Martyrologium, nativæ suæ simplicitati, post tot alias necdum defæcatas editiones restitutum, omnibusque accessionibus plane repurgatum. Id a RR. PP. Benedictinis Parisiensibus, qui auctoris ipsius, symmystæ olim sui, autographo gloriantur, diu postulatum, diu frustra expectatum fuit: an quod ipsi provinciam illam, quasi a nobis pridem occupatam ultro cesserint, exploratum non habeo; certe, quod orbis litterarius sæpe mirari debuit, tot inter analecta a viris illis eruditissimis in publicum emissa, locus Usuardo isti, seu vere, seu præterse autographo, hactenus concessus non est.

*Usuardus
sæpe editus,*

2 Quod hic occupatam a nobis evulgandi aliquando Usuardini Martyrologii provinciam insinuem, id velim intelligi de pollicita olim a Bollandi editione, ut mox ex Præfatione ejus generali cap. 4 § 7 manifeste ostendam. Nec id solum meditabatur vastissimi nostri de Actis Sanctorum operis conditor, verum et alia cujusvis generis Martyrologia publici juris facere, ne quid in Actis occurreret, quod eruditos lectores remorari posset. Juverit Bollandum ipsum loquentem audire citati capitis § 3, ubi enumeratis suppetiis, fulcimentis, adminiculis, undecumque collectis et acceptis, ad alia monumenta progressus, recenset Kalendaria, et Fastos variarum ecclesiarum, Breviaria et id genus instrumenta, ex quibus indicatur præbeturque occasio in Sanctorum Acta inquirendi. Pergit deinde in hunc modum: *Sed præ his quoque magno mihi subsidio Martyrologia fuisse. Cogito, quæ habeo non pauca, saltem quæ maxime probata erunt, illa olim edere, accurate recensita, collataque cum iis, quæ interea suggerent amici. Quia tamen hic nonnulla cito, quæ adhuc publici juris non sunt, ne quis eam ob causam forte hæsitet, pauca hic de iis a me pertractari, censui oportere.* Hæc antesignanus noster, non Usuardi solum, sed et aliorum Martyrologiorum editionem animo designans, rectissime et sapientissime ipso magni Operis principio censuit; et ante ipsum, primus delineator ac monumentorum collector, Rosweyde censuerat; quippe qui antequam opus, jam mente conceptum, aggrediretur, prælo paraverat Martyrologiorum antiquorum, eatenus notorum, nempe Bedæ a Plantino vulgati, Usuardi, Rabani, Adonis et Notkeri, cum Romano moderno, Græcorumque Menologio collectionem, provide prudenterque advertens, ad tanti operis, quale est de Actis Sanctorum intelligentiam, præviam Martyrologiorum, ex quibus Sanctorum cultus eruitur, claramque notitiam præmitti omnino necessarium esse.

*a nobis
pridem*

3 Mansit quidem inedita, duobus magnis voluminibus descripta, jam dicta Rosweyde collectio, quoniam Martyrologia illa tunc temporis satis vulgata existimarunt Majores nostri; at aliorum subinde erutorum manuscriptorum edendorum consilium numquam dimiserunt quamquam promovendo operi alacrius incumbentes, rem totam in plures annos distulerint. Prodiit nihilominus interea genuinus Beda, ab additamentis Flori, qua tunc licuit probabilitate distinctus, eo casu inventus, ea ratione editus, ut fuse et clare explicatur in Prologo ante tomum II Martii, quæ hic describere superfluum judico. Hieronymiana exemplaria collegit, notis et exercitationibus illustravit ac edidit V. C. Franciscus Maria Florentinus, nobilis Lucensis, anno MDCLXVIII, eodem illo, quo lucem vidit genuinus Beda. Supererat Usuardus, cujus laudatus Bollandus jam dicti cap. 4 § 7 pridem monuerat: *complura in Museo nostro exstare exemplaria, sed in quibus et amplificata Sanctorum elogia, et plurium*

*iterum
edendus.*

nomina

nomina adscripta, qualia ecclesiarum Pragensis, et Bruxellensis, multorumque monasteriorum, quæ non attinet hic percurrere: faciam id alias, cum Usuardum edam, sed nativa simplicitate, variorum Auctaria seorsim. En clarissimis verbis depictam quam supra dicebam meditatam a Bollando, idque ab annis plusquam septuaginta, Usuardini Martyrologii editionem, ad quam tamen nec ipse, nec subsequenter sociorum ullus animum postea unquam adjecit.

quo modo,

4 Neque vero nudam, ut diximus, Usuardi impressionem procurare, id animo volebat Bollandus, sed qui terendis excutiendisque istius Martyrologii, sæpe aucti, sæpe luxati, sæpe interpolati, manuscriptis codicibus assueverat, qui prædictorum codicum, cum aliorum Martyrologiis confusionem perspexerat, qui nomina Hieronymi et Bedæ sæpe perperam Usuardinis codicibus præfixa observaverat, id, nisi fallor, moliebatur, ut phrasim stylumque Usuardi assectus, a reliquis omnibus eum discerneret, nativam textus puritatem erueret, variorum auctariis in classes suas redactis, una opera codicum manuscriptorum notitiam, qualem tunc poterat, Actorum nostrorum lectoribus suggereret. Fuisset sane editio hic delineata, Henschenii studio, exercitatione, summaque in versandis Martyrologiis peritia dignissimum opus, verum ipse privata sua scientia in promovendo opere uti maluit, quam posterorum commodo consulere. Nec Papebrochius ei negotio magnopere intendit; cum enim tetricam excutiendorum Martyrologiorum spartam, ad usque finem Junii perduxisset Henschenius, recte prospexit ipse, metam laborum suorum illic procul dubio figendam. Socii alii, urgentioribus et ipsi distenti, rem totam hæcenus intactam reliquerant.

5 Interea Superiorum nutu, cælo seu Sanctis cæli incolis portandis (ut facete olim lusit Bollandus) humeros supponere jussus, inde rei exordium sumendum putavi, quo operis totius cardinum, elementorum, fulcrorumque cognitionem acquirerem. Atque eecum tibi diebus prope singulis longas series Martyrologiorum præsertim Usuardinorum, quorum vel solorum nominum et characterum magna diversitate, a proseguendo tam vasto opere absterreri quis posset, dum secum attente perpendit, quam multa, quam varia prærequisita prænoscendaque necessaria sint, priusquam ad intima penetrare queat. Fateri non erubesco, per annos mihi laborandum fuisse, priusquam vel solorum codicum proprios characteres satis dignoscerem. Et fuit profecto non modica ea difficultas; cum enim codices ipsi varia præferrent nomina, præsertim Hieronymi, Bedæ et Adonis, nec curasset Henschenius ad classes suas singulos distincte revocare, cui nempe sua sufficebat notitia; ad hæc cum nomina, codicibus tum aliis, tum Usuardinis tributa, a monasteriis, ecclesiis, bibliothecis, vel urbibus desumpta, confusionem parerent, conferenda erant singula prope manuscripta, antequam certo statuere possem, utrum ad Hieronymianorum, Bedæ, Adonis, vel Usuardi proprias classes essent reducenda. Dum hisce evolvendis, excutiendis, perscrutandisque operosius insudo, ad finem perducitur Junii nostri tomus v, cujus cum grandior moles, totius istius mensis Supplemento subjungendo sufficiens spatium non relinqueret, opportune renovata est cogitatio, de edendo tandem aliquando Usuardi Martyrologio, quod cum præfato Supplemento, sextum Junii, et ultimum sacri Semestris tomum conficeret, ut tantisper ad calcem prædicti voluminis quinti indicatum est.

quibusque de causis:

6 Pandant se sensim susceptæ novæ hujus Martyrologii Usuardini editionis institutum, totaque ejus œconomia seu propria ratio, qua nimirum præter Usuardini textus *nativam simplicitatem*, per dies singulos ex fontibus suis probatam, stabilitam et explicatam; id potissimum, qua possumus diligentia, nobis exequendum præfigimus, ut cum Martyrologii nostri textus integritate, simul noscantur codicum Usuardinorum tam variorum, totque nominibus insignitorum ætas, character, fides, auctoritas, ceteraque omnia ad perfectam monumentorum nostrorum cognitionem pertinentia. Accedet, quæ ad Actorum vel saltem commentariorum nostrorum filium percipiendum faciet vel maxime, Martyrologiorum aliorum, quocumque nomine vel titulo descriptorum, aut typis excussorum, cum Usuardino perpetua comparatio, ac præterea manuscriptorum prope omnium tam accommodata pictura, ut lector quilibet non imperitus, uno quasi intuitu doceatur, ad quam Martyrologiorum seriem citati illie quotidie magno numero codices, reducendi sint; unde mihi equidem persuadeo, non solum tædium ea ratione lectoribus sublevatum, sed et clariori rerum, de cetero obscurissimarum exhibitione, non parvam voluptatem allatum iri.

duæ sunt præcipuæ ad nos et alios spectantes.

7 Atque hinc etiam perspicis, duas potissimum easque urgentissimas causas, quæ me ad tetricum hunc laborem suscipiendum impulere: alteram quæ nos ipsos posterosque nostros; alteram, quæ Hagiophilos alios, Actorum nostrorum lectores, præcipue spectant. Nostra intererat præcavere incommoda, ne venturi imposterum operis adjutores, iisdem ipsis difficillimarum inquisitionum labyrinthis irretiti, menses etiam plures imo et annos magno tædio, fructu exiguo consumerent, ut vel solorum Martyrologiorum nostrorum sufficientem ideam adipiscerentur. Ad externos pertinebat hujusmodi disquisitio, ut ne operis nostri momentis fulcimentisque non satis cognitis, *ob eam causam*, quemadmodum Bollandus solerter observaverat, perpetuo *hasitarent*, quod mihi sexcenties evenisse memineram. Quid enim lectori fastidiosius excogitari potest, quam singulis prope commentariorum nostrorum præviorum paginis, longo Martyrologiorum agmine obrui, de quibus ipse dubitare possit an unquam exstiterint in rerum natura? Aut si bona nostra fide, ea admittenda putet, saltem de codicum ipsorum genere, patria, ætate, stylo, auctoritate merito edoceri postulet, quo perpensis, pro sua eruditione rerumque istarum peritia, rationum argumentorumque nostrorum momentis, per se ipse de assertorum omnium veritate statuere ac decernere prudenter valeat. Hæc mihi ad devoranda ingentia tædia incitamento fuere, summam una spem ingerentia, fore ut Hagiophilis omnibus non ingratis obtruderetur labor noster, partemque in Actis ipsis Sanctorum habere paterentur Usuardum, qui Sanctis, imo Actis ipsorum plurimis, non exiguam intelligentiæ lucem præferret.

8 Habes hic paucis, erudite lector, veram, candidam et sinceram totius editionis nostræ Usuardinæ causam, habes consilium, propositum, rationem. Repeto, testorque id me præcipue studuisse,

ut codices

ut codices omnes, quorum in Museo nostro numerosa, si usquam, supellex, ut codices, inquam, omnes, ex Usuardi progenie, ab aliis omnibus seponerem, seu eos integros habeamus, seu solum extracta aut variantes, ex collatione ab Henschenio et Papebrochio, cum ipsis codicibus et Usuardo Greveni facta, superstites, ut postea ex professo demonstrabitur, dum ad Usuardum ipsum ejusque proles, præfationis hujus capite tertio deventum fuerit. Jam dicta brevissime contraho. Usuardum damus, additamentis omnibus, quantum humanitus fieri potuit, expurgatum. Hoc primum. Deinde in Observationibus quoque die subjunctis, exactam tradimus occurrentis textus genesim, eum ad primas radices revocando, ostendendoque, utrum ex Hieronymianis, ex Beda, an ex Romano parvo per Adonem, commemoratio de qua agitur, desumpta sit; an Adonis solius propria; demum an ab Usuardo aliunde quam ex Adone, aut antiquioribus mutuata. Rursus, an idem Sanctus aut Sanctorum turba a Rabano, Hieronymi aut Bedæ verbis consignata non sit. Nec locus Notkero deest, paucis nonnumquam assignando, quænam ex Hieronymianis, quænam ex Rabano, quænam denique ex Adone ab eo translata fuerint; ut proinde diebus singulis scenam aperiâ, qua uno quasi intuitu probe instituat lector de tota Martyrologiorum omnium inter se relatione, seu, ut ita dicam, sanguinis aut affinitatis propinquitate; ne excluso quidem Wandelberto, cujus metrica elogia Observationibus nostris, si quidem de illius diei Sancto vel Sanctis meminerint, inseruntur vel subjunguntur.

Quis modus operis.

9 Hæc est totius operis latissime expansi in brevem tabellam contracta imago, ubi ad citatum caput tertium pertigerim, accuratius explicanda. Jam quid hæc nostra præfatione præstitum sit, paucis accipe. In tria capita totam dispescimus. Primo Martyrologia omnia recensentur et Usuardo antiquiora et synchrona, cum quibus ipsi nonnulla quidem affinitas, sed non tanta sanguinis, si ita loqui licet, conjunctio, ut parentem seu primigeniorum fontium titulo proprie gaudere queant; qualia sunt quæ ad Hieronymiana, aut Bedam a Floro auctum referuntur, aut quæ cum illis propinquitatem habent, ut sunt Wandelberti, Rabani et Notkeri Martyrologia, vulgo nota, quibus omnibus proprias characteristicas ita conabor appingere, ut a quolibet facile dignoscantur. Intercurret nova de genuino Bedæ et Flori Martyrologio disceptatio, eruditis Hagiophilis ad posteriores disquisitiones materiam præbitura. Porro in Martyrologiorum serie, debito antiquitatis jure, agmen ducent apographa Hieronymiana, tum majora, uti vocamus, a Florentinio edita; tum minora, quæ apud nos Mss., aut ab aliis vulgata sunt. De his vero aliisque talem Martyrologiophilis delineationem ob oculos ponam, ut citata magno numero in Actis nostris exemplaria per se ipsi ad classem propriam possint reducere, deque codicis cujusque probitate ac fide iudicium ferre.

et quæ præfationis diversæ capita.

10 His subjungetur caput alterum, quo ad ipsum Usuardum accedemus propius, primum familiæ ejus stipitem, seu in recta linea protoparentem demonstrando, nimirum vetus illud Romanum ab Heriberto Rosweydo primum editum atque Adoni præfixum. Hic vero exurgent litigia: cum enim tot habuerit, totque etiamnum impugnatores habeat prædictum Martyrologium, eo capite polemicè agendum erit, ut contra quoscumque adversarios vera appellatio, sinceritas, vetustas, ejusdemque facta Ravennæ per Adonem descriptio vindicetur; unde fiat consequens, idem ipsum esse, quo Viennensis Martyrologus adjutus est, imo ex quo plerosque Sanctos suos diebus singulis extraxit. Cum autem deinceps probaturi simus, Usuardum toto suo opere Adonis compendiatorem contractoremque fuisse, perspicue concludi poterit, Romanum vetus seu parvum, Usuardi avum esse, Adonem ejus patrem; id quod capite tertio erit pertractandum. Quo deinde, longo ordine sequetur tota Usuardi progenies, seu codices illi Usuardini omnes, ex quibus genninum ejus Martyrologii textum, simulque Auctaria seorsim collecta desumpsimus. Hæc prima fronte, ex ipsa rerum plerisque ignoratarum nimia varietate, nonnihil obscura, toto præfationis decursu, clare, ut confido, atque dilucide evolventur.

CAPUT PRIMUM.

Martyrologiorum antiquorum inter se ac cum Usuardo propinquitas et connexio.

Multa pridem a Melano, Baronio, Bollandi, Henschenio, Papebrochio, Florentinio aliisque doctissimis viris præclare disputata sunt de Martyrologiorum origine, primordiis, et incrementis, deque eorum diversitate, prout a variis scriptoribus primum conflata fuerant. Crevit earum rerum penitus investigandarum studium, accrescente paulatim majori luce, postquam antiquiora Martyrologia e bibliothecarum scriniis educta, typorum beneficio omnium manibus teri cœperunt. Nihil hic ad nos attinet ea repetere, quæ a clarissimis illis notissimisque scriptoribus, præsertim a nostro Bollandi clare, distincte et erudite explicata sunt. Unum est, in quo defecisse omnes, sit verbo venia, in quo, inquam, defecisse ipsos animadverto, nimirum, quod singulorum Martyrologiorum auctores, ætatem et characteres aliquos solum describendo, eo penetrare neglexerint, unde eosdem inter se componendo, una-explorassent, quæ primigenia Martyrologiorum capita, quæ qualisve ceterorum ex prioribus derivatio aut genesis, quæque proinde inter Martyrologos omnes conjunctio, connexio, propinquitas, affinitas, vel consanguinitas. Liceat mihi hæc uti vocabulis, ad rem hactenus implexam et involutam, quanta potero perspicuitate illustrandam. Jam Martyrologia omnia classica, seu quæ antiquorum prærogativa et auctoritate gaudent, suis nominibus appellavi: Hieronymiana nempe, Bedam, Floriana, Romanum parvum, Rabanum, Wandelbertum, Adonem, Usuardum et Notkerum. Quæritur hic, quisnam inter illos ordo, dicam an subordinatio; qui proavi, qui patres, qui filii, qui cognati; verbo dicam, quo se invicem propinquitatis gradu contingant?

Defuit hæc:

Martyrologiorum nomen.

12 Ego sic existimo: ad tria potissimum capita, radices stipites, seu fontes reduci omnino posse Martyrologos omnes, seu potius eorum Martyrologia, quorum surculi, rami vel rivuli dici debeant, quotque huc usque, saltem alicujus nominis vulgata sunt, vel manuscripta exstant in variis bibliothecis, ex quibus apographa, ad Museum nostrum ab amicis transmissa, aut a Majoribus nostris magno labore et sumptu procurata fuerunt. Capita hic nomino Martyrologia illa, quæ prima seu autographa censeri debent, utpote quæ ex nullo altero, saltem quod modo supersit, transcripta, fontes ipsa fuerint, unde scriptores Martyrologi alii suas aquas derivarunt. Ex his primum præcipuum et vetustissimum agnoscimus, quod sub Eusebii vel potius Hieronymi, vel utriusque nomine circumfertur, sive illud vere ab ipsis conditum fuerit, sive a posteris falso ipsis adscriptum; de quo paulo post copiosius tractandum erit. Locum ab hoc proximum tenet celebre aliud a Venerabili Beda compositum, non jam supposititium illud a Plantino editum, sed genuinum ipsum, quod a Floro nominatissimo Lugdunensis ecclesiæ subdiacono auctum fuisse, clare et diserte ab Adone testatum, postea ostendemus. Tertium porro dicimus, ipsum illud, quod præfatus Ado Ravennæ repertum, et a religioso fratre, sibi præstitum, ibidem transcriptum, in capite Martyrologii sui ponendum putavit, quod Rosweydi nostri cura primum cum Adone in lucem prodiit anno MDCXIII, quodque a multis subinde laudatum, sed a pluribus acerrime oppugnatum, toto sequenti capite vindicandum suscepimus.

quæ ad pri-
mos stipites
hic ordine
reducitur.

13 Hos ego primarios stipites seu stirpes voco, unde in tres potissimum classes, tribus seu familias primigenias tota Martyrologiorum prosapia distribuatur. Ex his vero primaria, ut iterum dicam et magis late patens radix prædicanda est Hieronymianum, ut omnium antiquissimum, ita feracissimus fundus, in quo natæ arbores in omnem partem ramos extenderint; puta Martyrologos alios prope omnes, ex ipso illo primario, in opus suum aliquid transfudisse. Visum a Beda Hieronymi Martyrologium, ex ipsiusmet verbis infra citandis deduci posse videtur, imo negare vix ausim, aliqua Sanctorum nomina verosimillime ex uno in alterum transiisse. An idem de Romano veteri seu parvo æque affirmari possit, fateor mihi necdum undequaque constare, tametsi longa et sedula disquisitione id assequi studiosissime conatus fuerim. Nihilominus et Bedam Martyrologorum caput statuimus, idque adeo maxime, quoniam singulari ordine et stylo Martyrologium proprium, utut incompletum adornavit, quod primum a Floro, inde ab aliis auctum, pene dicerem deformatum, vestigia tamen aliqua semper servat, ex quibus ab aliis distingui possit, ut ante me accurate observarunt Henschenius et Papebrochius, dum illud aut purum, aut puro proximum edidit ante tomum II Martii de Actis Sanctorum, anno MDCLXVIII. Atque hæc iterum obiter dicta sunt, propriis locis in hujus capituli decursu uberius explananda.

14 Est igitur nostra fundamentalis assertio, ab his tribus Martyrologorum quodammodo patriarchis, reliquos omnes legitima successione descendere, quales sunt: Rabanus, Ado, Usuardus, Notkerus, et quicumque alii ab hisce, tamquam stipitibus subalternis, sua desumpsisse deprehenduntur. Ex qua vero proprie radice profluxerit metricus ille Martyrologus Wandelbertus, certo exploratum non habeo. Ex Beda acceptum nonnulli voluere; ipse se subsidii plurimum a Floro habuisse fatetur. Ego florilegum puto, qui hinc inde varia Sanctorum nomina, forte versibus aptiora decerpserit, de quo pluribus suo loco dicam. At certum est, Rabanum ex Beda descriptum, ex Hieronymo auctum, et nonnullis additis aut fusius deductis, ab auctore completum esse. Ado genitorem suum digito commonstravit, dum Romanum parvum operi præfixit, et diebus prope singulis ex Ieo Sanctos suos evidentissime desumpsit. Nec minus certum est, totum Usuardi Martyrologium ex Adone contractum esse, sanctis Martyribus Cordubensibus, nonnullis Hieronymianis, nonnullis popularibus, ac paucis aliunde mutuatis coagmentatum. Bedam etiam secutum se fuisse testatur Usuardus, idque in Observationibus nostris, dum locus est, sedulo annotamus. Verumtamen Adonem patrem ejus, seu verum fontem declaramus, ex quo totum ferme Martyrologium ejus dimanasse indubitatum arbitramur. Notkerus denique præcipua quæque ex laudato Adone transtulit, non pauca ex Rabano sua fecit, multis ex Hieronymo ad complendos singulorum dierum indiculos corrasit. Atque hæc totidem propositiones sunt, nostra hac præfatione, quoad res exigat, aut a decessoribus nostris jam præstitum non fuit, dictinete et ex ordine demonstrandæ.

ARTICULUS I.

De Martyrologii Hieronymiani exemplaribus.

§ 1.

De Majoribus ab Acherio et Florentinio editis.

Hieronymia-
num, Marty-
rologium

In laudata nuperrime præfatione generali cap. 4, totum quartum paragraphum insumit Bollandus elucidando, quod sub Eusebii et Hieronymi nomine venit, Martyrologio; ubi primum latetur, non satis probari, quod tale Martyrologium ab Eusebio unquam scriptum fuerit, nec id ex epistola Gregorii ad Eulogium aperte deduci. Rursus, nec certum esse Eusebianum seu Martyrologium, seu de Martyribus commentarium, ab Hieronymo versum, aut aliud a sancto Doctore scriptum fuisse, quidquid id aliqui confici posse existiment, ex famosa Chromatii ac Heliiodori episcoporum ad Hieronymum epistola, et altera ad ipsos Hieronymi responsoria; utpote cum utranque Baronius solidis argumentis commentitiam demonstraverit: unde si vera unquam istiusmodi epistola a Cassiodoro citata fuerit, eam intercuisse fatendum est. Et hæc quidem communior hodie doctorum virorum sententia, cui tamen contradici posse, dictasque epistolas a suppositione utcumque salvari,

operosis

operosis annotationibus ostendere conatur Florentinius a pag. 57. Ceterum pendente adhuc eorum ea lite, ex Cassiodori testimonio id consequi omnino videtur, indiciendum aliquem seu Fastos ab Hieronymo concinnatos, sive sub epistolæ, sive sub alio quovis titulo, descriptis fortasse eorum Sanctorum nominibus, quorum in Eusebii collectione, ejus Eusebius ipse lib. 4, cap. 14, et lib. 5, cap. 20, et ad Gregorium Eulogius meminere; quorum, inquam, ibi Acta exstant, aliis de suo superadditis; ex quo pridem firmiter invaluerit, inveteraveritque opinio, Martyrologium aliquod ab sancto Hieronymo compositum fuisse.

16 Pro opinionis jam dictæ vetustate ab usque seculo sexto stat Cassiodori auctoritas, ex libro de *Institutione Divinarum lectionum* cap. 32 a Bollandi recitata; pro seculo septimo stat notissimum Bedæ testimonium, *Retractatione in Actus Apostolorum* cap. 1: *Quibus adstipulatur, inquit, et liber Martyrologii, qui beati Hieronymi nomine ac præfatione attitulatur, quanvis idem Hieronymus illius libri non auctor, sed interpres, Eusebius autem auctor existisse narretur.* Manavit deinde in posteros præfata opinio, a Walefrido Strabone et plerisque seculi noni Martyrologis, disertissimis verbis confirmata, duravitque hætenus, tametsi per multa secula nullus deinceps de Martyrologio isto meminerit, nec Baronius, adhibita quantavis diligentia, integrum usquam reperire potuerit; donec ipsum e Cartusia Trevirensi feliciter tandem eruit Rosweydnus noster, vetustissimo caractere exaratum, quale media fere parte ænæis laminis expressum habemus, autographo ipso ad Epternacenses, qui codicem suum repetierant, anno demum MDCLXVIII remisso. Hisce addi possunt, quæ in prologo ad Bedam disseruit Papebrochius; nos hic Bollandum sequimur, ejus hæc verba describi merentur:

quisquis
ejus auctor
fuerit;

17 *Folia aliquot excusa ut vidit ad se a Moreto (cujus expensis codex ille in æs ineidi cœperat) missa Bartholomæus Gavantus, Provincialis præpositus Congregationis Clericorum regularium S. Pauli, et sacra Romanæ Rituum Congregationis Consultor, mirifice probavit, scripsitque de illo ad eundem Moretum plures epistolas, quas legi; alias opinari se, reliquis collegii illius sive Congregationis sapientissimis viris Martyrologium illud VALDE PLACITURUM; alias SENTIRE PERITIORES, UTILE FORE CHRISTIANÆ REIPUBLICÆ. Alii quoque viri eruditi vehementer id laudant, ut præclarum sacra antiquitatis monumentum.* Tu vide ibi reliqua, quæ in præfati eodiceis commendationem pluribus nitide Bollandus prosequitur. In Gavanti Bollandique sententiam ivere deinceps eruditi omnes, saltem orthodoxi, si paucos excepias, qui contradicendi genio dneti, licet rem ipsam improbare omnino non audent, titulum arrodere aggressi sunt; forte quia ibi agnoscit Bollandus, nullum certum argumentum suppetere, quo Martyrologium a sancto Hieronymo vere esse compositum satis suaderi queat, et quia fatetur (ut verissimum est) multa recentius adjecta, quæ Hieronymo adscribi prorsus nequeant, quemadmodum ex speciminibus ibi apposis elarissime elucescit. Verum enim vero quid demum rempublicam litterariam aut fidem Catholicam detrimenti accepturam credidere viri illi doctissimi, ex eo quod Hieronymi nomen ei Martyrologio adscriptum paterentur, cum impedituri numquam sint, quo minus post Cassiodorum, Bedam, Walefridum, Adonem, Usuardum, Notkerum et alios Hieronymianum perpetuo nuncupetur? Hæc paucissimis et cursim delibo; qui de his longiorem sermonem desiderat, adeat Florentinium in Admonitionibus præviis, præsertim 3, 5 et 6, quas hic describere, aut in compendium contrahere nec vacat, nec omnino lubet de voce contentiosius disceptare.

antiquissimum est,

18 Unum novi scriptorem Catholicum, qui, dedita opera, Martyrologium, quo de agimus, impetere ausus fuerit, Henricum Valesium, singulari dissertatione suis in Eusebium observationibus adnexa pag. 315, ubi *sublittium libri* vocat, qui falso Hieronymo adscribitur. Hoc autem duce fretus, in omnem, ut fit, orthodoxos scriptores sugillandi occasionem intentus Matthias aliquis Fredericus Beckius, in suo ad, nescio quod Kalendarium Germanicum (quod ei placet Martyrologium appellare) commentario a pag. 11 multa congerit, quo Majores nostros temere carpendo, laudatum Martyrologium Hieronymo nequaquam adscribendum ostendat; idque ex cavillis nonnullis, quos hinc inde ex Florentinii aliorumque dubitationibus sincere propositis, acriori ipse et mordaciori sale inspergit. At tanti hic non est, ut argutiuunculas ejus omnes aut excutiamus aut convellamus; satis nobis erit, si ex communi Catholicorum consensu Hieronymi nomen præferre possit, atque adeo Hieronymianum tuto nuncupari, tametsi monumenta desint, quibus ipsum sanctissimo Doctore certo vindicemus. Ita censuere Majores nostri, ita hodie passim loquuntur eruditi universim omnes; et nos toto opere nostro Hieronymi, vel Hieronymianorum appellatione semper utendum existimavimus.

frustra
impugnatum

19 Rem totam, ut dixi, profundius examinat laudatus, laudandusque nobis sæpius elarissimus et decessoribus nostris, dum viveret, amicissimus Franciscus Maria Florentinius, nobilis Lucensis, qui, vindicatis Eusebii collectionibus, libris seu libellis Martyrum, non solum Palestine, sed et aliorum; pag. 13, sub finem recte notat, *sufficere nunc de Martyrologii proprio dicti auctore affirmare.... vetustius illud esse in scriptorum memoria Martyrologium, quod Eusebio adscribitur, vel divo potius Hieronymo ex collectionibus Eusebii.* Sequenti deinde pag. 14 erudite probat, Hieronymi Martyrologium a se datum, notis, a sancto Papa Gregorio codici suo attributis, ad amissim convenire. Cum igitur Martyrologium toties appellatum, collectis pluribus ejus apographis, anno MDCLXVIII publici juris fecerit, atque eruditissimis notis, observationibus et exercitationibus illustraverit idem ipse Florentinius, ad plenioris totius rei notitiam, et de ejus codicibus, et de aliis ad Hieronymianum pertinentibus, nonnulla explicanda sunt. Nec verbo indicare neglexerim, cur et hic et in toto decursu operis maluerim adhibere Hieronymianorum, quam Hieronymi ipsius vocabulum. Nempe cum sancti Hieronymi qualecumque opus ignoretur, apographa autem et multa et diversissime aucta et contracta sint, putavi communiori voce cavillationibus ansam præcisum iri.

a Florentini
bene defen-
sum;

codicibus ipsis tribuendo, quæ a primo auctore certissime removenda sunt. En modo Florentinianæ lucubrationis aliqualem effigiem.

*præcipui
ejus codices,*

20 Inter varias admonitiones prævias, sexta ordine tota fere insumitur depingendis duobus codicibus Hieronymianis, Lucae aut in vicinia repertis, qui vel ex Gallia eo allati, vel ex aliquo cœnobii Fontanellensis apographo descripti fuerant; certe ita erant similes, ut vel ex eodem exemplari acceptos, vel alterum ex altero descriptum esse oporteret. Hos ipse nactus, ut erat vir rerum ecclesiasticarum antiquarum studiosissimus, communicato cum V. C. Luca Holstenio aliisque eruditis consilio, accepto subinde a Majoribus nostris, aliquando apud ipsum hospitatis, vetustissimi illius Antverpiensis seu Epternacensis, sub initium seculi octavi scripti egrapho, instructus præterea Corbeinsis codicis, ab Acherio Spicilegii tomo 4, anno MDCXXI vulgati, manuscriptis fragmentis, animum adjevit ad procurandam tam pretiosorum cimeliorum editionem, eamque pro sua eruditione, qua posset cura et studio illustrandam. Cumque jam opus ferme prælo paratum haberet, contigit, ut illustrissimus Baro de Blum codicem alium Weistenburgensem cum Henschenio et Papebrochio communicaret, quod illi continuo Lucam destinari curarunt, satis tempestive, ut cum aliis codicibus conferretur, ejusque variantes a reliquis lectiones, ad calcem Florentiniani operis subjungerentur. Hæc ad brevem historiæ synopsis, quam si quis integram et fusius descriptam requirat, adeat Florentinum ipsum, totius sui consilii et vulgandi operis propositi rationem reddentem, admonitione prima, cui Holstenii epistola attexitur, ex potiori parte reproducta a Papebrochio in *Responsionibus*, appendice ad art. 18, a num. 49. De codice suo, sive unico, sive bino, tractat ille ex professo citata admonitione 6, a pag. 30 : de Antverpiensi et Corbeiensibus fragmentis admonitione 7; quæ omnia ibi legi malo, quam hic tædiose referre, cum ad institutum nostrum eatenus solum spectent, quatenus rudem saltem ideam Martyrologiorum plerorumque archetypi seu protoparentis adumbrare volumus.

*præsertim
Epterna-
censis;*

21 Hic verbulo inserenda est non otiosa observatio receptissimæ a Majoribus nostris opinionis, per Actorum nostrorum commentarios late vagantis, qua sibi persuasum habuere, codicem Epternacensem, inter Hieronymianos præcipuum, Anglicanum fuisse, atque ab ipso S. Willibrordo ex Anglia in Belgium seu Franciam allatum. Pronum certe erat talem conjecturam facere, at mihi quidem non satis fundata videtur, mecumque sentient Martyrologiophili omnes, si advertant, x Kalendas Julii, seu xxii Junii in laudato Epternacensi prætermitti inclytissimum Angliæ protomartyrem *Albanum* cum sociis plusquam DCCC, qui tamen in aliis codicibus a Florentinio editis clarissime exprimitur. Quis credat talem Sanctum in codice Anglicano prætermisum iri? Addunt laudati Majores, præfatum codicem in Gallia auctum, hoc vere; sed idem de omnibus aliis plane admittendum est, nisi velimus, a S. Hieronymo obitum S. Paulini xxii Junii consignari potuisse. Hæc obiter de codice Epternacensi. Plura ad hunc et alios in Observationibus dicuntur. Redeo unde digressus sum.

*laudatur a
S. Gregorio,*

22 Atque ut iterum repetam, ad disceptationem illam prorsus non regredior, qua de vero Hieronymiani Martyrologii auctore inquiritur, sive is demum alius a S. Hieronymo, sive ipse Hieronymus, primus indiculi architectus fuerit; nam quisquis is est, aut seculo sexto antiquior, aut eo saltem seculo vixisse dicendus est. Id nobis indubitatum videtur, tale Martyrologium a sancto Gregorio Magno designatum, dum ad Eulogium Alexandrinum lib. 7, ep. 29 ita rescripsit : *Nos autem pene omnium Martyrum, distinctis per singulos dies passionibus, collecta in uno codice nomine habemus; atque quotidianis diebus in eorum veneratione Missarum solennia agimus. Non tamen in eodem volumine, quis qualiter sit passus indicatur, sed tantummodo nomen, locus et dies passionis ponitur. Unde fit, ut multi ex diversis terris atque provinciis per dies, ut prædixi, singulos cognoscantur martyrio coronati. Sed hæc habere vos beatissimos credimus.* Non magno studio, solertia aut labore opus est, ut characteres hi omnes a S. Gregorio tam clare expressi, in codicibus Hieronymianis, a Florentinio editis, aliisque ejus generis aperte deprehendantur, eoque pacto frequentes interpolationes a veteri textu sejungantur. Neque enim nudos, simplices et integros Hieronymianos aut Gregorianos codices nos habere profitemur, cum multi sæpe Sancti recurrant, quos post S. Gregorii tempora vixisse, aut saltem ejus tempore Sanctorum venerationem donatos non fuisse evidentem constat. De quibus iterum videri possunt Bollandus, et citatæ Florentinii admonitiones. Ut semel dicam, id quærimus, id volumus, id asserimus, Martyrologium istud, quod Hieronymianum appellamus, omnium primum, omnium vetustissimum esse, imo Gregorii Magni temporibus vetustius, quandoquidem in citata epistola, non de novo quodam Martyrum indiculo aut catalogo, sed de antiquo mentionem inferat, quem nempe toto orbe Catholico receptum et tritum existimaret, dum concludit : *Sed hæc habere vos beatissimos credimus.*

*a nobis
emendatur;*

23 In tam vetustis codicibus, toties ab oscitantibus et indoctis librariis descriptis, frustra distinctas Sanctorum series, discretos studiosè laterculos, expressa recte nomina, servatas ad artem bonæ locutionis regulas, aut exactos rerum apices quis requirat : omnino fatendum est magnam locorum et nominum per conjunctas aut male divulsas syllabas, easque sæpius truncatas et distortas, confusionem, barbariem et frustraneas repetitiones diebus prope singulis recurrere, quibus quoquo modo restituendis, explicandis, combinandis, distinguendis, mirum quantum passim laboret Florentinius : quantum vero operæ, studiique in hisce eruderandis Majores nostri posuerint, ostendunt quotidiani commentarii, qui in eo toti sunt, ut ex dubiis certa, ex confusis clara, ex male compositis simplicia, ex luxatis integra, tum palæstrarum, tum ipsorum Martyrum nomina efformentur. Ceterum antiquorum omnium codicum præsertim usualium, ut sunt Martyrologia, communis est sors, ut describentium vel temeritate vel imperitia, ita sensim deturpentur, ut sæpe difficillimum sit primi autographi vestigia in transumptis deprehendere; adeo ut cum Castellano

vehementer

vehementer miratus sim, in Romano parvo seu vetere Rosweydi omnia tam concinna, tam nitida, tam ordinata per tot secula servari potuisse, in quo certe hoc Martyrologium, tantum superat Hieronymiana, quantum hæc vestutate antecedunt, quod sequenti, ut jam non semel diximus, capite fusius erit demonstrandum.

24 Reliquum est, ut de codicibus nostris Hieronymianis, necdum editis et ferme abbreviatis, pauca in singulorum specimen subiciam, si forte aliquando operæ pretium sit ipsa etiam publici juris facere, ad quod me frequenter impensissime atque urgentissime adhortatus est sæpe mihi hic nominandus, numquam pro merito laudandus, tum operis hujus, tum grandioris nostri indefessus adjutor, V. C. Claudius Castellanus, Parisiensis ad B. Mariæ Canonicus, summo nostro dolore et ingenti Martyrologiorum jactura e vivis ereptus, sub initium anni MDCXXI. Ea erat perillustris viri sententia, ut non solum Usuardinam recensionem orbi litterario gratissimam fore censeret, sed eruditos omnes id jure quodam a nobis postulare aiebat, ut reliqua nostra Hieronymiana apographa seu integra, seu contracta et compendiata, in publicam lucem emitteremus. Spem feci viro amicissimo, id aliquando futurum, præsertim si conatus nostros in expurgando illustrandoque Usuardo, quod tunc meditabar, iidem ipsi Martyrologiophili suis suffragiis probassent, eo pacto animos addituri, ut manuscriptorum nostrorum codicum omnium generalis ratio redderetur, quæ in ordine ad commentarios nostros, ut supra de Usuardinis dicebam, desideratissimam lectoribus lucem afferret. Nec sane a promissis resilio, atque adeo ut rerum hujusmodi amantium palatum nonnihilitillem, brevem hic aliquam Hieronymianorum nostrorum codicum delineationem lubens adnecto, plura, si licuerit, olim præstiturus, ubi varios Hagiophilorum gustus exploravero.

*Longa ejus
progenies*

§ 2.

De Hieronymianis minoribus, tum manuscriptis, tum typis excusis.

Sub finem citati nuper § 4 capitis 4 præfationis generalis, agit Bollandus de exemplari aliquo Hieronymiano Hibernico, cujus lacinias aliquot seu extracta a celebri P. Colgano submissa, posterioribus Januarii nostri de Actis Sanctorum diebus inseruerat, sub nomine Martyrologii Hieronymiani *Tamlactensis*. An autographum ipsum membraneum umquam viderit Bollandus, dubium facit, quod Tamlactense istud simile Epternacensi existimet, cum vere solum Martyrologii alicujus Hieronymiani fragmentum dici possit. Id mihi plane constitit, dum autographum ipsum R. P. Livini de Meyer, viri de republica litteraria præclarissime meriti, tunc Collegii nostri Lovaniensis Rectoris benevolentia, a RR. PP. Franciscanis Hibernis impetratum, otiosius et diligentius volvere et excutere licuit. Eo præ ceteris me impulerat Castellani curiositas, qui Tamlactense Martyrologium aliquoties in Actis citatum, imo laudatum inveniens, thesaurum ingentem Lovanii latere sibi plane persuaserat. Ego vero, post accuratum examen, facile animadverti, codicem illum longe supra meritum a Majoribus nostris, quibus sola extracta, ut mihi sæpe testatus est Papebrochius, a PP. illis Minoritis Hibernis, seu a Colgano missa fuerant, elatum et commendatum esse. Etenim præter admixta Hibernica propria, pluribus recentioribus additamentis non caret, qualia sunt: festum sancti Joseph, Revelationis Michaelis Archangeli, Omnium Sanctorum, et plura hujusmodi. Aliunde vero ex duodecim anni mensibus solum Aprilem habet integrum. En paucis totam ejus analysim.

*Varia
Martyrologia
Hieronymiana:
Tamlactense.*

26 Præfatus codex decem folia membranea continet grandioris formæ, simili alio folio cooperta, ubi in fronte recentiori manu apponitur: *Martyrologium Tamlactense, et opuscula S. Ængussii Keledei*. In ora infima primæ paginæ legitur: *Ad usum conventus Dungallensis*, et rursus ad calcem paginæ tertiæ: *Ex libris conventus Dungallensis*. Martyrologium ipsum nec bene depictum, nec satis ordinate digestum, decem dumtaxat paginas cum fere dimidia complectitur, multis ubique nominibus vix legibilibus impletum. Deficit a iv Kal. Februarii ad iv Idus Martii, adeoque nec Januarius nec Martius integri sunt; deestque totus Februarius. Jam dixi, solum Aprilem plenum esse. Maius usque ad xx diem, seu xiii Kal. Junii decurrit. Absunt Junius et Julius. Augustus incipit a iv Nonas, cujus reliqui dies habentur. In Septembri desunt xii, xi et x Kal. Octobris. October decurrit usque ad iii Kal. Novembris. Abest totus November. December vero ineboatur a xv Kalend. Januarii. Patet igitur, manuscriptum plane imperfectum esse, neque adeo dignum, quod inter Hieronymianos codices connumeretur. Post quaecumque Martyrologium, sequitur nescio quæ tabula nominum, ni fallor, Hibernicorum per tria folia, ac demum opuscula, sive opuseulorum fragmenta, eo sermone, quem me fateor prorsus non intelligere. Atque hæc de Tamlactensi satis dicta sunt.

27 Subjicit Bollandus specimen contractioris Hieronymiani, quod olim *Rhinowiensis* vel *Rhinoviensis*, juxta Basileam cœnobii, fuit repertum in Rosweydi schedis, qui illud anno MDCXXIII acceperat a nostro Stephano Vito, hic ab ipso cœnobii Rhinoviensis Abbate, ut testantur superstites litteræ, Martyrologium istud recte vocantes fragmentum, cum desint folia ab viii Kal. Februarii, ad xv Kal. Aprilis, et a xxvii die Septembris, usque ad Decembris xxiv. Incipit a die Natali Jesu Christi in terris. Folia sunt tredecim membranæ, in forma octava majore, boni prisicique characteris, ipsas diphthongos clare exprimentis. Non male censuit Vito, *fragmentum hoc suum exaratum fuisse post dies sancti Gregorii Magi, et post Caroli Magni; nam in illo, inquit, suis recte locis lego festa Nativitatis beatæ Virginis et Exaltationis sanctæ Crucis*. De cetero vere Hieronymianum esse, seu ex Hieronymiano extractum, clare evincunt exhibita a Bollando specimina, ac quotidiana alia diebus sequentibus. Unum superaddam ex i Julii exemplum, quod deinceps per omnia secutura apographa nostra Hieronymiana Mss. vagabitur. Puta, me textus omnes, i Julii in codicibus istis notatos, cum textu Hieronymiano integro ejusdem diei collaturum.

Rhinoviense.

28 Præmitto hic itaque ex prima Julii totum textum ex Hieronymianorum omnium vetustissimo, Antverpiensi seu Epternacensi. Erit lectoris, citandos infra aliorum codicum indiculos breviores cum hoc componere. Sic habet : *Kal. Julii. In Nicomedia, Zoeli, Romæ, depositio Gai episcopi, Natalis Lucæ virginis et Auceiæ regis cum aliis VIII. Item Romæ, Isici, Processi, Marinæ, Antonini, Sereni, Victoris; Zeli cum aliis octo. Orionis, et aliorum CCLXII. In Antiochia, Severiani, Zoeli, Pasi. Depositio Idonei cum filiis. Augustoduno, depositio Leontii episcopi. In Persida, SS. Apostolorum Simonis Cananæi et Judæ, fratris Jacobi. Paululo auctiora sunt Lucensia et Corbeiensia; priora enim interserunt depositionem Aaron, adduntque, Egolisma, Eparci. Posteriora vero insuper adjiciunt depositionem Karilefi. Sed nos, cum Bollando, codicem illum nostrum, ceteris vetustiore præstantioremque, ut archetypum sequemur. Nunc Rhinoviensis fragmenti verba attendo : *Kal. Julii. In Nicomedia, Zoeli, Romæ, Gagi Papæ. Lucæ virginis. Processi et Marini. Forte pro Marinæ. Collatis utriusque tabulæ verbis, vix syllaba reperietur, quæ ex majori laterculo accepta et descripta non sit. Jam ad alios codices nostros, plerumque liberaliores, descendamus.**

Richenoviense collatum cum Gellonensi,

29 Eos inter in Actis nostris nominatissimus est *Richenoviensis* sive *Angix divitis* prope Constantiam in Germania, cujus egraphum habemus nitide descriptum in forma quarta minore, illudque invenio, nos primum accepisse anno MDCLI. De codicis autographi forma aut ætate nihil notatum : videor recordari, Henschenium de iis alicubi fusius egisse; verum quærere supersedeo, cum aliunde satis pateat, optimæ notæ esse, et, nisi multum fallar, Gellonensi, ab Acherio Spicilegii tomo 13 edito, longe purius et præstantius, tametsi careat Breviario Apostolorum, quod in Gellonensi, Martyrologio præmittitur. Educamus hic utriusque textum 1 Julii cum majori Hieronymiano jam descripto, conferendum. Sic habet Richenoviense : *Kalend. In Nicomedia, Zoeli, Romæ, Gagi Papæ, Lucæ virginis, Processi, Marini. In Antiochia, Severiani. In monte Hor, depositio Aaron sacerdotis. Augustiduno, Leontii episcopi. Ad oculum rursus patet, Hieronymiana esse omnia, atque ex majori codice excerpta, cui Aaronis depositio, de qua supra diximus, immixta jam erat. Audi modo Gellonense ex editione Acherii : Kalendis Julii. Roma, Gaii, Lucæ, Isici. Alibi Orionis, Crilisi confessoris, Zoeli, Severiani. In monte Or, depositio Aaron sacerdotis. In Persida, Simonis et Judæ Apostoli. Augustoduno, Leonti. Ingolisma, Eparci episcopi. Vides hic Caium Papam confuse positum, Carilefum vero aliis, iisque martyribus, inepte immixtum; additumque infine Eparehum, de quo et Carilefo codex Richenoviensis non meminit, ut proinde hic, altero luce dignior sit, quod pluribus et continuatis exemplis forte alias demonstrabitur. Ceterum utrumque Martyrologium, tum Richenoviense, tum Gellonense, annum ordiuntur a Natali Domini, contra quam faciant plerique alii infra citandi, qui a Kalendis Januarii principium desumunt.*

Augustanum et Labbeanum cum eodem Gellonensi collata,

30 Bina alia Hieronymiana apographa habemus, quæ cum citato Gellonensi magis conveniunt, ut facta diligentiori collatione didici : alterum Papebrochii manu in minori forma ex potiori parte descriptum, vocatur *Martyrologium Augustanum sancti Udabrics*, postrema parte mutilum, nempe a vi Novembris ad finem anni; alterum integrum est, *Labbei* nostri donum, Belgico caractere in folio exaratum. Utrumque incipit a Kalendis Januarii. Ne tædio sim, solum rursus diem 1 Julii in exemplum adducam. Sic habet Augustanum : *Kal. Julii. Romæ, Gagi, Lucæ, Isici. Al. (Alibi) Urion, Arileffi conf. Zeli, Severiani. In monte Hor, depositio Aaron sacerdotis. In Perside, Simonis Chananei et Judæ Zelotæ. Aug. Leonti, Eparci episcopi. Fallor, si ulla major inter Gellonensem et hunc Augustanum conformitas reperiri possit, quæ aliis diebus passim et ubique elucet, vocula hinc inde intermixta, corrupta, transposita, aut abbreviata. Nec major est in codice Labbeano discrepantia. Sic item Kalendis Julii legit, turbato nonnihil scriptoris oscitantia nominum ordine : *Romæ, Zeli, Severiani, Usicii, Arilesæ. In monte Or, depositio Aaron sacerdotis. In Perside, Simonis, Judæ Ap. Augustod. Leonti. In Eclisma, Eparci episcopi. Gaix, Unon, Lucæ.* Corrige luxata nomina, et tria ultima loco proprio, post *Romæ*, repone, exurget idem textus, quem ex Gellonensi et Augustano jam dedimus, neglectis minutis, quas in antiquis manuscriptis non sæpissime recurrere, adynaton esse norunt, qui in iis perscrutandis vel tantillam operam posuere. Possent hujusmodi codices iis annumerari, quos Acherius cum Gellonensi contulit, lectiones ex iis variantes subjiciens.*

Corbeiense brevius,

31 Jam dictos duos codices, in nostra Hieronymiorum collectione, præcedit apographum aliud multo brevius, eleganti caractere Gallico, in folio descriptum, cui has notas appositas lego : *Martyrologium perantiquum, abhinc saltem annis octingentis exaratum, descriptum ex vetustissimo abbatiæ Corbeiensis, mense Decembri MDLXI. In fine autem adjecit Papebrochius : Dono adm. R. D. Lucæ Dacrii, ex Ms. Corbeiensi antiquissimo, quod in bibliotheca S. Germani de Pratis ipsi vidimus. Locum in Spicilegio merebatur tam antiquum monumentum, at forte credidit vir eruditissimus, a nobis ex antigrapho cum aliis olim edendum, quod tam ardentibus votis Clar. Castellani desiderasse, supra monuimus. In eo hic codex a proxime prægressis differt, quod Martyrologii ordinem inchoet ab VIII Kal. Januarii, seu a Domini Salvatoris Nativitate. Textus habet semper brevissimos, et plerumque unica annuntiatione, sæpe unico Sancto circumscriptos, sic tamen, ut appareat ex aliquo Hieronymiano codice omnia fuisse desumpta. Demus iterum diem in exemplum selectum, hic paulo longiori textu præditum : *Kal. Julii. Romæ, Gaii Papæ, et natalis sanctorum Lucæ virginis et Auceiæ regis. In Persida, passio sanctorum Apostolorum Simonis Cananæi et Judæ Zelonis, pro Zelotis. In sequentibus eadem est codicis ratio. Ceterum magna ejus brevitatis non impedit, quo minus quandoque propria Corbeiensium interserantur, ut patet ex v Kal. Aug. seu xxviii Julii, ubi ponitur : Corbeia monasterio, dedicatio basilicæ sancti Petri Apostoli.**

Casinense primum,

32 Sequuntur Casinensia duo apographa, manu Italica descripta, de quibus in Prologo ad Bedam meminit Papebrochius num. 3. Utinam distinctiorem aliquam explicationem aut ipse, aut Henschenius, qui ea transcribi curarunt, adjecissent. Primum altero brevius est, nec purum Hieronymia-

num dici potest, cum Sanctos inserat aliunde acceptos. Brevitate cum aliis Hieronymianis contractis satis convenit; atque item quod sola Sanctorum et palæstrarum nomina consignet. In exemplo rem totam exhibeo. Sic habet : *Kalend. Julii. Octava S. Joannis Baptistæ. Et natale sancti Donitiani abbatis.* Prima annuntiatio ex aliquo Hieronymiano interpolato procedit, quale est illud San-Gallense, ab Acherio subjunctum Gellonensi : altera manifeste Adoniana est, ut vide in nostra ad Usuardum illo die Observatione. Ad Hieronymiana proprius accedit Casinense alterum paulo majus, de quo recte Papebrochius citato proxime num. 3: *Fuerunt etiam ecclesiæ, inquit, quibus satis fuit nudus Hieronymiani Martyrologii contextus, ad pauciores Sanctos contractus; et tale Martyrologium alterum Casini reperimus, uti etiam pervetustum, et huic simillimum Romæ in ducis Attempstii celeberrima bibliotheca.* Factam utriusque collationem indicant notatæ sedulo vel minimæ variationes manu ipsa Papebrochii. Quantum vero majus hoc Casinense alteri minori præferendum sit, ex solito exemplo licebit statuere. *Kal. Julii. Romæ, Cagi Papæ. Et sanctorum Lucciæ virginis et Aceclæ regis, cum aliis octo. Et in monte Hor, depositio Aaron, primi sacerdotis.* Vides ubique sphalmata scriptoria, librorum imperitia eommissa; textus autem pro vario amanuensium arbitrio aut magis aut minus extensos. Utrumque incipit a Kalendis Januarii.

Casinense II.
collatum
Attempstano,

33 Ex codice membranaceo Em. Cardinalis Barberini in forma 4, signato num. 1852, educta sunt apographa bina alia, sed incompleta, quorum alterum descripsit Papebrochius, secundum inchoavit, sed complevit manus eadem, a qua sunt duo laudata Casinensia. Primum a Kalend. Januarii sumpto initio, deficit in II Nonas seu VI Maii. Uniforme non est, nam elogia hinc inde exhibet clausulis sibi propriis, ut V. G. de Genovefa III Jan. *Cujus reliquiis honorem debitum impendimus, missales et orationes persolvimus.* Januarii X, de Paulo eremita : *Nam et apud nos ita habetur, et reliquiæ venerantur.* Jan. XVI, de Priscilla : *Cujus gloriosum pro Christo agonem, cum patrociniis digne veneramur, officiumque diurnum, ut SS. PP. sanxerunt, persolvimus.* Rursus ibi de Furseo : *Cujus vita plena virtutibus refulget, et corpus venerabile monasterium per Romanam retinet.* Die sequenti XVII Januarii, de Sulpicio Bituricensi episcopo : *Cujus vitam tenemus, et patrociniis fulcimur.* Tales ego elogiorum formulas in nullis hæcenus Martyrologiis reperire memini, ut satis pateat, compilatorem hunc proprio genio indulsisse. In reliquis tamen brevior est, magisque stylo Hieronymiano sese accommodat.

Barberinianum parvum,

34 Barberinianum secundum longe majus et diffusius est, primis tamen duobus mensibus cum dimidio mutilum, cum primum diem integrum signet Idibus Martii. *Illustre Martyrologium* identidem appellavit Henschenius; quamvis singularem illam prærogativam non magno titulo ei debitam deprehendere potuerim, saltem quo præferatur duobus aliis mox secuturis, nempe codici Hieronymiano Vaticano, et alteri codici S. Cyriaci, quo usus est Cardinalis Baronius; non, inquam, video cur his præferatur, nisi quia hinc liberius et prolixius, tum Sanctos tum elogia inserit, ut numero sequenti ex Prologo ad Bedam intelligemus. Certe hæc duo posteriora præcellunt, quod stylo Hieronymiano proximiores sint; in hoc autem cum Barberiniano concordant, quod et ipsa ex eodem Hieronymiano contracta fuerint, subinde vero aucta elogiis nonnullis ex Beda acceptis. Atque his tribus applicanda est, non infundata Papebrochii opinio, num. II sui ad Bedam Prologi expressa, qua se persuasum fatetur, *in plerisque Romanis basilicis, abrogato Hieronymiani (nempe majoris) Martyrologii usu, et illo, quod Aquileiensi episcopo a Pontifice missum supra monuimus, fortassis non nisi in Laterano, aliisque paucis ecclesiis recepto, ita probatum aliis Bedam fuisse, ut eo convenienter aucto, utendum plures sibi putaverint, usque dum Usuardus visus est ecclesiasticis usibus accommodator.* Nempe hæc apographa ad Bedam retulere Henschenius et Papebrochius, quoniam elogia ejus Hieronymianis annuntiationibus immixta repererunt. Nec prætermittenda sunt, quæ in rem nostram, nempe ad trium præfatorum codicum distinctionem sequenti proxime numero 12 suggerit laudatus Papebrochius. Ita pergit :

Barberinianum II.

35 Sunt autem tria hæc, Hieronymiana apographa Bedæ elogiis facta: primum ecclesiæ sancti Petri in Vaticano, quod hæcenus in archivio ibidem servatum, indidem transcribi fecimus. Alterum monasterii S. Cyriaci in Thermis, quod unice commendavit adhibuitque Baronius in recensendo digerendoque Romano Martyrologio, quodque ex Vallicellana Patrum Oratorii bibliotheca acceptum, pridem ad nos misit, studiorum nostrorum æstimator fautorque sincerissimus S. R. E. Cardinalis Petrus Aloysius Caraffa. Tertium ex Eminentissimi Francisci Cardinalis Barberini instructissima a codicibus manuscriptis bibliotheca accepimus, accephalum illud quidem usque ad Idus Martias, et quantum ex translatione sancti Benedicti, IV Idus Septembris inscripta, aliisque indicis colligere licuit, ex aliquo Benedictino in Gallia monasterio Romam advectum; sed optimæ fidei, neque ita temere mendoseque aut parce, ut priora duo, sed fidelius, prolixiusque suppletum, partim ex Hieronymiano Martyrologio, partim ex propriis diæceson Gallicanarum Fustis. Ita Papebrochius in ordine ad Bedam, codicem hunc effert, in quo tamen advertere potuit, recentiora alia adjectitia esse, ut est *Assumptio B. M. V.* ejusdem, *vigilia, octava,* atque hinc inde alia, quæ nec Hieronymum, nec Bedam sapiunt. Demus jam præfatorum trium codicum ex præsignato die specimina.

Vaticanum I.
S. Cyriaci,

36 Ut a postremo, Barberiniano illo, incipiam, sic legit : *Kal. Julias. Romæ, natale sanctarum Lucæ virginis, et Ancenæ reginæ cum aliis XXI. Anisotæ monasterio, depositio sancti Carilephi presbyteri. In monte Or, depositio Aaron sacerdotis. In Mesopotamia, Zeli cum aliis sex. Orionis cum aliis IX, et aliorum ducentorum septuaginta quatuor. Augustoduno, depositio Leontii episcopi, et sancti Quintiani.* Satis patet indieuli hujus corruptela, aliquorum nonnulla mutatio, nec non satis liberalis interpolatio, quibus caret, purius Hieronymianum referens codex Vaticanus, dum sic latereulum suum format : *Kal. Julii. Romæ, Cagi Papæ. Sanctorum Luci virginis et Acegæ regis, cum aliis octo. Et in monte Hor, depositio Aaron sacerdotis primi.* Ejusdem plane tenoris, in quo nonnihil castigatior est codex

S. Cyriaci,

S. Cyriaci, sic legens : *Kal. Julii. Romæ, Gagi Papæ, et sanctorum Luccæ virg. et Acecæ regis, cum aliis octo. Et in monte Hior, depositio Aaron, sacerdoti primi.* Non magna perspicacia opus, ut clare deprehendatur major duorum postremorum codicum inter se et cum Hieronymiano, quam cum Barberiniano uniformitas, quamvis ad Henschenii et Papebrochii intentum satis esset, quod postremum, Bedæ elogia fortasse purius referret.

37 Cum tribus superioribus Barberiniano, Vaticano I et S. Cyriaci, citato Prologi num. 12, laudat Papebrochius *vetustissimum præclarumque reginæ Sueciæ manuscriptum, quod quanti fecerit vir eruditissimus Lucas Holstenius, declarant ipsius ad Romanum Martyrologium Animadversu, hinc fere accepta, et post illius mortem typis vulgata. In hoc..... etiam Bedam agnovimus, inquit Papebrochius, sed elogiis sæpe contractioribus.* Quidquid sit de Bedæ elogiis, omnino fatendum est, Martyrologium hoc, quod olim fuit *S. Columbæ* apud Senones; fatendum, inquam, inter illustriora Hieronymiani Martyrologii contracta apographa merito recenseri posse. Habe hic ejus textum: *Kal. Julii. In Nicomedia, natalis sancti Zoili. Romæ, depositio Gagi Papæ. In monte Hior, depositio Aaron sacerdotis. Augustiduno, depositio Leontii episcopi.* Confer cum præcedentibus, et per te statues, nihil propius ad Hieronymiana accedere. Hoc doleamus, non nisi mutilum repertum fuisse, utpote in quo desint omnia post VII Idus, seu VII diem Septembris. Nonnulla de hoc, et de S. Cyriaci Martyrologio, valde confuse lectorem edocuit Castellanus, ad primum Bimestre, Januarium nempe et Februarium Martyrologii sui, cum eruditissimis notis editi, pag. 26, 27 et 28, de quibus a me amice monitus, correctionem sinceram pollicitus est, prolixissimis litteris gratiarumque plenissimis, datis IX Januarii MDCCIX. Cum vero hæc omnia, proximo ejus Bimestri, forte brevi edendo, corrigenda sperem, iis sigillatim enumerandis hic supersedeo.

Reg. Sueciæ

olim
S. Columbæ
apud Seno-
nes,

sex alia a
Castellano
male Hier.
adscripta;

38 At non ita prætermittere licet nonnullas alias clarissimi viri hallucinationes, quibus codices aliquos Hieronymianorum classi perperam inserit. Has eo animo hic expono, quod ipse, humanissimas et cordatissimas gratias referens, easdem sibi exhibitas accepit. Itaque citatæ præmonitionis ad primum suum Bimestre pag. 17, Hieronymianis brevioribus annumerat : 1° *Marchianense* in Flandria; 2° *Lætiense* in Hannonia; 3° *S. Lamberti et S. Laurentii* Leodiensia; 4° *S. Martini* Tornacense; 5° *S. Gudilæ* Bruxellense; quorum nullum ad Hieronymianorum ordinem pertinet. Ut a postremo incipiam, est illud ab Hieronymianis tam remotum, quam sint Ado ipse et Usuardus, ut cap. 3 ex Usuardinorum serie manifeste constabit. Tornacense sancti Martini satis convenit cum Lætiensi, ut olim observavit Bollandus Præfationis generalis pag. XLIX, utrumque conferens cum Mss. Antvierpiensi et Leodiensi S. Lamberti, ex quibus conjici potest, quantum ab Hieronymianis deflectant. Priora duo, nempe Lætiense et Tornacense, ad Bedam relata sunt : Lambertinum Adonianis ferme adscriptum : Antverpiense, quod nos infra *majus* vocabimus, ad Usuardina plane trahendum est. Laurentianum Leodiense abest ab Hieronymianis longissime, est enim codex crassus et amplus, Adonem ipsum ferme superans. Quid demum velit per Hieronymianum Marchianense, plane me latet; de fragmentis Usuardinis, ex eo cœnobio acceptis, agemus suo loco, ubi etiam *Centulensem* codicem, Bedæ nomine falso prætitulatum, et a Bollandi pag. XLVIII inter Bedæ Martyrologia computatum, veræ suæ classi restituemus. Sed codices alios Hieronymianos, aut eis saltem alicunde affines percurramus.

Sancti
Maximini
parvum,

Vallicella-
num,

39 Apographum habemus valde contractum, cui pars Breviculi Apostolorum præfigitur, manu R. P. Alexandri Wiltheim, operis olim nostri studiosissimi, ex Ms. Trevirensi *S. Maximini* descriptum, et ab eodem Patre Luxemburgo ad Bollandum transmissum, in quo præ reliquis diebus, copiosius est I Julii, ubi sic legit : *Kal. Julii. In monte Or, depositio Aaron. Passio sanctorum Apostolorum Simonis Cananei et Judas Zelotis. Remis civitate, depositio sancti Teuderici presbyteri.* Hoc ultimum Remos plane redolet, et Remensem provinciam late olim diffusam; et similia exempla, vel levi oculo, ibidem, locis non longe remotis, occurrere observo, ut Idibus Junii : *Remis civitate, super fluvio Vetula, dedicat. sce Genusafa virg.* Et XI Kal. Septembris : *Remis civitate, nat. SS. Thimotei et Apolinaris.* Jungo hic Martyrologium manu Italica transumptum ex tomo 21 bibliothecæ Vallicellane PP. Oratorii Romæ, de cujus ætate nil licet statuere. Auctor stylum Hieronymianum brevitate sua sequitur; sed aliunde plures Sanctos contulit, ut sunt Prophetæ veteris Testamenti, quos ex Romano parvo, aut ex Adone, aut forte ex Usuardo desumpsit. Ex Gallia Roman advectum censuit Papebrochius, opinor quia in eo reperit : *v Idus seu XI Julii, translationem S. Benedicti;* et XI Kal. Augusti, seu XXII Julii : *Monasterio Fontinella, deposito S. Guandresili (pro Wandregisili) confessoris.* Adjiciamus hic in solitum specimen, primum sæpe nominati mensis diem : *Kal. Julii. In monte Hior, depositio Aaron, sacerdotis primi. In territorio Lugdunensi, depositio Domitiani abbatis.*

Treverense
S. Martini,

40 Post hoc sequitur Martyrologium, quod nostri vocant *Treverense sancti Martini*, scriptum manu Belgica, immixtis rubricis, quæ modo oculorum aciem ferme effugiunt. De hoc recte observavit Papebrochius, ex variis collectum esse, ejusque compilatorem præ oculis Bedam habuisse; nec invenio cui melius quadrent verba in Prologo num. 14 relata : *Ita Bedæ quoque Martyrologio usus est pro Treverensi ecclesia, quisquis illi Sanctorum Fastos, quorum habemus exemplar Ms. composuit.* Facillime equidem credidero, plane ad usum ecclesiæ alicujus aut Trevirensis aut etiam Belgicæ primitus concinnatum fuisse, cum in ipso principio IV Januarii occurrat : *Gandavi, Pharahildis virginis.* Ut ex uno mense verosimillimam facias conjecturam, habes : *x Julii Amelbergæ virginis. xiv, Marchelmi, consocii sancti Libuini. xvi, Minulphi et Gundulfi. xxii, In Blandinio, Wandregisili abbatis.* Ut alios taceam, non multum remotos, est : *vii Julii, Willibaldi. viii, Kyliani. xiii, Mildradæ. xiv Plechelmi. xxiii Liborii in Paderboru. xxv, Clodesindæ, etc.* De cetero brevitate Hieronymianam passim sectatur, eoque potissimum titulo, ad eorum classem reductum est. Si qua elogia ex Beda aut aliunde intercurrent, ea paucis circumscripta sunt. Cum Vallicellano convenit in referen-

dis Prophetis veteris Testamenti. Ex 1 Julii, nullum satis certum indicium eruitur. Sic habet : *Kal. Julii. Romæ, Gaii Papæ et martyris, et Luciz, Fidei, Karitatis virginis, et Sophiz, matris earum.*

41 Nullum fere in tota nostra Hieronymianorum collectione characteristicis suis magis distinctum est, quam illud quod vocamus *Coloniense S. Mariæ ad Gradus*, a P. Joanne Gamansio, in Actis nostris percelebri, ad Bollandum missum anno MDCCXXXVIII ex apographo P. Marci Cartusiani Coloniensis, qui propria manu hanc notationem apposuit : *Martyrologium perquam antiquum, quod ad Gradus Mariæ Coloniz reservatur, incerto auctore, in quo plurima habentur, quæ in Usuardo desiderantur.* Recte observat P. Marcus, sed addere potuit, plurima in hoc Martyrologio desiderari, quæ apud Usuardum et alios leguntur. Annuntiationum norma plane est Hieronymiana, solis locorum et Sanctorum nominibus expressis, nisi quod rarissime, aut de tormentis perpessis, aut de sepultura cursim fiat mentio. Sic loquitur : *Kal. Julii. Romæ, nat. S. Gaii Papæ, et S. Carilefi presbyteri, et S. Monegundis virginis. Viennæ, sancti Martini episcopi. Domitiani abb.* Liqueat Sanctos Hieronymianis superadditos. Nonnullos vero populares aut vicinos adjectos, collige ex IV Julii, ubi ponit : *Woltharici episcopi*, a titulo *sancti* aut *beati* abstinens. VII Julii habetur : *In Bingia, natale sancti Goaris confessoris. VIII, Kiliani, etc. XVIII, Translatio sancti Arnulfi Metensis. XXIII, Liborii episcopi.* Apographum imperfectum est, deficiens IX Octobris, quo die Dionysium cum sociis apud Parisios consignat. Martyrologii hujus compilator Romanum parvum nec consuluisse, nec descripsisse ullo pacto videtur.

*Coloniense
S. Mariæ
ad gradus,*

42 Ultimum locum in nostro codice occupat apographum, manu Belgica scriptum, *antiquissimi Ecclesiæ Romano-Gollicæ Martyrologii*, quod supra laudatus Acherius cum Majoribus nostris communicavit MDCLXIII. De hoc ex proxime superiori Martyrologio, sic in Prologo ad Bedam num. 3 Papebrochius scriptum reliquit : *Quod idem (loquitur de Romano parvo Rosweydi) modica auctum, cum nobis ex antiquissimis membranarum transcriptum communicaret Lucas Dacherius, Romano-Gallicum intitulaverat : olim autem etiam Coloniz in ecclesia sanctæ Mariæ ad Gradus legi solitum, probari potest, per illius egraphum, inde transmissum a Joanne Gamansio nostro, ex alicujus Carthusiani schedis, nisi potius nova hæc dici compilatio debeat, ex priori illo et alio posteriori.* Ita Papebrochius nondum satis examinata Martyrologiorum stirpe, progenie, natura et singulorum proprietatibus. Admitto cum venerando Magistro meo, utrumque illud Martyrologium et S. Mariæ ad Gradus, et Romano-Gallicum meras compilationes esse; at falli mihi videtur, dum ipsa cum Romano parvo componit, aut hæc ex illo conflata existimat. Habet profecto Romanum parvum characteres suos proprios, quibus et a proxime citato, et ab hoc Acheriano planissime discernatur.

*Romano-
Gallicum,*

43 Unum est, in quo tenuem aliquam similitudinem inter Romano-Gallicum et Romanum parvum advertas; quod in illo etiam inveniantur Prophetæ veteris Testamenti, nempe ex Adone vel Usuardo, cum reliquis plerumque accepti. At quam procul in ceteris distet, inde collige, quod Acherianum diebus ferme singulis auctius sit. Rursus, Romani parvi phrasis, quandoque uberior; Romano-Gallici semper ad Hieronymianorum normam contracta. En exemplum in 1 Julii. Romanum parvum eo die, unico articulo textum concludit : *In monte Hor, Aaron sacerdotis primi in Lege.* Confer modo Romano-Gallicum : *Kal. Julii. Romæ, in monte Hor, depositio Aaron sacerdotis primi. Item sanctæ Monegundis virginis. Lugduni, Domitiani abbatis.* Supplendum videtur post *Romæ, Gaii Papæ.* Quæ hic obsecro inter utrumque affinitas? In hoc multiplex, in altero est annuntiatio unica. Si, quid sentiam, aperire liceat; non multum verebor asserere, tum hoc Romano-Gallicum, tum superius S. Mariæ ad Gradus, Adonis vel Usuardi ex magna parte compendia esse, pro vario compilatorum bevitati studentium gustu concinnata. Proinde rogatos hic velim Romani parvi impugnatores, quos sequenti capite conveniam, ut qui tam confidenter ex insigni illo et vetustissimo Martyrologio Adonis Kalendarium faciunt; hisce aut similibus potius occupentur, ad quæ compendiorum aut extractorum Adonianorum characteristicas convenientius transferri posse existimamus.

44 His omnibus, saltem pro aliqua parte annumerari etiam possent codices alii, quibus in edendo Bedæ usi sunt Henschenius et Papebrochius; ex quorum recensione observo, ad Hieronymianorum stylum satis accedere Martyrologium *Aquisgranense*, ad usum illius ecclesiæ collectum, quem admodum supra de Trevirensi sancti Martini diximus. Profero rursus diem primam Julii : *Romæ, depositio Gaii episcopi, et sanctarum virginum Fidei, Spei et Charitatis.* Nova hinc inde inseruntur, ut IV Julii : *Nativitas sancti Hodelrici episcopi et confessoris.* Idem forte est, quem Coloniense supra vocavit *Woltharici.* VII Julii est *Willebaldi.* VIII *Kiliani et sociorum.* XIII *Henrici imperatoris.* XV *Gondulfi et Monulfi.* XVI *Dedicatio S. Mariæ Aquisgrani.* XXVIII *Translatio sancti Caroli.* Et hujusmodi alia quæ prætereo. Demum annumerari etiam poterit alter codex basilicæ sancti Petri Romæ, inter Bedæ apographa itidem repositus, quamvis videatur arbitrarie collectus, et contractus, ut patebit ex 1 die Julii, quo textum sic format : *In monte Hor, depositio Aaron sacerdotis primi. In territorio Lugdunensi, depositio Domiciani abbatis. Et sancti Quinciani martyris.* Idem forte dici poterit de reliquis codicibus inter Bedæ auctaria citatis. Sed de omnibus his manuscriptis nostris ad Hieronymiana seu integre, seu ex parte spectantibus satis dictum sit, eo solo intuitu, ut qui Sanctorum Actis et commentariis nostris legendis delectantur, facilius perspiciant, quæ et qualia sint Martyrologia, ex quibus Sanctorum ipsorum nomina extracta fuerint.

*Aquisgra-
nense,*

*et S. Petri,
sen alterum
Faticianum.*

ARTICULUS II.

De Bedæ et Flori Martyrologiis novæ conjecturæ.

De his Martyrologis, seu eorum duobus, seu potius uno utriusque Martyrologio, eatenus hic agendum est, quatenus Bedæ cum Adone atque adeo cum Usuardo, non minima generis conjunctione connectitur;

connectitur; ut pateat ordo, series et quodammodo genealogia, quam supra dicebamus ex Hieronymianis, Bedæ et Romano parvo ad alios magis vel minus propinque descendere. Præmittenda sunt Bedæ ipsius verba in fine Epitomes, quibus testatur, se scripsisse *Martyrologium de natalitiis Sanctorum diebus, in quo omnes, quos invenire potuit, non solum, qua die; verum etiam, quo genere certaminis, vel sub quo iudice mundum vicerint, diligenter adnotare studuit.* Hoc Bedæ Martyrologium Præfatio Bollandi et Prologus Papebrochii ita depinxere, ita de Floro ab utroque disputatum, ita post ipsos alii varia ad ipsos spectantia expedivere, ut in eadem hac tela retexenda operam perdere videri possem, nisi assidua et horum et aliorum Martyrologiorum collatione, nonnulla occurrissent, quæ, ipso assentiente et probante vivo adhuc Magistro meo Papebrochio, eruditorum iudicia non defugiant. Bedæ ætas hodie receptissima est; lucem sortitus anno dclxxiii, ad usque annum dcccxxv vitam protraxit. Flori item characteres adeo verosimiliter stabilitos existimo, ut nihil magnopere dubii videam, quin flourerit Lugduni; et Martyrologium suum, magis nominatum, quam notum, scripserit circa annum dcccxxx.

Martyrologium Bedæ non est, quod Plantinus edidit.

Melior editio Papebrochii:

46 Non erit abs re, lectorem eruditum, tametsi forte jam probe instructum, hic denuo præmonere, Martyrologium, præfixo Bedæ nomine a Christophoro Plantino vulgatum anno mdlxiv, nullo pacto a Bedæ, sed a nescio quo, ex Adone aliisque compilatum fuisse, tam esse evidens, quam quod evidentissimum, atque hoc tempore indubitatum, cum jam passim non alio nomine veniat, quam Bedæ spurii aut supposititii. Ego, vitandæ odiosæ vocis gratia, *Plantinianum Bedam* simplicius appellare malui. Illustrior est et ab orbe universo, præsertim a litteratis cum plausu accepta, recentior et longe accuratior editio altera, anno mdlxviii ante tomum ii Martii ab Henschenio et Papebrochio procurata, qua genuinum Bedæ textum ab Flori auctariis diligentissime expurgatum atque distinctum, se tradidisse non dubitarunt. Fuitque id adeo ab annis jam ferme quinquaginta tam inunctanter, tam universaliter ab omnibus admissum, ut qui solide contradicere aut vellet, aut posset, hæcenus, quod sciam, nemo repertus sit. Solam Sanctorum omnium festivitatem, ut additiam, expungendam aliqui censuere.

47 Non potui non Magistrorum meorum consummatæ in his rebus experientiæ et doctissimorum aliorum virorum suffragiis meum adicere, atque adeo in tota hac Usuardi recensione, ita Bedam et Florum appellare, quemadmodum ab ipsis editi, divisi et discreti sunt. Nihilominus jam in terendis Martyrologiis satis diu versatus, symbolam et ego aliquam huc affero, quæ licet Papebrochiani operis fundamenta quadantenus suffodiat, ut est veritatis amator candidissimus, voluit ipse argumenta proponerem, quæ ad rem, needum plane elucidatam, ulterius discutiendam explanandamque conferrent. Ad Florum spectat tota disquisitio, cujus Martyrologium quantumcumque et qualecumque, vere negotium in tenebris mihi semper visum est, et quamquam Majorum placitis, auctoritate ductus acquiescerem, ex quo illustrandorum Aetorum susepi provinciam, numquam induci potui, ut verum ipsum et genuinum Flori opus ab Henschenio repertum, a Papebrochio vulgatum certo crederem.

48 Binæ sunt circa Flori Martyrologium capitales difficultates, quas nec Papebrochius, nec quisquam alius, aut satis hæcenus vidit, aut sicut oportebat dissolvit, quasque nos hic ad duas quæstiones reducimus. Prima: Quænam ea demum aut sint aut vere dici possint, quibus *Martyrologium in labore Domni Bedæ*, compositum, *Flori studio*, ut loquitur Ado, *accreverit*, quæque sanetus ille Viennensis episcopus, in Martyrologio adornando, se habuisse profitetur. Quod est quærere, quid sint latiora illa et toties decantata *latiora Flori ad Bedam vestigio*. — Altera: Quid sit ejusdem *Flori liber secundus*, quo, præter latiora vestigia, se usum esse tam diserte asserit Usuardus. Hanc postremam alicubi, si recte memini, attigit Castellanus, feliciter divinans, *secundum Flori librum*, nihil aliud esse posse, quam ipsum purum putum Adonis Martyrologium, ut præfationis hujus tertio capite copiosius demonstrare conabimur; unde corrigendum erit inveteratum præjudicium, toties a Majoribus nostris, toties ab aliis post ipsos inculcatum, needum scilicet reperta esse secunda Flori auctaria, vel alio nomine, secundum Flori ad Bedam librum, seu additamentum. Huc igitur proprie et unice spectat sola prior difficultas, de primo eoque vero opere, quod Flori studio in Bedæ labore accrevisse novimus.

49. Sed erit, qui eam a Papebrochio abunde dissolutam continuo existimet, distinctis illis Flori elogiis, quæ a Bedæ textibus tam accurate remota et sejuncta sunt. Iterum sincere repeto, me Majorum opus vehementer suseipere, ac sæpe admiratum esse tam fortunatum eorum inventum, dum, ut supra dicebam, ex tam variis codicibus, tum Bedam ipsum tamquam genuinum, tum Flori additiones tam solerter a Bedæ verbis et stylo discreverint. Verum perstat molestia mihi suborta ex perpetua collatione Bedæ, ab Henschenio et Papebrochio editi, cum Rabano, Adone ac Usuardo. In hoc situs est cardo rei, quod Ado in præfatione sua affirmet, eo se Bedæ Martyrologio usum, quod *Flori venerabilis studio in labore Domni Bedæ accreverat*; unde certissime dicendum est, Adonem ipsius Flori quem de facie novisse potuit, completum et integrum opus habuisse, quod ex Romano parvo et aliunde supplere aggrediebatur, adeo ut non solum primum illud et valde imperfectum Bedæ Martyrologium habuerit, sed simul omnia, quæ tum a Floro, tum a Bedæ composita, in unum quodammodo corpus coaluerant, quorum proinde Sanctos, verba et elogia in novum suum Martyrologium indistincte retulerit, aut saltem referre potuerit.

sed Bedam et Florum non satis feliciter inter se distinxit;

50 Clarissima in rem nostram sunt ipsiusmet Adonis verba, quibus in præfatione testatur, se imperio ac jussione sanctorum virorum Martyrologium compilasse, ut *supplerentur dies, qui absque nominibus Martyrum in Martyrologio (quod venerabilis Flori studio in labore Domni Bedæ accreverat) tantum notati erant.* Cæcus sit oportet, qui hic non videat, sic Bedæ Martyrologium ab Adone depingi, ut in eo simul conjuncta, simul conserta fuerint, quæcumque Flori studio in Martyrologio Bedæ aucta

et amplificata

et amplificata fuerant. Jam vero nihil est manifestius, quam quod Ado Bedæ vestigia constantissime premat, ejus Sanctos passim adsciscat, elogïa ferme omnia, quoad rei substantiam, nonnumquam verbatim describat, idque tam clare, tam expresse, ut Bedam in Adone perspicue agnoscas. Si ergo Viennensis episcopus illum Bedæ laborem præ oculis habuit, qui studio Flori accreverat, evidenter consequitur, elogïa etiam illa descripsisse, quæ studio Flori, labori Bedæ adjecta fuerant. Atqui tamen toto illo Adonis, quantumvis diffuso Martyrologio, nullum prorsus elogium reperitur ex iis, quæ in editione nostra Floro adscribuntur: hinc igitur concludi potest, Florum a Majoribus nostris vulgatum, non esse genuinum Florum, non esse, inquam, opus illud, quod studio Flori in labore Bedæ accreverat, adeoque aut nihil scripsisse Florum, aut si quid scripsit, alibi investigandum.

51 Argumentum non minus-urgens desumitur ex Martyrologio Usuardi, quod ex Adone quidem contractum scimus, sed ita ut variis locis nonnulla elogïa ex Beda descripserit, unde pateat Bedæ Martyrologium habuisse, non ut primum a Beda compositum, sed ut a Floro auctum fuerat; cujus rei luculentissimum testimonium præbet Usuardus ipse, sic in præfatione sua disserens de vetustioribus Martyrologiis, quæ ad suum concinnandum viam præmonstraverant: *Venerabilium Hieronymi scilicet ac Bedæ presbyterorum piis, quamvis succinctis, super hoc provocabar descriptis. Quorum prior brevitati studens, alter vero quamplures Kalendarum dies intactos relinquens, multa inveniuntur hujus operis præteritis necessaria; quos tamen secutus, censui et Flori memorabilis viri latiora jam in eo ipso negotio sequi vestigia, præsertim in secundo ejusdem libro.* De hoc secundo libro dixi, in hac præfatione agendum capite tertio. Ad præsens argumentum satis est, ex hoc loco luce meridiana clarius patescere, Flori memorabilis viri latiora jam in eo ipso negotio vestigia, seu Domni Bedæ laborem, qui studio Flori accreverat, verbo, ipsissimum Bedæ Martyrologium, a Floro in latiore formam deductum, certissime secutum esse Usuardum.

52 Age vero, totum Usuardi Martyrologium a capite ad calcem evolve et excute, viceris, si vel unicum elogium repereris ex iis omnibus quæ in editione Papebrochiana Floro tribuuntur, aut saltem vere illi quomodocumque tribui possunt. Scio equidem, unum aut alterum non absimile esse, sed illud probavimus, a Flori istius artifice ex Usuardo descriptum, ac ipsius Usuardi stylo, verbisque conceptum esse. En nodum, cui solvendo viam hactenus rectam et securam non reperi, nisi elogïa omnia, a Majoribus nostris Floro adscripta, ei omnino adjudicentur. Rursus, ut certum suppono, Rabanum, perpetuum Bedæ descriptorem, tali Martyrologii Bedæ exemplari usum, quod et ipsum per Flori manus transierit; atqui nec toto illo Rabaniani Martyrologii decursu, talis Florus usquam occurrit, qualem Henschenius et Papebrochius edidere; est igitur aut nullus Florus, aut aliunde eruenda sunt ea, quibus Bedæ opus amplificavit. Hanc difficultatem a nullo hactenus observatam memini, nequidem a Bollando aut Henschenio, sedulis Martyrologiorum evolutoribus, nec a Papebrochio, præcipuo Bedanæ editionis concinnatore. Nodum scrutando et ruminando, pridemprehenderam, sed cuneus deerat, per avia et devia, diu multumque quæsitus: an repertus sit, ex sequentibus poterit conjectari.

53 Ex citatis supra ipsius Bedæ verbis, a Bollando, Papebrochio et aliis passim referri solitis, indubitatum est, Martyrologium aliquod a venerabili et sancto scriptore compositum; nec minus certum, valde incompletum fuisse; certum præterea, a nullo hactenus primigenia phrasi, de qua omnino constet, editum fuisse. Nostra editio ad veritatem proxime quidem accedit, sed cum festum Sanctorum omnium annuntiet, pro universali Ecclesia tempore Bedæ necdum institutum, ex unico eo indicio, ut cetera taceam, colligimus, purum plane et integrum dici non posse. Jam vero, aliunde ex Adone patentissime docemur, ipsissimum Bedæ Martyrologium Flori studio accrevisse; nusquam autem traditum est, peculiare opus (secundum librum alio remisimus) a Floro fuisse compositum, quod Bedæ superaddiderit, vel singulari modo, stylo et ordine ab eo sejunxerit aut discreverit. Subiit itaque cogitare, non infundatam conjecturam fore, si quis opinaretur, totum Bedæ Martyrologium, vel potius Martyrologii ejus elementa ita in Flori opus transfusa, ita utriusque conamina, in unum idemque opus conflata, ut frustra laboraverint Henschenius et Papebrochius, quo Flori styllum a phrasi Bedæ, quo Flori, inquam auctaria a propriis Bedæ textibus segregarent.

cum utriusque idem videtur Martyrologium Flori studio in labore Bedæ supplementum.

54 Mihi certe longe probabilius, imo plusquam verisimile est, Florum ita locutionem suam Bedæ sermoni attemperasse, ut nulla satis aut industria aut solertia distingui possint. Quod qui acciderit, hac una ratione tibi facillime persuaseris. Qui Bedæ Martyrologium norunt, utique ignorare prorsus nequeunt, aut modo simplicissimo Sanctos illic commemorari, aut longiuscula quandoque eorundem Sanctorum elogïa referri. Quid Floro fuit facilius, quam hujusmodi rationem scribendi imitari? Beda in Anglia ex Actis vel passionis Martyrum partem hinc inde aliquam decerpserat, quam nos brevem panegyrim, elogium, laudationem aut encomium appellare consuevimus. Eandem methodum secutus in Gallia Florus, ut erat antiquis monumentis, teste Wandelberto, satis instructus, alias passiones, alia Acta consuluit, alios proinde Sanctos reperit, quos et ipse paribus omnino elogïis exornaret; servatis item præfatarum passionum veris vel dubiis narrationibus, earumque compendiis adoptatis. Ut paucis rem totam complectar, sic Bedæ laborem et Flori studium inter se coaluisse existimo, ut nec modo, nec ordine, nec stylo unius commemorationes ab alterius commemorationibus, vel ab ipso Adone dignosci aut disjungi potuerint; unicumque proinde nuncupaverit Bedæ Martyrologium, quod Flori studio accreverat.

55 Hoc pede recto fixo, alia via sternenda fuit ad indagandum, quantum operæ Bedæ, quantum Florus in colligendo Martyrologio posuerint; cumque aliunde notissimum scirem, Bedæ nomine inscriptum esse Martyrologium aliquod metricum, seu carmine hexametro conscriptum, non Wandelbertinum illud, ut aliqui falso sibi induxerunt in animum, quod totius anni Kalendas decurrit, sed longe brevius, multos etiam Kalendarum dies intactos relinquens; putavi ex ipsius cum prosaico a

*Quæ Bedæ
propria sunt*

nobis edito, collatione, forte aliquid luminis accessurum, unde non inverosimiliter, Bedæ Sanctorum compilatio a Flori accretionibus commode dividi et separari posset. Atque eccum, metricum illud oportune mihi suppeditavit Acherii Spicilegium tomo 10 a pag. 126, quo in præfatione pag. 14, editor indicat, exscriptum esse a Mabilione *ex canobii sancti Remigii Remensis apographo, exarato manu Bertigarii monachi, Ebbone archiepiscopo, præferreque Bedæ nomen ac titulum, uti nos, inquit, in textu exhibemus.* Pergit pluribus ostendere, nihil esse, quo minus Bedæ vere adscribatur metricum hoc Martyrologium, tametsi in citato supra testimonio, de solo prosaico sermonem instituere videatur, neque in indice operum suorum, metricum istud Martyrologium recenseat. Id enim mirum videri non debet, cum ex ipso opere constet, sub finem vitæ compositum fuisse, utpote cum in eo, mense Aprili, etiam *Wilfridus junior* commemoretur, cui anno DCCXXXII vita functo, tribus solum annis Beda supervixerit. Hæc ferme Acherii sententia: quæ si vera est, ac vere Beda postremis vitæ annis Martyrologium suum quaecumque ex soluta oratione ad ligatam transtulerit, ac forte Sanctis recentioribus modice auxerit, inveni ubi pedem alterum figam, et nisi vehementer fallor, ea, qua in hęc fieri potest verisimilitudine, laborem Flori a primis Bedæ lineamentis distinguere valeam. Jam nunc fortasse mentem meam perceperis.

*ex ejus
Martyrologio
metrico*

56 Ea est, ut composito inter se utroque Bedæ Martyrologio, prosaico nempe, ut ab Henschenio et Papebrochio editum est, cum metrico Acheriano, illos omnes Sanctos et Sanctorum elogia Bedæ tribuam, quorum in metrico ipse meminerit; cetera omnia Floro relinquam. Ut exemplo res pateat, primum mensem accipio, qui mihi Bedam nostrum aperienti occurrit nempe Augustinum; et cum eodem confero versus ex metrico ejusdem mensis, qui ita apud Acherium representantur:

MACHABEI Augusti coronantur mensis in ortu;
Sanctumque et XYSTUM octovis tenet Idibus alium.
Bis binis victor superat LAURENTIUS hostes.
Sancta DEI GENITRIX senos ter constat adire
Angelicos vecta inter cætus Virgo Kalendas.
Inde TIMOTHEUS undecimam tenet ordine digno;
Atque simul martyr sortitur SYMPHORIANS.
Octonas sanctus sortitur BARTHOLOMEUS.
Bis binis passus colitur BAPTISTA JOHANNES.

Hic Sanctos octo numeras, quos in nostra hypothesisi vere a Beda signatos dicendum erit. Sunt autem in Beda nostro notati eo mense Sancti, seu potius annuntiationes octo et viginti; erit ergo necesse hinc consequi, ut commemorationes circiter viginti, mense Augusto, Bedæ a Floro superadditas fuisse fateamur.

57 In alia hic versamur hypothesisi, videlicet, vere ad Bedæ Martyrologium, quod Flori studio accrevit, pertinere omnia, quæ Henschenius et Papebrochius tamquam ad genuinos Bedæ textus spectantia, retulerunt. Alia prorsus eaque scrupulosior questio moveretur, utrum Bedæ et Flori opus subinde interpolatum aut decurtatum non fuerit? Verum hac ad argumentum, quod hic tractamus, peregrina sunt. Aut purum, aut puro proximum esse nostrum Bedæ Martyrologium, idemque prorsus quo se usum fatetur Ado, præter Prologi Papebrochiani rationes, satis manifeste probat Ado ipse, dum totum illud Martyrologium, in suum transtulit. Totum dico a potissima et præcipua parte; nam si quis Bedam nostrum cum Rabano et Adone conferat, nonnulla hinc inde recurrent, quibus ad exactiorem formam Beda noster redigi facile queat. At enim non video tam scrupulose excutendum Bedam, licet fortasse minutiis nonnullis auctum, dum tam confidenter Hieronymiana dicimus, quæ ad Hieronymum nullatenus spectare posse, apud omnes in confesso est.

*quantumvis
brevis,
educi posse
videntur.*

58 Frustra etiam oppones, futurum eo pacto, ut potior pars celeberrimi Martyrologii a Majoribus nostris cum tanta laude Bedæ vindicati, mensibus singulis Bedæ abjudicetur. Etenim cum hactenus non minus fere dubium fuerit, quid ex Bedæ Martyrologio Bedæ proprium sit, quam ex Hieronymianis Hieronymi, seu illius qui primo Hieronymianum Martyrologium designavit, non exiguum certe operæ pretium fecero, si purum ipsum Bedæ opus, quantumcumque demum, auctori suo non infundatis argumentis restituam, ceteris Floro aut aliis interpolatoribus derelictis. Equidem post longam et diligentissimam operam, quanta potui cura et studio adhibitam, nihil huc usque reperi, quod ad omnimodam verisimilitudinem proprius accedat. Atque has nostras rationes, seu mavis conjecturas, eruditorum censuris et judiciis tantisper proponere non formidamus, si forte clarioris lucis aliquid aliunde affulgeat, quo tandem tutius, securius et certius, ipsius Bedæ purus et genuinus fons ab influentibus et adscititiis rivulis expurgetur.

*Quis Florus
editus?*

59 Interim vero monendus hic iterum lector, me tota ferme Usuardini Martyrologii recensione sic semper Bedam et Florum citasse, prout ab Henschenio et Papebrochio distinctis typis vulgati sunt; quemadmodum Hieronymiana apographa seu codices Hieronymianos appello, quos Florentinius et Acherius edidit, aut apud nos manuscripti exstant, tametsi alii aliis auctiores sint, vel magis aut minus interpolati. Si quæras, cui adscribenda sint elogia, in nostra editione Floro attributa? Sincere fatebor, id me prorsus ignorare. Ceterum, cum hic in conjecturali scientia versemur, quid vetat probabilissime asserere, singulos codicum, ex quibus accepta sunt, compilatores, Bedam et Florum imitatos, pro suo quemque ingenio addidisse, quæ ex passionalibus aut aliunde decerpta, textibus suis apte convenire censebant. Id certe admittendum in codicibus Usuardinis, in quos tanta interpolatorum libertas grassata est, ut anctaria et additamenta, si omnia jungantur, singulis prope diebus, textum ipsum Usuardinum duplo, triplo, sæpe quadruplo, imo quintuplo et amplius exsuperent. Hæc de Beda et Floro. Nunc ad tres alios antiquos seu classicos Martyrologos properemus.

ARTICULUS III.

De tribus aliis Martyrologiis, Usuardi cognatis.

§ 1

De Wandelberti metrico.

Hieronymiana, Bedam et Florum, inter Gallos Martyrologos ætate proximus sequitur Wandelbertus, monachus Prumiensis in diœcesi Trevirensi, qui Martyrologium suum, ut ostendit Bollandus pag. lxx, scripsit anno dcccxlvi, male ab operum Bedæ editoribus tomo I insertum, sub titulo *Ephemeridum Bedæ*, cum metricum hujus Martyrologium, de quo articulo præcedenti egimus, brevissimum sit, certe Bedæ adscribi nefas sit, nisi *quamplures Kalendarum dies intactos relinquat*, ubi interim nostrum hoc Wandelbertinum, per totum anni circulum, unum saltem Sanctum refert diebus singulis. Sed de vero auctore, nemo jam est qui dubitet, tu vide apud Bollandum præfationem ipsius Wandelberti, ex qua ad rem nostram faciunt sequentia verba: *In quo opere, quia solennium dierum certissima comprehensio, non leviter nec facile pro librorum varietate obstat, ope et subsidio præcipue usus sunt sancti et nominatissimi Flori, Lugdunensis ecclesiæ subdiaconi, qui ut nostro tempore, revera singulari studio et assiduitate, in Divinæ Scripturæ scientia pollere, ita librorum authenticorum, non mediocri copia et veritate cognoscitur abundare. Ab hoc, ego sumptis veteribus emendatisque codicibus, Martyrologium librum a Kalendis Januarii usque ad finem anni per dierum singulorum occurrentes festivitates metroedidi.* Oratorie hic loqui videtur Wandelbertus, nam si rem diligentius inspiciamus, quæcumque ipse ex libris illis authenticis, veteribus et emendatis codicibus scitur desumpsisse, ad unam Kalendariorum, Hieronymi, Bedæ et Flori Martyrologiorum et forte passionarium aliquot suppellectilem facillime contrahentur. Nec vero, etiam ope et subsidio Flori Lugdunensis, tam certa ipsi fuit solennium dierum comprehensio, ut non sæpe, contra apertissimam antiquiorum Martyrologorum sententiam, pro suo arbitrio, dies aliquot transposuerit.

Wandelbertus a Floro adjutus

61 Quæ hic Bollandi præfationi, aliorumque de Wandelberto narrationibus superaddimus, eo spectant maxime, ut specimina exhibeamus, ex quibus appareat, multa pro suo libitu Wandelbertum digessisse. Quærant alii, quinam ii fuerint libri authenticis ac veteres emendati codices, unde Sanctos suos metris illigandos Wandelbertus acceperit; ego certe dubito, an hæc omnia non magis ornate quam vere prædicentur. Bedam, ut a sancto et nominatissimo Floro auctus fuerat, præ oculis habuisse ultro concedimus, tametsi in eo scrupulosior fuisse non appareat. Ex codicibus Hieronymianis Sanctos aliquot decerpisse, æque certum est; at præterea alios, aliunde accersitos, pro suamet auctoritate eis adjecisse, luculenter demonstrari potest. En pauca de multis exempla. Sic habet:

certum ducentum non habuit,

xviii Februarii.	<i>Bissenumque diem Martialis sanctus honorat.</i>
xxi Februarii.	<i>Victorine, tuo nonus de nomine fulget.</i>
xxv Februarii.	<i>Quinta dies Crescenti augetur laude beati.</i>
ii Martii.	<i>Senis mox Nonis Heraclus Paulusque coluntur.</i>
xx Aprilis.	<i>Festaque Synesii celebrantur martyris almi,
Pontificis tumulo, doctrina et morte beati.</i>
xiii Julii.	<i>Tertius Ægyptum præsentat Serapioni;
Attalus et martyr cælesti flore nitescit.</i>
xx Julii.	<i>Et ternam denam Philibertus sanctus adornat.</i>
xxiv Julii.	<i>Mox nonam... Aquila et Niceta sacrarunt.</i>
xxviii Julii.	Quatuor habet versus de consecratione altaris a S. Stephano Papa, aliisque eo spectantibus, de quibus alibi nihil.
vi Augusti.	<i>Idibus octavis, mortem passura crucemque
Christi sancta caro, xtheream dedit ante figuram.</i>
xxiii Augusti.	<i>Lucius et Ptolomæus denam virtute coronant.</i>
xxviii Augusti.	<i>Hac quoque Pelagium fuso pro sanguine clarum.</i>
i Septembris.	<i>Hac et Verenæ rutilant solennia sanctæ.</i>
xi Septembris.	<i>Has simul et Felix felici morte dicavit,
Martyrio Regulæ sancto pariterque beatæ.</i>
xi Novembris.	<i>..... votis festoque vocatur eodem,
Exilium, flagella, minas, tormenta, necemque
Pro Christo perpessa simul Domicilla triumphat.</i>

ut ostendunt exempla;

Plures hujusmodi Sancti in Wandelberto recurrunt, quos apud alios Martyrologos, saltem sic positos frustra quæsieris. Quemadmodum autem libere Sanctos multos signavit, aliis incognitos, sic non minori libertate aut Kalendarum dies transposuit, aut aliqua inseruit, quæ apud antiquiores Martyrologos non repererat. Lubet iterum exemplis pauculis rem elucidare. Sic habet xxi Aprilis:

Undecima Gaius pariter Simeonque coluntur.

Non potest esse alius hic Caius quam Papa, qui ad diem sequentem pertinet. A proprio die remotior est, quem ex Januario sic canit xvi Maii:

*Septima Timotheus cum dena nomine lucet,
Veridica Paulus docuit quem voce beatus.*

Sic vi Junii illum posuit, qui ad vii spectat :

*Octavas Idus Ceratus episcopus ornat,
Urbem qui fulsit Gratiano a principe dictam.*

Rursus xx Junii Vitalem collocat, quasi hic post filios Gervasium et Protasium die sequenti passus sit, de quo alii agunt xxviii Aprilis. En ejus versiculum :

Vitalisque pater natos sequitur duodena.

Prima Julii loquitur de Ephrem, qui ab aliis refertur i Februarii; sed in hoc Bedam aut Florum secutus est. At xiv Septembris solus ipse de Eparcho agit, alii i Julii :

Præsulis hic etiam meritum celebratur Eparchi.

Alii Martyrologi Martinum Papam non agnoscunt xvi Septembris. Sic ipse :

Hinc sexto dena Martinus Papa beatur.

Ad xxiv Octobris anticipat festivitatem xlvi militum, ab aliis die sequenti diserte signatorum :

*Nano quadrageni effulgent sexque triumpho
Romæ militia et sancto certamine clari.*

Jam vero præter Sanctorum nomina, alia etiam inserta esse, quorum ipse inter Martyrologos primus sit auctor, liquet ex viii Junii, ubi Medardi et Gildardi famosum synchronismum adoptare videtur :

*Progenies meritumque pium, quos jungit et ara,
Gildardus senas, pariterque Medardus honorant.*

Vide etiam ix et xxi Octobris ac plurimis aliis diebus in nostris ad Usuardum Observationibus proprio loco indicatis, ex quibus omnibus colligas, satis libero calamo Wandelbertum versus suos adornasse, nisi suspicemur, interpolatores subinde accessisse, quos mirum esset, magis ab hoc Martyrologio, quam ab omnibus aliis manum abstinuisse. Uteumque factum sit, hæc eo notavimus, ut pateat, metricum Martyrologum, Hieronymi quidem et Bedæ, a Floro aucti, progeniem esse, non ita tamen, ut eorum placitis se adstringendum putaverit, auctor ipse per se et novi Martyrologii conditor. Vulgo notum est, Adonem in cœnobio Prumiensi verosimiliter cum ipso Wandelberto aliquamdiu commoratum; attamen certum putamus, metricum Martyrologium ant non novisse, aut certe eo usum non fuisse. Dubitavi aliquando, nec in meis ad Usuardum Observationibus satis certo determinare ausus sum, utrum in Usuardi cognitionem non venerit : neque vero hactenus id mihi certo exploratum ausim asserere. Partem affirmativam suadebant Sancti iidem, pluribus diebus in utroque recurrentes; at mox reponi poterat, id mirum non esse, cum utriusque iidem fontes, aut saltem similes patuerint. Magis urgebar, dum Sanctos reperirem apud nullum Martyrologum Usuardo antiquiorem, præterquam apud solum Wandelbertum signatos, quod plane accidit xiv Martii, ubi hic versiculus :

Euphrasius pridie Petro cum martyre fulget.

62 Hoc certe impellere videbatur, ut saltem notitiam aliquam inter eos Martyrologos fuisse admitterem. Rursus, dum ex aliqua Hieronymianorum classe unus aut alter Sanctus, iidemque prorsus et ab Usuardo positi, et a Wandelberto versibus innexi inveniebantur, satis probabile videri poterat, Usuardum, non Hieronymianorum fontem, sed Wandelberti rivulum consuluisse; idque patebat clarius, die secunda Decembris in Vero et Securo, a sociis aliis xviii aut xix avulsis :

Vero et Secura quartis litat Africa Nonis.

Verum his omnibus præponderavit Usuardi silentium, qui duces suos aperte enumerans, Wandelberti nomen reticuit. Ad hæc, in allato exemplo Veri et Securi, ambos Usuardus fratres appellat, quod utique apud Wandelbertum non reperit. Petrum et Euphrosium aliunde Usuardo innotuisse, necesse est. Ut vero certius intelligas, inter Usuardi protoparentes locum Wandelberto tribuendum non esse, faciet dies iv Decembris, quo Usuardus nullos apud Adonem Sanctos illic signandos reperiens, non ad Wandelbertum, qui de Victoria agit et Heracleo, sed ad Rufinum confugit, ex quo binas suas annuntiationes conflavit. Idem convineitur ex xix Decembris, ubi Wandelbertus :

Quartum cum deno Zosimus Dariusque coranant :

in Usuardo autem solum legitur : *Civitate Nicæa, sancti Darii martyris*; nulla prorsus eo die Zosimi facta mentione. Tota igitur Wandelbertum inter et Usuardum cognatio in hoc consistit potissimum, quod uterque de Hieronymianis, Beda et Floro participant.

63 Posset et hic a curiosis inquiri, utrum Wandelbertus, inter progenitores suos numerare non debeat auctorem Romani parvi? Dubitandi ratio est, quod Observationes nostræ nonnumquam doceant, eosdem Sanctos a Wandelberto celebrari, quos solum Romanum parvum inter antiquiores notasse comperitur. Exemplo sint Maii xv, quo :

Pontifices septem Hesperiam simul Idibus ornant,

et vii Junii :

Paulus septenas, præsul tuis alta Bizanti;

et similia plura, ex quibus confici posse videatur, Wandelbertum non ignorasse Martyrologium illud, quod Romanum parvum vocamus. Hic ego me hæc, et in Observationibus non semel hæsisse confiteor. Nihil quidem piaculi video, si ultro concedamus, Romanum parvum Wandelberto præluxisse, quidquid Ado gloriari videatur, se omnium primum, absconditum prius in Italia thesaurum effodisse, quem in Galliam deportaret. Ceterum, cum, teste Usuardo, *diversa sanctorum Patrum Martyrologia* exstiterint, facile contingere potuit, ut ex antiquiori aliquo, auctor Romani

parvi Romæ, Wandelbertus in Gallia, sua desumpserint. Qui plura conferre aut disquirere voluerit, in prima Molani, et in hac nostra Usuardi editione, metra diebus singulis cum textu Usuardino ferme conjuncta inveniet. Apud Acherium tomo 5 Spicilegii, totum Wandelbertinum uno ductu editum est.

§ 2.

De Martyrologio Rabani.

Ordine et ætate sequitur præclarum Bedæ germen, Martyrologium a B. Rabano Mauro, ex monacho Fuldensi archiepiscopo Moguntino compositum, quod fortasse non immerito appellaretur, Bedæ Martyrologium studio Flori et Rabani suppletum; ita Rabanus fideliter et passim omnia elogia, in Papebrochii editione Bedæ adscripta, suæ compilationi inseruit, ut vel ex solo hoc Martyrologio recenseri illa et forte hinc inde emendari posset. Credidit Papebrochius in Prologo suo num. 11, eodem tempore Rabanum in Germania Bedam supplevisse, quo id in Francia præstabat Florus, adeoque circa annum dcccxxx; at nobis longe verisimilior videtur Castellani conjectura, præfationis suæ ad I Bimestre pag. 20, ubi Rabanum existimat Martyrologium scripsisse, circa annum dcccxlvi, tum nempe, cum demissa anno dcccxlii abbatia Fuldensis præfectura, privatus ibi degeret, anno dcccxlvii ad archiepiscopatum Moguntinum assumptus. Sic apte divisim temporibus, commode intelligitur, Flori laborem in augendo Bedæ, pervenisse in manus Rabani quem is ex codice aliquo Hieronymiano aliisque (ut erat vir doctissimus) aliunde acquisitis, per totum anni circulum impleverit, iis superadjectis, quæ ad Fuldenses seorsim pertinerent, ut esset, Martyrologium cœnobii illius celeberrimi usibus accommodatum, quidquid Papebrochius num. 14, autemet, non eo Martyrologio usos Fuldenses, sed alio in codicibus reginæ Sueciæ reperto, quod ex Adone contractum fuerat. Sed forte monachis etiam illis placuerit magis Usuardina methodus, longe aptior Officio ecclesiastico.

*Rabanus
Florum et
Bedam au-
xit;*

65 Prævenit itaque Rabanus noster Adonem, qui per id tempus Martyrologium aliud meditabatur, de quo fusius sequentibus duobus capitibus agendum erit. Uterque eodem laborat vitio nempe enormi illa inæqualitate, qua diebus nonnullis unus aut alter Sanctus valde jejune annuntiat; alii vero longis elogiis referti, ad nauseam ferme prolixi sunt. Præiverat ambobus Bedæ, præiverat Florus, ast Usuardus singulorum dierum laterculos compendiosius complexus, priores omnes Martyrologos ita antecelluit, ut ubique receptus, aliorum memoriam oblitteraverit. Ut ad Rabanum redeamus, nihil in eo peculiare occurrit, quod in Observationibus nostris satis accurate notatum non sit. Hoc nempe singulari cura studuimus, ut per continuam illam Martyrologiorum omnium inter se aut convenientiam, aut differentiam, aut oppositionem, sub unum aspectum positam, singulorum simul proprietates Hagiophili dignoscerent. Inter cetera insinuandum fuit, Rabani Martyrologium Germaniæ limites non esse transgressum, utpote quod Ado et Usuardus plane non noverint; Notkerus autem, de quo mox loquemur, totum descripsit, auxerit aut contraxerit.

*inæqualis
ut Ado;*

66 Ut autem assumptæ superius generationis metaphoræ inhærentes, Martyrologiorum genealogiam pertexamus, eo consanguinitatis gradu Adonem tangit Rabanus, seu potius eorum Martyrologia, ut quodammodo germani fratres dici possint, ea videlicet causa, quod ambo ex Hieronymianis, Bedæ et Floro, pro majori vel minori parte progeniti sint, cum hac notabilissima diversitate, quod Ado fecundissimus fuerit aliorum Martyrologiorum parens, Rabanus vero prope ætatis obierit, solum ferme Notkerum sequacem habens, ex quo fortasse magis quam ex ipso Rabani fonte, pauca in codices Usuardinos auctiores derivata sunt, ut nonnumquam in Auctariis nostris indicandum fuit. Qui pluseulum temporis, Martyrologiis his omnibus accuratius inter se componendis, impendere voluerit, facillime mecum advertet, quod si ea quæ ex Hieronymianis, Bedæ et Floro Rabanus desumpsit, a reliquis sejungantur, pauca superfutura sint, quæ Rabani propria dici debeant. Sic item, si Notkerum Hieronymianis, Rabanianis, et Adonianis exspolies, ad nihilum prope redibunt, quæ ex ejus Martyrologio erunt reliqua, præterquam quod locis nonnullis mutilum est, ut statim paulo copiosius explicabimus.

*ejusque ex
parte frater.*

§ 3.

De Martyrologio Notkeri.

Hoc Martyrologium native delineavit Papebrochius in Prologo ad Bedam num. 14 his verbis: *Prædicti Adonis synchronus fuit B. Notherus, monasterii sancti Galli monachus anno Christi DCCCLXX, quando Ado eidem monasterio communicavit reliquias sancti Desiderii episcopi et martyris Viennensis, x Kal. Junii recolendi, quemadmodum ipse ad dictum diem testatur in suo Martyrologio, quod videtur Adonis exemplo scripsisse, integra sæpe elogia ex eo verbatim accipiens; mortuus anno DCCCXII, uti clare demonstrabimus mense Aprili ad ejus diem natalem. Præter Adonis Martyrologium (cujus exemplar incredibile est ipsummet Sangallensibus misse) habuit etiam Notherus præ oculis Martyrologium Rabani, de quo supra egimus, et eo etiam plurimum usus est, adeo ut videri possit, unum e duobus conficere voluisse. Verissima hæc esse, plane perspiciet, quisquis tres illos Martyrologos inspicere et attentius considerare dignabitur, quod in Observationibus nostris Usuardinis annotare non prætermisimus, quotidianam ferme Martyrologiorum classicorum genealogiam representantes, quorum postremus est hic, quo de loquimur, Notkerus Balbulus: quem si pernosecere cupiat curiosus lector, adeat Papebrochii commentarium vi Aprilis a pag. 576, ubi hunc a variis aliis Notkeris accurate distinguit. Castellanus compendio omnia collegit in laudata sæpius præfatione pag. 25.*

*Notkerus
ex variis
confatus*

incompletus est:

68 Porro jam dictum Notkeri Martyrologium primus ex Sangallensi bibliotheca eruit, et typis vulgavit inter antiquas lectiones Henricus Canisius, locis aliquibus mutilum, ut a XII Junii ad XIX; a II Julii, ad VII; a XVIII Augusti, ad XXVII; imperfectum vero a XXVI Octobris, usque ad anni finem. In *Canisiana* illa editione hunc præfert titulum: *In nomine Domini, incipit Martyrologium per anni circulum S. P. N. Notkeri, cognomento Bulbuli, monachi S. Galli.* Non fuisse adeo receptum ejus tempore annum Ecclesiasticum a Nativitate Domini, aut ab ejus vigilia incipere, et hoc et Rabani Martyrologium probant, cum ambo a Kalendis Januarii exordiantur. Nihil Florentinio in notationibus ad Hieronymiana familiarius, quam Notkerum identidem appellare; non consulto fonte, nude ipse sua omnia clarissime derivavit, quod satis sero animadvertisse videtur, dum nempe XV Octobris pag. 920 tandem fatetur *Notkerum, plurimum ex Adone accipere.*

quæ ejus cognatio.

69 Sed de his, Observationum nostrarum pluribus locis locuti sumus. Ceterum ex dictis manifestum est, quam arcto consanguinitatis Martyrologiæ vinculo, Notkerus cum Rabano et Adone conjunctus sit. Atque hæc quidem hactenus de Martyrologis, quæ in linea directa vel immediata Usuardo tam propinqui non sunt, quamquam et ipse nonnumquam Hieronymiana et Bedam a Floro suppletum consuluisse deprehendatur. Nunc ad præcipuum ejus familiæ, seu genealogicæ arboris stipitem descendimus. Illum vero statuimus Romanum illud vetus, a Rosweydo nostro pridem editum, ab Adone Ravennæ repertum, ibi ab ipso descriptum, in capite Martyrologii sui positum, et in istud plane transfusum. Ex quo videas, Romanum istud vetus, quod nos *Romanum parvum* dicimus, cum Beda a Floro aucto, Adonis patrem posse nuncupari, cujus avum Hieronymiana non inepte appellaveris. Tum vero, ex Adone immediatissime procedere Usuardum, capite 3 demonstrabitur. Hic præmittenda est, gravis de Romano isto parvo inter eruditos controversia: paucis id hactenus ut genuinum et antiquum Romanum tuentibus; pluribus aliis obnixè contra certantibus, nec vetus, nec Romanum, nec vere Martyrologium esse, sed potius Kalendarium, aut contractum ex Adone compendium; aliis demum, tamquam scenæ spectatoribus, nullam in utranvis partem sententiam ferentibus. Hæc proximo capite ab ovo repetenda, et diligentius excutienda suscipimus.

CAPUT SECUNDUM.

*De Martyrologio, quod vetus Romanum appellavit, primusque edidit
Heribertus Rosweyodus, nos tantisper ROMANUM PARVUM
vocari posse censemus.*

*Quæsitum
a Baronio*

Eminentissimus Annalium ecclesiasticorum conditor Cardinalis Baronius, in Prolegomenis ad suam Martyrologii Romani cum Notationibus editionem, præsertim capite octavo, totus est in quaerendo antiquo Martyrologio Romano, cujus vestigia haud obscura repererat in celebri Gregorii Magni ad Eulogium Alexandrinum episcopum epistola, superius a nobis laudata. Cumque relatorum a nobis præcedenti capite majorum Hieronymianorum apographa in ejus aut cujusquam alterius, ad Romani Martyrologii reformationem deputati, notitiam non pervenissent, neque adeo Martyrologium ullum vidisset, cui descripta a Gregorio elementa omnimode convenire possent; lecta Adonis præfatione, in qua Sanctus ille Viennensis episcopus, ad concinnandum Martyrologium suum, se *adjutum* fatetur *venerabili et perantiquo Martyrologio, ab urbe Roma Aquileiam, cuidam sancto Episcopo a Pontifice Romano directo;* hinc idem Eminentissimus citato capite 8 inferre non dubitavit: *Hoc ipsum simplex absque alio odditamento Romanum Martyrologium, idemque perbreve, in quo tantum nomina Martyrum, locus ac dies passionis positi haberentur, esse illud ipsum, cujus meminit Ado.* Ita Baronius.

71 Sed pace ipsius dixero, non satis conveniunt ea quæ Gregorius in epistola ad Eulogium de suo Martyrum libello prædicat, cum characteristicis Martyrologii Ravennæ reperti ab Adone delineatis, ut utriusque verba conferenti ad oculum patebit: neque enim Ado usquam insinuavit, Martyrologium a Romano Pontifice Aquileiam cuidam sancto Episcopo directum, aut *perbreve* esse, aut sola dumtaxat *nomina Martyrum* continere, aut solum *locum ac diem passionis* ponere; quæ omnia Gregorius de suo tam clare et tam distinctis terminis asseruit. Ceterum quidquid ejus sit, præconceptæ opinioni insistens Baronius, satis ibidem patefacit ingens ejusdem istius Martyrologii, quo tenebatur desiderium, dum ita loquitur: *Porro in omnibus, quæ viderim Martyrologiis Adonis impressis (non scio alias editiones tunc exstitisse præter imperfectam Lipomani et aliam Mosandri) illud ipsum Roma acceptum desideratur. Egregiam certe, ac viris eruditis dignam optatamque navasset operam Mosander, si hujusmodi illustre vetustatis monumentum, quod in suo manuscripto Adone haberi testatur, una cum ipso Martyrologio Adonis, quod post Surium ad septimum tomum vitarum Sanctorum adjecit, edidisset.*

72 Tam præclaro purpurati Patris desiderio facturus satis Heribertus noster Rosweyodus, cum novam Adoniani Martyrologii, exactioremque prioribus editionem meditaretur, curas mox omnes intendit, ut codicem ipsum manuscriptum S. Pantaleonis, ex quo suam Adonis editionem Mosander expresserat, nancisci posset; eoque a *Cartusio Coloniensi perbenigne submisso*, idem illud *vetus Romanum Martyrologium*, ut ipse vocat, quod suo Ado præfixerat, magno virorum eruditorum applausu, una cum Adone vulgavit anno MDCXIII, nihil dubitans, quin ipsum illud Martyrologium reperisset, quod olim Gregorius Magnus ad Eulogium scribens laudaverat. Juvat Rosweyodum ipsum loquentem audire, in sua ad Paulum V Pontificem Maximum dedicatoria epistola. *Fero nunc, inquit, ad Sanctitatem Vestram, vetus hoc Romanum Martyrologium quod Gregorius Pontifex Maximus ad Eulogium*

*Martyrologium S.
Gregorii*

Alexandrinum

Alexandrinum episcopum scribens, per Orbem universum dispersum et optavit et credit. Fero, quod Ado annis abhinc octingentis, tanti fecit, ut venerabile et perantiquum duxerit, sibique, velut prima operis sui lineamenta adumbrata proposuerit, quod suis rursus coloribus pingeret, lucis splendore illustraret. Fera, quod ad hunc usque diem latuit, cujus desiderio tantopere flagrabat Cardinalis Baronius, ut animi sui testes tabulas exstare voluerit, quibus editorem excigaret, et gratiam ante beneficium repoaeret. Hoc igitur Martyrologium tanto fidentius ad Sanctitatem Vestram defero, quanto plurium gravissimorum virorum patrocinio comitatum venit.

73 Ita Rosweyodus splendide ac eleganter munus, vel partum, ut ita dicam, suum communi fidelium Patri verbis ornare ac religiose, non Thrasonice, ut garrit Beckius, modeste, inquam, ostentare non dubitavit, neque tunc cum illo dubitabant eruditi, gravissimique viri, quorum patrocinio comitatus veniebat, quin vere Martyrologium ab sancto Gregorio commendatum, Romano Pontifici porrigeret. Verum hæc præmature dicta, crediderim agnovisse subinde Rosweyodum ipsum. Nimirum, dum hæc scriberet nondum illustre istud Hieronymianum Epternacense, de quo priori capite cum Bollandogimus, e Cartusia Trevirensi feliciter eruerat. Etenim, ex utriusque, puta Hieronymiani et Romani parvi comparatione, facile agnovisset vir perspicacissimus, non huic tam proprie, quam alteri aptari posse Magni Gregorii descriptionem, qua utique indicatur Martyrologium Hieronymianum, in quo tantum nomina Martyrum, locus et dies passionis positi habentur. Quod perbreve velit esse Baronius, non est ex mente Gregorii, cum in ipsius libello, multi ex diversis terris atque provinciis, per dies singulos cognoscantur martyrio coronati: qui character Hieronymianis proprius est, Romano parvo non item, ut brevi clarius elucescet. Hæc omnia si observare potuisset Rosweyodus, haud dubium quin vetus suum, cum Gregoriano minime confundendum putasset. Nec vero inde splendor Martyrologio isti gratis quodammodo accersendus erat, cum aliunde veris suis propriisque non careat laudibus, quas ipsi ut meritas, ut debitas toto hoc capite vindicabimus.

male putavit Rosweyodus se reperisse;

74 Ceterum quod modo aiebat Rosweyodus, plurium gravissimorum virorum patrocinio comitatum venire Romam, suum illud vetus Martyrologium, verissimum existimo, tametsi modo promptum mihi non sit virorum illorum suffragia colligere. Sit nobis hic unus omnium instar Andreas Saussayus, in hac saltem parte minime suspectus Rosweyodi encomiastes. Laudaverat ipse non uno loco apparatus sui ad Martyrologium Gallicanum, procuratam veteris illius Martyrologii editionem, sed cap. 19 dispersos radios colligens, hæc inter alia de Rosweyodo prædicat: *Martyrologium vetus Romanum, tot seculis abditum, tanto æstu a Baronio desilceratum, multoque sudore a se perquisitum, tandem divino munere reperit, ac repertum, primum in lucem produxit, notatuin oculis sua eruditione dignis instructum, quod Paulo V Pontifici Maximo, pereleganti epistola dedicavit; ut ad solem, quemadmodum ait, radius, ad fontem rivulus, ad stipitem ramus, ad cælum sidus rediret, etc. Ita præfatur ad Pontificem summum, lætus de invento a se thesauro, redditoque cui competebat, Domino, Heribertus, certe eximius ipse solis sapientiæ radius, vivi fidei fontis rivulus, virtutis justitiæ stipitis ramus, jamque cæli pulchrum ac æternum sidus.*

sed quod editit, laudatissimum est.

75 Ecquid diceres Rosweyodum hic à Saussayo ferme apotheosi donatum? Sed faxo brevi versam cytharam intelligas. Qui hic tam magnifice Rosweyodum ejusque oblatum Pontifici munus ad sidera usque extollit, idem ipse alibi præfatum Martyrologium, præconceptis suis de Areopagita ex Hilduino opinionibus adversari observans, quasi æstro percitus, diras quodammodo in ipsum editoremque evomit, turpiter recantans, quæ in utriusque laudem tam gloriose cecinerat, ut pluribus memorat Florentinius in admonitionibus suis præviis pag. 17, nosque paulo infra uberius ostendemus. Ne vero pluribus aliis Rosweyodi, ejusque procuratæ veteris Romani Martyrologii editionis laudatoribus conquirendis tempus teram, aut lectori creem fastidium, unum producam egregie doctum, magnique inter eruditos nominis virum Henricum Valesium, in dissertatione brevi discutienda, hoc de sui temporis scriptoribus testimonium ferentem: *persuasisse, nimirum, doctis hominibus Rosweyodum, ut ab omnibus, diversæ etiam communionis viris, hoc Martyrologium pro vetere Romano accipiatur, ejusque auctoritate ac testimonio omnes passim in libris suis utantur.*

76 Non est insolita Valesio grandior auxesis; neque enim ita post Rosweyodum abierunt docti homines, ut nullus ante Valesium Martyrologii illius oppugnator fuerit. Novisse poterat censorem, plane liberalem, V. C. Joannem Frontonem, Kalendarii Romani editorem, quo nemo brevius, nemo forte acrius contra insurrexit. Sed hunc infra suo loco conveniam. Neque ignorabat, opinor, Valesius Bollandi prudentissimum de eodem Martyrologio judicium, quod priusquam ultra progredimur, hic ex Præfatione generali cap. 4 § 5 compendiose subjiciemus. Plura equidem ibi offendo, in hoc nostro opere aut restituta, aut clarius exposita; verum quod ad toties jam nominatum Martyrologium attinet, clare ibi Bollandus edisserit, *non esse a Rosweyodo editum illud, quod erat S. Gregorii ætate Martyrologium.* Rursusque post nonnulla alia, oculatissimo cetera Bollandogimus non satis tunc perspecta, ita pronuntiat: *Illud tamen liquido constare existimo, non esse, quod describit sanctus Gregorius, illud quod est a Rosweyodo vulgatum. Neque tamen, subdit, hoc cuiuscumodi sit, respicimus. Utinam plures similia antiquitatis monumenta, quod possunt, eruerent! Mitto scrupulum, quo ibi Bollandus laborat, ne scilicet Martyrologium, a Rosweyodo editum, Romanum minus nuncupet, quia eo titulo (Romani veteris) editum a viro doctissimo, eaque apud eruditos invaluit nomenclatio. Nemo ægre feret, vocem vetus non ita convenientem, a me in parvum mutatam, ut contradistingnam ab Hieronymiano majore, quod facturum fuisse Rosweyodum ipsum, plane existimo, si tum codicem Hieronymianum longe vetustiore vidisset, cum minus illud suum Romanum, non tam vetus, prælo commune reddidit.*

Oppugnavit Valesius:

77 Est itaque vera Bollandi et nostra sententia, characteres a S. Gregorio in celebri ad Eulogium et sæpe jam laudata epistola exhibitos, in Martyrologium a Rosweyodo editum quadrare ne-

Bollandus melius de eo statuerat,

quaquam

quaquam posse; cum ille indiculum indicet, in quo *pene omnium Martyrum, distinctis per singulos dies passionibus, collecta nomina* habebantur, quod Rosweyдино Martyrologio tam est certum non convenire, quam certum sit, dies ibi aliquot vacuos reperiri, plurimos autem, ubi unicus uno die consignatur Sanctus. Accedit, quod ex eodem Gregorii testimonio constet, in eodem volumine non indicari, *quis qualiter sit passus, sed tantummodo nomen, locum et diem passionis poni*; at Romani parvi auctor plura et distinctiora addidit, per quæ Gregorianum longe superat, non quidem ætate, sed nitore, claritate et exacto rerum ordine. Demum Romanum nostrum, pluribus locis talia signa, quæ Gregorio posteriora sunt, ut puta: xiii Maii festum *S. Mariæ ad Martyres*; xiv Septembris, *lignum salutarum Crucis a Sergio Papa inventum, etc.*; i Novembris festum *omnium Sanctorum Romæ* institutum, aliaque ab erudito lectore facile observanda, quæ codicem Rosweydinum ad seculum octavum rejiciunt. Hæc in Bollandi sententiæ omnimodam confirmationem sufficiant.

quamquam
in paucis
hasitaverit.

78 Unum est, quod non satis perspexit venerandus Magister noster, dum nempe *in ambiguo* posuit, *utrum ex his sanctus Ado habuerit, minus illud Rosweydinum, an hoc majus, scilicet Hieronymianum*; mihi enim certissimum videtur, Adonem sic loqui, ut tota ejus oratio Romanum parvum aperte designet, nec ullum aliud Martyrologium designare possit. At, inquit Bollandus: *Plures multo Sanctos habet Ado in suo Martyrologio, quam qui in minori Romano continentur: imo parum admodum ex illo haurire subsidii potuisset, cum præsertim Usuardi haberet Martyrologium, quod et natales indicabat singulorum atque etiam plurium...* Recte fatetur Bollandus *hic* sibi *aquam haurere*; opus enim fuisset plurimorum annorum labore, plurium Martyrologiorum diligentissima inter se collatione, ad hujusmodi nodum dissolvendum, cujus pars posterior vix demum post quinquaginta et amplius ab opere de Actis Sanctorum inchoato annos a Papebrochio observata est tomo v Junii pag. 250 col. i in fine. Nimirum præpostere a Majoribus nostris semper citari solitos Usuardum et Adonem, semperque in ea suppositione, quod ille hoc esset antiquior, atque adeo Adonem sua ex Usuardo accepisse, aut saltem accipere potuisse; vel ut in Prologo ad Bedam num. ii, vel tomo 4 Junii pag. 482 arguebat laudatus Papebrochius, *nihil alterum scivisse de altero*. Quibus similia per viginti tres tomos de Actis Sanctorum, innumeris locis recurrunt. Hæc autem omnia cum veritate non coherere; Observationes nostræ diebus singulis textui Usuardino adjectæ sole meridiano clarius manifestabunt.

79. Prior autem difficultatis pars, *quod plures multo Sanctos habeat Ado in suo Martyrologio, quam qui in minori Romano continentur*; quodque proinde *parum admodum ex illo subsidii haurire potuisset*, pace Bollandi dixerò, facillime dissolvitur: nam Ado nusquam insinuat, se omnes Sanctos suos ex *venerabili et perantiquo Martyrologio* desumpsisse, sed *adjutum* se eo fatetur, *ut dies Martyrum, qui confusi in Kalendis satis inveniri solerent, verissime notarentur*. Id nempe, nisi vehementer fallor, sanctus Martyrologus innuit, reperisse se in eo Martyrologio, distinctam dierum seu Kalendarum seriem, quæ in Hieronymiano, quo etiam certissime usus est, turbato, luxato et confuso ordine, adhuc hodie, post multorum eruditorum diligentissimam operam, representatur. Atque huc refero *τὸ verissime notarentur, hoc est distincte*; nam Martyrologii istius auctor quisquis fuerit, nihil minus curasse videtur, quam ut ad veros obitus aut martyrii dies Sancti reducerentur; satis se fecisse existimans, si quos hiuc inde ex veteri Testamento, æque ac ex novo, sed maxime ex Rufino colligebat Sanctos, certis diebus, pro suo fere arbitrio, inneceteret. Atque hæc altera nostra Observatio est, per singulos ferne dies discurrens, quæ Majores nostros hactenus latuerat, quæque non nisi indefessa et continuata Martyrologiorum nostrorum perscrutatione erui, digeri et confirmari potuit. Ad duas propositiones rem totam contraho, quarum hæc prima: Ado in adornando Martyrologio suo, usus est Romano parvo Rosweydi, tamquam stamine, si ita loqui licet, totumque ferne ad verbum descripsit. Hæc altera: Usuardus Adonem, quem Flori librum secundum appellavit, ita in omnibus secutus est, ut verum dici possit Adonis compendium. Sed de hac propositione, ut jam supra monuimus, cap. 3 fusius tractandum.

Rosweydi
vindictæ.

80. His ad sequentem dissertationem quodammodo prærequisitis et præcognitis, Romani parvi, ejusque editoris Rosweydi patrocinium hic ita suscipimus, ut licet cum Bollando, in eo plane errasse censeamus, quod Martyrologium suum illud esse putaverit, de quo Gregorius ad Eulogium Alexandrinum; meminit sic, inquam, ejus patrocinium suscipimus, ut contra multos obtrectatores asseramus, verum, *venerabile, et perantiquum Martyrologium esse, ab urbe Roma Aquileiam, cuidam sancto Episcopo a Pontifice Romano directum, et Adoni postmodum a quodam religioso fratre aliquot diebus præstitum, quod, Ado, diligenti cura transcriptum, positus apud Ravennam, in capite sui operis ponendum putavit*; quamquam non diffiteamur, interpolationes aliquas adjectas fuisse, quibus nullum hactenus Martyrologium vacuum reperire potuimus. Hæc adversus Saussayum, Frontonem, Florentinum, et quoscunque alios Romani parvi adversarios propugnanda sunt. Alterum nobis cum Henrico Valesio negotium, qui titulum potius, quam Martyrologii ipsius substantiam aggressurus, citatam dissertationem deproperavit, Eusebianæ editioni ad calcem pag. 315 subnexam, quam hic primum excutiendam arripimus, ut salvo capite, reliquum corpus facilius tutemur.

ARTICULUS I.

*Parvum Rosweydi Martyrologium non incongrue vocari posse ROMANUM,
contra Valesium et Florentinum statuitur.*

Henricus Valesius supra laudatus, singulari illa sua dissertatione, qua Rosweydi Martyrologium atque una Hieronymianum aggreditur, primum pugnat, ante Sixtum V, nullum in Ecclesia Ro-

mana fuisse peculiare Martyrologium. Ipsum audiamus : *Ego vero contra affirmo*, inquit, *nullum unquam fuisse proprium ac peculiare Martyrologium Ecclesie Romanæ, ante illud, quod jussu Xysti V Pontificis Maximi editum est hoc titulo, ac Baronii notationibus illustratum.* Affert deinde causas, quæ ipsum ad ita sentiendum impulerint: sed quarum pleræque ad meram de nomine quæstionem recidunt, ut bene ostendit Florentinius, admonitione 5. totam illam Valesii machinam feliciter evertens. Omnium manibus teruntur ea opera, ut proinde hic telam retexere opus non sit. Probat, et recte, Florentinius, Hieronymianum a se vulgatum, quod *vetustius Occidentalis Ecclesie Martyrologium* intitulavit, omnino nuncupari posse *Romanum*, seu *Romanæ Ecclesie Martyrologium*, tametsi eo nomine, nec a S. Gregorio, nec a Beda, Adone aut Usuardo designatum fuerit. Id certe mirum videtur Valesium nempe agnoscere, characteres omnes, a S. Gregorio distinctos, Martyrologio Hieronymiano apprime convenire, imo, *dicere Gregorium Magnum, habere se Martyrologium, in quo multorum simul Martyrum nomina etc.*; constanter tamen abnuere, *Romanum Martyrologium a Gregorio esse nominatum, aut Martyrologium illud proprium ac peculiare fuisse Ecclesie Romanæ.* Quasi aliud hodie sit Martyrologium Romanum, quam quod *commune est cum reliquis ecclesiis Occidentalibus.*

82 Tale autem Martyrologium, annis abhinc mille exstare debuisse, ut etiam terminis ipsis cedat Valesius, luculentissimo testimonio evincitur ex concilio Cloveshoviensi, anno dccxlvii sub Cuthberto Doroberniensi archiepiscopo, capitulo xiii, apud Spelmanum tomo 1 pag. 249, apud Labbeum tomo 6 col. 1577, ubi hæc formalissima verba diserte exprimuntur : *Itemque ut per gyrum totius anni, natalitia Sanctorum, uno eodemque die, juxta Martyrologium ejusdem ROMANÆ ECCLESIE cum sibi convenienti psalmodia, seu cantilena venerentur.* Nec aliud esse potuit Martyrologium, quod Abbates Franciæ, in conventu Aquisgranensi anno dcccxvii, in choro recitandum præscripserunt capitulo lxix, apud Labbeum tomo 7 col. 1511. his verbis : *Ut ad capitulum primitus Martyrologium legatur.* Quæ cum de imperfecto Bedæ opere accipi prorsus nequeant, multo minus ad juniores Martyrologos referri, haud dubium, quin de Romano, sive magno, aut Hieronymiano, sive de vetere Rosweydi et parvo intelligantur. Refer quo volueris, convincitur Valesius, ante Sixti V tempora MARTYROLOGIUM ROMANUM exstitisse. Conveniat ipse modo cum Florentinio, de ea appellatione, Hieronymianis adscribenda, ego ad parvum nostrum accedo, contendoque et ipsi concedendam esse *Romani Martyrologii, sed minoris seu parvi nomenclaturam.*

Fuisse olim Martyrologium Romanum

Valesius convincitur.

83 Hic cum utroque viro clarissimo certandum est. Negant ambo, Rosweydi Martyrologium *Romanum* dici posse, sed argumentis plane diversis. Florentinius enim, ut infra clarius patebit, putat Martyrologium a Rosweydo editum, non esse illud, quod Ado operi suo præfixit, sed potius contractum ex Adonæ compendium, seculo undecimo non vetustius; *Romani* appellationem haud quam negaturus, si vere illud esse crederet, quod a *Romano Pontifice, cuidam sancto Episcopo Aquileiam directum*, atque ab Adone Ravennæ repertum et descriptum est. Nimirum male supponit vir doctissimus, non aliud Martyrologium Ravennæ reperisse et descripsisse Adonem, quam Hieronymianum ipsum, quale se Adoni junctum, in uno aut altero codice, deprehendisse testatur. Florentinio destinatur proxime sequens articulus, sic ut modo, cum solo Valesio supersit controversia; qui postquam *Romani Martyrologii* vocabulum, majori illi et vetustiori, a S. Gregorio memorato, eripere frustra tentavit, sic demum ad Rosweydinum descendit : *Et hæc quidem ad locum Gregorii Magni satis sint dicta. Quod spectat ad testimonium Adonis Viennensis, non difficilis est responsio. Nam præterquam quod recentior est Ado, nec ad tantæ vetustatis monumentum confirmandum satis idoneus, ex ejus verbis nihil elici potest, quo probetur fuisse ullum Martyrologium Romanum. Ait enim Ado, vetustissimum Martyrologium sibi traditum fuisse a quodam, quod olim a Pontifice Romano missum esset Aquileiam. Non dicit Ado, Martyrologium fuisse Romanum, sed tantum missum a Pontifice Romano Aquileiam. Verum monachus ille, qui hoc Adoni affirmabat, ei imposuit procul dubio, ut majorem codici suo auctoritatem compararet, et munus suum, ac describendi copiam, quam Adoni fecerat, vendicaret. Non enim Romæ, sed Aquileiæ compositum est illud Martyrologium, quod Ado Martyrologio suo præfixit, ac Rosweydu, pro vetere Romano, nobis postea edidit.*

84 Multa hic paucis pro auctoritate, satis rotunde et confidenter definit Valesius, quorum, ut a fine incipiam, postrema duo illi aperte inficior, nempe : monachum Adoni imposuisse, quod valde temere, et Martyrologium Aquileiæ compositum esse, quod non minori levitate adstruitur; nec enim vestigium apparet usquam, quo magis Aquileiæ, quam Hierosolymis compositum dicatur Rosweydi Martyrologium, nec id juris Valesio tributum credimus, ut sine causa, virum religiosum audacter mendacii arguat. Vidit hæc ante me, nisi fallor, eruditissimus Mabilio, in præfatione ad sec. 4 Benedictin. partem secundam pag. lxxxviii et sequenti, illa ipsa Valesii verba referens; sed nescio quo religionis obstructus vinculo, ita subjecit : *Hæc viri eruditissimi, et mihi maxime suspicendi sententiam penitus refutare nolum, sed tamen dissimulare non possum auctoritatem Concilii Cloveshoviensis etc.*, ejus et Aquisgranensis verba proxime retulimus. Equidem Valesium et doctos quoslibet viros demisse suspicio et veneror, sed usque ad aras, non ita inquam, ut prodita veritate quidquam ab eis suscipiam, quod sine vade, sine teste comminiscuntur. Non tanta mihi Valesii auctoritas, ut non contra, et religiosi fratris, sive is monachus, sive alius fuerit, et Adonis testimonium sincerum et verum existimem; nec id mihi eripi patiar, nisi contrariis argumentis apertius evincatur.

Non magis feliciter oppugnat vetus hæc Rosweydi :

85 Ex utriusque testimoniis habeo Martyrologium et quidem *venerabile ac perantiquum*; habeo ab urbe Roma Aquileiam *cuidam sancto Episcopo, a Pontifice Romano directum.* Quid, quæso, sponte sua inde profluat? nisi Martyrologium illud Romæ conscriptum, Romæ usitatum fuisse, demum æque *Romanum* nominari posse, ac aliud vetustius vulgo Hieronymianum a S. Gregorio commendatum, quod passim eruditi alii cum Bollando et Florentinio vere et proprie Romanum dici posse assentiuntur, quidquid Valesius contra tricetur, in hac parte Florentinio abundantissime confutatus. Neque

opponas, hinc fore consequens, quod duo fuerint Romana Martyrologia, nam in eo nihil magis piaculi, quam quod plura sibi invicem Sacramentaria successerint, ut Gregorianum Gelasiano, illud hoc ornatus et exactius; sic enim minus Romanum, nitidius et clarius, alteri majori et confusiori facile substitui potuit, licet septem aut octo dies nunc vacui appareant, qui forte amanuensium socordia sic fuerint relictæ. At Romæ nullum hujusmodi exemplum repertum est. Quid tum postea? Quis Romæ Hieronymianum invenit? Quis nescit, Romana illa vetusta, seu magnum, seu parvum plane intercidisse, postquam Usuardinum, commodius et elegantius in omnes fere Occidentis ecclesias introductum est? Plusculum lucis ex dicendis accedet.

86 Pergit Valesius: *Totum fere istud Martyrologium, quod a Rosweydo publicatum est, descriptum est ex Ecclesiastica historia Rufini presbyteri Aquileiensis, cum ipsis etiam mendis, quæ in Rufino habentur.* Idque probat pro toto anni decursu, ex diebus quinque: ex pridie Nonas Februarii; Idibus Aprilis; item XIX Octobris; secundo Novembris, et IV ejusdem mensis, ubi non male animadvertit, Theodotum Laodicenum perperam a Romani parvi compilatore inter Sanctos relatam, ut pluribus ad diem II Novembris disseruimus. Quamquam non dissimulavero, magna hic denuo superjectione Valesium uti, cum neque totum, neque media pars, imo nec quinta pars Romani parvi ex Rufino conflata sit; fateor nihilominus hæc sola esse, quæ tanto viro digna, in ea dissertatione dici possint, quæque in Observationibus nostris ad plurimos Usuardinos textus, toto opere inculcavimus. At vero tota concidit Valesii conclusio, videlicet, *Martyrologium illud, quod Ado Viennensis suo præfixit Martyrologio, nullo modo dici posse Romanum.* Quod autem nova auxesi intorquet, gravissimis erroribus scaterere, ad unum restringitur Theodotum Laodicenum.

87 Ast hic error Martyrologii istius auctori facile condonabitur, si meminerimus, bona fide ex Rufino acceptum, ab homine nec satis docto, nec satis critico, ut aliunde deprehenderet, Theodotum in Ariana hæresi perseverasse, quod tot alios viros eruditos post ipsum latuit, quemadmodum novimus Eusebium Cæsariensem per tot secula in Usuardi Martyrologio locum inter Sanctos obtinuisse, quo eum tandem deburbavere Martyrologii Romani reformatores. Si tam carus Valesio fuisset Theodotus, forte pro ejus orthodoxia asserenda, æque ac pro Eusebiana decertasset. Sic pridem in litteris ad me Castellanus ingenue fassus est, iniquam agnoscens Valesii agendi rationem: *Videtur enim, inquit, ad vindicandum Eusebium, vel eo potissimum inductus, quod e Romano Martyrologio erasuum ægrius ferret, Theodotum, eo acrius perstringere, quod in eo superstes sit; æqua ratio postulabat, ut vel ambos damnaret, vel tueretur ambos.* Ut ut est, affirmat quidem, pene dixeram, divinam Valesius, sed nullo modo probat, aut Adonem fucum nobis fecisse, qui hoc Martyrologium, tamquam a Romano Pontifice transmissum ediderit, aut monachum, qui hoc Adoni affirmaverit, illi imposuisse. Nos ab utroque vera relata credimus, et Martyrologium a Rosweydo editum, Romani titulo neutiquam privandum.

88 Sane non multis argumentis opus est, ut refellatur, quod gratis adstruitur; nec vero Adonis sanctitatem, nec religiosi fratris fidem, tota illa sua dissertatione, saltem apud cordatos labefactavit Valesius. Est autem qui sententiam nostram egregie confirmet, laudatus modo Claudius Castellanus, mihi, ut supra dicebam, ad edendum Usuardum adhortator incitatorque præcipuus, in sua ad primi Bimestris Martyrologii Romani, notis longioribus illustrati, præmonitione, prudens, doctum, verum, sensatum, exactumque judicium ferens pag. 17, quod hic ex Gallico Latinum facio. Ita habet: *Parvum Martyrologium, Roma Aquileiam directum, editum est a Rosweydo, sub nomine VETERIS ROMANI; sive titulum istum in Ms. S. Pantaleonis Coloniae apud Cartusianos servato repererit, sive ipse de suo adscripserit; quod certe non nisi meritissime fecisset, quandoquidem in eo Ms. invenitur Martyrologium longiori Adonis præfixum, pateatque, sanctum illum Viennensem archiepiscopum, in Martyrologii sui præfatione asserere, se in capite operis posuisse venerabile et perantiquum Martyrologium, Roma Aquileiam, cuidam sancto Episcopo a Romano Pontifice directum, quod religiosus frater, inquit, mihi aliquot diebus præstitit, quodque apud Ravennam positus transcripsi. Quis credibile faciat, Romanum Pontificem aliud Martyrologium Romanum Aquileiam direxisse, quam quod Romæ tunc temporis esset usitatum?*

89 At vero (Castellani semper verba sunt) quod probat manifestius, *Martyrologium in capite Adoniani operis, apud S. Pantaleonis Coloniae repertum, certissime esse antiquum Romanum, ad usum Ecclesie Romanæ, verumque apographum illius, quod Romanus Pontifex Aquileiam direxerat; non solum inde sumitur, quod Sancti ibi reperiantur Romanæ urbi proprii et Hieronymianis plane incogniti, ut Martina, Dasrosa, Pupias et Maurus, solo mense Januario, neque ex eo quod Cathedra S. Petri proprio die signetur, ab Antiochena rectissime distincta; verum etiam, quod inter varias ecclesiarum Romanarum dedicationes, illa quoque occurrat, quæ est sacelli alti, castræ S. Angeli, expressa per terminos INTER NUBES, quodque festo S. Sebastiani, legatur ejus sepultura IN VESTIGIIS APOSTOLORUM, designando per hæc verba Catcumbas, in quibus SS. Petri et Pauli corpora aliquamdiu quieverunt. Et quomodo, inquit, post hæc moderni aliqui scriptores, mutua terentes vestigia, ausi sunt asserere, Martyrologium a Rosweydo editum, non esse vetus Romanum, sed potius Hieronymiani Martyrologii apographum? Ecquid inde liquet viros illos, siquidem Martyrologium illud inspexerint, non nisi levi oculo lectitasse! Etenim præter ea, quæ de sanctis Romanis, et Romanarum ecclesiarum singularibus dedicationibus jam diximus, minima quævis attentio aut applicatio patenter ostendit, totum Rosweydingi Martyrologii contextum, ab omnibus Hieronymiani Martyrologii cognitis apographis diversissimum esse.*

90 Hæc omnia a Castellano rectissime observata sunt, plura haud dubie dicturo, si adhuc paulo profundius Romani parvi arcana rimasset, quæ toto hoc opere clarius ob oculos posita sunt. Audiamus tamen factam ab eo Parvi nostri cum Hieronymianis comparationem: *In Rosweydingo dies vacui inveniuntur; in Hieronymianis quantumcumque abbreviatis, omnes dies pleni sunt. Rursus in illo composita omnia et ordinata; in hisce confusio ingens ob varia egrapha sæpius transumpta. In Rosweydingo plures veteris Testamenti Prophetæ consignati sunt; in Hieronymiani vetustioribus apographis nullus. In illo*

recte tamen
observans,
ex Rufino
desumpta
aliqua.

Melius de
Rosweydingi
Romano
parvo

consuit
Castellanus,

probans esse
Romanum

Martyres et Sancti alii ex Rufino accepti, at non Lugdunenses; in istis Lugdunenses sunt et pauci alii, adeo ut fatendum sit, Rosweydinum vetus autographum esse, magno studio elaboratum, nullo autem modo ex alio desumptum. Hinc prudenter conjicitur, Romanos Hieronymiani, in quo sola Martyrum nomina et palæstræ notabantur, pertaxos, aliud præoptasse, in quo selecti et noti Sancti, tum Martyres, tum alii, minori numero annuntiarentur, adscriptis Imperatoribus judicibusve, sub quibus passi erant, aliisque circumstantiis; quæ omnia perapposite in veteri Rosweydino exprimuntur. Quid, quod credibile sit, illud ipsum esse Martyrologium Romanæ Ecclesiæ, toto Occidente cognitum ab anno DCCXLVII, quo in Anglia habitum est concilium Cloveshoviense, cujus canon XIII hæc verba definitiva subministrat... Habes supra num. 81.

91 Pergit Castellanus ostendere, Adonem, dum circa annum DCCCLVIII Martyrologium scriberet, merito ductorem suum Aquileiæ repertum, *perantiquum* æque ac *venerabile* appellare potuisse. Nec sibi objectari patitur, paucula Romani parvi additamenta, ut *Erminonem*, seu *Erminium Lobicensem* et vetus, in paucis mutatum. xxv Aprilis; *inventionem reliquiarum in Stabeleto*, ejusdem mensis xx; aut *dedicationem Malmundariensem* xvii Novembris; cum satis pateat, similia a cœnobiis, quorum id aut simile manuscriptum olim fuerit, facillime adjici potuisse, quemadmodum *Quirinus* xxx Aprilis, addo *vigiliam Apostolorum* eodem die, aut hujusmodi minutias alias, quas Romanis fatemur non convenire: ex aliis enim plurimis apertissimum est, singulas quasque Romæ proprias solennitates ita ab Adone descriptas, ut antesignanum suum semper quasi digito præmonstret. De cetero, mirum videtur Castellano, et mirum cuique videri debet, tam antiquum codicem, tam integrum ad nostra tempora pervenisse. Porro an festum omnium Sanctorum, inter accessiones censeri debeat, suo loco dicemus. Fatetur autem per errorem, a Martyrologii illius auctore, Rufinum nimis cæce secuto, Theodotum Laodicenum adjectum fuisse, de quo nos plura alibi. Alia Castellani, pro authentia, vetustate et auctoritate Romani parvi argumenta sparsim reperiuntur toto primo Bimestri, ab ipso cum egregiis notis vulgato; cujus operis complementum utinam aliquando videre liceat! Sed jam dicta, ultra mensuram, ni faller sufficiunt, ut Valesii aliorumque objecta penitus convellantur.

92 Hic verbo monendus lector, inter adversarios mihi nequaquam objiciendum venerandum Magistram meum Daniele Papebrochium, dum hæc scribo, ad laberum coronam, senio et meritis gravem, a Domino, uti plane confidimus, evocatum. Nen, inquam, ille inter adversarios hic mihi objiciatur, tametsi variis locis, in magno nostro de Actis Sanctorum opere, sed præcipue tomo v Junii pag. 550 oppositam sententiam ex incidenti præpugnet. Pridem et sæpe fassus est, se in eorum hic numero esse, quos proxime aiebat Castellanus, viros cetera eruditissimos, re non satis examinata, alios transcripsisse, atque adeo de Romano nostro parvo non sensit pro merito. Ibi certe Papebrochius Florentinii opinionem paucis verbis totam complexus est, sed auditis subinde solidioribus rationum nostrarum momentis, iniquiorem illam censuram, et eo loco et quocumque alio in Actis adoptatam, induci prorsus et eradi voluit. Porro tum citati Florentinii, tum ceterorum Romani parvi impugnatorum argumenta, non minus quam Valesiana, longe a scopo aberrare, nec ullo pacto *venerabilis et perantiqui Rosweydini Martyrologii auctoritatem infringere*, jam etiam demonstratum eo.

ARTICULUS II.

Frustra nituntur adversarii ostendere, Romanum parvum illud ipsum non esse Martyrologium, quo se adjutum fatetur Ado, quodque Martyrologio suo se præfixisse asseverat.

§ I.

Refelluntur Andreas Saussayus et Joannes Fronto.

Jam ex Castellano audivimus, neotericos nonnullos, re minime perpensa, descriptors mutuos. Jausos nihileminus asserere, Romanum nostrum parvum, a Rosweydo vulgatum, ex majore et vetustiori Romano, vulgo Hieronymiano, contractum esse compendium. Tales ego paucos reperire memini; verum quicumque ii sint, næ illos in hujusmodi rebus imperitissimos esse oportet, qui ex unius solius mensis, imo paucorum dierum, facta inter codices collatione, apertissime convinci possunt, Martyrologii illius auctorem, tam esse ab Hieronymianis remotum, ut plerisque diebus ne unum quidem nomen referat, quod in Hieronymianis inveniatur. Censeo itaque, tales adversarios, nec refutatione dignos esse. Majus facessunt negotium, qui exteriori quadam fallacique similitudinis imagine delusi, sibi induxerunt in animum, Martyrologium nostrum parvum, non aliud esse, quam puram putam Adonis epitomen, duobus minimum seculis ipso Adone posteriorem. Inter hos præcipui sunt laudati jam supra Andreas Saussayus, in opere de scriptoribus mysticis a Florentinio citatus; Joannes Fronto, prænotatorum ad Kalendarium, anno MDCLII, editum § 8, et Franciscus Maria Florentinius, ad Martyrologium Hieronymianum admonitione prævia 4 et 5. A Frontone incipiam, cujus paragraphus eo facilius evertitur, quod rotunda ejus et nulla ratione subnixæ affirmatio, per oppositam negationem æque rotunde, plane et prorsus elidatur. Paragraphi ipsius titulus est: *Quid censendum de Martyrologio Romano vetere, quod edidit Rosweydyus?* Decretoria est responsio, attende:

94 *Martyrologium illud non est nisi epitome Martyrologii Adonis, ut facile agnoscat, qui conferet ipsum: habet eadem errata, habet eadem sæpe verba; nonnulla fuere addita; denique nullo modo Romanum est, nec vetus. Et quod non sit vetus, demonstratur ex eo, quod solennitatem omnium Sanctorum* Joannes Fronto multa leviter asserens,

inscribit, quam certum est non antecedere tempora Gregorii III, qui sedit anno dcccxxi, aut Caroli Magni, qui decessit anno dcccxiii, ut demonstravi ad 1 diem Novembris. Romanum non est, nam cum de S. Felice loquitur xiv Januarii, seu xix Kal. Februarii, sic scribit: *Nolæ, Felicis presbyteri, in Pincis sepulti. Et quis nescit Pincis esse locum, qui Romæ est, non vero Nolæ, ut demonstravi ad illum diem? Hoc autem erratum non cadit in Romanum scriptorem, sed venit ex Adone. Nemo dicat, me hic conjecturis indulgere, res certa est. Alioquin mea non refert, Martyrologium illud esse vel non esse Romanum; sed tenemur, quæ vera sunt proferre.* Hujusmodi ratiocinio argutari quis facile posset, Menologium Græcum a Cardinali Sirleto Latine redditum, non esse a Baronio in Martyrologium Romanum translatum, sed ipsum illud Menologium, ex Romano moderno extractum fuisse.

facile
refutatur.

95. Certe paucis hic multa transigit vir doctissimus, rem una confecturus, si solidis momentis censuram fulcivisset. Si ego flatu unico totam illam periochiam, non solum incertam, sed levem, sed falsam pronuntiavero, *nemo merito dixerit, me conjecturis indulgere, cum dicta sigillatim probaturus sim. Non magis mea refert quam Frontonis, illud Martyrologium esse, vel non esse Romanum; sed si tenemur, quæ vera sunt proferre, eadem plane religione tenemur, quæ falsa, aut sunt aut saltem plane videntur, coarguere.* Amabo, quid ex his sequitur: *habet eadem errata, habet eadem sæpe verba? An quod Romanum parvum ex Adone? An non evidentius, quod Ado ex Romano parvo acceperit, ipso præsertim tam luculenter testaute, sibi apud Ravennam posito, a quodam religioso fratre aliquot diebus præstitum, a se diligenti cura transcriptum, et in capite operis sui positum? Sint ibi errata eadem, sint eadem verba omnia, sint iidem apices; quis, obsecro, aliud inde educat, quam illum transcripsisse, qui se disertissime transcripsisse profitetur? At nec vetus est, nec Romanum.* Postremum abunde demonstratum est, et porro demonstrabitur, nec miserum in Pincis eum nobis titulum eripiet, de quo videnda Observatio ad citatum diem xiv Januarii. De vetustate ita brevi statuemus, ut ex festivitate Sanctorum omnium, nihil Frontoni subsidii sit accessurum: hic modo ad rem nostram satis est, tam vetus esse, ut Adoni in adornando Martyrologio suo vere prælucere potuerit.

Andreas
Saussayus

96. Supersunt bini adversarii Saussayus et Florentinius, quorum non definitionibus, sed rationibus respondendum est. Retulimus non ita pridem magnifica Saussayi in Rosweydam, ob veteris illius Romani Martyrologii publicationem, profusa elogia. Verum congestas laudes, alibi in vituperia vertit, quæ cum apud Florentinium inveniam, in fonte quærere supersedeo. Hunc igitur audiemus, et presso pede sequemur ad singula. Errat primo Saussayus, in eo quod Rosweydi codicem cum Bedæ Martyrologio componens, ridicule asserat, esse *merum Martyrologii Bedæ indicem; forte qui alium Bedam non noverat præter Plantinianum, ex Adone male consutum, facile induci potuit, ut alterum alterius epitomen faceret, quemadmodum Florentinius Adonis epitomen censuit, dum ipsum cum Adone conferret.* At pupillam oculi Saussayo læserat Rosweydu, Hilduini de Dionysio placita ex suo codice impugnando. Hinc acriores illæ in Rosweydam invectivæ, hinc illa plurium argumentorum series, qua ipsum impetens, plerosque, graves et eruditos viros negare affirmat, Martyrologium illud Rosweydi, esse vetus Romanum, ab Adone laudatum et a S. Gregorio depictum, etc. Verbo spurium decernit, *diversum a vero et repudiandum esse, imo corruptum, fucatum, et ex corruptissimo codice depromptum.* Sic in extrema opposita fœde prolabantur, qui de rebus non satis discussis et perpensis, nunc amore, nunc odio distracti, temere pronuntiant. Ultro admisi, Rosweydi Martyrologium non esse Gregorianum; at non esse ipsissimum illud, quod ab Adone laudatum, est, id vero pernego, nec id umquam extudent Saussayi aut Florentinii ratiocinia, quorum ut medullam contraham, sic ordine prosequor.

minutias
frustra
congerit,

97. Arguebat, ut video, Saussayus a vocabulo *natalis*, sed quam imbelli telo, tam non digno quod repellatur. At *urgent fortius, inquit Florentinius, quæ deinde censor opponit: Martyrologium nempe illud nequaquam esse posse, quod Ado laudavit, et a quo se plurimum adjutum fatetur. Primum, quod ex tribus antiquis codicibus, quibus Rosweydu usus est, in uno tantum invenerit Adoni præfixum, cui potius tamquam Kalendarium præfigi potuerit, et cujus specimen revera non incongruum exhibet. Inde Rosweydam exagitat, quod putaverit Adonem ubique vestigiis Romani veteris insistere, cum ex locis adnotatis certum ostendat, Romanum illud putativum in multis cum Adone non convenire, in aliquibus exuberare.* Si nihil ibi habeat Saussayus, quod fortius urgeat, vere ostendit se ea solum causa Rosweydam aggredi, ut Hilduinum suum tueatur. Quid si decem, quid si viginti codices Adonianos reperisset Rosweydu, Romano parvo vacuos, atque in solo aliquo, ordine quinto et vigesimo, feliciter præfixum, an inde, obsecro, minoris faciendus esset tamdiu expetitus, tamdiu desideratus thesaurus? An minori eruditorum omnium applausu ubique acceptus est Beda, a Majoribus nostris editus, tametsi contextus ille a centenis codicibus absuerit, in uno solum aut altero, imo in duabus laciniis Romana altera, altera Divionensi repertus?

98. Edat nobis modo aliquis tot latentia antiquorum opera, vel si a millenis aliis codicibus abfuerint, faxo et gratanter et benevole ab eruditis omnibus admittantur, si nullo alio præterquam raritatis vitio laborent. Scimus ab Aloysio, post longam molestamque perquisitionem repertum esse Adonis exemplar aliquod, *in cujus comparatione, omne aurum nihil esse duxit.* Cedo cui homini in mentem venerit, editionem ejus redarguere, quod sola et prima esset? Alia exempla magis vel minus integra vidit Mabilio, viderunt alii, a quibus etiam forte aberat Romanum parvum, imo ipsa Adonis præfatio; nec tamen inter eruditos ullus ex eo capite suspectum habuit, quod tam feliciter orbi litterario porrexerat Rosweydu. Quid, quod testetur laudatus Mabilio seculo 4 Benedictino parte 2 pag. 272, *in pluribus, quæ vidit istius Martyrologii (Adonis) exemplaribus manu exaratis, non comparere Adonis nomen; an inde fortasse etiam arguet Saussayus, Martyrologium quod Adonis nomine venit, perperam ei attribui, quia in multis exemplaribus Adonis nomen non compareret?*

99 Aliud æque insipidum est. Rosweydi Martyrologium Adoni *tamquam Kalendarium præfigi potius potuit*. Jamne excidit, quod paulo ante Saussayus dixerat, *merum Martyrologii Bedæ indicem esse?* Profecto longe inter se differunt Beda, etiam supposititius, et Ado; saltem tantum, ut utrique idem index aut Kalendarium non conveniat. Sed neque illud satis capio, qua demum verisimilitudine Romanum parvum, tamquam *Adonis Kalendarium* venditetur, si *certum ostenditur, in multis cum Adone non convenire, in aliquibus exuberare?* Si index aut Kalendarium cum opere non convenit, operis illius index aut Kalendarium dici omnino nequit, non magis quam Kalendarium Missali Romano præfixum, aptari possit Liturgiæ Græcicæ aut Copticæ. Nimiam hic video minutias quasque excutiendi indeque argutandi pruriginem, ubi moderatori et accommodata rebus ipsis censura est opus. Demus aliquid antiquis codicibus, fateamurque cum Florentinio, sacras ipsas Tabulas, ut Sacramentaria, Diptycha, Martyrologia, non potuisse ad nos tam integra pervenire, ut per summam notariorum aut amanuensium ecclesiasticorum incuriam, aut truncata, aut interpolata non sint; adeo ut ad rigidiores critices id genus codices revocare, idem sit ac eos prope convellere, quemadmodum in codicibus suis Hieronymianis satis expertus est Florentinius, et nimis quam frequenter experiuntur, qui codices antiquos, præsertim usuales, ut sunt Martyrologia, sæpius versant.

100 Multa Mosander in sua Adonis editione asterisco notaverat, tamquam auctori abjudicanda, plura in appendicem rejecerat Rosweydu; sed ecce Mabilio, citato jam loco, pleraque restituenda putat, alia vero, quæ alii genuina censuerant, ab interpolatore inserta. Quæ eo solum huc adducimus, ut pateat vix humanitus fieri posse, ut tales codices ad nos integri perveniant; quod in hac nostra Usuardi editione, diebus prope singulis usu venit. Nihil proinde miri erit, si in Romano parvo addita aliqua, alia hinc inde detracta fuerint, quamvis id raro accidisse deprehenderimus. Quomodo igitur *adhuc magis oppugnant Rosweydi Kalendarium dies frequentes a Martyribus vacui?* Vere obtundit Saussayus. Numeremus primum, quot dies in Romano parvo vacui sint, et subducta ratione, universim reperiemus septem, nimirum: xxviii Februarii, xxiv Aprilis, xxiii Maii, viii Junii, xv Octobris, xx Octobris, et xvi Novembris. Atque hi sunt *frequentes illi dies a Martyribus vacui*. Ecquid terminis abuti oportet, ut inter trecentos sexaginta quinque dies, deficientibus solis septem, *FREQUENTES* dicantur deficere? At enim, si recte hoc argumentum expenditur, quo frequentiores fuerint in Romano parvo dies vacui, eo minus speciem referet *Adoniani Kalendarii*, ut vocat Saussayus, aut *Adoniae epitomes*, qualem fingit Florentinius.

101 Instat Saussayus: *Si Ado in præfigendis diebus festis, male alioquin per singulos dies ac Kalendas dispositis, hoc (Romano parvo) usus esset, cum et in eo aliqui dies deficerent, non utique Bedam et Florum supplere potuisset*. Novus hic scrupulus est; numquam scripsit Ado, se ex Romano parvo supplevisse dies omnes, qui in Beda, a Floro aucto, desiderabantur, sed adjutum se fatetur, ut *dies Martyrum verissime, hoc est, distincte, notarentur, qui confusi in Kalendis inveniri solebant, non utique in Beda et Floro confusi; sed in antiquiori Hieronymiano, ex quo necdum confusionem omnem sustulit Florentinius*. Fuerint igitur dies septem vacui, an de cetero non recte adjutum se profiteri potest Ado, dum cccclviii dies plenos reperit? An ei defuerunt Sancti alii, quibus pauculos illos dies suppleret? Dissolvamus omnia: xxviii Februarii ex vicinia accersivit *Romonum* abbatem Jurensem; xxiv Aprilis, non vacabat Beda, et tamen eo ipso die, sanctum *Alexandrum* Lugdunensem, *Mellito*, a Beda signato, adjecit; xxiii Maii, non procul excurrendum fuit, ut *Desiderius* Lingonensis, imo vel Viennensis synonymus commemoraretur, vide ibi Observationem nostram Usuardinam; viii Junii, habuit in Beda *Medardum*, quo tamen contentus non fuit; xv Octobris, Lugdunum *Antiochum*, Colonia *Mauros*, suggestit; xx Octobris, popularis *S. Caprasius*, haud longe quærendus erat; denique xvi Novembris, adfuit Lugdunensis *Eucherius*. Vides non magna adjumenta Adoni aliunde accessisse, ut proinde verissimum maneat, maxime et præcipue ex *venerabili illo et parantiquo Martyrologio adjutum fuisse*.

102. Sequitur argumentum, quod nescio unde a Saussayo desumi aut exsculpi, qua autem vel veri umbra a Florentinio referri potuerit. Aures arrige: *Insuper negari nequit (semper Florentinii verba recito) quin ad recentiora tempora Martyrologium illud (Romanum parvum) ablegent, quæ subdit Saussayus, ad annum scilicet mxxlix. Etenim cum in eo ad diem xx Octobris, Remis solennitas S. Remigii adnotetur, quæ antea die migrationis xiii Januarii peragi consueverat, et hæc in eandem diem accommodata fuerit in concilio Remensi, Leone IX adstante Pontifice, nemo potest concedere, Martyrologium illud esse, quod autographo suo præfixerit Ado, episcopus Viennensis, circa annum dcccclxxv (melius scriberet circa annum dcccclviii) sed compositum vel scriptum undecimo seculo excurrente*. Nec Cædipus ipse hic nobis edisserat, quid tota hac speciosa rerum farragine sibi demum velint Saussayus et Florentinius, nisi aperte fateantur, se vetus Rosweydi Martyrologium numquam inspexisse, saltem eo, qui citatur, die xx Octobris.

103. Iterum repeto, me prorsus non capere, quomodo hæc in virorum cetera eruditorum mentem incidere nullo pacto potuerint. Etenim si vere in exemplum adducitur dies xx Octobris, monstra sibi fingunt, quæ tuto profligent, cum is præcise dies ex septem unus sit, quos in eo codice vacare diximus. Neque vero, toto eo mense, alia Remigii solennitas refertur, quam quæ ipsis Kalendis consignata est, his verbis: *Et Remis civitate, sancti Remigii episcopi*. Imo hæc unica et sola solennitas, quæ de Remigio, in hoc nostro Romano parvo posita sit. Quod si hæc primum instituta fuerit anno mxxlix, *Leone IX adstante Pontifice*, vide, obsecro, quanta absurda inde consequantur; jam enim Martyrologia nostra omnia Bedæ, Wandelberti, Rabani, Adonis, Usuardi, Notkeri, imo et Hieronymiana ipsa, *composita vel scripta fuerint, undecimo seculo excurrente, cum in iis omnibus, eadem ipsa solennitas disertissime annuntietur*. Si hoc satis non est; ipsis omnibus antiquior Gre-

conatus sun-
dere
Kalenda-
rium esse:

sed eos
scrupulos
turpiter
auget

falsa suppo-
sitione,

gorius Turonensis seculis quinque junior fiet, cum in *Hist. Francorum* cap. 21 asseruerit: *Factum est autem, ut post dies paucos adesset festivitas sancti Remigii, quæ initio mensis Octobris celebratur. Diem selegit Leo IX, quem antea Remigii festivitati destinatum probe noverat.*

qua usus
Beckius,

multa inepta
corrasit.

104. Stupore potius quam admiratione percellor, dum hujusmodi cavillos, nœnias, imo pura puta figmenta protrudi video, et quasi per manus etiam doctorum virorum derivari, quæ ab aca-
tholicis avide arrepta, in nostrum vituperium venditantur, ac similia comminiscendi ansam ipsis præbent viamque ostendunt. Certe citatus supra Beckius, istiusmodi flosculis ex Saussayo, Valesio et Florentinio collectis, suum illud prætensum Germaniæ Martyrologium egregie exornavit, et ne palmam eis cederet, ineptissimo commento locupletavit. Postquam enim Rosweydem Thrasoni similem ex Valesio depinxit, qui nempe sesquipedalibus verbis Pontificem allocutus sit, puerilia alia admiscens, tandem et ipse capto e pera lapillo, Goliathum se prostraturum destinato ictu existimat. Audi porro quam belle argutetur pag. 22: *Recentioris etiam ævi Martyrologium Rosweydianum arguunt, quæ IV Nonas Julii leguntur: EODEM DIE AUGUSTÆ, SANCTI UDALRICI EPISCOPI ET CONFESSORIS; qui vero seculo X vivit, et sine dubio non statim est canonizatus. Ado sane ex hoc fonte aquas suas derivare non potuit, quippe seculo IX vivens, nisi dicere velimus, a recentiori scriptore addita hæc fuisse; atque ita statuunt Mosander et Rosweydeus in appendice, quibus suspecta hæc esse videntur, atque a posteriori manu, fortassis monachi Benedictini, in cujus solius codice sunt reperta, et in tribus reliquis Mss. aberant adjecta.*

105 Ignosce, Lector, si bilem mihi moveat inepta, fatua, et mendacissimis gerris contexta ratio-
cinatio, ut ovum ovo, ita Saussayanæ persimilis, et pari prorsus fundamento subnixæ; nam patenti-
tissime falsum est, citata hic a Beckio de sancto Udalrico Augustano verba, in toto Romano veteri Rosweyduino usquam reperiri, nedum IV Nonas Julii, ut homo iste intrepide fingit, qui forte citata verba in appendice Adoniana Rosweydi reperiens, multa commentitia superstruxit, quæ manifeste ostendunt, ruere hominem Andabatarum more, nec argumentum noscens, de quo tractandum erat, nec libros, quos mauu versabat. Mosandrum Rosweydo jungit, quasi et ille Romanum parvum ediderit, quæ altera falsitas est. Tertio: Mosandri appendicem appellat, qui de condenda appendice ne somniavit quidem, in ipso Adonis textu, asterisco notare solitus, quæ ipsi suspecta videbantur. Quarto: Fingit, nescio quem codicem monachi Benedictini, qui cum tribus aliis editioni Romani parvi servierit, cum diserte fateatur Rosweydeus, se tribus solum codicibus usum in edendo Adone, a quorum duobus aberat Romanum suum vetus Adoni præfixum. Ut verbo absolvam: Tota ea Beckiana machina, ficta, futilis et inanis est, cui comminiscendæ, utinam viri alias eruditissimi, mihiqve venerandi, falsis præjudiciis abrepti, viam non præmonstrassent!

Saussayana

106 Redeo ad Florentinium, ita telam Saussayanam pertexentem. *Postremo, inquit, Rosweydi, sive Martyrologium sive Kalendarium, illud non esse a Baronio desideratum probat Saussayus. An satis recte, non examino, cum nostra hic nihil intersit, sive magnum, sive parvum Romanum, magnus Annalium ecclesiasticorum scriptor expetiverit, modo verum perstet, illud edidisse Rosweydem, quo se adjutum fatetur Martyrologus Viennensis. Ne vero Saussayus aliquid prætereat, quod omnem adimat auctoritatem Rosweydi Kalendario, idemque nullæ certitudinis, aut ponderis codicillum esse, futile crassisque erratis repersum prorsus concludat, addit pro coronide, ridicula etiam quædam continere; idque ex adnotatis ad VI Idus Novembris probare nititur: Eo ipso (legendum, Et ipso) die, quatuor Coronatorum etc.; sed ridicula illa clare, ni fallor, solvimus, ad dictum VI Idus Novembris, solvitque hic etiam Florentinius, recte aliquando observans, durum nimis exactorem esse Saussayum, ut Dionysium Parisinum, eundem esse ac Arcopugitam mordicus defenderet, quod a Rosweydi tam Martyrologio, quam adnotationibus, nonnihil infringi conjiciebat.*

levia æque
sunt alia.

107 Hæc nempe tota mali labes; hac ira incensus Saussayus, dum oculis emissitiis omnia rimatur, ridicula, inepta, parachronismos, et nescio quæ alia in Romano parvo se reperisse existimavit, in quo prius selecta et aurea omnia invenerat, imo talia, ut propter revelatum hujusmodi thesaurum, astris ipsis Rosweydem inseruerit: *Heribertus certe, eximius ipse solis sapientiæ radius, vivi fidei fontis rivulus, virentis justitiæ stipitis ramus, junque cæli pulchrum et æternum sidus.* Amabo, qui tam cito mutatus est color optimus? Sincere et ingenue edisseret Clar. Castellanus, a quo cum notitiam libri illius Saussayani *de Scriptoribus mysticis* a Florentinio citati postulassem: reposuit ille, se quidem opus illud non nosse, at hoc probe scire, opera Saussayi omnia Parisiis in summo esse vilipendio (*profonde mésestime*). Ait præterea, grande illud Martyrologii Gallicani opus, duobus voluminibus distinctum, contemptim appellari *plaustrum mendaciorum*. Demum, Hilduinistam fuisse pertinacissimum, unde religioni sibi duxerit non acerrime insurgere in opusculum, quo Dionysium utrumque tam accurate, alterum ab altero discretum advertibat. Nimirum, nulla ipsius intererat, quidquid veritas pateretur, dum præjudiciis suis (*à ses entestemens*) contrariam offenderet. Atque hisce Saussayum ex arena jubemus excedere.

§ 2.

Diluuntur ea, quæ speciosius objicit Florentinius.

Nihil probat
Florenti-
nius

Superest nobis cum ipso Florentinio controversia, in qua disentienda veniunt, quæ Joannes Fronto, non ita pridem decretoria potius sententia determinaverat, quam solidis argumentis probarat; Florentinius vero, adductis rationibus, speciosius, sed pro viri doctissimi more, summa cum modestia, ex Romani parvi et Adonis ad invicem collatione, ostendere conatur. Juvat ex ordine singula ejus argumenta expendere. Ita prosequitur: *Verum sicuti Saussayo facile concederem, Rosweydi nun-*

cupatum

cupatum Martyrologium, non esse vetus Romanum a D. Gregorio indicatum, et a Baronio expetitur; ita ex Bedæ Hagiologio contractum nequaquam consentirem, cum potius ex Adone, conferenti cuique excerptum videri compendiosius Kalendarium omnino possit. Contuli equidem cujuscumque mensis plurimos dies, et ex iisdem ab Adone excerptis, ac in proprium usum, vel obscuriori, vel mutilo, vel recentiori stylo deductis, facile agnovi, non Adonem ex hoc Kalendario, tamquam ex antiquo Aquileiensi codice, in suum Martyrologium transtulisse, sed e contra recentiore scriptorem, inde suum indiculum compegisse. Sedulo observes velim, Florentinum ex Saussayo hausisse, et passim supponere, Romanum parvum scriptum esse, seculo XI excurrente, quo præjudicio munitus, facile alia colligit, quæ ipsi recentioris styli vestigia præferre videantur. Evagemus, inquit, compendiose, si libet, per unum aut alterum mensem; imo vero, et libenter, per totos duodecim, et aliquot signatos dies, ego volo omnes et singulos, cum Adone et nostro simul conferamus, ut assertionis non minus veritas, quam nostri vetustioris ætas appareat.

109 Vitandæ confusionis gratia, hæc ad rem nostram sejungi cupio, utroque concessa quantavis ætate Hieronymianis apographis, pro quibus ipse unice pugnat, soli Adonis et Romani parvi collationi insisto, ut, uter ex altero ceperit, perspicue elucescat. Florentinus ab ipso limine sic auspiciatur: *Rosweydi Martyrologium, recentiori ritu, quam nostrum, a Kalendis Januarii annum orditur.* Sic plane, *a Kalendis Januarii annum orditur*, sed inde nihil minus consequitur, quam quod recentioris ritus sit. Multum laborat, sed ferme in vanum, Florentinus, exercitatione sua secunda, ut rituum istorum annum inchoandi antiquitatem, seu, ut clarius loquar, prioritatem alicunde eruat, nequedum fixos cardines nobis producere potuit, ad quos figendos nec facilis sane nec expedita sententia est. Utcumque fuerit, argumento ad hominem plane exarmatur, qui hic Rosweydem adoritur, Florentinus: nam quod inter Hieronymiana ejus apographa vetustissimum est, scriptum, ut constat, sub initium seculi octavi, anni sui sacri seriem etiam incipit a Kalendis Januarii, idemque facit Beda, Willibrordi plane synchronus. De ætatis prærogativa cum Hieronymianis, nullatenus discepto, sufficit mihi, si parem Epternacensi et Bedæ, Romano parvo concesserit Florentinus.

ex eo quod Romanum parvum incipiat a Kalendis Januarii,

110 Nec pluribus opus esset, ut tota hæc prima Florentinii argumentatio plane enervaretur. Lubet tamen in curiosorum gratiam, ulterius inquirere, sitne usus in Ecclesia magis recentis, annos a Kalendis Januarii, quam a natali, aut a vigilia nativitatis, aut aliunde exordiri; quæ res apud eruditos adhuc satis incerta et ambigua est. Percurramus antiquos Rituales libros et Martyrologia. Certum est, Allatii et Frontonis Kalendaria pro antiquis haberi, similia esse, nec ætate multum differre. Allatianum, quadriennio ante Frontonem, nempe anno MDCXLVIII, operi de *Consensione Occidentalis et Orientalis Ecclesiæ*, sub finem insertum est. Confer utrumque; statim animadvertes, Allatianum incipere, a Dominica prima adventus, diesque notare, veterum Romanorum et Martyrologiorum nostrorum more, per Kalendas, Nonas et Idus. Contra vero Frontonis editio initium facit a die natali Domini, sicque more hodierno, per ordinales numeros totius anni dies decurrit. In Sacramentariis a Menardo et Thomasio editis initium sumitur a Vigilia nativitatis Domini; ex tribus vero Gallicanis, ab eodem Thomasio, et post a Mabilione vulgatis, nullum est, de quo judicare possis, consimile alteri habuisse principium. Nec dissimulat Mabilio de Liturgia Gallicana pag. 98 num. 3, pag. 176 num. 5. et alibi, dubias et incertas esse de hisce rebus conjecturas.

111 Parem puto fuisse, hoc est, non stabilitam, sed arbitrariam Martyrologiorum inchoandorum rationem, de qua nihil satis compertum sit. Jam de Hieronymiano Epternacensi et Beda locutus sum; addi his debet Blumianum. Lucense autem et Corbeiense non a vigilia nativitatis, ut Ado Rosweydi, sed cum Frontoniano Kalendario, ab VIII Kal. Januarii, seu ab ipso natali Domini, annum auspiciantur. Porro Aloysius et Mosander sic Adonem ediderant, ut a Kalendis Januarii principium facerent; Rosweydeus vero sic ultimo præfatiunculæ suæ paragrapho loquitur: *Quod hic in Martyrologio Adonis initium sumatur, non a Kalendis Januarii, ut hactenus editum, sed a vigilia nativitatis Domini, sciens hoc ex Romanæ Ecclesiæ ritu factum, quæ anni epocham olim habuit Nativitatem Christi, et a Vesperis vigiliæ ipsius Nativitatis annum auspiciabatur. Constantur ita exhibebant tria Mss. exemplaria, quibus usus sum.* An forte tuce immemor erat vir accuratissimus, Romanum suum vetus, Adone multo antiquius, a Kalendis Januarii exordiri? Si omnia Adonis manuscripta exemplaria, inter se conferrentur, plura credo repertum iri, quæ in hac parte Romano parvo essent conformia.

cum Epternacense etc. sic etiam ordiuntur.

112 Fuit Wandelbertus Adonis æqualis, imo ipso senior et ante ipsum Martyrologus, utpote qui anno DCCCXII scripserit; ipse nihilominus sic præfatur: *A Kalendis Januariis, usque ad finem anni, per dierum singulorum occurrentes festivitates, (Martyrologium) metro edidi; idem facitavit is, cujus ope et subsidio Wandelbertus præcipue usus est, sanctus et nominatissimus Florus, Lugdunensis ecclesiæ subdiaconus, auctoris Bedæ Martyrologii compilator.* Adde his Rabanum, et ipsum Adone vetustiore, adde Notkerum ei ferme æqualem, patebitque evidenter, quod supra dicebam, modum istum annos inchoandi, per id tempus valde arbitrarium in libris ecclesiasticis, sed præcipue in Martyrologiis fuisse. Quia imo a majori antiquiorique Martyrologorum nostrorum numero ita stabilitur Romani parvi auctoritas, ut potius consequatur, seculo ipso octavo inchoandorum annorum rationem a Kalendis Januarii cœpisse, quam ex Florentinii conjecturis ullo pacto verisimile sit. recentioris usus esse sic annos exordiri. Hæc concludo præfatiuncula Bollandi, 1 die Januarii, ita opus suum auspiciantis: *Præcipua semper religione celebratæ a Christianis Kalendæ Januariæ sunt, propter Dominici natalis octavam, sacrosanctæ circumcisionis Christi memoriam, et augustissimum nomen Jesu, in quo nimirum oportet omnes homines salvos fieri. Merito igitur veteres Romanos, in auspiciando ab hoc die*

anno,

anno, sequi *Ecclesia moluit, quom ceteras gentes, quæ aliud quodpiam statuerent exordium, ut ipse dies sacrum nostræ symbolum salutis præferret.* Sed de his plusquam satis.

Tantumdem
premunt
ea quæ ad-
ducit,
ut ex Ro-
mano parvo
faciat Adonis
compen-
dium;

113 Pergamus cum Florentinio compendiose evagari: *In ipsa autem Kalendarum die, inquit, præter octavam natalis et circumcisionem, non alios quam tres Martyres exhibet, unicumque confessorem, relictis apud Adonem, triginta Martyrum Romanorum corona, Euphrosyna virgine ac Eugendo abbate.* Hic hæreanus tantisper, quæramusque ex Florentinio, rectene Martyrologii compilator prætersam suam epitomen, vel indicem, vel Kalendarium contexat, dum tres omnino annuntiationes apud Adonem intactas relinquit? Ego talem indicem, vel Kalendarium, vel ex hoc solo capite, ut infidum et spurium rejicerem. Quæramus denuo, an ipse collationem suam satis opportuno inde incipiat, ubi tanta inter Adonem et Romanum parvum discrepantia est? Cur ad secundum Januarii diem progressus non est? Ibi certe longe majorem invenisset conformitatem. Verum ne *nimis tardat* (Florentinii verba sunt) *omnia sigillatim hic perpendere*, verbo unico rem absolvam: sive Romanum parvum cum annuntiationibus Adonianis conveniat, sive in numero discrepet, sive deficiat, sive exuberet, nihil inde contra Romanum parvum conficitur, cum adductus a Florentinio Kalendarum textus, apud omnes cordatos probare debeat, Adonem posteriorem, a priori accepisse quidquid in eo continebatur; addidisse, quæ alibi repperat, aut Lugduno, ubi Martyrologium scribebat, viciniora erant.

114 Meminisse poterat debebatque vir doctissimus, paulo ante a se dictum, non ita Adonem *Romani vestigiis se accommodare voluisse, ut ne latum quidem unquam* transgressus sit. Quin imo transgredi omnino debuit, dum aliunde subsidia adfuere, quod Kalendis Januarii plane ostendit; alibi, dum Sanctos alios non reperit, ut secunda die Januarii et sæpe alias, nullos exornavit Sanctos, præter eos, quos ei Romanum parvum suggererat. Quod si contra factum esset, puta, si Romanum parvum ex Adone accepisset, quænam, obsecro, cogitabilis causa dari posset, cur indiculi auctor, ex octo Adonianis annuntiationibus, solas quinque selegisset, iis Sanctis præternissis, qui erant notissimi? Rursus, quæ causa, cur vel ipsam primam celebrioremque Adonis annuntiationem immutasset, addendo: *et circumcisio*, quæ verba a Viennensi aberant? Dicetne Florentinius, ipsam circumcisionis nomenclaturam *usus etiam esse recentioris*? Sed vere inutiles sermones cædimus, nimis clare sese explicuit Ado ipse, nimis dictinete et aperte ductorem et antesignanum suum præmonstravit, ut articulo sequenti liquido manifestabitur.

115 Ceterum argumenta Florentinii singula percurrenda, singulis sua reponenda solutio; omnia expendamus. Sic procedit: *Conferat in eodem primo mense curiosus lector diem XIII, quam Corona et nominibus quadraginta militum mutilat; XIX, ubi Pontianum ad bestias damnatum ex multis colligit.* Nihil hic novi adducitur, quod in superiori ratiocinatione adductum et solutum non sit. Sequitur falsa Florentinii, sed perpetua ejus suppositio ex Saussayo hausta, quod Romanum parvum seculo XI non sit antiquius. Adverte hic, qua id ratione confirmare conetur. Sic inquit: *Sed præcipue XX diem (Januarii) advertat, et agnoscat Fabianum ab Adone Romæ EPISCOPUM dici, a Breviatore vero, recentiori mere PAPAM appellari, quem titulum cum ubique et constantissime Romano Pontifici tribuat, et rarissime apud Adonem inveniat, non obscure videtur arguere, Kalendarii auctorem post Gregorium VII advixisse, quod anno Christi MLXXIII Pontifex ille statuerit, nomen PAPÆ, aliis hactenus episcopis et clarioribus presbyteris commune, proprium deinceps et singulare Romani Pontificis cognomentum esse debere.*

116 Hæc est illa, quam non semel digito monstravi, Florentinii hypothesis, qua Romanum nostrum parvum ad seculum XI excurrere retrahitur, plausibiliore, ut verum fatear, quam superius, ratione; sed tamen nulla, cum ex scholæ placitis argumentum nihil probet, dum probat nimium, suoque sibi gladio adversarium jugulat. Si vere subsistit Florentinii ratiocinium, jam eodem argumento conficitur, Hieronymianum Lucense, imo et Corbeiense ad seculum XI esse revocanda, cum ipsi illi codices I Julii GAGI PAPÆ; II Julii MELCIADÆ PP, vel MILTIADIS PAPÆ, et X Septembris HYLARI PAPÆ, distinctissime annuntient, et forte alibi eadem appellatio recurat, quod ulterius scrutari opus non est. Quid plura? Bada ipse nomine *Papæ* passim utitur, et omnes seculi noni Martyrologi, quos tali ex causa inepte quis et ridicule ad undecimum seculum excurrere amandare præsumeret. Quod vero ait Florentinius, *rarissime apud Adonem inveniri nomen Papæ*, mirum profecto, et plane falsum: nam sola pag. 47 bis recurrit; proxima inde pag. 52, iterum; item pag. 54, et tot aliis, quas sigillatim enumerare supervacaneum est. Aliis armis opus, ut Romani parvi antiquitas concutatur.

Papæ nomen
contra ipsum
pugnât.

117 Jam vero, quod Martyrologii istius auctor *constantissime Romano Pontifici tribuat* appellationem *Papæ*, hoc ipsum, inter alia, argumento nobis esse debet, prædictum Martyrologium Romæ, scriptum, Romæ usitatum fuisse, et verosimiliter perseverasse, usquedum Usuardinum Romæ, uti in omnibus aliis Occidentalibus ecclesiis, admissum est. Vis et robur asserto nostro adjungitur ex vetusto Kalendario Romano, tum ut ab Allatio, tum ut a Frontone editum est: nam ibi nomen *Papæ* sæpius recurrit, unde nihilominus quis pessime argueret, seculo octavo esse posterius, turpius vero ad undecimum ablegare contenderet. Quod autem Florentinius *cordatum lectorem* mittat ad XX, XXI, XXIX et XXX Januarii; tum ad XI Martii, ad Kal. Aprilis, ad VII Septembris, ad Kal. Novembris, ad X, XXVI et XXVIII ejusdem mensis; denique ad XVIII et XIX Decembris, ut ex illis arguat, *omnia purum putum Adonem sapere*: ego lectorem eundem libentissime arbitrum eligo, an ex citatis istis, imo ex omnibus fere totius anni diebus, omnino contrarium non pateat, nempe Adonem, purum putum Romanum parvum sapere, ubicumque Sanctos alios, aliunde conquisitos ei non superinducit, ut proinde nihil minus verisimile sit, quam ex Florentinii dictis constare, *vetus Romanum, sive cum Bollando minus Romanum, ex Adone contractum potius esse... quam uti perantiquum Adoni focem prætulisse*; nam plane oppositum, refutatis jam adversariorum argumentis, ex professo demonstrare aggredimur.

118 Verbum unum cum Florentinio superest, quo cursim ostendam virum clarissimum, nimio laudandi exornandique Hieronymiani sui Martyrologii æstu abreptum, illud ipsum in Romani parvi locum intrudere voluisse, eique characteres aptare ab Adone signatos, nempe: *venerabile et perantiquum ab urbe Roma Aquileiam, cuidam sancto Episcopo, a Pontifice Romano directum. Ita suadent, inquit, bini nostri codices, in quibus, D. Hieronymo adscriptum, et a nobis exhibitum Martyrologium, Adoni prorsus sociatur; quod antiqui characteres, qui Gregorianum omnino demonstrant, vix dubitandi locum relinquunt, quin illud ipsum sit apud Adonem, venerabile et perantiquum, etc.* Credimus an qui amant? Profecto si codicum sociatio aliquid probat, tot sociatos reperere Majores nostri, tot in Museo nostro collecti et sociati sunt, ut ex iis probari possit quidlicet, puta: et Usuardum ex Rabano, et Bedam ex solis Hieronymianis conflatum, qua nihil est ineptius. Si tantillum operæ posuisset Florentinius in conferendis cum Adone Hieronymianis apographis, luce meridiana clarius deprehendisset, vix majorem Adoni cum Hieronymianis, quam cum Kalendariis Bucherii, Carthaginensi, Allatii et Frontonis affinitatem intercedere; atque adeo gratis omnino et perperam dici, illa Adoni facem præferre potuisse.

Cetera non sunt majoris momenti.

119 Hæc ad speciosiora Florentinii objecta, satis dicta sint; cui ne nihil prorsus largiri videamur, hoc ei non recusabimus, quo admonitionem suam 4 concludit, videlicet: *Martyrologium Hieronymianum, supra omnia quæ hactenus edita sunt, ex sola ipsius nomenclaturæ inspectione, additionum ætate, et loquendi stylo, vetustius existimandum esse; tantum vero illud a Rosweydo editum antecedere, quantum omnia in vetustatis characteribus antecedit, et quantum in simplicissima Martyrum messe largo proventu supra illud redundat.* Hoc, inquam, Florentinio, sive liberaliter; sive ut debitum, ultro tribuimus: Hieronymianum ætate, vetustate, et Martyrum numero, Romanum nostrum parvum præcellere; at in mutuam vicem nobis concedi postulamus, Romanum parvum, nitore, ordine, exacta Calendarum distinctione, tota denique operis sui symmetria, Hieronymianis codicibus omnibus tam longe antefendum, ut ipsa ad hoc ne ullo quidem pacto comparanda sint. Sed jam tempus est, ipsumet controversiæ caput, vetus Rosweydi Martyrologium, nobis Romanum parvum, penitus introspicendi.

ARTICULUS III.

Romanum parvum sic delineavit Ado, ut ex ejus præfatione ostendatur, ipsissimum esse, quod suo Martyrologio præfixit.

Jam variorum, variisque modis Romanum parvum impugnantium argumentis, ex ordine et sigillatim refutatis, superest, ut de ipsius Martyrologii vero genere, auctoritate, stylo, ætate ceterisque propriis characteribus ea depromamus, quæ longa exercitatione, ac multiplici, jam annis aliquot, Martyrologiorum omnium, præsertim Romani ipsius parvi et Adonis, facta ad invicem collatione, nobis tandem persuaserunt, non aliud Martyrologium præfatione designari potuisse, quam ipsissimum illud vetus seu parvum Romanum a Rosweydo editum, quod tamquam textori catena, sic ut exemplar, ut argumentum, ut substructio Adoni primum, ex hoc Usuardo et Notkero præluxisse, aperte, nisi vehementissime fallor, me comperisse existimo. Non dissimulaverim tamen, labore magno, continua attentione, et perenni studio opus fuisse, ut præconceptam opinionem, ex Frontone, Valesio, Florentinio aliisque prius haustam, quæ tot speciosis illusionibus compta, facile a pluribus eruditis viris, quos hic appellare supersedeo, imbibita est; ut eam, inquam, opinionem, pridem animo insidentem expellerem. Nimirum luctandum erat quotidie, cum diebus singulis in meis ad Usuardum Observationibus, idem fascinus, ut ita dicam, oculis obversaretur, videri nempe Romani parvi terminos, Adonianis tam similes, ut non possem non Adonianum aliquid in Romano parvo agnoscere.

121 Dicamus quod verum est, tenuit hæc lucta diu multumque, nec acquiescere primum potui urgentissimis Castellani momentis, quibus me non semel pulsaverat; verum diuturna tandem meditatione, perpetuo examine, animique volutatione, utriusque Martyrologii annuntiationes approximans, severoque scrutinio conferens, quæ vere Romanum parvum Adone vetustius ostenderent: omnibus accurate mecum libratis, victas dedi manus, certumque agnovi Castellani effatum, supra anum, 87 relatum, scilicet, viros illos omnes, quantumvis eruditos, re nequaquam satis attente perpensa, sola illa fallaci conformitate captos et delusos, se mutuo transcripsisse. Id quibus argumentis confecerim, sic cum lectore communico, ut paratus sim ad priorem redire sententiam, si quis majori rationum pondere mecum certet. Neque enim, ut Frontonis verba repetam, *mea ullatenus refert, Martyrologium illud, esse vel non esse Romanum, vetus vel novum, Adoni præluxisse vel non præluxisse (cum hinc Usuardi puritas aut integritas nequaquam pendeat) sed tenemur, quæ vera sunt proferre, et quod possumus, præcavere, ne quæ nobis diu illusit fucata imago, alios in errorem inducat.*

Ne fallax species euequam illudal.

122 Ut de tota hac disputatione recte, et secluso partium studio, iudicium feratur, nunquam abesse, nec ab animo nec ab oculis possunt, ea quæ sanctus Viennensis episcopus in sua præfatione disertissime pronuntiat, quæque ad sex capita revocari debere existimo. Primum est, Adonem opus suum *executum fuisse... imperio et jussione sanctorum virorum, ut supplerentur dies, qui absque nominibus Martyrum in Martyrologio, quod venerabilis Flori studio, in labore Domni Bedæ accreverat, tantum notati erant.* — Alterum, quævisisse Adonem, *dies Martyrum verissime notatos, qui confusi in Kalendis suis inveniri solent; ubi facile observas, verum opponi confuso, ut proinde, pro verissime, absque ullo scrupulo supponi possit distinctissime.* — Tertium est, quod ad id præstandum *adjutus sit*

faciel Adonis præfatio.

venerabili

venerabili aliquo et perantiqua Martyrologio. — Quartum, quod ipsum illud Martyrologium, *ab urbe Roma Aquileiam cuidam sancto Episcopo a Pontifice Romano directum sit.* — Quintum, quod idem Martyrologium, postmodum *a quodam religioso fratre aliquot diebus Adoni præstitum, ab ipso, apud Ravennam posito, diligenti cura transcriptum sit.* — Demum, quod istud idem *in copite sui operis ponendum putaverit.* Ex his liquet evidentissime, illud vere et unice esse Martyrologium, ex quo Ado suum, post Bedam et Florum supplevit et locupletavit, in quod sine controversia convenient prædicata omnia et singula, sex illis nostris capitibus proxime enumeratis comprehensa.

123 Alterum decidendæ litis principium est, quod nullus adversariorum merito queat abnuere, nempe: nulla hactenus Martyrologia Adone antiquiora, saltem quibus adjunctus sit, assignari posse, præter illud quod sub Eusebii et Hieronymi nominibus circumfertur, item Romanum parvum, et illud quod Flori studio in labore Bedæ accrevit, quodque ab Adone ex altero illo vetustiori suppletum est. Si igitur demonstravero in Martyrologium Hieronymianum nullo pacto quadrare posse sex jam statuta ex Adonis præfatione capita; si contra evicero, in Martyrologium Rosweydi aptissime et apertissime cadere; puto neminem fore imposterum, qui debitæ Romano parvo antiquitati, et meritis Rosweydi laudibus ausit detrahere. Age vero, singulos Adonis apices expendamus. Et ad primum quidem caput quod attinet, non diffiteor, ex Hieronymiano adjuvari aliquatenus potuisse Adonem, ut dies vacuos suppleret; quin et adversariis dabo, quod forte ignorarunt: nam ex Adone ostenditur, ipsum Hieronymiano usum fuisse, utpote quod diserte citat xxiv Februarii his veris: *Et in Martyrologio, quod Eusebii et Hieronymi vocabulis insignitum est.* Probant hæc, uti potuisse, ut supplerentur dies vacui; ast usum fuisse, hoc est quod nec suadere tentarunt adversarii, nec persuadebunt umquam. Sola Observationum nostrarum ad Usuardum lectio, quemlibet non obstinatum de contraria veritate, diebus ferme singulis convincet.

enjus sex capita recte expensa, nulli alteri Martyrologio præterquam Romano parvo, eique soli convenire possunt.

quod multipliciter et sigillatim probatur.

124 Rem ipsam aggrediamur, atque ad primum Adonianæ præfationis caput, liquido demonstramus, Adonem in supplendo Bedæ, Hieronymiano Martyrologio usum non fuisse. Huc faciet Florentinii methodus, qua speciminis gratia evagabimur per mensem unum aut alterum, utrumque Martyrologium et Hieronymi et Adonis conferendo; neque enim pluribus opus erit, ut manifestissime percipiamus, nihil minus cogitasse Adonem, quam ut ex Hieronymiano dies in Bedæ vacuos restitueret. Vis paucis et palpabiliter veritatem tangere, percurre solos primos duos menses Januarium et Februarium, atque in illis solis duobus dies ferme quadraginta invenies, in quibus nec una quidem Adonis annuntiatio cum ulla Hieronymianarum concordet. Si ex ceteris aliqua hinc inde, saltem nomine tenuis, convenire in aliquo videantur, semper etiam diversitate aliqua, et satis notabili discrepant. Sancte profiteor, in Usuardinis Observationibus (quibus potissimum studui ad antiquissimam radicem Sanctorum memorias revocare) sæpe mihi laborandum fuisse, ut nunc ex illo, nunc ex altero Hieronymiano apographo affinitatem aliquam, obtorto quasi collo, inter ipsa et Adonem extunderem.

125 Quod hic de duobus mensibus dico, id lector in omnibus sequentibus non minus clare et perspicue deprehendet, sæpe demiraturus, tam multa, tam audacter, tam temere de hisce Martyrologiis et Romano parvo, ex perfunctoria unius fortasse aut alterius loci collatione, determinata et definita fuisse. Clamabant supra, inde *Rosweydi Kalendarium magis appugnari, quod dies frequentes haberet Martyribus vacuos, cum frequentes illi dies vix totum septenarium constituerent; hic vero, si superis placet, ex Hieronymiano dies in Bedæ vacuos suppleri potuisse contendit, ubi toto mense Februario vix quatuor aut quinque annuntiationes assignabiles sunt, quæ ad Hieronymianas utcumque reduci queant.* Singulos dies percurrere nec vacat, nec opus est; res ipsa loquitur, eademque toto Usuardino opere ferme ad nauseam inculcanda fuit et repetenda, uti e contra ibidem, ad dies prope singulos, quam fieri potuit exactissima, ex Romano parvo, Adonis, Usuardi et Notkeri, genesis, tanta luce in oculos perpetuo incurret, ut quis sciens ac volens cæcutire debeat, qui hæc omnia evidenter demonstrata inficietur.

126 Non minus perspicuum est, secundum Adonis pronuntiatum, ab Hieronymianis longissime dissitum. Non deerat Adoni Martyrologii Hieronymiani exemplar, sed cum in eo ingentem rerum confusionem adverteret, tum in nudis Martyrum et sæpissime truncatis luxatisque nominibus, tum in Kalendis seu laterculis ipsis, plane deordinatis; id sibi subsidii quærendum vidit, ex quo *dies Martyrum verissime* notaret, quos in Hieronymianis *confusos inveniebat.* Id vero quam opportune, tam feliciter invenit in reperto Ravennæ Martyrologio, cujus vestigia omnia clarissime et distinctissime præfert vetus illud Rosweydi, nobis Romanum parvum, quo de hic agimus, atque illud dicimus *venerabile et perantiquum*: forma quidem, ordine et tota sua elegantiaconomia *venerabile, ætate perantiquum,* cum centum et amplius annis Adone vetustius esse, omnino censeamus. Poterunt quidem et hæc duo epitheta Hieronymianis propter vetustatem tribui; sed cum in aliis plane deficiant, satis patet, alium Ravennæ repertum ab Adone thesaurum, quo in concinnando Martyrologio suo *adjutus* fuerit, id quod Romano parvo planissime et plenissime competit, utpote quo diebus singulis ita se adjutum ostendit Ado, ut raro prætermittat Sanctos, raro ipsa verba negligat, quibus Sancti in Romano parvo annuntiantur, eamque nuper diximus esse totam et continuam operis nostri demonstrationem.

127 Quarto loco testatur Ado, Martyrologium Ravennæ sibi præstitum, *ab urbe Romæ Aquileiam, cuidam sancto Episcopo a Pontifice Romano directum.* Sine te submoneam, ex dictis supra num. 122, notum Adoni fuisse *Martyrologium, quod Eusebii et Hieronymi vocabulis insignitum est.* Quis igitur vel verisimile faciat, iis verbis, ea phrasi usurum Adonem, si libellus, Ravennæ a religioso fratre communicatus, eadem Eusebii et Hieronymi vocabula prætulisset? Nemo (ut in proverbio est) e duobus tria videat, aut pulverem oculis offundat: hic tam diversis characteribus ntrumque Martyrologium designatur, ut saltem Hieronymianum nullo prorsus pacto esse possit, illud quo se

Ado adjutum fatetur. At nostro Romano parvo aptissime convenit, ut Romæ scriptum et compositum, tamquam vere Romanum, tunc Romæ usitatam, a Romano Pontifice cuidam sancto Episcopo Aquileiam directum sit, nempe ut is Episcopus ritui Romano se conformaret; idque ab Aquileiensi aliisque ecclesiis factitatum existimamus, donec methodus Usuardina magis placuit, tantumque paulatim invaluit, ut Romæ etiam adoptata, diu ante Belini Patavini tempora dici meruerit: *Martyrologium secundum morem Romanæ curiæ.*

128 Si cui fortasse magis placeat Henschenii et Papebrochii opinio, expressa in Prologo ad Bedam ante secundum tomum Martii, num. II, nihil magnopere oblectabor, cum nihil ibi asserant, quod cum hac nostra sententia non apprime conveniat. Sic habent: *At primum invenimus, tria nos habere (manuscripta Bedæ Martyrologia,) quæ singula integrum Bedam, sed modice auctum, et quoad vacuos dies suppletum, tam fideliter exhibuerunt, ut omnino persuaderemur, in plerisque Romanis basilicis, abrogato Hieronymiani Martyrologii usu, et illo, quod Aquileiensi Episcopo, a Pontifice missum supra monuimus, fortasse non nisi in Laterano, aliisque paucis ecclesiis recepto, ita probatum aliis Bedam fuisse, ut eo convenienter aucto, utendum plures sibi putaverint, usquedum Usuardus visus ecclesiasticis usibus accommodatior.* Hæc quidem alibi paulo aliter explicat Papebrochius, ut in appendice ad articulum 18 Responsionum; sed dicta sua et scripta omnia, quæ Martyrologiorum materiam spectant, ad hanc nostram sententiam revocari et reformari ante obitum suum postulavit. Verum sic ferme a proposito argumento dilaberemur.

129 Jam ad quintum caput quod attinet, præfatum sæpe Martyrologium a religioso frotre aliquot diebus præstitum, diligenti cura per Adonem transcriptum esse, aliud nobis etiam patentissime denotat, quam Martyrologium Hieronymianum. Fuerat sanctus Ado monachus cœnobii Ferrariensis in Vastinio, deinde ad Prumiense migraverat, aliaque haud dubie, ut erat diligens rerum scrutator, alia, inquam, Ordinis sui cœnobia lustraverat, alia Martyrologia certo viderat, et certissime exemplar vel forte exemplaria Hieronymiana, quæ Ravennæ quærenda non fuerunt, nec ibi transcribenda. Aperte eloquamur: non ita scriberet Ado de præstito sibi codice, si *Martyrologium, quod Eusebii et Hieronymi vocabulis insignitum est, transcribendum accepisset.* Enimvero, novi aliquid ibi detexit Ado, sibi suisque prius incognitum, idque ob exactam Kalendarum seriem, ob Martyrum nomina tam clare distincta, tanti fecit, ut ferme Cræsi opes, quod de Pauli tunica prædicabat Hieronymus, se effodisse existimans, illud unum tamquam regulam sibi proposuerit, ut notatis accurate Kalendis, ex collectis undecumque passionum codicibus, Sanctorum encomia paulo latius et apertius describeret, sicque infirmiores fratres... in memoriis Martyrum haberent compendiosam lectionem, atque in parvo codicello, quod multo labore alii per plures codices exquirunt.

130 Superest sextum idque ultimum Adonianæ præfationis caput, haud quaquam contemnendum. In eo declarat Viennensis Martyrologus, quod illud ipsum Ravennæ transcriptum Martyrologium, in capite sui operis ponendum putaverit. Non dixit operi suo sociandum, aut una cum opere suo compingendum, sed diserte, in capite operis ponendum putaverit, sic ut cum opere suo, unum quodammodo idemque opus constituat, et ita quidem, ut ipsa sua præfatio, utriusque operi præmittatur, utrumque opus manifeste afficiat, verbo, utrumque opus tamquam unum idemque complectatur. Ubi Florentinius aut adversariorum quispiam alius, exemplar aliquod Hieronymianum, in capite Adoniani Martyrologii ea ratione positum alicunde eruerit, per me licet, tunc disputando inquiratur, an postremum hoc ex sex Adonianis capitibus, Martyrologio Hieronymiano aliquatenus aptari possit. Nobis interim certum videtur, tam apte, tam clare, tam manifeste omnes eos articulos cum Romano parvo congruere, quam liquidum, patens et evidens sit, prædicata illa omnia ab Hieronymiano esse alienissima; si forte excipias, quod venerabile et perantiquum appellari posse non diffiteamur, si tota veneratio a sola antiquitate proficiscatur.

131 Ex his rectissime concludi posse existimo, iis coloribus, ab ipsomet Adone nobis depictum esse vetus seu parvum Romanum, ut magis ad vivum vix a quoquam delineari potuerit. Viderat, et scrupulose observaverat lineamenta hæc omnia oculatissimus Rosweydnus, priusquam lectori anderet asserere, *Adonem veteris hujus Martyrologii vestigiis semper insistere;* priusquam lectorem, veritatis securus, ita confidenter alloqueretur: *Enimvero vetus hoc Romanum Martyrologium, fontem esse omnium aliorum Martyrologiorum (Hieronymianum et genuinum Bedam necdum noverat) qui vel leviter inspexerit, non dubitabit asserere. Ado certe ex hoc fonte suas aquas derivavit. Et ut fontis latex ab origine sua recedens, sensim augetur, et in rivum aquis undique confluentibus abit; idem factum huic Martyrologio, quod nunc a Beda (Plantinianum indigitat ex Adone sumptum) nunc ab Usuardo (hunc Adone seniore putabat) nunc ab Adone, nunc ab aliis paulatim increvit. Licebit nunc ad fontem digitum semper, intendere; eo enim sine, caput fontis, quod hactenus latebat, in apertum produxi.* Hæc Rosweydnus sagaci, maturo, veroque judicio, quo usque ferebat adepta tunc temporis Martyrologiorum notitia. Rivuli vero et rivulorum cum primo illo seriei nostræ fonte connexio, per totum Usuardini Martyrologii curriulum diebus singulis, tam sensibili et palpabili modo ex Observationibus nostris elucescit, ut pluribus hoc saxum hic volvere supervacaneum videatur. Verum cum et alia argumenta suppetant, quæ Romani parvi authentiam mirifice illustrent, lubet et illa sequenti articulo ordinate deducere.

ARTICULUS IV.

Romani parvi auctoritas, ex characteribus propriis, stylo, genere, ætate, demonstratur.

Jam modo Romani parvi effigiem ex Adonis præfatione expressam dedimus, ut facillime a quovis agnoscere possit et debeat, eaque agnita promptissimum sit omnes adversariorum cavillationes infringere. Demus Frontoni, Florentinio, Cointio ad annum DXXVIII pag. 316, et quibuscumque aliis in eadem navi hærentibus; demus, inquam, omnia inter Romanum parvum et Adonis Martyrologium ita inter se congruere, ut utrobique idem sit stylus, idem ordo, eadem verba, iidem solæcismi, iidem errores, prorsus ut in nullo discrepent, sintque similia omnia, nequedum consequens ullo pacto inde fuerit, parvum illud Romanum ex altero contractum, nisi tota Adonis præfatio evidenter falsitatis et apertissimæ suppositionis convincatur; quod in ullius cerebrum hactenus vel per somnium incidisse, non novimus. Atqui sanctissimus Viennensis præsul candidè et sincere profitetur, se ad supplendos Bedæ dies vacuos, *adjutum fuisse venerabili et perantiquo Martyrologio, Ravennæ sibi præstito, a se transcripto, a se in capite operis sui posito*: invenitur istud ipsum Martyrologium capite Adoniani positum, apparent ubique vestigia, tam clare ab Adone præsignata, eaque et singula et omnia sic Romano parvo propria sunt, ut in nullum aliud Martyrologium convenire ullo pacto possint. Et erunt post hæc, qui sanctum ipsum Adonem, tantum non mendacii arguentes, tamquam ex tripode nobis definiant, Martyrologium nostrum parvum, seu vetus a Rosweydo editum, *non esse nisi epitomen Martyrologii Adonis, in quo omnia purum putum Adonem sapiant!* Ego me fateor capere non posse, qui id saltem Florentinio, penitus omnia scrutari solito, persuasum fuerit. Sed fidem liberemus, ipsumque Romanum parvum vivis suis, propriis, natisque coloribus depingamus.

Romani parvi antiquitatis notæ

133 Prima antiquitatis nota propria, et ab Adoniana methodo diversa, inde in Romano parvo desumitur, quod ubi Ado et ceteri noni seculi Martyrologi, religiose semper *Sancti* aut *Beati* nomen Martyribus et Confessoribus præfigunt, auctor istius Martyrologii, licet apponat aliquando, attamen sæpius omittere solet: nam ex duabus et sexaginta annuntiationibus mensis Januarii, quibus *Sancti*, *Beati*, aut *Sanctorum* et *Beatorum* titulus præfigi potuit, in triginta tantum et una reperitur; mense Febuario. ex quadraginta quinque annuntiationibus, septem et viginti apposto carent. Rursus, mense Martio ex quadraginta quatuor, solæ signatæ sunt sedecim. Si menses alios percurras, pauciores commemorationes occurrent, in quibus de adscribenda *Sancti* aut *Beati* appellatione Martyrologii illius auctor sollicitus fuerit, adeo ut toto mense Novembri vix quater, Decembri solum bis inveniatur. Hanc vero certam esse antiquitatis notam, ex eo confice, quod codices Hieronymiani, tum majores a Florentinio editi, tum minores, quos priori capite percensuimus, raro id genus titulos præmittant, atque adeo tanto rarius, quanto antiquiores fuerint, quod mirifice elucet in apographo Epternacensi, in quo vix nota est *Sancti* aut *Beati* nomenclatio, et ubicumque apponitur, forte tamquam adjectitia expungi meretur.

clarissime elucet;

134 Alter, isque indubitatus vetustatis character in Romano parvo censi debet, quod toto anni circulo, ut Martyrologi loquuntur, rarissime *Vigilias* Sanctorum signaverit; imo certissime non nisi unam, Romæ fortasse propriam, *Sancti Laurentii*, Natalis Domini alteram: cum tamen Beda præter illas duas, etiam *sancti Joannis Baptistæ*, et *sanctorum Petri et Pauli* vigilias posuisse reperiatur; ut inde non improbabili conjectura colligere quis possit, Martyrologium illud nostrum ante Bedæ tempora fuisse compositum, quamvis nos epocham ejus putemus paulo post Bedæ obitum inchoandam. At vero vigiliarum omissionem inter vetustatis certa indicia plane computandam esse, probant rursus Hieronymiana apographa, ad quæ sic notat Florentinius xxiv Decembris: *Cum neque in codicibus nostris, neque in Martyrologio vetustissimo (nempe Antverpiensi vel Epternacensi) Vigilia Nativitatis Domini, in hodiernis fastis indicetur, ansam præbuit dubitandi, non esse hoc in Ecclesia vetustissimi usus, vel soltem certum esse, IN VETUSTIORIBUS MARTYROLOGIIS VIGILIAS NON INDICARI.* Si paulo accuratius Romanum parvum evolvisset vir clarissimus advertissetque, non nisi unam Laurentii, alteramque Natalis Domini vigiliam in eo signari, tametsi plures aliæ in Adone reperiantur, non tam facile pronuntiasset, *agnovisse se, non Adonem ex hoc Calendario, tamquam ex antiquo Aquilviensi codice, in suum Martyrologium transtulisse; sed e contra recentiore scriptorem, inde suam indiculum compegisse.* Neque dicas signari vigiliam Apostolorum xxx Aprilis: nam satis liquet, eam inepte ibi intrusam esse, uti eodem die *Quirinus* ponitur, in gratiam Novesianorum ibi adscriptus, et male ex xxx Martii repetitus.

et æque evidenter probatur,

135 Ut hic semel compendio epitomatores omnes exarment, rogo ad sequentia quæsitæ solidas mihi responsiones subjiciant. Quæro I. Si Martyrologii Romani veteris seu parvi compiler, Adonis Martyrologium præ oculis habuit, eedo, cur dies septem vacuos reliquit, cum septem illos, non minus ac ceteros omnes ex Adone commodissime implere potuerit? — II. Quæ ratio satis excogitari potest, cur vigilias, tam clare in Adone signatas, prætermiserit, ut de vigilia Assumptionis Deiparæ seorsim disputavimus ad xiv Augusti? — III. Cur toties debitum *Sancti* titulum, in Adone distinctissime positum, suppressit? — IV. Cur plures passim in Adone annuntiationes; cur in Romano parvo pauciores? Sic xiv Aprilis, in illo quatuor integræ, in hoc sola una et unica; sic iv Maii, ex commemorationibus quinque, xxvi Maii, ex sex, xii Junii et alibi sæpius, ex quatuor, non nisi rursus unica redditur. Plurima et ferme quotidiana sunt hujusmodi exempla, quæ in Observationibus nonnumquam expenduntur. Fateor equidem, tantum apud me fuisse hujus

argumenti

argumenti pondus, ut inde rimari incipiens, totam illam Rosweydi adversariorum machinam, plane *Adonis compendium* ruinosam adverterim.

136 Quid enim (ita inquebam) quid prætersum illum epitomatore abstertere potuit, quo minus Sanctorum saltem nomina ex Adone exciperet, cum ipsi insolitum non sit, quatuor aut quinque Sanctos, imo totidem annuntiationes uno die repræsentare? Inde ad alia scrutanda progresso, lux semper nova, semper major oborta est, qua Martyrologii istius pretium et æstimatio mirum in modum apud me accrevit. Inde tamen, ut dicebam, disquisitionis meæ ferme principium. Ne longius evagemur, conferat lector solum mensem Januarium. Quæro, cur primo die apponatur *Circumsisio*, Adoni præterita? Cur omittuntur *militēs xxx*, cur *Euphrosyna*, cur *Eugendus*? Cur iii Januarii solus *Antherus*, a Romano parvo extractus est, omissis *Genovesa* et *Florentio*? Cur xvii Januarii nihil habet de *Lingonensibus Tergeminis*? Vide ibi Observationem nostram. Tu perge ad dies alios non minus inæquales, et causam, sodes, vel ineptam excogita, cur hi aut illi præ aliis Sanctis ex Adone seligi potuerint. Est ad manum catalogus bene longus, per omnes anni menses diesque decurrens, quem tædii vitandi gratia non produco, cum ex allatis specimenibus, in re clarissima nos versari existimem.

137 Sed et alio argumento ora obtrectantum ocludamus. Contendunt, eadem in Romano parvo, eadem in Adone errata reperiri, in quo etiam egregie falluntur, ut exempla multa in Observationibus nostris ostendunt. Demus hic non unum specimen. Die ii Januarii de *Argeo* et fratribus recte scripserat Romanum parvum, sed Adonis elogium exerrat. Maii vii, Romanum parvum: *Nicodemix, Augusti et Augustini*; Ado, de suo aliquid addens, in errorem denuo labitur; sic enim habet: *Flavii, Augusti et Augustini fratrum*: videbis quæ in eam rem eo die notavimus. Junii xix, in Romano parvo legitur: *Commemoratio Nazarii et Celsi*, recte, opinor, ut Rosweydu in notationibus censuit; interim Ado, illam commemorationem eo die præterit. Junii xxix, simplicissima est Romani parvi annuntiatio; quæ in Adone corrigenda sint, ex Observatione nostra eo die intelliges. Augusti vii, scribit Romanum parvum: *Fausti*; Ado: *Justini*; errat alteruter, sed non uterque. Augusti xxxi, bene a Romano parvo refertur *Aristides* ex Rufini libro 4 cap. 3; dum ibi multa ductori superaddit Viennensis, a recto tramite deviat. Obtundam, si hæc sigillatim hic prosequar, cum hujusmodi diversitates, in Usuardo nostro frequentius recurrant; ubi aliud quoque ridiculum Frontonis effatum facile convelles, dum asserit, iisdem verbis uti utrumque Martyrologum. Paratum habeo discrepantiarum syballum; sed satis est paucas hic designasse, ex quibus curiosus lector de aliis statuere valeat. Præter citatos dies, videri possunt xi, xii et xxviii Januarii, xx Martii, xi Julii, xxvii Augusti.... Pergimus ad alias notas Romano parvo proprias.

138 Jam dicta ostendunt, *vetus esse*, saltem Adone et forte Beda antiquius, unde prima prærogativa ei a Rosweydo data, plane vindicatur. *Romanum esse*, faxo et ii agnoscant, qui alterum illum titulum frustra arrodunt. Adonis testimonium ex viri religiosi ore acceptum, nemo, quod sciam, excepto solo Valesio detrectare hætenus ausus est; nec adversarii alii id directe impetunt: nam admissa veritate superius probata, quod nempe vetus illud seu parvum Romanum Ravennæ ab Adone repertum sit, eique certo præluxerit, non negabit Florentinius, nec qui cum ipso sentiunt, prædictum Martyrologium vere et proprie *Romanum esse*, quandoquidem disertissime testetur Martyrologus Viennensis, *ab urbe Roma Aquileiam cuidam sancto Episcopo a Pontifice Romano directum*. Romanorum Pontificum agendi rationem nescire oportet, rerumque Romanarum prorsus esse ignarum, qui inde consequi non perspiciat, indicatum verbis illis Martyrologium, Romæ contextum, Romæ scriptum, Romæ per id tempus usitatum fuisse, nec alia causa Aquileiam directum, quam ut ea ecclesia, Romanæ ceterarum matri, sese purius conformaret. Et hæc quidem ex viri religiosi et Adonis fide, apud omnes sensatos cordatosque lectores in aperto esse, persuasissimum habeo. Jam ne quis porro dubitet, ex ipsomet Martyrologio, Romana vestigia satis clare expressa exhibeamus.

139 Repetenda hic sunt, que supra ex Clar. Castellano adduximus, ubi credibile non existimans, aliud Martyrologium, præter vere et proprie Romanum, a Romano Pontifice alio directum, sic deinde sermonem prosequitur: *At vero, quod probat manifestius, Martyrologium in capite Adoniani operis, apud S. Pantaleonis Colonix repertum, certissime esse aut verum Romanum, ad usum Ecclesiæ Romanæ, verumque apographum illius, quod Romanus Pontifex Aquileiam direxerat, non solum inde sumitur, quod Sancti ibi reperiantur Romanæ urbi proprii, et Hieronymianis prorsus incogniti, ut Martina, Dafrosa, Papius et Maurus, solo mense Januario; neque ex eo, quod Cathedra sancti Petri proprio die signetur, ab Antiochena rectissime distincta; verum etiam quod inter varias ecclesiarum Romanarum dedicationes, illa quoque occurrat, quæ est sacelli alti, castris S. Angeli, expressa per terminos INTER NUBES, quodque festo sancti Sebastiani, legatur ejus sepulchrum in VESTIGIIS APOSTOLORUM, designando per hæc verba Catacumbas, in quibus sanctorum Petri et Pauli corpora aliquamdiu requieverunt. Hæc tam solerter quam vere a magno Martyrologiorum scrutatore observata sunt; nec pluribus opus esse censuit, ut quemlibet non mordicus pervicacem, de tali veritate convinceret, ejus radii, solis instar, ad singulas libelli paginas in oculos non lippos incurrunt. Supersunt nihilominus, quæ ad ejusdem rei elucidationem et confirmationem hic subnectam.*

140 Ex solo mense Januario, ne longius excurram, ex solo, inquam, isto mense addere potuit Castellanus Sanctos Romæ proprios atque Hieronymianis omnino præteritos: iii, *Antherum Papam*; iv, *Priscum et socios*; v, *Telesphorum Papam*; xxii, *Anastasium ad aquas Salvias*; xxiii, *Eminentianam*; demique xxviii, *Aguetem secundo*, proprie et præcise Romano modo expressam. Inter dedicationes Romanas, præter jam dictam, quæ habetur xxix Septembris, de *ecclesia Archangelis, a beato Bonifacio Papa constructa in Circo, qui locus INTER NUBES dicitur*; notabilissima, et si ita loqui

licet

licet, Romanissima sunt, quæ refert idem Martyrologium pridie Non. Maii : *Et sancti Joannis Apostoli, quando ante portam Latinam in ferventis olei dolium missus est ; et rursus III Idus seu XIII Maii : S. Mariæ ad Martyres dedicationis dies agitur, a Bonifacio Papa statutus, nempe a Bonifacio IV, qui sedit ab anno DCVI ad DCXIV. Quid autem magis Romanum dici potest, quam quod ponitur VI Julii : Primus ingressus Apostoli Pauli in urbem Romanam? Item quod signat idem Martyrologium XIV Septembris, his verbis : Exaltatio sanctæ Crucis, ab Heraclio imperatore a Persis Jerosolymam reportatæ, quando et Romæ lignum salutiferum Crucis a Sergio Papa inventum, ab omni populo veneratur. Nota sunt Sergii tempora, ab anno DCLXXXVII ad DCCI.*

demon-
strant :

141 Nec verebor hic addere festivitatem, a Gregorio III Romæ institutam inter annum DCCXXXI et DCCXLI, in honorem beatæ Mariæ Virginis et Sanctorum omnium, tamquam ampliativam, ut ita loquar, prioris dedicationis a Bonifacio IV celebratæ. Hæc talibus terminis a Romano parvo consignata est, ut auctor tantum non indicet, eam se vivente et quodammodo vidente, primum fuisse inchoatam. Attende locutionem : *Festivitas Sanctorum, quæ celebris et generalis agitur Romæ ;* quasi dicere velit, recentem eam festivitatem esse, et Romæ dumtaxat celebrari, necdum ad alia regna aut ecclesias propagatam. Hujus rei luculentior testis esse nequit, quam Ado ipse, ex cujus verbis, temporum distinctio aperte commonstrari videtur, dum superaddit : *Sed in Galliis, monente sanctæ recordationis Gregorio (IV) Pontifice, piissimus Ludovicus imperator, omnibus regni et imperii sui episcopis consentientibus, statuit, ut sollemniter festivitas omnium Sanctorum, in prædicta die (1 Novembris) annuatim perpetuo ageretur.* Quid Romani parvi impugnatores ad rei evidentiam desiderare ultra possint, equidem non intelligo.

142 De hac omnium Sanctorum festivitate, non male disserit Fronto ad supra citatum Romanum Kalendarium a pag. 142 ad pag. 145, quo loco recte censet, ejus Romæ institutionem 1 die Novembris, ad Gregorii III tempora omnino revocandam. De festi ejusdem extensione videantur Ado et Usuardus. Si vera est Menardi, pro sui Sacramentorum libri ætate conjectura, festivitatem eandem ante Caroli Magni tempora in Galliis receptam oportet, cum in eo libro clare exprimatur. Sed hæc ad nos nihil, cum de sola Romana festivitate agamus, cujus institutionem Gregorio III cum Frontone adscribimus. Atque hic, decurso jam toto Usuardo, figendam credimus Martyrologii hujus nostri parvi Romani epocham, ut nempe compositum statuatur circa annum DCCXL. Ex quo aliisque argumentis jam deductis, ejus vetustatem; ex Sanctis vero et festivitibus Romæ propriis ac peculiaribus, ejus genus, patriam et natalem; verbo, quod VETUS et ROMANUM sit, in confesso positum arbitramur; quod etiam supra ex nomine *Papæ*, ibi identidem repetito, et quasi studiose apposito, educi posse, contra Florentinum ostendimus.

ergo vetus
Romanum.

143 Reliquum est, ut Romani parvi characteres ceteros, in ipso singulariter conspicuos paucis colligamus. An illius auctor Hieronymianum viderit, aut saltem in adornando suo consuluerit, toto nostro opere apertius declarare ausi non fuimus, nec modo audemus; et licet quandoque iidem Sancti in utrisque notati occurrant, ut vide xxvi Februarii, probabilius censemus, ex Romanis, aliarumque ecclesiarum Kalendaris, Sanctos illos a Romani parvi auctore acceptos esse, qui ferme vulgo magis innotuerant. Tria observo Romano parvo propria. Primum, ex historia Eusebii, interpretationis Rufini, magnam partem coaluisse, ut sæpissime in hoc opere intento quasi digito commonstravimus. Atque hoc unum est quod Henricus Valesius, novissimus Eusebii interpret et illustrator, commode advertere potuit, et diligenter præstitit, melius nomini suo consulturus, si reliquis, ejus eruditione parum dignis, imo ad ejus forum minime pertinentibus, supersedisset. Solus mensis Februarius, ut alios fecundiores non adducam, IV, VIII, IX, XVIII et XXVII, assertum Valesii abunde comprobatur. Plures Sanctos suggeret mensis December, ut XIX ejusdem mensis te nostra docebit Observatio.

Proprii alii
ejus chara-
cteres.

144. Alterum Romani parvi germanum indicium dabit Observatio, X Januarii in *Nicanore*, eademque alibi frequentius inculcabitur, nimirum: singularem operam a Romani parvi auctore positam, ut Christi Domini et Apostolorum Discipulos, quos in sacris Litteris nominatos repererit, certis diebus assignaret; id quidem pro suo arbitrio, sed, ne debito cultu tam inelyti fidei nostræ propagatores privarentur. Exempla obvia sunt, en paucula: XXI Januarii agitur de *Publio*; XXIII de *Parmena*; XXV de *Anania*; II Februarii de *Cornelio*; III de *Agabo*; XVI de *Onesimo*, etc. Hi vero et tot alii, eum in antiquioribus Martyrologiis noti non sint, quis audeat inficiari ab hujus Martyrologii auctore primum collectos fuisse? — Tertium jam notavit superius Castellanus, ostendens Prophetas veteris Testamenti, ab Hieronymiano præteritos, a Martyrologii nostri compilatore, pro suo rursus libitu, signatos esse. Ut taceam *Abbacum et Micheam* XV Januarii, *Jeremiam* I Maii, *Elizæum* XIV Junii; unus mensis Julius quinque Prophetarum commemorationes suppeditat, quarum sola prima de *Aaron* in Hieronymianis innotescit, in Beda solus *Isaias*, qui de cetero paucorum aliorum meminit, ea ratione et modo quem explicat Papebrochius tomo I Aprilis pag. 857.

145 Hisce superaddi potest quartum caput, idque in hac re postremum, sed soli etiam Romano parvo, præ Hieronymianis et Beda, omnino proprium. In illis vix ullam invenias Martyrum Africanorum, in Wandalica persecutione passorum, memoriam; in hoc satis frequens est, ut palam facient Observationes Usuardinæ. Ne diu quærendum sit, inspicite XXIX Martii, XIII Julii, VI Septembris, XIII et XXVIII Novembris, VI et XV Decembris, quorum modo aliqua mihi inhaeret recordatio. Colligat, obsecro, æquus lector characteres omnes, toto hoc articulo enumeratos, Romano parvo tam peculiariter debitos, ut nulli alteri convenient; repetat animo delineationem, ab Adone tam native representatam; conferat, quæ toto capite disputata sunt, meritamque Rosweydo laudem, aliquando restituendam mecum decernat: reddatur, inquam, Rosweydo honos, redintegretur fama nominis, perstetque eruditissimi viri gloria, qui tam vetus, tam illustre, tam authen-

ex quibus
conclusio.

tieum monumentum primus eruerit, primus vulgaverit, primus fontem monstraverit, ex quo Adonianum, atque ex hoc Usuardinum nostrum Martyrologium promanaverint. Superest horum duorum genealogia sequenti capite pertexenda.

CAPUT TERTIUM.

De Adonis et Usuardi propagine.

Exhibitis, enumeratis, probatisque Adonis progenitoribus, huc Martyrologiorum prosapiam deduximus, ut jam de Adone ipso, ejusque legitima prole Usuardo, quem unice illustrandum suscepimus, agendum supersit. Et quidem toto præcedenti capite satis demonstrata est prima illa, quam num. 78 expresseram, propositio, nempe quod *Ado in adornando Martyrologio suo usus sit Romano parvo Rosweydi, tamquam stamine, si ita loqui licet, totumque ferme ad verbum descripserit*; id quod præterea toto nostro opere, seu perpetuis ad singulos Usuardinos textus Observationibus, tam perspicue ostensum est, ut talpam esse oporteat, qui de tam evidenti veritate ausit dubitare. Sequitur modo propositio altera æque evidenter in prædictis Observationibus comprobata, et citato num. 78 his verbis concepta: *Usuardus Adonem, quem Flori librum secundum appellovit, ita in omnibus secutus est, ut verum dici possit Adonis compendium.* Meminerit lector, Majores nostros post Molanum, aliosque eruditissimos viros in eo passim errore versatos, quod Usuardum crediderint Adone antiquiorem, vel saltem ita synchronum, ut alter alterius Martyrologium non viderit, quod innumeris locis toto priori de Actis Sanctorum semestri decantatum est, donec Papebrochius tomo v Junii pag. 250 col. 1 in fine, oppositum cœpit observare. Hic jam tractanda sunt, quæ ad vivam Adonis et Usuardi delineationem, præter jam a nobis et Majoribus nostris dicta, desiderari possent.

ARTICULUS I.

De Martyrologio sancti Adonis Viennensis episcopi.

Non satis pro merito de Adone locutus videtur Bollandus, dum in Præf. gen. cap. 4 § 8 pag. LII sic eursim de eo disseruit: *Sanctus Ado eodem seculo (ix) Viennensis in Gallia episcopus, de quo agemus xvi Decembris, luculentius scripsit Martyrologium. Edidit illud Jacobus Mosander; dein Rosweydis, cum tribus Mss. collatum, Everbodiensi, S. Pantalconis, Petri Scriverii, hunc præcipue secutus. Habemus cum tribus aliis collatum Mss. exemplaribus, videlicet monasterii S. Laurentii Leodii, cui tamen Usuardi ad Carolum regem præfixa est epistola; ecclesiæ Taroanensis, cœnobii Lobicensis. Ita Bollandus, nihil memorans de prima et omnium antiquissima editione, ab Aloysio Lipomano procurata, quæ exstat operum ejus tomo 4. a pag. 150. Nonnulla ibi præfatur Aloysius, ex communi tunc opinione recepta, quæ modo falsa agnoscimus; sed observatu dignissima sunt verba illa, quibus ob repertum Adonis exemplar incredibile gaudium testatur: *Quanta, inquit, tunc exultaverim lætitia, Deus scit, omne aurum nihil esse duxi in comparatione illius.... æ: ingentes Deo nostro et Filio ejus Domino Jesu Christo gratias egi, nec non amico fideli, qui tanto me munere decoraverant.**

Martyrologium Adonis

laudatum ab Aloysio.

148 Id autem in hac Aloysii editione notandum est, distinxisse illustrissimum Veronensem antistitem, inter vitas, ut ipse vocat, seu longiora illa Adonis elogia, ex passionalibus exornata; distinxisse, inquam, inter ea quæ diffusiori stylo describuntur: nam *breviares* inquit, *pleræque sunt quæ vulgo in D. Hieronymi Martyrologio habentur. In edendo ergo Adone hunc modum tenui, ut quæ a D. Hieronymo sunt positæ, omnino prætereantur, cum in promptu sint omnibus, nisi eis additum quid reperiatur; quæ autem ab illo non sunt positæ, hic omnes sunt insertæ.* Vult dicere, breviores omnes commemorationes a se præteritas esse, sola longiora elogia impressa. Sed quis harum rerum peritus intelligat, breviores vitas, in D. Hieronymi Martyrologio haberi? Profecto idea hujusmodi ab Hieronymianorum stylo immensum distat, in quibus scilicet *tantum nomina Martyrum, locus et dies passionis positi habentur*; qui plura in Martyrologio aliquo reperit, certo statuatur, non esse sibi præ manibus purum martyrologium Hieronymianum.

non recte ab ipso decribitur

149 Huic difficultati explanandæ opportune succurrit sagax in hac parte Molani observatio, præfationis suæ cap. 2; citari nempe a *per multis Martyrologium D. Hieronymi, quod vulgo habetur; verum illi, inquit, non citant ipsum Martyrologium, Eusebii et Hieronymi, sed Usuardi, qui ex Eusebio, Hieronymo, Beda, Floro et aliunde suum Martyrologium, cura et jussu Caroli Magni collegit.* Plura quidem hic peccat Molanus, sed illud vere asserit, citari a *per multis*, ut a Petro Equilino, et eo tempore passim ab omnibus, Usuardinum, pro Hieronymiano, quale ipsi numquam viderant, saltem quod eo nomine recte veniat, ejusque exempla a Florentino edita sunt. Erat tunc ea Martyrologiorum confusio, ut in cujuscumque fronte famosa epistola Chromatii et Heliodori legeretur (legebatur autem prope in omnibus Usuardinis exemplaribus) Martyrologium illud Hieronymianum appellaretur; atque inde per aliquot secula, Hieronymi nomen Usuardino Martyrologio adhæsit. Ut res pateat, confer Usuardum cum Aloysii editione, et continuo perspicies, breviores annuntiationes omnes prætermittas esse, ubi vero longiora elogia ex Adone contraxit Usuardus, illa integre et Adoniane ab Aloysio restituuntur. Atque hic rursus semina vides, ex quibus ereseat posita superius propositio; puta, Usuardum, totum ferme Martyrologium suum ex Adone aut descripsisse aut contraxisse.

*Damus hic
vitæ Adonis
breve com-
pendium*

150 Porro, sanctum Adonem Martyrologum, non Trevirenses, ut Aloysius, Mosander et alii plurimi perperam censuerunt, sed Viennensem fuisse archiepiscopum, satis evicit Rosweyds, atque hoc tempore apud eruditos omnes in confesso est. Vitam ejus, vel potius vitæ compendium ex Breviariis Viennensi et Romanensi acceptum, aliis documentis erudite illustravit Mabilio, seculi 4 Benedictini parte 2, a pag. 262, ex quo ea quæ sanctissimi et doctissimi viri ætatem ac Martyrologium spectant, paucis decurram. *Nobili prosapia exortus dicitur in pago Wastinensi aut Senonico, circiter annum octingentesimum in lucem editus; quippe annos natus septuaginta sex, decessit anno Christi octingentesimo septuagesimo quinto.* Monachis Ferrariensibus in disciplinam traditus, istie a Sigulfo abbate adhuc infantulus aut puer susceptus fuisse videtur, *ubi bene conversatus, teste Lupo, omnes sibi cœvos in studiis litterarum prævit.* Inde ad Prumiense cænobium, rogatu Marewardi abbatis directus, ibi aliquamdiu commoratus est, donec *quorundam invidiosorum insidiis impetitus, Romam se contulit, ut domum B. Petri Principis Apostolorum orationis gratia visitaret;* unde post quinquennium patriam repetens, Ravennæ Martyrologium illud reperit et descripsit, de quo toto capite proxime præcedenti abunde litigatum est.

151 Ravenna cum effosso thesauro, *inde Lugdunum pervenit, ubi tunc præerat dignæ memoriæ Remigius, præsul eximius, qui Dei famulum Adonem pie suscepit, et quæque necessaria illi perbenigne exhibuit.* Ab hoc igitur ob scientiæ et probitatis laudem detentus, Lugduni aliquamdiu commoratus est, et, si vera narrat Breviarium Romanense, Remigius Adoni *ecclesiam beati Romani, cum sibi adjacentibus rebus in obsequium delegavit, ubi secretius orationi vacaret;* imo et litterarum studiis, ac potissimum adornando Martyrologio suo, haud dubie Remigii et aliorum præsulum hortatu, quos per *imperium ac jussionem sanctorum virorum,* in præfatione sua fortasse intelligi voluit. Hic nos cum Mabilione, Castellano aliisque Martyrologii ejus epocham figendam censemus, nempe priusquam ad cathedram Viennensem eveheretur, quam anno dcccclx certo conscendit, ut proinde verosimillimum sit, præfatum Martyrologium circa annum dcccclviii, aut forte paulo citius, exaratum fuisse: *nam ceteras lucubrationes, inquit Mabilio, condidit jam episcopus,* hanc vero ante episcopatum aggressus est; utique dum Ravenna redux, totus erat in colligendis Sanctis, eorumque passionibus latius describendis, *serviens infirmioribus fratribus ad laudem omnipotentis Dei, etc.,* cui operi exornando non aliud magis opportunum tempus assignari potest, quam quo Lugduni apto ad id otio fruebatur. Atque in hac Martyrologii Adoniani epocha facile cum Mabilione conveniunt hodie eruditi omnes.

*ex Mabilione
qui ei multa
perperam
adscribit.*

152 Non ita mihi placent argumenta aliqua a laudato Mabilione in eum finem adducta, ex caro sibi, nescio quo. Adoniano codice ante annos sexcentos, ut ait, manu descripto, ex quo satis intrepide pag. 273 circa medium, *restituendam esse Adoni commemorationem sancti Mauri abbatis, sanctæ Scholasticæ, et aliorum fere omnium sanctorum, quos Mosander et Rosweyds eliminaverunt.* Et sub paginæ initium dixerat: *Idem judicium esto de omnibus fere nominibus quæ Mosander et Rosweyds in secessum rejecerunt.* Hæc eruditissimo viro, nostrique operis, dum viveret, amantissimo, ut velim, concedere omnino non possum, cum non semel observaverim præfatum codicem, quem solum in Actis Benedictinis passim appellat, ab omnibus tum editis, tum Mss. nostris longissime discrepare. Exemplum non unum recurrit in Observationibus Usuardinis: vi Julii, xiii Septembris, xii Novembris et alibi. Ut autem evidentius pateat, codicem Mabilionianum vere et pure Adonianum non esse, eruditos lectores solum rogare velim, ut ipsi per se Adonem conferant cum Usuardo et Notkero: cum enim hi duo priorem passim aut contrahant aut describant, certiori indicio explorari nequit, quid proprie Adoni, quid multiplicibus ejus interpolatoribus sit adscribendum; nec ad id pluribus ferme opus est, quam ut prædictas Observationes nostras consulant, in quibus cum fonte rivuli quotidie comparantur.

153 Juerit hæc patentissimo exemplo ob oculos ponere. Mabilio pagina 272 paulo infra medium, sic habet: *Ad hæc in Ms. codice nostro dedicatio ecclesiæ monasterii Cellensis anno dccccl facta, accurate describitur xvii Kal. Novembris, eum ad modum quo superius relata est ad annum dcccclxxiii, ubi de sancti Frodoberti abbatis translatione egimus. Hæc quo minus ob interpolatore additu putem, ea me causa movet, quod singulas, quas vocant circumstantis, non ita accurate nosset homo posterioris temporis.* Hinc nempe Adonis ætatem detegere voluit Mabilio, quæ aliunde melius et certius eruitur: fallunt enim ea omnia, si ad propositam regulam exigantur. Usuardus et Notkerus de accurata illa descriptione dedicationis ecclesiæ Cellensis, nec verbum proferunt. Præterea, nec in Adone Aloysii, qui longiores historias nusquam negligit, nec in Mosandri aut Rosweydi editionibus, nec demum in Mss. Leodiensi, reginæ Sueciæ, Taroanensi, aut Lobiensi, nec demum in Adonianis codicibus a Papbrochio in Prologo ad Bedam enumeratis, aut aliis Mss. nostris, ulla præfatæ dedicationis reperitur memoria; estque adeo apertissime consequens, a puritate Adoniana longissime recedere Mabilionis codicem, ab eo tantopere laudatum. Non necesse est, tantum operæ in Martyrologiis examinandis, quantum hisce aliquot annis a me collocatum est, quemquam posuisse, ut plane convincatur, nullum Adonem manuscriptum quantumvis antiquum, ad Rosweydi editionem ullo pacto comparandum.

*Ex norma
nostra*

154 Nemo mihi succenseat, si meritam palmam Rosweydo vindicem, quamquam non adeo integram omnibusque numeris absolutam arbitrer ejus editionem, ut non aliquando ab ejus placitis libere recedam; tum præsertim, cum juxta propositam regulam, Usuardi et Notkeri consensum habeo: videlicet, dum annuntiatio, a Rosweydo in appendicem rejecta, in duobus ejus filiis reperitur; tum ego magno opere ambigendum non puto, quin eadem illa Adoni quoque adscribenda sit. Ut uno specimine rem in aperto ponam, videat lector Observationem nostram ad Usuardum die xx Martii, ubi *Archippum, Pauli Apostoli commilitonem, Adoni restituendum putamus, quidquid a Mosandro asterisco notatus, a Rosweydo in appendicem rejectus sit; ea ducti ratione, quod in utroque Adonis filio, Usuardo*

et Notkero

et Notkero diserte signetur, præterquam quod etiam ab Adonis genitore Romano parvo referatur. Si ad hanc normam codices Adoniani, tum Mss. tum typis excusi, scrupulose discutiantur, puto viam facillime sterni posse, ut simplex, integra, genuina et germana Adonis editio procuretur.

155 Quid quod et aliam explorandi semitam aliquando ingressus sim, quamvis ipsam tam securam non existimem. Ea est, ut si quando in Usuardo et Notkero commemorationem reperiam eadem sententia eademque phrasi conceptam, quæ ex Beda accepta non sit, tum non difficulter inducar ut credam, Adoni illam tribuendam esse. Si quis discernicula certiora proferre in medium possit, ultro et gratanter acceptabimus; interim nec Mabilionis, nec cujuscumque alterius auctoritate movebimur ut quæ Adoniana non sunt, sub Adonis nomine venditari patiamur. Exemplo iterum sint *Florentinus* et *Hilarius*, quos xxxvii Septembris Martyrologo Viennensi obtrudere conatur laudatus Mabilio ex Petro de Natalibus lib. 8 cap. 124. Non est me hercule satis idoneus auctor Equilinus episcopus, ut ferat testimonium pro Adonis germana simplicitate, quam nos ex tam variis exemplaribus stabiliendam suscipimus, a quibus omnibus absunt citati duo Martyres, quos aliunde acceptos in suum Martyrologium retulit Usuardus, ut est in nostra Observatione, jam dicta die xxxvii Septembris. Jam me longa experientia docuit, non a solo Petro aliisque pluribus, sed et ab Eminentissimo Cardinali Baronio nonnumquam perperam citari Adonis Martyrologium.

*facilius
dignosci
possunt
quæ vere
Adonis
sunt.*

156 De reliquis quæ ad Adonem attinent, cum Mabilione non disputo; istis locus erit in Actis xvi Decembris. Rejicienda omnino non sunt, quæ de Adoniani Martyrologii accessionibus conjicit in hæc verba: *Quod enim alia atque alia desint in diversis membranis codicibus, id provenit ex duplici capite. Primum, quod cum istud Martyrologium in divinis officiis, per varias ecclesias legeretur, alii ipsum contrahebant, alii quosdam Sanctos, provincie aut ecclesie sue ignotos rescabant. Alterum, quod auctor ipse multis vicibus Martyrologium suum auxit, alios atque alios addendo Sanctos, qui in eo primo non exstabant. Unde contigit, ut qui prius exemplar transcribere, non tot habeant, quam qui secundariis exemplaribus usi sunt. Prudentem conjecturam hic non respuo, quippe qui eam nonnumquam admittere debuerim, præcipue circa Episcopos Viennenses, quibus cum Usuardus sæpe careat, verisimile existimo. Adonem ipsos Martyrologio suo Lugduni perfecto, Viennæ postea superadidisse. At vero, ubi primigenia simplicitas quæritur, non conjecturaliter, sed certo decernimus, eam non ex unius aut alterius codicis, sed ex plurium æque probatorum collatione educendam; quemadmodum in expurgando ab additionibus Usuardo, toto hoc opere præstitimus: quo solo argumento, vel si deessent cetera, Mabilionis exempla omnia, multis locis adducta, Adoni penitus abjudicanda sunt.*

157 Pluribus hic supersedeo, cetera docebunt Observationes nostræ Usuardinæ, quibus satis probatum est, non solum Bedam a Floro auctum, et Romanum parvum, sed Hieronymianum etiam, Adoni aliquando præluxisse; quod non video cur a Castellano negatum sit in prævia admonitione ad primum Bimestre pag. 22; quamvis omnino fatear, rarissime in Adone occurrere vestigia Hieronymianorum stylo conformia. Si hactenus dicta cum iis junxeris, quæ superioribus capitibus, de sancto Martyrologo disputanda fuere, ad Martyrologii Adoniani ætatem et genealogiam nihil ultra desiderari perspicies. Audi hic modo, quam ipse de toto suo opere rationem reddit, in præfatione sua sic lectorem alloquens: *Ado peccator lectori salutem. Ne me putes in hoc opere in vanum laborasse, et rem non necessariam cæcutum fuisse; breviter tibi causam facti aperiam. Primum fuit imperium ac jussio sanctorum virorum, ut supplerentur dies, qui absque nominibus Martyrum in Martyrologio (quod venerabilis Flori studio in labore Domni Bedæ accreverat) tantum notati erant. Deinde collecti undecumque passionum codices, animum in tantum suscitaverunt, ut non solum præteritas dierum festivitates, verum et aliorum, qui per totum annum ibi notati positi erant, latius et paulo apertius describerem, infirmioribus fratribus et minus legere valentibus serviens, ad laudem omnipotentis Dei, ut in memoriis Martyrum haberent compendiosam lectionem, atque in parvo codicello, quod multo labore alii per plures codices exquirunt.*

158 Atque hinc longæ illæ, in Adonis Martyrologio desumptæ ex Martyrum passionibus historiæ hinc magna illa dierum inæqualitas, dum nempe Actorum defectu, Sanctorum nuda ferme nomina referuntur, quo haud dubie, qui in divinis officiis Adonis Martyrologio forte uti cœperant, impulsivi fuerint, ut nuper aiebat Mabilio, ad rescanda incognitorum Sanctorum nomina; vel potius, ut ego verosimilius existimo, ad contrahendas historias, ut ad uniformitatem aliquam dies singuli reducerentur. In eo felicissime versatus est Usuardus, Adonis Martyrologium abbrevians et expoliens, sed quod mirere ignorato vero auctoris nomine. Cum enim Usuardus alios Martyrologos, præter Hieronymum, Bedam et Florum non nosset; stylum autem Adoniani operis, ab Hieronymiano longissime recedere; contra vero Bedæ a Floro aucto persimile, credidit Flori secundum librum esse, quo vacui omnes Kalendarum dies supplebantur. Frustra argues, latissimum inter utrumque Martyrologium discrimen in Usuardi oculos incurrere verosimiliter debuisse: id scio et fateor; at mihi tam certum tamque evidens est Adonis opus fuisse, quod *librum Flori secundum* appellat Usuardus, ut vel paradoxum admittere oporteat, nempe Martyrologium, quod Adonis nomine venit, non esse Adonis, sed Flori; vel fingere miraculum, quo videlicet fateamur, Florum et Adonem sic scripsisse, ut Menæchmos diverso partu effuderint. Ast hæc cominisci supervacaneum est. Usuardum ipsum dramatis nostri, ut ita dicam, heroem, hic demum cominus intueamur.

*Usuardo
ignotus Ado
pro secundo
Flori libro
acceptus est.*

ARTICULUS II.

De Martyrologio Usuardi monachi.

Huc reducenda fuit tota nostra de Martyrologio et Martyrologiis disceptatio, ut præmissis Usuardi proavis, parentela, cognatione et affinitate, ipse tandem, seu fœtus ejus omnium oculis clarius exponeretur. Non vacat, nec opus est, describere, quæ de eo multi eruditissimi viri, præter Majores nostros, pridem tradiderunt, Adrianus Valesius, Joannes Mabilio, Gerardus du Bois, et recentissime Claudius Castellanus, omnes in eo jam conspirantes, contra Sigeberti, Trithemii aliorumque antiquiorum opiniones : I, Usuardum nostrum fuisse monachum presbyterum Ordinis S. Benedicti in cœnobio Pratensi, seu sancti Vincentii Lutetiæ Parisiorum. — II, Floruisse, non sub Carolo Magno, sed sub cognomine nepote Calvo, atque huic, non illi opus suum dedicasse. — III, Martyrologium suum composuisse circiter annum DCCCLXXV. Quæ omnia satis solide probata invenies apud Mabilionem in Prolegomenis, ad sec. 4 Benedictinum, parte 2 pag. LXXXVII; atque in Historia ecclesiæ Parisiensis laudati du Bois, parte I pag. 467, quibus in stabilienda Usuardi ætate et professione omnino subscribimus; in hoc plane dissentimus, quod cum Bollandò, Henschenio, Papebrochio aliisque omnibus, solo excepto Castellano, Usuardum Adoni præponant, aut quamvis suppres videant, sic tamen scripsisse Martyrologia sua existiment, ut *neuter alteri notus fuerit, et uterque eodem fere tempore manum ad opus suum admoverit*, quæ ecclesiastici jam citati verba sunt; quibus adde subtimidum Mabilionis assertum, num. 174 : *Ad Usuardi auctoritatem prope accelere Adonis Martyrologium*; ubi dicendum erat, non plus Usuardo auctoritatis inesse, quam ex Adone transumpserit, non plus rivulo quam fonti, non plus nato quam genitori.

*Usuardi vera
ætas*

160 Jam sæpius monui, agnovisse demum Papebrochium tomo v Junii pag. 250 col. i in fine, præposterum illum ordinem, idque ex Castellani suggestione, a quo primum transpositus est, et prioritatis loco restitutus Viennensis Martyrologus, quem annis fere octodecim, in scribendo Martyrologio Usuardum antecessisse, brevi hac supputatione ostenditur. Usuardi Martyrologium dedicatur Carolo Calvò jam Imperatori, atqui Calvus imperator non fuit ante annum DCCCLXXV, ergo vel illo anno compositum, saltem completum est, vel anno sequenti; atqui Ado, ex num. 151, suum scripsit circiter annum DCCCLVIII : stat igitur nostri calculi exacta ratio. Hoc solum argumentum hic ex professò nobis versandum est, Usuardum pleraque sua omnia ex Adone accepisse, cujus continuum probationem exhibent quotidianæ ad Martyrologium Usuardi Observationes a prima die Januarii ad ultimam Decembris, quibus utriusque pharasis, verba ipsa verbis comparo; factaque collatione, Usuardi laterculos, ex Adonianis descriptos, abbreviatos, contractos, modice quandoque ex Beda immutatos, ea perspicuitate, ni fallor, ostendo, quo majorem in hisce rebus desiderare nemo queat. At eo pacto, ut plagiarium, me dices Usuardum traducere. Apage plagii crimen, andi ipsum Usuardum totius operis sui rationem reddentem, tumque intelliges, quid de suo ipse se præstitisse, quid ex aliis Sanctorum Patrum Martyrologiis sese accepisse ultro fateatur; id fere unum molitus, ut ad commodam æqualitatem Sanctorum commemorationes, singulis Kalendarum diebus, concinna methodo reduceret.

restituitur;

*probaturque
ex ejus præ-
fatione*

161 Expendamus ipsam Usuardi præfationem ex illustri codice nostro Heriniensi, unde illam edidit Bollandus cap. 4 § 7, quæque in aliis etiam vetustis codicibus reperitur, et vel in ipso Adone, Leodiensi S. Laurentii, etc. : *Domino venerabiliter recolendo, Karolo regum piissimo (al. Augusto). Husuardus, quamquam indignus sacerdos et monachus, præsentis ævi prosperitatem et æternæ beatitudinis gloriam. Vestram minime latet celsitudinem, o reverende Princeps, qualiter imitandis antiquorum studiis monemur, quidquid in libris, maxime ecclesiasticæ doctrinæ congruis, minus debito perfectum habetur, vel pro posse supplere vel suppleri optare. Quæ res, pia quidem sollicitudine, addito etiam Vestræ Dignitatis jussu, me compulit, ut videlicet Sanctorum recurrentes festivitates, ex diversis Sanctorum PP. Martyrologiis in quandam exciperem unitatem. Recolebam siquidem in sacris Sanctorum solenniis multimodos propriæ negligentiae excessus; quod me plurimum, ad hoc eis in Dei amore persolvendum, cogebat officium; et si non satis idoneum utpote inscium, sed tamen divino, ut confidebam, ac indigno eorum sublevandum auxilio. Nam et venerabilium, Hieronymi videlicet ac Bedæ, presbyterorum in hoc provocabar descriptis: quorum unus brevitati admodum studens; alter vero quamplures Kalendarum dies intactos relinquens, multa probantur hujus opusculi præterisse necessaria. Adhibui igitur Flori memorabilis viri, COLLECTA E PLURIBUS IN EODEM NEGOTIO SECUNDI LIBRI COMMENTA, quem maxime imitandum, in his quæ visa sunt congrua ac memoriæ digna, censui, quia plura summo studio, quæ breviter perstrinxi et correxit et addidit.*

162 Postrema hæc Adonem vivacissimis coloribus adumbrant; et licet in vulgari Usuardi præfatione a Greveno, Molano aliisque edita, paulo aliter exprimantur, recte perpensa, eodem prorsus recidunt. Sic ibi legitur : *Quorum prior brevitati studens, alter vero quamplures Kalendarum dies intactos relinquens, multa inveniuntur hujus operis præterisse necessaria; quos tamen sequutus, censui et Flori memorabilis viri latiora jam in eo ipso negotio sequi vestigia, præsertim in SECUNDO ejusdem LIBRO; ibi enim multa, quæ in priori omiserat et correxit et addidit.* Attende, Bedam hic describi ab Adone, non ex aliqua parte, ut Florus fecerat, sed integre completum. Porro ex his plane conficitur tria Usuardum præ oculis Martyrologia habuisse, ex quibus opusculum suum coagmentaret, in prædicta vulgata præfatione monens : *At si quid, præter quod ab illis accepi, in hoc tempore auctum vel mutatum est, sagaci a me indagine id perquisitum agnosci poterit.* Atque eccum plane evanescit plagii crimen, de quo nuperrime memini, dum ad unum illud Si quis revocantur quæcumque pure

Usuardina nuncupari possunt, accepta ex tabulis Martyrum Cordubensium, unde Usuardus sanctorum Georgii et Aurelii reliquias conquisierat; ex vicinioribus Galliarum ecclesiis, aut ex passionibus, paucisque aliis documentis, quæ suis locis indicare atque enumerare non prætermisimus.

163 Verumtamen sincere agnoscit Usuardus, se ex tribus potissimum Martyrologiis sumpsisse prope omnia: ex Hieronymianis scilicet, ex Beda, prout a Floro auctus fuerat, quæ sunt *Flori memorabilis viri latiora jam in eo ipso negotio vestigia*, et ex *ejusdem Flori libro secundo*, ubi multa quæ in priori omiserat, et correxit et addidit, vel ut clarius habet præfatio Heriniensis: *Adhibui igitur Flori, memorabilis viri, collecta e pluribus in eodem negotio secundi libri commenta*, QUEM MAXIME IMITANDUM IN HIS, QUÆ VISA SUNT CONGRUA ET MEMORIÆ DIGNA, CENSUI, QUIA PLURA SUMMO STUDIO, QUÆ BREVITER PERSTRINXI, CORREXIT ET ADDIDIT. Quemnam, obsecro manifestius imitari potuit Usuardus quam Adonem, *breviter perstringendo*, quæ hic longis suis elogiis *summo studio addiderat*, seligendoque, *quæ visa sunt congrua et memoriæ digna*? De cetero Hieronymianum, et Bedam Flori consuluisse Usuardum, Observationes nostræ sæpissime ostendunt, nec minus clare evincunt, Florum illum, ab Henschenio et Papebrochio editum, numquam vidisse. Torquet eruditorum ingenia, et Majores nostros mirum in modum vexavit *secundus ille Flori liber*, quem tot seculis, et præsertim proxime præterito, frustra quæsitum novimus, et porro frustra quærendum, nisi, ut supra dicebam, vel paradoxum nobis, vel miraculum sobrii et vigiles fingamus.

164 Negotium facessit solum *Flori* nomen, quod si non appellasset Usuardus, opus ipsum citatum tam clare, tam aperte, tam perspicue Adonem referret, ut ex solis depictis characteristicis, legendum et conferentium oculos veritatis luce perfunderet. Describuntur siquidem *commenta collecta e pluribus in negotio Martyrologii*, quæ in *priori opere* Bedæ a Floro aucto *omissa* fuerant, in hoc autem *addita*, ut *quamplures illi Kalendarum dies intacti* ex omni parte implerentur, sicque adessent omnia *talis opusculi necessaria*. At suppletio illa Adonis non semper *congrua* est, nec *memoriæ* in Martyrologiis referendæ *digna*, cum historiæ longiores sint, quas idcirco Usuardus *breviter perstringere* coactus fuerit. Atqui hæc ipsissima et genuina Adonis lucubratio est, sic in ejus præfatione, quam habes num. 157 delineata: *Ne putes me in hoc opere in vacuum laborasse... Primum fuit imperium ac jussio sanctorum virorum, ut supplerentur dies, qui absque nominibus Martyrum, in Martyrologio (quod venerabilis Flori studio in labore Domni Bedæ accreverat) tantum notati erant. Deinde collecti undecumque passionum codices animum in tantum suscitaverunt, ut non solum præteritas dierum festivitates... latius paulo apertius describerem, etc.* Hæc toto opere Adoniano ubique se prædunt, et diebus singulis cum Usuardina contractione a nobis comparata, sic parentem commonstrant, sic genus indignant, ut filius nullus genitorem melius referat, hoc est, ut nulla epitome magis *congrua, memoriæ digna*, et in Martyrologico *opusculo necessaria*, eatenus inventa sit. Quis igitur ultra dubitet, quin sub *Flori* nomine, vel pro *Flori libro secundo*, Adonis Martyrologium Usuardus descripserit.

165 Nova hæc esse dicas, mira clamites; nihilominus certum erit et indubitatum quod scribimus, idque manifestissime retegges, si prolem cum patre, si Usuardum cum Adone contuleris, vel ut labori parcas, si quotidianas Observationes nostras expenderis. At quæso, inquires, qui Usuardo in mentem venire potuit, Florum nominare, cum forte adhuc superstes esset Ado ipse, verus Martyrologii auctor, nomen suum in fronte operis tam clare exprimens: *Ado peccator lectori salutem?* Id qua ratione factum fuerit, equidem miror et ignoro, sed ita rem habere, hoc me apertissime, perpetua bisce aliquot annis collatione, comperisse existimo. Effugio utitur Castellanus, præfationis ad I Bimestre pag. 23, dum difficultatem declinans, ait, Usuardum non asserere, se Florum descripsisse. At melius idem ipse in opere suo pag. 761 fatetur, Usuardum Adonis manuscriptum, Lugduno ad se destinatum, pro Floro descripsisse et abbreviasse. Quid enim aliud sonant verba illa: *adhibui Flori memorabilis viri collecta e pluribus in eodem negotio secundi libri commenta?* Vel ista: *Censui et Flori memorabilis latiora jam in eo ipso negotio sequi vestigia, præsertim in secundo ejusdem libro?* Ego in toto isto libro secundo non alium quam Adonem video, Adonem sentio, Adonem loquentem audio.

166 Jam si propositæ quæstioni insistens, rogitando obtundas et eneces, qui Usuardo in mentem venire potuerit Florum nominare, cum adhuc probabiliter superstes esset Ado ipse, nomen suum in fronte operis tam clare exprimens: *Ado peccator lectori salutem?* Ad eam quæstionem non habeo quod reponam, præter hanc unam verisimillimam, me quidem arbitro, conjecturam: videlicet, missum Lugduno ad Usuardum Viennensis antistitis opus accephalum fuisse, puta, caruisse præfatione et Romano parvo, cui ipsa præfigitur. Ne vero gratis id me fingere existimes; quæro, an satis credibile videatur, nullum usquam de Romano illo parvo, ab Adone Ravennæ reperto, verbum facturum fuisse Usuardum, si illud in fronte operis ad se transmissi vidisset? Aberat igitur Romanum parvum; aberat proinde et tota Adonis præfatio; atqui nomen suum ibi expresserat Ado, quod in totius operis decursu, procul dubio, omiserat; nihil itaque adeo mirandum, si Usuardus verum nomen auctoris Martyrologii ad se missi ignoraverit. Hoc posito, videntur cetera sponte profluere, etiam ratio ipsa, cur Usuardus opus illud Floro tribuendum putaverit.

167 Hanc quidem sic cum animo concipio; cum jam pridem Lugduno abesset Ado, ad Viennenses infulas, ut minimum anno DCCCLX evectus, relictum Lugduni opus absque auctoris nomine, symmysta aliquis Benedictinus monachus, ad Usuardum Lutetiam direxerit; hic vero Bedæ Martyrologium, a Floro recensitum, cum eo componens, ac miram utriusque similitudinem passim agnoscens continue secum ipse statuerit, factum utrumque aut gemellum esse, aut saltem ab eodem parente progenitum. Aliunde, non minus ipse, quam Wandelbertus, novisse poterat Florum *nominatissimum ecclesiæ Lugdunensis subdiaconum*, plures habuisse *veteres et emendatos codices*; quid magis proelive, quam inde collegisse, *secundum* aliquem et pleniorum Martyrologii *librum* a Floro esse compositum, cum in primo tot Kalendarum dies intacti remansissent. Non eo id dico, quod cre-

dam, *veteres* illos qualescumque Flori *emendatos codices* Martyrologia fuisse, multo minus Martyrologium integrum et completum a Floro conditum; sed quod nominis ejus celebritas, Usuardo acephali Martyrologii auctorem quærenti, facile suggerere potuerit, Florum illud adornasse, cujus eo tempore insignis doctrinæ fama adhuc supererat. Si hæc conjecturæ non placeant, quid plausibilis in hac re opinari fas sit, a peritioribus lubens addiscam, dum interim indubitissimum perstet, purum putum Adonis opus fuisse, ipsum illud quod Usuardus *secundum Flori librum*, aut proprio aut alieno errore seductus, nuncupavit.

168 Fuit, mihi tuto crede, fuit sub male imposito Flori nomine, Ado ipse sanetus Viennensis præsul, seu potius ejus Martyrologium, perpetua et perennis Usuardi scaturigo, ex qua totum nostrum Usuardinum, pro maxima sui parte coaluit. Adde huic Hieronymianum et Bedam, Flor studio ampliatur, ex quibus, si texitina metaphora rursus nti licitum est, stamen seu catellam; conficies, cui subtemen innexuerit Usuardus, præsertim ex notioribus ipsi Sanctis Gallicis, et recens acquisita Martyrum Cordubensium notitia. In decursu operis sæpe a nobis dubitatum invenies, utrum Sanctos alios et aliunde conquisitos enumeratis hic ductoribus suis adjunxisset Usuardus. Et quidem raros hujusmodi Sauctos novimus, novimus tamen: nam *Asclas* xxiii Januarii, ab antiquioribus notatus non est; uti nec *Philemon et Apollonius* viii Martii. Nonnullos alios alibi indicavimus. Jam memoriæ occurrit *Gregorius Eliberitanus Bæticus* xxiv Aprilis, qui forte melius prætermisus fuisset. Septembris xxi est *Pamphilus martyr Romanus*, a me alibi frustra quæsitus. Quid quod xxviii Septembris, xii Novembris et iv Decembris, textus totus proprie et privative, ut vulgo loquimur, Usuardinus sit. Mense Octobri Sancti aliqui ab Usuardo aliunde adsciti commemorantur, ut vide ibi, i, iii, xi, xiv, xx et xxv. Hæc in specimen suffieiant.

Quid
Usuardus
præstiterit.

169 Superest quærere, unde Martyrologii sui initium fecerit Usuardus? De ea controversia satis copiose dictum est præfationis hujus cap. 2. a num. 109. Beda, Florus, Wandelbertus, Rabanus, Notkerus a Kalendis Januarii cum Romano parvo et Hieronymiano Epternacensi annum ecclesiasticum exorsi sunt; credimus tamen, Rosweydam recte sensisse, quod Ado a ix Kalendas Januarii, seu a vigilia Nativitatis inchoaverit; idque secutum fuisse Usuardum existimamus, ex præstantissimis vetustissimisque duobus codicibus nostris Pratensi et Heriniensi, a quibus plerique alii dissentiant. Nos interim primos, et accuratiores Usuardi editores, Muneratum, Belinum, Grevenum et Molanum, atque adeo receptissimum jam morem imitati, ab octava Nativitatis et Circumcisione Domini, seu a Kalendis Januarii exordium sumere maluimus. Atque hic totius nostræ Martyrologicæ genealogiæ terminum figimus, deducta arbore ad Usuardum, qui operis nostri materia, finis et scopus est. Cum vero Martyrologorum nullus, tam numerosam prolem, nullus tot filios post se reliquerit; hi vero a parentis nativa imagine paulatim deflexerint, in eo nobis maxime laborandum ut collectis hinc inde lineamentis, veram perfectamque parentis effigiem adumbrare conemur. Lustremus jam itaque totam Usuardi sobolem.

unde opus
inceptum.

ARTICULUS III.

Antiquiores Usuardini Martyrologii editiones ordine recensentur.

Ipsa præfationis hujus principio satis præoccupata est, quæ mihi hic fieri posset maxime obvia objectatio, cur scilicet post tam multas Usuardini Martyrologii editiones, quæ in omnium manibus sunt, hæc nostra nova et tam operose elaborata prodeat. Brevi responso rem conficiam, si dixero nullam hactenus editionem repertam, quæ non alterius desiderium post se reliquerit; quippe cum nulla talis sit, quin rerum Martyrologicarum periti, graves in ea defectus et plures excessus deprehenderint, adeo ut multi eruditi viri, etiam recentissime, doctissimos Patres Benedictinos cœnobii sancti Germani a Pratis excitaverint, et tantum non vellicando compellere conati sint, ut autographum suum, seu verum seu putativum, publici aliquando juris facerent, quod ab ipsis hactenus impetrari non potuit, ut supra satis insinuavimus. Causas ibi memoratas non repeto, omnium instar sit, Bollandi nostri meditatam a tot annis consilium, de edendo olim Usuardo *nativa simplicitate*, ad quam eruendam, plura nobis adjuncta accessere, quam in operis de Actis Sanctorum exordio, aut Rosweydam, aut Bollandus colligere potuerint. Ut autem de hæc nostra editione reatum feratur iudicium, præmittenda est aliarum omnium censura; subieiendi deinceps singulorum codicum Mss. characteres, ex quibus omnibus decerni queat, non superfluum, nec inutilem diligentiam in hoc opere a nobis collocatam. En pollicitam recensionem.

Aliæ di-
versæ Usuar-
di editiones:

171 Prima omnium eaque antiquissima, quam saltem noverimus, Usuardi editio, ea est, quam frequentissime citatam habes sub nomine MAXIMÆ LUBECANÆ. Lubecanam esse, et anno mcccclxxv typis primum vulgatam, tradunt Majores nostri in Actis, atque in multis eorum schedis reperio. In ipso opere annus notatus non apparet, cum sit pars aliqua a grandiori volumine avulsa, quo, ut in epilogo dicitur, *sacra fasciculariter totius mundi historię ambitus continetur*. Patet id ex paginarum numero superne in medio primæ faciei calamo adscripto, qui incipit a ccccxix pergitque ad cccclxxv, unicum semper folii faciem notans. Forma in lato spissoque folio expansa est, unde a nobis merito *Maxima* appellatur, distinguiturque ab alia etiam Lubecana anni mccccxc, de qua inferius agemus. Nihil habet hæc editio, quo magnopere commendetur: nam typi ipsi Teutonici seu Gothici valde imperfecti sunt, scætetque totum opus innumeris mendis; ipsum vero Martyrologium longe recedit ab Usuardina puritate, sæpe auctius et interpolatum, simileque codici manuscripto, quem cum proprio nomine appellare non potuerim, *Antverpiensem* simpliciter nuncupo, ut a duobus aliis *majori*

Omnium
prima
Lubecana
maxima
an. 1473.

et maximo

et maximo discernam. Advertet lector cum Lubecana et Antverpiensi plerumque conjungi codicem *Ughellianum*, ut alibi dicam. Non est itaque, qua de agimus, editio primæ et optimæ notæ, classem ferme peculiarem cum duobus aliis constituens inter primos et medios, tametsi sæpius inter primarios locum obtineat.

172 Volumen ipsum ingentis molis, a quo hoc Martyrologium distractum diximus, ad Museum nostrum subinde accessit, sub titulo *Rudimenti novitiorum*. Annus editionis rectissime observatus est, nam ita ad calcem copiosissimi indicis totiusque operis legitur: *Anno secundum carnem Filii Dei a Nativitate MCCCCLXXV, ipso die sanctissimi regis et martyris Oswaldi, qui est v Augusti, sanctissimo in Christo Patre ac Domino nostro Sixto Papa IV, illustrissimo præclarissimæ domus Austriæ Frederico tertio, Romanorum imperatore invictissimo, semper Augusto, ac pro nunc Colonix existente; imperiali nobili in urbe Lubecana, arte impressoria, speciali gratia divina, animarum ob salutem fidelium inventa: epithoma istud, partes in sex, juxta mundi sex ætates divisum, prius olim noa repertum, quod placuit Rudimentum novitiorum intitulari, Dei adjutorio, qui supernas res ac subternas fortiter, suaviter, tranquilleque dispensat, per magistrum Lucam Brandis de Schass, feliciter est excusum atque finitum.* Nihil hic ad me attinet de tota illa rerum ferragine judicium ferre; non aliunde pretium, quam ab impressionis ætate habere videtur, quod et in Martyrologium derivari facile patimur, quamvis de cetero, ut purissimum Usuardinum non admittamus.

173 Ætatis ordine priorem excipit editio seu versio Usuardi Belgica, cujus sex soli priores menses apud nos exstant, immixti Legendæ aureæ Jacobi de Voragine, itidem Belgicæ, in parvo folio Ultrajecti vulgatæ anno MCCCCLXXX. Verum neque huic æstimationem vetustas addidit, cum raro pura sit, extracta ex codice aliquo simili *Leydensi* aliisque, quos mediæ notæ appellare consuevimus, et infra latius describemus. Huic jungi potest editio Florentiæ procurata per Franciscum de Bonaccursiis anno MCCCCLXXXVI, quam Henschenius reperit in Bibliotheca Stroziana, eamque cum editione Greveni, aliisque duobus codicibus Usuardinis Mss. contulit, altero ejusdem bibliothecæ Strozianæ, altero Mediceæ. Quid de ea censendum sit, non est mihi integrum hic depromere, cum sola extracta Henschenius propria manu descripta reliquerit, quæ passim inter Auctaria citamus sub nomine codicum FLORENTINORUM. Frequentissimi excessus ostendunt, quam parum pura sit præfata editio, cujus exemplar Neapoli ad SS. Apostolos asservari, emendatum a Georgio Antonio Vespuccio, Præposito cathedralis ecclesiæ Florentinæ, notavit alicubi Papebrochius. Atque hæc ex aliorum relatu.

*Ultrajectina
Belgica
an. 1480.*

*Florentina
an. 1486.*

174 Præter Lubecanam maximam citari sæpius in Actis solet *Lubecana* alia anni MCCCXC, cum altera *Coloniensi*, priori omnino simili, ipsoque eodem anno vulgata. Habet posterior formam parvi folii cum hac in fine epigraphæ: *Explicit Martyrologium Usuardi monachi, sicut habetur augmentatum, ut patet, impressum diligenter per me Johannem Roelhoff de Lubeck, civem sanctæ felicisque Colonix Agrippinæ, et consummatum feliciter anno salutis ac gratiæ MCCCXC, in vigilia sanctissimorum trium Regum, præfatæ civitatis patronorum ac protectorum junctis.* Notavit Rosweyus, adjunctum olim fuisse *Legendæ aureæ*, et valde ab Usuardo variare: quod postremum verissimum esse, probant quotidiana auctaria, ex hac et altera editione Lubecana Usuardino textui immixta aut adjecta, quorum plurima ad Colonienses proprie pertinent. Porro Lubecana illa alia, ex priori Coloniensi, aut saltem ex consimillimo manuscripto certo certius desumpta, immixta est *Doctrinali Clericorum*, forma quarta minori; in eo a priori discrepans, quod incipiat a vigilia Nativitatis Domini. In fine apponitur: *Solus iste libellus directive quemque dirigit ad cælum. Explicit Doctrinale Clericorum, una cum Martyrologio Sanctorum, diligenter in Lubeck impressum anno a Nativitate Domini MCCCXC.* Possent ex isto *Doctrinali* nonnulla curiose observari, sed ea ad institutum præsens nullatenus pertinent.

*Lubecana
altera et
Coloniensis
an. 1490.*

175 De hujus Martyrologii, bis uno anno excusi, auctore vel augmentatore, disputare multis non vacat. Rogatus olim a Bollando P. Jacobus Kritsradt, Societatis nostræ, ut de Hermanni Greven, Cartusiani Coloniensis ætate et scriptis certa aliqua disquirere conaretur, respondit v Martii MDCL, se Cartusiæ illius P. Vicarium adiisse, ex quo didicerit, præfatum Martyrologium anni MCCCXC, desumptum esse ex scripto quodam V 33 (qui est numerus bibliothecæ Cartusianæ) per omnia. Porro ad marginem citati Martyrologii excusi, in columna dextra ultima vacua scriptum manu P. Garnevelt p. m. *Cartusiani: Auctor est V. P. Hermannus Greven (sive Grefgen) sacerdos professus Cartusiæ Coloniensis, qui obiit anno MCCCCLXXX, v die Novembris.* At non satis explorata hæc esse, patet ex alia notatione, quam refert idem Kritsradt, nempe, in prima ejusdem codicis pagina scriptum esse antiquo characterè ante centum annos; Alibi sic scribitur: *Joannes Grefgen, nostræ domus Colonix, auxit Martyrologium Usuardi.* Et infra: *Joannes Grefgen obiit Kalendis Aprilis.* Infra demum: *GRIFGIN Carthusianus.* Audi modo schedulam manu ipsius Vicarii Cartusiæ Coloniensis, F. Joannis Lotley, exaratam, quæ ita habet: *De patria et familia P. Hermanni Grefgen, nihil mihi constat. Alter, de quo mentionem feci, fuit Joannes Scherfsen, patritius Colon. ob affinitatem nominis a me relatus, qui num aliquid scripserit, ignoro. In nulla editione exstat nomen auctoris, quod aliunde conjecturare oportebat.*

*carum
auctor
frustra
quæsitus.*

176 Cetera in hanc rem perquisita, sed æque incerta, prætereo, cum satis pateat, frustra laboratum in eruendo nomine auctoris, qui editionem illam Usuardinam Coloniensem anni MCCCXC auferit aut excudi curaverit: idcirco a Majoribus nostris simpliciter semper editio Coloniensis istius anni, a me vero in Auctariis Usuardinis sic cum Lubecensi conjuncta, ut uno semper nomine utramque designem sub titulo EDITIONIS LUBECO-COLONIENSIS, sive a Cartusianis, uno aut pluribus, sive ab alio procurata fuerit. Alteram ab altera divellere nolui, quod eadem plane referat, videaturque Lubecana ex Coloniensi eodem anno accepta; quod nemo tantopere mirabitur, si attendat,

priorem

priorem consummatam fuisse in vigilia sanctissimorum trium Regum. De auctore duarum aliarum editionum Coloniensium anni MDXV et MDXXI, quas brevi recensebimus, aliter sentiendum est; eas enim Bollandus, Henschenius et Papebrochius constanter citant sub nomine *Usuardi Cartusie Coloniensis*, vel sub *Additionum Cartusie Coloniensis ad Usuardum*, vel sub æquivalenti descriptione, quæ idem designet; frequentissime autem sub appellatione GREVENI non Joannis, sed *Hermani*, quamvis, si hic obierit MCCCCLXXX, earum editionum auctor esse non poterit. Sed quidquid de rei veritate demum statuatur, utraque illa posterior editio *Greveniana* a nobis dicitur, toto opere sic semper nuncupata.

Muneratus
an. 1490
et 1536

177 Anno illo eodem MCCCXC alia Usuardi editio prodit Parisiis in folio, sub solo titulo Martyrologii, ut testatur Rosweyodus, qui editionem alteram anni MDXXXVI apud Ambrosium Gerault in quarto majori, quæ apud nos exstat, contulit cum priori, servata Lovanii in domo Standonica. Ejus auctor vel editor fuit *Joannes le Munerat, Cantor et Scholasticus, Theologus Parisiensis*, ut alicubi notavit Colvenerius; Castellanus proprium nomen admittit, sed titulum alium non tribuit quam *Boursier du collège de Navarre*, I Bim. p. 668, ubi, nisi fallor, in duobus errat; 1, quod pro anno MDXXXVI signet MDXXXV; — 2, quod ita loquatur, ac si eo primum anno editio facta fuisset, cum constet priorem alteram annis XLV vetustiore esse, sitque verosimillimum, Muneratum ad secundam usque editionem non supervivisse. Observatione dignus est titulus, qui in posteriori editione adscribitur his verbis: *Martyrologium, hoc est Martyrum recensio, sive catalogus, in quo, quid pro Christi Ecclesia et fide, sancti Martyres Dei passi, gesserint, succincte et vere recensentur; eorumdemque festivitates, in quemque mensis diem incurrant, indicantur; ad Eusebii et Hieronymi aliorumque sacrorum authorum exemplum, cura et jussu Caroli Magni imperatoris digestum, insertis lectionibus moralibus, disciplinæ ecclesiasticæ regulam continentibus, de mandato Ludovici Christianissimi et gloriosissimi, semperque Augusti, conscriptis, anno a Christo nato DCCCXVI*. Hæc facile corrigi possunt; utinam tota editio erroribus aliis et præsertim typographicis, non redundaret! Ceterum inter puriores Usuardos hic connumerata est, tunc exclusa, cum alio deflectit.

Belinus
an. 1498,
1521, etc.

178 Descriptas hactenus Usuardi editiones, celebritate sua antecellit ea, cui hic titulus præfigitur: *Martyrologium secundum morem Romanæ curiæ*. In fine autem ita habetur: *Finit Martyrologium accuratissime emendatum per magistrum Belinum de Padua, Ordinis fratrum Heremitarum sancti Augustini; nec non additionibus Patrum aliarum religionum copiosus (in alia editione copiosum) effectum. Impressum Venetiis jussu et impensis nobilis viri Lucæ Antonii de Giunta Florentini, arte autem Joannis Emerici de Spira, anno MCCCXCVIII, Idibus Octobris*. Facile observas, male impressum auctoris nomen *Belinum* pro *Belinum*, quod in altera editione emendatum est, vel *Bellinum*. Postremo hoc modo scripsere passim Majores nostri in Actis, nec male, cum ita exprimatur in præfatiuncula ante Kalendas Januarii. Ego aliam formationem secutus sum, quod eam veriore existimaverim, cum in editione Parisiensi clare ad calcem poneretur, satisque appareret, in prima Veneta litteram L absorptam fuisse. Utramvis inflexionem elegeris, perinde nobis erit. Monendus hic lector, nonnumquam in Actis, memoriæ lapsu, præfatam editionem Venetam citatam esse sub anno MCCCCLXXXVIII, pro vero anno MCCCXCVIII: sic habetur tomo II Maii pag. 657, etc.

De prima
editione,

179 Liceat mihi hic verbo quærere, fueritne typographus ille *Joannes Emericus de Spira*, filius aut nepos *Joannis Spira* vel *de Spira*, an idem ipse, qui typis longe elegantissimis, rotundis seu Romanis anno MCCCCLXIX Venetiis excuderat Caii Plinii historiam naturalem in amplissima forma et quidem membranea; quam dono, æterna memoria digno, Museo nostro hagiographico traditam voluit vir illustrissimus nostrique Operis studiosissimus Guilielmus Albertus Baro de Grisperre, Goyck et Libersaert, Brabantia Conciliarius, de qua verbo memini in dedicatione Tractatus mei de Patriarchis Alexandrinis, ante tomum V Junii, eidem patrono nostro et Mæcenati inscripti. Dubium movet adjecta præfatio volumini metrica hujusmodi epigraphe:

*Quem modo tam rarum cupiens vix lector haberet;
Quique etiam fractus pene legendus eram,
Restituit Venetis me nuper SPIRA JOANNES
Exscripsitque libros ære notante meos, etc.*

Cur autem filio potius, nepoti vel alteri consanguineo, Belini editionem tribuendam censeam, facit immensa typorum diversitas, excudendique ratio tam parum accurata, ut Belini Usuardus ad Plinium nec per umbram comparandus sit. Sed ad Belinum redeamus.

180 Præmittit ipse solitis præfationibus aliam, fortasse suam particularem, a Molano etiam editam, qua fatetur se solos duos Martyrologos, nempe Hieronymum et Bedam, Usuardo antiquiores agnoscere. *Tertius, inquit, fuit Usuardus monachus, cujus opus magis habetur in usu apud multas ecclesias, quæ etiam creduntur aliqua ejus operi in locis variis addidisse, præcipue de Sanctis et festis pertinentibus ad easdem. Et hujus est Martyrologium scriptum, quod nos pro majori parte duximus eligendum et præ aliis tenendum*. Candide et vere ait, *pro majori parte*, nam et ipse Sanctos et festa pro arbitrio suo addidit, ut ex Auctariis Usuardinis sæpe patebit. Nihilominus a Scardeonio, de antiquitate urbis Patavinæ lib. 2, classe 7, pag. 154, laudatur Belinus non solum ut editor, sed ut corrector *Martyrologii, quod olim cum pro sua raritate in choris tantum et in conventibus publice legeretur, nunc hujus opera factum, ut ab omnibus legatur, etc.* Adde his Castellani verba, Bimestri I pag. 134, quibus hanc laudem Belino tribuit, quod quemadmodum Notkerus inter antiquos classicos Martyrologos postremus est, ita Belinus inter recentiores sit primus. Sciebat utique vir eruditissimus, alias editiones Belinianam præcessisse, sed huic primas deferre voluit, quod communior esset, magisque pervulgata.

181 Præter primam illam Venetam editionem anni MCCCXCVIII, est penes nos posterior Parisiensis anni MDXXI; atque hæc solæ sunt, quas toto opere citavi, cum posteriores seu Venetas, seu alias impressiones in Museo nostro non repperim. De aliquibus loquitur Molanus in editione anni MDLXXIII præfatione ad lectorem pag. 7: *Venetis ad signum Spei excusum* (Belini Martyrologium) anno 49 et *Parisiis anno 21* (et hac potissimum editione utitur Molanus). *Videtur etiam id nonnihil auxisse Sanctis Padux, et Venetæ ecclesix, et diversarum religionum. Exstant et alia Romanæ ecclesix Martyrologia, quæ non vidi. Ecclesia enim sancti Petri, utitur Martyrologio Venetiis inpresso anno 60, quod Alexander Peregrinus Brixienis, Julii tertii sacellanus, opera sua emendatum edidit. Ecclesia autem Lateranensis utitur Martyrologio apud Hieronymum Cavalcalupum anno 1564 inpresso.* Videor recordari, nominatas alicubi editiones annorum MDXLVIII et MDLXVI, nisi fortasse in numeris erratum sit, et annus LXVI, pro LXIV; et XLVIII, pro XLIX, male redditus. Sed quidquid de his sit, solæ duæ superius laudatæ a nobis appellantur, quarum posterior a puritate Usuardina magis defleat. Excessus et defectus suis quique locis in Auctariis describuntur.

*qua et
secunda,
non aliis
usi sumus.*

182 Belinianis longe castigatior et accuratior gemina Coloniensis editio anni MXXV, et MDXXI, quam utramque Hermanno Grefgen seu Grefgin (molliori inflexione Greven) a Majoribus nostris adscriptam nuperrime dixi, et porro adscribere perrexi, non alio quam Greveni nomine, ambas appellans. Scio, citari aliquando sub generali appellatione *Cartusix*, vel *Cartusianorum Coloniensium*; sed frustra pluribus tribuitur, quod ab uno solo procuratum est, ut ex ejus verbis paulo inferius constabit. Non magna, in re inter utramque diversitas, paulo major in stylo; sed ultima correctior est, et cum priori ita collata, ut ex una, utriusque sententia perspiciatur. Utraque apud nos est, utramque consului, siquando commemorationum varietas id mereri videbatur. Optime profecto de Usuardo meritis est, aut Hermannus ipse Grevenus, aut quiscumque alius editiones illas adornavit et correxit, dum textum ipsum Usuardinum, apposito signo, ab additionibus variarum ecclesiarum sollicitè discrevit, non sic tamen, ut textus ejus semper omnino expurgatus sit. Non lubet hic dies omnes percurrere, quibus ab omnimoda puritate reedit; faciet id lector, si sub junctos Usuardinis textibus codices vel solum numerare voluerit. Notanda hic sunt, quæ Grevenianæ editioni propria animadvertimus.

*Grevenus
an. 1515 et
1521.*

183 Satis certum est, Grevenum (sic auctorem imposterum nominare liceat) priorem editionem Coloniensem habuisse præ oculis, at ut textum genuinum ab accessionibus secerneret, adjutus fuit codice aliquo Usuardino ex Gallia accepto, quem Carnotensem fuisse, probant additamenta ei ecclesix propria, a me hinc inde detecta, ut XIV Martii: *Eodem die Carnoti, sancti Leonini episcopi et confessoris.* Item XVI Maii: *In pago Carnotino, passio sancti Emami, Mauritii atque Almari.* Solus mensis October exempla quatuor suppeditat, ut: VII Oct. *Civitate Carnotis, inventio corporis sancti Caletrici, ipsius civitatis episcopi.* Tum XVI: *Carnotis, natalis sancti Prisci martyris, super Fluvium Andure.* Rursus XVII: *Carnoti, sanctæ Solinæ virginis. Apud eandem urbem, dedicatio basilicæ in memoria beatissimæ Mariæ matris Dei et Domini nostri Jesu Christi.* Denique XXV: *Apud Carnotum, dedicatio ecclesix sancti Johannis Baptistæ, et sancti Vincentii levitæ et martyris.* Quæ, aliaque in decursu operis nonnumquam observata, clare, ni fallor, ostendunt, non potuisse illa Usuardo tribui, nisi quia in proprio Carnotensi codice reperta, quem solum habuerit, et tamquam purum Usuardum Grevenus sibi sequendum præfixerit.

*ex codice
Carnotensi,*

184 Utitur alio signo Grevenus, sic ferme formato, L, de quo ita loquitur in præfatione sua fol. 5: *Interdum autem, inquit, parvus L ponitur, ad insinuandum, Sanctum illum, cui præponitur, superadditum esse Usuardo, quamvis ante (aliud signum) ponatur. Quod tamen in festis Conceptionis, Præsentationis, et Visitationis beatæ Mariæ, sancti Thomæ episcopi et martyris, et sanctæ Catharinæ virginis et martyris minime observatum est.* At quocumque signo affecta vel non affecta fuerint ea quæ textui Usuardino adjiuntur, ea nobis sufficiens ratio est, quemadmodum alibi non semel diximus, ut Grevenus e purorum codicum numero excludatur. Sic habes citatis jam diebus, item I Aprilis, V et XX Augusti, XIII Septembris et alibi. In fine totius operis rationem reddit, cur Sanctos aliquos Martyrologio non putaverit inserendos, ubi inter alia sic loquitur, ut vere colligi possit, non plures, sed unicum totius collectionis auctorem esse. En ejus verba: *Finis Martyrologii Usuardi monachi, cum additionibus ex diversis Martyrologiis multo sudore collectis, separatimque jam secundo, anno D. MDXXI apud Coloniam Agrippinam adjectis. In quibus additionibus, QUI IPSAS COLLEGIT, juxta sententiam D. Hieronymi vel Bedæ, simpliciter fidem sive historix, quam legebat, sive diversorum in hac re studiosissimorum scriptis accommodavit; deprecans charitatem Spiritus sancti, ut labor suus fructum in devotorum profectu, ad Dei et Sanctorum ejus gloriam, invenire valeat.* Quæ hic addi possent, ex proxime sequentibus facile intelligentur.

*textu ab
Auctariis
distincto.*

185 Usuardi editionibus hactenus enumeratis, nitore, elegantia et puritate palmam omnino eripit, postrema ordine, quam peculiari studio adornavit Joannes Molanus, Lovaniensis Theologus, vero cognomine Belgico *Vermeulen*, quod Gallice vertit *Castellanus* in præfatione ad Martyrologium universale, *de la Moule*. Malim ego vertere *du Moutin*. Testatur Valerius Andreas in Bibliotheca Belgica, Insulis Flandrorum natum esse MDXXXIII, quo pater, inquit, *discendi idiomatis Gallici gratia, cum uxore prægnante, concesserat.* Mirum est, quod addit, *nonnisi materni ac vernaculi, hoc est Brabantici sermonis, gnarum fuisse, malluisseque Lovaniensem audire, a matris patria; cum pater esset Schoonhovianus.* Ego ex Molani lectione mihi plane persuaseram, Gallici sermonis peritum, imo in servanda Gallica scribendi ratione paulo scrupulosiorem, utpote qui ubique ab efformando W studiosè abstineat, quod ipsum in auctariis ejus plerumque servavimus; nimis religiose fortasse, sed eadem scribendi ratione, quæ in aliis Usuardinis codicibus passim servata est, ut vel hinc haberent curiosi, quo de singulorum pretio facerent conjecturam.

*Molanus
an. 1568,
1573, etc.*

Elogium ex
Valerio

186 Quid si autem in lingua Molani vernacula tantillum aberrarit Valerius, qui nec Martyrologii ejus editiones satis accurate consuluit. Etenim Molani scripta enumerans, sit habet primo loco : *Usuardi Martyrologium, annotationibus auctum, Lovanii MDLXXIII et MDLXXVII, typis Hieron. Wellæi.* Dormitavit hic Valerius, nam prima editio Wellæana annum præfert MDLXVIII, altera MDLXXIII; tertia est Antverpiensis apud Nutium anni MDLXXXIII, quæ etiam Parisiis magno volumini Historiæ veterum Patrum per La Barre inserta est, eodem ipso anno MDLXXXIII, nec alias scio hætenus prodîisse. Huc spectat hallucinatio altera, nisi fallor, V. C. Du Pin, qui in sua scriptorum Bibliotheca editionis Amstelodamensis, sec. IX pag. 200, col. 2, impressionem, nescio quam, Antverpiensem citat, pro anno MDXXXVIII, priorem scilicet Lovaniensi anni MDLXVIII. Verum conjicio, male legisse eruditissimum virum, aut forte cifras transpositas reperisse, sic ut pro ultimæ editionis anno 1583, viderit 1538: qui certe facilis lapsus est; at turpius errat idem Bibliographus, dum in citata ipsa columna, Bollandum in Mosandri locum substituit, Surianique supplementi auctorem facit.

et Cardinali
Baronio.

187 Quidquid interim sit de Molani natalibus, aut vernaculo sermone; constat, eruditione et scriptis, quæ ibi Valerius explicat, celebrem fuisse, sed prima Usuardi Martyrologii editione celebratissimum. Hæc una est, quam supra dicebam, antiquioribus omnibus palmam præripuisse, eo potissimum, quod Usuardi textum, quanta fieri potuit diligentia, nativæ puritati et simplicitati restituerit. Hanc extollunt, hanc celebrant, hanc merito suspiciunt Hagiophilii omnes, tantoque in pretio fuit Cardinali Baronio, ut hoc æstimationis suæ perenne monumentum, præfat. ad Martyrologium Romanum cap. 9 exstare voluerit: *Tanti viri, de Ecclesiæ Dei et veritate Catholica optime meriti, nec brevem scedulam deperire æquanimiter patior, cui (dicam ingenue) istæc omnia, hæc ex parte accepta fero, quod in densissimam silvam primus ipse ingressus, mihi aliisque aditum patefecit, quo etiam nomine, cum ego, tum eruditi omnes plurimum ei debere, lubenter agnoscimus et confitemur.* Laudat illic etiam Baronius editionem posteriorem, seu mavis posteriores, nam qui earum unam novit, omnes novit; mihi vero omnibusque, puræ et nativæ Usuardinæ simplicitatis adoratoribus, unice cara summoque in pretio est prima illa, in qua sola Usuardus agnoscitur, altera vel alteris, nescio quorum ductu et consilio, mutationibus, transpositionibus, atque interpolationibus ita deformatis, ut Usuardus prope ex oculis fugisse videatur. Priori itaque ad eruendum Usuardi textum usi sumus, aliæ augendis ferme Auctariis plerumque subserviunt. Audiamus modo Molanum ipsum de prima illa sua editione, præfationis cap. 4 disserentem.

Ejus præfatio
expeditur

188. Mitto illa, in quibus cum Sigeberto aut cum aliis a vero aberravit; sic ibi prosequitur: *In primo autem prologo, inter eos, qui Usuardo communiter præmitti solent, notatur, Usuardi opus magis quam Hieronymi aut Bedæ in usu haberi apud multas ecclesias; quæ etiam ejus operi creduntur aliqua in locis variis addidisse, præcipue de Sanctis et festis pertinentibus specialiter ad easdem. Propter istas autem additiones ad Usuardum, non facile est, ipsum Usuardum solum et absque additionibus ei indistincte permixtis prælo dare: quod tamen nos fecisse spero, quamvis subdubitem, num pauca nostros conatus subterfugerint. Interposui quidem nonnulla in ipso Usuardo ex Bedæ, Adone, diversis ecclesiarum Martyrologiis et aliunde, sed alio caractere et præmissa littera, per quæ lector facillime advertat, ea Usuardi non esse. Contuli autem Usuardi Martyrologium Colonix in 8 excusum anno MDXXI, cum Romanæ Ecclesiæ Martyrologio; ea enim Usuardo aucto utitur; item cum diversis Martyrologiis in Francia excusis, quæ omnia sunt Usuardi, sed aucta; et postremo cum Mss. aliquot, et ex horum collatione, animadverti Usuardum Colonix prædicto anno impressum, paucas tantum habuisse additiones ab Usuardo indistinctas: plurimas enim habet, sed ab Usuardi verbis notula aliqua distinctas. Indistinctis itaque illis additamentis ex Usuardo expunctis, est in hoc Martyrologio ipse Usuardus majori caractere solus, et diversorum exemplarium subsidio castigatus. In quibus omnibus USUARDUS scriptum invenio, semel atque iterum HUSUARDUS; Trithemius tamen et plures Germani cum ISUARDUM nominant.*

189 Ex his paucula nobis expendenda sunt et illustranda. Verissimum censeo, quod ait Molanus, propter additiones ad Usuardum non facile esse Usuardum solum, et absque additionibus ei indistincte permixtis prælo dare; nam adhibita omni sua diligentia, locis plusquam triginta ab Usuardina puritate recessisse, in Observationibus nostris lector inveniet. Nec quisquam existimet, me ita mihi abblandiri, ut simplicitatem omnem assecutum putem, quod qui fieri satis commode possit non video, cum inter tot editiones jam recensitas, et tot Mss. codices, quos porro recensebimus, nullus sit, qui non pluribus excessibus aut defectibus laborare comperiatur. Id præ Molano, subsidii habuimus, quod plures omnis generis codices ad manum fuerint, quod ejus aliorumque solertia adjuti, apertis, consultis, collatisque Usuardi fontibus, facilius longe nobis fuerit falsa a veris, genuina a spuris, scoriam ab argento secernere. Si quid conatus nostros subterfugerit, et cognoscendi et ignoscendi errati locum nobis datum iri, plane confidimus. Argumenta ultro citroque ad eruendam probandamque Usuardi puritatem ventilata, hic repetere superfluum judico, cum hæc sit totius nostri operis per singulos dies deducta materies.

et paucis
illustratur.

190 Pergit Molanus: *Contuli autem Usuardi Martyrologium Colonix in 8 (minori forma) excusum MDXXI (Grevenum indicat, de quo proxime egimus) cum Romanæ ecclesiæ Martyrologio; ea enim Usuardo aucto utitur. Ea est Belini editio, quam pro Romano Martyrologio accepit Molanus, ex hoc capite a Baronio reprehensus, sed tolerabili, inquit vir eminentissimus, et venia digno errore, cum ipse tam longe positus, ea nesciverit, quæ illi, qui Romæ agunt, vix magno labore, pervigili diligentia, et summa sunt industria consecuti. Siquidem id consecuti sint, aut consequi potuerint, rebus illis adhuc in obscuro latentibus. Quamquam enim Baronius præclare doceat, Romanum aliquod antiquum fuisse Martyrologium a sancto Gregorio descriptum, fateri tamen cogitur, se istiusmodi Martyrologium numquam vidisse; nos vero sub principium superioris capituli evicimus, Gregorii characteres*

in Martyrologium,

in Martyrologium, ab Adone Ravennæ repertum, nullatenus convenire; in quo Romanis nihil damni datum est, cum pro uno bina Martyrologia vera, genuina, vetusta et pridem publici juris facta ipsis vindicaverimus. Hæc cum Molanus ignoraverit, Belinus autem editioni suæ gloriosum titulum *Martyrologii secundum morem Romanæ curiæ* præfixisset, venia certe dignissimus fuit error ille perexiguus, quo Belini Usuardum *Ecclesiæ Romanæ Martyrologium* appellavit.

191 Ceterum utroque isto Greveni et Belini Martyrologio usum fuisse Molanum, ex sola collatione certissimum est, adeo ut sæpe etiam errores adoptaverit, aut saltem in Auctaria eiecerit, præsertim ex altera illa Belini editione Parisiensi, cum prima ipsa et purior Veneta anni MCCCXCVIII ei nota fuisse non videatur. Contulit *item* Molanus Usuardum *cum diversis Martyrologiis in Francia excusis, quæ omnia sunt Usuardi, sed aucta*. Quæ fuerint diversa illa Martyrologia, explicat ipse præfationis cap. 12, eaque potissimum revocantur ad binas editiones Munerati et Belinianam anni MDXXI, de quibus supra diximus. Vellem distinctius codices suos Mss. enumerasset Molanus, illum præsertim, quem citat sub littera Q, quemque eundem plane existimo, cum præclarissimo nostro Heriniensi, qui in Molani manus facile venire potuit, cum ipsum habuerit Augustinus Hunnæus, Theologus et Canonicus Lovaniensis, Molani æqualis. Paulo clarius laudatum codicem designat in secundæ editionis epistola ad lectorem pag. 6 versa, eum vocans *Usuardum Ms. qui vix ullas habebat additiones, præterquam de sanctis Remensibus*, quæ est ipsa nativissima Heriniensis nostri effigies. Interim ex perpetua Molanianæ editionis codicisque nostri collatione, non video adhibita esse omnia, quæ adjumento esse poterant, ut clarius docebunt Observationes nostræ Usuardinæ.

Quibus
codicibus

se usum
asserat.

192 Unum est, quod hactenus haud satis explorare potui, unde nimirum Castellano, Bimestri i pag. 196, innotuerit, usum fuisse Molanum in additionibus, Martyrologio Ms. ecclesiæ Parisiensis, descripto ex antiquiori anno MCCCXVI, et rursus transumpto anno MDXXIX. Certe inter omnia, quæ in præfationibus tum prioris, tum posterioris editionis fuse commemorat Molanus, de tali Parisiensi Ms. nusquam, quod sciam, meminit. Videat lector cap. 12 et 13 præfationis primæ, et § 10 epistolæ ad editionem secundam. Si dixisset Castellanus, præluxisse editiones Munerati, et Belini, id recte attigisset, quod ipsemet Molanus asserit, contulisse se Usuardum *cum diversis Martyrologiis in Francia excusis*. Videor etiam posse colligere, non vidisse Molanum, verum vel prætensum autographum, quod in S. Germani a Pratis Parisiis asservatur, neque ejusdem egraphum ad ipsam fuisse transmissum, quod lectoribus significare nequaquam prætermisisset. De cetero, cum ex tot codicibus, tum Mss. tum typis editis, ea Molani editio adornata sit, eos omnes meis annumerari cupio, quo postremæ huic nostræ editioni non exiguum auctoritatis momentum accedere oportet, utpote cum ex tot exemplaribus eruta sit, recensita, castigata, emaculata.

193 Inveniet præterea lector citatum aliquoties mense Januario Usuardum aliquem satis purum, editum cum *Agonibus Martyrum*, sive cum libro, qui hunc titulum præfert, quem utinam integrum habuissemus! verum cum solus ille mensis exstet, de eo pluribus dicere supersedeo. Est etiam penes nos Martyrologium seu *Viola Sanctorum* editionis Argentinensis anni MDVIII, cujus non semel in Actis meminerunt Majores nostri. Ast eo usi non sumus, quod frequentissimis magisque interpolationibus, nimium ab Usuardi stylo deflectat. Ferme in oppositum peccat *Martyrologium Ordinis sancti Benedicti*, quod habemus et manuscriptum et editum, non magis ad Benedictinos, quam ad alios quoslibet religiosos spectans, nulla loci aut anni nota apposita. Non deerat nobis codicum aliorum opima et abundantissima messis. *Hagiologion Franco-Galliæ*, a nostro Labbeo editum, non merebatur nomen Martyrologii authenticæ (*très-authentique*) ut ipsum vocat Castellanus pag. 654; nam plane incompletum est, et quidquid boni habet, præter Bituricensia propria, ex Usuardo fere decerptum est. Sic nec Maurolycum aut recentiores alios Usuardi non editores sed interpolatores, ad geminum ejus textum inquirendum consulendos putavi; quemadmodum neglecta est editio Germanica Walasseri citata quandoque sub nomine venerabilis nostri Petri Canisii, licet plerumque Usuardum referat, sed locupletissime auctum. Rursus, nulla est habita ratio additionum manuscriptarum Papebrochii ad editionem Coloniensem anni MCCCXC, ex codice abbatiae S. Michaelis Antverpiæ, quod eæ plerumque a nostro Usuardo longissime recederent. Ut paucis rem concludam: tot aliunde suppetebant codices, ut plures quærere esset superfluum; aliunde vero, ita Auctaria quandoque excrescere animadvertēbam, ut de rescindendis potius nonnullis, quam de novis accersendis non semel cogitaverim. Hæc de vulgatis Usuardi libris, nunc ad manuscriptos procedimus.

Editio libro
de Agonibus
Martyrum
juncta.

Quibus edi-
tionibus usi
non sumus.

ARTICULUS IV.

De Codicibus Usuardinis manuscriptis.

§ I.

*De Codicibus purioribus, ac primum,
De Usuardo Pratisi.*

Inter codices Usuardinos Mss. quos habemus decem et septem numero integros, et collatos cum Greveno aut aliis, supra triginta, præter Chiffletianos octodecim et plures alios; inter illos, inquam, omnes principatum apud nos semper tenuit, si non omnimodæ puritatis, saltem vetustatis titulo, codex ille, qui in cœnobio S. Germani a Pratis, tamquam auctoris ipsius manu scriptus sive autographus, summo in pretio habetur; adeo ut nullis conatibus impetrare potuerim, ad breve saltem

tem

tem tempus, quo securius in hac editione procederem, mihi commodaretur. De eo in præfatione sua meminit Bollandus pag. II, ita scribens : *Eum codicem Usuardi ævo, aut non multo post scriptum censeat Sirmondus noster, qui pro sua humanitate meum illud apographum cum alio quadringentorum facile annorum, aut etiam vetustiore, qui in eodem sancti Germani cœnobio Parisiis asservatur, accurate contulit.* Ita fert notabile codici nostro præfixum, ubi indicatur per litteram A, prius illud designari; per B, posterius. Pergit ibidem Sirmondus : *Hoc nostrum antigraphum ex priore descriptum est; in quo quæ lineolis subnotata sunt, ea ex autographo A vel ad marginem apposita, vel in textum ipsum, sub finem cujusque divi inserta fuerunt, alia manu, ferme tamen antiqua. Ex quo apparet, ea non pertinere ad Usuardi Martyrologium, sed adjecta post fuisse a monachis, præsertim sancti Germani, ad quos magna ex parte spectant.*

Apogra-
phum con-
tulit Sir-
mondus,

Castellanus
magis
explicuit,

195 Quam accuratam moniti hujus rationem habuerimus, ex nostris Observationibus abunde liquet. In fine paginæ alia manu legitur : *Hoc Usuardi Martyrologium cum citatis hic codicibus, una cum R. P. Jacobo Sirmondo contuli Parisiis anno MDCXXXI. Joannes Baptista de Cortas, Societatis Jesu sacerdos.* Vulgo nota est celeberrimi Sirmondi in conferendis dignoscendisque antiquis codicibus peritia; nihilominus cum hinc et inde ex Castellani citationibus nonnullam ab antigrapho nostro diversitatem observassem, ad eum ipsum confugi, ut de prædicto codice distincte, minutim, et exacte instruerer; quod et præstitit, semel, iterum ac tertio ad fontem recurrendo, ea diligentia et scrupulosa ferme religione, ut nec apicem prætermisisse videri possit; quamquam qui non minori benevolentia Castellani vices supplevit eruditissimus noster Stephanus Chamillart, postrema collatione, nonnullos nævos observaverit. Ceterum Castellanus novam ex integro cum prima editione Molani collationem exorsus, in epistola data XXXI Maii MDCCIX, per dies singulos variationes quantumvis exiles solertissime adnotavit. Atque eo subsidio vehementer impulsus sum, ut opus, fastidiosissimis disquisitionibus plenum, audentius aggrederer. Fatebor hic ingenue in viri Hagiophili laudem, non minori constantia in porrigenda, quoad vixit, auxiliatrice manu perseverasse, quam principio se facturum sponderat, postquam per subsequentes litteras XXXI Julii ejusdem anni datas, non sine mœrore significasset, superiores cœnobii sancti Germani, ad transmittendum huc codicem, per eruditissimum Theodoricum Ruinartium induci omnino non potuisse.

codicem
Pratensem
propugnans.

196 Inter hæc amicam disceptationem agitabamus de antiquitate non solum, sed maxime de sinceritate, puritate et simplicitate jam dicti sæpe codicis, quem tot lituris, erasionibus, superinductionibus, adjectionibus, detractionibus, mutationibus respersum diffiteri non poterat: cui cum ego opponerem codices nostros, præsertim Heriniensem, ubique integrum, nitidum, plenum, vetustate et splendore venerandum; ivit ad illud denique, quo se tutatur Mabilio, nempe ex Necrologio, illi codici adjecto, constare, scriptum illum Usuardi tempore, ac proinde ab ipsomet auctore: interpolationes vero, lituras, erasiones, inductiones, suprascriptiones et hujusmodi alia signa sibi videri, ex quibus vere autographum censeri debeat, auctum, imminutum, variatum, quemadmodum in autographis, prima manu scriptis, passim usuvenire eruditi noverint. Hinc ad probandam vetustatem, huc ad me transmisit Monitum, a Mabilione codici illi propria manu præfixum, quod cum in citata sæpius præfatione ad sec. 4 Benedictinum, parte 2 pag. LXXXVII editum reperiam, malo ipsum inde transsumere. Sic ibi scribit vir eruditissimus nobisque semper æstimatissimus Mabilio:

argumento
Mabilionis,

197 *Et sane antiquissimum ejus Martyrologii exemplar habemus, eo tempore (nempe seculo nono quo Usuardus vivebat) exaratum, cum subjecto Necrologio, in quo primaria manu mors Irmintrudis reginæ, uxoris Caroli Calvi, signata est Nonis Octobris; obitus vero Caroli II imperatoris, pridie Nonas Octobris manu recentiori. Itaque hic codex scriptus est eo temporis intervallo, quod effluxit inter annum DCCCLXIX, Irmintrudis supremum; et annum DCCCLXXVII, quo Carolus Calvus defunctus est. Idem etiam confirmatur ex Ebrolini episcopi et abbatis sancti Germani obitu, qui anno DCCCLVIII contigit, prima manu XIV Kal. Maii consignato; cum successorum ejus Hilduini et Gozlini, XVI Kal. Maii; atque Eboli, VI Nonas Octobris obitus, secunda manu conscripti sint. Nimis mihi probata est Mabilionis sincera fides, nimis perspecta ejus in distinguendis vetustis characteribus solertia, ut adductas obituales notas, earumve exploratam diversitatem in dubium velim revocare, quamvis si codicem ipsum licuisset inspicere ac severiori critice Necrologium istud excutere, omnia inter se componendo conferendoque, forte nonnulla occurrissent, quæ vim argumenti infringere, aut saltem exceptionibus ansam præberent.*

non plane
peremptorio.

198 Neque vero ex signatis Necrologii annis ea convictio exoritur, quam mihi ingerebat Castellanus. Quid si enim totus ille codex, centum et, si vis, ducentis annis post Usuardi obitum scriptus sit, ecquid eadem prima manus Necrologium aliquo usque prosequi potuit; secundaria autem, nescio quæ, reliqua superaddere? Ut valde probabile admitti debet Mabilionis argumentum, ut convincens, nequaquam: magis convinceret, nisi adessent, quæ in codicis commendationem non magno opere faciunt. Certe ex aliis mox deducendis, alterutrum forte probabilius confici posse videbitur: vel diversa Usuardum scripsisse Martyrologia, seu ejusdem Martyrologii variata exempla, ex quorum uno Heriniensis noster atque alii processerint, quemadmodum ex aliquo aliò Pratensi simili, sumpti apparent Antverpiensis major, Rosweydinus et Aquicinctinus; vel ad Usuardi ætatem prædictum Pratense manuscriptum pertingere non posse, atque adeo recentius exaratum dici oportere, idemque a posteris ejusdem instituti monachis, eo quo jam exstat modo interpolatum et reformatum, aut potius deformatum fuisse, quod ex tota codicis structura, ex vario characterem, aut ex scripturæ ejusdem, diversis temporibus et diverso atramento, appositione, nævisque aliis magno numero occurrentibus, sibi continuo objici posse, facile advertit Mabilio.

199 Audiamus vero, quo pacto ad hæc sese præmuniat citato nuperrime loco. Sic ibi pergît : *In illo Usuardi (sic enim appellare licet) autographo nonnulla passim additamenta reperiuntur, quædam etiam lituræ et scripturæ, eodem, ut videtur, tempore superinductæ, fortasse ipsius auctoris manu, qui opus suum*

idemidem

identidem recognoverit. Haud equidem diffiteor id ita fieri potuisse, ut mihi non semel a Castellano dictum regestumque est. Vellem ita verisimile reddi posset, atque codicis illius patronis effugium placet: aliunde enim infra arguemus, si verus est Mabilionis Achilles, non tantum vitæ Usuardo superfuisse, ut tot variationes in autographum suum induceret. Ego mihi videor, rem omnem diutius, maturius, accuratius et ex professo expendisse, dum diebus singulis textus singulos, imo singulorum textuum commemorationes, cum aliis codicibus, itidem Usuardinis, purioribus et integrioribus contuli; ex qua collatione difficultates offendi, quæ prædictum, seu vere seu prætense autographum in pluribus, ut minimum suspectum reddant, quamquam de cetero primum ei inter alios locum semper tribuerim. Liceat mihi hæitationes meas atque occurrentia sæpenumero dubia proponere, quæ ab eruditissimis viris, codicis jam toties laudati possessoribus, dissolvi velim.

200 Non repetam, quæ toto sparsim opere in Observationibus meis Pratensi illi autographo singillatim opponere coactus sum: sufficere dies hic aliquot indicare, ubi ea reperiri possint. Videat lector mense Januario: die I, IX, XII, XIII, XIV, XVI, XXII, XXVI, XXVIII, XXIX, XXX, XXXI. Mense Februario: die III, VIII, XVII. Mense Martio: die X, XVII, XVIII, XXVI, XXVII, XXIX, XXX. Mense Aprili: die II, XII, XVII, XIX, XXII, XXIII, XXVI. Mense Maio: die X, XI, XXVII. Mense Junio: die I, IV, V, IX, X, XV, XVII, XXI, XXV, XXVI, XXX. Mense Julio: die I, VII, XI, XVIII, XX, XXII, XXVIII. Mense Augusto: die XII, XXIII, XXVI, XXIX, XXX. Mense Septembri: die I, III, V, XXIII, XXV. Mense Octobri: die XIII, XVI, XVII, XIX, XXIV, XXX. Mense Novembri: die I, II, XIII, XIX, XXI, XXIII. Mense Decembri: die IV, XXII, XXV, XXIX, XXXI. En locis ferme octoginta, atque aliis non tam scrupulose hic annotatis, a simplicioribus codicibus aliis, tum excusis tum Mss. dissentit Usuardus Pratensis (quamquam non semper ea causa e purorum numero exclusus sit,) tot, inquam, locis aut mutatus, aut auctus, aut contractus, aut interpolatus est, quid igitur aliud inde consequens videri possit, quam aut autographum non esse codicem illum, aut saltem aliud fuisse autographum unum vel plura, ex quo vel ex quibus Heriniensis et alii, Pratensi puriores, de quibus infra agemus, descripti sint?

*Plurimæ
ejusdem
codicis,
variis
diebus
aberrationes.*

201 Scio cum Mabilione et Castellano mihi reponendum, non paucas ex recitatis variationibus tales esse, ut licet lituris inscriptæ, aut ad finem additæ, aut translatae, transpositæ et intortæ sint, potuerint tamen ab ipsomet Usuardo, *opus suum identidem recognoscente*, adscribi vel superaddi. Novi poetæ verbum, *ius summum, sæpe esse malitiam*, vel ut alii legunt, *injuriam*. Nolo esse exacter nimis rigidus, nolo contendere, nolo vetustissimum, primariumque Usuardi exemplar coneutere, nedum convellere; imo id pervelim, ut venerandus codex ab omni prorsus suppositionis vel minima suspitione liberetur. At enim, ubi nuda veritas inquiritur, nefas est quiddam dissimulare; aperte omnia eloquor. Id scrupuli remanet, quod mihi hæctenus eximere haudquaquam potui. Demus, additiones plures, mutationes, interpolationes, superinductiones, transpositiones, ab ipso auctore factas, needum perspexi, qua satis ratione solvantur variationes illæ, prima ipsa manu in ipso textu codicis Pratensis expressæ, quæ in nullis aut solum perpauca codicibus, tum scriptis tum impressis, reperiuntur. Hinc enim fit verisimile, quod supra innuebam argumentum, aut Pratensem codicem plane autographum non esse, nec præinde Usuardi ipsius manuscriptum; aut Usuardum ipsum plura autographa scripsisse, quorum alia ab aliis descripta fuerint. Id jam paulo clarius et distinctius exponendum superest.

*non satis
facile
dissolvi
posse
nobis
videtur.*

202 Toties appellatus et imposterum appellandus Pratensis codex, ad XII Januarii, sic secundam annuntiationem exprimit: *In Cæsarea Mauritanix, sancti Archadii, etc.*, nulla usquam litura, nulla superinductione apparente. Atqui ea positio, seu martyrii locus in *Cæsarea Mauritanix*, in nullis aliis nostris codicibus, tum excusis, tum manuscriptis, præterquam in extracto Aquicinetino occurrit; ergo codice, alii ex autographo Pratensi descripti non sunt, ergo vel autographum non est, vel necesse est admittere, plusquam unum autographum exstitisse, aliosque codices ex uno, alios ex alio descriptos. Quid ad hoc argumentum Castellanus reposuerit, eo die explicatum, et, ni fallor, abunde refutatum invenies. Mihi certe ea ratio urgentissima semper visa est, talisque, ut nulla exceptione, nullo effugio enervari facile valeat, quidquid variis modis tentaverim, aut vim elidere, aut saltem aliquo pacto emollire, ut paulo infra latius explicabo. Ne vero ex unica illa commemoratione id me credas conficere, vide quæ aliis locis in eandem rem dicta sunt, XVI et XXXI Januarii, XII et XVII Aprilis, XV et XVII Junii, XII et XXIII Augusti. Unum præterea aut alterum exemplum adducamus: XVII Aprilis sic penultimo loco, ante annuntiationem Corduhensium legitur: *In Oriente, beati Nicolai, etc.* Abest Nicephorus a probatissimis quibusque codicibus, in solis Rosweydino, Aquicinetino et Bruxellensi repertus, adeoque nec fuit in eo autographo, ex quo alii notæ optimæ desumpti fuere.

203 Notavit Castellanus, in textu Usuardino Pratensi diem V Junii fuisse transcriptum (*redierit*) in adjecto foliolo, incipiendo a *Bonifacio, prætermittis Martyribus Ægyptiis*. Quæro, an primaria manu, an secundaria? Si primum, militat argumentum; si secundum, non minus premit. Nam hic etiam cum Pratensi conveniunt perpetui ferme ejus socii: Antverpiensis major, Rosweydinus et Aquicinetinus, aliis omnibus plane discrepantibus. Rursus, codices omnes, excepto Pratensi et sociis illis tribus, legunt XVII Junii in medio textu: *Eodem die, sancti Vulmari confessoris, admirandæ, etc.* alii isti tres cum Pratensi, ipso illo die et loco agunt de *Gundulfo Bituricensi*. Recurrit major confusio ad diem XX Julii, ad quem interpolator aliquis Vulmarum transtulit, expuncto illic *Paulo, martyre Cordubensi*, quem alii codices prope omnes constanter signant. Hæc et id genus alia, ab ipsomet Usuardo mutata fuisse, mihi quidem non satis fit credibile, ut diebus illis, pluribus ostendo. Sequitur denuo, primarios nostros et puriores codices, ex quibus Usuardi textus desumi debuit, aliunde, quam ex Pratensi codice fuisse descriptos. Qui dies ceteros hic assignatos, aliosque plures consuluerit, eandem ipsam conclusionem facile eliciet.

nisi modis
qui hic sug-
geruntur.

204 Hisce aut componendis, aut utcumque salvandis, modos potissimum duos excogitari posse video. Primum, si concedatur, auctorem Martyrologii Usuardum, opus suum semel atque iterum et forte tertio transcripsisse, aut transcribi curasse, sic ut egrapha illa successive descripta, prout forte Imperatori aut aliis offerri debebant, hinc inde postea in nonnullis ab auctore ipso correcta, limata aut mutata fuerint, accedentibus, ut fit, novis notitiis, seu veris seu falsis. Porro ex diversis illis transumptis accepta fuerint apographa illa, quæ eum autographo in sancti Germani relicto, non usquequaque concordant. Hoc vero ibi servatum, toties subinde deletum, erasum, superinductum, interpolatum et deturpatum sit, ut Mabillio ipse de vera ejus authentia dubitaverit. Certe aliquid, mea quidem sententia, defuisse fatendum est, cum eruditi illi viri, tot antiquorum manuscriptorum editores, ab hoc promulgando, quantumvis sæpe provocati, tamdiu abstinerint; procul dubio, liturarum et mutationum incurrentium multitudine deterriti. Sed quidquid a vulgando Usuardo suo ipsos remorari potuerit, via hic assignata, ad elidendas et aliquosque explanandas objectas difficultates, mihi semper verosimillima, aliisque omnibus expeditior visa est.

205 Aliam nihilominus, seu modum alium suggero, præfatis objectionibus sese extricandi, quamquam non tanta probabilitate subsistat: si nempe tantisper supponatur, primos ipsos Usuardini autographi descriptores, aut per oscitantiam omisississe aliqua, aut proprio arbitrio decerpississe quæ arriderent, eademque auctoritate, quæ non placerent, præteris. Id equidem satis plausibiliter excogitari posse, non inficior; verum an harum rerum periti, id sibi persuaderi patientur? An erudent, id tam facile contingere aut potuisse, aut saltem licuisse, in eo potissimum Martyrologio, quod Cæsarea, ut ita dicam, auctoritate, ad communem Gallicanarum ecclesiarum usum destinabatur? Quibus id quidem concessum, fateri possumus, ut propria ecclesiæ suæ festa adjicerent; Sanctos autem extrudere, aut commemorationes mutare, id vero est, quod sub ipsis principiis toleratum, haudquaquam existimamus. Hæc fere sunt, quæ pro suspectanda vel propugnanda tuendaque Pratensis codicis vetustate, candide censuimus, hoc unice quærentes, ut ei sarta tecta maneat vel ipsa Usuardi ætas, admittaturque, correctiones omnes, interpolationes, etc., in quibus eadem manus apparet, ab ipso Usuardo factas fuisse: quamquam id creditu difficillimum, propter aliud quoque argumentum, quod hic subijcio.

206 Qui Usuardum pridem ad Caroli Magni tempora rejecerunt, ea ducti sunt ratione, quod ejus Martyrologium Carolo Augusto dedicatum esset; ast alii nobiscum recte reposuerunt, probationem nullam esse, eum et Carolus Calvus Augustus, seu Imperator fuerit, atque huic ut Imperatori oblatum. Supra autem ex Mabillonis conjectura admisimus, scriptum fuisse Martyrologium inter annum DCCCLXIX et DCCCLXXVII; imo admittendum erit, scriptum, vel saltem completum fuisse post annum DCCCLXXV, quo primum Calvus Imperator creatus est, adeoque probabilissime anno proxime sequenti DCCCLXXVI. Insistendo Mabillonis conjecturæ, consequens etiam erit, obiisse Usuardum, ante Calvum, eum hic alia manu Necrologio inscriptus sit, proindeque, ut summum, ad initium anni DCCCLXXVII supervivisse, uno circiter post absolutum et oblatum Carolo Imperatori Martyrologium suum. Quis jam credat, unius aut paulo amplius anni intervallo, tam multa Usuardo occurrisse, quæ in Martyrologio vixdum Imperatori, atque adeo ecclesiis Gallicanis communicato, eradenda, mutanda, obliteranda, transponenda, interpolanda fuerint? Imo quis suspicari ausit, id Usuardo aut fas aut integrum fuisse, postquam Martyrologium ab Imperatore et ecclesiis esset admissum? Rursus, quis suadeat, toties recursuram eandem manum, addentem, detrahentem, etc., et tamen tam sæpe apparere atramentum aliud, vel indicia alia, quæ satis convincant, multos annos faciendis correctionibus certo intercurrisse.

Alia contra
eundem
codicem,

207 Aliud est, quod codicis Pratensis authentiam seu autographiam incertam reddit, inde deductum, quod prima ipsa scriptoris manus constare omnino nequeat. Si enim sola ista, quæ ipsum textum exprimit, autographa et Usuardina manus est, quæcumque manu alia et recentiori ad marginem sive ad calcem adijciuntur, Usuardo abjudicanda sunt. Atqui non raro occurrit, ut similia adjectamenta, in omnibus aliis codicibus proprio loco reperta, certo demonstrent, illa ipsa verissime Usuardina esse; hinc itaque consequitur, omnia, quæ in eo codice continentur, prima ipsa Usuardi manu scripta non esse, vel ipsum diverso characterem usum fuisse, quorum alterutrum non facile digerent autographi illius, seu veri, seu prætensi propugnatores. Inter varia exempla, illud in argumentum assumo, quod nobis offert mensis Novembris dies VII in elogio Hereulani Perusini episcopi: *Cujus corpus post abscisionem capitis, etc.*, desumptum ex Magni Gregorii Dialogorum lib. 3 cap. 13. Hoc autem reperitur in exemplaribus omnibus, seu primæ, seu secundæ, seu cujuscumque notæ, sive manuscriptis, sive typis editis, si Tornacensem et Pulsanensem excipias, quibus familiarissimum est, similia elogia aut decurtare aut prorsus rescindere. At vero hoc ipsum elogium codici Pratensi ad marginem adjectum est, ac teste Castellano (*à la marge et en lettres moins anciennes que le texte*) hoc est, recentiori manu: ergo in præfato codice aliqua vere Usuardina sunt, quæ nihilominus recentiori manu adscribuntur: ergo non constat, primam manum esse Usuardinam. Quæro, utra sit? Falli et doceri cupio, at tot defectus, augmenta, inductiones, mutilationes, etc., plane natæ sunt suspicionem injicere, codicem illum qualemcumque, non magis quam ceteros autographiæ prærogativa donatum.

argumenta:

208 Hæc et quæcumque alia in Observationibus Usuardinis de illustrissimo codice, ultro citroque dicta, sic velim accipiant eruditissimi nobisque æstimatissimi RR. PP. Benedictini sancti Germani, ut veritatis indagandæ gratia, unice discussa et disputata. Solam illam, solam Usuardinam simplicitatem, jam tot annis atque ex tam variis exemplaribus quæsimus; quæ si ex solo Pratensi manuscripto hauriri potuisset, non existimo, codicis illius possessores, tot seculis eruditos omnes,

ejus avidissimos, tanto thesauro privatos fuisse. Solet passim longe pluris fieri Molani editio, quam laudatus toties codex, sive prætense autographus, nec me in ita sententiarum numero esse, diffiteri ausim. Si fallor, errorem et mihi et ceteris eximat ex ea celeberrima congregatione doctus aliquis, harumque rerum peritus; dubia mea, imo errata, in quæ, codice ipso privatus, incidi, explanet et diluat, primus ego promptissime retractabo, quidquid forte de autographo illo iniquius sensisse dici possum. Satis equidem de republica litteraria meritis videbor, si id ab ipsis importunius extorsero, quod nemo hactenus precibus et exhortationibus impetrare valuit: puta, si id dubitationibus meis efficiam, ut Usuardum ipsi suum, nativa simplicitate, iisque, quibus voluerint, annotationibus vindicatum, publici juris aliquando faciant, imo si eodem impetu Usuardum nostrum succutere conentur; sic cecidisse, triumphus erit: eundem omnes scopum præfixum habemus, ut dissipatis tenebris, errores depellantur, eruatur veritas, antiquitas ecclesiastica vel æmulis studiis illustretur, ad majorem Dei Sanctorumque gloriam.

§ 2.

De nostro primario Heriniensi codice.

Bollandus dicto superius præfationis loco pag. LI, postquam Pratensem, et alium Miræi codicem laudasset, sic pergit: *Sed quod supra citavi exemplar nostrum, utriusque illi longe præfero, et purius ac sincerius reor, nam antiquissimum illud Parisiense, Idibus Januarii hæc habet: In monte Verziaco, S. Viventii confessoris, cum constet, post Usuardi ætatem translatus esse Vergiacum S. Viventii reliquias; nisi extremis fortasse Calvi temporibus scripsit, et diu postea illi superstes vixit, istaque tunc adscripsit. Sed a nostro illa, quod ideo magis genuinum censeo, absunt exemplari. Fuit hoc quondam monasterii Carthusianorum, quod B. Mariæ Virginis Capellæ dicitur, sive de Herines (hinc nos HERINIENSIS appellationem derivavimus) juxta Edingam, aut ut nunc appellatur Enghianum, Belgii oppidum; deinde Augustini Hunnæ, viri celebris fuit; postea donatum collegio nostro Lovaniensi. Quod hic Bollandus præclarissimum codicem nostrum Heriniensem Pratensi præferat, minime miror; magis etiam fortasse prætulisset, si labes novisset et maculas, quibus respersum esse a Castellano edocti sumus: præferet quilibet, nisi vehementer fallor, qui utrumque inspexerit contuleritque. Verum illud, quo Bollandus utitur, argumentum, elidit idem Castellanus, sincere testando, annuntiationem istam: *In monte Verziaco, etc.*, secundaria aliqua manu codici Pratensi adjectam, ut XIII Januarii agnoscimus; id quod a Sirmondo et Cortasio observatum non fuerat.*

*Heriniensis
codex noster*

210 Si de utriusque manuscripti vetustate quaeritur, ultro et libens fateor, Heriniensem nostrum membraneum Pratensi palmam omnino cedere, si vel sola characteris forma attendatur, quæ, teste Castellano, in Pratensi modum scribendi antiquissimum refert, quem ipse vocat Carovingiacum; Heriniensis vero, paulo elegantiore ac nitidiore, duobus minimum seculis posteriorem. At si puritatem spectemus, sinceritatem, integritatem, simplicitatem, non dubium est, quin codex noster alteri longe antecellat. Scriptura vetustatem satis probat, tametsi a peritissimo librario depicta sit, habetque præ ceteris ferme codicibus, quod diphthongum æ clare semper efformet per e, recepto more seculo XI, ad quod codicem illum revocandum Majores nostri merito censuerunt, cum illi Sancti eo seculo recentiores adjiciantur. Sic XIX Aprilis textui Usuardino attextitur: *Depositio Domini Leonis Papæ, qui ecclesiam beati Remigii dedicavit*; sed, ut vides, absque sancti titulo; obiit nimirum MLIV. Item I Junii legit: *Treveris civitate, depositio beati Simeonis monachi, etc.*, quem mortuum constat MXXXV. Titulo beati insignitur, communi nomine, etiam post canonizationem (MXLII factam) a Martyrologis tribui solito. Cum autem IX Maii referatur *translatio sancti Nicolai*, sic hæc vere contigit an. MLXXXVII, consequi debet, codicem nostrum sub seculi finem exaratum fuisse.

*quamvis
ætate poste-
rior,*

*simplicitate
Pratensem
superat;*

211 Scio, Majores nostros, pro occurrentium circumstantiarum varietate, nonnumquam circa hujus codicis ætatem, opinionem tantillum mutasse, uti de Henschenio invenies tomo I Junii pag. 88; ast de sinceritate et puritate dubitari haudquaquam potuit. Non negaverim, additiones aliquas ab Usuardo diversas hinc inde occurrere, verum si Remenses, aut Provinciæ Remensis, quæ ferme Treverim usque extendebatur, Sancti removeantur, luce meridiana clarius patescet, inter omnes Usuardinos codices, tum excusos, tum manuscriptos, principem locum meritissime tenere, adeoque ex aliquo Usuardino autographo, vel saltem purissimo apographo olim fuisse descriptum. Difficultas Henschenio visa est, quod XV Octobris, in textu, secundo loco inferatur: *Eodem die, sancti Oswaldi episcopi et confessoris*, ut habetur tomo III Februarii pag. 750. Sed tunc in ea erat opinio Henschenius, quod codex noster seculo X esset antiquior, cum alia loca, quæ juniorem ostendunt, necdum expendisset. Si quaeras, cur eo die potius quam XXVIII aut XXIX Februarii Oswaldum retulerit codicis descriptor, fatebor me veram causam ignorare; si conjecturas quis cupiat, apud Henschenium citato loco requirendæ sunt. Fatemur, annuntiationem Oswaldi, additamentum esse, ex cultu, quem in Gallia, præsertim in provincia Remensi, peculiari aliquo titulo obtinuerit.

*spectat ad
seculum XI*

212 Tales accessiones Remenses in hoc nostro codice frequentius offeruntur, quæ si abessent paucissimæ aliæ reperirentur, ut recte Molanus supra numero 191 ipsum vocaverit, *Usuardum manuscriptum, qui vix ulla habet additiones, præterquam de sanctis Remensibus*. Hanc codicis patriam esse, prorsus non dubito; inde translatum oportet ad Cartusiam Heriniensem, olim *S. Mariæ heremi seu montis Dei*, quæ e primis totius Belgii Cartusiis fuit. Conjecturam hanc meam, atque una codicis ætatem confirmat addita recentiori manu ad marginem II Nonas, seu die VI Octobris, hæc commemoratio: *In Calabria, depositio beati Brunonis confessoris, primi institutoris Ordinis Cartusienensis,*

*si non
haberet
additiones
Remenses,*

quam

quam appositam reor, ex sola singulari hujus Cartusie erga parentem veneratione, cum aliunde notum sit, quam tarde Brunoni publicum cultum Ecclesia decreverit. Ex his abunde declarantur Usuardi hujus Heriniensis ætas, patria, natales et emigrationes; nequid desit, et formam addo, quæ recepto usu, in quarto nuncupari solet, estque compactus cum tractatu manuscripto sancti Hieronymi in Epistolas Pauli et alias Canonicas; cui in fine attexitur Kalendarium cum anniversariis cœnobii Heriniensis. Dixi supra num. 169, annum in hoc codice, uti et in Pratensi, inchoari a vigilia Nativitatis Domini.

*pauca alia
reperirentur a puritate
Usuardina recentia.*

213 Jam vero, ut de ejusdem simplicitate et puritate statuas, percurrere menses singulos, augmenta Remensia secerne, continuo perspicias pauca additamenta immisceri, raras interpollationes, lituras vix unam aut alteram. Ad IV Januarii refertur *Rigobertus* Remensis archiepiscopus; XV, de Mauro adjectum, *discipuli B. Benedicti abbatis*. Demum XXIII, nescio unde accersitus sit *beatissimus Hildephonsus*, nisi hic aut in provincia Remensi, aut in cœnobio, cujus olim codex fuit, peculiarem cultum habuerit. Mense Februario, *Blasius* ad III retractus est; VIII additur *Paulus Virodunensis*, forte ibi etiam proprius. Mense Martio, sola prima die defectus aliquis reperitur. Mense Aprili, præter Remensia, XVIII de *Materno*, XIX, de *Leone IX*, XXIV, de *Bova et Doda*; XXX, de *Maderiano*; sola occurrit *Maria Ægyptiaca*, quæ ad IX signata est. Mense Maio, quinque dies sunt ab Usuardo diversi, ut I, de *Marculfo*; VIII, de *Gibriano*; IX, de *translatione Nicolai*; XX, *Romani monachi*; XXIX, de *translatione Remigii*: sed multum fallor, nisi hæc omnia Remensi provincie propria sint. Mense Junio, VIII, in *Medardo*, aliquid deest; XXI, omissus *Lentfredus*; XXIII, deest *Felix Sutrinus*, quemadmodum et III Julii socii ejus *Irenæus* et *Mustiola*, de quibus vide nostras Observationes.

214 Præterea, mense Julio una occurrit litura in principio, quam puto esse de translatione S. Benedicti; XVIII, adjectus est *Arnulfus*; deinde XX et XXIII translationes Remensibus celebres de *Theodosia* et *Nicasio*. Mense Augusto, XIX, superadditur textui *Bertulfus abbas*, ex propria, opinor, cœnobii institutione. Tum XXV: *In pago Viromandensi, S. Hunequendis*. Mense Septembri, I, agit de *Ægidio, Sinicio, et Nivardo*, tamquam Remensibus; III, additur *Remachus*; VII, XXV et XXVII, item de Remensibus: at X, nonnihil mutilus est; XX, interpolatus, ut Observationes nostræ fusius explicant. Mense Octobri, I, purus non est; XXVII, ponitur *Vigilia Sanctorum Simonis et Judæ*, de qua dubitari potest, an Usuardina non sit; XI, XV, XVI, XX, XXI et XXV, non excedit nisi in solis Remensibus. Mense Novembri, I, II, VI, IX, XV, XVIII, XXIII, XXVI; demum mense Decembri, IV, XVI et XXIX, pleraque additamenta, pure Remensia sunt. Ineat modo rationem curiosus aliquis, conferat Heriniensem, cum famoso Pratensi autographo, utriusque excessus aut defectus ad æquam lancem, ad justam trutinam excutiat, si nullo ducatur partium studio, spondere ausim, ratione rite subducta, pedibus et manibus in nostram iturum sententiam.

§ 3

De Tornacensi, aliisque vetustioribus, maxime probatis.

*Tornacensis
seculi XII*

Secundum ab Heriniensi codicem censemus eum, qui apud nos *Tornacensis* vocatur, quem aliquando Cathedrali illi perantiquæ in usu fuisse, si aliunde nobis non constaret, ex additionibus, ei ecclesie propriis, satis demonstraretur. Credimus autem ex Altovillariensi prope Remos cœnobio, Tornacum delatum, aut forte ex monasterii illius codice aliquo olim transumptum, ut dixi in Observationibus meis præsertim IV Julii. At quæcumque demum codicis origo fuerit, speciem et antiquam et elegantem refert, majori forma in membrana scriptus, atque elegantibus, quamvis nonnihil extritis, cancellis distinctus, quibus quandoque textus magis aptari videtur, quam cancelli ipsi textui accommodentur. Ætatem ejus ex subjuncto Necrologio, eadem, ut apparet, sed pressiori manu scripto, sic probabiliter erues, si attendas, Anselmum et Geraudum vel Geraldum Tornacenses seculi XII episcopos, atque item Stephanum et Gosuinum, alias Goscelinum, qui anno MCCIII et MCCXVIII vita functi sunt, prima manu signari; at vero *Walterum, oriundum de Tornaco, hujus ecclesie episcopum*, cui Sammarthani cognomentum *Marvis*, apponunt, quique sedem tenuit ab anno MCCXIX ad MCCLII, in præfato Necrologio referri XIV Kal. Martii, manu secundaria, quemadmodum et successores. *Walterum de Mandra*, defunctum MCCLXII, et *Joannem de Buchel* vel *Buchiaul*, mortuum MCCLXVI; unde verosimiliter conficitur, scriptum fuisse Martyrologium inter annos MCCXIX, et MCCLII. Hæc pro codicis ætate.

*hinc inde
contractus
est.*

216 De sinceritate et simplicitate ex Observationibus nostris statuent æqui lectores. Certum est, a prioribus duobus multum recedere, non quidem sæpius in Sanctorum numero; sed in nonnulla annuntiatione correptione, quasi revera paratis cancellis, ut jam dicebam, Usuardini indiculi aptari debuerint; vel quod librarius minori scrupulo, grassari nonnumquam, et longiores orationes contrahere, sibi licitum putaverit; quod si cavisset scriptor ille, quicumque primus codicem temeravit, de nativa simplicitate codex hic cum Heriniensi ferme certaret. Singulas contradictiones enumerare, nimis tædiosum foret; generatim loquendo, aut purus passim, aut puro proximus est: aliquantulum deviat XVI, XVII, XVIII et XX Julii, atque item XIX Octobris, ubi excusari potest, quod propria aliqua, aut Altovillariensa, aut alia perperam Usuardo, vel saltem Martyrologio sub Usuardi nomine adscripserit. Dolendum profecto, amanuensium, vel incuria, vel audacia tam insigni codici debitum decorem splendoremque ademptum fuisse. Titulus et præfationes avulsæ sunt, habetque hiatum plane notabilem a IX Augusti ad XXVI Septembris, avulsis imperitorum culpa, pretiosis fo-

liis. De adjuncto Necrologio, satis diffuso, dicere cœpimus; ex eo Tornacensis ecclesiæ benefactores plurimi facile dignosci enumerarique possent.

217 Tornacensi ætate suppar. qui multo antiquior Majoribus nostris visus est, codex Domus professæ societatis JESU Antverpiæ, quem Henschenius, non uno loco, tomo II Aprilis pagina 415; tomo II Maii pagina 131 in prætermis- *Antverpiensis major.* sis de S. Letardo; rursus XVIII Maii, in prætermis- sis de S. Mildreda virgine; tomo IV pagina 136, et alibi, ante annos sexcentos scriptum putavit. Specimina ex eo inter Bedæ exemplaria protulit Bollandus præf. gen. pag. XLIX, ubi recte advertit, *Beda nomine, sed a recentiore munu prætitulatum esse.* Nota item, et vere, *Anglicanum esse:* nam pluribus diebus, ut alibi sæpe suis locis ostendimus, augmenta Anglicana adjecta exhibet. Hoc vero codici huic peculiare, quod uniformis non sit: aliquando enim, ut mense Januario, auctior est; alibi passim purus Usuardus; mense Octobri et Novembri manu paulo recentiori suppletus. Quid de Heriniensi diximus, seclusis Remensibus, purissimum esse, id ferme de hoc codice dici posset, si Anglicana, nonnullaque in principio liberiora augmenta abessent. De Auctariis Anglicanis, vide mensibus singulis dies plerumque aliquos: notavi ex Julio, II, VI, VII, VIII, XV, XVII, XXXI; ex Augusto, XXIV; ex Septembri, IV, XVI, XXX; ex Octobri, VI, VIII, XI, XII, XIII et XV, etc.

218 Hæc codicis patriam abundantissime probant. Ad ætatem quod attinet, puto extritas rubricas, exesas litteras, et lacera hinc inde folia Henschenii oculos fefellisse, nam ex sexcentis annis, meo quidem iudicio, bina secula subduci possunt, sic ut ad seculum XIII pertineat. Forma litterarum cum Tornacensi satis aperte convenit; at decretorium argumentum præbet adnexa VII Julii, *S. Thomæ martyris translatio*, ubi certissime Cantuariensem episcopum indicari existimo, cujus translatio eo die, saltem eo mense facta cognoscitur anno VIII Honorii III Pontificis, qui est MCCXXXIII, unde patet me recte principio dixisse, codicem hunc cum Tornacensi ætate supparem esse; quod etiam ostendit apposita utrique XXV Novembris sanctæ Catharinæ commemoratio, in antiquioribus, Præ- *non est seculo XIII antiquior.* tensi, Heriniensi, sequenti Rosweyдино aliisque ignotæ. Porro codex iste, ut inter Usuardinos proprio aliquo nomine designaretur, breviori appellatione a nobis vocatus est *Antverpiensis major*, ut contradistinctus a minimo in forma octava, quem simpliciter *Antverpiensem* dicimus, et alium grandem tomum qui *Antverpiensis maximus* nominatur, cum hic noster sit in forma quarta membraneus, compactus cum Beda ecclesiæ Atrebatensis, ex quo Florus ille a nostris editus potissimum eductus est. Notavi superius, non pauca hinc inde reperiri, in quibus cum Præ- tensi concordat, tum maxime, cum hic a ceterorum turba recedit.

219 Postremis duobus Usuardis hic descriptis, ætate paulo superior est præclarus omnino codex, manu elegantissima in membrana, majori forma seu folio exaratus, qui fuit ecclesiæ B. Mariæ Ultra- *Rosweydinus codex* trajecti, tanti olim a Rosweydo æstimatus, ut ex eo genuinum Usuardum reddere cogitaverit in magna illa Martyrologiorum duobus voluminibus collectione manuscripta, quæ apud nos exstat, hujus præfationis exordium atque alibi non semel citata. Hinc codici ipsi nomen inditum: ne enim sæpius recurreret longa illa paraphrasis *ecclesiæ B. Mariæ Ultrajecti*, breviori nomenclatura, *Rosweydi* vel *Rosweydinum* semper appellavimus. Habet sanæ nostrum hoc manuscriptum quo, nitore, ornatu et elegantia legentium oculos rapiat; at enim licet his titulis imo et vetustate sua priores duos Tornacensem et Antverpiensem majorem antecellat, locum dumtaxat quartum inter Usuardinos Musei nostri obtinet, cum puritate et sinceritate tantum illis inferior sit, quantum superat antiquitate. Non multa contrahit hic scriptor, sed pro sua licentia amplificat; frequentiora ex Hieronymianis codicibus additamenta, nonnumquam mihi suspicionem iniecere, Grevenum in augendo Usuardo, vel saltem ejus egraphum adhibuisse.

220 Ceterum de codicis hujus ætate notavit Henschenius tomo II Aprilis pagina 7. hoc Martyrologium citans, *quod ante quingentos annos ex Martyrologio aliquo Anglicano videtur transcriptum.* Illic et ætas et patria vere ab Henschenio designantur. De annis quingentis iterum agit tomo IV Junii pag. 374. col. I. circa finem. At die V Junii pag. 456 in Bonifacio episcopo Moguntino, prædictam ætatem distinctius determinat, asserens, exaratum fuisse circa annum MCCXXXVIII. Recte, *spectat ad seculum XII.* opinor, et accurate, idque Henschenius colligere potuit ex brevissimo Chronico, Martyrologio isti præfixo, quod ad annum MCCXXXVIII pertingit, in quo clarissime eadem apparet manus, qua totum Martyrologium scriptum est. Non puto, verosimiliori argumento veteris cujusquam codicis ætatem definiri posse; atque hoc est, quod dicebam, Tornacensi et Antverpiensi majore antiquiorem esse. Accedit et alia valde probabilis ratio, quod careat annuntiatione sanctæ Catharinæ virginis, XXV Novembris. Imo clarissime, ni fallor, confici potest, ex eo quod de sancto Thoma episcopo Cantuariensi, celeberrimo seculi XII martyre altum sileat, cum is in utroque priore diserte exprimat, ut vide in Auctariis XXIX Decembris.

221 Quod vero aliis istis simplicitatis atque adeo auctoritatis ordine postponatur, facit jam insinuata descriptoris libertas, qui Martyrologium Usuardinum nimis frequenter ex codicibus Hieronymianis et ex Adone interpolavit, aut aliunde auxit, aut modice corripuit, ut Observationes quotidianæ Auctariaque nostra manifeste ostendunt. His adde accessiones Anglicanas (unde patriam superius observabat Henschenius) quarum hic pauculas attigisse satis est, ceteras lector suis locis facile animadvertet. Ad diem XII Martii adjicitur *Elfragus Wintoniensis episcopus*; ad VI Junii, *depositio Sexburgæ*. Ne singula prosequar, videantur XIII, XV et XXXI Augusti; IV Septembris et alibi sæpe. Prope exciderat annotare, quod in aliis codicibus rarum est, id in hoc reperiri, ex quo de ejus vetustate liceat facere conjecturam, nempe, quod æque ac Heriniensis diphthongum *x* adscribat per *e* subvirgulatum, quemadmodum supra de primario illo codice nostro Heriniensi studiose monuimus. Hoc denique repetendum, quod de Antverpiensi majore observatum est, Rosweydinum, quo de lo-

quimur.

quimur, manuscriptum, cum præfato codice et Aquicinctiuo Pratensis vestigiis plerumque insistere, dum hic a reliquis omnibus dissentit.

De Pulsa-
nensi.

222 Illustrem vocavit Henschenius tomo I Aprilis pagina 14, codicem alium a præcipua ejus annuntiatione xx Junii posita, *Pulsanensem* dictum, quoniam ibi de B. Joanne abbate Pulsanensi ita agit, ut plane det intelligere, olim in cœnobio illo, ex antiquiori Usuardino exemplari descriptum fuisse, sed sæpissime contractum et decurtatum. Ex anno obitus Joannis, incarnati Verbi MCCCXXXIX, ferme collegit Papebrochius tomo IV Junii pag. 39 num. 8, *tam vetustum esse hoc Martyrologium, ut sub immediato Sancti successore Jordano scriptum videatur, quippe aliorum Pulsancensium Sanctorum nomina nulla habens.* Facile assentior; cum ea signa præferat, quæ vetustatem omnino commendent. Indicium vgro haud obscurum exhibet, dum de Thoma Cantuariensi ad marginem et recentiori characterem meminit, ut est in Auctariis, citata superius die xxix Decembris. Quo pacto ad nos pervenerit explicat ibidem laudatus Papebrochius, ex notula a Bollando, codici præfixa. Scriptus est in membrana, forma octava, principio diebus quatuor mutilus. Jam dixi, et ex toto opere nostro liquet, multoties Usuardum abbreviari, et nonnulla quandoque nimis libere omitti; addo, mense Junio Usuardum nonnumquam deseri, et ex Hieronymianis suppleri, forte quod in apographo Usuardino, ex quo descriptus est codex, aliqua defuerint, quæ oportuit aliunde accipere.

Codex Ant-
verpiensis.

223 Vetus item, membraneus, in minori forma scriptus est codex ille, quem quia alio remittere non possumus, simpliciter vocamus *Antverpiensem*. Nulla certa ætatis signa præfert, præter characterem, qui seculum XIII sapere omnino videtur, mihi que id adeo facilius persuadeo, quod nullos Sanctos signet eo seculo posteriores. Sunt in præfixo Calendario: *S. Thomas confessor, VII Martii; XXIX Aprilis Robertus abbas, is haud dubie, qui Ordinem Cisterciensem primus inchoavit. Tum XX Augusti litteris miniatis, Bernardus abbas, unde non inepte conjicitur, codicem olim ad Cisterciense aliquod monasterium spectasse. Ad XV Octobris, ponitur Franciscus, ad XIX Novembris, Elisabeth.* At vero notandum, Kalendarium a manu longe recentiori esse, quam sit Martyrologium cui præmittitur, certe nulli in hoc Sancti reperiuntur Franciscus aut Elisabeth recentiores. Purissimum Usuardum non esse, docebunt Auctaria. De cetero notavi superius num. 171 ex hujusmodi manuscripto, factam esse primam illam et omnium vetustissimam editionem Lubecanam anni MCCCCXXV, unde in opere nostro semper conjunguntur hæc duo Martyrologia citando *Antwerp. et Max-Lubec.*; quibus plerumque accedit codex alius, cujus solum extractum, seu collationem habemus, ex bibliotheca celeberrimi abbatis Ughelli, unde nomen inditum, *Ughellianus*, de quo cum aliis extractis, infra agemus.

De Marchia-
nensi,

224 Usuardinis Manuscriptis melioris notæ, etiam annumerandus venit codex *Marchianensis*, quem putamus in ipsa abbacia integrum non exstare, quandoquidem solum mensem Februarium inde acceperimus, cum lacinia aliqua mensis Martii. Ex eo specimine cetera facile cognosces; utinam, si adhuc supersint, ad nos aliquando transmittantur! Id per aliquos e nostris Patribus sæpe jam frustra impetrare tentavimus. Viciniæ gratia, Marchianensi subjungo *Aquicinctinum* exemplar quod licet totum quoque et plenum non habeamus, defectum illum abunde supplet accuratissima ejusdem collatio, cum secunda Molani editione anni MDLXXIII, ubi ea, qua fieri potuit, diligentia, variantes lectiones omnes appositæ sunt, ex quibus de totius codicis puritate et simplicitate judicium feratur. Ex præfatis extractis videor posse conjicere, codicem illum seculo tertio decimo haud posteriorem esse, eadem pro Marchianensi sententia. Hoc autem Aquicinctino nostro cum Antverpiensi majore et Rosweydingo commune est, quod ubi Pratensis a reliquis deviat, hic cum duobus solitis sociis classem illam peculiarem constituat, de qua jam sæpe superius, atque in Observationibus nostris Usuardinis frequenter sermo recurrit.

Aquicinctino,

et Centu-
lensi.

225 His omnibus subjungi debet, si non puritatis aut simplicitatis, saltem antiquitatis jure, vetus codex sancti Richarii, quem a priori cœnobii illius nomine *Centulensem* indigitamus, et in merito, cum ex IV Junii, XXVI Augusti, II Decembris et aliis diebus clarum sit, ibi olim scriptum atque usurpatum fuisse. Manu sua adscripsit Rosweydingus, se Martyrologium illud habuisse ex abbacia *S. Vedasti*, unde prius egraphum sibi describi curaverat, quod inter collecta manuscripta, ad Bedam pertinentia, repositum inveni. Fefellit titulus, hoc modo expressus: *Incipit Martyrologium secundum Bedam, per anni circulum.* Hinc factum, ut a Bollando præf. gen. pag. XLVIII, primo loco inter Bedæ exemplaria repositum sit, extractis sex primis anni diebus, licet a vigilia Nativitatis scriptor Martyrologium exordiat. Evincunt soli isti dies, nihil in toto illo Martyrologio haberi, quod ad Bedam ullo modo pertineat. Mihi evidens est, scriptorem, quisquis fuerit, Usuardum habuisse præ oculis, quem pro suo libitu aut commodo, mutavit, corripuit, interpolavit, in id maxime intentus, ut quotidie pleraque abbreviaret. Jam dixi, Martyrologium incipere a vigilia Nativitatis; addo hic, principium tale esse, ut si librarius reliqua eo modo prosecutus fuisset, merito codex ille inter Usuardinos primæ et optimæ notæ computaretur.

226 Ad quod seculum reducendus sit, ex scripturæ modo non facile statues, hic enim vetustatem, nisi vehementer fallor, justo antiquiorem præfert. Pressus character, satis elegans et paulo grandior, in membrana, forma quarta, in principio multum exesus, seculum XII ferme sapere videretur, nisi ibi legerem ad IV Kal. Maii, seu XXVIII Aprilis: *Eodem die Mediolani, sancti Petri martyris ab hæreticis occisi.* Item XXV Augusti: *In Francia, sancti Ludovici regis Francorum, ac gloriosissimi confessoris, XII lc. in cap.* Hæc enim plane innunt, scriptum dumtaxat fuisse sub initium seculi XIV. Atqui hæc tamen qualiscumque ætas, præcipuus est titulus, quo sibi æstimationem aliquam codex ille conciliat, cum de cetero rarissime, præterquam in principio, puritatem attingat, semper ad Auctaria rejiciendus; sic ut plurimum, singularem classem constituens, quemadmodum facit codex actor, qui inter extracta collocatus est, olim cœnobii Cartusianorum Ultrajectensium,

sub nomine *Matriculæ*, unde quotidie inter accessiones citatur sub titulo *Matriculæ Cartusie Ulrojectensis*, quæ est etiam purum putum Usuardi compendium, sæpe vel in solo Sanctorum numero deficiens. Utrique id quodammodo privilegii concessum, ut amborum textus integri diebus singulis describendi fuerint.

§ 4.

De codicibus, quos mediæ notæ appellamus.

Sequentibus codicibus, plerisque Belgicis, mediæ seu saltem inferioris notæ appellationem indidimus, quod tum ætatis, tum Usuardinæ simplicitatis ratione, cum superioribus plane conferri non possint. Videntur ex eodem, aut saltem non multum dissimili fonte promanare, longioribus hinc inde elogiis respersi; sed, quod mirare, non multis Sanctis Belgicis, aut aliis popularibus aucti. Inter hos, a voluminis magnitudine nomen sortitus, præcipuus et speciosissimus est codex maximus, elegantiori caractere in membrana descriptus, corio suillo vestitus, cujus cum verum domicilium hæcenus non detexerim, *Antverpiensem maximum*, a diuturna commoratione nominandum censi. Belgicum esse constat, ex festis propriis in Calendario signatis, ubi x Julii notanter ponitur, singulari rubricæ prærogativa, *S. Amelberga*, quæ cum in monte Blandinio festivius colatur, suspicionem ingerit, aut in ea abbatia, aut saltem Gandavi codicem olim usurpatum fuisse. Ætatem scrutando reperi, nam inter parva opuscula Martyrologio subjuncta, ante, *Provinciale omnium partium mundi*, in explicatione versiculorum Paschalium, indicatur annus mccccxxv, eadem manu, qua cetera omnia adscriptus. Codicis splendorem et magnificentiam ex eo intelligas, quod singulæ facies, dierum singulorum Usuardinis textibus respondeant; sinceritatem, ex toto operis nostri decursu.

*Maximus
Antverpiensis.*

228 Antverpiensi isti maximo, aut eompar aut proximus est, *Usuardus Ultrajectinus*, forma quarta et ipse membranaceus ac nitide scriptus, ad cujus calcem, ante variarum benedictionum collectionem, et patriam suam et domum designat, his verbis: *Pertinet ad domum Clericorum S. Jheronymi in Trajecto*. Hæc cognomenti ratio fuit, atque ut a duobus aliis Usuardinis Ultrajectinis distingueretur, majorem illum insignem, qui fuit ecclesiæ B. Mariæ, quemque tanti fecit Rosweyodus, ab ipso supra vocavimus *Rosweydinum*; alterum vero typis excusum, cujus solum semestre primum ad nos pervenit, de quo meminimus num. 173, *Editionem Ultrajectinam Belgicam*; hunc simpliciter *Ultrajectinum* placuit nuncupare. Nusquam occurrunt certa ætatis indicia, at si recte conjicio, Antverpiensi maximo non multo antiquior esse potest. Quodnam proprie tempus designet *festivitas Sacrorum Stigmatum* xvi Septembris, primo loco posita, non ausim temere determinare. Utut fuerit, nihil codici illi detractum volumus, tametsi in serie Usuardorum manuscriptorum mediæ notæ, Antverpiensi maximo postponatur.

Codex Ultrajectinus.

229 Sequuntur bini codices, simul compacti in forma quarta, quorum alter Belgice in membrana, alter Latine in charta crassiori exaratus. Fuit ille, qui vernacula lingua scriptus est, ad usum *Sorum regularium lacus sanctæ Mariæ juxta Leydam*, ut notavit Bollandus tomo i Januarii pag. 165; alter in Actis vocatur Usuardus *Leydensis sanctæ Cecilie*. Nos eam nomenclaturam in utroque servavimus, ne alias longiori paragraphi *Lugdunenses Batavorum* dicendi essent, aut si simplicius *Lugdunenses* vocarentur, facile imperitior aliquis Lugdunum Galliæ, cum Lugduno Batavorum confunderet. Ambos codices Usuardinos esse, dubitari omnino nequit, sed auctos atque prioribus duobus Antverpiensi maximo et Ultrajectino perquam similes. Fateor, Belgicum, quamquam male depictum, nonnumquam purius aliqua referre, in quibus cum Antverpiensi maximo aliquando consentit, ut suis locis indicatum est; verum ea passim tam exigui momenti sunt, ut hac causa Belgicus Latino præferri non magnopere debeat. Ubi autem concordans invenio, quemadmodum plerumque concordant, sub uno eodem *Leydensis* nomine utrumque complector. Neuter antiquitate seculum xv superare videtur.

*Leydensis
Latinus
et Belgicus.*

230 Duobus proxime adumbratis elegantior est, sed ejusdem, nisi, multum fallor, ætatis, codex alius ejusdem formæ, in membrana descriptus, quem a collegio nostro Lovaniensi, cujus olim fuit, *Lovaniensem* indigitamus. Ipsum ex Antverpiensi maximo, vel Antverpiensem maximum ex ipso transumptum crederes, nisi sæpius Sanctorum elogia decurtata aut mutilata representaret. Submovit Bollandus alicubi, Martyrologium hoc Lovaniense, ecclesiæ alicujus Belgicæ olim fuisse; cum Sanctos signet diocesis Cameracensis, ut *Gudilam*, *Rumoldum*, *Gaugericum*, *Nicasium* et alios. At postremi duo Usuardini sunt, ut proinde a solis Gudila et Rumoldo firmanda sit conjectura. Aliunde satis colligitur, fuisse cœnobii alicujus Ordinis sancti Augustini, quandoquidem sanctissimo Doctori semper adjectum exhibeat titulum *Patris Nostri*; idque non solum in ipsius Martyrologii contextu, verum etiam in subjectis opusculis, quæ cum Martyrologio olim compacta ac Religiosis illis Augustinianis in usu fuisse existimo. Canonicis autem regularibus, potius quam Eremitis servivisse, inde conficio, quod de sancto Nicolao Tolentinate non meminerit.

Lovaniensis.

231 Sextus mediæ notæ codex nomen habet ab eo cœnobia, cujus notam præfert, his verbis appositam: *Liber monasterii beati Anthonii in Alberghen, Canonicorum regularium, datus a venerabili Domino Henrico Mathie, vicario ia Wersloe*. Ex Miræo, in Originibus Canonicorum regularium didici, prædictum cœnobium situm fuisse in *Tuunta, diocesis olim Ultrajectensis*, ex qua codex hic Sanctos plerosque consignat. Forma et scriptura cum Leydensi Latino satis convenit, sed isto nonnumquam auctior est. Scriptus videtur ad usum Patrum Ordinis S. Francisci, quod patet ex iv et xi Octobris, ex xiii, ac xx Junii aliisque locis. Nec mirum videri id debet, cum monasterium istud Alberghense

Codex Alberghensis.

exstrui primum cœperit anno MCCCCVI, ut habet antiquus aliquis codex noster Ms. sub nota g. Ms. 34, fundationem ipsius describens, narransque evocatos illic fratres ex congregatione Zwollensi, quæ per id tempus cum Daventriensi, regularis disciplinæ observantia et sanctitatis fama maxime inclarescebat, teste præfato nostro codice manuscripto aliisque historiis Transisalanis seculi xv. Atque hæc pro codicis notitia satis dicta sint.

Danicus.

232 Ordine, uti sinceritate, posterior est, licet fortasse ætate paulo prior, codex noster *Danicus*, qui ab *Henrico* quodam equite, cognomine *Ranzou*, emptus *Lubecæ* MDLXXXIV, ad Domum professam Societatis nostræ Pragensem devenerat, dono datus Baertio et Janningo. anno MDCLXXXVIII, ibi existentibus. In prima pagina adscripta sunt hæc verba : *Liber conventus Nistadensis provincie Daniæ*. Ad Franciscanam familiam spectasse couventum illum, probat in inferiore ora folii, xvii Septembris recentius adscripta : *in monte Alverno, impressio sacrorum stigmatum beati Francisci, festum majus duplex*. Item XIX Augusti, caractere etiam novo : *Civitate Massiliensi, beati Ludovici episcopi et confessoris, de Ordine fratrum Minorum, festum majus duplex*. Rursus XI Octobris : *Translatio sanctæ Clara virginis, festum minus duplex*. Et VIII Novembris : *Item translatio S. Ludovici confessoris*. Sic ad marginem appositi sunt *Bernardinus*, xx Maii; *Bonaventura*, xiv Julii, etc. *Franciscus* primum locum in textu occupat, iv Octobris; et xxv Maii : *Apud Assisium, translatio beatissimi patris nostri Francisci*. Cum autem translatio *Antonii Patavini* facta MCCCXLIX aut MCCCCL, et quæ primo citavimus ab alia manu sint, videtur conjici posse, codicem illum seculo XIV recentiore non esse. Patriam manifestant x et xi Julii, *Kanutus et Ketillus*, aliique locis aliis. Quantum porro ab Usuardina simplicitate distet, ex quotidianis Auctariis intelligi dabitur.

Bruxellensis,

233 Supersunt codices duo integri, non ignobiles, forma quarta, membranei et satis antiqui, *Bruxellensis* et *Hagenoyensis*, quibus inter manuscriptos mediæ notæ postremus locus dandus fuit, quoniam præter ceteros liberius ac liberalius aucti et interpolati sunt : præterquam quod stylo, ordine et ineptiori scribendi modo reliquis cedere debeant. *Bruxellensis* tomos duos complectitur, præfixo Kalendario et tractatu *de decem persecutionibus, per gentiles Romanorum Imperatores Ecclesiæ illatis, etc.*, quibus subnectitur Canonici *Bruxellensis* præfatio. ubi, laudatis antiquorum Martyrologorum, præsertim Usuardi conatibus, sic inter alia disserit : *Sed negligentia vitio huc usque non caruit, quod hujusmodi Sanctorum (quos ecclesia Bruxellensis recolebat) in lectione Martyrologii memoria non fieret, pro iis diebus, quibus nos eorum festa celebramus. Quæ res pia quadam sollicitudine, venerabiles Dominos, præceptores meos, Decanum et Capitulum hujus ecclesiæ collegiatæ et Plebanæ, sanctorum Michaelis archangeli et Gudilæ virginis, matricis aliarum ecclesiarum totius hujus insignis oppidi Bruxellensis, Cameracensis diœcesis, ad jubendam, meque ipsorum inutilem Canonicum ad obediendum compulit, quatenus ex præfatorum Patrum Martyrologiis, Sanctorum solemnitates, etc.* Hinc licentius evagatus, multa collegit, sed male, pro suo arbitrio disposuit, uti Auctaria legenti ultro occurret, ex quibus etiam intelliget, quantum absit ab Hieronymianorum brevitate, de qua re diximus num. 33. Ætatem nemo facile eruet, nisi fallor, ad finem seculi XIV. vel ad initium seculi XV. pertinet.

et Hagenoyensis.

234 *Hagenoyensem* vocamus ab incolatu, sive a possessore *Mag. Nicolao Scheickio, Hagenoio*, nam de cetero, non video, magis ad *Hagenoyam*, quam ad aliam quamlibet Alsatiæ vel Palatinatus civitatem revocari debere. Scriptor nomen indicat versibus quatuor pinguioris Minervæ ad calcem adjectis, ex quibus habemus, scriptum fuisse Martyrologium anno milleno quater C et duodeno, Junii die decima sexta. *Penna facit litteras Wydo Krentzelin has glutinatas*. Poterat scriptionis tempus, non improbabiler colligi ex xxvii Septembris, ubi *Elzearius Ariani comes per Urbanum V noviter canonizotus* dicitur : cum enim ea canonizatio facta fuerit MCCCCLXIX, non poterat codex a fine seculi XIV, vel initio XV, longe recedere. Porro si *Krentzelinus* iste, alicubi a Castellano citatus, hujus Martyrologii collector fuerit, non magnam retulit laudem, nescio quas historias passim commiscens, quæ ab Usuardi aliorumque codicum Usuardinorum stylo remotissimæ sunt, quasque sæpe referre piguit. Non poterat tamen codex ab Usuardina classe excludi, cum plerumque eosdem Sanctos, imo passim Usuardi ipsius phrasi, quamquam corrupta, et luxata, consignet. Hactenus de codicibus plenis et integris, quibus in hac editione et recensione usi sumus.

ARTICULUS V.

De Codicibus, quorum sola habemus extracta, seu lectiones variantes.

Hos codices merito distinguimus ab iis, quos plenos et integros, seu typis editos seu manuscriptos hactenus retulimus. Per extracta autem seu variantes lectiones, ea hic intelligo, in quibus ab Usuardi textu aut excedunt aut deficiunt. Ut rem clarius percipias, paucis explico, quæ mihi sæpius narravit, bonæ memoriæ, Magister meus Papebrochius, extractorum præsertim posteriorum hanc rationem reddens. Dum cum Henschenio annis MDCLX, MDCLXI et MDCLXII per Germaniam, Italiam et Galliam peregrinatus, ea de Sanctis monumenta, tum Græca, tum Latina collegit, quibus Museum nostrum egregie locupletatum est; ne in describendis Martyrologiis Usuardinis, quorum tanta apud nos erat copia, nimium detinerentur, hac usi sunt methodo. Greveni editione, ut facile portatili, magisque commoda in exemplum assumpta, ubicumque manuscriptum aliquem Usuardum nacti sunt, totum cum Greveni editione anni MDXXI contulere, variantibus seu auctariis in adversaria relatis, unde percommode accidit, ut facto temporis compendio, ea omnia compararint, quæ alias longiorem moram, sumptusque majores postulassent; puta, si singuli isti codices per ipsos, aut per

Sunt hi codices cum editione Usuardina Greveni collati.

amanuenses

amanuenses ad verbum describendi fuissent. Hæc itaque omnia, quæ sic annotata et extracta sunt, lectiones variantes, seu accessiones Usuardinas vocamus, quas inter nostra Auctaria collocanda putavimus.

236 Præfata extracta seu variantium elenchi ferme triginta sunt numero, suntque adeo totidem codices, quos si superius enumeratis editionibus, quibus usi sumus quatuordecim, codicibus Mss. decem et septem, denique octodecim aliis a Chiffletio collectis, adjunxeris, patebit, postremam hanc nostram editionem ex codicibus prope octoginta adornatam, illustratam, repurgatam. Nolim tamen dissimulare, esse aliquid, quod in collationibus et recensitionibus ab Henschenio et Papebrochio factis, mihi displiceat, cum ex indiculorum nostrorum modo perspexerim, non omnes interpolationes appositæ esse, ut manifeste comperi in codice Ughelliano, passim simili editioni Labecanæ maximæ et Antverpiensi manuscripto; prioris enim additamenta omnia exactissime notata sunt, non item ea, quæ haud dubie in medio textu inserta fueraat. Quod cum Papebrochio pridem objicerem, candide fassus est, ita ab ipsis institutas fuisse collationes manuscriptorum cum Greveno, ut nonnisi de prima et ultima annuntiatione solliciti fuerint. Hæc præmonere oportuit, ut advertat lector, quam sincere juxta ac rigide expensa et discussa sint documenta omnia, ex quibus hæc nostra Usuardina editio concinnata est. Jam extracta, atque una codices, unde accepta sunt, sic breviter representabo, ut nihil prætermisurus sim, quod ad sufficientem omnium notitiam desiderari queat.

237 In nostra collectione primum locum occupat codex *Aquicinctinus*, non ab Henschenio et Papebrochio, sed ab aliquo, fortasse cœnobii illius monacho, accuratissime et distinctissime collatus, ne neglectis quidem intercurrentibus minutis. De hoc supra dicere cœpimas num. 224, ubi ipsi et Marchianensi fragmento, inter antiquiores purioresque manuscriptos codices datus est locus, notatumque, in multis convenire cum Pratensi, Antverpiensi majore et Rosweyдино, tum vel maxime, cum hi a ceterorum turba segregati sunt. Hic præterea eursim observabo, quæ codicis Aquicinctini ætatem, non obscure definire queat. Qui manuscriptum cum secunda Molani editione anni MDLXXIII contulit, ad xxv Augusti, descripta ultima commemoratione: *Ipsa die Parisiis, elevatio beati Ludovici confessoris*, sedulo notavit, hæc calamo longe recentiore adjecta esse. Sic xxi Octobris, ad hanc ultimam etiam annuntiationem: *Colonix, SS. undecim millium Virginum*, additur: *Hæc sunt a manu recentiore*. Hujusmodi iudicia satis probare videntur, codicem ipsum autographum, seculo XIII, aut forte citius exaratum fuisse. De hoc paulo fusius, reliquos omnes multo brevius enumerabimus, ea sola describendo, quæ a collatoribus observata fuerint.

Aquicinctinus.

238 Antiquitatis et simplicitatis ordine, sequi hic deberet manuscriptus Usuardus *Marchianensis* citato num. 224 etiam laudatus, sed cum sola fragmenta duo, nempe mensis Februarius et pars Martii penes nos sint, plura dicere supersedeo.

Marchianensis.

239 *Victorinus* eitari poterat sub duplici nomine, quippe cum altero collatus, sed satis est id verbo hic iudicasse. Variantes seu extracta, scripta sunt mana Henschenii, præmisso hoc titulo: *Usuardus Parisiensis Ms. sancti Victoris, et excusus Molani, collatus cum Ms. serenissimæ reginæ Succix, quod pertinuit anno MDCXXI ad Bernardum Hannebrau, presbyterum curatum B. Mariæ in ecclesia Silvanectensi. Videtur fuisse alicujus monasterii in diocesi Nivernensi*. Sæpissime convenit, adeoque in Auctariis sæpe citatur, cum alio codice Reginæ Sueciæ signato num. 130, de quo infra.

Victorinus, cum alio collatus.

240 Sequuntur fragmenta aliqua codicis ecclesiæ *Pulsanensis* ac *Messanensis*, tum Martyrologii *Pleschionensis*, quorum primum non magni momenti est; alterum paulo majus, desumptum est ex manuscripto Longobardico, quod verosimiliter aut plenum non fuit, aut saltem integre legi nequivit.

Messanensis et Pleschionensis.

241 Proximo extracto, etiam ab Henschenio descripto, hæc in fronte præmittuntur: *Usuardus manuscriptus Reginæ Sueciæ, qui fuit illustrissimi principis Domini, D. Petri Vok Ursini, Domini domus a Rosemberg, ultimi et senioris, et e primatibus Bohemiæ, celsissimi et antiquissimi, an. MDCIX, collatus cum Ms. Ultrajectensi in quarto, et excuso Molani*. Codicem antiquum non esse, ostendit commemoratio S. Bernardini posita xx Maii, cum hic Sanctus obierit MCCCXLIV.

Ursini a Rosemberg.

242 Ex chartis PP. Fulliensium Parisiis hic interjicitur Sanctorum elenchus, qui an plane Usuardinus sit, non audeo statuere. Sic incipit; *Ex antiquissimo Martyrologio Ms. Prioratus de Daverone, Ordinis sancti Benedicti, diocesis Carnotensis*. Citatur in Auctariis sub nomine codicis *Daveronensis*. Admiscetur series antiqua Regum Franciæ. Tum: *Index et catalogus Sanctorum, quorum passionibus et vitæ continentur in Legendario Ms. RR. PP. Carmelitarum Discalceatorum suburbii S. Germani Parisiis*.

Daveronensis.

243 Ultima totius scripti pars, est *Martyrologium manuscriptum ecclesiæ Ambianensis*. Cum ipsum in serie Usuardinorum repererim, ut tale in Auctariis citavi.

Ambianensis.

244 Superius num. 116 locuti sumus de codice aliquo integro, inter extracta reposito, sub hoc titulo: *Compendiosum Martyrologium, excerptum ex Matricula Cartusix Ultrajectinæ, conscripta in pergamento, saltem primo digesta, jam facile a ducentis aut amplius annis*. Poterat hujus codicis descriptor, qui ipsum cum Martyrologio Romano contulit, paulo certius ætatem determinare, si advertisset, xxx Julii sic legi: *Briqittæ Sanctimonialis, a qua habent ortum illius Ordinis observatrices, quæ modernis temporibus in diocesi Trajectensi orire ceperunt*. Non ponitur Bruno vi Octobris. Est merum Usuardi compendium, semper integre, ut citato numero diximus, in Auctariis descriptum.

Matricula Cartusix Ultraject.

245 Tres Usuardi Bigotiani satis puri esse debent, cum pauca additamenta invenerint Henschenius et Papebrochius; hic, singulis notas apposuit. De primo sic habet: *Usuardus collatus cum*

Bigotianus 1, 2 et 3.

Martyrologio Ms. Bibliothecæ Bigotianæ, sub nomine Eusebii, Hieronymi et Bedæ, quod olim fuit alicujus conventus Patrum Cælestinorum, sign. P. 5. De secundo scribit : Ex ejusdem bibliothecæ codice antiquo signato E 4. vel E 40, qui fuit ecclesiæ S. Stephani, ut putatur, Cadomensis, in quo fere simplex textus Usuardi et paucissima Bellini. Vix ulla in isto additamenta reperta sunt; nec multa in tertio : Usuardus collatus cum tertio vetustiori, sign. D. 9. Omnes incipiunt a vigilia Nativitatis Domini, quo modo Usuardum ipsum Martyrologium suum inchoasse, diximus num. 169.

Divionensis. 246 Sequitur foliolum, P. Chiffletii manu scriptum, sub hoc titulo : *Excerpta ex Martyrologio S. Benigni Divionensis, quod ipsum est Usuardi Martyrologium, paucis vel textui insertis, vel ad marginem adscriptis, quæ hic pleraque collegimus. Pauca certe Usuardo adjecta invenio : quæ ad marginem apposita dicuntur, spectant ad dedicationes altarium vel capellarum, ut plures habentur in famoso Pratensi codice, sed eas prope omnes prætermisimus, nisi cum in aliis exprimuntur. Altera collatio a manu Papebrochii sic depingitur : Martyrologium Usuardi, collatum cum Ms. S. Benigni Divionensis, quod est apud Cistercium. Primum vocavimus Divionense, hoc Cisterciense. Alia sunt inter Chiffletianos extracta, de quibus suo loco.*

Cluniacensis. 246 Est deinde *Martyrologium Usuardi, collatum cum manuscripto Cluniacensi. Exiguus accessio-num numerus satis ostendit, codicem istum purioribus annumerandum.*

Augensis. 247 *Martyrologium Usuardi, collatum cum Ms. monasterii sancti Laurentii, Canonicorum Regularium civitatis Augensis. Et in hoc pauca auctaria reperit Papebrochius, atque adeo si collatio recte instituta est, hic etiam puris nostris Usuardis accedit.*

Camberiensis. 248 Paulo auctior est is, quem Papebrochius ita designat : *Martyrologium Usuardi, collatum cum Ms. Fratrum Conventualium, monasterii sanctæ Mariæ Chamberii, cui subjunctum Calendarium, continens obligationes et mortes memorabiles illius conventus.*

Reginæ Sueciæ numero 150 et 428. 249 Sequens collatio facta est cum duobus Usuardis manuscriptis Reginæ Sueciæ, quorum alter notam præfert numeri 130, estque is idem, quem supra diximus sæpe convenire cum codice Victorino. Secundus distinguitur per numerum 428. Utrumque auctiorem, ac proinde a simplicitate Usuardina multum recedere, docebunt Auctaria.

Cod. A. D. Le Mare. 250 Ut tres proximi satis dignoscantur, describendus est totus Papebrochii titulus : *Martyrologium Usuardi, collatum cum Ms. A, Domini Le Mare, quod fuit collegii Canonicorum S. Lazari Augustoduni, habetque in margine notatos obitus et obligationes istius collegii ex vi legatorum, etc., quæ accuratissime exprimuntur. Item cum Ms. B, in quo scribitur S. P. N. Augustini. Et Ms. C, quod fuit alicujus conventus Franciscani, ut patet ex festis ei Ordini propriis : utrumque post seculum XIV scriptum, pertinensque ad D. Du Cheval Divione; cum primum ante sexcentos annos scriptum esse, constet. Extracta omnia ita inter se commixta sunt, ut vix securus sim de recta singulorum citatione. Hic vere locum habet Poetæ dictum : *dum brevis esse laboro, obscurus fio.* Eadem confusio proxime recurret in codicibus Florentinis, ab Henschenio collatis.*

Faticanus n. 5949. 251 Copiose auctus, et contra copiose contractus, codex Usuardinus Vaticanus, signatus num. 5949, scriptus caractere Longobardico, quem vocat Papebrochius, *novam collectionem ex Usuardo, Adone et aliis factam pro ecclesia Beneventana. Pro ea ecclesia collectum aut compositum esse, satis innuit titulus S. Sophiæ, toties in contextu relatus. Ex Adone vix quidquam habet, potius ex aliquo Hieronymiano interpolatus est. Ætatem quodammodo conjicere voluit Papebrochius, dum ait, meminisse S. Romualdi et Thomæ Cantuariensis; sed de ea pluribus disputare operæ pretium non est.*

Ughellianus. 252 Hic sequitur codex ille, de quo supra non semel memini, nempe Usuardus *abbatis Ughelli sive Ughellianus, quem in omnibus puto convenire cum nostro Antverpiensi et antiquissima editione Lubecana maxima. Qui si accuratius collatus fuisset, haud dubie a duobus aliis numquam divelleretur. Nolim tamen id tam certo affirmare, cum facile etiam in aliquibus dissentire potuerit.*

Attempianus. 253 *Attempianum recte advertit Papebrochius, in Anglia auctum esse, cum hujusmodi additamenta sæpe recurrant. Qua occasione Romam pervenerit, explicatum non est, nec de ejus ætate scrupulosius inquirenda multum fui sollicitus; id vero observavi, codicem olim fuisse ecclesiæ Wintoniensis, cum xxx Octobris ita legat : Ipso die ordinatio sanctissimi antistitis atque patroni nostri Swithini, alii scribunt Swithuni. Collatio nostra incipit a mense Martio, rejectis in finem Januario et Februario. Suspicio autographum ipsum ita olim scriptum, vel forte male compactum fuisse.*

Codd. Florentini. 254 En modo confusionem Florentinorum codicum, de qua dicebam num. 250. Sic in fronte scripsit Henschenius : *Martyrologium Usuardi collatum : 1º cum Ms. D. Caroli Strozzi, senatoris Florentini, in quarto. Collatum 2º cum Martyrologio Florentino, edito Florentiæ anno MCCCCLXXXVI (alibi notatur MCCCCLXXXIV, sed primum numerum servavimus) per Franciscum de Bonaccursiis presbyterum, et spectat ad eundem Strozium, in quo dum desunt additur († deest.) Collatum 3º cum manuscripto Medicæ bibliothecæ, in pergameno, in quarto. Quæ si convenient, inferius subditur, si alia ibi sola sint, superne linea trahitur. Quam hæc errori obnoxia sint, nemo non videt. Conatus sum, qua potui diligentia, ad proprios codices referre singula; sicubi deflexerim, prudens lector facile ignoscet. Non videntur hi codices seculum XV superare, certe perpetuis ferme redundant auctariis.*

255 Sequuntur extracta seu collationes aliæ, Florentiæ et alibi factæ, cum aliis Martyrologiis, ex Adone et ex aliis multum interpolatis, quæ pro Usuardinis non agnovit Henschenius, neque nos eorum accessionibus Auctaria nostra crescere voluimus, aliunde satis ampla et numerosa. At cum

Chiffletiana pleraque ex codicibus Usuardinis accepta videantur, eorum potior habita est ratio. unde hic singulorum nomina percurremus, nequid in toto opere recurrat, quod non undequaque explicatum sit. Illic titulus a Papebrochio omnibus præfigitur : *EXTRACTA EX VARIIS MARTYROLOGIIS A R. P. PETRO FRANCISCO CHIFFLETIO.* *Chiffletiana extracta.*

256 *Ex veteri manuscripto Usuardi S. Rigaud hoc est S. Rigaldi in territorio Matisconensi. Si ex additionibus de codicis puritate judicare liceat, probum esse oportet, cum illæ paucae sint numero.* *S. Rigaldi.*

257 *Ex Martyrologio monasterii Jurensis S. Ragnoberti, ex Adone et Usuardo contexto, inquit Papebrochius; at si singula recte expenderis, a stylo Adonis permodice participat. Magis crediderim, Usuardum esse ad aliorum morem, sed non multum interpolatum.* *Jurensis.*

258 *Ex Martyrologio ecclesiae Lugdunensis sancti Stephani: sub nomine Bedæ, sic iterum loquitur Papebrochius, sed Adoni similiori. Non satis capio unde hæc rursus similitudo accepta sit, nam auctaria pleraque, si non Usuardum, saltem ejus euuntiandi modum ferme sapiunt.* *Lugdunensis S. Stephani.*

259 *Ex Martyrologio Usuardi ecclesiae Burdigalensis. Nihil additum est, ex quo de ejus ætate statuatur. Quantum a primigenia simplicitate absit, intellige ex Auctariis.* *Burdigalensis.*

260 *Ex veteri Martyrologio Castri Karoli. Seu, mavis, ex cœnobio sanctæ Mariæ de Castro Karoli. Locum mihi hactenus ignotum fateor. Si codex Usuardinus est, non videtur contemnuendus.* *Castri Caroli.*

261 *Ex Martyrologio Bizanticensi S. Pauli. Non multa habet ex quibus magis ad eam, quam ad aliam quamlibet urbem pertinere dicendus sit. Huic addi possunt extracta alia non magni momenti desumpta ex Martyrologio Luxoviensi. De hoc etiam peculiare quidquam notatum non inuenio, nec observare ipse potui.* *Bizanticensis. Luxoviensis.*

262 *Ex Martyrologio sancti Anatolii Solinensis. His extractis subjunguntur alia etiam perpanca, ex Martyrologio Franciscanorum Salinensium. Sola nomina indico, cum dubiis conjecturis indulgere nolim.* *Salinenses duo.*

263 *Æque obscura sunt ea, quæ Chiffletius sumpsit ex Martyrologio abbatiæ Gollianæ.* *Gollianus.*

264 *Item ex Martyrologio Montis sancti, nisi quod in eo magis exornentur Romaricus (a quo nomen sortitur locus, ut sit mons sancti Romarici) alique Sancti cum eo conjuncti, aut ad idem cœnobium spectantes.* *Montis-Sancti.*

265 *Ex Martyrologio Usuardi, Caudiacensis Prioratus. Memini me alicubi in Actis hunc codicem reperire sub nomine Candracensis, sed servanda est nomenclatio, qua etiam in Auctariis usus sum potissimum. Tot solus hic codex additiones habet, quot in sequentibus quatuor reperiuntur.* *Caudiacensis.*

266 *Ex Martyrologio Balernensi. Duæ solæ annuntiationes extractæ sunt, quæ aliunde in Auctariis satis notæ, ex hoc codice citari non merebantur.* *Balernensis.*

267 *Ex Martyrologio sancti Vincentii Cabillonensis. Patriam suam clarissime indicat, nam quæcumque habet, loci ipsius propria sunt.* *Cabillonensis.*

268 *Ex Martyrologio Usuardi, monasterii sancti Benigni Divionensis. Idem nomen ex ipsiusmet Chiffletii manuscripto supra citavimus num. 245; verum extracta non plane conveniunt, nam in priori non nisi sex, in hoc annuntiationes undecim reperiuntur. Sed tanti non est ea discrepantia, ut hic ei explanandæ diutius immoremur.* *Divionensis S. Benigni.*

269 *Ex Martyrologio Divionensi ecclesiae sancti Stephani. Et hic codex pauca suppeditat. Inter additiones undecim, duæ duntaxat Divionensibus propriæ reperiuntur.* *Divionensi S. Stephani.*

270 *Ex Martyrologio pervetusto Remensis ecclesiae sanctorum Timothei et Apollinaris. Codex hic valde copiosus est, pluribus abundans auctariis, quam ullus ex præcedentibus. Utrum vere Usuardinus sit, non explicavit Chiffletius.* *Remensis SS. Timoth. et Apollin.*

271 *Ex Martyrologio sanctæ Mariæ Beluensis. Et hoc vere nomen suum præfert, cum non habeat nisi Beluensia. Vide egregium specimen xxvi Aprilis.* *Beluensis.*

272 *Ex Martyrologio Accincti. Unicam habet commemorationem: In territorio Bisuntino, monasterio Bellevallis, translatio S. Petri episcopi et confessoris, de qua vide viii Maii.* *Accinctinus.*

273 *Chiffletianis postremo hoc loco superadditur extractum non maximi momenti ex Martyrologio Usuardi Abdinghoffensis in Westphalia, quod vix pagellam implet. Alia ex eodem codice adjunguntur quæ huc non pertinent.* *Abdinghoffensis.*

ARTICULUS VI.

Codices alii in hoc opere non adhibiti.

274 Præter longam codicum Usuardinorum seriem, satis fuse hucusque descriptam, alia penes nos manuscripta sunt, quæ numerum augere poterant, nisi tanta aliorum copia fuisset. Habemus codicem alterum Ultrajectinum ecclesiae sanctæ Mariæ Canonicorum, manu Belgica, in folio, cui adscripsit olim Rosweyodus, non esse Usuardum; recte, si de puro intellexit, at ex Usuardo et aliis compilatum fuisse statim perspiciet, qui Usuardum noverit. Citat Molanus præfationis cap. 13, *Usuardum Guilielmitarum Brugensium*, quo in sua editione usus sit. Inuenio descriptos inde menses duos, ex quibus colligo, multum convenire cum Usuardis nostris Leydensibus, præsertim cum Belgico, unde et cum ipsis codicibus, prædicti duo menses compacti sunt. Est item codex alius parvus, manu recentiori scriptus, quem simpliciter *Brugensem* vocamus, semel aut iterum, ni fallor, a nobis citatus, sed subinde rejectus, quod ab Usuardo nimis sæpe deflecteret. Adjungo his codicem

alium

alium minimum, corio nigro coopertum, qui fere Usuardinus dici posset, nisi nimium et quasi studio contractus esset. Citantur in Actis non raro *Additiones manuscriptæ Cartusie Bruxellensis*, sed hæc nihil ad Usuardum, cum mera augmenta sint, editioni Grevenianæ superaddita. Contulit Papebrochius editionem Lubeco-Coloniensem, cum codice aliquo abbatie Præmonstratensis *S. Michaelis Antverpiæ*; verum et in eo additiones sunt additionibus superadjectæ. Demum in Actis frequenter recurrit *Florarium Sanctorum*, in quo Usuardina multis aliis immixta sunt. Sufficiebant mihi codices jam enumerati, quotidie evolvendi, ut facile reliquos omnes intactos relinquerem.

275 Erit fortasse, qui ex citatis præfationis hujus initio Bollandi verbis, quærat, cur inter tot Usuardos, hic jam ordine recensitos, locum non habeat *Pragensis* ille, quem cum Bruxellensi ibidem nominat? Dicam candide, nullum me peculiarem codicem Pragensem nosse. Non diffitebor tamen in nostra Martyrologiorum collectione, Martyrologium aliquod Pragense reperiri, quod *proprium Pragense* vocavit Henschenius; idque merito, cum solos eos dies signet, quibus Pragæ festivitas aliqua celebratur, propter Sanctorum reliquias a Carolo IV Cæsare, magno numero procuratas eoque collatas. In manuscripto nostro, manu Papebrochii notatur, P. Gamansium, codicem ipsum Pragensem ad Bollandum olim misisse, sed ad dictum Patrem remissum anno MDCLXXXI. Ceterum satis mihi certum est, de tali Martyrologio Bollandum in præfatione generali locutum non esse. Malim credere, Pragenses Patres nostros Usuardi Danici olim possessores, extracta aliqua et specimina ad Bollandum misisse, ex quibus ipse facillime judicare potuerit, *amplificata Sanctorum elogia, et plurima nomina adscripta*. Si præter hoc, aliud Pragense Martyrologium, aut vidit aut sibi commodatum habuit, certum est in Museo nostro hodie non exstare. Quod si fortasse lector codices alios sub Usuardi nomine in Actis citatos reperiat, meminerit incompletos esse, aut extracta aliqua ad Majores nostros fuisse transmissa, sicuti de Hieronymiano Tam lactensi diximus præfationis hujus num. 25.

ARTICULUS VII.

Editionis hujus fides, ratio, ordo.

*Huic editioni
cura adhibita*

Quod præfationis hujus principio testatus sum, id secure denuo sub finem audeo asserere, me in tota hac nova recensione, id maxime habuisse præ oculis, ut præter Martyrologiorum Genealogiam, Usuardum purissimum et sincerissimum proferrem; in quo, confidenter dicam, nihil operæ, nihil laboris, nihil diligentiae a me prætermisum fuisse. Fontes assignavi ita repurgatos et mundatos, ut limpidam veritatem ex iis haustam existimem, atque adeo tuto et absque ullius invidia Usuardo huic applicare possim, quod Pontifici Paulo V de suo Adone asseverabat Rosweyodus, *ea fide curaque recensitum, ut affirmare non verear, parum a calamo mentisque auctoris abesse. Intererat profecto reipublicæ Christianæ, ne quid magni viri titulo legeretur, quod ipsius non esset, ne quid corruptum ejus nomine circumferretur, aliena adsutum manu; ne viri auctoritatem secuta posteritas, erroris funiculos neceret; ne quoque Usuardo quidquam abjudicaretur, cui certissimum ab unanimi codicum suffragio testimonium esset*. Ne vero plura in hanc rem argumenta coacervando, præfationem jam satis, forte nimis diffusam, ulterius protraham, asserti mei sinceritatem, per singulos dies perspiciet, qui Observationes nostras consulere dignabitur.

*in qua
citantur
codices*

277 De operis item ratione et ordine paucissima dicenda supersunt. In fronte cujusque diei ponitur textus ipse Usuardinus, ex præcipuorum, imo omnium codicum collatione eductus; quorum, qui eo die puri reperti sunt, nomina minori caractere Italico subjiciuntur, tanquam præmissi textus Usuardini probatio. Si quando nullus codex integre purus et simplex fuerit, attexitur dissertatiuncula, qua de textus simplicitate lector abunde edoceatur. Eo autem ex probatioribus codicibus expurgato, cetera omnia, quæ Usuardo abjudicanda censemus, in eum elenchum rejecta sunt, quem AUCTARIA appellavimus. Porro, operis ordine, sequitur manipulus LECTIIONUM VARIANTIUM, in codicibus Usuardinis, pro eo textu citatis occurrentium, ubi si forte minutiae observentur momenti perexigui, meminerit lector, me hic omnium gustibus deservire debuisse, adeoque et morosis antiquariis non nihil tribuere. Hos vero qui noverit, scit cum iis se ingeniis conflictari, quibus religioni est, vel minimum apicem in hisce rebus negligere. Qui similibus non delectantur, auctor iis sum, ut de Variantibus nihil solliciti, ad OBSERVATIONES transeant, ibi reperturi, quæcumque ad auctoris nostri illustrationem conducere posse censuimus.

et Kalendaria,

278 Prima cura fuit, textus Usuardini genesim eruere et explanare, ut lectores quotidie habeant, quam supra dicebam Usuardi cum patre, avo, vel avis et abavis, cognatis et affluibus conjunctionem, eo plane modo, quem supra præfationis principio representare conatus sum. Præter Martyrologos, ad demonstrandam cultus Sanctorum diurnitatem, non semel adduxi antiqua *Kalendaria*, eaque præcipuæ hoc tempore inter eruditos auctoritatis, ut est celeberrimum illud et vetustissimum, primum a Bucherio vulgatum, in commentario ad Victorii Aquitani Canonem Paschalem a pag. 267, et denuo editum a Ruinartio inter sincera et selecta Martyrum Acta, in editione Parisiensi (qua sola usus sum) a pag. 692, in recentiori Amstelodamensi a pag. 617, cui in utraque hac editione subjungitur Kalendarium aliud Carthaginense, etiam antiquissimum, quod primus reperit, publici juris fecit, notisque illustravit laudatus sæpe a nobis Mahilio, *Analect.* tomo 3 a pag. 398.

279 Alia duo sunt, vel forte Editorum duorum Kalendarium idem, quod primum Leo Allatius operi *de Ecclesiæ Occidentalis atque Orientalis perpetua consensione*, edito MDCXLVIII inseruit

a col. 1487 : Fronto autem, de quo supra egimus, sub alio ferme titulo vulgavit *MÆLI*, ut vide supra num. 110, ac sæpius in operis nostri contextu. His adde Sacramentaria a Menardo, Tbomasio et Mabilione edita recensitaque, quæ omnia stabiliendo Sanctorum vetusto cultui suis locis adducta sunt. Altera ferme quotidie mota est quæstio de Martyrologiorum nostrorum encomiis, seu Actis ipsis, unde illa a Beda et Adone accepta et contexta sunt, in quibus gravior plerumque difficultas, sed hic pro operis hujus instituto, sic paucis expedita, ut semestri primo ex Actorum, commentariorumque nostrorum fide, res decisa plerumque sit, semestri autem altero, monumentis, seu excusis, seu apud nos manuscriptis breviter discussis, intricatiora controversiarum capita ad majus opus remiserimus. Hic nonnumquam auctores citavi, necdum satis diligenter a me examinatos, atque inter eos præcipuum Sebastianum Lenain de Tillemont, in laboriosissimo opere Gallico sub titulo *commentariorum ad historiam ecclesiasticam*, in sexdecim volumina distributo, quem et alios quoscumque in eandem rem ita appellatos volo, ut eorum auctoritati nec hilum tribuam, si cum Romanæ Ecclesiæ consensu et approbatione non omni ex parte convenient.

*et Sacramen-
taria;*

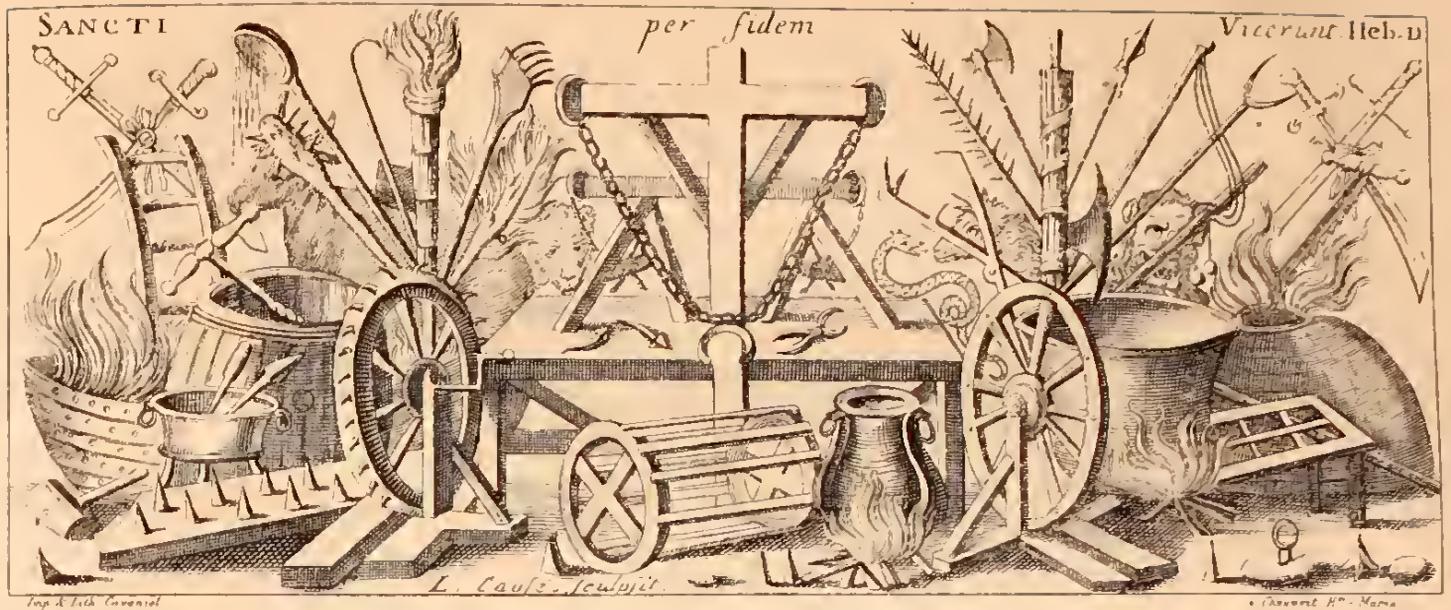
*ubi et non
pauca de
Actis.*

280 Hæc lectorem eruditum præmonuisse, plusquam satis est, quod unice quærimus : nam harum rerum imperitis talis numquam monumentorum nostrorum explicatio dabitur, quæ ad omnium intelligentiam sufficiat. Idem ferme dictum sit de tota orthographiæ ratione, quæ in ipso Usuardi textu ex codicibus ferme servata est, eademque passim in Auctariis adbibita, sic ut nemo offendi debeat aut possit, si plurima perperam scripta inveniat, tum in rebus ipsis tum in nominibus propriis. Sic passim scribitur in textu *presbiteri, etc., Dionisii, Hieronimi, Hierosolimis, etc.*, quorum omnium ratio redditur, in eo quem distinguimus articulo, sub nomine *Varia lectionis*. In Auctariis multa recurrunt longe absurdiora, ubi tamen visum est restituere diphthongum *æ*, quæ in nullis codicibus, præterquam in Pratensi, Heriniensi, Rosweydino, atque Molani editione reperta est. Barbariei a nobis servatæ vindicias dabit Augustinus, relatus a Molano in annotatione ix Januarii. Hic præfationis metas signo, nam id genus minutiarum exponendarum, si singulas vellem percurrere, numquam esset finis; satis fortasse alibi tædii adferent, ut hic iis percensendis tempus denuo terere, operæ pretium non sit. Et mihi et omnibus faciam satis, si Usuardi Martyrologium, purum, germanum, sincerum et simplex exhibuero, qui est præcipuus operis nostri finis, ad unam, ut jam non semel diximus, eamque majorem Dei Sanctorumque gloriam.

*De ortho-
graphia.*

NOTANDA PRO INDICIBUS.

Ad evitandam, quæ in Molani indice est, Sanctorum Usuardinorum, aliorumque, qui solum in additionibus referuntur, confusionem, duplicem toti operi indicem subjunximus : alterum, qui Sanctos pure Usuardinos, aut festa alia ad Usuardum vere pertinentia complectitur; alterum, in quo Auctariorum omnium Sancti continentur, sed ita dispositi, ut pleraque, codicum ipsorum, ex quibus desumpti sunt, errata, atque in transformandis, multiplicandis, commutandisque Sanctorum nominibus, item in iisdem sæpe repetendis perturbatio ablata non sit, in quo etiam fidelitatem nostram lectori probatam voluimus. Neque vero hujus loci erat, Sanctos illos aut ad proprios dies natales revocare, aut controversa alia dissolvere, cum hæc propria sit commentariorum nostrorum ad ipsa Acta institutio, quo hæc omnia reducenda et remittenda putavimus.

MARTYROLOGIUM USUARDINUM

INCIPIT MARTYROLOGIUM

PER ANNI CIRCULUM

MENSIS JANUARIUS

Habet Dies xxxi.

Kalendis.

Die 1.

CIRCUMCISIO Domini nostri JESU CHRISTI. Romæ, natalis sancti Almachii *Circumci-*
 martyris; qui jubente Urbis præfecto, cum diceret: Hodie Octavæ Dominici *stionis.*
 diei sunt, cessate a superstitionibus idolorum, a gladiatoribus occisus est. *Almachii.*
 Via Appia, coronæ militum triginta, sub Diocletiano imperatore. Item Romæ, sanctæ *xxx militum.*
 Martinæ virginis, quæ sub Alexandro imperatore diversis tormentorum generibus *Martinæ.*
 cruciata, tandem gladio martyrii palmam adepta est. Apud Spoletum, sancti Con- *Concordii.*
 cordii presbiteri et martyris, temporibus Antonini imperatoris; qui primo fustibus
 cæsus, dehinc equuleo suspensus, ac ferro post in carcere maceratus, ibique ange-
 lica visitatione consolatus, demum gladio vitam finivit. In Cæsarea Cappadociæ,
 depositio sancti Basilii, cujus celebritas xviii Kalend. Julii potissimum recolitur. *Basilii.*
 In Africa, beati Fulgentii ecclesiæ Ruspensis episcopi, qui ob catholicam fidem et *Fulgentii.*
 eximiam doctrinam exilio relegatus; tandem ad propriam ecclesiam redire permis-
 sus,

sus, vita et verbo clarus sancto fine quievit. In territorio Lugdunensi, sancti Eugendi abbatis, cujus vita virtutibus et miraculis plena refulsit. Alexandriae, sanctæ Euphrosinæ virginis.

Usuardum in primæva sua simplicitate hic representari, probant plerique codices quibus me potissimum inni in præfatione indicavi : *Pratensis* nempe codex, aut prætense aut vere autographus, cum quo semper fere convenit *exemplar B* et alii ibidem fortasse similes. Item *Heriniensis*, *Tornacensis*, *Antverpiensis*, *Editio maxima Lubeeana*, *Muneratus*, *Grevenus*, *Molanus* : in quibus nulla, saltem momenti gravioris, discrepantia reperitur, ut mox patebit.

VARIA LECTIO. De *Presbiteri* et hujusmodi multis aliis minutiis orthographicis superius in præfatione actum est, et erit sæpius alibi dicendi locus. Lego *Circumcisio* cum Herinien. Antverpien. et mss. impressisque pluribus, quemadmodum prælucent Beda et Romanum parvum. Ex prioris annuntiatione suam procul dubio formavit Usuardus. Praten. scribit *Circumcisio*. Greven. et Molan. addunt, *secundum carnem*, quibus vocibus utuntur apographa Hieronymiana et Beda ; sed eas ab Usuardo expunctas, ut plerumque multa decurtat, probant puriora exempla omnia tum edita tum mss. Omisi etiam *Alippio*, licet in Adone habeatur, et rectius, opinor, apud Bedam *Alypio*, ipsa eadem causa, quod in codicibus nostris id nomen non habeatur, forte consulto ab Usuardo prætermissum, tametsi satis verosimile sit, *Faltonium Probum Alipium* Honorii tempore, dum *Almachius* vel *Telemachus* trucidatus est, præfecturam Urbis administrasse. Legitur hic, et recte ni fallor, *Eugendi* non *Augendi*, contra quam habeatur in Praten. Herinien. Tornacen. et Munerat. ubi pro Eugendo positus est *Augendus*. Mihi *Eugendus* præplacet, ut Majores nostri in Actis hoc die legerunt, et legere debuit Usuardus Adonem describens. Atque ita etiam in antiquis lectum fuisse ostendunt codices alii, pro textu citati. A qua parte stet derivatio gallica *Oijend*, judicent alii. In *Eufrosina* servavi modum scribendi codicum mss. et impressorum, quidquid Ado rectius posuerit *Euphrosynæ*, orthographia fortasse ab editore correctæ. Notavit Clar. Castellanus in prætenso Pratensi autographo lituram apparere post *Augendi abb.* cui deinde in eadem membrana inscriptum, *atis. Alexandriae, sanctæ Eufrosinæ virginis, cujus vita virtutibus et miraculis plena refulsit.* Manifesta hæc, ut mitissime dicam, transpositio, auctoritatem illius codicis certo imminuit, nihilominus primo hoc die inter puriores locum obtinet, sæpe alibi ob defectus graviore excludendus. Demum observo, in egrapho Tornacen. voces pauculas immutatas, quæ tamen totius rei substantiam illæsam et intactam relinquunt.

Circumcisionis.

Almachii.

OBSERVATIO. Non facile dixerim cur Ado *Circumcisionem* a Romano parvo expressam retinuerit, nec cur Usuardus *octavam Domini*, ab utroque illo et Beda diserte positam. Reliqua quæ ad hanc primam annuntiationem spectant, in Variantibus dicta sunt. *Almachius* a Beda primum signatus est, nulla gentis aut instituti facta mentione ; ut dubitari possit an Theodoretum a Bollandio aliisque citatum præ oculis habuerit. Veruntamen vel ea, vel simili alia causa *Telemachum* Theodreti ab *Almachio* hoc nostro distinguere velle, scrupulos magis sapit quam solidam rationem. Brevius de eo agit Romanum parvum, sed *decollatum* pronuntiat, quod Ado non est ausus asserere, secutus simpliciter contextum Bedæ. Utrum e duobus descripserint Usuardus et Notkerus, libera datur sentiendi optio. Erit qui opponat vetustissimum Hieronymianum egraphum Epternacense, quod Florentinius Antverpiense appellat ; in cujus specimine, in Præfatione Bollandiana pag. XLVI impresso, et rursus in Propylæo antiquario ante tomum 2. Aprilis ex æneis laminis recuso, legitur : *Natalis Coronæ, qui jubente Asclepio, etc.* Unde nimirum sequeretur primam Almachiani elogii originem ad Hieronymiana referendam. At enim facile occurritur : nam manifestissime patet codicis illius in laterculo hujus diei confusio ex omnibus aliis apographis Hieronymianis, tum a Florentinio editis, tum apud nos mss. omnino corrigenda. Ut paucis dicam, huic Martyrologio prorsus insolitum est hujusmodi encomia uspiam referre. Rursus non Coronæ Sanctæ, quæ hic nulla est, nec Stephani, quem forte supponere volueris, sed unius Almachii ea propria sunt. Statuendum proinde Laurentium descriptorem codicis ex Angliā verosimiliter a S. Willibrordo allati, aut a Sancto ipso aut ex Bedæ coævi scriptis elogium accepisse, atque illuc non satis apte inseruisse ; ut plane intelligunt harum rerum periti, et fusius demonstrari poterit, si quando usus fuerit alia nostra Hieronymiana apographa genuinis proxima typis edere, in quorum nullo similem usquam phrasim deprehendimus. Explodenda porro stultissima imperiti cujusdam Angli argutatiuncula de *Almachio* ab *Almanacho* progenito, quam hic vel notasse plusquam satis est, utpote nec appellari nedum confutari dignam, quod tamen ultro præstitit laudatus nobis et sæpe imposterum laudandus Clar. Castellanus.

Militum xxx.

Sequitur in textu nostro : *Coronæ militum xxx*, quæ in Adone post Concordii annuntiationem posita est, ex Hieronymianis immediate desumpta, in quibus Corona a militibus perperam distingui videtur, quod Viennensi nequaquam placuit, nec item Nostro ; a Notkero tamen restitutum est.

Martinæ.

Actum non ago ; si plura requiris, videbis Bollandum et Florentinium. *Romæ, Martinæ virginis* meminit Romanum parvum ; Ado longam ex Actis laudationem concinnavit, breviorē ex ipso Notkerus, solam medullam Usuardus contractam exhibet, ut conferenti luce clarius patebit. Rabanus licet ex eodem fonte hauriat, diversam plerumque semitam ingreditur. Rursus : *Et apud Spoletum, sancti*

Concordii.

Concordii martyris, Romani parvi verba sunt. Elogium ex Actis Adoniarum est, compendium hic Usuardinum, apud Notkerum paulo auctius. Alia denuo habet Rabanus, *Concordium Romæ*

Basili.

tribuens. *Basilii* apud antiquiores Martyrologos notus non est. Notkerus autem pluscula de eo

memorat

memorat; Wandelbertus vero canit: *Basilinusque sacer meritorum splendet honore*, isque præterea nativitatem Domini, Euphrosynam et Almachium celebrat, reliquos omnes omittens. Equidem existimo sanctissimum episcopum pure Usuardinum esse. Quod vero subditur: *Celebritatem ejus potissimum recolit xviii Kal. Julii*, id qua ratione a viris cetera eruditis de *ordinatione* in episcopum intelligatur, mihi studiose quærenti hactenus reperire non contigit. Ultimo loco habet Romanum parvum: *Et in Ruspensi ecclesia, sancti Fulgentii episcopi*. Hinc ab Adone acceptus pluribus laudatur, quæ a Notkero descripta sunt, a Nostro modice decurtata et polita. Penultimo loco in Adone est *Euphrosyna* cum vitæ epitome, a Notkero paululum aucta, atque in recentioribus codicibus Usuardinis descripta, ut mox videbitur. Usuardus solum ferme nomen ab Adone transumpsit et ultimo loco retulit; Bollandus vero in gratiam PP. Carmelitanorum ad diem xi Februarii remisit. De quo vide Resp. Papebrochii, art. 10. num. 44. *Eugendus* Adoni debetur hoc die non sequenti, ut Notkerus posuit. Ex illius verbis composita sunt quæ ab Usuardo dicuntur. Ex his perspicere lector incipiat quam vere nuper a nobis pronuntiatum sit: Adonis Martyrologium fontem esse ex quo ferme totum Usuardinum nostrum profluxit.

Fulgentii.

Euphrosynæ.

Eugendi.

AUCTARIA.

Textus auctior.

ANTVERPIEN-MAJOR. Inserit, secundum cornem. Post, *gladiatoribus*, cum Beda, addit, *hac de causa*. De Martina, deest, sub *Alexandro*, etc.; scribit: *Apud Spoletum civitate Tusciæ*. Post triginta: *has pro confessione veræ fidei sub*, etc. De Basilio: *Episcopi, admirandæ fidei atque doctrinæ viri*. Euphrosynæ vita sic ex Adone describitur: *Quæ orationibus patris sui Papuntii, de sterili matre progenita, in puerili ætate constituta, clam se tonderi fecit et monasticam vitam expetiit, Smaragdi sibi nomen imponens. Post etiam in reclusionem viginti octo annos in omni sanctitate perdurans, tacta ægrotationis incommodo et mortem sibi adesse cognoscens, manifestante (manifestavit) se religioso et cum lacrymis multoties quærenti eam patri*. Hactenus ex Adone. Additur porro: *Cum quieverisset, sepulta est a fidelibus in ecclesia*. In fine adjicit: *Ravenna, Severi episcopi et martyris*.

Severi.

Textus contractior.

ROSWEYD. Secundo loco habet: *Basilii episcopi*, expuncto elogio. Tertio loco: *Romæ, sanctæ Martinæ, uxoris Adriani. Et Cormæ virginis*. Tum: *Et natale sancti Almachii, sub Olympio*, etc. Legit etiam: *Apud Spoletum civitatem Tusciæ*. In Fulgentio, abest totum elogium. Denique Euphrosyna Eugendo præponitur.

PULSANEN. Acephalus est, caretque diebus fere quatuor primis.

ANTVERP-MAXIM. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC. Ordinem non nihil immutant, cetera Usuardinæ puritati satis propinqui. Diem itaque sic uniformiter ordiuntur: *Octava nativitatis Domini nostri Jesu Christi, et Circumcisio ejusdem*. Sic deinde secundo loco pergunt: *In Casarea Cappadociæ, depositio sancti Basilii episcopi, qui tempore Valentis, doctrina et sapientia insignis, omnibus virtutibus fundatus, mirabiliter effulsit*. Cur omiserint Usuardi verba de festi ejus celebratione xviii kal. Julii, non habeo unde statuam. Prædicti eodices de sancta Martina hæc textui subjungunt: *Factus est autem in passione ejus, terræ motus magnus, et crediderunt ea die millia et trecentæ animæ*. Terræ motus ex Adone acceptus est, unde vero et a quo mirabilis ea conversio huc traducta sit, nescio.

Octave nativitatis.

LOVANIEN. Eodem modo incipit, eundemque servat ordinem, sed Basilii, Martinæ, Almachii, Concordii et Fulgentii elogia plane rescindit.

Textus contractior.

Maximæ.

CENTULEN. *Octava nativitatis Jesu Christi Domini nostri, atque Circumcisio ejus. Romæ, sancti Almachii martyris. Item Romæ, sanctæ Maximæ virginis*. Quæ hæc Maxima sit etiamnum quæro; forte jungenda erit Magno et Maximo, de quibus infra ad Belinum. Sequitur in codice: *Item via Appia, sanctorum xx militum*, (cur non coronæ

xxx?) *sub Diocletiano passorum. Casarea Capadociæ, sancti Basilii archiepiscopi et confessoris. In Africa, civitate Ruspensi, sancti Fulgentii episcopi, vita et doctrina præclari. Apud Spoletum, sancti Concordii martyris. In territorio Jurensi, sancti Eugendi abbatis. Alexandria, Eufrosinæ virginis*.

BRUXELLEN. Incipit: *Circumcisio Domini secundum carnem, et octava dies Dominicæ nativitatis*. In Almachio et Concordio satis purus est. De Martina habet sicut ANTVERP-MAX. etc.; sed nomen corrumpit, scribens *Marmenæ*. In militibus satis purus, in Fulgentio ex Adone modice interpolatus est. De Basilio inserit, *amirandæ fidei vitæ et doctrinæ viri; cujus potissimum elevationis festum*, etc. Euphrosynæ elogium ex Adone non nihil mutilat. Tum: *Ravennæ, sancti Severii confessoris*. De eo etiam agunt Hieronymiana, sed in Actis differtur ad 1 Februarii. Eodem die, *sancti Pagodæ* (vult dicere *Paracodæ*, vel ut Mosander *Paragodæ*) *septimi Viennensis episcopi*. Sequitur: *In territorio Lugdunensi, monasterio Virensium, sancti Eugendi abbatis*, etc. Denique: *Silviniaco, sancti Odilonis, quarti abbatis Cluniacensis, qui per annos quinquaginta sex, miro religionis fervore vixit atque prorexit*. Vide infra auctarium Greveni.

Severii.

Paracodæ.

Odilonis.

HAGENROYEN. *Circumcisio Domini nostri Jesu Christi, quando ipse præsentatus est sacerdoti ad circumcidendum octavo die, ubi ille pro nobis peccatoribus primum sanguinem fudit, ostendens se verum corpus assumpsisse humanum*. In Almachio deinde, Martina et Concordio satis purus est. Tum: *In Casaria Capadociæ, depositio sancti Blasii (pro Basillii) episcopi. Qui primus monachorum regulas scripsit, et ab Imperatore in exilium est missus, et tandem ad suam ecclesiam est reversus. Et a beato Effrem heremita in columpna ignis visus est, cujus caput erat in cælo et pedes in terra. Qui spiritu prophetiæ claruit, et in tempore Valentis imperatoris, sapientia et doctrina insignis, omnibusque virtutibus ornatus, mirabiliter effulsit. Cujus festivitas*, etc. In Fulgentio et Eugendo satis purus; in Euphrosyna non plane convenit cum supradictis. In fine, de corona xxx militum, pure.

De Circumcisione.

De Basilio.

AQUICINCT. In fine: *Ipsa die, sancti Maximi martyris*. Vide infra de Magno.

Maximi.

VICTORIN. In fine: *Ipsa die, sancti Odilonis abbatis*. Deinde manu recentiori: *Ravennæ, Severi episcopi et martyris*.

Odilonis. Severi M.

MATRIC. CARTUS. ULTRAJ. *Circumcisio Domini nostri Jesu Christi. Almachii martyris, Romæ. Coronæ militum xxx. Fulgentii episcopi et confessoris. Martinæ virginis et martyris. Eufrosynæ virginis*.

- Odilonis.* REGINÆ SUECIE sub num. 130. *Ipsa die, sancti Odilonis.*
- Magni.* STROZZIAN. *Eodem die, sancti Magni martyris.* Vide, ut dixi, in Belino.
- Severi M.* MEDICÆUS. *Ravennæ, sancti Severi episcopi et martyris.* Editio Florentina anni MCCCCLXXXVI, cum hoc ex parte convenit.
- Venerii.* SALINENS. PP. Franciscanorum. Adscriptum recentiori manu : *Sancti Venerii martyris. An non Severii?*
- Jaspar.* EDITIO LUBECO-COL. De Circumcisione, fere ut BRUXELL. Tum : *In Oriente sancti Jaspar regis, quem beatus Thomas Apostolus plene fidem dedit, et postmodum episcopum patriæ ipsius, sicut et alios duos ordinavit. Qui hac die abdormivit in Domino, divino sacrificio in ecclesia prius celebrato et sumpto. De Basilio, fere ut ANTVERP-MAX. etc. Deinde : Romæ, sanctæ Marcine virginis et martyris, quæ cum esset sublimis genere, patre consule nata, dives nimis rerum, quas indigentibus misericorditer erogabat, tenta ab Alexandro imperatore, jussa est sacrificare Apollini; quæ cum nollet, diversis tormentorum, etc., ut supra est. De Concordio, inserit : Qui natione Romanus ex patre Gordiana, tentus, etc. In Fulgentio pura est. De Euphrosyna quod supradictis addit, describi non meretur. In fine. Ravennæ, sancti Severi episcopi : Vide dicta.*
- Severi ep.*
- Magni.* BELIN. Inserit, *monasteria Jurensium.* Scripsit etiam *Olympia pro Alypia.* Sed præcipuum anecdotarium in fine est : *Eodem die, sancti Magni martyris.* Descriptum forte ex codice simili STROZZIANO. Ex BELINO accepit MOLANUS, nec ullus alius codex de eo meminit. Vide conjecturam Clar. Castellani in notis pag. 15 et in Martyrologio universalis pag. 665. Ut ut est, nihil Baronius, nihil Bollandus, nihil alii de Magna, Maximo, aut Maximo reperere, saltem quod huic martyri aptari queat.
- Odilonis.* GREVEN, Incipit ab Euphrosyna, fere ut supra. Tum : *Eodem die, beati Odilonis abbatis, cujus vitam virtutibus et miraculis claram Petrus Damianus eleganti stylo describit. Hic primus in monasteriis suis generalem commemorationem animarum, post festum annuum Sanctorum instituit,*
- quod in Ecclesia utiliter institutum cernimus. Super aquas etiam cum sociis fide plenis ambulavit. In Oriente, dormitio sancti Jaspar, qui fuit unus ex tribus Magis. Hic a beato Thoma Apostolo fidem edoctus, et episcopus ordinatus, quievit in pace. In Apulia, Potiti martyris. Aliis etiam diebus colitur. Vide XIII Jan. in Actis. Stephani et Martini martyrum. Secundi martyris. Trophimi martyris. Severi episcopi et confessoris. Hic etiam memoria recolitur beati Fulgentii episcopi Utricalensis, de qua Gregorius 3 Dialogorum refert, quod a Gothis intra circuli designationem inclusus, in maxima pluvia pluviam non senserit. Coronæ Virginis. Hanc probabilissime ex Hieronymiano aliquo accepit Grevenus, sed ut dixi, nulla est Corona ista virgo, amanuensium vitio perperam avulsa a xxx militibus in textu relatis. Præter Florentinum, videri etiam potest Clar. Castellanus, in notis pag. 8. et. 12.*
- Jaspar.*
- Potiti.*
- Stephani.*
- Martini.*
- Secundi.*
- Trophimi.*
- Severi conf.*
- Fulgentii Utric. ep.*
- MOLAN.* In ipso textu litteris Italicis minoribus inseruit de Fulgentio : *Hujus vita virtutibus plena habetur. Et post Lugdunensi, monasterio Jurensium. De Magno habet in fine eodem charactero, quod ex Belino descripsit, sed de eo jam ibi diximus. Sequitur typis Romanis minoribus, elogium Fulgentii Utricolensis ex Greveno desumptum. Sed in præfatione cap. 13. recte monuit idem Molanus, Fulgentium hunc, pro Cartusianorum Coloniensium arbitrio hac die collocatum. In Actis refertur XXI Maii. Castellanus in Martyrologio universalis enim recolat III Decembris. Sequitur eodem charactero : Clari abbatis monasterii sancti Marcelli in Vienna et confessoris, magnæ sanctitatis viri. Castro Meleduno, depositio sancti Aspasii confessoris, cujus ibidem nomini principalis ecclesia titulatur, licet vita penitus ignoretur. In Corbeia, depositio beati Adelardi, abbatis et confessoris. Hujus vitam scripsit Ratbertus abbas. Editiones posteriores, de Claro Viennensi addunt, cujus vita habetur. Et in Actis exstat. De Aspasio, ut in priori. Non est opus, seu hoc, seu aliis sequentibus diebus, adjicere formulam (de cujus antiquitate hic non disputo) ET ALIORUM PLURIMORUM SANCTORUM, MARTYRUM, CONFESSORUM ATQUE VIRGINUM. RESPONDETUR : DEO GRATIAS.*
- Clari.*
- Aspasii.*
- Adelardi.*

IV Nonas.

Die 2

- Isidori.* **A** pud Antiochiam, passio beati Isidori episcopi. Et in Ponto civitate Thomis, trium fratrum Argei, Marcelli et Marcellini pueri, qui sub Licinio principe inter tyrones comprehensus, cum nollet militare, cæsus ad mortem et diu in carcere maceratus, martyrium consummavit. In Thebaide, sancti Macharii abbatis.
- Argei et soc.*
- Macarii.*

Ita Praten. Herinien. Tornacen. Munerati prima editio, Greven. et Molan. Ut proinde de lectionis simplicitate dubitari nequeat.

VARIA LECTIO. Scribunt aliqui cum Herinien. *Isidori* : puto ego Usuardum posuisse ut est in textu. *Thomis, Argei, tyrones, Macharii* legunt omnes, et ita Nostrum legisse procul dubio censendum est.

OBSERVATIO. Prima nostra annuntiatio non ex solito fonte, sed ex Hieronymianis ab Usuardo accepta est, quam si integram servasset, forte tot diversa nomina, ut sunt *Isidori, Isiridoni, Spiridonis, Stridanis* et nescio quæ alia, ex uno solo proeusa non essent. Legunt apographa illa pleraque apud Florentinum : *In Antiochia, Syridani, episcopi ejusdem loci.* Atque inde veram nominis faciem exsculpendam mox ostendetur. Ceterum mirabilis hæc nominum variatio, quocum-

que

que demum mod oenuntietur. virorum eruditorum ingenia non parum exercuit, ansamque Baronio dedit, ut præter *Isidorum Nitriensem*, potius *Hermopolitanum*, qui nescio qua ratione signatus sit, alterum nostrum *Isidorum Antiochenum*, et alterum *Siridonem*, item episcopum, Martyrologio inscriberet. Fatetur quidem ingenue divinare se non posse, cujus demum civitatis *Siridon* ille episcopus fuerit : Bollandus autem non parum laborat quo *Isidorum Usuardi* et *Syrodonum Hieronymianorum* aut confundat aut distinguat, quod certe non satis obvium est. Ego hoc loco eruditorum duorum judicia proferam, de quibus statuet lector quod videbitur. Heribertus Rosweyds in epistola data XII Maii MDCXXVIII, vitæ suæ penultimo, ad unum e nostris, si bene conjicio, Romam destinata, quæque inter ejus chartas a Majoribus nostris primum reperta, saltem accuratius inspecta fuit, anno MDCLXVIII, ita de hisce *Isidoris* vel *Siridonis* episcopis iudicium vel dubitationem exponit : *Baronius, inquit, neutrum hic episcopum ad sedem suam reducere potest. Si mihi sensum meum aperire liceat, valde vereor, ex uno nomine varie lecto, duos episcopos nobis productos. Nam, si recte colligo, in nullo veteri Martyrologio invenientur duo hi episcopi II Januarii, ISIDORUS et SIRIDON; quod vel Siridonem vel Isidorum representabunt, pro ut quisque veteris codicis litteras leget. Id quod dico, videor ex solo Hieronymi Martyrologio colligere. Habes ibi (nempe in Epternacensi) II Januarii : ISIRIDONI EPISCOPI ANTIOCHIE. Cum tres episcopi Domi vel Domni Antiochiæ fuerint (addere poterat, Isidorus aut Siridon nullus) vix dubito aliquem horum designari. Hæc Rosweyds, ad cujus fere mentem, aliam conjecturam Bollandus produxit. Verum, nisi vehementer, fallor, rem paulo penitius introspexit Holstenius, et Rosweydi sensum haud satis clare expressum evolvit et exclusit in Epistola ad Cl. V. Florentinum data IV Kalend. Februarii MDCLVIII, ubi sic loquitur : Qui die secunda Januarii tanquam diversi ponuntur (a Baronio) beatus ISIDORUS episcopus, et paulo post Sanctus SIRIDON episcopus, pro uno vero, duo falsi substituuntur, vitio ambo creati ex veræ lectionis ignorantia, ut ex vetustissimis Mss. deprehendi, in quibus semel simpliciterque legitur : Antiochiæ, Syrodoni episcopi ejusdem loci; unde et veram lectionem et erroris originem facile perspexi. Quis enim non videt legendum : ANTIOCHIE SYRIE, DOMNI EPISCOPI EJUSDEM LOCI; atque ita, vero illius loci possessore in integrum restituto, duos hypobolimax expungendos? Quæ si vera sunt, ut plane confirmari possunt ex Martyrologio reginæ Sueciæ, olim monasterii sanctæ Columbæ apud Senones, quod Cassiodorus, teste Castellano, tribuit Hieronymo, et Holstenius in Animadversis ferme totum edidit, nosque inter Hieronymiana mss. habemus ordine XIII, ubi legitur *Doni*; si, inquam, hæc vera sunt, falsa etiam erit *Usuardi* lectio, quam tamen servavimus, ut auctoris puram et genuinam. Vide de his plura apud laudatos non semel, Florentinum et Castellatum.*

Annuntiatio altera de tribus *Tomitanis* fratribus, ex Romano parvo per Adonem solito ordine profuit, utrobique secundo loco posita. In illo, sic habetur : *Et Tomis, martyrum Argei, Narcissi et Marcellini*. Quæ sic ab Adone melius relicta fuissent; nam elogium quod soli Marcellino tribuit, quodque Noster ex eo descripsit, pridem observavit Notkerus alteri tribuendum esse, licet in nomine ipsemet erraverit, scribens *Phili episcopi* et Rabanus die sequenti *Titi episcopi* : ubi verosimiliter legendum, *fili episcopi*, qui fuerit *Theogenes*, in cujus Actis apud Bollandum ea narrantur, quæ nec Marcellino soli in Adone; nec ipsi et fratribus, in codicibus recentioribus *Usuardinis* recte adscribuntur, ut videre est in Actis III Januarii, quo die tres illi fratres in Hieronymianis apographis, aliis pluribus immixti referuntur, ad quem locum consuli potest Florentinii notatio. Primo loco in Romano parvo signatur : *Beati Macarii*; in Adone : *Natalis beati Macarii abbatis*. Hactenus recte, nec quidquam ultra indicant Hieronymiana hoc die. At dum supra ductores sapit *Usuardus* præfigens : *In Thebaide*, rem implicuit, quam nec Rabanus, nec ex eo Notkerus explicant, dum legunt : *Antiochiæ, Macarii abbatis*. Neque prosunt hodierna nostra Auctaria dum hunc *Macarium Alexandrinum* volunt, alium vero qui XV Januarii colitur, *Ægyptium*. Intricata hæc et confusa, a Bollando elucidata invenies hoc die et citato XV hujus, nec minus erudite contracta a Castellano in notis a pag. 40. Ex quibus intelliges quantum valeant cognomenta illa *Alexandrii* et *Ægyptii*, cum uterque Libyæ incola fuerit, hodiernus in *Cellis*, alter in *Scithi*. Vide *Januarium* pag. 1005. num. 5. et eos qui post Bollandum *Macariorum* Acta accuratius distinguere conati sunt. Audiat postremo *Wandelbertus* qui hunc solum ita recolit :

*Machorius quartum Nonarum dedicat astum,
Qui tenuit docuitque cremi plus accola morem.*

* Forte
Istrum

AUCTARIA.

Macharii.

ANTVERP-MAJ. Textum habet deformiorem : *In Thebayda, depositio beati Macharii abbatis, magnarum virtutum viri. Et in Ponto civitate Tomis, trium fratrum Narcissi, Argei, et Marcellini pueri. Qui sub Licinio inter tyrones comprehensi, cum nolent militare, cæsi ad mortem, martyrium consummaverunt, et diu in carcere macerati, in mare mersi sunt. Corpora eorum ad litus delata, et (a) religiosis viris deposita, magnis choruscant virtutibus. De Isidoro, tacet.*

ROSWEYD. *Antiochiæ, Ysidori episcopi et beati Macharii abbatis*. De tribus *Tomitanis*, textum ponit in plurali numero. In fine addit : *Jheroso-*

limis, sanctorum Stephani et Vitalis. Nomina in Hieronymianis disparata, hic conjuncta sunt.

PULSANEN. Adhuc vacuus est.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. De cetero puri addunt in fine : *Ipsa die, octava sancti Stephani*.

MUNERAT. Communior editio altera textui assuit : *Eodem die Silviniaco monasterio, depositio Domni Odilonis abbatis*. Hic iterum recurret, quamquam Castellanus XXXI Decembris collocandum existimet.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJECT. BELGIC. Primo loco : *Octava sancti Stephani Protomartyris*.

Argei, etc.

*Stephani
Vitalis.*

*Octavæ
S. Stephani*

Odilonis.

- tomartyris.* De Isidoro scribunt omnes : *Episcopi et Martyris.* De Tomitanis autem, quasi Usuardi constructionem vellent clariorem reddere, post illa verba, et *Marcellini pueri*, sic repetunt : *Qui Marcellinus, etc.*, ut prope dubites utrum sic Ado et Usuardus ipse non scripserint. Dehinc Macario elogium texunt in hunc modum : *Hic Alexandrinus, Macharius autem, de quo habetur infra xviii. Kalend. Februarii, fuit Ægyptius genere ; et ambo florentes in Ægypto, et ambo Antonii discipuli.* Vide quæ in Observatione nostra dicta sunt.
- Textus auctior.*
- Textus contractus.*
- CENTULEN. *In Thebaida, depositio beati Macharii abbatis magnarum virtutum viri. In Ponto civitate Thomis, trium fratrum Narcissi, Argei et Marcellini pueri. Antiochia, passio sancti Isidori episcopi. Eodem die, octava sancti Stephani.*
- BRUXELLEN. Incipit etiam ab octava sancti Stephani Protomartyris. In Tomitanis, satis purus est. Tum : *Ysidori episcopi et martyris. In Thebaide, natalis sancti Macharii Alexandrini, abbatis, discipuli beati Antonii, magnarum virtutum viri. Et sancti Sindani episcopi.* Hæc est, ni fallor, alia nominis Syrodoni inflexio, nisi agatur de Silano.
- HAGENOYEN. In octava sancti Stephani, in Ysidoro et Tomitanis, superioribus similis est; sed de suo superaddit : *Item in eadem civitate, Marcellini pueri in mare mersi.* Notabis in priori annuntiatione Marcellinum puerum non dici, et elogium totum in numero multitudinis positum. Sequitur : *In Thebayda, sancti Macharii abbatis. Hic Alexandrinus erat, Macharius autem, de quo habetur infra xviii Kal. Februarii, et fuit Ægyptius genere : Ambo florentes in Ægypto, ambo beati Anthonii magni discipuli, ambo magnarum virtutum viri, est magnorum miraculorum perpetratores.*
- Sindani.
- Siridonis.
- Barbatiani.
- Odilonis.
- AQUICINET. In fine : *Ipsa die, sancti Siridonis episcopi. Item, sancti Barbatiani confessoris. Apud Silviniacum, sancti ac beatissimi Odilonis abbatis. Octavae sancti Stephani Protomartyris.*
- MATRIC. CARTUS. ULTRAJ. *Octava sancti Stephani Protomartyris. Isidori episcopi et martyris. Argei, Narcissi et Marcellini fratrum.* Altera manu additur : *Frontasii martyris cum sociis suis.* Vide Acta.
- CLUNIACEN. *Item sancti Barbatiani confessoris.* Remittitur a Bollando ad xxxi Decembris.
- CAMBERIEN. Sanctæ Mariæ. *Sancti Badulphi confessoris.*
- ALTEMPES. *Sancti Barbatiani confessoris. Civitate Petragorica, sancti Silani martyris, socii, opinor, sancti Frontasii.*
- FLORENTIN. *Ipsa die, sancti Spiridionis episcopi. Sancti Barbiani confessoris, Hic gesta martyrum a notariis diligenter exquisivit, et in ecclesia recondidit.* Sed hæc transcribentium oscitantia illuc translata sunt ex elogio Adoniano de Anthero Papa, die sequenti.
- EDITIO LURECO-COL. Convenit omnino cum ANTVERP-MAX. etc., præterquam quod in fine subiciat : *Eodem die, sancti Baldulphi confessoris. Ipsa die, sancti Odilonis abbatis Cluniacensis.*
- BELIN. *Octava sancti Stephani.* In reliquis textus satis purus est cui subicitur : *Apud Silviniacum (transitus) sancti Odilonis abbatis, ejus festivitas cum in Kalendis habeatur, hic tamen plenius recolitur. Ipsa die, sancti Spiridionis episcopi : editio posterior habet Syridonis.* At de his satis dictum est.
- GREVEN. *Octava Sancti Stephani. Jerosolymis, Stephani et Vitalis. Item, Tubix, Rutilix, Vitalis.* Hæc nomina ex Hieronymianis repetenda sunt. Sequitur : *Stridonis episcopi et confessoris. Frontasii martyris ac sociorum ejus. Baldulphi confessoris.*
- MOLAN. *Octava sancti Stephani. Apud Silviniacum, sancti Odilonis, etc., plane ut BELINUS.* Tum : *Ipsa die, sancti Siridonis episcopi.* Vide supra. Editiones posteriores litteris Italicis textui præfigunt : *Octava sancti Stephani.* In fine : *Apud Silviniacum, sancti Odilonis, etc. Apud Corbeiam, depositio sanctis Adalardi abbatis. Ipsa die, sancti Siridonis episcopi.*
- Adalardi.
- Mirum est in nullum codicem Usuardinum irrepsisse memoriam sancti Telesphori Papæ, qui hodie a Floro, Rabano, et ex hoc a Notkero, celebratur cum elogio. Nos de eo v hujus.

III Nonas.

Die 3.

*Antheros,**Petri.**Cyrici et soc.**Genovesæ.*

Romæ via Appia, natalis beati Antheros Papæ, qui cum duodecim annis rexisset Ecclesiam, passus est sub Maximiano et in cimiterio Calixti sepultus. Eodem die, Sancti Petri, qui apud civitatem Aulanam crucis supplicio est interemptus. In Hellesponto, sanctorum Martyrum Cyrici, Primi et Theogenis. Civitate Parisius, sanctæ Genovesæ virginis, quæ a beato Germano Autisiodorensi episcopo, Christo dicata, admirandis virtutibus et miraculis late claruit.

Sunt ex *Praten. Herinien. Tornacen. Greven. et Molan.* Hic in posterioribus editionibus mutavit, quæ in prima hæc secundum Usuardum recte posuerat, ejusque proinde textum, ut in iis editionibus sæpe solet, depravavit.

VARIA LECTIO. Scripsi *Antheros* cum probatissimis codicibus. Eadem est terminatio in Beda, Romano parvo et Adone, qui melius habent *Anteros*. *Praten.* omittit vocem *Papæ*, quam codices alii cum citatis jam Martyrologis constanter retinent. Mirum autem, deesse in omnibus titulum *martyris*, qui tamen in antiquioribus illis clare exprimitur, forte ab Usuardo studiose expunctus. Posui *cimiterio*, licet diversimode in codicibus scribatur, plerumque eo modo. Item *Calixti* cum quatuor postremis; *Pratensi* legente, *cimiterio Calisti*, ut me monuit Castellanus, qui fontem consuluit. Male in Heriniensi est *Hellesponto*, pejus in Greven. *Hellesponta*; melius ex aliis in textu. In *Cyrici* et *Theogenis*, servo lectionem quam ex nostris puriorem existimo. Lego *Parisius*

more

more antiquitus receptissimo, non *Parisiis*, ut Molan. passim correxit. Scribendum esset *Autissiodorensi*, non *Altissiodorensi* ut Molanus, sed codicum ordinaria lectio, quæ sæpius recurrit, est *Autissiodorensi*, aliqui male *Antissiodorensi*.

OBSERVATIO. De solo Antero meminit Romanum parvum. Bedæ de ipso elogium auxit Ado; Noster errore interpolavit, tyrannum designans *Muximianum*, ubi cum Adone *Maximinum* scribere debuisset. Certe Anterum ad Maximiani tempora nullatenus spectare, ex ejus ætate constat. Neque vero illum hic Maximinum intelligas, qui sub initium seculi iv Orientalem Ecclesiam fœde cruentavit; de illo agitur, qui anno ccxxxv Alexandro, prope Moguntiam trucidato, successit, spemque fidelium de felici et diuturno Anteri pontificatu, brevi, interceptit. Atque hic alius est Usuardi error, a Beda et Adone acceptus, de annis pontificatus xii; qui a Labbeo, Papebrochio aliisque Chronologis merito corrigitur. Quid de ejus martyrio sentiendum sit, recte exponit Tillemontius, Commentariorum suorum ecclesiasticorum tomo 3. pag. 278. Si quid aut inde aut aliunde usui esse possit, in Supplemento adhibebimus. Florentinius ad xxiv Novembris pag. 997 de *Anterote*, memorat aliqua, nescio an satis apte excogitata. Minus displicent, quæ de ordinatione ejus eo fortasse die facta, alii eliciunt. Ceterum ex Adoniano Anteri elogio aliqua dempsit Usuardus, quæ inter Auctaria ex aliis codicibus restituta ostendemus. *Petri Balsami, gladio interfecti* meminit Rabanus, die sequenti, ex quo sua descripsit Notkerus. Apud Florum, civitate *Auclara* Petrus hodie crucifixus est. Unum hunc esse cum *Abselamo*, qui in Romano moderno recolitur xi Januarii, docet ibi Bollandus in *Prætermisissis*, et hodie, ejus Acta illustrans. Eum sequitur Castellanus in notis pag. 50 et 170. Item Theodoricus Ruinart in *sinceris et selectis* a pag. 554; ubi Acta a Surio et Bollandus edita reproducit, alibi, si operæ pretium fuerit, cum nostris conferenda. Ab his dissentit Tillemontius tomo 5. pag. 417; Petros duos ex Eusebio de Martt. *Palestinæ* cap. 10. et ex Actis conatus eruere; de cujus argumentis statuendum erit in Supplemento. Jam vero unde Usuardus Petrum acceperit compertum non est, neque inducor hactenus, ut credam Florum genuinum ei umquam visum fuisse. Superest verosimiliter conjicere, aut Acta habuisse quæ ab Anastasio Bibliothecario synchrono, e Græco versa sunt, aut saltem inde notitiam aliquam ad eum pervenisse. *Cyricus*, alias *Cyrinus*, *Primas* et *Theogenes* ex Hieronymiano Epternacensi aut ei simili a Nostro desumpti sunt, non magis apud consuetos duces hac die noti, quam Petrus de quo jam diximus. In iis Martyrologiis *Partiæ* tribuuntur, de quo vide Florentinium et Castellatum pag. 51. De Theogene, qui ab aliis *Diogenes* dicitur, seorsim locuti sumus die præcedenti. *Genovefam* Hieronymianis adjectam censet Florentinius; at certo eam memorat Beda et ex eo Rabanus. Elogium Adonianum est, a Notkero descriptum, a Nostro decurtatum, sed in Auctariis plene recitatum. Ad ea jam procedimus, puritate Usuardina abunde demonstrata. Cur autem *Florentius* Viennensis ab Adone positus, hic præteritus sit, haud equidem assequor, id sæpius factum in Viennensibus Sanctis, mecum lector in decursu observare poterit. Adjicio Wandelberti in *Genovefæ* honorem versiculum, hodie unicum: *Tertia Nonarumque dies celebrat Genovefam.*

Anteri.

Petri.

Cyrici et soc.

Genovefa.

AUCTARIA.

Textus non purus.

ANTVERP-MAJ. In prima annuntiatione post *Papæ* addit cum Adone, etc., et martyris, qui vicesimus post beatum Petrum, cum duodecim annis, mense uno, diebus duodecim revisset Ecclesiam, passus est sub Maximiano, et (in) civitate *Caliati* sepultus via *Apia*. In civitate *Aulana*, passio sancti Petri, etc.; Deest annuntiatio tertia. Tum: Apud *Parisiis*, natale sanctæ *Genovefæ*, etc., sed, post claruit, ex Adone restituit: et usque ad annos octoginta in Christi servitute consenuit.

Florentii.

ROSWEYD. In Antero, superiori similis est. Sequitur de *Genovefæ* etiam ut ibi. Caret annuntiatione secunda et tertia. In fine autem ex Adone adjicit: *Eodem die sancti Florentii Viennensis episcopi et martyris, octavi ejusdem urbis episcopi.*

PULSANEN. Hæc etiam die vacat.

Octava S. Joannis.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Decurtant *Genovefæ* elogium, his verbis: *Quæ a beato Germano Autissiodorensi episcopo, Christo dicata. At in fine addunt: Et octavæ sancti Joannis Evangelistæ.*

MUNERATI editio major et prima ex Adone etiam addit: *Et usque ad octogesimum annum, etc.* Quibus altera editio minor superadjecit; *Cujus corpus requiescit in conventu Apostolorum Petri et Pauli, monte Parisius.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et EDITIO ULTRAJ. BELG. Primo loco habent: *Octavæ sancti Joannis Evangelistæ.* De Antero inserunt: *Qui decimus octavus post beatum Petrum, cum duodecim, etc., pure usque ad finem, nisi quod aliqui*

scribant *Dyogenis*, et in fine de *Genovefæ* addant: *et usque ad octoginta annos in Christi, etc.*

LOVANIEN. Convenit cum prioribus, nisi quod in fine totum *Genovefæ* elogium expunxerit.

ALBERGEN. et DANIC. In hoc differunt, quod de Antero ita legant post *Papæ*: *Hic constituit ut, (puto esse ne) episcopi de sede in sedem possint transferri; et etiam gesta martyrum diligenter in notariis exquisivit et in ecclesia recondidit, propter quod martyrio coronatus est. Qui decimus octavus... passus est sub Maximino, etc.*

CENTULEN. *Romæ, sancti Anteros Papæ et martyris. Civitate Aulana, sancti Petri martyris, Deest Cyrici, etc. Parisius, sanctæ Genovefæ virginis. Ipso die, octava beatissimi Joannis Evangelistæ.*

BRUXELLEN. Incipit ab octava *S. Joannis Apostoli et Evangelistæ. Apud Parisium, etc., de Genovefæ, ut supra. Romæ, natale sancti Antheros Papæ et martyris. Qui gesta martyrum a notariis diligenter exquisivit et in ecclesia recondidit. Propter quod sub Maximino imperatore martyrio coronatus est. Nihil præterea. In Petro Aulanensi et Hellsponsanis satis purus, in fine subdit: Et*

Florentii.

sancti Florentii episcopi.

HAGENOVEN. Præfixa octava, de Antero post *Papæ*, hæc comminiscitur: *Qui constitutus fuit summus pontifex contra voluntatem cleri a Cyriaco Papa, qui passus est in Colonia cum xi milibus virginitibus. Hic Antheros præfuit Ecclesie annis tri-*

De Antero,

bus,

bus, mensibus duobus et diebus quindecim; martyrio coronatus est sub Maximino imperatore et sepultus in cimiterio Calixti. Hic constituit ut episcopi de sede in sedem non possint transferri sine consensu Romani pontificis. Et gesta ipse martyrum diligenter a notariis quæsit, et excommunicationis sententiam fulminari iussit in rebelles. Hic natione erat Græcus et XVIII post beatum Petrum Apostolum. In duabus sequentibus annuntiationibus, utcumque purus est. Tum de Genovefa post Christo dicata, subtextit: et sacro velamine est consecrata. Rursus post senit: De hac virgine legitur, quod totiens fleuit ex devotione, quotiens caelum inspexit. Et sicut Stephanus Protomartyr, sæpe Jesum in dextera Patris vidit. Hujus etiam orationibus Symeon qui stetit in columpna, se committere solebat. Item Marini martyris.

Et Genovefa auctius.

Marini.

VICTORIN. et REG. SUEC. sub num. 130. *Item Romæ, sancti Marini martyris. Anis est qui colitur XXVI Decembris?*

MATRIC. CARTUS. ULTRAJ. *Octava sancti Joannis Apostoli. Genovesæ virginis. Antheros Papæ et martyris. Petri martyris qui passus est crucifigi. Theogenis martyris.*

Theogenis.

Eumasii.

ALTEMPS. *Civitate Petragorica, sancti Eumasii confessoris. Castellanus, Eumachii, de quo hodie nihil in Actis.*

Danielis.

FLORENTIN. *In Padua civitate, sancti Danielis martyris. Vide Acta.*

EDITIO LUBECO-COL. *Octava sancti Johannis Evangelistæ et Apostoli. De Antero omnia ferme colligit quæ superius dicta sunt. In Petro pura est. Tum: In Hellespontano, sanctorum martyrum Cyrici et Primi. Item in Cyzico Hellesponti, passio Diogenis martyris sub Licinio rege, qui post multas passiones tandem in mare projectus a fidelibus hono-*

Diogenis.

rifice sepelitur. Vide quæ die præcedenti diximus de Theogene. Sequitur de Genovefa et Florentio Viennensi, ut supra.

BELIN. Præfigitur textui: *Octava sancti Joannis, etc.; et attexitur: In Padua civitate, Sancti Danielis mart.*

GREVEN. *Octava sancti Johannis. De Florentio, ex Adone ut supra. In Africa, Marcialis. Cirici, Claudionis. Hæc nomina bene vel male ex aliquo Hieronymiano, ut hic passim usuvenit, descripta sunt. Padua, beati Danielis levita et martyr. Qui cæco a se illuminato, locum, in quo corpus suum a paganis, claris per caput et omnia membra transfurum, jacebat, revelavit anno DCCCLXVII. Angelæ virginis de Fulgineo. Melius die sequenti cum Bollando, notante non virginem, sed viduam fuisse.*

Marcialis.
Cirici.
Claudionis.

Danielis.

Angelæ.

MOLAN. In fine addit quæ habentur in utraque Munerati editione. De octava, Daniele Patavino et Florentio, ut supra. Tum: *Item relatio capitis sancti Jacobi Apostoli, additque typis minoribus. Fratris sancti Joannis, Atrebatum ad monasterium sancti Vedasti. Angelæ de Fulgineo. Inventio beati Quintini martyris per fratrem Eligium. Vide auctarium ad Bedam et Acta. Editiones aliæ præmittunt litteris Italicis: Octava sancti Joannis Evangelistæ. Mutant Anteri textum, expunctis annis substitutoque Maximino pro Maximiano, recte quidem, sed contra mentem auctoris. In fine de Genovefa, ut in priori. Tum: Die tertia, sancti prophetæ Malachie et sancti martyris Gordii. De Florentio ut supra. In pago Viromandensi, inventio corporis beati Quintini martyris ab Eligio episcopo, et translatio ipsius. De relatione capitis S. Jacobi, ferme ut supra. Et aliis litteris: Ipso die obitus Angelæ de Fulgineo.*

Relatio capi-
tis
S. Jacobi.

Inventio
Quintini.

Malachie.
Gordii,

Angelæ.

APPENDIX

Ex citata die præcedenti Rosweydi epistola.

Appendicem voco, quod ad Usuardum aut ejus Auctaria non pertineat; gratam tamen lectori futuram, puto, viri eruditissimi observationem ad Martyrologium Romanum, in quo hoc ipso die celebrantur Zosimus, Athanasius, Theopemptus et Theonus. Itaque citato textu et Baronii notatione, sic inquit: Videndum num quatuor hic errores commisi sint. 1 Quod quatuor hi Sancti ponantur passi III Januarii, cum Zosimus et Athanasius passi sint IV Jun. Theopemptus autem et Theonus V Jan. ut patet ex Menæis. Depravatum est Menologium cum ponit, TERTIA VEL QUARTA DIE. — 2 Quod quatuor hi martyres dicantur passi in Cilicia, cui Menologium et Menæa tantum Zosi-

mus et Athanasium in Cilicia ponunt. — 3 Quod hi quatuor ponantur passi sub Diocletiano, cum Theopemptus et Theonus tantum sub eo passi sint; Zosimus autem et Athanasius sub Domitiano præfecto, ut habet Menologium et Menæa. — 4 Quod in notis dicatur, Zosimum et Athanasium passos sub Domitiano imperatore; imo sub Domitiano præfecto passi sunt, ubi Cardinalis Siretius non rite vertit PRÆSIDE, cum in Græco sit ἑργαστη. Vide præterea Bollandum in Actis et Castellatum in notis pag. 51 et 73, ubi aliqua adducuntur in Supplemento discutienda. Quibus adde quæ dicuntur in appendice ad tomum I Januarii pag. 1087.

II Nonas.

Die 4.

Tit.

Natalis beati Titi, qui ordinatus ab Apostolo Paulo Cretensium episcopus ac predicationis officium fidelissime complens, beatum finem adeptus est, ibique sepultus apud ecclesiam, ubi fuerat dignus minister constitutus. Apud Africam, præclarissimorum martyrum, Aquilini, Gemini, Eugenti, Martiani, Quinti, Theodoti, Triphonis, quorum gesta habentur. Romæ, sanctorum Priscilliani clerici ac Benedictæ religiosæ; qui sub tempore Juliani imperatoris gladio martyrium compleverunt. Item Romæ, sanctæ Dafrosæ, uxoris Fabiani martyris, quæ post

Aquilini et soc.

Dafrosæ.

interfectionem

interfectionem ipsius, primum relegata exilio, dein a præfato principe, capite jussa est puniri. Civitate Bononia, Hermetis, Aggei et Gai. Hermetis
et soc.

Ita fere codices omnes, sed pura simplicitas eruitur ex *Praten. Tornacen. Munerat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Greven. et Molan. pro *Eugenti* ponunt *Eugenii*; pro *Martiani, Marciani*: item post *Theodoti* addunt cum pluribus aliis Mss. particulam *et*. Aliæ in codicibus nominum variationes occurrunt, ut *Theodori* pro *Theodoti*, etc.; nos ex antiquissimis nostris præferimus lectionem textus, nec minutias omnes scrupulosius enumerandas censemus. *Triphonis* scribunt passim omnes. Pro *religiosæ*, habent aliqui *gloriosæ*; codices vero multi subjungunt *feminæ*, quæ vox necessario addenda videtur, ut posuit Ado, ne sensus imperfectus maneat, cum nec *gloriosæ*, nec *religiosæ* ibi quidquam significant, si substantivo destituantur. Ceterum non recta syntaxis a nobis, sed Usuardina puritas queritur, eaque, nisi vehementer fallor, ex probatissimis codicibus exhibita est. Dissentiunt Greven. et Molan. qui reclamantibus iterum codicibus Mss. legunt *consummaverunt* pro *compleverunt*. *Deinde* pro *dein*, vix animadversione indiget. Molan. bene scribit *Aggei*, sed rectius cum aliis ad Usuardi mentem, *Aggei*: item *Gai* licet impressa communius habeant *Gaii, Gagii, vel Gagi*. *Munerati* editio nec hic, nec alibi satis correctæ et accuratæ. En specimina: *Affrosæ*, pro *Dafrosæ*; *præfato*, pro *præfato*, et pauca alia vix notatu digna.

OBSERVATIO. Præluxit denuo Romanum parvum Adoni, hic Usuardo et Notkero, qui hodie ex Adonis et Rabani textibus suum ferme totum conflavit. Quod de primo fonte nostro dixi, id in tribus commemorationibus hoc die evidentissime patet. Ut a Tito incipiam, sic prima ejus in Fastis sacris memoria soli Romano parvo accepta refertur: *Apud Cretam, Titi Apostolorum discipuli*. Titi. Quibus fere verbis ab Adone in Martyrologio, et inde a Notkero celebratur. At elogium ex festivitibus Apostolorum ab Usuardo acceptum et modice contractum est. De Titi vita et gestis nonnulla ex variis collegit Bollandus, sed non ita pridem accuratior sylloge ex Scriptura et Patribus concinnata est a Tillemontio tomo 2 a pag. 139, fortasse in Supplemento usui futura. Classis martyrum septem Africanorum Romano parvo nota non est, ex Hieronymianis ab Adone translata, addito epitheto *præclarissimorum martyrum*. Item, *quorum gesta habentur*; sed quæ, nec ipse procul dubio vidit, alias aliquod saltem eorum extractum daturus; nec quisquam alius in lucem hæcenus efferre potuit. Tertia annuntiatio martyrum Romanorum, *Prisci presbyteri et Priscilliani et Benedictæ*, rursus ex Romano parvo primum profluit. Quæ ab Adone adjiciuntur et a Nostro contracta sunt, ea ex Actis S. Pigenii (de quo cum Usuardo agemus xxiv Martii) educta censeat Bollandus; Castellanus tantum non plane rejicit, ut proinde appositæ temporis notæ, novo et accuratiori examine discutiendæ sint. Consule interim præfatum Castellanus pag. 66 et 808. *Et Dafrosæ*, Dafrosæ. simpliciter ponit jam tertio laudatum Romanum parvum. Breve elogium quod ab Adone mutuavit Noster ex præcedenti fonte rivulus est, non satis purus. Displicent iterum signata Juliani tempora, pro quibus substituenda Diocletianæa, ex Tillemontio contendit Castellanus. *Dafrosæ* maritus non Fabianus, sed *Flavianus* appellabatur, de quo et filius vide Bollandum hoc die. Ultima classis Hieronymiana est, ex his a solo Usuardo huc traducta; non integre et fideliter, dum principium omittitur, nempe: *In Oriente*, quæ particulæ debite appositæ innumeris conjecturis aditum præclusissent. Baronius contra veteres omnes textus, tyrannum apposuit *Marimianum*, ut observavit Rosweyds in laudata superius manuscripta epistola. Atque ibi etiam solerter notat, *discere nos ex Martyrologio Hieronymi* (Epternacensi videlicet quod solum vidit) *non intelligi hic Bononiam Italiae, sed Bononiam Orientis sive Illyrici. Duplex enim Bononia, inquit, una in Oriente; altera in Occidente; patet id ex auctoribus*. Ita Rosweyds, qui tamen in eo Martyrologio legere debuit clarissime expressum *Bonania*. Putat Castellanus *Bononiam* illam seu *Bononiam* reperisse se in Mæsia, Gallice scribens, à *Bodon*: vide ejus notas ad hunc diem pag. 66 et 67, et Baudrand in Diction. Geographico. Monuit autem Bollandus in nostro codice Usuardino Leydensi vernaculo legi *Baloniam* (*Baloen*) in Thracia, quod verissimum est, et ita etiam habetur in edito vernaculo Ultrajectino. Sed codicem Leydensem Belgicum imposterum citare supervacaneum censeo, dum cum altero Leydensi latino omnino convenit. Wandelberti versiculus hodie singularis est; ita sonat: *Tum pridie Nonas Augenti festa recurrunt*. Recentiores passim sentiunt hic *Eugendum* abbatem recoli, de quo actum est 1 Januarii. Bollandus ferme tribuit *Eugento*, in Africana turba tertio; ego amplius deliberandum censeo. Aquilini
et soc.
Prisci
et soc.
Hermetis
et soc.

AUCTARIA.

HERINIEN. In toto textu purissime Usuardinus, in fine habet additamentum, provinciæ Rhemensi proprium, nempe: *Ipsa die, natalis sancti Rigoberti, Rhemensis archiepiscopi*.

Rigoberti.
Textus
mutilus.

ANTVERP-MAJ. Mutilus est. Incipit: *Natale sancti Titi Apostolorum discipuli*. In secunda et tertia Adoni quam Usuardo similior. Tum: *Item Romæ, beata Dafrosæ, uxoris Fabiani martyris*. Desunt reliqua.

ROSWEYD. *In Creta, natale sancti Titi, Apostolorum discipuli*. In secunda, tertia, et quarta Adonem etiam potius quam Usuardum descripsit. Ultima deest, cujus loco hæc substituuntur: *Eodem die, Celsi confessoris. Apud Gandavum, Pharaïldis virginis*. Nempe et viduæ.

Celsi conf.
Pharaïldis.

PULSANEN. Desunt forte duæ lineæ: reliqua satis ostendunt, textum esse puro proximum. Caret annuntiatione ultima.

ANTVERP.

Octava
SS. Innoc.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Textui, satis puro, subdunt : *Octava sanctorum Innocentium.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. et DANIC. Incipiunt : *Octava sanctorum Innocentium.* In reliquo textu satis puri sunt. In fine transponunt nomina *Hermetis, Gaii et Aggei.*

LOVANIEN. Prioribus plane similis, resecat elogium *Dafrosæ.*

CENTULEN. *Apud Cretam, sancti Titi Apostolorum discipuli. Civitate Bononia, sanctorum Hermetis et Aggei. Apud Africam, sanctorum Aquilini... præclarissimorum martyrum, quorum, etc. Romæ, passio sanctorum Prisci... religiosissimæ feminæ, qui sub impio Juliano martyrium passi sunt. Item Romæ, sanctæ Dafrosæ, uxoris Fabiani martyris, sub Juliono. Et octava sanctorum Innocentium.*

Pharaildis.

BRUXELLEN. Post octavam SS. Innocentium, secundo loco habet : *Et sanctæ Pharaildis virginis, sororis, beatæ Gudilæ, quæ Gandavi quiescit.* De hac aliqua observat Castellanus, quæ ex sermonis Belgici ignorantia non potuit distinguere. Sequitur de Tito non plene. In Prisco et sociis, item in *Dafrosa* et *Bononiensibus* utcumque purus est. De martyribus Africanis addit : *Quimultos ogones, supplicia magna, et passiones horridas pro fide Christi passi sunt, ut narrunt ipsorum gesta quæ habentur.* Vide supra.

Gregorii.

HAGENOYEN. Habet etiam de octava. In Tito purus est. Tum : *Ipsa die Lingonis, sancti Gregorii episcopi et confessoris.* Sequuntur *Africani*, deinde *Dafrosa*, tum *Priscus et Socii*, de quibus satis pure. In fine : *Civitate Bononia, sanctorum martyrum Hermetis, etc., quod habet etiam præcedens.*

Rigoberti.

MATRIC. CARTUS. ULTRAJECT. *Octava sanctorum Innocentium. Titi episcopi Cretensis, discipuli beati Pauli Apostoli. Dafrosæ martyris. Rigoberti archiepiscopi Rhenorum.*

Freteoli pro
Ferreoli.

ALTEMPS. *In territorio Uzechiæ civitatis, sancti Freteoli episcopi.* De *Ferrutio* martyre meminit *Molanus* hic, et *Bollandus* in *Prætermisissis*, *Ferrutium*, *Ferrutionem*, etc., adducit. Hic *Ferreolus*

est *Uzeticensis*, de quo vide *Prætermisissos* I Aprilis.

FLORENTIN. *Apud Nicomediam, sanctorum martyrum Theopompi episcopi et sancti Sinesii.* De his plura dicentur die sequenti.

Theopompi
et Sinesii.

EDITIO LUBECO-COL. Post octavam sequitur textus solito purior. In fine post *Aggei*, nam hic ultimo loco ponitur, subjungit, *martyrum*, et pro *Bononia*, corrupte scribit *Banomia*. Deinde : *Treveris, sancti Celsi episcopi et confessoris Christi, qui in cimiterio sancti Eucharii requiescit. Bituricas, sanctæ Faustæ virginis.* De qua vide *Prætermisissos*. Eodem die, *sanctæ Pharaildis virginis.*

Celsi.

Faustæ.

BELEN. Præmittit etiam octavam. In Tito, pro dignus minister constitutus, habet *divinitus minister*, etc. Sequitur : *Lingonis, sancti Gregorii episcopi et confessoris.* In reliquo textu satis purus est; in fine autem : *Aggei et Gaii martyrum.*

Gregorii.

GREVEN. *Octava sanctorum Innocentium. Treveris, Celsi episcopi et confessoris. Bituricas, sanctæ Faustæ virginis. In Flandria apud Gandavum, Pharaildis virginis. Lingonis, Gregorii episcopi et confessoris, cujus vitam Vincentius Beluacensis in Speculo historiali lib. 22 cap. 52, summam perstringit. Apud Nicomediam sub Dyocle (Diocletiano) Theopompi episcopi, et Synesii martyrum. Item Neophistæ virginis et martyris.*

Celsi.

Faustæ.

Pharaildis.

Gregorii.

Theopompi.

Synesii.

Neopistæ.

MOLAN. Post *Gaii* etiam in fine attexit *martyrum*. Deinde : *Octava sanctorum Innocentium. Lingonis, sanctis Gregorii episcopi et confessoris, cujus gesta habentur. Ipsa die, natalis sancti Rigoberti Remensis archiepiscopi et confessoris. Gandavi, natalis sanctæ Pharaildis virginis. Et sancti Ferrutii martyris.* Vide quæ diximus ad *codicem Altempsianum*. In aliis editionibus ultima illic *annuntiatio* expuncta est. Incipiunt autem iste litteris *Italicis* : *Octava sanctorum Innocentium.* In fine, de *Gregorio*, *Rigoberto*, et *Pharailde*, ut supra. Subjungitur : *Die quarta, sancti Theoctisti, ducis in Cucumo. Et congregatio sanctorum septuaginta Apostolorum.* Denique typis minoribus : *Tuderti Tusciæ, sancti Rogerii confessoris, Ordinis Minorum. Cujus memorio ibidem celebratur consensu Gregorii IX.*

Gregorii.

Rigoberti.

Pharaildis.

Ferrutii.

Theoctisti.

Congreg.

App. 70.

Rogerii.

Nonis.

Die 5.

Thelesphori.

Symeonis.

Romæ, natalis beati Thelesphori Papæ, qui septimus post Petrum Apostolum pontifex ordinatus, illustre martyrium duxit. Apud Antiochiam, sancti Symeonis monachi, cujus vita ac conversatio satis extitit admirabilis.

Ita codices multi, sed omnino puri sunt soli *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. *Natale pro natalis* vel vice versa, promiscue ferre ab *Adone*, *Usuardo* et aliis, ac proinde a *codicibus nostris* accipiuntur, ut id imposterum observare, operæ pretium non sit. Scribo *Thelesphori* cum plerisque editis et *Mss.* quod in *Molan.* correctum est. Sic etiam *Simeonis*, in quo maxime *codices* variant; hodie vultu præferunt *Symeonis*. *Extitit*, antiquus etiam scribendi modus est, quo et hoc tempore aliqui utuntur.

Thelesphori.

OBSERVATIO. Ad II *Januarii* supra ad calcem indicavimus sanctum *Thelesphorum* Papam a *Floro*, *Rabano* et *Notkero* eo die celebrari. Primus ad hunc diem eum retulit auctor *Romani parvi* his verbis : *Romæ, sancti Thelesphori Papæ et martyris.* Hinc in *Adonem* transiit, a quo brevi elogio exornatus fuit, cujus pars exigua ab *Usuardo* adoptata est, reliqua in *Auctariis* supplebitur. Hic a *lectore* observari velim, quod in *præfatione* diximus; *Florum*, *Rabanum* et *Adonem*, licet eadem *sanctorum Acta* præ oculis habuisse videantur, ita tamen passim in modo seu *phrasi* discrepare, ut manifeste appareat alterum ab altero visum non esse. De *Adone* relato ad *Bedam*, de *Notkero* ad

Rabanum

Rabanum et Adonem, alia ibidem sententia. Jam vero quid in Hieronymianis sit *Cœlistorix*, *Cœlesphori* et *Cœlisphori*, nescio an Bollandus et Florentinius satis recte divinaverint. Nec placet Castellanus, nimis rotunde asserens, in plerisque Hieronymianis Telesphorum Papam reperiri. Tametsi cuius concederemus ex citatis nominibus Telesphorum a Notkero extusum, necdum mihi exinde consequens, Telesphorum Papam illic memorari. Plura vide in Castellani notis pag. 79. Quid de Telesphori vita a Zegero Pauli Bollandi obruta et ab hoc Actis inserta, censendum sit, docebit Papebrochius in Responsionibus ad articulum xi a num. 38. Breuiorem sed et veriorem Telesphorianæ vitæ seriem dedit Tillemontius tomo 2 pag. 251 De celeberrimo olim toto orbe, etiam dum viveret, *Symeone* monacho Stylita, meminerunt apographa Hieronymiana, nec video, cur inter adjectitios a Florentinio reputetur, præsertim cum præcipui codices in eo referendo conveniant. Signatur in iisdem antiquior ille *Symeon*, qui *responsum acceperat a Spiritu Sancto, etc.* Cujus occasione, exercitationem inseruit Florentinius a lectore consulendam. Utrunque *Symeonem* hoc ipso etiam die commemorat Florus; utrumque Rabanus et ex hoc Notkerus. De solo Stylita sic agit Romanum parvum: *Apud Antiochiam, Sancti Simeonis monachi.* Vitæ compendium exhibet Ado, quod ferme descripsit Notkerus, Usuardus vero in paucissima contraxit. Vitam non unam edidit et diligentissime eruderavit Bollandus, servata de more primigenia auctorum phrasi. Ex his potissimum Gallicam suam digessit atque ex Allatii *Symeonibus* aliisque exornavit Tillemontius per articulos novemdecim, tomo 14 a pag. 347 ad 392. Ambos, textus nostri Sanctos, geminis versiculis innexuit Wandelbertus:

*Hinc Nanas Simeon confessor possidet almus;
Papa Telesphorus iisdem pariterque coruscet.*

Symeonis.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Hic præter morem totum Adonianum elogium Usuardo attexuit. Telesphoro (scribit ipse *Thelesphoris*) solum addidit: *sedit annos xi, menses iii, dies xxi.* At de *Symeone*, omnia hoc modo: *Apud Antiochiam, depositio sancti Symeonis monachi. Qui tertio decimo ætatis suæ anno, huic seculo abrenuncians, monasterii claustra expetiit; ubi mira abstinentia, vix septimodie cibum sibi indulgens, psalterium infra quatuor menses didicit. Deinde nimia domandi corporis intentione, fune palmitis vites sibi constringens, duriter laniatus est. Inde in quodam puteo se recludens, et ex eo a fratribus violenter ad monasterium reductus, clam fugiens heremum petiit, ubi multo commoratus tempore, in columpna editiori, sanctitate fervens, se concludit, unde non modo extraneæ mulieri, sed nec propriæ matri se videre permisit. Et usque hodie basilicam columpnæ illius nulla feminarum ingreditur: nam quædam mulier veste induta virili ingredi voluit, sed mox ut limen attigit retrorsum, mortui cecidit.* Postrema hæc desumpta sunt ab Adone ex Greg. Turon. de Gloria confessorum, cap. 26.

ROSWEYD. Hic ex eodem Adone totum ferme Telesphori elogium supplet, præter dicta adiciens: *Hic constituit ut septem (Ado sex) hebdomadibus ante Pascha jejuniū celebraretur, et in natali Domini nostri Jesu Christi nocte Missæ celebrarentur, et ymnus angelicus, id est Gloria in excelsis Deo, hora sacrificii Missæ diceretur.* Tum: *Item depositio Simeonis, qui Dominum obtulit. Antiochiæ, sancti Simeonis monachi et confessoris, admirandæ virtutis viri, qui in columna stetit. Denique: Et sanctorum Felicis et Amandi.*

PULSANEN. Incipit: *Relatio pueri Jesu ex Egypto.* De ea vide infra vii Idus seu vii Januarii. Tum: *Et Vigilia Epiphaniæ.* De reliquo totus textus purus est.

MUNERAT. Solum inserit, post illustre martyrium, hæc verba: *sub Adriano principe duxit.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. LOVANIEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Incipiunt: *Vigilia Epiphaniæ Domini.* De cetero puri sunt, nisi quod de Telesphoro inserant, ut supra: *sub Adriano, etc.*

ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC. Habent etiam primo loco de Vigilia. De Teles-

phoro autem: *Constituit septem hebdomadibus ante Pascha jejuniū ab omnibus clericis agi: tres Missas in natali Domini celebrari, hymnumque angelicum, id est Gloria in excelsis, decantari ad Missam, instituit. Ad extremum autem illustre martyrium sub Adriano, etc.*

CENTULEN. Romæ, sancti *Thelesphori Papæ et martyris, qui illustre martyrium duxit. Antiochiæ, sancti Symeonis monachi, qui in columna stetit, cui vita virtutibus et miraculis effulsit gloriosa.*

BRUXELLEN. Primo loco de Vigilia. Deinde: *Romæ, sancti Thelesphori Papæ. Qui ymnus angelicus Gloria in excelsis Deo, hora sacrificii Missæ, et in festo nativitatis Domini tres Missas cantari instituit. Et tandem sub Adriano imperatore, pro Christo illustre martyrium duxit, et in Vaticano apud sanctum Petrum sepultus est.* In *Symeone* magnam partem elogii Adoniani describit et contrahit.

HAGENOVEN. De vigilia, ut supra. Item de Telesphoro, cum elogio ferme Adoniano. Tum: *Apud Antiochiam natale sancti Symeonis, qui primo erat pastor ovium patris sui, et mirabiliter conversus per hoc quod scire voluit, quæ esset substantia animæ. Qui jussus est intrare monasterium, et ibi expediti de hac re. Quod et fecit, et in tantum profecit, quod in tribus mensibus omne psalterium, tantum (totam, ni fallor) legendam et monachorum regulas disceret.* Reliqua non magnopere differunt ab eis quæ ex Adone retulimus. Ultimo loco addit: *Butaniæ, Severini confessoris.* Severinos

duodecim invenio, utrum ex illis hic unus sit, necdum satis certo distinguere potui.

ACQUICINCT. De Telesphoro, post duxit, additur: *Hic constituit ut omnes clerici in sorte Dei electi, septem hebdomadibus plenas ante sanctum Pascha a carne jejument; et in nocte natalis Domini Missas celebrari, et Gloria in excelsis Deo ad Missas cantari.*

VICTORIN. Habet eadem omnia, sed phrasi non nihil immutata.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Vigilia. *Simeonis monachi qui stetit super columnam. Telesphori Papæ et martyris. Hic instituit jejuniū quadragesimale. Eduardi regis Anglorum.*

VATICAN. signatus numero 5949. Nihil habet de *Symeone Stylita*, at de antiquiori Evangelico

Severini

Eduardi.

*Symeonis
elogium ex
Adone.*

*Simeonis
Evang.*

*Felicis et
Amandi.*

*Vigilia
Epiphaniæ.*

Symeonis
Evangelici.

ita adjicit: *Hierosolymis, sancti Simeonis propheta.*
 EDITIO LUBEC-COL. *Vigilia Epiphaniæ Domini.*
 De Telesphoro colliguntur quæ superius dicta sunt.
 Apud Antiochiam, sancti Simeonis monachi, qui
 decimo tertio ætatis suæ anno, huic seculo abrenun-
 tians monasterium petiit, ubi mira abstinentia, viæ
 septimo die cibum sibi indulgens, psalterium infra
 quatuor menses didicit. Eodem die, sancti Edwardi
 regis et confessoris. Ipso die sancti Vrrlaci heremi-
 tæ et confessoris. Vult dicere Gerlaci; sed quam
 sæpe usuveniat ut G mutetur in V et vice versa,
 alibi forte accuratius explicabo.

Edwardi.
Gerlaci.

BELIN. Editio prima solam textui præfigit Vi-
 giliam. Ast altera de Telesphoro post martyrium
 duxit, inserit: *Hic constituit ut in natali Domini*
per noctem Missæ celebrarentur. In fine autem:
 Pharaudis. *Gandavi, sanctæ Paraillidis virginis.* Vide de
 Pharailde die præcedenti in Auctariis.

Pharaudis.

Tillonis.
Felicis et soc.
Gerlaci.

GREVEN. *Vigilia Epiphaniæ Domini. Eodem*
die, Edwardi regis Angliæ et confessoris. Tillonis
confessoris. In Africa, Felicis, Secundi, Honoris,
Lucioni, Candidi, Januarii. Gerlaci heremitæ et
confessoris. Senonis, Honoberti et Hemulphi epi-
scoporum et confessorum. Romæ, beatæ Emilianæ
virginis, amitæ beati Gregorii Papæ. Qui de ipsa et
sorore ejus Tarsilla ita dicit Homelia 38. Uno ar-
dore conversæ, sub districtione regulæ viventes in
domo propria socialem vitam ducbant, et quotidia-
nis incrementis cæperunt in amorem Conditoris suc-
rescere; et cum hic essent solo corpore, quotidie ad
æterna transire. — In Thebaide, beatæ Amata vir-

Honoberti et
Hemulphi.

Emilianæ

Amatæ

ginis, abbatissæ, de qua Vincentius speculo historiali
 lib. 18 cap. 92. In Actis vocatur etiam Talida,
 De Tillone agitur ibi vii Januarii.

MOLAN. In prima editione solum adjicit litte-
 ris Italicis: *Vigilia Epiphaniæ Domini.* Deinde
 typis minoribus ex GREVEN. describit omnia
 quæ de Æmiliana nuperrime retulimus. Item de
 Eduardo et Gerlaco, de reliquis nihil. At in edi-
 tionibus posterioribus *Vigiliam Epiphaniæ Domi-*
ni, litteris Italicis primo loco posuit. In fine de
 Eduardo rege Anglorum. Tum: *Die quinta, san-*
ctorum Martyrum Theopempti et Theonæ. Atque
 huc reduci possunt quæ hic in appendice iii Ja-
 nuarii ex epistola Rosweydi notata sunt, ubi si-
 mul de Zosimo et Athanasio, quos istis Baronius
 eo die conjunxit. Fatetur Molanus, se sanctos
 suos Græcos, quos in posterioribus editionibus
 refert, accepisse ex Græcorum Horologio, in quo
 et Theopemptus et Theonas hoc die celebrantur.
 Hos autem Martyrologis Occidentalibus antiquo-
 ribus antea ignotos fuisse, certissimum est, ex
 Martyrologio Galesinii vel verosimilius ex Meno-
 logio Sirleti a Baronio translato, licet non ab
 omnibus eodem die recolantur. Putat Castellanus
 Theopemptum illum et Theonam, cum Theopom-
 po et Synesio, de quibus heri ex Florentinis co-
 dicibus egimus, identificandos; ut vide sis in ejus
 nota ad iv Januarii pag. 73. Sequitur in nostris
 Auctariis minutiori characterè: *Apud Trajectum*
Gerlaci eremitæ, ex milite confessoris. Item, ut no-
tat Metaphrastes, beatæ Apollinaris Virginis.

Theopempti
et Theonæ.Gerlaci
Apollinaris
virginis.

VIII Idus.

Die 6.

Epiphaniæ
Macræ.

Melanii.

Epiphaniam Domini. In territorio Remensi, passio sanctæ Macræ virginis; quæ
 jubente Rictiovaro præside cum in ignem esset præcipitata et permansisset
 illæsa, dein mammillis abscisis et squalore carceris afflicta, super testas
 eliam acutissimas volutata, orans migravit ad Dominum. Redonis, sancti Melanii
 episcopi et confessoris, qui post signa virtutum, jugiter intentus cælo, migravit a
 seculo.

Ita concorditer Præt. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Belin. Greven. et Molan. Item codices
 media notæ, Antverp-Max. Editio Ultraj-Belg. Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Albergen. et Danic.

VARIA LECTIO. Rhemensi et Remensi scribunt codices, servo plerumque modum postremum.
 Max-Lubec. ut plane incorrecta editio est, ita sæpe, ut dixi, dissentit non tam re quam modo
 scribendi, nec semper vacat singulas minutias discutere. Ita hic legit *Rictionario*, Belin. *Ricivaro*
 Antv-Max. *Rictionaro*. Legendum esset *abscisis*, sed codices passim habent *abscisis*, quibus subscri-
 bendum; aliqui pejus *abcisis*; Greven. *excisis*. Lectio Usuardina est *migravit ad Dominum*, Antverp.
 et Max-Lubec, *migravit ad Christum*. Sunt qui scribunt *Melanii* cum Antverp-Max. melius in textu.
 In ultima annuntiatione recurrunt varii nævi. In Praten et Tornacen. est, *emigravit a seculo*. Ant-
 verp. ponit, *jugiter intentus in cælo*. Max-Lubec. *jugiter intentus migravit*. Antverp-Max. et alii, *jugi-*
ter cælo intentus. Demum Belin. phrasim auget, *jugiter cælo intentus, gloriosus migravit*, etc.; atque ea
 lectio a Baronio servata est.

Epiphaniæ.

OBSERVATIO. *Epiphania; Epiphonia Domini; Epiphania Domini nostri Jesu Christi*: modi di-
 versi sunt, quibus apographa Hieronymiana antiquissimam et celebratissimam tota catholica
 Ecclesia festivitatem exprimunt. Bedæ placuit modus secundus, quem Florus auctiorem reddidit;
 tertius Rabano. Notkerus longiori oratione, varia complexus est. Romanum parvum secundo loco,
 sic posuit: *Epiphania Domini, id est manifestatio vel apparitio Domini*. An hic, obsecro, perspicere po-
 tuit Valesius, Romanum parvum ex Adone contractum esse, ubi Ado solum scripsit: *Epiphania Do-*
mini? Ut ut est, Noster Adonis vel Bedæ, aut, si ita vis, alicujus Hieronymiani verba transumpsit.
 De pluribus mysteriis, Epiphaniæ festo recoli solitis, agunt breviter Baronius et Florentinius in no-
 tis, Bollandus vero in Actis, sed nemo accuratius rem totam ab ovo excussisse videtur quam Castel-

lanus,

lanus, cujus eruditas disquisitiones curiosus lector consulere poterit. Nec Wandelberti versiculo negandus est locus : *Octavo ante Idus agitur Theophania sanctum. Macram* in Hieronymianis, Beda, *Macra.* Floro aut Rabano non reperies. Primus eam et quidem primo loco signavit auctor Romani parvi : *Sanctæ Macræ Virginis, sub Rictiovaro præside.* Quæ Acta Adoni præluxerint, equidem ignoro, certe brevi suo elogio plura complecti videtur, quam Acta a Bollando edita et illustrata representent. Eorum crism tradit Tillemontius tomo 4 pag. 497 et 734. Noster sua omnia ex Adone mutuatus est phrasi nonnihil perpolita, quam codices aliqui integram servaverunt. Castellanus Macram remittit ad ii Martii, quo die coronatam præfata Acta diserte indicant; putatque hoc die corpus revelatum aut elevatum fuisse. Wandelbertus iii Martii non scripsit *Mayra* aut *Marcia*, sed nisi vehementer fallor : *Quinus Macra pio Nonas defendit amore.* Alii, nescio qua causa, ad xi Junii rejiciunt. De *Melanio* Rhedonensi sic hodie legit vetustissimum Epternacense : *In civitate Redonis, natale sancti Me-* *Melanii.* *lani episcopi*; alia apographa hoc ipso die conjungunt *nativitatem, ordinationem et transitum,* quem admodum inde descripsit Notkerus. Ex prædictis Hieronymianis Sanctum a Nostro acceptum non dubito. adjecta landatiuncula, quæ Sanctis plerisque aptari potest. Vitam habes a Bollando illustratam, ex quo et Castellano discas, quid de varia festi celebratione statuendum sit.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. *Epiphania Domini nostri Jesu Christi. In civitate Antiochia, natale sancti Juliani martyris et Basilissæ, et Celsi pueri, et Martianillæ matris ejusdem, et Antonii presbyteri, et Anastasii, sub Marciano præside, tempore Diocletiani et Maximiani.* De his nostri codd. ad ix Januarii, sed hic ad proprium diem retracti sunt, quo in Hieronymianis memorantur, et a Floro, elogio ex Actis desumpto, exornati sunt. Sed de his videndus omnino Castellanus hoc die pag. 105, plurima ibi curiose et erudite congerens ad confundendos vel distinguendos Julianos, quibus Martyrologia nimium quantum abundant. Sequitur in codice de Macra, quæ ipsi *Maria* est, et de qua solum ponit : *Quæ jubente Rictiovaro in prunas volutata, orans migravit ad Dominum. Eodem die, translatio corporis sancti Germani Antisiodorensis episcopi, admirandæ fidei, doctriæ et virtutum viri.* Ponitur etiam ab aliis, sed remittenda ad natalem xxxi Julii.

Juliani,
Basilissæ
et sor.

Translatio
S. Germani

ROSWEYD. In prima purus, secundam non Usuardine sed Adoniane enuntiat, de qua varietate supra diximus. Tertiam plane omittit.

PULSANEN. Sic incipit : *Apparitio incarnati Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi. Hujus siquidem veneratio, quia primæ virtutis et baptismi sui decoratur misterio, eo devotione fit fortior et in salute numerosior.* Macræ elogium expunctum. In Melanio purus est, sed pro *Redonis*, scribit *Seddonis*. In fine : *In Antiochia, natale sancti Juliani martyris, et Celsi pueri, et Martianillæ, et Antonii presbyteri, et Anastasii, quorum miræ passiones leguntur.* De his, ut supra monui, ix Januarii.

Juliani, etc.

MUNERAT. *Epiphania Domini, id est, apparitio ejusdem, hodie multipliciter exhibita.* De reliquo satis purus est.

Juliani

CENTULEN. *Epiphania Domini nostri Jesu Christi. Antiochiæ, passio sanctorum Juliani et Basilissæ, Celsi pueri, et Marcianillæ matris ejusdem, et Anthonii presbyteri, et Anastasii, tempore Diocletiani. In territorio Remensi, passio sanctæ Macræ virginis.* Idem hic codex Macram cum sociabus refert, sed quænam eæ sociæ sint, nec hic, nec ibi dici potest. *Antisiodoro, translatio sancti Germani episcopi et confessoris.* De Melanio, nihil.

De Epiphania.

BEUXELLEN. *Epiphania Domini nostri Jesu Christi, quem infantem Magi adoraverunt, et quem, ut esset incipiens annorum triginta, Joannes in Jordane baptizavit, et qui anno sequenti aquam convertit in vinum; quique anno echnic proximo de paucis panibus magnam turbam hominum satiavit. Et sic in hac die quatuor facta concurrunt, quorum pri-*

mum ut principalius celebratur. Videatur officium ecclesiasticum, et ea quæ observat Castellanus pag. 95. Macram vocat *Macheam*, in tota annuntiatione Adonianus. Sequitur de Juliano et Basilissa sociisque integra annuntiatio Usuardina, ut ponitur ix Januarii. In Melanio satis purus est.

HAGENOYEN. *Epiphania Domini. Et nota quod est triplex apparitio Domini, qua hodie apparuit. Primo apparuit Magis, qui illi prima munera obtulerunt, quæ in carne ei erant oblata. Secundo apparuit Johanni Baptiste in baptisate, quando audivit Patrem in voce, Filium baptizavit in flumine et Spiritum Sanctum vidit in columba. Tertio apparuit convivis in nuptiis, quando de aqua fecit vinum.* Hactenus satis bene ut supra. Utrum admitti possint quæ sequuntur, alii judicent; ita pergunt : *Per quod miraculum visum, Johannes Evangelista, cujus erant hex nuptiæ, ad vocem ejus uxorem deseruit et Christo filius adhesit.* In Macra et Melanio satis purus est. Adjicitur in fine : *Item Trevis, sancti Agricii episcopi et confessoris.* Vult dicere *Treveris*. Vide *Grevenum* xiii Januarii et Acta nostra eodem die.

De Epiphania.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Epiphania Domini. Macræ virginis et martyris. Melanii episcopi et confessoris. Juliani, Celsi cum sociis MM.* Recte notatur in apographi nostri margine, non haberi Julianum hoc die in Martyrologio Romano; quærendus erat ix Januarii.

CAMBERIEN. monast. S. Mariæ Conventual. *Ipsa die, sancti Saltani sociorumque ejus Martyrum* In prætermisissis invenio *Sulcanum*; ibique notatur *Maurolycus*, in quo memoria agitur *Sultani martyris*. Innuat Bollandus, forte intelligi *Solochanum*, de quo xvii Maii in Actis. Si mihi devinare etiam aliquando liceat, suspicabor, *Saltanum* vel *Sulcanum* cum sociis martyribus, non alium esse quam corrupto nomine *Julianum*, etc.

Saltani

FLORENTIN. *In Antiochia, natale sancti Juliani martyris, Celsi pueri, Martianillæ, Antonii presbyteri, et Anastasii, quorum miræ passiones leguntur.* Toties recurrit Julianus, ut inde confirmetur conjectura superior.

JURENSIS S. Ragnoberti. Pro *Macræ*, male posuit *Marthæ*.

REMENS. S. Tim. et Apoll. *Translatio corporis S. Germani Antisiodorensis episcopi.* De qua supra.

Translatio
S. Germani.

EDITIO LUBECO-COL. In prima et secunda, pura, inserit : *In Oriente, sancti Melchior regis et episcopi, qui hac die obdormivit in Domino, divino sacrificio in ecclesia prius celebrato ac sumpto.* Eodem

Melchioris

dem

Gregorii.	dem nempe mortis genere quo i Januarii Jasparem obiisse supra narravit. Pro Melanii scribit Melani, de reliquo pure. Tum : Lingonis, sancti Gregorii martyris, cujus gesta habentur. An non idem qui iv Januarii episcopus et confessor dicitur?	doctrinæ et virtutum viri. Apud Famagustam, civitatem Cypri, beati Petri Thomasi Patriarchæ Constantinopolitani, doctoris percelebris, Ordinis Carmeli professoris; qui post plures de Sacra Crucis inimicis victorias postque plures conscriptos libros, ac patrata miracula, die ac hora a se præsignatis, feliciter obdormivit. Civitate Florentia, beati Andreæ Carmelitæ, præsulis Fesulani, odore virtutifero, longe lateque fulgurante, splendentis. Deinde minoribus typis : Barcinonæ, beati Raimundi confessoris, tertii magistri Ordinis Prædicatorum. Qui licet non sit canonizatus, ejus tamen festivitas ex consensu Pauli III a Barcinonensibus celebratur postridie Epiphaniæ Domini. Editiones posteriores litteris Italicis incipiunt : Epiphania Domini, addentes qua manifestari cepit Gentibus, cum eum Magi adoraverunt, Melchior, Baltazar et Jaspas. Simul hoc die Ecclesia gratam memoriam celebrat baptismi ejus sacri, et primi omnium miraculorum Christi, ac sub illo ceterorum, quibus celebriter manifestata fuit ejus divinitas. In fine, de Petro Thomasio et Andrea Fesulano, ut in editione priori. Deinde minoribus typis de Raymundo etiam ut supra. Denique eodem caractere hic : Delphis in curia Beghinarum, obitus venerabilis Gertrudis de Oosten. Antiquitus annuntiatio diei Paschatis per diaconum. De quo ritu vide Castellanum pag. 94.	Petri Thomasi.
Sulcani.	Vide Prætermisos. Eodem die, sancti Sulcani et sociorum ejus martyrum. Vide supra in CAMBERIEN.		
Melchioris.	GREVEN. In Oriente, sancti Melchior episcopi, qui fuit unus ex tribus Magis et hac die quievit in pace, etc. Lingonis, sancti Gregorii martyris... Item, Petri et Marci : ex Hieronymianis, ab aliis avulsi sunt. Sulcani et sociorum ejus; vide dicta. Apud Famagustam civitatem Cypri, beati Petri Thomasi Patriarchæ Constantinopolitani, Ordinis Carmelitarum. Qui vita, doctrina miraculisque clarus, tempore Caroli IV, hora prædicta quievit, in pace. Civitate Florentia, beati Andreæ Carmelitæ, episcopi Fesulani. Petrus remittitur ad xxix Januarii, Andreas ad xxx. Item, beatæ memoriæ Gertrudis de Oosten Beguttæ (quid nî Beguinæ?) Delphensis, quæ stigmata Christi impressa habuit in corpore suo. Item secundum Vincentium lib. 13 cap. 188, hoc die passus est beatus Julianus et socii ejus qui infra V Idus ponuntur. Item, sanctæ memoriæ Johannis Birelli, Prioris majoris domus Cartusiæ, vita et miraculis conspicui. Vide Prætermisos.	Andree.	Raymundi.
Gregorii. Petri et Marci. Sulcani. Petri. Thomasi.			
Andree.			
Gertrudis de Oosten.			
Joannis Birelli.			Gertrudis de Oosten.

VII Idus.

Die 7.

Relatio
pueri Jesu.
Luciani.

Cleri.

Felicis,
Januarii.

Relatio pueri Jesu ex Ægypto. Eodem die, beati Luciani Antiöchenæ ecclesiæ presbiteri et martyris, qui satis clarus doctrina et eloquentia, passus est Nicomediæ ob confessionem Christi sub persecutione Maximini, sepultusque Helenopoli Bithiniæ. Apud Antiochiam, sancti Cleri diaconi, qui pro confessionis gloria septies tortus et in carcere diu maceratus, ad ultimum decollatus, martyrium consummavit. Civitate Heraclea, Felicis, Januarii.

Magnum iterum codicum consensus : ita enim Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan. Item Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. et Editio Ultrajectin. Belg.

VARIA LECTIO. De Ægypto, ut semel et iterum dicam, servo rectam orthographiam ex iis codicibus, qui diphthongis utuntur, ut sunt Praten. Herinien, Rosweyd. etc. ; licet plures scribant *Egypto* vel *Egipto*. In presbiteri alia est ratio, quod ea sit codicum omnium scribendi forma. Maximini vere et recte scribunt post Adonem nostri omnes, excepta Max-Lubec. ubi per errorem puto irrepsisse *Maximiani*, sicut et in recentioribus Romani moderni editionibus, contra quam legerit Baronius. Si ad Acta, a Bollando edita appelles, ultro fatebor non modica correctione indigere. Scribendum esset *Bithyniæ*, ut est in egrapho nostro Pratensi et in Molano, at codices reliquos sequor, in quibus simpliciter *Bithiniæ*, vel pejus *Bitiniæ*. Sitne typographi, an ipsius Munerati editoris sphalma dum legit, qui professionis gloria, non habeo unde dispiciam. Lego *Felicis, Januarii* absque particula copulativa, quam respuunt puriora apographa, Praten. Herinien. Tornacen. licet in aliis pluribus exprimat. Addunt codices mediæ notæ, *martyrum*, puto ex librarii arbitrio.

Relatio
pueri Jesu.

Luciani.

OBSERVATIO. De Relatione pueri Jesu in Hieronymianis codicibus nulla usquam fit mentio, nisi si ad eos reducatur vetus Gellonense, ab Acherio Spicilegii tomo 13 editum, in quo, ultimo loco sic legitur : *Eductio Jesu de Ægypto*. Silent etiam Beda et Florus. At Rabanus xi Januarii : *Eductio Domini de Ægypto*. Quæ verba ex ipso ea die xi describens Notkerus, addit : *Quæ secundum alios vii Idus Januarii, secundum quosdam Nonis Januarii, propter multorum dierum profectionem celebratur*. Valeat si valere possit ea ratio, verosimiliorem dabit Castellanus. Textus nostri radix et origo est Romanum parvum, cujus ipsissima verba inde in Adonem, hinc in Nostrum liquido pronanarunt. Nihil plus metro suo complexus est Wandelbertus : *Septima ab Ægypto Christum celebratque relatum*. De illustri martyre *Luciano* sic habent Hieronymiana : *In Nicomedia, Luciani presbyteri, qui, quatuor partibus fractus est, vel, qui in quatuor partes demersus est*. De qua dissectione et demersione, atque etiam redintegratione, videndum est Flori elogium. Romanum parvum sic eum consignat : *Et*

sancti

sancti Luciani martyris Antiocheni. Encomium in laterculo relatum, Adonis est, sed a Nostro aliquantulum immutatum et media ferme parte imminutum, a Notkero cum Flori verbis ferme comixtum. Plurima de inclytissimo martyre observari possent, sed malo ea lector requirat apud Baronium, Bollandum, Florentinum et Castellatum. Joannis Chrysostomi homiliam, a Bollandis Actis qualibuscumque subnexam, recendi curavit Ruinartius inter sincera et selecta a pag. 559. Ibi præfixa admonitio, et vita Gallica a Tillemontio ex variis concinnata tom. 5 a pag. 474, in Supplemento expendi poterunt, quando et Græca passio, ex Synaxario membranaceo Ms. P. Sirmondi, sive collegii nostri Parisiensis, ad xv Octobris, aliaque hujusmodi, si operæ pretium fuerit, huc referentur et illustrabuntur. Hunc versiculum de Luciano cecinit Wandelbertus: *Antiochena suum recolit quoque plebs Lucianum.* Sic Clerum diaconum commemorat Florus, ut ex uno geminos saltem conficere videatur, non tamen multos, ut perperam ejus verba vertit Castellanus, sic enim legit: *Item, Clerici et Diaconi, qui septies torti, etc.* Quis enim Gallice reddat: *Item, les clercs et les diacres, nisi latine habeatur: Item clericorum et diaconorum?* Noverat utique vir eruditissimus martyrum nomina non in recto, sed in obliquo annuntiari. Codex Hieronymianus Epternacensis hodie *Lucerii diaconi* meminit, qui rursus in eodem recurrit xiv, ubi alii *Cleri* vel *Cleti* habent: porro iterum xv sub nomine *Luceris diaconi*, aliis, *Liceri* vel *Leceri*, qui verosimiliter ubique idem est, a Romano parvo simpliciter notatus: *Et Cleri martyris.* Undenam brevia sua elogia deduxerint aut Florus aut Ado, incertum est, cum Acta, saltem nota non existent: hoc certum, Nostrum et Notkerum ex Adone verbum de verbo plane reddidisse. *Felix et Januarius* ex Hieronymianis ab ipso Usuardo accepti sunt, in iis codicibus de novo positi xiv Februarii, ut censet Bollandus, nec multum refragatur Florentinus, hic Magistro nostro gratulatus, quod, *Bivarii et consimilium fabulas non audierit.* Hæc ad Usuardini textus generisim satis dicta sunt.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Initio transpositus, legit: *Relatio pueri ex Egypto Jesu. Eodem die, natale sancti Luciani, presbyteri Antiochenæ ecclesie et martyris, viri doctissimi atque eloquentissimi; in quo rursus ad Adonem accedit. Item apud Antiochiam, Bilicerii (pro Cleri) diaconi, qui ob confessionem Christi, etc., pure.* Sed deest omnino annuntiatio ultima.

ROSWEYD. Rabanianus potius quam Usuardinus, sic in principio: *Eductio Domini de Egypto. In Nicomedia Luciani presbyteri, qui in persecutione Maximiani in quatuor partes fractus et in mare demersus, alia die integer inventus est. Item apud Antiochiam, beati Cleri diaconi et martyris.* Desunt reliqua omnia.

PULSANEN. Satis purus est, nisi quod in eo hic omittatur *Relatio pueri, etc.*, quam ad Nonas ex eo in Auctariis ibi retulimus, forte ex eorum more, qui v Januarii Evangelium de pueri Jesu reditu recitare consueverint.

ALBERGEN. Textui satis puro subdit: *Tremoniæ, sancti Reynoldi martyris, viri eximia virtutis, cujus gesta habentur.* Hinc patriam suam codex ille satis indicare videtur.

DANIC. *Item in Dacia, provincia Selandia, passio sancti Kanuti ducis et martyris.* In superioribus satis purus est.

CENTULEN. Perpetuus Usuardi abbreviator, in prima purus est. Tum: *Eodem die, sancti Luciani Antiochenæ ecclesie presbyteri et martyris, viri doctissimi atque eloquentissimi. Item Antiochia, beati Licerii diaconi et martyris.* In ultima de Felice et Januario etiam purus est.

BRUXELLEN. *Relatio pueri Jesu septennis ex Egypto in Nazareth; ubi monstratur petra, in qua ipse viginti tribus annis, noctibus recubuisse, diebus vero sedisse memoratur. Cujus siquidem petreæ fragmenta, tanquam Sanctorum reliquias, Crucesignati et peregrini digne venerantur.* De Luciano, post Maximini, sic habet: *in quatuor partes discerptus, et quatuor lapidibus alligatus, in mare mersus; sed alia die Helyonopolim Bithiniæ corpus ejus integrum inventum est, ibique sepultum.* Vide Notkerum. In Clero purus est; in Felice et Januario similis codicibus mediæ notæ. Tum: *Alibi, Tillonis mo-*

nachi. Item sancti Valentini episcopi. Item sanctæ Lucianæ virginis. De Tillone et Valentino agit Bollandus; quam vero Lucianam indicet, fateor me ignorare.

HAGENOYEN. *Relatio pueri Jesu Christi Domini nostri de Egypto, cum Joseph nutricius ejus ad monitionem Angeli acquievit, et Jesum cum matre sua Virgine Maria, et alia familia sua, rediit de Egypto in terram Israel. Quæ relatio facta est post mortem Herodis et aliorum amicorum suorum.* Hæc Scripturæ sacræ magis conformia quam quæ supra dedimus ex codice Bruxellensi. Reliqua omnia satis pura sunt.

MATRIC-CAPTUS-ULTRAJECT. *Relatio pueri Jesu ex Egypto. Luciani presbyteri et martyris Antiocheni.*

CODEX BIGOTIAN. signatus D 9: *Item Fiscanno, translatio sanctorum corporum, qui in eadem requiescunt ecclesia.* Indicat procul dubio sanctum Guillelmum ac forte alios in celebri illo monasterio quiescentes.

CAMBEDIEN. monasterii S. Mariæ: *Ipsa die sancti Isidori episcopi, magnæ sanctitatis viri.* Nusquam notus est hic Isidorus, ut ex Prætermissorum elencho intelliges. Vide dicta de Isidoris ii Januarii.

In VATICAN. Sub numero 5949. Deest ultima annuntiatio *Felice et Januarii.*

EDITIO LUBECO-COL. Sic orditur: *Relatio pueri Jesu ex Egypto, anno ætatis suæ sexto, imperii Augusti Cæsaris quadragesimo octavo, regni vero Herodis, tunc defuncti, trigesimo octavo.* Sequitur de Luciano, satis pure. Tum: *Tremoniæ, sancti Reynoldi martyris, viri eximia virtutis, cujus gesta habentur; Colonia Agrippinæ quidem passus, sed Tremoniensibus datus.* In duabus aliis textus commemorationibus etiam satis pura est. Denique: *Solemiaco monasterio, beati Stillonis (alii legunt Millonis et Hellonii, ut est apud Bollandum) monachi et confessoris. Eodem die, sancti Kanuti ducis et martyris,* ab eo distinguendi, cujus Acta dabimus x Julii; tametsi officium de eo in Ecclesia celebretur xix Januarii. Vide Bollandum hoc die a pag 390.

BELIN. Primam sic legit: *Relatio pueri Jesu Christi*

Reynoldi

Kanuti

Relatio pueri Jesu auctior.

Tillonis.

Cleri.

Valentini.
Lucianæ.

De relatione pueri Jesu.

Isidori.

Reynoldi.

Stillonis.

Kanuti.

Christi de Egypto. Pro Maximini, habet Maximiani ; de reliquo purus est textus, cui subnectitur : Ipso die, sancti Juliani. Item Papix, Crispini episcopi et confessoris. De Juliano, est quod moneam, hic cum simpliciter referri et sine addito, cui tamen Baronius, qui Belinum præ oculis habuit, nescio qua ratione ductus, titulum martyris apposuit. Bollandus, re nondum satis examinata, Julianos multiplicavit, aliquem hodie Actis inserens postea verosimiliter excludendum. Putat Castellanus, eundem hic repeti Julianum, de quo pridie egimus et porro ix Januarii agemus. Verum, ni fallor, hic alius Julianus est, nec martyr nec xenodochus, isque a Belino ex peculiari notitia hic Usuardo adjectus, ut ante me censuit Rosweyds in animadversionibus Mss. supra non semel citatis, in quibus ita observat : Ego, inquit, vix dubito quin exprimentum sit : Eodem die, sancti Juliani, omissio MARTYRIS. 1. Quia ita representat vetus Martyrologium Romanum Belini, ante centum annos Venetiis et Parisiis impressum. — 2. Quia existimo hic intelligi Julianum confessorem Novariensem, qui diaconus fuit sancti Julii presbyteri, cujus festum vii Januarii occurrit apud Ferrarium in Catalogo Sanctorum Italiae. Hæc Rosweyds. At de hujusmodi novis in Romano moderno accessionibus plura suggerent Papebrochii Responsiones parte 2. art. 18 in appendice : ubi nominatim de Niceta agitur ex Holstenii ad Florentinum epistola. Nec omittenda alia laudati Rosweydi animadversio ad hunc ipsum diem circa Theodorum monachum, qui tempore Constantini, etc. Præmisso itaque textu cum Baronii notatione : Quæro hic, inquit Rosweyds, 1. Cujus veteris libri auctoritate ponatur Theodorus hic hoc die, nam in antiquo Martyrologio Romano non comperitur. — Quæro 2. quomodo in notationibus Baronius dicat, Theodorum hunc fuisse discipulum S. Antonii (quod iterum repetit notatione ul xxviii Decembris, ratione alterius Theodori) idque elicit et probat ex vita Antonii per Athanasium scripta, cum Athanasius

in vita Antonii cap. 32 non dicat, eum fuisse discipulum S. Antonii, sed Ammonis Nitriotæ, uti etiam habetur in vita S. Pachonii cap. 1, auctoritate ducta ex eadem Antonii vita per Athanasium scripta. Idem habet Palladius cap. 8.

GREVEN. *Relatio pueri Jesu facta est anno ætatis ejus sexto, imperii Augusti Cæsoris XLVIII, regni vero Herodis defuncti XXXVIII. Tremonia, in diocesi Agrippinensi, translatio sancti Reynoldi monachi et martyris. Qui clarissimis ortus natalibus et in armis strenuus, Coloniae sancti Pauthuleonis factus est monachus, vita et miraculis clarus ; a cæmentariis, quibus a suo abbate præfectus fuerat, occisus, in lacum projectus est, unde Domino revelante extractus, Tremoniensibus datus fuit. Item, Kanuti ducis Slaviae, martyris, filii regis Daciae. Solemniaco monasterio, beati Stilonis monachi et confessoris. Faustæ virginis mart. Vide Rabanum, Notkerum et indicem Prætermisorum. Coluntur xx Septemb. Melaniæ senioris, senatrici Romanæ. Vide Prætermisios. Item, sanctæ memoriæ Wedekindi ducis Westphaliae, in Anga quiescentis. Lege ex Actis Wüttekindi, ducis Saxonum, et Angariae.*

MOLAN. *Ipsa die, sancti Juliani. Item Papix, Crispini episcopi et confessoris. Solemniaco monasterio, beati Stilonis monachi. Deinde minoribus typis : Tremonia in diocesi Agrippinensi translatio sancti Reinoldi, etc., ut supra ; nisi quod hic, post datus fuit, addatur : Qui ab archiepiscopo Colonicensi, sibi alicujus Sancti corpus dari devotissime postulabant, quo terra eorum reverentior et ab hostibus securior esset. Item Canuti ducis Slaviae, martyris, filii regis Daciae. In editionibus aliis, de Juliano et Crispino, ut prima. Deinde : Ipsa die, sancti Canuti, ducis Daciae et martyris, filii Erici regis. Solemniaco monasterio, beati Stilonis monachi. Tum minoribus typis : Patavii, beatissimi Valentini, episcopi Rhætiarum. Denique de Reinoldo, mutatis pauculis, quæ ad rei substantiam nihil conferunt.*

VI Idus.

Die 8.

Severini.

Luciani
et soc.

Eugenium.

Neapoli Campaniæ, natalis sancti Severini episcopi et confessoris, fratris beatissimi Victorini martyris : qui Severinus post multarum virtutum perpe-
trationem, plenus sanctitate quievit. Beluacus, sanctorum martyrum Luciani presbiteri, Maxiani et Juliani : quorum Maxianus et Julianus primo a persecutoribus gladio puniti sunt ; deum beatus Lucianus post nimiam cædem, cum Christi nomen viva voce confiteri non metuisset, priorum sententiam et ipse excepit. Eodem die, sancti Eugeniani martyr.

Ita primigenia puritate Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Greven. et Molan. Hic vero in posterioribus editionibus textum non recte mutavit.

VARIA LECTIO. Pulsanen, pro Neapoli, male scribit Neapolis, uti pro Beluaci, habet Beluati. Servavi ego Beluacus, more antiquo, cum antiquioribus codicibus Praten. et Herinien. quod etiam posuit Florus. Tornacen. scribit Beluago, alii Beluaci vel Beluaco. In Pulsanensi, est Luciani episcopi, Maximiani presbiteri et Juliani diaconi. At postremis ii tituli non debentur ; Luciano, non alius quam qui in textu positus est. Porro e sociis primus non Maximianus dicens est, ut male apud Florum legitur, nec Messianus, ut Ado ; sed ex codicibus nostris ferre omnibus Maxianus, idque ex analogia gallica ostendit Castellanus pag. 135. Molan, scripsit Maximiniani Greven. Maximiani, item Belin. quem procul dubio secutus est Baronius. Pulsanen. viva voce confiteri, etc., vertit in una voce, etc.

Severini.

OBSEVATIO. Tota annuntiatio prima, sive Severini encomium ex Adone manifestissime abbreviatum est, servata Severinorum confusione ex Romano parvo, primo illius auctore, alius dicitur seductore, ab Adone accepta, quam correxerunt Bollandus et Castellanus hoc die ; frustra enim

Neapoli

Neapoli quæritur Severinus episcopus *Victorini Amiternensis* frater, qui apud septempedanos invenendus est. Vide quæ a nobis dicuntur v Septembris, fusius in Actis suo tempore expendenda. Advertit confusionem Molanus, sed eam in posterioribus suis editionibus perperam ex Usuardi textu expunxit, quem inviolatum servare debuerat, emendando in notis, ut facit, quæ erant corrigenda; certum enim est Usuardum legisse, *Severini episcopi et Confessoris, fratris beatissimi Victorini martyris*, quemadmodum in Adone scriptum invenerat. Inter apographa Hieronymiana, solum Corbeense de Bellovacensium apostolo et sociis ita hodie meminit: *In Gallia civitate Belloacus, passio sanctorum Luciani, Mariani et Juliani martyrum; ubi Mariani levi lapsu pro Maxiani legitur, qui aliis Mossiani* Juliani
et soc vel *Messiani*. De his martyribus nihil habet Beda. Rabanus solum Lucianum presbyterum cum elogio posuit iv Januarii, cujus verba ibi descripsit Notkerus, hac iterum die legens: *Melloacia* (pro *Bellovacii*) *sancti Luciani, socii beati Dionysii. Item, Messiani*; quæ ex Adone accepta viderentur, nisi de Dionysio fieret mentio; ipse enim simpliciter enuntiat: *Beluaci, sanctorum Luciani et Messiani*. Hinc tamen confice Acta nulla Adoni innotuisse, quæ certo Usuardus consuluit, illa præsertim quæ ab anonymo scripta, ex quibus elogium suum evidentissime extraxit. An etiam ex Floro? Ita sentit Castellanus pag. 131. præjudicatæ opinioni insistens, quod Usuardus Flori Lugdunensis ad Bedam auctaria inspexerit. quæ ego nunquam ei visa existimo, utpote qui non alium Florum noverit, quam *latiora* vel *latiora* illa *vestigia* quæ sunt ipsissimum Adonis Martyrologium, ut in præfatione, Castellano in hac parte non refragante, ostendimus. Ut hodiernus utriusque textus exemplo sit, oculos ipsos tuos lector appello; confer Flori elogium cum nostro Usuardino, victas dabo manus si vel per levem umbram hoc ex illo contractum appareat. De Actorum fide et sinceritate disputant eruditi critici, inter quos laudatus Castellanus multa curiose observavit, uti et Tillemontius tomo 4 a pag. 537. quæ in Supplemento accuratius forte examinari poterunt. *Eugenianum* tamquam ignotum martyrem dedit Usuardus, nusquam sub tali inflexione repertum: si enim Hieronymiana quantumvis aucta consuluit, non alium ibi reperit quam *Egemonium, Egonomium* vel *Ægemonium*, idque cum episcopi titulo, a Rabano etiam diserte signatum. *Eugenianus*, quicumque ille esse possit, apud antiquiores ignotus est, nisi Wandelbertum audias, ita ipsum metro aptantem: *Iduum post sexto, Eugeniano vota feruntur*. Oculatior Bollandus *Eugenianum* eundem esse probabilissime censuit cum *Egemonio* vel *Ægemonio* (quocumque modo inflexeris) *Augustodunensi episcopo*: imo certum id credidisset cum Castellano, nisi Saussayo nimium tribuisset. In eodem errore versantur plura ex sequentibus Auctariis. sæpe de eadem re audiendis. Eugeniani.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. *Neapolim Campaniæ, sancti Severi* (pro *Severini*) *confessoris, fratris beatissimi Victoris, clarissimi viri in miraculis. Beluacus, sanctorum Luciani presbyteri, Maximiani et Juliani martyrum. Quorum Maximianus et Julianus primo a persecutoribus gladio sunt puniti. Dehinc beatus Lucianus, cum post nimiam, etc. Deest plane annuntiatio ultima.*

ROSWEYD. *Apud Neapolim Campaniæ, sancti Severini confessoris, fratris beatissimi Victorini, clarissimi viri in miraculis. Qui et ipse fratris imitator existens, post multarum virtutum insignia, sanctitate plenus in pace quievit. Apud Augustodunum, Eugenii episcopi et martyris. In quo hic codex tantum ad veritatem accedit, quantum recedit ab Usuardo, Beluago, sanctorum martyrum Massiani, Luciani atque Juliani. Ratisbonæ Herhardi episcopi. Item, Eucherii episcopi.*

MUNERAT. Textui satis puro subdit: *Remis, beati Rigoberti episcopi et confessoris. De quo vide iv Januarii. In Græcia sancti Thimothei. Apud Bruxellam, natale sanctæ Gudulæ virginis. Methis civitate, sancti Patientis episcopi et confessoris. De eo Timotheo hic agi non videtur qui ab Usuardo ponitur xxii Januarii, sed de alio: vide Acta.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. qui codices plerumque consentiunt, post textum in fine addunt: *In Græcia, Thimothei. Augustoduno, Eugeniani. Male habet Max-Lubec. Eugemian.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. De Luciano, inserunt; beati Petri discipuli. Textui autem superaddunt: *In Græcia sancti Thimothei. Augustoduni, sancti Eugemonis, vel Eugemonis episcopi. Apud Bruxellam, natale sanctæ Gudulæ vel Gudilæ virginis,*

Methis civitate, sancti Patientis episcopi et confessoris.

LOVANIEN. Similis est superioribus, præterquam quod Bellovacensium elogium expunxit.

ULTRAJECT. Annuntiatione sanctæ Gudilæ minutus est, de cetero cum proxime relatis consentit.

CENTULEN. *Neapolim Campaniæ, sancti Severini episcopi et confessoris fratris beati Victorini martyris. Civitate Beluaco, sanctorum Luciani, Maxiani et Juliani. In ultima purus est.*

BRUXELLEN. Incipit: *Depositio sanctæ Gudilæ virginis patronæ nostræ. Cujus sacri corporis reliquæ hic venerantur. In Græcia, sancti Thimothei. Apud Beluacum, sanctorum martyrum Luciani presbyteri, beati Petri discipuli; et Maximi presbyteri, et Juliani diaconi. Qui ob confessionem Christi post multas exiles gladio puniti sunt. Apud Neapolim Campaniæ, sancti Severi episcopi et confessoris, fratris beati Victorini martyris, clarissimi in miraculis. Qui et ipse imitator fratris plenus sanctitate in pace quievit. In hoc variis codicibus præstat quod illi ex vero Eugeniani nomine duo falsa procuderint, hic vero solum scribat: Apud Augustodunum, sancti Eugemonis episcopi. Methis, sancti Patientis episcopi et confessoris.*

HAGENOYEN. Phrasim etiam modice variat: in prima utcumque purus, in secunda etiam inserit: *discipuli sancti Petri. Tum: Eodem die, sancti Eugeminiani martyris. In Græcia, sancti Thimothei. Augustoduno, sancti Eugemonis episcopi. Metis civitate, depositio sancti Patientis episcopi et confessoris. Apud Bruxelliam, sanctæ Gudilæ virginis. Ratisbonæ, Erthardi episcopi. Veronæ, sancti Rustici confessoris. Colitur ibi ut martyr 1x Augusti.*

Eugenii

Herhardi.
Eucherii.Rigoberti.
Thimothei.
Gudulæ
Patientis.

Eugeniani.

Eugemonis.

Gudilæ.

Thimothei.

Severi.

Eugemonis.

Erthardi.
Rustici.

AQUICINCT. Recte in textu scribit *Maxiani*. Post textum purum, adjicitur: *In Græcia, sancti Timothei. Augustoduno, Egemonii episcopi.*

VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130, scribunt etiam: *In Græcia, sancti Timothei. Augustoduno, Egemonii episcopi.* Posterior codex habet, *Egemoni.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Luciani presbyteri, Maximiani et Juliani martyrum. Severini episcopi, et confessoris. Patientis episcopi, discipuli sancti Joannis evangelistæ. Bruxellæ, Gudulæ virginis. Quæ a beata Gertrude est a sancto fonte levata.*

CODEX DOM. DU CHEVAL, signatus B, et FLORENTIN. *In Græcia, sancti Timothei.*

In VATICAN, num. 5949. Deest *Eugeniani*. Adjicitur denuo: *In Græcia, sancti Timothei.*

Ulfirini.
Judoci.
Pegæ. ALTEMPS. *Depositio sancti Ulfirini episcopi. Translatio sancti Judoci.* Vide XIII Decembris. Item, *depositio sanctæ Pegæ virginis.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima et secunda modice interpolata, in tertia pura est. Sequuntur Auctaria: *In Græcia, sancti Timothei confessoris. Augustoduni, sancti Egenionis episcopi et confessoris. Apud Bruxellam, natale sanctæ Gudulæ virginis. Metis civitate, sancti Patientis episcopi et confessoris. Eodem die, sancti Erhardi episcopi et confessoris Ratisponensis. Ipso die, sancti Afflini episcopi et confessoris. Trevis, sancti Frodoberti abbatis.*

Erhardi.
Afflini.
Frodoberti.

BELIN. Scribit: *Victoris; Belvati, Luciani episcopi, Maximiani presbyteri, etc. Ante Eugeniani, interserit: Eodem die, sancti Maximi, Papiensis episcopi et confessoris. In fine: Methis civitate, sancti Patientis episcopi et confessoris. Editio altera superaddit: In Græcia Timothei. Augustoduno, Egemoni episcopi.*

Maximi.

GREVEN. *Agmonii, alias Egenionis Augustulunensis episcopi et confessoris, alias martyris. In Græcia, sancti Timothei confessoris, qui translatus est Constantinopolim IX Maii. Apud Bruxellam, sanctæ Gudulæ virginis. Metis, beati Patientis episcopi et confessoris, discipuli beati Joannis apostoli. Eodem die, sanctorum Erhardi et Herbaldi*

Agmonii.

Timothei.

Erhardi et Herbaldi.

pontificum Ratisponensium et confessorum. Prima editio agit de solo Erhardo; vide Acta. Sancti Afflini episcopi et confessoris. Trevis, sancti Frodoberti abbatis. Remis, beati Rigoberti episcopi et confessoris. Severini abbatis, qui defuncto Attila Hunnorum rege, prophetico spiritu, vita et miraculis claruit. Eodem die, sancti Maximi episcopi et confessoris.

Afflini.
Frodoberti.
Rigoberti.

Maxim.

MOLAN. De Patiente Metensi, de Maximo Papiensi, et Rigoberto Remensi, habet ut supra; in Gudila multo diffusior, de qua sic habet: *Depositio sanctæ Gudilæ virginis, patronæ nostræ, cujus sacri corporis reliquæ hic venerantur. Haec tenus ex BRUXELLEN. Sequitur: Ad cujus tumulum apud Ham Brabantia, tempore hyberno populus arbor, sine manibus putantium, mox excrevit et virens ut nemus fronduit. Quorum utrumque mirum: mirum enim fuit arborem subito pullulasse, et mirabilius fuit, cum hyemis tempore, quod natura non habuit, vernasse. Sed utrumque fecit Deus, officio quo novit et voluit, et potestate qua valuit, in testimonium ejusdem virginis, in domo Domini ut palma florentis. Ipso die, sancti Afflini pontificis. De*

Frodoberto, ut supra. Deinde typis minoribus: Eodem die, beati Laurentii Justiniani. Et sancti Erardi, pontificis Ratisponensis et confessoris. Apud Laudunum Gallia, beati Balduini archidiaconi et martyris. Cujus actus in vita Salabergæ matris ejus continentur. In Norico, depositio sancti Severini abbatis, qui spiritu prophetia et miraculis late claruit, et juxta Neapolim translatus est in castrum Lucullanum. De mutatione facta in posterioribus editionibus supra abunde egimus. Auctaria quoque contracta sunt. Itaque in fine: Augustoduni, depositio sancti Egemonii episcopi et confessoris. De Gudila post fronduit, hæc simul connectit, quorum utrumque fecit Deus, etc. Sequitur de Frodoberto ut supra. Tum: Ratisponæ, beati Erardi pontificis et confessoris. Deinde de Patiente et Maximo, iterum ut supra. Denique: Die octava, sanctæ matris Domnicæ; et sanctorum patrum Georgii Chozebisti, et Emiliani confessoris.

Afflini.

Laurentii Justiniani.
Erardi.
Balduini.

Domnicæ
Georgii.
Emilian.

V. Idus.

Die 9.

Juliani,
Basilissæ,
etc.

A pud Antiochiam sub Diocletiano et Maximiano, natalis sanctorum Juliani et Basilissæ virginis, quorum miræ passiones leguntur. Ex quorum etiam collegio venerabilis multitudo sacerdotum et ministrorum ecclesiæ Christi igne cremata est, quæ ad eos confugerat propter immanitatem persecutionis. Post quos Antoninus presbiter, Anastasius et Celsus puer una cum matre atque alii plures passi sunt. In Mauritania Cæsariensi, sanctæ Martianæ virginis. Apud Smirnam, sanctorum Vitalis, Revocati et Fortunati.

Antonini, etc.

Martianæ.

Vitalis et soc.

Ita legunt Usuardi codices Mss. propemodum omnes, quos vel ego consulere potui, vel majores nostri cum Greveno et Molano olim contulerunt. Ita etiam *Max-Lubec. Mauerat. Belin.* et quotquot alii Usuardum quantumvis auctum hæcenus edidere. Solus codex *Pratensis* a reliquis dissentit, ut mox in Variantibus lectionibus exponam. Qui binos codices *Pratenses* citant, numerum augent, non auctoritatem, cum alter ex altero descriptus sit, augmentis dumtaxat vel marginalibus, in textum relatis, ut in præfatione declaratum est.

VARIA LECTIO. *Antiochiam, Dioclitiano, Dyocleciano, Basilicæ* et tales alias minutias hic prætereo. Scripsi *Basilissæ virginis* sine addito cum *Praten. Hierinien. Pulsanen. Muerat. Greven.*; codicibus aliis tum Mss. tum editis ferme variantibus. Ant verp. *Max-Lubec. et Lubeco-Col.* legunt, *Basilissæ conjugis ejus* cum codicibus mediæ notæ plerisque. Alii habent *uxoris ejus.* *Belin. vero et Molan. Basilissæ virginis, uxoris ejus,* quibus antiquioria Mss. præferenda judicavi, licet Romanum

parvum

parvum et ex eo Ado uxoris vel conjugis diserte exprimant. Prætulī etiā eodē codicē, hic Adoni conformes in nomine *Antoninus*, contra alios impressos et Mss. qui *Antoninus* in *Antonius* transformatunt, quosque Baronius, Bollandus et alii passim hodie imitantur. Superest nodus paulo difficilior, in quo Pratensem a reliquis omnibus diversum supra monui. Is nimirum, ommissa Martiana et martyribus Smirnenſibus, ita diem concludit : *In Africa sanctorum martyrum Revoluti et Firmini cum aliis tribus*. Observat Castellanus, codicis ipsius inspector, in primo Bimestri pag. 809, ex prætenso illo autographo avulsum olim folium, subinde vetusto etiā caractere restitutum, in quo ea mutatio facta sit, fortasse, ut conjectat, vivente adhuc Usuardo. Sed enī id persuaderi possit omnino non capio in communi codicum Usuardinorum et quidem probatissimorum apertissima contradictione. Quisquis interpolator is fuerit, *Revoluti* perperam posuit pro *Revocati*. Nos interim germanam Usuardi lectionem vindicandam censuimus. Sunt qui *Marcianæ* scribant; nos *Martianæ* cum purioribus, Romano parvo et Adone. Codices mediæ notæ post *Fortunati*, adjiciunt *diaconi*, Belin. autem apposuit *martyrum*. Scribo *Smirnam* cum codicibus passim.

OBSERVATIO. De *Juliano* tota Ecclesia celebratissimo martyre ejusque sociis, jam supra, proprio ut quidam volunt die vi Januarii, agendum fuit, quo ab Hieronymianis hoc modo collocatur : *Antiochia, passio sancti Juliani et Basilissæ. In India, Celsi, Juliani*. Eodem die, cum longiori ex confusis Actis historia, omnes a Floro memorantur; Rabanus ad xiii Januarii rejicit; Wandelbertus ad xiii Februarii. Mira est hujus festi transpositio, quam Epiphaniæ causa ortam existimat Castellanus, atque una *Juliani* nominis multiplicatio, adeo ut numerus apud ipsum pag. 106 adductus fidem ferme superet. Usuardus solitos suos antesignanos secutus est, Romano parvo ita præeunte : *Et sancti Juliani et Basilissæ uxoris ejus et Celsi et Martionillæ ac xx militum*. Ad hæc Ado, Actorum, jam suo tempore receptorum, longam seriem attexuit, ex illorum fide æstimandam. Noster nihil dubitans, encomium suum inde contraxit, Notkero plura describente. In prædictis horum Sanctorum Actis illustrandis egregiam operam posuerat Bollandus; ast eadem postliminio accuratius expendit Papebrochius tomo 3 Maii pag. 295, et fusius in Responsionibus tomo 2 ad art. 15 § 28 a numero 316, quem lector consulat; videatque etiā curiosas Castellani, ad varia Juliani symbola, aliaque ad diffusissimum ejus cultum spectantia, notationes jam semel et iterum supra citatas, quæ et ipsæ in Supplemento non erunt inutiles. Tillemontius pauca suggerit tomo 5 pag. 799 et 800, occasione *Juliani Cilicis*. Qui an cum hodierno confundendus; an potius hic noster Antiochenus vel Antinopolitanus, Syrus vel Ægyptius dicendus sit, adhuc sub iudice lis est. At enim qui Julianos ea causa confundi postulant, quod uterque, sub *Martiano* præside passus dicatur, viderint illi, an non accedere debeat *Julianus* alter, a Floro productus xi Januarii, qui etiā sub *Martiano* præside, sed in *Achaia*, et in carcere peremptus est. De *Martiana* jam dici cœptum est in Variantibus. Constat eam hodie apud Hieronymianos notam non esse: neque enim *Martianalem* ibi positum pro *Martiana* accipi posse existimamus; nec satis verisimile est, eam sub *Mariani* nomine ibi reperiri xi Julii. Quod autem v Idus Julii ab aliquibus reponatur, ex codicum abbreviationibus oriri facile potuit. Non magis nota est *Martiuna* apud Bedam, Florum, aut Rabanum. Restat itaque ut a Romano parvo primum signata sit, nomine nonnihil deformato: *In Mauritania Cæsariensi, Macræ virginis et martyris*. Ado nomen puritati suæ restituit, sed Actibus caruisse ex eo conjicitur quod elegio quantumvis brevi careat. Noster plura non profert quam in Viennensi repererit, in quo etiā convenit Notkerus. Porro eandem *Martianam* esse quæ hic et mense Julio colitur, rectissime censuit Baronius, neque licebit Hispanis ex una geminam facere, nisi certiora producant monumenta quam quæ ex Bivario aut ei similibus desumuntur. Cetera huc spectantia vide apud Bollandum, Castellanum et Tillemontium tomo 5, a pag. 263. De ultimis martyribus vix est quod dictis superaddam. Ex Hieronymianis accepti sunt; sed male ab Usuardo compositi, nec melius ab interpolatore Pratensi restituti. Veram Usuardi lectionem a nobis representatam non dubito, qualem et Wandelberti versiculus exhibet: *Quinto Vitali, Fortunato et Revocato*. De distinctione Smyrnensium ab Africanis, qui in Hieronymianis reperiuntur, agunt Bollandus et Florentinus hoc die; sed et novissime Castellanus in notis a pag. 146.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Annuntiationem primam retulit vi hujus; hic in aliis duabus purus est, sed alteram alteri præponit. Cum hoc codice convenit Usuardus, insertus Agonibus martyrum (cujus operis solus Januarius invenitur) in quo etiā Julianus, etc., vi; hodie vero et Martiana et Smyrnenses diserte ponuntur.

De Juliano auctins.

ROSWEYD. Apud Antiochiam, *Juliani* martyris et *Basilissæ* conjugis ejus. Hi itaque sanctissimo voto casti conjuges aliquot annos vixerunt pariter, carnem suam virginem servantes; monasteria autem de rebus suis, quia erant parentibus et genere clarissimi, instituerunt, ut ad decem milia monachorum poterit *Julianus* fieri, *Basilissa* vero multarum virginum mater. Quarum multitudinem cum jam victricem præmisisset ad Dominum, ipsa quo-

que post multa exercitia quieverit. *Julianus* vero a *Martiano* præside tortus, jubente eo, a militibus gladio cæsus est, cum *Celso* puero, supradicti præsidis filio. Eodem die, *Antonii*, *Anastasi* martyrum, cum *Marcionilla* martyre, uxore præsidis. Eodem die sanctæ *Marcianæ* virginis et martyris.

CENTULEN. *Julianum* et socios etiā signavit vi Januarii. Hodie sic habet: *In Asia apud Zmirnam, sanctorum Vitalis, Revocati et Fortunati. Cæsarea Mauritanix, sanctæ Marcianæ virginis et martyris*.

BRUXELLEN. Post, imperatoribus, sic prosequitur: et sub *Martiano* præside, post passionem sanctorum martyrum *Juliani et Basilissæ* conjugis ejus, quorum passionis dies viii Idus Januarii recolitur, *Anthonius* presbiter, *Anastasius* et *Celsus*

puer, una cum Marcionilla matre ejus, uxore Marciani præsidis, atque alii plures possi sunt. Satis apta est ea martyriorum partitio, sed in quo fundata? Sequitur de Smyrnensibus et Martiana, pure.

HAGENOYEN. Post, uxoris ejus, pergit: Qui Julianus decem milium monachorum pater extitit, qui omnes igne combusti sunt; ad quorum exequias angeli in caelo auditi sunt in eodem loco. Basilisca vero mater fuit mille virginum, quæ etiam pro Christo combustæ sunt; et ipsa Basilisca ante abierat in pace. Julianus vero a Marciano præside fustibus exditur, deinde incarceratur, digiti ejus manuum et pedum ligmis (Rosweydu in Adone restituit liciniis) oleo infusus ligantur et accenduntur, postea decollatur. Post quas Anthonius presbyter, Anastasius et Celsus puer, qui Spiræ requiescit in Cathedrali ecclesia, una cum matre sua, atque alii plures diversis penis interempti sunt. Cetera pura sunt, nisi quod in fine habeat: cum Fortunato diacono.

ACQUICINCT. Nec diaconi in fine habet, nec martyrum, sed adjicit, cum aliis tribus. Suspicio, nomina non recte collata, adeoque codicem hunc, ut sæpe solet, ita etiam hic convenire cum Pratensi.

VICTORIN. Pro Martianæ, legit Marinæ.

WILHELM. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Incipit: Martiana virg. et martyr. Wilhelmi Bituricensis episcopi, nobilis genere, qui a pueritia Deo servavit. Juliani martyr et Basilissa virginis, cum ceteris multis martyribus. Notabis Wilhelmi Bituricensem ab aliis passim recoli die sequenti. Vide ibi Acta.

PASCHASIA. DIVIONEN. Cœnobio sancti Benigni, juxta Divionense castrum, natalis sanctæ Paschasie virginis et martyr. Citatur hic, extractum ex codice istius cœnobii, ex quo plura habemus.

MARCELLI. GUILIELMI. FLORENTIN. Anconis, sancti Marcelli. Apud civitatem Bituricensem, sancti Guilielmi episcopi et confessoris. Additur ibi in fragmento membraneo MS: Consecratio ecclesiæ sancti Laurentii de Florentia, quæ consecrata anno Domini MLX a Domino Nicolao Papa II. Olim episcopus Florentinus fuit.

EDITIO LUBECO-COLON. Post, passionem leguntur,

Et livet vero matrimonio fuerint copulati, tamen clam in virginitate vitam finierunt. Ex quorum etiam collegio, etc., satis pure. De Martiana, additur: Quæ in Casarea, Dianæ simulacrum confregit, et bestiis tradita, pro Christo tandem a leopardo exanimatur. Smyrnensibus addit Diaconi, martyrum. Eodem die, beati Agatii confessoris. Vide Prætermisos. Treveris, inventio sancti Symeonis confessoris.

Agatii
Inventio
Simeonis.

GREVEN. In Africa, Jocundi, Quinti, Saturi martyrum. Ex Hieronymianis vel Rabano, hinc inde Sanctos aliquos decerpit, quos plerumque incuriose divellit vel transportat. Sic pergit: Eodem die, beati Marcellini (sic legendum, non Marcelli, ut supra) Anconitani episcopi, de quo beatus Gregorius narrat in Dialogorum, quod ipso contra ignem vehementissimum a ministris (quia ambulare non valebat) opposito, ignis omnino refrigerit. Item, sancti Agatii confessoris. An non Agritii, de quo VI et iterum XII Jan.? Treveris, inventio sancti Simeonis confessoris. Bartwalddi, archiepiscopi Cantuariensis confessoris. In Cantio, Adriani abbatis confessoris. Ipso die, Felani abbatis et confessoris.

Jocundi
et soc.

Marcellini.

Agatii.

Bartwalddi.

Adriani
Felani.

MOLAN. Aliis litteris textui inserit Adonis verba de casto conjugio, de institutis monasteriis, de monachis et virginibus eorum disciplinæ subjectis, quæ supra retulimus in codice Rosweydino. Deinde in fine minutioribus typis: Divioni, sanctæ Paschasie virginis, cujus meminit Gregorius Turonensis. Sequitur Marcellinus cum elegio ex Greveno supra. In Cantia, Adriani abbatis et confessoris. Bertunaldi archiepiscopi Cantuariensis et confessoris, quorum meminit Beda in historia gentis suæ. Meminit sane; sed monet Castellanus, non Bertunaldum, nec Bertwaldum, ut Grevenus, sed Berechtwaldum cum præfato Beda, aut Brithwaldum cum Gocelino appellandum esse. Illum consule in notis hoc die pag. 153. Editiones posteriores idem habent de Adriano abbate, quod in priori, idem est in textu, sed cetera omnia exclusa sunt. Quorum loco ponitur: In Nortmannia, depositio beati Vuaingi confessoris. Hic nobile monasterium Fiscanense fundavit, et Leodegarium exulem fovit.

Paschasie

Adriani.

Bertunaldi.

Vuaingi.

IV Idus.

Die 10.

Nicanoris.

Pauli.

A pud Cyprum, beati Nichanoris diaconi de septem primis, qui gratia fidei et virtute admirandus, gloriosissime coronatus est. In Thebaide, natalis beati Pauli primi heremitæ, cujus animam inter Apostolorum et Prophetarum choros ad cælum ferri ab angelis sanctus Antonius vidit.

Sumitur ex Pratens. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Belini 1 editione. Greven, et Molan.

VARIA LECTIO. Cogor scribere Nichanoris cum codicibus melioris notæ, Greveno et aliis; quem scribendi modum Usuardum secutum existimo, tametsi nominis etymon ferat, ut sequamur Romanum parvum et Adonem, qui forte a Rosweydo correcti sunt, sicuti Usuardus a Molano. Post, de septem primis, visum est Belino apponere, quod forte in Adone invenerat, nempe Diaconibus; patet ex aliis codicibus, Usuardi simplicitas. Molanus legit gloriosissime coronatus, sed alii passim cum manuscriptis, gloriosissime coronatus, quæ in Adone conjuncta sunt cum Apud Cyprum hoc modo, apud Cyprum gloriosissime coronatus est, unde datur intelligi cruenta morte martyrii lauream consecutum. Usuardi transpositio incertum Castellano reliquit, utrum ea coronatio ad martyrium, an ad cœlestem gloriam referenda sit. Pro Thebaide, natalis, heremitæ, ad cælum alii scribunt Thebaida,

natale,

notale, eremitæ, ad cælos, verum hujusmodi minutias in decursu negligendas, satis supra indicavi, et ita quidem, ut nec nobis stabilis scribendi modus esse possit, variantium sæpe codicum vel ipsos errores sequentibus.

OBSERVATIO. Qui in Adone inter Apostolorum festivitates una serie, diversis licet diebus referuntur, hi apud Græcos simul collecti sunt xxviii Julii, nempe *Prochorus, Nicanor, Timon et Parmenas*. Hæc sub unum aspectum hic ponere volui, ut una indicem quatuor hos diaconos, Hieronymianis, Bedæ et ceteris antiquis ignotos, primum ab auctore Romani parvi, pro mero, opinor, arbitrio, in certos dies fuisse distributos. Unde ab Adone, Usuardo et Notkero accepti hodie coluntur: Prochorus ix Aprilis, Timon xix Aprilis, Parmenas xxiii Januarii, ut suis locis erit repetendum. Itaque *Nicanoris* prima positio uni Romano parvo debetur: *Et in Cypro, Nicanoris de vii diaconibus*. Quæ in Adonis Martyrologio vix immutata sunt et tertio dumtaxat loco signata, cum apud utrumque primo loco agatur de Paulo. Undenam Ado breve suum elogium inter Festivitates extraxerit, necdum comperi, neque enim Acta ulla prodita sunt, nec quidquam etiam recentissime invenit Tillemontius tomo 2 pag. 70, nisi quod cum Bollando respueret. Si tamen Adonis verba expendantur: *Apud Cyprum gloriosissime coronati*, haud dubium quin de martyrii laurea, quantumvis aliunde incerta, intelligenda sint, id quod nonnulli codices nostri auctiores, rotundius expressere. Usuardus forte timide, saltem subobscure loqui visus est, dum utrumque Adonis textum commiscens, ejusdem phrasim non satis clare transposuit, Notkero ductoris mentem pressius insequente. De *Paulo* sic meminit primo loco Romanum parvum: *In Thebaida, sancti Pauli eremitæ*. At Pauli celebritas antiquior est, a Beda nimirum prius in sacris tabulis consignata, ubi brevi ornatur elogio, a Rabano paululum aucto, ab Adone et ex hoc a Notkero transcripto, sic tamen ut hic pro cxiii, male legerit xciii, facili lapsu ex litterarum numeralium transpositione. Noster autem Adonis elogium ita contraxit, ut solam ætatem et in eremo commorationem exclusit. Hactenus pro textu nostro, quem et genuine Usuardinum esse constat et ex Adone ferme ad verbum acceptum. De Actis non loquor, vitæ geminæ, a Bollando editæ, illustratæ et vindicatæ, nihil magnopere est quod a recentioribus aut opponi aut superaddi possit. Sed quid causæ esse dicemus cur *Melchiadem* Papam omiserit Ado, a Beda quem describebat, imo et ab Hieronymianis aliisque antiquis disertissime notatum? Rursus unde *Hyginus* substituitur, vetustioribus omnibus incognitus? Malo fateri ignorantiam quam conjectando hariolari. Est præterea in eodem Adone quarto loco, *adventio sancti Hermetis martyris*. Sed annuntiationes illæ ambæ ab Usuardo plane reticeantur. De adventione Hermetis legi possunt Rosweydi annotationes ad Adonis Martyrologium pag. 225, et indiculus noster Prætermisorum hoc die. Cur in Romano moderno Paulus ad xv Januarii translatus sit, cum priores omnes dies alio officio ecclesiastico impediti sint, clarius est quam ut explicatione indigeat. Wandelbertus sic hodie Melchiadem et Paulum conjungit:

*Quarto Melchias, Paulusque eremita, beato
Sublati sive, ætherea lætantur in arce.*

AUCTARIA.

*Tertius
Adonis.*

ANTVERP-MAJ. Servato Usuardi ordine, Adonis textum ei ferme supponit: *Natale beati Nichanoris, qui unus fuit de septem diaconibus primis. Hic gratia fidei et virtute admirande (admirandus), apud Cyprum gloriosissime coronatus est, ubique venerabiliter sepultus. In Thebaida, natalis beati Pauli primi heremitæ, qui a sexto (omissa est vox decimo) ætatis suæ anno, usque ad centesimum tertium decimum, solus in eremo permansit. Cujus anima, etc.*

Hygini.

ROSWEYD. *Apud Thebaidem, natalis... Qui a xv ætatis suæ anno usque ad ciii solus, etc. Ygini Papæ et confessoris. De quo vide Auctaria die sequenti. Item Romæ, Melchias Papæ et confessoris. Consule Prætermisos. Apud Cyprum, beati Nicanoris, qui fuit unus de septem diaconibus.*

Guillemi.

ANTVERP. MAX-LUBEC et UGHELLIAN. Passim conformes, puro Usuardo supperaddunt: *Romæ, Melchias Papæ. Bituricas, sancti Guillemi episcopi et confessoris. Quem ultimum recentiori manu adjectum invenio codici PULSAN. hoc modo: Eodem die apud Bituricis, natalis sancti Ullmi, archiepiscopi et confessoris.*

MUNERAT. Cetera etiam purus ita finit: *Bituricas, natalis sancti Guillemi ejusdem urbis archiepiscopi, vita et miraculis gloriosi. Huic plane similis est Usuardus ille, quem Agonibus martyrum immixtum diximus.*

ANTVERP-MAX. LOVANIEN. LEYDEN-BELG. et

EDIT. ULTRAJ-BELG. In Paulo etiam Adoniani sunt ut supra, sed habent, *sexto decimo*. Tum inserunt secundo loco: *Romæ, sancti Agathonis Papæ. Tertio loco Nicanore, pure. In fine: Apud Bituricas, natalis beati Guillemi, episcopi et confessoris, vita et miraculis gloriosi.*

Agathonis.

Wilhelmi.

ULTRAJECT. et LEYD-LAT. Proxime superiores excedunt in eo quod de Paulo adjiciant: *Pallium autem ejus de foliis palmarum contextum, idem Antonius suis usibus, in omnibus solemnitatibus vendicavit. Hujus sancti viri vitam cum Hieronymus descripsisset, ait: Obsecro ut quicumque hæc legerit, Hieronymi peccatoris meminere, cui si Dominus optionem daret, multo eligeret tunicam Pauli cum meritis ejus, quam purpuras regum cum regnis suis.*

*De Paulo
uberius.*

ALBERGEN et DANIC. Eadem omnia habent, sed præterea de Agathone superaddunt: *Qui octogesimus primus post beatum Petrum, sedit annos quinque, menses sex, dies quindecim. Vide Acta.*

CENTULEN. *In Cypro, beati Nichanoris, qui unus fuit de septem diaconibus primis et martyrio vitam complevit. In Paulo Adonianus est, sed ponit, a quinto decimo ætatis anno, etc.*

BRUNELLEN. In Nicanore satis purus, sic pergit: *Romæ, natalis sancti Iyini Papæ et confessoris. Qui clerum componens, officia per gradus distribuit, et ut baptizandum seu confirmandum patrinus*

Hygini

levet,

Melchiadis. *levet, constituit. Et Romæ, sancti Melchiadis Papæ. Qui prohibuit ne die Dominica jejunium ageretur. De Paulo nihil novi affert. Tum : Item Romæ, beati Agathonis Papæ. Qui dum quemdam leprosum oscularetur, ille statim mundatus est. De Wilhelmo, ut supra.*

De Agathone, HAGENOYEN. In Nicanore etiam satis purus est. Tum : *Romæ, Agathonis Papæ, qui in sede Apostolica (sedit) annos quinque et menses sex. Hic constituit ut distinctus sit habitus virorum et mulierum in vestibus et in crinibus. Iste Papa contempnavit illos qui negant in Christo duos esse voluntates et duas operationes, in Concilio Constantinopolitano.*

et de Paulo auctius. In Thebayde, Pauli primi heremita et confessoris. Qui accusatus a sororio suo, qui hereditatem illius habere voluit quod Christianus esset, fugit in heremum ; primo quidem necessitate, ut mortem carnis evaderet, sed tandem necessitate utitur in voluntatem, et xcvii annis in spelunca quadam latuit, ubi ille soli Deo vacavit, et ubi a Deo pane caelesti pastus est. Cujus animam... Pro ejus gloria Anthonius lætabatur, et pro morte illius plurimum recreabatur. Cujus corpus mortuum Anthonius flexis genibus, manibus in caelum protensis, invenit, et auxilio leonis illud sepelivit.

AQUICINCT. *Romæ, Hygini Papæ. Hic constituit clerum, et distribuit gradus. Hæc sunt Adonis.*

VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. *Romæ, sancti Melchiadis Papæ.*

Polyeucti. MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Pauli primi eremite. Niconoris diaconi et martyris, unius de septem primis. Policucti martyris. Remittitur ad XIII Februarii. Et Neurci. Hunc non novi. Tum de Vitali, etc., ex die præcedenti.*

REG. SUEC. sub num. 428. *Item Bituricis, natalis beati Guillelmi confessoris et archiepiscopi, qui multis claruit miraculis.*

Memoria Nazianzeni. In VATICAN. sub num. 5949. Deest Nicanoris. Adjicitur : *Romæ, sancti Melchiadis Papæ. Et natalis sancti Gregorii Nazianzeni, in sancto Sophia. Quod est monasterium Beneventi.*

FLORENTIN. *Apud civitatem Bituricensem, sancti Guillelmi episcopi et confessoris.*

REMENS. ecclesie SS. Timothei et Apollinaris : *Ambianis, translatio corporis sancti Firmini episcopi et confessoris. Qui utpote junior, confessoris cognomentum habet ; sed mirum, de eo nihil haberi in nostro Ambianensi.*

Translatio S. Firmini ep. et conf.

EDITIO LUBECO-COL. Primo loco de Paulo eadem habet quæ ULTRAJECT. et LEYDEN. De Agathone etiam ut ibi, etc. In Nicanore satis pura est. De Wilhelmo rursus ut citati codices.

BELINI editio altera in hoc deficit, quod de Paulo, non Usuardina, sed Adoniana sit.

GREYEN. *Eodem die, sancti Guillelmi, quem nos Germani Wilhelmum dicimus, Bituricensis archiepiscopi, Ordinis Cisterciensis, vita et miraculis clari. Erat iste Sanctus fere semper hilaris et jocundus, quod quibusdam displicebat austeris. Item, beati Agathonis Papæ et confessoris. Qui octavus decimus post Petrum (palpabilem anachorismum nemo non videt) sedit annis quinque, mensibus sex. Item, beati Gregorii Papæ X et confessoris. De cujus Canonizatione pridem Romæ actum est, et rursus agitur. Denique : Polieucti martyris.*

Gregorii X.

Polyeucti.

MOLAN. *Bituricas, natale sancti Guillelmi, ejusdem, etc. Ambianis, translationis sancti Firmini episcopi et confessoris. Vide dicta. De Melchiade, simpliciter. Eodem die, elevatio corporis sancti Vnasulfi confessoris. Deinde typis minoribus : Costro Divisionensi, sanctæ Floridæ virginis, cujus meminit Gregorius Turonicus. In secunda et tertia editione, non capio, ob quam causam, Usuardum turpiter mutilet, expuncto Pauli elogio. Post eremite, de suo adjicit litteris Italicis : sed transfertur post octavus Epiphaniæ ad diem decimum quintum mensis ejusdem. De Melchiade et Florida in hisce non loquitur ; sed ex Græco suo Horologio substituit : Die decima, sancti Domitiani episcopi Melitinæ. Et sancti Marciani presbyteri et aconomi magnæ ecclesie. Quod aut quale extractum ex dicto Horologio habuerit Molanus, aut quis ei versionem suggesserit, nescio ; certe fontem non consuluisse, ex multis patet, ut alibi diximus : exemplo hic sit omissus is, qui primo loco ponitur, Gregorius episcopus Nyssemus.*

Firmini translatio.

Vasulfi elevatio. Floridæ.

Domitiani.

Marciani.

III Idus.

Die 11.

Salvii. Petri et sor.

In Africa, natalis beati Salvii. In hujus natali sanctus Augustinus verbum fecit ad populum Cartagini. Apud Alexandriam sanctorum confessorum Petri, Severi, Leucii, quorum gesta habentur.

Ita Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-Maj. Pulsanen. Centulen. Antverp. Max-Lubec. et Ughellian. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. In Antverp-Maj. ad Salvii, additur *martyris*. Lego, *In hujus* ; ut Nostrum ex Adone sumpsisse, puto, tametsi sensus nitidior videretur si cum Beda scriberem *in cujus*, ut habent Rabanus, Notkerus et Usuardini codices plures, tum Mss. tum excusi, ut Centulen. Brux. Hagen. Munerat. Belin. etc. *Carthaginis* scribunt Belin. Grev. Mol. et alii, rectius codices multi cum Beda *Carthagine*, at puriores codices nostri exigunt *Cartagini*, ut habetur in textu, quamvis exactior orthographia stet pro *Carthagini*, ut scripsit Ado. Post *Alexandriam* inserit Antverp-Maj. *natale*, etc. Dubium non est quin sit scribendum *Severi*, quamvis Torn. Antv. Max-Lubec. et alii ponant *Severini* ; ut Muneratus legit *Salini*, Belin. *Silvii*, pro *Salvii*. Sed nulla major variatio quam in nomine *Leucii*, quod Usuardus hic recte posuit, forte ex codicibus Hieronymianis Adonem corrigens, qui præeuntem sed errantem Romani parvi auctorem secutus fuerat. Ex codicibus nostris alii scribunt *Leuci*, *Lencii*, *Lenticii*, alii *Genucii*, *Leontii*, *Loucii*, *Enthitii*, etc., aperto, ni fallor, amanuensium errore. Mirus est Pulsan. codex in distinguendis tribus ultimis Sanctis, ita scribens : *Apud*

Alexandriam,

Alexandriam, sancti Leucii episcopi et confessoris. Item apud Alexandriam, sanctorum confessorum Petri et Severini, quorum gesta habentur. Quo tamen modo difficultas non tollitur mox discutienda.

OBSERVATIO. *Salvii* memoriam in sacris Fastis antiquissimam probat imprimis Kalendarium Carthaginense a Mabilione vulgatum, a Ruinartio recusum, in quo hoc die clarissime legitur : *Sancti martyris Salvii*. Apographa Hieronymiana aliis cum martyribus immiscent, utique non Hispanis sed Africanis, si quidem in iis codicibus contineatur. Utut fuerit, reliqui Martyrologi de eo seorsim et solo meminere, ut Beda, ex quo Ado, ex hoc Usuardus immutata phrasi transcripserunt : ubi observari velim, annuntiationem apud eos ita positam, ut de mortis genere nihil elici queat. Atque hic aperte Romanum parvum Bedæ posthabuit Viennensis noster, cum in priori diserte legatur : *In Africa, Salvii martyris*. Et vero Salvium *martyrem* dici oportere, non Kalendarium solum et Hieronymiana apographa jam citata evincunt, sed id ex Posidio demonstrat Bollandus. Sanctum nostrum ab alio cognomine, sed eo hæretico Donatista, accurate distinguens. Mirandum prorsus quod Rabanus Bedam describens, Salvio tribuat titulum *confessoris*, contra vero Notkerus, qui hunc et Adonem præ oculis habuit, *martyrem* asserat. Wandelbertus nihil in utramvis partem definit, dum canit : *Salvius hinc ternas Carthagine consecrat Idus*. Nodus intricatior objicitur circa tres alios Sanctos Bedæ, Floro, et Rabano ignotos, quos ita primo loco memorat Romanum parvum : *Alexandriæ, confessorum Petri, Severi, Lucii*, insolito plane enuntiandi modo. Sequitur Ado, ea plane phrasi, quam Noster descripsit, ommissa voce *natalis*, mutatoque *Lucii* in *Leucii*, ut supra diximus. Idem habet Notkerus legens cum Hieronymianis *Leucii*, atque ultima verba expungens *quorum gesta habentur*. Ut clarius pateat tota difficultas, cum his compara verba Hieronymianorum primo loco : *In Alexandria, Petri, Severi, S. Leuci confessoris et Absolami, vel Alolami, vel Assolami*; solus codex Lucensis post *Absolami* adjicit *quorum gesta habentur*. Quid hic jam statuas? An Romanum parvum sua ex Hieronymianis male descripsisse? Id mihi non fit verosimile. An utrumque auctorem errasse? Solita modestia hæc enodare conatur Florentinius, nec invenio hætenus quod in ejus conjecturis reprehendi merito possit. Castellanus Romanum parvum non unius erroris arguit nec Adoni pareit, quod clausulam forte ex Hieronymianis acceptam apposuerit, *quorum gesta habentur*. Et hoc quidem recte, nam si ea vidisset, non tam jejune de iis fuisset locutus. Turbat omnia titulus *confessorum*, a Romano parvo tribus applicatus, ab Hieronymianis, soli *Leucio*; isque adeo magis mirus mihi accidit, quod in his codicibus et Romano parvo rarius recurat aut *Sancti* aut *Confessoris* appellatio, numquam forte sub ea notione, quam ei nos vulgo tribuimus. In ea perplexitate, malo aliorum conjecturis acquiescere, quam novis dubiis dubia cumulare. Sit confessor solus *Leucius*, forte Brundusinus episcopus, de quo Epternacense egraphum meminit VIII Januarii : *Petrus et Severus Alexandriæ tribuantur, donenturque laurea martyrum* : *Petrus* male Alexandriæ collocatus, idem sit cum *Balsamo* et *Absolamo*, et *Aulanensi*, de quo ad III Januarii; sic de *Leucio* et *Absolamo* verum erit dicere, *quorum gesta habentur*, licet *Leuciana*, ut minimum, correctione magna opus habeant. Si tanti tua interest, vide Bollandum et duos proxime citatos. Nobis si quid alicunde novæ lucis affuerit, ea in Supplemento communicabitur.

AUCTARIA.

ROSWEYD. Incipit ab Alexandrinis satis pure. Deinde : *In Africa, Salvii episcopi. In cujus natali, etc. Item, beati Gregorii Nazianzeni episcopi. In Prætermissis bene remittitur ad IX Maii. Tum : In Aquilegia, Paulini Patriarchæ. Vide Acta.*

Gregorii Nazian.

Paulini Aquileien.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et LOVANIEN. De cetero puri, sub finem annuntiant : *Romæ, natale sancti Iginii, Iginii et Hyginii, Papæ et martyris. Quibus ex Adone addit BELIN. Hic composuit clerum, et distribuit gradus.*

Hyginii.

ALBERG. et DANIC. Plusculum adjiciunt : *Qui octavo post beatum Petrum, annis quatuor et mensibus salubriter gubernans Ecclesiam, composuit clerum; et distribuit gradus, consummatoque martyrio, tandem sepultus est juxta corpus beati Petri.*

AGONES MARTYRUM. In fine : *Romæ, passio sancti Hyginii papæ, qui Telesphoro martyri in pontificatu successit.*

LEYDEN-BELG. et EDITIO ULTRAJ-BELG. In principio *Hyginum* ponunt, quem primus codex octavarum post beatum Petrum, alter decimum pronuntiat. Uterque vero in fine *Hyginum* denuo repetit, eodem plane modo quo habent codices mediæ notæ.

BRUXELLEN. Primo loco refert Alexandrinos satis pure. Tum : *In Africa, sancti Salvii confessoris et martyris. In cujus, etc.* Quæ plane nova est annuntiandi formula.

quorum gesta habentur.

HAGENOYEN. In textu satis purus, plura habet de *Hygino*, sed quæ præter jam dicta aut inferius dicenda commemorat, referri non merentur.

MATRICULA-CARTUS-ULTRAJ. *Salvium episcopum* facit.

CODEX VATIC. 5949. Præter *Hyginum*, adjicit *Nicanorem* ex die præcedenti. Deinde : *Natalis sancti Leucii episcopi et confessoris. Qui procul dubio Brundusinus erit.*

ALTEMS. in Anglia auctus : *In Britannia, Ethewoldi apud Leoministiam, passio Ethewoldi regis.*

STROZZ. Eodem die, gloriosissimi sancti *Gregorii episcopi Nazianzeni et confessoris, magistri sancti Hieronymi, magnæ sanctitatis viri, vitæ et virtutis* Forte in S. Sophia, ut heri dictum est ex codice Vaticano; vide supra.

Gregorii Nazian.

EDIT. LUBECO-COL. Sic incipit : *In Oriente, sancti Balthasar regis et antistitis, qui hac die obdormivit in Domino, divino sacrificio in ecclesia prius celebrato ac sumpto. Præter ea quæ de Hygino jam diximus, sic habet : Hic constituit ut unus patrinus, vel una patrina suscipiat puerum lavatum a fonte baptismatis; similiterque in confirmatione. Consummatoque martyrio, tandem sepultus est juxta corpus beati Petri in Vaticano. Tum*

Balthasar.

De Hygino.

ita

Eugencii et
Felicitatis.

ita concludit : *Eodem die, sanctorum Eugencii et Felicitatis martyrum.*

Trium
Magorum.

GREVEN. ait Balthasarem tertium fuisse inter tres magos, de reliquo convenit cum dictis, addens de suo : *Hoc etiam die, vel secundum aliquos sequenti, festiva memoria agitur trium insimul Magorum.* De Hygino asserit, *in persecutione Severi, martyrio coronatum*; melius HAGEN. Antonium scripsit, volens dicere Antoninum, ut Bollandus post Romanum statuit. De Eugentio et Felicitate supra. *Item secundum catalogum Sanctorum natalis beati Salvii episcopi Ambianensis, alias Engolismæ civitatis, et discipuli ejus, martyrum, qui secundum alios passi sunt vi kal. Julii.* En confusionem manifestam, quæ forte Baronio occasionem præbuit hoc die collocandi Salvium Ambianensem cum titulo martyris, qui tantum confessor fuit, ut recte posuit Bollandus, hunc tamen diem perpetram servans, cum ad xxviii Octobris pertineat, ut bene observavit Rosweyds in epistola sæpe laudata, his verbis : *Quæritur I, unde Baronius Solvium Ambianensem episcopum hoc die Martyrologio inseruerit? Habeo vetus Martyrologium MS. quod cum xxviii Octobris ponit. — 2 Quomodo cum vocet martyrem, cum tantum fuerit confessor, Martyrologio jam citato attestante. — 3 Cum in Notis dicat de eo agere Sigebertum anno Domini dccc et idem repetat xxvi Junii, cum agit de Salvio Engolismensi, qui martyr fuit, satis indicat Salvium Ambianensem episcopum, et Engolismensem a se in*

Salvi Am-
bianensis,

ad quem
animadver-
sio.

unum conflatos. Porro de Engolismensi seu potius incertæ sedis episcopo, quem in portu Valentianus xxvi Junii refert Usuardus et alii passim; vide Acta Junii ad præfatam diem, et de Ambianensi hodierno plura alia a Bollando curiose in commentario prævio notata. — Pergit GREVEN *Item Paulini Patriarchæ Aquilegiensis. In Steynvelt, Honoratæ virginis.* De hac et illo consulatur Bollandus. *Item ibidem, translatio Sanctorum Potentini diaconi, Felicii presbyteri et Simplicii militis, martyrum.* Vide Acta xviii Junii.

Paulini.

Honoratæ.

Transl. Po-
tentini et soc.

MOLAN. in prima editione, Belini verba de Hygino descripsit, et alio minori caractere adjicit : *Anastasio monachi et confessoris, de quo Gregorius, Dialogorum libro I cap. 8. Ast in posterioribus, auctior prodiit, ubi expuncto Anastasio, suppositus : Vigornia, sancti Equini episcopi et confessoris. Die undecima sancti Patris Theodosii cœnobiarchæ. Delinc minori caractere : Colonia, obitus Jasparris tertii Regis festum Duplex. Cæsareæ Pulestiar, sancti Petri ascetæ, id est religiosi, sive monachi, qui sæpe rogatus, ut adolescentiæ suæ parceret, eorum exhortationibus neglectis per ignem, velut aurum purissimum, fidem in Christum excelso animo probavit.* Recte, ni fallor, opinatur Bollandus inter hujus diei Prætermisissos, non alium hunc esse quam Absalmum seu Abselamum, aliis Balsamum, etc., de quo ad diem iii hujus mensis et hic supra abunde dictum.

Anastasi.

Equini.

Theodosii.

Jasparris.

Petri
uscetæ.

Pridie Idus.

Die 12.

Saturæ.

Arcadii.

A pud Achaiam, natalis beati Satyri martyris, qui transiens ante quoddam idolum, cum exsufflasset illud, signans sibi frontem, statim corruit, ob quam causam decollatus est. Eodem die, sancti Archadii martyris, genere et miraculis clari.

Ita legunt Heriniën. Tornacen. Antwerp-Maj. Rosweyds. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. et Ughellian. Albergen. Brugensis. Munerat. Belin. Greven. Molan. et Agones martyrum. Quibus adde codices omnes in præfatione citatos, quatenus textum referunt, exceptis Pratensi et Aquicinctino, ut statim dicam.

VARIA LECTIO. Rosweyds. nonnihil a puritate deficit dum sic incipit : *Sancti Satyri martyris, civis Arabiæ, qui, etc.* Usuardus certo legit : *Apud Achaiam*, ut in Adone reperit; qui Bedam secutus est, tametsi in Romano parvo inveniret, *Antiochiæ.* Quid in Beda et Adone significet *civis Arabiæ* hactenus quæritur, ego cum purissimis nostris codicibus tum manuscriptis, tum excisis eas voces omisi, nec dubito quin id ab Usuardo factum fuerit, idque merito : neque enim, ut bene advertit Castellanus, recte quis regionis alicujus, sed urbis civis dicitur. Sunt qui cum Rosweyds. et Belino scribunt, *exsufflasset in illud*; sed particulam *in*, quæ addi posset, nulli priores codices habent, uti nec supradicti antiquiores Martyrologi. Antwerp-Maj. ante *sancti Arcadii*, inseruit, *natale.* Porro *Archadii* a me in textu scriptum nemo miretur, cum lectionem codicum sequi profitear.

De codice
Pratensi

Controversia est super loco passionis sancti *Arcadii*, quem apud antiquiores Martyrologos, ex quibus sua Noster accepit, nusquam reperies. Acta *Achaiam* diserte exprimunt, in qua regione verosimillime passum martyrem existimo, ut dicitur in Observatione. Hic solum agitur de positione in Pratensi et, qui eum sequitur, Aquicinctino adjecta, nempe : *In Cæsarea Mauritanix*; sed quæ in nullis aliis codicibus, quorum longam seriem in præfatione exhibuimus, in nullo, inquam, Usuardino codice apparet. Est nihilominus, qui, codicis illius prætense-autographi auctoritate, pro dicta positione certat, ut iis compertum qui Castellani notam legerunt pag. 178. Amica ea super re, priusquam hoc opus serio aggrederer, disceptatio epistolaris inter nos fuit; atque hoc loco se prodidit viri eruditissimi pro tuendo amato sibi codice studium. Cum enim inter alia, observationibus ejus objecta, hunc ei locum produxissem, nec effugio pateret locus, huc demum rediit ejus oratio, quam ex epistola Gallica ad me data xxix Novembris mcccix, latine reddo : *Fieri potuit, inquit, ut qui hic primus codicem Pratensem descripsit, cum alias non nosset Cæsarens præter Cappadociensem et Palæstinam, putarit Usuardum memoria lapsum, dubioque perplexus, utram Cæsaream præcligeret, utramque excluderet, nude substituens : Eodem die.* Quam hæc responsio rem non conficiat, nemo, opinor, non

perspicit.

perspicit. Viderat et legerat, quisquis scriptor ille fuerit, *Cæsaream Mauritaniam* alibi, et novissime ab Usuardo expressam 1x Januarii; et tertio post die, si superis placet, eandem ipsam *Cæsaream*, tamquam ignotam expunxerit! Malim ego dicere quod res est, codicem nempe Pratensem et hic et pluribus aliis locis in præfatione supra enumeratis, pure et genuine Usuardinum non esse, ac proinde merito hodie e germanorum codicum numero a nobis exclusum. Qua de re pluribus alibi actum est.

OBSERVATIO. Hoc iterum die Bedam Romano parvo prætulisse dicendus est Ado, si vera ejus *Sotyri.* sit lectio: *In Achaia*, et non potius *Antiochia*, ut habent bina exempla a Bollando citata. Certum puto Romanum parvum simpliciter scripsisse *Antiochia*, *Satyri martyris*; quod Hieronymianorum phrasim non redolet. Vetustissimum et, ni fallor, etiam purissimum hic est Epternacense, in quo solum legitur: *In Achaia, Cyriaci, Moscenti, Satyri*, absque elogio, quod subinde ex Beda acceptum, sed plane deformatum, in alios Hieronymianos codices importune et contra eorum stylium, intrusum est, attamen ab Acherio ex Corbeiensi a se edito non fideliter expunctum; merito querente Florentino, istud apographum in Spicilegio non integre fuisse redditum. Vera textus nostri propago ex puro Hieronymiano in Bedam, ex hoc in alios defluere videtur. In Beda autem, satis probabiliter censuere Henschenius et Papebrochius, plene et integre scriptum fuisse: *In Achaia, Cyriaci, Mosanti, Satyri civis Arabiam*, etc., quemadmodum ex eo transumpsit Rabanus. At Viennensis, forte egraphum naetus, in quo solum legeret: *Apud Achaiam, B. Satyri*, etc., eundemque reperiens in Romano parvo, exclusis duobus prioribus, unum nobis reliquit; quem inde desumens Usuardus, in posteriores omnes transfudit; sic tamen, ut quod ei redundare videbatur, *civis Arabiam*, omnino expunxerit. Quod vero notat Castellanus, Flori inadvertentiam, Adonem et Usuardum in errorem induxisse, ex præconcepta opinione supra refutata oritur: non enim Florus, ut cuius clare patet, sed Beda ipse Adoni et forte Usuardo præluxit. Ad verum martyrii locum quod attinet, tamdiu de eo disceptabitur, quamdiu deerunt Acta, ex quibus is solide determinari queat; nec liquet hactenus unde elogii sui materiam Beda acceperit. Interim nobis sufficiat et genuinam Usuardi sententiam et ejusdem derivationem ostendisse. Wandelbertus (vere an falso, non disputo) solum hodie Cyriacum Achaiae tribuit, cujus versiculum ita contra Molanum restituit Bollandus: *Plebs et Achaia suum pridie recolit Cyriacum*. Utrum ex hoc divisionem suam hauserit Notkerus, nostra nihil interest. *Arcadii martyris* primus meminit auctor Romani parvi, de quo Ado non habuit quod adderet præter *Arcadu.* vulgare encomium, *genere et miraculis clari*: quæ verba in Usuardum et Notkerum transierunt; nusquam expressa positione seu loco martyrii, ut proinde frustra se torqueat Castellanus ad *Cæsaream Mauritaniam*, de qua in Variantibus egimus, Usuardo vendicandam. Ex præfato codice Pratensi atque ex paucis Actorum egraphis Mss., contra omnia alia, existimat haud obscure Ruinartius, inter sincera et selecta pag. 590, *Cæsaream* illam Mauritaniam, *Achaia* in Actis expressæ, præferendam; ast ego ingenue fateor, necdum me perspicere, cur Actis ipsis, de cetero candidis et sinceris minus fidendum sit, quam nescio quibus laciniis subinde assutis, nisi quis eodem ferme jure Bivario gratulari velit, quod in famoso Dextri Chronico feliciter invenerit, *Ursaonam Bæticæ, tanti Martyris sanguine consecratam*.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Post, *Satyri martyris* addunt, *civis Arabiam*; et annuntiationibus duabus, quas ex Usuardo puras babent, interponunt: *In Egipto, sanctorum Petri, Aventini et Castoli*. Accepti sunt, procul dubio, ex aliquo Hieronymiano apographo, prætermismissis sociis *Philoromo* et *Zotico*.

BRUXELLEN. In prima habet ut proxime citati. Secundo loco etiam de *Petro, Aventino*, etc. Tum: *In civitate Nichomedia, passio sanctorum Pastoris et Victoris*. Remittuntur ad xxix Martii. Sequitur de Arcadio, pure. In fine: *Item sancti Firiaci episcopi*. De quo vide Prætermismissos.

HAGENOVEN. In toto textu habet ut superiores, immixta annuntiatione *Petri, Aventini*, etc. Tum: *Item (eodem) die, Polinecti (Polyeucti) Candidi et Florini martyrum, igne combustorum. Item Romæ via Lavicana, coronæ militum quadraginta, quos (quas) sub Galieno imperatore, pro confessione veræ fidei, percipere meruerunt*. Sed hi martyres ex sequenti die huc perperam retracti sunt. Ita forte amanuensis in aliquo vetustiori codice invenerit, vel propria oscitantia transposuerit. Id vero magis mirandum in Baronio, qui utroque die eas coronas collocavit. Deceptum, opinor a manuscripto codice sancti Cyriaci, quo plurimum se usum fatetur, ubi milites ii quadraginta, Africa-

nis quatuor *Zotico, Modesto, Rogato, Castulo* (si tamen Africani sunt) male conjunguntur, cum ex purioribus Hieronymianis apographis, manifeste pertineant ad sequentem diem, ut cum Usuardo ibi referemus.

CENTULEN. Solitus abbreviator, ita habet: *Apud Achaiam, sancti Satyri martyris. Eodem die, sancti Archadii martyris*.

ACQUICINCT. De positione sancti Arcadii in *Cæsarea Mauritaniam*, jam abunde supra diximus. Sequitur: *Civitate Nicomedia, passio sanctorum Pastoris et Victoris*. *Pastoris, etc.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Martianæ virginis et Martyris*. Notatur in margine, *Tatianæ*, cum Romano.

AUGENSIS. *Civitate Nicomedia, passio sancti Pastoris et Victoris*.

ALTEMPS. *Civitate Nicomedia, sanctorum Pastoris et Victoris*. Tum addit: *Apud monasterium beati Petri Apostoli, quod vocatur Pire muthe, depositio beati Benedicti abbatis. Cujus vitam Beda sacerdos* *Benedicti.* *conscriptit*. Locus ab aliis vocatur *Wirimundæ*; vide Bollandum et etiam Castellannum in notis pag. 183.

EDITIO LUBECO-COL. Solito purior est, neque enim Sanctum ullum adjicit; sed sub finem elogii sancti Satyri, post *decollatus est*, subdit, *a cultoribus ejusdem*.

Petri, Aventini, etc.

Pastoris et Victoris.

Firiaci.

Polyeucti et soc.

M. Militum.

- Joannis PP.* GREVEN. *Joannis episcopi, alias Papæ et martyris. In Egypto, Aventini et Castoli. Eugenii Eugeni Papæ primi, confessoris, qui omnibus amabilis et benignus, præsedit circa annum Domini DCLII. Melius scripsisset DCLIV vel DCLV : vide II Junii in Actis. Item, beata Claudix matrona Romana. De hac et Joanne Papa vide Bollandum in Prætermis-*
- Claudix.*
- Eutropii, Tigrii et Olympiæ.* MOLAN. Typis minoribus : *Sanctorum martyrum Eutropii lectoris, Tygrii presbyteri et Olympiæ, sanctæ matronæ, de quibus in historia Tripartita libro 10. De duobus primis agit hodie Bollandus, Olympiam remittit ad XVII Decembris. Vide Castellani notas a pag. 179. Sequitur : Benedicti Confessoris, primi abbatis Vuirimundensis in Anglia. Cujus Beda se conscripsisse fatetur historiam. Vide homiliam a Bollando editam. Posteriores editiones sic legunt : Vuirimudæ in Anglia, sancti Benedicti primi abbatis. Item, sancti Joannis episcopi Hierosolymitanæ ecclesiæ, Ordinis Carmeli professoris. Quærit Bollandus in Prætermis-*
- Beneacti.*
- Joannis episcopi Hierosol.*
- professoris. Quærit Bollandus in Prætermis-*
- quis hic sit Joannes episcopus Hierosolymitanus, eo inclinans ut ex Palæonydoro credat intelligi Joannem II, vulgo ordine XLIV, sub cujus nomine venit famosus liber de institutione monachorum, de quo hic pluribus agere supersedeo, cum abunde dicta sint a Magistro nostro Papebrochio in tractatu Chronologico de Patriarchis Hierosolymitanis et in Responsionibus ad exhibitionem errorum variis locis, de quibus consule indicem operis. Ultimo loco in his editionibus a Molano ponitur : Die duodecima, sanctæ martyris Tattianæ, quæ hic de more accepta est ex Horologio Græcorum. De Actorum ejus cum aliis confusione vide Bollandum hoc die, et Castellani pagina 176. Denum præter morem in fine reperitur Wandelberti versus :*
- Tattianæ.*
- Plebs Itachia suum pridie recolit Cyriacum. Cyriaci.*
- Sed hunc versum a Bollando melius redditum superius exhibuimus.*

Idibus.

Die 13.

xl. Militum.

Hilarii.

Remigii.

Romæ via Lavicana, coronæ militum quadraginta, quas sub Galieno imperatore, pro confessione veræ fidei percipere meruerunt. Pictavis civitate, natalis sancti Hilarii episcopi et confessoris, qui ob catholicam fidem quadriennio apud Phrygiam relegatus, inter alias virtutes, fertur quod mortuum suscitaverit. Remis metropoli, depositio sancti Remigii episcopi, viri eximie virtutis. Cujus sanctitatis præconium, merito credulitatis suæ, gens Francorum debitæ venerationis cultu celebriter recolit.

Ita Praten. in prima puritate, Herinien. Tornacen. Munerat. Greven. Molan. et Agones martyrum.

VARIA LECTIO. Inter codicem Heriuensem et reliquos ea hoc die dissonantia est, quod iste cetera quidem integerrime Usuardi textum referat, sed cum provinciæ Remensis fuerit, ut alibi ostendimus, id singulare habet, quod Remigii sui annuntiationem ceteris primo loco præfigat, et pro episcopi, inserat Francorum Apostoli. Scribo Galieni ut passim codices habent, licet in nonnullis secunda manu id correctum inveniam. Tornacen. pro, veræ fidei, posuit Christianæ fidei. Idem : Pictavis civitate, beati Hilarii, omisso, natalis, sed præferenda communior uti et purior textus nostri lectio. Typographorum vitio fortasse tribuendum, quod apud Muneratum non legatur metropoli. Greven. et Molan. de Remigio, post episcopi, addunt et confessoris. In Molano autem post confessoris, non habetur viri, et apud Grevenum post merito credulitatis, deest suæ. Scripsit olim Bollandus, in Pratensi codice hoc die legi : In mente Verziuco, sancti Viventii confessoris. Quo ex capite vetustatem illius impugnat. Sed id refellit Castellanus, tum in notis pag. 200, tum per litteras ad me datas, diserte asserens, illa verba codici Pratensi, recentiori manu esse adjecta, quod in antigrapho nostro explicatum non erat, atque adeo Bollando, qui aliud numquam viderat, condonandum. Hac causa superius notavi, me Pratensem codicem inter genuinos computare, sed cum hoc addito, in prima puritate.

xl. Militum,

Hilarii.

OBSERVATIO. Coronæ militum XL, meminerunt Hieronymiana omnia a Florentinio vulgata, in quibus etiam exprimitur via Lavicana, præterquam in Lucensi, ubi via Latina. De illis nihil in Beda aut ejus sequacibus Floro et Rabano. Porro coronam non magis hic quam prima Januarii martyrem esse, clarius ostendit Romanum parvum, dum ita loquitur : Romæ via Lavicana, militum XL sub Gallieno imperatore; quæ ex hoc ab Adone descripta sunt, præfixo militibus nomine coronæ, quod a Nostro servatum est, sed mutato, ut patet, casu et numero, nam qui in Adone videtur esse genitivus singularis, is in Usuardo rectus est in plurali numero, contra communioem sanctos annuntiandi modum; cetera etiam paraphrastica elegantia modice ampliata sunt. Nimium, nisi fallor, sapere voluit Notkerus, et hic et i Januarii coronam a militibus segregans, et quidem hodie Secundum Hieronymianorum in Secundinom commutans, hoc plane modo : Romæ, etc. Secundinæ, Coronæ et militum quadraginta, sub Gallieno imperatore. Quæ de inelutissimo Pictaviensi antistite Hilario dicuntur, ea a Beda primum scripta sunt, ab Adone nonnihil aucta et ex hoc a Nostro accepta, ubi rursus ex collatione perspicias Flori phrasim ab Adoniana et Usuardina plurimum discrepare.

discrepare. Notkerus Adonem hic etiam, non Rabanum secutus est. Romanum parvum brevissime posuerat : *Pictavis, sancti Hilarii*. Hieronymiana autem : *Pictavis, depositio S. Hilarii episcopi et confessoris* ; ubi observa *confessoris* appellationem peculiari sensu ab Hieronymo aliisque PP. Hilario tributam, ut notavit etiam Florentinius. Ceterum gloriosissimi catholicæ fidei contra Arianos assertoris Acta diligentissime illustravit Bollandus ; Castellanus paucula curiose adnotavit ; at rem omnem fuse complexi sunt eruditissimi PP. Benedictini in nova vita a se concinnata et postremæ Hilarii operum editioni, a se itidem curatæ præfixa ; nec minus accurate Tillemontius tomo 7 a pag. 432. Prætereundum non est metricum Wandelberti encomium :

Idibus Hilario Pictavæ militat urbis

Plebs devota, suo pastor quam fulsit honore.

De *Remigio*, celeberrimo altero Galliarum præsule, nihil hodie antiquiores memorant, si *Florum Remigii* in Bedæ anetario excipias, qui Sanctum brevi elogio, sed ab Usuardino diversissimo, prosequitur. Apographa Hieronymiana, nescio ob quam causam, *Remigii* vel *Remedi depositionem* transferunt ad xv Januarii, iterumque cum reliquis omnibus Martyrologis annuntiant i Octobris, *Germano, Vedasto* et *Piatoni* conjunctum, nulla facta mentione translationis, ut ibi dicitur. Certum est Kalendis Octobris *Remigii festivitatem recoli*, ut habet Martyrologium Romanum, sic tamen ut notet Mothorius noster in nuperrima versione Gallica, id intelligendum de locis, ubi ritus Romanus receptus est, cum Remis, totaque Remensi diœcesi et religioso et solenni cultu, sen, ut loquimur, de præcepto, hac die Remigius celebrari consueverit, quamvis et ibi et tota Gallia officio duplici ipsis illis Kalendis Octobris honoretur. Plurima alia Remigium ejusque res gestas spectantia vide apud Clar. Castellanum in primo suo Bimestri a pag. 223. Ultima Adonis commemoratio est de *Vero, Viennensi Veri* episcopo, sed hæc ab Usuardo ommissa, ut non semel in decursu factitatum invenies, præsertim dum de Viennensibus episcopis agitur. Rationem divinet qui voluerit. Verum quæ ab ipso Usuardo relicta sunt, in Anetariis ut plurimum restituta a posteris invenimus, ut de *Vero*, cujus nomen hinc inde immutatum est, mox videbimus.

AUCTARIA.

Viventii. PRATEN. Jam diximus in eo codice recentius adjectum : *In monte Verziaco, sancti Viventii confessoris*.

ANTVERP. MAJ. In prima Adonianus est, simpliciter scribens, *sub Galieno imperatore*. In secunda purus est. Tertiam sic corripit : *Remis, natalis sancti Remigii episcopi et confessoris*. Vide Adonem Mosandri.

Severi. ROSWEYD. In xl militibus etiam pure Adonianus est. Tum litteris rubris majusculis inserit : *Oct. Epiph.* De Hilario, recte. Tum : *Apud Viennam, sancti Severi episcopi, qui præsedet ecclesiæ post sanctum Eventium*. Hæc ex Adone accepta sunt, sed corrupto nomine. Tum : *Remis, translatio sancti Remigii archiepiscopi et confessoris*.

Octavæ Epiph. PULSANEN. In textu non omnino castigatus, secundo loco inserit : *Eodem die, octava sacratissimæ Domini ac Salvatoris nostri apparitionis*. In fine autem adjicit : *Hujus tamen sancti viri festum celebratur Kalendis Octobris*. Vide Observationem.

Viventii. Longisi. ANTVERP. MAX-LUBEE. et UGHELLIAN. Toto textu satis puri, in fine adjiciunt : *Verziaco, natalis sancti Viventii confessoris Christi. Ipso die, sancti Longisi vel Longisi confessoris*. Bollandus *Leogisolum* vocat, queriturque nihil se de eo aliud nactum præter nudum nomen in Martyrologiis. Vide Castellanum pag. 200 et 201 ubi *Launogisilus*, etc.

Agritii. ANTVERP-MAX. LEYDEN. ALBERGEN. DANIE. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Incipiunt : *Octava Epiphaniæ*. In xl militibus et Hilario puri sunt. Sequitur : *Remis metropoli, depositio sancti Remigii episcopi, viri cæciliæ virtutis. Hujus translatio agitur Kalendas. vel Kalendis Octobris*. Tum : *Treveris, sancti Agritii episcopi et confessoris, admirandæ sanctitatis et doctrinæ viri. Qui cum esset Antiochenæ civitatis præsul, ad petitionem sanctæ Helenæ, missus est a Silvestro Papa ad Treveros convertendos, qui post tempora sanctorum Eucharii, Valerii et Materni ad pristinum paganismi vomitum ex magna parte redierunt : ubi vir sanctus, ut alter Eucharis, populum ab antiquo errore ydolatriæ (idololatriæ) eripuit, ibique in pace vitam finivit*.

Soli Rabano inter antiquos notus est Agritius, quem mavult Bollandus *Agræcium* dici. In vero Adone eum Baronius non reperit, censetque etiam Mosander adjectitium esse ; qui citatur Bedæ, genuinus non est. De patriarchatu Antiocheno videatur Bollandus. Pauca alia notavit Castellanus pag. 198. *Versiato, natalis S. Vincentii confessoris Christi. Ipso die, sancti Lougisi confessoris*. Non *Longini*, ut ALBERGENSIS.

LOVANIEN. Differt a prioribus, quod omittat longiorem de Agritio historiam.

CENTULEN. In prima Adonem sequitur. Tum : *Pictavis, sancti Hilarii episcopi et confessoris, fide et virtute magnifici. Remis Francorum metropoli, depositio sancti Remigii archiepiscopi et confessoris. Ambianis, inventio sancti Firmini episcopi*.

BRUXELLEN. Incipit : *Octava Epiphaniæ Domini*. Secundo loco de Agritio fuse ut supra. Tum : *Remis, depositio sancti Remigii archiepiscopi, viri cæciliæ virtutis, qui hac die feliciter migravit ad Dominum*. Sequitur de Hilario, fere pure. De xl martyribus agit ultimo loco. Demum adjicit : *Apud Viennam, sancti Severi episcopi, qui post fratrem Evencium, ecclesiæ illi digne præsedit*. Vide hæc supra, et purius in ipso Adone. *Verziaco, sancti Vincentii confessoris Christi. Ipso die, sancti Longisi confessoris. Item sancti Firmini episcopi*.

HAGENOVEN. *Octava Epiphaniæ. Isto die, ut Chrysostomus dicit, specialis est memoria trium Regum. Quorum primus obiit orando in Circumcisione, alius in Epiphania, tertius vero hodie. Et quia tunc illorum memoria agi non potest, ideo nunc Constantinopolitana ecclesia illorum agit memoriam et festum*. Quomodo hæc concordent cum dictis superius de tribus Magis, equidem non video ; sed satis usitatum est codicis hujus auctori mira adferre, quæ nusquam alibi reperias ; nedum quærere velis, cum sæpe nec verisimilia sunt. De Agritio, superius dicta nonnihil interpolavit. Sequitur de Hilario et Remigio etiam paulo auctius. De Viventio et Longiso, ut supra.

ACQUICINCT. *Ambianis, inventio corporis beati Firmini episcopi et martyris.*

Potiti. VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. *Eodem die, sancti Potiti.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Octava Epiphaniæ. Hilarii episcopi et confessoris. Remigii episcopi et Apostoli Francorum, eximie sanctitatis. Viventii confessoris.*

BIGOTIAN. qui fuit Patrum Cœlestinorum, signatus P. 5 : *Eodem die, Longisii confessoris.*

CODEX D. DU CHEVAL. signatus B : *Verziaco, natale sancti Viventii, etc. ; et de Longiso, ut supra.*

Potiti. In VATICAN. num. 5949, deest Remigii, adjicitur : *Natale sancti Potiti martyris.*

Kintengerui seu Mungunti. ALTEMPS. *In Scotia, civitate Glasguensi, sancti Kintengerui sive Mungunti episcopi et confessoris. Vide Grevenum.*

Demetriæ. FLORENTIN. Præter memoriam Viventii et Longisi, pro quo Longii scribitur, sanctam referunt aliis ignotam : *Romæ, sanctæ Demetriæ martyris, quæ sub Juliano apostata passa est, et a sancto Joanne presbytero est sepulta juxta palatium Juliani. Excusus habet Lucioni.*

CODEX CASTRI KAROLI. *Dedicatio basilicæ sancti Petri Balmensis cœnobii.*

De Remigio. EDITIO LUBECO-COL. Incipit : *Octava Epiphaniæ Domini. In XL militibus et Hilario satis pura est. Tum : Remis metropoli, depositio sancti Remigii episcopi, viri eximie virtutis et sanctitatis. Hic Francorum gentem idolorum cultui deditam, una cum rege eorum convertit ad Christum, et septuaginta annos et eo amplius in episcopatu explevit. Hic inter cetera miracula puellam a morte suscitavit. De Agritio habet quæ superius descripta sunt. Deinde de Viventio sic loquitur : Verziaco, natale sancti Viventii presbyteri et confessoris*

De Viventio. *Christi, qui ad prædicationem beati Gregorii credidit. Quem centesimo vigesimo ætatis suæ anno defunctum, apud Gravionem castrum beatus Maxentius abbas sepelivit. De Longisio, ut supra.*

BELIN. Initio habet de Octava; et in fine subdit : *Ipsa die Versiocho monasterio, sancti Vincentii confessoris. Pro Viventii.*

GREVEN. Post Octavam, de Agritio fere agit ut supra. Tum : *Vernaco, natale sancti Juventii presbyteri et confessoris. Qui Samaritanus genere in pueritia conversus, vita et miraculis clarus, anno vitæ suæ cxx apud Gravionem castrum, ubi sanctus Hilarius Pictarensis, locum ei manendi dederat, a beato Maxentio abbate sepultus est. Videatur Bollandus hoc die et Castellanus in notis a pag. 198.*

De Vero, ut Ado. *In Scotia, sancti Kenthegerui episcopi Glascoensis et confessoris. Longitii confessoris. In Eistadensi cœnobio, beatæ memoriæ Godefridi comitis Capenurgensis.*

MOLAN. In prima et puriori editione adjicit : *Octava Epiphaniæ. Ipsa die Versiocho, sancti Viventii confessoris. Treberis, beati Agritii episcopi et confessoris. Hic dum esset patriarcha Antiochenus, per beatam Helenam, ob roborationem fidei catholicæ ad eandem urbem transmissus est. Tum minoribus typis : In territorio Leodiensi, obiit Jutta (Ivetta) reclusa, vidua valde sancta. Editiones posteriores denuo corruptæ sunt. Præfigitur aliis litteris Octava Epiphaniæ. In textu expunctum hic est Hilarii elogium, additumque : Differtur in diem sequentem. In fine, de Viventio et Agritio, ut in priori. De Vero, ex Adone. Tum ex Horologio : Die decima tertia, sanctorum martyrum Hermyli et Stratonici. Demum typis minoribus, de Kentergermo ex GREVEN. Quam in priori Juttam vocavit, hic scribit Juetam.*

Hermyli et Stratonici. *Hermyli et Stratonici.*

Ivetta. *Ivetta.*

Juetam. *Juetam.*

Hermyli et Stratonici. *Hermyli et Stratonici.*

XIX Kal.

Die 14.

Felicis.

A pud Nolam Campaniæ, natalis sancti Felicis presbyteri et confessoris, de quo beatus scribit Paulinus, quia cum a persecutoribus in carcerem mitteretur, et coeleis et testulis superpositus jaceret, per noctem ab angelo solutus atque eductus sit. Eodem die, sancti Eufrasii episcopi.

Eufrasii.

Ita scripsisse Usuardum probant *Herimien. Tornacen. Pulsanen. Belin. Greven. et Molan.* qui puram referunt, et alii permulti qui in paucis differunt, ut infra patebit.

VARIA LECTIO. Lego presbyteri, non episcopi, ut Pratensis qui titulum hunc apposuit contra codices prope omnes tum manuscriptos tum exensos. Nec auctoritatem facit quod in codice Acquieinctino, recentiori manu adscriptum sit, posse episcopum dici, cum certum sit, eam dignitatem, licet oblatam, nunquam a Sancto acceptatam fuisse. Sunt qui martyrem dicant, inter quos Belin. nonnihil ab aliis discrepans, dum scribit, *sancti Felicis in Pincis, presbyteri et martyris.* De eo titulo videndus Bollandus et scriptores alii infra citandi. At quod additur, in *Pincis*, eruditos non modice vexat. Legendum puto in *Pineis*, ut censet diligens harum rerum scrutator Castellanus. Verum utrovis modo legas, ad Nolanum ea positio minime pertinet, ut accurate discutit Bollandus commentarii prævii § 6. Item Ruinartius inter sincera et selecta a pag. 255, in admonitione prævia. Diversitas est in descriptione testimonii Pauliniani. Greven. et Molan. habent : *De quo scribit beatus Paulinus episcopus. Pulsanen. De quo sic scribit, etc., Praten. legit antistes Paulinus.* Sequor Herimien. et Tonacen. et Pratensem ipsum, quod positionem verbi attinet, et sic puto legisse Usuardum, non solitum verbis eorum se adstringere quos describebat. *Coceleis* scribunt omnes, quid purior orthographia exigat dicere supersedeo. *Eductus sit* legit Beda, legunt puriores omnes eodices, quidquid Pulsanen. et alii habeant, *eductus est.* In eodem eodice est *Eufrosii*, scribe eum aliis omnibus *Eufrasii*, exceptis Greven. et Molan. qui male *Eufrosii*. Alii mallent *Euphrasii*. Si radicem græcam appelles, quasi a φράζω etymon ducat, non magno opere oblectabor, quamvis probe sciam, plurima hodie nomina perennitari, latine *Ph*, quæ saepe littera in Franciis, Hispanicis, Germanicis aliisque nominibus plane redundat.

Quidni

Quidni enim rectius *Alfonsus, Arnulfus, Adolfus, Rudolfus* et id genus alia, sic scribantur, quam per φ græcum; eum quo nullam prorsus affinitatem contraxerunt. An contraxerit Eufrasius ex Observatione statuere poteris.

Superest Variatio præcipua, qua rursus Pratensis codex a reliquis deflectit, secundam annuntiationem sic formans: *Item, eodem die, sancti Felicis presbiteri et confessoris.* Vides Sanctum ambiguum et indeterminatum, quem Usuardus, mea quidem sententia, hoc die non posuit. Ego proinde reliquos codices omnino præhabendos censeo, quibus conformis est textus noster, quomodo Usuardum scripsisse mihi semper persuasum habui. Nihilominus ne opinioni propriæ nimium fidere viderer, volui prætensum autographum per Castellanum consulere. Is vero xxxi Julii mcccix respondit, deprehendisse se inductam in præfato codice seu erasam priorem annuntiationem, sive ea Eufrasii fuerit sive cujuscumque alterius, et positam desuper alteram *Felicis presbiteri et confessoris*, merito a nobis rejectam. Putat etiam deletum in prima nomen *presbiteri* et inscriptum *episcopi*, unde rursus patet genuinum esse nostrum Usuardi textum; et qua parte Eufrasium memorat, ex Hieronymianis acceptum, ut videbis infra.

*Contra
Pratensem.*

OBSERVATIO. Tam illustrem encomiasten nactus est *Felix Nolanus*, ut vel ex eo capite semper tota Ecclesia catholica fuerit nominatissimus. Kalendarium Carthaginense in editione Mabillonis eum recte collocat xix Kal. male Ruinartiana xviii, expressis his terminis, *sancti Felicis Nolensis*. Est et verosimiliter idem apud Frontonem et Allatum. Sacramentaria invenies apud Florentinum, quibus accedere potest, quod ab annis paulo plusquam xxx edidit Joseph Maria Thomasius nuper a S. D. N. Papa Clemente XI in Purpuratorum numerum adlectus. Accinunt Martyrologia omnia, imprimis Hieronymiana: *Nole Campanæ, S. Felicis*, vel *passio S. Felicis*, ubi tangi vides difficultatem pridem examinatam, sitne *martyris*, an solum *confessoris* titulo insigniendus, de qua re vide Bollandum et post eum Florentinum aliosque jam citatos aut brevi citandos. Ut paucis dicam, competit uterque titulus, ad utramque Sancti gloriam comparatus, quod sic fusius explicare opus non est. De episcopatu in Variantibus diximus. Romanum parvum sic habet: *Nolæ, Felicis presbyteri, in Pincis sepulti*. Unde fortasse Adoni data occasio, longiori sua historia Felices confundendi, quod eum fecisse Bollandus ostendit, feceruntque et codices nostri aliqui, nimium in hac parte Adoniani. Notkerus eandem fere viam ingressus est, Adonem hic denuo potius quam Rabanum imitatus. Elogium breve, elegans et verum Felici concinnavit Beda, qui Sancti vitam, a Paulino versibus illigatam, soluta oratione reddidit. Atque hoc ipsum est elogium, quod ex ipso Noster, relicto Adone, descripsit. Rabanus Bedam etiam de more sequitur, sed dum præter Nolanum nostrum, Felicem alterum illius germanum accersit, evitata Adonis Charybdi, in Scyllam incidit, ut ex Bollandis facile intelliges. An scopum melius attigerit Florentinus, Felices suo modo distinguens, in Supplemento erit examinandum; ubi usui esse poterit Ruinartii admonitio superius laudata, et vita Gallie a Tillemontio erudrata tomo 4 a pag. 226. Hæc de Felice Nolano, seu mavis Pauliniano satis dicta sint, saltem pro hoc nostro instituto. Wandelberti versiculos accipe:

*Quam nonam et decimam constat Februi ante Kalendas
Esse diem, Felix sacer et confessor adornat.*

In Hieronymianis ultimo loco constanter ponitur, *Eufراسi*, vel *Euphrasi Episcopi depositio*, quem mirum est in notis *Euphratem* vocari a Florentino, qui de cetero non multum producit, quod ad Sanctum cognoscendum referat, præter id quod ei Bollandus suggestit. Baronius Galesinio nimium confusus, Eufrasium in Africa collocat, et cum *Euchratio*, forte melius *Enchratio*, confundit, ad quem exstat Cypriani epistola 62, quique Concilio Carthaginensi sub eodem Cypriano interfuisse reperitur. Interim circa præfatam Romani Martyrologii positionem, tria indicat Rosweyodus in sæpe laudata manuscripta epistola, quæ hic prætereunda non sunt. Notat itaque: 1 *omnes libros habere Eufراسium Episcopum, non Euchratium, ut nulla suspicio esse possit hic agi de Euerathio, qui interfuit Concilio Carthaginiensi.* — 2 *Baronium hic in textu addidisse de suo, in Africa (poterat dicere ex Galesinio accepisse) quod abest ab omnibus veteribus libris, imo etiam ab ipso Martyrologio Romano Belini, quod Baronius recensendum suscepit. Sed quia ipse putavit, hic Euerathium inserere, quem aliunde constat in Africa vixisse, ideo, in Africa, tertium quoque inseruit.* — 3 *Existimo hic agi, inquit Rosweyodus, de sancto Euphrasio XIII episcopo Claromontano, qui obiit anno dclviii, de quo Greg. Turonensis lib. 2 histor. Francorum cap. 36, et lib. 3 cap. 2.* Hæc a Rosweydo recte observata esse, conficies ex Castellano pag. 245. Potuit hic apud Bollandum Rosweydi opinionem invenisse, quæ ibi non omnino admittitur. At veram eam esse et unice veram, vix equidem dubito. Fatetur ibi Castellanus, *Eufراسium* ab Usuardo referri; at forte tunc non adverterat abesse illum a prætenso autographo, nisi forte certo supposuerit ab Usuardo ipso prima manu positum, a recentiori erasum, quod mihi exploratum non est. Sequitur in Adone: *Apud Viennam, sancti Caeldi episcopi, apud Mosandrum Caldeoldi, apud alios Eoldi*; sed de eo tacet Usuardus, ut jam non semel diximus, Viennenses Sanctos ab eo sæpe præteriri.

** Sacerdos.
Eufراسi.*

Caeldi.

AUCTARIA.

PRATEN. De ejus auctario jam abunde diximus. Notari hic meretur, quam diversis modis Felix ille alter, quiscumque sit, annuntietur.

ANTVERP-MAJ. De Felice Nolano multa ex Adone describit, quod et alii codices faciunt, sed ne frustra hic ebarta impleatur, ad ipsum fontem

remittere. De Eufراسio non loquitur, sed secundo loco sic habet: *Eodem die, natale sancti Cleri diaconi de antiquis, qui post multa tormenta in mare præcipitatus est.* Vide vii Januarii. Tum: *Apud Njoletum, passio sancti Pontiani martyris, tempore Antonini imperatoris, sub iudice Fabiano.*

Cleri.

Pontiani.

A multis codicibus huc retractus est Clerus, forte quod Rabanum secuti fuerint. Vide Usuardum XIX Januarii.

ROSWEYD. Idem habet de Pontiano. Deinde etiam de Felice Nolano plura ex Adone.

AGONES MARTYRUM. Usuardus, qui hic insertus est, primam annuntiationem puram refert; sed omisso etiam Eufrasio, alteram sic fingit: *Item Romæ, passio alterius Felicis presbyteri, qui dicitur Felix in Pincis.*

MUNERAT. Agit de solo Felice Nolano pure, nihil præterea, forte quod dubitaverit utrum Eufrasium, an alium Felicem præferret.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Puri in textu, post *Eufrasii episcopi*, adjiciunt *Cleri diaconi*, sine copula.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et LOVANIEN. Incipiunt a Pontiano cum eo ipso elogio, quod ab Usuardo refertur XIX Januarii, ut hic describere opus non sit. Secundo loco, *Romæ via Portuensi, loco qui Pincis dicitur, natale sancti Felicis presbyteri et martyris. Qui Diocletiani et Maximiani imperatorum tempore, capitis computatione, gloriosa morte coronatus est.* Cædipo opus est ad discernendos Felices, quorum duos hoc die apud Bollandum invenies; septem alios inter Prætermissos. Ceterum Portuensis ille, tamquam Adacti socius, ad XXX Augusti remittitur. Non recte, opinor, nec video quo id fundamento Bollandus dixerit.

ALBERGEN. De Pontiano nihil habet, incipit a Felice Portuensi, de quo ut præcedentes. In Nolano purus. Tum: *Eufrasii episcopi et Cleri diaconi.*

DANIC. Incipit eodem modo, et in reliquis convenit præterquam in fine, ubi cum aliis quatuor sic habet: *Eufrasii episcopi et Cleri diaconi et martyris, unius de antiquis, qui post multa tormenta in mare præcipitatus martyrium consummavit.*

LEYDEN-BELG. et EDITIO ULTRAJECT-BELG. Pontianum habent primo loco, sed expuncto plane elogio. In ceteris ut superior et quatuor alii.

CENTULEN. *Apud Nolam Campaniæ, sancti Felicis, confessoris. Apud Spoletum, sancti Pontiani martyris, temporibus Antonini imperatoris. Eodem die, sancti Cleri diaconi et martyris de antiquis. Ipso die, sancti Eufrasii episcopi.* Ut de Clero semel dicam, is hodie a Floro etiam ponitur, diverso iterum elogio ab Usuardino, quod retulimus VII Januarii, ubi vide sis observationem nostram.

BRUXELLEN. Recte et pure incipit, sed post *eductus sit*, addit: *Quique post gravia quæ pro Christo patienter tormenta tulerat, felicia regna ipse vere felix consecravit, sepultusque est juxta urbem in loco, qui dicitur Pincis, ubi virtutibus fulget.*
Apud eundem locum, Felicis presbyteri, fratris præcedentis. Qui pro confessione Christi fortiter certavit; sed Ecclesia ipsum confessorem potius quam martyrem tenet. De his satis dictum est. Sequitur: *Romæ via Portuensi, loco qui Pincis dicitur, sancti Felicis, etc., ut supra.* Item de Clero, quem Cletum vocat, de quo etiam satis. Denique in Eufrasio purus est.

HAGENOVEN. Omnes excedit, nam de Nolano post *eductus est*, hæc superadjicit: *Deinde indomitis multis alligatus, tandem per omnes plateas civitatis trahitur, donec corpus ejus exungulatur a scopulis usque ad cingulum, etc.* Hoc specimen sufficiat. De Felice Portuensi, Eufrasio et Clero, ut supra. Demum de Pontiano, post *martyrium consummavit*, subdit: *Cujus ossa de Spoletum trans-*

lata sunt Mediolanum, et de Mediolano Trajectum inferius.

AQUICINET. Cum Pratensi convenit in expungendo Eufrasio. Hoc tamen discriminis est in Felice, quod in illo prima manu solum scribatur, *sancti Felicis presbyteri et*, quibus recentior calamus addidit, *martyris, Romæ, sub Diocletiano*: verosimiliter ut de Portuensi hæc dicta accipias. Hic ferme solus cum Pratensi tribuit Felici Nolano titulum *episcopi*.

VIOTORIN. et REG. SUEC. sub num. 130: *Spoletum, sancti Pontiani martyris.* Male scribunt *Pontiani et Pociani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Felicis in Pincis confessoris. Pontiani martyris festum celebre in civitate (nempe Ultrajectina) propter præsentiana corporis ejus, quod est in ecclesia sancti Martini.* Quæ ad marginem adjiciuntur.

IN VATICAN. num. 5949, *Deest Eufrasii.* Adjicitur: *Natale sancti Felicis in Pincis, Beneventi, sancti Memoris episcopi.* Hic alii ignotus est, et a Bollandi inter Prætermissos computatur.

FLORENTIN. *Romæ, sancti Felicis in Pincis martyris.* Tum STROZZIAN. *In Sardinia, beati Ephyli (vel Ephysi) martyris.* Alii *Ephysium* vocant, aguntque de eo postridie.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit a Felice Portuensi, inserens præter dicta, quod *Dracco judice præsidente, capitis, etc.* De Nolano, post *eductus est*, addit: *Tandem pace reddita, ad ecclesiam suam rediit, et ibi in pace quievit. Nunc Dominica die, etc.* In quibus Ado Felices confudit. Tum: *Eodem die, sancti Eufrasii episcopi et Cleri diaconi. Item, inventio sancti Firmini episcopi et martyris.* Ad dederat poterat cum Greveno, *Ambianis.* Bollandus die præcedenti (nam et ibi Firminus recurrit) inter Prætermissos Firminum Ambianensem cum Usuardo ad XXV Septembris remittit. Hoc die agit de alio sancto Firmino Gabalitanorum episcopo, de quo Castellanus pag. 247.

BELIN, editio altera, in fine habet: *Eodem die, sancti Eufrasii episcopi et Cleri diaconi.*

GREVEN. *Cleri diaconi. Romæ via Portuensi, loco qui Pincis dicitur, natalis sancti Felicis presbyteri et martyris, germani beati Felicis, de quo supra. Hic sub Diocletiano et Maximi. Dracco judice præsidente, post equulei tormenta, capitis, etc., Apud Spoletum, sancti Pontiani martyris, quem Usuardus infra XIV Kalend. Februarii ponit, die quo (ut aliquibus placet) sepultus, hoc vero passus fuit.* Adonem indicat, apud quem ita legitur XIX Januarii: *Consummavit autem martyrium XIX Kalend. Februarii, et sublatum corpus ejus a Christianis, sepultum est XV Kal. Celebris vero dies ipsius agitur XIV Kal. (ita legit Rosweyodus, non XVI, ut citat Castellanus) Februarii, quando iterum sacrum ejus corpus mutatum est.* Et tunc forte translatum. Sequitur in Greveno: *Vienne, sancti Eoldi episcopi et confessoris. Vel Cudeoldi, ut diximus supra. Ambianis, inventio sancti Firmini, etc.*

MOLAN. Litteris Italiis: *Passio S. Pontiani Martyris pretiosi, temporibus Antonini imperatoris, sub Judice Fubiano: cujus reliquæ habentur in Trajecto inferiori.* Dein, *Cudeoldum* nominat; tum caractere minori: *Mediolani, sancti Datii episcopi magnæ sanctitatis, de quo in Dialogo B. Gregorii.* Ad dicitur in 2 et 3 editione: *Hic ponitur cum pluribus ejus loci episcopis in Lituniis ecclesiæ Mediolanensis. In agro Turonico, sancturum virginum Mauræ et Britte, de quibus meminit Gregorius Turonensis.* De his virginibus agit Bollandus cum Martyrologio Gallicano die sequenti. Posteriores

Felicis in Pincis.

Cleri.

Felicis.

Cleri.

Felicis.

Felicis 1.

Felicis 2.

Felicis 3.

Pontiani.

Memoris.

Ephyli.

Firmini inventio.

Eoldi.

Datii.

Mauræ et Britte.

PP. in Sina
et Rhaithi.

editiones adjiciunt : *Die decima quarta, sanctorum Patrum in Sina et Rhaithi intersectorum*; Recte numero indefinito : nam dum Baronius eum determinavit, ansam dedit huic Rosweydi observationi, in citato Ms. repertæ. Totam, ut jacet, lectoris curiositate dignam judicavi.

Textus Baronii : *In monte Sina, sanctorum triginta octo monachorum, a Saracenis ob Christi fidem intersectorum. In Notationibus autem : Triginta octo monachorum; Græci etiam de iisdem agunt in Menologia. S. Nilus abbas qui ditorum martyrum, suo tempore coronatorum, res gestas conscripsit, cum de his agit : Mortui sunt, inquit, post septimum diem Epiphaniæ Domini, qui est decimus quartus mensis Januarii. At paulo inferius : Interempti quoque sunt alii, multis ante temporibus, quorum quoque commemorationem propter viæ longitudinem, et eorum, qui congregantur, multitudinem, eodem die peragunt.*

Ad hæc ita Rosweyds : *Duo hoc die notanda : 1, in textu hic poni triginta octo monachos, qui in Notationibus dicuntur interfecti tempore Nili, cum Baronius existimavit Nilum de his xxxviii monachis agere cum ait : Mortui sunt post septimum diem Epiphaniæ Domini. Nec enim hoc de xxxviii monachis, in Sina jam olim interfectis, intelligendum, sed de incerto numero monachorum tempore Nili intersectorum. Nam xxxviii illos monachos longe ante tempore Nili, seu Anastasii imperatoris, ponit*

Menologium Sireleti, atque horum Nilus obiter tantum meminit, his verbis : Interempti sunt quoque alii multis ante temporibus (nempe Diocletiani imperatoris et Petri Alexandrini, ut habet Menologium) quorum quoque commemorationem propter viæ longitudinem, et eorum qui congregantur, multitudinem, eodem die peragunt. — 2. Ex verbis proxime citatis colligitur, xxxviii illos monachos, non passos xiv Jan. sed alio die; quia tamen xiv Januarii Patres in Sina conveniebant, ut celebrarent festum monachorum tempore Nili intersectorum, quorum certus numerus non exprimitur, ne cogerebatur secundo convenire alio die, quo xxxviii illi veteres monachi erant interfecti, cum et iter longum esset, et multis molestia subeunda esset, celebrarent simul et eandem memoriam, quo annue recurrebat festum monachorum tempore Nili intersectorum, qui dies erat xiv Januarii.

Hæc hæcenus a Rosweydo satis accurate observata sunt. Vide plura de utraque Martyrum classe a Baronio conjuncta, apud Bollandum in Actis et Castellanum in notis ad hanc diem pag. 244. Quæ post Bollandum de utraque supradicta martyrum classe, vel a Combefisio, vel a Possino, vel ab aliis subinde edita sunt, sive græce, sive latine, Supplementum augebunt. Vide interim appendicem ad tomum I Januarii a pag. 1113.

XVIII Kal.

Die 15.

Abacuc et
Michæ.
Macarii.
Isidori.
Boniti.
Mauri.

Abbacuc et Michæ prophetarum, quorum corpora, sub Archadio imperatore, divina revelatione reperta sunt. Apud Ægyptum, beati Macharii, abbatis, discipuli beati Antonii, vita et miraculis celeberrimi. Item, sancti Isidori, in sanctitate vitæ, fide ac miraculis præclari. Civitate Arvernus, sancti Boniti episcopi et confessoris, cujus vita virtutibus refulsit. In territorio Andegavensi, sancti Mauri abbatis.

Sic pure habent *Praten. Tornacen. Antwerp. et Max-Lubec. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Abacuc, Michæ, Archadio, Macharii* cum manuscriptis passim. De Ægypto dixi vii Januarii, me rectam orthographiam servaturum, tanetsi pauci codices diphthongo *Æ* utantur, eumque modum tenebo imposterum. In *Isidori* variant, prætulit quod habetur in textu, et melius est : *In sanctitate vitæ, fide ac miraculis*. Sic puto legisse Usuardum, licet Ado excusus omiserit particulam *in*. Cur autem *Greven. et Molan.* scripserint *fidæque*, non est operæ pretium examinare. Dixi *Boniti*, non *Bonitti*, ut legitur in *Praten.* forte transcribentis vitio; certe *Bonitum* vocant alii omnes. Ex citatis codicibus patet, *Maurum* simpliciter, ut est in textu nostro, positum ab ipso Usuardo, qui verosimiliter de discipulatu sancti Benedicti numquam cogitavit. Adde his plurimos alios, cum *Greveno et Molano* collatos, in quibus ejus rei nec vestigium usquam apparet. Enimvero si quid obtinet codicis *Pratensis* authenticæ, seu vera seu falsa, hic ad hominem ut loquimur, evidenter demonstrat, seculo xi jam adulto *Maurum* Andegavensem inter *Benedicti* discipulos a *Benedictinis* ipsis commemorari non consuevisse; quis enim sobrie credat, id taciturnum Usuardum, qui paulo ante in eodem textu *Macarium Antonii* discipulum prædicavit? Sane vehementer miratus sum, in codice *Heriniensi* hæc apposita legi : *Discipuli beati Benedicti abbatis*. Et in *Munerato*, cetera puro : *Discipuli beati Benedicti, cujus corpus juxta Parisium urbem magnifice collocatum honoratur et colitur*. Alii codices infra recurrent. Ceterum et hæc et alia recentius adjecta fuisse nec Usuardo unquam cognita, puto esse indubitatum.

OBSERVATIO. Solius *Abacuc* vel *Abbacuc* prophætæ memoria reperitur in Hieronymianis vulgatis omnibus præterquam in *Epternacensi*. In *Beda* et *Floro* nec iste, nec *Michæas* notus est. *Rabanus* primi depositionem signat, ac deinde utriusque reliquiarum inventionem sub *Arcadio* et *Honorio*; quem modum ex eo servavit *Notkerus*. Amborum prophetarum natalem primus conjunxit auctor Romani parvi : *Abacuc et Michæ prophetarum*. Cetera ab *Adone* addita sunt, a Nostro verbatim inde accepta et in recentiores omnes transfusa. Recte tamen advertit *Baronius* (quod et in Romano

Abacuc.
Michæas.

expressit)

expressit) corpora illa inventa esse sub Theodosio seniore, ut ex historia ecclesiastica deducit Bollandus, de utroque propheta, uno an gemino synonymo, aliisque ad eos spectantibus doctissime disputans, ut fatetur Florentinius, ejus notatio etiam legi meretur. Wandelbertus ex Romani parvi sententia, ab Adone, opinor, hausta, versiculum suum adornavit : *Bisque novenam Abacuc simul et Michæas honorant.* Sequitur in Romano parvo : *Et Macarii abbatis, Antonii discipuli.* Subjunctum Ado, *vita et miraculis celeberrimi*; præfixit Noster, *apud Ægyptum*; Notkerus utroque additamento caret. De Macariis nihil observandum superest, vide quæ diximus ii Januarii et scriptores ibi citatos consule. Macarii socius aut collega in Romano parvo statui videtur sequens presbyter et monachus, his verbis : *Et Isidori*; cui elogium satis vulgare apposuit Ado, ex quo Usuardus et Notkerus desumpserunt. De ejus vita et gestis nescio an plura dici possint a recentioribus, quam quæ in Actis nostris diligentissime collecta sunt. Hactenus textum nostrum Adonianum esse omnino liquet. Bonitus Claromontanus episcopus xxx, ab Usuardo primum consignatus ac vulgari etiam elogio ornatus est. Adde Bollandi commentario quæ notavit Castellanus pag. 282 et 283. Maurus æque ac Bonitus ad solum quoque Usuardum pertinet, de cujus positione in Variantibus satis diximus. Nec vero hujus loci est pluribus inquirere fueritne Maurus, is de quo agimus, sancti Benedicti discipulus. Videri a curiosis potest Clar. Castellanus totam controversiam in notis, a pag. 252 ad 281, fuse et late discutiens. Eundem nodum non semel in Actis dissolvere conatus est Papebrochius, et recentius in Responsionibus suis ad exhibitionem errorum. Ruinartius, et ipsis et aliis pro Mauri missione apologiam apposuit. Denique et a tot aliis ea tela texta et retexta est, ut superfluum videatur vel eorum nomina appellare. Nota, hoc etiam die referri ab Adone translationem Sulpitii Bituricensis. Sed de eo Sancto agit Usuardus et qui eum sequuntur Martyrologi alii, cum Romano moderno, xvii Januarii, ubi Sulpitios varios accurate distinguit Bollandus.

AUCTARIA.

PRATEN. Vide supra in Variantibus, quid in hoc codice Usuardo superadditum sit.

ANTVERP-MAJ. De Macario scribit simpliciter : *Macarii, discipuli Antonii.* In aliis etiam satis integer non est. De Bonito, post, *confessoris*, habet : *Cujus vita et virtutum meritis ac miraculorum gloria insignis fuit.* Tum : *In territorio Andegavensi, depositio beati Mauri monachi, abbatis et confessoris, discipuli sancti Benedicti.*

ROSWEYD. De inventione prophetarum, phrasim sic variat, *divina revelante gratia reperta.* In Isidoro, purus omnino non est. Deest Boniti, et substituitur : *Bituricis, translatio sancti Sulpicii episcopi et confessoris. Eodem die, transitus sancti Mauri abbatis.*

PULSANEN. Secundo loco Maurum inserit hoc modo : *Eodem die, beatissimi Mauri confessoris atque abbatis, discipuli confessoris Christi Benedicti.*

MUNERAT. et AGONES MARTYRUM. Conveniunt in iis quæ supra in Variantibus retulimus.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. EDITIO ULTRAJECT-BELG. In fine solum addunt; *discipuli beati Benedicti.*

ALBERGEN. et DANIC. Sic ordiuntur : *In Galliis territoria Andegavensi, sancti Mauri abbatis, discipuli sancti Benedicti. Cujus disciplinis ab infantia regulariter educatus, quantum in eisdem profecerit, inter nonnulla quæ apud eum positus gessit, etiam super aquas pedester incedens, ostendit.* Tum de Abacuc et Michæa pure. Deinde : *Apud egyptum, beati Macharii abbatis, discipuli beati Antonii, vita et, etc. Qui contra aeris spiritus, et in evagationibus hominum, et in denuntiationibus quoque futurarum, divinam gratiam consecutus, sexaginta annos in desertis implevit, ad quæ tricenarius ingressus est. Hic interrogatus a quodam, quomodo sic corpus suum sicum esset, respondit : Timor Dei etiam ossa consumit.* In reliquis textus satis purus est.

CENTULEN. Puro proximus est. In Bonito elogium expunxit, et de Mauro addidit : *discipuli sancti Benedicti.*

BRUXELLEN. Incipit : *Octava beatæ Gudilæ virginis, patronæ nostræ.* In prophetis purus est. De Macario solam ætatem adjicit, ea repetens

quæ de altero Macario dixit ii Januarii. Sequitur de Isidoro, pure. Tum : *Apud Bituricas civitatem, translatio sancti Sulpicii episcopi et confessoris.* In Bonito satis recte. Maurum differt in diem sequentem, forte quod hic dies impediatur Octava-sanctæ Gudilæ.

HAGENOVEN. *Abucuch propheta, qui ad præbendam cibum Danieli, ab angelo in Babilonem ductus est per capillos. Item, Nycheæ propheta. Quorum corpora, etc.* De Macario habet longius elogium supra relatam. In Isidoro et Bonito purus est. Tum de Mauro abbate etiam ut supra.

AQUICINCT. De Mauro : post *abbatis*, sic prosequitur : *et confessoris atque levitæ, discipuli sanctissimi Benedicti : cujus disciplinis ab infantia eruditus, quantum in iisdem profecerit, inter nonnulla quæ apud eum positus gessit, res nova et post Petrum inusitata, etiam super aquas pedibus incedens patefecit. Dehinc in Gallias ab ipso directus, miraculorum gloria clarus in pace quievit.*

VICTORIN. Cum præcedenti non omnino verbis, sed sensu concordat.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Macharii abbatis, discipuli beati Antonii abbatis. Mauri abbatis, discipuli beati Benedicti abbatis. Isidori confessoris. Sabini, Marcellini et Exuperantii martyrum.* De his vide annuntiationem primam Usuardi, xxx Decembris. Sequitur : *Abacuc et Michæa prophetarum.* Demum : *In Arvernens, sancti Boniti.*

CLUNIACEN. *In territorio Andegavensi, sancti Maurilii abbatis.* An non episcopi? Vide infra.

REG. SUEC. sign. num. 130, et VICTORIN. supra. *In Africa, sanctæ Restitutæ virginis.* Si Sorana est, vide Acta xxvii Maii.

CODEX D. LE MARE. signatus A, qui fuit Canonicorum sancti Lazari Augustodun. *Civitate Ædua, translatio sancti Symphoriani martyris.* Vide xxii Augusti.

IN VATICAN. num. 5049. Deest Boniti. Adjicitur : *Bituricas civitate, translatio sancti Sulpicii episcopi et confessoris.* Primo loco ponitur Maurus litteris rubris.

FLORENTIN. *In territorio Andegavensi, sancti Maurilii abbatis.* Sequitur : *Apud Bituricas, sancti Sulpitii, etc.*

LUGDUNEN.

Macarii.

Isidori.

Boniti.

Mauri.

Sulpitii.

Sulpicii.

Sulpicii.

De Mauro.

De Mauro.

Sabini,
Marcelli,
Exuperantii.

Maurilii.

Restitutæ.

Symphoriani
translatio.

Sulpitii.

Octavæ
Gudilæ.

LUGDUNEN. *Natale sancti Boniti Arvernensis episcopi et confessoris.*

Mauritii.

BURDEGALEN. *In territorio Andegavensi, translatio sancti Maurilii episcopi et confessoris. Et dedicatio ecclesie sancti Maurilii.* De hoc agit Usuardus XIII Septembris sub nomine Maurilionis, et episcopum vocat. Hinc patet ratio dubitandi, superius posita.

Josephi.

EDITIO LUBECO-COL. *In civitate Andegavensi, apud Parisius in Galliis, sancti Mauri abbatis discipuli sancti Benedicti. Cujus disciplinis... super aquas pedester incedens, jussu sancti Benedicti puerum a submersione liberavit.* In prophetis pura, de Macario habet, ut supra. In Isidoro et Bonito etiam pura est. In fine adjicit: *Item commemoratio sancti Joseph, nutritii Domini.* Quod etiam legitur apud Grevenum, verosimiliter ob festum peculiare, apud Colonienses celebrari solitum.

Felicis, Cointæ, Remedii.

BELIN. In prima editione omisit elogium sancti Boniti. Cetera satis pura sunt, nisi quod de Mauro omnia habeat, quæ supra retulimus ex AQUICINCT.

GREVEN. *Felicis episcopi Tubizacensis et martyris. Alexandria, Tonitæ, alius Cointæ, virginis et martyris. Remedii episcopi et confessoris.* Ex Hieronymianis, ut pridie diximus. *Commemoratio sancti Joseph nutritii Domini.* Vide de his omnibus indicem Prætermisorum.

De nomine Jesu;

MOLAN. De Mauro, ex Munerato præter dicta, adjicit: *Cujus corpus juxta Parisium urbem iaugnifice collocatum, honoratur et colitur. Item celebratio dulcissimi nominis Jesu.* Cujus festivitatis principium indicatum reperio in Martyrologio

Ms. sancti Michaelis Antverpiæ, sub nomine Usuardi, sed enormiter interpolati. ubi ita legitur: *Quæ festivitas accepit exordium in Antverpia anno Domini MCCCCLVIII providentia et devotione ac procuratione unius honesti civis Hippolyti.* In hoc vero nostro monasterio incepimus eandem festivitatem celebrare solemneriter, anno Domini MCCCCXCII. Pergit Molanus typis minutioribus: *In Burgundia, sancti Joannis Caluanti confessoris, cujus sanctum corpus in civitate Constantinopolitana feliciter quiescit, multis fulgens miraculis; pretioso vero capitis ejus thesauro urbs Chrysopolitana (Vesontio) incomparabiliter ditatur.* Aliæ editiones habent: *Die decima quinta, sancti patris Joannis Calybitæ. Cujus pretiosa, etc.*

Festivatis hujus initium.

Joannis Calybitæ.

Hæc ibi; quæ aliter Martyrologio Romano inserta, occasionem dedere Rosweydo ita observandi: *Duo hic quæri possunt. 1, Ex quo veteri manuscripto Baronius textum Martyrologii de Joanne Calybita interseruerit? — 2, Quomodo ponat eum Romæ, cum Menæa diserte eum Constantinopoli statuunt? Nempe ROMA NOVA, non VETUS intelligenda est apud Metaphrasten. Et sane textus vitæ satis indicare videtur, omnia hæc Constantinopoli transacta.* Vide Bollandi commentarium prævium § 2, ubi plura alia rationum momenta accurate expenduntur; et Castellanus in notis brevius eadem pertractantem a pag. 283. Editiones Molani posteriores, de Mauro et de nomine Jesu habent ferè ut prima, Tum: *Eodem die Malbodii, depositio beati Ableberti seu Emeberti, Cameracensis episcopi, qui sanctum Aubertum in Cameracensi episcopatu præcessit.*

Ableberti.

XVII. Kal.

Die 16.

Romæ via Salaria, natalis sancti Marcelli Papæ, qui ob catholicæ fidei defensionem, jubente Maximino tyranno, primo fustibus cæsus, deinde ad servitium animalium cum custodia publica deputatus, post multos annos ibidem serviendo, amictu indutus cilicino defunctus est. Apud Arelatem, beati Honorati episcopi, cujus vita, doctrina et miraculis illustris fuit. Parrona monasterio, sancti Fursei confessoris.

Marcelli.

Honorati Fursei.

Sic legunt, et pure, ut ego quidem existimo, soli Herinien. et Tornacen.

VARIA LECTIO. Scripsi Maximino, ut diserte habent codices duo citati cum Prateu. Munerat. etc., nec aliter in Beda et Adone Usuardus repererat. Greven. Molan. et codices alii exhibent Maximiano. Utri melius? Forte nulli bene: nam Maximino et Maximiano, facile supponeretur Maxentius, ad cujus tyrannidem nonnullis revocanda videntur, et Marcelli obitus, et si quæ passus est. Ut ut statuendum decreveris, verosimillimum est, Marcellum non utique martyrem, sed proprie confessorem, obiisse anno persecutionis Diocletianæ vii, Christi cccx, ut recte opinatur Tillemontius tomo 5 pag. 95 et et 626; et ante ipsum docuit Papebrochius; ex quibus Pearsoni aliorumque argutatiunculæ facile refutari possunt. Codex Pratensis inter Honoratum et Furseum ita legit: *Item civitate Odobergia, sancti Titiani episcopi et confessoris.* Diu hic anceps hæsi, quid de illa annuntiatione statuerem incertus. Neque enim satis promptum erat colligere, unde Sanctum illum, Martyrologis, quos sequebatur, ignotum, accersivisset Usuardus, non solitus trans Alpes excurrere aut in alias regiones, præterquam in Hispaniam, ut Sanctos Adoni aut Hieronymianis superaddat. Interim Pratensem sequebantur Muneratus, Grevenus, Molanus et codices plures; aliis cum Herinien. et Tornacensi de Titiano tacentibus, quorum auctoritati, præsertim duorum postremorum, ut fidam plurimum, tamen torrenti fere cedendum putaveram. Rogatus itaque Clar. Castellanus, codicem Pratensem denuo consuluit, et labe detecta, præfatorum duorum codicum nativam simplicitatem egregie confirmavit. *Quidquid in Pratensi codice (Castellani verba sunt) primitiva manuscriptum erat inter Arelatem et sancti Fursei (utrimque exclusive) erasum subinde fuit, et caractere alio multum abbreviato inscriptu inveni ea quæ in prima Molani editione leguntur, eo solum discrimine quod*

TITIANI

TITIANI et PARRONA habeatur, pro TICIANI et PERONA Molani. Hæc amici observatio me plane movit, ut Titianum expungerem. Si aliter aliis visum fuerit, melioribus argumentis libenter cedam. Arelaten, pro Arelatem in codice Heriniensi scriptoris vitium est. Parona olim pro Perona scriptum, codices prope omnes evincunt, quorum aliqui Porona scripsere.

Marcelli.

OBSERVATIO. Romæ via Salaria in cæmeterio Priscillæ, depositio Marcelli episcopi et confessoris. Verba sunt plerorumque Hieronymianorum codicum, ad quæ videri potest accurata Florentinii notatio. Romanum parvum haud multum abludit: *Romæ via Salaria in cæmeterio Priscillæ, sancti Marcelli Papæ*. Hæc quidem breviter; at Beda qui Marcelli Acta non satis sincera, vel res gestas Pontificum vidit, longiori elogio Sanctum exornat, quod a Rabano et Adone transcriptum, a Notkero nonnihil interpolatum, a Nostro, seu illud ex Beda, seu ex Adone acceperit, plusquam media parte decurtatum est, neque sic tamen ad omnimodam veritatem satis exactum. Illic ego ubique Marcelli lego; Marcellini nusquam, præterquam in Bucherii Calendario, quod facillime ex similitudine nominum corrumpi potuit, ut revera factum est in die, signato xviii Kal. pro xvii Kal. Probat id Frontonis Calendarium, ubi hoc proprio die non Marcellini sed Marcelli diserte legitur, quemadmodum et in Thomasi Sacramentario superius collaudato. Nec me movet Græcorum auctoritas, abunde, ni fallor, ab Henschenio convulsa, ubi de Marcellino agit xxvi Aprilis. Pugnat acriter pro utriusque identitate Castellanus in hodiernis notis, eidemque opinioni in Martyrologio suo universali denuo insistit. At enim cum amicum non semel ea super re familiariter pressissem, demum in ultimis litteris quas aliena manu, postquam fatali apoplexia correptus fuerat, ad me dedit xxxi Januarii mcccxi, candide fassus est, se retractasse quæ de Marcelli et Marcellini identitate scripserat. Mortis tempus in Variantibus definitivimus. De reliquiis, vere vel præterse huc illuc translatis, vide Bollandum, apud quem exstat quoque percelebre epitaphium, quod si vere Damasi fuisse neges, certe antiquitate sua venerandum non inficiaberis. Sic de Marcello cecinit Wandelbertus:

*Septima post decimam Marcelli martyr, atque
Pontificis summi meritis et nomine fulget.*

Honorati.

Honoratus Arelatensis, apographis Hieronymianis censetur adjectivus. Ab Adone primum positus est, et ex eo a Nostro iisdem fere verbis translatus. Rabanus alia ipsum phrasi retulit, miraculum addens de fugato ex insula Hilarina dracone, cujus textum descripsit Notkerus. Vita a Bollandis illustrata per Hilarium itidem Arelatensem episcopum scripta supponitur; verum id in dubium revocat Henschenius 1 Junii, agens de sancto Caprasio. Alia vide apud Castellanus pag. 292. An Titianus Opitergiensis, Usuardo adscribendus sit, supra explicui. De Furseo dubium nullum esse potest,

Fursei.

quin vere Usuardinus sit. Eum prius signaverat Florus, sed quam ignotus is Nostro fuerit, hic iterum locus palam faciet. Quæ circa hunc Sanctum a nonnullis errata sunt, corrigit Castellanus pag. 295. Utrum autem vita, quam Bollandus edidit et illustravit, a scriptore nimis credulo composita sit, alibi examinabitur.

AUCTARIA.

PRATEN. MUNERAT. GREVEN. et MOLAN. In textu insertum habent Titianum Opitergiensem, de quo supra.

Titiani.

ANTVERP-MAJ. De Marcello Bedam ferme integrum refert. In Honorato fere purus est. Tum: Parrona monasterio, sancti Fursei confessoris. Hic satis clarus et verbo extitit et exemplo, multisque salutem ostendens, confectus senectute bona, feliciter migravit ad Christum; sepultus primo in Latino monasterio, deinde translatus Parronam, ubi multis miraculis (clarus) quiescit. De Titiano, nihil.

De Furseo.

ROSWEYD. Romæ via Salaria, in cimiterio Priscillæ, natale sancti Marcelli Papæ martyris. Qui jubente Maximiano fustibus cæsus est, et ad animalium servitium deputatus, ibi obiit. Apud Arelatem, sancti Honorati episcopi, cujus vita, doctrina et miraculis refulsit: ut habet Ado. Eodem die, natale sancti Fursei confessoris. De Titiano etiam silet.

AGONES MARTYRUM. In fine: Peronæ monasterio, sancti Fursei episcopi et confessoris. Cetera ut PRATEN.

PULSANEN. In prima Bedam nonnihil abbreviat. In secunda, Honorii scribit pro Honorati. Habet de Titiano et Furseo. In fine de suo apponit: Rotomagum, sancti Melantii episcopi et confessoris. Vide Prætermisissos.

Melantii.

ANTVERP. MAX-LUREC. et UGHELLIAN. De Titiano Opitergiensi habet ut codices multi. In fine autem adjiciunt: Romæ, sanctæ Priscillæ. Sed virginem non faciunt, ut alii.

Priscillæ.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVA-

NIEN. ALBERGEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Penultimo loco inserunt: Ipso die, Romæ, sanctæ Priscillæ. De Furseo legunt: Abbatis et confessoris fratris sancti Foillani martyris. In ceteris similes sunt iis qui Titianum referunt, etc. De Priscilla, vide Castellanus pag. 285.

DANIC. Prioribus similis, recentiori manu adjecta habet nomina quinque martyrum Marochensium, de quibus infra, satis multa ex Greveno erunt describenda.

5 MM. Marochensium.

CENTULEN. Romæ, natalis sancti Marcelli Papæ et martyris. Civitate Odobergia, sancti Titiani episcopi et confessoris. Parrona monasterio, sancti Fursei confessoris, qui satis clarus et verbo extitit et exemplo. Relato, sancti Honorati episcopi et confessoris. Scriptoris hic vitium puto, qui Arelate vel Arelato non satis distinxerit, quod subinde manus recentior efformare conata est.

BRUXELLEN. Huc distulit Maurum, de quo nos die præcedenti. Tum: Romæ via Salaria in cimiterio Priscillæ, natale sancti Marcelli Papæ et martyris. Qui cum diis nallet sacrificare, jubente Maximiano imperatore, fustibus cæsus, ad servitium animalium sub custodia publica deputatur. Ipsa die Romæ, sanctæ Priscillæ. In Honorato, omnino purus non est. Perona monasterio, sancti Fursei abbatis et confessoris, et fratris sancti Foillani martyris. Qui verbo et exemplo clarus, tandem confectus senectute bona, feliciter migravit ad Dominum. Apud Rothomagum, sancti Melantii episcopi et confessoris. Item civitate Odobergia, etc.

Mauri.

De Marcello.

Melantii.

HAGENOYEN.

HAGENOYEN. De Marcello aliqua corrasit quæ referri non merentur. De Honorato et Titiano, ut supra. Tum : *Ipsa die Romæ, depositio sanctæ Priscillæ. De Furseo addit : abbatis, et fratris sancti Foillani martyris.*

AQUICINCT. Novum profert de Furseo additamentum, nempe : *Cujus caput in Dorobernia habetur.*

De Marcello.

VICTORIN. De S. Marcello, post defunctus est, addit : *Hic fecit cæmeterium via Salaria, et xxv titulos constituit in Urbe propter baptismum et penitentiam multorum, qui convertuntur ex paganis, et propter sepulchrum Martyrum. Hæc ex Actis apposita sunt. In fine mendose cum aliis scribit : Romæ, sanctæ Priscillæ virginis. Et sic etiam scribit COD. REG. SUEC. num. 130.*

CODEX. REG. SUEC. qui fuit Principis Ursini Rosenberghii, ita habet : *In civitate Brixie, S. Liberæ uxoris (an non potius virginis?) sororis sanctæ Faustine, quæ in quodam monasterio arctam vitam ducens, vitam finivit. Dupl. min. 2. Cl. Videatur Bollandus hoc die inter Prætermisssos, et xviii hujus, ubi de ea agit.*

Liberæ.

VATICAN. num. 5949. Omisso Titiano Opitergiensi, adjicit : *Beneventi, sancti Petri martyris in S. Sophia.*

Petri.

STROZZ. Eodem die apud Marochium, passio beatorum martyrum, Berardi, Petri, Accursii, Adjuti et Ottonis, de Ordine Minorum; de quibus latius infra.

Marochianorum MM.

JURENSIS, S. Ragnoberti. Apud Gratianopolim, sancti Ferreoli episcopi et martyris.

Ferreoli.

Prima BELINI editio tolerabilis est, solum admiscens Priscillam et martyres Morochianos, eo modo quo ex STROZZIANO codice eos jam retulimus. Sed altera Parisiensis, turpiter fœdata est et contorta. Ibi *Odobergia* bis citatur, eique primo *Cyrianus*, deinde *Titianus*, episcopi affinguntur. Elogium martyrum Marochiensium, ab ipsis Martyribus avulsum, nullum sensum reddit, unde ipsum ex Greveno infra adducere censui præstabilius.

EDITIO LUBECO-COL. Varia de Marcello apud alios reperta non satis apte construxit; de Furseo item inventa collegit; Priscillam virginem facit, atque in fine adjungit : *Eodem die, S. Remundi confessoris, cujus etiam meminit Grevenus; sed quis hic Remundus sit, non facile divinaveris, putat Bollandus indicari Pennafortium.*

Remundi.

Solito longius est GREVENI auctarium, sic inchoatum : *Poleucti, Candidiani et Filoromi martyrum Polyucti*, ni fallor, voluit dicere, ut superius x hujus iterum correximus. Bollandus de illis agit xi hujus. Sequitur : *Foillani episcopi, martyris et sociorum ejus. Item Felicis, episcopi Tubacensis, qui sub Diocletiano et Maximiano, a judice Anoli-*

Polyucti et soc.

Foillani. Felicis.

no de nomine interrogatus, solum hoc respondit: Christianus sum. Deinde vincit et in navicula sub equorum pedibus jacens, inedia maceratus, tandem apud Nolam Campaniæ, capite truncatus martyrium complevit. De Foillano et Felice videndus Bollandus in Prætermisssis. Pergit Greven. Apud Marochium circa annum Domini MCCCL., (MCCXX) passio beatorum martyrum, Berardi de Carpio, Petri de Geminiano, Accursii, Adjutoris vel Adjuti et Ottonis, Ordinis Minorum, qui zelo divino succensi et amore martyrii flagrantes, cum ad partes infidelium, Christi Evangelium prædicaturi transfretassent, a rege Marrochi martyrizati, multis clauerunt prodigiorum indicis. Horum corpora D. Petrus Infans germanus regis Portugalliæ, de Marrochio tulit, et in monasterio sanctæ Crucis de Colimbria, venerabiliter collocavit. Honorati episcopi Ambianensis, miraculis clari. Hic quodam tempore Missam celebrans, vidit manum Christi, hostiam tenentem et sibi communicaturo porrigentem. Honorati etiam abbatis memoria hic agitur, qui ut refert Gregorius primo Dialogorum, in Saxonie partibus in annis puerilibus ad amorem celestis patriæ per abstinentiam exarsit. Ab otioso quoque sermone se restringens, constructo monasterio, ducentorum ferme monachorum puter exstitit, et circumquaque exempla eximie conversationis dans, quievit in pace. Item Melantii (Molanus scribit Melæ) episcopi et confessoris, ad cujus ecclesiam, ut in Historia tripartita dicitur, cum venissent qui jussu Hunerici regis, episcopos, Arianis resistentes, in exilium deportabant, invenerunt eum, tamquam esset ultimus ecclesiæ minister, candelas præparantem lampadesque refoventem; quapropter non cognoverunt quod episcopus esset, donec se ipse sponte patefecit, pro Christo in exilium portandum. Quæ hic falsa veris immiscetur, apud Bollandum distincta invenies. forte etiam magis subinde illustranda. Apud Regium Galliæ, Fausti episcopi, qui ex Lariensi abbate electus, sanctitate plenus et divinis Scripturis jugiter intentus a Gennadio prædicatur. De Remundo et Priscilla dictum est satis.

MM. Marochianorum.

Honorati Ambian. ep.

Honorati abbatis.

Melanus.

Fausti.

Foillani uentio.

Catene S. Petri Ap.

MOLAN. Grevenum fere descripsit in martyribus Mauritanis et quæ sequuntur, exceptis Fausto et Remundo, quos, omisit. Priscillæ titulum virginis recte ademit. Furseo addidit : *Cujus gesta habentur. Tum : Eodem die, inventio corporis Foillani episcopi et martyris, in Ampolim. Ampolin vel Ampolines locus est, ubi martyrio affectum S. Foillanum narrat Philippus abbas Bonæ spei, ut dicitur in Actis xxxi Octobris. Altera Molani editio Priscillam eandem censet, quæ in Actibus Apostolorum celebratur, ac demum addit : *Die decima sexta, adoratio pretiosæ catenæ sanctissimi et benedictissimi Apostoli Petri.**

XVI Kal.

Die 17.

Apud Thebaidem, beati Antonii monachi, cujus corpus sub Justiniano imperatore divina revelatione repertum, Alexandriae delatum est, et in ecclesia sancti Joannis Baptistæ humatum. Lingonis, natalis sanctorum geminorum Speusippi, Elasiippi et Melasiippi. Qui cum essent viginti quinque annorum, cum avia sua Leonilla, et Jonilla, et Neone martyrio coronati sunt, tempore Aureliani imperatoris. Bituricas civitate, depositio sancti Sulpitii episcopi, cujus vita et mors pretiosa gloriosis miraculis commendatur.

Antonii.

Speusippi, Elasiippi, Melasiippi et soc. Sulpitii.

Hic legunt Præten. Herinien. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven. Molan. et Agones martyrum. Belinus ferme convenit; sed neutra editio correctæ est.

VARIA LECTIO. In Pulsanensi de sancto Antonio, pro *cujus corpus*, amanuensis libertate positum invenio, *hujus venerabile corpus*. *Alexandriæ* scribunt passim omnes, rectius posuerat Ado *Alexandriam*, ut scripsit Usuardus in Agonibus martyrum, sed ejus lectionem ex aliis codicibus determinamus. Pulsanen. Munerat. et Agones martyrum omittunt *Baptista*, quin alii inter Auctaria substituunt *Evangelista*; recte in textu ex Adone. Quam varia sit in efformandis Geminorum nominibus orthographia, apud Bollandum invenies. Censeo ex nostris codicibus Usuardum scripsisse, ut in textu legitur, idque præsertim ex Praten. Hierinensi, Pulsanen. et Munerat. quo modo etiam enuntiant Hieronymiana, Beda, Rabanus et Notkerus; licet hodie Adonem certatim sequantur Martyrologi et codices nostri aliqui Usuardini satis communiter. Bollandus in *Eleusippi* dissentit, servat tamen *Melosippi*: Agones martyrum, habent *Melanippi*. Libera sit unicuique optio. Male in Agonibus martyrum est *quindecim annorum*. Item *Conilla*, pro *Jonilla*, ut habet etiam Munerat. quamquam et hujus nominis variam nomenclaturam exhibeat Bollandus. *Tempore Aureliani* disertissime notavit Usuardus ex Beda et Adone, sed palpabili anachronismo, ex Warnaharii Actis accepto, qui an satis apte emendari possit, malo ex Bollando aliisque colligas, quam ut novi aliquid de meo proferam. Videatur Tillemontius tomo 3 a pag. 603 et Castellanus a pag. 313. Satis hiesit Usuardi lectionem exhibuisse. In Agonibus martyrum male ponitur *Bituris*: Pulsanen. pro *Bituricas civitate*, videtur nitidius scribere voluisse: *Apud Bituricam civitatem*. Ut valde mendosa est prima illa et maxima Lubecana editio, ita hic pro *Sulpitii*, legit *Suplicii*, cum qua fere semper, saltem hic concordat codex Antverpiensis.

Antoni.

OBSERVATIO. Cœnobarum Protopatriarchæ celebratissima est apud omnes Martyrologos memoria. Codices Hieronymianos hic descripsit Beda: *In Ægypto, depositio Antonii monachi*; descripsit Rabanus, elogium adjiciens ab Adoniano diversum. Non multum differt Romanum parvum: *Apud Thebaidem, Antonii monachi*. Ado laudatiunculam apposuit, descriptam a Notkero, a Nostro ita contractam, ut initium fini copulatum sit, omissis intermediis, quæ ex nonnullis auctoribus codicibus pro majori parte infra dabimus. Cetera quæ vitam spectant, tam erudite a Bollando illustrata sunt ut nihil desiderari posse videatur, nisi quis Chronotaxim Raynaudianam consulere voluerit: vita porro ipsa tam authentica, seu græce ab Athanasio, seu latine ab Evagrio accipiatur, ut vel ipsi hypercritici nihil inveniant, quod merito queant arrodere. Non tam plana sunt quæ de Tergeminis Lingonensibus Acta nostra memorant, multa quippe de iis apud laudatos Bollandum et Castellanus disceptatio, atque item apud Florentinum, Tillemontium et alios. Quæritur, cujates sint, Cappadoeces an Galli? Ubi, quomodo, quo tempore passi? Ut mitissime dicam, translata, commixta, confusa nonnulla, quibus ne hic diutius immoremur, citatos scriptores consulat eruditus lector. Id ad rem nostram præ ceteris observatu dignum occurrit, quod in Romano parvo nulla prorsus eorum fiat mentio, unde obiter notabis frivolam eorum cavillationem, qui cum Valesio Romanum parvum ex Adone contractum comminiscuntur; firmatur autem Clar. Castellani conjectura, omnem nempe Tergeminorum illorum notitiam ex non sinceris Warnaharii ad Ceraunum Parisiensem episcopum Actis ad Transalpinos profluxisse, indeque et in Hieronymiana fortasse inserta sint nomina, certe a Beda, Adone, aliisque addita elogia, non parum triturlanda. Ea quidem contraxit Usuardus, sed neque sic satis subacta esse constabit vel mediocriter earum rerum perito. Illud vehementer mirandum, in apographo Usuardino Tornacensi, quod hic inter purissima computo, totam illam sanctorum Lingonensium seriem prætermisam. An quod codicis scriptor suspectam habuerit totam narrationem, non ausim devinando asserere; mihi satis certum est, Usuardum ita scripsisse, ut in laterculo nostro legitur. Wandelbertus Antonium et Lingonenses metricè canit in hunc modum:

Speusippi,
Elasippi et
Melasippi.

*Sextaque cum decima Antonii virtute dicatur;
Hæc etiam socio geminorum pollet honore,
Lingona quos uno celebrat plebs marmore tectos.*

Sulpitii

Sulpitium ab Adone signatum diximus xv Januarii, ubi etiam monuimus, Sulpitios varios hoc die a Bollando accurate distingui. Qui Hieronymianis adjectus est, senior a Florentino censetur. Quem velit Florus, nescio; verum quicumque ab eo notetur, sic notatus est, ut ejus phrasis ab Usuardina longe discrepet, quemadmodum et in breviori ejus sancti Antonii elogio evidentissime patet, ut proinde minime dubitem, quin Sulpitius noster, cognomento *Pius*, plane Usuardinus hoc die dicendus sit. Præter vitas duas a Bollando editas et illustratas, tertiam alicubi citari invenio, quæ si ad manus nostras deveniat, suo loco vulgari poterit.

AUCTARIA.

TORNACEN. Jam diximus in eo codice deesse *T*annuntiationem secundam a Geminis Lingonensibus.

ANTVERP-MAJ. *In Ægypto opit Thebaida, natale beati Antonii monachi, qui multorum monachorum pater, vita et miraculis præclarissimus vixit. Cujus corpus... et in ecclesia beati Joannis Evangelistæ humatum. In secunda satis purus est. Tum: Bituricas, depositio sancti Sulpicii episcopi et confessoris, qui a pueritia socris litteris eruditus, et*

sanctæ conversationis luce conspicuus, etiam laicus virtutibus claruit. Post etiam coma deposita, monachorum pater extitit, atque inde ad episcopalem provectus cathedram, vita clarus in pace quievit.

ROSWEYD. *In Ægypto apud Thebaidem, depositio beati Antonii monachi, qui multorum monachorum pater, vita venerabili præclarissimus vixit, consummatoque cursu, feliciter in pace quievit. Cujus corpus, etc. Apud Lingones, Speosippi, Eleosippi et Meliosippi, etc. Demum: In Africa, Sulpicii epi-*

Sulpicii in Africa.

scopi

scopi. Sulpitios adhuc binos in Prætermisshabet Bollandus, sed de Africano nihil hactenus reperi. De translatione Sulpitii Bituricensis egit hic codex xv Januarii.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Ita ordiuntur: *In Ægypto apud Thebaidem, beati Antonii monachi, cujus vitam Athanasius, Alexandrinæ ecclesiæ episcopus, insiqui volumine prosecutus est. Cetera ut in textu, nisi quod de Sulpitio addant, et confessoris.*

ALBERGEN. et DANIC. Præterea interserunt: *Qui regnante Constantino magno floruit, et multorum monachorum pater, vita venerabilis præclarissimus vixit, consummatoque cursu, ætatis suæ anno centesimo quinto feliciter in pace quievit. Cujus corpus, etc.*

LOVANIEN. Convenit cum ANTVER-MAX. etc. Sed Geminorum elogium plane reseculit.

CENTULEN. *In Ægypto apud Thebaidam, depositio beati Antonii abbatis, qui multa milia monachorum Christi servitio mancipavit, atque vita et miraculis clarissimus vixit. Apud Lingones, sanctorum geminorum Spensippi, Elensippi, et Meleusippi. Qui cum essent... sub Aureliano passi sunt. Bituricas, sancti Sulpicii episcopi et confessoris.*

BRUXELLEN. De Antonio, hactenus dicta fere colligit, adjiciens de corpore: *Quod nunc apud Viennam Gallix, ut fertur, translatum est. Apud Lingonas, passio sanctorum geminorum Spensippi, Elasippi et Melasippi. Quos Benignus presbiter, a beato Policarpo, sancti Joannis Apostoli discipulo, cum Andyochio et Tyrso missus in Galliam, fidem Christi docuit. Qui cum essent annorum xxv, in quadam arbore ligatis manibus et pedibus suspensi atque extensi sunt, ita ut membrorum compages dissolvi putarentur. Post hæc in ignem præcipitati, nec tamen læsi, inter verba orationum, tempore Aureliani imperatoris martyrio coronati, simul migraverunt ad Christum. Quod avia sua Leonilla et Lovilla atque Neon gestorum exceptor videntes palum se Christianos esse confitentur; propter quod multis afflictis suppliciis, cum Christum negare nolissent, gladio simul perempti, martyrii coronam perceperunt. Et Turbon victorius Christum confitentium scribens, non post multum temporis etiam martyrium perpessus est. Vide Bedam et Adonem. In Sulpitio purus est.*

HAGENOYEN. Incipit a Lingonensibus, in quibus satis purus. De Antonio præter dicta, hæc de suo adjicit: *In quo discretio spirituum mirabiliter effulsit, ac contra eosdem a Deo mirabilem accepit potestatem, quem etiam illi supra humanum modum temptabant. Item: Clarusque spiritu prophetix, desiderio martyrii iudicibus ad puniendum se obtulit, sed illi eum lædere non valentes neque volentes propter divinam gratiam quam in illo lucere videbant, in heremum successit (secessit) ubi consummato cursu vitæ suæ in pace obiit anno cv ætatis, etc. In Sulpitio etiam purus est.*

VICTORIN. et CODEX. REG. SUEC. num. 130, ita habent: *Apud Antiquos, dedicatio Domini et Salvatoris quod situm est in Lateranum.*

CODEX alius REG. SUEC. signatus num 420: *Item sancti Genulphi confessoris.*

VATICAN. num. 5949: *In Placentia, sancti Sabini episcopi.*

EDITIO LUBECO-COL. In Antonio, cum ALBERG. et DANIC. concordat, in reliquis pura est; addit porro: *Eodem die sancti Genulphi episcopi et confessoris. In villa Valendar sub Confluentia territorio Treverensi, translatio sanctorum Marcellini et Petri martyrum.*

Hæc eadem et iisdem fere verbis habet GREVEN. et præterea: *Viennæ, beati Marcelli episcopi. Vide Acta hoc die inter Prætermisshos et ix Aprilis, ubi de ipso agitur.*

MOLAN. De sancto Antonio, caractere cursivo inseruit quæ ex Augustino acceperat Ado, nimirum: *Qui sine ulla scientia litterarum, Scripturas divinas et memoriter audiendo intellexisse, et prudenter cogitando tenuisse prædicatur. Item eodem caractere etiam ex Adone, post Aureliani Imperatoris: Turbon utem scribens victorias confitentium Dominum, non post multum temporis, martyrium perpessus est. Deinde litteris minutioribus superaddidit: Eo die, Mediolani obiit Theodosius imperator. In cujus mortem orationem habuit sanctissimus antistes, Anrelius Ambrosius, in celebritate quadragesimi diei obitus ipsius, Honorio principe, filio ejus assistente. De Genulpho agit in posterioribus editionibus, litteris cursivis hoc modo: Eodem die, sancti Genulphi primi episcopi Carthurensis et confessoris.*

XV Kal.

Die 18.

Cathedræ sancti Petri Apostoli, qua Romæ primum sedit. Et passio sanctæ Priscæ virginis. Apud Pontum, natalis sanctorum martyrum Mosei et Ammonii, qui cum essent milites, primo ad metalla deputati, novissime igne traditi sunt.

Cathedræ
S. Petri,
Romæ.
Priscæ.
Mosei et
Ammonii.

Sic legunt Praten. Herinien. Tornacen. Antverpien. Max-Lubec. Grecen. Molan. et Agones martyrum.

VARIA LECTIO. Purioribus codicibus hic ut alibi annuero Heriniensem, tametsi a nativa Usuardi simplicitate aliquantulum recedat, dum pro *Cathedra*, legit *dedicatio*, de qua re in Observatione plura disseremus. Habet item cum Molano, qui *Romæ primum*, etc., melius alii post Romanum parvum et Adonem, qua. Antverp, et Max-Lubec. pro *Et passio*, ponunt: *Ipsa die, passio*. Qui autem Agonibus martyrum insertus est, legit: *Romæ, Priscæ virginis et martyris*. Purior est nostra lectio. Quem autem titulum, quam lauream promereatur Prisca, statim disquiremus.

OBSERVATIO.

Cathedra
Romana

OBSERVATIO. Hodiernum *Cathedrae sancti Petri Apostolis* festum, antiquum in Ecclesia fuisse, plane evincunt Martyrologii Hieronymiani apographa, in quibus ferme præfigitur; *Depositio sanctissimæ Dei genitricis semperque Virginis Mariæ*, de qua legi potest Florentinii Exereitatio v. Ad rem nostram quod attinet, ita paucis vetustissimum Epternacense: *Depositio sanctæ Mariæ et Cathedræ Petri in Roma*. Lucense habet: *Et dedicatio sancti Petri Apostoli, qua primo Romæ Petrus Apostolus sedit*. Corbeiense vero: *Dedicatio Cathedræ sancti Petri Apostoli, qua primo Romæ sedit*. Hæc satis accurate discussit Florentinius, festi illius antiquitatem post Baronium et Bollandum demonstrans. Mirum itaque a Clar. Castellano ita disseri, ac si indicare vellet, festum Cathedræ Romanæ ante tempora Caroli magni Gallis fuisse peculiare, Romæ vero et tota Italia prorsus ignotum. Mihi probabilius est, non minus Romæ, quam in Francia fuisse cognitum, tametsi singulari fortasse cultu seu peculiari Missa celebratum non fuerit, quoniam festivitas alia xxii Februarii æque de Romana atque Antiochena Cathedra soleret intelligi, ut advertit Beletus, ab ipso Castellano ibi citatus, et alii plures, tum hoc, tum dicto jam die xxii Februarii. Lubens fateor, hic nonnulla intervenire quæ longiori dissertationi materiam præbere possint; tum quæ primam festi originem et institutionem, tum quæ ejusdem ex Romana ad alias ecclesias propagationem circumstant; sed ad hujus controversiæ punctum dirimendum sufficiat Romani parvi auctoritas. Hoc enim, cum ex antiquiori Romano codice descriptum, et Roma Aquileiam, fatente Castellano, destinatum sit, diffiteri ipse omnino non potest, Carolo magno longe esse antiquius. In eo autem expressissime legit: *Cathedra sancti Petri, qua primum Romæ sedit*. Nihil his addidit Ado, nihil ex eo Usuardus præter solum nomen *Apostoli*. Debuit itaque consequenter admittere etiam ante Caroli magni tempora, non in solis ecclesiis ritus Gallicani, sed etiam Romæ et in ecclesiis ritus Romani, Cathedræ sancti Petri hodiernam festivitatem, saltem in Martyrologiis, de quibus solis hic quærimus, recoli consuevisse. Nec quidquam obest Bedæ. Flori et Wandelberti silentium, nisi quis pari ratione arguere velit ad expungendas Sanctorum commemorationes prope innumeras. Rabanus pluribus verbis rem explicuit, cujus textum integrum pauculis mutatis Notkerus transumpsit, in eo potissimum discrepans quod ubi in Rabano reperisset *dedicatio S. Petri Apostoli*, verterit ipse, haud dubie ex alio Hieronymiano: *Cathedra S. Petri*, etc. Porro an utrumque festum, nempe *et dedicatio templi S. Petri et memoria fundatæ ejus Cathedræ*, recto hoc ipso die prædicetur, examinat Florentinius, et nos forte pluribus eandem rem discutimus in Supplementis Januarii et Februarii. Alias enuntiandi formulas suggerent Auctaria.

Prisca.

Priscam solam, omissa Cathedra Petri, exhibet Frontonis Kalendarium. Sacramentarium Gregorii et *Virginem et Martyrem* appellat. Non uno modo loquuntur Hieronymiana apographa: aliud enim *Romæ, sanctæ Priscæ virginis*, aliud tantum, ut *martyris*, meminit. Beda legit: *Natalis sanctæ Priscæ virginis et martyris*. Romanum parvum: *Et sanctæ Priscæ martyris*; nec plus dicit Rabanus, Bedam tamen sequi solitus. In Adone fit mutatio, nam ibi rursus, *virginis et martyris*, idque servat Notkerus. Studione, an forte oscitantia aut oblivione, Noster solum *virginis* titulum adscripserit, incertum est. Bollandus Priscam utraque laurea verosimillime donandam existimat, eamque mea quidem sententia vindicare videtur Sacramentari Gregoriano auctoritas. Quod si vera esset Castellani conjectura expressa in notis a pag. 328, nimirum Priscam hanc nostram *Aquilæ* uxorem esse, forte neutram promeretur. Quid sentiat Wandelbertus collige ex ejus versiculo: *Quinta et dena simul Prisca pro martyre gaudet*. Actorum fidem tueri non ausim; utrum vero primitiva sint, ex quibus alii superius citata Martinæ et Tatianæ Acta formaverint, alibi examinari poterit. *Mosei et Ammonii* ex Hieronymianis meminit eorumque elogium nescio unde acceptum, suppeditavit Ado, *Mosæi* pro *Mosei* substituens. Hoc solo excepto, ex Adone totum desumpsit Usuardus, totum Notkerus, qui *Moysei* scripsit. Locum martyrii distinctius exprimere visa sunt apographa Hieronymiana apud Florentinium, sed quem non facile reperias; uti nec illud satis compertum relinquunt, utrum aliorum, his fere conjunctorum, martyrum series, ad *Pontum*, ad *Nicæam*, an alio spectet, quod amanuensium ignorantia procul dubio imputandum. De Usuardi lectione satis certum est; de rei veritate non est unde tuto statuere queas.

Mosei et
Ammonii.

AUCTARIA.

Maximi.

ANTVERP-MAJ. In textu satis purus addit: *Alexandriæ, sancti Maximi episcopi, qui satis clarus et insignis titulo confessionis effectus est*. De eo etiam agunt codices alii, sed ad xxvii Decembris remittitur. *Eodem die, passio sanctorum martyrum Tirsi, Leucii et Gallenici*. Qui ex Hieronymianis accepti sunt. Vide infra.

Thyrsi et soc.

ROSWEYD. Plane purus esset, si non omitteret elogium Mosei et Ammonii.

PULSANEN. Sic incipit: *Romæ, institutio Cathedræ beati Petri Apostoli, post primam suam scilicet sanctæ Antiochenæ ecclesiæ Cathedram*. In reliquis satis purus est.

MUNERAT. Nescio cur hic præterita sit prima annuntiatio de Cathedra, etc.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Puri sunt, nisi quod diem inchoent a sancta

Prisca his verbis: *Passio sanctæ Priscæ virginis, quæ cum esset annorum decem, mira pro Christo tormenta fortiter sustinens, demum ictu gladii, sui sancti agonem martyrii feliciter consummavit*. In codice Lovaniensi est, *annorum tertio decimo*. Alii ætatem omittunt, et tutius, cum de ea nihil certi habeatur; vide Bollandum.

CENTULEN. *Cathedra sancti Petri Apostoli, primum Romæ sedit* (deest *qua*). *Et passio sanctæ Priscæ virg. Et in Ponto, sanctorum martyrum Mosei et Ammonii. Alexandriæ, sancti Maximi episcopi et martyris. Civitate Appolonia, sanctorum martyrum Tirsi, Leuci, et Gallenici. Qui remittuntur ad xxviii Januarii*.

De Prisca

Maximi.

Thyrsi et soc.

BRUXELLEN. *Romæ, passio sanctæ Priscæ virginis et martyris. Quæ mira pro Christo tormenta fortiter sustinuit, et demum ictu gladii agonem sui martyrii feliciter consummavit*. In duabus aliis annuntiatio-

nibus

- nibus satis purus est. Tum : *Alexandriæ, sancti Maximi episcopi et confessoris. Turonis, sancti Leopardi confessoris.*
- Leopardi.* HAGENOYEN. *Cathedra sancti Petri Apostoli, qua primo Romæ sedit, quam gloriose rexit annis viginti quinque, annis (vult dicere mensibus) sex, dies novem, sub Claudio et Nerone imperatoribus. Ipso die Romæ, passio sanctæ Priscæ virginis et martyris, sub Claudio imperatore. Quæ cum esset annorum decem, et mira pro Christo pateretur, tandem crinibus decalvatis afflicta ad ydolum ducitur ut adoret, sed illa non consensit. Demum ictu gladii martyrium consummavit. Apud Pontum insulam, natale sanctorum martyrum Moysei, etc.,*
- Christicoli.* satis pure. In fine : *Item, Christicoli confessoris. Vult dicere Deicoli.*
- Leopardi.* AQUICINCT. *Turonis, sancti Leobardi confessoris.*
- VICTORIN. Habet *Amosei pro Mosei, ut aliqui ponunt Ammonis pro Ammonii. Et in fine cum codice REG. SUEC. signato num. 130, adjicit ut proxime : Turonis, sancti Leobardi confessoris.*
- De Leobardo fustus.* DAVERONEN. *De Leobardo, sic fustus : Majori monasterio, beati Leobardi confessoris, qui seculum salubriter respiciens, crucemque Christi in capite suo portans, apud idem monasterium se arctissimo spreu retrusit.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Priscæ virginis et martyris. Coronatio sancti Petri. Mosei et Ammonii militum et martyrum, Deicoli abbatis et confessoris.*
- Deicoli.* In VATICAN. num. 5949. Adjici dicitur : *Romæ, natale sanctæ Priscæ martyris.*
- DIVIONEN. *ecclesiæ sancti Stephani. Legit ut supra : Alexandriæ, sancti Maximi episcopi. Qui satis clarus et insignis titulo confessionis effectus est.*
- EDITIO LUBECO-COL. In Cathedra, pura, adjungit : *Hic propter Simonem magum, licet Dei occulto nutu, Romam perveniens, ibique prædicans Evangelium, viginti quinque annis ejusdem urbis tenuit pontificatum. Romæ via Hostiensis, passio sanctæ Priscæ.... agonem martyrii sub Claudio imperatore feliciter, etc. Apud Pontum, natale sanctorum Moysei, etc. In fine : Monasterio majori,*
- sancti Leobaldi confessoris. Sic etiam in prima editione scripserat Grevenus, in altera, ut mox patebit, posuit cum aliis, Turonis, Leopardi, neutro loco bene, nam Leobardi legendum est.*
- BELIN. In utraque editione habet : *Ipso die, passio sanctæ Priscæ virginis et martyris. Item in utraque, Mosey et Amonis. Demum in fine : Ipso die, sanctæ Liberatæ virginis. Hanc ex Belino descripsit Molanus, nec quidquam addidit unde dignosci possit. Certum videtur, non agi de Novocomensi Faustinae socia. Restat igitur famosissima illa, quæ a Greveno indicari videtur, Hispana an Lusitana, quæ in Belgio et alibi Wilgefortis dicitur, de qua plura dicenda erunt xx Julii, ad quem diem eam Bollandus in Prætermissis rejicit.*
- GREVEN. *Sancta Prisca cum esset tredecim annorum, uira pro Christo tormenta sustinuit, ac demum sub Claudio, ictu gladii agonem martyrii consummavit. Alexandriæ, Maximi episcopi. Fortunati, Leonis, Luci. Item Tirsi martyris. Civitate Abitinensi, Saturnini et sociorum ejus martyrum. In Anglia, Wirmini militis et martyris. Eodem die, beati Deicolæ abbatis, discipuli sancti Columbani ; de quo inter alia fidei et operum insignia legitur, quod aliquando fatigatus ex itinere, birrum suum in radiis solaribus, quasi in pertica suspendit. Turonis, Leopardi confessoris. Conchas monasterio, Marcæ et Liberatæ virginum. Venetiis, translatio sanctæ Lucæ virginis et martyris. In Anglia, Osie martyris.*
- Maximi. Fortunati et soc. Tirsi. Saturnini. Wirmini. Deicolæ.*
- Leopardi. Marcæ. Liberatæ. Osia.*
- MOLAN. *typis minoribus, de Deicola Grevenum secutus est, sed pro Leopardi, melius scripsit, Leobardi, hæc subjungens : De cujus vita librum conscripsit Gregorius Turonis episcopus. Ibidem, natalis sancti Volusiani, archiepiscopi Turonensis et martyris. In posterioribus editionibus aliter Auctarium disposuit : Turonis, natalis S. Volusiani septimi archiepiscopi. Ibidem, depositio sancti Leobardi confessoris. Civitate Arvernens, sancti Venerandi episcopi et confessoris. Eodem die, sancti Deicolæ abbatis Sutrensis, discipuli beati Columbani.*
- Volusiani. Venerandi.*

XIV Kal.

Die 19.

In Smirna, natalis beati Germanici martyris, qui sub Marco Antonino et Lucio Aurelio, per gratiam virtutis Dei, metum corporeæ fragilitatis excludens, sponte præparatam bestiam provocavit : cujus dentibus comminutus, vero pani, id est Domino Jesu Christo, pro ipso moriens, meruit incorporari. Apud Spoletum, sancti Pontiani martyris, temporibus Antonini imperatoris, quem judex pro Christo vehementissime virgis cæsum, jussit super carbones nudis pedibus ambulare ; a quibus nil læsus, equuleo et uncinis ferreis jussus est suspendi, et sic in carcerem trudi, ubi angelica visitatione meruit confortari ; post quæ plumbo fervente perfusus, tandem gladio percussus est. In pago Dorcasino, sancti Launomari presbiteri.

Præten. Herinien. Tornacen. Antverpien. Pulsanen. Max-Lubec, Muneratus et Grevenus. Quid in Molano desit, brevi observabimus.

VARIA LECTIO. Greven. pro beati scribit sancti Germanici, ut est in Adone. Munerat. cum nonnullis codicibus, male legit Marco Antonio ; textus noster purior est. Antv. Max-Lubecanæ ubique conformis, ante bestiam interjicit sibi, ut apud laudatum Adonem etiam legitur, quam vocem Pulsan. adjectivo præfigit, legens : sibi, præparatum bestiam. Puto germanam Usuardi lectionem hic representari. Rursus Antv. habet tempore Antonini, pro temporibus. Ubi codices reliqui legunt, a quibus

quibus nil læsus, in Pulsan. ponitur : *E quibus illæsus exiens*. Item ; *Post quæ omnia, plumbo, etc.* Redundat vox *omnia*. Verum noto in plerisque codicibus, etiam purissimis scribi *Postque*, fere per abbreviationem, veluti si dicatur *et post*, tametsi sensus postulare videatur, ut *quæ* sit casus præeuntis particulæ. Sed hoc in antiquis, saltem mediæ ævi Scriptoribus, mirandum non est, utpote qui vix diphthongorum habeant rationem ; unde amanuensium ignorantia factum crediderim, ut *que* conjunctio vel encliticum, pro *quæ* relativo irreperit. Launomarum et *presbyterum* et *abbatem* fuisse constat ; at codices nostri, si Antv. et Max-Lubec. excipias, Abbatem non nominant. Pagum *Dorcassinum* seu *Dorcassinum* scribunt passim, *Grevenus Carnotinum* vocat, utrumvis non male, ut apud Bollandum invenies ; nos primam lectionem, tamquam vere Usuardinam præhabendam censuimus.

Germanici.

OBSERVATIO. Qui *Germanicum* primus in sacros Fastos retulerit, non alium invenio præter auctorem Romani parvi, ita hoc die scribentem - *In Smyrna, sancti Germanici martyris ad bestias damnati*. Rationem quærere cur hunc præ aliis diem elegerit, mere divinare est. Satis jam alibi ostendimus, Martyrologii hujus compilatorem Sanctis plurimis, ex Rufino et aliunde desumptis, et antiquioribus Martyrologis ignotis, pro solo suo arbitrio certos dies assignasse. Nec verosimile puto, visam unquam auctori illi celebrem Smyrnensium epistolam, in qua distinctiores aliquas, etsi non omnino certas, pro martyrii die notas reperisset. Interim Romanum parvum secutus est Ado, elogium ex eodem Rufino vel Eusebio adjiciens, cujus locum integrum retulit Bollandus. Noster ex Adone omnia, sed non verbatim accepit ; Notkerus, rariori exemplo, sola Romani parvi verba transcripsit. Idem Adonis elogium etiam inter festivitates Apostolorum recurrit, ubi de Polycarpo agitur xxvi Januarii. Hactenus pro textus nostri derivatione et præclara Germanici laurea, clara et plana sunt omnia. De proprio martyrii die anceps quæstio, de eo enim eadem ratione disputari posse videtur, qua Bollandus in doctissimo suo commentario § 1 Polycarpi certamen ad certum diem, nempe vii Kal. Aprilis seu xxvi Martii revocare conatus est. Et hæc quidem valde probabiliter ab eo stabilita esse nemo negaverit, at nec ipse tam explorata habuit, ut propterea mutandum putaverit determinatum a tot seculis per Martyrologos diem ; quod fecit Castellanus, utrumque Sanctum ad Martium transferens, Polycarpum ad xxvi, hunc nostrum Germanicum ad xix. Incertitudinem illam recte observavit Ruinartius inter selecta pag. 26, ubi Valesium et plures alios in eandem sententiam adducit. Tillemontius autem tomo 2 in Polycarpo, Græcorum Fastos præferre videtur, alii in diversa abeunt. Equidem fateor ex laudata Smyrnensium epistola plane constare, Germanicum nostrum aliquot ante Polycarpum diebus agonem complevisse, an toto præcise octiduo nusquam patescit. Nihilominus Castellanus, remisso, ut jam diximus, ad xxvi Martii Polycarpo, sequelæ opinor gratia, quia hic xix Januarii colitur Germanicus, eundem ad xix Martii remittendum putavit. Recte an secus alii viderint, nos Martyrologiis nostris Usuardi antesignanis inhærere debuimus.

Pontiani.

De *Pontiano*, Spoletino martyre, non semel locuti sumus xiv Januarii, quo die a Rabano, Notkero et pluribus, præsertim Belgicis Martyrologiis, ob corpus Ultrajectum translatum, certatim recolitur. Hic vero etiam in Romano parvo, hoc proprie die et cum hisce characteristicis signatur : *Et Spoleti, sancti Pontiani martyris, xix Kal. passi, xv sepulti, xiv in sepulchro mutati, quando celebrior dies ejus agitur*. Eadem habet Ado, cum longiori ex Actis extracto, cujus elegans compendium brevitati suæ aptavit Noster, ut in textu repræsentatur. Vide Bollandum xiv Januarii, vel notam Castellani pag. 248 et 249. *Launomarum* ab Usuardo ipso prioribus duobus superadditum evidenter ostendunt citati supra et alii Usuardini codices prope omnes. Cur a Molano expunctus sit, nescio ; certe hinc cœpi doceri, falsam esse eorum opinionem, qui Molanum ex codice Pratensi Usuardum suum edidisse existimant, cum ab eo pluribus aliis locis aperte dissentiat. Wandelberti versiculus sic forte legendus :

Bis septena Niceto Launomaroque coruscat.

AUCTARIA.

Dedicatio altaris crucis.

PRATEN. In apographo nostro ad marginem adjici dicitur : *Parisius, monasterio sancti Germani, dedicatio altaris in honore victoriosissimæ crucis, et beatæ et gloriosæ semperque virginis Dei genitricis Mariæ, et sanctorum martyrum Mauritii sociorumque ejus*. Hæc tamen Castellanus in litteris ad me datis xxxi Maii mcccix, ad diem præcedentem pertinere retulit. Ceterum hæc monasterii istius propria sunt, uti et alia subinde indicanda.

Marthæ et Mariæ.

ANTVERP-MAX. CENTULEN. VICTORIN. REG. SUEC. num. 130, et BURDEGALEN. *Jherosolima, Marthæ et Mariæ, sororum Lazari*. Hæc ex Hieronymiano accepta sunt, ut habent Rabanus quoque, Notkerus et alii. Et quidem in Victorino codice omnis præcluditur locus effugio, quo aliqui comminiscuntur *Mariam* et *Martham*, *Mario* et *Marthæ* suppositas ; nam ibi omnes exprimuntur, hi Romæ, illæ autem Hierosolymis. Antiquissimum Kalendarium Cluniacense utramque hoc eodem die virginem vocat ; quæ omnia pro-

ximo mense Julio in Actis operosius erunt dis-
cutienda. Vide Sacramentarium Thomasii pag. 144, ubi *Maria Marta, Audifax* et *Abacuc* xx Jan. Sebastiano conjunguntur, forte amanuensis vitio. Sequitur in primo codice : *Et in Smirna, natale sancti Germanici martiris. In pago Dorcassino Corbionis monasterio, natale sancti Launomari abbatis, cujus gesta præclara habentur*. Quod etiam habent codex AMBIAN. et MOIAN.

ROSWEYD. Adoniane : *In Smirna, natale sancti Germanici martyris. Qui cum priæcæ ætatis venustate floreret, per gratiam virtutis Dei, metum corporeæ fragilitatis excludens, sponte præparatam bestiam, dampnatus a iudice, jam provocavit, cujus dentibus, etc.*, pure. *Marii et Marthæ et filiorum ejus Audifax et Abacuc nobilium de Per-side*. Hi ad sequentem diem pertinent.

Marii et Marthæ.

AGONES MARTYRUM. Textui satis puro subjicitur tota annuntiatio : *Via Cornelia, etc.* ut die sequenti.

ALBERGEN. et DANIC. Præfatam anuuntiationem habent in principio, et in fine scribunt : *In pago Dorcasino Corbionis monasterio, depositio S. Launomari abbatis et confessoris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Præfigunt etiam *Via Cornelia*, etc. ; sed cum de Pontiano egerint XIV Januarii, eam annuntiationem hic prætermittunt. Habent etiam in fine, *abbatis, etc.*, in quo convenit CENTULEN. qui de Germanico scribit ut ROSWEYD. supra.

LOVANIEN. Cum prioribus consonat, nisi quod elogium Marii, etc., media fere parte mutilaverit.

BRUXELLEN. Incipit : *Romæ, via Cornelia*, etc. Tum : *Jerosolima, Marthæ et Mariæ sororum Lazari.* De Germanico et Pontiano, satis pure. Deinde : *Et passio sancti Tyrsi gloriosi martyris cum sociis suis, ex die præcedenti.* In fine : *abbatis et confessoris.*

Thyrsi et soc.

HAGENOYEN. In prima de Germanico, satis purus est. Secundo loco : *In pago Dorcasino, sancti Launomari abbatis.* Tertia est : *Romæ, via Cornelia*, etc. De Pontiano egit cum aliis XIV Januarii.

MATIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Germanici martyris incliti, qui traditus est ad bestias. Launomari presbyteri et confessoris.*

IN VATICAN. sub num. 5949. Deest *Launomari* annuntiatio.

Translatio Burghualadri

ALTEMPSIAN. in Anglia auctus : *Translatio sancti Burghualadri episcopi et confessoris.*

BELINUS. In utraque editione, post Germanicum et Pontianum, de *Mario et Martha*, etc., eadem refert quæ jam diximus ab Usuardo melius poni die sequenti. Utrobique etiam habet : *In Laude civitate, sancti Bassiani (alii scribunt Bassiani) episcopi et confessoris.* In prima editione deest *Launomarus*. Nil juvat errores typographicos recensere.

Bassiani.

EDITIO LUBECO-COL. Sic incipit : *Colonia Agrippina, translatio sanctæ Antoninæ et aliarum sex virginum et martyrum de illa nobili societate undecim millium virginum, ad ecclesiam parochialem sancti Joannis Baptistæ.*

Translatio in Ursulanarum.

GREVEN. Post integrum Usuardi textum, sic prosequitur : *Iste Launomarus puerulus parentum suorum gregem pascens, victum suum egenis et peregrinis distribuerebat; ipse usque ad solis occasum, jejunium frequenter protrahens. Liberalibus deinde traditus litterarum studiis, sacerdosque effectus, eremum adiit; ubi inter alia virtutum prologia claudum curavit, ignis impetum signo crucis opposito extinxit, et annosam quercum, ejusdem crucis virtute, in loco quo voluit transposuit. In Anglia, Joannis Branguatoris eremitæ Eodem die, secundum aliquos, Marii et Marthæ cum aliis, quos Usuardus ponit die sequenti. In Africa secun-*

Joannis Branguatoris.

dum Bedam (quodnam Bedæ apographum viderit incertum est : nullum hactenus nec impressum, nec Ms. nobis innotuit, ubi eo ordine habeatur martyrum series hic apposita, videlicet) sanctorum Pauli, Quinti, Geronti, Januarii, Saturnini, Successi, Pii, Germani, Julii, Gagi. In Surcia, beati Henrici archiepiscopi Upsalensis et martyris. Qui Anglus natione, præfatam regens ecclesiam tempore sancti Erici regis Sueciæ, cum eodem ad convertendam plebem Finlandiæ profectus, ob zelum justitiæ, a scelerato quodam trucidatus est. Cum autem idem ejus percussor, birretum S. martyris, capiti suo impositum amovere tentaret, cutem sibi cum carnibus abstraxit. In Anglia, sancti Wolstani episcopi Wigorniensis et confessoris. Hic cum ab æmulis suis Synodo præsentibus, tamquam imperitus baculum juberetur pastoralem resignare; libenter, inquit, resigno, sed non vobis. Et hæc dicens, baculum ipsum lapidi durissimo, quo tegebatur sepulcrum sancti Edwardi regis, sic infixit, quod a nemine moveri potuit. Quo illi confusi miraculo, ut baculum reassumeret præceperunt. Apud Coloniæ Agrippinam, translatio sanctæ Antoninæ virginis et martyris et aliarum sex de societate, ut supra ex

Pauli et aliorum.

Henrici.

Wolstani.

EDITIONE LUBECO-COL. *Bassiani Laudensis episcopi et confessoris, vita et miraculis clari. Hic beatum Ambrosium Mediolanensem visitans, Clero ipsius obitum ejus prædixit, defunctumque tumulavit. Eodem die, Hugonis archiepiscopi. Item Contexti episcopi et confessoris.*

Bassiani.

Hugonis.

MOLANUS. Post illa Usuardi verba, gladio percussus est, addit fere ex Adone : *Consummavit autem martyrium suum XVIII Kal. Februarii, et sublatum corpus ejus a Christianis, sepultum est XV Kal. celebris vero dies ipsius agitur XIV Kal. Februarii, quando iterum sacrum ejus corpus mutatum est. Sequitur : Via Cornelia, etc., ut die sequenti. In Laude civitate, sancti Bassiani, etc. Lugduno, Nicetii episcopi. Monasterio Corbionis, in pago Dorcasino, etc. Eodem die, beati Contexti episcopi et confessoris. Quæ habet minori characterere, de sanctis Africanis secundum Bedam, de beato Henrico Upsalensi, et sancto Wolstano, ex Greveno ad verbum desumpta sunt. Posterioriores editiones ab Usuardo longius recedunt. Initium est : *Via Cornelia, etc.* Post quæ sequitur nota observatu digna : *Horum celebritas, inquit, uno die prævenitur, quia dies passionis eorum, martyrio sanctorum Fabiani et Sebastiani solummodo deputatur. Festa transferri, id notissimum est, præveniri multo rarius, quamvis non diffitear exempla suppetere, quibus id factum esse, contra Castellanos demonstratur. Hoc novi in his editionibus accedit, quod beato Contexto locus assignetur, nempe : Eodem die, Baiocas, etc.; Henrico Upsalensi, martyrii annus, scilicet, MCLI.**

Nicetu.

Contexti.

Marii et Marthæ.

XIII Kal.

Die 20.

Romæ, natalis beati Fabiani Papæ, qui cum tredecim annis Ecclesiæ præesset, martyrium est passus tempore Decii, et in cimiterio Calisti sepultus. Eodem die Catacumbas, sancti Sebastiani martyris, qui cum haberet principatum primæ cohortis, jussus est sub titulo christianitatis a Diocletiano imperatore ligari in medio campo et sagittari a militibus, atque ad ultimum fustigari donec deficeret. *Via Cornelia, sanctorum martyrum Marii et Marthæ cum filiis suis Audifax et Abacuc, nobilium de Persida, qui ad orationem venerant Romam tem-*

Fabiani.

Sebastiani.

Marii et sociorum.

pore

pore Claudii principis. E quibus post toleratos fustes, equuleum, ignes, ungues, manuum præcisionem, Martha in nympha necata, ceteri sunt decollati et corpora eorum incensa.

Ita Praten. Herinien. Antverpien. Max-Lubec. Molan. et Agones martyrum. Adde Antverp-Max. Lovanien. Leyden-Belg. et Editio Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. Pulsanen. contra alios omnes codices, pontificatum Fabiani ad duodecim annos restringit; alii Martyrologi nimium extendunt, ut in Observatione dicetur. *Præcesset*, minus quidem ad exactam syntaxim, sed tamen ita Beda, ex quo alii omnes, et codices nostri excepto Molano, qui legit *præfuisset*, hic et alibi satis libere antiquam simplicitatem corrigens. *Cimiterio* habent passim codices quos sequimur. In *Callisti*, *Calisti*, *Calixti* sæpenumero variant, ut mirum videri non debeat, si nec nos stabilem orthographiam servemus. Molanus iterum elegantius voluit scribere, *apud Catacumbas*; Pulsanen. et Munerat. *ad Catacumbas*; ceteri, neglecta præpositione, ponunt: *Eodem die Catacumbas*, et ita, licet magis barbare, legendum putavimus. *Ligari in medio campo*, haud dubie Usuardi lectio est, secundum Bedam et Adonem; Tornacen. et Munerat. scribunt *religari*. In Pulsanen. *fusticari* pro *fustigari*, librarii mendum est. Hoc notabilius, quod ubi ceteri omnes recte scribunt, *nobilium de Persida*, solus ille habeat, *hi nobiles fuerunt viri de Siria*. *Venerunt Romæ*, Grevenus *Rhome*, melius ex aliis *Romam*. Rursus Greven. et Molan. *temporibus Claudii*, pro, tempore, etc. Pulsanen. habet *manuum præcisiones*; servanda Bedæ et Adonis lectio in singulari. Item apud eosdem Greven. et Molan. *in lympha*, legendum *in nympha*, ut bene probat Bollandus et fusius explicat Castellanus pag. 340, ubi et alia de his Sanctis satis curiose observantur.

OBSERVATIO. Inter antiquos Martyrologos singularem plane adverto in referendis iisdem Sanctis concordiam. Habent omnes hos sanctos Hieronymiana apographa, præter morem satis hic conformia; habent Beda, Rabanus et Notkerus; atque in serie nostra Romanum parvum, Ado, Usuardus. Querit Florentinius, quid innuat ea plerorumque Hieronymianorum indeterminata formula: *Romæ in cœmeterio, Fabiani episcopi et Sebastiani*; et satis apposite, ni fallor, ex Cypriano accipi putat antonomastice, pro *cœmeterio Callisti*, idque ex Calendario Bucherii confirmat, non integre locum referens, qui ita legendus est: *xiii Kal. Feb. Fabiani in Callisti, et Sebastiani in Catacumbas*. Alia Kalendaria aut Sacramentaria referre supervacaneum reor, cum ab omni ævo satis consecrata fuerit inclytissimorum Sanctorum memoria. Notabilis est Bedæ textus hujusmodi: *Romæ, Fabiani episcopi, qui cum viginti quinque annis Ecclesiæ præcesset, passus est martyrium tempore Decii et in cœmeterio Callixti sepultus*. Hæc ex eo descripsit Rabanus, aliqua ex Pontificalibus adjiciens, quæ omnia in Notkerum transierunt, alia adhuc parte, ex præfato fonte, paulo auctiorem. In Romano parvo simpliciter ponitur: *Romæ, Fabiani Papæ et martyris*. Ado Bedam sequitur, sub ea tamen cautione, ut cetera ex eo desumens, pro *xxv annis* substituat: *Qui cum xiv annos, menses xi ac xii dies*. Textum suum ex alterutro mutuavit Noster; at rejecto utriusque calculo, eum signavit qui proxime ad veram chronologiam accedit. Cetera vide apud Bollandum et recentius apud Tillemontium tomo 3 a pag. 362. In textu Hieronymiano diei præcedentis, ex codice Lucensi ultimo loco ponitur: *Romæ, passio sancti Sebastiani martyris*. Duplicati festi rationem vel saltem conjecturam ibidem invenies. Romanum parvum tertio loco legit: *Et Sebastiani in vestigiis Apostolorum sepulti*. Ado prolixius Bedæ elogium totum transumpsit, exclusa solum Sebastiani patria, *de Mediolano*. Rabanus Bedam incorruptum reliquit, Notkero Adonem sequente. Noster brevius suum encomium ex diffusioribus illis seu Bedæ, seu Adonis contraxit, *Catacumbas* recte exprimens, de quibus vide Acta xxiv Junii a pag. 439, et Castellani a pag. 353 multa erudite de Sebastiano ejusque translatione congerentem. An Acta vere ab Ambrosio ex autographis et authenticis composita sint, merito dubitatur; at egregia esse, gravia et fide digna, omnes cum Hesselio apud Molanum, Bollando, Ruinartio pag. 295, aliisque fatentur; nec id Tillemontius negaverit, cujus compendium legi dignum est tomo 4 a pag. 515. Wandelbertus sic hodie canit:

Tertia post decimum Fabiano præsulc floret:

Cui parili Sebastianus virtute cohæret,

Romæ quem vectum nunc Suessio læta frequentat.

Tertia annuntiatio in Hieronymianis eodem defectu laborat: *In cœmeterio, Marii, Marthæ, Audifax et Abbacuc*. Hic vero Florentinius autonomasie beneficio non utitur, sed innominatum cœmeterium *Arvenarium* censet esse *Via Cornelia*, quæ in Epternacensi et in Usuardo signatur. Sola nomina exprimit Romanum parvum, quorum primum et ultimum varie a nonnullis contorta reperies; ut *Maris* vel *Marini*, pro *Marii*; *Ambacum*, *Ambacuc*, *Abachum*, etc. Ceterum ex Beda rursus derivantur quæcumque Rabanus, Ado, Usuardus, Notkerus in suos textus transtulere. Hos inter minimum a fonte recedere videtur Usuardus, si positionem excipias, nempe *via Cornelia*, quam ille solus præfixit, in Actis fortasse aut in aliquo Hieronymiano apographo repertam. De Actorum sinceritate minus videtur dubitasse Bollandus quam Baronius; a selectorum collectione a Ruinartio exclusa sunt. Equidem totius historiæ subjectum, ut ita loquar, satis verum existimo, ast omnia complanare, quæ Tillemontius objicit tomo 4 a pag. 673, difficillimum arbitror. Si quid tamen Bollandianis disquisitionibus superaddi aut magis illustrari queat, id in loco præstabimus, atque eo veritatis studio, quo in similibus versari solemus.

AUCTARIA.

De Sebastia-
no :

ANTVERP-MAJ. In Fabiano Adonianus est. De Sebastiano etiam aliqua admiscet hoc modo : Qui in tantum carus erat Diocletiano et Maximiano imperatoribus, ut principatum ei primæ cohortis traderent. Quem Diocletianus, ubi Christianum cognovit, nec a fide posse revocari, jussit ligari in medio campi, quasi signum ad sagittandum, et sagittari a militibus; qui cum sagittis plenus quasi hericius esset, putantes eum mortuum, abierunt. Desunt reliqua, quæ cum prioribus, melius in Beda vel Adone legentur. Sic et in tertia incompletus est : Eodem die Romæ, natale sanctorum martyrum Marii... et Abucuc nobilium, qui ad orationem venerant Romæ, tempore Claudii principis.

Item de Se-
bastiano.

ROSWEYD. In Fabiano etiam Adonianus est. De Sebastiano ex eodem fonte alia ferme decerpit : Qui jubente... quasi signum ad sagittam positus, ita sagittis repletus est, ut quasi hericius videretur. Dehinc intra paucos dies, sanitate recuperata, cum ipsos imperatores de persecutione injusta Christianorum, libera voce corripere, denuo captus, felici consummatione martyrium excepit, sepultusque est in Catacumbas juxta vestigia Apostolorum. De Mario, etc., die præcedenti.

AGONES MARTYRUM. Fabiano adscribuntur anni XIV. De Sebastiano pure. De reliquis pridie.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Uti pridie retulerunt martyres Persas, ita eosdem hodie prætermittunt. In Sebastiano puri sunt. De Fabiano, post Papæ, hæc solum interserunt : Qui decimus eonus post beatum Petrum.

ALBERGEN. et DANIC. Cum prioribus conveniunt, sed post sepultus, adjiciunt insuper : Hic Chrisma constituit annis singulis in Cena Domini celebrari.

CENTULEN. Romæ, passio beati Fabiani Papæ et martyris. Eodem die, sancti Sebastiani martyris, cujus fide atque doctrina multi martyrio coronati sunt. Item eadem die Romæ, sanctorum Marii et Marthæ, cum filiis suis Audifax et Abucuc, nobilium de Persida, qui ad orationem venerant tempore Claudii imperatoris.

BRUXELLEN. Sic incipit : Romæ, natale sancti Sebastiani de Mediolano, ac comitum ejus. Qui cum... non omnino pure. Dein post deficeret : Quem mortuum in cloacam miserunt. Cujus corpus a quodam Licineo inventum et in cripta juxta vestigia Apostolorum sepultum est. Tum de Fabiano, post, Papæ et martyris, sic prosequitur : Qui sede vacante, dum de futuri pontificis electione tractaretur, cum aliis affuit, et subito columba candida de celo super caput ejus descendens, dixit : Tu Romæ episcopus ordinaberis. Qui sic divinitus electus, post laudabilem vitam, a Decio pro fide Christi decollatur. Hic statuit ut omni anno in cena Domini crisma consecratur; et exactam curam habuit ut gesta martyrum in integrum colligerentur. De Persis, die præcedenti.

De Fabiano

HAGENOVEN. De Fabiano, paulo aliter primo loco annuntiat : Qui fuit XIX post beatum Petrum, et per indicium columbæ, super eum divinitus descendens, in Papam est electus sub Gordiano imperatore, et Ecclesiæ præfuit XIII annis. Iste Fabianus restituit (restitit) Philippo imperatori

volenti interesse Paschæ sollempniis, donec peccata sua confiteretur et penitentiam ageret. Vide Bollandum. Hic septem subdiaconos constituit, qui gesta martyrum colligeret (colligerent). Tandem, sub persecutione Decii, capitis amputatione martyrium complevit. De Sebastiano, sic habet : Apud Cathecumbas, beati Sebastiani militis et martyris, qui multos in fide et passione confortavit, et multos ad fidem convertit. Hic cum haberet... non satis pure. Sed postea præsentans se imperatoribus, conveniens illos de injusta persecutione Sanctorum, et ideo jussus ad mortem fustigari et corpus ejus in cloacam projici. De Persis, die præcedenti.

VICTORIN. Ex Rabano post sepultus, de Fabiano habet sequentia : Hic regiones divisit diaconibus et fecit septem diacones, qui septem notariis imminerent et gesta martyrum in integrum colligerent. Deinde hæc assuit : In his temporibus supervenit Novatianus (vult dicere Novatus) ex Africa, et separavit de ecclesia Novatianum, postquam Moyses confessor in carcere defunctus est, qui fuit mensibus XI.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Fabiani et Sebastiani, martyrum, Marii et Marthæ cum filiis nobilibus. Marcelliani et Marci, ac Traquillini patris eorum, martyrum. Spectant hi ad XVIII Junii, hic autem Sebastiano forte juncti sunt, quod eorum gesta in illius Actis comprehendantur.

Marcelliani,
Marci, etc.

REMENS. ecclesiæ SS. Timothei et Apollinaris; Lugduno Gallia, sancti Clementis presbyteri. De eo meminerunt apographa Hieronymiana; nti etiam Acta nostra perpaucis.

Clementis.

EDITIO LUBECO-COL. De Fabiano solum inserit ut supra : Qui XIX post beatum Petrum. Eodem die Romæ ad Catacumbas, natale sancti Sebastiani martyris. Qui cum haberet, ut supra, etc. De Persis etiam die præcedenti.

BELIN. Utraque editio in textu non omnino pura est : omittit Persas, de quibus egit die præcedenti; et in utraque subjicitur : Civitate Taurina, sanctorum martyrum Solutoris, Adventoris et Octavii. Sunt hi ex celebri legione Thebæa et in Prætermis missis remittuntur ad XX Novembris, quo die eorum meminit Martyrologium Romanum.

Solutoris,
Adventoris
et Octavii.

GREVEN. Præter morem, hoc unicum habet additamentum : Eodem die, beati Polichronii martyris. Duo in Prætermis missis Polichronii memorantur, uter eorum sit, hactenus nescimus.

Polichronii.

MOLAN. In prima editione : Civitate Taurina, sanctorum martyrum Solutoris, Adventoris et Octavii; ex Belino. Lugduno Gallia, sancti Clementis presbyteri; de quo supra. In posterioribus adjungitur : Die vigesima, sancti et theophori patris Euthymii magni. De ipso in Actis fuse, et forte alia in Supplemento addi poterunt. Tum typis minoribus : Eodem die sancti Mauri episcopi Cæsennæ civitatis et confessoris, criminis sanctitatis viri. Obiit Dagobertus rex Francorum. Constitutum est autem a Domino Joanne abbate, et universo capitulo Marciannensi, ut dies anniversarius ejus solemniter celebretur, pro eo quod idem gloriosus rex et Mathildis regina ejus, cum beatam virginem Eusebiam de fonte salutari suscepissent, Villam Verniacum, et vinum, quod ad usus nostros de Francia adduceretur, regali munificentia contulerunt. Vide Prætermis missos.

Euthymi.

Mauri.

Dagoberti.

XII Kal.

Die 21.

Publii.

Natalis beati Publii episcopi, qui secundus post Dionysium Areopagitam Atheniensium ecclesiam nobiliter rexit, et præclarus virtutibus, ac doctrina præfulgens, ob Christi martyrium gloriose coronatur. Romæ, passio sanctæ Agnetis virginis, quæ sub præfecto Urbis Symphronio ignibus injecta, sed his per orationem ejus extinctis, gladio percussa est. In Hispaniis civitate Tarracona, sanctorum martyrum Fructuosi episcopi, Augurii et Eulogii diaconorum, qui tempore Galieni, primo in carcere trusi, deinde flammis injecti, exustis vinculis, manibus in modum crucis expansis, orantes ut urerentur obtinuerunt. Trecas, sancti Patrocli martyris.

Agnētis.

Fructuosi
et soc.

Patrocli.

Ex Praten. Herinien. Tarnacen. Pulsanen. Munerat. Greven. Molan. et Agonibus Martyrum.

VARIA LECTIO. Pulsan. scribit *sancti Publii* et ita passim recentiores codices cum Antv. Max-Lubecana, etc. Idem legit *Ariopagitam* uti et Herin. et Tornac. quod vix observatu dignum in præfatione monuimus. Greven. et Molan. transposuerunt *nobiliter rexit*, legentes *rexit nobiliter*. Plus aliquid ausus Pulsan. elegantius legere credidit: *Atheniensium nobiliter rexit ecclesiam*. Muneratus secundæ editionis, nescio quomodo, et *præclarus virtutibus*, vertit et *prædicans virtutibus*; et sic in Agonibus martyrum. Rursus Pulsan. pro *gloriose coronatur*, posuit *gloriose occubuit*. Greven. et Molan. titulo *virginis* apponunt et *martyris*. Munerat. contra, sensum hiulecum facit, omittendo *quæ sub præfecto*. *Symphronio* legunt codices probati omnes post Adonem; Pulsan. cum aliis, forte Bedam imitatis *Sinpronio* vel *Sempronio*. Item *Tarracona* illi, hi cum Munerato et Agonibus MM. *Terracona*; ntri rectius, non disputo. *Tugurii* pro *Augurii* in Pulsan, scriptoris vitium reputo, uti *Galeni* pro *Galieni* in Agonibus MM. Melius scriberetur *Gallieni*, sed codices sequimur. Lego, in carcere trusi, quod ita Usuardum scripsisse sentiam; melius dixerat *Ado in carcerem*. Ceterum recedunt Pulsan. Greven. et Molan. qui id corrigendum putarunt. Agones MM. pro *expansis* habent *expassis*. Greven. omisit vocem *orantes*, ante, *ut urerentur*; forte quod sensum obscuriorem esse adverterit; sed maxime improbanda Pulsan. Codicis licentia, ita corrigentis: *In carcerem sunt retrusi; deinde flammis injecti ut urerentur. Sed exustis vinculis, manibusque in modum crucis expansis, orando obtinuerunt martyrii palmam. Trecas* scribunt omnes, mediæ ævi stylum secuti, liberior Grevenus habet, *Trecis*, cum Agonibus martyrum. Præferenda est qualiseumque Usuardi lectio.

Publii.

OBSERVATIO. Codices nostri Usuardini optimæ notæ concorditer primo loco *Publium* annuntiant; plures alii cum Belino *Aguetem* præponere. Et ita habent apographa Hieronymiana, Romanum parvum, Rabanus et Ado. Cur id mutandum censuerint Usuardus et Notkerus, non facile divinaveris. Neque enim ætatis ordo prætexi potest, nam ea ratione in ultimum locum rejicienda fuisset celeberrima *Agnes*, tametsi cum Bollandò statuas sub Valeriano et Gallieno, non sub Diocletiano, ut probabilior fert sententia, martyrii coronam adeptam. Hic itaque ceteris omnibus antepositur *Publius*, quem ex iis unum censemus, ejus prima in Fastis sacris memoria auctori Romani parvi accepta debetur: nam qui in Hieronymianis apographis *Puplius*, *Publiis*, vel *Publius* inter alios martyres connumeratur, nullam cum hoc nostro connexionem habet, et falli plane opinor Castellannum, qui ex illis nomen desumptum existimat. Ea modo Romani parvi verba: *Athenis, S. Publii episcopi, qui Militenus a Paulo episcopus ordinatus*. Aliter Ado: *Item opud Athenas, B. Publii episcopi, ob Christi martyrium coronati*. Et quidem sic excluduntur difficultates chronologicæ, quibus se implicat in festivitibus Apostolorum, dum *Publinum Militenum*, Dionysii Areopagitæ immediatum successorem constituit, quod a Bollandò citati, viderunt Baronius et Halloixius et recentius tomo 2 variis locis impugnat Tillemontius. An Noster Adonem contrahens observatam difficultatem evitare voluerit, non est promptum asserere, certe ita annuntiationem formavit, ut verum vel saltem vero proximum attigerit.

Agnētis.

Verissime ab Hieronymo pronuntiatum est ep. 8 ad Demetriadem (quæ in nova editione 97) sub finem, *omnium gentium litteris atque linguis laudatum esse Agnes vitam*, ut egregie probant Ambrosii, Augustini, Gregorii et tot aliorum encomia. *Præcipue in ecclesiis*, inquit idem Hieronymus; imo in antiquissimis quibusque Kalendariis, Martyrologiis, Sacramentariis. Bucherianum imprimis diserte legit: *Agnētis in Nomentana*. Carthaginense: *Sanctæ martyris Agnes*. Frontonis, quasi ad geminati festi distinctionem: *Natale sanctæ Agne de passione*, ubi melius legeretur *Agnes* a recto *Agne*. Hieronymiana, primo loco habent: *Romæ, passio Agnetis virginis*. Brevius, Romanum parvum: *sanctæ Agnetis virginis*. Bedæ elogium totidem fere verbis a Rabano et Adone in Martyrologio transumptum est; Noster, qui ex postremo cetera, et hoc verosimiliter mutuatus est. Ast in eodem Adone inter festivitates Apostolorum diffusior textitur historia, quam dicere possis Aetorum illorum compendium, quæ sub Ambrosii nomine circumferri solent, ex quo pluscula a Notkero decerpta sunt. An vere Ambrosiana Acta crediderit Bollandus, est cur dubitem; utenique tamen fuerit, ab eruditis hodie sancto illi Doctori passim abjudicantur. Nec sane magna ea jactura reputanda est, cum ab ipso Ambrosio lib. 1 de Virg. cap. 2, a Prudentio, Maximo Taurinensi et tot aliis Patribus cumulatis-

sime

sine compensetur. Vide Ruinartium inter selecta a pag. 503, ubi Prudentii hymnum 14 et citatum Ambrosii locum illustrat. Tillemontius tomo 5 a pag. 344, et Castellanus in hodiernis notis, nonnulla observant, quæ in Supplemento examinari poterunt. De sola Agnete cecinit Wandelbertus :

Bis sexta est, Agnes quam virgo et martyr honorat.

Martyres Tarraconenses commemorant Hieronymiana, ad quos paucula notavit Florentinius, alibi fortasse discutienda. Fallitur iterum Castellanus, dum in omnibus Martyrologiis prosaicis eorum nomina reperiri affirmat, quandoquidem nec Beda, nec Romanum parvum, de iis meminerint. Signat ipsos Florus cum proprio sibi elogio. Ado elegantius ex Actis composuit quod Noster in pauciora redegit. Rabanus solum Fructuosum seligit, eique perperam attribuit *regulas monachorum*, multis post seculis a Fructuoso Braccarense episcopo adornatas; Notkerus Adonem sequi maluit. Acta a Bollando illustrata authentica esse, fatetur Ruinartius, quem vide a pag. 219, et Tillemontium tomo 4 a pag. 198. Ex laudatis Hieronymianis etiam sumptus est *Patroclus* Trecentis : *Trecas, passio sancti Patrocli martyris*, qui male ab Acherio inter adjectitios computatus est. Ex isto fonte eum acceperunt Rabanus et Ado, cum ea diversitate, quod ille locum notare neglexerit; hic vero distinctius : *Apud Trecas*. Cur Noster minus eleganter scripserit, cur Notkerus omiserit, non est operæ pretium inquirere. Satis patet Usuardum sua omnia ex Adone desumpsisse. Quod autem hic et alibi a Baronio vel Bollando Bedam citari advertas, de pridem vulgato intellige, quod supra monuimus, quodque in cautelam passim indicare Bollandus consuevit. De Patrocli Actis et translatione, diligenter agit Bollandus, quibus adde quæ recentius observavit Tillemontius tomo 4 a pag. 203.

*Fructuosi
et soc.*

Patrocli

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Incipit ab Agnete, in qua satis purus est : Tum : *Apud Athenas, natale sancti Publii episcopi et martyris*. Tarraconenses carent elogio. Demum : *Trecas, passio sancti Patrocli martyris, tempore Aureliani imperatoris. Qui post diversos, quos pro Christo sustinuit, agones, capitis obtruncatione martyrium consummavit, et sepultus non longe est.*

De Patroclo.

ROSWEYD. De Agnete, bene. De Publio, ut Ado in Martyrologio : *Item apud Athenas, beati Publii episcopi, pro Christo martyrio coronati*. In Tarraconensibus elogium constringit : *In Hispania civitate Taragona, natale sanctorum Fructuosi episcopi, Augurii et Eulogii diaconorum, qui tempore Galieni, sub Emiliano preside martirio coronati sunt*. In ultima purus est.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Toto textu satis puri sunt, sed in elogio Tarraconensium ex Adone supplent, quod Usuardus prætermiserat : *Et mox quidam ex fratribus et filia præsidis, quæ adstabat, viderunt Sanctorum animas cælum conscendere coronatas*. Eadem habent codices mediæ notæ ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. non minus sinceri, si Agnetem Publio non præponerent.

LOVANIEN. Etiam præfigit Agnetem; sed præterea mutilus est, carens toto Publii elogio.

CENTULEN. *Apud Athenas, sancti Publii episcopi et martyris, quem docuit et ordinavit sanctus Paulus Apostolus. Romæ, passio sanctæ Agnetis virginis, sub iudice Simphonio*. In Tarraconensibus, post *dyaconorum*, addit, *et martyrum*, carens elogio. In ultima purus est, sed adjicit : *tempore Aureliani imperatoris*.

BRUXELLEN. De Agnete, subdit : *Cujus cotidie in Canone Missæ memoramus*. De Publio, Adonis elogium inter festivitates Apostolorum cum Usuardino sic fere commiscet : *Apud Athenas, beati Publii episcopi et martyris. Qui pridem princeps insulæ quæ dicitur Militena, cum ventura Paulum navigantem Romam, per triduum hospitio susceptum humane tractasset, et Paulus patrem ipsius febribus et dissenteria laborantem per impositionem manus sanasset, cepit sancto Paulo adhærere. Qui ipsam postea episcopum ordinans, ad prædicandum direxit. Ille fuit secundus post Dyonisium, etc.*, In Tarraconensibus non omnino purus est, et ex

De Publio.

Adone adjicit idem quod supra. In fine : *Eodem die Trecas, tempore Aureliani imperatoris, passio sancti Patrocli martyris gloriosi, qui Susuti requiescit*. Vide Bollandum.

HAGENOYEN. In Publio satis purus, secundo loco habet de Tarraconensibus ut ANTVERP. etc., superius. De Agnete sic habet : *Romæ, passio sanctæ Agnetis virginis et martyris. Quæ in juventute sua sponsum elegit sibi Drum, et ideo filium præsidis Symphronii recusans; et ob hoc turpiter est denudata et crinibus suis tecta a Deo, et ab angelo in tupanari custodita. Hæc postquam filium præsidis, qui illam contaminare voluit, a morte suscitavit, in ignem projicitur et occiditur, sed non læditur igne; tandem gladio percutitur et subit mortem. Eodem die, Trecas, etc.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Sic legit : *Agnetis virginis et martyris solemnitas*. Et in margine : *Ex speciali licentia Capituli, propter præsentiam corporis ipsius, quod est in ecclesia sancti Martini Trajectensi, valde solemniter in loculo argenteo deaurato locatum*. MOLAN. in posterioribus editionibus, ipsi Usuardi textui, litteris cursivis, de eadem sancta hæc interserit : *Cujus reliquiæ habentur in Trajecto inferiori*. Videantur Bollandus et Castellanus.

BELINI I editio mutila est, altera ferme integra; sed utraque ab Usuardo discrepat, quod primus locus Agneti tribuatur.

EDITIO LUBECO-COL. Ab Agnete etiam incipiens, Usuardino elogio, post *Virginis*, hæc verba interponit : *Quæ decimo tertio ætatis suæ anno, temporibus Diocletiani et Maximiani imperatorum, sub prefecto urbis, etc.* In Publio, purus est. In MM. Tarraconensibus Adonem potius quam Usuardum describit. De Patroclo sic habet : *Eodem die Trecas, sancti Patrocli martyris, qui tempore Aureliani imperatoris decollatus est*.

GREVEN. *Iste Patroclus civis erat Tricassinæ urbis, sed Christi amore, contemptis divitiis, ad palmam martyrii post compedes, ignitas catenas, et fustes superatos, capitis abscissione pervenit. Vitalis, martyris Agannensis. Meynradi eremite et martyris. Translatio S. Vincentii Levitæ. Arvernensis, Aviti episcopi. HERNIS episcopi. Item, sancti Celestini.*

De Patroclo.

Vitalis.

Meynradi.

Aviti.

Hernis.

Celestini.

MOLAN. edit. prima minuto caractere : *Anticyra Galatiæ, S. Busyris egregii martyris*. Tripar-

Busyris.

titæ

titæ lib. 6 cap. 13. *Meinradi eremitæ et martyris Augiensis.* Editiones alteræ sic habent: *In insula Augiensis monasterii, Meinradi eremitæ et martyris anno DCCCLX. Die XXI, sancti patris Maximi confessoris, et sancti Neophyti. Eodem die, sancto-*

Maximi et
Neophyti.

rum martyrum, Eugenii, Canidii, Valeriani et Acylæ. De Maximo vide Prætermisssos: utrum Neophytus ille Anastasius sit, me latet. Vide Acta pridie, et hodie Prætermisssos.

Eugenii
et soc.

XI Kal.

Die 22.

Timothei.

Natalis sancti Timothei, discipuli beati Pauli. Hic ab eodem Apostolo episcopus Epheso ordinatus, post multos pro Christo agones, martyrio coronatus est. Eodem die apud civitatem Valentiam, sub Daciano Hispaniarum præside, sancti Vincentii levitæ et martyris. Cujus passionis nobilem triumphum conspicuus versificator Prudentius luculenter versibus exequitur; sanctus quoque Augustinus ejusdem martyris præconium, quanto sit laudis honore excipiendum, quodam sermone commendat. Romæ ad aquas Salvias, sancti Anastasii monachi et martyris. Qui post plurima tormenta carceris, verberum et vinculorum, quæ in Cæsarea Palestinæ perpressus fuerat a Persis, postremo multa pœna affectus atque ad ultimum decollatus est cum aliis septuaginta. Ipso die civitate Ebreduno, sanctorum martyrum Vincentii, Orontii et Victoris.

Vincentii.

Anastasio.

Vincentii
et soc.

Textus desumitur ex *Herinien. Tornacen. Munerat. Greven. Molan. et Agonibus martyrum.*

VARIA LECTIO. Vix notatu dignæ sunt leviculæ discrepantiæ. Greven. et Molan. pro *beati Pauli*, scribunt *sancti*. Idem Molan. et alii, *episcopus ordinatus*, item *Ephesi*, ceteri melius cum textu, *episcopus Epheso ordinatus*. In Tornacen. ubi de Vincentio annuntiatur, *eodem die apud civitatem*, etc., ommissa est vox *die*, amanuensis vitio, quo etiam in Munerato scriptum *Hispaniarum*. Herinien. posuit, *post multos agones pro Christo*; certa apparet et aliquantulo elegantior Usuardi transpositio. Rursus idem codex legit, *cujus passionem nobilis triumphus*. Melior est textus lectio, eaque in tota Vincentii annuntiatione vere et germane Usuardina, non ea quam ipsi tribuit Bollandus, a codice Pratensi deceptus, ex quo citat sequentia: *Apud Valentiam civitatem Hispaniæ, sancti Vincentii levitæ et martyris, cujus certaminis triumphus, temporibus Diocletiani et Maximiani, post nimiam cædem ac gravia tormenta textus ipsius passionis sub Datiano præside completum esse declarat*. Ast genuina hæc Usuardi esse, codicibus omnibus aliis, excepto Aquicinctino, repugnantibus, haud umquam ut crederem induci potui. Quam vero id recte pridem sensissem, docuit subinde Castellanus, nunquam satis laudandus mihi adjutor in consulendo præfato Pratensi codice. Scripsit enim, totum textus nostri elogium, ut primum ibi exaratum erat, ab imperito fortasse quopiam erasum fuisse, et superscripta quæ modo citavimus, unde patet eum quoque codicem reliquis nostris olim conformem fuisse, atque adeo ipsissimam Usuardi lectionem a nobis in textu exhibitam. In Agonibus martyrum habetur, *ad aquas Salinas*, in Molan. *apud aquas Salvias*. Demum Molan. idem et Greven. ponunt: *In Galliis civitate Ebreduno*. Nemo non videt, textus nostri lectionem ex aliis esse præferendam. In Greven. aliquid redundat.

Timothei.

OBSERVATIO. Quam authentica sunt *Timothei* gesta, utpote quorum præcipue testem habemus ipsum Doctorem Gentium, tam est dubius dies quo martyrii lauream promeritus sit. Baronius ad xxiv Januarii sic notam suam orditur: *Agunt de eodem (Timotheo) hac die (nempe xxiv Januarii) ceteri Latinorum; Græci autem xxii hujus*. De Græcis vera prædicat, de Latinis non item: nam Hieronymiana, et, si inter ea numerari possit, ipsam S. Cyriaci M S. quo Baronius usus est, ac præterea Florus eum signant xxvii Septembris; Wandelbertus xvi Maii; Usuardus autem ejusque præcipui codices et quidem Belinus et recentiores alii, eum expressissime annuntiant hoc die xxii Januarii. Itaque ceteri illi reducuntur ad Bedam, Romanum parvum, Adonem, Rabanum et Notkerum. Porro Bedæ, Romani parvi et Rabani phrasis brevissima est, paulo longior Notkeri ex Adone inter festivitates Apostolorum, unde etiam nostra desumuntur, ommissa duntaxat translatione reliquiarum, de qua Usuardus ix Maii, Adoniana aliqua hodierna in eum locum transferens. Qua autem causa motus sit ad deserenda solitorum ductorum vestigia, nusquam reperio, nisi præter morem Græcos hic imitari voluerit. Acta a Polycrate scripta, aliaque a Metaphraste diffusius deducta, optime illustravit Bollandus. Vide etiam Castellani notam a pag. 393, et accuratam vitæ synopsis apud Tillemontium tomo 2 a pag. 142. — *Quousque vel Romanum imperium, vel Christianum nomen extenditur*, Augustini verba sunt, *omnis regio, omnis provincia, natalem gaudet celebrare Vincentii*. Hinc in vetustis Ecclesiæ monumentis notissima ejus memoria. Non solus in Hieronymianis colitur, sed episcopo Valerio et octodecim, imo et pluribus sociis conjunctus, de qua turba diligenter agit Bollandus et post illum Florentinius in notis; tu plerorumque sodalium nomina ex insigni Prudentii hymno accipe, ac quo die singuli collocandi sint, ex citatis scriptoribus disce. Romanum parvum indeterminatum

Vincentii.

tum

tum relinquit martyrii locum : *Sancti Vincentii diaconi et martyris in Spaniis*; nec clarius scripserat Beda. Elogium ex probatissimis Actis, tametsi non præsidialibus, concinnavit Ado; Noster vero, pro singulari in S. Vincentium pietate, encomium adornavit quod ab aliis rejeetum, ab aliis non sincere redditum est. Aliam historiam texit Florus, aliam Rabanus, sed Notkerus Adonem descripsit. Habes in Actis nostris quæ de translationibus et miraculis operose collecta sunt. Vide præterea Ruinartium a pag. 387; notam Castellani pag. 375, et vitam gallice deductam a Tillemontio tomo 5 a pag. 215.

Anastasio monachi ad aquas Silvias pro Salvios meminit Romanum parvum. Beda paulo fusius; atque ampliori non nihil elogio Viennensis. Primum secutus est Rabanus; Notkerus, alterum, quem et Usuardus, expuncta translatione, sic expolivit ut in textu retulimus. Acta ejus tam præclare a Bollando illustrata sunt, ut nihil desiderari posse videatur. Vincentium et Anastasium ita conjunxit Wandelbertus :

*Undecimam levita sacer Vincentius ornat,
Huic et Anastasium virtus conjungit apimum.*

Ultima annuntiatio pure Usuardina est, non Adoniana, ut recte, mea quidem sententia, sancivit Rosweyds. Nequeo conjicere unde *Vincentium* illum et socios acceperit Usuardus, at nisi vehementer fallor, idem hic *Vincentius Caucoliberitanus*, qui ab Hieronymianis, Adone et aliis, imo et ab Usuardo ipso, recolitur XIX Aprilis, ut bene ibi observavit Papebrochius pag. 622, quem secutus est Castellanus in notis pag. 37, nec non Tillemontius tomo 5 pag. 62. Quod autem hodie purus Vincentius comites habeat, alter solus sit, facile alibi componi poterit. Interim puram et simplicem Usuardi lectionem sartam tectam servare volumus.

AUCTARIA.

PRATEN. De mutatione in eo codice facta, abunde in Variantibus dictum est.

ANTVERP-MAJ. Timotheum rejicit ad XXIV Januarii. Incipit itaque : *In Hispaniis civitate Valentia, passio sancti Vincentii levitæ et martyris.* In Anastasio ferme; in Vincentio, Orontio, etc., omnino purus est.

ROSWEYD. Timotheum etiam distulit. *In Hispaniis sancti Vincentii diaconi et martyris, qui sub impiissimo Daciano præside, multa passus tormenta, martyrio meruit coronari. Ipsa die in Galliis civitate Ebreduo, sanctorum martyrum Vincentii, etc.* In Anastasio, quem ultimo loco refert, plane Adonianus est.

PULSANEN. In Timotheo et Vincentio purus, ita diem claudit : *Romæ ad aquas Silvias, sancti Anastasio monachi et martyris*; reliquis, omnibus, nescio cujus vitio, præteritis.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Rejecto etiam in XXIV Timotheo, sic incipiunt : *In Hispaniis civitate Valentia, sub Daciano impiissimo præside, sancti Vincentii levitæ, etc., pure toto reliquo textu.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. DANIC. et EDIT. ULTRAJ-BELG. Superioribus similes sunt in transferendo Timotheo ad XXIV, et ferme etiam in ceteris.

LOVANIEN. In hoc præterea deficit quod Anastasio elogium mutilaverit.

CENTULEN. *In Hispaniis civitate Valentia, passio beati Vincentii archidiaconi et martyris, sub præside Daciano. Romæ ad aquas Silvias, sancti Anastasio monachi et martyris. Eodem die in Galliis civitate Ebreduo, sanctorum Vincentii, Orontii et Victoris martyrum.* De Timotheo XXIV.

BRUXELLEN. *In Hispaniis civitate Cæsaraugusta seu Valencia, sub Daciano, etc., satis pure.* Tum de tribus Ebreduensibus ut supra. In Anastasio Adonianus est. In fine autem recentiori manu superadditur : *Item, sancti Joannis Eleemosynarii, qui fuit patriarcha Alexandrinus.* Vide Auctaria diei sequentis.

HAGENOVEN. *Apud Valcutiam civitatem, passio sancti Vincentii levitæ et martyris sub Dyocletiano imperatore, agente Daciano Hispaniarum præside,*

fustibus cæsi, eculeo suspensi, ardenti lamina pectori ejus impressi, vulnera ejus sale aspersi, tenebroso carceri impositi, et super testas acutas volutati; et cum hæc omnia vicisset, in lecto molli moritur. Cujus passionis nobilem, etc. In Anastasio et Ebreduensibus satis purus est. In fine : *Item, translatio corporis sancti Urbani episcopi et confessoris.* Hæc, procul dubio de Lingonensi intelligi voluit, de quo vide Acta die sequenti.

AQUICINCT. De Vincentio idem habet elogium quod supra ex Pratensi retulimus. In reliquis purus est.

VICTORIN. et REG. SUEC. sub num. 130. *Et natale sancti Dominici abbatis.*

CAMBERIEN. Conventualium S. Mariæ. *Item sancti Ulfi martyris.* Refertur a Bollando in Prætermisissis, defectu sufficientium documentorum de cultu, etc.

BIGOTIAN. signatus D 9. De sancti Urbani translatione habet ut supra. Sed Bizunticen. paulo clarius : *Apud Divionem, translatio corporis sancti Urbani, episcopi et confessoris.*

VATICAN. signatus num. 5949. De Timotheo, nihil. Adjicit : *Transitus Domini Dominici sacerdotis et monachi.*

ALTEMPS. *Civitate Sardinia, sancti Potiti martyris, sub Antonino imperatore.* Est hic, opinor, de quo ex aliis inter Auctaria egimus XIII Januarii.

FLORENTIN. *Item, depositio sancti Gaudentii, episcopi urbis Novariensis, confessoris, magnæ sanctitatis viri.*

EDITIO LUBECO-COL. Transfertur Timotheus. De Vincentio tormenta aliqua ex Adone enumerantur. In Anastasio etiam Adoniana est. Tum : *In Blanduno, sancti Bertulphi confessoris.* Vide infra. In fine, de Ebreduensibus satis pure.

BELIN. In textu non omnino purus est : annuntiationes sic transponit, ut Vincentius primum locum occupet, Timotheus tertium. In fine autem subdit : *Eodem die apud Novarium, depositio sancti Gaudentii, episcopi et confessoris.*

GREVEN. *Eodem die, Epiphaniæ episcopi Ticinensis, id est Papiensis et confessoris. Anastasio abbatis, qui ut refert Gregorius, i Dialog., Romanæ primum*

Anastasio.

Vincentii et soc.

Urbani translationis.

Dominici abbatis.

Ulfi.

Urbani.

Dominici.

Potiti.

Gaudentii.

Bertulphi.

Epiphaniæ.

Anastasio.

Joannis Eleemosynarii.

De Vincentio auctius.

Bertulphi. primum Ecclesie notarius fuit, sed soli Deo vacare desiderans, monasterium juxta Neptanam urbem situm ingressus, per multos annos in sanctis actibus vitam duxit, eique monasterio, sollerti post custodia, praefuit. In Blanduno, sancti Bertulphi confessoris. Bollandus rectius Bertulphum vocat, in Blandinio; sed Acta remittit ad v Februarii.

MOLAN. Aliis litteris de Vincentio totum Adonis elogium inserit, quod hic describere supervacaneum judico, cum in ipso fonte purius legi possit. In fine minoribus typis de Anastasio, ex

Greveno transtulit quæ proxime dedimus. Deinde: Eodem die, Epiphaniæ episcopi Ticinensis, ibi est Papiensis et confessoris, qui in Hildesem est translatus. Denique: Romæ, sanctæ Blesillæ matronæ, de qua B. Hieronymus ad Marcellam. Editiones aliæ hic iterum ab Usuardi puritate recedunt, dum ex hoc loco Timotheum transferunt ad ix Kalend. In fine adduntur, quæ supra: Eodem die apud Novariam, depositio sancti Gaudenti, episcopi et confessoris. Papiæ, sancti Epiphaniæ, episcopi et confessoris.

Epiphaniæ.

Blesillæ

Gaudenti.

X. Kal.

Die 23.

*Parmens.**Emerentianæ.**Severiani et Aquilæ. Asclæ*

Philippis, beati Parmenæ, qui fuit unus de septem diaconibus. Hic traditus gratiæ Dei a fratribus, injunctum officium prædicationis plena fide consummans, martyrii gloriam adeptus est. Romæ, natalis sanctæ Emerentianæ virginis et martyris, quæ dum oraret ad sepulchrum sanctæ Agnetis, ac simul orantes a gentiliū læsione defenderet, lapidata est ab eis. In Mauritania civitate Cneocæsarea, sanctorum Severiani et Aquilæ uxoris ejus, ignibus combustorum. Apud urbem Antinoum, sancti Asclæ martyris, qui primo atrocissime suspendio tortus, deinde flammis lateribus admotis exustus, ad ultimum pretiosam Deo animam, in flumen præcipitatus, reddidit.

Sic legunt, *Præten. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Greven. Molan. et Agones martyrum.* Accedere possunt, *Antverp-Max. Ultraject. Leyden. Albergen. Donic. et Editio Ultraject-Belg.* ab aliis modice discrepantes.

VARIA LECTIO. In Agonibus martyrum est, *de septem diaconis.* Pulsanen. vocem superfluum textui addidit, legens: *de septem primis diaconibus,* satis enim intelligitur e numero primorum fuisse, etiam ea voce prætermissa. Adde quod sequentia transponat, *traditus a fratribus gratiæ Dei, injunctumque,* etc. Præterea, ubi textus legit, *ac simul orantes a gentiliū,* etc., idem codex resecat, *ac simul orantes,* ponitque, *ut a gentiliū,* etc. Librarii error est apud Grevenum *Mauricia* pro *Mauritania.* Scripsi *Cneocæsarea,* quod ita cogant præcipui nostri codices. Molanus more suo correxit *Neocæsarea,* ut habet etiam Bollandus, quamvis fateatur passim legi *Gneocæsarea,* ut varii codices nostri, vel *Geneocæsarea,* ut Belinus. etc. Nolo de voce litigare, modo contra Galesinium concedatur, urbem hanc non in *Macedonia,* sed in *Mauritania* collocandam. Neque opus est operam perdere enumerando variantes lectiones Max-Lubecanæ; sufficiat semel ac iterum indicasse, primam illam Usuardi editionem scateri erroribus typographicis, a quibus nec immunes sunt aliæ, præsertim Munerati et Belini.

De codice Heriniensi.

Hactenus purum agnovimus codicem Heriniensem, in quo vix ulla reperta additio præterquam propria Remensis iv hujus, et verbum de sancto Mauro, xv. Hodie vero post integerrimum Usuardi textum ita subdit: *Toleto, beatissimi Hildefonsi, archiepiscopi et confessoris.* Suspicio ecclesie vel monasterio, ex quo hic codex prodierit, peculiarem eum cultum fuisse, atque inde in codices alios transivisse. Mirum etiam est prætermissam in Tornacensi totam *Asclæ* annuntiationem. An quod apud antiquos non reperiretur? Certe ejus loco hæc substituta sunt: *Resbaco monasterio, translatio sancti Agili abbatis. Eodem die, sancti Macarii martyris.* Quid Agili translatio ad Tornacenses spectet, omnino non capio, cum de ejus natali nulla proprio die fiat mentio. Ceterum et in aliis codicibus de ea translatione agitur. *Macarii* autem, vel solius, vel cum *Eugenio,* vel cum *Emerentiana* conjuncti, festum in variis Gallie et Belgii ecclesiis fuisse olim percelebre, probant eorum Kalendaria, Rabanus, codices Mss. et Munerati editio. Nec sane memoria antiquior quærenda videtur quam quæ in Hieronymianis diserte exprimitur. Acta ejus dabuntur xx Decembris. Codices mediæ notæ in eo solum ab omnimoda puritate deficient, quod cum Romano parvo et Adone Emerentianam Parmenæ anteponant, et de *Asclæ* inserant, *qui sub Arriano præside, primo, etc.* Vide Observationem in fine.

*Parmens.**Emerentianæ.*

OBSERVATIO. Jam superius x Januarii verbo indicavimus quatuor diaconos de septem primis, nempe *Prochorum, Nicanorem, Timonem* et, qui hodie colitur, *Parmenam,* in sacris Fastis ab auctore Romani parvi primum consignatos. Hic Martyrologii illius verba subjicio: *Philippis, Parmenæ diaconi de septem.* Et hæc ferme eadem referuntur ab Adone in Martyrologio; at in festivitibus Apostolorum breve texuit elogium, quod Notkerus integre descripsit, Noster permodice mutavit et contraxit. Pauca de Parmena in Actis nostris, pauca apud Tillemontium tomo 2 pag. 69 et 70. Non ab omnibus Hieronymianis apographis abest *Emerentiana,* sed in nullo legitime positam existimo. Castellanus pag. 385 satis aperte indicat, eam a Romano parvo primum quoque fuisse

notatam,

notatam, quod negari non potest, si illius auctorem Beda antiquiorem censeamus. Etenim Emerentiana apud præfatam Bedam celebratur cum eo encomio, quod ferme verbatim ex ipso sumpsere Rabanus, Ado et Notkerus. Utrum Noster ex fonte, an ex rivo hauserit, tantumdem est; paucula certe ex eorum verbis resecurit. Romanum parvum scripserat: *Romæ, sanctæ Emerentianæ virginis*; ea inflexione, qua Agnetem legi nuper ostendimus. Non alio ibi quam *virginis* titulo ornatur, verum Beda distinctissime *virginem Christi et martyrem* prædicat, paucisque complectitur quidquid ferme de hac nostra sancta in Actis beatæ Agnetis memoriæ proditum est. Sola a Wandelberto laudatur hoc versiculo:

Post Emerentianæ decimo laus evicat ampla.

Apographa Hieronymiana primo loco annuntiant: *In Mauritania, civitate Neocæsarea, passio sancti Severini et Aquilæ uxoris ejus.* An qui hisce plerumque subjunguntur, socii eorum sint, dubium facit Epternacense, de qua re videri potest Florentinus. Non multum a prioribus differt Romanum parvum, nisi quod *Severiani* scribat, ac præterea *Aquilæ* non apponat qualitatem *uxoris*. Ado Rosweydi ad Hieronymianorum sensum omnia restituit, adjuncto mortis genere. Attamen, si quid conicere liceat, puto Adonem non *Severini* scripsisse, sed *Severiani*. Docent id Usuardus et Notkerus, quos credibile non est in martyris nomine mutare quidquam voluisse, dum cetera omnia ex Adone describerent. Conjecturam confirmat Mosandri editio, in qua etiam diserte legitur *Severiani*. Præter ea quæ hic in textu dicuntur, nihil de hisce martyribus Bollandus, nihil alii, quod sciam, hactenus repererunt. Aliam hic conjecturam subjicio satis, ni fallor, probabilem, nimirum Ægyptiorum aliquot martyrum Acta vidisse Usuardum, quæ antiquioribus imo et æqualibus Martyrologis ignota fuerint. Ex iis autem hodie eruit *Asclam*, illustrem Antinoi martyrem; Philemonem vero et Apollonium viii Martii. Sunt qui *Asclam* xxi passum velint, atque hoc die sepultum fuisse. De cultu apud Græcos, nec hic nec alibi disputo. Acta satis sincera a Bollando edita sunt, quæ si cum elogio nostro conferas, clare patebit hoc ex illis olim extractum fuisse. Tillemontius *Arriano* crudeli primum persecutori, deinde et martyri, plures Ægyptios sub illo passos adnectit tomo 5 a pag. 353, inter quos *Asclas* pag. 358. Ex dictis de Usuardianæ lectionis origine et sinceritate abunde constare existimo.

AUCTARIA.

HERINIEN, et **TORNACEN**. Utriusque auctarium vel auctaria supra dedimus in Variantibus.

ANTVERP-MAJ. Bedam potius vel Adonem quam Usuardum refert. Ita habet primo loco: *Romæ, sanctæ Emerentianæ virginis Christi et martyris, quæ erat collectanea sanctæ Agnetis. Et dum oraret ad sepulchrum ejus, ut simul orantes,* etc. In Severiano et Aquila, satis purus est. In Parmena, magis Adonianus. Deest *Asclæ* elogium. In fine: *Toledo civitate, natale sancti Hildefonsi episcopi et confessoris, fide et doctrina clarissimi.*

ROSWEYD. In Emerentiana, fere convenit cum superiori. Tum: *Et in Mauritania, civitate Neocæsarea, natale sancti Severiani et Aquilæ uxoris ejus, qui ignis supplicio martyrium susceperunt. Philippis, Parmenæ diaconi, qui unus fuit de septem diaconibus.* De *Asclæ*, nihil. Ejus loco: *Item, Macharii martyris.*

MUNERAT. Textui subdit: *Eodem die, sancti Macarii martyris.*

LOVANIEN. Deficit in solo elogio *Asclæ*, quod expunxit.

CENTULEN. Natalis sancti *Parmenæ*, qui fuit unus de septem diaconibus primis, quique martyrii gloriam adeptus, *Philippis* quævit. *Romæ, sanctæ Emerentianæ virginis. Civitate Antinorum, sancti Asclæ martiris. Toledo civitate, sancti Hildefonsi, episcopi et confessoris, fide et doctrina clarissimi; qui miro devotionis studio laudem et honorem beatæ Dei genitricis et semper virginis excoluit.* Desunt *Mauritani*.

BRUXELLEN. In Emerentiana fere purus, in Parmena et Mauritanis purior, de *Asclæ*, sic habet: *Apud urbem Anthinorum, sancti Asclepii martyris. Qui sub Arriano iudice, atrocissime tortus, deinde flammis adustus, et ad ultimum, etc.* Tum: *Ipsa die, sanctæ Sabinæ virginis.* An quæ a Beda memoratur die sequenti? *Et Macharii mar-*

tyris. In Galliis apud Viennam, depositio sancti Bernardi confessoris et archiepiscopi Viennensis. Et eodem die, translatio sancti Agili, abbatis et confessoris.

HAGENOYEN. In prima satis purus, de Emerentiana scribit: *virginis, quæ erat collectanea beatæ Agnetis virginis et catechumena; et dum oraret, etc.* In reliquis solito purior est.

AQUICINCT. Post, *lapidata est ab eis*, textui inserit: *Ipsa die, sancti Macarii.*

VICTORIN. Deficit in sanctis Severiano et Aquila. Addit autem in fine cum codice REG. SUEC. sub num. 130: *Toledo civitate, natale sancti Hildefonsi episcopi et confessoris, fide et doctrina clarissimi.*

DAVERONEN. Monasterio *Resbaci*, translatio *beati Agili, confessoris et abbatis ejusdem monasterii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Emerentianæ virginis et martyris. *Hildefonsi episcopi et confessoris. Asclæ martyris ac sociorum ejus.* Per quos haud dubie intelligit alios, sub *Arriano* passos. *Parmenæ diaconi, qui fuit unus de septem primis. Severiani et Aquilæ uxoris ejus, ignibus combustorum.*

DIVIONEN. S. *Benigni*: *Divione monasterio, translatio sancti Urbani confessoris Lingonicæ civitatis episcopi, quam ad hunc diem pertinere, heri ex Bollando diximus. Male itaque in alio S. Benigni codice apud Cistercium servato, hæc omnia referuntur viii Kal. Febr. seu xxv Januarii.*

AUGENSIS. *Resbuco monasterio, translatio sancti Agili abbatis. Eodem die, sancti Macarii martyris.*

REG. SUEC. Sub num. 428. *Eodem die, sancti Macarii martyris.*

IN VATICAN. Signato num. 5949. Deest commemoratio *Asclæ*.

ALTEMP. *Eodem die, in monasterio Respaci, translatio corporis beatissimi confessoris Christi Agili, primi abbatis ejusdem monasterii. Item, sancti Feliciani episcopi et confessoris.* In Actis, xxiv.

FLORENTIN. *Item translatio sancti Agili, abbatis et confessoris. Apud Toletum, sancti Ildefonsi episcopi et confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit : *Colonia Agrippina, in ecclesia sancti Cuniberti archiepiscopi, commemoratio undecim milium virginum et martyrum. In Emerentiana Adonem sequitur, et post lapidata est ab eis, subiicit : Et tali martyrio beatum emisit spiritum. Cujus corpus parentes beatae Agnetis cum sacerdotibus juxta ejusdem sepulcrum, nocte honorifice sepelierunt. Sequitur de Parinena et reliquis, satis pure.*

BELINI utraque editio non nihil truncata est in elogio Asclæ : utraque incipit ab Emerentiana. Secunda autem in fine addit : *Eodem die, sancti Macharii martyris.*

GREVEN. *Macharii martyris. Item Eugenii. Ipso die, Joannis patriarchæ Alexandrini, qui ob excellentem in pauperes misericordiam, Eleemosinarius*

dictus est. Apud Toletum, beati Hildephonsi archiepiscopi et confessoris.

MOLAN. *Toledo civitate, Hildephonsi episcopi et confessoris. Apud Alexandriam, natale sancti Joannis patriarchæ, viri Dei in passione et largitate eleemosynarum piissimi. Eodem die, sancti Macharii, abbatis martyris. Editiones posteriores de Ildefonso, idem habent ; de Eleemosynario, clarior : Apud Alexandriam, natale sancti Joannis Patriarchæ, viri Dei, in compassione et largitate eleemosynarum piissimi. Viennæ Gallie, sancti Bernardi episcopi ejusdem civitatis et confessoris, tempore Ludovici Pii. In Burgundia, sancti Maibodi martyris. In Actis scribitur Maimbodi. Et alio loco, passio sanctorum Eugenii et Macarii. Die vigesima tertia, sancti hieromartyris Clementis Anagyra, et sancti martyris Agathangeli. Vide ipsos in Actis et eorum socios enumeratos.*

De Ursulantis.

Macarii.
Eugenii.
Joannis
Eleemosinarii.

Bernardi.

Maimbodi.

Clementis et
Agathangeli.

IX Kal.

Die 24.

Babylæ,

et trium
Puerorum.

Mardonii
et soc.

Apud Antiochiam, natalis sancti Babilæ episcopi, qui persecutione Decii, postquam frequenter passionibus suis ac cruciatibus glorificaverat Dominum, gloriosæ vitæ finem est sortitus in vinculis. Referuntur etiam passi cum eo tres parvuli, id est Urbanus, Prilidanus et Epolonus. Cneocæsarea civitate, sanctorum Mardonii, Musonis, Eugenii, Metelli, qui omnes igni traditi sunt, et reliquæ eorum in Axum fluvium dispersæ.

Conveniunt *Praten. Herinien. Tornacen Pulsanen. Munerat. Belini prima editio, Greven. Molan.* Addendi essent *Antwerp-Maj. et Max-Lubec., altera Belini editio et codices mediæ notæ omnes, nisi hodie Timotheum primo loco referrent, ut in Auctariis infra dicemus.*

VARIA LECTIO. Belin. male efformavit *Babille* pro *Babilæ*; an forte quod Beda aliquatenus imitari voluerit. Hieronymiana apographa ferme habent *Basillæ*; alii *Babellæ*, etc. Scribendum esset ex Romano parvo et Adone *Babylæ*. ut legunt Molan. et Agones martyrum; sed nos codices nostros manuscriptos secuti sumus. Herinien. habet *martyris et episcopi*. Munerat. Belin. Greven. et Molan. *glorificaverat Deum*, nos cum Mss. *Dominum* et sic Nostrum legisse existimamus, sicut apud Adonem invenerat. In parvulorum nominibus multa hic varietas, major in Actis observari potest. Textui conformes sunt puriores quique codices, licet Tornacen. ponat *Epholonus*, Greven. *Pepolonus*, Molan. *Eupolonus*. Aliter Bollandus forte ex Beda, aliter alii enuntiant; at, ni fallor, scriptionis ratio ex plurium codicum suffragiis elicienda est, quod et in sequenti classe obtinebit. Munerat. *In Cæsarea*, Molan. iterum *Neocæsarea*, Praten. *Cneocæsarea*, si non rectius. saltem ad anteriora conformius, Herinien. et alii *Cneocæsarea*; sed hæc, ut nuper, ad unam nomenclaturam reduximus. Munerati prima editio scribit, *Mulonis*, altera cum textu, sed male *Merilli* pro *Metelli*. Belin. *Musionis*, alii *Misonii*, alii *Musonii*, ut apud Bollandum observare est; nos cum Usuardo legimus. Superflua est in Pulsanensi et Molano particula, *et Metelli*. *Ausum fluvium* dixit Pulsanen. sed Munerat. Belin. et Molan. *Azum flumen*; optimi codices ex Adone, *Azum fluvium*. Belin. perperam in fine subjunxit, *truduntur fuisse*. Nihil hic opus erat nimium sapere.

Babylæ et
trium puerorum.

OBSERVATIO. Ex fonte non uno derivari videretur textus nostri prima pars, si antiqui omnes pariformiter procederent. In eo certe concordēs invenio, quod inclytum *Babylam* Antiochenum episcopum hac die celebrent, non iv Septembris, ut Græci faciunt, contra quos male arguunt Tillemontius, et post ipsum Castellanus, ex ordine homiliarum sancti Joannis Chrysostomi. Interim Hieronymiana sic principio legunt : *In Antiochia, passio sancti Basilli episcopi, cum tribus parvulis*. Bedæ textus habet *Babyllæ*, addunturque puerorum nomina, *Urbani, Prilidiani, et Epolonii*; ad quæ pauca adjunxit Rabanus. Romani parvi auctor alium fontem, Rufinum opinor, habuit, ex quo sic tantum signavit : *Antiochiæ, sancti Babylæ episcopi*. Atque hunc secutus est Ado, alia ex Eusebio desumens, sed quæ ad solum *Babylam* etiam pertineant. Horum partem primam verbatim descripsit Noster, clausulam adjiciens de tribus parvulis, a Notkero præteritis, quos non aliunde quam ex Beda accipere potuit. Fateor et a Floro prædicta parvulorum nomina exprimi; ast ex eo fonte nihil hausisse Usuardum probat tanta elogii ejus ab Adoniano diversitas, ut in tyranni nomine, in mortis genere et in ceteris omnibus longissime discrepent; utpote cum Ado sua ex Eusebio, alter ex Actis desumpserit. Atque hæc illa est diversorum monumentorum varietas, quæ insuperabilibus

difficultatibus

difficultatibus *Babylæ* vitam ita impeditam reddunt, ut nemo hactenus eas omnino explanare potuerit. In distinguendis *Babylis*, atque in Antiocheno hoc nostro exornando egregiam operam posuit Bollandus, nec video a recentioribus distinctiora produci. Ex Chrysostomo nonnulla decerpit Tillemontius tomo 3 a pag. 400, quæ utrum cum Actis satis conciliari possint, alterius loci erit discutere. Cetera ex historia ecclesiastica sic etiam a Bollandis illustrata sunt, ut in re nota immorandum non sit. Unicus est Wandelberti versiculus :

Nono martyrium Babylæ virtusque coruscat.

Proxima Hieronymianorum annuntiatio sic habet : *Et in civitate Neocæsariæ, Mardoni, Maisuui, Eugeni, Metelli.* De his nihil in Romano parvo, nihil in Beda, Floro aut Rabano. In Adone lævigata sunt nomina, additumque breve elogium, a Nostro et Notkero secundum omnes apices descriptum. Si quæras, undenam Ado illa desumere potuerit, respondebo, me nec divinando id conijcere, nisi Acta aliqua viderit, quæ modo interciderunt. Ex eo autem elogio nascitur controversia de passionis loco, quem haud facile profecto determinaveris, nisi prius *Axus* fluvius inveniatur, cui *Cneocæsarea*, vel *Neocæsarea* adiaceat. De martyrii tempore aliisque circumstantiis, æque incerta sunt omnia ; at certus omnino Usuardi textus, cujus originem et simplicitatem representavimus.

AUCTARIA.

Jam supra notavimus Bedam, Romanum parvum, Adonem, Rabanum et Notkerum hoc die *Timotheum* collocare, quod in Romano moderno servatum est. Cum autem Martyrologos illos imitati sint, nonnullorum codicum Usuardiorum scriptores, ea sola causa e purorum Usuardorum numero exclusi sunt ANTVERP-MAJ. ANTVERP. et MAX-LUHEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALDERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. atque item BELINI editio altera. Notandum vero, codices jam citatos, *Timothei* annuntiationem puram et integram ex XXII, et primo loco referre, ubi secunda illa Belini editio in fine solum adjicit : *Ipsa die, beati Thimothei Apostoli.*

ROSWEYD. Incipit : *Apud Ephesum, Timothei discipuli beati Pauli Apostoli.* In *Babyla* purus est ; sed deficit in ultima clausula de tribus pueris. In ultima etiam recte.

CENTULEN. *Apud Ephesum, sancti Tymothei episcopi et martyris, discipuli sancti Pauli Apostoli. Antiochiæ, sancti Babillæ episcopi et martyris cum tribus pueris martirizati. In Gneocæsarea civitate, sanctorum Mardonii, Mosonii, Eugenii, Metelli, qui omnes igni traditi sunt.*

BRUXELLEN. Incipit etiam a *Timotheo*, satis pure. Tum : *In Antiochia, natale sancti Babillæ episcopi et martyris. Qui sub persecutione Decii, in vinculis vitæ suæ finem gloriose sortitus est. Cum quo, etc.* In alia annuntiatione satis purus est. In fine adjicit : *Item, Basilii episcopi.* De hoc Basilio, nihil alibi. An fortasse *Basillum* alicubi legerit, pro *Babyla*, unde *Basilium* deduxerit

HAGENOVEN. *Timotheum* refert non omnino pure ; in textu purior est.

AUTBERTI *elevationis.* AQUICINCT. *Cameraco, elevatio sancti Autberti episcopi et confessoris.* Colitur XIII Decembris.

VICTORIN. Agit ex præcedenti de sanctis Severiano et Aquila, et additur : *Ipsa die, sancti Feliciani episcopi, qui passus est sub Decio.* In fine : *Trecas, sancti Saviniani martyris.* De quo sub eodem nomine agit hodie Florus, ei *Sabinam* sororem conjungens, de qua sola locutus fuerat Beda. Vide alios codices nostros infra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Babylæ episcopi et martyris, cum tribus pueris, qui cum eo passi sunt. Item sanctorum martyrum Mardonii, Ansonii, Eugenii et Metelli, qui igni traditi sunt.*

CAMBERIEN. *Apud Gabalensem urbem, beati Severiani presulis.*

REG. SUEC. sub num. 130. *Ipsa die, sancti Feliciani episcopi. Trecas, sancti Saviniani martyris.*

In VATICAN. signato num. 5949, agitur hoc die de *Timotheo* et *Ascla*.

UGHELLIAN. Similis est codicibus mediæ notæ, superius in principio citatis.

ALTEMP. *Eodem die, sancti Cadoci confessoris.* Cadoci. Inter *Aemeros*, vel die carentes, ponitur a Castellano pag. 910 ; si forte de *Sophia* vel *Sophio* Beneventano agitur ; vide Acta tomo 2 pag. 602 et 603.

FLORENTIN. *In provincia Francorum, apud civitatem Trecensem, sancti Savini martyris, qui sub Aureliano imperatore passus est...* Puto *Sabinianum* indicari de quo vide XXIX Januarii.

Addit STROZZIAN. *Item sancti Feliciani episcopi et martyris.* Feliciani.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit a *Timotheo* satis pure. Textus quoque puro proximus est. In fine : *Trecas, beati Saviniani martyris ; qui post lectum ferreum, post ignem et alia tormenta diversi generis, decollatus est. Per quem etiam gentiliū plusquam novem milia Christum confitentia, martyria passi sunt similia.* De sociorum numero vide tomo 2 Januarii pag. 938. Sequitur : *Eodem die, translatio sancti Eriici regis et martyris.* Eriici.

GREVEN. *Timothei, discipuli beati Pauli, hic secundum Adonem et quosdam alios, etc.* De quibus supra egimus. *In territorio Trecassino, Saviniani, alius Savini martyris ; quem jussit Aurelianus imperator ligatum ad vectes ferreos cædi et in capite ejus cassidem igneam immitti ; in ignem deinde positum, sed in nullo læsum, jussit decollari. Hunc tamen Usuardus primum ponit iv Kal. sub nomine Sabiani : quem sequitur Vincentius lib. 12. cap. 105. Usuardus citato die Sabinianum recolat, adeoque si Sabianum scripsit Vincentius, male Usuardum secutus est.* De *Sabiniano* et sorore *Sabina*, agit Bollandus eo die XXIX Januarii. Sequitur : *Translatio sancti Eriici regis Sueciæ et martyris.* Vide in Actis XVIII Maii. *In Hervordia, translatio beatæ Pusinnæ virginis.* Vita ejus datur XXIII Aprilis. *Commemoratio beati Augustini episcopi.* Hujus festi causam ignoravit Bollandus, nec ego divinare queo. Demum : *Leonillæ, viduæ et martyris.* Non videtur hæc alia a matre vel avia tergeminarum, de quibus supra ad XVII Januarii.

MOLAN. In prima editione, post in vinculis, totum textum Adonianum aliis litteris inserit. Videatur in fonte. Ad calcem adjicit : *Ipsa die, beati Timothei Apostoli. Cameraci elevatio corporis sancti Autberti episcopi et confessoris.* Editiones aliæ puræ non sunt, cum de *Timotheo* agant pri-

mo loco. De Babyla eadem inserunt ex Adone. *sanctæ matris Xenæ.* In Actis vocatur etiam *Euse-* *Xenæ.*
Artemii. In fine : *Arvernus, sancti Artemii episcopi et con-* *bia.* De elevatione *Auberti* Cameracensis, ut in
fessoris, miræ sanctitatis. Die vigesima quarta, prima editione.

XIII Kal.

Die 25.

Conversionis
S. Pauli.
Ananiæ.
Præjecti et
Amarini.
Severiani.

Conversio sancti Pauli, quæ evenit secundo Ascensionis Domini anno. Eodem die, sancti Ananiæ apud Damascum, qui eundem Apostolum baptizavit. Civitate Arvernus, sancti Præjecti, et Amarini, viri Dei, qui passi sunt a proceribus præfatæ urbis. Item civitate Gavalis, sancti Severiani episcopi, mirandæ sanctitatis et doctrinæ viri.

Ita Praten. Herenien. Tornacen. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. Molan. et Agones Martyrum. Adli possunt Antverp-Max. Lovanien. Leyden-Belgic. et Editio Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. Praten. et pauci alii scribunt *beati Pauli*; secutus sum torrentem aliorum tum Mss. tum editorum. qui concorditer ponunt, *sancti Pauli.* In Belino male legitur, *quæ fuit*, pro, *quæ evenit*, uti in Herinien. *secundo anno Ascensionis.* Pulsanen. et codices mediæ notæ secundam annuntiationem nonnihil transponunt, hoc modo : *Apud Damascum, sancti Ananiæ, etc. Anianc* apud Munerat. oscitantis calami error est. Notavit Castellanus in epistola ad me data, codicem Pratensem legere *Prijecti* pro *Præjecti.* Magna in *Arvernus* variatio, pro quo Tornacen. *Alvernus*; Belinui editio altera, Greven. Molan. et alii *Avernus*; Munerat. *Arvenis*; prima Belini editio, *Arvenis*, etc. Scribendum esse *Amarini* probant puriores codices et Acta ipsa: nihilominus Antverp. Greven. Molan. et codices mediæ notæ plerumque habent *Marini.* At Pulsanen. *Amilini*; Belinus autem, et *viri Dei Martini.* Pulsanen. pro *Gavalis*, posuit *Gabalis*, dubitari potest utrum præferendum sit: sequimur nomenclaturam meliorum codicum, qua certe excluditur *Ganalis.* Omnes recte legunt *Severiani*; nescio quid Belinum aut potius ejus editorem moverit, ut in editione altera poneret *Severini* De *ammirandæ* nihil notandum, mediæ ævi formula est. Ultima Munerati linea plane incorrecta, sic habet: *Et sanctitate doctrinæ viri*, sensus exigit: *Sanctitatis et doctrinæ viri*, ut bene in textu.

Conversionis
S. Pauli.

OBSERVATIO. Vulgata apographa Hieronymiana, mira consensione hoc die, secundo loco annuntiant: *Romæ, translatio Pauli Apostoli*; neque alia Pauli festivitas in illis codicibus memoratur, quidquid pro *conversione*, Dungalense Martyrologium et binos alios Lucenses codices alleget Florentinius. Plura hic observari possent, sed ne repetam quæ alibi a Majoribus expensa sunt, videat lector, quæ de Pauli *translatione* atque una de ejus *conversione* ejusque liturgia disputat Papebrochius in Actis tomo 5 Junii a pag. 467. Satis erit Martyrologia recensuisse. De neutra festivitate agunt Beda aut Florus; Rabanus utramque conjunxit: *Romæ translatio Pauli Apostoli et conversio in Damasco*; quæ omnia inde a Notkero descripta sunt. Cum autem in Rabano verba illa cum reliquo Bedæ textu connexa sint, mihi quidem mirum non videretur, si quis ea etiam Bedæ tribuenda censeret. Ceterum ut ad Nostrum proprius accedamus, is consuetos duces secutus est, quorum primus auctor Romani parvi ita legit: *Conversio S. Pauli Apostoli.* Ado breviuscule: *Conversio sancti Pauli.* Quæ ad dictæ conversionis tempus attinent, ab Usuardo superaddita sunt, iisque inter Auctaria. plura adjiciuntur. Tu de ea controversia vide sis notationem Baronii, et Tillemontium tomo 1 pag. 544. Wandelberti versiculum infra dabimus. Romanum parvum natalem *Ananiæ* conversioni Pauli subnexuit: *Apud Damascum, S. Ananiæ, qui ipsum Paulum baptizavit*; verosimiliter quod certum obitus vel martyrii diem ignoraret. Castellanus fefellit memoria, dum id ab Adone primum factitatum notavit pag. 402; idque ingenue fassus est in ultimis litteris ad me datis xxxi Januarii mcccxi. Interim Romani parvi verba tantulum transmutata in præfato Adone reperiuntur, fere ut in textu exhibita sunt, a Notkero etiam desumpta.

Ananiæ.

Præjecti.

Amarini.

Hodiernus Bedæ textus est hujusmodi: *S. Gregorii Theologi, et natale S. Projecti.* Eadem apud Rabanum et Notkerum leguntur; at Gregorium ad ix Maii pertinere notissimum est. De *Projecto*, quem alii melius *Præjectum* nuncupant, adjecit Florus: *Qui more prophetico electus ab utero, purpurantem stolam servavit in triumpho.* Quæ ab elogio nostro vides esse quam diversissima. Ado solum posuit ultimo loco: *Item, natale sancti Præjecti Arvernensis episcopi.* Uberiorem fontem, nempe Acta ipsa consuluit Usuardus, ex quibus mortis auctores, et *Amarinum* martyrii socium desumpsit, quod perperam Adoni quoque adscribit Mabilio, dum præfata Acta ex Bollandi recitat et novis observationibus illustrat sec. 2 Benedictino a pag. 640. Wandelbertus Præjectum nostrum cum Pauli conversione ita copulat:

*Octava ex seculo conversum gloria Paulum,
 Præjectumque suum celebrans Arvernus adornat.*

Tertio loco in Adone signatur *Severianus* episcopus Gabalitanus, ex quo a Nostro et Notkero iisdem prope verbis acceptus est. Mirari hic liceat, cur ab hodierno Romano Sanctus ille expunctus fuerit, quod ante me miratus est Rosweyds, in laudata non semel epistola ita observans: *Quæri potest, cur hæc (nempe quæ de Severiano in textu Usuardino ponuntur) Baronius omiserit exprimere in suo Martyrologio? An omisit quia existimavit de Severiano episcopi Gavalensi agi, cujus Hieronymus*

meminit

meminit libro de Script. Eccl. cap. 21, quem ex historia tripartita lib. 1 cap. 10 constat fuisse inimicum sancti Chrysostomi? Atqui est etiam Gavalis in Gallia, ubi xxv Januarii colitur sanctus Severionus, primus Gavalensis seu Mimatensis episcopus. Quare considerandum fortasse erit, num hic poragraphus novo Martyrologio Romano restituendus sit, cum sit in veteri Romano impresso (nempe Belini) Beda (vulgato) Usuardo et Adone. Hactenus Rosweydu. Non satis apparet utrum Bollandus hanc Rosweydi observationem viderit, nisi id quis conjicere velit ex sententiarum consonantia, qua uterque judicat synonymiam illam, errandi occasionem dedisse. Primus, inquit Bollandus, ansam præbuit Petrus de Natalibus lib. 3 cap. 23. Secutus Molanus, qui in Martyrologio Usuardi, ad Severiani nomen margini adscripsit: de quo Gennadius cap. 21. Atqui Gennadius eo loco de Syro Severiano agit. In posteriori editione Socratem quoque et Sozomenum citat Molanus. Vide ibi alios ejusdem confusionis patronos, de qua hic pluribus agere supersedeo.

AUCTARIA.

De conver-
sione S.
Pauli.

ANTVERP-MAJ. Conversio sancti Pauli Apostoli Apud Damascum, quando circumfuit cum lux de cælo et audivit vocem de cælo dicentem sibi: Saule, Saule cur me persequeris? Cujus et sacri corporis translatio eodem die Romæ celebratur. Eodem die, natale beati Gregorii, episcopi Nazianzeni, qui Theologus appellatur. In Præjecto et Severiano satis purus est. In fine: Pictavis, sancti Saviniani martyris. Vide Prætermisso. De Anania, nihil habet.

Gregorii
Nazianzeni.

Saviniani.

ROSWEYD. Conversio sancti Pauli Apostoli. In Anania, recte. Sequitur: Apud Gabalensem civitatem, sancti Severini episcopi, admirandæ, etc.; lege, Severiani. Item, natale sancti Præjecti, Arvernensis (pro Arvernensis) episcopi et martyris.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC. Epocham conversionis sancti Pauli controversam fuisse satis ostendunt, dum pro ea vindicias scribunt hoc modo: Nec nos moveat, si aliquando invenitur primo anno facta; nam illud de primo emergente, qui secundum Hebræos a Martio; illud autem de usuali, qui a Kalendis Januarii secundum Latinos incipit, accipiendum est. Vide quæ breviter in Observatione supra attigimus. De cetero, codices purissimi sunt.

Epocha
conversionis
S. Pauli.

CENTULEN. Conversio sancti Pauli Apostoli, apud Damascum, quæ evenit secundo anno Ascensionis Domini; cujus et sacri corporis translatio eodem die Roma celebratur. Ipso die, sancti Ananix, qui eundem Apostolum baptizavit. Item, sancti Gregorii, Nazanzeni episcopi, qui Theologus appellatur. Arvernensis, sancti Præjecti episcopi et Marini martyris. Apud Gabalensem civitatem, sancti Severiani episcopi et confessoris, magnæ sanctitatis et doctrinæ viri.

Marini.

BRUXELLEN. Conversio sancti Pauli Apostoli, (litteris rubris) quæ apud Damascum facta legitur, quandoque anno ab Ascensione Christi primo, et quandoque secundo. Primo quidem emergente, fuit ubi incipit (vide supra); secundo autem usuali, qui juxta Latinos semper in Kalendis Januarii renovatur. In Anania, satis purus est. Tum: Civitate Avernis, sancti Præjecti episcopi et martyris. Qui a proceribus et primoribus suæ urbis, in ultionem Hæctoris Massilientium patricii, quem ob injustitias Avernensis ecclesiæ illatas Hildericus Francorum rex peremerat, martyrio coronatus est. Et Maurini viri Dei, qui cum præfato Præjecto episcopo a proceribus dictæ urbis Avernensis pro justitia trucidatus est. Et sancti Gregorii, episcopi Nazanzeni, qui Theologus appellatur; fuit enim tam doctrina insignis, quam opere mirabilis. Et tandem, ut beatus Hieronymus scribit, alium in loco suo ordinans episcopum, ipse ruri vitam monachi exercuit. Apud Gabalensem civitatem, sancti Severini episcopi, viri ammirandæ doctrinæ, vitæ et sanctitatis. Vide supra.

De Præjecto.

HAGENOYEN. Conversio sancti Pauli Apostoli,

quando per vocem Dei de cælo factam, de persecutore factus est prædicator. Quæ conversio est facta secundo Ascensionis Domini (anno.) Nec hic nos moveat, etc. De Anania, addit magnæ sanctitatis viri. In duabus postremis annuntiationibus satis purus est.

VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. Eodem die, natale sancti Gregorii, episcopi Nazianzeni, qui Theologus appellatur. Ipso die, sanctæ Arthematis martyris. Ea hactenus ignota mihi est, nisi forte sub nomine feminæ lateat S. Artemas puer, de quo hoc die Bollandus, vel Arthemias alius, de quo Hieronymiana apographa, et ex iis Grevenus, die sequenti. Scimus virorum nomina nonnumquam in mulierum appellationes transformata, et vice versa. Vide Castellanum pag. 430.

Arthematis.

DAVERONEN. In pago Turonico, sancti Liventii confessoris. Multi cum Bollando legunt Linentii; Castellanus Maurolycum laudat, quod recte scripserit Liventii; derivatum vel forte primitivum Gallicum. Louent, pro ea parte stare videtur. Male alii infra scribunt Lineti.

Liventii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Conversio sancti Pauli Apostoli. Additur in margine: festum celebre in civitate Trajectensi. Fuit et alibi et præsertim Antverpiæ celebre, solenni, ut notat Bollandus, a forensibus negotiis aliisque servilibus laboribus feriacione. Sed abrogata subinde est cum pluribus aliis ea festivitas, ut proinde ex Castellano pag. 402 deleri debeat. Pergit codex: Ananix discipuli, qui Paulum baptizavit. Præjecti episcopi et martyris, et Marini abbatis. Severiani episcopi et confessoris, mirandæ, etc.

Festivitatis
conversionis.

ALTEMPS. Lucas castro, sancti Liventii confessoris. Quis hic locus sit nescio, nec vacat quærere.

Liventii.

EDITIO LUBECO-COL. De conversione Pauli habet ut ULTRAJECT. etc., nisi quod præterea adjiciat cum aliis: Hujus etiam sanctissimi Apostoli corporis translatio Romæ eodem die celebratur. Apud Damascum, sancti Ananix presbyteri et confessoris, qui eundem, etc. In Præjecto et Severiano, satis pura est. Eodem die apud opidum Nazanti, sancti episcopi Gregorii, qui post multa documenta in loco suo, ut Hieronymus ab eodem in divinis libris instructus perhibet, episcopum ordinans, ruri vitam monachi exercuit. In pago Turonico, sancti Lineti confessoris.

Lineti.

GREVEN. Nota, quando dicitur conversio beati Pauli facta primo anno Ascensionis, intelligi debet de primo anno emergente, qui secundum Hebræos incipit a Martio; hoc vero quod hic dicitur, intelligendum de secundo usuali, qui secundum Latinos incipit a Kalendis Januarii. Eodem die Romæ, translatio beati Pauli Apostoli. Item, depositio beati Gregorii Nazanzeni, qui in vii Idus Martii ponitur, die scilicet quo ordinatus fuit. Item, san-

ctorum

Viti, Castulæ
et Agilei.
Poponis.
Seminæ.
Lucinæ.

ctorum Viti, Castulæ, Agilei. De primo et ultimo vide Prætermisos. Poponis abbatis. Lineti confessoris. Item beatæ Seminæ virginis, a Bollando præteritæ, utpote ignotæ. Ipso die, Lucinæ matronæ. Vide de ea in Actis xxx Junii.

Juventini
et Maximi.

MOLAN. In prima editione, typis minoribus adjicit: Eodem die, beatorum martyrum Juventini et Maximi; in quorum natali sermonem habuit Joannes Chrysostomus. Posteriores, typis consimilibus habent: Postridie Babylæ, notalis beato-

rum martyrum Juventini et Maximi. Apud Metaphrastem, sanctæ Eusebiæ, quæ cognominata est hospita vel externa; nempe Xene, de qua die præcedenti. Stabuleti obiit Dominus Poppo abbas. Vide Bollandum et Castellatum. Eodem die, obiit Henricus Suso, qui fuit eximie sanctitatis. Occasio errandi circa Severianum Gabalitanum, de qua supra in fine Observationis egimus, sumi potuit ex marginali notula primæ editionis, ubi citatur Gennadius.

Eusebiæ.
Poponis.
Henrici
Susonis.

VII Kal.

Die 26.

Polycarpi,

Apud Smirnam, natalis sancti Polycarpi episcopi, qui beati Joannis Apostoli discipulus, et ab eo episcopus ordinatus, totius Asiæ princeps fuit. Postea sub Marco Antonino et Lucio Aurelio, personante universo populo ejusdem Urbis in amphitheatro adversum eum, igni traditus est. Cum quo etiam alii duodecim ex Philadelphia venientes, in præfata urbe martyrio consummati sunt. Eodem die, sanctorum martyrum Theogenis eum aliis triginta sex, qui contemnescentes temporalem mortem, coronam vitæ æternæ adepti sunt. In territorio Parisiacensi, Bathildis reginæ.

et soc. MII.
Theogenis
et XXXVI.

Bathildis.

Puram hanc Usuardi lectionem servant Herinien. Prima Belini editio Veneta, Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Smirnam Greven. et alii codices, quos iterum sequimur; alii melius Smyrnam. Molan. recte legit Polycarpi; ast codices prope omnes tum Mss. tum excusi habent Policarpi. Rursus Greven. et Molan. pro adversum ponunt adversus, cum sancto Hieronymo; parum quidem interest, servanda tamen antiqua Usuardi simplicitas, tametsi foret vitiosior. Pejus scripsit Belinus omittendo adversum eum; et pro, martyrio consummati sunt, tantum substituendo, coronati sunt. Kathildis apud eundem, typhethæ sphalma est, in altera editione correctum, ubi Bathildis scribitur, quod secutus est Molan. sed Greven. Batildis. Ego Heriniensis lectionem prætulit, quoniam et ita habet codex Pratensis xxx hujus et Muneratus, quamvis plane existimem meliorem esse Belini et Molani orthographiam et magis receptam, quidquid Castellanus scribat Baldechildis. Parisiacensi et Parisiacensi eodem recidunt; Belius primo modo scripsit, reliqui secundo, quem nos servandum censuimus.

De codice
Pratensi.

Binas nobis variationes suggerit codex Pratensis, ex quibus totidem controversiæ suboriuntur. Prima circa tempus quo Theogenem martyrium subiisse asserit, nempe, sub Licinio imperatore; altera de Bathilde, quam ad xxx Januarii transtulit. Ad primam quod attinet, paucissimos habet sectatores præfatus codex Pratensis, excepto Aquicinctino et corrupta Belini editione Parisiacensi, ut plane suspicatus fuerim recentioris alicujus additamentum esse, sumptum verosimiliter a nominum synonymia ex III Januarii. Idque egregie confirmavit Castellanus, codicis ipsius, ut alias dixi, oculatissimus inspector accurate notans, oblitteratam illic vel semierasam Bathildis reginæ memoriam, inscriptasque voces hæc, sub Licinio imperatore, quas merito censueramus Usuardo abjudicandas.

De Bathildis commemoratione major posset esse contentio, utpote cum ab aliis codicibus, nimirum Tornacensi, Munerato, Agonibus martyrum, etc., absit, multaque Martyrologia a Bollandi in Actis citata, alterutra die eam collocent; imo Wandelbertus die sequenti. Ast ego, ut rem paucis conficiam, præmonitum te velim, non hic institui disputationem de vero obitu vel cultu die, quandoquidem ex Castellani notis, pluribusque aliis per ejus litteras probationibus, tantisper non diffiteamur et xxx Januarii Bathildem reginam extremum diem obiisse, et ipso die a Parisiacensibus, Cellensibus et Corbeiensibus celebrari. Unum hoc quæritur, quid in Martyrologio suo Usuardus vere scripserit? Qua in re id omnino sentimus, quod citati superius pro textu codices abunde demonstrant, scilicet hoc xxvi Januarii Bathildem ab eo fuisse consignatam, idque vel ipse Pratensis codex etiam evincit, ex quo eam inductam fuisse per Castellatum aperte deprehendimus. Patet igitur genuinum et simplicem Usuardi textum, licet in hac parte erroneum, a nobis exhiberi.

Polycarpi.

OBSEVATIO. De Polycarpo non pauca diximus XIX Januarii, occasione Germanici, diebus aliquot in subeundo martyrio gloriosissimum Episcopum prægressi; ubi de martyrii die aliisque eo spectantibus ex celebratissima Smyrnenis epistola requires, quæ hic brevitate ergo desiderari patimur. Jam vero in plerisque Hieronymianis signatur: In Nicæa Smyrnæ, passio sancti Polycarpi episcopi: vetustissimum Eplernacense, omissis reliquis, solum Polycarpi nomen ad calcem laterculi attexit. De Nicæa illa sive Bithyniæ sive Macedoniæ, sive regionis alterius, non habeo quod supra Bollandum aut Florentinum conjiciam, videat ibi lector quid probabilius definiiri possit. Beda simpliciter posuit: Natale S. Polycarpi episcopi Smyrnæ, qui sub Marco Antonino, etc. Quæ fusius prose-

quitur

quitur Florus ; sed alio plane stylo Viennensis, quem Noster secutus est. Hæc sunt Romani parvi verba : *S. Polycarpi, discipuli sancti Joannis Apostoli, apud Smyrnam passi*. Geminum elogium concinnavit præfatus Ado, longius alterum, in Martyrologio, quo Smyrnensium epistola contrahitur ; alterum brevius, inter festivitates Apostolorum, quod ab Usuardo, pro majori parte, ad verbum descriptum est. Rabanus Bedam sectatur, Notkerus Adonianum Martyrologii elogium decurtat. Hæc ad textus nostri originem sufficiant ; vide cetera apud Bollandum eosque, qui XIX Januarii in Observatione citati sunt, sed consulenda præ ceteris Florentinii Exercitatio VI, XXIII Februarii pag. 340 subjuncta, ubi pro ea die martyrio S. Polycarpi consecranda longam dissertationem instituit, suo tempore examinandam, Polycarpi martyrium satis nitide explicat Wandelbertus :

*Septima moxque dies Polycarpi sanguine fulget,
Smyrnæ quem vero celebrant pro Rege crematum.*

Theogenis vel *Theogenis* et xxxvi anonymorum sociorum martyrum memoriam eadem Hieronymiana apographa recolunt, quæ de Polycarpo in *Nicea Smyrnæ* meminere. Multum inclinat Florentinius ut *Leudicii* vel *Laodicii* nomen, quod Theogeni immediate præfixum est, pro *Laodicea* urbe accipiat atque adeo cum Petro de Natalibus aliisque Martyrologis, eam censeat totius hujus turmæ palæstram ; a qua opinione Bollandus non abhorruit, nec ego video cur omnino rejicienda sit. Fateor equidem a Martyrologis nostris locum non exprimi, ut patet ex Romano parvo, simpliciter scribente : *Et Theogenis cum aliis xxxvi*, quæ ferme eodem modo a Notkero tradita sunt. Adonis textum Noster verbatim desumpsit. Fateor, inquam, palæstram hic deesse, quod, procul dubio, eam ignoraverit auctor Romani parvi, neque Ado in nullis Actis reperire potuerit. Atque hanc, sine hæsitatione, Usuardi sententiam esse existimo, ut in Variantibus ostensum est. *Bathildem* hoc die solus Usuardus Fastis inscripsit. Vide dicta in Variantibus, Bollandum in actis et Mabilionem in Benedictinis sec. 2 a pag. 775 et sec. iv de ejus translatione a pag. 448, ubi etiam consuli possunt eruditissimi auctoris observationes.

Reliquum est ut hodierni Romani de Theogene annuntiationem cum Usuardina vel potius Adoniana conferamus, ex qua collatione pateat, plura Baronio martyri illi adscripta fuisse, quæ nec a Bollando, nec a Florentinio, nec ab aliis in hoc genere versatissimis viris, probantur. Sufficiat Rosweydi judicium, in epistola supra citata nobis relictum. Incipit a textu Romani : *Hippone-regio in Africa, sanctorum Theogenis episcopi et aliorum triginta sex, qui in persecutione Valeriani, contemnentem temporalem mortem, coronam vitæ æternæ adepti sunt*. Sequitur Baronii Nota : *Theogenis episcopi ; De ipso ac sociis item Beda (supposititius.) Usuardus ac ceteri hac die. Illic ille Theogenes Hipponensis episcopus esse cognoscitur, qui uno cum sancto Cypriano interfuit Concilio Carthaginiensi, ut ex ejus Actis apparet, quæ habentur apud Cyprianum et Augustinum in lib. 6 de Baptismo contra Donatistas. Erat Hippone basilica nomine S. Theogenis, cujus meminit sanctus Augustinus sermone 101 de diversis, ubi ait : Quando audistis apud memoriam S. Theogenis, offero tibi Petre, offero tibi Paule? Nunquam audistis, etc.*

Tum Rosweyds : *Postquam Baronius egit de martyrio Lucii, Montani, Flaviani, Juliani, et Victorici ministrorum, qui Carthagine passi sunt xxiv Febr. post Cyprianum, qui præcedenti anno passus erat ; subdit : (Tomo 2 Annal. anno Christi cclxii) Passus quoque est eodem tempore, Theogenes Hipponensis episcopus, qui numeratus reperitur inter episcopos, qui interfuerunt concilio Carthaginiensi in causa Baptismatis celebrato. Cum igitur catholica Ecclesia ipsum et alios ejus Synodi episcopos, martyrio vita functos, alleget inter martyres, celebretque natalitia eorumdem, satis exploratum habuisse constat eosdem, sicut Cyprianum, in pace et communicatione ejusdem Ecclesiæ catholicæ recessisse. Et reliqua, quæ prætereo, ut ad rem veniam. Pergit itaque : Quis hæc apud Baronium tum in Annalibus tum in Martyrologio Romano legens, non existimabit certissima et testatissima esse? Annales suos firmat ex Ecclesiæ catholicæ auctoritate, id est, ex Martyrologio Romano. Atqui Martyrologium Romanum non ita olim habuit, sed tantum tempore Baronii, ut non Ecclesiæ sed Baronii auctoritas alleganda potius videatur. Tria igitur hic nova videntur inserta a Baronio in textum Martyrologii Romani, si conferatur cum antiquis Mss. vel etiam impressis.*

1. Quod Theogenem dicat passum Hippone-regio in Africa, vel certe si nolit ibi passum, sed colit ; quis asseverabit Theogenem illum, cujus meminit Martyrologium Romanum, esse illum Africanum, qui colitur Hippone-regio, maxime cum omnia vetera Martyrologia Theogenem absolute ponant, nullo loci indicio addito? Adde quod Petrus in Catalogo lib. 3 cap. 25, postquam priori capite egerat de Polycarpo, et duodecim ejus discipulis, Laodicea venientibus, post eum passis, sequenti capite subdat : *Theogenes martyr cum aliis xxxvi Christianis martyrium passi sunt in eadem civitate Laodiceæ, præmissa persecutione (Marci Antonini et Lucii Aurelii Commodi, qua Polycarpus erat affectus martyrio) urgente, qui contemnentem temporalem mortem, coronam vitæ æternæ adepti sunt vii Kal. Februarii, ut dicit Hieronymus. Ex hoc Petri loco sua desumpsere Maurolycus et Galesinius, qui Theogenem etiam Laodiceæ ponunt. Alia vero vetera Martyrologia, ut Romanum vetus quod Adoni olim præmissi, item Beda, (supposititius.) Usuardus, Ado, nullum martyrii locum exprimunt.*

2. Quod Theogenem hunc vocet episcopum, nullius veteris libri auctoritate. Imo vero Augustinus, qui S. Theogenis meminit, non dicit quod fuerit episcopus. Quod vero quidam Theogenes episcopus Hippone-regiensi inveniatur interfuisse concilio Carthaginiensi III, nihil ad rem facere potest, cum et Concilium illud congregatum fuerit contra sensum Romanæ Ecclesiæ, nec aliunde constet, Theogenem illum Hippone-regiensem episcopum martyrio esse affectum.

3. Quod dicat eum passum IN PERSECUTIONE VALERIANI. Nec hoc in ullo Martyrologio seu Ms. seu impresso (quod ego quidem viderim) occurrit ; vidi autem quam plurima. Imo vero Martyrologium Romanum Belini xxvi Januarii censet, eum passum sub Licinio, ita scribens : *Eodem die sanctorum martyrum*

rum *Theogenis* cum aliis *treginta sex*, qui contemnent *temporalem mortem*, sub *Licinio Imperatore* coronam vitæ æternæ adepti sunt. Quamquam videtur *Belinus*, *Theogenem*, cujus in *Martyrologio Romano* 11 *Januarii* fit mentio, confudisse cum hoc. Ille enim prior passus est sub *Licinio*. Hactenus *Rosweydi* judiciosa notatio.

Utrum a *Belino* ipso, an a solo *Parisiensi* editore tygrapho, in alteram ejus editionem, verba illa, sub *Licinio Imperatore* infarta sint, non ausim temere pronuntiare. Illud certe verissimum manet, clausulam illam, omnibus antiquis *Martyrologis* fuisse ignotam, etiam *Usuardo*, ut supra evicimus. *Theogenem* vero *Hellespontanum* sub *rege Licinio* passum fuisse, habes in *Auctariis* ad præfatum diem 11 hujus mensis.

AUCTARIA.

DE PRATEN. TORNACEN. AQUICINCT. ANTVERP. MAX-LUBEC. MUNERAT. BELINI EDIT. 2, supra in Variantibus satis dictum est.

AGONES MARTYRUM. Illic codex PRATEN. ferme similis est. omissa etiam annuntiatione tertia.

ANTVERP-MAJ. De *Polycarpo* prolixius elogium ex *Adonianis* centonibus fere consutum refert, quod in fonte purius habes. Pro *Theogenis*, scribit *Theogenis*, de cetero in ea annuntiatione satis purus. Tum: *In Bethleem dormitio sanctæ Paulæ. Hujus vitam virtutibus admirandam sanctus Geronimus scribens, testatur eam longo coronatam esse martyrio. Vide die sequenti. In territorio Parisiensi monasterio Scæle, depositio dompuz Batildis reginæ.*

PULSANEN. In *Polycarpo* purus, de *Theogene* silet, ejusque loco agit de *Paula*, verbis jam relatis.

ROSWEYD. Post princeps fuit, ita phrasim variat: *Postea vero ob Christi amorem multa perpressus ab inimicis catholicæ fidei, sub Aurelio proconsule, igni traditus est cum aliis XII. Eodem die, natale sanctorum martyrum Theogenis cum aliis XXXVI. Item Bituris, beati Sulpicii episcopi et confessoris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO-ULTRAJECT-BELG. *Polycarpi* elogium paucioribus augent in hunc modum: *Hic igni adjudicatus, cum esset in medio flammæ, flamma in modum cameræ curvata, super corpus martyris stetit. Quod corpus in medio positum, non erat ut caro ordens, sed tamquam si aurum et argentum in fornace candesceret. Videntes autem scelerum ministri eum igni non posse consumi, corpus, cui ignis cesserat, mucrone transfoderunt.*

LOVANIEN. Superioribus in *Polycarpo* similis, deficit in breviori *Theogenis* elogio.

CENTULEN. Apud *Zmirnam*, sancti *Polycarpi* episcopi et martyris, qui beati *Johannis* Apostoli discipulus et ab eo episcopus ordinatus, totius *Asiæ* princeps fuit; cum quo duodecim passi sunt. Eodem die, sancti *Theogenis* martyris, cum aliis XXXVI. *In Bethleem, dormitio sanctæ Paulæ, nobilissimæ matronæ. Cujus vitam sanctus Jeronimus ad imitandum describens, etc. In territorio Parisiorum monasterio Kele, sanctæ Baldetildis reginæ.*

BRUXELLEN. Præter ea quæ de *Polycarpo* supra auctiora dedimus, de suo adjicit fere ex *Hieronymo* de *Scriptoribus Eccl. Cui Marcion hæreticus occurrens, agnosce nos, inquit: Tum ille, agnosco, ait, primogenitum Sathane. Ast cum Polycarpus illi ac ceteris hæreticis viriliter restitisset, sub Marco Antonino, etc. Theogenis* elogium mutilavit, sed de suo attextuit: *Cujus memoriam facit beatus Augustinus in homeliis de Pentecoste. Atque hæc verba Molanus litteris Italicis textui immiscuit. De Paula solum addidit: Matris Eusto-*

chii, virginis Christi, quæ sunt Adonis verba die sequenti.

HAGEN. De *Polycarpo* hoc singulare habet: *Qui multos annos ad partes Galliæ et Hispaniæ et Italiæ misit discipulos ad prædicandum verbum Dei. Tum: Apud Bituricam civitatem, depositio sancti Sulpicii Sulpitii, de quo supra XVII) episcopi et confessoris. Hic a pueritia sua, sacris litteris erat eruditus, et sanctæ conversationis luce conspicuus, ita ut laicus virtutibus clareret. Post, coma deposita, Monachorum pater existit plurimorum, atque inde ad cathedram protractus episcopulem, et per omnes dies vitæ suæ, miraculis et doctrinis existit gloriosus, et tandem quievit in pace.*

VATICAN. num 5949, et JURENSIS S. Ragnoberti. Hoc die referunt *Sulpitium Bituriconsem*, cum eo elogio quod superius XVII ex *Usuardo* et XV inter *Auctaria* adduximus; nempe: *Apud Bituricas civitatem, sancti Sulpicii episcopi et confessoris, cujus vita et mors pretiosa gloriosis miraculis commendatur. Sequitur in JURENSI: B. Mauri abbatis monasterii Bodacensis, cujus vitam virtutibus plenam, vir illustris et patricius Dynamius scripsit; vult dicere, Marii Bobacensis, rectius Bodonensis, de quo die sequenti. Adjecerat porro præfatus codex elogio S. Polycarpi: Reliquiæ ejus Lugduno in crypta habentur.*

STROZZ. et MEDIC. Primo loco: *Apud Florentiam Tusciæ urbem (alter habet civitate Florentiæ) translatio sancti Zenobii ejusdem civitatis episcopi et confessoris, quæ translatio facta est anno Domini CCCCXXXIII (CCCCXXXIX) per beatum Andream episcopum ejus successorem; cujus post multa miracula, sicca ulmus, juxta Baptistæ templum, ab ejus ferebro cum tacta esset, repente folia ac flores emisit, ubi adhuc existat columna marmorea.*

EDIT. LUBECO-COL. Post ea, quæ de *Polycarpo*, ex codicibus mediæ notæ et aliis retulimus, adhuc adjicit: *Et de ejus sanguine copiose fluente, totus focus extinctus est. Ejus etiam anima a circumstantibus in specie columbæ, in cælum ferri visa est. Passi sunt cum eo, etc. Subjungitur: Treveris, sancti Marii episcopi et confessoris, qui in ecclesia sancti Pauli requiescit. Inde post Theogenem: In territorio Parisiensi, monasterio Cabe, depositio sanctæ Paulæ virginis. Ita etiam Grevenus; sed Bollandus de ea nihil reperit. Eodem die Cenomanis, beati Silvini episcopi et confessoris. Bituricas civitate, sancti Juliani episcopi et confessoris. Hæc eadem Grevenus; Bollandus utrumque posuit inter Prætermisissos.*

GREVEN. Præterea: *Romæ, Fabiani, alias Sabiani martyris, secundum Bedam. Quem Bedam velit, nescio, melius Hieronymum indicasset; vide Bollandi conjecturam. Putolis, Artematis. Triphonis martyris. Treveris, Marii episcopi et confessoris. Translatio beati Zenobii episcopi Florentini et confessoris. Item, beatæ memoriæ*

Hasekæ

Paulæ

Sulpitii.

De Polycarpo.

Salpiti.

Marii.

Zenobii translationis.

Marii.

Paulæ.

Silvini.

Juliani.

Fabiani.

Artematis.

Triphonis.

Hasekæ.

Hasekæ virginis, reclusæ, quæ juxta ecclesiam de Schernbeke in multa simplicitate et sapientia Domino serviens, quodam tempore butyrum vetustate corruptum, oratione reddidit recentissimum.

MOLANI prima editio caret additamento, sed in Polycarpo, has voces textui inseruit charac-

tere Italico : *In cujus medio rogo, mucrone perfossus, tam largum profudit sanguinem, ut ignem exstingueret.* In posterioribus additur Marus Tre-virensis. Et deinde : *Die vigesima sexta, sancti patris Xenophontis et comitatus ipsius.*

Xenophontis.

VI Kal.

Die 27.

Natalis beati Joannis episcopi Constantinopolitani, cognomento Chrisostomi, qui verbo atque exemplo plurimum Christianæ profuit religioni. Item sancti Marii abbatis monasterii Bobacensis ; cujus vitam virtutibus plenam vir illustris ac patricius Dynamius scribit. In Bethleem Judæ, dormitio sanctæ Paulæ. Hujus vitam virtutibus admirandam sanctus Hieronymus scribens, testatur eam longo coronatam esse martyrio. In Africa, sancti Aviti martyris.

Joannis
Chrisostomi.

Marii.

Paulæ.

Aviti.

Ita Praten. Herinien. Antverpien. Max-Lubec. Molan. et Agones martyrum. Adde Antverp-Max. Lovanien. Leyden-Belg. et Edit. Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. Non multa occurrunt notatu digna : nam *Johannis, Crisostomi, Chrisostimi, Chrisostomi, Bethlehem, martiris, Jeronimus, Jhieronimus, Affrica, Aphrica*, modi sunt scribendi ; quorum aliqui etiam hodie non omni ex parte rejiciuntur, nos in textu codices de more secuti sumus. Antverp-Max. post *episcopi Constantinopolitani*, addidit, *et confessoris*. Antverpien. verba tantillum transposuit, legens *plurimum profuit Christianæ*, etc., pro *plurimum Christianæ profuit*. Magis errat, dum cum Antverp-Max. Lovanien. et aliis, ex *Marii* fingit *Mauri*. *Dynamius* etiam a multis corrumpitur ; sed de his in Observatione sermo recurret. In Molano particula una redundat ; in *Bethlehem Judæ in dormitio*, sed hic error est typhothetæ. Huc spectare deberet *Julianus Cenomanensium apostolus* a codice Tornacensi, Antverpien-Majore, Rosweyd. Munerat. Greven. aliisque hoc die positus, a Pratensi nostro apographo die sequenti. Eum nos utroque die ab Usuardi textu exclusimus, quoniam in aliis nostris codicibus non reperitur. Monuit nos etiam Castellanus, codicis Pratensis inspector. Julianum atramento recentiori illic adjunctum : unde ei, in notis ad hunc diem. mirari subit, cur apud antiquos Martyrologos nulla tanti viri habeatur memoria.

De Juliano
Cenoma-
nensi.

OBSERVATIO. Romani parvi et Adonis est, quidquid ex antiquioribus Usuardus accepit ; nisi forte *Avitus Africanus* (quem sic etiam Wandelbertus efformat) cum *Vito Hieronymianorum* affinitatem habeat, de quo infra suo loco. De *Chrysostomo* itaque nec Hieronymiana, nec Beda aut ejus sequaces, nec Wandelbertus quidquam memorant ; auctor vero Romani parvi strictim : *Constantinopoli, Joannis Chrysostomi*. Nihil amplius dicit Ado nisi quod priora verba prapraphrasticè explicet : *Natalis sancti Joannis, episcopi Constantinopolitani, qui Chrysostomus appellatur*. Textus noster Usuardinus est, alium Notkerus, non multo diffusiore compositus. De variis inelytissimi Doctoris, apud Græcos potissimum, festivitatibus agit Bollandus in elencho Prætermissorum, rationem reddens cur Sancti vita in alium diem rejicienda fuerit. Nos eam ex Palladio aliisque antiquis dabimus proprio obitus die xiv Septembris ; quando uberiori commentario illustrari poterit ex eruditorum virorum lucubrationibus post Bollandi mortem editis, inter quos præcipui videntur Hermantius in notissimo opere et Tillemontius tomo xi, a principio usque ad pag. 405 totis 154 articulis. Hoc plane novum in tam illustri Sancto accidit, quod inter Martyrologos nostros antiquos, imo inter tot codices Usuardinos vix ullus reperitur, qui xiv Septembris, proprio tamen natali die, de eo vel verbo meminerit.

Joannis
Chrysostomi.

Tota *Marii* annuntiatio ex Adone desumitur, a Notkero non nihil curtata. Plurima de hoc Sancto confusa prius et obscura, accuratissime distinxit Bollandus, nec minus curiosa superaddidit Castellanus in notis a pag. 424, quibus varii errores corriguntur eorum, qui in scriptione et nominis ipsius Sancti, et loci et auctoris vitæ hallucinati sunt. Recte legit Noster cum Adone, *Marii*, ubi alii *Mauri, Maccarii*, etc. ; unde ab imperitis novi Sancti proci sunt. Ast in eo labitur, quod nomen loci immutando, non modicæ confusioni ansam dederit. Legerat verosimiliter in Adone, *Bodanensis*, vel ut in vulgato, *Balonensis* ; neutrum secutus, scripsit de suo *Bobacensis* (Notkerus *Bolacensis*) quod varie ab aliis inflexum, in varia et plane dissita loca Sanctum nostrum transtulit. Legendum *Bodonensis* vel *Bodanensis*, Gallice *Val-benois, Vallis Bodonensis*, ut recte probant laudati auctores, apud quos ultima monasterii illius vestigia reperies. Rursus bene posuit *Dynamius*, ut vere appellatur qui vitam scripsit ; Belinus perperam *Damianus*, alii *Dinandus, Didamins, Dinavius*, etc. Curiosum lectorem operæ non pœnitebit, si citatos scriptores consuluerit. Liberalius de *Paula*, quam de *Chry-*

Marii

Paulæ.

Aviti.

ferme

ferme cardo vertitur, utrum ex Vito Hieronymianorum, Avitus accreverit, quem suspicatur Castellanus metri gratia productum a Wandelberto, ex quo Usuardus eum sumpserit. Ego necdum explorare certo potui, an Usuardus metricum illud Martyrologium umquam noverit. Quidquid statuas, certum est Avitum illum reliquis Martyrologis incognitum, ab Usuardo primum signatum fuisse, ex quo in alios et in Romanum transiit. Præfatus Wandelbertus dicto Avito *Sulpitium*, *Bathildem* et *Aldegundem* adjunxit, de quibus nos suis locis. En utrumque ejus versiculum :

Punica terra suam sexto veneratur Avitum.
Sulpitius, Bathildis et Aldegund, quoque vernant.

AUCTARIA.

TORNACEN. Textui puro subjicit : *Cenoman-
nis civitate, natalis sancti Juliani episcopi et
confessoris.*

Juliani

ANTVERP-MAJ. Non satis correcte : *Constanti-
nopolim, natale sancti Joannis episcopi, qui Criso-
stomus appellatur; ex Adone. Tum : Eodem die,
notale sancti Marii abbatis monasterii Bobacensi :
Cujus vitam virtutibus plenam, de quo patricius
Dinavis scribit. De Paula egit die præcedenti. In
fine : Cenomannis, depositio sancti Juliani episcopi
et confessoris. De Avito, nihil.*

ROSWEYD. De Chrysostomo etiam ex Adone. In Mario satis purus est. Dein : *Item in Gallia
Cenomanni, Juliani episcopi et confessoris. Item in
Bethleem, dormitio sanctæ Paulæ, viduæ. Deest
etiam Avitus.*

PULSANEN. Valde mutilus est. De Paula egit die præcedenti ; hodie caret Chrysostomo, ita incipiens : *In monasterio Bobacensi, sancti Marii abbatis. Cujus vitam, etc. In Avito, purus est.*

MUNERAT. Pro Marii, scribit *Mauri* ; pro *Dynamius, Dinavius*. De Paula, post martyrio, adjicit : *Cujus festivitas Parisii quarto Kalendas Februarii celebratur. In fine : Cenomannis civitate, natalis sancti Juliani episcopi et confessoris.*

GREVEN. Textui apponit : *Cenomannis civitate, sancti Juliani episcopi et confessoris.*

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC. Puri Usuardi essent, nisi textui præfigerent : *Romæ, natale sancti Vitelliani (Vitaliani) Papæ, qui post beatum Petrum septuagesimus octavus, sedit annos novem et menses sex. Hic cantum Romanorum composuit, et dulcisono organo concordavit. Quis hæc primus adscripserit, nescio ; vide quæ de eo diligenter collegit Bollandus.*

Vitaliani.

CENTULEN. Constantinopoli, sancti Iohannis episcopi, qui Crisostomus appellatur. Eodem die, sancti Marii abbatis, cujus vita virtutibus plena refulsit. De Paula etiam egit die præcedenti, et Avitum omnino prætermisit.

BRUXELLEN. In Chrysostomo non plane purus, in fine addit : *Hic tertio exilio relegatus moritur. Eodem die, sancti Vitaliani Papæ. Qui cantum Romanorum composuit, et dulcissimo, etc. ; scribit Mauri et Badonensis.*

HAGENOYEN. In variis plerumque singularis est. Hic de Chrysostomo, textui puro addit : *Cui quodam tempore scribere volenti de Deo, dyabolus incaustum effudit : qui statim pennam in os proprium tinxit, et inde litteras aureas scripsit, unde et os aureum dictus. Hic Chrysostomus pro veritate doctrinæ et pro severitate disciplinæ, ter in exilium missus est, et ibi tandem obiit. De Paula quoque textui subdit : *Et specialiter laudat illam a contemplatione, ab abstinencia, a devotione mentis et regimine sororum. De Mario nihil ; de Vitaliano ferme ut supra, nisi quod nomina aliqua contorta sint.**

VICTORIN. *Cenomannis, beati Juliani episcopi et confessoris, qui a beato Clemente Papa missus Cenomannos, et ordinatus, etc., cum longo elogio e vita.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Ioannis Chrysostomi episcopi et confessoris. Paulæ viduæ, cujus vitam beatus Hieronymus describit. Marii abbatis. Deest annuntiatio ultima.*

In **VATICAN.** sub num. 59-19. Deest etiam commemoratio Aviti.

ALTEMP. *Item santi Saturnini et aliorum trium. In Britannia minori, sancti Gildasii abbatis. Hic colitur xxix ; alios non satis distinguo, nisi colantur xxxi Januarii.*

*Saturnini
et soc.
Gildasii.*

STROZZ. et MEDIC. *Eodem die Romæ, sancti Vitaliani Papæ et confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit a *Vicelliano*, cui præter annos ix, menses vi, adscribit dies xxi. De Chrysostomo, post *religioni*, addit, *sicut ipsis Acta luculenter testatur. Pro Marii*, scribit, *Mari*, pro *Dynamius, Dinandus*. Post *sanctæ Paulæ*, addit, *viduæ matris sanctæ Eustochii virginis Christi. Sequitur : In Africa, sancti Amici martyris, voluit dicere Aviti, quem Belinus in 1 editione vocavit Adjuti. Eadem die, sancti Juliani martyris. Hic ille procul dubio Julianus, quem Soræ suæ vendicat Baronius, alii Atinæ non procul Sora dissitæ, quo fundamento, docet Castellanus in notis, et nos in Supplemento examinabimus. Demum : Cenomanni, sancti Juliani episcopi et confessoris.*

Amici.

Juliani M.

BELINUS in utraque editione legit : *Depositio sancti Juliani, primi ejusdem urbis episcopi, vitæ sanctitate et miraculis gloriosi. In prima scribit Cinomannis, in altera Cenomannis.*

GREVEN. *Eodem die, Emiliani, Publii, Artemii, Armata, Juliani, Celiiani, Saturi. Vitaliani Papæ, post Petrum septuagesimi octavi. Pauli Papæ et confessoris. Hic cum paucis familiaribus, noctu cellas infirmorum visitans, necessaria ministrabat, incarceratos eripiebat ; aliis etiam sanctis pollens actibus, in pace quievit. Colitur xxviii Junii. Aurelianus, beati Adjuti, abbatis Carnotensis et confessoris. Ad cujus anniversariam festivitatem, cum populus constueret, quidam contemneas et vineam suam pastinans, terribili plaga percussus, testimonium præbuit ejus sanctitati. Remittitur ad xix Decembris. Item Joannis presbyteri Antiocheni, qui teste Hieronymo lib. de viris illustribus, sanctitate et sapientia, sub Theodosio seniore insigniter fulsit. Jonæ Prophetæ. Vide Prætermisos.*

*Emiliani,
etc.
Vitaliani,
Pauli PP.*

Adjuti.

Joannis.

Jonæ.

MOLAN. In prima editione de Juliano Cenomannensi scribit ut Belinus. Tum : *Depositio sancti patris nostri Sulpitii episcopi et confessoris, Cellensi monasterio, inquit editio altera, omittens nostri. Ubi interseritur : Cabilonis, sancti Lupi, ipsius civitatis episcopi. Tum : Die vigesima septima, reportatio reliquiarum sancti patris Joannis Chrysostami. De Vitaliano fere ut supra.*

Lupi.

V Kal.

Die 28.

Romæ, natalis sanctæ Agnetis secundo. Et in civitate Apollonia, sanctorum Agnetis 2.
 Leucii, Thyrsi et Calinici martyrum, qui tempore Decii, diversis tormen- Leucii
 torum generibus excruciiati, primus et ultimus abscisione capitis, medius et soc.
 cœlesti voce evocatus spiritum reddens, martyrium consummaverunt. Alexandria, Cyrilli.
 beati Cyrilli episcopi, qui catholicæ fidei præclarissimus extitit propugnator. In Joannis.
 monasterio Reomensis, depositio Joannis presbiteri, viri Dei.

Ex Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Belini editione altera, Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Male in Belin. et Greven. Apollonia. Recte in textu Thyrsi post Adonem, ubi Tornacen. Greven. Molan et alii Tirsi; Herinien. Thirsi, alii Tyrsi; Servavi Usuardi lectionem in Calinici. Herinien. et Greven. habent Calenici. Molan. Galenici, forte ex Adone. Leucii et Calenitii in Pulsanen. et Galanici, in Belino, aperta sunt sphalmata. Varias alias nominum istorum expressiones vide sis apud Bollandum hic, et apud Castellatum in notis a pag. 435. Pro excruciiati, legit Herinien. cruciiati. Posui abscisione, ut scripsere Praten. Herinien. Tornacen. Belin. et Ado ipse; pro quo in Pulsanen. Greven et Molan. est, abscisione. In Tornacen. Belin. et Greven. habetur cœlesti pro cœlesti, de qua et aliis diphthongis alibi diximus. Cirilli pro Cyrilli; prædicator pro propugnator in Belino adeo miranda non sunt. Præclarus autem pro præclarissimus, alter in Pulsanensi error dicendus. Reomanensi scripsit Ado, atque item Molan. Noster Reomensis, omnes male; pejus Tornacen. Pulsanen. et Belin. Remensi; scribendum et dicendum Reomacensi a Gall. Reomay, hodie Montier-saint-Jean in Burgundia, in quo etiam corrigendum est Baronii Martyrologium seu Romanum hodiernum, ubi Rhemensis.

OBSERVATIO. Altera hæc Agnetis commemoratio in omnibus antiquis Martyrologis reperitur. Hieronymiana apographa pleraque legunt: Romæ, nativitas sanctæ Agnetis virginis, de qua Agnetis 2.
 nativitate multa satis diligenter expendit Florentinius; an autem probanda, intelliges si contuleris cum iis, quæ Bollandus in Actis, et Castellanus in notis pag. 363, examinant XXI hujus. Coincidunt ea quæ habet Beda, cum Frontonis Calendario: Natale sanctæ Agnetis virginis de nativitate. Rabanus tamquam particule ultimæ interpres, post virginis, interponit, genuinum. hoc est de, etc., ex quo idem ferme habet Notkerus. An autem hæc rem de se obscuram, non magis involvant, judicent alii. Crediderim ego, Rabanum ex aliquo Hieronymiano illud genuinum accepisse, pro quo in Epternacensi invenit Florentinius INGENUINUM, quod quid sit, ignorare se fatetur. Ut verbosensum aperiam; malo genuinum accipias de vero natali seu die martyrii, quam ut Agnetis nativitas secundum carnem solenni cultu celebrari dicatur. Quamvis tota illa festi geminatio verosimiliter ortum habuerit ex eo, quod XXI Januarii ad virginis sepulcrum via Nomentana fideles confluerent, octavo autem die locus ipse martyrii in foro Agonali, nova celebritate honoraretur. Est apud nos perve-tustum Kalendarium ecclesiæ Paderbornensis, a P. Joanne Grothusio ex membrana descriptum et ab eodem notis illustratum; in ejus textu habetur: Octava sanctæ Agnetis. Ubi notat Grothusius, recte retineri antiquum titulum octavæ. Non (est) enim, inquit, sensus Kalendarii veteris Romani, unde iste titulus est acceptus, quod sit octava dies celebritatis, sed octava dies passionis. Hæc quidem doctissimi viri opinatio. Ceterum hodiernus annuntiandi modus ex Romano parvo acceptus est. Ita simpliciter legit: Sanctæ Agnetis secundo; et sic ferme Ado, sic Noster, ex quo reliqui. Wandelbertus eanit:

Quintum progenies Romana Agnæ dicat almæ.

Martyres Apollonienses, ut varie expressos paulo ante exhibuimus, ita variis locis et diebus cultos, fuse et docte ostendunt laudandi sæpe Bollandus et Castellanus. In Hieronymianis xviii Januarii invenies: Et passio S. Tyrsi cum sociis suis Leuci et Gallinici, nulla stadii facta mentione, unde dubitat Florentinius sintne, iidem qui xx ponuntur: Niveduno, Tirsi, Quiriaci (Epternacen. Leuci) et Gallinici. Dubium item, utrum eadem nomina, aliis diebus seorsim ibi posita, ad eosdem hosce martyres pertineant, quod eo facilius admiseris, si diversis diebus et locis passos in eorum Actis observes. Solum Thyrsus Mileto adscribit Florus cum elogio xxv. Ceterum hoc die a nostris constanter referri, certum est. Romanum parvum, solum meminit Leucii et Thyrsi. Ado, inhærens Actorum ordini, ternos hac die conjunxit, cum eo encomio, quod totum descripsit Notkerus, Noster emollivit, iis rejectis quæ minus verisimilia videbantur. Baronius vero nominum seriem invertendo, adscribit Leucio, quæ ex antiquorum mente Thyrsæ certissime tribuenda sunt, ut primo intuitu fit manifestum. Cyrillum primus, quod sciam, inter Latinos Martyrologos hoc die collocavit Ado, cujus verba transcripsere Usuardus, Notkerus et recentiores passim. Græci eum colunt ix Junii, quo ipsum obiisse existimat Baronius. Mihi in tractatu Chronologico de Patriarchis Alexandrinis, probabilius visum est, xxvii istius mensis vivere desiisse, nisi calculus Copticus omnino rejiciatur, quod ut fiat per me plane licet. De Cyrilli rebus gestis non pauca collegit Bollandus, sed totam vitam seriem, quam nemo hactenus integre prosecutus erat, diligenter percurrit Tillemontius tomo 14 a pag. 267 ad 676. Joannis (non Hicanis, ut perperam legit Notkerus) Reomaensis memoria tota Joannis.
 etiam ex Adone transumpta est. Vitam illustravit Bollandus, cum qua conferri poterunt, quæ dedit

Mabilio in appendice seculi I Benedictini a pag. 632. De Reomao jam satis diximus, clariorem loci expressionem vide inter Auctaria in codice Antverp-Majore.

AUCTARIA.

Juliani. PRATEN. et AGONES MARTYRUM. Textni subdunt: *Cenomannis, sancti Juliani, episcopi civitatis ipsius primi.* Sed cum hæc, ut die præcedenti ostendimus, codici Pratensi adjecta sint, nihil obest, quo minus inter Usuardinos puriores hodie locum habeat. Idem augmentum est in ANTVERP. et MAX-LUBEC. Et eodem ferme modo in priori BELINI editione seu Veneta.

De Joanne Reomacensi. ANTVERP-MAJ. In prima satis purus, de Apolloniensibus non meminit. In Cyrillo etiam purus est. Demum de Joanne Reomaensi, ita distinctius loquitur: *In territorio Lingonicæ civitatis, castro Tarnodoro, monasterio Robonicensi, natale sancti Joannis presbiteri et abbatis, qui primus habitator ipsius loci, ac diversorum pater monachorum extitit, ac longo confectus senio, clarus virtutibus requievit. Sepultus est non longe a monasterio.*

Octavæ Agnetis. ROSWEYD. Incipit: *Octava sanctæ Agnetis. Et in civitate Apollonia, Leucii, Tyrsi, Calenici martyrum. Qui tempore Decii imperatoris sub præsidibus Cambritio, Silvino et Baulo, diversis tormentorum generibus excruciat, martyrium consumma-verunt. Eodem die apud Alexandriam, beati Cyrilli episcopi et confessoris. Deest annuntiatio ultima.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC. Secundo loco referunt annuntiationem Juliani ut supra. Præterea, nescio quo argumento, Alexandriam in Græciam retrahunt. Quod de Carolo Magno habent, statim dicetur, ubi collecta invenies quæ de eo in variis codicibus leguntur.

LEYDEN-BELG. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Initio scribant: *Octava sanctæ Agnetis virginis.* De cetero aliis, ut solent, similes sunt.

Caroli M. MUNERAT. In fine: *Item sancti Karoli imperatoris.* ANTVERP-MAX. et LOVANIEN. Apud Aquisgrani, depositio sancti Karoli regis Francorum et imperatoris Romanorum. MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Karoli Magni, regis, et imperatoris Romanorum, Christianæ fidei propugnatoris constantissimi. Paulo uberius, ULTRAJ. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC. verbis prius citatis, addunt: *Qui regno et imperio suo pacato et dilatato, statu quoque sanctæ Ecclesiæ religiose ordinato, et fide studiosissime ampliata, anno Domini octingentesimo quartodecimo, ætatis vero suæ septuagesimo primo, regni autem quadragesimo septimo, et imperii quartodecimo, transiit ad Dominum. Hic pro magnitudine operum cognominatus est Magnus.* EDITIO LUBECO-COL. vix tribus vocibus a dictis differt, Greveno consentiens in decurtanda ætate anno uno, et omittendis annis regni. Omnium amplissime rem deducit Molanus his verbis: *Eodem die Aquisgrani basilica, natale sancti Karoli confessoris, primi de stirpe Francorum, ordinatione divina Romanorum Augusti: qui ab ineunte ætate sua, seculi pompam despiciens, imperialis potentie gladio et sanctæ prædicationis verbo, vitæque salutaris exemplo convertit Guasconiam, Germaniam atque Galliam. Convertit quoque ad Dominum Frisiam, Almanniam, atque triplici trophæo Saxoniam.*

Ædificavit quoque propriis sumptibus, ad laudem et honorem sanctæ et individuæ Trinitatis, viginti septem ecclesias, quarum excellentiæ typhum obtinet Aquensis, præsentibus suffragiis gloriosa. Hic fide studiosissime ampliata, statu ecclesiæ religiose ordinato, regno etiam suo dilatato ac pacato, anno Domini DCCCXIV, ætatis suæ septuagesimo, imperii vero XIV, quievit in pace. Et pro magnitudine fidei ac operum, cognominatus est Magnus. Subdit minori caractere: Atque Sanctorum catalogo annumeratus, per Paschalem Papam anno MXXCVI.

BRUXELLEN. Ita orditur: *Romæ, S. Agnetis de nativitate secundo. In civitate Apulia sanctorum Leoncii Tyrsi et Gallieniti, etc. Sequitur de Juliano Cenomannensi. Deinde: Apud Alexandriam Græciæ, depositio beati Cirilli, etc. Tum Joannis Reomaensis. Hinc Malbodii, beatæ Aldetrudis virginis, sanctorum Vincentii et Waldetrudis filia, ac neptis beatæ Gudilæ, quæ sanctæ Aldegundi, suæ materteræ in abbatia Malbodiensi successit. Vide xxv Febr. De S. Karolo dicta sufficiant. Item translatio beati Thomæ de Aquino, Doctoris sancti de Ordine Prædicatorum.*

HAGENOVEN. De Karolo Magno id peculiare habet, quod obierit in pace, dimissis ejus peccatis per intercessionem sancti Egidii abbatis.

CENTULEN. Cyrillum martyrem facit. Silet de martyribus Apolloniensibus. De Joanne sic scribit: *In territorio Linguonensi, monasterio Reomacensi sancti Joannis abbatis, magnifici viri, qui basiliscum oratione extinxit.*

EDITIO LUBECO-COL. Diem auspiciatur hoc modo: *Apud Coloniam Agrippinam, translatio sanctæ Ursulæ reginæ et sodalium ejus undecim millium virginum et martyrum, quæ facta est per sanctum Cunibertum, Coloniensis civitatis archiepiscopum. Romæ, octava S. Agnetis virginis et martyris. De martyribus Apolloniensibus, Cyrillo, Joanne et Carolo fere ut citati codices. In fine: Apud Tolosam, translatio sancti Thomæ de Aquino.*

GREVEN. In Africa secundum Bedam, (non genuinum) sanctorum Censoriani, Victoris, Festi, Marinæ. Circa Caroli M. elogium, in quo ab aliis dissentiat, supra notavimus. Pergit, *Translatio beati Thomæ de Aquino, a monasterio Fossænovæ Tholosam. Apud Coloniam Agrippinam, translatio sanctæ Ursulæ virginis sodaliumque ejus, facta per, etc. Margarete virginis de Hungaria, beatæ memorie.*

MOLAN. De Censoriano et sociis loquitur ut Grevenus. Tum: *Juliani eremite cognomento Sabæ. Cujus gesta in Deo dicata, hoc est Philotheo historia, se memorasse scribit Theodorctus lib. 2 hist. eccl. cap. 24. In editionibus posterioribus post commemorationem Caroli, scribit, sed minori caractere: Apud Porphyriorem secundum Simocnem, sancti Jacobi eremite. Et Nicomediæ, sanctorum martyrum Inde et Domnes et viginti millium, qui passi sunt sub Maximiano. Eodem die obitus illustrissimæ Margarete virginis, filia regis Hungarorum, Ordinis Prædicatorum.*

Aldetrudis.

Translatio
nis S. Thomæ
Aqu.Translatio
nis S. Ursulæ.Censoriani
et soc.

Margarete.

Juliani
eremite.Jacobi
Inde,
Domnes,
et 20000.

IV Kal.

Die 29.

Romæ via Numentana, natalis sanctorum Papiæ et Mauri militum, quorum ora jussit Laudicius Urbis præfectus ad primam confessionem Christi lapidibus contundi, et sic eos in carcerem retrudi, ac postea fustibus cædi, atque in ultimo plumbatis, donec expirarent. Eodem die Treveris, depositio beati Valerii episcopi discipuli sancti Petri Apostoli. In territorio Trecassino, sancti Sabiniani, qui jubente Aureliano imperatore, pro fide Christi decollatus est.

Papiæ et Mauri.

Valerii.

Sabiniani.

Summa hic codicum plurimorum consonantia: *Proten. Herinien. Tornacen. Pulsan. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. Molan. et Agon. Martyrum.* Item codd. mediæ notæ, *Antwerp-Max. Ultraject. Leyden, Lovanien. Albergen. Danic. et Edit. Ultraject-Belgie.*

VARIA LECTIO *Maure* pro *Mauri* in *Munerato* error est. In *Alberg. martyrum militum* prima vox redundat. Magna codicum discrepantia in scriptione nominis *Laudicius*, pro quo, male, *Antverpien. Laucius. Herinien. Tornacen. Molau. et alii* cum *Adone Laodicius*. Sequor in textu lectionem *Bedæ. Pulsan. Munerati, Belini et Greveni*; non repugnaturus si aliam præferas, aut cum *Pratensi* legendum putes *Lauditius*, imo forte *Laodicius*, ut in eo codice legisse videtur *Castellanus*. *Muneratus* denuo male posuit *profectus* pro *praefectus*. Quos codices *Mss. secuti* fuerint *Greven. et Molan.* non capio; uterque hæc omittit: *Et sic eos in carcerem retrudi*, quæ in omnibus nostris, nullo excepto, clarissime exprimuntur; cum hac sola differentia, quod *Antwerp. Max-Lubec. Ultraject. etc.*, pro *retrudi*, posuerint *trudi*. Et ea quidem clausula ad mentem *Bedæ et, qui eum descripsit, Adonis*, exprimenda est. Sitne legendum *ad ultimum*, an *in ultimo* dubium est, variant optimæ notæ codices, *Herinien. et Tornacen. scribentibus* primo modo; nos *Usuardum* secundo modo scripsisse existimamus. Solus *Muneratus* habet *ultimo*. *Molanus* dum clarior videri voluit, textum corrumpit, addens ex *Adone* vocem *percuti* atque adeo legens: *atque ad ultimum percuti plumbatis. Pulsanen.* vero omittit, *atque in ultimo plumbatis. Trencris* in *Munerato. Valeris* in prima *Belini* editione, typographo imputanda. *Trecasino, Sabiani vel Saviani* scribunt aliqui, præsertim codices genuini, non nemo *Fabiani, Munerat. Saviniani*; textus ex purioribus desumptus est. *Pulsan. Antwerp. et Belinus* habent *Aurelio* pro *Aureliano*. Porro *Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. et Danic. Valerium* ultimo loco annuntiant, *Sabininum* ei præponentes. Inter puriores codices hic denuo numeratur apographum nostrum *Pratense* licet hodie additamentum habeat de *Octava sancti Vincentii*, quod prætenso autographo adjectum scribit ad me *Castellanus*, notans erasas quinque ultimas textus litteras *us est* unde additio illa initium sumit.

OBSEVATIO. De *Papia et Mauro* nihil Hieronymiana apographa. Primus eos retulit *Beda* cum insigni elogio, quod a *Rabano* modice immutatum est. Romanum parvum scripserat: *Romæ, Papiæ et Mauri militum, sub Diocletiano imperatore.* Ado paratum in *Beda* encomium non nihil expolivisse videtur. Utrum secutus fuerit *Notkerus*, parum interest; *Noster* certe, quod in alterutro invenerat comptius et brevius reddidit. Dixi in *Beda* esse *Laudicius*, quod *Ado* vertit *Laodicius*, ut habent *Rabanus* quoque et *Notkerus*. An *Laudicius*, ab *Usuardo* servatus, indicio esse possit eum *Bedam* potius quam *Adonem* sibi imitandum proposuisse, non est operæ pretium indagare. Reliqua quæ ad hos Sanctos spectant ex *sancti Marcelli Papæ Actis xvi Januarii* repetenda sunt. *Valerius Trevirensis* in omnibus Hieronymianis ita ponitur, ut nequaquam adjectitius videatur. Pro confessore recoli ostendit præfixa formula, *depositio*; ita enim habetur: *Treveris, depositio Valerii, vel B. Valerii, vel beatissimi Valerii episcopi*, quin imo *Corbeiense* notanter adjicit, *confessoris*, quem titulum in hisce codicibus rarius recurrere, alibi diximus. Hinc *Rabanus* sua desumpsit; sed *Adonis* proprium est quod de *beati Petri discipulatu* in textu nostro adjungitur; eundemque fontem *Notkerus* consuluit. Id quo sensu intelligendum, non inepte explicat *Castellanus* pag. 451. Etenim in proprio sensu aut significatione accipi non posse, vel ex Hieronymianis colliges, in quibus primi ille duorum primorum Ecclesiæ seculorum episcopi passim gaudent appposito *de antiquis*, quod in hoc ipso laterculo, *Hippolyto* tribuitur. Verum hæc operosius discutientur aut in *Supplemento Januarii* aut *xiv Septembris* ad vitam *sancti Materni*, quem si tempore *Constantini magni* floruisse memineris, *Valerii* hujus ætatem nullo negotio deprehendes. Binas nostras annuntiationes sic metricè complectitur *Wandelbertus*:

Papiæ et Mauri.

Valerii.

Quarto martyrium Papiæ Maurique refulget;
Tunc et Valerio Treviri pro præsule gaudent.

Sabiniani martyris Tricassini, quem a *Senonensi* distinguendum hæcenus credimus, solus *Usuardus* hoc die inter antiquos meminit, non recte, ut ante *Castellanum* observant *Majores* nostri, cum *xxiv Januarii* ejus festivitas per totam diæcesim *Tricassinam* celebretur, idque in usu fuisse ante *Usuardi* tempora testetur *laudatus Castellanus*. Nec mirum cum illo ipso die, martyrio coronatum *Sabinianum* referant ejus *Acta*. Id compertum habuisse videtur *Florus* dum *Sabinam* sororem præfato die ei conjungit, unde hic rursus colligas, quam ignota fuerint *Usuardo Flori* ad *Bedam* supplementa. Aliam *Usuardi* hallucinationem infra notabimus, nempe quod *Sabinam* hanc *Trecensem* ad

Sabiniani.

xxix Augusti distulerit, ut cum *Sabina Romana* eam connecteret. Melius in Actis nostris hoc die recolitur, et ex Martyrologiorum auctoritate cum fratre conjungitur, atque cum multis aliis martyribus, quorum gesta ibi collecta expenduntur et illustrantur. Vide in Actis dies alios, quibus aut conjunctim aut seorsim eorum nomina repetuntur. Hæc pro instituto nostro satis dicta existimo : nam, quidquid de rei veritate statuendum sit, certum manet, ipsissimam et genuinam Usuardi lectionem in textu a nobis fideliter et simpliciter repræsentari.

AUCTARIA.

- Savinæ.** **A**NTVERP-MAJ. *Romæ, passio sanctorum Papiæ et Mauri militum, tempore Diocletiani. In Valerio satis purus est. Ultimam vero sic vertit: Ipso die, natale sanctæ Savinæ virginis. Clarius codex VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. Treccas, sanctæ Savinæ virginis. Et eam quidem Sabiniano conjungere citati inter Auctaria codices, xxiv hujus. Utrum illi an huic diei magis quadret, definire certo non ausim, malim tamen alterutri, et huic præsertim, quam diei xxix Augusti, cui eam innectit Usuardus cum Sabina Romana copulatam. Rursus Savina, an Sabina appelletur rectius, eadem quæstio est, quæ de Saviniani et Sabiniani nomine moveri posset, quem codex ALTEMPSIAN. et aliqui alii Sabinna vocaverunt.*
- Rosweyd.** In prima et secunda non omnino purus, tertiam plane omittit.
- CENTULEN.** *Romæ, sanctorum militum Papiæ et Mauri, sub Dyocletiano. In territorio Treccassino, sancti Sabiani martyris. Treveris, depositio beati Valerii episcopi, discipuli Petri Apostoli. Et octava sancti Vincentii martyris. Vide Variantes in fine.*
- Octava S. Vincentii.**
- BRUXELLEN.** Præpostero ordine Papiam et Maurum ultimo loco annuntiat, elogio ex Adone non nihil interpolato. Sic vero incipit : *Treveris, depositio beati Valerii episcopi, discipuli sancti Petri Apostoli. Qui cum beatis Eucharis et Materno Treverim veniens, post obitum Eucharis, ibidem per annos quindecim episcopatusungebatur honore. Cujus prædicationis tanta fuit instantia, ut eo adhuc vivente, per Galliam et Germaniam Christiani paganos numero simul et religione superarent. In Sabiniano purus est.*
- De Valerio.**
- ALITER** incipit HAGEN. nimirum : *In territorio Treccassino, passio sancti Sabiniani martyris. Qui fuit filius unicus Sabini ducis : qui per angelum Domini miraculose conversus est, et sacrum baptismum suscepit, et patrem cum patria relinquens, ad docendum alios perrexit : qui ab Aureliano imperatore infinitas pœnas sustinuit, et tandem decollatus, martyrium complevit. De Papiæ et Mauro nihil immutavit. De Valerio, textui hæc solum addit: Qui cum beato Eucharis et Materno magnam par-*
- tem Gallia ad fidem Deo convertit, et post Eucharium ibidem factus episcopus, quievit in pace.**
- VATICAN.** sub num. 5949. *In Peruvia (an non Perusia?) sancti Constantii. Beneventi, natale sanctorum Felicissimi et Cassiani in S. Sophia.* Constantii. Felicissimi et Cassiani.
- STROZZ. et MEDIC.** *Apud civitatem Cebensem (forte Cellensem) juxta castrum Corneti, sancti Flaviani martyris, qui sub Claudio imperatore passus est cum omni domo sua, inter viros et mulieres promiscui sexus, numero lxxv, et baptizati fuerunt a B. Theodoro presbytero, et per martyrium consummati sunt, ut legitur in gestis sancti Maximi martyris. Multo lumine indigent, quæ hic obscure confusa sunt, denuo excutienda cum Actis sanctæ Severæ, etc. Vide tomo 2 Januarii pag. 946.* Flaviam.
- EDIT. LUBECO-COL.** De Papiæ et Mauro, post militum ex Adone interserit : *tempore Diocletiani imperatoris, qui videntes constantiam sanctorum Saturnini et Sisinnii diaconi, conversi sunt ad fidem. Quorum ora, etc. De Valerio adjicit: Quem idem Apostolus Treviri, una cum discipulis suis Eucharis et Materno, ad prædicandum gentibus illis destinavit. In fine: Bituricas, S. Severi episcopi et confessoris, discipuli sancti Martini episcopi. Vide infra in augmento Molani.* Severi.
- GREVEN.** *Item sanctorum Pauli, Victoris, Hippolyti, Honorati, Petrosie. Severi episcopi Bituricensis et confessoris, discipuli sancti Martini. In Britannia, Gildæ abbatis. Vitalis, abbatis. Constantini (Constantii, ni fallor, Perusini) episcopi et martyris.* Pauli et sociorum. Gildæ. Constantini.
- MOLAN.** *minori caractere: Eodem die, sancti Sulpitii Severi, episcopi Bituricensis et confessoris, discipuli sancti Martini, de quo Gennadius, etc. Ubique Sulpitiorum confusio; hic enim Bituricensis episcopus, ad sancti Martini tempora spectare nequaquam potest, ut evincit Bollandus hoc die. Postremæ editiones: In Britannia, Gildæ abbatis et confessoris. Tum de Sulpitio. Demum: Perusie, sancti Constantii episcopi et confessoris. Notabis in omnibus editionibus, post elogium Papiæ et Mauri, litteris Italicis insertum ex Beda et Adone: Scriptum est in gestis beati Marcelli.* Constantii.

III Kal.

Die 30

Hippolyti.

Matthiæ.

Flaviani.

Aldegundis.

Apud Antiochiam, passio beati Ypoliti martyris, qui Novati schismate aliquantulum deceptus, operante gratia Christi correctus, ad charitatem Ecclesiæ rediit, pro qua illustre martyrium consummavit. Hierosolimis, sanctissimi Matthiæ episcopi, de quo mira et plena fide narrant, quia multa pro Christo perpressus, ultimo in pace vitam finivit. Ipso die, passio sancti Flaviani martyris. Malbodio monasterio, sanctæ Aldegundis virginis.

Sic puræ Herinien Tornacen. Pulsanen. Belin. Greven. Molan. et Editio Ultraject-Belgic.

VARIA

VARIA LECTIO. Solus Munerat. posuit *sancti*, pro *beati*. Scripsi *Ypoliti*, modo satis barbaro, sed pro quo stat plurima codicum qualicumque auctoritas, ut hic Herinien. Tornacen. Pulsan. Antverp. Munerat. et aliorum plurium ut videbis etiam XIII et XXIII Augusti. Molan. recte posuit *Hippolyti*; proxime Praten. *Hippoliti*; Belin. et Greven. *Hypoliti*. Tibi licet præferre quod optimum est, liceat nobis codicum nostrorum etiam luxatam scribendi rationem sequi. In Hieronym. est *Epoliti*, etc. Prima Belini editio pro *Novati*, posuit *Novatiani*: uterque ad schisma concurrit. Habet etiam cum aliis codicibus *scismate*. Tornacen. et Munerat. pro *correctus*, legunt *correptus*. Qua libertate reliqui *Ypoliti*, eadem scribo *Hierosolimis*, etc., de quibus alibi. Pro *sanctissimi* in Tornacen. est *sancti*, in Belin. *gloriosissimi*. *Mathæi* et *Mathei* scribunt codices aliqui, Molan. *Matthæi*, Belini i editio *Nathei*, melius Praten. *Mathæi*, potior est nostra lectio. In plerisque nostris et optimis habetur *narrant*, quo modo Usuardum legisse existimo; Pulsan. Belin. Greven. et Molan. forte melius cum Adone, *narrantur*. Rursus Greven. et Molan. habent *fuierit*. Tornacen. pro *ipso die*, ponit, *eodem die*. Pulsan. Greven. et Molan. omittunt, *passio*. *Flavii* in Pulsan. pro *Flaviani*, error est, uti et in eodem *Malboydo*, in Greven. *Moalbodio*, in Belin. *Aldegunde*. — Notavi superius XXVI Januarii, erasam in Pratensi codice Bathildis commemorationem, ut Castellanus monuerat. Idem ipse in notis hoc die observat *Aldegundem* in præfato codice itidem inductam, ad XIII Novembris translata, ejusque loco substitutam hic *Bathildem*. Atque hæc causa est cur hoc etiam die a purorum numero codex ille exclusus sit. Quomodo alii utramque conjunxerint, alii vero aliter scripserint ex Auctariis intelliges. Genuina Usuardi lectio ex citatis pro textu codicibus abunde comprobata est.

De codice
Pratensi.

OBSERVATIO. Die præcedenti non oscitanter advertimus notari in Hieronymianis *Hippolytum* *Hippolyti*. *episcopum, de antiquis*; ut ut ibi nomen deformatum sit, quemadmodum et hoc die dum præfata apographa primo loco legunt: *In Antiochia, passio sancti Epoliti*. Ex diversis enuntiandi modis, diversos hos esse plerique volunt, quamvis in his codicibus novum omnino non sit, eundem Sanctum semel atque iterum repeti. Ego ingenue fateor in *Hippolytis* me hæsitare, dum oppositas eruditorum opiniones penitus intropicio. Videtur prior, *episcopus de antiquis*, sumendus pro celeberrimo illo de priscis Ecclesiæ doctoribus, ut recte, me quidem iudice, hoc die censet Florentinius. Verum an ille qui ab aliquibus *Portuensis* episcopus dicitur? An is qui colitur XXII vel XXIII Augusti? An qui a Prudentio celebratur? Variant sententiæ. Jam vero quis hic noster Antiochiæ passus? Satis propendeo ut dicam hunc ipsum, illum esse magnum *de antiquis* scriptorem, incerti loci episcopum, cum Portuensi martyre nequaquam confundendum; sed obstat quod in Hieronymianis alter ab altero distinguatur. Lapis offensionis est *Antiochia*: nodum solveris aut scideris, si liceat *Hippolytum magnum* Antiochiæ adscribere, utpote alicujus ecclesiæ Orientalis episcopum, qui a nostris Martyrologis XXII vel XXIII Augusti recolatur; hunc vero *presbyterum Romanum* dicas, qui forte cum Pontiano Papa, ut est in Henschenianis catalogis, ante tomum I Aprilis, exilium passus, post Cornelii electionem, Novatiano schismati implicitus, sed gloriose resipiscens, illustre martyrium, jam ætate confectus, non Antiochiæ, sed probabilissime ad Tyberina ostia subierit, quique a Prudentio egregie laudatus est, non confusus ut vult Baronius, et a *pulcherrima Roma*, colitur. *Idibus Augusti mensis*, ut ibi dicemus. Hæc præmittenda fuere, ut detegatur confusio in omnia Martyrologia per Adonem inducta. Romanum parvum breviter legerat: *Antiochiæ, passio sancti Hippolyti*. Sed rem, ni fallor, implicuit solus Ado, elogium illud adjungens, quod ex ipso Usuardus, Notkerus et recentiores passim acceperunt, quodque ego Hippolyti Prudentiani unice proprium existimo, non utique Antiocheni, nisi quis in Adonis gratiam alterum quempiam Hippolytum *Novati schismate deceptum*, Antiochiæ passum fingat, quod mihi certe non fit verosimile. Martyrologos nostros maximi sane facimus, non tanti tamen, ut ubique Prudentio tot seculis anteriori præferendos putemus. Hieronymianorum sensui insistere videtur Wandelbertus, unico suo versiculo:

Tertiaque Hippolytum Antiochenæ personat urbi.

Castellanus pag. 461 semel atque iterum *Matthiam* Hierosolymitanum ab Usuardo primum positum insinuat, tametsi evidentissimum sit, verba ejus omnia permodice immutata ex Adone hic etiam transumpta. Ado illum ex Romano parvo acceperat, ubi sic memoratur: *Jerosolymis, Matthia episcopi, qui octavus fuit post Jacobum*. Notkerus Adonis phrasim non nihil transposuit; apud Martyrologos alios notus non est. An hic feliciter rem attigerit Ado, quam in priori annuntiatione; quæ et qualia sint, *mira illa et plena fide gesta*, vide sis in Actis et in Chronologia Patriarcharum Hierosolymitanorum ante tomum 3 Maii pag. 6.

Matthiæ.

Sequitur apud Adonem *Alexander* martyr, ex hoc a Notkero quoque relatus; qui cur ab Usuardo præteritus fuerit, tum demum perspexi, cum Adonis elogium sæpe expendens et versans, illud rursus male translatum et applicatum didici. Nimirum accepta sunt verba omnia ex Rufino lib. 6 historiæ cap. 29, quibus aperte describuntur certamina Alexandri Jerosolymitani, qui idem ipse a Romano parvo et Adone disertissime ponitur XVIII Martii: ut proinde Alexander ille Adonianus, hic abundet, nisi alium queropiam indicaverit auctor Romani parvi, qui etiam *Deciana persecutione passus* sit, quique hæcenus nos lateat. Cetera ad XVIII Martii remittimus. Hæc procul dubio etiam observavit Castellanus, sed alio defectu laborare videtur, dum prædictum Alexandrum in notis pag. 461, differt ad XII Decembris, quasi idem foret, qui tribus diversis diebus a Romano parvo et Adone annuntiat. Mentem ejus non satis clare assequor, nisi Græcos sequi velit, qui eo die Alexandrum Jerosolymitanum recolunt: nam qui ibi *Alexander* cum socio *Epimacho* a Nostris celebratur, tantum ab Hierosolymitano distat, quantum Alexandria ab Hierosolymis dissita est, ut satis distincte explicat Rufinus citato libro cap. 31 et 35; item Eusebius Valesii lib. 6 cap. 41 et 46.

De Alexan-
dro Adonis.

Substitutus hic ab Usuardo *Flavianus* ex nullis characteristicis innotescit, utpote sine loci aut

Flaviani.

temporis

temporis nota positus; neque unde illum acceperit, divinare queo. Fateor equidem a Castellano Flavianum hunc *Centumcellis* collocari, a Baronio autem Romæ adscribi, xxviii Januarii. At tam varia congesta reperio, ut ea discriminare non vacet. Nec plus lucis reperio quam Acta exhibeant pag. 833 et 946. De *Aldegunde* nihil dicendum superest. Rabani et ex hoc Notkeri peculiare de ipsa elogium, a Molano relatum, inter Auctaria recensebimus.

Aldegundis.

AUCTARIA.

PRATEN. et AGONES MARTYRUM. Expuncta *Aldegunde*, ut in Variantibus dixi, substituunt: *In territorio Parisiacensi, Baltildis reginæ.*

Bathildis.

ANTVERP-MAX. Satis purus est toto textu usque ad vitam finivit; sed tunc ex Adone subdit: *Hic octavus post Jacobum Apostolum, Jerosolymorum rexit ecclesiam. Eodem die, passio beati Alexandri martyris. De Aldegunde, recte.*

Alexandri.

ROSWEYD. In Hippolyto deest elogium. In Matthia, satis purus est. Tum: *Item beati Alexandri martyris, qui passus est tempore Decii. In Africa, cxxiv martyrum. Vide Hieronymiana. Item Lici martyris et sociorum ejus. Nescio quem alium indicare possit præter Leucium, de quo xxviii hujus, Item eodem die, dormitio sanctæ Bathildis. In Aldegunde, purns est.*

124 M. M.
Lici vel Leucii.

ANTVERP. MAX-LUBEC. MUNERAT. ANTVERP-MAX. LOVANIEN. et LEYDEN-BELGIC. In textu omnes puri sunt, sed in eo excedunt, quod *Bathildem reginam* superadjiciant.

ULTRAJ-LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC. Plus aliquid de Alexandro scribunt, quam posuerit Ado. Ita enim habent: *Item Hierosolymis, natale beati Alexandri episcopi. Qui sub Deciana persecutione judici pro confessione sistitur, vinculisque traditus, dum longæva ætatis veneranda fulgeret canitie, postquam frequenter Dominum suis glorificaverat passionibus, nunc de tribulationibus (ita legunt ULTRAJ. et LEYDEN, melius alii de tribunalibus) ad vincula, nunc de vinculis ad tribunalia pertractus, inter ipsa vicissim sibi succedentia tormento, beato fine quævit.*

De Alexandro.

Ita fere etiam, VATICAN. sub num. 5949, et STÖZZ. etc. Rectius et simplicius GREVEN. et MOLAN. *Item beati Alexandri. Hic Deciana persecutione, pro confessione fidei judiciis sistitur, et vinculis carceris traditur. Qui cum longævæ ætatis veneranda canitie, etc. Addit GREVEN. Videtur iste ille esse, quem Usuardus ponit xv Kal. Aprilis. Hoc est, quod et nos putamus non omnino esse compertum. Videatur Bollandus hac die.*

CENTUL. Usuardi contractor, incipit a Matthia, legens fere ut Rom. parvum: *Hierosolymis, beati Matthei episcopi et martyris, qui octavus post Jacobum, Hierosolymorum rexit ecclesiam. Sequitur Hippolytus. Tum: eodem die sancti Alexandri martyris. In fine perperam adjicit: Alexandriae sancti Metrani martyris, qui ad diem sequentem spectat.*

Metrani.

BRUXELLEN. Sic orditur: *Malbodio monasterio, depositio sanctæ Aldegundis virginis et abbatis, sororis beatæ Waldestrudis et neptis sanctæ Gudilæ. In Hippolyto et Matthia fere purus est. De Alexandro nihil novi profert. Sequitur Flavianus. Denique: In territorio Parisiensi, dormitio sanctæ Bathildis, Francorum reginæ, quæ Corbeyam monasterium construxit.*

Bathildis.

HAGENOYEN. Luxatus et mancus est; Hippolytum vocat *Novapollitum*; Flavianum, *Flaviarium*; Aldegundem territorio Parisiensi, Bathildem Malbodio attribuit, etc.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Aldegundis virginis, sororis sanctæ Waldestrudis videtur. Flaviani martyris. Item sancti Hippolyti martyris, cujus passionem Prudentius describit.*

ALTEMPS. in Anglia auctus. *Item sancti Belliani martyris. Puto nomen esse corruptum, forte ex Pellicani vel hujusmodi alio, quod ex apographis Hieronymianis acceptum fuerit.*

Belliani.

EDITIO LURECO-COL. Cum codicibus superius citatis convenit, hoc peculiare subnectens: *Malbodio monasterio, sancti (sanctæ) Aldegundis virginis nobilissimæ, quæ ex regio genere orta, Christum sibi in perpetuum sponsum elegit; qui etiam eam in tantum dilexit, quod sæpe ei visibilem angelum pro solatio miserat. Sed hæc elegantius exprimit Molanus ex Rabano et Notkero: Quæ tempore Dagoberti regis Francorum ex nobili genere progeuita, virginis propositum elegit, in quo et permansit, sæpiusque illi angelica visio revelata fuit exhortans eam, ut in proposito permaneret. Novissime vero cum magna claritate cælestis luminis, ad vitam migravit æternam.*

De Aldegunde.

GREVEN. In Africa, *Pellicani, Cleriliciani, Philippiani et aliorum cxxiv, ex Hieronymian. Vide Bollandum. Lucii martyris et sociorum ejus. Bathildis reginæ Franciæ, quæ post mortem Clodovæi viri sui monasterium ingressa, in magna se humilitate dejiciens, Christo conformari satagebat. Etiam ponitur vii Kal. Februarii, sed melius hic.*

Pellicani et soc.

Lucii et soc.

MOLAN. Præter dicta, minori caractere scribit: *Eodem die beatæ memoriæ, Antonii Peregriini Patavini, ex Mauziorum familia noti, qui omnia loca sancta visitavit et defunctus est mclxvii. In postremis edit. Alexandrum omisit, haud dubie quod cum Grev. dubitare cœperit, utrum hic idem non esset cum eo, qui xviii Martii ponitur.*

Antonii.

Pridie Kal.

Die 31.

Metrani.

Apud Alexandriam, natalis beati Metrani martyris, quo nolente impia verba proferre ad jussionem paganorum, omne corpus ejus fustibus colliserunt; vultumque et oculos acutis calamis terebrantes, extra urbem cum cruciatibus expulerunt, ibique spiritum, qui in eo supererat, lapidibus ejecerunt. Item Alexandriae, sanctorum martyrum Saturnini, Thyrsi et Victoris. Apud Trientinam urbem, sancti Vigili episcopi et martyris.

Saturnini et soc. Vigili.

Codices puriores consentur soli *Herinien. Tornacen. Antwerp-Major.*

VARIA

VARIA LECTIO. Vix quidquam occurrit notatu dignum præter differentiam inter Antverp-Majorem et duos alios codices pro textu citatos. Siquidem ille puram Adonis lectionem Usuardinæ tantillum immutatæ prætulisse videtur. Itaque pro *beati*, legit *sancti*. Deinde post, *martyris*, sic pergit: *Quem correptum pagani jubent impia verba proferre, quod illo recusante, omne corpus... ibique quod in eo superaret spiritus, etc.* Annuntiationem secundam sic format idem codex: *Tirsi, Saturnini et Victoris, quorum gesta habentur*. Alii scribunt *Tyrsi*: nobis præplacet Adonis orthographia, qua itidem supra ad xxviii usi fuimus. Rursus, Antverp-Maj. incipit: *Eodem die, etc.* Herinien. autem pro *Vigilii*, male scribit *Vigili*.

Superest nova ex codice Pratensi aliisque controversia, an nimirum *Vigilius Tridentinus* ab Usuardo ipso hoc die, an xxvi Junii relatus sit? Citato Pratensi subscribunt Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan., major nempe numerus codicum, quorum auctoritate definienda, ut plurimum, Usuardi simplicitas. Et licet codices multi alii, præsertim Herinien. et Tornacen. oppositum traderent, illis cedendum putaveram, quo usque de vera Pratensis lectione a Castellano factus sum certior. Respondit hic ultimis suis litteris, xxxi Januarii mcccxi aliena manu ad me datis, in hæc verba: *Item est ad S. Germani a Pratis; apparet litura (xxxii Januarii de quo quæsieram) verosimiliter sancti Vigilii, qui xxvi Junii denuo recurrit, sed eadem prima manu, qua reliqua scripta sunt.* Quid ex his, cum annuntiatione xxvi Junii collatis, deducendum sit, in præfatione explicavimus; hic mihi satis sit unum evicisse, nempe in vetustissimis Usuardi apographis, quale certe Pratense censi debet, positum olim hoc die Vigilium, ac proinde in primo ipso Usuardi autographo, atque adeo veram et puram esse nostram lectionem.

De codice
Pratensi.

OBSERVATIO. Singulare auctoris Romani parvi, in colligendis ex Rufino Sanctis, studium, ut toto opere sæpe proditur, ita hic manifeste patet in glorioso sene Alexandrino nomine *Metra*, de quo in tractatu Chronologico Patriarcharum obiter locuti sumus num. 164, sed quem hic ex recepto scribendi modo cum Martyrologis nostris *Metranum* dicimus. Hic itaque a Romano parvo sic primum consignatus est: *Alexandriæ, sancti Metrani martyris*. Sumptus est ex celebri Dionysii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epistola, quam ex Eusebio et Rufino recusam habes apud Ruinartium inter sincera et selecta a pag. 103. Inde totum sum elogiū accepit Ado, quod Notkerus intactum reliquit, Noster vero modice abbrevians obscurius reddidit, ut ex codice Antverp-Majore in Variantibus facile patescit. Annuntiatio altera solius Adonis est ab ipso indeterminate expressa: *Item, sanctorum Saturnini, Thyrsi et Victoris*. Notkerus Hieronymiana prætulit, in quo saltem aliqua inter hos aliosque martyres reperitur distinctio. Rem confudit Usuardus palæstram assignando *Alexandriæ*, cui in præfatis Hieronymianis alii prorsus martyres tribuuntur. Recte et solide hic observavit Bollandus pag. 1080, *difficile esse, cum Acta desunt, sanctorum martyrum fide certa natales stabilire; loco, in quo palmam adepti, sæpnumero a librariis vel omisso vel mendose expresso, aut pluribus ad unum temere revocatis; sociis nunc omissis, nunc neglecta interpunctione, aliunde adscitis aut ex nominum similitudine iisdem perperam repetitis. Quæ omnia cum hic animis nostris obversarentur, ne quidem quod conjectaremus satis erat expeditum.* Nec nobis promptum est confusa hæc secernere. Ceterum Usuardi error in recentiores transiit, satis feliciter pro aliqua parte ex Ms. S. Cyriaci a Baronio correctus. Dubitari potest, an Wandelberti versus occasionem aliis non dederint tres illos ex majori numero seligendi. Sic ille cecinerat:

Metrani.

Saturnini
et sociorum.

*Saturnine tuum egregium Thyrsique trophæum,
Victorisque simul Jani determinat orbem.*

Vigilium Tridentinum ab Usuardo hoc ipso die, post Romanum parvum et Adonem, consignatum omnino credimus, ut supra in Variantibus dictum est. Ita illum primus annuntiat Romani parvi auctor: *Trientinæ, sancti Vigilii episcopi et martyris*. Hinc ab Adone positus iisdem ipsis verbis, quæ ex eo Usuardus et Notkerus descripsere. Vide Acta ejus illustrata xxvi Junii, quo die a Romano moderno refertur.

Vigilii.

AUCTARIA.

Incipio a defectu, quem supra notavi in codicibus PRATEN. PULSANEN. ANTVERP. MAX-LUBEC. MUNERAT. GREVEN. MOLAN. et AGON. MARTYRUM, qui omnes Vigilium hodie omiserunt.

ROSWEYD. In prima nec plane Adonianus nec Usuardinus est, quamvis in re conveniat. In secunda item omnino purus non est. Vigilio etiam caret, cujus loco adjicit: *Et natale sanctorum xv sacerdotum*. Quæ quidem ex Hieronymianis accepta sunt. Sed quid hoc quod additur; *Et beati Julii confessoris*? An de presbytero agit, qui cum *Juliano diacono fratre* in Actis Novariæ in Italia ponitur?

SS. 15 Sacerdotum.

Julii.

Cyri et Joannis.

ALBERGEN. Ita incipit: *Natale beatorum martyrum Cyri et Joannis*. Additur in LOVANIEN. *Quorum primus ex Alexandria, metropoli Egypti, secundus de civitate Edissena existit oriundus.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Ad complendum elogiū hæc supradictis adjiciunt: *Qui temporibus Diocletiani et Maximiani primum tenti et in carcerem missi, deinde virgis cæsi et facibus ignitis udsti, aceto salæque superfusi ac cilicio confricati, picæque fervente perfusi, ad ultimum devollati, martyrium compleverunt.* De Saturnino et sociis adjungunt omnes, *quorum gesta habentur*, quæ utinam vera essent! Solus LOVANIEN. in eo purus est, quod ultimo loco habeat de Vigilio, ut supra in textu.

CENTULEN. De Metrano egit die præcedenti, ut vide ibi in Auctariis. Hic verò: *Alexandriæ, sanctorum martyrum Tirsi, Saturnini et Victoris, quorum gesta habentur.* In Vigilio purus est.

BRUXELLEN. De Cyro et Joanne legit cum codicibus

dicibus

- dicibus mediæ notæ supra. De Metrano habet elogium Adonis purum. De Saturnino, etc., ut supra. Tum de suo disparata conjungit, hoc modo: *Et apud Tridentinam urbem, Vigilii Papæ et martyris; qui ob id quod Antennium (Anthimum) Constantinopolitanum episcopum de hæresi condemnatum, ad sedem suam noluit revocare, jussu imperatoris ignominiose tractatus, mittitur in exilium; ubi de eo, quod in Silverio Papa suo prædecessore, inique commisit, digne penitendo, veniæ locum invenit, et vitam feliciter terminavit. Hic constituit, ut in ecclesiis Missæ versus Orientem celebrentur. Item Gelasii episcopi.*
- De Vigilii male.*
- Getasii.*
- Eustadii translationis.*
- Geminiani.*
- HAGENOYEN. Post purum et integrum Usuardi textum, addit: *Eodem die, translatio sancti Eustacii (Eustadii) episcopi et confessoris. Sequitur de Cyro et Joanne, ut supra. Tum: Item Mutinæ, sancti Geminiani episcopi et confessoris.*
- AQUICINCT. pro *Thyrsi*, legit *Tyrsimi*.
- VICTORIN. in fine: *Et sanctorum Abba-Cyri et Joannis. Eodem die apud Tridentinam urbem, B. Vigilii episcopi et martyris. CODEX REG. SUEC. signatus num. 130. et VATICAN. num. 5949, habent ut superius, Tridentinam. ABDINGHEFF. Apud Tridentum. STROZZ. ET MEDIC. Apud Tridentinam civitatem, natalis sancti Vigilii episcopi et confessoris. MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. absque positione. Vigilii episcopi et martyris.*
- Vulphiæ.*
- AMBIAN. In Gallii Ambiani, transitus sanctæ Vulphiæ.
- DIVION. S. Benigni. *Divioni (aliud exemplar Divione) translatio corporis sancti Eustadii presbyteri et confessoris.*
- REG. SUEC. num. 130. *Et sanctorum Abbacyri et Joannis. Alius codex num. 428. Civitate Gratianapoli, natalis sancti Patrocti martyris, ejusdem civitatis episcopi.*
- Patrocti.*
- AUGUSTODUN. D. LE MARE. Apud Divionem, remotio sancti Benigni martyris.
- VATICAN. num. 5949. *Natalis sanctorum Cyri et Joannis. Et sancti Cyriaci episcopi et martyris. Eodem die natalis sancti Paschasii abbatis. Penultimo loco habet de Vigilio.*
- S. Benigni remotiois.*
- Cyriaci.*
- Paschasii.*
- STROZZ. ET MEDIC. *Item translatio sancti Geminiani episcopi et confessoris, apud Mutinensem civitatem Italiæ, magnæ sanctitatis viri. Agunt etiam de Vigilio.*
- Geminiani translationis.*
- BELIN. Post textum, ubi *Trisi* pro *Thyrsi* scribit, hæc addit: *Eodem die, sanctorum martyrum Cyri et Joannis. Item Mutinæ, sancti Geminiani episcopi et confessoris. Eodem die, sancti Julii confessoris. Eodem die, translatio sancti Marci Evangelistæ, ab Alexandria Ægypti ad civitatem Venetiarum. In altera editione adjicitur: Apud Tridentinam urbem, sancti Vigilii episcopi et martyris.*
- Translatiois S. Marci.*
- EDITIO LUBECO-COL. Incipit ab elogio Cyri et Joannis, quale supra retulimus ex codicibus mediæ notæ. Sequitur, prima Usuardi annuntiatio satis pure. Item altera de Saturnino et sociis cum addito, quorum gesta habentur. Tum: *Eodem die, translatio sancti Marci Evangelistæ. In territorio Treccassino, sancti Pontanii confessoris. Ipso die, sancti Edani, episcopi et confessoris. Vigilii prætermisus est.*
- Pontanii.*
- Edani.*
- GREVEN. *Cyri et Joannis martyrum, qui jussu Diocletiani et Maximiani imperatorum, primo tenti, deinde in carcerem missi, postea virgis cæsi*
- et facibus ignitis adusti, ad ultimum decollati, etc. Apud Tridentinam urbem, teste Adone, sancti Vigilii episcopi et martyris, qui in vi Kal. Julii ponitur. Passio sanctorum Pontici et Blandinæ, de quibus in II. Junii. Tarsici, Zotici et Aminoni. Item Publii, Gelasii, Hippolyti et Julii Confessorum. Aureliani martyris. Torrati (Torquati, ni fallor,) episcopi et confessoris. Geminiani, Mutinensis episcopi et confessoris, cujus exequiis sanctus Severus Ravennensis, in Missarum solennia raptus in spiritu, se interfuisse dicebat. Julii et Juliani fratrum. Sancti Gaudi Eboracensis (Gaudi Ebroicensis) episcopi et confessoris. In territorio Treccassino, sancti Potanii confessoris. In Anglia, Keneswitæ, abbatissæ. Ambianis Vulfæ virginis. Translatio sancti Marci de Alexandria Venetias, anno Domini CCCLXV (aliquot certe seculis serius.) Edani episcopi et confessoris.*
- Pontici, etc.*
- Tarsici, etc.*
- Auretiani.*
- Torcaci.*
- Julii et Juliani.*
- Gaudi,*
- Potanii.*
- Keneswitæ*
- Vulfæ.*
- Edani.*
- Veroni.*
- Geminiani.*
- Julii.*
- Translatiois S. Marci.*
- Vulfæ.*
- Gaudi.*
- Marcellæ.*
- MOLAN. Ipso die, sancti Veronis (Veroni) confessoris. *Eodem die, sanctorum martyrum Cyri et Joannis. Item Mutinæ, sancti Geminiani (male Belinum transcripsit, in quo supra habetur Geminiani) episcopi et confessoris. Eodem die, sancti Julii confessoris. Eodem die, translatio sancti Marci Evangelistæ, ab Alexandria Ægypti ad Venetias. Apud Tridentinam urbem, sancti Vigilii episcopi et martyris. In Gallii Ambianis, transitus sanctæ Vulfæ. Civitate Eboracensi, beati Gaudi, ejusdem urbis episcopi. Tum aliis minoribus typis: Marcellæ viduæ, ad quam scribit beatus Hieronymus. Posteriores editiones alium ordinem exhibent, in quibus primo loco refertur Vigilii Tridentinus. Deinde: In Gallii Ambianis, transitus sanctæ Vulfæ. De Gaudio episcopo melius hic scribitur: Civitate Ebroicensi. Eodem die, sanctorum martyrum Cyri et Joannis, mirificorum et abstinentium argento. Sumuntur ii tituli ex græco elogio, ἐὶ ἄγιοι καὶ θαυματουργοὶ ἀνάσχυροι, quod sic melius interpretatum in Actis redditur; sancti et mirabilium effectores, gratis infirmos curantes. Sequitur: Item Mutinæ, sancti Geminiani, etc. De Julio, ut supra. Hic iterum rectius: In Custriloco, translatio sancti Veroni confessoris. Eodem die, translatio sancti Marci Evangelistæ, etc., ut in priori. Prudenter hic omittitur translationis corporis sanctissimi Evangelistæ annus, quem supra male notatum diximus ad annum CCCLXV. Certum quidem est, prædictam festivitatem solenniter hoc die recoli Venetiis in magnifica illa ducali basilica, serenissimæ Reipublicæ patrono et protectori dicata, tametsi de vero translationis die aut mense aut anno, post multas eruditorum virorum disquisitiones, nihil hactenus satis compertum proferatur; ego certe candide fateor, mihi, cum de Patriarchis Alexandrinis scriberem, id studiosissime quærenti, nusquam licuisse prædictæ translationis satis expressa vestigia deprehendere. Quomocumque res facta fuerit, probabilior fert opinio, non ante initium seculi ix venerabile corpus Alexandria Venetias deportatum; et, si translationis historiæ credimus, notanda erunt Leonis Armeni tempora inter annum DCCCXIII et DCCCXX, ut proinde superius recte indicaverim, aliquot seculis post annum CCCLXV a Greveno signatum, accidisse. Vido in Actis xxv Aprilis a pag. 353, et Tillemontium tomo 2 a pag. 98.*
- De sanctis Cyro et Joanne.*
- Translatiois S. Veroni.*
- De translationis S. Marci epocha.*

MENSIS FEBRUARIUS

Habet Dies xxviii.

Kalendis.

Die 1.

Natalis beati Ignatii episcopi et martyris, qui tertius post Petrum Apostolum Antiochenam rexit ecclesiam : ac persecutione Trajani Romam vincitus mittitur, ubi præsente eodem, circumsedente senatu, immanissimis pœnarum suppliciis primo affectus, dehinc leonibus objicitur, eorumque dentibus præfocatus, hostia Christi efficitur. Apud Smirnam, sancti Pionii martyris, qui post squalorem carceris, ubi multos fratrum ad martyrii tolerantiam suis exhortationibus roboravit, cruciatibus multis vexatus, clavis confixus et ardenti rogo superpositus, beatum pro Christo vitæ finem sortitus est. Passi sunt cum eo et alii quindecim. Eodem die, beati Ephrem Edessenæ ecclesiæ diaconi. In oppido Tricastrino, sancti Pauli episcopi, cujus et vita virtutibus claruit et mors pretiosa miraculis commendatur. In Scotia, sanctæ Brigidæ virginis, cujus vita miraculis claruit.

Ignatii

Pionii et
soc. xv.

Ephrem.

Pauli.

Brigidæ.

Ex Praten. Herinien. Munerato, Greveno et Molano.

VARIA LECTIO. Greven. et Molan. *Natale pro natalis*, quod hic in aliis edd. correxit. Item, *post beatum Petrum*, vocem *beatum* omittunt alii, ut fecit Ado. Herinien. voces transposuit, *pro rexit ecclesiam*, legens, *ecclesiam rexit*. *Trahitur pro mittitur* habent Greven. et Molan. sed hic in aliis emendavit. *Præsente Trajano* legit Herinien. *Eo præsente*, Munerat. melius in textu. Munerat. particulam interjicit *ac circumsedente*. In Praten. apographo nostro pro *affectus*, scriptoris fortasse vitio, legitur *affectu*. Pro *dehinc*, Greven. et Molan. ponunt *deinde*. Nomen *Pionii* male efformant Herinien. et Munerat. hic *Pronii*, ille *Pinonii*. *Scalorem* pro *squalorem* in Munerato, error est. Greven. et Molan. mutant *vitæ finem* in *finem vitæ*. Herinien. cum Greven. legit *Effrem*. Munerat. *Effren.*; alteræ Molani editiones *Ephræm*: servanda, ex codicibus aliis, textus lectio. Sic Munerat. et Greven. scribunt *Edissenæ*. Nimum hic sapit Greven. dum ita pronunciat: *In oppido Tricastrino, alias Tricassino*. Nihil melius Molan. *Trecassino* ex Adone. *Scothia* vel *Scotia* pro *Hibernia* hic sumitur, ubi *Brigidam* lego, non *Brigitam* ut Pratensis.

OBSERVATIO. Sanctissimi *Theophori* nulla in Fastis nostris Latinis antiquior exstat memoria, quam ea quæ a Romano parvo primum posita est hoc die: *Antiochiæ, Ignatii episcopi et martyris*. Auctorem Acta illa vidisse existimo, quæ post alios a Majoribus nostris vulgata atque olim ab Adone contracta, disertissime exprimunt, hoc ipso die *Kal. Februarii* martyrium complevisse.

anno Traiani xi, Attico et Marcello Coss. Atque ex eo Adonis compendio, inter festivitates Apostolorum relato, pauca illa sua Usuardus decerpit. nec sic tamen ad veritatem satis exacta. Gemina ipsa et sincera Ignatii Acta primus in lucem protulit Usserius anno mdcxlvii, quæ mirum est Henschenio non innotuisse, de cetero inclytissimi martyris res gestas diligentissime prosecuto. Eadem illa Usseriana recudi curavit Ruinartius inter selecta a pag. 9, ac præterea fontem ipsum Græcum in bibliotheca Colbertina feliciter repertum, cum nova interpretatione ad calcem adiecit a pag. 695, in quibus certamen clare signatur xiii Kal. Januarii, seu xx Decembris, ad quem diem Castellanus eum remisit, justo, ni fallor, scrupulosior. Recentiores alii in laudando Ignatio stylum exercuere; sufficiat Tillemontium indicasse tomo 2 a pag. 190 ad 212 præter notas. Nos de his plura in Februarii Supplemento.

Pionii et aliorum.

De Pionio sic agunt Hieronymiana, ut interprete et commentatore opus sit, qualem sese præbuit Florentinius. Clare Romanum parvum: *Smyruæ, Pionii martyris et aliorum* xv. Hic Acta sinceriora præ oculis habuisse videntur Ado, ex quibus primo loco textum suum composuit, a Nostro pro majori parte transumptum, rescissa periodo controversa: *Qui persecutione Antonini Veri*, etc. Videantur Acta ipsa a Bollando diligenter expensa, ubi in prolegomenis difficultates explicantur, quæ etiam hoc tempore viris eruditis dissertationum materiam præbent, ut est apud Ruinartium a pag. 120, et apud Tillemontium tomo 3 a pag. 367. Fateor in Actis alium diem notari, nempe iv Idus seu xii Martii (eum circa medium istius mensis passio certo contigisse videatur), sed cur ad v Aprilis Pionium transferat Castellanus, nondum satis intelligo.

Ephræm.

Nec magis liquet unde asserere potuerit idem Castellanus clarissimum Ephræm decessisse ix Julii. Hunc primus hoc die, nescio ob quam causam retulit Ado, ex quo ipsum Noster et ex hoc reliqui passim acceperunt. Nihil prætermisit Bollandus, quo omnia de eo scripta colligeret; quid addiderint recentiores examinare non vacat; continuam vitæ seriem texuit Tillemontius tomo 8 a pag. 259 ad 319. — Paulus Tricestrinus etiam Adonians est, male illic, forte librarii vitio, *Trecassina* urbi adscriptus, quod a Notkero servatum est, a Nostro prudenter (ut credimus) correctum, licet in multis ejus apographis remanserit. Vide Acta pag. 93 et Castellani p. 487. — Solius *Brigidæ* hoc die meminit Beda; Florus modo suo brevem adiecit laudationem; Ado singulare miraculum, inter Auctaria referendum; Noster id solum ex Adone mutuavit, quod textus exhibet. Antiquissimum illius virginis cultum probant pleraque apographa Hieronymiana. Rabanus *Scotiam* mediæ ævi, non male mutavit in *Hiberniam*, uti etiam Notkerus, qui tamen *Brigittum* scripsit. Credo equidem Castellani inter Sanctas, cetera synonymas, solerter distinxisse, ita ut alia *Brigida*, quæ hoc die colitur; alia Gallica *Britta*; alia demum Sueca, quæ modo notissima est, *Birgitta* dici debeat. In iis quæ Hiberniæ patronam spectant, nihil desiderari passus est Bollandus, vitas quinque diversas illustrans, quas haud immerito, saltem ex parte, suspectas habent eruditi neoterici. Ceterum ex dictis patet textum nostrum integrum, ordine dumtaxat non nihil immutato, ex Adone profluere, cui Notkerus ea adjunxit, quæ præter *Brigidam* in Rabano repererat. Wandelbertus eam solam hodie celebrat:

*Brigida virgo potens Februi sibi prima Kalendas
Scotorum saucit miro celebrata favore.*

Pauli.

Brigidæ.

AUCTARIA.

TORNACEN. Plerumque purus et integer, hodie deficit in elogiis Pionii Smyrnensis et Pauli Tricestrini; sic tamen ut post *Pionii martyris*, non omittat, *passi sunt cum eo et alii* xv.

MARCHIANEN. Textum purum habet excepto Paulo, qui plane omissus est.

ANTVERP-MAJ. Expunctum hic etiam Pionii elogium. In Ephræm satis purus est. Tum, de *Brigida*, ex Adone textui superaddit: *Quæ cum lignum altaris, in testimonium suæ virginitatis tetigisset* (statim) *viride factum est*. In Paulo purus, postea inserit: *Eodem die, translatio sancti Audoeni archiepiscopi*. In fine de Ignatio, ex Adonis Martyrologio solum habet: *Ipsa die, sancti Ignatii episcopi et martyris*.

Audoeni translationis.

ROSWEYD. Ignatii elogium etiam omittit. In Pionio interpolatus et mutilatus est. Tum: *Rarennæ, Severi episcopi et confessoris*. In Ephræm, purus. In *Scotia*, *Brigidæ virginis*, ut Beda. *Eodem die, S. Pauli civitatis Castrinæ episcopi et confessoris*.

Severi.

PULSANEN. De Pionio et Ephræm tacet; addit autem in fine: *In monte Gargano, depositio beati Paschasii abbatis*. De hoc Paschasio nihil quidquam hactenus invenire licuit.

Paschasii.

ANTVERP. MAX-LUBE. et UGHELIAN. Toto reliquo textu satis puri, addunt de *Brigida* ex Adone quod supra dedimus. Et in fine: *Ipsa die, sanctorum episcoporum Polycarpi et Severiani*. Vide

Polycarpi et Severiani.

animadversionem historicam in Actis pag. 933. De iisdem SS. sæpius infra.

ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. et EDITIO ULTRAJ-BELG. A præcedentibus solo ordine differunt, Polycarpum et Severianum *Brigidæ* præponentes; item quod Piono x tantummodo vel xii socios adscribant.

LOVANIEN. Similis omnino esset, nisi careret toto Pionii elogio; atque etiam sociis xv.

ULTRAJ. LEYDEN. ALBERG. et DANIC. De Ignatio post verba textus, adjiciunt: *Hic quodam tempore per visionem in cælum raptus, vidit et audivit quomodo angeli per antiphonarum reciproca-tionem, sanctæ Trinitati hymnos canebant. Qua visione edoctus, constituit in Antiochena ecclesia, juxta modum visionis, antiphonas decantari. Deinde per beatum Ambrosium ritus cantus de Græcis transiit ad Latinos*. Pionio addunt solum socios xii. Penultimo loco de Polycarpo et Severiano. Demum de *Brigida*, ut supra.

De Ignatio.

CENTULEN. Romæ, *passio sancti Ignatii Antiochensis episcopi. Beati Joannis Apostoli discipulus, tertius post beatum Petrum Antiochenam rexit ecclesiam. Apud Zmirnam, Pionii martyris et aliorum xv. Eodem die, sancti Effrem, Adessenæ ecclesiæ dyaconi. In Scotia, sanctæ Brigidæ virginis, Trecas, sancti Pauli episcopi et confessoris*. An hic alius sit a Tricestrino, vide Prætermisissos et Acta pag. 93.

BRUXELLEN.

- BRUXELLEN.** Ita incipit : *In Scochia, S. Brigidæ virginis. Quæ cum lignum, etc.; quibus addit : Ac pluribus aliis miraculis vita ejus præclaruit.* Ignatio proprium elogium textit, quod non censui describendum. Sequitur : *Item Galleniti martyris, qui cum præfato beato Ignatio passus est.* Pionii encomium luxatum refert. De Ephræmo fere ut textus. *Item sancti Pauli, civitatis Treccassinæ, Castrive Yppidoti episcopi, cujus vita, etc. Eodem die, beatorum Polycarpi et Severiani episcoporum et Præcordii presbyteri. Et translatio sancti Andoeni (Audoeni) Rothomagensis archiepiscopi.* Ejus vita dabitur xxiv Augusti.
- HAGENOYEN.** Proprio etiam Marte Ignatio elogium aptavit. In Pionio, Ephræmo, Paulo, satis purus est, præterquam quod primo solum tribuat XII socios. Tum : *In Scotia, sanctæ Brigidæ virginis, quæ per multos erat prophetata tam paganas quam Christianas. Quæ cum quodam tempore, etc. Ipso die, sanctorum episcoporum Polycarpi et Severiani.* Vide quæ superius dicta sunt.
- AQUICINCT.** Pro Treccassino, vel potius Tricassino, aut Tricastro, legit Tegastri.
- VATICAN.** num. 5949. *Ravennæ, sancti Severi episcopi.* Addunt VICTORIN. et REG. SUEC. *Viri gloriosi.*
- DAVERON.** Perperam hoc die habet : *Item Severi episcopi, cognomento Sulpitii, beati Martini Turonensis discipuli, Bituricensis civitatis Pontificis, genere ac sapientia clarissimi.* Varii hoc die Severi recurrunt, de quibus videndus index Prætermisorum et Castellanus pag. 486 et 487.
- BIGOTIAN.** Qui fuit olim PP. Cœlestinorum : *Ipso die, SS. episcoporum Polycarpi et Severiani.*
- ALTEMP.** in Anglia auctus : *Petragicas, sancti Suri confessoris.* In Actis vocatur Sorus.
- AGRIPIANI.** **COD. S. RICARDI :** *Agrippiani Aniciensis episcopi et confessoris.* In Actis, Agrippiani.
- STOZZ. et MEDIC.** *Apud Scotiam, S. Brigidæ virg.... Hujus vitam virtutibus ac miraculis admirandam S. Donatus Scotus, episcopus Fesulanus scribens commendat. Item, translatio corporis sancti Aldonei archiepiscopi, quando a Gallia per visionem Roberti inclyti Normandorum regis, Rotomagum translutum est, anno Dominicæ Incarnationis DCCCXXVIII. Item, sanctorum episcoporum Polycarpi et Severiani. Apud civitatem Ravennam, natale S. Severi archiepiscopi. Item, sancti Præcordii martyris. An non Præcordii Corbeiensis?*
- EDIT. LUBECO-COL.** *Antiochiæ, natale B. Ignatii, etc., ut supra ex ULTRAJ. et aliis.* Sequitur : *In Scotia, sanctæ Brigidæ virginis. Quæ cum de manu episcopi velamen more monialium accepisset,*
- super caput suum lectis orationibus, capite submisso lignum altaris tetigisset in testimonium virginitatis suæ, statim viride factum est, et in perpetuum viride et imputribile permansit.* In Pionio Adonem describit. Post Ephræm et Paulum, ponit Polycarpum et Severianum. Ultimo loco : *Pictavis, Leonis, sancti Leonis confessoris.*
- BELIN.** -In Ignatio satis purus est. Secundo loco habet : *In oppido Treccassino, etc.* Sequitur : *Apud Scotiam, etc., ut codices supra. Ravennæ, sancti Severi episcopi et confessoris.* Tum de Pionio, cujus elogium mutilat. Ultimo loco de beato Ephræm.
- GREVEN.** *Ravennæ, depositio sancti Severi episcopi et confessoris. Qui ex laudificio victum queritans, per columbam cœlitus missam, designatus est in episcopum assumendus. Alii volunt quod hic sit memoria ejus, et Vincentiæ uxoris, filixque Innocentiæ; undecima vero Kal. Novembris, depositio. Ipso die, sanctorum episcoporum, etc. Item, beati Severii, episcopi et confessoris, cujus corpus in Basilica metropolitana beatæ Mariæ Rothomagensi, populis hac die reverenter ostenditur. Pictavis, sancti Leonis conf. Euberti episcopi et confessoris. Metis, Sigeberti confessoris. Severi presbyteri et confessoris, de quo 1 Dialogorum Gregorius narrat, quod ad infirmum vocatus, cum propter opus putationis vineæ suæ paululum tardasset ire, illeque defunctus fuisset, amarissime flens, ad vitam cum revocaverit. Alii tamen hunc habent xv Kal. Martii. Item, sanctorum Dionysii et Publii. Ex codicibus Hieronymianis.*
- MOLAN.** De Brigida : *Hæc cum lignum, etc.* De Severo et Severio, ut Greven. *In Vastiaco, natalis sancti Præcordii confessoris.* Deinde caractere minuto : *Metis, Sigeberti conf. et regis, qui inter alias virtutes viginti monasteria construxit. Possio sanctorum Vindemialis, Eugenii et Longini : de quibus Greg. Turon. in Chronicis lib. 2. Insulis, sancti Euberti conf. qui, licet vita Deo sit nota et hominibus ignota, creditur tamen esse meriti præclari. Cujus corpus requiescit in S. Petro. In editionibus aliis accedit de Severo Ravennate : Quem Deus de laudificii arte ad episcopatum sustulit. Die prima, præfestum Ypapantes Domini et Dei, Salvatoris nostri Jesu Christi. Et sancti martyris Tryphonis. Civitate Augusta, sancti Ursi episcopi ejusdem civitatis. Pictavis, sancti Leonii, presbyteri sancti Hilarii, ab incunte ætate sanctissimi. Denique, minori caractere : In Islandia, sancti Goedermundi, episcopi et martyris. Necdum inter Sanctos notus est, nisi sumatur pro Jona Og-mundo. Vide Prætermissos.*

IV Non.

Die 2.

Ypapanti Domini. Apud Cæsaream, beatissimi Cornelii Centurionis, quem beatus Petrus baptizavit. Hic apud præfatam urbem episcopali honore sublimatus quievit. Romæ via Salaria, passio sancti Aproniani, qui audiens una cum Sisinnio diacono, adhuc gentilis vocem de cœlo factam, venite, inquit, benedicti Patris mei, et reliqua; credens, baptizatus est, et sic postea in confessione Domini finem vitæ capitali sententia accepit. Item Romæ, sanctorum Fortunati, Feliciani, Firmi, Candidi, Aurelianus, sancti Fuscoli episcopi.

Puri ferme sunt codices nostri omnes; sed primigeniam et simplicem Usuardi puritatem exhibent soli Codd. *Pruten. Herinien. Tornaceni. et Marchiani.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Ypapanti*, quam terminationem omnes habent atque aspiratione carent citati codices: et quidem Pratenſis legit *Yppapanti*; ceteri tum excusi tum Mss. non parum variant. Major discrepantia est in nomine *Fuscoli* Aurelianensis, cujus inflexiones diversas ferme duodecim referre possem, videndas apud Bollandum et Castellandum hoc die. Servavi lectionem Pratenſem, Herimien. et Marehianen. quamvis Tornacensem præferendam alii censeant, ubi pro *Fuscoli* scribitur *Floscoli*, gallice *S. Flou*; et sic etiam interpretatur Motherius noster in notula ad hunc diem.

Hypapantes. **O**BSERVATIO. *Hypapante Domini* legitur apud Bedam, quem hic deserit Rabanus, Hieronymiana secutus, quorum tamen verba nonnihil ampliavit. Cum Beda convenit Romanum parvum, estque phrasid plane eadem in Adone, unde Nostro non defuere quos imitaretur. Cur vero codices nostri aliam passim terminationem adhibeant, non est operæ pretium discutere. Græcum *Υ* non recte Latine redditum, totam haud dubie variationem induxit. Notkerus nec Rabanum nec Adonem deserere voluit, utrumque annuntiandi modum coniungens, quamvis prioris verbis non omnino inhæreat. Hieronymiana apographa apud Florentinum sic loquuntur: *Purificatio sanctæ Mariæ matris Domini nostri Jesu Christi*. De hoc festo fuse et erudite tractat Henschenius et post eum Castellanus a pag. 498. Ceterum ex citatis Beda, Romano parvo, Adone et Nostro manifeste evincitur, vetustissimo usu receptam in Ecclesia Latina, Græcam huius festivitatis appellationem, cui alia etiam nomina adaptata sunt. Quid proprie velint Wandelberti versus, aliis considerandum relinquo; ita sonant:

*Quartum Nonarum templo illatus dicat Agnus;
Quo lustrante Deo in unum plebs credula templum,
Mente pia locat acceptum sternitque tribunal.*

Cornelii. Centurio *Cornelius*, in Romano parvo ab Adone repertus, elogio auctus est, quod exinde Noster desumpsit, servata circumstantia baptismi, a Petro Apostolo collati, quæ in rigore verborum, textui sacro non videtur conformis. Sunt etiam qui dubitent, utrum revera Cæsariensis episcopus a Petro sit ordinatus. Sed de his plura vide apud Bollandum in Actis, ubi de Cæsareæ prerogativis, apertoque gentibus per Cornelium ad fidem ostio: quæ brevius perstringit Tillemontius tomo 1 a pag. 154. Notkeri elogium satis nitide totam Cornelii historiam ex Apostolorum Actis contraxit.

Aproniani. — *Apronioni* solo nomine meminit Beda; Romanum parvum, *martyrem Romæ* appellat; Ado plura adjicit, quæ vix credas a Nostro in compendium redueta. Certe verba Christi: *Venite, benedicti, etc.*, Ado non expressit, alii non uniformiter: atque eam fortasse causam fuisse dicere possumus, cur in multis codicibus fuerint interpolata, sic ut soli quatuor inventi sint, quos genuinum et simplicem Usuardi sensum retulisse, supra censuimus. Rabanus eundem fontem, nempe sancti Marcelli Acta, de quibus XVI Januarii egimus, præ oculis habuit, atque inde breve suum elogio extraxit, descriptum a Notkero, quod si non verbis, certe sententia, cum longiori Adoniano convenit. — *Fortunatus* cum tribus aliis martyribus inter plures ex Hieronymianis a Nostro selectus est, uti et verosimiliter *Fuscoli*. *Fuscolus* Aurelianensis, sed prætermissa *Sicaria*, quam Bedæ et Usuardo perperam tribuit Florentinius. Rabanus solam postremam habet, Notkerus utrumque.

AUCTARIA.

*Purificatio-
nis S. M. F.*

ANTPERP-MAJ. Incipit: *Purificatio sanctæ Mariæ virginis*. In Cornelio satis purus est. *Eodem die Romæ, sancti Aproniani martyris, sub Maximiano imperatore.*

ROSWEYN. Litteris rubris: *Purificatio sanctæ Mariæ*. In secunda, non omnino purus est: *Eodem die Romæ, sancti Aproniani martyris, qui sub persecutione Maximiani imperatoris multa passus, vii Salaria, miliario secundo, ad ultimum capite truncatus est. In Africa, Victoris et aliorum LXXX. Item Romæ, Fortunati et aliorum XXXII.* Vide Acta et Florentinum, ubi hæc martyrum classes accuratius distinguuntur.

*Victoris
et 81.
Fortunati
et 32.*

PULSAN. ANTVERP. MAX-LUBEC. GREVEN. et MOLAN. atque alii passim codices longiorem faciunt auditæ ab Aproniano vocis sententiam, nempe: *Venite, benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est.* BELIN. adjicit, a constitutione mundi, omisso, *credens*. MOLAN. præterea Usuardino textui, aliis litteris verba Adonis interserit. Itaque post, *adhuc gentilis*, sequitur: *Sub persecutione Maximiani imperatoris, cum præsentasset aspectibus Laodicii præfecti beatum Sisinnium diaconum, eductum de carcere (erat enim commentariensis.) Et post baptizatus est a Sisinnio diacono, et ad consignandum sacro Chrismate, Marcello Papæ oblatus.*

*Aproniani
et Adone.*

PULSAN. Litteris majusculis iniatis, sic incipit: *Purificatio sanctæ et perpetuæ Dei genitri-*

cis et Virginis Mariæ. Sequitur textus cum additamento, ut jam diximus. In fine autem ita sensum format, ut periodo continua, post *Candidi*, legat, *Aureliani et Fuscoli episcopi*, quasi si hi fuissent martyres duo, aliorum socii. Idem habet Muneratus, etiam in principio ab Usuardina simplicitate recedens, dum ita scribit: *Ypapanti Domini, quod est Latine obviatio, quando scilicet Domino in templo sanctus Simeon obviavit.*

BELIN. Cum de prima editione jam egerimus, etiam notandum, in quo altera a puritate discrepet. Ita diem concludit: *Aurelianus, sancti Flostuli, episcopi et confessoris, et Schariæ Deo sacrata.*

Schariæ.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Diem sic omnes ordiuntur: *Purificatio beatæ Virginis et Ypapanti Domini*; verosimiliter quod neutrum festum, seu saltem annuntiandi modum excludere voluerint. In voce audita, *venite, benedicti, etc.*, cum supra citatis conveniunt. In fine post *episcopi*, addunt plerique *et confessoris*; nomen vero *Fuscoli*, vel *Fuscoli* varie efformant.

*Purificatio-
tis et
Ypapantes.*

CENTULEN. *Ypapanti Domini, quod est amplexio sive susceptio Domini Salvatoris. Apud Cesarvam, beatissimi Cornelii Centurionis, quem beatus Petrus Apostolus baptizavit, qui in eadem urbe episcopus sublimatus, quievit. Romæ, Aproniani martyris. Item Romæ, sanctorum Fortunati, Feliciani, Firmi, Candidi, Aurelianus, sancti Fuscoli.*

Recentiori

- Recentiori manu in spatio eraso hæc verba inscripta sunt: *In Sebasten, decollatio, præfixa hisce, quæ antiquiori et prima manu scripta sunt; sancti Blasii episcopi et martyris, ut merito dubites utrum ad hunc, an ad sequentem diem referantur.*
- Blasii.*
- De Purificatione.* BRUXELLEN. Purificatio beatæ Mariæ Virginis et Ypapanti Domini. Quod festum tempore Justiniani imperatoris apud Byzantium seu Constantinopolim sumpsit initium. Et sancti Symeonis, qui Christum in templo præsentatum, in ulnis gestans, cecinit canticum: *Nunc dimittis, Domine, servum tuum in pace.* De cetero purus est, etiam in voce cœlesti ab Aproniano percepta. Habet tamen in fine, *confessoris.*
- HAGENOYEN. Purificatio beatæ Mariæ Dei genitricis, quando illa obtulit filium suum in templum sacerdoti, et redemit illum oblationibus, secundum legem Moysi. Ubi ipse cognitus erat a sancto Symione et a sancta Anna vidua. Hoc festum celebre institutum fuit a Justiniano imperatore propter mortalitatem, quæ tunc viguit in Constanti-nopoli, quod et Pclugius Papa confirmavit. De Aproniano, post baptizatus est, addit: *Et ex devotione seipsum præsentavit, conquerens quod dies suos, perdiderit. Et ait iudex ei: Vere hodie perdes dies tuos, et statim præcepit eum decollari.* Pro Firmi, legit Sirini.
- MATRICUL-CARTUS-ULTRAJECT. Omissis Aproniano et Fuscolo, ponit in fine: *Telerini confessoris et aliorum martyrum.* Vult dicere Celerini et sociorum: sed spectant ad diem sequentem.
- Ceterini.*
- VATICAN. num. 5949. Non habet *Fortunati et sociorum, nec Fuscoli.*
- ALTEMS. Ipso die in Cantia, Doroberniæ, sancti Langacii. *Langacii archiepiscopi.*
- STROZZ. Apud castrum Florentino, S. Verdianæ virginis, cujus vita virtutibus admiranda. Dubium tamen relinquit, utrum ad hunc, an ad præcedentem diem ea Sancta referenda sit. Item, passio S. Sotheris martyris. Item, sanctorum martyrum Zotici, Herenæi et Hiacinthi; de quibus etiam agunt codex MEDIC. et EDITIO FLORENTINA anni MCCCCLXXXVI.
- EDIT. LUBECO-COL. Incipit sicut codices mediæ notæ supra. In Cornelio pura est, in Aproniano, ex Adone interpolata. Post *Flosculi episcopi et confessoris* adnectit: *Eadem die, beati Soris confessoris.* De quo etiam meminit Grevenus. In Actis ponitur pridie.
- GREVEN. In Africa, sanctorum martyrum Victoris et aliorum LXXX. Item, sanctorum Mariæ, Perpetuæ, Juliæ, Privatulæ. Vide Acta. Sequitur Soris; tum: *Laurentii archiepiscopi Cantuariensis, qui beato Augustino, primo ejusdem urbis episcopo successit. Item secundum aliquos, septem mulierum, quæ guttas sanguinis S. Blasii collegerunt, et pro Christo gloriose occubuerunt. Aurelianus, Sigariæ virginis Deo sacratæ. Hadelogæ virginis, cognatæ sancti Bonifacii episcopi.*
- MOLANI additiones de sola Sicharia et Laurentio Cantuariensi meminerunt. Quæ textui immixta sunt, superius dedimus.
- Victoris et 80. Marini et soc. Laurentii. Mulierum 7. Sigariæ. Hadelogæ.*

III Non.

Die 3.

*Celerini et aliorum.**Trigidis et Remedii.*

In Africa, Natalis beati Celerini diaconi et confessoris, et sanctorum martyrum Laurentini, Ignatii, et Celerinæ, de quorum omnium gloriosis laudibus extat beati Cypriani epistola. Apud oppidum Vapingum, depositio episcoporum Tigidis et Remedii.

Nova purorum codicum penuria. Soli Greven. et Molan. omni additamento, aut immutatione carere videntur. Ratio mox dabitur.

VARIA LECTIO. Posui Africa de more, licet ambo scripserint *Aphrica*. Greven. habet *Laurentii* cum multis aliis codicibus, melius Molan. post Romanum parvum et Adonem *Laurentini*, ut in textu. Scribo *extat*, ut alibi *extitit*, etc. *Vapincum* habet Greven. *Vapingum* Molan. recte uterque. Alia nomina et loci et ipsorum Sanctorum vide in Actis.

De Pratensi et aliis cod. hoc die non paris.

En modo variationes alias momenti gravioris, propter quas tot codices e genuinorum numero exclusi sunt. Purum non esse codicem Praten. ex eo liquet, quod Castellanus me pridem monuerit, erasa in eo fuisse omnia, incipiendo a voce *sanctorum*, ad finem usque, et pressiori caractere inscripta, quæ hic exhibeo: *martyrum Laurentii, Ignatii, etc.*, ut supra. Tum: *Apud Sebastem beati Blasii episcopi et martyris. Civitate Nicæa, passio sancti Trifonis, tempore Decii imperatoris. Apud oppidum Vapingum, etc.* Denique adjectum: *Latiniaco, natalis sancti Deodati episcopi et confessoris.* Quis non videt, *Blasium Sebastenum* perperam legi, cum de eo, post Romanum parvum et Adonem, fuse agat Usuardus xv Februarii, sub nomine *Blavii*? Nisi quis hunc a *Blasio* velit distinguere; quod nemo hodie admiserit. Satis diu opinatus sum, tum primum in Occidente *Blasii* nomen inclaruisse, cum ex bello Sacro reduces Crucigeri, illustris martyris reliquiis ecclesias nostras locupletarunt, atque adeo tunc etiam cœpisse hoc die celebrius recoli. At cum in Rabano, hoc ipso die tam diserte ponatur, ut vanam repuli hujusmodi conjecturam. Fieri tamen ea causa potuit, ut multi codices Usuardini *Blasium* hoc die, vel apposito vel suppresso palæstræ nomine, collocarint, quod forte a *Blavio*, ut erant tunc tempora, diversum existimaverint; alii vero totam annuntiationem, quæ xv ab Usuardo posita fuerat, ad hunc diem retraxerint, quod fecere Heriniensis et alii. Utut statuas, certum puto *Blasium*, ex Usuardi mente, ad hunc diem minime pertinere. Non majori fundamento intrusus est *Tryphon* Nicænus martyr, diversus plane ab illo, de quo egimus iv Januarii, quemque Bollandus rejecit ad x Novembris, quo die colitur hujus nominis patronus *Aserivii* (vulgo *Caltharo*) oppido ditionis Venetæ in Dalmatia. Alterius aut ejusdem *Tryphonis* nomen inter Auctaria retulimus

mus

mus i hujus, Bollandus inter Prætermisissos. Quatuor istiusmet nominis Sanctos in Martyrologio suo universali distinxit Castellanus. Sed hæc alibi ex professo discutienda sunt. Vide infra Additionem Greveni ex Vincentio. Hic nobis sat est *Tryphonem* illum qualemcumque Usuardo fuisse ignotum, utpote qui raro, ut alibi diximus, Sanctos Orientales, Adoni superaddere soleat, nisi quos in Hieronymianis repererit. — Denique, qui ultimo loco in Pratensi ponitur *Deodatus*, apud solum Grevenum in Auctariis locum invenit, idem, laud dubie, cujus Acta illustrata sunt XIX Junii.

Ad Pratensem accedunt codices Marchianensis et Aquicinctinus, qui *Tryphonem* etiam ipsi nominant, sed *Blasium* simpliciter dicunt *martyrem*, absque loci expressione, sic ut æque de *Oretano* vel *Cæsariensi*, ac de *Sebasteno* intelligi queat. Certe *Blasium* eos a *Blavio* discernere, ex eo manifeste patet, quod postremum cum Usuardo referant xv hujus, ut est etiam in Pratensi. Puritati autem Usuardinæ proximi sunt Herinien. et Tornacen. hic simplicior, qui *Blasium* tantum appellat *martyrem*, ut Marchianen. et Aquicinct., ac xv *Blavium* quoque collocat; ille clarior, qui præcisa ambiguitate, totum *Blavii* elogium *Blosio* (qui geminandus non est) hodie adscribit. De *Tryphone*, nulla mentio. Pulsanen. exclusis *Tigride* et *Remedio*, totum et ipse *Blasii* elogium hodie producit; quod Munerat. mutilum refert. Verum de his distinctius in Auctariis.

OBSERVATIO. Inter Hieronymiana apographa, clarius *Celerinam* exprimit Corbeiense, cum *Felice* et *Felicitate* compositam, quibus synonymos plures Africanos sæpius, non semper recte, signari observat Florentinus. In Beda, Floro, aut Rabano nullus hodiernorum Sanctorum notus est. Annuntiatio nostra, ita primitus in Romano parvo reperitur: *Beati Celerini diaconi, et Celerinæ avic ejus, et Laurentini et Ignatii*. Hæc Ado paulo fusius explicat, relatis Cypriani verbis, ex epistola 34, quam cum aliis, ad *gloriosam* eorum *originem* spectantibus, egregia dissertatione illustravit Bollandus, ut inde omnis insignium Sanctorum memoria repeti possit. Cui junge. Tillemontium tomo 3 a pag. 395, aliosque qui de Cypriani operibus et vita commentarios edidere, nec non Castellani notam pag. 508. Textus noster ex Adone desumptus est, præterita *patru* et *avunculi* circumstantia, servata a Notkero cum titulo *diaconi*, quem Celerino non deberi, citati auctores merito contendunt. An Romanum parvum viderit Wandelbertus, incertum est; ex eodem fonte, ex quo Romani parvi auctor, ipsum sua accepisse, produnt bini hi versiculi:

*Hisque cruore pio Celerinus cum Celerina
Enitet, Ignatius Laurentinusque beati.*

Jam supra in Variantibus satis fuse ostendimus, *Blasium*, *Tryphonem* et *Deodatum* ad hodiernum textum nequaquam pertinere. Cur de *Lupicino* Usuardus non egerit, nescio; certe is Wandelberto et Rabano notus est. Ex hoc enim Notkerus cum *Blasio* descripsit. — Ceterum ex codicibus Hieronymianis *Tigridem* et *Remedium* Noster eduxit, quorum primus *Tigris*, *Tingides*, *Teridus*, *Terridus*; alter etiam non uno modo inflectitur. Fuerintne hi sancti *episcopi*, *martyres* an *confessores*, ut *depositionis* nomen indicat, an uterque hoc die mortuus, quando et quamdiu ecclesiam illam rexerint, satis explorata non videntur. Tu consule Bollandum, Florentinum et Castellannum, qui verosimiliora proferre conantur. Nos ex hactenus dictis confici omnino putamus, simplicem et primigenium Usuardi textum a nobis in superiori laterculo representatum esse.

AUCTARIA.

PRATEN. In Variantibus notata sunt, que in hoc codice textum purum excedunt.

HERINIEN. De Blasio totum textum refert, quem vide sis xv hujus.

TORNACEN. MARCHIANEN. et AQUICINCT. Textui subjiciunt: *Eodem die, sancti Blasii martyris*. Ultimus addit præterea: *Lugdunis, Lupicini episcopi, Felicis et Celerinæ*. Quam inepte hæc omnia simul conjungantur, vide in Actis.

PULSANEN. Tigridem et Remedium omisit, sed et ipse totum textum, qui xv Februarii de *Blavio* ponitur, huc reduxit.

ANTVERP-MAJ. *In Africa, beati Celerrimi (ita scribitur, pro Celerini) diaconi et confessoris, et sanctorum martyrum Celerrinæ avic ejus, et Laurentini et Ignatii; quorum prior patruus, sequens avunculus ipsius fuit. Natale sancti Blasii episcopi et martyris*. Ut codices, de quibus supra.

ROSWYD. *In Africa, beati Celerini diaconi et confessoris, et sanctorum martyrum Celerinæ avic ejus, et Laurentini et Ignatii. Viennæ, natale Eventii episcopi gloriosi. Eodem die, passio sancti Blasii episcopi et martyris. Lugduni, Lupicini, et Waltrudis episcopi et confessoris. Et sanctæ Waltrudis virginis*. Vide infra nomen melius expressum.

MUNERAT. Post textum purum, subjungit mu-

tilam *Blavii* elogium ex xv, hoc modo: *Apud Sebastiane civitatem, passio beati Blavii episcopi. Qui multorum patrator miraculorum, sub præside Agricolano, post diutinam cæsiorem atque suspensionem in ligno, ubi pectinibus ferreis carnes ejus diruptæ sunt, post teterrimum carcerem, ac immersionem lacu, unde salvus exivit, jubente præfato iudice, capitis obruncatione cum duobus pueris martyrium consummavit*. Vide hæc purius et completius citata die xv.

ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. Referunt purum Usuardi textum, cui in fine subjungunt: *Lugduni, Lupicini episcopi, Felicis et Celerini*. De hac disparatorum conjunctione, supra diximus. Eadem infra non semel recurret.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALRERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Omnes in principio Blasium Sebastenum referunt cum Usuardi elogio ex xv. In fine autem addunt, ut jam supra: *Lugduno, Lupicini episcopi, Felicis et Celerini*. Denique: *Apud Bremam, Anseharii ejusdem loci primi episcopi*. Adjungit DANIC. et Apostoli *Dacæ*. Vide plura in Auctario Greveni.

CENTULEN. Tantum non purus videtur. Sic habet: *In Affrica, beati Celerini diaconi, et Celerinæ avic ejus, et Laurentini et Ignatii marty-*

*Celerini
et soc.*

*Tigridis et
Remedii.*

*Blasio.
Lupicini
et soc.*

Blasio.

Eventii.

Waltrudis.

De Blasio.

Lupicini.

Anseharii.

rum. Apud oppidum Vapingum, sanctorum Tigridis et Remedii episcoporum.

Waldetrudis.

BRUXELLEN. Incipit : Sanctæ Waldetrudis electæ, neptis beatæ Gudilæ. Quæ ab amore conjugali ad Dei tracta amorem, et relicta terrenarum substantia rerum, Christum devote secuta, monasterium in Montibus Hannoniæ fundavit, et ibi corpus ejus quiescit. A Bollando remittitur ad ix Aprilis. Sola ejus translatio hoc die Montibus celebratur, in nonnullis Calendariis ad iv translata, propter concursum Blasii. Sequitur de Blasio et Celerino, ut supra in codicibus mediæ notæ. Dein : Civitate Nicena, natale sancti Triphonis, qui tempore Decii imperatoris passus est. Apud Viennam, sancti Eventii episcopi gloriosi. Lugduno, sanctorum Lupicini, etc. Apud Vapingum, pure. Apud Bremum, sancti Anscharii ejusdem loci primi episcopi.

Triphonis.

Eventii.

HAGENOVEN. Primo loco etiam ponitur Blasius cum integro elogio. Sequitur textus satis purus. Tum de Lupicino cum sociis, ut supra. Deinde : Romæ, Trifonis martyris. Apud Bremam, sancti Anscharii, etc. Item, Waldetrudis viduæ et Werpurgæ virginis. Voluit dicere Werpurgæ, de qua Grevenus infra, et in Actis hoc die. Vernacule a nobis vocatur Geeburg.

Werpurgæ.

Triphonii.

VICTORIN. et REG. SUEC. sub num. 130. Apponunt in fine : Item, sancti Triphonii martyris.

DAVERON. Lugdunæ, Lupicini, etc.; sed clarius COD. D. DU CHEVAL, Lugduno, SS. Lupicini, etc.

Mulierum VII.

Bertendis.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Blasii episcopi et martyris, apud Sebasten Capadociæ, (et) septem mulierum, quæ collegerunt guttas sanguinis beati Blasii. Waldetrudis viduæ. Bertendis virginis.

Triphonis.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit a Blasio, ut codices supra. Secundo loco, de beato Celerino et sociis. Eodem die, sancti Triphonis martyris, qui ab infantia multis miraculis claruit, et sub Decio tandem in civitate Nicæa gladio coronatus est. Sequitur de Tigride et Remedio. Tum : Lugduno, sanctorum Lupicini, episcopi, Felicis et Celerini martyrum. Apud Bremam, sancti Anscharii, etc.

Anscharii.

Hadelini.

Juliani.

Eventii.

Ipsa die, sancti Hadelini confessoris de Aquitania. Antisiodoro, beati Juliani martyris. Viennæ, sancti Evencii episcopi et confessoris gloriosi. Item sanctæ Waldetrudis viduæ.

BELIN. Post Blasium et textum, addit : Lugduni, Lupicini et Felicis itidem.

GREVEN. Eodem die, sancti Blasii episcopi et martyris, quem Usuardus post Adonem ponit xv Kal. Martii sub nomine Blavii. Lugduni, Lupicini episcopi, Felicis et Celerini martyrum. Antisiodoro, beati Juliani martyris. In Africa, Felicis et Felicitatis. Triphonis martyris. Qui ab anno ætatis suæ septimo miraculis clarens, sub Decio in civitate Nicæa pro Christo unguis laceratus, nudus ad pedes equorum per nivem trahitur, clavis etiam pedibus ejus infixis, circumducitur et tandem gladio percussus triumphat. Vincent. lib. 12. cap. 47 dicit, eum possum iii Non. Maii, alii Non. Decembris. Anscharii episcopi primi Bremensis et confessoris, quem Ludovicus filius Caroli magni, una cum novella in Christo plebe Saxonum, dignum pastorem et episcopum instituit. Hadelini confessoris de Aquitania. Viennæ, sancti Eventii episcopi et confessoris gloriosi. Item secundum Catalogum Sanctorum, depositio beati Joannis Eleemosynarii. Gaudentii episcopi Norvariensis, discipuli sancti Martini, qui pro Christo exilium, cum sancto Eusebio Verceilensi sustinuit. Radegundis virginis. Item Werpurgæ virginis. Eodem die, Waldetrudis viduæ comitissæ Hannoniæ, quæ quatuor habuit proles sanctitate conspicuas.

De Triphonie

De Anschario.

Eventii. Joannis Eleemosynarii. Gaudentii.

Radegundis.

Werpurgæ. Waldetrudis.

MOLAN. In prima editione addit : Lugduni, Lupicini et Felicis itidem, ex Belino. Sequitur Blasius cum elogio, in aliis editionibus male in textu positus. Deinde : Et sancti Hadelini confessoris, apud oppidum Visetum. In Monte Castriloco, sanctæ Waldetrudis viduæ. Apud Bremam, etc. Denique minori caractere : In villa Brabantia Merbeca juxta Ninoven, sanctæ Bertindis virginis. Editiones posteriores : In Monte Castriloco, etc. Apud oppidum Visetum, sancti Hadelini confessoris. Lugduni, Lupicini, etc. Apud Merbecam, depositio sanctæ Bertindis virginis. Apud Bremam, sancti Anscharii, primi episcopi ejusdem loci et Hamburgi unitorum. Civitate Bisontina, sancti Anatholii, ejusdem metropolis sanctissimi episcopi et confessoris. In monte Calvo, sanctarum sororum Oliveriæ et Liberatæ virginum. Viennæ, sancti Eventii gloriosi episcopi.

Hadelini.

Bertindis.

Anathota. Oliveriæ et Liberatæ.

II Non.

Die 4.

In civitate Ægypti, quæ appellatur Thmuis, passio beati Fileæ episcopi et Philoromi tribuni, eum quibus etiam innumera fidelium multitudo ex eadem urbe, pastoris sui sequens exemplum, martyrio coronata est, sicut octavus liber ecclesiasticæ Historiæ loquitur. Romæ Foro-Simpronii, sanctorum martyrum Aquilini, Geminii, Gelasii, Magni, Donati. Treas, sancti Aventini episcopi et confessoris.

Phileæ, Philoromi et soc.

Aquilini et soc. Aventini.

Concordant Praten. Herinien. Tornacen. Marchian. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Bene scripsit Praten. Ægypti, ut habet etiam Molan. in ceteris codicibus fere est *Egypti* vel *Egypiti*, ut dixi supra. Passim etiam offendunt in voce *Thmuis*, quam Herinien. effert *Chinnis*, Tornacen. *Thiyus*, Marchian. *Thapnis*, Antverpien. *Tinnius*, Munerat. *Thymus*, alii aliter. Greven., ut ut secure procedere voluerit, rem tamen non attigit. Scribit *Taphnis*, alias, inquit, *Thynius*, *Thymus* vel *Thymuis*; aberrant omnia. Reliqui in textu, *Fileæ* et *Philoromi*, quamvis non dubitem præferendam omnino Molani et recentiorum codicum lectionem *Phileæ* et *Philoromi*; ast codices antiquissimos secutus sum, Pratensem, Heriniensem, Tornacensem et alios, ex

quibus

quibus eruenda est genuina Usuardi lectio. Munerat. posuit *Filoronii*, Greven. *Phileromi*. Pulsan. videtur duos in unum conflasse, quem *Florianum* vocavit, ac consequenter pro, *cum quibus*, habet *cum quo*. Quartus lapis ad quem passim omnes offendunt, est, *Forum-Sempronii*. In textu scriptum *Foro-Simpronii*, ad servandam Usuardi lectionem, ex Praten. Herinien. Tornacen. et Molano. In Marcellian. Antv. Max-Lübec. et Munerato est *Foro-Symphronii* vel *Simphronii*. Apud Greven. *Symphronii*: omnium turpissime in Pulsan. *inphoro Simpronii*. Redundat in Molano particula *et* ante *Donati*. *Trecas* usitatissima est medii ævi orthographia, non male a Greveno et Molano correctata. *Trecio* Munerati, typographo haud dubie imputandum. Sic scriptoris etiam vitio in Pulsanensem irrepsit *Aventinonis*, et *Galiasii*, pro *Gelasii*.

*Phileæ,
Philoromi
et suc.*

OBSERVATIO. De magni nominis martyribus *Philea* et *Philoromo* agit hodie Romanum parvum his verbis: *In civitate Ægypti Thmuïs, beati Phileæ, ejusdem urbis episcopi, et Philoromi tribuni, et innumcrabilium martyrum*. Nec dubium videtur, quin istius Martyrologii auctor eos ex solito fonte, nempe ex Rufini Eusebio acceperit. Ado non solum ex Historia illa ecclesiastica, sed ex Actis etiam magnam partem descripsit, quæ ab Henschenio primum completius edita et illustrata sunt, sub nomine illius *Gregorii*, a quo *conscriptam egregie passionem* se recognovisse asseverat Rufinus lib. 8 cap. 10. Sed multi hodie Henschenio se assentiri posse diffitentur. Acta paulo puriora, licet accephala videantur, se proferre existimat Ruinartius, inter sincera et selecta a pag. 547. Vide eundem a pag. 323, ubi Eusebii librum octavum Actis suis inserit; et Tillemontium tomo 5 a pag. 484. Diffusius Adonis elogium Noster in paucissima contraxit, an satis recte servato *tribuni* nomine et martyrii loco, alibi discutietur; pluscula ex eodem Adone Notkerus desumpsit. Hieronymiana apographa adeo corrupte horum martyrum nomina expriment, ut Henschenium et Florentinum non parum exerceant; et exercebunt quemlibet, qui ex his verbis, *Themoi, Filix episcopi, cum filia sua*, ad commodum sensum reducere voluerit, nisi ex longiori Florentinii notatione, eo etiam demum propendeat, ut *Filiam episcopum cum filia sua*, a *Philea et Philoromo* diversos fateatur. Nobis de solo Usuardi textu quæstio est, quem purissimum dedimus. Porro utrum tanti sint Acta alia a Combefisio, post editum Februarium nostrum, inter *Lectos triumphos*, forte ex græco Metaphrastis, latine vulgata, ut hi Sancti, ex eorum fide, rejiciantur in xviii Maii, quod facit Castellanus contra Martyrologiorum nostrorum auctoritatem, alibi examinabitur.

*Aquilum et
soc.*

In sequenti martyrum classe, non unus est error. Falsa loci positio, dum *Roma* cum *Foro Sempronii* conjungitur; scriptio, ut ex Variantibus patet, non satis recta; nec magis exacta nominum ratio ex Hieronymianis apographis habita: ex quibus bene conjicit Castellanus, exemplum, quo Usuardus usus est, mire luxatum et depravatum fuisse. Plura apud Rabanum et Notkerum confusa, quæ in Actis explicatiora invenies, et merito explosa, per librorum socordiam, efficta Sanctorum nomina, ex Thmui, *Themoius* vel *Themius*, ex Foro-Sempronii, *Symphorianus*, etc. Id interim extra controversiam esto, sic scripsisse Nostrum, uti in textu legitur. Wandelbertus solum *Aquilinum* celebrat, cui priores duos conjungit:

*Tum pridie Nonas Aquilinus vendicat almus,
Antistesque nitet Phileas cum Philoromo.*

Aventin.

Aventinus, antiquioribus Martyrologis ignotus, primum in Usuardo locum habuit, et quidem *Trecis*, licet ibi depositus non fuerit; crediderim notiozem urbem ab ipso præhabitam. *Episcopum* faciunt codices passim omnes, sic ut dubitari non possit, quin repræsentetur vera Usuardi lectio. Erravit auctor, ut ostendit Bollandus, at textus ejus in alteris Molani editionibus perperam mutilatus est. De *Aventino Castroduensi*, cujus episcopalis dignitas ad priorem transferri potuit, agit etiam hoc ipso die laudatus Bollandus, quem tamen inter aemeros, hoc est incerti diei et fortasse cultus, in Martyrologio suo universali collocat Castellanus.

AUCTARIA.

*Textus
mutuus.*

ANTVERP-MAJ. *In civitate Egyp̄ti, quæ appellatur Thinnis, passio beati Philace, ejusdem civitatis episcopi, et Phyloromi, tribuni Romanorum militum; cum quibus innumera multitudo fidelis ex eadem urbe, pastoris sui vestigia sequens, persecutione Diocletiani martyrio coronata est. Trecas, natale sancti Aventini episcopi et confessoris, cujus gesta habentur. In his, ut patet, puritati accedit, sed deest secunda annuntiatio.*

ROSWEYD. Incipit: *Romæ, sanctorum martyrum Aquilini, etc., pure. Sequitur: In Egyp̄to, passio sancti Phylæ episcopi et Phyloromi, etc., ut præcedens. Desunt reliqua omnia.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. LOVANIEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Textui præfigunt: *Natale beati Gilberti confessoris. In textu non omnino correcti sunt, et post tribuni, male inserunt, sub Deciana persecutione, quod in Adonianis apographis se etiam reperisse, indicavit Rosweyodus.*

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC.

Idem habent quod superiores, et præterea in fine adjiciunt: *Ipsa die, natale sancti Liefardi, Anglorum episcopi et martyris.*

CENTULEN. *In civitate Thymius, passio beati Filate, ejusdem urbis episcopi, et Philoromi tribuni Romanorum militum. In duabus aliis, satis purus est.*

BRUXELLEN. In prima annuntiatione non omnino purus, inserit, *sub persecutione Dyoclesianu. Secundam sic format: Romæ, sanctorum martyrum Aquilini, etc. Et tum: Item, Symphoriani martyris. Ipsa die, sancti Liphardi, Anglorum episcopi et martyris. Ultimæ adjungit: cujus gesta habentur.*

HAGENOYEN. Relato textu integro, subdit: *Ipsa die, natalis santi Gylberti confessoris. Item, sancti Luthardi et Elyphardi, Anglorum episcopi et martyrum. Satis patet ex uno vero nomine duo falsa esse conficta. Sequitur in fine: Item Veronice vidua, de qua vide in Actis.*

Liefardi.

*Symphoriani
ficti.*

Veronice.

Gilberti.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Male scribit *Silex et Floriani*, pro *Philex et Philoromi*.

CODEX A. D. LE MARE, qui fuit. Canonico-
rum S. Lazari Augustoduni : *Celticæ Romæ*, de-
dicatio basilicæ S. Symphoriani in suburbio ejus-
dem urbis constitutæ. Hoc quid sit, nescio.

Aelari.

ALTEMPS. in Anglia auctus : *Ipsa die, sancti Aelari, Claudio-Cestrensis episcopi et confessoris.*

STROZZ. ET MEDIC. Item, notale sancti *Giliberti confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. Parum admodum differt a codd. supra citatis ULTRAJ. etc. ; solum addit de Aventino. *cujus gesta habentur, et pro Liefardi, scribit Liophardi.*

Giliberti.

BELIN. Inverso Usuardi ordine, primum annuntiat martyres Foro-Sempronienses, quibus immediate subjicit : *Trecas, Aventini episcopi et confessoris. Eodem die, sancti Giliberti episcopi et confessoris.* Male hic ponitur titulus episcopi qui Sempringhamensi, de quo soto hodie agitur, nulatenus convenit. In alium errorem lapsus est Baronius in Notationibus, ut observavit Roswey-
dus. Sic habet textus Romani hodierni : *Eodem die sancti Gilberti confessoris.* Notatio hæc est : *Gilberti alias Giliberti sive Guiberti, fuit is fundator nobilis monasterii Gemblacensis. Wibertum hunc vocat Sigebertus, quem e vita migrasse ait, anno Domini DCCCCLXII. De eodem, Petrus in Catalogo lib. 3 cap. 83. et Molanus in Indiculo et in Natal. Sanctorum Belgii. Ejus vitam, a Sigeberto ejusdem cenobii monacho scriptam, retulit Surius in tomo 3 die xxiii Maii. Ad hæc ita Roswey-
dus :*

*Rosweydi
Observatio
in Martyro-
logium Rom.*

Tota notatio Baronii ad hunc locum Martyrologii Romani, nihil ad rem facit. Nam Gilbertus ille, qui iv die Februarii colitur, nihil commune habet cum Guiberto Gemblacensi. Fuit enim Gilbertus ille Anglus, Canonicus Regularis, abbas Sempinghamensis, cujus vitam exhibet Legenda Angliæ, per Capgraviium Carmelitam olim collecta, floruitque circa annum MCL et obiit anno MCLXXX, vitæ

suæ anno cvi, Sanctorum numero adscriptus est anno MCCII a Papa Innocentio III. Guibertus autem fuit fundator monasterii Gemblacensis, fuitque Belga, in diaccesi tunc Leodiensi, nunc autem Namurcensi, qui floruit anno DCCCXLI et obiit anno DCCCCLXII. Natalis ejus incidit in xxiii Maii, quo Surius vitam ejus habet. Elevatio autem ejus celebratur xxiiii Septembris. Alius est Guibertus, abbas xiiii Gemblacensis, qui scripsit apologiam pro Severo Sulpitio, quem Baronius in Notationibus ad diem xxix Januarii confundit cum Guiberto fundatore Gemblacensis. Huc usque Rosweydi Observatio.

GREVEN. *Donatæ, Themi* : primum nomen est *Donati*, alterum ex Thumi male tortum. *Leopardi, Anglorum episcopi et martyris. Item, Richardi Anglorum regis et martyris. Remberti archiepiscopi Bremensis et confessoris, qui a sancto Anshario ejusdem urbis episcopo educatus, eidemque in regimine succedens, non solum suos laudabiliter rexit, verum etiam infidelibus frequenter Christum annuntiavit. In Anglia, Gilberti abbatis et confessoris, qui multos regulariter vivere docuit. Sana-
sclæ, seu mavis, Sanasolæ presbyteri, haecenus ignoti. Hugonis presbyteri, itidem incogniti. In Scotia, Modani abbatis.*

Donatæ, etc.

Richardi.

Remberti.

Gilberti.

Sanasetzæ.

Hugonis.

Modani.

MOLAN. Post Aventini, subdit, cujus gesta habentur. *Binchii, Ulgisi episcopi et abbatis in Lubaco, admirandæ sanctitatis viri. Suessionis, sancti Vodati confessoris. Ipsa die, sancti Lietphardi, Anglorum archiepiscopi et martyris. De Ricardo et Remberto, ut Grevenus. Posteriores editiones : Eodem die, sancti Gilberti confessoris, qui Sempingamiæ quiescit, in monasterio quod ipse considerat. In Hunecourt ipsa die, sancti Lietphardi, etc. Cenobio Laubiensi, depositio sancti Vulygisi episcopi et confessoris. Die quarta, sancti Patris Isidori Pelusiotæ. Aliis litteris : Item, Remberti archiepiscopi, cujus celebrior festivitas est die xi Junii. Eodem die ponit Metaphrastes penitentium Theophili, per intercessionem gloriosissimæ Dei parentis, auctore Eutychem hujus Theophili ministro.*

Ulgisi.

Vodati.

Lietphardi.

Vulygisi.

Isidori Pelusiotæ.

Remberti.

Theophili penitentis.

Nonis.

Die 5.

Apud Siciliam civitate Cathanensium, natalis sanctæ Agathæ virginis et martyris, quæ post alapas et carcerem, post equuleum et tortiones, post millarum abscisionem, post volutationem in testulis et carbonibus, tandem sub judice Quintiano in carcere consummata est. Viennæ, beati Aviti episcopi et confessoris, cujus fide et industria atque admirabili doctrina, ab infestatione Ariannæ hæreseos Galliæ defensæ sunt.

Agathæ.

Aviti.

Concors textus Praten. Herinien. Tornaccu. Marchian. Antv. Pulsanen. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan. imo fere ceterorum omnium.

VARIA LECTIO. Solus Herinien. scribit *Syciliam*, sed in *Cathicnsium*, socium habet Pratensem. Marchian. ponit *Catinensium*, Pulsan. *Cathenicnsium* ; Munerat. *Catenensium*. In textu secutus sum Tornacen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan. quamvis aspiratio plane redundare videatur. Rursus, fere conveniunt Praten. et Herinien. ille scribens *Agathes*, hic *Agates* ; melior est, ni fallor, textus inflexio. Lego *equuleum* cum probatoribus Mss. et excusis ; Tornacen. Marchian. Antverpien. Pulsan. Max-Lubec. habent *eculeum*, quod alibi non semel recurrit. *Martires, torciones, Quinciano, abscisionem, ammirabili, crescis, herescos* et hujusmodi alia ad medii ævi corruptam orthographiam spectant, de quibus in præfatione abunde dictum est. Max-Lubec. ut solet esse incorrectissima, ita hic nonnulla habet typographi errore contorta, quæ ex codice Antverpien., cui ubique similis est, facile correximus. Codex uterque pro *admirabili*, legit *mirabili*, omittitque

vocem *Arianæ*, ut fecit etiam Pratenſ. Ceteri omnes eam clare exprimunt, ut ex Adone exprimendam putamus. Herinien. Tornacen. Pulſanen. Munerat. Greven. Molan. et alii ſcribunt *Arriana*; utrum præferas, mihi ſus deque eſt.

Agathæ. **O**BſERVATIO. Qui Siculorum et maxime Catanenſium, ſeu mavis Panormitanorum gloriam *Agatham* dixerit, ſatis dixit. Cetera loquuntur Kalendaria, ut vetuſtiſſimum Carthaginense ac Frontonianum, atque Martyrologia omnia. Quæ inſuper decora, illuſtriſſimæ virgini debita ſunt, a Caſtellano enumerantur pag. 537. Conſpirant apographa Hieronymiana, in quibus, iisdem ferme verbis, primo loco ponitur: *In Sicilia Catunæ, vel Catana civitate, paſſio ſanctæ Agathæ virginis.* Nec plura habet Romanum parvum: *Sanctæ Agathæ virginis, apud civitatem Catanenſium.* Bedæ elogium a Rabano deſcriptum eſt, etiam ab Adone in Martyrologio, cum hac vera et notabili variatione, quod pro imperatore *Diocletiano*, ſubſtituerit *Decio*, idque recte Notkerus ſecutus eſt, ut a Bollando demonſtratum invenies. Habet prolixiorem vitæ ſeriem præfaſtus Ado inter feſtivities Apoſtolorum; at Noſter compendio ſtudent, ex breviori Martyrologii encomio ſua decerpiſit. Cum autem ex ea Bedæ et Adonis diſcordia dubius hæreret, cujus maxime tyranni tempora appellanda eſſent, neutrum nominavit, ſolo proconſulis *Quinctiani*, ut iudicis, nomine contentus. Quæ in Agathæ meritiffimas laudes et commendationem facere poſſunt, operoſe cumulavit Bollandus, iis monumentis Acta illuſtrans atque confirmans, ut licet ad ſinceriffima accedere nequeant, certe rigidorum criticorum cenſuras facile effugiant. Eorum epitomen tradet Tillemontius tomo 3 a pag. 409; nec negligenda ſunt, quæ ſatis curioſe colligit Caſtellanus loco ſuperius indicato. Sic de Agatha Wandelbertus:

*Sicanæ populos Nonis ſibi ſubdit Agathæ
Virginis eximio virtus celebrata decore.*

Aviti. *Avitum* Viennensem, ſub *Alcimi* prænomine, inter Eccleſiaſticos poetas notiſſimum aliſque ſcriptis celebrem, in plerisque Hieronymianis apographis notatum reperimus; ſitne vere de adjectitiis, ut exiſtimat Florentinius, non eſt operæ pretium multis diſcutere. De eo etiam meminit Rabanus, licet in Beda aut Floro notus non ſit. Certum eſt, Uſuardum hic denuo ſua omnia ex Adone mutuatum, omiſſis ſolis hiſce verbis, *tempore Gundobaldi regis*, quæ in Notkero et multis codicibus auctioribus reſtituta ſunt, ut ſtatim patebit. Vide quæ de Avito in Actis accurate diſputata ſunt, ac brevius in Caſtellani nota, pag. 541 et 542.

Apud Rabanum et Notkerum *ordinatio episcopatus Andreæ Apostoli* ex Hieronymianis ſignata eſt, ſed ea nihil ad Adonem, nec proinde ad Noſtrum quidquam attinet.

AUCTARIA.

Textus Bedæ. **A**NTVERP-MAJ. In prima Bedam, in ſecunda Adonem deſcribit; en ejus textum: *Apud Siciliam civitatem Catanentium, paſſio ſanctæ Agathæ virginis, ſub Diocletiano imperatore, proconſule Quintiano. Quæ poſt alapas et carcerem, poſt eculeos et tortionem, poſt mamillarum abſciſionem, ſed a Domino ſanationem, poſt volutationem in teſtulis et carbonibus, tandem in carcere conſummata eſt. Vienni civitate, beati Aviti episcopi, cujus fide et industria atque admirabili doctrina, tempore Gundebaldi regis, ab infeſtatione, etc.*

textus Adonis.

ROSWEYD. In prima Adonianus, de ſecunda hoc ſolum habet: *Viennæ, episcopi et confessoris.* Deest nomen ipſius ſancti.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. et EDIT. ULTRAJ-BELG. Satis puri omnes ſunt, ſi ſolum dempſeris citata ſuperius tria illa verba de Avito, *tempore Gundobaldi regis*. Scribunt ipſi Gundebaldi.

CENTULEN. Apud Siciliam civitate Cutiuenſi, paſſio ſanctæ Agathæ virginis, ſub Decio imperatore, proconſule Quintiano. Viennæ, ſancti Aviti (pro Aviti) episcopi et confessoris. In territorio Morinorum, transitus ſancti Bertulfi confessoris et monachi, cujus oſſa Gandæ requieſcunt.

Bertulfi.

BRUXELLEN. De Agatha adjicit: *Cujus nomen in Canone Miſſæ recolimus.* Ultimo autem loco: *In Blandinio, ſancti Bertulfi confessoris.* Cetera ſatis purus.

HAGENOYEN. In Agatha interpolatus, *poſt mamillarum præciſionem*, ſic loquitur: *Iterum eſt incarcerationa, et a beato Apoſtolo Petro viſitata et ſanata. Deinde in carbonibus et teſtulis vitri eſt volutata; tandem ſub Quinciano, etc.*

Codices VICTORIN. REG. SUEC., ſignatus num.

130 et VATICAN. Longobardicus num. 5949 in fine: *Eodem die, ſancti Theodori martyris*, aliis ignoti, niſi quis ſub Theodori nomine *Isidorum* agnoſcat, de quo vide Prætermiſſos, etc.

Theodori, an Isidori?

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Poſt Agatham ponit: *Aleydis virginis et abbatissæ.*

Aleydis.

EDITIO LUBECO-COL. In Avito mediæ notæ codicibus conformis, de Agatha poſt carbonibus, hoc ſolum admisceet: *Tandem tempore Decii imperatoris, ſub iudice Quinciano, etc.*

BELIN. Textui Uſuardi in fine adnectit: *In civitate Brixina, ſanctorum confessorum Gemini et Albini episcoporum, quorum vita miraculis exſtat glorioſa.* Vide inferius vera horum Sanctorum nomina.

Ingeniini et Albuini.

GREVEN. *Eodem die, Saturi, Aviti* (an non *Revocati?*) *Felcicis* ex Hieronym. *Landuno* (puto voluiſſe ſcribere *Blandinio*) *Bertulphi confessoris. Pictavis, Babilonii diaconi et confessoris.* Nihil de eo reperit Bollandus. *Ingelæ virginis*; itidem ignotæ. *Atheydis* (Adelheydis) et *Bertradæ virginum et Gerbertæ* (Gerbergæ) *matris earum.* Poſteriorum duarum cultum probatum hactenus non invenio.

Saturi, etc.

Babilonii.

Ingelæ. Bertradæ et Gerbergæ.

MOLAN. De Gemino et Albino, Belinum tranſcribit. *In Vilika, depositio Aleydis virginis et abbatissæ, miræ ſanctitatis.* *In Blandinio monasterio, ſancti Bertulfi confessoris.* Poſteriores Molani editiones a Bertulfo incipiunt. Tum: *Suessionis, ſancti Vodali confessoris.* Sequitur de Gemino et Albino. Vera nomina ſunt *Ingeniinus* et *Albuius*, quorum primum ad v Septembris rejicit Caſtellanus. *In Vilika, depositio, etc.* Tum minntiori caractere: *Alexandriæ, martyrium ſancti et gloriosi martyris Isidori.*

Aleydis.

Vodati.

Isidori.

VIII Idus.

Die 6.

A pud Cæsaream Cappadociæ, natale sanctæ Dorotheæ virginis, quæ primum equuleo vexata, dein palmis diu cæsa, ad ultimum capite punita est. In cuius confessione quidam Theophilus scolasticus conversus, et mox equuleo idem acerrime tortus, novissime gladio cæsus est. Arvernus, beati Antholiani martyr. Eodem die, sanctorum episcoporum Vedasti et Amandi, quorum et vita et mors plurimis extitit miraculis gloriosa. E quibus prior Adartensium, sequens vero Trejectensium rexit ecclesiam.

Dorotheæ.

Theophili.

Antholiani.

Vedasti et

Amandi.

Est Praten. Herinien. Tornacen. Marchian. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Tornacen. et Greven. ponunt *Capadociæ*, præfæcet aliorum orthographia. De *eculeo* alibi satis dictum est. Reliqui in textu *scolasticus*, quod omnes codices Mss. eam lectionem servant. Solus Molanus scripsit, *et mox equuleo eodem*, alii melius *idem*. Herinien. habet *Antolani*; Greven *Antoliani*; Molan. *Anatholiani*. Puto textum esse purissimum, quidquid alii id in dubium revocent. Apographum nostrum Pratense pro *existit*, posnit *existit*, forte quod in prætenso autographo contortæ sint litteræ, certe omnes legunt ut in textu. *Adartensium* et *Trejectensium* Usnardi formula est ex eodd. Mss. sed a Munerato et Molano correctæ; videatur Heusehenius hic. Greven. servavit *Trejectensium*, sed male scripsit *Atrabatensium*. Rabanus et Notkerus ab omnibus recedunt, ponentes *Aderato*, unde verosimiliter *Arras*. Aliter scripserat Florus; *Atrebata*.

OBSERVATIO. In *Cæsarea Cappadociæ*, passionem sanctæ Dorotheæ distincte consignant Hieronymiani codices Luceensis et Corbeiensis; sed quod prior *Ethiopi* et *Scolastici* sic legat, ut diversi martyres videantur, clarius alii exprimunt: *Passio sanctorum Dorotheæ et Theophili scolastici*. Quod autem synonymi martyres, pluribus Alexandrinis admixti reperiantur XII Februarii, non video quid tantopere difficultatis habeat, cum hujusmodi exempla synonymorum martyrum, in hoc præsertim Martyrologio, quotidiana sint. Utrum alterutro die indicetur virgo illa Alexandrina, quam *Dorotheam* Rufinus vocavit, Baronius celeberrimam *Catharinam* credidit, aliorum examini relinquimus. Annuntiatio nostra fontem ordinariam, procul dubio, respicit, nempe Romanum parvum, quod ita habet: *Apud Cæsaream Cappadociæ, sanctæ Dorotheæ virginis, et Theophili scholastici*. Ex antiquis Actis encomium concinnavit Ado, cuius medallam Noster in laterculum suum retulit. Aliud est Rabani elogium, in quo *Christe* et *Calliste* apponuntur, de quibus præfata Acta meminere; Notkerus ex Rabano et Adone historiam suam conflavit. Satis exactam prædictorum Actorum synopsis tradit Tillemontius tomo 5 a pag. 497. Wandelbertus solum hunc hodie versiculum profert:

Dorotheæ.

Theophili.

Idibus octavis martyr Dorothea coruscat.

Dubitatur Florentinus an *Antolianus*, qui in Hieronymianis ponitur, idem sit cum hodierno nostro *Arverucensi*. Scrupulus videtur; nam *Antholianus* sine dubio inde ab Adone acceptus est, ex hoc ab Usuardo. *Antholianus*, inquam, non *Anatolianus*, codicibus nostris vetustissimis cum ipso Adone conspirantibus. Vide de eo Bollandi commentarium historicum.

Antholiani.

Defectum accuratioris in Usuardo arguit Castellanus, quod *Amandum* cum *Vedasto* composuerit, utpote qui nihil magnopere commune habeant, toto fere sesquiseculo ætate disjuncti. Attameo, si quid peccatum est, non id Usuardo, sed antiquioribus imputandum, apud quos prædictam conjunctionem pridem in usu fuisse, ostendunt Florus, Wandelbertus, Rabanus et Ado, qui, si non eodem die, certe eodem nexu copulatos referunt: Florus et Rabanus hoc die, alii duo xxvi Octobris, ut ibi dicetur. Rectissime autem ambos Sanctos hoc die signari, apertius evinci non potest, quam ex eo quod utriusque obitus in hunc ipsum diem concurrat, ut habes in Actis, locis infra citandis. Jam vero Usuardum hic rursus ex Adone sua fere omnia desumpsisse, manifeste intelliges, si utriusque verba præfatis diebus inter se contuleris. A Rosweydo hodie in appendicem rejiciuntur, in qua Vedastus denuo recurrit 1 Octobris. Diversum plane est Flori elogium, præposterus ordo, dum Amandus junior seniori Vedasto præponitur. Alia in Rabano et Notkero non satis exacta. Sed nobis sufficit genuinum Usuardi textum exhibuisse. Quæ ad alias Vedasti celebritates pertinent, vide in Actis. Comment. præv. § 4 et 5 a pag. 785; de Amando autem pag. 840: atque ibi utriusque Belgarum Doctoris gesta mirifice deducta et diligentissime ab Henschenio illustrata invenies.

Vedasti et
Amandi.

AUCTARIA.

PULSANEN. In Dorothea tantillum interpolatus, Vedasti et Amandi elogium mutilavit.

ream Capadociæ, natale sanctæ Dorotheæ virginis. Quæ sub Apricio provinciæ ipsius præside, primum eculei extensione vexata, deinde palmis diutissime cæsa, ad ultimum capitali sententia punita est. Arvernus, natale Antholiani, qui apud urbem Arvernam martyrio coronatus est. In ultima nihil deest; scribit Atrabatensium pro Adartensium.

ANTVERPIEN. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. Textui puro superaddunt: *Ipsa die, sanctorum Saturnini, Theophili et Revocata*. Poterat omitti Theophilus, idem verosimiliter cum Scholastico. Vide Acta.

ANTVERP-MAJ. Deficit; sic habet: *Apud Cæsaream*

Saturnini,
etc.

ROSWEYD.

ROSWEYD. De Dorothea, ut prior, sed addit : *Passus est etiam cum ea Theophilus scolasticus. De Antholiano, etiam ut præcedens. Tum : In Gallia Vedasti et Amandi episcoporum et confessorum. Item, Helenæ reginæ. Natalis ejus agitur xviii Augusti.*

Helenæ.

ANTPERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJECT-BELG. Secundo loco habent de Vedasto et Amando, adduntque de ultimo, *tribus annis rexit ecclesiam. Dein : Sed infructuosum inibi cernens laborem suum, vitam heremiticam eligens, in quadam cella juxta civitatem Turonicam quindecim annis cilicio supertectus, et aqua et pane hordeaceo sustentatus permansit. Hæc non recte temporibus divisa sunt. Satis bene adjicit DANIC. Amandum superiorum Trajectensium episcopum fuisse. Videatur de duobus hisce Apostolis nostris accuratissimus Henschenii commentarius. Sequitur de Anatholiano, ubi addunt, ut supra, qui apud eandem urbem martyrio coronatus est. In fine : Ipso die, sanctorum Saturnini, Theophili et Revocata. Quæ postrema etiam habet LOVANIEN. cum superiori clausula, tribus annis, sed reliqua ab ipso omissa sunt.*

De Amando.

Textus contractus.

CENTULEN. Apud Cæsaream Cappadociæ, sanctæ Dorotheæ virginis, sub Sapritio iudice ; et Theophili scolastici. Avernis, sancti Antholiani episcopi et martyris. Atrebus, sancti Vedasti episcopi et confessoris. Cænobio Helnone, sancti Amandi episcopi et confessoris.

BRUXELLEN. Auctius item exhibet Dorotheæ elogium. De Vedasto et Amando post gloriosa, sic legit : *E quibus prior Cameracensem et Atrebatensem, sequens vero Trajectensem supra Mosam rexerunt ecclesias. De Antholiano. Saturnino, etc., ut codices mediæ notæ.*

HAGENOYEN. Reliquis omnibus liberalior est in amplificando Dorotheæ elogio, verum tanti ea non sunt, ut locum hic habere mereantur. Antholianum prætermittit. Vedasti et Amandi elogium fere simile est superius jam relato ; sed hæc subduntur : *Postea Romæ peregrinatus est, ubi sibi beatus Petrus in visione apparuit, illum in Galliis prædicare præcepit ; quod et fecit, et obiit in pace.*

BIGOTIAN. qui fuit PP. Cælestinorum, STROZZ. et MEDIC. Ipso die, sanctorum Saturnini, Theophili et Revocata, ut supra.

Sotheris.

REGIN. SUECLÆ signatus num. 130 : *Ipsa die, Sotheris virginis. VATICAN. autem, signatus num. 5949, positionem exprimit : Romæ, passio sanctæ Sotheris virginis. Sed in hoc ultimo deest commemoratio SS. Vedasti et Amandi. De Sothere agitur x hujus.*

CODEX CASTRI-CAROLI : *In territorio Lugdunon. Natalis sancti Amandi episcopi et confessoris. An non Amantii Tricastini ? Certe hæc nec ad Amandum Trajectensem, nec ad Argentoratensem, nec ad Wormatiensem, nec demum ad Amandum, aut Marcum Amandum, de quibus inter Prætermissos agit Bollandus, referri ullo modo possunt.*

Amandi incerti.

EDITIO LUBECO-COL. A proprio festo Coloniensi diem orditur : *Apud Coloniam Agrippinam, translatio cinerum sancti Pantaleonis martyris, quæ facta est una cum quibusdam reliquiis sancti Quirini martyris. Quæ in Dorotheæ elogio immiscentur, in Adone sinceriora sunt. De Vedasto et Amando, Antholiano, Saturnino, etc., nihil differt ab aliis supra citatis.*

Translationis Pantaleonis.

BELINI I EDITIO. In eo deficit quod post Atrebatensium, non dicat, sequens vero Trajectensium. Addit in fine : *Ipsa die, sanctorum Saturnini, Theophili et Revocata ; quibus editio altera superadjicit : Et eadem die, sanctæ Soteris virginis.*

GREVEN. Ipso die, sanctorum Saturnini, Theophili, Revocati, ac Sotheris virginis. Lubentii presbyteri et confessoris, qui a beato Martino Turonensi, nutriendus traditus sancto Maximino Treverensi, post data eximie conversationis exempla, quievit in pace. Cujus corpus navi impositum contra impetum Rheni fluminis, per terram etiam invisibili actum virtute ascendit. Colitur xiii Octobris. Cristes et Calistes sororum. Quæ cum a fide apostatassent, per sanctam Dorotheam conversæ, ad martyrii palmam parvenire meruerunt. Monasterio Eyke, Harlindis et Relindis virginum. Vide Acta. In Silvolde, Gerwis virginis, de qua nondum quidquam compertum est. Apud Coloniam Agrippinam, translatio cinerum beati Panthaleonis martyris. Spectat ad diem natalem xxvii Julii.

Saturnini et soc. Lubentii.

Christes et Calistes.

Harlindis et Relindis. Gerwis.

MOLANI elogium de S. Dorothea Adoniano auctius, uti et Amandinum et Vedastinum, melius apud ipsum legentur. Sequitur : *Ipsa die, Saturnini, Theophili et Revocati. Romæ via Appia, in camiterio ejusdem, passio sanctæ Sotheris virginis. Civitate Prænestensi, sancti Garini episcopi et confessoris, Monasterio Eike, Harlindis et Relindis virginum. Tum litteris minutioribus : Trajecti ad Mosam, festivitas omnium pontificum Trajectensium Servatii, Monulphi, Gondulphi, Martini, Volentini, Candidi, et reliquorum. Editiones alteræ elogia contrahunt, post quæ : In territorio Lossensi, juxta villam Maes-Eike, monasterio Eike, Harlindis et Relindis virginum. De Guarino, ut supra. Die sexta, sancti patris Buculi, episcopi Smyrnæ. Pro Revocati, melius hic ponit Revocata.*

Sotheris. Guarini.

Servatii et cpp. Feuj.

Harlindis, et Relindis.

Buculi.

VII Idus.

Die 7.

Auguli.

Moysetis.

In Britannii civitate Augusta, natalis beati Auguli episcopi, qui cursum temporis per martyrium explens, æterna meruit suscipere præmia. Item, sancti Moysetis episcopi. Hic primum in heremo vitam solitariam ducens, signis ac virtutibus magnifice innotuerat, post vero gentem Sarracenorum, cui episcopus fuerat factus, grandi ex parte ad fidem Christi convertit, sicque gloriosus meritis quievit in pace.

Conveniunt Præten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. a Belini editio, Greven. et Molan. Item Antverp-Max. cum suis.

VARIA LECTIO. Praten. scribit *Britanniis*, Munerat. *Britannia*; ceteri ut in textu. Solus Belin. habet, *civitate Augustana*. Ultrajeet. posuit *Augalii*; ceteri habent *Augulii*; i Belini editio *Aulei*; sunt qui malint *Augurii* vel *Atigulii*; verum nomen est in laterculo. De modo scribendi *martyrium* satis dictum est. *Compleus* pro *explens* posuere Antverpien. Max-Lubee. cum plerisque medicæ notæ codicibus. *Moiſetis* pro *Moyſetis* legitur in solo Tornacensi. *Primus* pro *primum* error est in Danico. *Heremo* legunt omnes, rectius Molan. *eremo*, codicum scriptionem sequi maluimus. Solus Pratensis omisit vocem *magnifice*. Codices minus passim correcti ut Antverp-Max. etc., male habent *innotuit* pro *innotuerat*. Scripsi *Sarracenorum* cum omnibus codicibus, excepto Pratensi et Molano. Antverp. et Max-Lubee. tres voces reticent, nempe, *grandi ex parte*; in Munerato solæcismus est, *grandi cum ex parte*.

OBSERVATIO. Vix usquam elarins Sanctum aliquem determinate circumscribunt Hieronymiana *Auguli*. apographa, quam hoc die *Augulum* expriment: *Brittania*, *Britannis* vel *Brittanniis* *civitate Augusta*, *natalis Auguli episcopi*. Quod *Auguria* legatur in Epternacensi, facili lapsu ex *Augusta* corrumpi potuit. His concinit Beda: *Britannis in Augusta, natale Augusti episcopi et martyris*; ubi alterum librarii errorem vides in *Augusti* pro *Auguli*; de quo dubitari omnino non potest cum Rabanus, qui quæ Bedæ sunt diligentissime refert, distincte legat *Auguli*. Bedam fere ad verbum secutus est Ado; Noster, præter morem, non nihil de suo adjecit, sed quod non magis *Augulo* quam cuilibet alteri conveniat, dum solum martyris titulum paraphrastice exposuit. Quæ sit illa *Britanniæ Augusta*, quæ martyris ætas, erudite disquirat Henschenius, cui cur litem intentet Castellanus pag. 558 prorsus non video: nam sive *Londino* appellationem *Augustæ* tribuat, sive *Eboraco*, nihil magno opere Acta adversabuntur. Sic Sanctum ipsum unico versiculo alloquitur Wandelbertus:

Augule septenis mundum vincendo triumphas.

Moyſes ex Romano parvo acceptus est, in quo his verbis celebratur: *Sancti Moyſetis, qui petente Mauvia Sarracenorum regina, episcopus genti illius factus est.* Ado ex monumentis ecclesiasticis elogium contexit, quod Noster solitæ suæ brevitati eleganter aptavit. Quam celebre pacificum magni viri nomen sub Valente imperatore fuerit, ex Socrate, Sozomeno aliisque Scriptoribus Græcis ab Henschenio citatis, facile est colligere, atque ex iisdem eorum hallucinationem retegere, qui ex recentioribus Martyrologis *Moysetem* hunc nostrum cum altero cognomine, sed *Æthiope* confuderunt, ut in Actis accurate explicatum est. Vide præterea Tillemontium tomo 7 a pag. 593, ex quo attentius velim consideres quam apte inter Carmeli incolas ab Alegræo ejusque symmystis connumeretur. Ceterum toto etiam Occidente celeberrimam fuisse *Moysetis* memoriam ex Martyrologiis nostris apertissime conficitur. At turpiter errat Notkerus, qui Adonis elogium describens, *Moysetem* in *Britannias* retrahit, nisi librarii socordia factum dicamus ut, omisso vel deleto *Auguli* nomine, alterius patria ad alterum transierit.

AUCTARIA.

*Elevationis
S. Rictrudis.*

MARCHIAN. Incipit a proprio loci: *Elevatio corporis sanctæ Rictrudis*. In reliquis purissime Usuardinus est. Vide XII Maii.

Laurentii.

PULSANEN. Post *Auguli*, sic prosequitur: *Item, sancti Moyſetis episcopi. Eodem die, depositio beatissimi Laurentii, Sipontini episcopi.* Hæc quidem recte, ut in Actis videre est; non item quæ sequuntur: *In pago Malensi, sanctæ Austrebertæ virginis, in loco qui dicitur Pauliacus.* Prima periodi pars corrupta est, ubi pro *Malensi*, lege *Rothomagensi*. Alia id genus alibi recurrunt, dum primis vocis elementis erasis, ultima etiam quandoque depravantur: sic in præſenti, pro *Malensi*, existimo lectum fuisse *Magensi*. Vide x Februarii.

Austrebertæ.

ANTVERP-MAJ. In *Britanniis* *civitate Augusta, natale sancti Auguli episcopi et martyris. Eodem die, sancti Moyſetis venerabilis episcopi et confessoris.* Apud *Asiam* provinciam, *sancti Apollinaris Jerapolitanis antistitis, viri eruditissimi.* Vide Acta.

Apollinaris.

ROSWEYD. In *Britannia*, etc., ut præcedens. *Item, sancti Moyſetis, qui primo quidem vitam solitariam in eremo ducens, meritis et virtutibus ac signis, quæ faciebat per illum Deus, magnifice innotuerat. Qui postmodum, petente Auvia Sarracenorum regina episcopus genti illius factus, fidei catholicæ custodivit intemerata consortia, et gentem, cui datus fuerat episcopus, ex grandi parte ad fidem Christi convertit, sicque in pace quirit.* Ex Adone.

*De Moyſete
ex Adone.*

CENTULEN. Primo loco *Augulum* annuntiat

verbis Adonis, ferme ut duo codices proxime citati. Deinde: *Apud Asiam minorem, sancti Apollinaris episcopi, viri eruditissimi.* *Moyſetis* elogium mutilat, hoc modo: *Eodem die sancti Moyſetis venerabilis episcopi, qui gentem Sarasinam magna ex parte convertit.*

Apollinaris.

BRUXELLEN. Pro *Auguli*, scribit *Auguli*; de reliquo annuntiatio ejus non Usuardina, sed Adoniana quoque est. *Moyſetis* elogium ex Adone, hinc inde interpolavit. Deinde cum aliis addit: *Apud Asiam, sancti Apollinaris, viri eruditissimi Jerapolitanæ urbis antistitis et confessoris.* Demum in fine: *Item, Helenæ reginæ.* Diximus pridie in Auctariis natalem ejus esse xviii Augusti.

Helenæ.

HAGENOVEN. Usuardinus quidem est, sed phrasim non nihil turbatiorem refert. In fine autem perperam subnectit: *Item, sanctorum martyrum Theophili, Saturnini et Revocatæ.* Vide quæ die præcedenti in Auctariis dicta sunt.

*Theophili
et soc.*

VICTORIN. In fine: *Apud Asiam, sancti Apollinaris Hierapolitanæ (urbis) antistitis, viri eruditissimi. Eodem die, sanctæ Austrebertæ virginis et sancti Theodori martyris, haud dubie Heracleensis, unius et quatuor Megalo-martyribus, de quo in Actis.*

Theodori.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Inter *Moysetem* et *Augulum*, *Moyſen* alium abbatem interserit, eum, opinor, qui in *Ægypto* eum sex sociis martyrium consumnavit. Hunc recentiores Martyrologi *Scythopoli* in *Ægypto* perperam adscripserunt, cum

*Moyſetis
alterius.*

ex Vitis

ex Vitis Patrum, variis locis ab Henschenio hic a pag. 46 recitatis, non Seythopoli. quæ Palæstinae secundæ metropolis est, sed in *Schiti solitudine* a grassatoribus barbaris, cum sex fratribus interemptus sit. Vide plura ex Cassiano, Sozomeno et aliis apud Henschenium collecta.

CAMBERIEN. monasterii S. Mariæ Conventualium. *Monasterio Altiuilarenci* (vult dicere *Altovilariensi*) *adventus sanctæ Helenæ imperatricis*. De eo agetur XVIII Augusti.

Austrebertæ et Theodori.

REGIN-SUEC. sub num. 130: *Eodem die, sanctæ Austrebertæ virginis, et sancti Theodori martyris*. Vide supra.

VATICAN. num. 5949. *In Gallia, sanctæ Austrebertæ virginis*. Jam dixi spectare ad x.

EDITIO LURECO-COL. In prima annuntiatione fere pura, ad secundam, post *magnifice innotuit*, hæc subjungit: *Postquam vero gentem Sarracenorum, cui episcopus fuerat factus, ad fidem Christi convertisset, ad eremum rediit, et ibi cum sex eremitis barbaris occisus est*. Quæ hic confusa sunt, in Actis explicantur. Sequitur: *Apud Asiæ provinciam, sancti Apollinaris, Jerapolitanæ urbis episcopi et confessoris, viri eruditissimi. Eodem die, sancti Richardi regis, patris sanctæ Walburgæ virginis, qui omnia quæ habuit propter Christum dimisit et longissimam peregrinationem sumpsit, tandem feliciter obiit*.

Richardi R.

Adventus Helenæ.

Altera BELINI editio. In fine: *Eodem die sanctæ Helenæ corporis adventus, ad monasterium Altovilure, quæ mater Constantini imperatoris existens, ad hoc religiose vivendo, pervenire meruit, ut sacratissimæ Crucis Domini Nostri Jesu Christi fieret inventrix*. Vide dicta superius.

Anatholi et soc.

GREVEN. *Item Anatholi, Ammonis, Statiani,*

Lucii, ex Hieronym. In Anglia, Odonis episcopi et confessoris. Ibidem, Guillelmi episcopi et confessoris. Vide de utroque indicem Prætermisorum. De Apollinare et Richardo, fere ut ENITIO LURECO-COL. Additur: Amonci episcopi confessoris. Frindrudis virginis. Apollonii senatoris martyris, patris sanctæ Apollinæ. De his tribus vide etiam citatum indicem, et de ultimo speciatim in eodem indice IX hujus.

Odonis, Guillelmi.

Amonci. Frindrudis. Apollonii.

MOLAN. *Binchii, Amoluini episcopi et abbat* *Lobicensis. De Helena Belinum descripsit. In fine, minori caractere: Eodem die, Richardi regis, patris sanctæ Walburgis, qui propter Christum longissimam peregrinationem subiit. In aliis editionibus, sic incipit: Cominii, natale sancti Chrysotii, qui huc venit a Marcello Papa ad prædicandum missus. Ubi notandum quod recte hoc die collocetur, qui in prima editione postridie ponitur, cum hæc clausula, qui Dionysio notus huc venit. Sequitur: Binchii ex Laubiis, beati Amoluini, episcopi et confessoris. In Anglia, sancti Odonis, episcopi et confessoris. Die septima, sancti Parthenii, episcopi Lampsaceni; et sancti Lucæ, in Storio Græciæ. Marcianis, elevatio corporis sanctæ Rictrudis. De Helena dictum est. Postea minutioribus litteris: Apud Phrygiam, natalis beati numerosique martyrii, pariter ab universa urbe quadam Christianorum civium suscepti. Injussu auctor et dux existit vir pietate et religione clarus, Adauctus nomine: cujus in confessione Christi constantiam, omnis populus sequens, cum mulieribus viri, cum pueris senes, cum civibus civitas, injecto igne concremantur, ita ut nullus penitus ex illa urbe, etiam cum optio daretur, abscederet. Eodem die, civitate Lucensi, Richardi, regis, etc., ut supra.*

Amoluini.

Chrysotii.

Odonis.

Parthenii et Lucæ.

Elevationis Rictrudis.

Universæ urbis MM.

VI Idus.

Die 8.

Dionysii et soc.

Cointæ.

Salomonis.

Apud Armeniam minorem, natalis sanctorum Dionysii, Emiliani et Sebastiani. Eodem die Alexandriæ, sanctæ Cointæ martyris; hanc pagani correptam ad idola perducentes, adorare cogebant, quod cum illa execrans recusaret, vincula pedibus ejus innectentes et per plateas totius civitatis eam trahentes, horrendo supplicio discerpserunt. Civitate Corduba, sancti Salomonis martyris.

Ex Tornacen. Pulsanen. Albergen. Danic. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Reliqui in textu *Dionysii et Emiliani* juxta Tornacen. Pulsanen. Munerat. etc. Albergen. Danic. et Greven. pejus scribunt *Dyonysii*; recte Molan. *Dionysii et Emiliani*. In Pulsanen. sphalma est *Juliani*. Nomen martyris Alexandrina: octodecim ferme modis in Actis deformatum est. Greven. legit *Coyntæ*; Molan. *Cointhæ*; Tornacen. *Conitæ*; Pulsanen. *Chontæ*; Munerat. *Corinthæ*; prætuli lectionem *Cointæ* cum Albergen. et Danic. quod Rom. parvi lectio sit, et proximius ad *Quintæ* latine accedat; quidquid aliter scripserit Ado: selige quod magis placet. De voce *ydola*, alibi dictum satis. Munerat. male ponit *correctam*, pro *correptam*. Pulsanen. sensum mutilat scribens *execrasset*, pro *execrans recusaret*, et *vincula pedibus ejus innectentes* omittens. Error Danici in *discerperunt*, supposito *p* correctus est.

De positione Salomonis.

Difficultas est circa positionem *Salomonis*, in qua pauci codices ab omnibus aliis differunt. Et inter puriores quidem Marchianen. legit: *In provincia Lusitana, civitate Corduba*; brevius Rosweyd. *In provincia Lusitana, sancti*, etc. His fere subscribit eodex Praten. dum ponit: *In provincia Lusitanæ, civitate Corduba*. Atque hoc modo scripsisse Usuardum existimavit Castellanus. Cum vero objicerem inepte tribui Cordubam, regum Saracenorum sedem, regioni ab ea tam dissitæ, respondit disparatorum connexionem non aliud probare, quam quod Usuardus imperitus Geographus fuerit. Mihi vero non suadet auctorem ita impigisse circa provincias, quas oculis ferme suis lustraverat; censeoque proinde priora ea verba ad Usuardum non pertinere, atque adeo codices illos, a ceteris in eo discrepantes, inter puros connumerari non posse. Est præterea in Pratensi augmentum aliud, de quo in Auctariis agemus.

OBSERVATIO.

OBSERVATIO. Trinum horum Armenorum martyrum præcipua et distinctior notitia sumitur ex solis apographis Hieronymianis, quæ saltem patriam exprimunt, a Romano parvo præteritam. Illa legunt: *In Armenia minore, natalis Dionysii, Emiliani, Sabastiani*; istud, sola nomina refert: *Sauctorum Dionysii, Emiliani, Sabastiani*. Ad priorem fontem consuluit, eamque annuntiationem formavit, quæ ab Usuardo et Notkero fere ad apicem descripta est. An præter nomina et provinciam, eorum certamine (nam martyres censentur) nobilitatam, de iis quidquam compertum sit, ex Bollandi in Actis intelliges. Inspice etiam notationem Florentinii, qua Bollandi opinionem magis confirmat, inter cetera solerter advertens, Acta sancti Emiliani Mss. quæ penes se habuit, *corrupta in aliquibus ita esse, ut vix sensus percipiatur; imo, quod oculatissimum Bollandum aufugit, eadem, mutatis dumtaxat nominibus, continere, quæ apud Petrum de Natalibus in vita sancti Pantaleonis martyris prostant, et quod majus est, iisdem pene verbis ac illam construi*. Hæc ille, quæ an sufficiant, ut Jacobilli Acta ex opere nostro auferantur, in supplemento videbitur. In Wandelberti versiculo defuit locus Sebastianiano; sic canit:

Senas Dionysius ornat et Emilianus.

Cointam vel *Quintam*, fidelem mulierem, ex Rufino acceptam ego quidem non dubito. Sic de ea primus loquitur auctor Romani parvi: *Alexandriæ, sanctæ Cointæ martyris*. Adonis encomium ex laudati Rufini verbis ferme contextum Notkerus integrum descripsit, Noster vix quidquam immutatum reddidit. Jam supra ad xxxi Januarii, dum de sene *Metra* ageremus, celebrem Dionysii Alexandrini epistolam citavimus, ex qua eadem *Cointa* hoc die, sequenti *Apollonia* desumptæ sunt. Vide indicatum ibi *Ruinartii* locum, vel potius fontem ipsum apud Rufinum lib. 6 cap. 31. Alia est aliorum Eusebii interpretatio, unde et varie apud Bollandum *Cointæ* martyrium explicatur. An autem *virginis* titulus ei adscribi possit, in certum relinquitur.—*Salomon* martyr Cordubensis a solo Usuardo refertur, nimirum quod recentiore Arabicæ illius persecutionis haberet memoriam; neque enim Salomonem alium Cordubæ pro fide passum novimus. Ab aliis et a Romano hodierno ponitur xiii Martii cum *Ruderic* presbytero, ut in Actis videre est. Cetera, quæ huc spectare possunt, in Variantibus dicta sunt.

AUCTARIA.

PRATEN. Præter inserta verba, de quibus in Variantibus egimus, addit in fine: *Viriduno, sancti Pauli episcopi et confessoris*. De eodem agunt plures alii codices Usuardini, sed modo tam diverso, ut additamentum esse apertissime pateat.

HERINIEN. Post textum purum et integrum, agit de eodem Paulo, sed hac phrasi: *Viriduni, beati Pauli episcopi et monachi, ipsius ecclesiæ restauratoris et rectoris*.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVAN. ET EDIT. ULTRAJ-BELG. Sola voce a priori distinguuntur, nempe quod post *rektoris*, adjiciant epitheton, *præcipui*.

MARCHIAN. ET ROSWEYD. Sic habent, ut in Variantibus diximus, omni alio additamento carentes, ita ut puris proximi sint.

ANTVERP-MAJ. In martyribus Armenis et in *Cointa* (quam *Conidam* vocat) fere genuinus est; de Salomone tacet.

CENTULEN. In prima annuntiatione Usuardinus, sic prosequitur: *Sanctæ Chointæ virginis et martyris. Viridunis, sancti Pauli episcopi et confessoris. Civitate Concordia (pro Corduba), sancti Salomonis martyris*.

ANTVERP. MAX-LUDEC. ET UGHELLIAN. Relato textu puro, subdunt: *Romæ, Pauli episcopi, Lucii et Cyriaci*. De qua trium Sanctorum conjunctione vide Bollandum et Castellannum hic: nimis quam sæpe infra repetitur.

BRUXELL. Solito purior, post *discerpserunt*, interjecit: *In Hispania, civitate, etc. In fine: Romæ, sancti Pauli episcopi et confessoris. Et sanctorum Lucii et Ciriaci*.

HAGENOYEN. Ex *Cointa Torritam* facit, cetera puritati proximus. In fine autem: *Brixix (an non Papiæ?) Iuencii episcopi et confessoris. Romæ, sancti Pauli episcopi, Lucii et Cyriaci martyrum*. Vide Scriptores de quibus supra diximus.

BELINI editio, *Coytr* scribit, altera, *Corinthæ*. In reliquis eadem addit, quæ Antverp. et Max-Lubecana.

AQUICINCT. Romæ, Pauli episcopi, Lucii et Cyriaci. Eadem ubique phrasis ab altero in alterum transmissa.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Incipit: *Pauli episcopi et martyris. Mengoldi, militis martyris. Sanctæ Helenæ reginæ, martyris Constantini imp. Tum Dionysii, etc.* De *Cointa* et *Salomone*, nihil.

CODEX 3 BIGOTIAN. sig. D. 9: *Eodem die, sancti Cuthmanni*. Nomen ab aliis aliter scribitur.

CODEX D. LE MARE, nota C. qui fuit Franciscan. *Romæ, Pauli episcopi, Lucii, Cyriaci*.

VATICAN. 5949 Solum adjicit: *Romæ, sancti Pauli episcopi*, ut habent apographa Hieronym.

ALTEMPS. In territorio *Doleusi*, sancti *Jacuti* confessoris. De quo vide Prætermisos hoc die. *Monasterio Fiscanni, sancti Geuthmanni, Lemovicensis episcopi et confessoris*. In Missali Gemeticensi pervetusto, dicitur *Cutmanni confessoris*. Et sic fere supra legit codex Bigotianus.

STROZZ. ET MEDIC: Item *Romæ, sanctorum martyrum Paulini episcopi, Lucii et Cyriaci. Item, sancti Eventii vel Iventii episcopi et confessoris. Et sanctæ Helenæ virginis*. Paulinum hunc, aliorum *Paulum* esse, satis constat. Quæ sit *Helena virgo*, nescio.

EDITIO LUBECO-COL. Nusquam Usuardo similior, in fine solum addit martyres de quibus supra; nempe: *Romæ, sanctorum Pauli episcopi, Lucii et Ciriaci martyrum*.

GREYEN. Eisdem annuntiat et eodem modo. Tum: *Item, Julii Papæ, quem Ado et Usuardus ponunt pridie Idus Aprilis, Eudoaldi, episcopi Lugdunensis et confessoris: est verosimiliter Chagnoaldus Laudunensis de quo vi Septembris. Pauli Viridunensis episcopi et restauratoris præcipui. Thydghermi, episcopi secundi Halverstadensis et confessoris, in Werdena quiescentis*. Vide Bollandum in indice Prætermissorum. *Iventii, episcopi Papiensis et confessoris. Chunibaldi confessoris. Mengoldi militis. Gislarii presbyteri*. De hoc et Chunibaldo, vide citatum indicem. *Helenæ Christianissimæ*

Pauli Viridunensis.

Dionysii et soc.

Cointæ.

Salomonis.

Mengoldi.
Helenæ.

Cuthmanni.

Pauli.

Jacuti.

Geuthmanni.

Paulini
et soc.

Eventii.

Helenæ r.

Pauli et soc.

Iventii.

Julii.

Eudoaldi.

Thydghermi.

Iventii.

Chunibaldi.

Mengoldi.

Gislarii.

stianissimæ

*Helenæ
translatio-
nis.*

stionissimæ reginæ translatio. Et hujus et vitæ historia dabitur xviii Augusti.

Chrysolii.

MOLAN. Romæ, Pauli episcopi, Lucii et Ciriaci. Ipso die, depositio sancti Pauli episcopi Viridunensis, etc. Item Hoiï, natalis beati Mengoldi, gloriosi martyris. Natale sancti Chrysolii, qui Dionysio notus huc venit, a Marcello Papa ad prædicandum missus. Sed hæc postrema in aliis editionibus correctæ et ad præcedentem diem melius revo-

cata. In his porro ita habet: *Eodem die, notale sancti Nicetii episcopi Bisuntini et confessoris, præcluræ sanctitatis viri. Ipso die, depositio sancti Pauli, etc. Die octava, sancti Megalo-martyris Theodori ducis exercitus, de quo nos peridie. Romæ, Pauli, etc. Demum caractere minori: In Bithynia, beati Eugenii, et Morix filia, de quibus Metaphrastes. Rejiciuntur a Bollando ad xvii Julii, quia eo die Venetias translati.*

Nicetii.

Theodori.

*Eugenii
et Marie.*

V Idus.

Die 9.

Apolloniæ.

Apuđ Alexandriam, passio sanctæ Apolloniæ virginis, cui persecutores, omnes primum dentes excusserunt, Deinde eum minarentur, vivam se eam incensuros, nisi cum eis impia verba proferret, illa paululum quid intra semetipsam deliberans, repente se e manibus impiorum prorupit, et in ignem, quem paraverant, prosilivit. Suevo apud Cyprum, sanctorum Ammonis et Alexandri.

*Ammonis et
Alexandri.*

Textum purum referunt soli codices *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Greven.* et *Molan.* Plerique alii codices in eo polissimum excedunt, quod, sive ex Prateni sive aliunde, textui adjiciant sanctum *Ausbertum Rothomagensem episcopum*, ut brevi ex Auctariis cognoscas.

VARIA LECTIO. Verum virginis nomen *Apollonia* est, non *Appolonia*, ut *Muneratus*, nec *Apollonia*, ut *Grevenus*. Pro *vivam se eam*, posuit *Herinien. vivam eam se Greven.* et *Molan. eam se viram*; ubique recte et cum *Adone*, quem postremi ambo pressus etiam secuti hic sunt in interpositione vocis *ageret*, legentes: *paululum quid ageret, intra semetipsam*, etc. Ultro fateor id ad claritatem conferre, verum codices omnes tum *Mss.* tum *excensi*, ei lectioni plane repugnant. Pejus habet *Munerat. paululum quidem, et exilivit pro prosilivit. Suevo* diserte exprimunt codices passim, non *Sueno*, ut vult *Castellanus. Siero* in *Tornacen; Sieno* in *Munerat. Suevi* in *Greveno*, rejicienda sunt. uti et *Avinionis* pro *Ammonis* apud præfatum *Munerat.* Alias *Sucuo* vel *Sueno* inflexiones vide in *Actis*, ubi locum ignotum esse comperies.

*Pro Prateni
cod.*

In eegrapho nostro Prateni ad calcem apponitur: *Fontenella, sancti Ausberti episcopi et confessoris.* Sed cum ea verba a *Sirmondo lineola* subducta sint, noteturque illa ipsa in codice *B.* esse in textu et ab eadem manu, signum est prætenso autographo adjecta fuisse; atque adeo codicem illum inter puros servandum putavi. Potuit præfata annuntiatio ex aliquo Hieronymiano accipi præsertim ex *Lucensi*, qui fuit olim sancti *Wandregisili*, ubi ejus positio recte signatur; *In Alto-monte super Sambre.* At quisquis codicem illum auxit, aliter annuntiationem formavit, et inde in alios codices transiit, non ubique uniformiter expressa, ut ex Auctariis patebit.

Apolloniæ.

OBSEVATIO. Hæc est admiranda illa *Apollonia, propectæ ætatis virgo* et martyr incluta, quam die proxime præcedenti, ex citato ibi *Rufini* loco cum *Metra* seu *Metrano* et *Cointa* seu *Quinta* acceptam diximus, inde primum extracta ab Auctore Romani parvi: *Alexandriæ, Apolloniæ virginis*; selecto, opinior, pro ejus arbitrio, hoc die; ad quem *Ado* rursus elogium ex laudati *Rufini* versione contexit, a *Notkero* integre descriptum, a *Nostro* modicissime imminutum. Et in hac quidem *Martyrologorum* serie celebratur *Apollonia*, quæ apud *Hieronymianos* codices, *Bedam, Florum, Rabanum, et Wandelbertum* ignota est. Cur Sanctæ hujus martyrium *sub Decio* collocet *Baronius*, æque ac præcedentia *Metra* et *Cointa*, haud satis queo conjicere, cum furentis populi in Christianos rabie, superstite adhuc *Philippo*, hæc contigiisse planissime constet, ex laudata jam sæpius *Dionysii Alexandrini* ad *Fabium Antiochenum* epistola. Nos passionis causam et tempus assignavimus in *Tractatu* nostro de *Patriarchis Alexandrinis* num. 164, quæ fusius explicantur a *Tillemontio* tomo 3 a pag. 293. Utrum præter hæc admitti possint *Acta* alia subinde conficta; porro an secunda aliqua *Apollonia* recte ad *Juliani* tempora revocetur, vide apud *Bollandum*, et hic infra in *Auctariis Greveni.* — In apographo *Hieronymiano Lucensi* perperam divisa sunt *Ammonis* et *Alexandri* nomina, per interpositionem citatæ superius annuntiationis, *sancti Asberti*, pro *Ansberti, episcopi.* Reliqua utrumque conjunctum servant, *Sueno*, vel *Suevo apud Cyprum.* Locum certaminis negligit *Epternacense*, socios anonymos xx adjiciens. Tu hos aliosque a recentioribus confusos, ad classes suas in *Actis* reductos invenies, et nonnulla etiam in *Florentinii* notatione satis accurate observata. Nobis certum est *Usuardum* ex aliquo *Hieronymiano* codice annuntiationem suam desumpsisse, in qua verosimiliter sic reperit, quemadmodum in textu legimus; nisi quod forte de suo alterum alteri anteposuerit. *Rabanus* ex eodem fonte sua descripsit; ex hoc *Notkerus*, et hi ambo diserte cum *Usuardo* legunt *Suevo*, editore ad marginem per asteriscum indicante *Soli*, ut forte alibi repererat, unde et verosimiliter in *Romanum* hodiernum ea positio derivata est. De solo *Ammonæ* agit *Wandelbertus*, at cum tres synonymi hoc ipso die apud *Hieronymianos* recolantur, quem proprie velit, aliis determinandum relinquo. Sic habet:

*Ammonis et
Alexandri.*

Quinis Ammonem recolunt pia vota beatum.

AUCTARIA.

AUCTARIA.

- MARCHIAN.** Purus in textu, subdit : *Ipsa die, sancti Ansberti Magnensis episcopi.* Exesis, opinor, primis litteris, imperitus librarius ex *magensis* quæ est postrema pars *Rothomagensis* efformaverit, *Magnensis.* Non video id aliter posse intelligi.
- ANTVERP.** et **MAX-LUBEC.** Adjiciunt : *Fontinellæ monasterio, sancti Ansberti archiepiscopi Rothomagensis et confessoris.*
- PULSANEN.** Incipit : *Apud Canusium civitatem Apulix, depositio beati Sabini episcopi et confessoris.* Apolloniam refert absque elogio. Tum : *Apud Cyprum, sanctorum Ammonis et Alexandri. Eodem die, beati Ansberti Rothomagensis ecclesiæ archiepiscopi.*
- ANTVERP-MAJ.** *Alexandriæ, sanctæ Apolloniæ virginis et martyris.* Desunt textus reliqua, quibus substituuntur : *Apud Pontum provinciam, sancti Athenodori episcopi, fratris beati Gregorii, qui Theologus cognominatus est. Fontanellæ monasterio, transitus beati Ansberti episcopi.* Omittit, quæ alii clarius explicant, *Rothomagensis ecclesiæ, etc.*
- ROSWEYD.** In prima satis purus, addit : *In Blandinio, sancti Ansberti episcopi et confessoris. Apud Cyprum, Alexandri martyris, et Ammonis confessoris. Titulus martyris æque quadrat utrique.*
- ANTVERP-MAX.** **ULTRAJ.** **LEYDEN.** **LOVAN.** et **EDIT. ULTRAJ-BELG.** Textui puro adjungunt : *Eodem die apud monasterium Fontinellæ, natale sancti Ansberti Rothomagensis episcopi et confessoris.*
- ALBERGEN.** et **DANIC.** agunt de *Paulo Viridunensi, etc.*
- CENTULEN.** Deest Apolloniæ elogium. Tum : *In Ponto civitate Gneocæsarea, sancti Athenodori episcopi, fratris beati Gregorii. Civitate Rothomago, sancti Ansberti archiepiscopi et confessoris.*
- BRUXELL.** Incipit : *Commemoratio beatæ et semper Virginis Mariæ. (Octavam Purificationis, ni fallor, indicat.)* In Apollonia modice interpolatus est. *Apud Cyprum, etc., ut PULSANEN.* Sequitur : *Eodem die, translatio sancti Ansberti, Rothomagensis archiepiscopi et confessoris, qui in monasterio Altimontensi fuerat exilio relegatus, et apud Fontanellam sepultus, et inde postea in Blandinium hac die translatus. Apud Viridunum, etc. Vide supra.*
- HAGENOYEN.** Elogio Apolloniæ addit : *Et ipsam solent invocare, dolorem dentium sustinentes.* In fine : *Item Fontinellæ monasterio, sancti Ansberti archiepiscopi Rothomagensis depositio. Apud Viridunum, etc. In Bavaria, Altonis confessoris, qui fuit abbas in Altenmunster.*
- AQUICINCT.** *Ipsa die, sancti Ansberti Rothomagensis archiepiscopi.*
- VICTORIN.** et **REG. SUEC.** sub numero 130 : *Apud Pontum provinciam, sancti Athenodori episcopi. Canusia civitate, sancti Savini episcopi.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJ.** *Apolloniæ virginis et martyris, cum multis aliis : Dionysii episcopi Alexandrini, exhortatoris prædictorum martyrum.* Vide Observationem.
- VATICAN.** sub num. 5949 caract. Longobard. quod fuit olim Beneventanum, sæpe jam superius citatum. Primo loco habet : *Natalis sancti Sabini, Canosini episcopi et confessoris.*
- UGHELLIAN.** *Fontenellæ monasterio, sancti Ansberti, episcopi Rothomagensis et confessoris.*
- STROZZ.** et **MEDIC.** *In Oriente, (quidni in Meridie?) sancti Savini episcopi. In Fontanella monasterio, sancti Ansberti, episcopi Rothomagensis et confessoris.*
- EDIT. LURECO-COL.** De Ansberto, Paulo Viridunensi, et Athenodoro, scribit ut supra. In fine : *Ipsa die, beati Altonis confessoris.*
- BELIN.** In utraque editione pro *Ansberti*, scribit *Amsuberti.* Prior habet : *Suevo apud Ægyptum; de quo vide Acta.*
- GREVEN.** *Octava Purificationis beatæ Mariæ. Ammonis, Thomæ et aliorum xxxvii. Item, Emiliani.* Confusa hic nomina ex Hieronym. *Monasterio Fontanellæ, sancti Ansberti, episcopi Rothomagensis, cui cum puella nobilis nomine Angadrisina desponsata fuisset, et utrique calibatus magis placeret, illa oratione impetravit, ut turpissima et leprosa efficeretur. Sed post a beato Audoeno Rothomagensi archiepiscopo, Christo consecrata, pristina pulchritudini est reddita; Ansbertus vero, sub sancto Wandregisilo, abbate Fontanellæ, monachus primum, deinde abbas factus, postremo, beato Audoeno in episcopatu digne succedens, in pace quievit. In Britannia, Trylliani confessoris. In Hibernia, Trouani episcopi et confessoris. Apud Pontum provinciam, beati Athenodori, episcopi et confessoris, fratris beati Gregorii Niceni. Altonis, confessoris. In Hibernia, Torabate virginis.* Hactenus ambæ editiones, MDXV et MDXXI; sed postrema, adjicit sequentia, plane apocrypha : *Eodem die, sanctæ Apolloniæ alterius, virginis et martyris, quam Julianus Cæsar pro fide Christi, primum fecit virginitatis, deinde in equuleo suspensam, vivam jussit excoriari, ac de carnibus ejus particulas scindi : ad ultimum post dentium atrocem evulsionem, gladio transverberatam, Christi martyrem fecit. Vide Bollandum et Castellanum hic.*
- MOLAN.** In I edit. *Fontanellæ monasterio, sancti Ansberti archiepiscopi sanctæ Galliarum sedis Rothomagensis,* In aliis sic habet : *Gandavi in Blandinio, ex Fontanellæ monasterio, sancti Ansberti, sanctæ Galliarum sedis archiepiscopi. In Hoyo, sancti Maingoldi, ducis et martyris, regis Hugonis Anglorum filii; quem in prima editione melius pridie posuit. Die nona, sancti martyris Nicephori. Est is qui Sapricio palmam præripuit.*

IV Idus.

Die 10.

Romæ, natalis sanctorum martyrum Zotici, Ilirenci, Jacincti, et Amantii. In Oriente, sanctæ Sotheris virginis, quæ graviter et diutissime alapis cæsa, cum cetera quoque pœnarum genera vicisset, gladio martyrium consummavit. Item Romæ via Lavicana, militum decem. Apud Castrum Cassinum, sanctæ

Scholasticæ. Scolasticæ virginis, sororis sancti Benedicti abbatis. In pago Rothomagensi, sanctæ
Austrebertæ. Austrebertæ virginis.

Textus est Praten. Marchian. Rosweyd. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Scribendum erat *Irenæi* et *Hyacinthi*, ut correxit Molan. Sed cum nulli codices ita legerent, putavi servandam scrupulosius mediæ ævi lectionem. Munerat. pro *Zotici*, male posuit *Zonei*; item *Ilyrenci*, quod etiam habent Antverp. et Max-Lubec. In Praten. pro *Jacincti* est *Jacinti*. *Amancii* pro *Amantii* communis multorum codicum error est. *Soteris* scribit Marchian. cujus lectio præferenda esset, nisi codices omnes repugnarent. Solus Praten. habet *Casinum*, recte opinor, sed reliqui omnes, ut in textu; qui etiam concordant in *Scholasticæ*, licet Molanus correxerit *Scholasticæ*. *Rothomagensi* est fere omnium, excepto Praten. qui etiam legit *Austrobertæ* cum Marchianensi et Greveno; reliqui ut in textu; solus Molanus scribit *Austreberthæ*.

OBSERVATIO. Ex quatuor primis Martyribus aliqui cum Sotere aut Soteride in apographis Hieronym. conjuncti, a Beda discernuntur; ubi clarius et exactius expressa quatuor nomina. Rom. parvum forte in orthographia a Rosweydo correctum (ut in Beda verosimiliter fecere Henschenius et Papebrochius) etiam accurate scribit, quemadmodum et Ado, cui procul dubio ad elogium materia defuit. Meminit idem Rom. parvum *Soteris*, positione non expressa, nisi quis copulativam et, ad priores Romanos Martyres putet adstringendam. Aliter sane Romani parvi textum accepit Ado, qui græca fortasse nominis origine deceptus, *Soteridem* primus in *Oriente* transtulit, atque in eo Nostrum sequacem habuit. *Non item Notkerum*, inquit Castellanus, *qui Rabanum imitari maluit et antiquiores; forte advertens, verosimilius in Italia mortuam, quæ sancti Ambrosii consanguinea fuerit*. Non potuit *Antiquiores* alios intelligere, præter Hieronymi apographa; at enim diligentiam hic suam desiderari passus est, vir de cetero accuratus, cum Notkerus (sive unam sive geminam Soterem fecerit) ipsis Adonis verba hoc die ad apicem referat. Hoc Castellannum fallere potuit, quod annuntiationem Notkeri legerit viii Idus seu vi hujus, hic verbis conceptam: *Romæ via Appia, in ejusdem comitatio, passio sanctæ Sotheris virginis et martyris*. Quæ omnia, excepta ultima voce, ex Rabano accepta ultro fatemur, ut nos ipso die ex Greveno diximus. Rursus *Sotheris sacratissima virgo* apud Adonem et Notkerum refertur xii Maii, ut ibi indicabimus. Dubitat hoc loco Florentinius, virone an mulieri aptandum sit *Soteris* nomen: item utrum bis eadem Virgo annuntietur, ut de Agnete factum vidimus; sed hæc alterius et disquisitionis et loci sunt. Laudatiunculam, quam ei Ado concinnavit, Noster descripsit. Ne hic diutius immorer, videatur Bollandi commentarius, in quo ex Ambrosio adducuntur, quæ ad veram Virginis laudem spectare possunt, aliæque ad ejus cultum pertinentia. Ruinartius in selectis pag. 405 S. Ambrosii loca etiam producit. Castellanus in notis breviter collegit, quæ curiosiora sunt pag. 600 et 601; Tillemontius autem cum Pancratio conjunxit tomo 5 a pag. 259.

Militum x. Sequitur, *Militum decem*, qui in Romano parvo, Adone, Nostro, et Notkero, nudis solum nominibus referuntur. — *Scholastica* a Nostro adjecta est, quam ampliori encomio Rabanus et ex eo Notkerus exornant. — Sed quid de *Austreberta* soli Nostro nominata? Dicam ingenue, non immerito me dubitare, utrum ab Usuardo ipso fuerit posita, idque adeo, quod ejus non meminerint codices duo, mihi certe æstimatissimi Heriuensis et Tornacensis, non soliti hæc prætermittere, quod Usuardi genuinum est, præsertim in Sanctis Francis, sic ut conjectari nullo modo possim, quid scriptores movisset ad reticendam Sanctam alias notissimam, si in Usuardi autographo fuisset expressa. Servanda nihilominus fuit in textu, ne ex arbitrio meo potius quam ex aliorum codicum auctoritate, Usuardi simplicitatem videar definire. Quid versibus suis indicet Wandelbertus, dicat alius interpretes:

*Sother, Irenæus et Scholastica virgo quaternis
 Egregia pariter meritorum laude nitescunt.*

AUCTARIA.

Jam dixi HERINIEN. et TORNAC. Austrebertæ non meminisse. Consentit et his PULSAN. in eo singularis, quod ordinem martyrum Romanorum inturbet, et pro *Amantii* scribat *Amarini*. Tum sic: *Item Romæ, sanctæ Sotheris virginis.*

ANTVERPIEN-MAX. LOVANIEN. LEYDEN-BELG. et EDITIO ULTRAJ-BELG. In eo solum a puritate deficient, quod primo loco Scholasticam annuntiant, atque in fine pro *Austrebertæ*, ponant *Austrebergæ*, quod et in nonnullis aliis codicibus legitur. In Belgica editione deest nomen unius ex quatuor primis martyribus.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC.

Etiam primum locum Scholasticæ tribuunt, sed Usuardino textui hæc superaddunt: *Hujus animam de corpore egressam, vidit sanctus Benedictus in columbæ specie, cæli secreta penetrare. Qui tantæ ejus gloriæ congaudens, Deo gratias reddidit, ejusque obitum fratribus denuntiavit. Quos etiam protinus misit, ut ejus corpus ad monasterium deferrent et in sepulcro, quod sibi præparaverat, collocarent; ut quorum meus una semper in Deo fuerat, eorum quoque corpora nec sepultura separaret.* An ea conjunctio duret, alibi controvertitur.

CENTULEN. Textui nonnihil abbreviato, subjungit in fine: *Sanctonas, sancti Trojani episcopi et confessoris.* Quæ verba ANTVERP-MAJ. etiam

De Scholastica.

Trojani.

posuit,

posuit, sed inter Scholasticam et Austrebertam. Ceterum spectat Troianus iste ad xxx Novembris.

BRUXELL. Elogium Scholasticæ ex ULTRAJ. etc., hic relatum, ex parte mutilat, post *secreta penetrare*, sic legens: Quo viso, ipse corpus sororis defunctæ fecit ad suum monasterium deferri, et in sepulcro quod sibi ipsi præparaverat, sepeliri. Et illud postea Cynomannis translatus est. Sequitur de Soteride, omissis martyribus Romanis. Tum de x militibus. Post Rothomagensi, hæc inserit: In loco qui vocatur Pauliacus. Eodem die apud Nivellam, elevatio sanctæ Gertrudis virginis. Demum manu belgica recentiori: Item, in valle, quæ dicitur ad stabulas Rodis, beati Guillelmi confessoris. Qui ex comite Pictaviæ ac duce Aquitanix ferocissimo, factus est strenuissimæ vitæ eremita solidissimus, ac miraculorum patrator validissimus, Vide hæc in Actis diligentissime et exactissime discussa.

Elevationis
S Gertrudis.

Guillelmi.

Acta, de
Scholastica.

HAGENOYEN. Plura de Scholastica admiscet non adeo probata. Sic loquitur post sancti Benedicti abbatis: Hæc reatrix erat multarum sanctarum virginum sanctimonialium. Quæ quodam die, cum sanctus Benedictus ad eam visitandi gratia (venisset) et mox recedere vellet, pluviam a Deo cum tonitruis obtinuit, et sic illum (ille) cum ea invitatus pernoctavit. Hujus animam in brevi postea de corpore egressam, vidit Benedictus frater ejus in columbæ, etc.

VICTORIN. Pro Amantii, scribit Amarii. In fine ut CENTUL. de sancto Trojano.

Vivinnæ

ALTEMPS. in Anglia auctus: Ipso die, sanctæ Vivinnæ abbatissæ.

Guillelmi.

STROZZ. et MEDIC. Primo loco: In portibus Tusciæ, loco qui dicitur Pauliacus, transitus sancti Guillelmi, eremite et confessoris, magnæ sanctitatis et gloriosis miraculis viri.

Trojani et
Baldegundis.

CODEX MONTIS SANCTI. Sanctonis civitate, depositio sancti Troiani episcopi et Baldegundis abbatissæ.

EDITIO. LUBECO-COL. Scholasticam primo loco refert ut ULTRAJ., etc. Sequitur: Eodem die,

sancti Guillelmi confessoris. Hic prius Dux fuit Aquitaniorum et ultra modum flagitiosus, sed postea divino nutu compunctus, abbrenuntiavit seculo, monachalem habitum assumens, factus est servus servorum Dei. Hic centies per noctem et diem genua flectebat, transiens de activa ad contemplativam vitam. Etiam ad tantam perfectionem pervenit, ut spiritu prophetiæ fulgeret. Qui postmodum firmatus corpore et sanguine Christi participatus migravit ad Dominum. Deinde in textu admixtum quod Soteris sub Diocletiano Augusto sit passa. Sanctonas, S. Traiani episcopi et confessoris.

De Guilielmo.

BELIN. In secunda editione paulo correctior est; in utraque primo loco annuntiat: Natale, sancti Guillelmi confessoris, Ordinis eremitarum sancti Augustini. Videantur Acta.

Guilielmi.

GREVEN. Apud Sanctonas, Troani, episcopi et confessoris. Elevatio sanctæ Gertrudis virginis. Guillelmi comitis Pictaviensis et confessoris, Qui cum se flagitiis primo totum dedisset, et schismati Petri Leonis faveret, a beato Bernardo terrificè correptus, tandem ad cor rediit; ferreamque lorica ad carnem induens, austeram vitam duxit ac sui nominis ordinem inilians, quievit in pace. Ubique confusio ab Henschenio erudite sublata.

Troani.

MOLAN. In Guillelmo BELIN. descripsit. Dein: In Campania, natale sancti Sylviani episcopi et confessoris. Ita scribit Rabanus; Hieronym. et Notkerus Silvanum nominant. Sequitur: Et Baldegundis abbatissæ, quam aliqui in virum transformatum. Editiones aliæ incipiunt: In stabulo Rodis, natale sancti Guillelmi, etc, ut prior. Deinde: Arvernensis, depositio sancti Sigonis, ejusdem civitatis præclaræ sanctitatis episcopi et confessoris, tempore Clotarii regis. Die decima, sancti martyris Charalampi. De Silviano et Baldegunde ut supra. Denique litteris minutioribus: Dordraci, sanctæ Suræ virginis et martyris commemoratio, sub nomine Soteris, quod latine interpretatur salvatrix. Videatur Bollandus hac die. Certe non satis evincit Castellanus, Suram hanc seu Zuwardam Dordracenam cum Soteride Romana vel Orientali confundendam.

Sylviani.

Baldegundis

Sigonis.

Charalampi.

Suræ vel
Soteris
Dordracenæ

III Idus.

Die 11.

Apud Lugdunum, natalis sancti Desiderii episcopi et confessoris. Eodem die castro Nantonense, sancti Severini abbatis monasterii Agaunensis, cujus precibus cultor Dei rex Clodoveus a diutina infirmitate sua liberatus est. Alexandria, depositio sanctæ Eufrosiæ virginis, quæ in monasterio virtute abstinentiæ et miraculis etiam claruit.

Desiderii.

Severini

Eufrosiæ.

Ita Praten. Herinien. Tornacen. Marchian. Antverp-Maj. Pulsanen. Munerat. Greven. et Molan

VARIA LECTIO. Male in Tornacen. scribitur *Laudonensi*, pro *Nantonensi*, pejus in Munerato, *Namnetensi*: nec bene Greven. *Nautoniensi*, Molan. *Nantoniensi*. Praten. Marchian. et Munerat. legunt *Acaunensis*, Antverp-Maj. *Aganensis*, Pulsanen. *Athauensis*, Greven. *Augaunensis*, melius in textu. Prætensum autographum scribit *Flodovehus* vel *Flodovechus*, alius cod. Pratenensis et Antverp-Maj. *Flodoveus*, item Herinien. Pulsanen. et Greven. At Munerat. opinor errore typhothetæ, *Clodoneus*; vera est aliorum et textus lectio. Pulsanen. et Antverp-Maj. omittunt *Rex*; Marchian. pro *diutina* habet *diuturna*; Antverp-Maj. simpliciter ponit, *ab infirmitate sua liberatus est*. Reliqui in textu, *Eufrosiæ*, ex omnium codicum consensu, licet Tornacensis rectius legat *Eufrosinæ*, ut in Observatione latius explicabitur.

OBSERVATIO. Usuardus hoc die Sanctos præterit, qui apud Bedam et Adonem diserte exprimuntur. Ille *Caloceri et Parthenii* meminit, atque ex ipso Rabanus; hic *Simplidis Viennensis*, quorum nemo a Nostro commemoratur. Id autem cum Castellano potissimum demiror, cur Ado, in producendis ecclesiæ suæ Sanctis præsulibus alias, et hoc ipso die, tam liberalis, cur, inquam, illustrem illum *Desiderium* ejusdem ecclesiæ decessorem suum non annuntiet, a Beda diserte positum: *Eodem die Lugduno, Desiderii episcopi?* Nec obest Rabani silentium, cum Bedæ textus ex Wandelberto confirmetur. Displicet quidem positio neque omittendus erat titulus *martyris*, merito ei ab aliis adscriptus utpote qui famosæ Brunehildis jussu, primum exilio multatus, deinde *Prisciniaci*, non *Lugduni*, lapidibus obrutus, fuste percussus et necatus est, ut fusius ex ipsiusmet Adonis relatione narrat Notkerus xxiii Maii, hodie translationem commemorans. Hic a nobis quæritur, an neutro die ab Adone consignatus sit: cum utroque a Rosweydo in appendicem rejiciatur? In varias partes se versat Castellanus, sed tandem in Corollario ad finem voluminis, ex Notkeri verbis xxiii Maii, se elicere putat, quod Ado in Martyrologio de eo plane non meminerit. Verba Notkeri sunt: *De quo quia venerabilis Pater Ado, ejusdem ecclesiæ nostra ætate pontifex, utpote in præsentia posito, et ob id suis in cunctis notissimo, aliquid speciale dicere superfluum existimavit.* Quanti momenti sit ista ratio, judicent alii: ego certe Notkeri hodiernum textum vere Adonianum nihilominus crederem, nisi me Usuardi silentium prohiberet, qui soliti ductoris sententiam non neglexisset, si eam in ejus Martyrologio reperisset; *confessoris* præterea titulum Bedæ verbis certo non additurus, ubi tam aperte martyrio coronatus declaratur; quemadmodum et Florus xxiii Maii pronuntiat, ut ibi proprio loco dicetur. Ne hic longior sim, videantur Acta, præfata illa die xxiii Maii, in quibus res tota operosius deducitur et illustratur. Wandelberti versus ex Bedæ textu hoc die clarissime profluunt:

Ternis hinc Desiderius Lugduna coronat

Mœnia: Partemio et Calocero Roma refulget.

Severini. *Severini* abbatis Agaunensis, miraculis clarissimi memoria in nullis antiquis Martyrologiis reperitur; eum primus Noster suo inseruit. Cur autem *Clodovei* nomen passim in *Flodovei* vel *Flodovehi* transformatum sit, non est operæ pretium indagare. Vitam ejus ab anonymo scriptam et in Actis editam, interpolatam esse fatentur eruditi; an primigenia a Mabilione i sec. Bened. in appendice pag. 568 vulgata, omni nævo immunis sit, in Supplemento examinabitur. — *Euphrosynam* cum Usuardo retulimus supra Kalendis Januarii, desumptam ex Adone cujus elogium inter Auctaria invenies. Bollandus, ut ibi diximus, inter Prætermisissos in hunc diem rejecit, Castellanus ad xxv Septembris. Hic autem Romanum parvum, ex ipso Ado, et ex utroque Noster, non *Euphrosynam*, sed *Euphrasiam* memorant. Ex elogio colligi videtur, et ex aliis probatur, eandem sub utroque nomine latere Sanctam. Unde Rom. hodiernum i Januarii recte *Euphrosynæ* aptavit, quod de *Eufrosia* Ado et Usuardus hodie posuere. Vide quæ ibi in Observatione dicta sunt. Nec sane diversa est, quæ xxv Septembris apud Græcos colitur, quo die verosimilius obiisse censenda est, magnis illis laudibus ornata, quæ in Actis fuse enarrantur. An satis sincere et verè, dubitant eruditi non pauci, inter quos Tillemontius tomo 10, pag. 50, quorum argumenta in Supplemento Februarii accuratius excutientur.

AUCTARIA.

ANTVERP. et **MAX-LUBEC.** hoc die Sanctos referunt, qui a Nostro sequenti ponuntur. Ita habent: *In Africa, sanctorum martyrum Saturnini presbyteri, Daviti (Dativi) Felicis, Apulei et sociorum eorundem, qui passi sunt pro Christo sub Anolino proconsule. Apud Lugdunum, Desiderii episcopi. In Alexandria, depositio Euphrasie virginis, quæ in monasterio, ut illius vita docet, mira abstinentia, (abstinentiæ virtute) virtute et miraculis claruisse cognoscitur.* De Severino tacent.

ROSWEYD. Penultimo, loco textui inserit: *Romæ, Caloceri et Parthenii martyrum.* Pro *Eufrosiæ*, scribit *Eufrosiæ*; cetera satis purus est.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Fere similes sunt duobus primis, sic habent: *In Africa, sanctorum martyrum, Saturnini, Daviti, Felicis presbyteri, Apulei et sociorum eorundem. Qui passi sunt pro Christo, sub Juliano imperatore, Anolino proconsule.* Sequitur de Desiderio, pure. Tum: *Alexandriæ, depositio sanctæ Eufrosiæ virginis, quæ in monasterio, ut illius vita docet, mira abstinentiæ virtute et miraculis claruisse cognoscitur.* In omnibus etiam prætermittitur Severinus.

CENTULEN. Apud Lugdunum, sancti Desiderii episcopi et confessoris. In pago Vastinensi, castro Mandonis, sancti Severini abbatis monasterii Agaunensis, cujus precibus cultor Dci rex Francorum Clodoveus (videtur antea positum fuisse Flodoveus,

sed erasa est pars superior f, unde quod superest, format c), a sua infirmitate liberatus est. *Alexandriæ, sanctæ Eufrosiæ virginis.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Viennam, sancti Simplicidis episcopi et confessoris.* Tum de Severino pure. De Eufrosia vero ut **ANTVERP.** supra.

HAGENOYEN. De Saturnino, Davito, etc., cum **ANTVERP.** Adjicit tamen in fine, *et Juliano imperatore.* Reliqua fere coherent cum textu. In fine: *Item, Yminiæ virginis. An Soliniæ?*

VICTORIN. et CODEX REG. SUEC. signatus num. 130. In fine: *Item, sancti Amasii episcopi et confessoris.* Nec in Actis, nec in Prætermisissis est.

VATICAN. num. 5949. *Campaniæ, sancti Castrensis, episcopi et confessoris. Romæ, Caloceri et Parthenii.* Coluntur duo postremi xix Maii.

UGHELLIAN. Initio habet: *In Africa, sanctorum martyrum Saturnini, etc., ut in ANTVERP.*

ALTEMPS. Monasterio Glascoviensi, sancti Belesii martyris. Quis hic sit, nondum licuit invenire.

STROZZ. et MEDIC. Item, sancti Caloceri archiepiscopi Ravennensis. Vide Henschenii comment.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit a Severino. Dein de Saturnino cum sociis, et de Eufrosia, ut supra. Diem claudit: *Apud Viennam, sancti Simplicidis episcopi et confessoris.* Lege *Simplidis.*

BELIN. Incipit a Saturnino ut **ANTVERP.** De Desiderio, pure. Pro *Eufrosiæ* scribit *Euphrosinæ.* In fine: *Castro Nanthoniense, etc.*

GREYEN.

Basiliani, Amantii. Victoris, etc. Eciani. Soliniæ.
 GREVEN. Ex corrupto Hieronymi textu, hæc manca et confusa miscet : *In Campania, Basiliani, Amantii. In Africa, Victoris, Felicis, Januarii, Zotici, Herenei. In Apamia, Basiliani. Penis. Vide Bollandum, et Florentinum. In Hibernia, Eciani episcopi et confessoris. Ibidem, Soliniæ virginis.*

MOLAN. *In Africa, sanctorum martyrum Saturnini presbyteri, Dativi, Felicis, Apuleii et sociorum eorum : qui passi sunt pro Christo sub Anolino proconsule. Hæc in editionibus aliis prætermissa sunt, solumque additur : Arvernus, sancti Desiderati, episcopi et confessoris. Vide Acta.* *Saturnini et soc. Desiderati.*

Prid. Idus.

Die 12.

In Hispaniis, natalis sanctæ Eulaliæ virginis, quam constat tempore Diocletiani imperatoris, gloriosam martyrii accepisse coronam, civitate Barcinona. In Africa, sanctorum martyrum Saturnini presbyteri, Dativi, Felicis, Apulii et sociorum ejus, qui passi sunt pro Christo sub Anolino proconsule. Apud Alexandriam, Modesti et Ammonii infantum. *Eulaliæ. Saturnini et soc. Modesti et Ammonii.*

Sic legit Praten. Herinien. Tornacen. Marchian. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. *Hispaniis* in Marchian. et aliis male scribitur; uti et *Dativi* in Heriniensi. Posui in textu *Apulii* ex Praten. Marchian. et Greveno. Herinien. et Tornacen. habent *Apeli*, Munerat. *Pellii*, Molan. *Apulcii*, verum nomen infra adjiciam, quod Molanus recte posuit in alteris editionibus. *Sociorumque* in Munerato, pro *et sociorum*, levis mutatio est. Herinien. legit *sub Juliano proconsule*. In Auctariis pridie vidimus, *Julianum imperatorem*, perperam cum *Anolino* conjunctum, forte quod codices quidam antiqui pro *Anolino* scripserint, *Juliano*, ut hic Heriniensis posuit. Marchian. Munerat. et Molan. habent *infantium*, quod postremus in aliis editionibus correxit.

OBSERVATIO. Solus Beda inter antiquos Martyrographos, *Eulaliam* Barcinonensem aut ignoravit, aut saltem in sacros Fastos non retulit. Ceteri eam annuntiant; nullus tamen satis diserte martyrii rationem exprimit, eo modo, quo in Romano hodie exponitur. Qualiter ab *Emeritensi*, quæ x Decembris colitur, *Eulalia* hæc distinguenda sit, quæque ad utriusque Acta seorsim pertineant, vide sis apud Bollandum in Actis. Ado illam a Romano parvo mutuatus est, de aliis etiam loquens, quos Usnardus suis potius diebus solum censuit nominandos : utpote qui licet eadem Daciana carnificina, non eodem tamen die martyrium consummarunt. Plura de virginibus illis synonymis dicenda erant, nisi locus proprius superesset x Decembris, ubi de celebriori illa *Emeritensi*, a Prudentio apud Ruinartium pag. 496 et seqq. egregie laudata, sermo recurret, quo cetera remitto, solos hic Wandelberti in Barcinonensis honorem versus subjiciens :

*Eulaliæ festum pridie sanguisque coruscat ;
 Urbs Barcinon eximia qua martyre quædet.*

Hic denuo notandum, ab Adone referri *Damianum*, quem Noster prætermisit, raro, ut nuper dixi, exemplo. — *Saturninus* et socii nec ab Hieronym. nec a Beda, nec ab antiquorum nullo ante Usnardum memorantur. Primus ipse quatuor hæc nomina consignavit, non expressis aliis quinque et quadraginta, de quibus in Collatione Carthaginensi, ab Augustino recitata, unde eos Nostrum accepisse opinamur. Cur diem præcedentem, huic prætulerint recentiores Mss. codices et Romanum hodiernum, nescio : certe institutam pridie Idus Februarii quæstionem, diserte affirmat Augustinus, atque in Actorum proconsularium titulo dies idem clare exprimitur, unde certum est nullum ex his martyribus ante eum diem passum fuisse ; quo autem vere coronam adepti sint, nusquam traditur. An ex his aliquos recte ad certos dies referat Ruinartius in prævia admonitione pag. 408, alibi examinari poterit. Acta ibi reproducit laudatus auctor, dempta præfatione et conclusione a Donatistis assuta, quam utramque invenies apud Baluzium tomo 2 Miscell. a pag. 56, primam apud Henschenium in Actis, ubi ejus commentarium et notas consule. Videatur etiam Tillemontius tomo 5 a pag. 231. Si qui forte nævuli a Donatistis immixti supersint, nihil Actorum puritati officiant. Porro qui in Mss. *Apelus*, *Apelius*, et *Apuleius* vocatur, potius *Ampelus* vel *Ampelius* dicendus videtur. Cetera vide superius, et in notis Castellani, atque in Auctariis diei præteritæ. — Inter *Modestos* nonnulla in Rom. moderno notanda sunt, de quibus alibi. *Modestus* et *Ammonius* ab Adone accepti sunt, qui ambos *infantes* appellavit, quales non dicuntur in Romano parvo. Hieronym. apographa non satis distinguunt. Rabanus *Zoticum* infantibus addens, *Damiano* in Africa eos conjungit. Usnardus Adonem, absque ulteriori examine, sequitur. De classe martyrum, a qua *Modestus* et *Ammonius* avulsi sunt, videndi Bollandus et Castellanus. *Saturnini et sociorum. Modesti et Ammonii.*

AUCTARIA.

PULSAN. Deficit in prima annuntiatione de sancta Eulalia, in ceteris purus. ANTVERP. et MAX-LUBEC. Incipiunt : *Natale S. Macharii, et S. Rufini et S. Justi.* Vide in

Auctariis xxviii Februarii. *Et in Alexandria, Ammonii, etc.* Nihil de Eulalia. De Saturnino, etc. egerunt pridie.

ANTVERP-MAJ. In prima Adonianus, sic habet :

Eulalia ex Adone.

bet : *In Hispaniis, sanctæ Eulaliæ virginis, et martyris, quæ passa est tempore Diocletiani imperatoris, sub præfecto Hispaniarum Daciano; quando sub eodem apud Barcinonem, sanctum Cucuphatum, et apud Gerundam, sanctum Felicem, gloriosas constat martyrii accepisse coronas: scriptum in passione sanctæ Leuchudiæ. De Modesto et Ammonio, scribit, martyrum infantum. In fine: In Africa, passio sancti Damiani militis.*

Damiani.

ROSWEYD. Hodie obscurior et confusior est. En ejus textum : *In Hispaniarum, sanctæ Eulaliæ virginis; quam constat tempore Diocletiani imperatoris gloriosam martyrii accepisse coronam civitate, vult dicere Barcinonensi. Tum: In Africa, Damiani militis, et sanctorum martyrum Saturnini, etc. In Alexandria, Juliani martyris et aliorum XVIII sociorum, vel Sanctorum. Ibidem, sanctorum Modesti et Ammonii infantium, et sanctorum Quiriaci et Simplicii martyrum. Vide hæc in Actis distinctius explicata.*

Juliani et soc. 18

Quiriaci et simplici

CENTULEN. Solitus abbreviator, sic paucis complectitur omnia, et aliquid superaddit : *In Hispaniis, sanctæ Eulaliæ virginis sub præside Daciano. In Africa, sanctorum martyrum Saturnini presbiteri, Dativi, Felicis, Apeli et sociorum eorumdem. Alexandria, Modesti et Ammonii, martyrum infantum. In Affrica, sancti Damiani militis.*

ANTVERP-MAX. LOVANIEN. LEYDEN-BELG. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Ita ordiuntur : *Romæ, sancti Gregorii secundi, qui nonagesimus secundus post beatum Petrum, natione Syrus (male hic confunditur Gregorius II cum successore synonymo) sedit annos decem, menses octo, dies quatuordecim, Leonis et Constantini imperatorum tempore. Idem ferme habent initium ULTRAJ. LEYDEN. ALBERG. et DANIC. qui addunt insuper ex aliquo fortasse Adoniano codice: Hic vir castus, et in divinis Scripturis eruditus, in Germania verbum salutis per sanctum Bonifacium episcopum prædicavit. Qui etiam quadragesimali tempore, feria V jejuniun celebrari constituit; et ipsius diei ad Missarum solemnia officium, cum antea non fieret, pro majori parte sumptum de Dominicis, ordinavit. Postrema hæc ex Anastasio Bibliothecario sumpta, non pravam consuetudinem priorum temporum non jejunandi feria V Quadragesimæ, ut putavit Bollandus, sed statutum tunc Ecclesiæ ritum ostendunt, ut habes apud Walafridum Strab. de rebus ecclesiasticis. cap. 20. et apud alios; ob justas causas, quibus cessantibus, feriam illam Gregorius II in aliarum ordinem redegit, ut dicemus in Supplemento ad Notam cap. 2. num. 10. pag. 703. Vide interim quæ copiosius disputavit Papebrochius noster ad hunc Pontificem, qui ab aliis refertur die sequenti. At ex calculo Papebrochii obiit xvii Januarii. Contra sentit P. Simon Motherius in adjecta xiiii Febr. nuperæ suæ versioni gallicæ Martyrologii Romani notula, ubi vult obiisse xi Januarii. Quod vero Bedam et Adonem ibi citet Motherius,*

Gregori PP.

ex genuinis eorum editionibus non habuit. Ex Bedæ ætate perspiciet, quod Gregorii II meminisse non potuerit. In Adone Mosandri ponitur; rectius, opinor, a Rosweydo in appendicem rejectus. Sequitur in codd. *Modesti, etc. In fine: Eodem die, natale sanctorum Macarii, Rufini et Justi. Deest in omnibus Eulalia Barcinonensis. De Saturnino et sociis egerunt pridie.*

Macarii et soc.

BRUXELLEN. In Eulalia interpolatus, secundo loco habet de Damiano, ut ANTVERP-MAJ. Saturninum et socios, passos ait sub *Juliano imperatore. Sequuntur infantes Martyres. In fine de Macario, Rufino, et Justo, ut supra.*

HAGENOYEN. Primo loco annuntiat Eulalam. 2. Gregorium, ferme ut codices mediæ notæ. 3. Macarium et socios; reliqua ut in laterculo.

VICTORIN. et REG. SUEC. num. 130, et VATICAN. num. 5949. In fine : *In Africa, passio sancti Damiani martyris.*

Damiani.

UGHELLIAN. Incipit : *Natale sancti Macarii, et sancti Rufini, et sancti Justi.*

ALTEMPS. *Item apud Oxoniam, translatio sanctæ Fredeswidæ virginis. Remittenda ad XIX Octob.*

Translatio- nis Fredeswidæ.

STROZZ. et MEDIC. *Item, sancti Gregorii Papæ IV. Hic constituit festum omnium Sanctorum anno DCCCVIII. De hujus Pontificis cultu, nihil legi hactenus. Manifestus in annis error est. Sed hæc et alia ad eam rem proprie spectantia, suo loco discutientur.*

Gregorii II.

EDITIO LUBECO-COL. Idem habet diei exordium cum ULTRAJ., etc. Tum sequitur : *Apud Alexandriam, natale sanctorum martyrum Modesti et Ammonii infantum. Item in Alexandria, natale sanctorum martyrum Macharii, Rufini et Justi. In Africa, passio sancti Damiani militis et martyris. Ipso die, natale sancti Livini episcopi et confessoris. Item commemoratio sanctæ Eulaliæ virginis et martyris.*

Livini.

BELIN. De Saturnino et sociis, egit pridie. In Eulalia purus est. *In Alexandria, Modesti, etc. Item, Macharii Rufini et Justi.*

GREVEN. *Translatio tertia beatæ Barbaræ, virginis et martyris; scilicet a Roma ad Placentiam, In Africa, Damiani militis et martyris. Item ibidem Juliani, Donati, Eractii, Zotici. Ludani confessoris. In Alexandria, Quiriaci et Symplicii martyrum. Macharii, Rufini, Justi martyrum. Ipso die, sancti Livini episcopi et confessoris; an non Licinii? Vide Bollandum inter Prætermis- sos. Hic refertur die sequenti. De Livino agetur XII Novembris; et eodem die de Lebuino.*

Translatio- nis S. S. Bar- baræ.

Damiani, Juliani et soc. Ludani, Quiriaci et soc. Livini.

MOLAN. *Item Macarii, Rufini et Justi. In Africa, passio sancti Damiani militis. Tum min- tiori caractere: Susannæ matronæ sanctissimæ, quæ in Daniele legitur. In postremis editionibus, omissis Macario, etc., incipit a Damiano. Tum: Die duodecima, sancti Patris Meletii archiepiscopi Antiochiæ magnæ. Demum minoribus litteris: Item Constantinopoli, sancti Antonii, magni inter Dei Pontifices, et admirabilis inter Patriarchas. Est is qui in Actis cognominatur Couleas.*

Susannæ.

Meletii.

Antonii.

Idibus.

Die 13.

Natalis sancti Agabi prophetæ apud Antiochiam, de quo beatus Lucas in Apostolicis Actibus scribit. In Militana civitate Armeniæ, sancti Poliocti martyris, qui latine interpretatur multum orans. Civitate Andegavis, sancti Lizinii episcopi, venerabilis sanctitatis viri.

Agabi.

Polyoecti.

Lizinii.

Ex Praten. Herinien. Tornacen. Marchian. Pulsanen. Munerat. Greven. et Motan.

VARIA

VA IA LECTIO. Pulsanen. incipit : *Apud Antiochiam. Munerat. in actibus Apostolorum*; vera Usuardi lectio est in textu. *Militana* et *Polioceti* scribunt omnes, exceptis Tornacensi, qui *Polieucti*, Munerat. *Policeti*, et Molan. *Polyoceti*. Notum est verum nomen *Polyeucti*. Sphalma typographicum est in Munerato, *militum orans pro multum orans*. Herinien. Munerat. et Molan. habent *Lucinii*, Pulsanen. *Licinii*, utrumque sub disjunctione admittunt Acta, ubi modi alii adferuntur; præferenda aliorum lectio, ut mihi quidem videtur.

OBSERVATIO. De *Agabo* nihil tradunt Hieronymiana apographa, nihil etiam Beda aut ejus sequaces. Primus ejus meminit auctor Romani parvi, his verbis : *Agabi prophetæ in novo Testamento, apud Antiochiam*. Hæc paululum explicans Viennensis, loca gemina ex Actis Apostolorum adducit, quibus *Agabum* vaticinatum constat recte ab Henschenio explicata. Noster, præteritis textibus sacris, cetera ex Adone descripsit; Notkerus pancis addidit, famem et Pauli captivitatem ab eo prædictas. — Ex eodem ipso Romani parvi fonte hoc die procedit *Polyeuctus*, sic ibi signatus : *In Militana Armenia, sancti Polyeucti martyr*. Ado solam interpretationem nominis adjunxit, ex quo Usuardus et Notkerus sua desumpserunt, sed immutata nonnihil orthographia, de qua in Variantibus dictum est. Quot modis depravatum sit *Polyeucti* nomen, jam in superioribus abunde patuit, dum toties et pluribus diebus recurrit, incerto etiamnum die, quo vere colendus sit. Contendit quidem Castellanus, ex Hieronymianis apographis eum, martyrii corona donatum vii Januarii; at quid si ex eisdem codicibus arguatur pro xiv Februarii, quo diserte exprimitur æque ac vii illa Januarii? Consultatur Florentinius utroque loco, et Henschenii commentarius hoc die. Videantur etiam Acta ipsa, a laudato Henschenio edita et illustrata, ex quibus sua deprompsit Tillemontius tomo 3 a pag. 424. An illis puriora sint, quæ in *Lectis triumphis* pag. 185 pridem pollicitus est Combesius, tamquam a Nearcho S. Martyris amico composita, needum licuit definire; licebit, si aliquando in lucem producantur. — Solus Usuardus, inter antiquos Martyrologos, *Lizinium* Andegavensem in sacras tabulas retulit, cujus vitas binas multum probatas edidit Bollandus, ab aliis subinde gallice versas. Scripsit ipse *Licinii* vel *Lucinii*; ego *Lizinii* vel *Lesiani* malim, uti ex codicibus in laterculo exhibui; ex qua inflexione rectius videtur deduci gallicum nomen *Lesin*, vel forte vice versa. Natalem ejus statuit Castellanus i Novembris. Wandelberti versus ad textum hodiernum non pertinent, cum agant de *Juliano* et *Basilissa*. Vide ix Januarii.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Natale beati *Agabi* prophetæ in novo Testamento, apud Antiochiam. In Militana civitate Armenia, natale sancti *Polioceti*, etc., pure. Andegavis, sancti *Licini* episcopi et confessoris, cujus corpus sacrum crebris honoratur miraculis.

Stephani. ROSWEYD. Incipit : *Lugduni, Stephani episcopi et confessoris*. Sequitur textus purus, cui in fine, adjicitur : *In Britannia, sanctæ Ermonhildæ virginis*. An non *Ermenilda* reginæ Merciorum?

Stephani et Juliani. ANTVERP. et MAX-LUBEC. Textui puro subdunt : *Lugduno, natale sancti Stephani episcopi et sancti Juliani*, absque ulla interpunctione; unde recentiores aliqui Martyrologi, et Rom. hodierni reformatores, ansam cepere, Julianum etiam Lugduni collocandi. Plura vide in Actis.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. et EDIT. ULTRAJ-BELG. Pro apud Antiochiam, legunt, in Antiochia quiescentis. ALBERG. et DANIC. male scribunt, *Lupicini*; alii habent *Licinii*. Tum addunt omnes : *In territorio Treverensi, sancti Castoris confessoris, cujus gesta habentur*. Colitur Confluentiæ, ut dicitur infra.

Castoris. Lugdunus, natale S. Stephani episcopi. Nicomedia, natale sancti Juliani martyris.

Gregorii PP. In CENTULENSI abreviatur textus.

BRUXELL. In *Agabo* fere purus, secundo loco habet Gregorium, de quo heri in Auctariis. Sequitur de *Polyeucto*. Tum : *Nicomedia, natale sancti Juliani martyris. Lugduno, sancti Stephani episcopi et confessoris*. De *Lizinio* adjicit : *Cujus corpus crebris veneratur miraculis. Treveris, sancti Castoris, etc.*, ut supra. Item translatio sancti *Eduardi regis et martyris*.

Translatio S. Eduardi. HAGENOYEN. Post textum fere purum, annuntiat Stephanum, et in fine : *In territorio Treverensi, nomine Confluentia, sancti Castoris presbyteri*

et Confessoris, qui cremum primo petiit, et in eo multis annis perduravit, et senex ibi factus, in pace quievit. Imo et multis miraculis claruit.

AQUICINCT. Post textum subdit : *Lugdunus, sancti Stephani episcopi et Juliani. Romæ, Gregorius IV Papæ, qui rexit Ecclesiam annis sedecim*, etc., ut pridie de Gregorio II dictum.

VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. In eo a priori differunt, quod Gregorium recte nominent secundum, et in fine habeant : *Lugduno, S. Stephani, etc.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Post *Agabi* annuntiationem, interponit : *Stephani confessoris, qui fuit pater multorum monachorum*.

CODEX I BIGOTIANUS, qui fuit PP. Cœlestinorum, signatus P. 5 : *Lugduno, S. Stephani episcopi et Juliani*. Vide Acta pag. 656, et 672.

REG. SUEC. num. 428 : *Civitate Meldis, natalis sancti Gisleberti, ejusdem civitatis episcopi*.

CODEX D. DU CHEVAL sign. B. *Nicomedia, natalis sancti Juliani martyris*.

VATICAN. num. 5949. Omittit *Lizinii*, adjicit autem : *Romæ, B. Gregorii PP. II, qui rexit Ecclesiam annis quindecim, tempore Leonis et Constantini imperatorum. Lugduni, sancti Stephani episcopi et Juliani martyris*.

ALTEMS. Ipso die in Britannia, sanctæ *Ethor-meihisdæ* virginis, et sancti *Hunæ* sacerdotis et anachoritæ. Nec inter Prætermisissos noti sunt.

STROZZ. et MEDIC. *Lugduni, sancti Stephani episcopi et martyris. Item, sancti Juliani martyris. In pago Treverorum apud Cardonam, sancti Castoris confessoris. Item, sancti Antonini confessoris*; opinor, abbatis Casinensis, qui die sequenti colitur.

COD. S. RICARDI. *Sancti Fulchramni Lodevensis episcopi*; de quo Acta hoc die.

- De Castore.* EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In territorio Treverensi, sancti Castoris presbyteri et confessoris, cujus gesta habentur. Qui tempore juventutis suæ, a parentibus suis nobilibus, beato Maximino Treverorum episcopo conjunctus est. Qui cum ordinem sacerdotii ab eodem accepisset, eremum iatavit, in quo Deo fideliter servivit, et tandem bono fine quieverit.* De Agabo ut supra. In Polyucto, pura est. De Lizinio, Stephano et Juliano scribit ut BRUXELLEN. In fine: *Eodem die, beatæ Ermenildæ virginis. Voluit dicere viduæ, etc.; vide Acta.*
- Ermenildæ.* BELIN. I. EDITIO. Pro *Militana* scribit *Mauritana*; pro *Poliociti, Poliocрати*, quæ in posteriori correctæ sunt. Post. multum orans, sequitur: *Romæ, sancti Trunquillini presbyteri, qui ad prædicationem sancti Sebastiani martyris conversus ad Christum, a sancto Polycarpo presbytero baptizatus, et a sancto Gaio Papa presbyter ordinatus est. Hic cum ad confessionem sancti Pauli, orationis gratia accessisset, tentus a paganis lapidatus est. Vide VI Julii. Hic interponitur Lizinius, quem Lucinium vocat. Tum: Romæ, sancti Gregorii Papæ secundi, qui rexit ecclesiam annis XVI, tempore Leonis et Constantini imperatorum. Apud Torcellum, sanctæ Fusæ virginis et martyris. Editio altera adjicit: In Lugduno, Stephani episcopi.*
- Tranquillini.* GREVEN. *Nichomedicæ, Juliani martyris, Ciriaci. In Alexandria, Tulliani, Anchiriani, Ammonis, Fusæ martyris. Gregorii secundi, etc., ut pridie, excepta periodo ultima de feria v Quadragesimæ. In territorio Treverensi, sancti Castoris, etc., sere sicut EDITIO LUBECO-COL. In Britannia cænobio Elyensi, Ermenildis reginæ. Stephani episcopi Lugdunensis et confessoris. Stephani diaconi et confessoris, qui Ordinem Grandimontensem inchoavit primo, circa annum MLXXVI, sibi que rigidus, subditis vero pius, eundem rexit, plenusque operibus bonis quieverit in pace. Item, sanctæ memoriæ Amulrici Monasteriensis ecclesiæ episcopi et confessoris. Beatæ memoriæ Jordani, Magistri generalis Ordinis Prædicatorum. Item, beatæ memoriæ Beatricis virginis, Ordinis Cartusiensis. Hæc tam ardenti amore ad Christi vulnera ferebatur, ut non nisi vulnera cogitare, nihil nisi vulnera posset appetere. De hac Beatrice et Amulrico Monasteriensi, vide Bollandum inter Prætermisissos.*
- Fusæ.* MOLAN. Belinum descripsit, de suo addens ex aliis: *In territorio Treverensi, Confluentiæ Castello, sancti Castoris confessoris, cujus gesta habentur. Civitate Meldensi, S. Gisleberti episcopi et confessoris. Dein alio caractere: Beatæ memoriæ, Jordani, etc., ex Greveno. Amulrici episcopi Monasteriensis Westphaliæ, nondum canonizati. Stephani diaconi, etc., etiam ex Greveno. Item, beatæ memoriæ Eustochiæ monachæ D. Prosdocimi, juxta murus urbis Paduæ; quæ sacrilego partu ex monacha genita, ut rosa pulcherrima ex asperis et pungentibus spinis effloruit. Nam vix quartum ætatis annum agens, arrepta a pessimo dæmonio, usque ad extremum vitæ diem immaniter vexata, omnia ejus tormenta, invicta animi patientia superabat; etiam tetrum carcerem, cui mandato episcopi mancipata fuit, suggerente diabolo eam veneficam esse, et quod novam abbatisam, suis veneficiis, e medio tollere voluerit. Tandem ad cælos evolavit, anno ætatis suæ XXV, natiuitatis Domini MCCCCLXIX. Eam Bollandus prætermisit, sed egregia de ejus sanctitate documenta subinde nacti sumus, suo tempore vulganda. Civitate Reatina, sancti Stephani abbatis et confessoris, de quo B. Gregorius in Dialogo. Posterae editiones non parvum variant. De Gregorio addunt, quod in Germania per Bonifacium episcopum verbum salutis prædicavit. De Fusca, ut BELIN. *In Britannia, Ermenildæ virginis. De Stephano, Castore, Gisleberto, ut supra. Die decima tertia, sancti patris Martiniani. Minori caractere de Stephano et Eustochia, dicta abbreviant. De Jordano et Amulrico ferme eadem repetunt.**
- Ciriaci.* *Stephani Reutini.*
- Tulliani, etc.* *Ermenildæ.*
- Ermenildis.* *Martiniani.*
- Stephani Grandimontensis.*
- Amulrici.*

XVI Kal.

Die 14.

Valentini Romani
Vitalis et soc.
Valentini Iteram-nensis.
Bassi et soc.
Cyrionis et soc.
Dionysii et Ammonii.

Romæ, natalis beati Valentini presbiteri, qui post multa sanitatum et doctrinæ insignia, fustibus cæsus et sic decollatus est, sub Claudio Cæsare. Item Romæ, sanctorum martyrum Vitalis, Feliculæ et Zenonis. Civitate Iteramnis, beati Valentini episcopi, qui post diuturnam cædem, custodiæ mancipatus, cum superari non posset, mediæ noctis silentio ejectus de carcere, decollatus est. Apud Alexandriam, sanctorum martyrum Bassi, Antonii, Protolici, qui in mare mersi sunt. Item, Cyrionis presbiteri, Moyseos, Bassiani, Agathonis, qui omnes igni combusti sunt. Item, Dionysii et Ammonii decollatorum.

Ex Praten. Herinien. Rosweyd. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Sanctitatum pro sanitatum error est Munerati, qui prætermisit etiam, et sic. Belin. pro *Feliculæ*, legit *Feliculi*; Greven. *Felicolæ*. *Iteramnis* in Munerat. *Iteranis* in Belin. typographi vitia sunt, quibus editiones illæ sciant, æque ac Max-Lubec. Rosweyd. scribit *Iteramnis*. Sic rursus Belin. pro *diuturnam*, ponit *diutinam*; *Protholici* pro *Protolici*; *Tyrioni* pro *Cyrionis*; *Moysetis* pro *Moyseos*, etc. Rosweyd. pro *mediæ noctis silentio*, substituit *medio*, etc. *Cirionis* scribunt Herinien. Antverpien. et alii; Rosweyd. *Chirionis*; secutus sum aliorum codd. lectionem, quæ est etiam Adonis. Solus Praten. habet *Bassiniani*. Greven. et Molan. videntur textum voluisse corrigere scribendo *igne* pro *igni*; deest autem ea vox in Munerato et Belino. De *Dionysii*, presbiteri et ejusmodi aliis, satis alibi dictum est.

OBSERVATIO. Concurrunt in hunc diem *Valentini* plures, quibus distinguendis egregiam operam posuit Henschenius; a cujus sententia nihil omnino recedit Florentinus in hodiernis ad Hieronymiana notationibus. Alii sunt, qui aliter sentiant. Præcipuus rei cardo vertitur, utrumne bini in

laterculo

laterculo discreti, *Romanus et Interamnensis*, in unum coalescere debeant, ut manifestum putat Castellanus ex Hieronymianis apographis, hoc die nec satis conformibus nec satis correctis; an potius standum pro distinctione, cum Beda, Rabano, Romano parvo, Adone et Notkero, quibus consonat Noster, primi elogium ex Beda et Adone transcribens, alterius etiam ex utroque vel alterutro contrahens. Controversia hæc ad hujus mensis Supplementum proprie pertinet, verum cum Castellani sententia textus nostri fundamenta suffodiat, prima saltem rei semina hic subjicienda sunt, ex ipsis illis codicibus, unde arguendi materiam sumit laudatus auctor. Inter Hieronymiana apographa, solum Epternacense sic habet primo loco: *Interamne via Flaminia, natalis Valentini*. Corbeiense, etiam quod ab Acherio editum est, paulo aliter loquitur secundo loco: *Interamne via Flaminia, ad urbe Roma milliario LXIX, natalis sancti VINCENTII*. En modo Lucensis verba: *In Thuscia Spoleti civitate, natale sanctorum Vitalis, Cyriani et Marsiani*. VALENTINI. *Interamne via Flaminia, ab urbe Romæ miliario LXIII, natalis sancti VINCENTI*. Superest Blumianum, sed in hoc vel *Valentini* nomen desideratur. Habes hic antiquissimorum Hieronymiani Martyrologii apographorum omnium hactenus editorum ipsissima verba fidelissime extracta, ex quibus velim jam, lector, attente consideres, an inde recte profluat Castellani eflatum, quod tamquam certum proponit pag. 644, nempe, *antiquiora exemplaria Hieronymiani Martyrologii sic hodie Valentium signare: INTERAMNE VIA FLAMINIA, MILLIARIO AB URBE ROMA LXIV, SANCTI VALENTINI*, quando ex quinque saltem quæ consulere potuit, nec unicum est, quod textum ab eo formatum expresserit. Atqui tamen hisce unice innititur eruditissimus auctor, ut clare se evicisse existimet ac rotunde pronuntiet, Valentinos hinos, in textu nostro relatos, in unum unicum Interamnensem omnino conflandos. Ne quid dissimulemus, hoc ex solo Epternacensi elicere potuit Castellanus. *Interamne* Valentinum aliquem reoli, quod ultro admittimus; tametsi codices alii *Vincentium* substituunt. Sed ea causa, *Valentinum Romanum* excludere velle, quæ ratio dicet, prorsus non intelligo. Quod si superviveret vir nobis semper amicissimus, vix dubito, quin, pro ea qua præditus erat docilitate, non minus facile assertam hic Valentinorum identitatem retractaret, quam illam *Marcelli* et *Marcellini* rejceerit, de qua actum est xvi Januarii. Interim pari ex Hieronymianis argumento utitur Tillemontius tomo 4 a pag. 678, ut solita sua modestia, eandem opinionem insinuet, adductis etiam in eum finem monumentis aliis. Fateor equidem in Calendariis Frontonis et Allatii, item in Sacramentariis nonnullis, agi dumtaxat de *Valentino* aliquo, vel simpliciter, vel cum addito, *martyre*; nulla dignitate aut *presbyteri* aut *episcopi* apposita. Sed quid inde? Hoc ut summum consequens erit, innumeros dari sanctos martyres tum episcopos tum presbyteros, qui in illis Calendariis et Sacramentariis, aut non reperiantur, aut non satis native depingantur: quod utique est indubitatum; at certe nihilominus manebit inconcussa hactenus Bedæ, Romani parvi, Rabani, Adonis, Usuardi et Notkeri tam diserta duorum saltem Valentinorum distinctio, donec armis validioribus et sincerioribus convellatur; quod si fiat, in Supplemento corrigetur, quidquid de ipsis minus vere aut verosimiliter ab Henschenio disputatum est. Id autem notari velim, Calendaria illa et Sacramentaria, utpote Romana, de non alio *Valentino* quam de *Romano* intelligi posse; quem etiam aperte indicat antiquissimum Martyrologium Gellonense ab Acherio vulgatum, sic primo loco scribens: *Romæ, Valentini*. Si itaque ex his monumentis arguere volunt laudati scriptores, suis sese telis conficiunt, nam ex his ipsis, alium *Valentinum Romanum*, alium item *Valentinum Interamnensem* fateantur, necesse est. Ceterum de solis hisce duobus Valentinis agunt Beda ejusque descriptor Rabanus, et Romanum parvum. Wandelbertus unum Valentinum dumtaxat memorat; de quo loquatur, incertum est. Hic ejus versiculos subjungam:

*Tum decimo sextoque die præeunte Calendas
Martyr Vitalis nitet et Felicula virgo;
Atque Valentinum memorant sua gesta beatum.*

De reliquis martyrum classibus, in laterculo adductis, id solum queo dicere, eas ex citatis Hieronymianis apographis bene vel male intellectis (nam hoc die mirum in modum et ampla et confusa sunt) ab Adone sic divisas et distinctas; ex quo eadem Noster, nihil magnopere aut dubitans aut examinans, omnes descripsit. Primi tres *Vitalis, Felicula* et *Zeno*, non videntur recte conjungi, quamvis in Gellonensi sic quoque uniti sint; certe *Felicula*, eadem, an alia nescio, ab omnibus antiquis ponitur Idibus Junii. — De Alexandrinis, non minor disceptatio, tum circa ipsam nominum efformationem tum circa positionem aut martyrii palæstram, tum denique circa ipsum genus certaminis, ut ex Actis nostris et Castellano facile perspicias. Illa hoc loco indicasse sufficiat, pluribus alibi, si operæ pretium fuerit, discutienda. De textu Usuardi sinceritate nihil omnino dubitandum.

AUCTARIA.

MARCHIAN. Toto textu purus, proprium cœnobii sui festum primo loco statuit, his verbis: *Octava, sanctæ Rictrudis*.

TORNACEN. Hodie mutilus est; deficit in elogio Valentini Interamnensis, totamque annuntiationem *Cyriani, Moysis*, etc., omittit.

PULSANEN. Nihil habet de tribus Alexandrinorum martyrum classibus.

ANTVERP-MAJ. Ad aliquot dies recentiori manu suppletur; de cetero, in prima, purus est. Se-

cunda deest. Tertiam sic format: *Eodem die, natale sancti Valentini, Interamnensis episcopi et confessoris*. Reliqua satis pura sunt.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Post hæc verba, *Claudio Cæsare*, non recte addunt: *et a sanctis Mario et Martha et filiis eorum, venerabiliter traditus sepultura*. Melius ex Beda vel Adone, post hæc verba, *superari non possent*, adjiciunt: *jussu furiosi Placidi Urbis præfecti*.

*Valentini
Romani
et Valentini
Interamnensis*

*distinctio
asseritur
contra
Castellanum,*

et Tillemontium.

Vitalis et soc.

Alexandrinorum MM.

*Octava S.
Rictrudis.*

CENTULEN. Romæ, sancti Valentini presbyteri et martyris. Interamnensis, sancti Valentini episcopi et martyris. Bassiano tribuit titulum lectoris, et Agathonis, exorcistæ; de cetero in Alexandrinis purus est. In fine absque positione seu nomine loci adjicit: *Eodem die, sanctorum martyrum Vitalis, Feliculae et Zenonis.*

De Valentino Interamn.

BRUXELLEN. Valentini Interamnensis elogium ex Beda vel Adone, ad hæc verba non posset, auxit in hunc modum: *Jussu furiosi Placidi Urbis præfecti, mediæ noctis silentio decollatus est. Tunc Proculus, Ephæbus et Appollonius discipuli ejus, corpus apud ecclesiam suam nocte sepelierunt. Ubi a paganis tenti, cum a fide Christi revocari non possent, capite cæsi sunt, et non longe a sancto Valentino sepulti.* De Bassiano et Agathone, eadem habet quæ CENTULENSIS.

Proculi et soc.

HAGENOVEN. De Valentino Romano scribit ut codices mediæ notæ. De Interamnensi, post, et martyris, hæc addit: *Qui filium Traconis (Cratonis) oratoris, habentem caput inter genua, sanavit, propter quod multi confluerunt ad Christum. Unde bratus Valentinus dire cæditur, et arctæ custodiæ mancipatur, et dum superari non potuit, jussu furiosi Placidi, etc.*

Pantaleonis et Modestini.

VATICAN. num. 5949. In civitate Nicomediæ, sancti Pantaleonis martyris, et natalis sancti Modestini episcopi et martyris, De hoc, vide Acta; de alio, xxvii Julii.

Translatio- nis Antonii Pat.

STROZZ. et MEDIC. Eodem die apud Paduum, translatio sancti Antonii de Ordine Minorum. Hanc ad natalem xiiii Junii rejicit Bollandus. Porro codex MEDICÆUS solus præterea habet: *Item, sancti*

Eleuchadii, archiepiscopi Ravennensis. Item, passio sanctorum martyrum Proculi, Ephebi et Apollonii in civitate Interamnensis.

Eleuchadii. Proculi et soc

EDITIO LUBEC-COL. Diem inchoat hoc modo: *Apud Coloniam Agrippinam, sancti Valerii regis et martyris, de societate sanctæ Ursulæ virginis. Item Colonia Agrippina, inventio sanctæ Cordulæ virginis et martyris, de societate undecim millium virginum sanctarum, quæ anno a nativitate Domini mclxxviii facta est.* Vide Bollandum in Prætermissis. De tota ea sacra legione agetur xxi Octobris. In reliquis similis est ista editio codicibus mediæ notæ supra.

Valeria ex Ursul.

Inventionis Cordulæ

GREVEN. Eodem die, Wulfridi abbatis et confessoris. Vita datur in Actis die sequenti. *Eleuchadii presbyteri, potius episcopi Ravennatis. Marciani. Geminus hodie in Actis datur. Apud Coloniam Agrippinam, translatio sancti Valerii regis, de societate sanctæ Ursulæ. Item ibidem, translatio sanctæ Cordulæ virginis et martyris, de eadem societate, factæ per beatæ memoriæ Dominum Albertum mogunum, quondam Ratisponensem episcopum. Item, Sisinnii episcopi Thausinæ civitatis, quæ est apud Ephesum, vita et signis incliti. An hic idem, qui Tei vocatur episcopus inter Prætermissos? Certe non alius hoc die Sisinnius.*

Wulfridi.

Eleuchadii.

Marciani.

Valerii.

Sisinnii.

MOLAN. Parvo caractere: *Item, sancti Meletii archiepiscopi, cujus encomium scribit sanctus Joannes Chrisostomus archiepiscopus Constantinopolitanus. Exstet et Gregorii Nissenii oratio in ejus funere habita. De eo in Actis xii Iulius. In aliis Molani editionibus solum additur: Die decima-quarta, sancti patris Auxentii.*

Meletii.

Auxentii.

XV Kal.

Die 15.

Blasii,

A pud Sebasten civitatem, passio sancti Blavii episcopi, qui multorum patrator miraculorum, sub præside Agricolano, post diutinam cæsionem atque suspensionem in ligno, ubi pectinibus ferreis carnes ejus disruptæ sunt, post teterrimum carcerem ac demersionem laci, unde salvus exivit; jubente præfato iudice, capite cum duobus pueris truncatur. Novissime vero septem mulieres, quæ guttas sanguinis ejus defluentes colligebant, deprehensæ quod essent Christianæ, post dira tormenta, gladio percussæ sunt. Romæ, sancti Cratonis martyris, qui a beato Valentino fidei documentis institutus, non multis post diebus, cum uxore et universa domo martyrio est consummatus. Civitate Brixa, sanctorum martyrum Faustini et Jovitæ virginis. In civitate Vasionensi, sancti Quinidi episcopi cujus mortem in conspectu Domini pretiosam miracula crebra testantur. Civitate Interamnensis, sanctæ Agapis virginis.

2 puerorum, et 7 mulierum.

Cratonis et soc.

Faustin et Jovitæ. Quinidi. Agapes.

Soli codices Pratensis, Antverp-Maj. Rosweyd. et Marchianensis, hodie puri sunt.

VARIA LECTIO. Scripsi *Blavii* ut habent antiqui codices omnes tum manuscripti tum excusi, pro *Blasii*, uti habet Antverp-Maj. De quo egimus in hujus. *Agricolano* legunt omnes passim, excepto Rosweyd. uti et *Brixa*, atque ita putamus legisse Usuardum. Antverp-Maj. inter alios nævos, habet *Agricolano*; pro *diutinam*, *diurnam*; *Iuici*, pro *laci*; *documento* pro *documentis*; pro *Vasionensi*, *Nacionensi*. Hic *Agapis* cum ipso in textu, ut alibi, cum plerisque scribimus. Rursus habent codices *Quinidi* pro *Quinidii*: at hic non minor, in civitatis, quam nominis enuntiatione, diversitas est, ut videbis in Actis. *Marchianensis* omnium corruptissime scribit *Quiri*. *Jovita* habent plures alii, Antverp-Maj. *Sobitæ*; Rosweyd. *Jovitæ*; nos cum Usuardo legimus. Solus Rosweydi codex hodie præter morem exactus et accuratus, omisso post *Jovitæ*, titulo *virginis*, apposuit per abbreviationem, *martyrum*.

Paucitas purorum codicum inde maxime oritur, quod multi in hujus, ex recepto tunc Ecclesiæ solenniori usu, *Blaviuui*, quem hodie *Blasium* dicimus, annuntient. Patuit id in Heriniensi, cetera hodie purissimo. De Tornacensi ibidem etiam dictum est. Hoc tamen novi inter utrumque discrimi-

nis,

nis, quod *Blasii* elogium ab ultimo contractum sit, *Cratonis* omnino rescissum. Pulsanen. Antverpien. et Max-Lubec. in aliis deficiunt. Muneratus Heriniensi similis est, qui *Blasium* etiam habet die III, purus in reliquis. Id vero universim observandum, nec hos nec ferme ullos alios codices nostros, usquam meminisse *Josephi diaconi Antiochei*, quem interim Grevenus et Molanus Usuardi textui adæctunt, Baronio et aliis eorum opinionem sequentibus. Ego codicum nostrorum auctoritatem illis duobus præponderare, indubitanter censeo, non inverisimiliter suspicans, eam annuntiationem ex Rabano vel Notkero, in Usuardinos paucos codices irrepsisse. Porro Joseph iste sub nomine *Jusippi*, *Joseppi* et *Josippi*, in Hieronymianis apographis notus est, ubique cum titulo *diaconi* et tamquam majoris cohortis antesignanus. Molani editio in eo præterea ab aliis dissentit, quod textum ipsum transposuerit, *Faustinum* et *Jovitam* ante *Cratonem* annuntians.

OBSERVATIO. De *Blasio* vel *Blavio* jam egimus in Variantibus III hujus mensis et rursus supra *Blasii*. hoc die. Castellanus pag. 507 indubitanter asserit, Sanctum hunc in Hieronymianis recolit XVI Februarii sub nomine *Plesi*, ut habet Epternacen. vel *Blesi*, ut est in Corbeiensi tum Acherii, tum Florentinii. Non agnoverunt ibi *Blasium* vel *Blavium Sebastenum episcopum* Majores nostri, quibus oculatiorem me non esse, libenter fateor. Diserte hoc die ponitur a Romano parvo: *Apud Sebasten, passio sancti Blavii episcopi*. Ado Acta aliqua vidit, ex quibus adornavit elogium, a Nostro contractum, a Notkero integre descriptum. Legendus Bollandi commentarius III Februarii. Utrum vero Acta ipsa omnino rejicienda sint, ut inter recentiores innuit Tillemontius tomo 5 pag. 170 et 649, in Supplemento examinabitur. — *Cratonis* memoria sic in Romano parvo etiam exstat: *Romæ, sancti Cratonis martyris*. Quæ in laterculo adjiciuntur, ex Adone accepta sunt, qui plura ex Actis sancti Valentini Interamnensis, de quo pridie egimus, suggessit; at unde *martyrio cum uxore et universa domo consummatus* asseratur, hactenus incertum est.

Faustinus et *Jovita*, luxatis nonnihil nominibus, ab apographis Hieronymianis, die sequenti in *Britanniis* collocantur, unde certe evidenter patet antiquissimum fuisse in Ecclesia eorum cultum. At quid hic sibi vult, in *Britanniis*? Si conjecturæ aliquid datur, crediderim abbreviatum olim, aut non satis recte expressum *Brixia* nomen, ansam dedisse imperitoribus amanuensibus Gallis, notiorum sibi *Britanniam* efformandi. Et sic etiam cum Henschenio benigne explicandum est, quod alibi legitur: *civitate Colonia*, ut nempe sit, *Brixia civitate, colonia Romanorum*: quæ sane tolerabiliora sunt, quam recursus Castellani ad Ovidii Fastos, ut inde educatur similitudo *Jovis et Fauni*. Aloysius et Mosander ambos Sanctos Adoni constanter adscribunt cum prolixo elogio; sed id a Rosweydo recte in appendicem rejici, vel inde probabilissime suspicor, quod ex tota ea historia, nec verbum in Notkero, qui tamen *Faustini* meminit; reperiatur; nec quidquam etiam ab Usuardo extractum sit, adeo ut non satis constet, unde eos acceperit, præsertim cum *Jovita* a nemine ante ipsum *Virginis* titulo insignitus sit. Vix dubito quin feminam existimaverit, nusquam solitus eam lauream viris tribuere. Vide reliqua apud laudatum Henschenium, et magis jejune apud Tillemontium tomo 2 pag. 228. — Tota *Quinidii* annuntiatio ex Adone ad verbum desumpta est; videatur Bollandi commentarius et vita ab eo illustrata. — *Agape* clare signatur in Hieronymianis: *Interamne, natalis sanctæ Agapæ virginis*, sed socii aliqui adjungi videntur, qui a Nostro præteriti sunt. An de ejus martyrio vere dubitari possit, vide in Actis et apud Castellanum pag. 653. De ea sic Wandelbertus qui ipsam *Faustino* et *Jovitæ* anteponebat:

*Hinc decimo et quinto meritum clarescit Agapes;
Hocque die panis casos veneratur acerbis
Brixia Faustinum celebrem sanctumque Jovitam.*

AUCTARIA.

PULSAN. Præter *Faustinum* et *Jovitam*, solum *Cratonem* refert; hunc vero mirum est ab ANTVERPIEN. et MAX-LUBEC prætermisum.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Satis puri sunt, excepta sola annuntiatione *Blasii*, quam III hujus ab ipsis positam diximus.

ALBERGEN. De *Faustino* et *Jovita*, ita scribit: *In Italia, civitate Bricia, natale sanctorum Faustini et Jovitæ diaconi, qui Adriano imperante, ferocissimis bestiis flammisque expositi, eorum brachia constringi, et in altum suspendi jubentur, ibique vehementer torqueri, deinde lampadibus accensis, ad eorum latera positæ, decollatione capitis, gloriosum martyrium consummaverunt. Crediderunt autem, eorum passione roborati, plusquam tria milia hominum. In fine adjicitur: Item, translatio sancti Antonii confessoris. Hæc ultima accessio, in codice DANIC. recentiori manu apposita est; in reliquis cum ALBERGEN. convenit, nisi quod pro *Bricia*, scribat *Bixia*, pro *constringi*, *coufringi*, pro *consummaverunt*, *compleverunt*.*

CENTULEN. Omnibus contractis, addit: *In territorio Morinorum, depositio sancti Silvini, Tholosani episcopi et confessoris*, de quo plura ad XVII hujus.

BRUXELLEN. In *Cratone* interpolatus, in *Blasio* mutilus, habet tertio loco: *Antiochiæ, Josippi diaconi*. Atque hic solus inter omnes codices nostros Mss. de Josepho meminit. Sequitur: *Apud Brixiani, etc.*, contracto nonnihil superiori elogio. Tum: *Apud Paduam, translatio sancti Anthonini confessoris*. Vult dicere Antonii Patavini, de quo plures codices. De *Agape* et *Quinidio*, fere ut in textu. In fine: *Ipsa die, sancti Silvini Teruanensis episcopi et confessoris*.

HAGENOYEN. In *Cratone* satis purus, de *Faustino* et *Jovita* fere eadem habet, quæ ALBERGENSIS supra. Post *Agapen*, adjicit: *Item, beati Austregisili, episcopi et confessoris*. Bollandus *Austregisilum* rejicit ad XX Maii, licet hodie a Floro etiam notetur.

VICTORIN. In fine: *Ipsa die, sancti Silvini Teruanensis episcopi. In Valeria provincia, sancti Severi*.

Severi

De Faustino et Jovita.

Translatio S. Antonii.

Silvini.

Josippi

Quinidii.

Agapes.

Austregisili.

Silvini.

Severi.

Severi presbyteri, de quo beatus Gregorius scribit. Eundem illum Severum Mosander textui Adonis inseruit.

Agapes et Thionix.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Agapes virginis et martyris, et Thionix sororis ejus. Quæ soror unde processerit, nescio. Si sint Agape et Chionia, coluntur III Aprilis.

Translatio- nis S. Petri Cælestini.

CODEX BIGOTIAN. signatus P 5. qui fuit PP Cælestinorum : Civitate Aquilæ, translatio beati Petri confessoris, de Marrone, quondam Cælestini Papæ.

REG. SUEC. sub num. 130. et 128. Ipso die, sancti Silvini Teroanensis episcopi. Solus codex prior : In provincia Valeria, etc., ut VICTORINUS.

VATICAN. num. 5949. Altera provincia, sancti Severi presbyteri. Voluit dicere, in Valeria, etc.

Adventus Botulphi.

ALTEMSIAN. In territorio Bedrici castris, adventus clarissimi confessoris Christi Botulphi, super cujus feretrum, videntibus cunctis, columna lucis caritus emissa refulsit. Vide Acta ad XVII Junii.

Translatio- nis S. Petri Cælestini.

CODEX MEDIC. Item Aquileiensi (Aquilensi) civitate, translatio corporis sancti Petri confessoris, qui dicitur de Marona, in monasterio Collenuii.

Translatio- nis Amati, etc.

CODEX MONTIS-SANCTI : Translatio episcoporum, beatorum confessorum, Amati, Romarici, Adelphii, quo simul relocati sunt.

Translatio- nis Georgiæ.

PRIORATUS CAUDIACENSIS. Arvernus, translatio sanctæ Georgiæ virginis. Colitur hoc die.

Severi.

EDITIO LUBECO-COL. Sic incipit : In monasterio Meyfelt circa Confluentiam, sancti Severi presbyteri et confessoris, de quo beatus Papa Gregorius, in Dialogo scribit. Romæ, sancti Crathonis martyris, qui cum haberet filium Cerimon nomine scholasticum; hic incidit in infirmitatem gravissimam. Eundem cum beato Valentino episcopo ad sanandum obtulisset, sub tali conditione, ut si puer sanaretur, ipse cum omni domo sua, fieret Christianus; sanato puero per orationem sancti episcopi, ex tunc Crathon, quod promiserat, adimplevit, atque cum uxore et universa domo baptizatus est, non post multos dies martyrio consummatus. De Faustino et Jovita scribit ferme ut ALBERGEN. De Quindio et Agape, pure. Item, translatio sancti Antonii de Padua confessoris, Ordinis sancti Francisci. Eodem die, beati Ebbonis episcopi et confessoris. Vide Bollandum in Prætermisissis. Ananix, (Antiochiæ) sancti Iosephi diaconi et confessoris. Ipso die, sancti Sigfridi episcopi et confessoris. Item Ravennæ, translatio sancti Severi episcopi et confessoris. De eo actum prima hujus; quo die vita ejus illustrata est.

Crathonis ex Adone.

Translatio- nis Antonii.

Ebbonis.

Iosephi.

Sigfridi.

Translatio- nis Severi Rav.

BELINI hoc est principium : Apud Brixiam; notale sanctorum martyrum Faustini et Jovitæ, qui sub Adriano imperatore examinati, dixerunt ei : Audi, Adriane, tortuose coluber, imo et sarrissime anguis, per ambages et amfractus cursitas, ut nos a recto possis deviare tramite : hoc tibi sit agnatum, quod latratui tuo non obediemus; nec diis thura ponemus, sed Domino creatori nostro thura simul et libamina jugiter immolamus. Quod audientes populi ex Mediolanensi urbe, Sanctorum constantium, conglobantes se mutuo, venerunt ad beatos Dei martyres, et baptizari se fecerunt. Tunc Adrianus hæc audiens, furore accensus, mox eos gladio plecti fecit et capite truncari. Sequitur de Agape. Tum : Eodem die apud Paduam, translatio sancti Antonii, Ordinis Minorum. In fine : Antiochiæ, sancti Iosephi diaconi.

De Faustino et Jovita ex ipsis Actis.

GREYEN. Faustinus et Iobita, ut Vincentius libro II cap. 83 refert, ab Adriano imperatore, ferocissimis bestiis flammisque expositi, sed nil læsi; brachiis constrictis in altum suspensi et torti, lampadibus accensis eorum lateribus admotis, adusti : ad ultimum capitis obtruncatione martyrium compleverunt. Crediderunt, etc. Iohannis, Adventi, Saturnini, Castulæ. Ex Hieronym. non satis recte conjuncti sunt; vide Prætermisissos. In monasterio Meyfelt, etc., qui supra etiam ponitur Kalendis Februarii. Hic Severos confundit. Sequitur translatio Severi Ravennatis et Antonii Patavini. Ebbonis Travanensis episcopi et confessoris; forte vult dicere Teroanensis; sed nec sic cognitus est. Silvii episcopi et confessoris, an non Silvini? Marcelli episcopi. In Hibernia, Beracii episcopi et confessoris. Fausti monachi et confessoris, discipuli beati Benedicti, qui vitam ipsius scripsit. Vide Castellanum pag. 652. circa medium.

Iohannis et soc.

Ebbonis.

Silvi.

Marcelli.

Beracii.

Fausti.

MOLAN. Litteris Italicis textui inserit, quæ ex Belino, de Faustino et Jovita retulimus. Item de Quindio, ejus gesta habentur. Deinde subjungit : Eodem die apud Padum, etc. Ipso die, beati Severi, etc. Denique minutiori caractere : Hujus (Severi) corpus attulit ex Italia Ropertus episcopus Treverensis. Vide Acta et Castellanum. In aliis editionibus mutilus est Usuardi textus. Omittitur etiam translatio S. Antonii Patavini. Sed additur : Vexione in Ducia, sancti Sigfridi episcopi, præclaræ sanctitatis viri, qui Sueciam ad Dominum convertit. Rursus minoribus litteris : Constantinopoli, dedicatio ecclesiæ sanctæ Sophiæ. De hac nihil alibi reperio. Vide ejus templi enecenia apud Cangium C Polis Christianæ lib. 3.

Sigfridi.

Dedicationis ecc. S. Sophiæ.

XIV Kal.

Die 16.

O. esimi.

Natalis beati Honesimi, de quo sanctus Paulus scribit Philemoni; quem idem Apostolus episcopum ordinans, prædicationisque verbum ei committens, apud Ephesiorum civitatem reliquit. Illic Romam perductus, atque ibi pro fide Christi lapidatus, inde ad loca, ubi fuerat ordinatus, corpus ejus delatum est. Civitate Cumis, sanctæ Julianæ virginis, quæ post varia tormenta et carceris custodiam, palam cum diabolo confligit. Dein flammis ignium et ollam superans ferventem, capitis decollatione martyrium consummavit. Apud Ægyptum, sancti Juliani martyris cum aliis numero quinque millibus.

Julianæ.

Juliani et soc.

Ita Præten. Herinien. Marchianen. Antwerp-Maj. Pulsanen. Belin. Greven. et Molan.

VARIA

VARIA LECTIO. *Honesimi* legunt vetustiores codices, quorum proinde scribendi rationem, licet non rectam, servandam cénsumus. Pulsan. posuit *Sancti pro Beati*. Antverp-Max. inter alios nævos *Phylomeni* pro *Philemoni*; Beliu. *ordinavit*, pro *ordinans*. In Heriniensi redundat particula *eum* ante *reliquit*. Pejus habet Pulsan. *requievit*, pro *reliquit*. Herenien. et Beliu. *In civitate Cumis*. Quid Pulsan. velit per *Ticitii*, nescio. *Julianes* pro *Julianæ* apud eundem, peregrinum est. *Deinde* apud Greven. et Molan. pro *Dein* observatu dignum non est, ut apud plures *Egyptum*. Greven. post *Juliani* omittit *martyris*. Unicus inter omnes codex Pulsan. substituit, *cum aliis quinque militibus* in locum asserti communissimi, *cum aliis numero quinque millibus*.

OBSERVATIO. *Onesimus* Hieronymianis ignotus, signatur a Beda, ex hoc a Rabano, et eadem *Onesimi* *Onesimi* plauze formula a Romano parvo: *S. Onesimi Apostoli*; ut ferme *Apostoli* appellatio, tum a Græcis, tum etiam a Latinis tribui solet, non solis duodecim, sed et aliis discipulis eorumque cooperatoribus. Ado in ipso Martyrologii sui textu solum præfixit, *natale*. Mosander, illius verba confundens, ea huc transtulit, quæ dicta erant inter festivitates Apostolorum. Ibi vero insigni elogio ornatur ex epistola Pauli ad Philemonem, et ex altera Ignatii ad Ephesios. Cum autem ex postrema constet *Onesimum* fuisse *Ephesinum episcopum*, eum titulum ipsi omnino tribuendum putavit Ado, ceteraque ad ejus martyrium persecutus est, quæ Notkerus describit, Noster paucioribus complectitur. Hæc omnia egregio commentario illustravit Henschenius, nihil dubitans quin idem *Onesimus* Philemonis servus, Apostoli discipulus, et deinde, post Timotheum, Ephesiorum episcopus fuerit. Contra sentiunt recentiores aliqui, quos inter Tillemontius in vita S. Pauli tomo I a pag. 289, et in notis pag. 576, id maxime urget, non videri eundem, qui a Paulo circa annum LXI baptizatus sit, supervixisse ad annum CVII quo Ignatii epistola scripta supponitur. Ego in hac re, aut in aliis a Tillemontio adductis, nihil hactenus video, quod me ab Henschenii sententia recedere cogat. Ut verbo dicam: admitte tantisper *Onesimum episcopum* prius *Apostolicum*, seu incerti loci fuisse, quod et in Apostolis et in aliis discipulis passim conceditur; fac deinde Timotheo successisse anno xcvii; statue a Paulo baptizatum anno ætatis xx, vel, si ita vis, xxx, quid, quæso, implicantia, si septuagenario major anno CVII superstes, Ignatium Ephesi exceperit? Minus terrent, quæ Castellanus adfert pag 666 ex Rabani et Wandelberti silentio; nam ea ultro concidunt, si Ignatii epistola de Onesimo nostro intelligi possit. Hinc lectorem monitum velim, clausulam Papebrochii in Ephemeridibus Græco-moschis pag. xvii, perperam a nonnullis accipi, ac si ipse ibi retractaret, quæ ab Henschenio recte stabilita sunt; quod per me, vivus adhuc ipse dum hæc scribo et vegetus, hic indicari omnino volui. De cetero, si quæ imposterum urgentiora argumenta contra Henschenii sententiam proferantur, ea in Supplemento diligenter examinabimus.

unus, non gemini.

Julianæ Nicomediensis Acta pridem improbaverat Hesselius apud Molanum, aliquot rationum *Julianæ* momentis, ad quæ Bollandus facile respondit in hodierno commentario, omnimodam tamen præfatorum Actorum sinceritatem haud quaquam adstruens, licet in iis admittendis paulo indulgentiorem fateamur, ut ostendit Papebrochius in Responsionibus ad art. II num. III et alibi. Nostrum erit suo tempore quærere et expendere quod ibi promissum est. Jam ad illustris Sanctæ memoriam quod attinet, ea in antiquissimis Fastis sacris signatur, quidquid forte amanuensium licentia, irrepsisse censeat Florentinus in Corbeiensi apographo titulum *martyris*, dum sic annuntiat: *Nicomedia, passio sanctæ Julianæ virginis et martyris*, quæ insolita in his codicibus videtur formula; atque item dum in Epternacensi legitur: *In Campania Cumbas, (pro Cumas) natalis Julianæ*; ad quæ videnda laudati editoris notatio. Nobis sufficiant Martyrologi nostri Beda, Rabanus, Romanum parvum, Ado, Usuardus, Notkerus, et ipse Wandelbertus ipsam cum Onesimo ita canens:

*Quartus cum decimo Juliana martyre lucret,
Onesimumque colit Paulo doctore beatum.*

In Romano simpliciter signatur: *Et in Cumis, sanctæ Julianæ virginis*. Elogium ex Actis a Beda compositum est, a Rabano, et Adone inde acceptum, ex hoc a Notkero; sed a Nostro valde contractum. Hæc pro cultus vetustate apud Latinos satis dicta sint, quibus adde Thomasii Sacramentarium. Plura apud Græcos diversis diebus invenies. Sitne hic vere martyrii an translationis celebritas, in medio relinquo. Vide Castellanus citata pag. 666, et Tillemontium tomo 5 pag. 155.

Juliani cum Ægyptiis numero V mil. vel V milia, vel V millium diserte legitur in Hieronymianis. Secutus est Ado, qui de suo positionem addidit, *apud Ægyptum*. Hinc Usuardus et Notkerus; apud quos characteres nullos reperire est, quorum subsidio ex dubiorum Julianorum numero eximatur. Magis etiam rem confundit adjectus ab aliis *Joannes diaconus*. Ne longior sim, omnibus rite perpensis, is mihi *Julianus* hic noster probabilissime dicendus videtur, qui in Actis cum *Theodulo* ponitur die sequenti, quique in *manipulo* Eusebiano cum inelyto illo Pamphilo et sociis aliis, in Hieronymianis adjungitur, postremus ipse martyrio coronatus; ex quorum etiam numero fuere Ægyptii quinque hic anonymi, qui sibi prophetarum *Elia, Jeremia, Isaia, Samuelis, et Danielis* nomina imposuerant, ut colligitur ex Eusebio editionis Valesianæ, de Mart. Palestinæ cap. 11, cujus verba hoc die in Actis, ubi de *Elia*, etc., et xvii Februarii, ubi de *Juliano et Theodulo*, et i Junii referuntur, ubi de *Pamphilo* seorsim ex Martyrologiis nostris agitur, ut ibi dicemus; ad quem diem vide sis Papebrochii commentarium, ex quo ea sumpsit Castellanus quæ habet pag. 667 et 668. Videnda quoque pag. 673 et accurata Florentinii notatio. Ex omnibus intelliges disjunctos et in varios dies dispersos, qui duodenario numero ex Eusebio et Hieronymianis hoc ipso die colligendi erant, atque una perspicies, satis apposite, etsi non ex mente Usuardi, legisse codicem Pulsanensem supra, dum pro *quinque millibus*, substituit *quinque militibus*; Ægyptiis illis nempe, quorum propria nomina in Hieronymianis non exprimentur. Legi potest Pamphili et sociorum martyrium, ex Eusebio gallice redditum, apud Tillemontium tomo 5 a pag. 418.

Juliani et soc.

AUCTARIA.

ROSWEYN. Paris annumerari potuit, cum in eo solum deficiat, quod de Juliana, post *feruentem*, cum aliis non scribat, *capitis decollatione martyriam consummarit*, sed sponso suo *Evilasio caput ejus auferente, martyrium, etc.*

TORNACEN. Mutilus est, nam postremam partem elogii sancti Onesimi, quæ martyrium complectitur, et totum Julianæ elogium omisit: forte quod utrumque, non immerito suspectum habuerit.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Julianæ elogium etiam rescindunt.

ULTRAJECT. De Juliana, tria verba textui inseruit, *tempore Maximiani imperatoris, cetera satis purus.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. et EDIT. ULTRAJ-BELG. Præter tria illa verba, in fine subdunt: *Methis civitate, natale sancti Symeonis episcopi et confessoris.* Vide Acta.

Symeonis.
Hoursti.

MUNERAT. *Ipsa die, sancti Honesti martyris.* Vide Bollandi commentarium, et cum eo confer quæ habet Castellanus hoc die pag. 668.

CENTULEN. *Romæ, passio sancti Honesti Ephetiorum episcopi, qui lapidatus est a Romanis. In Chumis, sanctæ Julianæ virginis.* In ultima satis purus est.

De Juliana.

BRUXELLEN. Primo loco: *Cumis civitate, passio sanctæ Julianæ virginis. Quæ tempore Maximiani imperatoris, nuda virgine cæsa, et capillis suspensa, et plumbo soluto a capite perfusa, et in carcere recepta, ubi palam cum diabolo confligit. Post etiam rotarum tormenta, flammam ignium, ollam ferventem superavit, et capitis decollatione martyrium consummarit.* Onesimi elogium, non nihil auctius exhibet, quod melius infra referemus. Sequitur de Juliano ad marginem, sed eadem manu. Tum de Symeone ut supra.

IIAGENOVEN. In Onesimo fere purus, de Juliana alia comminiscitur: *In civitate Cumis, passio sanctæ Julianæ virginis nobilissimæ et martyris, quæ nudata, diutissime a sponso suo flagellatur, quæ ei ad matrimonium consentire noluit, nec*

adorare Deos voluit: per capillos sex horis suspenditur, plumbo bullienti perfunditur, sed virgo non læditur: ferro vincitur et incurceratur, ubi illa cum diabolo confligit et vicit: inter gladios rotarum et in ignem projicitur; in ollam plenam plumbo projicitur liquefacto, et ultimum capitis decollatione martyrium consummarit. De Juliano ut in textu. In fine: *Civitate (non exprimitur, Metis) sancti Symeonis episcopi et confessoris.*

AMBIANEN. *Ipsa die, natalis sancti Honesti presbyteri et martyris.* Honesti.

REG. SUEC. signatus num. 428. *Ipsa die, sancti Honesti martyris.*

VATICAN. num. 5949, primo loco: *Sanctarum virginum, Fusæ et Mauræ.* Vide Acta XIII hujus. Fusæ et Mauræ.

EDITIO LUBECO-COL. In Onesimo et Juliana non nihil a superioribus variat, quod rei substantiam spectare potest, ex Molano subjiciemus. Tertio loco habet Symeonem Metensem, et ultimo Julianum cum quinque millibus, ut supra.

GREVEN. *Faustiniani, Plesi, Fabiani, Sebastiani martyris.* Et in prima editione anni MDXV: *Sancti Honesti martyris. In Africa Pauli Eremitæ, Metis, Symeonis episcopi et confessoris. In Suecia, Sigfridi episcopi et confessoris.* De Sebastiano, Paulo et Sigfrido vide hodie Prætermisos. Faustinum et soc. Sebastianum. Honesti. Pauli. Symeonis. Sigfridi.

MOLAN. De Onesimo, post reliquit, hæc ex Adone aliis litteris textui admiscuit: *De quo et beatus Ignatius, Ephesiis scribens epistolam, ita dicit: Quoniam ego suscepi multitudinem vestram in nomine Domini, in Onesimo directo præceptore nostro, vestro autem episcopo. Obsecro cum secundum Christum Jesum diligere vos, et vos omnes in concordia ejus in ipso esse. Benedictus enim Deus qui vobis talibus, talem episcopum donavit habere in Christo.* De Juliana autem, post consummarit, ex eodem Adone subditur: *Quæ passa est quidem in Nicomedia, sed post paucum tempus, Deo disponente, in Campaniam est translata.* In fine, de Symeone ut supra. In aliis editionibus adhuc adjungitur: *Ipsa die Ambianis, sancti, Honesti martyris.* De Onesimo ex Adone. De Juliana r. eodem Adone.

Honesti.

XIII Kal.

Die 17.

Polychronii

Donati
et soc.
Fintani.
Silvini.

In Perside civitate Babilonia, natalis beati Polochronii episcopi et martyris, qui præsentem Decio persecutore, os lapidibus cæsus, manibus extensis, oculos ad cælum elevans, emisit spiritum. Apud urbem Concordiam, passio sanctorum Donati, Secundiani, Romuli, cum aliis octoginta sex. In Scotia, sancti Fintani presbyteri et confessoris, magnæ virtutis viri. Ipsa die, sancti Silvini Taruanensis episcopi.

Sumitur ex Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-Maj. Marchian. Pulsanen. Munerat. Greven. et Molan. Accedere possunt codices mediæ notæ, ut dicam in Auctariis.

VARIA LECTIO. Legendum esset *Polychronii*, ut habent auctor Romani parvi et Ado, ab editore ni fallor correcti. Ego, forte nimis scrupulose, codices Usuardinos sequor, Praten. Tornacen. Antverp-Maj. Marchian. Munerat. et alios, licet Herinien. et Greven. habeant *Policronii*, Pulsanen. *Policronii*, Molan. *Polycronii*; elige lectionem quæ magis placuerit. In Pulsanen. est *Babiloniæ* pro *Babilonia*. In Greveno et Molano, *præsidente* pro *præsente*. Pejus in Pulsanen. *Diocletiano*, loco *Decio*; forte melius omitteretur utriusque præsentia. Pulsanen. *oculos ad cælum elevans* mutat in *oculisque ad cælum elevatis*; Munerat. *ad cælum erigens*. Sic Marchian. ex *Concordiam*, facit *Cordubam*; ex *octoginta sex*,

octingentis

octingentissex; ut Pulsanen. *Formuli*, ex *Romuli*. *Scothia* ponunt aliqui, melius in textu. Marchian. legit *Finiani*, Pulsanen. *Funtanii*; verum nomen expressimus. *Silvini* scribunt omnes, nescio cur recentiores *Sylvini* malint. Pratensis noster posuit *Taruensis*, Herinien. *Tarwanensis*, omnium pessime Greven. *Targuanensis*; ceteri *Taruanensis*, quam vocem omisit Pulsanensis. Vide infra in fine Observationis.

OBSERVATIO. *Polychronii* nomen in solo apographo Hieronymiano Epternacensi legitur, hoc modo: *In Babilonia; Policroni*, et rursus in eodem solo codice xxx Aprilis in fine: *Depositio Policroni episcopi*, an ejusdem, an alterius, quis edisseret? Ceterum Beda de hodierno addit, *ejusdem loci episcopi*, sed non magis recte scribit *Polocronii*, uti et ejus transumptor Rabanus, quam inflexionem aut ei proximam, in codicibus Usuardinis communem diximus. Romanum parvum episcopatus locum non designat, sic legens: *In Perside, beati Polychronii episcopi et martyris*. Ado binas sedes conjungit *Babylonem et Ctesiphontem*, simul adducens Bedæ elogium, quod totum Rabanus et Notkerus adoptarunt, Noster modicissime imminuit, sed iis servatis, quæ correctione indigent, ut in Actis, et apud Castellanum pag. 676, et apud Tillemontium tomo 5 pag. 561 invenies. Hæc summa difficultatis; quod, ut Beda et alii ex ipso testantur, elogium desumptum sit ex Actis sancti Laurentii, quæ Baronio et Henschenio, ut minimum valde suspecta, hodie ab eruditis omnibus talia censentur, ut nec propugnari omnino nec expurgari facile possint. Ex eodem fonte manant *Olympias* et *Maximus*, xv Aprilis; *Parmenius* et alii, xxii ejusdem mensis, alii diebus aliis; quorum memoria ut in Fastis nostris certissima est, vitæ tamen aut martyrii series ex iis Actis accepta, repudiatur, ut dicetur x Augusti. Non satis clari sunt Wandelberti versiculi, dum Donatus ex sequenti turma, Polychronio ita conjungitur:

*Tertius ac decimus Polycroni festa revolvit,
Donatique: fides, sanguis quos jungit et ara.*

De martyribus Concordiensibus ab Nostro confusis, ex perturbatis apographorum Hieronymianorum classibus, non est quod multis hic disputem; textum Usuardi genuinum referri certum est. Notkerus alias classes posuit, de quibus aut ordinandis au restituendis agetur proprio loco. Vide interim Acta, Florentinum et Castellanum hic. — *Fintanus* solius Usuardi est; *Scotia* autem ex ejus temporis more pro *Hibernia* accipitur. — *Silvini* obitus ad xv Februarii pertinere videtur, ut vult Castellanus et Auctaria nostra aliqua eodem die; Usuardum tamen sequuntur passim recentiores Martyrologi, cum moderno Romano et Actis. Vitam præclaro commentario illustravit Bollandus, eamque reproduxit Mabilio sec. 3 Benedict. parte 1 a pag. 294; ubi in observationibus præviis doctissimum virum dormitasse oportet, dum ita scripsit: *Acta illa viderat Ado Viennensis episcopus; cujus in sincero Martyrologio hæc verba sunt xv Kal. Martii: S. Silvini Teruanensis episcopi et confessoris, cujus gesta habentur*. Dormitare, inquam, debuit, nam verba illa nec in editis nec in Mss. nostris vere Adonianis Martyrologiis ullis reperire haecenus licuit. Mihi potius certum videtur totam Silvini annuntiationem plane Usuardinam esse, qui qualia Acta habuerit conjicit Castellanus a pag. 659, ubi etiam ex Bollandus de episcopatu ejus disputat. Certe a vero alienum est quod in nostro Pratensi apographo legitur, *Tolosanæ civitatis episcopi*, idque fatetur Castellanus prætenso autographo adjectum, super annuntiatione priori, qualem exhibemus, ibi scalpello erasa. Non ausim veram dicere annuntiationem nostram, sed vere Usuardinam, in qua conveniunt codices nostri omnes, excepto Marchianensi, qui cum præfato Pratensi legit: *In pago Taruensis, sancti Silvini Tolosana civitatis episcopi*, et Antverp-Majore, qui in hoc solo discrepat, quod pro *pago Taruensis*, male scribat, *in pago Caritatensi*.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Vix a puritate deficiunt. Omittitur nomen *Romuli* in classe martyrum Concordiensium, et *Fintanus* Silvino postponitur. Mirâ non est variatio in efformatione *Polychronii* et *Taruanensis*.

ANTVERP. et MAX-LUHEC. Fintanum prætermittunt, omittentes etiam nomen *Romuli*.

ROSWEYD. Tertio loco interponit: *In Aquilegia, Crisantiani martyris et aliorum* xc; de quibus, in Actis. Pro *Fintani*, scribit *Finiani*. Et in fine de Silvino, cum PRATENSI.

CENTULEN. Silvini hic prætermittit, de quo egit xv. ut ibi inter Auctaria invenies. Ast ejus loco in fine addit: *Viridunus, sancti Pulchronii episcopi et confessoris*.

BRUXELLEN. De Silvino etiam egit xv; hic in ceteris purus est, nisi quod textui inserat *Babylonie et Thesiphontis episcopi*.

HAGENOYEN. Penultimo loco eos Sanctos interjicit, qui omnibus aliis hodie ignoti sunt. Ita habet: *Ipsa die, sanctorum martyrum, Montani et*

Gemelli, qui cum essent carcerati cum aliis Sanctis, viderunt in visione sancta intrare juvenem in carcerem, qui ferebat duas phialas lacte plenas, de quibus dedit omnibus involvertis bibere, et ait: adhuc tertia phiala vobis servatur, et abiit. Fallor, si hic non agitur de Martyribus, xxiv hujus inter accessiones Usuardinas referendis. De cetero ad puritatem codicis HAGENOYENSIS, vix quidquam desideratur.

AQUICINCT. Pro *Concordiam*, legit *Cordulam* pro *Fintani*, *Finani*. In fine: *Claramonte, translatio Lupiani confessoris*; de qua etiam agunt codices BURDEGALENSIS, CLUNIACENSIS, ALTEMPS. DAVERONENSIS, CAUDIACENSIS PRIORATUS, D. LE MARE signatus C, qui fuit PP. Franciscanorum, cum hac sola differentia, quod aliqui addant nomen *Sancti*. Vide Prætermisissos.

VICTORIN. In fine, loco Silvini sic habet: *Eodem die sancti Moyseti*.

REG. SUEC. num. 130. Ita legit: *Eodem die, sancti Moireti*. Verosimillime pro *Moyseti*.

VATICAN. num. 5949. De Fintano et Silvino tacet,

Polychronii.

Donati et soc.

Fintani. Silvini.

et Gemelli

Translatio- nis Lupiani.

Moyseti.

Chrysostomi et al. 90.

Pulchronii

Montani.

*Valentini-
niani*tacet, et in fine adjungit : *sancti Valentini.**Translatio-
nis SS. Fesu-
lanorum.*STROZZ. et MEDIC. *Apud civitatem Fesulanam, in partibus Tusciae, translatio corporum sanctorum Romuli episcopi primi ejusdem urbis, Alexandri episcopi, Donati et Romani episcoporum praedictae urbis, atque sanctorum martyrum Carissimi, Crescentii et Dileissimi et aliorum Sanctorum et Sanctorum, reliquorum.**Bonosii.**Translatio-
nis Benigni.*EDITIO LUBECO-COL. Inter *Fintani et Silvini* ponit : *Ipsa die, Treveris, sancti Bonosii episcopi et confessoris. Atque in fine : In monte Sibergensi translatio sancti Benigni presbyteri et martyris; quae anno Dominicae Incarnationis MLXXIII, per sanctum Annonem Coloniensium archiepiscopum facta est.*BELIN. In textu fere purus, in fine addit : *Claromonte, translatio sancti Lupiani confessoris.*GREVEN. *Treveris, sancti Bonosii episcopi et confessoris. In Africa, Crisanti, Concorliae, Justae. Non recta positio. In monte Sibergensi, diocesis Agrippinensis, translatio sancti Benigni, etc. In Scotia, Fyniani episcopi : an non Finani Lindis-**Fyniani.*farnensis ? *Sabini episcopi Camisinae civitatis, de Sabini. quo inter alia refert Gregorius, 3 Dialog. quod cum procurante ejus Archidiacono qui episcopatum ombiebat, venenum sibi fuisset propinatum, spiritu prophético hoc cognoscens, sine latione hiberit ; mandans archidiacono : Ego venenum bibo, sed tu episcopus non eris. Eadem igitur hora archidiaconus defunctus est. Hic haud dubie est Sabinus Canusinus, de quo ix hujus.*MOLAN. De Polychronio, litteris Italicis textui addit verba Adonis : *Scriptum est in passione sancti Laurentii, quam multi apocrypham censent. In fine post episcopi, assuit verba superius rejecta : Tolosanae civitatis in pago Taruanensi, cujus gesta habentur. De Lupiano et Bonosio, quae supra. Tum litteris minutis : Sabini episcopi Canusinae civitatis, de quo refert Gregor. 3 Dialogorum. In aliis editionibus, de Silvino apposuit : Monasterio Sithiu : quare non Alciaei, vulgo Auchy ? Denique in fine : Die decima septima, sancti**Theodori.*

XII Kal.

Die 18.

Simeonis.

Natalis beati Simeonis episcopi et martyris, qui propinquus Salvatoris secundem carnem extitisse dinoscitur, ac filius Cleophae, qui fuit frater Joseph. Hic Hierosolimorum episcopus post Jacobum fratrem Domini ordinatus, persecutione Trajani multo tempore supplicii affectus, martyrio consummatus est. Omnibus qui aderant et ipso iudice mirantibus, ut centum viginti annorum senex crucis supplicium pertulisset. Civitate Ostia, sanctorum martyrum Maximi, Claudii et uxoris ejus Prepedignae cum duobus filiis, qui cum essent praeclearissimi generis, jubente Diocletiano sunt tenti atque in exilium deportati; deinde incendio concremati, odoriferum sacrificium martyri Deo reddiderunt.

*Maximi,
Claudii,
Prepedignae
et filiorum.**Ex Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. *Simeonis* legunt Herinien. Tornacen. et Molan. quos hic ut alibi sequimur : Praten. et Antwerp-Maj. *Simonis* ; Munerat. et Greven. *Symeonis*. Scripsi *dinoscitur*, ut est fere in omnibus, quidquid scrupulosior in hujusmodi minutis dici possim. Sic non correxi, *Hierosolimorum*, quod ita passim corrupte legitur, ut alibi diximus. Tornac. neglexit, articulum *hic* scripsitque *Jherosolimitanorum*. Munerat. pro *consummatus est*, ponit *consummatur*. In Antwerp-Maj. post *mirantibus*, ante *cxx annorum*, deest *ut*. Herinien. Tornacen. et Antwerp.-Maj. habent *Hostia*, reliqui ut in textu. *Prepedigne* Praten. et alii, putavi servandam dipthongum saltem ultimam. Tornacen. omisit, *cum essent praeclearissimi generis* ; Munerat. *Deo*. Hic obiter advertendum, codices binos passim satis genuinos, Marehianensem et Aquicinctinum ad usque xxiii hujus, per sex integros dies, valde perturbatos esse, transpositis Sanctis, qui in Usuardo leguntur, additisque aliis ipsi ignotis, sic ut a non nemine studiose et pro arbitrio corrupti fuisse videantur.

Symeonis.

OBSERVATIO. *Simeon* vel *Simon*, qui de fratribus Christi Salvatoris fuisse dicitur, primum in Martyrologiis innotescit ex Romano parvo : *Jerosolymis, Simeonis episcopi et martyris*. His in Martyrologio editionis Rosweydi adjecit Ado : *Qui traditur propinquus Salvatoris secundum carnem fuisse, nec de praefata cognatione quidquam amplius in festivitatibus Apostolorum ii Maii, quo die ibi Simeon refertur, et unde sua omnia accepit Usuardus, praeter insertam elausulum de fraternitate Joseph et Cleophae, quam a Mosandro Adoni tributam Rosweyds in ejus Martyrologio expunxit et in appendicem rejecit ; non recte, opinor, eum et in Notkero tota habeatur, qualem lectori exhibeo : Constat tamen quia de Cleopha, cujus filius fuit, frater erat Joseph. Vulgo notum est quot concertationibus et dissertationibus obnoxia sint ea, quae Christi Domini carnalem propinquitatem spectant cum quatuor illis fratribus Jacobo et Joseph et Simone et Judu, Matth. 13 et Marc. 6 tam elare expressis. Utrum videlicet Josephi ex alio matrimonio filii, ut tradit Nicephorus Callistus ex divino Hippolyto apud Schelstratum tomo i Antiquitatis illustratae pag. 507 ; an consobrini ex Maria Cleophae, quam multi sororem statuunt B. V. Mariae ; an patruales ex patre Cleopha Josephi fratre, ut in textu nostro dicitur ; an vero aliter eadem cognatio explicanda sit, de quibus iudicium ferre nec hujus loci nec temporis est. Poterunt ea secundis curis examinari in Supplemento Februarii, vel forte*

alibi,

alibi, dum in Actis occasio dabitur. Qui meram non patitur consulat interpretes; vel præter hodiernum in Actis commentarium, videat Florentinii Exercitationem iv pag. 161, dissertationem Henschenii de Jacobis 1 Maii, item Chronologiam episcoporum Hierosolymitanorum ante tomum 3 Maii et alibi; tum Tillemontium de hoc Simeone tomo 2 a pag. 186, de Jacobo minore tomo 1 a pag. 365, etc.; denique Castellani notam pag. 682 et 683. Quæ ad Simeonis martyrium attinent, ex Rufini Eusebio lib. 3. cap. 31 accepta sunt, in quibus Castellanus hallucinatus videtur, dum putavit Usuardum aliquid Adoni ex Rufino superaddidisse, nam is revera sua omnia ex Adone ipso desumpsit, ut facile vir eruditissimus invenire poterat, si præfatum Martyrologium in festivitibus Apostolorum 11 Maii consulisset. —

Maximi,
Claudii, etc.

Maximus, Claudius, Præpedigna, cum filiis Alexandro et Cutia a Romano parvo, non ad ostia Tyberina, sed Romæ annuntiantur, hoc ordine: Et Romæ, martyrum Claudii, Præpedignæ, Alexandri et Cutiæ et Maximi. Ado eundem servat ordinem, sed de loco forte subdubitans, positionem non expressit. Noster *Maximum* præposuit, omissis filiorum nominibus; sed quid ei ansam dederit *Ostiam* nominandi, non video, nisi quod Claudii, uxoris et filiorum concremata corpora ibi in *Rheuma* (aquam præterfluentem) projecta dicantur, et a Christianis juxta eandem civitatem sepulta. De cetero elogium totum ex Adonis narratione contractum est; narratio autem Adonis ex Actis sanctæ Susannæ, de qua ad xi Augusti. Quam fidem ea Acta mereantur, hic non determino, sunt qui omnino rejicienda existiment. Ceterum Usuardini textus nostri originem et sinceritatem ostendimus.

AUCTARIA.

MARCHIANEN. Hodiernum textum cum sequenti commiscet; certe *Gabini* annuntiationem integram habet. Tum: *In Africa, sanctorum Publii (Publii) et Juliani.* Vide indicem Prætermisorum.

Publii et
Juliani.

ROSWEYD. In prima purus, alteram jungit diei sequenti; hic vero solum addit in fine: *Pimenii martyris.* Vide Acta.

Pimenii.

PULSANEN. In Simeone mutilus, in aliis tantillum interpolatus est.

Rutuli et soc.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. In Simeone puri sunt; inter Ostienses omittunt *Maximum*; et in fine adjungunt: *In Africa, Rutuli, Silvani et Maximi.* Vide socios alios in Actis.

ANTVERP-MAX. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Ferme conveniunt in modica textus interpolatione; addunt nempe post *Joseph, nutritii Salvatoris, et Maximum* vocant fratrem *Claudii.* In fine concorditer adjiciunt: *Eodem die in Africa, sanctorum Rutuli, etc.* Eandem accessionem habet LOVANIEN. Sed de martyribus Ostiensibus omnia omittit post, cum duobus filiis.

Claudii, etc.

CENTULEN. In Simeone abbreviator, de aliis ex Adone subjungit: *Romæ, sanctorum martyrum Claudii et uxoris ejus Prædignæ, et filiorum Alexandri et Cutiæ, et fratris Claudii, nomine Maximi, qui cum essent præclarissimi generis, agente fratre eorum Gabino presbytero, baptizati sunt a Gaio Papa, et postmodum a Diocletiano diversis mortibus perempti sunt. Alexandria, beati Dionysii episcopi et martyris. Cænobio Centula, depositio sancti Angilberti abbatis, qui septimus post beatus Richarium, Centulense monasterium feliciter rexit, cujus corpus cum viginti octo annis esset sepultum, incorruptum inventum est.*

Dionysii.

Angilberti.

BRUXELLEN. Textui non parum interpolato, subdit: *In Africa, sanctorum Rutuli, Silvani et Maximi. Apud Alexandriam, beati Dionysii episcopi, qui multis confessionibus clarus effectus est. Metis, sancti Legoutii, ejusdem urbis episcopi et confessoris. Colitur Dionysius xvii Novembris; an martyris titulo decorandus, alibi dicitur.*

Dionysii.

Legoutii.

HAGENOYEN. Tantum non purus; adjungit: *In Africa, sanctorum martyrum Rutuli, etc.*

AQUICINCT. Conjungit textum hujus et sequentis diei, superaddens: *Item SS. Rutuli, etc.* Do codicis illius confusione, supra dictum est.

VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. In fine: *Apud Alexandriam, beati Dionysii episcopi*

pi. In Africa, sanctorum Rutuli, Silvani, et Maximi martyrum.

CODEx D. DU CHEVAL signatus B. *Eodem die in Africa, sanctorum Rutuli, Silvani et Maximi.*

UGHELLIAN et CAUDIACENSIS: *In Africa, Rutuli, etc.; jam satis sæpe repetita nomina.*

ALTEMPSIAN. *Eodem die, sanctæ Constantiæ virginis et martyris. Apud Alexandriam, beati Dionysii episcopi, qui in multis sæpe confessionibus satis clarus, præ passionum tormentorumque diversitate, magnificus effectus est, quievit autem in pace tempore Galieni imperatoris.*

Constantiæ.

Dionysii.

STROZZ. et MEDIC. *Ipsa die, sanctæ Constantiæ virginis, filiæ Constantini, quam eandem crederem cum Constantina codicis ALTEMPSIANI, nisi illuc adderetur titulus martyris. Vide Acta.*

Constantiæ.

EDITIO LUNECO-COL. Incipit: *Colonia Agripina, commemoratio ossium sancti Pauthaleonis medici et martyris. Quando caput ejusdem sanctissimi martyris per Henricum militem, dominum de Ulmene, de Constantinopoli ad civitatem Coloniensem est translatum, anno incarnationis Dominicæ MCCVIII. Mirum est, Rabanum hoc die cum longo elogio natalem sancti Pantalconis referre. In reliquis editio illa fere similis codicibus supra citatis mediæ notæ.*

Transtationis capitis S. Pantalconis Col.

BELIN. Textum purum habet in secunda editione; in prima pro *centum viginti*, scripsit *centum et novem.* In utraque est additamentum: *In Africa, Lucii, Silvani et Maximi.*

Lucii, etc.

GREVEN. *Romæ, Pimenii presbyteri et Fausti martyrum. Item Rutuli, Classici, Dumasi, Talli, Lampasii, Mojoli, Silvani et Maximi. Elasci, Secundini, Fructuli, Pauli. Ex aliquo apographo Hieronym. accepti sunt. In Hiibernia, Culani episcopi et confessoris. Item Berethoi, Marcelli. Poterant hi superioribus annumerari et ad sequentem diem referri. Item, Colomanni episcopi et confessoris. Apud Coloniam Aggripinam, commemoratio ossium, etc., ut supra.*

Pimenii et aliorum ex Hieronymianis.

Culani.

Marcelli.

Colomanni.

MOLAN. Textui subnectit: *Ac sic postmodum apud Hostiam, in rheuma jactati: quorum reliquias Christiani perquisitas, juxta civitatem sepelierunt. Quæ Adonis verba sunt. In Africa, Lucii, Silvani et Maximi. Colonix, commemoratio ossium sanctissimi Pauthaleonis martyris, quando caput, etc. in aliis editionibus additur, minoribus litteris: Pataris, sanctorum martyrum Leonis et Paragorii; de quibus Acta, quæ inter sincera et selecta editit Ruinartius a pag. 610.*

Leonis et Paragorii.

XI Kal.

Die 19.

Gabinii.

Publii et
Juliani.

Romæ, natalis sancti Gabinii presbyteri et martyris, qui a Diocletiano diu in custodia vinculis afflictus, pretiosa morte cœli gaudia comparavit. In Africa, sanctorum Publii et Juliani.

Ex Pratensi, Heriniensi, Tornacensi et Antverp-Majore.

VARIA LECTIO. Plures codices tum Mss. tum excusi legunt *Gabini*, non recte, cum Usuardus verosimillime Adonem secutus sit, hic Romanum parvum; in utroque autem habetur *Gabinii*, uti etiam in Notkero. Ex codicibus eam lectionem servant Herinien, Antverp-Maj. et alii. Ejusdem nominis transformationes exstant apud Bollandum. De *presbyteri, Diocletiano, Africa*, et hujusmodi minutiis, dictum est plus satis. *Pretiosi morte*, pro *pretiosa morte* in Antverp-Maj. scribæ oscitantia tribuendum est, uti et nonnulli alii nævi in uno alterove folio detrito aut avulso et subinde descripto. Sic ibi etiam legitur *Plubii*, pro *Publii*. Paucitatem purorum codicum facit appositio in fine tertii nominis, nempe *Marcelli*, qui in codicibus optimæ notæ Munerat. Belin. Greven. et Molan. adjicitur; sed nos aliorum lectionem præferendam censuimus.

Gabinii.

OBSERVATIO. Ex citatis die præcedenti sanctæ *Susannæ* Actis extractus quoque est hodiernus *Gabinii*, sic rursus a Romano parvo primum signatus: *Romæ, Gabinii presbyteri et martyris*. Breve elogium texuit Ado, in quo, præter ea, quæ a Nostro ad verbum descripta sunt, hoc solum inseritur, *patris beatissimæ Susannæ*; addere poterat, quod in multis apographis Usuardinis subinde adjunctum, *fratrem fuisse Cæli Papæ*: cujus historiam gallice prosequens Tillemontius tomo 4, ibi pag. 572 de *Susanna, Claudio, Præpedigna* et aliis diei præcedentis, atque de hoc nostro *Gabinio*, more suo satis modeste, sed non satis in Actorum favorem decernit. Bollandus brevi commentario Gabiniæ complectitur, ad sæpe citata *Susannæ* Acta lectorem remittens.

Publii et
Juliani.

Henschenius de *Publio, Juliano* et sociis Africanis martyribus hoc die pluribus agens: *Illustris est*, inquit, *corona duodecim pugilum Christi, qui palmam martyrii in Africa promeriti sunt*; quo adducit *Martyrologium* Mss. ecclesiæ B. Mariæ Ultrajecti, quod a nobis *Usuardinum Rosweydi* vocatur, cujus verba in Auctariis primo loco dabimus. Repetenda sunt omnium nomina ex Hieronymianis valde dissimilibus, tum in martyrum numero, tum in eorum nomenclatura, ut ostendit Florentinus hic, atque ex Rabano et Notkero eorum descriptoribus aperte constat. Castellanus in his disquirendis et disponendis apprime diligens, duodenarium numerum non complet. At quidquid de aliis decem sociis statuatur, certe codices nostri puriores, solos illos duos *Publium* et *Julianum* commemorant, quibus auctiores aliqui *Marcellum*, alii alium vel alios pro arbitrio adjiciunt, ut in Variantibus diximus et infra magis patebit. Annuntiatio nostra pure Usuardina est, cui accinit Wandelbertus hoc versiculo:

Publius undecimum simul et Julianus odorant.

AUCTARIA.

Maximi
Claudii, etc.Publii, Ju-
liani et alio-
rum x.Additur
Marcelli.

Leguntii.

MM. Tyrio-
rum.

Barbati.

Marcelli.

ROSWEYD. Diximus die præcedenti ab ipso huc referri annuntiationem: *In civitate Ostia, sanctorum martyrum Maximi, Claudii, etc.* In *Gabinio* purus est. Tum adjicit: *In Africa, sanctorum Publii et Juliani martyrum et aliorum x*; de quo numero ex hoc ipso Rosweydino codice, ab Henschenio accepto, diximus in Observatione.

MUNERAT. *In Africa, sanctorum martyrum Publii et Juliani et Marcelli. Treveris, sancti Leguntii episcopi et confessoris.*

MARCHIAN. Hoc die, posuit quæ nos cum Usuardo referemus xx: *Apud Tyrum, etc.*

PULSAN. Textui puro post *Gabinium* interjicit: *Eodem die apud Beneventum civitatem, natalis beati Barbati episcopi et confessoris.*

ANTVERP. et MAX-LUBEC. *In Africa, sanctorum Publii, Juliani et Marcelli.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Post *martyris*, inserunt: *Patris beatæ Susannæ, et fratris beati Gaii Papæ, etc. In Africa, sanctorum Publii, Juliani et Marcelli. Treveris, sancti Leguntii episcopi et confessoris.*

CENTULEN. Insetit, *patris beatissimæ Susannæ*, ut plures alii ex Adone.

BRUXELLEN. Omnia habet quæ codices mediæ notæ, et præterea in fine subjicit: *Alibi, sancti Pantaleonis martyris*. Vide Prætermisssos. De eo agetur xxvii Julii.

HAGENOYEN. Ceteris amplior, post *Gaii Papæ*, adjungit: *atque consanguinei Diocletiani imperatoris. Hic quia filiam ejus (suam) Susannam noluit dare in conjugem homini pagano, filio Diocletiani, Maximio, a Diocletiano diu in vinculis, etc. In Africa, sanctorum Publii, etc., ut supra. In civitate Treveri, sancti Leguntii episcopi et confessoris. Hic translatus est in Scasusan. Quem locum hic indiget nescio, nisi forte ex affinitate nominis, conjiciatur Scaphusia Helvetiorum; sed de hac translatione nihil apud alios invenio. De duobus an uno solum Leguntio aliisque huc spectantibus, videantur Acta, hoc et priori die.*

AQUICINCT. Etiam habet hac die, ut MARCHIANENSIS, quæ ponenda sunt die sequenti.

VATICAN. quod olim fuit Beneventanum, num. 5949. Primo loco: *Beneventi, sancti Barbati episcopi et confessoris*. Ita Italici codices.

STROZZ.

*Eustachii
C. Potamii.* STROZZ. et MEDIC. *Item sanctæ Susannæ virginis. Item sancti Barbati archiepiscopi et confessoris. Eodem die, sancti Eustachii patriarchæ ecclesiæ Constantinopolitanæ.*

CODEx ABDINGHEFFENSIS : *Treveris, sancti Licontii episcopi et confessoris. Idem est qui Leguntius supra. Mancum est codicis istius fragmentum.*

Eustachii. BELIN. In Gabinio purus, subdit cum plerisque : *In Africa, Publii, Juliani et Marcelli. Eodem die, sancti Eustachii patriarchæ ecclesiæ Constantinopolitanæ. Vide Prætermisissos.*

*Leguntii.
Juliani.
Marubii.
Decentii.* GREVEN. Etiam addit Marcellum cum MOLAN, ut dixi. Auctarium vero ita incipit : *Præfatus Gabinus fuit pater sanctæ Susannæ virginis et martyris, de qua infra III Idus Augusti; frater vero sancti Gaii Papæ. Vide Observationem. Eodem die Treveris, sancti Leguntii episcopi et confessoris. Item Juliani martyris. Item Marubii. Decentii confessoris. De hoc vide Prætermisissos, duo alii*

ex Hieronymianis sumpti videntur; hic et alibi passim incuriose congesti.

MOLAN. Diximus supra de Marcello textui superaddito. *Eodem die, sancti Eustachii, etc., ut BELINUS. Treveris, sancti Leguntii, etc.* Tum minori caractere : *Obiit Bonifacius Lausanensis episcopus in Burgundia. Hic Bruzella natus, et in Camera monasterio Cisterciensis ordinis, juxta idem oppidum, quicvit anno MCCLX, in vita et post mortem miraculis clarus. In posterioribus editionibus pro Eustachii, scribit Eustathii, eique et Leguntio superaddit : Civitate Benevento, sancti Barbati episcopi et confessoris. Exinde litteris minutioribus : Item sancti et gloriosi admirabilium operum effectoris, patris Auxibii, archiepiscopi Soliensis, qui fuit discipulus sancti benedictique Apostoli et Evangelistæ Marci. Eodem die obiit. Bonifacius Lausanensis, etc., ut supra, præter ultima verba, anno MCCLX, in vita et post mortem miraculis clarus.*

*Bonifacii
Lausanensis.*

Auxibii.

X Kal.

Die 20.

A pud Tyrum civitatem, beatorum martyrum, quorum numerum solius Dei scientia colligit. Qui jubente Diocletiano, multis tormentorum suppliciis sibi invicem succedentibus occisi sunt. Primo quidem flagris per omne corpus dilaniati, dehinc diversis bestiarum generibus traditi, sed ab his divina virtute custoditi, post addita feritate ignis et ferri, martyrium consummarunt. Horum gloriosam multitudinem incitabant ad victoriam Tyrannio et Silvanus, sed et Pelus atque Linus episcopi, Zenobius quoque presbiter, qui felici agone una cum eis martyrii palmam adeptus est. In Cypro insula, sanctorum Potamii et Nemesii. Alemannia, sancti Galli presbiteri et confessoris.

*Martyrum
Tyriorum.*

*Potamii
et Nemesii.
Galli.*

Sic pure habent *Praten. Herinien. Antwerp-Maj. Belini editio altera, Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. *Incitabat pro incitabant male scribit Molan. Non unus hujusmodi error in Belino : nempe Tyronnius pro Tyrannio; Pelagius pro Pelus; episcopus pro episcopi. Legendum esset Nilus ut habetur in Adone atque in Eusebio, imo et in ipso Usuardo XIX Septembris, sed hic errantes codices sequi cogimur. Cipro habent Praten. et Greven.; melius alii ut in textu. Rursus Greven. et Molan. Pothamii; præfero ceteros. Belin. omisit in fine titulum presbyteri. Turpioribus sphalmatis fædatur codex Antwerp-Maj. in quo desunt verba, quorum numerum; male legitur, tormentis tormentorum suppliciis; item, post additi feritatem ignis ferro. Post Alemannia, habetur, Secundi sancti Galli, forte quod paginas vacuas supplementis imperitia Secundinum diei sequentis huc intruserit. Pratensem codicem hic inter puros connumero, quod in nostro apographo textus integer et ipsa etiam annuntiatio sancti Galli aperte exprimitur, quidquid mihi significarit Castellanus, eam nec XX Februarii, nec XVI Octobris, in ipso præteuso autographo reperiri.*

OBSERVATIO. De prima martyrum turma vel manipulo, ex sæpe citato et solito suo auctore Rufini Eusebio, ita inter Martyrologos primus scripsit Romani parvi compilator : *Apud Tyrum, martyrum, quorum numerum Dei scientia sola colligit, quos Veturius magister militiæ, jubente Diocletiano, diversis tormentis occidit. Veturius ille, aut ex Eusebii Chronico, aut ex nescio quibus Actis, quæ interciderit opinatur Bollandus, hic adjectus est. Breviorem periodum multis ampliavit Ado, ex laudati Scriptoris lib. 8 cap. 7 magnam elogii sui partem describens, veram quidem et sinceram quousque Rufinum hic sequitur, sed in aliis cum ejusdem cap. 14 confusam, dum adduntur incitatores episcopi, quorum plerosque constat ad alia ferme loca, certe ad alia tempora pertinere, quin et alio mortis genere agonem complevisse, ut patebit ex XIX Septembris et XXIX Octobris, ubi de aliquibus seorsim agemus. Interim ex Adone derivata sunt, quæ Usuardus et Notkerus, atque ex his recentiores Martyrologi acceperunt, servata confusione, quam in Actis antiquitus interpolatis repertam Bollandus existimat. Præterea martyrum Tyriorum numerum ignoravit Ado, utpote quem nec Rufinus ipse expressit, in Eusebio Valesii parentheses inclusum, et ad solos quinque contractum, qui ex phrasi Romani parvi ad plurimos, quos nempe sola Dei scientia colligit, extendi videtur. Vide Bollandi, commentarium historicum, in quo episcopis illis et aliis proprii dies assignantur, ut supra indicare cœpimus. Bollandum secuti sunt Tillemontius tomo 5 pag. 440 et Castellanus pag. 696 et 697. De Tyriis hisce martyribus, in Hieronymianis apographis, Beda, Floro,*

*Martyrum
Tyriorum.*

Rabano,

Rabano, et Wandelberto nihil legitur. Scio, Molanum metrico isti Martyrologo hæc adscribere voluisse :

*Mox decimus laudem recolit famamque coronat,
Multorum Tyri fuso qui sanguine clarent ;*

at hujus supplementum merito respiciendum censuit Bollandus, unicum Wandelberti versiculum sic terminans :

Mox decimus laudem recolit famamque Coronæ ;

Potamii et
Nemesii.

Galli.

de qua Martyre cum Victore conjuncta, vide hoc die Hieronymiana, Rabanum, Notkerum et Henschenium in commentario plura dubia explicantem. — Potamius et Nemesius ex puriori aliquo Hieronym. apographo accepti sunt, sed sejuncti a Dydimio, quem Rabanus et Notkerus aliis recte sociaverunt. Potamix, Potaminæ, Misis, Nemisis et Nemersi et similia, scribarum oscitantiae tribuenda videntur. Certe Potamiam vel Pantamiam inde effictam putamus, quæ in Auctariis sæpius recurret, Caio et Victori perperam subjuncta. Sintne porro alii Potamii et Nemesii socii, ut ex Corbeiensi codice erui videtur, incertum est. — Sanctum Gallum abbatem nominavit Ado, miræ sanctitatis virum, discipulum sancti Columbani abbatis ; Noster presbyterum et confessorem ; uterque hoc ipso die, tametsi natalem ejus referat Notkerus xvi Octobris, quo eum Bollandus remisit ; die vero sequenti ejusdem translationem. Cur hac die ab Adone celebretur, non equidem perspicio, nisi forte de alia translatione aut elevatione agatur. Minus etiam video, qua ratione Baronius præfatos Martyrologos citare potuerit pro xvi Octobris, ubi Gallus a Mosandro asterisco notatur, a Rosweydo in appendicem rejicitur. Forte a Mss. aliquo Adone deceptus fuerit, certe Usuardus, saltem purus, eo die de nullo sancto Gallo meminit, nisi hic Belini textum Baronius pro Usuardino acceperit.

AUCTARIA.

MARCHIAN. Hodie ponit, quæ ad diem sequentem pertinent, omisso solum nomine Servuli.

Eleutherii
Tornac. ep.

TORNACEN. Incipit a proprio loci : *In Tornaco civitate, restitutio sancti Eleutherii episcopi et confessoris.* Vide Acta. Dehinc laterculum exhibet incompletum, integro folio ex codice avulso, sic ut tantum integer sit iv Kal. Martii seu xxvi hujus. De majori lacuna agemus ix Augusti.

Caii.

ROSWEYD. Prima annuntiatio est : *Romæ, depositio Cai episcopi.* Sumitur ex Hieronymianis ; a Nostro ponitur xxii Aprilis. Sequitur : *In Cipro insula, etc.* Deinde de Tyriis, satis pure. De Gallo, nihil.

PULSANEN. Ferme purus esset, nisi deficeret in ultima annuntiatione de S. Gallo.

Eucherii.

AQUICINCT. Turbato ordine, hæc habet quæ ad sequentem diem referenda sunt ; et post viginti, in fine addit : *In Hasbania apud S. Trudonem, depositio sancti Eucherii confessoris, Aurelianensis episcopi, qui a Carolo Martello in exilium missus, ibidem in Christo quievit.*

VICTORIN. Ultimam sic format : *In Alemannia, sancti Galli episcopi et confessoris.*

Gaii et soc.

ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. Omittunt S. Galli memoriam, ejus loco substituentes : *Romæ, sanctorum Gaii, Victoris et Pantamix.* Secundus codex scribit, *Pantamix* ; at quomodocumque inflectatur, non alia statui potest a sancto Potamio, ut supra diximus. Cum citatis codicibus conveniunt **BIGOTIAN.** signatus P. 5, et **D. DU CHEVAL,** signatus B. Nusquam recta illorum trium connexio. Jam diximus primum spectare ad xxii Aprilis, ultimum nomen probabilissime fictitium est ; ex apographis Hieronymianis Victor cum Corona copulandus est, qui hoc die in Actis referuntur.

Eucherii.

ANTVERP-MAX. UTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJBELG. Secundo loco ponunt : *Romæ, sanctorum Gaii, Victoris et Pantamix.* Tum de Potamio et Nemesio, pure. Denique : *Eodem die, sancti Eucherii Aurelianensis episcopi et confessoris, qui pro fide Christi exilio relegatus, cum sancto Trudone*

honorifice quiescit. Deest in omnibus ultima annuntiatio.

CENTULEN. Diversum habet a reliquis exordium : *Alexandriæ, sanctorum martyrum Juliani, Euni, Macharii, Epimachi, Alexandri, Metrani, Apolloniæ, Ammonariæ, Chorintæ, et cum aliis decem.* Ita fere etiam **EDITIO LUBECO-COL.** infra. Ceterum proprii horum martyrum natales dies videndi in catalogo Prætermissorum hæc die. Tyriorum elogium mutilat, Potamium et Nemesium omittens. *In Alemannia, sancti Galli abbatis.*

Juliani et
aliorum
Alexand.
MM.

BRUXELLEN. In martyribus Tyriis non nihil luxuriat, sed quæ textum excedunt, describi non merentur. Secundo loco ita habet : *Romæ, natale sancti Eleutherii Papæ et martyris, a quo Lucius rex Britannæ per epistolam se fieri Christianum postulavit. Et misit Papa duos viros religiosos, qui regem cum populo baptizarunt. Et tandem ipse Papa martyrio coronatur.* In Prætermissis remittitur ad xxvi Maii. *Eodem die Romæ, sanctorum Gaii, Victoris et Panthamix. In Cipro insula, etc. Item, sancti Eucherii Aurelianensis episcopi et confessoris : qui pro fide Christi exilio relegatus, in Hasbania, cum sancto Trudone honorifice quiescit.*

Eleutherii
PP. et mart.

Gaii et soc.

Eucherii.

HAGENOYEN. In martyribus Tyriis fere purus, secundo loco habet : *Eodem die, Eucherii Aurelianensis, etc.,* ut codices mediæ notæ, supra. Sequitur de Potamio, etc. Deinde de Caio, etc. In fine : *Apud Tornatum, beati Eleutherii episcopi et confessoris.*

Eleutherii
Torn. ep.

MUNERAT. Textui puro subnectit sequentia : *Aurelianis, sancti Eleutherii (vult dicere Eucherii) episcopi et confessoris, qui pro fide Christi exilio relegatus, cum sancto Trudone honorifice quiescit.*

Eucherii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Apud Tyrum, plurimorum martyrum, qui ad exhortationem Silvani cum suis passi sunt. Eleutherii episcopi et martyris, Eucherii episcopi Aurelianensis.*

BELIN. In prima sua editione omisit annuntiationem sancti Galli.

EDITIO LUBECO-COL. In martyribus Tyriis nonnihil interpolata, secundo loco habet : *Romæ, sanctorum Gaii, Victoris et Pantamix martyrum.* Sequitur de Potamio et Nemesio. *Eodem die,*

Gaii et soc.

sancti

<i>Alexandri- norum mar- tyrum.</i>	<i>sancti Eucherii Aurelianensis episcopi, etc. Alexan- dria, passio sanctorum martyrum Juliani, Eunii, Macharii et Epimachi, Alexandri et Metranii, Apolloniae et Ammonariae ac Corinthae cum aliis decem, sub Decio imperatore. De his superius egi- mus ex CENTULENSI.</i>	<i>Adone notavimus : abbatis, mirae sanctitatis viri, discipuli sancti Columbani abbatis. In Sarchinio, mo- nasterio sancti Trudonis, depositio beati Eucherii, qui Aurelianensium episcopus, a Carolo exilio est relegatus : quod tamen eum pro justitia fuisse per- pessum crebra miracula, quae per ejus sacra merita divina fieri concedit clementia, sunt indicio. In aliis editionibus omittitur Gallus. Auctarium incipit : Tornaco civitate, depositio sancti Eleu- therii, episcopi et confessoris ecclesiae ejusdem. In Sarchinio, etc. Die vigesima, sancti patris Leonis episcopi Catanis in Sicilia. Subditur caractere minori : Apud Persidem, sancti Sadoth episcopi, et centum viginti octo, qui cum eo subiere marty- rium, in secundo anno persecutionis Saporis. Egre- gii hujus antistitis et sociorum Acta, et gravia et sincera sunt, a Ruinartio ex opere nostro re- producta a pag. 642.</i>	<i>De Eucherio.</i>
<i>Caii et soc.</i>	<i>GREVEN. Romae, Gaii, Victoris et Pantamiae martyrum. Aurelianus, sancti Eleutherii (lege Eucherii) episcopi et confessoris, qui pro fide Chri- sti exilio relegatus, cum sancto Trudone honorifice quiescit. Juliani et Eunii, ministri sui, martyrum, quos Ado et Usuardus III Kal. Martii ponunt.</i>		
<i>Eucherii.</i>	<i>Coronae martyris et aliorum. Ista Victori et sociis xx, in Actis jungitur, melius quam Victor Caio et Pantamiae. Eustochii virginis. Humbertae co- mitissae. Vide Praetermissos. Didimi martyris Po- tamio et Nemesio conjungendi.</i>		<i>Eleutherii Tornac. ep.</i>
<i>Juliani et Eunii.</i>			<i>Leonis.</i>
<i>Coronae.</i>			<i>Sadoth et cxxxviii M.</i>
<i>Eustochii.</i>			
<i>Humbertae.</i>			
<i>Didimi.</i>			
<i>De Gallo.</i>	<i>MOLAN. De Gallo subdit, quae superius ex</i>		

IX Kal.

Die 21.

A pud Siciliam, sanctorum martyrum septuaginta novem, qui sub Diocletiano per diversa tormenta confessionis suae coronam a Christo sibi paratam percipere meruerunt. In Africa civitate Adrumeto, sanctorum Veroli, Secundini, Servuli et aliorum viginti.

*Sicutorum
Mart. LXXIX.*

Veroli et soc.

Sumitur ex Praten. Herinien. Antwerp-Maj. Pulsanen. Antwerp. et Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Adde Antwerp-Max. Lovan. Leyden-Belg. et Edit. Ultraject-Belg.

VARIA LECTIO. Lovanien. in eo a ceteris differt, quod legat, *per diversa tormentorum genera.* Sic Belin. pro, *confessionis suae coronam*, posuit, *in confessione sua coronam.* A Christo sibi *paratam* scribunt Herinien. Pulsanen. Munerat. Belin. Antwerp-Max. et Lovanien. : textus Adoni conformis est. Antwerp-Maj. et *paratam* et *parparatam* omisit. Belin. in prima editione legit *Secundini* pro *Secundini*, sed hoc in altera correctum est. *Neroli* in Max-Lubec. ex iis erroribus est, quibus ea editio passim redundat ; sic in Antwerp-Maj. *Veroli*. Certe *Veroli* scribunt codices nostri omnes, non *Veruli* ut recentiores cum hodierno Romano.

OBSERVATIO. En denuo coronam anonymorum Martyrum, de qua silent Hieronymiana apograppha, Beda et reliqui Martyrologi, die praecedenti citati ; eam vero memorant Martyrologi illi, qui in serie nostra sunt, praeeunte Romano parvo his verbis : *In Sicilia, Martyrum LXXIX, sub Diocletiano diversis tormentis passorum.* Proximus huic Ado idem dicit nonnihil paraphrasticè, eo nimirum modo, qui ex ipso acceptus, in textu nostro exprimitur. Eundem descripsit Notkerus. Quod in editione Canisii pro septuaginta novem, legatur *septuaginta quatuor*, inde factum arbitror, quod librarius litteras numerales non recte distinxerit, facili mutatione LXXIV pro LXXIX. Habes hic ipsissimum fontem, ex quo hausere ceteri Martyrologi magno numero ab Henschenio et operose enumerati ; non ita Galesinius et Ferrarius, qui plusculum genio indulsisse videntur, hic dum *Cæsaraugustae* eos martyres tribuit, ille dum *crucis supplicium* passos, gratis commemorat. Ne pluribus morer, probabilius est *Syracensis* adscribendos ; de certamine autem frustra alibi plus quaesiveris, quam quod a Romano parvo expressum est. Nec recte a Galesiano citatur Wandelbertus, apud quem nullum eorum invenies, qui in hodierno textu celebrantur.

Mart. LXXIX.

Circa Adrumetinos, tria expendit laudatus Henschenius in Sylloge historica : *Qua scilicet fuerit constituta hisce athletis palæstra victoriæ ? Quot ii fuerint, quaeque eorum nomina ? Quo potissimum floruerint tempore, seu quam persecutione cæsi ?* Atque hæc etiam ex Martyrologiis plurimis solita diligentia eruderare conatur. Rem ad principia revocare necesse est, recurrendo ad Hieronymiana, ex quibus tota illa cohors, pro majori parte anonyma, desumpta primum fuit, tum a Rabano, tum a Nostro, tum a Notkero ; a singulis diversimode, unde et in recentioribus orta varietas. Ut de solo Usuardo agamus, recte ex Hieronymianis *Adrumeti* collocantur ; in numero et nominibus, nec praefata apograppha, nec Rabanus et Notkerus inter se, nec cum Nostro conveniunt. Putat Castellanus. numerum satis exacte ab Usuardo ex primis fontibus determinatum ; mihi non lubet quidquam superaddere Henschenii et Florentinii notationibus. De persecutionis aut cædis tempore, nihil ab antiquioribus traditum. Suspicio, Galesianum, Martyrologii Romani reformatores induxisse, ad designandam *persecutionem Wandalicam*, contra codicum Usuardinorum et ipsius Belini silentium. Quodnam vetus Ms. in notis appellet Baronius, nescio : si S. Cyriaci Martyrologium indiget,

Veroli et soc.

virum

virum eminentissimum memoria lapsum, fateri oportet. Quæ Petrus in Catalogo refert lib. II sub finem num. 75, ex Usuardo accepta videntur.

AUCTARIA.

In PRATENSI nostro ad marginem legitur: *Apud monasterium sancti Germani, consecratio altaris in honore beatorum martyrum Joannis et Pauli, et sancti Blasii, nec non sanctorum confessorum Benedicti, Lupi et Egidii. Item, consecratio altaris in honore sanctorum Innocentium et sanctarum virginum Columbe, Margarite, Catharine.*

MARCHIAN. Hæret adhuc in perturbatione, hic ponens, quæ Usuardus habet XXIII, pauculis etiam mutatis, quæ ibi restituentur.

ULTRAJ. LEYDEN. ALBEGEN. et DANIC. Textui purp superaddunt: *Methis civitate, natale sancti Felicis episcopi et confessoris, qui sedit annos quadraginta duos et menses sex.*

ROSWEYD. In textu satis purus, post, viginti, de suo adjicit: *Qui jubente Diocletiano, per diversa tormenta occisi sunt.*

CENTULEN. Pro septuaginta novem, scribit, septuaginta octo.

BRUNELLEN. Textum fere purum refert; addit autem: *Metis, sancti Felicis episcopi et confessoris, qui sedit, etc. Tum: Apud Landenen, Brabantie civitatem grandem, depositio Pippini ducis, patris sanctarum Begghæ et Gertrudis. Qui Major regie domus et regni gubernator existens, prestabat tam in bellis fortitudine, quam justitia in pace. Erat enim erga Regem fidei servantissimus, et erga populum tenacissimus æquitatis, et in disceptanda utrorumque causa, firmissimo animi iudicio persistens. Nec munera populi ad subvertendum jus regium, nec gratiam regis, ad obruendam populi justitiam attendebat. Hic apud Nivellam cum filia sua Gertrude quiescit.*

HAGENOYEN. Secundo loco interjicit: *Denallis (vox mutila est, vult dicere in Grandivalle) sancti Germani abbatis et martyris. Romæ, Syricii Papæ. In Africa, civitate Adrumeto, sanctorum martyrum Ferruli, Secundie, Servuli et sociorum suorum viginti. In Quideleburg, territorio Hilverstadensis diocesis, sanctæ Coronæ inter arbores scissæ. Ipso die in civitate Metis, depositio sancti Felicis episcopi et confessoris, qui feliciter ibi sedit annis XLII et mensibus VI, regens populum sibi commissum verbo et exemplo. Syricius et Corona hac die ne inter Prætermisos quidem in Actis memorantur.*

AQUICINCT. Convenit cum MARCHIANENSI in transpositione dierum.

VICTORIN. Legit *Secundioni* pro *Secundini*.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Habet in fine, *Bertulphi confessoris*. De eo in Actis v hujus.

ALTEMS. In pago Meldicensi, sanctæ *Devangotæ, vel Descangotæ virginis*. Ea Bollando ignota fuit. An et quæ fuerit in Supplemento examinabitur, nisi forte eadem sit, quæ XXIII Februarii in Actis vocatur *Eavcongota*.

STNOZZ. et MEDIC. *Apud civitatem Ravennæ, sancti Maximiani archiepiscopi et confessoris*. Differtur in Actis ad diem sequentem.

EDITIO LUBECO-COL. Per omnia similis est codicibus mediæ notæ.

GREVEN. *Hilarii Papæ et martyris*. Non fuit Hilarus Papa, martyr, nec ad hunc diem, sed ad x Septembris spectat. *Item, Syrici, Saturnini, Fortunati, Jocundi episcopi, Victorini, Petri*. Sunt hi omnes ex numero martyrum Adrumetianorum, si duos postremos excipias. Ubi autem invenerit Grevenus, *Jocundum fuisse episcopum, nescio. Metis, sancti Felicis episcopi et confessoris, qui sedit annis quadraginta duobus et mensibus sex. Bertulphi confessoris. Serenæ martyris. Eleutherii episcopi. Romæ, Symmachi Papæ et confessoris*. De quatuor ultimis, vide indicem Prætermissorum.

MOLAN. *Methis civitate, etc. Et depositio Eleutherii episcopi*. Tum litteris minutioribus: *Tornacensis, in cathedrali ecclesia quiescentis. In Galliis, Vitalinæ virginis sanctissimæ. Deinde: Liber anniversariorum apud Canonicas Nivellæ: Vigiliæ dispersæ sancti Pipini*. Quid sint *Vigiliæ dispersæ*, neque in hac neque in aliis editionibus explicatum invenio. Porro in his præterea additur: *Die vigesima prima, sancti patris Timothei, qui fuit in Symbolis. Mediolani, festum sancti Ambrosii, pro victoria, ipso invocato, adepta ad Parabiagum, anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo octavo. Vide de hoc qualicumque festo, inter Prætermisos. Sequitur denuo minori caractere: Eodem die, obitus sancti Pipini, et vigiliæ dispersæ sancti Pipini, cujus corpus Nivellæ quiescit in tumba portatili, et circumfertur in Litaniis, sicut et Idubergæ, et nutricis sanctæ Gertrudis. Vide Bolandum hoc die pag. 259.*

Consecratio
nis altarium
in S. Ger-
mani mona-
sterio.

Felicis.

Pippini.

Germani.
Syricii PP.
Adrumetino-
rum MM.

Coronæ.

Felicis.

Bertulphi.

Devangotæ.

Maximiani.

Hilarii PP.

Syrici et soc.

Felicis.

Bertulphi.
Serenæ.
Eleutherii.
Symmachi.

Vitalinæ.

Vigiliæ
dispersæ
S. Pippini.

Timothei.

De Ambrosio.

VIII Kal.

Die 22.

Cathedræ
Antiochenæ.
Papæ.
Aristionis.
Abili.

Apus Antiochiam, Cathedræ sancti Petri. Eodem die, beati Papæ Hierapolitanæ civitatis episcopi, qui Joannis Apostoli auditor, Policarpi autem discipulus et sodalis fuit. Item, sancti Aristionis, qui fuit unus de septuaginta duobus Christi discipulis. Alexandria, sancti Abili episcopi, qui post beatum Marcum secundus episcopus, tredecim annos sacerdotium virtute conspicuus ministravit.

Ex Praten. Ucrinien. Antverp-Maj. Rosweyd. Pulsan. Antverp. Max-Lubec. Belin. Greven. et Molan.

VARIA LECTIQ. Pulsanen. et Belinus scribunt, *Petri Apostoli*; textus ex Bêda, Rom. parvo et Adone purus est. Non solus Belinus, sed codices omnes scribunt *beati Papæ*, ut proinde mirer, id in Belino scrupuli Castellanum observasse pag. 709 in fine. Recte hic etiam legitur, *Hierapolitanæ,*

tanæ, male Herinien. *Jerapolinæ*; Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Greven. et Rosweyd. *Jeropolitanæ*; Belin. *Hierapolitanæ*; Antverp-Maj. *Terapolitanæ*. Hic idem codex pro *condiscipulus*, scripsit, *discipulus*; Rosweyd. pro *sodalis fuit*, repetiit *auditor fuit*. Praten. et plerique alii codices habent *Policarpi*, de quo alias satis dictum est. Pulsanen. qui Petro *Apostoli* titulum adjecerat, Joanni subtraxit, et post *Polycorpi* omisit *autem*. Sic Belin. in altera editione, pro *auditor* scripsit *adjutor*. Rosweyd. pro LXXII. habet LXX. Rursus Belin. in prima editione posuit *Abili*, pejus Pulsan. *Babilii*. Rosweyd. pro XIII legit XII. *Aanos* vel *annis* perinde est. Molan. in prima editione omisit *Sacerdotium*, restituit in posterioribus. Antverp. Max-Lubec. et Belin. pro *virtute conspicuus*, legunt, *vita conspicuus*; Pulsanen. autem vocem interserit, sic habens: *fideliter amministravit*. In Rosweyd. deest *virtute*.

OBSERVATIO. Vetustissimum Kalendarium, quod ab editore passim Bucherianum vocamus, ita hoc die enuntiat: *Natale Petri de Cathedra*; quod est *celebritas, festivitas, seu solennitas* Cathedrae, ut explicat Florentinius hic et pluribus Castellanus, ubi de voce *Natalis* ad VI Januarii pag. 100. Cousonat Gregorii Sacramentarium simpliciter legens: *Cathedra sancti Petri*. Hactenus indefinite, ut utrum de *Antiochena Cathedra*, an de *Romana* sermo sit, discernere omnino non liceat, quemadmodum dicere cœpinus XVIII Januarii, et satis apposite ex Menardo et Pamelio opinatur Joannes Fronto ad Kalendarium pag. 28. Vide Menardum ipsum in notis ad Sacramentarium Gregorii pag. 46 et 47. Aliter loquuntur Hieronymiana apographa, inter quæ Epternacense brevissime: *Cathedra Petri in Antiochia*; Lucense: *Natalis sancti Petri Apostoli Cathedra, quam resedit apud Antiochiam*; paulo aliter Corbeïense: *Natalis Cathedrae sancti Petri Apostoli, qua sedit apud Antiochiam*; vulgatum ab Acherio, simplicius: *Cathedra sancti Petri, qua, etc.* Omnia certe eo conspirant, ut diversum hoc festum a Romana Cathedra statuunt. In eam sententiam eunt sequentes Martyrologi omnes Romanum parvum, Beda, Rabanus, Ado, Usuardus, Notkerus, quorum eadem verba sunt, quæ in textu nostro recitantur; nam Rabani et Notkeri brevissima additamenta, nihil prorsus de totius rei integritate imminuunt. Cetera, quæ pluribus dissertationibus pridem obnoxia diximus, inquirat curiosus lector in hodierno Bollandi commentario et in Florentinii notatione, ubi Belethi verba de festo *B. Petri Epularum* a Bollando relata, aliaque eo spectantia accuratius expenduntur. Plura discussa sunt XXIX Junii commentario prævio. § 5 a pag. 407, et inter *Analecta* § 12 et 13 a pag. 456, quibus junge Castellani notam a pag. 706. Laudatis Martyrographis plane concinit vineta numeris Wandelberti expositio:

*Octavoque Petri Cathedra et doctrina coruscat,
Urbs læta Antiochi quo primum presule vernat.*

Papix nomen in nullis Martyrologiis Viennensi antiquioribus consignatum est; sed ab eo positum propter affinitatem cum nomine *Pupæ*, ut non satis apte conjectat Castellanus, vix cuiquam probatum iri existimo. Ceterum Ado *Papiam, sancti Apostoli auditorem* disertissime appellat; atque ex eo ferme verbatim Notkerus; Noster, limata nonnihil Adoniana phrasi, singularem præterea cum Polycarpo necessitudinem commemoravit. Serupulo laborasse videtur Baronijs, dum *Joannem seniore* seu *πρωτοεργου* Evangelistæ substituit, ut docte ostendit Henschenius et ex eo Castellanus a pag. 708, nec non Tillemontius tomo 2 a pag. 296, apud quos et eruditos alios recentiores non multa invenies, quæ in Supplemento locum habere debeant. — Prima *Aristionis* memoria a Romano parvo consecrata est, non hoc die sed XVII Octobris: *Et Aristionis, qui fuit unus de LXX Christi discipulis*. Hæc eadem verba ibi refert Ado, forte immemor se hoc die, opinor occasione sancti *Papix*, de *Aristione* egisse. Ea sola inter utrumque textum disparitas est, quod hic scripserit Ado: *qui fuit unus de LXXII*, quam plane phrasim ex ipso servant Usuardus et Notkerus, hoc solo die Sanctum celebrantes. Pauca, quæ de *Aristione* memorari possunt, ex Eusebio aut alijs brevi commentario complexus est Bollandus, nec plura reperit Tillemontius, cum cum *Papix* conjungens. — *Abilius*, alias *Avilius, Melius, Milius* vel *Melianus* Alexandrinus Patriarcha, verosimilius XXIX Augusti vita functus est, ut in Tractatu nostro Chronologico contra Tillemontium statuimus num. 71. Neque a definito ibi calculo, ex Martyrologiorum auctoritate recedendum putamus, cum *Abilius* a Romano parvo hoc die primum in ipsa relatus sit, pro mero, ut sæpius ejus auctor solet, arbitrio. Sic legit: *Alexandriæ, Abilii episcopi*. Ordinem et tempus regiminis adjecit Ado, Usuardus huic voces duas, *virtute conspicuus*; Notkerus pure *Adonianus* est.

In Adone ultimo loco ponitur *Paschasius* Viennensis *admiraandæ sanctitatis*; sed hic cum pluribus alijs, ipsius Adonis decessoribus, ab Usuardo prætermittitur, in nonnullis codicibus auctoribus adscriptus, ut mox videbitur.

AUCTARIA.

*Consecratio
altaris in
monasterio
S. Germani.*

PRATEN. Adjicit hic aliquis alteram altaris consecrationem monasterii illius sancti Germani propriam, his verbis: *Eodem die, consecratio altaris in honore beatorum martyrum Eustachii sociorumque ejus, et sancti confessoris Christi Medardi.*

MARCHIAN. Fere purus est, sed excluditur, quia sequenti die adhuc exerrat.

TORNACEN. Vacat, ut supra dictum est.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Post *Petri apostoli*, ita prosequuntur: *Quomodo ab Antiochensibus, pulso Symone mago, qui eos seduxerat ut sibi crederent et Petrum lapidarent, ipse Petrus susceptus est et in Cathedra pontificali exaltatus*. Codices iidem omnes, excepto ALBERG., ex Adone in fine subdunt: *Viennæ, sancti Paschasii episcopi et confessoris, admirandæ sanctitatis viri.*

*Cathedra
Antiochena.*

Papix.

Aristionis.

Abili.

*De Paschasio
Adonis.*

*De Petri
Cathedra.*

Paschasit.

CENTULEN.

CENTULEN. *Apud Antiochiam, Cathedra sancti Petri apostoli. Alexandria, sancti Abilii episcopi, qui post beatum Marcum secundus, Alexandrinam ecclesiam rexit. Apud Ierapolim, beati Papiæ episcopi, discipuli Johannis Evangelistr.* Ita hoc die, sed xvii Maii eundem Papiam repetit cum ipsissimo textus nostri hodierni elogio. Si hunc codicem vidisset Castellanus, eum pag. 709 Adoni non opposuisset. *Ipsa die, beati Aristionis, antiqui Christi discipuli.*

De Petro.

BRUXELLEN. De Cathedra Petri ait : *Qui post Ascensionem Christi, Cathedram Sacerdotalem in partibus Orientis tenuit annis quatuor, deinde venit Antiochiam, et pulso Symone Mago, Cathedram pontificalem suscepit, quam ibi tenuit per annos septem. Quibus expletis, Petrus, ut Symonem Magum expugnaret, petiit Romam, et ibi annis viginti quinque, mensibus septem, diebus octo, ecclesiam Romanam digne præcedit; nullumque postea habuit successorem, qui tantum temporis in regimine summi Apostolatus expleret. In Aristione, Papiæ et Abilio parum a puritate aberrat; dein subdit: Viennæ Galliarum, sancti Paschasi (Paschasii) episcopi et confessoris, viri admirandæ sanctitatis. Et Teclæ virginis.*

Paschasii.
Teclæ.

HAGENOVEN. De Cathedra aliter loquitur : *In qui sedit, laudabiliter regens et docens populum, doctrinam suam miraculis confirmando. Et hæc Cathedra primo sibi in ecclesia Antiochena erecta est, quando filium Theophili principis civitatis illius per quatuordecim annos defunctum, a mortuis suscitavit. In qua sede sanctus Petrus sedit septem annis. In Papiæ et Aristione fere purus est. Alexandria, sancti Abalii episcopi, qui post beatum Marcum secundus erat episcopus, tredecim annos. Secundus erat sacerdos, omni virtute conspicuus.*

Viennæ, sancti Paschasii episcopi et confessoris, admirandæ sanctitatis viri.

AQUICINCT. Et hic convenit cum MARCHIANEN.

COD. D. DU CHEVAL signatus C, qui fuit PP. Franciscanorum, in fine habet : *Natale sanctæ Teclæ virginis.* De hac vide indicem Prætermisso-

Teclæ.

ALTEMPS. *Eodem die, natale sanctæ Teclæ virginis. Item Wenloe monasterio, beatissimæ Mildburgæ virginis. Apud sanctum Edmundum, beati Firmini confessoris, germani sanctæ Ethedræ virginis.* De Milburga agitur xxiii Februarii. De Firmino alia opus est disquisitione.

Mildburgæ.

Firmini.

STROZZ. et MEDIC. *Item Romæ, sanctæ Romanæ virginis.* Vide Acta die sequenti, ubi de Romana Tudertina.

Romanæ.

MUNERAT. Textui puro subnectit : *Viennæ, sancti Paschasii episcopi et confessoris, admirandæ sanctitatis viri.*

EDITIO LUBECO-COL. De Cathedra, eadem habet quæ codices mediæ notæ supra, in fine solum adjiciens : *In quo septem annos explevit. In fine etiam : Viennæ, sancti Paschasii, etc.*

GREVEN. *In Africa, Victorini, Palatini, Donati, Fortunæ et aliorum xxix.* Sumpti sunt ex aliquo apographo Hieronymi. *Romæ, Sirici Pape et martyris.* Vide in Præternissis. *Dionysie virginis et martyris.* Vide Prætermissos. *Viennæ, Paschasii episcopi, etc. Teclæ, alias Tedæ virginis.* Vide supra.

Victorini.
et aliorum.

Sirici. PP.

Dionysie.

Tedæ.

MOLAN. De Paschasio ut supra. *Translatio corporis sancti Gudwali archiepiscopi.* Expressius in editionibus aliis : *Gantavi, translatio corporis sancti Gudwali archiepiscopi.* Annua translationis istius memoria agitur iii Decembris; natalis est vi Junii.

Gudwali
translationis.

VII Kal.

Die 23.

Sineri.

Mart. I. III.

Polycarpi.
confessoris.

Apu'd Syrmium, beati Sineri monachi et martyris¹, qui jubente Maximiano imperatore tentus, cum se Christianum esse confiteretur, capite cæsus est. Item, natalis saxaginta duorum, qui martyrii certamen in præfata urbe consummantes, regna mansura perceperunt. Ipso die, sancti Polycarpi presbiteri et confessoris, qui cum beato Sebastiano plurimos ad Christi fidem convertit, atque ad martyrii gloriam exhortando perduxit.

Sumitur ex Praten. Herinien. Rosweyd. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. *Sirmium in Firmum transformant Antverp. et Max-Lubec. Munerat. in Smyrnam, ut male scripsit Notkerus, alios in errorem inducens; nos Syrmium reliquimus, quod ita codices passim scribant; Rosweyd. male Sirmium. Variant iidem in Sineri nomine, pro quo Antverp. Sirenri; Max-Lubec. Sineri; Munerat. Sineri enuntiant; Rosweyd. Sreni; Greven. et Molan. ex Adone Syreni. De eo plura in Observatione. Dum pro duorum scribit solum apographum nostrum Pratense, alii codices omnes ut in textu; addidit Pulsanen. militum, sed et in eo singularis est. Antverp. Max-Lubec. et Molanus in 1 editione, ponunt septuaginta duorum, ast hic in posterioribus, Usuardi puritatem restituit. De Polycarpi, presbiteri et hujusmodi aliis mediæ ævi orthographiis erroribus, satis alibi dictum est. Consumentes pro consummantes in Max-Lubec.; mensura pro mansura in Munerato, sphalmata sunt vix notatu digna. Male in Pulsanen. legitur, beato Stephano pro beato Sebastiano; palmam pro gloriam; exortando pro exhortando. Greven. in editione anni MDXXI, videtur Vigiliam Matthie textui adnectere, verum cum in priori id plane distinxerit, eum inter puros codices numerandum censui.*

Sineri.

OBSERVATIO. *Sincrum* legimus cum probatissimis codicibus Usuardinis, quidquid sit de varia apud alios hujus nominis enuntiatione, de qua Bollandus hoc die et Castellanus pridie pluribus disputant. In Romano parvo scribitur : *Apud Sirmium, Sirenii monachi;* quam orthographiam cum alia *Sirenii* præferunt Acta. Hieronymianum Lucense die præcedenti (quo verosimilius, ex ultima

Actorum

Actorum a Ruinartio pag. 546 editorum clausula, passus est) nude exprimit: *Syrmiun, natalis S. Sereni et aliorum* LXII. Sociorum numerum minuit Epternaense, legens, et *aliorum* XVI; auget Corbeense utrumque, et *aliorum* LXXII. Forte melius juxta ac simplicius, sed absque positione, scripsit Gellonense *Seneri*, subjungens: *Et alibi* LXI. Certe in utrisque Actis veris et sineeris, a Bollandi primum, deinde inter selecta vulgatis, nulla prorsus sociorum fit mentio. Hæc in Hieronymianis VIII Kal. seu XXII; hoc die vero: *In Pannonis vel Sirmi*, primo loco in Florintinianis ponitur, *Seneroti* vel *Seacrotis*, qui tribus aliis apud Rabanum, Notkerum et Bollandum expressis, conjunctus est, solus in Gellonensi nominatus *Seneroti*; quo demum reducenda videtur longa illa apud Castellannum pag. 710, vocabulorum, pene dixeram confusionum, farrago. Neque enim assequor quo fundamento V. C. varios Sanctos in unum conflit, præsertim *Senerum* vel *Serenum* et *Senerotum*, apud Hieronymiana et in Actis recte discretos, quos licet eodem loco passos fateamur, at sane eodem tempore martyrium subisse nequaquam constat. Nec magis comperi, in quibus apographis Hieronymianis, ipsum illum *Senerum* Castellannus alio habitu indutum invenerit XXI Februarii, sic ut tribus consequenter diebus unus et idem martyr recurat. At quidquid de Hieronymianorum inflexionibus dici possit, certum est, Adonem scripsisse *Syreni*, Notkerum *Synerii*, alios aliter, qui ex varia nomenclatione Sanctos multiplicarunt, ut apud laudatos scriptores et Florentinum videre est. Sola nobis hic disceptatio de Usuardi lectione, quam ex melioris notæ eodd. Mss. definitivimus. Cum quo scribendi modo majorem cognationem habeat analogia gallica *Serneu, Ceruenx, Cerneuf*, viderint illi qui etymologias scrutantur. Porro Sancti elogium ex Actis desumpsit Ado, ex Adone descripsit Notkerus, Noster nitidius contraxit. — Qui et in *Sexaginta duobus*, itidem *Sirmii*, ut hic dicitur, passis, atque ex eodem Romani parvi fonte acceptis, phrasim paulo cultiorem et elegantiore reddidit. Romanum parvum, ut a Rosweydo editum est, pro *Sexaginta duorum*, legit XLII, opinor errore librarii, quem Ado correxerit. Recentiores Martyrologi cum Romano hodierno, passim scribunt LXXII, quod ex Hieronymianorum differentia, vel ex Notkero primitus ortum existimo, atque ex codicibus Usuardinis, in eo non satis puris, transumptum. Quam male Martyrologi aliqui Itali sanctum Sinerum *Firmum in Picenum* transferant, quam inepte Hispani *in Baticam, Sexti Firmum*, docet Bollandus in commentario. Acta non semel laudata, gallice reddidit Tillemontius tomo 5 a pag. 254. — Tertia Romani parvi annuntiatio est: *Romæ, Polycarpi presbyteri*. Hunc Ado recte credidit S. Sebastiani socium; idem ereditore majores nostri, atque ut talem in Acta retulerunt, cum sylloge historica ex illustrissimi martyris vita concinnata. Usuardus ad verbum descripsit, quæ in Adone repererat, nec nisi vocem unicam omisit Notkerus. Apographa Hieronymiana alium hic *Polycarpum* notant, nempe celeberrimum illum Smyrnesium episcopum, de quo jam supra ad XIX et XXVI Januarii non obiter locuti fuimus. Hic vero recurrit citata Florentinii Exercitatio VI, qua verum martyrii diem cum XXIII Februarii, ex Græcorum calculo, coalescere contendit. Castellanus pag. 724 nimis decisive hæc omnia erroris arguit. Wandelbertus cum nostris sentit, de hodierno Polycarpo hos pangens versiculos:

*Septimus eximio Polycarpi splendet honore;
Presbyter ore, fide, Christi qui jussa secutus,
Martyrio turbam potuit servare fidelem.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Anglicanæ olim ecclesiæ alicujus fuisse, prodit sæpissime, ut in præfatione ostendimus; hic textui puro adjungit: *In Britannia, beatæ Milburgæ virginis, cujus (quæ) virtutibus et miraculis claruit. Vide Acta.*

Milburgæ.

CENTULEN. *Apud Sirmium, sancti Sereni monachi, qui sub Maximiano capite cæsus est. Et aliorum sexaginta duorum, qui ibidem passi sunt.* Adonis verba sunt. Tum: *Romæ, sancti Polycarpi presbyteri et confessoris, qui adjutor et cooperatores fuerunt.* Addi, ni fallor, deberet, *sancti Sebastiani.* At hic Polycarpus in eodem codice rursus sequenti die ponitur; studio, an scriptoris incuria, quis divinabit?

MARCHIAN. Ex dierum transpositione hodie vaeuus, supplementum accersivit ex aliquo Hieronymiano apographo, in multis corrupto; operæ pretium est totum ejus laterculum exhibere. En ejus verba: *Natale sanctorum martyrum Inpannonii, Seneroti, Antigoni, Ratuli, Libii, Rogatiani. Vide Acta. In Asia, Polycarpi episcopi cum aliis duodecim martyribus. Smyrnæ, natalis sanctorum Hierotes, Carpori, Geronti. In Africa, Chrisogoni, Zenonis, Minandri, Cariniani, Ariones, Hippoliti, Diodori, Menelanti, Athoræ, Petri, Lambesis, Lucianæ, Felicis, et aliorum tringinta sex. In Asia, Lasconi, Syrorii, Heruti, Zenonis, Menalippi, Sinestis, Syricis, cum sociis eorum.*

Plures ordine perturbato ex Hieron. apographo.

ANTVERP-MAX. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO-ULTRAJ-BELG. Incipiunt: *Vigilia sancti Mathiæ Apostoli.* Pro LXII, scribunt LXXII; de cetero puri sunt.

Vigilia S. Mathiæ

BRUXELLEN. Ea ferme ex Adone inserit, quæ Usuardus prætermiserat. Ita habet: *Apud Smyrnam, sancti Syveri monachi. Qui tempore Maximiani imperatoris, cum unius ex domesticis ejus uxorem, hora incongrua, in horto, quem ipse sibi excolebat, deambulantem, acrius increpando repulisset, jubente Maximiano tentus, et Christianum se esse confessus, capite cæsus est. Item apud Smyrnam, natale sanctorum* LXXII, etc. Reliqua pura sunt.

De Sivero.

HAGENOYEN. *Vigilia sancti Mathiæ Apostoli. Apud Smyrnam, beati Syreni, etc.* textu non nihil interpolato. In fine: *Item, Wildeburgis virginis in Anglia. Lego Milburgis.*

Vigilia S. Mathiæ.

Wildeburgis.

AQUICINCT. Similis MARCHIANENSI in perturbatione, etiam ex Hieronym. suppletus est, sed paulo accuratius. Scribit enim: *Natalis sanctorum martyrum in Pannoniis, Seneroti, etc.* Omitit: *In Asia, Polycarpi, etc.* Post *Geronti*, interserit: *Nativitas sancti Joannis Evangeliste.* In numero reliquorum martyrum conveniunt, licet diversimode nomina efferant. Additur in fine, recentiore manu: *Item, Vigilia B. Mathiæ Apostoli.*

Seneroti et soc.

Nativitas S. Joannis Evang.

VATICAN. signatus num. 5949: *Smyrnæ, natale S. Hierotis.* Vide MARCHIAN.

Hierotis.

ALTEMS. Fere omnia representat, quæ in MARCHIANENSI et AQUICINCTINO haberi diximus, truncatis etiam et luxatis nominibus ex aliquo apographo Hieronymiano.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit : *Vigilia sancti Mathiæ apostoli*. De Sinerò eadem habet, quæ in BRUNELLEN. ex Adone restituta diximus. PRO LXXII, ponit etiam LXXII. Tum : *Treveris, inventio sancti Celsi episcopi*. Sequitur de Polycarpo. Denique : *Eodem die, sanctæ Milburgæ virginis*.

*Inventionis
Celsi epis.*

Milburgis.

BELIN. Prima editio, Polycarpum facit episcopum et confessorem. Utraque habet LXXII; et in fine : *Eodem die, vigilia beati Mathiæ Apostoli*.

*Polycarpi
et soc.*

GREVEN. *Nativitatis sancti Joannis Evangelistæ*. De ea agitur XXVII Decembris. In Asia, Polycarpi, Herotis, Felicis et aliorum duodecim. Item Serenoti, Antigoni, Rotuli, Labi. De his supra dictum est abunde. In Hungaria, passio vel (secundum alios) translatio sancti Gerardi episcopi Morisenensis et martyris. Qui Venetus natione, et sancti Marci canonicus, desiderio perfectionis, habitu religionis suscepto, vitam eremiticam duxit. Postea, agente sancto Stephano Hungarorum rege,

Gerardi

episcopus factus, tandem ab infidelibus captus et cum aliis pluribus occisus est. Vide indicem Prætermisorum. *Milburgis virginis, filix regis Merciorum. Treveris, inventio sancti Celsi episcopi et confessoris. In Hibernia, Tymini episcopi et confessoris. Sitne hic Tiansus, vel Tiamanus, de quo inter Prætermissos, nescio. Item, sancti Sereni abbatis, de quo in Vitis Patrum legitur, quod divino munere ad summam puritatem mentis et corporis pervenerit. Est etiam inter Prætermissos.*

Milburgis.

Celsi.

Tymini.

*Sereni
abbatis.*

MOLAN. Alio characterè verba Adonis de Sinerò textui interposuit, In fine : *Eodem die, inventio sancti Celsi confessoris Christi. Eodem die, Vigilia beati Mathiæ Apostoli*. Et deinde minori characterè : *Quæ plerisque locis jejunii observatione celebratur. Milburgis virginis, filix regis Merciorum, cujus vitam Atto Cardinalis scripsit. In aliis editionibus melius dicitur Celsi episcopi. Et in fine : In territorio Arvernensi, sancti Syreni martyris egregii. Idem ipse est, qui in textu Sinerus dicitur, ab Arvernensibus cultus ob reliquias illuc ex Oriente vel ex Pannonia, translatas. Plura vide apud Bollandum et Castellanum.*

*Inventionis
Celsi.*

Vig. Mathiæ.

Milburgis.

Syreni.

VI Kal.

Die 24.

Matthiæ.

*Inventionis
capitis S.
Joannis
Baptistæ*

Sergii.

Natalis beati Matthiæ Apostoli, qui post ascensionem Domini ab Apostolis sorte electus, apud Judæam Christi Evangelium prædicavit. Item, inventio capitis Præcursoris Domini, tempore Martiani principis, quando idem Præcursor duobus monachis primum, ubi idem ejus caput celatum jaceret, revelavit. In Cæsarea Cappadociæ, sancti Sergii martyris, cujus gesta præclarissima habentur.

Puri sunt, Praten. Heriniens. Antverp-Maj. Marchian. Pulsanen. Munerat. Greven. et Molan. Item Belinus, in eodem solum discrepans, quod Sergium præposuerit inventioni capitis Præcursoris.

VARIA LECTIO. Pauca observatu digna occurrunt. *Matthiæ* et *Matthiæ* promiscue scribitur, nobis hic præplacet Martyrologorum lectio. In Heriniensi supra lineam adscriptas invenio voculas : inter *forte* et *electus*, ponitur *est*, et post *electus* particula *et Martiani* passim legitur, si præferas *Martiani* cum Antverp-Maj. per me licet. Praten. et Muneratus scribunt, *quando isdem*, nimia, opinor, cacophonix evitandæ religione. *Capud* in Pulsanen. pro *caput*, librarii sphalma est : *Capudociæ* pro *Cappadociæ*, alibi sæpe recurrit. In Antverp-Maj. omissum est substantivum *gesta*.

Matthiæ.

OBSERVATIO. Non usque adeo certum est, ut quidem vult Castellanus pag. 732, *Matthiam* Apostolum ab Hieronymianis recoli XXI Maii; nam licet ibi codex Lucensis sub finem legat : *Et alibi natalis sancti Matthiæ Apostoli*, apographa alia, ut vetustissimum Epternacense et utrumque Corbeiense, imo et Gellonense, si quidem Hieronymianis accenseri possit, ibidem clare expriment : *S. Matthari*. Nihilominus *Matthiam* eo die suscipit Florentinius pag. 543, putatque *recentioris* instituti esse, quod in utroque Corbeiensi, ejus festivitas hoc XXIV Februarii consignetur. Ego hic tam recentis instituti festum non video, quod nimirum in Sacramentario Gregoriano a Menardo edito, hodie celebratur sub hoc titulo : *Natalis sancti Matthiæ Apostoli*. Nec tam recentia sunt Corbeiensia, in quibus ipsissima illa verba (excepto *sancti*) primo loco reponuntur. His adde Martyrologia alia ab Henschenio citata, uti et nostra, quæ solito ordine perlustrabimus. Beda imprimis sic habet hoc die : *Inventio capitis Joannis præcursoris*. Tum : *Et natale sancti Matthiæ Apostoli*. Romanum parvum primo loco simpliciter : *Sancti Matthiæ Apostoli*. Ado in Martyrologio : *Natalis sancti Matthiæ Apostoli*, quæ inter festivitates Apostolorum explicatiora sunt, unde accepit Usuardus omnia, quæ in textu adjecta conspiciuntur. Mirum est Rabanum a Beda deflexisse, Notkerum ab Adone, dum ambo ita scribunt : *In Palæstina, nativitas sancti Matthiæ Apostoli, qui de septuaginta discipulis, pro Juda traditore in apostolatum electus, in Judæa Evangelium prædicavit*. Fateor equidem in verbis potius quam in re discrimen esse, quale et in Floro invenies; nusquam vero aut tempus, aut locum, ut genus martyrii designatum. Ceterum, quæ Matthiæ gesta, cultum, corporis vel aliquarum partium translationes, miracula attinent, copiose in Actis illustravit Henschenius; cui compendia placent, legat is quæ habet Tillemontius tomo I a pagina 406, et una notas quæ eo reducuntur. — De *Inventione capitis Joannis Præcursoris* jam ex Beda diximus. De Hieronymianis erit alibi disserendi locus. Eadem et eodem modo refert Romanum parvum, ex quo Ado, ex hoc Noster, sed omisso ubique proprio nomine, per appellativum satis distincto. In textu nostro innuitur, eam fuisse inven-

*Inventionis
capitis S.
Joannis Ba-
ptistæ.*

tionein

tionem primam, uti et in Romano hodierno asseritur, ex sola, opinor, Usuardi auctoritate, qui 70 primam Adoni superaddit. Verum nihil ad hunc locum ea disquisitio, de qua consule sancti Prodromi Acta, ad xxiv Junii a Papebrochio egregie illustrata, ubi varias venerandi capitis inventiones fuse prosequitur toto cap. 3; de quibus brevius Tillemontius tomo 1 a pag. 103 et in notis a pag. 494. Porro quæ de hac nostra inventionem sub Martiano principe facta, ab Adone Hieronymiana citante, pluribus deducta sunt, et a Notkero multum amplificata, Noster more suo summam delibavit, sed cum intrusione particulæ, quam supra notavimus. Wandelbertus utramque etiam festivitatem conjunxit :

*Sextus Apostolica radiat virtute Mathiæ,
Occultumque diu caput, hoc Baptista retexit.*

Sergius martyr Cæsarensis Cappadoeciæ, idem verosimillime est qui cum *Herulo* et *Lucio* hoc die memoratur in apographis Hieronymianis, unde eos Notkerus eduxit. Ado illa non videtur consuluisse, secutus Romanum parvum, ubi *Sergius* solus ponitur : *Apud Cæsaream Cappadoeciæ, Sergii martyris*. Noster sua omnia ex Adone desumpsit, servatis etiam verbis ultimis, *cujus gesta præclarissima habentur*. Utinam ea, si umquam existerint, alieunde eruantur! Nam quæ in Collectione nostra ex Tamayo Salazar, producta sunt, ea ut minimum novo et accurato examine prorsus indigent, quod loco et tempore, favente Deo, dabimus. Molanus in prima sua Usuardi editione Gregorium Turonensem citaverat; sed in posterioribus subdubitare videtur, an Sanctus ille, dum libro *de gloria martyrum* cap. 97, alicujus sancti *Sergii* miracula enumerat, de hoc nostro Sergio non meminerit; at ante ejus tempora vix cuiquam dubium fuit, quin ibi Gregorius de Sergio Bacchi socio loqueretur, de quo Usuardus et alii ad vii Octobris. Vide Henschenii commentarium num. 7, ubi etiam ostendit laudatum Gregorium Turonensem lib. 7 Hist. Franc. cap. 31, non alium Sergium appellare, quam illum, qui, etiam Baronio teste, colitur citato die vii Octobris.

AUCTARIA.

De Matthia. **R**OSWEYD. Sic annuntiationem primam efformat : *In Judea, Mathiæ Apostoli, qui unus ex LXXII, in loco Judæ, post ascensionem Domini (ab) Apostolis sorte electus, subrogatus est. Cetera purus.*

Modesti. ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. Nihil habent de inventionem capitis Præcursoris; et cum his convenit codex ALBERG., atque omnimode etiam conveniret DANIC. nisi in fine adjiceret : *Treveris, sancti Modesti episcopi et confessoris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LOVANIEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Primæ annuntiationi inserunt hæc verba : *Atque in locum proditoris Judæ subrogatus. In aliis puri, subdunt in fine augmentum : Treveris, etc., quod etiam in aliis codicibus infra non semel recurrit.*

CENTULEN. Natale sancti Mathiæ Apostoli. Ipso die, inventio capitis Præcursoris Domini, tempore Martiani principis. Deest annuntiatio tertia, cui substituitur repetitio Polycarpi, de qua heri diximus : *Romæ, sancti Polycarpi presbiteri et confessoris, de quo in gestis beati Sebastiani legitur.*

Polycarpi.

De Matthia.

BRUXELLEN. Sic habet : *Natale sancti Mathiæ Apostoli, qui post ascensionem Domini ab Apostolis sorte electus, atque in loco Judæ proditoris subrogatus, apud Judæam Christi Evangelium predicavit. Cujus beati Apostoli corpus, per Helenam reginam, a Judæa Romam translatum, sanctus Silvester Papa cum pluribus aliis reliquiis per beatum Agrilius episcopum, Treveris, ut fertur, transmisit. Eodem die, inventio capitis beati Joannis Baptiste, præcursoris Domini, qui imminente festivitate Paschali, ut in Evangelio patet, fuit decollatus : quique tempore Martiani imperatoris, duobus Monachis caput suum, ubi celatum jaceret, revelavit. Quod et illi perquirentes, hac die invenire meruerunt. De Sergio satis bene. Tum : Treveris, sancti Modesti episcopi et confessoris, qui post Miletum, cum multo fructu ibi Dei ecclesiam vexit.*

De Inventionem cap. S. J. B.

Modesti.

HAGENOVEN. Multa alia de Matthia comminiscitur, quæ licet nec satis clara, nec satis probata agnoscam, libet tamen hic etiam adducere, ut pateat, quam varia et sæpe satis absona, ab imperitis hominibus in libros etiam ecclesiasticos,

crescente sensim nimia libertate, intrusa sint. Sic habet codex noster : *Natale beati Mathiæ Apostoli, qui statim post ascensionem Domini, loco Judæ traditoris, ab Apostolis sorte institutus est Apostolus. Qui prius erat Demicius (aliter legere non possum) septuaginta duorum discipulorum Christi unus. Hic articulum Symbolo Apostolico adjecit, et Judæam, ut in ea prædicaret, in sortem accepit : sed Judæis traditus lapidandus sub Nerone Cæsare, et Aniano minore sacerdote Judæorum, agente illo vices præfecturæ. Qui postea more Romano, securibus quasi bovem fecit percuti : et tunc Mathias Apostolus, manus et oculos in caelum tendens, emisit spiritum. In secunda annuntiatione, de inventionem capitis Præcursoris, satis purus est. Tum : In Cæsarea Cappadocia, beati Sergii martyris, ejus gesta præclara leguntur fuisse. Deum in fine adjecit : Treveris, depositio sancti Modesti episcopi et confessoris.*

Matthiæ.

REGINÆ SUEC. signatus num. 428. *Parisiis civitate, v fere milliari ab urbe, dedicatio ecclesie BB. martyrum Dionysii, Rustici et Eleutherii.*

Dedicationis ecc. S. Dionysii.

VATICAN. num. 5949. *Romæ, natalis sanctæ Primitivæ. Vide Acta, in quibus melius vocatur Primitivus, ex codicibus Hieronymianis cum socio aliquo Paulo, in portu Romano, conjunctus.*

Primitive

STROZZIAN. et MEDIC. *Sancti Matthiæ... ejus corpus de Nicæa (Judæa) Romam, et postea Treveris est translatum; tamen caput ejus ostenditur a Canonicis ecclesie sanctæ Mariæ Majoris ulmæ Urbis, cum reverentia maxima. Inventio capitis præcursoris Domini... quod modo Romæ requiescit in ecclesia sancti Silvestri, et ibi cum maxima devotione omnibus Christi fidelibus ostenditur. Vide xxiv Junii in Actis.*

De Matthia.

EDITIO LUBECO-COL. *Natale beati Matthiæ Apostoli. Qui post ascensionem Domini ab Apostolis sorte electus, atque in loco Judæ proditoris subrogatus, apud Judæam Christi Evangelium predicavit. Qui prius unus de septuaginta duobus discipulis Christi fuit. Primo a Judæis capitur et velut blasphemus, lapidibus obruitur. Post hoc quasi bos securi percutitur, et capite truncatur. Tuli martyrio, prius oculos in caelum figens, emisit spiritum. Quem*

De Matthia.

venerabilis

venerabilis Helena Augusta Treveris indigena, post multos annos de Judæa ad urbem Romanam transiit, et in ecclesia sanctæ Mariæ rotundæ honorifice recondidit. Et nunc Treveris per translationem quiescit. Sequitur : Inventio capitis, etc. Tum : Treveris in ecclesia sancti Eucharîi, depositio sancti Modesti, ejusdem loci episcopi et confessoris. De Sergio recte. In fine : Ipso die, beati Meforii confessoris. Item, sancti Athelberti regis.

Modesti.

Meforii.

Athelberti.

GREVEN. Idem ferme Matthiæ elogium habet, quod ex editione LUNECO-COL. retulimus. Tum : Romæ, sanctorum martyrum Primitivi et Pauli, Rutuli, Serapionis, Herodii, Lucii. Item, Lucii et Flaviani, Montani et Gemelli martyrum. Confusa hæc, in Actis paulo distinctiora invenies. De Modesto, ut supra. Athelberti regis Cantuæ seu Angliæ. Qui ad prædicationem beati Augustini, quem sanctus Papa Gregorius miserat, conversus, fidei ampliandæ et ecclesiis exstruendis studiosum

Primitivi
et soc.Lucii et
aliorum.

Athelberti.

cooperatorem se exhibens, plenus operibus bonis quiescit in pac. Ipso die, beati Meforii confessoris. Olympiadis sanctæ matronæ. Item, Hiscæ et Himmæ sanctarum. Vide Prætermisissos.

Meforii.
Olympiadis.
Hiscæ et
Himmæ.

Modesti.

Ethelberti.

Prætextati.

MOLAN. Treberis, beati Modesti episcopi. Dein minoribus typis : Ethelberti regis... scriptum est a Beda lib. 1. et 2. historiæ gentis suæ. Rothomugi, passio sancti Prætextati episcopi ejusdem civitatis, de quo Gregorius Turonensis, in Chronico lib. 5. cap. 18, lib. 7 cap. 16, et lib. 8 cap. 31. In editionibus aliis : Treveris, beati, etc. In Anglia, Ethelberti regis Cantuarum, etc. Rursus minutiori characterè : Eodem, die annotatur vita et martyrium sancti Montani et sociorum ejus Lucii, Juliani, Victorici, Flaviani et ceterorum, scriptum eleganti stylo, partim ab eorum familiari, qui præsens oderat. Vide Acto sane egregia et notæ optimæ, ab Henschenio illustrata et denuo recensita a Ruinartio a pag. 232.

Montani
et soc.

V Kal.

Die 25.

Victorini
et soc.

A pud Ægyptum, natalis sanctorum Victorini, Victoris, Nicofori, Claudiani, Dioscori, Serapionis et Papiæ sub Numeriano imperatore : quorum primus, secundus et tertius pro confessione deitatis constanter exquisita suppliciorum genera tolerantes, reliqui quatuor Claudianus et Dioscorus flammis incensi, Serapion et Papias gladio cæsi sunt. Omnes itaque celebre martyrium dedicaverunt.

Ex Præten. Herinien. Antwerp-Maj. Marchian. Pulsanen. Antwerp. et Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Adde Albergensem.

VARIA LECTIO. Lego Ægyptum, ut legi debet cum melioribus codicibus. *Egyptum* et *Egiptum* pro temporum ratione sæpe scribi, notius est, quam ut hic iterum notari mereatur. *Nicophori* scribunt Rom. parvum et Ado Rosweydi, non *Nicephori*, ut recentiores; solus Molanus primos secutus est; optimæ notæ codices textum firman. Exerrant Pulsanen. et Munerat.; ille *Nicyfori*, hic *Nichofori* scribentes. Antwerp-Maj. pejus legit, *Nicofri*, scriptorio sphalmate, qualia etiam sunt *Diascori* et *Seraphionis*. Errat item Pulsan. legendo *Claudii* pro *Claudiani*, in quo turpius cespitat Molani editor, qui primo loco ponens *Claudiani*, postea eundem in *Claudium* transformat. Est etiam sphalma typographi in Munerato, ubi pro *constanter*, male legitur *constanti*. Phrasim mutavit Pulsan. dum pro *suppliciorum genera*, vertit *tormentorum supplicia*. Sic Marchian. pro *reliqui quatuor*, substituit, *reliqui, nimirum*. Prima autem Belini editio, pro *reliqui*, male *reliquæ*. Pulsan. habet *injecti*, loco *incensi*. Alberg. Antv. et Max-Lubec. legunt continue, *gladio cæsi, omnes celebre, etc.*, Munerat. *omnesque, pro omnes itaque*.

VII Marty-
rion Ægypti-
torum.

OBSERVATIO. Sola classis Ægyptiorum martyrum hodie apud Usuardum recurrit, accepta ab Adone, contracto ejus elogio. Hic, ut solet, Romanum parvum secutus est, ubi septem illi hoc die distinctissime exprimuntur : *Apud Ægyptum, Victorini, Victoris, Nicophori, Claudiani, Dioscori, Serapionis et Papiæ*. Horum pars maxima in apographis Hieronymianis pridie nota est, sub hac enumeratione : *In Ægypto, passio sanctorum Victorini, Victoris, Neviæ (Nivittæ, Nivittæ, Nivittæ) Nicofori, Serapionis, Dioscori*. Repetuntur septem, vel iidem vel synonymi, xxviii Februarii, sed pluribus aliis immixti, sine ulla loci designatione, quorum seriem sic possis instruere : *Serapionis, Claudiani, Victorini, Victoris, Nicofori, Diudori, Papiæ*, qui, ut iterum dicam, si iidem ipsi sint, superius septenarium constituent. *Conscripta fuisse olim, inquit Henschenius, horum martyrum Acta ex egiptis eorum, quæ in variis Martyrologiis iisque perantiquis reperiuntur, videntur posse colligere*. At quæ hic multa appellat Martyrologia, ad unum Adonis, mea quidem sententia, reducenda sunt. Viderit ipse Acta aliqua, ex quibus id potissimum eruit, quod tormentorum ab iis martyribus passorum diversa genera explicat, quæque Noster compendiosius retulit. Itaque varix illæ Martyrologiorum aliorum annuntiationes in Actis a laudato Henschenio deductæ, nihil magnopere ad rem nostram faciunt. Id autem observatu dignum, quod in Adone, tum Mosandri, tum Rosweydi nominetur, *imperator Numerianus, agente Sabino duce*, ubi procul dubio melius omissum fuisset *Numeriani* nomen, forte ab interpolatore aliquo insertum Actis, non ipsi Adoni, cum Notkerus eundem ejus textum integrum describat. Exstat vero apud nos egraphum Adonianum reginæ Sueciæ, quod olim videtur fuisse abbatix Fuldensis, in quo correctius solum legitur : *Sub Sabino duce, quem scimus Christianos in Ægypto crudeliter divexasse, non sub Numeriano, qui iis infensus fuisse nusquam traditur, sed sub Decio, ut fusius enarrat Dionysius Patriarcha, in sua adversus Germanum epistola, ab Eusebio relata libro 6 cap. 40. Usuardus autem cum ea ex Adone seligeret, quæ in rem suam*

facere

facere poterant, id de martyrii tempore selegit potissimum, quod securius omisisset, expuncto nimirum *Sabino duce*, ut ex latereulo nostro manifestum est.

De martyrii loco minus quidquam compertum est, nisi id a Græcis, qui diebus aliis eos martyres recolunt, mutuare velimus, ut fecisse videtur Joannes Cabilunensis episcopus, si ipsius est *Topographia sanctorum Christi Martyrum*, a Maurolyco vulgata et recognita, qui verbo *Diopolis*, septenos hosce nostros ibi sub Numeriano collocat. Dum hanc quæstionem more suo diligenter et docte expendit Henschenius, nescio quo casu, a vero *Topographiæ Sanctorum* auctoris prænomine aberrans, eam tribuit *Petro Cabilunensi*. Errorem solerter advertit Clar. Castellanus in notis suis pag. 763; typographi oscitantiam benigne interpretatus, recte quidem, et pro suo in opus nostrum studio; verum dum ipse Henschenium corrigit, in alium errorem perquam similem, sive suum sive typographicum labitur. Quid virum sefellerit facile intelligo, nempe rem totam non ultra examinans, Maurolycum secutus, *Primi* appellationem substituit, indefessam alias diligentiam suam hic desiderari passus, qui catalogum episcoporum Cabillonensium non consuluerit. in quo *Primus* nullus, sed pro anno, quo laudata *Topographiæ* a Maurolyco scripta traditur, *Joannes Germain*, ejus nominis apud alios x, apud Sammarthanos xi reperitur, vir doctissimus et scriptis aliis notus, cujus prænomini apposita forte initialis littera J. Maurolyco ansam dederit *Primum* efformandi, ut ante me ex Raynaudo observavit Papebrochius, tomo 5 Junii pag. 491 num. 27. Videsis apud laudatos Sammarthanos, an *Topographiæ* Maurolyci, accipi non debeat pro *Mappa mundi spirituali, cum libro super ea elucubrato*, quæ ibi inter alia Joannis Cabilunensis opera recensetur, quamque Raynaudus, tomo II pag. 287, vocat *Mappam sacram*. Ad nostra regredimur.

De martyrii loco ex Joanne Cabilunensi; non Petro nec Primo.

AUCTARIA.

ROSWEYD. In prima purus, hæc adjungit: *In Bannaria, sanctæ Walburgæ virginis. In Africa, Donati et Justi martyrum et aliorum LI; ex Hieron. accepti sunt; vide in Actis eorum socios.*

*Walburgæ.
Donati
et soc.*

LOVANIEN. Textu, etiam puro, subnectit: *In Fenice (Phœnice) sanctorum Ananix presbiteri et Petri carcerarii ejus.*

*Ananix
et Petri.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJECT-BELG. Idem habent initium, et sic deinde prosequuntur: *Quorum primus sub præside Maximiano, flagris cæsus, sale acetoque vulnere aspersus, et cilicio asperrimo confuscatus, deinde cum Petro præfato, ejus constantia converso, post varias pœnas, simul in succensam fornacem missus, cum aliis septem militibus in mare præcipitati, gloriam martyrii adepti sunt. Vide Acta a Bollandio illustrata.*

*cum VII mi-
litibus.*

CENTULEN. Caret toto textu, sed legit: *In Affrica, natalis sanctorum Donati, Justi, Ingenix et aliorum quinquaginta. Item, natalis sanctæ Aldetrudis virginis.*

Aldetrudis.

BRUXELLEN. Totum fere Adonis contextum, tametsi non omnino purum, sic exhibet: *Apud Egiptum, natalis sanctorum septem fratrum Victorini, Victoris, Nycosorii, Claudiani, Dyosecori, Seraphionis et Papiæ, sub Numeriano imperatore, agente Sabino duce. Quorum primus in pilam ex robore earam et undique circumforatam missus, ac per singula, foramina diutissime transpunctus est; et cum nimis sanguis efflueret, e ductus de pila, capite cæsus est. Secundus, manibus et pedibus amputatis, in eandem pilam missus, prioris tormenta sustinuit, et novissime gladio cæsus est. Tertius, cum ultro in pilam fuisset ingressus, indignatus iudex jussit eum inde produci, et super craticulam, prunis substratis, aliquantisper assari et inverti; cumque in confessione persisteret, sublatus inde, minutatim gladio concisus spiritum reddidit. Reliqui quatuor Claudianus et Dyosecorus flammis incensi; Serapion et Papias gladio perempti; omnes celebre martyrium consummaverunt. De Anania et Petro eadem habet, quæ codices mediæ notæ. In fine autem subijcit: *Item, Aldetrudis virginis filix sancti Bovonis. Vult dicere Vincentii comitis. Vide Acta nostra, ubi ab Henschenio nonnullæ difficultates explanantur circa tempus vite Aldetrudis, circa diem obitus et alia eatenus non satis perspecta.**

Aldetrudis.

HAGENOYEN. Alium textum composuit: *Apud Egiptum, natalis sanctorum martyrum Victorini et Victoris, Nycosorii, Dyosecori, Claudiani, Serapionis et Papiæ, sub Numeriano imperatore Romano. Quorum primus et Secundus et tertius, pro confessione deitatis, constanter exquisita suppliciorum genera tollerantes, reliqui vero flammis sunt incensi, ultimi duo gladio sunt cæsi. Omnes itaque Sollemne martyrium dedicaverunt. Sequitur Ananix annuntiatio, in qua sic positionem seu locum martyrii exprimit: *In Veneti, sanctorum martyrum Ananix presbiteri et ejus carcerarii Petri. Quorum primus, etc., ut codices mediæ notæ supra. In fine: Walburgæ virginis.**

*Ananix et
Petri.*

Walburgæ.

AQUICINCT. *Inventio capitis sancti Pauli apostoli. CODEX. D. DU CHEVAL. signatus B. In Phœnice, sanctorum Ananix presbyteri et Petri carcerarii ejus.*

*Inventionis
cap. S. Pauli.*

ALTEMS. Romæ, *inventio capitis sancti Pauli. STROZZ. et MEDIC. Item, sanctorum martyrum Justi et Herenxi et sancti Victoris episcopi et martyris.*

Justi et soc.

EDITIO LUBECO-COL. Textui, fere puro, solum superaddit: *In pugo Trecassino, beati Victoris confessoris. Spectat ad diem sequentem.*

Victoris.

GREVEN. *In Africa, Donati, Justi martyrum et aliorum unius et quinquaginta. Item Herenci, Pysionis, Nestoris, Castri. Sumpti sunt de more ex aliquo apographo Hieronymiano. Ananix martyris. Romæ, Aglaes martyris. Vide indicem Prætermissorum. In pago Trecassino, beati Victoris confessoris, Aldetrudis virginis, filix sancti Bavonis, lege Vincentii comitis, qui et ipse sanctus colitur, xiv Julii. Translatio sanctæ Walburgæ virginis. Probabilius est, eam hoc die obiisse, ut in Actis videre est.*

*Donati et soc.
Herenxi
et soc.*

Aglaes.

Victoris.

Aldetrudis.

Walburgæ.

MOLAN. *Item, sanctæ Aldetrudis virginis, filix sanctæ Waldetrudis. Dein minori typo: Eodem die, sancti patris nostri Tarasii archiepiscopi Constantinopolitani. Editiones aliæ auctarium ponunt hoc modo: Item, sanctæ Aldetrudis virginis, filix sanctæ Waldetrudis, quæ Malbodio monasterio secunda præfuit. In Sicilia, sancti Gerlandi ex Burgundia episcopi Agrigentini, tempore Rogerii comitis. Die vigesima quinta, sancti patris Tarasii archiepiscopi Constantinopolitani. Vide insignem de eo Henschenii commentarium, et vitam a Gentiano Herveto e Græco Latine redditam; egregie illustratam.*

Aldetrudis.

Tarasii.

Gerlandi.

IV Kal.

Die 26.

Nestoris.

In civitate Pergen Pamphiliæ, natalis beati Nestoris episcopi qui persecutione Decii, cum die noctuque orationi insisteret, postulans, ut grex Christi custodiretur, comprehensus, nomen Domini mira libertate et alacritate confessus, equuleo crudelissime tortus est. Exin crucis suspendio victor migravit. Apud Alexandriam, sancti Alexandri episcopi, gloriosi senis. Ille post beatum Petrum, Arrium presbiterum suum hæretica impietate depravatum, et divina veritate convictum, de ecclesia eiecit, ac postea inter trecentos decem et octo Patres, eundem in Nicæno concilio damnavit.

Alexandri.

Ex Praten. Herinien. Tornacen. Antv-Maj. Marchian. Pulsan. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. *Pergem* pro *Peryeu* scribunt Pulsanen. et Munerat. Lego *Pamphiliæ* cum codicibus prope omnibus, licet ultro fatear meliorem esse Molani lectionem, *Pamphylia*. Textus recte habet *orationi insisteret*, discrepat solus Pulsanen. qui scribit, *incumberet*. Sic Molanus contra omnes, posuit *mirabili pro mira libertate*. *Equleo* habent aliqui, secutus sum modum scribendi communiorem et accuratorem. Pro *Exin*, in Greven. et Molan. legitur *exinde*; nec a vero sensu omnino aberrare videntur Pulsanen. et Munerat. dum ponunt *et in*. Scriptor codicis Antverp-Maj. posuit *ex tamen* quod prorsus nihil significat. Marchian. post *Alexandri*, omittit titulum *episcopi*. *Arrium* scribunt passim; male Antverp-Maj. *Arrium*. In *Nicæno* variant. *Damnavit ævi sui orthographiam* redolet. Greven. in fine: *damnavit eundem*, Molan. *eundem damnavit*, utrobique recta constructio.

Nestoris.

OBSERVATIO. Diximus alibi, inter varias de Romani parvi auctore opiniones, unam esse multorum animis iusitam, quasi hic ex Hieronymiano breviculum suum compilasset. Ego vero ex perpetua collatione, in qua tamdiu versatus sum, censeo oppositum longe esse verosimilius: et, ut non diffiteor, eosdem quandoque Sanctos in eundem diem utrobique concurrere, persuasissimum tamen habeo, auctorem illum raro ex Hieronymianis apographis quidquam accepisse. Ut ad textum hodiernum accedam, certe dum sic annuntiat: *Apud Pergem Pamphiliæ, beati Nestoris episcopi*, alium plane ducem habuisse oportet. Hoc ut perspicias, ex Hieronymianum huius diei laterculum: *Natalis sanctorum Alexandri, Nestoris, Theonis, Epion, et aliorum plurium*. Quænam hic, obsecro, convenientia? At sumere potuit ex die præcedenti: neque hoc opinor. Verba conferamus. Lucense sic ibi habet: *Pamphilia, natalis sanctorum Nestoris, et Castæ*. Corbeiensia: *In Pamphilia, natalis sanctorum Nestoris et Castæ*. Claudiani. Deinum Epternacense: *Pamphiliæ, natalis sancti Nestoris*. Nusquam determinatus locus, nec appositus titulus; ubique ferme additi socii, quos a Nestore nostro remove nemo non cogitur. An hæc satis conveniant, ut primus ex posterioribus hausisse dicatur, fallor si quis harum rerum peritus existimet. Crediderim ego *Nestorem Muggdenum* ex Actis auctori Romani parvi innotuisse, in quibus cum diem satis determinatum non reperiret, hunc pro suo arbitrio, ut nonnumquam solet, præ ceteris elegerit. Ex similibus Actis egregium elogium concinnavit Ado, a Notkero descriptum, a Nostro solitæ brevitati eleganter aptatum. Vide Acta ipsa, quæ Baronio et Henschenio probata, dubiis tamen multis obnoxia censet Tillemontius tomo 3 a pag. 351. Quis Nestor a Wandelberto celebretur, patet ex ejus versiculo:

Nestore quartus ovat, socio pariterque Theone.

Alexandri.

Quod de Nestore sentimus, idem et potiori jure militat in *Alexandro* patriarcha Alexandrino, eum scilicet nequaquam indigitari in ea multorum martyrum classe, quæ hoc die in Hieronymianis, et quidem absque positione seu loci designatione refertur. Undecumque vero eum desumpserit (ego ex Rufino acceptum non dubito) et quacumque ratione ductus, xxvi Februari ipsum affligerit auctor Romani parvi; certum est ita in eo, hoc die legi: *Alexandriæ, Alexandri gloriosi senis episcopi*; certum est Adonem ex laudati Rufini Eusebio elogium Alexandro construxisse, quod ab Usuardo et Notkero fere ad litteram descriptum, in cetera deinde Martyrologia dimanavit. Martyrologii illius auctoritatem eludere conantur eruditi aliqui recentiores, ut Alexandri obitum ex xxvi Febr. ad xvii Aprilis transferant, contra quam mihi visum fuerit in Tractatu Chronologico de Patriarchis Alexandrinis a num. 193. Ibi dicta non repeto, solum observari velim ruere conjecturas omnes, quas multis agglomerat et mire contorquet eruditissimus Montfauconus, in prævio suo ad vitam S. Athanasii Monito, pag. xlvi, dum Romani parvi auctorem, textus Hieronymianos male interpunxisse et turbasse contendit, ut Alexandrum Alexandrinum hoc die collocaret, et, si superis placet, etiam *martyrem* faceret, ut die sequenti clarius refellam. Melius et brevius Viro Cl. consilium suggeram; dicat rotunde, Romani parvi auctorem Sanctos nonnumquam, pro suo fere arbitrio, certis diebus illigasse, de quorum vero obitus die indubitata notitia non habuerit: quod verum esse, ultro fatebimur; sed an hic obtineat, nec ipsi nec mihi exploratum est. Porro inter recentiores illos adversarios Castellani quoque annuero, nimia libertate uti solitum, in mutandis diebus, quos a tot seculis Martyrologorum nostrorum unanimis consensus Sanctorum cultui consecraverat. Reliqua non moror, dum textus nostri origo et genuina simplicitas abunde demonstrata est.

AUCTARIA.

AUCTARIA.

Fortunati **R**OSWEYD. Textum purum refert, sed ei in fine adnectit : *Fortunati episcopi*. Alii codices socios adjungunt, in quorum numero non conveniunt ; tu vide Henschenium et Florentinum, qui classes illas satis accurate dispescunt.

Fortunati et soc. ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. BELIN. ANTVERP. MAX. VATICAN. num. 5949. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Omnes etiam in textu satis puri, sic in fine habent : *Item, Fortunati, Felicis, cum aliis xxvii.*

De Nestore. ALBERGEN. Nescio unde ab solitis sociis recedat, hæc de Nestore ex Adone textui admiscens : *Ille lætus psallebat, dicens : Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo. Præses vero stupens super tanta tolerantia, volens eum blandis verbis a fide revocare, dixit ei : Vis esse nobiscum, aut cum Christo tuo? Cui sanctus Nestor cum magno gaudio respondit : Cum Christo meo eram, sum et ero. Exinde crucis, etc.*

Felicis et xxvii. CENTULEN. Puto scriptoris oseitantia confusas esse binas annuntiationes hoc modo : *In civitate Pergen Pamphiliæ, sancti Fortunati episcopi et martyris, et aliorum triginta duorum. Vide Acta.*

Fortunati et soc. BRUXELLEN. Textum fere purum, præter morem servat, in fine adjungens : *Item, Felicis martyris cum sociis viginti septem.*

Agricoli. HAGENOEYEN. Textum etiam refert tantum non purum. In auctario convenit cum superioribus : *Item Fortunati et Felicis cum aliis viginti septem martyribus.*

Fortunati et soc. AQUICINCT. Pro *Nestoris*, legit *Nestorii*, subditque in fine cum aliis : *Item Fortunati, Felicis, cum aliis viginti septem.*

Agricoli. VICTORIN. et CODEX. REG. SUECIE signatus num. 130. In fine habent : *Nivernis, sancti Agricoli episcopi et confessoris. Alii vocant Agricolam, ut vide in Actis.*

STROZZ. et MEDIC. Primo loco ponunt sanctum indigenam : *Apud civitatem Florentiam in parti-*

Andree episc. bus Tusciæ, natale sancti Andree episcopi et confessoris ejusdem urbis, successoris sancti Zenobii gloriosi episcopi et confessoris, magnificæ sanctitatis, vitæ laudabilis et clarissimi viri, cujus corpus requiescit in ecclesia Cathedrali prædictæ urbis, juxta altare prædicti sancti Zenobii.

De Nestore. EDITIO LUBECO-COL. De Nestore etiam aliqua ex Adone interserit, post custodiretur, his verbis : *comprehensus a quodam Hyrenercho (Irenarcho) principe curiæ civitatis, oblatus est præsidi Polliæ, a quo, dum confiteretur nomen Domini mira libertate et alacritate, multis tormentorum generibus affectus, et equuleo crudelissime tortus est. Exinde, etc. Sequitur de Alexandro. Tum : Item sanctorum Fortunati et Felicis cum aliis viginti et septem, martyrum. Arveus, beati Agricolæ episcopi et confessoris. In territorio Archiacensi, sancti Victoris confessoris.*

Theonis et soc. GREVEN. *Item sanctorum martyrum Theonis, Epion, Justi, Donativi, Ampliati, Ingenii. Item, Fortunati episcopi, Felicis et aliorum viginti septem martyrum. De Agricola et Victore eadem habet quæ editio LUBECO-COL. In Hibernia, Oghani episcopi. Est inter Prætermisos. Item sanctæ memoriæ Jacelini, Prioris majoris Cartusiæ post Brunonem decimi, viri magnæ sanctitatis et meriti. Hic defunctum quemdam monachum Cartusiæ, ut a miraculorum ostensione cessaret, præcepto obedientiæ compescuit. Notatur solum inter Prætermisos hoc die et præcedenti.*

Oghani. MOLAN. In prima editione : *Item, Fortunati et Felicis cum aliis xxvii. In territorio Archiacensi, sancti Victoris confessoris. Accedit in posterioribus : Die vigesima sexta, sancti patris Porphyrii, archiepiscopi Gaza. Vide insignem ejus vitam, a Marco discipulo descriptam, a Gentiano Herveto Latine redditam, et in Actis nostris ab Henschenio illustratam. Mirum est Martyrologos nostros de tanto viro non meminisse.*

Jacelini. *Porphyrii Gaz. episc.*

III Kal.

Die 27.

Alexandriæ, passio sancti Juliani martyris. Is cum ita podagra constrictus esset, ut neque incedere neque stare posset, una cum Euno ministro suo, in sella judici offertur ; qui camelis impositi jubentur per totam circumduci urbem, et flagris hinc inde inspectante populo laniari, usquequo finem ipsis verberibus sortirentur. In Hispaniis civitate Hispali, sancti Leandri episcopi et confessoris, cujus prædicatione et industria, tota Gothorum gens per Recharedum regem ab Arriana impietate conversa est. Lugduni, sancti Baldomeris viri Dei, cujus sepulchrum crebris miraculis illustratur.

Juliani et Euno.

Leandri.

Baldomeri.

Sic habent Praten. Herinien. Marchian. Pulsan. Munerat. Belin. Greven, et Molan.

VARIA LECTIO. Munerat. post *Is cum*, omittit *ita*, quæ particula ad rectam syntaxim requiritur. In Pulsanensi pro *posset*, male legitur *potuisset*, et in Munerato pro *Euno*, habetur *Uno*, uti et in Marchianensi ; Belinus ponit *Euno*. Hic rursus pro *inspectante*, legit *spectante*, cui accinit Munerat. qui pro *Hispali* scribit *Hyspali*. *Hispaniis* vero et *Hyspali*, quæ apud aliquos inveniuntur, seculi vitio tribuenda sunt. *Recharedum* habet prima Belini editio, altera cum omnibus codicibus *Recharedum*, quorum auctoritate ducti, ita in textu reliquimus. Munerat. tria hæc verba, *per Recharedum regem*, omisit. Scripsi *Arriana*, ut pridie factum est. Marchianen., Pulsanen., prima Belini editio et Greven. legunt *Baldomeri*, recte, opinor, quamvis aliorum codicum torrenti cesserim, qui cum Adone et Notkero constanter scribunt *Baldomeris* vel *Baldemeris*. Molan. item in editione altera ponit *Baldomeri*, corrigitque etiam, quod male in prima legerat, *ipsius verberibus*, pro *ipsis*.

OBSERVATIO.

Juliani
et Euni.

OBSERVATIO. *Juliani et Euni* sacra commemoratio debetur auctori Romani parvi, qui Sanctos illos non aliunde, quam ex Eusebio Rufini accepit, suntque de eorum numero, quorum certamina prædicavit Dionysius Alexandrinus, in sæpe laudata ad Fabium Antiochenum epistola, apud Eusebium libro 6 cap. 41, ex quo alii omnes. Sic habet prædictum Martyrologium : *Alexandriæ, Juliani martyris et Euni, qui cum ipso senex in confessione perduravit.* Ubi advertes, proprium Euni nomen *Cronion*, esse prætermissum. Ado ex Eusebii verbis elogium adornavit, quod Noster brevius exhibet. Satis mira est Montfauconi animadversio in *Monito ad vitam Athanasii*, de quo pridie etiam meminimus. Illic enim auctorem Rom. parvi arguit perturbationis et confusionis, quasi qui diversa in unum conflaverit, et ita quidem, ut per hæc verba : *Qui cum ipso senex in confessione perduravit*, indicet, *Eunum* cum *Alexandro* Patriarcha subiisse martyrium, utpote cum *Alexander*, ut vidimus die præcedenti, *gloriosus senex* dicatur. Sed hæc et reliqua quæ ibi Montfauconus adducit, quam levi conjecturæ innitantur, ex sola illius Martyrologii, Adonis et Notkeri, lectione ad oculos demonstratur. Poterat autem oculos ipse suos convincere, si vel obiter Eusebium inspexisset loco citato, cujus verba hic referam : *Quorum Julianus, vir podagræ doloribus constrictus, qui nec stare poterat nec incedere; una cum duobus aliis, qui ipsum portabant, adductus est. Horum alter statim negavit; alter, nomine Cronion, qui Eunus cognominabatur, nec non et SENEX ipse Julianus, cum Christum confessi essent, etc.* Habet hic Montfauconus *senem* cum quo Eunus in confessione perduravit; habet, non quo Romanum parvum, sed se perturbationis accuset, quod nempe duorum dierum diversissimos textus in unum confuderit.

Leandri.

De *Leandro* celebri illo Hispalensi episcopo nulli Martyrologi Adone antiquiores meminere. Eum ipse primo loco annuntiat, his verbis : *Apud Hispaniam, civitate Hispali, sancti Leandri episcopi et confessoris : ad quem beatus Gregorius libros Moralium scribit : cujus prædicatione et industria, tota Gothorum gens, per Reccaredum regem, ab Ariana impietate conversa est. Qui etiam fratrem ejus Ermignildum regem, vivente adhuc patre hæretico, ab eadem Ariana hæresi, ad catholicam fidem correxit, atque usque ad gloriosam martyrii passionem, suis exhortationibus perduravit.* Hæc omnia Notkerus, primo etiam loco descripsit; Usuardus, mutato ordine, sensum Adonis secutus est. Rejicitur in Actis ad xiii Martii propter rationes ibi assignatas, quarum præcipua, quod per totam fere Hispaniam non alio, quam eo die colatur. Putat Castellanus Martyrologos noni seculi ansam cepisse, *Leandrum Hispalensem* hoc die memorandi, quod in apographis Hieronym. inter Smyrnenses martyres *Leander* aliquis commemoretur. Non assentior, id enim in Adone iisque, qui ipsum secuti sunt, hactenus exemplo caret, saltem quod a me observari potuerit. Hunc de *Leandro* versiculum nobis reliquit Martyrologus metricus :

Tertius Hesperix Leandro antistite floret.

Baldomeri.

Baldomerus etiam ab Adone primum in Fastos relatus est, cujus verba Usuardus ac Notkerus descripserunt. Nomen gallicum *Galmier* vel *Geaumier*, per rectam analogiam, difficulter a primitivo descendit. Pauca, quæ de eo Chiffletius eruit, vide in Actis ab Henschenio illustrata. De textu nostro dubii nihil superest.

AUCTARIA.

Honorinæ.

TORNACEN. Textui puro et simplici superaddit : *Eodem die, sanctæ Honorinæ virginis et martyris.* Ex translatione maxime innotuisse videtur, ut docet Henschenius in Actis.

ANTVERP-MAJ. Hic mutulus est, sic habet : *In Hispania civitate Hispali, natale sancti Leandri episcopi, ad quem beatus Gregorius libros Moralium scribit. Item eodem die in Alexandria, natale sancti Juliani martyris.*

ROSWEYD. In prima purus, alteras duas in diem sequentem rejicit; hic vero iis substituit : *In Africa, Dionis martyris et aliorum xxiii.* Voluit dicere *Dionysii*. Alii numerant xxiv socios anonymos.

ANTVERP. et MAX-LUUEC. In fine adjiciunt : *Eodem die, Alexandri, Abundantii et Fortunionis.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. HAGENYOEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. In prima et ultima satis puri, in secunda de sancto *Leandro* post *confessoris*, interscrunt : *Ad quem beatus Gregorius libros Moralium scripsit.* In fine habent ut supra et ut plures codices inferius : *Eodem die, Alexandri, Abundantii et Fortunionis.* Ex Hieronymianis a classe Thessalonicensium martyrum avulsi sunt : vide reliquos socios in Actis recte ordinatos, ubi quid in Romano hodierno erratum sit, facile deprehendes.

CENTULEN. Ex toto textu Usuardino nec verbum exhibet, hoc solum ex Hieronymianis refert : *In Affrica, sancti Dyonysii et aliorum xxiv martyrum.* Jam dixi, non unam esse eorum codi-

cum lectionem, cum aliqui solum numerent comites xxiii.

BRUXELLEN. Incipit a *Leandro* : *Apud Hispaniam, civitatem Hispalim...* ut codices mediæ notæ. Sequitur de *Juliano* et *Euno*. Tum : *Eodem die Alexandriæ, Abundantii et Formionis.* Melius habent codices supra. *Apud Lugdunum, sancti Baldumeti...* Denique : *Item Fortunati martyris.*

AQUICINCT. In fine : *Item Alexandriæ, Abundantii et Fortunionis.* Errorem jam notavimus. *Et sanctæ Honorinæ virginis.*

VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 30 et UGHELLIAN : *Item, S. Alexandri, Abundantii, Fortunionis.* Est augmentum quod sæpe recurrit.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Post textum plane mutilum, addit : *Inventio sancti Joannis Baptistæ ;* ast in margine : *forte Joannis filii Eutropii.* Imo verosimiliter neutrius. Vide Prætermissos.

BIGOTIAN. CODEX signatus P. 5, qui fuit PP. Cælestinorum : *Item, Alexandri, Abundantii, et Fortunionis.*

REG. SUEC. signatus 428 : *Ipso die, sanctæ Honorinæ virginis et martyris.*

COD. D. DU CUEVAL signatus B. *Eodem die, Alexandri, Abundantii et Fortunionis.*

VATICAN. num. 5949, *Alexandri, Abundantii et Fortunionis et aliorum xxiv.*

STROZZ. et MEDIC. *Item, S. Januarii.* An ex sociis SS. Alexandri, Abundantii, etc. ?

Abundantii,
etc.

Baldumeti.
Fortunati.

Abundantii,
etc.

Inventio
S. Joannis
Baptistæ.

Honorinæ.

Januarii.

Dionysii
et soc.

Alexandri
et soc.

De Leandro.

Dionysii
et xxiv.

EDITIO LUNECO-COL. Post Leandrum hæc apponit : *Vocatio ad apostolatam, sanctorum Petri et Andreæ Apostolorum.* Sequitur de Baldomero. Dein : *Eodem die, sanctorum Alexandri, Abundantii et Fortunionis martyrum. Ipso die, beatæ Onosimæ virginis; lege Onosimæ, de qua hodie in Actis.*

Alexandri et soc.
Onosimæ.
Dionysii et plurimum soc.
Macharii.
Honorinæ.
Joannis monachi.
Joannis abbatis.

GREVEN. *Thessalonice, Alexandri, Abundantii, Antrogoni, et Fortunionis martyrum. In Africa, Diunsi, Taciani, Dionis martyrum, aliorumque xxiii.* Ita jam passim Grevenum accessiones suas ex apographis Hieronym. inchoare advertimus. *Onosimæ virginis. Item Macharii. Castro Conflando, Honorinæ virginis. Item beati Joannis monachi, filii Eutropii magistri militum urbis Romæ. Qui cum in omni sanctitate annis septem in monasterio stetisset, Romam rediit; in domo parentum incognitus permansit et in extremo vitæ parentibus se revelans, inter eorum brachia expiravit. Item beati Joannis abbatis in Scithi, qui rogatus a fratribus, ut*

verbum aliquod salutare eis relinqueret, respondit : *ex quo factus sum monachus, numquam propriam feci voluntatem, nec aliquid docui, quod non prius ipse fecissem.* Item alterius Joannis in eremo superioris Thebaidis, vita, moribus, et abstinentia præclari. Joannis etiam alterius, qui in deserto Surtrix tanta consolationis gratia refulsit, ut quantumque mortalia quis premeretur, paucis sermonibus ejus, et lætitia et alacritate repletur. De his tribus et Synonymis aliis, vide indicem Prætermissorum.

MOLAN. *Eodem die, beatæ Honorinæ virginis et martyris. Ita in prima editione. Aliæ sic habent: Eodem die in Nortmannia, beatæ Honorinæ virginis et martyris. Die vigesima septima, sancti Patris Procopii Decapolitæ, confessoris. Demum minori caractere: Item apud Metaphrastem, sanctorum Andronici et Athanasii.* In syllabo Prætermissorum remittuntur ad ix Octobris.

Joannis alterius.
Joannis item alterius.
Honorinæ.
Procopii.
Andronici et Athanasii.

Pridie Kal.

Die 28.

In territorio Lugdunensi locis Jurensibus, depositio beati Romani abbatis, qui primus illic vitam heremiticam duxit, et multis virtutibus ac miraculis clarus, plurimorum postea pater extitit monachorum. Eodem die, sanctorum Macharii et Rufini.

Romani abbatis.
Macharii et Rufini.

Suntur textus ex *Praten. Herinien. Tornacen. Marchian. et Pulsanen.* Concordat *Muneratus*, sed translationem adjicit S. Augustini. *Grevenus* contra et *Molanus* in ultima annuntiatione Macharii et Rufini deficiunt. *Autverp. Max-Lubec.* et passim codices reliqui redundant in Justo et Theophilo. Plura vide in *Observatione*, cetera in *Auctariis*.

VARIA LECTIO nulla. Omnes legunt *heremiticam* et *Macharii*, quam lectionem et supra et hic servandam censuimus.

OBSEVATIO. Quidquid de *Romano* abbate Jurensi in hodierno nostro textu ponitur, ex *Vienensi* sumpsit *Usuardus*, et totidem verbis *Notkerus* (silentibus de eo Sancto antiquis reliquis *Martyrologiis*) reseissa utrobique ultima Adonis periodo hac : *Venerabile ejus corpus situm est in finibus Vesontionum*; quam in nonnullis codicibus auctoribus restitutam infra exhibebimus. Quæ vero hic paucis Ado memorat, fusc et diligenter eruderavit *Henschenius*, qui ejusdem *Romani* vitam a cœvo scriptam, a *Petro Francisco Chiffletio* erutam, non minori studio illustravit. Sintne vero in præfata vita interpolationes, quas recentior criticus se deprehendisse autumat, in *Supplemento* examinabitur. Jam dixi abesse hoc die ab antiquis reliquis *Martyrologis Romani* nomen: addo, hic vacare penitus *Romanum* parvum, ut nonnumquam in memoriam revocem, quam parum verosimiliter opinentur aliqui, brevioris hujus *Martyrologii* auctorem, Adonis contractorem esse, utpote qui hic vel unicum Sanctum notare neglexerit, quem in Adone exstitisse manifestissimum est.— De *Machario* et *Rufino*, item *Justo* et *Theophilo* agit hoc die laudatus *Henschenius*, eosque prudenter collocat inter duas numerosiores *Hieronymianorum* apographorum turmas, ad quarum alterutram referendi videntur: ultimi fortasse ad priorem *Alexandrinorum*, primi ad alteram. Obscuros esse *Hieronymianos* textus, legenti palam est, nec habuit *Florentinius* quo classes accuratius distingueret, aut ad proprias positiones reduceret. Nobis de sola *Usuardi* lectione, seu de solis *Machario* et *Rufino* quæstio est. Mirari autem subit, *Castellanum* pag. 803, tam rotunde asserere, apud *Usuardum* æque ac *Adonem* non alium Sanctum hoc die signatum reperiri præter solum *Romanum*, quod, nisi vehementer fallor, ex *Molani* editione supponere debuit; certe percarum sibi codicem *Pratensem* tunc non inspexerat; nec codicum aliorum *Mss.* ab *Henschenio* citatorum rationem habere voluit; de rei veritate non dubitaturus, si longam hic talium seriem consulere potuisset. Variant *Hieronymiana* in martyrum nostrorum sexu, iisque pressius insistendo, viderentur hi ambo *Macharius* et *Rufinus* in feminas transformandi. At cum etiam *Wandelbertus* tam clare enuntiet :

Romani.
Macharii et Rufini.

Machario pridie Rufinus jungitur abbas;

ita ab illis alicubi inventum fateri necesse est, neque nobis ab auctoris nostri sententia deflectere licet. Qua porro de causa ab his *Martyrologis* hi duo præcipue ex tot aliis selecti sint, quis diviniet? Credo ego id arbitrarium fuisse, quemadmodum apud *Rabanum* et *Notkerum*, quatuor aliorum factus est delectus : *In Alexandria, sanctorum Celeris, Piquilli, Legici* (*Notkerus Gaii*) *Scrapiouis*, nulla sociorum servata memoria; ut innumeris locis apud duos illos *Martyrologos* usuvenit, et in *Nostro* etiam sæpius recurrit. Quam recte *Martyres* illos digesserit *Galesinius* et ex eo alii, vide in *Actis* pag. 723. De textus nostri germanitate ambigi nequit, quidquid *Grevenus* et *Molanus* a ceterorum codicum consensu deflectant.

AUCTARIA.

De Romano
ex Adone.

ANTVERP-MAJ. Adonis clausulam restituit, sic annuntiationem formans: *In territorio Lugdunensi locis Jurensibus, beati Romani abbatis, qui primus illic hereticam vitam ducens, et multis virtutibus ac miraculis clarus, plurimorum postea pater extitit monachorum. Venerabile corpus ejus situm est in finibus Vesontionum. Soli duo codices Mss. Usuardini reperiuntur, hic nempe et CENTULENSIS, qui careant Macario et Rufino.*

ROSWEYD. Primo et secundo loco refert annuntiationes duas de Leandro et Baldomero, quas in eo codice huc male translatas, die præcedenti notavimus. Sequitur textus hodiernus plenus et purus.

Macarii
cum aliis soc.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Secundam annuntiationem referunt sicuti eam Henschenius in Actis posuit: *Eodem die, sanctorum Macharii, Rufini, Justi et Theophili.* Atque hi in pluribus codicibus sic conjuncti inveniuntur, procul dubio ex Hieronymianis apographis primum accepti, quamvis tres primi, aut saltem his synonymi, inter Auctaria compareant XII Februarii. Vide indicem Prætermisorum hoc die.

ALBERGEN. et DANIC. Cum codicibus ejusdem notæ mox citandis, textui modicissime mutato nonnulla de Romano interserunt, quæ ex sola nominis cum altero Romano cognatione perperam commixta sunt, ut inveniunt in nostro Prætermisorum indice, ad nomen S. Romani abbatis de Fontisrogo, et clarius ad XXII Maii. Verba illorum omnium codicum sunt: *Hic beato Benedicto creditur habitum monachicum tradidisse, eique ad somnum tintinnabuli victus necessarium ministrasse. Tum in fine annuntiationem subdunt, de qua supra: Eodem die, sanctorum Macharii, Rufini, Justi et Theophili.*

De Romano.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Addunt præterea: *Item, translatio sancti Augustini episcopi et confessoris, ab Yppone ad Sardiniam. Ubi notabis LEYDENSEM utrumque, et LOVANIENSEM has voces interjicere, Patris nostri; ut inde facile colligas, codices illos ad usum cœnobiorum vel parthenonum Ordinis sancti Augustini fuisse conscriptos.*

Translatio
nis S. Augustini.

Macarii aliorum
sociorum.

CENTULEN. Incipit: *Natale sanctorum Publii, (an non Pupilli?) Justi, Theophili et Felicis martyrum. En delectum alterum ex Hieronym. plane pro arbitrio factum. De Romano hæc dumtaxat: In territorio Lugdunensi, sancti Romani abbatis.*

BRUXELLEN. De Romano addit, quod habent alii supra, adjicitque ex Adone: *Cujus corpus venerabile situm est in finibus Vesontionum. Eodem die, sanctorum Macharii, Rufini, Justi et Theophili. Et Papiæ, reconditio corporis beati Augustini ecclesiæ Yponensis episcopi.*

Reconditio
nis S. Augustini.

HAGENOYEN. Adhuc aliquid superaddit iis quæ de Romano superius dicta sunt; videlicet: *Hic beato Benedicto patri nigrorum monachorum et gryscorum creditur, etc. Tum, post ministrasse: Eodem die, Julii et Juliani confessorum. Qui, quales, aut unde accepti sint, non inveniunt. Utrum populares Alsatici, postea inquiretur. Item eodem die, sanctorum martyrum Macharii, Rufini, Justi et Theophili. Eodem die, sancti Donati martyris, qui sub duce Ursacio, et Marcel-*

Julii et
Juliani conf.

Donati.

lino tribuno, Carthagine passus est. Donati festum prævenitur, vide die sequenti.

AQUICINCT. Post monachorum, subdit: *Hic etiam beato Benedicto in initio conversionis suæ adjutor et cooperator extitit. Eodem die, sanctorum Macarii, Rufini et Justi et Theophili. In Alexandria, sanctorum Dionysii, Claudiani et Theophili. Unde hic Dionysius acceptus sit, non facile dixeris.*

De Romano.

Dionysii
et soc.

VICTORIN. In fine: *Apud Papiam civitatem, reconditio sancti Patris nostri Augustini episcopi. Eodem die, sanctorum Macarii et Rufini, Justi et Theophili martyrum.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Romani abbatis. Macharii et Rufini martyrum. Oswaldi archiepiscopi Eboracensis (in margine, alias Wigorniensis) magnæ sanctitatis viri.

Oswaldi.

VATIC. signatus num. 5949. et UGHELLIAN. Sanctorum Macharii, Rufini, Justi et Theophili.

MUNERAT. Ipso die, translatio beati Augustini episcopi et confessoris.

BELIN. Sic orditur: *Papiæ, translatio sancti patris Augustini episcopi et confessoris. In fine autem: Eodem die, sanctorum Macharii et Rufini, Justi et Theophili.*

EDITIO LUBECO-COL. Romanum etiam confundit cum sancti Benedicti ministro, addens cum BRUXELLENSI ex Adone: *Venerabile corpus ejus situm esse in finibus Vesontionum. Sequitur: Vocatio sancti Philippi ad apostolatam. Eodem die, Macarii, etc. Ipso die, sanctæ Rufinæ virginis. Adde potuisset Macariæ; vide supra in Observatione, et in Actis pag. 748. Translatio beati Augustini episcopi de Ipona in Sardiniam, facta anno Domini quadringentesimo nonagesimo octavo, temporibus Symmachi Pape et Anastasii imperatoris, ab obitu ejusdem sancti viri anno sexagesimo secundo. Et hæc ipsius translatio dicitur (prima). Spectat ad XXVIII Augusti.*

Vocationis
S. Philippi.

Rufinæ.

Translatio
nis S. Augustini.

GREVEN. Macharii, Rufini, Justi, Theophili martyrum. Item, sanctorum Celeris, Pnpilli, Claudionis, Macharii, Gali, Serapionis. In Britannia, sancti Oswaldi episcopi Wigorniensis et confessoris. Symphroniæ matronæ et martyris. Vide Prætermissos. Pynnosæ virginis et martyris. Rufinæ virginis. Translatio prima sancti Augustini episcopi de Ipone Sardiniam, facta anno Domini ccccxxviii, ab obitu ejus sexagesimo secundo. Luitbergæ inclusæ, beatæ memoriæ. Vocatio sancti Philippi Apostoli anno xxx, feria quinta, de qua Joannis I.

Celeris et soc.

Oswaldi.

Symphroniæ.

Pynnosæ.

Rufinæ.

Luitbergæ.

MOLAN. Papiæ, translatio S. Patris Augustini episcopi et confessoris. Eodem die, sancti Macharii et Rufini, Justi et Theophili. In editionibus aliis solum adjungitur: *Die vigesima octava, sancti patris et confessoris Basilii, synascete sancti Procopii, nempe Decapolitæ; de utroque in Actis xxvii Februarii. Sequitur hic Molanus Græcorum Horologium, de quo superius locuti sumus. Fasti Græci non omnimode conveniunt. Maluit Henschenius utrumque, die præcedenti conjungere ex Menologiis, tum illo, quod a Canisio ex Sirlleti versione editum est, tum altero, quod Basilii imperatoris appellatur. Plura vide in laudati Henschenii commentario.*

Basilii
soc. Procopii.

MENSIS MARTIUS

Habet Dies xxxi.

Kalendis.

Die 1.

Romæ, sanctorum martyrum ducentorum sexaginta : quos jussit primo Cladius pro Christi nomine damnatos arenam fodere. Deinde præcepit, ut foras muros portæ Salaris mitterentur, et in amphitheatro ejusdem civitatis militum sagittis interficerentur. Eodem die, sancti Donati martyris, qui sub duce Ursacio et Marcellino tribuno Cartagini passus est. Andegavis, sancti Albani episcopi et confessoris, viri præclarissimæ virtutis et sanctitatis. Civitate Massilia, sanctorum Hermetis et Adriani.

Mart. cclx.

Donati.

Albani.

Hermetis et
Adriani.

EX Praten. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Clodius pro Cladius, est error Munerati, Damnatos, arenam et id genus alia, vix notari merentur. Amphitheatro scribunt fere omnes, exceptis Greveno et Molano; nos postremos secuti sumus, ut antea factum est. Nescio cur Grevenus pro Donati legat Clonæ. Fragmentum Marehianensis pro mense Martio, habet Donæ, sed a citandis fragmentis in ordine ad textum, abstinco. Ursacio vel Ursatio habent codices promiscue, prætulit quod in laterculo est. Cartagini legunt Praten. Tornacen. Pulsanen. et Munerat. servanda fuit ea scribendi ratio. Reliqui sunt errores duo codicis Pulsanen. scilicet Mursilia pro Massilia, Abiani pro Adriani.

OBSERVATIO. De prima textus nostri anonyma ecohorte, ita hoc die in Actis pronuntiavit Henschenius: Illustris horum sanctorum Martyrum memoria est conservata in variis et perantiquis Martyrologiis, ac potissimum in Actis SS. Marci et Marthæ conjugum, etc. Ex bis nimirum primus ipsos in sacros retulit auctor Romani parvi, ita legens: Sanctorum Martyrum cclx temporibus Claudii, qui via Salaris arenam fodientes, damnati fuerunt. Auctiorem paulo et clariorem textum ex iisdem Actis reddidit Ado, a Notkero descriptum, a Nostro expolitum, nec plura de iis Martyribus commemorari posse, ex præfato Henschenio ostenditur. Una porro et sola ea est Romani parviet Adonis annuntiatio, ceteræ ab Usuardo primæ positæ sunt, ex aliquo codice Hieronymiano verosimillime acceptæ. — De Donato aliquo certum est, hoc die meminisse apographa Hieronymiana, quorum hoc principium: Natalis sanctorum Leonis, Donati, etc. In vetustissimo Epternacensi, palæstra præfigitur: In Africa. Quæritur an Donatus hic noster, quem Carthagine passum ait Usuardus; quæritur, inquam,

Donati.

an is

an is ipse sit, qui apud Hieronymiana aliis immistus est. *Post longam discussionem*, inquit Henschenius, *arbitramur secernendum* : opinor quia diversis notis distinguitur. Lubens cedo Majorum auctoritati ; quamvis ex longa jam et studiosa Martyrologiorum inter se collatione, existimem Usuardum non alium fontem præter Hieronymiana habuisse, unde *Donatum* educeret ; ex quibus et Wandelbertum hausisse suadetur, dum sequentem proxime *Albinum* sic cum eo conjunxit :

Martis Donatus tenet Albinusque Kalendas.

Unde porro agonis locum determinaverit, unde ducis et tribuni nomina Usuardus accersiverit, quis conjiciat ? Fateamur, notitiam alienunde habuisse, quæ ad nostra tempora non pervenerit.

Albini.

— *Albinus* distinctissimis characteristicis in Hieronymianis dignoscitur. Adjectitium censuit Ache-rius, quales, si solam ætatem spectes, plurimi in iis codicibus passim occurrunt, qui nempe Eusebio et Hieronymo longe posteriores sunt. Ipse scribendi modus in utraque Corbeiensis codicis editione, novitatem sapit : *Andegavis civitate, depositio sancti Albini episcopi et confessoris*. Propius ad veterem stylium accedit Epternacense : *Andicavis, depositio Albini episcopi*, absque titulo *confessoris*, qui per *depositionem*, in iis codicibus satis indicatur ; nec in Lucensi positus est. Et sic ferme habent Rabanus et Notkerus. Usuardi exornatione, si trito sermone uti licet, nihil memorat præter commune

Hermetis et Adriani.

Sanctorum. Plura et operose exquisita dabit Henschenii commentarius. — Circa *Hermetem* et *Adrianum* major difficultas ; unde scilicet et qua ratione hi duo ab Usuardo *Massiliæ* componantur, qui apud Hieronymiana magnis terrarum spatiis divisi sunt ; *Massiliensis* alter, alter *Africanus* ; sic enim uno ore codices illi : *In Africa, Adriani, Victuri, etc. In Massilia, Hermetis, Githci, etc.* Hæc pridem ab Henschenio expensa sunt, qui gravibus de causis Adrianos distinguendos animadvertens, suum Africæ, Romæ suum, suum item Massiliæ vendicavit. Ego hic nihil magnopere invenio, quod me a solerti magistri discretionem revocet, eamque adeo amplector libentius, quod tutandæ salvandæque Usuardi auctoritati magis conducat.

AUCTARIA.

HIERINIEN. Hic e purorum codicum numero excluditur, quia post *mitterentur*, omisit hæc verba : *Et in amphitheatro ejusdem civitatis, militum sagittis interficerentur.*

ANTVERP-MAJ. In prima annuntiatione Adonem potius quam Usuardum sequitur. Deinde de Albino, tum de Donato, satis pure. Desunt martyres Massilienses ; adjicitur autem : *Apud urbem Antinonum, passio beati Leonidis, qui ab eodem judice, quo sanctus Asclas, variis suppliciis interemptus est.* An hic Leonides, de quo in Actis xxviii Januarii ? Vide Prætermis-

Leonidis.

ROSWEYD. In prima satis purus ; in secunda, post passus est, adjicit : *Et aliorum xiv*, unde patet Donatum nostrum pro Hieronymiano olim acceptum. In tertia et quarta purus est ; in fine autem subdit : *Eodem die, sancti Switherti episcopi et confessoris.*

Switherti.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. In fine post textum purum : *Passio sancti Leonis martyris.* De hoc agunt codices plures infra citandi. Non video alium esse posse, quam qui in prima classe Hieronymianorum primo loco ponitur : si enim de Leone Rothomagensi ageretur, addendus erat *episcopi* titulus.

Leonis M.

MARCHIAN. Pro Donato, legit *Donæ*, ut supra diximus.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Post textum purum, subnectunt : *Apud oppidum imperiale quod Verda dicitur, natale sancti Switherti Verdensis episcopi et confessoris, qui temporibus Pipini, una cum sancto Willebrodo verbum salutis gentibus prædicavit. Hic inter cetera infirmitatum genera, morbum quem physici Squinanciam nominant, solitus est curare.* CONVENIT LOVANIEN. sed prædicationis tempus et socium intermisit.

De Switherto.

CENTULEN. Rursum ab Usuardo recedit : *Romæ, sanctorum martyrum xi., quid ad harenam fodiendam damnati fuerant pro Christi nomine. Andegavis, depositio sancti Albini episcopi et confessoris.*

BRUXELLEN. In martyribus cclix, et Donato fere purus, tertio loco sic habet : *Apud urbem*

Authinonum, passio Leonidis martyris, patris Origenis ; qui capite pro Christo plexus est. Cum quo et filius Origenes etiam occubuisset, si non vestibus spoliatus, maternis artibus fuisset præventus. De Leonidum confusione, vide indicem Prætermis-sorum. Sequitur de Hermete et Adriano. Deinde : *Andegavis, sancti Albini episcopi et confessoris, cujus vita virtutibus et miraculis plena refulsit. Apud Castrum imperiale quod Verda, etc., ut supra in codd. mediæ notæ. Ipso die, sancti Sitherii episcopi et confessoris. Sive Sithercius, sive Suthercius scribas, ut ignotus, in Actis prætermittitur. Et sancti Suardi abbatis. Vult dicere Suardi Anisolensis, de quo hodie in Actis.*

Leonidis patris Origenis.

Sitherii.

Suardi.

HAGENOVEN. In prima annuntiatione satis purus, secundo loco ponit : *In urbe Tuan, in Anglia, sancti David ejusdem civitatis episcopi, admirandæ sanctitatis viri.* Agit, ni fallor, de Davide Menevensi, qui etiam infra memoratur. Sequitur de Albino, pure. Tum : *Passio sancti Leonis martyris. Civitate Morsilia, sanctorum Hermetis et Juliani. Apud oppidum imperiale, etc., ut supra.*

David ep.

Leonis.

Hermetis et Juliani.

AQUICINT. Penultimo loco interjicit : *Turonis, sancti Simplicii confessoris.* Quæ eadem habet codex DAVERONENSIS. Addere uterque poterat *episcopi*, agitur enim de archiepiscopo Bituricensi.

Simplicii.

VICTORIN. et REG. SUEC. num. 130 : *Apud urbem Antinonum, passio beati Leonidis.*

Leonidis

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Incipit : *David episcopi et confessoris, cujus miri actus describuntur, ac discipulorum.* Cetera ex textu, sed iutila sunt omnia.

David.

CODEX BIGOTIANUS signatus P 5 ; **CLUNIA-CENSIS** item et **UGUELLIAN.** *Passio sancti Leonis martyris.*

Leonis.

ALTEMPSIAN. Post *Adriani*, adjicit : *Juliani. Dein : Passio sancti Leonis.*

Juliani.

STROZZ. et MEDIC. Item *passio sancti Leonis martyris. In civitate Perusii, translatio corporis sancti Herculani, ejusdem civitatis episcopi et martyris.*

Translatio- nis Herculani.

BURDEGALEN. *Civitate Massilia, sanctorum Hermetis et Adriani, et passio Leonis martyris.*

Leonidis.
Simplicii
et Senardi.
Clonæ.
David.
Monani.

EDITIO LUBECO-COL. Primo loco : In territorio Montensi, oppido imperiali..., ut supra. Sequitur textus purus. In fine : Apud urbem Antinoum, beati Leonidis martyr. Ipso die, sanctorum Simplicii et Senardi confessorum. Eodem die, sancti Clonæ martyr. Jam diximus Donatum esse. Item, sancti David episcopi et confessoris. Ipso die, sancti Monani confessoris.

BELIN. Eodem die apud Perusiam, sancti Herculani episcopi et confessoris. Secunda ejus editio male legit Herculiani.

Donati et XIV.
Abundii
et soc.

GREVEN. In Africa, Donati et aliorum XIV martyrum. Apud urbem Antinoum, sancti Leonidis, martyr. Item sanctorum Abundii, Leonis, Arcasti, Polocronii. Eodem die, beati David Menevensis archiepiscopi et confessoris. Hunc nusciturum sanctus Patricius Hiberniæ patronus, per triginta annos, Domino revelante, prævidit. Natus vero cum baptizari deberet, fons aquæ subito erupit. Cum aliquando Evangelium sancti Joannis scriberet, et pulsata campana, ad opus Dei, opere suo incompleto, festinus exisset; regressus, invenit aureis litteris, angelico ministerio consummatum. Obiit tandem plenus dierum anno vitæ suæ CXLVI. Vide hæc in Actis accuratius discussa. In territorio Montensi, oppido imperiali quod Werda dicitur, natale sancti

De Davide.

Werda dicitur, natale sancti

Suiberti, episcopi Verdensis et confessoris. Qui, ut Beda in gestis Anglorum refert, tempore sancti Willebrordi episcopus ordinatus, verbum salutis gentibus prædicavit, et a Pipino rege obtinuit locum mansionis in insula Rheni. Ubi monasterio constructo, quod hactenus ejus heredes possident, aliquamdiu continentissimam vitam duxit, et quievit in pace. Hic inter cetera, etc. Ipso die, Sevardii abbatis. Sevardii. Simplicii confessoris. In Scotiæ, Monani Levitæ et confessoris. Item apud Perusiam, secundum aliquos, passio sancti Herculani episcopi et martyr, qui in VII Idus Novembris ponitur. Herculani.

MOLAN. De Albino litteris Italicis interese-rit : Cujus vitam Fortunatus presbyter conscripsit.

Tum in fine : Festivitas sanctorum Angelorum custodum singulorum hominum. Eodem die apud Perusiam, etc. Apud urbem Antinoum, etc. Apud oppidum imperiale, etc. Et caractere minori : Eodem die, beati David, etc., usque ad prævidit. In editionibus aliis adhuc additur : Eodem die Massiliæ, sancti Adalongi episcopi. In Actis prætermittitur. Die prima, sacrosanctæ martyr. Eudociæ. In territorio Cnomanensi, natale sancti Siviardi abbatis. In Britannia, beati David Menevensis archiepiscopi et confessoris. Apud Antinocum urbem, passio beati Leonidis.

SS. Angelorum custodum.

Adalongi, Eudociæ, Siviardi.

Leonidis.

VI Non.

Die 2.

Romæ via Latina, sanctorum martyrum Jovini et Basilei, qui passi sunt sub Galieno et Valeriano imperatoribus. Item Romæ, plurimorum martyrum, quos diu eruciatos, imperator Alexander capitali sententia in extremo damnavit.

Jovini et Basilei.
Mart. plurimorum.

Ita Præten. Herinien. Tornacæn. Pulsanen. Mauerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Tota sumitur ex Pulsanen. qui pro Jovini scribit Joniuni et pro in extremo, posuit in exilio.

OBSERVATIO. Quod jam non semel notavimus et sæpius notandum recurret, in memoriam identidem revocamus : nimirum, auctorem Martyrologii, quod semper Romanum parvum indigitamus, Sanctos suos ex Hieronymianis nequaquam mutuare solitum : Adonem porro ejus vestigia passim premere, Nostrum et Notkerum utriusque, sic tamen ut alios sæpissime aliunde accersant. Prædictam Adonis, Usuardi et Notkeri ex altero sequelam, manifestissime probat hodiernus textus, qui a Romano parvo ita primum signatus est : Romæ, Jovini et Basilei. Et plurimorum martyrum sub Alexandro capitali sententia damnatorum. Primam annuntiationem sic ampliavit Ado, quemadmodum a Nostro et Notkero ad verbum descripta est. Utriusque Sancti notitiam, ex Actis sancti Stephani Papæ extractam ostendit Henschenius, cetera explanans, quæ de ipsis memoriæ prodita sunt. — De martyribus sub Alexandro passis, vix quidquam reperias, præter ea quæ ex laudato Romano parvo recitavimus, ab Adone duriori phrasi expressa, a quo textum suum nonnihil levigatum Noster desumpsit, Notkerus ex illo totum descripsit. Satis nota est imperatoris Alexandri, quamquam ab Adone impius appelletur, in Christum et Christianos propensio ; quæ nihilominus prohibere non potuit, quo minus famosi Ulpiani, aliorumque ejus ministrorum rabies, vel ipso invito, in nostros debaccharetur, ut docent Acta nostra hic et 1 Januarii, ubi de sancta Martina. Hæc pro textu satis dicta sint ; alia plane canit Wandelbertus, quæque ad eum nullo modo pertinent.

Jovini et Basilei.
Mart. plurimorum.

AUCTARIA.

Celdæ.
ANTVERP-MAJ. Hic rursus patriam suam indicat, dum textui Usuardino Sanctum Anglicanum superaddit : Ipso die, sancti Celdæ episcopi. Alii scribunt *Caldæ*, sed hic forte pronuntiationem Anglicam secutus est.

Simplicii.
ROSWYD. Et hic textum purum habet, sed alia adjicit : Eodem die, Simplicii Papæ. In Cr-

Lucii ep.
Winnebeci.
sarca Cappadocia, Lucii episcopi. Vide in codicibus proxime sequentibus. In Gundavo, Winnebeci loci confessoris. Vide ejus vitam in Actis die sequenti.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Textui puro in fine superaddunt : Item Lucii episcopi, Absalonii, (MAX-LUBEC. Absolini) et Lorgii. Hi passim in codicibus

Lucii et soc.

- codicibus sub diversa inflexione recurring, nescio an satis recte inter se conjuncti et ab aliis avulsi. Certe inter Hieronym. apographa, unde certo accepti sunt: *Absolonius et Lorgius* seu *Georgius* cum socio *Herolio*, in vetustissimo Epternacensi carent positione; *Lucius* diserte Cæsareæ Cappadociæ tribuitur cum *Primitivo*; *Secundola* et *Januaria* portui Romano. Sed hæc alterius loci sunt, ubi Florentinii animadversa, cum Actis nostris conferri poterunt.
- ANTVERP-MAX. LOVANIEN. LEYD-BELG. et EDITIO ULTRAJ.-BELG. In fine: *Apud Werdam, natale sancti Willeici confessoris presbyteri sancti Switherti episcopi.*
- Willeici.
- ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC. Primo loco: *Romæ, sancti Simplicii Papæ. Hic post beatum Petrum quadragesimus nonus, Acacium Constantinopolitanum et Petrum Alexandrinum episcopos, ob Eutychnianam hæresim damnavit. Qui etiam statuit, ut nullus Pontifex successorem sibi constituat. Sequitur textus; in fine autem eadem habent quæ LOVANIENSIS de Willeico.*
- Simplicii.
- CENTULEN. Nihil iterum habet ex Usuardo, sed Hieronymi sensum melius videtur assecutus, non tamen plane. Ita habet: *Cæsarea Cappadocia, sanctorum Lucii episcopi, Primitivi et Secundolæ martyrum. Præterita est Januaria, cur non et Secundola?*
- Lucii et soc.
- BRUXELLEN. Textum purum refert, sed præpostero ordine. Addit vero in fine: *Adhuc Romæ, Simplicii Papæ, qui sedit annos quindecim. Item Seddæ episcopi. Et Lucii episcopi, Absolonii et Lorgii. Item, translatio Benedictæ et Felicitatis, sanctarum martyrum. An e Sodalitio sanctæ Ursule, quarum corpora in abbatibus Vicomiensi et Marchianensi quiescunt? Vide Prætermisos, Agatur ex professo XXI Octobris.*
- Seddæ.
Translatio-
nis Bene-
dictæ et Fel-
icitatis.
- HAGENOVEN. Post textum satis purum, de Simplicio habet fere ut codices mediæ notæ supra. Tum: *In Angliâ, Ceddæ episcopi et confessoris. Item, Lucii episcopi, Absoloni et Lorgii. Apud Werdam oppidum, sancti Willeyrici presbyteri et confessoris, capellani sancti Swicberti.*
- Ceddæ.
Lucii et soc.
Willeyrici.
- AQUICINCT. Item, sanctorum Lucii episcopi, Absolonii, Georgii. In Britannia, depositio sancti Ceddæ episcopi. Romæ, Simplicii Papæ. Hic Acacium Constantinopolitanum episcopum, et Petrum Alexandrinum episcopum Eutychnianos damnavit.
- Creddæ.
- MARCHIANEN. fragmentum: *In Britannia, depositio sancti Ceddæ episcopi.*
- Taurani
et soc.
- MATRICULA-CARTUS-ULTRAJ. Simplicii Papæ. Turtrani vel Taurani martyris et plurimorum. Si Cerannum martyrem Carnotensem indicare voluit, colitur is XXVIII Maii, ut in Actis videre est. Karoli comitis Flandriæ et martyris, qui Brugis requiescit.
- Caroli com-
mitis.
- CLUNIACEN. Lucii episcopi, Absolonii et Georgii. At in Calendario ejusdem monasterii, sic legitur *Lucii episcopi, Januarii, Primitivi.*
- CODEX D. DU CHEVAL signatus C. Lucii episcopi, Absolonii et Georgii.
- VATICAN. signatus num. 5949. Primo loco legit: *Simplicii Papæ, qui sedit in episcopatu annis xv.*
- UGHELLIAN. Item, *Lucii episcopi, Absolonii et Lorgii.*
- STROZZ. et MEDIC. Florentiæ, translutio, brachii sancti Philippi Apostoli in basilica sancti Joannis Baptistæ anno MCCIV Pontifice Innocentio III. Vide historiam hujus translationis in Actis I Maii pagina 15.
- TRANSLATIO-
NIS BRACHII
S. PHILIPPI.
- CODEX. REMEN. ecclesiæ sanctorum Timothei et Appollinaris: *In pago Remensi, passio sanctæ Macræ virginis. De ea egimus cum Usuardo VI Januarii.*
- MACRÆ.
- EDITIO LUBECO-COL. De Simplicio fere ut supra. In fine: *Eodem die, sancti Ceddæ episcopi et confessoris. Apud Werdam, natale sancti Willeric confessoris, presbyteri sancti Swicberti.*
- BELIN. Item *Lucii episcopi, Absolonii* (altera editio *Absoloni*) *et Lorgii.*
- GREVEN. Romæ, sanctorum Georgii, Eracli, Absolonii, Pauli, Januarii, Primitivi. Secundolæ. Patet confusio. Karoli comitis Flandriæ martyris. Tauranni martyris; de quo supra. Item, martyrum plurimorum e numero quadringentorum captivorum, de quibus refert Gregorius, 3. Dial. cap. 28, quod cum a Longobardis urgerentur adorare caput capræ, diabolo consecratum, maxima eorum multitudo renuens, interfecta est ab ipsis. De cultu mihi hactenus non constat. Romæ, Simplicii Papæ et confessoris, qui post beatum Petrum quadragesimus nonus, sedit annis xv. Hic Agatium (Acacium), etc. In Angliâ, Ceddæ episcopi gentis Merciorum et Lindisfarnorum, cujus virtutes Bedæ lib. 3 et 4 historiæ ecclesiasticæ gentis Anglorum commemorans, inter alia virtutum merita, timoris Domini plenum et novissimorum suorum assidue memorem prædicat. Lucii episcopi Cæsarensis et confessoris. Quidni et martyris? Leporii episcopi et confessoris. Forte Horolius est, Lucii socius. Item Cæsarea Cappadociæ, natalis sancti Lucæ episcopi, Nomina perperam multiplicata. Apud Werdam, Willeric presbyteri et confessoris, discipuli beati Swicberti episcopi. In Hiberniâ, Tedgnæ et Monendabbis abbatum, Hibernis ipsis ignotum. In Gandavo, Winnaeloci presbyteri, discipuli beati Samsonis Dolensis archiepiscopi, de quo vide in XIV Kalend. Novembris. Vide Acta III Martii. Apud Perusiam, sanctæ memoriæ Ægidii discipuli sancti Francisci. Item Guillelmi presbyteri et confessoris. De utroque consule indicem Prætermissorum.
- Georgii
et soc.
Caroli com.
Taurani.
Mart. mul-
torum.
Simplicii.
Ceddæ.
Lucii ep.
Leporii ep.
Lucæ ep.
Willeici.
Tedgnæ et
Monendab-
bis.
Winnaeloci.
Ægidii.
Guillelmi.
- MOLAN. Item *Lucii episcopi, Absoloni et Lorgii. Et Simplicii Papæ, qui sedit annos xv. Hic Acacium, etc. In portu Romano, Secundolæ, Januariæ, et sanctorum Pauli et Heracli. Apud Werdum, natale sancti Willeici. Post, minori caractere: Item martyrum plurimorum e numero cccc, etc., ut GREVEN. In Angliâ, beati Ceddæ, etc. Caroli comitis Flandriæ, martyris beate memoriæ, Brugis in Cathedrali ecclesia ad sanctum Donatianum quiescentis. In editionibus aliis ita variat: Item, Lucii episcopi in Cæsarea Cappadociæ. Et sanctorum martyrum, Absoloni et Lorgii et Heracli. Et Simplicii Papæ, ut supra. In portu Romano, Pauli, Secundolæ, Januariæ. Iterum minoribus typis: Brugis, obitus Caroli martyris, comitis Flandriæ.*
- Lucii et soc.
Simplicii.
Secundolæ
et soc.
Willeici.
Ceddæ.
Caroli com.
Lucii ep.
Absoloni
et soc.
Pauli et soc.

V Non.

Die 3.

Marini
et Asterii.

Apud Cæsaream Palestinæ, sanctorum martyrum Marini militis et Asterii senatoris, sub persecutione Valeriani; quorum prior cum accusatus fuisset a commilitonibus, quod esset Christianus, et ille Christianum se esse clarissima

sima voce testaretur, martyrii coronam capitis abscissione suscepit. Cumque sequens, capite truncatum martyris corpus subjectis humeris et substrata veste, qua induebatur exciperet honorem, quem martyri detulit, continuo ipse martyr accepit. Eodem die, natalis sanctorum Emetherii et Celedonii, qui primum apud Legionensem Gallie civitatem milites, exurgente persecutionis procella, pro confessione nominis Christi, plurimis afflicti tormentis, Calagurrim usque perducti, atque ibi martyrio coronati sunt.

*Emitherii
et Celedonii.*

Ex Praten. Herinien. Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Accedunt codd. Antverp. Max. Ultraj. Leyd. Alberg. Danic. et Editio Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. Solus Pratensis non male legit *Astirii*, nos cum Heriniensi, Belino et Molano ex Romano parvo et Adone, *Asterii*, non *Astirii*, ut passim codices alii. Munerat. post *accusatus*, omisit *fuisse*. De *abscissione*, ut scribunt passim codices, et *abscisione*, dictum est alibi. Reliqui in textu *subjectis humeris*, ut habent probatiores codices cum Adone, quamvis cum Antverp. Max-Lubec. et codicibus aliis, legendum *subjectum humeris*. Herinien. Rosweyd. Munerat. et Greven. ponunt *subtracta veste*, sensus aperte indicat scribendum *substrata*, ut est in textu. *Qui martyri*, pro *quem martyri*, Munerati vel ejus typographi sphalma est. Rom. parvum legit *Emitherii*; Ado *Emiterii*; Praten. *Emitherii*; Herinien. *Emytherii*; Munerat. *Enutherii*; Belin. *Emitterii*; Greven. *Emicherii*; Molan. *Hiterii*; alii aliter. In ea eodum discrepantia, eam inflexionem secutus sum, quam Majores nostri in Actis præeligendam putaverunt. Rursus Rom. parvum et Ado ponunt *Celedonii*, quos solus Molanus imitatur. Ceteri codices et quidem probatiores, legunt cum Actis *Celedonii*. *Gallie* in Munerato, *Galatie* in Rosweyd. Belin. et Molano, ex circumstantiis facile corriguntur. Antverp. Max-Lubec. et Belin. omittunt *milites*. *Coronati sunt martyrio* in Greven. et Molan. nihil in re a textu differt.

OBSERVATIO. Martyres in textu commemoratos, ex Romano parvo in Adonem, inde in Usnardi laterculum hic etiam promanasse, indubitatum videtur. En prioris verba, secundo loco relata: *Cæsareæ, Marini militis et Asterii senatoris*. Nec eos moror, qui ex apographis Hieronymianis acceptos contenderent, ea ratione ducti, quod synonymi aliqui ibi hoc die reperiantur. Non eos moror, inquam; nam licet ibi *Marinus* aliquis, imo Marini gemini et *Asterius* inveniantur, ii tam diversi et disjuncti sunt, ut cum Cæsariensibus ex Rufino evidenter sumptis, nullam prorsus habeant affinitatem, ut fatetur ipse Florentinius et Acta nostra supposuisse videntur. Itaque ex Rufini lib. 7 cap. 13 et 14 acceptos esse gloriosissimos martyres palam est; æque certum inde elogium suum sumpsisse Adonem; atque item ex hoc descripsisse Notkerum, contraxisse Nostrum; paria in versibus infra citandis sentit Wandelbertus; verbo, una est ex Rufino et Romano parvo Martyrologorum sententia, *Asterium* vel *Astirium*, vel *Astirium* æque ac *Marinum*, martyrii gloriam esse consecutum. Id vero, quia in Eusebio non exprimitur, suspectum habet Tillemontius tomo 4 a pag. 21. et Ruinartius Eusebium secutus, de solo Mariuo meminit inter selecta pag. 274. Maneat tantisper sua Asterio palma, vel sola Rufini fide ei vindicata. — Quod de Cæsariensibus martyribus principio dicebam, nempe, non ex Hieronymianis, sed aliunde acceptos, id de Calagurritanis etiam intellexi: nam licet *Emetherii*, *Emeriti*, *Meteri*, et *Celedonii*, *Cellendonii*, *Cellidoni*, *Eceledoni* apud Hieronymiana nominentur, eos a nostris, nisi multum fallar, plane diversos agnosceret, qui textus inter se conferre dignabitur. Fateor equidem Henschenium et Florentinium pluribus laborare, ut *Galagori* nomen, quod in Hieronymianis ponitur, in civitatis appellationem mutent, et corrupta codicum istorum nomina cum Martyrologorum nostrorum *Emetherio* et *Celedonio* concilient; verum in ea codicum Hieronymianorum perplexitate, vix reperies ubi tuto liceat pedem figere. Ceterum de hisce nostris ita primo loco meminit auctor Romani parvi: *Sanctorum Emitherii et Celedonii, apud Calagurrim martyrio coronatorum*. Ita etiam apud Adonem positi sunt cum longiori elogio, ejus pars prior a Nostro ad verbum descripta est, præterita altera, quam in Auctariis plene invenies. *Acta martyrii*, inquit Henschenius, *ab auctoribus cæcis consignata scripto fuerunt: quæ rabie ac vi tyrannorum prius deplorat Aurelius Prudentius Clemens, ejus diligentie debemus omnem horum martyrum notitiam*. Vide ibi ejus hymnum, et reliqua ad eos martyres spectantia, accurate digesta. Textum nostrum conplectuntur duo postremi Wandelberti versiculi; quid prior velit non examino:

*Marini
et Asterii.*

*Emetherii
et Celedonii.*

*Quinas Marcia pio Nonus defendit amore
His et Emitherius, Chelidonius atque Marinus,
Asteriusque micant, effuso sanguine clari.*

** Boll. Magra
Quidni
Mucra?*

AUCTARIA.

TORNACEN. Deficit in ea parte clogii, quæ *Asterium* tangit, omittens hæc verba, *cumque sequens*, usque *id martyr accepit*. An quod codicis descriptor forte martyrem non crediderit?

ANTVERP-MAJ. Magis mutilus est, ita legit: *Textus mutilus.*
Natale sanctorum martyrum Enutherii et Celedonii in Hispania, qui primum apud Legionensem Gallie civitatem milites, exurgente procella persecutionis,

cutianis, pro confessione nominis Christi plurimis afflicti tormentis, Calagurrim perducti atque ibi martyrio coronati sunt. Apud Cæsaream Palestinæ, sanctorum martyrum Maurini militis et Asterii senatoris, sub persecutione Valeriani.

PULSANEN. et LOVANIEN. De martyribus Hispanis hæc solum ponunt : Eodem die sanctorum Emetherii et Celedonii. Puri sunt in aliis.

Gaioli et soc. CENTULEN. In Africa, sanctorum Gaioli, Felicis, Nicefori et Claudiani. In Britannia minori, depositio sancti Wigualoci abbatis. Agit de Winwaloco aut Winwaloeo.

BRUXELLEN. In Marino et Asterio tantum modice interpolatus, de Calagurritanis martyribus ea ex Adone restituit, quæ ab Usuardo præterita diximus; sic enim post coronati sunt, subjungit : Quorum capita cum licet incidere, miraculum populis magnum apparuit. Nam unius annulis arariumque alterius, nube susceptum et in celos euectum est. Viderunt hæc omnes qui aderunt, et usquequo acies oculorum intendere potuit, fulgorem auri candoremque linteæ attonito sequebantur intuitu. Per orarium intellige sudarium. Sequitur : In cenobio Monasteriolo, sancti Winuochi abbatis. Idem est qui supra Winwaloeus. Denique : Item Maurini episcopi et martyris; alibi ignoti.

HAGENOVEN. Tantum non purus, duabus annuntiationibus hæc solum mediam interjicit : Eodem die, Kunegundis imperatricis.

VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130 : Item Simplicii Papæ, qui sedit Romæ annos xv. Hic civitatis Constantinopolitanae episcopum, et Petrum Alexandrinum episcopum Eutychianos damnavit. Plura vide die præcedenti.

VATICAN. num. 5949. Beneventi, sanctæ Arthellays virginis : Codex PLESCHIONENSIS scribit, Atheluis.

EDITIO LUBECO-COL. Ita incipit : Ordinatio pontificatus sancti Annonis, archiepiscopi Colonien-sis Agrippinæ et confessoris. Apud Cæsaream Palestinæ, sanctorum martyrum Marini militis, civis Hierosolymorum et Astirii senatoris Romanæ urbis. Quorum... Eodem die in Hispaniis, natale sanctorum Emetherii et Celedonii martyrum... Eodem die, sanctæ Kunegundis imperatricis, quæ fuit filia Palatini comitis Rheni, et copulata sancto Henrico imperatori, qui ambo virgines fuerunt, et virginitatem usque ad finem vitæ servaverunt, et in civitate Babemburgensi pariter sepulti requiescunt.

GREVEN. Felicis et Justi, Fortunati, Floriani, Donati, Paulæ, Gaioli, Julii, Casti, Soli, Marcæ, Hierotis, Antigoni, Januarii, Tutillæ, Gabiani, Quirioli. Item Winwaloci abbatis et confessoris, secundum alios die præcedenti. Cunegundis virginis imperatricis, filia Palatini comitis Rheni. Hæc cum viro suo sancto Henrico, hujus nominis imperatore primo, in virginitate Christo serviens, plena operibus bonis quævit in pace. Item, Eufenissæ virginis. Inter Prætermisissos ut ignota ponitur. Apud Coloniam Agrippinam, ordinatio episcopatus sancti Annonis archiepiscopi et confessoris.

MOLAN. Post elogium Marini et Asterii litteris italicis ex Adone subdit : Scriptum est in Historia ecclesiastica. Et post elogium secundum : Scribit hæc Aurelianus (Ado Aurelius) Clemens in libro coronatorum (Ado Coronarum). In Blandinio monasterio, Winwaloci abbatis. Dein typis minutioribus : Caluppant presbyteri et eremitæ. Item Bambergæ, Cunegundis virginis imperatricis... ut GREVEN. supra. In aliis editionibus, pro Aurelianus, melius scribit Aurelius. In Blandinio, etc. Babenbergæ, sanctæ Cunegundis virginis. Die tertia, sanctorum martyrum Eutropii et comitatus ipsius Clonici et Basilisci.

Ordinationis Annonis Col.

Kunegundis.

Felicis et soc. ex Hier.

Winwaloci. Cunegundis.

Eufenissæ.

Winwaloci.

Caluppanti. Cunegundis.

Eutropii et soc.

IV Non.

Die 4.

Lucii.

Romæ via Appia, natalis beati Lucii Papæ et martyris, qui persecutione Valeriani et Galieni, ob fidem exilio relegatus et postmodum divino nutu ad ecclesiam suam redire permissus, martyrium capitis obtruncatione complevit. Item Romæ via Appia, sanctorum martyrum nongentorum, qui sunt positi in cimiterio ad sanctam Cæciliam. Eodem die, sancti Caii palatini in mare mersi.

Martyrium DCCCC. Caii.

Ita Pruten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Putsan. Greven. et Molan. Codices alii quatuor Antverp. Max-Lubec. Munerat. et Belinus in eo solum discrepant, quod Caius palatino adjungant socios xxvii, ut dicemus in Auctariis.

VARIA LECTIO. Vix quidquam præbet observatione dignum : nam cæmeterio, cimiterio, cæmisterio; Cæciliam, Gaii, Gugi; Appia, vel seculi, quod codices redolent, vel librarii vitia sunt, quorum aliqua ex codicum puriorum auctoritate et hic et alibi sequimur. Rosweyd. pro DCCCC, male scripsit octoginta.

Lucii.

OBSERVATIO. Textus totus, ut jacet, ex Adone sumptus est, cum hac sola differentia, quod Lucii elogium in laterculo nostro, media ex parte imminutum sit. Quæ autem Usuardus prætermisit, infra in Auctariis supplebuntur. — Ceterum Lucius et nongenti illi Romani martyres, in Romano parvo prius positi sunt : Lucii Papæ et martyris. Et martyrum DCCCC, qui sunt positi in cæmeterio ad sanctam Cæciliam. Adonis elogium ex notis Pontificum Romanorum tabulis coaluit, in quo plura sunt ab eruditis non continuo admittenda. Controversa omnia complanare non potuit Henschenius; alia ex S. Cypriani litteris inquirunt et dissolvere conantur doctissimi recentiores, inter quos Pagius, satis fuse de Lucio disserit ad annum Christi CCLII, a num. 14, et brevius Tillemontius tomo 4 pag. 18. Ad textum nostrum redimus. — Caius et quidem Palatinus ex aliquo Hieronymiano apographo derivatus est, quamvis dubium relinquatur, utrum Palatinus, proprium martyris nomen dici non debeat.

Martyrium DCCCC.

Caii.

De 27 aliis MM. adjectis.

Quis viginti septem alios, nonnullis codicibus Usuardinis adjecerit, nemo facile divinaverit. Aliam rerum faciem aut potius nominum seriem exhibent Acta, ubi ex verosimilliori codicum Lucen-

sis,

sis, et Blumiani lectione, *Caius* ille *Palatinus*, sive unus sit sive geminus, longæ martyrum cohortis antesignanus statuitur; socii autem illi xxvii, non cum illo, sed cum *Julio* episcopo, *Roto* et aliis junguntur. Alia non minor difficultas Florentinum exercet, nempe an *Julius* in Hieronymianis codicibus pro *Lucio* non sit positus, aut in Romano parvo et nostris *Lucius* pro *Julio*. Verum ea in Actis hodie satis quoque explanata sunt, et *Julius* ille episcopus, a *Lucio* et *Julio Romanis Pontificibus* segregatus, servata *Julio Papæ*, non martyri sed *confessori* propria die xii Aprilis, ut proprio loco patebit. Sensit fortasse difficultatem, sed non recte solvit Rabanns, dum hoc die signat *Julium episcopum*; sequenti, *Lucium papam et martyrem*. Notkerus Adonem præhabuit. Et vero *Lucium* et *Julium* Pontifices clare olim distinxerat antiquissimum Kalendarium Bucherianum, dum illum non iv, sed iii *Nonos Martii*, in *Callisti*; hunc, *pridie Idus Aprilis*, in *via Aurelia* collocaverat. Superest *Wandelbertus*, qui cum nostris de vero *Lucii* martyrio non dubitat, sed pro nongentis solum octingentos substituit. Henschenius autem, tametsi variant Hieronymiana, numerandos censet nongentos et decem; non habeo ego unde quid probabilius definiam. Interim, utut dubia sit rei veritas, de *Usuardi* textus simplicitate abunde constat. Habe modo præfati *Wandelberti* metricum encomium:

*Lucius hinc Papa pretiosa morte quaternis,
Martyrum octingentorum turba optima fulget.*

* Molan. in margine: *Martyrio et nongentorum.*

AUCTARIA.

ANTVERP. MAX-LUDEC. MUNERAT. et BELIN. Id solum textui puro subnectunt, quod supra insinuavimus, nimirum: *Et aliorum viginti septem.* Habes alios similes infra.

Martyrum 27.

De Lucio. ANTVERP-MAJ. De *Lucio*, post *complevit*, ex *Adone* inserit: *Positus est autem via Appia ad S. Sixtum. Sedit autem in episcopatu annos tres, menses tres, dies tres.* Reliqua textus pura sunt.

Adriani et soc. Sequitur: *Nicomedia, passio sancti Adriani cum aliis xxiii. Cujus corpus Romæ est translatum atque sepultum vi Idus Septembris, ubi et ejus passio notata est.* Vide eo die. Ceterum in Hieronymianis hoc etiam die ponitur.

ANTVERP-MAX. LOVANIEN. LEYDEN-BELG. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Idem in fine habent de xxvii. Et præterea de *Lucio* textui inserunt: *Qui post beatum Petrum xxiii.*

De Lucio. ULTRAJ. LEYDEN-LAT. ALRERGEN. et DANIC. Idem et hi habent de *Lucio*, et post *complevit*, ex *Adone* restituunt, quæ ab *Usuardo* præterita superius diximus. Sic legunt: *Hic constituit, quod duo presbyteri et duo diaconi in omni loco episcopum non desererent, propter ecclesiasticum testimonium.* Item, post *in mare mersi*: *Et aliorum xxvii.*

Adriani. *Nicomedia, natale sancti Adriani cum aliis viginti tribus. Cujus corpus Romæ est translatum et sepultum vi Idus Septembris* (ALBERG. male legit, *Decembris.*)

Julii ep. CENTULEN. Hodie solum habet: *Romæ, sancti Julii episcopi et confessoris.*

Adriani. BRUXELLEN. Tertio loco: *Apud Nicomediam, natale beati Adriani cum aliis xxiii, qui omnes sub Diocletiano, post multa supplicia crucifragio* (vult dicere *crucifragio*) *martyrium consummarant. Ipso die, passio sancti Gagai Palatii, in mare mersi et aliorum xxvii.*

Mart. xxvii. HAGENOVEN. Inverso ferme ordine, incipit a nongentis martyribus. Secundo loco de *Caio* cum sociis. Tertio de *Lucio*, cui auctarium idem adjicit, quod supra retulimus. Tum: *Apud Nicomediam, passio sancti Adriani, martyris et militis cum aliis xxxiii. Qui Adrianus a matre propria et uxore ad martyrium instigatus est. Qui omnes post multa supplicia carceris et famis, martyrium crucifragio, sub Diocletiano Augusto consummaverunt. Decurrentibus aliquibus annis, vi Idus Septembris, corpus beati Adriani Romæ translatum est. Eadem die, translatus sancti Wentzeslay ducis Boemorum martyris.*

De Adriano. AQUICINCT. Addit de *Lucio* ut supra. Quod au-

tem scribat cum codice *VICTORINO*, tres *Diaconi*, vel *Diacones*, pro *duo*, puto librarii vitio factum; uti et quod solus ponat *ducentorum* pro *nongentorum*, et *Agii* pro *Caii*.

CODEX D. LE MARE signatus C, qui fuit PP. Franciscanorum: *Item Agape virginis, Gorgonii, Firmi.* Unde hi tres hic hodie intrusi sint, nescio; patebit postea, spectare ad x Martii.

UGHELLIAN. et ALTEMPS. Addunt ut supra de *Caio*, et aliorum xxvii.

EDITIO LUBECO-COL. De *Lucio* præter jam dicta adhuc inserit: *qui post beatum Petrum xxiii persecutione, etc.* De *Caio* ut jam sepe. *Nicomedia, natale sancti Adriani cum aliis triginta tribus. Qui omnes post multa supplicia martyrium suum consummaverunt sub Diocletiano Augusto. Decurrentibus autem aliquot annis, corpus beati Adriani Romæ est translatum et sepultum vi Idus Septembris, quæ dies in ecclesia celebrior habetur. Treveris, sancti Basini episcopi et confessoris. Apud Prugam civitatem Bohemæ, sancti Wenzeslai ducis et martyr. Item, translatus sanctorum martyrum Felicis et Adaucti; scilicet capita eorum nunc Colonix habentur in ecclesia sanctorum Apostolorum.*

De Adriano.

GREVEN. Cum hoc *Caio* feruntur *passi et alii xxvii. Nicomedia, passio, vel ut aliis placet, elevatio Adriani martyris, Gregorii, Julii cum aliis xxxiii, quorum solennior celebritas habetur vi Idus Septembris, quando Romæ beatus Adrianus est sepultus. Basini archiepiscopi Treverensis et confessoris. Apud Prugam... Apud Coloniam Agrippinam, translatus capitum, sanctorum Felicis et Adaucti. In Hibernia, sancti Moggrudonis episcopi et confessoris, haecenus ignoti. Item sanctæ memorix Bosonis presbyteri et confessoris, Prioris majoris Cartusie, post Brunonem xvi, magnæ sanctitatis viri. Qui ex casu vilificii collisum hominem et defunctum, oratione resuscitavit. Herba etiam, supra tumulum ejus exerescentes, multis præstiterunt et præstant, Domino glorificante Sanctum suum, optatæ sanitatis medelam. In indice Prætermisorum dicitur, nullum ei cultum aut venerationem in ipsa Cartusia adhiberi.*

Basini.

Adriani et aliorum.

Basini.

Moggrudonis.

Bosonis.

MOLAN. *Et aliorum xxvii. Nicomedia, sancti Adriani cum aliis xxiii. Cujus corpus Romæ translatus est atque sepultum vi Idus Septembris; ubi et ejus passio notata est. Treberis, sancti Basini episcopi. In editionibus aliis, additur: Die quarta, sancti patris Gerasini, qui fuit in Jordane. Melius*

Adriani.

Basini.

Gerasini.

*Elevationis
Adriani.*

scriberet *Gerasimi*, qui non ad hunc, sed ad sequentem diem pertinet. In fine : *Ipsa die, elevatio corporis beati Adriani martyris*. Nempe dum reliquæ ejus dicuntur in Belgium translatae, et no-

vissime anno mxc ad Gerardi Montem, Flandriæ oppidum collocatae, ut fusius suo loco erit examinandum.

III Non.

Die 5.

Phocæ.

Eusebii.

Apus Antiochiam, natalis beati Focæ martyris, qui post multas, quas pro nomine Redemptoris est passus, injurias, qualiter de antiquo illo serpente triumphaverit, hodieque populis declaratur. Ipso die, passio sancti Eusebii palatini et aliorum novem martyrum.

Rara codicum prope omnium concordia : *Praten. Herinien. Tornacen. Putsan. Antverp. Max-Lubec. Muncrat. Be-
tin. Greven. et Molan. Adde : Antverp-Max. Ultraject. Lovanien. Leyden. Alberg. Danic. et Editio Ultraject-Belg.*

VARIA LECTIO. *Focæ* legunt codices omnes, et sic intactum reliqui. *Passus est*, pro *est passus*, nihil in textu inmutat. *Hodieque populis*, vera Usuardi lectio est ; multi codices habent simpliciter *hodie populis* ; *Greven. et Molan. hodie quoque* ; *Belino* phrasim variare libuit ; prima ejus editio ponit : *Hodie populis concursu declaratur* ; altera : *Hodie populi concursu declarant*. Editionem maximam Lubecanam scaturire erroribus typographicis, dictum est alibi non semel ; eos inter enumerandum puto, quod hodie pro *Focæ* legit *Sacæ*. Plerumque mihi satis est hujusmodi lapsus generatim indicare.

Phocæ.

Eusebii.

OBSERVATIO. Agit hac die Usuardus fere ut præcedenti ; *Phocæ* elogium ex Adone dimidiatum exhibet. De *Eusebio*, quod brevior sit sententia, suam facit, neglecta voce *item*, addita, *passio*. De utroque meminit Rom. parvum, ex quo fonte semper haurit Viennensis Martyrologus, qui *Phocæ* elogium ex Gregorio Turonensi decerpit, ut in Actis manifestum est. *Phocas* etiam aliquis et quidem *Antiocheus* memoratur in apographis Hieronymianis, ubi et pro *Virgine* sumptus et *sanctæ, Focæ* et *Focatis* inflectitur. Inde, an aliunde acceperit auctor Romani parvi, non ausim pro certo affirmare, quamvis in partem negativam magis inclinet, ob rationes alibi productas. Qui plura desiderat, adeat Florentinum. Non omiserim tamen, quod inter Auctaria erit repetendum, codicem vetustissimum Centulensem, *Phocæ* adscribere titulum *episcopi*, hoc modo : *In Antiochia, natalis sancti Phocæ episcopi et martyris, sub judice Afficano (Africano.)* Sed *Phocam* Synopensem episcopum hic cum Antiocheno hodierno confundi, verosimile est ; vide hic Henschenium et quæ dicturi sumus xiv Julii. — *Eusebio Palatino* octo dumtaxat socios tribuit Rom. parvum, forte errore librarii ; correctius apographum Adonem habuisse necesse est. Sunt et hodie *Eusebii* apud Hieronymum, sunt et *Palatini*, pro Sanctis positi in altera classe Martyrum Africanorum. Magisne *Eusebio* hac die, quam *Caio*, hesternæ, conveniat ea *Palatini* appellatio, aliorum esto judicium. Certe *Notkerus* non male sensum Rom. parvi assecutus videtur, dum *Palatinum* ab *Eusebio* distinguit, legitque : *Eusebii et Palatini et aliorum viii*. Interim in Actis, *Palatinus* alter, *Petrus, Rusticus, Hercebus, Mare* et alii novem anonymi, tanquam cohortis ejusdem pugiles numerantur. Plura in eam rem disquirere, aut afferre in medium supersedeo, cum ab Henschenio et Florentinio ea diligentia discussa sint, quæ in hujusmodi obscuris et implexis nominum combinationibus adhiberi possit. Nobis, sufficiat Usuardi simplicitatem exhibuisse, quem ita scripsisse, ut in Adone repereat, in confesso esse existimo. Liceat hic attexere *Wandelberti* versus de S. Phoca, quibus alludit ad curationes morsuum venenatorum, de quibus *Gregorius Turonensis* de gloria Martyrum lib. I cap. 99, et ex eo Adonis elogium meminit :

*Ternus martyr habet meritorum nomine Phocas ;
Sanguine qui mortem vicit, virtute draconem.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Textum in prima annuntiatione sic contrahit : *Apud Antiochiam, passio sancti Focæ martyris. Item ipso die, sancti Eusebii palatini, etc.*

*Eusebii Palatini et al.
M.*

ROSWEYD. In prima satis purus, alteram amplavit hoc modo : *Ipsa die, passio sancti Eusebii et Palatini et aliorum xi martyrum*. Melius legeret eum *Notkero*, et aliorum octo martyrum. Suspicio litteras numerales fuisse transpositas.

Phocæ ep.

CENTULEN. Jam diximus, ita hodie scribere : *In Antiochia, sancti Focæ episcopi et martyris, sub judice Afficano.*

De Phoca.

BRUXELLEN. Textum interpolatum ex Adone, magis extendit : *Apud Antiochiam, passio sancti*

Focæ, socii beati Eusebii martyris, magnorum miraculorum factoris. Qui post multas, quas pro nomine Christi passus est, injurias, qualiter de antiquo serpente triumphaverit, hodie declaratur populis. Denique si in quempiam coluber stringens, morsum veneni diffuderit, statim qui percussus est, ut januam basilicæ Focæ martyris, credens attigerit, evacuata virtute veneni salvatur. Ipso die, sancti Eusebii palatini, et aliorum novem martyrum pro Christo decollatorum. Successionis, sancti Drausii episcopi et confessoris. Videri potest dissertatio gallica, inserta Ephemeridibus Trivortianis mensæ Junio anni mcccxi, quæ ad sancti Drausii vel Drausini cultum spectat.

Drausii.

HAGENOVEN.

<i>Acta de Phoca.</i>	HAGENOYEN. Novum Phocæ elogium proprio fere Marte concinnavit, hic verbis : <i>Apud Antiochiam, natale beati Phocæ martyris, qui suspensus est unguis que laceratus. Post hoc in ignem est missus per tres horas, ubi Deum laudavit, et illæsus ab igne exivit. Deinde in furno calefacto per triduum est positus, ubi orans expiravit, et corpus ejus inustum et integrum, et odore optimo plenum, post tres dies inventum est. Hic qualiter de hoste antiquo triumphavit, hodie populis ad laudem Dei declaratur.</i> De Eusebio pure.	<i>Victoris et soc.</i>
<i>Drausii.</i>	AQUICINCT. In fine subdit : <i>Suessionis, depositio sancti Drausii episcopi et confessoris.</i>	<i>Heldæ vel Hildæ.</i>
<i>Kerani.</i>	MARCHIANENSIS fragmentum, pro aliorum novem, legit undecim, ut supra.	<i>Terentianæ. Theophili.</i>
<i>Adriani et soc.</i>	MATIC-CARTUS-ULTRAJ. <i>Phocæ martyris inclyti sub Traiano.</i>	<i>Translatio- nis Landradæ.</i>
	ALTEMS. <i>Sancti Kyriani, pro Kerani; vocatur in Actis Kieranus.</i>	<i>Drausii.</i>
	EDITIO LUBECCO-COL. Textui superaddit : <i>In Hibernia, sancti Kerani episcopi et confessoris.</i>	<i>Theophili.</i>
	GREVEN. <i>In Africa, Adriani, Euvoli. Item,</i>	<i>Adriani.</i>
	<i>Victoris, Pampili, Siri, Saturnini, Petri. Sejuncti sunt a sociis et ferme pro arbitrio efformati. In Hibernia, Kerani episcopi et confessoris. Heldæ abbatis; potius Hildæ abbatissæ, quæ ad xxv Augusti remittitur. Terentianæ ac quinque filiorum conversio. De ea nihil alibi legitur. Theophili episcopi Casareæ, quæ prius Turris Stratonis dicebatur; qui, ut sanctus Hieronymus libro de viris illustribus testatur, sub Severo principe, sapientia et sanctitate conspicuus emicuit. Translatio sanctæ Landradæ virginis. Hoc an alio die ea translatio acciderit. dicitur ad diem viii Julii, quo Acta remittunt.</i>	<i>Molan. Ipso die, depositio sancti Drausii episcopi et confessoris. Additur minore caractere: Suessionensis. Tum: Theophili episcopi Casareæ, etc., ex Greveno. In aliis editionibus, sic legit: Suessionis, sancti Drausii, episcopi et confessoris. Rursus typis minoribus: Casareæ Palestinæ, sancti Adriani martyris. Qui die festo, quo natalia fortunæ Casarensium (sic enim putabatur) celebrari solent, leoni primum ad discernendum projectus fuit, deinde gladio est jugulatus.</i>

Pridie Non.

Die 6.

Nicomediæ, natalis sanctorum Victoris et Victorini, qui per triennium cum Claudiano et Bassa uxore ejus, tormentis multis afflicti et retrusi in carcerem, ibidem vitæ suæ cursum impleverunt. Civitate Toletu, depositio Juliani episcopi, qui apud ejusdem loci incolas famosissimus habetur.

Consentiunt denuo *Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. Molan.* et mediæ notæ codices *Antverp-Max. Ultraject. Leyd. Lovan. Alberg. Danic. et Editio Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Munerati hallucinatio est, *Victoris, Vitalis, Victorini.* Et sic in *Pulsanen. triennio pro per triennium, Claudio pro Claudiano, Bassa pro Bassa. Turpins in Danico, Claro Diacono.* Scribit solus *Belinus Uxore sua.* Legunt aliqui *cursum vitæ suæ, alii vitæ suæ impleverunt cursum.* *Danic. omittit suæ. Citate in Greveno, error typographi est; idem fortasse dicendum de Tolletu apud Belinum; quidni et hobeatur pro habetur apud eundem Grevenum, qui forte ita scriptum invenit in codice Rosweydino vel potius ei simili.*

OBSEVATIO. *Nicomediæ Victorem et Victorinum omnia edita Martyrologia hac die tribuunt, inquit Florentinus. Poterat saltem Rabanum excipere. Adonem, ut sæpe monui, passim et hic describunt Usuardus et Notkerus, sic tamen ut ei sæpe Sanctos aliquos supperaddant; Ado Rom. parvum presse sequitur, ubi sic reperit: Nicomediæ, Victoris et Victorini, qui in carcere cursum vitæ impleverunt; unde nihil mirum, si in his omnibus Victor et Victorinus, uti in pluribus recentioribus, inveniantur. At unde Claudianus et Bassa his adjuncti sunt? Suspiciatus est Henschenius, dum Bedam genuinum tomo 2 Martii præfigeret, in aliquo Bedæ ipsius manuscripto reperiri potuisse elogium, quod in Adone legitur. Cogor dissentire, nam cum Rabanus, Bedam diligenter expilare solitus, horum nullum hodie posuerit, consequens esse videtur, ut Adoni soli tribuendum sit, quodcumque de quatuor martyribus Nicomediensibus in textu nostro consignatum est. Certe eos in Romano parvo non invenit, nec eos omissurus erat hujus auctor, si alterum præ oculis habuisset. Wandelbertus solos duos priores laudat, dum scribit:*

*Victorinus ovat pridie Victorque, retrusi
Carcere, qui celso penetrarunt astra volatu.*

Utrum vero nuda duorum posteriorum martyrum nomina, ex Hieronymiano aliquo codice acceperit Viennensis, non satis perspicio, nisi apographum habuerit simile Antverpiensi, quod unicum de *Claudiano et Bassa post Victorem et Victorinum meminit. — Solus Usuardus Julianum adjecit, antiquioribus incognitum. Proprius dies videtur esse, non hic, sed viii Martii, ut ibi in Commentario prævio fusius explicat Papebrochius, innuens, notatum olim obitus diem postridie Nonas, mutatum fortasse in pridie Nonas. Satis verosimile est, Sancti hujus notitiam ab Usuardo ex Hispania cum multis aliis in Galliam allatam, certe ab ipso hoc die signatum, codicum consensus dubitare non sinit.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Textum pro suo arbitrio mutasse videtur; ita scribit: *Nichomedia, natalis sanctorum martyrum Victoris et Victorini, tempore Claudii imperatoris. Civitate Toletu, depositio sancti Juliani antistitis, qui apud ejusdem loci incolas, pro excellenti sanctitatis merito, famosissimus habetur.*

CENTULEN. *Nichomediae, sanctorum Victoris et Victorini martyrum. Nihil præterea.*

BRUXELLEN. In prima annuntiatione non nihil interpolatus, ita habet secundo loco: *Civitate Tholetu, depositio sancti Juliani episcopi, qui apud ejusdem loci incolas, pro excellentis sanctitatis merito veneratur.*

HAGENYOEN. In martyribus Nicomediensibus, **BRUXELLEN.** minus purus est. De Juliano, textum sequitur, sed subjicit: *Hunc Julianum quidam invocare solent, pro bono hospitio de nocte habendo.* Mirum, si auctor hujus Martyrologii Julianos non confuderit; certe melius et rectius quadrare videretur ea invocatio *pro bono hospitio de nocte habendo*, Xenodocho illi Juliano, qui ix Januarii commemoratur. Sequitur: *In Seconia, sancti Trydelini vel Frydelini confessoris. Fridolinum* indicare voluit, nisi vehementer fallor, abbatem illum Seckinganum in Germania, de quo in Actis hac die.

AQUICINCT. Pro *Claudiano*, scribit, *Claudio*; pro *Juliani*, *Vigiliani*.

ALTEMPS. In *Britannia*, depositio sancti *Baltheri* (Acta legunt *Baltheri*) presbyteri et confessoris. *Burgo monasterio, sanctarum Kyneburgæ, Kyneswithæ et Tiblæ. Acta habent, Tiblæ vel Tilbæ.*

REMENS. ecclesiæ sanctorum *Timothei* et *Apollinaris*: *Toletu civitate, depositio beatissimi Juliani, episcopi et confessoris.*

ABDINGHOF. *Treberis, sancti Quiriaci presbyteri. EDITIO LUBECO-COL.* Post textum subdit: *Treveris, sancti Quiriaci presbyteri, et confessoris.*

Eodem, die sancti Cyrilli presbyteri et confessoris, Ordinis Carmelitarum. Ipso die, beati Fridolini abbatis et confessoris. Item, sancti Baldredi confessoris. Idem est, cum Balthero, de quo supra.

GREVEN. In *Nicopoli*, sanctorum *Papix, Alexandri et Jocundi. Nichomediae, sanctorum Saturnini, Cassi, Victoris, cum aliis duobus Papiæ et Nicophoro.* Solita apud *Grevenum* confusio, dum martyres accipit ex apographis Hieronymianis.

Apud *Terdonam*, passio sancti *Marciani* episcopi et martyris, sub *Adriano* imperatore, qui eductus de carcere, cum post candentes laminas ferreas capiti impositas, permansisset illæsus, capitis obtruncatione martyrium implavit. Item, sanctorum *Diodori, Claudiani, Carisii, Mergoli.* Aliud hoc est Hieronym. fragmentum non satis recte dispositum. *Victoris* martyris *Mosovensis*; voluit dicere *Mosomensis*, in

Belgica, de quo vide Prætermisssos et ix Februarii in Actis. In Scotia, Baldredi episcopi et confessoris. An dicatur episcopus, in Actis discussum invenies. Metis, sancti Grodegandi episcopi et confessoris. In monte Carmelo, beati Cirilli presbyteri et confessoris, cui Deus, tamquam fideli amico de futuro statu mundi, multa in aurem revelavit. Treveris, sunt Quiriaci presbyteri et confessoris. Ipso die, Frindolini abbatis et confessoris. Keneburgæ virginis. Victorix matronæ. De hac nihil reperio. In Gandavo, sanctæ memoriæ Coletæ monialis, Clarissarum reformatricis primæ.

MOLAN. Sua ex *GREVENO* accipit; agit de *Cyrillo, Quiriaco, Grodegando, Fridolino et Coleta.* Una hæc diversitas in *Cyrillo*, quod ita scribit: *In monte Carmelo, beati Cyrilli presbyteri, Carmeli cremicolæ perdevoti. Cui Deus, etc.* In aliis editionibus de *Cyrillo* et *Quiriaco* eadem repetit. Tum: *Seckingi, depositio Fridolini abbatis et confessoris. Die sexta, sanctorum quadraginta duorum martyrum, recenter inventorum in Amnorio.* Dein caractere minori: *Gandavi, obitus sanctæ memoriæ Coletæ de Corheia, anno MCCCCLXVII, quæ instituit Clarissas Coletanas. Metis, sancti Grodegandi archiepiscopi et confessoris.*

Non abs re erit subnectere, quod inter observationes Mss. superius citatas, scriptum reliquit *Rosweydu*, ad hanc diem vi Martii. Præmittitur textus Romani hodierni: *In Cypro, S. Cononis martyris, qui sub Decio imperatore, pedibus clavis confixis, ante currum jussus currere, in genua procumbens, in oratione reddidit spiritum. Sequitur Baronii Notatio: Cononis, de eo etiam Græci in Menologio hac die agunt, quem Nazarethoi, indum, præclaris certaminibus pro Christo susceptis, nobilitatum ferunt, dum brevi compendio martyrium ejus describunt.*

Tria hic animadvertenda sunt, inquit *Rosweydu*: — 1. *Quomodo Baronius Cononem hunc ponat vi Martii, dicatque etiam hac die in Menologio de eo agi, cum Menologium eum habeat viii Martii.* — 2. *In Menologio videntur dies perturbati, nam Menæa Cononem habent v Martii (et ita etiam Acta posuerunt.)* — 3. *Quomodo Baronius eum in Cypro ponit, cum Menæa habeant, eum passum Mandæ, urbe Pamphilix? Sed Baronio imposuit vitiosa Menologii lectio vii Martii, quæ ita habet: S. Cononis τοῦ καπρίου ex Nazareth Gallilææ. Illic sub Decio imperatore propter Christianæ fidei confessionem, ferreis clavis confixis pedibus, ante currum jussus currere, in genua procumbens et orans, spiritum Christo Domino reddidit. Legendum enim ibi: τοῦ καπρίου id est HORTULANI. Quare ita videtur Martyrologii Romani textus reformandus: MANDÆ, URBE PAMPHILLE, SANCTI CONONIS HORTULANI MARTYRIS.*

Nonis.

Die 7.

*Perpetuæ,
Felicittatis
et soc.*

In Mauritania civitate Tuburbitanorum, natalis sanctarum martyrum *Perpetuæ* et *Felicittatis*, et cum eis *Revocati*, *Saturnini* et *Secundoli*, quorum ultimus in carcere quievit, reliqui omnes ad bestias sunt traditi, sub *Severo* principe.

Textus simplicitas sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Maj. Rosweyd. Putsunen. Antwerp. Max-Lubec. Greven. et Molan.*

VARIA

VARIA LECTIO. In tribus primis codicibus nulla est. Antverp-Maj. pro *natalis*, scribit, *passio*. Pulsanen. male legit *Turbitanorum*, ut habent apographa Hieronym. Grevenus et Molanus in I editione legunt *Tiburbitanorum*, quod hic in posterioribus non melius correxit per *Thuburbitanorum*. Sic utraque Greveni editio perperam posuit *Mauricannia* pro *Mauritania*. Item, *Sauctorum* pro *sanc-tarum*, uti etiam legitur in Pulsanen. Antverp. Max-Lubec, et Molano. Pulsanen. socios transposuit, hoc modo: *et cum eis Saturnini et Revocati et Secundoli*; sic traditi sunt pro sunt traditi. In Antverp. vero et Max-Lubec. *reliqui autem* pro *reliqui omnes*.

OBSERVATIO. Una Martyrologorum antiquorum omnium concors sententia est, *Perpetuæ et Felicitatis* agonem gloriosissimum et tota Ecclesia celebratissimum, hoc die completum esse, quidquid etiam pridie in Hieronymianis apographis recenseantur; ejus repetitæ positionis causam, non satis explicat Florentinius. Harum vere Christianarum heroidum quam late fama, ab omni ævo dispersa fuerit, ostendit Kalendarium Bucherianum, omnium antiquissimum, in quo ex Africanis martyribus solæ illæ et Cyprianus memorantur; hic proprio suo natali die xviii Kal. Octobris, istæ hoc die: *Nonis Martii, Perpetuæ et Felicitatis, Africæ*. Prætereo Sacramentaria et hujusmodi alia; cum Acta ipsa plane incomparabilia, pretiosissimum sint ecclesiasticæ antiquitatis monumentum, vel ipsis acatholicis id fateri coactis; legat qui avitæ fortitudinis et catholicæ pietatis spectaculis delectatur. Thesaurum absconditum diu desideratum, diu frustra conquistum primus feliciter e bibliotheca Casinensi eruit V. Cl. Lucas Holstenius, a Possino, inde a Majoribus nostris hoc die vulgatum, et ab aliis eruditissimis viris certatim novis curis, etiam Oxoniæ, editum et observationibus illustratum, quorum curiosiores notas collegit suasque addidit Ruinartius inter sincera et germana Acta a pag. 81; Tillemontius vero deductam vitæ seriem contexuit tomo 3 a pag. 136. Consulat lector, quæ apud citatos scriptores diligentissime discussa sunt, dum nos Martyrologorum nostrorum sensa seu vera, seu falsa exponimus. In assignandis sociis non una dictorum Martyrologorum est ratio: hi in Hieronymianis apographis varie positi et confusi, a Beda ac proinde a Rabano prætermissi sunt. Nihil plus dicit Romanum parvum, sola Perpetuæ et Felicitatis nomina exprimens, non *Carthagine*, ut rectius a Beda legitur; sed: *In Mauritannia civitate Tuburbitanorum*. Romani parvi vestigiis insistit Ado, tres tamen socios ex Actis, quæ etiam Beda viderat, adjungens, quos Usuardus et Notkerus non negligunt, omisso ubique *Saturo*, cui secundum præfata Acta primus, inter viros, locus tribuendus videretur; unde manifeste patet solum Adonem Usuardo præluxisse, cujus elogii partem primam, fere ad verbum transcripsit; Notkerus, ut solet, totum reddidit. Quæestionem de loco martyrii *Carthagine* an *Turburii* discussam habes in commentario nostro prævio, apud Florentinium, et recentius in prævia Ruinartii admonitione, ac notis Tillemontii. Sitne autem typographi, an Florentinii ipsius inadvertentia dum pro *Turbitanorum* Hieronymi, restituendum ait ex Augustino *Turbitanorum*, dubitare facit, quod continuo subdit, *insignes martyres Perpetuam et Felicitatem TUBURBITANAS dici; liquet igitur melius, vel saltem minus male in textu scriptum Tuburbitanorum*, licet verosimilius sit *Turburbitanas martyres* non has ab Augustino aliisque intelliigi, sed *Maximam* et socias, de quibus agitur xxx Julii. Wandelbertus cum Romano parvo et Beda, solis duabus feminis epinicion canit:

*Nonis Felicitus micat et Perpetua, castam
Quæ Christi vitam felici morte dicunt.*

*Perpetuæ,
Felicitatis
et soc.*

AUCTARIA.

Equitii. **D**ANIC. Textui subnectit: *Apud Valeriam provinciam, natale sancti Equitii abbatis, cujus meminit beatus Gregorius Dialogorum libro primo.*

Item habent ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. qui præterea adjungunt: *Eodem die, depositio sancti Thomæ confessoris et Doctoris; de quo ALBERG. hoc modo: Eodem die, sancti Thomæ de Aquino, Ordinis Prædicatorum, eximii Doctoris, qui suis scriptis et doctrinis plurimum profuit religioni Christianæ.*

CENTULEN. *Apud Africam, civitate Tyburtina passio SS. Perpetuæ et Felicitatis martyrum, et cum eis Revocati, Satyri et Secundoli.*

BRUXELLEN. Post *principe*, subdit, *in die natalis ejus, quæ ex Adone sumpta sunt. Tum: Apud Valenciam (pro Valeriam) provinciam, Equitii, etc. Item, depositio beati Thomæ de Aquino, Doctoris sancti de Ordine Prædicatorum.*

HAGENOYEN. Multa hodie comminiscitur de martyribus Tuburbitanis et beato Equitio, quæ referri non merentur. Accurationis specimen habe, in annuntiatione ultima: *Eodem die, sancti Thomæ, Doctoris egregii et episcopi Cantuariensis,*

*De S. Thoma
confusio.*

de Ordine Prædicatorum. Sic Perpetuam et Felicitatem virgines vocat, etc.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Primo loco: *Thomæ de Aquino confessoris. Dein Perpetuæ et Felicitati elogium textit, hic non describendum.*

STROZZ. et MEDIC. Etiam primo loco: *Natale sancti Thomæ de Aquino, confessoris, Ordinis Prædicatorum depositio, apud monasterium Fossæ novæ, Ordinis Cisterciensis, in Campania ejusdem depositio. Obiit autem anno Domini mcccxxiv. vitæ suæ quinquagesimo inchoante. Unde redundantia illa depositionis in textu oriatur, non habeo ex quo colligam, nisi forte ex textibus variis unus conflatus sit; certe de ejus translatione hic non agi manifestum est. Plura innox sequentur.*

MUNERAT. Textui puro adjicit: *Eodem die, depositio beati Thomæ confessoris, Ordinis Prædicatorum, eximii Doctoris.*

EDITIO LUBECO-COL. Addit ut BRUXELLEN. *die natalis sui. Apud Valeriam provinciam, natale sancti Equitii abbatis, cujus meminit beatus Gregorius Dialogorum libro primo. Eodem die in Cam-*

De S. Thoma.

Equitii.

pania,

pania, monasterio Fossæ novæ, natale sancti Thomæ de Aquino, Ordinis Prædicatorum, egregii Doctoris Ecclesiæ, qui suis doctrinis et scriptis plurimum profuit religioni Christianæ. Fertur etiam de eodem Doctore, quod innocentiam baptismalem numquam violaverat et virginitatem mentis et corporis usque in finem vitæ suæ servaverat, nec unquam ipso sciente, mortaliter peccaverat. In territorio Montensi, oppido imperiali quod Werda dicitur, supra littus Rheni, natale sancti Willeyci conf. presbyteri sancti Swicberti episcopi. Actum de eo supra II Martii.

Willeyci.

BELINI I EDITIO: Eodem die, sancti Thomæ de Aquino confessoris; editio altera: Doctoris et confessoris, Ordinis Prædicatorum.

Silvani et soc.

Eoci et soc.

Equitii.

GREVEN. Item sanctorum Silvani, Rogati, Eroli, Antiochæ, Eoci (vel Leoci) Saturi, Saturni et aliorum. S. Thomæ elogium idem fere est quod retulimus, cum additione anni obitus, ut supra etiam positum est. De Willeyco aut Willericco satis dictum est. In provincia Valeria, sancti Equitii abbatibus, qui ut beatus Gregorius primo Dialogorum refert, pro vitæ suæ merito apud omnes illic admirabilis habebatur. Vilis erat valde in vestibus, sed tantus eum fervor ad colligendas Deo animas accenderat, ut sic monasteriis præesset, quatenus per ecclesias, per castra, per vicus, per singulorum quoque fidelium domos circumquaque discurreret, et corda audientium ad amorem patris cælestis excitaret.

MOLAN. Ex Adone hæc textui subiecit: die natalis ejus. Quæque dum adhuc servarentur in carcere et Felicitas parturiret, omnium sanctorum commilitonum precibus impetratum est, ut octavo mense pareret. Apud Valeriam, ut supra in DANICO, etc. Eodem die, sancti Thomæ Aquinatis Doctoris et confessoris, in Terracina Campaniæ civitate, monasterio Fossæ novæ. Qui de nobili genere comitum Aquinorum claram originem duens, patre invito, Ordinem ingressus est Prædicatorum, et litterarum studiis diligenter intendens, sacre Theologiæ cathedra sublimatus, totum mundum claritate suæ scientiæ illustravit; et anno MCLXXIV, vitæ vero suæ quinquagesimo inchoante, diem clausit extremum. Deleri possunt verba illa, in Terracina Campaniæ civitate. Minutioribus typis: In Segenberge, sancti Volkeri martyris. Item Redemptæ virginis, de qua in homilia B. Gregorius. Hæc in aliis editionibus merito omittitur. Vide indicem Prætermisorum. In his autem additur: Die septima, sacrosanctorum martyrum episcoporum in Chersone, Basilei, Ephraim, Charitonis, Eugenii et reliquorum. Dein caractere minori: Cæsareæ Palestinæ, natalis sancti Eubuli, qui gloriosam pro pietate mortem, caducæ vitæ præponens, post bestiarum laniatus, gladio trucidatus fuit; omniaque martyrum certamina, suo sanguine postremus obsignavit. In Segenberge, sancti Volkeri martyris.

De Perpetua et Felicitate.

De S. Thoma.

Volkeri. Redemptæ

Basilei et soc.

Eubuli.

Volkeri.

VIII Idus.

Die 8.

Philemonis et Apollonii.

Arriani et sociorum.

Pontii.

In civitate Antinoum, natalis sanctorum Philemonis et Apollonii diaconi, qui tentii et a iudice auditi, cum constanter idolis sacrificare nolissent, perforatis calcaneis per civitatem horribiliter tracti, novissime gladio cæsi, martyrium compleverunt. Eodem die apud præfatam urbem, passio Arriani, Theotici, et aliorum trium; quos iudex submersos in mare necavit, sed obsequio delphini, corpora eorum littori sunt restituta. Cartagini, sancti Pontii diaconi beati Cypriani episcopi, qui usque ad diem passionis illius cum eo exilium sustinens, egregium volumen vitæ et passionis ipsius reliquit, ac clarus passionibus, coronam vitæ promeruit.

Consonant Præten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Quibus accedunt Antverp-Max. Ultraj. Leyd. Alberg. Danc. Editio Ultraj-Bely. et ferme Hagenoyen.

VARIA LECTIO. In civitate Antinoo ponit solus Tornacen. Greven. Antynoum. Idem Tornacen. Apollinii, pro Apollonii. Belinus legit *Diaconorum*, ubi probabilius neuter Diaconus fuit. Transpositio Greveni et Molani, in *sacrificare idolis*, pro *idolis sacrificare* notatu digna non est. Quod aliqui *Ydolis* scribant, alibi dictum est. Antverp. Max-Lubec. Belin. Greven. Molan. et codices alii pro *Arriani* scribunt *Adriani*, cur Acta *Ariani* præferant, nescio. Sic in Herinien. et Munerat. *Theotici*, in Greven. *Teotici*; melius in textu. Munerat. omisit *trium*. Codices mediæ notæ ad *delphini*, addunt *piscis*. Antverp. scribit *Kartagini*; Munerat. *Cartagine*; Belin. Greven. et Molanus *Carthagini*; cum antiquioribus antiquam præfero scribendi normam. Sensum invertunt Munerat. et Belinus, legentes *Diaconi et beati Cypriani*. Minus errat ille in *passionis illius*, hic in *passionis ejus*. Herinien. quod mirere, scribit *clari* et *promeruerunt*, quasi de duobus ageretur.

Philemonis Apollonii et soc.

OBSERVATIO. *Philemonis, Apollonii* et aliorum martyrum Antinoitarum, primo et secundo loco hic consignatorum memoria, antiquioribus Martyrologis omnibus aut incognita aut præterita, debetur soli Usuardo, qui Philemonem Apollonio male præposuit, atque ex eorum passione, martyrii locum, diem et alias circumstantias non satis recte determinavit, ut hoc die accuratius exponit Papebrochius, Acta ex variis Mss. Latinis cum textu Græco collatis illustrans, quæ eruditi recentiores hodie passim incessunt et repudiant, tamquam a Metaphraste facta et interpolata. Sintne Metaphrastis opus, alia quæstio est. Ceterum ita sentiunt viri illi scrupulosiores ipso Papebrochio, at non tam facile hodie probature, quæ sub primis studiorum initiis, necdum rerum istarum adeo

peritus

peritus, admisit. Quidquid sit, genuina omnino non esse, satis perspiciet, quicumque ea conferre voluerit cum narratione Rufini ex Vitis Patrum cap. non 29, sed 19, pag. 476 a Ruinartio excerpta et inter selecta edita pag. 539; quam nescio cur Majores nostri proferre neglexerint. Interim negari non potest, passionem a Papebrochio illustratam Metaphraste antiquiorem esse, utpote quam Usuardus, qui inde elogium suum excerpsit, videre certo debuit, isque inter omnes antiquos Martyrologos solus, ut dicere cœpimus in Observatione de sancto Ascla xxiii Januarii, quo item die Tillemontium in *Arriano* citavimus, cujus articuli duo 4 et 5 legi possunt tomo 5 a pag. 360, ubi de hodiernis martyribus agitur ex Rufino etiam et Palladio, rejectis Actis Usuardinis, quæ hunc viii Martii diem Sanctorum certamini non satis recte consecravisse, imo simul omnes male conjunxisse, ante ipsum observaverat laudatus Papebrochius, apud quem vide cetera. De textu nostri vere Usuardini simplicitate, dubii nihil suboriri potest in tam singulari codicum prope omnium concordia.

— De *Pontio* sic legit Romanum parvum : *Apud Carthaginem, sancti Pontium, diaconi beati Cypriani, qui Dominum semper in passionibus suis glorificans, coronam vitæ promeruit.* Hæc Ado tantillum auxit, quæ a Notkero descripta sunt; Noster, casu an studiose nescio, verba illa exclusit: *Dominum semper in passionibus suis glorificans*, quæ nihil oberant, quo minus intacta relinquerentur, nisi forte de vero martyrio intelligenda putaverit, quod subiisse Pontium omnino non constat. Hic Cyprianum laudando, sui memoriam posteris reliquit, nam ex ejus libello de gloriosissimi martyris Cypriani vita, commentarium suum deduxit Henschenius, Pontium egregie vindicans a nimium fastuosos Rigaltii suggillationibus, ut ibi lector videre poterit, et fusius probandum erit ad xiv Septembris. Nobis sufficiat, Usuardi textum hic etiam genuinum esse. Nihil ad textum Usuardinum pertinent hodierni Wandelberti versiculi.

Pontii.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. In prima deest totum elogium; in secunda tantum non purus est; in tertia ferme Adonianus: *Apud Carthaginem, sancti Pontiani diaconi, discipuli beati Cypriani episcopi, qui usque ad diem passionis ejus, cum ipso exilium sustinens, egregium volumen vitæ et passionis ipsius reliquit, atque Dominum semper in passionibus suis glorificans, coronam vitæ promeruit.*

De Pontio
ex Adonc.Quintilli.
Cyrilli.

ROSWEYD. In toto textu purus, in fine hæc subjungit: *In Nicomedia, Quintilli episcopi, martyris. Item in Africa, Cyrilli episcopi et martyris.* Accepta est utraque annuntiatio ex Hieronymianis, vel ex Rabano aut Notkero.

PULSANEN. Deficit in *Arriano* et sociis.

LOVANIEN. Inter codices mediæ notæ purior censeretur, nisi sæpius Usuardina elogia decurtaret. Hic omisit omnia, quæ in *Philemonis* et *Apollonii* laudem ab Usuardo relata sunt.

CENTULEN. Ab Usuardo jam sæpe recessit; hodie solum habet: *Nicomediæ, sanctorum martyrum Quintuli episcopi et Capitulini.* Ex aliquo Hieronymiano apographo, in quibus pro *Quintuli*, passim legitur *Quintili*, *Quintilli* vel *Quintilis*.

Quintuli et
Capitulini.

BRUXELLEN. Textui non parum interpolato, subjungit: *Item Rogati et Catilli episcoporum.* Vide Acta de Cyrillo episcopo, Rogato, etc.

Rogati et
catilli.

AQUICINCT. Et sanctorum *Quintoli et Capitulini*.

VICTORIN. Legit quatuor pro trium.

MARCHIAN. fragmentum, habet *Adriani* pro *Arriani*, ut plures codices supra.

Cypriani et
Pontii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Ita incipit: *Cypriani episcopi et Pontii Diaconi martyrum. Asclæ martyris, Apollonii, Philemonis, Arriani, et sociorum ejus.* De *Ascla* actum est xxiii Januarii.

Asclæ et soc.

Felicis.

ALTEMS. Ipso die, *sancti Felicis, Orientalium Anglorum qui fuit prædicator, et episcopus Norwici, qui inde translatus, nunc cum magna gloria honoratur in monasterio Fameseye (Ramesiæ) ubi et*

conditus jacet. Vide hæc accuratius discussa in commentario prævio ad ejus Acta. In *Hibernia, sancti confessoris et abbatis (imo episcopi) Seinavi. Senanum* vocant Acta.

Seinavi.

EDITIO LUBECO-COL. Textui fere puro, subdit: *Eodem die, sancti Duchati (Duthaci) episcopi et confessoris. Item sancti Hunfridi episcopi et confessoris.*

Duchati.
Hunfridi.

GREVEN. *Nicomediæ, beati Quintilli episcopi et martyris. Item, Bironæ, Hereniæ, Felicitatis et Urbani. In Africa, Cirilli episcopi et martyris. Itemque Silvani, Quirilli, Capitulini martyris.* Vides hic Hieronymianos martyres divisos et confusos. *Felicis episcopi Orientalium Anglorum et confessoris. Qui de Burgundia egressus, Christum nationi Anglorum Orientalium annuntiavit. Sedem vero episcopalem in civitate Dommunc accipiens, annis xvii in multa sanctitate præsedet, et deinde in pace quievit. In Scotia, sancti Duchati episcopi et confessoris. In Hibernia, Cenani, Connalli, Cronavi, episcoporum et confessorum.* De *Conallo* et *Cronano*, non *Crouano*, vide indicem *Prætermisorum*. *Eodem die, Hunfridi episcopi et confessoris. Cleopatrouiæ, filie Daciuni.* De *Cleopatrouiæ* nomenclatura vide *Castellanum* iu notis, mense Januario pag. 200.

Quintilli.
Bironæ, etc.
Cirilli.
Silvani et
soc.

Felicis.

Duchati.
Cenani et
aliorum epp.Hunfridi.
Cleopatrouiæ.

MOLAN. Parvo caractere, de *Felice GREVEN*, transcripsit. Tum: *Item Hunfridi episcopi et confessoris, cujus corpus, post Morinorum per Carolum quintum delationem, translatum est Iprus.* In editionibus aliis ita habet: *In pugo Teruaniensi, sancti Hunfridi, episcopi ejusdem civitatis, et abbatis Sithiensis, cujus corpus, deletis Morinis, Iprus est translatum. In Anglia, sancti Felicis episcopi et confessoris, qui de Burgundia veniens, nationi Anglorum Orientalium, Christum annuntiavit. Die octavo, sancti patris et confessoris Theophylacti, episcopi Nicomediæ.*

Hunfridi.

Felicis.

Theophylacti.

VII Idus.

Die 9.

Gregorii
Nissent.

Paciani.

A pud Nisenam civitatem, depositio sancti Gregorii episcopi fratris beati Basilii Cæsariensis, tam vita quam eloquentia clarissimi. Civitate Barcinona, sancti Paciani episcopi, qui tempore Theodosii principis, optima senectute finem vitæ sortitus est.

Soli hac die puri sunt *Praten. Hierinien. Tornacen. Roswey. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Fere nulla. Scripsi *Nisnam* ex Hierinien. Tornacen. Greven. et aliis codicibus passim, tantum ut servetur antiqua Usuardi lectio, quæ etiam talis videtur esse in apographo nostro Pratensi. Molan. male in prima editione posuit *Nicenam*, quod in posterioribus bene correxit legendo *Nyssenam*, ut vere legendum est. Sic etiam reliqui in textu *Cæsariensis* cum Praten. et Molano; ut etiam apud eruditos hodie passim invaluit. Tres alii neglectis, ut plerum que solent, diplthongis, habent *Cesariensis*. Scribendum esset *Paciani*, sed in codicibus pro textu citatis, aliisque passim ponitur, ut est in textu; Rosweyd. tamen male legit *Potiani*.

OBSERVATIO. Textum Usuardi purum et genuinum hic repræsentari minime dubito, ductus non solum auctoritate probatissimorum codicum supra relatorum, sed ferme quotidiana ratione, quod Romani parvi textum evidenter secutus fuerit Ado, pauca adjiciens, quæ Noster fere ad apicem transcripsit, ut passim assolet. Hæc sunt Romani parvi verba de Gregorio: *In Nyssena civitate, sancti Gregorii episcopi, fratris Basilii*. Multa accurate de eo collegit Papebrochius in commentario historico, sed multo plura post alios Tillemontius tomo 9 a pag. 561 ad 616 per 20 articulos. — De *Paciano* solum posuerat Romanum parvum: *Barcinonæ, Paciani episcopi*, cetera Adoniana sunt, etiam a Notkero fere transumpta. Breviter ea Henschenius retulit, quæ apud Hieronymum et alios ecclesiasticos scriptores repererat; nonnulla explicatiora reddidit Tillemontius tomo 8 a pag. 537.

Gregorii.

Paciani

De 40 MM.
Sebastenis a
plurimis hac
die postis.

Hieronymiana apographa, Beda ejusque descriptor Rabanus, et Wandelbertus de XL martyribus Sebastenis hoc die agunt, et egit Martyrologium Romanum ante tempora Innocentii PP. X, sub quo in diem sequentem translati sunt, cedentes officio duplici sanctæ Franciscæ Romanæ, sic tamen ut eorum annuntiatio et elogium hoc die ponatur, ut fit de sancto Hilario XIII et XIV Januarii; de sancto Henrico XIV et XV Julii, et de sancto Didaco XII et XIII Novembris; non alia, opinor, ratione, quam quæ modo assignata est, festi nimirum præcellentis. Porro quid Rabanum moverit, ut eosdem ipsos XL martyres, et quidem ampliori elogio ornatos, rursus ad XI poneret, ac denuo IX Septembris, haud equidem perspicio, nisi de vero obitus die dubitaverit, aut per incuriam classes martyrum diversas esse putaverit. Molanus in editionibus posterioribus perperam eos textui hodierno inseruit, cum ex Romano parvo et Adone, quos Usuardus sequitur, referendi sint XI Martii, ut fecerat in editione prima, ceteris longe præhabeada, saltem quantum attinet ad eruendam textum Usuardini simplicitatem, quam solam investigamus. Nam si de vero martyrii die instituat quæstio, præferenda forte videbitur Hieronymi et Bedæ positio, ex ipsis Actis confirmata. Unde non improbabili suspicari licet, in recentiores Usuardi codices subinde insertos. Nobis sufficiat antiquam et genuinam Martyrologi nostri lectionem exhibuisse.

AUCTARIA.

PULSAN. Textus transposuit, nonam in undecimam commutans. Etenim quæ nos hodie, ut vere Usuardina retulimus, eadem ipse, quam ob causam nescio, XI hujus posuit, martyres autem Sebastenos, eosque solos hac die; sed pure et Usuardi verbis.

ANTVERP-MAJ. In textu non omnino parus est, cui superaddit: *In Sebasten Armeniæ minoris, natule sanctorum quadraginta militum, tempore Licinii regis sub præside Agricola. Nomina vero horum martyrum hæc sunt: Domicianus, Eunoicus, Sisinnius, Eradius, Alexander, Joannes, Claudius cum sociis suis. Qui omnes crurifragio martyrium consummaverunt. Combusta sunt igitur Sanctorum corpora et in fluvium projecta, sed divina dispensatione reliquæ eorum sunt integra repertæ et honore digno conditæ. Hæc Usuardum non sapiunt. Sequentes codices integrum textum referunt.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. MUNERAT. BELIN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN.

ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Alii primo, alii ultimo loco de martyribus Sebastenis hac die meminerunt, quos nos cum Usuardo dabimus XI hujus. In ultimo codice deest *Gregorius Nyssenus*.

CENTULEN. *Passio XL militum tempore Licinii regis, sub præside Agricola. In Africa, sanctorum Felicis et Rogati.* De toto textu, nec verbum.

BRUXELLEN. Interpolato non nihil martyrum Sebastenorum elogio, textum hodiernum fere purum subjungit.

HAGENOYEN. Ex martyribus XL, classes duplicando, octoginta confecisse videtur; turmam aliam hodie Cappadociæ, aliam XI apud Sebastem Armeniæ annuntians, quibus diversa aptavit elogium. Unde vero hodiernum eruerit, nescio, certe referri non meretur. In reliquo textu, parum a puritate aberrat.

AQUICINCT. Pro *Paciani*, scribit *Datiani*. Tum in fine addit: *In Armenia minore, XL militum sau-*

De Sebastenis Mart. XL.

Felicis et Rogati.

40 militum
Sebastenorum.

sanctorum.

Felicis et
soc.

ctorum. Item, sanctorum Felicis, Philippi, Rogati.
REG. SUEC. signatus num. 130 : In Sebastem
Armeniae minorem, natalis sanctorum XL militum,
qui passi sunt sub Agricolao praeside, tempore Lici-
nii regis.

UGHELLIAN. Etiam agit de XL militibus.

De martiri-
bus Sebaste-
nis.

EDITIO LUBECO-COL. Apud Sebastem Armeniae
minoris, natale sanctorum quadraginta militum, qui
tempore Licinii regis sub praeside Agricolao, post
vincula et carceres creberrimos, post caesas lapidi-
bus facies, missi sunt in stagnum, ubi gelu constricta
corpora ejus (eorum) nocte dirumpebantur. Mane
autem facto, impiissimi tyranni satellites invene-
runt clavicularium connumeratum martyribus, unde
unus pusillanimis ceciderat. Et eosdem omnes tra-
ctos ad litus, baculis crura eorum confregerunt, et
sic demum crurifragio martyrium consummaverunt.
Quorum nomina sunt : Domicianus, Eunoycus, Si-
sinnius, Eraclius, Alexander, Joannes, Claudius,
Athanasius, Valens, Helianus, Melliton, Heccli-
cius, Achacius, Jubanus, Helyus, Theodolus, Cy-
rillus, Valerius, Flavius, Severianus, Quirion,
Thudeon, Sacerdon, Priscus, Euticius, Smaragdus,
Philotimon, Actius, Michallius, Iysimachus,

Dompnus, Theophilus, Euthycius, Xanctius, Ag-
gins, Leoncius, Isicius, Gagus, Gorgonius, Can-
didus. Erant autem nobiliores inter eos Quirion et
Candidus. Vide haec omnia accuratius ab Adone
enumerata die XI Martii, ut supra diximus. Se-
quitur textus, cui in fine subjungit : Parisius,
depositio sancti Draconii abbatis. In Praetermissis,
dicitur idem esse cum sancto Droctoveo abbate,
de quo Usuardus die sequenti.

Draconii.

GREVEN. Ipso die, sanctorum Sici, Philippi,
Mariani, Concessi, Sebastiani, Juliani, Silvani.
Nomina sunt ex Hieronymianis apographis osci-
tanter confusa. Parisius, Draconii abbatis. Item,
secundum aliquos XL martyrum, qui in quinto Idus
ponuntur.

Sici et alio-
rum Marty-
rum.

MOLAN. Apud Sebastem Armeniae minoris, na-
talis sanctorum quadraginta militum, qui tempore
Licinii regis, post vincula et carceres creberrimos,
et post caesas lapidibus facies, missi sunt in stagnum,
ubi gelu constricta eorum corpora nocte dirumpe-
bantur, et sic demum mane crurifragio martyrium
consummaverunt. Erant autem inter eos nobiliores
Quirion et Candidus. Est Usuardi textus, exceptis
iis, quae de gelu ex Adone inseruntur.

Textus
Usuardi de
XI. III.

VI Idus.

Die 10.

A pud Apamiam, natalis sanctorum Alexandri et Gaii martyrum qui, ut Apolli-
naris scribit Hierapolitanus episcopus, in libro adversum Catafrigas, per-
secutione Antonini Veri, glorioso martyrio coronati sunt. In Perside,
sanctorum martyrum numero quadraginta duorum. Parisius, depositio sancti
Droctovei abbatis, discipuli beati Germani episcopi.

Alexandri
et Gaii.

Mart. XII.

Droctovei.

Solos hodie pueros invenio Herinicensem et Tornacensem.

VARIA LECTIO. Apamiam, ut Herinien., verae lectioni magis accedit, quam Appomiam, ut
alter. Uterque scribit Gaii. Male Tornacen. Appollinaris. Primus legit Jerapolitanus, secundus
Theropolitanus, correctius in textu. Catafrigas et hi codices et alii passim; pntavi servari posse vel
vitiosum scribendi modum. Herinien. posuit Droctovei, Tornacen. Drochtovei. Quidni cum commu-
niori, ut in textu? Praeferat quisque quod lubet, per me licet.

Sed quid de Attalo vel Attalu abbate, discipulo sancti Columbani? Refertur hic sub istis fere termi-
nis a codice Pratensi, an prima, an alia manu subiude adjectus, non satis certum. Equidem non
existimo codicem illum, utut antiquum, primigeniam hic Usuardi puritatem referre. Certe Heri-
nien. Tornacen. Antverp-Maj. Antverp. et Max-Lubec. ac Muneratus de eo silent. Abest item hoc
die a codicibus, quos passim mediae notae appellamus, a Bruxellensi et multis aliis. Non est autem
verisimile, Attalam ab illis exclusum iri, si in codicibus uude ipsi descripti primum sunt, aliqua
fuisset memoria. Textui adjunctum, inde etiam evinci videtur, quod Grevenus et Molanus aliter
proponant, nempe : Luxorio monasterio, sancti Athali (Attalæ) abbatis. Si enim ex Pratensi codice,
quem autographum multi putant, accepta esset Attalæ annuntiatio, iisdem, procul dubio, terminis
fuisset expressa. Suspiciari itaque ausim, recentiora esse Pratensis verba, ab ipso primo scriptore
vel ab aliquo alio, Usuardi textui adjecta, qui Bobiensi Italiae monasterio, ut recte Notkerus fecerat,
Attalam adscribendum intelligens, positionem seu depositionis locum prudenter omiserit. Litigare
non lubet, si urgentiora momenta produxeris, ut Attalam textui vindices, ultro consentiam, utpote
qui veritatem unice inquiri. Inter codices Hieronymianos solus vetustissimus Antverpiensis seu
Epternacensis de Attala meminisse reperitur, si inde erutum, in codices aliquot Usuardinos fluxisse
vuleris, non magnopere refragabor.

De Attala
codicis
Pratensis.

OBSERVATIO. Alexander et Caius, vel potius Caius et Alexander, nam hic denuo nomina trans-
posita sunt, a Romano parvo primum consignantur, his verbis : Apamiae, Alexandri et Gaii de
Eumenia; inde ab Adone, ex hoc a Nostro et Notkero, ferme cum eodem elogio accepti sunt; etiam
in additionibus ad Bedam positi, ubique cum addito de Eumenia, ex Apollinaris verbis, Eumenia
prognati, vel Eumenia oriundi, ut vertit Valesius. Porro sanctos Alexandrum et Caium ex eorum
numero esse, quos ex Rufini Eusebio desumpsit auctor Romani parvi, ad oculum patebit, si ejus
textum conferas cum iis, quae in Historia eccl. refert laudatus scriptor lib. 5 cap. 16 sub finem. Ex

Alexandri
et Gaii.

Apollinare Hieropolitano desumptam esse narrationem, ex eodem et proxime præcedenti capite, observavit Viennensis. Plura et explicatiora vide sis in brevi Henschenii commentario.—Magnum Latinorum Martyrologorum consensum in sanctorum XLII martyrum natali ad hunc diem assignando agnoscit Henschenius, sic tamen ut *nulla temporis, aut urbis seu provincie peculiaris, persecutionis, aut ullius nominis notitia suggeratur*. Eos notat Romanum parvum: *In Perside, martyrum numero XLII*. Et ita ab Adone, ita ex hoc ab Usuardo et Notkero translati sunt. Variant in numero apographa Hieronymiana, aliis XXII, aliis XLVII, scribentibus, quamvis eisdem plane indicare videantur. — Droctoveus abbas a solo Usuardo superadditus est, utpote qui Pratenis ipsius cœnobii institutor primus et moderator fuit. Vitam habes ex Mss. ab Henschenio vulgatam et illustratam, quam novis curis edidit Mabillio sæculo I Benedictino a pag. 252. Priores duas hodierni nostri laterculi classes sic memorat Wandelbertus :

*Senis Caius, Alexanderque coluntur. Eisdem
Quadragesima et bina cohæret turba cruore,
Quos pariter saxa celebramus Perside cæsos.*

AUCTARIA.

- PRATEN.** Auctarium ejus in Variantibus jam ferme indicavi. Sic scribit : *Ipsa die, sancti Attali abbatis, discipuli sancti Columbani.*
- PULSANEN.** PRO XLII, ponit *quingenta duum*. In fine autem : *Luxorio monasterio, sancti Attali abbatis. Item, sancti Ugonis episcopi et confessoris. Rothomagensem, opinor, indicat, qui colitur IX Aprilis.*
- ANTVERP-MAJ.** Apud Apamium, natale sanctorum Alexandri et Gai de Umenia, qui apud Apamium, persecutione Antonini, glorioso sunt martyrio coronati. In altera, purus est. De Droctoveo, nihil.
- ROSWEYD.** In prima et secunda satis purus; in tertia pro Droctovei, scribit Clodovei. Tum : *Ipsa die, sancti Attali abbatis, discipuli sancti Columbani.*
- ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG.** Deficiunt in Droctoveo, cujus loco substituunt : *Ipsa die, sanctorum Gorgonii et Firmi. Idem additamentum habet MUNERAT. sed post textum integrum, nisi quod pro Apamium, scribat Campanium.*
- BRUXELLEN.** De Alexandro et Caio textui inserit, quod apud Viennam passi sunt. Tertio loco ponit : *Ipsa die sanctorum Gorgonii et Firmi. Sequitur de Droctoveo. Abest Attalus. Tum in fine : Fontanelle monasterio, relatio corporis sancti Ausberti (Ansberti) Rothomagensis ecclesie archiepiscopi, qui in monasterio Altimontensi exilio fuerat relegatus. Et cum firmi vitæ instare sentiret, corpus suum apud Fontonellam, ubi religionem fuerat professus, petiit sepeliri. Vide de Ansberto Auctaria ad IX Februarii et Acta eodem die.*
- HAGENOYEN.** Martyres XLII adscribit temporibus Saporis regis Persarum. Sequitur de Droctoveo. De Attala nihil. In fine : *Ipsa die, sanctorum Gorgonii et Firmi.*
- CENTULEN.** Solum habet : *In Italia, monasterio Bobio, sancti Attalæ abbatis.*
- AQUICINCT.** De Attala scribit, ut PRATENSIS In fine vero subdit : *In Antiochia, sanctæ Agapæ virginis, et sanctorum Gorgonii et Firmi.*
- VICTORIN. et REG. SVEC.** signatus num. 130. In fine habent : *Item, sanctæ Agapæ virginis, et sanctorum Gorgonii et Firmi.*
- MESSANENSIS.** *Ipsa die, sancti Heraclii.* An is est qui ex Hieronymianis a Rabano et Notkero Alexandriae tribuitur?
- PLESCHIENENSIS.** *In Antiochia, sanctæ Agapæ. In Nicæa, sanctorum Gorgonii et Firmi.*
- BIGOTIAN.** signatus P 5. *Ipsa die, sanctorum Gorgonii et Firmi.*
- CLUNIACEN.** *Item Agapæ virginis, Gorgonii, Sirini.* Omnes conjungit sine loci distinctione.
- VATICAN.** num. 59-19. Omittit Droctoveum et Attalam. In fine adjicit : *In Antiochia, sanctæ Agapæ virginis. In Nicæa, sanctorum Gorgonii et Firmi.*
- UGHELLIAN.** Deficit item in Droctoveo et Attala. In fine habet : *Sanctorum Gorgonii et Firmi; ut codices alii supra.*
- ALTEMP.** Apud Alexandriam, natale sanctorum Philonii episcopi, Cudidi, Valerii cum aliis XX. Carthagine, sancti Eraclii et aliorum. Suspicio dierum subesse confusionem.
- STROZZ. et MEDIC.** *Item, sancti Ugonis episcopi et confessoris. Item, sanctorum martyrum Felicis et Philippi.*
- EDITIO LUBECO-COL.** Omissis Droctoveo et Attala, ponit : *Ipsa die, sanctorum Gorgonii et Firmi martyrum. Eodem die in Scotia, sancti Kessogi episcopi et confessoris. Item, translatio sancti Viti martyris. Agitur de translatione celebris martyris S. Viti ad Corbeiam Saxoniam, de qua vide Prætermisos hæc die, et ad XV Junii.*
- BELIN.** Male scribit Dorothei et Dorothei pro Droctovei. De Attala sic habet : *Bobio monasterio, sancti Attalæ abbatis.*
- GREVEN.** De Attala jam diximus. Sequitur : *Gorgonii, Firmi, Candidi martyrum ac sociorum. Ereticæ, Criduanæ virginum et martyrum. Vide Prætermisos. Palastini martyris. Forte Palatini. In Scotia, Kessogi episcopi et confessoris. Agapitæ virginis. Nomen denuo corruptum pro Agapæ. Mariæ virginis. Translatio sancti Viti martyris.*
- MOLAN.** Typis minoribus : *In Hibernia, Congelli abbatis. In Vissenaken juxta Thenis montem, sancti Himelini confessoris; qui natione Scotus, et beato Rumoldo carne propinquus, præfato loco, febre pestilentiali tactus, diem obiit, mirificante Domino obitum ejus multis signis et miraculis. De Congello vide Prætermisos, ubi remittitur ad X Maii; cum in posterioribus editionibus expunxit Molanus. Ibi vero addit : Die decima, sanctorum martyrum Codrati et sociorum ejus. De Himelino repetit, quæ in prioribus dixerat.*

V Idus.

Die 11.

A pud Sebasten Armeniae minoris, natalis sanctorum quadraginta militum, qui tempore Licinii regis, post vincula et carceres creberrimos, post caesas lapidibus facies, missi sunt in stagnum, et sic demum crurifragio martyrium consummaverunt. Erant autem nobiliores inter eos, Quirion et Candidus.

Sebastenorum *MM.*
XL.

Puros existimo *Praten. Herinien. Tornacen. Greven. et Motan.* Addi potest *Rosweyd.*

VARIA LECTIO. In eo solum consistit, quod Grevenus et Molanus legant, *post facies caesos lapidibus*; Pratenensis autem omiserit vocem *nobiliores*. Paris addidi codicem, quem Rosweydi voco; hic tamen post, *in stagnum*, interserit, *ubi corpora eorum gelu dirumpebantur*, quae ab aliis codicibus absunt.

OBSERVATIO. Nobilissima acies commilitonum Sebastenorum jam supra ad ix Martii occurrit, quod eo die a Graecis aequae ac Latinis Martyrologis passim celebrentur, iis exceptis, qui seriem nostram constituunt, videlicet auctore Romani parvi, Adone, Usuardo et Notkero. De Rabani triplici annuntiatione, superius etiam diximus; itaque primus eos hoc die memorat reliquorum primipilus; *Apud Sebasten Armeniae minoris, XL militum, tempore Licinii regis.* Longior est Adonis historia ex antiquis Actis desumpta, expressis singulorum nominibus, quae legi possunt citato die ix Martii in auctario Greveni. Ex Adonis textu hinc inde decerpit Usuardus, quibus elogium suum construeret; nisi mavelis Bedam descripsisse, quod ex ultimis verbis, *erant autem nobiliores inter eos Quirion et Candidus*, plane fit verisimile; licet de cetero, quae Bedae sunt, etiam in Adone reperiantur. Notkerus diem sequitur, at phrasis ejus a Beda et Adone discrepat, nempe ex hodierno Rabani textu accepta et nonnihil interpolata. Illustrissimorum Martyrum gesta, prius satis confusa, egregiis dissertationibus evolvit et digessit Henschenius, Acta ipsa, ut recte censuit, antiquissima, eadem sedulitate illustrans; quae nihilominus sinceris et genuinis accensenda non credidit Ruinartius, solum Basilii homiliam producens a pag. 583, ubi consuli potest praemissa admonitio. Si quid igitur rigidiores critici in praefatis Actis carpendum reperiant, abunde supplebunt illa Basilii aliorumque sanctorum Patrum praeconia, ex quibus potissimum sua desumpsisse videri voluit Tillemontius tomo 5 a pag. 518. Huc refero Wandelberti versus, quos superius ad ix Martii retulerat:

Martyrum
Sebast. 40.

*Septenis quadrageno sub milite festum
Armeniae recolunt unum sacra templa minoris.*

AUCTARIA.

PULSANEN. Jam diximus, in hoc codice transpositos esse textus, ita ut ix posuerit, quae ad hunc diem pertinent, et hoc die habeat, quae nos enim Usuardo ix die retulimus.

ANTVERP-MAJ. Et hic et plerique infra codices, qui Sebastenos citato die ix signaverunt, ex Hieronymianis nomina mutuati sunt, quibus vacuum spatium impleverunt. In hoc codice ita legitur: *Apud Apanam, (vide infra) natale sanctorum Philoni episcopi, Candidi, Valerii, cum aliis viginti. Carthagine, sancti Heraclii.* Vide socios in Auctariis aliis. Candido et Valerio quadrat hodiernus Wandelberti versiculus:

Candidus hinc quinas sibi Valeriusque retentant.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Solum ponunt: *In Carthagine, Heraclii (vel Heraclii), Zosimi, Alexandri, Candidi, Piperionis et aliorum viginti*; quomodo etiam plane legit codex UGHELLIAN.; et ita fere legendum censuit Henschenius. Alii Alexandri nomen transformaverunt in *Alexandria*, positionem duplicantes, qua de re nonnulla est controversia. Horum aliquos integros vel luxatos pridie annuntiavit Rabanus; Notkerus Nicomedienses aliquos hodie refert. Alii alia, ut in sequentibus Auctariis; quae, nisi fallor, ex diversitate apographorum Hieronymianorum nata sunt. Videantur Acta et Florentinius. Hic desunt etiam martyres XL, relati supra ix Martii.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. *In Carthagine, Sanctorum Heraclii, Zosimi, Alexandri, Candidi, Piperionis et aliorum viginti. Item Carthagine, sancti Constantini confessoris, clarissimi viri. Apud Alexandriam, natale sanctorum Philomi (Philomii, Philonis, vel Philonii) episcopi et Valerii cum aliis viginti et uno. Luxovio monasterio, sancti Athali abbatis, discipuli sancti Columbani abbatis.* Ita prorsus et iisdem fere inflexionibus MUNERATUS, qui etiam cum his codicibus ad ix, martyres Sebastenos retulit.

Constantini.

Philomi
et soc.

Athali.

BRUXELLEN. *In Carthagine, natale sanctorum martyrum Heraclii, Zosimii, Alexandri, Candidi, Piperionis et aliorum viginti. Apud Alexandriam, natale sanctorum Philomii episcopi, et Valerii cum aliis viginti et uno. Apud Sebastem Armeniae minoris natale sanctorum quadraginta militum, inter quos nobiliores erant Quirion et Candidus. Et in Antiochia, Agapae virginis et Marinx. Carthagine, sancti Constantini confessoris, clarissimi viri. Luxovio monasterio, sancti Athali abbatis, beati Columbani abbatis discipuli.*

Heraclii, etc.

Philomi, etc.

Agapae et
Marinx.

Constantini.
Athali.

HAGENOVEN. Primum agit de martyribus Sebastenis, tum de Carthaginensibus et Alexandrinis. Sequitur: *In monte Panois, beati Henrici imperatoris.* Quid mons Panois et cur hac die referatur Henricus, nescio. Si de Canoniza-

Henrici
imperatoris.

tione

Philoni
et soc.

Heraclii.

Heraclii et
soc.

tione agitur, ea ab aliis memoratur die sequenti; vide ibi Prætermisssos. In fine, *Luzovio in naonasterio*. etc.

Vindiciani.
Agapite
et Marinæ.

AQUICINET. Textui puro hæc subneetit : *In pago Atrebatense, depositio sancti Vindicioni episcopi. Item sanctarum Agapitæ et Marinæ virginum.*

VICTORIN. *Apud Alexandriam, natale sanctorum martyrum Philonis episcopi, Candidi, Valerii cum aliis viginti.*

Caii et soc.

PLESCHIONEN. *Alexandriæ, sanctorum Caii, Candidi, Alexandri et Neonæ diaconi, et aliorum quindecim. Eodem die, natalis sancti Firmiani abbatis.*

Firmiani.

MARCHIAN. Addit : *In pago Atrebatensi, depositio sancti Vindiciani episcopi.*

Vindiciani.
Quirionis
et soc.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Sanctorum Quirionis et Candidi cum aliis XL militibus Martyribus.*

Codex D. DU CHEVAL. signatus B, qui fuit olim PP. Augustinianorum : *Apud Alexandriam, natalis sancti Philoromi episcopi et Valerii cum aliis XXI.*

Philoromi
et soc.

VATICAN. num. 5949. *Carthagine, sanctorum Heraclii, Zosimi. Alexandriæ, sanctorum Gaii, Candidi, Alexandri et Neonæ diaconi et aliorum XV. Eodem die, natalis sancti Firmiani abbatis.*

Firmiani.

ALTEMP. *Apud Alexandriam, natale sanctorum Philonii episcopi, Candidi, Valerii, cum aliis XV. Carthagine, sancti Eraclii et aliorum.*

Aliorum
40 M.M.

STROZZ. et MEDIC. *Item, passio aliorum XL martyrum (scilicet ob XL Sebastenos, qui inde tamen ad IX diem relegati). Item, sancti Firmini abbatis, magnæ sanctitatis viri. Idem est qui superius Firmionus, quem etiam Firmanum vocant.*

Firmini.

EDITIO LUBECO-COL. Sic incipit : *In territorio Herbipolensi, natale sancti Gumberti confessoris. Primum miles Christianissimus fuit et fidelis, cui administratio totius episcopatus Herbipolensis commissa est, quom curam utiliter gessit. Mortua autem episcopo, unanimiter ab omnibus in episcopum est electus. Ipse autem indignum se reputans tanto honore, a Doaino contrarium postulavit et obtinuit. Quia pendente relatione ad Papam, ipse feliciter in Doaino obdormivit. Dumque jam sepultus esset,*

Gumberti.

litteræ exauditionis publicæ sunt allatæ. Tunc omnis Clerus hunc tamquam episcopum volens altius honorare, et ossa ipsius in loco honorabiliore collocare, inventus est omnibus pontificalibus adornatus, qui tamquam miles et laicus fuit sepultus. De hoc Sancto agendum erit eo, quo ab ecclesia Herbipolensi colitur, die XV Julii. Sequitur de Sanctis Carthaginensibus, ut supra. Apud Alexandriam, natale sanctorum Philonii episcopi, Candidi, Valerii cum aliis viginti martyribus. Luzovio, etc. In Scotia, sancti Constantini regis et martyris. Eodem die, apud Armeniam minorem, sanctorum Domiciani et sociorum ejus martyrum. Sunt e numero XL Sebastenorum. Vide indicem Prætermisssorum.

BELIN. Primo loco de martyribus Carthaginensibus, ubi pro Heraclii et Zosimi, legitur Heraclii et Osimi. Tum : *Ipsa die, Gorgonii et Firmini. Melius pridie.*

Constantini.
Domiciani
et soc.

Gorgonii et
Firmini.

GREVEN. Nomina præfatorum martyrum sunt, etc., ut enumeravimus IX hujus. De martyribus Carthaginensibus et Alexandrinis, ut supra ex ANTVERP-MAX. etc. *In Scotia, sancti Constantini regis et martyris. Gumperti episcopi Herbipolensis. Hic cum esset miles etc. In pago Atrebatenci, sancti Vindiciani episcopi Cameracensis et confessoris. In Carthagine, sancti Constantini et confessoris, clarissimi viri. Item juxta quosdam, Athali obbatis, quem Usuardus ponit die præcedenti. Vide quæ ibi diximus.*

Constantini
Scotix regis

Gumperti.
Vindiciani.

Constantini
Carthag.
Conf.
Attali.

MOLAN. *Horum unus Meliton nomine, cum esset ætate minor, et reliqua, quæ in Adone sequuntur usque ad finem. De Constantino confessore Carthaginensi, et martyribus ejusdem urbis, eadem, quæ jam sæpe repetita sunt. Ipsa die, Gorgonii et Firmini. In pago Atrebatensi, etc. Tum minoribus typis : Gumperti episcopi Herbipolensis. Arvernensis, Georgiæ sanctissimæ virginis ; de qua Gregorius Turonensis. In editionibus aliis vacat textus, litteris autem italicis ponuntur jam dicta omnia ; additurque in fine : Die undecima, sancti patris Sophronii, Patriarchæ Hierosolymorum.*

Gorgonii et
Firmini.

Gumperti.
Georgiæ.

Sophronii.

IV Idus.

Die 12.

Gregorii et
Innocentii
P. P.
Petri.

Romæ, beatorum pontificum Gregorii Doctoris ac Apostoli Anglorum, et Innocentii. Apud Nicomediam, passio sancti Petri martyris. Illic cum esset cubicularius Diocletiani principis, et liberius causaretur de immensis martyrum suppliciis, jubente eodem, in medium educitur, ac primo suspensus, diutissime flagris torquetur, deinde aceto et sale perfusus, ad ultimum in craticula assatur, sicque veri Petri extitit et fidei heres et nominis. Item Nicomediæ, sanctorum Egduni presbiteri et aliorum septem, qui diebus singulis suffocati sunt, ut ceteris metus incuteretur.

Egduni et
soc.

Ex Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. *Gregoris et Innocentis in Munerato, typhothetæ errorem puto; attamen in Prateni et Tornacensi etiam Innocentis invenitur. Nichomediam legunt plures, rectius in textu. Vere pro veri habet Molanus. Idem hic cum Greveno Egdunii, Muneratus Eydmi. Aliis etiam modis scribitur, ut in Actis videre est. Post aliorum septem, addidit Muneratus, martyrum. Aliæ minutæ alibi satis indicate sunt.*

Gregorii et
Innocentii.

OBSERVATIO. *Sanctorum Pontificum Gregorii et Innocentii sub una annuntiatione combinatio. Bedæ incognita fuit, qui de solo Gregorio, Hieronymianis fere verbis, meminit : Depositio sancti Gregorii Papæ, beatæ memoriæ ; incognita etiam fuit præfatis Hieronymianis, inter quæ*

Lucense

Lucense præfigit : Romæ, et pro Papæ, legit *episcopi*; Corbeiense habet, *Papæ*; Epternacense vero phrasi non ordinaria : *S. Grigori Papæ Romensis*; in omnibus ultimo loco additus est. *Innocentius* vero in medio ferme textu sic annuntiatur : *Romæ, sancti Innocentii episcopi. Rasi episcopi*. De quibus vide Henschenium hic. Rursus præfata conjunctio incognita est Rabano et Wandelberto; ut proinde Romano parvo primum tribuenda sit, ex quo eos solito more desumpsit Ado; Noster itidem utrumque secutus est, contracto brevi Adonis elogio, quod servavit Notkerus, plusculum ei de suo adnectens, nisi quis Adoniana esse contendat, quæ de Gregorio et Innocentio Rosweydu in appendicem rejecit. Atque hæc clara est receptæ seriei nostræ sententia, quam plane deseruere codices Usuardini recentiores, magno numero citandi in Auctariis xxviii Julii, quo die cum hodierno Romano *Innocentium I Papam* referunt, et quidem nonnulli cum adjuncto titulo *martyris*. Sed hæc ad mensem Julii in Actis tractanda reservamus, ubi una post Florentinium inquiremus, an idem, an ab hoc diversus sit *Innocentius* ille *episcopus*, qui in apographis Hieronymianis ponitur xxi Decembris, conabimurque in lucem proferre ostensum ab Henschenio *thesaurum*, qui pag. 106 hodiernum *Innocentium* a Papa distinguit, etc. Proderit Tillemontii lucubratio tomo 10 a pag. 627 ad 666. De Gregorio magno accuratissime disputavit Henschenius. Pro vitæ auctore certat Mabilio *Analectorum* tomo 1 a pag. 319. Vitæ aliæ sanctissimi Pontificis recentius editæ sunt, quæ consuli poterunt, quando et mensem Martium supplere operæ pretium videbitur. Andi nunc Wandelbertum, sic de solo Gregorio hodie canentem :

*Quartum mox Iduum finis tuus, abne Gregori,
Consecrat, æterna calum quo laude petisti.*

Petrus Nicomediensis a præfato Romano parvo etiam recensetur : *Nicomediæ, Petri martyris, Dorothei et Gorgonii martyrum sodalis*. Societatem illam cum Dorotheo et Gorgonio indicare non neglexit Ado; Noster ex longiori elogio ea tantummodo delibavit, quæ instituto suo aptiora videbantur. Ex Rufino sumpta sunt, legunturque in commentario Henschenii, socios martyres plurimos ex Hieronymianis recensentis. Nos de his plura ad ix Septembris, ne hic extra solitos limites evagemur. — *Egdunus* (qui varie effertur) ab Adone annumeratus est, cujus verba Usuardus ad apicem descripsit. Unus is an geminus, *Migdonus, Migdonius* an *Egdonus*, quærent Henschenius et Florentinius. Dubium mihi non videtur, quin ad immanem illam Diocletiani Nicomediensem carnificinam omnino spectet.

Maximilianum aliquem diserte signat Ado, tum Mosandri, tum Rosweydi; *Mamilianum* vocant alii, corruptum fortasse vel diminutivum a *Maximo* vel *Maximiano*. Hic ab Usuardo præteritus est, ab Henschenio post Baronium Romæ adscriptus; non recte, cum ad Africam spectare videatur, si quidem ejus Acta sint, quæ post alios edidit Ruinartius inter selecta pag. 309. Ea autem cum a Decessoribus nostris visa non fuerint, supplementum Martii augere poterunt.

AUCTARIA.

IN PULSANEN. deest ultima annuntiatio de Egduno et sociis.

De Gregorio et Innocentio.

ANTVERP-MAJ. In prima auctior est : *Romæ, natalis sanctorum confessorum et Pontificum Gregorii, Anglorum Apostoli, vita et doctrina celeberrimi; atque Innocentis, fide et opere præclari. Quorum primus sedit annos tresdecim, menses sex, dies decem; sequens vero annos quindecim, menses duos, diem unum. Aput Nichomediam, passio beati Petri, gloriosissimi martyris. Qui fuit unus ex Dorothei et Gorgonii martyrum sodalibus, qui cubicularii regis erant. In tertia purus est.*

Elfragi.

ROSWEYD. Textum satis purum habet, sed in fine Anglicam accessionem subdit : *Ipsa die, depositio sancti Elfragi Uintoniensis ecclesiæ episcopi et confessoris, qui sanctis virtutibus ornatus, beato fine quievit, et ibidem condigno honore sepultus est. In Actis vocatur Elphegus.*

Innocentii.

ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. In eo solum a puritate deficiunt, quod *Innocentium Gregorio* non jungant, addentes in fine post textum : *Romæ, depositio sancti Innocentii episcopi.*

De Gregorio.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Omissio *Innocentio*, ita primam annuntiationem efformant : *Romæ, natalis beati Gregorii magni, præcipui Doctoris Ecclesiæ. Hic primus Gregorius et in ordine Paparum sexagesimus sextus, anno Domini DLXXXV salubriter præfuit Ecclesiæ sanctæ Dei. De cetero puri sunt. De initio et fine pontificatus, vide Acta.*

CENTULEN. Hic denuo Usuardus contractus

et modice interpolatus est. Sic habet : *Romæ, natalis sanctorum Pontificum Gregorii Anglorum Apostoli, vita et doctrina celeberrimi; atque Innocentii, fide et opere præclari. Nicomediæ, sancti Ebduni (pro Egduni) presbyteri et aliorum septem, qui diebus singulis suffocati sunt, ut ceteris timor incuteretur.*

Textus contractior.

BRUXELLEN. Sic incipit : *Romæ, sancti confessoris et Pontificis Gregorii magni, Papæ et Anglorum Apostoli, viri tam vita quam doctrinis saluberrimi, atque Ecclesiæ sanctæ Doctoris præcipui. Hic in Canone Missæ addidit : diesque nostros in tua pace disponas; Letaniam majorem instituit, et primus omnium Romanorum Pontificum, servum servorum Dei se scripsit. Item Romæ, sancti Innocentii Papæ, fide et opere præclari; qui constituit ad Missam, pacis osculum dari, et vexit Ecclesiam annos quindecim. Sequitur de Petro et Egduno, ut in textu. In fine : Maximilliani martyris.*

De Gregorio;

de Innocentio.

Maximilliani.

IIAGENOVEN. Primo loco de Petro, tum de Egduno satis pure. Demum ita prosequitur : *Romæ eodem die, depositio sancti Gregorii Papæ, et primi Doctoris. Hic vocatur Angelorum (Anglorum) Apostolus. Iste in Sicilia sex monasteria construxit adhuc laicus existens, et intra urbem Romæ, septimum, quibus largus dedit prædium, et in septimo se fecit monachum. XII aureos dedit Anglo in tempore naufragii, et scutellam argenteam. Hic sanctus Papa omnibus pauperibus large ministravit. Thesuros nullos post se reliquit. Letanias constituit. Ecclesiastica officia ordinavit. Libros multos*

De Gregorio.

edidit

edidit. Calumnias multorum sustinuit patienter et in pace obiit.

AQUICINCT. Post τὸ Anglorum, subdit : *Et Innocentii, quorum primus in Canone auxit : Diesque nostros in tua pace disponas, atque ab aeterna damnatione nos eripi, et in electorum tuorum jubeas grege numerari ; sequens, Pelagium et Cælestinum (Cœlestium) hereticos damnarit.*

MATRICULA-CARTUS-ULTRAJ. Post Gregorium et Innocentium ponit : *Sancti Pauli episcopi Leonensis, confessoris. Petri et Egduni elogiam rescindit.*

CAMBERIEN. S. Mariæ Conventual. Apud Nivernensem civitatem, sancti Vincentii presbyteri. CODEX REG. SUEC. signatus num. 130, eum refert die sequenti. Acta, de ejus cultu certiora postulant.

ALTEMP. Ipso die, depositio sancti Elphegi Wentan (Wintoniensis) episcopi et confessoris, qui sanctis virtutibus ornatus, bono fine quievit, et ibidem eum digno honore sepultus est.

STROZZ. et MEDIC. Romæ, sancti Innocentii episcopi et confessoris. Romæ, sancti Mamiliiani martyris.

BURIEGAL. Apud Plebem lapidi, sancti Pauli confessoris. Idem est, qui ab aliis ep. Leonensis.

REMEN. Sanctorum Timothei et Apollinaris : Romæ, Innocentii Papæ.

EDITIO LUBECO-COL. Romæ, natale beati Gregorii Papæ magni, confessoris ac præcipui Doctoris Ecclesie Dei, et Anglorum Apostoli. Hic primus Gregorius, et in ordine Paparum sexagesimus sextus, anno Domini DLXXXV (vide Acta) salubriter præfuit Ecclesie sanctæ Dei annos tredecim, menses sex et dies decem. Hic vita et scientia in tantum fuit præditus, quod terrestris angelus dicebatur. Hic etiam addidit in Missa : *Diesque nostros in tua pace disponas ; et multos libros composuit. Hic primus Pontifex scripsit se servum servorum Dei. Hic etiam singulis ecclesiis Romanæ urbis in remissionem peccatorum humani generis, singulis diebus Quadragesimæ statuit fieri stationes fidelium, devote celebrandos. In Petro et Egduno fere pura est. Sequitur : In Britannia minori, beati Pauli episcopi et confessoris. Romæ, depositio sancti In-*

nocentii Papæ et confessoris, qui rexit Ecclesiam annos quindecim, menses duos, dies viginti unum. Eodem die, S. Maximiliani martyris.

BELINI I editio, incipit a solo Gregorio. Omittit Egdunum. Addit autem : *Romæ, depositio sancti Innocentii episcopi et confessoris. Romæ, sancti Mamiliiani martyris.* Altera incipit, ut habetur in Mamitiani. Item in Nicomedia, sanctorum Egduni, etc.

GREVEN. *Beatissimus Gregorius, hujus nominis Papa primus, post Petrum sexagesimus secundus, secundum vero computationem Martini, LXVI, ob maximam sanctitatem et scientiam, terrestris angelus dicebatur. Addidit in Canone, etc. Ipse etiam primus servum, etc. Stationes in urbe Romana singulis diebus Quadragesimæ fieri instituit. Præfuit Ecclesie annis XIII, mensibus VI, diebus X. Obdormivit autem in Domino, anno ejusdem DCVI. Voluit dicere DCIV. Innocentius etiam, hic positus, hujus nominis primus fuit. Eodem die, beati Maximiliani martyris. Pionii martyris ; de quo 1 Februarii. Forte hoc die ex Floro acceptus est. Item Zemneonis, mihi hactenus ignoti. In Britannia minori, sancti Pauli episcopi Leonensis et confessoris, cujus tanta fides existit, ut lapillos in littore maris ponens, interdixit mari, ne ultra illos terram unquam occuparet. Quam ejus prohibitionem, mare usque hodie ceruitur observare. Item secundum alios hic, Kessogi, qui supra VI Idus ponitur. Item juxta Methis, translatio sancti Gorgonii martyris.*

MOLAN. Romæ, sancti Maximiliani martyris. Tum minori caractere : *Eodem die, obiit Ruremondæ Dionysius Richel, cujus vitam et operum catalogum conscripsit Theodoricus a Stratis Cartusienensis Colonia. In editionibus aliis : Romæ, Mamiliiani martyris. Die duodecima, sancti patris et confessoris Theophanis. Infra typis minutioribus additur : Qui et Isuacius dictus est, magnaque animi constantia restitit Ieonomacho Leoni. In Britannia minori, Pauli Leonensis episcopi, tempore Justini junioris. Idem jam supra memoratus est. Vide Papebrochii commentarium, et vitam ab eo illustratam.*

III Idus.

Die 13.

Macedoni
et soc.
Theusetæ et
soc.

Eufrosiæ.

Apud Nicomediam, natalis sanctorum martyrum Macedonii presbyteri, Patriæ et Modestæ. Nicea civitate, sanctorum martyrum Theusetæ, Ilorris, Theodoræ, Nimpodoræ, Marci, Arabiæ, qui omnes igni traditi sunt. In Thebaide, depositio sanctæ Eufrosiæ virginis.

Conveniunt Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan. Quibus accedunt Antverp-Max. Ultraj. Leyd. Lovanien. Albery. Danic. et Ultraject-Belg.

VARIA LECTIO. Nichomediam, et Nycomediam mediæ ævi errores sunt, quos ultra observare operæ pretium non est. Modestæ pro Modestæ male legit Greven. Scripsi *Nicea* cum codicibus prope omnibus, quamquam lectio Molani *Nicea* præferenda videatur. Tornacen. habet *Nicena*. Singularis est Pulsanen. in *Machedonii*. Variant in *Theusetæ* ; pro qua Tornacen. *Teusetæ* ; Antverp. et Max-Lubecan. *Theosete*, Greven. *Theusece*, Molan. *Theosetæ*. *Theodere* in Herinien. et *Nempodere* in Pulsanen. librarii, ni fallor, sphalmata sunt, uti et *Nimpedoi* in Munerato. Ita et *Murcii* pro *Marci*, in Pulsanen. ac *Marci et Arabiæ* in Munerato. *Eufrosiæ* scribunt omnes. Minutias alias in quinque postremis codicibus notandas non putavi.

OBSERVATIO.

OBSERVATIO. Mirus et prope insolitus antiquorum Martyrologorum in referenda prima martyrum classe consensus. Hieronymiana apographa eos discrete exprimunt, cum hac tamen a reliquis discrepantia, quod corruptior passim sit scribendi modus, ut hic in *Mitricie* pro *Patricia*, etc. Bedæ, Rabani, Romani parvi, Adonis, Notkeri eadem ferme verba sunt: *In Nicomedia*, vel: *Apud Nicomediā, natus Macedonii presbyteri, Patriciae uxoris ejus, et filiae Modestae*. Noster, servatis nominibus, cognationem suppressit. Id ex probatissimis codicibus a me citatis, colligi manifestum est, quidquid Acta nostra, nescio quem, alium codicem indicent, *Usuardi genuinum*, in quo præfata cognatione exprimatur. Genuinus is codex, quisquis esse potuit, aut commodatus solum fuit, aut certe dispersit. Neque enim fas est existimare, codicem magnum Ultrajectensem S. Mariæ, quem nos jam toties *Rosweydim* diximus, ut antiquus videatur, pro genuino Usuardino ab Henschenio acceptum, quidquid Rosweydu in magna sua Martyrologiorum collectione, Romani nempe, Græci, Bedæ vulgati, Usuardi, Adonis, Rabani et Notkeri, eum ipsum Ultrajectinum codicem, tamquam Usuardi germanum, describi curaverit, cum ceteris, ni fallor, vulgandum, ut in primo suo Actorum edendorum schemate anno MDCVII polliceri visus est. Quantum autem codex ille ab Usuardi germanitate aberret, jam sæpe patuit et patebit imposterum. Eadem annuntiationis forma etiam est in codice illo, quem *Antverpiensem majorem* semper indigitavi; est et in Centulensi, at quam procul uterque absit ab Usuardi puritate, ex perpetua collatione, probe mihi compertum est. Porro codex alius nullus in nostro Museo superest, et si superesset, aliorum auctoritatem non facile elideret. Citatis jam supra Martyrologis accedat etiam Wandelbertus, reliquis accinens:

*Presbyter et ternus Macedonius implet, honesta
Conjuge Patritia, et nata comitante Modesta.*

Nicæni martyres, luxatis non nihil nominibus, etiam in Hieronymianis apographis consignati inveniuntur, unde eos verosimillime eduxit Ado solito ductore destitutus, cum in Romano parvo nulla eorum fiat mentio. Adonem hic denuo secutus est Noster, secutus est item Notkerus; Rabanus Hieronymianis verbis pressius inhæsit. — De *Eufrosia*, quæ commoratione *Ægyptia* dici potest, primus Usuardus locutus est. De *Ægyptia*, inquam, neque enim credibile est, eam cum Nicomediensi alia, de qua Hieronymiani textus, ab Usuardo fuisse confusam, aut pro synonyma aut fere synonyma alia acceptam. *Euphrasiam*, seu potius *Eupraxiam* appellandam censent Acta, ubi multa in eam rem congeruntur et erudite discutiuntur, quæ curiosus lector in loco consulere poterit; actum non agimus. Vita, illic ex antiquis Mss. cum græco textu collatis a Papebrochio illustrata, licet scriptoris plane synchroni esse non videatur, talis nihilominus est, ut ad critices severioris lapidem lydium tuto explorari possit.

*Macedoni
et soc.*

*Theusetæ et
soc.*

Eufrosiæ.

AUCTARIA.

*Textus
Adonianus.*

ANTVERP-MAJ. Hic denuo plane Adonianus est; sic habet primam: *Nicomediæ, natale sanctorum Macedonii presbyteri et Patriciae uxoris ejus et filiae Modestae. Nicæa civitate, natale sanctorum martyrum Theusetæ et Horris filii ejus, Theodora, Nimpodora, Marci, etc.* Deest annuntiatio tertia, quam a solo Usuardo superadditam diximus. Vide superius in Observatione.

ROSWEYD. Sic primam format: *Apud Nicomediam, natale sanctorum martyrum Macedonii presbyteri, Patriciae uxoris ejus et Modestae filiae ejus, et aliorum XXXII* Reliqua pura sunt.

*Adduntur
socii XXXII.*

*Textus
non purus.*

BRUXELLEN. Antiquiori textui proximus est: *In Nicomedia, sanctorum martyrum Macedonii et Patriciae uxoris ejus, et filiae ipsorum Modestae. Nicæa civitate, sanctorum martyrum Theusetæ et Orris filiae ejus, Theodora, Mimphodora, Marci et Arabie. Qui omnes igni traditi sunt. In Thebaida, depositio sanctae Eufrosiæ virginis. Item Macedonii et Innocentis episcoporum. An non Innocenti? Item Leonis Papæ. Vide Prætermisissos.*

*Macedonii et
Innocentis
pp.
Leonis PP.*

Innocentii.

HAGENOVEN. Romæ, ad ursum pileatum, natale sancti Innocentii Papæ et martyris (poterat hic titulus omitti.) *Hic multos Catafrigas ab ipso inventos, in exilio monasterii reliquit. Illic constituit, ut qui natus de Christiana esset muliere, denuo statim nasci debeat per baptismum, quod negavit Pelagus hæreticus. Hujus festivitas potissimum recolitur v Kalendas Augusti. Apud Nicomediam, natale sanctorum martyrum Macedonii presbyteri, Patriciae et Modestae virginum. In reliquis a puritate haud multum recedit.*

Vincentii.

VICTORIN. et REG. SUEC. num. 130, in fine: *In territorio Nivernensi, sancti Vincentii presby-*

teri et confessoris. De ejus cultu doceri cupiunt Acta. Vide Prætermisissos.

PLESCHIONEN. *Natale sancti Eldradi abbatis.*
MARCHIAN. Pro *Modestae* scribit *Modestæ*, ut GREVEN. supra.

Eldradi.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Eufrosiæ virginis. Petri martyris socii sanctorum Dorothei et Gorgonii; ex die XII. Theusetis cum sociis, martyris.*

Petri.

CLUNIACEN. *Ipsa die Cluniaco monasterio, translatio sanctae Consortiæ. Natalis est XXI Junii.*

*Translatio
nis Consortiæ.*

VATICAN. num. 5949 in fine: *Sancti Eldradi abbatis. Eodem die, sancti Ansimi (Ansovini) episcopi et confessoris.*

Eldradi.

Ansovini.

ALTEMP. *Ipsa die, monasterio Cluniaco, sanctae Consortiæ.*

Consortiæ.

STROZZ. et MEDIC. *Item, sancti Leonis Papæ. Ipsa die, monasterio Cluniaco, translatio sanctae Consortiæ.*

Leonis PP.

COD. S. RICALDI. *Depositio sancti Eldradi abbatis et confessoris.*

Eldradi.

CAUDIACEN. PRIORATUS. *Cluniaco monasterio, translatio sanctae Consortiæ virginis.*

*Translatio
nis Consortiæ.*

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Nicomediam, natale sanctorum martyrum Macedonii presbyteri, Modestae filiae ejus et Patriciae uxoris ejus. Cetera fere pura sunt.*

BELIN. *Apud Nicomediam, natale sanctorum martyrum Macedonii presbyteri, Patritiae uxoris ejus, et filiae ejus Modestae. In Nicæa civitate, sanctorum martyrum Theusetæ et Horris filii ejus, etc. In fine additur: Ipsa die, monasterio Cluniaco, translatio sanctae Consortiæ.*

*Textus
Adonianus.*

GREVEN. *Donati, Advocati martyrum. Vide Prætermisissos. Desiderii episcopi et martyris.*

*Donati et
Advocati,
Desiderii.*

Vide

Constantini. Vide ibidem, *Constantini regis Protomartyris Scotia.* De eo agitur xi. *In Hibernia, Mochomogi confessoris. Geraldii abbatis. Item Epipodix.* An corruptum fortasse nomen ex Epepodo Nicomediensi martyre, de quo in Actis. *Kevoex*, potius *Kennoche virginis.*

Nicephori. MOLAN. *Ipsa die, monasterio Cluniaco, translatio sanctæ Consortiæ.* Dein typis minoribus: *Et sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolis.* Editiones posteriores, de Consortia, ut supra. Dein: *Die decima tertia, reportatio reliquiarum sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolis.* Minori caractere: *Qui utilem sacrarum imaginum usum adversus impietatem defendit.* Verum est apposi-

tum hic breve elogium: verum est, quod celebratur, non dies natalis, quemadmodum prima editio innuere videbatur, sed *reportatio reliquiarum*, et quidem ea etiam re *memorabilis* hic dies est, quod XIII Martii ab impio Leone Armeno mulctatus sit exilio. *Hermopoli, sancti Sabini martyris.* Est ex eorum numero qui sub Arriano Thebaidis præside, (insigni illo postea martyre, ut alibi diximus) passi sunt; unde verosimiliter accidit, ut Acta ejus a Lipomano et Surio edita, cum Actis sancti Asclæ, qui XXIII Januarii colitur, confusa sint, et propterea a Papebrochio omissa. servatis solis elogiis, quæ ex Græcorum Fastis accepta sunt.

Sabini

Pridie Idus.

Die 14.

*Martyrum XLVII.**Petri. Euphrosii.*

Romæ, passio sanctorum quadraginta et septem. Hi baptizati sunt a beato Petro Apostolo, cum teneretur in custodia Mamertini, cum coapostolo suo Paulo, ubi novem menses defenti sunt; qui omnes sub devotissima fidei confessione, Neroniano gladio consumpti sunt. In Africa, sancti Petri martyris. Item, sancti Eufrosii.

Soli codices *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. et Motan.* puri sunt.

VARIA LECTIO. *Hii* in Tornacensi antiquus sed pravus scribendi modus est, ut *Affrica et Aphrica. Herin. Tornac. et Munerat.* post Adonem legunt *Mamurtini*, melius *Pratens. Molan.* et communissimus scribendi modus *Mamertini. Fidei* pro *fidei* in *Pratensi*, librarii vitium est. *Eufrosii* legunt omnes, rectius scriberetur *Euphrosii* cum Molano.

*Martyrum XLVII.**Petri. Eufrosii.*

OBSERVATIO. Præter germanos codices supra citatos, non desunt plures alii, ut *Antwerp. Maxlubecc. et codices Mss. octo mediæ notæ*, quos puris annumerare fas sit, utpote qui hoc solo discrimine ab Usuardi simplicitate recedunt, quod pro quadraginta septem, legant *quadraginta novem.* Grevenus excludendus plane fuit, cum *Leobinum Carnotensem*, quem *Leoninum* ipse vocat, omnibus Usuardinis codicibus nostris incognitum, solus inseruerit, ut dicemus in ejus auctario. De cetero lectionem positam omnino servandam, ex ipso fonte manifeste patet. Fontem appello *Rom. parvum*, ex quo eos de more accepit *Ado*, aucta non nihil prioris phrasi. Noster porro *Adonis* elogium integrum et immutatum refert; *Notkerus*, quod mirere, ultima parte truncavit, ut in Actis etiam notatum invenies. Vix dubium est, quin *Romani parvi* compiler, martyres illos ex Actis sanctorum *Processi et Martiniani* desumpserit, qui nec in *Hieronymianis apographis*, nec in genuino *Beda* memorantur. *Florusne*, an alius quispiam *Bedæ* subinde annexerit, nihil attinet hic disquirere; uti nec valet examinare, unde orta primum fuerit nuper indicata mutatio *quadraginta septem*, in *quadraginta novem*, quæ verosimillime amanuensium oscitantia in recentiores codices irrepserit. — *Petrus Africanus* atque item *Euphrosius* vel forte *Euphrasius* (uterque enim hac die colitur) a classibus suis, in Actis ex *Hieronymianis* accurate distinctis, avulsi sunt, a nemine, *Usuardo* antiquiore, eo modo consignati, nisi *Wandelbertum* excipias, a quo si non accepit, saltem accipere potuit, cum hic ita habeat:

Euphrosius pridie, Petro cum martyre fulget.

AUCTARIA.

*Sagaris**Felicissimi et Dativi.**Mutatio numeri.*

ANTVERP-MAJ. *Romæ, natale sanctorum martyrum XLVII, qui baptizati sunt a beato Petro Apostolo. Apud Laodiciam, sancti Sagaris episcopi, qui tempore Antonini Veri, sub Servio proconsule Paulo Asix, illustri martyrio coronatus.* Relinquo transpositionem utut ineptam. Ceterum *Sagaris* ille, de quo et alii, rejicitur in Actis ad vi Octobris.

ROSWEYN. *In Nicomedia, Felicissimi, Dativi martyrum.*

PULSANEN. In prima annuntiatione purus, postremas duas prætermisit.

CENTULEN. Novam comminiscitur numeri mutationem, ita scribens: *Romæ, beatorum marty-*

rum quadraginta duorum, qui a beato Petro Apostolo in carcere baptizati, sub Nerone passi sunt. De aliis duobus non meminit.

BRUXELLEN. Pro quadraginta septem, ponit *quadraginta octo.* Dein secundo loco: *Apud Laodiciam, sancti Sagaris episcopi, qui tempore Antonini Veri, sub Sergio Paulo proconsule martyrio coronatus est.* In *Petro et Euphrosio* purus est.

HAGENOYEN. Numerat XLIX. Tum textui fere puro adjungit: *Apud Thessalonicam civitatem, sancta Matronæ ancillæ cujusdam viduæ divitis, et martyris. Quæ a Domina sua super scannum ligata est et percussa, et ab angelo soluta est, et orans ite-*

Sagaris.

Matronæ.

rum ligata et percussa et ab angelo soluta. Novissime robustis fustibus usque ad mortem est cæsa, et in confessione Christi incorruptum reddidit spiritum. Vide diem sequentem.

Felicissimi et Dativi.

AQUICINCT. Incipit : Natalis sanctorum Felicissimi et Dativi. Et post quadraginta septem, interserit, militum.

Sagari.

VICTORIN. et REG. SUECIE. signatus num. 130. In fine : Item Laodiceæ, sancti Sagari episcopi et martyris.

Leobini.

DAVERONEN. Depositio beati Leobini episcopi Carnotensis, magnificæ sanctitatis et clarissimi in miraculis viri. Nomen varie efformatur, ut ex dictis et dicendis patebit.

ALTEMP. Apud Laodiceam, sancti Sagoris episcopi, qui tempore Antonini Veri, sub Sergio Paulo Asiæ proconsule, illustri martyrio coronatus est. Exigua est a superioribus differentia.

Zachariæ PP.

STROZZ. et MEDIC. Romæ, sancti Zachariæ, Papæ. Vide die sequenti. Item sancti Alexandri martyris. Item Lugduni Galliæ, translatio sancti Bonaventuræ Cardinalis, episcopi Albanensis, Ordinis Minorum. Colitur XIV Julii.

Alexandri. Translatio- nis Bonaven- turæ.

Leobii.

CODEX S. RICALDI. Carnotis, sancti Leobii episcopi et confessoris.

Translatio- nis Glodesin- dis.

CODEX MONTIS SANCTI. Metis civitate in monasterio subteriore, translatio corporis sanctæ Glodesindis virginis. Colitur XXV Julii.

Leonini.

EDITIO LUBECO-COL. Cum codicibus supra citatis scribit XLIX. Et secundo loco habet : Eodem die Carnoti, sancti Leonini episcopi et confessoris. Ultimo autem : Ipso die, sanctorum Innocentii episcopi et Eufrosii confessoris. De Innocentio vide Prætermisissos.

Innocentii et Eufrosii.

BELINI utraque editio. Etiam notat XLIX. Et post textum fere purum subnectit : Eodem die,

Zachariæ Pontificis, qui sedit Romæ annos x. Item, Lugduni Galliæ, translatio sancti Bonaventuræ Cardinalis, episcopi Albanensis, Ordinis Minorum.

Zachariæ.

Translatio- nis Bonaven- turæ.

GREVEN. Cum editione LUBECO-COLONIENSI, textui immisceet : Eodem die Carnoti, etc. Textui autem superaddit : Nicomediæ, sanctorum Felicissimi, Dativi, Frontinæ. Item in Africa, Alexandri martyris. Item Pionis. Innocentii Papæ. Apud Lugdunum, translatio sancti Bonaventuræ, episcopi Albanensis, Ordinis Minorum, Romanæ ecclesiæ presbyteri Cardinalis. Item sanctæ memoriæ Petri abbatis Claravallensis, genere et conversatione clari. Mathildis sanctæ memoriæ, matris Ottonis imperatoris primi, maximæ humilitatis et patientiæ matronæ. Quæ virtuti quoque continuæ orationis tam studiosa fuit, ut Psalterium totum ante matutinas solita fuerit decantare. Tandem spiritu prophetico obitum suum prædicens, migravit ad Christum. Metis, translatio sanctæ Glodesindis virginis.

Felicissimi et soc. Alexandri. Pionis. Innocentii.

Petri ab- batis.

Mathildis.

Translatio- nis Glodesin- dis.

MOLAN. Eodem die, Zachariæ Pontificis, qui sedit Romæ annos decem. Item Lugduni Galliæ, translatio sancti Bonaventuræ Cardinalis episcopi Albanensis. Eodem die Carnoti, sancti Leonini episcopi. Tum minoribus typis : Mathildis sanctæ memoriæ, maximæ humilitatis et patientiæ matronæ. In editionibus aliis de Zacharia, post annos decem, additur : Hic quatuor libros Dialogorum beati Gregorii transtulit in Græcum, et per Bonifacium Moguntinum episcopum, Pipinum patrem Caroli, in solium regni sublimavit, in Suesionum civitate. Eodem die Carnoti, sancti Leonini episcopi. Et sancti martyris Alexandri in Pydne. Characteres minori : In Quindelingeborg monasterio, diocesis Halberstadiensis, dormitio Machtildis reginæ, mar- tris Ottonis primi imperatoris, cujus vita virtutis specular fuit.

Zachariæ.

Leonini.

Mathildis.

Alexandri.

Machtildis.

Idibus.

Die 15.

In Cæsarea Cappadociæ, passio sancti Longini, qui latus Domini lancea perforavit, ut in gestis ejusdem invenitur. Apud Thessalonicam civitatem, natalis sanctæ Matronæ martyris, quæ deprehensa et multipliciter afflicta, novissime robustis fustibus usque ad mortem cæsa, in confessione Christi incorruptum Deo spiritum reddidit.

Longini.

Matronæ.

Ex Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antwerp. Max-Lubec. Muncrat. Belin. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Error in principio. Greven. incipit Cæsarea Cappadociæ, turpius Tornacen. omit- tens In Cæsarea, orditur, Cappadociæ. Capadocie in Max-Lubec. Capadocir in Munerato, Belino et Greveno, ac hujusmodi minutiae aliæ notari non merentur. Pulsanen. addit, civitate. Sic Belinus scripsit ejus pro ejusdem, et in altera editione apposuit militis, uti de Matrona, virginis, quod etiam legit Muneratus, omittens particulam usque. Belin. voces ultimas transposuit hac ratione : Deo reddidit spiritum.

OBSERVATIO. De Longino Cappadociæ martyre omnia fere tum edita, tum Mss., Martyrologia hac die agunt, inquit Florentinius ; inter quæ Martyrologium Adonis perperam connumerat, nempe qui hujus Longini, non hodie sed prima Septembris, post Romanum parvum diserte meminit. Nec eum novit Beda genuinus, nec Florus, nec Wandelbertus. Vere de ipso agunt Rabanus et Notkerus : ille longiori exornat elogio, quod ex Actis se ait concinasse ; hic non multum dissimilia, sed compendiosiora exhibet, non verbotenus eadem scribens, ut per inadvertentiam in Acta nostra irrepsit. Ab eodem Notkero repetitur Longinus citata 1 Septembris, ubi Adonis elogium sequitur. Satis certum est Longinum aliquem et quidem in Cappadocia memorari in Hieronymi apographis ; utrum porro is dici possit aut debeat, qui latus Christi lancea transfixisse supponitur, etymologia non omnino peregrina ; item an centurio nominetur an miles ; an latina Acta, Militis et Centurionis personas confu-

Longini

derint ; qui sint eorum scriptores. et plurima alia ad utriusque patriam, gesta, cultum, socios, reliquias, translationes, historias confictas, etc., pertinentia, satis fuse explicuit Papebrochius toto suo commentario prævio a pag. 376. Quam fidem Acta mereantur nusquam aperte edisserit; recentiores neutra admittunt. Vide sis Tillemontii censuram tomo 1 pag. 453. At qualiscumque auctoritatis Acta ipsa censueris, patet textus nostri, ex Adone 1 Septembris verosimiliter accepti, Usuardina simplicitas, de qua unice quaerimus. — *Matronam martyrem*, tacito *Virginis* titulo, primus produxit auctor Romani parvi. Ado de more elogium composuit, quod integrum a Notkero redditur; Noster, ut solet, summa dumtaxat capita contraxit. De *Matronis duabus aliis, Barcinonensi et Lusitana*, videantur Acta hac die. En versiculum, quem de Matrona hac nostra reliquit Wandelbertus :

Thessala plebs Idus Matrona martyre servat.

De Zacharia Adonis.

Occurrit denuo casus singularis, semel atque iterum supra notatus; nimirum reperiri hodie in Adone Rosweydi *Zachariam Papam*, quem Usuardus plane prætermisit. Causam explorare nequeo. Ceterum in Mosandri editione, cum elogio ponitur pridie Idus, unde mirum non est id ita a Baronio in notis observatum, qui accurratorem Rosweydi editionem non vidit, nec videre potuit sexennio prius mortuus, quam ea prodiret in lucem.

AUCTARIA.

Matronæ ex Adone.

ANTVERP-MAJ. Præterito Longino, agit de sola Matrona, et Adonis elogium contrahit, hoc modo : *Apud Thessalonicam civitatem, natale sanctæ Matronæ. Quæ cum esset utilix (superposuit aliquis vetulæ, sed supplendum erat Plautillæ) eujusdam ancilla, et occulte Christum colens, cotidie furtivis orationibus ecclesiam frequentaret, deprehensa a Domina sua, in scamno extensa et ligata, et pene usque ad mortem flagellata, atque ita vincata in scamno, obsignatis diligentissime januis per noctem relicta, ubi die altero divinitus soluta, et cum ingenti oris gratia orans inventa est.*

Lucii.

ROSWEYD. Textui puro superaddit : *In Nicomediæ, Lucii episcopi et martyris. Quæ verba ex Notkero huc traducta videntur, nisi ex Hieronymianis potius immediate accepta sint.*

De Longino ex Adone.

ANTVERP-MAX. LOVAN. LEYDEN-BELG. et EDITIO ULTRAJ-BELG. De Longino, post aperuit, hæc adjiciunt : *Hic baptizatus ab Apostolis, cum apud Cappadociam sanctitate præcipuus degeret, sub Octavio præside comprehensus, post confessionem fidei, lingua abscissa, dentibus excussis, capite truncatus est. Quis primus hoc elogium in codices Usuardinos recentiores transtulerit, hactenus ignoro; hoc scio acceptum esse ex Adone, non hoc die, ut supra monui, sed 1 Septembris, quod iterum dicendum recurret.*

Zachariæ.

ULTRAJ. LEYDEN. ALBERG. et DANIC. Sic incipiunt : *Romæ, natale S. Zachariæ Papæ. Hic quatuor libros Dialogorum beati Gregorii transtulit in græcum, et per beatum Bonifacium Moguntinum episcopum, Pipinum patrem Caroli in solium regni sublimavit in Suessionum civitate. De Longino eadem habent, quæ proxime recitavimus.*

CENTULEN. *Cæsarea Cappadociæ, sancti Longini militis, qui lancea latus Domini aperuit, et postea baptizatus est et a præside Octavio decollatus est.*

BRUXELLEN. De Longino eadem habet, quæ supra. Tum : *Apud Thessalonicam civitatem, natale sanctæ Matronæ martyris. Quæ cum esset Plautillæ eujusdam viduæ ancilla, occulte Christum colens.... ut supra; additur autem ex eodem fonte : Novissime autem fustibus usque ad mortem cæsa, in bona confessione Deo spiritum reddidit. Romæ, depositio beati Zachariæ Popæ, qui libros Dialogorum beati Gregorii transtulit in græcum.*

HAGENOVEN. De Longino multa comminiscitur, quæ referre non lubet. De Matrona, ut vidimus, egit pridie. In Zacharia non multum differt ab ULTRAJ., etc.

AQUICINET. Consonat in Longino cum ANTV-

MAX. Sequitur : *Romæ, Zachariæ Papæ, qui in Patriarchio caput sancti Georgii martyris reperit. Matrona vocatur virgo, quo etiam titulo eam supra ornavit BELINUS.*

VICTORIN. In fine de Zacharia scribit, ut proxime facit AQUICINET. addens post *reperit : in capsâ reconditum, in qua et epitaphium pariter reperit, græcis litteris exaratum; sepultusque est in ecclesia B. Petri. Sumpta sunt ex Adone Mosandri pridie; quæ habentur in Rosweydi appendice.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. De Longino, Zacharia, et Matrona etiam agit, sed rescissis ferme elogiis.

REG. SUEC. num. 139. *Item, Zachariæ Papæ, etc. Reliqua non adduntur, sed puto eadem esse quæ VICTORINUS supra suggestit, cum quo hic codex passim concordat.*

CODEX D. DU CHEVAL. signatus C. *Item, Jacobi Apostoli et Lucii episcopi. Ex Hieronymianis.*

VATICAN. signatus num. 5949. Omitit Longinum, et primo loco scripsit : *Romæ, Zachariæ Pontificis, qui sedit in episcopatu annis decem.*

STOZZ. et MEDIC. Postquam de Longino ea retulerunt, quæ ex ANTVERP-MAX. etc., supra descripsimus, addunt præterea etiam ex Adone 1 Septembris : *Et simul cum eo coronatus est B. Aphrodisius commentariensis, cui et præses linguam abscidi jusserat; qui post abscissam jussu præsidis linguam, Christum tamen ejusque fidem expedita et clara voce pronuntiabat. Ado legit loquebatur.*

BURDEGALEN. *Beatissimi Jacobi Apostoli et Lucii martyris. Ex Hieronymianis.*

EDITIO LUBECO-COL. *Romæ, natale sancti Zachariæ Papæ et confessoris. Qui sedit annos decem. Hic quatuor libros Dialogorum beati Gregorii transtulit in græcum, et per beatum Bonifacium Moguntinum episcopum, Pippinum patrem Karoli in solium regni sublimavit in Suessionum civitate. Hic etiam Karolomannum regem Francorum fratrem Pipini, fecit fieri clericum et misit eum in Cassinense monasterium, ut monachus fieret, cui etiam monasterio dona plurima cum privilegiis Apostolicis contulit. Quæ de Longino et Matrona fusius deducit, ex Adone vel Notkero desumpta sunt.*

GREVEN. *Romæ, Zachariæ Popæ et confessoris. Hic quatuor libros Dialogorum beati Gregorii Papæ in græcum transtulit et per sanctum Bonifacium Maguntinensem archiepiscopum, Pipinum patrem Karoli magni in solium regni sublimavit. Aphrodisii commentariensis*

Lucii.
Faustæ.

commentariensis cum sancto Longino pussi. Lucii episcopi. Item, beatæ Faustæ. Solam hanc excerptit ex martyribus Nicomediensibus. Videantur reliqui socii in Actis.

MOLAN. Italicis litteris textui interserit: *cum esset Plautilla cujusdam viduæ ancilla, et occulte Christum colens, et quotidie furtivis orationibus ecclesiam frequentaret.* De Zacharia collegit, quæ ex codicibus Mss. superius posita sunt, ea sola voce excepta, quod pro *epitaphium* scripserit *pitacium*, de quo vide ejus notas. Tum typis minoribus: *Apud Reatem sancti Probi episcopi: cujus in Dialogis*

meminit beatus Gregorius. Castro Divionensi, sancti Tranquilli confessoris; de quo beatus Gregorius Turonensis. Sancti Speciosi monachi, de quo in Dialogis Gregorius, lib. 4 cap. 8. Romæ, sanctorum monachorum Meruli et Antonii, de quibus eodem libro scribit Gregorius. Hos omnes in posterioribus editionibus prætermittit Molanus, in quibus hoc tantum legitur: Die decima quinta, sancti martyris Agapii et sociorum ejus. Hunc acta rejiciunt in xxiv Martii; ast Meruli et Antonii nec inter Prætermisissos meminerunt.

Tranquilli.
Speciosi.

Meruli et
Antonii.

Agapii, etc.

Probi.

XVII Kal.

Die 16.

A pud Aquileiam, natalis beati Hilarii episcopi et Tatiani diaconi, qui sub Beronio præside, post equuleum atque alia tormenta, una cum Felice, Largo, et Dionysio martyrium terminerunt. Romæ, passio sancti Cyriaci diaconi, qui post longam carceris macerationem, reliquata pice perfusus et in casta extensus, ac tractus, etiam nervis et fustibus cæsus, ad ultimum cum Largo et Smaragdo et aliis viginti, jubente Maximino, capite truncatus est. Horum tamen festivitas sexto Idus Augusti recolitur, quo die a beato Marcello Papa eorum corpora sunt levata et venerabiliter tumulata. Arvernus, depositio sancti Patricii episcopi et confessoris.

Hilarii et
sociorum.

Cyriaci et
sociorum.

Patricii.

Pluri videntur *Praten. Rosweyd. Antwerp. Max-Lubec. Munerat. Belini editio altera, et Molanus.*

VARIA LECTIO. *Hilari* legunt aliqui cum *Pratensi*, alii *Hylarii, Ylarii*, etc.; purius, ni fallor, in textu; sic etiam melius *Tatiani* quam *Taciani*. *Munerat. et Belin. male Heronio pro Beronio. Dionysio, natule, eculcum, Ciriaci*, notari non merentur. *Munerat. post Diaconi*, addidit *martyris*. *Lego terminerunt*, alii habent *terminaverunt*, *Belin. consummaverunt. Reliquata* passim scribunt codices. *Pratensis non bene legit, extensus adtractus et jam nervis...* Rectius, opinor, cum *Molano, extensus ac tractus, etiam nervis, etc.*; quidquid alii legant *attractus etiam nervis*. In *Munerato* deest *cæsus*, in *Antwerp. et Max-Lubec. est. Solus Praten. posuit Idus Augustas*. *Belin et Molan. Arvernus pro Arvernus*. Potuisset omitti utrumque et *Patricius ipse*. In *Antwerp. et Max-Lubec. deest sancti*.

OBSERVATIO. Discrimen inter vetustos codices Usuardinos eosque probatiores, hodie non exiguum recurrit. De *Hilario Aquileiensi* et sociis, nec *Herinien. nec Tornacen. nec purior Belini editio* quidquam memorant. Hinc dubitare quis merito poterit, fuerint ne illi ab *Usuardo* primigenia manu adscripti, an forte subinde ab alio, vel ab ipsomet auctore, ex aliquo *Hieronimiano* codice appositi. Certe *Beda*, qui hodie de *Cyriaco* et sociis agit, de *Hilario* nec verbum profert. *Beda* descripsit *Rabanus*; silet etiam *Ado*; *Notkerus* solum *Hilarii* nomen et *Aquilegiæ* indicat, ut perspicue intelligas ex *Hieronimiano* apographo accepta. Uteunque res habeat, servata est *Pratensis* et aliorum codicum lectio. Notari jam potuit et toto operis decursu observabitur, plane rara esse *elogia* mere *Usuardina*, seu quæ ex *Beda* aut *Adone* descripta aut contracta non sint. Hoc *Usuardus* ex ipsorum *Martyrum* passione suo Marte composuit, quemadmodum fecisse ostendimus in *Ascla*, xxiii *Januarii*, et in duabus primis annuntiationibus viii *Martii*. Vide quæ de hac re in præfatione dicta sunt. — De *Cyriaco* inter omnes convenit. Desumi hic potuit ex *Romano parvo*, cum *Largo, Smaragdo et Crescentiano*, quos omnes *Ado* etiam recitat et *elogio* exornat. Crediderim tamen *Adonem* sua omnia mutuas ex *Beda*, quem fere verbotenus videtur describere, *Notkero* in hac parte, præter solitum, mutilo. *Crescentianus* ab *Usuardo* non exprimitur, uti nec *Sisinnus*, a *Beda* ex *Adone* in principio nominatus. Variant codices circa tyranni nomen sub quo passi fuerint, aliis *Maximianum*, aliis *Maximinum* appellantis. Ad xvi *Januarii*, ubi de *Marcello* actum est, in ejus *Actis* qualibuscumque *Cyriaci et sociorum gesta* inuiscentur, unde colligitur eodem fere tempore et ipsos et *Marcellum* passos esse; ibi, inquam, cum probatissimis codicibus (quorum germanam lectionem, tametsi vitiosam referre tenemur) *Maximianum* scribendum censuimus, quem etiam plerique hodie expriment cum *Pratensi*; quamvis non satis consequenter, nam viii *Augusti*, ubi *Cyriacus* cum sociis iterum recurrit, *Diocletiani tempora* (forte continuata ejus persecutio) designantur. Satis hic sit germanam *Usuardi* lectionem vendicasse. Quid vere legendum sit; quis pugilum numerus; quis *martyrii locus, etc.*, ad eam viii *Augusti* in *Actis* nostris ex professo examinabitur. — Pari ratione etiam in textu relinquitur ultima annuntiatio de *Patricio Arvernensi* seu *Avernensi*, qui, licet ignotus antiquioribus, ab *Usuardo* expressissime ponitur, ex quo in *Romanum hodiernum* irrepsit, tametsi satis constet, nullum unquam fuisse *Patricium illum Arvernensem*, si a *Patricio Hiberno* distinguatur.

Hilarii et
sociorum.

Cyriaci et
sociorum.

Patricii.

Consule

Consule indicem Prætermissorum, ubi vitiatae, lectionis fontem assignatum invenies. Liceat hic subjungere Wandelberti versus, quibus Cyriacum et socios celebrat :

*Septima post decimam Aprilis de more Kalendas
Præcedens, Cyrioci et Largi splendet honore ;
Smaragdique simul pretioso sanguine vernat.*

Isicius
Adonis.

Isicius, Isichius, vel Esichius Viennensis ab Adone vulgato positus, cur ab Usuardo prætermissus sit, non habeo unde colligam, nisi forte a codice Adoniano, quo Usuardus usus est, plane abfuerit, ab aliquo populari postea adjectus.

AUCTARIA.

Defectum HERINIEN. et TORNACEN. jam indicavimus.

ANTVERP-MAJ. Illic ab Usuardo plane deflectit; solam enim et unicam annuntiationem habet de Cyriaco et sociis, ex Adone verbatim descriptam. Tu eam require in ipso fonte.

PULSANEN. Purissimus dicendus esset, utpote qui de Patritio Arvernensi omnino sileat. Omitti tamen debuit, quod ab errante hic Usuardo recedat. Exclusus etiam a purorum codicum classe GREVEN. propter annuntiationem ejus ultimam, Usuardo adjectitiam, nempe : *Item, depositio* (quidni natalis) *sancti Heriberti episcopi Coloniensis et confessoris.* Mirum sane Grevenum non advertisse, S. Heribertum duobus seculis Usuardo esse posteriorem, præsertim si hic Martyrologium suum Carolo magno obtulisse credatur, quod Gravenus plane credidit.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. In fine : *Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Heriberti, ejusdem loci episcopi et confessoris.* Inter hos codices id solum discriminis est, quod LOVANIENSIS in textu non nihil a puritate deflectat : quod tamen scrupulosius notare operæ pretium non existimo.

CENTULEN. Hæc solum habet : *Romæ, passio sancti Cyriaci diaconi et martyris, qui multa sanitate gratia exuberans, Arthemiam filiam Diocletiani imperatoris, et Jobiam filiam regis Persarum a dæmonio liberavit.*

BRUXELLEN. Incipit a Cyriaco, ejus elogium ex Adone interpolavit. Tum de suo pergit : *Eodem die, Arthemix martyris, filix Diocletiani, quam Maximinus frater ejus, quoniam cultrix Christi fuit, interfecit.* Vide indicem Prætermissorum. *Apud Nicomediam, sanctorum martyrum Eugenii, Pamphiliiani, Sereni, Castoris et Dionysii.* Confusio nominum in Actis distinguitur. De Hilario et Tatiano, atque item de Patricio, satis pure. Sequitur : *Apud Viennam, sancti Esichii episcopi et confessoris. Apud Coloniam Agrippinam, depositio sancti Heriberti ejusdem civitatis archiepiscopi et confessoris, qui prope diem quem prælixerat, moribus, magnis capit clarere miraculis. Item sanctæ Eugeniæ virginis.* Ad classem Nicomediensem pertinet, nisi Eusebiam Hamaticensem voluerit dicere.

HAGENOÏEN. In Cyriaco modice interpolatus, secundo loco de Patricio agit, tertio de Hilario. Tum : *Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Heriberti episcopi et confessoris ejusdem loci. Corpus vero ejus requiescit apud Tuicium ultra Rhenum, in monasterio, quod ipse fundavit, in claustro nigrorum monachorum. Item Babiloniæ, sancti Agricoli episcopi et confessoris.* Quid sibi velit Babiloniæ, patebit die sequenti, ubi de Agricola Cabillonensi.

AQUICINCT. Incipit : *Apud Hamaticum (vult dicere Hamagium, Prioratum contiguum abbatix Marchianensi) depositio sanctæ Eusebiæ.* Correctio illa, nescio a quo apposita, superflua dici posset; *Hamaticum*, non minus quam *Hamagia*, promiscue dici videntur.

MARCHIAN. Primo loco : *Depositio sanctæ Eusebiæ virginis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Breviter de Hilario, Tatiano, et Heriberto. Dein : *Niretini confessoris cum sociis, quorum miri actus leguntur.* Fallor, nisi hic *Bonifacius* est, de quo in Actis.

CAMBERIEN. Conventualium : *Coloniæ, sanctorum Heriberti antistitis, Lucii præsulis, et Eugeniæ virginis.* Unde inter hos sanctos talis societas, non intelligo.

STROZZ. et MEDIC. *Apud Ravennam, natalis sancti Agapiti archiepiscopi et confessoris, qui novus rex et floruit post Apollinarem. Item sanctæ Gertrudis.* Hæc etiam die sequenti notatur et multo rectius.

ABDINGHOFFEN. *Apud Aquilegiam civitatem, passio sancti Felicis martyris.* Hactenus ignotus est.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit : *Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Heriberti, ejusdem loci archiepiscopi et confessoris, qui sedit annis viginti tribus, mensibus duobus, et diebus viginti duobus, et sepultus requiescit trans Rhenum in monasterio Tuiciensi, quod ipse præsul in vita sua a fundamentis ejus ædificaverat, et in honore beatæ Mariæ virginis consecraverat.* In Hilario pura est, in Cyriaco multum ex Adone interpolata. Sequitur de Patricio. Denique : *In Scotia, sancti Bonifacii episcopi et confessoris.*

GREVEN. *Isicii episcopi Viennensis et confessoris. Romæ, Alexandri episcopi, Vide Prætermissos. In Scotia, Bonifacii episcopi. Albani episcopi et confessoris.* Sitne hic *Abbanus*, an *Abbenus*, nescio. *Item Colloquilli regis. Sancti Kinitimi. Nempe Bonifacii, ni fallor. Abrahæ presbyteri et anachoritæ et Mariæ filix fratris ejus, pœnitentis. In Hibernia, Finiani abbatis et confessoris. Eodem die, Eugeniæ virginis. An non Eusebiæ?*

MOLAN. *Eodem die, natale sancti Heriberti archiepiscopi Coloniensis. Hujus venerabile corpus in monasterio Tuiciensi trans Rhenum honorifice requiescit; quod idem vir sanctus in honore sanctæ Dei genitricis a fundamentis erexit.* Tum caractere minori : *Abrahæ presbyteri, etc. ut GREVENUS. In editionibus aliis, de Heriberto : Eodem die, etc. Reese in territorio Clivensi, festum sancti Dentliui, pueri septem unorum. Marcianis, depositio sanctæ Eusebiæ virginis. Die decima sexta, sanctorum martyrum Sabini et Pape. De Sabino vide Prætermissos. Patricius ad calcem rejicitur.*

Eus

Niretini.

Heriberti,
Lucii et
Eugeniæ.

Agapiti.

Gertrudis.

Felicis.

De Heriberto

Bonifacii.

Isicii.
Alexandri.
Bonifacii.
Albani.

Colloquilli.
Kinitimi.
Abrahæ et
Mariæ.

Finiani.
Eugeniæ.

Abrahæ.

Dentliui.
Eusebiæ.
Sabini et
Pape.

XVI Kal.

Die 17.

In Scotia, natalis sancti Patricii episcopi et confessoris, qui primus ibidem *Patricii.*
Christum evangelizavit. Eodem die monasterio Nivigella, sanctæ Gertrudis *Gertrudis.*
virginis.

Sumitur ex *Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Pulsanensis, librarii vitio, pro Scotia legit *Cæsarea*; est qui *Scythia* scribat. Huc revoca *Scoria* in Antverp. et Max-Lubec. *Scochia* apud Muneratum, apud alios *Schocia*. Deest in Greveno titulus *episcopi*, in Antverp. et Max-Lubecana, *confessoris*. In Pulsan. legitur *vigella* eraso *ni*; Munerat. *Migella*; Greven. *Novigella*. Rursus Pulsanen. habet *Geretrudis*, quod et alii recentiores codices imitantur.

OBSERVATIO. De *Patricio* agunt Beda et Roman. parvum, phrasi non multum dispari. Ado *Patricii.*
modicum de suo adjecit, Noster Adonem verbotenus transcripsit. Rabanus hic modo loquendi, nonnihil a Beda deflectit, Notkerus ab Adone; quod obiter notasse operæ pretium duximus. Famosissimi Hiberniæ Apostoli gestorum seriem, ex inordinata rerum congerie, solerter eruit et chronotactice digessit Papebrochius, primo suo, in opere de Actis Sanctorum conatu, ubi vix quidquam desiderari passus est. Queruntur tamen aliqui, ex tot Patricii Vitis, eam præhabitam, quæ a Joce-
lino composita, a Sancti temporibus maxime remota est. Videant illi facti istius rationem in ipso commentario prævio § 3 et 4; ex quibus id demum conficiet, quod adhuc superstes emeritus senex profitetur, eam videlicet selectam esse vitam, quæ fabulosis portentis minus referta videretur. — Apographorum Hieronymianorum nulla hodie habita ratio, nec ab antiquis aliis, nec a codicibus Usuardinis, si solum Pratensem excipias, qui, corruptus dicam, an mutatus, pro *Gertrude*, ita habet: *Civitate Nicomedia, sanctorum martyrum Eugenii, Pamphiliiani, Castoris et Sereni*, qui et male connexi, et ad hunc diem ab imperito aliquo perperam traducti sunt, et quidem super erasa *Gertrudis* annuntiatione inscripti, ut me monuit Clar. Castellanus, prætensi autographi oculatus inspector, litteris ad me datis xxxi Maii mcccix. Factum id ipse existimat, ex male descriptis vel intellectis Virginis Actis, ubi natalis differri videretur in xv Kalendas Aprilis, unde et inepte ejus diei laterculo inserta est; binis textibus uno errore depravatis, quemadmodum die sequenti iterum apparebit. De Gertrude, videndæ Henschenii dissertationes, vitæ præfixæ et subjunctæ. Textui nostro consonat metricum Wandelberti elogium:

*Bis octava tuo, Patrici, nomine pollet,
Scotica gentilem miserate per oppida cultum.
Hoc quoque Gertrudæ reddentur vota beatæ.*

AUCTARIA.

De Patricio.

ANTVERP-MAJ. In Scotia, natale sancti Patricii episcopi et confessoris, qui fuit ex discipulis beati Germoni Antisiodorensis episcopi; primusque genti illius Christi evangelium prædicavit. Alexandria, natale sancti Ambrosii, ejusdem ecclesiæ diaconi, qui confessionis Domini gloria insignis fuit. Nivigella monasterio, depositio sanctæ Gertrudis virginis, cujus præclara gesta habentur.

*Ambrosii.**Eugenii et sociorum.**Witburgæ.*

ROSWEYD. Secundo loco: Civitate Nicomediæ, sanctorum martyrum Eugenii, Pamphiliiani Castoris et Sereni. Ipso die, depositio sanctæ Witburgæ virginis. Nivigella, Gertrudis virginis.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYD. LOVAN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. De sancta Gertrude post virginis, interserunt: filix Pipini ducis, cujus gesta habentur. In fine: Cabilone, natale sancti Agricole episcopi et confessoris.

*Agricolæ.**Ambrosii.**De Patricio.*

CENTULEN. Alexandria, sancti Ambrosii diaconi et martyris. In Scotia, sancti Patricii episcopi et confessoris, a beato Germano Antisiodorensi episcopo, ordinati et directi. Nivigella monasterio, sanctæ Gertrudis virginis.

De Gertrude.

BRUXELLEN. Apud Nivellam, depositio sanctæ Gertrudis, Deo caræ virginis, filix Pipini ducis, quæ beatam Gudilam, suam neptem, nostram patronam, de sacro fonte levavit. Hæc in ipsa exitus hora, Treveris sanctæ Modestæ moniali apparuit,

et eadem mortis hora, beatus Ultanus frater sancti Foillani, vidit sanctum Patricium ductorem animæ beatæ virginis Gertrudis affuisse. In Scotia sen Hibernia, sancti Patricii episcopi et confessoris. Qui fuit filius Couches, sororis sancti Martini Turonensis. et unus ex discipulis beati Germani Antisiodorensis. Quem Celestinus Papa illuc misit, qui quæ illi genti primus Christi Evangelium prædicavit. Sed cum modicum fructum faceret, rogavit Deum pro signo, quo soltem territi pæniterent. Et baculo suo circulum magnum designavit, intra quem terra se aperiens, statim puteus maximus et profundissimus apparuit, revelatumque est sibi, quod ibi esset quidam locus Purgatorii, in quem si quis descenderet, alia sibi pro peccatis pænitentia non restaret. Et sic ipse totam gentem illius provinciæ ad fidem Christi convertit, et præfuit illis, annis sexaginta, quibus expletis obiit, anno suæ ætatis centesimo vicesimo secundo. Alexandria, sancti Ambrosii ejusdem ecclesiæ, etc., ut ANTVERP-MAJ. supra. De Agricola item, ut dictum est.

*De Patricio.**Ambrosii*

HAGENOVEN. In exornandis Patricio et Gertrude, BRUXELLENSI liberalior est. Hanc Caroli magni sororem facit, de illo talia memorat, ut prætermitti mereantur.

AQUICINCR. et VICTORIN. In fine: Cabilonis, sancti Agricole episcopi et confessoris.

PLESCHIONEN.

*Gertrudis et
Victorinæ.*

PLESCIONIEN. *Eodem die, sanctæ Gertrudis virginis, et sanctæ Victorinæ. Nulla nobis hodie nota Victorina, præter eam, quæ inter martyres Nicomedienses in Actis connumeratur.*

MARCHIANEN. Plane legit ut PRATENSIS : unde non male supra conjectavimus, codicem illum ex prætenso autographo isto esse desumptum, quod magis subinde pateret, si egraphum integrum Majores nostri procurare potuissent.

De Ambrosio.

ALTEMPS. *Alexandria, sancti Ambrosii ejusdem ecclesiæ diaconi, qui Dominicæ confessionis gloria insignis fuit.*

*Olympiadis
et Maximiani.*

FLORENTIN. De Gertrude agunt loco hic suo. *In civitate Corduba (codex alteruter videtur legere Cordula) passio sanctorum martyrum Olympiadis et Maximiani, sub Decio Imperatore, ut habetur in gestis sanctorum Abdou et Sennen. Vitellius autem vicarius Decii jussit, ut cum securibus capita eorum tunderentur, et sic emisissent spiritum. In eleecho Prætermissorum rejiciuntur ad xv Aprilis.*

RHEMENS. ecclesiæ SS. Timothei et Appollinaris. *Alexandria, natalis sancti Ambrosii ejusdem ecclesiæ diaconi.*

De Patricio.

EDITIO LUBECO-COL. *In Scotia, natale sancti Patricii episcopi et confessoris. Qui fuit unus ex discipulis beati Germani Antisiodorensis episcopi, et dicitur fuisse filius sororis sancti Martini : qui primus in Scotia Christum evangelizavit et quasi totam Hiberniam doctrinis, exemplis et miraculis ad Christum convertit. Monasterio Nivigella, sanctæ Gertrudis virginis, filix Pippini Ducis, cui sanctus Anaandus episcopus, una cum matre sua, sacrum velamen imposuit, ac multarum virginum monialium (congregationi) præfecit, patre suo Pippino jam defuncto, quas cum laudabiliter rexisset, ætatis suæ tricesimo tertio anno, migravit ad Dominum. Alexandria, etc., ut ANTVERP-MAJ. Cabilone, etc.,*

De Gertrude.

etiam ut supra. In Alexandria, sanctorum Collegii diaconi, Rogati et Satyri martyrum. De his et sequentibus, vide Prætermisos. In Campania, natale sanctorum Quinti, Luciani, Victoris et Mauri martyrum. In Nicomedia, sanctorum Apurilis et Servili martyrum. Eodem die, translatio S. Antonii abbatis. BELIN. De Patricio post evangelizavit subdit : et maximis miraculis et virtutibus claruit. GREVEN. De Ambrosio ut ANTVERP-MAJ. Item Theodoli, Quiriaci, Dionysii. Melius distinguuntur in Actis. Mariæ martyris ; vide Prætermisos. Nicomediæ, Eugenii, etc. In Alexandria, Collegii... In Campania, Quinti... In Nicomedia, Aprilis... Cabilone, etc., ut supra. In Anglia, Witburgis virginis. Translatio sancti Antonii abbatis. MOLAN. Post virginis : filix Pippini ducis cujus præclara gesta habentur. Sequitur de Ambrosio. Et natale Mariæ virginis. Hæc cum esset ancilla cujusdam Tertulli præclari viri, et nollet in natali filii ejus, prandiis domini sui interesse, sed magis Christianorum more jejuniis operam dare, flagellis atrocibus ab eodem domino suo lacerata est ; sed cum non posset per hoc ab instantia servitii Christi ad idolorum culturam revocari, judici publico ad puniendum tradita est. Hoc fere compendium eorum quæ Rabanus et Notkerus fusius deducunt ; interim rejicitur Sancta ad 1 Novembris. Lyræ, translatio sancti Gummari præclari confessoris. Colitur præcipue xi Octobris. De Agricola, typis minoribus. In editionibus aliis, post Nivigella, interseritur litteris italicis : transitus ; cetera, ut supra. Item de Ambrosio, de Agricola et translatione sancti Gummari. Demum : Apud Dononium, elevatio corporis sanctæ Reginæ. Spectat ad 1 Julii, quo festum ejus agi in Prætermisissis dicitur, ubi et alterius Reginæ elevatio apud Flaviacum, ex Saussayo notatur.

*Collegii et
socioium.*

*Quinti, etc.
Apurilis, etc.*

*Translatio-
nis Antonii.*

*Theodoli et
socioium.
Mariæ M.*

Witburgis.

Mariæ

*Translatio-
nis Gum-
mari.*

*Elevationis
Reginæ.*

XV Kal.

Die 18.

*Alexandri
Hierosol.*

Natalis beati Alexandri episcopi, qui de Cappadocia, ex propria civitate, sancto desiderio Hierosolimam veniens, divina revelatione, ejus dein loci gubernaculum suscepit, et post venerandam senectutem ductus Cæsaream, persecutione Decii ob confessionem Christi martyrium complevit.

Consonant codices multi : *Herinien. Tornacen. Antverp. et Max-Lubecana, Munerat. Belin. Greven. et Molan. Adde Antverp-Max. Ultraject. et reliquos codices mediæ notæ.*

*De Gertrude in
Pratensi codice.*

VARIA LECTIO. Fere in mendis librariis consistit. Codices aliqui pro *ex propria*, legunt et *propria*. De *Hierosolimam, Hierosolymam, Jerusalemam, Capudocia, Cesarea, martirium*, etc., alibi dictum. Talia ferme etiam sunt in *Antverp. et Max-Lubec. relatione pro revelatione*. In *Munerato, divino revelatione et complevi pro complevit*.

In codice Pratensi adjecta est hesterna annuntiatio sanctæ Gertrudis : *Monasterio Nivigella, sanctæ Gertrudis virginis* ; sic ut facile appareat additionem esse, tum ex aliquali atramenti diversitate, tum ex pressio ribus characteribus, ad exprimendam totam annuntiationem eo in spatio, quod post *complevit* vacuum remanserat. Nihilominus litterarum ipsarum efformationem, priori scriptioni esse persimilem testatur, qui cetera retulit, Clar. Castellanus, quod equidem facile credidero. Interim e purorum Usuardorum numero etiam hodie codex ille excludendus fuit.

Alexandri.

OBSERVATIO. Ad xxx Januarii non obiter ostendimus, Alexandrum, eo die ab auctore Romani parvi consignatum, tali a Viennensi præsule exornatum elogio, ut hodiernum Hierosolymorum episcopum ex Rufini lib. 6 cap. 29 clarissime depinxerit. Est hic igitur celeberrimus Sanctus, a citato Romani parvi auctore hoc die positus, et ex eo, ut passim fieri solet, acceptus, de quo, nec Hieronymiana, nec Beda aut ejus sequaces meminere. Agit de Alexandro Eusebius lib. 6, variis capitibus a Rosweydo, Henschenio et Papebrochio citatis, atque ex Eusebio Hieronymus *de scriptoribus*

ecclesiasticis,

ecclesiasticis cap. 62. Hæc autem hoc die Romani parvi verba sunt : *Sancti Alexandri episcopi, qui cum Narcisso Jerosolymitanæ ecclesiæ gubernaculum suscepit. Non potuit, opinor, distinctius Hierosolymitanus Alexander vel digito commonstrari; nec minus clarum est Adonis elogium ex laudati Rufini lib. 6 cap. 9; vel ex Eusebio cap. 11, quod a Notkero descriptum est, a Nostro sic contractum, ut in textu exhibetur. In re tam plana diutius non immoramur, vide Hensehenii commentarium historicum, Catalogum episcoporum Hierosolymitanorum pag. 13, item Ruinartium in sinceris et selectis a pag. 114, quibus affinia tradit Tillemontius tomo 3 a pag. 415. Wandelbertus Alexandrum cum Pigenio conjungit, de quo plura in Anctariis subjeicientur :*

*Præsul Alexander ter quinam possidet, altam
Presbyter et Romam Pigenus sanguine lustrat.*

AUCTARIA.

- P**ULSANEN. Textui puro subnectit : *Eodem die sancti Pigenii episcopi. Agit, ni fallor, de Pigenio presbytero et martyre, vide xxiv hujus.*
- Pigenii.** De Alexandro. ANTVERP-MAJ. *Natale beati Alexandri episcopi et martyris, qui persecutione Decii cum jam longævæ ætatis veneranda conitie perfulgeret ductus Cæsaream et clausus carcere ob confessionem Christi martyrio coronatus est. Additur in margine eadem manu : Ipso die, sancti Eduardi regis et martyris.*
- Eduardi.** Pigenii. ROSWEYD. post textum : *Romæ, Pigenii presbyteri. In Nicomedia, viginti tria millia martyrum. Vide Acta, ubi de decem millibus. Nescio unde in hoc codice numerus accreverit.*
- MM. 25000.** De Alexandro. CENTULEN. *Natale beati Alexandri episcopi et martyris, qui cum Cappadocenum gubernaret ecclesiam, (et) in zelo religionis sacra loca Jerosolymorum inviseret, voce de caelo lapsa, jussus est Jerosolymitanam regere ecclesiam.*
- Lazari resuscitatis.** BRUXELLEN. Incipit : *Apud Bethaniam, Lazari quatruiduani resuscitatio. Colitur xvii Decembris. Sequitur elogium Alexandri modice interpolatum.*
- Pigenii.** Dein : *Et Romæ, sancti Pigenii presbyteri et martyris, positi ad sanctos Abdon et Sennen martyres. Ipso die, sanctorum Rogati, Victoris et Luciani. Item, Eduardi regis Angliæ. Qui pro Christo liminu beatorum Petri et Pauli Romæ, tempore Sergii Pape peregrinus adiit, atque in eadem urbe plenus operibus bonis et eleemosynis, usque ad diem mortis consemuit. Quam hæc inepte connexa sint, in Actis intelliges. Denique : Metis, Sancti Landrici Metensis episcopi et confessoris, qui fuit filius sanctorum Vincentii et Wuldetrudis, ac beatæ Guldilæ patronæ nostræ consanguineus. Inter Prætermisissos rejicitur ad xvii Aprilis.*
- Rogati et soc. Eduardi.** HAGENOYEN. In Alexandro pluribus interpolatus, secundo loco sic habet : *In Bethlehem Judæ, depositio sancti Joseph, sponsi beatæ Mariæ virginis (matris) Domini Nostri Jesu Christi secundum carnem, et nutritoris Domini, qui multum ab Evangelistis in Evangelio commendatur. Hic vir sanctus magnam sollicitudinem erga Christum et ejus matrem habuit. Iste vir sanctus quali morte, et quo tempore (obierit) ac in quo loco sepultus sit, plerisque penitus ignoratur. Vide in accessionibus diei sequentis.*
- Laudrici.** JOSEPHI B. M. F. sponsi. AQUICINCT. *Item, sanctorum Currentii et Timothei. Ex classe martyrum Mauritanorum.*
- Currentii et Timothei.** PLESCHONEN. et VATICAN. num. 5949 : *Alexandria, sanctorum Collegii diaconi, Rogati, et Satyri vel Saturi.*
- REG. SUEC. qui fuit principis Ursini a Rosemberg. *In civitate Mantua, depositio sancti Anselmi, Lucensis episcopi et confessoris.*
- Anselmi.** MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Alexandri episcopi et martyris. Anselini (vult dicere Anselmi) Lucensis episcopi.*
- Lucensis episcopi et confessoris.** ALTEMP. *Natale sancti Eduardi regis et martyris, cujus mortem in conspectu Domini pretiosam crebra miracula testantur. Ipso die, sancti Frigidiani episcopi et confessoris. Præcipua ejus festivitas est translatio xviii Novembris.*
- Eduardi.** FLORENTIN. *Natale sancti Anselmi episcopi et confessoris. Ipso die, festum gloriosissimi archangeli Gabrielis. In Actis differtur ad xxvi hujus.*
- Frigidiani.** EDITIO LUBECO-COL. Incipit : *In Hispaniis, memoria sancti Gabrielis archangeli. Sequitur textus. Tum : Ipso die in Britannia, sancti Edwardi regis et martyris.*
- Anselmi.** GREVEN. *Venerabilis memoria archangeli Gabrielis, nostræ redemptionis paranympsi. Pigenii, Quartini, Samfori. Confusa et luxata nomina. In Angliæ, sancti Edwardi regis et martyris. In Augusta, beati Narcissi episcopi et martyris. Item, passio sanctorum Luxorii, Ciselli et Camerini martyrum. In Sardinia passi sunt xxi Augusti. In Mauricania beatorum Surenti et Timothei. Ipso die, reconditio sancti Apiani episcopi et confessoris. De hoc Apiano vide Prætermisissos. Item sanctæ Speciosæ virginis. Colitur xviii Junii.*
- Gabrielis.** MOLAN. De archangelo Gabriele, Apiano, Speciosa, Eduardo, fere ut GREVENUS. Tum minutiori characterè : *In Augusta, beati Narcissi episcopi et martyris, qui cum apud Rhetiam, novam familiam Deo lucratus fuisset, post menses novem ad Hispanias est profectus, ad civitatem Gerundam cum Felice diacono suo; in qua multum populum Deo lucratus est, per tres annos, et palmam martyrii cum Felice diacono suo complevit. In editionibus aliis Narcissum Angustanum omittit. Textui vero Usuardino, post veniens, interserit: cum Narcissus ejusdem urbis episcopus jam senex regevet ecclesiam; et post gubernaculum, ponit: cum eo suscepit. Demum præter quatuor, supra nominatos, accedit: Die decimo octava, sancti patris Cyrilli archiepiscopi Hierosolymitarum. Et minoribus litteris: Qui promptissimus defensor Apostolicorum dogmatum, maximus ab Arianis passus est persecutiones. Plura de Cyrillo, egregio fidei propugnatore adli poterant, que vide sis omnia fusius et accuratius in Actis explicata.*
- Anselmi.** Pigenii et sociorum. Eduardi. Narcissi. Luxorii, etc. Surenti et Timothei. Apiani. Speciosæ. Narcissi. Cyrilli Hierosolymitani.

XIV Kal.

Die 19.

Joannis
Penarensis.

Natalis beati Joannis, magnæ sanctitatis viri, qui de Syria oriundus pervenit ad Italiam; ibique apud Penarensis urbem constructo monasterio, multorum servorum Dei per quadraginta annos pater existens, multis clarus virtutibus quievit in pace. Eodem die apud Surrentum, sanctorum Quinti, Quintilli, Quartillæ, Marci, cum aliis novem. Civitate Brixa, sancti Caloceri martyris.

Quinti et
soc.
Caloceri.

Ila Praten. Hierinien. Tornacen. Pulsanen. Mancrat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Pulsanen. phrasim non nihil variat, ita scribens: *Qui de Siria oriundus, veniens Italiam, ibi apud Penarensis urbem construxit monasterium, multorumque servorum Dei,* etc. Greven. et Molan. etiam scribunt *Penarensis*; Acta nostra *Paranensem*. Erravit Munerat. qui sic habet: *ibique penes Ariminensem urbem*; si Spoletinam vocasset, condonari poterat. Praten. pro *Quintilli* legit *Quintili*, forte ex aliquo apographo Hieronymiano; certe sic in Adone non reperit. Munerat. aliam inflexionem sequitur, dum *Quintilla* feminae nomen viro supposuit; quod plures alii faciunt. *Brixa* scribunt codices Mss. excepto Pulsan. qui habet, *civitate Brixiana*. Greven. et Molan. *Brixa*.

Joannis.

OBSERVATIO. *Joannes Penarensis*, vel *Panarensis*, seu, ut in Actis nostris scribitur, *Paranensis*, aliis *Pinnensis*, nec Hieronymianis nec Bedæ cognitus est, nisi quis suspicari velit Rabani verba Bedæ abscribi posse. Hic certe de Joanne agit, sed alio a nostris modo, et non satis accurate. In nostra itaque serie, apud Romanum parvum primum recurrit: *In Penarensis civitate, beati Joannis, magnæ sanctitatis viri*. Vitam, seu potius vitæ compendium, quod superest, vidit Ado, et ex eo sua eduxit, quæ a Notkero nonnihil abbreviata sunt, a Nostro ad solitam phrasim contracta. Atque hoc ordine rem processisse, mihi certum videtur, non eo, quem recenset Henschenius, quasi nimirum diversa singuli elogia ex eodem fonte accepissent. Sic eundem Joannem celebrat Wandelbertus:

Bis septena Joanne eremi cultore coruscat.

Quinti et
sociorum.

Surrentinos martyres, aut sane affinia ipsis nomina, memorant Hieronymiana apographa, verum ut in textu nostro exprimuntur, ex Romano parvo videntur accepti, cum hac diversitate, quod ibi *Martia* scribatur, pro *Marci* et VIII pro IX; de *Quintillo*, supra diximus. De hisce martyribus aliqua notat Florentinius, sed multo accuratius et scrupulosius rem discussit Henschenius, sic tamen ut illustratis multis codicibus omnibusque perpensis, cedere cogatur Martyrologorum nostrorum, intellige Romani parvi, Adonis, etc., auctoritati, relicta confusione, quæ ex Hieronymianis seriem turbaret, nomina mutaret, augetet, transponeret. — Superest *Calocerus*, ab Usuardo, nescio unde, eductus, forte ex prælongo elogio Faustini et Jovitæ xv Februarii, a Rosweydo ex editione Adoniana revulso. Certe *Calocerus* non huc proprie, sed ad xviii Aprilis pertinere videtur, quo die in hodierno Romano et in Actis refertur. Studiosè observavit Castellanus, nomen *Caloceri* in prætenso autographo Pratensi, super inductione seu rasura ante facta inscriptum. Ceterum cum optimæ fidei codices nostri omnes, atque etiam recentiores eum concorditer hac die posuerint, non est quod de textus Usuardini veritate, tum hic, tum in aliis annuntiationibus, ullatenus debitetur. De Calocero aliqua Papebrochio, dicenda fuere in Responsionibus ad art. XI a num. 56.

Caloceri.

AUCTARIA.

Theodori.
Apollonii et
Leonii.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. In textu puri sunt; *ast ei subjungunt: Item sancti Theodori episcopi. Ipso die, Apollonii, Leonii episcopi.*

Translatio-
nis M. Mag-
dalenæ.

CODEX PRATENSIS, alius a prætenso autographo, habet in margine: *Apud Vizeliacum, translatio sanctæ Mariæ Magdalænæ*. Quæ translatio etiam notatur in pervetusto Kalendario Bizantino S. Magdalænæ, et in Auctariis infra describendis.

De Calocero.

LOVANIEN. In Joanne mutilus est. In Surrentinis purus. Tum: *Civitate Brixa, sancti Caloceri martyris, qui ingressus ante Adrianum, vidensque equuleos vacuos, et ministros torqueri, cum diceret magnus est Deus Christianorum, ab ipso consummatus est. Eodem die in Bethleem Judæ, sancti Joseph nutritoris Domini. In Casarea Cappadociæ, natale sancti Theodori episcopi. Ipso die Apollonii et Leonii episcopi. Vult dicere Apollonii ut legunt: ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN.*

Joseph Nutri-
toris Do-
mini.
Theodori.

DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. qui in hisce Auctariis cum LOVANIENSI plane conveniunt; in eo puriores, quod textum integrum præmittant.

CENTULEN. Hæc habet: *In Italia, apud Penarensis urbem, sancti Joannis abbatis magnæ sanctitatis viri. Eodem die apud Surrentum, sanctorum Quinti, Quintilli, Quartillæ, Marci cum aliis IX.*

ANTVERP-MAJ. A præcedenti codice non multum differt.

ROSWEYD. Textui adneetit: *In Casarea, Theodori presbyteri martyris. Item in Africa, Apollonii martyris et aliorum quatuordecim. Landoaldi confessoris. In Bethleem, Joseph nutritoris Domini.*

BRUXELLEN. Primo loco: *In Bethleem sancti Joseph nutritoris Domini nostri Jesu Christi. Quem idem suus alumnus his in terris, duodecim præcipuis honoribus decoravit, quos dominus Petrus de Ailliaco episcopus Cameracensis, postea Cardinalis, descripsit. Apud Penarensis urbem, beati Joannis*

Textus
mutilus.Theodori.
Apollonii
et soc. xiv.
Landoaldi.
Josephi.

De Joseph.

De Joanne.

eremitæ,

eremita, admirandæ sanctitatis viri, qui prophético spiritu plenus, Theodosio imperatori Christianissimo, victorias de tyrannis prædixit. Hoc annotasse sufficiat, cetera conveniunt. De Surrentinis et Calocero ut LOVANIEN. Sequitur: In Cæsarea Cappadociæ, sancti Theodori episcopi et martyris. Ipso die, Apollonii, Leontii, et Joannis episcoporum. Et in Gandavo, sancti Landoaldi archipresbyteri et confessoris. Qui post beatum Amandum, episcopatum Trajectensem supra Mosam, novem annis administravit. Quo tempore ipse sanctum Lambertum inveniens, in viam Dei induxit, ejusque corpus tempore Stephani Papæ septimi Gandavum translatum est.

HAGENOYEN. In textu purus, de Calocero habet auctarium jam descriptum. Deinde: Item Cæsarea Cappadociæ, sancti Theodori episcopi et confessoris. Ipso die, Apollonii et Leoncii episcoporum. Item Cabilone, sancti Agricolæ episcopi et confessoris. Loco non suo.

AQUICINCT. Post textum purum: Item sanctorum Theodori episcopi, Apollonii et Leontii episcopi. Et sancti Landoaldi confessoris.

PLESCHONEN. In Africa, sanctorum Lucilli, Bassi, et sancti Leontii episcopi.

MATRICULA - CARTUS - ULTRAJ. Hæc habet: Translatio beatæ Mariæ Magdalensæ. Joannis confessoris. Quinti et sociorum ejus martyrum. S. Joseph nutritii Domini.

BIGOTIAN. signatus P. 5. Item, sancti Theodori episcopi.

CLUNIACEN, Item Theodori episcopi, Apollonii, Leoncii episcopi. Servo interpunctionem.

VATICAN. num. 5949. In Cæsarea Cappadociæ, sancti Theodori presbyteri. In Africa, sanctorum Lucilli, Bassi et sancti Leontii episcopi.

UGHELLIAN. Item sancti Theodori episcopi. Ipso die, Apollonii, Leontii episcopi. Ut supra.

ALTEMPS. Ipso die, Apollonii et Leontii episcoporum. Item, sancti Theodori episcopi. Apud Wexzeliacum, translatio sanctæ Mariæ Magdalensæ, ab Aquensi territorio, ab loco qui Inpelliacus dicitur. Ubi usque hodie a fidelibus populis condigno honore frequentatur.

STROZZ. et MEDIC. Natale sancti Josephi... Apud Surrentum, sanctorum martyrum Quinti, Quintilli, Quartillæ et Marci cum aliis octo. Apud Brixiam, sancti Calocerii martyris. Item, sancti Theodori. Apud Verzeliacum, translatio sanctæ

Mariæ Magdalensæ. Ipso die, sanctorum Apollonii et Leontii episcoporum.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Desponsatio gloriosæ semper virginis Mariæ motris Dei sancto Joseph. In Bethleem Judæ, natale sancti Joseph nutritoris Domini nostri Jesu Christi. De Joanne, de Surrentinis et Calocero, ut supra. Sequitur: Monasterio Vercelliaco, translatio corporis beatæ Mariæ Magdalensæ ab Aquitania. In Cæsarea, natale sancti Theodori episcopi et martyris. Ipso die, sanctorum Apollonii et Leoncii episcoporum et confessoris. Item sancti Lactini confessoris.

BELIN. Primo loco: Natale beati Joseph, sponsi beatissimæ virginis Mariæ. Secundo loco, de Calocero, quem episcopum facit. Tum de Joanne et Surrentinis. Demum: Ipso die, sanctorum Apollonii, Leoncii episcoporum. In altera editione, Apollonii, etc., ubi adjungitur: Item, translatio sanctæ Mariæ Magdalensæ.

GREVEN. Desponsatio gloriosæ semper virginis Mariæ sancto Joseph. Transitus ejusdem beati Joseph sponsi genitricis Dei, qui et pater nutritius Salvatoris nostri digne meruit appellari. Ipso die, sanctorum Apollonii, Bassi, Sorenti, et Leoncii episcopi. Item, Theodori episcopi Cæsareæ Cappadociæ et confessoris. In Hibernia, sancti Lactini episcopi et confessoris. Landoaldi presbyteri et confessoris. Translatio beatæ Mariæ Magdalensæ ab Aquitania ad Vercelliense monasterium.

MOLAN. Natale beati Joseph, sponsi beatissimæ virginis Mariæ. Ipso die, sanctorum Apollonii et Leontii episcoporum. Item, translatio sanctæ Mariæ Magdalensæ. In Cæsarea Cappadociæ, Theodori presbyteri et aliorum septem. Depositio sancti Landoaldi episcopi et confessoris. Hic beatum Lambertum episcopum in pueritia nutrit et sacris litteris erudit. Item, natale sanctorum sociorum ejus, qui cum eo honorifice quiescunt apud Gandavum, in monasterio sancti Bavonis. In editionibus aliis textui præfixit S. Joseph, sed litteris Italicis. In fine de Theodoro, ut supra. Tum: In portu Gandæ, depositio sancti Landoaldi confessoris et archipresbyteri. Hic beatum Lambertum... Item, natale sanctorum sociorum ejus Amantii diaconi, Adriani internuntii et reliquorum, qui cum eo honorifice quiescunt opud Gandavum, in ecclesia sancti Bavonis. Ipso die, sanctorum Apollonii et Leontii episcoporum. Vercelliaco monasterio, translatio sanctæ Mariæ Magdalensæ.

Desponsatio
nis B. M. V.
et Joseph.

Lactini.

De S. Joseph.

Apollonii
et sociorum.

Theodori.

Lactini.

Landoaldi.
Translatio
nis M. Mag-
dalensæ.

S. Joseph.
Apollonii.
etc.
Translatio
nis M. Mag-
dalensæ.

De Lando-
aldo et de
ejus sociis.

Theodori.
Apollonii
et aliorum.
Landoaldi.

Agricolæ.

Lucilli
et sociorum.

Translatio-
nis M. Mag-
dalensæ.
Quinti, etc.
Josephi.

Lucilli, etc.

De transla-
tione M. Mag-
dalensæ.

Josephi.

XIII Kal.

Die 20.

In Asia, natalis sancti Archippi commilitonis beati Pauli, cujus meminit idem Apostolus in epistola sua scribens Colossensibus. Apud Britanniam, depositio sancti Chutberti, qui ex anachoreta, ecclesiæ Lindisfarnensis antistes, totam ab infantia ad senium vitam miraculorum signis inelytam duxit. In Syria, sanctorum Pauli, Cyrilli, Eugenii cum aliis quatuor. Ipso die, sancti Vulfranni confessoris.

Archippi.

Cuthberti.

Pauli et soc.

Vulfranni.

Ex Praten. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. In mendis ferme librariis aut typographicis consistit. Scripsi Colossensibus, licet codices passim legant Colosensibus, pejus Munerat. Collocensibus. Sic item posui cum Prateni anachoreta, cum codices habeant anachorita, Tornacen. anacorita. Rursus Chutberti cum plerisque, melius tamen legendum puto Cuthberti, Beda Guberti, Rabanus Chudberti, Tornacen. Cutberti. De cetero, Siria, Cerilli, tota pro totam in Munerato, notanda non sunt, uti nec apud eundem Nulfranni, pro Vulfranni, ut habent codices omnes, quidquid Pratensis posuerit Vulframni, quo forte modo scribendum est, licet nobis magis placeat Wulfranni; non ita Wlfronni, ut alii legunt.

Archippi.

OBSERVATIO. Archippi memoria reperitur in Romano parvo, consueto Adonis ductore, unde et mihi consequens videtur, ut in Adone ipso exstare itidem debeat, utpote, qui rarissime soleat prætermittere, quos in codice Ravennæ descripto invenerit. Visum tamen est Mosandro asteriscum appingere, signum videlicet exclusionis a germano Adonis textu; Rosweydu cum secutus, in appendicem rejecit. Recte an secus id fecerint, examinare hujus loci non est. Firmatur interim conjectura mea ex eo quod Notkerus, Adonis vestigiis presse inhærere solitus, de Archippo etiam meminerit, idque ipsis illis ferme verbis, quæ Mosander et Rosweydu Martyrologo Viennensi abjudicarunt. Hæc sunt Romani parvi verba: *Archippi commilitonis Pauli Apostoli*. Notkerus, adjecit titulum *episcopi*, de quo, uti et de martyrii laurea antiquorum testimonia quærit Henschenius, nec reperit Tillemontius tomo 1 pag. 289. *Commilitanem* suum vocat Paulus ipse ad Philemonem scribens, et de ejus ministerio loquitur ad Colossenses, unde apposita est textus nostri formula. —

Cuthberti.

Cuthbertus vel *Cuthbertus* Lindisfarnensis, a Beda solo nomine ponitur, vocatus *Gutbertus*, ut supra diximus. Insigne elogium adjecit Ado, desumptum, ut profitetur, ex ispamet Vita a Beda descripta, quam in Actis nostris invenies. Adonis elogium Usuardus fere totum, Notkerus plane integrum transumpsit. Aliud Rabanus proprio Marte conflavit. Solum Cuthbertum canit Wandelbertus:

*Tertia cum decima Cuthberti laude nitentes
Anglorum ducit per mystica gaudia plebes.*

Pauli et sac.

Martyres Syri ex aliquo codice Hieronymiano probabilissime ab Usuardo educti sunt, etiam a Notkero commemorati, sed alia phrasi, post *Eugenii* addendo, *Scrapionis, Victorici et uliarum*, numero indeterminato. Henschenius in Actis, præter *Scrapionem* et *Victoricum*, adjunxit socios alios quinque, suis expressos nominibus; sed de eorum gestis nihil reperit. — *Wulfrannus* Bedæ, Romano parvo, Rabano et Notkero incognitus, Hieronymiano Lucensi adseribitur apud Florentinum. Verosimillimum est, solum diem ab Usuardo mutatum; ut qui in Adone ad xxiii Aprilis *Wulfrannum* repererat, huc ad proprium obitus diem, melius transtulerit. Unde motus fuerit, ut hunc potissimum diem seligeret, nolim conjectando statuere; sed prodit se citatus codex Lucensis, olim Fontanellensis seu S. Wandregisili, qui solus de *Wulfranno* agit; uti se Anglicum ostendit antiquior codex Epternacensis, dum ad calcem adjecit: *Sancti Cuthberti*. Si ex priori codice acceptum cultus diem volueris, non repugnabo; quamvis certum sit *Wulfrannum* ad genuina Hieronymiana minime pertinere, ut fatetur Florentinus. Interim laterculum, ut a nobis positus est, plane esse Usuardinum, sic certum opinor, ut in controversiam venire non possit. Vide Henschenii commentarium et Acta ab eo illustrata, cum quibus confer Observationes Mabillonis seculo 3 Benedictino, parte 1 a pag. 355, et, si potes, utriusque sententias compone, easque concilia cum altera Cointii, ad annum dcciv.

H'u

AUCTARIA.

Vigilia S. Benedicti.

PULSANEN. In textu non nihil mutilus, subdit in fine: *Eodem die, vigilia sancti Benedicti abbatis*. Proprium id fuisse nonnullis italicis monasteriis ex PLESIONENSI infra patebit.

De Cuthberto ex Adone.

ANTVERP-MAJ. Incipit a Cuthberto ex Adone: *In Brittanis, natale sancti Cuthberti, qui ex anachorita, ecclesie Lindisfarnensis antistes, totam ab infantia ad senium vitam, miraculorum signis inclitam duxit. Cujus dum undecim annis maneret corpus humatum, incorruptum, quasi eadem hora defuncti, simul cum veste qui tegebatur, inventum est. Scribit sanctus Beda presbyter in libello de vita ipsius. Eodem die, sancti Archippi, commilitonis Pauli Apostoli. In Fontella (Fontenella) monasterio, sancti Wlfrani episcopi, præclari in miraculis et doctrina viri. Hæc de Wulfranno habet Ado xxiii Aprilis, causam nescio, certe altum ejus de hoc sancto silentium, non recte incusat Mabilio in Actis Benedictinis, loco quem in Observatione citavimus.*

Item de Wulfranno.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Puri sunt, excepta ultima annuntiationis formula, quam sic legunt; *Monasterio Fontinellæ, sancti Wlfranni episcopi et confessoris.*

ROSWEYD. In hac sola etiam annuntiatione a puritate deficit; sic enim habet: *In pago Rotomagensi, sancti Wlfranni, Senonicæ civitatis episcopi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ANBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Elogio Cuthberti hæc ex Adone post duxit, interserunt: *Cujus corpus, sicut scribit Beda presbyter, undecim annis humatum, incorruptum cum veste,*

De Cuthberto.

qua tegebatur, inventum est. Tum in fine: Monasterio Fontinellæ, sancti Wlfranni (variant in modo scribendi) episcopi et confessoris.

BRUXELLEN. Nova producit, ita incipiens: *Prima dies seculi, et principium temporis, in quo Deus cælum et terram creavit. Et eu die Josue, sicco vestigio, cum Hebræis Jordanem transivit. Hac die fuit Dominica in ramis palmarum, qua Christus vendentes eliminavit de templo. Sequitur de Archippo et martyribus Syris, ut in textu. De Cuthberto fere ut codices mediæ notæ, præterquam quod paulo pressius verbis Adonis inhæreat. In fine: Fontanellæ monasterio, sancti Wlfranni archiepiscopi et confessoris. Cujus corpus postea in Blandinio translatum est.*

De temporis principio, Jordanis transitu, Dominica palmarum, et ejectione vendentium de templo.

De Wulfranno.

HAGENOYEN. Parum admodum differt a codicibus mediæ notæ. Omittit Bedæ titulum, *presbyter*; et pro *Wlfranni* inflectit *Wlfrani*.

CENTULEN. Hæc stylo suo: *In Britannis, depositio beati Cuthberti episcopi et confessoris, admirandæ sanctitatis viri. Curnobio Fontenella, depositio sancti Wlfranni Senanensis quondam archiepiscopi et confessoris.*

AQUICINCT. Post Archippi, addit *martyris*.

PLESIONEN. In fine addit: *Vigilia sancti Benedicti.*

Vigilia Benedicti.

MATRIC-CARTUS ULTRAJ. Deficit in martyribus Syris; de reliquis brevissime.

FLORENTIN. Primo loco: *Natale beati Joachimi, patris gloriosæ virginis Mariæ et avi Domini nostri Jesu Christi.*

Joachimi.

CODEx MONTIS SANCTI. *Natale vel passio Gertrudis,*

<i>Geretrudis.</i>	<i>trudis virginis.</i> Quid codex hic velit non satis perspicio.	<i>et Ebbonis, episcoporum et confessorum.</i> Vide Prætermis- <i>Heriberti presbyteri et confessoris.</i> Cui	<i>Guerici et Ebbonis.</i>
<i>Sabiani et sociorum.</i>	EDITIO LUBECO-COL. Convenit fere cum textu codicum mediæ notæ, sed in fine adjicit: <i>Eodem die, sanctorum Sabeani et Pollionis, sociorumque eorum martyrum.</i> De his videndus index Prætermis- <i>Heriberti.</i>	<i>graturum e seculo; ille pedibus ejus advolutus rogavit, ut sibi a Domino impetraret, quatenus secum ad gaudia æterna transire posset; factumque est ut petierat. Item secundum aliquos hic, translatio est beatæ Mariæ Magdalenz.</i> De qua in Auctariis	<i>Translatio- nis M. Mag- dalenz.</i>
<i>De Wulfranno.</i>	BELIN. Pro Archippi, legit Arcippi. Secundo loco agit de martyribus Syris. Deinde: <i>Monasterio Fontanellæ, sancti Vulfranni confessoris. In Britannia, sancti Gutuberti episcopi.</i>	<i>XIX hujus.</i>	<i>Joachim.</i>
<i>Josephi et Claudii.</i>	GREVEN. Wulfranno subjungit: <i>Iste Vulfran- nus, cum esset Senonensis episcopus, ad Frisiam transiens, Christi Evangelium prædicavit. Inde reversus, in monasterio Fontanellæ monasticum habitum sumens, in multa sanctitate cursum suum complens, quievit in pace anno Domini DCCXX. Eo- dem die, sanctorum Joseph et Claudii. Quam apte hi duo conjungantur, vide in Actis. Methis, sancti Urbicii episcopi et confessoris. Senones, Guerici</i>	<i>MOLAN. De Wulfranno: Senonum archiepiscopi in Blamlinio monasterio. Sancti Joachim confessoris, patris beatæ Mariæ virginis. In posterioribus editionibus, mutatur Wulfranni annuntiatio. De Joachim, ut jam dictum. Die vigesima, sanctorum qui nominantur patres in monasterio sancti Sabæ interemptorum. Demum typis minoribus: Coloniz od gradus, obitus Rixæ, reginæ Hungariæ, neptis sancti Annonis episcopi. Cujus, non canonizatz, corpus patet in magnis festis. De ea agitur inter Prætermis- <i>Rixæ.</i></i>	<i>Martyrum in monasterio S. Sabæ.</i>
<i>Urbicii.</i>	<i>Prætermis- <i>Rixæ.</i></i>	<i>hoc die et XIX hujus.</i>	<i>Prætermis- <i>Rixæ.</i></i>

XII Kal.

Die 21.

Apud Cassinum castrum, natalis sancti Benedicti abbatis, hujus vitam virtutibus et miraculis gloriosam, beatus Papa scribit Gregorius. Alexandria, beati Serapionis anachoretæ, magnarum virtutum viri. In territorio Lugdunensi, sancti Lupicini abbatis, cujus vita sanctitatis et miraculorum gloria illustris fuit.

Conveniunt *Praten. Herinien. Tornacen. Rosweygd. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Motan.* Vix quidquam differunt cõdices mediæ notæ.

VARIA LECTIO. In una alterave transpositione consistit. Textus habet: *Beatus Popa scribit Gregorius. Munerat. Gregorius scribit.* Sic pro *illustris fuit*, ponit *Tornacen. fuit illustris.* In *Antverp. et Max-Lubec. deest, sancti, ante Lupicini.* De *anachoritæ et anacoretæ* dictum abunde est.

OBSERVATIO. Celeberrimum magni nigrorum monachorum patris Benedicti nomen ab antiquis Martyrologis omnibus hoc die celebratur. Ejus meminerunt Hieronymiana apographa, ut Epternacense ad finem laterculi subtexens: *Et sancti Benedicti abbatis; Corbeiense ad calcem etiam: Et depositio B. Benedicti abbatis; quæ in Lucensi primo loco posita sunt. Beda non minus simpliciter: Sancti Benedicti abbatis, ad quæ videri potest breve Flori elogium a Nostro diversum. Romanum parvum: In Cassino castro, Benedicti abbatis. Ado non longa oratione Sanctum ornavit, cujus potiorem partem, mutuavit Noster. Notkerus totam sumpsit et aliquid addidit, non satis apte, Casinum Castrum cum Beneventana civitate connectens. Rabano satis fecit dicere, quod regulam monachorum scripserit cum magna discretionem. De Sanctissimi Patriarchæ rebus gestis, translationibus et miraculis fuisse tractavit Henschenius, quæ si non sufficiunt, vide sis Acta Benedictinorum variis locis a Mabilione designatis. Superest Wandelberti encomiastica versificatio:*

*Tum duodena fide Benedicti et nomine fulget,
Carnobiale decus, ducit quo lætatur in orbe.*

Qui hic secundo loco notatur *Serapion*, mihi non adeo obvius est, quam pluribus visus fuerit; nec plaue liquet, utrum ex Hieronymianis primum profluxerit. Ex variis Martyrologiorum efferendi modis faxo id colligas. In præfatis Hieronymianis, decem circiter sociis præfigitur, hoc modo: *In Alexandria, Serapionis monachi, Josippi, etc.* Hic *martyrem* recoli, dubitari haud quaquam potest. Jam Romani parvi textum accipe: *Et Serapionis anachoretæ.* In eandem sententiam loquitur Ado: *Eodem die, beati Serapionis anachoretæ. Ego hic confessorem intelligo, Adoni solo nomine cognitum, sine ulla patriæ, ætatis aut habitationis distinctione, ut, quem inter plures Serapiones indicent auctores illi, prorsus ignores. Nec tenebras dissipant Rabanus et Notkerus; hic Alexandriam signans, sic loquitur, ut Hieronymiana secutus videatur, tametsi in Rabano legisset: depositio Serapionis. Quid Noster? Alexandrium quoque legit, fateor, at ex toto sensu patet; Serapionem aliquem confessorem indigitari. Quem obsecro? An Arsinoitem? An Sidonium? An episcopum Thmucos, de quibus hoc die Henschenius? An qui ex Baronii mente, ab Arianis exilium passus est? An Sidoneum vel Sindonitem, qui a Bollando xxiii Januarii pag. 508 col. 2 indicatus, nescio quo casu, in Actis nostris hæcenus præteritus est? Multa hic quæro, quæ ad xxi Octobris, operosioris disquisitionis materiam præbere poterunt. Vide Henschenium hic, ac paucis Tillemontium tomo 8 pag. 618, et alibi. — *Lupicinum* primus consignavit Ado; brevi contentus elogio, quod Usuardus altera parte truncavit.*

truncavit. Notkerus multa de suo addidit ex ipsa, ni fallor, vita, quæ a coævo scripta in Actis reprodncitnr. Pro textus Usuardini germana simplicitate abunde snfficiant citati codices tum Mss. tum impressi.

AUCTARIA.

PULSANEN. Pro singulari opinor, in Patriarcham reverentia, ita de Benedicto enuntiat: *Apud castrum Casinum, sanctissimi Benedicti confessoris atque abbatis.*

BELINUS item in hoc solum a puritate deficit, quod scribat *beatissimi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRJ-BELG. Puri etiam sunt, paucissimis exceptis, iis nempe verbis quæ adjiciunt: in *Dialogorum libro secundo beatus scribit, etc.*

CENTULEN. De Benedicto jam dicta verba etiam interjicit. In Serapione purus est. Breve Lupicini elogium rescindit. Tum in fine proprium loci: *Cornobio Centula, translatio sancti Vigoris episcopi (Baiocensis) et confessoris. Vide Prætermisos, ubi rejicitur ad 1 Novembris.*

Vigoris translatio- nis.

ANTVERP-MAJ. de Benedicto addit: in *Dialogorum libris, ut scripsit Ado. De Serapione cum textu. Et in territorio Lugdunensi, sancti Lupicini abbatis Vivensium (Jnrensium), cujus vita sanctitatis et miraculorum gloria illustris fuit. Corpus ejus in finibus Vesontionum, apud Latonense monasterium celebratur. Hæc est altera encomii Adoniani pars ab Usuardo rescissa, in qua tamen legitur Laocense; alii scribunt Lauconense; Mosander Lacionense. Videantur Acta.*

De Lupicino.

BRUXELLEN. In Benedicto convenit cum codicibus mediæ notæ. In Serapione purus, sic de Lupicino: *In territorio Lugdunensi, sancti Lupicini abbatis Vivensium magnifici. Cujus vita... Et corpus ejus finibus Vesontionum in Laoconensi monasterio celebratur.*

De sancto Benedicto.

HAGENOYEN. Hoc peculiare habet, quod totam fere sancti Benedictini vitam non longa laudatione complectatur, hæc verbis: *Hic cum foret juvenis scholis secularis reliquit et scholis divinis se tradidit. Et cum tentationes sentiret inter utricas et repres se projecit, et curatus est. Hunc solus Romanus in specu latitantem per tres annos solus scivit, cui et ille victum ministravit. Hic spiritu*

prophetiæ claruit, et monachorum regulas scripsit. Discretionem immundorum nimiam accepit a Domino. Abbas factus, durus secundum regulam fratribus dissolutis erat, unde vitreum vas cum veneno sibi ab eis oblatum, signo crucis confregit; et ad locum solitudinis suæ perrexit, ubi postmodum multis claruit virtutibus, ob quas multi ad eum quotidie veniebant, et ideo ibidem duodecim monasteria construebat. Hic etiam præterea in contemplationis gratia singularis erat, et etiam visiones spirituales videbat, hoc est animam sororis suæ Scholasticæ et Germani episcopi Cupuani ab angelis in cælum ferri vidit. Diem etiam sui exitus ante annum sibi Dominus revelavit, quem et fratribus non abscondit. Ante sextum vero diem sui obitus febribus languere cepit, et sextodie in oratorium se portari fecit, et sepulchrum sibi aperiri, et tunc Communionem accepit, et inter discipulorum manus, erectis in cælum manibus, ultimum spiritum inter verba orationis efflavit.

AMBIAN. Ipso die, translatio sancti Firmini episcopi et confessoris. Colitur xxv Septembris.

Translatio- nis Firmini.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Benedicti abbatis. Serapionis anochoretæ. Lupicini abbatis, fratris sancti Romani abbatis.

EDITIO LUBECO-COL. Vix quidquam differt a codicibus mediæ notæ.

GREVEN. Iosephi. Ammonis. Ex Hieronym. In *Hibernia, Endei abbatis. Amos eremitæ et confessoris. Inter Prætermisos rejicitur ad iv Octobris. Romæ, Felicitatis viduæ. Ad xxiii Novembris. Hic fecit Deus luminaria rerum. Item, beati Benedicti monachi, de quo Gregorius refert 3 Dialog. quod ætate juvenis, sed moribus grandævus, a Gothis in clibonum succensum projectus et inclusus, altera die illæsus penitus inventus sit. Hic remittendus est ad diem xxiii Martii.*

Josephi. Ammonis.

Endei.

Amos.

Felicitatis.

Benedicti alterius.

MOLAN. Agit de solo hoc Benedicto, expressius designans Gregorii locum, nempe 3 Dialog. cap. 18. In aliis editionibus: *Die vigesima prima, sancti patris et confessoris Jacobi episcopi. De ipso*

Jacobi.

XI Kal.

Die 22.

Afrosidii.

Apud Septimaniam civitate Biterris, depositio sancti Afrosidii episcopi et confessoris. Hic a beato Paulo Narbonensi episcopo eidem urbi ordinatus antistes, fidei documentis præclarus virtutumque meritis ornatus, quievit in pace.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Greven, et Molan.*

VARIA LECTIO. Ad paucissima redit. Pro civitate legunt Herinien. et Muneratus civitatem. Praten. Byterris, pejus Tornacen. Biternis. Superest varia Afrosidii efformatio, pro qua Praten. Afrosidii: Herinien. Afradisii; Munerat. Affrodisii. quod legit etiam Greven. Optime, ni fallor, Molan. Aphrodisii; servata nihilominus manuscriptorum codicum fere omnium scribendi ratio, quam et in Actis præhabitam video.

OBSERVATIO.

OBSERVATIO. *Aphrodisius*, seu *Afrodisius*, utcumque demum scripseris, nomen non explico. *Afrodisii*. *Ægyptius* is, Græcus an Romanus fuerit, nusquam traditur. Hoc compertum, a solo Usuardo primum inventum atque in sacris Fastis consignatum esse, opinor ex Actis sancti Pauli Narbonensis, ubi cursim dicitur, in hujus locum Biterris ordinatus, ut ab Henschenio hic ostenditur; ubi monet, hæc fere omnia esse, quæ de sancto *Afrodisio* dici secure queunt, cum aliæ narrationes non careant mendis: quales non unas ex Maurolyeo, Galesinio et aliis merito rejiciendas existimat. Porro antiquiores omnes Martyrologi: Hieronymus, Rom. parvum, Florus et Ado, Rabanus item, Wandelbertus, Notkerus et post eos recentiores alii, de *Paulo* ipso, non de *Afrodisio* hac die meminerunt. In Actis nostris longa fit enumeratio Martyrologiorum, in quibus, hac die, et aliorum in quibus Paulus XII Decembris refertur; at nisi vehementer fallor tota differentię causa, soli et uni Usuardo imputanda est, a quo ferme ceteri acceperunt, qui XII Decembris Paulum consignant. Pauli elogium Ado inter Festivitates Apostolorum retulit, Notkerus totum transumpsit, pauculis de suo adjectis. Ceterum Usuardi auctoritas a Baronio sociisque Romani moderni emendatoribus aut contempta aut neglecta est, expuncto plane ex toto Martyrologio *Afrodisii Biterrensis* nomine, restitutoque *Paulo Narbonensi* ex Hieronymianorum apographorum, Romani parvi, Adonis, reliquorumque consensu. Nolim cum Matricula Cartusiæ Ultrajectensis suspicari, dubitatum a Baronio, *Afrodisius*ne pro *Epaphrodito* fuerit ad Usuardo suppositus; nam distinctis utriusque characteribus, discrimen apparet manifestissimum. Interim excluso *Afrodisio Biterrensi*, locum occupavit *Epaphroditus Terracinenensis*. Nobis de vera Usuardi lectione nulla prorsus videtur subesse posse controversia, codicibus omnibus cum laterculo convenientibus. Et quamvis ad hodiernum Usuardi textum minime spectet laudatus Paulus Narbonensis, hic tamen visum est, Wandelberti de eo distichon subjicere:

*Undecima antistes tribuit pia lumina Paulus,
Quo jure exultat proprio Narbona magistro.*

AUCTARIA.

- P**ULSANEN. Textui puro subdit: *Item sancti Pauli confessoris*: præterito episcopi titulo, ut faciunt codices alii præsertim Hieronymiani.
- Pauli.*
- ANTVERP-MAJ. In Galliis civitate Narboniæ, natale sancti Pauli episcopi et confessoris, quem beati Apostoli, ordinatum urbi Narboniæ episcopum miserunt. Apud Chorintum, beati Dionysii episcopi, cujus eruditione et gratia, quam habuit in verbo Dei, multi fruuntur usque hodie. Dionysius hic Corinthiacus, de quo etiam alii codices agunt, spectat ad VIII Aprilis. Sequitur in eodice: *Civitate Biterris, depositio sancti Afrodisii episcopi et confessoris.*
- Pauli.*
- ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. A reliquis codicibus Usuardinis dissident; ita enim legunt: *In Galliis civitate Narbonæ, natale sancti Pauli episcopi, discipuli Apostolorum, qui a beato Paulo baptizatus, in Gallias directus, apud Narbonam episcopali dignitate donatus est. In Africa, Saturnini et aliorum novem.* Abest totus Usuardi textus.
- Dionysii.*
- ROSWEYD. Post textum: *In Africa, Saturnini martyris et aliorum novem. Alexiani diaconi.*
- De Paulo.*
- ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Primo loco cum tribus supra citatis ponunt: *In Galliis civitate Narbonæ, natale sancti Pauli episcopi, discipuli Apostolorum, qui a beato Paulo baptizatus, etc. Secundo, de beato Saturnino martyre et sociis novem. Tertio ac ultimo, textum Usuardinum purum subjiciunt.*
- Saturnini et sociorum.*
- CENTULEN. Hæc habet: *In Galliis civitate Narbonæ, sancti Pauli episcopi et confessoris, quem beatus Paulus Apostolus ordinavit et ibidem direxit. Apud Chorintum, beati Dionysii episcopi, cujus eruditione et gratia, quam habuit in verbo Dei, multi fruuntur usque hodie. Civitate Biterris, sancti Afrodisii episcopi et confessoris.*
- Alexiani.*
- BRUXELLEN. Incipit etiam a Paulo, cujus elogium ex Adone nonnihil interpolavit. *Afrodisium* habet secundo loco, et in eo purus est. Tertio refert Dionysium, ut supra, Denique: *In Africa, beati Saturnini et aliorum novem.*
- IIAGENOYEN. De Paulo, ut ANTVERP. supra. Sequitur *Afrodisius*, ut in textu. Tertio loco de Saturnino et sociis. Demum: *Item Fidelis martyris.* Colitur hic die sequenti.
- Fidelis.*
- PLESCHIONEN. In Africa, sanctorum *Fidelis, Saturnini et aliorum novem.*
- Fidelis et sociorum.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Afrodisii episcopi et confessoris.* Notat deinde ad marginem, in Romano Martyrologio *Epaphroditum* pro *Afrodisio* positum.
- VATICAN. signatus num. 5949, omisso textu sic legit: *Natalis sancti Pauli episcopi, qui a beato Paulo Apostolo, cum ad Hispanias prædicandi gratia pergeret, apud urbem Narbonam relictus, prædicationis officio non segniter impleto, clarus miraculis coronatus quievit. Vide quæ dicuntur XII Decembris. Sequitur: In Africa, sanctorum Fidelis, Saturnini et aliorum novem.*
- De Paulo.*
- FLORENTIN. In fine: *Apud prædictam Narbonam, sancti Pauli episcopi et confessoris. In Africa, sanctorum martyrum Saturnini et aliorum novem.*
- EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In Galliis, etc., ut ANTVERP. supra. Sequitur: In Africa, beati Saturnini et aliorum novem martyrum, qui pro nomine Christi occisi sunt. Tertio loco textus purus subjungitur.*
- Fidelis, etc.*
- BELIN. Prima editio eadem plane habet, quæ ex ANTVERP. superius descripsimus; at in altera, textus superadditus est hoc modo: *Apud Septimaviam (Septimaniam) civitate Bituris, etc.*
- GREVEN. In Africa, *Saturnini, Hieroni et aliorum octo martyrum. Item Arionis.* De his consule Florentinum et Acta hoc die. *Thomæ Comitis Lancastriæ et martyris.* Vide quæ de eo dicuntur in indice Prætermisorum. *Alexiani diaconi. Romæ, Theodolæ martyris.* Quæ ut ignota prætermittitur. *Item secundum aliquos hic, natale sancti Pauli Narbonensis episcopi, qui in pridie Idus Decembris ponitur. Catharinæ viduæ et virginis.* Miror inter Prætermisos non esse notatam, quandoquidem in Romano hac die expresse ponatur. Vide Acta XXIV Martii.
- Saturnini et soc. ix.*
- Catharinæ*
- MOLAN. Idem habet de Paulo Narboneusi auctarium

etarium, quod ex ANTVERP. dedimus, cui præterea subjungit : *Eodem die, monasterio quod Eike dicitur, sanctarum virginum Herlindis et Relindis germanarum et religiosarum, gloriosorum in miraculis. Trevas, depositio sancti Cameliani antistitis. Dein typis minutioribus : Lex viduæ, de qua beatus Hieronymus scribit, quod viro defuncto conversa est, et monasterii princeps et virginum mater effecta. Catharinæ viduæ, filix beatæ Brigittæ, quam canonicavit Urbanus VI. Divioni, sancti confessoris Hilarii. Item Carthagine, Octaviani archidiaconi, martyris cum multis millibus virorum et mulierum,*

de quibus Gregorius Turouensis lib. 2. Hist. Franc. cap. 3 in fine. De Cameliano et Hilario vide Prætermisos. In Posterioribus omittitur Paulus. De Saturnino ut reliqui. De Cameliano ut in prima. Sequitur : Die vigesima secunda, sancti hieromartyris Basilei, presbyteri Aucyranæ ecclesiæ. In monasterio quod Eike dicitur, translatio sanctarum virginum Herlindis et Relindis germanarum. Dein aliis litteris : Parthenopoli civitate, (Magdeburgi Saxonum) beatæ Margaretæ, quæ contracta dicitur, virginis multæ patientiæ, de cujus vita liber exstat. In Actis prætermittitur.

Basilei. Translatio- nis Herlin- dis et Relin- dis. Margaretæ.

X Kal.

Die 23.

Victoriani
et soc.Theodori.
Juliani.

In Africa, sanctorum martyrum Victoriani, Frumentii et alterius Frumentii et duorum germanorum, qui persecutione Wandalica, ut scribit Victor Africanus episcopus, sub Hunerico rege, pro constantia catholicæ confessionis, immatissimis suppliciis excruciat, egregio martyrio coronati sunt. In Antiochia, sancti Theodori presbyteri. Civitate Cæsarea, sancti Juliani.

Ita Praten. Herinien. Tornacen. Putsanen. Rosweyd. Munerat. Belin. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. In codice Rosweydi legitur *Frumentii et Frumentii*, expuncta voce *alterius*. Lego *Wandalica*, ut omnino scribendum et legendum est, efformatione et pronuntiatione, nobis Germanis, aliisque affinis propria, de qua nil opus est plura notare. Praten. Pulsanen. Muneratus et alii scribunt *Vuandalica* : Tornacen. *Uuandalica* : Belinus *Vandalica*. Munerat. pro *episcopus*, posuit *apostolus*. Codex Rosweydi male ponit *Honerifico*, non multo melius Pulsanen. *Honorio*. Belin. *Honorico*. Evidens est agi hic de *Hunerico* vel *Hunnerico*, ut promiscue scribitur. Munerati transpositio, *coronati sunt martyrio* nihil in sensu immutat. Solus Belinus pro *Theodori* habet *Theodoli*, atque hinc Baronii *Theodulum* prodiisse verosimile est. Grevenus et Molanus : *In civitate*; redundat præpositio. *Affrica, Africa, martirum, supplitiis, Cæsarea*, menda sunt passim obvia. Codex Rosweydi deficit in voce penultima, *sancti*.

Victoriani
et soc.Theodori.
Juliani.

OBSERVATIO. Illustris Africanorum martyrum classis plane ab Hieronymianis apographis, Beda genuino, Wandelberto et Rabano. Primus eam consignasse reperitur auctor Romani parvi distincte et clare : *In Africa, martyrum Victoriani, Frumentii, item Frumentii, et duorum germanorum Wandalica persecutione, sub Hunnerico rege passorum*. Hinc eadem classis ab Adone eruta, brevi elogio exornata est. Adonis sequaces et descriptores esse Usuardum et Notkerum, jam sæpe dictum et demonstratum est. Hic præfatum elogium fere immutatum transumpsit ; Noster paucula inseruit nempe : *ut scribit Victor Africanus episcopus*. Cetera ab Adone accepta esse, nimis quam manifestum existimo. Plura in Actis circa hosce martyres annotata et illustrata invenies, atque inter alia, correctas variorum hallucinationes circa horum sanctorum martyrum variam patriam, palæstram, ætatem ; quæ omnia ex ipsis gloriosorum martyriorum Actis, ex Victore Vitensi illic productis, egregie confirmantur. — Ex Hieronymianis apographis ab Usuardo educti sunt *Theodorus* presbyter Antiochenus et *Julianus* Cæsariensis : ille satis distincte positus, atque iisdem plane verbis a Notkero expressus ; hic autem ex aliqua cohorte abstractus, quæ Florentinium et Henschenium non parum exercuit, tum ut vera nomina, tum ut martyrii locum (siquidem omnes martyres vere fuerint, ut in hisce codicibus supponitur) accurate designarent. Ea discutere cum hujus loci non sit, citatos auctores consulat, cujus plura scire interfuerit. Interim Noster prudenter lauream reticuit. Unde vero *confessorem* dumtaxat fuisse *Julianum* certo discere Baronius potuerit, quidem explorare nequeo. Satis nobis et abunde sit, textus Usuardini fontem et germanitatem comprobasse. Satis mira est Wandelbertina combinatio, dum *Felicem Africanum* cum *Theodoro Antiocheno* et *Juliano Cæsariensi* disticho suo ita videtur innectere, ac si eodem tempore, eodem loco, et eodem martyrio coronati fuissent ; quamvis et alibi hoc recurat. Sic canit :

*Felix hinc decimum et Theodorus cum Juliano
Ornant, eximia virtutum laude ferendi.*

AUCTARIA.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. et codices octo alii, quos medicæ notæ appellare solemus, in prima annuntiatione purissimi omnes, in duabus ultimis, *Theodori* et *Juliani* deficiunt.

ANTVERP-MAJ. Cum prioribus fere convenit ; sed legit cum CENTULEN. *Victorini*, et addit in fine : *Apud Africam, beati Imdelis, voluit dicere Fidelis. Fidelis, socii Felicis.*

CENTULEN.

CENTULEN. Sic habet : *In Africa, sanctorum martyrum Victorini, Frumentii, et alterius Frumentii, et duorum germanorum, qui in magnissimis (lege immanissimis) suppliciis cruciati, gloriose coronati sunt. In Africa beati Fidelis martyr.*

Felicitis.
Fidis.
BRUXELLEN. In Victoriano et sociis fere purus est. Sequitur : *Adhuc in Africa, natale sancti Felicis martyris. Item in Antiochia, sancti Theodori presbyteri et martyris. Civitate Cæsarea, sancti Juliani. Et sanctæ Fidis martyris.* Videtur hæc Fides esse, quæ VI Octobris colitur, ut habes in catalogo Prætermissorum.

De Theodoro.
HAGENYEN. Purus item in Victoriano et sociis, secundo loco sic scribit : *In Antiochia, sancti Theodorici (Theodori) presbyteri et martyris, qui alapis multis est cæsus. Super scampaum ligatus in tantum extenditur, ut octo pedum longus videretur. Post hæc duæ lampades ardentes, ejus lateri sunt appositæ, tandem occisus est gladio.* Videndum, an hic non indicetur Theodoricus vel Theodoritus Antiochiæ sub Juliano apostata passus, de quo cum Usuardo agimus XXIII Octobris. Sequitur in codice ultima annuntiatio pura : *Civitate Cæsarea sancti Juliani.*

PLESCHIONEN. et VATICAN. signatus numero

5949 : *In Antiochia, sancti Theodori presbyteri, Pauli, Juliani, Sabini.* Vide Acta, ubi hos male conjunctos observabis.

ALTEMPS. *In monasterio Berkingensi, sanctæ Hildæ abbatissæ : Et die sequenti.* Imo vere die sequenti colitur, vocaturque ab aliis *Hildelitha.*

BURDEGALEN. *Inventio sancti Lupi Andegavensis episcopi.* Inter Prætermissos remittitur ad diem natalem, XVII Octobris.

EDITIO LUBECO-COL. Antepenultimo loco interserit : *Apud Africam, natale sanctis Fidelis martyris.* Cetera satis pura est.

GREVEN. *In Africa, beati Fidelis martyris. Item Piomoli (aliis Thiomoli ex Hieronym.) Felicis. Theodorici martyris.* Inter Prætermissos rejicitur ad XXIII Octobris, ubi male citatur editio LUBECO-COL. quæ de eo non meminit. *Hilaria viduæ.* An hæc mater S. Afræ, an alia fuerit, divinari necdum potest. Vide etiam Prætermissos.

MOLAN. *In Africa, natale Felicis et aliorum viginti.* Ita prima editio. In aliis vero editionibus sic habet : *Die vigesima tertia, sacrosancti martyris Niconis et ministrorum discipulorum ejus, cum ipso martyrizatorum. Bergis, elevatio sancti Winoci abbatis.*

Pauli et sociorum.

Hildæ vel Hildelithæ.

Inventionis. S. Lupi.

Fidelis.

Piomoli.

Felicis.

Theodorici.

Hilaria.

Felicis et alior. 20.

Niconis et soc.

Elevationis Winoci.

IX Kal.

Die 24.

Romæ, passio beati Pigmennii presbyteri. Hic Julianum apostatam a puero nutritivit et sacris litteris erudit, a quo ipse postea in Tyberim pro fide Christi necatus est. In Mauritania, natalis sanctorum Romuli et Secundoli fratrum, qui pro Christo passi sunt. Apud Syriam, sancti Seleuci. Item in Phrygia, sancti Agapiti.

Pigmennii.

Romuli et Secundoli. Seleuci. Agapiti.

Ex Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Muncrat. Greven. et Molan. Addi possent omnes codices medie notæ, ut infra patebit.

VARIA LECTIO. Antverp. et Max-Lubec. pro *Pigmennii presbyteri*, male ponunt *episcopi*, Pulsanen. nullam dignitatem adjunxit. Rursus Antverp. et Max-Lubec. pro *nutrivit* habent *enutrivit*. *Litteris sacris* in Greven et Molan. perinde est. *Fratrum* omnes codices legunt, exceptis Antverp. et Max-Lubec. Hi etiam scribunt *Siriam* cum Tornacensi. Restitui *Phrygia* cum Molano, tametsi eodices plerique, ut Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Muncrat. et Greven. legant *Frigia*; Praten. *Phrygia*, Rosweyd. *Frygia*. Fere exciderat monere, solum Muncratum pro *Secundoli*, legere *Secundi*, ut est in Romano moderno. Grevenus et Molanus ab aliis in eo discrepant, quod Agapitum Seleuco anteponant.

OBSERVATIO. *Pigmennium* hic denuo ignorant citati pridie Martyrologi, apographa Hieronymiana, Beda, Florus, Rabanus, Wandelbertus; memorant alii, quorum semper antesignanus auctor Romani parvi, a quo primum nominatus et relatus est his verbis : *Romæ, Pigmennii presbyteri et martyris, sepulti in cœmeterio Pontiani.* His non contentus Ado, longum elogium contextuit, probabiliter ex Actis sanctæ Bibianæ, in hac parte ut minimum valde depravatis. Viderat ea olim Bollandus, notaveratque IV Januarii in *Dafrosa*; hujus, *Flaviani, Pigmennii, Bibianæ, et aliorum Acta permista esse, et ejusmodi, ut haud levi emendatione egerent.* Henschenius vero hoc die discussis cum Baronio præfatorum Actorum fictionibus, iisque præsertim, quæ in Adonis elogio continentur, indigna plane censuit, quæ operi nostro insererentur. Quid si igitur placeat Tillemontii conjectura tomo 5 a pag. 119 et pag. 633, de *Epigmenio et Pigmennio* qui ambo hoc die, in Romano moderno referuntur, in unum conflandis? Certe sic manebit vera rei substantia, rescissis falsis circumstantiis. Hæc examinanda remittimus ad Acta, XIV Septembris, ubi agetur de *Crescentio puero* a prædiecto Epigmenio baptizato. Interim totam Adonis historiam transumpsit Notkerus, Noster ita contraxit, ut cum brevitate sua, non item cum veritate conveniat. Atque hæc hæc hactenus pro textu satis clara et plana sunt. — At non æque pervium est, *Romulum* cum *Secundolo* connectere et quidem fraternitatis vineulo, ut facit Usuardus, verosimillime aberrans, primus ipse talis confusionis artifex quemadmodum ex Actis nostris manifeste colligitur. Neque enim ulli Hieronymiani codices ex quibus solis eos Noster decerpere potuit, ita *Romulum* et *Secundolum* conjungunt, ut vel popula-

Pigmennii.

Romuli et Secundoli.

res esse videantur, quamvis utrumque nomen expriment. *Romulus* avulsus est ab insigni manipulo martyrum, qui cum *Timolao* in *Cæsarea Palestinæ* coronatus est, ut ex Eusebio in Actis refertur. *Secundolus* vero ad aliam plane classem pertinet, quæ in *Mauritania* triumphavit. Potuit fortasse Wandelbertum vidisse Usuardus, ubi hunc versiculum legerit :

Romulus et nonam pariterque Secundolus implet.

Interim qualiscumque lectio, Usuardini genuina est, atque in omnibus codicibus tum manuscriptis tum excisis plane conformis, etiam in Centulensi, qui, ut in Auctariis patebit, sola phrasi a textu discrepat, fratris titulo abstinens. Quid Baronium moverit, ut pro *Secundolo*, *Secundum* supponeret, nec hic divino.— *Seleucus* item et *Agapitus* ex Hieronymianis apographis profluent, unde a Nostro et in Actis positi absque ullo titulo, quidquid *Seleucum confessorum*, faciat Baronius, *Agapitum episcopum*. Nam si de eo *Agapito* agitur, qui in Hieronymianis etiam sub *Agapi* nomine occurrit, is vere *Timolai* socius fuit, adeoque martyr *Cæsariensis*. An forte aliunde sumptus, et *Synodæ episcopus* fuerit, non satis perspicio; tacet Florentinus; *Castellanus* in Martyrologio universali ab Henschenio dissentit. De cetero certa nobis et indubitata videtur Usuardi lectio in laterculo proposita, quamvis fortasse sola penultima annuntiatio vera dici possit, utpote in omnibus Hieronymianis primo loco disertissime posita; ubi si quis titulus, non *confessoris*, certe, sed *martyris* apponendus videtur.

Seleuci.
Agapiti.

AUCTARIA.

In *Tyberim necatus est* legunt codices omnes pro textus puritate citati. Melius Ado, de ponte præcipitatus est, idque imitati sunt codices ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. In quo solum ab Usuardina simplicitate deficiunt.

Textus mutilus.

ANTVERP-MAJ. Hic mutilus est, sic legens : *Romæ, natale sancti Pignenii presbyteri. Hic Julianum apostatam atque impium a puero nutrit, et litteris etiam sacris erudit. In Siriu, natale sancti Eleuci. Ipso die, sanctorum Romuli et Secundoli, qui apud Mauritaniam pro Christo passi sunt.*

Eleuci

Textus contractus.

CENTULEN. Modo suo : *Romæ, sancti Pignenii presbyteri et martyris. In Syria, sancti Seleuci. In Frigia, sancti Agapiti. Ipso die, sanctorum Romuli et Secundoli, qui apud Mauritaniam pro Christo passi sunt.*

BRUXELLEN. Pignenii elogium ex Adone non parum interpolatum repræsentat. Dein cum textu : *In Mauritaniam, sanctorum Romuli et Secundoli fratrum et martyrum, qui pro Christo passi sunt. Apud Syriam, sancti Seleucii (vult dicere Seleuci.) In Frigia, sancti Agapiti. Item sancti Lini martyris. De quo vide Prætermisissos.*

Lini.

HAGENOYEN. Alia de Pignenio commentus est, ut facile fabulosis fabulosa exornantur; sed iis repetendus non immoramur. In *Romulo et Secundolo* purus est, nisi quod pro *Romuli*, scribat *Remuli*. Sequitur : *Apud Syriam, sancti Seleucii martyris. Item in Frigia, sancti Agapiti martyris.*

In AQUICINCTINI collatione cum Usuardo Molani secundæ editionis facta, sic habetur : *Post S. Agapiti, addit : Item sanctorum Agapiti, Romuli (vel forte Romici, nec enim potest commode legi) et Rogati.*

Agapiti et sociorum.

Victoris et Coronæ.

VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130, adjiciunt : *Eodem die, sanctorum Victoris et Coronæ. Proprium diem invenies in Prætermisissis, nempe XIV Maii.*

PLESCHIONEN. Convenit cum AQUICINCTINO, clarius exprimens : *In Africa, sancti Agapiti, Romuli, Rogati. Quam apta sit ea conjunctio, vide in Actis, ubi melius suis locis tribuuntur.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Solita brevitate : *Pignenii presbyteri et martyris, Romuli et Secundoli fratrum martyrum.*

VATICAN. num. 5949 : *In Syria, sancti Seleucii. In Africa, sancti Agapiti, Romuli et Rogati.*

Agapiti et sociorum.

CODEX STROZZ. Apud Præsidentem (Persidem), sancti Simeonis archiepiscopi. De quo plura in Prætermisissis.

Simeonis.

EDITIO LUBECO-COL. De Pignenio pure usque ad erudit. Subdit deinde : *A quo ipse postea in Tyberim pro fide Christi de ponte præcipitatus est. Cujus corpus inventum et collectum, sepultum est in cimiterio Poniani, non longe a sanctis Abdou et Senen. In Mauritania, sanctorum Romuli et Secundoli fratrum, qui pro Christo et fide catholica passi sunt. Apud Syriam, sancti Seleuci confessoris. In Phrygia, sancti Agapiti martyris. Opido Tridentino, passio sancti Simonis pueri et martyris.*

de Pignenio ex Adone.

Simonis pueri.

BELIN. In textu non omnino purus, addit in fine : *Apud Persidem, sancti Symeonis archiepiscopi. Est is qui colitur XXI Aprilis.*

Symeonis.

GREYEN. Saturnini, Cirini martyrum. Apud Tridentum, beati Symeonis pueri, novi martyris, anno Domini MCCCCLXXV in hebdomada sancta a Judeis crudeliter occisi. Cujus sanctitati Deus per crebra miracula testimonium præbuit. Kanini confessoris. Jobæ virginis, filix regis Persarum. Vide catalogum Prætermisissorum.

Saturnini et Cirini. Symonis pueri.

Kanini. Jobæ.

MOLAN. Apud Persidem, sancti Simeonis archiepiscopi. Sequitur typis minoribus : *Apud Tridentum, passio beati Simeonis pueri, novi martyris, anno Domini MCCCCLXXV in hebdomada sancta a Judæis crudeliter occisi. Daventriæ, obiit Florentius presbyter, qui fratres de communi vita instituit. Cujus vitam Thomas a Kempis scripsit. Hæc prima editio. Aliæ : Tridenti, passio beati Simonis pueri in monasterio Vuasteno, sanctæ Catharinæ abbatis, filix beatæ Birgittæ. Die vigesima quarta, præfestum Evangelismi. Dein aliis litteris : Cæsareæ, sanctorum octo martyrum, Timolai, Dionysii, Romuli, Pausæ, Alexandri, Alexandri, Agapiti et Dionysii. Daventriæ, etc. De martyribus Cæsariensibus videantur Acta.*

Simeonis.

Simonis.

Florentii.

Catharinæ.

Timolai et sociorum.

Kal. VIII.

Die 25.

A pud Nazareth civitatem Galilææ, Annuntiatio Dominica. In Sirmio, passio beati Irenæi episcopi, tempore Maximiani imperatoris, qui primo tormentis acerrimis vexatus, dein diebus plurimis in carcere cruciatus, novissime abscisso capite consummatus est. Romæ, sancti Cyrini martyris, qui a rege Claudio, post facultatum amissionem, post carceris squalorem, post multorum verberum afflictionem gladio interfectus est. Nicomediæ, natalis Dulæ ejusdam militis ancillæ, quæ pro castitate occisa est. In Antro insula, sancti Hermelandi abbatis, cujus gloriosa conversatio miraculorum collaudatur præconio.

Annuntiationis Dominicæ.
Irenæi.

Cyrini.

Dulæ.

Hermelandi.

NOTA. Codicem Usuardum ex omni parte genuinum et purum, nullum hodie reperio. Ex omni, inquam, parte; nam multi in paucissimis deficient, eaque ratione viam satis commodam textui erigendo aperiunt. Sic Delinus sola transpositione aberrat, *Cyrinum* anteponebat *Irenæo*; qua in re cum solus et unicus sit, ab omnimoda puritate certo excluditur. Pratensis novo infectus est, cum pro *Dulæ* scribat *Theolæ*, in quo licet tres alios codices Aquicinctinum, Marchianensem et Rosweydim consentientes habeat, nihilo magis simplicitatem Usuardinam representat. Et quidem Rosweydi codex purus esset, nisi tertio loco inepte immisceret: *Item natale sanctorum nongentorum*. Heriniensis item a puritate deficit, primam annuntiationem sic exprimens: *Apud Nazareth civitatem Galilææ, ut fides Catholica credit, odorat et prædicat; Virginem Mariam Dominum parituram, Gabriel angelus venerando salutat*. Quæ verba ex aliquo Bedæ Mss. Tornacensi, inter Bedæ auctaria, etiam connumerata invenies. In Tornacensi Usuardo, deest solum *Irenæi* elogium. In Pulsanensi, expunctus *Hermelandus*. Atque item in Antverp. et Max-Lubeæ, ubi et *Cyrini* elogium prætermisum est. Muneratus pluribus mendis, opinor typographicis, deformis est, sed præcipuus error, quod post *Annuntiatio Dominica*, adjungat, *quæ alio nomine dicitur Incarnatio Domini nostri Jesu Christi*. Sic Grevenus et Molanus excludendi, quia soli incipiunt hoc modo: *Jesus Christus Dominus noster passus est*. Codicem aliorum accessiones suo loco exhibebimus. Interim ex jam citatis citandisque, germana Usuardi simplicitas ea ratione elicitæ, quod in laterculi sententiam plerique omnes conspirent, ut collatis defectibus excessibusque, facillime datur intelligi.

OBSERVATIO. His positis, superest fontes indicare, ex quibus Usuardum sua hausisse credimus. Ac primo quidem, hæc est Hieronym. omnium concursus hodierna commemoratio: *Hierosolymis Dominus Jesus Christus crucifixus est*. At non ita conveniunt in ejus *Annuntiatione* aut *Conceptione*, quæ in Epternacensi plane desideratur. Hæc in Bedæ brevissime ponitur: *Annuntiatio Dominica*; Rabanus scripsit: *Annuntiatio Dominicæ incarnationis*; Romanum parvum: *Annuntiatio Dominica et Crucifixio*; Ado autem, rescissa Crucifixione, nec Hieronymiana nec Romanum parvum ex toto secutus, Bedam non nihil auxit, præfixa nempe *civitate Nazareth*, in qua mysterium peractum est; ea plane phrasi, quam ex ipso Noster in laterculum suum transtulit. Adonem hic Rosweydi intelligo, non qualis a Mosandro editus est, in quo et Crucifixio, et Jacobi Apostoli martyrium, cum immolatione Isaac aliisque Christi typis hoc die conjunguntur. Notkerus Bedæ, Rabani et Adonis verba in unum commiscuit. De hac solennitate nihil est quod Henschenii commentario magnopere superaddi possit aut debeat. Audi modo Wandelbertum:

Angelus octava venturum nuntiat agnum.

Agnus et ipse cruce mundi pro morte levatur.

Qui hic secundo loco est, sic quarto et ultimo memoratur in Romano parvo: *Apud Sirmium, Irenæi episcopi et martyris*, quo etiam ordine refertur ab Adone cum elogio, quod totum in Notkerum transiit, a Nostro modice attemperatum, sic tamen, ut nihil non ex eodem acceperit. *Irenæi Sirmiensis* Acta procul dubio olim vidit Ado, quæ multis seculis neglecta, a Joanne Gamansio nostro primum eruta sunt, a Papebrochio edita et illustrata, græcæ etiam floridiori oratione, ad voluminis calcem adjecta. Latina ipsa, inter sincera et selecta merito a Ruinartio computata sunt a pag. 432, de quibus videri etiam potest Tillemontius tomo 5 pag. 250. Quod vero *Irenæus* in Actis editis passus dicatur VIII *Idus* seu VI *Aprilis*, potuit olim lectum esse VIII *Kal. Aprilis*. Variant Martyrologia. Ego Sirmiensem Irenæum in Hieronymianis VI *Aprilis* nullum deprehendo: fateor in Floro et Rabauo signari, imo a Notkero utroque die; servandam tamen, nec quidquam immutandam antiquam Martyrologorum nostrorum lectionem, plane censeo. — *Cyrinus*, aliis *Quirinus*, in Romano parvo et Adone tertium locum obtinet. Hic ex Bedæ, atque iisdem verbis sumpsere Rabanus et Notkerus, quæ ex Actis sancti Valentini, seu Marii, Marthæ et Abachum, de eo paucis recitant. Adonem nihilominus deserit Usuardus, aliam phrasim ex eodem fonte substituens. De præfatis Actis satis alibi dictum est; vide Henschenii commentarium et alia, quæ recentius de Cyrino ibi tradita sunt. quorum compendium habet Tillemontius tomo 4 pag. 677. — *Dulæ* ex Hieronymianis repetitur: *In Nicomedia, natale Dulæ*; Romanum parvum: *Nicomediæ, Dulæ martyris*; Bedæ et ex eo Rabanus: *Natale Dulæ, ancillæ militis, quæ pro castitate occisa est*. Ado utrumque textum conjunxit, quem ex ipso sibi vendicavit Usuardus et Notkerus. Nec eorum quisquam est, qui *Theodolum* Hieronymianorum cum *Dulæ*, quæ forte a conditione nomen traxit, eandem esse putaverit, quod tamen visum est Castellano in brevi notula ad Martyrologium universale, inde, meo quidem judicio, expungenda, reposito in textu non *Theolæ*, sed *Dulæ* nomine, quod in ipso Romano legitur. — *Hermelandus* antiquioribus omnibus ignotus, ab Usuardo primum productus est, et recte in *Antro* Ligeris insula, modo fluminis aquis absorpta, non in *Andro*, tot terrarum spatii divisa, quemadmodum male legit codex maximus Ultrajectinus, quem ad aliorum distinctionem *Rosweydi* seu *Roswedynum* nuncupare solemus.

Annuntiationis Dominicæ.

Irenæi.

Cyrini.

Dulæ.

Hermelandi.

AUCTARIA.

- ANTVERP-MAJ.** In Nazareth civitate Galileæ, Annuntiatio Dominica, quando missus est Gabriel angelus a Deo in civitatem Galileæ ad beatam Mariam virginem, et dixit ei : Ave, Maria, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Ipsa, ut vidit eum, mota est in introitu ejus, et cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait ei angelus : Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum; ecce concipies in utero et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum. Quæ tanto nuntio clarificata, Spiritu sancto fecundata, ab illo, qui de illa carnem sumere dignatus est, præ omnibus sublimata, in æternum venerabiliter est benedicta. Apud Sirmium, natale sancti Hirceni episcopi et martyris, sub Maximiano imperatore. Romæ, sancti Cyrini martyris. In duabus ultimis purus est. Pro Antro insula, videtur legere Antico; sed pejus in margine corrigitur : in Andro insula.
- ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG.** Post Dominicam, subdunt : Eodem die, Dominus noster, Jesus Christus Hierosolymis crucifixus est, et Isaac immolatus. Item post Romæ, legunt, in cæmeterio Pontiani. Deficiunt omnes in annuntiatione ultima.
- CENTULEN.** In Nazareth civitate Galyleæ, Annuntiatio Dominica, quando angelo annuntiante et virtute Altissimi superveniente, Virgo intemerata filium Dei vivi paritura concepit. Eodem die Hierosolymis, idem Deus Dei filius crucifixus est a Judæis. In Sirmio, sancti Hirceni episcopi et martyris. Romæ, sancti Cyrini martyris, Nicomedie, sanctæ Dullæ martyris. In Antro insula, sancti Ermelandi abbatis. Habes supra verum nomen.
- HAGENOVEN.** Apud Nazareth Galileæ, Annuntiatio Dominica. Nota quod in hac die multa mirabilia facta sunt, quæ notantur in his versibus :
- Salve festa dies, quæ vulnera nostra coerces
Angelus est missus. Est Christus in cruce passus.
Est Adam factus et eodem corpore lapsus.
Oh meritum decimæ cadit Abel patris ab ense.
Offert Melchisedech. Isaac supponitur aris.
Est decollatus * Baptista Christi Joannes.
Est Petrus creptus. Jacobus sub Herode peremptus.
Corpora Sanctorum cum Christo multa resurgunt.
Iatro dulces tamen * cum Christo suscipit amen.
- Qui iatro cum Christo crucifigitur, ubi Christum verum Deum confitetur, et veniam postulat et impetrat, et confractis cruribus in cruce, spiritum reddidit creatori. In Sirmio (Sirmio) passio beati Hyrenei episcopi et martyris, etc., cum textu. Pro Antro insula, legit Nutro.
- BRUXELLEN.** Solito auctior, multa hic congerit : Apud Nazareth civitatem Galileæ, Annuntiatio beatæ Mariæ semper virginis. Eadem die, plasmatio Adæ et ejectio ejus de paradiso. Apud agrum Damascenum, Abel primus martyr pro justitia accisus est. Quem Christus in Evangelio laudat, et quem nos in Canone Missæ quotidie nominamus. Eadem die, Melchisedech primus sacerdos, Abrahæ panem et vinum in figura Sacramenti Eucharistiæ immolavit. Et hic Melchisedech etiam Canoni Missæ inscriptus est. Ipso die, Abraham filium suum Isaac super altare obtulit Deo in figura Dominicæ passionis. Adhuc ipso die, transitus filiorum Israel per mare rubrum. Eodem die, decollatus est beatus Johannes Baptista. Apud Ierosolimam, Dominus noster Jesus Christus pro redemptione mundi crucifixus est. Et sanctus Jacobus Apostolus frater Domini ea die occisus est. Et sanctus Petrus de carcere Herodis, per angelum liberatus. Romæ, sancti Cyrini martyris, qui post multorum verberum afflictionem interfectus a Claudio, et in Tybrim jactatus, in insula Licaoniæ inventus, in cimiteria Pontiani sepultus est, ut scribitur in passione sancti Valentini. Apud Smyrnum (Sirmium) sancti Hyrenei episcopi et martyris, qui tempore Maximiani imperatoris sub præside Probo, post acerrima tormenta capitis abscissione martyrium consummavit. In Nicomedia, sanctæ Dullæ ancillæ, etc. Et depositio sancti Ermelandi abbatis et confessoris, cujus gloriosa conversatio, præconio laudatur miraculorum.
- VICTORIN.** Addit : Eodem die, sanctorum Taraci, Probi et Andronici. Spectant ad v Octobris.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Annuntiatio Dominicæ Incarnationis. Romæ, Cyrini martyris. Hermelandi abbatis.
- REG. SUECIE,** signatus num. 130. Eodem die, sanctorum Taraci, Probi et Andronici. Apud Smirnam, beati Traseæ episcopi et martyris. Remittitur ad xv Octobris.
- FLORENTIN.** Ipso die, consecratio Cathedralis ecclesiæ Florentinæ, sanctæ Mariæ Floris, per summum Pontificem Eugenium IV, anno Domini MCCCCXXXVI. Quæ sequuntur obscura sunt : Anno vero MCCCCLXXXI Sixtus IV, Pontifex jubileum, hoc a (puto dicere velle, hoc est) plenariam indulgentiam concessit, et Innocentius VIII successor, primo anno pontificatus confirmavit.
- DIVIONEN. S. Benigni. Baiocæ,** sancti Ragnoberti episcopi et confessoris. Ad xvi Maii.
- EDITIO LUBECO-COL.** In Nazareth civitate Galileæ, incarnatio filii Dei. Et Annuntiatio beatæ virginis Mariæ, quando missus est Gabriel Angelus ad eam, et dixit ei : Ave gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Quæ tanto nuntio clarificata, Spiritu sancto fecundata; qui de illa carnem sumere dignatus est, ab illo præ omnibus sublimata, in æternum venerabiliter benedicta. Sequitur de crucifixione, de Isaac, de Hyreneo, de Cyrino, de Dula, fere ut in BRUXELLEN. supra. In Antro insula, sancti Hermelandi, etc., ut in textu.
- GREVEN.** Passio sancti Jacobi majoris Apostoli. Item, Josiæ scribæ et martyris cum beato Jacobo decollati. Vide Prætermisos. In Nicæa, Victorini, Alexandri, Eufrate, Castule, Nicostrati, Lucillæ et aliorum quadringentorum martyrum. Immolatio Isaac filii Abrahæ Patriarchæ. Item Abel justi, veteris testamenti protomartyris. Transitus filiorum Israel per mare rubrum. Victoria beati Michaelis contra draconem. Item, Symeonis obbatis. Vide Prætermisos. In Altona castro comitatus de Marka, sancti Eynardi eremite et confessoris. Veronicæ sanctæ matronæ cui Dominus imaginem faciei suæ sudario impressam reliquit. De hac Vera iconæ consule Prætermisos. Responsiones Papebrochii variis locis, et alios ab ipso citatos.
- MOLAN.** Litteris italicis, post gladio interfectus est, inserit ex Beda : Scriptum est in passione sancti Valentini. Aliæ editiones adjungunt : Item ipso die, depositio sanctissimi Humberti, episcopi et confessoris Christi, virtutibus et miraculis gloriosi. Eodem die, genesis mundi. Tum de Isaac, de transitu maris rubri, et victoria Michaelis.

Cyrini
ex Beda.Taraci et
sociorum.

Traseæ.

Consecratio-
nis ecclesiæ
Cathedralis
Florentinæ.

Ragnoberti.

De Annun-
tiatione.

Jacobi.

Josiæ.

Victorini
et soc.

Isaac.

Abel, etc.

Michaelis
victoriæ.

Symeonis.

Eynardi.

Veronicæ.

Humberti.

Mundi
genesis.

VII Kal.

Die 26.

A pud Pentapolim Libiæ, natalis sanctorum Theodori episcopi, Hirenæi diaconi, Serapionis et Ammonii lectorum. Romæ via Lavicana, sancti Castoli martyris, qui, ut in gestis beati Sebastiani legitur, a persecutoribus tertio appensus, tertio auditus, in confessione Domini perseverans, missus est in foveam, et dimissa super eum massa arenaria, martyrio migravit ad Christum. In Sirmio, sanctorum Montani presbiteri et Maximæ in mare mersorum.

Theodori
et soc.
Castuli.Montani et
Maximæ.

Conveniunt hodie Præten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Mauerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. *Pentapolim* habent Murerat. et Greven. Scio legendum *Libyx*; ast in consensu codicum omnino omnium, solo Molano excepto, putavi eorum lectionem in textu servandam. Sic iidem omnes habent *Hirenæi* vel *Hyrenæi*. Prætulim modum priorem, quod ita legant Præten. Tornacen. et Grevenus, quidquid alibi legam *Irenæi*. Greven. et Molau. pro *Ammonii* male ponunt *Ammonis*. Præcipua difficultas in nomine *Castoli* vel *Castuli*. Certum est, antiquos omnes legere *Castuli*. Verum æque certum videtur Usuardum legisse *Castoli*, si vestutiorum nostrorum codicum auctoritate niti possumus. Atqui ita exprimunt Præten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Murerat. et Grevenus, quos hic sequimur, etiam errantes. Pulsanen. forte ad majorem emphasim addit: *tertio in confessione*; atque item: *martyri coronatus migravit*. Turpiter labitur in fine, scribens: *In Sirmia, sancti Vincentii presbiteri et Maximini*. Reliquæ variantes lectiones, mera sunt librorum sphalmata: sic Mureratus, *Maximæ in maxime in mare*, etc., frustra repetito nomine *Maximæ*; sic *tercio, havenaria, Syrmia, Smyrno*, etc.

OBSERVATIO. Prima *martyrum Pentapolitanorum* classis non obscure signatur in apographis Hieronymianis, sed luxatis hinc inde nominibus et tacita positione seu loco certaminis, qui in solo Epternacensi clarissime exprimitur: *In Pentapoli Libix, Theodori episcopi, Hirenæi*, etc. Romanum parvum socios non novit, aut certe studiose exclusit, ita legens: *Apud Pentapolim Libyx, Theodori episcopi*. In Adone tota nostra annuntiatio ad verbum posita est, quam ex ipso Notkerus quoque deduxit. Nec quidquam præterea de his Sanctis memoratu dignum reperitur, nisi cui adlubeat ex Dextrinis aut id genus commentis, speciosas fabellas degustare. — *Castulus* in laudatis codicibus. Hieronymianis primo loco ponitur, cum diversitate seu nominis seu loci sepulture, quæ ab Henschenio et Florentinio abunde explicatur. Primo item loco est in Romano parvo: *Romæ, sancti Castuli Zetarii palatii*. Hisce superadditum ab Adone elogium, ex Actis sancti Sebastiani, apud nos cap. 22 num. 83 verbatim desumptum. Quod hic lectorem monitum volui, ne forte Flori elogium legens, existimet, alterum alteri umquam fuisse cognitum; ea nempe causa, quod in plerisque hic ambo convenient. Dicam quod res est, uterque ex eodem fonte eadem hausit, atque eatenus belle concordant; at ex solis reliquis constare potest, proprio singulos Marte sua disposuisse. Notkerus de more Adonem secutus est; Noster solita compendii ratione utitur; Rabanus ex aliquo codice Hieronymiano pauca sua descripsit. — In *Montano et Maxima* consignandis, præeunt denuo Hieronymiana, concordantes reliqui Martyrologi omnes, solo Romano parvo excepto. De ipsis et quadraginta eorum sociis agunt Henschenius et Florentinius. Beda sic eos notat: *In Sirmio, Montani presbiteri Maximæ uxoris ejus et aliorum XL*. Rabanus ultimam clausulam expunxit, quæ a Nostro quoque omissa est, servata a ceteris. Imo conjuges fuisse, tradunt præter Bedam, Hieronymiana, Ado, Ranus, Notkerus, Wandelbertus et recentiores plurimi. Cur id Usuardus reticuerit, fateor me haud satis conjicere. Minus etiam intelligo, quid eum movere potuerit, ut neglectis Adonis verbis, qui eos in *fluvium præcipitatos* disertissime asserit, maluerit ipse scribere, *in mare mersorum*. An Sirmium civitatem esse plane mediterraneam, eum ignorasse dicemus? Id fatendum arbitror, cum et alibi Geographiæ non satis peritum fuisse Usuardum, satis ostenderimus. Nulla etiam de his Sanctis Acta supersunt; neque enim *Firmium* vel *Firmum* Italiæ, aut *Sexti-Firmium* Hispaniæ, salva veritate, eos transferri posse existimamus. Sit etiam locus sacris Wandelberti Musis:

Theodori
et soc.

Castuli.

Montani et
Maximæ.

*Septima Montanum memorat cum conjugæ sanctæ
Atque simul quadrageno cum martyre passum.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Post textum purum subdunt: *Eodem die, natale sancti Ludgeri (Luitgeri, Lutgeri, Luidegeri) Monasteriensis episcopi et confessoris. Addit præterea ALDERGEN. Qui verbum vitæ longe lateque dissemi-*

Ludgeri.

nans, multis claruit virtutibus et miraculis. Nam in ejus felici transitu circa medium noctis, lux de cælo veniens, totam illustravit provinciam. Floruit temporibus Caroli magni, qui et ipsum primum Monasteriensi præfecit ecclesiæ. Sepultus quiescit in Werdena.

ROSWEYD.

- Montani et Martyrum XL.* ROSWEYD. Tertio loco : *Eodem die, sancti Luitgeri, episcopi et confessoris. In Syrmio, sanctorum Montani presbyteri et Maximæ uxoris ejus, (qui) comprehensi missi sunt in fluvium. Et aliorum quadraginta martyrum.*
- De septima die seculi.* ANTVERP-MAJ. et CENTULEN. Incipiunt : *Romæ, passio sancti Castuli martyris. Eodem die, apud Pentapolim... pure. Apud Cyrinium (Sirmium) sancti Montani presbyteri et Maximæ uxoris ejus, in mare mersorum.*
- De Castulo.* BRUXELLEN. *Septima dies seculi, in qua perfecti sunt cælum et terra, et omnis ornatus eorum; et in qua Deus cessavit ab omni opere, quod patrarat. Unde et ea die Christus quievit in sepulcro. Romæ via Lavicana, in cemiterio ejusdem, sancti Castuli martyris. Qui cum esset Zecharius palatii et hospes Sanctorum, ut in gestis sancti Sebastiani legitur, a persecutoribus tentus et cruciatus, dum in confessione Domini Jesu persisteret, missus est in forcem et super cum massa arenaria dimissa. Et sic cum palma martyrii migravit ad Dominum. Apud Syrium, natale sanctorum Montani presbyterii et Maximæ uxoris ejus, in mare mersorum. Et depositio sancti Luthgeri episcopi et confessoris.*
- Ludgeri.* HAGENOYEN. In prima et secunda annuntiatione satis purus, de Castulo post migravit ad Dominum, addit, quod satis legere nequeo, nec usquam alibi reperio : *Hic vero a manu est translatus in Messbg. De Montano et Maxima, cum textu. Sequitur : Eodem die in Monasterio Westphaliæ civitate, depositio sancti Ludgeri ejusdem civitatis episcopi, qui legitur fuisse Capellanus Karoli magni et socius sancti Mullibrordi (Willebrordi) Hic aucas (anser) silvestres in domum suam, pro damno sibi ab eis illato, agitavit. Ex quibus unam mortuam restituit, et omnibus interdixit, ut nunquam in hereditate ejus damnum facerent, quod adhuc durat. De miraculi veritate et duratione alibi inquirendum.*
- De Ludgero.* AQUICINCT. Post *Castuli martyris, habetur : Zetarii palatii.*
- Longini.* PLESCHIONEN. et VATICAN. num. 5949. Adjiciunt : *Sancti Longini martyris. Vide supra, die xv hujus.*
- Victoris et sociorum. Petri. Martiatis. Timothei et sociorum.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Ceteris omissis, ita habet : *Ludgeri episcopi et confessoris, patroni ecclesiæ in Loenon, qui fuit de sociis beati Gregorii Trajectensis episcopi.*
- Constantii.* ALTEMPS. In Africa, *Victoris, Saturnini, Solutoris et aliorum duodecim. In Sebastia, sancti Petri episcopi. In Eracleo, Martialis episcopi. In Antiochia, Timothei, Theogenis et Macharii. Similia habet BELINUS infra. Consule Acta et Prætermisos.*
- Felicis.* EDITIO LUBECO-COL. Incipit : *Colonia Agrippina, in ecclesia sancti Augustini, memoria sancti Constantii martyris, qui fuit de societate sanctorum Maurorum unus. An ex Thebæis? vide Prætermisos. De Theodoro et sociis pure. In Castulo, quem Palatii oratorem facit, non multum differt a BRUXELLENSI. Item in Sirmiensibus, nisi quod addat : Corpora eorum non longe ab urbe inventa sunt. Treveris, beati Felicis vicesimi primi ejus-*
- Ludgeri.* dem loci episcopi et confessoris. In monasterio Verdensi, depositio sancti Luthgeri primi Monasteriensis episcopi et confessoris. Eodem die, sancti Mohallock episcopi et confessoris.
- Mohallock.* BELIN. 1 editio proxime ad puritatem accedit; in 2, hæc immiscentur : *In Sebastia civitate, Petri episcopi. In Eracleo sancti Martialis episcopi. In Celer, sancti Cassiani episcopi. In Antiochia, Timothei, Diogenis, Macharii, et Maximi et Theodori episcopi. In Africa, Victoris, Saturnini, Solutoris et aliorum duodecim. Dixi jam supra, de hisce consulenda Acta et Prætermisos.*
- Petri. Martiatis. Cassiani. Timothei, etc. Victoris, etc.* GREVEN. Serotini martyris. Item *Petri, Martiani, Capani, Kyliani. Vide indicem Prætermissorum. Romæ, sancti Quirini martyris, tempore Claudii pro Christo gladio interfecti. An Cyri, de quo xxv? Felicis secundi, archiepiscopi Treverensis et confessoris. In monasterio Verdensi, depositio sancti Luthgeri, primi episcopi ecclesiæ Monasteriensis et confessoris. Qui eruditus ab Alcuino abbate, viro doctissimo, Eboraci diaconus, Colonix vero presbyter ordinatus, genti Saxonum et Frisonum Christi Evangelium annuntiavit, vitæque et miraculis clarus quievit in pace. Item, sancti Mohallock episcopi et confessoris. In Hibernia, Mottetogi abbatis et confessoris. Mochellocum sive Kellenum unum admittunt Acta, sive is episcopus, sive abbas fuerit. Apud Coloniam Agrippinam, in ecclesia heremitarum sancti Augustini, commemoratio Constantini martyris; de societate sanctorum Maurorum. Vocatur hic supra, Constantius, in Actis prætermisos.*
- Serotini. Petri, etc. Quirini. Felicis. De Ludgero. Mohallock. Mottetogi.* MOLAN. De Castulo in textu litteris Italicis ex Adone ponit : *Cum esset Zetarius palatii et hospes Sanctorum. Tum in fine : Item in Yuerdena, depositio sancti Ludgeri episcopi et confessoris, qui fuit episcopus primus Monasteriensis, tempore Caroli magni imperatoris. Eo tempore Carolus prædictus morabatur in Aquis palatio, dum sanctus Ludgerus migravit ab hoc seculo. Qui eadem hora progrediens foras cum ab aliquo, nomine Aquo, astrologii, ut cognitionem perciperet stellarum, inspectione intentus maneret, vidit splendorem ignis magnum de cælo venientem, et totam provinciam illustravit; et etiam in oculis totius terræ Franciæ, lumen apparuit visu mirabili. Verum aliquanto tempore elupso, contigit Grifridum nepotem sancti Ludgeri, qui in excubiis sancti viri interfuit, ad palatium regis venire. Quem cum rex de sancti viri transitu interrogasset, et diem et horam requisisset, et ille cuncta per ordinem retulisset, agnovit rex, eodem momento suum amatorem ad Dominum migrasse, et quod ipsum lumen ei fuisset a Domino cælitus ostensum. Proinde intelligi datur, quam clara ejus anima in conspectu Domini venerit. Eadem die, beati Felicis episcopi Treberensis. In Lubaco canobio, elevatio corporis sancti Ursmari episcopi et confessoris. In editionibus aliis de Ludgero, paucis. Ad Felicis Treverensis, additur secundi. Demum : *Lobis, elevatio sancti Ursmari episcopi, quæ agitur Dominica ante natalem sancti Joannis Baptistæ. Melius hæc ad diem natalem, qui celebratur xviii Aprilis.**
- Ludgeri historia. Felicis. Elevatiois Ursmari.*

VI Kal.

Die 27.

In Ægypto, depositio beati Joannis heremitæ, qui inter cetera virtutum insignia, etiam prophetico spiritu plenus, Theodosio imperatori Christianissimo victorias de tyranno prædixit. In Pannonia, sancti Alexandri martyris.

Joannis.

Alexandri.

Magna codicum consensio, *Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Muerat. Belin. Greven. et Molan.* Quibus accedunt: *Antverp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Alberg. Danic. et Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Parum suggerit notatu dignum. *Joannis primi* legit Max-Lubecana, errore, opinor, typographi. *Heremita* scribunt passim codices omnes, quorum etiam sphalmata, nimis fortasse scrupulose, sectamur. Belinus transposita nonnihil phrasi, posuit *prophetico plenus spiritu*. In Antverpiensi ante *Alexandri*, deest, *Sancti*. Fere exciderat monere, codices aliquos, pro *victorias*, scribere *victoriam*. De *Egipto, Egipto, tyranni, martiris* et hujusmodi minutiis dictum est alibi plusquam satis.

Est in Pratensi augmentum, et male expressum et perperam hoc die positum, his verbis: *Ipsa die, sancti Eucherii Turonensis episcopi*. Fatetur ipse Castellanus additamentum esse, non solum in litteris ad me datis, sed expressis terminis, in primo suo Bimestri ad xx Februarii. Fatetur item annuntiationem non recte efformatam, cum Eucherius non *Turonensis* sed *Aurelianensis* episcopus fuerit, ut recte habent Auctaria nostra, ad eitatam diem xx Februarii. Quod si supradicta verba ad verum sensum reducere volueris, pro *Turonensis*, scribe *Trudouensis*; unde intelligi dabitur, *Eucherium Aurelianensem episcopum*, a loco exilii aliquando *Trudouensem* fuisse nuncupatum, addita post *Trudouensis*, virgula, hoc pacto: *Ipsa die, sancti Eucherii Trudouensis, episcopi*, etc.

De Pratensi codice.

OBSERVATIO. *Joannes*, patria et anachoresi *Lycopolita*, cognomento *propheta*, alibi *abbas*, hic *heremita* dictus, absolutissimum obedientiæ, ut a S. P. N. Ignatio ad vivum depingitur, ceterarumque proinde virtutum exemplar et speculum, ut toto Christiano orbe notissimus fuit, ita sanctos Patres prope omnes laudatores habuit. Nihilominus primus eum ex Rufino suo, libro ultimo cap. 19 et 32, hoc die, nescio an satis proprie, in sacros Fastos retulit auctor Romani parvi: *Apud Ægyptum, Joannis heremita, prophetici spiritu viri*. Ado paulo clarius ex laudata Historia locutus est, cujus non quidem verba, sed sensum reddiderunt Usuardus et Notkerus. Vita ejus vulgatissima est, nec, ut puto, Origenismi suspecta, quam illustravit Papebrochius; gallice contexta a Tillemontio tomo 10 a pag. 9. Ceterum, ut jam innuebam, de tam illustri Sancto, nihil habent apographa Hieronymiana, Beda, Florus, Rabanus aut Wandelbertus. — Nec item quidquam de *Alexandro* isto *Pannonio*, Adoni æque et Notkero atque ipsorum duci ignoto, ut nec divinando satis explorare queam, unde demum Usuardus eum accersere potuerit. Huc facit apposita Henschenii observatio, quæ pluribus aliis synonymis Sanctis aptari potest. *Multi, inquit, nomine ALEXANDRI insigniti coronam martyrii obtinuerunt, et aliquam sacris tabulis confusionem pepererunt. Subinde unus idemque est, quamvis diversis diebus, quasi a se ipso distinctus foret, reperitur Fastis inscriptus. Nonnumquam unus idemque statuitur, cum reipsa plures extiterint, ad diversos dies referendi, quod ultimum huic Alexandro evenisse plane arbitramur.* Pergit id ostendere in comparatione Alexandri hujus cum altero, qui colitur xiii Maii. Quærimus nos ex quibus monumentis *Pannonium* produxerit Usuardus, sed frustra. Certissimum tamen manet, nihil nisi Usuardinum a nobis in latereulo positum, ut evidenter ostendunt tam excusi quam Mss. codices nostri, de quocumque demum Alexandro verba ejus accipienda censueris.

Joannis.

Alexandri.

AUCTARIA.

De Joanne ex Adone.

ANTVERP-MAX. Adonianus est: *Apud Ægyptum, natale beati Joannis heremita, admiranda sanctitatis viri, qui etiam prophetico spiritu plenus, Theodosio imperatori Christianissimo victorias de tyrannis prædixit.* Deest Alexander. Sequitur: *Apud Smirnam, natale beati Traxe (Thrase) episcopi et martyris, cujus meminit quintus liber ecclesiasticus.* In tabula Prætermisorum remittitur ad v Octobris, quia eo ille recolitur in Martyrologio Romano, quod sequimur.

Thrasce.

Resurrectionis Christi.

ROSWEYD. Incipit: *Resurrectio Domini nostri Jesu Christi.* De qua sola meminit Wandelbertus hoc unico suo versiculo:

Agni surgentis resplendet sexta triumpho.

Eucherii

De Joanne ut textus. Sequitur: *In pago Hasbania, sancti Eucherii Turonensis episcopi et con-*

fessoris. Hic in variis codicibus recurrit sub eadem illa formula *Turonensis episcopi*, de qua superius in Variantibus abunde diximus. De Alexandro, recte. Tum: *Martiani episcopi*; spectat ad vi Martii. *Ruotberti episcopi et confessoris*; intelligit *Rudbertum* sive *Rupertum* Salisburgensem. Vide Papebrochii commentarium et vitam ab eo illustratam.

Martiani

Ruperti.

CENTULEN. *Jerosolymis, resurrectio Domini nostri Jesu Christi secundum carnem. In Ægypto, sancti Joannis monachi, magæ sanctitatis et prophetici spiritus viri. Apud Smirnam, beati Traxe episcopi et martyris, cujus meminit quintus liber ecclesiasticus.* Remissus est superius ad diem natalem v Octobris.

BRUXELLEN. *Jerosolymis, resurrectio Domini nostri*

<p><i>Resurrectionis Domini.</i> <i>Theodori et soc.</i> <i>Pastoris et Romuli.</i></p>	<p><i>Joannis et clogium.</i></p>	<p><i>Cyrini.</i> <i>Ruperti.</i></p>	<p><i>Thraseæ.</i> <i>Romuli et sociorum.</i></p>	<p><i>Eucherii.</i></p>	<p><i>Eustachii.</i></p>	<p>nostri <i>Jesu Christi</i>. De Joanne, ut textus. Sequitur de Thrasea, ut supra. Tum, de Theodoro et sociis Pentapolitanis, heri ab ipso omissis. De Alexandro bene. <i>Item alibi, sanctorum Pastoris et Romuli</i>. Ille est martyr Afrorum antesignanus. De Pastore vide Prætermissos.</p> <p>HAGENOVEN. De Joanne brevem, sed præter morem, satis exactam vitæ synopsis, hoc modo recensuit: <i>Apud Ægyptum, beati Joannis eremita, qui, ut in Vitis Patrum legitur, Theodosio imperatori de tyranno victoriam prædixit, et eundem non longe post propria morte esse moriendum. Cujus monasterium a quadraginta ætatis suæ anno usque ad nonagesimum nullus intravit. Advenientibus autem viris, raro et certis temporibus per fenestram se videndum ædificationis vel consolationis gratia præbebat. Mulier vero nulla ad ejus conspectum accessit. Cellam hospitalem pro adventantibus e longinquo habuit; sed ipse intrinsecus soli Deo vacabat. Quanto namque se magis ab humanis curis et colloquiis sequestrabat, tanto vicinior illi Deus erat. Ille propter jugem consuetudinem jam cibum recipere nisi in vesperis non poterat, et hunc exiguum. Capilli ejus et barba rari erant et tenues, utpote quem nullus cibus sufficiens nutriveret. Observabat etiam idem, cum nonagenarium ipse ageret vitam, ut nullum paratum sumeret cibum. Obitus autem ejus talis erat, ut per triduum, nullum ad se introire permitteret, et positus in oratione spiritum reddidit.</i></p> <p>In timilio (cœmeterio) Pontiani Romæ, sancti Cyrini, de quo ad xxv hujus. In Pannonia, sancti Alexandri martyris. In episcopatu Zaltzburgensi, sancti Ruperti episcopi et confessoris. Vide quæ de illustri hoc præsule inter hodierna Auctaria jam non semel diximus; ubi alii Salisburgensi, alii Wormatiensi ecclesiæ adscribunt.</p> <p>VICTORIN. In fine: <i>Apud Smirnam, beati Thraseæ, etc.</i>, ut supra, in ANTYERP-MAJ. ubi notavimus hunc Sanctum pertinere ad v Octobris.</p> <p>PLESCHIONEN. In Africa, sanctorum Romuli, Donati, Saturnini. Jam dixi Romulum turmæ Africanæ antesignanum. Donatus ordine septimus est, Saturninus ultimus; vide novem alios in Actis nostris, suis nominibus expressos.</p> <p>MARCHIANEN. Addit: <i>In pago Hispanis (Hasbanio) sancti Eucherii Turonensis episcopi.</i></p> <p>MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. <i>Joannis eremita, qui ut refert Augustinus, claruit spiritu prophetiæ.</i> Ad marginem: <i>Resurrectio Domini.</i></p> <p>VATICAN. num 5949. Adjicit: <i>In Africa, sanctorum Romuli, Donati, Saturnini.</i></p> <p>ALTEMP. <i>Sancti Eustachii abbat. Videtur</i></p>	<p>esse <i>Eustasius Luroviensis</i>, de quo in Actis xxix hujus. Videat lector quæ ibi de præfato Eustasio in Observatione nostra dicturi sumus. <i>In pago Hasbanio, sancti Eucherii Turonensis episcopi. In Africa, Romuli, Acuti, Moroli, Successæ, Matutina, Donati, Saturnini.</i> Hæc in Actis paulo distinctius. <i>Romæ, sancti Calixti Papæ. Colitur xiv Octobris. Apud Smyrnam, beati Thraseæ episcopi et martyris.</i></p> <p>FLORENTIN. <i>Item sancti Martini episcopi et martyris.</i> An non Martianum indicat, de quo in Actis vi Martii?</p> <p>EDITIO LUBECO-COL. Post textum subdit: <i>Apud Smyrnam, beati Thraseæ episcopi et martyris, cujus meminit quintus liber ecclesiasticus. Castro Conflando, sanctæ Honorinæ virginis. In Actis est xxviii Februarii. Eodem die, sancti Ruperti episcopi in Wormacia et confessoris. Idem est, qui Salisburgensis supra dicitur, de quo vide eruditum Papebrochii commentarium in Actis hoc die.</i></p> <p>GREVEN. <i>Resurrectio Domini. Apud Smyrnam Thraseæ episcopi et martyris, cujus meminit quintus liber ecclesiasticæ Historiæ. Item, Aguti, Missiæ, Romuli.</i> Nomina sunt a Greveno, ut passim solet, male transposita et efformata. <i>Ananiæ presbyteri, et Petri, ac aliorum septem militum sub Diocletiano submersorum.</i> Acta passionis ipsorum data sunt xxv Februarii. In Africa, sanctorum Romuli, Maroli et Successi. Multa confusa, de quibus vide in Actis. <i>Derthonæ, sancti Martiani episcopi et martyris. Eucherii episcopi et confessoris.</i> In priori editione mxxv addebatur, <i>Turonensis. Ruperti episcopi civitatis Vangionum, quæ nunc Wormacia dicitur, et confessoris. Eustachii abbatis et confessoris. Castro Conflando, sanctæ Honorinæ virginis.</i> De his vide dicta superius. <i>Item Neminæ virginis et Cyriaci diaconi; inter Prætermissos. Item Joannis monachi miræ obedientiæ viri. Qui jussu abbatis sui lignum aridum anno integro sine intermissione irrigavit, non dijudicans senioris præceptum.</i> De quo in textu.</p> <p>MOLAN. <i>Hierosolyma, resurrectio Domini nostri Iesu Christi.</i> De Marciano, ut GREVENUS. De Thrasea, ut editio LUBECO-COL. De Ruperto ut GREVENUS, sed litteris minoribus. In editionibus aliis, de resurrectione et Marciano nihil immutatum. <i>Vuormacia sancti Ruperti, episcopi et confessoris. Qui temporibus Childeberti, in Bavaria, Austria, Styria, et toto Norico, doctrinam Christi propagavit. Tum typis minutis: Constantinopoli, S. Isaacii, viri Dei; vide Prætermissos. Perside, novem martyrum.</i> Eorum nomina in Actis exprimuntur.</p>	<p><i>Eucherii.</i> <i>Romuli, etc.</i> <i>Calixti, P. P.</i> <i>Thraseæ.</i> <i>Martini.</i> <i>Thraseæ.</i> <i>Honorinæ.</i> <i>Ruperti.</i> <i>Resurrectionis Domini.</i> <i>Thraseæ.</i> <i>Aguti, etc.</i> <i>Ananiæ, Petri et aliorum.</i> <i>Martiani.</i> <i>Eucherii.</i> <i>Ruperti.</i> <i>Eustachii.</i> <i>Honorinæ.</i> <i>Neminæ et Cyriaci.</i> <i>De Joanne.</i> <i>Resurrectionis Jesu Christi.</i> <i>Ruperti.</i> <i>Isaacii.</i> <i>Persarum Martyrum.</i> <i>ix.</i></p>
---	-----------------------------------	---	---	-------------------------	--------------------------	---	--	--

V Kal.

Die 28

In Cæsarea Palestinæ, sanctorum martirum Prisei, Malehi, Alexandri, qui persecutione Valeriani, divino fidei calore succensi, ultro judicem adeuntes, de sævitia in piorum sanguinem objurgant, quos ille continuo pro Christi nomine bestiis tradidit devorandos. Apud urbem Cabilonensium, depositio sancti Guntramni regis, qui ita se spiritualibus actionibus mancipavit, ut relictis seculi pompis, thesauros suos ecclesiis et pauperibus erogaret. Tharso Ciliciæ, Castoris et Dorothei.

*Prisci et soc.**Gunthramni, Castoris et Dorothei.*

Textus sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.* Adde *Antverp. Max. Leyden-Belg. Lovanien. et Editio Ultraj-Belg.*

VARIA

VARIA LECTIO. Greven. et Molan. omittunt copulam inter Malchi et Alexandri. Præcipua hic difficultas utrum Usuardus, Adonis lectionem secutus sit, in hisce verbis, *cur tantum, in sanguinem piorum deserviret*, ut habent Antverp. Lovan. Max-Lubec. Greven, et Molan. Prætulit ego antiquiorum codicum auctoritatem, nempe Praten. Herinien. Tornacen. et Munerati, ex quibus textum composui, licet Herinien. aliquantulum differat, legens, *piorum sanguinem fundentium*, et Tornacen. scriptorio sphalmate, *impiorum sanguine*. Sic, inquam, Usuardum posuisse plane existimo. Antverp. et Max-Lubec. cum multis recentioribus, habent *Cabilonensem*, prævalent alii, hic Adoni conformes, in *Cabilonensium*. In Lovan. est *Cabulonensem*, in Herinien. *Calonem*. Reliqui in textu *Guntramni*, tametsi antiquus scribendi modus postulet *Gunthramni*. Interim Herinien. Tornacen. Antverp. Greven. et Molan. legunt *Guntrauni*, Max-Lubec. pejus *Guntramii*. Rursus, in texta est *spiritualibus* cum Pratensi, Max-Lubec. Mnerat. et Greven. quamvis non parum dubitem, an præhabenda non sit aliorum cum Adone lectio. Utrum prætuleris sus deque habebis. Tornacen. pro *actionibus*, habet, *actibus*. Herinien. repetit particulam *et*, hoc modo: *et ecclesiis et pauperibus*. *Tharso* scribunt omnes, exceptis Herinien. Antverp-Max. etc. et Munerato, ubi *Tarso* et melius legitur, turbam sequi cogimur; Max-Lubec. pessime *Therso*. Inter recentiores sunt qui scribant *Siciliæ*. Cetera, ut *Cesarea*, *særvicia*, *martirum*, *Dorothei* et similia negligenda sunt. Non omiserim tamen dicere, in textu relictum *Palestinæ*, quia universim codices omnes ita efformant, excepto solo Molano.

OBSERVATIO. Hac etiam die Romano parvo ex Rufini lib. 7 cap. 11, debentur, qui primam in latereculo classem constituunt martyres Palestini, *persecutione Valeriani bestiis traditi*. Quam rem paulo diffusius Rufini ferme verbis exposuit Ado, et qui hunc secutus est, Notkerus; Noster stylo breviori, sed qui eandem sententiam, et eadem ferme verba, nonnullis præteritis, referat. De his jam supra egimus in Variantium lectionum examine. Nec plura in Actis reperit Henschenius. Inter sincera autem et selecta pag. 252, sola Eusebii verba descripsit Ruinartius, quæ Gallice reddita sunt a Tillemontio tomo 4 pag. 17. Wandelbertus disticho suo primas nostras duas annuntiationes sic metricè exprimit:

Quinta Priscus, Alexander, Mulchusque coluntur.

Hanc quoque Guntramnus migrans rex optatus ornat.

Porro rex sanctus *Gunthramus* ab Adone primum consignatus est, iis verbis, quæ minus scrupulose a Nostro quam a Notkero transcribuntur, discrimine tamen perexiguo. Scio equidem in aliquo Hieronymiano apographo, inventum: *Canillouno, depositio Guntheranni regis*, at vero id plane adjectitium esse, recte censuit Florentinius. De optimo rege nihil dicendum reliquit Henschenii commentarius prævius, et vita per Gregorium Turonensem scripta, ab eo illustrata, cum appendice Fredegarii. — Rectene *Castor et Dorotheus* Tarsi jungantur, statuere non usque adeo promptum, uti nec ex quo apographo Hieronymiano, et quidem seorsim, accepti sint. Id si discutere tua interest, consule Actorum commentarium.

At cur *Sixtus*, vel *Xystus*, sive *Xistus*, istius nominis Papa III, ab Usuardo prætermisus, quem tamelare in Adone expressum reperit? Edipo opus est. Ceterum Usuardini textus veram simplicitatem constare existimo.

AUCTARIA.

BELIN. In re purus est, sed exclusus ob transpositionem, et quia pro *Dorothei* legit *Theodori*.

PULSANEN. Cetera ferme purus, plane deficit in annuntiatione ultima.

ULTRAJECT. LEYD. ALBERGEN. et DANIC. Incipiunt: *Romæ, natale beati Sixti III. Papæ, qui sedit annis octo. Ille incriminatus a quodam, nomine Basso, expurgavit se cum quinquaginta sex episcopis; criminatorem vero suum, postea mortuum propriis manibus cum linteaminibus et aromatibus sepelivit. Ille constituit, ut nullus episcopus in parochia alterius ordinare præsumat.* Reliqua pura sunt.

CENTULEN. Apud *Cæsaream Palestinæ*, sanctorum martyrum *Prisci, Malchi et Alexandri. Tarso Ciliciæ, Castoris et Dorothei. Cahillone, sancti Gunthramni regis, qui relicta funditus mundi pompa, Domini servito se ex integro mancipavit.*

ANTVERP-MAJ. in I classe, ut **CENTULEN.** Apud urbem *Canillonensem, Domni Gutrandi, etc.*, recte; omisso in fine *Castore et Dorotheo.*

BRUXELLEN. Apud *Cæsaream Palestinæ, natale sanctorum martyrum Prisci, Malchi et Alexandri. Qui sub persecutione Valeriani, cum Sanctos Dei martyrizari conspicerent, divino fidei calore succensit utroque iudicem addeantes, cur tantum in sanguine pio-*

rum særviret, objurgarunt. Quos ille continuo pro Christi nomine, bestiis tradidit devorandos; et sic ipsi martyrium compleverunt. Romæ, beati Sixti tertii, Papæ et martyris. Qui constituit, ut nullus episcopus in parochia alterius ordinare præsumat. Tarso, etc., ut in textu. Apud urbem Cabilonensium, depositio sancti Guntramni regis Francorum religiosi. Qui ita se spiritualibus actionibus mancipavit, ut relictis seculi pompis, thesauros suos ecclesiis et pauperibus erogaret. Quique dum aliquando venando fessus, juxta rivum aquæ dormiret, vidit armiger ejus parvum animal de ore ejus exire et properare ad rivum. Cui ille ad itum et reditum gladium imposuit. Expergefactus autem rex dixit, se per somnum pontem ferrum transisse et in monte invenisse thesauros. Quos ipse armigeri sui ductu reperiens, ecclesiis dedit.

HAGENOVEN. In prima annuntiatione satis purus; secundo loco de Sixto, fere ut **ULTRAJ.** etc. De *Gunthramno*, recte. Pro *Dorotheo*, scribit *Thorotheo*. In fine: *In Colonia Agrippina, sancti Eugisti episcopi et confessoris.* Vide infra.

MARCHIAN. In fine; *Civitate Nicomediæ, passio sanctorum Pastoris et Victorini.* Vide XXIX hujus.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Sola nomina textus refert:

Prisci et soc.

Gunthramni.

Castoris et Dorothei.

De Sixto Adonis.

De Gunthramno.

Evergisti.

Pastoris et Victorini.

De Prisco et sociis.

refert: Gunthramnum primo loco, Cæsarienses autem ultimo.

Sixti. VATICAN. signatus num. 5949. Adicit: *Romæ, sancti Nixti Papæ, qui sedit in episcopatu annis octo.* De Castore et Dorotheo, nihil.

Adauctæ. In ALTEMS. Ad Castoris et Dorothei, subnecitur *Adauctæ.* Vide in Actis commentarium.

FLORENTIN. *Romæ, sancti Sixti papæ.*

De Evergisti translatione. EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Apud Coloniæ Agrippinam, translatio sancti Evergisti, archiepiscopi et martyris, de civitate Tongerensi, per Dominum Brunonem Coloniensis civitatis archiepiscopum, ad ecclesiam sanctæ Cecilie virginis. Romæ, natale sancti Sixti, etc., ut ULTRAJECT. nisi quod in fine addatur post præsumat: et ut nullus Clericus, (in) parochia alterius episcopi, ordinationes accipiat. Rursus de Cæsariensibus in fine additur, post devorandos: quorum animæ ab angelis sunt receptæ, ut in ecclesiastica scribitur Historia. Apud urbem Cabilonensem, depositio sancti Guntraninimi, (Gunthramni) regis Francorum, viri religiosi qui, etc. Reliqua pure.*

GREVEN. *Item, sanctorum Adaucti, Castoris.* Ea connexio in Actis explicata est *Romæ, beati Sixti...* ut ULTRAJECT., sed post præsumat sic habetur: *Nec clericus in parochia aliena, ordinationes accipere. Melius editio prima: alterius ordinationes accipiat. Felicis, episcopi Treverensis et confessoris.* De eo actum xxvi hujus. *Rogata virginis. An Rogati?* Vide Prætermisissos. De beato Evergisto, fere ut proxime dictum.

MOLAN. *Romæ, Sixti Papæ, qui sedit Romæ annis octo. Et in castro Monte, depositio sanctæ Vualdetrudis.* Remittenda ad 1x Aprilis. Et quidem in editionibus aliis omittitur, ubi ita habetur: *Apud Nazum, sive Nesum, Cilicie (Sicilie) oppidum, sancti Cononis, Basiliani monachi, abstinentia et sanctitate clari, tempestate Rogerii secundi, anno millesimo ducentesimo trigesimo sexto. Die vigesima octava, sancti Stephani thymaturgi, et sancti Hilarionis juniqris.* De hoc in Actis hac die, de illo xxv hujus. *Romæ, Sixti Papæ, qui sedit annos octo. Colonie, ex Tungris transportatio corporis sancti Evergisti episcopi.*

IV Kal.

Die 29.

*Armogastis et sociorum.**Eustasii.*

A pud Africam, natalis sanctorum confessorum Armogasti, Archinimi et Satyri, qui tempore Wandalicæ persecutionis, sub Geiserico rege, pro confessione veritatis multa et gravia perpessi supplicia atque obprobria, cursum gloriosi certaminis impleverunt. Ipso die, depositio Eustasii abbatis monasterii Luxoviensis, qui pater ferme sexcentorum extitit monachorum et vitæ sanctitate conspicuus, etiam miraculis claruit.

Ex Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. *Armogastis* pro *Armogastis* legunt codices Usuardini omnes. In *Archinimi* non ita conveniunt: nam Pulsanen. Munerat. et Molan. habent *Archimini*, Greven. *Archimimi*. In Greven. et Molan. est *Saturi*, fortasse bene; in Tornacen. et Munerato *Satiri*; sequor alios, Romano parvo et Adoni conformes. De *Wandalicæ* et *Guandalicæ*, vide quæ fusius explicabimus ad xxiii Maii. In *Geiserico* concordēs sunt codices passim omnes. Sunt qui malint *Genserico* vel *Gensericho*, ut Molanus; non *Gerserico* ut Munerat.; multo minus *Honerico* ut errat Pulsanen. *Obprobria* mediæ ævi orthographiam redolet, quam exhibent Heriniensis, Tornacen. Antverpien. Max-Lubecana et Greven. licet alibi variant. Putavi eam in textu non incongrue servari posse. *Compleverunt* pro *impleverunt*, habet solus Pulsanensis; qui et *Heustasii* pro *Eustasii*. Quæritur an Usuardus nomen *Sancti* præposuerit? Id non habet Ado; non habent Herinien. et Muneratus. Neque ego adjungendum credidi. Male omisit Muneratus particulam *ferme*; pejus Antverp. et Max-Lubecana, pro *sexcentorum*, legunt *ducentorum*; imo postremus codex, vitio, opinor typographi, caret vocibus *extitit monachorum*. Isque, mendo consimili, pro *Confessorum* in principio habet *conversorum*. Phrasim sibi aliam efformavit Pulsanensis sic legens: *Qui pater ferme sexcentorum monachorum existens, vita et sanctitate conspicuus, etiam miraculis claruit.* Variatiunculas alias in scribendi modo, consulto negligimus.

De Pratensi codice.

Pratensem codicem prætense autographum, ratione non una hac die depravatum manifestissime ostendunt additi martyres Nicomedienses *Pastor et Victorinus*, a majori cohorte perperam avulsi, nec in ullis aliis codicibus positi, præterquam in Belin. Rosweyd. Aquicinct. et Florentin. qui certe mediocri notæ seriem non transcendunt. Expuncta præterea est et plane erasa tota *Eustasii Luxoviensis* annuntiatio, ut in apographo nostro observavit Sirmondus, et recentius per litteras, superius non semel citatas, mihi indicavit Clar. Castellanus. Nos textum vere Usuardinum, sed præter eum nihil genuinum hodie agnoscimus. De Eustasio, ad 11 Aprilis in præfato Pratensi codice translato, dicitur ibi.

Armogastis et sociorum.

OBSERVATIO. Nobilissima trium Africauorum *Confessorum* (ita singulari titulo decorantur) classis, a Romano parvo rursus procedit, tacentibus Hieronymianis, Beda et ejus sequacibus. Breve sed magnificum elogium iis tribuit Ado, sequente Notkero; ejus medullam Noster resecurit, cetera ad verbum servavit. Jam supra diximus quem nomina efformandi modum, ex codicibus Usuardinis præferamus; quis porro reipsa præferendus sit, in Henschenii commentario latius ex-

ponitur,

ponitur, ubi circa secundum nomen nonnullæ difficultates explanantur. Habes illic totam martyrii historiam ex Victore Vitensi ejusque accuratiori Petri Francisci Chiffletii editione desumptam. — De *Eustasio* abbate Luxoviensi nemo ante Adonem locutus est. Ipsissimis ejus verbis, non tamen præcise omnibus, utitur Usuardus, et fere etiam Notkerus. Primas solum voces Noster transposuit, alter et caput et caudam mutavit. Vide et hic Henschenii commentarium cum duplici vita ab eo diligentissime illustrata. Eustasii laudes nitide exequitur Wandelbertus :

*Eustathius quarta virtutis laude coruscat,
Abba Columbano nituit qui rite magistro.*

AUCTARIA.

De PRATENSI et ROSWEYD. jam satis dictum est; de BELINO et aliis infra.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Parum admodum a puritate recedunt, addentes Eustasio titulum ab Adone expressum, *discipuli sancti Columbani*; et pro *sexcentorum*, scribentes *ducentorum*.

CENTULEN. Apud Africam, sanctorum *Armogasti, Archimini et Satiri*. Ipso die, depositio beati *Eustasii abbatis, discipuli sancti Columbani*.

ANTVERP-MAJ. De Eustasio fere textum refert. Martyres Africanos solo nomine appellat.

BRUXELLEN. *Nicomediæ*, sanctorum *martyrum Victoris, Victorini, Pastoris, Saturnini, Juliani et aliorum quatuor*. Apud Africam, sanctorum *martyrum Armogasti, Archimini et Satiri*. Qui tempore *Wandalicæ persecutionis, sub Geysericæ rege, pro confessione veritatis multa et gravia perpessi supplicia, eursu gloriosi certaminis compleverunt*.

Ipso die, depositio sancti *Eufragii (Eustasii) abbatis monasterii Luxoviensis, discipuli sancti Columbani, viri Dei*. Qui pater ferme *sexcentorum* extitit *monachorum, et vitæ sanctitate conspicuus, etiam miraculis claruit*. Romæ, *ordinatio beati Gregorii Papæ*. De quacumque S. Gregorii memoria hic agatur, redi ad XII Martii.

HAGENOYEN. A textus puritate non multum differt, nævos ejus prætermittimus.

AQUICINCT. Post *impleverunt*, textui inserit: *civitate Nicomediæ, passio SS. Pastoris et Victorini*.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Pastoris et Victoris. Eustachii abbatis. Achacii episcopi et confessoris*. Ad marginem corrigitur: *Victorini, Eustasii*; addunturque hæc verba: *Usuardus scribit Achacium martyrem*. Non hac saltem die, an sequenti? Ibi videbitur; colitur proprie XXXI Martii, ut videre est in Prætermisissis.

PLESCHIONEN. et VATICAN. signatus num. 5949. *Nicomediæ, sanctorum Pastoris, Victorini, Juliani*. Numerus pro arbitrio mutari videtur.

UGHELLIAN. Pro *sexcentorum*, habet *ducentorum*. In quo convenit cum duobus solitis sociis ANTVERP. et MAX-LUBEC.

ALTEMPS. In *Antiochia, Theolori presbyteri, Juliana et Arache*.

FLORENTIN. *Nicomedia, passio sanctorum Pastoris et Victorini*.

EDITIO LURECO-COL. Apud *Africani, sanctorum Armogasti, Archimini, Satyri confessorum*. Qui cum *essent lucidissima membra Ecclesiæ Christi, etc.* Adonis hæc postrema verba sunt, cetera pure. De Eustasio, scribit, *ducentorum*. Tum: *Nicomediæ, sanctorum Victorini, Pastoris, Saturnini, Juliani et aliorum quatuor*. Eodem die, *beati Or, eremitæ nonaginta annorum, qui ita abstinentiæ deditus, quod nullum terrenum, sicut de eo legitur, triennio integro sumpsit cibum. Qui plantaria arborum conserens, ne otio torperet, silvam fratribus nutriebat*. Vide indicem Prætermisissorum, ubi ejus Acta, ad alios dies excutienda remittuntur. *Item sanctæ Sophiæ virginis et martyris. Etiam, sancti Macovallæ abbatis*. De utroque agitur inter Prætermisissos.

BELIN. Pro *Luxoviensis* scribit *Lugdunensis*; pro *sexcentorum* *ducentorum*. Additque in fine: *Civitate Nicomediæ, passio sanctorum Pastoris et Victorini*. Ita prima editio. In altera accedunt: *Saturini, Julianæ, et aliorum quatuor*. Videantur Acta, ubi dubius numerus determinatur.

GREVEN. *Nicomediæ, sanctorum Victorini, Pastoris, Saturni, Juliani et aliorum quatuor*. Natale *beati Achacii martyris, cujus passio habetur*. De eo supra. *Stephani Papæ IX*. Vide Prætermisissos. *Item Gregorii episcopi: An Nazianzeni? Macovallæ abbatis. Eodem die, beati Or, eremitæ, qui tantæ abstinentiæ fuit, ut intra integrum triennium nullum terrenum sumpsisse cibum legatur. Ne autem otio torperet, plantaria arborum conserens, silvam fratribus nutriebat. Romæ, sanctæ Sophiæ virginis et martyris. De his dictum est. Item Dola, Juliana virginis. An forte Nicomediensis? Sed loca satis disparata sunt*.

MOLAN. *Nicomediæ*... ut altera BELINI editio. *Et passio sancti Achacii*. Tum alio caractere, *cujus passio habetur. Eodem die, sanctorum Jonæ et Barachisii martyrum, sub Saporio Persarum rege. Quorum historiam conscripsit Esaias Adami filius, eques regis Saporii et auditor atque spectator eorum quæ fiebant. Eodem die, sancti Bertholdi confessoris, Ordinis Carmeli*. In editionibus aliis, de Nicomediensibus et Bertholdo ut supra. Sequitur: *Die vigesima nona, sancti patris Marci episcopi Arthustii. Et Cyrilli diaconi et aliorum qui sub Juliano tyranno vertaverunt. De Jona et Barachisio, paulo brevius, et aliis litteris*.

Eustasii.

Victorini et sociorum.
Or eremitæ.

Sophiæ.

Macovallæ.

Victorini et sociorum.

Achacii.

Stephani 9.

P. P.
Gregorii
Macovallæ.

Or eremitæ.

Sophiæ.

Julianæ.

Achacii.

Jonæ et
Barachisii.

Bertholdi.

Marci:

Cyrilli et
aliorum.

Quirini.

Domnini et
Victoris.
Reguli.

III Kal.

Die 30.

Romæ via Appia, passio beati Quirini tribuni et martyris, qui sub Aureliano imperatore, post linguæ abscisionem et equulei suspensionem, manuumque ac pedum detruncationem, agonem martyrii gladio consummavit. Thessalonica, natalis sanctorum Domnini, et Victoris. Apud castrum Silvanectensium, depositio sancti Reguli episcopi et confessoris.

Puri sunt Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Greven. et Molan.

Tomus VI Junii.

34

VARIA

VARIA LECTIO. *Martyris et Tribuni* legunt Greven. et Molan. ; pejus Muneratus pro *et martyris*, posuit *martyrum*. *Abscissionem* habent passim omnes. Quod alibi, hic pariformiter servandum fuit. De *eculeo* alibi etiam diximus. In Pulsanensi deest *gladio*, et pro *Domini* legitur *Domii*, quod Munerat. sic efformat, *Doni : mini*.

Quirini.

OBSERVATIO. Romani parvi auctor beatum martyrem *Quirinum* hodie prædicat his verbis : *Romæ, Quirini, tribuni et martyris, patris sanctæ Balbinæ*. Ado prolixius elogium ex Actis S. Alexandri Papæ concinnavit, quod apud Notkerum est hac die, et in vulgato Beda ad xxx Aprilis refertur. Lego in Actis pag. 811 num. 4. hæc verba : *At xxx Aprilis in Beda excuso, desumpto elogio ex Adone, quod seculo xi aut xii factum est, postquam corpus sancti Quirini, Novesium, ut infra dicetur, fuisset translatum*. Hæc ita velim intelligas, ut non elogium Adonianum tunc factum suspicemur, quod esset absonum ; sed eo circiter tempore accidisse, ut festum translatum sit in eum diem, quem Beda vulgatus notavit. Quod ad rem nostram proprius spectat, Usuardus summam ex Adone decerpit, quæ ad martyris laudem putavit sufficere, servata temporis designatione, quæ ab Henschenio hic corrigitur ; de qua ad iii Maii denuo recurret sermo, ubi loco proprio dici poterit, quid de sancti Alexandri Actis sentiendum existinemus. Ceterum in prima hac laterculi nostri parte, summa est codicum omnino omnino consensus. — Non ita in sequenti classe martyrum Thessalonicensium, ubi Prædensis denuo corruptus est, vel si mavis, ab aliquo, qui nimium sapere voluit, ita correctus, ut Usuardinus sensus plane disparuerit. Fateor equidem me prorsus non capere, qua ratione Usuardus *Domnum* ex Thessalonicensium numero unum, cum *Victore*, qui in Hieronym. apographis diserte *alibi* ponitur, conjunxerit, quod tamen ab eo factitatum, codices nostri manifeste evincunt. Atque hoc est quod dicebam ab aliquo sciolo observatum, in Prædensi codice, subinde perperam restitutum esse ; eraso nempe *Victoris* nomine, adscriptisque *Filopoli et Achaici*, qui vere *Domini* vel *Dominici* socii fuere. At vero conjunctionem illam *Domini et Victoris* Usuardinam esse, eamque antiquissimam, probat etiam versiculus Wandelberti pro hac die :

Tertia Domnino, comite et Victore refulget.

Reguli.

Mutationem jam dictam agnovit Castellanus in litteris sæpe alibi recitatis. — Jam expunctio alia novum in Prædensi codice vitium ostendit. Quippe erasa est tota *Reguli* annuntiatio, quæ in codicibus etiam omnibus, saltem alicujus notæ, Rosweydingo dumtaxat et Marchianensi exceptis, clarissime exprimitur ; sic ut de vera Usuardi lectione controversi minime possit. Notavit in apographo nostro Prædensi Sirmondus, expunctam rursus esse lineam, sed distinctius asserit Castellanus erasa esse omnia, quæ ad Regulum Silvanectensem spectabant. Est ergo *Regulus* ab Usuardo primum adjunctus, utpote qui in antiquioribus aut ei synchronis non inveniatur. Hæc ad probandam germanam laterculi nostri simplicitatem dicta sint satis. De *Regulo* iterum recurret sermo xxiii Aprilis, ad quam diem in Prædensi translatus legitur, sed, Castellano teste, manu non valde antiqua adscriptus ; unde etiam evincitur additionem *Filopoli et Achaici*, diu post Usuardi tempora factam fuisse. Multa de *Regulo* valde dubia et implexa dissolvere conatur Henschenius, genuinas vitas proferens, quæ a Tillemontio et recentioribus aliis plane rejiciuntur. Distinguit hic Arelatensem Regulum a Silvanectensi, aliaque satis critice exagitat tomo 4 variis locis v. *Regulus et Ricule*, de quibus alibi.

AUCTARIA.

PRATEN. Excessum ejus et defectum jam satis indicavimus. Cum eo iterum omnimode convenit codex ROSWEYD. ut sæpius in decursu ostendemus.

PASTORIS. ANTVERP. et MAX-LUBEC. Textui superaddunt : *Aurelianus, Pastoris episcopi palatini*.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. De *Regulo* scribunt, *ejusdem loci episcopi*. Quam hoc sit versimile, vide in Actis. Deinde adjungunt : *Aurelianus, sancti Pastoris episcopi palatini, vel palentini*. Utrum seligas perinde est, etiam *Valentini*, si ita volueris. Error est recentioribus Usuardi codicibus communis, quique etiam in Hieronym. apographis aliisque reperitur. Error, inquam ; nam *Aurelianus* nec *Pastor* quisquam, nec *Palatinus* nec *Palentinus* episcopus. Vide de hac re accuratum in Actis commentarium, pag. 829.

ANTVERP-MAJ. In prima mutilus, sic scribit : *Romæ, sancti Quirini tribuni, martyrum (pro martyris) sub Trajano*. Secunda deest. De *Regulo*, in fine addit, *primi civitatis ipsius*.

TEXTUS CONTRACTUS. CENTULEN. *Romæ, sancti Quirini martyris, sub Trajano imperatore. Thessalonicæ, sanctorum Dni. et Victoris. In Francia, civitate Silvanectis, sancti Reguli episcopi et confessoris*.

BRUXELLEN. Quirini elogium, Usuardino longius, ferme ex Adone accepit. De Thessalonicensibus satis pure. Sequitur : *Aurelianus civitate, sancti Pastoris archipræsulis palatini. Apud castrum Silvanectensium, depositio sancti Reguli episcopi et confessoris. Item, sancti Quintini. Item, sanctæ Eulaliæ virginis*. Crediderim nomina hæc ex Martyribus Hieronym. lævigata. *Quintinus* colitur xxxi Octobris. De *Eulalia* egimus xii Februarii ; alia Emeritensis colitur x Decembris.

HAGENOYEN. In elogio Quirini nihil magnopere habet, quod non melius in Adone legatur. De Thessalonicensibus purus est. Sequitur autem : *In civitate Astensi, passio sancti Secundi, qui fuit miles strenuus, athleta Dei egregius, et martyr gloriosus. Hic a beato Calocero fidem Christi edoctus est, et testimonio angelico multipliciter est commendatus, et angelico ministerio per Faustinum et Jovitam de nube præbente aquam baptizatus est ; qui cum sepelisset beatum Marcianum, tentus est a Sappricio præside, et vestibus nudatus et equuleo tortus, et a Domino sanatus, et demum incarceratus, et ab angelo solutus ; apprente sibi Domino confortatus, et ad Calocerum est ab angelo deductus. Demum præses picem et resinam super capita eorum et corpora fundi jussit bullientem et (ex) eodem fecit eos*

bibere

Pastoris.

Quintini.

Eulaliæ.

Secundi cum
elogio.

bibere. Et tunc Secundus est decollatus, et ab angelis venerabiliter sepultus. Calocerus vero apud Abyganum mittitur et ibi punitur. Vide Acta.

Pastoris.

AQUICINCT. Similis est PRATENSI in Dominico, Philopolo et Achaico. In fine autem addit : Aurelianus, sancti Pastoris episcopi palatini.

Dominici et sociorum.

PLESCHIONEN. et VATICAN. num 5749 : Thessalonice, sanctorum Dominici et Victoris, Marcellini et sancti Reguli. Inepta est horum omnium conjunctio, ut in Actis videre est.

MARCHIANEN. In fine : Sanctorum Dominici, Philopoli et Achaici.

Pastoris.

DAVERONEN. UGHELLIAN. et BURDEGALEN : Aurelianus, Pastoris episcopi palatini.

Secundi.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Romæ. Quirini tribuni et martyris. Secundi militis et martyris.

Veroni.

Veroni confessoris. Reguli episcopi et confessoris.

Pastoris.

ALTEMP. Post Dominici, addit : Philippi et Achaici et Victoris. Aurelianus, Pastoris episcopi palatini. Eodem die, passio sanctorum Aescamæ et Eulatiæ. Nomina sunt male, ni fallor, efformata.

Aescamæ et Eulatiæ.

Apud Orientales Anglos, translatio sancti Edmundi regis et martyris, in basilica sanctæ Mariæ virginis. Remittitur ad diem natalem xx Novembris.

Translatio Edmundi.

Pastoris.

STROZZ. Aurelianus, sancti Pastoris palatini. MEDICEUS interjicit, episcopi.

EDITIO LUBECO-COL. De Quirino pleraque habet ex Adone; quæ vero de lingua accipitri exhibita, de sex paribus boum, etc., superaddit, in Actis discussa invenies. Thessalonice, natale sanctorum Dominici et Victoris martyris. Apud Castrum Silvanectensium, depositio sancti Reguli ejusdem loci episcopi et confessoris. Aurelianus, sancti Pastoris episcopi et confessoris palatini. Eodem die, beati Acharii episcopi et confessoris.

Dominici et Victoris.

Pastoris.

Acharii.

BELIN. Penultimo loco : Apud civitatem Astensem, sancti Secundi martyris ; in utraque editione pro Secundi. In fine autem I editio habet : Aureliani, Pastoris episcopi ; editio altera : Aurelianus civitate, depositio beati Pastoris episcopi.

Secundoti.

GREVEN. Civitate Astensi, beati Secundi militis et martyris, tempore Adriani imperatoris. Qui post picem cum resina liquatam super caput atque os ejus fusam, capitis obruncatione martyrium complens ab angelis est sepultus. Pastoris, Victorini et aliorum quatuor depositio. In Alexandria, Pastoris episcopi et aliorum viginti quatuor ignibus combustorum. De his duabus classibus vide Prætermisos. Item Filipoli, Eulatiæ virginis et aliorum sexcentorum et unius. Vide Acta in cohorte Martyrum, ejus dux est Victor. Aurelianus, Pastoris episcopi Palatini et confessoris. Acharii episcopi et confessoris. Mamertini abbatis monasterii sancti Germani Antiodorensis, confessoris. Ad xx Aprilis. Veronis confessoris ; potius Veroni.

Secundi.

Pastoris, etc. Pastoris alterius cum soc. 24.

Eulatiæ et 691.

Acharii, Mamertini.

Veroni.

MOLAN. Aurelianus, Pastoris episcopi. Eodem die, passio beati Simonis pueri de Tridente ; de quo superius xxiv. Apud civitatem Astensem, sancti Secundi martyris. Et depositio sancti Veroni confessoris : Tum litteris minoribus : Eodem die, natalis sanctæ Maxentiæ viduæ, matris sancti Vigilii episcopi Tridentini. Speetat ad xxx Aprilis. Ita editio prima. In aliis, post Aureliano, litteris Italicis interjicitur : Comite utriusque militiæ, et Traiano. In fine : In pago Brachbuntensi, villa Lembece, transitus sancti Veroni. Apud civitatem Astensem... ut supra. Eodem die, natalis sanctæ Maxentiæ viduæ, matris sancti Vigilii. Aurelianus, Pastoris episcopi. Die trigesima, sancti patris Joannis, qui scripsit scalam ; hoc est Climaci.

Simonis.

Secundi.

Veroni.

Maxentiæ.

Veroni.

Joannis Climaci.

Pridie Kal.

Die 31.

Amos propheta, quem Ozias rex Israel vecte per tempora transfixum necavit, ac postea semivivus patriam devectus ibique sepultus est. Romæ, sanctæ Balbinæ virginis, filia Quirini martyris, quæ post devictum seculi hujus cursum, sepelitur via Appia juxta patrem suum. In Africa, sanctorum Diodoli et Anesi.

Amos.

Balbinæ.

Diodoli et Anesi.

Ita Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Vix quidquam præbet notatu dignum. *Tempora* in Herinien. et Greven. puto esse mendum Librarii. *Patriam devectus*, omissa præpositione *ad*, legunt omnes, exceptis Greveno et Molano ; qui etiam pro *transfixum*, legunt *confixum*. Codex Rosweydi, pro *Anesi*, scribit *Anesi*. Muneratus nomen trunecavit, habet enim *Ansi*.

OBSERVATIO. Previ commentario in Actis nostris expediuntur, quæ de Amos propheta, quem hic primo loco Usuardus nominat, dici potuere ; ubi necis auctorem clarius distinctum invenies. Certum est, nullum antiquorum Martyrologorum, ut sunt Hieronymus, Beda, Florus, Auctor Romani parvi, Ado, Rabanus, Notkerus, Wandelbertus, de eo meminisse. Verosimile est Usuardam ex Isidoro, in Actis citato, ea sumpsisse, quæ hac die de propheta memorat. Eum subinde secuti sunt recentiores cum hodierno Romano. — *Balbinam* accepit Ado ex Romano parvo, historiam amplificans quam Notkerus nonnihil contraxit, Noster brevissime complexus est. De sanctæ Balbinæ rebus gestis, idem quod de S. Alexandri Actis judicium ferendum est. Cetera quæ ad ipsam attinent, dabit Henschenii commentarius. — De *Diodolo* (quem Baronius *Theodulum* dicere maluit) et *Aneso* disputat Florentinius, disputat in Actis laudatus Henschenius : non usquequaque conveniunt. Variant Martyrologi alii. Nec hujus loci est de numero aut serie Africanorum istorum martyrum disquirere. Mihi dubium non est, quin Usuardus ex aliquo Hieronymiano apographo eos primum acceperit vel solos, vel aliis conjunctos, non solitus examinare, rectene an secus seligeret. Certe lectionem ejus qualemcumque ex unanimi eodiem consensu talem existimo, ut clarior haberi non possit. Wandelbertus hic denuo suffragatur, ita scribens :

Amos.

Balbinæ.

Diodoli et Anesi.

Diodoli pridie emicat Anesisque beati.

Porro ex recentioribus Usuardi codicibus, Diodoli et Anesi socios, non eodem ubique ordine enumeratos, statim dabimus.

AUCTARIA.

AUCTARIA.

- PULSANEN.** Cetera purus, deficit iterum in ultima annuntiatione *Diodoli et Anesi*.
- ANTVERP. et MAX-LUBEC.** Incipiunt : *Amos prophetae*, resecto toto elogio. Finiunt : *In Africa, sanctorum Diodoli, Anesi, Felicis, Corneliae et Valeriae, Porti et Abdae*. Atque hi socii sunt, quos nuperrime dicebam in apographis Hieronymianis reperiri, mutato hinc inde nominum ordine. Suspiciari liceat, socios illos ab aliquo sciolo fuisse restitutos, sic tamen ut Usuardo perperam attribuatur. In **ANTVERP.** pro *Balbinæ*, est *Babillæ*. Et sic etiam in sequenti codice.
- ANTVERP-MAJ. Romæ, natale sanctæ Babillæ virginis, filiae Quirini martyris. Eodem die, natale Amos prophetae, quem Ozias rex Israel vecte transfretum per tempora necavit, ac postea semivivus patriam devectus, ibique sepultus est. Hæc duæ annuntiationes, si nomen Babillæ excipias, satis puræ sunt; deest omnino tertia de Diodolo, etc.**
- ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. et DANIC.** In *Amos et Balbina* puri, sic pergunt : *In Africa, sanctorum Diodoli, Anesi, Felicis, Corneliae, Valeriae, Porti, et Abdae*. Apud **Coloniam Agrippinam, natale sancti Agilolphi, ejusdem civitatis episcopi et martyris. Recurrit etiam infra, sed ut semel dicam remittendus est ad IX Julii.**
- CENTULEN.** *Natalis Amos prophetae, quem Ozias rex Juda, vecte per tempora transfretum, necavit. Romæ, sanctæ Balbinæ virginis, filiae Quirini martyris. In Africa, sanctorum Diodoli et Anesi.*
- BRUXELLEN.** Purus in *Amos*, sic pergit : *Romæ, sanctæ Balbinæ virginis, filiae sancti Quirini martyris. Quæ postquam a beato Alexandro Papa sanata, baptizata et instructa est, plena operibus bonis in virginitate permansit; et hujus seculi cursu peracto, sepelitur juxta patrem suum via Appia, in cæmeterio Prætextati. In Africa, sanctorum Diodoli, Anesi, Felicis, Corneliae, Valeriae, Porti et Abdae. Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Agilolphi, ejusdem civitatis archiepiscopi. Quem Karolus Martellus, avus Karoli magni misit causa pacis tractanda, ubi crudeliter peremptus et martyrio coronatus, multis claruit miraculis. Et Romani monachi.* De hoc vide *Prætermisos*.
- HAGENOYEN.** Novi aliquid profert : *Apud Samariam, Amos prophetae, quem Iherobaam rex Israel, quoniam male ei prophetavit, propter ydolatricam, quam exercuit, vecte ferreo per tempora transfretum, ac postea semivivus ad patriam suam devectus, ibique a suis honorifice sepultus est. Romæ, sanctæ Balbinæ virginis, filiae Quirini militis et martyris, quam Alexander Papa a morbo struimæ curaverat. Quæ virginitatem Deo vovit. Quæ post divictum, etc. In Africa, sanctorum martyrum Diodoli et Anesii, Felicis et Corneliae, Valeriae, Porti et Abdae. Apud Coloniam Agrippinam, natale beati Agilolphi, ejusdem civitatis episcopi et martyris.*
- AQUICINCT.** In fine addit : *In Britannia, sancti Aldelmi episcopi et confessoris. Ad XXV Maii.*
- PLESCHIONEN.** In *Africa, sanctorum Felicis, Anesii et Diodoli.*
- MARCHIANEN.** In fine : *In Britannia, dormitio sancti Aldelmi episcopi et confessoris.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Amos prophetae.*
- Balbinæ virginis, quæ fuit filia Quirini martyris, Tribuni suprascripti, sepulta apud eundem.*
- CODEX D. DU CHEVAL.** signatus B : *Apud Coloniam Agrippinam, natalis sancti Agilolphi, ejusdem civitatis episcopi et martyris.*
- VATICAN.** *Africa, sanctorum Anesi, Felicis et Diodoli. Vide quæ supra de sociis Diodoli et Anesi diximus, ad Auctarium secundum.*
- UGHELLIAN.** Post *Anesi*, addit : *Felicis, Corneliae, et Valeriae, Porti et Abdae. Ut supra.*
- ALTEMP.** *Apud cœnobium Fontinellensium, translatio sanctorum Wandregisili, Wulframni, Ansberti, a beato Babino episcopo, in ecclesia sancti Petri Apostoli. Ad diem natalem proprium singuli remittuntur, in indice Prætermissorum.*
- FLORENTIN.** *Natale sancti Iulii Papæ et confessoris. Tamen festivitas ejus habetur pridie Idus Aprilis. Vide ibi Usuardi textum, etc.*
- EDITIO LUBECO-COL.** Incipit a *Balbina*, elogium texens **HAGENOYEN.** non multum absimile. Sequitur de *Amos*, pure. *In Africa, sanctorum Diodoli, Anesi, Felicis, Corneliae, Valeriae, Porti et Abdae martyrum. Apud Nicæam Bithyniæ, sancti Arsatii confessoris, ex milite heremita, qui dracomicum curavit et draconem interfecit. Est hic, opinor, qui jam non semel Acharius, Achatius, etc., dictus est, forte Acacius Melitenensis, de quo videndus Henscheuii commentarius.*
- BELIN.** In textu non plane correctus, tertio loco inserit : *Eodem die, Felicis Papæ et martyris. Et pro Diodoli, scribit Theodoli. De Felice Papa agitur XXX Maii.*
- GREVEN.** *In Africa, Felicis, Corneliae et Valeriae, Porti et Abdae. Natale beati Agilolphi, Agrippinensis Colonie archiepiscopi et martyris. In Spira, Guidonis abbatis. Parisius, Catullæ matronæ. Vide Prætermisos. Apud Nicæam Bithyniæ, Arsatii militis, heremita et confessoris. Item, Amos abbas in deserto Scythi, patris quingentorum ferme monachorum. Ammonii abbas, qui ad se pro conversione venientibus, cellulas non modo diligenti cura ædificare, verum etiam propriam cellulam, cum omnibus, quæ in ipsa erant, relinquere frequenter solebat. Item, beatæ memoriæ Laudivini, Prioris majoris Cortusiæ. Qui unus ex sociis sancti Brunonis fuit, atque post eum præfatam domum regens, a schismaticis carceri mancipatus quievit. De tribus hisce ultimis etiam agitur in indice Prætermisos.*
- MOLAN.** De *Agilolfo* habet, ut **HAGENOYEN.** De Felice, ut **BELIN.** Tum : *Elevatio et translatio sanctorum Wandregisili abbatis, et Ansberti atque Wulframni archipræsulum. Vide supra. Postea minori caractere : In Spira, Guidonis abbatis primi Pomposæ monasterii. Cujus corpus, non integrum annum defuncti, plurimis glorificatum miraculis, de Parmensi civitate magno honore Spirum transtulit Henricus imperator. Aliæ editiones sic legunt : Die trigesima prima, sancti et miraculis clari Hyppatii, episcopi Ancyra. In indice Prætermissorum vocatur Gangrensis episcopus, rejiciturque ad XIV Novembris. Est et alter Hyppatius, de quo vide ibi. Eodem die, Felicis Papæ et martyris. In Blandinio, elevatio et translatio, etc.*

MENSIS APRILIS

Habet Dies xxx.

Kalendis.

Die 1.

Romæ, passio beatissimæ Theodoræ, sororis illustrissimi martyris Hermetis. Theodoræ.
 Hæc sub Aureliano principe martyrizata, sepulta est juxta fratrem via Salaria, non longe ab urbe Roma. Eodem die, sancti Venantii episcopi et Venantii.
 martyris. In Ægypto, sanctorum Victoris et Stephani. Victoris et Stephani.

Pro textu sunt : Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Belini prima editio et Molan.

VARIA LECTIO. Muneratus et Belinus pro *beatissimæ*, legunt simpliciter, *sanctæ*. Idem Belinus habet : *sepultaque*, et post *fratrem*, addit *suum*, quod etiam facit Molanus. Ab urbe Romæ pro Roma posuit Tornacensis. De cetero, *Egipto*, *Egypto*, *Rhoma*, *Venancii*, *Martiris*, minutie sunt. Verbum superest de Greveno, quem hoc die ex purorum numero exclusimus, quia textui adnectit : *Gratiopolis*, *beati Hugonis episcopi et confessoris*, præfigendo signum LL, quod et alibi recurrit, ut v et xx Augusti, etc. Debuit ea annuntiatio inter Auctaria relegari, ubi plura de eodem Sancto invenies.

OBSERVATIO. Romanum parvum hunc mensem sic auspicatur : *Romæ, Theodoræ, sororis martyris Hermetis, quæ sub Aureliano martyrizavit, sepulta via Salaria*. Ado Sanctam brevi sed insigni ornavit encomio, ex quo, quæ in textu dicuntur, ab Usuardo desumpta sunt; Notkerus immutatum transcripsit. Vides hic tribus successive diebus Acta sancti Alexandri auctori Romani parvi, et iis qui eum sequuntur, præluxisse : nam et *Theodora* hæc inde accepta est, totaque Adoniani elogii materia. In hoc vero id præcipue mirandum occurrit, quod ubi locis aliis, eadem Alexandri Papæ Acta referens, semper notat *Trajani* tempora, hic expresse asserat, sub *Aureliano imperatore martyrizavisse*. Vide quæ dicimus iii Maii. De Theodora tacent Hieronymiana, Beda, et qui in ejus serie sunt, etiam Wandelbertus, qui omnes hoc die agunt de *Agape et Chionia*, seorsim ab altera sorore, quæ cum duabus illis, in Actis conjungitur iii Aprilis, quando de iisdem meminere Martyrologi nostri, ut ibi dicemus; nisi fortasse diversæ sint hodiernæ *Chonia*, *Agape*, etc., et in numero Heraclensium nominandæ, quod in ambiguo relinquimus. — *Venantius* pure Adonianus est, *episcopi et martyris* titulis honoratus, cum *interim nusquam explicetur*, inquit Henschenius, *cujus sedis fuerit episcopus, quo perfunctus martyrio, num ei immortalis, an superstes, ut propterea etiam confessor dicatur*, ut patebit in Auctariis. Usuardus et Notkerus, nihil ultra indagantes, satis habuerunt Adonis verba transcribere. Utrum ex Istria vel Dalmatia Venantii hujus corpus translatum fuerit Romam, examinat Henschenius, sed episcopatum Toletanum inter fictorum Chronicorum fabellas merito computat.

Victoris et
Stephani.

computat. — Victor et Stephanus ex Hieronymianis ab Usuardo solo accepti sunt, diversi, ut recte censuit Baronius, à Victore et Corona, de quibus agitur xiv Maii, sed quorum nuda ferme supersunt nomina.

De Valerico
Adonis.

Valericum hoc die posuit Ado, tum Mosandri, tum Rosweydi; posuit ex eo Notkerus, Noster rejecit ad xii Decembris, in quo probatiores codices pro textu citati, alique conveniunt. Dissentiunt alii, quos inter Pulsanensis, quem, ut illustre Martyrologium membranaceum ex Italia allatum, hic prædicat Henschenius, uter duorum verus obitus dies fuerit, satis accurate examinans. Sunt inter codices, ut Centulensis et Ambianensis qui hodie translationem adstruant. Plura si cupis, Henschenium consule; nobis sat est evicisse, primævam hanc Usuardi fuisse lectionem.

AUCTARIA.

Hugonis.

In HERINIENSI codice, recentiori manu ad marginem adscriptum: *Civitate Gratianopolitana, depositio beati Hugonis episcopi et confessoris.* Satis certum est hæc ab aliquo Cartusiano monacho addita fuisse.

Valerici vel
Gualerici.

PULSANEN. Secundo loco: *In pago Vinimau super maris transitum, beati Gualerici (Valerici) abbatis et confessoris. Hic in puerili ætate reliquit patrem suum terrenum, et adhæsit militaturus regi cælesti. Cumque esset senex et plenus dierum, heremiticam vitam diligens, finivit in Domino.* In reliquis plane est purus.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Textui subjungunt: *Eodem die, sancti Valerici abbatis.* Male scribit MAX-LUBEC. Valeriti.

ALBERGEN. Post textum etiam purum: *In pago Vimacensi super mare, beati Valerici abbatis et confessoris.* In LOVANIEN. accedit: *Hic puerili ætate reliquit patrem terrenum et adhæsit militaturus regi cælesti.* At ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. DANIC. et EDIT. ULTRAJ-BELG. supradictis addunt, cum PULSANEN. *Cumque esset senex et plenus dierum, heremiticam vitam diligens, finitur in Domino.* Posteriores codices scribunt *Vimacensi*, etc.

Translatio-
nis Valerici.

CENTULEN. *Romæ, sanctissimæ Theodoræ virginis et martyris, sororis sancti Hermetis, Urbis præfecti. In pago Vimacensi, translatio sancti Valerici abbatis miræ sanctitatis viri. Thessalonice, sanctarum virginum et martyrum (Agapis, quæ inferius alia manu apposita est) et Choniæ sororum. In Ægypto, sanctorum Victoris et Stephani, In Sardinia, beati Meritonis episcopi, cujus actus inter homines celeberrimi extiterunt. Eodem die, sancti Venantii episcopi et confessoris. Duo hodie in Actis Venantii, sed uterque martyr. Vide Observationem.*

Agapis et
Choniæ.

Meritonis

ANTVERP-MAJ. In nonnullis CENTULEN. similis, in eo differt, quod de Valerico, Venantio, Victore et Stephano sileat.

De Theo-
dora.

Meritonis.

BRUXELLEN. De Theodora, textui interserit: *Quam Alexander Papa instruxit, baptizavit, atque fidem Christi docuit. In Sardinia, beati Meritonis episcopi, cujus actus inter homines celeberrimi extiterunt. Cujas fuerit Meriton, vel potius Meliton, vide in Actis. Sequitur: In Ægypto... Tum Venantii, etc. In pago Vinimacensi super mare, etc., ut supra; sed pro finivit, vel finitur, ponit obdormivit. Item, beati Hugonis de Ordine Cartusien-sium, episcopi et confessoris. Vide Acta.*

Hugonis.

Conversionis
Mariæ Mag-
dalene.

Reguli.

Pastoris.

HAGENOVEN. In textu nonnihil interpolatus, addit in fine: *Item conversio beatæ Mariæ Magdalene. In pago Vimacensi, etc., ut ANTVERP-MAX. etc.; sed pro militaturus absone scribit, militericis. Apud Castrum Silvanectensium, depositio sancti Reguli episcopi et confessoris. Aurelianus, depositio Pastoris episcopi et confessoris civitatis ejusdem. Perperam hæc posita sunt. Vide dicta superius.*

ROSWEYD. In Theodora purus, in ceteris ab Usuardo recedit. Secundo loco habet ex Beda: *In Thessalonica, Agapis et Choniæ, quæ sub Diocletiano, post carcerem, in ignem missæ sunt, sed non læsæ, post orationem spiritum reddiderunt.* Sequitur de Venantio. Tum: *Natale sancti Quintiniani et Anastasii. Item, Valerici abbatis. In Ægypto, etc. In Thessalonica, sancti Agapiti, Quirini martyrum. Ex Hieronymianis.*

Agapis et
Choniæ.

Quintiniani
et Anastasii.

Agapiti et
Quirini.

Valerii.

AQUICINET. In fine addit: *Sancti Valerici confessoris.* Vide quæ hic non semel dicuntur.

VICTORIN. *Initium prædicationis Christi.*

Prædicationis
Christi
initii.

AMBIANEN. *In pago Vimacensi, translatio sancti Valerici.* Plures natalem ponunt.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Incipit: *Hugonis episcopi et confessoris, Theodoræ virginis et martyris, sororis sancti Hermetis martyris. Venantii episcopi et martyris. Valerici abbatis.*

Hugonis.

CAMBERIEN. S. Mariæ: *In Sardinia, beati Militonis præsulis et Valerici abbatis.* Recta diei quidem, sed non item loci conjunctio.

Melitonis.

In VATICAN. sign. num. 5949. Desunt Victor et Stephanus. Adjicitur: *In Thessalonica, natalis sanctæ Ethionæ, sub Diocletiano imperatore, quæ primo in carcere macerata, postea in ignem missa, ibi oratione fusa perrexit ad Dominum.* Puto hic indicari Choniam.

Ethionæ pro
Choniæ.

UGHELLIAN. In fine: *Eodem die, sancti Valerici abbatis.* Vides omnium ferme codicum esse.

ALTEMPS. In Arm. (Armenia) *Partini, Quintiniani, Victoris, Secundi. Thessal. Ingeniani, Saturnini, Pattinii, Dionysii, Partenii, Aleoudri.* Vide nomina melius in Actis efformata. *Civitate Gratianopolitana, sancti Hugonis episcopi confessoris.*

Partini et
sociorum.

Ingeniani et
soc.

Hugonis.

FLORENTIN. *Transitus sancti Valerici abbatis et confessoris.* Alia hæc est annuntiandi formula.

EDITIO LURECO-COL. In Theodora modicum interpolata, in Venantio pura, de Stephano et Victore silet. Sequitur: *In pago Vimacensi super mare, beati Valerici abbatis et confessoris, cujus sepulcrum crebris miraculis illustratur. Ipso die, sancti Hugonis episcopi et confessoris, Ordinis Cartusien-sium. In Sardinia, beati Militonis episcopi et confessoris, cujus actus intra homines celeberrimi extiterunt. In territorio Treccassino, sancti Leuthonii episcopi et confessoris. In Actis vocatur Lenconius.*

Valerici.

Hugonis.

Melitonis.

Leuthonii.

BELINI editio altera. Textui puro subjicit: *In Armenia, natale beati Partini, Quinciani, Victoris, Secundi. In Eraclea civitate, Victoris, Choniæ, Agapæ et Hyrenæ. In Thessalonica, Ingenianæ, Saturnini, Paterni, Dionysii, Punterii, Alexandri.* Ex Hieronymianis accepti sunt, in Actis omnes melius et distinctius expressi.

Partini et
sociorum.

Victoris et
aliorum.

Ingenianæ
et aliorum.

GREVEN. Post signum LL, et supra citata verba, *Gratianopoli, beati Hugonis episcopi et confessoris, adjungit: Hugo iste vir sanctissimus, vidit*

De Hugone.

in solitudine

in solitudine Cortusiæ Deum dignationi suæ habitacula constructem, septemque stellas ducatum sibi itineris præstantes; postquam visionem statim affuit Bruno cum sex sociis, locum quærens heremiticæ vitæ congruum. Quos Hugo susceptos in locum sibi divinitus ostensum duxit; consiliis et auxiliis fovit, ac inter eos velut unus ex eis conversabatur. Tandem plenus dierum et sanctitatis quievit in pace. Quintiani martyris. In Armenia, Partini, Victoris. In Sardinia, beati Militonis episcopi et confessoris. In pago Vimmacensi super mare, sancti Valerici abbatis, discipuli beati Columbani. Hujus vitam sanctissimum Vincentius lib. 24 cap. 21 perstringens, dicit inter alia quod ejus benignitas et humilitas modum excedebat. In tantum divina compunctione et gratia plenus erat, ut quotiens discipulis prædicaret, vel Deo psallens cælum aspiceret, totiens lachrymas effunderet. Facies quoque ejus pallida et macie confecta, cum per eum Dominus languentibus curam conferebat, vel futura prædicebat, aut occulta reve-

labat, roseo colore minioque fulgore micabat. Gilberti episcopi Cathanensis et confessoris. Item beatæ memoriæ Hugonis archiepiscopi Viennæ, qui ex monacho Cartusiæ, sancto Hugoni in episcopatu Gratianopolitano primo, ipso vivente successit, ac postea ob vitæ suæ meritum, Viennensis archiepiscopus factus quievit in pace. Est inter Prætermissos. Ipso die, bonæ memoriæ Hugonis abbatis Bonæ Vallis Ordinis Cisterciensis. Item, beatæ Gertrudis. An Genetrudis: Vide Prætermissos.

MOLANUS. Gratianopoli, beati Hugonis episcopi et confessoris, qui anachoreticam vitam exegit multis annis et miraculorum gloria clarus migravit ad Christum. Ipso die, sancti Valerici confessoris. In editionibus aliis, de Hugone eadem; de Valerico autem: Ipso die, translatio sancti Valerici confessoris, cujus sepulcrum crebris miraculis illustratur. Jam notavi ab aliis natalem scribi, uti hodie in Actis refertur. Vide sis Henschenii commentarium.

Gilberti.

Hugonis
Viennensis
ep.Hugonis ab-
batis.
Gertrudis.

Hugonis.

Translatio-
nis Valerici.

IV Non.

Die 2.

A pud Cæsaream Cappadociæ, passio sanctæ Theodosiæ virginis, quæ Diocletiani tempore ultro se confessoribus in custodia socians, tenta et nichilominus in equuleo cruciata, Dei virtute post de vinculis, aquis, bestiis eruta, novissime martyrium capitis abscissione complevit. Eodem die, natalis beati Nicetii Lugdunensis episcopi, cujus vita miraculis claruit, et pretiosa mors nichilominus miraculis commendatur. Apud Palestinam, sanctæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ peccatrix appellatur.

Theodosia.

Nicetii.

Mariæ
Ægyptiacæ.

Ita Tornacen. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan. Accedunt Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergem. Danic. et Ultraject-Belg.

VARIA LECTIO. Nichilominus in hoc textu bis repetitur, immixta utrobique littera quam expriment Tornacen. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. et alii. Quam scribendi rationem, ut ut vitiosam, minutiarum hujusmodi antiquarum curiosis servandam putavimus. Greven. et Molan. legunt *vinculis et bestiis*, omissa voce *aquis*. Reliquimus etiam *abscissione* ut habent codices fere omnes, non *abscissione* ut Greven. et Molan. In Munerato pro *Nicetii*, est *Nececi*, et *archiepiscopi*. pro *episcopi*. Item Munerat. et Molan. repetunt particulam *et* majoris quasi emphasis gratia, *cujus et vita*; ut in Adone legitur. Tornacen. omittit *miraculis* ante commendatur, in quo tamen vis aliqua esse videtur. In *Palestina* scribunt aliqui, plerique tamen *Apud Palestinam*. Munerat. omisit *Sanctæ*, Greven. et Molan. legunt *beatæ*. De mendis scriptoriis alibi dictum est. *Palestinam* scripsi ut habent codices omnes. His præmissis, superest Variatio præcipua.

Etenim de celebri *peccatrice Ægyptiaca* dubitari posset, utrumne ipsa ab Usuardo ipso hoc die sacris Fastis primum adscripta fuerit, nisi codices saltem plerique, tum ex antiquis tum ex recentioribus in id magno consensu conspirarent. Interim in apographo nostro Pratensi mira hodie lectio; nempe tertio loco *Ægyptiaca Maria*, et quarto *Eustasius Luxoviensis*. Sirmundi aciem, dum præfatum egraphum recenseret, aliquid effugisse necesse est; nam, qui in mei gratiam prætensum autographum non semel studiose lustravit Clar. Castellanus, inductam Mariam, novissime testatur his verbis, ex Gallico Latine redditis: *Secunda Aprilis, sancta Maria Ægyptiaca expuncta, et sanctus Eustasius, ejus loco positus*. In Herinien., Rosweyd., et Antverp-Max. nulla hodie *Ægyptiaca* memoria, in ix Aprilis translata, ut ibi dicemus. Atque ex his aliisque codicibus profluere potest dubitatio, non tamen ita fundata, ut laterculi germanitatem evertat, quam veram censemus esse et simplicem.

De Pratensi,
aliisque
codicibus.

OBservatio. Egregium præconem habuit *Theodosia*, Eusebium ipsum Cæsariensem, lib. de Theodosiæ. Eusebium ipsum Cæsariensem, lib. de Palaestina cap. 7, cujus breve encomium Actis Latinis omnibus prætulit Henschenius, apud quem plura exstant ex Menæis aliisque Græcis monumentis, quamvis non eodem die, desumpta. Ex his autem minime dubium relinquatur, quin *Theodosia acerbis atque horrendis tormentis exercuciata fuerit Cæsareæ, non Cappadociæ, sed Palaestinae*, ut sequenti die clarissime celebrant Hieronymiana omnia a Florentinio edita: *Cæsareæ Palaestinae, natalis sanctæ Theodosiæ virginis*; ubi videri potest laudati Florentinii notatio, ex qua forte solvi poterit difficultas ab Henschenio proposita de *Dominica Resurrectionis*, in qua, secundum Eusebium, *Theodosia nostra martyrium subisse dicitur, sed quæ cum expresso persecutionis Diocletianæ anno quinto, nec ii nec iii Aprilis coalescere potuit,*

Theodosia.

potuit, ut etiam expendit Tillemontius tomo 5 pag. 85. Interim textus noster aliunde profluxisse videtur; nam auctor Romani parvi ita primus locutus est: *Apud Cæsaream Cappadociæ, sanctæ Theodosiæ virginis et martyris, capitis cæsæ.* Varia tormentorum genera ab Adone enumerantur, et ex hoc a Notkero; Noster non omnia complexus est, illudque imprimis recte cavit, ne *Cæsaream Cappadociæ*, urbem maritimam faceret; studie id an casu, non divino, certe in tota nostra Martyrologorum serie signatur ea positio, quæ nec in ipsis Actis Latinis reperitur, in quibus æque ac in Eusebio, palæstra vere dicitur *Cæsarea Palæstinæ*. Rabanus, dum die sequenti cum longiori historia Theodosiam recolat, simpliciter legit *Cæsaream*, ac si dubitaret, ad quam Cæsaream Virgo revocanda sit. Wandalbertus etiam die sequenti, Evagrio et Benigno Theodosiam subjunxit:

Atque pari fulget Theodosia virgo nitore.

Nicetii.

Nicetius Lugdunensis, Bedæ et Rabano præteritus, abest etiam a Romano parvo. Certum tamen est, reperiri in omnibus Hieronymianis apographis apud Florentinum, ultimo vel penultimo loco signatum. In Adone primo loco ponitur, sub vulgari laudationis formula, ab Usuardo et Notkero ad verbum translata. Alia phrasi a Floro ornatus est, nempe: *Qui vir totius sanctitatis, conversationis castissimæ, caritatis eximæ, vita perfunctus est;* ut hic denue perspicias, quantum et re et stylo Florus ille ab Usuardo nostro remotus sit. Cetera vide apud Henschenium, cum vita ex Gregorio Turonensi ab eo recensita. Wandalbertus, haud dubie metri gratia, ex *Nicetio* format *Nicetum*, solum ipsum ita hoc die celebrans:

Lugduni quartis Nonis sacer urbe Nicetus.

Mariæ
Ægyptiacæ.

Latinis Martyrologis ignota fuisse videtur, de cetero notissima, *Maria Ægyptiaca*, a nemine, Usuardo antiquiore aut æquali, in sacros Fastos relata. Quod enim nomen ejus in Adone Mosandri legatur ix Aprilis, recte, mea quidem sententia, a Resweydo rejectum est; idque vel ea ratione mihi probatur, quod a Notkero, fidei passim Adonis assecla, omnino inscriptum non fuerit. Itaque Usuardo soli tribuenda est præfata *Maria*, cum *peccatricis* titulo, nescio inde deducta, nescio qua causa hujus diei laterculo inserta, cum a Græcis, *Zosimæ presbitero monacho* conjuncta, diversimode colatur; imò nec ipsi quidem codices Usuardini sibi satis constant, quemadmodum in Variantibus dictum est, patebitque deinceps ex Auctariis ix Aprilis et alibi. De hac Sancta egregie meritis est Papebrochius, variis dissertationibus ætatem ejus, eatenus male subductam, aliaque ad ipsam spectantia feliciter eruens, curiose digerens et copiose illustrans. Hæc pro nostro instituto abunde sufficiunt.

AUCTARIA.

DE PRATENSI ET HERENIENSI nihil ultra dicendum.

Amphiani
et sociorum.

ROSWEYD. Iminiscet secundo loco: *In Africa Amphiani et Victoris martyrum, et aliorum martyrum decem.* Quidni quatuordecim, ut diserte legunt Hieronymiana, ex quibus priores duo accepti sunt. Sequitur *Nicetii* pure. Et in fine: *Item sancti Eustachii abbatis monasterii Luxuviensis.* Intelligit *Eustasium*, de quo jam sæpe; sed omittit annuntiationem tertiam de *Maria Ægyptiaca*, quæ etiam deest in codice ANTVERP-MAX. cetera puro.

Eustasii.

CENTULEN. *Natale sancti Nicetii Lugdunensis episcopi. In Achaia civitate Thomis, sanctorum Evagrii et Benigni.* Achaiam pro *Scythia* pesuit, et hoc die perperam retulit, quod ad sequentem spectat, uti Theodosiam in crastinum differt, quæ hodie cõsignanda est.

Evagrii et
Benigni.

ANTVERP-MAJ. *Natale sancti Nicetii, Lugdunensis episcopi et confessoris. Apud Palestinam, depositio beatæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ peccatrix appellatur; cujus actus valde mirabiles et omni laude digni inveniuntur.* De Theodosia etiam die sequenti.

Urbani.

BRUXELLEN. In Theodosia et *Nicetio* satis purus, in fine addit: *Et sancti Eustachii abbatis. Item Urbani episcopi.* Lingonensis, opinor, de quo vide Auctaria xxiii Januarii. Adjectum porro recentiori manu et ad primum locum asterisco remissum, ut sequitur: *Apud Palestinam, depositio beatæ Mariæ Ægyptiacæ, cujus, primo peccatricis, conversio mirabilis fuit, pœnitentia strenua et Deo vulde accepta.*

HAGENOVEN. In Theodosia utcumque purus, de *Maria Ægyptiaca* longiorem historiam, ut aliis locis ex singulari pietate solet, seu vitæ compendium attexit, sed quod hic non videtur describendum. Tum: *Eodem die, sancti Nixecii Lugdu-*

nensis episcopi, cujus vita miraculis claruit et virtutibus insignis (fuit.)

AQUICINCT. Ex eorum numero est, qui *Mariam Ægyptiacam* differunt ad ix Aprilis.

VICTORIN. et REG. SUECLÆ signatus num. 130. Nescio quos hic Sanctos in unum congregent, quibus in indice Prætermisorum proprius singulis dies assignatur. Ita habent in fine: *Eodem die, sanctorum Herenei episcopi, Andochii presbyteri, Benigni presbyteri, Tyrsi Diaconi et Felicis negotiatoris.*

Herenei et
aliorum.

DAVERONEN. *Turonis, translatio beati Antonii confessoris.* Vide Prætermissos. Colitur i Maii.

Translatio-
nis Antonii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Nicetii Lugdunensis episcopi.* Nihil præterea.

ALTEMPS. *Turonis, beati Antonii confessoris. Item, sancti Eustasii abbatis Luxuviensis.*

Antonii.
Eustasii.

FLORENTIN. *Item, sancti Nicetii Lugdunensis episcopi, cujus vita virtutibus et miraculis claruit. Item apud Comum, sancti Abundii episcopi et confessoris.* Hic in impresso deest.

Abundii.

EDITIO LUNECO-COL. Adonis elogium de Theodosia, sed valde interpolatum exhibet. In *Nicetio* pura est. *Apud urbem Palestinam, depositio sanctæ Mariæ, etc.*

BELIN. In utraque editione de *Maria Ægyptiaca* agit secundo loco. Tum: *Eodem die, natale Nicetii (in 2, Nicenii) Lugdunensis episcopi.* In priori: *Item, sancti Abundii episcopi et confessoris.* In posteriori: *Item apud Comum, etc.*

GREVEN. *Amphiani, Victoris, Urbani, Nicetii martyrum.* Disparatorum conjunctio. *Barlaam heremita et confessoris.* Ignotus est, nisi is sit, qui cum Josaphat colitur xxvii Novembris.

Amphiani
et sociorum.
Barlaam.

MOLAN. De *Maria Ægyptiaca* immediate subdit: *Cujus actus valde mirabiles et omni laude dignissimi inveniuntur. Item apud Comum, sancti Abundii episcopi et confessoris.* Commemoratio

Abundii.

venerabilium

<i>Ursuari et Ermini.</i>	<i>venerabilium Christi confessorum Ursuari et Ermini, quando ab Hungris liberati sunt Laubienses. Sequitur minoribus litteris : Eodem die, sancti</i>	<i>Francisci de Paula, Calabriae oppido, Ordinis Minorum Fundatoris. Lobii, commemoratio me-</i>	<i>Francisci de Paula.</i>
<i>Francisci de Paula.</i>	<i>confessoris Francisci de Paula, Ordinis Fratrum Minorum initiatoris; qui inter ceteros Christi</i>	<i>athletas, suis meritis et exemplis divina cooperante gratia, sanctam Ecclesiam multipliciter decoravit,</i>	<i>Ursuari et Ermini.</i>
<i>Musæ.</i>	<i>præsentisque temporis caliginem suæ lampadis fulgore mirabiliter illustravit; quique innumeris in</i>	<i>vita pariter et post mortem miraculis claruit. Hunc Leo X Sanctorum catalogo adscripsit. Sanctæ Musæ</i>	<i>Urbani.</i>
<i>Nodgeri.</i>	<i>virginis, de qua in Dialogis Sanctus Gregorius. Hoc die obiit Nodgerus Leodiensis episcopus, cujus</i>	<i>gesta præclara habentur. Vide indicem Prætermisorum. Posteriores editiones de Maria et Abundio,</i>	<i>Nodgeri Leodiensis.</i>
	<i>ut supra. Dein : In Gallia agro Turonensi, sancti</i>	<i>Francisci de Paula, Calabriae oppido, Ordinis Minorum Fundatoris. Lobii, commemoratio me-</i>	
	<i>athletas, suis meritis et exemplis divina cooperante gratia, sanctam Ecclesiam multipliciter decoravit,</i>	<i>ritorum venerabilium Christi confessorum Ursuari et Ermini, quando ab Hungris liberati sunt Lau-</i>	
	<i>præsentisque temporis caliginem suæ lampadis fulgore mirabiliter illustravit; quique innumeris in</i>	<i>bienses, per merita eorum. Rursus typis minori-</i>	
	<i>vita pariter et post mortem miraculis claruit. Hunc Leo X Sanctorum catalogo adscripsit. Sanctæ Musæ</i>	<i>bus : Lingonis, sancti Urbani episcopi et confesso-</i>	
	<i>virginis, de qua in Dialogis Sanctus Gregorius. Hoc die obiit Nodgerus Leodiensis episcopus, cujus</i>	<i>ris, magnarum virtutum viri, qui vincas precibus</i>	
	<i>gesta præclara habentur. Vide indicem Prætermisorum. Posteriores editiones de Maria et Abundio,</i>	<i>suis sapius conservavit. Apud Cæsaream Palestinæ,</i>	
	<i>ut supra. Dein : In Gallia agro Turonensi, sancti</i>	<i>passio alterius Theodosiæ, virginis Tyriæ; quam</i>	
	<i>Francisci de Paula, Calabriae oppido, Ordinis Minorum Fundatoris. Lobii, commemoratio me-</i>	<i>libro octavo scribit Eusebius Cæsariensis. Hoc die,</i>	
	<i>ritorum venerabilium Christi confessorum Ursuari et Ermini, quando ab Hungris liberati sunt Lau-</i>	<i>transitus viri Dci Nodgeri episcopi Leodiensis,</i>	
	<i>bienses, per merita eorum. Rursus typis minori-</i>	<i>cujus præclara gesta habentur. Non alia est ista</i>	
	<i>bus : Lingonis, sancti Urbani episcopi et confesso-</i>	<i>Theodosia, ab ea quæ in textu refertur. Fefellit</i>	
	<i>ris, magnarum virtutum viri, qui vincas precibus</i>	<i>Molanum diversa positio seu locus martyrii. De</i>	
	<i>suis sapius conservavit. Apud Cæsaream Palestinæ,</i>	<i>variis personis sub Notgeri nomine confusis, vide</i>	
	<i>passio alterius Theodosiæ, virginis Tyriæ; quam</i>	<i>Prætermisos x Aprilis.</i>	
	<i>libro octavo scribit Eusebius Cæsariensis. Hoc die,</i>		
	<i>transitus viri Dci Nodgeri episcopi Leodiensis,</i>		
	<i>cujus præclara gesta habentur. Non alia est ista</i>		
	<i>Theodosia, ab ea quæ in textu refertur. Fefellit</i>		
	<i>Molanum diversa positio seu locus martyrii. De</i>		
	<i>variis personis sub Notgeri nomine confusis, vide</i>		
	<i>Prætermisos x Aprilis.</i>		

III Non.

Die 3.

In Scithia civitate Thomis, natalis sanctorum Evagrii et Benigni. Thessalonicae, passio sanctarum virginum Agapis et Chioniae sub Diocletiano; quæ primo in carcere maceratae, post in ignem missæ, sed intactæ a flammis, post orationem ad Dominum fusam, animas reddiderunt. Apud Tauromenium Siciliae, beati Pancratii.

*Evagrii et Benigni.**Agapes et Chioniae.**Pancratii.*

Ex Praten. Herinien. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Belini prima editione, Greven. et Molan. Accedunt : Antverp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Danicus et Editio Ultraj-Belg. Deficit Albergen, in solo Pancratio.

VARIA LECTIO. Scithia scribunt probatissimi codices Praten. Herinien. Pulsanen. Munerat. Grevenus et alii. Molan. habet *Schythia*, Belin. *Schitia*, Antverp. *Scicia*. Aliorum modi sunt varii, nullus recte legit *Scythia*. Priores codices in textu secuti sumus. Item in *Thomis*, qualiter scribunt omnes. Munerat. pro *Evagrii*, posuit *Evagii*, *Chiomæ* pro *Chionia*, Pulsan. *Cyonia*, Greven. *Scionia*. Major defectus in Antverp. et Max-Lubec. ubi sic legitur : *Sub Diocletiano in ignem*, etc., mediis vocibus omnino præteritis. Contra Pulsanen. exeedit, dum post *a flammis*, interjicit *permanentes*. *Fusos* pro *fusam* in Munerato, typographi, ni fallor, vitium est, sicut in Max-Lubec. *Thauromenium*, pro *Tauromenium*, ut habent codices Hieronymiani. Iidem ipsi pro *Pancratii*, habent *Pancracii*, Pulsanen. *Pauchratii*. Altera Belini editio addit : *Pancratii martyris*.

OBSERVATIO. Tota *Evagrii et Benigni* distinctior notitia ex Martyrologiis nostris promanat. Sic hodie secundo loco legit Romanum parvum : *Tomis, Evagrii et Benigni*. Textus Usuardinus, non multo amplior, ex Adone desumptus est, et iisdem ferme verbis a Notkero quoque descriptus. Nihil de ipsis Beda, Florus aut Rabanus. In Hieronymianis vero magna perplexitas, qua non facile sese expedit Florentinius. En textus varios. Epternacense ponit : *In Sicilia, natale Evagri, Benigni...* sex alii nominatim exponuntur; Corbeienne : *In Sicilia, natale sanctorum Thomæ, Evagri, Benigniæ*, et rursus aliorum sex; Lucense : *In Nicca, natalis sanctorum Thomæ, Evagri, Benigni*; adde comilitones quinque. Hæc, si possis, apte concilia. Et quidem batenus primo loco. At quid sibi modo vult in iisdem codicibus, quod in fine legitur : *Theumis, vel Eumis, vel Heumisiter : Evagri et Benigni?* An iidem illi, an a primo loco appellatis diversi? Postremum censeo Florentinius; primum Henschenius : tu cui volueris accede; nobis certum est, nostros legisse, ut in textu retulimus; quibus accinit Wandelbertus :

*Evagrii et Benigni.**Evagrius tenuis splendet martyrque Benignus.*

In *Eraclea civitate, Victoris, Chionia, Agape et Hereni*, legunt Hieronymiana 1 Aprilis; et ejusdem mensis v : *In Thessalonica, natalis sanctarum virginum Chionia, Herene et Agape*; utro die melius, Florentinii arbitrio relinquo. Dictum est in Observatione 1 Aprilis, dubitari posse, an utrobique de iisdem agatur, quod hic examinare non lubet, dum alia expendenda supersunt. A Romano parvo sic hodie primo loco scribitur : *Thessalonicae, virginum Agapes et Chionia*. Beda ad 1 Aprilis rectius fortasse titulum *virginis* omiserat, in quo eum presse secutus est Rabanus. Bedæ verba deseripsere Ado, ex hoc Usuardus et Notkerus, qui cum præcursore, *virginis*, vel potius *virginum* appellationem retinent, imo ultimus *Irenem* adjunxit, quam rursus cum longiori elogio repetit v Aprilis, ut ibi ex nostris sermo iterum recurret. Id jam præcipue attendendum est, Bedæ hodiernum, et illud Notkeri elogium, quod v Aprilis ponitur, ex iis Actis desumpta esse, quæ olim proconsularibus ipsis supposita, usque adeo Henschenio placere, ut illa hisce prætulerit, contra Sirleti, Lipomani, Surii et Baronii iudicium, qui omnes Græca ipsa ex codice Cryptæ-ferratae Latine reddita, sinceriora, imo unice authentica existimaverant. Habuit harum rerum longe peritissimus arbiter, Magis-

Agapes et Chionia.

ter noster rationes suas, cur ita statueret; lego et expendo, nec tamen tales invenio, ut non potius Sirlletiana præhabenda censeam, adeoque cum doctissimis recentioribus fateri cogar, hac saltem vice, virum alias perspicacissimum nonnihil dormitasse. Præjudiciis non agimur, veritatem unice sectamur, eique repertæ ultro cedimus, ultroque hic cum Baronio ad annum ccciv a num. 40 aliisque citatis, præfatorum Actorum proconsularium germanitatem agnoscimus; de qua vide erudite tractantem Ruinartium inter sincera et selecta a pag. 419, et Tillemontium tomo 5 a pag. 240. Porro insignium harum martyrum certaminis diem, ex laudatis Actis sic definiendum putamus, ut *Irene* 1 Aprilis coronata fuerit, aliæ diebus aliquot citius, proindeque exeunte Martio. Expressus autem dies Kalendarum Aprilium, antiquiores Martyrologos induxerit, ut omnes eodem die consignarent, quos secutus est Wandelbertus, de solis duabus prioribus expressius loquens, et forte tertiam per verbum *socia* indicans:

*Virgineo insignes Apage et Chionia sero
Aprilis socia sacrant sibi jure Calendas.*

Paucratii. Tertia item nostra, Hieronymianorum annuntiatio est: *Apud Thauronem in Sicilia, natalis sancti Paucratii; et hoc ferme modo, absque ulteriori elogio; imo brevius ponitur a Romano parvo Adone, Usuardo et Notkero, reliquis Martyrologis aut ignotus, aut præteritus. Primum fuisse Siculorum Apostolum, recepta opinio est. Vide, quæ de eo diligenter collegit et ab apocryphis discrevit Henschenius. Satis nobis sit, ipsum, æque ac reliquos in textu relatos, vere Usuardium esse.*

AUCTARIA.

*Translatio-
nis.
Madelupi.* Habet hic TORNACENSIS codex peculiare auctarium ceteris omnibus, præterquam MOLANO incognitum. Sic scribit: *In monasterio Altovillari, translatio corporis sancti Madelupi sacerdotis. Vide quæ in indice Prætermisorum observata sunt. Cetera dicentur xx Decembris.*

ROSWEYD. In Evagrio et Benigno, atque item Paneratio purus est. De Agape et Chionia egit 1 hujus, ut ibi diximus.

*Theodosia.
Antonii.* CENTULEN. *Casarea Cappadociæ, sanctæ Theodosiæ virginis. Apud Tauromenium Siciliæ, beati Paucratii martyris. Turonis, sancti Antonii confessoris. Vide Auctaria die precedenti.*

ANTVERP-MAJ. Agit de sola Theodosia cum elogio ferme ex Adone desumpto.

BRUXELLEN. Puritati hodie proximus est. Incipit ab Agape et Chionia. Tum de Evagrio et Benigno. *Apud Tauromenium civitatem Siciliæ, sancti Paucratii martyris.*

Nicetii. HAGENOYEN. In prima et secunda annuntiatione purus, tertio loco habet de Nicetio, ut nos pridie. Sequitur de Paneratio, pure. Tum: *Item in Anglia, Richardi episcopi. In Alsatia, sancti Florentii episcopi et confessoris. Inter Prætermisos remittitur ad vii Novembris.*

Theodosiæ. VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. In fine addunt: *In Casarea Palæstinæ, sanctæ Theodosiæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Theodosiæ virginis et martyris gloriosæ, cujus varia tormenta et victoriæ leguntur. Agapes et Chionia virginum et sororum martyrum.*

Donati. VATICAN. signatus num. 5949. In fine: *Nichomedis, sancti Donati. Vide Acta.*

EMITIO-LUBECO-COL. In prima annuntiatione

pura est, tum sic pergit: *Thessalonicæ, passio sanctarum virginum Agapis et Chionia, sub Diocletiano imperatore, Comite Sisinnio; quæ erant sorores sanctæ Hircenis virginis, et primo in carcere per varia tormenta maceratæ, deinde in ignem missæ, sed intactæ permanentes a flammis, post orationem ad Dominum fusam, animas celo reddiderunt. Apud Thauronem civitatem Siciliæ, sancti Paucratii episcopi et confessoris. Melius dixisset martyris. Eodem die, sancti Richardi episcopi et confessoris.*

*De Agape
et Chionia.*

Richardi.

GREVEN. *Nichomedis, sancti Donati. Item sanctorum Sixti, Benigni, Rufi, Patricii. In Anglia, sancti Richardi episcopi Cicestrensis et confessoris. Burgundoforæ abbatissæ virginis. De hac et Sexto cum sociis, vide Prætermisos.*

*Donati.
Sixti et
sociorum.*

*Burgundo-
foræ.*

MOLAN. Litteris parvis: *In Anglia sancti Richardi episcopi Cicestriensis et confessoris. Burgundoforæ, abbatissæ et virginis. Sancti patris ac confessoris Nicetæ, in quem orationem funebrem scripsit Theosterictus, illius beatissimi viri discipulus. In editionibus aliis post Paucratii, litteris Italicis immediate subdit: episcopi, ubi Archagano pagano interfecti, cujus vitam scripsit Evagrius ejus discipulus. Sed quæ passim ut fabulosa repudiatur. Vide Henschenium hic et Tillemontium tomo 1 pag. 190. In Anglia, Richardi, etc., ut supra. In monasterio Altovillari, translatio corporis beati Madelupi sacerdotis. Die tertia, sancti patris Nicetæ, ducis monasterii Medini. Rursus caractere alio: Item, depositio beatæ Burgundoforæ virginis et abbatissæ Eboriacensis, de qua in vita beati Columbani abbatis. Jam diximus consulendum catalogum Prætermisorum, in quo remittitur ad vii Decembris.*

Richardi.

Nicetæ.

*Translatio-
nis.
Madelupi.
Nicetæ.*

*Burgundo-
foræ.*

II Non.

Die 4.

Ambrosii. **M**ediolani, depositio beati Ambrosii episcopi et confessoris, cujus studio inter cetera doctrinæ et miraculorum insignia, tempore Arrianæ perfidiæ, tota Italia ad catholicam fidem conversa est. *Isidori.* Apud Hispalim, depositio sancti Isidori antistitis.

Ex Præten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Adde Antverp-Maj. et codices omnes mediæ notæ, de quibus infra.

VARIA

VARIA LECTIO. Antverp. et Max-Lubec. scribunt *Mediolano*, ut a Beda et aliis factum subinde patebit. *Arrianæ*, legunt omnes, malim *Arianæ*, sed codices secutus sum. Greven. voces transposuit, *ad fidem Catholicam*. Pejus Molanus *Catholicam* omisit. In Pulsanensi est *Hyspalim*, pro *Hispali*, et *Hisidori* pro *Isidori*. Tornacen. Antverpien. Max-Lubec. et Muneratus habent *Ysidori*. Greven. et Molan. pro *sancti* ponunt *beati*; pro *antistitis*, *episcopi*, quod postremum etiam habet Belinus.

OBSERVATIO. Quo vere anno, quo die consignandus sit magni Patris Ambrosii obitus, inter eruditos controvertitur; et quamvis hoc die in Actis, Ambrosiana omnia remissa sint ad vii Decembris, quo per totam Ecclesiam festivius recolitur inclytissimi Doctoris memoria; voluit tamen Henschenius exercitatione singulari, ante tomum i Aprilis pag. xxxviii, disputationi quodammodo proludere, opinionem suam (ut alii, inquit, *potius suam ferant sententiam*) prævie exponens, qua ex Marcellini Comitis Chronico, cum expressa Consulium nota pluribusque aliis monumentis, præsertim Mediolanensibus, evincere conatur, Ambrosii obitum, non ad iv Aprilis anni cccxcvii, ut contra antiquissimam Mediolanensium traditionem statuerat Baronius, sed ad xvii Aprilis anni cccxcviii referendum. Contra Henschenium stat major recentiorum numerus, quos inter tono decretorio Pagius, ad annum cccxcvii, a num. 19, et modestior Tillemontius, tomo 10, nota 56 a pagina 761, pro Baronii sententia, ex ipsa Martyrologorum nostrorum auctoritate, acris decertant. Video militare utrimque gravia rationum momenta, graviora fortasse, quæ favent Martyrologiis; sed de ultimo librationis scrupulo iudicium ferent, qui mensem Decembrem de Actis elaborabunt successores nostri; nos hic in Martyrologiorum cancellis hærebimus. Inter apographa Hieronymiana, solus codex Corbeiensis, in fine laterculi attextuit, quod litteris aliis, tamquam purum additamentum, distinxit Acherius: *Mediolano, depositio sancti Ambrosii episcopi et confessoris*. Hoc certius est, notari *Ambrosium* in Hieronymianis omnibus xxx Novembris, sub hac fere formula: *In Mediolano, sancti Ambrosii episcopi, de perceptione baptismi*. Et in solo Lucensi apographo, iii Decembris: *Natalis sancti Ambrosii*. At vero die vii ejusdem mensis Decembris, nullus eorum codicum *Ambrosium* nominat. Ad diem obitus accedamus. Ven. Beda primus hoc die iv Aprilis Ambrosii solennitatem celebrat: *Mediolano, depositio sancti Ambrosii confessoris*: ubi ne mireris, titulum *episcopi* reticere, nam id Bedæ satis familiare esse, ex non uno deinceps loco cognosces. Florus de suo addidit: *Qui iugentibus doctrinis coruscavit et virtutibus*. Rabanus legit: *Mediolano, depositio beati Ambrosii episcopi et confessoris, cujus vita et doctrina insignis prædicatur in Ecclesia*. Sed et hic *Ambrosium* ex Hieronymianis repetit xxx Novembris; nulla baptismi facta mentione. Sic autem in serie nostra habet Romanum parvum: *Mediolani, beati Ambrosii episcopi et confessoris*. Breve, sed elegans Adonis elogium, ex Hieronymo acceptum, a Baronio iv Aprilis et rursus vii Decembris, in notationibus ad Martyrologium, explicatum in textu nostro ad verbum describitur; Notkero, præter morem, Viennensis, phrasim multum amplificante. Atque hi omnes Ambrosii natalem hoc die unanimiter collocant, suffragante etiam Wandelberti versiculo:

Ambrosius pridie (Nonas) æthereum penetravit honore.

De Ordinatione vero, vii Decembris, nullus est, qui vel verbo meminerit. Quæro primam solennioris illius festi in universa Ecclesia institutionem, verum nec apud Baronium, nec alibi satis certa primæ ejus originis vestigia hæcenus deprehendo, præter ea, quæ sub obscure ab Henschenio in laudata exercitatione cursim indicantur. Plura scrutari, hujus loci non est, remitti commode possunt ad prædictam diem vii Decembris, ubi in Actis, post eruditas Baronii, Hermantii, Tillemontii, PP. Benedictinorum S. Manri aliorumque de incomparabili fidei Zelatore lucubrationes, totius vitæ series operosius et accuratius digeretur. — Nullus antiquorum Martyrologorum *Isidori Hispalensis* meminit, unde verosimillimum est, enim ab Usuardo ex Hispania, quo ad procurandas sancti Vincentii reliquias profectum novimus, in Gallias primum allatum, cum aliis tum confessoribus tum martyribus, præsertim Cordubensibus, ut suis locis observare non negligimus. Reliqua ex Actis require, ubi Henschenius diligentissime contulit, quidquid de nobilissimi antistitis sanctitate, cultu et doctrina Nicolaus Antonius aut scriptores alii Hispani melioris notæ suggerere potuerunt, quibus jungenda appendix in eodem tomo pag. 900.

De natali S. Ambrosii.

Isidori.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Puris omnes codicibus annumerari possent; etenim de Isidoro Hispalensi hæc solum textui puro supperaddunt: *fide et doctrina præcipui*.

ROSWEYD. Ita legit: *Mediolanis, depositio beati Ambrosii episcopi et confessoris, qui de laico, Arianis simul et Christianis conclamantibus, electus est episcopus, cujus studio... cetera pura sunt usque ad finem laterculi*.

CENTULEN. *Mediolano, depositio beati Ambrosii ejusdem civitatis archiepiscopi, cujus studio, etc., pure. In Hispaniis civitate Hispali, sancti Ysidori episcopi et confessoris, vita et doctrina illustris viri.*

BRUXELLEN. *Mediolani, depositio sancti Ambrosii archiepiscopi et confessoris. Qui præses existens, nondum baptizatus, consensu totius populi in archiepiscopum electus, annuente et jubente Valentiniano imperatore, gratiam Baptismatis simul et episcopatus dignitatem percepit. Cujus studio, tempore Arrianæ perfidie, tota Italia ad Catholicam fidem conversa est. Hujus vitam beatus Paulinus Nolanus episcopus ad beatum scripsit Augustinum (recenti manu, episcopum.) Apud Hispalim, depositio sancti Ysidori Hispalensis, insignis episcopi, fide et doctrina præcipui, Qui inter cetera sua opuscula, librum naturalis historiæ, quem Ethimologiarum nominat, ordinans, sæculi ætates diligenter distinxit. Quænam Chronici Isidoriani et libri Ety-*

De Ambrosio.

De Isidoro

mologiarum

De Ambrosio.

mologiarum affinitas sit, vide in Dissertationibus Historicis Labbei tomo 1 pag. 645.

HAGENOYEN. Longum nimis pro instituto nostro de sancto Ambrosio sermonem texit, ubi inter alia non satis probata immiscet, quod *Valentiniano imperatori restiterit et ingressum ecclesie illi prohibuerit*, quæ ad Theodosium referenda, vulgo notum est. Hæc, et similia, prætermittenda censuimus. Tum : *In Hispania, apud civitatem Hispalem, depositio sancti Ysidori, episcopi et confessoris, fide et doctrina præcipui.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Isidori Hispalensis episcopi et Doctoris eximii, qui multos edidit libros, quorum quidam sunt satis noti.*

In VATICAN. signato num. 5949, deest Isidorus. Adjectum : *In Syria, sanctorum Taraci, Andronici et Probi.* De his etiam alibi ; remittuntur ad XI Octobris.

Taraci et sociorum.

ALTEMPS. Addit : *Ipsa die, depositio sancti Senerthi episcopi.* In actis prætermittitur, curioso indagatori propositus.

Senerthi.

EDITIO LUUECO-COL. In elogio Ambrosii post confessoris inseritur : *ac Doctoris Ecclesie catholice præcipui, cujus studio, etc. Apud Hispalem, depositio sancti Isidori antistitis, viri fide et doctrina præcipui, frutris beati Leandri, ad quem (Leandrum)*

De Isidoro.

beatus Gregorius Papa sacram expositionem super librum Job scripsit.

GREYEN. *In Thessalonica, sanctorum Agathonis diaconi, Theodoli, Pauli, Matutini et Orbani. Item, beati Successi. Lacinia ex Hieronymianis bene vel male consutæ. In Hibernia, Beghani abbatis. Item Ambrosii diaconi, qui ut Hieronymus de viris illustribus refert, primum Marcionites fuit, sed ab Origene correctus confessionis Domini gloria insignis fuit. In Scotia, Tigernagi episcopi et confessoris, secundum alios die sequenti.* De his agitur in indice Prætermissorum.

Agathonis et sociorum.

Successi.

Beghani.

Ambrosii diaconi.

Tigernagi.

MOLAN. *Eodem die translatio sanctorum confessorum Ulgisi, Anulguini, Theodulphi, Abel, atque Hildulphi.* Vide Prætermissos. Sequitur minoribus typis : *In Perside, sancti Benjamin gloriosi martyris : Tripartitæ lib. 1 cap. 33. Item Ambrosii diaconi, etc., ut GREYEN.* In editionibus aliis, solum additur : *Die quarta, sanctorum patrum Joseph hymnographi, et Georgii, qui fuit in Malro.* De hoc Georgio non multa in hodiernis Actis collegit Henschenius. Joseph vero die præcedenti relatus est, ubi longior vita traditur, et reliqua ad eum spectantia diligenti opera a Papebrochio explanantur. Satis est hæc indicasse, videat ibi lector cetera.

Translatio- nis. Ulgisi, etc.

Benjamin.

Joseph et Georgii.

Nonis.

Die 5.

Martianæ et soc. Irenes.

Amphiani.

A pud Ægyptum, natalis sanctorum martyrum Martianæ, Nicanoris, et Apollonii. Thessalonicae, sanctæ Irenis virginis, quæ post tolerantiam carceris, sagitta perensa est a Sisinnio comite, sub quo et sorores ejus simul Agapes et Chionia martyrizaverunt. Apud Cæsaream Liciae, sancti Amphiani.

Ex Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belini editione prima, Greven. et Molan. Quibus accedit : Antverp-Max. Leyden-Belg. Lovanien. et Editio Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. Prima difficultas in propriorum nominum scribendi ratione occurrit. Codex Pratensis legit *Martiani, Nicantri*, ubi reliqui omnes, solis Molano et Lovan. exceptis, diserte ponunt *Martianæ, Nicanoris* vel *Nichanoris*. Atque ita scripsisse Usuardum, certo mihi persuadeo, nisi propria auctoritate duces suos Romanum parvum et Adonem deseruerit. *Appollonii, Appolonii, Apollonii*, male scribunt codices aliqui, melius in textu cum Pratensi, Heriniensi, etc. Non minor in Virginis nomine variatio. In Hieronym. est, *Herene* ; in Romano parvo et Adone *Irene*, quo modo scribendum existimo. De Usuardina lectione quæritur. Praten. habet *Irenia*, reliqui omnes *Irenis* vel *Iyrenis*. Solus Munerat. scribit *Ierenis*. Pro prima ratione stant Herinien. Tornacen. Antverp. et Max-Lubec. quam nos, ut veræ proximiorum prætulimus. Munerat. post *virginis*, addit *et martyris*, contra ceterorum torrentem. Jam supra ex codicum inflexione in textu posuimus *Agapis*, a recto *Agapes*, ut hic ab *Irenes* formatur *Irenis*, licet nos aliter scribere soleamus. Solus Belinus posuit *Sissinio*, atque item, *passæ sunt* ; plerique omnes *martyrizatæ sunt*, Herinien. *martyrizant*, Pratensis *martyrizaverunt*, quod Adoni satis frequens est, quem cum tam presse hodie secutus sit Usuardus, nihil mirum videatur, si et hoc transumpsisse supponamus. In Molano recte legitur *Lycia*, ceteri habent *Licia*, ut in textu reliquimus. *Licina*, error est in Heriniensi ; *Cilitia*, in Belino.

Martianæ et soc.

Irenes.

OBSERVATIO. Satis mirum et insolitum est, quod nullus ex præmisso laterculo Sanctus, hoc die in Actis referatur. Non *martyres Ægyptii*, quia ab aliis, et præsertim Romano hodierno consignantur v Junii, ad quem diem ab Henschenio remissi sunt, tamquam iidem, qui utrisque Nonis, tum Aprilis, tum Junii, sub iisdem ferre nominibus recolantur, ut ibi ipse contra Florentinum censet. Et vero in nonnullis Hieronymianis iidem utroque die signari videntur. Sic habent hoc die secundo loco codices Lucensis, et Corbeiensis Acherii : *In Ægypto, natalis sanctorum Marcianæ, Nicanoris, Apollonii.* In Epternacensi solum legitur : *In Ægypto, Marciani.* De ipsis nihil in serie Bedæ ; at in Romano parvo, Adone et Usuardo, iidem tres et eodem modo annuntiantur, Notkero *Martiani*, pro *Martianæ*, substituente, ut est etiam in nonnullis nostris codicibus, cetera Usuardinis. Reliqua adsupradictum diem v Junii dabuntur, ubi de ternorum istorum duplici classe identificanda, an distinguenda disputabitur. — Neque de *Irene* seorsim in opere nostro agitur, quod cum sororibus *Agape* et *Chionia*, memorata sit in Aprilis, utpote quarum Acta communia sunt, uti ibidem

abunde

abunde diximus. In Hieronymianis sorores tres hoc quoque die repetuntur. Romanum parvum legit: *Thessalonica, sanctæ Irenes virginis*. Adonis et proinde Nostri elogium ex Beda descriptum est, modice a Rabano auctum, fuscè a Notkero; quorum omnium sententia ex Actis proconsularibus paulo severius exigenda est, expuneto *percussione sagittæ*, quod miror Baronium, reliqua bene corrigentem, in textu suo reliquisse. Wandelbertus Bedam, ni fallor, secutus est:

Nonis virgo pia de morte refulget Hyrenis.

Demum nec *Amphianus* in hodiernis Actis locum occupat, expresse tamen in Hieronymianis notatus: *In Cesarea vel Cesaria, Licia vel Lucia, Amphiani*. Alius ibidem *Amphianus in Africa* legitur, 11; alius *in Nicomedia*, 111 Aprilis. Non dubitant Baronius, Henschenius et Florentinius, quin hic indicetur *ovicula innocens, divinus martyr, portentosa fortitudinis, intrepidus, admirandus, sanctissimus et beatissimus juvenis Apphianus*, cujus gloriosam de tyranno victoriam accurate descripsit Eusebius, durissimi certaminis oculatus testis, ex quo relati tituli accepti sunt, libro de Martyribus Palæstinæ cap. 4, quod totum in Actis, totum a Ruinartio reproduceitur a pag. 334. Gallica series exstat apud Tillemontium tomo 5 pag. 386, qui in nota pag. 737 Eusebii chronotaxim componere conatur, ut ad ulteriorem disquisitionem eruditus proposuerat Henschenius pag. 59 litt. F. Quod Noster hic *Cæsaream* in *Lycia* perperam collocet, non tam ipsi quam Adoni vitio vertendum est, imo imperitis librariis, qui Hieronymianum transcribentes, aliquid detraxerint, addiderint aut mutaverint. Utrum vero Hieronymianum textum bene restituat Florentinius, per: *In Cesarea et Lycia*, respiciendo ad Martyris patriam et cultum, aliis expendendum relinquo.

De Edesio Apphiani fratre, cum non agant hic Martyrologi, ad Nostrum etiam nihil attinet; satis est genuinum ex omni parte ejus textum exhibuisse. Vide de *Edesio* Romanum hodiernum, VIII Aprilis, et ibi Acta nostra, quæ ex Eusebio martyrium ejus referunt.

AUCTARIA.

PULSANEN. Deest ultima annuntiatio, in reliquis purus est.

ROSWEYD. Post Amphiani, adjicit, et aliorum. Tum: *Claudiani martyris*. Ex Hieronymianis.

ULTRAJECT. LEYDEN-LAT. ALBERGEN. et DANIC. Textui cetera puro, subjiciunt: *In Scotia, sancti Tygernagi episcopi et confessoris*.

CENTULEN. *Apud Thessalonicam, sanctæ Hirenæ virginis et martyris. In Ægypto, sanctorum Nichanoris et Apollonii martyrum Cæsarea Licia, sancti Amphiani*.

ANTVERP-MAJ. *Thessalonica, natale sanctæ Hirenæ virginis et martyris. Apud Ægyptum, natale sanctorum Marcianæ, Nichanoris, et Apollonii, quorum gesta habentur*.

BRUXELLEN. De martyribus Ægyptiis et Amphiano, nihil. In Irene satis purus est. Sequitur: *Apud Scotiam, sancti Tygernagi episcopi et confessoris. Item Marina virginis. Et sancti Vincentii de Valentia, Doctoris de Ordine Prædicatorum, qui tam in vita, quam post mortem miraculis claruit. Quæ Marina hic indicetur, ignoro*.

HAGENOYEN. Textui hodie puro, solum addit: *Ipsa die, in Scotia, depositio sancti Tygerilagi (Tygernagi) episcopi et confessoris*.

VICTORIN. et REG. SUECIÆ num. 130, in fine: *Item Carthagine, sancti Pontiani diaconi*. Nullus hodie apud alios *Pontianus*, ne inter Prætermis- sos quidem notus. Multum fallor, si non indicetur Pontius sancti Cypriani diaconus, de quo superius actum est VIII Martii.

MATIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Hyrenis virginis et martyris sororis Agapes et Chionæ. Didimi Alexandrini confessoris, cujus meminit Hieronymus. Estne forte martyr, de quo in Actis?*

STROZZ. *Natale sancti Vincentii, Ordinis Prædicatorum, patria Valentini et prædicatoris clarissimi, (qui) in Britannia urbe Venetensi recubuit, cujus sanctitatem crebra miracula protestantur*.

REMENS. sanctorum Timothei et Apollinaris. *Catalaunis, depositio Arulfi episcopi*. In indice Prætermis- sorum omittitur tamquam ignotus.

EDITIO LUBECO-COL. Primo loco agit de sancto Vincentio, sed elogium habet alicubi mutilum, quod infra ex GREVENO correctius dabimus.

De Ægyptiis addit, *quorum gesta habentur*. Cetera, ut in textu. In fine: *In Scotia, sancti Tygernagi episcopi et confessoris*.

BELINI editio altera, in fine subdit: *Item apud civitatem Venetensem Britannia, beati Vincentii confessoris, Ordinis Prædicatorum, sanctitate, doctrina, miraculisque clarissimi*.

GREVEN. *Nicomedia, natalis sancti Claudiani confessoris. Cur non martyris? Item, Didimi confessoris. Martiani, Quinti*. Indicat, ni fallor, Alexandrinos martyres. *In Britannia minori civitate Venetensi, natale beati Vincentii presbyteri et confessoris, Ordinis Prædicatorum. Qui Valentini origine, angelica vita, et salutari doctrina præfulgens, diu singulos Hispaniæ et Galliæ populos divini verbi alimento refecit, et supra viginti millia Judæorum et Maurorum ad Christum convertit. Omnium denique signorum genere clarus, in numero Sanctorum referri et amplissimo canonizationis honore decorari promeruit*.

MOLAN. *Item apud Venetiam Britannia, beati Vincentii Valentini, cognomento Ferrarii, (Ferrarii) confessoris, Ordinis Prædicatorum, sanctitate, doctrina, miraculisque clarissimi. Hic super viginti millia Judæorum ac Maurorum ad Christum convertit. Lauduno Clavato, prima translatio sancte Celinæ, matris sancti Remigii episcopi. Vide Prætermis- sos. In Scotia, sancti Tygernagi episcopi et confessoris. Dein minoribus typis: Apud Leodium, in monte Cornelion, obiit Juliana virgo et Priorissa ejusdem loci, et translata quiescit in monasterio Vilarienti, ubi et vita ejus habetur. In editionibus aliis, de Vincentio, ut supra. In Scotia, sancti Tygernaci, etc. Die quinta, sanctorum martyrum Theoduli et Agathapodis. De eis in Actis IV Aprilis. Lauduno Clavato, etc. Tum minoribus litteris: Eodem die, sanctorum martyrum, sanctæ Thermes cum sorore et ancilla. Inter Prætermis- sos remittitur ad XXII Aprilis. Apud Leodium in monte Cornelion, obiit Juliana virgo, et præfecta ejusdem loci, quæ tertio obitus sui die ad cenobium Villariense translata, illic inter corpora sacra est sepulta. Ubi et ejus vita habetur. Data in Actis et ab Henschenio egregie illustrata est*.

VIII Idus.

Die 6.

Sixti.

Timothei
et Diogenis.

Romæ, natalis beati Sixti Papæ et martyris, qui temporibus Adriani, ut sibi Christum lucrifaceret, libenter mortem sustinuit temporalem. In Macedonia, sanctorum Timothei et Diogenis.

Ita Praten. Heriniens. Tornacen. Antverp-Maj. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan. Quibus proximi sunt: Antverp-Max. Leyden-Belg. Lovanien. c^o Editio Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. In solis Sixti et Timothei nominibus consistit. De postremo satis certum est, male legere Heriniensem et Edit. Lubecanam-Maximam, *Thimothei*. Pro *Xysto* vel *Xisto* stare videtur scribendi modus antiquior apud Hieronymiana et Romanum parvum. Et quidem Pratensis *Xysti* posuit. At cum ceteri codices omnino omnes legant, *Sixti*, cum Adone, eam scribendi rationem hic censuimus præferendam; si alibi altera prævaleat, ea ibi uti licebit.

Sixti.

OBSERVATIO. Binos hoc die *Sixtos* vel *Xistos* nominant aliqua Hieronymiana apographa; de *Papa* tamen, istius nominis *primo*, non agere, probant Martyrum classes, quibus immixti sunt, loco et verosimiliter tempore, a Sixto hoc nostro multum disjunctæ. Itaque, qui in laterculo annuntiatur, is a Romano parvo acceptus est, cujus hæc sunt verba: *Xysti Papæ et martyris, temporibus Adriani passi*. Breve est Adonis Rosweydini elogium, quod multo auctius reddidit Notkerus; nisi præhabenda sit Mosandri editio, in qua pene ad verbum reperiuntur, quæ Notkeri propria esse, facile quis sibi persuaserit. Noster Adonis phrasim, ut in Rosweydo est, contraxit et nonnihil emolivit. Ex libro Pontificali primam Sixti notitiam à Romano parvo desumptam credimus, qui ut *martyr* colitur, quidquid nonnulli de eo titulo dubitent. Expressiora habet Florus ad III Aprilis, quæ in nostra Bedæ editione, et hoc die in Actis proferuntur, ubi de ejus cultu, ætate, Actis, sepultura, translatione et inventione collegit Henschenius, distinxitque omnia, quæ de Sixto I dici possunt, aliis res ejus gestas vix obiter tangentibus, ut in Alexandro Tillemontius tomo 2 pag. 238 et 240. Hoc eum disticho celebravit Wandelbertus:

Idibus Octavis Xirtus martyrque socerque

Præminet, Adriano mortem sub Cæsare passus.

Timothei et
Diogenis.

Conveniunt hoc die Hieronymiana in annuntiatione nostra ultima de *Timotheo et Diogene*, quam ex aliquo hujusmodi codice certo extraxisse censendus est Usuardus, quando quidem Martyrologis aliis, tum antiquioribus, tum synchronis plane ignoti sint, si Notkerum excipias, qui eosdem codices male descripsit, pro *Macedonia*, *Nicomediæ* legens, *Theogenem* pro *Diogene*, in quo ab Henschenio et Florentinio recte corrigitur. Synonymi duo martyres *Timotheus et Diogenes*, si non iidem sint, in Hieronymianis illis Fastis die sequenti leguntur, cum hac differentia, quod hic dicantur *passi in Macedonia*, neque ulli jungantur socii; at sequenti die cum sociis duobus aut tribus dicuntur *in Antiochia Syriae* martyrium subiisse. Unde Maurolyco occurrerit certa nostrorum martyrum palæstra *Philippi*, nescio; nec satis patet, an utraque ea classis confundi debeat. Latent Acta, *e quibus*, inquit Henschenius, *certiora possemus proferre, eosque (nempe hodiernos) a martyribus Antiochenis solidiori argumento secernere*. Nihil plus claritatis suggerent notæ Florentinii, utroque die. Quæ Usuardina sunt, integre dedimus.

AUCTARIA.

Cælestini I.
P. P.

PULSANEN. In Sixto purus, Timotheum et Diogenem præterit, quorum loco sic habet: *Eodem die, sancti Cælestini Papæ*. Indicat Cælestinum I, de quo sæpius infra, et in Actis hoc die.

ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELGIC. LOVANIEN. et EDITIO ULTRAJECT-BELG. Textum sic augent: *Romæ, natale sancti Sixti primi, Papæ et martyris, qui post beatum Petrum sextus, temporibus Adriani, etc.*

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC. Idem habent, sed præterea, post *temporalem*, adjiciunt: *IIic constituit ut sacrata misteria non tractentur nisi a sacris ministris*.

De Sixto.

CENTULEN. Textum contrahit hoc modo: *Romæ, passio beati Sixti Papæ et martyris, tempore Adriani imperatoris. In Macedonia, sanctorum, etc., pure, ut in textu.*

ROSWEYD. Ceteris omnibus auctior, in Sixto purus est. Tum secundo loco: *In Nicomedia,*

Firmi, episcopi martyris, et aliorum viginti octo. Firmi et 28.

An recte *Firmo* tribuatur episcopi dignitas, quotve ejus fuerint socii, accurate in Actis examinavit Henschenius. *In Africa Epiphaniæ episcopi et aliorum quatuordecim*. De hac classe cum Usuardo agemus die sequenti. *Item, Cælestinae virginis cum aliis octingentis*. Hujus fere collicis auctoritate præclara hæc turba in Actis ponitur. *In Nicomedia, sanctorum Timothei et Diogenis*. Nicomedia pro *Macedonia*.

Epiphaniæ
et soc. 14.Cælestinae
cum aliis
800.

BRUXELLEN. Huc rejicit magnam hesterni textus partem. Primo loco agit de Martiano, Nicatore, et Apollonio. Tum de Amphiano. Sequitur de Sixto, ubi post textum purum subjicit: *IIic constituit, ut Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth, in Missa diceretur. In Macedonia, etc., pure. Item, beati Florentii martyris*. Estne hic *Florentinus* ex numero martyrum Sirmiesium? Hactenus non satis liquet.

De Sixto ex
Floro.

Florentii.

HAGENOYEN.

- De Sixto.* HAGENOYEN. Romæ, natale beati Sixti primi, Papæ et martyris, qui post beatum Petrum sextus erat, et temporibus Adriani imperatoris, postquam sedem Apostolicam rexerat annis novem et mensibus quinque, ut sibi Christum lucrificaret, libenter sustinuit mortem temporalem. Hic constituit, ut sacra mysteria non tractarentur, nisi a sacris ministris, et ut corporale altaris non fieret de serico, sed de purissimo lino contexto, non tincto. Hic etiam constituit, ut ter diceretur Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth in Missa. Hic apud portam Appiam decollatus, ubi Dominus apparuit beato Petro quando dicebat: Domine quo vadis? In Macedonia, etc., pure. Treceus, sancti Prudentii episcopi et confessoris. De quo vide plura in Prætermisissis. Eodem die, beati Vermebaudi abbatis. Lege Winebaudi; aliis Winobaudi.
- Hyreni.* Item ipso die, natale sancti Hyreni Syrmicensium episcopi et martyris. Hic multis diebus in carcere maceratur, tandem gladio occiditur, et corpus ejus in flumen projicitur. Inter Sirmienses martyres nullus hodie Irenæus nedum episcopus. Nicomediensium antesignanus est Firmus, quem turpi lapsu in Sirmium transformavit Rabanus, primumque Firmi socium Irenæum, alias episcopum, ejusdem loci antistitem fecit, ut ante me observavit Florentinius, id Notkero tribuens, qui Rabano junior, ex hoc verosimiliter episcopatum illum acceperit. Potuit HAGENOYENSIS scriptor hunc ex alterutro errorem hausisse, nisi forte Florum vidit, que de Irenæo illo hodie meminit, aliud elogium ei tribuens. Tu de Irenæo Sirmiensi vide xxv Martii. Sequitur: In Macedonia, sanctorum Thymotei et Dyogenis.
- Winobaudi.* VICTORIN et REG. SUEC. signatus num. 130, in fine subjiciunt: Treceas, sancti Winobaudi presbyteri. Alii aliter efferunt, ut mox patebit.
- Hyreni.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Hyreni episcopi et martyris. Timothei et Diogenis. Sixti Papæ et martyris.
- Cælestini.* VATICAN. signatus num. 5949, de Timotheo et Diogene silet. In fine subdit: Sancti Cælestini Papæ, qui sedit Romæ annis octo.
- Winobaudi.* STROZZ. Item, sancti Cælestini Papæ.
- De Sixto.* REMIENS. sanctorum Timothei et Apollinaris. Treceas, sancti Winobaudi presbyteri et confessoris.
- De Sixto.* EDITIO LUNECO-COL. Romæ, natale sancti Sixti primi, Papæ et martyris, qui post beatum Petrum apostolum sextus, temporibus Adriani imperatoris, rexit Ecclesiam annos decem, menses duos, diem unum; et ut sibi Christum lucrificeret, libenter sustinuit mortem temporalem. Hic constituit, ut sacra mysteria non tractarentur, nisi a sacris ministris, et ut corporale altaris non fieret de serico, sed de purissimo lino contexto, non tincto. Hic etiam constituit, ut ter diceretur Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth in Missa. Hic apud portam Appiam decollatus, ubi Dominus apparuit beato Petro quando dicebat: Domine quo vadis? In Macedonia, etc., pure. Treceus, sancti Prudentii episcopi et confessoris. De quo vide plura in Prætermisissis. Eodem die, beati Vermebaudi abbatis. Lege Winebaudi; aliis Winobaudi.
- BEINI utraque editio, in fine subjicit: Item sancti Cælestini Papæ. De quo jam toties supra.
- GREVEN. Firmi episcopi et martyris (de hoc et sequentibus consule Acta et Prætermisissos ut errores et confusionem destinguas;) et sociorum ejus xxv. Apud Syrmium, sanctorum Rufinæ, Moderatæ, Maximæ, et Macharix. Item, sanctorum Herennei, Romani, Donati, Clusii, Quiriaci. Hyreni episcopi Smyrnenensis. Cælestinæ virginis et aliorum LXXX martyrum. Lucie viduæ et martyris. Ancyra Galatix, beati Theodori episcopi, sapientia et sanctitate insignis. In Dacia, Wilhelmi abbatis et confessoris. Treceas, Prudentis episcopi et confessoris. Vermebaudi abbatis.
- MOLAN. Item, sancti Cælestini abbatis. An non Papæ? Et beati Vuermebandi abbatis. Dein typis minoribus: In Hybernia, sancti Celsi Ardinarchensis archiepiscopi et confessoris. De quo B. Bernardus in vita Malachix. Constantinopoli, natalis magni et beati putris nostri Eutychie, Patriarchæ Constantinopolitani, cujus vita et miracula conscripta sunt ab Eustachio humili presbytero. Haecenus prima editio. In aliis brevius: Item, sancti Cælestini Papæ. Et beati Vuermebandi abbatis. In Dacia, Wilhelmi abbatis Roschildensis et confessoris. Die sexta, sancti patris Eutychie archiepiscopi Constantinopolitani. Omittitur elogium, quod in prima editione appositum erat. Vide cetera in Actis.

VII Idus.

Die 7.

A pud Africam, natalis sanctorum Epiphani episcopi, Donati et aliorum tredecim. Eodem die, Egesippi viri sanctissimi, qui vicinus Apostolorum temporum, omnes a passione Domini usque ad suam ætatem ecclesiasticorum actuum texuit historias, ut quorum vitam sectabatur, dicendi quoque exprimeret characterem. In Alexandria, sancti Pelusii presbyteri.

Epiphani et
soc.
Hegesippi.

Pelusii.

Puri sunt Praten. Herinien. Tornacen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan. Adde Antverp-Max. Ultraj. Leyden. utrumque. Lobanien. et Editio. Ultraj-Belg. Accedit item Belinus, in eo solum discrepans, quod Pelusium Hegesippo anteposuerit.

VARIA LECTIO. Pro tredecim sociis Epiphani et Donati, codices non pauci ponunt quatuordecim, ut Antverp. Max-Lubec, codices mediæ notæ, etc. Standumne pro numero textus, vide in Actis; certum putamus ita scripsisse Usuardum, ut patet ex codicibus probatoribus. *Hegesippi* legendum plane assentior, uti posuit solus codex Tornacensis. Male Praten. *Hejesippii*, non melius Herinien. *Eiesippi*. Reliqui interim in textu cum codicibus omnibus aliis, post Adonem in utraque editione, *Egesippi*. *Eusippi* in Munerato typographi vitio tribuendum. Tornacen. et Max-Lubec. et codices mediæ notæ, pro *Apostolorum temporibus*, nitidius legunt *Apostolorum temporibus*. Ceteri omnes ut in textu; in quo Usuardus ductorem non recte secutus est, qui ex Hieronymo bene descriperat, *vicinus Apostolicorum temporum*. Sequitur in codicibus omnibus vox *omnes*, a Greveno et Molano prætermisissis, qui ambo cum aliis mediæ notæ codicibus adjiciunt, *sermone simplici*, ex Adone potius quam ex Usuardo sumptum. *Caractere* scripsit Munerat. quem casum servat Romanum modernum. At quotquot vidi codices omnes utuntur accusativo, et iidem omnes legunt, ut in textu servatum est, si

nimis

nimis scrupulose, per me licet, corrigatur. Ubinam Greven. *Peleusippi* invenerit, nescio; Molan. præfert *Peleusii* cum Antverp. et Max-Lubec. Nobis præplacet communior scribendi ratio in textu expressa. Menda scriptoria satis est indicasse, ut *Affricam, Aphricam, hystorias, etc.*

*Epiphani
et sociorum.*

OBSERVATIO. De *Epiphonio* et sociis brevem sed accuratum commentarium elaboravit Henschenius, in quo variorum Martyrologiorum sententias, circa certaminis diem et sociorum numerum relatas invenies. Ea hic repetere supervacaneum esset. Hoc notandum, primum videri Usuardum, qui eam classem martyrum hac die collocavit, eum Hieronymiana passim VIII Idus annuntiant, uti Notkerus etiam posuit. Beda vero, Romanum parvum, Ado et Rabanus neutro die de ea meminerunt. — *Hegesippus* a Romano parvo primum memoratus, tamquam *vicinus Apostolicorum temporum*, ab Adone insigni encomio exornatur, quod ferme ex sancti Hieronymi libro de Scriptoribus Ecclesiasticis acceptum, Noster in pauciora contraxit, iis prudenter omissis, quæ propius ad sanctum Justinum pertinere, recte in Actis observavit Henschenius. Notkerus in elogio *Hegesippi*, solito etiam brevior est, rescissa controversa periodo, qua Ado verba illa, quæ plene habes in auctario Greveni: *Nam et ego ipse, sectis Platonicis institutus, audiens infamari Christianos et videns eos impavidos, etc.*, *Hegesippo* perperam tribuit, cum Justino adscribenda esse, hic paucis insinuet Henschenius, fusius id probans ad XIII Aprilis: qui hoc die plura ad *Hegesippum* spectantia ex variis Eusebii locis componit, quæ historice deducta sunt a Tillemontio tomo 3 pag. 47. — *Pelusius* vel *Peleusius* Romano parvo et Adoni ignotus, ex Hieronymiano aliquo, ubi *Pilus* vocatur, haud dubie profluxit, inde ab Usuardo excerptus. *Pilosum* nominat Rabanus, alii aliter efferunt. Wandelberti versiculus ex Hieronymianorum sensu procedere videtur, ubi *Diogenes* et *Timotheus* etiam hodie ponuntur. Ita sonat:

Diogenes septenis Peleusiusque feruntur.

Censuit tantisper Henschenius, non idem par martyrum esse, quod in hesterno laterculo *Macedoniæ*, hodie ab Hieronymianis *Antiochiæ Syriæ* tribuitur. Sed de his satis die præcedenti. Pro textus veritate dicta sufficiunt. Serpulus, qui Henschenium vexat, num *Peleusius, Pelusus, Pelensius, Pelusus, etc.*, inter tot nomina etiam *Clusius* dicatur in antiquis Martyrologii Hieronymiani apographis ad diem præcedentem; item, an unus idemque sit *Elusius* et *Peleusius*, summa ea difficultate involvitur, qua tot alii martyres ex iis eodiebus accepti; quorum cum nulla ulterior notitia alicunde acquiri possit, vix tantum nobis relinquunt, ut vel probabili aliqua conjectura unum ab altero satis secure distinguamus. Id mihi videtur tutissimum, tamdiu Martyrologorum nostrorum vestigia premere, donec certius aliquid elucescat.

AUCTARIA.

Victoris.

PULSANEN. Sic hodie loquitur: *Apud Africam, sanctorum Epiphonii diaconi, Donati et aliorum tredecim. In Alexandria, sancti Pelusii presbyteri. Ipso die, sancti Victoris.* Quis hic sit, nescio, nisi inter Libyicos martyres connumeretur.

*Cælestini
P. P.*

ALBERGEN. et DANIC. Ita incipiunt: *Romæ, natale sancti Cælestini Papæ, qui constituit ut Psalmi David CL ante sacrificium antiphonatim canerentur, nam antea Epistola tantum et Evangelium recitabantur.* Similia habet Ado Mosandri, unde plane fit verosimile, ex aliquo Adonis apographo huc transiisse. De cetero puri sunt citati codices.

CENTULEN. *Egesippi viri sanctissimi, temporibus Apostolorum vicini. In Alexandria, sancti Pelusii presbyteri. In Africa, sanctorum Epyphanii episcopi, Donati et aliorum.*

*Timothei et
aliorum 6.*

ROSWEYD. *Apud Africam, sanctorum Epiphani et Donati martyrum.* Sequitur de *Hegesippo* satis pure. Tum: *In Antiochia Syriæ, Timothei martyris cum aliis sex. In Alexandria Pelusii episcopi.* In textu melius est *presbyteri*.

ANTVERP-MAJ. *Hegesippum* primo loco refert cum longiori elogio, ferme ex Adone descripto. De *Epiphanio* pure; de *Pelusio* nihil.

*De Hegesippo
ex Adone.*

BRUXELLEN. Multa habet quæ curioso lectore digna existimavi. Incipit: *Egesippi confessoris, viri sanctissimi. Qui vicinus Apostolorum temporibus, omnes a passione Domini usque ad suam ætatem ecclesiasticorum actuum texens historias, multaque ad utilitatem legentium pertinentia, hinc inde congregans, quinque libros composuit sermone simplici, ut quorum vitam sectobatur, dicendi quoque exprimeret characterem.* Hactenus ex Adone, quæ sequuntur, de suo addidit: *Romæ, beati Cælestini*

Papæ. Qui rexit Ecclesiam annos octo. Hic constituit ut Psalmus JUDICA ante introitum Missæ dicatur. Et ex ejus instituto Introitus, Gradualia, et Offertoria, quæ in Missa ante sacrificium dicuntur, de Psalmis extracta sunt. Sub ipso etiam tertia Synodus Ephesina Nestorium hæreticum condemnavit. Hic etiam Papa Cælestinus sanctum Patricium filium Conches, sororis beati Martini Turonensis, misit in Yberniam, qui omnes ibidem ad fidem Christi convertit. In Epiphanio et Pelusio purus est. Additur in fine: Item sancti Macharii monachi. Prætermittitur.

De Cælestino.

HAGENOVEN. In textu, præter morem, tantum non purus est; de Cælestino eadem habet quæ superius ex ALBERG. et DANIC. recitavi.

REG. SUEC. qui fuit Principis Ursini in Bohemia. *Romæ, sancti Cælestini Papæ. Qui post beatum Petrum constituit, ut Psalmi David CL ante sacrificium antiphonatim canerentur, nam antea Epistola tantum et sanctum Evangelium recitabantur.* Eadem, quæ ALBERGEN. supra.

Macarii.

Cælestini.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Egesippi confessoris, viri sanctissimi, qui scribit historias a passione Domini usque ad suam ætatem. Pelusii presbyteri et confessoris. Cur non martyris?*

VATICAN. signatus num. 5949. Præterit *Pelusium*; addit autem: *In Antiochia Syriæ, sanctorum Timothei et Diogenis.*

Timothei et Diogenis.

EDITIO LUNECO-COL. *Romæ, sancti Cælestini Papæ et confessoris, qui rexit Ecclesiam annos octo. Sequuntur, quæ ex ALBERGEN. supra dedimus. Tum: Hic etiam constituit ut Psalmus, Judica me Deus et discerne causam meam, ante Introitum Missæ diceretur. In Africanis satis pura est. De Hegesippo eadem fere habet, quæ BRUXELLENSIS. In*

fine:

fine : *In Alexandria, sancti Peleusii presbyteri et confessoris.*

De Hege-
sippo.

GREVEN. *Prædictus Egesippus in libris suis hæc refert : Nam et ego in sectis Platonicis institutus, audiens infamari Christianos et videns eos impavidos ad suscipiendam mortem atque omne supplicium tolerandum, considerabam quod impossibile esset in malitia eos et libidine conversari. Hæc ex Adone desumpta sunt, sed quæ Hegesippo abjudicanda diximus. In Anglia, Salvatoris martyr, Anglis ipsis ignotus est. Item Eleusi, Macharia, Philiberti. Quid de hac conjunctione dicendum, vide in indice Prætermissorum. Celestini Papæ et confessoris, qui rexit Ecclesiam annis octo. Iia, etc. ut ALBERGEN. Alii ponunt enim, inquit, die sequenti. Imo diebus variis. Brandani episcopi et confesso-*

Salvatoris.

Eleusi et soc.

Celestini.

Brandani.

ris. Translatio sancti Timothei Apostoli et martyris. De his vide Prætermissos. Item in Eystia, monasterio Steynfelt, sanctæ memoriæ Hermannii, qui et Joseph propter simplicitatem dictus est.

Transla-
tionis
Timothei.
Hermannii.

MOLAN. Typis parvis de Hermannio habet jam dicta. Eodem die, sancti Aiberti monachi et presbyteri Crispiniensis monasterii, cujus vitam scripsit quidam archidiaconus Austromondix. Aliæ editiones adjungunt : *Die septima, sancti patris Georgii episcopi Melitines, Melius Mitylena. Minori denuo caractere : Crispinii, obiit Dominus Aibertus inclusus, cujus memoriam facit Crispinuum in Litaniis monasterii ; festum vero in sacello vicino, in quo quiescit, postridie dedicationis ejus oratorii, quod est II Maii. Pompeipoli, S. Calliopii martyris. In Eistia, monasterio Steinfelt, sanctæ memoriæ, etc., ut supra.*

Aiberti.

Georgii.

Calliopii.
Hermannii.

VI Idus.

Die 8.

A pud Corinthum, beati Dionysii episcopi, cujus eruditione et gratia, quam habuit in verbo Dei, multi fruuntur usque hodie. Clarnit autem idem Christi electus temporibus Marci Antonini et Lucii Aurelii. Turonis, sancti Perpetui episcopi admirandæ sanctitatis viri.

Dionysii.

Perpetui.

Ex Praten. Herinien. Tornacæn. Muncrat. Greven. et Molan. Adde Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. et Edit. Utraj-Belg.

VARIA LECTIO. In paucissimis differunt codices, iisque vix observatu dignis. *Corintum* scribit solus Herinien. Alii paulo aliter, plerique ut in textu et bene. Omnes legunt *Dionysii*, et nos ita legendum putavimus, quamvis *Dionysii* scribi debeat. *Turonis* male habent Grevenus et Molanus. Sic *amirandæ* in solo Greveno.

OBSERVATIO. De *Dionysio* Corinthiorum episcopo, de scriptis ab eo epistolis, deque ejus sacri corporis ad Sandionysianum cœnobium facta sub Innocentio Papa III translatione, agunt hodie Acta nostra, ubi Martyrologia nonnulla eitantur, in quibus hac die festivitas Dionysii recolitur. Ast ea inter nullum Usuardo antiquius, nullum ei synchronum reperire est. Wandelberti versus a textu recedit longissime :

Dionysii.

Maximus et sonas Idus tenet atque Solutor.

Qui duo Sancti ex solis Hieronymianis procedere possunt. Est ergo Usuardi tam propria hæc annuntiatio, quam certum est, eam a nullo superiore Martyrologo acceptam. Nihil in elogio peculiare tradit Usuardus, quod non de antiquis omnibus Ecclesiæ Scriptoribus dici queat, ut ex dictis perspectum est, et magis ex dicendis patebit. Poterat certe ex Eusebio proferre aliqua, huic soli Dionysio magis accommodata, ut in Actis ordine exhibentur, ab iis expurgata, quæ illi non debite adscribi solebant. Henschenium præ oculis habuit Tillemontius tomo 2 a pag. 448. Porro quæ de præfato corpore, in Sandionysiano cœnobio quiescente, sitne Areopagitæ Atheniensium, an hujus Corinthiorum episcopi, controversi solent, ad præsentem institutionem non pertinent. — De *Perpetuo* meminit Romanum parvum et post eum Ado, ex quo id tantum desumpsit Usuardus, quod pluribus aliis Sanctis commune supra vidimus, iis reseissis quæ in solum *Perpetuum* privatim quadrabant. Fidelius sua præstitit Notkerus, et quidem Adonis dicta, *angelica demonstratione* ampliavit. Adonis textum tantum non integrum dabunt Auctaria codicum Bruxellensis et Hagenoyensis, infra. Hactenus pro nostro Usuardo, qui hic, ut passim solet, Adoni adhæsit. Aliter scribunt Hieronymiana aliqua apud Florentinum, in quibus ad xxx Decembris ultimo loco legitur : *Turonis, Perpetui episcopi et confessoris*. Addidit Rabanus eodem die : *Qui sancti Martini ecclesiam edificavit*. Pluseulum dixerat Florus, quem videsis aut in fonte aut in Actis. Quod autem de *Perpetuo* in Adonis codicibus repertum est, recte, me quidem iudice, Mosander et Rosweyus pro additamento habuere. Uter dies præferendus sit, non facile statues, cum Gregorius Turonensis, ex quo *Perpetui* vita sumitur, eum, qui ipsi ultimus in terra fuit et natalis in cœlo, indicare neglexerit. Cetera vide apud Henschenium.

Perpetui.

AUCTARIA.

PULSANEN. ANTVERP. MAX-LUBEC. et BELIN. Puris codicibus annumerari possunt, a quibus in eo solum deficiunt, quod brevissimum *Perpetui* Turonis elogium omittant, ita scribentes : *Turonis, sancti Perpetui episcopi.*

ROSWEYD. Etiam purus esset, nisi inter Dionysium et *Perpetuum* insereret sequentia : *In Africa, Macharii martyris et aliorum novem.* Unde sociorum præcise novem manipulum codicis hujus scriptor eruere potuerit, doceri cupio.

Macarii et
sociorum 9.

- Exuperii.* CENTULEN. Apud Tolosam, beati *Exuperii* episcopi et confessoris. Qui beatus vir, fuit valde parcus (opinor subintelligi sibi), et indigentibus extitit (largus) et pius. Hæc melius ex Usuardo tradit ANTVERP-MAJ. statim referendus, sed quæ spectant ad XXVIII Septembris. Sequitur in CENTULEN. Apud Corinthum, beati Dionysii episcopi. Turonis, sancti Perpetui episcopi et confessoris.
- Textus contractus.* ANTVERP-MAJ. Omissis Dionysio et Perpetuo, *Exuperii* elogium supplet hoc modo : Apud Tolosam, sancti *Exuperii* episcopi et confessoris. Qui beatus vir quantum sibi extitit parcus, quantumque aliis largus, sanctus Hieronymus memorabili prosecutus est relatu.
- Exuperii.* BRUXELLEN. De Dionysio ea fere refert, quæ nos in textu, sed inverso paululum ordine. Sequitur de *Exuperio*, ut codex proxime superior.
- Calixti.* Tum : Item Romæ, Calixti papæ et martyris, cujus principalis festum cadit 11 Idus Octobris. Unde ergo festum hoc minus principale, aliis incognitum? An ex aliqua translatione? Vide Prætermis-
De Perpetuo. missos, ubi rejicitur ad dictam diem XIV Octobris. Turonis, sancti Perpetui episcopi, admirandæ sanctitatis viri, cujus ope templum, super ossa beati Martini episcopi perfectum est, et eo ipsius corpus translatum est. Hæc ex Adone, sed non ad verbum desumpta sunt.
- HAGENOYEN. In Dionysio etiam ferme purus est. De Perpetuo, post viri, subdit : Qui ecclesiam in honore beati Martini episcopi ædificavit, et ossa beati Martini transferri fecit, et in eadem ecclesia, illa honorifice, ut deceit, collocavit. Tandem multis perpetratis virtutibus, ipse obiit in pace tranquilla.
- De Caestino* AQUICINCT. In fine, post viri, addit : Romæ, sancti Celestini Papæ. Hic constituit, ut Psalmi David ante sacrificium antiphonatim canerentur, nam antea Epistola tantum recitabatur et sanctum Evangelium. Vides, verum esse, quod diximus, uempe variis diebus hunc Sanctum referri.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Dionysii episcopi Corinthiorum. Perpetui episcopi Turonensis.
- In VATICAN. signato num. 5949, adjectum est : In Africa, sanctorum Macarii, Connexi, Concessi et Maxima. Ex Hieronymianis accepti sunt.
- ALTEMPS. Item Concessi, Ammonii et Successi. Ex eodem fonte. Vide in Actis recte conjuncta.
- FLORENTIN. Romæ in cæmeterio sanctæ Priscillæ via Salaria, natale sancti Celestini primi, Papæ et martyris.
- EDITIO LUBECO-COL. In Dionysio pura est. De Perpetuo sic habet : Turonis, sancti Perpetui episcopi, admirandæ sanctitatis viri. Cujus ope templum super reverenda ossa beati Martini episcopi perfectum est, et plurimarum aliarum extitit fundator ecclesiarum.
- GREVEN. Apud Affricum, natalis sanctorum Timori, Macharii, Connexi et Maxima et aliorum. Item Concessi, Salutaris (quidni Solutoris?) Successi. Januarii, Pinnarii martyrum. Ex diversis Hieronymi apographis. Celestini Papæ, secundum alios die præcedenti. *Exuperii* episcopi Tholosensis et confessoris, qui ponitur infra XXVIII Septembris. Gemmari abbatis et confessoris. An Gemmari? Putat Hensehenius esse Geremarum abbatem Flaviacensem, qui colitur, vel saltem ab aliis refertur XXIV Septembris. Sexburgis reginæ et abbatis, cujus Beda meminit lib. 4 Historiæ gentis Anglorum. Dies natalis est VI Julii.
- MOLAN. Typis minoribus, de Sexburge vel Sexburga, GREVENUM transcripsit. Sequitur : Depositio beati Redempti, Ferentinæ civitatis episcopi et confessoris, de quo in Dialogis Gregorius. Hactenus editio prima. In aliis : Item, beati Alberti, patris Ordinis Carmeli, episcopi et confessoris Hierosolymitanæ ecclesiæ. Marchianis, elevatio sancti Jonati, confessoris Christi. Rejicitur ad I Julii. Die octava, sanctorum Apostolorum, Herodionis, Agabi, Rufi et sociorum. Ita a Græcis et simul, et hac die coluntur, conjuncti etiam in Calendario Moscovitico ; a Latinis seorsim, ut videre est in indice Prætermis-
Redempti.
Alberti.
Jonati elevationis.
Herodionis, Agabi, Rufi, etc.
Bademi.
- Sequitur aliis litteris : Item, sancti Bademi Archimandritæ et martyris, cujus martyrium habet Metaphrastes Simcon. Inter Prætermis-
Bademi.
- remittitur ad diem sequentem, ubi et Badimus vocatur.

V Idus.

Die 9.

Prochori.

VII Virginum Sirmiensium.

Natalis beati Prochori, qui fuit unus e septem primis Diaconibus, hic fide et miraculis præclarus apud Antiochiam martyrio consummatus est. In Sirmio, passio sanctarum septem virginum, quæ dato simul pretio sanguinis, vitam mercatæ sunt æternam.

Ex Praten. Tornacen. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan. Adde Antverp-Max. Ultraject. Leyden. Albergen. Danic. et Editio. Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. Plerique codices legunt *Prochori*, quos secutus sum ; veram lectionem habent Pulsanen. et Molan. Munerat. omisit vocem *septem*, ante *primis Diaconibus*. Greven. et Molan. malunt scribere, *Diaconibus primis*. Pulsanen. pro *præclarus*, solum posuit *clarus*. In Pratensi est *Syrnio*, melius cum reliquis in textu. In Pulsanen. deest *septem*, ante *virginum* ; caute sane, si id consulto factum est, ut ex dieendis patebit. Solus Muneratus post *virginum*, addidit et *martyrum*. *Dyaconibus, martirio, mercata, eternam, ætatem redolent, qna scripta sunt.*

OBSERVATIO. Ad X Januarii *Diaconos illos quatuor de primis* nominatim retulimus, quos ab aliis omnibus Martyrologis præteritos, a solo Romani parvi auctore certis diebus affixos fuisse existimamus. Inter hos, ordine tertius, *Prochorus*, hunc sibi sacrum diem obtinet, ita ibi signatus :
Antiochiæ,

Antiochiæ, Prochori diaconi, qui unus est de septem. Ado in Martyrologio non discrepat, nisi quod secundo loco posuerit. Breve encomium inter festiuitates Apostolorum ita refertur: *Beati Prochori diaconi, præclarissimi fide et miraculis viri, apud Antiochiam martyrio consummati, ibique quiescentis.* Hæc eadem phrasi usus est Notkerus, quam nescio cur Noster immutauerit. Ipsam codices aliqui in Auctariis citandi, integram retinent. Unde sua Ado eruerit, minime constat; nec quidquam satis certi de Prochoro traditur, præter ejus ad diaconatum electionem ex Actorum cap. 6. Nec auctor dici potest libelli apocryphi, fabulis mendacisque referti, *de vita, miraculis et assumptione S. Joannis Euangelistæ.* Ceterum de Prochoro inter Martyrologos nostros eorumque sequaces satis conuenit. — De *septem Virginibus* major est controversia. In apographis Hieronymianis distinctissime exprimuntur classes virginum binæ. Et prima quidem, quæ *Sirmii* vel *in Syrmia* collocatur, non *septem*, sed *solas quinque* complectitur, *quarum nomina Dominus nouit, vel Deus scit*; cohorte altera septenarum *alibi* notata, etiam cum singulari in nonnullis codicibus characteristica, cum titulo nempe *Canonicarum*, intellige *sacrarum Virginum*, ut recte, nisi fallor, coniectat Florentinius, cujus notationem consulat curiosus lector. Interim tamen et Beda, et Romanum paruum, et Ado Rosweydi, quos Usuardus secutus est, diserte *Virgines numero septem Sirmio* adscribunt, ut faciunt etiam Rabanus et Notkerus. In quo Martyrologi passim omnes, etiam Revisores Romani hodierni, Usuardi vestigia unanimitè premunt; male, opinor, nisi quis vetustissimos Hieronymianos codices, inter se plane consentientes, recentioribus aliis posthabendos contenderit, quod nemini harum rerum perito, probatum iri existimo. Mosandri Adoniana editio a citata plurimum differt, utpote quæ utrumque virginum numerum, seruato positionis errore exprimat, variaque confundat, ab Adone Rosweydi suis locis discreta. Plura de his in Actis et apud laudatum Florentinium; nobis sat est, fontem vel fontes indicasse, unde sua Noster acceperit, ne is primus errasse censeatur. De cetero genuinum ejus textum in laterculo referri plane persuasum habeo. Superest ex Wandelberto adijcere distinctionem, quo in eandem sententiam ab eo honorantur:

*Lampade septena quinis micat Idibus alta
Virgineus radians simul æthere flosque decorque.*

VII Virgini-
num Sirmi-
ensium.

AUCTARIA.

Jam supra indicauimus, codicem HERINIEN. cetera quantumvis probatissimum, a reliquis dissidere, quod in hunc diem rejiciat: *Apud Palestinam, sanctæ Mariæ Ægyptiacæ.* Vide Observationem nostram ad 11 Aprilis. Cum HERINIEN. consonant codices alii mox citandi.

LOVANIEN. Purus est, nisi quod post consummatus est, addat, *ibique quiescens.*

ROSWEYD. Incipit: *Apud Palestinam, transitus sanctæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ peccatrix appellatur.* Sequitur: *In Sirmio, septem virginum Canonicarum, etc., bene. Eodem die, notale beati Prochori, qui fuit unus de septem Diaconibus.* Cetera ut in textu.

CENTULEN. *Natalis beati Prochori diaconi, fide et miraculis præclarissimi viri, apud Antiochiam consummati, ibique quiescentis.* Apud Sirmium, septem virginum, quæ in unum meruerunt coronari. Hic phrasis Adonis, Usuardinæ præposita est. *Eodem die, transitus beatissime Mariæ Ægyptiacæ, quæ iuuaute gloriosa Domina nostra semper virgine Dei genuitrici, reliquit omnes illecebras carnis et facta est vas electionis.*

ANTWERP-MAJ. Agit cum textu de Prochoro et septem virginibus Sirmiensibus, in quibus cum CENTULENSI ferme conuenit; nempe qui jam sæpius Adonem, non Usuardum transcribere soleat. Ad puritatem deinceps magis accedet.

BRUXELLEN. *Apud Antiochiam, natale beati Prochori diaconi, viri fide et miraculis clarissimi; qui fuit unus de septem primis Diaconibus martyrio coronatus.* Apud Sirmium, natale sanctarum septem Virginum, quæ simul coronari meruerunt, et dato pretio sanguinis, vitam æternam mercate sunt. Apud Palestinam, transitus beatæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ peccatrici penitens appellatur; cujus actus valde mirabiles, et omni laude digni inuentuntur. Apud Montes Hannoniæ, depositio seu transitus beatæ Waldetrudis, neptis beatæ Gudilæ. De qua vide in Actis.

HAGENOYEN. *Natale sancti Prochori martyris. Qui fuit de septem primis Diaconibus unus, qui stotutus erat ab Apostolis cum sancto Stephano ad ministerium viduarum. Hic fide et miraculis præclarus erat, et apud Antiochiam martyrio coronatus est.* In virginibus Sirmiensibus purus est. *Romæ, passio plurimorum martyrum, quos sanctus Alexander Papa, dum in vinculis teneretur, baptizauit in carcere. Hos omnes Aurelianus princeps, navi vetustæ impositos, in altum mare deduci et illic, ligatis ad colla lapilibus, iacere in profundum maris fecit.* Hæc ad diem sequentem pertinent.

AQUICINCT. Etiam Ægyptiacam Mariam huc refert, his verbis: *Apud Palestinam, sanctæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ peccatrix appellatur.*

VICTORIN. et REG. SUECLÆ signatus num. 130, in fine: *Romæ, sancti Celestini Papæ, qui rexit ecclesiam annis vii. Hic constituit, etc., ut heri et nudius tertius inter Auctaria.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Septem virginum martyrum. Mariæ Ægyptiacæ. Prochori diaconi.* Vide quæ de iis jam non semel dicta sunt.

ALTEMPS. *Item Fortunati et Donati.* Adjecta sunt hæc nomina ex aliquo Hieronymiano apographo, ut alia pridie.

STROZZ. et MEDIC. *Translatio sanctæ Monicæ, ex Ostia Tyberina Romam.*

EDITIO LUNECO-COL. In Prochoro solum adijcit: *Ibique quiescens. In Sirmio, etc., pura est.* Sequitur: *Eodem die, beati Dioscori abbatis, qui fere centum extitit pater monachorum. Hic communicantes fratres saepe monebat, ut ad Communionem Eucharistiæ non aliter accederent, quam diligentissime ad mortem præparati.* In Actis prætermittitur defectu sufficientis probationis antiqui cultus. *Ipsa die, translatio sanctæ Monicæ viduæ, matris eximii Doctoris Ecclesiæ sancti Augustini episcopi, de Ostia Tyberina ad Romanam urbem.*

BELINI utraque editio. Ita incipit: *Translatio corporis sanctæ Monicæ, matris sancti Augustini ex*

Ostia

Mariæ
Ægyptiacæ.

VII Cononi-
carum, J. J.

De Mariæ
Ægyptiacæ.

De Prochoro.

VII Virgini-
bus,
et Mariæ
Ægyptiacæ.

Waldetrudis

De Prochoro.

Multorum
martyrum.

Mariæ
Ægyptiacæ.

Celestini.

Fortunati et
Donati.

Translatio-
nis Monicæ.

Dioscori.

Translatio-
nis Monicæ.

Ostia Tyberina Romam, pontificatu Martini quinti Papæ, anno tertio decimo sui pontificatus, reconditumque apud sanctum Augustinum. Reliqua satis pura sunt.

Jacobi majoris Apostoli. Demetrii et sociorum.

Hugonis. Dioscori.

Mariæ, Egyptiacæ. Translationis Monicæ.

Waldetrudis.

GREVEN. Item secundum aliquos hic, martyrium Jacobi majoris Apostoli. Demetrii, Diaconi, Hilarrii, Concessi, Marii, Fortunati. Ex Hieronym. In Galliis, civitate Rothomagensi, beati Hugonis ejusdem urbis archiepiscopi et confessoris. Dioscori abbatis, qui fere, etc., ut supra. Depositio beatæ Mariæ Egyptiacæ, quam Usuardus IV Nonas Aprilis ponit. Ipso die, translatio sanctæ Monicæ, matris beati Augustini ex ostiis Tyberinis ad urbem Romanam, tempore Martini Papæ quinti. Waldetrudis viduæ et abbatisæ.

MOLAN. Translatio corporis sanctæ Monicæ, etc., ut EDITIO LUNECO-COL. Apud Palæstinam, sanctæ Mariæ Egyptiacæ. In Galliis, civitate Rothomagensi, beati Hugonis præfata urbis archiepiscopi et confessoris. Prosequitur alio caractere : *Ejus corpus magna reverentia asservatur et fulget in Præpositura sancti Vedasti, Haspris dicta, in diœcesi Cameracensi. Dioscori abbatis, qui fere, etc., ut ha-*

De Hugone.

Dioscori.

bent editio LUNECO-COL. et GREVEN. Quæ tamen in aliis editionibus a Molano prudenter prætermis-
missa sunt. Sequitur : *Civitate Dicensi, sancti Marcelli ejusdem civitatis episcopi et confessoris, de quo Gregorius Turonensis. Acacii, Amida civitatis episcopi et confessoris : In Tripartita. lib. II cap. 16. Hactenus editio prima. In posterioribus, incipit : In Galliis civitate Rothomagensi, etc., ut supra. In castro Monte, transitus beatæ Waldetrudis. Quæ ex Vincentio viro nobili genuit sanctas virgines, Alledrudem et Madrlbertum : deinde ab illo, servata charitate separata, in Castriloco ad exercitium spirituale multam sanctarum virginum militiam adunavit. Die nona, sancti martyris Eutychii. Voluit dicere Euppsychii. Eodem die translatio corporis sanctæ Monicæ, matris sancti Augustini, ex Ostia Tiberina Romam, pontificatu Martini quinti Papæ, anno tertio decimo sui pontificatus. Tum typis minoribus : Apud Palæstinam secundum historiam, depositio sanctæ Mariæ Egyptiacæ, quæ a nonnullis hoc die recolitur, ab aliis quarto Nonarum Aprilis, ubi ab Usuardo est annotata. Utroque die satis dictum est.*

Marcelli.

Acacii.

Waldetrudis cum clogio.

Eutychii.

De translatione Monicæ.

Mariæ Egyptiacæ.

IV Idus.

Die 10.

Ezechielis.

Martyrum plurimorum ex Actis Alexandri pape.

Apollonii, etc.

Ezechielis prophetæ, qui a iudice populi Israel apud Babiloniam interfectus, in sepulchro Sem atque Arfaxad est sepultus. Romæ, beatorum martyrum plurimorum, quos sanctus Alexander Papa baptizavit cum teneretur in carcere. Hos omnes Aurelianus princeps navi vetustæ impositos, in altum mare deduci et illic, ligatis ad colla lapidibus, mergi in profundum maris fecit. Alexandriæ, sancti Apollonii presbiteri et aliorum quinque.

Ita Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Item Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Alberg. Danic. et Editio. Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. Solus Pulsanen. scribit *Ezechielis*. Praten. et Belin. *Babyloniam*, Greven. et Molan. *Babylonem* ; utrovis modo, non male ; posui tamen cum ceteris, ut in textu. Pro *Sem*, habet Pulsanen. *Emath*. Tornacen. et Pulsanen. legunt *Arfaxat*, Munerat. *Arfaxath*, Belin. et Greven, *Arphaxat*, Molan. *Arpaxat*. Elige quod vis, ego lectionem Praten. et Herinien. prætulit, non quod meliorem existimem, nam legendum est *Arphaxad*. In Pulsanen. omissa est vox *Papæ*. Turpius erravit Belinus dum scripsit : *Hos autem omnes Valerianus*. Cur Praten. Herinien. Munerat. Belin. Greven, et Molan. legant *navi vetusta*, haud satis intelligo ; rectius, opiur, Tornacen. et Pulsanen. post *Adonem navi vetustæ* et ita in laterculo. Pulsanen. in hujus periodi fine omisit *maris*, sic legens : *Mergi fecit in profundum*. De *Apollonii* nomine alibi egimus, male habent Tornacen. *Apollonii*, Munerat. *Appolonii*, et Belinus *Apolonii*. Minutias alias prætereo.

Ezechielis.

OBSERVATIO. De propheta *Ezechiele* ejusque apud Bedam annuntiatione, plura hodie in Actis observat Papebrochius inter quæ hæc plane exploratum puto, videlicet laudatum Martyrologum prophetas, si quos appellet, solo fere nomine indicare ; ast hoc non magis ipsi peculiare, quam Romano parvo, Adoni et Rabano. Aliam Usuardi esse rationem ex decursu manifestum est. Quæ autem hodie ejus elogii veritas censeri debeat, apud præfatum Papebrochium invenies. Ea porro quæ in Auctariis suggerit codex Hagenoyensis, non minori admiratione digna sunt, ut per te statim perspicias. Ut paucis dicam ; præter *sacerdotis* titulum, qui ex ipsa ejus prophetia eruitur, cetera, quæ ad ejus gesta, vitæ tempus, mortis genus spectant, in obscuro delitescunt, nisi quod Athanasius *pro populo passum*, memoret, *quia populo ventura prædicabat*. Non hinc, sed ex quibusdam apocryphis, de Ezechiele circumferri solitis, sua mutuasse Usuardum satis verosimile est ; unde solum sepulturæ locum ex vero prodi existimat Papebrochius, utpote *cujus diu permansit inter Judæos et Christianos memoria venerabilis*. Quod autem eodem in loco sepulti olim fuerint *Sem* et *Arphaxad*, id gratis traditum a Rabbiniis, aut potius confictum arbitratur. Mitius dicamus, valde incertum esse, et sola ferme Usuardi auctoritate subnixum. Wandelbertus Bedæ brevitatem imitatur :

Ezechiel vates sancto dicat ore quaternas.

M. M. plurimorum ex Actis Alexandri P. P.

Martyres Romani a beato Alexandro Papa baptizati et ex ejus Actis cum *Quirino* et *Balbina* desumpti, in Romano parvo, atque ex eo in Adone memorantur. Noster ductorem suum de more secutus est, elogii totius substantiam, non verba ipsa scrupulose sectatus, quod Notkero familiaris esse,

sæpe

sæpe diximus. Advertat curiosus lector, horum captivorum martyrum numerum ex citatis sancti Alexandri Actis, quæ constanter sincerissima prædicat Henchenius haud difficulter ad viginti circiter definiiri posse. Item *Aurelianum*, qui hic *princeps* dicitur, supra ad xxx Martii, ubi de sancto Quirino agitur, *imperatorem* ab Usuardo compelliari, qui tamen unus idemque *præfectus* sit, seu *Comes utriusque militiæ*, ab imperatore Traiano, de *Seleucia Isauriæ ad interfectionem omnium Christianorum evocatus*, ut in laudatis Actis diserte exprimitur. Interim nec hi martyres quantumvis celebres, nec propheta Ezechiel, in apographis ullis Hieronymianis noti sunt. — Ex hisce tamen *Apollonius* certo proflixisse videtur, a Nostro primum consignatus, adjuncto sociorum quinque consortio, quos ex senis ibi nominatis, seligere non satis potuit Florentinius. Forte Acta nostra feliciter distinxerint; nos controversiam in medio relinquimus. Erraverit neene Usuardus, aliorum esto iudicium, textum ejus purum et simplicem nos reddidisse, codicum ferme omnium consensus abunde evincit.

AUCTARIA.

ANTVERP. et MAX-LUËC. Hodie Bedam, Rom. parvum et Adonem potius quam Usuardum secuti sunt, ita primo loco annuntiantes: *Ezechielis Prophetæ*, simpliciter.

Martyrum 17 Africanorum. ROSWEYD. Textui puro attexit ex Hieronym. In Africa, septemdecim martyrum.

Textus contractus. CENTULEN. *Ezechielis prophetæ, apud Babyloniam lapidati et in sepulchro Sem atque Arphaxat sepulti. Romæ, martyrum complurimorum, quos beatus Alexander Papa baptizavit, quos princeps Aurelianus in mare præcipitavit. Alexandria, sancti Apollonii presbyteri et aliorum quinque.*

ANTVERP-MAJ. Ferme purus est, sed deficit in Apollonio.

Macarii Antiocheni. BRUXELLEN. Etiam in textu satis purus, in fine addit: *Item sancti Macharii archiepiscopi Antiocheni. Qui laboriosa pro Christo peregrinatione suscepta, Gandavum venit, et ibi in monasterio beati Bavonis moriens, sancto suæ quievit.*

De Ezechiele. HAGENOYEN. Ita incipit: *Apud Babyloniam, Ezechielis prophetæ. Qui de Jerosolyma datus est regi obses Nabuchodonosor a Joachim rege Juda, cum Daniele et tribus pueris ac Mardocheo. Qui propheta magnus erat in contemplatione ad Deum. Qui et mirabiles visiones vidit, et solus ipse inter omnes prophetas filius hominis a Deo vocatus est. Qui sacerdos erat et populum transmigrantem more pontificis arguebat, mala eis prædicendo. Et quia quibusdam prædixit, quod redituri non essent in terram Juda, ipsum per cardos et tribulos trahendo interfecerunt; quem omnis populus sepelivit, pro gloria prophetiæ, quæ in ipso erat, in sepulchro Sem et Arphaxat filii ejus. Alexandria, passio sancti Apollonii martyris et aliorum quinque martyrum. Martyres Romani hic prætermittuntur, quos heri perperam collocatos diximus.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Ezechielis prophetæ. Romæ, plurimorum martyrum.*

Hugonis. CODEX BIGOTIAN. signatus D. 9. Hoc die sanctum Hugonem Rotomagensem consignat, quem alii codices melius die præcedenti retulerunt. Sic

legit simpliciter absque elogio: *Ipsa die, depositio domini Hugonis archiepiscopi Rotomagensis.*

VATICAN. signatus num. 5949. Adjeit in fine ex aliquo apographo Hieronymiano: *In Antiochia, sancti Theodori presbyteri. Apud Africanam, sanctorum martyrum decem et septem.*

LUXOVIEEN. *Lugduni Galliæ, depositio sancti Siagrii.* De eo etiam GREVEN. infra, sed ab aliis ponitur die sequenti.

EDITIO LUNECO-COL. In textu modice interpolata, in fine subnectit: *Hic Apollonius Philemonem convertit, et judicem Alexandria; qui omnes pro Christi gloria submersi sunt.* Melius hæc prætermissa fuissent, utpote, quæ hodierno Apollonio minus quadrent, ut apud Florentinium et in Actis ostenditur.

GREVEN. *In Africa, martyrum septemdecim. In Thracia, natalis sancti Gaiani. Antonii martyris. Item Saturnini, Grani.* Ex Hieronymianis de more accepti sunt, præter Antonium, in Actis merito prætermissum. *Macharii patriarchæ Antiocheni et confessoris, juxta Gandavum in monasterio sancti Bavonis quiescentis. Apud Lugdunum, Siagrii confessoris.* De quo supra. *Theodori presbyteri. An et martyr Antiocheni? Vide Prætermisissos, ubi et de eo qui sequitur: Mutii heremitiæ. Joannis Baptistæ Decollatio.* Remittitur ad xxix Augusti. *Translatio sanctæ Gertrudis virginis. Vita ejus et translationes illustratæ sunt xvii Martii.*

MOLAN. Typis minoribus: *Malachi episcopi Lesmorinensis et confessoris, de quo in vita sancti Malachiæ.* Hæc quidem in prima editione memorat Molanus, sed in sequentibus, uti et in Actis nostris, præterita sunt. Porro editiones posteriores habent: *In Gandavo, depositio beati Macarii episcopi et confessoris. Die decima, sanctorum martyrum Terentii, Pompeii et sociorum.* Martyres Afros intelligit, secunda classe in Actis signatos. Tu ibi vide nomina distinctius expressa.

III Idus.

Die II.

Romæ, natalis beati Leonis Papæ, ejus temporibus extitit sancta synodus Calcidonensis. Apud Cretam urbe Gortina, sancti Philippi episcopi, qui magnis virtutibus et optimis studiis præditus fuit. Floruit autem temporibus Antonini Veri et Lucii Aurelii imperatorum. In Dalmatia civitate Salona, sancti Domionis episcopi cum militibus octo, Nicomediæ, sancti Eustorgii presbyteri.

Puri sunt Praten. Herintu. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA

VARIA LECTIO. *Calcedonensis* scribunt Munerat. Molan. et plerique codices alii; secutus sum Praten. Herinien. et Greven. quod putem eam fuisse mediæ ævi scribendi rationem. Neutra valet, uti nec virorum cetera eruditorum illa, quæ pridem invaluit, legendi *Calchedon*, quam et ego alibi secutus fueram, ex Stephano aliisque subinde convictus legendum esse *Chalcedon*. Hæc obiter hac occasione dicta sunt. *Domionis* habent codices passim omnes; Acta ponunt *Domui* vel *Domionis*. Munerat. male *Eustorgii* pro *Eustorgii*. *Nicomedia*, *sinodus*, *preditus*, etc., indicasse sat est.

Leonis.

OBSERVATIO. *Romæ*, *Leonis Papæ et confessoris*, verba sunt genuini Bedæ. Nihil de eo in apographis Hieronymianis hoc die, nihil in Romano parvo, nec proinde in Adone, ut etiam Mosander fatetur. Rabanus Bedæ verbis aliquid detrahens, elogium concinnavit non omni ex parte sincerum, quod a Notkero fere ad verbum transumptum est. Noster paucula de suo deprompsit, quæ notissimum Pontificis vere maximi decus unice prædicant. Et quidem fatendum est, præcipuam jam olim apud Latinos fuisse hodiernam magni Leonis solennitatem, tametsi constet hunc diem, nec natalem ordinationis, aut consecrationis pontificalis, nec magis natalem in cælo aut depositionis, dici posse; ut proinde translationis alicujus aut elevationis celebritatem recoli existiment Henschenius et Papebrochius. Porro diem ipsum *depositionis*, post ultimum operum S. Leonis editorem, xxx Octobris assignendum putant laudatus Papebrochius et Castellanus; quod mihi nullo modo placet. Quidni enim prævaleat x Novembris antiquitate cultus, in Hieronymianis eo die concorditer asserti: *Romæ, depositio sancti Leonis episcopi*. Certe ipso illo die x Novembris, non a Notkero, sed à Rabano repetitur, atque is optime cum Hilari successoris ordinatione, ab Henschenio et Florentinio componitur; neque hactenus video, cur antiquissimorum Martyrologorum, a tot aliis confirmata sententia, deserenda sit, multo minus, cur hic sibi tantopere quasi de effosso thesauro, plaudeat Pagius, ad annum cccclxi contra reliquos, more suo rotunde definiens: *mors ejus, (Leonis) quod huc usque omnes lotuit, contigit pridie Nonas mensis Novembris, seu die quarto ejusdem mensis*. Quem calculum ineat, ibi palam est, nos bona ejus venia aliter sentiendum putamus. Quæ hic præterea expendi possent, ad xxviii Junii remittenda sunt. Non satis ample Leonis res gestas tractasse videtur Henschenius, vitam a Canisio primum adornatam et editam secutus; at conatum ejus eruditi alii magis explicuerunt et extenderunt, quos inter Tillemontius totius vite seriem latius, sed non sine partium studio, prosequitur tomo 15 a pag. 414 ad 832, totis 175 articulis, quos nec evolvere otium, nec in omnibus probare animus est. Accipe modo breve sed satis elegans metricum Wandelberti encomium:

*Pontifice et summo ternæ irradiante Leone
Splendet, ore, manu, Christi qui povit ovile.*

Philippi.

Philippus Gortynensis in Romano parvo hodie unicus: *Gortinæ, Philippi episcopi, qui claruit Antonii Veri et Lucii temporibus*. Nihilo plus dicit Adonis elogium a Notkero descriptum, a Nostro paraphrasi paulo nitidiori translatum. *Gortinæ* satis recte scripsit Romani parvi compilator, melius alii *Gortynæ*, cur autem in *Cortynam* id mutaverint Ado et post eum Notkerus, nec divinare lubet nec examinare. Nec illud inquirimus, cur idem *Philippus* in Romano parvo, Adone et Notkero repetatur ad viii Octobris, ibi ab Usuardo melius præteritus, cum utrobique de eodem agi, manifestum sit. Quæ in Philippi virtutum et doctrinæ commendationem ab Irenæo, Eusebio, Hieronymo aliisque tradita sunt, sub unum aspectum ab Henschenio exhibentur. — De *Salunitani episcopi* nomenclatione controvertitur; at certum videtur Usuardum sic scripsisse, uti in aliquo Hieronymiano, ex quo eum verosimillime accepit, repererat, et nos in textu servandum omnino putavimus. Si *Domionis* mavis cum Notkero, quod certe præferendum esse fatemur, cavesis, ne etiam *millium octo* scribas, pro *militum octo*. Sitne vero hic ipse octonnis numerus, plane ad veritatem exactus, docebit te Florentinius; plures in Actis nostris numerantur. — Ceterum hæc Usuardi textus puritati nihil quidquam officiant, quemadmodum nec omissi, *Eustorgii Nicomediensis* socii, in Hieronymianis distincte nominati, ab Usuardo non satis scrupulose, ut passim solet, prætermissi.

Domionis.

Eustorgii.

AUCTARIA.

Defectibus hac die laborant codices, cetera plerumque puri. TORNACEN. *Domionem* omisit. PULSANEN. *Eustorgium* partemque elogii sancti Philippi. ANTVERP. et MAX-LUBEC. Leonis Papæ elogium rescindunt.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. et EDITIO ULTRAJECT-BELG. Parisiis codicibus accedere possent; exclusi tamen sunt, quia de Leone scribunt: *Romæ, natale beati Leonis Papæ primi et confessoris; cujus temporibus extitit quarta synodus, scilicet Calcedonensis*.

De Leone.

ALBERGEN. et DANIC. His superaddunt: *In qua congregati sunt quingenti et triginta episcopi, exponentes fidem Catholicam et confitentes contra hæresim Eutychianam, duplicem in Christo naturam, Divinam scilicet et humanam*. Cetera etiam puri sunt.

CENTULEN. Hoc solo defectu a puritate recedit, quod in elogio Philippi ea prætermittat quæ incipiunt: *Floruit autem*, etc.

ANTVERP-MAJ. Deficit in *Eustorgio*, cujus annuntiationem totam expunxit, et Adonianum Philippi elogium pro Usuardino supposuit.

BRUXELLEN. In Leone et Philippo modice interpolatus, de Domione habet: *Apud Dalmanachiam civitate Sabaria, etc.* In *Eustorgio* purus est. Tum subdit: *In Britannia, sancti Guthlaci confessoris et anachorite*. *Guthlaci.*

IIAGENOVEN. Incipit a Philippo. Sequitur *Domio*. Dein de Leone ferme ut ALBERGEN. et DANIC. De *Eustorgio* pure.

ROSWEYD. Secundo loco post Leonem: *In Britannia, depositio sancti Guthlaci confessoris* *De Guthlaco.*

Christi

- Christi et anachoretæ, qui pro Christo multa et in-
aulita tormenta a malignis spiritibus perpressus, ad
ultimum eorum machinamenta superans, in optima
conversatione migravit ad Dominum. Sequuntur*
- Donati, etc.* Philippus et Domnio. Tum : In Africa, *Donati
martyris cum aliis ducentis quadraginta. Lugduni,
Siagrii confessoris. Demum de Eustorgio.*
- Siagrii.* AQUICINCT. In Britannia, sancti Guthlaci con-
fessoris et anachoritæ, qui multis virtutibus fulgens
requievit in pace.
- Leonis III.
Zenonis.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Guthlaci confes-
soris et eremitæ. Leonis Papæ tertii et confessoris.
Zenonis Veronensis episcopi et confessoris. An non
martyris? Vide in Actis XII Aprilis. Leo III qui
etiam in editione LURECO-COL. hodie perperam
notatur, spectat ad XII Junii.
- Domnivi.* In VATICAN. num. 5949. Omittitur Domnio.
Adjicitur autem: In Mauritonia, sancti Domnivi
episcopi et militum novem. Confusio facile retegri et
corrigi potest.
- Agrici.
Fortunati
et 210.
Siagrii.
Patricii.* ALTEMP. Turonis, sancti Agrici abbatis. Lug-
duno, Siagrii episcopi. Item, Fortunati et aliorum
ducentorum quadraginta.
- Agricii.
Fortunati
et 210.
Siagrii.
Patricii.* Codex CASTRI CAROLI. Lugduno, depositio Sia-
grii, Patricii. Hæc in Actis duo sunt nomina, ubi
de Siagrii episcopatu nulla fit mentio.
- Agricii.
Fortunati
et 210.
Siagrii.
Patricii.* Codex MONTIS SANCTI. Sancti Agrestii martyris,
qui fuit socius sancti Romarici, cujus corpus requiescit
in isto sancto monte de Rombech, qui antiquitus vo-
cabatur Habendi-castrum. De hoc Sancto nihil
alibi reperio; forte aliquid recurret in vita S.
Romarici VIII Decembris.
- De Leone III.* EDITIO LURECO-COL. Sic incipit: Romæ, na-
tale beati Leonis tertii, Papæ et confessoris, qui se-
dit in episcopatu annos viginti, menses quinque,
dies decem et sex, tempore beati Karoli Magni, et
eidem Augusto diadema imperii contulit. Hic legitur
visitasse beatum Severinum in Colonia Agrippina,
in ecclesia ipsius et prolixiorum orationem ibidem
fecisse: similiter suis comitibus hæc verba dixisse:
Dominus Severinus domi est et ideo non ausus
sum illum præterire insalutatam. Hic Romæ se-
pultus est apud sanctum Petrum. De Leone ma-
gno, nihil. De Philippo, pure. De Domnione, pon-
nit, cum militibus octo, martyribus, qui Christum
negare nolentes, pro ejus nomine occisi sunt, gloria
et honore. De Eustorgio addit: martyris. In Bri-
tannia, sancti Guthlaci presbyteri et confessoris.
Eodem die, sanctorum Fortunati et aliorum ducento-
rum quadraginta martyrum. Ipso die, beatæ Go-
debertæ virginis. Item, sancti Didimi eremitæ, in
quo erat multa gratia contra venenata.
- Godbertæ.
Didimi.* BELIN. 1 editio. Post imperatorum, interserit:
In Antiochia, sancti Theodori presbyteri, quem cum
Julianus, avunculus Juliani apostatæ, comprehensum
crudeliter mactasset, novissime gladio præcepit
occidi. De hoc Theodoro, ut semel dicam, viden-
dus index Prætermissorum. In 2 editione idem
recurrat; et præterea post. Calvedonensis, addi-
tur: Sexcentorum triginta episcoporum, In fine
item accedunt: Lugduno, Siagrii episcopi. Turo-
nis, Agrici abbatis.
- Theodori.* GREVEN. In Africa, sanctorum Fortunati, Do-
nati, et aliorum cexl. Stanislai episcopi Cracoviensis
et martyris passio. Colitur VII Maii. Sequitur
de Theodoro, ut BELIN. sed pro mactasset, melius
legitur sauciasset. In Britannia, Guthlaci presby-
teri, anachoritæ et confessoris. Isaac monachi et
confessoris, qui, ut refert S. Gregorius 3. Dialog.
cap. 14, de Syria veniens, apud Spoletanam urbem
humili constructo habitaculo, virtute abstinentiæ et
contemptu rerum transeuntium, prophetiæ spiritu,
orationis intentione, incomparabiliter præditus.
Unum erat quod in eo reprehensibile esse videbatur
quod nonnumquam tanta ei lætitia inerat, ut illis tot
virtutibus, nisi sciretur esse plenus, nullo modo cre-
deretur. Didimi heremitæ et confessoris, in quo mul-
ta gratia erat contra venenata. Certiora quærentur
venerationis argumenta, adeoque in Actis præ-
termittitur. Item, beatæ memoriæ Reyneri solitarii,
qui apud ecclesiam Osnaburgensem reclusus, vita et
miraculis admodum effulsit. Ipso die, beatæ Gode-
bertæ virginis.
- Isaac.
Guthlaci.* MOLAN. De Theodoro, Siagrio et Agrico plane
ut BELINUS. Tum minoribus typis: Ipso die No-
viomi, beatæ Godebertæ virginis. Sequitur de Sta-
nislao, Guthlaco, Isaac et Reynero, ut GREVEN.
Demum: Eodem die secundum Metraphrasten,
sancti Antipæ, Pergami Asiæ episcopi et martyris,
de quo Dominus ait: Antipas testis meus fidelis, qui
occisus est apud vos, ubi satanas habitat. Hæc in
prima; in aliis editionibus: In Britannia, sancti
Guthlaci confessoris et anachoritæ, qui multis vir-
tutibus fulgens, requievit in pace. Noviomi, sanctæ
Godebertæ virginis. Lugduno, Sicarii episcopi. Tu-
ronis, Agrici abbatis. Die undecima, sancti hiero-
martyris Antypæ, episcopi Pergami Asiæ. In Bro-
nio monasterio, adventus sancti Leodegarii episcopi
et martyris. Item, beatæ memoriæ Reineri solitarii,
etc. Vide supra GREVEN.
- Reyneri.
Godbertæ.* Antipæ.
Guthlaci.
Godbertæ.
Sicarii.
Antypæ.
Adventus
Leodegarii.

II Idus.

Die 12.

Romæ via Aurelia, natalis beati Julii Papæ, qui sub Constantio imperatore
decem mensibus tribulationes et exilia perpressus, post mortem ejus, cum
magna gloria ad suam sedem reversus, quievit in pace. Vapingo, depositio
Constantini episcopi.

Puros undequaque codices solum reperio Heriniensem et Tornacensem cum prima Betini editione.

VARIA LECTIO. Inter codices Mss. nulla est, præter solitum diphthongorum in Tornacensi defe-
ctum, de quo alibi diximus. Belinus pro Constantino, male legit Constantio; et pro Vapingo,
Apud Vapingum, jugo. Quid per jugo velit, nescio: nam Vapiucum non montis jugo impositum, sed,
si recte memini, ad radices situm est.

Julii P. P.

OBSERVATIO. Non uno modo in apographis Hieronymianis annuntiatur *Julii Papæ* memoria. Epternacense vetustissimum simpliciter habet: *Romæ, depositio Julii episcopi*. Corbeicense utrumque: *Via Aurelia, tertio milliario, depositio Julii episcopi*, ubi *Calepodii cæmeterium*, quod in Lucensi, *Julio*, hic *Lapicino* alicui tribuitur, atque adeo optime convenit annuntiatio cum verbis Kalendarii Bucheriani, sic legentis: *Pridie Idus Aprilis, Julii in via Aurelia, milliario III in Callisti*. Atque hæc clare et plane de Julio prædicantur, non item ea, quæ elegantius quam verius suo elogio inseruit Beda, ex quo transcripsit Rabanus, transcripsit etiam Ado, ex Adone Noster, servata tamen Bedæ positione, seu loco sepulturæ. Notkerus Adoniana referens, nonnulla superaddidit, quæ ex Aquicinctino codice in Auctariis dabimus, nisi forte et illa Adoni tribuenda sint, ut a Mosandro factum, ex editione ab eo procurata intelligimus. Rectius Adoni præluxerat Romanum parvum: *Via Aurelia, Julii Papæ et confessoris, sub Constantio Arriano*; nam quæ de ejus exilio et tribulationibus in textu commemorantur, a Baronio et eruditis omnibus merito reprobata sunt. Vide Henschenii commentarium et scriptores alios a Tillemontio citatos tomo 7, a pag. 269. Wandelberti elogium sincerum est:

*Julius antistes pridie Romana revisit
Mania, catholico clarus pro dogmate pastor.*

Constantini.

Constantinus, aliis *Constantius*, Vapincensis episcopus, haud dubie ex apographis Hieronymianis ab Usuardo acceptus est, reliquis jam citatis plane ignotus. Sic in illis ferme omnibus a Florentinio editis legimus: *In Vapingo civitate, depositio Constantini episcopi*. An recte ab Acherio et Florentinio inter adjectitios computetur, de voce quaestio est. Ætatem ejus contra Baronium et Saussayum bene, quantum fieri potest, determinat Henschenius, sed in fine exerrasse videtur calamus, dum Petrum de Natalibus arguit, quasi non recte dixisset *Constantinum clarere pridie Idus Aprilis*. Certe nullo modo dubium, quin Usuardinus sit, codicibus plane omnibus in id conspirantibus, cum Sanctos præsertim Gallicos, aut ab Hieronymianis mutuatos, aliis Adonianis subnectere passim consueverit.

De Zenone
Pratensis
codicis

De *Zenone* Veronensi non ita censuerunt Majores nostri et notanter Henschenius, qui hac die Zenonem in textum Usuardinum intrusum diserte pronunciat, tametsi in prætenso Pratensi autographo aliisque multis expressus sit, iis verbis quæ infra referemus. Cur ab Henschenio discedendum non putem, facit imprimis Heriniensis et Tornacensis codicum auctoritas, satis alibi stabilita. Facit indicata jam ratio, quod rarissime Usuardus Sanctos transalpinos accersat, nisi eos apud antiquiores repererit, quod alias a me non infeliciter observatum memini, præsertim xvi Januarii in *Titiano Opitergiensi*, ubi *Clar. Castellani* testimonium subinde attexui, duorum codicum nostrorum genuinam simplicitatem egregie confirmans. Facit denique, ut cetera taceam, totius elogii plusquam dubia narratio, ab Henschenio satis discussa, quæque Molanum olim impulsisse videtur, ut nonnulla ex prima editione in sequentibus rescinderet. Susplicari ausim, non neminem Usuardi symmistam exstitisse, qui in Rabano ejusque hic transcriptore Notkero, Zenonis mentionem forte inveniens, stylum suum Usuardino attemperandum censuerit. Si quis melius me edoceat, solidis rationibus acquiescere handquaquam refragabor; ast solius codicis Pratensis, quem ceteri secuti sunt, auctoritate non magnopere moveor, utpote quam supra toties convulsam ostendimus, et porro convellendam demonstrabimus. Manebit semper vis argumenti, in præfatione nostra propositi, nempe eo magis, ceteris paribus, codicem aliquem ad primigeniam simplicitatem cujuscumque Martyrologi accedere, quo textus ejus paucioribus Sanctis circumscribitur.

AUCTARIA.

P RATEN., PULSANEN., ROSWEYD., ANTVERP., MAX-LUDEC., MUNERAT., BELINI editio altera, GREVEN., MOLAN., et codices ceteri ferme omnes secundo loco annuntiant: *Eodem die, sancti Zenonis episcopi, qui inter procellas persecutionis, Veronensem urbem mirabiliter rexit, et tempore Gallieni martyrio coronatus est.*

Zenonis.

Eadem habent ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. EDITIO ULTRAJ-BELG. qui præterea ex Adone aliqua restituunt. Ita incipiunt: *Romæ via Aurelia, in cimiterio Calepodii, natale beati Julii Papæ, qui sub Constantio Arriano imperatore, filio Constantini magni, decem mensibus, etc.*

De Julio.

ALBERGEN. et DANIC. Post *quievit in pace* adhuc adjiciunt ex Notkero: *Hic constituit, ut nullus clericus causam publice ageret nisi in ecclesia.*

CENTULEN. *Romæ, sancti Julii Papæ et confessoris. In Italia, sancti Zenonis episcopi et martyris, qui sub Gallieno passus est. Item, depositio sancti Constantini episcopi.*

ANTVERP-MAJ. Agit hodie de solo Julio Papa, non multum a textu discrepans.

BRUXELLEN. Ita incipit: *Romæ, natale beati Julii Papæ et confessoris. Qui sub Constantio Arriano imperatore, filio Constantini, multas tribulationes et longum exilium perpassus, post ejus mortem ad sedem suam cum gloria reversus, quievit in pace, et sepultus est via Aurelia in cimiterio Calepodii, ab urbe milliario tertio. Hujus tempore celebrata est synodus Nycæna, quæ hæresim Arrii condemnavit. In ceteris ferme purus est. At ubi invenerit synodum Nicænam ad Julii pontificatum differendam nec scio, nec examino.*

De Julio.

HAGENOYEN. Primo loco de Zenone, cui nonnulla adscribit, non tantæ fidei, ut hic repeti mereantur. De Julio præter jam dicta, adjicit: *Item constituit conjugium a sacerdote in ecclesia benedici. Reliqua intellige ex Auctariis præmissis.*

AQUICINCT. Post *in pace*, addit quædam, quæ ex parte lacera sunt; hæc autem supersunt: *Hic constituit, ut... causa qualibet in publico ageret, nisi in ecclesia... per Notarios colligeretur, et sive cautiones vel stri... donationes vel commutationes aut traditiones vel testamenta, aut allegatio-*

nes vel manumissiones a Clericis in ecclesia celebrarentur. Hæc ut ex Notkero sumpta, ita suppleta sunt. Primo loco, ut nullus clericus causam quamlibet, etc. — 2, ut notitia fidei per Notarios, etc. — 3, vel instrumenta aut donationes, etc.

Zozimæ.

Hermene-
gildi.

Lazari.

Transta-
tionis Timo-
thæi et Apol-
linaris.

Zozimæ.

Cypriani
et sociorum.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT, Heri egit de Zenone, ut confessore. Hodie : Julii Papæ. Zozimæ abbatis. De eo agitur in indice Prætermisorum. Ermigildi regis et martyris ; spectat ad diem sequentem, vocaturque Hermenigildus.

In VATICAN. sub num. 5949, deest Constantini. FLORENTIN. Item, sancti Lazari martyris, qui passus tempore Antonini imperatoris apud Tergastinam civitatem sub præsule (præsidi) Pompeio. Qui cum esset diaconus et fidelis Christi, et in domo sua continue convenientes libenter reciperet, accusatus quod esset Christianus, cum fidem Christi coram præside constanter prædicaret, jussus est ore contundi, deinde virgis cædi, ad ultimum capite truncatus ad æterna regna feliciter pervenit.

CODEX REMENS. SS. Timothei et Apollinaris : Remis, translatio SS. Timothei et Apollinaris.

EDITIO LUNECO-COL. De Julio fere habet ut ALBERGEN. et DANIC. Sic autem in fine legit : Hic constituit, quod nullus clericus causam publice ageret, nec ad eam publice ducatur, nisi in ecclesia. De Zenone etiam aliquid interjicit post imperatoris, pro Christi ovibus sibi creditis martyrio coronatus est. De Constantino addit, confessoris. Tum in fine : Eodem die, sancti Zozimæ abbatis, de quo legitur in gestis sanctæ Mariæ Ægyptiacæ. Vide 2 Aprilis, quo die utriusque Acta illustrantur.

GREVEN. In Capua, natalis sanctorum Cypriani, Novellæ et Silvani. Item, sanctorum Carpi, Julii,

Agapi, Pauli. Lacinia Hieronymiana. Erkenbodis episcopi et confessoris. Zozimæ abbatis, de quo in gestis beatæ Mariæ Ægyptiacæ legitur. Joannis heremite et confessoris. Mirum nec inter Prætermissos eum nominari. Zenonis monachi, discipuli abbatis Silvani, qui in Ægyptia regione in ordentissimi solis caumate quinque diebus se desiccans stetit, probare volens, utrum tormenta futuræ vitæ tolerare posset. Rejicitur ad XIX Julii. Item, sanctæ memoris Engeburgæ virginis, filia regis Angliæ. Vide indicem Prætermisorum.

MOLAN. Post, coronatus est, litteris Italicis interserit : De quo Gregorius in lib. Dialogorum refert. Monasterio Sithiu, depositio sancti Erkenbodis, Morinorum episcopi. Tum minoribus typis : Ipso die, rupti sunt fontes abyssi et factum est diluvium. Eo die, sancti Sabæ Gotthæ martyris. Hic cum Gotthæ magistratus Christianos cogeret edere idolis immolata, et gentiles quidam propinquis suis pro iamolatis, quæ immolata non essent proponerent, re cognita, beatus Sabus protestatus est omnibus : Si quis ex carnibus illis comederit, Christianus esse non potest. Scribit (tom. 7 Aloysii) ecclesia Dei, quæ est in Gotthia, ecclesia in Cappadocia, et omnibus Ecclesiæ Catholicæ Christianis. Relatio sancti Renati Andegavensis episcopi, de Italia ad suam civitatem. Hactenus prima editio. In aliis servat, quæ de Gregorio dicta sunt. Dein : Monasterio Sithiu, depositio sancti Erkenbodis Morinorum episcopi et abbatis Sithiensis. Die duodecima, sancti patris et confessoris Basilii episcopi Parisii. Rursus minori caractere : Eo die, sancti Sabæ Gotthæ martyris, etc., usque ad, Christianus esse non potest, omissis reliquis supra relatis.

Carpi, etc.
Erkenbodis.
Zozimæ.
Joannis.Zenonis
monachi.

Engeburgæ.

Erkenbo-
donis.

Sabæ.

Relationis
Renati An-
degavensis.

Basilii.

Idibus.

Die 13.

Apud Pergamum Asiæ urbem, natalis sanctorum Carpi episcopi, Papii diaconi et Agathonicæ, optimæ feminæ, aliarumque multarum, quæ pro beatis confessionibus martyrio coronatæ sunt, sub Antonino Vero et Aurelio Commodo. Cum quibus et vir mirabilis Justinus Philosophus, pro religione Christi plurimum laborans scriptu, remunerationem linguæ fidelis martyrii munus accepit. In Hispania, sancti Erminigildi, qui ob fidei Catholicæ confessionem, securi in capite percussus, regnum cœleste pro terreno, rex et martyr intravit.

Carpi et soc.

Justini.

Hermenigildi.

Ita Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Munerat. Greven. et Molan. cum Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Abergem. Danic. et Editione Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. Papii cum textu legunt Praten. Herinien. Tornacen. et Munerat. Fortasse melius Rosweyd. Greven. et Molan. Papyrii, ut diserte habent Rom. parvum et Ado. Sunt qui Papii scribant, ut mediæ notæ codices ultimo loco citati ; at inter Usuardinos omnes, nullum prorsus invenio, qui Papyli efferat, ut faciunt Romanum hodiernum et Acta nostra. Nobis ea lex est. ut codices nostros antiquiores, etiam errantes sequamur. Hoc ipsum, locum habet in scriptu, ut est in Pratensi, Tornacen. Greven. et aliis ; Herinien. et Molan. ponunt scripto ; Rosweyd. scriptura ; Muneratus, ut passim erroribus typographicis fœdatus est, ita hic turpiter labitur in scripture munerationem, quod ex aliquo codice Pratensi, a nobis signato B, eum altero collato, profluxisse videtur. Rursus reliqui in textu Erminigildi cum Praten. Herinien. et Tornacensi, cui aspirationem præfigunt Munerat. Antwerp-Max. etc. Rectius Greven. et Molan. Hermenigildi. Sed male interjicit Munerat. regis. De cetero dyaconi, Antonio, Justinus, ejus ferme solius errores sunt.

OBSERVATIO. De hodiernis Pergameusibus martyribus, nihil in genuino Beda aut Rabano legitur ; nihil item clare memorant, saltem hoc die, Hieronymiana apographa, nisi quis per analogiam non satis, meo quidem judicio, verisimilem, ex Polycarpo Hieronymi, Carpum nostrum, et ex ejusdem Paulo, Papium efformatum contendat ; nam quidquid Papyli vel Papuli, quod magis ad Pauli

Carpi et soc.

accederet, moderni, ex Eusebio præferant; *Carpi* et *Papyrii* disertissime legit, qui primus annuntiationem, non ex Hieronymianis sed ex Rufino, diem pro suo beneplacito seligens, accepit auctor Romani parvi: *Apud Pergamum Asix, Carpi episcopi et Papyrii, Agathonicæ et aliarum multorum; quidni et aliorum, quos omnes ex eodem fonte, probatis confessionibus martyrio coronatos, tradit Ado, nullo quidem hic expresse signato martyrii tempore, sed quod per bonam consequentiam ex Justini elogio eduxit Usuardus. Non sola hæc Adonis aberratio est, cui et aliam Notkeri adijunge, qui pro probatis confessionibus, scribit pro beatis confessoribus. Ceterum notata Antonini Veri et Aurelii Commodi nomina, inde in Martyrologia irrepserunt, quod cum et horum Pergamensium et sequentis Justini martyria ex laudato Rufino desumpta sint, ubi sancti Polycarpi passioni fere subnectuntur; Ado absque ullo discrimine martyres omnes lib. 4 cap. 15 et 16 memoratos, ad eadem tempora pertinere censuerit, adeoque continuata quasi periodo, cum quibus et vir mirabilis, Justinum cum Pergamensibus copulaverit, ut de *Pionio* cursim insinuavimus 1 Februarii. Et hæc tota et unica confusionis ratio est, soli Adoni, vel si ita vis, Rufino, errandi quodammodo viam commonstranti, non Usuardo, ut facit Papebrochius 1 Junii, aut aliis Martyrologis imputanda. Ut jam ordine prosequamur; forte *Carpus*, qui in Hieronymianis die præcedenti eum aliis diversimode *Pergami* refertur, idem ipse est, quem ex Rufino a nostris acceptum diximus, ex cujus Actis, a Metaphraste ut minimum exornatis, constat ipsum et socios gloriose certasse sub *Decio*, ut pluribus ostendit Henschenius hic et alibi, consentiuntque Florentinus in notis et Tillemontius tomo 3 a pag. 346 et pag. 711.*

Justini.

— Alia est, de viro mirabili JUSTINO, vulgo antonomastice MARTYRE, controversia a Papebrochio ex Græcis monumentis primum mota, quod ei hoc die suborta sit dubitatio, idemne *Justinus* hic ab Adone, Usuardo et Notkero proponatur, qui ab aliis 1 Junii colitur, (an etiam ab aliquo XII Junii, ut notavit Castellanus in Martyrologio universali; nescio.) Eo autem inclinatur, ut variis argumentis binos Justinos statuatur. At geminationem illam impugnavit Ruinartius, inter sincera et selecta a pag. 38; et Papebrochius ipse ad 1 Junii, priusquam Ruinartii opus vidisset, haud obscure ad communem sententiam accesserat. Componantur, quæ utroque die diligentissime exquisita sunt: in primo invenietur vita ab Halloixio operose composita, a Papebrochio illustrata; in altero Acta ipsa Latino-Græca, vel Græco-Latina authentica, quibus et Justini et sociorum certamen breviter, graviter et sincere exponitur. Ex utroque loco aliisque documentis multo longiorem vitam utcumque encomiasticam deduxit Tillemontius tomo 2 a pag. 344. — *Hermenigildi* ante Adonem nullus Martyrologus meminit; laudationem ex sancto Gregorio ab eo concinnatam, si non totam, certe pro majori et elegantiori parte, in laterculum suum transtulit Usuardus, Notkero et hæc et superiora omnia ferme ad verbum transcribente. De inclytissima Ariani furoris victima, nihil dici posse videtur, quod ab Henschenio diligenter collectum et erudite illustratum non sit. Cultus ejus in Galliis IX seculo celebritatem probant etiam Wandelberti versus:

*Idibus, Herminigilde, patrem rex alme furentem
Persentis; verum referens de morte triumphum.*

De Euphemia Rabani et Notkeri,

Recolunt hoc quoque die ex Hieronymianis Rabanus et Notkerus *Euphemia*, celebrem illam Chalcedonensem martyrem, quam Mosander Adoni, sed asterisco distinctam, hoc est ut dubiam adjecit, recte conjiciens perperam hoc die solo nomine appellari, quæ XVI Septembris insigni oratione ab eodem laudatur. Una vero, an plures *Euphemix* fuerint, hoc an aliis diebus celebranda vel celebrandæ, in actis breviter discutitur. At nec ego contentiosum funem trahere cupio, cum ad Usuardum hoc die nihil spectet, licet in Auctariis toties recurat. His ita positis, quid de textus veritate dubitari possit, prorsus non video. — Quæ autem de consecrationibus altarium, etc., in Pratensi codice ad marginem, hic et alibi adscripta reperimus, monasterii illius tam propria sunt, ut cum Usuardi Martyrologio nihil commune habeant, ac proinde merito deinceps a nobis præmittantur, nisi quid ex iis observatione dignum occurrat.

et consecrationibus altarium in Pratensi codice.

AUCTARIA.

PULSANEN. Quantum conjicere licet, aut purus est, aut ad puritatem accedit proxime; verum cum exes textus legi nequeat, malui codicem e puris excludere, quam dubia pro certis venditare.

Euphemix.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Puri sunt in textu; ast in fine addunt: *Item sanctæ Eufemix virginis et martyris. Quomodo etiam legunt codices FLORENTINI.*

De Carpo et sociis.

CENTULEN. *In Calcedonia, sanctæ Eufemix virginis et martyris. Apud Pergamum Asiæ urbem, sanctorum Carpi episcopi, Papyrii diaconi, et Agathonicæ optimæ femine, aliarumque multarum, quæ pro beatis confessionibus, martyrio coronatæ sunt.*

De Hermenigildo.

Apud Hispanias, natale sancti Hermenigildi, filii regis Leouigildi, quem pater suus Rex Gothorum Arrianus, ob insuperabilem Catholicæ fidei confessionem interimere fecit.

ANTVERP-MAJ. In Euphemia et Pergamensi-

bus, CENTULENSI similis est; prætermisso utrobique Justino. In Hermenigildo, quem *Hermibaldem* vocat, ad Adonem magis accedit.

BRUXELLEN. Ita incipit: *In Calcedonia, natale sanctæ Eufemix virginis et martyris. Quæ tormenta et carceres, verbera et argumenta rotarum, ignes et pondero, bestias et plagas virgarum, secures et sarragines igneas pro Christo superavit. In reliquo textu, si spalmeta scriptoria excipias, Adonem secutus est.*

De Euphemia.

HAGENOYEN. In prima purus est. In Hermenigildo, verba non rem multiplicavit. In fine: *Ipsa die, sanctæ Eufemix virginis et martyris.*

AQUICINCT. et CLUNIACEN. *Ita, Euphemia virginis et martyris. Exigua variatio est.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Carpi episcopi, Papyri diaconi et aliorum plurimorum, Justini Philosophi et martyris, Godebertæ virginis. Ydæ comitissæ Boloniæ, viduæ.*

Godebertæ. Ita.

CODEx D. DU CHEVAL signatus C; qui fuit P P. Francs. *Item, Euphemie virginis et martyris.*

VATICAN. num. 5949: *Sanctæ Euphemie virginis et martyris.* Ita plerique omnes.

UGHELLIAN. *Item, sanctæ Euphemie virginis.*

VICTORIN. et REG. SUEC. num. 130. Omittunt etiam *martyris*, sed præfigunt: *In Calcedonia.*

De Hermenigildo.

EDITIO LUNECO-COL. In principio satis pura, de Hermenigildo, sic habet: *In Hispania, sancti Herminigildi regis et martyris, quem pater ejus Leonigildus Arrianus, rex Arragonum et Gothorum, ob fidei catholicæ confessionem inexpugnabilem, nocte sancta Dominicæ resurrectionis securi interfeci jussit, et tali martyrio regnum cæleste rex atque martyr intravit. Calcedocce (Chalcedoniæ.) translatio sanctæ Eufemie virginis et martyris. Utrum vere translatio aliqua Euphemie Chalcedonensis facta fuerit, compertum non habeo. De Euphemiarum unitate vel multiplicitate, vide quæ in Actis hac die disputantur.*

Translatio- nis Euphemie.

BELIN. *Eodem die S. Euphemie virginis et mart.*

GREVEN. *Prædictus Hermenigildus Lungildi regis Vusigothorum filius, ut refert Gregorius 3 lib. Dialog. prædicante beato Leandro Hispalensis episcopo, ab Arriana hæresi ad fidem conversus, a patre Arriano, nocte sancta Paschæ martyrio coronatus est Item, sanctorum Eucapi, Secutoris, Pauli. Corrupta ferme ex Hieronym. nomina. In Calcedonia, natalis (vel secundum alios translatio) sanctæ Eufemie virginis. Donati abbatis. Godebertæ virginis. Item sanctæ memoriæ Nicolai confessoris, in Nussia quiescentis. De postremo inter Prætermisissos agitur. Gobebertha ad xi hujus pertinet. De Donano nihil usquam invenio, ne quidem in indice Prætermisissorum. An is sit, de quo in Actis agitur xvii Aprilis, ut qui cum discipulis lxi martyr fuerit, an potius Donanus alter, qui simpliciter ibidem abbas in Scotia dicitur, alibi examinabitur*

De Hermenigildo

Eucapi et sociorum.

Donati.

Godebertæ.

Nicolai

Euphemie.

Martii.

MOLAN. *Eodem die, sanctæ Euphemie virginis et martyris. Tum minoribus litteris: In territorio Arvernensi, sancti Martii abbatis et confessoris, de quo Gregorius Turonensis. Vide in Actis.*

XVIII Kal.

Die 14.

Romæ via Appia, natalis beatissimorum martyrum Tiburtii, Valeriani et Maximi, sub Almachio præfecto, quorum primi fustibus cæsi et gladio percussi, ultimus tam diu ad plumbatas est verberatus, donec exalaret spiritum. Apud Alexandriam, sancti Frontonis abbatis, cujus vita sanctitate et miraenlis extitit gloriosa. Interamnis, beati Proculi martyris. Item, sanctæ Dominiæ virginis cum sociis virginibus coronatæ.

Tiburtii et soc.

Frontonis. Proculi. Dominiæ et soc.

Puri sunt Praten. Herenien. Tornacen. Rosweyd. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Accederent Antverp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. et Edit Ultraj-Belg. nisi ex Adone interjecissent, in cameterio Prætextati.

VARIA LECTIO. *Tyburcii* in Heriniensi, *Tiburcii* in Tornacensi, vix notanda sunt. Major est difficultas, servandumne *ad plumbatas*, ut ex Pratensi, Heriniensi et Tornacensi in textu posuimus, an *plumbatis*, ut ceteri ferme legunt, non *a plumbatis*, ut Munerat. Certum est, phrasim illam, licet duriolem, exstare in Rosweydina Adonis editione, atque in Mss. nostris, excepto solo Lobiensi. Nobis hic sufficiat trium codicum probatissimorum auctoritas. Sic iidem cum Antverp. Max-Lubec. et Munerat. scribunt *exalaret*, quod in textu reliquimus. Codex Antverp. superflue claritatis gratia, in ipsa periodo posuit, *duo primi*. Pro, *miraculis extitit gloriosa*, male in Belino legitur *miraculis claruit*. Item male *Iteranis*, pro quo Munerat. *Iterannis*, Tornacen. *Interampnis*. At quid de nomine Virginis ultimo loco positæ? Pro *Dominiæ* stat Praten. (de quo tamen dubito) Antverp. Rosweyd. Greven. Molan. etc. Rursus stat usus communis, quem sequi coacti fuimus, ex recentioribus omnibus, Romano moderno et Actis nostris. Ego tamen vere existimo usum illum male invaluisse, legendumque non *Dominiæ*, sed *Domnæ*, ut disertissime faciunt apographa Hieronymiana, utraque Adonis editio et codices ejus Mss. omnes. Pro *Domnæ* autem non absurbe scribunt Herinien. et Tornacen. et Munerat. *Dominæ*. Ast in Max-Lubecana, *Domininæ*, in i Belini *Doninæ*, in altera *Donninæ*, aperta sunt sphalmata. Sic idem Belinus plus justo sapere voluit, dum pro *sociis Virginibus* scribere maluit, *sociabus*.

OBSERVATIO. Quam illustre est toto orbe Christiano *Cæcilie* nomen, in antiquis Calendariis et Sacramentariis, imo in ipso Missæ Canone, perpetua celebritate consecratum; tam sunt venerabiles martyrii ejus socii *Tiburtius, Valerianus et Maximus*, in omnibus Hieronymianis hoc die primo loco sic ferme consignati: *Romæ via Appia, cameterio Prætextati, natalis sanctorum Tiburtii, Valeriani, Maximi*; sed cum pluribus passim sociis, de quibus videri possunt solito prolixior Florentinii notatio, cum alia ad xxi Aprilis, dum iidem Sancti in illis apographis repetuntur, et Henschenii commentarius cum Analectis, apud quos translationes et id genus alia excutuntur, quæ huc non pertinent. Eadem Sanctorum nomina, et quidem sola, hoc die refert auctor Romani parvi. Bedæ est, quidquid præter ea in textu additur, ex ipso in Rabanum, Adonem, Usuardum et Notkerum translatum, quod ex celeberrimis Cæcilie Actis præfatus Beda desumpsit. Laudat ipsa Henschenius his verbis: *Hæc pervetusta horum Sanctorum solennis veneratio, plurimum crevit ex certissima virtutum ac martyrii notitia, quam dabant antiqua S. Cæcilie Acta, quæ tunc temporis (quinto circiter seculo)*

Tiburtii et sociorum.

omnium

omnium manibus terebantur, et hactenus in præcipuis et perantiquis membranis conservantur. Et hæc quidem favorabilis Henschenii sententia, a qua multi, præsertim recentiores cum Tillemontio tomo 3 a pag. 259; et in nota, pag. 689, certatim recedunt, Actorum antiquitatem haudquaquam inficiantes, sed ea, ut vera aut sincera rennentes admittere, usque adeo ut Ruinartius, vel a *Cæcilia* nominanda, toto suo opere studiose abstinere visus sit. Nec locus hic, nec otium est, controversiam illam expendere, de qua in Actis nostris disputari poterit xxii Novembris. Interim certum videtur, cum reliquis Martyrologis sensisse Wandelbertum, dum ita cecinit :

*Octava et decima Maias superante Kalendas,
Valerianus ovat, fraterque Tiburtius, ipsos
Maximus effuso comitatur sanguine miles.*

Frontonis.

Quæ de *Frontone*, *Frontono* aut *Frontonio*, abbate Ægyptio, in laterculo dicuntur, plane Adoniana sunt; multo longiorem historiam ex vitis Patrum texuit Rabanus, quam paulo contractiorem fecit Notkerus. Ex Hieronymianis procul dubio acceptus est, in quibus sic ferme ad laterculi finem legitur : *In Alexandria, Frontoni monachi*. Vitam ex Rosweydi editione produxit Henschenius; occasione ultimæ clausulæ, multis difficultatibus irretitus, quibus ipsum, non reluctansem, feliciter expedit Papebrochius xiv Maii, in vita sancti Pacliomii, ut pluribus deductum invenies in Responcionibus ad articulum I 5 § 13, a num. 196, quæ hic satis est indicasse. — Ejusdem Adonis est annuntiatio tertia, de sancto *Proculo martyre Interamnensi*, ab ipso ex numerosiori Hieronymianorum turma avulso. — quemadmodum et *Domnina* vel *Domnia virgo*, quæ ultimo loco ponitur, cum sociabus coronata, de quibus nihil habeo, quod addam brevi, sed accurato, Henschenii commentario; nec quidquam Usuardus Adoni adjunxit, solum ejus textum ferme recensens, mutato dumtaxat nonnihil Sanctorum ordine.

Proculi.
Domninæ
et soc.

AUCTARIA.

PULSANEN. Solus deficit in Proculo et Domnina, in altera parte omnino purus; ubi noto, etiam scribi ad plumbatas, ut nos in textu legimus.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Paucis tantummodo excedunt, ut diximus; nempe; in cæmeterio Prætextati.

Textus contractior.

CENTULEN. Romæ, sanctorum martyrum Tiburtii et Valeriani fratrum, et Maximi, qui per beatam Cæciliam ad fidem conversi, sub Almachio præfecto, gladio cedente coronati sunt. Interamnensis, sancti Proculi martyris. Item, sanctæ Domnæ virginis, cum sociis virginibus coronatæ. Alexandriæ, beati Frontonis abbatis, virtutibus et miraculis gloriosi.

ANTVERP-MAJ. In prima classe elogium resecat. Sequitur: *Interamne*, etc., pure. Tum: *Dompnæ*, pure. *Frontonis*, pure. *Eodem die, dedicatio basilicæ sancti Georgii martyris, Squantii*. Quis hic locus indicetur, villa, castrum, vicus, cœnobium, nescio.

Dedicationis
S. Georgii.

De Tiburtio
et sociis.

BRUXELLEN. Romæ via Appia, in cimiterio Prætextati, sanctorum martyrum Tyburtii, Valeriani et Maximi, sub Almachio præfecto. Quorum primi Tyburtius et Valerianus fratres, ab Urbano Papa baptizati, jubente Almachio præfecto, fustibus caesi, gladio transverberantur; Maximus vero tandiu plumbatis cæsus est, donec spiritum exaluret. Sequitur: *Interamne*, etc., pure. Tum *Domninæ*; dein *Frontonis*. Denique in fine: *Et transitus sancti Lamberti episcopi Lugdunensis, discipuli sancti Wandregisili, et secundi post ipsum rectoris cœnobii Fontanellensis*.

Lamberti
ep. Lugdunensis.

De Tiburtio
et sociis.

HAGENOVEN. Romæ, via Appia, natale beatorum martyrum Tyburtii et Valeriani fratrum, qui conversi sunt per beatam Cæciliam, et per beatum Urbanum Popam in fide instructi. Qui postquam angelos viderunt, et omnia sua pauperibus erogare ceperunt, et multos Christi martyres sepelierunt, ab Almachio præfecto tenti sunt, et interrogati sunt de fide. Qui primo jussit eos fustibus caedi et incarcerationi, et demum decollari. Item Romæ, beati Maximi cornicularii, qui per Tyburtium et Valerianum conversus est, cum ad permissionem illorum temporum, animas de corporibus vidret egredi,

sicut virgines ornatas de thalamo in caelum. Unde cum ille hoc miraculum publice confiteretur, ab Almachio plumbatis jussus est caedi, donec deficeret. Apud Alexandriam, natale beati Frontonii abbatis, cujus vita sanctitate et miraculis exilit gloriosa; cujus precibus octuaginta fratres (Rabanus et Notkerus, qui hanc historiam fusius describunt, legunt LXX) in deserto degentes et panem ac cibum terrenum comedentes, a peccato murmuris custoditi sunt, per camelos oneriferos, divisis cibariis a Deo sibi missis. *Interamnensis, beati Proculi martyris. Item, sanctæ Domninæ virginis, cum sociabus suis virginibus aliis martyrio coronatarum (melius legeret coronatæ.)*

De Frontone.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Tiburtii, Valeriani, et Maximi martyrum. Frontonis abbatis. Domninæ virginis cum ceteris.

EDITIO LUBECO-COL. Præter dicta de Tiburtio et sociis, addit: *Quorum corpora, beata Cæcilia venerabiliter sepelivit*. De Frontone, pure. *Interamnensis, beati Proculi et Mephibii, ac Apollonii martyrum, discipulorum sancti Valentini episcopi et martyris, sub consulari Hennutio decapitatorum*. Vide de his Acta nostra. In Domnina, recte.

Proculi et
sociorum.

GREVEN. Item, cum sancto Proculo præfato discipulo sancti Valentini episcopi et martyris, passi sunt Mephibius et Apollonius condiscipuli ejus sub consulari Hennuncio. *Lamberti episcopi Lugdunensis et confessoris. Item in Hollandia, oppido Schiedam sanctæ memoriæ Lydwyt virginis, quæ inauditas tribulationes, amore conformitatis passionis Domnicæ, gaudenter perferens, nullo multis annis corporali cibo utens, innumeris revelationibus a Domino crebro visitata, plena operibus bonis quievit in pace anno Domini MCCCCXXXIII.*

Mephibii et
Apollonii.

Lamberti
Lidwincæ.

MOLAN. Typis minoribus, de Lamberto et Lydwyt, ut supra; addens de hac: *Cujus vitam venerabilis Thomas Kempis scripsit. Depositio sancti Abundii, de quo Gregorius Dial. lib. 3. cap. 25.* In Actis citatur Dialogorum lib. 3. sed caput 22. In posterioribus editionibus, iisdem typis repetitur de Lamberto, ut habet GREVEN. Sequitur: *In Hollandia, oppido Schiedamensis, obitus Lydwyt virginis, patientiæ singularis.*

De Lidwina.

Abundii.

XVII Kal.

Die 15.

A pud Persidem civitate Cordula, natalis sanctorum Olympiadis et Maximi nobilium, qui iubente Decio, fustibus cæsi, et deinde plumbatis, ad ultimum capita eorum securibus sunt tunsa, donec emitterent spiritum. In Italia, beatorum martyrum Maronis, Euticetis et Victorini, qui primo ad insulam Pontiam, in Christi confessione longum ducentes exilium, postmodum sub principe Nerva, cum convertissent plurimos ad fidem, jussi sunt variis interfici pœnis.

*Olympiadis et Maximi.**Maronis, Eutychetis et Victorini.*

Ex Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Munerat. Greven. et Molan. Puri etiam hoc die sunt Antwerp-Max. Ultrajeet. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. et Editio Ultraj-Belg. Imo et Hagenoyen. solis ferme scriptoriis sphalmatis inspersus.

VARIA LECTIO. Pro *Cordula*, *Hernien*. Rosweyd. et Molanus legunt *Corduba*, sed male, cum plerisque codicibus sequioris notæ: neque enim dubitari potest, quin Usuardus Bedam, Romanum parvum et Adonem secutus sit, apud quos diserte ponitur *Cordula*. Cur Rabanus Bedæ lectionem vitaverit, nihil ad nos attinet. Herinien. et Tornacen. forte seculi vitio pro *tunsa*, scribunt *tonsa*. At multo corruptius Pulsanen. *securibus sunt cesa*. Rursus idem codex, pro *Euticetis*, ponit *Vecticeris*; Rosweyd. vero *Eutychetis*, quo modo legendum omnino censeo, cum Romano parvo, utraque Adonis editione et Notkero. In textu nihilominus servanda fuit lectio, quam ex ceteris Usuardinis codicibus, auctoris nostri propriam existimamus. Codex Rosweydi omittit *Pontiam*, pro qua corrupte posuit Munerat. *Pontitiam*. Pulsanensis nimium scrupulosus videtur, dum post *fidem*, adjungit *Christi*, quod ex sensu nimis quam perspicuum est. Muneratus contra, demit quod necessarium est, omittens vocem *variis*, quæ periodum complet.

OBSERVATIO. Geminam hujus diei annuntiationem in Romano parvo invenit Ado, ubi paucis: *Cordulæ, Olympiadis et Maximi*; tum: *In Italia, Maronis, Eutychetis et Victorini*. Et primam quidem ei etiam suggestit Beda, cujus elogium invariatur, in suum Martyrologium transtulit; Noster ex alterutro, nisi mavis ex utroque, ad verbum descripsit, addens de suo initium: *Apud Persidem*. Ex actis sancti Laurentii, de quibus xvii Februarii in *Polychronio* egimus accepti sunt etiam hi duo martyres cum aliis, xxii hujus referendis, qui omnes jussu Decii in Persia pro fide necati dicuntur, quantum declarat præfatorum Actorum valde incerta auctoritas, de qua utrumque statuas certe ex Martyrologiis, de eorum antiquissimo cultu constare manifestum est. Porro utrum in urbe *Cordula*, *Corduba*, an *Corduena*, ut mavult Baronius, agonem compleverint, non facile quis hodie dixerit, præsertim cum loca hujusmodi aut his affinia, Geographis ignota videantur. Ex Henschenii commentario discas, quam apposite hi martyres trahantur in Hispaniam et Cordubensibus annumerentur. Ceterum receptissimum eorum cultum probat etiam Wandelbertus, dum hosce solos hac die prædicat:

Olympiadis et Maximi.

*Septima Olympiadem decimæ conjuncta beatum
Monstrat, eamque simul defendit Maximus alter.*

De tribus aliis martyribus, apud Florentinium et Henschenium quaeritur, utrum ad primam Hieronymianorum classem reduci possint, et utrum alii, qui ibi *Maronis* comites sunt, tribus hisce connecti debeant? Quod valde incertum esse, examinanti ad oculos patebit. Hoc indubitatum, quod jam ostendi, nempe tres nostros diserte exprimi in Romano parvo, atque item Adonem eos inde acceptos, longa oratione ex Actis martyrii sanctorum Nerei, Achillei et Domitillæ, in quibus nominatim exprimuntur, ornandos suscipere, cujus encomii medullam, more suo. Noster in laterculo repræsentat; Notkerus historiam integram, sed quam non plane intactam relinquit. Fons ipse, ex quo omnia primum profluxere, pandetur ad vii et xii Maii. De tempore, quo seorsim passi; de variis locis, ubi sepulti fuerint; de diversis item, quibus coluntur, diebus; ea tradit Henschenius quæ ad verosimilitudinem proxime accedunt. *Victorinus* ex Martyrologis nostris iterum recurret v Septembris.

Maronis, Eutychetis et Victorini.

Laudatus Notkerus hoc die describit, quæ de *martyribus Cæsaraugustanis* memorat Ado in utraque editione et in codicibus Mss. An ex apographis Hieronymianis? Non ausim asserere, cum nec martyrum numerus, nec eorum nomina omnino convenient. Putat Henschenius, eos octodecim numero colligendos, qui xxii Januarii, cum sancto Vincentio inominati conjunguntur. Mihi non satis promptum est divinare, unde tanta in nominibus variatio. Patet quidem Adonem, cohortem suam delibasse ex hymno Prudentii, *quatuor Saturninis* instructam; at cur hunc diem selegerit, cur Usuardus sequentem, non satis explicatum invenio. In eo forte Noster præcellit, quod nominum seriem ex Actis desumpserit, ut die proxime sequenti evidentius elucescet. Interim totius textus nostri germana simplicitas, extra controversiam esto.

De Martyribus Cæsaraugustanis, hoc die ab Adone et Notkero positus.

AUCTARIA.

AUCTARIA.

- ANTVERP. et MAX-LUBEC.** In prima annuntiatione puri, secundam mutilant hoc modo : In Italia, passio beatorum martyrum, Euticetis et Victorini. Nihil amplius; et sic habet etiam CODEX UGHELLIAN. cum his passim conveniens.
- Textus variatus.* **CENTULEN.** In civitate Cordula, sanctorum Olympiadis et Maximi nobilium, qui sub Decio consulibus (an non securibus?) cæsi, spiritum emiserunt. In Italia, sanctorum Euticetis et Victorini, qui cum beatissima Domitilla longum exilium passa (potius passi) tandem agente Aureliano, diversis necibus puniti sunt. Canobio Rehomensi, sancti Silvestri, discipuli sancti Johannis.
- Silvestri.** **ANTVERP-MAJ.** In Olympiade et Maximo purus, secundam annuntiationem plane truncat, ac dein tertiam addit de sancto Silvestro, qualem ex BRUXELLENSI mox referemus.
- BRUXELLEN.** Puro principio subjungit martyres Cæsaraugustanos, alio quam Usuardus ordine : Et in Hispaniis civitate Cæsaraugusta, sanctorum decem et octo martyrum : Optati, Luperci, Successi, Martiani, Urbani, Julii, Quintiliani, Publii, Frontonis, Felicis, Cecilianus, Evoti, Primitivi, Apodemi, Cassiani, Fausti, Januarii, et Saturnini. Hi omnes sub Daciano Hispaniarum præside diversis pœnis afflicti atque interempti sunt.
- De Martyribus Cæsaraugustanis.* Apud Italiam, natale sanctorum martyrum Maronis, Euticetis (Euticetis) et Victorini. Qui cum beata Flavida et Domitilla, apud insulam Pontiam longum ducentes exilium, camque in confessione Christi pio foventes solatio, invidia et insuetudine Aureliani sponsi et persecutoris ejus, quem illa ob Christum contempserat, postmodum a Principe Nerva, eidem Aureliano in servitutem traditi sunt. Cunque plurimos convertissent ad fidem, jussi sunt variis pœnis interfici, sicque ipsorum mirabilis passio habetur. In Reomago canobio, depositio sancti Silvestri, discipuli beati Joannis confessoris.
- De Marone et soc.* **VICTORIN. et REG. SUEC.** sign. num. 130. In fine: Eodem die, translatio sancti Eptadii presbyteri confessoris; colitur xxiv Augusti. Ut martyrem refert Castellanus xxii Augusti, nisi forte synonymus sit, a priori diversus et Martyrologis incognitus.
- Silvestri.** **MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Olympiadis et Maximi martyrum. Maronis, Euticetis et Victorini martyrum.
- Translatio Eptadii.* **VATICAN. num. 5949.** In Hispaniis civitate Cæsaraugustana, sanctorum decem et octo martyrum. In Mesopotamia, sanctorum Archelai, Cypriani et Diogenis. Vide socios in Actis.
- Archelai et soc.* **ALTEMP.** Translatio sancti Oswaldi episcopi Merciorum. Vide quæ de eo dicuntur in indice
- Translatio Oswaldi.* Prætermisorum. Ejus vita data est xxviii Februarii, et nos ibi de eo egimus.
- CODEX REMENS. SS. Timothei et Apollinaris :** In Reomago canobio, sancti Silvestri, discipuli sancti Joannis confessoris.
- EMITIO LUBECO-COL.** Post textum satis purum, subdit : In Helmerbretzhusen, translutio sancti Modowaldi episcopi Treverensis et confessoris, qui per dominum Brunonem, illius ecclesie episcopus factus, (factus) est. In Prætermisissis assignatur dies natalis xii Maii.
- BELIN.** In fine : Ipso die, beati Quirici episcopi, qui invenit Dominicam crucem. **GREVEN.** Quirinum vocat; alii censent eundem esse cum sancto Quiriaco. Vide Prætermisissos.
- GREVEN.** Quirini episcopi, qui invenit crucem Domini. Item sanctorum Carcellui, Diogenis, Georgii, Messoris. Franconis episcopi et confessoris. An Frontonis? Plura de eo dicuntur inter Prætermisissos. Maximi episcopi Constantinopolitani, qui ut sanctus Hieronymus refert, tempore Gratiani, doctrina et sanctitate claruit. Vide indicem Prætermisorum. In Hibernia, Candani episcopi. Idem est qui in Actis vocatur Rodanus vel Ruadanus. In Reomago canobio, beati Silvestri confessoris. Translatio sancti Modowaldi episcopi Treverensis et confessoris. Eugariæ virginis et martyris. Transitus sanctæ Helenæ imperatricis. Vide quæ de utraque dicuntur inter Prætermisissos.
- Cyrici.** **MOLAN.** Ipso die, beati Cyrici episcopi, qui invenit Dominicam crucem. In Reomago canobio, depositio sancti Silvestri, discipuli sancti Joannis confessoris. Tum typis minoribus: Maximi episcopi Constantinopolitani, qui, ut sanctus Hieronymus refert, tempore Gratiani, doctrina et sanctitate claruit. Franconis episcopi Vuormatiensis. De hoc posterioribus editionibus silet. Verum textui aliqua inserit litteris Italicis post principe Nerva; nempe: Truditi sunt in servitutem Aureliano sponso, quem Flavia Domitilla ob Christum contempserat. Quos jussit terram fodere per totum diem, ad vesperam vero cantabrum manducare; drinde, etc. In Reomago canobio, etc., ut supra. Ipso die, Helnone monasterio, susceptio Crucis geminæ, quæ duobus in locis de ligno Dominicæ Crucis habens, a Vualterio Vuariniaco, nobili milite de Hierusalem allato, et ibidem ecclesie oblata, ubi abbate et conventu, cum solenni processione est recepta, cum gaudio et exultatione. Ista hic adjecta sunt, licet ad Martyrologium, præsertim Usuardinum non spectent; uti nec quod sequitur de inchoatione Nicæni i concilii.
- Translatio Modowaldi.* **Quirici.** **Quirini.** **Carcellui et soc. Franconis.** **Maximi.** **Candani.** **Eugariæ. Helenæ.** **Cyrici.** **Silvestri.** **Maximi.** **Franconis.** **De Marone et soc.** **De susceptione S. Crucis.**

XVI Kal.

Die 16.

*Callisti et Carisii.**Martyrum Cæsaraugustanorum.*

Apud Corinthum, natalis sanctorum Callisti et Carisii, cum aliis septem, omnium in mare mersorum. Cæsaraugustæ, sanctorum decem et octo martyrum Quintiliani, Cassiani, Matutini, Publii, Urbani, Martialis, Fausti, Successi, Felicis, Januarii, Primitivi, Evoti, Cecilianus, Optati, Frontonis, Luperei, Apodemi, et Julii. Hi omnes simul sub Datiano Hispaniarum præside pœnis affecti atque interempti sunt.

Ita Praten. Heriniien. Tornaceu. Pulsanen. Rosweyd. Munerat. Greven. et Motan.

VARIA

VARIA LECTIO. *Chorintum* in Prateni, *Corintum* in Heriniensi, male scripta sunt. Ita hic *Cælesti* pro *Calisti*, quem posteriorena modum servaat Praten. et Rosweyd. et ita exigere videntur Hieronym. quidquid Rom. parvum et Ado legant *Callisti*; reliqui codices nostri passim *Calixti*, ut magis jam receptum est. Ubi liberum est, liceat nobis puriores fontes imitari. Praten. habet *Charisii* et ita Acta; malo cum Rom. parvo, Adone et ceteris codicibus nostris *Carisii*, non *Carisi* ut Muneratus. *Mari* et *Cesere* in Pulsanen. sphalmata sunt, nec in usu est *Cæsarea Augusti*, ut habet Rosweyd. ubi etiam *octodecim* pro *dececi* et *octo*. In martyrum nominibus nonnulla variatio: *Quintilliani* et *Marcialis* scribunt Pulsanen. et Greven. Ille rursus *Evochi*, *Apodemii*, *Juliani*; hic, *Luperti*; Munerat. *Fusti*; Molan. *Eventi*. *Evoti* legunt Mss. antiqua omnia. *Ili*, *Hispaniorum*, primo affecti, pro *pænis* affecti, proprii Pulsanensis errores sunt, ut *Hispaniarum* in Heriniensi.

OBSERVATIO. De solis martyribus Corinthiis agit hodie Romanum parvum: *Apud Corinthum*, *Callisti et Carisii cum aliis in mare mersorum*. Ado eadem phrasi utitur, nisi quod de suo inserat vocem *omnium*. Putat Florentinius, ex his verbis *omnium in mare mersorum*, plane confirmari, Adonem ex aliquo apographo Hieronymiano *Martyrologium suum adornasse, truncatis septem nominibus*, quæ in vetustiori illo exprimebantur. Quando et quousque ea Florentinii opinio locum habeat, ex contiautis per singulos dies Observationibus nostris curiosus lector intelliget. Mihi verosimilius est, utrumque illud Martyrologium, videlicet et Hieronymianum, quod *Romanum magnum* appellare licet, et illud quod *Parvum* dicimus, hoc et aliis quandoque diebus Adonem usurpasse. Utrumque sit, Adonis textum Noster ad verbum descripsit. In Rabano expressa sunt sex martyrum Corinthiorum nomina, quæ ferme eadem ex ipso Notkerus transumpsit, addeas *quod omnes in mari mersi sunt*, ubi Rabanus scripserat, *et aliorum plurimorum Sanctorum*. Sex alios supranumerarios comites vide apud Henschenium. Consonat nostris Wandelberti distichon:

*Sexta et decem Chariso Calistoque refulget,
Quos mare septem mersos cum plebe beavit.*

De secunda annuntiatione martyrum *Cæsaraugustanorum*, jam fere satis dictum est die præcedenti, quo ab Ado et pluribus codicibus Usuardinis auctoribus memorantur; nec video, de textus nostri veritate dubitari posse. Quærendum superesset, quis martyrum illorum ordo præferendus, Adonianus nimirum, an Usuardinus? Illum jam dixi ex Prudentii hymno acceptum, qui verosimiliter metri rationi potius, quam antiquæ nominum seriei servandæ consuluit. Vetustiore ipsam, ni fallor, exhibent Acta a Papebrochio recensita, ex quibus eam pridem Usuardus acceperat, non multum dissimilem ab ea, quæ in Hieronymianis exstat xxii Januarii, multis aliis nominibus auctiore. Sed de his, cum in Actis nostris abunde explicata sint, operæ pretium non est pluribus disserere; id solum constat, Daciai carnifices, *velut agnovi multitudines prostravisse, non resistentes sibi, et mortuorum innocentum sanguine insanientes cruentatos*.

AUCTARIA.

TORNACEN. Toto textu purus, ultimam clausulam de *Daciano præside* retinet, forte quod scriptor cancellorua suorum limitibus nimiam fuerit coarctatus.

ANTVERP. MAX-LUREC. BELIN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. In eo omnes conveniunt, quod in enumeratione martyrum *Cæsaraugustanorum*, non Usuardi, sed Adoianum hesternum textum sequantur, hoc modo: *Cæsaraugusta* (aliqui *Cæsaraugusta*) *natale sanctorum decem et octo martyrum, Optati, Luperci, Successi, Martialis, Urbani, Julii* (aliqui *Julie*) *Quintilianii, Publii, Frontonis, Felicis, Ceviltiani, Evoti, Primitivi, Apodemi et aliorum quatuor* (alii melius *reliquorum quatuor*), *qui omnes Saturnini vocati esse referunt. Ili omnes, etc.*

CENTULEN. In *Hispaniis* civitate *Cæsarea Augusta*, *sanctorum decem et octo martyrum, qui Dacia persequutione diversis tormentis consumpti sunt. Apud Chorintum, etc.*, ut in textu.

ANTVERP-MAJ. Incipit a martyribus *Cæsaraugustanis*, quorum nomina nec omnia nec integra refert. Tum: *Eodem die, natale sancti Tiburtii Cenomancensis urbis episcopi et confessoris*. Est hic *Thuribius*, ut in Actis ostenditur. Ultimo loco de *Corinthiacis*, satis pure.

BRUXELLEN. In prima annuntiatione purus, subdit: *Et Romæ, sancti Aniceti Papæ et marty-*

ris, qui sedit annis undecim, et temporibus Severi martyrio coronatus est, et in cimiterio Calixti sepultus. Hic constituit, ut clericus comam non nutriat seu barbam, sed habent coronam in modum sperule (sphaerulæ.) Item, Paterni episcopi. Haud

HAGENOYEN. In textu purus esset, nisi martyrum nomina deformaret, atque hæc post *Hispaniarum præside*, insereret: *tempore Diocletiani et Maximiani imperatorum, diversis sunt afflictii pænis, atque ab eodem morte crudelissima interfecti.*

AQUICINCT. In fine: *Romæ, Aniceti Papæ et martyris. Hic constituit, ut clericus comam non nutriat, secundum præceptum Apostoli. Hic sæpe hodie recurrit, sed colitur xvii hujus.*

VICTORIN. *Romæ, sancti Aniceti Papæ, qui sedit in episcopatu annis undecim. Hic constituit, ut clericus comam non nutriat, secundum Apostolicum præceptum.*

AMRIAN. *Item dedicatio (ecclesie) sancti Mauricii sociorumque ejus, Ambianis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Cæsaraugusta, sanctorum xviii martyrum, quorum passionem Prudentius versibus exequitur. Cælesti et Carisii. Bassi martyris. Forte Vusii martyris Saactonensis.*

CAMFERIEN. *Eodem die, sancti Isidori martyris. Inter Prætermisissos remittitur ad xv Maii.*

VATICAN. num. 5949. *Romæ, natale sancti Aniceti, qui, etc.*

MM. Cæsaraugustanorum ex Adone.

Tiburtii.

Aniceti.

Callisti et Carisii.

Martyrum Cæsaraugustanorum.

Paterni.

Aniceti.

Dedicationis Mauricii.

Bassi.

Isidori.

In UGHELLIAN. alius est martyrurum Cæsaraugustanorum ordo, et pro Julii scribitur, Iulix, ut ex aliis etiam supra indicavimus.

EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione pura, sic prosequitur : Colonia Agrippina, translatio sancti Albini martyris. Quem beatus Germanus Anthiodoreus episcopus, de Britannia ad Romanam urbem transtulit, sed postmodum pia Romanorum imperatriæ Theophanium, uxor Ottonis primi (secundi) imperatoris, eundem per Papam sibi donatum, ad Coloniā duxit tempore Domini Brunonis Coloniensis archiepiscopi, anno Domini octingentesimo octogesimo quinto, et in ecclesiam sancti Panthaleonis medici honorifice locavit. In anno erratur toto seculo, vide in Actis, die quo Albinus colitur xxii Junii. Sequitur : In Hispaniis, Cæsaraugusta, sanctorum decem et octo martyrurum, quorum nomina hæc sunt : Lupertus, Successus, Marcialis, Urbanus, Iulius, Quintilianus, Publius, Fronto, Felix, Cecilianus, Evotus, Primitivus, Apodemus, et reliquorum quatuor, Cassianus, Matutinus, Faustus et Ianuarius. Hi omnes sub Duciano Hispaniarum præside panis afflicti variis atque interempti dinoscuntur. Cenomannis, beati Tibureii episcopi et confessoris. Item sancti Amonis, de quo legitur, quod duos dracones ante ostium cellule collocaverit, ne latrones panem ei auferrent, quo solo vivebatur. In Prætermissis rejicitur ad 14 Octobris.

GREVEN. Bassii martyris. De quo jam supra diximus. In Dacia, Magni, comitis et martyris. Quæ Dacia hic assignetur, vide in Actis. Luperti episcopi. Vide Prætermissos. Paterni episcopi Pictaviensis. Est Abrincensis, apud Pietones natus. Cenomannis, Tibureii episcopi et confessoris. Item, sancti Ammonis anachoritæ et confessoris, de quo legitur, etc. Apud Coloniā Agrippinā, translatio sancti Albini prothomartyris Angliæ, quem sanctus Germanus Antiodorensis episcopus de Britannia Rhomam, et postmodum Theophanium imperatrix, uxor Ottonis primi a Papa sibi donatum, Coloniā transtulit, anno Domini DCCCCLXXXV, et in monasterio sancti Panthaleonis martyris honorifice collocavit. In Mauriciana, sanctæ Basilix. De qua in Actis.

MOLAN. Incipit ex Notkero : Romæ, sancti Aniceti Papæ, qui sedit in episcopatu annos undecim, et temporibus Severi et Marci martyrio coronatus, sepultus est cumiterio Calisti. Hic consti-

tuit, ut clerus comam non nutriret, secundum Apostoli præceptum. Coloniæ, translatio sancti Albini martyris. Hujus Deo digni martyris reliquæ de Britannia per beatum Germanum episcopum Antiodorensis prima Romam, deinde per Augustam Theophanium Ottonis secundi uxorem, Coloniā translata, positæ sunt in monasterio sanctissimi Panthaleonis martyris, ubi cunctis pie quærentibus opem conferunt salutarem. Tum typis minoribus : In Clivia Xanthis, natalis martyris, quem vocant martyrem sine nomine, cujus corpus inventum est XVI Kal. Maii, purpura vestitum cum calceis, capite præciso, quod transtulit Philippus archiepiscopus Coloniensis. Eodem die Palentia in Hispaniis, natalis sancti Turibii episcopi Astoricensis, ad quem scripsit Leo Pontifex epistolam contra Priscillianistas. Hic innumeris claruit miraculis, et Christianam religionem ac fidem maxime jurit. Villa Seburek prope Valencenas, sancti Drogonis confessoris, qui miro modo calculosis et ruptis invocatus subvenit. Ejus actus habentur. Hinc usque editio prima. Aliæ habent : Ibidem, Engratia sive Eucratis, virginis ac martyris, et Caii atque Cremenitii, qui secundo confessi, gustarunt saporem martyrii. Vide Acta nostra. Sequitur de Turibio, ut supra. Deinde adjungit ; Juxta Valencenas, in pago Sebourech, quiescit sanctus Drago confessor inclutus, qui miro modo calculosis et ruptis invocatus subvenit. Depositio ejus XVI Aprilis anno Domini MCLXXXVI. In Sicilia, juxta Castellum bonum, sub Marone monte ac gemellis collibus, in cænobio sanctæ Mariæ a partu, depositio beati Guilelmi confessoris. In Dacia, sancti Magni, comitis Arcadiæ et martyris anno MCIV. De eo superius dictum est. De Albini translatione, eadem, quæ supra. Tu Vide Acta nostra tomo 4 Junii a pag. 172. Zanthi, festum martyris, quem transtulit archiepiscopus Philippus, inventum in purpura et calceis, amputata summitate capitis. Nos qui floccellos sanguinis coherentes pilis in monumento ejus vidimus, scripsimus hæc, ut vos credatis, et per annorum revolutionem hoc die et assidue eum in veneratione habeatis. Nec conturbet, quod nomen ejus non habetur, cum Legenda Thebæorum vix duodecim martyrurum nomina contineat. Demum minori caractere : In pago Constantiensi, sancti Paterni episcopi Aprincensis et confessoris, ex abbate Sci-

De translatione Albini.

Anonymi Martyris.

Turibii.

Drogonis.

Engratia et sociorum.

Drogonis.

Guilelmi.

Magni.

M. Anonymi

Paterni.

XV Kal.

Die 17.

Mappalici.

Petri et Hermogenis. Eliæ et soc.

Apud Africam, natalis sancti Mappalici martyris, qui ut beatus scribit Cyprianus in epistola ad martyres et confessores, cum aliis pluribus coronatus est. Antiochiæ, sanctorum martyrurum Petri diaconi et Hermogenis. Item Corduba, sanctorum martyrurum Helix presbiteri, Pauli et Isidori monachorum.

Textus sumitur ex Herenien. Tornacen. Pulsan. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Vix quidquam exhibet notatu dignum. Pro Mappalici, scribit Pulsanen. Ampilici; sed turpius pro Petri, Peto. Sic Munerat. Hermogeni. Cordubæ legunt Greven. et Molan. reliqui ut in textu. Helix scribendum docent probatiores codices, non Helei, ut Antverp. et Molan. nec Helyx, ut Munerat. Sic Herinien. male habet, Isydori; Tornacen. Antverp. Max-Lubec. et Munerat. Ysidori; Pulsanen. Hysidori. De presbiteri, Africam, Cypriani et hujusmodi aliis, satis dictum est. In editione Max-Lubecana per typographi oscitantiam, ita legitur : Antiochiæ, sanctorum martyrurum Helei presbyteri, Pauli et Ysidori monachorum, Petri diaconi, etc. In fine autem annuntiatio

martyrum

martyrum Cordubensium ordine suo recurrit. Delenda itaque verba omnia inter *Antiochiæ et Petri*. En variationem paulo difficiliorem.

In apographo nostro Pratensi, loco penultimo, hoc est inter Antiochenos et Cordubenses martyres, ita legitur: *In Oriente, beati Nicephori sub Valeriano et Gallieno ob Christi martyrium coronati*. Atque hæc ipsa leguntur in codicibus Mss. Aquicinetino, Bruxellensi et Rosweydi seu potius vetustissimo ecclesiæ sanctæ Mariæ Ultrajecti, in quo æque ac in Pratensi habetur *Nicofoři*, in Bruxellensi *Nycosori*. Ego ex aliorum codicum auctoritate eam annuntiationem Usuardo plane abjudicandam, pridem censui; nec Castellanus, prætensi alioquin istius autographi summus patronus, oblitari ausus, aperte fassus est, ea quæ de Nicephoro dicuntur, omnino esse intrusa, et quidem manu, inquit, non valde antiqua: *ajouté de main peu ancienne*. Hoc nempe excusandi codicis gratia. At fatendum præterea, aliqua alia priori, si qua fuit, manu eo loci scripta fuisse, quæ subinde erasa sint, ut hæc de uovo supponerentur, cuius tamen rei nullum prorsus vestigium in aliis nostris codicibus apparet. Neque de expunctione, ut alias solet, vel verbum meminit laudatus Castellanus. Quis autem satis intelligat, in medio textu manum recentiorem vetustiori innecti potuisse, nisi vel spatium relictum (quod absonum videtur), vel certe aliqua erasa fuerint? Quidquid demum in codicis patrocinium afferri possit; an id genus additiones, ut Castellanus mitissime vocat, ejus authenticam magnopere commendent, hujusmodi rerum peritorum iudicio relinquimus. Interim laterculi nostri primæva simplicitas, ex aliis codicibus ad oculos demonstratur.

*De codice
Pratensi etc.*

OBSERVATIO. Hac iterum die Sanctos aliquos consignat Ado, qui in Hieronymianis apographis etiam inveniuntur, de quibus tamen omnino dubites, utrum ex illis accepti sint. *Mappalicus* imprimis inter Africanos martyres in præfatis apographis connumeratur, sed alia prorsus ratione, nimirum, nec solus, nec ut sociorum antesignanus. At vero in Romano parvo solus est: *Apud Africam, Mappalici*, unde probabilissime eum sumpsit Ado, cetera, quæ in elogio attextuntur, ex Cypriani encomiastica epistola adjiciens. Noster solum Adonis elogium, exclusa epistola, in suum textum translulit; Notkerus epistolæ partem truncavit. Apud Bedam, Florum aut Rabanum, nec *Mappalicus*, nec sociorum ejus quisquam notus est. At longe antiquior illustris martyris memoria exstat in vetustissimo Calendario Carthaginensi, XIII Kal. Maias (pro xv) *martyris Mappalici*; ubi cum solus etiam notetur, probabilem facit conjecturam, ex aliquo hujusmodi Calendario, vel ex ipsa Cypriani epistola, a Romano parvo, hinc ab Adone accipi potuisse, verosimilius quam ex Hieronymianis, quæ saltem sociorum memoriam aliquam injecissent. Habes in Actis laudatam Cypriani epistolam; et plura de sociis, in subjuncto capite, ab Henschenio erudata. Vide sis præterea insignem Ruinartii Admonitionem ad vitam et passionem gloriosissimi episcopi præviam, pag. 198. At nemo accuratius *Mappalici* atque aliorum martyrum et confessorum Carthaginensium sub Decio passorum historiam deduxit, quam fecisse videatur Tillemontius tomo 3 a pag. 378. De *Mappalico* sic loquitur Wandelbertus, ut eum ferme cum Petro et Hermogene, Antiochiæ adscribat:

Mappalici.

*Mappalicus quinta decima, Hermogenesque Petrusque
Collucent, merito, virtute et sanguine clari.*

Vix dubium est, quin ex eodem Romani parvi fonte derivati sint *Petrus et Hermogenes*, qui totidem verbis et ibi et in Adone et in Nostro annuntiantur; quamvis non diffitear, ipsos illos Antiochenos martyres, sed aliis rursus conjunctos, in præfatis Hieronymi apographis recenseri. Additur a Notkero, *Petri, Fortunati et Martiani*, ubi tamen in Rabano, post *Hermogenis*, legerat *et in Africa, Fortunati et Martiani*. Præferenda ex Hieronymianis Notkeri lectio, sed nostra inde processisse non videtur, quidquid fateri cogar, me nescire ex quo demum fonte eorum notitia, quæ modo nulla præterquam in Martyrologiis superest, olim hausta sit. — Sequitur in Adone *Pantagathus*, ex ejus decessoribus Viennensis episcopus, qui cur ab Usuardo præteritus sit, neque hic divinamus. Ceterum in ejus locum suffecti sunt *martyres Cordubenses*, Usuardi ipsius ævo a Saracenis obruncati, quorum et aliorum multorum notitiam, ut alibi diximus, in ipsa Hispania, quo ad impetrandas illustrissimi martyris Vincentii reliquias ablegatus fuerat, facile acquisiverit. Pauca de ipsis ex Eulogio retulit Henschenius pag. 494.

*Petri et
Hermogenis.*

*Martyrum
Cordubensium.*

AUCTARIA.

DE PRATEN. et ROSWEYD. jam superius satis diximus.

ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Sic incipiunt: *Romæ, sancti Aniceti Papæ. Qui decimus post beatum Petrum, cum Romanam rexisset Ecclesiam undecim annis, temporibus Severi et Marci martyrio coronatus, sepultus est in cimiterio Calixti*. Non omnino convenit ANTVERP-MAX.

Aniceti.

ALBERGEN et DANIC. Jam dictis superaddunt: *Hic constituit, ut clerus comam non nutriat secundum præceptum Apostoli, sed sit ejus tonsura sperica et rotunda. Hinc est decretum Martini Papæ ut clerici tonsis capitibus et patentibus auribus incedant*. Alii aliter idem commemorant.

De Aniceto.

Tomus VI Junii.

CENTULEN. *Apud Africam, sancti Mappalici, qui cum aliis pluribus martyrio coronatus est. Antiochiæ, sanctorum Petri et Hermogenis. Corduba, sanctorum Helyæ presbyteri, Pauli et Isidori monachorum*. Solita hujus codicis contractio.

Textus contractior.

ANTVERP-MAJ. Superiori fere similis, ultimam annuntiationem omittit.

BRUXELLEN. Incipit: *Ingressus Noe in archam*. In *Mappalico* et *Antioebensibus* purus, interjicit: *In Oriente, natale beati Nycosori, sub Valeriano et Gallieno ob fidem Christi martyrio coronati*. Sequitur: *In Corduba, etc., pure*. Tum: *Apud Viennam, sancti Patagoti (Pantagathi) episcopi gloriosi*.

Nicephori.

Pantagathi.

HAGENOYEN. In *Mappalico* nonnihil interpolatus,

polatus, secundo loco omnia ferme congerit, quæ heri et hodie ex variis codicibus de Aniceto retulimus. In Antiochenis et Cordubensibus purus est.

De AQUICINCTIN. supra cum PRATENSI, etc., diximus. Vide in Actis IX Februarii.

Aniceti. MATRIC-CANTUS-ULTRAJECT. *Mappalici cum pluribus martyribus. Aniceti Papæ, martyris.*

In VATICAN. num. 5949. Deest commemoratio martyrum Cordubensium.

Maioli. FLORENTIN. *Item, sancti Maioli abbatis, patris multorum cœnobiorum, resquiescentis in loco Silviniaco. Inter Prætermisssos rejicitur ad diem natalem XI Maii.*

EDITIO LUBECO-COL. De Aniceto ea conjungit, quæ ex ULTRAJECT. et ALBERGEN. etc., supra posuimus. Sequitur totus textus purus. Tum :

Nicophori. *In Oriente, beati Nychophori sub Valeriano et Galieno, ob Christum martyrio coronati. In Vienna, sancti Pantagati episcopi et confessoris. In Ægypto, sancti alterius Amonis, viri incredibilis abstinentiæ ac innumerabilium monachorum patris. Vide indicem Prætermisssorum.*

BELINI utraque editio et vitiosa et perturbata est. De Mappalico post martyris, inserit, qui verberatus. Antiochiæ legit, loco Corduba; et Corduba, loco Antiochiæ. In fine prima editio: *Item Romæ, Anaceti Papæ et martyris. 2 editio, Analecti. Voluit dicere Aniceti.*

Aniceti. GREVEN. *Romæ, Aniceti Papæ, etc., ut est in ULTRAJECT. etc. In Italia, sancti Domnini martyris, qui fuit unus de LXXII Christi discipulis. Vide in Prætermisssis. In Oriente beati Nicophori, sub Galieno et Valeriano ob Christi confessionem martyrio coronati. Item Marciani, Doni. Ex Hieronym.*

Jobitæ martyris et aliorum trium decollatorum. Jobitæ, etc.
 Vide Prætermisssos. *Magni martyris. Hesterni, Magni.*
opinor, frustanea repetitio. Viennæ, sancti Pantagati episcopi et confessoris. Derthonæ, sancti Innocentii episcopi et confessoris. In Ægypto, Ammonis alterius, incredibilis abstinentiæ viri, ac innumerabilium, monachorum patris. De quo supra. Ammonis.
Heleni abbatis, cujus tanta fides erat, ut irrationalia animantia ad nutum sibi obedierint, et cum hæretico disputans, ignem ingressus, illæsus permanserit. In Libia, Pauli abbatis, qui quingentorum Pauli.
monachorum pater extitit, quos et monitis salutaribus et exemplari vita in viam salutis direxit. Non trecentas orationes, genibus flexis, Deo solveret, quas numero lapidum colligebat, ad singulas orationes lapidem in sinum remittens. De duobus his ultimis vide indicem Prætermisssorum. Noe ingressus, etc.

MOLAN. *Item Romæ, Analecti Papæ et martyris. Crediderim id ex BELINO accepisse, quod secundis curis restituit, pro Analecti, scribens Aniceti. Derthonæ, sancti Innocentii, ut supra. Sonegias, natalis sancti Landrici episcopi et confessoris. Landrici.*
 In editionibus aliis, sic habet: *Item Romæ, Aniceti Papæ et martyris. Hic constituit, ut Clericus eorum non nutriret, secundum Apostoli præceptum. In Oriente, beati Nicophori, sub Valeriano et Galieno ob Christum martyrio coronati. Derthonæ, sancti Innocentii episcopi et confessoris. Sonegias, natalis sancti Landrici episcopi et confessoris. Die Landrici.*
decima septima, sancti Acacii episcopi Melitines. Acacii.
 Vide que de eo dicuntur in Catalogo Prætermisssorum. Ceterum vita ejus in Actis nostris data est ad xxxi Martii.

XIV Kal.

Die 18.

Eleutherii et Anthiæ.

A pud Messanam Apuliæ civitatem, natalis sanctorum martyrum Eleutherii episcopi et Anthiæ matris ejus, qui cum esset et sanctimonia vitæ, et miraculorum virtute illustris, sub Adriano principe lectum ferreum ignitum, craticulam et sartagine, oleo, pice, ac resina ferventem superans, leonibus quoque projectus, sed ab his illæsus, novissime una cum matre jugulatur. Romæ, beati Apollonii senatoris, qui sub Commodio principe a servo proditus, quod Christianus esset, insigne volumen composuit, quod in senatu legit, ac deinde sententia senatus, pro Christo capite truncatus est. Cordubæ, sancti Perfecti presbiteri et martyris.

Apollonii.

Perfecti.

Sumitur ex *Paten. Tornacen. Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan. Item ex Antverp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danie. Edit. Ultraj-Belg. et sere Hagenoyen.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Messanam* cum codicibus ferme omnibus, quamvis *Messanam* nullam in *Apulia* usquam repererim. Pro *Anthiæ*, *Max-Lubec.* legit *Antyæ*; *Rosweyd.* et *Antverp. Ancix.* In *Munerato*, per turpem tyopthetæ errorem, habetur *matrium* pro *matris*. Idem cum *Antverp. Max-Lubec. Greven. Molano* et aliis scribit *oleum, picem ac resinam*; sed præferenda est laterculi nostri lectio. *Hiis* error est *Max-Lubecanæ* valde familiaris. *Appoloni* est in *Munerato*. In *Rosweyd.* pro *sententia Senatus*, legitur *secundum sententiam Senatus*. Rursus *Muneratus* pro *Perfecti*, legit *Prefecti*, *Antverp.* et *Max-Lubec. Corduba* pro *Cordubæ*.

Eleutherii et Anthiæ.

OBSERVATIO. Apographa Hieronymiana diserte hodie expriment: *Romæ, natalis sanctorum Eleutherii episcopi et Anthiæ vel Anthiæ, vel Antix matris ejus, Partheni, Caloceri, etc.,* qui octo aut novem numero suis nominibus appellantur. Romanum parvum socios non novit, solum scribens: *Apud Messanam Apuliæ, Eleutherii episcopi et Anthiæ matris ejus.* Paulo aliter *Ado*: *Apud Messanam Apuliæ, etc.,* cum elogio, cujus substantiam Noster descripsit. De *Mesana, Messana, Miscna* aliisque locis, multa in notationibus *Baronii*, multa apud *Florentinum*, multa in Actis nostris dis-

quisit.o,

quisitio, conjecturæ multæ. Aliæ item ex Floro, Rabano et Notkero difficultates: primus enim, Romæ passionem tribuit, cum elogio ab aliis diverso. Rabanus positionem omittens, dicit, Eleutherium in Aquileia episcopum ordinatum, ex Actis, ni fallor, Reatinis cetera delibans, quæ Adonianis prætulit Notkerus, notata tamen *Misena Apuliæ*. Hæc omnia tricis varie implexa, nec de integro examinare, nec refellere promptum est. Antiquissimum martyrum cultum indubitatum statuimus; Acta alia præluxisse Hieronymianis, alia auctori Romani parvi, eujus Martyrologium, forte ex aliis etiam Actis, auxerit Ado; demum ex Floro aut Rabano, nihil videmus lucis obvenire Sanctis, aliunde tenebris nimium offusis. De Usuardi textu nihil laborandum est. Recte is an secus scripserit, nihil interest; certum putamus, ita eum scripsisse, ut in perpetuo antesignano suo repererat. Radicis, ex qua tam multa, ut minimum valde suspecta, pullularunt, judiciosam censuram tulit Papebrochius, oppugnatam a Josepho Perezio Benedictino monacho S. Facundi, ut habes in Responsionibus ad articulum XI num. 232; sed probatam a Tillemontio tomo 2 pag. 227 et 587. Ego in Perezii dissertationibus nihil reperio, quod Magistri nostri argumenta conentiat, nedum convellat. Maneat nihilominus vera et certa illustris martyrum memoria, a Wandelberto quoque olim decantata:

*Bis septena Eleutherius, mater quoque sancta
Anthia præcellens, vitam moriendo sequuti.*

Certum videtur, Apollonium senatorem Romanum, de quo in laterculo, non eum esse, qui inter Eleutherii socios in Hieronymianis connumeratur, sed ab eo diversissimum, atque ab auctore Romani parvi ex Rufini Eusebio lib. 5 cap. 21, primum in sacros Fastos relatum; cui Ado brevem laudationem aptaverit, aut ex præfato Rufino aut ex Hieronymo de script. Eccl. cap. 42, quidni ex utroque conceinnatam. Certe, qua parte Senatoris Romani dignitatem attingit, Hieronymum præ oculis habuisse manifestum est; nec minus evidens, Nostrum sua omnia ex Adone mutuatum, quæ fere integra transumpsit Notkerus. Cetera de inlytissimo senatorii ordinis fidei defensore et martyre exquirat hic Henschenius, et satis exacte digerit Tillemontius tomo 3 a pag. 55, nihil magnopere curans Josephi Scaligeri cavillationem, de qua meminit Ruinartius, inter selecta pag. 73. — Sequitur in Martyrologo Vieunensi: *Transitus sancti Ursmari*, quem tamen Usuardus in diem sequentem transferre maluit, haud dubie, quod istum verum obitus diem existimaverit, sicuti et multi alii censuerunt. Locum ejus hoc die occupavit *Perfectus* martyr Cordubensis, aliis omnibus antiquioribus et æqualibus ignotus, sed Usuardi tempore, recenti gloriosi certaminis memoria, tabulis ecclesiasticis dignissimus, cujus vitam ex Eulogio illustratam Acta nostra exhibent.

Apollonii.

Perfecti.

AUCTARIA.

- MATERNI.** **H**ERINIEN. In textu purissimus, in fine adjicit: *Treveris, sancti Materni episcopi et confessoris*. Unde colligitur, hujus Sancti memoriam peculiari cultu pridem recoli solitam in ea ecclesia vel cœnobio, eujus hic codex olim fuit. Agunt de eo etiam alii hac die, sed plerique melius XIV Septembris.
- PULSANEN.** Eleutherii elogium expunxit, cetera purus est.
- CENTULEN.** Apud Messanam Italiæ civitatem, sanctorum martyrum Eleutherii episcopi et Antix matris ejus. Romæ, Apollonii Senatoris. Cordubæ, sancti Perfecti presbyteri et martyris. In pago Sambrico, cœnobio Laubias, sancti Ursmari episcopi et confessoris. Vide die sequenti.
- ANTVERP-MAJ.** In Eleutherio et Apollonio mutilus, de Perfecto tacet. In fine autem addit: *Antisiodoro, dedicatio altaris ecclesie senioris sancti Stephani protomartyris*.
- BRUXELLEN.** In Laudiaco, sancti Ursmari episcopi et confessoris. Qui præparatis ad usum monasterii necessariis, cœnobium Lobicense, quod Landelinus fundavit, a Pippino regendum suscepit. In reliquo textu satis purus est.
- VICTORIN.** Cordubæ, sancti Perfecti episcopi et confessoris. Lege ut supra. Eodem die, sancti Leonis Papæ. Postrema ista verba etiam habet **COD. REG. SUEC.** signatus num. 130. Sic ut mirum sit, de eo iuter Prætermisissos nullam fieri mentionem. Sermo est de Leone IX, ut die sequenti patebit.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Apollonii Senatoris. Materni episcopi et confessoris. Eleutherii episcopi et martyris et Antix matris ejus.
- In VATICAN. signato num. 5949, deest *Perfecti presbyteri et martyris Cordubensis*.
- COD. MONTIS SANCTI.** *Translatio sanctæ Mariæ Magdalenzæ*. Quo et quando, nescio.
- EDITIO LUBECO-COL.** In textu satis pura, subdit in fine: *Eodem die, sancti Laceriani episcopi et confessoris*. Vide in Actis de *Lafrano* sive *Molassio*. Dicitur fuisse Legatus Apostolicus.
- BELIN.** Textum purum refert, sed inter Apollonium et Perfectum immisceet: *Eodem die, sancti Caloceri martyris*. Agit, opinor, de Brixiensi, eujus Acta hodie illustrantur; nisi quis velit ex Hieronym. acceptum, atque Eleutherii et Anthiæ socium esse, cum *Parthenio* aliisque.
- GREVEN.** *Anastasio Papæ et martyris*. An de elevatione agitur? In Prætermisissis remittitur ad XXVII Aprilis. Item sanctorum *Septimi, Victorici, Donati*. Disparatorum ex Hieronymianis connexionio. *Caloceri martyris. Ursmari episcopi et confessoris: secundum Usuardum vero die sequenti. Laceriani episcopi et confessoris. Petri diaconi et confessoris*. Vide conjecturam, quæ in Prætermisissis ponitur. In *Hibernia, Lufriani abbatis et confessoris*. Multum fallor, si is idem non est cum *Lacriano* vel *Lafrano* sive *Molussio*, de quo supra, qui et abbas fuit et episcopus. In *finibus Hiermopolis, sancti Apollonii abbatis et confessoris, magnæ sanctitatis viri*. Vide quæ, de hoc et de altero Apollonio in indice Prætermisissorum notantur.
- MOLAN.** In cœnobio quod *Laubias* dicitur, depositio beati *Ursmari episcopi et confessoris*, cujus gesta habentur. Eodem die, sancti *Caloceri martyris*. Tum typis minoribus: *Cæsaraugustæ, sanctæ En-cratiæ*,

Translatio-
nis M. Magda-
lenæ.

Lacriani.

Caloceri.

Anastasio.
PP.Septimi et
soc.

Caloceri.

Ursmari.

Lacriani.

Petri.

Lufriani.

Apollonii ab-
batis.

Ursmari.

Caloceri.

- Encratiz.* *eraticæ, sive Eucratiz martyris, de qua scribit Aurelius Clemens in libro Coronatorum, quod in horrendum modum laniata, servata sit in vinculis donec vulnera et corpus putrescerent. De ea in Actis xvi Aprilis. Aliæ editiones textui Usuardino adjungunt: Cœnobio Laubiis, depositio sanctissimi Ursmari episcopi et confessoris. Hæc tamquam pars textus, nisi quod vox una et media litteris Italicis expressa sit. Sequitur Auctarium: Cujus gesta præclara habentur. Mediolani, depositio sancti Galdini, quæ semper celebratur in Dominica secunda post Pascha. Die decima octava, sancti patris Joannis, discipuli sancti Gregorii Decapolitæ. Eodem die, sancti Jubini episcopi et confessoris, cu-*
- Antisiodori, protomartyris Christi. Nam antiqua dedicatio, quæ a beato Amatore celebrata est, quinto Nonas Octobris in antiquis Martyrologiis reperitur. Tum typis minoribus: In Montibus, Agyæ comitissæ Hannoniæ, tam sanguine quam vita præclaræ, cujus memoriam facit ecclesia Montensis in Litanis. Hæc prima, quæ in Martyrologiis reperitur sanctæ hujus Comitissæ, Hidulphi itidem Sancti uxoris, memoria. De cultu ejus, vita, reliquiis, patrocinio in litibus, omnia ab Henschenio accurato commentario elucidata sunt.*
- De dedicatione altaris S. Stephani.*
- Agyæ.*

XIII Kal.

Die 19.

- Timonis.* **B**eati Thimonis diaconi de septem primis, qui primum apud Beroeam doctor resedit, ac deinde verbum Domini disseminans, venit Corinthum, ibique a Judæis et Græcis, ut traditur, primo flammis injectus, sed nihil læsus est, deinde cruci affixus martyrium suum implevit. In Armenia civitate Militana, natalis sanctorum martyrum Hermogenis, Gaii, Expediti, Aristonici, Rufi, Galatæ, una die coronatorum. Civitate Caucoliberi, passio sancti Vincentii martyris. Cœnobio Laubiis, sancti Usmari episcopi et confessoris.
- Hermogenis et soc.*
- Vincentii.*
- Ursmari.*

Sumitur ex *Tornacen. Munerat. Belini prima editione, Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. *Thimonis* legunt Tornacen. Belin. et antiqui codices alii, quos sequimur; melius Molan. *Timonis*; male Munerat. *Thinonis*; Greven. *Thymonis*. Sic Belinus male incipit: *Natale sancti Thimonis, Munerat. Apud Corinthum.* In Greveno et Molano desideratur, *verbum Domini.* Muneratus sensum nonnihil invertit, pro *ibique a Judæis, etc.*, scribens: *ibi, ut traditur, a Judæis, etc.* Post *læsus*, in Greveno et Molano omittitur *est.* Scripsi *Militana* cum codicibus omnibus, quo modo etiam habent apographa Hieronym. Rom. parvum, Ado, etc. *Melitinam* intelligi nullus dubito. In martyrum nominibus, non una scribendi ratio: pro *Caii*, plerique legunt *Gaii*, ut Tornacen. Munerat. Belin. Molan. etc.; Greven. cum aliis *Gagii*. Turbam sequi placuit codicum vêtustiorum. Tornacen. Greven. et Molan. legunt *Galathæ*, prætuli modum reliquorum, *Galatæ. Rufi*, habet solus Belinus. Rursus idem, *In Hispania civitate, etc. Calcoliberi et Vicentii* errores sunt Munerati. Posui *Ursmari*, ne a communiori appellatione deflecterem, licet Tornacen. Munerat. et Greven. legant *Orsmari*; Belin. *Urbsmari. Nichil, dyaconi* et id genus alia præteriri possunt.

- Timonis.* **O**BSERVATIO. Qui plerosque ex primis Diaconis, ut x et xx Januarii ac ix Aprilis ostendimus, idem *Timonem* primus omnium Fastis ecclesiasticis inseruit auctor Romanus parvi: *Apud Corinthum, Timonis diaconi de septem*, ex quo eum Ado translatus, inter festivitates Apostolorum eo ornavit elogio, quod Noster fere ad verbum descripsit. Ast in suo Martyrologio simpliciter annuntiat, ut facit Notkerus, hic primo loco, ille ultimo. Henschenium et hic et nonnumquam alibi leviculæ cujusdam negligentia alius inculcasset, quod festivitates Apostolorum non consulens, Usuardo adscripserit, quæ certo Adoniana sunt, ut vere et totum hodiernum Timonis elogium, in Rosweydi editione pag. 36. Pauca, quæ de Timone, uno an gemino, dici possunt, etiam minus probata, concessit ipse Henschenius, nec ab aliis quidquam additum reperire est. — *Martyres Armeni* in Hieronymianis inveniuntur æque ac in Romano parvo, sed cum hac diversitate, quod prædicta apographa alios denuo, et quidem repetita eadem positione, adjunctos habeant, de quibus Romanum parvum non meminit; nec proinde Ado, ex quo eos eduxit Notkerus, iisdem ubique terminis notatos, cum nulla de ipsis amplior usquam exstet notitia. Wandelbertus eosdem omnes duobus versibus ita conclusit:

*Gaio, Aristonico, Rufo, Hermogene atque Galata,
Tertia cum decima, Expedito et martyre fulget.*

- Vincentii.* *Vincentius* in Hieronymianis etiam notus est, non item in Romano parvo. Ex prioribus eum sumpsit Ado, nihil adjungens, uti nec Usuardus, verosimiliter quod Acta nulla viderint, quæ nec modo exstant, nisi recentius fabricata. De Vincentiorum multiplicitate et identitate in Actis disseritur. Vide quæ diximus xxii Januarii, et *Vincentii, Orontii atque Victoris* Acta ibi a Bollandi illustrata. *Caucoliberim*, non solum Martyrologis, sed et Geographis notam, mirum est Florentinum ignorasse. Vide de cetero Papebrochii Animadversiones hoc die pag. 622; et adde notulam Tillemontii tomo 5 pag. 612. — De *Ursmaro* ad præcedentem diem dicere cœpimus, quia ab Adone tunc refertur, non

Ursmari.

sub

sub *Orsmari*, ut alicubi legimus, sed sub *Ursmari* nomine. Sitne autem ab Usuardo consignatus, dubitare me cogunt codices Usuardini plurimi, vix umquam soliti ab auctore suo quidquam detrudere, in quibus tamen plane desideratur. Dubitationem auget varius annuntiandi modus, Pratensi et Rosweydingo scribentibus: *Pago Hainoensi* (intellige *Hainuu*, *Hannonia*, *Hannouicusi*, quod satis vage dictum est;) ceteris pro textu citatis, pressius et distinctius: *Cænobio Laubiis*; quam ob causam ex purorum codicum numero exclusus est Pratensis, addens præterea *dedicationem ecclesiarum, in honore sancti Simphoriani*, etc., quamquam hanc recentiori manu adjectam testetur Castellanus, idemque indicet Sirmondus, lineas subducendo. Utrumque tamen se habeat, ea *Ursmari* annuntiatio, in laterculo servata est, Usuardo, post Adonem, probabilius adscribenda, saltem pro ut a nobis exprimitur, licet Ado paulo aliter legerit, nempe: *Laubaco monasterio, transitus sancti Ursmari episcopi et confessoris*.

AUCTARIA.

DE PRATENSI codice, abunde dictum est, supra, in Observationibus.

HERENIEN. Hodie a reliquis discrepat, Ursmarus excludens, ejusque loco substituens: *Eodem die, apud ecclesiam beati Petri Romæ, depositio Domni Leonis Papæ noni, qui ecclesiam beati Remigii dedicavit.*

Leonis IX.

PULSANEN. In Timone purus est, immediate subjungens: *Civitate Caucoliberi*, etc. De Melitinensibus tacet, atque etiam de Ursmaro.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Deficiunt etiam in Ursmaro.

ROSWEYD. Pro Timonis scribit *Timothei*. In ceteris textum sequitur, nisi quod legat: *In pago Hainoensi, sancti Ursmari*, etc.; et in fine subjiciat: *In Cantia, passio sancti Elphegi archiepiscopi et martyris, qui a paganis captus et necatus, in Lundonia sepultus est.*

Elphegi.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Ursmari non meminerunt; in reliquo autem textu ferme puri sunt. ALBERGEN. in eo defectu convenit, sed præterea Vincentium Caucoliberitanum excludit.

BRUXELLEN. Et hic Ursmarus deficit; de cetero proxime ad textus puritatem accedit. In fine autem subdit: *Eodem die, sancti Leonis Papæ noni et confessoris. Qui primum episcopus Tullensis, ab imperatore Henrico ad Papatum promotus, et ex hoc conscientiam habens, resignavit. Et denuo rite electus post laudabilem vitam, in ecclesia sancti Petri tumulatur, clarus miraculis.*

De Leone IX.

HAGENOYEN. Neque hic a textu multum deviat. De Ursmaro etiam tacet. In fine subjungit: *Cantuariæ, sancti Elfegi episcopi et martyris.*

Elfegi.

CENTULEN. Incipit a Melitinensibus, in quibus purus est. Sequitur: *Apud Septimaniam, civitate Caucoliberi, sancti Vincentii confessoris, cujus gesta habentur. Eodem die, sancti Thimonis diaconi de septem primis, qui crucifixus Chorinto quiescit. Quæ Vincentii Acta supersint, docet Papebrochius hic.*

ANTVERP-MAJ. In Armenis et Vincentio, priori non multum absimilis ita prosequitur: *In cænobio quod dicitur ad Laudibas, depositio beati Ursmari episcopi et confessoris, cujus gesta habentur. In Timone textum abbreviat, servata tamen rei substantia.*

Elphegi.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Elphegi Cantuariensis episcopi et martyris cum multis aliis. Thimonis diaconi et martyris. Et in margine: Festivitas sacræ lanceæ celebratur feria sexta post octavam Paschæ.*

De sacra Lanca.

VATICAN. signatum num. 5949. Inter Armenos omittit *Rufi*. De Ursmaro etiam nihil. In fine au-

tem adjicit: *Romæ depositio sancti Leonis IX Papæ, qui sedit in pontificatu annis quinque.*

Leonis.

In UGHELLIAN. Deest Ursmarus.

FLORENTIN. *Florentiæ in partibus Tusciæ, sancti Crescentii, subdiaconi sancti Zenobii, ejusdem urbis episcopi, cujus vita virtute et miraculis claruit anno Domini, ccccxxiv; a Zenobio tunc ibi Præsule, honorifice in ecclesia Cathedrali sepultus, ac litteris sancti Ambrosii Mediolanensis Præsulis, nuntiato ejus obitu, laudatus. Patet encomiastæ imperitia.*

Crescentii.

BURDEGALEN. *Cænobio Laubiis, sancti Ursmari episcopi.*

BIZUNTICEN. *Romæ, depositio Leonis Papæ et confessoris, cujus vitam esse sanctissimam crebra testantur miracula.*

Leonis.

EDITIO LUBECO-COL. In textu fere pura est, scribit tamen: *In pago Hamensi, cænobio Lambiis, beati Ursmari*, etc. Tum: *Solemiaco, sancti Tillonio (Tillonis) episcopi et confessoris. Quis hic sit, vide in Prætermisissis. Eodem die, sancti Alphegi episcopi Cantuariensis et martyris.*

Tillonis.

Alphegi.

BELINI EDITIO ALTERA. Textui superaddit: *Leonis Romæ, sancti Leonis Papæ et confessoris.*

Leonis.

GREVEN. *Donati, Vitalis. Ille ex Hieronymianis acceptus est, cujus sit alter, nescio. In Cancia, sancti Alphegi. Qui, ut refert Vincentius libro 26, claris natalibus ortus et litteris traditus, cum legisset, quæ ad salutem sufficere videbantur, totum Philosophiæ studium convertit ad diligendum Deum; primumque Vintoniæ episcopus, deinde anno Domini MVI Cantuariensis archiepiscopus factus, ob vitæ sanctimoniam, ad palmam martyrii meruit pervenire. Dulcissimi et Charissimi martyrum. De his vide Prætermisissos. Apud Arabiam, sancti Tymonis episcopi et martyris. Nec inter Prætermisissos notus est. Vide de altero Timone. Solemiaco, Tyllionis episcopi et confessoris. Romæ, depositio sancti Leonis Papæ IX et confessoris. Qui Allemanus natione, primo episcopus Tullensis fuit, Bruno dictus. Cum enim Romani ab imperatore postulassent Pontificem sibi dari, et ille nullum episcoporum Truthoniæ ad hoc onus assumendum inclinare posset, tandem iste consensus, et laudabiliter regens Ecclesiam, miraculis clarus quævit anno Domini MLIV. Apud Wesaliam superiorem, in diocesi Treverensi, passio beatæ memoriæ Wernheri pueri annorum XIV, qui anno Domini MCLXXXVII a Judæis in die Pasceves suspensus, flagellatus, in membris omnibus incisus, crudelique morte interemptus, multis statim claruit miraculis. In Ducia, civitate Othoniensi, translatio sancti Kanuti regis et protomartyris Daciæ. Colitur x Julii.*

Donati,

Vitalis.

De Alphego.

Dulcissimi et Charissimi.

Tymonis allertus.

Tillonis.

Leonis.

Wernheri.

Translatio- nis Kanuti.

MOLAN. De Leone adducit ipsissima verba ex HERINIENSI supra relata. In *Blandinio monaste-*

*Elevationis
Florberti.*

*rio, elevatio corporis sancti Florberti, primi ejusdem
canobii abbatis. Colitur x Novembris. Ipso die,
sancti Alphegi episcopi et martyris. Tum litteris
minoribus; Qui primum Wintoniæ.... ut supra.
Apud Wesaliam superiorem.... etiam ex GREVEN.*

Editiones postremæ Ursmarum omittunt, pri-
die memoratum. De Elphego, ut supra. Item de
Leone. Sequitur: *Die decima nona, sancti patris*
Joannis de vetusta Laura. In Florberto et Wern-
hero, nihil immutatum invenio.

*Joannis de
vetere Lau-
ra.*

XII Kal.

Die 20.

Victoris PP.

Romæ, natalis sancti Victoris Papæ, qui post beatum Petrum quintus deci-
mus, rexit Ecclesiam annis decem, et sub Severo principe martyrio coro-
natur. Item Romæ, sanctorum martyrum Sulpitii et Serviliani, qui prædica-
tione et miraculis Domitillæ virginis, ad fidem Christi conversi, cum nolent idolis
immolare, a præfecto urbis Aniano capite cæsi sunt. In Galliis civitate Ebredunensi,
sancti Marcelli, ejusdem urbis episcopi et confessoris, qui divino jussu, cum sanctis
sociis Vincentio et Dominino ex Africa veniens, maximam partem Alpium mariti-
marum verbo et signis admirandis, quibus usque hodie refulget, ad fidem Christi
convertit.

*Sulpitii et
Serviliani.*

*Marcelli
alias Mar-
cellini et soc.*

Puri sunt Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Munerat. Greven, et Molan.

VARIA LECTIO. Codex Rosweyd. pro *coronatur*, solus legit, *coronatus est*. Sic Tornacen. et
Munerat. pro *Sulpitii, Supplicii*, ut aliqui scribunt *Sulpicii*. Rosewyd. male præfigit *Publii*.
Item Munerat. Greven. et Molan. *Domicillæ*. *Salviano pro Aniano* in Munerato error est. Molan.
legit *Marcellinus*, et recte, opinor; ceteri *Marcelli*. In Heriniensi superius adscriptum *ni*. Greven.
habet *Marcelli primi*. Munerat. *Domino* pro *Dominino*. De cetero *Rhomæ, uatale, Ydolis, Ebredun-
nense, Africa, Aphrica* et hujusmodi minutiae facile condonandæ.

Victoris PP.

OBSERVATIO. *Victorem episcopum* cum tribus sociis, in Hieronymianis referri perspicuum est :
Romæ, depositio S. Victoris episcopi, Felicis, Alexandri, Papæ. An hic ut *martyr* signetur *Victor*,
non satis certum est, nisi sociorum causa id erui posse videatur. Apud Romanum parvum, Victo-
rem episcopum et martyrem invenio, sed incomitatum : *Romæ, Victoris episcopi et martyris*. Isne
Romanæ an alterius civitatis episcopus fuerit, disputat Henschenius, alia episcoporum extraneo-
rum Romæ passorum exempla commonstrans; atque una probare nititur *Victorem* in Hieronymia-
nis apographis hoc die memoratum, quicumque sit, Romanum Pontificem istius nominis non esse,
utpote qui xxviii Julii defunctus creditur, quo die a Rabano, Notkero, aliisque Martyrolo-
gis, et præsertim Romano moderno, colitur. Id a Molano pridem observatum, fecit ut in postero-
ribus Usuardi editionibus textum mutilaverit, translato in mensem Julium eo Victore, qui certis-
sime hoc die ab Adone pro *Victore Papa* sumitur; sive ipse a sciolo forte aliquo, ut suspicatur Hen-
schenius, in errorem inductus, seu primus omnium lapsus fuerit. Adonis elogium Noster, et alii
eum secuti, pauculis mutatis, tuto transcribendum existimarunt. Longiusculum est, quod in Mosan-
dri editione legitur, et adhuc paulo auctius a Notkero exhibitur, ubi auctor illa ipsa adjungit,
quæ xxviii Julii apud eundem ex Rabano iterum descripta sunt. De Henschenii mente dubium non
est: Papebrochius diem xx Aprilis præferendum putavit, atque adeo cum Florentinio censuit, ipsum
Victorem Papam esse, qui hoc die in Hieronym. celebratur; quibus subscribit Tillemontius, Victoris
vitam per octo articulos deducens tomo 3 a pag. 100. Pagius ad annum ccc num. 5, vix audet diem
obitus definire, licet aperte supponat, in Hieronymianis *Victorem Papam* xx Aprilis annuntiar.
Variarum opiniones hic cursim attingimus, ad xxviii Julii in Actis examinandas. Nos interim, ut
sæpe monuimus, Usuardum sive errantem, sive vera prædicantem, nativis coloribus representare
conamur. Beda totis septem diebus vacat, hodiernum Flori supplementum, non Victorem, sed *Ani-
cetum* Papam commemorat. — *Sulpitius et Servilianus* solo nomine a Romano parvo appellantur,
Hieronymianis incogniti. Ado ex Actis sanctorum Nerei, Achillei et Domitillæ, de quibus alibi non
semel agendum est, insigni eos exornat encomio, cujus potiorem partem snam facere satis habuit
Usuardus. De eorum martyrum translationibus, de variis *Servilianis*, aliisque eo spectantibus plura
annotavit Henschenius. — *Marcellinus* et socii, solius Adonis sunt, ex cujus elogio suum formavit
Noster, Notkerns totam messem colligit. Acta a nobis edita Adonem vidisse oportuit, quorum, si
non auctorem, saltem scribam detexit Mabilio in Diplomatica pag. 172 lit. E, ex codice *ab octingen-
tis annis descripto, a Deodato presbytero*. Vitam paucis decurrit Tillemontius tomo 7 a pag. 561. Cur
autem *Marcellinum* Adonis, plerique nostri, iique probatissimi codices in *Marcellum* transmutave-
rint, non habeo unde conjiciam; scripsi *Marcelli*, quoniam ita scriptum invenio. In codice Heri-
niensi, ut jam indicavi, desuper adjectam videre est syllabam *ni*, sed recentiori et atramento et
calamo. Hæc pro laterculi primæva simplicitate dicta sint satis; sequantur Wandelberti priores
bini versiculi, qui Marcellinum et socios celebrant, posteriores duo in Auctariis subjicientur:

*Sulpitii et
Serviliani.*

*Marcellini
et sociorum.*

*Marcellinus, Dominus, Vincentius, atque
Nomine bis senam radiant festoque fideque.*

AUCTARIA.

AUCTARIA.

- Georgii et Venantii cleburnensis.* **Est** in PRATEN. ad marginem, ni fallor, adjecta revelatio corporis S. Georgii Bethleemici, monachi et martyris, et sancti Venantii abbatis, sed hujusmodi additiones plerumque negligimus.
- PULSANEN.** et **LOVANIEN.** Ultimas textus lineas detruncant, sistendo in, *episcopi et confessoris*, suppressis reliquis.
- Mariani.* **ANTVERP.** et **MAX-LUBEC.** Puri sunt; sed in fine adjiciunt: *Antisiodori, sancti Mariani*. Hoc nomen varie tortum et deformatum est, non solum in codicibus nostris, sed etiam in Hieronymianis, de quo vide Florentinium. Castellanus censet legendum, ut hic habetur.
- Marciani.* **ANTVERP-MAX.** **ULTRAJECT.** **LEYDEN.** **EDITIO ULTRAJ-BELG.** Textui puro etiam subjungunt: *Apud Antisiodorum, depositio sancti Marciani* (ita enim multi pro *Mariani* scribunt,) *presbyteri et confessoris*.
- ALBERGEN.** et **DANIC.** In Auctario cum duobus præcedentibus conveniunt, sed sancti Victoris annuntiationem differunt in xxviii Julii.
- De Sulpitio et Serviliano.* **CENTULEN.** In Victore purus, ita prosequitur: *Item Romæ, sanctorum Sulpitii et Serviliani, qui hortatu beatæ Flavie Domitillæ ad fidem conversi et pro Christi amore sub Aureliano (Aniano) passi sunt. Antisiodori, sanctorum confessorum Mamertini et Mariani presbyterorum.*
- Mamertini et Mariani.* **ANTVERP-MAJ.** a **CENTULENSI**, phrasi paululum differt. Pro *Mamertini*, scribit *Martini*.
- De Victore.* **BRUXELLEN.** De Victore addit: *Hic terminum Paschalem, et quod Pascha semper in die Dominica celebretur instituit.* In secunda annuntiatione purus est. In tertia ex Adone subjungit: *Ita ut baptisterium, quod ipse apud præfatam urbem condidit, in sacrosanctis Paschalis festi vigiliis, divina virtute singulis annis, aquis subitis inundetur et per septem ejusdem solemnitatis dies gratia exuberante permaneat. Apud Antisiodorum, sanctorum confessorum Mamertini et Marciani presbyterorum.*
- De Marcello ex Adone.* **HAGENOYEN.** Incipit: *In Missia, sanctæ Hildegundis virginis.* Sequitur totus textus satis purus. Tum: *Anthiodoro, sancti Martiani presbyteri, (Jam diximus melius vocari Mariani.) In Ycomedia, sanctorum Sevelii et Theophanti; ii sunt translati in Cellam Ratolfi. Sint ne hi fortasse Synesius et Theopompus, vide in indice Prætermissorum et xxi Maii. Sinesium aliquem hodie canit Wandelbertus, sic eum post Marcellinum ejusque socios celebrans:*
- Festaque Synesii celebrantur martyris atni, Pontificis titulo, doctrina et morte beati.*
- Synesii.* Ita quidem poeta Martyrologus, sed necdum satis explicatum invenire licuit, quis ille *Synesius* sit, *episcopi et martyris* titulo insignitus. Non lubet hariolari, doceat nos, qui talem *Synesium* uspiam repererit. Forte corruptum fuerit nomen, sed et hoc æque incertum est; ut proinde satius sit, aliquid luminis alicunde expectare.
- De Victore.* **AQUICINCT.** Sic incipit: *Romæ, natalis sancti Victoris Papæ, qui post beatum Petrum tertius decimus, rexit ecclesiam annis decem, et sub Severo principe martyrio coronatur. Hic constituit, ut sanctum Pascha semper die Dominico celebraretur, et a quinta decima Luna primi mensis, usque ad vigesimam primam observaretur. Constituit etiam, ut necessitate faciente, sive in flumine, sive in mari, seu in fontibus, sub Christiana confessione, quicumque hominum, ex gentilibus venientes, baptizarentur. Hæc ex aliquo Adonis auctori apographo, vel ex Notkero desumpta sunt.*
- DAVERONEN.** *Antisiodoro, sancti Martini; pro Mamertini ut jam dictum est. Et sic habet etiam AQUICINCT. supra.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Victoris Papæ et martyris. Mamertini abbatis. Maciuni (Mariani) presbyteri.*
- VATICAN.** num. 5949. *Item, Romæ, via Numentana, sanctorum Aralaci et Donatæ. Vide totam cohortem et primi nomen recte scriptum, in Actis.*
- UGHELLIAN.** *Antisiodoro, sancti Martiani.*
- FLORENTIN.** *Antisiodori, sancti Martiani.*
- DIVIONEN.** *ecclesiæ sancti Stephani. Antisiodori, sanctorum confessorum Mamertini et Mariani presbyteri. Et translatio sanctæ Exuperiæ virginis. Lege Exuperantiæ, ut REMENS. infra. Colitur xxvi Aprilis.*
- REMENS.** *ecclesiæ, SS. Timothei et Apollinaris. Translatio corporis sanctæ Exuperantiæ virginis.*
- EDITIO LUBECO-COL.** *Victorem remittit ad xxviii Julii. Altera textus pars satis pura est. In fine: Anthiodoro, depositio sanctorum confessorum, Mamertini et Mariani presbyterorum.*
- BELIN.** In ultima annuntiatione, Marcellini socios expunxit, cetera purus est. In fine addit **I editio: Anthiodori, sancti Martiani.** Altera subdit, *confessoris.*
- GREVEN.** *Item, sanctorum Johannis, Victoris, Donati. Ex Hieronym. Adelarii episcopi et martyris. Vide in Prætermissis. Antisiodoro, sanctorum Marciani et Mamertini presbyterorum. Item, sanctæ memoriæ Hildegundis virginis, sanctimonialis Cisterciensis Ordinis, quæ et Josepha dicta est.*
- MOLAN.** *Antisiodori, sancti Martiani. Typis minoribus de Hildegunde ut GREVENUS. In aliis editionibus, ut jam supra dixi, expunctus est Victor Papa. In fine de Martiano eadem. Dein: Die vigesima, sancti patris Theodori, qui fuit in Trichine. Rursus minoribus litteris: Sconauyæ, obitus Hildegundis virginis, Ordinis Cisterciensis, quæ et Josepha dicta est. Quidni Josephum potius appellat, utpote quæ sub virili habitu inter monachos admissa est, ibidemque sanctissime vixit, post multa et gravia pericula, quibus ante religionis ingressum exposita fuerat. Videatur mirabilis vita, a connovio. rerum omnium in monastica professione inter viros gestarum teste oculato scripta, et a Papebrochio illustrata.*
- Aralaci et Donatæ.*
- Martiani.*
- Mamertini et Mariani.*
- Exuperantiæ translato-nis.*
- Transtationis Exuperantiæ.*
- Mamertini et Mariani.*
- Martiani.*
- Joannis et sociorum.*
- Adelarii.*
- Hildegundis.*
- Martiani.*
- Theodori.*
- Hildegundis.*

XI Kal.

Die 21.

A pud Persidem, natalis beati Symeonis episcopi et martyris, qui jubente Sapore Persarum rege comprehensus ferroque onustus, cum de Domino voce libera et constantissima testaretur, primum carcerali ergastulo cum aliis

Symeonis et soc.

Aratoris et
soc.

aliis centum, e quibus alii episcopi, alii presbyteri, alii diversorum ordinum clerici, maceratus, novissime cum omnibus jussus est pariter decollari. Passi sunt cum eo etiam clarissimi quidam viri Ustazadis, Abdella, Ananias et Pusitius, cum filia, quæ erat sacra virgo. Alexandria, sanctorum Aratoris presbyteri, Fortuni, Felicis, Silvii, Vitalis, qui in carcere quieverunt.

Ita Praten. Herinien. Tornacen. Antverpien. et Max-Lubec. Rosweyd. Munerat. Belini prima editio, Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. *Simeonis* scribunt Praten. et Molan. quos cum pluribus codicibus alibi secuti sumus; codicum aliorum auctoritas hic alio nos divertit. Si hinc inde fluctuemus, ipsorum, non nostra culpa est, sed facile condonanda. *Apprehensus* pro *comprehensus* solus Belinus legit, apud quem et *Persidam* pro *Persidem*. *Constantissime* adverbialiter posuit Molanus. In nonnullis codicibus ad, alii *episcopi*, alii *presbyteri*, alii, etc., inseritur verbum *erunt*; ast in textu, cum codicibus probatioribus, satis intelligi supponitur. *Ustazadis*, legunt codices omnino omnes, excepto solo Belino, in quo *Ustozadis*; Acta præferunt *Ustazanes* ex Sozomeno, attamen Romanum parvum et Ado legunt cum textu. *Epusitius* in Belino, ponitur pro, et *Pusitius*. In solo Herimiensi invenio, *cum filia sua*. Consentiant Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Greven. et alii in *Fortuni*, quod adeo in textu servandum putavimus, licet melius, ni fallor, alii legant *Fortunati*, Munerat. *Fortunii*. Sunt qui ponant et *Vitalis*, sed probatissimi hoc prætermittunt, ut Usuardo familiare est. *Honustus*, *Felicitis*, etc., notatione non indigent.

Symeonis
et soc.

OBSERVATIO. Romanum parvum unicam hoc die annuntiationem ponit: *In Perside, sancti Symeonis episcopi et martyris cum aliis centum, et Ustazadis, et Abdella, et Anania, et Pusicii*. Atque ibi nobilissima martyrum acies in sacris Fastis primum innotescit, procul dubio ex Sozomeno aut ex Tripartita accepta, cui ex eisdem monumentis elogium suum concinnavit Ado, cujusque medullam Usuardus satis eleganter decerpit; Notkerus ferme integrum de more transtulit. Plura, tum quæ ad rectam nominum expressionem, tum quæ ad diversum *Ustazanis* et aliorum obitus diem spectant, vide sis in Actis nostris explicata et illustrata; ubi id præcipue studuisse videtur Henschenius, ut acerrimæ persecutionis, quam adversus florecentem Persidis Christianitatem movit hostis ejus infensissimus Sapor, initium probabiliter ex Hieronymo ad Constantii tempora reduceret, quod ad Constantini ætatem male a Sozomeno relatum, probant cum ipso eruditi recentiores Ruinartius inter sincera et selecta a pag. 632, et Tillemontius tomo 7 a pag. 76, ubi tota historia late et ex ordine digeritur. Attamen Henschenio minime consentiunt laudati Ruinartius, Tillemontius et alii in eo, quod Symeonis et sociorum martyrium differat ad annum cccxlix. Fecit hoc Magister noster plausibili ratione ductus: cum enim in Sozomeno Persarum istorum martyrium accidisse dicatur die, quo memoria salutaris Christi passionis quotannis recolitur, recte censuit, quærendum esse annum quo xxi Aprilis cum die Parasceves concursum habeat; is vero cum ante annum cccxlix non recurrat, ibi Symeonis et aliorum certamen (*Ustazanes* pridie coronatus erat) collocandum omnino putavit. Recte, inquam, censuit, si recte supposuisset, in Martyrologiis nostris verum semper et proprium passionis diem, martyrum festivitati assignari, atque hic die xxi Aprilis certo passos esse Symeonem et socios. Id utique supposuit Henschenius, sed recte supposuisse, ei concedere non possumus, nimis gnari auctorem Romani parvi et Adonem, ut alias palam fecimus, sæpissime dies selegisse, aut ex mero arbitrio, aut ex conjectura aliqua; qualem suggerere hic potuit ipsa illa Sozomeni periocha de die, quo memoria salutaris Christi passionis quotannis recolitur, quemque ipsi cum xxi, Martyrologi alii, tum Latini tum Græci (Chronologi non boni) cum alio Aprilis die composuerint, ut clare iterum patebit die sequenti, et alibi fusius poterit demonstrari. Ne pluribus ab instituto deflectam, candide fateor, me subducto ab Henschenio calculo fidere omnino non audere, urgentibus præsertim aliis rationibus, quæ Symeonem et socios, sub principio grassantis Saporianæ persecutionis, anno circiter cccxliii martyrium subiisse, verosimilius ostendant; in quo fallit Pagii in Baronium critica ad annum cccxliii, dum Henschenii sententiam describit et sequitur. Nolim tamen cum Castellano hac ratione induci, ut solennitatem a Martyrologis nostris, tot jam seculis stabilitam, loco suo dimoveam, quam eidem etiam affixit Wandelbertus, *Caium* diei sequentis huc retrahens:

Undecima Gaius, pariter Simeonque coluntur.

Aratoris
et soc.

Altera classis *martyrum Alexandrinorum* ex apographis Hieronymianis proficiscitur, in quibus non omnimoda invenitur conformitas, ut recte observavit Florentinius. Manifeste patet, quinque dumtaxat ab Adone selectos, a quo eos Usuardus accepit, ordine paululum immutato, variatoque unius nomine, quem notæ optimæ codices nostri non *Fortunatum*, ut Ado legit, sed *Fortunum* constanter appellant. Nomen depravatum, inquit, esto; a codicibus nostris nequaquam recedere certum est, ut in *Ustazade*, qui *Ustazades* vel *Chustazates*, vulgo *Ustazanes* vocandus est; et *Abdella*, qui *Abdedchallas*, nimium forte religiose præstitimus. Atque hinc abunde patet textus Usuardini integritas.

AUCTARIA.

PULSANEN. Mutilus est, omittens ea, quæ de *Ustazane* et sociis in laterculo dicuntur inter decollari et *Alexandriæ*.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALRERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. In textu puri, subdunt in fine: *Leodii in ecclesia beati Laurentii, depositio beati Walbodonis (Walbonis scribit DANIC.) ejusdem urbis episcopi. Idem Auctarium habet LOVANIEN. sed deficit in iisdem, in quibus deficit PULSANEN. supra.*

CENTULEN. Apud *Persidem*, sancti *Symeonis Selenciæ (Seleuciæ) et Thesefontis (Ctesiphontis) regalium civitatum episcopi, qui persequente rege Persarum, post alia tormenta capite plexus est. Cum quo passi sunt Ustazades eunuchus, Abdella, Amnias senes, Pusicius cum filia virgine. Alexandria, sanctorum Fortunati, Aratoris presbyteri, Felicis, Silvii, Vitalis, qui in carcere quieverunt. In Galliis, civitate Ebreduo, sancti Marcellini, primi ejusdem civitatis episcopi et confessoris, Vincentii (adde Domnini) sociorum ejus. De quibus nos pridie.*

ANTVERP-MAJ. In Simeone, textum ex Adone interpolavit. In Alexandrinis, cum CENTULENSI convenit. Sequitur ultimo loco, de Marcellino, sed pure, ut heri in textu legimus.

BRUXELLEN. Incipit: *Romæ, sancti Soteris Papæ. Qui sedit annis novem et tunc martyrio coronatus est. Hic constituit, ut nulla monacha pallas sacratas tangeret, sed ut velum portet. Multi alii Sotherem hac die referunt, qui ad sequentem pertinet. Sequitur de Simeone, ubi ex Adone inseruntur hæc verba: Seleuciæ et Thesephontis regalium civitatum episcopi, etc. In Alexandrinis purus est. In fine: Leodii, depositio beati Walbodonis, ejusdem civitatis episcopi.*

HAGENOVEN. In Simeone satis purus, sequentes duas annuntiationes turpiter confundit, hoc modo: *Alexandriæ, sanctorum martyrum Aratoris presbyteri et Fortunati. Item, Leodii in ecclesia beati Laurentii, sancti Walbodonis episcopi ejusdem urbis, Silvii, Felicis et Vitalis, qui in carcere quieverunt. Annuntiationum confusio. Romæ, sancti Agapiti Papæ, qui multum in gestis pontificalibus laudatur. Hic ingressus est Constantinopolim, et Justinianum imperatorem ab errore revocavit Arthemii, (Anthimi) ipsum Arthemium destituendo, et Menam Catholicum virum constituendo. Hic Arthemius in Christo duas negabat naturas. Et obiit Papa Constantinopoli et transfertur in Romam, et cum gloria sepelitur in ecclesia sancti Petri Apostoli. Hic etiam constitutiones fecit. Hic importune intrusus est Agapitus, qui xx Septembris colitur; quidquid a multis aliis, cum Notkero, die sequenti referatur.*

AQUICINCT. Incipit: *Romæ, sancti Soteris Papæ. Hic constituit, ut nulla monacha pullam sacratam contingeret in ecclesia, nec incensum poneret. Sequitur textus.*

VICTORIN. Post virgo subdit: *Item sancti Soteris Papæ. Hic constituit, ut nulla monacha pullam consecratam contingeret, neque incensum offerret.*

REG. SUEC. qui fuit Principis Ursini a Rosem-

berg: *Leodii in ecclesia beati Laurentii, depositio beati Walbonis, ejusdem ecclesiæ episcopi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Simeonis episcopi et martyris cum aliis pluribus sub Sapore Persarum rege, sub (quo) xvi millia diversis in locis et temporibus martyrio coronati sunt.*

VATICAN. num. 5949. In fine: *Romæ, natalis sancti Soteris Papæ, qui sedit in episcopatu annis novem.*

EDITIO LURECO-COL. In Simeone ferme ut BRUXELLEN. interpolata, in Alexandrinis pura est. Sequitur: *Leodii in ecclesia beati Laurentii, depositio sancti Walbodonis, ejusdem urbis episcopi et confessoris. In Anglia, civitate Cantuario, sancti Anselmi episcopi et confessoris.*

BELINI 2 editio: *Eodem die, translatio sancti Oswaldi episcopi Eboracensium. Colitur xxviii Februarii.*

GREVEN. *Romæ, beati Soteris Papæ et martyris; secundum Adonem vero, die sequenti. Imo hac die ponitur a Mosandro; in editione ROSWEYDI notus non est, nisi male in appendicem rejectus sit. In Anglia, beati Anselmi archiepiscopi et Doctoris præcipui. Hic ex confinio Lombardiæ et Burgundiæ ortus, venit Beccum, allectus fama magistri Lanfranci, factusque est ibi primo monachus et deinde Prior, postremo Cantuariensis archipræsul effectus, vita et doctrina excellenter claruit circa annum Domini mc. Luciani Viennensis episcopi.*

Potius *Juliani*, de quo vere potuit dicere, poni ab Adone die sequenti, quo colitur. Apud *Leodium, Walbodonis episcopi et confessoris. Item, beatæ memoriæ Victoris Papæ tertii et confessoris. De quo inter alia legitur, quod in magna corporis sui continentia viverit, cilicio asperrime ad carnem semper indutus. In mensa convivarum frequenter fallebat oculos, cibos tangens, non gustans. Noctu, modico somno accepto, latenter de lecto surgebat. orationibus, veniis et lacrymis vacans. Claruit etiam miraculis. Remittitur ad xvi Septembris.*

MOLAN. De Oswaldo, ut BELIN. *Eodem die, sancti Anselmi episcopi et confessoris. Romæ, sancti Soteris Papæ: qui sedit in episcopatu annos novem, sepultus in cæmeterio Calisti. Hic constituit, etc. In Africa, natale Maximini martyris: Qui tempore Decii, post alia tormenta, lupidibus oppressus est. Ita eum vocat Rabanus, cujus elogium describit Notkerus. In Actis, sub nomine Maximiani remittitur ad xxx Aprilis. Pergit MOLAN. sed litteris minoribus: Liber anniversariorum ad S. Laurentium. Dominus Wolbodo Leodiensis piissimus episcopus a seculo migravit, qui huic loco res sacras dedit et in eo humari elegit. Hactenus 1 editio. In aliis, de Anselmo, ut supra. Tum: Die vigesima prima, sancti hieromartyris Januarii et comitatus ipsius, et sacrosancti martyris Theodori, qui fuit in Perge. De his duobus agitur in elencho Prætermisorum; quæriturque, an vera sint, et non potius inversa nomina. Rursus typis minoribus: Apud *Leodium, in ecclesia sancti Laurentii, Dominus Wolbodo, etc., ut supra.**

X Kal.

Die 22.

Caii PP.

Martyrium
Persarum
Melisii,
Acceptissimæ
et soc.Parmenii
et soc.

Epipodii.

Romæ via Appia, natalis beati Gaii Papæ, qui eum Ecclesiam undecim annis, mensibus quatuor, diebus duodecim rexisset, martyrio coronatus est sub Diocletiano principe. Apud Persidem, sanctorum martyrum, qui pro Christi nomine gladio jugulati sunt sub rege Sapore. In quo fidei certamine passus est Melisius episcopus, Acceptissimas quoque episcopus, eum presbitero Jacobo. Mareas et Bicolor nihilominus episcopi, cum clericis fere ducentis quinquaginta; monachis etiam et sacratis virginibus plurimis. Inter quas et Symeonis episcopi soror nomine Tarbua, cum pedissequa sua, serra scissa est. Civitate Cordula, natalis Parmenii, Helimenæ et Chrisoteli presbiterorum, Lucæ et Mucii diaconorum, quorum triumphus martyrii in passione beati Laurentii habetur. Lugduni, sancti Epipodii, qui persecutione Antonini Veri, post illata sibi gravia tormenta, martyrium capitis abscissione complevit.

NOTA. Ex codicibus nostris omnibus nullum invenio, quem undequaque purum ausim asserere. Singulorum collatio textum dabit, quam fieri poterit, simplicissimum. Grevenus et Molanus puritati accedunt proxime, utpote qui de Melisio hæc solum insererant: *Sanctitate et miraculorum gloria insignis*. Atque hæc in Adone legi equidem fateor, ast Usuardina non esse, probat silentium aliorum codicum omnino omnium, tum Mss. tum typis editorum, Affine aliquid prima fronte reperitur in Tornacensi, ubi, *Melisius Deo acceptissimus*; in Rosweyd. et Belin. *Melissius acceptissimus*. Sed amanuensis oscitantia palpabilis est, dum *Acceptissimus* ponitur pro *Acceptissimas*. Jam cur reliqui codices excludantur attende. Pratensis, solito deformior, subdit præterea in fine: *Senones, sancti Leonis episcopi*. Usuardine, inquires, non ita existimo: obstant enim codices alias integerrimi Heriniensis, Tornacensis, Muneratus, Grevenus, et Molanus, quorum auctoritas combinata, ceteris omnibus, me quidem iudice, anteponenda est. Adde Rosweyd. et alios non ignobiles, quibus tamen non iunimur. Si cui aliter videbitur, firmioribus argumentis ultro cedam. Hoc etiam ab rerum huiusmodi peritis observari velim, ad exclusionem *Leonis* non parum conducere, quod Grevenus et Molanus in prima sua et puriori editione, nec in Auctariis suis de eo meminerint. Sequitur in præfato codice Pratensi: *Eodem die, inventio sanctorum martyrum Dionysii, Rustici et Eleutherii*. Sed hæc ad marginem, ni fallor, addita, licet antiqua manu, ut testatur Castellanus, textus puritati nihil officerent, si cetera essent integra. Heriniensis purissimus esset, nisi secundo loco insereret: *Parisius, translatio beatorum martyrum Dionysii, etc.* Tornacensis nævis aliis non caret; capitale vitium est, quod in fine adiciat: *Ipsa die, inventio sanctorum martyrum Dionysii, etc.* Atque ita plane Muneratus, his verbis non satis castigatis: *Ipsa die, inventio beatorum corporum Dionysii, Rustici et Eleutherii, de quorum corpora (melius diceret quæ) requiescunt in cænobio divi Dionysii in Francia, Eodem die, sanctæ Opportunæ virginis*. Codex Rosweydi, cetera etiam purus, legit in fine: *Inventio sanctorum martyrum, etc.*

Caii PP.

Martyrium
Persarum,
sub Sapore.Martyrium
Persarum.

OBSERVATIO. Ex his evinci puto, textum hic genuinum et simplicem a nobis representari, tametsi ex nullo seorsim codice eum depromere hac die licuerit. Satis nimirum et abunde est, quod in eo convenient apographa pleraque, eaque notæ optimæ, licet aliunde nonnulla fuligine inspersa. Si quis immerito exclusos putet Grevenum et Molanum, haud gravate patiar eorum brevissimum encomium Usuardo adscribi. Porro reliquos omnes plane excludendos, nemo opinor, diffitebitur. Superest, ut more nostro Usuardum cum antiquioribus conferamus. *Caium* commemorant exempla Hieronymiana, ad quæ videndus Florentini commentarius. Est et in Rom. parvo. Beda ipsum condecorat elogio brevi, ab Adone non nihil aucto. Ceterum ipsissima, quæ hic in textu retulerunt, verba in præfatis Beda et Adone, atque item in Rabano, ad apicem leguntur. Sic tamen ut multo plura habeat Ado, quæ hic et in toto textu Notkerus adoptavit. Vidimus die præcedenti, ipsum ibi a Wandelberto cum Symeone Persa decantari. Vita ejus ex Actis sancti Sebastiani et sanctæ Suseannæ ab Henschenio desumpta est, iisque notis illustrata, ut nihil magnopere desideretur. Quid de ea censeant recentiores critici, opportunius expendi poterit in majori opere ad xi Augusti. — Hesternæ Persarum turmæ subjungitur altera *martyrum plurimorum*, ut Romanum parvum breviter indicat. Ab Adone, si non verius, saltem distinctius, quorundam nomina enumerantur, ex quo Noster, contracta paululum phrasi, sua omnia desumpsit. Elogii Adoniani fons idem, qui die præcedenti, nempe Sozomeni, vel potius Tripartita historia. Notatur illic diserte *annus sequens post occisos Symeonem et alios*, atque *is ipse dies, quo memoriæ passionis Christi recolitur solet*, quo non quidem passi martyres, sed *quo exiit edictum Saporis crudelissimum in universam Persidem*. De martyrum illorum ingenti numero et cruciamentorum genere, vide in Actis, Sozomeni num. 7. Annus ex dictis die præcedenti determinandus est, verosimilius cccxlv. Singulorum certaminis dies procul dubio diversissimus; nihilominus a Martyrologis nostris consignati omnes hoc xxii Aprilis, cum interim certissimum sit, feriam sextam Passionis Dominicæ, ne toto quidem seculo quarto, cum eo die concurrere potuisse; ut rursus manifeste pateat, diem xxii Aprilis, pro mero Romani parvi, et aliorum arbitrio, delectum esse; quod hic Henschenius fateri cogitur, apud quem verior est nominum orthographia, seorsimque relata et illustrata Acta nonnullorum particularia, quorum aliqua, inter selecta numeravit Ruinartius a pag. 639. — Quæ sequitur alia Persarum cohors, *Cordula* a Beda tribuitur a Rabano aliisque perperam *Corduba*; quod et superius ad xv hujus, ab eodem Rabano factum observavimus, ubi de ipsa illa positione agendum fuit. Tota ad Babiloniam spectare videtur, cum Polychronio ad xvii Februarii. Plura vide in notationibus Baronii, Florentini, Heuschenii et in Observationibus nostris xvii Februarii, xv Aprilis, x Augusti, et locis aliis, ubi de Laurentii Actis sermo recurrit. Ceterum classis illius encomium habent Beda, Rabanus, Ado, ex quo ultimo pauca

Usuardus

Usuardus delibavit. Satisne clare Cordulenses martyres in Hieronymianis denotentur, dubitari potest; sed diserte eos memorat Romanum parvum, quorum priores tres primis suis duobus versibus canit Wandelbertus:

Terni presbyteri decimam, ternaque coronant

Palma, Parmeniusque, Elimenus, Chrysotelusque.

Tribus aliis versibus ludit in ternario numero, occasione inventionis sanctorum Dionysii, Eleutherii et Rustici, quam ad textum nostrum non spectare supra ostendimus. — *Epipodius* in Hieronymianis certo consignatus est, additusque ab Adone Alexander socius, cum utriusque laudatione. Noster autem ea tantummodo decerpsit, quæ *Epipodii* erant propria, neglecto comite Alexandro, qui tamquam tertio post die passus, ab Adone ponitur xxiv Aprilis; vide ibi.

Epipodii.

De *Juliano*, qui in Adone etiam ponitur, nec Usuardus. nec Notkerus meminerunt, forte quod in antiquioribus apographis expressus non fuerit, adjectus subinde, cum aliis nominibus sanctorum episcoporum, ad Urbem Viennensem propius spectantium.

De Juliano Adonis.

AUCTARIA.

De præcipuis nostris codicibus PRATEN. HERNIEN. TORNACEN. ROSWEYD. MUNERAT. GREVEN. et MOLAN. in superiori notatione abunde dictum est; ut plane superfluum sit, singulorum Auctaria aut potius variationes hic seorsim describere.

PULSANEN. Hac die præter modum defectuosus est; agit enim tantummodo de Caio et Cordulensibus.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. In Caio textum mutilant. Pro, in passione B. Laurentii, habet *Abdon et Sennis*. Denique in fine: *Senonis, sancti Leonis episcopi*.

Leonis.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. et DANIC. sic incipiunt: *Romæ via Appia, natale sancti Sotheris Papæ, qui post beatum Petrum undecimus, cum Romanam Ecclesiam rexisset octo annis martyrio coronatus, sepultus est in cimiterio Calixti. Romæ via Appia, natale beati Gaii Papæ qui vicesimus nonus post beatum Petrum, cum Ecclesiam undecim annis, etc. Eodem die, sancti Agapiti Papæ. Apud Persidem, etc. In fine: Senonis, sancti Leonis episcopi.*

Sotheris PP.

De Caio.

Agapiti PP. Leonis.

ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. LOVAN. et EDITIO ULTRAJECT-BELG. De Sothere nihil. De Caio, ut supra. In Martyribus Persis puri non sunt. In fine: *Senonis sancti Leonis episcopi.*

CENTULEN. *Romæ via Appia, in cimiterio Calixti, sancti Gaii Papæ et martyris. In Persida, sanctorum martyrum quorum plurimorum sub rege Persarum, inter quos Melesius episcopus, Accepsumas episcopus, Jacobus presbyter, Marcas et Bicos episcopi. Clerici eorum ducenti quinquaginta, monachi et virgines perplures, Zarbua quoque virgo, soror sancti Simonis episcopi et martyris. Parisius, inventio sanctorum Dionysii, Rustici et Eleutherii martyrum. In Corduba civitate, sanctorum Parmenii et Helimenæ, et Crisostoli presbiterorum, Lucæ et Mucii diaconorum, sub Decio passorum. Lugduni, sancti Epipodii martyris, Senonis, sancti Leonis episcopi.*

Inventionis Dionysii, etc.

De Leone.

De Agapito.

Leonis.

ANTVERP-MAJ. Textum refert nonnihil corruptum et contractum. In fine: *Senones, depositio sancti Leonis episcopi, cujus vitu miraculis claruit, et mors pretiosa nichilominus miraculis commendatur.*

BRUXELLEN. De Caio addit: *Hic constituit, ut nemo clericos apud iudices seculares accusare præsumat. Eodem die, sancti Agapiti Papæ, qui sedit mensibus undecim. Hic diebus Dominicis processiones fieri constituit. Apud Persidem... textum prosequitur satis pure. In fine: Senonis, sancti Leonis episcopi et confessoris. Item inventio corporum sanctorum martyrum Dionysii, Rustici et Eleutherii. Vide dicta in notatione.*

HAGENOYEN. Incipit a Sothere, de quo jam satis dictum est. Deinde de Cordulensibus. Tum de Caio, ubi post *Diocletiano*, additur: *imperatore cognato suo. Hic constituit ordines clericorum, scilicet: hostiariatum, lectoriatum, exorcistatum, acolytatum, subdiaconatum, diaconatum et presbyteratum. In martyribus Persis interpolatus est. Post illos sequitur: Item Camarie (voluit dicere Cantuariæ) beati Anselmi episcopi et confessoris, vita et doctrina clari. In Epipodio, purus est. In fine: Item Senonis, sancti Leonis episcopi et confessoris.*

De Caio.

Anselm.

Leonis.

AQUICINET. Post *Diocletiano* principe, subdit ex Adone: *Hic constituit, ut per omnes gradus primum ascenderet, si quis episcopus fieri mereretur, Ostiarius, Lector, Exorcista, Acolythus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter. Eodem die, sancti Agapiti Papæ. Hic ingressus Constantinopolim, Anthemium ejusdem urbis episcopum, qui duas in Christo naturas negabat deposuit, et Menam catholicum ejus loco consecravit.*

De Caio et Agapito.

MATRIC-CANTUS-ULTRAJECT. *Gaii Papæ et martyris. Plurimorum martyrum apud Persidem. Translatio beati Dionysii et sociorum ejus.*

BIGOTIAN. signatus P 5. *Enonis (Senonis) sancti Leonis episcopi. De quo etiam codices CLUNIACENSIS et UGHELLIAN.*

Leonis.

REG. SUEC. signatus numero 428. *Parisius, inventio corporum beatorum Christi martyrum Dionysii, Rustici et Eleutherii. Eodem die, sanctæ Opportunæ virginis.*

Inventionis Dionysii, etc. Opportunæ.

CODEX D. DU CHEVAL, signatus B. *Leodii in ecclesia beati Laurentii, depositio sancti Walbodonis, ejusdem urbis episcopi. De quo heri.*

Walbodonis.

VATICAN. num. 5949. *Romæ, sancti Agapiti Papæ, qui sedit Romæ mensibus xi. Eodem die, sancti Joannis martyris Tetensis vel Teatensis. Hactenus ignotus est.*

Joannis

ALTEMS. *Senonis, sancti Leonis episcopi. Silvanectis, sancti Reguli confessoris Christi. Item sanctæ Opportunæ virginis. Romæ, sancti Soteris Papæ et martyris.*

Reguli. Sotheris.

STROZZIAN. *Senonis, sancti Leonis episcopi. Item in monasterio sancti Georgii majoris Venetiarum, translatio sancti Eustachii Patriarchæ Constantinopolitani, anno D. N. J. C. mcccxlvi. Acta ejus dantur vi Aprilis.*

Translatio Eustachii.

EDITIO LUBECO-COL. De Sothere repetit superius dicta, heri et hodie, addens quod martyrio coronatus sit, sub *Commodo Aurelio*. De Caio præter dicta, sic ait: *Hic constituit, paganos et hæreticos, Christianos non posse accusare, nec notam infamationis inferre. Item statuit, ut nemo episcopum aut reliquos clericos apud iudices seculares accusare præsumat. De Agapito, quod processiones fieri*

De Caio.

fieri

- Abruncuti.* fieri constituerit. Sequitur : *Treveris, sancti Abrunculi episcopi et confessoris; qui nunc in monasterio, quod vocatur Sprengkyersbach, requiescit. In Cordulensibus et Epipodio fere purus est. Senonis, natale sancti Leonis episcopi et confessoris. Viennæ, sancti Juliani martyris. Apud Persidem, sanctorum, etc., sub Rege Persarum Sapore, anno die, quo passionis Dominicæ memoria celebratur. Cetera pure.*
- Leonis.* BELIN. In Caio, Persis, et Cordulensibus fere purus, subjungit : *Senonis, sancti Leonis episcopi. Ipso die, sancti Sotheris Papæ, natione Campani. Tum de Epipodio, bene. Item, in monasterio sancti Georgii, etc., ut supra ex STROZZ. Porro in secunda editione præterea additur : Parisius, sanctorum martyrum Dionysii, etc. Apud civitatem Silvanectensem, sancti Reguli episcopi et confessoris.*
- Leonis.* GREVEN. *Agapiti primi Papæ et confessoris, qui ut Ado (qualis a Mosandro est editus) dicit, sedit Romæ mensibus undecim. Hic ingressus, etc. Philippi episcopi et sociorum ejus martyrum. Vide Prætermisissos, ubi rejicitur ad xxii Octobris. Leonidis martyris, patris Origenis. Pimoli martyris. Primolus est, vel Primulus ex Cordulensibus. Theodorici presbyteri et martyris. Vide Prætermisissos. Viennæ, sancti Juliani episcopi et confessoris. Abrunculi archiepiscopi Treverensis confessoris, in monasterio, quod Sprengersbach vocant, requiescentis. Ipso die, inventio corporum, sanctorum Dionysii, etc. Alexandriæ (Alexandræ) reginæ Persarum et martyris, quæ in confessione beati Georgii credidisse legitur. Vide iterum Prætermisissos. Item, sanctæ Opportunæ virginis. Melius*
- scribitur *Opportunæ*, cujus vita hodie illustratur. MOLAN. *Agapiti Pontificis; qui sedit Romæ mensibus undecim. Hic ingressus Constantinopolim ad Justinianum, etc. Item, in monasterio sancti Georgii majoris Venetiarum, etc., ut STROZZ. et BELIN. Sequitur inventio SS. Dionysii, etc. Item Opportunæ. Ex MUNERATO descripta sunt. Sequitur minoribus litteris : Leonidis martyris, patris Origenis. Abrunculi archiepiscopi Treverensis et confessoris, in monasterio Sprengersbach quiescentis. Ipso die, natalis sancti Vuolphelmi, abbatis Bruwillerensis. Sancti Theodori Siceorum archimandritæ, cujus vitam scribit Georgius presbyter ejus discipulus. In editionibus aliis incipit : Eodem die, sanctæ Opportunæ virginis. Senonas, sancti Leonis episcopi et confessoris. Et ulibi, depositio Abrunculi episcopi. Eodem die, Agapeti Pontificis qui sedit, etc. Die vigesima secunda, sancti patris Theodori Sicei. Vocatur superius Siceorum archimandrita; sed melius in Actis nostris exprimitur nomen et dignitas, dum appellatur Theodorus Sicrota, episcopus Anastasiopolitanus, archimandrita cœnobiorum in Galatia. Vide ibi vitam satis copiose deductam. Item in monasterio sancti Georgii majoris... Ipsa die inventio beatorum corporum Dionysii... ut MUNERAT. Tum minoribus typis : In Hannonia, Dononio monasterio, obitus sancti Adelberti (Adelberti) comitis Austrouandix et confessoris, non tamen canonizati. Cujus corpus quiescit in summo altari in tumba argentea. Datur ei in Actis titulus beati, unaque notatur, uxorem habuisse beatam Reginam, et filiam sanctam Ragmfredem, de quibus alibi. Eodem die obiit beatus Vuolphelmus, abbas Bruwillerensis.*
- Agapiti.*
- Opportunæ.*
- Leonidis.*
- Abrunculi.*
- Wolfelmi.*
- Theodori.*
- Adelberti.*

IX Kal.

Die 23.

Georgii. **I**n Perside civitate Diospoli, passio sancti Georgii martyris, cujus gesta passionis etsi inter apocriphas numerantur scripturas, tamen illustrissimum ejus martyrium inter coronas martyrum Ecclesia Dei venerabiliter honorat. In Gallis civitate Valentia, natalis sanctorum Felicis presbyteri, Fortunati et Achillei diaconorum, qui cum maximam partem supradictæ urbis ad fidem Christi convertissent, a duce Cornelio in carcerem trusi sunt, dein diutissime verberati, cruribusque contractis circa rotarum vertiginem astricti, fumum quoque in equulei suspensione perpassi, ad extremum gladio consummati sunt.

Puri sunt *Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Vix attentionem meretur. *Persida* in Antverp. et Max-Lubec. pro *Perside*, satis alibi obvium est. Cujus gesta passionis, legunt codices passim; citati autem Antverp. et Max-Lubec. ponunt, cujus passio, etc. *Apocrifas* in Herinien. et Tornacen. seculum suum sapit. Ceteri ad veram orthographiam propius accedunt, dum scribunt *apocriphas*, uti in textu scriptum reliquimus, licet Molanus melius habeat *apocryphas*. *Ecclesia Dei*, legendum est; in Antverp. et Max-Lubec. deest vox ultima. *Equuleis*, pro *equulei*, in Heriniensi, in aliis *eculei*, *Valencia*, *Felicis* et similia, nihil nos morari debent.

Georgii. **O**BSERVATIO. Utrum et quo die in apographis Hieronymianis primitus expressus fuerit megalomartyr et tropæophorus *Georgius*, satis operose disquirat Florentinius hoc et sequentibus diebus. Hujus Sancti cultus et singularis in universa Ecclesia festivitatis antiquitatem aperte demonstrant Kalendarium a Frontone editum pag. 33 et 71, nec non Gregorii Sacramentarium, et plurima alia argumenta a Papebrochio in Actis producta, ubi curiosus lector copiosissime et accuratissime crudrata inveniet, tum in commentario prævio, tum in analectis, omnia, quæ celeberrimi Sancti diffusissimam toto orbe Christiano venerationem concernunt a pag. 100 ad 163, quæque a Tillemontio contracta sunt tomo 5 a pag. 185. Nec pluribus hic opus est; ad Martyrologia nostra redeamus. De Beda, res ipsa loquitur, hic enim disertis verbis in sacras tabulas Georgium refert : *Natale sancti*

Georgii

Georgii martyris, iis merito prætermissis, quæ ex apocryphis Actis tenebras potius quam lucem affundebant. Plusculum præstitit Romanum parvum, addita loci valde controversi positione, nempe : *In Perside, civitate Diospoli, Georgii martyris*. Hujus vestigiis insistit Ado, a quo profectum qualecumque elogium, quod Noster verbotenus transumpsit, Notkero veris falsa commiscente, dum solitum ductorem non satis prudenter deserit, ut Rabani fabulosa superinducat. Notandus autem dicti Notkeri locus xxv Aprilis, ubi ex *Calendario sagacissimi Hieronymi*, Georgium eo die celebrandum contendit. De vero martyrii loco aliisque circumstantiis, videndus quoque Papebrochii supra laudati commentarius. Binæ nostræ annuntiationes sic a Wandelberto metris constrictæ sunt, ut altera alteri præponatur; ita habet :

*Felicemque sacrum gemino dignaque ministro
Nona docet, Fortunatumque et Achillea junctos.
Hæc etiam invicto mundum qui sanguine tenuis
Infinita refers, Georgi, sancta trophæa.*

Porro martyres Valentini in præcipuis quibusque Hieronymi egraphis recensentur, unde in Adonem transisse minime dubium est. Hic ex Actis, martyrii seriem nitide exposuit, ipsumque totidem verbis Notkerus sequitur; Usuardus paulo compendiosius. Ceterum laterculum totum et Adonianum et Usuardinum esse, nemo, qui utrumque legerit, dilitebitur. Hæc præcipua inter Henschenium et recentiores (ut Tillemontium tomo 3 pag. 97 aliosque) discrepantia, quod ille Acta a coævo scripta censuerit, isti plane negent; in eo conveniunt, quod non Valentiae in Hispania, sed Valentiae in Delphinatu martyrio coronatos, constanter et vere asserant.

Est in Adone annuntiatio tertia de sancto *Wulfranno*, quem nos cum Usuardo ad xx Martii retulimus. Rursus xxx Martii ex codicum nostrorum consensu *Regulum* Silvanectensem consignavimus, eumque ex Pratensi cum aliis expunctum, et huc perperam remissum, ibidem observavimus. Patet igitur ratio cur ex purorum codicum numero præfatus codex Pratensis etiam hodie fuerit excludendus.

Felicis et soc.

De S. Wulfranno Adonis, et Regulo Pratensis codicis.

AUCTARIA.

Reguli. PRATEN. ut jam diximus, in fine addit : *Castro Silvanectis, sancti Reguli episcopi et confessoris.*

PULSANEN. In Georgio purus, elogium martyrum Valentinarum plane rescindit.

ne Regulo. MUNERAT. In textu purus est, sed inter utramque annuntiationem hæc perperam inserit : *Apud Silvanectis urbem, depositio almi Reguli confessoris Christi atque præsulis. Qui Micenis Græciæ ortus, a beato Johanne Evangelista est doctus. Postea simul cum sancto Dionysio, primo Romam, dein ad Arelatum veniens, ibi ordinatus est episcopus. Post cujus martyrium jam dictam Silvanectensem urbem adiens, plurimis in eodem loco virtutum signis, usque hodie venerandus, refulyet. Vide quæ diximus xxx Martii.*

Adalberti. ROSWEYD. Post textum purum : *Castro Silvanectis, S. Reguli episcopi. Item sancti Adalberti episcopi martyris.*

De Adalberto. ANTVERP-MAJ. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Textui satis puro subdunt : *Ipsa die in pago (DANIC. in Praga) Boemix, natale sancti Adalberti episcopi. Hic cum genti Sclavorum, verbum vitæ prædicaret, a paganis septies perfossus et capite truncatus, tribus diebus ab aquila custoditus est.*

Textus contractus. LOVANEN. In textu nonnihil mutilus, in fine solum habet : *Ipsa die, in pago Boemix, natale Adalberti episcopi.*

CENTULEN. Natale beati Georgii famosi et gloriosi martyris. In Galliis, civitate Valencia, sanctorum martyrum Felicis presbyteri, Fortunati et Achillei diaconorum, qui a beato Hieroneo ad prædicandum missi, a duce Cornelio, gladio consummati sunt.

Reguli. ANTVERP MAJ. Solito purior, in fine addit : *Castro Silvanectis, sancti Reguli episcopi et confessoris. Vide supra MUNERAT.*

Adalberti. BRUXELLEN. Textui modice interpolato subtextit : *In Praga Bohemix, natale beati Adalberti, etc., ut supra. Ipsa die, depositio Arnulphi Jerusalemorum Patriarchæ. De hoc vide Prætermissos.*

HAGENOYEN. Georgii elogium innumeris tormentorum generibus farcit, quorum hic partem speciminis gratia describo : *Qui a Daciano Persarum imperatore, in eculeo suspenditur, et membratim postea corpus ejus laceratur; lateribus ejus lampades applicantur, ita ut interiora ejus viderentur; post hæc ad verbera extenditur, et diversis plagis cruentatur, et sal in ejus vulnera comprimitur, et cilicio asperrimo confricatur, et in hiis omnibus martyr Dei non dolet. Deinde veneno potatur, quod sibi non nocuit, et venenator ad fidem convertitur, et capite truncatur, qui vocabatur Athanasius. Post hæc in rota ponitur ex rasiis et gladiis facta; sed ipse orat et rota comminuta est, et populus multus perit sub rota paganorum. Post hæc in sartagine plenam plumbo liquefacto missus est, etc. In altera annuntiatione textum purum exhibet.*

De Georgio.

AQUICINCTIN. Pro, *In Perside*, habet in *Palæstina*. In fine de Regulo ut PRATEN. Notabis hic, codicem hunc, uti et sæpe ANTVERP-MAJOREM et ROSWEYDINUM cum PRATENSIS convenire, ut alibi etiam observo.

VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130, in fine : *Romæ, sancti Agapiti Papæ. De eo superius satis dictum.*

Alter Codex REG. SUEC. signatus num. 428 : *Apud castrum Silvanect. translatio sancti Reguli, episcopi et confessoris.*

Translatio Reguli, Adalberti.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Adalberti episcopi et martyris. Felicis, Fortunati et Achillei martyrum.* Forte primo loco, *Gorgonii*, pro *Georgii, martyris*. Ita ponitur, ut de loco dubium sit.

Agapiti.

CAMBERIEN. Conventus S. Mariæ. *Apud Silvanectensem urbem, sancti almi Reguli, etc., sicut MUNERATUS, sed tantum usque ad, post cujus exclusive.*

VATICAN. sub num. 5949, in fine : *Sancti Adalberti episcopi et martyris.*

Adalberti.

STROZ. *Eodem die Praga, natalis sancti Adalberti episcopi et confessoris; potius martyris.*

CODEX LUGDUN. Ubi de Valentinis, pro, a duce Cornelio, scribit, a iudice Cornelio.

LUXOVIEN.

<i>Gerardi.</i>	LUXOVIEN. <i>Tulli, depositio sancti Gerardi episcopi. Vide inferius in GREVEN.</i>	<i>Tulli, sancti Gerardi episcopi et confessoris. Qui ex Colonia Agrippina ortus, anno Domini DCCCCLXIII præfata civitati ordinatus antistes, in sanctis actibus cursum suum complens, a Leone Papa IX, qui et ipse Tullensis episcopus fuerat, sanctorum catalogo est adscriptus. Luger, decimi episcopi Trajectensis et confessoris. Hic prætermittitur. Item secumulum aliquos, hic depositio sancti Reguli Silvanctensis episcopi et confessoris. Qui Nicenis Græciæ, etc., (ferme ut MUNERATUS.) Usuardus cum habet III Kal. Aprilis. In Hervordia, Pusinna virginis. Item Nigundis virginis. An Nigundæ? Utrovis modo scribas, hactenus incognita est.</i>	<i>Gerharda.</i>
<i>Wulfranni.</i>	REMENS. sanctorum Timothei et Appolinaris : <i>Fontanella monasterio, sancti Wulfranni episcopi et confessoris. Vide dicta superius in Observatione.</i>	<i>Lugeri.</i>	
<i>Adalberti.</i>	EDITIO LUBECO-COL. In fine post textum purum : <i>Ipsa die in Praga Bohemiæ, natale beati Adalberti episcopi, etc., ut codices mediæ notæ.</i>	<i>Reguli.</i>	
<i>Pusynnæ.</i>	<i>Ipsa die, sanctæ Pusynnæ virginis.</i>	<i>Pusinnæ.</i>	
<i>Adalberti.</i>	BELINI utraque editio, in fine : <i>Eodem die Brucia (opinor pro Pragæ vel Prussia) natalis sancti Adalberti episcopi et martyris. Editio altera perperam hodie repetit : Senonis, sancti Leonis episcopi et confessoris.</i>	<i>Nigundis.</i>	
<i>Leonis.</i>	<i>Senonis, sancti Leonis episcopi et confessoris.</i>		
<i>Adalberti.</i>	GREVEN. In Praga Bohemiæ, natalis beati Adalberti episcopi. Qui cum, etc. Item sanctorum Catulini, Victoris et Ursi. Ex numero Africanorum.	<i>Adalberti.</i>	
<i>Catulini et sociorum.</i>	<i>Germani abbatis et martyris. Vide inter Prætermis- sios. In Fontanella monasterio (ut dicit Ado) beati Wulfranni episcopi, præclari in miraculis et doctrina viri, quem Usuardus habet XIII Kal. Aprilis. Renoberti episcopi Baiocensis, qui vita et miraculis clarus, XL annis in episcopatu expletis, quie- vit in Domino. In Actis remittitur ad XVI Maii.</i>	<i>Leonis.</i>	
<i>Germani.</i>	<i>Germani abbatis et martyris. Vide inter Prætermis- sios. In Fontanella monasterio (ut dicit Ado) beati Wulfranni episcopi, præclari in miraculis et doctrina viri, quem Usuardus habet XIII Kal. Aprilis. Renoberti episcopi Baiocensis, qui vita et miraculis clarus, XL annis in episcopatu expletis, quie- vit in Domino. In Actis remittitur ad XVI Maii.</i>	<i>Pusinnæ.</i>	
<i>Wulfranni.</i>	<i>Germani abbatis et martyris. Vide inter Prætermis- sios. In Fontanella monasterio (ut dicit Ado) beati Wulfranni episcopi, præclari in miraculis et doctrina viri, quem Usuardus habet XIII Kal. Aprilis. Renoberti episcopi Baiocensis, qui vita et miraculis clarus, XL annis in episcopatu expletis, quie- vit in Domino. In Actis remittitur ad XVI Maii.</i>	<i>Gerardi.</i>	
<i>Renoberti.</i>	<i>Germani abbatis et martyris. Vide inter Prætermis- sios. In Fontanella monasterio (ut dicit Ado) beati Wulfranni episcopi, præclari in miraculis et doctrina viri, quem Usuardus habet XIII Kal. Aprilis. Renoberti episcopi Baiocensis, qui vita et miraculis clarus, XL annis in episcopatu expletis, quie- vit in Domino. In Actis remittitur ad XVI Maii.</i>	<i>Pusinnæ.</i>	

VIII Kal.

Die 24.

Lugduno Galliæ, natalis sancti Alexandri martyris, qui persecutione Antonini Veri, post carceris custodiam, primo ita laniatus est crudelitate verberantium, ut crate soluta costarum, patefactis visceribus, interiora corporis panderentur. Dein crucis affixus patibulo, beatum spiritum exanimatus emisit. Passi sunt cum eo et alii numero triginta quatuor. Eodem die, depositio sancti Melliti episcopi, in Britannia. Item, civitate Heliberri, sancti Gregorii episcopi et confessoris.

Sumitur ex *Praten. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Custodia pro custodiam, in Pulsanen. error est. Sic Molan. sensum facit imperfectum : primo laniatus est, addenda cum codicibus omnibus particula, ita. Crate soluta legunt omnes; nimium sapere voluit Molanus, dum substituit carne. Usuardus Adonis lectionem secutus est. Male scribunt Tornacen. et Pulsanen. *examinatus*, pro *exanimatus*, male item Tornacen. eam vocem transposuit, *examinatus beatum spiritum emisit*. Quare Molan. pro *emisit*, posuerit, *reddidit*, scire nihil magnopere interest. Librarii incertia factum est, ut in Pulsanensi, post *Melliti episcopi*, finiatur sensus, novusque a majuscula rubra inchoetur hoc modo : *In Britannia civitate Eliberi*, etc. Lego *Heliberri*, cum plerisque, non *Heliberni*, ut Tornacen. nec *Heliberti*, ut Muneratus. *Britania*, forte ex seculi gustu scribitur.

Alexandri et sociorum XXXIV.

OBSERVATIO. Qui de *Epipodio* meminere xxii Aprilis, hodie *Alexandrum* referunt Hieronymiani codices, plerique cum sociis xxxiv ac *dedicatione criptæ*, ubi eorum corpora requiescunt; de quibus nonnulla conjectat Florentinius observatione digna. Hoc interim certum est, Acta ipsa, quæ ab omnibus etiam maxime criticis, tamquam gravia et sincera admittuntur, ut videre est apud Ruinarium a pag. 63, et apud Tillemontium tomo 3 a pag. 30, certum est, inquam, nullos Acta socios commemorare. Vacat prorsus Romanum parvum, de quo hic repeti possent, quæ diximus in Observatione xxviii Februarii. Beda et Rabanus solius Melliti memoriam agunt. Florus autem, contra Actorum seriem, Alexandrum cum Epipodio, hoc eodem die conjunxit, elogium suo modo componens, quod ex iisdem Actis desumptum esse apparet, licet in ipso principio, præfatos socios anonymos xxxiv inserat, quos credibile est ex aliqua traditione cum Epipodio et Alexandro Lugduni recoli solitos, aut ex Hieronymianis adscriptos. Adstipulatur Ado, præfata Acta, et xxii Aprilis, et hic, secutus, sic tamen ut xxxiv comites illos quoque adjungat, præter *gloriosos quadraginta octo martyrum agones*, quos Epipodii passioni præmiserat, dicta die xii Aprilis. Usuardus, quem ibi de solo Epipodio egisse vidimus, hic fere ad verbum Adoniana omnia describit. Notkerus supra ductorem sapiens, aliqua addidit vel potius confudit, melius rescindenda. Acta nostra utrumque martyrem referunt xxii Aprilis, quia laudata jam Acta ambobus communia sunt, licet Alexander, tertio primum post

Epipodium

Epipodium die, seu hoc xxiv gloriosi certaminis finem consecutus sit. Audiatur Wandelbertus, solum Alexandrum canens, et a reliquis una lineola dissentiens in numero sociorum :

Martyr Alexander triceno martyre lætus

Ac teruo, octava Lugduni mœnia sancit.

Mellitius a Beda primum producit, ejus etiam est vita ab Henschenio notis illustrata, adjectis ex Capgravio nonnullis miraculis. Ado brevissimum aptavit elogium, at Nostro satis fuit, ipsissima Bedæ verba transcribere. Forte in codice Rosweyдино legerit Henschenius titulum *archiepiscopi*. — Sequitur in textu *Gregorius Eliberitanus*, de quo legi debet Papebrochii dissertatio. Tillemontius variis locis tom. 6 et 7; sed præsertim in hoc 7, pag. 767, ubi cum Pagio ad annum cccclxxxviii sentit, ut minimum dubiam esse hujus *Gregorii*, vulgo *Batici* sanctitatem, utpote quem non omnino constet a schismate Luciferiano ante obitum respuisse. Ignotus is est Martyrologis omnibus Usuardo antiquioribus aut ei æqualibus, ut proinde ab illo primum in sacris tabulis consignatus omnino censeatur, quod evincunt vetustissimi nostri codices, quidquid absit a multis secundæ notæ manuscriptis, verosimiliter a sciolo amanuensi, in aliquo codice præteritus, ex quo hic subinde descripti fuerint. Tales sunt Antverpiensis, Maxima et prima editio Lubecana, alique recentiores codices inter Auctaria recensendi. Nobis nullo modo dubia est germana Usuardini laterculi simplicitas.

Mellitii.

Gregorii Batici.

AUCTARIA.

HERINIEN. Textui purissimo, subdit festum proprium Remense, ut supra etiam aliquando factum observavimus. Sic habet : *Remis civitate, sanctarum virginum Bovæ atque Dodæ.*

Bovæ et Dodæ.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Gregorium, ut dixi, prætereunt, ejus loco substituentes : *Eodem die, Sidrac, Misac et Abdenago.* Remittuntur in Actis ad xvi Decembris.

Sidrac, etc.

ROSWEYD. In fine sic habet : *In Babylone, Sidrac, Misac et Abdenago.* Sumpti sunt ex Hieronymianis in quibus additur : *iteratō nomine, qui et Ananias, Azarias, Misahel, in Babilonia civitate magna, de camino ignis ordentis sunt liberati.* Vide ibi Florentinii observationem.

GREVEN. Textui cetera puro intexit et adjicit : *In territorio Blesensi, natalis Deodati abbatis et levitæ.* Auctarium ejus infra suo loco dabimus ; hic ponitur, quod ad textum spectat.

Deodati.

*ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Incipiunt : *Apud Lingones, Sydrach, Misach et Abdenago.* In fine omissus est Gregorius.

ALDERGEN. Idem augmentum, habet cum eodem defectu. At præterea hoc initium præfigit : *Apud Werdenam, depositio sancti Ludgeri, Monasteriensis primi episcopi et confessoris, cujus sacratissimum corpus in Monasterio, in ecclesia beatæ Dei genitricis Mariæ, post ejus felicem transitum, conservatum, nullum sensit corruptionis vestigium, donec de mandato Karoli magni apud prædictum locum, trigesimo die venerabiliter fuit tumulatum. Ad cujus sacrum tumulum, divina creberrime facta sunt miracula. Numerantur dies a xxvi Martii, quo de Ludgero superius actum.*

De Ludgero.

CENTULEN. *Lugduno Galliæ, sancti Alexandri, qui multa passus, ad ultimum crucifixus, spiritum Domino commendavit. Eodem die, depositio beati Melliti episcopi et confessoris, quem cum sancto Augustino venerandus Papa Gregorius de Roma in Britanniam misit. In civitate Heliberi, sancti Gregorii episcopi et confessoris.*

Textus mutilatus.

ANTVERP-MAJ. In prima annuntiatione purus, prosequitur : *In Britannia civitate Dorobernia, depositio sancti Melliti archiepiscopi et confessoris, qui tertius post beatum Augustinum, genti Anglorum, verbum Dei viriliter prædicavit. Item civitate Heliberi, etc. Eodem die, sancti Wilfridi archiepiscopi et confessoris.*

Il Wilfridi.

BRUXELLEN. Sic incipit : *Apud Lingones, trium puerorum Ananiæ, Mysael et Azariæ; qui mutatis*

De pueris Babilonicis.

nominiibus dicti sunt Sydrac, Misac et Abdenago. Hii cum statuam, quam Nabugodonosor erexerat, nollent adorare, apud Babiloniam in fornacem ignis ardentis missi sunt. In qua illæsi uno ore psallebant ymnium, quo nos in festis ad Laudes Matutinarum benedicimus Domino. De Alexandro sub finem ex Adone adjicit : *Et ipsi ambo Epipodius et Alexander sepulti sunt ex utroque altaris latere, in crypta, quæ in colle supposita civitate (superposito civitati) pulcro et antiquo opere exstructa est. In Mellito et Gregorio purus est.*

De Alexandro, etc.

HAGENOYEN. In prima annuntiatione purus, subdit : *Eodem die, sancti Agapiti martyris. Item in Britannia, depositio sancti Melliti episcopi et confessoris. Apud Pragum Bohemiæ, natale sancti Adelberti.* Spectat ad diem præcedentem. Sequitur de Gregorio, pure. Tandem in fine : *Apud Lyngones eodem die, Sydrac, Mysrath et Abdenago.*

Agapiti.

Adelberti.

Sydrach, etc.

AQUICINCT. In fine : *Item natalis sanctæ Coronæ virginis.* Illius, opinor, quæ Alexandrinorum antesignana est, ut in Actis invenies.

Coronæ.

VICTORIN. et REG. SUEC. num. 130. *Ipsa die, sanctorum Sidrac, Misac et Abdenago. In Syracusana, sanctorum Evadi et Colixti.* Vide prætermisos, et diem sequentem. *Eodem die, Coronæ virginis.* De ea jam diximus.

Eodi, et Colixti.

Coronæ.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Mellitii episcopi in Anglia. Alexandri martyris cum sociis numero xxxiv.* Vide quæ superius dicta sunt.

CODEX. D. DU CHEVAL. signatus B, primo loco : *Apud Lingonas, Sidrach, Misach et Abdenago.* Idem hic sæpo repetitur.

In VATIC. num. 5949. Omittitur Gregorius.

UGHELLIAN. Gregorium etiam præterit. Adjicit autem : *Eodem die, Sidrac, Misac et Abdenago.*

Sidrac, etc.

ALTEMPS. *Inventio corporis sancti Yronis archiepiscopi et confessoris. Remittitur ad x Junii. Item, translatio sancti Wilfridi archiepiscopi et confessoris. Item, sanctæ Coronæ virginis. Blesis, sancti Deodati.*

Inventionis Ironis.

Translationis Wilfridi. Deodati.

FLORENTIN. *Item, sancti Uldifrii episcopi et confessoris. Lege Wilfridi.*

BURDEGALEN. Post Mellitum et Gregorium : *Coronæ. Item, sanctæ Coronæ virginis.*

DIVION. S. Benigni. *In territorio Arvernensi, depositio sancti Roberti, primi abbatis Casæ Dei.*

Roberti.

EDITIO LUBECO-COL. In Alexandro, ut textus. Subjicit : *Apud Lingonas, translatio trium puerorum Ananiæ, Azariæ, et Misaelis. Apud Werdenom, depositio sepulture sancti Ludgeri, Monaste-*

Translationis Ananiæ, etc.

Ludgeri.

riensis

riensis primi episcopi et confessoris. Cujus socratissimum corpus in Monasterio oppido, in ecclesia beatæ Dei genitricis Mariæ, post ejus felicem transitum usque ad tricesimum diem inhumatum reservatum, nullum sensit corruptionis vestigium; donec de mandato Karoli magni, a devotissimo fratre suo Hildegrino, sicut ante obitum suum optaverat, et aliis quoque pluribus clericis et religiosis ac nobilibus, apud prædictum locum, tricesimo die venerabiliter fuit tumulatum. In qua tumulatione, sicut sanctus præsul prædixerat, a naribus ejus recens sanguis effluerat. Ad cujus etiam sacrum tumulum, divina creberrime facta sunt miracula. In Britannia, depositio sancti Melliti, etc. De Gregorio pure. In territorio Blesensi, natale sancti Deodati abbatis et Levitæ. Remis, sanctarum Bonæ et Dodæ virginum.

Deodati
Bonæ et
Dodæ.

BELINI I editio, penultimo loco interjicit: *Eodem die, Sydrach, etc.* Secunda vero editio, huic annuntiationi anteponeit: *Eodem die, natale sanctæ Coronæ virginis.* In fine autem: *Blesis, sancti Deodati abbatis.*

Coronæ.

GREVEN. Apud Lingonos, translatio, etc. In Africa, natalis sanctorum Faustini, Victorini et Valerii. Ex Hieronymo. Roberti pueri martyris. In Siria, Saræ virginis et martyris. Benedicti primi Papæ et confessoris. Vide de his tribus Prætermisissos. In Hibernia, beati Egberrechtii mo-

Faustini, etc.
Roberti.
Saræ.
Benedicti
pp.
Egberrechtii

nochi presbyteri et confessoris, de quo Beda libro 3 testatur, quod vitam duxerit in magna humilitate, mansuetudinis, continentia, simplicitatis et justitiæ perfectione. Remis, Bonæ et Dodæ virginum. Lege Bonæ. Apud Werulam, depositio sepulturæ sancti Luthgeri primi Monasteriensis episcopi. Cujus corpus cum usque ad xxx diem inhumatum reservatum fuisset, donec de mandato Karoli magni, apud præfatum locum, ut ipse optaverat, sepeliretur, nullum sensit corruptionis vestigium.

MOLAN. *Eodem die, Sidrac, Misac et Abdenago. Eodem die, natale sanctæ Coronæ virginis. Blesis, sancti Deodati abbatis et levitæ. Remis civitate, sanctarum virginum Bonæ et Dodæ. Minoribus typis: In Hybernia, beati Egberti monachi presbyteri et confessoris, de quo Beda, etc. Recte hic vocatur Egbertus, qui a Greveno Egberrechtus, verosimiliter non confundendus, cum Hegeberacto, vel Hecheracto, de quo hodie in Actis multa diligenter inquirunt Henschenius. Aliæ editiones: Eodem die, natale sanctæ Coronæ virginis. De Deodato, Bova et Doda, ut supra. Die vigesima quarta, sancti martyris Sabbæ, ducis exercitus, et sanctæ Elisabeth thaumaturgæ. In Hibernia, beati Egberti monachi, presbyteri et confessoris. In territorio Arvernensi, depositio beati Roberti abbatis Casæ Dei et confessoris.*

Sidrach, etc.
Coronæ.
Deodati.
Bonæ et
Dodæ.
Egberti
Sabbæ.
Elisabeth.
Roberti

VII Kal.

Die 25.

Romæ, Letania major ad sanctum Petrum. Apud Alexandriam, natalis beati Marci Evangelistæ. Illic discipulus et interpres Apostoli Petri, rogatus Romæ a fratribus scripsit Evangelium, quo assumpto perrexit Ægyptum, primusque Alexandriæ Christum annuntians constituit Ecclesiam, ac postea pro fide Christi tentus et graviter afflictus, primo angelica visitatione confortatus, deinde ipso Domino sibi apparente, ad cœlestia regna vocatus est. Mortuus est autem octavo Neronis anno. Civitate Siracusa, sanctorum Evodii et Hermogenis.

Litania majoris.
Marci Evangelistæ.

Evodii et
Hermogenis.

Ita habent Praten. Hieronim. Antwerp-Maj. Antverpien Max-Lubecc. Muncrat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Modica hodie codicum discrepantia. Greven. et Molan. male legunt, *Illic fuit discipulus*, sensumque aliter interpungunt. Sic Muncrat. pro *scripsit* habet *scribit*. In textu est *Siracusa* cum vetustioribus; aliqui melius *Syracusa*. *Evodii* legere videtur Praten. nos cum ceteris et recte *Evodii*. His duobus adjungenda erat *Callista* soror, sed ea ab Usuardo, nescio ob quam causam, ommissa est, ut mox dicemus.

De Litania majori.

OBSERVATIO. *Litania major ad sanctum Petrum*, nulli Martyrologo ante auctorem Romani parvi nota, inde ab Adone, ex hoc ab Usuardo iisdem verbis describitur, nulla de ejus origine aut institutionis causa facta mentione. Eam a Gregorio magno repetunt codices Usuardini recentiores in Auctariis citandi; verum Gregorio magno antiquiorem, ex ipsiusmet Registro probat Fronto, in nota ad Kalendarium pag. 71. Quæ de Rogationum (*Litaniae minores* aliqui vocant, licet Majoribus debeant esse antiquiores) quæ, inquam, de Rogationum primordiis fuse hac die in memorat Notkerus, quid cum Litania majore commune habeant, non video. Palam est præfatam Litaniam festo sancti Marci seu xxv Aprilis stabiliter, Rogationes autem multarum olim discordiarum causam, more festorum mobilium, triduo ante Ascensionem Domini, non pari ubique ritu celebrari solitas. De his consulat curiosus lector Henschenium ad xi Maii de S. Mamerto Rogationum institutore, et Papebrochium xxvii Junii de S. Arialdo cap. 5. etc. — Mirum est in apographis Hieronymianis *Evangelistam Marcum*, non hac die sed xxiii Septembris consignari, et quidem ab aliis aliter, ut apud Florentinum et in Actis invenies. Sed maxime notanda est Notkeri assertio, qui *die priori Marci festivitatem o. S. Hieronymo, auctoritate Eusebii, designatam contendit*. Romanum parvum *Marcum*, hac die collocat. Quem præcessit Beda, cujus elogium auctius reddidisse videtur Ado, non in Martyrologio, sed in festivitibus Apostolorum. Hunc autem secutus Noster, sua omnia ex ipso delibavit. Constante ubique notatum adverte martyrii tempus *anno Neronis octavo*. Plura si cupis, vide sis quæ de Marci apostolatu et obitu disseruimus in Tractatu-chronologico de Patriarchis Alexan-

Marci.

drinis

drinis ante tomum v Junii. Non in omnibus nobiscum convenit Tillemontius; ceterum Marci vita ab eo Gallice concinnata, exstat tomo 2 a pag. 89. Observat autem laudatus Fronto pag. 72, *neque in Gregorio M. nec in vetustissimis libris quidquam esse S. Marci Evangelistæ*; itaque antiquissima ejus memoria a Martyrologis nostris repetenda est, quibus accinit Wandelbertus:

*Mox Evangelico Marcus tonat ore beatus,
Septima quo capit eximium redimita nitorem.*

Præter Litaniam et Marcum, est in Romano parvo *Erminonis confessoris*, omnibus aliis plane incogniti. Suspicio, *Erminum* indicari abbatem Lobiensem et episcopum, textui primigenio ab aliquo intrusum, nisi quis corruptum putet ex *Evodio* et *Hermogene*, quod probabile non est, cum in Adone nihil de eo reperiamus. — *Evodius* itaque et *Hermogenes* ex Hieronymianis a *Callista* sorore avulsi et a Nostro adjecti sunt, quidquid in nonnullis Usuardinis codicibus præteritos observemus. Veram hic dari Usuardi lectionem, nemo, opinor, in dubium revocabit.

Cur autem *Clarentium Viennensem episcopum*, ab Adone positum, prætermiserit, non alia occurrit conjectura, quam quod ab eo codice fortasse abfuerit, quo Usuardus usus est, ut supra de similibus Viennensibus episcopis, tamquam verosimile, non semel inuimus; nisi magis placeat alia cogitatio, quod Usuardus Viennensium episcoporum rationem non habuerit.

*De Ermino-
ne Romani
parvi.*

*Evodii et
Hermogenis.*

*De Clarentio
Adonis.*

AUCTARIA.

PRATEN. Inter puros codices locum servat, licet in margine, antiqua manu adscripta habeat verba sequentia: *Ipsa die, Porisins, translatio corporis beati Droctovei abbatis, discipuli beatissimi Germani confessoris, episcopi atque pontificis.* Alteruter titulus sufficere poterat.

ROSWEYD. et BELIN. A puritate tam parum absunt, ut vix excludi debuerint. Primus deficit, ex eo quod in principio hæc solum verba ponat: *Letania major.* BELIN. vero textui conformior, totam quidem annuntiationem exhibet, sed pro *Litania major*, legit: *Letaniæ majores.* Præterea de Marco, post hæc verba, *Apostoli Petri*, inoritur, *et in baptisate filius*, quod in posterioribus editionibus etiam habet MOLANUS diverso tamen a textu caractere.

TORNACEN. et PULSANEN. Puri sunt, sed ultima annuntiatione omnino carent.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Primo loco de Marco, sicut BELIN. Sequitur: *Eodem die Romæ, Letania major ad sanctum Petrum, quam beatus Gregorius Papa, pro cessatione pestis inquinariæ, quæ Romæ desæruit, instituit.* In Evodio et Hermogene puri sunt.

CENTULEN. *Alexandriæ, passio sancti Marci Evangelistæ, quem baptisavit et docuit beatus Petrus Apostolus, cui etiam, pontifici ordinato, commisit totam Ægyptum et finitimas regiones, ut eas Christi gloria sublimaret. Romæ, Letania major ad sanctum Petrum.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Alexandriam, natale beati Marci Evangelistæ, de Tribu Levi. Qui fuit discipulus et interpres beati Petri Apostoli et ejus in baptisate filius. Hic ne in sacerdotem promoveretur, pollicem sibi abscidit et rogatus a fratribus, etc., fere pure usque ad, anno, ubi subtextit: ipso die Paschæ Alexandriæ ad loca bubali tractus est discerptus et sic ad cælestia regna vocatus est. Cujus corpus ab Alexandria negotiatores postmodum Venetiam transtulerunt.* De Litaniam, ut ULTRAJECT. etc. *Civitate Syracusa... pure. Apud Venetiam, sancti Clarenti episcopi et confessoris. Lugduno, sancti Rustici episcopi. Ipsa die in pago Pontivo, sancti Richarii presbyteri et confessoris. Vide die sequenti. Et transitus sancti Ermini confessoris. Melius Ermini.*

IIAGENOEYEN. *Romæ, Letania major ad sanctum Petrum, quam instituit beatus Gregorius Papa, propter pestem inguinariam, quæ tunc Romæ mazi-*

me viguit. Apud Alexandriam, natale sancti Marci Evangelistæ. Hic discipulus et interpres Petri erat Apostoli, et in baptisate filius; Romæ rogatus a fratribus scripsit Evangelium. Hic prius socius erat Pauli et Barnabæ, a quibus propter persecutiones fugit. Postmodum apud Aquilegiam, Evangelium, quod Romæ ediderat, prædicavit. Deinde sibi substituit alium episcopum Hermagoram nomine. Et assumpto Evangelio, perrexit Ægyptum primusque Alexandriæ Christum annuntians, sibi constituit ecclesiam. Post pagani videntes eum in verbo Domini convalere et miracula multa facere, in die Paschæ inter Missarum solennia tenuerunt eum et funem miserunt in collum ejus et traxerunt eum per saxa, itaque carnes ejus stuebant in terram. Et tunc vespere missus est in carcerem, ubi ab angelo est confortatus. Postea Christus ipse sibi apparuit et eum ad cælestia regna invitavit. Mane vero cum iterum traheretur, Deo gratias egit et commendans ei suum spiritum, feliciter obiit, octavo Nerouis anno. In Sicilia civitate Syracusa, etc., pure, ut habetur in textu.

AQUICINCT. *Laubiis, transitus sancti Ermini episcopi et confessoris. Sæpius hic recurrit.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Marci Evangelistæ. Floriberti Leodiensis episcopi. Ermini episcopi et confessoris.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Evodii et Hermogenis.* Adjectum *Clenti Papa*, etc., ex sequenti.

FLORENTIN. *S. Marci... deinde anno Domini quadringentesimo sexagesimo sexto (vel septimo) Veneti corpus sancti Marci prædicti, armata manu de Alexandria Venetias transtulerunt, ubi ecclesia in honore sancti Marci Evangelistæ, mire pulchritudinis fabricata est. Spectat ea translatio probabilis ad initium Seculi IX, ut ex ejus historia in Actis ostenditur.*

LUXOVIEN. *Translatio sancti Mansueti episcopi et confessoris. Dies natalis est III Septembris.*

REMENS. *sanctorum Timothei et Apollinaris. Lugduni depositio Rustici episcopi et confessoris.*

EDITIO LUBECO--COL. De Marco satis dictum est: item de Litaniam. *Civitate Syracusa... pure. Apud Leodium, natale sancti Floriberti ejusdem loci episcopi et confessoris.*

GREVEN. *Alexandri martyris, Evoti, Fortunati. Solita confusio. Lugduni, sancti Rustici episcopi. Viennæ, sancti Clarenti episcopi et confessoris.*

De S. Marco.

Ermini.

Floriberti.

Clenti PP.

*De transla-
tione
S. Marci.*

*Translatio-
nis Mansueti.*

Rustici.

Floriberti.

*Alexandri et
sacrorum.
Rustici.
Clarentii.*

*Translatio-
nis Drocto-
vei.*

*De Litaniam
majore.*

De Marco.

*Hem, de
Marco.*

*Clarentii.
Rustici.
Richarii.
Ermini.*

De Litaniam.

- Floriberti. Ermini. Francæ. Bedæ et Deodati.* *Floriberti episcopi Leodiensis et confessoris. Ermini episcopi et confessoris. Item beatæ Francæ virginis, Ordinis Cisterciensis. Bealæ et Deodati confessorum. Addit prima editio etiam Marci. Vide Prætermisssos.*
- De Ermino.* *MOLAN. Binchii, Ermini episcopi et abbatis Lobiensis, successoris sancti Ursmari, in cœnobio Lobienti. Tum litteris minoribus: De quo testatus est discipulis ejus Flachbertus nomine, et plenius liber gestorum ejus. Transfertur Binchii in sequentem diem propter festum Marci. Item, beatæ Francæ virginis, Ordinis Cisterciensis, civitate Plucentia. Natalis sancti Maris, Dolichæ episcopi. Tripartitæ lib. 9 cap. 3. Hic in aliis editionibus prætermisssus est, uti et in Actis. In aliis immisceatur, ut dixi: et in baptismo filius; atque in fine, et Calisti martyrum, pro Calista. Auctarii loco est: Laubiis, transitus sancti Ermini episcopi et confessoris.*

VI Kal.

Die 26.

*Anacleti PP.**Marcellini et soc.**Richarii.*

Romæ, natalis beati Anacleti Papæ, qui secundus post Apostolum Petrum, cum rexisset ecclesiam annis duodecim, persecutione Domitiani martyrio coronatus est. Item Romæ, sancti Marcellini pontificis, qui cum ecclesiam novem annis et mensibus quatuor rexisset, a Dicoletiano pro fide Christi cum Claudio, Cirino et Antonino capite truncatus est. Quo tempore fuit magna persecutio, ita ut intra unum mensem, decem et septem millia coronarentur. Monasterio Centula, sancti Richarii presbiteri et confessoris.

Solus et unicus ex omni parte purus est codex *Heriniensis*.

*De Cleto.**De Richario in Pratensi.*

VARIA LECTIO. Duos hæc potissimum articulos complectitur. Primo itaque non *Cleti*, ut receptissima et forte vera lectio exigit, sed *Anacleti* posuimus; eamque lectionem omnino Usuardianam arbitramur, ex Praten., Herinien., Tornacen., Pulsan., Munerat., et Antverp-Majore, quibus accedunt plures alii inter Auctaria recensendi, qui constantissime ita scribunt, licet codex primus corruptius, vel forte antiquiori modo habeat *Anacleti*, ultimus, litteras *Ana* fere erasas exhibeat. Falsam, ais, eam lectionem ex ipsomet verborum contextu, ubi aperte elucet contradictio, in, *qui secundus post Apostolum*, etc., vel ut Florus, *tertius* (utrumque vario respectu intelligi potest) quæ ad *Cletum* dumtaxat, non item ad *Anacletum* referenda esse, series ipsa chronologica Romanorum Pontificum manifeste edocet. Recte, opinor, ex communiori sententia arguis, eamque existimo rationem fuisse, cur in posterioribus codicibus, expuncto *Anacleti*, inveniantur *Cleti*, ut Bedam scripsisse mox dicemus. At nos non ferit ea qualiscumque oppositio et contradictio, neque enim de rei veritate, sed de Usuardi lectione quærimus, quam ille, seu veram seu falsam, ex Adone, hic ex Romano parvo evidentiter accepit, quæque proinde servanda a nobis fuit, tamquam germana et primigenia, exclusis codicibus, qui pro *Anacleti*, quacumque demum ratione aut auctoritate, restituendum censuerunt *Cleti*, quos in Auctariis recitabimus. — Articulus alter in ultima annuntiatione versatur, quam ita format Pratensis: *In pago Pontivo, sancti Richarii, etc.*, contra quam scribunt reliqui ferme omnes, et nos legimus: *Monasterio Centula, etc.*, Consultus hæc de re Castellanus, reposuit, *nihil in codice illo erasum esse*; ast, inquit in litteris datis vi Junii mcccix, clare apparet spatium unius lineæ relictum vacuum inter xxvi et xxvii Aprilis, impletum subinde alio tempore, ab eadem manu, sed atramento magis flavescente: *In pago Pontivo, etc.* Hoc nobis sufficit, ut a genuinis etiam excludatur præfatus Pratensis cum Rosweydino et Antverp-Majore, quos solos inter tot codices, ei conformes reperio; quod deinceps sæpe recurret.

Anacleti.

OBSERVATIO. De *Anaceto*, aut *Cleto* et *Marcellino* nihil hoc die memorant codices Hieronymiani; nec uspiam alibi, quod sciam, aut *Cletus* aut *Anacletus*, cum *episcopi* aut *Papæ* titulo, toto eo Martyrologio reperiuntur. Beda, ut jam indicavimus, *Cletum* annuntiat, cui *Marcellum* pro *Marcellino* conjungit; perperam sane, utpote, qui de *Marcello* distinctissime egit xvi Januarii. Romanum parvum, hodierni laterculi scaturigo, *Anacleti* diserte meminit: *Romæ, Anacleti Papæ et martyris*, quod secutus Ado, elogium adjecit a Nostro ad verbum transumptum. Fateor equidem in Mosandri editione aliter legi, at ea tot erroribus inquinata est, ut pro genuina Adoniana censeri non possit. Notkerus, licet non ita presse Adonis verbis inhæserit, *Anacletum* tamen etiam, non *Cletum* hoc die nominavit; sed ipse de Cleto agit xiii Julii. Rabanus Bedam hic deserit, imo ab omnibus Martyrologis dissentiens, *Cletum* celebrat xxix Aprilis, *Anacletum* vero xi Junii. De nominum CLETI et ANACLETI Romanorum Pontificum facta a Græcis confusione, erudite ad hunc diem disputavit Henschenius, antiquissimam tot seculorum in Ecclesia opinionem propugnans, secutus prudentissimam Baronii regulam, qua judiciose statuit: *In his, quæ sunt Romanæ Ecclesiæ, majorem esse adhibendam fidem ejus alumnis, quam ceteris*; ex qua regula *Anacletus* a *Cleto* plane distinguendus est. Contra vero critici recentiores multi, quos sequitur Tillemontius tomo 2 pag. 555 et alibi, *Cletum* ex Pontificum catalogis expungendum, vel, quod eodem recidit, utrumque in unum conflandum, acriter perpendunt, quorum sententiam alia via explicare conatus est Papebrochius, ut breviter expositum habes in Responsionibus ad art. 17, a num. 20. Legi et expendi argumenta

pleraque

pleraque omnia, etiam ea, quæ maxime urget Pearsonius, nec tamen moveor hactenus, ut ab Henschenii placitis recedam, aut cum Pagio ad annum cī num. 4, non censeam tutius esse, *in re incerta a communi opinione non discedere*; quamvis si ad Martyrologos, Bedam præsertim, Romanum parvum, Adonem et Usuardum attendamus, unus dumtaxat in sacris tabulis colendus proponatur, ut est etiam Wandelberti sententia inferius recitanda. Ego hic neutram opinionem amplector, rem totam, Deo bene favente, ad XIII Julii, quo die *Anacletus* recolitur, accuratissime discussurus. — *Marcellinum* itidem annuntiat laudatum Romanum parvum: *Et Marcellini Papæ et martyris*; annuntiat etiam Beda cum elogio; ex Beda, Rabanus, qui non *Marcelli*, ut in nostra Bedæ editione male legitur, sed *Marcellini* scripsit, servato reliquo elogio, quod in Adonem, Usuardum et Notkerum transiit, sic tamen, ut soli posteriores, cum Adone, eam pericopen adjiciant de *Septemdecim martyrum millibus*, uno mense coronatis. Recurrit iterum tacta superius difficultas, de confusis Romanorum Pontificum nominibus in *Marcello* quoque et *Marcellino*, pro quorum identitate aliqui ex iis certant, qui *Cleti* et *Anacleti* distinctionem totis viribus evertere conantur. In eorum numero fuit Clar. Castellanus, ut patet ex ejus notatiuncula hoc die Martyrologio universali apposita. Ast hic in ultimis suis litteris, aliena manu ad me datis XXXI Januarii MDCCXI, plane retractavit, quæ de *Marcelli* et *Marcellini* prætensa identitate scripserat et hoc die et XVI Januarii; ut pluribus ibi ostendi. Atque ut iterum dicam, quidquid pugnet Pearsonius, *Marcellus* a *Marcellino* omnino separandus est, quod, si opus fuerit, operosius demonstrari poterit. Hic ego me satis fecisse existimo, quod purum et simplicem Usuardi textum representaverim. Quæ de *Marcellino* calumniati sunt Donatistæ, ita ab eruditibus hodie ventilata sunt, ut hic frustra idem saxum volveretur. An ejus martyrium satis certum sit, non pauci dubitant: vide Acta; Responsiones Papebrochii ad art. XI, num. 48; Pagium ad annum CCCIV, num. XI; et Tillemontium tomo 5 a pag. 612, a quibus alia, *Marcellino* perperam tributa, excutiuntur. — De *Richario* Centulensi dicere supra cœpimus; notandum superest, eum ab Usuardo recte signari cum solo titulo *presbyteri*, male a Notkero ut *episcopus*, sine peculiaris loci designatione. Non ausim dicere eum ex apographis Hieronymianis acceptum, tametsi in nonnullis adjectus videatur. Vita ejus ab Henschenio illustrata est, etiam relata a Mabilione sec. 2 Benedictino a pag. 187. Audiamus Wandelbertum, ipsum cum Cleto celebrantem:

*Sextaque Pontificis recolit certamina Cleti,
Richarioque nitet vitæ cultore beatæ.*

AUCTARIA.

PRATEN. Jam notavimus, pro, *Monasterio Centula*, in eo legi: *In pago*, etc., quod secuti sunt CODEX ROSWEYD. et ANTVERP-MAJ.

TORNACEN. Post textum purissimum, adjicit: *Ipsa die, sancti Autharii confessoris*. Vide quæ de eo dicuntur inter Prætermisissos.

PULSANEN. Ultima annuntiatione omnino caret. De cetero in reliquis satis purus est.

MUNERAT. Etiam cetera purus, in fine subdit: *Parisiis, dedicatio sacræ capellæ regis, sacræ nostræ redemptionis insigniis, mirifice a beato Ludovico rege ditata*.

ANTVERP., ROSWEYD., MAX-LUBEC., BELIN., GREVEN., et MOLAN. cum recentioribus passim, pro *Anacleti*, legunt *Cleti*.

LOVANIEN. Citatis similis, sic de Cleto scribit: *Qui cum annis septem rexisset Ecclesiam, martyrio coronatus, sepultus est juxta corpus beati Petri in Vaticano*. In reliquis purus est.

ANTVERP - MAX. ULTRAJECT-LEYDEN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Jam dictis addunt: *Hunc Cletum et Anacletum Eusebius Cæsariensis et plures alii, pro eodem accipiunt. Sed Damasus in Cronica Pontificum Romanorum, quam scribit Hieronymo, ponit eos pro duobus, dicens Cletum fuisse Romanum, Anacletum autem natione Græcum*. De reliquo puri sunt, nisi quod primus *Richario* tribuat titulum *episcopi*.

CENTULEN. Proprium patroni festum ita primo loco celebrat: *In pago Pontivo, canobio Centula, natalis sanctissimi patris nostri Richarii sacerdotis et fundatoris loci nostri, qui miræ abstinentiæ et incessabilis prædicationis sectator, longe lateque miraculis cluruit, ac tandem Domino sibi revelante, vitam relinquens, celestium regna conscendit. Romæ, sancti Cleti Papæ et martyris, qui persecutione Domitiani, martyrio coronatus est*.

Item Romæ, sancti Marcellini Papæ, sub Diocletiano cum tribus clericis decollati. Quo tempore tam sæva persecutio incanduit, ut intra unum mensem, decem et septem millia martyrum passi gestis scriberentur.

BRUXELLEN. Romæ, sancti Cleti Papæ et martyris. *Qui secunus post beatum Petrum rexisset Ecclesiam, et sub persecutione Domitiani martyrio coronatus est, et sepultus juxta corpus beati Petri in Vaticano. Et fuit primus qui invenitur in suis litteris posuisse, Salutem et Apostolicam benedictionem, commendavitque peregrinationes ad Sanctos et maxime ad limina sancti Petri; et qui illas impediunt vel dissuadent, execratur*. De his et sequentibus facile est hodie judicium ferre. Ita pergit: *Romæ, sancti Marcellini Papæ. Qui cum Ecclesiam novem annos et menses quatuor rexisset, a Diocletiano compulsus, incensum posuit idolis. Postea Synodo facta, seipsum condemnavit, et pergens ad Diocletianum, se Christianum confitens, pro fide Christi cum Claudio, Cyrino et Antonino capite truncatus est. Quo tempore magna fuit persecutio; ita ut, etc. Item Treceas, sanctæ Eruperantiæ virginis. Apud Rasbacum, sanctorum Aucharii et Algæ conjugum, parentum Adonis, Rudonis et Audonii archiepiscopi Rothomugensis. Vide Prætermisissos. Item ad finem in margine additur: *Et translatio sancti Moloaldi archiepiscopi Treverensis. Natalis est XII Maii*.*

HAGENOYEN. Romæ, natalis beati Cleti Papæ. *Qui cum septem annis rexisset Ecclesiam, passus est sub Nerone cæsare. Patet hallucinatio. Hic constituit viginti quinque presbyteros in urbe Romæ et peregrinationem ad sanctum Petrum commendavit. Sequitur discordiæ conciliatio: Item Romæ, sancti Anacleti Papæ et martyris, qui cum rexisset Ecclesiam annis novem, mensibus duobus, passus est sub*

Traiano

Marcellini.

Richarii.

Autharii.

*Dedicationis
capellæ
regis.*

De Cleto.

*De Cleto et
Anacleto.*

De Richario.

De Cleto.

De Marcellino.

*Eruperantiæ.
Aucharii et
Algæ.*

*Translatio-
nis.Moloaldi.*

Cleti.

Anacleti.

- Traiano imperatore. Hic constituit in Missa dici : Pax vobis, episcopis; et, Dominus vobiscum, simplicibus sacerdotibus. Et responderi utrique : Et cum spiritu tuo, et Amen. Ipso die Romæ, sancti Marcellini Papæ et Martyris. Qui primo propter persecutionem timidus effectus est, idolis thura obtulit, et postea coram CXL episcopis pœnituit, et seipsum Diocletiano ad perimendum obtulit, qui cum Claudio, Cyrino et Antonio fecit eum capitalem subire sententiam. Quo tempore fuit, etc. De Richario pure. In Italia, sanctæ Tyltæ virginis. Puto, Zitam Lucensem indicari, de qua in Actis die sequenti. In nigra silva, sancti Trutperti martyris.*
- MARCELLINI.* Pro Cleti, ut alii habent, legit nobiscum Analecti. Et pro, mensibus quatuor, legit, tribus.
- VICTORIN.* Pro martyrum millibus septemdecim, habet septem et viginti.
- AMBIAN.* Canobio Centulæ, natalis sancti Richarii confessoris.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.* Analecti Papæ et martyris, secundi post beatum Petrum, Marcellini Papæ et martyris cum ceteris.
- AUGENSIS.* monasterii sancti Laurentii : Ipso die, sancti Autharii confessoris.
- Autharii.* In VATICAN. num 5949. De Richario, nihil. Adicitur : In Africa, sanctorum Victoris, Siricii, Honorati. Videntur ex Hieronymiano aliquo accepti.
- Victoris et sociorum.*
- UGHELLIAN.* Legit etiam Analecti, non Cleti.
- Aucharii et Agiæ.* STROZZ. Apud Rubascum, sancti Aucharii et sanctæ Agiæ ejus conjugis, et filiorum ejus Adonis et Redonis, inter quos fuit natus Angdonus (Audoenus) Rotomagensis episcopus, ab eodem patre et matre Corrupta et intorta aliqua, de quibus vide indicem Prætermissorum.
- Flocelli et Hernet.* CODIX BELNEN. S. Mariæ : Belno castro, exceptio sanctorum Flocelli et Herneti; e quibus gloriosus Christi athleta Flocellus, sicut passio ipsius scripta testatur, a fidelibus Christianæ religionis cultoribus, in villa Durrunnensi, quæ est in pago Constantino, digna veneratione sepultus, et a Deo magnis est virtutibus clarificatus; sed cum invalescente gentiliū furore, eo in loco debiti honoris religione, sanctissima membra carerent, a quibusdam prædicti castri militibus, pariter cum beato Hetraro, Cenomanensi abbate reverentissimo, in villam Rufianam transportati, signis et virtutibus claruerunt. Inde, divina disponente misericordia, Othonis comitis tempore, in Belnenium translati sunt, ibique usque nunc, fideliter poscentibus, pro quibusque necessitatibus, elementi pietate securunt. Vide quæ de his dicuntur in indice Prætermissorum.
- Exuperantiæ. Richarii.* EDITIO LUBECO-COL. De Cleto habet, sicut codices mediæ notæ supra. Sequitur : Item Romæ via Salaria, sancti Marcellini, etc., ferent in textu. Deinde : Trecus, sanctæ Exuperantiæ virginis. In pago Ponthino, monasterio Centula, sancti Richarii, presbyteri et confessoris.
- Honorati et sociorum. Aurelii et soc. Frederici.* GREVEN. In Africa, sanctorum Honorati, Pauli, Maximi et Apollonii. Item, sanctorum Aurelii, Leonidis, Viri, Ciriei, Guidei. Nominalis aptanda sunt martyribus, qui in Hieronym. enumerantur. Item, beatæ memoriæ Frederici episcopi Leodiensis et martyris. Remittitur ad XXVII Maii. Trecus, S. Exuperantiæ virginis.
- Floriberti. Dedicacionis capelle regie. Clarentii. Basilei.* MOLAN. Eodem die, apud Legiam, sancti Floriberti episcopi ejusdem loci et confessoris. Obiit XXV Aprilis. Parisiis, dedicatio sacra capelle, etc., ex MUNERATO. Viennæ, sancti Clarentii episcopi et confessoris. De eo heri. Sequitur minoribus typis : Sancti Basilei episcopi Amasæ, ejus martyrium scribit Joannes presbyter Nicomediæ. In editionibus aliis : Eodem die, apud Legiam, etc. De Clarentio, idem. Trecus, sanctæ Exuperantiæ virginis. Die vigesima sexta, sancti martyris Basilei, episcopi Amasæ. Parisiis dedicatio, etc., ut jam diximus ex MUNERATO acceptum esse.
- Exuperantiæ.*

V Kal.

Die 27.

*Anastasio.**Anthimi.**Castoris.*

Romæ, depositio beati Anastasio Papæ, de quo sanctus Hieronimus venerabili testatur eloquio, quod ejus vita diuturna mundus immeritus sit frui. Apud Nicomediæ, natalis sancti Anthimi episcopi et martyris, qui persecutione Diocletiani ob confessionem Christi, ut in historia ecclesiastica descriptum est, martyrii gloriam capitis obtruncatione accepit. Secuta est quoque illum universa pene gregis sui multitudo, per eandem martyrii viam, quorum alios iudex gladio obtruncari, alios ignibus conflagrare, alios naviculis impositos pelago immergi fecit. Tarso Ciliciæ, sancti Castoris.

Puri sunt Praten. Herinien. Antverp-Maj. Rosweyd. Muerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. In Molano ante, Hieronymus, deest appellatio, Sanctus. Reliqui in textu, Hieronimus, ut scribunt Praten. Muerat. Greven. etc. De, Hieronimus vel Ieronimus et id genus aliis, non est operæ pretium pluribus agere; uti nec de, Nichomediæ, hystoria, Antimi, Anthymi, etc. Notabilior est Muerati error, dum scribit ut in historia legitur, pro eo quod in latereulo recte posuimus, ut in historia ecclesiastica descriptum est. Sic codex Rosweydi sensum vitiat, pro, quorum alios, legens, quos alios. Conflagrare habent Praten. et Muerat. et ita opinor legisse Usuardum, potius quam conflagrari ut Herinien. et Antverp-Maj. forte ex Adone. Utrumlibet selige, per me licet. At nimium sapuisse existimo Rosweyd. Greven. et Molan. qui substituerunt concremari. Constructionem denno mutat Mueratus, a reliquis omnibus deflectens, scribensque, in pelago mergi fecit, pro, pelago immergi fecit. Sunt qui Tharso scribant cum Muerato et Molano, melius in textu ex aliis. Mira in Heriniensi commixtio duarum vocum, Tarso Ciliciæ, in, Thessalonica, amanuensis, ni fallor, oscitantia, qui vocibus media fere parte confusis aut corruptis, ansam alteri reliquerit, male supplendi cetera atramento recentiori.

OBSERVATIO.

OBSERVATIO. *Anastasio* Pontificem primus in sacros Fastos retulit auctor Romani parvi : *Anastasio*. *Sancti Anastasi Papæ*. Secutus est Ado, sed, quod mirere, nullo eum ornavit encomio, solum addens, quod *sederit annos tres, dies decem*. Diligentior fuit Rabanus, quem hic Notkerus, ut alias sæpe, ad verbum descripsit, insertis etiam citatis Adonis verbis. Quæ igitur in Anastasio laudem breviter sed nervose textus exprimit, Usuardi nostri propria censei debent. Plura in Actis ex Hieronymo et aliis ab Henschenio diligenter exquisita, suggeruntur. — *Anthimus Nicomediensis* in apographis Hieronymianis memoratur, sed aliter Romanum parvum annuntiat, *innumeramque jungit martyrum multitudinem*. Porro Anthimo et sociis elogium concinnavit Ado, ex quo præcipuos tantum flosculos decerpit Noster, ut ex utriusque textus collatione, clare perspicies. Verosimillimum est ex Rufini Eusebio lib. 8 cap. 6, desumptum ab auctore Romani parvi *Anthimum*, eique hunc diem pro arbitrio assignatum, ut de aliis, eodem primo Diocletiani furore crudelissime necatis, alibi non semel dicitur. Eusebii verba in Actis referuntur, quæ vere insignis martyris et innumerabilium sociorum triumphum denarrant, quibus addi possunt, quæ a Lactantio præclare scripta sunt, ex quo et aliis historiæ seriem exponit Tillemontius tomo 5 a pag. 23, nulla habita ratione Actorum particularium, Latine et Græce a nobis editorum, quæ ab eruditis recentioribus non magni æstimantur, nec a Ruinartio admissa sunt, qui solum Eusebium sequitur pag. 320. Metricum Wandelberti elogium Anthimum cum Anastasio memorat :

*Quinta Anastasium Papam celebramus ; eidem
Anthimus antistes digna virtute cohæret.*

Castor Tursensis primum locum occupat in citatis Hieronymi apographis, unde eum, procul dubio Usuardus accepit ; et solum quidem, ut probatissimi codices nostri cum Notkero ad oculum demonstrant. Alii secundæ notæ codices, ut Antverp. et Max-Lubec. Belinus et multi in Auctariis citandi, *Stephanum* Castori connectunt, et loco et tempore, nisi vehementer fallimur, plane distinctum : hoc nimirum Tarsi, Stephano Nicomediæ coronato, quemadmodum diserte ferunt laudata Hieronymiana apud Florentinum. Non ignoro, Henschenium aliter in Actis posuisse, ut se conformaret Baronio, Belinum forte et Maurolycum secuto. At non dissimulat ibidem Henschenius, quid sibi magis verosimile videatur. Ego certe antiquissimorum Martyrologorum et codicum auctoritatem, Belino et Maurolyco longe præferendam censeo. Hæc obiter, occasione connexionis illius, textui nostro contrariæ, dicta sunt. De vera et simplici Usuardi lectione, non video quidquam dubitari posse.

AUCTARIA.

TORNACEN. Textum mutilat, expuncta parte elogii B. Anthimi, incipiendo a, *quorum alios*, etc. ; cetera purissimus est.

ANTVERP. et MAX-LUDEC. ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. et EDIT. ULTRAJ-BELG. Post *Castoris*, addunt, *et sancti Stephani martyris*.

PULSANEN. Et in parte elogii B. Anthimi, et in ultima annuntiatione deficit.

LOVAN. Etiam mutilus est in elogio Anthimi. Porro *Stephanum* Castori conjungit.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. et DANIC. Post, *immeritus sit frui*, interserunt : *Hic constituit, ne quis sine sui licentia Episcopi ad clericatum ascendat, et ne quis sedeat, cum sacra Evangelia in ecclesia recitantur*. In fine : *Tharso Ciliciæ, sancti Castoris et sancti Stephani martyris*.

CENTULEN. Romæ, *sancti Anastasii Papæ et confessoris. Nicomediæ, sancti Anthimi episcopi et martyris, cum quo de clero et populo multi coronati sunt. Tarso Ciliciæ, sancti Castoris*. In hac annuntiatione purior est quam codices proxime citati.

BRUXELLEN. De Anastasio, aliis verbis sic inserit : *Hic constituit, ne quis sedeat, sed stet, dum sacra Evangelia in ecclesia recitantur*. In Anthimo, nonnihil ex Adone interpolatus est. In fine : *Tarso Ciliciæ, sancti Castoris et sancti Stephani martyrum*.

HAGENOYEN. Primo loco de Anthimo, satis pure. Sequitur : *Tarso Ciliciæ, passio sanctorum martyrum Castoris et Stephani. Romæ, depositio sancti Anastasii Papæ, qui quadragesimus post beatum Petrum erat, de quo sanctus Hieronymus*, etc., fere ut supra. In Territorio Lomovicensi (Lemovicensi), *sancti Alpiniani confessoris*. Vide Acta.

AQUICINCT. Post *frui*, sic subdit : *Hic constituit, ut quotiescumque Evangelia sancta recitaren-*

tur, sacerdotes non sedeant, sed curvi stent. Et constituit, transmarinum hominem in clericatum non suscipi, nisi quinque episcoporum designetur chirographis. His ultramarinorum in legitimos damnavit ordines. Puto legendum esse illegitimos, seu illegitimos. In fine, pro *Castoris*, habet *Pastoris* ; additque, *et Stephani martyrum*.

VICTORIN. et REG. SUEC. num. 130. In fine : *In Ægypto, sanctorum Victoris, Maximi et Martini. Potius Marciani*. Quibus in Hieronymianis adduntur *Paulus, Germanus et alii sex*.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. De Anastasio, fere habet, ut est in textu. Tum : *Anthimi episcopi cum sociis, de grege suo martyribus*.

VATICAN. num. 5949. In fine adjicit : *Ursicini, cum longa narratione de sancto Vitale. De Ursicino vide in Actis. Rursus de eodem et Vitale die sequenti. Hic quoque Castori adjungitur Stephanus*. Vide observationem supra.

UGHELLIAN. In fine : *Et sancti Stephani martyris, ut supra ANTVERP. MAX-LUBEC. etc.*

ALTEMPS. Ad *Castoris*, etiam adjectum, *et sancti Stephani*.

STROZZ. *Castoris et Stephani. Apud civitatem Fulginatem sanctorum martyrum Eraclii, Justi, Mauri et Vitalis, qui sub Daciano præside martyrium passi sunt*. In indice Prætermisorum Vitalis ad diem sequentem, tres alii Fulginates ad iv Maii remittuntur.

EDITIO LUBECO-COL. De Anastasio, post, *frui*, subjungit : *Hic constituit, ne quis sine licentia sui episcopi ad clericatum ascendat. Et ne careret aliquo membro, non posset fieri clericus. Et ne quis sedeat, cum sacra Evangelia in ecclesia recitantur*. De Anthimo satis pure. In fine : *Tharso Ciliciæ, sanctorum Castoris et Stephani martyrum*.

GREVEN.

Stephani.

De Anastasio.

Stephani.

Textus contractus.

De Anastasio.

Stephani.

Stephani.

Uppiniani.

Anastasio.

Anthimi.

Castoris.

De Anastasio.

Stephani.

Victoris et sociorum.

Ursicini.

Stephani.

Stephani.

Eraclii et sociorum.

De Anastasio.

Stephani.

Genesii et
aliorum.
Hermetis
et aliorum.
Pulionis.

Evellii.
Liberatis.

GREVEN. In Lidia, sanctorum Genesii, Sodalis, et Marini. Item, sanctorum Hermetis, Victoris, Germani. Apud Civilitanom urbem, sancti Pulionis lectoris et martyris. De his distinctiora in Actis invenies. Tarso Ciliciæ, sancti Stephani martyris. Romæ, Evellii martyris. Remittitur ad xi Maii. Civitate Altinensi, sancti Liberalis confessoris. Vide in Actis geminas ejus vitæ synopses.

MOLAN. In prima editione, post Castoris, litteris Italicis immediate subdit: *Et sancti Stephani martyrum*. Dein typis minoribus: *Civitate Altinensi, sancti Liberalis confessoris*. Posteriores editiones, de Stephano idem. Rursus minori charactere: *Civitate Altinensi, sancti Liberalis confessoris, ab Heliodoro episcopo nutriti, qui civitate Altino destructa, Tarvisium est translatus*.

Stephani.
Liberatis.

IV Kal.

Die 28.

Vitalis.

Theodoræ et
Didymi.

Aphrodisii et
sociorum.
Pollionis.

Apud Ravennam, natalis sancti Vitalis martyris, qui cum corpus beati Ursicini sublatum, honestate debita sepelisset, tentus a Paulino consulari, post equulei tormenta, jussus est deponi in foveam profundam, et terra ac lapidibus opprimi, talique martyrio migravit ad Christum. Alexandriae, sanctæ Theodoræ virginis, qui sacrificare contemnens, cum esset in lupanar tradita, repente quidam ex fratribus nomine Didimus, miro Dei favore, illam eripuit, ac postea cum eadem percussus, et simul coronatus est. Eodem die, Afrodisii, Carilippi, Agapii et Eusebii martyrum. In Pannonia, sancti Pollionis martyris.

Sumitur ex Praten. Herinien. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Ursicii, pro Ursicini in error est Munerato; atque item cum honestate. In Pratensi et Belino redundat particula, et post equulei. Greven. autem et Molan. constructionem sic efformant: *Tentus est a Paulino consulari et post*, etc. Sed ea scribendi ratio codicibus omnibus Usuardinis et ipsi Adoni repugnat, quamvis recte sit ordinata. Librarii Heriniensis oscitantia vocem profundam omisit; Belin. pro deponi, scripsit, poni; Munerat. demitti. Greven et Molan. legunt. ad Christum migravit. Post Theodoræ virginis, inseruit Molannus, sed litteris Italicis: *De qua beatus Ambrosius*. Idem solus et forte melius scripsit *Didymus*, ut habet etiam Ado. Nos codicum nostrorum omnium lectionem retinendam censuimus. Antverp. et Max-Lubec. duas voces omittunt, nempe, nomine *Didimus*. In apographo nostro Pratensi legitur *Aphrodisii*; ceteri codices, *Afrodisii*; Belin. et Greven. *Affrodisii*. Cetera colligo, potius corrigenda quam notanda: *equule in, eculei, contempnens, Karilippi, Caralippi, Agapiti, Agapeti, Apollonii, Appolionis, sanctæ Apolionis*, etc.

Vitalis.

OBSERVATIO. Vitalis martyr Ravennas, de quo in laterculo, Hieronymianis aut ignotus, aut præteritus est, aut studiose Gervasio et Protasio xix Junii conjunctus; nam de alio, fortasse Pannonio, ibi indicato, nulla nobis quæstio. Beda positionem seu martyrii locum reticet. Romanum parvum rotunde enuntiat: *Ravennæ, sancti Vitalis martyris, patris sanctorum Gervasii et Protasii*. His longiorem narrationem Florus adjunxit, aliam Rabanus, aliam Ado; Notkerus Rabanum et Adonem descripsit, Noster pauca decerpit, stylo suo convenientia. Id vero notandum, Martyrologos illos, tanetsi in elogiis suis non omnino convenient, ex eodem tamen fonte hausisse omnes, nimirum ex passione, quæ seculo ix antiquior esse debuit, non tamen ea ætate composita, ut magnam fidem mereatur; certe Bedæ ignota fuisse videtur. Nec eam tuetur celebris epistola, quam Ambrosio suppositam plerique hodie fatentur. Pauca de Vitale Tillemontius tomo 2 pag. 75, plura in notis pag. 496. Nihil tamen obest criticorum de Actis censura, quo minus vetustissimum cultum probent certissima monumenta, inter quæ Frontonis Kalendarium, aliaque a Papebrochio in Actis producta; quibus consonat metricum Wandelberti encomium:

Quarta Vitalem Christi pro nomine casum
Commemorat, vitam meruit qui morte perennem.

Cur hac die apud laudatum Bedam et Rabanum legatur *Christophorus*, et apud Florum et alios *Eusicius*, haud equidem conjicio: in indice Prætermisorum ad proprios dies remittuntur. — *Theodoræ et Didymi* a Romano parvo primum producti, ab Adone insigni elogio ex Actis contracto exornati sunt, quod rursus integrum transumpsit Notkerus, Usuardus vero breviori methodo rem complexus est; sic tamen, ut sua omnia et in hoc et in præcedenti encomio, ex Adone prorsus accepisse manifestum sit. Ceterum ita elogium ab Adone primum contextum est, ut ipsa antiqua Acta gemina et proconsularia videre debuerit, et una commiscere, quæ Sanctus Ambrosius de pari certamine Virginis Antiochenæ retulit libro 2. de Virginibus capite 4. An satis recte, necdum inter eruditos definitum invenio. Cum Baronio in Annalibus censuit Papebrochius, diversas esse Virgines, quemadmodum diversa statuuntur loca et tempora, quibus certasse referuntur; nec satis perspexit, an *Theodora hæc nostra*, coronæ martyrii particeps fuerit, cum id Acta non expriment. A Papebrochii sententia non abhorret Tillemontius, dum passionis historiam Gallicæ explicat tomo 5 a pagina 241. Nihilominus Ruinartius inter sincera et selecta, admonitionem præmittit pagina 425, qua tueri conatur eorum opinionem, qui *Ambrosianam virginem anonymam*, cum hac nostra *Theodora Alexandrina* confundendam existimant, quidquid suam Ambrosius *Antiochenam* appellaverit. Ego

Theodoræ et
Didymi.

certe

certe apud Ruinartium non reperio solutiones argumentis pares, nec video, cur idem divini amoris astus plurimum virginum tutandæ pudicitiae servire non potuerit, ut de aliis recte ostendunt citati Papebrochius et Tillemontius. — De duabus postremis annuntiationibus, id solum dicere possumus ipsas Romano parvo ignotas, ad verbum ex præfato Adone descriptas esse, primitus ex Hieronymianis eductas, quamvis varie immutata et male connexa videantur nomina, ut ex Actis intelliges. Nobis certum est, genuinam Usuardi lectionem in textu nostro representatam.

Aphrodisii et sociorum. Pollionis.

AUCTARIA.

- R**ursus defectu laborant TORNACEN. et PULSANEN. In illo, abest elogium Theodoræ. In hoc vero, et Theodoræ elogium, et quæ sequuntur.
- Pamphili.* ROSWEYD. Textui puro subnectit : *Item Pamphili confessoris et episcopi Sulmonensis, etc.*
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Puri ferme sunt ; sed interjiciunt verba Romani parvi, nempe : *Patris sanctorum Gervasii et Protasii. Et post migravit ad Christum, interponitur : Ipso die, sanctæ Valeriæ conjugis sancti Vitalis.*
- Valeriæ.* CENTULEN. Apud Ravennam, sanctorum Vitalis et Valeriæ martyrum, quorum filii beatus Gervasius et Protasius præclari martyres exstiterunt. Alexandriæ, sanctæ Theodoræ virginis, cum qua quidam frater nomine Didimus passus est. Ipso die, translatio S. Wigualoci abbatis. Item sanctorum Afrodisii, Carilippi, Agapiti et Eusebii martyrum. In Pannonia, sancti Pollionis martyris. Eodem die Mediolani, sancti Petri martyris ubi hæreticis coronati. Ab aliis passim recolitur xxix Aprilis.
- Translatio- nis Wingualoci.* PETRI MARTYRIS. ANTVERP-MAJ. Purus est in textu, sed in fine addit : *Eodem die, sancti Winwaloci abbatis. De eo egimus iii Martii.*
- Ursicini.* BRUXELLEN. In Vitale fere purus, secundo loco habet : *Et sancti Ursicini medici, sub prædicto iudice passi. Ipso die, sanctæ Valeriæ, conjugis beati Vitalis. Tum alia manu et recentiori atramento intruditur : Et depositio sanctæ Monachæ (Monicæ) matris sancti Augustini. Remittitur ad iv Maii. In Theodora et ceteris satis purus est.*
- Valeriæ.* MONICÆ. In fine adjicit : *Item, translatio sancti Lamberti episcopi. Vide diem natalem xvii Septembris.*
- Translatio- nis Lamberti.* HAGENOEYEN. In Vitale modice interpolatus est. Tum : *Eodem die, sanctæ Valeriæ conjugis sancti Vitalis martyris. Quæ quia jejulare cum idololatriis noluit, dicens se esse Christianum, finem vitæ verberibus sortita est. In Theodora, nonnulla adjicit satis nota. Denique : Ipso die, sancti Afrodisii, Carilippi, Agapi et Eusebii martyrum. Deest ultima annuntiatio de Pollione.*
- De Valeria.* WINWALOCI. AQUICINCT. In fine : *Et sancti Winwaloci confessoris. Jam diximus, de eo actum iii Martii.*
- Euphrosynæ.* VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. In fine adjiciunt : *Item Alexandriæ, sanctæ Euphrosynæ virginis. Vide xi Februarii.*
- DAVERON. Beati Suingraloci abbatis. Satis patet Winwalocum indicari, de quo supra.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Vitalis martyris et militis, qui fuit pater sanctorum Gervasii et Prothasii. Theodoræ virginis et Didymi, qui illam e periculo liberavit, et postea cum ea occubuit. Afrodisii martyris et aliorum. Translatio sancti Lamberti episcopi et confessoris.
- Translatio- nis Lamberti.* CODEX BIGOTIAN. signatus P. 5. In Pannonia, sancti Apollionis martyris. Lege Pollionis.
- REG. SUEC. signatus num. 148. *Monasterio, sancti Winwaloci. Puto agi de Blandinio.*
- In VATICAN. num 5949. Corrupte adjicitur : *Eodem die, Epü, Afrodisii, etc.*
- UGHELLIAN. Pro Pollionis, scribit Apollionis.
- ALTEMPS. In monasterio S. Eburnensis ecclesiæ, translatio sancti Wlsini episcopi et confessoris. An non indicatur Wilfridus Eboracensis junior, de quo in Actis xxix Aprilis ?
- BIZUNTICEN. Bellevalli, sancti Bernardi confessoris. Hactenus nobis ignotus est, saltem ut Sanctus. Forte aliquis plura docebit.
- EDITIO LUBECO-COL. De Vitale post textum interpolatum, adhuc addit : *Corpus vero ejus post translationem requiescit Colonix Agrippinæ, in ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ in Capitolio. Ipso die, sanctæ Valeriæ conjugis sancti Vitalis prædicti, quæ sacrificare noluit (nolens) usque ad mortem etiam mactata fuit. Reliqua textus satis pura sunt. Sequitur : Apud Leodium, translatio sancti Lamberti, ejusdem loci episcopi et martyris. Cenomanis, translatio sancti Liborii episcopi et confessoris in Paderbornam. Dies natalis est xxiii Julii, quo hodie de præcepto celebratur.*
- GREVEN. Victorini martyris, Victoris, Luciani, et aliorum. Vide Acta. Pamphili episcopi Corsinii. Idem est qui supra Sulmonensis. Item, beatæ Valeriæ uxoris sancti Vitalis suprædicti. Quæ sacrificare contemnens, usque ad mortem mactata, coronam martyrii adeptæ est. Apud Leodium, translatio sancti Lamberti episcopi ejusdem loci et martyris. Apud Paderbornam, translatio sancti Liborii episcopi Cenomanensis et confessoris.
- MOLAN. Item egressio Noe de arca. In Leodio, translatio sancti Lamberti martyris. Ipso die, sanctæ Valeriæ conjugis sancti Vitalis. Eodem die, elevatio sancti Amati episcopi et confessoris. Vita dabitur xiiii Septembris. Lamluno clavato, translatio sanctæ Probx virginis. Vide Acta. Editiones aliæ, sic habent : *Ipso die, sanctæ Valeriæ, etc. In Hispaniis, sancti Prudentii episcopi Tirasonensis et confessoris. Metis civitate, sancti Adelphi episcopi et confessoris. Die vigesima octava, sanctorum martyrum Dadæ, Marimi et Quintiliani. De his et Adelpho vide in indice Prætermisorum. In Leodio, et Lauduno clavato, ut supra. Eodem die Duaci, elevatio sancti Amati, episcopi et confessoris. Ad hanc elevationem sacri corporis, quod perdidit, Dominus reddidit multis : sanitatem, videlicet ægrotis ; lumen et auditum excis et surdis ; inde vero viri prius confracti redierunt, nimiram exultantes, vestigium pedum admirantes. Item, egressio Noe de arca. Tum litteris minoribus : Eodem die, martyrium sancti Paphnutii abbatis et quingentorum quadraginta sex, qui una cum ipso martyrium passi sunt. Vide Prætermisos.*
- Victorini et sociorum. Pamphili.*
- Valeriæ.*
- Translatio- nis Lamberti.*
- Translatio- nis Liborii.*
- Egressionis. Noe de arca.*
- Elevationis Amati.*
- Translatio- nis Probx.*
- Prudentii. Adelphi.*
- Dadæ, etc.*
- De elevatio- ne Amati.*
- Paphnutii et sociorum.*

III Kal.

Die 29.

Tychici.

Agapii, Secundi et aliorum.

A pud Paphum, sancti Tychici diaconi, discipuli beati Pauli. Hujus meminit in suis epistolis idem Apostolus, pronuncians eum fratrem carissimum ac conservum suum fore in Domino. In Numidia apud Cirtensem coloniam, natalis sanctorum martyrum Agapii et Secundini episcoporum, qui persecutione Valeriani, post longum exilium, apud præfatam urbem, in qua tum maxime gentilium rabies ad tentandam justorum fidem inhiabat, ex illustri sacerdotio effecti sunt martyres gloriosi. Passi sunt in eorum collegio Emilianus miles, Tertulla et Antonia, sacræ virgines, et quædam mulier cum suis geminis.

Puri sunt soli *Praten. Herinien. Antwerp-Maj. Greven et Molan.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Tychici* cum *Praten*, et *Molano*. Et ita vere scribendum esse nemo diffiteri potest; quasi dicas *Fortunatus*, sed hic Grammaticas quæstiones enodandas non suscipimus, citatos codices, ut probatiores secuti sumus. Fateor tamen in *Pratensi* sic scriptum esse, ut dubium maneat, sitne prima littera T. an C. *Herinien.* cum aliis legit *Tichici*, pejus *Greven. Titici*, pessime *Antwerp-Maj. Titi*. Idem codex omisit particulam *in*, ante *Domino*; *Molanus fore. Cirtensem* habent *Greven.* et *Antwerp-Maj. Molan. Circensem.* Secutus sum *Praten. Herinien. etc. Secundii*, pro *Secundini*, error est in *Antwerp-Maj.* Ubi iterum *collegio*, pro *sacerdotio. Temptandam* habet etiam *Herinien. Gloriosi martyres* legunt *Greven.* et *Molan.* Et primus etiam supra, *sancti Pauli discipuli. Emilianus* legunt omnes, excepto solo *Molano*, qui *Emilianus*; ut plerumque solet nonnulla pro suo arbitrio corrigere, præsertim in diphthongis, etc.

• Tychici.

Agapii, Secundi et sociorum.

OBSEVATIO. *Apud Paphum, Tychici Apostolorum discipuli.* Verba sunt Romani parvi, ex quo utraque hodierna annuntiatio profluxit, inde nimirum per Adonem, a Nostro accepta. Cur hoc potius die quam altero hic sanctus recolatur, puto ab auctore Romani parvi pro mero libitu determinatum. Quæ vero ex ipso jam citavimus, nullo ferme apice immutato, transumpsit Ado et ex hoc Notkerus. Ast Usuardus breve ex Pauli epistolis præsertim ad Colossenses capite ultimo, compilavit elogium, quale in laterculo exhibemus. Brevis de Tychico Henschenii commentarius, ex aliis epistolarum Pauli locis, ea colligit, quæ Tillemontius tomo 1 in vita Apostoli, propriis locis inseruit. Plura de ipso memorant Græci, quibus quadrat Henschenii nostri observatio, nempe: *testimonia e sacris litteris assumpta, tam altum de Tychico ingenuisse sensum, ut cum variis urbibus videatur præstitisse beneficium fidei propagandæ, plures eum inter primos suos episcopos crediderint fuisse.* Sed nobis sufficit Latinorum nostrorum Martyrologorum difficultates explanare. — *Agapius et Secundinus* etiam a Romano parvo, ut diximus, sumpti sunt. Elogium novis circumstantiis distinctum, ex Actis *Mariani et Jacobi*, de quibus die postera, adjunxit Ado, ex hoc Notkerus, satis ornate et eleganter. Usuardus autem, quicquid habet, inde ad verbum accepit, ita ut mirum sit, voces pauculas ab eo fuisse prætermittas. Ceterum tota ea martyrum classis ideo in Actis hodie prætermittitur, quod eorum gesta cum *Mariani et Jacobi* triumpho connexa sint, ut ibi die xxx hujus legi potest. Satis nobis est purus et simplex Usuardi textus. Qui totam cohortem contemplari cupit, Henschenium adeat præfato die, quo præclarissima omnium Acta illustrantur; a Ruinartio etiam edita et novis observationibus explicata a pag. 224; Gallice autem a Tillemontio tomo 4 a pag. 215, ubi recte advertit, eorum festivitatem probabiliter recolendam vi Maii, quo in Calendario Carthagineusi referuntur *Jacobus et Marinus*, alias *Marianus*, ut dicemus die sequenti. Ex quo iterum colligas, auctorem Romani parvi, hisce etiam martyribus, a reliqua turba avulsis, arbitrarium diem consecrasse. Interim hodiernos episcopos sic metrice canit Wandelbertus:

*Tertia Pontifices ara meritisque dicotos
Agapum, pariterque Secundinum veneratur.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Hic denuo contractior, post. *episcoporum*, immediate subdit: *Qui ex illustri sacerdotio, omissis intermediis, qui persecutione Valeriani, post longum exilium, opud præfatam urbem, etc.*

PULSANEN. In prima annuntiatione satis purus secundo loco habet: *Apud Alexandriam, sanctæ*

Euphrosynæ virginis. Sequitur: In Numidia, etc., Euphrosynæ. usque ad, episcoporum, inclusive.

ANTVERP. Post textum: *Item translatio sancti Roberti, primi Cisterciensis abbatis.*

*Translatio-
nis Roberti.*

MAX-LUNECC. *In territorio Lingonensi, apud Molisimum (Molismum) beati Roberti primi abbatis Cistercii.*

Roberti.

MUNERAT.

- MUNERAT.** Etiam in fine: *Apud Mediolanum, sancti Petri martyris, Ordinis Fratrum Prædicatorum.* In multis aliis recentioribus codicibus celebratur, sed nusquam copiosius quam in LEYDEN. et FLORENTINIS.
- ROSWEYD.** Itidem post textum: *In Tuscia Torpetis martyris, ministri Neronis.* Celebrius colitur XVII Maii.
- LOVANIEN.** Purus est usque ad, martyres gloriosi. Cetera omittit, substituitque: *In territorio Lingonensi, apud Molismum, beati Roberti confessoris, primi abbatis Cisterciensis.* Ipso die, in territorio Mediolanensi, passio sancti Petri, de Ordine Prædicatorum.
- ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. et EDITIO ULTRAJ-BELG.** Post textum satis purum, eadem prorsus cum LOVANIEN Auctaria subnectunt.
- LEYDEN.** Textui puro adjicit: *In territorio Lingonensi, apud Molisonum, beati Roberti confessoris, primi abbatis Cisterciensis.* Ipso die in territorio Mediolanensi, passio sancti Petri, de Ordine Prædicatorum, qui cum per partes Italiæ, contra viros (virus) hæreticæ pravitalis verbum Dei longe luteque prædicasset, tandem gladio hæreticorum interemptus est.
- ULTRAJECT. ALBERG. et DANIC.** Incipiunt: *In territorio Mediolanensi, etc., ut jam ex LEYDENSI retulimus.* Sequitur textus satis purus. In fine autem: *In territorio Lingonensi, etc.*
- CENTULEN.** *In Thuscia, sancti Torpetis Martyris. In Papha, Tythici Apostolorum discipuli. In Numidia apud Circensem Coloniam, sanctorum Agapiti et Secundini episcoporum.*
- BRUXELLEN.** Post textum fere purum, subdit: *In territorio Lingonensi, etc. Tum: In territorio Mediolanensi, etc., etiam ut supra.* Denique: *Alibi Germani episcopi. An non martyris Alexandrini vel Nicomediensis?*
- HAGENOYEN.** In textu satis purus, adjicit: *In territorio Lingonensi in monasterio Mollismensi, sancti Roberti abbatis.* Sequitur longa de Petro martyre historia, melius in Actis legenda. In fine: *Item in monasterio Cluniacensi, sancti Hugonis abbatis.*
- AQUICINCT.** Post, geminis, addit: *Et sancti Germani episcopi.* Deinde recentiori manu: *Eodem die, in Burgundia, sancti Roberti abbatis.*
- VICTORIN. et REG. SUEC. num. 130:** *Apud Cluniacum, transitus sancti Hugonis abbatis.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Petri martyris, Hugonis abbatis Cluniacensis. Roberti primi Cisterciensis abbatis. Titici diaconi, discipuli Apostolorum. Agapiti et Secundini martyrum cum sociis.*
- CLUNIACEN.** *Eodem die, apud Cluniacum, natalis beatissimi Hugonis, piissimi patris monachorum, cujus vita multis virtutibus est declarata.*
- VATICAN. num. 5949.** Primo loco: *Transitus sanctæ Euphrosynæ virginis.*
- UGHELLIAN.** *Eodem die, depositio beatissimi Roberti, primi Cisterciensis abbatis. Mediolani, passio beati Petri martyris.* Hoc ultimum fuit rubrica ab ipso scriptore cancellatum, et scriptum ad diem sequentem, ut notavit Papebrochius, ipsius codicis oculatus inspector et collator.
- ALTEMP.** *In Britannia, translatio sancti Edmundi regis et martyris.* Remittitur in Actis ad diem natalem XX Novembris. *Petragicus, sancti Frontasii martyris.* In Actis retrahitur ad II Januarii. *Et Torpetis martyris.* De quo supra.
- FLORENTIN.** Primo loco: *Romæ, sanctæ Catharinæ Senensis virginis, Ordinis Prædicatorum, annulo Jesu Christi et magnis revelationibus deco-*
- rata. Romæ occubuit, ibique sepulta est in ecclesia sanctæ Mariæ ad Minervam. Pius vero Papa II eam catalogo Sanctorum adscripsit. Ipso die, apud Mediolanum, passio sancti Petri martyris, patria Veronensis, Ordinis Prædicatorum, cujus vita, constanti contra hæreticos prædicatione, ac miraculis claruit. In Tuscia civitate Pisa, sancti Torpetis martyris. Quem Cæsar Nero verberibus afflictum, extra prædictam urbem duci et decollari fecit et ita migravit ad Christum. In territorio Lingonensi, in monasterio Molismensi, sancti Roberti abbatis Cisterciensis. Apud Ravennam, sancti Liberii archiepiscopi. Cænobio Cluniaco, S. Hugonis abbatis. Nonnulla quandoque in hisce codicibus, inter se et cum GREVENO collatis discrepantia occurrit, quæ cum non satis distincte ab Henschenio descriptore notata sit, fieri facillime potest, ut nonnumquam alterius verba, alteri perperam, sed innoxie, a nobis tribuantur, quod etiam in præfatione præmonuimus.*
- REMENS. SS. Timothei et Apollinaris:** *Apud Avennicum, sancti Gumberti regis. Melius in Actis Gondebertus appellatur, non rex, sed martyr.*
- EDITIO LUBECO-COL.** Incipit: *Colonia Agripina, translatio sancti Annonis archiepiscopi et confessoris. Quæ statim post decessum ejus facta est, de civitate Coloniensi in montem Sibergensem. Sed post obitum ejusdem sanctissimi viri anno tricesimo octavo, et anno Domini millesimo octogesimo tertio, per venerabilem Joannem presbyterum, sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalem, et Petrum, Lunensis ecclesiæ episcopum, solemniter ac reverenter est in capsam ad sanctuarium locatus. De Petro, fere ut LEYDENSI supra. Sequitur: Romæ, sanctæ Catharinæ virginis. Hæc de civitate Senensi oriunda, in adolescentia sua habitum de pœnitentiâ S. Domini assumens, et crebris miraculis et doctrinis clarens, anno ætatis suæ tricesimo tertio Romæ quierit sepulta in ecclesia sanctæ Mariæ supra Minervam. Dominus autem Pius II Papa, qui eam Sanctorum catalogo adscripsit, mandavit festum ipsius prima Dominica Maii perpetuis temporibus solemniter celebrari. Vide Acta. Sequitur textus satis purus. Tum de Roberto, etc. Eodem die, beatorum Ursionis et Maurilii confessorum. In Prætermisssis ad proprios dies rejiciuntur. In Britannia, castro Beatricis, translatio sancti Edmundi regis et martyris. In Tuscia sancti Torpetis martyris. De his superius abunde dictum est.*
- BELIN.** In fine: *Eodem die, apud Mediolanum, sancti Petri martyris, de Ordine fratrum Prædicatorum. Cænobio Cluniaco, beatissimi Hugonis (2 editio Hugonis) abbatis.*
- GREVEN.** *In Tuscia, sancti Torpetis martyris, qui jubente Silvio foras civitatem Pisanam ductus, decollatione capitis martyrium complevit. Hujus tamen solemnitas XVI Kal. Junii festivius recolitur. In Africa, Grati cum aliis sex. In territorio Mediolanensi, sancti Petri presbyteri et martyris, Ordinis Prædicatorum. Qui in virginitate Christo serviens cum per partes Italiæ, etc. In Alexandria, Germani presbyteri. Nicomediæ, Prodocii diaconi. In Perusia Valenti, Grati et Procenti. Vide Acta. Leonis episcopi et confessoris, qui in Samo insula primum quierit, ac deinde Veneti illuc applicantes, miraculo admoniti, sancti corpus secum asportaverunt. Maxentii confessoris. Viti confessoris. Ursionis et Maurilii confessorum. Vide Prætermisssos. Item Urbani. Eodem die, beati Hugonis abbatis Cluniacensis, magne sanctitatis viri, qui a beato Odilone educatus, eidem in regimine dignus successor fieri meruit. Item, sancti Roberti abbatis et*

- De Roberto.* *confessoris. Hic cum esset abbas in monasterio Cluniacensi, divino spiritu excitatus, regulam districtius servare cupiens, cum aliquot ejusdem zeli fratribus egressus, monasterium et Ordinem Cisterciensem inchoavit anno Domini MXXCVIII clarusque vita et miraculis quievit in pace. Autissidori, sancti*
- Mariani.* *Mariani monachi et confessoris. Estne hic Marianus Scotus? Quis alius hac die sit, nescio. Romæ, depositio sanctæ Katharinæ de Senis virginis. Quæ in adolescentia sua habitum, etc., ut supra. In Britannia, castro Beatricis, etc. Item, beatæ memoriæ*
- Catharinæ.* *Petri Faverii, Ordinis Cartusiensis, Prioris domus sanctæ Crucis in Urbe. Hic cum in extremis laboraret, et ab antiquo adversario pene in desperationem precipitaretur, per gloriosam Dei genitricem sibi apparentem liberatus, tunc spiritum Deo reddidit, cum in Litania diceret: Omnes sancti qui hic adestis, orate pro nobis. Ipsos enim Sanctos, quos ipse præsentem aspiciebat, cum magna exultatione, digito elevato, demonstrabat. De hoc nihil in prima editione. Videsis Prætermisissos.*
- De Petro Martyre.* *MOLAN. Eodem die apud Mediolanum, etc. fere ut LEYDEN. Cenobio Cluniaco, beatissimi Hugonis abbatis. In territorio Liugonensi... ut ibi. Et depositio sancti Prudentii. Ponitur hic absque titulo aut martyris aut confessoris, sed nisi fallor, non alius indicari potest, quam Prudentius ille, qui*
- inter Nicomedienses martyres primum locum obtinet, ex qua eadem turba male colitur Prodocus, recte Urbonus apud GREVENUM; vido Acta. In editionibus aliis, de Petro, ut jam non semel dictum est. De Catharina itidem usque ad, super Minervum. Tum addit: Differtur autem ejus festivitas in Dominicam diem post inventionem sanctæ Crucis. Notiſsimum est stabili jam cultu festivitatem ejus recoli die xxx Aprilis, Petrum vero Mortyrem hoc die. De Roberto et Hugone ut supra. Die vigesima nona, sanctorum novem martyrum in Cysico. Vide propria singulorum nomina in Actis nostris, accepta ex Menologiis Græcorum, quorum verba recitat Henschenius in brevi suo commentario. Et sancti Memnonis thaumaturgi. Et hic etiam ex monumentis Græcis desumptus est, sed hoc die perperam consignatus, cum ad xxviii Aprilis pertineat, ut in Actis invenies. Eodem die, festivitas sanctæ Avæ virginis. Et minoribus typis: Quæ in Domino quiescit, non canonizata. Vide quæ de ea supersunt, ab Henschenio collecta, ubi Molani observationem explicat, circa anniversarias preces pro ipsa Dononii persolvi solitas, quæ nec Avæ nec aliorum Sanctorum, quibus simili officio parentatum novimus, cultui quidquam præjudicant. Vide tomo I Junii pag. 810. num. 4.*
- Martyrum 9, in Cysico.*
- Memnonis.*
- Avæ.*

Pridie Kal.

Die 30.

*Mariani
Jacobi et soc.*

A pud Lambesitanam urbem, natalis sanctorum martyrum Mariani lectoris et Jacobi diaconi, quorum prior, cum jam pridem infestationem Decianæ persecutionis in confessione Christi evicisset, iterum cum carissimo collega tentus est. Deinde post dira et exquisita supplicia, divinis revelationibus mirabiliter secundo confortati atque allevati, novissime cum multis aliis gladio consummati sunt. Civitate Sanctonas, beati Euprobi martyris, quem sanctus Clemens pontificalis ordinis gratia consecratum, direxit in Gallias, peractaque prædicatione, ob Christi testimonium, illiso capite, victor occubuit.

Eutropii.

Puri sunt Praten. Antverp. Max-Labec. Muncrat. Belin. Greven. et Molan. Accedunt: Antverp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. et Editio Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. In Munerato sensum obscurum facit ommissio vocis, *prior*. Belini vel ejus typographi error est, *infestationes*, item *Datianæ*, quod etiam habet Munerat. Codices nonnulli scribunt *clarissimo*, at ipsa, ni fallor, constructio exigit *carissimo*, ut legunt Praten. Herinien. Tornacen. etc., cum *Adone*. Et sic etiam *allevati*, non *alleviati*, ut multi codices habent. *Novissime tamen*, in solo Munerato est; satis patet vocem *tamen* redundare. *Santone*, pro *Sanctonas* scripsit Belinus. Et hæc quidem satis clara sunt. Major questio est, legendumne *Euprobi*, ut nos in textu reliquimus, an potius *Eutropis* ut habet Ado, vel *Eutropii*, ut Acta et codices passim. Pro lectione nostra stant codices vetustissimi, Praten. Herinien. et Tornacen. quorum auctoritate, etiam eum errant, potissimum nitimur. Male legit Molanus, *quem cum sanctus*, alii pejus *diracisset*, pro *direxit*, quæ sensum perturbant. In Belino est *Gulliam*, ommissa particula *in*, ubi male adjicitur *denum*. Greven. et Molanus ponunt *peracta diu*; Praten. *peractamque prædicationem*. Belinus, *ceso capite*. Recte in textu omnia.

*Mariani,
Jacobi et soc.*

OBSERVATIO. *Marianum et Jacobum, cum aliis multis decollatos*, distincte hodie producit. Rom. parvum. Utrum tum clare exprimantur in apographis Hieronymianis, mihi certe non ita liquet, eos tamen cum sociis ibi indicari, ex Florentinio et Actis colligere est. Vetustiorum utriusque memoriam ex Calendario Carthaginensi pridie Nonas Maii signari, die præcedenti abunde indieavimus. Porro horum martyrum cum hesternis *Cirtheisibus* societatem, pridie etiam exposuimus. Sociorum plerorumque loci et temporis martyrii singulorum, uberiores notitiam tradit Henschenius. Enco-

mium

mium in laterculo positum ex Adone acceptum est, hic ex sincerissimis Actis, ut die præcedenti diximus, sua delibavit. Superest addendum hic Wandelberti elogium :

*Martyrii Jacobus similem et Marianus honorem
Sortiti pridie fuem metantur Aprilis.*

Ex Gregorio Turonensi sumptus est, et ab Adone consignatus is, qui sequitur *Euprobos, Eutropus* potius, vel *Eutropius*, cujus elogium etiam ex Adone transcripsit Noster, re. ut solet, minime discussa, inhærensque receptæ tunc traditioni de missis a S. Clemente primis in Galliam episcopis, quod tamen Gregorius Turonensis non nisi per verbum *FERTUR*, narraverat, ut solerter animadvertit Henschenius, ex quo facile intelliges, veram esse plurimorum modernorum opinionem, qui de Eutropio nihil undeque certi admittunt, præter cultum et reliquias, de quibus paulo asseverantius loquitur laudatus Gregorius. Vide quæ in Actis de ejus miraculis fuse tradita sunt. Atque hic hætenus germanus Ussardi textus est.

Sequitur in Adone : *Apud Asiam, passio sancti Maximi martyris, cujus gesta habentur.* Et quidem in Actis nostris synonymus alius Græcus adjungitur. An vero *Maximus* ille *Asiaticus*, vere Adonis sit, dubium ingerit Mosandri editio, in qua et *Quirinus* et *Sophia* adjecti sunt, qui procul dubio in additamentis censentur; quidni et præfatus *Maximus* a Notkero, sedulo alias Adonis descriptore, etiam præteritus? De *Maximo* et *Quirino* meminit Florus; et de postremo. Romanum parvum, in quo præterea *Vigilia Apostolorum* signatur, verosimillime a recentiori aliquo superaddita, æque ac *Quirinus*, qui in codicem illum olim Coloniam asservatum irrepserit, occasione translationis Novesianæ. Vide sis Acta nostra ad diem xxx Martii, ubi discussa invenies, quæ ad verum Quirini titulum pertinent. Interim *Maximi Asiatici* Acta Ruinartius ex Actis nostris, ut sincera extraxit, et eruditam admonitionem præfixit a pag. 143.

AUCTARIA.

- HERINIEN.** Proprium provincie Remensis, de more interserit, secundo loco sic scribens : *Eodem die, natalis sancti Maderniani, Remensis archiepiscopi, qui sextus eandem rexit ecclesiam.* In Actis est *Maternianus*. Aliter tamen codices enuntiant.
- TORNACEN.** Textus materiam cancellis suis, potius quam cancellos materie aptare videtur. Purissimus esset, nisi omitteret ea, quæ sequuntur post, *supplicia*, usque ad, *cum multis*.
- PULSANEN.** Magis mutilus est, rescisso toto *Mariani* et *Jacobi* elogio. In fine autem post *victor*, sic scribit : *Et martyr migravit ad Dominum.*
- ROSWEYD.** In fine : *Item in Alexandria, Pastoris episcopi, cum aliis xxiv, igni combustis et in mare missis.* Vide in Actis totam seriem.
- ANTVERP-MAJ.** Etiam in fine : *Apud Londoniæ, depositio sancti Erchenwaldi episcopi et confessoris.* Nomen varie formatum invenies.
- CENTULEN.** Natale sanctorum *Marioni* et *Jacobi*, qui sub *Duciano* cum aliis multis consumpti sunt. *Sanctonas*, sancti *Eutropii* episcopi et martyris. *Apud Asiam, sancti Maximi* martyris, cujus gesta habentur.
- BRUXELLEN.** Primo loco de *Eutropio*, secundo de martyribus *Lambesitanis*, satis pure. Sequitur de *Maximo*, ut supra. Tum : *Jerusalemis, Quiriaci, qui et Judas cognominatur, qui que crucem Christi invenit, et quem baptizatum, Helenu regina fecit Jerusalemorum episcopum ordinari; qui que postea sub Juliano apostata imperatore, pro fide Christi celebre martyrium duxit.* Remittitur ad diem sequentem et ad iv Maii. *Romæ, via Appia, elevatio sancti Quirini* martyris, cujus passio tertio Kalend. Aprilis celebratur. Et depositio sancti *Eremberti* pontificis.
- HAGENOEYEN.** Post textum purum subdit : *Eodem die, sancti Quirini militis et tribuni translatio, quo die sacre ejus reliquie de Roma per episcopum Colonicensem, ad civitatem Nussiam deportate sunt, unde adhuc ejus capsula eodem die deponitur et in castrino circumfertur.* *Apud civitatem Auscium, sancti Orientis episcopi et confessoris, qui*
- omnibus virtutibus ornatus, sancto sine quiescente dicitur in pace.* Vide die sequenti. *In Brixia, beatæ Maxentie viduæ.* Infra in *FLORENTIN.* et *GREVEN.* dicitur mater *Vigilii*.
- AQUICINCT.** In fine : *Et sancti Eremberti episcopi.* Colitur iv Maii. *In Britannia, civitate Londonia, sancti Erconpaldi, etc.,* ut habet *MOLANUS* in posterioribus editionibus. Sed pro, *veritatis* in codice male legitur, *vere viriditatis*.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJ.** *Quirini* martyris. *Eutropii* episcopi et martyris. *Jacobi* martyris et *Mariani* lectoris, cum aliis multis martyrizatis. *Maderniani Remensis archiepiscopi, sexti ordine.*
- VATICAN.** num 59-19. *Alexandriæ, sanctorum Dorothei presbyteri, Pomodionii et Rodoviani diaconorum, qui igne exusti et in mare missi sunt, cum aliis xxiv.* *Apud Asiam, sancti Maximi* martyris. Vide quæ dicta sunt in *Observatione*.
- ALTEMP.** *In Saronia, Oswaldi* episcopi et confessoris, cujus meminit *Beda* in *gestis Anglorum*. De eo actum est xxviii Februarii. *Item, sancti Cyrini* martyris. Aliis *Quirini*. *Apud Asiam, sancti Macini* martyris, cujus gesta habentur.
- FLORENTIN.** Primo loco : *Apud Nusiam, in provincia Coloniensi, sanctorum martyrum Quirini cum XII suis sociis.* *Item, sanctæ Maxentie viduæ, matris sancti Vigilii.*
- SALINEN.** S. Anatolii. *In territorio Bizantino, translatio corporis sancti Eustasii Luroviensis abbatis.* Vide xxix Martii.
- CABILLONEN.** S. Vincentii. *Sancti Flavii.* *Et Cabillonis civitate, natalis beatissimi Desiderati presbyteri et confessoris, qui fuit crimina conversionis (an non conversationis?) et miraculorum, in monasterio Gurtonensi, ubi et obiit : quem B. Agricola, ejusdem antistes, tumularit in basilica B. Martini, quæ est in suburbio præfate urbis, ubi cujus apud Deum sit meriti, multi, adeptis sanitatibus, experiuntur infirmi.* Etiam *Flavius*, in Actis, *Cabillonensis episcopus* dicitur.
- EDITIO LUBEVO-COL.** Incipit : *Nussie, super litus Rheni, territorio Coloniensi, translatio sancti Quirini tribuni et martyris. Cujus venerabile cor-*

pus, nobilis ac religiosa Domina Gepa abbatissa a summo Pontifice postulatum, de Roma ad civitatem suam Nussiam transtulit, et in suum monasterium honorifice collocavit. Sequitur textus satis purus. Tum: In Anglia civitate Londonia, natale sancti Erkenwaldi, ejusdem loci episcopi et confessoris. Apud Asiam, passio sancti Maximi martyris, cujus gesta habentur.

Erkenwaldi
Maximi.
Maximi.
Martyrum
Alexandri-
norua.
Euticiae.
Quirini epi-
scopi.
Erconwaldi.
Maderiani.
Laurentii.
Eustellæ.
Tybbæ.
Maxentia.
Margaretæ
cum elogio.

GREVEN. Apud Asiam, teste Adone, passio sancti Maximi martyris, cujus gesta habentur. In Alexandria, Effrodisii presbyteri et martyris aliorumque xxx. Item sanctorum Dorothei, Crispini, Pomoliani. Euticiae martyris sub Licinio. Romæ, Quirini episcopi. Erconwaldi episcopi Londoniæ et confessoris. De quo Beda lib. A ita dicit: Ejus vero viri in episcopatu et ante episcopatum, vita et conversatio fertur fuisse sanctissima, sicut etiam nunc valetium signa virtutum indicio sunt. Maderiani archiepiscopi Remensis et confessoris. Eodem die, sancti Laurentii presbyteri Novariensis. Apud Sanctonas, Eustellæ virginis, filia regis ab Eutropio conversæ. Vide in indice Prætermisorum. In Anglia, Tybbæ virginis. De ea in Actis vi Martii. Item Maxentia nobilissimæ femina, matris sancti Vigili episcopi Tridentini. In diocesi Coloniensi, oppido Nussia, translatio, etc., fere ut supra. Item in diocesi Lugdunensi, sanctæ Margaretæ virginis,

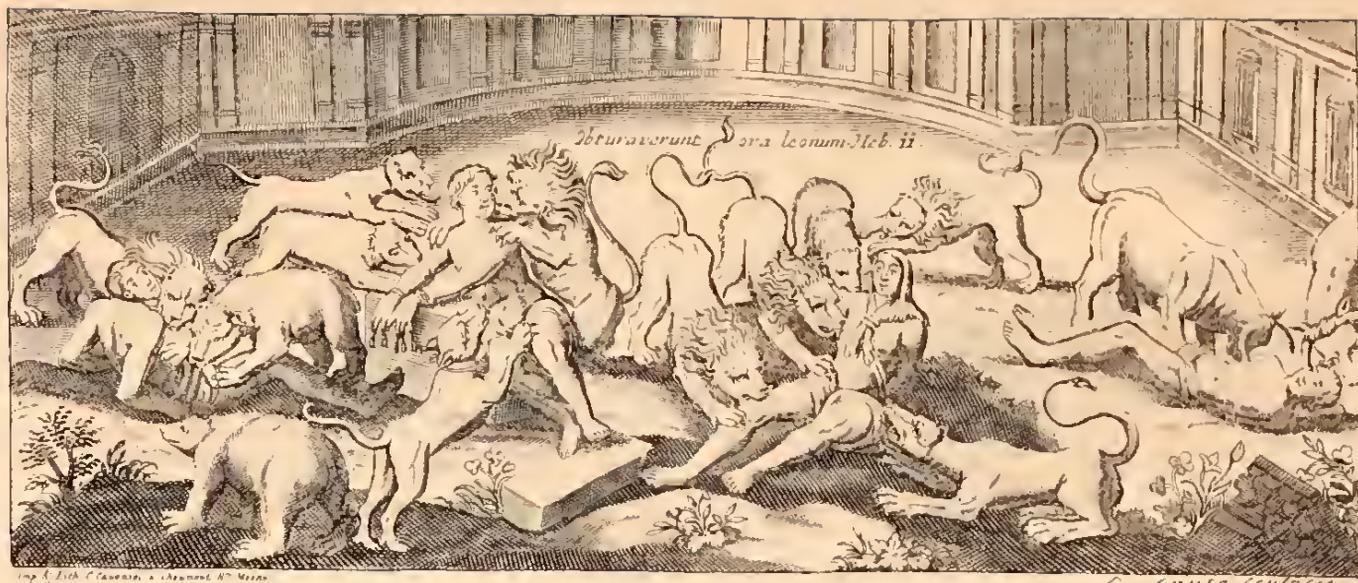
Ordinis Carthusiensis. Hæc cum aliquando Missæ officio interesset, et sacris mysteriis participari ardentissimo affectu desideraret, subito piissimus sponsus Dominus noster Jesus Christus, qui eam frequenter visitare et consolari consueverat, partem hostiæ vivifici corporis sui e manibus sacerdotis in os tam dilectæ spousæ suæ trajecit. Ipsa tandem plena operibus bonis quievit in pace. In Actis inter Prætermisissos recensetur.

MOLAN. Romæ, sancti Quirini tribuni, etc., ad verbum, ut habet Ado xxx Martii. Tum subdit: Hujus Dea dilecti et pretiosi martyris passio, licet iii Kalend. Aprilis facta sit, hic tamen festivo recolitur, quando sacræ reliquiæ corporis ejus ab urbe Romæ ad civitatem Nussicensem supra Rhenum translatae sunt. Eodem die, natalis sancti Maderiani, etc., plane ut HERINIEN. De Maximo, Laurentio et Erconwaldo, ut GREVEN. supra. In editionibus aliis: Romæ, sancti Quirini tribuni et martyris. Hujus Deo dilecti, etc. In Britannia, civitate Londonia, sancti Erconwaldi episcopi et confessoris. Qui in activa jam degens vita, totis viribus thoricam diligens, subditis sibi plebibus, callem veritatis verbis atque exemplis monstravit, multisque ornatus virtutibus, migravit ad Christum. De Maderiano, Maximo et Laurentio, ut supra.

De Quirini
reliquiis.

Maderiani.

Erconwaldi
cum elogio.

MENSIS MAIUS

Habet Dies xxxi.

Kalendis.

Die I.

In Ægypto, Hieremiæ Prophetæ, qui a populo lapidibus obrutus, apud Taphnas œcubuit. Item, natalis beatorum Apostolorum Philippi et Jacobi, ex quibus Philippus, postquam pene Schytiam ad fidem Christi convertisset, apud Hierapolim Asiæ civitatem glorioso fine quievit. Jacobus vero, qui et frater Domini legitur, juxta templum Hierosolimorum, ubi et præcipitatus fuerat, sepultus est. In Gallis territorio Vivariensi, beati Andeoli subdiaconi, quem misit ab Oriente sanctus Policarpus una cum aliis, ad prædicandum verbum Dei in Galliam, cujus prædicatione imperator Severus comperta, spinosis fustibus crudelissime flagellatum, in carcerem trudi præcepit, et sic demum ab ense ligneo, in crucis modum caput ejus scindi. Civitate Sedunensi, natalis Sigismundi regis. Apud civitatem Auscium, sancti Orientis episcopi, qui virtutibus ornatus, sancto fine quievisse scribitur. Item Autisiodoro, sancti Amatoris episcopi et confessoris.

Hieremiæ.

Philippi et Jacobi.

Andeoli.

Sigismundi.

Orientii.

Amatoris.

Ex omni parte puri sunt tantummodo *Pratensis codæc, Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Ad menda libraria fere reducitur, ut *Ægypto, Schytiam, Hierosolimorum, Policarpus, Autisiodoro, etc.* Quæ quia ætatem suam redolent, intacta pleraque in textu relicta sunt. Lego *Taphnus*, cum *Pratensi*, non *Taphnes* ut apud *Grevenum et Molanum*. *Orientis* scribunt et codices pro textu citati, et alii passim, male fortasse, nam hodie legunt omnes, non *Orientis*, sed *Orientii*.

OBSERVATIO. *Hieremium* vel *Jeremiam* prophetam, sed solo duntaxat nomine, uno quasi ore appellant *Beda, Rabanus, Romanum parvum et Ailo*, a quibus tantillum differt *Notkerus*, quod scribat: *Pausatio Jeremiæ Prophetæ*. Quæ igitur de lapidatione in latereulo nostro dicuntur, ea ab *Usuardo* adjuncta sunt, quemadmodum de aliis veteris Testamenti prophetis ab eo factum ostendimus. — *Philippi et Jacobi* meminere iidem omnes in suis *Martyrologis*, uti et *Hieronymiani* codices, quorum aliqui utrumque *Hierapoli* perperam tribuunt; plures *Jacobos*, vel saltem pluribus diebus commemorantes. Et quidem notanter *Jacobus frater Domini* ponitur xv Martii, et *Jacobus Al-*

Hieremiæ.

Philippi et Jacobi.

phæi,

*phci, Apostolus, xxii Junii. Quod autem magis mirere, hoc ipso die, postquam in principio Philippi et Jacobi memoria relata est, in medio textu sic legitur: Natalis Mathei et Jacobi Apostolorum. Primo loco annuntiatur initium prædicationis Dominicæ, de quo vide Exercitationem Florentinii, pag. 478. Ceterum de Apostolis sic memorat Frontonis Kalendarium: Natalis Apostolorum Philippi et Jacobi. Beda: Hierapoli, Philippi Apostoli, et Jacobi Apostoli fratris Domini. Simplicius Romanum parvum: Et Apostolorum Philippi et Jacobi fratris Domini. Cognationem illam paucis explicat Ado in Martyrologio, sed in festivitibus Apostolorum, elegantius utrique elogium concinnavit, ex quibus medullam, ut ita dicam, decerpere Noster satis habuit, Notkero plura conjungente. Aliud elogium contextuit Florus, brevius Rabanus, quæ omnia non est hujus loci discutere, uti nec alia plurima, quæ de Jacobis inter eruditos disceptantur; jam alibi, cum de Simeone xviii Februarii agendum fuit, cursim indicata, ut et hic facere cogimur, remisso lectore ad dissertationes hodiernas Henschenii, ad Exercitationem Florentinii pag. 955, ad Tillemontium tomo 1 variis locis, et ad alios alibi citatos. Hactenus Romani parvi ductum secutus est Ado. — Qui tertius ordine est *Audeolus*, ab antiquioribus Martyrologis præteritur. Elogium ipsi contextuit Ado ex vulgatis Actis tunc receptis, in quibus examinandis nequam scrupulosus, ea in Fastos sacros retulit, quæ admitti omnino non possunt. Acta ipsa, nec vetustissima esse, nec plane sincera, satis agnovit Henschenius, at recentiores cum Tillemontio tomo 2 pag. 636, duriores eis censuram inurant. Noster Adoni semper fidens, sua omnia, paucis præteritis, ex ipsius elogio fere ad verbum descripsit. — At *Sigismundi* regis encomium, quod plane mirum est, ne attigit quidem, solum nomen et locum posuisse contentus; opinor, quia laterculus jam ultra solitos terminos excreverat. Exstat *Sigismundi* commemoratio Hieronymianis omnibus adjecta, ex quibus a Rabano accepta est, Notkerus Adoniano elogio aliquid ex Gregorio Turonensi superaddente. Vide *Sigismundi* gesta, et circa corporis translationem controversa, accurate ab Henschenio explicata. Hic ex *Wandelberto* tres ultimos versiculos de *Apostolis*, *Jeremia* et *Sigismundo* componimus:*

*Frater ex his Domini, Jacobus micat, atque Philippus,
Hieremiasque simul vatum celebratur opimus,
Rexque Sigismundus fuso pro sanguine regnot.*

* An nou, et

Audeoli.

Sigismundi.

*Orientii.
Amatoris.*

Binæ annuntiationes ultimæ, de *Orientio* et *Amatore*, *Usuardi* propriæ sunt, tametsi earum vestigia in apographorum Hieronymianorum accessionibus innotescere videantur. Nam quæ apud *Mosandrum* asteriscis notata sunt, ea ab ipso editore adjectitia, seu, ut vocat *Florentinius*, spuria censentur. Atque ex his constat laterculi vera simplicitas. Vide de cetero ipsius *Amatoris* Acta, et quid de ipsis sentiat *Tillemontius* tomo 15 a pag. 835.

AUCTARIA.

*Marculfi.
Walburgis.*

HERINIEN. Cetera purissimus, 3 loco inserit: *In pago Laudunensi, S. Marculfi confessoris. In fine ad marginem* recenter adjecta est *Walburgis*.

TORNACEN. In *Jeremia* et *Apostolis* purus, reliquos etiam habet, sed *Audeoli* et *Orientii* elogia rescindit.

PULSANEN. Incipit ab *Apostolis*. Tum de *Jeremia*, satis pure. Sequitur de *Audeolo*, absque elogio. Reliqua absunt. *Amator* recentiori aliam in margine adjectus est.

MUNERAT. Deficit in *Orientio* et *Amatore*.

ROSWEYD. De *Jeremia* nihil. De cetero in reliquis textus purus est. In fine autem additur: *Translatio sanctæ Walburgis virginis.*

*Translatio-
nis Walbur-
gis.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. et **EOITIO ULTRAJ-BELG.** Toto fere textu puri, post *regis* addunt, *Burgundiorum*. Tum: *Eodem die, sanctæ Walburgis virginis.* Sequitur de *Amatore*. Noto in **ANTVERP-MAX.** atramento flavo insertam vocem *elevatio* *Walburgis*. Aliis est *translatio*. Vide *Prætermisissos*.

Walburgis.

ANTVERP. et **MAX-LUBEC.** In eo solum deficiunt, quod *Jeremiæ* elogio careant.

ALBERG. et **DANIC.** Similes sunt **ANTVERP-MAX.** etc.; sed *Apostolos* *Jeremiæ* præfigunt.

ANTVERP-MAJ. Totus purus esset, nisi ultimam annuntiationem de *Amatore* præternitteret. Defuit diligentia in hujus codicis scriptore.

CENTULEN. Ita habet: *Natale beatorum Apostolorum Philippi et Jacobi. In Egypto, Jeremia Propheta, qui a populo lapidibus obrutus, apud Thapnas occubuit. Jerosolymis, sancti Judæ episcopi, per quem sacra crux Domini reperta est.* Vide die

Judæ.

iv *Maii. Antisiodoro, sancti Amatoris episcopi, et confessoris. Civitate Seduno, sancti Sigismundi regis et martyris. In Gallis territorio Vivariensi, sancti Audeoli martyris. Eodem die, sancti Marculfi abbatis. Item eodem die, in Flandria, translatio sancti Araulphi, Suessionicæ ecclesiæ episcopi et confessoris. Remittitur ad diem natalem xv Augusti. Colitur Aldenburgi in Flandria.*

*Marculfi.
Translatio-
nis Araul-
phi.*

BRUXELLEN. In *Apostolis* non nihil interpolatus, secundo loco ponit: *Et in Germania, pago Sualavelda, sanctæ Walburgis virginis, quæ cum duobus fratribus suis Willeboldo et Winibaldo S. Bonifacium de Anglia in Germaniam secuta est, ubi ipsa facta est abbatisa, et post castissimam vitam, hac die migrasse creditur ad Dominum.* In *Jeremia* deest locus martyrii. In *Audeolo* iterum interpolatus est. De *Sigismundo* ut supra. In *Orientio* et *Amatore* ferme purus est. In fine subjungitur: *Remis, sancti Theodulphi abbatis.*

*De Walbur-
ge.*

Theodulphi.

HAGENOYEN. De *Jeremia*, *Philippo* et *Jacobo* longas historias textit, quæ hic locum non inveniunt. In *Audeolo*, purus est. Cetera omittit, diem claudens hoc modo: *Eodem die, sanctæ Walburgis virginis, quæ erat de Anglia nobili progenie. Quæ cum duobus fratribus episcopis, scilicet Mallebaldo (Wilibaldo) et Winibaldo venit ad Germaniam, adiens civitatem Eystedensem, et monasterium Heydenheim construxit, quod et rexit per vitam ejus spatium laudabiliter et in eo plena bonis operibus migravit ad Dominum.*

*De Walbur-
ge.*

AQUICINCT. In fine: *Eodem die Wapingo, natalis sancti Arigii episcopi et confessoris. Ipso die, sanctæ Walburgis virginis.*

Arigii.

AMBIAN.

- AMBIANNEN. De Sigismundo adjicit totum Adonis elogium.
- EVERMARI. AMATORIS. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Philippi et Jacobi Apostolorum. Jeremia, Prophetæ, qui a Judæis fuit lapidatus. Evermari martyr. Amatoris episcopi. Walburgis virginis.* Dies ejus natalis censeatur esse xxv Februarii, ut ibi diximus.
- ARIGII. CLUNIACEN. *Eodem die Wapingo, natalis sancti Arigii episcopi et confessoris.*
- WALBURGIS. REG. SUEC. signatus num. 428. *Eodem die, sanctæ Walburgis virginis.*
- ARIGII. CODEX D. DU CHEVAL. signatus C et ALTEMP. *Eodem die Wapingo, natalis sancti Arigii episcopi et confessoris.*
- QUIRIACI. HIPPOLYTI. CAPETODII. In VATICAN. num. 5949. Absunt, Jeremiæ, Orientii, Amatoris. Adjicitur : *Jerolymis, sancti Quiriaci episcopi, qui primo Judas dictus est. In civitate Avellina sancti Ypolisti, martyris. Vide Acta.*
- SIMPLICII ET SOCIORUM 68. FLORENTIN. *Romæ, sancti Calepodii presbyteri, qui sub Alexandro passus est; ejus corpus jactari in Tiberim præcepit, ut in gestis sancti Cullisti Papæ legitur. Item, SS. martyrum Simplicii cum omni domo sua, promiscui sexus numero sexaginta octo. Apud civitatem Catanensem provincie Siciliæ passio sancti Comitii (Cominii) martyris sub Claudio imperatore. Vide Acta, et Prætermissorum elenchum. Sequitur Walburgis.*
- COMINII. BURDEGAL. *Burdegalacivitate, natalis sancti Macarii Lugdunensis episcopi. Remittitur ad iv hujus.*
- MACARII. LUXOVIE. *Translatio corporis sancti Clementis Meliomatricæ urbis episcopi, anno mxc. Hic ad xxiii Novembris.*
- BERTHÆ. REMENS. SS. *Timothei et Apollinaris. In territorio Remensi, loco qui vocatur Avenniacus, passio sanctæ Berthæ, uxoris sancti Gumberti regis. Civitate Sedunensi, loco Aganico, passio sanctorum martyrum Sigismundi regis et uxoris ejus et duorum filiorum. Remis, depositio sancti Theodulfi abbatis. Ambianis, sanctorum martyrum Acti et Acioli. Acta legunt Acti et Acheoli.*
- DE SIGISMUNDO. EDITIO LUBECCO-COL. *Apostolos præponit Jeremiæ, cetera pure usque ad Sigismundi regis, ubi adjicit: Burgundiorum, qui in honore sanctorum Thebæorum, collegium Agannensium ædificavit. Qui captus in civitate Sedunensi a Francis, cum uxore et filiis, in puteum demersus occubuit. Sed per ammonitionem angeli, de puteo elevati, in dicto monasterio venerabiliter sepulti sunt. In Germania, cœnobio Eystadensi, depositio religiosa monialis sanctæ Walburgæ virginis, sororis sancti Willebaldi episcopi Eystadensis, ejus tumba gloriosis miraculis decoratur. Sequitur Amator. Dein: In Britannia minori, sancti Corentini episcopi et confessoris. In pugo Meldensi, sancti Blandini confessoris. Corentini dies natalis est xii Decembris.*
- DE WALBURGE. BELIN. *Fere purus est usque ad, in Galliam, præterquam quod Andeolum vocet Anderolum. Sequitur immediate: Item Anthysiodoro, etc. Tum: Item Bergomi Gallie Cisalpinæ, sanctæ Grate virginis. Apud civitatem Avenionem, sancti Orientii episcopi. Ipso die, sanctæ Walburgæ virginis. Notabis Gratam viduam esse et coli xxv Augusti.*
- GRATÆ. ORIENTII. WALBURGÆ. BENIGUI, etc. GREVEN. *Benigui et Andochii presbyterorum, et Tyrsi diaconi, sociorum sancti Andeoli. Benignus colitur i Novembris, alii xxiv Septembris. Nota, Sigismundus, de quo supra, rex fuit Burgundionum juniis et orationibus die noctuque intentus. Ipse ex divina revelatione monasterium in loco, in quo sanctus Mauritius cum suis quiescit, construxit, et tandem a Francis captus, cum uxore et filiis in puteum demersus est. Sed abbati Agaunensi revelatus et ab eo extractus, miraculis claruit. Eodem die, vel ut aliis placet, infra iv Nonas, natalis sancti Judæ (qui et Quiriacus) episcopi Jerosolimorum, sub Juliano imperatore passi. Vide Acta iv Maii. Item secundum Adonem (sed non genuinum) hic passio sanctorum Calepodii presbyteri, Pulmachii et aliorum, qui infra ponuntur vi Idus Maii, die scilicet sepulture ipsorum. Item sanctorum Ammonis martyris et Proculi. Hic apud Hieronymum est: quis alter sit, nescio. In Britannia minori, Corentini episcopi et confessoris. De Blandino et Marculpho, ut supra. Anna martyris, matris sancti Quiriaci. Nullibi nota est. In Germania, cœnobio Eystadensi, depositio sanctæ Walburgæ virginis sanctimonialis, sororis sancti Willebaldi episcopi Eystadensis, vita et miraculis clara. Mantue, translatio sancti Joannis Boni confessoris, Ordinis heremitarum sancti Augustini. Remittitur ad xxiii vel xxiv Octobris.*
- MOIAN. *In Blandino monasterio, translatio corporis sanctissimæ Amelbergæ virginis. In Blandino, consecratio basilicæ primæ, a beato Amando pontifice. Vide Prætermissos. De Grata, Walburge, Marculpho et Theodulpho, ut supra. In Britannia, sancti Chorentini episcopi civitatis Aquilæ. Ambianis, beatorum martyrum Aci et Acioli, qui religiosis fulgent miraculis. Ipso die, sancti Ultani, fratris sanctorum Fursei et Foillani: qui post excessum fratris sui Fursei, cum Foillano, sancta adeptus est sanctæ Gertrudis contubernia, cujus multa in ecclesia sanctitatis clarant monumenta. Quorum sancta virgo agnita sanctitate, per manus eorum obtulit Deo partem hereditatis suæ, scilicet villam, quæ vulgo Fossis dicitur, quam ipsi, tradidit in servorum Dei alimoniam, ut in eo loco construerent monasterium, ad perpetuale peregrinorum hospitium. Ipso die, territorio Tunyrensi, villa quæ Ruttis dicitur, sancti Evermari martyris, qui ab injustis innocenter interemptus est. Hujus mors pretiosa crebris miraculis illustratur. Tum typis minoribus: Eodem die, sanctorum eremitarum Zoerardi et Benedicti martyris, quorum vitam descripsit Maurus episcopus Quinque-eclesiastensis. Furnis, translatio corporum sanctorum Walburgis, Willebaldi, et Winiboldi, anno mci. Hactenus prima editio. In aliis de Marculpho, Theodulfo, Chorentino etc. ut est in prima. Item in Blandino monasterio, etc.*
- TRANSLATIONIS AMELBERGÆ, ET CONSECRATIONIS BASILICÆ BLANDINI MONASTERII. CHORENTINI. ACII ET ACIOLI. UTTANI CUM ELOGIO. EVERMARI. ZOERARDI ET BENEDICTI. TRANSLATIONIS WALBURGIS, etc. ASAPHI. BRIOCI.

VI Non.

Die 2.

Athanasii.

Natalis sancti Patris nostri Athanasii, Alexandrinæ urbis episcopi et confessoris. In hujus persecutionem, universus pene conjuravit orbis, et commoti sunt principes terræ, gentes, regna, et exercitus coierunt adversus eum, multaque Arrianorum perpessus insidiis, toto orbe profugus agitur, nec ei ullus tutus ad latendum supererat focus, dum ad investigandum eum omnes moventur. Moritur autem quadragesimo et sexto anno sacerdotii sui, post multos agones, multasque patientiæ coronas, tempore Valentiniani et Valentis. Eodem die, sanctorum Saturnini et Neopolis, qui in carcere requieverunt.

Saturnini et Neopolis.

In textu conveniunt codices ferme omnes. Puriores sunt, *Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Maj. Rosweyd. Antverpien. Max-Lubec. Greven. et Molan.* Quibus addi possunt, *Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Abergen. Danic. et Editio Ultraj-Relg.*

VARIA LECTIO. *Patris nostri* post Bedam et Adonem constanter legunt probatissimi codices, *Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Min. et Maj. Max-Lubec. et Greven.* In Rosweyd. et Molan. deest *nostri*. In aliis etiam omittitur *Patris. Alexandriæ*, pro *Alexandrinæ*, ponunt Greven. Molan. cum nonnullis aliis secundæ notæ codicibus. *Herinien. Greven. et Molan.* atque item citati jam codices, male scribunt *persecutione*, multo pejus Rosweyd. *prædicatione*. In Antwerp. et Max-Lubec. est *contra*, pro *adversus*. Greven. sensum integrum non reddit, dum scribit, *principes terræ, regna, exercitus coierunt*. De *Arrianorum* alibi dictum est. Pro *multaque... insidiis*. Antwerp. Max-Lubec. Antwerp-Maj. Antwerp-Max. etc. habent *multasque... insidias*. In *Herinien.* inter, *nec et ullus* deest, *ei*. Rursus Antwerp. et Max-Lubec. pro *supererat* ponunt, ille *superest*, hæc *subest*. Sensus videtur exigere, ut cum Greven. Molan. et paucis aliis legatur, *moverentur*; nihilominus secuti sumus *Praten. Herinien. Tornacen.* et plerosque alios, pro *moventur*, ut est in textu. *Quadragesimo et sexto* legendum est, male omisit *Herinien.* particulam *et*, turpiterque erravit, qui vacuum in Antwerp-Maj. spatium, recentius supplevit per, *sexagesimo sexto*, quod etiam in margine expressit. Antwerp. et Max-Lubec. et qui sequioris notæ sunt, pro *Neopolis*, habent *Neopoli*. Recte fortasse, sed præferendi nobis sunt probatiores codices. Atque iidem omnes cum *Herinien. Rosweyd. Greven. et Molan.* legunt *quieverunt*, nobis præplacent *Praten. et Tornacen.* qui post Romanum parvum et Adonem, scribunt *requieverunt*.

Athanasii.

OBSERVATIO. Illustris et veneranda semper orbe toto magni Athanasii memoria, in sacros Fastos a Beda primum relata est, his verbis: *Sancti Patris nostri Athanasii episcopi Alexandrini*, ut est etiam in Rabano. Romanum parvum scribit: *Athanasii Alexandrinæ urbis episcopi*. Utriusque scribendi modum connectit Ado, ex receptissima ab omni ævo sententia diserte asserens, Athanasium obiisse *quadragesimo et sexto anno sacerdotii sui*. Quomodo autem id cadere possit in annum Christi cccclxxiii, viderint ii, qui ut ei anno Athanasii mortem innectant, acribus studiis contendere non disistunt. Porro hæc et alia ex Rufino latius deducit Ado in insigni laudatione, cujus amœniores flosculos aptissime Noster contexuit; Notkerus, quod mirere, interpolavit et contraxit. Vitam Athanasii, quantum licuit, breviter ex Hermantio et Papebrochio chronologice ordinavimus in citato alias, de Patriarchis Alexandrinis tractatu, tomo v Junii præfixo. Vitam aliam studiose adornavit eruditissimus Montfauconus, cum novissima magni Patris operum editione. Hisce junge recentiorum Gallicam Tillemontii, quæ tomii ejus octavi potissimam partem occupat. Pluribus non immoror, locum postulat Wandelberti distichum:

*Sextis hinc Nonis, Athanasi magne, refulges,
Arria quo primum periit victore cotubra.*

Saturnini et Neopolis.

Saturninus et Neopolis in aliquibus apographis Hieronymianis satis clare exprimuntur, addita positione seu loco martyrii, *Alexandriæ*. Phrasi non nihil immutata eosdem consignat Romanum parvum, cujus verba fere ad apicem descripsit Ado, addens solum, *codem die*. atque ex eo ipsissimis terminis, ut supra nos opinari diximus, Noster desumpsit. Plana est itaque et expedita totius laterculi primæva simplicitas. Sed recte observatus est ab Henschenio Galesinii lapsus, qui hos martyres, duobus sociis auctos, Romæ collocavit, in quo eum Baronius, re non satis examinata, in hodierno Romano secutus est.

AUCTARIA.

PULSANEN. Athanasii elogium mutatum et mutilum exhibet, et pro *Neopolis*, scribit *Neapolis*.

Sicharii.

MUNERAT. In textu purus subdit in fine: *Ipsa die, passio sancti Sicharii martyris.*

CENTULEN. *Alexandriæ, sancti patris et pastoris egregii Athanasii episcopi, fortissimi confessoris. Eodem die, sanctorum Saturnini et Neapolis, qui in carcere quieverunt. In territorio Remensi, sanctæ Marce virginis, cum aliis virginibus sacris.* *Macræ, etc.*

Recte,

Recte, ni fallor, censuerunt Majores nostri, non aliam hic indicari, quam celebrem *Macram*; sed utrum hæc socias habuerit *virgines* aliquas, vide indicem Prætermisorum, et superius die vi Januarii.

De Athanasio. BRUXELLEN. Scribit hoc modo: *Sancti patris Athanasii, Alexandrinæ urbis episcopi. In cujus persecutionem Constantius imperator, filius Constantini magni, hæresi Ariana seductus, cum omnibus suis fautoribus conjuravit. Cumque ipse Athanasius toto orbe profugus ageretur, nec ullus ei ad latendum locus tutus superesset, B. Maximinus apud Treverim ipsum suscepit, ubi in quadam cisterna solem non videns, Symbolum Quicumque vult salvus esse, composuit, quo nos Catholicam fulem cotidie ad Primam confitemur. Et cum ipse ibi sex annis latuisset, tandem tempore Valentini seu Valentiniani imperatoris, sedi suæ restitutus quadragesimo sexto sui sacerdotii anno, post multos agones, multasque patientiæ coronas, quievit in pace. Item, natale sanctorum Saturnini, etc.*

Amatoris. HAGENYOEN. Ex Adone multum interpolatus est in baptismo puerili, etc. Sed illis hoc locus non est. In Saturnino autem et Neopoli purus, hodie *Amatorem* collocat, de quo sic scribit: *Altissiodoro, sancti Amatoris episcopi et confessoris. Qui a pueritia sua literis erat instructus, et a parentibus nubere coactus, sponsam suam nonebat, virginitatem servare, quod et fecit. Ipse vera tanto virtutum præconio eminebat, quod post Cladum (vult dicere *Eladium*) Altissiodorensis factus est episcopus. Hic cæcos illuminavit, paraliticos curavit, mortuos suscitavit, infideles plurimos convertit. Sanctum Germanum clericum, licet invitum, consecravit. Spiritu prophetiæ claruit. Denique suum prævidens, clerum et populum convocans, eis in fide confortatis, inter manus ei obsequentium emisit spiritum. Cujus anima ad cælum deferri ab angelis in specie columbæ visa est. De eo actum est die præcedenti.*

Walberti. AQUICINCT. In fine addit: *Item, sancti Walberti comitis, Luxoviensis canobii abbatis. Melins Waldeberti. In Actis ab aliis distinguitur.*

Susceptionis Florentii. DAVERONEN. Apud *Salmarum castrum*, susceptio corporis beati *Florentii presbyteri et confessoris*. De eo agemus cum *Usuardo* ad diem natalem xxiii Septembris.

Germani. AMBIANEN. Eodem die, passio sancti *Germani, gloriosi martyris*. Est festum loci proprium. Vide Acta.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Athanasii episcopi. Germani episcopi et martyris. Saturnini et Neapoli martyrum.*

AUGENS. S. *Laurentii. Item, sancti Germani episcopi et martyris*. Vide codicem AMBIANEN.

Sicharii. CAMBERIEN. sanctæ *Mariæ. Item Sicharii martyris*. Vide quæ de ipso infra dicentur.

REG. SUEC. signatus num. 428. Ipso die, passio sancti *Sicharii martyris*.

Antonini. FLORENTIN. Natale sancti *Antonini confessoris, Ordinis Prædicatorum, archiepiscopi Florentini, vite sanctitate atque omni doctrine genere insignis, ut ex multis ejus voluminibus apparet. In patria Florentina obiit anno Domini mcccclix ibique a*

Pio II Pontifice, qui tunc erat Florentiæ, concessa manum ejus osculantibus septennii indulgentia, maximo cum populi concursu sepultus est in ecclesia sancti Marci apud Fratres Prædicatorum.

CODEX D. LE MARE. signatus A. *Item, sancti Sicharii martyris*. Jam tertio nominatum vidimus. *Sicharii.* Puer fuit, forte a Judæis occisus; an autem de numero *Innocentium* jussu *Herodis interemptorum* dici possit, examinat in Actis *Papebrochius*.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In Bonna super littus Rheni, territorio Coloniensi, translatio sanctorum martyrum Cassii, Florentii, Malusii et sociorum. Quorum corpora cum jam septingentis et septuaginta tribus annis sub terra recondita quiescerent, Dominus Reynoldus Coloniensis archiepiscopus ea invenit, transtulit et ad capsas honorifice recollegit. Remittuntur ad diem natalem x Octobris. Sequitur Athanasii elogium pluribus interpolatum. In Saturnino, etc., pura est. Tum: Treveris, natale sancti Theodolphi monachi et confessoris, nepotis Caroli magni imperatoris. De eo actum i hujus In Marburch Hassiæ, translatio sanctæ Elisabeth viduæ. Natalis est xix Novembris. Ipso die, sancti Florentii confessoris.* *Translatio Cassii, etc.*

BELINI prima editio. In fine: *Civitate Seduriæ, passio sancti Sigismundi martyris, regis Burgundionum. Altera addit præterea: In territorio Andegavensi, sancti Florentii presbyteri et confessoris. De Sigismundo, pridie.* *Theodolphi.*

GREYEN. *Germani, Hypoliti, Helpidii et Hermogenis. Nomina in Actis melius distinguuntur. Autissiodoro, natalis sanctorum Optati episcopi, Memori et Sanctiani presbyterorum. Vide Prætermisos. Evermari martyris, ducis ex legione Thebæorum. Vide ibidem. Item Waldeberti abbatis, discipuli sancti Columbani. Treveris, sancti Theodolphi, etc., ut supra. Florentii confessoris. In monasterio S. Galli, sanctæ Wilberadæ virginis. In diocesi Coloniensi, oppido Bonnensi, translatio, etc., fere ut supra. Metis, translatio sancti Clementis episcopi et confessoris. Præcipue colitur xxiii Novembris. In Marburch Hassiæ, etc., ut supra.* *Germani et sociorum.*

MOLAN. *Civitate Seduriæ, passio sancti Sigismundi, etc. In territorio Andegavensi, sancti Florentii presbyteri et confessoris. Apud Florentiam, natalis beati Antonini confessoris, de Ordine FF. Prædicatorum, archiepiscopi ejusdem civitatis. De Sichario ut supra. Luxovio monasterio, Vualberti abbatis, discipuli sancti Columbani abbatis. In Alemannia apud monasterium sancti Galli, natale sanctæ Wilberadæ virginis. In editionibus posterioribus de Florentio, Antonino, Vualberada, Sichario et Vualberto, ut superius. Sequitur: Treveris, sancti Theodolphi, presbyteri et monachi.* *Optati et sociorum.*

De quo diximus. *In Eischel, Cunegundis virginis. Die secunda, reportatio reliquiarum sancti patris Athanasii. Monasterio Silhii, gloriosa elevatio corporis pretiosissimi, confessoris Christi Bertini abbatis, quæ facta est anno Domini in incarnationis millesimo quinquagesimo secundo. Merbeccæ, elevatio sanctæ Berlendis virginis, et Celsæ atque Nonæ virginum. De his omnibus vide indicem Prætermisorum.* *Evermari.*

Walberti. *Wilberadæ.* *Theodolphi.* *Cunegundis.* *Elevationis Bertini.* *Elevationis Berlendis, etc.*

V Non.

Die 3.

Inventionis
S. Crucis.
Alexandri
PP. et soc.

Hierosolimis, inventio sanctæ Crucis ab Helena regina, sub Constantino principe. Romæ via Numentana, passio beati Alexandri Papæ, Eventii et Theodoli presbiterorum, sub Adriano principe: quorum primus post vincula, carceres, equuleum, ungulas et ignes, punctis creberrimis per tota membra peremptus est; sequentes quoque, post longam carceris sustentiam, ignibus examinati, et ad ultimum decollati sunt. Ipso die, sancti Juvenalis episcopi et confessoris.

Juvenalis.

Summa codicum consensio. Conveniunt enim: *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-Maj. Pulsanen. Rosweyd. Antverpien. Max-Lubec. Mancrat. Beliu. Greven. et Molan.* His accedunt: *Antverp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. et Editio Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Deest in Rosweyd. primum laterculi verbum *Hierosolymis*, quod reliquimus scriptum ut alibi, more nostrorum codicum. Solus Rosweyd. legit *Nomentana*. Omnes scribunt *Theodoli*, excepta Max-Lubec. ubi male *Theodori*. Crediderim Romanum parvum et Adonem a Rosweydo editore emendatos, ubi *Theoduli*. In Tornacen. perperam scribitur *Arriano* pro *Adriano*, sed neuter admittendus est, cum legendum sit *Trajano*, ut infra ex Adone et Actis dicemus. Ad veritatem propius accedunt Pulsan. et Belin. qui ponunt *Aureliano*, si modo præfectum hunc, non imperatorem intelligamus. Molani sensus confusus est, dum pro *carceres*, scribit *carceris*, sine interpunctione. Nimum sapit Pulsanensis, dum sensum videtur velle perficere post, *per tota membra*, inserens *confossus*. Tornac. post, *peremptus*, omisit, *est*. *Sequentes quoque*, legendum est, sunt tamen non pauci codices, qui cum Antverp. Max-Lubec. et Molan. legunt, *sequentes vero*. Primarii duo codices Praten. et Herinien. diserte ponunt *ignibus examinati*. Repugnant ceteri omnes et merito, ni fallor, nam Beda legit *ignibus examinati*, et ita Adonis sensus ad Scripturam alludens videtur exigere. In Heriniensi pro, *decollati sunt*, habetur *sunt decollati*. Tornacen. vero cancellorum suorum, opinor, angustiis pressus, ultimas laterculi voces suppressit, nempe, *episcopi et confessoris*.

Inventionis
S. Crucis.

OBSERVATIO. Quod in uno alterove Hieronymiano apographo legitur: *In Jerosolyma, inventio sanctæ Crucis Domini nostri Jesu Christi ab Helena, post passionem Domini, anno cccxxxiii, regnante Constantino imperatore*, id ad hoc qualecumque Hieronymi Martyrologium pertinere, frustra contendere videtur Florentinius. Melius abjudicat Papebrochius ex fide vetustissimi codicis Epternacensis, aliisque argumentis, prætersam festi illius antiquitatem a Florentinio assertam evertentibus. Mihi sufficeret sola annuntiationis ratio, in Hieronymianis plane insolita. Verosimillimum est, citata verba ex Floro accepta fuisse, et servato anachronismo, ab aliquo recentiori, textui Hieronymiano præfixa. Ad nostrum institutum quod attinet, certum est, inventionem illam referri a genuino Beda; sed loco dumtaxat secundo, post Alexandrum et socios, insigni elogio exornatos. Certum præterea, eandem festivitatem hac ipsa die memorari a Romano parvo, et ex ipso ab Adone, de ea inventionem longam historiam texente, de cujus veritate consulenda sunt Acta nostra hac die et ad x Martii, ubi de sancto Macario. Usuardus interim solitam breviter sectatus, præterita historia, rem ipsam, semotis dubiis circumstantiis, enuntiavit. — Dubium non est, quin *Alexander, Eventius et Theodulus* ab Hieronymianis consignati sint, ordine licet nonnihil inverso, et sic, ut nusquam appareat, *Alexandrum Papam* illic certo indicari, ut ante me observavit Florentinius. Magis mirum est, id ipsum non distinctius exprimi in Calendario Frontonis, sic legente: *Natalis sanctorum Alexandri et Eventii et Theodoli*; quæ ferme Sacramentarii Gregoriani lectio est, in quo Inventioni sanctæ Crucis præmittuntur, ut a Beda factum diximus, qui clarius et recte *Alexandrum Papam* nominat, ipsumque et socios insigni elogio exornat, sequente Rabano. Exstant etiam in Romano parvo, atque item in Adone, ubi ex Actis Alexandri longius encomium profertur, a Notkero hinc inde contractum et interpolatum. Maluit Noster Bedam imitari, ejusque verba transcribere, mutato tamen tyranni nomine, contra expressam Adonis sententiam, diserte affirmantis, *nequid fuisse imperatorem Adrianum*, dum præfati martyres passi sunt, uti etiam ex ipsorummet Actis manifestissimum est. Itaque ad *Trajani* tempora revocare necesse est, quæcumque in laterculo dicuntur; saltem, si quis pro Actorum veritate acrius certare cum Henschenio in animum inducat. Moderatum de illis iudicium pridem tulerat Baronius in Annalibus ad annum cxxxii num. i, his verbis: *Exstant Acta Alexandri Papæ et sociorum, sed (quod in multis aliis accidit) nimia antiquitate* (addere poterat, vel alio vitio) *mendosa*. Eam censuram non est passus Henschenius, qui quoties de præfatis Actis sermonem variis locis instituit, toties *sincerissima et ob suam antiquitatem veneranda* compellat, de cetero in hujusmodi elogiis profundendis satis parcus. Impulit me tam singularis Magistri commendatio, ut præter institutum meum, laudata Acta diligentius expenderem, si forte ea tueri possem contra Tillemontium tomo 2 pag. 238 et 590, aliosque recentiores, Henschenio certatim adversantes. Verum aliter longe evenit, nam quo attentius examinavi, eo magis visa sunt a gravitate et sinceritate primigeniorum Actorum recedere, ut ad xxviii Augusti, quo ex prædictis Actis *Hermes* recolitur, opportunius demonstrari poterit. Hic solum breviter indico, bina Henschenii argumenta, si quid probent, nimum omnino evincere. Etenim Actorum sinceritatem educere velle ex vetustiorum Passionalium

splendore

Alexandri
et soc.

splendore et elegantia, aut ex Bedæ, Rabani, Adonis et Notkeri elogiis, inde desumptis, tantumdem mihi videtur, ac passiones omnes in iis contentas admittere, atque una elogia omnia præfatorum Martyrologorum tamquam certa et indubita supponere, quod quam ab ipsius Henschenii mente alienum sit, exemplis plurimis palam facere, ex opere nostro promptum et obvium est. Hæc cursim, fusius alibi explicanda. En modo quibus versibus martyres nostros honoret Wandelbertus, quibus de Crucis Inventione tertius additur :

*Præsul Alexander quinas et Eventius ornant,
Theodolusque Dei pariter pro nomine cæsi.
His quoque celsa Crucis radiant vexilla repertæ.*

De *Juvenale* silent Martyrologi Adone antiquiores; ipse nulla positione, nullo elegio addito, ita simpliciter consignavit, ut ab Usuardo ex ipso descriptum est, cujus proinde textus purus et genuinus hic exhibetur. In Notkero subicitur titulus *confessoris*, forte quod dubitaverit an martyr appellandus non sit. Vide de his Papebrochii commentarium.

AUCTARIA.

Textus contractus.

CENTULEN. *Jerosolymis, inventio sanctæ Crucis, quam solemniter celebrari sancta Romana Ecclesia decreto sancivit. Romæ, beati Alexandri Papæ et martyris et sanctorum Eventii et Theodoli presbyterorum. Ipso die, sancti Juvenalis episcopi et confessoris.*

Le Alexandro.

BRUXELLEN. *Jerosolymis, inventio sanctæ Crucis ab Helena regina, sub Eusebio Papa et Constantino magno imperatore, cujus et ipsa exstitit mater. Romæ, natale sancti Alexandri Papæ et martyris. Qui aquam aspersionis cum sale benedicto consecrari, oleumque quotannis ab episcopo benedici, et sicut de latere Christi sanguis et aqua profuxit, ita ad designandam unionem Christi et Ecclesiæ, in consecratione sacramenti altaris, aquam vino misceri constituit, et ob memoriam passionis Christi, in Canone Missæ addidit: Qui pridie quam pateretur, etc. Hic Alexander Papa sub Adriano imperatore, post vincula, carceres, equulcum, ungulas et ignes, punctis creberrimis per tota membra peremptus, et via Numentana sepultus, sed postea in cimiterio sanctæ Sabinæ translatus est. Eodem die, sanctorum Eventii et Theodoli presbyterorum. Qui cum præfato Papa Alexandro tenui, post longam carceris sustinentiam ignibus examinati, ad ultimam decollati sunt. Et sancti Juvenalis episcopi. Juxta Ponthiseram provinciæ Rothomagensis, beati Walteri abbatis. Hujus Walteri Vita data est VIII Aprilis.*

et seciis ejus.

Walteri.

HAGENOVEN. *Incipit: Romæ, via Numentana, etc., textu nonnihil interpolato. Sequitur de Juvenale, pure. De Cruce Constantino ostensa de qua ejus inventionem varia narrat, quæ exactius in Actis tradita sunt. In fine habet de Sigisnuundo plura, quam superius retulerimus.*

De Alexandro.

AQUICINCT. *Post decollati sunt, interjicit: Hic Papa Alexander constituit aquam sparsionis cum sale benedici in habitaculis hominum, et passionem Domini miscuit in precutione sacerdotum, quando Missa celebratur.*

Silvanum et soc.

Andeoli.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Inventio sanctæ Crucis. Alexandri, Eventii et Theodoli martyrum. Juvenalis episcopi et confessoris. Silvani episcopi et martyris, cum pluribus clericorum suorum. Andeoli subdiaconi et martyris. Recte autem in margine eadem transcriptoris manu notatur, de Silvano agi die sequenti, de Andeolo I Maii.*

Sereni.

CODEX CASTRI-KAROLI, *Sancti Sereni confessoris. Nec inter Prætermisos nominatur. Suspicio eum esse, de quo in Auctariis agemus ad diem undecimum Octobris.*

Corcodemi.

DIVIONEN. *Autissiodori, depositio et translatio corporis sancti Concordini episcopi et confessoris. Voluit dicere Corcodemi, vel Curcodemi, vel Cur-*

codomi, non episcopi, ut hic perperam vocatur, sed diaconi, de quo agitur die sequenti.

EDITIO LUNECO-COL. *Post Constantino principe, addit, junioris, cujus ipsa mater exstitit. Et quia inventio hujus sanctæ Crucis facta fuerat tempore Eusebii Papæ et confessoris, ideo instituit festum hujus inventionis ab universis Catholicis Ecclesiis per universum orbem solemniter celebrari. Romæ via Numentana milliario septimo, passio sancti Alexandri, etc., pure usque ad, decollati sunt. Tum addit: Hic sanctissimus Papa, Romanæ Ecclesiæ episcopatum, quintus post beatum Petrum, annis decem tenuit, menses duos, dies decem. Et statuit, ut vino aqua in Missa misceretur, ad designandum unionem Ecclesiæ et Christi. Et ut oblatio fieret ex ozymo et in modica quantitate. Hic etiam ob memoriam passionis Christi, addidit in Canone: Qui pridie quam pateretur usque ibi: Hoc est enim. Hic etiam constituit, ut aqua aspersionis cum sale benediceretur, et in habitaculis hominum aspergeretur. Ipso die, sancti Juvenalis, etc.*

De Inventionem S. Crucis.

De Alexandro.

GREVEN. *Eodem die, Juvenalis martyris. Colitur VII Maii. Anfridi episcopi Trajecti inferioris et confessoris. Florentii et Vindemialis episcoporum et confessorum. Vide in Actis II Maii. In Galliis, loco qui dicitur Cella, Philippi presbyteri et confessoris. Vide Acta. Severinæ matronæ, uxoris Aureliani cæsaris. Brugis, festiva memoria cruoris Christi. De his vide Prætermisos. Nota, beatus Alexander Papa, de quo supra, quintus post sanctum Petrum, sedit annis decem, mensibus duobus, diebus decem. Ipse statuit, ut aqua vino misceretur in calice, ad designandam unionem Christi et Ecclesiæ, et ut oblatio fieret, etc., ut supra habet EDIT. LUBECO-COL.*

Juvenalis Martyris.

Anfridi. Florentii, et Vindemialis. Philippi. Severinæ. S.S. Christi cruoris.

MOLAN. *Autissiodori, depositio sanctorum Optati episcopi, Memori et Santiani presbyterorum. Dominica die post inventionem sanctæ Crucis, Romæ, sanctæ Catharinæ virginis. Hæc de civitate Senensi oriunda, in adolescentia sua habitum de penitentia sancti Dominici assumens, ac crebris miraculis clarens, anno suo XXXIII Romæ quævit, sepulta in ecclesia sanctæ Mariæ super Minervam. Dominus autem Pius Papa II eam catalogo Sanctorum ascripsit. Vide in Prætermisos. In editionibus aliis, hæc solum habentur: Apud Pontiseram, sancti Walteri abbatis, de quo dictum est. Die tertia, sanctorum martyrum Timothei et Mauræ. Tum e characterem minori: In Italia civitate Salsena, sancti Ursi confessoris, filii regis Dalmatiæ, qui peregrinus veniens ad hunc civitatem, ibidem plenus virtutum quævit in Christo. Item, sub Pesto præside, martyrium Antoninæ virginis et Alexandri militis. Vide Papebrochii commentarium.*

Optati et sanctorum.

Catharinæ Senensis.

Walteri. Timothei et Mauræ.

Ursi.

Antoninæ et Alexandri.

IV Non.

Die 4.

Silvani et
soc.

Quiriaci.

Martyrum
XL.
Antonix.

Floriani.

Curcodemi.

In Palæstina civitate Gaza, natalis beati Silvani ejusdem urbis episcopi: qui persecutione Diocletiani, cum plurimis clericorum suorum, martyrio coronatus est. Hierosolymis, passio sancti Quiriaci episcopi, sub Juliano imperatore. Item in metalla Fanensi, sanctorum martyrum quadraginta, qui simul capite cæsi sunt. Nicomediæ, natalis Antonix martyris, quæ nimium torta et variis afflicta cruciatibus ab uno brachio tribus diebus suspensa et in carcerem biennio detrusa, ad ultimum in confessione Domini flammis exusta est. In Norico Ripensi, sancti Floriani, qui præsidis jussu, ligato ad collum saxo, in flumen Anisii præcipitatus est. Autisiodoro, sancti Curcodemi diaconi.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Rosweyd. Antwerp-Majore, Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. De *Palæstina, Hierosolymis, Jherosolimis, Jerosolimis, Autisiodoro* et hujusmodi scribendi modis, alibi satis dictum est; sequimur codices, ex illius ætatis ingenio scribentes. *Silvani*, legit Rosweyd. contra autographum Ultraject. Herinien. videtur habere *Suvani*, utrumque in textu corrigitur. In *metalla Fanensi* (non *Fatensi* ut habet Antwerp-Maj.) legunt constanter codices vetustiores et ceteri passim; melius fortasse Greven. et Molan. post Adonem, *metallo*. At nobis, codicibus adbærendum est; verum loci nomen habes in Actis. Solus Grevenus pro *Antonix*, scribit *Antonix*. Rursus Greven. et Molan. ponunt *sunt cæsi*, pro *cæsi sunt*; sic Antwerp-Maj. *adusta est*, pro *exusta est*. Item *præcipitatur*, pro *præcipitatus est*. Herinien. habet *Curcodimi*, Rosweyd. *Corcodimi*, Antwerp-Maj. *Cocordani*, Greven. et Molan. *Curcodomi*, alii aliter. Putamus legendum, ut est in textu.

Silvani.

Martyrum
XL.

Quiriaci.

Antonix.

Floriani.

Curcodemi.

OBSERVATIO. *Silvani episcopi, in civitate Gaza cum plurimis clericorum suorum coronati*, his verbis meminit auctor Romani parvi, secutus de more Rufini Eusebium lib. 8 cap. 14; nec quidquam superaddidit Ado, præter notissimam Diocletiani persecutionem. Usuardus et Notkerus Adonem transcripserunt. Vide quæ obiter dicta sunt in Observatione, xx Februarii, quo die *Silvanum* cum *Tyrannione* aliisque, perperam conjungi ostendimus. — Atque hic ex Adone, secundo ponendi erant socii illi XL, seu potius *triginta novem*, qui simul ad metalla damnati, eadem cum Silvano martyrii corona donati sunt, male ab Usuardo, a duce, ut ita dicam, in nostro laterculo segregati, de quibus vide Eusebium, in Actis relatum, et apud Ruinartium pag. 328 et 351. Totam historiam Gallice complectitur Tillemontius tomo 5 a pag. 432. De Solo Silvano loquitur præfatum Romanum parvum, Hieronymiana autem ita deturpata sunt, ut in iis restituendis multum laboret Flórentinius. In *Silvano* et XL *martyribus* mendosa pleraque. Pro *Antonix* passim habetur *Antonii*. A positione corrupta *Florianus* sejunctus est. *Curcodemum*, qui ibi prima syllaba imminutus, *Codomi* vocatur ab antiquario Gallico adjectam putavit Flórentinius, sed vere ad textum pertinere ex Mss. Epternacensi Corbeicensi, etc., melius censuit Henschenius. Crediderim Adonem, ex emendatione aliquo apographo sua decerpisse. Eum secutus est Noster, transumpsitque omnia præter annuntiationem ultimam a se adjectam. — *Judæ Quiriaci* festivitas in Hieronymianis agitur 1 Maii, ut et apud Rabanum, sed apud Florum longiori elogio, cui cedere non debet hodiernum Notkeri. Breviores sunt Ado et Usuardus, nihilominus antiqua redolent, quibus tot Martyrologorum auctoritas non fidei addidit, quam primus eorum compilator mereatur, ut de Actis sancti Alexandri pridie dictum est. Vide Papebrochii commentarium, notas et censuras, ac rursus in Responsionibus, variis locis, præsertim ad art. 10 num. 129. Sed hæc omnia antiquissimo Sancti in Ecclesia cultui nihil prorsus detrimenti afferre memineris. — *Antonix* elogium Adonianum est, quamvis et illud, quod Florus habet, a Nostro non magnopere discrepet, haud dubie haustum ex eodem latice, de cujus puritate non omnino constat, cum pluribus *Antonis* vel *Antonius* feminis, simile elogium a Græcis et Latinis, si non eisdem terminis, saltem eodem sensu aptetur, ut colligere est in Actis 1 Martii, et hic, et in Prætermisssis XII Junii. — De *Floriano* agit etiam Rabanus, cujus breve elogium æque ac nostrum et diffusius Notkeri, desumptum est ex iisdem Actis, quæ certe, pro ut primo loco ab Henschenio edita et illustrata sunt, nihil præferre videntur, quò tantopere de suppositione ea arguat Tillemontius tomo 5 pag. 67. — *Curcodemus* denique ab Usuardo aliis superadditus est, genuino Adoni præteritus. Videat lector, quæ de eo Henschenius brevi commentario tradidit, decem ferme variis modis nomen ejus exprimens. Hactenus genuina Usuardi lectio; cui Wandelberti distichon de Silvano, Antonia, et Floriano subjiciamus:

*Silvanus quartus, Antonia cum Floriano,
Perpetua cingunt mentis virtute decori.*

AUCTARIA.

AUCTARIA.

- TORNACEN.** Deficit in parte elogii Antonia, omissis nempe iis, quæ inter *nimum torta*, et *ad ultimum*, in laterculo ponuntur. Abest etiam annuntiatio ultima.
- In **PULSAN.** Desunt Quiriacus, XL Martyres, Florianus et Curcodemus.
- ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN.** Deficiunt etiam in annuntiatione ultima.
- MUNERAT.** Post textum integrum, adjicit :
De Quiriaco. Hierosolymis, beati Quiriaci episcopi et martyris, qui et Judas prius dictus est, Dominice Crucis inventoris. Consule Acta.
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG.** Textum referunt non plane purum, et in fine omittunt annuntiationem *Curcodemi*.
- LOVANNIEN.** Cum prioribus convenit, sed in fine subdit : *Eodem die, Monicæ viduæ, matris beatissimi Patris nostri Augustini.*
- CENTULEN.** *In Palestina, civitate Gaza, sancti Silvani episcopi et martyris, qui cum multitudine cleri fidelesque populi gloriose passi sunt. In metallo Phanensi, sanctorum XL, qui simul truncati sunt. Antisiodoro, sancti Corcodemi diaconi, confessoris. Nichomedie, sanctæ Antonia, crudeliter ac diutissime maceratæ. Loco Lauriaco, sancti Floriani martyris. In suburbio Virdunensi, sanctorum episcoporum Pulcroni, Possessoris et Firmini confessorum.*
- Pulcronii et aliorum episcoporum.* In tabula Prætermisorum sancti illi antistites ad proprios dies remittuntur, hodie enim de ipsorum translatione proprie agitur.
- BRUXELLEN.** In Silvano purus, Quiriacum expuixit. Sequitur de XL, recte. De Antonia, addit : *A Priscilliano præside, ut habet Ado. Et in Floriano etiam ex Adone, post præcipitatus est, adjicit, quæ Usuardus præterierat ; Et mox, videntibus omnibus, oculi præcipitatoris crepuerunt.*
- Justi.** *Ipsa die, beatissimi Justi, Viennensis episcopi.* Rejicitur ad VI Maii. In *Curcodemo* purus est.
- HAGENGYEN.** In Silvano fere purus, secundo loco Florianum memorat, cum elogio sibi proprio. Sequuntur XL martyres, pure. Tum de Quiriaco, cum narratione apocrypha. De Antonia, nihil. In *Curcodemo*, purus est.
- AQUICINCT.** Quiriacum non vocat episcopum. Pro *Anisii*, habet *Nisi*.
- Antonii.** **DAVERON.** *Et Turonis, natalis beati Antonii confessoris.* Idema pluribus infra, scilicet : ab **EDIT. LUBECO-COL. GREVEN. et MOLAN.** refertur.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Quiriaci episcopi et martyris, qui ante dictus fuit Judas, inventor sanctæ Crucis. Floriani martyris. Sanctorum XL martyrum. Triphonis martyris, pueri fortasse, qui colitur x Novembris. Antonia martyris.*
- Triphonis.** **CAMBERIEN. S. Marie.** *Castro Camberiaci, depositio S. Sindonis, seu S. Sudarii Salvatoris Nostri Jesu Christi.* Vide in Prætermissis de *Lancea, Corona, Clavis, etc.*
- S. Sindonis D. N. J. C.** In **VATICAN.** num. 5919. Deest. *Quiriaci et Curcodemi.* Solet hic codex sæpius deficere.
- FLORENTIN.** *In territorio Florentino, passio sanctorum martyrum Cerboni et sociorum ejus apud Vallem Cave vel Cavis, juxta sepulcrum sancti Cresci martyris et sociorum ejus, sub Decio tyranno. Primam Cerboni hujus notitiam dedere Acta S. Crescii a Laderchio edita mcccvii.*
- Cerboni et soc.** **REMS.** SS. *Timothei et Apollinaris. Antisiodori, depositio et translatio corporis sancti Corcodemi diaconi et confessoris.*
- EDITIO LUBECO-COL.** Incipit : *Colonia Agrippina, in ecclesia sanctæ Cæcilie virginis, natale beati Paulini diaconi et martyris, cujus caput per ferreum malleum, pro Christo contritum dinoscitur, et cerebrum suum, una cum pio sanguine patienter effudisse. Hierosolymis, passio sancti Quiriaci episcopi, una cum matre sua, sub Juliano imperatore. Ipso die, commemoratio Coronæ spineæ Domini Nostri. Apud Hostia tyberina, depositio sanctæ Monicæ, etc., cum longo elogio. Sequitur textus fere purus, usque ad præcipitatus est. Tum In civitate Spirensi, natale sancti Wydonis abbatis, Hic inferius Guido dicitur, de quo inter Prætermissos Henschenius non meminit. Is est, opinor, de quo cum MOLANO egimus xxxi Martii, quo die in Actis refertur, titulo abbatis Pomposiani, etc. Thuronis, beati Antonii confessoris. Antisiodoro, depositio sancti Corcodonii diaconi et confessoris. In civitate Hildesheimensi, translatio sancti Godhardi episcopi et confessoris. Viennæ, memoria sancti Justi episcopi et martyris.*
- Paulini.** **Coronæ spineæ D. N. J. C.** **Monicæ.** **Wydonis.** **Antonii.** **Godardi.** **Justi.** **Monicæ.** **Sacerdotis.**
- BELIN.** Incipit : *Apud Hostiam Tyberinam, natale sanctæ Monicæ, cujus vita admiranda, ex nono Confessionis libro sancti Augustini episcopi colligitur. Sequitur textus, tantum non purus. In altera autem editione additur : In territorio Petragoriensi, sancti sacerdotis Lemovicensis episcopi. Colitur proprio natali die, v Maii.*
- GREVEN.** *Ipsa die, commemoratio sanctæ spineæ Coronæ Domini nostri Jesu Christi. Apud Coloniam, etc., de sancto Paulino fere ut supra. Item sanctorum Celestini, Majoli et Quinciani. Melius ponuntur in Actis. Item, passio sancti Gordiani, cujus festum in die sepulture ejus, agitur. Differtur ad x Maii. Eodem die, commemoratio sancti Justi episcopi Viennensis et martyris. Thuronis, beati Antonii confessoris. In Spira, commemoratio sancti Guidonis abbatis. In civitate Hildesheimensi, translatio sancti Godhardi episcopi et confessoris. Apud Ostia Tyberina, depositio sanctæ Monicæ viduæ, matris sancti Augustini episcopi. Hujus quanta in Deum fides pietasque fuerit, ex libro 9. Confes. aliisque ejusdem sancti Doctoris libris liquido apparet. Ipsa namque precibus uberrimis lacrimis et maritum Christo lucrato est, et filium de Manichæorum errore, ad fidei unitatem reduxit. Helenæ virginis. In Thoven prope Ruremundum, beatæ Herswinde abbatis. De ea agitur inter Prætermissos.*
- Helena.** **Herswiata.** **Monicæ.** **Sacerdotis.** **Gothedardi.**
- MOLAN.** *Apud Ostium Tyberinam, natale sanctæ Monicæ, etc., ut BELIN. In territorio Petragoricensi, sancti Sacerdotis Lemovicensis episcopi. Et sancti Gothedardi episcopi et confessoris. Sequitur minoribus typis, de sancto Paulino, ut supra. Tum : Item beatæ memoriæ Joannis Houthon, etc., ut habes in Prætermissis. Editiones aliæ incipiunt caractere Italico : Apud Ostiam, etc. De Sacerdote ut supra. In Hildesheim, sancti Gothedardi episcopi et confessoris. De Antonio, ut supra Colonia Agrippina, Paulini martyris, cujus caput malleo ferreo pro Christo contritum dinoscitur. Die quarta, sanctæ hosiomartyris Pelagie. Virduni, translatio ejus loci episcoporum et confessorum Pulchronii. Possessoris et Firmini. Sequitur : Londini, beatæ memoriæ Joannis Houthon, etc. Jam dixi vitæ compendium haberi in Prætermissis.*
- Paulini.** **Pelagie.** **Translatio- nis Pulchro- nii, etc.**

III Non.

Die 5.

Euthymii.
Irenæi et
soc.
Hilarii.
Niceti.
Joviniani.

A pud Alexandriam, sancti Euthymii diaconi in carcere quiescentis. Thessalonica, natalis sanctorum Irenæi, Peregrini et Irenis, ignibus combustorum. In Galliis civitate Arelatensi, beati Hilarii episcopi et confessoris, præclarissimi viri et nobilissimi. Item Viennæ, sancti Niceti episcopi, venerabilis sanctitatis viri. Autisiodoro, passio sancti Joviniani lectoris et martyris.

Ita Præten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Antverp-Maj. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. *Euthymi*, male scribunt Tornacen. et Antverp-Maj. Sic Rosweyd. pro *quiescentis*, ponit *requiescentis*. *Thessalonica* in Antverp-Maj, librarii sphalma est. Nomina ibi combustorum, sicut in laterculo posita, in codicibus ferme omnibus efferuntur. *Irenæi* et *Irenis* habet Rosweyd. Apud Molan. paulo nitidius *Irenæi* et *Ilyrenis*. *Hilarii* scribit Greven. et pauci alii. Herinien. Rosweyd. et Antverp-Maj. legunt *nobilissimi viri*. *Niceti* habent codices passim, excepto Tornacen. ubi *Nicecii*; Greven. autem et Molan. Adoni conformiores legunt, *Nicetii*. In Herinien. elapsum est *a*, sic ut pro *Joviniani*, sit *Jovinini*. Pejus in Rosweyd. *Joviani*.

Euthymii.

Irenæi et
soc.

Hilarii.

Niceti.

Joviniani

Ascensionis
Domini, etc.,
a Notker
positæ.

OBSERVATIO. Unica notatio Observationis vices supplere poterit, si textum totum ex Adone ferme ad apicem desumptum dixerit. Paucula tamen indicare juverit elucidationis gratia. *Euthymium*, variis modis scriptum signant apographa Hieronymiana. Romanum parvum ea phrasi, nescio unde accepta, utitur, quam ex Adone transtulerunt Usuardus et Notkerus. — Rursus citata apographa *pugiles Thessalonicensis* diserte exprimunt. Ea præ oculis non habuisse Romanum parvum, inde conjici potest, quod tertiam prætermiserit, solum scribens: *Thessalonica, Irenæi et Peregrini*. Interim Ado ipsam restituit, explicato forte ex Actis, quæ interierunt, mortis genere; plane ut Usuardus, nulla dempta syllaba, servandum putavit, ac ferme etiam habet Notkerus. Utrum postremæ annuntiationes ex Hieronymianis profluxerint, dubitat Florentinus codicem suum Epternacensi et Corbeienensi hic denuo præferens. — Ceterum elogium satis insigne *Hilario* tribuit Ado, quod mirum est a Florentino adscribi Notkero, qui non aliam sæpius operam contulisse videtur, quam ut Adonis et Rabani verba simul componeret. Noster primis encomii illius elementis contentus, cetera præternisit. Videri reliqua possunt in fonte, quem cum Rabani elogio miscuit Notkerus. Iste vero, quæ de Hilario fuerit suo seculo eruditorum opinio præclare ostendit his verbis: *In Arelato, depositio sancti Hilarii episcopi, qui Pelagianam heresim in collatoribus deprehendit, et corrigere studuit*. Hæc verbo indicasse sat est, cetera invenies, diligenter erudite in Actis deducta ab Henschenio et Papebrochio, hoc die et in appendice tomo 7 Maii a pag. 594. Cum quibus confer Tillemontiana tomo 15 a pag. 36 ad 97, ubi paulo moderatius censet, quam ii, qui Semipelagianismi notam, tam illustri sancto calumniose inurere non formidarunt, quidquid ipse de cetero cum novis Augustini discipulis, singulari necessitudine fuerit conjunctus. In Hieronymianis *Niceto* vel *Nicetio*, *Nectarius* jungitur, atque item in Notkero. Solum primum appellavit Ado ac proinde Noster, eum presse secutus, nisi quod pro *Nicetii*, scripserit *Niceti*. — *Juvenianus* apud Hieronymiana, *Juvianus* apud Rabanum, *Jovianus* apud Notkerum, ab Adone sic annuntiatur, ut in laterculo nostro legit Usuardus, hic, ut alibi, simpliciter et integre redditus.

Quæ a Notkero de *Ascensione Domini* satis fuse memorantur, de *ecclesia in monte Oliveti regio cultu instructa*, de *Dei et hominis ultimis vestigiis arenæ impressis*, ea antiquioribus incognita sunt; forte dici posset, quod hic Wandelbertum secutus sit, qui ita cecinit:

*Stelliferum ternis Christus transcendit olympum.
Hilarioque Arelas pollet; Vienna Niceto.*

AUCTARIA.

Ascensionis
Domini.

Fortunati.

PULSANEN. Omittit martyres Thessalonicenses. Item Jovinianum, cujus loco hæc substituit: *Ipsa die, Ascensio Domini nostri Jesu Christi ad caelos ex monte Oliveti*.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Brevia Hilarii et Niceti elogia rescindunt, Joviniano perperam tribuentes titulum episcopi.

MUNERAT. In fine adjicit: *Apud Cellas, sancti Fortunati episcopi et confessoris*. Colitur XVIII Junii. Vide ibi Munerati elogium et Acta.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. De Hilario ita habent: *In Galliis, civitate Arelatensi,*

beati Hilarii episcopi et confessoris, præclarissimi viri et nobilis. Qui paupertatis amator et pius inopum miserator, pro reficiendis pauperibus, etiam rusticationem contra vires suas, homo genere clarus et longe aliter educatus, exereuit, sed nec se in spiritualibus neglexit. Hæc ex Adone accepta, paulo fusius, ejusdem prope Adonis verbis, ab ALBERGENSI deducuntur, quæ purius ex ipso fonte hauriri possunt. Cetera codices illi puri sunt, nisi quod aliquis pro, *Niceti*, scribat *Vincenti*, aliique (ut passim recentiores isti codices solent) menda aliqua habeant minoris momenti.

UGHELLIAN. Pro *Joviniani*, scribit *Viviani*.

De Hilario c.
Adone.

CENTULEN.

- CENTULEN.** *In civitate Arelas, sancti Hilarii episcopi et confessoris, magni, docti et præclarissimi viri. Antisiodori, sancti Joviniani lectoris et martyris. Castro Duaco, sancti Mauronti abbatis, viri genere et sanctitate spectabilis, qui legitur in baptisate, sanctissimi Richarii filius. Viennæ, sancti Nicetii episcopi et confessoris. Sequuntur Euthymius et Thessalonicenses, in quibus purus est.*
- MAURONTI.**
- ASCENSIONIS.** **BRUXELLEN** Incipit: *Apud Ierosolymam, in monte Oliveti, Ascensio Domini, In Euthymio et Thessalonicensibus, recte. De Hilario, post confessoris subnectit: Nobilis et præclarissimi viri. Qui paupertatis amator, se in spiritualibus non neglexit. Et Viennæ, sancti Nycersii episcopi gloriosi. De Joviniano, pure. Sequitur: Et natale sancti Juvenalis martyris. An is est, qui colitur VII Maii? Mirum non notari in tabula Prætermisrorum. Eodem die, translatio corporis sancti Audoeni Rothomagensis archiepiscopi et confessoris. Colitur XXIV Augusti.*
- JUVENALIS.**
- TRANSLATIONIS AUDOENI.**
- ANTONIA.** **HAGENOVEN.** Incipit ab Antonia his verbis, quæ die præcedenti retulimus. Sequuntur Euthymius et Thessalonicenses, pure. In Hilario fere similis est codicibus mediæ notæ. Tum: *Eodem die, sancti Godhardi episcopi et confessoris, Hildeshensis. De eo etiam actum est die præcedenti. Reliquæ duæ annuntiationes puræ sunt.*
- GODHARDI.**
- AQUICINCT.** In fine: *Apud Duacum, natalis sancti Mauronti abbatis et levitæ.*
- MAURONTI.**
- AUDOENI.** **WALDRADÆ.** **MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Audoeni episcopi Rothomagensis. Waldradæ virginis. Niceti episcopi et confessoris. Hilarii episcopi Arelatensis.*
- WALDRADÆ.**
- FORTUNATI ROMANI.** **CAMBERIEN.** *sanctæ Mariæ Convent. Ipso die, beati Fortunati episcopi et confessoris. De quo supra. Antisiodoro, sancti Romani martyris. Nulla apud alios hac die de eo notitia, ne quidem in Prætermisris nostris. Colitur ibi Romanus abbas XXII Maii; Romanus episcopus, qui et martyr ab aliquo dicitur, VI Octobris. Doceat nos aliquis quemnam duorum hic consignatum velit.*
- FORTUNATI BUDOCI.** **REG. SUEC.** signatus num. 428: *Apud Cellas, sancti Fortunati episcopi et confessoris.*
- FORTUNATI BUDOCI.** **ALTEMS.** *In Britannia minori, sancti Buddoci episcopi et confessoris. Haecenus mihi ignotus est; nisi hic indicetur is, qui a Castellano vocatur Budocus Venetensis, ab ipso notatus IX Decembris.*
- DE SANCTO AUGUSTINO.** **FLORENTIN. et MEDIC.** *Apud Mediolanum, conversio (MEDIC. male, et translatio) sancti Augustini episcopi et confessoris, sub Ambrosio sancto et episcopo ejusdem civitatis, et ab eodem baptizati, nigrum monachalemque habitum induti, ut idem Ambrosius ait in sermone de baptismo B. Augustini. Hæc remittenda sunt ad diem XXVII Augusti.*
- DE SANCTO AUGUSTINO.** **EDITIO LUBECO-COL.** Incipit ab Hilario, totum Adonis elogium producens. Sequitur: *Eodem die, sancti Godhardi episcopi et confessoris. Hic prius fuit abbas multorum monachorum, sed postea a sancto Henrico imperatore ad episcopatum Hildesheymensem vocatus. Qui postquam plures annos hoc devote rexisset, in festo Ascensionis Domini, dum in Matutinis cantaretur: Ascendo ad patrem meum et patrem vestrum, anima ejus angelis associatis caelos ascendit, cujus mors extitit prodigiis et signis miraculosa. Treveris, natale sancti Britonis episcopi et confessoris. Subditur reliquus textus. Deinde: Eodem die, sancti Angeli Carmelitæ et martyris. Ipso die, conversio beati Augustini episcopi et confessoris, cum variis conversionis illius circumstantiis, melius suo loco referendis.*
- BRITONIS.**
- ANGELI.** **DE SANCTO AUGUSTINO.** **BELIN.** *Mediolani (sic incipit) conversio sancti Augustini, etc., ut supra ex FLORENTIN. Altera editio præfigit: In monte Oliveti, Ascensio Do-*
- ASCENSIONIS.**
- mini Nostri Jesu Christi. Nonnulla in textu, ut plerumque male impressus est, corrigenda sunt.*
- GREVEN.** *Ascensio Domini. Apud Leocatam oppidum Siciliae, beati Angeli de Jerusalem, Carmelitæ. Qui cum prædicando circumquaque discurrens, innumeras Christo lucrifecisset animas, pro fidei veritate et pulchritudine tuitione martyrizatus est. Ipso die, in plerisque ecclesiis officium servatur de bono latrone, qui cum Christo crucifixus, cum ipso paradysum intravit. Vide Prætermisros. Item sanctorum Gregorii, Petrii. Melius in Actis. Triphonis pueri et martyris, secundum Vincentium libro XII cap. 47. Vide Prætermisros. Britonis, episcopi Treverensis et confessoris. Nectarii episcopi Viennensis et confessoris. Mauronti episcopi. Conversio beati Augustini episcopi, quando ad prædicationes beati Ambrosii u Manichæorum errore, post multas fluctuationes tandem correctus, anno Domini CCCLXXVII (adde ut minimum annos X) ætatis suæ supra tricesimum, in amorem Christi totus exarsit. Eodem die, depositio sancti Godehardi episcopi et confessoris. Qui cum esset abbas multorum monachorum, a sancto Henrico imperatore ad episcopatum Hildesheymensem vocatus, divinitus admonitus acquievit, impositumque pontificalis dignitatis officium strenue gubernans, cum in nocte Ascensionis cantaretur: Ascendo ad patrem meum, sancta illius omnia angelis associata, caelos ascendit. Hirenæ virginis, filia Licinii imperatoris. Potius diceretur filia reguli alicujus, qui forte Licinius vocatus sit. Ut ut est, primo loco in Actis ponitur. Item sanctæ Waldradæ virginis. Civitate Rothomagensi, translatio sancti Audoeni, ejusdem urbis episcopi et confessoris. Item, sancti Avertini diaconi et confessoris. Beatæ memoriæ, Brunonis pueri, cui sanctus Godehardus, qui eum susceptum educabat, sæpius prædicat, quod secum esset ad patriam iturus. Cuiusque in obitu Sancti camponæ pulsarentur, puer clamavit: vere Dominus meus caelum scandit, immemor promissionis suæ, simulque orans, ne se diutius in carne relinqueret, exaudiri meruit. Colitur, vel saltem ejus Acta illustrata sunt cum Actis sancti Godehardi IV Maii.*
- ANGELI.**
- DE BONO LATRONE.**
- GREGORII ET PETRII.**
- TRIPHONIS.**
- BRITONIS.**
- NECTARII.**
- MAURONTI.**
- DE AUGUSTINO.**
- GODEHARDI.**
- HIRENÆ.**
- WALDRADÆ.**
- TRANSLATIONIS AUDOENI.**
- AVERTINI.**
- BRUNONIS.**
- JOVINIANI.**
- AVERTINI.**
- ASCENSIONIS.**
- DE ANGELO.**
- DE MAURONTI.**
- DE BONO LATRONE.**
- ANGELI.**

Britonis.

De Augustini conversione.

rus; rem ex Actis clarius percipies. De Aver-
tino, ut supra. *Treveris, Britonis episcopi et con-*
fessoris. In monte Oliveti, etc. Mediolani, conversio
sancti Augustini, etc., ut in prima editione. Pro-
num est observare, præfatam sancti Augustini
conversionem, non ante finem seculi xv in Eccele-

sia celebratam fuisse, aut in Fastos relatam.
Nam qui primo citantur codices FLORENTINI, an-
tiquiores non sunt, et quidem pars potissima
abest ab editione Usuardi Florentina anni
MCCCLXXXVI, sic ut ferme BELINO ea qualiseum-
que commemoratio adscribenda sit.

Pridie Non.

Die 6.

S. Joannis
ante portam
Latinam.

Evodii.

Lucii Cyre-
nensis.

Heliodori et
sociorum.

Natalis beati Joannis Apostoli, quando ab Epheso, jussu Domitiani Roman
perductus, et præsentem senatu ante portam Latinam in olei ferventis do-
linum missus est, sed minime læsus. Ubi festum eadem die concursum
fideles populi usque hodie faciunt. Antiochiæ, sancti Evodii, qui ut beatus Igna-
tius scribit, primus ibidem episcopus ab Apostolis ordinatus est. Illic glorioso mar-
tyrio apud eandem urbem vitam finivit. Item sancti Lucii Cyrenensis, qui apud
Cyrenem primus episcopus a sanctis Apostolis institutus est, quem in Actibus Apo-
stolorum beatus Lucas commemorat. In Africa, sanctorum martyrum Heliodori,
Venusti, cum aliis septuaginta quinque.

EX toto puri sunt: *Praten. Herinien. Antverp-Maj. Munerat. Greven. et Molan.* Proxime accedunt: *Antverp. et Max-Lubec. Antverp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. et Editio Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. In purioribus codicibus ad pauca reducitur. Herinien. et Munerat. more suo
scribunt *Johannis*. Rursus Herinien. legit *Cirinensis et Cirenen*. Munerat. *festive pro festum*;
Greven. et Molan. *Venustii*. De *Aphrica* dictum alibi. Reliqui codices, excepto Antverp-Majore,
omittunt primam vocem, *Natalis*. Codex qui excipitur, ponit *natale*. Idem pro, *Hic glorioso martyrio*,
brevius posuit, *hic gloriose*. Ceteri Adonem potius quam Usuardum sequi videntur, dum legunt me-
lius et clarius, *ubi festivum eadem die concursum, etc.*, sed Antverp. et Max-Lubec. nævos alios ha-
bent, uti *est missus, cursim, pro concursum, et in Actibus Heliodori, etc.*

S. Joannis
ante portam
Latinam.

OBSERVATIO. Latereculum totum, si ultimam annuntiationem excipias, ex Romano parvo pro-
ficietur, nam in præcipuis apographis Hieronymianis de *Joanne ante portam Latinam, de Evodio*
et *Lucio* nec verbum reperias. Ea tamen inter textum nostrum et Romanum parvum diversitas est,
quod *Joannes*, hic primo, ibi ultimo loco reponatur. Nusquam vero distinctius locutum esse Romani
parvi compilatorem, textum ejus legenti manifestum erit. Ado prolixius elogium etiam primo loco
Joanni aptavit, quod solito nitore contraxit Noster, quem mirum est obscurius legisse *festum concur-*
sum, ubi Ado clarius posuerat *festivum*. Notkerus hic supra ductorem sapuit, aucto pluribus et in-
terpolato ejus elogio. Quæ ex Tertulliano et Hieronymo circa celebrem illam sancti Joannis Apo-
stoli passionem, cujus Romæ servatam memoriam vidimus, illustranda essent, bene ab Henschenio
remittuntur ad diem ejus natalem xxvii Decembris. Audiatur hic Wandelbertus, Joannis triumphum
sic celebrans:

*Præcelsum pridie celebrant Romana Joannem
Templa Dei, qui pleno hausit de pectore verbum.*

Evodii.

De *Evodio* nihilo plus dixit Ado in Martyrologio, quam in Romano parvo reppererat, sed in festi-
vitatibus Apostolorum, verba S. Ignatii recitat, quæ Noster non descripsit, ex toto Adonis contextu
breve suum elogium conficiens: *Hic glorioso martyrio, etc.* Quæ apud Mosandrum leguntur, ipsissi-
mum sunt Adonis inter festivitates encomium. Notkerus eas non consuluit, qui præter Martyrologii
verba, Pauli epistolam ad Philippenses non satis apte huc reduxit: *De quo ipse Paulus Philippensi-*
bus scribens, inquit: Evodium rogo et Syntychem, etc., non enim de *Evodio* illie meminit Apostolus, sed
de *Evodia*, ut notissimum est. Paucis colligit Henschenius, quæ de *Evodio* in tabulis ecclesiasticis
reperit, nec plura alii tradiderunt. — *Lucium* refert Romanum parvum his verbis: *Et S. Lucii Cy-*
renensis, qui Cyrenæ ab Apostolis episcopus ordinatus est. Cetera ab Adone adjuncta, Noster ad verbum
transtulit. Recte observat Henschenius plura hic a Martyrologis *Lucio* adscribi, quam sacer textus
expresserit, rectius facturis, si idem ei elogium tribuissent, quod habet Manahen xxiv Maii, nempe:
Propheta ac doctoris, sub novo Testamento. — Nequeo conjicere ex quo qualive Hieronymi apographo
Heliodorum et Venustum cum LXXV sociis Usuardus acceperit, quorum loco apud Rabanum et Notke-
rum *Marianus et Jacobus* cum sociis iterum annuntiantur. Si recte Henschenius numerosam apud
Hieronym. Martyrum turmam dispescuit, *Heliodorus, Marianus et Jacobus*, ad eandem Africanam
cohortem pertinent; at *Venustus* ad legionem, si ita loqui licet, Mediolanensem reducendus est. Quod
vero in Prætermissis notat Henschenius, a Rabano indicari *Marionum lectorem et Jacobum diaconum*,
de quibus xxx Aprilis, additæ a Rabano circumstantiæ plane verosimile faciunt. Et hunc verum
martyrii diem esse, ibi indicavimus. Utenumque res habeat, certa videtur et indubitata ex codicibus
nostris Usuardi lectio.

Lucii Cyre-
nensis.

Heliodori et
sociorum.

AUCTARIA.

AUCTARIA.

TORNACEN. Jam aliquoties elogia non nihil contraxit, quod hic denno fecit omittendo verba : *Hic glorioso martyrio apud eandem urbem vitam finivit.* De cetero purissimus est.

PULSANEN. Magis mutilus est, omittit, *ubi festum*, etc. Et de Evodio nec verbum habet.

ROSWEYD. Incipit : *Romæ, Joannis ante portam Latinam*, deinde reliquam textus nostri periodum huic initio adaptans : *Quando idem*, etc.

BELIN. Multis nævis, ut solet, respersus est, quorum hic præcipuus, quod contra textum de *Lucio Cyrenensi*, egerit loco ultimo.

Tertus mutilus.

CENTULEN. Natalis sancti Joannis Apostoli ante portam Latinam, Romæ. Antiochiæ, sancti Evodii martyris, qui primus post beatum Petrum, Antiochenam rexit ecclesiam. Eodem die, sanctorum martyrum Heliodori, Venusti, Postunii, Maximi, Nicetii, cum aliis LXXII. Jam diximus in Observatione, Heliodorum perperam jungi Venusto aut aliis Mediolanensibus. Vide præterea, quæ notavit Henschenius hic. Sequitur : *Antisiodoro, sancti Valeriani episcopi, post sanctum Peregrinum tertii.*

Heliodori et soc.

Valeriani.

De Joanne

BRUXELLEN. Sancti Johannis Apostoli et Evangelistæ. Qui jussu Domitiani fratris Titi, secunda persecutione, quam ipse post Neronem exercuit, ab Epheso ad urbem Romam perductus, præseute Senatu, ante portam Latinam, in ferventis olei dolium missus, sed minime læsus est. Unde tam liber a pena exivit, quam a corruptione carnis fuit immunis. Quæ textui superadduntur ex Adone accepta sunt. In reliquis satis purus est.

Translatio- nis Matthæi.

Requisidis.

HAGENOYEN. In Joanne modice interpolatus, secundo loco habet : *Item in Salerno, translatio sancti Matthæi Apostoli.* Natalem Matthæi hodie referunt aliqua Hieronymiana apographa. De omnibus agetur die, quo colitur, xxi Septembris. In *Lauffen Herbipolensis diocesis, translatio sanctæ Requisidis virginis et martyris.* In Actis remittitur ad xv Julii. Sequentur quæ ad textum pertinent, nonnihil etiam interpolata.

Textus contractus.

Secundini confessoris.

Secundini martyris.

AQUICINCT. In annuntiatione sancti Lucii omittit, quæ de sancto Luca in textu recitantur, et aliter periodum terminat.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Joannis ante portam Latinam. Lucii Cyrenensis. Heliodori, Venusti, cum aliis LXXV, martyris. Evodii episcopi et martyris.*

VATICAN. num. 5949. Deest Heliodori et sociorum. Adjectum primo loco : *Natalis sancti Secundini episcopi et confessoris in sancta Sophia. Eodem die, sancti Secundini martyris.* Quinam sint illi Secundini, hactenus mihi non liquet, nec in Prætermisissis, de iis quidquam invenio. Non

arbitror *Secundianos* indicari, quales hodie inter martyres commemorantur. Ceterum primo loco ea adjecta sunt. Sequitur in fine : *Apud Salernum, translatio sancti Matthæi Apostoli et Evangelistæ.* Consonant sequentes codices.

Translatio- nis Matthæi.

FLORENTIN. *Apud Salernum, translatio corporis sancti Matthæi Apostoli et Evangelistæ. Romæ, translatio corporis sancti Stephani Protomartyris, tempore Pelagii Papæ primi, et Theodosii principis, et sepultus est in ecclesia sancti Laurentii extra muros et in ejus sepulchro.* Referuntur hæc in tabula Prætermisissorum; sed translatio illa differtur ad iii Augusti, vel xxvi Decembris.

Translatio- nis Stephani.

LUXOVIE. Augustoduno, beati Placidi presbyteri et abbatis sancti Symphoriani. Remittitur in indice Prætermisissorum ad vii Maii.

Placidi.

SALINEN. B. Anatolii. Augustoduno, depositio beati Philiberti episcopi. Forte idem est, qui proxime superius Placidus dicitur. Vide Prætermisissos hac die, et Acta vii Maii.

Philiberti.

REMENS. SS. Tim. et Apoll. Autissiodori, depositio sancti Valeriani episcopi et confessoris.

Valeriani.

EDITIO LUNECO-COL. In textu satis pura est, in fine adjungit : *Eodem die, sancti Melotis pueri, pro Christo decollati.* Vide Prætermisissos, ubi nomen varie scribitur. *Antisiodoro, sancti Valeriani episcopi et confessoris.*

Melotis.

Valeriani.

GREVEN. *Item, sanctorum Mathei et Primi. Victoris, Felicis.* Duo primi Tarentini sunt, postremi ex numero Mediolanensium. *Eodem die, sancti Melotis pueri, pro Christo decollati.* De quo jam diximus. *Antisiodoro, sancti Valerii episcopi et confessoris.* Valeriano in Actis jungitur. *Secundini episcopi.* Hoc titulo non magis notus est quam *Secundini, Benedicti et Placidi episcoporum.* Vide Prætermisissos de utroque seorsim. *In Anglia, sancti Eadbrechti (quem Edbertum nominant) episcopi Lindisfarnensis et confessoris, viri, ut Beda testatur libro I, scientia Scripturarum divinarum simul et præceptorum cælestium observantia, ac maxime elemosynarum operatione insignis.* *Constantinopoli, depositio sanctæ memoriæ Johannis Damasceni, Doctoris egregii, nec minus vita et miraculis clari.*

Mathei et uliorum.

Melotis.

Valerii.

Secundiani.

Benedicti et Placidi epp.

Eadbrechti.

Joannis Damasceni.

MOLAN. Typis minoribus : *In Anglia, sancti Eadbrechti, etc., ut GREVENUS.* Tum : *Constantinopoli, depositio, etc., addens in fine : Cujus vitam conscripsit Joannes Patriarcha Hierosolymitanus.* Editiones aliæ etiam minori caractere hoc solum habent : *In Anglia, sancti Eadbrechti, sive Edberti episcopi Lindisfarnensis et confessoris, viri in divinarum Scripturarum scientia simul et præceptorum cælestium observantia, ac maxime elemosynarum operatione insignis.* Vide GREVEN. supra.

Joannis Damasceni.

Eadbrechti.

Nonis.

Die 7.

A pud Terracinam Campaniæ urbem, natalis beatæ Domitillæ virginis et martyris, que cum esset Flavii Clementis Consulis ex sorore neptis, et a sancto Clemente velamine sacro consecrata, persecutione Domitiani, cum aliis plurimis, in insulam Pontiam exilio deportata, longum inibi martyrium duxit. Novissime doctrina ac miraculis cum convertisset plurimos ad fidem Domini, incenso cubiculo a quodam judice, in quo simul cum suis convirginibus Eufrosina

Domitillæ et sociarum.

Juvenalis.
Flavii et so-
ciorum.

videlicet et Theodora clausa morabatur, cursum gloriosi martyrii sui consummavit. Eodem die, sancti Juvenalis martyris. Nicomediæ, passio sanctorum Flavii, Augusti et Augustini fratrum.

Sumitur textus ex Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Munerat. Belin. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. *Tarracinam*, et *Teracenam* librarii imperitiæ adscribo. *Beate Domitillæ* legunt codices omnes, exceptis Greveno et Molano. An *beatæ* pro *Flavia* irrepserit, nescio; certe *Flavia* nomen nullus apposuit præter duos jam citatos. Munerat. Belin. et præfati duo, male scribunt, *Domicilla*. *Domiciani* in Praten. et Munerat. notandum non est. Rosweyd. tantillum transposuit in, *neptis ex sorore et deportata exilio*. Belin. post *Domitiani*, inserit, *ob testimonium Christi*. Item pro *Pontiani* scribit *Pontianum*; pro *inibi*, *ibi*; pro *fidem Domini*, *fidem Christi*. Sic Tornacen. pro *martyrium duxit*, maluit scribere, *produxit*. Herinien. vix inter puros codices hodie meretur annumerari dum ita sensum torquet: *Quodam iudice, in quo et Theodora clausa morabatur, cursum gloriosi martyrii sui consummavit, simul cum Eufrosina convirgine sua*. Probatiores codices habent, *convirginibus*, soli Rosweyd. Munerat. et Belin. simpliciter *virginibus*. *Eufrosina* scribunt codices omnes. Nonnulli, sed male, *Nichomedia*. Sic Munerat. pro *sanctorum Flavii*, etc., ponit *Clavii*.

Flaviæ Do-
mitillæ et so-
ciorum.

OBSERVATIO. Etsi binæ hoc die *Flaviæ* inter multos alios martyres in Hieronymianis recensentur, nimis quam certum est, *Flaviam Domitillam* nec hoc, nec aliis diebus, in iis codicibus consignari. Primus omnium illustrissimæ Sanctæ, in sacris Fastis locum dedit auctor Romani parvi, ita hoc die, secundo loco breviter annuntians: *Et Flaviæ Domitillæ*, nec vereor asserere, eam verosimillime ex Rufini Eusebio lib. 3 cap. 17 acceptam, ubi si non de martyrio, saltem de exilio expresse agitur. Uberior historia ex notissimis Actis sanctorum Nerei et Achillei ab Adone contexta est, quam paulo ampliorem fecit Notkerus; Noster eleganti synopsi complexus est. An et cur *Flaviæ* nomen expunxerit Usuardus, frustra divinaveris; evidens est, unam ab omnibus eandemque ipsam memorari; nec magis dubia est antiquissima et receptissima celeberrimæ Virginis et sociorum sociarumque ejus in Ecclesia veneratio, licet diversis diebus recolantur, fere pro libitu Martyrologorum eos referentium. Sufficere possent in *Flaviæ Domitillæ* honorem, unum et alterum sancti Hieronymi testimonium ab Henschenio in Actis, xii Maii productum, quo die in Romano hodierno, cum Nereo et Achilleo conjungitur. Hactenus satis recte fluunt omnia. Nodus recurrit circa Acta ipsa, ab Henschenio laudata tamquam *optimæ fidei*, tametsi pridem agnovisset Baronius tomo 1 ad annum LXXIII num. 23, *ea Acta in aliquibus fide haud integra haberi*. Rigidius ipsa tractant eruditi recentiores, nec Tillemontius, alias tam moderatus, temperare hic potuit, quin acrem in ea censuram stringeret tomo 2, pag. 127, vocans *opus pessimum, dignumque quod inter Manicheorum, sacra matrimonii vincula incessantium, figmenta commureretur*. Nec nihil, nec omnia recte pronuntiat; præplacet eminentissimi Annalistæ iudicium, a quo et hic et alibi, non nisi inviti divellimur. — *Juvenalis martyris* primo loco meminit Romanum parvum, nec quidquam ab Adone, aut a Nostro, aut a Notkero suggeritur, quo *de loco et tempore quibus floruerit, possit aliquid certi proferri*, inquit Henschenius, cetera prosequens, quæ de eo sancto, probabili aliqua conjectura, dici queant. Pro antiquo cultu stat enim Wandelbertus:

Morte pia Nonus Juvenalis sanctus honorat.

Juvenalis.

Flavii et so-
ciorum

Ultimam quoque annuntiationem ex Adone hausit Usuardus, ille ex Romano parvo; cujus textui: *Nicomediæ, Augusti et Augustini*, nomen *Flavii* interseruit, primusque tres illos, *fratres* appellavit, sic legens: *Eodem die apud Nicomediam, passio sanctorum martyrum Flavii, Augusti et Augustini fratrum*. Patet hic, quid ex Hieronymianis Ado ductori suo superaddiderit; patet et textus nostri traductio. At scire velim, quo demum auctore, tam rotunde *Flavium, Augustum et Augustinum*, Viennensis nominet *fratres*? Ex Hieronymianis, inquires. Minime vero; nam licet latear, *Augustini* nomen non semel ibi appellari, atque item aliquos *fratres* dici; necdum tamen Henschenii aut Florentinii perspicacia, satis ausa est determinare, utrum hi tres recte fratres compellari possint. An vero felicius rem attigerit Notkerus, dum fratrum titulum hisce eripiens, tribus aliis, nempe *Marcellino, Macrobio et Eutychio*, alias *Eutheo*, eundem tribuit, curiosi lectoris iudicio relinquo. Diversa ab his omnibus est Rabani oratio. Usuardus in huiusmodi rebus minus scrupulosus, Adonem, ut diximus, simpliciter descripsit. Atque hæc, pro textus veritate, satis dicta sunt.

AUCTARIA.

PULSANEN. Omittit annuntiationem Juvenalis, cetera purissimus est.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELIAN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOYANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Omnes deficient in ultima annuntiatione.

Leothardi.

ANTVERP-MAJ. Sic incipit: *In Cantia monasterio Petri et Pauli, depositio sancti Leothardi*

episcopi et confessoris, qui cum filia regis Francorum Bertha, in has partes directus est, ut sanctitatis exemplo, Christianæ religionis cultum, pagano adhuc regi conjuncta, non mutaret. Observanda sunt, quæ de Leothardo vel Letardo in Prætermissis notantur. Sequitur: *Et natale sancti Joannis Eboracensis archiepiscopi*. In textu purus est.

Joannis Ebo-
racensis.

CENTULEN. Apud Tracinam urbem Campaniæ,

natalis

natalis beatæ Domitillæ virginis et martyris. Eodem die, Nichomedie, sanctorum martyrum Flavii, Augusti et Augustini fratrum.

Gaudentii.

BRUXELLEN. In Flavia Domitilla modice interpolatus, in Juvenale purus est. Tum : Ad radicem montis septimi, passio sancti Gaudentii martyris. Quis hic Gaudentius sit, fateor me ignorare. In Nycomedea, sanctorum martyrum Flavii, Augusti et Augustini fratrum et martyrum. Et Benedicti episcopi. Indicat, opinor, Benedictum Papam II, de quo Acta hodie. Item Donaciani episcopi. Dies natalis est XIV Octobris. Item, translatio sancti Petri de Mediolano (quid ni de Verona ?) martyris de Ordine Predicatorum. Vide quæ ad natalem dicta sunt XXIX Aprilis.

Benedicti. P.P.

Donatiani.

Translatio- nis Petri Martyris.

HAGENOVEN. In Flavia Domitilla, non nihil etiam interpolatus, in reliquo textu purus est. Tum subdit : Ipso die Romæ, depositio sancti Benedicti Papæ II, qui in abeunte (ab ineunte) ætate sua militavit in Ecclesia, et semper paupertatis amator extitit. Constitutiones edidit et in pace obiit sub Constantino quarto. Hujus Pontificis ætatem in Actis discussam invenies hoc die.

Benedicti.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Domitillæ virginis et martyris, cum Eufrosia et Theodora. Domitiani episcopi et confessoris. Juvenalis martyris. Item sanctorum Flavii, Augusti et Augustini fratrum martyrum. Textum semper mutilat.

Domitiani

In VATICAN. signato num. 5949. Deest Juvenalis, adjicitur : Transitus sancti Stephani Protomartyris in Romam. De quo etiam heri. Vide die natali, vel III Augusti. Fallit Castellani notula.

Transitus S. Stephani.

ALTEMPSIAN. In Cantia monasterio Petri et Pauli, depositio sancti Leothardi episcopi, etc., ut supra in ANTVERP-MAJ.

Leothardi.

Benedicti. Joannis Eboracensis.

FLORENTIN. Romæ, sancti Benedicti Papæ et confessoris. Apud Beverlacum, sancti Joannis episcopi et confessoris. Abdicato episcopatu, eo loco mori voluit, a quo Beverlacensis dictus est.

Basonis.

REMENS. SS. Timothei et Apoll. Lauduno Clarato, depositio sancti Basonis confessoris. Prætermisus est, a Castellano tamen inter Sanctos ponitur.

Benedicti.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit : Romæ, sancti Benedicti Papæ, qui sedit ibidem menses decem, imperante Constantino Augusto. Vide dicta superius, ad HAGENOVEN. Apud Terracinam Campaniæ urbem, natale beatæ Domitillæ virginis et martyris. Quæ cum esset neptis Domitiani imperatoris et Aureliano filio Flavii Clementis Consuldis nupta,

De Flavia Domitilla.

ipsa propter Christum connubium spernens, a sancto Clemente episcopo, sacro velamine consecrata, etc., fere pure. Nicomedienses Juvenali præponit. Dein : In territorio Mediolanensi, translatio beati Petri presbyteri et martyris, Ordinis Predicatorum. Ipso die, beati Domiciani episcopi et confessoris. Beverlaci, natale sancti Joannis episcopi et confessoris Eboracensis.

Translatio- nis Petri Martyris. Domiciani. Joannis Eboracensis.

GREVEN. Festum quinque gaudiorum beatæ Mariæ Dei genitricis. De eo in Prætermisissis. Item, sanctorum Frodisii, Macrobi, Achaici, Marcellini. Ex Hieronym. Celerini episcopi et confessoris. Duo Celerini sunt inter martyres, sed quis hic episcopus et confessor, nescio. In Anglia, sancti Joannis Eboracensis episcopi et confessoris, vita et miraculis (Beda lib. 4 teste) clari. Augustoduni, depositio sancti Placiti (Placidi) episcopi. Domiciani episcopi Tungris et confessoris. Hilarii confessoris. Vide Prætermisissos. Ceveri confessoris. An Cerenicus vel Serenicus diaconus Sagiensis ? In Anglia, Ezeleidis virginis. Vide Prætermisissos et Appendicem Tomo VII Maii. Translatio beati Stephani Protomartyris, quando corpus ejus a Constantinopoli Romam ductum, corpori sancti Laurentii junctum fuit, tempore Theodosii Junioris. Mediolani, translatio beati Petri martyris, Ordinis Predicatorum. Mastidiæ virginis : Trecentis.

Festum 5 gaudiorum B. M. V. Frodisii, etc. Celerini.

Joannis Eboracensis.

Placidi. Domiciani. Hilarii.

Ceveri.

Ezeleidis.

Translatio- nis Stephani, et Petri martyrum.

Mastidiæ.

Domitiani.

MOLAN. Domitiani episcopi et confessoris Tungris, Trajectensis, Leodiensis ; apud Hoyum in ecclesia beatæ Mariæ quiescentis. Augustoduni, depositio sancti Placiti episcopi. Romæ, Benedicti Pontificis, qui sedit in episcopatu unum mensem, imperante Constantino. Dein minoribus litteris : In Anglia, sancti Joannis, etc., ut GREVEN. Festum quinque gaudiorum Mariæ. Editiones aliæ, sic habent : Beverlaci, depositio sancti Joannis episcopi Eboracensis et confessoris, vita et miraculis clari. In ecclesia beatæ Mariæ in Hoyo, natalis sancti Domitiani episcopi et confessoris. Qui sub Hildeberti gloriosissimi regis tempore. Aurelianensi legitur synodo interfuisse. De Placito, ut supra. Trecentis, translatio corporis sanctæ Mastidiæ virginis. Die septima, commemoratio signi Crucis apparentis in celo Hierosolymis, circa horam dici tertiam, sub Constantino rege. Quod quidem figurabatur per astra, a sancto Calvariæ loco usque ad montem Olivarum. Et memoria sancti martyris Acacii. De utraque jam signata annuntiatione vide Prætermisissos.

Placidi. Benedicti.

Joannis Eboracensis.

Translatio- nis Mastidiæ.

Apparitionis Crucis.

Acacii.

VIII Idus.

Die 8.

Mediolani, natalis sancti Victoris martyris, qui a primæva ætate Christianus, cum esset in castris imperialibus miles, compellente Maximiano, ut sacrificaret, in confessione Domini fortissime perseverans, primo graviter fustibus cæsus, sed Deo protegente, doloris expers, dein liquenti plumbo perlusus, sed nihil penitus læsus, novissime gloriosi martyrii cursum capitis abscissione complevit. Apud Ægyptum, sanctorum Stephani et Victoris.

Victoris.

Stephani et Victoris.

Ita Praten. Tornacen. Antwerp-Maj. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Fere in minutiis vertitur. Scribit Antwerp-Maj. Mediolane. Tornacen. legit, in confessione Domini perseverans, omisso adverbio fortissime, pro quo Munerat. posuit constantissime. Reliqui in textu abscissione, ita volentibus codicibus omnibus, tametsi id fortasse alibi correxerim. De cetero, primæva, etate, cesus; nichil, lesus, pænitus, apud, etc., nævi sunt ætatem suam redolentes ; penultimus Molani est.

OBSERVATIO.

Victoris.

OBSERVATIO. Celeberrimam *Victoris* a patria et genere, cognomento *Mauri*, martyris Mediolanensis memoriam apud Latinos fuisse olim oportuit, utpote quem prædicent Martyrologi antiqui omnes, solis Beda et Floro exceptis. Apographa Hieronymiana præcipua, ab eo Sancto diem auspicantur: *Mediolano, Victoris*. Romanum parvum, Ado et Rabanus unicum illum hodie annuntiant. In priori solum legitur: *Mediolani, sancti Victoris martyr*. Diversa sunt, licet ex iisdem Actis sumantur, Adonis et Rabani elogia. Notkerus primum secutus est, uti et Noster, qui Adonis verbis quidem utitur, sed more suo aliqua relinquit intacta, a Notkero integre transumpta. Utrum de elogii veritate dubitandum sit, haud equidem plane perspicio; fontem, ex quo acceptum est, omnino purum non esse fatetur Henschenius, alii ferme ex toto repudiandum existimant. Vide quæ in commentario prævio expenduntur a num. 8, et apud Tillemontium tomo 5 a pag. 267. Exstat etiam in Actis, Gregorii Turonensis in *Victoris* gloriam narratio. Nec reticenda est nitida Wandelberti poetica exornatio:

Idibus octavis Mediolani urbe coruscat

Martyr præcipuo venerandus Victor amore.

* Quidni honore.

Stephani et Victoris.

Nactenus concors veterum sententia. Qui sequuntur, *Stephanus et Victor* ab Usuardo ex præfatis Hieronymianis consignati sunt; ubi dubites an pro, *Stephani et Victoris*, non sit scribendum, *Victoris et Stephane*, ut fecit Notkerus post Hieronymiana, aliis *Jauuarium* adjungentibus. Nescio an a vero multum aberraverit, qui legendum putet, *Victoris et Coronæ*. At cum *Victor et Stephanus* 1 Aprilis, *Victor et Corona* xiv Maii recurrant, malim hac die Usuardi textui insistere, quem ad ejus mentem hic plane expressum esse, equidem nullus dubito. De his brevissime in Actis nostris hoc die disputat Henschenius.

AUCTARIA.

Gibriani.

HERINIEN. In reliquo textu purissimus, patrium Sanctum hic denuo inserit, ita scribens secundo loco: *Eodem die, depositio sancti Gibriani confessoris, in ecclesia sancti Remigii quiescentis.*

Apparitionis Michaelis.

PULSANEN. Ita orditur: *In monte Gargano, apparitio beatissimi Michaelis archangeli. Ubi ipsius sacra nomini habetur ecclesia, vili facta scemate, sed caelesti prædita virtute. Vide tabulam Prætermisorum. In Victore Mediolanensi purus est. Deest ultima annuntiatio.*

Elladii.

Translatio Petri Bellavallis.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Textui puro subjiciunt: *Item, Elladii episcopi*. Adnectunt præterea: *In territorio Bisuntino, monasterio Bellavallis, translatio, (alii, natale) sancti Petri episcopi et confessoris.*

Wironis.

ROSWEYD. In fine: *Trajecti, Wironis confessoris*. Vide de eo egregium Bollandi commentarium, hoc die.

Elladii.

Petri.

Wironis.

ANTVERP-MAX. LOVANIEN. et EDITIO ULTRAJE. In Victore puri sunt. De Stephano, etc., nihil, sed immediate subjungunt: *Autisiodoro, natale, sancti Elladii episcopi et confessoris. In territorio Visuntino, monasterio Bellavallis, natale sancti Petri episcopi et confessoris. Eodem die, sancti Wironis episcopi et confessoris. In LEYDEN-BELG. Deest annuntiatio Petri.*

Inventionis Michaelis.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC. Incipiunt: *In Apulia finibus monte Gargano, inventio B. Archangeli Michaelis. Sequitur Mediolani, etc., pure. Abest Stephani, etc. De Elladio et Petro, ut proxime diximus.*

Heliadii. Martini.

Translatio Gentiani.

Martini. Petri.

Dionysii.

CENTULEN. *Mediolani, sancti Victoris martyr*. *In Ægypto sanctorum Stephani et Victoris. Autisiodoro, sancti Heliadii episcopi et confessoris. In Sanctonico Vetavense caenobio, sancti Martini abbatis. Remittitur ad xxiv Octobris. Eodem die translatio sancti Gentiani martyris. Colitur is die xi Decembris.*

BRUXELLEN. In textu solito purior, hæc adjicit: *Ipsa die, sancti Martini confessoris. In territorio Bisuntino monasterio Bellavallis, sancti Petri episcopi et confessoris. Et sancti Dionysii, sexti Viennensis episcopi. Differtur in diem sequen-*

tem. Autisiodoro, sancti Elladii episcopi et confessoris. Item, apparitio S. Michaelis archangeli. Qui sanctum Aubertum Abrincatensis ecclesie episcopum semel, iterum et tertio advenit, ut in mari, loco qui propter eminentiam, Tumba dicitur, ecclesiam suo nomini dicatam fundaret; pro signo locum ostendens, ubi taurum religatum inveniret, et sicut cum pedibus terram prorsus cerneret, sic ecclesie ambitum duceret. Et ex eo tempore inibi, sicut in monte Gargano, memoria S. Michaelis archangeli cepit frequentari. Hæc cum aliis discutienda erunt ad xxix Septembris.

HAGENOYEN. In prima annuntiatione purus, secundo loco, ita habet: *In Apulia finibus, in monte Gargano, inventio oratorii beati Michaelis archangeli, quæ (quod) per taurum Gargani amissum inventa est (lege inventum est.) Item Viennæ, Dionysii viri præclarissimi in doctrina. De quo supra. Item, Gybriani præclarissimi confessoris. In Gargonia, Scarysotay episcopi et martyris. Stanislai hic intelligit Henschenius. Apud Ægyptum, sanctorum martyrum Stephani et Victoris. In territorio Bysuntino, sancti Petri episcopi et confessoris. Authysiodoro, sancti Elladii episcopi et confessoris, prædecessoris sancti Amatoris.*

AQUICINCT. Sic incipit: *Romæ, sancti Benedicti Papæ. Hic ab ineunte ætate in Ecclesia militavit, paupertatis semper amator. Colitur vii Maii. Vide quæ ibi in Auctariis diximus.*

VICTORIN. et REG. SUEC. num. 130. Ita in fine habent: *Inventio Michaelis archangeli. Romæ, sancti Benedicti Papæ.*

AMBIANEN. In Sanctonico, Vetavense monasterio, depositio Martini presbyteri et confessoris, magnarum virtutum viri, cujus vita sanctitate et miraculis refulget gloriosa. Eodem die, translatio corporis sancti Gentiani martyris. Vide supra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Wironis episcopi et confessoris, cujus corpus est in ecclesia sancti Martini Trajectensis. Victoris martyr et militis.*

REG. SUEC. num 428. In pago Biturico, depositio sancti Desiderati episcopi et confessoris.

VATICAN. num 5949. Primo loco: *Apparitio sancti Michaelis. Romæ, Benedicti Papæ, qui præ-*

Elladii.

Apparitionis Michaelis Abrincatensis.

Apparitionis S. Michaelis Garganice.

Dionysii.

Gybriani.

Stanislai.

Stephani et Victoris.

Petri.

Elladii.

Benedicti PP.

De Martino.

Translatio Gentiani.

Wironis.

Desiderati.

Benedicti PP.

fuit

	<i>fuit Ecclesia mensibus decem, imperante Constantino. Deest Stephani et Victoris.</i>		
<i>Elladii.</i>	UGHELLIAN. Adjicit: <i>Item, Elladii episcopi.</i>		
<i>Petri.</i>	<i>Item, sancti Petri episcopi et confessoris.</i>		
<i>In dracti et socior.</i>	ALTEMPS. <i>Monasterio Glascouicusi, sancti In dracti martyris sociorumque ejus. Vide in Actis v Februarii, ubi socii Dominica soror adjungitur.</i>		
<i>Naboris, etc.</i>	FLORENTIN. <i>In Africa, sanctorum martyrum Naboris et Felicis, qui decollati sunt cum Joanne et Marino. Vide x Julii. Item, sancti Elladii episcopi. In territorio Tarentasiensi, monasterio Bonavallis, sancti Petri episcopi et confessoris. Romæ, sancti Benedicti II Papæ et confessoris.</i>		
<i>Elladii.</i>			
<i>Petri.</i>			
<i>Benedicti PP.</i>			
<i>Gibriani.</i>	REMENS. SS. <i>Timothei et Apollinaris. In pago Catalaunico, depositio sancti Gibriani presbyteri et confessoris.</i>		
<i>De Michaelc.</i>	EDITIO LUBECO-COL. <i>Incipit: In Apulia finibus monte Gargano, inventio sancti Michaelis archangeli. Quod festum sic sumpsit exordium. Tempore nunique quo sanctus Papa Gregorius, propter pestem inguinariam Letanias, etc. Quæ quomodo inter se connectantur, eruditus lector judicet. In Victore satis pura est. Sequitur: In territorio Bisuntino, monasterio Belevallis, natale sancti Petri, episcopi Tharentasiensis ecclesiæ et confessoris, Ordinis Cisterciensis, qui multis miraculis et virtutibus clarus, quievit in pace. In Polonia, civitate Cracovia, passio beati Stanislai episcopi et martyris. De Elladio, Stephano et Victore, Martino, Dionysio, Wirone, ut supra.</i>		
<i>De Petro.</i>			
<i>Stanislai.</i>			
<i>B. Michaelis apparitionis.</i>	BELIN. <i>Initio præfigit: In finibus Apuliæ, monte Gargano, apud Sipontum civitatem, apparitio B. Michaelis archangeli. Tum post textum in fine: Item Elladii episcopi. Alii passim scribunt Elladii, Acta nostra malunt Helladii, in quibus</i>		
	<i>vide pauca, quæ de eo supersunt, ex tom. 1 Bibli. Labbeanæ accepta et ab Henschenio illustrata. GREVEN. De Michaelc, ut BELIN. Secundum quosdam hic, passio beati Stanislai episcopi et martyris. Fuit heri. Eodem die, vel secundum alios præcedenti, sancti Benedicti Papæ II, tempore Constantini quarti Augusti. De Dionysio et Petro Tarentasiensi, ut supra. In Trajecto inferiori, beati Wironis episcopi Deirorum et confessoris. In Hibernia, beati Cathaldi episcopi et confessoris, vita et signis celeberrimi. Colitur x Maii. In Cenonico monasterio Vercaucensi, (quam varie hæc exprimentur, ex dictis patet) beati Martini presbyteri et confessoris. Metronis confessoris Veronæ quiescentis. Maximi presbyteri. Notus non est, nisi sit ex martyribus. Sibriani confessoris. Voluit dicere Gibriani. Mocharii eremita et confessoris, in sine orbis juxta paradisum. Vide inter Prætermisissos.</i>	<i>Benedicti.</i>	
		<i>Wironis.</i>	
		<i>Cathaldi.</i>	
		<i>Martini.</i>	
		<i>Metronis.</i>	
		<i>Maximi.</i>	
		<i>Macarii.</i>	
		<i>Michaelis.</i>	
		<i>Elladii.</i>	
		<i>Wironis.</i>	
		<i>Gibriani.</i>	
		<i>Petri.</i>	
		<i>Stanislai.</i>	
		<i>Dionysii.</i>	
		<i>Ydubergæ.</i>	

VII Idus.

Die 9.

Festivitas beati Andreae Apostoli, quando sacratissimum ejus corpus una cum ossibus sanctorum Lucae Evangelistæ, et Timothei discipuli sancti Pauli, sub Constantio imperatore, Constantinopolim translatum est. Romæ, natalis sancti Hermen, cujus Apostolus Paulus, ad Romanos scribens, meminit. Illic digne semetipsum Deo sacrificans, acceptabilisque Deo hostia factus, virtutibus clarissime fundatus, cœli regna petivit. Apud Nazanzi oppidum, beati Gregorii episcopi, cognomento Theologi, qui post multa documenta, in loco suo, ut Hieronimus, ab eodem in divinis libris instructus, perhibet, episcopum ordinans, ruri vitam monachi exerevit. In Perside, sanctorum martyrum trecentorum decem. Castro Vindicino, depositio Beati confessoris.

*De translatione S. Andreae, etc.**Hermen.**Gregorii Nazianzeni.**Martyrum 310. Beati.**Puros censeo Praten. Antverp-Maj. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Antverp-Maj. ante *Timothei*, non apposuit conjunctionem *et*. Idem cum Greveno et Molano legit *Constantino*; ego cum Praten. Herinen. Tornacæn. etc. servandum puto *Constantio*, saltem ad mentem Usuardi, quamvis utrumque longe prudentius omiserit Baronius in Romano hodierno. *Hermen* scribunt codices ferme omnes, et ita habet etiam, ni fallor, codex Pratenensis, in nostro antigrapho a Sirmondo correctus. Fateor, in Adone diserte legi, sicut oportet, *Hermæ*, sed nos hic Usuardum versamus; a quo, etiam errante, non discedimus. Adde, quod Adonis editores satis libere manum correctricem adhibuerint. Nescio quam elegantiam seentur Greven. et Molan. dum ita textum variant: *Cujus Apostolus meminit Paulus ad Romanos scribens. Antverp-Maj. iterum negligit particulam post acceptabilis. Rursus præfati Greven. et Molan. pro, virtutibus clarissime fundatus, male ponunt virtutibus clarificans. In Antverp-Majore legitur Nazanzi pro Nazanzi, melius Ado Nazianzi. Item Theodoli pro Theologi, peribet pro perhibet. Scripsi Viindicino, cum plerisque codicibus.*

OBSERVATIO.

De translatione S. Andreae, etc.

OBSERVATIO. Prima textus nostri annuntiatio ita videtur Usuardi propria, ut unde eam acceperit, hactenus nequiverim deprehendere. Constantinopoli, natalis sancti Timothei, inquit Hieronymiana apographa; lucem affert Viennensis, dum addit: *Quando ab Epheso ejus sacra ossa delata sunt.* Hinc brevius translationem Timothei substituit, qui Adonem pressius semper sequitur, Notkerus. De pari Andreae et Lucae festivitate, nullus ante Usuardum, quod sciam, hoc die meminit. Utinam feliciter id praestitisset! Constat enim trium illorum Apostolorum translationem non bene connecti, pejus ad idem tempus, pessime ad eundem diem, et praesertim hunc 1x Maii revocari. Quo autem anno, quove die Andreae et Lucae corpora Constantinopolim, inde alio delata sint, propriis locis discutiendum erit. Videat interim lector, quae dicta sunt xxiv Januarii in commentario praevio § 3; et Castellani ibi pag. 394; item Baronium et Florentinum hic. Quibus accedere possunt, quae diligenter observat Tillemontius tomo 1 pag. 320. — De Herma nihil hodie Martyrologi Adonem praegressi, imo nec Ado ipse in suo Martyrologio, unde nec in Notkero quidquam. Mirum hoc in Adone et insolitum; postquam inter festivitates Apostolorum, elogio Sanctum ornavit, quod Mosander sua, uti opinor, auctoritate, in Martyrologii textum inseruit. Hoc certum, inde accepta esse omnia, quae hic ab Usuardo referuntur. *Philippensis episcopus* ab aliquibus dicitur *Hermas*, sed hunc ei titulum Ado non tribuit, nec aliunde quidquam satis certo traditur, quo ei talis dignitas asseratur. Citatur ab Adone locus Apostoli ad Rom. 16, ubi et *Hermam* et *Hermen* salutari praecipit. Porro nonnulla commemorat de libro *Pastoris* ab *Herma* composito, quem apud Henschenium laudant Hieronymus et Origenes; at multo plura de eo et enucleatius exposuit Tillemontius tomo 2 a pag. 111, apud quem Patres alios citatos consulat curiosus lector. Satis de Herma. — *Nazianzenum Gregorium* variis diebus a Graecis aliisque relatum, primus hoc die signavit auctor Romani parvi, sumptum, nisi fallor, ex Rufini lib. 2 cap. 9. Ado ex illo nomen accepit, ex hoc egregium suum elogium concinnavit, a Notkero nonnihil contractum, ex quo paucula ab Nostro decerpta sunt, quae in laterculo ponuntur. De inclytissimi Patris vita et rebus gestis, fusa post Baronium et Hermantium a Papebrochio actum est; nec minus ampla sunt, quae Gallice digessit Tillemontius tomo 9 a pag. 305; nec insalutatam volo Castellani notulam Martyrologio universali adjectam. — *Martyres* cccx primo loco ab Adone relati, ex Hieronymianis et Romano parvo derivantur; Usuardus et Notkerus Adonis verba transcripsere. De his haec observavit Henschenius: *Quo vero tempore et mortis genere compleverint agonem, nullus prodit; et cum plurimae apud Persas in Christianos motae fuerint persecutiones, difficile est discernere. Florentinus conjicit oculos in Soporem regem Persarum, quod plurimi sub eo ob fidem Christi fuerint martyrio coronati.* — *Beatus* aliquis et quidem cum apposito *confessoris*, in vulgatis Hieronymianis exprimitur, sed absque positione. A Beda, Floro, Romano parvo et Adone praeteritus est. Rabannus, nescio quo fundamento, eum Romae adscribit; Notkerus potius omisit; sed rectius Noster loco suo proprio, *castro Vindocino* restituit, adde *in diocesi Carnotensi*, ceteraque ad eum spectantia accurata explicata require apud Henschenium. De cetero, quamvis pauci codices conveniant. genuinum Usuardi textum hic me reddidisse, plane existimo. Binis annuntiationibus nostris ultimis quadrant bini Wandelberti versiculi:

*Ter centum radiant septenis Idibus una
Martyrio, denique; simul decorante Beato.*

AUCTARIA.

Translationis Nicolai.

In codice PRATENSI, sed ad marginem, ni fallor, adjicitur: *Civitate Barri, translatio sanctissimi Nicolai episcopi et confessoris.* Quae verba, aut his similia, apud alios codices in textum transierunt.

ANTVERP-MAJ. Etiam ad marginem manu recentiori appositum habet: *Ipsa die, translatio sancti Nicolai confessoris.* Addere poterat *episcopi.*

HERINIEN. Toto textu purissimus, secundo loco, ampliori phrasi interjicit: *Eodem die, translatio corporis beatissimi Nicolai Mirrorum Lichiae archiepiscopi. Qui divina dispensatione a Mirrea metropoli, cis mare translatus et apud Barrensem Apuliae regionis civitatem in sui honoris basilica gloriose ac decenter est collocatus; ubi usque hodie, ac si vivens in corpore, diversis coruscet miraculis magnifice.* Haec eadem in MOLANI Auctario, sed correctiora leguntur.

TOBNACEN. Textum refert, sed truncatum elogiis Hermæ et Gregorii Nazianzeni. Ubi et pro martyribus cccx, ponit ipse solum cccv.

PULSANEN. In prima annuntiatione purus, secundo loco refert Gregorium, etiam pure. Sed cetera omnia desunt.

Gengulfi.

ROSWEYD. Pro Beato substituit, *Gengulfi mar-*

tyris. Ita in ecclesia Ultrajectensi. Sed colitur xi hujus.

MUNERAT. In fine post textum: *Eodem die, translatio beati Nicolai episcopi et confessoris.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. et ALBERGEN. Incipiunt a cccx, ubi puri sunt. De Herma, post scribens *iameminit*, cetera expungunt. De Gregorio, post *oppidum*, sic ponunt: *Beati Gregorii, qui Theologus dictus est, nobilis, eruditus collega beati Basilii Caesarensis episcopi.* Reliqua omnia desunt. nempe annuntiatio prima et ultima.

De Gregorio

DANIC. In eo a prioribus differt, quod Hermæ elogium integrum referat.

ANTVERP-MAX. LOVANIEN. et LEYDEN. Supra DANICUM in fine adjiciunt: *Eodem die, translatio corporis beatissimi Nicolai Mirrorum Lichiae archiepiscopi.* Convenit EDITIO ULTRAJ-BELG. Sed de Gregorio agit ultimo loco.

ULTRAJ. His adjicit: *Item translatio gloriosi Hieronimi, Doctoris eximii.* Vide Praetermissos.

Translationis Hieronymi.

CENTULEN. Romæ, sancti Heraeni, cujus Apostolus Paulus ad Romanos scribens meminit. In Perside, sanctorum cccx martyrum. Eodem die, festivitas sancti Andreae Apostoli, quando sanctissimum

Textus mutatus.

corpus

- corpus ejus, una cum ossibus Lucæ Evangelistæ et Tymothei discipuli Apostoli Pauli, Constantinopolim translatum fuit. In Apulia apud Barrim civitatem, adventus et exceptio corporis beati Nicolai Mirrensis episcopi et confessoris. Cænobio sancti Bavonis, translatio S. Micharii Antiochensis episcopi, confessoris. Castro Vindicino, sancti Beati confessoris.
- BRUXELLEN. Incipit ab Herma, satis pure. Secundo loco de CCCX, etiam pure. Tum : *Natalis sanctorum Quirilli, Beati, et Primuli confessorum.* Prava ex Hieronym. connexio. Sequitur de Gregorio, ubi textus interpolatus est. Item translatio corporis beati Andreae Apostoli, cum ossibus sanctorum Lucæ Evangelistæ et Tymothei discipuli beati Pauli, facta in Constantinopolim, sub Constantino magno imperatore. Et translatio sancti Nycolai episcopi. Et in Gandavo, elevatio sancti Macarii archiepiscopi. Ubi dum increduli miraculum exigent, yris in modum coronæ, totum ecclesiæ atrium circumdat, et in medio crux aurea resplendet, tanta miraculorum evidentiâ subsequente, quantum vix aliquis narrare sufficeret. Vide in Actis ad diem ejus natalem, x Aprilis.
- HAGENOVEN. Incipit etiam ab Herma, pure, uti et in CCCX. In Gregorio modice interpolatus, eum perperam vocat *martyrem*. Sequitur : *Festivitas, etc.*, sensu non nihil truncato. Tum : *Ipsa die, translatio sancti Nycolai episcopi de Mirrea in Barram Apullix. Castro Vindocino, depositio Beati confessoris, pure.*
- AQUICINCT. Post *to decem*, subdit : *Eodem die, translatio B. Nicolai episcopi et confessoris, a Mirrea civitate in Barim. Gandavo, elevatio sancti Macharii archiepiscopi. Castro Windocino, etc.*
- VICTORIN. In fine : *Festivitas beati Hippolyti martyris, quando sacratissimum ejus corpus translatum est in monasterium sancti Salvatoris. Colitur XIII Augusti. Nihil in Prætermisissis adjungitur.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Gregorii Nazianzeni episcopi. Translatio sancti Andreae Apostoli. Translatio B. Hieronymi. Translatio beati Nicolai episcopi.*
- REG. SUEC. signatus num. 130. In fine : *Festivitas beati Hippolyti, etc.*, ut VICTORIN. supra. Pro Beati scribit : *In Castro, beati Heraclii confessoris.*
- Aliud REG. SUEC. num 428. *Ipsa die, translatio B. Nicolai episcopi a Mirrea in Barrensem urbem.*
- In VATICAN. num. 5949. Deest Andreae, Hermæ et Beati. Adjicitur : *Translatio sancti Nicolai episcopi et confessoris in Barium.*
- In UGHELL. Absunt etiam Andreas et Beatus. Puto convenire cum ANTVERP. et MAX-LUB.
- EDITIO LUHECO-COL. Incipit ab Herma. Tum de CCCX. Sequitur, de Gregorio, ut ANTVERP. et MAX-LUNEC. Tum de Andrea, etc., ubi dicitur : *Sub juniore Constantino imperatore, anno ipsius vigesima, ab Achaiu Constantinopolim translatum est. Bethleem Judæ, translatio beati Hieronymi presbyteri et Doctoris ecclesiæ, ad Romanam urbem.* De Nicolao additur, *facta translatio, ab obitu ejus anno septuagesimo (an non, septingentesimo?) quadragesimo quinto. Ex sensu patet nostra correctio.* De Macario et Beato, ut supra.
- BELIN. Textum plane transposuit, incipiens a CCCX. Dein de Gregorio, scribit ut ANTVERP. et MAX-LUNEC. Post : *Romæ sancti Hermetis, cujus Apostolus Paulus ad Romanos scribens, meminit. Item festivitas, etc.*, pure, uti et in Beato.
- GREVEN. *Item, sanctorum Quirilli, Guidei, Zenonis, Affrodicii, Primoli. Inepta denuo ex Hieronymianis connexio. Eodem die, translatio beati Hieronymi presbyteri de Bethleem ad urbem Romanam. Item, translatio sancti Nicolai episcopi et confessoris, de Mirrea, Barrim. Gundavi, elevatio corporis sancti Macharii episcopi et confessoris. Corinthiæ virginis. Rhomæ, Marinæ matronæ. Utraque hactenus ignota est, nisi Marinæ intelligatur uxor Gordiani, de qua Beda et alii die sequenti meminere. Sed de ejus cultu nihil adhuc innotuit, ut vide in Prætermisissis.*
- MOLAN. De Beato subjicit : *Cujus gesta habentur. De Nicolao, ut supra dixi, verba HERINIENSIS refert, nonnihil perpolita. Dein : Gandavi, elevatio sancti Macharii Antiochenæ sedis archiepiscopi. In posterioribus editionibus de Macario eadem habet, sed in elogio Nicolai, HERINIENSIS verba non nihil contraxit.*

VI Idus.

Die 10.

Job prophetæ. Romæ via Latina, natalis sanctorum martyrum Gordiani et Epimachi, quorum prior pro confessione nominis Christi, tempore Juliani, diu plumbatis cæditur, et in ultimo, capite truncatur. Item Romæ, beati Calepodii presbyteri, sub Alexandro imperatore, qui fecit eum occidi gladio et corpus trahi per civitatem atque in Tyberim jaetari. Decollatus est etiam Palmatus consul, cum uxore et filiis et aliis promiscui sexus quadraginta duobus; cum quibus et Simplicius senator. Quorum capita jussa sunt suspendi per diversas portas urbis Romæ, ad exemplum Christianorum. Item Romæ via Latina ad centum aulas, natalis sanctorum Quarti et Quinti.

Puri sunt Præten. Herinien. Rosweyd. Antverp-Maj. Antverpien. Max-Lubec. Greven. et Molan. Accedunt : Antverp-Mac. Ultraject. Leyden. Lovanien. et Editio Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. Magni momenti non est, nam *Cordiani, Epymachi, Tybrim, Palmacius* et id genus minutæ ferme negligi possunt. Deest in Rosweyd. *capite ante truncatur*. Ultraject. male scribit *præsul* pro *consul*. Lovanien. autem post *ad exemplum*, subdit, *et terrorem*. Molan. pro *sanctorum Quarti et Quinti* legit, *sancti Quarti et Quinti*.

OBSERVATIO. Ab illustri patientiæ miraculo diem hodie auspicantur Romanum parvum, Ado et Noster, ipsissimis illis verbis, *Job propheta*. Alia est Hieronymianorum, si tamen vere ad ea pertinet, alia Notkeri expressio; omnes cum Wandelberto, in hoc conveniunt quod vetustissimum tolerantiae speculum inter athletas Christianos *Job* reponant, quemadmodum et in Actis nostris locum habet, commentario ornatus. — *Gordiani et Epimachi* meminere etiam præfata Hieronymiana apographa, diversis annuntiationibus et distincto sepulturae loco, de qua re videnda Florentiini notatio; meminit Beda, meminit Romanum parvum, qui sola ferme nomina prædicant. Ado editus, de more, Actorum compendium profert. Rabanus ex eodem fonte, sed alia phrasi, rem explicat, habetque fere sequacem Notkerum, solitum ductorem hic deserentem, Noster a tritis vestigiis non discedens, Adonis elogium paucis circumscripsit, ea, aut casu aut studio reticens, quæ de *Epimacho* copiosius dixerat Viennensis, quæque, ex unius codicis nostri Mss. auctoritate, tantum non Adoni abjudicat Henschenius, multa de *Epimacho* disputans, quæ in ejus commentario legi possunt. Patet in Actis ab ipso productis, solius *Gordiani* martyrium describi. An satis sincere, non audet ibi asserere præfatus Henschenius, non unum, cum Baronio, falsitatis characterem agnoscens, qui tamen non continuo reliquorum substantiam corrumpant necesse est, nisi Acta omnia, Julianum tyrannum appellantis, eodem casu simul corruant. Non ignoro esse, qui cum Tillemontio tomo 7 pag. 722, ea penitus abrogent; sed malim existimare, a recentiori manu, diu post Juliani tempora, fuisse interpolata. Certe præclari martyris, illustris memoria, etiam ex Calendariis Allatii ac Frontonis et Gregorii Sacramentario, aut seorsim sola, aut cum socia *Epimachi* celebritate, perpetuo cultu abunde consecrata est. Sic utrumque cum *Jobo* honorat Wandelbertus, ut Martyrologiis nostris plane subscribat.

*Senis Gordianus et Epimachus ob unam
Ceduntur Christi pariter laudemque fidemque.
Has quoque Job patiendi exemplo sanctus honorat.*

Calepodii et aliorum. *Colepodii senis presbyteri*, ut scribit Romanum parvum, nulla in Hieronymianis codicibus mentio, Beda encomium brevius, sed elegans ei concinnavit, quod prope ad verbum transcripsere Rabanus et ex hoc Notkerus, in sociorum tamen numero discrepantes. Stylum magis exercuit Martyrologus Viennensis, et illi, et hic Acta sancti Callisti Papæ præ oculis habentes. Ceterum potius Bedæ, quam Adonis verbis inhærere videtur Usuardus, nitide contrahens, quæ ad *Calepodii* aliorumque laudem conducere possunt. Et hæc quidem præstanter, si ex satis limpido fonte essent deprompta. Nescio quid Henschenium pellicere potuerit, ut crederet, præfata Acta *per Notarios Romanos conscripta*, dum tam aperte persecutionem fingunt, quam certum est in Ecclesia numquam fuisse. Ut compendio utar, sufficit mihi Baronii judicium, ita ad annum ccxxvi num. 2 scribentis: *Exstant ejus (Callisti Papæ) passionis Acta, haud tamen in omnibus sincera: non enim probantur, quæ in eis habentur promulgata ab Alexandro, adversus Christianos edicta, indictamque ab ipso adversus eos persecutionem fuisse. Repugnant enim his, non solum quæ ex Lampridio superius recitavimus, sed et quæ scripta sunt ab antiquis Christianarum rerum scriptoribus, qui omnes æque affirmant, nullum sub Alexandro excitatum in Ecclesia persecutionem.* Vide etiam Tillemontium tomo 3 a pag. 250. — *Quarti et Quinti* memoriam in Hieronymianis exstare certissimum est, quidquid nonnulli codices mutili sint, ut fatetur Florentinus. Distinctissime eos exprimit vetustior Epternacensis his verbis: *Via Latina ad centum aulas, Quarti et Quinti.* Atque hæc ipsa phrasis est, quæ in Adonem, ex hoc in Nostrum transiit; nam in Romano parvo, Beda, Floro aut Rabano nulla de ipsis fit mentio. De eorum cœmeterio querit Henschenius; at litem aliam movent Capuani, cui componendæ ibidem insudat. Placet Ughelli sententia, qui post Baronium et Bellarminum, Romano Martyrologio acquiescendum censet, quo id Capuanis tribuitur, ut *Quarti et Quinti corpora Capuam translata* censeantur. Plura vide apud laudatum Henschenium.

AUCTARIA.

Dedicationis Joannis Baptistæ, etc. **I**n codice PRATEN. recentiori manu, ut puto, adjicitur: *Apud monasterium sancti Germani dedicatio in honore sancti Joannis Baptistæ, sancti Laurentii archidiaconi, atque sancti Sulpicii episcopi.*

TORNACEN. *Gordiani et Epimachi* elogium plane reseindit. Item *Calepodii*, usque ad, *decollatus est.* Cetera omnia ab iis verbis, recte cum textu sequuntur et pura sunt.

Maturini. **MUNERAT.** In fine: *Ipsa die, sancti Maturini festivitas.* Remittitur ad 1 Novembris.

In ALBERG. et DANIC. Deest *Job propheta*.

Textus mutilus.

CENTULEN. *Obitus Job propheta. Romæ via Latini, sanctorum Gordiani et Epimachi martyrum. Romæ ad centum aulas, sanctorum Quarti et Quinti. Item Romæ, sancti Calepodii presbyteri et martyris.* Hic codex textum suo modo disponit.

BRUXELLEN. *Gordiano et Epimacho* jungit *Ja-*

nuarium, interpolato deinceps elogio. In terra *Hus*, depositio beati *Job propheta*. Sequitur de *Calepodio* fere pure. Tum: *Ipsa die, jussu Alexandri imperatoris decollatus est Palmacius consul cum uxore et filiis et aliis promiscui sexus XLII. Et Simplicius senator cum uxore et filiis et familia promiscui sexus LXVIII. Et Felix similiter cum uxore Brianda (lege Blanda.) Quorum capita jussa sunt suspendi per diversas portas urbis Romæ, ad exemplum et terrorem Christianorum.* In Quarto et Quinto purus est. In *Gandavo*, soneti *Bavonis.* Vide 1 Octobris.

Januarii.

De Calepodio, etc.

Bavonis.

HAGENOVEN. Textum invertit. Primo loco: *Romæ, passio sancti Calepodii presbyteri et martyris. Hic Romæ fecit cimiterium, ubi plures martyres ille sepelivit, etc.,* ferme pure. Tum de *Palmatio* et *Simplicio* seorsim, textu interpolato. Deinde de *Gordiano* et *Epimacho*, de Quarto, et Quinto,

satis

- Sophiæ.* *pntu Argentinensi, Sophiæ viduæ.* Vide quæ de ipsa dicuntur in Prætermisissis.
- Translatio- nis Lauren- tiæ episcopi.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Gordinni et Epimachi martyrum. Job prophetæ. Calepodii presbyteri et aliorum plurimorum utriusque sexus et ætatis, inter quos Palmacius consul, cum uxore et ceteris de familia sua passus est; nec non Simplicius senator cum suis. Perpetua in hoc contractio.*
- Maturini.* AUGENS. S. Laurentii: *Eodem die, opud Augium, translutio beati Laurentii episcopi Dublinensis, alias martyris.* Vide Prætermisissos, ubi remittitur ad XIV Novembris.
- Cataldi.* REG. SUEC. signatus num. 428. *Ipsa die sancti Maturini confessoris.* Vide MUNENAT.
- De Cataldo.* In VATICAN. num. 5949. *Deest Job, Quarti et Quinti. Adjectum: Sancti Cataldi episcopi et confessoris. Clarius loquitur STROZZ. infra.*
- Translatio- nis Cosmæ et Damiani.* ALTEMP. *Ipsa die, sancti Cataldi confessoris.*
- Translatio- nis Joannis, etc.* STROZZ. *Item sancti Cataldi nrechiepiscopi Tarrentinæ civitatis et confessoris, Apuliæ provinciæ. Item translatio corporum sanctorum martyrum Cosmæ et Damiani ad civitatem Venetiarum, atque in monasterio S. Georgii majoris, anno Dom. MCLIV Indictione secunda collocatorum. Ita fere BELIN.*
- Paladii.* LUXOVIE. *Medio cænobio, translatio sanctorum confessorum Joannis presbyteri et Benigni diaconi, discipulorum beati Hadulfi archiepiscopi. Dies natalis est XXXI Julii.*
- Martini, pro Maturini.* EDITIO LUBECO-COL. *In terra Hus, depositio sancti Job prophetæ. In Gordiano et Epimacho, item in Calepodio et sociis, ex Adone interpolata est, ubi tamen pro LXVIII, legit XLVIII. In Quarto et Quinto pura est. Subdit: In territorio Bituricensi, sancti Paladii episcopi et confessoris. Primus sit, an secundus, vide in Actis. In pago Verastinensi, beati Martini confessoris. Fallor si hic non notatur Maturinus, in pago Vastiniensi, de quo I et IX Novembris. Item Romæ, sancti Januarii, pro*
- Christo in exilium missi.* Vide Prætermisissos.
- Christinæ virginis et martyris. Item, translatio sanctorum martyrum Cosmæ et Damiani in Venetias, ad monasterium sancti Georgii majoris, anno Domini MCLIV Indictione secunda. Vide Prætermisissos.*
- Noc.* GREVEN. *Noe prophetæ. Romæ, sancti Januarii, etc. De utroque in Prætermisissis. In territorio Bituricensi, sancti Palladii episcopi et confessoris. De quo supra. In pago Verastinensi, beati Martirini (pro Maturini) confessoris. Vide etiam supra. Apud Pontizarum, sancti Guillelmi presbyteri et confessoris, magnæ charitatis viri. In Hibernia, Congalli abbatis. Probate et Midaris confessorum. Quænam isthæc sint nomina, nescio. Translatio sancti Bavonis confessoris.*
- Palladii.* MOLAN. *De Christina, et translatione Cosmæ et Damiani, ut supra. Notatur hic annus MCLIII. Eodem die, depositio venerabilis Bedæ presbyteri. Vide Prætermisissos. Tum typis minoribus: Item Gemmulæ monasterio, beatæ memoriæ Beatrixis Athestinae, quæ annos nata XX, obiit anno Domini MCCXXIX. Cujus vitam eo tempore conscripsit Albertus Prior Montis vinearum. In editionibus aliis textui inseruntur litteris Italicis, de Job: In terra Hus, depositio. De Gordiano et Simplicio nonnulla ex Adonis elogiis admixta sunt. In fine: Item sanctæ Christinæ virginis et martyris, cujus corpus Panormi in Sicilia, magna veneratione atque concursu in majori templo conditum visitatur. In Sicilia, apud Leontinos, sanctorum Alphii, Philadelphii, et Cyrini fratrum martyrum, sub Licinio imperatore ac Tertullo præside. De Palladio, ut supra. Mediolani, translatio corporis beati Nazarii ad basilicam Apostolorum. De Cosma et Damiano hic recte. Tum caractere minori: Eodem die, depositio venerabilis Bedæ presbyteri. Gemmulæ, obiit Beatrix Athestina.*
- Guillelmi. Congalli. Probata, etc. Translatio- nis Bavonis.*
- Bedæ. Beatrixis.*
- De Christi- stina.*
- Alphii, etc.*
- Translatio- nis Nazarii.*

V Idus.

Die 11.

Romæ via Salaria, natalis beati Anthimi presbiteri, qui post virtutum et prædicationis insignia, in Tyberim præcipitatus et ab angelo exinde ereptus, oratorio restitutus est proprio, dehinc capite punitus, victor migravit ad cælos. Viennæ, sancti Mamerti episcopi et confessoris, qui ob imminentem cladem, solemnes ante Ascensionem Domini Letanias instituit.

Textus sumitur ex *Herenien. Tornacen. Pulsan. Rosweyd. Antwerp-Maj. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Pulsanen. pro sua auctoritate interponit, via Salaria veteri. In Rosweyd. librarii, opinor, oscitantia, post imminentem, omisit substantivum *cladem*. Cetera ferme scriptoria sphalmata sunt. *Rhome, Antimi, Tiberim, celos, ac pro ad, Vihennæ, assentionem, sallemnes, etc.* Scripsi *Letanias*, quia sic legunt optimi codices, ut supra xxv Aprilis.

OBSEVATIO. *Anthimum* in Hieronymianis, in Romano parvo, in Adone, in Notkero invenies. In prioribus apographis, non eodem ubique modo annuntiat: nam in Epternacensi agmen ducens, socios conjunctos habet, qui in Actis notati sunt. In aliis sub finem et solus ponitur: *Via Salaria, milliario vigesimo secundo*, quæ verba ab Adone et Notkero servata sunt. Romanum parvum distantiam illam reticuit, nec expressit Usuardus, qui tamen proprio Marte Acta scrutatus, elogium texuit, quale in laterculo proposuimus. De præfatis Actis recte in commentario suo censuit Henschenius, nec ab ejus sententia multum recedit Tillemontius, dum de Lucinæ rebus agit tomo 4 a pag. 554. Difficultates, quæ hinc inde occurrunt, tales non videntur, ut facile dissolvi nequeant. — Utrum *Mamertus* ad codices Hieronymianos pertineat, dubitasse Florentinum, ostendit character Italicus, quo cum *Martino* aliquo, de quo in Auctariis sermo recurret, exprimitur. Henschenius plane asserit, ejus memoriam antiquissimis illis Fastis inscriptam, relatoque subinde Flori elogio,

putat Usuardum, Adonem et alios laudatum Florum secutos, ut sæpe alibi supponit. Non assentior : neque enim adverti hactenus, Adonem Flori verba usquam præ oculis habuisse, licet nonnumquam ex Sanctorum Aetis non dissimilia in texendis elogiis usurpent. Probabilissimum est, Adonis ipsius genuinam phrasim esse, quam in textu repræsentavimus; quamque ex ipso Noster ad apicem descripsit. Plura alia, quæ ab Adone in Chronico, de Mamerto tradita sunt, expendit Henschenius eetera, quæ ejus ætatem, gesta et scripta spectant, accurate in commentario discutiens. Cursim aliqua de Mamerto attingit Tillemontius tomo 15, vitam integram dare poterunt, qui prædicti Tillemontii operum editionem prosequuntur. Flori sensum versibus suis reddidisse videtur Wandelbertus :

Quinas eximio antistes splendore Mamertus

Insignit, solenne Deo qui ferre litamen

Jejunii instituit, ternis sub luce diei.

*De Maiolo
codicis Pra-
tensis.*

In codice Pratensi perperam in fine subnectitur : *Eodem die, depositio domni Maioli abbatis.* Hanc vero annuntiationem Usuardinam non esse, sed a recentiori aliquo subnexam, ut ut ex codicibus omnibus pro textu citatis abunde liqueat, tam est aliunde certum, quam perspicuum est, Maiolum toto seculo Usuardo posteriorem esse ; atque adeo manifestum, simplicem et puram Usuardi sententiam a nobis in laterculo exhibitam.

AUCTARIA.

DE PRATEN. *Maiolum abbatem inserente, jam satis dictum est.*

Maioli,

ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. Textui puro subjungunt : *Eodem die, S. Maioli abbatis.*

*ejus elogi-
um.*

MUNERAT. In fine : *Item apud Silmancium (Silviniacum) depositio beati Maioli abbatis, magnificæ sanctitatis viri, cujus vita religionis studio et miraculis gloriosa mundo refulsit. Qui a cunabilis, cultibus litteralis peritiæ traditus, etiam fastibus archidiaconi ecclesiæ sublimatus, tractu divino repente mutatus, monachicam expetens vitam, monachorum pater, et multorum fundator cœnobiorum existens, tandem ætatis senio fessus, divinis operibus flagitatum Deo reddens spiritum, in pace quievit. Alii de ipso brevius agunt.*

Gengulphi.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Apud Lingones, sancti Gengulphi martyris, longe lateque gloriosi miraculis. *Eodem die, sancti Maioli abbatis. Cetera satis puri sunt.*

Maioli.

CENTULEN. Romæ via Salaria, sancti Antimi presbyteri et martyris. Viennæ, sancti Mamerti episcopi et confessoris. Cœnobio Silviniaco sancti Maioli Cluniacensis abbatis.

Maioli.

Pancratii.

BRUXELLEN. Sic incipit : *Per anticipationem, Romæ via Aurelia, milliario secundo, Pancratii martyris, qui cum esset annorum quatuordecim, sub Diocletiano martyrium capitis detruncatione complevit. Item Romæ via Salaria, milliario vigesimo secundo, natale beati Anthimi, etc., satis pure. Sequitur : Et Nartencius, seu apud Lingones, sancti Gengulphi, egregii martyris, longe lateque gloriosi. In Mamerto fere purus est. Tum : Et sancti Mamertini. Opinor Martinum indicari, qui ab aliquibus Mamerto conjungitur. Vide in Prætermisissis. Tandem : Silviniaco, depositio sancti Maioli, Cluniacensis abbatis, quem beatus Adomarus loco sui abbatem constituerat.*

Gengulphi.

Mamertini.

Maioli.

IIAGENOVEN. Textui satis puro, hæc superaddit : *Ravennæ, sancti Gengulphi martyris. Ex uno, ni fallor, geminos facit, mutatis duabus litteris, errans in voce Varennas, quam alicubi invenerit. Sic prosequitur : Item apud Lingones, passio sancti Gengulphi martyris, longe lateque miraculis gloriosi. Hic propter adulterium, uxorem dimisit, quam judicio Dei adulteram invenit, et Deo acrius servavit. Unde adulter clericus timens, ne quando a Gengulpho occideretur, ut illius uxoris liberius uteretur, Gengulphum occidit, et martyrem fecit. Uxor vero miraculis ejus detraxit, et sibi maledictionem imprecata est, tali modo, quod Gengul-*

De Gengulpho.

phus miracula faceret, sicut anus ejus loqueretur. Unde cum sexta feria, cum ore aliquid loquebatur, anus ejus turpes sonos cunctis audientibus emittebat. Eodem die, Silviano monasterio, sancti Mayoli abbatis. Item Remis, sancti Montani monachi prius exei, per lac Eyllinæ, matris sancti Benigni restituti. Vide Prætermisissos.

Maioli.

Montani.

AQUICINCT. In fine : *Itina sancti Montani. Eodem die, transitus beati Maioli abbatis.*

Montani.

VICTORIN. et codices REG. SUECLÆ. signati num. 130 et 428. In territorio Arvernens, cœnobio Silviniaco, depositio sancti Maioli Cluniacensis abbatis.

Maioli.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Anthymi presbyteri et Sisinnii diaconi, cum sociis martyribus. Gengulphi martyris in Burgundia. Maioli abbatis Cluniacensis. Mamertini (Mamerti) episcopi et confessoris, qui instituit Litaniis ante Ascensionem Domini. Alia vide in elogio MUNERATI.

Gengulphi.

CISTERCIEN. qui fuit S. Benigni Divion. Varennas, sancti Gengulphi martyris.

VATICAN. num. 5949. Adicit : *Eodem die, sancti Pamphili episcopi. Vide Prætermisissos.*

Pamphili.

ALTEMS. Eodem die, sancti Palladii confessoris. De quo pridie. Item, sancti Langulphi confessoris. An non Gengulphi martyris? Item sancti Montani. In Britannia majore, sancti Fresmundi regis et martyris. In Actis vocatur Fresmundus.

Palladii.

Langulphi.

Montani.

Fresmundi.

FLORENTIN. Item, transitus sancti Maioli abbatis, cujus vita præclara sanctis extitit meritis. Item Varennas, sancti Janigulphi martyris.

LUGDUNEN. Natale sancti Villebadis aut Willebodus martyris. De quo cetera latent.

Villebadis.

BURDIGALEN. Eodem die, sancti Genulphi martyris. Melius Gengulphi, vel ut alii, Gengulphi.

BIZUNTICEN. Lingonis, sancti Gengulphi egregii martyris. Sic reete, ut supra.

EDITIO LUBECO-COL. Male legit : *Beati Ancimi episcopi presbyteri. Post cladem, addit luporum. In fine : Eodem die, sancti Maioli abbatis. Ipso die, beati Montani confessoris.*

BELIN. Eadem prorsus habet, quæ ex FLORENTINIS retulimus, et eodem modo scribit.

GREVEN. In Asia, sanctorum Demetriatici. Septimi. Vide in Actis, Demetrii, Attici, etc. Fremedi regis Angliæ et martyris. Civitate Tergestina, sanctorum Primi presbyteri, Marci diaconi, Jasonis et Celi martyrum, tempore Adriani imperatoris. Et quibus Primum et Marcum jussit Artasius præfectus fustibus cædi et subtus ventres eorum ignem

*Demetrii,
etc.*

Fremedi.

Primi, etc.

occendi,

Rufi, etc.
Montani.
Evellii.

accendi, sulphurque solutum in eorum ora fundi. Cumque illæsi penitus mansissent, et ob hoc plurimi credidissent, foras civitatem ductos decollari mandavit. Jasonem vero et Celianum fustibus cædi donec deficerent. Acta hos referunt x Maii. Metis, natale sanctorum Rufi et Agatymbri, episcoporum et confessorum. De hoc hodie, de illo agitur vii Novembris. Eodem die, sancti Maioli abbatis Cluniacensis, vita et miraculis præclari. Montani confessoris.

MOLAN. De Maiolo MUNERATUM fere transcripsit, de Gengulfo, CISTERCIEN. Sequitur ex Rabano: *Et passio sancti Evellii, qui videns passionem sancti Torpetis martyris et mirabilia quæ fecit,*

credidit Christo; qui antea consiliarius Neronis imperatoris fuit, qualiter Christiani martyrizarentur. Hæc a Rabano contorta sunt, melius a Notkero reddita. In Blandinio, dedicatio paradisi in honorem beati Andreæ Apostoli. Vide xxx Novembris. In posterioribus editionibus, MUNERATI elogium contractum est. De Gengulfo et Evellio, ut supra. Item in Blandinio, etc. *Martianis, vigilia sanctæ Rictrudis.* Tum typis minoribus: *Eodem die, sancti Fremundi, qui quinto Kal. Aprilis elevatus est per Birinum, redeuntem a Pontifice cum litteris Apostolicis. Die undecima, Genethlia Constantinopolis.* Vide in Prætermisissis.

Vigilia S. Rictrudis.

Fremundi.

IV Idus.

Die 12.

Romæ via Ardeatina, natalis sanctorum martyrum Nerei et Achillei fratrum, qui primo apud insulam Pontiam longum duxerunt exilium, et postmodum a quodam iudice verberibus gravissimis sunt attrectati, deinde cum equuleo et flammis compellerentur ad immolandum, et dicerent se a beato Petro Apostolo baptizatos, nulla ratione posse idolis immolare, capite cæsi sunt. Item via Aurelia, sancti Pancratii martyris, qui cum esset annorum quatuordecim sub Diocletiano martyrium capitis detruncatione complevit. Eodem die, sancti Dyonisii, patris ejusdem beati Pancratii, qui cum præmiis cælestibus, carus et dignus Deo, in pace diem vitæ hujus clausit. Apud Cyprum, sancti patris nostri Epiphaniæ Salaminæ episcopi.

Nerei et Achillei.

Pancratii.

Dionysii.

Epiphaniæ.

Soli puri sunt Praten. Herinien. Antwerp-Maj. Munerat, Greven, et Motan.

VARIA LECTIO. Heriniensis seculum suum redolet, dum scribit *Ardeatina, Pontiam, Ydolis, Martiris, Dioclitiani, Karus.* Munerat. scribit, *insulam Pontum.* Item *verberibus sunt gravissimis.* Tum etiam *Ydolis, Pancratii, quatuordecim, Epyphanii.* In Greveni posteriore editione, quam sequimur, deest *idolis.* Idem Greven. et Molanus omittunt vocem *beati* post *ejusdem,* quæ in aliis codicibus diserte ponitur, et pro, *capitis detruncatione,* legitur, *obtruncatione.* Antwerp-Maj. pejus legit, *qui cum esset annorum tresdecim, sub Diocletiano capitis detruncationem complevit.* Praten. habet *Dionysii;* Grevenus, *Dyonisii,* illum cum aliis sequimur in textu. Ejus encomium obscuriusculum est, nisi bene interpungatur. Obscurius reddidit, dum forte corrigere voluit Muneratus, sic legens: *Qui cum præmiis cælestibus, carus et dignus esset Deo,* etc. Servanda omnino est phrasid Adoniana, quemadmodum in textu ex probatoribus codicibus retulimus.

OBSERVATIO. Celebratissima hodie apud Latinos, tum in vetustis Kalendaris et Sacramentariis, tum apud omnes antiquos Martyrologos sanctorum Nerei et Achillei, seorsim fere a Domitilla, festivitas, de qua et Hieronymiana apographa, Beda et Rabanus diserte meminere, tacito utrobique sepulturæ loco. Romanum parvum expressius eum locum determinat: *In cæmeterio Prætextati,* ubi Noster et alii *viam Ardeatinam* appellant. Porro eam locorum discrepantiam, Notkero mediatore, compositam ait Florentinius, qui et hic et alibi melius ipsum Adonem nominaret, ex quo sua Notkero et hoc die transcripsit et passim transcribere solitus est. Ceterum de ea sepulcri qualicumque controversia, consuli etiam potest commentarius ad Acta prævius: verbo dicam, utroque loco, varia de causa, sanctorum illorum festivitas celebrata est. Nihil interim manifestius, quam elogium in textu positum ex Adone esse decerptum. De Actis ipsis, unde et Adoniana et Usuardina accepta sunt, nihil est quod superaddam iis, quæ superius ad vii Maii dicta sunt. Wandelbertus sic Pancratium aliis immiscet ac si ad eadem tempora pertineret, cum tamen duobus omnino seculis posterior sit. Sic canit:

Nerei et Achillei.

*Virgo tuos colimus comites, Domicilla, quaternis
 Nerea, Pancratium, cum quis et Achillea sanctum,
 Primus Apostolico docuit tinxitque lavacro
 Quos Petrus, egregia Romæ cum virgine junctos.*

Pancratii nomen Hieronymianis et Romano parvo inscriptum, eo encomio a Beda et Rabano ornatur, quo hic in nostro laterculo; atque ipsissima verba itidem in Adone et Notkero leguntur, sed aliis immixta. *Dionysius* Hieronymo et Bedæ ignotus, a Romano parvo, inde ab Adone ponitur, quem de more sequitur Noster, servata phrasid, in qua nonnullam claritatem desideres. *Pancratii* et *Dionysii* Acta sincera censuit Baronius, censuit et Henschenius, non dissimulans difficultates sub-

Pancratii et Dionysii.

esse,

esse, quibus extricandis diligenter insudat. Eadem rursus ingerit Tillemontius tomo 5 a pag. 259 et 689, sed non video, paucos nævos tanti esse, ut Acta de cetero simplicia et gravia, repudiari merito possint. — Beda, et qui eum passim descripsit, Rabanus, legunt: *Sancti patris nostri Epiphani episcopi Cypri*; Ado distinctius, iis nimirum plane verbis, quæ ad apicem Noster in suum laterculum transtulit, sic, ut nec in hac, nec in aliis annuntiationibus de textu Usuardi omnimoda simplicitate dubitari possit. Vitam Epiphani, sub discipulorum nomine obtrusam, respuit Papebrochius, aliamque ex Historicis ecclesiasticis contextam substituit, quam conferre licet cum Gallica Tillemontii tomo 10 a pag. 481.

De Soteride Adonis. Sequitur in Adone ex prædictis Pancratii et Dionysii Actis: *Sed et tunc temporis passa et virgo sacratissima Soteris, nomine et genere nobilis, quam Notkerus posuit, Usuardus præterit, utrum, quod eam cum alia cognomine confuderit, an aliam ob causam, incertum est. Nec enim satis compertum, sitae ea Soteris, quæ in Hieronymianis ponitur sociis comitata, quorum nomina in Actis enumerantur; an illa de qua diximus x Februarii, ut censent Ruinartius pag. 406, et Tillemontius tomo 5 a pag. 359.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Longius sanctorum Nerei et Achillei elogium contrahit, ea omittens, quæ sequuntur post *attrectari*; cetera purissimus est.

PULSANEN. Principio purus et integer, post, *sancti Pancratii martyris*, omittit reliqua omnia.

ANTVERP. MAX-LUBEC. et BELIN. Expungunt elogium Dionysii. Quod etiam faciunt **ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG.** In quibus desunt præterea de Epiphano, hæc voces, *sancti patris nostri*. Ex quibus colligas, hos codices variarum Religionum fuisse, ubi appellatio illa, tamquam aliena, admissa non est. Convenit etiam cum posterioribus **LOVANIENSIS** alio tamen insuper vitio laborans, quod mutilum reddat sanctorum Nerei et Achillei elogium.

ROSWEYD. Nimium sapere voluisse videtur, dum phrasim Adonianam et Usuardinam de Dionysio ita corrigat: *Qui cum præmiis cælestibus dignus, et carus Domino fuisset. In fine nihil habet de sancto Epiphano.*

Textus contractus. Rictrudis. **CENTULEN.** *Romæ in cimiterio Prætextati, sanctorum Nerei et Achillei fratrum martyrum, qui fuerunt Eunuchi beatæ Flavie Domitillæ. Martiani, depositio beatissimæ Rictrudis comitissæ. Item Romæ via Aurelia, beati Pancratii martyris. Item, beati Dionysii patris ipsius beati Pancratii. Apud Cyprum, sancti patris nostri Epiphani, Salaminæ episcopi, fide et doctrina clarissimi.*

BRUXELLEN. Longam textit historiam de sanctis Nereo, Achilleo, Domitilla et sociis Eutiche, Victorino et Macrone. Purius ea in fonte lector inveniet. De Pancratio, per anticipationem, egit pridie. In Dionysio et Epiphano ferme purus est. Additur in margine manu recentiori: *Depositio sancti Modowaldi archiepiscopi Treverensis, qui fuit avunculus beatæ Gertrudis. Vide progeniem ejus in Actis a pag. 52.*

Modowaldi. **HAGENOVEN.** In prima annuntiatione modice interpolatus, plura de Pancratio commiscitur, melius in Actis ipsis legenda. In Dionysio et Epiphano fere purus est. Apud *Salaminam civitatem Cypri, depositio sancti patris nostri Epiphani Alexandrini episcopi, etc.* Ubi et alia æque exacta; inter cetera, de mutuo Epiphani et Cbrysostomi vaticinio.

Rictrudis. **AQUICINCT.** Post *clausit*, addit: *Marcionis, depositio sanctæ Rictrudis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Nerei, Achillei et Pancratii martyrum. Item, Dionysii, patris ejus. Epiphani episcopi Salaminæ, cujus meminit beatus Hieronymus. In margine, eadem manu apposi-*

tum: Pancratii martyris ossa requiescunt in ecclesia sancti Salvatoris Trajectensis.

DAVERONEN. *Turonis, exceptio reliquiarum sancti Mauricii martyris. Item, depositio sancti Martini in proprio sepulcro, cum aliis episcopis, Briccio, Eustachio atque Gregorio, Martinopolim. De singulis ad proprios dies erit agendum. De Mauricio vide Prætermisos, item de Martino.*

REG. SUEC. signatus num. 428. *Ipsa die, commemoratio beati Hippolyti martyris, quando ejus piissimo corpore translato, cessavit rarsa mortalitatis tempestas. Vide Prætermisos et diem XIII Augusti.*

In **VATICAN.** signato num. 5949. Deest Dionysius. Sæpius defectu, quam excessu laborat.

STROZZ. *Item sanctæ Sotheris virginis, quæ sub Diocletiano imperatore passa est. Ex Adone.*

ABDINGHOFFEN. *Item Romæ via Aurelia, sancti Pancratii martyris, anno ætatis suæ quarto decimo, sub Diocletiano detractione capitis consummati. Eodem die, sancti Dionysii, patris ejusdem sancti Pancratii, digne Deo in pace quiescentis. Patet, Usuardi vel Adonis phrasim hic ab aliquo lævigatam; sed hic codex rarius recurrit.*

EDITIO LUBECO-COL. Multa narrat de ordinatione sancti Severini Coloniensis archiepiscopi, de qua in Actis agendum erit ad xxiii Octobris. Vide **GREVENUM** infra. Sequitur longa alia historia de sanctis Nereo, Achilleo, etc. Pancratii elogium etiam interpolatum est; Dionysii, prætermisum. In fine: *Treveris, sancti Modowaldi episcopi et confessoris. Apud Cyprum, sancti Epiphani, Salaminæ episcopi et confessoris.*

GREVEN. *Eodem die, sanctorum martyrum Joannis, Achillis, Affroditi cum aliis DV. Item, sanctorum Quiriaci et Maximi. Solita confusio vel distinctio. Vide totam classem in Actis. Treveris, depositio sancti Modowaldi episcopi et confessoris. Apud Coloniæ Agrippinam, ordinatio beati Severini, ejusdem urbis episcopi et confessoris. Hic cum esset Senonum episcopus et Synodo sanctorum Patrum, propter blasphemum Eufratum episcopum, apud Coloniæ congregatorum interesset; illo deposito omnium unanimi consensu ad regimen præfatæ ecclesiæ assumitur, præsentibus sanctis Patribus Maximino Treverorum et Servatio Tungrorum episcopis. In Auderlech Brabantia sancti Guidonis confessoris. Colitur is xii Septembris. Marcionis monasterio, sanctæ Rictrudis virginis. Potius viduæ. Sermo est de monasterio Marchianensi.*

MOLAN. De Pancratio, sed litteris Italicis, textui ex Adone adjicit: *Cujus reverendum corpus*

Octavilla,

Modoaldi.
Rictrudis.
De Philippo
Syrrensi.

Octavilla, etc. In fine: *Ipsa die Treberis, sancti Modoualdi episcopi et confessoris. Ipsa die, sancta Rictrudis, in Martianis. Dein typis minoribus: Eodem die Agyræ, divi Philippi, qui a divo Petro Apostolorum principe, ad Christi Evangelium Siculis concionandum missus, magna Siciliæ parte Christi sacris initiata, apud Agyræos tandem obiit; ubi templum habet miraculorum frequentia celeberrimum, et confluxu hominum adeo notum, ut vel ipsi urbi ex eo divi Philippi nomen vulgo inoleverit. In posterioribus editionibus sic habet: In Hi-*

spaniis, S. Dominici Calciatensis, confessoris, miræ sanctitatis. Eodem die, Argyræ in Sicilia, sancti Philippi presbyteri, cujus in dæmoniis effugandis virtus, crebris opparet signis. Ipsa die, Treberis, sancti Modoaldi episcopi et confessoris. Marcianis, depositio sanctæ Rictrudis. Demum minori characterè: Suessionis, translatio beati Hippolyti martyris, quando ejus piissimo corpore deportato, cessavit vastæ tempestas mortalitatis. Jam supra in codice REG. SVÆC. signato num. 428, diximus de eo Hippolyto agi, qui colitur XIII Augusti.

Dominici.
Translatio
nis Hippo-
lyti.

III Idus.

Die 13.

Natalis sanctæ Mariæ ad martyres, quando beatus Bonifacius Papa ecclesiam in honore semper virginis Mariæ et omnium martyrum dedicavit. Item, beati Mucii presbyteri et martyris, qui primo in Amphibuli urbe, multis pœnis atque cruciatibus in confessione Christi affectus, postea Byzantium usque perductus, capitali sententia occubuit. Ipsa die, sancti Servatii Tungrensis ecclesiæ episcopi et confessoris, ob cujus meritum hominibus demonstrandum, cum tempore hiemis omnia in circuitu nix repletet, numquam sepulchrum ejus operuit, donec industria civium, basilica super ipsum ædificata est.

S. Mariæ et
martyres.

Mucii.

Servatii.

Puri codices sunt Praten. Tornacen. Antwerp-Maj. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan. Item Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. et Editio Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. Antverpien. et codices mediæ notæ omnes legunt, in honore sanctæ semper Virginis. Molan. correxit in honorem. Reliqui in textu Amphibuli, ut scribit Praten. pro quo Herinien. et Grevenus ponunt Amphibuli, quod eodem recidit et medium ævum sapit. Melius alii Amphipoli; sed pessime Muneratus Manisbuli, omittens, in, et pro Mucii scribens Munitii. Sic pro Tungrensis, habet Trugiensis, quæ si vitio typographi tribuas, per me licet. Sunt qui scribant Thungrensis, Servacii, Servasii, hyemis, etc. Quæritur an Usuardus legerit, omnibus demonstrandum, an hominibus? Posteriori modo scribit solus Heriniensis, cum Tornacensi, qui purus non est; et sic ego tenendum puto ex Adone, Notkero et ipsa, ni fallor, rei natura. Ad demonstrandum in Max-Lubec. redundat, uti magnifice ædificata, in Munerato.

OBSERVATIO. Panthei Agrippæ in basilicam Christianam conversi vestigia in Hieronymianis se reperisse ferme putaverat Florentinius, sed conjecturam ipse suam plane repudiat. Primus itaque, Dedicacionem sanctæ Mariæ ad martyres, iis verbis consignasse reperitur Beda; Rom. parvum paulo clarius: Sanctæ Mariæ ad martyres dedicationis dies agitur, a Bonifacio Papa statutus. Alias circumstantias enumerat Ado eumque secutus Notkerus, paululum de suo superadjiciens. Noster solens suo more fecit, dum rei substantiam satis eleganter contraxit. — Servatii episcopi memoriam recolunt citati Beda et auctor Romani parvi, atque item Rabanus. Inter Hieronymiana apographa, Corbeiense eum Sanctum clare notat, Trajecto, porto in Gallia. Wandelbertus de eosolum hunc habet versiculum:

S. Mariæ ad
martyres.

Servatii.

Servatium ternis venerantur in Idibus alium.

Historiam fusius prosecutus est Ado et qui eum rursus transcripsit, Notkerus. Textus noster ex Adone ad verbum acceptus est, præterita dumtaxat causa, quæ Servatium impulit Tungris Trajectum commigrare. Non facile probaverim, quæ iu elogio Flori asseruntur, nec item, quæ Rabanus commemorat, a Notkero præterita. Sancti hujus progeniem et res gestas pluribus fabulis involutas esse, nemo, qui vitam legerit, ignorat; sed ad eas hic non attendimus. Egregie de Servatio meritis est Henschenius, cujus commentarium et Tractatum de episcopis Tungrensis, et Trajectensibus consulat curiosus lector. Pauciora habet Tillemontius tomo 8 a pag. 382. Atque in prioribus hisce duobus annuntiationibus conveniunt antiqui omnes. — Mutii vero ante Usuardum nullus in serie nostra meminit, nec satis obvium est conjicere, unde eum pro hac die sumpserit, utpote qui a Græcis v Idus, seu xi Maii referatur, non vi Idus, ut male posuit Baronius. In ea incertudine, nihil occurrit verosimilius, quam quod in commentario suo xi Maii, num. 5 litt. F censuit Henschenius, nempe, in codice vetusto reginæ Sueciæ, signato num. 569, qui fuit cœnobii sancti Dionysii, probabiliter olim reperisse Usuardum Acta, ex quibus Mutium, alias Mocium, hac die consignavit. Atque hoc magis placet, quam si dicatur Usuardus sua ex Floro accepisse, cujus egraphum unicum, nescio an satis probum, Mutium memorat, sed phrasi a nostra diversissima, ut vel ex sola utriusque textus collatione probeatur, quod alias dixi, inter Florum et Usuardum nullam prorsus affinitatem intercedere. Undecumque autem habuerit, certum est, Mutium Usuardinum esse, ut sunt reliqua omnia in laterculo ex-

Mutii.

pressa.

pressa. Hic, præter morem, Grecis se accommodavit Henschenius, *Mutii Acta*, ut jam dicebam, illustrans xi Maii, tametsi hunc xiii diem servet Martyrologium Romanum. Nonnulla reperit Tillemontius, quæ in *Mutii Actis*, tametsi gravi et simplici stylo scriptis, carperet tomo 5, pagina 640; verum leviores istiusmodi maculæ, veritatis solem, qui in ipsis refulcet, utcumque, obfuscent, certe obscurare omnino non possunt.

AUCTARIA.

- TORNACEN.** In eodem luto hæsitat; hodie totum *Mutii* elogium expunxit.
- PULSANEN.** In prima annuntiatione mutilus, in *Mutio* satis purus est; *Servatium* plane omisit.
- ROSWEYD.** Sic incipit: *Natale sanctæ Mariæ ad martyres, quando beatus Bonifocius Papa, de fano, quod Pantheon ante vocabatur, ecclesiam in honore sanctæ virginis Mariæ et omnium martyrum Christi dedicavit.*
- De Pantheo.**
- BELIN.** Paulo aliter: *Dedicatio ecclesiæ beatæ Mariæ ac omnium Sanctorum martyrum Christi, quam beatus Bonifacius Papa dedicavit in honore ejusdem virginis gloriosæ matris sive supradictorum martyrum.* Plura dicentur ad i Novembris.
- CENTULEN.** *Natale sanctæ Mariæ ad martyres. Civitate Trajecto, sancti Servatii Tungrensis episcopi et confessoris. Autisiodoro, sancti Marcelliani episcopi fide clarissimi.* Vide Henschenii de illo commentarium.
- Marcelliani.**
- BRUXELLEN.** A *Servatio* incipiens, sic narrat: *Sancti Servatii Ecclesiæ Tungrensis gloriosi episcopi et confessoris. Hic Armeniæ alumnus, Christo secundum carnem jure sanguinis obtinens, miraculose fit episcopus, porrecto sibi ob altari per angelum baculo pastorali, quem ante annos septem Valentiniæ ejusdem loci episcopus, moriens cuiquam dari prohibuit, donec angelus de cælis dator accederet, Dumque Servatius episcopus una et eadem lingua naturali uniformiter Christum prædicaret, cunctis audientibus, genitivæ linguæ intellectus profuxit, cum tamen inverecunde uteretur interprete in negotio seculari. Hic excidium Gallis per Hunnos imminere longe ante in spiritu prævidit. Unde Romam profectus accepta a beato Petro argentea clave, cum Galliæ et specialiter Tungris subversionem inevitabilem fore prophetice didicisset, in rediendo ab hostibus, miraculo aquilæ se obumbrantis liberatus, relicto Tungræ, ad Trajectum sedem transtulit episcopalem, ibique defunctus, et serico per angelum allato coopertus, in medio publici aggeris est sepultus. Ob cujus meritum, etc.* In dedicatione sanctæ Mariæ, fere ex Adone interpolatus est. In *Mutio* satis purus.
- De Servatio.**
- HAGENOEYEN.** Incipit: *Roma (novæ opinor,) beati Mucii, etc.* Sequitur *Servatius*, de quo jam satis diximus. In dedicatione, fere purus est. Tum subdit: *Item Veronæ, sancti Metronis inclusi.* Est *Meiro*, de quo in *Actis* viii Maii.
- Metronis.**
- VICTORIN.** Ponit *Mucii episcopi*, loco presbyteri.
- De Servatii corpore.**
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Servatii episcopi et confessoris. Hujus corpus fertur esse apud fratres nostros in Confluentio: contrarium tamen dicunt Leodienses et Trajectenses, circa eundem locum.*
- CLUNIACEN.** et **CODEX D. DU CHEVAL.** Signatus C. *Eodem die, translatio sancti Grati episcopi et confessoris, a civitate Cabilonis.* Vita dabitur, die quo colitur, viii Octobris.
- Grati.**
- ONESIMI.** **REG. SUEC. num. 428.** *Eodem die, sancti Onesimi confessoris.* Forte ex Rabano acceptus est.
- IN VATICAN.** sign. num. 5949. *Deest Mutii.*
- STROZZIAN.** *Dedicatio sanctæ Mariæ ad marty-*
- res... quæ nunc dicitur sancta Maria rotunda. Consecrata fuit anno dxcv. (melius annum tacuisset.) Volaterris, sancti Victoris militis et martyris. Vide Victoris.*
- quæ dicuntur in Prætermisissis. Sequitur, etiam in aliis FLORENTINIS: Apud Tusciam, civitate Romanæ sancti Hilarii monachi et confessoris, patris, eremiti. Est haud dubie Hilarius Galeatensis, de quo in Prætermisissis. Hilarii.*
- CAUDIACEN.** *Translatio beati Grati confessoris Acquæ, a civitate Cabilonis. Translatio- nis S. Grati.*
- EDITIO LUBECO-COL.** In prima annuntiatione satis pura est. Sequitur: *In Trajecto superiori, Leodiensis diocesis, sancti Servatii Tongrensis episcopi et confessoris. Hic propinquus Salvatoris esse fertur secundum carnem, ex patre suo Emino. Hic tantæ abstinentiæ erat adhuc infans, ut in die, vix altera vice mamillas matris sugeret. Adultus vero Hierosolymis sacerdos est ordinatus, et per ammonitionem angeli ad Tongrensem ecclesiam regendam missus, ubi honorifice ab universo clero et populo susceptus. Hic solitus erat quotidie Missam celebrare, et sacra refectioe contentus, nullum fere alterius cibi requirebat gustum, etc.* In *Mutiopira* est. *Treveris, translatio beati Paulini ejusdem urbis episcopi et martyris. Colitur xxxi Augusti. Autisiodoro, sancti Marcelliani episcopi et confessoris. Apud Linguonas, sancti Gengulphi martyris, longe lateque miraculis gloriosi. De eo satis sæpe dictum est supra, die xi hujus. Translatio- nis Paulini. Marcelliani. Gengulphi.*
- GREVEN.** *In Burgundia, sancti Gengulphi martyris. Qui claris ortus natalibus, pietatis actibus totus intentus, magna fide fontem, quem in aliena terra emerat, in suo prædio scaturire fecit. Tandem a clerico, qui cum uxore ejus fornicari consueverat, letoliter percussus occubuit, miraculis coruscans, anno Domini dclxvii. Item, sanctorum Gagi, Luce, Agrippe et Sabine. Ex Hieronymianis. In Hibernia, Karthagiæ episcopi. Remittitur ad xiv hujus. Karthagiæ.*
- De Marcelliano et Paulino, ut supra. Monasterio Sybergensi, translatio sancti Innocentii et capitis sancti Vitalis martyrum, ex legione Thebæorum. Translatio- nis Innocen- ti, etc. De Hilario.**
- Vide Prætermisissos. Hilari abbatis et confessoris. Hic cum esset annorum xiii, legeretque epistolas B. Pauli, divino fidei calore succensus, angelo ductore, ab urbe Roma exiens, in locum solitarium pervenit. Ubi in magna sanctitate vivens, discipulosque multos coadunans, miraculis inclutus, quievit in pace tempore Theodorici regis Longobardorum. Item, Rotendæ virginis, quæ invocari solet contra iliacam passionem et calculum. De Hilario vel Hilario diximus in FLORENTINIS. Rotendæ*
- MOLAN.** In textu litteris italicis restituit ex Adone, quæ Usuardus prætermiserat. Post adificata est, subdit: *A successore suo sancto Munulpho episcopo. Depositio sancti Onesimi episcopi et confessoris, qui in suis membris longum pertulit martyrium sine ferro, ut quod non contulerat sanguinis effusio, conficeret, etiam in attritione flagelli, proluxa membrorum vercatio. Satis namque martyrii tormentum sustinuit, qui pullidam faciem trahens præ nimis jejuniis, fluxum luxuriæ in corpore suo*
- De Onesimo.**

edomare potuit, nec mens suo devoto auctori vacavit ab assiduitate orationis. Sic itaque evoluto tempore cursus sui, correptus dolore mortis, Christo spiritum reddidit, efflagitatum operibus divinitatis. Ad ejus vero tumultum venientes ægri, optata conferunt remedia suæ sanitatis. Ipse igitur illa divinæ majestatis fruitur præsentia in caelesti curia, in qua, utraque Cherubin scilicet et Seraphin incessanter Sanctus, Sanctus, Sanctus et quod sequitur proclamant. Scriptum in gestis ejus. Tum typis minoribus: *Rolendæ virginis, quæ invocari solet contra iliacam passionem et calculum. Cujus corpus requiescit Gerpinæ, diœcesi Namurcensi.* Vide hic Henschenium seite exponentem, quæ Gerpinienses nimia admirabilitate

amplificant. Hactenus prima editio. In posterioribus eadem habet de Servatio. Sequitur: *Gerpinæ, sanctæ Rolendæ virginis, quæ invocari solet contra, etc. Duaci, ex SueSSIONE, depositio sancti Onesimi episcopi et confessoris, qui in suis membris longum pertulit martyrium sine ferro. Ad ejus vero tumultum venientes ægri, optata conferunt remedia suæ sanitatis. Ipse igitur illa, etc. Die decima tertia sanctæ martyris Glyceriæ.* Tum minori caractere: *Laodicii, apud Trajanopolim. Item sancti Alexandri martyris, sub Maximiano imperatore. Et Joannis episcopi, postea silentiarii in Laura. Quibusdam hodie Gengulphi martyris, qui positus est die undecima hujus.*

Rolendæ.

De Onesimo.

Glyceriæ.

Laodicii.

Alexandri Joannis episcopi.

Gengulphi.

Pridie Idus.

Die 14.

In Gallia civitate Cimela, natalis Pontii martyris, cujus prædicatione et industria, postquam conversi sunt duo Philippi imperatores ad fidem Christi, ipse quoque sub Valeriano et Galieno principibus, martyrii palmam adeptus est. In Syria, sanctorum martyrum Victoris et Coronæ, sub Antonino imperatore, quæ Corona cum esset uxor cujusdam, et cœpisset beatificare sanctum Victorem, ob martyrii constantiam, vidit duas coronas de cœlo lapsas, unam Victori, et alteram sibi missam. Cumque et hoc cunctis audientibus protestaretur, ipsa quidem inter arbores scissa, Victor vero decollatus est. Eodem die, sancti patris nostri Pachomii, qui cum esset factis Apostolicæ gratiæ insignis, fundatorque Ægypti cœnobiorum, scripsit monachorum regulas, quos angelo dictante didicerat.

Pontii.

Victoris et Coronæ.

Pachomii.

Ex *Praten. Herinien. Antwerp-Maj. Antverpien. et Max-Lubec. Greven. et Molan.* Quibus adde: *Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. et Editionem Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Lego *Cimela* vel, si mavis, *Cymela*, ut habent *Praten. Herinien. Antwerp-Maj. et Greven.* forte melius alii *Cimella*. Rursus cum iisdem codicibus, post *cujusdam*, omisi vocem *militis*, tametsi ea ex *Beda et Adone* videatur restituenda. Jam dixi, nos malle cum antiquioribus codicibus errare, quam quidquam corrigere. *Antwerp-Maj.* male posuit *protestatur* pro *protestaretur*; sic etiam errant *Antwerp. et Max-Lubec.* dum ponunt *quoque*, pro *vero*. Rursus *Max-Lubec.* sensum variat, scribens: *Qui cum esset gratia Apostolica insignis*, quod quidem clarius est, quam ponant *Antwerp-Max. Ultraject. etc.*: *Qui cum esset factus Apostolicæ gratiæ insignis*, etc. Iidem legunt, *sancti Pachomii abbatis*. At *Antwerp-Maj.* in fine posuit: *Scripsit monachorum regulam, qua in angelo dictante didicerat.* *Greven. et Molan.* habent *ab angelo*. Reliqua, minutia sunt.

OBSERVATIO. Qui primo loco in textu ponitur *Pontius*, Romanus genere, martyr *Cimeliensis* vel *Cimelliensis* (*Castellanus* legeret *Cemenelensis*, a Gallico *Cimiez*.) Is, inquam, *Pontius* ignotus est Martyrologis omnibus Nostro vestustioribus vel cœtaneis, ut verosimillime hic iterum statuendum sit, illum ex Actis quibusdam ab *Usuardo* inventis, qualia subinde edita sunt, desumptum fuisse. Videat curiosus lector *Henschenii* de hoc Sancto commentarium et vitam ipsam ibi suo loco illustratam, quæ profecto magnis difficultatibus implexa est, ut agnovere *Baronius* ad annum *ccxlvj* num. 9, et *Petavius* de *Doctr. temp.* lib. II cap. 25, et plures agglomerat *Tillemontius* tomo 5 a pag. 588, adeo ut fere fatendum sit, tam enormiter farta et interpolata fuisse Acta illa, ut vix substare possint nisi pro magna sui parte castigentur, quidquid scriptor *Valerius* testetur, se oculis vidisse et auribus hausisse quæcumque narrat; quod ipsum a nonnullis impostoribus subinde factum novimus. Mitius est *Henschenii* iudicium, qui nonnulla hic per auxesim dicta concedens, cetera non incongrue salvari posse existimat. — *Victor et Corona* in *Hieronymianis* et Romano parvo breviter celebrantur, sed insigni encomio a *Beda* exornati sunt. Illic vero cum *Adone*, toto textu ita convenit, nempe et in his duobus martyribus et in *Pachomio*, ut non videatur dubium esse, quin iste ab illo sua omnia acceperit. Neque dixeris *Adonis* textum, *Beda* fortasse suppositum: etenim *Rabanus perpetuus* *Beda* descriptor, cui cum *Adone* nihil commune est, ipsissima verba retulit; *Notkerus* haud dubie ex *Viennensi* transcripsit, in quo mirum, toties hallucinari *Florentinum*. Porro illustrissimorum pugilum elogium, a nobis in laterculo recensitum, si non iisdem ipsis *Beda* aut *Adonis* verbis expressum, saltem ex eorum sententia eleganter contractum est. In Actis *Victoris et Coronæ* non desunt, quæ criticos exerceant; nec illud satis certum, quot paria fuerint synonymorum Sanctorum, de quibus jam supra non semel actum est. Nonnulla explanat *Henschenius*, etiam quoad locum martyrii.

Pontii.

Victoris et Coronæ.

Nobis

Nobis plura aut clariora non suppetunt. Vide quæ observat Tillemontius tomo 2 pag. 624. Wandelbertus Bedam haud dubie sequitur :

*Pachomius pridie, Victorque simulque Corona
Splendent : hic eremita potens, illique coronis
Martyriique Deum socia virtute secuti.*

Pachomii.

Quæ autem de *Pachomio* in textu dicuntur, omnia ex laudatis Bedæ aut Adone mutuata sunt, omissis dumtaxat, post, *angelo dictante didicerat*, postremis hisce verbis, *simul et de tempore Paschali*. Utrum postrema hæc non intellexerit Usuardus, an suspecta habuerit, incertum est. De cetero tot codicum consonantia, indubitata reddit genuinam Usuardi lectionem. *Pachomii* vitam Græce et Latine edidit ac diligentissime recensuit Papebrochius, ab eruditissimis recentioribus merito laudatus. Quantum ejus studio et labore usus sit Tillemontius, patet ex tomo 7 a pag. 167.

AUCTARIA.

TORNACEN. In solo *Pachomio* purus est. Pontius caret elogio. In *Victore* et *Corona*, etiam valde mutilus, nam desunt omnia post *imperatore*.

PULSAN. Incipit a *Bonifacio*, ut plerique codices infra. Tum de *Pachomio*, pure. Desunt reliqua.

*De Victore
et Corona.*

ROSWEYD. Post sanctum *Victorem* interpolatus est hoc modo : *Visa ejus, cum rivus excoriaretur, ac deinde capite truncaretur, constantia*. Dein post, *protestaretur : Ipsa quoque apprehensa, et flexis arboribus pedes alligata, etc.*

*Ordinationis
Eligii.*

MUNERAT. In fine : *Ipsa die, ordinatio sancti Eligii episcopi*. Vide *Prætermisos*. Colitur 1 Decembris ad quem diem omnia referuntur.

Bonifacii.

ALBERGEN et DANIC. Textui puro præfigunt : *Romæ, passio sancti Bonifacii martyris, sub Diocletiano et Maximiano, apud Tarsum civitatem passi, sed Romæ in via quæ est Latina sepulti. Hic cum diu in stupro misceretur, tandem divino nutu compunctus, non solum, cui subiacebat, vitium deseruit, verum quoque per diversa tormenta ad palmam martyrii ardentem cucurrit. Agunt de Bonifacio Ado et Usuardus Nonis Junii.*

Textus contractus.

CENTULEN. In civitate *Cymela*, sancti *Pontii* martyris, cujus prædicatione et industria duo Romani imperatores, fidem Domini Solvatoris acceperunt ; id est *Philippus pater et Philippus filius*. In *Siria*, passio sanctorum *Victoris et Coronæ*, sub *Antonino* imperatore. Eodem die, natale sancti patris nostri *Pachomii abbatis*, qui cum, etc., pure, nisi quod addat : *simulque de tempore Paschali*. Apud *Tarsum*, passio sancti *Bonifacii* martyris, cujus celebrior dies agitur *Nonis Junii*, quando corpus ejus... sepultum est. Manu et atramento recentiore suppleta vacuitas, *Romæ*.

Bonifacii.

BRUXELLEN. Incipit a *Victore* et *Corona*. Sequitur de *Pontio*, in quibus ad puritatem proxime accedit. Tum : *Romæ, sancti Bonifacii martyris, sub Diocletiano et Maximiano, apud Tarsum civitatem passi, sed Romæ in via Latina sepulti. Et sanctorum cccciv martyrum*. Vide de his *Prætermisos*. Eodem die, sancti patris *Pachomii abbatis*, etc. Ubi sub finem verba *Bedæ* vel *Adonis* supra citata restituit, additque præterea : *Et post hæc cum ipse vitæ suæ centum et decem annos complisset, in pace quæsit.*

*Mart. 401.
De Pachomio.*

IIAGENOYEN. In *Pontio* satis purus, in *Victore* et *Corona*, non nihil interpolatus est. In *Pachomio*, recte.

*Bonifacii.
Constantii.*

AQUICINCT. Sic in fine adjicit : *Terminos etiam Paschales, ut traditur, angelo docente conscripsit*. Dein calamo recentiori : *Apud Tarsum Ciliciæ urbem, passio sancti Bonifacii martyris.*

VICTONIN. In fine : *In Benevento, sancti Constantii episcopi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Pontii* martyris inclyti. *Victoris et Coronæ* martyrum. *Pachomii abbatis*. Textus, de more, plane contractus.

REG. SUEC. signatus num. 428. *Ipsa die, ordinatio sancti Eligii episcopi et confessoris*. Et **CODICE** signato 130. *Apud Tarsum civitatem, passio sancti Bonifacii martyris, etc. In Benevento, sancti Constantii episcopi.*

*Ordinationis
Eligii.*

Constantii.

VATICAN. signatus num. 5949. De *Pontio*, nihil. Adjicitur primo loco : *Benev. natale sancti Bonifacii martyris in S. Sophia, qui apud Tharsum quidem passus est, sed Romæ via Latina sepultus. In fine : Medioloni, sanctorum cccciv martyrum*. De quibus supra, alio numero. *Beneventi, sancti Constantii episcopi.*

De Bonifacio

Mart. 501.

ALTEMPS. *Fontanellæ* monasterio, sancti *Fremberti* (*Eremberti*) *Tolosanæ* civitatis episcopi et confessoris. Brevis ejus vita illustrata est.

Fremberti

FLORENTIN. *Ordinatio episcoporum Augdoni* (*Audoeni*) et *Eligii*. *Depositio sancti Theodori Pape*. Vide in indice *Prætermissorum*. **STROZZIAN.** solus : *Apud Aquilegiam, sanctorum martyrum, Felicis et Fortunati fratrum*. In *Prætermissis* remittuntur ad xi Junii.

*Theodori
P.P.*

*Felicis et
Fortunati.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit a *Bonifacio*, de quo multa producit, in *Adone* *Nonis Junii*, et hodie in *Actis* certius legenda. De *Pontio* et *Pachomio* satis pure. In *Victore* et *Corona*, modice interpolata est. In fine : *Eodem die, beati Halwardi martyris*. Vide *Harwaldi*.

Harwaldi.

BELIN. De *Pachomio* solum habet : *Eodem die, sancti Pachomii abbatis*. De *Bonifacio*, eadem quæ **ALBERGEN.** et **DANIC.** *Apud Aquilegiam, etc.* De *Felice* et *Fortunato*, ut **STROZZ.** supra.

GREYEN. *Tarso Ciliciæ, passio sancti Bonifacii martyris. Qui cum esset procurator nobilissimæ matronæ Romanæ nomine Aglahes (quæ præfecturam urbis agens, sub se habebat lxxiii procuratores, quorum omnium Bonifacius principiorum erat) dinque cum ea in fetore luxuriæ volutaretur, tandem divino nutu vis compunctis, dum communi consilio Bonifacius ad requirenda martyrum corpora mittitur, ipse quoque ad martyrii gloriam pervenit. Quod Aglahes, angelo indicante cognoscens, abrenunciavit seculo, atque tantam a Deo gratiam percepit, ut in ejus nomine virtutum signis claresceret. Horum tamen festivitas Nonis Junii celebrior habetur, quando Romæ sanctus Bonifacius est sepultus. Similia ferme sunt illis, quæ habet **EDITIO LUBECO-COL.** Sed hæc in fonte melius legentur. Item sanctorum *Victoris, Secundini, Quarti, Ciriaci, Isidori*. Nomina ex *Hieronym.* confusa ; vide *Prætermisos*. *Halphardi* martyris. *Civitate Muthonis, sancti Barbari* martyris. *Quem Julianus imperator suspendi fecit, ventremque ejus gladio radi, donec interiora**

*De Bonifacio
et Aglahes.*

*Victoris et
SOC.*

*Halphardi.
Barbari.*

diffuerent.

diffuerent. Curatum deinde ab angelo, iussit rotæ alligatum circumduci, igne supposito oleoque superfuso. Sed cum nec sic læderetur, extensis nervis taurinis cæditur: deinde camino ignis et bove æneo superatis, capitis obtruncatione martyrium complet. Item secundum catalogum Sanctorum, hic passio est Felicis et Fortunati, qui infra III Idus Junii ponuntur. Bonifacii episcopi Ferentinæ civitatis. Qui, ut refert Gregorius, I Dial., a puero vita et miraculis insigniter fuit. Egressus namque hospitium, nanaumquam nulus revertebatur, quia mox ut nudum aliquem invenisset, se expolians, illum vestiebat. Cum triticum omne, quod habebat mater paupercula, egenis erogasset, et ob hoc matrem vidisset afflictam, oratione fusa impetravit, ut amplius esset quam ante fuerat. Factus tandem episcopus, plenus operibus bonis quævit in pace. Orientis episcopi et confessoris. Pachomii alterius, monachi et

confessoris. Item Theodori abbatis, qui sancto Pachomio in regimine successit, vita et miraculis clarus. In Hibernia, Maldod confessoris. Orosiensis monachi, collega beatorum Pachomii et Theodori abbatum: viri morum perfectione conspicui. Stephanæ virginis et martyris. De his postremis, Theodoro excepto, vide elenchum Prætermissorum.

MOLAN. De Bonifacio eadem habet, quæ ALBERG. et DANIC. De Felice et Fortunato, ut STROZZIAN. et BELINUS. In Bonifacio Ferentino, GREVENUM descripsit, typis tamen minoribus. Sic prima editio. Posteriores vero editiones textum mutarunt præfigendo: *passio sancti Bonifacii*, etc., ex Usuardo Nonis Junii. In fine solum est: *Mediolani, translatio sancti Victoris*. Dubitari potest an sit ex classe Greveniana, Victoris, Secundini, Quarti, et aliorum, de quibus paulo superius egimus.

Felicis et Fortunati.

Bonifacii episcopi cum elogio.

Orientis. Pachomii alterius.

Translatio Victoris.

Idibus.

Die 13.

Natalis sanctorum confessorum Torquati, Tesifontis, Secundi, Indalecii, Cecilii, Esicii, Eufrasii, qui Romæ a sanctis Apostolis episcopi ordinati, et ad prædicandum verbum Dei, ad Hispanias, tunc adhuc gentili errore implicatas, directi sunt. Cumque diversis urbibus evangelizassent et innumeras multitudines Christi fidei subjungassent, Torquatus Acci, Tesifon Vergii, Secundus Abulæ, Indalecius Urçi, Cecilius Heliberri, Esicius Careesi, Eufrasius Eliturgi quieverunt. Apud insulam Chium, beati Isidori martyris, in cujus basilica extat puteus, in quo et fertur injectus, de ejus aqua infirmi sæpius potati salvantur. Lamosacum, passio sanctorum Petri et Andreae, Pauli et Dionisiæ.

Episcoporum VII Hispaniæ.

Isidori.

Petri et soc.

Puri sunt Præten. Herinien. Antverpien. Max-Lubec, et Muerat. Accedunt: Antverp-Max. Ultrajet. Leyden. Albergen. Danic. et Editio Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. Nomina Apostolorum Hispaniæ pleraque corrupta esse, satis patet; nihil tamen in iis reformandum putavimus, ne a codicum orthographia nimium deflectamus, in quorum nonnullis etiam turpius depicta sunt. Idem intellige de urbibus, quarum nomina exactius tradita apud Adonem et in Actis invenies. Ad *Hispanos tunc adhuc gentili errore implicatos* diserte legit Ado, quem secutus Parisiensis Usuardi editor Mueratus. Notkerus posuit, ad *Hispanias... implicatus*. Nostri codices Usuardini optimæ notæ omnes legunt, ut est in textu, *ad Hispanias, tunc adhuc gentili errore implicatas*. Præten. habet *Chium*, melius alii *Chium*. Scripserat Ado, *de cujus aqua emergunt frebricitantesque vel reliqui infirmi sæpius potati sanantur*. Ast hæc Usuardus, de consensu codicum ferme omnium, contraxisse dicendus est; atque adeo Grevenum et Molanum e purorum numero exclusimus, quod Adonem potius, quam Usuardum secuti fuerint. Qui etiam legit *salvantur*, non *sanantur*, ut Antverp. Max-Lubec. et Muerat. posuerunt. *Lamosacum*, vel *Lamosaco*, vel *Lamosaci* legunt codices omnes, nullus *Lampsaci*. Textus Adoni et Usuardo conformis est. Reliqui *Dionisiæ*, quod sic passim codices habeant.

OBSERVATIO. De septem celebribus Hispaniarum Apostolis nec Hieronymiana, nec Beda, nec Florus, nec Rabanus meminere. Primus eos in sacros Fastos retulisse censendus est auctor Romani parvi, unica, quam hodie habet, annuntiatione: *Torquati, Tesiphontis, Secundi, Indalecii, Cecilii, Esicii, Eufrasii, qui Romæ ab Apostolis baptizati sunt*. Inde eos accepit Ado, elogium adiciens, cujus partem non exignam, suam fecit Usuardus, Notkerus verbum ferme de verbo extulit. Singulorum nomina et sepulturæ loca, non parum in textu nostro deformata, Rosweydu in Romani parvi et Adonis editione polivisse videtur; Henschenius in Actis, satis accurate expressit et explicuit. Sed quis edisseret, unde horum Sanctorum nomina Romani parvi auctori primum innotuerint, unde porro totam suam narrationem acceperit Ado? Nisi forte Acta aliqua viderint similia iis, quæ ab Henschenio edita sunt. Videsis apud eundem, hymnum Breviarii Mozarabici, singulorum proprios festos dies, aliaque ad eos Sanctos, seu *confessores*, ut hic appellantur, seu ut alii volunt, *martyres*, spectantia, de quibus etiam Tillemontius tomo I pag. 191. Wandelbertus unico versu rem expedit:

Hispaniarum episcoporum septem.

Pontifices septem Hesperiam simul Idibus ornant.

Isidorus Chiensis a nemine, quod sciam, ante Adonem consignatus est, ex quo, servata phrasi et verbis iisdem, ad Notkerum transiit; Noster elogium modice contraxit; Grevenus autem et Mola-

Isidorus.

Petri et soc. nus, dum Adonis potius, quam Usuardi verbis insistunt, a simplicitate Usuardini textus deflexerunt. Celeberrimam semper fuisse, præsertim apud Græcos, Isidori hujus nostri memoriam, omnes ultro concedunt, verum Acta a variis non satis uniformiter edita; dubia nonnulla Tillemontio suggererunt tomo 3 pag. 714, quæ non est hujus loci discentere. — Postremi quatuor martyres ex Hieronymianis procul dubio sumpti sunt, non ex Floro, quem si legisset Ado, distinctiora tradidisset. Ceterum Adonem nude secuti sunt Usuardus et Notkerus, solis nominibus, et loco palæstræ corrupto contenti. Interim, tametsi codices in aliis nonnihil varient, in hac ultima annuntiatione omnes plane concordantes habemus. Hoc vero mirandum, apud solum Florum martyrii genus explicatum esse, quod, procul dubio, ex Actis ipsis, Adoni, Usuardo et Notkero ignotis, accipere debuit. Sunt ea, primigenia phrasi ab Henschenio edita, præclara, sincera et a criticis omnibus approbata, ut vide apud Ruinartium a pag. 146 et apud Tillemontium tomo 3 a pag. 392. Cultus apud Græcos diversitas et reliqua ab Henschenio illustrata sunt.

AUCTARIA.

- Adventus S. Spiritus.* PRATEN. Testatur Castellanus in ora præfati codicis adscriptum esse: *Adventus Spiritus sancti super discipulos.*
- TORNACEN. Pergit in truncandis elogiis, instituto suo forte longioribus. In prima annuntiatione desunt omnia, post *directi sunt.* In Isidoro purus est. Pro *Lamosacum*, scribit *Mosacum.* In eo nomine plures alii variant.
- PULSANEN. In prima classe cum TORNACEN. convenit. De Isidoro habet usque ad *martyris*, cetera desunt.
- ROSWEYD. In textu purus, sic ultimam annuntiationem efformat; *In Gallia apud Lamosucum, Petri*, etc., et in fine: *quorum gesta habentur.*
- ANTVERP-MAJ. De reliquo etiam purus, omisit in fine duo ultima nomina, *Pauli et Dionysii.*
- De GREVENO et MOLANO diximus in lectionibus variantibus. De Auctariis infra seorsim.
- LOVANIEN. In prima annuntiatione consonat cum TORNACEN. et PULSANEN. In reliquo textu purus est. In fine adjicitur: *Eodem die, sanctæ Dympnæ virginis, quæ incestum patris recusans, ab eodem gladio percussa, martyrium consummavit.*
- Dympnæ.* CENTULEN. De Hispaniæ Apostolis mutilus, ut supra. *Ramosaco, passio sanctorum Petri*, etc. *Quorum miræ passionibus leguntur.*
- Adventus S. Spiritus.* BRUXELLEN. *Adventus Spiritus sancti visibiliter super Apostolos et discipulos Christi. In Hispaniis, natale sanctorum confessorum*, etc., pure usque ad, *subjugassent.* Tum subdit: *Post omnia, in pace quieverunt. Et dum singuli in suis, sanctus Torquatus apud Accitanam urbem mirificatur. Nam in sua solemnitate quotannis ad sepulcrum ejus arbor olivæ, divinitus florens, maturis fructibus onustatur. Quæ postrema ex Adone desumpta sunt. Apud insulam Chirum, etc., etiam ex Adone, ut GREVEN. et MOLAN. Et Lamosacum, passio, etc.*
- De Hispaniæ Apostolis.* Alibi sanctorum *Prestabilis et Felicis.* Avulsi sunt a sociis, quorum turmam vide in Actis. *Eodem die, sanctæ Sophiæ. Cui Justinianus imperator apud Constantinopolim ecclesiam opere miro et incomparabili edificavit. Hæc Sancta Sanctorum est, ab æterno et in æternum colenda. Apud Gheele villam Brabantia, natale beatorum martyrum Gereberni presbyteri et Dympnæ virginis, filia regis Hiberniæ. Qui a rege, patre virginis, persecuti, simul pro Christo cæcis capibus occubuerunt. Quorum Gerebernus ad Noyam Renensem, quæ Xancit dicitur, translatus est, corpus vero sanctæ Dympnæ virginis apud præfatam villam Gheele, multis miraculis coruscando quiescit.*
- Præstabilis et Felicis.* HAGENOVEN. Desicit in Isidoro Chiensi, de reliquo ad puritatem proxime accedit.
- Sophiæ.* VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. *Eodem die, sancti Hilarii monachi et creatæ.*
- Gereberni et Dympnæ.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Passio sanctorum Petri, Andreæ, Dionysii et aliorum. Roberti confessoris.* Is est, opinor, qui infra Comes vel Dux Palatinus dicitur apud Bingam, etc. Sequitur: *Torquati, Ticefontis ac aliorum confessorum, de eorum societate episcoporum.*
- Roberti.*
- VATICAN. num. 5949. Post, *Dionysii*, immediate subjungit, et *Liberatoris martyris.* Vide *Acta. Et sanctorum martyrum Primiani et Firmiani.* Ili duo, alia sed Longobardica etiam manu, scripti sunt. Vide *Prætermisissos.*
- Torquati et soc.*
- REMENS. SS. *Timothei et Apollinaris. Autissiodori vico Baugiaco, natalis sancti Peregrini martyris.* In *Prætermisissis* positus non est; remittendus ad diem sequentem XVI Maii.
- Liberatoris.*
- EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione satis pura; secundo loco Adoniana est. Apud *Lamosacum*, etc. In fine subdit: *In territorio Senonico, sancti Sidronii (Sidronii) martyris. Colitur XI Julii. In Brabantia, sanctæ Dympnæ virginis et martyris. Eodem die, beati Gereberni presbyteri et martyris, de quo legitur in gestis sanctæ Dympnæ virginis et martyris prædictæ.*
- Primiani et Firmiani.*
- BELIN. Prima editio incipit ab Isidoro. Tum de Petro et sociis. Sequitur de Apostolis Hispaniæ, mutilo fine. Editio altera primæ præfigit: *Hierosolymis, adventus Spiritus sancti paraclæti.*
- Peregrini.*
- GREVEN. *Adventus Spiritus sancti super discipulos. In territorio Senonico, Sidronii martyris. Item sanctorum Timothei, Felicis.* Solita ex Hieronym. confusio. *Item, sancti Auctoris. Forsan Victoris; vide Prætermisissos. Halphardi martyris, secundum alios die precedenti. Simplicii presbyteri. Roperti ducis Palatini Rheni et confessoris. Dympnæ virginis et martyris, filia regis Hiberniæ. Quam cum pater idolatra conjugis loco habere vellet, illa fidem Christi edocta, seclus exhorruit, clamque a patria discedens Brabantiam devenit, ubi a patre, cum insequente, decollata est, una cum sancto Gereberno presbytero, qui ipsam baptizaverat.* Prior editio ordine ab hac differt. *Rosulæ, cum aliis quatuor, virginum. Item sanctæ Sophiæ.* Vide *Acta et Prætermisissos.*
- Sidronii.*
- Dympnæ.*
- Gereberni.*
- Adventus S. Spiritus.*
- Sidronii.*
- Timothei et Felicis.*
- Auctoris,*
- Halphardi,*
- Simplicii,*
- Roberti.*
- De Dympnæ.*
- Rosulæ et soc.*
- Sophiæ.*
- Bernardi.*
- De Dympnæ.*
- Cassii*

Cassii et soc. Cassii presbyteri et Victoriani cum sociis : quorum Cassius discipulus fuit B. Austremonii, primi Avernensis episcopi, et perseveravit usque ad tempora Valeriani et Galieni. Horum actus scripsit sanctus Epiphanius. Eodem die, sancti Eptphanii episcopi Constantiæ, cujus vitam excerpsit Simeon Metaphrastes, ex voce Joannis, unius ex ejus discipulis. Vita illustrata est XII Maii. In editionibus aliis eadem de sancta Dymna, quæ superius

non semel recitavimus, usque ad, rege Hiberniæ pagano. Sequitur: Apud Bingam, sancti Roperti ducis Palatini Rheni et confessoris. Et hic est, de quo supra diximus ad MATRIC-CARTUS-ULTNAJ. Apud Arvernum, sanctorum martyrum, Cassii, Victorini, Maximi et sociorum. Quorum Acta scripsit sanctus Prajectus episcopus. Hierosolymis, adventus Spiritus sancti Paracleti.

Roperti.

Adventus
S. Spiritus.

XVII Kal.

Die 16.

In Isauria provincia, natalis Sanctorum Aquilini et Victoriani, quorum gesta habentur. Apud Autisiodorum, beati Peregrini episcopi, primi civitatis ipsius, qui capitali sententia multatus, coronam meruit sempiternam. In pago Forojuliensi, sanctæ Maximæ virginis, quæ multis clara virtutibus, in pace quievit.

Aquilini et
Victoriani.
Peregrini.

Maximæ.

Sumitur textus ex Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp-Maj. Rosweyd. et Molan.

VARIA LECTIO. Male scribunt Herinien. et Antverp. *Hisauria*, alii recte, ut in textu. Pulsanen. sic habet: *Apud Autisiodorum, beati Peregrini martyris et episcopi primi, etc.* Reclamant codices alii puriores, quos sequimur. Nescio cur Heriniensis titulum *episcopi* omiserit. Molan. etiam legit: *martyris et episcopi primi.* In Rosweyd. deest *beati.* Antverp-Maj. pro, *in pace quievit*, maluit scribere, *quievit in pace.*

OBSERVATIO. Textus Adonianus est, a Nostro permodice mutatus et tantillum in Peregrino sanctus. Annuntiatio prima ex apographis Hieronymianis profluxit, in quibus corrupta nonnihil positio facile restituitur. Romanum parvum legit: *In Isauria*, sic ut non minus, quam codices Hieronymiani, dubium relinquat, an *urbs ipsa Isauria*, vel *Isaura*, an *provincia Isauria* intelligenda sit. Eodem vitio dicam, an *nævo*, laborat Ado, dum indeterminate ponit: *Apud Isauriam*; Notkerus, *In Isauria*; Noster expressius loquitur: *In Isauria provincia.* Verba reliqua ex Adone plane descripta sunt. Sed qui tam diserte hic apposuit verbis Romani parvi, *quorum gesta habentur*, clare ostendit, numquam se ea vidisse, alias breve saltem aliquod elogium ex iis daturus. Hinc a Notkero ultimæ illæ particule prudenter expunctæ sunt.— Inter codices Hieronymianos, Epternacensis et Corbeien-
sis *Peregrini* diserte consignant. Item Rabanus. Wandelbertus eum, et quidem solum, hoc versiculo celebrat:

Aquilini et
Victoriani.

Peregrini.

Sextaque cum dena Peregrino martyre vernat,

male nimirum in sequentem diem eum transferens, et hac die *Timotheum* memorans:

Veridica Paulus docuit quem voce beatus;

de quo nulli alii Martyrologi antiqui hac die meminere. Ado legit: *Apud Autisiodorum, passio sancti Peregrini episcopi primi civitatis ipsius.* Et sic ferme Notkerus. Reliqua ab Usuardo adjecta sunt, ex quibus id solum habemus, quod capite plexus sit, omissis tormentis aliis, quibus Acta prius afflictum testantur. Hæc ex variis codicibus ab Henschenio edita et illustrata sunt, prius ab aliis vulgata, inter quos ea in Bibliothecam Mss. librorum inseruit Labbeus tomo I a pag. 526, gravi et simplici stylo scripta, non sic tamen, ut scrupulis omnibus eximi potuerint, quos apud recentiores lector inveniet. Videatur Tillemontius tomo 4 a pag. 480. Quæ de missionis ejus tempore, de translationibus, aliisque disceptantur, ab Henschenio abunde explanata existimo. Vitandarum discordiarum causa, plures synonymos Peregrinos exhibet et distinguit Antissiodorensis Mss. a Clar. Castellano, anno MDCCIX nobiscum communicatum, de quibus alibi agendi fortasse locus dabitur.— *Maxima* virgo Forojuliensis antiquioribus incognita, ab Adone primum memoratur, cujus verba ad apicem transtulit Notkerus; Usuardus etiam sua omnia ex Adone desumpsit, sed omisit, quod haud dubie ab Adone studiose expressum fuerat, *vico, qui vocatur Calidiannus*, ut manifeste evincunt codices nostri, ex quibus genuinam et veram Usuardi sententiam nos retulisse perspicuum est. De *Maximæ* cultu et patria videndæ sunt Papebrochii et Cl. Anselmii dissertationes, in Actis nostris hoc die præpositæ. Hic solum noto, aberrasse aliquos, qui *Maximam* apud Forojulium Italiæ quæsierint, quam certum est ad Forojulium Provinciæ pertinere.

Maximæ.

AUCTARIA.

Fidoli.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Post textum purum, adjiciunt: *Trecas, sancti Fidoli abbatis.* Vocem tamen ultimam mutavit MAX-LUBEC. scripsitque *episcopi.* Quod et alii male imitati sunt.

MUNERAT. In fine: *Ambianis, Honorati episcopi et confessoris.*

Honorati.

GREVEN. In pago Carnotino, passio sancti Emanni, Maurilii, atque Alvari.

Emani et
soc.

ANTVERP.

- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. In prima annuntiatione puri, ita prosequuntur : Apud Antisiodorum, beati Peregrini martyris, primi civitatis ipsius episcopi. Qui a beato Sixto Romæ episcopus ordinatus, ad prædicandum gentibus in Galliam missus est. Yonicus autem Antisiodorum, cum multos ad fidem Christi convertisset, Deumque voce publica prædicare cœpisset, a ministris templorum tentus et diversis suppliciis afflictus, obscurissimo cerceri mancipatur. Ad ultimum capitalis sententia multatus, coronam meruit sempiternam. In Maxima, puri sunt. In fine additur : Treceas sancti Fidoli episcopi et confessoris.
- De Peregrino.*
- Fidoli.
- Honorati.
- ALRERGEN. et DANIC. Prioribus similes, adhuc subjungunt : Ambianis, sancti Honorati episcopi et confessoris.
- Honorati.
- Fidoli.
- CENTULEN. Antisiodoro, vico Biaugiaco, passio sancti Peregrini episcopi et martyris primi a Roma directi, imperio Sixti Papæ. Ambianis, natalis sancti Honorati episcopi et confessoris. In pago Treccassino, sancti Fidoli presbyteri confessoris. Apud Hisauriam, sanctorum Aquilini et Victoriani, quorum gesta habentur. In pago Forojuliensi, sanctæ Maximæ virginis.
- Honorati.
- Fidoli.
- Timothei.
- BRUXELLEN. Incipit : Timothei Apostoli, cujus natale nono Kalendas Februarii celebratur. Hoc facile ex Wandelberti versiculo in Observatione citato acceptum fuerit. Apud Isauriam provinciam, etc., pure. Apud Anthisiodorum, natale sancti Peregrini, primi, etc., ut supra in ANTVERP-MAX. Et in pago Forojuliensi, vico qui vocatur Calidionus, sanctæ Maximæ, etc., recte. Treceas, sancti Fidoli episcopi et confessoris. Et Ambianis, sancti Honorati episcopi et confessoris. In Ybernia insula, sancti Brandani abbatis et confessoris. Qui Fortunatas insulas septennali navigatione perquirens, multa miraculis digna et talium inexpertis vix credibilia vidit, et scriptis commendata reliquit. Potuisset codicis hujus compilator certius aliquid et memoria dignius ex veris ejus Actis referre.
- Fidoti.
- Honorati.
- Brandani.
- HAGENOVEN. Orditur a Peregrino, paulo latius quam alii codices supra. Tum : In pago Forojuliensi, sanctæ Maximæ, etc. Trechas, sancti Fidolis episcopi et confessoris. In Galliis civitate Ambianis, sancti Honorati episcopi et confessoris. In Ysauria civitate, Aquilini, etc.
- Fidoti.
- Honorati.
- De Honorato.
- AQUICINCT. Treceas, sancti Fidoli abbatis.
- AMBIANEN. Ambianis, sancti Honorati episcopi et confessoris. Qui inter cetera bonitatis suæ insignia, dum corpus Domini sacraret in terris manum illius meruit videre in cælis.
- Honorati.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Peregrini episcopi Antisiodorensis martyris. Honorati episcopi et confessoris. Aquilini et Victoriani martyrum. Maximæ virginis.
- Emani.
- Cassii et Victorini.
- Honorati.
- REG. SUEC. signatus num. 428. Sancti Honorati episcopi et confessoris.
- Rosii.
- Fidoli.
- Karnoci.
- De Edmundo.
- VATICAN. num. 5949. Primo loco adjicit : Benvenuti, natale sancti Rosii episcopi, in S. Sophia. Vide Acta.
- UGHELLIAN. In fine : Treceas, sancti Fidoli episcopi. Vide supra Auctarium primum.
- ALTEMI'S. In Cornubia, sancti Karnoci episcopi et confessoris. An non Carentocus vel Cernathus, de quo in Actis ? Eodem die, repræsentatio corporis B. Edmundi regis martyris. Colitur xx Novembris, ubi de illa repræsentatione agetur.
- FLORENTIN. Apud civitatem Vulturanam, natale sanctorum Justi episcopi et confessoris, et sancti Clementis confessoris, qui ambo fratres vitam sanctam perfecto termino concluserunt. Remittuntur ad v Junii. Apud civitatem Eugubiensem, sancti Ubaldi ejusdem urbis episcopi et confessoris, cujus vita virtutibus et miraculis claruit. Treceas, sancti Sydoli episcopi et confessoris. Patet error in scriptione Sydoli, pro vero nomine Fidoli, etc.
- Justi et Clementis.
- Ubaldi.
- CODEX S. RICALDI. In pago Carnotico, passio sancti Emani, Maurilii, atque Almarii.
- Emani et soc.
- BURDEGALEN. Burdegala, Fortis episcopi et martyris. Vide Papebrochii commentarium.
- Fortis.
- CODEX MONTIS SANCTI. Metis civitate, translatio corporis beatissimi viri Terentii episcopi, per quem Dominus multa miracula ostendit. In Prætermisissis remittitur ad diem suum natalem, qui est xxviii Septembris.
- Translacionis Terentii.
- EDITIO LUBECO-COL. Incipit a Peregrino cujus elogium nonnihil amplificat. In Aquilino, Victoriano et Maxima, fere pura est. Sequitur de Fidolo et Honorato, ut supra. Dein : Antisiodoro, beati Tricii episcopi et confessoris. Vide in Prætermisissis. In territorio Bituricensi, monasterio Madiaco, beati Victorini martyris. In Anglia, beati Brandani abbatis et confessoris. Eodem die, sancti Simonis (Stock) confessoris Ordinis Carmelitarum.
- Victorini.
- Brandani.
- Simonis.
- BELIN. Satis in textu purus, in fine habet : Treceas, sancti Sydoli episcopi et confessoris.
- Fidoti.
- GREYEN. In Auctario : Item sanctorum Diocletiani, Florentii, Eraclii, Paulini, Vincentii. Commixtio disparatorum. In territorio Bituricensi, monasterio Madiaco, sancti Victorini martyris. Ambianis, sancti Honorati episcopi et confessoris. Treceas, Fidoli episcopi. Civitate Sagiensi, sancti Alnoberti episcopi et confessoris. Ipso die, beati Renoberti episcopi et confessoris, magnæ sanctitatis viri. Tricii episcopi Antisiodorensis et confessoris. Theobaldi episcopi et confessoris. Vide de utroque Prætermisissos. Ubaldi Eugubiensis episcopi et confessoris, multæ patientiæ viri, vita et miraculis conspicui. Beatæ memoriæ Aquilini episcopi, Agrippinæ Colonia, qui beatam Ursulam sepelivit. Remittitur ad Ursulanæ xxi Octobris. Metis, translatio sancti Therentii episcopi et confessoris. De quo supra. In Hibernia, sancti Brandani abbatis, qui abstinentiæ virtute magnus, trium fere millium monachorum extitit pater. Civitate Burdegala, beati Simeonis confessoris, Ordinis Carmelitarum, sanctæ Dei genitrici singulariter devoti miraculisque clari. In monte Jovis, depositio sancti Bernardi eremite, eximie sanctitatis viri. Qui inter alia infirmitatum genera, paralysim curandi accepit. In Prætermisissis dicitur obiisse xv Junii.
- Diocletiani et soc.
- Victorini.
- Honorati.
- Fidoti.
- Alnoberti.
- Renoberti.
- Tricii.
- Theobaldi.
- De Ubaldo.
- Aquilini episcopi.
- Terentii.
- De Brandano.
- De Simone.
- Bernardi.
- MOLAN. Et sanctorum Diocletiani et Florentii. Vide Prætermisissos. Treceas, sancti Fidoli episcopi et confessoris. Civitate Burdegala, beati Simeonis Stock Carmelite, Deiferæ virginis Mariæ singulariter devoti, ac miraculorum consuetudine præploriosi. Civitate Sagiensi, beati Alnoberti ejusdem urbis episcopi et confessoris. Ipso die, beati Renoberti episcopi et confessoris, magnæ sanctitatis viri. Item, sancti Ubaldi episcopi et confessoris. Tum minoribus characteribus : Eugubienensis, multæ patientiæ viri, vita et miraculis conspicui. In Hibernia, sancti Brandani, etc., ut GREYEN. Eodem die, S. Domnoli (Domnoli) episcopi Cenomanensis, de quo Greg. Tur. lib. 6. Hist. Francorum. Editiones aliæ habent : In Scotia, sancti Brandani abbatis, cujus miri actus leguntur. Cenomanis, sancti Domnoli episcopi. De Simeone Stock et Alnoberto, ut supra.
- Diocletiani et Florentii.
- Fidoti.
- Simonis.
- Alnoberti.
- Renoberti.
- De Ubaldo.
- Brandani.
- Domnoli.

De Renoberto.
Emani.

supra. Ipso die, beati Renoberti episcopi Baiocensis et confessoris, magna sanctitatis viri. De Bernardo et Ubaldo et Honorato, ut supra. In pago Carnoteno, passio sancti Emani martyris. Et san-

ctorum Diocletiani et Florentii. De Fidolo, ut supra. Die decima sexta, sancti patris Theodori sanctificati, discipuli sancti Pachomii. De eo cum magistro actum est xiv Maii.

Theodori.

XVI Kal.

Die 17.

In Tuscia, sancti Torpetis martyris. Hic magnus in officio Neronis cæsaris primo fuit, sed postea pro fide Christi, iubente eodem, a lapidibus cæditur, verberibus diutissime afficitur, ac bestiis devorandus traditur, sed minime læditur, tandem vero decollatione martyrium suum iii Kal. Maias complevit. Sed tamen ejus festivitas celebrius hic recolitur. Civitate Niveduno, sanctorum Eraclii, Pauli, Aquilini, cum aliis duobus.

Torpetis.

Eraclii et soc.

Codices puri sunt: Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antwerp. et Max-Lubec. Antwerp-Maj. Rosweyd. Muerat. Greven. et Molan. Addi possunt: Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. et Editio Ultraj-Belg., hoc solo a puritate deficientes, quod post martyrium suum, interserant, iubente Silvio.

VARIA LECTIO. Rosweyd. sic modice phrasim immutat: Hic magnus in officio Neronis fuit cæsaris primum. Herinien. habet, primus fuit; Antwerp-Maj. fuit primo; Greven et Molan. primum fuit. Rursus iidem Greven. et Molan. pro, verberibus diutissime afficitur, legunt durissime. Muerat. omisit particulam ac, ante bestiis. Antwerp. et Max-Lubec. nimiam claritatem sectantur, dum scribunt decollatione capitis. iii Kal. Maias legunt passim omnes, nescio cur Greven. et Molan. posuerint Maii. Rosweyd. transposuit, complevit iii Kal. In Max-Lubec. crebrius, pro celebrius, vitium est qualibus passim ea editio redundat. Rosweyd. pro recolitur, habet verbum simplex, colitur, ubi Pulsanen. pro hic, scripsit hinc. In Herinien. et Pulsanen. est Nividuno, pejus in Max-Lubec. Inne-dinio. Ceteri omnes, ut in textu Niveduno. Sic Eraclii in omnibus; Paulini pro Pauli in solo Molano.

OBSERVATIO. Quam illustris est martyris Torpetis memoria, quam ejus cultus in Italia aliisque partibus celebris; tam incerta sunt Acta, quæ de ipso circumferuntur, a Papebrochio hac die discussa. In Auctariis de eo ex pluribus codicibus egimus xxix Aprilis. Rabanus inagnum ei elogium concinnavit xxix Martii, in quo, proprio, ni fallor, spiritu ductus, nescio quæ Acta præ oculis habuerit. In apographis Hieronymianis, nec xxix Martii, nec xxix Aprilis, nec hac, nec alia, quod sciam, die notus est. Neque Beda genuinus de Torpete usquam meminit, nec Florus, nec Wandelbertus; sic ut primus videatur ipsum in Fastis sacris collocasse auctor Romani parvi, quem studiose semper sequitur Ado. Hic porro elogium proprio Marte composuit a Rabaniano plane diversum, atque adeo ex aliis Actis, non minus fortasse suspectis, excerptum. Adonis phrasim transumpsit Notkerus, pauculis de suo additis. Noster antiquum obtinens, solitæ suæ brevitati fusiorem Adonis narrationem eleganter aptavit; tam multa dicens, ut necesse non fuerit ea subinde iuserere, quæ hodie in Romano moderno recitantur. De reliquo liceat lectorem ad Acta remittere. Qui breviori in tabula totius rei compendium quærit, adeat Tillemontium tomo 2 pag. 495. — Ad Acta itidem recurrendum est, ut de loco statuatur, si quidem satis tuto id fieri possit, cui attribuendi sint Eraclius, Paulus et Aquilinus, cum sociis duobus vel pluribus nominatis vel anonymis. Incertissima esse quæ de tota hac re, tum ab antiquis, tum a recentioribus traduntur, clare ostendit Florentinii et Henschenii, in illiusmodi rebus sane perspicacissimorum, anceps plane conjectatio, quam ego dissolvere nullatenus præsumam. Classis illa ex Hieronymianis ab Usuardo verosimillime accepta est, aliter a Notkero expressa, a neutro integre distincta. Crediderim ambos simpliciter exscripsisse, quæ in apographis suis qualibuscumque repererant, nihil sollicitos, quid de loco sive Niveduno sive Siveduno, quidve præterea de martyrum illorum numero posterius determinarent. Satis nobis esse debet, ex nostrorum codicum unanimi consensu, mentem Usuardi seu claram seu confusam, seu veram seu falsam, fideliter recensuisse.

Torpetis.

Eraclii et soc.

AUCTARIA.

Papia.

CENTULEN. Apud Ierapolim, beati Papie episcopi, qui Joannis Apostoli Auditor, Policarpi autem condiscipulus et consodalis fuit. De eo egimus cum Usuardo xxii Februarii In Tuscia, depositio corporis sancti Torpetis martyris. Civitate Niveduno, sanctorum Emilii, Pauli, Aquilini, cum aliis duobus.

Torpetis.
Emilii, etc.

BRUXELLEN. De Torpete sic habet: In Tuscia, sancti Torpetis martyris. Hic fuit magnus in officio

cæsaris Neronis, et a beato Antonio presbytero baptizatus. Quem Nero imperator, cum sciret eum esse Christianum, verberibus affectum, bestiis devorandum tradi mandavit: et cum ab illis non lederetur, jussit eum decollari. Cum quo etiam quidam consiliarius Neronis, Evellius nomine, eo quod per ipsum Christo crediderit, decollatus est. Interpolationes ex Adone acceptæ sunt.

Evellii.

De Torpete.

HAGENOVEN. In Torpete ferme purus, addit secundo

- Isidori.* secundo loco : *Apud insulam Chyrum, sancti Ysidori martyris, in cujus basilica extat puteus, in quo ut fertur, est coniectus, a quo infirmi sapius potati sanantur.* Hæc ex præcedenti die perperam huc translata sunt. Sequitur : *Civitote Nyveduno, passio sanctorum, etc.*
- Matric-Cartus-Ultraject.* *Torpetis martyris in Tuscia. Heradii, Pauli et Aquilini.*
- Frainichildis.* ALTEMPS. *Eodem die, sanctæ Froinichildis, matris sanctæ Austrebertæ virginis.* Videatur vita Austrebertæ filix, x Februarii cap. I.
- Translatio Siri.* FLORENTIN. *Eodem die, translatio sancti Siri Ticinensis episcopi.* De ea agetur ad diem ejus natalem ix Decembris.
- Translatio Bernardini.* Tum Codex STROZZIAN. solus. *Translatio sancti Bernardi (veluit dicere Bernardini) Ordinis Minorum.* In Prætermismissis remittitur ad diem natalem xx Maii.
- Liberii.* LUXOVIAN. *Civitate Niveduno, sanctorum Eraclii, Pauli, Aquilini, cum aliis duobus.* Ipso die, depositio sancti Liberii episcopi. Vide infra.
- Translatio Amati, etc.* MONTIS SANCTI. *Eodem die, corpora sanctorum Amati, Romarici, Adelfii, de monte hoc feruntur ad aulam.* Vide elenchum Prætermisissorum.
- De Torpete.* EDITIO LUBECO-COL. Post primo fuit, cum BRUXELLENSI interserit : *Et a beato Antonio presbytero baptizatus, sed postea pro fide Christi, etc. Tandem vero decollatione capitis martyrium suum, jubente Silvio, tertio Kal. Muii, extra civitatem Pisanum complevit. Sed tamen ejus festivitas celebrius hic recolitur. Civitate Nividuno, sanctorum Eraclii, Pauli, Aquilini, cum aliis duobus, martyrum.* Mutatio est, sed non magna.
- BELIN. In fine : *Eodem die, sancti Syri episcopi et confessoris.* Melius, opinor, superius relata est ejus corporis translatio. Diem natalem diximus ix Decembris recoli. Sequitur : *Eodem die, translatio sancti Bernardini Ordinis Minorum.* Vide supra, in STROZZIAN.
- GREVEN. *In Alexandria, Victoris et Basilii, Primi, Pliberi.* Romanorum cum Alexandrinis conjunctio. Tum : *Romæ, natalis sanctorum Partini, Galliceri, Eponomi.* Vide in Actis vera nomina. Item sanctorum Pauli, Peregrini, Martini, Andrionis, Basillæ. Altera confusio. *Romæ, Liberii episcopi et confessoris.* Idem est qui primo loco hic vocatur Pliberi, et cum Primo conjungendus est, martyr non confessor. Sequitur : *Benedicti confessoris, pastoris in Avinione.* Is est, opinor, qui celeberrimum pontem erexit, cujus Acta illustrata sunt xiv Aprilis. *Translatio sancti Ciri episcopi Papiensis et confessoris. Civitate Aquila, translatio sancti Bernardini confessoris, Ordinis Minorum.*
- MOLAN. *Eodem die, sancti Syri episcopi et confessoris. Eodem die, translatio sancti Bernardini, Ordinis Minorum. Lauduno Clavato, translatio corporis sancti Montani monachi.* Hæc annuntiatio tota etiam ponitur in posterioribus editionibus, ubi præterea additur : *Ipsa die, Elnone, illatio trium virginum Coloniensium.* Remittitur in indice Prætermisissorum ad festum Ursulanis omnibus virginibus commune xxi Octobris.
- Syri episcopi.*
Victoris et soc.
Partini etc.
Pauli, etc.
Liberii.
Benedicti.
Translatio Siri, et Bernardini.
Translatio Montani.
Virginum 5 Coloniensium.

XV Kal.

Die 18.

Dioscori. **I**n Ægypto, sancti Dioscori lectoris, in quem præses multa et varia tormenta exercuit, ita ut ungues ejus effoderet et lampadibus ejus latera inflammaret, sed cœlestis luminis fulgore territi ceciderunt ministri, novissime laminis ardentibus adustus martyrium consummavit. Ipso die, sancti Felicis episcopi, qui apud Spellatensem urbem, sub Maximiano imperatore, palmam martyrii adeptus est.

Felicis.

Ex Pruten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverpien. et Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Item ex Antverp-Max. Ultraject. Leyden, Lovanien. Danic. et Editione Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. Vix ulla re, præterquam erratis scriptoriis notabilis est : *Ægypto, set, Dioschori, Dioscori, Felicis, martirii, et hujusmodi aliis.* Munerat. de Dioscoro scripsit *lectoris et martyris. Spelatensem* legit Pulsanen. Belin *Spoletanam* ; pejus Max-Lubec. *Spelladensem.* Aliæ variationes patebunt in Auctariis.

Dioscori. **O**BSERVATIO. *Dioscorum* martyrem Ægyptium diserte annuntiant apographa Hieronymiana, in quibus, si Epternacense excipias, præter solitum additur, quod *multa possis sit.* Romanum parvum, pro sua brevitate, solum nomen et martyrii locum indicat. Porro multa illa et atrocissima tormenta, quibus dire cruciatus est, paucis sed eleganter enumeravit Martyrologus Viennensis, ex aliquo antiquiori sua accipiens ; sed quis ille antiquior sit, an forte olim Acta exstiterint, neque Henschenius, neque alius quispiam hactenus invenit. Petrus Equifinus elegia Adoniana passim describit, cujus hic textum intregum et immutatum, in laterculum suum etiam transtulere Usuardus æque ac Notkerus. Wandelbertus solum ipsum hac die celebrat his verbis :

Quintam cum decima martyr Dioscorus implet.

Felicis. Sed quid de *Felice episcopo Spellatensi*? Hec certum observo, Martyrographis omnibus, Usuardo antiquioribus et ipsi cœvis, esse prorsus incognitum. Nam quod in codice Adoniana Leodiensi Mss. sancti Laurentii, *Felicis* memoria inserta sit, patet manifestum esse additamentum ex Usuardo a recentiori aliquo descriptore adjectum. Sola igitur Usuardi auctoritate niti videtur quidquid de hoc sancto episcopo et martyre, a Petro de Natalibus aliisque traditum est. Ast unde ea Noster acceperit, fateor me nullatenus posse conjicere ; neque enim de Actorum sinceritate aut antiquitate, nec de episcopali sede, una est scriptorum sententia. Et quidem Baronius, forte Belino nimium confusus, *Spellata* putavit substituendum esse *Spoletum.* Alii in Dalmatiam, alii in Hispaniam retrahere

conantur

conantur. Mirum adeo litigari de uno Felice, cum Acta nostra primis quinque mensibus fere centum synonymos referant. Ne multis morer, curiosum lectorem remitto ad Henschenii commentarium, quam proxime ad veritatem, vel saltem verisimilitudinem accedentem, nisi quid probet Tillemontii objectio tomo 5 pag. 133. Ad nos quod proprie attinet, Usuardi textum indubitatum faciunt, non solum codices quatuordecim ab Henschenio appellati, sed quotquot in hujus operis decursu integros citavimus, cum typis editos, tum manu exaratos.

AUCTARIA.

- ELGIVÆ.** **R**OSWEYD. Textui puro superaddit : *Eodem die, translatio Elgivæ reginæ.* Hac die in Actis recolitur ejus memoria.
- ANTVERP-MAJ.** Etiam in fine : *Eodem die, translatio sanctæ Mildredæ, dilectæ Deo virginis.* In Prætermisissis remittitur ad diem natalem XIII Julii. Facta translatio indicatur anno MXXX.
- CENTULEN.** Dioscori elogium prætermisit. In Felice, plane Usuardinus est.
- BRUXELLEN.** In Dioscoro satis purus, sic pergit : *In Alexandria, sanctorum presbyterorum Parthonii et Serapionis.* Melius scripsisset Potamonis, cum variis sociis, de quibus Acta ex Hieronymianis. Sequitur : *Apud Spoletensem urbem, sancti Felicis episcopi, qui sub Maximiano imperatore martyrii palmam adeptus est. Item Medardi episcopi. Item Eugenix virginis.* Citat hunc codicem Henschenius, et Eugeniam istam prætermittit. De Medardo non loquitur hodie, sed die sequenti, ut vide in Prætermisissis. Nota est Medardi festivitas VIII Junii.
- HAGENOYEN.** Incipit : *Job prophetæ, qui regnavit in civitate Bosra, et in primo valde erat locuplex, et ornatus filiis filiabusque, fratribus et amicis. Qui in prosperitate valde timuit Dominum et pro deliciis filiorum et filiarum suarum semper Dominum deprecabatur, ut illos a peccato custodiret. Quem Satan a Domino petiit ad temptandum, putans se servum Dei Job beatum, paupertate et tribulatione carnis posse dejicere. Sed Dominus cum eo aliud facere intendebat, et ideo illum temptationi Satanæ subiciebat. Dominus enim cum aliis voluit ponere in exemplum. Et in divitiis semper ille Deum timuit, et nunc in paupertate illum probare voluit, si fidelis permaneret. Et quia fidelis perstitit in tribulatione et paupertate, ideo pœnituit Dominum mali, quod sibi fecerat, et reddidit omnia ei duplicia. Et postea Dynam, filiam Jacob Patriarchæ, accepit et genuit ex ea filios et filias, et vidit filios suos et filios filiorum suorum usque in tertiam et quartam generationem. Hujus festum sexto Idus Maii recolitur. Quam fidem prædicta mereantur, lectoris judicium esto. Sequitur : *Eodem die, sancti Felicis episcopi et martyris, qui apud Spellatensem urbem sub Maximiano imperatore est adeptus palmam martyrii. In Britannia, sancti Yvonis confessoris et etiam magni Juristæ. Item, Carencii episcopi et confessoris.* Hunc in Prætermisissis nominat Henschenius, de priori iterum tacet. *Eodem die, depositio sancti Adulfi Cameracensis episcopi et confessoris.* Nec de hoc in Prætermisissis fit mentio. Colitur die sequenti.*
- AQUICINCT.** Pro *Spellatensem*, habet, *Spolitaneensem.* Et in fine addit : *Atrebate, depositio Hadulphi episcopi.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Dioscori martyris et lectoris. Felicis episcopi et martyris. Bernardini confessoris.* In margine autem cum asterisco, *alias Bernardi eremita.*
- In **VATICAN** signato num. 5949. Deest *Felicis*, quod mirum est. Adjicitur autem : *In Alexandria, sancti Pontamionis presbyteri.*
- STROZZIAN.** Primo loco : *Apud Camerinum, sancti Venantii martyris, cum mille quingentis sexaginta quinque sociis martyribus.*
- CAUDIACENSIS PRIORATUS :** *Arrernis monasterio Magni-loci, sanctorum Cassii et Victorini martyrum.* Referuntur inter Prætermisissos die sequenti. Vide etiam xv Maii.
- EDITIO LUBECO-COL.** *Romæ, sancti Joannis episcopi et martyris.* Remittitur ad xxvii Maii : *Eodem die, sancti Eriici regis Suenorum (quidni Suecorum) et martyris.*
- GREVEN.** *Sophonix prophetæ.* Remittitur ad III Decembris. *Romæ, sancti Johannis episcopi et martyris.* De quo jam diximus. *Constantinopoli, Dativi, Luciosi, Martiani. In Alexandria, Parthonii, et Serapionis presbyterorum.* Videantur Acta. *Eriici regis Suecix et martyris. Venantii martyris, qui pro fide Christi sub Decio sustibus cæsus in carcere reclusus, ab angelo confortatus; deinde leonibus expositus, sed nihil læsus, suspenditur, deorsum habens caput, vertici igne supposito. Novissime vero capitis obtruncatione triumphat. Marci episcopi et martyris.* An Evangelistæ, an alterius? Vide in Prætermisissis. *Item, sanctorum Honestasii, Maximii, Hermon.* Corrupta fere et mutata nomina, de quibus in Actis. *In Hibernia, Saran confessoris.* Vide elenchum Prætermisissorum.
- MOLAN.** Litteris parvis : *Eriici regis Suetix et martyris. Juxta monasterium, quod Maricolus dicitur, sancti Quiniberti confessoris, qui innumeris miraculis, diebus nostris claruit. Sic prima editio, sed posteriores paulo distinctius : In Suetia, civitate Uspalensi, sancti Eriici regis et martyris. In civitate Camerina, sancti Venantii martyris sub Decio. Qui flagris, carcere, facibusque superatis, ac leonibus mansuifectis, obtruncatus Deo spiritum reddidit. Apud Quercetum, eodem die, sancti Quiniberti confessoris. Die decima octava, sancti hieromartyris Theodoti Ancyran, et cum eo virginum septem.* Vide in Actis singularum virginum nomina, atque omnium vitam Græce et Latine ibi editam.

XIV Kal.

Die 19.

*Caloceri et
Parthenii.**Potentianæ.**Pudentis.*

Romæ via Appia, natalis sanctorum Caloceri et Parthenii eunuchorum, quorum prior cum esset præpositus cubiculi imperatoris Decii, alter primicerius, nolentes sacrificare idolis, ab eodem occisi sunt. Item Romæ, sanctæ Potentianæ virginis, quæ post innumeros agones, post multorum martyrum venerabiliter exhibitas sepulturas, post omnes facultates suas pauperibus pro Christo erogatas, tandem de terris ad cælos migravit. Eodem ipso die, beati Pudentis patris supradictæ virginis, qui ab Apostolis Christo in baptismo vestitus, innocentem tunicam usque ad coronam vitæ immaculatæ, custodivit et servavit.

Sic habent *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. et Max-Lubec. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Caloceri* cum *Praten. Tornacen. et Greven. In Herinien. est Calocerii*; et in *Antverp. Max-Lubec. et Molan. Calocerii et Partemii. Greven. et Molan. in nonnullis a puritate deficiunt. Primum, pro occisi sunt, legunt interfecti sunt. Deinde ut omnia jungam, ubi alii habent Christo in baptismo vestitus, ipsi ponunt, Christo investitus baptismo. Demum ab utroque in fine omittitur, et servavit, quod etiam deest in Antverp. Max-Lubec. et aliis codicibus. Codex Praten. solus legit, de terra ad cælos, ceteri de terris, ut Ado præiverat, et nos mutandum censuimus. Errata scriptoria negligo.*

*Caloceri et
Parthenii.*

OBSERVATIO. Qui Adonem præ oculis habuerit, hic iterum facillime intelliget unde totum hujus diei textum hauserit Usuardus, nam alterum cum altero conferenti perspicuum fiet, solam Adonianam phrasim paulo contractiorem a Nostro representari. Prima annuntiatio ex Hieronymianis primitus profluit, et quidem, quod rarissimum est, ac proinde valde suspectum, totum Adonis elogium in Lucensi codice legitur, ultimis dumtaxat verbis, *et requiescunt in cimiterio juxta viam Appiam*, brevius ab Adone ad principium transpositis. Brevior est et melior Epternacensis lectio. Meminit eorumdem martyrum, solita sua methodo, Romanum parvum: *Et Caloceri et Parthenii eunuchorum*. Rabani phrasim ab Adoniana non multum differt, utrum secutus fuerit Notkerus, non satis liquet, Florus paulo compendiosior est. Ad xi Februarii observavimus *Calocerum et Parthenium* eo die a Beda, Rabano et Wandelberto consignari, quibus addi potest Notkerus, illos denuo repetens xviii Aprilis, ex Hieronymianis procul dubio ibi acceptos. Eisdem ipsos esse, qui variis illis diebus recoluntur, ut sæpe alibi in eo Martyrologio factum ostendimus, censet Papebrochius, Actorum veritatem salvare conatus, dempto principio et fine; aliis nec ipsum reliquum corpus admittentibus, ut vide apud Tillemontium tomo 5 pag. 617. Unum est in quo Magistri mei diligentiam desidero, nempe quod vetustissimi Kalendarii Bucheriani locum neglexerit, in quo disertissime legitur: *xiv Kal. Jun. Parthimi et Caloceri, in Callisti, Diocletiano ix et Maximiano viii Coss.*, hoc est anno ccciv, annis plusquam quinquaginta post Decii mortem. Vidit subinde decretoriam illam auctoritatem Papebrochius, unde in agglutinata chartula manu sua adscripsit, verba illa intelligenda esse de translatione, eo anno ccciv in locum tutiorem facta. Aliam viam ingreditur Florentinus, existimans, binos synonymos alios statuendos, qui sub Diocletiano et Maximiano martyrium fecerint, ab illis, quos Acta hodierna, et Martyrologia nostra, *uxoris Decii eunuchos* et sub Decio passos, clarissime testantur. Illic ego judicium tantisper suspendo; eligat lector, quod magis probabile videbitur. — *Potentianam* virginem memorat Beda, memorat item Romanum parvum, et sic ambo enuntiant. Rabanus et Notkerus præferunt, *Pudentianæ*; Ado sub disjunctione utrumque nomen expressit, quemadmodum et in Actis Majores nostri; ast Usuardini codices *Potentianam* constanter appellant. Rabani elogium ab Adoniano diversum est, tametsi utrumque ex iisdem acceptum esse, manifestum sit; Noster selecta Adonis verba mutuatus est; Notkerus omnia transcripsit, — in cujus textu nescio cur desit annuntiatio altera *de Pudente*, Virginis patre. Ea in Romano parvo ac proinde in Adone, secundo loco refertur, sed Usuardo libuit *Calocerum et Parthenium* in laterculi fronte collocare. De cetero etiam *Pudentis* encomium, ut supra insinuavi, ex Adonis verbis contextum est. Habes Usuardum. Quærere poterit lector an et veritatem habeat? De *Potentianæ* vel *Pudentianæ* celeberrimo cultu, dubitandum omnino non est, cum ex antiquissimis monumentis ecclesiasticis, etiam Frontonis Kalendario, planissime constet. Sunt qui *Pudentem* non tam facile recipiant, quos inter Castellanus in Martyrologio universali. In Actis eruderandis explicandisque egregie laboravit Papebrochius, sibi persuadens, demptis nonnullis, aliis mutatis, se junctisque a farina furfuribus, historiam Pastori, tamquam testi oculato, tribui posse. At tam multa in iis reprehendit Tillemontius tomo 2 a pag. 615, ut prudens dubium ingerat, verene auctoris illius sint, cui passim adscribuntur. Solam *Pudentianam* cecinit Wandelbertus:

Bis septeno, Pudentiana virgine claret.

AUCTARIA.

AUCTARIA.

- PULSANEN.** In sola secunda annuntiatione purus, in prima omittit omnia post eunuchorum, in tertia, post virginis.
- ROSWEYD.** In fine adjicit: *Item in Britannia civitate Canthia, Dunstani archiepiscopi sancti.*
- ANTVERP-MAJ.** Etiam in fine: *Eodem die, transitus beati Dunstani archiepiscopi et confessoris.*
- MUNERAT.** *Eodem die, festum sancti Petri Cælestini Papæ et confessoris. In Britannia minori, Trecorensi Diocesi, sancti Yvonis presbyteris et confessoris.*
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJECT-BELG.** Incipiunt a Potentiana, ubi puri sunt, Sequitur de Pudente, ubi ex Adone inseritur, discipuli Pauli. In alia annuntiatione ex eodem additur, eunuchorum uxoris Decii. In fine autem subdunt: *Eodem die, natale sancti Adulphi confessoris, episcopi Cameracensis.*
- CENTULEN.** Romæ, natalis sanctæ Potentianæ virginis. Ipso die, beatissimi Pudentis, patris præ-nominatæ virginis. *Item Romæ, sanctorum Calocerii et Partenii, eunuchorum uxoris Decii imperatoris. Canobio Blondunio, festivitas sancti Bertulfi confessoris et monachi. Vide v Februarii.*
- BRUXELLEN.** In Potentiana et Pudente interpolatus, in Calocero et Parthenio purior subdit: *Et depositio sancti Dunstani Anglorum archiepiscopi. Eodem die, depositio beati Hildeberti seu Emeberti Cameracensis episcopi, beatæ Gudilæ patronæ nostræ fratris germani. Qui Vindiciano, mediante sancto Auberto, in Cameracensi episcopatu successit. Refertur inter Prætermisssos die sequenti, jamque de eo actum xv Januarii. Item sancti Yvonis confessoris. Qui primum in parlamento regni Franciæ advocatus pauperum, et postea episcopus Carnotensis fuit. Hic colitur die sequenti. Romæ, sancti Petri confessoris. Qui cum esset Papa Celestinus V, summi pontificatus honori et oneri libere cessit. Et de alta Petri sede descendens Celestinus, ut cælestem sedem conscenderet, ad pedes Cardinalium, quibus præfuerat, humiliter Petrus prosternitur. O gloriosum virum! qui nullius per exemplum, Papatum, quo nichil mirabilius in terris, ut Christo serviret quietius, sponte reliquit.*
- HAGENOVEN.** In textu interpolatus, in fine subdit: *Treveris, Cyrilli episcopi et confessoris.*
- AQUICINCT.** De Dunstano fere eadem habet, quæ posteriores MOLANI editiones; vide infra.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Caloceri et Partenii fratrum martyrum. Potentianæ virginis. Ivonis confessoris. Dunstani archiepiscopi.**
- BIGOTIAN.** signatus P. 5, qui fuit Patrum Cælestinorum. *Item natalis beati Petri P. N. de Murrone, confessoris, quondam Papæ Celestini.*
- IN VATICAN.** num. 5949. Deest Pudentis.
- ALTEMPS. Turribus Sardinie, sancti Crescentiani martyris. Remittitur ad xxxi hujus.**
- STROZZIAN.** Primo loco, alii ultimo: *In provincia Tusciæ (diceret Latii, vel saltem Campaniæ late sumptæ) apud civitatem Ferrentinam, depositio sancti Petri Papæ et confessoris, olim Cælestini, qui dicitur de Murona (potius legendum Cælestini Papæ... olim Petri) fundatoris Ordinis Cælestinorum, qui multorum cenobiorum fundator, innumerebilibus pater extitit monachorum, multisque miraculis et virtutibus claruit. Natus vero fuit anno Domini MCCXVI, vixit seculariter annis XVII; fuit in penitentia annis XXXIV, assumptus fuit ad papatum anno Domini MCCXCVI, * requievit anno Domini MCCXCVI, vixit annis LXXXI, canonizatus fuit per Papam Clementem anno Domini MCCCVI. * Ipso die Florentiæ, transitus B. Æmilianæ de Circulis, quæ sepulta est in loco fratrum Minorum de Florentia anno Domini MCCXLVI, virtutibus et miraculis claruit coruscando. Lucæ, depositio S. Theodori episcopi, qui sepultus est in basilica sancti Donati, in qua dudum ille præsul extiterat mirifice regendo.*
- EDITIO LUNECO-COL.** In Potentiana et Pudente interpolata, subdit: *Treveris, sancti Cyrilli episcopi et confessoris. Tum de Calocero, etc., ut codices supra. Sequitur: Ipso die, depositio sancti Dunstani Anglorum episcopi et confessoris. Item memoria depositionis sancti Ivonis presbyteri et confessoris; et canonizatio ejusdem, quæ anno Domini MCCCXLVII a D. Papa Clemente VI facta est. Et sancti Petri Cælestini confessoris, a quo Ordo Cælestinorum dicitur.*
- BELIN.** In Pudente mutilus, in fine adjicit: *Eodem die, sancti Petri Cælestini de Marono, qui quoniam renuciavit summo pontificatui, canonizatus extitit ab ecclesia, tantum pro simplici confessore. In Parisiensi editione adjicitur: Turribus Sardinie, natale sancti Crestiani martyris.*
- GREVEN.** Apud Alexandriam, sancti Joannis martyris, qui tempore Maximiani, ducis functus officio, cum Christianos persequeretur, cælitus instar Pauli admonitus, conversus est. Postea pro fide Christi equulo lacrat, facie conciditur, plumbatis cæditur, camino ignis includitur, ad ultimum vero capite plexus, victor migravit. Vide Acta. Urbani Papæ et confessoris. Vide Prætermisssos. De Cyrillo, ut supra. Petri confessoris, qui Cælestinus Papa quintus. Hunc ob ritæ sanctitatem Cardinales, cum jam sedes Apostolicæ biennio vacasset, elegerunt. Sed ipse soli Deo vacare cupiens, post quinque menses sarcinam deposuit, et seipso semper melior factus, quievit in pace. Dunstani archiepiscopi Cantuariensis et confessoris, qui in adolescentiæ habitum monachi suscipiens, vita et signis admirabilis habitus est, totiusque Angliæ Primas effectus, anno Domini DCCCCLXXXVIII, beato sine quievit. Adulphi episcopi Cameracensis et confessoris. In Britannia minori, diocesi Trecorensi, depositio sancti Yvonis presbyteri et confessoris, utriusque juris Doctoris et advocati pauperum; ejusdemque canonizatio facta anno Domini MCCCXLVIII. Item beati Alchui, puto Alcuini. Forte ex Rabano.
- MOLAN.** Eodem die, sancti Petri Cælestini de Marono, qui quoniam renunciavit summo pontificatui canonizatus extitit ab ecclesia tantum pro simplici confessore. Eodem die, sancti Cyrilli episcopi Treberensis. In Britannia minori Trecorensi diocesi, sancti Ivonis presbyteri et confessoris, qui pro Christi amore causas pupillarum, viduarum ac pauperum defendere non desistebat. Eodem die, depositio sancti Dunstani Anglorum archiepiscopi. Nobiliaco monasterio, depositio sancti Hadulphi episcopi et confessoris, apud Atrebatum in ecclesia sancti Vedasti quiescentis. Typis minoribus: *Depositio Domini Alchui. Editiones aliæ de Petro Cælestino, Hadulpho et Ivone, eadem quæ in*

priori. Sequitur : *Civitate Doroberna, sancti Dunstani archiepiscopi, qui fumosum monasterium Glasconicense fabricavit, multorum aliorum existens fundator cœnobiolorum. Ad cujus Sarcophagum crebro manifestatur, qualis nunc meriti maneat in cœlis.*

De Cyrillo, ut supra. *Die decima nona, sancti hieromartyris Patritii Prusæ et sociorum ejus. Vide in Prætermisissis, ubi dicitur de iis actum xxviii Aprilis. De Aleuino, ut supra.* Patritii et
soc.

XIII Kal.

Die 20.

Basillæ.

Romæ via Salaria, natalis sanctæ Basillæ virginis et martyris, quæ cum esset ex regio genere et haberet sponsum illustrissimum, accusata ab eodem quod esset Christiana, decretum est a Galieno Augusto, ut aut sponsum reciperet, aut gladio interiret. Conventa de hoc, et renuens assensum præbere, gladio transverberata est. In Galliis civitate Nemauso, sancti Baudelii martyris, qui comprehensus, cum sacrificare nollet, et in fide Christi immobilis inter verbera et tormenta persisteret, martyrii palmam preliosa morte percepit. Bituricas, beati

Baudelii.

Austregisili.

Austregisili episcopi et confessoris.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Autverp-Maj. Munerat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Præter sphalmata librariorum nihil magnopere notandum præbet, ut *Femanso, Baudelii, Austregisilli, martirii, etc. Galieni* hic scribunt codices omnes, excepto Pratensi, cum quo legere malim *Gallieni*, sed torrentem sequor. Grevenus syntaxim vitiat, cum scribit *accusata est. Autverp-Maj. pro, sponsum reciperet, ponit, perciperet.* Greven. et Molan. pro, *morte percepit, substituunt, suscepit.* Rosweyd. pro *Bituricas, Bituricis.*

Basillæ.

OBSERVATIO. *Basillam* virginem et martyrem clare hodie consignat Romanum parvum; nec dubium est, quin eadem ipsa in apographis Hieronymianis exstet, quidquid corrupto nomine deformata videatur et sociabus immixta. Ado soli ipsi præclarum aptavit elogium, a Notkero transumptum, a nostro eleganter contractum. Utinam satis cum veritate conveniens! Sumpta sunt, quæ hic narrantur, ex famosis Actis, vel potius ex pio dramate, nescio a quo pridem exornato, in honorem sanctæ Eugenïæ, unde et Sanctis aliis elogia aptata sunt. Videat lector Papebrochii dissertationem hoc die, et quæ ei rursus disputanda fuere in Responsionibus ad art. 16. a num. 91. At quidquid sit de speciosis illis fictionibus, maneat indubitatus sanctæ *Basillæ*, vel *Basilissæ* cultus ex Hieronymianis apographis et Martyrologis nostris abunde comprobatus. His adde vetutissimam ejus memoriam in Indiculo Bucheriano, ubi non semel *cæmeterii Basillæ* fit mentio et verosimiliter *Basillæ* hujus, ut condistrictæ ab alia, quæ in præfato Indiculo ponitur: x Kal. Octob. *Basillæ, Salaria veteri, Diocletiano ix et Maximiano viii Coss.* quamque Florentinius et Papebrochius eam esse putant, quæ in Hieronymianis refertur xi Junii, ut apud utrumque eo die videre est.

Baudelii.

— *Baudelius* Romano parvo ignotus, ab Adone ex Hieronymianis acceptus est, in quibus *Saudeli, Haudeli*, aliisque depravationibus mancus refertur. Totum rursus elogium Adonianum est, in Notkeri Martyrologium translatum et pauculis auctum, ab Usuardo compendiosius redditum. Acceptum est ex vetustioribus Actis ab Henschenio editis et illustratis, quæ ipsa non maximi meriti esse agnoscit, licet Aurelianensibus apocryphis ea longe præferat. Certiorem sancti martyris notitiam præbent, quæ ex Gregorio Turonensi in appendice Actorum referuntur, et cum Martyrologiis nostri antiquissimum Baudelii cultum plane evincunt. Quanti prædicta Acta faciat Tillemontius, invenies tomo 4 a pag. 724, ubi post Henschenium non nulla curiose explicat, de uno an gemino Baudelio, de martyrii tempore, translationibus, aliisque ad institutum hoc nostrum non spectantibus. Interim binas jam dictas annuntiationes sic Wandelbertus nitide expressit :

Cum dena terram retinet fulcitque Basilla;

Baudeliusque simul, trabeatus sanguine vernal.

Austregisili.

De *Austregisilo* non meminit Ado, nec eo antiquiores. Notkerus suis Fastis eum inseruit. De Usuardo dubitari nequit, in codicum fere omnium unanimi consensione. Recte censuit Florentinius, *Austregisilum* ad Hieronymiana non pertinere, tametsi in Lucensi suo apographo exprimeretur. Cum enim codex ille ex Gallia, et ut observat Clar. Castellanus, ex cœnobio sancti Wandregisili, Lucam olim deportatum fuerit, nihil mirum, si ab aliquo fortasse monacho, *Austregisili* nomen adjectum subinde fuerit, quod in apographis aliis desideratur. Vide quæ de eo diligenter collegit, et digessit Henschenius. Item Acta Benedict. Seculo 2 a pag. 95.

AUCTARIA.

Eustachii et
soc.

PULSANEN. Sic incipit : *Romæ temporibus Adriani imperatoris, passio beatorum martyrum Hecustasii (Eustachii) cognomento Placide* (Placidi) et uxoris ejus *Theophystis, cum filiis Agapito et Theopysto, quorum miri actus leguntur. Remittitur ad solenne festum xx Septembris. Sequitur*

quitur

quitur de Basilla et Baudelio, sed truncatis plane elogiis. De Austregisilo nihil in eo codice legitur.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Ferme puri sunt, in eo solum auctiores, quod ex Adone textui inserant: *Conventa de hoc, respondit regem regum se sponsum habere, et gladio, etc.* MAX-LUBEC. aliis defectuosior. in fine Austregisilum omisit.

De Basilla.

CENTULEN. Romæ, sanctæ Basillæ virginis, quæ ex regio genere per beatam Eugeniam conversa, sponsum ditissimum atque potentissimum respuit, et cervicem gladio pro Christi amore subiecit. Civitate Neauso, sancti Baudelii martyris. Bituricas, etc. recte.

Victoriæ et Marcellosæ.

BRUXELLEN. Sic orditur: *In Africa, natale sanctarum virginum Victoriæ et Marcellosæ.* Sequitur de Basilla et Baudelio satis pure. Tum: *Et sancti Mucii, qui passus est a Judæis, quem ob filii Dei confessionem, funium vinculis extensum, tantis corpus vulneribus affecerant, ut membra veruibus pascerentur, sed in iis omnibus ipse invictus Deo spiritum reddidit.* In Actis ponitur die sequenti. - *Item Edelberti martyris.* (Voluit dicere Ethelberti) regis Anglorum Orientalium. Eodem die, apud Bituricas, sancti Austregisili episcopi et confessoris. Et sancti Bernardini confessoris, de Ordine fratrum Minorum. Quem Nicolaus V Papa canonizavit.

Mucii.

Ethelberti.

Bernardini.

HAGENOVEN. In textu medice interpolatus, penultimo loco interjicit: *Item Cælestini confessoris.* Non alius hic esse potest a Petro Cælestino V Papa, de quo heri.

Cælestini PP.

VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. Eodem die, sancti Eustasii, (Eustachii) cum uxore et filiis. Jam diximus, coli xx Septembris.

Eustachii etc.

REGINE SUECLE, qui fuit Principis Ursini Rosemberg. In civitate Aquilæ, sancti Bernardini, de Ordine Minorum.

Bernardini.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Basillæ virginis et martyris. Saturninæ virginis. In Actis habet socias. Cononis martyris cum filio. De quo multa Rabanus hac die, sed remittitur ad xxix hujus. Baudelii martyris. Austregisili episcopi.

Saturninæ. Cononis.

REG. SUEC. signatus num. 428. Flaviacensi monasterio, translatio sancti Geremari confessoris. Remittitur ad diem natalem xxiv Septembris.

Translatio nis Geremari.

In VATICAN. num. 5949. Deest Austregisili. Adjicitur autem primo loco: *Romæ, natalis sancti Eustasii, qui tempore Trajani imperatoris, cum uxore et filiis martyrio coronatus est.*

Eustachii, etc.

FLORENTIN. et MEDIC. Primo vel ultimo loco: *Natale sancti Bernardini Senensis confessoris, Ordinis Minorum, vita, doctrina et verbi Dei prædicatione præclari. Obiit Aquilæ, ubi et requiescit in ecclesiu suo sibi nomine dedicata. Qui totam Italiam suo illustravit verbo et exemplo. Dein: Item, apud Scorniam (Iconium) provinciam Hysariæ, sancti Nonis*

De Bernardino.

(Cononis) cum filio suo, qui sub Maximiano (MEDIC. Domitiano) Comite, pro Christo passi sunt. Sancti Eustachii martyris cum sociis ejus. Vide supra.

Cononis. Eustachii, etc.

BURDEGALEN. Andegavis, translatio corporis sancti Lucinii episcopi et confessoris. Colitur XIII Februarii.

Translatio nis Lucinii.

ABDINGHOFFEN. Et sanctæ Saturninæ virginis et martyris.

Saturninæ.

EDITIO LUBECO-COL. In Basilla et Baudelio interpolata, in Austregisilo pura, sic addit: *Civitate Aquila, natale beati Bernardini confessoris, Ordinis Minorum. In Anglia, sancti Athelberti regis et martyris. Ipso die, sanctæ Saturninæ virginis et martyris.*

Bernardini. Athelberti.

Saturninæ.

BELIN. In Basilla convenit cum ANTVERP. etc., supra citatis. Tum: *Papæ, sancti Theodori episcopi et confessoris. Eodem die, sancti Eustachii martyris cum sociis ejus. In Galliis civitate Neauso, sancti Baudeli martyris. Bituricas, beati Aistrigilli episcopi et martyris. Eodem die, sancti Bernardini de Senis confessoris, Ordinis Minorum, in civitate Aquilana quiescentis, qui totam Italiam suo illustravit verba et exemplo.*

Theodori. Eustachii, etc.

Bernardini.

GREVEN. Athelberti regis Angliæ et martyris. Item sanctorum Marcelli, Victoriæ, Lege Marcelliosæ. Secundum quosdam hic Cononis martyris et filii ejus, qui infra III Kal. Junii ponuntur. Item juxta Catalogum Sanctorum, hic passio sancti Eustachii et sociorum ejus, qui infra IV Nonas Novembris ponuntur. Depositio sanctorum Vellesi et Faustini episcoporum. Papæ, sancti Theodori episcopi et confessoris. In Aquila civitate Aprucii, depositio sancti Bernardini de Senis presbyteri et confessoris Ordinis Minorum. Cujus a puero sincerissima conversatio, non parvam intuentibus attulit admirationem. Ingressus enim præfatum Ordinem, prædicationibus et scriptis ferventissimis, innumeras Christo lucratus animas, quievit in pace circa annum Domini MCCCXLIII, imo MCCCXLIV. Saturninæ virginis et martyris.

Athelberti.

Marcelli et Victoriæ.

Cononis.

Eustachii, etc.

Vellesi, etc.

Theodori.

De Bernardino.

MOLAN. In Blandinio, translatio corporum sanctorum Gudualdi, Berthulphi, cum reliquiis sanctæ virginis Amelbergæ. Vide in Prætermisissis dies singulis proprios, ad quos remittuntur. Papæ, sancti Theodori episcopi et confessoris. Eodem die, sancti Eustachii martyris cum sociis suis. De Bernardino refert verba BELINI. Treveris in monasterio, quod vulgariter Horreum nuncupatur, Basilissæ virginis. Vide elenchum Prætermisissorum.

Translatio nis Gudualdi, etc.

Theodori. Eustachii, etc.

Basilissæ Treverensis.

In editionibus aliis de Theodoro et Bernardino, ut in prima. Sequitur: *Treveris, sancti Maximini martyris, primi hujus nominis Trevirensis episcopi. Consule Prætermisissos. Tum: Et in monasterio, quod vulgariter Horreum nuncupatur, Basilissæ virginis. Herefordiæ, sancti Athelberti regis Angliæ Orientalis et martyris. Die vigesima, sancti martyris Thalutæ. Vide socios in Actis. In Blandinio, translatio, etc., ut supra.*

Maximini.

Athelberti.

Thalutæ.

XII Kal.

Die 21.

In Mauritania Cæsariensi, natalis sanctorum Timothei, Polii et Eutichii diaconi, qui apud præfatam regionem verbum Domini disseminantes, pariter coronari meruerunt. Item apud Cæsaream Cappadociæ, natalis sanctorum Polyucti, Victorii et Donati. Cordubæ, Secundini martyris.

Timothei et soc.

Polyucti et soc.

Secundini.

Textus est in Praten. Tornacen. Pulsanen. Antverpien. et Max-Lubec. Antverp-Maj. Munerat. Greven. et Molan. Item in Antverp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. et Editione Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. Hic rursus amanuensium oscitantiae tribuenda sunt plurima. Hæc pauca de libro. *Mauricania, Thimothei, Thymothei, Eutici, Euticii, Capadocia, Capadotia, Poliveti, Polieveti, Polionati, Polmeti, Polioti, Poliocti*, etc. Notabilis est, quod codex Pulsanen. profert, secutus Adonem, qui pro *diaconi*, legit *diaconorum*. Habet præterea contra textum, *coronati sunt*. Demum aberrat maxime in hac inepta constructione seu combinatione: *Item apud præfatam regionem Casaream Cappadocia*, etc. Antverp-Maj. pro *verbum Domini*, maluit ponere, *Domini verbum*.

OBSERVATIO. De toto hodierno textu, hoc unum dici potest, nulla de Sanctis in eo enumeratis monumenta reperiri, præter ea quæ in Martyrologiis exstant, adeo ut solo ferme nomine innotescant. Sic primam annuntiationem efformant plerique codices Hieronymiani: *In Mauritania, Thimothei, Poli, Eutici diaconi*, incertum reliquentes, utri Mauritaniæ, utrum *Tingitanæ* an *Cæsariensi* præfati martyres tribuendi sint. Dubitationem tollit Romanum parvum expresse indigitans: *In Mauritania Cæsariensi, Thimothei, Poli*, ubi vides tertium socium desiderari. Reposuit illum Ado, texnitque satis vulgare elogium, quale in laterculo exhibetur, cum hoc solo ab Adone discrimine, quod ipse legat in numero multitudinis, *diaconorum*; Noster vero cum apographis Hieronymianis, qualemcumque dignitatem ad solum Eutylichem restringere videatur. Utrum id studio, an casu fecerit Usuardus non examino, certe apud Notkerum Adoniana periodus intacta remansit, solum interjecta, sed perperam, voce, *civitate*, ut recte olim observavit Henschenius. Tres nostros martyres uno versiculo celebrat Wandelbertus; alii duo ad hunc textum non pertinent:

Bis sena Polius, Eutycheus atque Thimotheus.

Thimothei et soc.

Martyrum Cappadocum

Secundini.

Martyrum Cappadocum antesignani nomen varie efferunt codices fere omnes, tum vulgati, tum manuscripti, tum antiqui tum recentiores, ut supra innuimus et in Actis etiam abunde exponitur. Hieronymiana apographa *Policuti* ferme nominant, Usuardina sibi non constant. Ado, quique eum sequitur Notkerus, melius *Polyencti*; quam enuntiandi rationem in ea codicum dissonantia putavi præferendam. De cetero textus noster Adonianus est. — Martyr ultimus *Secundinus* ex eorum, opinor, est numero, quos ex Hispania in Galliam attulit Usuardus, confusa notitia illic accepta. Nec sane quidquam Hispani suggerunt, unde de tempore martyrii distinctius statuatur. Nec ad Mauro- rum famosam illam persecutionem, sed ad longe antiquiorem Diocletianæam pertinere, verosimillime conjicit Henschenius, Actis, aliisve monumentis certioribus destitutus. Sola proinde Usuardi auctoritate niti videtur *Secundini* commemoratio. Hic vero undecumque eum eruerit, primus est qui in sacris Fastis consignavit, tamque certo in hac parte de ejus lectione constat, quam certum est, reliqua omnia ex Adone desumpta.

AUCTARIA.

Romani.

HERINIEN. Purissimo textui subjicit: *Item sancti Romani monachi*. Ejus, opinor, qui die sequenti in Actis ponitur, et in codice PRATENSI eodem die *Senonibus* tribuitur. Hinc conjectura est, peculiariter cultum Romanum in ea ecclesia vel cœnobio, cujus olim fuit Heriniensis codex.

Valentis.

Jannarii.

ROSWEYD. In fine: *In Augia, Valentis episcopi et martyris. Jannarii martyris*. Vide eledum Prætermisorum et diem sequentem. Vide etiam quæ de Valente hoc die notavit Castellanus in Martyrologio universali.

Fatis.

CENTULEN. *In Mauritania Cæsariensi, Sanctorum Timothei, Poli et Euticii diaconi. Casarea Cappadocia, sanctorum Poliocti, Victoris et Donati. Antissiodori, sancti Valis presbyteri et confessoris. Corduba, sancti Secundini martyris*. De Vale seu Valente, proxime diximus.

Valentis.

Constantini.

BRUXELLEN. In prima annuntiatione satis purus, sic pergit: *Et sancti Valentis episcopi et martyris. Apud Casaream Cappadocia, natale sanctorum Polieucti, Victoris et Donati. Eodem die, depositio Constantini magni imperatoris, qui viam fidei et devotionis principibus reliquit. Et quem Gregorius in Registro et Ambrosius super psalmum decimum quartum, ac Isidorus in Chronicis, magni meriti apud Deum fuisse, ac vitum feliciter terminasse commemorat. Civitate Corduba, sancti Secundini martyris. Antissiodori, depositio sancti Vitalis presbyteri. Qui supra Valis dicitur.*

Vitalis, alias Fatis, aut Valensis.

Dioscori.

HAGENOVEN. Initio purus, secundo loco habet de Dioseoro martyre Ægyptio, quem cum Usa-

ardo retulimus xviii Maii. Sequitur de Cappadocibus et Secundino, satis recte.

VICTORIN. In fine: *Qui, ut scribit beatus Cyprianus in libro de lapsis, per quem passionis martyrium consummaverunt. Apud Corsicam, sancta Julia, quæ crucis supplicio coronata est. Antissiodori, Helene virginis*. Sed hæc omnia pertinent ad textum diei sequentis.

Julia. Helena.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Thimothei, Poli, et Eutychiei martyrum. Polieucti, Victorii et Donati*. Corrupta de more omnia.

REGINE SUEC. signatus num. 428. *Ipsa die, sancti Romani monachi, qui beato Benedicto monachilem habitum tradidit. Patet indicari Romanum Sublacensem, qui ad xxviii Februarii in Auctariis eum Romano Jurensi confusus est, quod perperam factum abunde in Actis ea die demonstratur. Censet porro Ferrarius, præfatum Sublacensem, eundem esse cum hodierno Romano Antissiodorensi vel Senonensi, aut potius Fontisrogi. At qua id verosimilitudine circumferatur, vide sis in Annotatis Henschenianis ad insulsam rationem capite i Actorum hujus Romani, xxii Maii; ut verbo diximus ad xxviii Februarii.*

Romani

In VATICAN. num. 5949. Deest *Secundini*.

ALTEMPS. *Eodem die, Antissiodori, depositio sancti Vitalis. Vitalis, vel Valentis, ut supra.*

Vitalis.

STROZZ. *Translatio beati Pauli Martyris de Constantinopoli in civitate Venetiarum ad monasterium sancti Georgii majoris anno Domini mcccxxii Indictione 2. Remittitur ad viii Julii. Eodem die,*

Translatio Pauli martyris.

sanctorum

- Genesisii, etc.* sanctorum *Genesisii, Theoponti et sanctæ Helenæ*. Priores duo veris suis nominibus referuntur in Ianuarii; Helena proprio die colitur xviii Augusti, de qua vide ibi Observationem.
- Valis.* REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. Antissiodori, depositio sancti *Valis presbyteri et confessoris*.
- De Valente et 3 pueris cum eo martyribus.* EDITIO LUBECO-COL. In textu satis pura, subdit: *Ipsa die, beati Valentis episcopi et trium puerorum cum eo martyrum: qui primo pro Christo pedibus sunt vincti, deinde in equuleo levati, ac sæpius (torti,) finaliter gladio percussi, coronam martyrii adepti sunt. Treccas, sancti Maurilii confessoris, Antissiodori, beati Vallis presbyteri et confessoris. Frequens nominis variatio.*
- Mauritii.* BELIN. In textu, pro *Poli*, legit *Hippolyti*.
- De Paulo.* Tum subdit: *Item translatio beati Pauli martyris de Constantinopoli in Venetias ad monasterium sancti Georgii majoris, anno Domini MCCXXII Indictione decima. Eodem die, sanctorum Genesis, Theoponti et sanctæ Helenæ. Vide supra.*
- Genesis, etc.* GREVEN. *Valentis episcopi et cum eo trium puerorum; qui primo pro Christo vincti, et in equuleo levati ac sæpius torti, tandem gladio percussi ad martyrii palmam pervenerunt. In Africa, natalis sanctorum Victi, Maurellæ, Quinti, Primuli, Salustii, Fortunati. Vide socios alios duos in Actis.*
- Victi, etc.* Secundum quosdam hic, depositio *Constantini imperatoris, Antissiodoro, beati Vallis presbyteri et confessoris, Treccas, sancti Maurilii confessoris, Valeriani presbyteri. Vide quæ de eo dicuntur in Prætermissis. Hospicii confessoris et viri Dei; qui apud Nuceriam (Nicæam) inclusus, ferro ad car-*
- nem accinctus, virtute abstinentiæ insignis, simul etiam prophetiæ spiritu claruit.*
- MOLAN. *Natalis sanctæ Idobergæ virginis. In Actis vocatur Itisberga. Item translatio beati Pauli martyris e Constantinopoli in civitatem Venetias, etc., ut BELINUS. Eodem die, sanctorum Synesii, Theopontii, etiam ut ibi. Et S. Valentis martyris et pontificis. Sequitur minoribus typis: Hospitii confessoris, etc., ex GREVENO. Editiones aliæ sic habent: Apud Ariam, natalis sanctæ Idobergæ virginis. In civitate Antissiodorensi, beati Vallis presbyteri et confessoris. In Lusitania, Villa Miliana, passio sancti Maucii, a Judæis perempti. Sequitur translatio Pauli, ut supra. Eodem die, sanctorum Synesii et Theopontii. Et sancti Valentis martyris et Pontificis:*
- Augia, quem latius ducit per gaudia votis. Die vigesima prima, sanctorum magnorum regum et Apostolis æqualium, Constantini et Helenæ. Tum litteris minoribus: Qui Constantinus ecclesiam Dei maximis privilegiis honoravit, fidem dilatavit, templa construxit, et plenus operibus bonis in pace quiescit. Libellos accusationum contra episcopos sibi oblatos, convocatis episcopis incendit, dicens: Vos Dei estis, a vero Deo constituti, ite et inter vos causas vestras discutite. Apud Nicæam Galliæ, sancti Hospitii confessoris et viri Dei, qui virtute abstinentiæ insignis, etiam prophetiæ spiritu claruit. In Anglia, depositio beati Godrici eremiti et confessoris, cujus actus clari extant. Vide de eo Henschenii commentarium et vitam a Galfrido cœvo scriptam.*
- Idobergæ. De Paulo. Synesii, etc. Valentis. Hospitii. Maucii. Valentis. De Constantino. Hospitii. Godrici.*

XI Kal.

Die 22.

In Africa, natalis sanctorum Casti et Emilii, qui, ut scribit beatus Cyprianus in libro de lapsis, per ignem passionis martyrium consummaverunt. Apud Corsicam, sanctæ Julię, quæ crucis supplicio coronata est. Antissiodoro, Helenæ virginis.

Ita Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Antverp-Maj. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Molanus ceteris codicibus correctior, scribit *Æmilii*, sed nos Usuardinum scribendi modum ex Mss. et impressis aliis petivimus. Dubium est legeritne Usuardus, scribit, an scripsit: in præterito habent Praten. Tornacen. Rosweyd. et Munerat; in præsentem, Herinien. Pulsan. Antverp-Maj. Greven. et Molan. Utrum præferas sus deque est; mihi præplacet Adonis lectio. Errat Munerat. dum pro *consummaverunt*, ponit *consummavit*; nec magis placet Greveni et Molani mutatio, qui substituunt *compleverunt*. Rursus male in Munerato est *Corticam*, in Greveno pro *Julia, Juliuna*. Demum, Rosweyd. Greven. et Molan. *Helenæ* præfigunt titulum sanctæ.

OBSEVATIO. Florentinius totus est in numerandis, distinguendis, distribuendisque hujus diei martyribus, ex codicum Hieronymianorum ancipiti sententia. Non lubet mihi supra virum diligentissimum sapere. At quod nostri est instituti, noto, *Faustinum, Timotheum et Venustum* male ab ipso Bedæ tribui, quem purum ante non viderat; pejus Usuardo, qui a Molani Auctariis distat longissime. Hoc verum est, Bedam *Casti et Emili* meminisse, phrasi non multum ab Adoniana discrepante, quam Rabannus mutuatus est. Brevius eos indicat Romanum parvum, Ado Bedam, ut dixi, ferme sequitur, Adonem Notkerus. Usuardus vero parentesi inseruit, quæ alii in finem conjece- rant, de B. Cypriani testimonio. Lapsam amborum martyrum, sed et gloriosam subinde respicientiam paucis sed eleganter a laudato Patre descriptam, Acta representant. Liceat hic nobis referre hæc paucula: *Sic Custo et Æmilio aliquando Dominus ignovit, sic in prima congressione devictos, victores in secundo prælio reddidit, ut fortiores ignibus fierent, qui ignibus ante cessissent, ut unde superati essent, inde superarent.* Vide de iisdem insignem Augustini locum apud Tillemontium tomo 3 pag. 126. Antiquissima item horum martyrum memoria exstat in Calendario Carthaginensi a Mabilione edito. Wandelbertus sic eos paucis exornat:

Undecimam Castus saccr, Æmiliusque dicarunt.

Julium

Juliae

Juliam Corsicanam longa narratione historica prosecutus est Mosander, eam Adoni supponens. At enim Adonis istud non esse elogium, verosimile facit accuratior Rosweydi editio, et ultro fateatur Florentinius, addens *consimilem narrationem exhiberi a Petro de Natalibus lib. 5. cap. 29.* Ex collatione patet esse etiam dissimiles, sic tamen ut ex iisdem Actis profluxisse certo appareat. Vera Adonis verba martyrii seriem brevissime complectuntur, eaque Notkerus et Noster nude transcribere. Porro quid de Mosandri et Petri historiis, variis Actis et translatione censendum sit, colligat lector ex Papebrochii commentario. Satis ibi innuit Magister noster in eam se partem inclinare, ut passam Virginem statuat seculo sexto vel septimo, contra quam senserit Baronius in hodierna notatione et Theodoricus Ruinartius in commentario de persecutione Wandalica pag. 451, ubi ejus Acta reproducit, cum alio Mss. codice Remensi collata. Utra opinio præferenda sit, aliorum iudicio relinquimus. — De Helena mirari liceat ita scribere Florentinium: *Meminerunt (Helenæ) Beda, Usuardus, Ado, Notkerus*; cum id de solis antepenultimo et ultimo asseri vere possit. De Beda, quem non nisi suppositum habuit, non loquor; sed manifeste perspicere eruditus auctor potuit in Adoniana Rosweydi editione *Helenam* nullam esse, utpote in appendicem rejectam, et ab ipso quidem Mosandro asterisco notatam, quod ipse de Faustino et Timotheo recte antea observaverat. Quod autem

Helene

et *depositio ejus et translatio* in Hieronymianis memoretur, bene censuit Henschenius ea a posteris aucta, ut etiam sentire debuit Florentinius, quando Helenæ commemorationem litteris Italicis a genuino textu discriminavit. Utcumque tamen res habeat, sive ex apographis Hieronymianis, sive ex Actis sancti Amatoris, Helena Usuardo innotuerit, certissimum est, illam ab ipso sacris tabulis inscriptam. Unde priores accepti et inserti sint, jam in aperto positum est. Vide sancti Amatoris Acta 1 Maii illustrata num. 31, et quæ paucis etiam de ea habet Tillemontius in vita sancti Germani tomo 15 pag. 11.

AUCTARIA.

Romani.

PRATEN. In eographo nostro sub finem adjicitur: *Senonis, sancti Romani confessoris.* Sed additamentum esse haud obscure colligo, utoque ad marginem additum. Quid de Romano illo censendum sit, videat lector in Actis hac die et xxviii Februarii. Item in Auctariis diei præcedentis, ex HERINIEN. et REGLE SUECINÆ signato num. 428.

Faustini et Timothei.

ANTVERP. MAX-LUBEC. AQUICINCT. VICTORIN. et UGHELLIAN. In fine solummodo addunt: *Romæ, sanctorum Faustini et Timothei.*

De Helena.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. De Helena, hæc textui subjiciunt: *Quæ sicut in gestis sancti Amatoris legitur, et multimoda meritorum virtute claruit et miraculis effulsit. Tum: Romæ, sanctorum Faustini et Timothei.* In GREVENO, alius socius adjungitur.

Faustini et Timothei.

CENTULEN. *In Africa, sanctorum Casti et Emiliæ, qui per ignem martyrium consummaverunt. Antiodoro, sanctæ Helenæ virginis, quæ multimoda virtute claruit. Apud Corsicam, sanctæ Juliæ, quæ crucis supplicio coronata est.* Vide infra.

BRUXELLEN. Nihil sensu differt ab ANTVERP-MAX. etc.; sed Faustini et Timothei annuntiationem penultimo loco collocavit.

De Julia.

HAGENOVEN. Helenam præterivit. In prima annuntiatione purus, sic pergit: *Eodem die, sanctæ Juliæ virginis et martyris, quæ capta erat in Carthagine, et Eusebio est præsentata, ut ancilla, cui fidelissime illa servivit, non tamen cultum divinum prætermittens. Unde Eusebius summe eam diligebat, et pro ea quatuor alias a Felice præside Corsicæ provinciæ accipere noluit. Insuper illam nimis collaudabat. Eusebius iuebriatur, et Julia vi de navi tollitur, et cum consentire nollet idolis sacrificare, alapis cæditur, crinibus torquetur et suspenditur, et in suspensione flagellatur; demum crucis affixione martyrium complevit. In cruce vero illa orat et obit, ac in specie columbæ ejus anima colos cunctis videntibus ascendit. Hæc ferme ex citata superius historica narratione desumpta sunt. Sequitur: Apud Constantiopolim, depositio sancti Constantini imperatoris, qui dictus est magnus.*

De Constantino.

Hic quoque egregie pro imperio pugnavit, ut pacem omnibus gentibus conservaret. In Chronicis invenitur. Hic etiam privilegia, primus imperator, Romanis Pontificibus et ecclesiis dedit. Decimas regales ecclesiis, et ministris Christi delegavit. Hic Constantinus primum, non per se sed per suos, ecclesiæ erat persecutor, et ideo leprosus est effectus et a lepra per beatum Silvestrum erat mundatus in baptismo, ubi Christus ei apparuit, et ideo postea factus est ecclesiæ propagator. Item in Roma ædificavit ecclesiæ Salvatoris, id est sancta sanctorum. Et ecclesiæ B. Petri Apostoli, quam fecit caput et matrem omnium ecclesiarum. Et S. Pauli. Et S. Joannis Baptistæ in Laterano. Igitur republica bene ordinata et ecclesiæ Dei miro modo exaltata, cum magna religione obiit, in Constantiopoli, et sepultus in ecclesiæ Apostolorum, quam ipse ædificavit. Hujus festum Græci celebrant. Quæ hic vera falsis immiscentur, per se facile distinguet eruditus lector. Colitur Constantinus die præcedenti, ut ibi in Actis refertur.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Julia virginis et martyris. Helenæ virginis. Casti et Emiliæ, de quibus scribit beatus Cyprinus.*

ALTEMPS. *Romæ, sanctorum Faustini et Timothei martyrum. In Galliis monasterio quod vocatur Bonævallis (Vallias) sancti Romani confessoris, alumni sancti Benedicti.* De eo satis dictum est.

FLORENTIN. *Apud Ravennam civitatem, sancti Martiani archiepiscopi et confessoris. Tum STROZIAN. Sancti Sotheris Papæ festivitas agitur x Kal. Maii. Item Romæ, depositio sancti Urbani Papæ et martyris, cujus festum agitur viii Kal. Junii.* Cur hæc ibi hoc die notentur, ignoro.

BURDEGALEN. *Cuitherix virginis et martyris. Quiterix scribunt Acta nostra.*

LUXOVIEN. *In pago Senonico, Vallidiacensi monasterio, translatio corporis beatissimi Romani confessoris.* Vide quæ diximus ad PRATEN. supra.

EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione pura, in secunda nonnihil interpolata, de reliquo similis est codicibus supra citatis ANTVERP-MAX. etc. Sed subnectit: *Eodem die, sanctorum Sanctini et Antonii, discipulorum sancti*

Faustini et Timothei.

Romani.

Martiani.

Sotheris PP.

Urbani PP.

Quiterix.

Translatio- nis Romani.

Sanctini et Antonii.

Lupi Lemovicensis.
Romani.
Faustini, etc.
Romani.
Faustini, etc.
Maxentii, etc.
Goswini.
Sanctini, etc.
Lupi.
Constantini.

Dionysii, qui successive ecclesiam Meldensem in pontificalibus reterunt et in Domino quieverunt. Vide in Prætermisissis. Lemovicis, sancti Lupini (Lupi) episcopi et confessoris. Antisiodoro, beati Romani abbatis. Idem est, ni fallor, qui supra aliis locis assignatur.

BELIN. Prima editio, in fine: Romæ, sanctorum Faustini et Timothei. In altera additur: In Galliis, monasterio quod vocatur Vallilas, sancti Romani abbatis, alumpni patris Benedicti.

GREVEN. Romæ, natalis sanctorum Faustini, Timothei et Venusti. Item Maxentii et Felicis, sociorum. Goswini martyris. Eodem die, sanctorum confessorum Sanctini et Antonii discipulorum, etc., ut supra. Lemovicis, sancti Lupi episcopi et confessoris. Ipso die, ut dicitur lib. 3. historię Tripartitæ, depositio beati Constantini magni imperatoris confessoris. Qui ecclesiam Dei maximis privilegiis honoravit, fidem dilatavit, templa construxit, et ple-

nus operibus bonis in pace quievit. Antisiodoro, beati Romani abbatis. Eodem die, sancti Boni. An non Bovi vel Bobouis? In Vasconia, Quiteriæ virginis et martyris et aliorum.

MOLAN. Sensum prosequitur: Quæ sicut in gestis sancti Amatoris, etc. In civitate Antisiodora, beati Vualis presbyteri et confessoris. De quo die præcedenti. Romæ, sanctorum Faustini et Timothei. In Galliis monasterio, quod vacatur Vallilas, etc. Eodem die, sancti Boni. Tum caractere minori: Goswini martyris. De Constantino abunde dictum est. In editionibus aliis, de Helena, Romano et Bono, ut in præcedenti. Sequitur: In Gasconia, sanctæ Quiteriæ virginis, quæ cum aliis multis egregium martyrium sustulit. Romæ, sanctorum Faustini et Timothei. Die vigesima secunda, sancti martyris Basilisci. Colitur in Martii. Demum litteris parvis: Romæ, sancti Goswini pueri et martyris. De hoc videantur Acta.

Romani.
Boni.

Quiteriæ,
etc.

Vualis.

Faustini, etc.

Romani.

Boni.

Goswini.

Quiteriæ.

Faustini et
Timothei.

Basilisci.

Basilisci.

X Kal.

Die 23.

A pud Lingones, passio sancti Desiderii episcopi. Ille cum plebem suam ab exercitu Vuandalorum vexari cerneret, pro ea supplicaturus exiens, statim jugulari est jussus, quique pro ovibus sibi creditis cervicem libenter tetendit, et percussus gladio migravit ad Christum. Passi sunt autem cum eo et alii plures de numero gregis sui, et apud eandem urbem conditi.

Desiderii
Lingonensis,

et soc.

Puri sunt codices Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Antwerp-Muj. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Prima occurrit variatio in nomine *Wandalorum*, ut nos et scribimus et pronuntiamus. Secutus sum tamen codices Praten. Herinien. Rosweyd. et alios, quibus ea littera in usu non est. Recte scripsit Greven. male Munerat. *Unandalorum*. Tornacen. et Pulsanen. *Guan-dalorum* formant, solita satis transmutatione V in G, et forte ex hac radice *Ganda* a *Wanda*, quemadmodum variis in nominibus usuvenit, ut *Guillelmus* et *Willelmus*, *Guido* et *Wido*, *Gualterus* et *Walterus*, *Gasconia* et *Vasconia*, aliisque notatis ab Honorato Bouche in *Corographia Provinciarum* tom. 1, lib. 4 cap. 2 §. 5 occasione urbis *Vapingensis*, vulgo *Gap*. Hæc semel indicasse juverit, aliis etiam servitura. Et notantur hac ipsa die in Auctariis de *Guiberto* et *Wiberto* Gemblacensi. Sic 1 Aprilis *Gualerici* et *Walerici*. Alibi *Guandelbertus* pro *Wandelbertus*, etc. etc. Si quis pluribus hujusmodi delectetur, habeo quæ dissertationi non incuriosæ materiam præbeant. Altera variatio est in, *quique pro ovibus*, ut habent Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Munerat. Greven. et alii, sensu non recto, quem correxere Pulsanen. et Molan. conjunctione inducta, legentes, *qui pro ovibus*, vel ut Munerat. *qui mox pro*. Alterutra lectio purior est, sed nos antiquiores codices prætulimus. In Pulsanensi deest. *libenter*. In Munerato, per typhotetæ errorem habetur, *alios plures*, pro *alii plures*, uti in principio *Lingonem* pro *Lingones*.

OBSERVATIO. Vacat hac die Beda, vacat Romanum parvum, vacant etiam, si ita loqui licet, Hieronymiana apographa, saltem quoad spectat limites laterculi nostri; intellige in iis codicibus, *Desiderium* non reperiri, nisi tantummodo ut a recentioribus adjectus est, fatente Florentinio; et sic quidem adjectus, ut perpensa annuntiandi ratione, dubium relinquatur, utrum *passio Desiderii episcopi et martyris* Lingonensi an Viennensi (qui ambo hac ipsa die recoluntur) tribuenda sit. Verba Hieronymianorum a Rabano ex iisdem codicibus, ni fallor, descripta, dubium nequaquam tollunt. Ast Florus, de Viennensi se agere discrete profitetur. Quid igitur Ado? Narrat hic illius martyrium in Chronico ad annum Christi DLXXXIII. Rursus plura de eo scripsit a Notkero fuse commemorata, alia in Actis nostris relata; de quibus non oscitanter egimus ad XI Februarii. At in Martyrologio suo de Desiderio Viennensi Ado non meminit, quidquid sub ejus nomine Mosander elogium adstruat, ex Chronici verbis conflatum. Atque hæc ita esse, contra Barenii Notationes evincit Florentinius, ut ante ipsum Rosweydu censuerat, qui, quæ de Viennensi Desiderio in Mosandri Adone leguntur, scripta invenerat, non in Adoniano textu, sed in ora codicis Coloniensis, atque adeo inter addita spuriaque rejecerat. Quæ itaque pro veris Adonianis haberi debent, sola exhibet laudata Rosweydi editio, eademque a Notkero descripta sunt, interjecta periodo, qua eos redarguit, qui dicebant *civilitatem civium esse viventium, non cadaverum defunctorum*. Quæ autem ab Usuardo præterita, ea potissimum ad sancti martyris sepulturam spectant, de qua uti et de translationibus, de martyrii tempore, Wandalisque seu Alemannis seculi tertii, qui hic appellantur, consulat lector eruditam Hen-

Desiderii.

schemii

schenii commentationem. Sed habet hæc adversarios suos, atque imprimis Tillemontium tomo II a pag. 648, ubi de Desiderii hujus nostri Actis disserens, Henschenii sententiam ex professo impugnat, contenditque non ad seculum tertium, sed ad initium quinti, Desiderii martyrium revocandum esse. Ego utriusque opinionis momenta aliorum examini subjicio. Ipsorum Actorum seriem Gallicam tradit laudatus Tillemontius tomo eodem a pag. 539, quorum Adonis textus, breve compendium est, noster vero ex Adone fere ad verbum contractus. Atque hæc simplex et vera Usuardi lectio. Wandelbertus hoc disticho Desiderium laudavit:

*Lingonicam decima Desiderius sacrat urbem,
Antistes martyrque Dei galeatus honore.*

AUCTARIA.

- D**edicationis ecclesie S. Mariæ, etc. **I**n PRATENSI nostro apographo sub finem legitur: Loco Sigestro, dedicatio ecclesie sanctæ Mariæ et sancti Sequani. Vix dubito, quin ea recentius ad marginem appositum sint, atque adeo puritati codicis nihil officiant, ut alibi notavimus.
- ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVEP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG.** Textui puro subdunt: *In Hispaniis, natale sanctorum Epitici et Basilei episcopi.* Alii scribunt *Epicteti vel Epictiti; Epitacii vel Epitasii.* Vide Acta.
- De Desiderio Lingonensi.** **CENTULEN.** Apud Lingones, passio sancti Desiderii martyris. Cum plebem suam ab exercitu Wandalarum vastari cerneret, ad regem eorum supplicatum exiit, a quo statim sententiam decollationis accepit. Passi sunt cum eo (Sequentia, ab alia manu) quamplures de numero gregis.
- Epitici, etc. De Desiderio Lingonensi.** **BRUXELLEN.** Sic incipit: Apud Hispaniam, natale sanctorum Epitici et Basilei. Apud Lingones, passio sancti Desiderii episcopi. Qui cum plebem suam ab exercitu Wandalarum vastari videret, ad regem ipsorum pro suis supplicaturus exiit. A quo jussus est statim jugulari; et ipse pro ovibus sibi creditis cervicem libenter extendens, gladio percussus migravit ad Christum. Sed percussor ejus mox amentia correptus interiit. Passi sunt etiam cum eo et alii plures de numero sui gregis, qui secum apud eandem urbem conditi sunt. Et Apud Viennam, natale sancti Desiderii episcopi. Qui in territorio Lugdunensi in villa Priscilliaco, concilio Brunchildis, a Theodorico rege lapidibus obrutus, martyrii gloriam invenit. Et modo martyr sepultus in Viennensi ecclesia, honorifice servatur. Apud Gemblacum, sancti Wiberti. Qui inter nobiles Lotharingæ milites primus, militie deposito et religionis accingens se cingulo, Gemblacense cœnobium fundavit.
- Desiderii Viennensi.** **HAGENOVEN.** Incipit a Desiderio Viennensi fere ut in Adone Mosandri. In Desiderio Lingonensi satis purus est. Tum perperam adjicit *Helenam, Faustinum et Timotheum*, de quibus die præcedenti. Tum: *In Hispania, sancti Epicteti martyris et Basilei episcopi et confessoris.*
- Epicteti et Basilei.** **AQUICINCT. et UGHELLIAN.** Eadem habent in fine, quæ octo codices supra. Nempe: *In Hispaniis, sanctorum Epictiti vel Epitici et Basilei episcopi.*
- Lucii et soc. Groyberti.** **MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Desiderii episcopi et martyris, cum pluribus de grege suo. Lucii, Montani, Flaviani cum sociis eorum. Vide et hos et socios melius in Actis expressos. Groyberti confessoris. Guibertum Gemblacensem, ni fallor, indicat, vel Wibertum Frislariensem.
- REGINÆ SUEC.** signatus num. 130. Romæ, sanctorum Faustini et Timothei. In Africa, sanctorum Casti et Emilii. Vide quæ de utraque annuntiatione dicta sunt ad diem præcedentem.
- VATICAN.** num. 5949. Romæ, sanctorum Faustini et Timothei.
- CAUDIACEN. PRIORATUS.** Magno-loco, adventus reliquiarum S. Austremonii episcopi et martyris. Colitur 1 Novembris.
- REMS.** SS. Timothei et Apollinaris. Antisiodori, depositio et translatio corporis S. Helenæ. Die præcedenti, in textu Usuardino posita est.
- EDITIO LUBECO-COL.** In textu satis pura addit: *In Hispaniis, natale sanctorum Epictici et Basilei episcopi, martyrum.* Apud Viennam, sancti Desiderii episcopi et martyris, qui passus est in territorio Lugdunensi in villa Priscilliaco. Qui martyr modo sepultus in Viennensi ecclesia, ubi honorifice servatur. Vide supra Observationem.
- BELAN.** In Hispaniis, Epitacii episcopi et Basilei. Ipso die, sancti Mercurialis episcopi et confessoris. Vide Prætermisos, et xxx Aprilis.
- GREVEN.** In Africa, sanctorum Lucii et Quinti, Montani et aliorum. In Hispaniis, natalis sanctorum Epictici et Basilei episcopi, martyrum. Apud Viennam, sancti Desiderii episcopi et martyris. Qui passus quidem in territorio Lugdunensi, villa Priscilliaco (Prisciniaco) sed modo Viennæ quiescit. Nicomeliæ, Theopompi episcopi et martyris. Qui pro fide Christi missus in clibanum accensum, die integro et nocte illæsus perduravit. Deinde carceri, negato cibo inclusus, a Domino confortatus, tandem vero cum Senesio a se converso martyrii gloriam adeptus est. De iis jam sæpius. Vide in indice Prætermissorum. Guillelmi martyris Rossensis. Cujus corpus cum jaceret occultum, divinitus per miracula revelatum fuit. Mercurialis episcopi et confessoris. De quo in BELINO. In Frislaria Hassiæ, sancti Wiberti monachi et confessoris. Differtur ad xiii Augusti. Calixtæ nobilis Romanæ. Vide Prætermisos.
- MOLAN.** De Epitacio et Basileo, atque item de Mercuriale, BELINI textum descripsit. Tum: *In Gemblaco monasterio, natale sancti Guiberti patris nostri ac fundatoris, confessoris præclari in miraculis.* Item Viennæ, natale sancti Desiderii episcopi, qui passus est in territorio Lugdunensi. De Guillelmo Rossensi, ut supra, sed caractere minori. Editiones aliæ, primo agunt de Guiberto, post de Desiderio, ut supra. Tum: *Die vigesima tertia, sancti patris et confessoris Michaelis episcopi Sinaidæ.* De Epitacio, etc., et Mercuriale, ut jam dictum est. In fine, caractere minori: *In Anglia, civitate Rossensi, passio sancti Guillelmi.*
- Faustini, etc. Casti, etc. Adventus reliquiarum Austremonii. Helenæ. Epictici, etc. Desiderii Viennensis. Mercurialis. Lucii, etc. Epictici, etc. Desiderii Viennensis. Theopompi. Guillelmi. Mercurialis. Wiberti. Calixtæ. De Guiberto. Desiderii Viennensis. Michaelis. Guillelmi.**

IX Kal.

Die 24.

Natalis Manahen, Herodis Tetrarchæ collectanei, Doctoris et Prophetæ sub gratia novi Testamenti, apud Antiochiam in Christo quiescentis. Item beatissimæ Joannæ, uxoris Chuzæ, procuratoris Herodis, quam commemorant Evangelistæ. In portu Romano, natalis sancti Vincentii martyris. In Galliis civitate Namnetis, beatorum martyrum Donatiani et Rogatiani fratrum, qui pro constantia fidei in carcerem missi, et in equulei catasta suspensi ac laniati, deinde lancea militari perfossi, novissime capita eorum præcisa sunt. Apud Histriam, sanctorum martyrum Zoelli, Servilii, Felicis, Silvani et Dioclis.

Manahen.

Joannæ.

Vincentii.

Donatiani
et Rogatiani.

Zoelli et soc.

Ex Praten. Herinien. Antverpien. et Max-Lubec. Rosweyd. Antverp-Maj. Munerat. Greven. et Molan. Adde Antverp-Mar. Ultraject. Leyden. Albergen. Danic. et Editionem Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. In solo Pratensi habetur *collectanei*, melius reliqui eum textu. Greven. legit, *apud Antiochiam quiescentis*, omittens, *in Christo*. Herinien. Antverp. Max-Lubecana et Greven. ponunt *Cuzæ*, Rosweyd. *Chuzæ*, nos eum plerisque *Chuzæ*. Antverp-Major, opinor amanuensis vitio, pro *Chuzæ*, scribit *enjusdam* indeterminate. Bene in Pratensi legitur *Nannetis*, male in Antverp. et Max-Lubec. *Nampnetis* civitate, pessime in Munerato *Nannetis*. Sequimur codicem torrentem, qui uniformiter habent *Nannetis*. In Antverp-Majore pro *Histriam*, in quo codices conveniunt, est, *Historiam*. Cetera, ut *Manahen*, *Zoelli*, *Servilii*, *Felicis*, *Dyoclis*, etc., inter scriptoria sphalmata reputanda sunt. *Johannæ*, an *Joannæ* præferas, nihil interest; valeat parcemia: Loqui eum multis, sapere eum paucis.

OBSERVATIO. *Manahen* et *Joanna*, Chuzæ uxor, nec Hieronymianis, nec Bedæ aut sequacibus, nec Romano parvo noti, ab Adone primum consignati sunt, eujus verba simpliciter describere Usuardus et Notkerus. De utriusque Sancti elogio dubitandum omnino non est; quæ de Manahen dicuntur, accepta sunt ex Actibus Apostolorum cap. 13. — De Joanna meminit Lucas cap. 8 v. 3 et cap. 24 v. 10. Quomodo apud Græcos cum aliis unguentiferis mulieribus colatur, explicat Papebrochii sylloge historica. — *Vincentii* commemoratio ex codicibus Hieronymianis profluit, iisdem ferme terminis quibus in textu nostro exprimitur. Romanum parvum positionem neglexerat, sed ea ab Adone restituta, inde ad nos transiit. Atque hæc solum de eo tradita supersunt. — Exstant etiam apud Hieronymiana *Donatianus* et *Rogatianus* fratres germani martyres, quales itidem a Rabano vocantur, ex eodem fonte ab Adone hausti, sed satis simpliciter, utpote nullo præterea ornatu elogio. Usuardina sunt, quæ in laterculo recitamus, ex Actis accepta. Hæc vero tanta gravitate et simplicitate scripta sunt, licet diu post martyrium, ut ab omnibus inter sincera numerentur; qualia censuit Ruinartius a pag. 294. Eadem Gallice refert Tillemontius tomo 4 a pag 491, nec ejus notatio pag. 732 quidquam affert, quod ipsorum Actorum auctoritati magnopere deroget. Ex illis ipsis martyrii seriem pluribus prosecutus est Notkerus, sed hæc præter nostrum propositum. Hos duos solos celebrat hodie Wandelbertus:

Manahen.

Joannæ.

Vincentii.

Donatiani et
Rogatiani.

Donatianus Nannetis cum Rogatiano

Fratre, pie exornat fidei certamine Nonam.

Atque hæcenus recte procedunt omnia. Annuntiatio ultima non nihil facessit negotii, in eo nimirum, quod perperam *Istria* adscribantur, qui *Syri* potius dicendi sunt. Confusionis auctor videtur esse auctor Romani parvi, ex quo Ado, quem de more, nullo prævio examine, secuti sunt Usuardus et Notkerus. Scripserat Romanum parvum: *In Istria, Zoelli et Silvani*, male *Istriam Syriæ* substituens. Servata positione, socios ex eadem classe adjunxit Martyrologus Viennensis, atque ita in Nostrum, aliosque, et quidem in Romanum hodiernum promanavit error, correctus a Florentinio et Henschenio, apud quos rem accuratius discussam invenies. Excusandusne sit Usuardus, non examino. Etiam fallentibus ductoris sui vestigiis, ut jam toties ostensum est, insistere assuevit, et nos qualemcumque ejus sententiam, ut fert instituti nostri ratio, reddere profitemur.

Zoelli et soc

AUCTARIA.

TORNACEN. Resciso Donatiani et Rogatiani elogio, purum exhibet Adonis textum. In fine autem adjicit: *Ipsa die, beata Posinnæ virginis*. Quæ infra denuo recurret. Sed in Actis sub *Posinnæ* nomine relata est xxiii Aprilis, et nos eo die in Auctariis de ea meminimus.

PULSANEN. Purus usque ad *Vincentii martyris*, cetera omnia prætermisit.

LOVANIEN. Refert etiam Adonem purum, expuncto martyrum Namnetensium elogio.

CENTULEN. Apud Antiochiam, natale sancti Manahem, Herodis Tetrarchæ collectanei, Doctoris, Prophetæ sub gratia novi Testamenti. In Joanna purus est. In Galliis civitate Namnetis, beatorum Rogatiani et Donatiani martyrum. Apud Histriam, SS. Zoelli, Servilii, Felicis, Silvani et Dioclis.

Textus con-
tractus.

Posinnæ.

De translatione Domini-
nici.

BRUXELLEN. In textu solito purior, in fine adjicit: *Item translatio sancti Dominici patris et fundatoris Ordinis Prædicatorum. Hæc remittenda est ad diem quo colitur IV Augusti.*

HAGENOYEN. Ita incipit: *Apud Antiochiam, natalis beati Manahen, etc. In quo a germano textu deficit; de cetero in reliquis satis purus.*

De Rogatiano
Donatiano.

MATRIC-CANTUS-ULTRAJECT. Primo loco: *Donatiani et Rogatiani fratrum. De quibus ad marginem: In honorem istorum martyrum est constituta quædam domus Ordinis nostri prope Nannetas, ubi requiescunt aut passi sunt. Sequitur in textu: Zoelli martyris cum sociis. Manahen Herodis collectanei, Doctoris et Prophetæ sub gratia novi Testamenti. Joannæ uxoris Chusæ, quam commemorant Evangelistæ.*

Posinæ.

AUGENS. Canonicorum Regularium. Ipso die, *beatæ Posinæ virginis.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Manahen. Habet: Et in Istria, Silvani et Felicis.*

De Translatione Domini-
nici.

STROZZIAN. Bononiæ, translatio B. Dominici confessoris, in qua ex corpore ejus virgineo tanta emanavit odoris fragrantia, ut omnium aromatum odorem superaret; quæ, anno decimo tertio ab ejus obitu, de mandato Domini Papæ Gregorii IX celebrata fuit ab archiepiscopo Ravennate et multis aliis episcopis. Nota est dies quo colitur IV Augusti.

Posinæ.

REMENS. sanctorum Timothei et Apollinaris. In vico *Bausiono, super fluvium Matronam, depositio sanctæ Posinæ virginis.*

De Joanna.

EDITIO LUBECO-COL. Orditur a Rogatiano et Donatiano, ut in textu. Tum: *Apud Istriam, etc. Dein: In portu Romano, etc. Sequitur: Ipso die, natalis sancti Manahen, etc. Demum: Item beatissimæ Johannæ uxoris Chusæ, procuratoris Herodis prædicti, quam commemorant Evangelistæ. Quæ mortuo marito, Dominum Jesum Christum sequebatur ubique prædicantem, et largiter ei et suis discipulis de suis facultatibus ministravit; habens sociam sibi similem et affectu pariter et in effectum, scilicet sanctam Susannam, de quibus Lucas ponit: et alias multas mulieres sequebantur Dominum*

Jesum Christum. In Lombardia, civitate Bononiæ, translatio sancti Dominici confessoris primi Ordinis Prædicatorum. Colonia Agrippina, in ecclesia ad sanctæ Mariæ gradus, adventus quarundam reliquiarum sancti Annonis ejusdem civitatis archiepiscopi et confessoris. Vide die natali IV Decembris.

Translationis Domini-
nici
De reliquiis
S. Annonis.

BELINI prima editio ordinem invertit et nomina pleraque turpiter corrumpit. In altera sub finem adjungitur: *Item Bononiæ, translatio beati Dominici confessoris, in qua ex corpore ejus virgineo tanta emanavit odoris fragrantia, ut omnium aromatum suavitatem superaret. Quæ anno XIII ab ejus felici obitu, de mandato Domini Papæ Gregorii IX celebrata fuit ab archiepiscopo Ravennate et multis aliis episcopis.*

De Translatione Domini-
nici, ut supra.

GREVEN. Civitate Tergestina, sancti Servuli martyris, tempore Numeriani imperatoris, qui cum sacrificare contemneret, nervis cæsus, in equuleo suspensus torquetur, lateraque illius unguis lacerrantur. Deinde depositus, oleo ferventi perfusus, cum redderetur constantior, gladio animadverti jubetur. Est Zebelli et Secundini socius, qui vere Istriæ tribuendi sunt. Anolini martyris, qui cum esset custos carceris, a sancto Urbano cum tribuibus conversus, pro Christo cum eisdem occisus, triumphavit. Rejicitur in diem sequentem. Civitate Bononiæ, translatio sancti Dominici confessoris, de cujus corpore, cum levaretur, mira odoris suavitas emanavit. Colonia Agrippina, in ecclesia ad gradus Mariæ, translatio quarundam reliquiarum sancti Annonis episcopi et confessoris.

De Servulo.

Anolini.

Translationis Domini-
nici
De reliquiis
Annonis.

MOLAN. Item Bononiæ, translatio beati Dominici, etc., ex BELINO. Tum: *Translatio sancti Lamberti. Dies natalis est XVII Septembris. Sequitur typis minoribus: Eodem die, monasterio Lirinensi, Vincentii presbyteri, qui librum vere aureum conscripsit, pro Catholicæ fidei antiquitate et veritate, adversus profanas omnium hæreseon novitates. In posterioribus editionibus nescio cur omittatur hæc annuntiatio, solumque agatur de translationibus sancti Lamberti et S. Dominici.*

Translationis Lam-
berti.

Vincentii
Lirinensis.

VIII Kal.

Die 25.

Urbani.

Dionysii.

Pasiscratidis
et soc.

Leonis.

Romæ via Numentana, natalis beati Urbani Papæ et martyris, cujus doctrina, sub persecutione Alexandri, multi martyrio coronati sunt. Mediolani, sancti Dionysii episcopi et confessoris, qui apud Cappadociam pro fide Catholica damnatus exilio, ibidem primo quievit, postea vero reliquias corporis ejus, per sanctum Basilium præfatæ urbis episcopum receptas, beatus Ambrosius condigno honore condidit. Apud Mesiam civitate Dorostoro, sanctorum martyrum Pasiscratidis, Valentionis, et aliorum duorum simul coronatorum. In territorio Trecasino, sancti Leonis confessoris.

Codices quatuor puri sunt: *Praten. Herinien. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. *Numentana* scribunt omnes, et nos scripsimus, licet non ignoremus legendum, *Nomentana*. Rursus conveniunt omnes in, *cujus doctrina*, solus Greven. vocem de suo inseruit, cujus *prædicatione* et doctrina. Reliqui item *Dionysii*, cum codicibus, tametsi alibi, in fallor, correxerunt. *Condigno honore* bene et recte scripserunt fere omnes; Herinien. tamen et Greven. habent *cum digno honore*. *Moesiam* optime posuit codex Pratenensis; ignoscat lector, si codices omnes alios sequor, in quibus male, sed tamen expressissime habetur *Mesiam*. Sic *Pasiscratidis*, ut fert Græca significatio, præferendum putamus, sed eadem ducti auctoritate legimus *Pasiscratidis*. *Duum*, pro *duorum*, posuit Pratenensis; præstat hic certe aliorum orthographia. *Cappadociam*, *Valentionis*, et si quæ sunt hujusmodi, vix indicare operæ pretium est.

OBSERVATIO.

OBSERVATIO. *Urbani* memoriam sic ferme recolunt Hieronymiani omnes : *Via Nomentana milliario VIII, natalis Urbani episcopi*; et in iisdem immediate sequitur : *In cimiterio Prætextati, Dorostori*; quæ cum ita ordinata nihil significant, videtur cœmeterium istud, cum Urbani annuntiatione conjungi debere, quæ esset disparatissimorum combinatio: nempe, *vix Appia*, ad quam certum est spectare *Prætextati cœmeterium*, cum *via Nomentana*, longe inde dissita. In his explicandis criticen suam exercet Florentinius. Beda et ex eo Rabanus, simplicius legunt : *Romæ, notale Urbani Papæ et confessoris, cujus doctrina multi martyrio coronati sunt*. Ubi certo alluditur ad Cæciliam sociosque martyres ab Urbano Papa institutos. Aliter loquitur Romanum parvum : *In cœmeterio Prætextati, sancti Urbani episcopi et martyris*. Hæc a Beda non solum stylo, sed ipsa re summopere differunt. Audi modo liberaliorem Adonis phrasim : *Romæ via Numentana, in cœmeterio Prætextati, natalis sancti Urbani episcopi et martyris. Cujus doctrina, sub persecutione Alexandri, multi martyrio coronati sunt*. Vides hic, opinor, male collecta esse, et *persecutione Alexandri* aucta, quæ ferme in Hieronymianis, Beda et Romano parvo repererat, servato *martyris* titulo, quem Noster, expuncto tamen recte cœmeterio, ex præfato Adone, cum reliquo suo textu mutuatus est. Hæc sunt Martyrologorum nostrorum placita, cum quibus conferenda et componenda Allatiani et Frontoniani Kalendarii verba : *Die xxv (Maii) (Allat. VIII Kal. Junii) natal. S. Urbani confessoris atque Pontificis, via Appia*. Scio equidem *confessoris et martyris* appellationes ad sanum sensum cum Henschenio optime reduci posse, et quidem in Sacramentario Gregorii Urbanum Papam in oratione *martyrem* compellari. Scio et Wandelbertum ita canere :

*Octava Urbanus meritorum stemmate fulget,
Infula quem doctrina simul sanguisque beavit.*

Scio denique Acta ipsa, quæ a Romanis Notariis conscripta esse censuit Henschenius, Urbani Papæ martyrium fuscè describere. At non æque clare perspicio, qua ratione vetusta illa Allatii et Frontonis Kalendaria, Beda et Rabanus, martyres a confessoribus diserte ubique et expresse distinguere soliti, cum ceteris Martyrologis et citatis Actis conciliari vere et solide possint. Viam aperuit Tillemontius tomo 3 pag. 686, ubi *Urbanum episcopum et martyrem*, ab *Urbano Pontifice et confessore* diversum dici posse existimat; atque una lites componi, circa corpus Romæ et alibi asservatum; quo apposite reducenda erunt, quæ recte disseruit Henschenius pag. 10 num. 18. Quodque in hoc systemate ad explicanda Martyrologia conduceret maxime: posset *Urbanus episcopus et martyr* sepultus fuisse *via Nomentana, milliario VIII* ab Urbe, isque subinde in Galliam translatus esse; alter vero *Papa, in cœmeterio Prætextati via Appia*, cujus corpus ibi remanserit, primum a Paschale I in Urbem translatum, inventumque subinde anno MDCXC. Conjectura est, quæ de cetero nihil officiet titulo *martyris* Urbano Papæ passim asserto, utpote qui illum variis confessionibus promeritus sit. æque ac plurimi alii, ut notissimum est. Majoris momenti quæstio agitur circa Actorum ipsorum sinceritatem ab Henschenio defensam, a præfato Tillemontio acriter oppugnatam, iis inter cetera argumentis, quibus sub imperatore Alexandro, apertam persecutionem et publica martyria nequaquam admittenda contendit. Et hæc ferme eadem adversus Cæcilie et sociorum passionem recurunt, ut verbo indicavimus XIV Aprilis. Ne quid hic temere definiamus, aut extra propositum evagemur, omnia tutius ad XXII Novembris de integro examinanda explicandaque remittimus.— *Mediolano, depositio Dionysii episcopi*, diserte notatur in Hieronymianis apographis. Silent Beda cum suis et Romanum parvum. Elogium a Nostro hic in textu recitatum Adonis est, idque Notkerus describere non prætermisit, adjectis aliis, quæ nec referre nec examinare nostri fori existimo. Dionysii labores pro Catholica fide egregie exantlatos, ex variis Patribus collegit et accurate digessit Papebrochius. — *Dorostorenses martyres* in Hieronymianis transpositos, ex ipsis tamen erutos, a Nostro et Notkero, vere ex Adone transumptos esse oportet, utpote qui in nullis Martyrologis antiquis aliis reperiantur. Bini an terni socii, an forte quaterni fuerint, non habeo unde definiam. Nec definivit Henschenius, qui consarcinatoris pseudo-Chronici Dextrini commentis procul amandatis, Sanctorum nostrorum encomia ex Græcorum monumentis verisimiliora substituit. Certissima eorum laus est in Actis sancti *Julii*, de quibus agemus XXVII Maii, ubi utriusque nomen *Pasicruti et Valentionis* exprimitur cum *Esichyo* etiam procul dubio martyre, ut refertur XV Junii, sed nulla aliorum facta mentione, nisi forte Julius ipse et Esichius duo illi aliorum socii censeantur. — De *Leone Trevassino* præter Usuardum, ex veteribus nullus loquitur, et is quidem in pluribus codicibus Usuardinis, non optimæ notæ, præteritus est. Nobis sufficere debet, præstantiorum auctoritas. Pauca de eo supersunt, quæ sylloge sua historica Henschenius complexus est.

Superest *Eleutherius Papa* ab Adone cum elogio, a Notkero aucto, hac die collocatus, cujus certum est Usuardum nec hic, nec alibi meminisse. Conjectando aut divinando rem non conficiam: cujusmodi esset, si Adonis textum eatenus revocarem in dubium, aliove modo suspectam redderem annuntiationem, in Adone tam clare expressam. Qui plura cupit, adeat Acta, XXVI Maii. Nobis dubium nullum est, quin geminum Usuardum hac etiam die representaverimus.

AUCTARIA.

TORNACEN. Mutilat elogium Dionysii a, primo quierit. usque ad annuntiationis finem. Cetera purissimus est.

PULSANEN. In Urbano purus, totum Dionysii elogium truncat. Deest annuntiatio tertia. In fine purus est.

- ANTVERP. et MAX-LUDEC. ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. LOVANIEN. EDITIO ULTRAJ-BELG. Omittunt annuntiationem ultimam de Leone. LEYDEN-BELG. male notat *S. Francisci stigmata*, voluit indicare translationem.
- Francisci stygmulum.
- ROSWEYD. In Urbano purus, secundo loco inserit: *Item Eleutherii Papæ, qui sedit annis xv et sepultus est juxta Petrum Apostolum. Sequitur reliquus textus. Tum in fine: Item in Britannia insula, civitate Magidulfi, depositio sancti Aldelmi episcopi et confessoris. Item Sulpitii et Serviliani. Data sunt postremorum Acta xx Aprilis.*
- Eleutherii PP.
- ALDEMI. Sulpitii, etc.
- ANTVERP-MAJ. Leonem episcopum facit, additque in fine: *Item in Britannia insula, civitate Enagidulfi (vel Magidulfi) depositio sancti Aldelmi episcopi et confessoris.*
- Aldelmi.
- MUNERAT. In fine: *Ipsa die, sanctarum Mariæ Jacobi et Salome, sociarum matris Domini. Alii celebrant earundem translationem. Vide quæ de ipsis dicuntur in Prætermisissis.*
- Mariæ Jacobi, et Salome.
- ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC. Incipiunt; *Apud Assisium, translatio sancti Francisci (beatissimi patris nostri, inquit, ALBERGEN. et DANIC.) quæ anno incarnationis Domini MCCXXX, sub Domino Papa Gregorio IX facta est. Addunt iidem codices, (LEYDENSEM excipe) de Urbano post, coronati sunt: Hic post beatum Petrum sextus decimus, constituit ut omnia vasa altaris essent aurea vel argentea, vel saltem stannea. Porro omnes omittunt, sancti Leonis.*
- Translatio- nis Francisci
- De Urbano.
- CENTULEN. Romæ, sancti Urbani Papæ et martyris, *cujus doctrina sub persecutione Alexandri (multi) martyrio coronati sunt. Mediolani, beati Dionysii episcopi et confessoris. Apud Mesiam, etc., ut in textu. In territorio Tricassino, sancti Leonis confessoris et monachi.*
- Textus fere purus.
- BRUXELLEN. Longius Urbano elogium textit; sed præstat ea ex Actis cognosci. In reliquo textu satis purus est. In fine addit: *Apud Assisium, translatio sancti Francisci, fundatoris Ordinis fratrum Minorum. Notissimus est dies natalis iv Octobris, quo omnia remittenda sunt.*
- Translatio- nis Francisci.
- HAGENOVEN. Alia de Urbano comminiscitur, hic prætereunda. In reliquis purus est.
- AQUICINCT. Post Papæ et martyris, interserit: *Hic fecit ministeria omnia sucrata argentea, et patenas argenteas quindecim posuit. In fine est: In Britannia, Maldubiensi monasterio, sancti Aldelmi episcopi et confessoris. Romæ, sancti Eleutherii Papæ et martyris.*
- De Urbano,
- Aldelmi.
- Eleutherii.
- VICTORIN. *Item Eleutherii Papæ. Hic constituit ut nulla esca repudiaretur a Christianis, quæ rationalis et humana esset. Et in territorio Reatino, sancti Maronis martyris. Videatur elenchus Prætermisorum.*
- De Eleutherio.
- Maronis.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Urbani Papæ et martyris. *Mariæ Jacobi et Salome. Canionis martyris cum filio, (Cononis, ni fallor, qui colitur xxix Maii.) Passocratis martyris cum sociis. Dionysii episcopi Mediolanensis, cujus reliquias beatus Ambrosius exaltavit.*
- Mariæ Jacobi et Salome.
- Canionis.
- REG. SUEC. signatus num. 130. *Et in territorio Reatino, sancti Maronis martyris.*
- Maronis.
- In VATICAN. nam. 5949. Deest Leonis. Adjectum: *Beneventi, sancti Secundi episcopi et confessoris, in sancta Sophio. Hunc Secundum fateor me ignorare. Romæ, sancti Eleutherii Papæ, qui præfuit ecclesie annis xv. Et sancti Canionis martyris. Eundem forte intelligit, qui Actis ponitur, episcopus Afer, etc. Vide ibi.*
- Secundi.
- Eleutherii.
- Canionis.
- FLORENTIN. Florentiæ in partibus Tusciæ, natale sanctissimi Zenobii, ejusdem civitatis episcopi,
- De Zenobio.
- qui dum viveret, adeo vita et miraculis claruit, ut in virtute sanctæ Trinitatis mereretur fieri trium mortuorum suscitator. Vixit annos xc, et requievit in Domino anno ab incarnatione ccccxxiv. Ad cujus sanctitatis commendationem, dum corpus ejus transfertur ab ecclesia sancti Laurentii, die xxvi Januarii, ad ecclesiam majorem prædictæ urbis, feretrum ulmum siccam casu tetigit, quæ mox coram omnibus floruit. Apud Assisium, translatio sancti Francisci confessoris, anno Domini MCCXXX. Eodem die, sancti Bonifacii Papæ. Item translatio sanctissimi Stephani martyris de Constantinopoli in Venetias, ad monasterium sancti Georgii majoris, anno MCX. Vide quæ de hac translatione Protomartyris, an fortasse alterius Stephani Junioris, etc., in Prætermisissis dicuntur.
- Translatio- nis Francisci.
- Bonifacii, PP.
- Translatio- nis Stephani.
- EDITIO LUBECO-COL. De Urbano, præter vasa altaris, etc., addit: *Injus tempore cepit ecclesia primum prædia possidere. In Dionysio et Dorostorensibus satis purus, Leonem omittit. Tum: Apud Assisium, etc., ut ULTRAJECT, etc., supra. Eodem die, sancti Adelini (Aldelmi) episcopi et confessoris. Ipsa die, translatio sanctarum Mariæ Jacobi et Mariæ Salome, sororum sanctæ Dei genitricis Mariæ. Item translatio sancti Goaris presbyteri et confessoris. Dies natalis est vi Julii.*
- De Urbano.
- BELIN. Ante Leonis, interjicit: *Apud Florentiam civitatem Tusciæ, natale sanctissimi Zenobii (Zenobii) ejusdem civitatis episcopi. Post Leonis, addit: Eodem die, sancti Bonifacii Papæ. Apud Assisium, translatio sancti patris Francisci. Et alibi: Item translatio sanctissimi Stephani, etc., ut FLORENTIN. In posteriori editione paria omnia, sed de Francisco, hoc modo: Apud Assisium, translatio sancti patris Francisci, institutoris fratrum Minorum, cujus venerabile corpus, crucifixi stigmatibus velut pretiosissimis margaritis ornatum, anno Domini MCCXXX, fratribus ad generale Capitulum Assisii congregatis ab ecclesia sancti Georgii, in qua primum locum quietis acceperat, ad basilicam in ipsius honorem constructam, octavo Kalendas Junii translatum, condigno ibidem honore situatur. Jam diximus remitti ad iv Octobris.*
- Zenobii.
- Bonifacii.
- Translatio- nis Francisci, et Stephani.
- De translatio- ne Francisci.
- GREVEN. Eodem die, vel secundum alios, sequenti, Romæ, sancti Eleutherii Papæ. *Hic litteras accepit a Lucio Britanico rege, petente, ut per ejus mandatum Christianus fieret. Cumque rexisset Ecclesiam annis XXI, mensibus vi, martyrii palmam adeptus est; sepultus in Vaticano. Item sanctorum Maximi et Venerandi martyrum. Barctwardi et Dictwardi martyrum. Vide Prætermisissos, in Morado. Canionis episcopi et martyris. Niceti martyris, qui Gothus gente, cum fidem Christi abnegare nollet, a Gothis in ignem missus, coronam martyrii adeptus est. Vide Prætermisissos. Florentiæ, beati Zenobii episcopi et confessoris. Qui, ut testatur Antonius parte 2 Chronicæ suæ, sanctitate vita et miraculorum gloria saluberrimamque doctrina, multum Ecclesiæ Dei profuit, præcipue in Tusciæ partibus, tempore Damasi Papæ. Adelini (Aldelmi) episcopi Schirburnuensis in Anglia, confessoris. Mutii abbatis, qui primo princeps latronum fuit: deinde conversus, in sanctitate maximam, solitariam vitam duxit. Paucum catulus missus, Dominico die gustans, cibum alium non requirebat. Item Mutii alterius, qui cum filio annorum octo, monasterium ingressus, ad abbatis imperium eundem filium in flumen projecit, revelatumque fuit abbati, meritum Abrahæ Patriarchæ, Mutium in hoc facto sibi acquisisse. Vide de utroque Mutio Prætermisissos. Apud Assisium, translatio sancti Francisci confessoris. Translatio sancti Goaris presbyteri et confessoris.*
- Eleutherii PP.
- Maximi, etc.
- Barctwardi et Dictwardi.
- Canionis.
- Niceti.
- Zenobii.
- Aldelmi.
- Mutii Abbatis.
- Mutii alterius.
- Translatio- nis Francisci et Goaris.

Item, *Mariæ Jacobi, etc.*

Zenobii.

Bonifacii.

Translatio-
nis Francisci
et Stephani.

Adelmi.

oris. *Translatio sanctarum Mariæ Jacobi et Salome, sororum sanctæ Dei genitricis.*

MOLAN. *Apud Florentiam Tusciæ, natalis sanctissimi Zenobii, ejusdem civitatis episcopi. Eodem die, sancti Bonifacii Papæ. Apud Assisium, translatio sancti patris Francisci, institutoris, etc., ex altera BELINI editione. Item translatio sanctissimi Stephani, etc., ut FLORENTIN. Minoribus autem litteris: Adelmi episcopi Schirburnensis in Anglia, confessoris. Editiones aliæ sic habent: In Britannia, monasterio Maddubiensi, sancti Adelmi epi-*

scopi et confessoris. Sequitur de Zenobio, Bonifacio, Stephano et Francisco, ut supra. Dein: Die vigesima quinta. inventio tertii pretiosi capitis præcursoris. Vide elenchum Prætermisorum. Demum alio caractere: Eodem die, sancti Aurelii, Rediciana civitatis episcopi, qui cum Dionysio Mediolanensi episcopo sepultus est, ac tandem in Hirsuugiense conobium translatus, a Nottinghamo episcopo ejus fundatore. In nullo alio codice memoratum reperimus. Remittitur in Prætermisissis ad diem 1x Novembris.

Inventionis capitis Præcursoris.

Aurelii.

VII Kal.

Die 26.

A pud Athenas, natalis beati Quadrati episcopi, Apostolorum discipuli, qui persecutione Adriani, Ecclesiam grandi terrore dispersam, fide et industria sua congregans, etiam librum pro Christianæ religionis defensione edidit plenum fidei, et Apostolica doctrina dignum. Romæ, sanctorum martyrum Simmitrii presbiteri et aliorum viginti duorum. Ipso item die, sancti Quadrati martyris, in cujus solemnitate sancti Augustini sermones habiti inveniuntur. Tuder Tusciæ, natalis sanctorum Felicissimi, Eraclii, Paulini. In territorio Autisiodorensi, passio sancti Prisci martyris, cum ingenti multitudine. In Britannis, sancti Augustini episcopi et confessoris, qui missus a beato Papa Gregorio, primus genti Anglorum Christi Evangelium prædicavit.

Quadrati episcopi Atheniensis.

Symmetrii et aliorum 22. Quadrati Martyris.

Felicissimi et soc. Prisci et soc.

Augustini.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Munerat. Greven. et Molan.* qui soli hoc die purorum codicum numero accenseri merentur.

VARIA LECTIO. Pauca suggerit, quæ ferme in ratione scribendi consistunt. Lego *Simmitrii* cum *Pratensi* et *Munerato*, non *Simmitrii*, ut *Herinien.* nec *Simitrii*, ut *Greven. et Molan.* vel ut varii codices *Usuardini* auctiores, aut alii hujusmodi, varie efferunt. Acta melius habent *Syammetrii*. Sic rursus *Praten. Herinien. et Munerat.* scribunt, *plenum fidei*, non *plenum fide*, ut *Greven. et Molan.* Reliqua tacitus prætereo.

OBSERVATIO. Quod sæpius jam supra a nobis observatum est, nempe *Usuardum* et *Notkerum* pleraque sua ex *Adone* accepisse, hoc hodie per totum textum adeo perspicuum est, ut satis mirari nequeam, id accuratissimam et oculatissimam *Henschenii* aciem fugere potuisse, cum de omnibus et singulis hujus laterculi *Sanctis* res ipsa ultro in oculos incurrat. Et primo quidem in *Quadrato Atheniensi*, notat *Henschenius* elogium a *Notkero* ex *Hieronymo* desumptum, ubi manifestum est, præfatum *Notkerum* verba *Adonis* de festivitibus *Apostolorum* ad apicem transcripsisse. Quod de aliis æque erit evidens, singula inter se conferenti. Itaque jam dictus *Quadratus Hieronymianis* et *Bedæ* præteritus, a Romano parvo primum consignatus est, his verbis: *Apud Athenas, Quadrati discipuli Apostolorum*; quæ ferme in *Adonis Martyrologio* leguntur. Elogium ab eodem, citato loco textitur, cujus contractam elegantiam nitide *Noster* exhibuit. Nulla hic inter *Martyrologos* nostros discrepantia: idem censetur *Atheniensis episcopus*, idem *Apostolorum discipulus*, idem *apologista*, idem *propheta*. Atque hæc antiqua et receptissima sententia est, a qua tamen recedunt eruditi aliqui recentiores: an satis fundate, judicabit lector dum *Henschenii* syllogen historicam contulerit cum *Tillemontii* nota tomo 2 pag. 589. In hujusmodi controversis nihil hic mihi lubet decernere. — *Symmetrius* et socii, *Adonis* itidem sunt, paulo brevius ab *Usuardo* expressi, omissa temporis nota, sepulturæ loco, ejusque curatrice *Praxede*, ex quibus colligi debet, omnem *Sancti* hujus et sociorum notitiam acceptam esse ex vita sanctarum *Pudentianæ* et *Praxedis*, de qua egimus *xix Maii*. Acta ejus singularia rejiciuntur. Vide quæ de translatione aliisque ab *Henschenio* et *Papebrochio* eruderata sunt. — *Quadratus alter*, secundo loco in *Adone* et *Notkero* positus, in apographis *Hieronymianis*, sociis immixtus refertur, quibus prætermisissis, solus ab *Adone* celebratur, ipsissimis illis verbis, quæ *Noster* et *Notkerus* transcripserunt. Optat *Henschenius* ut aliquando edantur habiti in ejus solemnitate sancti *Augustini* sermones, uti prodiit ille, quem de sanctis *Perpetua* et *Felicitate* exhibent Acta *vii Martii*. Notatur mense *Augusto*, post *Massam candidam*, *Quadratus* aliquis in *Kalendario Carthaginensi*, qui procul dubio hic ipse erit, ab aliis forte pro arbitrio hoc die relatus. — Illustris item est in vetustis *Hieronymianis* *Tudertina turma*, varie in nominibus deformata, a qua denuo avulsi sunt, qui hic memorantur, haud dubie primi et præcipui tres *Felicissimus*, *Heraclius*, *Paulinus*, a *Martyrologo Viennensi* signati, et ab utroque alio, iisdem feræ terminis transumpti. — Eadem de *Prisco Cociacensi* et *ingenti multitudine* est ratio. Censet *Henschenius* *Hieronymianis*, quæ *martyrii* locum determinant, adscribendos, quidquid aliter sentire videatur *Florentinius*. Hoc

Quadrati episcopi Atheniensis.

Symmetrii et aliorum 22.

Quadrati martyris.

Felicissimi et soc.

Prisci et soc.

certum

certum est, eadem phrasi ab Adone, Usuardo et Notkero recenseri. In Actis *Cottus* socius adiungitur. Vide ibi utriusque historiam, quam recentiore existimat Tillemontius tomo 4 pag. 349. — Ultimum locum occupat *Augustinus* Anglorum Apostolus, de quo primus meminit Beda. Porro elogium concinnavit, non Usuardus, ut credidit Papebrochius, ex antiqua et communissima decessorum nostrorum et aliorum opinione; sed Ado, ex quo Noster et Notkerus sua transtulerunt: hic integre et ad verbum; ille iis rescissis, quæ ab Adone et Notkero, Usuardo addita putavit Papebrochius, apud quem vide cetera. Atque hæc plana et certa Usuardi nostri lectio, quam cum Adoniana et Notkeriana omnino congruere, et præterea ex ipso Adone evidenter desumptam, principio diximus. Solum Augustinum sic honoravit Wandelbertus:

*Augustine, tuum commendat septima nomen
Lactea quo venient Anglorum millia; verbi
Princip, quo Christum domiti, sensere Britanni,*

AUCTARIA.

TORNACEN. Cetera toto textu purissimus, in secundo Quadrato elogium præterit, in cuius solemnitate, etc.

PULSANEN. Priori magis mutilus, non habet nisi de Quadrato Atheniensi et Augustino, desunt reliqua omnia.

ROSWEYD. In fine adjicit: *Item in eadem Britannia insula, beati Bedæ presbyteri.* Diem anticipat, nam colitur die sequenti.

ANTVERP. MAX-LUHEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Deficiunt in elogio Quadrati Atheniensis, in quo similes sunt Adonis Martyrologio. Vide supra Observationem.

ANTVERP-MAJ. Sic incipit: *In Britannia civitate Dorobernia, natale sancti Augustini Anglorum Apostoli, qui olim ab Apostolica sede directus cum aliis plurimis verbi vitæ ministris, jussu beati Gregorii, primus genti Anglorum Christi Evangelium prædicavit. Item in eadem Britannia insula, depositio beati Bedæ presbyteri, Doctoris Anglorum sagacissimi, cujus quanta existunt merita et doctrinæ fluentia, mellita bonorum operum testantur exempla. Sequitur reliquus textus pure.*

ALBERGEN. et DANIC. Incipiunt: *Romæ sancti Eleutherii Papæ et Martyris. Hic post beatum Petrum duodecimus, accepit epistolas a Lucio Britannia rege, ut per ejus mandatum Christianus fieret. De reliquo similes sunt ANTVERPIENSI, MAX-LUBEC. et aliis codicibus supra citatis.*

CENTULEN. Apud Athenas, natalis beati Quadrati episcopi et martyris, discipuli Apostolorum. Item alterius Quadrati martyris, in cuius solemnitate sancti Augustini sermones habiti inveniuntur. Antisiodoro loco Cociaco, passio sancti Prisci cum sociis suis, innumera martyrum multitudine, tempore Aureliani imperatoris. Romæ, beatorum martyrum Simmitrii presbyteri et aliorum viginti duorum tempore Antonini. Tuderte Tusciæ, sanctorum Felicissimi, Eraclii, Paulini. In Britannia, sancti Augustini episcopi et confessoris qui missus a beato Gregorio Papa, primus genti Anglorum Christi Evangelium prædicavit. Civitate Eboraca, sancti Bedæ presbyteri et confessoris.

BRUXELLEN. De Quadrato episcopo, addit: *Quod una cum septem Philippii filibus in prophetica gratia celeberrimus fuerit. Sequitur: Romæ, natale sancti Eleutherii Papæ et martyris. Qui sedit annis quindecim. A quo Lucius rex Britannia per epistolam, Christianum se fieri postulavit et baptizatus est. De Symmetrio et sociis adjicit: Quos Antoninus imperator pro fide Christi gladio cædi mandavit. Reliqua satis pura sunt, sed in fine sic habet: Et depositio Venerabilis Bedæ presbyteri et Doctoris gentis Anglorum, qui cum esset septennis,*

a *Benedicto abbate in monasterio susceptus; postea anno ætatis suæ tricesimo presbyter est ordinatus et nonagenarius in extremis laborans, cum hanc orationem, O! rex gloriæ Domine virtutum, etc., fudisset ad Dominum, die qua ipse petiit, hoc est in Ascensione Dominica spiritum efflavit, et in monasterio, in quo ipse ab infantia scientiæ et virtutibus studuit, est sepultus. Jam dixi Venerabilem Bedam coli die sequenti.*

HAGENOYEN. In Quadrato Atheniensi satis purus, subjungit de Eleutherio, fere ut supra. Sequitur Prisci, tum Symmetrii, satis pure. Dein inseritur: *Item sancti Hildertrici episcopi et confessoris. Hildevertum intelligit, de quo hodie in Prætermissis et die sequenti in Actis. Sequitur de Quadrato, textus nostri altero, Tudertinis et Augustino, satis pure.*

AQUICINCT. In fine de Augustino adjicit: *Crebrisque adhuc resurgit miraculis. Depositio venerabilis Bedæ presbyteri, apud Romam. Quid hic apud Romam, quid alia in manuscripto recentius addita significant, examinare non vacat.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Eleutherii Papæ et martyris. Prisci et Felicis et sociorum ejus. Augustini primi Anglorum episcopi. Quadrati episcopi, discipuli Apostolorum. Item Quadrati martyris, in cuius solemnitate Augustinus fecit sermonem. Bedæ venerabilis presbyteri confessoris. Julii militis et martyris. Qui ad diem sequentem spectat.*

In **VATICAN. num. 5949.** deficit secundus Quadratus. Adjectum autem: *Sancti Theodori martyris. Vide in Prætermissis Theodoros binos. De quo hic agitur, non liquet.*

ALTEMPS. *Petragoricas, sancti Memorii confessoris. Ipsa die, sancti Odonis Dorobernensis archiepiscopi et confessoris. Remittitur Odo in indice Prætermisorum ad diem iv Julii.*

REMENS. SS. Thimothei et Apollinaris. *Antisiodori in loco Quotiaco, passio sancti Prisci martyris sociorumque ejus, cum innumera martyrum multitudine. Fere ut Hieronymiana.*

EDITIO LUBECO-COL. Sic orditur: *Romæ, sancti Eleutherii Papæ et martyris. Hic post beatum Petrum XII, sedit annos XXI, menses VI, dies V. Hic accepit epistolas a Lucio Britannia rege, ut per ejus mandatum Christianus fieret. Hic iterum affirmavit, ut nulla esca usualis a Christianis repudiaretur maxime fidelibus; quam Deus creaverat, quæ tamen rationalis et humana est. Tum de Quadrato Atheniensi, de Tudertinis, de Augustino. Ubi interseritur: Item in Britannia, sancti Zachariæ ejusdem gentis episcopi et confessoris, de quo videndi Prætermissi. In territorio Antisiodorensi, passio sanctorum Prisci martyris et Felicis presbyteri, cum ingenti multitudine fidelium sub Aurelia-*

no imperatore. Sequitur de Quadrato secundo, Symmetrio, etc., ut supra satis diximus.

Ministri pro
Symmetrii.

Eleutherii.

Bedæ.

Victoris
et Rufini.

Hildemici.

Zachariæ.

Venerabilis
Bedæ.

BELIN. Initio caret Quadrati elogio. Tum : Romæ, sanctorum martyrum Ministri presbyteri et aliorum viginti duorum. Sequitur textus reliquus. In fine autem : Eodem die, sancti Eleutherii Papæ et martyris. Deinde : Item sanctorum martyrum Simetri presbyteri et aliorum viginti duorum. Non advertit, Ministri, fictum esse nomen, ubi restituendum Symmetrii, etc. In altera editione adhuc additur : Item depositio Bedæ presbyteri.

GREVEN. Item sanctorum Victoris, Rufini. Hi male ex Hieronymianis conjuncti sunt. Hildemici episcopi Meldensis et confessoris. Vide supra in HAGENYENSIS. Zachariæ episcopi Cantuariensis et confessoris. Vide Prætermisos. Eodem die (vel secundum alios, sequenti) in Anglia, depositio venerabilis Bedæ presbyteri et confessoris, Doctoris præ-

cipui. Qui ut ipse de seipso refert, cum esset annorum septem, in monasterio traditus, inter observantiam disciplinæ regularis et quotidianam cantandi in ecclesiâ curam, semper aut discere, aut docere, aut scribere, dulces habuit. Tandem plenus dierum et sanctitatis, nonagenarius obiit, die qua petierat, hoc est die Ascensionis Domini. Illo enim die illibato sensu et hilari vultu, cum cantasset antiphonam, O! rex gloriæ, Domine virtutum, etc., emisit spiritum.

MOLAN. Eodem die, sancti Eleutherii Papæ et martyris. Item depositio Bedæ presbyteri. Viennæ, passio sancti Zachariæ secundi ejusdem urbis episcopi. De quo in Prætermissis. In posterioribus editionibus, de Eleutherio et Zacharia, ut supra. Sed caractere minori, vulgare Venerabilis Bedæ elogium hoc modo subjungunt : Item depositio Bedæ presbyteri, Doctoris gentis Anglorum.

Eleutherii.

Bedæ.

Zachariæ.

VI Kal.

Die 27.

A pud Mesiam civitate Dorostorensi, natalis Julii, qui tempore persecutionis, cum esset veteranus et emeritæ militiæ, comprehensus ab officialibus, judici est oblatus, quo præsentem, cum idola execraretur, et nomen Christi constantissime confiteretur, capitali sententia punitus est. In Galliis civitate Arausica, sancti Eutropii episcopi, cujus vitam illustrem virtutibus ac miraculis, Verus episcopus luculento sermone describit Adartensi. In territorio sancti Ragnulfi martyris.

Julii.

Eutropii.

Ragnulfi.

Consonant nostri plerumque præcipui, pro textu citari soliti, Praten. Herinien, Tornacen. Antwerp-Maj. Rosweyd. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Moesiam denuo recte legit Pratensis, recte item Muneratus, sed nos ex aliorum omnium eodicum consensu scribimus Mesiam, ut xxv hujus et alibi. Execraret, pro execraretur, ponit Greven. atque item cum Molano, confiteretur constantissime, contra quam codices ceteri, ut in textu. Eutropii, pro Eutropii, est in Pratensi, Herinien. et Tornacen. quos ut vetustiores et probatissimos secuti sumus, quamvis posterior scribendi modus omnino præferendus sit. Typothetarum inadvertentiæ tribuendum est, quod in Munerato legatur Ausarica et in Greveno Arausica, pro Arausica, ut bene in textu. Sic rursus perperam in citato Munerato Clarus, pro Verus; et Agathensi, pro Adartensi; præterea Rudulfi, pro Ragnulfi, ubi Rasulfi habet Tornacen., Greven. Ramulfi, Molan. Ranulfi.

OBSERVATIO. Julium martyrem celebrat Romanum parvum, ex quo acceptus ab Adone, atque insigni elogio exornatus est, cujus potissimam partem, eam videlicet, quæ præcipue et seorsim Julium spectat, Usuardus in laterculum nostrum traduxit; iis præteritis, quæ de Erychio (colitur is xv Junii) ejusque cum martyre colloquio, de Pasierate item et Valentione Dorostorensibus, xxv Maii relatis, ibi ab Adone memorata sunt. Notkerus antiquum obinet, describens omnia. Florus etiam, verum perpauca de Julio meminit. Sed et quæ ipse et alii habent, accepta sunt ex præclaris, iisque sinceris Actis, quorum solum compendium habuit Henschenius, integra edidit Ruinartius a pag. 614, recte observans, iis notis carere, ex quibus de passionis tempore certi aliquid statuatur. Atque hinc colligas, perperam a Galesinio inserta esse tempora Alexandri imperatoris. Julium aliquem Fasalunum, seu Fæsulis cultum, a Dorostorensi nostro diversum esse, laudati Henschenius et Ruinartius, ex variis characteribus recte existimant. Sic solum Julium hodie recolit Wandelbertus :

Julii.

Julius hinc sextum miles martyreque venustat.

Eutropius Arausicanus primam suam in sacris Fastis memoriam Adoni debet. Ex eo sumpsere Usuardus et Notkerus, ambo ductorem pressissime secuti. Luculentum illum, de Eutropii vita, Veri episcopi sermonem, Adoni visum non esse, ex solita conjectura arbitramur, quod nempe nullo Sanctum elogio exornaverit. Prior sermonis pars, ex codice Mss. Fucquetiano, a Papebrochio primum edita est, cujus de cetero commentarium consulat curiosus lector. — Ragnulfus Telodiensis prope Atrebatensium martyr, a nullo Martyrographo, Nostro antiquiore aut coevo, consignatus est. Pauca quæ de eo supersunt monumenta querenda sunt in sylloge historica Henscheniana. Territorium Adartense pro Atrebatensi, vel, si ita vis, Artesiensi nominare, Usuardo familiare diximus ad vi Februarii, ubi Vedastum, non Atrebatensium, sed Adartensium episcopum nuncupavit. Videant curiosiores etymologi, quæ in eam rem præfata die ab Henschenio notata sunt. Dubius certe nequa-

Eutropii.

Ragnulfi.

quam

quam esse potest Usuardi textus, ad quem nullo modo spectat additio recentiori manu facta in codice Pratensi, nempe : *Ipsa die, translatio corporis sancti Martini (Maximini) abbatis et confessoris, non Trevirensis episcopi, sed abbatis Miciacensis, qui colitur xv Decembris. Hæc per transennam dicta sunt.*

AUCTARIA.

- P**ULSANEN. Resecat elogium Julii. In Entropio purus, omittit *Ragnulfi*, et in fine adjicit : *In territorio Aurelianensi, translatio corporis sancti Maximini abbatis et confessoris. Is est de quo jam ex PRATEN. in fine observationis diximus ; referendus ad xv Decembris.*
- Translatio- nis Maxi- mini.*
- ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. In fine attexunt : *Item, depositio Domini Bedæ presbyteri et Doctoris gentis Anglorum. Nota- bis, posteriores omnes mediæ notæ codices pro territorio Adartensi, scribere Atrebatensi, quod faciunt etiam alii ; item, Ragnulfo tribuere titulum episcopi, quam dignitatem a sancto Hadulfo perperam ad illum fuisse translata opinatur Henschenius.*
- Bedæ.*
- ALBERGEN. et DANIC. Idem ipsis quod prioribus augmentum et vitium ; sed præterea excedunt in principio, ubi ita habent : *Romæ, natale beati Joannis Papæ, quem refert sanctus Gregorius, ob orthodoxam fidem, primo in custodia teatum, ne deinde ad mortem usque perductum cum aliis æque Catholicis viris. Quæ etiam in BELINO ex quo Romanum ; et in posterioribus MOLANI editionibus hac die ponuntur, ubi ex Beda, Romano parvo, Adone, Usuardo, Rabano, et Notkero, ad sequentem spectare videntur.*
- Joannis PP.*
- CENTULEN. *Apud Mesiam civitate Dorostensi, natalis sancti Julii martyris. In Galliis civitate Aurasica, sancti Entropii episcopi.*
- Esichii.*
- BRUXELLEN. In Julio non plane purus, secundo loco subdit : *Et sancti Ysichii martyris, accepti, opinor, ex Adone, sed qui, ut in Observatione diximus, colitur ad xv Junii. De Entropio, recte. Tum : Et sanctorum Martialis, Luciani et Castuli. An non Servuli, ut Tomitani omnes sint. In territorio Atrebatensi, sancti Ragnulfi episcopi et martyris. Sufficit titulus posterior, ut diximus in Auctario secundo, judicium Henschenii hic referentes.*
- Martialis et soc.*
- HAGENOVEN. In textu satis purus, sic prosequitur : *Ipsa die, depositio Domini Bedæ, Doctoris Anglorum, et venerabilis cardinalis presbyteri. Hic natiōne erat Anglicus, et cum septem esset annorum datur Benedicto abbati nutriendus, a quo monachorum habitum suscepit et semper postea didicit aut docuit, librosque inimitabiles composuit, cum oculis et sermonibus, quibus utitur Ecclesia in divino Officio. Romæ promeruit quod Venerabilis est vocatus, nam scripturam exposuit, quam nemo ante eum exponere potuit. Ipse scriptoribus cathedrarum legitur maledixisse ; qui tandem obiit in senectute bona, oculis erecatis priusquam moreretur.*
- De Beda.*
- AQUICINCT. Omittit in fine memoriam sancti Ragnulfi, quæ tamen ad ipsum propius spectat.
- Translatio- nis Maxi- mini, etc.*
- REG. SUEC. signatus num. 428. *In territorio Aurelianensi, translatio corporis beati Maximini abbatis, et dedicatio ecclesiæ in honore ipsius atque beati Protomartyris Stephani.*
- Bedæ.*
- BIGOTIAN. signatus P 5, qui fuit PP. Colestinorum, et UGHELLIAN. *Item depositio domni Bedæ presbyteri et Doctoris gentis Anglorum. Ut supra habent ANTVERPIEN. et MAX-LUBEC.*
- VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. In fine : *Civitate Sorana (Sorana), passio sanctæ Restitutæ virginis et martyris.*
- Restitutæ.*
- VATICAN. num. 5949. De Ragnulfo nihil. Incipit : *Beneventi, sancti Felicis martyris, in sancta Sophia. Vide Prætermisos. In fine subdit : Apud Soram Campaniæ civitatem, sanctæ Restitutæ virginis et martyris.*
- Felicis.*
- FLORENTIN. et MEDIC. *Depositio venerabilis (MEDIC. Domni) Bedæ presbyteri et Doctoris gentis Anglicanæ. In territorio Aurelianensium, translatio sancti Maximiani (Maximini) abbatis et confessoris. De eo jam dictum superius.*
- Bedæ.*
- EDITIO LUNECO-COL. Incipit a Joanne Papa, ejus elogio adnectit : *Hujus tempore Francia convertitur ad Christum. Obiit autem Ravennæ in carcere sub Theodorico rege, sanctore hæreticorum, ejus corpus Romæ translatum est, et sepultum in ecclesia sancti Petri in Vaticano. Sequitur textus purus, nisi quod Ragnulfum episcopum faciat. Tum : Item depositio sancti et venerabilis Bedæ presbyteri et Doctoris gentis Anglorum. Apud Alexandriam, passio sanctorum Aquilini presbyteri et aliorum quatuordecim. Adde, Evangelii, ut est infra in Auctariis GREVENI.*
- De Joanne.*
- BELIN. Textui non satis castigato, superaddit : *Eodem die, sancti Joannis Papæ et martyris, quem Theodoricus rex Arrianorum in exilio Ravennam direxit, ibique maceratus diu in carcere vitam finivit. Item octava sancti Bernardini de Senis, Ordinis Minorum. Adjicit editio posterior : Miciaco monasterio, translatio sancti Maximini abbatis. Vide supra, in REG. SUEC. 428.*
- De octava Bernardini. Translatio- nis Maxi- mini.*
- GREVEN. *Apud Alexandriam, sanctorum Aquilini presbyteri, Evangelii et aliorum quatuordecim. Item sanctorum Salustiani, Helix, Saccii, Restituti. Vide Acta. Ravennæ, beati Symmachi Patricii et martyris, a Theodorico rege Arriano cum genere suo Boetio interempti. Boetius hac die colitur, sed Symmachus xxiii Octobris. Ipsa die (secundum alios vi Idus Junii) Maximini episcopi Aquensis, de quo in gestis beatæ Mariæ Magdalenzæ legitur. Vide Octava Junii. Maxentii abbatis Pictarenensis, magnæ sanctitatis viri. Qui paucis contentus et aqua, frequenter tamen divinis per angelos dapibus pascebatur, atque inter alia mira opera mortuum suscitavit, fratribusque sitientibus fontem eduxit. Remittitur ad xxvi Junii.*
- Aquilini Evangelii, etc. Salustiani et soc. Symmachi et Boctii.*
- MOLAN. In Joanne Papa BELINUM transcripsit. Tum caractere minori : *Adventus corporis sancti Adriani martyris ad Gerardi montem. Editiones aliæ habent de Joanne, primo loco ; et penultimo litteris Italicis inseritur : Die vigesima septima, sancti hieromartyris Therapontis. Vide quæ de ejus miraculis et translatione supersunt Græce et Latine in Actis nostris. Eodem die, adventus sancti Adriani martyris apud Gerardi montem, anno mxc. Colitur hic martyr, die viii Septembris, ubi de eo tractandum.*
- Adventus S. Adriani. Therapontis.*

V Kal.

Die 28.

Romæ, natalis beatis Joannis Papæ, quem refert sanctus Gregorius, ob ortho- *Joannis PP.*
 xam fidem, primo in custodia tentum ac deinde ad mortem usque perductum
 cum aliis æque Catholicis viris. Parisius civitate, transitus sancti Germani *Germani.*
 confessoris. Qui beatus ejusdem urbis episcopus, quantæ sanctitatis, quantique
 meriti fuerit, quibus etiam claruerit miraculis, Fortunatus episcopus veraci stilo
 digessit. In Sardinia, sanctorum Emilii, Felicis, Priami, Luciani. Eodem die, san- *Emilii et soc.*
 cti Charauni, qui apud Carnotum civitatem, capite amputato, martyrium sumpsit. *Charauni.*

Ita Praten. Herinien. Tornacen. Antverplen. et Max-Lubec. Antverp-Maj. Greven. et Molan. Quibus adde Antverp-
 Max. Ultraject. Leyden. Louvniem. et Edit. Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. *Orthodoxam* scribunt codices omnes, exceptis Antverp-Maj. Greveno et Molano,
 nihil proinde corrigendum putavimus. *Parisius* antiquo scribendi modo servandum est, Molan.
 emendavit *Parisiiis*, Antverp. Max-Lubec. et mediæ notæ omnes, *Parisiorum*. Praten. legit *Germani*
episcopi et confessoris, cum Antverp. et citatis codicibus mediæ notæ. Nobis præplacet lectio
 Herinien. Tornacen. Antverp-Majoris, Greven. et Molan. qui evitata repetitione *episcopi*, Usuardi
 elogium Bedæ annuntiationi subjungere, constructione nitidiori, qualem Usuardus sectari solet.
 Solus Herinien. habet, *sanctus Fortunatus*; ut solus Antverp-Maj. *Fortunatus presbyter*. Molan. posuit
quantique fuerit meriti, et claruit. Stilo est in omnibus, præterquam in Molano; Emilii, in omnibus;
Felicii in solo Pratensi. Charauni antiquitus dictum, probant vetustiores codices Pratensis, Heri-
niensis et Antverp-Major, quos secuti sumus, licet hodie magis probetur Charauni, Gallice Cherou.

OBSERVATIO. Notavimus die præcedenti in Auctario tertio, *Joannem Papam et martyrem*, non *Joannis PP.*
 xxvii Maii, ut facit Romanum modernum, post Belinum, sed hac die ab omnibus antiquis Mar-
 tyrologis, qui de eo meminerunt, solo Rabano excepto, collocari, quidquid in Actis translatio dicatur
 facta et Romæ recolit xxvii Maii. Elogium, seu captivitatis et necis historiam breviter, sed nitide
 compilavit Beda, ex quo a Rabano et Adone transcripta; ex hoc a Notkero, qui de Synmacho et
 Boetio nonnulla attexuit; Noster, more suo, eleganti compendio rei medullam complexus est. Plu-
 res de glorioso hoc Papa scripsere; selectiora ejus vitæ capita collegerunt et digesserunt Hensche-
 nius et Papebrochius, quorum prior commentarium incepit, quo sensu ei alicubi tribuitur alter recen-
 suit et perfecit. — De *Germano* meminit item Beda, qui solo *confessoris* titulo eum decoravit. Nescio *Germani.*
 cur Rabanus die præcedenti cum longiori elogio retulerit. Ado, quod mirere, nullo Germanum di-
 gnatur encomio, forte quod satis illustrem tota Gallia celeberrimi Sancti memoriam et notis-
 sima gesta existimaverit. Exstat in Bedæ Auctariis duplex elogium a Majoribus nostris Floro ad-
 scriptum, quorum alterum sic conceptum est, ut quis mihi continuo objicere possit, male a me in
 præfatione et in hujus operis decursu universaliter negatum, Florum ab Usuardo umquam visum
 fuisse. At nihil hisce assertum meum concuti, nullo negotio ostenditur. Equidem ultro fateor, in
 nostra Bedæ editione, bina Flori Auctaria adjecta esse; at qui vel modice versandis Martyrologiis
 assuetus sit, facile agnoscet, primum Germani elogium Flori satis proprium esse, non item alterum,
 quod sub disjunctione, imo sub dubio apponitur. Nec certe aliter apponi potuit, cum ex ipso citato
 ibi Atrebatensi codice, quem præ oculis habeo, satis pateat, et hanc et multas alias annuntiationes,
 non Bedæ aut Flori genuinas esse, sed ex Usuardo in prædictum Atrebatensem codicem translatas
 ut pluribus exemplis, si opus fuerit, demonstrabo. Adde quod præfatum elogium Usuardina phrasi
 omnino expressum sit; in quo frustra aliorum, quam peritorum judicium appellavero. Fusiores nar-
 rationes habent Rabanus die præcedenti, et Notkerus hoc die, quorum ut similis est sententia, ita
 varia est locutio; fallor tamen nisi hic illum prælucentem habuerit. Porro Germanum Hieronymia-
 nis abjudicat Florentinus, tametsi vetustissima apographa eum repræsentent, quæ fatemur a mona-
 chis, quorum erant propria, et aucta et interpolata fuisse. Metrica Wandelberti oratio Germanum
 Joanni præponit:

Quinto Parisii Germanum turba frequentat,

Tunc quoque Pontificem celebrat sua Roma Joannem.

Ex *Sardis martyribus* solos duos priores consignavit Romanum parvum, sed Ado binos socios ex *Emilia, etc.*
 Hieronymianis restituit, quem secuti sunt Usuardus et Notkerus. Alii in Actis adduntur, de quibus
 vide Papebrochii commentarium criticum. — *Charaunus*, ut scribunt antiquiores codices, seu *Carau-* *Charauni.*
nus, ut hodie magis placet, Carnotensis martyr, aliis Martyrologis antiquis ignotus, plane Usuardi-
 nus est. Talem item esse textum reliquum, undecumque acceptum, puto a nemine in dubium revo-
 cari posse. *Charauni* Acta publicavit Henschenius, judicium de iis proferens, quo ad Usuardi vel po-
 tius Hilduini seculum ea pertinere existimat; Sancti ætatem et cetera ad eum spectantia, in com-
 mentario prævio verisillime definiens, ex quibus colliges, an recte ad Domitiani tempora a Baronio
 retractus sit.

AUCTARIA.

PULSAN. Elogium Germani mutilat, et omittit annuntiationem ultimam.

De Joanne.

ROSWEYD. In prima annuntiatione sensum amplificat, post tentum inserens, ac deinde, jubente Theodorico rege Arriano, cum Symmacho patritio, aliisque catholicis viris ad mortem usque perductum.

De Germano.

MUNERAT. De Sancto Germano, post miraculis, solus ipse textui in reliquis puro interjicit, cujus corpus requiescit in cœnobio beati Vincentii, in suburbii divi Germani de Pratis.

ALBERGEN. et DANIC. Desiciunt in prima annuntiatione de Joanne Papa, qui ab ipsis pridie perperam consignatus est; in quo cum eis convenit BELINUS, ut ibi abunde dictura memini.

CENTULEN. Natale sancti Johannis Papæ, qui a Theodorico impio rege preceptus, in ecclesia beati Petri Apostoli honorifice est sepultus. Parisius, sancti Germani episcopi et confessoris. In Sardis et Carano purus est.

De Joanne.

BRUXELLEN. Sic incipit: Natale sancti Johannis Papæ. Qui a Theodorico rege Arriano Constantinopolim missus, ante portam civitatis cæcum illuminavit. Et a Justino imperatore catholico gloriose susceptus, et compos petitionis, ad Theodoricum reversus et ab eo apud Ravennam cum aliis æque catholicis viris incarceratus, fame defecit. Cujus meminit beatus Gregorius in libro Dialogorum. De Sardis et Carano ferine purus est. Tum in fin e: Apud Parisium, depositio sancti Germani episcopi et confessoris. Qui cum ægrotaret, jussit ex oppositio sui, sculpi in muro, V KAL. JUNII. Et quia die postera obiit, constat id sibi divinitus fuisse revelatum. Hic quantæ sanctitatis, etc.

De Germano.

HAGENOVEN. In textu modice interpolatus, subdit quæ hic curioso lectori proponere volui: Ipso die, depositio sancti Wilhelmi ducis Aquitanicæ provincic, qui vulgari vocatur Wilhelmus de aranea. Hic sub Karolo magno strenuissime militavit, Aurossitanam civitatem moxnam, quam Theobaldus rex Saracencorum occupaverat, recuperavit, cujus et uxorem duxit in uxorem sibi, nomine Kyburgam. Hic multa pericula in bello contra paganos sustinuit: Agarcenos multipliciter contrivit: pax ecclesie sub illa reddita, et in omnibus bonis ipse exercetur. Communem utilitatem libenti animo pertractat, sanctos leges ratificat, lites in ecclesia dirimit, dominos temperat, ecclesiis et Dei famulis protectorem se facit, et munificum largitorem. Semper sacerdotibus assurgebat, et eorum orationibus se devote commendabat. Hæc faciebat laicus: monachus autem factus, cocus efficitur, et officium pistrini et molendini sibi concedi postulat. Mores omnium semper æquanimiter tolerabat. In monasterio et miraculis, et prophetiæ spiritu claruit, qui Karolo mortem prædixit, et aliis pluribus et etiam suam. Denique in vita activa multum laborans, fratrum confectione in contemplativam se transtulit. Centies per diem et

Wilhelmi cum elogio.

centies per noctem genua flectere (consueverat) in memoriam Dominicæ passionis. Corporis prælia, spiritalibus præliis permutavit, dum tempore hiemis in frigidam aquam misit se. Corpore et sanguine Christi communitus in Domino feliciter requievit; et per adjacentes provincias, divina virtute, fit campanarum sonitus. Hæc sunt, si pauca, dempseris. Aetorum ab Henschenio relatorum compendium.

AQUICINCT. De Joanne addit, perductum a Theodorico rege Arriano.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Germani episcopi Parisiensis. Joannis Papæ et martyris, cujus meminit beatus Gregorius in libro Dialogorum. Wilhelmi confessoris, primo comitis et ducis tempore Caroli, postea monachi Ordinis sancti Benedicti. Habes supra satis longam historiam.

Wilhelmi.

VATICAN. num. 5949. Non habet Caranni. Addit autem: Romæ via Nomentana, sanctorum Epagati, Eustasii, Castuli. Vide totam horum martyrum classem distinctius enumeratam in Actis.

Epagati et soc.

FLORENTIN. Florentiæ, depositio sancti Podii ejusdem civitatis episcopi, qui vita et miraculis gloriosus quievit. Sepultus est in cathedrali ecclesia præfate urbis, jactu corpus B. Zenobii in arca marmorea. Vide Henschenii commentarium.

Podii.

EDITIO LURECO-COL. De Joanne, die præcedenti. Sequitur textus reliquus. Tum: Civitate Meldis, beati Rogomori episcopi et confessoris. In Paderborna, adventus sancti Liborii episcopi Cenomanicæ urbis et confessoris. Colitur xxiii Julii. Ipso die, translatio sanctæ Birgittæ viduæ, de Roma in Sveciam. Natalis est viii Octobris.

Rogomeri. Translatio Liborii, et Birgittæ.

GREVEN. Fortini episcopi et martyris. In Prætermis creditur is esse, qui colitur ii Junii. Civitate Meldensi, beati Rogomori episcopi et confessoris. Item Wilhelmi ducis Aquitanicæ et confessoris. Qui tempore Karoli magni, post multas de infidelibus victorias, monachus factus, cum tempore quodam panes cocturo scopæ ad furnum purgandum decesset, timeretque moram fratribus facere, ingressus furnum succensum, scapulari purgavit ac sine læsione exivit. Crispolæ virginis, mihi haecenus ignotæ, nisi forte martyr aliquis Crispolus indicetur, qualis sequenti die colitur. Apud Paderbornam, translatio sancti Liborii episcopi Cenomanensis et confessoris. Translatio sanctæ Birgittæ viduæ, de Roma in Sveciam. De utraque diximus immediate superius.

Fortini.

Rogomeri. Wilhelmi.

Crispolæ.

Translatio Liborii et Birgittæ supra.

MOLAN. Translatio sanctorum reliquiarum beatæ Birgittæ de Roma ad monasterium Vaastricense regni Sveciæ. In editionibus aliis: Die vigesima octava, sancti patris Nicetæ, et sancti hieromartyris Helladii. Primus hac die colitur, alter præcedenti. Paderbornæ, translatio sancti Liborii episcopi Cenomanensis et confessoris. Item translatio sanctorum reliquiarum beatæ Birgittæ, etc. Eodem sunt translationes, de quibus jam pluries supra meminimus.

Nicetæ.

Helladii. Translatio Liborii et supra.

IV Kal.

Die 29.

A pud Iconium civitatem Isauriæ, sub Aureliano imperatore, passio sancti Cononis martyris et filii ejus, qui primum ignito ferro superpositi, deinde craticulam prunis suppositis, et oleo super infuso constanter superaverunt. Postea vero tam frivorii quam suspensionis in equuleo ac ignis penuriam passi, malleo ad extremum ligneo manibus eorum contritis, in laudem omnipotentis Dei spiritum emiserunt. Eodem die, sanctorum Sisinnii, Martyrii, atque Alexandri, qui in Anauniæ partibus, ut scribit sanctus Paulinus, persecuentibus gentilibus viris, martyrii coronam adepti sunt. Treveris, beati Maximini episcopi et confessoris, a quo Athanasius antistes, persecutionem Constantii fugiens, honorifice susceptus est. Romæ via Aurelia, natalis sancti Restituti. Via Tiburtina, septem germanorum.

Cononis et filii.

Sisinnii et soc.

Maximini.

Restituti. 7 Fratrum.

Sumitur ex Praten. Rosweyd. Antwerp-Maj. Munerat. Greven. et Molan. Item ex Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Danic. Editione Ultraject-Belg. et ferme Bruxelles.

VARIA LECTIO. *Ichoniam* in Antwerp-Maj. *Yconium* in Munerat. *Ichonium* in Greven. facile corriguntur. Rursus *Aurelio* in Rosweyd. *Conoris* in Antwerp-Maj. et *Canonis* in Munerat. qui et pro *filii*, legit *filiorum*. Alter error in Antwerp-Majore *craticula*, pro *craticulam*, et *injuriam* pro *penuriam*. Neutrum valet, inquit, saltem prius posteriori melius. Imo optime Molan., qui *pœnam scripsit*, et Greven. *penurias*, *alias pœnam*. *Pœnam* etiam habent codices mediæ notæ. Ceterum Praten. Heriniens. Rosweyd. et Munerat. constanter legunt *penuriam*, ut nos in textu servandum putavimus. Molanus *post passi*, inseruit *sunt*, unde vitiatur constructio. In Greveno deest nomen *Martyrii*, pro quo posuit Munerat. *Martirini*. Rosweyd. habet *Avaniæ*; Antwerp-Maj. *Inaniæ*, postremi codices *Ananiæ*, recte in textu. In Rosweyd. *post gentilibus*, omittitur *viris*. Antwerp-Max. perperam scribit *Treveris*, *translatio*. Antwerp-Maj. pro *Maximini*, *Maximiani*. Codices postremi quatuor *post Antistes*, addunt *Alexandrinus*. In Munerato deest *Constantii*, idemque et Antwerp-Maj. pluribus scriptoriis vitiis scatent, quæ tamquam minoris momenti minutias, et hic et alibi consulto negligimus.

OBSERVATIO. Romanum parvum de *Restituto*, *septem Germanis*, et *Maximino Trevirensi*, ex ordine agit, eumque servavit Ado, iis adjunctis, quæ mox commemorabimus. Textus noster, si non eadem præcise serie, aut iisdem plane verbis, certe totus ex Adone huc translatus est. Qui hic primo loco ponitur *Conon* cum filio, de quo post Rabanum, qui longius elogium concinnavit, codices aliqui, xx hujus meminerunt, ut ibi in Auctariis diximus; hic, inquam, *Conon*, nec Hieronymianis, nec Bedæ, nec Romano parvo notus, ab Adone primum consignatus et elogio, a Notkero ferme descripto, ornatus est, ejus potissimam partem suam fecisse Usuardum, nescio quomodo in Papebrochii oculos non incurrerit. Sed alia in commentario suo advertit, quæ Actis antiquis Græco-Latinis, ab ipso editis, lucem adferunt. Acta illa simplicitate et gravitate sua veneranda esse fatentur doctissimi recentiores, inter quos Tillemontius tomo 4 a pag. 455, passionis narrationem ex Actis proconsularibus acceptam, cum Papebrochio lubens admittit. Nec obsunt ea, quæ in nota observat a pag. 683, licet talia sint, ut non omnino primigenia et authentica esse ostendant, unde nec a Ruinartio inter sincera et selecta connumerata sunt. — *Martyres Anaunienses* seu *Anagnienses* agri Tridentini, in apographis Hieronymianis, corruptis non nihil nominibus, memorantur; unde in Adonem transiisse credimus, qui in eorum laudem exeurrit fusius, Nostro rei totius summam in pauciora ex ipso contrahente. Quæ in Rabano et Notkero conveniunt, ex utriusque collatione lector percipiet. Talem hi sancti Martyres nacti sunt encomiasten, nempe Vigilium Tridentinum, ut eorum Actis nihil opponi possit. Locum Vigilii litteris in sua collectione dedit Ruinartius a pag. 682; Tillemontius vitam Gallice contrahit tomo 10 a pag. 543; omnia uberius exquirat, et quæ obscura sunt, aliis explicat in Actis nostris Papebrochius. — De *Maximino* Trevirensi jam diximus Romanum parvum meminisse; meminere apographa Hieronymiana, meminuit Beda et ex eo Rabanus. Florus breve elogium composuit. Ado Romanum parvum secutus, ea solummodo addidit, quæ Noster ad verbum transumpsit. Utrum Notkerus satis apte, alia attexerit, cum longa Augustinianæ epistolæ lacinia, nihil ad me attinet judicare. Quanti momenti sint Maximini Vitæ seculis viii et ix compositæ, docet Hensebenius in dissertatione prævia. Veriora ex historia ecclesiastica repetenda sunt apud Baronium aliosque, de quibus vide Tillemontium tomo 8 variis locis. Audi Wandelbertum, qui de solo Maximino hunc unicum hodie versiculum panxit:

Cononis et filii.

Sisinnii et soc.

Maximini.

Maximine, tibi quarto Trevir alta coruscat.

Restituti, ac dein *septem germanorum* memoria iisdem ferme verbis in Hieronymianis, in Romano parvo, in Adone et Nostro atque etiam in Notkero exprimitur. Sed postremi cum matre Symphorosa coluntur xviii Julii, ut ibi ex ipso Usuardo ostenditur: nisi filii sint sanctæ Felicitatis, x Julii, vel fratres germani alii. Videsis Tomo vii Maii pag. 237. Acta *Restituti graviter plane scripta et*

Restituti et 7 fratrum.

fide

fide dignissima credidit Henschenius, favorabili sane iudicio; sed cui ægrè acquiescent, qui notationem Tillemontii expenderint tomo 5 pag. 634. Utriusque partis argumenta curioso lectori examinanda relinquimus. Interim verum manet, quod principio dicebam, textum nostrum Adonianum esse; sed et vere esse Usuardi, minime dubitandum.

AUCTARIA.

HERINIEN. Textui purissimo hanc annuntiationem sibi propriam præfigit: *Translatio corporis beati Renigii Francorum Apostoli, ab eo loco in quo antea jacuerat in eadem ecclesia.* De ea nihil apud alios.

*Translatio-
nis Renigii.*

TORNACEN. Resecat elogium Cononis, atque item martyrum Anauniensium. Cetera purus.

PULSANEN. Elogium Cononis etiam rescindit. In Sisinnio et sociis satis purus est. Tum: *Treveris beati Maximini episcopi et confessoris.* Atque ibi sistit, omissis reliquis.

ANTVERP. MAX-LUBEC. LOVANIEN. et ALBERGEN. Deficiunt dumtaxat in elogio Cononis. Quo etiam vitio laborat **BELIN.**

*Textus
contractus.*

CENTULEN. Romæ via Aurelia, natale sancti Restituti. Via Tiburtina, septem fratrum. Treveris, beati Maximini episcopi et confessoris, a quo Athanasius Alexandrinus antistes, Arrianos fugiens, honorifice est susceptus. Item passio Cononis martyris et filii ejus. Eodem die, sanctorum Sisinnii, Martyrii et Alexandri martyrum.

BRUXELLEN. Non aliter ferme a textu puritate differt, quod in eo codice rarum fatemur, quam annuntiationum transpositione.

De Conone.

HAGENOYEN. Cononis elogium ex Rabano, ni fallor, amplificat hoc modo: *Apud Iconium civitatem Isauriæ, passio sancti Cononis et filii ejus. Illic, dimissa uxore, factus est heremita cum filio suo. Illic Cuno fluvium, ubi homines transire non poterant, alibi fluere præcepit, et sic factum est. Isti postea tenti, primo sustinuerunt oleum bulliens, carbonem ignitos, craticulam, sartaginem, suspensionem cum suppositione ignis, manuum per malleum ligneum contritionem; sed in iis omnibus martyres Dei sunt illæsi, et aspicientes in cælum, orantesque migraverunt ad Dominum.* Omittit Anaunienses martyres, de cetero ferme purus.

AQUICINCT. Pro Anauniæ, habet Auniæ.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Maximini episcopi Treverensis. Sisinnii, Martyrii et Alexandri martyrum. Romæ septem germanorum martyrum.*

EDITIO LUBECO-COL. In Conone modice interpolata, sic prosequitur: *Apud Tridentum urbem, sanctorum Sisinnii diaconi, Martyrii, qui, ut scribit beatus Paulinus, de Cappadocia venerunt Mediolanum, ubi cum sancto Ambrosio per aliqua tempora morati sunt. Abinde venerunt Tridentem, ubi a sancto Vigilio episcopo gratanter recepti sunt, qui eos post aliquot dies dirigit in vicum, qui dicitur Medo, ut et ibi annuntient gentibus fidem Trinitatis, et cum jam multos ibidem convertissent, ab infidelibus viris comprehenduntur cæduntur, suspenduntur, vulnerantur, et diversis pœnis cruciuntur; ad ultimum igni traditi, sunt martyrii coronam adepti. Erat autem Dominicæ passionis dies, et ideo Domini miracula non defuerunt. Reliquiæ vero sanctorum, per sanctum antistitem Vigiliam, ad Tridentum urbem deportatæ sunt. Treveris, translatio corporis beati Maximini episcopi et confessoris, de Aquitania in Treverim. Sequitur Restituti, sed deest annuntiatione ultima.*

*De Sisinnio
et sociis.*

*Translatio-
nis Maxi-
mini.*

GREVEN. Nota, hoc die translatus est beatus Maximinus de Aquitania Treverim, pridie vero Idus Septembris dies est depositionis ejus. Vide in Actis commentarium prævium num. 5. Item sanctorum Pollionis, Crispoli, Cirilli. Sic Numidia, Cæsarea Cappadociæ et Antiochia junguntur. In Africa, natalis sanctorum Primi, Accidæ, Passimonii et aliorum cXLIII. In Actis hæc distinctius. In Bechlem, Suiberli episcopi et martyris. Vide Prætermisissos.

*De Maxi-
mino.*

*Pollionis,
c.c.*

Primi, etc.

Suiberli.

MOLAN. In editionibus ultimis, de Anauniensibus martyribus, in ipso textu interjicit cursivo, post *Eodem die*, hanc vocem; *Mediolani, etc.* In fine typis minusculis: *Quorum martyrium exprimitur xxvii Junii. Cur non xviii Julii?*

III Kal.

Die 30.

Felicis.

*Gabini et
Crispoli,
Huberti.*

Romæ via Aurelia, natalis beati Felicis Papæ, qui cum annis quinque rexisset Ecclesiam, sub Claudio principe martyrio coronatus est. Turribus Sardinia, sanctorum martyrum Gabini et Crispoli. Ipso die, sancti Huberti episcopi et confessoris.

Sic habent *Pratcu. Herinienu. Tornacenu. Pulsanen. Rosweydl. Antverp-Maj. Munerat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Pro Claudio principe, substituit Rosweydl. *Diocletiano.* Antverp-Maj. in alio errat, quod omittat *principe.* Lego *Gabini*, cum Heriniensi, Tornacenu. Antverp-Majore, Greven. et Molan. Si magis placet *Gabini*, nihil obloquor. Lego item *Crispoli* ex codicum omnium auctoritate, licet Romanum parvum et Ado aliter scripserint. Solus Pulsanen. male posuit *Scripuli.* Non est operæ pretium aliorum codicum variationes hic attexere. In Pratensi et Herinienu. est *Huberti*, et ita verosimilius legendum est. Alii habent *Huberti*; male Tornacenu. *Bucherti*, nec magis recto Pulsanen. *Bucherti.*

OBSERVATIO.

OBSERVATIO. De Felice Papa et martyre primus agit auctor Romani parvi, cujus nomen fortasse repererit in Rufini lib. 7 c. 27. Exinde Ado ipsissimis illis verbis signavit, quæ in textum suum Usuardus transtulit. Notkero visum est attexere pauca de *Missis, super memorias Martyrum celebrandis*, quæ Auctariis nonnullis materiam præbuere. Tempora sancti hujus Pontificis expendunt et definire conantur Henschenius et Papebrochius, vix quidquam reperientes, quod de Felice laudibus certo prædicent, præter epistolæ fragmentum a Cyrillo Alexandrino et Concilio Ephesino recitatum. Vide quæ hisce superaddidit Tillemontius tomo 4 a pag. 362. De martyrii aut obitus die, post Papebrochium, ex professo disputat tomo eodem pag. 687, ubi ex variis Hieronymianorum locis, ex Frontonis Calendario xxix Julii, ex Sacramentariis aliisque monumentis, probabilius censet, hunc xxx Maii, translationis alicujus causa, celebriorem redditum. Quibus cum certiora modo non suppetant, nolimus conjecturas cumulare. De Felicium confusione et distinctione superest quæstio, ad xxix Julii in Actis examinanda. Patebit infra, hunc diem etiam a Wandelberto selectum esse. — Ex eodem fonte et rivulo procedunt martyres Sardi *Gabinus* et *Crispulus*; quorum tamen memoria in apographis Hieronymianis etiam celebratur, quæ fortasse scaturigo prima dici debent. Primum nos *Gabini* enuntiavimus, quamquam Romanum parvum et Ado aliter efferant. Sic item pro *Crispuli*, legimus *Crispuli*, ex codicum nostrorum antiquissimorum consensu. Sed hæc non maximi momenti difficultas est, majorem tangit Henschenius, quærens utrum hic *Gabinus* diversus sit ab alio *Gabino* vel *Gavino*, qui cum aliis sociis, in ipsis Hieronymianis recolitur xxv Octobris. Obscura hic demum multa adverto, quibus forte lucis aliquid accedet, dum citato die xxv Octobris, hæc in Actis erunt discutienda. Vide interim quæ habet Tillemontius tomo 2 pag. 230 et 587, deinde tomo 5 a pag. 143. — *Hubertus*, seu potius *Hubertus*, soli Usuardo proprius, *Episcopi* titulo insignitus, inplexum facessit negotium. Etenim recentiores codices Usuardini, ut in Auctariis patebit, episcopum illum *Leodiensem* faciunt, alii *Tungrensem*, cum verius forte *Trajectensis* dicendus sit, si tamen de episcopo illo hodie agatur et non longe verosimilius de *Huberto monacho Britanniæ*, ut in Actis censet Papebrochius, cujus commentarium prævium num. 1 et 2, curiosus lector consulat. Notatu digna est hodierna Castellani annuntiatio textui Romani moderni in Martyrologio universali subjuncta, quam ex Gallica Latinam facio: *Furis (vulgo Ter vueren) Bruxellas inter et Lovanium, transitus sancti Huberti episcopi, qui Cathedram episcopalem Trajecto Leodium transtulit. Corpus ejus continuo Leodium translatum, atque ibi in oratorio sancti Petri sepultum est. Scelerim post annis e tumultu levatum est, tertio die Novembris; et regnante Ludovico pio translatum ab abbatiâ Andainensem in Ardennis, quæ inde postea nomen mutavit in sancti Huberti. Sanctus aliquis monachus synonymus hoc die honoratur Britanniæ in diocesi Suessionensi, quia verus ejus dies obitus ignorabatur. Hæc pro majori parte ex citato Papebrochii commentario accepta sunt. Vide infra xxx Septembris Auctarium Molani, ex posterioribus ejus editionibus. Reliqua quæ Hubertum episcopum attinent, in Novembris, quo etiam Antverpiæ solenni officio recentissime coli coeptus est, accuratius in Actis discutiuntur et illustrabuntur. Nos hic genuinum Usuardi textum representavimus. Sic Wandelbertus de Huberto et Felice:*

Tertia Huberto, Papæ et Felice dicatur.

AUCTARIA.

ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. Omitunt annuntiationem tertiam de sancto Huberto, ejusque loco substituunt: *In Antiochia, natale sanctorum Sici et Palatini, qui multa tormenta passi sunt. Ex Hieronymianis vel Rabano tota illa annuntiatio huc translata est.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN. LOVANIEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Citatæ annuntiationi inserunt, pro Christo passi sunt. In fine autem servant Huberti memoriam, hoc modo: *Ipsa die, natalis sancti Huberti Leodiensis episcopi et confessoris. Jam dixi in Observatione, codices hosce Belgicos, Huberti nomen apertius ad Leodiensem episcopum contrahere, quam fecerit Usuardus ipse in genuino textu.*

ULTRAJECT. et DANIC. Cum tribus postremis conveniunt, sed in eo excedunt, quod de Felice Papa textui adnectant: *Hic post beatum Petrum vicesimus septimus, instituit super memorias Martyrum Missis celebrari. In Observatione notavimus, hæc a Notkero superaddita fuisse.*

CENTULEN. *Romæ via Aurelia, sancti Felicis Papæ et martyris sub Claudio cæsare. In Sardis purus est. Sequitur: Antiochiæ, sanctorum Isicii et Palatini, qui multa tormenta passi sunt. Ipsa die, sancti Huberti episcopi et confessoris. Canobio Centula, sanctorum Chuidoci, Pricori et Mugde-*

gensi confessorum, quorum dua primi beato Richardo ad initium sanctæ conversationis fuerunt. De duobus his primis, quorum alter etiam Adrianus vocatur, conjunctim agit Henschenius in commentario suo historico; de Madelgisilo (sic enim ab omnibus passim vocatur) plura reperit, et accurato commentario illustravit.

BRUXELLEN. Cum superioribus convenit, excepta ultima annuntiatione, quam sic exprimit: *Ipsa die, depositio sancti Huberti Leodiensis episcopi et confessoris. Qui beato Lamberto miraculose in episcopatu subrogatus, sedem episcopalem de Trajecto Leodium transtulit, et tandem ipse hac die, apud Furam Brabantix, ob hoc seculo nequam ereptus, secundit ad celos, et corpus ejus transfertur Leodium, ubi in ecclesia S. Petri digne sepelitur. Vide supra Observationem.*

HAGENOVEN. Præter dicta de Felice, adjicit: *Et sub eo hæresis oritur Manichæorum. Secundo loco de Huberto Leodiensi, etc. Tunc: Item Thudberti confessoris. In Prætermis plane ignotus est, nec confundi potest cum Tradperto in Briggoya martyre, de quo actum xxvi Aprilis. Nam cur idem compiler eundem Sanctum bis repereret, semel martyrem, semel confessorem? Quid si suspicemur, Hubertum monachum Britannicensem, hic, scriptoris vitio, in Thudbertum*

transformatum

Felicis.

Gabini et Crispoti.

Huberti.

Sici et Palatini.

De Felice,

Isicii et Palatini.

Chuidoci et aliorum.

De Huberto Leodiensi.

Thudberti.

transformatum esse? Sequuntur in codice *martyres Anauinienses*, hoc die perperam inserti. In Sardis purus est. Denique de Antiochenis Sico vel Isicio et Palatino, ut supra.

De Felice.

AQUICINCT. De Felice: *Hic constituit supra memorias Martyrum Missas celebrare.*

De reliquiis S. Juliani.

DAVERONEN. Turonis, exceptio prima reliquiarum beatissimi Juliani martyris. Vide Prætermis-
sos, ubi sic notat Henschenius: *Videtur is esse sanctus Julianus martyr Arveruensis, in cujus festo Acta martyrii, in novem lectiones distributa, leguntur in ecclesia et diocesi-Turonensi xxvii Aug.*

Dympnæ

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Dympnæ virginis et martyris, quæ pro fide et castitate a patre decollatur. Nusquam illa apud alios hæc die legitur, vide xv Maii. Felicis Papæ et martyris. Gabini et Crispuli martyrum.*

In VATICANO signato num. 5949. Deest annuntiatio ultima de sancto Huberto.

Exuperantii.

FLORENTIN. Apud Ravennam, sancti Exuperantii archiepiscopi et confessoris. Vide Papebrochii commentarium historicum, ubi de aliis Exuperantiis nonnulla curiose observat.

Dedicationis Medardi.

DIVIONEN. Ecclesiæ sancti Stephani. *Dedicatio sancti Medardi in urbe Divionensi.* De hac nihil in Prætermis-
sis. Vide quæ in Actis dicuntur viii Junii, commentario prævio § iv pag. 77.

De Felice.

EDITIO LUNECO-COL. De Felice sic habet: *Qui cum annis quinque, mensibus decem rexisset Ecclesiam, sub Claudio et Aureliano principibus martyrio coronatus est. Hic post beatum Petrum xxvii, etc.* Sequitur de Sardis et Antiochenis. Deinde: *In Apulia, sancti Nicolai Peregrini et confessoris, miraculis clari.* Remittitur ad diem, quo Trani colitur, ii Junii. *Ipsa die, natale sancti Huberti Leodiensis episcopi et confessoris.*

Nicolai Peregrini.

Huberti Leodiensis.

BELIN. Penultimo loco etiam interserit martyres Antiochenos. Pro Huberti scribit *Hugberti*: et in altera editione adjicitur: *Centula, depositio sancti Madelgisili confessoris.*

Madelgisili.

GREVEN. *Nota, hic est depositio sancti Huberti,*

tertio Nonas Novembris translatio. Vide quæ in eam rem superius non uno loco observata sunt.

In Antiochia, natalis sanctorum Syri et Palatini, qui multa pro Christo tormenta passi sunt. In Apu-

*lia, beati Nicolai cognomento Peregrini, confessoris. Hic columbina simplicitate ductus, præceptum Domini de cruce tollenda implere cupiens, ligneam crucem manu gestans, Kyrie eleison insonans, innocentes pueros, qui hæc secum clamitarent, post se duvens, oppidi loca circuit. Tandem in pace quievit miraculis clarus. Jam diximus remitti ad diem, quo Trani colitur, ii Junii. Vide ibi sancti ipsius effigiem, Vitam, miracula, translationem et reliqua ad eum pertinentia, accurate a Papebrochio digesta. Sequitur: Ipsa die, secundum Catalogum Sanctorum, Venetiis, translatio sancti Nicolai episcopi et confessoris, una cum ossibus prædecessorum ejus Theodori episcopi Mirreorum et martyris, nec non alterius Nicolai, ejusdem loci episcopi et confessoris, avunculi sancti Nicolai, de Mirrea Venetiis, tempore Urbani Papæ secundi. Vide quæ de his dicuntur inter Prætermis-
sos.*

De Huberto.

Syri et Palatini.

De Nicolao.

De aliis Nicolais.

MOLAN. Post sancti Huberti episcopi, addit. *Tungrensis ecclesiæ. Qui primo quidem apud sanctum Lambertum martyrem sepultus, emergentibus annis in quodam monasterio est translatus et venerabiliter sepultus. In Ravenna, sancti Ursini*

De Huberto Tungrensi.

martyris, qui sub judice Paulino passus est et sepultus in eadem urbe a beato Vitale, patre sanctorum Gervasii et Prothasii. Remittitur ad xix Junii. In

Ursini.

Antiochia, sanctorum Syri (Ita hic, sed infra rectius scribit Syri) et Palatini, qui multa tormenta passi sunt. Centula, depositio sancti Madelgisili confessoris. Haec tenus prima editio. In aliis inter-

Syri et Palatini.

jectitur litteris Italicis, post Claudio principe: et Aureliano. Item iisdem litteris post Crispoli: Centula, depositio sancti Madelgisili confessoris. In

Madelgisili.

Antiochia, sanctorum Syri, etc. Die trigesima, sancti patris Isaacii, mansionis Dalmatiæ. Sequitur demum sancti Huberti, ubi, quemadmodum in priori editione, inseritur Tungrensis ecclesiæ.

Isaacii.

Prædie Kal.

Die 31.

Petronillæ.

Romæ, sanctæ Petronillæ virginis, quæ post multa miracula sanitatum, cum eam quidam Comes suo vellet conjugio sociare, tridui inducias postulans, jejuniis atque orationibus vacans, tertio die, mox ut Christi Sacramentum accepit, emisit spiritum. Apud Urbem Aquileiam, natalis sanctorum martyrum Cantii, Cantiani et Cantianillæ fratrum, qui cum ducerent prosapiam de genere Aniciorum, ob Christianæ fidei constantiam, una cum pedagogo suo Proto capite plexi sunt. Turribus Sardiniae, Crescentiani martyris.

Cantii, Cantiani, Cantianillæ, etc.

Crescentiani.

Sumitur ex Praten. Herinien. Antverp. Maj. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Solitis fœdatæ editionis vitiis laborat Muneratus, in quo *sociari pro sociare*; et *tridui induas, pro tridui inducias*. Porro *tridui* legendum, non *triduum*, ut Pratens., nec *triduo*, ut Antverp-Maj., docent codices reliqui. Heriniensis male expunxit particulam *max*. Pro *Cantii* Antverp-Maj. scripsit *Cautini*. Greven *Cancii, Canciani*, etc. Munerat. habet, *cum ducerent prosapiam Aniciorum*. Pejus Herinien. phrasim mutavit hoc modo: *Qui cum essent de genere Aniciorum progeniti*. Reliqui in textu *pedagogo*, quod nullus diphthongo utatur, excepto solo Molano. In Antverp-Maj. est *petagogo*. Greven. et Molan. scribunt *Protho*, ceteri omnes, ut in textu. *Creciani* pro *Crescentiani*, vitium est codicis Antverpiensis-Majoris.

OBSEVATIO. Recte observavit Florentinius *Petronillam* virginem Romanam, librariorum osecantia, in nonnullis apographis Hieronymianis Aquileiæ adscriptam, eum ea palæstra ad tres fratres spectet, qui in textu sequuntur. Ejusdem *Petronillæ virginis*, et sub iis dumtaxat terminis,

meminere

meminere Beda et Romanum parvum. Primum secutus est Rabanus, adjecta tota ea parte Marcellianæ epistolæ, quam in Actis recitatam invenies. An sincera sint, quæ ibi Marcellus denarrat, vel ex eo colligas, quod Petronilla *Domini Petri Apostoli filia* dicatur, aliaque admisceantur, quæ non tam facile fidem inveniant, eruditis recentioribus plane suspecta, ut vide apud Tillemontium tomo 1 pag. 189. Ado compendiosius rem complexus est. Ilunc et Rabanum legisse videtur Notkerus, Noster vero ex Adonis elogio certiora decerpit, iis studio præteritis, quæ dubitationi obnoxia animadvertit. Porro ex genuinis Usuardi codicibus manifeste constat, eum non recte citari, tamquam si Petronillam *S. Petri filiam* cum aliis nominasset, utpote qui ab ea appellatione omnino abstinuit, reliqua etiam tam prudenter attemperans, ut data opera, sic elogium suum concinnasse videatur. Non ita Wandelbertus, cujus de Petronilla hi exstant versiculi :

*Tum pridie Petronella Petri de germine sancto, •
Fulgida virgo micat Christi trabecula decore.*

Aquileienses tergemini, apud Hieronym. et Romanum parvum notati, nullo ab Adone elogio ornantur, nec quidquam magnopere adjiunt Rabanus et Notkerus. Usuardi est quiddam encomii in laterculo exhibuimus de *Anicia prosapia*, etc. Crediderim Usuardo factam copiam eorum Actorum, quæ ex Mombritorio et codicibus Mss. hæc die referuntur, quæque verosimiliter in Adonis notitiam non venerant. Illustrium horum martyrum Acta ex vetustissimis Mss. inter se et cum Mombritorio editione collatis, diligenter illustravit Henschenius, Analecta subjiciens, quæ multa de eorum reliquiis, miraculis et translationibus hinc inde collecta accurate elucidant. Eadem Acta prius edita fuerant a Mabilione tomo de Liturgia Gallicana pag. 467 anno MDCLXXXV, sed quæ Henschenio videre non licuit, quadriennio ante vita funeto. Omnia hæc expendit Tillemontius tomo 5 pag. 636, ubi pretiosum a vili discriminans, ea probat, quæ sunt Maximi Taurinensis, sub Ambrosii nomine circumferri solita; in aliis non nulla carpens, ut minimum tamquam non satis exacta. Nos hæc prudentium lectorum iudicio relinquimus. Et hic locum habere debent Wandelberti de Cantianis versiculi :

*Cantius et Cantianus cum Cantianella
Collucet: Mianum hæc claudunt solennia mensem.*

Protum pædagogum Hieronymiana aliqua signant, et quidem eum *Chrysogono*, de quo nos alibi. — Qui ultimo loco ponitur *Crescentianus*, ex laudatis Hieronymianis per Adonem huc et in Notkerum transit, iisdem ubique verbis præter titulum *Martyris*, a Nostro adjectum. Atque his germanam Usuardi phrasim reddidimus. Solet Crescentianus Gabino et Crispolo, de quibus in textu diei præcedentis, tamquam popularis, forte etiam ut martyrii socius, conjungi, ut vide sis in brevi Henschenii commentario.

AUCTARIA.

TORNACEN. hic iterum aliquid a textu resecat, nempe elogium tergemina Cantianorum, cetera purissimus.

PULSANEN. Præterea mutilus est annuntiatione ultima.

De Petronilla.

ROSWEYD. Initio sic habet : *Romæ, sanctæ Petronillæ filie sancti Petri, quæ post multa, etc;* sed rursus in fine admisceat : *tertio die, mox ut a Nicomede presbytero, Christi, etc.* Reliqua omnia pura sunt.

ANTVERP. MAX-LUBEC. et BELINUS. Post *Petronillæ virginis*, inserunt : *Filia beati Petri Apostoli, quæ Flacci Comitum conjugium spernens, acceptis triduanæ deliberationis induciis, jejuniis, etc.* In reliquis puri sunt.

ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Idem habent additamentum, sed post *Sacramentum accepit*, adhuc admisceat, *reclinans se in lecto emisit spiritum.* Atque in eo convenit codex **LOVANIEN**, sed deficit in elogio fratrum **Aquileiensem**.

De Petronilla.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN et DANIC. Similes **ANTVERP-MAXIMO**, post *emisit spiritum*, adhuc adjiunt : *Hujus sepulchrum Paulus Papa aperiens, ad corpus Virginis transferrendum, inventum est in sarcophago ejus marmoreo, sculptum manu Petri Apostoli: Auræ Petronillæ dulcissimæ filie. Quam conveniat hæc inscriptio Petri Apostoli stylo, vide in Actis.*

Textus non purus.

CENTULEN. *Romæ, sanctæ Petronillæ virginis, quæ beati Petri Apostoli filia fuisse traditur. Apud Aquileiam, sanctorum Cantii, Cantiani, et Cantianille fratrum, qui cum essent de genere Aniciorum, et nolent idola adorare, cum pedagogo suo pro*

Christo capite plexi sunt. Turribus Sardinia, sancti Crescentiani.

BRUXELLEN. *Romæ, sanctæ Petronillæ virginis, filie beati Petri Apostoli. Quæ post multa miracula sanitatum, cum eam Flaccus Comes suo vellet conjugio, quod ipsa spernit, sociare, triduanæ deliberationis induciis petens et cum sancta virgine Felicula collactanea sua jejuniis vacans (atque) orationibus, tertia die, mox ut Christi Sacramentum accepit, reclinans se in lectulo emisit spiritum. Hic ferme totus Adonis textus est, ex ejus Martyrologio acceptus. Sequitur notissima additio : Hujus Virginis sepulchrum Paulus Papa, ut corpus ejus transferret, aperiens, in sarcophago ejus marmoreo, manu beati Petri Apostoli sculptum invenit : Auræ Petronillæ dulcissimæ filie, hoc Petrus pietatis obsequio. Vide quid de hac inscriptione sentiat Henschenius, in commentario suo historico num. 1. Cetera codex purus est.*

D. Petronilla ex Adone.

HAGENOVEN. Quæ de Petronilla habet, præter jam dicta, purius legentur in Actis. Adde tamen quæ sequuntur de Cantianis : *Apud Rudelfusem urbem Aquilegiam natale sanctorum martyrum Cantii, Cantiani, et Cantianille fratrum, qui de genere Aniciorum et Cavini imperatoris, a pedagogo suo Protho fidem Christi edocti sunt. Persecutionem Diocletiani metuentes, hereditates suas Romæ vendunt et Aquilegiam pergunt, putantes se ibi Chrysogonum et Anastasiam in carcere invenire; sed per palmam martyrii subtracti erant. Accusati igitur sunt Augusto per Dladium (Dulcidium) et Sysinnium, quod Christiani essent (et) apud Aquas Gradatas, juxta fluvium Ysocium (Hysontionota) decollantur, et a sancto Scelio (Zvilo vel Zeno) sepeliuntur.*

De Cantianis.

sepeliuntur.

sepe liuntur. Vide Acta ipsa ex quibus hæc accepta sunt. In Crescentiano, purus est.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Petronillæ filix sancti Petri Apostoli. Cantii, Cantiani et Cantianillæ fratrum martyrum, cum pedagogo eorum Proto. Crescentiani martyris.*

Primiani et Firmiani.

VATICAN. num. 5949. Adjicit : *S. Primiani et Firmiani.* Sed huc omnino non pertinent, nec satis perspicio quos velit indicare.

Translatio- nis Machabæorum.

EDITIO LUBECO-COL. Sic orditur : *Apud Coloniam Agrippinam, translatio sanctorum Machabæorum martyrum, quæ anno Incarnationis Domini millesimo centesimo sexagesimo quarto a Domino Reynoldo Coloniensium archiepiscopo facta est. Coluntur i Augusti, quo die tota illa de sanctorum Machabæorum Coloniam translatione historia diligentissime illustrabitur. De Petronilla eadem habet, quæ ULTRAJECT. et alii codices supra citati. In reliquis pura.*

Germani et soc.

GREVEN. *Civitate Gerunda, natalis sanctorum Germani, Victuri et Silvani.* More suo facit hic scriptor, dum ex Hieronymianis apographis nomina aliqua delibat, in hoc hodie felix, quod tria signata recte efformaverit; sed nescio cur ceterorum antesignanum *Gaudiennum* omiserit. Vide

Chrysogoni.

socios in Actis enumeratos. *Item Crisogoni.* Colitur xxiv Novembris. *Commemoratio sanctorum Marcelli et Exuperantii martyrum, qui infra III Kal. Januarii ponuntur, et recte cum Sabino. Apud Coloniam Agrippinam, translatio sanctorum Machabæorum martyrum facta anno, etc.*

Machabæorum. Paschasio.

MOLAN. Typis minutis : *Romæ, sancti Paschasio archidiaconi et confessoris, de quo Gregorius in Dialogis. De eo Paschasio nihil apud antiquiores*

Martyrologos legitur, ut proinde censendum sit, ex hisce additionibus in Romanum modernum transiisse. Henschenius in commentario historico totam Paschasio, in Purgatorio existentis et tamen miraculis clari, historiam ex Gregorii dialogis adducit, similique exemplo confirmat. Hunc porro Paschasium Romanum diaconum recte, ni fallor, distinguit ab alio Paschasio diacono sancti Martini episcopi Dumiensis, cujus Acta illustrata sunt xx Martii. Sequitur : *Arvernus, sanctorum confessorum Alexandri et Gallæ, de quibus Gregorius Taronensis in libro de Confessoribus.* Et hi Sancti a MOLANO primum in sacris Tabulis consignati sunt, sed a Baronio prætermitti. Apud Turonensem cap. 36, de utriusque sepulchro et meritis agitur; qui vero ipsi aut eujates sint, hactenus repertum non est. Putat Henschenius diversam esse *Gallam*, de qua hic loquimur, a *Galla sancti Eucherii uxore*, ut in Actis contra Baronium conatur evincere. Editiones alteræ hoc solum habent : *Die trigesima prima, sancti Apostoli Hermii et sacrosancti martyris Hermæi.* Atque idem ad verbum legit editio tertia anni MDLXXXIII, unde miror in Actis aliter referri. Interim tu vide illic, unus ne hic Hermias, vel Hermæus, an geminus dicendus sit. Putat Papebrochius, hujus diei martyrem *Hermiam* appellandum esse et *Comanis* sepultum, diversum vero ab *Hermia* esse *Hermæum* Sirmiensem; sed laborat, ut distingui ab hoc Hermæo credat S. Hermem Dalmatiæ Apostolum, qui in Actis refertur VIII Aprilis. Vide plura in laudati Papebrochii commentario.

Alexandri et Gallæ.

Hermii et Hermæi.

MENSIS JUNIUS

Habet Dies xxx.

Kalendis.

Die 1.

Romæ, dedicatio sancti Nicomedis presbiteri et martyris. Apud Cæsaream Pa-
lestinae sub persecutione Maximini, beati Pamphili presbiteri et martyris,
eius vitam Eusebius Cæsariensis episcopus tribus libris comprehendit.
Sed et sanctus Hieronymus scribit, quædam volumina manu ejus exarata se repe-
risse quæ tanto, inquit, amplector et servo gaudio, ut Cresi opes habere me cre-
dam. Angustoduni, sanctorum Reveriani episcopi et Pauli presbiteri, cum aliis de-
cem, qui sub Aureliano principe martyrio coronati sunt. Ipso die, sancti Caprasii
abbatis monasterii Lirinensis.

*Nicomedis.
Pamphili.*

*Reveriani et
sue.
Caprasii.*

Ita codices *Antverp-Maj. Munerat. Greven. et Molanus;* qui soli puri sunt.

VARIA LECTIO. In ipso principio offendiculum est. Scribit Pratenis: *Romæ, dedicatio natalis
sancti Nicomedis, Antverp-Maj. et Tornac. natale vel natalis Nicomedis, Greven. et Molan. dedi-
catio basilicæ S. Nicomedis. Alii, dedicatio et natalis. Nos credimus Usuardum servasse lectionem
Adonis, qualis est in Munerato, Heriniensi, aliisque, ac proinde in textu nostro. Et hoc Molanus
agnovisse videtur, dum in posterioribus suis editionibus basilicæ scripsit cursivis sive Italicis litteris
a textu distinctis. Sic etiam et recte Maximini legimus cum Praten. Antverp-Maj. et Munerato,
non Maximiani, ut Greven. et Molan. In codicibus est, et esse debet Pamphili presbyteri. Erravit
Praten. scribendo Episcopi. Rursus habent omnes se reperisse, vel ut Greven. repperisse; nescio
quid Munerat. solito tamen castigatior, velit per recepisse. Plura occurrunt scriptoria sphalmata,
ut Niconedis, presbiteri, Palestina, Cæsariensis, Jeronimus, Hieronimus, inquit, Cresi et Lirinensis,
quorum ea servanda putavimus, in quibus præcipui codices et alii hodie conveniunt. Erravit denuo
Pratenis subtrahendo titulum episcopi Reveriano, quem male supra Pamphilo tribuerat. Non minus
turpiter labitur Antverp-Major, qui pro Reveriani episcopi... cum aliis... martyrio coronati, posuit
Severiani episcopi et confessoris.*

OBSERVATIO. Jam abunde notavimus ambiguum esse, quid de *Nicomede* presbytero et martyre,
primigenia phrasi scripserit hac die Usuardus, cujus natalem seu certaminis diem, ipse post
alios, xvii Kal. Octobris seu xv Septembris innexuit. Agi de aliqua ecclesiæ, in Martyris honorem,
dedicatione, manifestum est, idque primus signasse videtur auctor Romani parvi, his verbis: *Dedi-*

Nicomedis.

catio S. Nicomedis martyris; addidit Ado, *presbyteri apud urbem Romam*, simul indicans diem natalem, qui supra. Beda, forte utroque antiquior, discrete posuit: *Natalis Nicomedis martyris*, et post eum subjunxit Rabanus, *ecclesie Dedicatio*. Utrum ex his, non satis claris expressionibus, obscuriorem aliam conflaverit Usuardus per, *dedicatio natalis*, harum rerum periti lectoris iudicio relinquimus; maluimus nos Romani parvi et Adonis syntaxim, solitam Usuardi regulam præferre. Pluribus hic non immoror, cum res tota operiosiori disquisitione opus habeat, danda in Actis die ipso Nicomedis natali (ut Martyrologia statuunt) xv Septembris. — Celeberrimi martyris *Pamphili* agonem hac die perperam referri, et non magis recte binos socios *Valentem et Paulum* in hodierno Romano adjungi, bene in commentario suo censuit Papebrochius, utpote qui sociis omnibus ad xvi Februarii melius conjungeretur; atque ibidem satis feliciter conjectat, Martyrologum aliquem Adone et Usuardo antiquiorem, pro mero forte arbitrio, Pamphilum hac die consignasse. Sic omnino res habet; sed et Martyrologum illum non difficulter reperire potuit, nempe auctorem Romani parvi, ex solito suo duce Rufino ita hodie secundo loco legentem: *Et sancti Pamphili martyris*, nulla temporis aut loci adscripta characteristicæ. Non dubitavit Ado, quin de illustri illo, ab Eusebio celebrato, sermo esset, ipsique adeo ex hoc et Hieronymo de scriptoribus ecclesiasticis cap. 75 elogium concinnavit, cujus partem potissimam Noster ad verbum transtulit, Notkero omnia describente. Atque hanc solam credimus veram causam esse, cur *Pamphilus*, seorsim ab aliis, hoc die Martyrologiis nostris inscriptus sit. De sociis diximus in Observatione nostra § ultimo citata die xvi Februarii, ubi continuatam duodecim martyriorum seriem ex Eusebio aliisque, Gallice expositam diximus a Tillemontio tomo 5 a pag. 418: quæ ferme eadem Græce et Latine hoc die in Actis nostris edita est a Papebrochio, duabus partibus ea complectentibus, quæ supersunt ex tribus libris de vita Pamphili ab Eusebio scriptis, quæque sub Metaphrastis nomine prius vulgata, auctoritatis aliquid amisisse videbatur. Wandelbertus Pamphilum et Nicomedem honorat.

*Junii origo tuum sustollit ad astra nitorem
Pamphile, martyrio doctor venerande beato;
Martyris huncque diem festum Nicomedis adornat.*

*Reveriani et
soc.*

Reverianus Augustodunensis et *Paulus* cum sociis ab Usuardo in sacros Fastos relati primum sunt; a nullo antiquiore aut cœvo memorati. Nec enim audiendus Petrus de Natalibus, eum perperam Adoni adscribens, quem alii secuti sunt. Vide Henschenii commentarium et Acta a P. F. Clifletio communicata; quibus accedere potest notula Motherii, hoc die Martyrologio Gallico adjecta.

Caprasii.

— Ast ex laudato Adone et ejusdemmet verbis plane acceptus est *Caprasius*. Cur præteritus sit *Claudius* Viennensis undecimus episcopus ibidem notatus, haud satis perspicio. Ceterum quæ dedimus, Usuardina esse minime dubitamus. Quæ de Caprasio supersunt, ab Henschenio collecta et recensita invenies.

AUCTARIA.

*Dedicatio
cryptarum.*

P RATEN. Imprimis multa hodie habet de *Dedicatio cryptarum*, etc. in indice Prætermisorum integre recitata, ubi eam lector reperire poterit. Nobis fuit dubium, an longior ista oratio, ipsi Usuardo esset tribuenda; qua super re consultus Castellanus, respondit, in codice Pratensi, prima et eadem manu omnia esse scripta. An Usuardina? Non existimo, in codicum aliorum ferine omnium apertissima repugnantia et quidem alterius Pratensis codicis B. in quo hæc erasa testatur, qui apographum nostrum cum prætenso autographo contulit celeberrimus Sirmundus.

HERINIEN. Toto textu omnium purissimus, in fine hæc sibi propria adjicit: *Treveris civitate, depositio beati Simeonis monachi. Qui profectus ex monasterio in monte Sinai constituto, rectoris sui obsecundans imperiis, inque memoratam metropolim deveniens, non paucis annis remotiorem vitam strenue exercuit, ibidemque, vocante Domino, ad caelestia migravit, quo se feliciter vivere miraculorum creberrima testatur exhibitione.*

TORNACEN. Rescindit partem alteram elogii beati Pamphili, cetera purus est.

Erasmii.

PULSANEN. Romæ, *dedicatio et natalis*, etc. Sequitur: *In Campania, natalis sancti Erasmi episcopi et confessoris. Hic sub Diocletiano et Maximiano Augustis, diversis suppliciis cruciatus, tandem vocante eum Domino, sancto sine quævit. Vide die tertia hujus. Porro in codice truncatur totum elogium Pamphili. De ceteris nihil.*

ANTVERP. et MAX-LUNEC. In textu satis puri,

addunt in fine, alter *Juvenii*, altera *Vincencii*. Apud alios invenies *Viventii, Viriani*, etc. Videantur Prætermissi et Acta pag. 43.

ROSWEYD. Et hic in textu satis purus est, sed in fine adjicit: *Item Faustini episcopi et martyris, et sociorum ejus.* Est inter Perusinos martyres *Faustinus* aliquis, an hunc indicet, nescio.

*Faustini.
et soc.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Textum referunt, sed addunt: *Romæ, sancti Vincentii.* De quo jam diximus. Tum: *Treveris civitate, beati Simeonis monachi.* Quæ eadem habet **LOVANIEN**, deficiens in altera parte elogii sancti Pamphili. **ALBERG.** autem et **DANIC.** primis similes, initio acephali sunt, carentes *dedicatione*, etc.

*Vincentii.
Simeonis.*

CENTULEN. Romæ, *sancti Nicomedis martyris. Cæsarea Cappadociæ (Palæstinæ) sancti Pamphili presbyteri et martyris, o quo Eusebius Cæsariensis Pamphili cognomen accepit. Augustoduni, sanctorum Reveriani episcopi et Pauli presbyteri cum aliis decem, qui sub Aureliano passi sunt. In Caprasio purus est.*

Textus contractus.

BRUXELLEN. In textu, solito purior, subdit: *Apud Viennam, sancti Elaudissimi (voluit dicere Claudii) episcopi. Et Treveris, depositio sancti Simeonis monachi et heremita. Qui Syracusis civitate Siciliæ oriundus, Treveris pro Christo in turri diu conclusus, migravit ad Christum.*

*Claudii.
De Simeone
Treverensi.*

HAGENOVEN. In tribus primis annuntiationibus modice interpolatus, ante *Caprasii*, interserit: *Depositio sancti Simeonis monachi et confessoris. Qui natus erat de Sicilia a nobilissimis parentibus;*

	tibus; qui et vitam heremiticam primum in monte Synai duxit. Sed Pappo Treverensis archiepiscopus transfretavit et Symeonem Treverim duxit, ipsumque supra nigram portam recludi fecit, et necessaria ei ministravit; et animam Deo dedit, ibique sepultus est et multis claret miraculis. Sequitur, Caprasii; et in fine: Romæ, sancti Vincentii. De quo supra.	supra nominum confusionem. Pictavis, sancti Jovini abbatis.	Jovini.
Vincentii.	AQUINCINCT. Incipit: Romæ, dedicatio et natalis, etc. In fine: Item Jovini abbatis. In Pictaviensi Galliæ diocesi, ut in Actis notatur.	GREVEN. Item, sanctorum Octavi, Zozimi, Lucie, Casti, Pullii, Lupi, Crispi. Elucidatio ex Actis petenda. Justi et Viriani martyrum. Romæ, Viventii martyris. De his vide dicta et Prætermisos. Cunonis, qui et Conradus dicitur, Præpositi majoris ecclesiæ Agrippinæ Colonia et martyris. Qui anno Domini MLXVI ab impiis de altissimo monte, tertio præcipitatus, cum mansisset illæsus, gladiis eorum interfectus, miraculis claruit. Viennæ, sancti Claudii episcopi et confessoris. Treveris, in porta, quam Martiam seu Nigram vocant, depositio sancti Symeonis monachi et confessoris. Teclæ virginis et martyris: Antiochenæ opinor, cum Zosimo, ut alibi abunde dictum est.	Octavi et soc. Justi, etc. Viventii. Cunonis.
Jovini.	VICTORIN. Pro Augustoduni, aliam positionem substituit: In territorio Nivernensi.	Claudii.	
	MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Nicomedis martyris. Pamphili presbyteri et martyris. Reveriani martyris cum sociis.	Symeonis. Teclæ.	
	In VATICAN. num. 5949, deest Nicomedis et Reveriani et Caprasii: adjicitur: Thessalonice sanctæ Lucie virginis. Vide indicem Sanctorum hujus diei et Acta, in quibus varios habet socios.		
Lucie.	UGHELLIAN. In fine: Romæ, sancti Viventii. Vide supra ANTVERP. et MAX-LUBEC.		
Vincentii.	ALTEMP. Pictavis, sancti Jovini abbatis.		
Jovini.	FLORENTIN. Romæ, sancti Vincentii. Apud Bononiam, passio sancti Proculi martyris et episcopi Interomnensis, in ducatu Spoletano; qui vita et miraculis multos convertit ad Dominum. Vide Prætermisos et Acta. Ipso die, sancti Viriani confessoris. An non Viventius est, Virianus, Juventius vel Vincentius? Item sancti Simeonis, qui dudum commoratus est in Bethleem in terra sancta, et postmodum venit Treverim et ibi vitam finivit, ubi ejus Basilica in grossissima structura cernitur usque hodie. Item sancti Viriani militis et Secundarii cum sociis suis, qui passi sunt pro Christo sub Decio imperatore. An de Tifernatibus agitur? Videantur Acta nostra.	Viriani. Jovini pro Jovini. Simeonis. Translatio- nis Gislens, etc.	
Vincentii.	EDITIO LUBECO-COL. Incipit a Pamphilo, satis pure, et sic de Reveriano et Caprasio. Tum: Romæ, sancti Viventii martyris. Treveris civitate, in porta, quæ vocatur Marcia seu Nigra, depositio beati Simeonis monachi et confessoris. Romæ, commemoratio beati Nicomedis presbyteri et martyris. Viennæ, sancti Claudissimi, episcopi et confessoris. Legendum, ut dixi supra, Claudii.	MOLAN. De Nicomede, post martyris, cursivo inserit Adonis verba, cujus martyrium celebratur, etc. In fine: Item sancti Viriani martyris. Pictavis, sancti Lovini abbatis. Treveris civitate, in porta, quæ vocatur Martia seu Nigra, depositio beati Simeonis, etc. ferme, ut HERINIENSIS. Ipso die, translatio corporis sancti patris nostri Gislens et sancti Sulpitii episcopi et confessoris et beatæ Leochadiæ virginis. Vide Prætermisos. Tum minoribus typis de Cunone seu Conrado, ex GREVENO. Sequitur: Rothornuci, translatio corporis divi Cypriani. Colitur XIV Septembris. Posteriores editiones cursivo etiam scribunt, basilicæ. In fine autem: Pictavis, sancti Jovini abbatis. Treveris civitate, etc., plane ut ex HERINIENSI supra retulimus. Ipso die, Filini et Gratianiani martyrum sub Decio casare. Vide in Actis, Felini et Gratiani. Arvernens, sancti Medulphi confessoris, magnæ sanctitatis viri. Viennæ, S. Claudii XI episcopi. Item sancti Viriani Martyris. Romæ, sancti Viventii martyris. De his duobus plus satis dictum est. Die prima, sancti martyris Justini Philosophi, et alterius Justini et sociorum. Videantur Acta. De Gislens, etc., ut in prima editione. Rothornaci, translatio reliquiarum divi Cypriani. Suessionis, elevatio sanctorum episcoporum Principii et Lupi confessorum, Gandini martyris et Agricolæ presbyteri confessoris. Monasterio Fontanella translatio sanctorum Maximi et Venerandi martyrum, Uulfranni et Eremberti episcoporum et Condedi presbyteri et confessoris. In Prætermissis ad proprios singuli dies remittuntur. Item Doleiæ, Cunonis sive Conradi Præpositi ecclesiæ Agrippinæ Colonia, qui anno MLXVI, ter de altissimo monte præcipitatus, mansit illæsus, ac paulo post gladiis interfectus, miraculis claruit.	Translatio- nis Cypriani. Filini et Gratiani. Medulphi. Claudii. Viriani. Justini, etc. Translatio- nis Cypriani. Elevationis SS. Suessionis. Translatio- nis Maximi, etc.
Lucie.	BELIN. De Nicomede ex Adone adjicit, cujus martyrium celebratur XVII Kal. Octobris. Pamphili elogium ex media parte decurtat. In Reverentiani, pro Reveriani, et Caprasii, parus est. In fine: Item sancti Viriani martyris. In altera editione suppletum Pamphili elogium. Et post Viriani adjectum: Romæ, sancti Juventii martyris. Vide		
Vincentii.			
Simeonis.			
Claudii.			
Viriani et Secundarii.			
Viriani.			
Juventii.			

IV Non.

Die 2.

Romæ, natalis beatorum martyrum Marcellini presbyteri et Petri exorcistæ, qui multos in carcere ad fidem erudientes, post dura vincula et plurima tormenta decollati sunt sub judice Sereno. Lugduni, sanctorum Fotini, ejusdem urbis episcopi, Zachariæ presbyteri, Sancti diaconi, Epagati, Maturi, Attali, Albinæ, Gratae, cum aliis quadraginta. Ili omnes famuli Christi, sicut in historia Ecclesiastica scribitur, pariter coronati sunt. Passa est quoque et sancta Blandina ex eorum collegio, quæ primo, secundo et tertio die pulsata cruciatibus, cum non superaretur, quarto verberibus acta, cratulis exusta, et multa alia perpessa, ad ultimum gladio jugulatur.

Ita Praten. Herinien. Antverp. Max-Lubec, Rosweyd. Munerat. Greven. et Molan. et quod mirum, Hagenoyen. Accedunt: Antverp-Max. Ultraject. Lovanien. et Editio Ultraj-Belg. in quibus excedunt voculæ duæ mox notandæ.

VARIA LECTIO. Greven. Molan. et mediæ notæ codices pro *beatorum* martyrum, habent *sanctorum*. Pro *Sereno*, male in Max-Lubec. *Senio*. Rosweyd. *Lugduno*. In Greveno, pro *sanctorum Fotini*, est *sancti Fotini*. Lego *Fotini* cum codicibus omnibus, Munerato solum et Molano exceptis, qui melius scribunt *Photini*, quamvis plurimi, post Hieronymum, malint scribere *Pothini*, potius ἀπὸ τοῦ πόθου quam ἀπὸ τοῦ φωτός, ut sit potius *desiderabilis*, quam *lucidus*. *Fontini* in Max-Lubec sphalma est, uti et *Matudi* pro *Maturi*; et in Molano *Pagati*, pro *Epagati*, quod in Heriniensi male dividitur *Et-pagati*. Antverp-Max. Ultraject. Leyden. et Lovanien. post *historia Ecclesiastica*, ex Adone fortasse inserunt, *libro quinto*. Codex Rosweydi omisit *pariter*. Legendum *passa est quoque et*. In Rosweyd. *deest est*, in Greveno et Molano *et*. Antverp. et Max-Lubec. pro *ex* eorum collegio, posuerunt *in*. Solus Pratensis legit *jugulata est*; reliqui ut in *textu*.

Marcellini et Petri.

OBSERVATIO. Nimiam Adonis amplitudinem, proindeque contractioris Martyrologii, ad ecclesiasticum usum, necessitatem, vel solus hic dies abunde probat, ubi Legendario quam Martyrologo longe est similior: *Marcellini et Petri*, atque iterum *Martyrum Lugdunensium* historiam ex ipsorum Actis fuse describens. Ceterum de *Marcellino et Petro* agunt antiquissimi Martyrographi omnes, Hieronymus, Beda et Romanum parvum. Bedam descripsit Rabanus, et hunc vel illum secutus est Notkerus, aliqua breviter ex Adone adjiciens. Noster item sua omnia ex Beda ad verbum transfert, prætermissa dumtaxat visione angelica, eamque subsecuta conversione *Dorothei*, quem mirum est a Martyrologis aliis ita præteriri, ut cultus ejus sacri nulla appareant vestigia. Porro *Marcellini et Petri* socii, qui hic desiderantur, bene in Actis expressi sunt. Certissima est et celebratissima horum nostrorum Martyrum, etiam in Allatii et Frontonis Calendariis, in Sacramentario Gregorii, in Missali Thomasi aliisque indubitatis monumentis consecrata memoria. Utinam idem liceret asserere de Actis ipsis, quæ quidem *antiquitus scripta* recte censuit Baronius ad annum cccii num. 106, Henschenius tutari conatus est; ast aliam plane censuram inurunt recentiores, et quidem Tillemontius digna non credidit, ex quibus vitam suam Gallicam contexeret tomo 5 a pag. 199, in Notam rejiciens eorum examen pag. 663. Curiosa plurima de Marcellini et Petri cultu ac potissimum de reliquiis, in varias orbis Catholici partes translatis, collegerunt Henschenius et Papebrochius, quibus adde quæ recentius eruderavit Janningus in Supplemento Junii, ubi de eorum non una, ut putavit Tillemontius, sed gemina Romæ ecclesia, longe operosius, diligentius et accuratius post Laderchium disputat. — *Lugdunensium martyrum* non eadem quæ Romanorum est ratio. Illi in Hieronymianis modo confusione notati, in Beda dicuntur esse numero XLVII vel XLVIII (Rabanus male posuit LXVIII) quorum sola, ut antesignana, nominatur illustris virgo *Blandina*, expresso præterea unico *Pontici* nomine. Apud Adonem fusissima textitur persecutionis Lugdunensis et Viennensis narratio, ex qua singulorum, si *Sanctum* diaconum excipias, nomina facile eruuntur, ut distincte fecit Henschenius. Narrationis præfatæ magnam partem transumpsit Notkerus; ast Usuardus solitis limitibus coaretatus, ex Adone selegit nomina a se ordinata, ut in laterculo exprimuntur, ex Beda vero, phrasi contractiori, *Blandinæ* certamen panxit. Atque hæc constat, quidquid hæc die ab Usuardo annuntiat. Superest verbo indicare, quanto apud ernditos in pretio sint incomparabilia horum Lugdunensium vel Athenacensium martyrum Acta, quibus forte nullum certius, nullum luculentius, nullum augustius primævi Christiani roboris et Evangelici decoris monumentum ad posteros integrum promanavit; imo tale, quod vel hypereritici ipsi summa cum veneratione recipiant et suspiciant. Pretiosissimum hunc thesaurum ad nos transmisit Eusebius lib. 5 histor. Eccl. ex epistola Lugdunensium, verosimiliter Irenæi manu, ad ecclesias Asiæ et Phrygiæ scripta. Quæ in iis ex varia, seu versione, seu lectione controversa sunt, explicat Henschenius, singula Martyrum XLVIII nomina solerter exquirens, ut facit etiam Florentinus. Gallice omnia deducta sunt a Tillemontio tomo 3 a pag. 1. Vide etiam Ruinartii admonitionem, ejusque in prædicta Acta notationes a pag. 45. Non erit injucundum lectori audire Josephi Scaligeri de ipsis illis Actis judicium, quod certe nemini suspectum esse poterit. Ad hæc Eusebiani Chronici verba: *Plurimi in Gallia gloriose ob nomen (Christi) interfecti, quorum usque in præsentem diem condita libris certamina perseverant*; sic ille in animadversis pag. 202 num. 2183 religiose observat: *Ea et Polycarpi martyrium hodie exstant opud Eusebium in Historia Ecclesiastica quæ sunt vetustissima Ecclesiæ martyria, quorum lectione piorum animus ita afficitur, ut nunquam satur inde recedat: quod quidem ita esse unusquisque pro captu suo et conscientiæ modo sentire potest. Certe ego nihil unquam in Historia Ecclesiastica vidi, a cujus lectione commotior recedam, ut non amplius meus esse videar. Idem sentimus de Actis martyrum Lugdunensium et Viennensium, apud eundem Eusebium, quibus quid augustius, quid venerabilius in antiquitatis Christianæ monumentis legi potest?* Ita ille. Promptum cuique et integrum est eosdem animi motus experiri. Wandelbertus omnes textus nostri Martyres, non inconcinne versibus suis decoravit:

*Marcelline sacer, Petre exorcista quaternis
Nonis communem dignamque litatis ad aram:
Lugdunique pio Blandina vocatur honore,
Quadragesima quæ simul octavaque coruscum
Cum plebe necit flammis undisque monile.*

Martyrum Lugdunensium.

AUCTARIA.

TORNACEN. In mutilando textu nimis frequens, hic Marcellini et Petri elogium resecat; de reliquo puritati Usuardinæ satis prope accedit.

De Lugdunensibus martyribus.

PULSANEN. In 1 annuntiatione purus, in 2 contractior est, scribens: Lugduni, sanctorum martyrum Zachariæ presbyteri et Donati cum aliis quadraginta sex. Hi omnes sumuli Christi, sicut in historia, etc. Sed de Blandina nihil habet.

ANTVERP-MAJ. In prima annuntiatione truncatus est, omissis nempe his verbis: Qui multos in carcere ad fidem erudientes.

Erasmi.

ALBERG. et DANIC. Hodie secundo loco inserunt, quæ ad diem sequentem spectant, nempe: In Campania, sancti Hierasmi episcopi et martyris. Hic sub Diocletiano Augusto primum plumbatis, deinde fustibus graviter mactatus; post resina, sulphure, pice, plumbo, cera oleoque perfusus, illæsus apparuit. Deinde sub Maximiano diversis atque inhumanissimis suppliciis excruciat, tandem, vocante Domino, sancto fine quievit. Reliqua, quæ ad textum pertinent, pura sunt.

CENTULEN. Romæ, passio beatorum martyrum Marcellini presbyteri et Petri exorcistæ, sub Sereno iudice. Ipso die Lugduni, sanctæ Blandinæ martyris, cum aliis XLVIII martyribus, temporibus Marci Aurelii Veri et Antonini atque Lucii filiorum ejus. Eodem die, relatio Valerici abbatis, de Flandria ad proprium locum. Vide Acta 1 Aprilis, pag. 23, ubi de hac relatione agitur.

Valerici relationis.

BRUXELLEN. De Marcellino et Petro in fine atexit: Quorum in Canone Missæ memoramur. In Lugdunensibus ferme purus est. Tum additur: Et sancti Algisi confessoris. Est Adalgisus presbyter in Theorascia Picardiæ regiuncula.

Algisi.

VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. Addunt in fine: Ipso die Romæ, sanctorum Marcellini, Saturnini. Acceptos opinor ex ingenti Romanorum martyrum agmine, in quo Saturninæ sex, Saturnini duo, Marcellinu una, sed Marcellinus nullus, præter eum solum, qui supra in textu Usuardino positus est.

Marcellini et Saturnini.

Tectus contractus.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Marcellini et Petri martyrum. Fotini episcopi et martyris cum sociis quadraginta de clero et populo, cum quibus passa est sancta Blandina.

IN VATICAN. signato num. 5949. Deest tota annuntiatio de martyribus Lugdunensibus.

Eugenii PP.

FLORENTIN. Romæ, depositio seu transitus sancti Eugenii Papæ et confessoris....

De Marcellino et Petro.

EDITIO LUBEC-COL. De Marcellino et Petro post, tormenta, adjicit, ducti in Silvam nigram et ibi pariter decollati sunt, sub Diocletiano Imperatore, iudice Sereno. Item de Lugdunensibus inseritur: sicut in Ecclesiasticæ historiæ libro quinto scribitur, pariter tempore Marci Aurelii Veri et Antonini atque Lucii filiorum ejus coronati sunt. Passa est quoque S. Blandina, etc. Sequitur:

De Lugdunensibus.

Item sancti Dorothei, qui vidit animas sanctorum Marcellini et Petri splendide ornatas ab angelis ferri ad caelos, postquam eos decollaverat, unde penitentiam agens, sub Julio Papa baptizatus, quievit in pace. Vide quæ superius diximus in Observatione.

BELIN. De Lugdunensibus, sic habet: Eadem die Lugduni sanctæ Blandinæ cum XLVII martyribus, temporibus Marci Aurelii et Antonini Veri atque Lucii filiorum ejus. In prima annuntiatione purus est. Sequitur: In Campania, natale sancti Erasmi, etc., ut supra in ALBERG. et DANIC. Nos cum Usuardo et aliis Martyrologis de eo agemus die sequenti.

Erasmi.

GREYEN. Nomina Sanctorum qui cum supra memoratis apud Lugdunum passi leguntur, hæc sunt: Macharius, Alcibiades, Silvius, Primus, Ulpius, Vitalis, Cominus, October, Filominus, Geminus, Julia, Rogata, Emilia, Potamia, Pompeia, Rodona, Biblis, Quartia, Materna, Helpe quæ et Amnes, Alexander, Ponticus. Hi omnes in carcere quieverunt. Aristeus, Cornelius, Zozimus, Titus, Julius, Toticus, Appollonius, Geminianus, Julia, Ansonia, Emilia, Jamnica, Pompeia, Domna, Justa, Trosima, Antonia. Algisi confessoris. Dorothei confessoris, qui cum beatos martyres Marcellinum et Petrum decollasset, videns animas eorum splendide ornatas ad celum ferri, penitentiam egit, baptismum suscepit et in pace quievit. Archemii (Arthenii) cum suis. Vide VI Junii. Zachariæ monachi, discipuli abbatis Silvani, qui ut Heraclides refert, arctissimam in eremo duxit vitam, palliumque suum pedibus conculcans dicebat, neminem posse fieri monachum, nisi qui sic animo omnia conculcasset. Vide quæ de hoc Zacharia dicuntur inter Prætermisissos.

Nomina M.M. Lugdunensium.

Algisi.

Dorothei.

Arthemii cum suis.

Zachariæ monachi.

MOLAN. In prima et puriori editione habet augmentum de Erasmo, ut supra; et typis minoribus: Martyrii monachi, de quo in Dialog. B. Gregorius. Notus mihi non est. Editiones aliæ post jugulatur, in textu litteris Italicis immiscent verba Bedæ et ex eo Rabani: Tunc et Ponticus puer annorum xv per omnia tormentorum genera cum ipsa circumactus et materna ejus cohortatione roboratus, ante illam martyrium consummavit. Accedit deinde tamquam textus pars: In Campania, natalis sancti Erasmi, etc. In fine: Die secunda, sancti patris Nicephori Patriarchæ Constantinopolis confessoris. Vide XIII Martii. Tum typis minoribus: In territorio Lugdunensi, depositio beati Algisi presbyteri et confessoris. Sendomiræ, anniversaria celebratus stragis martyrum Christi per excursionem Tartarorum, quæ magno populi concursu recolitur, multum Alexandri IV Pontificis indulgentia cumulata et dedicata. Monasterio Latiniaco, translatio sanctorum Deodati episcopi, Maldegurii, Fulberti Amsilionis, Lamberti ac unius Innocentium. Vide de singulis, in Prætermisissis.

Martyrii.

Pontici.

Erasmi

Nicephori.

Algisi.

De Martyribus Sendomiriensibus.

Translatio nis Deodati, etc.

III Non.

Die 3.

In Campania, natalis sancti Hierasmi episcopi et martyris; hic sub Diocletiano Augusto, primo plumbatis, deinde fustibus graviter maceratus, post resina, sulphure sub plumbo, pice, cera, oleoque perfusus, illæsus apparuit. Deinde, Maximiano, diversis atque inhumanissimis suppliciis cruciatus, tandem, vocante Domino, sancto

Erasmi.

*Pergentini
et Laurentini.*

sancto fine quievit. Apud Aretium civitatem Tusciæ, sanctorum martyrum Pergentini et Laurentini fratrum, qui persecutione Decii cum essent pueri, post dura supplicia tolerata et magna miracula ostensa gladio cæsi sunt. Civitate Corduba, beati Isaac monachi, qui cum esset annorum viginti septem pro fide Christi gladio necatus est. In territorio Aurelianensium, sancti Lifardi presbyteri.

Isaac.

Lifardi.

Puri sunt Praten. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. *Erasmi* recte scribunt Praten. et Molan. Max-Lubec. *Erasimi*. Ceteri cum Hierinien. Tornacæn. Rosweyd. et aliis passim *Herasmi*; quod in textu servavimus. Pro primo *plumbotis*, etc., Max-Lubec. et Munerat. ponunt *primum*. Sic Antverp. et Molan. pro *cruciatu*, habent *excruciatu*. Greven. quod in prima editione recte scripserat *Aretium*, male in ea quam sequimur mutavit in *Aretum*. Antverp. et Max-Lubec. legunt *Arecium*; et *Valentini* pro *Lourentini*. *Ysaac* commune plurimorum vitium est. Ultimum nomen varie exprimitur: Munerat. Greven. et Molan. putarunt se bene correxisse *Liphardi*, ubi in antiquioribus *Lifardi* legerant, qui multorum solet esse pruritus. Ego *Lifardi* præferendum censeo, utpote, inquit ante me Henschenius, *optius ad proprietatem Froncici nominis ex Teutonica lingua accepti, atque amabili indole præditum significantis*. Quidni et eadem ratio valeat pro Italicis, Hispanicis, Anglicis et id genus aliis nulla Græcis affinitate conjunctis, ut alibi ostendimus. *Episcopi* titulus perperam a Max-Lubec. Lifardo tribuitur.

Erasmi.

OBSERVATIO. Illustre in paucis Erasmi certamen in hodierno Ramano et Actis, die præcedenti referri notissimum est, nec minus certum in Hieronymianis et Rabano ea ipsa die celebrari, et ab hoc quidem eum elogio. At enim hac die memoratur a Romano parvo, Adone, Usuardo et Notkero. Uter dies præhabendus sit, non disputo. Adonis elogium ferme transumpsit Notkerus, addito Martyri titulo non solum *episcopi*, sed determinate *Antiocheni*; non nullisque, nisi vehementer fallor, ex Rabani encomio admixtis. Noster, more solito, ex Adonianis flosculis corollam suam eleganter contexuit. Rabano et Adoni præluxerunt haud dubie Acta illa, quæ vulgo in Legendis circumferri solent, non sine *justa suspitione grotuitæ fictionis*, inquit Henschenius, in commentario prævio pag. 211, quod in appendice Actis subjuncta, paulo clarius explicat Papebrochius. Alii rotundius, ut plane supposita rejiciunt, imo Tillemontius tomo 5 pag. 636 phrasi sua Gallica, *excellenter mala* pronuntiat. Sed quisquis ea finxerit, cultui Erasmi antiquissimo, tot monumentis, quæ ab Henschenio memorantur firmato, nihil detrimenti afferre potest, sive unus tantum *Erasmus Formiensis*, sive et alter, et forte plures synonymi admittantur. — *Martyres Aretini* subobscuri in Hieronymianis notati sunt, indicato nomine *Laurentii* pro *Laurentini*, adjectis sociis quadringentis anonymis. Clarius germanos pugiles distinxit Romanum parvum: *apud Aretium*, etc., quem secutus Ado, maluit *Aretiam* scribere, brevi concinnato elogio, a Nostro contracto, Notkeræ paulo liberalius hauriente. Omnia desumpta sunt ex vetustis Actis, qualia edidit Henschenius, iis ut minimum nævis respersa, quæ originalia non esse facile ostendant. Prodigia nimis frequentia, suspecta habet Tillemontius tomo 3 pag. 332. — *Isaacus monachus*, Cordubensis martyr, a sancto Eulogio celebratus, ex eorum censendus est numero, quos ex Hispania attulit Usuardus, qui primus Martyrologio eum inseruit, ceteris omnibus antiquis ignotum. *Isaaci* hujus martyrium ex Eulogio in Actis nostris illustratum est. — *Lifardi*, *Liefardi*, *Leifardi* vel *Liphardi* memoriam inter Hieronymiana (in quorum uno perperam *episcopus* dicitur) augmenta rejecit Florentinius, ea causa, quam alibi attigimus. Beda, Romanum parvum et Ado de eo plane silent. *Leofardum* appellat Rabanus, Notkerus *Liefardum*, non *Lacardum*. Quid præferendum sit, satis diximus. Puto, primam ejus in Fastis sacris memoriam, a Rabano et Usuardo ex Hieronymianis acceptam. Flori particulare elogium habes in Beda genuino et Actis: particulam dabunt Auctaria. Vide quæ de hoc Sancto ex variis scriptoribus diligenter colligit Henschenius. Nos quæ Usuardi sunt recitavimus. Wandelberti metricum elogium de solis Aretinis et Lifardo meminit his tribus versiculis:

*Martyrum
Aretinorum.*

Isaaci.

Lifardi.

*Pergentinus item, Laurentinusque cruoris,
Et generis ternas gemino fulgore venustant:
Aureliana suum plebes recolique Liphardum.*

AUCTARIA.

*Translatio-
nis Sindulfi.*

HERINIEN. Iterum purissimus, proprium in fine adjicit: *Eodem die, translatio beati Sindulfi confessoris*. Is est qui in agro Remensi colitur xx Octobris, et in Prætermis male notatur *episcopus*.

TORNACEN. Deficit in elogio martyrum Aretinorum; cetera plane purus.

PULSAN. De Erasmo egit prima hujus, ut ibi notavimus. In Aretinis et Isaaco satis purus est, sed Lifardum prætermittit.

ROSWEYD. Subdit in fine: *Romæ Marcelli martyris cum aliis cccc*. Multi ex eo sociorum numero in Actis enumerantur.

ANTVERP-MAJ. Sensus confundit, omisso alterius fine et alterius initio, hoc modo Aretina et Cordubensia connectens; *et magna miracula ostensa: qui cum essent viginti et septem*, etc.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Toto textu puri, sic in fine memorant: *In territorio Aurelianen-*

*Marcelli
et soc. 100.*

sium,

- De Lifardo.* sium, depositio sancti Lifardi presbyteri et confessoris. Qui multis virtutibus clarus, monastico habitu venerandus, sancto sine quievit.
- Erasmi.* ALBERG. et DANIC. Idem habent augmentum, seu elogium de sancto Lifardo; sed carent hic prima annuntiatione, pridie relata.
- De Lifardo.* CENTULEN. Apud Aurretium civitatem, sanctorum Pergentini et Laurentini fratrum. In Campania, beati Erasmi episcopi et martyris. Cordubæ, beati Isaac monachi et martyris. Aurelianis, vico Maiduno, sancti Lifardi abbatis, qui fuit frater beati Leonardi confessoris. Cenobio Centula, gloriosa relatio sancti patris nostri Richarii, sacerdotis egregii atque pretiosi confessoris. Alibi recurrit translatio; vide omnia die quo colitur, scilicet xxvi Aprilis.
- Relationis Richarii.* BRUXELLEN. In textu satis purus, de Lifardo sic habet: Aurelianis, depositio sancti Lifardi presbyteri et confessoris, qui multis virtutibus clarus sancto sine quievit. Item sanctæ Osithæ virginis. Est Ositha, quæ colitur vii Octobris.
- Osithæ.* HAGENOYEN. In Erasmo non nihil interpolatus, omittit Aretinos. In Isaaco ferme purus est. Tum de Lifardo: In territorio Aurelianensi, depositio sancti Lifardi presbyteri et confessoris, qui multis claris virtutibus, et monastico habitu erat venerandus: sancto sine quievit in pace. Hic a quibusdam dicitur de regibus Franciæ et Flandrensibus multa prophetasse. In territorio Basilensi, sancti Morandi, viri religiosi et multis miraculis venerandi.
- De Lifardo.* MORAUDI. DAYERONEN. In territorio Aurelianensi, sancti Liphardi presbyteri et confessoris.
- Morandi.* AMBIANEN. In territorio Aurelianensi, vico Wuiduno, depositio sancti Liphardi presbyteri et confessoris, qui multis virtutibus clarus, monastico habitu et religione venerandus, sancto sine quievit.
- Textus contractus.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Pergentini et Laurentini fratrum martyrum puerorum. Erasmi episcopi et martyris. Isaac monachi et martyris. Lifardi presbyteri et confessoris.
- Quirini.* In VATICAN. signato num. 5949. Deest Erasmi, Isaac, Lifardi. Adjicitur autem: In Africa, sancti Quirini. Vide in Actis ejus socios, nisi is sit, de quo Usuardus die sequenti.
- Esithæ.* ALTEMPS. Eodem die, sanctæ Esithæ virginis. Eadem est, opinor, quæ Ositha superius. Item ordinatio sancti Thomæ martyris et archipres. . . au non archiepiscopi? Si intelligatur Cantuariensis, colitur is xxix Decembris.
- Thomæ ordinationis.* EDITIO LUBECO-COL. In Erasmo satis pura, in Aretinis modice interpolata est. De Isaaco pure. De Lifardo ut ANTVERP-MAX. etc. Tum in fine: Eodem die, sanctorum Servilii et Erasmi martyrum. Ad quam classem hi duo hic reducendi sunt, fateor me ignorare.
- Servilii et Erasmi.* BELIN. Die præcedenti Erasmum signavit. In reliquo textu non omnino purus, sic in fine enuntiat: In territorio Aurelianensi, sancti Lifardi episcopi et confessoris.
- Silvani et aliorum 82.* GREVEN. Eodem die, sancti Silvani cum aliis LXXXII. Abdiani, Neporii. Item quadringentorum martyrum. Vide Acta. Ipso die, sanctorum Servilii et Erasmi. Morandi confessoris. In Hibernia, Keltvini abbatis. Vide Prætermisos. Coemgini confessoris. Julianæ virginis, illius, ni fallor, quæ inter Africanos martyres numeratur.
- Servilii etc.* MOLAN. Treberis, depositio sancti Numeriani archiepiscopi. Colitur v Julii. Sequitur minori caractere: Eodem die, sanctæ Crotildis reginæ. Quæ apud urbem Turonicum migravit ad Dominum, plena dierum, sepulta Parisiis in sacrario basilicæ sancti Petri, ad latus Clodovei regis, viri sui. Postea vero Sanctarum ascripta numero, propter varia quæ illic edebat miracula, proxime cupsam sanctæ Genovefæ, pretioso in seretro condita elevata est. Meminit ejus honorifice Gregorius Turonicus libro 2, 3, et 4 historiæ Francorum. Eodem die, anno MLXX Hasnouii in Ostravondia, veteris templi, quod Balduinus Comes convertit in Benedictinum monasterium, dedicatio, ab episcopis Lietherto Camera-censi, Ratbodouo Noviomensi, Raynerio Aurelianensi. Qua in dedicatione interfuisse reperio corpora sanctorum Marcelli, Piatonis, Salvii, Amati, Donatiani, Vedasti, Amandi, Audomari, Gislani, Vincentii, Bertini, Vuimoci, Vuandregisili, Bavonis, Everardi, Euberti, Landelini, Hugonis, Aicadri, Eusebiæ, Rictrudis, Atdegundis, Ragenfredis, Reginæ et Walde-trudis. Hæc ad Acta nihil; et ab ipso MOLANO in posterioribus editionibus prætermissa sunt, ubi solum legitur: Ipso die, sancti Morandi confessoris, discipuli beati Hugonis. Et sanctæ Crotildis reginæ. Die tertia, sancti martyris Lucilliani. Vide pueros socios quatuor, et virginem Paulam seu Paulinam pag. 274 in Actis, ibique Janningi commentarium prævium cum encomio Græco-Latino. Vide etiam quæ de Morando habentur in Supplemento Junii.
- Numeriani.*
Crotildis.
Morandi.
Keltvini.
Coemgent.
Julianæ.
Dedicatio- nis celeberris Hasnouii.
Morandi.
Crotildis.
Lucilliani.

Pridie Non.

Die 4.

A pud Illiricum civitate Siscia, natalis Beati Quirini episcopi, qui pro fide Christi (ut Prudentius scribit) ligato ad manum molari saxo, in flumen præcipitatus, et cum circumstantibus diu collocutus, ne ejus terrentur exemplo, vix precibus ut mergeretur obtinuit.

Sumitur textus ex Herinien. Tornacen. Pulsanen. Muerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Illyricum bene legit Molanus, sed nos cum reliquis codicibus omnibus, ut in textu Illiricum. Siscia omnino legendum est, cum Herinien. Molano, Pratensi, etc., non Sitia, ut Tornacen; Sisia, ut Pulsanen; Stiscia, ut Mueratus; vel Sicia, ut Greven. Titulus martyris, a Muerato appositus, in nullis codicibus Usuardinis, nec in ipso Adone legitur. Flurium pro flumen habet solus Pulsanensis. Optinuit in Heriniensi et Tornacensi ætatem suam redolet.

Quirini.

OBSERVATIO. In Sabaria (Epternacense corrupte Saba) civitate, Quirini memorant apographa Hieronymiana, ad quæ videri merentur Florentini Notationes, ex quibus, sed maxime ex Actis, intelligitur quo pacto ab Sabariam et ad alias civitates Quirinus idem pertineat. Romanum parvum ita loquitur: *Apud Illyricum civitate Siscia, sancti Quirini episcopi et martyris.* Rectius scripsisset, *in Pannonia, vel apud Pannoniam.* Adoniana sunt quæ in textu adjiciuntur, accepta primitus ex Hieronymiano Eusebii Chronico ad annum cccx. Noster, inquam, ex Adone sua omnia sumpsit, præterito solum tyranni, sub quo Quirinus passus est, nomine, et reliquiarum ad Catacumbas translatione. Sed hæc Notkerus cum reliquis transcripsit, male pro *Siscia* legens *Fiscia*. Qui hic citatur Prudentii hymnus, in Actis exstat, ubi notabis in commentario prævio, Usuardo tamquam fonti tribui, quæ ipse ex Adone planissime hausit, ut conferenti perspicuum est. Itaque *et molare saxum ad manum ligatum*, primum ab ipso Adone ex citato Chronico, vel ex Actis male acceptum est. Ibi habetur, *manuali mola ad collum ligata*; in hisce clare ponitur, *molam ad collum ligatam*. Porro Acta illa et vetustissima et omnibus probatissima sunt, etiam a Ruinartio recensita a pag. 551, atque Gallice reddita a Tillemontio tomo 5 a pag. 428; a quibus et a Papebrochio in Actis nostris, nonnullæ difficultates circa locum ac tempus martyrii, circa præsidem ac tyrannum, deinum circa corporis aut ejus partium translationes explanantur. Sic a Wandelberto metricè laudatus est:

Martyr et antistes Prædixit sacra vota Quirinus

Accumulans, proprio Christum de sanguine placat.

De Martyribus Nivedunensibus Pratensis codicis.

Usuardinum hactenus laterculum esse, omnino constat. Codex Pratensis augmentum affert hujusmodi: *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali et Eutici.* Repugnant codices reliqui, si pauculos excipias, exerranti Pratensi alibi non semel conformes, nempe Rosweyd. Antverp-Maj. et Aquincinct. ut in Auctariis clarius patebit. Ex Hieronymianis apographis selecti et a sociis avulsi sunt martyres illi *Nivedunenses*, non *Ninivetani*, ut codex aliquis posuit, quemque Rabanus præ ceteris imitatus est. Cujus regionis sint præfati martyres, vel potius cui regioni adscribendum sit *Nivedunum*, Gallie an Pannoniæ, erudite examinat Henschenius et post eum Janningus in Supplemento Junii pag. 17. Ceterum nihil dubitare videtur Henschenius, quin Sancti ipsi Usuardo sint adscribendi. Nos id jam quærimus, an vere eos Usuardus in Fastis consignaverit. Consultus itaque Castellanus, utrum ea annuntiatio textui Pratensis codicis inserta, an ad marginem esset posita; inspecto diligenter codice, fassus est laterculi partem facere, utpote priori immediate adjunctam, at quantum conjiceret, recentiori adjectam manu, ac proinde judicio suo minime esse Usuardinam. Utut est, prædictum codicem Pratensem præterense autographum, ex purorum numero hodie exclusimus, resecto eo articulo, quem codices reliqui, saltem puriores omnes, ad Usuardum nihil spectare manifeste demonstrant.

AUCTARIA.

Zotici et soc.

PRATEN. Addit: *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali et Eutici.*

Arcii et Daciani.

ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELIAN. In fine: *Item Romæ, Arcii et Daciani.* Præfige *Picti*, ut est in Actis.

Cyrini et aliorum 200.

ROSWEYD. incipit: *In Aquileia, Cyrini episcopi et martyris et aliorum cc martyrum.* Nescitur unde martyres illos eruerit; vide quæ dicuntur in Prætermissis. Sequitur textus, ubi pro *Siscia* est *Scythia*. In fine adjicit cum PRATENSI: *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali et Euticii.* Vide Observationem.

Zotici, etc.

ANTVERP-MAJ. Etiam habet: *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali et Eutici.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Textui puro subdunt: *Hujus reliquæ translatae sunt Romam in Catacumbas. Eodem die, sanctorum Arcii et Damiani.* Ita scribunt plerique; at ALBERG. et DANIC. melius *Daciani*.

Arcii, etc.

CENTULEN. *Apud Illyricum civitate Scissia, sancti Quirini episcopi et martyris, qui sub Maximiano passus, translatus est Romam et juxta Catacumbas sepultus.*

De Quirino.

BRUXELLEN. Etiam habet: *Hujus reliquæ Romam, etc. Tum: Eodem die Romæ, sanctorum Arcii et Daciani. Civitate Niveduno (Niveduno) sanctorum Zotici, Attali et Eutici. Item translatio sancti Poctoci confessoris. Forte Petroci abbatis in Cornubia, de quo in Actis hæc die.*

Arcii, etc. Zotici, etc. Poctoci translationis.

HAGENOYEN. De Quirino addit: *Hujus reliquæ, etc., ut supra. Sequitur de martyribus Aretinis*

Pergentino et Laurentino, quos pridie omiserat. Demum: *Ipsa die Romæ, sanctorum Arcii et Daciani martyrum.*

Arcii, etc.

AQUINCINCT. *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali et Eutici.*

Zotici, etc.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Quirini episcopi et martyris apud Illyricum, de quo scribit Prudentius, quod ligato ad manum saxo submersus sit.*

CAMBERIEN. sanctæ Mariæ. Romæ, sanctorum *Picti, Aretii et Daciani.*

Picti et soc.

VATICAN. signatus num. 5949. *Romæ, sanctorum Picti, Aregii et Daciani.*

FLORENTIN. *Romæ, sanctorum martyrum Aretii et Daciani. Item sancti Udabrics episcopi et confessoris.* Est is celeberrimus episcopus Augustanus, qui colitur IV Julii.

Aretii, etc.

Udabrics.

LUXOVIEN. *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali et Eutici.* De quibus jam toties.

Zotici, etc.

EDITIO LUBECO-COL. *Memoria quinque vulnorum Domini nostri Jesu Christi.* Hæc est prima annuntiatio, quam et habet GREVENUS, sed de ea nihil alibi. Sequitur de Quirino, cum augmento de translatione reliquiarum ex Adone, ut supra. In fine: *Romæ, sanctorum Arcii et Daciani martyrum. In Sicilia, sanctorum Expergenti, Philippi, Euticii, Saturina, et Juliae martyrum. In civitate Sabaria, beati Rufuli, (Rutili, vel Rustuli) martyris, cum multis aliis. Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali et Euticii.* Hi martyres omnes et eorum socii in Actis distinctius enumerantur.

De 5 vulnibus D. N. J. C.

Arcii, etc.

Expergenti et sociorum.

Rufuli et aliorum.

Zotici, etc.

BELIN. Post textum: *Item Romæ, Aretii et*

Aretii, etc.

Daciani.

Udalric

Datiani. Item sancti Udalrici episcopi et confessoris. Vide supra in FLORENTINIS. Notabis hic a nonnullis Udalricum perperam geminari, eo quod Mediolani colatur. Sed viri eruditi non alium ibi Udalricum agnoscunt, præter Augustanum.

Vulnerum Christi.

GREVEN. *Quinque Vulnerum Christi solemnitas. Opinor ex devotione Coloniensium. In Cilicia (Sicilia,) sanctorum Expergenti, Philippi, Eustici, Juliae, et Saturniui. Sabaria civitate, sancti Rustali, cum aliis duobus. Civitate Niveduno, sanctorum Zotici. Attali et Eutici. Item Camasii, Italiae, Cirinae. Vide nomina in Actis melius expressa et ad propriam classem reducta. Romæ, Arecii et Daciini. Oldericus (Udalricus) episcopi et confessoris. Petrocii abbatis et confessoris. Irtoni monachi et confessoris. Triphonix et Antonix virginum et martyrum. De his tribus vide Prætermisissos. Aufomia, Esmilia, Jannica, Rufina. Corrupta puto*

Expergenti et soc.

Rustali, etc.

Zotici, etc.

Camasii, etc.

Arecii, etc.

Udalrici.

Petrocii.

Irtoni.

Triphonix,

etc.

Aufomia,

etc.

pleraque hæc nomina. *Osithæ virginis et martyris, filia regis Orientalium Saxonum. De hac etiam alibi egimus, diximusque, in Prætermisissis remitti ad vii Octobris, quamvis et aliis diebus passim notetur.*

Osithæ.

MOLAN. *Item Romæ, Arecii et Daciini. Item sancti Udalrici episcopi et confessoris, apud provinciam Rhetia civitate Augustana. Sabaria civitate, sancti Rutili cum aliis duobus. In editionibus aliis de Arecio et Daciano, ut superius. Tum: Die quarta, sancti patris Metrophanis Patriarchæ Constantinopolis. Vide de hoc eruditum Janningi commentarium, quo quæ ad ipsum et decessores, si quos habuit, atque ad successorem Alexandrum spectant, diligentissime exentiuntur. Nec minus elaborata sunt, quæ de eodem argumento chronologice ordinata et stabilita invenies in Supplemento Junii.*

Arecii, etc.

Udalrici.

Rutili

et 2 soc.

Metrophanis.

Nonis.

Die 5.

A pud Ægyptum, natalis sanctorum martyrum Marciani, Nicandri et Apollonii, quorum gesta habentur. Eodem die, passio sancti Bonifacii martyris, sub Diocletiano et Maximiano apud Tarsum civitatem passi, sed Romæ in via, quæ Latina nuncupatur, sepulti. Hic cum diu in stupro misceretur, tandem divino nutu compunctus, non solum, cui subiacebat, vitium deseruit, verum quoque per diversa tormenta ad palmam martyrii ardentem cucurrit. Item sancti Bonifacii episcopi, qui de Britannis veniens, et fidem Christi gentibus evangelizans, cum maximam multitudinem in Frisia Christianæ religioni subjugasset, novissime gladio peremptus, martyrium consummavit cum Eobano episcopo et aliis servis Dei.

Marciani et soc.

Bonifacii Tarsensis.

Bonifacii episcopi et soc. martyrum.

Ita Herinien. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. In Munerato est *Maciani et Appolloni*; in Molano *Martiani*; sequimur orthographiam reliquorum; in Ægypto autem modum superius coeptum. Sic varii scribunt *Bonifacii*, plures cum textu *Bonifacii*. De *Tarso* dixi etiam alibi. *Sub Diocletiano* (Herinien. *Dioclitiano*) et *Maximiano* scribunt omnes; Muneratus posteriorem omittit, ut etiam *civitatem*. Ejusdem Munerati vitium est *Frixia*, pro *Frisia*. Constat Adonem legere *Eoban*, quod servat Grevenus et Antverp-Major. Unde Pratenensis, Rosweyd. et Molanus rectissime formant *Eobano*, cum pluribus aliis, quo modo et Usnardum ipsum posuisse existimo; non *Eubanco*, ut Herinien. et Tornacen. nec *Eubaneo*, ut Munerat. nec *Eobunco*, ut Antverp. multo minus *Eobantho*, ut Max-Lubec. In duobus codicibus proxime citatis deest, *episcopo*. Sed an non legendum *coepiscopo* cum Adone? Variant codices. Secutus sum Praten. Herinien. Tornacen. et Muneratum. Si aliud magis placet, per me licet præferatur.

OBSEVATIO. Non leviter controverti posset, sintne tres martyres Ægyptii hac die notati, plane iidem cum tribus ferme synonymis *Martiana, Nicanore et Apollonia*, quos v Aprilis retulimus, ibi in Observationibus indicantes, eos in Actis eo die præteritos, remitti ad v Junii. Est igitur Henschenii sententia, ipsos illos utroque die commemorari, quantumvis in Hieronymianis, Adone, Usuardo et Notkero expressissime distinguantur et sexu et nominibus, excepto *Apollonio*, quem hic *Apollinem* vel *Apollinum* vocari, facile patitur Florentinius, qui diversos putare utrobique tergeminos, tametsi populares, non censet incongruum; alius ex mente Martyrologorum, crederet esse necessarium. Certe necdum plene persuasit Henschenius, tres suos hodiernos, septem sociis comitatos eum tribus illis aliis Nonarum Aprilium eisdem esse. Quid quod dubitari quoque possit, an terni illi hoc die ab Hieronymianis aliisque Martyrologis tam expresse sine aliis signati vere cum Henschenianis confundendi sint. Si id miraris, adverte quot Synonymi in iis codicibus celebrentur. Crescit difficultas ex *Nicandro et Marciano*, qui in Romano moderno *Venafri* recoluntur xvii Junii, quo die scimus martyrium subisse, ex authenticis Actis a Mabilione primum, deinde a Ruinartio inter selecta vulgatis a pag. 617, *Nicandrum et Marcianum milites*, verosimiliter in partibus Mœsiæ, sub eodem iudice *Maximo*, sub quo *Julius*, et ipse miles, agonem complevit xxvii Maii. De his agit Tillemontius tomo 5 a pagina 14, et accurate Acta expendit in notatione a pag. 590. Sed hæc longioris discussionis sunt, quam ut propriam relinquimus Janningo in supplemento Junii ad citatum diem xvii Junii ex integro retexendam. Ad textum quod attinet, nobis certius et

Marciani et soc.

evidentius est, Usuardum more sibi receptissimo, Adonem ductorem secutum, cujus verba ad apicem transcripsit. Idque clarissime conficitur ex consensu codicum omnium, exceptis denuo Pratensi, Antverpiensi-Majore et Rosweydino, qui plerumque, ut nuper notavimus, in aberrationibus vestigia premunt consimilia. Castellanus in citata sæpe epistola monuit, hujus diei laterculum forte alias avulsum, secundis scriptum curis (Gallice *redécrit*) codicique adjunctum vel assutum (*ajouté*); suspicor ab aliquo sciolo, qui adverterit eosdem vel similes Nonis Aprilis consignatos. Certe tam manifesta a reliquis deviatio, codicem illum, hac die æque ac præcedenti, purum non esse, satis evincit.

*Bonifacii,
Tarsensis
martyris.*

— De *Bonifacio Tarsensi martyre* sic legit Romanum parvum: *Bonifacii martyris apud Tharsum XIV die mensis Maii passi, Romæ Nonis Junii sepulti.* Quod recte notatum indicat Ado, et ex eo Notkerus, ejus longiorem narrationem describens, quam brevius contraxit Noster solita elegantia. Ab aliis et hodierno Romano colitur ipso passionis die, XIV Maii, quo Acta ejus ab Henschenio post alios edita et illustrata sunt; si non primigenia, talia saltem, ut severiores etiam censors, ea omnino repudiare non audeant. Inter rigidiores est Tillemontius tomo 5 pag. 650 et 651. — *Bonifacius Moguntinus* in aliquibus Hieronymianis apographis, quasi in *Austria* (intellige, veteri *Austrasia*) passus adjicitur. Quid de Bedæ Martyrologio censendum, et hic in Actis et ante in tomum Martii, explicat Henscheuius. Hoc certissimum est, elogium in nostro laterculo positum plane ex Adone acceptum esse, quod fecit etiam Notkerus, sociorum Bonifacii, nomina ex Rabano adjiciens. Hæc Usuardi textus sinceram germanitatem abunde demonstrant. In exornando Germaniæ Apostolo, nihil ab Henschenio et Papebrochio prætermissum est. Huc spectat elegans Wandelberti metrica laudatio:

*Nonis antistes fulget Bonifacius, Anglis
Editus, ad Christum Oceani qui traxit alumnos,
Fresonum puro submitbens colla lavacro.*

AUCTARIA.

PRATEN. Jam dixi, omissam ab eo annuntiationem primam. Secundam sit incipit: *Natalis beati Bonifacii, etc.*

TORNACEN. de Bonifacio Tarsensi hæc solum habet: *Eodem die, sancti Bonifacii martyris.* Cetera purissimus est.

PULSANEN. De Bonifacio Tarsensi egit supra. In reliquo textu satis purus est.

ANTVERP-MAJ. In defectu primæ annuntiationis convenit cum PRATENSI. In reliquis satis purus est.

ROSWEYD. Convenit item in præfato defectu, sed textum hac ratione disponit: *Trajecti, B. Bonifacii archiepiscopi et martyris, qui de Britanniâ veniens Trajectum tempore sancti Willebrordi archiepiscopi, primi Trajectensium Doctoris, cum eo moratus est. Post transitum vero sanctissimi Præsulis Willebrordi, jam dictus Bonifacius Dei gratia ejusdem archiepiscopatus honore sublimatus est. Qui cum fidem Christi constanter in Frieslandia evangelizaret et maximam multitudinem Christianæ religioni subjugasset, nequissime a Frieslandis gladio peremptus martyrium consummavit, cum cooperatores Eobano et Adalario presbyteris et aliis quinquaginta tribus.* Hæc ULTRAJECTENSIS CODEX ex suorum sensu, de quibus vide Acta. Tum: *Item in Tharso, B. Bonifacii martyris, etc.,* satis pure.

*De Bonifacio
episcopo et
martyre.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. EDITIO ULTRAJ-BELG. Proxime ad puritatem accedunt, in eo diversi, quod primo loco memorent: *Natale S. Bonifacii Moguntinensis episcopi, etc.* Sequuntur Ægyptii. Tunc de Bonifacio Tarsensi pure, ut jam diximus.

LOVANEN. Prioribus similis, resecat in fine elogium Bonifacii Tarsensis, post *Latina sepulti.*

ALBERG. autem et **DANIC.** ceteris etiam conformes, hic Bonifacium Tarsensem omittunt, quem XIV Maii supra ponere.

*Textus
mutatus.*

CENTULEN. Apud *Egyptum, sanctorum martyrum Marciani, Nichandri et Apollonii, quorum gesta habentur. Romæ, festivus beati Bonifacii martyris, qui apud Tarsum passus, sed Romæ fuit hac die sepultus. Fodla monasterio, natale sancti Bonifacii, qui Romæ ordinatus episcopus a Pontifice*

Zacharia et ad prædicandum in Frieslandia missus, gentes multas ad fidem convertit et a reliquis gentilibus cum Eobano episcopo et aliis servis Dei gladio peremptus est.

BRUXELLEN. Sic incipit: *Commemoratio beatæ Mariæ semper Virginis, instituta ob gloriosam victoriam, quam hac die apud Woerung habuit Joannes, hujus nominis primus, Lotharingiæ, Brabantiæ, et Limburgiæ Dux.* Hæc nihil ad Acta nostra. Sequitur: *Apud Fuldis, sancti Bonifacii archiepiscopi et martyris. Quem ab Angliâ venientem Gregorius Papa archiepiscopum Moguntinum consecraas, ut verbum Dei prædicaret in Germaniam direxit. Qui cœnobium Fuldeense in pago Maguntinensi fundavit, et postea cum sociis ad prædicandum in Frieslandia veniens, cum maximam multitudinem ibi Christianæ religioni subjugasset, ambustis mulierum furcis quassatus, gladio perimitur. Cum eo Eubanas coepiscopus et alii servi Dei occubuerunt, et ipse Bonifacius ad Fuldam relatus tumulatur. In Bonifacio Tarsensi et Ægyptiis satis purus est. In fine autem addit: *Et sanctæ Aglæ gloriosæ femine, multisque virtutibus claræ. Vide XIV Maii, ubi de Bonifacio.**

*Commemoratio
B. M. V.
ob victoriam
Woerung.*

*De Bonifacio
episcopo et
martyre.*

Aglæ.

HAGENOVEN. In prima annuntiatione ultimis verbis mutilatus, de Bonifacio Tarsensi plurima commisceo purius in Actis legenda. In *Frisia, depositio sancti Bonifacii Moguntinensis episcopi et martyris, qui de Britannia veniens et fidem Christi gentibus evangelizans. Hic Bonifacius tunc temporis erat legatus Gregorii Papæ, et propter eum spoliavit Wormatiensem ecclesiam usu pallii et tradidit ecclesie Moguntinae, nam antea Moguntia erat sub Wormatia. Et cum maximam multitudinem populi in Frisia, fidei subjugasset, novissime gladio peremptus est ipse cum Coliano coepiscopo et Adalario suo archidiacono, et aliis IIII servis Dei. Corpus Bonifacii Fulda translatum est, sed alii omnes sepulti sunt in Trajecto, in ecclesia Salvatoris.*

De Bonifacio

et ejus sociis.

VICTORIN. et **REG. SUEC.** num. 130. *Eodem die, sanctæ Severæ cum germanis Kalendino et Marco. Vide XXIX Januarii.*

Severæ, etc.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Bonifacii episcopi et sociorum ejus martyrum. In margine: Unde*

multas

- multas habemus reliquias, a collegio sancti Salvatoris Trajectensis nobis donatas, ubi plures eorum requiescunt.*
- Præcordii.* AMBIANEN. Corbeix monasterio, exceptio corporis sancti Præcordii confessoris. Vide in Actis 1 Februarii, quo die Præcordius colitur.
- Eleutherii et Anthix.* VATICAN. num. 5949. Incipit: *Natalis sancti Eleutherii episcopi et sanctæ Anthix matris ejus, in S. Sophia.* Nihil de iis hac die; vide XVIII Aprilis. Desunt martyres Ægyptii et tota annuntiatio Bonifacii Tarsensis.
- Jovini.* ALTEMPS. Pictavis, S. Jovini abbatis. In pago Bmonienti, sancti Proculi martyris. De utroque agitur 1 Junii. Vide Auctaria et Acta.
- Proculi.* FLORENTIN. Apud civitatem Cebliensem vel Celiensem, in loco qui dicitur Pigrus, passio sanctorum martyrum Severæ cum fratribus suis Kalendino et Marco et matre eorum, quæ fuit uxor sancti Maximi martyris, (quæ) cum orasset, emisit spiritum. Passi sunt tempore Claudii imperatoris. Dixi supra videnda Acta XXIX Januarii, ubi mille circiter milites socii adjunguntur.
- Severæ, etc.* EDITIO LUBECO-COL. In Bonifacio Moguntino interpolata, secundo loco habet martyres Ægyptios. Tum: *Eadem die, canonizatio sancti Nicolai de Tollentino presbyteri et confessoris, Ordinis*
- Eremitarum. Item sanctæ Aglahe gloriosissimæ, multis virtutibus claræ. Romæ, sepultura sancti Bonifacii martyris.*
- BELIN. In prima annuntiatione purus, omittit Bonifacium, de quo egit XIV Maii, cetera purus. In editione altera additur: *Eodem die, beati Claudii episcopi et confessoris.* Remittitur ad diem sequentem.
- GREVEN. Adelarii episcopi Erffordensis et aliorum LIII martyrum, de societate sancti Bonifacii. Item sanctorum Marciani, Felicitatis, Gregorii, Ficulæ. Vide Romanos martyres in Actis. In Africa, Evasi et Probati. Lege, Privati. Pergentinx, sororis sanctorum Laurentini et Pergentini. Vide Prætermisos. Canonizatio beati Nicolai de Tollentino presbyteri et confessoris, Ordinis eremitarum sancti Augustini. Colitur X Septembris. Aglahe sanctæ matronæ Romanæ, de qua supra pridie Idus Moii.
- MOLAN. Solum addit typis minoribus: *Bruzellæ, commemoratio beatæ Mariæ semper virginis instituta ob, etc., ut ex ipsomet fonte BRUXELLEN. supra diximus. In editionibus aliis: Die quinta, sancti hieromartyris Dorothei episcopi Tyri.* Tum commemoratio quæ supra. Vide de Dorotheo Henschenii commentarium historicum.
- Aglaes.*
Claudii.
Adelarii. et soc.
Marciani, etc.
Evasi et Probati.
Pergentinx.
Aglaes.
Commemoratio B. M. V.
Dorothei.
- Canonizatio Nicolai Tolentini.*

VIII Idus.

Die 6.

Natalis beati Philippi, qui fuit unus e septem Diaconibus. Hic signis et prodigiis inclitus, apud Cæsaream requievit, juxta quem tres Virgines filix ipsius prophetissæ tumulatae jacent. Apud Tarsum Ciliciæ, Martyrum viginti, temporibus Diocletiani et Maximiani, qui per diversa supplicia glorificaverunt Dominum in corporibus suis. Romæ, sanctorum Artemii cum uxore sua Candida et filia Paulina. Qui Artemius gladio percussus; uxor vero ejus et filia lapidibus sunt obrutæ. Civitate Niveduno, sanctorum Amantii et Alexandri.

*Philippi.**Martyrum 20 Tarsensium.**Arthemii et soc.**Amantii et Alexandri.*

Puri sunt Praten. Hierinien. Antverp-Maj. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Unus fuit pro fuit unus in Antverp-Majore nihil offendit. *Inclitus* habent vetustiores codices; Greven. et Molan. *inclutus*. De Tarso diximus non semel, variare non lubet. *Glorificaverunt Dominum*, legunt Pratenensis et Hieriniensis, ut habet Ado, et sic puto scripsisse Usuardum, quidquid Notkerus legat *Deum*, ut faciunt etiam codices Antverp-Major, Greven. et Molan. *Arthemii* posuit Pratenensis primo loco, *Artemius*, altero. *Arthemii* habet etiam Antverp-Maj. Melius ex Usuardi mente *Artemii* cum ceteris, ut in textu. Solus Pratenensis legit *Amanti*, reliqui *Amantii*.

OBSERVATIO. Textus hodierni fontem, quatenus ea spectat quæ plana sunt, non aliunde quam ex Romano parvo quærere oportet, ubi iidem omnes Sancti, diversa licet serie nominentur, qui et hic nominatim expressi sunt; præter solos Nivedunenses, de quibus infra erit dicendum. Ex ea scaturigine hausit Martyrologus Viennensis, ex hoc Usuardus et Notkerus, uterque pro more, ille contractus, iste fuscus. *Philippi diaconi* et filiarum prophetissarum elogium ex festivitibus Apostolorum repetitum, Noster compendio delibavit, ad eum plane modum, quo in laterculo exhibitum est. Sæpe miratus sum et hic miror, codices mediæ notæ in Auctariis citandos, ea plerumque rescindere ex Usuardino textu, quæ in ipso Adonis Martyrologio non reperiuntur. Suspicio id factum scoli cujusdam vitio, qui priorem illam Adoniani Martyrologii partem ignoraverit, unde tamen Usuardus elogia plura mutuatus est. Idem hoc die factum patet, cum ex mente Adonis tres duntaxat filias cum patre sepultas memoret; nempe quod ille, ex aliquorum traditione, quatuor filiarum unam, Spiritu sancto plenam, Ephesi tumulatam existimaverit. De Philippi rebus gestis, eunucho per eum baptizato, de episcopatu et cultu, commentarium historicum texuit Papebrochius; cui jungenda quæ habet Tillemontius tomo 2 a pag. 65 et in notis a pag. 490. Videat lector Actus Apostolorum magna parte capituli 8, et cap. 21, v. 9. — In *martyribus Tarsensibus* verba Adonis omnia transumpta sunt, excepto solum *Simplicii judicis* nomine. Addidit Notkerus et recte, de iis martyribus dictum esse in passione sancti Bonifacii; quæ brevius hac die, quantum ad hos martyres attinet, in Actis

*Philippi.**Martyrum Tarsensium*

nostris

*Arthemii et
soc.*

nostris repræsentantur. — De *Arthemio*, uxore et filia pluribus agit Ado 11 Junii, ubi de *Marcellino* et *Petro*. Hic ea repetit, quæ ad laudem horum trium seorsim faciunt, quæque Noster ad solitos suos numeros nitide revocavit. Hactenus ex prædicto fonte, Hieronymianis et Bela nihil subministrantibus. — Supersunt *martyres Nivedunenses* vel *Nividunenses*, de quibus multa suggerit Florentinus, multa examinat Henschenius, tum ut germana nomina, tum ut sociorum numerus, tum ut agonis palæstra discerni possint, vetustis Martyrologiis mire hic variantibus. Telas retexere nostrum non est, citatos Scriptores consulat, cui singula expendere otium fuerit; sed præ ceteris videat nuperam Janningi dissertationem in Supplemento Junii pag. 17. Nobis verosimile est Usuardum, ut sæpe alias usuvenit, ex Hieronymianis binos hosce decerpisse, quos in Adone non repererat: utrum feliciter quam Rabanus et Notkerus, in medio relinquimus. Codicum nostrorum unanimis consensus sufficit ad stabilendam propositi textus illibatam Usuardinam integritatem, cui investigandæ potissimum incumbimus.

*Amantii et
Alexandri.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Excessu rarissime, sæpius defectu laborare diximus, quasi textum cancellis, non cancellos textui aptaverit. Sic denuo hodie Tarsensium martyrum elogium decurtat; cetera purissimus.

PULSANEN. Non solum elogium, sed martyres ipsos Tarsenses omittit, rescendit præterea elogium Philippi; de reliquo satis purus est.

Gudwali.

ROSWEYD. Penultimo loco ante martyres Nivedunenses interserit: *In Blanduio, Guthuuali (Gudwali) episcopi et confessoris.*

Claudii.

MUNERAT. Adjeit in fine. *Ipsa die, Claudii confessoris archiepiscopi Bisuntinensis.*

ANTVERP. MAN-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Hi nempe, quos dixi mediæ notæ codices, plerique Belgici, carent elogio sancti Philippi.

Asclepiadis.

CENTULEN. Natale sancti Philippi, qui fuit de septem diaconibus primis. *Tharso Ulicia, martyrum viginti. Romæ, sanctorum Arthemii, cum uxore sua Candida et filia Paulina, sub iudice Sereno passorum. Antiochia, sancti Asclepiadis episcopi qui unus fuit ex præclaro confessorum numero. Remittitur ad xviii Octobris. Civitate Niveduno, sanctorum Amantii et Alexandri. Canobio Blanduio, sancti Guthuuali episcopi, virtutibus et miraculis adornati.*

Gudwali.

BRUXELLEN. Incipit ab Arthemio. Tum de Philippo et Tarsensibus satis pure. Sequitur: *Et Benigni martyris; verosimiliter socii sancti Vincentii episcopi, Mevanix in Umbria. Item Meloni episcopi, Opior, Mellonis Rothomagensis, cuius natalis est xxii Octobris. In Blandinio monasterio, depositio sancti Guduali (Gudwali) episcopi et confessoris. Cujus scrinium, cum post processionem in Gandavum referretur, ymago crucis inclinato vultu cum venerata, immobilis mansit, neque se reflexit. Et Claudii confessoris. Patet omisos esse martyres Nivedunenses.*

Benigni.

HAGENOVEN. A puritate parum recedens, solo ferme principio differt, ubi sic scribit: *Apud Casarcam, natale beati Philippi, qui fuit unus de septem diaconibus primis, cum sancto Stephano electi. Hic signis, etc., omnia bene.*

Meloni.

De Gudwalo.

Claudii.

VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. In fine subdunt: *Eodem die, sancti Boniti episcopi et confessoris. Et sancti Gratiani episcopi et martyris. Vide quæ de utroque dicuntur in indice Prætermissorum.*

Boniti.

Gratiani.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Philippi diaconi, fuit unus de primis. Apud Tarsum, viginti martyrum. Guduali episcopi et confessoris.*

Gudwali.

VATICAN. signatus num. 5919. Omisit Amantii

et Alexandri. Addidit: Apud Tusciam, sanctorum martyrum Vincentii episcopi et Benigni diaconi. Locus exprimitur supra ad BRUXELLEN.

FLORENTIN. *Apud civitatem Fesulanam, natale sancti Alexandri episcopi et martyris ejusdem civitatis. Apud Mantuum civitatem, inventio sancti Cælestini martyris. De hoc in Prætermissis*

*Vincentii
et Benigni.*

*Alexandri.
Cælestini M.*

CODEX JURENSIS S. Ragnoberti. Pro Niveduno, scribit: *Lugduno, Amantii, Luci. Vide quæ supra diximus in Observatione.*

REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. *Civitate Niveduno, passio sanctorum Amantii et Alexandri. In præcedenti substituitur Lucius.*

EDITIO LUBECO-COL. Toto textu modice interpolata est notanter in Arthemio, de quo post *Candida*, sic pergit: *et filia parvula Virgine, re et nomine Paulina, martyrum; quos sanctus Petrus Exorcista, cum apud eos servaretur in carcere, convertit ad Dominum. Qui Arthemius, etc. In fine additur: Bituricus, sancta Scariolæ virginis. In Polonia, natale beati Vincentii episcopi et martyris. Hic est Levita Aginensis; illa Studiola seu Eustadiola vidua, sanctimonialis. De hac viii Junii agitur, de illo ix.*

De Arthemio, etc.

*Scariolæ.
Vincentii.*

BELIN. In prima editione pro Niveduno legit, *Lugduno*, quod in Parisiensi corrigitur. In utraque addit: *Apud Mantuum, inventio beati Cælestini martyris. De quo jam dictum est.*

*Inventionis
Cælestini M.*

GREVEN. *Item Lucii, Andrea, Donati et Peregrini. Itali, Claudii. Vide in Actis de Nivedunensibus. In Polonia, natalis beati Vincentii episcopi et martyris, fratrisque ejus Benigni diaconi. Quorum prior cum equuleum et flammaram adustionem bestiasque superasset, coram plebe Missam celebrans spiritum tradidit; sequens vero cum aliis multis gladio occisus est. Quo hæc spectent, non video, fallor nisi Vincentii et Benigni confundantur. Guduali archiepiscopi Blandunensis et confessoris. Neque hoc magis clarum est. Claudii episcopi Bisuntini confessoris. Kiliani confessoris. Vide Prætermissos. Commemoratio Norberti sanctæ memorix archiepiscopi Magdeburgensis et confessoris, fundatoris Ordinis Præmonstratensis. Bituricus, Scariolæ virginis. Vide supra, quæ dicta sunt ad EDITIONEM LUBECO-COL.*

*Lucii et soc.
Itali et Claudii.
Vincentii,
et Benigni.*

MOLAN. De Gudwalo, Cælestino et Claudio, ut supra. Tum: *Passio sancti Cerati episcopi sub Gratiano principe. Treveris, sancti Auspicii episcopi. Remittitur ad viii Julii. Præmonstrati, commemoratio Norberti, sanctæ memorix, etc., character minore. In editionibus aliis, de tribus primis, ut editio prima. Tum: Die sexta, sancti patris Bessarionis, miraculis clari. Malbolii, ostensio corporis beatæ Aldegundis virginis. Vide xxx Januarii*

*Gudwali.
Claudii.*

*Kiliani.
Norberti.*

Scariolæ.

Cerati.

Auspicii.

Norberti.

*Bessarionis.
Aldegundis.*

nuarii. Sequuntur isti versus ex Wandelberto : dedimus. Vide de Cerato vel Ceratio episcopo
Octavas Idus Ceratus episcopus ornat. Henschenii commentarium historicum pag. 708.
Urbem qui fulsit Grutiano a principe dictam. Idem ipse *Ceratus* Hieronymianis insertus videtur
 De Notberto repetit, quæ ex GREVENO supra ad diem VII Junii.

VII Idus.

Die 7.

Constantinopoli, natalis beati Pauli ejusdem civitatis episcopi, qui a Constantio *Pauli.*
 imperatore apud civitatulam quamdam Cappadociæ, Cucusam nomine, ob
 Catholicam fidem pulsus exilio, Arrianorum insidiis crudeliter strangulatus,
 ad cœlestia regna migravit. Item Corduba, sanctorum Petri presbyteri, Aventii, *Petri et soc.*
 Hieremiæ et aliorum trium.

Conveniunt codices multi: *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp. et Max-Lubec. Rosweyd. Antverp-Maj. Munerat. Belini prima editio, Munerat. Greven. et Molan.* Quibus accedit codex *Albergen.*

VARIA LECTIO. *Constantinopolim* scribunt Pulsanen. Max-Lubec. Rosweyd. Antverp-Major et Belin. Præstat nostra ex aliis lectio. *Paulini*, pro *Pauli*, in Rosweydo error est. *Constantini* ponunt Antverp-Major, Belin. et Molan. Infra probatur legendum *Constantii*. Ridiculum in Munerato est, a *Constantinopoli imperatore*. Bene in textu *Cappadociæ*, non, in *Capadocia*, ut Antverp. Max-Lubec et Belinus. Omnes *Cucusam* habent pro *Cucusum*, exceptis Herinien. et Molano, qui *Cucussam*, et Greveno, qui pejus posuit *Concussam*. Errat denuo Muneratus in *civitatulam*, turpius Belinus in *civitatiuuculam*. *Expulsus* legitur in Pulsanensi pro *pulsus*, in Belino, *compulsus*. In *Arrianorum* omnes passim conveniunt. *Exilio*, loco *insidiis*, scriptorium sphalma est in Antverpiensi. *Corduba* legunt optimi codices; Max-Lubec. *Cordubam*; Munerat. Greven. et Molan. *Cordubæ*. In Belino *Everici*, error est, uti *Evencii* in Max-Lubec. et *Eventii* in Antverp. et alio Antverp-Majore. Scribimus cum ceteris *Aventii*, quod correctius diceretur *Habentii*. De *Jeremix* vel *Jheremie* et id genus inflexionibus supra dictum est.

OBSERVATIO. De illustri Ariani furoris victima Martyrologorum primus loquitur auctor Romani parvi, hisee verbis: *Apud Constantinopolim, Pauli episcopi*. Hunc secutus Ado, breve confecit elogium, quale totum etiam in Notkero legere est; Noster nonnihil contractum exhibet servata auctoris phrasi. Ambo autem a ductore in eo recesserunt, quod maluerint *Constantio* scribere, quam *Constantino*; merito utique et ex rei veritate: nam licet idem Paulus ab ipso Constantino, ut diserte testatur Athanasius, primum in Pontum exulare jussus sit, id ante episcopatum accidisse necesse est, ex Chronologia a Baertio nostro verosimillime ordinata, circa annum cccxxxvi, unde postliminio revocatus, non ante annum cccxl episcopus ordinatus sit, ut pluribus ostendit Janningi ea de re dissertatio in Supplemento Junii hoc die. Ex quo tempore plura eum exilia pertulisse, ex Baertii commentario cap. 2 abunde constat. Cum igitur hic ultimum designari et determinari videatur, certum est non ad Constantinum, sed ad Constantium referri oportere, utpote quod ad annum circiter cccl spectet, integris xiii annis post Constantini ex hac vita decessum. Quod facilius intelliges, si vi Novembris, diem martyrii, hunc translationis memineris, celebriorem subinde redditum, ut de Chrysostomo aliisque factum, suis locis diximus. Hæc cursim pro instituto attingimus, a Baertio et Janningo operosius discussa. Vitam Pauli Gallice adornavit Tillemontius tomo 7 a pag. 251, nonnulla ad eam spectantia in notis a pag. 697 examinans, ubi ipsa in pluribus a collegis nostris dissentire curiosus lector perspicere et, si vacat, utriusque partis momenta expendere poterit. Videatur etiam brevis notula Motherii. Sic solum Paulum hac die celebrat Wandelbertus:

Paulus septenas Præsul tuus alta Bizanti.

Qui ultimum locum in Usuardo occupant, *martyres* sunt *Cordubenses*, ex Hispania cum pluribus aliis accersiti, sed a sociis Usuardino more avulsi; quorum nomina in Actis expressa invenies, et quæ ad eorum certamina spectant, ex S. Eulogii Memoriali libro 2 cap. 4 a Papebrochio diligenter collecta. *Martyrum Cordubensium.*

Auctor autem Romani parvi hæc die sic commemorat: *In Cappadocia Luciani martyris*. Addit Vienneensis distinctiorem loci notitiam, nempe in *Cæsarea*, uti Rabanus et Notkerus. De eo nihil in codicibus nostris probatoribus. Adscriptus est Antverp-Maximo aliisque inter Auctaria recitandis; idque, ni fallor, ex Adone, ut sæpe alibi factum, non semel observavimus. Latereuli nostri interim simplicitas in tam unanimi codicum de eo silentium consensu apertissima est. *De Luciano Romani parvi.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. et EDIT. ULTRAJ-BELG. Textui puro, ex Adone ut diximus, subjiciunt: *In Cæsarea Cappadociæ, natale sancti Luciani martyris.* *ejusdem civitatis, qui persecuentibus Arrianis ad (ob) catholicam fidem exilio pulsus, deinde crudeliter strangulatus, ad cœlestia regna migravit. Cordubæ, sanctorum martyrum Petri presbyteri, Aventii, Jeremix et aliorum trium, quorum gesta*

habentur.

Luciani.

<i>Ulfagii.</i>	<i>habentur. In pago Pontivo, sancti Vulfagii presbyteri et confessoris. Non uno modo nomen hoc scribitur. Vide quo modo efferatur in Actis.</i>	<i>Trajecto superiori, translatio beati Servatii episcopi et confessoris. Vide supra ad BRUXELLEN.</i>	<i>Translatio- nis Servatii.</i>
	<i>BRUXELLEN. In Paulo fere purus, subdit: In Cæsarea Capadociæ, natale sancti Juliani (pro Luciani) martyris. In Corduba, etc., pure. Niveduno, sanctorum Amantii et Alexandri; ex die præcedenti. Ipso die, translatio sancti Servatii episcopi et confessoris. Repetenda est ex ipso Sancti die natali, ad XIII Maii.</i>	<i>BELINI 2 editio. Eodem die, sancti Godoaldi episcopi et confessoris. Est in Actis.</i>	<i>Godoaldi.</i>
<i>Juliani, pro Luciani.</i>		<i>GREVEN. Translatio secunda sanctæ Barbaræ virginis et martyris: scilicet a Nicomedia Romani. De ea agetur IV Decembris. In Cæsarea Capadociæ, sancti Luciani martyris. Item sanctorum Fortunati, Masi, Macharii, Magri, Primosi, Victoris, Lunicæ, Privotæ. Prisci martyris. Unde hæc Africanorum martyrum nomina formaverit, nescio. Vide propria in Actis. In Hibernia, Colmanni episcopi et confessoris. Acta illustrata sunt XVIII Februarii. Dietgri abbatis. De eo nihil inventum hæcenus. Godoaldi confessoris. Trajecto superiori, translatio sancti Servatii episcopi et confessoris.</i>	<i>Translatio- nis 2 Bar- baræ.</i>
<i>Translatio- nis Servatii.</i>			<i>Luciani.</i>
	<i>HAGENOVEN. In Paulo perturbatior sensus est. In fine adjecit: In Cæsarea Capadociæ, sancti Luciani martyris, ut alii supra citati.</i>		<i>Fortunati et soc. Prisci.</i>
<i>Luciani.</i>			<i>Colmanni.</i>
	<i>CODEX Principis Ursini a Rosemberg. In civitate Mantua, inventio corporis sancti Cælestini Papæ et confessoris. Adscribitur Duplex majus. Acta data sunt VI Aprilis.</i>		<i>Dietgri.</i>
<i>Inventionis Cælestini. PP.</i>			<i>Godoaldi.</i>
<i>Maximini.</i>	<i>MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Maximini episcopi et confessoris ecclesiæ Aquensis, qui fuit Doctor Mariæ Magdalenæ. Differtur in diem sequentem. Pauli episcopi Constantinopolitani et martyris. Petri, Aventi, Jeremiæ et aliorum trium.</i>	<i>MOLAN. Post, aliorum trium, immediate subdit: Quorum gesta habentur. Eodem die, sancti Godoaldi et episcopi et confessoris. Item in Trajecto, translatio sancti Servatii. Sequitur minoribus typis: In Hibernia, Colmanni episcopi et confessoris, de quo Beda in historia gentis sææ. In editionibus autem aliis, hoc modo: Eodem die, sancti Godoaldi episcopi et confessoris. Arvernus, sancti Illidii ejusdem civitatis episcopi. Dantur Acta v Junii. Die septima, sancti hieromartyris Theodosii episcopi Ancyra. Theodorus vocatur in Prætermis- sissis, alibi Theodotus, ubique idem, de quo egimus XVIII Maii. Item in Trajecto, translatio sancti Servatii. Monasterio Sithiu, translatio beati Folquini Morinorum episcopi. Dies ejus natalis in Prætermis- sissis signatur XIV Decembris. De- mum caractere minori: Item depositio Roberti abbatis, Ordinis Cisterciensis in Anglia. Vide de ipso Henschenii commentarium, et brevem vitam ab eodem ex Capgravio in Actis editam et illustratam.</i>	<i>Godoaldi.</i>
	<i>CODEX D. DU CHEVAL. signatus B, qui fuit PP. Augustinianorum. In Cæsarea Cappadociæ, natalis sancti Juliani martyris. Vide supra.</i>		<i>Translatio- nis Servatii.</i>
<i>Juliani.</i>	<i>In VATICAN. signato num. 5949. Deest Petri et sociorum. Adjicitur: In Cæsarea Cappadociæ, etc., ut proxime et jam sæpius.</i>		<i>Colmanni.</i>
	<i>ALTEMPS. Translatio sancti Vulstani Wigorn. episcopi. De ea actum in Vita data XIX Januarii. Item sancti Venantii episcopi et confessoris. Vide in catalogo Prætermis- sissorum.</i>		<i>Ilidii.</i>
<i>Translatio- nis Vul- stani.</i>			<i>Theodosii.</i>
<i>Venantii.</i>	<i>FLORENTIN. Romæ, passio sanctæ Feliculae, so- ciæ sanctæ Petronillæ, et sancti Nicomedis martyris, ut legitur in historia Petronillæ. Felicula seorsim colitur XIII Junii.</i>		<i>Translatio- nis Folquini.</i>
<i>Feliculae et Nicodemis.</i>	<i>EDITIO-LUNECO-COL. Textui puro subjicit: Apud Cæsaream Capadociæ, beati Juliani martyris.</i>		<i>Roberti.</i>
<i>Juliani.</i>			

VI Idus.

Die 8.

In Galliis Suessionis civitate, natalis Medardi episcopi Noviomensis, qui quanti fuerit meriti ostensum est, cum in ejus obitu cœli aperti sunt, atque ante eum divina micuerunt luminaria. Eodem die, sancti Gildardi Rothomagensis episcopi. Item Senonis, sancti Eraclii episcopi et confessoris. In Sardinia, sancti Salustiani. Cordubæ, sancti Abundii presbiteri et martyris.

Ita Praten. Antwerp-Maj. Rosweyd. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. In Rosweyd. est Gallia, pro Galliis. In Antwerp-Maj. meriti fuerit, et episcopi Rothomagensis. Porro Rothomagensis legunt omnes, excepto Pratensi. Senones scribunt aliqui, ut Antwerp-Maj. et Greven. ceteri ut in textu. Rursus Antwerp-Maj. et Molan. recte Heraclii, sequimur reliquos omnes. Praten. et Munerat. ponunt Abundi, Greven. et Molan. Habundii, Rosweyd. Habundini. Præhabendus Antwerp-Maj. ubi Abundii, cui consonant Herinien. Tornacen. et plerique alii. Alibi passim legitur Corduba, hic omnes scripsere Cordubæ.

OBSEVATIO. Nusquam de suo ditior Usuardus, nusquam Ado pauperior; Romanum parvum plane vacat. In Hieronymianis adjectitium est quiddam de Medardi depositione memoratur. Itaque ex Beda procedit Medardus, nudo confessoris titulo ibi exornatus. Viennensis addit, episcopi. Sed ibi calamum stitit. Licinius quem secundo loco habet Ado, ad XIII Februarii spectat; Carilefus, vel ut Notkerus, Carlenius ad I Julii. Pure igitur, Usuardina sunt quæ in textu sequuntur omnia. Medardinum Flori elogium, de columba ex ore morientis provolante adoptavit nemo. Rabanus aliud cecinit, a Notkero paulo auctius redditum. Noster suum proprio Marte elaboravit, quale referunt citati pro textu codices et multi alii; repugnantibus tamen Heriniensi, Tornacensi et Belino, contentis hoc, quo communiori, eo certiori: Cujus vita et mors gloriosis miraculis commendatur. Wand- delbertus

delbertus ad famosum Synchronismum, in Auctariis proxime dandum, alludere videtur, h's duobus versiculis:

*Progenies meritumque pium, quos jungit et ara
Gildardus senas pariterque Medardus honorant.*

Unde colligas, mirabilem illam Gildardi cum Medardo fraternitatem, forte ab hoc primum Martyrologo, aut originem traxisse, aut saltem nono, quo vixit, seculo in Fastos sacros transiisse, de qua nec antiquiores, nec coevi vel per umbram meminerunt. Ambos Noster hac die conjunxit, id fateor, sed a ceteris prudenter abstinuit. Plura vide in Actis de sancto Gildardo; ubi insigni commentario, ea quæ fide digna sunt, ab ingeniose cogitatis secernit Henschenius, tomo 2 Junii, a pag. 67. De Medardo majorem partem elaboravit Papebrochius, productis, post Acherium, vitis a Fortunato, tum stricta, tum soluta oratione compositis. Commentarius prævius et subnexa vitis documenta de sancti Medardi corporis in Burgundiam translatione, a Petro Francisco Chiffletio collecta, lectu dignissima sunt: fallor si quid ad completam omnium elucidationem desiderari possit. — *Heraclius* Senoneasis recte hæc die collocatur, tametsi vetustis aliis Martyrologis non innotuerit. Puto ab Henschenio collecta esse omnia, quæ de Heraclio ex probatiorum scriptorum fide adduci possunt. — *Salustianus* ex Hieronymianis acceptus est, non *Confessor*, sed *Mart. jr.*, ut bene notavit Florentinus. Quid præter nomen de hoc Sancto constet, docebit Henschenii sylloge adversus recentiorum commenta. — *Abundias Cordubensis* ab Hispanis scriptoribus et Romano hodierno differtur ad xi Julii. Sic tamen posuisse Usuardum, et in reliquis omnibus textum ejus genuinum referri, omnino censemus; nisi quis Medardinum elogium suspectum habeat. Abundii martyrium compendiose describit Eulogius lib. 3 Memorialis cap. 12, notaturque martyrii dies v Idus Julii.

Heraclii.

Salustiani.

Abundii

AUCTARIA.

HERINIEN et TORNACEN. Nescio quo ducti scriptulo, elogium nuperrime citatum alteri substituerint; certe in ceteris omnibus annuntiationibus purissimi sunt. Imo fere dubium ingerunt circa veram ipsam et genuinam Usuardi lectionem.

De Gildardo et Medardo;
PULSANEN. In Medardo satis purus, sic sequitur: *Eodem die, sancti Gildardi Rotomagensis episcopi, fratris sancti Medardi, qui fuerunt una die nati, una eademque die episcopi ordinati, similiter quoque una die ab hac luce subtracti.* Hic est Synchronismus, de quo dixi. Reliqua omnia desunt.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. In Medardo puri, post Gildardi, omisso Heraclio, jungunt Salustiani, et omittunt etiam Abundium Cordubensem.

Item,
ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. In Medardo puri, de Gildardo post episcopi, addunt; fratris sancti Medardi, quos ferunt una die natos, una eademque die ordinatos episcopos, similiter ad hac lucem una die subtractos. Cetera, ut ANTVERP. et MAX-LUBEC.

Item,
CENTULEN. In Francia, Suessionis civitate, natalis et depositio sancti Medardi Vermandensis atque Tornacensis episcopi, cujus vita et mors gloriosa miraculis fulsit. Civitate Rothomago, depositio sancti Gildardi archiepiscopi, fratris sancti Medardi, quos fuerunt (ferunt) una die natos, una die episcopos ordinatos, similiter quoque una die ab hac luce subtractos. In Sardinia, sancti Salustiani, Cordubæ, sancti Abundii presbyteri et martyris, Senones, S. Heraclii episcopi et confessoris.

Item,
BRUXELLENSIS, narratiunculam amplificans, ita pronuntiat: *In Galliis civitate Suessionis, sanctorum Pontificum et confessorum Medardi et Gildardi fratrum geminorum. Qui fuerunt una die nati, una die Pontifices consecrati: Medardus ad titulum Noviomensem, et Gildardus ad Rothomagensis, et similiter postea una die ab hac luce subtracti sunt. Qui quanti meriti fuerint apud Deum, ostensum est, cum in eorum obitu cali aperti sunt, atque ante ipsos divina laminaria micuerunt. In Sardinia, sancti Salustiani. In Corduba, sancti Abundii presbyteri et martyris. Apud Sennonas, sancti Eraclii episcopi et confessoris. Item Sancti Carilefi.* Diximus alibi, Carilefem coli i Julii.

Carilefi.

HAGENOYEN. Alia profert: *In Galliis Suessionis civitate, depositio sancti Medardi episcopi et confessoris. Qui cum esset parvulus, totius fuit misericordiam operibus delicta; unde et vestem sibi superfluum a matre sua (acceptam) dedit cæco pauperi, et quandoque cibum suum necessariam pauperibus erogavit. Hic factus Noviomensis episcopus, omnia quæ habuit et labere potuit pauperi erogavit. Qui quanti fuerit meriti, etc.* In Gildardo habet Synchronismum, de quo jam satis dictum. Sequitur reliqua textus pars, et in fine: *Medis (Metis)*

De Medardo.

Clodulfi.
civitate, sancti Clodulfi episcopi.

AQUICINCT. Post *Rothomagensis episcopi*, inserit: *Qui, ut fertur, uno die, etc.* Ibidem post *Salustiani*, inseritur: *In Ægypto sancti Marciani. Translatio sancti Andovari episcopi.* Colitur ix Septembris, quo etiam de translatione agitur.

Marciani. Translatio- nis Andovari.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Medardi episcopi et confessoris Noviomensis, Gildardi episcopi Rothomagensis confessoris. Eraclii episcopi et confessoris.* Desunt soli duo ultimi.

CLUNIACEN. *Eodem die in Ægypto, Marciani,* *Marciani.*
In Actis socium habet Joannidum.

CODEX D. DU CHEVAL, qui fuit PP. Franciscanorum: *In Ægypto, Marciani. Eodem die, Syriæ virginis.* Recentiori manu adjecta est; alii legunt Syriæ. Vide in Actis.

Syriæ.

IN VATICAN. num. 5919. Deest memoria Gildardi, Heraclii, Salustiani, Abundii. Adjicitur: *Audegavis, sancti Luciani episcopi et confessoris. Et sancti Carilefi confessoris.* Ex Adone accepti sunt, ut diximus in Observatione, ubi dies natales singulis assignantur.

Luciani. Carilefi.

In UGHELLIANO deest Heraclii, et Abundii, ut in ANTVERP. et MAX-LUBEC.

ALTEMP. In fine: *In Ægypto, Marciani.* *Marciani.*

BIZENTICEN. *Senonis, sancti Eraclii episcopi et confessoris.* Voluit dicere Heraclii.

EDITIO LUBECO-COL. Post *Noviomensis*, interponit: *Hic in juventute timebat Deum, et pauperius scholaribus pacem suam in scholis dedit.* *De Medardo.*
Socero suo prædixit, quod in tertio anno futurus esset episcopus. Et quanti fuerit meriti, etc. De Gildardo habet jam sæpius repetita. In Sardinia, *sancti Salustiani confessoris. Audegavis, sancti*

Luciani

<i>Luciani, pro Lucini.</i>	<i>Luciani episcopi et confessoris. Melius alii scribunt Lucinii, vel ut Ado, Licinii. Ipso die sancti Corileffi confessoris. De utroque, vide supra. Territorio Tricassinensi, Syria optima matrona. Corduba S. Habundii presbyteri et martyris. Deest Heraclius.</i>	<i>Publia vidua et abbatissa. Vide Prætermis sos. Syria matrona. De qua superius alii codices.</i>	<i>Publia Syria.</i>
<i>Carileffi. Syria</i>	<i>BELIN. De Medardo legit sicut HERINIEN. et TORNACEN. Sequitur Eradii, pro Heraclii. Tum Salustiani, dein Abundii, post Gildardi. In fine: Metis civitate, sancti Clodulphi episcopi et confessoris. Vide supra rectius Clodulphi.</i>	<i>MOLAN. In Ipso textu, sed aliis litteris, post luminaria, inserit: Ejus vita virtutibus plena conscripta est. In fine: Metis civitate, sancti Glodulphi episcopi et confessoris. In territorio Treccassinensi, beata Syria matrona. Tum minoribus typis: In Anglia, Wilhelmi archiepiscopi Eboracensis et confessoris. Maximiani episcopi Syracusani et confessoris, ejus meminit Gregorius in 3. Dialog. Publica vidua et abbatissa, de quo sexto libro Ecclesiastica historia Tripartita cap. 36. De his jam dictum satis. In aliis editionibus de Syria et Glodulpho, ut supra. Tum: Monasterio Sithiu, relictio sive translatio S. Audomari episcopi, quando Folquinus corpus ejus, fugato Hugone abbate, a Lisbouch retulit anno DCCCXLIII, et Sithiu juxta corpus beati Bertini sub terra recondidit. Ubi per multos annos homines quidem latuit, at revelatus est, ubi Dominus voluit. Sequitur aliis litteris de Wilhelmo Eboracensi. Denique: In Galliis civitate Aquensi, depositio beati Maximini, primi civitatis episcopi et confessoris. De quo etiam superius.</i>	<i>Glodulphi. Syria. Wilhelmi. Maximiani. Publica. De relatione Audomari.</i>
<i>Nestoris. Marciani. Naboris et Nazarii. Licinii. Theodulphi. Wilhelmi. Maximini. Maximiani.</i>	<i>GREVEN. Nicomedia, sancti Nestoris, Vide in Actis socios. Item Marciani. Romæ, Naboris, Nazarii. Remittuntur ad XII Julii. Andegavis, Licini episcopi et confessoris. Theodulphi episcopi et confessoris. Videtur is esse, qui colitur XXIV Junii. In Anglia, Wilhelmi archiepiscopi Eboracensis et confessoris. Maximini episcopi Massiliensis et confessoris, secundum alios, VI Kal. Junii. Maximiani episcopi Syracusani et confessoris, ejus meminit Gregorius in 3 Dialog. Miror non haberi in Prætermis. Colitur die sequenti. Metis sancti Glodulphi episcopi et confessoris. Carileffi confessoris. Marcellæ virginis. Ancillam indicat S. Marthæ. Vide XXIX</i>		
<i>Glodulphi. Carileffi. Marcellæ.</i>			

V Idus.

Die 9.

*Primi et
Feliciani.*

Romæ in monte Cælio, natalis sanctorum Primi et Feliciani sub Diocletiano et Maximiano imperatoribus. Hi gloriosissimi martyres longævam in Domino vitam ducentes, et nunc simul paria, nunc sigillatim diversa et exquisita ferentes tormenta, tandem felicis pugnae cursum gladio animadversi consummaverunt. In Galliis civitate Agenno, passio beati Vincentii levitæ et martyris. Item in Scotia, sancti Columbæ presbyteri et confessoris, magnæ et mirandæ virtutis viri. Nicea, sancti Diomedis.

*Vincentii.**Columbæ.**Diomedis.*

Non alii puri sunt codices, quam Herinien. Rosweyd. et Molan.

VARIA LECTIO. Servo diphthongum in Cælio et longævam cum Molano. Herinien. in Cælio diphthongum habet, non in longævam, quam et Rosweyd. in Romæ bene posuit, in aliis tamen omisit. Atque hi soli sunt codices cum Pratensi, in quibus habeatur diphthongorum ratio. Feliciani posuit solus Molanus. Rosweyd. Molan. et alii passim scribunt sigillatim; Herinien. sigillatim. Pro ferentes, habet solus Rosweyd. perferentes. Lego Agenno, quoniam ita legunt et tres citati codices et alii ferme omnes. Scotia recte Rosweyd. Molanus, etc.; male Herinien. Schotia et Scothcia, alibi Scothia. Est in Molano et Rosweyd. admirandæ virtutis viri, idque imitatus est Grevenus; Herinien. cum Pratensi, Tornacen. et ceteris simpliciter mirandæ. Molanus non male scribit Nicea, nec Rosweyd.: In Nicea; sequor tamen Heriniensem et alios, ubi Nicea. Idem Rosweyd. adjecit martyris.

*De codicibus
non puris.*

Superest notabilior variatio, a qua oritur paucitas codicum, pro textu allegatorum, quæ ex tribus potissimum capitibus procedit. Primum est, quia nonnulli, Pratensi similes, in fine habent: Apud monasterium sancti Germani, dedicatio in honore beati Petri Apostoli. Quod augmentum refert Sirmondus, in altero Pratensi codice erasum; Castellanus vero fatetur videri sibi in ipso prætenso autographo, manu recentiori adjunctum. Codices Pratensi conformes sunt Antwerp-Major, Muneratus et Grevenus. Alterum caput, quod Tornacensis, Pulsanensis et Belinus, non eo excessu, sed aliis laborent defectibus. Tertium porro in mediæ notæ Usuardis, idem illud est, quod alias indicavimus, nempe codices illos et alios, quorum extracta dumtaxat apud nos exstant; nempe, inquam, codices istos scrupulosius quandoque Adonis sensum secutos, non alios Sanctos proferre, quam qui in præfato Adone exprimuntur; qua causa, ut equidem arbitror, hac die Columba et Diomedes ab ipsis prætermittuntur. Veram nihilominus putamus laterculi nostri germanitatem, cum præter solos quatuor, reliqui omnes concordent in excludenda annuntiatione ultima, Pratensi monasterio propria. Undenam vero Antwerp-Maj. Muneratus et Grevenus illam acceperint, quis satis certo statuat? An ex prætenso autographo, ubi tam multæ aliæ dedicationes appositæ sunt? Non est verosimile, unicam hanc præ aliis selectam. Certe non credit Castellanus, ullos alios codices propria Pratensia unquam transcripsisse, quod rotunde asserit in litteris, non semel alias recitatis, idque patuit nuper 1 Junii et alibi sæpius. Sed de his plusquam satis.

OBSERVATIO.

OBSERVATIO. Nunc ad textus fontes quod attinet, de *Primo et Feliciano* meminerunt Allatii et Frontonis Kalendaria, Sacramentarium Gregorii, Beda et Romanum parvum; Ado laudationem ex Actis deduxit plane insignem, quam ferme totam reproducit Notkerus. Rabanus brevius encomium profert, de palæstra altum silens, sed quam alii in *Caelio monte*, quo translata sunt corpora, collocant. Noster Adonianum elogium pauculis lineis elegantissime circumseripsit. Accepta sunt elogia ista omnia ex vulgatis Actis, quæ a Surio limata, primitivæ phrasi ex variorum codicum collatione ab Henschenio restituta sunt; de quibus quid sentiat, ita exponit: *Neque nos credimus ea esse primæ notæ atque ex Proconsularibus Actis desumpta; sed diu post exornata rhetorico stylo, et circumstantiis sermonum ultro citroque habitorum, fortassis etiam variarum pænarum; scripta tamen putamus diu ante corporum translationem;* quod esset ante annum DCXLVIII. Huic Henschenii judicio facile acquiescunt recentiores, ut vide apud Tillemontium tomo 4 pag. 571, qui putat martyrii tempus revocari posse ad annum cclxxxvii. Cetera de sacris pignoribus in commentario prosequitur laudatus Henschenius. Et sic Wandelbertus:

Quinas Primus habet, juncto sibi Feliciano.

Aginnensi martyri Vincentio elogium ex Gregorio Turonensi texuit Florus de *stolæ candore*, etc., quod ad alios non transiit. Ado et ex eo Notkerus pro loco martyrii, eum denuo indicant, quo subinde corpus translatum est, videlicet, *loco Pompeiaco*. At Noster fortasse cautior, ea verba tacitus præteriens, cetera ex Adone verbotenus transtulit. Hieronymianorum lacunam, ubi ipsum martyris nomen omittitur, recte supplendam censuit Florentinus. Vide quæ de antiquis Actis et cultu, variisque circa personam et reliquias controversiis accurate disquirunt Henschenius, Vincentius a Tillemontio cum Fide et Caprasio conjungitur tomo 3 a pag. 543. Sed de his agendum erit vi et xx Octobris. Vide quæ de Vincentio paucis notavit Motherius. — Celeberrimus *Columba* primum signatur ab Usuardo et Notkero: ab illo quidem sicut in textu retulimus; ab hoc vero longum profertur vitæ compendium, in quo nonnulla corrigenda, ut de *Primatia omnia Hibernensium episcoporum*, aliisque post Colganum docet Baertius, apud quem plurima curiosissime collecta, digesta et explicata invenies. — *Diomedes* ex Hieronymianis decerptus et a sociis avulsus est, a nullo antiquiorum relatus. Nihil de eo aut sociis memoria proditum est, præter sola nomina, varie in Martyrologiis connexa, ut, etiam ex Auctariis nostris patebit. Atque his laterculi simplicitas satis in tuto collocata est.

AUCTARIA.

PRATEN. ANTVERP-MAJOR, MUNERAT. et GREVEN. Habent augmentum quod in Observatione notavimus.

TORNACEN. In elogio Primi et Feliciani, ut sæpe alibi solet, mutilus est; sistit ad imperatoribus. Cetera omnino purus.

PULSANEN. Eundem habet de primo et Feliciano defectum. Secundo loco: *In Alexandria, sancti Maximi presbyteri*. De quo in Actis. Pergit: *In Galliis, Pompeiæ, passio sancti Vincentii. In Scotia, sancti Columbani* (Voluit scribere, *Columba*) *confessoris*. De Diomede, nihil.

BELINUS. Solito purior, omittit solum elogium *Columbæ*.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Carent annuntiationibus duabus ultimis, quibus et caret Ado, ut in Observatione etiam diximus. Eodem defectu laborant VATICAN. signatus num. 5949. et UGHELLIANUS.

CENTULEN. *Romæ, in monte Celio, sanctorum martyrum Primi et Feliciani, sub Dyocletiano et Maximiano imperatoribus. In Galliis civitate Agenno, passio sancti Vincentii Levitæ et martyris. In Scotia sancti Columbæ presbyteri, admirandæ sanctitatis viri.*

BRUXELLEN. In prima et secunda commemoratione purus, sic quartam tertiæ anteponebat: *Nycea civitate, sanctorum Dyomedis, Amantii, (Amantii) Mocianni et Januarii*. Sequitur de sancto *Columba*, satis pure.

HAGENOYEN. *Romæ in monte Celion, natale sanctorum martyrum Primi et Feliciani fratrum, sub Dyocletiano et Maximiano imperatoribus. Qui primo ferro sunt vincti et in carcere sunt reclusi, ubi*

angelus affuit eis, consolans eos et a vinculis absolvens. Post virgis fortiter sunt mactati. Deinde separantur ab invicem et Felicianus plumbatis cæditur, post ad stipitem ligatur, aculeisque manibus et pedibus illius infiguntur, et sic ligatus tribus diebus et noctibus mansit in ligno siue cibo et potu. Socius autem ejus Primus, fustibus validissimis cæditur, post in culco suspenditur et latera ejus lampadibus aduruntur, et postea plumbum bulliens ori ejus infunditur, quod ipse bibit quasi nquam frigidam. Deinde leones missi sunt, qui ambos devorarent, qui voluebantur ad pedes eorum. Quod videntes infideles, mille et quingenti conversi sunt, qui diversis mortibus jugulantur, et Sancti statim decollantur. In reliquis satis purus est.

VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. In fine: *Apud Saviuam, sancti Getulii martyris*. In Prætermisissis jungitur aliis. Is haud dubie est, qui die sequenti ab Usuardo memoratur.

DAVERON. *Eodem die, dedicatio ecclesiæ sanctæ Mariæ Josaphat*. Propria forte est ipsi loco.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Primi et Feliciani martyrum. Vincentii martyris in Agenno civitate. Columbæ presbyteri et confessoris in Scotia.*

REG. SUEC. sign. num. 428. *Eodem die in Galliis territorio Parisiensi, detectum est corpus B. Dionysii Areopagitæ ac multorum obtutibus publica manifestatione ostensum. Quod nimirum idcirco factum fuisse constat, ne quorundam calliditas invidorum, ejusdem gloriosissimi martyris membra sese habere mentientium, falsæ opinionis errorem mentibus hominum infunderet, suæque fallaciæ signum simplicibus quibusque persuaderet. Nihil hujusmodi apud alios. De veritate hic non disputo.*

FLORENTIN. *In Nicæa civitate, sanctorum Diomedis, Amantii et Motiani et Januarii. In Alexan-*

Primi et Feliciani.

Vincentii.

Columbæ.

Diomedis.

Maximi.

Getulii.

Dedicationis S. Mariæ Josaphat.

Inventionis corporis Dionysii Areopagitæ.

De Diomede et sociis.

De Primo et Feliciano.

Diomedis et socii.

<i>Maximi. Fausti.</i>	<i>dria, sancti Maximi presbyteri. Romæ, passio sancti Fausti martyris, qui sub Juliano imperatore passus est.</i>	<i>tuntur ad diem sequentem. Ipso die, translatio sancti Edmundi episcopi et confessoris. De ea translatione aliisque eo spectantibus agatur ad diem natalem xvi Novembris.</i>	<i>Translatio- nis Ed- mundi.</i>
	LUGDUNEN. Civitate Aginno, Pampeyaco, passio sancti Vincentii, etc.		
<i>De Primo et Feliciano.</i>	EDITIO LUDECO-COL. De Primo et Feliciano, post ducentes, inserit: A pontificibus templorum apud imperatores, quod essent Christiani, incusati sunt. Sed quia in fide Christi stabiles inventi fuerant, ideo nunc singulatim... usque ad finem. Tum: sepulti sunt ad arcus Numentanos intra arenarium ab urbe Roma miliaria quarto decimo. De Vincentio habet ut Ado. In Columba pura est.	GREVEN. Romæ, beatorum martyrum numero xv. Gentilis et Basilidis martyr. Vide dicta. Maximi presbyteri Alexandri. Translatio sancti Eskilli episcopi et martyris. Natalis est xii Junii. Translatio sancti Edmundi episcopi et confessoris.	<i>Martyrum 15. Gentilis, etc. Maximi. Translatio- nis Eskilli; et Edmundi.</i>
<i>Gentilis et Basilidis.</i>	Nicaea, sancti Diomedis confessoris. Eodem die, sanctorum Gentilis et Basilidis martyrum. Remit-	MOLAN. Parvis typis. Eodem die, sanctæ Pelagiæ virginis et martyris Antiochenæ, quæ se ex tecto præcipitavit, ne in illorum manus incideret. In editionibus posterioribus: Item, Maximiani Syracusani episcopi, qui tempore Gregorii Papæ claruit. De Pelagia idem et eodem modo ut supra.	<i>Pelagiæ. Maximiani.</i>

IV Idus.

Die 10.

*Basilidis et
soc.**Getulii et soc.**Zachariæ.**Censurii.*

Romæ via Aurelia, natalis sanctorum Basilidis, Tripodis, et Madalis sub Aureliano imperatore, præside Platone, et aliorum viginti martyrum. Eodem die via Salaria, passio beati Getuli clarissimi et doctissimi viri sociorumque ejus, Cerealis, Amantii et Primitivi, qui jussu Adriani imperatoris primo cæsi, deinde in carcerem reclusi, postremo incendio sunt traditi. Apud Nicomediam, sancti Zachariæ. Antisiodoro, sancti Censurii episcopi et confessoris.

Puri sunt Herinien. Tornacen. Antwerp-Maj. Antwerp. et Max-Lubecana, Rosweyd. Belin. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Scripsi Madalis, juxta Herinien. Tornacen. Rosweyd. Belin. et Greven. imo et Praten. quo modo Usuardum legisse existimo, licet Romanum parvum et Ado habeant Mandalis, quos sequuntur Antwerp-Major, Molan. et alii. Magdalis est in Belino, quod proxime accedit ad Magdalotis vel Mucidalitis, unde aliqui effectum putant. Antwerp. et Max-Lubec. in ipso principio omittunt, via Aurelia. Belin. pro præside, posuit præside. Tornacen. legit Getulii, Molan. Getulii, pejus Antwerp-Major, Gelucii. Solus Rosweyd. pro Cerealis, substituit Cerearis. Antwerp-Major et Rosweyd. legunt in carcere, reliqui ut in textu. Sic Belinus pro reclusi posuit retrusi. Librarii error in Herinien. est, Zachariæ, sed longe turpior in Rosweyd. dum addidit Zachariæ Prophetæ. Antisiodoro communis est et sæpe recurrens lectio, alii Antisiodoro, Antisiodori et Anthisiodori. Nichomediam, Amantii, Censurii et alia prætereo.

*Basilidis et
soc.*

OBSERVATIO. Romanum parvum ita expressissime hac die pronuntiat: Romæ, via Aurelia, Basilidis, Tripodis et Mandalis et aliorum xx. Sequitur Ado, qui vice elogii solum superaddidit distantiam ab urbe, imperatorem et præsidem, quorum primum Noster omisit, cetera descripsit. Adonis verba omnia transumpsit Notkerus, de suo adjiciens: in quibusdam codicibus pro Tripode et Mandale, in Tripoli, Magdaletes scriptum reperiri. Quo argumento usus est Henschenius, ut postremos duos ex Fastis reseccaret. Quos vero codices pro hoc die Notkerus innuat, nescio; certe non ad hunc, sed ad xii Junii, ex codicibus Hieronymianis spectare potius deberet hujusmodi nominum transformatio; nec sane Romani parvi et Adonis, ac codicum omnium Usuardinorum auctoritas, tam facile contemnenda videtur. Nihilominus perplexitatem magnam ex variis aliis Martyrologiis offendit laudatus Henschenius, ob Basilidem hic, et duplicem Basilidem die xii Junii, nunc his, nunc aliis sociis junctum. At nec Tripodem nec Mandalem patitur; nam alios hodie Basilidi comites addit nominatos septem, anonymos xx, duobus nostris penitus exclusis, quibus nec die xii locum concedit, sic ut ex ejus sententia, ficta vel corrupta nomina esse oporteat, ut ex Notkero proxime notabamus. Melius fortasse rem componit Papebrochius xii Junii, in subjuncta annotatione pag. 510. Ultro fateor non usque adeo obvium esse, intricatissimum negotium enodare, sed nec viam oclusam video, qua citatorum Martyrologiorum auctoritas sarta tecta salvetur, nihil supra Magistros meos præsumendo. Plura lector apud ipsos et Florentinum in hanc rem disputata inveniet, ego (qui præsentis disquisitionis scopus est) nimis quam securus sum, annuntiationem seu ea demum vera sit, seu librorum quorundam vitio fictitia, annuntiationem, inquam, nostram, ut in laterculo expressa est, secundum omnes terminos, vere esse Usuardinam, ex Romano parvo per Adonem huc traductam. Aliam, quasi sibi propriam stravisse videtur Wandelbertus, dum ita cecinit:

Quartæ Basilide, et bis deno Martyre vernant.

Getulii, etc.

Ex iisdem Romani parvi et Adonis fontibus procedit insignis martyr Getulius cum sociis, nec in Hieronymianis nec in Beda consignatus. Sociorum unicum, nempe Ceralem assignat Romanum parvum, bini alii Amantius ac Primitivus ab Adone ex Actis adjuncti sunt. Longiorem Adonis ex

Actis

Actis historiam, non plane transumpsit Notkerus; Noster perpaucis ea decerpit, quæ mortis genus abunde indicant et illustrant. De Actorum antiquitate sic statuit Papebrochius, ut non audeat asserere, ipsa ex Actis Proconsularibus esse accepta, quamvis de cetero satis probata existimet. Admittuntur etiam a recentioribus, saltem qua parte Actis celeberrimæ ejus conjugis *Symphorosæ* et filiorum non repugnant. Hæc autem ut sincera, in selectorum numerum cooptavit Ruinartius a pag. 17. Tillemontius viri, uxoris, filiorum et sociorum historiam Gallice texuit tomo 2 a pag. 241. De Symphorosa et filiis seorsim ex Usuardi mente nonnulla disputabimus xxvii Junii; sed Actorum ipsorum recensio ad xviii Julii a Majoribus nostris remissa est, ex præfixo nobis ordine sequendi Martyrologium Romanum. — *Zachariam Nicomedicensem* et *Censurium Autissiodorensensem* diserte notant Hieronymiana apographa, ex quibus Rabanus, Usuardus et Notkerus eos immediate, ni fallor, acceperunt, Bedæ, Romano parvo et Adoni præteritos. De *Zacharia* superest sola certi cultus memoria. De *Censurio*, brevi sylloge historica, omnia complexus est Henschenius, quæ in ejus notitiam alicunde pervenerunt.

*Zachariæ
et Censurii.*

Sequitur in codice Pratensi ex Castellani epistola: *Parisius, sancti Landericus confessoris*, vel, ut in egrapho nostro, *episcopi et confessoris*, de quo ex Usuardinis sola in textu meminit Munerati edificio, cum præfato codice a puris idcirco exclusa. Quæ vero in eodem codice ad marginem et manu recentiori adjecta sunt, de *dedicatione cryptarum*, etc., et hic et in Auctariis prætermittimus. Cetera in textu posita, non possunt non esse Usuardina.

*De Lande-
rico Pratensis
codicis.*

AUCTARIA.

PRATEN. De ejus Auctario jam satis dictum est. De dedicatione cryptarum, non loquimur.

*De Lande-
rico.*

MUNERAT. Sic habet: *Parisius, depositio sancti Landericus episcopi et confessoris. Qui ejusdem urbis antistes, licet minus plene miraculorum signis fulgeat in terris, tamen cum Domino creditur regnare in caelis.*

*Basilidis et
soc.*

PULSANEN. Alium nobis textum suggerit: *Romæ via Aurelia, miliario quinto decimo, sanctorum Basilidis, Aurisi, Rogati, Januarii, cum sociis eorum XII.* Vide Acta hac die et XII Junii. Eodem die, *dedicatio basilicæ sancti Luciani martyris in Saesconis civitate.* De ea alibi nihil reperio. In *Nycomedia civitate, sanctorum Restituti, Rogati et Zachariæ.* De his et Basilide, etc., agunt eodem modo FLORENTINI infra, de quibus nihil in Prætermisissis dictum. Puto postremorum nomina male conjuncta.

*Dedicationis
basilicæ
S. Luciani.*

*Restituti et
soc.*

ANTYERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Post textum purum in fine adjiciunt. *Apud Coloniam Agrippinam, sancti Maurini martyris.*

Maurini.

*Textus con-
tractus*

CENTULEN. *Romæ via Aurelia, sancti Basilidis martyris, Tripodis et Mandalis et aliorum XX sub Præsede Platone. Eodem die, beati Getulii martyris, temporibus Adriani imperatoris, cum sociis quibusdam passi.* In *Zacharia et Censurio* purus est. Sequitur: *Parisius, sancti Landericus episcopi et confessoris. Lysois civitate, translatio beatorum Ursini episcopi et confessoris, atque Bertunii martyris.* Vide quæ de his dicuntur in catalogo Prætermisissorum.

*Landerici.
Translatio-
nis Ursini
et Bertunii.*

Judoci.

BRUXELLEN. Incipit: *Sancti Judoci abbatis et confessoris, filii regis Britonum, qui peregrinus et eremita in pago Pontivo (Pontivo) quievit. Colitur XIII Decembris. Tum sic: Romæ via Aurelia, natalis sanctorum Basilidis, Tripodis, Modalis, Aurisi, Rogati, Januarii, Cassiani, Victoris, Martini et aliorum XXX, sub Aureliano imperatore martyrio coronatorum.* In *Getulio* satis purus, *Zachariæ* addit, *viri Dei.* Dein: *Apud Coloniam Agrippinam, sancti Maurini abbatis, in atrio ecclesiæ pro Christo martyrizati. Mofuncæ, sancti Bardi (Bardonis) archiepiscopi et confessoris.* In fine de *Censurio* pure, ut in textu.

*Basilidis,
cum aliis
sociis.*

*Maurini.
Bardonis.*

HAGENOVEN. De *Getulio*, primo loco, satis pure. De *Basilide* et sociis, post *martyrum*, addit: *Qui diversis mortibus interempti sunt.* In *Zacharia*

et *Censurio* purus, subdit in fine de *Maurino*: *Apud Coloniam, etc., ut supra.*

VICTORIN. et REGINE SUEC. sub num. 130. In fine: *In Perside, sancti Platonis. Est Plato Hegumenus IV Aprilis; est Martyr XXII Julii.* Quis hic sit, nescio nec in Prætermisissis notus. An forte dici non potest *Ivonis*? Vide ALTEMP. Infra.

Platonis.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Getulii et sociorum ejus martyrum. Basilidis, Tripodis et Mandalis cum sociis XX. Item sancti Zachariæ. Censurii episcopi et confessoris.*

*Tertius
brevis.*

REGINE SUEC. sub nota num. 428. *In civitate Parisius, beati Landri episcopi et confessoris. Eodem die, depositio sancti Evremundi abbatis.* In Actis est *Landerici et Evremundi.*

*Landerici.
Evremundi.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Zachariæ* et *Censurii*. Ita notat extractum.

ALTEMP. *In Anglia, apud Ramascyam, translatio sancti Ivonis archiepiscopi. (vult dicere episcopi Persæ) cum tribus sociis, super cujus sacras reliquias candidissima pervolabat columba per septem miliaria, quoadusque in terra sancta veherentur. Britannia civitate Rossensi, depositio sancti Ythamari episcopi et confessoris.*

*Translatio-
nis Ivonis.*

Ythamari.

FLORENTIN. *Item sanctorum martyrum Cassiani, Victoris, Martini, Aurisi, Rogati et Januarii cum aliis XII. Apud Nicomediam, sanctorum Restituti, Rogati et Zachariæ.* Vide dicta superius ad codicem PULSANEN.

*Cassiani et
aliorum.*

*Restituti
et soc.*

EDITIO LUBECO-COL. Sic orditur: *Apud Coloniam Agrippinam, passio sancti Maurini abbatis, qui in atrio ecclesiæ sancti Panthaleonis pertulit martyrium, et ibidem corpus ejus habetur decenter et ornate reconditum. Sequitur textus modice interpolatus. Tum: Treveris, sancti Fortunati episcopi et confessoris. Vide Prætermisissos. Item Treveris sanctæ Basilissæ virginis in monasterio, quod vulgariè Horrentum dicitur. Nihil de ea in Prætermisissis; neque enim Martyr Romana Basilla vel Basilissa diei sequentis hic indicari potest; sed agitur de abbatissa Horreensis monasterii, quam apud Castellatum signatam reperio v Septembris.*

Maurini.

Fortunati.

Basilissæ.

GREVEN. *Rogati, Marciani et aliorum XX martyrum. Mammarii presbyteri, sancti senis nonaginta duorum annorum, et sociorum ejus Felicis et Victoriani diaconorum, Libosi prætoris civitatis, Donati, Albini, Laurenti, Faustini, Ziddini,*

*Rogati et
aliorum 21.*

*Mammarii
seus et alio-
rum soc.*

Crispini,

Crispini, Leucii, Faustinae, et Faustini sponsi ejus. Horum omnium capitibus tempore Valeriani et Galieni (post equuleum, lampades loteribus applicitas, ungulas) cute capitis excoriata, cassides ignitae impositae sunt. Deinde in carcere ab angelo consolati, rursumque educti et in ignem missi, sed minime laesi, in craticula assantur, nervis crudis usque ad effusionem viscerum caduntur, tandemque ictu gladii martyrii palmam adipiscuntur. Apud Coloniam Agrippinam, sancti Maurini abbatis et martyris, qui passus in atrio ecclesiae sancti Panthaleonis, ibidem deceperat reconditus jacet. Landerici episcopi Parisiensis et confessoris. Bardonis episcopi et confessoris. Fortunati episcopi Treverensis et confessoris. De quo supra. Treveris in monasterio, quod Horrentum dicunt, sanctae Basilissae virginis. De ea

etiam diximus. In Scotia, translatio sancti Patricii episcopi et confessoris. Colitur xvii Martii. In monte Sinai, translatio sanctae Katherinae virginis et martyris. Natalis est xxv Novembris.

MOLAN. Parisiis, depositio sancti Landerici, etc.. ut MUNERAT, supra. In Colonia Agrippina, passio sanctissimi Maurini abbatis et martyris. Hujus fortissimi crucis suae signiferi, Christus chara sibi merita per crebra virtutum opera mundo declaravit, quando ejus sarrum corpus revelare dignatus est. Posteriores editiones, de Landerico et Maurino eadem referunt. Tum : Die decima, sacrosancti martyris Timothei, episcopi Prusae. Eodem die, translatio sancti Ivonis episcopi de Perside. Denum typis minoribus : In Scotia, sanctae Margaretae reginae. Videatur vita in Actis.

Translatio- nis Patricii, et Catharinae.

Landerici.

Maurini.

Timothei.

Translatio- nis Ivonis Persae. Margaretae.

III Idus.

Die 11.

*Barnabae.**Felicis et Fortunati.*

Natalis sancti Barnabae Apostoli, qui cum esset Cyprius, cum Paulo gentium Apostolus ordinatus est. Hujus corpus tempore Zenonis imperatoris, ipso revelante, repertum est. In Aquileia, passio sanctorum Felicis et Fortunati sub persecutione Diocletiani et Maximiani, qui cum essent duo germani fratres equuleo sunt suspensi, atque ardentes lampades circa latera eorum appositae, quibus mox Dei virtute extinctis, per ventrem ferventi oleo sunt perfusi, atque ad ultimum in confessione Christi capite truncati.

Ex Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-Maj. Rosweyd. Munerat. Greven. et Molan. Adjungi possunt : Belin. Antverp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. et Editio Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. Secunda citatorum codicum classis in eo ab aliis differt, quod pro, *qui cum esset Cyprius*, legant, *qui a discipulis*; et quidem Belinus post, *gentium*, addat, *doctore*. Porro licet multi cum Herinien. Tornacen. et Greven. habeant *Cyprius*, secutus sum Praten. Rosweyd. Munerat. et Molanum. Error est in Antverp-Majore, dum pro *Apostolus*, legitur, *episcopus*. Rosweyd. scripsit *Aquilegiam*, in quo conveniunt codices omnes secundo loco relati. De *equuleo* alibi saepe diximus, probatioribus codices semper scribunt *equulci*, ut in textu. In Antverp-Majore ante, *ardentes*, deest particula conjunctiva, *atque*. Pratense apographum nostrum, contra quam faciant codices reliqui omnes, pro *lampades*, ponit *lampadae*, quod amanuensis vitio accidisse existimo. Unanimis itidem omnium lectio est, *per ventrem ferventi oleo sunt perfusi*. Grevenus tamen et Molanus ibi omittunt verbum substantivum *sunt*, quod in finem rejiciunt, legentes, *fervente oleo perfusi.... capite truncati sunt*; in quo sensus non mutatur, sed a simplicitate Usuardina receditur. Inter codices secundi ordinis Antverp. et Max-Lubec. hoc peculiare habent, quod pro, *in confessione Christi*, soli substituant, *in confessione Domini*.

Barnabae.

OBSERVATIO. *Barnabas* Apostolus in Hieronymianis apographis notus non est, utpote cujus memoriam, sero admodum tam in Oriente quam in Occidente sacris Fastis adscriptam, observat Papebrochius; ipso commentarii sui principio fere subdubitans, an quae ante tomum II Martii in genuina Martyrologii Bedae editione, tamquam ipsius Bedae, verba nempe, *Barnabae Apostoli*, tradita sunt, vere Martyrologi istius, et non potius Flori censenda sint. Ego vere Bedae esse existimo, hac inter alias ratione potissimum ductus, quod Rabanns, perpetuus Bedae descriptor, ipsis illa verba hac die ponat, ne syllaba quidem aut ex Floro aut ex aliis adjuncta, ut perspicue intelligas, nullam ipsum Flori notitiam habuisse. Itaque Barnabas primum a Beda in Fastis Christianis locum obtinuit, nisi antiquius sit Romanum parvum a quo etiam diserte memoratur. Ado inter Festivitates Apostolorum elogium recitat fere contextum ex verbis Hieronymi de Script. Eccl. cap. 6. unde et sua hausit Florus. Notkerus plusculum de suo admiscere voluit. Noster ex Adone selegit apices singulos, quos in laterculo exhibuimus. Nihil est, quod hisce superaddam, nisi repetere velim quae summo labore et diligentia collegit et accurate discrevit Papebrochius, ubi sub Analectorum finem, dum de Barnabae Epistola disputat, Tillemontii Commentarios editionis Bruxellensis se legisse ostendit. Tu Papebrochii lucubrationes consule, et totius vite seriem ordinatam apud Tillemontium tomo 1 a pag. 408, notasque ejus a pag. 655. De solo Barnaba meminit Wandelbertus :

Barnabus ternus exornat Apostolus Idus

Est in praefato Romano parvo et Adone, secundo loco *Sosthenes* Pauli Apostoli discipulus a Notkero etiam signatus; sed hic ab Usuardo ad xxviii Novembris translatus est, sequentibus passim recentioribus

recentioribus omnibus cum hodierno Romano. — Par fratrum Aquileiense non satis elare in Hieronymianis, imo forte non notatur. licet ibi Aquileiense classis alia consignetur. Distinctissima est in Romano parvo eorum commemoratio, quos inde extractos Ado egregia prosequitur oratione, quam totam Notkerus desumpsit, Usuardus vero ita contraxit, ut nihil quod ad illustre pugilum certamen pertinet, desiderari sit passus; neque nos quidquam deesse hic credimus ad omnimodam textus Usuardini simplicitatem. Adonianum elogium totam Actorum medulam complectitur, quibus piam Vicetinarum et Aquileiense contentionem: ita nutu divino finitam, memorat, ut Felicem Vicetini, Fortunatum haberent Aquileiense; ita tamen, ut caput beati Felicis Aquileia, caput vero Fortunati Vicetia sortiretur. De qua re aliisque sacrorum pignorum aut translationibus aut elevationibus videndus Henschenii commentarius. Si vera est diei nota, in præfatis Actis signata, ad XIV Maii Sancti referendi sunt, ut a nonnullis codicibus nostris factum, eo die inter Auctaria ostendimus; unde rursus patebit, quod totius hujus operis decursu frequentissime occurrit, videlicet hunc diem pro mero fortasse libitu ab auctore Romani parvi selectum esse.

Felicis et Fortunati.

AUCTARIA.

PULSANEN. Textum denuo fere novum habet: *Natalis beati Barnabæ Apostoli. Eodem die, sanctorum Crispuli, Restituti. Et translatio corporis sancti Fortunati episcopi et martyris. Apud Aquileiam regionem, sanctorum Emeriti, Victoriani, Victoris, Felicis et Creti. Hæc ferme ex Hieronymianis accepta sunt, de quibus vide in Actis, suis locis.*

Crispuli et Restituti.

Emeriti et sociorum.

CENTULEN. Natale sancti Barnabæ Apostoli, qui cum esset genere Cyprius, cum beato Paulo gentium est ordinatus Apostolus et a suis contribulibus ignis passione est martyrium passus. Apud Chorintum, sancti Sostenes discipuli Apostolorum. Apud Aquileiam, sanctorum Felicis et Fortunati martyrum, sub præside Euphemio.

Sosthenis.

De Barnaba.

BRUXELLEN. Sic incipit: Natale sancti Barnabæ Apostoli. Qui a discipulis Christi cum Paulo gentium Apostolus ordinatus est. Illic apud Salaminam Cypri a Bariesu mago et Judæis igne crematus est. Cujus corpus, quod a Johanne Marco consobriino et discipulo suo in cripta occultatum adhuc latebat, tempore Zenonis imperatoris, ipso revelante repertum est una cum Evangelio beati Mathæi, ejus manibus hebraice conscripto; quod ipse Barnabus vivens semper secum circumferbat, et ponens illud semper infirmos, quoscunque sanabat. Et sancti Sostenes, discipuli beati Pauli Apostoli. Apud Aquileiam, etc., satis pure.

Sosthenis.

De reliquiis a S. Juliano allatis.

HAGENOVEN. Mitto quæ narrat de Barnaba. In Aquileiense satis purus est, tum subdit: Ipso die, rediit beatus Judocus de Roma portans secum reliquias Sanctorum, ubi acceptus est gaudens a multo populo, tam propter se, quam propter reliquias, quas collocavit in ecclesia sancti Marci episcopi, ubi inter ipsa Missarum solemnia ab ipso celebrata, quia sacerdos erat, super ipsum apparuit manus divina ipsum consecrans et consignans, audiente universo populo, promissionem sibi faciens, quod quicumque illam ecclesiam propter Judocum visitaret, quidquid devote peteret, tam de spiritualibus, quam de temporalibus et sanitate corporis, illud obtineret secundum congruentiam suam. Quo hæc vergant, quidve singula significant, explicabitur XIII Decembris.

Onuphrii.

VICTORIN ET REGINE SUBC. sub nota num. 130. In fine: Eodem die, sancti Onuphrii, alter Onuphrii eremitæ. Vide Prætermisos.

Translatio- nis Antonii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Barnabæ Apostoli. Felicis et Fortunati fratrum martyrum, qui variis tormentis afflicti capite truncantur. Translatio sancti Antonii. Vide die natali XVII Januarii.

VATICAN. sub nota num. 5949. Apud Corinthum, sancti Sosthenes, discipuli sancti Pauli Apostoli. Apud Ægyptum, sancti Onuphrii eremitæ. De utroque dictum est supra.

Sosthenis. Onuphrii.

FLORENTIN. Romæ, via Salaria in cæmeterio ejusdem, sanctæ Basillæ virginis. Item Romæ, sanctorum Crispuli et Restituti. Item translatio corporis sancti Fortunati episcopi et confessoris. Eodem die, sancti Emeriti, Victoriani, Felicis, Creti et Naboris cum sociis eorum. Hæc fere etiam Hieronymiana sunt, ut de PULSANENSI supra diximus. Vide in Actis, suis locis.

Basillæ. Crispuli, etc. Fortunati. Emeriti, etc.

LUXOVEN. Translatio sancti Spinuli confessoris eximii meritis viri, beati Hildulphi archiepiscopi discipuli. Vocatur in Prætermissis Spinulus, et remittitur ad XI Julii.

Translatio- nis Spinuli vel Spinuli.

EDITIO LUBECO-COL. In Barnaba multum interpolata, in Aquileiense fere pura est. In fine addit: Eodem die, inventio corporis beati Antonii abbatis et confessoris. Vide XVII Januarii.

Inventionis Antonii.

GREVEN. Apud Coriathum, sancti Sosthenes, discipuli sancti Pauli. Item Ementi, Victoriani, Victoris. Vide nomina vera et omnia in Actis. Rumberti episcopi et confessoris. Vita ejus data est IV Februarii. Onuphrii anachoretæ et confessoris, viri Dei. Qui in vastissima Ægypti heremo per annos LX hominibus incognitus, Deo et sibi vixit. Spinuli confessoris, viri summe humilitatis et obedientiæ, discipuli beati Hildulphi archiepiscopi Treverensis. Ante cujus sacrum corpus, cum jussu angeli ad monasterium revheretur, ardentes cere deferebantur, cum tamen tanta esset ventorum vis ut annosas etiam quercus et abietes eradicaret. De his duobus dictum est supra. Item, sanctorum anachoritarum Timothei, Johannis, Andreæ, Thædei, Philippi, qui in Gestis beati Onuphrii leguntur. An, et quo die colantur, in Prætermissis non invenio. Eodem die, inventio corporis beati Antonii abbatis. Commemoratio, sancti Judoci presbyteri et confessoris, super quem hoc die inter Missarum solemnia apparuit manus Domini. Plura superius in HAGENOVEN., quæ remissa sunt ad diem Judoci natalem XIII Decembris.

Sosthenis Emeriti, etc.

Rumberti. Onuphrii.

De Spinulo.

Timothei et aliorum.

Inventionis Antonii.

De Jud-co.

MOLAN. Typis minoribus: Spinuli confessoris, viri summe humilitatis et obedientiæ, discipuli beati Hildulphi archiepiscopi Treverensis. Onuphrii anachorita et confessoris, viri Dei. Vide jam dicta. In editionibus aliis: Bremæ, sancti Rumberti archiepiscopi et confessoris. De quo supra. Eodem die, relatio corporis sanctæ Ragenfredis virginis. Vide Prætermisos. Colitur VIII Octobris.

Spinuli.

Onuphrii.

Rumberti. Relationis S. Ragenfredis.

Pridie Idus.

Die 12.

Nazarii
et Celsi.

Mediolani, natalis beati Nazarii martyris, quem Anolinus sub rabie persecutionis, quæ per Neronem excitata est, diu maceratum et afflictum in carcere, cum quo sanctissimum puerum Celsum, quem idem ipse nutrierat, gladio feriri jussit. Horum corpora, ut scribit sanctus Paulinus, cum usque ad tempora Honorii et Archadii imperatorum latuissent, beatus Ambrosius, Domino revelante, reperit. Item apud prælatam urbem, sanctorum martyrum Basilidis, Cirini, et Naboris.

Basilidis et
soc.

Pari sunt Praten. Herinien. Antverp-Maj. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Mediolano, in Antverp-Maj. scriptoris vitium est. Cum quo sanctissimum legunt omnes, exceptis Greveno et Molano, qui ponunt, et cum eo sanctissimum. Sequitur in textu, quem idem ipse nutrierat. In Heriniensi erasum est, ipse. In Munerato deest, idem; Antverp-Maj. habet nutriverat; Greven. et Molan. nutribat. Herinien. et Munerat. scribunt ferire, pro feriri. Et hic quidem redundat, legens, ferire Anolinus jussit. Rursus Greven. et Molan. pro, sanctus Paulinus, præferunt beatus; Munerat. utrumque omisit. In Archadii et Cirini omnes passim conveniunt: reperit, est in solis Herinien. Antverp-Maj. et Greveno.

OBSERVATIO. Ad x Junii mota est controversia de Basilide uno an pluribus, deque ejus sociis diversimode combinatis. Alia hic non minor succedit ex vitiosa lectione Usuardi, martyres Romanos Mediolanum transferentis. Ex Hieronymianis nihil magnopere lucis affunditur, ut fatetur ibi Florentinius, ea ferme allegans, quæ Fronto in notis suis a pag. 92 accumulavit, occasione solius Basilidis, qui in ejus Calendario hoc die signatus est. Neque antiqua Sacramentaria, ab Henschenio citata, rem omnino expediunt; quam ut paucis exequar, præmitto textum integrum Romani parvi, ubi sic hodie legitur: *Mediolani, Nazarii et Celsi, quorum inventio II Idus Junii, martyrium v Kal. Augusti.* Hinc incipit difficultas, ab Henschenio feliciter explanata, quam ea, qua de eginus dicta die x hujus. Itaque Ado ductorem secutus, hic duorum martyrum Mediolanensium elogium seu historiam ex Actis contractam et a Notkero descriptam retulit, quæ ab aliis proprio certaminis die xxviii Julii collocatur, et quidem a Notkero ibi et *nutivitas et commemoratio* repetitur. Quod igitur Usuardus *Nazarii et Celsi* encomium hac die notet, in eo ab Adone, cujus elegans compendium profert, haud quaquam recessit. Nec in eo præcipuus controversiæ cardo vertitur. — Post binos hosce Mediolanenses sequitur in Adone simpliciter: *Item beati Basilidis, Cyvini, Naboris. Sed et Nazarii et Celsi, quos duos passos fuisse apud Ebredunensem urbem, antiquitas memorando celebrat.* Quid de Ebredunensibus censendum sit, suo loco videbitur et in Prætermisissis tantisper indicatur. Aqua hæret in tribus aliis, quos Ado absque positione seu palæstræ loco recensuit; quod si Usuardus fecisset, planiora erant omnia. Ast is, inadvertenter, an consulto, quis dicat, de suo rotunde addidit: *Apud præfatam urbem.* Atque hoc est quod concervatis Martyrologiis aliis operose refellit laudatus Henschenius, et merito: nam nec veri speciem habet, nec in antiquioribus ab Usuardo repertum est. Porro de iisdem martyribus sic habet Beda: *Natale sanctorum Basilidis, Cirini, Naboris et Nazarii;* unde suos Adonem accepisse mihi firmissime persuadeo, omisso caute Nazario, quem forte cum Mediolanensi confundendum putavit. Bedam certo sequitur Rabanus, clarius rem determinans: *Romæ via Aurelia, milliario v, passio martyris Basilidis, etc.,* multa adjiciens de translatione corporum in Auctariis exhibenda, quæ a Rabano Notkerus magna ex parte accepit, licet ipse, pro suo, opinor, arbitrio, martyres dissociet. Recte igitur arguit Henschenius pro veritate annuntiationis Romani moderni, neque nos minus recte genuinum Usuardi textum, licet erroneum, hæc die retulimus. Quid de Basilidis solius, quid porro de Basilidis et trium hic nominatorum sociorum Actis sentiendum sit, a Papebrochio abunde explicatum est; at pro certissimo et antiquissimo cultu stant indubitata monumenta. Nazarii et Celsi passio, inventio et cetera ad eos Sanctos spectantia in Actis xxviii Julii examinabuntur. En modo Wandelberti distichon ad hunc diem proprie pertinens:

Nazarii et
Celsi.
Basilidis et
soc.

*Cyrius pridie effulget Nazarque Naborque,
His et Basilidem festo sociamus eodem.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Ex Mediolanensium elogio postremam partem resecat incipiendo ad his verbis: *Horum corpora, etc.*

De Basilide
et aliis sociis.

PULSANEN. Ab Usuardo iterum deviat. En ejus verba: *Natalis sanctorum Basilidis, Cirini, Nabo-*

ris et Nazarii martyrum. Romæ natalis sanctorum martyrum Felicis et Magilalei. Felix huc aliunde est intrusus: alter, forte Macidaletes, Tripoli adscribendus videtur. Item sancti Helidii episcopi. Nec scimus unde hic locum hæc die invenerit.

Felicis et
Magilalei.

Helidii.

ROSWEYD.

- ROSWEYD. Textui puro in fine adnectit : *Natale sancti Odulphi presbyteri et confessoris.*
- ANTVERP. et MAX-LUBEC. Sic hodie memorant : *Mediolano, festiuitas sanctorum Nazarii et Celsi martyrum, quando iidem beati martyres a beato Ambrosio inuenti sunt et translati, tanta gratia decorati, ut sanguis eorum, quasi recentissime videretur effusus, et capita quasi eo die abscissa fuissent, tantumque omnes senserunt odorem, ut omnium aromatum vinceret suauitatem. Festiuitas vero eorum agitur v Kal. Augusti. Eodem die, sanctorum martyrum Basilidis, Cirini, Naboris et Nazarii.*
- ALBERG. et DANIC. Sic ordiuntur : *Apud Aureliam civitatem, natale Basilidis, qui Domino apparente et iubente, ut omnia sua venderet et pauperibus erogaret, parentes suos visitaturus Aureliam venit, ibique sub Aureliano, cum sanctis Cyrino, Nabore et Nazario, palmam martyrii promeruit. Hæc fabulose adornata esse, nimis quam comperitum est. Sequitur : Mediolani, natale sanctorum martyrum Nazarii et Celsi pueri, quando iidem beati Martyres a beato Ambrosio, etc. Eadem omnia referuntur, quæ ex ANTVERP. et MAX-LUBEC. supra dedimus.*
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et EDIT. ULTRAJ-BELG. Eisdem plane vitiis laborant, et in fine præterea addunt : *Ipsa die, sancti Odulphi presbyteri et confessoris.* LOVANIEN. reliquis etiam similis, deficit in elogio Nazarii et Celsi, ubi post suauitatem, omittit, festiuitas vero, etc.
- CENTULEN. *Mediolani, inuentio et translatio sanctorum Nazarii et Celsi martyrum. Item, beati Basilidis, Cyrini, Naboris; sed et Nazarii et Celsi, quos duos passos antiquitas commemorat. Nempe Ebreduni, ut ex Adone in Observatione diximus.*
- BRUXELLEN. *Apud Aureliam civitatem, etc., ut supra ALBERGEN. DANIC. et alii. Tum : Et natale sanctorum martyrum Nazarii et Celsi pueri. Quos duos passos fuisse apud Ebreduensem urbem, antiquitas memorando celebrat. Nam Anolinus præses sub rabie persecutionis, etc. Vera falsis admiscet, connectens et interpolans bina diversa elogia superius data. In fine : Et ipso die, sancti Odulphi confessoris.*
- HAGENOYEN. *In Mediolano, translatio sanctorum Nazarii et Celsi martyrum. Horum corpora, aut scribit, etc. Vide dicta. Sequitur : Apud Aureliam civitatem, etc., ut supra. Demum : Eodem die, apud Trajectum inferius, depositio sancti Odulphi, Canonici monasterii sancti Salvatoris. Qui Frysiam cum sancto Friderico episcopo suo iterato convertit. Et quia ipsum benigne non audierunt, prædixit, Danos super eos esse venturos, et multos martyres in Frisia esse futuros; et sic factum est. Denique circa finem vitæ suæ, monasterium in Frisia ædificauit, et mare illic venturum prædixit. Drinde Trajectum rediit et in pace obiit. Hæc ex vita accepta sunt, quam vide in Actis.*
- MARTRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Basilidis, Cirini et Naboris martyrum. Odulphi confessoris, Canonici sancti Salvatoris Trajectensis. Cuneræ virginis et martyris, quæ fuit una sodalium beatæ Ursulæ. Vide Papebrochii commentarium.*
- ALTEMPS. *Aurelianis, translatio Ewici, episcopi et confessoris. Forte Euvrtii vel Evertii, de quo agendum erit infra ad vii Septembris.*
- FLORENTIN. Hic rursus multorum confusio, in aliquibus PULSANENSI non dissimilis; sic refert STROZZIAN. ni fallor : *Ipsa die, Romæ via Aurelia, miliario viii, monasterio Nirino, passio sanctorum martyrum Basilidis, Tribuli, Malchi, Daletis, Cibrini, Tropuli, Aurili, Donatelli et Secundæ. Vide in Actis nomina veriora. Item, natale sanctorum martyrum Basilidis et Cirini. Item Romæ, natale sanctorum Felicis et Magdalænæ. Item sancti Elidii episcopi.*
- EDITIO LUBECO-COL. Littera singulari notatur : *In oppido Renis, passio sanctæ Cuneræ virginis et martyris, de societate sanctarum undecim milium virginum. Apud Aureliam civitatem, natale beati Basilidis, etc. Rursus : Mediolani, inuentio sanctorum martyrum Nazarii et Celsi pueri : qui iidem, etc., ut abunde supra. In Trajecto inferiori, natale beati Odulphi presbyteri et confessoris. Vide supra elogium HAGENOYEN. et totam vitæ historiam in Actis nostris.*
- BELIN. Post reperit, adjungit : *Sed festiuitas eorum, etc. Et altera editio in fine præterea subdit : Aurelianis, beati Euvrtii episcopi et confessoris. Cujus natalem diximus supra, ad ALTEMPS. recolli vii Septembris.*
- GREVEN. *In Scotia, Termani archiepiscopi et confessoris. In Actis vocatur Ternanus. In Trajecto inferiori, sancti Odulphi presbyteri et confessoris, ejusdem Trajectensis ecclesiæ canonici. Ad cuius meritum omnibus ostendendum, cum omne ejus edificium flamma vorax absumpsisset, baculus tamen, quo seniles artus sustentare consueverat, in quo et tabellam ceratam ad nomina fidelium annotanda habebat, ita repertus est illæsus, ut ne unus quidem apex in cera deperierit. In oppido Renen, sanctæ Cuneræ virginis et martyris. Quæ cum esset de societate sanctarum xi milium virginum, ipsis tamen aliquamdiu superstes, pietatis studiis valde intenta, ad martyrii palmam meruit pervenire. Jam dixi, vitam in Actis illustratam.*
- MOLAN. Ultimum textus sensum prosequens, addit, et Nazarii, quorum Naborem et Nazarium, simul cum Gorgonia martyre transtulit a Roma in Galliam Grodegandus Metensis episcopus, permitteute Paulo Papa Romano, anno Domini incarnationis DCCCLXV : et collocavit prædictus episcopus sanctum Gorgonium in monasterio, quod dicitur Gorzia; sanctum vero Naborem in monasterio, quod dicitur Novæcella; sanctum quoque Nazarium in monasterio, quod dicitur Loresham, ubi signa et miracula in sanitate infirmorum et debiliu sapientia sunt. Ipso die, sancti Odulphi presbyteri et confessoris, cujus reliquiæ habentur apud sanctum Salvatorem Trajecti. Dein typis minoribus : *In oppido Renensi, elevatio per sanctum Willibrordum sanctæ Cuneræ virginis et martyris. Quæ cum, etc., ut GREVEN. In Mesopotamia, sancti Maruthæ episcopi et confessoris, de quo Tripartite lib. ii, cap. 8. Remittitur ad iv Decembris. Editiones aliæ, corrupto textu, idem habent de translatione Nazarii, etc. Item de Odulpho. Tum pergunt : In oppido Rhenensi, elevatio sanctæ Cuneræ virginis et martyris, ibi sistendo. Die Duodecima, sancti patris Onuphrii. Et sancti patris Petri Anthoniti. In monte. Atho. Vide Janningum in Actis.*

Idibus.

Die 13.

Felicula.

Romæ via Ardeatina, natalis sanctæ Feliculae virginis et martyris, quæ nolens nubere, nec idolis immolare, tradita est cuidam vicario, qui fecit eam per-severantem in confessione Christi, post tenebrosam custodiam et famis inopiam, levari in equuleo et sic demum deponi et præcipitari in cloacam. Eodem

Fandila.

die, sancti Fandilæ presbyteri, qui apud Cordubam civitatem, capite amputato, martyrium sumpsit.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Antwerp-Majore, Munerato, Greveno et Molano.*

VARIA LECTIO. Tornacen. ante *Felicula*, omisit titulum *sanctæ*. Molan. autem scripsit *Felicula*. Idem Tornacen. pro *immolare* substituit, *sacrificare*. De *ydolis* diximus alibi, uti et de *equleo*. In Molano pro *nec idolis*, est *neque*. In Heriniensi vero ex prava litterarum transpositione, pro *cloacam*, legitur, *coacloam*. Nescio quid Greveno in mentem venerit, dum loco *Cordubam*, legit apud *Columbaam civitatem*.

Felicula.

OBSERVATIO. Citatum pridie et sæpe alibi vetustum Frontonis Kalendarium ad diem XIV Junii legit: *Natale sanctæ Feliculae*, ubi recte laudatus Fronto observat scribendum forte *die XIII*, ut nempe habent Martyrologi nostri. Atque imprimis Hieronymiana apographa apud Florentinum ultimo loco hoc die signant, *Feliculi*; sed de *Felicula* sermonem esse editor non dubitat, ex antiquissimo Epternacensi sufficienter edoctus. *Romæ, sanctæ Feliculae*, diserte memorat Beda, et post eum Rabanus, cum elogio. Clarius Romanum parvum: *Romæ, sanctæ Feliculae virginis martyris*. Clarissime et expressissime Martyrologus Viennensis, ex citata non semel mense Maio Marcelli ad Nereum et Achilleum relatione, totam suam panegyrim contexens, cujus epitomen nitidissime ab Usuardo contractam, laterculum nostrum repræsentat. Wandelbertus paucis multa non inconcinne complectitur:

*Idus illustrot Felicula virgo cruore
Lac, Petronilla, tibi verbum quam junxit et ætas.*

Ubi alluditur ad vocem *Collactancum*, de qua etiam alibi meminimus. An non perperam Acta aliqua Mss. *Collectancam* appellent, vide in Henschenii commentario. De *Felicula* gestis eadem est ratio, quæ de tota *Nerei et Achillei* Actorum serie. Antiquum ejus cultum probatissimum novimus. De pluribus plurimum corporibus, sub ejusdem nominis veneratione, vide Henschenii et Papebrochii commentarium historicum. Notantur præterea hac die in Beda Africani martyres, *Lucianus, Fortunatus et Crescentianus*. Quorum postremum omisit Rabanus, contra quam faciant codices Usuardini mediæ notæ, qui in secundo passim deficiunt. In Hieronymianis additur *Tecla*, quam in Auctariis notatam invenies. De Notkero nihil dici potest, cum in eo lacuna sit usque ad XIII Kalendas. Noster Africanos illos omnino præterit, Cordubensibus suis magis intentus, quorum plures hoc mense commemorat, ut in *Isaacum, vii Petrum, Habentium et Jeremiam, etc., viii Abundium*; quibusque alios aliis diebus ex Eulogio Acta nostra adjungunt. — Hæc igitur *Fandilum presbyterum* ab Usuardo celebrari, et superiora omnia genuina ejus esse, putamus quam certissimum. Vide sis Fandilæ Acta ex sancti Eulogii Memoriali lib. 3 cap. 1, in majori opere producta, cum synopsi prævia de cultu et tempore.

Fandila.

AUCTARIA.

Luciani et soc.

Feliculi, etc.

PULSANEN. Sic legit: *In Africa, natalis sanctorum Luciani, Fortunati, Crescentiani et Teclæ. Romæ, miliario septimo, natalis sancti Feliculi cum sociis suis*. Puto voluisse scribere *Felicissimi* eum sociis suis, de quo etiam hac die BRUXELLEN. Colitur vero VI Augusti.

ROSWEYD. De Felicula textui cetera puro interserit, *quæ erat Collactanea Petronilla virginis*.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. In prima annuntiatione omittunt locum, nempe, *via Ardeatina*. In fine autem adjungunt: *In Africa, sanctorum Luciani et Crescentiani*. Ubi vides deesse intermedium Fortunatum, ut supra monui, et magis patebit in sequentibus.

Luciani et Crescentiani.

Antonii Patavini.

ANTVERP - MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Sic incipiunt: *Civitate Padua, natale beati Anthonii confessoris,*

de Ordine fratrum Minorum, qui celeberrimus extitit vita, miraculis et doctrina. Sequitur textus purus. In fine additur: *In Africa, sanctorum Luciani et Crescentiani*.

Luciani et Crescentiani.

ALBERG. et DANIC. Pares hæcenus, addunt præterea de sancto Antonio Patavino, post doctrina: *Hic memoria pro codicibus utebatur, ut a summo Pontifice Gregorio nono Archa Testamenti, peculiari nomine vocaretur. Inter cetera autem virtutum suarum miracula, quibus in vita claruit, et in morte; duos legitur mortuos suscitasse*.

De Antonio Patavino.

CENTULEN. *Romæ, sanctæ Feliculae virginis, quæ fuit convirginalis beatæ Petronilla, quæ sub Flacco comite passa extitit. Eodem die, sancti Fandilæ presbyteri, qui apud Cordubam civitatem, capite amputato, martyrium sumpsit*.

Textus mutatus.

BRUXELLEN. De Felicula, post martyris, in-

serit:

- De Felicula.* serit : *Quam cum Flaccus comes, post excessum beatæ Petronillæ, vellet ducere uxorem, et ipsa nubere nollet, etc., usque ad finem, ubi additur : Et sic ipsa cum corona martyrii perrexit ad Christum. Romæ, natale sancti Felicissimi, cum sociis suis. Videtur indicari is, qui colitur vi Augusti. In Fandila purus, pergit : In Africa, sanctorum Luciani, Fortunati, et Crescentiani martyrum. Item, translatio sancti Bartholomæi Apostoli. De qua agetur xxiv Augusti. In civitate Padua, beati Antonii confessoris, Ordinis fratrum Minorum. Qui vita, miraculis et doctrina celeberrimus fuit. Item, sancti Prisci episcopi et confessoris. Et in Gundavo, translatio sancti Landoaldi confessoris. De hac et Prisco vide Prætermisos.*
- Luciani, etc. Translatio- nis Bartho- lomæi. Antonii.*
- Prisci. Translatio- nis Lan- doaldi.*
- De Felicula.* HAGENOVEN. *Romæ via Ardeatina, natale beatæ Feliculæ virginis et martyris, quæ erat collateralis et collactanea beatæ Petronillæ virginis, filix beati Petri Apostoli. Quam Flaccus comes post mortem Petronillæ virginis in uxorem habere voluit, sed illa consentire noluit. Sed quia ydolis tunc immolare noluit, tradita est cuidam vicario, qui fecit eam septem jejuniare diebus, et tunc ducta est ad puellas, deæ Vestæ consecratus, ut ibi cum eis de sacrificio comederet, quod et renuit, et aliis septem diebus jejunavit. Tunc est incarcerata et demum in eculeo levata, et tunc de eculeo deposita, et in cloacam præcipitata. Eodem die, translatio sancti Bartholomæi Apostoli, ad Beneventum. De Fandila satis pure. Sequitur : In Africa, sanctorum martyrum Crescentiani et Luciani. Apud Paduam natale beati Antonii confessoris, qui duos mortuos legitur suscitasse.*
- Translatio- nis Bartho- lomæi.*
- Luciani, etc. Antonii.*
- Luciani, etc.* AQUINCT. In fine : *In Africa sanctorum Luciani et Crescentiani.*
- Antonii.* In VICTORIN. Pro Fandilæ est Ficaudi.
- Pharaildis.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Antonii confessoris, Ordinis Minorum. Feliculæ virginis et martyris. Pharaildis virginis. Data est Pharaildis Vita iv Januarii. Nescio cur hoc die repetatur.*
- Luciani, etc.* UGHELLIAN. *In Africa, sanctorum Luciani et Crescentiani. Vide ANTVERP. et MAX-LUBEC.*
- De Antonio.* FLORENTIN. *In Italia, civitate Paduana, sancti Antonini Ussipouensis, illustris confessoris de Ordine fratrum Minorum, qui celeberrimus extitit vita, miraculis et doctrina. In Africa, sanctorum martyrum Luciani, Fortunati, Crescentiani et Teclæ virginis.*
- Luciani, etc.* CODEX. S. RICALDI. *Apud territorium Forense, beati Regnaberti martyris. Vide Prætermisos, ubi remittitur ad xv Julii.*
- EDITIO LUBECO-COL. *In Felicula modice interpolata, in Fandila ferme pura est. In Africa sanctorum Luciani et Crescentiani martyrum. Padua civitate, natale beati Antonii confessoris, etc., sicut ANTVERP-MAX. ALBERG. etc., supra.*
- BELIN. *Primo loco : In civitate Padua, natale beati Antonii, illustris confessoris de Ordine fratrum Minorum, qui celeberrimus extitit vita, miraculis et doctrina. In Felicula purus est. Sed penultimo loco : In Africa, natale sanctorum martyrum, Fortunati, Luciani et Crescentiani. Eodem die, sancti Fandilæ presbyteri, apud Cordubam martyrizati.*
- Antonii.*
- Luciani, etc.*
- GREVEN. *In Africa, sanctorum Luciani, Fortunati et Crescentiani. Item, sancti Landwoldi. Puto Landoldum, de quo supra. Civitate Aternensi, beati Cethei episcopi cognomento peregrini. Qui tempore beati Gregorii Papa illi ecclesiæ (Amiternensi), præfuit atque ab Umblone tyranno Longobardo morti adjudicatus, cum decollari non posset, ligato ad collum saxo ingenti, in flumen præcipitatus, feliciter occubuit, statimque corpus sacrum cum lapide superenatarit. Padua, depositio beati Antonii confessoris, Ordinis Minorum, vita et miraculis celeberrimi. Hic memoria pro codicibus utebatur, unde cum Gregorius IX Arcum Testamenti appellabat. Translatio sancti Andreæ (an non Bartholomei?) Apostoli, ad Beneventum. Vide Prætermisos.*
- Landwoldi.*
- Cethei.*
- De Antonio.*
- MOLAN. *In civitate Padua, beati Antonii, Lusitani Ulysbonensis, illustris confessoris, Minoritæ, qui celeberrimus extitit vita, miraculis et doctrina. In Africa, sanctorum martyrum Fortunati, Luciani et Crescentiani. Gandavi, elevatio sancti Landoaldi sociorumque ejus; quos minori caractere subjungit : Amantii, Adriani, Vincianæ et Landradæ. De quibus vide Prætermisos. In Claravalle obiit Gerardus monachus, de quo Bernardus in sermone super Cantica 26. Est S. Bernardi frater, de quo in Actis. In aliis editionibus, de Antonio et Africanis, ut supra. Tum : Die decima tertia, sanctæ martyris Aeglinæ (Aquilinæ) et sancti Triphillii episcopi Leucosia in Cypro. Gandavi, elevatio, etc. Minoribus typis : In Claravalle, obitus Gerardi monachi, etc. Item sancti Peregrini sive Cethei Aternensis episcopi et martyris, in Hadriensi civitate in fluvium Piscariæ mersi, tempore Gregorii Papæ. Vide Acta.*
- Antonii.*
- Luciani, etc.*
- Elevationis Landoaldi, et soc., Amantii, etc.*
- Gerardi.*
- Aeglinæ et Triphillii.*
- Peregrini alias Cethei.*

XVIII Kal.

Die 27.

Helizei prophetæ, qui apud Samariam Palestinæ (ut beatus scribit Hieronimus) situs est, ubi et Abdias propheta quiescit. Apud Cæsaream Cappadociæ, natalis sancti Basilii episcopi, qui tempore Valentis doctrina et sapientia insignis, omnibusque virtutibus fundatus, mirabiliter effulsit. In territorio Suessionis civitatis, sanctorum martyrum Rufini et Valerii qui a præside Rictiovaro post illata sibi tormenta jussi sunt decollari. Ipso die, sancti Quintiani presbyteri et confessoris.

Ita Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Maj. Rosweyd. Belini prima editio et Molan.

VARIA LECTIO. Reliqui in textu, *Helizei*, ut habet Pratensis et alii, licet Herinien. Tornacen. et Antwerp-Maj. aspiratione careant; nullus codex legit *Elisæi*. *Palestinæ*, ut in omnibus, sed de ea, et *Hieronimo* sæpe alibi et satis dictum est. Probatissimi codices conformiter scribunt *situs est*,

Molanus, *positus est*; qui mediæ notæ sunt, *conditus est*. In Antverp-Maj. post *Abdias*, deest *Propheta*; et pro *quiescit*, in Molano, *requiescit*. De *Cæsarea* et *Cappadociæ*, nihil repeto. Belini prima editio ultimam annuntiationem penultimæ anteponebat, altera auctior est, ut patebit in Auctariis. Antverp-Maj. pro *Rufini*, posuit *Rufi*, Tornacen. post *Valerii*, omisit *qui*, unde sensus manet imperfectus. *Quintiani* legunt codices omnes, solus Rosweyd. *Quintiniani*, hic autem et Antverp-Maj. addunt titulum *martyris*, ceteri omnes solius *confessoris*.

Eliszi.

OBSERVATIO. Qui primus Latinis Fastis *Elisæum* inseruit Beda, solo nomine contentus fuit, idque Rabanus secutus est; et ita etiam legit auctor Romani parvi, forte citatis antiquior, ex quo certissime sumpsit Ado, pluribus prosecutus ex sancto Hieronymo, quæ Noster brevissime complexus est, solas ferme referens *Elisæi* et *Abdiæ* sepulturas. — In textu nostro secundus, est magnus *Basilii*, cujus *natalem* diserte exprimit is, qui primus elogio ipsum ornavit Viennensis Ado, acceptum videlicet ex Romano parvo, a quo primitus memoriam in Martyrologio consignatam non advertit, qui *Basilii* Acta operosissime et accuratissime illustravit collega noster Baertius. Hæc Romani parvi verba sunt: *In Cappadocia, sancti Basilii fratris Gregorii et Petri*. Adonianum elogium eleganter de more contraxit Noster, servata *natalis* formula, quam in plerisque probatoribus codicibus concorditer relatam invenio; de *Ordinatione*, nusquam vel verbum. Fateor equidem ab eruditis obitus diem figi Kal. Januarii, quo ejus memoriam cum Usuardo etiam recolimus, verum cur ad *elevationem* vel *translationem* corporis, ut aliqui codices innuunt, vel ad aliam quamvis causam præsens festivitas æque ac ad *ordinationem* referri commode nequeat, lubens docebor, quando ordinationis commemoratio in Martyrologiis antiquioribus incognita, etiam in recentioribus tam rara est; et aliunde constat vocem illam *Ordinationis*, in Romanum hodiernum, vergente ad finem seculo xvi primum irrepsisse. Sed alibi forte locus dabitur rem illam accuratius discutiendi, satis sit modo primam festivitatis hodiernæ originem et sequelas ostendisse. — In Adone secundo loco ponuntur *Rufinus* et *Valerius*, nullo ornati elogio, quemadmodum et Rabanus eos annuntiat. At Florus martyrii seriem uberius explicat: Noster Acta se vidisse ostendens, ex iis paucissima delibavit. Crediderim autem Adonem et Rabanum ex Hieronymianis apographis, ubi in nonnullis adjecti sunt, eos martyres primum eruisse. Censuit olim Sirmondus, ipsorum historiam *probam esse ac minime dubiam*. Magno etiam in pretio apud Henschenium fuisse, patet ex hodierno ejus commentario. Certe antiquitate sua venerandam esse, fateri omnes coguntur. Ex ea gestorum compendium tradidit Tillemontius tomo 4 pag. 459; at pag. 718 aperte edisserit, Actis illis fidendum non esse. Utri melius judicaverint, statuat eruditus lector. *Elisæum* cum *Rufino* et *Valerio* sic canit Wandelbertus:

Octavo Juli et deno ante exordia mensis

Vates Helixæus, simul Abdias (que) refulgent,

Hic quoque Valerio et Rufino martyre gaudet.

Quintiani.

Qui locum postremum occupat *Quintianus*, non ex Hieronymianis profuit, ubi martyr signatur cum sociis, sed ab Usuardo, nescio unde, primum productus est, et substitutus *Etherio Viennensi episcopo*, quem notarat Ado, illo, ut sæpe solitus est, Viennensem prætereunte. Porro *Quintianus* ille, ut *presbyter confessor* commemoratur non ut *episcopus*, qualem existimasse videtur is, qui editionem Romani hodierni, anni mncviii auctiorem reddidit, a Baronio in Notationibus propugnatus. At Henschenius episcopum *Rhutenensem* huic synonymum rejicit ad xiii Novembris, quo die in Romano recolitur, ut episcopus *Arvernensis*, idem ipse qui antea *Ruthenensis* fuerat, de quo meminit Gregorius Turonensis in vitis Patrum cap. 4, ut suo loco dicemus.

Translationis S. Aniani in Beda.

Beda noster genuinus agit de *translatione S. Aniani*, etc., in multis Auctariis, imo in apographis Hieronymianis posita, quæ utrum vere *Beda* sit, dubitare cogit Rabani silentium. Ast *Usuardina* integra lectio ex codicibus tam diversis constantissima est.

AUCTARIA.

Felicite.

PULSANEN. *Helisei propheta. Et sanctæ Felicitæ*. Vide die præcedenti. *Aurelianus civitate, translatio corporis beati Aniani episcopi et confessoris et liberatio civitatis ipsius ac (ab) Hunnis*. Natalis est xvii Novembris. *Item in Suessionis civitate, passio sanctorum martyrum Rufini et Valerii*.

Translationis Aniani.

ANTVERP. et MAX-LUNEE. Omisso *Quintiano*, hæc substituunt: *Aurelianus, translatio sancti Aniani episcopi et confessoris*. Quibus consonat codex UGHELLIAN. ut passim alibi solet.

Translationis Aniani.

Aniani.

MUNERAT. 2. loco: *Aurelianus, sancti Aniani confessoris atque Pontificis*. Cetera purus est.

GREVEN. 3. loco: *Aurelianus, sancti Aniani episcopi et confessoris*. De reliquo purissimus.

ANTVERP-MAX. De *Basilio*, ad finem elogii subiungit: *Ipse idem sanctus etiam ipsa Circumcisionis die festivatur*, ut in Observatione satis dictum est. Deficit in annuntiatione ultima.

ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. et EDITIO UL-

TRAJ-BELG. Textum satis purum habent usque ad *Quintiani*, quo carent, ut præcedens.

ALBERGEN. et DANIC. Agunt de *Elisæo* et *Suessionensibus*; cetera desunt. De *Basilio* egerunt 1 Januarii.

CENTULEN. *Helysæi propheta, qui apud Samariam Palestinæ conditus est, ubi et Abdias propheta quiescit. Cæsarea Capadociæ, sancti Basilii archiepiscopi et confessoris. In territorio Suessionico, passio sanctorum Rufini et Valerii martyrum sub Bictiovaro. Aurelianus, translatio S. Aniani episcopi et confessoris.*

Translationis Aniani.

BRUXELLEN. *Apud Cæsaream Capadociæ, elevatio beati et magni Basilii episcopi et confessoris, fratris S. Gregorii Nazianzeni (Nysseni) et Petri. Cui Christus cum suis Apostolis apparet, ministerium Missæ docuit, et cujus precibus Effrem Syrus Græce locutus est. Quique mortem Juliani apostate per revelationem cognovit; qui vadens ad bellum*

De Basilio.

Persicum

	<i>Persicum sibi in reditu destructionem Cæsaræ fuerat cominatus. Hic magnus Basilius, sapientia et doctrina insignis omnibusque virtutibus fundatus, cum in Ecclesia Dei mirabiliter effulserit, quievit in Christo Kalendis Januarii. Cujus festum in hac die suæ elevationis celebratur. Eodem die, Helisei propheta. Qui apud Samariam Palestinæ, quæ postea Sebasta cepit vocari, sepultus est, ubi et Abdias propheta quiescit, et sanctus Johannes Baptista. In Rufino et Valerio purus est. Sequitur: Apud Mesaniam civitatem Dorostoro, sancti Julii martyris. Qui sub Murimo præside martyrii palmam accepit. Colitur xxvii Maii, ubi hæc nitidius exprimitur. In Africa, sanctorum Galliani et Bituni presbyterorum et martyrum. Primus Ephesinus est; de alio vide Prætermissos. In Aquilegia, natale sancti Prothi martyris. Indicatur Prothus Cantianorum Prædagogus, de quo xxxi Maii. Ipso die, natale sanctorum martyrum Affri et Quintiani presbyterorum. Afram forte dicere voluit. Vienna, sancti Eucherii episcopi et confessoris. Nomen mutatum, voluit dicere Etherii. Item sancti Ignatii episcopi. An Constantinopolitani, qui colitur xxiii Octobris? De Aniano, ut supra. In fine: Item Teclæ virginis. Forte martyrem indicat, nempe Quintiani sociam.</i>	
<i>De Elisæo.</i>		
<i>Julii.</i>		
<i>Galliani et Bituni.</i>		
<i>Prothi.</i>		
<i>Affri, etc.</i>		
<i>Etherii.</i>		
<i>Ignatii.</i>		
<i>Teclæ.</i>		
<i>De Elisæo.</i>	<i>HAGENOVEN. Depositio Helisei propheta, in cuius nativitate vitula una aurea mugitum dedit, qui audiebatur in Hierusalem. Qui per Heliam prophetam unctus est propheta, cui semper postea adhesit. Qui et Helium in cælum ferri vidit, et pallio Helix Jordanem divisit; miracula plura fecit et duos mortuos suscitavit. Reges Israel et Syriæ inunxit, et facta illorum bona et mala prophetavit. Deinde apud Samariam, etc. Basilii elogium resecat; in Rufino et Valerio purus. Eodem die, natale beati Brandani abbatis mirabilissimi, peregrini super mare. Hic natione Scutus erat. Colitur xvi Maii. Ipso die, translatio sancti Quinciani presbyteri et confessoris. Eodem die, depositio sancti Aniani Aurelianensis episcopi et confessoris. Hic deberet esse translatio, in Quintiano, depositio. Sequitur: Ipso die, ordinatio sancti Nycolai episcopi Mirvensis. In EDITIONE LUBECO-COL. et GREVEN. signatur hæc ordinatio xvi Junii. Utri codices rectius statuunt, non hic examinandum est, sed ad diem vi Decembris.</i>	
<i>Brandani.</i>		
<i>Translatio- nis Quin- tiani.</i>		
<i>Aniani.</i>		
<i>Ordinatio- nis Nicolai.</i>		
<i>Translatio- nis Aniani;</i>	<i>AQUICINCT. De Quintiano habet, presbyteri et martyris. Sed Quintiani plures hoc die in Actis recensentur. Dein subdit: Aurelianus, translatio sancti Aniani episcopi et confessoris. Quomodo etiam habet codex BIGOTIAN. sub nota P. 5.</i>	
<i>item.</i>	<i>VICTORIN. et REG. SUEC. sub num. 130. In fine: Aurelianus civitate, translatio sancti Aniani episcopi et confessoris, et liberatio ipsius civitatis. Vide PULSANEN. supra. Apud Aquileiam, sanctorum martyrum Cancii, Canciani, et Cancianillæ. De quibus xxxi Maii.</i>	
<i>Emtu, etc.</i>		
<i>De Aniani translatione.</i>	<i>DAVERON. Aurelianus, translatio sancti Aniani episcopi et confessoris, et dedicatio sancti Salvatoris Carroffensis. Si dedicatio ad Anianum spectet,</i>	
	<i>dicetur de ea ad diem ejus natalem xvii Decembris, quo similia semper remittimus.</i>	
	<i>MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Rufini et Valerii martyrum. Basilii episcopi Cæsariensis. Helisei propheta apud Samariam. Quintiani presbyteri.</i>	<i>Textus contractus.</i>
	<i>In VATICAN. num. 5919. Deest Elisæi, Basilii, Quintiani. Adjectum: In Benevento S. Marciani episcopi et confessoris.</i>	<i>Marciani.</i>
	<i>ALTEMPS. Ipso die, Quintiani presbyteri et martyris. Melius in textu confessoris.</i>	
	<i>FLORENTIN. Ipso die, sanctorum martyrum Affrii, Prothi et Quintiani. Vide martyres Africanos. De Aniano, ut PULSANEN. Item, sancti Ignatii episcopi et martyris C. P. de quo supra. In Pagia civitate, sanctæ Antheonis et sanctæ Ludidæ. Vide in Actis Antheonem. In Epheso sanctorum Maggini. Gastini et Viviani. In Africa sanctorum Afræ, Quintiani, Theodoli, Thedæ, Festinæ et Quintianillæ. Vide horum martyrum nomina correctiora in Actis.</i>	<i>Affrii, etc.</i>
	<i>MONTIS SION. Aurelianus civitate, translatio corporis beati Aniani confessoris atque pontificis.</i>	<i>De Aniano.</i>
	<i>REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. Remis, translatio corporis sancti Rigoberti episcopi et confessoris. Colitur iv Januarii.</i>	<i>Translatio- nis Rigo- berti.</i>
	<i>EDITIO LUBECO-COL. In Elisæo interpolatur. Sequitur de Valerio, etc., pure. Tum: Apud Cæsaream Capadociæ, translatio sancti Basilii episcopi et confessoris. Suessionensi civitate, sancti Aristionis confessoris. Vide Prætermissos. Viennæ, sancti Eucherii (Etherii) episcopi et confessoris. Eodem die, sancti Quinciani presbyteri et Sicii confessorum. Aurelianus, translatio sancti Aniani, etc. De qua etiam altera BELINI editio.</i>	<i>Translatio- nis Basilii.</i>
	<i>GREVEN. Nota, hoc die translatus est sanctus Basilius, Kalendis vero Januarii obiit. Item, sanctorum Antheonis, Galani, et Jovini, Theodoli, Afri et Prothi. Vide Acta. Viennæ, Etherii episcopi et confessoris. Gregorii episcopi et confessoris. Quis sit, nescitur. Bertholdi confessoris. Forto is est, qui colitur xvi Junii. Suessionis, sancti Aristionis confessoris. De quo in indice Prætermissorum. Tulli, translatio sancti Mansueti episcopi et confessoris. Colitur iii Septembris. Beata memoria Basili, Prioris majoris Cartusiæ, qui octavo post sanctum Brunonem loco, annis xxiii prædictam rexit domum, et miraculis coruscans obdormivit in Domino. Vide Prætermissos.</i>	<i>Aristionis.</i>
	<i>MOLAN. In posterioribus editionibus: Viennæ, sancti Etherii episcopi. Syracusis, sancti Martiani episcopi; qui ab Apostolo missus, Seleucum ibi et Gordium et magnam multitudinem convertit. Die decima quarta, sancti patris Methodii Patriarchæ Constantinopolis. Dein caractere miniori: Aurelianus, translatio sanctorum Aniani, Monitoris et Floseuli, civitatis ejus episcoporum; Euspicii abbatis Miciacensis primi, Baudelii et Scabilii martyrum et Agiæ matris sancti Lupi episcopi; et liberatio civitatis ab Hunnis per sanctum Anianum episcopum. In Prætermissis singuli ad proprium suum diem natalem reducuntur.</i>	<i>Etherii.</i>
		<i>Martiani.</i>
		<i>Methodii.</i>
		<i>Translatio- nis Aniani, etc.</i>

XVII Kal.

Die 15.

Viti et soc.

In Sicilia, natalis sanctorum Viti, Modesti, et Crescentiæ, qui sub Diocletiano imperatore, post ollam plumbi ferventis, post bestias et catastas divina virtute superatas, cursum gloriosi certaminis peregerunt. Apud Mesiam civitate Dorostoro, sancti Esichii militaris, qui cum beato Julio comprehensus, sub præside Maximo postea martyrio coronatus est.

Esichii.

Puri sunt *Herinien. Tornacen. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Belin. Grevn. et Molan.*

VARIA LECTIO. Sensus exigit *sanctorum Viti, etc.*, singulares sunt Grevn. et Molan. in *sancti Viti, etc.* Sic superflua est particula *et* inter *Viti et Modesti*, quam tamen adjiciunt Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. et Belin. qui postremus legit *Viti et Modesti atque Crescentiæ*. De Mesia sæpe et satis dictum. Cur Heriniensis scripserit: *Apud Mesiam civitatem Dorostoro*, non divino. *Messiam, Messinam et Dorostoro*, Belini vitia sunt. Item *Exitii*, pro *Esichii*. Videtur nimium sapere voluisse Muneratus, dum *militaris*, quo modo Romanum parvum, Ado et Usuardus constanter legunt, mutavit in *militis et martyris*. Idem Muneratus cum Belino posuit *Maximiano*, pro *Maximo*. An Usuardum ex Adone corrigere voluerint, nescio, certe ita legit utraque Adonis editio; codices nostri reliqui omnes, ut in textu.

OBSERVATIO. Nobilissimum martyrum Siculorum ternarium passim celebrant Latini omnes Martyrologi. Hieronymus in primis, in cujus apographis ea sola occurrit diversitas, quod ultimum nomen in uno aut altero, genere masculino male efferatur, *Crescentius* vel *Crescentianus*. Beda, quod mirere, solius *Viti* meminit; at Florus socios restituens, non contemnendo elogio omnes exornat. Rabanus de solo Vito agere etiam videtur, quamvis in longioris orationis suæ contextu socios non prætermittat. Jam ad fontes nostros accedamus propius. Romanum parvum sic enuntiat: *In Sicilia, Modesti, Viti et Crescentiæ martyrum*. Ado priori Hieronymianorum ordine vindicato, egregiam tradit Actorum qualinuncumque epitomen, a Florentinio laudatam, recitatam a Papebrochio, ex qua Noster compendiosius suum encomium nitidissime texuit. De palestra, in qua martyres certaverint, non unam recentiorum Scriptorum opinionem recenset Florentinius, Lucanos ex Actis, cum Siculis conciliare conatus, de quibus etiam nonnulla elucidantur Papebrochii commentario, quo curiosiores hujusmodi rerum indagatores libenter remittimus. Ad præsens quod attinet, compertum habemus, antiquiores et probatioris Martyrologos, nulla de Lucania facta mentione, pugiles hosce unanimi consensu Siciliæ adscribere. Porro ad Viti et sociorum Acta quod attinet, ea a recentioribus vix tolerantur, ut videre est apud Tillemontium tomo 5 pag. 129. Nobis placet Papebrochii de ipsi sententia, qua nimirum probat, *late diffusum horum martyrum nequitiam dubitabilem cultum, utcumque dubia martyrii circumstantiæ sint*. Et sane cultus ille etiam ex Sacramentariis a Tillemontio citatis constantissimus est. De eorundem sepultura, variisque translationibus, fuse et diligenter monumenta a Papebrochio collecta et expensa sunt. Restat metricus Wandelberti cantus, in quo quid *Margaritu* faciat, fateor me ignorare nisi ex xx Julii huc importune retracta sit. Audi poetam:

Septeno deno Vitus cum virgine clara,

Margarita, martyrii splendore nitescit:

Hocque Modestus et alma nitet Crescentia virgo.

Esichii.

Jam vero quem nos cum Usuardo *Esichium* appellamus, is in apographis Hieronymianis *Isicus, Isicius, Ysicius, etc.*, a Romano parvo *Esyichius* dicitur, ut in Rosweydi Adone, qui pro *Maximo*, ut diximus, *Maximianum* posuit, qua voce excepta, Noster verba ejus singula in laterculum suum apertissime transtulit. Est hic *Esichius* vel *Esyichius*, de quo jam supra locuti sumus xxv et xxvii Maii, ex Actis sancti Julii, ubi in Adoniano elogio omnia habes, quæ de eo referri possunt.

De Mercurio codicis Præ-tensis.

In Pratensi codice, post Siculos, intrusus est martyr Beneventanus, his verbis: *Civitate Benevento, sancti Mercurii martyris*; habetque denuo consentientes sæpius codices binos alios, Antverp-Maj. et Rosweydl. cum collatione Aquicinctina. Sed manifestam additionem, erasis aliis vocibus superscriptam deprehendit Castellanus, satisque evincunt ceteri nostri codices universi. Notat Castellanus erasionem in membrana factam incipere ab *imperatore*, unde suspicari licet interpolatorem pressiori usum caractere, quo ad inserendum Mercurium, spatium ei sufficeret. Insuper apographum nostrum in fine, puto ego in margine prætensi autographi, adjicit: *Roma, sancti Alexii hominis Dei*. Hanc autem annuntiationem ceteris melioris notæ codicibus incognitam, ad Usuardum minime pertinere tam putamus indubitatum, quam certum est textum a nobis relatam vere et integre Usuardinum esse.

AUCTARIA.

- PRATEN.** De binis hujus codicis Auctariis proxime in Observatione egimus. *Mercurius* colitur xxv Octobris.
- ANTVERP-MAJ.** Idem habet de Mercurio et eodem loco. Sed in fine addit præterea : *Ipsa die, sanctæ Eadburgæ virginis.* De qua vide in Actis. Aliis vocatur *Eadburga.* Huic plane consonat **ROSWEYD.** ut jam diximus, hoc solo discrimine, quod scribat : *Ipsa die, sanctæ Eadburgæ virginis.*
- PULSANEN.** In *Lucania* provincia passio sanctorum martyrum *Viti, Modesti et Crescentiæ.* Item in *Dorostoro,* natalis sancti *Ysichii* martyris.
- CANTIANI ET SOC.** Apud *Aquileiam,* sanctorum martyrum *Cantiani Protici, Clementis et Cantiani.* Vide totam classem melius in Actis distinctum.
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. ET EDITIO ULTRAJ-BELG.** Textui puro subdunt : *Eodem die, in territorio Valencenensi, cœnobio Crispini, depositio sancti Landelini abbatis et confessoris, qui a beato Auberto Cameracensi episcopo de sacro fonte levatus est.*
- TEXTUS CONTRACTUS.** **CENTULEN.** Apud *Siciliam,* sanctorum *Viti, Modesti et Crescentiæ,* sub *Diocletiano.* *Eodem die apud Mesiam* civitate *Dorostoro,* sancti *Esichii* militaris, qui cum beato *Julio* comprehensus, martyr coronatus est. Parum hic abest a puritate.
- BRUXELLEN.** Textui satis puro, subnectit : *Civitate Benevento, sancti Mercurii martyris. Item sanctæ Eadburgæ virginis. In territorio Valencenensi, Cœnobio Crispini, depositio sancti Landelini abbatis et confessoris, qui a beato Auberto Cameracensis episcopo, ex prædone ad Christum conversus, tria cœnobia fundavit.*
- HAGENOYEN.** Sic habet : *In Sicilia, natale sanctorum martyrum Viti pueri, et Modesti pedagogi sui, et Crescentiæ. Qui sub Diocletiano imperatore, cujus filiam sanaverat, post ollam plumbi ferventis, postquam ab angelo sunt erepti, rogaverunt Dominum, ut animæ illorum tollerentur in pace, et mox illorum animæ quasi candidæ (forte columbæ) cælum visæ sunt conscendere.* In *Esichio* ferme purus est. De *Landelino* repetit ea quæ ex **ANTVERP-MAX.,** etc. superius descripsimus. Sed de his videndæ sunt vitæ geminæ ipsius sancti ab **Henschenio** in Actis illustratæ ; ubi in commentario prævio multa accurate explicat circa corporis aut partium ejus in varia loca translationes, de quibus supersunt controversiæ etiam alibi tangendæ.
- AQUICINCT.** Secundo loco, ut diximus, inserit : *Civitate Benevento, sancti Mercurii martyris.*
- VICTORIN.** Post textum purum, ubi de *Vito, Modesto,* etc.; in fine subjungit : *Eodem die, natale sancti Viti martyris.* Hunc verosimiliter credidit ab alio diversum esse.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Viti et Modesti et Crescentiæ* martyrum. *Landelini* abbatis. *Hesychii* militis et *Julii* martyrum. De *Julio* actum est die xxvii Maii.
- CODEx BIGOTIAN.** signatus D. 9. In *Fiscanno,* dedicatio ecclesiæ sanctæ *Trinitatis.*
- CAMBERIEN.** *Aurelianis, sancti Aniani confessoris.* Vide die præcedenti.
- REG. SUEC.** sub nota num. 130. *Eodem die, natale sancti Viti martyris.* Quasi esset a primo diversus. Ut **VICTORIN.** supra.
- FLORENTIN.** Multa hic iterum congeruntur : *Civitate Benevento, sancti Mercurii martyris. Apud Aquilegiom, sanctorum martyrum Cantiani Protii, Clementis et alterius Cantiani. Constantino-* poli civitate, sanctorum martyrum *Mitii, Migetti, et Mingini. Civitate Barbaria, sanctorum martyrum Gaiani, Joviani, et Philippi. In Lucania, sanctorum martyrum Nivitii, Candidi, Cantiani et Cantianillæ, Prothieri, Singoni, Artheon, Quintiani et Theodoli. In Schythia, sanctorum martyrum Marchi et Viti et Modesti et Crescentiæ.* Hæc **Hieronymiana** sapiunt, sed corrupta et mirum in modum quasi studio confusa, quæ in Actis distinctius expressa invenies.
- EDITIO LUBECO-COL.** Sic mutat initium : *In Sicilia, natale sanctorum Viti pueri, Modesti et Crescentiæ nutritorum ejus. Qui sub Diocletiano,* etc. Reliquus textus satis purus est. In fine : *Eodem die, beatæ Eadburgæ virginis.* Non *Eadburgæ* ut **ANTVERP-MAJ.** et **BRUXELLEN.**
- GREVEN.** In *Lucania, sanctorum Candidi, Prothi, Crisogoni.* Vide Acta. Apud *Beneventum, Mercurii* martyris. Dixi supra, eum coli xxv Octobris. *Landelini* abbatis et confessoris. In *Anglia, Eadburgæ* virginis.
- MOLAN.** *Eodem die, in territorio Valencenensi, cœnobio Crispini, depositio sancti Landelini confessoris Christi et abbatis, qui a sancto Auberto Cameracensi episcopo de sacro fonte levatus est. Eodem die, sanctæ Eadburgæ* apud *Wentanam* civitatem. *Wintoniam* opinor. Dein minoribus litteris : *Arvernus, Abrahæ* confessoris, cujus vitam scribit **Gregorius Turonensis.** Editiones aliæ sic habent : *Arvernus, sancti Abrahæ* confessoris. De *Eadburga,* ut supra. *In territorio Valencenensi, in villa quæ dicitur Crispinium super fluvium Hon, transitus sanctissimi ac beatissimi patris Landelini. Illic a beato Auberto eruditus, sed post malorum suasionem deceptus, viam veritatis deseruit, sed precibus ejusdem et angelica visitatione territus, postea revocatus, et a beato Martino Papa officium prædicationis suscipiens et efficaciter complens, plurimorumque fundator cœnobia existens, quiescit in pace. Item ipso die, translatio corporis ejusdem sancti Landelini a Godofrido Cameracensi episcopo. In Hoyo, translatio sancti Domitiani episcopi et confessoris. Eodem die, translatio beati Mengoldi ducis et martyris. Vide de utroque in indice Prætermisorum. In fine minutioribus litteris : In Cilicia, sancti Dule martyris. Est *Tatianus Dulas,* cujus Acta Græco-Latina a nobis edita sunt. Sincerissima recensuit **Henschenius,** nec curandæ difficultates **Tillemontii** tom. 5 pag. 622.*

XVI Kal.

Die 16.

*Ferreoli et
Ferrutionis.*

In Gallis apud urbem Vesuntionem, sanctorum martyrum Ferreoli presbiteri et Ferrutionis diaconi, qui a beato Ilireneo episcopo ad prædicandum verbum Dei missi, postea sub Claudio iudice excruciatæ pœnis, gladio feriuntur. Antiochiæ, natalis sanctorum martyrum Cyrici et Julittæ matris ejus, qui post dira verbera et gravia tormenta, martyrii sui cursum obruncatione capitis impleverunt. Lugduni, depositio beati Aureliani episcopi Arelatensis. Civitate Namnetis, sancti Similiani episcopi et confessoris.

*Cyrici et
Julittæ.**Aureliani.
Similiani.*

Pro textu stant *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-Maj. Belin. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. *Vesuntionem* recte scribunt Herinien. Tornacen. Antverp-Major, et Molan. pro quo in Pratensi est *Vesuntionem*; in Greven. *Vesuncionem*, pejus in Belino *Vesentionensem*. Solus Tornacen. habet *Ferreoli*, plures errant in secundo nomine, ut Antverp-Maj. *Ferrutionis*; Belin. *Ferutionis*; Greven. *Ferrucionis*. Molanus orthographiam plerumque corrigens, recte posuit *Irenæo*; ceteri ut in textu, ii etiam qui diphthongis utuntur, ut Praten. maxime et Herinien. cum quibus scripsi *pœnis*. Belin. legit *postea vero, et cruciati*, pro *excruciati*. *Cyrici* est in omnibus præterquam in Antverp-Majore, qui cum aliis etiam scribit *Julittæ*: melius in textu cum Martyrologis antiquis. Cetera Antverp-Majoris errata colligo, ut *graviora* pro *gravia*, *Lugdunis*, *Nammctis*, *Smiriani*. Ado legit *Nannctis*, sed codices nostri optimi *Namnetis*, *Tornacen. Namptetis*, non *Nanctis*, ut Belinus.

*Ferreoli et
Ferrutionis.*

OBSERVATIO. Ex Adone acceptum credimus quidquid hac die in textu nostro ponitur, ordine tamen non undequaque servato; nam in illo Antiocheni Bisuntinis anteponuntur, Similianus Aureliano, cujus mutationis causam puto esse omnino arbitrariam. Bisuntinorum martyrum primus hoc die memoriam fecit Beda, ex quo potissimam encomii sui partem Ado accepit, iis dumtaxat præfixis, quæ de Irenæi missione, et loco certaminis, in Beda desiderabantur. Rabanus palæstram adijcere velle visus est. Noster Adonem præ oculis habens, ea descripsit quæ solitam brevitate non excederent. Atque hæc ex ipsorum martyrum Actis, Gregorio Turonensi antiquioribus, accepta sunt. Porro de eorum fide et veracitate eadem controvertuntur, quæ de Actis aliorum trium Irenæi discipulorum paucis diximus ad xxiii Aprilis. Gravia esse et simplicia, non omnino diffidentur recentiores; verumtamen non tam sincera, ut inter selectiora a Ruinartio adlegerentur. De Ferreolo et Ferrutione, exstat veneranda memoria in Missali Gothico, seu veteri Gallico a Thomaſio edito pag. 359. In Hieronymianis nomina addita censet Florentinus v Septembris, quo die celebris est eorum inventio potius quam translatio. Qui socios eis tribuunt, non alios ferme censent a tribus Valentinis, *Felice, Fortunato et Achilleo*. Wandelbertus hodiernos etiam refert citato die v Septembris:

Nonis Ferreolus cum Ferrutione refulget.

*Cyrici et
Julittæ.*

Ceterum hæc antequam Martyrologorum et Nostri salva manet auctoritas. Non ita in *Cyrico*, vel *Quirico et Julitta*, quos cum sociis quatuor et quadringentis *Antiochiæ* disertissime tribuunt Hieronymiana apographa et Romanum parvum. Quibus quoad positionem plane consentit Ado et ex hoc Usuardus. In eadem sententiam loquitur Florus, ejus elogium Adoniano line inde consonat, quamvis illum nullatenus credam Adoni fuisse cognitum. Utrique certo præluxerint Acta, quæ tamquam apocrypha pridem reprobata fuerunt. Ut ut est, Noster Adonis elogium contractius reddidit, omissis sociis a Floro ad ccccxlv multiplicatis. Et hæc quidem ex præfatorum Martyrologorum venerando sensu plana et certa videri possent, nisi momenta gravissima palæstram mutandam suaderent, scribendumque, *Tarsi*, pro *Antiochiæ*, ut Romani moderni Reformatores recte fecisse censet Papebrochius, difficultatem fusius explicans et explanans hac die, dum martyres probabiliter synonymos geminat, et Antiochiæ Cyricum cum Julitta, et alterum Cyricum Julittamque alteram Tarso adscribi posse non incongrue opinatur, nisi magis alia placeant, quæ ibidem satis verosimiliter suggeruntur. Si cui hæc non sufficiant, Florentinum adeat, similia rationum momenta satis accurate expendentem. Missis tricis, videat Lector in Actis nostris insignem relationem Græco-Latinam Theodori Iconiensis de illustrissimorum horum martyrum certamine, qua e fidelium manibus excidere debuisset famosa illa damnata narratio apocrypha, quæ tamen per tot sæcula in Legendariis nonnullis perseveravit, legique etiam potest in citatis Actis. Est apud Ruinartium ipsa illa Theodori epistola, a pag. 527. Gallice breviter omnia deduxit Tillemontius tomo 5 a pag. 349. Adde his Wandelberti distichon:

*Sedecimo Ciricus Julitta cum genitrice
Clarescit vera Christi pietate fideque.*

*Similiani et
Aureliani.*

Interea quod nostri fori et muneris est, jam exactum dedimus, et damus porro in duabus postremis annuntiationibus, quas ferme ad apicem ex Adone Noster descripsit, antiquioribus Martyrologis prorsus intactas, nisi quod *Similianus*, sub *Similini* nomine, aliquibus Hieronymianis, forte ex Gregorio Turonensi, appositus sit. Verissimum interim est, quod principio dicebamus, Usuardum sua omnia ex Adone mutuatum. De duobus hæc nostris ultimis Sanctis videnda sunt, quæ in Syllogis suis historicis tradunt Henschenius et Papebrochius. Plura alibi non facile reperies.

AUCTARIA.

AUCTARIA.

PULSANEN. Apud civitatem Guisioensem, beatorum martyrum Ferreoli presbyteri et Ferrucionis diaconi. Qui sub Claudio iudice ad trocleas extenti et flagellati, deinde in carcerem reclusi, amputatis linguis prædicabant verbum Domini. Post hoc utrisque sunt infixæ subulæ in manibus et in pedibus atque in pectore: ad ultimum gladio percussi sunt. Hæc ex Beda vel Adone. Cetera omnia desunt.

Rosweyd. Post textum purum adjicit: *Mogontia, sanctorum martyrum Aurei et Justinæ.* Acta ipsorum satis copiose illustrata sunt.

ANTVERP. MAX-LUDEC. et MUNERAT. Carent ultima annuntiatione de sancto Similiano.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVAN. et EDIT. ULTRAJ-BELG. De Bisuntinis fere ut PULSANEN. ; nempe post Claudio iudice, interserunt: *Ad trocleas extenti et flagellati, deinde in carcerem trusi, amputatis linguis, prædicabant verbum Dei. Post hæc subulis triginta manibus et pedibus et pectori eorum infixis, ad ultimum gladio feriuntur.* In Antiochenis et Aureliano puri sunt. Sed omissis Similiano, substituunt: *Apud Moguntiam, sanctorum martyrum Aurei ejusdem loci episcopi et Justinæ sororis ejus.*

ALBERG. et DANIC. Idem habent de Bisuntinis, sed Antiochenos ad xv Julii rejiciunt. In ceteris conveniunt cum proxime prægressis. At DANIC. proprium habet et peculiare augmentum popularis Sancti: *Ipsa die in Dacia, in provincia Selandiæ, sancti Wilhelmi abbatis, vita et miraculis clari.* Colitur vi Aprilis.

CENTULEN. Apud Antiochiam, sanctorum martyrum Cyrici et Julitæ matris ejus et aliorum simul passorum quadringentorum quatuor. Apud urbem Vesoutionem, sanctorum Ferreoli presbyteri et Ferrucionis diaconi martyrum. Civitate Nannetis, sancti Similiani episcopi et confessoris.

BRUXELLEN. Incipit a Cyrico et Julitta, his verbis ferme ex Adone desumptis: *Apud Antiochiam, sanctorum martyrum Cyrici et Julitæ matris ejus. Quorum prior calcem cum aceto et synapi in os accepit; deinde pariter clavis affixi, evulsisque oculis decalvati et excoiati, et super carbones in lecto eruo assati; deinde serris attriti, et amputatis linguis gravia tormenta passi, martyrii sui cursum obruncatione capitis impleverunt, cum aliis quadringentis quatuor.* De Bisuntinis ferme ut supra. Sequitur: *Eodem die, natale sanctorum Dyogenis et Saturnini.* Puto conjungi Africanum cum Sinulo. Apud Magunciam, sanctorum martyrum Aurei, ejusdem loci episcopi, et Justinæ sororis ejus. Ut habent supra codices mediæ notæ. Tum de Similiano. Post, de Aureliano pure. In fine: *Apud Viennam, sancti Domnoli episcopi et confessoris.* Est in Actis.

HAGENOYEN. De Bisuntinis eadem habet que ANTVERP-MAX. etc., supra. Secundo loco: *Apud Mogunciam, etc., ut supra.* In martyribus Antiochenis permodice interpolatus, in Aureliano et Similiano satis purus est. Tum: *Item in Anglia, (lege in Dania) sancti Wilhelmi abbatis.* De quo supra in DANICO. In Francia, *Rolandus ducis et martyris.* Indicat *Rolandum*, de quo vide sis in Prætermisissis.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Cyrici et Julitæ martyrum. Ferreoli presbyteri et Ferrucionis diaconi martyrum. Aureliani episcopi et confessoris. Et sancti Similiani.*

CAMBERIEN. *Eodem die, sancti Verolis confessoris.* De eo die sequenti. *Et sanctæ Justinæ virginis.* An Moguntinæ, an alterius?

CODEX D. LE MARE, sub nota A. *Ipsa die, sancti Quintiani presbyteri et martyris.* Forte is est, de quo xiv hujus. Deinde: *Depositio sancti Flaviani.* Si de Augustodunensi, colitur xxiii Augusti.

In VATICAN. num 5949. *Deest Aureliani.*

In UGHELLIAN. *Deest Similiani.*

FLORENTIN. *Apud Antiochiam, sanctorum martyrum Domesti, Crescentii et Julii cum cccc militibus.* Vide Prætermisissos. *Eodem die, sanctorum Diogenis et Saturnini.* De quibus supra.

BIZUNTICEN. S. Pauli, et SALINENSIS Franciscanorum: *In territorio Lingouensi, sancti Veroli presbyteri et confessoris.* Recte hic scribitur Veroli, sed jam diximus eoli die sequenti.

In codice ABBATIE GOLLIANÆ: *Lugduni, depositio beati Aurelii episcopi Arrelatensis.* Lege Aureliani, ut habetur supra in textu.

EDITIO LUBECO-COL. De Bisuntinis nil novi addit. Secundo loco de Aureliano pure. In Antiochenis multum interpolata est. Sequitur de Aureo et Justina, de Similiano, de Wilhelmo, de Domnolo Viennensi, ut supra. *Eodem die, translatio sancti Richardi episcopi et confessoris.* De eo actum iii Aprilis. *Ipsa die, Ordinatio Nicolai episcopi et confessoris.* Vide vi Decembris, quo tota vita illustrabitur.

GREVEN. *Rolandi comitis Cenomanensis, sociorumque ejus Oliverii cum aliis, tempore Karoli magni ab infidelibus occisorum.* Vide supra. *Martyrum cccciv, Adone teste, cum sanctis Cyrico et Julita passorum.* Apud Maguntiam, sanctorum martyrum Aurei, etc. De Domnolo, ut supra. *Popponis archiepiscopi Treverensis et confessoris.* Prætermittitur. *Metis, Leguntii et Stromini episcoporum et confessorum.* Vide Prætermisissos. *Translatio sancti Richardi episcopi.* In Dacia, translatio sancti Wilhelmi abbatis. De quo supra. *Meandri confessoris.* An Nicandri? Sed hic martyr est die sequenti. *Lutgardis virginis.* *Ordinatio sancti Nicolai episcopi et confessoris.*

MOLAN. *Et in civitate Maguntiaci, passio sanctorum Aurei et Justinæ sororis ejus, qui ab Hunnis vastantibus Germaniam, in ecclesia occisi sunt.* Hæc ex Rabano sumpta. Tum typis minoribus, de Rolando et Oliverio, ut GREVENUS. Item de Wilhelmo. Demum: *In Aquiria, monasterio Brabantia, obiit sancta Lutgardis, magnæ devotionis virgo, cujus vitam scripsit Thomas Cantipratensis.* Editiones posteriores litteris Italicis in textu de Antiochenis inserunt: *Passi sunt cum eis et alii cccciv.* In fine de Aureo et Justina ut supra. *Die decima sexta, sancti clarique miraculis Tychonis Amathontæ. In Eischel Constantiensis diocesis, elevatio sanctarum virginum Cunegundis, Mechthudis et Vnibrandis. Bergis, translatio sanctæ Leuinnæ virginis et martyris.* Natalis est xxii Julii. *Monasterio Suthu, inventio pretiosissimi corporis sancti Bertini, quod repositum est sub capitaneo altaris sancti Martini, ubi olim a beato Polquino translatum et reconditum fuerat anno dcccxlvi. Jacuit autem ducentis et sex ferme annis, cum primitus in sepulchro suo quiescisset cclxix annis.* Sequitur minori

*Rolandi et
soc.*

noris caractere: In Gallis, Rolandi comitis Cenomanensis, Oliverii et sociorum, qui juxta Pampelonem sub Pyrenæis montibus pro Christo pugnant, Carolo magno imperante, occubuerunt. In

Aquiria monasterio Brabantia, obiit Lutgardis *Lutgardis.* obbatissa magnæ devotionis virgo. Quæ ad ejus cultum, vitam, ætatem, etc., pertinent, diligenter in Actis eruderata sunt.

XV Kal.

Die 17.

*Marty-
rum 262.
Fulmari.
Aviti.*

Romæ, sanctorum martyrum ducentorum sexaginta duorum, qui positi sunt via Salaria veteri ad clivum Cucumeris. Eodem die, sancti Vulmari confessoris, admirandæ sanctitatis et religionis viri. Aurelianus, sancti Aviti presbiteri et confessoris.

Hunc esse verum et genuinum textum probant codices *Herinien. Tornacen. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Belini prima editio, Greven. et Molani editiones posteriores.*

VARIA LECTIO. Ferme reducitur ad librariorum vel typographorum sphalmata. Sic *vetere*, pro *veteri*, habent Antverp. et Max-Lubec. In *Munerat. politi*, pro *positi*; *divum*, pro *clivum*, ubi Belin. habet *clivium*. Rursus Belin. *Vulmarii*. *Munerat.* autem *ammirandæ* et pro *presbyteri et confessoris*, legit *abbatis et confessoris*.

*Marty-
rum 262.*

OBSERVATIO. Hæc hodie Romani parvi sola et unica annuntiatio: *Romæ, martyrum cclxii*. Reliqua textus nostri verba Adoniana sunt. Quid de iis præterea dici possit, nusquam reperio, nisi censeantur iidem esse, qui cclx numero *arenam folientes damnati fuerunt et in amphitheatro civitatis sagittis interfecti*, a SS. Mario et Martha (de quibus xx Januarii) *sepulti in crypta via Salaria, juxta clivum Cucumeris*. Ita credidere Henschenius et Papebrochius, in Sylloge sua historica alios eis martyres, in Hieronymianis hoc die expressos conjungentes, de quibus merito dubites, an cum hisce cclxii ullam aut loci aut temporis habeant affinitatem. Verum in tanta rerum obscuritate, non video a Majorum placitis recedendum, donec aliunde plus luminis accesserit. An id a Wandelberto affundatur, ex ejus versiculis statuere poteris:

*Quindecimus septem quinquagenisque ducentis
Martyribus jucundam mittit ad astra coronam.*

Jam ad firmandam de cetero textus nostri genuinam Usuardinam et primigeniam simplicitatem, concurrunt non solum citati jam codices undequaque puri, sed reliqui ferme omnes utcumque aucti, iis dumtaxat exceptis, qui cum Pratensi extra ceterorum ordinem convenire solent; soliti nempe socii Antverp-Maj. Rosweyd. et Aquicinctinus, de quibus jam toties sermo recurrit. Legunt illi secundo: *In territorio Bituricensi, sancti Gundulphi episcopi et confessoris*; eamque lectionem Henschenius nostræ præferendam putat, ex favente diei concursu et adstipulatione duorum Pratensium codicum. Verum ut ei ultro concedamus, natulem *Vulmari* diem cadere in xx Julii, *Gundulphi* vero hac die recolendum, qua de re nulla nobis hic disceptatio; numquam faciet, ut lectio nostra verissime non sit Usuardina, quicumque titulo posita fuerit, stante pro ea codicum integerrimorum consensu, qui plane evincit *Gundulfum* in codicem Pratensem, ut alias factum, toties ostendimus, subinde fuisse intrusum, erasa forte priori annuntiatione. Magisque id adeo liquet recurrendo ad ipsam Usuardi perpetuam scaturiginem; Adonem, inquam, cui *Gundulfus* ille *Bituricensis* plane fuit incognitus.

*De Gundulfo
Pratensis
codicis.*

Vulmari.

Aviti.

Itaque, ut ad *Vulmarum* regrediamur, de eo primus meminit prædictus Ado, iisdemque prorsus verbis laudavit, quæ in laterculum suum Usuardus manifestissime transtulit, ut proinde dubitare nequeam, quin ita primitus in vero autographo scriptum reliquerit, unde probatiores nostri codices acceperunt. Atque hæc pro re nostra hic satis; si quid desiderari patimur, ad xx Julii abunde in Actis compensabimus. — De *Avito Aurelianensi* nulla occurrit difficultas, utpote qui ex Beda acceptus, in omnibus codicibus Usuardinis consignatus est, cum eo exiguo discrimine, quod Pratensis et ei similes sistant in *presbyteri, resecto fine, et confessoris*. An ad apographa Hieronymiana proprie spectet, docebit Florentinus. Eum ex Beda, de more, transumpsit Rabanus, diffusiorique ornavit elogio; Florus multo breviori. Sec hæc nihil ad Usuardum, pro ejus simplicitate vindicanda nihil hic ultra disputandum arbitramur. Porro quæ de *Avito* vel *Avitis* dubia et controversa sunt, in commentario pag. 350 explicat Henschenius, ubi etiam recte observat, Avitum probabilissime hunc eundem, ab Adone consignatum esse xix Decembris. Ceterum ex vitæ serie in Actis nostris tradita, satis refelli videtur eruditi cujusdam recentioris opinatio, qui *Dunensem Avitum* ab *Aurelianensi* seu *Miciacensi* distinguendum existimat.

AUCTARIA.

P RATEN. Auctarium ejus et defectum abunde jam indicavimus.

ANTVERP-MAJ. PRATENSI conformis in *Gun-*

dulphi annuntiatione, in fine adjicit: *Ipsa die, depositio sancti Botulphi confessoris et abbatis. Ubi rursus advertis Auctarium Anglicum.*

ROSWEYD.

	<p>ROSWEYD. Utrique priori consonans in textu, sic Auctarium efformat : <i>Ipsa die, sancti Bathelmi confessoris. Sequitur deinde compendium satis prolixum totius historiae Alexianae, de qua plures codices in Auctariis XVII Julii.</i></p>	<p>quando commoratus, etiam miraculis claruit, et postea glorioso fine in pace quievit.</p>
Bathelmi.		MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. <i>Aviti presbyteri et confessoris. Romae, sanctorum martyrum ducentorum sexaginta duorum. Wlmari confessoris.</i>
Quiriaci.	<p>PULSANEN. <i>Romae, natalis sancti Quiriaci. Ad-dere poterat socios non paucos. In Aurelianus civitate, depositio sancti Aviti presbyteri et confessoris. Nummetis civitate, beatissimi Lini confessoris. Fallor, ni Similiuum truncatum innuat, nobis Similianum, qui etiam ab aliis hoc die refertur, sed a nobis cum Usuardo die praecedenti. Eodem die apud civitatem Rothomagum, translatio corporis beati Romani archiepiscopi et confessoris. Remittitur ad XXIII Octobris.</i></p>	<p>CAMBERIEN. <i>Ipsa die, Domini Luculfi abbas. Luculfi. Erit, ni fallor, Botulfus.</i></p>
Lini.		REG. SUEC. sulh nota num. 428. <i>In territorio Bidderiei castri, adventus clarissimi confessoris Christi Botulfi, super cujus feretrum, videntibus cunctis, columna lucis coelitus emissa refulsit.</i>
Translatio-nis Romani.		VATICAN. num. 5949. <i>Omittit Vulmari et Aviti. Adjicit autem: Beneventi, sanctorum Nicandri et Marciani. Eodem die, translatio sancti Bartholomaei Apostoli de India in Liparim. Agendum de hoc Apostolo XXIV Augusti.</i>
Gundulph.	<p>BELINI editio altera textui superaddit : <i>In pago Biturica, sancti Gundulphi. Eodem die, S. Possemmi (Possenni) sacerdotis, mirae simplicitatis viri. Pluries infra recurret.</i></p>	<p>ALTEMP. <i>Eodem die, sancti Posenni sacerdotis, mirae simplicitatis viri. Ipsa die apud sanctum Edmundum, sancti Botulphi episcopi et confessoris. An non Adulphi, fratris vel socii Botulphi? In territorio Oroniensi, Hertilando monasterio, sancti Nechtavii martyris. Nihil de eo hac die in Actis nostris, nihil in Praetermissis.</i></p>
Possemmi.		FLORENTIN. <i>Apud Beneventum, translatio S. Bartholomaei Apostoli. Civitate Ravenna, sanctorum Froni, Candri, Blastri, Nicandri, Ahenae, Dorostori, Iphici, Cantini, Cantianae, Cantianillae. Romae, natalis sancti Quiriaci. Item Romae via Salaria ad VII columnas; natale sancti Diogenis, viri virtute et sanctitate clarissimi. Alexandriae, SS. martyrum Diogenis et Marini. In Aquilegia, sanctorum Muscae, Cirinae, Valerianae et Marinae. De his omnibus vide Acta. Civitate Rothomago, translatio sancti Romani archiepiscopi et confessoris. Item sancti Badulphi abbas. Jam diximus, hoc nomen varie efferri.</i>
	<p>MOLAN. In prima editione omisit haec sola verba : <i>Qui positi sunt via Salaria veteri ad clivum Cucumeris. Aliae editiones, ut diximus, purae et integræ sunt.</i></p>	<p>ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. et EDIT. ULTRAJ-BELG. Videntur litem velle componere, dum textui puro subjungunt : <i>In territorio Bituricensi, sancti Gundulphi episcopi et confessoris.</i></p>
Gundulphi.		COD. S. RICALDI. <i>Lugduni, depositio beati Aureliani episcopi Arelatensis. Ex die praecedenti.</i>
	<p>CENTULEN. <i>Romae, sanctorum martyrum ducentorum sexaginta duorum, qui positi sunt via Salaria veteri ad clivum Cucumeris. Aurelianus, sancti Aviti presbyteri et confessoris. Deest Vulmarus, de quo vide supra Observationem.</i></p>	<p>REMIENS. SS. Timothei et Apollinaris. <i>In monasterio, quod Haraxa vel Harcea nuncupatur, sancti Vulmari confessoris. Vide hic infra, Juliani.</i></p>
	<p>BRUXELLEN. In prima purus; secundo loco inserit : <i>Et Romae, passio sanctorum Diogenis et Quiriaci. Eorum socii in Actis enumerantur. In Vulmaro et Avito purus, subjungit : In territorio Bituricensi, sancti Botulphi episcopi et confessoris. Voluit dicere Gundulphi. Ipsa die apud Rothomagum, translatio corporis sancti Romani episcopi et confessoris. Dies natalis est XXIII Octobris. Et sancti Aycadri (aliis Aichradi) abbas Guneysiensis (Gemeticensis). Qui cum nongentos haberet monachos, media eorum pars, per angelum sibi noctu praesignata, una die migravit ad Dominum. Quos ipse non multo post secutus, quievit in Christo. Remittitur ad XV Septembris.</i></p>	<p>EDITIO LUBECO-COL. In prima, pura est. Sequitur : <i>In monte Jovis, depositio beati Bernardi heremita, eximia sanctitatis viri. Hic inter cetera infirmitatum genera, morbum, quem physici paraly-sim nominant, solitus est curare. Colitur XV Junii. De Vulmaro addit, discipuli sancti Iuloci confessoris. In Gundulfo pura est. In monasterio quod Arena nuncupatur, sancti Juliani confessoris. In Avito etiam pura est. Alexandriae, sanctorum Diostori et Marini martyrum. Vide Acta. De Botulfo, ut supra. Deinde : In monte Sybergensi, translatio sancti Innocentii martyris de societate sanctorum Thebeorum.</i></p>
Diogenis et Quiriaci.		GREVEN. <i>Item sanctorum Dugene, Blasti, Canciani. Romae, Diogenis et aliorum CCLXIV. Dioschori et Marini martyrum. Vide Acta. Helprardi martyris. Praetermittitur. Nichrandi et Marciani martyrum. De Gundulfo recte. In Tuscia civitate Emilia, Himerii episcopi et confessoris. Vredemii episcopi Avinionensis et confessoris. In pago Rothomagrasi, sancti Romani ejusdem civitatis episcopi. et confessoris. De quo supra. Vultrammi episcopi Vide Praetermissos. In Anglia, Botulphi abbas et confessoris. Hic de profectu animarum semper habebat colloquium; semper de gaudio felicitatis aeternae in ipsius ore personabat eulogium. Eadrii abbas. In Hibernia, Enolich confessoris. Vide de utroque Praetermissos. Juliani confessoris. Altrammi confessoris. Quis est hic? Secundum aliquos hic Bernardi eremita et confessoris, de quo supra XVII Kal. Junii. Hic raptus est</i>
Botulphi.		
Translatio-nis Romani.		
Aycadri.		
	<p>IIAGENOYEN. De CCLXII addit, quod decollati sint sub Claudio imperatore. Sequitur : <i>In Egypto, depositio sancti Onufrii heremita. Qui prius erat monachus inter perfectissimos monachos et ipse perfectus. Qui tandem ab illis vitam heremiticam Helyae in veteri Testamento et Iohannis Baptistae in novo Testamento (ducere volens et) arguens frater, quod illi non fierent, quod laudarent, etc. Quae purius ex Actis sumentur, datis XII Junii. Sequitur : In Anglia, sancti Botulphi abbas. Alii scribunt Loculfi, sed de eodem agitur, qui supra Botulphus. In Vulmaro et Avito purus est. In fine : Item Bisiniciae (Vesontione) sancti Anthidii episcopi et martyris. De quo vide Auctaria nostra et Acta XXV Junii.</i></p>	
De Onu-phrio.		
	<p>AQUICINCT. Jam diximus superius in Observatione, codicem hunc concordare cum PRATEN.</p>	
Botulph.		
Anthidii.		
	<p>VICTORIN. <i>Assumptio Helix prophetae. Vide Praetermissos. Et sancti Nicandri et Marciani.</i></p>	
Nicandri et Martiani.		
	<p>COD. PRINCIPIS URSINI à Rosemberg. Volinarius, aliis Vulmari. Ita legit extractum.</p>	
De Avito.		
	<p>AMBIANEN. <i>Aurelianus, depositio sancti Aviti presbyteri et confessoris. Qui cum sanctae religionis fervore, sub patre Maximiano (in) monasterio floret, tandem (a) Deo tactus crementum petiit, ubi ali-</i></p>	

<i>De Elia.</i>	<i>Heliæ curru igneo, ante Christum ortum anno non-gentesimo tertio. Vocatur supra Eliæ assumptio. Vide xx Julii.</i>	<i>Juliano et Botulpho, repetunt ea quæ jam satis dicta sunt. Sequitur: Cremonæ, sancti Himerii episcopi Æmiliæ et confessoris. Die decima septima, sanctorum martyrum Manuelis, Sabelis et Ismaelis. In Constantiensi diœcesi, elevatio Christianæ virginis. Vide Prætermisos. Tum minori caractere: Item Pisis, sancti Ranerii nobilis, ac postmodum peregrinæ, qui cum Hierosolyma visitasset, abstinentia et pietate clarus, obiit anno salutis MCLXI. De Elia, ut supra in editione prima. Item Fulconis</i>	<i>Botulphi. Himerii. Manuelis, etc. Elevationis Christianæ. Ranerii. De Fulcone.</i>
<i>De Avito.</i>	<i>MOLAN. De Avito habet: cujus vita miraculis coruscabat. Hic inter alia facta quemdam monachum defunctum in ecclesia, ceteris fratribus somno gravatis, oratione fusa ad Dominum, a morte suscitavit.</i>	<i>Remensis episcopi, qui pro libertatis ecclesiasticæ defensionis est interemptus. Diximus prætermitti. Post annotationes, litteris Italicis præter morem assuitur: Die Dominica ante natalem Baptistæ, in Foresto, sanctæ Helenæ (vel Helenæ) virginis et martyris. Quæ Levoldi regis gentilis filia unica, jussu patris martyrium tulit, post mortem tot clarens miraculis, ut illis excitatus Levoldus pater ejus, fidem Christi, baptismi gratiam, simul et peccatorum veniam acceperit. Hujus sacræ virginis corpus, in monasterio Forestensi, Ordinis sancti Benedicti prope Bruxellam quiescit. Vide hæc in Actis deducta; et Auctaria XIX hujus.</i>	<i>Atenæ.</i>
<i>Domnoli. Possemmi. De Alexi.</i>	<i>Apud Viennam, sancti Domnoli episcopi. Ex die priori. De Gundulfo et Possemio (pro Passenno), ut supra. Item Romæ, Alexis confessoris, qui paupertatem voluntariam elegit, et post multas anxietates et injurias, a famulis domus patris sui factas, nesciente patre et matre, in jejuniis et orationibus in Domino quievit. Colitur XVII Julii. In Arabia raptus in cælum sancti Heliæ prophætæ Domini, et Carmelitanæ regionis Potriarchæ qui tantam invenit coram Domino gratiam, ut clauderet et aperiret cælum. De Botulpho et Juliano, ut supra. Minoribus typis: Translatio Innocentii martyris ex legione Thebæa in monte Siberyensi. Colitur tota legio XXII Septembris. Fulconis archiepiscopi Rhenensis et martyris. Prætermittitur. Editiones aliæ, de Avito, Domnolo, Gundulpho, Possemio,</i>		
<i>Raptus Eliæ.</i>			
<i>Juliani. Translatio Innocentii. Fulconis.</i>			

XIV Kal.

Die 18.

*Marci et
Marcelliani.*

Romæ via Ardeatina, natalis sanctorum martyrum Marci et Marcelliani fratrum, qui a duce Fabiano tenti et ad stipitem ligati, in pedibus acutos (clavos) acceperunt. Cumque demum non cessarent laudare Christum, lancea per latera transfixi, cum gloria martyrii ad siderea regna migraverunt. In Hispaniis civitate Malaca, sanctorum martyrum Siriaci et Paulæ virginis, qui post multa tormenta sibi illata, lapidibus obruti, inter saxa animas cælo reddiderunt. Alexandriæ, passio sanctæ Marinæ virginis.

*Siriaci et
Paulæ.**Marmæ.*

Sic plane referunt: *Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Maj. et Rosweyd.*

VARIA LECTIO. *Ardentina*, scriptoris vitium est in Rosweyd. Deest in Antwerp-Majore, *martyrum*. Præterea ambo codices scribunt *tenti ad stipitem*, omissa particula *et*. Sequitur vitiosa constructio, *in pedibus acutos acceperunt*, quæ et in citatis pro textu codicibus et in omnibus ferme aliis reperitur, exceptis Greveno et Molano. Rosweyd. item phrasim mutans sic posuit: *in pedibus acutos susceperunt*, forte ex Floro, ubi, *acutros acceperunt*. Noster Adonem seentus est, suppresso substantivo *clavos*, quod parenthesi inclusimus. In Antwerp-Maj. est, *cessassent laudare Dominum*; in Rosweyd. *cessassent laudare Deum*; melius in textu. *Syderca* legit Pratensis. Antwerp-Maj. *Malacha*. Post *Paulæ virginis*, posuit Tornacensis *quæ*. Omnes concordant in nomine *Marinæ*, quo præ solus Pratensis habet *Mariæ*.

*Marci et
Marcelliani.*

OBSERVATIO. Duorum martyrum fratrum *Marci et Marcelliani* celebrem reddidere festivitatem Martyrologi Latini antiqui omnes: imprimis Hieronymiana apographa non omnimode conformia; tum Bedæ, post quem Rabanus elogium texuit, ab eo plane diversum, quod Flori esse censuit Hensehenius. Adde Romanum parvum, ex quo Viennensis, qui auctius encomium et elegantius concinnavit, non minus eleganter a Nostro contractum, ut in laterculo representatum est. Omnia ex Actis S. Sebastiani desumpta sunt, ut vide in nostra editione, capite præsertim 22 pag. 277, quæ magis hoc die elucidantur. Celeberrima est Sanctorum nostrorum memoria in Sacramentariis a Menardo et Thomasio editis, atque item in vetustis Allatii et Frontonis Calendariis quidquid in priori legatur *Marcellini*. Nec Wandellbertus metrica oratione eos laudare prætermisit, adjuncta *Balbina*, cui *Marinam*, de qua infra, substituendam arbitramur. Sic habet:

Quartum cum deno pretioso sanguine fratres

Marcellianus pariter Marcusque sacrarunt:

Hanc quoque Balbinæ, lustrat meritumque decusque.

*Siriaci et
Paulæ.*

Cyriaci, nos legimus potius *Siriaci* (quo modo antiqui codices omnes scribunt) et *Paulæ*, nullus Usuardo prior aut aequalis, meminit. Martyrium ipse, ut in textu patet, nitida oratione complectitur. Ast unde acceperit, nos plane latet. Si conjecturis indulgere fas est, opinari licebit, Usuardum, dum in Hispania esset, aut Acta vidisse aliqua, aut ex hominum traditione, et Sanctos ipsos,

* *Martinæ.*

et quod

et quod de illis narrari audiverat, in Franciam transtulisse, unde in ejus Martyrologio memoria eorum primum innotuit. Certe Acta nulla, saltem quæ fidem mereantur, hæcenus prodita sunt; nec multum suggerit Sylloge Henschenii, præter venerationem, quæ ipsis, tamquam urbis patronis, Malacæ solenniter exhibetur. — De *Marina*, sed solo nomine, ut apud Alexandriam passa, agunt *Marinæ*. inter Hieronymiana Epternacense et Corbeïense, pro qua Lucense, quem codicem sequitur Florentinus, substituit *Marii*, Blumianum *Maria*, alii ferme dicerent *Margarita*. At enim ex prioribus *Marinum* accepisse credimus Rabanum, qui eam elogio, verosimiliter alieno, exornat, quod a Notkero ferme transumptum est; licet is hac die adhuc imperfectus sit. Cur vero hi duo eam Antiochiæ tribuant, invenies in indice Prætermissorum, in quo non una *Marina* distinguitur, contra Molani in prima editione confusionem. Noster Hieronymianis simpliciter inhæsit, nisi quod *virginis* laureolam de suo adjecerit. Hæc pro instituto nostro sufficiant, res tota ab ovo ad xx Julii in Actis discutietur; quando consuli poterit Tillemontius tomo 16, pag. 167. Atque hunc putamus germanum Usuardi textum, non qualem referunt Grevenus et Molanus, apud quos in prima annuntiatione, post *transfixi*, interseruntur hæc verba: *Cam Christum etiam in pœnis confiterentur, tamdiu cruciati sunt quoadusque per coronam*, etc. Unde inepte geminatur phrasis ex præcedentibus, *cumque demum non cessarent laudare Christum*, satis clara et plena; quod profecto ab Usuardina methodo brevi et succincta abhorrrere videtur; cujus proinde genuina simplicitas longe melius a nobis ex codicibus aliis omnibus hic relata et expressa est.

AUCTARIA.

BELIN. Puritati proximus, ordinem invertit, agens de *Marina* secundo loco. Et in Malacensibus omittens hæc verba *lapidibus obruti*.

GREVEN. et MOLAN. Jam diximus eos annuntiationem primam amplificare.

PULSANEN. *Romæ, natalis sanctorum martyrum Marci et Marcelliani. In Africa Marchie, natalis sanctæ Milicæ et Felicis. Vide Acta. Thomis, sanctorum Pauli et Ciriaci. Ravenna, natalis sanctorum martyrum Martari, Felicis, Enuli et Crispini. Vide etiam Acta. Sancti Auberti Abricatensis (Abrincatensis vel Abrincensis) episcopi.*

MUNERAT. In fine: *In territorio Senonensi, apud Cellas, depositio beati Fortunati episcopi et confessoris. Qui Verellis civitate oriundus et a primævæ ætatis flore peritiæ litterarum traditus, micanti studio Longobardorum Philosophus; deinde vero a beato Germano Parisiorum episcopo cognitus, vitam sancti Marcelli, prædictæ urbis antistitis, totius mundi giramini inlubitanter patefecit. Post paululum vero temporis, sancto Germano, ærotante, inedia fervente, angelica visitatione submonitus, cupiens quoque fervore speculationis aggredi Parisius, ac sic circa vicesimum ab urbe miliarium, Dei numine tactus, in pace quievit.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYD. LOVAN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. In prima annuntiatione post *acceperunt*, hæc Adonis verba adjiciunt: *et in hymnis et laudibus perseverantes. Sed priores duo omittunt Marinæ.*

ALBERG. et DANIC. Similes sunt superioribus codicibus, sed in principio, aliud ex Adone augmentum habent, nempe, *præclarissimi Tranquillini et Marciæ filiorum.*

CENTULEN. *Natale sancti Bartholomæi Apostoli, quando de insula Lippari Beneventum translatus est. Natalis est xxiv Augusti. Romæ via Ardeatina, sanctorum geminorum Marci et Marcelliani, qui lanceis per latera transfixi ul sidera regnum migraverunt. In Hispaniis civitate Malachu, sanctorum Ciriaci et Paulæ virginis. Alexandriæ, sanctæ Marinæ virginis. In territorio Senonico, sancti Fortunati episcopi et confessoris.*

BRUXELLEN. In prima annuntiatione omnia habet quæ ALBERGEN et DANIC. In Siriaco et Paula purus est. Tum: *In Africa, natale sanctorum Hermelii et Felicis. Ravennæ sanctorum martyrum Mercurii, Felicis, Emilii, et Cri-*

spini. Vide nomina rectius in Actis expressa. Sequitur de Marina, pure. In fine: Eodem die, depositio sancti Auberti, Abricacensis episcopi. Voluit dicere, Abrincatensis.

HAGENOYEN. Post fratrum, interserit: *Qui antequam paterentur, corde mollescere ceperunt ad verba parentum et uxorum; sed sanctus Sebastianus suis sermonibus eos fecit esse fortes ad patiendum. Qui a jure Fabiano, etc. Secundo loco: In territorio Bituricensi, depositio sancti Gundolfi episcopi et confessoris. De quo die præcedenti. In reliquo textu satis purus est.*

AQUICINCT. Alia manu: *Alexandriæ, depositio sanctæ Marinæ virginis. Adhuc patent vestigia scriptionis purioris.*

AMMIANEN. *Eodem die, dedicatio ecclesie sancti Firmini martyris, intra menia sitæ. Colitur die xxv Septembris, ubi de utroque Firmino plura notabo.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Ita habet: *Marci et Marcelliani martyrum. Marinæ virginis et martyris. Ciriaci et Paulæ virginis lapidibus obrutorum.*

AUGENSIS Canonicoꝝ Regul. Item *Romæ, in cemiterio Damasi, sanctorum Marcelli et Marci fratrum. Tomis, sanctorum Pauli et Ciriaci. Non magna a Malacensibus nostris distantia; sed de his vide Usuardum xx Junii. Alexandriæ, sanctæ Marinæ virginis. Ravenna, natalis sanctorum martyrum Martarii, Felicis, Emilii et Crispini. Vide Acta. Ipso die, sancti Auberti Cameracensis episcopi. Lege Abrincensis.*

REG. SUEC. num. 428. *In territorio Senonum, apud Cellas, depositio beati Fortunati episcopi et confessoris. Vide superius MUNERATUM.*

In VATICAN. num. 5949. et in UGHELLIAN. deest *Marina*, ut in ANTVERP. et MAX-LUBEC.

ALTEMP. *Ipsa die, sancti Adulphi, fratris Bodulphi abbatis. Vide die præcedenti in Actis nostris.*

FLORENTIN. *Romæ, sanctorum Felicis et Emilii. Ravennæ, sanctorum martyrum Martali, Felicis, Emilii, et Crispini. Item in Alexandria, sanctæ Marinæ virginis, quæ in puerili ætate, clam se tondere fecit et monasticum vitam expetiit, Marinus sibi nomen imponens; post retrusionem multis annis in omni sanctitate quievit in Domino. Vide Prætermissos. Eodem die, sancti Auberti Bricacensis episcopi. Est Auberti Abrincensis.*

Milicæ et Felicis.

Pauli et Ciriaci.

Martari, etc.

Auberti.

Fortunati cum elogio.

Transtationis Bartholomæi.

Fortunati.

Hermelii etc.

Mercurii et soc.

Marinæ.

Auberti.

De Marco, etc.

Gundolfi

Firmini.

Textus contractus.

Pauli et Ciriaci.

Martari, etc.

Auberti.

Fortunati.

Adulphi.

Felicis, etc.

Martali, etc.

Marinæ alterius.

Auberti.

- Anandi.* EDITIO LUBECO-COL. Incipit : *Civitate Burdegalæ, natale beati Anandi ejusdem urbis episcopi et confessoris. Hic beatum Severinum Coloniensis civitatis archiepiscopum, cum summi honoris reverentia, angelica ammantione suscepit, et quæa nunquam prius viderat, proprio nomine salutavit, ac eidem cathedræ cessit salia.* De Marco et Marceliano, ut ALBERG. et DANIC. addit : *Præclarissimi Tranquillini et Marcæ filiorum.* De Malacensibus, pure. Sequitur longior historia monachus Marinæ, de quo vide sis Prætermis-
Felicis, etc. GREVEN. *Ravennæ, sanctarum Felicis, Emilii et Crispini. Natalis sanctarum martyrum Patentini diaconi, Felicii presbyteri, et Simplicii militis, in Steynvelt quiescentium.* De Amando paulo brevius quam supra. *In territorio Senonica, sancti Fortunati episcopi, vitu, et eruditione præclari. Cremonæ, sancti Himeri episcopi et confessoris.* Vide die præcedenti. *In Hibernia, Colmanni, obbatis.* Vide Prætermis-
Potentini, etc. *Beutæ memoriæ Elisabeth virginis sanctimonialis in Sconaugia, cui multa secreta a Domina revelata sunt, circa annum MCLVI.* In priori editione anni MDXV addebatur *Cunera, de qua meminimus XII Junii.*
Fortunati. MOLAN. Marinæ adscribit elogium, quod Antiochenæ tribuit Rabanus, his verbis : *Quæ per Olibrium præfectum multa tormenta passa est pra
Himeri. *nomine Christi : vincula, carceres, equuleum. Quam et diabolus in draconis specie, similiter et in Æthiopia tentavit, sed per signum sanctæ crucis superatus est. Navissime vero per prædictum præfectum decollata, sacro martyrio vitam finivit.* Vide Prætermis-
Colmanni. *Sequitur de Fortunato, ut MUNERATUS supra. Tum : Cremonæ, sancti Himeri, etc., ut Himeri.*
Elisabeth. *GREVENUS. Dein ex eodem, sed minoribus litteris, de Amando Burdigalensi et Elisabeth Sconaugiensi. Sequitur : In portu Tripalis, sancti Leantii martyris, cujus martyrii commentaria Cy- Leontii.*
De Martina Autochenna. *rus quidam scriba in tabulis plumbeis conscripsit, et apud sancti martyris monumentum ea deposuit, ut iis qui postea futuri sunt, optimum exemplum relinqueret, in Christa Jesu Domino nostro. Hactenus editio prima uberior. In aliis vero est elogium Fortunati, ex MUNERATO, usque ad patefecit; desunt reliqua. Tum : In Lipara, Calogeri monachi sanctissimi, de qua videtur Gregarius in 4 lib. Dialagarum mentionem facere. Die decimo octava, sancti martyris Leantii. Sequitur typis minoribus : Civitate Burdegala, sancti Anandi episcopi et confessoris. Sconaugia, abiit Elisabeth, virgo sanctimonialis, cui multa secreta a Domino sunt revelata. Marina in his editionibus prætermis- rejecta est ad Auctaria xx Julii, sub nomine Margaritæ.*
Calogeri.
*Amundi, Elisabeth.**

XIII Kal.

Die 19.

Gervasii et Protasii.

Mediolani, natalis sanctorum martyrum Gervasii et Protasii fratrum, ex quibus priorem tandem jussit Astasius comes plumbatis cædi, quousque exalaret spiritum; sequentem vero fustibus cæsum, capite truncari. Horum sepulchra sanctus Ambrosius Domino revelante reperit, et ita incorrupta eorum corpora, ac si eodem die fuissent interempti. Apud Ravennam, sancti Ursicini martyris, qui sub iudice Paulino, post nimia tormenta, in confessione Domini immobilis permanens, capitis abscissione martyrium complevit.

Ursicini.

Sumitur ex Prateu. Herinien. Antverp-Maj. Rosweyd. Antverp. et Max-Lubec. Greven et Molan. Item ex Antverp. Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. et Editione Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. *Mediolano* est in Antverp-Maj. et Antverp. et Max-Lubec.; pejus in Rosweyd. *Mediolanis.* Lego *Protasii*, cum *Pratensi*, *Herinien.* et *Rosweyd.* licet plerique alii habeant *Prothasii*. Priores duo scribunt *Astaius*, posterior, *Astacius*, *Munerat.* *Artatius*, *Antverp-Maj.* *Anastasius.* Sequor *Greven.* *Molan.* et codices alios cum *Adone*, ubi vere *Astasius*, non *Astacius*, ut *Rabanus.* Recte posuit *Molan.* *exalaret*; sed ceteri codices cogunt me scribere *exalaret*. Multi habent *repperit*, de quo alibi. Textus loquitur cum purioribus. *Interempta*, error est *Antverp.* et *Max-Lubec.* Sic male in *Molano* *incarrupta*. De *abscissione* diximus sæpius; in ea scribendi ratione codicum torrente abripimur. Ceterum, *capitis abscissione martyrium complevit*, ipsa est *Usuardi* phrasis, tametsi *Ado* legat *consummarit*, quod eodem recidit. At *Rosweydi* codex substituit, *capite truncatus est*, qua ferre de causa ex purorum numero excludendus fuerat.

OBSERVATIO. Celeberrimorum toto orbe Christiano martyrum, a sancto Ambrosio inchoata et instituta solennitas, in omnia Martyrologia nostra transiit, hac ipsa die, quæ *inventianis* seu *translationis* aut *elevationis* potius dicenda esset, quam *natalis*. Utut est, apographa Hieronymiana medios eos inter *Nazarium* et *Celsum*, ex alia die huc repetitos collocant. An quia simul elevati aut translati sint? Ita ex *Puricelli* dissertatione *Nazariana*, statuit *Florentinius*. Est et apud Romanum parvum *Commemoratio Nazarii et Celsi*, ab *Adone* omnino præterita, quæ proinde instituto nostro extranea est. Beda de *Gervasio et Protasio* non sine laudatione loquitur, cujus verba postremam elogi nostri partem constituunt, inde ab *Adone* translata, et ex hoc a *Nostro* cum aliis, non tam certis, accepta. *Rabanus Bedam* transcribens, non nulla ex *Hieronymianis* admiscuit de *Vitali* et *Valeria*, *Martyrum nostrorum progenitoribus*, quæ non nisi sanguinis titulo ad hunc diem pertinent, nam *xxviii Aprilis Vitalem* retulimus, cui uxor in *Actis* conjuncta est. *Notkerns* de more satis liberaliter *Adonem*, suum fecit, licet et aliqua immutaverit. De horum martyrum gestis aut passione

Gervasii et Protasii.

frustra

frustra indubitatum aliquid quæsieris; sed non idcirco minorem consecuti sunt gloriam, utpote quorum illustria merita luculenter demonstrant miracula prope innumera, irrefragabilibus testibus Ambrosio, Augustino, Paulino, memoriæ prodita. Ab Augustino haud dubie translata in Africam eorum veneratio, in Calendario Carthaginensi locum obtinuit. Laudata sæpe Sacramentaria et Kalendarium Frontonis non minori cultu eosdem prosequuntur. Longum de ipsis commentarium diligentissime elaboravit Papebrochius, a Janningo in Supplemento Junii ad hunc diem recensendum. Brevius pleraque digessit Tillemontius tomo 2 a pag. 78, quibus junge notas ejus a pag. 498. Solum hunc versiculum hodie canit Wandelbertus :

Gervasius ter denum Prothasiusque coronant.

Par est aliorum Martyrographorum consensus in altera annuntiatione de *Ursicino*, si solum Beadam excepias. In Hieronymianis ab Hippolyto, Vitale et Valeria non satis disjungi videtur, unde forte ansa Rabano data eum *Romæ* adscribendi; qua de re videri potest Florentinus. Romanum parvum melius *Ravennæ* tribuit, ex quo Ado palæstram accipiens, breve Ursicino aptavit elogium, a Notkero integre descriptum, a Nostro ultima dumtaxat sui parte mutilatum, omissis hisce verbis: *sepultusque est in eadem urbe a beato Vitale, patre sanctorum Gervasii et Protasii*; quæ addi poterant ad ostendendam nonnullam utriusque annuntiationis affinitatem, quidquid ad eundem diem non pertineant. Neque enim novum est Sanctos referre alio quam natali die consignatos, ut de prioribus supra innuimus. Causam non inverisimilem pro Ursicino assignat Papebrochius in sylloge historica, a curioso lectore consulenda. Quidquid tamen ejus sit, ex Adone procedit textus noster vere et pure Usuardinus; de cujus veritate disputat laudatus Papebrochius, et nos paucis diximus xxviii Aprilis. In sensu suo abundavit Wandelbertus, dum contra reliquos Martyrologos xx Junii Vitalem retulit hoc versiculo;

Vitalisque poter natos sequitur duodeno.

AUCTARIA.

In TORNACEN. Desunt hæc verba: *Horum sepulchra sanctus Ambrosius Domino revelante, etc.* Cetera purissima sunt.

De Gervasio et Protasio. PULSANEN. *Mediolani, natalis sanctorum martyrum Gervasii et Protasii. Quorum corpora Ambrosius, Deo revelante, reperit, et ita incorrupta, acsi eodem die fuissent interempta. Qui cum in urbe ducerentur, quidam cæcus feretri tactu lumen recepit. Item Romæ, sanctorum martyrum Ypolyti, Honorii, cum aliis sex. De his vide Acta et Præternissos.*

Hippolyti et soc. CENTULEN. *Mediolani, sanctorum martyrum Gervasii et Prothasii, quorum pater martyr Vitalis et mater Valeria, bona radix, pia germina protulerunt. Ravennæ, sancti Ursicini martyris.*

Textus contractus et mutilatus. BRUXELLEN. *Post fratrum, inserit: Quos Valeria sancto Vitali suo marito, unico partu edidit. Horum primum, scilicet Gervasium, Astasius comes, etc., satis pure. Sequitur: Et Celsi pueri pro Christo martyrizati. Hujus et Nazarii natalis est xxviii Julii. In Ursicino purus est. Tum: Romæ, sanctorum martyrum Ypolitii, Honorii, Evoti, Petri, Valeriæ, Marcelli et Vitalis. De quibus vide Acta. Item, sanctæ Alenæ virginis et martyris, quæ Levoldi regis gentilis filia unica, jussu patris martyrium tulit, post mortem tot clarens miraculis, ut illis excitatus Levoldus pater ejus fidem Christi, baptismi gratiam, simul et peccatorum veniam accepit (acceperit.) Hujus sanctæ virginis corpus, in comitatu Bruzellensi, apud Forestum monasterium in capella parochialis ecclesiæ sibi dicata quiescit. Superius recurrit xvii Junii.*

Celsi. HAGENOVEN. *Post fratrum, sic habet: Qui fuerunt filii sancti Vitalis martyris et sanctæ Valeriæ conjugis illius. Ex quibus priorem, id est Gervasium, tandem jussit Astasius, etc., pure. Sequitur: Apud Lygurium, natale sancti Ursicini, qui sub iudice Paulino, etc., usque ad complevit. Ubi subjungitur: Et quomvis hic iste ponatur, tamen passus legitur ante Vitalem, cujus festum est iv Kalendas Maii. Vide de his in Actis fusiis.*

Hippolyti et soc. VICTORIN. et REG. SUEC. *sub nota num. 130. Ipso die, monasterio Castrensi, sancti Romualdi abbatis. Ejus Acta illustrata sunt vii Februarii.*

Alenæ cum elogio. HAGERONEN. *Cenomanis, sancti Innocentii episcopi et confessoris. Vide in Actis.*

Matric-CANTUS-ULTRAJECT. Gervasii et Protasii martyrum. Rolandi comitis et martyris, cum multis aliis, ex historia Caroli imperatoris. Vide quæ in Auctariis diximus xvi Junii. Ursicini medici et martyris.

CAMBERIEN. S. Mariæ. Romæ, Sylverii Papæ et martyris. Apud Notkerum Silvestri. Vide xx hujus.

In VATICAN. num. 5949. Deest Ursicini. Adjicitur: Sancti Romualdi abbatis et anachoretæ.

FLORENTIN. Romæ, sanctorum martyrum Hippolyti, Honorii, Evoti, Petri, Valeriæ, Marcelli, Vitalis et Ursicini. De quibus, hic valde confusis, alibi elarius. Dein: Ipso die, depositio sancti Romualdi.

EDITIO LUDECO-COL. Sic orditur: In Hervordia, festum visionis gloriosæ Virginis Mariæ matris Dei. Tum de Gervasio et Protasio satis pure, nisi quod in fine ad interempti, addatur, et sepulti, licet jacuerant fere trecentis annis. De Ursicino additur sepultura per Vitalem, ut supra. Sequitur: Cenomanis, sancti Innocentii episcopi et confessoris. In Scotia, sanctæ Margarete reginæ. Vita data est x Junii.

BELIN. Textui puro in fine subjicit: Item sancti Romualdi confessoris. De quo supra.

GREVEN. In Hervordiu, festum visionis gloriosæ semper virginis Dei genitricis Mariæ. Bonifacii martyris, discipuli sancti Romualdi. Qui obtento licentia, Russiam sive Scelavoniam, miro fervore et martyrii desiderio, Christi Evangelium annuntiatorus adiit. Cumque plurimos convertisset, capite truncatus, martyrii gloriam adeptus est. Item sanctorum Joannis et Benedicti, qui et ipsi a Scelavis, evangelizantes, martyrio coronari meruerunt. Remittuntur ad xii Novembris. Ipso die, sancti Innocentii episcopi Cenomanensis et confessoris. Deodati episcopi Niverniensis et confessoris. Hildegemi episcopi primi Halverstadensis et confessoris, fratris sancti Lutgeri Monasteriensis episcopi, Romualdi abbatis et confessoris, Ordinis Camaldulensis inchoatoris primi. Hujus vitam virtutibus et miraculis inclytam Petrus Damiani episcopus et

Ursicini.

Innocentii.

Rolandus et soc.

Silverii PP.

Romualdi.

Hippolyti, etc.

Romualdi.

Visionis B. M. V.

Innocentii. Margarete.

Visionis B. M. V. Bonifacii.

Joannis et Benedicti.

Innocentii. Deodati. Hildegemi.

Romualdi.

Cardinalis

Transtatio-
nis Margare-
tæ reginæ
Scotiæ.

Cardinalis eleganti stylo describit. Obiit autem anno
vitæ suæ cxx, tempore Henrici imperatoris primi.
Jam diximus coli vii Februarii. *Transtatio sanctæ
Margaretæ, reginæ Scotiæ, sororis sancti Edwardi
regis Angliæ.* Diximus etiam coli x Junii, ubi ve-
ram Sanctæ genealogiam invenies.

Romualdi.

MOLAN. *Item sancti Romualdi confessoris. Item
sanctæ Alenæ, etc., ut supra in BRUXELLENSI.*
Sed hic additur, minoribus typis: *Cujus elevatio
factu est anno MEXCIII, Dominica ante nativitatem
Joannis Baptistæ per Godscalcum abbatem Afflige-
niensem.* De Bonifacio et Hildegerno, ut GREVEN.
Tum: *Eodem die, apud urbem Vesuntiensem, com-
memoratio sancti Stephani Protomartyris. Cum
enim sancti Stephani brachium, auro et gemmis præ-
paratum, a furibus esset sublatum, maximus orieba-*

De brachio
S. Stephani,
Vesuntione.

tur tumultus populi lamentantis et dicentis; nihil
sibi restare præter mortem, cum vitam suam in
brachio patroni sui Stephani perdidissent. Quem tu-
multum piscatores aulientes, monstrabant populo lo-
cum in fluvio, ubi nudum brachium sanctum, cum
lumine inter aquas in sicco positum, omnes simul
videntes, indubitam fidem ejus miraculi posteris
reliquerunt. De his et aliis ad S. Stephanum
spectantibus, agetur xxvi Decembris. Hæc in
prima editione. Aliæ de Romualdo, ut in pri-
ma. Tum: *Bisontii, commemoratio sancti Stephani.*
Cetera, minoribus typis, ut jam descripsimus. In
fine: *In urbe Cononensium, sancti Sozimi marty-*

Sozimi.

XII Kal.

Die 20.

Novati.

Pauli et Cy-
riaci.

Romæ, depositio sancti Novati fratris Timothei presbyteri, qui ab Apostolis
in fide eruditi sunt. Horum sorores fuerunt beata Potentiana et Praxedes
sacræ Virgines Christi. Civitate Thomis, sanctorum Pauli et Ciriaci.

Textus est in Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Majore, Muncrat. Greveno et Motano.

VARIA LECTIO. In paucissimis differunt codices nostri. *Potentia* in Antwerp-Maj. mendum est,
uti et *Prudenciana* in Munerato. Ceterum *Potentianæ* nomen servavimus, ut est etiam XIX
Maii, quo die natalem ejus cum Usuardo recolimus. In Heriniensi male legitur *Dionis*, pro *Thomis*,
ut scribunt reliqui, qui etiam omnes consentiunt in *Ciriaci*, exceptis Pratensi et Munerato, in quibus
melius *Cyriaci*; sed nos codicum torrentem sequimur.

Novati.

Pauli et Cy-
riaci.

OBSERVATIO. De *Novato* silent Martyrologia Hieronymi et Bedæ cum suis. Auctor Romani
parvi ejus memoriam primus vindicat, hoc modo scribens: *Romæ, Novati fratris Timothei pre-
sbyteri, qui ab Apostolis eruditi sunt.* Ipsissimis illis verbis suum Ado exorditur elogium, quod ea
ferme omnia complectitur, quæ ex Pastoris ad Timotheum epistola in Actis recitantur. At in his
Martyrologiis nusquam innuitur, Potentianam, vel ut alii scribunt, Pudentianam et Praxedem duo-
rum illorum fratrum Novati et Timothei sorores fuisse; quod Noster primum asseruit, non alia ra-
tione salvandum, quam qua Pastor de Novato ait, *qui est frater noster in Domino*; quemadmodum
alibi diximus, Petronillam Apostoli Petri filiam nuncupari, nempe prima illa Christianorum, non
carnis aut sanguinis, sed nobiliori fidei affinitate. Sic igitur intelligenda sunt, quæ Usuardus supra
ductores suos in laterculo hoc die expressit. Qui vero, et utrum sano sensu, dici possit, Novatum
et Timotheum discipulos Apostolorum fuisse, docebit in Actis Papebrochius, in benigniorem partem
facile inlectendus, si Apostoli et discipuli appellatio non nimis rigide accipiatur. Et hæc quidem sic
facile componi poterunt, supposita omnimoda citatæ jam sæpius alibi epistolæ veritate, quam a Til-
lemontio impugnari, diximus XIX Maii. Ne quid autem hic temere asseratur, rem totam novis curis
examinandam remittimus ad XXI Julii, quo die in Actis de Praxede disputandum erit. — Tomitani
duo *Paulus et Cyriacus*, in nonnullis Usuardi codicibus, prægressis diebus indicati, ex ejus mente
hac die collocandi sunt, ab ipso ex Hieronymianis accepti, præteritis sociis, quales Notkerus
enumerat, fonte suo paulum uberior. Porro quæ ad hodiernam classem spectant, vide in Actis expo-
sita, eaque confer cum alia non multum absimili turba, XVIII Junii recensita, atque in Auctariis
nostris ferme relata, præsertim in codicibus Pulsanensi et Florentinis, qui hoc mense ad Hierony-
mum propius, quam ad Usuardum accedunt. Hæc obiter dicta sint in gratiam eorum, qui ista peni-
tius introspicere voluerint, salva interim omni ex parte Usuardini textus, si non veritate, saltem
simplicitate integerrima, quam unice nobis quærendam proposuimus.

AUCTARIA.

ROSWEYD. Hoc solo a puritate diviat, quod post
sanctorum Pauli et Cyriaci, in fine addit:
martyrum, et aliorum VIII.

Johannis
abbatis Pul-
sanensis.

PULSANEN. Festum proprium peculiari nota
distinctum, ita hac die celebrat: *Natalis beatissi-
mi eremite Johannis, sanctæ Pulsanensis ecclesiæ
abbatis. Qui vivus in seculo, se totis viribus morti-*

*ficavit pro Christo. Hujus venerabilis obitus extitit
XII Kal. Julii, anno incarnati Verbi MCCCXXXIX, In-
dictione secunda. In Thomis civitate, natalis san-
ctorum, Pauli, Ciriaci, Aprilis, Felicianæ, Tho-
mæ, Felicis, Emili, Martyriæ, Vitalis et Crispini
martyris.* De his videnda sunt Acta.

Pauli et soc.

ANTWERP. MAX-LUBEC. ANTWERP-MAX. ULTRA-

JECT.

- JECT. LEYDEN. LOVANIEN. EDITIO ULTRAJ-BELG. BIGOTIAN signatus P. 5. et Codex D. LE MARE, sub nota B. Hi omnes post. *Pauli et Cyriaci* adjiciunt : *Felicis et Felicianæ*. UGHELLIAN. autem, genus mutans pro *Felicianæ*, legit *Feliciani*.
- Felicis et Felicianæ.*
Octave Antonii.
Silverii PP.
 ALBERGEN. et DANIC. Primo loco : *Octava sancti Antonii*. Tum : *Apud Poncianas, natale sancti Silverii Papæ et martyris, qui cum Arthemium patriarcham ob hæresim depositum, nollet ad instantiam Antoninæ Augustæ restituere, ipsa agente, in exilium mittitur, et paucis tribulationis et aqua angustiae sustentatus, moritur confessor ibidem. Post hæc sequitur textus satis purus, cui etiam in fine subjungitur : Felicis et Felicianæ.*
- Felicis, etc.*
 CENTULEN. *Romæ, sancti Novati, fratris Thimothei presbyteri, qui a sanctis Apostolis eruditus fuit, et in sanctimonia perseverans migravit ad Christum. Deest, Pauli et Cyriaci.*
- Vitalis.*
 BRUXELLEN. In prima annuntiatione purus, sic prosequitur : *Apud Ravennam, sancti Vitalis martyris, patris sanctorum Gervasii et Prothasii. Qui pro eo, quod corpus sancti Ursicini martyris sublatum sepelivit, lapidatus est a Paulino Consulari; sub quo et conjux ejus Valeria, nimia cæde mactata migravit ad Dominum. Vide XXVIII Aprilis. Et natale sancti Silverii Papæ et martyris. Qui sedit Romæ anno uno; et cum Anthemium Patriarcham ac Constantinopolitanæ urbis episcopum, Eutychiiana hæresi infectum, depositum et excommunicatum, ad instantiam Theodoræ imperatricis restituere noluit, ipsa agente, a Bellisario Justiniani imperatoris patricio depositus et monachus factus, in Ponciam insulam exiliatur, et ibi paucis tribulationis et aqua angustiae paucis tempore vivens, exul, martyr et confessor mortuus est. Civitate Thomis, natale sanctorum martyrum Pauli, Cyriaci, Felicis, Felicianæ, Emilii et Vitalis. Eodem die, sancti Crispini martyris. Num is est qui cum Crispiniano colitur xxv Octobris? Fontanelle monasterio, depositio sancti Barii (Baini) Cauernensis (Teruanensis) episcopi et confessoris. Item Regine virginis. Vide Prætermis-*
- De Silverio.*
Pauli et soc. Crispini.
Baini.
Reginæ.
 HAGENOYEN. Principio item purus, secundo sic habet : *Apud insulas Poncianas, natale sancti Silverii Papæ et martyris, qui fuit sexagesimus, post beatum Petrum Apostolum, et (qui cum) rexisset annum unum et menses decem Romanam Ecclesiam; et Anthemium Patriarcham Constantinopolitanum, ob hæresim depositum, nollet ad instantiam Antoninæ Augustæ restituere, ipsa urgente, in exilium mittitur et paucis tribulationis et aqua angustiae sustentatus, moritur confessor ibidem, quia hæreticis noluit consentire. Eodem die, sanctæ Florentiæ virginis. Vide Prætermis-*
- Silverii.*
Florentiæ.
De reliquis S. Georgii.
Silverii.
Florentiæ.
 AQUICINCT. Pro *Novati*, scribit *Navati*. Et in fine addit : *Eodem die, allatio reliquiarum sancti Georgii, Aquicincti. Notatur autem ex Chronico Aquicinctino, quod Martyrologio subjungitur, reliquias illas allatas anno mc. Sequitur in Martyrologio, calamo longe recentiore : Item sancti Silverii Papæ et martyris.*
- Florentiæ.*
 VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. *Eodem die, sanctæ Florentiæ virginis. De qua supra.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Silverii Papæ et martyris. Novati confessoris, et fratris Timothei et Potentianæ ac Præcedis virginum.*
- COD. S. BENIGNI CISTERC. *Eodem die, sanctæ Florentiæ virginis.*
- COD. D. DU CHEVAL. DIVION. signatus C. *Natalis sancti Vitalis martyris. Patris nempe SS. Gervasii et Protasii. Hic et codices alii ut BRUXELLEN. supra et ALTEMPS. infra sequuntur Wandelbertum. Sic enim canit, ut jam heri in Observatione retulimus :*
- Vitalisque pater natos sequitur duoteno.*
- VATICAN. num. 5049. *Omisit Pauli et Cyriaci. Adicit vero : Romæ, natalis sancti Silverii Papæ, qui sedit in pontificatu anno uno. Qui a Belisario patricio in exilium missus, ibidem defunctus est. Vide elogium supra in HAGENOYENSI.*
- Silverii.*
Florentiæ.
Genulfi.
Vitalis.
Jovini.
Transtationis Edwardi.
 ALTEMPS. *Ipsa die, sanctæ Florentiæ virginis. Et sancti Genulphi episcopi et confessoris. Vide indicem Prætermis-*
- Florentiæ.*
Genulfi.
Vitalis.
Jovini.
Transtationis Edwardi.
 FLORENTIN. *Civitate Tomis, sanctorum Paulini (Pauli) et Cypriani (Cyriaci). Felicis et Felicianæ, cum aliis pluribus. Depositio sancti Joannis abbatis et eremite Pulsanensis ecclesiæ, Sipontinæ diocesis in Apulicæ partibus; primi abbatis Ordinis Pulsanensis et fundatoris (qui vivus in seculo, se totis viribus mortificavit pro Christo. Hujus venerabilis obitus exstitit anno incarnationis Verbi MCCXXXIX) magnæ sanctitatis viri. Quæ uncinis inclusa sunt, desunt in impresso. Eodem die, sanctæ Florentiæ virginis. Alii scribunt Florentianæ. Vide GREVENUM.*
- Pauli et soc. Joannis abbatis.*
Florentiæ.
 EDITIO LUBECO-COL. *Apud insulas Poncianas, natale sancti Silverii Papæ, qui sedit Romæ annis novem, dies undecim. Qui cum Anthemium, etc. In Novato, pura est. In fine : Felicis et Felicianæ martyrum. Tum : Eodem die, beati Abagari principis civitatis Edissæ, qui scripsit epistolam Domino nostro Jesu Christo, rogans, ut dignaretur, ad eum venire, et sanare eum ab infirmitate sua. Cui Dominus scripsit, dicens : Post mortem meam mittam tibi unum de discipulis meis, qui curet te et vitam præstabit. Post Ascensionem Domini, missus est ad eum Thadæus Apostolus, sicut Dominus promiserat, et baptizavit eum cum omni plebe sua, et factum est gaudium magnum in illa civitate. Vide Prætermis-*
- Silverii.*
Felicis et Felicianæ.
Abagari.
Florentiæ.
Maximini.
Transtationis Eduardi.
 BELIN. Secundo loco de Florentia. Tum : *Ipsa die, sancti Silverii Papæ et martyris. Eodem die, octava sancti Antonii de Padua, Ordinis Minorum. Et alibi civitate Thomis, etc., pure. Accedit in alia editione : Ipsa die, sancti Genulfi episcopi et confessoris. Genulfi, opinor, de quo in ALTEMPSIANO.*
- Silverii.*
Octave Antonii.
Genulfi.
 GREVEN. *Item civitate Thomis, Felicis et Felicianæ. De Maximino, ut supra. Silverii Papæ et confessoris, qui sedit anno uno, mensibus v. Cum autem nollet restituere Anthemium, a prædecessore suo Agapito depositum, agente Augusta, in exilium missus, vitam in confessione Domini finivit. Baiani episcopi Ravennensis et confessoris. Vide Prætermis-*
- Baiani.*
Latuini.
Abagari.
 CIVITATE SAGIENSI, *sancti Latuini episcopi et confessoris. Abagari regis Edessæ civitatis et confessoris. Hic (ut libro 1 Eccles. historię dicitur) epistolam Salvatori nostro misit, ab eodemque epistolam recepit. Post Ascensionem vero Domini u Theod. uno ex LXXII Christi discipulis, cum populo suo baptizatus quævit in pace. De eo jam diximus supra; uti et de translatione Eduardi, de Florentiana (quæ forte melius vocaretur Florentina) et Regina.*
- Florentiæ.*
 MOLAN. Post *Virginis Christi*, litteris Italicis inserit : *In quarum gestis, de eo scribit Pastor ad predictum Timotheum germanum ejus. In Silverio, Florentiana et Antonio, ut BELINUS. De Latuino, ut GREVENUS. Tum : Depositio sanctæ Aldegundis virginis,*

Idæ. virginis, filix beati Basini regis et martyris. Dein, minoribus litteris: Quæ in Truncinio extra Gaudavum cum patre requiescit. Eodem die, Idæ, cujus corpus servatur in ecclesia sancti Joannis Gaudavi. In aliis editionibus, de Latuino, ut supra. Fontanellensi cænobio, natale sancti Bani episcopi et confessoris. Truncinii, depositio sanctæ Aldegundis virginis, filix beati Bosini regis et martyris. In Silverio et Florentia, ut supra. Die vigesimo, sacrosancti martyris Methodii episcopi Patavæ, potius Pataræ. Dein: Bergis, gloriosa translatio sancti Oswaldi regis et sanctæ Idubergæ virginis. Vide de Iduberga hac die in Actis; de Oswaldo meminit Usuardus die v Augusti.

Baiani.

Methodii.
*Translatio-
nis Oswaldi
et Idubergæ.*

XI Kal.

Die 21.

*Rufini et
Martie.
Eusebii
Cæsariensis.*

A pud Siciliam civitate Siracusa, natalis sanctorum martyrum Rufini et Martiæ. Civitate Cæsarea Palestinæ, sancti Eusebii episcopi et confessoris, viri excellentissimi ingenii et historiographi. Romæ, sanctæ Demetriæ virginis. Hæc cum ante impium Julianum pro fide Christi introduceretur, in confessione spiritum emisit. In pago Madriacensi, sancti Leutfredi confessoris, qui in monumentum eximie sanctitatis, orationibus suis fontem produxisse fertur de terra. In Africa, sanctorum Quiriaci et Apollinaris.

*Demetriæ
Leutfredi.*

*Quiriaci et
Apollinaris.*

Sola et unica Molani editio undequaque pura est.

*Rufini et
Martie.*

OBSERVATIO. Magna hodie codicum nostrorum discrepantia, potissimum oritur ex Eusebii Cæsariensis in Palæstina episcopi et Historiæ Ecclesiasticæ conditoris, apud aliquos omissione, apud alios diversa, dieres scrupulosa, expressione; de qua priusquam agamus, certiora expediemus. Martyres Siculi Rufinus et Martia in Hieronymianis et Romano parvo notati, hinc ab Adone sumpti sunt, et hujus verbis ab Usuardo et Notkero relati. Nilil de ipsis alibi reperitur; sed eos solos refert Wandelbertus tali versu:

Martyr Rufinusque undeno et Martia pollut.

Demetriæ

Demetriæ virginis, altera est in Romano parvo annuntiatio, ex hoc ab Adone translata ornataque encomio, quod integrum a Notkero descriptum est, a Nostro non nihil contractum. Quæ ad hanc illustrem plane Sanctam spectant, ad memoriam Bibianæ ii Decembris illustrandam, remisit Henschenius. — Qui quarto loco a nobis refertur abbas *Leutfredus*, is primum ab Usuardo in sacris Fastis consignatus est, aliis antiquis plane incognitus. De Leutfredo videndus Henschenii commentarius, et vita post alios ab eo edita et illustrata. — Denique *Quiriacus* et *Apollinaris*, sociis pluribus ab Hieronymo conjuncti, a Nostro ex ea classe decerpti sunt, ut alias sæpe factum, suis locis ostendimus. Socii in Aetis suo ordine disponuntur. Atque in hisce Sanctis hac die referendis, passim concordant codices Usuardini melioris notæ. Excipe Heriniensem, qui Leutfredum hic præterit, et Antverp-Majorem, in quo omittitur annuntiatio ultima. Tornacensis Leutfredum in ultimum locum rejicit, reseisso elogio. Nunc ad rei et difficultatis cardinem progredimur.

Leutfredi.

*Quiriaci et
Apollinaris.*

*De Eusebio
Cæsariensi.*

Dixi, inter codices præcipuos, solum Molanum undequaque purum esse, tum in quatuor prædictis commemorationibus, tum etiam, ut ego quidem censeo, in secunda a nobis in terminis expressa: *Civitate Cæsarea Palæstinæ*, etc., quam, eadem prorsus phrasi, signant Heriniensis, Tornacensis et Belinus, quorum auctoritate nitimur, confirmata ex Antverp-Maximo, Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danico et aliis, ipsissima illa verba, sed tertio vel alio loco referentibus. Pratensis cum gregalibus geminis Antverp-Majore et Rosweyd. re, non verbis convenit, nam codices illi ita legunt: *In Cæsarea Palestinæ sancti Eusebii historiographi*. Antverp. et Max-Lubec. ultimo loco ponunt: *Item, sancti Eusebii episcopi et confessoris*. In solis Munerato et Greveno, Eusebius omnino expunctus est, editorum, opinor, scrupulo, qui dubiam aliunde Eusebii historiographi fidem merito suspectam habentes, id sibi nimirum arrogarunt, ut Usuardi textum corrumperent; idque ita probavit Baronius, ut nullam penitus viri memoriam in hodierno Romano reliquam fecerit. Ceterum antiquissimo Hieronymi Epternacensi egrapho inscriptum fuisse Eusebium *historiographum*, ultro omnes admittunt; quod vero in aliis solum haberetur: *In Casarea, depositio sancti Eusebii episcopi*, et in nescio qua varianti lectione codicis Corbeiensis ab Acherio editi, forte recentiori manu adjectum esset, *Cæsarea Cappadociæ*, id studiose arripiens Florentinus, sufficere putavit, ad substituendum Eusebium alium, Cæsareæ in Cappadocia episcopum, adornata in eam rem Exercitatione, quam in Actis recudendam curavit Papebroehius, apposito solum *Venerabilis* titulo, utpote quem probe noverat, in nullis umquam Sanctorum tabulis locum habuisse. Laudanda sane rectissima viri utriusque intentio. At enim non solum in vetustissimo Epternacensi, sed et in aliis Hieronymi apographis, per Eusebium intelligi ipsummet historiographum, existimo esse plusquam verisimile; magisque adeo inducor ut credam, quod Florus ita aperte pronuntiet: *In Casarea Palæstinæ, depositio sancti Eusebii confessoris, qui Scripturis divinis studiosissimus, et bibliothecæ divinæ cum Pamphilo martyre diligentissimus investigator fuit*. Quæ ferme Hieronymi verba sunt de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 81. Nec dubito, quin Hieronymum etiam præ oculis habuerit Usuardus, ex quo brevius suum elogium restrinxerit. Atque ex his Martyrologis, Hieronymiana proxime secutis, de horum intelligentia certius, quam ex Florentinii conjecturis statuendum, nemo cordatus diffitebitur. Neque vero animus

est,

est, *Sancti* titulum inde Eusebio historiographo vindicare, de quo consulendæ sunt Valesii et Florentinii dissertationes, nec non quæ ad Eusebium Cappadocem obiter in eam rem prosecutus est Papebrochius tomo iv Junii pag. 75; allegans recentiores pro Eusebii orthodoxia depugnantes, quibus et alii adjungi possent. Sed hos omnes frustra laborare, utrumque Eusebium magni faciam, semper existimavi, idque adeo post alios suasit Tillemontius tomo 7, a pag. 39; articulis præsertim tribus ultimis, quibus hanc controversiam accurate pertractat. Id certe extra controversiam est, totis septem et amplius seculis, saltem ex quo Usuardi Martyrologium in Ecclesia Occidentali ubique receptum est, Eusebii illius, cum Sanctis reliquis memoriam in sacris Fastis celebratam, quod probat, cœlestium honoribus cultum fuisse, sic ut proinde manifestissime constet, nos Usuardi textum plane germanum reddidisse; a cujus veritate, vel si vis orthodoxia præscindimus.

AUCTARIA.

DE PRATEN. HERINIEN. TORNACEN. ANTVERP-MAJORE. ANTVERP. et MAX-LUBEC. MUNERATO et GREVENO, nihil dicendum superest.

ROSWEYD. Præter textum, in fine adjicit: *Civitate Moguntia, sancti Albani martyris.*

BELIN. De Quiriaco et Apollinare addit: *Virorum mixtæ sanctitatis. De Leutfredo: In pago Ebroicensi, expuncto elogio.*

PULSAN. *In Africa, natalis sanctorum martyrum Saturnini, Albini, Quiriaci, Apollinaris cum aliis quinque. Et in Oriente, natalis sanctæ Januariæ et Primi. De his vide Acta. In Cæsarea, depositio sancti Eusebii episcopi.*

LOVANIEN. Loco penultimo inserit: *Apud Maguntiam, sancti Albani presbyteri et martyris, qui cum veritatem fidei Gothis et Arrianis apud dictum locum prædicaret, illi arripientes eum et foras civitatem educentes, caput ejus ictu gladii absciderunt. Sequitur: Quiriaci, etc., pure.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Totum textum consequenter decurrunt, nisi quod de Demetria addant, *sororis S. Vivianæ et filix Fausti martyris; et Eusebium, ut jam diximus, ex secundo in tertium locum rejecerint; demum de Albano præter ea, quæ LOVAN. habet, in fine subdant: Quod Christi Martyr arripicus, manibus propriis deportavit ad locum ubi nunc corpus ejus cum capite requiescit. Notabis etiam nomen Rufini, mutatum in Rufinæ.*

CENTULEN. In prima annuntiatione purus, pergit: *Romæ, sanctæ Demetriæ virginis, quæ fuit beati Fausti filia. In pago Madriadiensi, sancti Leutfredi abbatis. In Africa, sanctorum Quiriaci et Apollinaris. Cæsarea Palestinæ, sancti Eusebii episcopi, historiographi eruditissimi, atque eloquentissimi viri. Vide Observationem.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Maguntiam, Albani... ut ANTVERP-MAX. etc. Sequitur de Syracusanis pure. Tum: In Africa, sanctorum martyrum Quiriaci, Apollinaris, Saturnini, Albini, Bellici, Spei, Crisimii et Primi. Vide Acta. Romæ, sanctæ Demetriæ virginis, sororis sanctæ Julianæ. (Bibianæ.) Quæ fuerunt filia beati Fausti martyris. Hæc cum apud impium Julianum apostatam pro fide Christi occidenda introduceretur, in confessione Domini emisit spiritum. In Eusebio et Leutfredo satis purus, in fine addit: Item Martini episcopi. Tungrensis nimirum, ut in aliis indicatur.*

HAGENOVEN. In prima annuntiatione purus, de Eusebio subjicit: *Qui tantum dilexit studium, ut nil a Constantino magno petere vellet, nisi tantum, ut gesta Sanctorum sibi mitteret, in quibus suum ingenium ad multorum utilitatem exercere valeret. Sequitur de Demetria, Quiriaco, Apollinare, ac Leutfredo satis pure. In fine, de Albano*

Moguntino, paulo prolixius habet quam supra retulerimus.

AQUICINCT. De Eusebio, tertio loco, ut PRATENSIS, nisi quod addat, *viri doctissimi. Atque in fine: Et Eusebii. Sed velim scire cujus.*

AMBIANEN. De Eusebio, sic habet: *Eodem die, natalis sancti Eusebii Cæsariensis episcopi, fide et doctrina clarissimi viri. Vide superius Observationem.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Theogesti episcopi et martyris cum sociis. Idem verosimiliter est, qui cum Albano et Urso colitur, ut latius infra Martini Tungrensis. Eusebii episcopi Cæsariensis. Lausfredi abbatis, eximie sanctitatis. Albani martyris. Demetriæ virginis et martyris.*

BIGOTIAN. sub nota D. 9. *In pago Ebroicensi, sancti Leutfredi abbatis.*

REG. SUEC. signatus num. 428. *In Cæsarea Palestinæ, depositio sancti Eusebii episcopi et confessoris. Varia phrasis, eadem res.*

IN VATICAN. num. 5949. *Deest. Leutfredi, Quiriaci et Apollinaris. Sæpe hic codex deficit.*

ALTEMPS. *Bituricus, sancti Radulphi (Rodulfi) episcopi et confessoris. In Britannia minori, sancti Mercurii (Mavennii) confessoris. In civitate Cestrensi, sanctæ Walburgæ virginis. Colitur xxv Februarii et i Maii. Vide Prætermisissos.*

FLORENTIN. *In Africa, sanctorum martyrum Quiriaci, Apollinaris, Saturnini, Albini, Bellici, Crismi, Persei et Primi. In Oriente, sanctorum Primi et Januariæ. Adde Africanis. Item, sanctorum Hierperidi, Saturninæ, Scyriæ, Hiericæ, Saturnini et Quiriaci. Vide hæc in Actis melius discreta. In Eusebio et Leutfredo puri sunt.*

LUXOVIAN. *In pago Madriacensi, sancti Leutfredi confessoris. Melius supra Leutfredi.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Apud Colonia Agrippinum, in ecclesia sancti Iohannis Baptistæ et Cordule; inventio sanctæ Constantiæ reginæ, virginis et martyris, de societate sanctorum undecim millium, quæ anno Domini mcccxxvii facta est. Sequitur textus forme purus. Deinde de Albano Moguntino, parum differt ab ANTVERP-MAX. etc. Tum: Item Colonia Agrippina, in monasterio sancti Martini, commemoratio beati Eliphii martyris. Colitur xvi Octobris. Treveris, sancti Martini secundi, episcopi et confessoris, qui etiam Tungerensi præfuit ecclesiæ. Vide Acta.*

GREVEN. *Apud Maguntiam, sancti Albani presbyteri et martyris. Hic cum Gothis et Arrianis fidei veritatem constanter prædicaret, illi post varium tormentum, extra civitatem ejectum decollaverunt. Statimque corpus truncum, caput in manus suscipiens, angelico ductu, in locum ubi nunc placide quiescit, deportavit. De Eusebio inserit: ecclesiasticique historiographi. De Martino Tungrensi, ut proxime*

Eusebii alterius.

Theogesti.

Martini.

Albani.

Rodulfi.

Mavennii.

Walburgæ.

Martyrum Africanorum et Hieronymianis.

Hierperidi & soc.

Insentons Constantiæ.

Eliphii.

Martini.

Albani.

Albani.

Januariæ et Primi.

Albani.

De Albano.

Textus contractus.

De Demetria.

Martini.

De Eusebio.

Monichæ.

dictum. *Monichæ virginis.* An ex Ursulanis? De Eliphio, ut supra. Item de Constantia ex undecim millibus de quibus XXI Octobris. *Consecratio sancti Jacobi minoris Apostoli.* Quid hoc sit, non divino.

*Consecratio-
nis Jacobi
minoris.**Martini.*

MOLAN. *Eodem die, sancti Martini Tungrensis ecclesiæ episcopi et confessoris, qui convertit Hasbanos, et multis claruit miraculis.* Sequuntur verba Rabani: *In Moguntia, natale sancti Albani martyris, qui sub Diocletiano imperatore, de insula Nansia pergens, cum sancto Theonesto et Urso Mediolanum venit, indeque exiens, auxiliante Domino pervenit ad Gallias, ibique in servitio Dei manens ad martyrium pro nomine Salvatoris promptus fuit. Postquam autem in Augusta civitate beatus Ursus martyrium accepit, Theonestus cum Albano Moguntiam pervenit: dumque ibi prædicaret verbum*

*De Albano
et soc. ex
Rabano.*

Dei, Albanus discipulus ejus martyrium explevit: et sepultus est ibi juxta prædictam civitatem. In editionibus posterioribus, ita habet: *Eodem die, sancti Martini Tungrensis ecclesiæ, etc. In Moguntia, natale sancti Albani martyris. Die vigesima secunda, sacrosancti martyris Juliani, Tarsi.* Mirum non haberi *vigesima prima.* Verum neutro ex his diebus colitur, sed XVI Martii, ut est in Prætermissis. Notabis etiam in hisce editionibus Eusebium loco suo exclusum, quasi in appendicem rejectum post ipsa Auctaria. Imo in exemplo nostro anni MDLXXXIII, quod fuit collegii Duaceni, a P. Joanne Gravigio, qui notas marginales manuscriptas hinc inde addidit, et annuntiatio ipsa et annotatio, qua parte Eusebium historiographum spectant, plane inductæ sunt.

Juliani.

X Kal.

Die 22.

Albani.

In Britannia, sancti Albani martyris, qui tempore Diocletiani in Verolamio civitate, post verbera et tormenta acerba, capite plexus est. Passus est cum illo, etiam unus de militibus, eo quod eum ferire jussus, noluerit. Apud Nolam Campaniæ, natalis beati Paulini episcopi et confessoris, cujus meminit sanctus Gregorius in libro Dialogorum. Claruit autem non solum eruditione et copiosa vitæ sanctitate, sed etiam potentia adversus dæmones. Ipso die, depositio sancti Niceæ, Romatiænæ civitatis episcopi.

*Paulini.**Niceæ.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-Majore, Munerat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. *Britania*, scriptoris mendum est in Pratensi. Sed longe majus in Tornacensi omissio horum verborum, *in Verolamio civitate.* Eam urbem varie efferunt codices: Heriniensis *Verola*; Antverp-Major *Verolanino*; Munerat. *Verolano*; Greven. *Verolano.* Excisa subinde est, ibique exstructum celebre S. Albani monasterium; de quo vide in Actis. Greven. et Molan. voces aliquas transponunt: *verbera acerba et tormenta*, pro, *verbera et tormenta acerba*; et postremus pro *noluerit*, ponit, *voluit*. Sic Tornacen. pro eo quod in textu est, legit *cujus sanctus meminit Gregorius.* Deinde omittit autem, post *claruit.* Scripsi *adversus dæmones* cum Herinien. et Molan. in quibus est diphthongus, item cum Antverp-Maj. et Greven. qui diphthongis carent. Pratens. habet *adversum demonem*, Munerat. *adversum demones. Romatiænæ et Romatione*, scriptoria sphalmata censeri debent.

Albani.

OBSERVATIO. Anglorum *Stephanum*, ut ipsi vocant, seu Protomartyrem *Albanum* certatim memorant Martyrologi antiqui ad unum omnes. Cur autem in Hieronymiano Lucensi et Adone *Albinus* nuncupetur, suspicari licet, mutationem illam in ipsismet saltem Adonis codicibus, per Colonienses subinde procuratam, ne, ut Surlus narrat, *Albanus Coloniensis* cum *Moguntino* confunderetur. Sed hæc paulo accuratius apud Henschenium de sancto Albino Coloniensi disserentem, expensa invenies a pag. 172. Vere an falso hæc dicantur, nihil magnopere nostra interest, dum apud reliquos omnes martyr Britannicus constanter appellatur *Albanus*. Sociorum numerum non plane uniformiter expriment Hieronymiana, nec qui Bedam interpolant, citati ab Henschenio codices. *Albani martyris* simpliciter meminit Romanum parvum; Beda gentis suæ gloriæ, insigne aptavit encomium a Rabano et Adone transcriptum, atque ab hoc duabus auctum lineis, quas cum reliquis transumpsit Notkerus. Usuardus, semper parcior, ea solum, sed verbotenus decerpsit, quæ textus noster exhibet. Atque hæc fori nostri sunt. Bedæ aliorumque de Albano narrationes cum Analectis ad eum spectantibus, curiose illustravit et digessit Henschenius, quæ brevius Gallice contexta sunt a Tillemontio tomo 4 a pag. 508. — De *Paulino*, clare pronuntiant Hieronymiana: *In civitate Nola, Paulini episcopi et confessoris.* Paulo brevior est auctor Romani parvi. Silet Beda; at Florus elogium composuit, solum ferme in pauperes charitatem extollens. Ado historiam tangit de Paulini in Africa servitute, pro viduæ filio gloriose tolerata. Rabanus solum addidit, *de quo Gregorius in libro Dialogorum narrat*, et ita ferme Noster prima elogii sui parte, cujus partem alteram, *claruit autem, etc.*, ex Adone ad verbum desumpsit, reliqua historia silentio præterita, forte quod ejus veritatem suspectam habuerit. Certe, eam Floro notam non fuisse, ex toto ejus contextu abunde colligitur. Tu videsis quæ de ea re totaque Paulini vita accurate disputavit Papebrochius, ad alium Paulinum Nolanum, ordine tertium, referens, quæ primo et celeberrimo tribuisse videtur Gregorius. Eruditos omnes Pauliniane vitæ illustratores mire torsit Wandalica ea Paulini captivitas, adeo ut nonnulli cum Pagio ad annum ccccxxx1 a num. 54, tantum non fabulosam existiment. Pluris nobis est ma-

Paulini.

gni

gni Gregorii auctoritas, assignata a Papebrochio ratione non incongrue salvanda: a qua non longe abfuit, nec tantopere abhorrere visus est editor Paulini operum D. Le Brun dissertatione 7, pag. 141, num. 4. Tillemontius, multis ultro citroque expensis, rem indecisam relinquit tomo 14 a pag. 733, postquam Paulini vitam fuscè adornavit eodem tomo a pag. 1, ad 146. Nobis interim salvi sunt Usuardi apices omnes, satis circumspicte expressi. Ambos textus nostri Sanctos, quibus prima et secunda annuntiatio constat, sic eleganter cecinit Wandelbertus:

*Albanus decimo defendit laude Britannos,
Paulinusque Nolam meritis et nomine lustrat;*

Ultima annuntiatio nonnullis difficultatibus, quæ in Actis explanantur, obnoxia est, præsertim circa identitatem *Niceæ* unius, quem Baronius in duos distraxisse videtur. De cetero ex Hieronymianis etiam proficiscitur, mutato nomine *Nicei* in *Niceæ*, non *Nicetii*, ut posuit Notkerus. Noster plane immutatum reliquit quod in Adone repererat: unde patet totum ferme textum nostrum ex eo hic etiam profluxisse, qui de cetero pure et simpliciter Usuardinus est.

AUCTARIA.

Juliani, etc. ROSWEYD. Penultimo loco inserit: *Item Antiochie, Juliani et aliorum* DCCCXV. Vide Acta.

Jacobi Alphæi, Apostoli. PULSANEN. Incipit: *Natalis beati Paulini Nolani episcopi et confessoris. In Britannia, sancti Albini martyris. Qui tempore Diocletiani, etc., usque ad, capite plexus est. Tum: sed illo in terra cadente, oculi ejus, qui cum percussit, pariter ceciderunt. Item, sancti Jacobi Alphæi Apostoli. Vide 1 Maii. Ipso die, sancti Nyceæ episcopi.*

Martyrum 10000. ANTVERP. et MAX-LUBEC. Omittunt alteram partem elogii Pauliniani. In fine autem: *Apud Alexandriam, in monte qui vocatur Ararath, passio Martyrum decem millium. Quid in MAX-LUBEC. significant hæc quæ subduntur: Regre numero DCLX, fateor me nescire.*

Martyrum 10000. ANTVERP-MAX. LEYDEN. LOVAN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Primo loco de sancto Paulino, demptis etiam verbis, incipiendo claruit, etc. Tum de Albano, quem *Albinum* vocant, pure. Tertio loco: *Apud Alexandriam, in monte qui vocatur Ararath, sanctorum Martyrum decem millium. In fine de Nicea pure.*

cum elogio. ULTRAJECT. Jam dictis similis, addit de decem millibus: *Qui omnes cum duce suo Achacio sub Antonino principe crucifixi, oratione ad Dominum fusa, pro eorum passionem devote celebrantibus, ipsaque divino responso desuper misso exaudita (quæ suppositionis nota est) ad cælestia, (alii, cælica) regna migraverunt.*

ALBERG. et DANIC. Vix ab ULTRAJ. differunt, sed in fine omittunt. *Niceæ, Romatiani, etc.*

De Paulino. CENTULEN. In Britannia, sancti Albani martyris. *Apud Nolam Campaniæ, sancti Paulini episcopi et confessoris, qui Christi Domini vestigia exequutus, semetipsum pro filio viduæ in servitutem tradidit, et Domino sibi cooperante, ad libertatem multos reduxit. Ipso die, beati Niceæ Romatianæ civitatis episcopi.*

Martyrum 1480. Mat. 989. BRUXELLEN. Incipit de decem millibus, ommissa dumtaxat oratione fusa, etc., quam dixi esse fabulositatis notam. Sequitur: *Jerosolymis, natale sanctorum martyrum CCCCLXXX. Lege MCCCCLXXX, et vide quæ de iis dicuntur in Actis. Ipsodie, natale Martyrum DCCCCLXXXIX. Vide etiam Acta. In Britannia, natale sancti Albini, etc., cum elogio ferme ex Beda descripto, quod habes in Actis. De Paulino, verbis textus adjicit: Sed præcipue ex eo, quod dum pro captivo filio viduæ, se in servitutem barbari subiecit, omnes captivos suæ urbis libere recepit. Et depositio beati Niceæ, etc. Item Jacobi Alphæi Apostoli et Jerosolymorum episcopi. Quomodo ista componi possint, vide 1 Maii.*

Jacobi Alphæi. HAGENOVEN. In Albano, ipsi etiam Albino, purus, historiam captivitatis Paulinianæ ampli-

ficat, ac deinde longam aliam historiam texit de decem millibus in monte Ararath, ex Actis fabulosis, quæ hic referri non meretur. Deest autem annuntiatio ultima.

VICTORIN. et REG. SUEC. sub nota num. 130. In fine: *Item, sanctæ Consortiæ virginis. Item sancti Jacobi Apostoli, fratris Joannis, qui sub Herodis jussu decollatus est. Colitur xxv Julii. Item sanctorum martyrum MDCCCVII, qui depositi sunt in baptisterio, quorum nomina Deus habet in libro viventium. An ii socii S. Albani?*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Walfridi, martyris in Frisia. Colitur iii Decembris. Paulini Nolensis episcopi et confessoris. Decem millium Martyrum, qui passi sunt sub Adriano et Anthonio imperatoribus.*

REG. SUEC. num. 428. *Ipsodie, natalis decem millium Martyrum uno die coronatorum.*

UGHELLIAN. In fine: *Apud Alexandriam in monte qui vocatur Ararath, passio martyrum decem millium. Vide quæ diximus ad HAGENOVEN.*

ALTEMPS. *Eodem die, sancti Acacii cum sociis suis. Nempe novem millibus nongentis nonaginta novem. Agitur de iisdem in monte Ararath.*

FLORENTIN. *Apud Antiochiam, sanctorum martyrum Ganthalicæ, Juliani et Grapti martyris. Item sanctorum martyrum Ruphi et Albini cum aliis numero nongentis nonaginta novem. Vide in Actis hæc omnia distinctius.*

LUGDUNEN. S. Stephani. *In territorio Aquensi, S. Consortiæ virginis. Vide codicem sequentem.*

CAUDIACENSIS Prioratus. *In territorio Aquensi, natale sanctæ Consortiæ virginis, filix Eucherii Lugdunensis civitatis episcopi. Pluries recurrit.*

REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. *In pago Odomince, super fluvium Matronam, vico qui vocatur Duromannis, depositio sanctæ Novicæ virginis. Nihil de ea in Præternissis aut alibi reperi; an male aliqua expressa sint, nescio.*

EDITIO LUBECO-COL. In textu modice immutata est. In fine: *Monasterio Cluniaco, sanctæ Consortiæ virginis. Apud Alexandriam, in monte qui vocatur Ararath, etc., cum aliquo Actorum compendio. Vide potius Acta ipsa, vel GREVENUM.*

BELIN. Tertio loco: *Apud Alexandriam, etc., x mill. crucifixorum. Eodem die, sanctæ Consortiæ virginis. Tum de Nicea, quem in altera editione Focum vocat, pure. Et ibi: Item, sancti Jacobi Alphæi Apostoli.*

GREVEN. Longiorem historiam texit de Crucifixis. *Apud Alexandriam in monte Ararath, sanctorum decem millium Martyrum. Qui omnes cum duce suo Agatio, sub Adriano et Antonino imperatoribus, exemplo Christi torti, atque in singulis cruci-*

bus suspensi sunt. Cumque orationem sudissent pro devote passionem suam celebrantibus, animas celo reddiderunt. Apparuerunt vero ibi signa illa, quæ tempore passionis Christi visa fuerant. Nam terræ motus factus est magnus, petra scissæ sunt, sol obscuratus est. Erant autem nobiliores inter eos Hermolaus episcopus, Alexander, Marcus, Eliadis, Diaconarius et Theodolus. Item Alexandria, sancti Rufini martyr. Juliani et aliorum multorum. In Frisia juxta Groninghen, translatio Walfridi martyr. Therasia uxoris ejus, et filii ejus. Diximus colli III Decembris. Galgani confessoris. Remittitur etiam ad dictam diem. Monasterio Cluniaco, sanctæ Consortiæ virginis, de qua superius.

MOLAN. Apud Alexandrium, etc., ut BELINUS. Item de Consortia. Tum : Sanctæ Ortrudis virginis. Dein caractere minori : Cujus corpus quiescit in monasterio Sithiu, in oppido sancti Audomari. De Walfrido, etc., habet verba GREVENI. Item beatæ memoriæ Joannis Phisceri, episcopi Rossensis et martyr, qui postquam multis annis vitæ sanctimonia ac assiduitate docendi, voce simul et scriptis, mira quoque liberalitate in egenos, et benignitate in studiosos, verum egisset episcopum, propter adulterii detestationem, diutissimo carceri mancipatur; et tandem propter unitatem fidei et Ecclesiæ, quam tuebatur, cervicem securim excipiens, ad cælestia regna emigrat x Kal. Julii MDXXXV. Quocum ante aliquot dies Thomas Morus præcesserat, eandem martyrii coronam resurgens. Editiones aliæ litteris Italicis textui inserunt, quod Ado Bedæ adjecit; Quo tempore, etc. In fine : In pugo Hainnocensi, super fluvium Huynam, depositio sancti Domitiani confessoris. Qui beato Landelino in peregrinatione sua comes individuum existens, et ab eodem in loco eodem cruce constitutus, multis claris virtutibus, migravit ad Christum, et modo cum suo magistro, felix requiescit Crispinio. De eo actum xv Junii. De Crucifixis, ut supra. Eodem die, sanctæ Consortiæ virginis, in Cluniaco canobio. In monasterio Sithiu, sanctæ Ortrudis virginis. Die vigesima secunda, sancti hieromartyris Eusebii, episcopi Mosatensium, lege Samosatensium. Sequitur typis minoribus de Walfrido, ut supra. De Joanne Phiscero, ut ipse scribit, paulo brevius, sed sensu eodem.

IX Kal.

Die 23.

Vigilia S.
Joannis
Baptistæ.
Joannis.
Felicis.

Ediltrudis.

Vigilia sancti Joannis Baptistæ. Eodem die, sancti Joannis presbiteri, quem impius Julianus, inauditum, via Salaria veteri, ante simulachrum Solis decollari præcepit. In Tuscia civitate Utrina, sancti Felicis presbiteri, cujus os tandem jussit Turcius præfectus lapide contundi, donec emitteret spiritum. In Britannia, natalis sanctæ Ediltrudis virginis, cujus corpus, cum undecim annis esset sepultum, incorruptum inventum est.

Sic habent Praten. Antwerp-Maj. Antwerp. et Max-Lubec. Rosweyd. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Accedunt codices medivæ notæ, Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. et Editio Ultraj-Belg.

VARIA LECTIO. In Greven. et Molan. ante Julianus, deest epitheton impius. Rosweyd. pro inauditum, male posuit oppositum, auditum. Simulachrum scribunt plerique et probatioris codices, adeoque et in textu relictum. Decolari, in Antwerp-Majore, patens descriptoris sphalma est. Utrina legunt codices prope omnes, aliqui Utina, utrumque male. Proxime ad verum nomen accessit Rosweyd. qui habet Sutria. Melius scriptum esset Satrina, sed codicibus inhærendum. Belini prima editio, posuit sancti Felicis primi, sed hoc in editione altera recte correctum est. Præfecti nomen varie effertur : Turtius in Pratensi; in Antwerp-Maj. Trucius; in Greven. et Molan. Turgius; scripsimus cum reliquis, et recte Turcius. Pro emitteret, legitur in Ultraject. emisit. De Britania et Britannis, diximus alibi. Major est difficultas in efformando sanctæ ipsius reginæ et Virginis nomine. Antwerp-Maj. vocat Edeltride. Antwerp. Max-Lubec. et inferiores Ediltrudis. Rosweyd. Ediltrudæ. Belinus Getrudis, In Actis Ethelreda, Etheldreda et Æthelritha. Nos cum Pratensi, Munerato, Greveno et Molano Ediltrudis; et cum iisdem codicibus solum Virginis titulum adjicimus, quamvis plerique alii ex Beda et Adone addant et Reginæ. Antwerp-Maj. Belin. Antwerp. Max-Lubec., etc., pro undecim, ponunt decem. Et Belin. omisit cum..... esset. Rosweyd. legit, est inventum.

Vigilia S.
Joannis
Baptistæ.

Joannis.

Felicis.

OBSERVATIO. Præcursoris Domini Vigiliam in antiquis Martyrologiis satis raro expressam, primus annuntiat Beda, sed postquam Ediltrudis elogium retulit. Eum verbis et modo sequitur Rabanus; ast Ado inde textus initium facit. — Romanum parvum unicam hodie commemorationem ponit : Sancti Joannis presbyteri, via Salaria vetere sepulti. Paucula addidit Martyrologus Viennensis, breve elogium texens, a Notkero de more translatum, sed a Nostro ea parte mutilum, qua ejus corpus a beato Concordio presbytero collectum et sepultum juxta Concilia Martyrum dicitur, ut iterum ex Molano in Auctariis indicabitur. Hic verbo notabimus, interiisse Acta, quæ Ado videre debuit, ut inde elogium suum extraheret. Corrigendum autem, quod commentarii sui principio male supponit Papebrochius, quasi Usuardus Adonis Martyrologium non descripsisset, contra quam in præfatione nostra et toto hoc opere fuse ostenderimus. Accuratiores sunt, quæ de Joannis reliquiis, ac præsertim de ejus capite ibidem disputantur. — Ceterum, quæ textus noster continet, ex præfatio Adone accepta sunt omnia : uti de sancta Ediltrude, quæ hic post Felicem refertur, de quo Martyrologorum

rologorum antiquorum nullus præter Usuardum meminit, et quidem male notata palæstra, eum pro civitate *Sutrina*, scripserit *Utrina*, ut supra abunde indicatum est. Putat Papebrochius, Acta *Felicis* illius martyris sincera, et quæ judicialia ferme censerī possint, quæque cum Actis sanctæ *Mustiolæ* conjuncta et connexa sunt, Usuardo præluxisse. Ego prima fronte prope dubitaveram, utrum ea annuntiatio vere Usuardo esset tribuenda, utpote quem scio Sanctos extraneos, hoc est extra Hispaniam vel Galliam quæsitos, rarissime commemorare, quos in Hieronymianis aut in Adone signatos non invenerit. Accedebat silentium insignium duorum codicum Heriniensis et Tornacensis, in quibus de Sutrimo isto martyre nulla omnino fit mentio. Verum tam uniformi codicum aliorum consonantiæ cedendum fuit; idque eo pronius, quod Papebrochii conjecturam veram, ni fallor, deprehenderim. Nimirum necesse est Acta *Felicis* et *Mustiolæ* alienunde nactus sit Usuardus, ex quibus et illum hac die et illam in Julii refert, aliis Martyrologis ignotos, atque a civitatis codicibus Heriniensi et Tornacensi præteritos. Tu vide Acta ipsa, gravia sane et fide digna, tametsi modica forte correctione egeant. Laudat ipsa Tillemontius tomo 4 a pag. 351; nec critici alii multum habent quod carpant. Plura in Actis dabimus in Julii, dum de *Mustiola* agendum erit. Sit interim Usuardina *Felicis* annuntiatio, — sicut et sequens de *Ediltrude*, quæ ex Beda in Adonem, inde in textum nostrum transiit, hoc solo ferme discrimine, quod *Reginæ* titulum Noster omiserit, quem servat Notkerus, male legens *annis decem*, pro *undecim*, in quo sequaces habet codices omnes sequioris notæ, quibus id vitii inesse, supra observavimus. Atque ita Usuardum damus genuinum et integrum. *Ediltrudis* vel *Etheldredæ* vita satis prolixa a Papebrochio illustrata est, et cetera ad eam spectantia in commentario explicata. Superest *Wandelberti* de ea versus:

Anglorum nono Ediltrud de germine fulget.

AUCTARIA.

HERINIENSIS ET TORNACENSIS. In quo deficient, jam supra diximus.

PULSANEN. Sic loquitur: *Vigilia beatissimi Johannis Baptistæ. In Britannia, sanctæ Gediltrude virginis et reginæ. Cujus corpus cum undecim, etc., pure. In civitate Nycomedia, sanctorum Avitici, Agapitonis, Aristonis, Emeriti, Aleti, cum aliis numero septuaginta novem. Hæc rursus ex Hieronymianis; sed ab aliis aliter exprimentur ea nomina, de quibus vide Acta.*

CENTULEN. *Vigilia sancti Joannis Baptistæ. Romæ, sancti Joannis presbyteri et martyris, tempore Apostatæ Juliani. In Britannia, sanctæ Eadtrudis virginis et reginæ, cujus corpus cum undecim annis esset sepultum, incorruptum inventum est.*

BRUXELLEN. Pro *Utrina*, pejus scribit *Utina*. Vide quæ supra diximus. Tum: *Nicomediæ, sanctorum martyrum Avitici, Capitonis, Abricionis, cum aliis octoginta duobus. De his vide Acta. In Britannia, depositio sanctæ Ediltrudis virginis et Anglorum reginæ. Quæ tribus viris nupta, illis ad Deum præmissis, virgo permunsit; cujusque corpus, post undecim sepulturæ annos, incorruptum inventum est. Item depositio beatæ Mariæ de Oegnies in Brabantia, cujus legendam magister Jacobus de Vitrucco, postea Cardinalis, descripsit.*

HAGENOEYEN. Hac die tertio loco ingerit, quem præcedenti prætermiserat: *Ipsa die, depositio sancti Nycæ, Romitanæ civitatis episcopi. Sequitur de Felice, pure. Tum: Eodem die Lugduni, sanctæ Consortiæ virginis. Quæ etiam spectat ad diem præcedentem. De Ediltrude, habet, ut codices ANTVERP-MAX, etc.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Vigilia Joannis presbyteri et martyris. In ipso codice vigilia cum sequenti annuntiatione conjungitur, ut fere dubites, an ad Joannem presbyterum non sit referenda. Verum aliunde patet, agi de Baptista. Ediltrudis virginis et reginæ, in Britannia. Hæc post undecim annos sepulturæ incorrupta invenitur. Aviti abbatis, admirandæ sanctitatis. Est hodie Avitus martyr Nicomediæ. An hic sit qui colitur xvii Junii, nescio.*

FLORENTIN. *Nicomediæ, sanctorum martyrum Avitici cum aliis LXXIII. Vide supra, et in Actis.*

CAMBERIEN. *S. Mariæ Conventualium. Eodem die, sancti Boniti episcopi et confessoris. Nec de hoc quidquam in Prætermisissis reperio.*

EDITIO LUBECO-COL. In textu satis pura, in fine superaddit: *Apud Alexandrium, passio plurimorum martyrum, quorum multi obtruncatis auribus atque naribus, atque manibus, ceterorumque membrorum summitatibus amputatis, feliciter obierunt. Nulla de hisce in Prætermisissis memoria. An forte supersunt ex majori numero?*

GREVEN. *Apud Alexandriam, passio martyrum plurimorum, etc., ut supra, excepta ultima voce, quæ hic est occubuerunt, Nicomediæ, passio sanctarum virginum Pistis et Helpes matrisque earum Agape, Aviti, Capitonis et aliorum LXXVIII. Hic disparata conjungit GREVENUS, ut non semel alibi. De Virginibus ex Notkero acceptis, vide Prætermisissos; de Nicomediensibus abunde dictum est. Hydulphi episcopi et confessoris. Si de Trevirensi agitur, colitur is xi Julii. In diocesi Leodiensi, sanctæ memoriæ Mariæ de Oegnies, cujus vitam sanctissimam vir Deo dignus Jacobus de Vitrucco episcopus Tusculanus Cardinalis scripsit. Ezechia et Josia regum Juda, secundum catalogum Sanctorum. Translatio sancti Anthimi episcopi et martyris. Vide de his Prætermisissos.*

MOLAN. De Joanne litteris Italicis in textu ex Adone addit: *Ejusque corpus a beato Concordio presbytero collectum et sepultum est juxta Concilia martyrum. Ni fallor, ubi multi martyres sepulti sunt. Vide Papebrochii commentarium, ubi inter Concilia martyrum et Cæmeteria discrimen assignatur pag. 482. In fine: Binchii, Hydulphi ducis Lotaringiæ. Tum, minoribus typis: Febronix virginis et martyris, persecutione Diocletiani imperatoris. Vide xxv Junii. In diocesi Leodiensi, sanctæ memoriæ Mariæ de Oegnies, cujus vitam sanctissimam vir Deo dignus, etc., ut GREVEN. Editiones posteriores idem habent in textu. In fine autem: Laubiis, Hydulphi ducis et confessoris. Die vigesima tertia, sanctæ martyris Agrippinæ. Deim typis aliis: Ogniaci, transitus beatæ Mariæ, ibidem reclusæ. Cameraci obiit anno millesimo septuagesimo sexto, in monasterio sancti sepulcri, Dominus Lielbertus episcopus Cameracensis.*

Ediltrudis.

Boniti.

Martyrum Alexandrinorum.

Pistis, etc.

Hydulphi.

Mariæ Ogniacensis.

Ezechia, etc. Translatio sancti Anthimi.

De Joanne ex Adone.

Hydulphi. Febronix.

Mariæ Ogniacensis.

Agrippinæ.

Lielberti.

VIII Kal.

Die 24.

Joannis
Baptistæ,
Agoardi, etc.
Simplicii.

Nativitas beati Joannis Baptistæ et præcursoris Domini. In territorio Parisiacensi, vico Cristoilo, passio sanctorum Agoadi et Gliberti, cum aliis innumeris promiscui sexus. Augustoduno, depositio Simplicii episcopi.

Ita Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Major, Munerat. Belin. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. In Antwerp-Maj. et Belino, deest particula *et* inter *Baptistæ* et *præcursoris*, quæ quidem omitti posset, sed ex aliorum codicum constanti lectione servanda est. In territorio Parisiacensi, scribunt Praten. Munerat. et Belin. Sed melius alii, ut in textu. Munerat. omisit *vico*. Jam summa est varietas in nomine loci et duorum Martyrum. Locus imprimis in Antwerp-Majore effertur *Cristolico*, in Greven. *Ristoilo*; ab aliis *Christoilo*; a Munerat. et Belin. *Cristolio*; recte et ita omnino scribendum puto; at probatissimi codices Praten. Herinien. Tornacen. et Molan., mutatis elementis, legunt *Cristoilo*, et sic in textu reliquimus. Rursus, nomina Martyrum probabilissime sunt, *Agoardus* et *Aglibertus* vel *Agilbertus*, ut habent Molan. et Munerat. Ast in Antwerp-Majore et Greven. legitur *Agoadi* et *Gilberti*. In Belino *Agovardi*; in aliis *Agoadi*; in Tornacensi *Agoaldi*. Præfero modum Praten. et Herinien., ubi *Agoadi et Gliberti*; Tu, quod præplacet, seligas licet. Par ferme lusus in *Augustoduno*, ut cum Antwerp-Maj. Munerat. et Belin. posuimus; pro quo in Praten. *Augustiduno*; in Tornacen. *Augustiduni*, in Herinien. Greven. et Molan. *Augustuduni*. Optime, ni fallor, in textu.

Joannis
Baptistæ na-
tivitatis.

OBSERVATIO. Hodiernus Adonis textus in Martyrologio paucis hisce circumscribitur: *Nativitas Præcursoris Domini*; quemadmodum etiam legunt Beda, Romanum parvum et Rabanus. Longior est Adonis oratio inter festivitates Apostolorum. Sed hoc certissimum videtur, ubique indicari *Nativitatem secundum carnem*, nempe peculiari Prodromi prærogativa, ab omni ævo in Ecclesia celebratam; quod nulli hominum præterquam Servatori et Præcursori ejus contigisse, apud Florentinum ex Ambrosio a Petro de Natalibus eductum, asseritur. Nimirum cum Deiparæ Nativitas necdum peculiari cultu esset consecrata; de cujus festi institutione hic disputandi non est locus. Porro Nativitatem Joannis etiam aperte denotat Wandelberti versiculus:

Octavo natus colitur Baptista Joannes.

Apographa Hieronymiana Nativitatem aliam, seu natalem diem, aut, si ita vis, corporis cum capite depositionem, indicare videntur, dum sic legunt: *In provincia Palestina, civitate Sebastia, natalis sancti Johannis Baptistæ*. Quæ eadem ipsa repetuntur xxix Augusti, quando ab aliis, et universa modo Ecclesia *Deollatio* ejus recolitur, ut ibi ex Beda, Romano parvo, Adone et Nostro opportunius erit dicendum. Si cui de celebratissima nascentis Christi Prodromi festivitate, imo collectis quodammodo festivitatibus plura inquirere lubeat, habebit hodie in Actis, quo plane satietur. Iterim quod ad textum nostrum proxime attinet, patet, Usuardum supra ductores suos solum *Joannis Baptistæ* nomen inseruisse. Prolixius est Notkeri encomium, multa alia completens circa locum nativitatis, mortis, etc. Sed ista et hujusmodi alia ad citatam diem xxix Augusti commodius expendi poterunt, nisi satis discussa jam sint a Papebrochio hac die toto capite 2 a pagina 698 ad 711. Hæc cursim indicanda fuerunt. Neque enim aut loci hujus aut fori nostri est plura movere, quæ inter eruditos controvertuntur. Aliquid dicere cœpimus xxiv Februarii. Florentinii exercitatio 13, a pag. 786, item altera a pag. 857, et Tillemontius tomo 1 a pag. 82 atque in notis a pag. 482, cum lucubrationibus Papebrochii a curiosis lectoribus conferri poterunt, nobisque interim fortasse nova suggeri, quæ ad dictum diem xxix Augusti, vel etiam ad xxiv Septembris accuratius recenseamus. — Quæ sequitur *Cristolienium martyrum* commemoratio, ea soli Usuardo propria est, a nullis aliis Martyrologis aut vetustioribus aut synchronis consignata. Nomina superius varie extulimus, et plura adhuc in Actis proferuntur. De eorum antiquo cultu nemo dubitat; de ætate dubia omnia, neque enim vulgata Acta talia sunt, ut ex iis certi quidpiam erui possit. Vide Papebrochii annotationem, cui ultro eruditi Galli subscribunt. — De *Simplicio* agunt apographa Hieronymiana: *In civitate Augustiduno, sancti Simplicii*, quo etiam ferme modo scripsit Rabanus. Titulum *episcopi* addidere Usuardus et Notkerus, eisdem prope verbis ambo usi. Vide Henschenii commentarium et vitam ibi editam ex Gregorio Turonensi de Gloria Confessorum.

Cristolien-
sium marty-
rum.

Simplicii.

De Natati
Joannis
Evangelistæ.

Supererat in laudatis Hieronymianis, *Joannis Apostoli et Evangelistæ natalis*; quem vocat Rabanus *dormitationem*, Notkerus *dormitionem*, plura ibi enarrans, quæ Noster prudentius in eam diem distulit, qua festivius memoria ejus recolitur xxvii Decembris. De cetero plana sunt, quæ in laterculo nostro representavimus, etque simplicissime et verissime Usuardina.

AUCTARIA.

- R**OSWEYD. Textui satis puro, in fine adjicit. *Festi et soc.* Romæ, Festi et Luceiæ cum aliis XXII. Vide diem sequentem et Acta.
- PULSANEN.** Nativitas Præcursoris Domini Joannis in Jordane. In Palestina Ephesiorum, dormitio sancti Johannis Apostoli et Evangelistæ. *Joannis Apostoli.* Romæ, sanctorum Festi, Lucie cum aliis XXII. In civitate Augustoduno, depositio sancti Simplicii episcopi et confessoris. *Festi, etc.*
- ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN.** Omitunt Cristolienses, et in fine adjiciunt: Romæ, Fisti. Luceiæ cum aliis viginti duobus.
- ANTVERP-MAX. et LOVANIEN.** Post Domini, addunt: Cujus nativitatem, vitæ austeritatem, prædicationem, passionem sacra Evangelica pandit historia. Tum: Augustoduno, etc., pure. Dein: Romæ, sancti Systi (lege Festi) et Luceiæ cum aliis XXII. In territorio Parisiacensi, etc., satis pure.
- ULTRAJECT. LEYDEN. et EDITIO ULTRAJECT-BELG.** Cum duobus proxime citatis consonant, sed penultimo loco interserunt: In Magliniis, passio sancti Rumoldi episcopi et martyris. Quidquid sit de die martyrii, colitur 1 Julii. *Rumoldi.*
- ALBERG. et DANIC.** Postremis similes sunt, nisi quod Cristolienses prætermiserint.
- CENTULEN.** Nativitas beati Johannis Baptistæ, cujus inæstimabilem sanctitatis dignitatem Salvator noster Christus Dominas proprio sermone, commendat, dicens: Non surrexit inter natos mulierum major Johanne Baptista. Augustoduno, sancti Simplicii episcopi et confessoris. Desunt Cristolienses. *De Joanne Baptista.*
- BRUXELLEN.** De Joanne Baptista, ut ANTVERP-MAX. etc. Secundo loco: In Palestina Ephesiorum, dormitio beati Johannis Apostoli et Evangelistæ. In territorio Parisiacensi, passio sanctorum Agoadi et Gliberti cum, etc. De Simplicio, pure. In fine: Apud Anderlacum, elevatio sancti Guidonis confessoris. Dies natalis est XII Septembris. *Elevationis Guidonis.*
- HAGENOYEN.** Post Domini, ita pergit: Cujus nativitati presens erat beata Virgo Maria mater Domini, habens in utero suo filium Dei. Cujus nativitatem, vitæ austeritatem, prædicationem, officium circa Domini personam et passionem, sacra Evangelica pandit historia. Illic in matris utero, etc., ut melius in Actis deducta invenies. In secunda et tertia annuntiatione purus est. Sequitur: Romæ, sancti Sisti et Luceiæ cum aliis viginti duobus. In Mechlinia Brabanciæ, Rumoldi episcopi et martyris. Colitur hic 1 Julii, ut supra diximus. *Rumoldi.*
- VICTORIN. et REG. SUEC. num. 130.** In fine: Eodem die, sanctæ Febronie. Vide heri et eras. *Febronie.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Nativitas Joannis Baptistæ, Rumoldi martyris in Mechlinia. Simplicii episcopi et confessoris inclyti. *Rumoldi.*
- BIGOTIAN.** signatus P. 5. Romæ, Festi, Lucie, cum aliis viginti duobus. *Festi, etc.*
- In VATICAN. num. 5949. Desunt Agoardus, Aglibertus et Simplicius. Adjicitur: Apud Syriam, sanctæ Febronic virginis et martyris, quæ temporibus Diocletiani et Maximiani imperatorum, post plura genera tormentorum, capitis ad ultimum jugulatione, solenni judicis præcepto, finita est.
- ALTEMPS.** Antisiodori, sancti Heirici monachi. In Heirici. Actis vocatur Ericus, ibique vita illustrata est.
- FLORENTIN.** Romæ, sanctorum martyrum Festi et Lucie, cum aliis XXII. Sæpius recurringunt. *Festi, etc.*
- BURDEGALEN.** In territorio Parisiacensi, vico Cristolio, passio sanctorum Agoadi et Gumberti, cum aliis innumeris promiscui sexus. Ut in textu.
- REMENS. SS. Timothei et Apollinaris.** Ambianis, inventio corporis sancti Quintini martyris Colitur XXXI Octobris, ubi etiam de hac translatione agetur. *Inventionis Quintini.*
- EDITIO LUBECO-COL.** Ad Domini sequitur: Aderat autem huic nativitati beata Virgo Maria, et ipsum Johannem suis virginis manibus de terra levavit. Cujus nativitatem, etc. Tum de Simplicio, pure. Romæ, sanctorum martyrum Systi et Luceiæ virginis cum aliis viginti duobus. In Cristoliensibus pura est. Deinde: Pictaviæ, sanctarum Pectinæ, Matrinæ, et Columbæ virginum et martyrum. Vide nomina melius formata in Prætermisissis. Inventio sancti Quintini martyris. De qua supra. *Pectinæ et soc.*
- GREVEN.** Depositio sancti Johannis Evangelistæ. Romæ, sanctorum Systi et Luceiæ cum aliis multis. Pictavis, sanctarum Pectinæ, Matrinæ et Columbæ virginum et martyrum. Antisiodori, Heiry (Erici) confessoris. Inventio sancti Quintini martyris. Remittitur ad diem natalem, XXXI Octobris. *Joannis Evangelistæ. Pectinæ, etc. Erici.*
- MOLAN.** De Joanne Baptista aliis litteris multa inserit, quæ melius in Actis digesta sunt. In fine: In Mechlinia, passio sancti Rumoldi episcopi et martyris. Laubiis, sancti Theodulphi episcopi et confessoris. Tum typis minoribus: Hujus corpus cum Lobias redeundo, fines Franciæ evasisset, per pugnam quoque Cameracensem Valencenus pervenisset, cepit miraculorum luce clarescere. Unde illius fisci oppidani, in honore medici sui divinitus destinati, ecclesiam dedicare voverunt, et sanctum Theodulphum sibi in perpetuum retinere deliberant. Tandem cum clanculo a nostris sine illo apparatu sanctum corpus Lobias deducitur, per vim fere ab iis qui curati fuerant, ad Scaldam retentum fuit. Natale sanctorum Urbasi, Theodori et Menedemi martyrum, cum aliis septuaginta septem, de quibus Tripartita lib. 7 cap. 30. Ii in posterioribus editionibus merito omissi sunt, nam coluntur v Septembris. Eodem die, sanctæ Romule virginis, de qua beatus Gregorius in homilia et Dialogorum lib. 4, cap. 15. Remittitur ad XXIII Julii. Item, sancti Lupicini eremite et confessoris, de quo beatus Gregorius Turonensis. Hactenus prima editio. In aliis, textui solum additur, quod retulimus supra ex ANTVERP-MAX. et aliis: Cujus nativitatem, vitæ austeritatem, etc. In fine: Antisiodori, sancti Heiri, viri sanctissimi. In pago Pictavensi, sanctæ Pectinæ virginis. Quæ colitur seorsim a Macrina et Columba, die sequenti. Hugardie, natalis sancti Oduini presbyteri et martyris. Remittitur ad XXV hujus, quo die officio ecclesiastico ibi colitur. *Rumoldi. Theodulphi cum elogio. Urbasi et soc. Romule. Lupicini. Erici. Pectinæ. Oduini.*

VII Kal.

Die 25.

Sospitris.
Gallicani.

Apud Pirriberœam, sancti Sospitris, discipuli beati Pauli Apostoli. In Alexandria, sancti Gallicani martyris; qui cum triumphalibus infulis sublimatus, acceptus esset Augusto Constantino et carus, per ipsius filiam, nomine Constantiam, ac Christi martyres Joannem et Paulum, ad fidem conversus est. Hujus sacræ opinionis fama postmodum in toto orbe in tantum excrevit, ut ab Oriente et Occidente venientes, viderent virum ex patricio et consule lavantem pedes pauperum, ponentem mensam, aquam manibus effundentem, languentibus sollicitè ministrantem, et cetera sanctæ servitutis officia exhibentem. Ipse vero postea cum sacrificare cogeret sub Juliano, et contemneret, percussus gladio in corpore, Christi martyrem fecit. Romæ, sanctæ Lucie virginis cum aliis viginti duobus.

Luceia et
soc. 22.

Puri sunt codices quatuor Herinien. Antwerp-Major, Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. *Pyrrhi Berœam* distinctis vocibus recte scribit Molanus, ut ab Henschenio explicatum est. In Greveno est *Periberœam*. Nos cum duobus aliis et reliquis ferme omnibus, ut est in textu. Inter plura Antwerp-Majoris sphalmata, primum est, beati *Petri* Apostoli, pro *Pauli*. Alterum, *Gallicani presbyteri*, pro *martyris*. Non multum absimile reperitur in Herinien. qui pro *Constantino*, legit *Constantio*, et pro *carus*, *clarus*. Rursus in Antwerp-Majore habetur, *ac Christi virginem*, ubi legendum, *ac Christi martyres*. Sic, *convertitur*, pro *conversus est*. *Viderunt*, pro, *viderent*. Item, *venientem*, loco, et *Consule*. *Fundentem* pro *effundentem*, etc. De *contemneret*, diximus supra. *Christi martyrem fecit*, scribunt codices omnes, in quorum nonnullis, ut in Heriniensi, superius recentiori manu adjectum, *sc*. Sed Molanus supra ceteros sapere voluit, sic textum immutans, *Christi martyr efficitur*. Quo quidem syntaxis fit emendatio, sed cum jactura simplicitatis Usuardinæ. Codices habent *Lucie*, melius scribendum esset, *Luceia*.

Sospitris.

Gallicani.

Luceia et
soc. 22.

OBSERVATIO. Hodierni textus tota genesis ex Romano parvo per Adonem procedit, servato penitus annuntiationum ordine. Sic incipit Martyrologii illius compiler: *Apud Pirriberœam, Sospitris discipuli Pauli*. Hisce verbis nihil magnopere superaddidit Ado, nec Noster Adoni quidquam, satis habens ejus verba transcripsisse. Est hic denno ex Christi aut Apostolorum discipulis aliquis, primum ab Auctore Romani parvi pro libitu, ni fallor, hoc die consignatus, et quidem confuso nomine, cum *Sopater*, non *Sospater*, dicendus sit *Berœensis* ille, de quo hic agitur, ut censet Henschenius in sylloge sua historico-critica; nisi forte sub utroque nomine idem veniat, quod sentire videtur Tillemontius tomo 1, pag. 565. Si quid Henschenium fefellerit, poterit ad xii Julii in Actis restitui, dum de *Nasone*, pro *Jasone* vel *Mnasone*, eo die a Martyrologis nostris signato, erit disserendum. — De *Gallicano* ex priori SS. *Joannis et Pauli* Actorum parte, longa textitur ab Adone historia, quæ in compendium, sed solito longius, contrahitur a Nostro, servatis ubique antecessoris terminis. Nitide sane, eleganter, et præter morem, prolixè, sic ut mirum in modum et Adoni et Usuardo placere debuerit tota illa de *Joanne et Paulo* historia, sub specioso *Terentiani* cujusdam nomine venditata, ac Bedæ etiam cognita, ut patebit die sequenti. Itaque vetustam esse et seculo octavo antiquiorem plane constat; veram omnino esse, nemo qui eam expenderit, pronuntiare audebit. Videatur Papebrochii commentarius, et Tillemontii nota tomo 7 a pag. 719. Sed de his satis; ad laterculum nostrum revertamur. Idem in eo est fons, idem tradux, eadem omnium verba, quibus exprimitur annuntiatio ultima, atque adeo perspicua est Usuardina simplicitas, exclusæ *sancti Eliii translatione*, quæ in codice Pratensi et Munerato perperam textui adscribitur. — Porro quid de *Lucia* vel *Luceia* et sociis vere censendum sit, dubitari utique potest, ex plurimum variantibus codicum Hieronymianorum et aliorum lectionibus. Et illi quidem non omnino conformes, die præcedenti, *Festi et Lucie cum sociis viginti duobus*; hac die *Luceie virginis et Aceie virginis*, absque sociis; die sequenti *Luceie virginis et Diogenis*; demum 1 Julii, *Luceie virginis et Aceie regis* cum sociis VIII vel IX, meminere: sic ut minimum quadruplicem *Luceiam*, vel *Luciam* invenias, plus justo, ni fallor, multiplicatam et magis adhuc multiplicandam, si singulorum Hieronymianorum codicum textus inter se scrupulosius conferantur. Alii in diversa abeuntes, hisce tenebris lucem non affundunt. Nec vero hujus loci est fusior ea de re disquisitio. Vide sis quæ in Actis, qua potuit verisimilitudine, statuit Papebrochius, vel Florentinum, si lubet, consule; dum nobis textus Usuardi in tuto positus est, a cujus sententia, qua parte *Luceiam* attinet, non longe recedit Wandelbertus, hisce suis versibus:

*Septeno Romam Luceia exornat amore,
Scampio, bis deo et bino martyre læta;
De quibus Aceias socio collucet honore.*

* An forte
Campio, ut
sit pugil vel
victrix?

AUCTARIA.

AUCTARIA.

Translatio-
nis Eligii.

PRATENS. In fine subdit : *Item translatio sancti Eligii episcopi et confessoris. Colitur 1 Decembris.*

TORNACEN. De elogio Gallicani, plusquam mediam partem omisit, nam solum habet usque ad *conversus est. In reliquo textu purus.*

Translatio-
nis Radbodi.
Lebuini.

ROSWEYD. Caret annuntiatione ultima ; ejus loco hæc substituuntur : *Daventriæ, translatio Radbodi episcopi et confessoris. Natalis est XXIX Novembris. Ibidem Lebuini presbyteri. Differtur ad XII Novembris.*

Translatio-
nis Eligii.

MUNERAT. Deest etiam Luceia. Adjectum : *Eodem die, translatio corporis beati Eligii presbyteri (episcopi) et confessoris.*

Gaudentii,
etc.

PULSANEN. Natalis sanctorum Gaudentii, Felicis et Agapiti. Differuntur ad XXVI Junii. Ipso die, sancti Amandi confessoris. Qui cum Domnoleno colitur in Petracoriis. Romæ, sanctæ Lucie virginis cum aliis XXII.

Amandi.

In ANTVERP. MAX-LUBEC et UGHELLIANO. Omissa Luceia, de qua pridie se egisse putarunt.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et EDIT. ULTRAJ-BELG. Totum textum referunt, sed post Gallicanum, inserta subd sequentia : *Item, sancti Prosperi episcopi, doctoris præcipui. Quis sit hic Prosper, vide in Actis. Eodem die, translatio sancti Lebuini presbyteri et confessoris. Colitur quidem Antverpiæ et alibi hac die, sed natalis est XII Novembris.*

Prosperi.

Translatio-
nis Lebuini.

ALBERG. et DANIC. Conveniunt usque ad *Prosperi, inclusive, omisso Lebuino et Luceia.*

LOVANEN. Truncat elogium Gallicani, post, *conversus est, immediate connectens ; Ipse vero, etc. In reliquis similis est ANTVERP-MAX, etc.*

Eligii.

De Galli-
cano.

CENTULEN. In prima annuntiatione purus, sic pergit : *Ipso die, sancti Eligii Noviomensis episcopi et confessoris. Alexandria, sancti Gallicani, incliti atque nobilissimi ducis Romanorum, qui cum esset tantæ dignitatis, ut filium magni Constantini sibi in conjugem peteret, divina gratia præcunte, in bello Scitharum dimicans, de pagano factus est Christianus, et omnia mundi oblectamenta abiciens monachicam vitam elegit. Ad ultimum, Arautiano comite, gladio percussus, martyrio vitam finivit.*

Translatio-
nis Eligii.

BRUXELLEN. Incipit : *Noviomi, translatio sancti Eligii episcopi et confessoris. Sequitur totus textus. Deinde : Et natale sanctorum martyrum Gaudentii, Felicis et Agapiti. De quibus supra. Eodem die, sanctorum Radbodi et Adalberti. Hic hodie recte ; de alio dixi supra. Item sancti Prosperi episcopi et doctoris præcipui.*

Gaudentii,
etc.

Radbodi et
Adalberti.

Prosperi.

HAGENOYEN. Post textum satis purum subjungit : *Eodem die apud Taurinensem urbem, Maximi episcopi et confessoris. Et in margine recentiori manu : Item, sancti Prosperi episcopi, doctoris præcipui. Vide dicta superius.*

Maximi.

Prosperi.

AQUICINCT. Pro *viginti duobus, habet, viginti duobus. Ac dein subdit : Item, depositio sancti Niceti presbyteri et confessoris. Ignotus est. Quid si pro Lebuino forte irreperit ?*

Niceti.

Translatio-
nis Radbodi.

Lebuini,
Adalberti.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Translatio sancti Radbodi episcopi Trajectensis. Et sancti Lebuini in Daventria. Item Adalberti confessoris. Lucerie virginis et Aneæ (Archie) martyris cum sociis suis. Gallicani martyris, qui fuit Romæ consul et patricius, conversus per Joannem et Paulum. Vide hæc distinctius in ipso textu.*

ALTEMPS. *Monasterio sancti Albani, beatorum martyrum Amphibali sociorumque ejus. De iis in Actis cum ipso sancto Albano XXII Junii. Cur hoc die hic referantur, ignoro.*

Amphibali
et soc.

FLORENTIN. *Natale sanctorum martyrum Gaudentii, Felicis et Agapiti. Vide supra. In Thessalonica, sanctorum martyrum Bigarii, Luterani et Agreæ regis. Vide Acta. In Galliis, sancti Loii episcopi et confessoris. Et translatio sancti Eligii episcopi. Numquid non bis idem recurrit, vulgari et Latino nomine ? Item sancti Amandi episcopi et confessoris. Vide Acta. Romæ, natale sanctæ Lucie virginis cum aliis XXII.*

Gaudentii,
etc.

Bigarii, etc.

De Eligio.

Amandi.

CODEX MONTIS SANCTI. *In Gencliaco (Gemeliaco) natalis sancti Amandi confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit : *Apud Ephesum, dormitio beati Joannis Apostoli et Evangelistæ. De qua heri. Colonia Agrippina, translatio beati Gregorii ducis et sociorum ejus Maurorum, quæ per beatum Annonem Coloniensem archiepiscopum facta est post quingentos annos a passione ipsorum. Coluntur XXIV Novembris. Sequitur de Sosipatro vel Sosipatre et Gallicano, pure. De Prospero, ut supra. Tum : Romæ, via Salaria, passio sanctorum Lucie virginis et aliorum XII. Item sancti Adelberti, levitæ ac primi diaconi Trajectensis inferioris ecclesiæ, qui fuit filius Edilbaldæ regis Deirorum, filii sancti Oswaldi regis et martyris. Hic venit de Anglia cum sancto Willibrordo et sociis ejus, et Egmunde in*

Joannis
Evangelistæ.

Translatio-
nis Mauro-
rum.

Hollandia oratorium construens, post multorum paganorum conversionem, laudabilem vitam suam consummationem, multis miraculis clarus, feliciter quieverit in Christo, sepultusque in Egmunda, usque in diem hodiernum infinitis claret miraculis. Ipso die, translatio sancti Eligii Noviomensis episcopi et confessoris. In Dacia, translatio sancti Kanuti ducis et martyris. Acta illustrata sunt VII Januarii. In Daventria, translatio beati Lebuini presbyteri et confessoris, quæ per beatum Lutgerum, primum Monasteriensem episcopum facta est. Item Daventriæ, translatio sancti Radbodi episcopi Trajectensis inferioris. Eodem die, sancti Moloci episcopi et confessoris. Vocatur etiam Molonachus.

Adelberti.

Translatio-
num Eligii,

Kanuti,

Lebuini,

Et Radbodi.
Moloci.

BELIN. In Sosipatro et Gallicano ferme purus, subjicit, de Maximo Taurinensi, quem postea denuo repetit. Tum : *Eodem die, in ecclesia sancti Marci Evangelistæ Venetiarum, apparitio ejusdem. Colitur XXV Aprilis. Sequitur de Lucia, de translatione Eligii, iterum de Maximo Taurinensi. Demum : Item, sancti Prosperi episcopi.*

De Marco
Evangelista.

Prosperi.

GREVEN. *In Africa, Gaudentii, Felicis. Vide supra. Antidii episcopi Crisopolitani seu Bisuntini et martyris, a Wandalorum rege ob Christi fidem occisi. Mercurii martyris. Vide Prætermisissos. Moloci episcopi et confessoris. Prosperi episcopi Regniensis et confessoris, doctoris præcipui, anno cccclxv. De Maximo, ut supra. De Adelberto, fere ut EDITIO LUBECO-COL. In Surcia Hotwidi confessoris. Mihi notus non est. Bodardi confessoris. Severæ virginis et martyris. Constantiæ virginis, filie Constantini magni imperatoris. Arthiciæ et Arthemie virginum, filiarum sancti Gallicani martyris. De his, Severa et Bodardo, vide in Prætermisissos. Venetiis, inventio corporis sancti Marci Evangelistæ. Apud Coloniæ Agrippinam, translatio sanctorum Maurorum martyrum. De quibus, supra. Item de Kanuto, Eligio, Radbodo et*

Gaudentii,
et Felicis.
Antidii.

Mercurii.

Moloci.

Prosperi.

Hotwidi.

Bodardi.

Severæ.

Constantiæ
Arthiciæ et
Arthemie.

Inventionis
S. Marci.
Maurorum
translatio-
nis.

<i>Translatio- nis Serenæ.</i>	Lebuino, ut EDITIO LUBECO-COL. In fine : <i>Translatio sanctæ Serenæ virginis.</i> Forte est illa, quæ Metis colitur <i>Serena martyr</i> , xxx Januarii.	nus editio prima. Posteriores textui addunt : <i>Et Acciæ regis. Laubiis, beati Theodulphi episcopi et confessoris.</i> De Maximo, Prospero et Adelberto, ut in priori, sed ommissa regali stirpe, etc. <i>Bison- tiii, sancti Antidii episcopi et martyris, qui a Wan- datorum rege ob fidem Christi est occisus. In Geme- liaco, natalis sanctorum Amandi et Domnoleni con- fessorum. Die vigesima quinta, sanctæ hosiomarty- ris Febronæ.</i> De Marci apparitione, de Eligii translatione, de Lebuino et Radbodo, ut supra.	<i>Acciæ. Theodulphi. Antidii. Amandi et Domnoleni. Febronæ.</i>
<i>Theodulphi.</i>	MOLAN. <i>Binchii, Theodulphi archiepiscopi Remensis, qui secundus post Ursmarum rexit ecclesiam Lobiensium.</i> Vide Prætermisos. In <i>Taurino, Mozimi</i> , etc., ut supra. Eodem die, in <i>Basilica sancti Marci Evangelistæ Venetiis apparitio, ejusdem.</i> De Eligio et Prospero, ut BELINUS.	Tum : <i>Truncinii, translatio corporis sancti Gerulphi martyris. In Stabuleto monasterio, translatio sancti Remacli.</i> Dies natalis est, iii Septembris. Eodem die, <i>sancti Vindiciani Cameracensis episcopi.</i> De quo dictum est coli xi Martii. Hic proprie de ejus translatione agitur, alibi cum sancti Eligii translatione conjuncta.	<i>Transtatio- nis Gerulph, et Remacli.</i>
<i>Maximi.</i>	Item in <i>Daventria sanctorum confessorum Lebuini et Radbodi. In Egmonda partium Hollandiæ sancti Adelberti confessoris et levitæ ; regalis stirpis Angliconæ, discipuli sancti præsulis Willibrordi.</i> Eodem die, <i>natale sancti Vindiciani Cameracensis episcopi.</i> Colitur xi Martii. <i>Translatio corporis sancti Gerulphi martyris.</i> Natalis est xxi Septembris.		<i>Vindiciani.</i>
<i>De Marco.</i>	De Antidio, ut GREVEN. sed aliis litteris. Hacten-		
<i>Lebuini et Radbodi.</i>			
<i>Adelberti.</i>			
<i>Vindiciani.</i>			
<i>Translatio- nis Gerulph.</i>			

VI Kal.

Die 26.

*Joannis et
Pauli.**Maxentii.
Perseveran-
dæ.*

Romæ, natalis sanctorum Joannis et Pauli fratrum, quorum primus præpositus, secundus primicerius Constantiæ virginis filiæ Constantini fuit, qui postea sub Juliano martyrii palmam gladio cædente perreperunt. In pago Pictavensi, sancti Maxentii presbiteri et confessoris, gloriosi in miraculis. Eodem die, sanctæ Perseverandæ virginis.

Codices sinceri sunt *Heriniensis et Tornacensis.*

VARIA LECTIO. Vix ulla est, quæ notari mereatur. *Pictavensi* scribitur passim in codicibus et sic servandum putavimus. Primaria variatio superius indicata est xxxi Januarii, quo die a nobis positus est *Vigilius Tridentinus*, qui in Pratensi et plerisque aliis codicibus hoc die refertur ; male, opinor, et contra Romani parvi, Adonis, imo et ipsius Usuardi primam et autographam lectionem, quæ ex ipso codice Pratensi xxxi Januarii erasa, hoc die multo auctior intrusa est, et ex hoc vel similibus codicibus, in alios subinde traducta. Valeat hic receptissima nostra regula, videlicet, primigeniam puritatem eo magis elucescere, quo textus brevior fuerit et simplicior. Alio præterea vitio laborat codex Pratensis, cum nonnullis aliis, de quo dicemus in Observatione.

*Joannis et
Pauli.*

OBSEVATIO. Post *Gallicanum*, ex Actis sanctorum *Joannis et Pauli* xxv hujus prægressum, sequuntur Sancti ipsi ab omnibus antiquis Martyrologis celebrati. Eos diserte nominant Hieronymiana apographa et Romanum parvum. Beda encomio eos prædicat, quod totum, de more, in Rabano legitur. Fusior est, ex præfatis Actis, Viennensis, sed ejus et Bedæ principium belle consonat, ex alterutro a Nostro acceptum, eni mortis genus aliis expressum verbis solummodo at tenuit ; Notkero liberaliorem messem ex Adone congregante. Et hæc quidem antiquiorum Usuardo ejusque æqualium auctoritate nituntur ; ea nempe, quam die præcedenti expendere cœpimus, dubia in multis et vacillante, quamvis in iis quæ textum nostrum hodiernum attinent, nihil reprehensione dignum occurrat. Etenim constantissima est insignium horum Martyrum et celeberrima in monumentis ecclesiasticis memoria, non solum in citatis Martyrologiis omnibus, sed etiam in Allatii et Frontonis Kalendaris, Sacramentariisque a Menardo et Thomasio vulgatis, imo et in ipso sacrosancto Missæ Canone ; de quibus plura vide in Papebrochii commentario. Quidquid igitur in Actis ipsis, procul dubio exornatis et interpolatis, merito carpi possit, manet tamen certa atque indubitata gloriosissimorum Martyrum tota Ecclesia Catholica, consecrata veneratio ; quam solito elegantius versibus suis decoravit Wandelbertus :

*Sextum martyr habet Paulus simul atque Joannes,
Germine, amore, fide, virtute et sanguine fratres,
Cum quibus angusto radiat Constantia sero.*

*Maxentii.**Perseve-
randæ.*

Maxentius, ejus vita ab Henschenio in Actis nostris accurate illustrata est, ab Usuardo primum notatus ; in quo vindicando codices omnes unanimiter conspirant. — Non ita conveniunt in *Salvio Enculismensi*, qui in solis Pratensi, Antverpiensi-Majore et Aquicinctino reperitur ; dissentiente hic Rosweydi codice, ejus auctor vel scriptor forte dubitans, *Salvium* ne scriberet, an *Perseverandam*, ambos expunxit. Jam vero Pratensem illum codicem, hic denuo erasorum et superscriptorum, quidui et suppositorum nominum vitio laborare, comperit in hisce rebus oculatissimus Clarus Castellanus, qui fontem consuluit, et in sæpe allegata epistola, xxxi Maii m̄cccix data, diserte testatus est *Perseverandam* patentissime esse erasam (*visiblement effacée*) SANCTI SALVII (*mis par dessus l'effaçure*) hoc est, Salvium super inductione inscriptum. Suspicio ego, fuisse e Sangermanis mona-

chis

chis aliquem, qui inventum in Floro Salvium codici Pratensi adjiciendum putaverit cum elogio inde contracto, quo deinde ex codice, procul dubio, transumpti sunt, qui ei plerumque consentiunt. Sed præponderare omnino debet constans et decisiva codicum ceterorum uniformitas, pro sincera et primigenia Usuardi simplicitate; quidquid interim Acta statuunt, *Perseverandam*, quæ ab aliis satis communiter *Pecinna* appellatur, colendam esse die xxv Junii, quo Papebrochius studiose omnia et operose discussit, quæ ad cultum ejus, ad debitum titulum, ceteraque gesta pertinere existimavit. Verosimillimum est, Wandelbertum etiam Florum fuisse imitatum, dum ita post Joannem et Paulum quarto versiculo cecinit:

Salvius et sanctus, Scaldi tum littora visit.

AUCTARIA.

- PRATENS.** ANTVERP-MAJOR et AQUICINCT. Sic habent de Vigilio: *Apud Tridentinam urbem sancti Vigiliï episcopi, qui sub Stilicone consule, pro Christi nomine, magno lapidum iambre percussus, martyrium coramplavit. Loco Perseverandæ, sic legunt: In portu Valentianas, sancti Salvii, Engolismæ civitatis episcopi.*
- Vigiliï.*
- Salvii.*
- ROSWEYD. Et Salvio caret et Perseveranda, ut diximus; sed de Vigilio, ut supra.
- GREVEN. MOLAN. et MUNERAT. Omnino puri essent, nisi cum PRATEN. et aliis codicibus confuse supra citatis, de Vigilio meminissent. Eorum socii in hoc sunt codices mediæ notæ.
- PULSANEN. Nec de Vigilio quidquam toto textu habet, nec de Perseveranda. In ceteris hodie Usuardinus est.
- ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Etiam de Vigilio. Et præterea a puritate deficiunt, quod omittant Maxentii quantumvis breve elogium: *gloriosi in miraculis.*
- Vigiliï.*
- BELINI prima editio. Aliud de prædicto Maxentio elogium substituit: *qui in miraculis claruit. Convenit cum aliis in Vigilio. De more mendis typographicis scætet. In editione altera superadditur: Item passio sancti Salvii episcopi.*
- Salvii.*
- Textus mutilatus.*
- CENTULEN. *Romæ, beatorum martyrum Joannis et Pauli, quorum hortatu ille nobilissimus vir Gallicanus seculi pompam contempsit. Qui et ipsi a Juliano apotasta crudeli morte necati sunt. In pago Pictavensi, sancti Maxentii abbatis, admirandæ virtutis et sanctitatis viri. Eodem die, sanctæ Perseverandæ virginis. In territorio Cameracensi, oppido Valentianis, passio sancti Salvii Engolismensis episcopi et martyris. Agit de eo etiam BRUXELLENSIS, sed hi et similes codices non faciunt auctoritatem.*
- Salvii.*
- BRUXELLEN. De Joanne et Paulo, addit: *Quique Gallicanum patricium et Consulem, in expeditione, ad fidem converterunt. Hos postea Iulianus apostata, quia ydolis sacrificare noluerunt, nocte in domo perimi fecit. Et sanctorum martyrum Baudelici et Nonnosæ fratrum. Sunt prætermissi. Sequitur de Vigilio. In duabus aliis annuntiationibus purus est. In fine additur: In portu Valenciano, sancti Salvii Engolismæ civitatis episcopi. Qui ab Aquitania pro fisco Valencianas veniens, a Winegardo filio Genardi, procuratoris fisci clam perimitur. Sed Karolus magnus, rex, ut ipsum quæreret, ter per angelum commonitus, sorte occisorem ejus quæsitum invenit. In quem ac patrem ejusdem ipse tantum scelus graviter vindicavit.*
- De Joanne et Paulo.*
- Baudelici et Nonnosæ.*
- Vigiliï.*
- De Salvio.*
- HAGENOVEN. Joannis et Pauli elogium ex Actis paulo auctius reddidit. In Maxentio et Perseveranda purus est. Quarto loco: *Apud urbem Tridentinam, sancti Julii, voluit dicere Vigiliï, etc., pure. Sequitur vitiata et intorta historia de sancto Prospero, quem die præcedenti retulimus.*
- Ex brevi specimine, de reliquis feres judicium. Ita incipit: *Ipso die, sancti Prosperi, doctoris eximii, qui fuit ex Hispaniæ et Aquitaniæ partibus (an parentibus) nobilibus. Primo miles erat, et sapientia et facundia repletus. Omnibus igitur suis venditis, Romam venit, et a sancto Leone Papa benigne susceptus est. Tempore autem Marciani imperatoris, in Calcedonensi Synodo, hæresim Nepticii et Nestorii confutavit, et multos libros scripsit ad Christianæ fidei firmamentum. De eo autem sancto locum (Leoni) revelatum est ut Prosper episcopus ordinetur et ad Emiliam destinetur, etc. Hæc sufficiant.*
- De Prospero.*
- VICTORIN. In fine pro *Perseverandæ* habet: *Eodem die, sanctæ Perseverantiæ virginis.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Ioannis et Pauli fratrum et martyrum. Vigiliï episcopi et martyris. Marcentii abbatis Pictaviensis.*
- Vigiliï.*
- In VATICAN. Deest, *Maxentii et Perseverandæ.* Adjicitur autem: *In Africa sanctorum Gaudentii et Felicii.*
- Gaudentii et Felicii.*
- FLORENTIN. *Apud Tudertum (Tridentinum) sancti Iulii (Vigiliï) episcopi, qui sub Stilicone proconsule, pro Christi nomine magno lapide percussus, martyrium complevit. Romæ, sancti Decodati Papæ et confessoris. Qui natione Romanus, sedit anos IV, menses II, et dies V, post sanctum Petrum LXXVIII, sepultus in ecclesia sancti Petri in Vaticano. Qui tantæ magnitudinis fuit ac benignitatis, ut omnem hominem a majore usque ad minorem, libenter susciperet, peregrinis compassionem exhiberet. Unusquisque, quod justum postulavit, sine dubio impetravit. Post cujus transitum tanta pluvia et tonitrua fuerunt, ut etiam homines et peculia de fulmine interirent. Vide Prætermisos, ubi vocatur *Adeadatus*, cultu carens.*
- Vigiliï.*
- Decodati PP. cum elogio.*
- CAUDIACENS. *Sanctonas, natalis sancti Decentii episcopi et confessoris, cujus venerabile corpus ob persequutionem paganorum Arvernens deportatum, requiescit in cellula, quæ Argedis nuncupatur, ubi Deo annuente, multis signorum miraculis claret. Spectat ad xxviii Octobris.*
- Decentii.*
- EDITIO LUBECO-COL. In Joanne et Paulo pura, in Vigilio interpolata est. De Maxentio inserit: *fratris beati Maximini Treverensis episcopi.* De Salvio, fere ut CENTULENSIS. Sequitur: *Civitate Longina, sancti Pelagii martyris. Si de Cordubensi agit, melius scripsisset, civitate Corduba. De Perseveranda, recte.*
- Vigiliï.*
- Pelagii.*
- GREVEN. *In Alexandria, sanctorum Agathonis et Diogenis. Salvii Engolismæ (alias Ambianensis) civitatis episcopi et martyris. Qui divinæ charitatis ardore, per Gallus verbum Dei disseminans, in portu Valencianas, cum discipulo suo, ab impio quodam interfectus est, et occultatus, a Carolo magno divinitus admonito repertus est. Vigili, episcopi Autissiodorensis et martyris, qui ob sanctitatem suam inimicis justitiæ odiosus factus, a Warrachone senes-*
- Agathonis et Diogenis.*
- De Salvio.*
- Vigili Autissiodorensis.*
- callo

- Pelagii.*
Radulphi.
Antelmi.
*Translatio-
nis Marcelli.*
Salvi.
De Pelagio.
- callo regis Franciæ occisus est. De eo actum est XI Martii. De Pelagio, ut supra. Eodem die, vel secundum alias, præcedenti, sancti Radulphi episcopi Bituricensis et confessoris. Colitur XXI Junii. Item, sanctæ memoriæ Antelmi episcopi et confessoris, Ordinis Carthusiensis. Qui ex Priore majoris Carthusiæ, Bellicensis factus episcopus, innumeris claudit miraculis, inter quæ et puerum in aquis præfocatum, vitæ reddidit. Ad ipsius, etiam sanctitatis iudicium, ut Vincentius quoque lib. 30 testatur, cum ejus cæquix celebrarentur, luminaria astantia relictus visa sunt inflammari. Translatio sancti Marcelli episcopi Parisiensis et confessoris. Dies natalis est 1 Novembris.
- MOLAN. Aliis litteris textui inserit de Joanne et Paulo : misso Terentiano campiductore, intra domum propriam decollati, qui tamen postea Christianus factus est. Et ab ipso Terentiano descripta est passio horum martyrum. In fine : Item passio, sancti Salvii episcopi Engolismæ civitatis, in portu Valentiani. Tum typis minoribus, de Antelmo, ut GREYEN. usque ad, reddidit. Deinde : Eodem die apud Corlubam civitatem, natalis sancti Pelagii martyris, qui ætatis decem fere annorum in carcerem detrusus, ab Abdarameno rege, cum abnegare Christi
- stum nollet, martyrium suum gloriose complevit circa annum Christi DCCCXLVI. Hæc in editione prima. Aliæ præter dicta, textui inserunt litteris Italicis : Legionensi civitate, sancti Pelagii martyris. Imo litteris Romanis tamquam textu partem : In portu Valencianas, sancti Salvii martyris. Tum rursus cursivis ; et episcopi, qui ab Abbia civitate sua, in Gallias cum uno comite ad prædicandum veniens, et in villa illa, quæ dicitur Berviticum, a Vuinegardo, filio Genardi, clam comprehensus et in capite securi percussus, una cum supradicto comite martyrium suscepit. Qui ambo in stabulo reconditi, ibique ab angelis honorifice custoditi, sicut in libro de passione eorum invenitur, post tres annos, revelatione divina ab imperatore Carolo magno inventi, et in loco ubi nunc jacent, sepulti, usque hodie, signis et miraculis coruscant. Sexto Kal. Julii, sancti Baboleni abbatis et confessoris. Die vigesima sexto, sancti patris David Thessaloniciæ. Demum minoribus litteris : Item obitus sanctæ memoriæ Anthelmi episcopi Bellicensis, et confessoris ordinis Carthusiensis. De eo GREVENUS, supra. Videri possunt Henschenii commentarius et ejusdem annotationes ad Anthelmi vitam a coævo et familiari scriptam.
- De Salvio.*
Baboleni.
David.
Anthelmi.

V Kal.

Die 27.

- Crescentis.*
*Symphorosæ
et 7 filiorum.*
Zoili.
- A** pud Galatiam, beati Crescentis, discipuli sancti Pauli Apostoli, qui in Gallias transitum faciens, verbo prædicationis, multos ad fidem Christi convertit. Rediens vero ad gentem, cui specialiter episcopus fuerat datus, Galatas, usque ad beatum finem vitæ suæ, in opere Domini confortavit. Apud Tiburtinam urbem Italiæ, natalis sanctæ Symphorosæ cum septem filiis, Crescente, Juliano, Nemesio, Primitivo, Justino, Stacteo, Eugenio, quorum mater sub Adriano principe, ob insuperabilem constantiam, primo palmis cæsa, deinde crinibus suspensa, novissime saxo alligato in flumen est præcipitata. Filii autem stipitibus ad troceas extensi, diverso mortis exitu martyrium compleverunt. Cordubæ, sancti Zoili martyris, cujus corpus, cum longo, tempore, ubinam sepultum fuerit, latuisset, venerabili episcopo ejusdem loci, nomine Agapio, ex divina revelatione manifestatum est.

Puros censeo *Praten. Herinien. Antverp-Majorem, et Muneratum.*

VARIA LECTIO. Potius menda complectitur. *Galaciam*, est in Herinien. et Munerato. *Crescentis*, in Antverp-Maj. *Galathas* in Pratensi et Munerat. *Ordinatus* ; pro *datus*, legit Antverp-Maj. ubi post *opere*, omittitur *Domini*. *Praten.* habet *Tiburtinam*. *Herinien.* *Symphorosæ*, Munerat. *Symphoriense* ; qui et *Nemesia*, pro *Nemesia*. *Antverp-Maj.* potius *matrem* scribit, quam *mater*. Hæc omnia recte in textu ; uti et aliud, quod Munerat. male legit, *mater fide constantissima sub Ariano*. Posui, *alligato*, cum *Adone*, non *alligata*, sicut habent Antverp-Maj. et Munerat. Prior legit, *cujus cum longo, onittens corpus*.

- Crescentis.*
*Symphorosæ
et 7 filiorum.*
- O**BSEVATIO. *Crescentem* Apostoli Pauli discipulum, primus, ut in hisce solet, memorat auctor Romani parvi, verosimiliter ex Rufini historia lib. 3 cap. 3. Ex Romano parvo acceptum Viennensis proprio ornavit elogio, quod Notkerus æque ac Noster modice contraxit, iis præteritis, quæ spectant ad prædicationem Viennensem, ceteris verbatim descriptis, ut hic primum de Usuardo se observasse fatetur Papebrochius. Ad ipsum, de Crescentis apud Græcos et Latinos cultu, asseroque ad Viennenses et Moguntinos Apostolatu disputantem. Item Tillemontium tomo I pag. 312 et 584. Hactenus pro textu plana omnia. — *Sed difficillimæ solutionis nodus occurrit*, inquit Florentinius, *an in septem germanorum memoria, quæ hic recolitur* (nempe in apographis Hieronymianis, ubi innominati sunt) *septem sanctæ Symphorosæ filii, aut sanctæ Felicitatis indicentur*. Sequitur disquisitio non indiligens, cujus ea demum conclusio : *Quamobrem in eam facile sententiam veni, ut septem hic Symphorosæ filii cum Breda (supposititio) Usuardo, Adone et Notkero recolantur, quoniam eorum revera natalis dies esset, ut affirmat Viennensis Ado, sed iterum eorumdem peragi memoriam xv Kal. Augusti, etc.* Ita Florentinius, forte non satis hic advertens, alia ab Adone germanorum istorum nomina hac die, alia prorsus ab Hieronymianis referri XVIII Julii, ubi idem de novo saxum a

Florentinio

Florentinio volvitur, non soluta penitus difficultate. Crescit illa et ex eo fit intricatior, quod Adonis nomina, si unum forte excipias, ipsissima illa sint, quæ hodie Cordubæ ab Hieronymianis tribuuntur. Non vacat notare cetera, quibus perpensis. satius putavit Henschenius, Symphorosæ filios hic exclusos, ad proprium diem xviii Julii, transferre; cujus sententiæ, sub inserta protestatione subscribimus, rem totam in Actis, favente Deo, de integro discussuri. Prælucebunt Acta, a Ruinartio inter selecta edita, cum prævia admonitione a pag. 17; et novissime a Tillemontio Gallice deducta tomo 2 a pag. 241. Interim si Wandelberti auctoritas quid possit aut valeat, hanc diem *Zoelus* cum sociis occupabit:

*Hesperiam quinto antistes martyrque Zoelus
Martyribus cumulat junctus denisque novemque.*

Quindecimam (autem Kal. Augusti) *genetriæ septena prole dicabit*: non ut fecit Notkerus, sic rem componens, ut hac die septem Adonianos fratres et xviii Julii septem Hieronymianos commemoret, quod est magis nodum scindere quam solvere, si quidem satis solubilis sit. At enim ad historicam veritatem explorandam proprie pertinet tota ea disceptatio, hic de Usuardi nostri textu ex professo quæritur; quem licet tantisper falsum supponamus, ut jam sæpe supra fateri debuimus, manebit tamen indubitatum, ita ipsum ex Adone scripsisse, ut laterculum sincere et simpliciter repræsentat. — Idem puto dicendum de annuntiatione *Zoili*, quem solum expunctus decem et novem Adonis sociis anonymis, prædicat, proindeque Grevenum et Molanum interpolatos censuimus, quod Adonis potius, quam Usuardi sensum secuti fuerint. Ceterum *Zoilus* ille a Wandelberto superius perperam *antistes* dictus sociis aliis xx, inter quos septem nostri Symphorosæ filii nominantur, in Actis immixtus est, ubi in commentario historico controversiam de matre et septem filiis auspicatur Henschenius, apud quem duobus aliis paragraphis *Zoili* martyrium, inventionem et translationem corporis, aliaque ad eum spectantia invenies. Addit hic Usuardus de suo, miraculum circa sacri corporis revelationem, quod utrum satis exacte describatur, malo ex ipsis Actis quam ex arbitrio nostro definias.

De septem *Dormientibus* cursim aliquid hac die apposuit Ado; Rabanus historiam bene longam contexit, ab ipso Notkero totidem fere verbis relatam, quæ in Auctariis videri potest. Noster, nescio quo prælucente, eos ad xxvii Julii rejecit. Hic igitur sepositis, manet simplex et genuina hac die Usuardi lectio.

Zoili.

De 7 Dormientibus in Adone, Rabano et Notkero.

AUCTARIA.

GREVEN. et MOLAN. Ex purorum numero exclusos diximus, quia de Zoilo inserunt, cum aliis decem et novem.

TORNACEN. In Crescente, purus, corripit elogium septem fratrum Tiburtinorum, et Zoili encomium rescindit.

PULSANEN. In Crescente purus, omittit Tiburtinos, et in fine solum habet: *Cordubæ, sancti Zoeli martyris.*

Crispiniiani, etc.

7 Dormientium.

ROSEYD. Textui puro subdit: *Romæ, Crispiniiani et vii germanorum. In Epheso, septem dormientium, Maximiani, Malchi, Martiniani, Dionisii, Joannis, Serapionis, Constantini.*

ANTVERP. MAX-LUBECANA, ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et EDIT. ULTRAJ-BELG. In fine, post textum purum: *Hoya insula, translatio sancti Florentii confessoris.* An is est qui colitur xxii Septembris? Vide Prætermisissos. Inserunt etiam Zoili socios.

Translacionis Florentii.

LOVANIEN. In prima et secunda purus, Adonem in fine sequitur: *Cordubæ, sancti Zoili martyris, cum aliis decem et novem; expunctis reliquis.*

ALBERGEN. et DANIC. In prima puri, secundam plane omitiunt. De Zoilo cum GREVENO et MOLANO etiam inserunt, cum aliis decem et novem. In fine: *Hoya insula, etc., ut supra.*

CENTULEN. Apud Galatiam, sancti Crescentis episcopi, quem beatus Paulus ordinavit, et terræ ac genti Galatiæ pastorem constituit. Usuardi textus non solum hic contrahitur, sed etiam recte corrigi videtur. *Apud Tiburtinam Italiæ civitatem, sanctæ Symphorosæ uxoris Getulii martyris, quæ sub Adriano cæsare passa est cum (septem) filiis suis, quorum nomina, Crescens, Julianus, Nemcius, Primitivus, Justinus, Stateus, Eugenius. (Hoya) monasterio, sancti Florentii confessoris. Ambianis civitate, inventio beatorum martyrum Fusciani, Victorici et Gentiani.* De quibus etiam

Florentii. Inventionis Fusciani, etc.

agit Rabanus et ex eo Notkerus. Coluntur xi Decembris. *Ipsa die, nativitas sancti Nicolai archiepiscopi.* Vide vi Decembris. *Cordubæ, sancti Zoili et aliorum xviii. Carthagine, sanctæ Gudilenes martyris.* Aliis *Guddenes* vel *Gundenes*. Colitur xviii Julii.

Nicolai.

Gudilenes.

BRUXELLEN. In textu fere similis est LOVANIENSI. Tum sequitur curiosa historia, quam hic juvat attexere: *Apud Ephesum, sanctorum septem fratrum dormientium. Qui sub Decio imperatore pro Christo tormentati, declinantes tortorum savitiam, in quadam spelunca se occultarunt, et ibidem post orationem obdormierunt; et Decius speluncam obstruxit. Tempore autem Theodosii, orta simultate de fide resurrectionis, ipsi a sompno, quo ferme duceatis annis dormierunt, divinitus excitati, surgunt, et coram Theodosio imperatore, asserta resurrectionis veritate, iterum dormierunt in Christo. Qui postea tempore Eduardi regis Angliæ, se de latere in latus vertentes, ab eodem rege prophético spiritu prædicantur per annos septuaginta quatuor in latus illud pausaturi. Et sic tantum a tempore Lotharii imperatoris, nepotis ex filio Caroli magni, immoti quiescere referuntur. Quam hac sint verosimilia, dicitur in Actis xxvii Julii. Apud Cartaginem, sanctæ Guddenes, pro Christo, gladio cæsæ. Et nativitas sancti Nicolai episcopi. Hoya insula, translatio sancti Florentii confessoris. De hisce tribus jam egimus supra in CENTULENSI.*

De septem Dormientibus.

Guddenes.

Nicolai. Florentii.

HAGENOYEN. In Crescente satis purus est. De Tiburtinis, post textum modice interpolatum, singulorum mortis genus tacitis nominibus refert, quod ex Adone clarius intelliges, ubi nomina ordine repetuntur. In Zoilo iterum purus subdit in fine: *Nola (Hoya) insula, translatio Florentii confessoris.*

DAVERONEN. Oya insula, translatio Florentii confessoris.

Translacionis Florentii.

AMBIAN.

purus est. In Alexandrinis martyribus modice interpolatus. Sequitur in fine, quod habet textus noster in principio: *Vigilia beatorum Apostolorum Petri et Pauli.*

HAGENOVEN. Sic scribit de sancto Leone: *Item Romæ, sancti Leonis II Pontificis et Doctoris. Hic composuit sermones, quibus sermonibus utitur Ecclesia in officio divino. Hic suscepit sextam Synodum, et instituit, ut qui ordinatus fuerit archiepiscopus etc. ut supra retulimus ex ULTRAJECTINO, etc. In reliquis proxime ad puritatem accedit, sed longe recedit a recta orthographiæ ratione, ut passim solet.*

AQUICINCT. De sancto Leone addit, quod damnaverit hæresim Nestorianam et Eutychianam; item quod coegerit concilium Chalcedonense. Tum subdit: *Hic constituit intra actionem dicere: Sancta sacrificium; et velamen capitis non accipere moniales ab episcopo, nisi probata prius illius virginitas fuerit.*

MATRIC-CARTUS-UTRAJECT. *Leonis Papæ. Hirceni episcopi, cum sociis martyribus. Vigilia. Benigni episcopi et martyris, cujus ossa sunt in ecclesia Trajectensi. Plutarchi martyris, cum sociis. Potamiæ virginis et martyris. Quam in margine, vocat Potamiænam. Ubi etiam notat, quod Irenæus Lugdunensis cum omni fere populo suo, martyrium sustinuit.*

In VATICANO. Post *Herois*, adjectum: *Item Serni, Potamiæ, Marcelli, Catechumenæ, et Heronimæ baptismum martyrii consecute. Inter quos, etc. Quæ Alexandrinorum martyrum nomina attinent, ad usque minutias excussit in Actis Henschenius.*

CASSIANI. *FLORENTIN. Item, passio sancti Cassiani episcopi Tudertini et martyris, cujus corpus ibi requiescit in ecclesia sancti Fortunati. Dies natalis est XIII Augusti, quo die etiam in Martyrologio Romano refertur. An hic de translatione agitur, incertum est.*

EDITIO LUBECO-COL. Post Vigiliam Apostolorum, immediate subjicit de Irenæo, tum de Alexandrinis: utrobique satis pure. Tum: *Eodem die, beati Benigni episcopi Carnotensis et martyris. In fine: Romæ, beati Leonis, primi, Papæ*

et confessoris. Qui sedit annos viginti unum, mensem unum, dies viginti octo. Cujus temporibus extitit quarta Synodus, scilicet Chalcedonensis; in qua congregati sunt quingenti et triginta episcopi, ponentes fidem Catholicam et confitentes extra hæresim Nestorianam et Euticianom, duplicem in Christo naturam, divinam videlicet et humanam. Hic addidit Canon: Sacrificium sanctum immaculatam hostiam. Manum sibi amputavit propter tentationem quamdam, sed beata Virgo, quia ei singulariter semper devotus extitit, ipsam restituit.

BELIN. De Leone: *Romæ, beati Leonis Papæ et confessoris. In fine mutilus, hæret ad, emicuit Potamia virgo; vult dicere Potamiæna.*

GREVEN. *Nota. Leo Papa hic positus, hujus nominis primus fuit. Qui sua industria concilium Chalcedonense congregari fecit; constituitque intra actionem dici: Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam. Item Basilidis, percussoris sanctæ Potamiæ, Sereñi, Etheræ, Catechumenæ, baptismum ignis consecutæ, aliorumque multorum martyrum ex scola Origenis. Quibus sancta Potamiæna per visum assistens, coronas martyris a Domino impetratas detulit. Vide ipsa Acta. Benigni episcopi Carnotensis et martyris, in Trajecto inferiori quiescentis. Item beatæ memoriæ Heymbradi presbyteri et confessoris, in Hassia, monasterio Hasungen, a se fundato, quiescentis.*

MOLANI prima editio solum adjicit: *Item Trajecti, Benigni martyris atque pontificis. In posterioribus sic emendatur annuntiatio Leonis: Et natalis beati Leonis Papæ et, tum Italicis litteris: confessoris, qui sedit Romæ menses decem. Hic eloquentissimus et Græca Latinaque lingua eruditus, sanctum sextam Synodum fecit, quæ in regia urbe celebrata est: ubi damnati sunt Cyrus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus, Macarius, Stephanus et Polychronius, novus Simon, qui unam voluntatem et operationem in Domino Jesu Christo prædicabant, Sequitur textus, cui post Herois, intruditur Italicis rursus litteris: Item Sereñi. In fine: Die vigesima octava, reportatio reliquiarum sanctorum Cyri et Joannis qui miraculis claruerunt. Coluntur ambo die xxxi Januarii. Item Trajecti, Benigni martyris atque Pontificis.*

Basilidis et aliorum.

Benigni.

Heymeradi.

Benigni

De Leone II

De reliquis Cyri et Joannis.

III Kal.

Die 29.

Petri et Pauli.

Marcelli et Anastasii.

Beatæ.

Romæ, natalis beatorum Apostolorum Petri et Pauli, qui passi sunt sub Nerone cæsare, Basso et Tusco consulibus. Quorum prior in eadem urbe juxta viam triumphalem totius orbis veneratione celebratur, sequens quoque in via Ostiensi sepultus, pari habetur honore. Eodem die, sancti Marcelli martyris, qui apud castrum Argentomacum pro fide Christi una cum Anastasio militari, capite plexus est. In territorio Senonico, Beatæ, virginis.

Paris annuero *Praten. Herinien. Tornacen. et Muneratum*, quamvis in aliquo discrepent.

VARIA LECTIO. In prima annuntiatione omnes concordant. *Ostinsi*, apud Muneratum, typographi mendum est. *Argentomacum* legunt passim codices omnes, excepto Munerato, qui *Argento magnum*; et Molano, qui *Argentomachum* substituunt. Sic citati codices et ceteri fere omnes legunt cum textu, *capite plexus est*; *Pratensis* vero magis generice, *martyrio coronatus est*, in quo ei consentiunt Antwerp-Maj. et Rosweyd. plerumque conformes. Pluris nobis est aliorum auctoritas; licet non ignorem Anastasium ex Actis, alio mortis genere, quam decollatione consummatum. Puto Usuardum simpliciter scripsisse *Beatæ, virginis*, ut habent *Praten. Tornacen. et Munerat. atque etiam Herinien.* nisi quod adjectum sit, *cruci appensæ*. Alii aliter expriment, ut patebit in Auctariis.

OBSERVATIO.

OBSERVATIO. Hunc xxix Junii tota antiquitas, media ætas, atque Ecclesiæ hodiernæ omnes, veneratæ sunt et venerantur, pro die legitimo Depositionis sive martyrii sanctorum Petri et Pauli. Quis ausit vel hiscere contra auctoritatem tantam, et usum Ecclesiæ universalis sine intermissione continuatum? Verba sunt Janningi § 5 num. 46, Commentarii prævii ad Apostolorum Acta, ubi varias alias intricatas quæstiones circa locum, modum et tempus martyrii enucleate juxta ac erudite explanat, videndus omnino a curioso lectore. Ad institutum nostrum quod propius attinet, præter Kalendaria et Sacramentaria, Martyrologi antiqui universim omnes pro hac eadem die certatim et constantissime pugnant: Hieronymiana imprimis apographa omnia a Florentinio edita, tum Beda, Florus, Rabanus; item Romanum parvum, Ado, Notkerus et Noster; Wandelbertus etiam, qui sic eleganter cecinit:

Tertius auratam sustollit ad æthera Romam

Martyrio pariter Petri Paulique beato.

Ex quibus non parum roboratur relatum nuperrime Janningi assertum. Porro Viennensis Martyrologus inter Festivitates Apostolorum primo et præcipuo loco, multa in Petri et Pauli laudem commemorat, quæ exactiori crisi subigi possent, æque ac alia a Notkero superaddita. Quæ textus noster tamquam vere Usuardina repræsentat, ea ex Adone omnino decerpta sunt, servatis Bassi et Tusci Consulium nominibus, perperam cum Nerone cæsare connexis, utpote a quo totis ferme duobus, seculis sejunguntur, ut clare intelligas Translationem seu Depositionem alteram, si ita vocari possit, cum ipso martyrii die, Adonis errore fuisse confusam. Qua de controversia videsis laudatum Janningum citato loco, et iterum § 20 Analectorum, atque item in præcedentibus paragraphis Henschenium et Papebrochium. Persuasum habeo, ea istic curioso lectori suppeditatum iri, quæ animum prorsus expleant. Si cui forte magis placeat rerum series per ordinem digesta, adire is poterit Tillemontium tomo I a pag. 108 ad 317, utriusque Apostoli gesta prosequentem. Interea manifeste patet quam simpliciter et bona fide Usuardus Adonem ductorem suum, de more secutus fuerit. — Nullum habuit in Marcellio Argentoniensi et socio milite; adeoque Acta ei præluxisse credimus, in quibus clare dicitur Marcellus capite plexus, Anastasius vero alio mortis genere agonem consummasse. Unde si in laterculo utriusque martyrium conjungitur, dubium manet, rectiusne Pratensis cum solitis sociis, an potius alii scripserint; qua causa codices puros multiplicavimus, notabiliter licet discrepantes. — Movit etiam annuntiatio ultima, judicio nostro plane Usuardina, sed in codicibus diversimode expressa. Nobis quidem longe probabilior est laterculi nostri lectio, multis argumentis in Actorum sylloge confirmata; sed nec codicum aliorum contemnenda auctoritas, qui Beata, vel Sancta faciunt adjectivum seu epitheton Benedicta, ut proinde nomen proprium in dubio relinquatur. Haud absone nomen aliud excogitavit Clar. Castellanus, de quo cum in præfata Sylloge dictum sit, non est necesse actum agere. Ex dictis colligitur, quid primigenia phrasi Usuardum scripsisse censeamus.

Petri et Pauli.

Marcelli et Anastasii.

Beata.

AUCTARIA.

ANTVERP.-MAJ. Pro more de cetero PRATENSI similis, caret ultima annuntiatione de Beata, vel Benedicta.

PULSANEN. Purus est usque ad Marcelli martyris, inclusive; cetera omnia desunt.

ROSWEYD. caret etiam in fine annuntiatione Beata, cujus loco hæc habet: *Item Romæ Novatiani et aliorum DCCCCLXXIX.* Notantur hi Martyres in Hieronymianis, sed mirum est nec in Actis, nec in Præternissis, ullam eorum fieri mentionem. Sequitur: *Fortunati episcopi et confessoris.* Vide Præternissos.

ANTVERP. et MAX-LUNE. Incipiunt: *Romæ, sanctissimorum Apostolorum, etc.* In fine autem, pro Beata virginis, legunt, sancta Benedicta, virginis. Vide Observationem.

BELINI prima editio, præter menda plurima, etiam scribit, sancta Benedicta. Secunda vero, de Petro et Paulo inserit; anno trigesimo octavo post passionem Domini.

ANTVERP.-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ.-BELG. Ordiantur hoc modo: *Romæ, beatissimorum Apostolorum Petri et Pauli. Quorum prior cruce affixus est, capite ad terram verso, et in sublime pedibus elevatis: asserebat enim se indignum eo modo, quo suus Dominus, crucifigi. Sequens vero, pretiosi capitis obtruncatione, mortem pretiosam invenit. Passi sunt autem illustrissimi athlete anno Dominicæ incarnationis LXXII, passionis vero XXXIX, (LEYDEN.*

solus legit LXII, passionis autem xxx). In fine: *In territorio Scnonico, sancta Benedicta virginis cruce appensa.*

CENTULEN. *Romæ, natale beatorum Apostolorum Petri et Pauli, qui passi sunt sub Nerone (manu recentiori, super erasis verbis, Basso et Tarso Consulibus) Tradunt vero antiqui et sanctissimi Patres, quod hi duo magni Ecclesiarum Principes, non post anni revolutionem, sed eodem anno, una eademque die, in una urbe, alter cruce, alter gladio triumphavit. In urbe Argentoraco, sancti Marcelli, qui cum Anastasio capite plexus est.*

BRUXELLEN. De Petro et Paulo, omissis annis, ferme repetit quæ jam dicta sunt, hoc notabile adjungens: *De quo (martyrio) beatus Ambrosius loquens, sic ait: Non sine causa factum putamus, quod uno die, uno loco et sub eodem persecutore Petrus et Paulus passi sunt. Uno quidem die, ut ad Christum pariter pervenirent; in uno loco, ne alteri Roma deesset; et sub uno persecutore, ut æqualis crudelitas utrumque constringeret.* De Marcellio, pure; de Benedicta, ut mediæ notæ codices supra. In fine subdit: *Et sancti Cassii Narniensis (Narniensis) episcopi, cujus transitum beatus Gregorius in Omeliis commemorat. Vide Papebrochii commentarium.*

HAGENOEYEN. De Petro et Paulo, aliis verbis sententiam exprimit sex codicum supra, notans annum incarnationis LXXI, passionis XXXVII. De Marcellio et Benedicta, ut iidem.

Novatiani et soc. 979.

Fortunati.

Benedicta.

De Petro et Paulo.

De Petro et Paulo.

Cassii.

- AQUICINCT. Legit *Argentorochum*, pro, *Argentomochum*. In fine: *Sanctæ Beatæ*.
- MUSTIOLÆ et BEATÆ. *VICTORIN. et REG. SUEC.* sub num. 130. In territorio *Senonico*, beatæ *Mustiolæ et Beatæ virginum*. De *Mustiola*, vide *Prætermisissos*. *Ipsa die, Nivernis, sancti Agricoli episcopi et confessoris*. Vide Acta xxvi Februarii.
- AGRICOLI.
- CASSII. *MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Petri et Pauli Apostolorum. Cassii Narniensis episcopi, de quo beatus Gregorius in homilia*. Vide BRUXELLEN.
- IN VATICANO num. 5949. Deest commemoratio *Marcelli*, et item *Beatæ*.
- ALBANI. *FLORENTIN. Apud civitatem Verolaniam, passio sancti Albani martyris, sub Diocletiano imperatore. Qui passus est anno Domini cclxxxvii, tamen festum agitur x Kal. Julii*. Vide ibi.
- BURDEGALEN. et BIZUNTICEN. In territorio *Senonico, Beatæ virginis*.
- CAUDIACEN. In territorio *Senonico, sanctæ Beatæ virginis*. Vario modo dicitur idem.
- ENITIO LUBECO-COL. De *Petro et Paulo*, convenit cum codicibus supra. In *Marcello*, pura est. *Benedicta etiam ut supra*. Tum: *Ipsa die, sancti Novatiani martyris cum aliis dccccxcvii martiribus*. Vide supra in *ROSWEYD. Item, sancti Cassii episcopi Narniensis et confessoris, de quo beatus Papa Gregorius in Omeliis scribit. Dominica pri-*
- ma, in *Werdo oppido imperiali, translatio sancti Swieberti episcopi Verdensis et confessoris*. Data sunt Acta xxx Aprilis.
- GREVEN. *Eodem die, Novaciani martyris, cum aliis dccccclxxviii*. De quibus supra, variante tamen sociorum numero. *Cassii Narniensis episcopi et confessoris. Huic, ut refert Gregorius homilia xxxvii, mos erat cotidianos Deo hostias offerre; ita ut pene nullus dies vitæ ejus abscederet, quo non omnipotenti Domino hostias placationis immolaret. Cui cum sacrificio, valde etiam concordabat vita; non cunctas quæ habebat, in elemosynis tribuens, cum ad horam offerendi sacrificii venisset, velut totus in lachrymis defluens, semetipsum cum magna cordis contritione mactabat. Item sanctæ memoriæ Geronis archiepiscopi Agrippinensis Colonix et confessoris. Nec in Prætermisissis memoratur. Denique: Dominica huic festo proxima, apud *Werdam, translatio sancti Swieberti episcopi Verdensis et confessoris*. Vide in EDITIONE LUBECO-COLONIENSI.*
- MOLAN. De *Cassio Narniensi*, typis minoribus describit, quæ ex GREVENO proxime dedimus; nec in prima sua aut posterioribus editionibus, aliud quidquam addit. Vide alia ex sancto Gregorio in Actis nostris descripta.

Pridie Kal.

Die 30.

Commemoratio
Pauli
Apostoli,
Lucinæ,
Martialis et
soc.

Corsici
et Leonis
Ostiani.

Commemoratio sancti Pauli Apostoli, quem cum beato Petro cruce appenso, cælum gladio necatum excepit una. Romæ, natalis beatissimæ Lucinæ discipulæ Apostolorum. Lemovicis civitate, sancti Marcialis episcopi, cum duobus presbiteris Alpiniano et Stratocliniano, quorum vita miraculorum signis admodum effulsit. Ipsa die, sancti Corsici presbiteri et Leonis subdiaconi. In territorio Vivariensi, sancti Ostiani presbiteri et confessoris.

Sumitur ex *Herinien. Munerat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. *Commeratio* in *Herinien*. scriptoris haud dubie error est. *Muneratus* sensum *Usuardi*, non pura verba reddidit: *Qui cum beato Petro cælum gladio necatus accepit una eadem die*. Lego *Marcialis*, cum codicibus ferme omnibus, excepto *Molano*. *Munerat*. scribit *Alpiano*, ceteri cum textu, ubi forte melius poneretur *Albiniano*, atque item *Austricliniano*, ut bene *Greven. et Molan*. Ego cum *Herinien. et vetustioribus aliis reliqui Stratocliniano*; utrumvis, præferre licet, potius quam *Stratocliano* cum *Praten. et Munerat*. Rursus tres codices nostri similes *Praten. Antverp-Maj. et Rosweyd.* legunt, in *Italiu*, male; codices alii ut in textu. In *Munerato* mendum est *Vanicusi*, pro *Vivariensi*. In eo demum errat, quod omiserit vocem ultimam, *Confessoris*.

Commemoratio
Pauli
Apostoli.

OBSERVATIO. *Joannes Molanus* in posterioribus suis *Usuardi* editionibus ad xxix Junii annotavit, se ex textu sustulisse, *Basso et Tusco consulibus*; quod manifesto errore ea recentius *Usuardo* adjecta, sibi male persuaserit. *Neque enim, inquit, Usuardi esse hoc somnium, inde colligo, quod is putarit Petrum et Paulum diversis annis passos esse*. Hoc probatum oportuit. Audi jam illum ad hunc diem xxx: *Quod ad lectionem attinet, vetus Usuardi codex (non is certe, quem in prima puriori editione secutus fuerat) habet, UNA, NON TAMEN EADEM DIE, SED EVOLUTO ANNI TEMPORE, UT VIR DISERTUS ARATOR SCRIBIT. Sed majores nostri, præter vocem UNA, totam hanc sententiam, veluti improbabilem delevisse videntur*. Sic *Molano* visum, ignorantem, procul dubio, id quod somnium vocat, non *Usuardi*, sed *Adonis* erratum esse, vere tamen ab *Usuardo* transumptum, quodque proinde perperam e textu expunctum est; uti et male erasa *Aratoris* periocha, si quidem ea ab *Usuardo* vere unquam inserta fuit, quod mihi hactenus non fit verosimile. Potius crediderim *Usuardum* in *Pauli* commemoratione, non minus quam die præcedenti, *Adonis* opinioni adhæsisse, atque adeo aliud *Adonis* somnium adoptasse, quo senserit utrumque Apostolum, non *evoluto anni tempore*, sed uno eodemque *Neronis* xiv martyrium subivisse, ut ab *Adone* *Nostri* ductori, diserte asseritur. Atque hinc consequens existimamus, *veteri illi codici, Aratoris* sententiam a recentiori aliquo sciolo esse intrusam; cui codici (forte *Pratensi*) solitos socios similes exhibemus, nempe *Antverp-Majorem et Rosweyd.* in quibus idem traditur, quosque nos ea de causa e purorum numero exclusimus, servata

codicum

codicum aliorum lectione, quam ipsiusmet Usuardi simplicem et germanam esse censebimus, nisi quis certiora docuerit. — Ducem eundem sibi prælucentem habuit Usuardus in *Lucina* Apostolorum discipula, Adonis verba ad apicem describens. Porro Lucinam ex Romano parvo tamquam ex fonte accepit Ado, et inter Festivitates Apostolorum elogio, a Notkero transumpto, exornavit, veluti quæ pro confessione Christi et ipsa sanguinem fuderit, de qua re vide Papebrochium in Actis, de altera *Lucina* ibi etiam disserentem. — *Martialis Lemovicensis* depositionem, tamquam *Confessoris*, notant codices Hieronymiani, notat item et eodem modo Viennensis, nihil in commendationem adjiciens, et sic a Rabano et Notkero positus est. Binos socios conjunxit Noster, sed ad hunc diem non spectantes, utpote qui singuli propriis festivitatibus recolantur. Nihil in citatis Martyrologis de *Martialis* Apostolatu, seu Apostolorum discipulatu, cujus tamen meminisse videtur Florus, in hypothesis quod ejus verba sint, quæ in Beda nostro referuntur. Videat curiosus lector, quæ de tota illa celeberrima controversia fuse in Actis et accurate explicata sunt. Hic solum Wandelberti et unicum de *Martiale* versiculum adjicio :

Lemovicum pridie colitur Martialis honore.

Junius his celsum festis determinat orbem.

Sequuntur in codicibus nostris *Corsicus et Leo*, à Pratensi, Antwerp-Majore et Rosweyd. *Italia* adscripti, ubi ceteri rectius a palestra abstrahunt, uti nos in textu legimus. Nam si agonis locus ab Usuardo appositus est, non potuit non Africam notare, quam clare expressam legere debuit in ipso fonte, ex quo duos illos a reliquis sociis avulsit. — *Ostianus, presbyter*, non *episcopus*, ut aliqui habent, nescio unde Usuardo innotuerit, Actis ejus plane deficientibus; certe ab ipso primum fuisse consignatum probat antiquiorum et æqualium silentium; ab ipso autem vere consignatum fuisse, quemadmodum et superiores ceteri, eo modo quo retulimus, ex allegato probatiorum codicum consensu abunde demonstratum putamus. Inter codices in Auctariis citandos, *Ostianus* varie annuntiat, in multis et ipse et duo superiores omnino prætermissi sunt, ut mox patebit.

AUCTARIA.

DE PRATENSI, ANTVERP-MAJORE et ROSWEYDINO, jam satis in Observatione diximus.

TORNACEN. Deficit in fine textus, nempe *Corsici, Leonis et Ostiani* non meminit.

PULSANEN. In commemoratione Pauli, meminit etiam de *revoluto anni tempore*. *Martialem* et socios plane omisit, uti et *Corsicum ac Leonem*.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Item ANTVERP-MAX. et LOVANIEN. Simpliciter scribunt: *Commemoratio sancti Pauli Apostoli*. Idem habet BELINUS. Sed illi de Ostiano legunt *episcopi*, hic solum *presbyteri*. EDITIO ULTRAJ-BELG. in commemoratione Pauli cum prioribus convenit, sed caret utraque ultima annuntiatione.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. et DANIC. Sic incipiunt: *Commemoratio sancti Pauli Apostoli, qui juxta traditionem beatorum Pontificum Anacleti et Gelasii, uno eodemque die gladio consummatus est, quo Petrus cruci appensus est. De quo beatus Ambrosius loquens, sic ait: Non sine causa factum putamus, quod uno die, uno loco, et sub eodem persecutore Petrus et Paulus passi sunt. Una quidem die, ut ad Christum pariter pervenirent; in uno loco, ne alteri Roma deesset; et sub uno persecutore, ut æqualis crudelitas utrumque constringeret. Quæ Ambrosii verba heri etiam in BRUXELLENSI retulimus. Cetera puri sunt, nisi quod Ostianum episcopum faciant.*

CENTULEN. *Natalis, et celebratio iterum, sancti Pauli Apostoli. Eodem die, beatissimæ Lucinæ, quæ ab Apostolis baptizata et instructa est. Lemovicæ, sancti Martialis episcopi, qui Romæ à beato Petro ordinatus et ad præfatam urbem primus episcopus transmissus est. Ipso die, sanctorum Corsici presbyteri et Leonis subdiaconi. In territorio Vivariensi, sancti Hostiani presbyteri et confessoris.*

BRUXELLEN. *Commemoratio beati Pauli Apostoli, gentium Doctoris. Romæ, natale beatæ Lucinæ, etc. In Africa, sanctorum Thimothei, Zotici et Pauli. Vide in Actis aliorum sociorum nomina. In Italia, sanctorum Corsici, etc. Sequitur de*

Martiale et Ostiano pure. In fine: Et in Brabantia, transitus fratris Arnulphi de Bruxella, conversi monasterii Villariensis; ubi miranda sanctitatis ejus gesta habentur. Ex hoc MOLANUS.

HAGENOYEN. *Romæ, commemoratio sancti Pauli Apostoli, quam statuit celebrari in Ecclesia beatus Gregorius Papa magnus, quia injustum et inconveniens sibi videbatur, quod tanti Ecclesie præcones uno die celebrentur. Et ideo in die amborum Apostolorum, totum facit officium de beato Petro; et isto, servari instituit de beato Petro (imo Paulo.) Romæ, natale beatæ Lucinæ, discipulæ Apostolorum. Hæc Lucina Paulo Apostolo velum capitis sui dedit, quo oculos suos teget, eunti illi (ad) passionem. Quod et illa miraculose recepit sanguine suo (ejus) cruentatum. Apud Gallias civitate Lemovica, sancti Martialis, qui fuit unus de LXXII discipulis Christi, cum duobus presbyteris, Alpiniano et Austridiano. Iste Martialis, sancti Petri Apostoli erat consanguineus et sancti Stephani Protomartyris. Qui quindecim annorum baptizatus est cum parentibus suis, et Domino semper adhæsit, et factus est ejus discipulus. Hic missus est in Galliam a beato Petro. In Gallo (Gallia) unus sanctorum suorum moritur, et tactu baculi sui illum suscitavit. Hic Martialis a Domino multipliciter est honoratus, cum illum ad quedam secreta sua admisit, scilicet lotioni pedum in cænu Domini, ubi ipse aquam et linteamina ministravit. Et plura alia eodem spiritu excogitata, quæ silentio præterimus, cum hæc ad specimen sufficiant. Plures videri possunt in obviis Legendariis, de quibus consule Papebrochii commentarium. De Corsico, Leone, et Ostiano non meminit.*

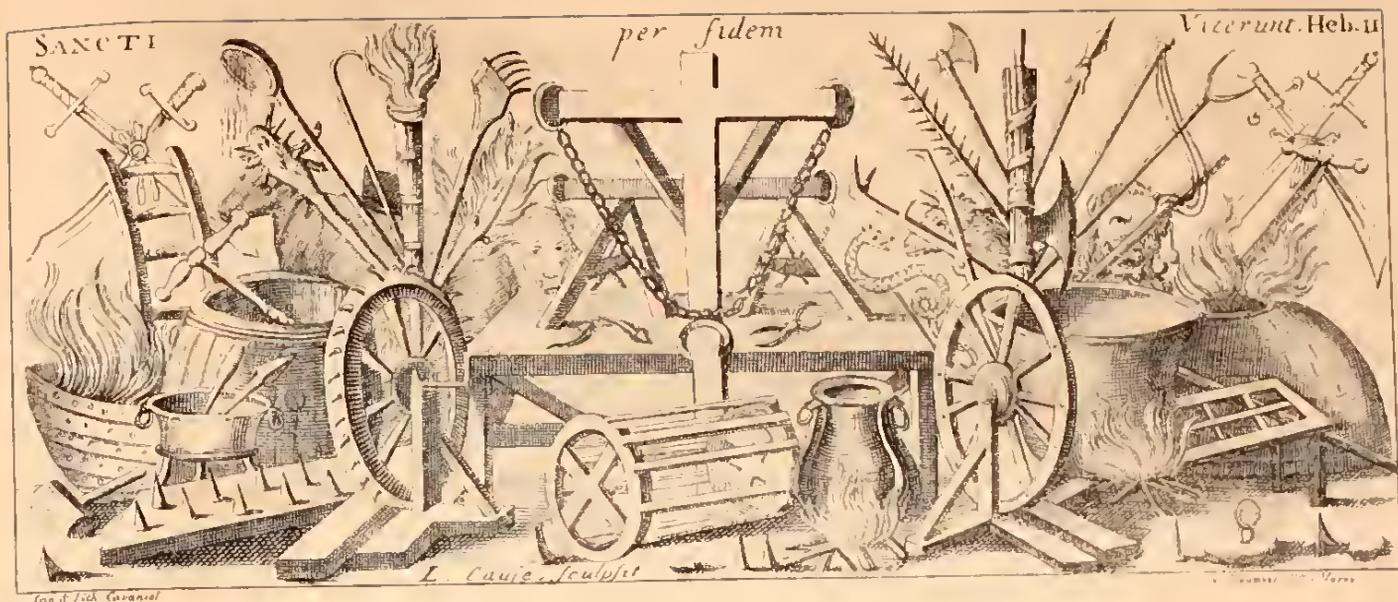
MATRIC-CARTUS-ULTRAJECTIN. *Commemoratio sancti Pauli Apostoli. Theobaldi eremite et confessoris. Martialis episcopi cum duobus presbyteris. Sanctæ Lucinæ, discipulæ Apostolorum.*

BIGOTIAN. sub nota P. 5. *Ostiani episcopi et confessoris. Sic notat brevis collatio.*

SALINEN. S. Anatolii. *Andygavis civitate, trans-*

latio

- Translatio- nis Albini.* *latia corporis sancti Albini episcopi et confessoris. De eo cum Usuardo actum est supra 1 Martii, quo dies natalis recolitur.*
- In VATICAN. num. 5949. Deest Corsici, *Leanis et Ostiani.* An in reliquis purus sit, non liquet.
- De Ostiano.* LUGDUNEN. S. Stephani. *In territorio Vivarenensi; natalis sancti Ostiani, gloriosissimi confessoris.*
- Translatio- nis Albini.* BURDEGALEN. *Andegavis civitate, translatio corporis beatissimi Albini et dedicatio basilicæ.*
- EDITIO LUBECO-COL. De Paulo eadem refert, quæ supra dedimus ex ULTRAJECTINO, etc. In Lucina, pura est. *Lemovicas civitate, sancti Martialis episcopi cum duobus presbyteris, Alpiniano et Austricliniano. Quorum vita miraculorum signis admodum effulsit. Hic Martialis cum adhuc puer esset quindecim annorum, consanguineus sancti Petri Apostoli, vocavit eum Dominus Jesus cum per Judæam prædicaret. Et dixit ei: Permane mecum, fili mi, et servi mihi, et non accipias uxorem, sed in paupertate sequere me et ego te, etc., æque apocrypha. In Italia, sanctorum Corsici, etc. In Ostiano pura est. Sequitur: Eodem die, sancti Ottonis episcopi Babenbergensis et confessoris. Differtur ad 11 Julii. In monasterio Meyfelt, translatio sancti Severi presbyteri et confessoris. Remittitur ad xv Octobris.*
- Ottonis.*
- Translatio- nis Severi.*
- Ottonis.* GREVEN. *Ottonis episcopi Babenbergensis et confessoris. De quo proxime supra. In territorio Constantiensi, sancti Theobaldi presbyteri, eremitæ et confessoris. Susannæ matronæ et filix ejus Valeriæ,*
- De Martiate.* *pro Christa occisæ, de quibus in gestis sancti Morcialis, illis haud dubie, quæ rejecta sunt, unde nec in indice Prætermisorum de hisce agitur.*
- Erendrudis.* *Erendrudis virginis, abbatissæ, cognatæ sancti Ruperti Vangionum episcopi. Monasterio Meyfelt, translatio beati Severi presbyteri et confessoris. Translatio- nis Severi.*
- Albini et Sigeberti.* *Vide supra. Translatio sancti Albini episcopi et confessoris. De qua etiam supra. Metis, translatio sancti Sigeberti confessoris. De ipso actum est 1 Februarii. In monasterio Vilarienti, Ordinis Cisterciensis, beatæ memoriæ Arnoldi conversi et confessoris. Communius vocatur Arnulfus, vel apud alios Arnalphus.*
- Arnoldi.* *MOLAN. Addit de Ostiano: Cujus gesta habentur. Quæ tamen nusquam reperta sunt, quapropter verba illa in aliis editionibus expunxit. Sequitur minoribus litteris: Et in Brabantia, transitus fratris Arnulphi de Bruxella, conversi monasterii Vilarientis, ubi miranda sanctitatis ejus gesta habentur. Aliæ editiones aliis litteris textui ingerunt: Eademque die, juxta traditionem beatorum Pontificum Anacleti et Gelasii. In fine: Eodem die, sancti Odonis episcopi Urgellensis. Remittitur ad vii Julii. Orpii, sanctæ Adiliæ virginis. Die trigesima, congregatio sanctorum et benedictorum duodecim Apostolorum. Vide Prætermisos. Eodem die, sanctæ Clothendis virginis. Et minoribus litteris: Quæ non est canonizata. De Arnulfo Vilarienti, eadem quæ in editione priori. Vide miranda ejus gesta in Actis.*
- De Arnulfo.*
- Odonis.*
- Adiliæ.*
- De 12 Apostolis.*
- Clothendis.*

MENSIS JULIUS

Habet Dies xxxi.

Kalendis.

Die 1.

In monte Or, depositio Aaron sacerdotis primi. In territorio Lugdunensi, depositio beati Domitiani abbatis, qui primus illic heremiticam vitam exercuit, et plurimos sibi in Dei servitio aggregans, magnisque virtutibus et gloriosis miraculis valde clarus, collectus est ad patres in senectute bona. Civitate Engolisma, sancti Eparchi monachi et confessoris. Aninsulæ monasterio, sancti Carilefi presbiteri. In territorio Remensi, sancti Theoderici presbiteri. In portu Valencianas, sancti Salvii confessoris.

Sola fere pura est Greveni editio.

VARIA LECTIO. Legit Greven. *Hor* et sic ex Romano parvo et Adone describere debuit Usuardus. Nihilominus codices reliqui, excepto Molano, habent ut est in textu. Rursus in Greveno est *Eparchii*, scripsi cum aliis *Eparchi*. Item *Aninsulæ* et *Carilefi*, contra quam in edito sit *Anynsulæ*, *Karileffi*. *Theoderici* et *Theodorici* promiscue scribitur; aliqui habent *Troderici*, nos primo modo usi sumus. Denique citatus codex et Molanus ponunt, *Salvii martyr*, nos cum ceteris, *confessoris*, licet aliam lectionem præferendam sciamus.

OBSERVATIO. Celebrem olim fuisse oportet in Ecclesia Latina *Aaronis* memoriam, quam vel ipse Wandelbertus, paucissimos Sanctos complecti solitus, tribus hodie versibus, quos paulo inferius dabimus, prædicat. Exstat apud Hieronymiana pleraque; item in Romano parvo, unde in Adonem transiit, et ex hoc totidem verbis in textum nostrum. — *Domitianum* sacris Fastis primus inseruit Ado, eundem elogio prosecutus, quod Notkerus liberalius, Noster parcius, sed eleganter delibavit. Nec eatenus dubitatio ulla potest occurrere. — Quæ secundo loco ab Adone refertur *Monegundis*, ea a Nostro in sequentem diem translata est; *Martianus* artem Viennensis episcopus tertius, plane omissus, ut sæpe Usuardum fecisse, non semel alibi observavimus. — Qui in Usuardo sequitur *Eparchus* Encnismensis, in Lucensi vocatur *Separcus*, in Corbeiensi *Eparcus*, utrobique episcopus, quem rectius codices nostri *monacham* dicunt et *presbyterum*, ex alterutro Hieronymiano ab Usuardo acceptum. Vide Surium et Acta Benedict. tomo 1 pag. 267. — Ex citato Corbeiensi proflixisse credimus *Carilefum* seu *Karilefum*, itidem presbyterum, hoc modo ibi notatum: *Cinomanico, Anisola monasterio, depositio S. P. Karilefi, presbyteri et confessoris*. At quæri potest, qua plura

si Usuardus

si Usuardus annuntiationem suam expresserit : an, *In pago Cenomanico*, ut legit Pratensis et ei con-
similes Antverp-Major et Rosweyd. ; an potius, *Aninsula monasterio*, ut reliqui? Nos horum aucto-
ritati innixi, scripsimus, ut est in textu. Molanus, qui in prima editione *Carilefum* Auctariis annu-
meraverat, re melius expensa, in posterioribus loco eum suo restituit. Plura de hoc Sancto memorant
Rabanus et Notkerus, quorum ille *Arilefum*, hic *Arileffum* nominant, quæ indicasse sufficiat, alibi
ex professo disentienda, dum vitam dabimus, a B. Siviardo scriptam, inter Acta Benedictina editam,
tomo I pag. 642, et eum Suriana aliisque Mss. conferemus. Hic locum habeant versus Wandelberti
de Aarone et Carilefo :

*Primus qui veteris populi legisque sacerdos
Exstitit, incensi primusque litavit ad aram,*

Aaron orditur Juli sacratque Calendas.

Has quoque contemptor mundi Carilephus honorat.

Theoderici. *Theodericum* Remensem signant codices universim omnes, cum ea tamen differentia, quod Pra-
tensis cum suis, tribuat solum *Confessoris*, alii omnes solum *presbyteri* titulum. Dubium itaque non
est, quin hic ab Usuardo primum consignatus fuerit. Exstat vita Theoderici in Appendice Benedict.
tomo I pag. 614. — In fine, nodus intricatior. Monuimus supra ad xxvi Junii erasam in codice
salvi. Pratensi *Perseverandam*, inscriptamque commemorationem *Salvii Enculismensis episcopi*. Hic adver-
to, ab eodem codice et Munerato notari : *In Brittonia, sancti Leonorii confessoris et episcopi*. Et in
hoc quidem omissa non est Salvii annuntiatio, quæ in Pratensi codice omnino deest, alio nempe
translata, cujus locum subinde impleverit *Leonorius*, ceteris omnibus, etiam Antverp-Majori et Ros-
weyd. incognitus. Unde patet cur binos illos codices e purorum numero excluserimus. Ubi et hoc
observandum, Grevenum et Molanum legere *Salvii martyris*; et recte prorsus, sic tamen ut satis
indigent, se antiquiores codices correxisse, in quibus passim solo *Confessoris* titulo honoratur. Itaque,
si non plane certum, saltem verosimillimum est, simplicem et genuinum Usuardi textum a nobis
in latereculo productum esse. Equidem Salvium hic ab Usuardo ipso consignatum, vix dubito.
Cetera vide ad xxvi Junii, quo die Hensehenius plures Salvios perperam in unum conflatos, distin-
xit. Si quid forte distinctioris notitiæ aliunde accedat, in Actis proprio loco poterit recenseri.

AUCTARIA.

Leonorii. PRATEN. et MUNERAT. In fine : *In Britannia, sancti Leonorii confessoris et episcopi*. Sed cum differentia, de qua in Observatione jam supra diximus.

De Theoderico. HERINIEN. Proprium habet, quod Theodericum memoret 3 loco, cum hoc elogio : *Abbatis, discipuli sancti Remigii, qui ejusdem magistri sui suffragantibus meritis, regis Francorum filiam asseritur resuscitasse a mortuis*. Cetera purissimus est.

TORNACEN. Omisit elogium Domitiani. De reliquo etiam plane cum textu convenit.

Fidei, etc. ROSWEYD. De Theoderico, addit, *Pontificis*. In fine autem : *Item, sanctarum virginum Fidei, Spei, et Charitatis, et Sophiæ, matris carum*.

Martyrum 800. PULSANEN. Incipit : *Passio sanctorum dccc martyrum, qui tempore Diocletiani in Verolano civitate passi sunt*. Vide xxii Junii. In Aaron, purus est. Deest elogium Domitiani. De Eparcho, Carilefo et Theoderico, nihil. Salvium, vocat *Silvanum*.

ANTVERP-MAJ. Forte dubitans quem ex duobus ultimo loco signaret, Salvium an Leonorium, utrumque prætermisit.

Octava Joannis Baptistæ. ANTVERP. et MAX-LUNEC. Deficiunt in Carilefo. Abundant in fine : *Eodem die, octava sancti Joannis Baptistæ*.

MOLAN. In prima editione, ut jam diximus, e textu Carilefum expunxit, quem in posterioribus reposuit.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. et DANIC. Omnes, sed non eodem loco annuntiant : *Octava sancti Joannis Baptistæ*. In omnibus deest *Carilefi*. Tres primi legunt : *Salvii episcopi et confessoris*.

Rumoldi. LOVANIEN. Initio : *Apud Mechliniam, passio sancti Rumoldi martyris, episcopi Dunellensis, filii regis Scotiæ*. Vide Auctarium MOLANI. Elogium sancti Domitiani expunctum est. In ceteris convenit cum ANTVERP-MAX. etc.

CENTULEN. Incipit : *Octava sancti Joannis Baptistæ*. In Aaron, purus est. Sequitur : *Remis, sancti Theoderici abbatis, discipuli sancti Remigii. Cenomanis, sancti Carilefi episcopi et confessoris. Civitate Engolisma, sancti Ebarchii confessoris et monachi. In territorio Lugdunensi, depositio viri Dei, beati Domitiani abbatis*. In margine, recenti manu adjectum est : *Depositio S. Theobaldi confessoris*.

Theobaldi. BRUXELLEN. Sic orditur : *Octava sancti Joannis Baptistæ. Turonis, depositio sanctæ Monegundis, religiosæ virginis*. De Aaron addit : *Fratris Moysi*. Tum : *Vienna, sancti Martini, tertii ejusdem urbis episcopi, et ab Apostolis ad præfatam urbem missi*. Quæ ex Adone, sumpta sunt. In territorio Lugdunensi, loco qui Vallis Nebronia dicitur, depositio viri Dei beati Domitiani, etc. Theoderici, subdit, *abbatis*. In Eparcho purus est. In fine : *Item Carilefi presbyteri et confessoris*. De Salvio fuse egit xxvi Junii.

HAGENOYEN. De Aaron multa subjungit, quæ ex sacris paginis certius noscuntur. Textus reliqua satis pura sunt. Demum huc differt annuntiationes duas diei præcedentis, de martyribus Corsico et Leone. Item de Hostiano, ut ipse scribit, *episcopo et confessore*.

Corsici, Leonis et Ostiarii. AQUICINET. Habet : *In pago Cenomanico. Ad Carilesi, addit : confessoris, sine presbyteri*. Item, *Theoderici abbatis, tantum*. In fine : *Octava sancti Joannis Baptistæ. Et sancti Tetbaldi confessoris*.

Octava Joannis Baptistæ. Tetbaldi. VICTORIN. Legit cum textu : *Salvii confessoris*. Tum : *Eodem die, sancti Quintiani martyris. Octava sancti Joannis Baptistæ*.

Quintiani. DAVERONEN. *Aninsula monasterio, sancti Carilefi presbyteri*. De Salvio recte. Augustodano, depositio Leonis episcopi.

Leonis episcopi. AMBIANEN. *Eodem die, natalis sancti Carilephi episcopi et confessoris. Qui in loco, Ansula nuncu-*

- patus (nuncupato,) heremiticam vitam gerens, plurimorum postea ibidem exstitit pater monachorum, ubi etiam clarus miraculis in pace quievit. In Galliis civitate Ambiansi (an non Ambianensi?) dedicatio basilicæ sanctæ Mariæ Virginis.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Aaron sacerdotis. Salvii episcopi et martyris cum discipulis. Theodorici abbatis. Karilephi episcopi et confessoris. Conrardi episcopi et martyris. Puto Cunonem Trevirensis indicari, de quo I Junii. Domitiani abbatis.
- AUGENS.** et **BURDEGALEN.** Pure habent cum textu : In portu Valentianus, sancti Salvii confessoris. An de aliis agant, nescio.
- REG. SUEC. num. 130.** Eodem die, sancti Quintiani martiris. In Alemannia, apud Augustanam civitatem, depositio B. Udalrici episcopi et confessoris, magni et gloriosi ab infantia usque ad obitum suum. Colitur IV Julii.
- Alius **REG. SUEC. COD. sub num. 428.** Eodem die, sancti Leonorii episcopi et confessoris.
- VATICAN.** Meminit solius Domitiani, rejecto elogio. Adjicitur : Natale sanctæ Luceiæ virginis et Auceiæ regis, cum aliis octo.
- FLORENTIN.** Apud Ravennas, sancti Martialis confessoris, ejusdem urbis archiepiscopi.
- JURENSIS S. Ragnoberti** In pago Cenomannico, Anisola monasterio, beati Carilephi confessoris et abbatis. Vide superius.
- EDITIO LUBECO-COL.** Octava sancti Joannis Baptistæ. De Aaron, addit : ut liber Leviticorum testatur. In territorio Priviniaco, beati Theobaldi episcopi et confessoris. Hic seipsum seculo subripuit, et heremiticam vitam per novem annos expetens, pro Christo pauperrime vixit ; quem propter vitæ sanctitatem, angeli de caelo, insula pontificali decoraverunt. De Domitiano, satis pure. Tum : In Brabantia civitate Mechlinia, sancti Rumoldi episcopi Hiberniæ et martyris, filii regis Scotiæ, qui licet ipso die natalis Præcursoris Domini passus sit, ejus tamen solemnitas hic festivo peragitur. In territorio Remensi sancti Theodorici abbatis et confessoris, qui educatus a beato Remigio episcopo, et ab eodem constructo monasterio, pater existens multorum servorum Dei ; multis clarus miraculis, inter quæ filiam regis a morte suscitaverat, tandem et ipse quievit in pace. Turonis, depositio sanctæ Monegundis virginis Deo sacratæ. De Epareho, pure. In territorio Cumeracensis urbis, portu Valencianas, sancti Silvii martyris, qui capitalem sustinuit sententiam. Augustoduno, depositio sancti Leonis episcopi et confessoris. De Martino, ut **BRUXELLEN.** supra. In fine : In portu Valencianas, sancti Salvii confessoris. Geminatur hic idem. Silvius martyr supra vocatus, qui xxvi Junii etiam relatus est. Omittitur autem Carilefus.
- BELIN.** Octava sancti Joannis Baptistæ. Turbatu est ordo, et in prima editione male prætermisus est Carilefus, qui in altera apponitur.
- GREVEN.** Nota. Alibi legitur, Salvii confessoris. In Brabantia, sancti Rumoldi episcopi Hiberniæ et martyris, qui passus est quidem VIII Kal. Julii, sed ejus celebritas hic festivius recolitur. Viriani martyris et sociorum ejus. Aaron et Julii martyrum, cum aliis pluribus. Gaii Papæ. Viennæ, sancti Martini, tertii ejusdem urbis episcopi, ab Apostolis illuc missi Augustoduni, sancti Leontii episcopi et confessoris. Servani episcopi et confessoris. Pambo
- abbatis et confessoris. Qui cum esset illiteratus, et psalmum aliquem discere cuperet, lecto sibi versu illo : Dixi, custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea, secundum versum audire noluit, sufficere sibi dicens, si primum implere posset. Romæ, sanctarum Fidei, Spei et Charitatis, sororum virginum et martyrum. Liberæ imperatricis et Agripinæ. Mariæ, sororis Moysi et Aaron. Eleazari, filii Aaron, et Phinees nepotis ejus. Hester reginæ.
- MOLAN.** Ad Theodorici, aliis litteris inserit verba **HERINIEN.** supra. Et typis minoribus : Theodorici, fidei Clodovei. Cum autem multas virtutes operatus esset gregis Dei ductor Theodoricus (nutus patre latrone, tamquam rosa de spinis) et angelis cum suscipientibus, cum gloria migrasset, Rex Theodoricus, ad monasterium veniens, sanctum corpus propriis humeris, ad sepulchrum evertit. In fine textus : Qui capitali sententia multatus, coronam meruit sempiternam. Octava sancti Joannis Baptistæ. Mechliniæ, passio sancti Rumoldi gloriosissimi martyris atque Pontificis, Scotorum regis filii, signis et doctrina mirabilis. Qui regalis celsitudinis solium, et pontificalis dignitatis respiciens honorem, Mechlinium petiit sibi divinitus revelatam, quam VIII Kal. Julii consecravit martyrio, sed quia eadem die sanctissimi Baptistæ et Præcursoris Domini celebratur nativitas, Romanus Pontifex Alexander IV, passionem nostri martyris in natiuitatis prædictæ octavis instituit solemnizari. Sequitur de Carilepho. Dein : Eodem die, depositio sancti Theobaldi confessoris. De Leonorio, ut supra. Rursus typis minoribus : Hester reginæ. Aaron et Julii martyrum cum aliis pluribus, quorum Beda meminit, lib. I Historiæ suæ. Eodem die, Symeonis abbatis, qui fuit propter Christum cognominatus Salus, id est stultus. Notatur et hæc die Simeon in Romano moderno ; ubi Baronius : Agunt de eodem hac die Græci in Menologio. Ad quæ Rosweydu in citato non semel Mss. Imo vero, inquit, Menologium, uti et Menæa, XXI Julii Simeonem Salum statuunt. Existimo Baronium I Julii Simeonem hunc posuisse in Martyrologio, quia Alaysius et Surius inter Vitas Sanctorum eo die exhibent. Qui videntur eam opinionem sumpsisse ex fine vitæ, ubi dicitur I Julii obiisse. Sed consulendus textus Græcus, videndumque, an ibi habeatur & unde interpres I Julii expressit, an vero zâ, quod est XXI Julii, ut Menæa et Menologium representant. Unde Molanus hac die acceperit, nescio. certe XXI Julii, in posterioribus editionibus, in quibus Græcos adjicit, iterum repetitur idem Simeon. Pergit Molanus : Arvernus, depositio beati Galli, ejusdem civitatis episcopi et confessoris. Cujus vitam beatus Gregorius Turonensis scribit. Item Dononio monasterio, sanctæ Reginæ, matris sanctæ Rainfridis. In editionibus aliis, incipit litteris Italicis : Octava sancti Joannis Baptistæ. Tum : Mechliniæ, etc., ut supra. In textu ponitur Carilefus, omittitur Salvius. De Theoderico ad verba **HERINIEN.** solum hic addit : Theodorici ; idemque Rex sanctum defuncti corpus propriis humeris ad sepulchrum evertit. Eodem die, solemnitas sanctæ Reginæ, quæ quiescit apud Valencenas in Dononio monasterio. In territorio Pruvino, sancti Theobaldi confessoris. De Leonorio, ut supra. Denique : Arvernus, depositio beati Galli episcopi et confessoris. Vide de Gallo plura superius.

De Pambone.

Fidei, etc.

Liberiæ, etc.

Mariæ, etc.

Esther.

De Theodorico.

Octavæ J. Baptistæ.

De Rumoldo.

Theobaldi.

Esther.

Aaron, etc.

Symeonis Sal.

Galli.

Reginæ.

Octavæ Joannis Baptistæ.

VI Non.

Die 2.

*Processi et
Martiniani.*

Romæ via Aurelia, natalis sanctorum Processi et Martiniani, qui a beato Petro Apostolo baptizati, sub Nerone autem oris confusionem, equuleum, nervos, fustes, flammæ, scorpiones perpassi, novissime gladio cæsi martyrio coronantur. Ipso die, sanctorum trium militum, qui cum beato Paulo Apostolo passi sunt.

*5 Militum.**Aristonis et
soc.*

Item sanctorum martyrum Aristonis, Crescentiani, Euticiani, Urbani, Vitalis, Justi, Felicissimi, Felicis, Martiæ et Symphorosæ, qui omnes apud Campaniam glorioso martyrio coronati sunt. Turonis, depositio sanctæ Monegundis religiosæ.

Monegundis.

Ita scribunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. et Molan.* Adjungitur etiam *Danic.*

VARIA LECTIO. *Eculeum, Marcia, Simphorosæ, Felicissimi*, et hujusmodi alia indicare sufficiat. *Antverp. et Max-Lubec.* cum aliis secundæ notæ codicibus, legunt *scorpionesque*. Solus Molanus pro *oris confusionem*, posuit *concussionem*. Idem recte correxit *Eutyhiani*, sed nos codices reliquos sequimur, in quibus constanter *Euticiani*. Dubium est circa titulum, Monegundi adscribendum. *Praten.* cum suis, nempe *Antverp-Majore et Rosweyd.* legit, *Deo sacrata*; optime quidem, sed nos cum *Herinien. Tornacen. et Greven,* *religiosæ*, ubi addendum esset cum *Baronio,* *femina*. Tu præfer quod magis placuerit, modo ne cum *Molano et codicibus reliquis* apponas lauream *Virginis*, quæ viduæ, duarum filiarum matri, minime convenit.

*Processi et
Martiniani.*

OBSERVATIO. Illustris est in Sacramentario Gregorii, nec non in Calendariis ab Allatio et Frontone editis, atque item apud antiquos Martyrologos omnes, *Processi et Martiniani* hoc die memoria, simpliciter et recte a Beda prædicata; auctius a Rabano, sed tacito etiam martyrii et sepulturæ loco. Difficultatem ingerunt Hieronymiana apographa, ad xxxi Maii *Via Aurelia* eos collocantia, hodie vero scribentia: *Romæ, Damasi, etc.* Quæ Florentinum ancipitem reddunt, an de *Damasi cæmeterio*, an de sancto aliquo Damaso agatur. Crescit apud illum ex Adone perplexitas, qui in Martyrologio Sanctos illos in *cæmeterio Damasi* statuit, cum tamen in Festivitatibus Apostolorum clarissime exprimat *viam Aureliam*, a præfato cæmeterio longe dissitam. Crediderim ego, errorem ex Romano parvo emanasse, quod Viennensis in Martyrologio secutus fuerit. Prudentior Usuardus ex libello de Festivitatibus totam suam annuntiationem belle concinnavit. Porro an positiones illæ variæ, translationes vel quid simile indicent, opportunius in Actis discutiemus; jam dicta pro præsentis instituto sufficiunt. Verbulum adjicio de prædictorum martyrum Actis, quæ eo *fideliora esse putavit* Baronius, ad annum *LXVIII* num. 24, *quo breviora noscuntur*. Henschenius ad xiv Martii *perantiqua* censuit. Aliter plane opinantur recentiores, ut vide apud Tillemontium tomo I pag. 179 et 532. Quid nobis videatur, dicemus propediem. Sic Wandelbertus carmine lusit:

Processus sextas retinet cum Martiniano

Nonas, martyrii læto irradiante decore.

*Militum 3
Pauli socio-
rum.**Aristonis et
soc.**Monegundis.*

Milites tres, Apostoli Pauli socii, a Romano parvo primum consignati sunt, unde eos accepit Ado; et ex hoc Noster sua omnia ad verbum descripsit. — Ex eodem fonte procedunt *Martyres* sequentes *decem*, in Campania coronati, sed non omnes nominatim a Romano parvo expressi. Haud dubium est, quin Adoni præluxerint gesta sancti Sebastiani in quibus (vide Acta nostra cap. xi) singulorum horum et aliorum item nomina enumerantur. Noster bona fide Adone sequens, textum ejus immutatum huc transtulit. — *Monegundam*, seu potius *Monegundem* in Corbeiensi et Lucensi referri, notat Florentinus, non autem in vetustissimo Epternacensi, unde *Antiquarii Gallici* additamentum esse censet. Recte, opinor, sed additamenta hujusmodi nec in Epternacensi alias desunt, æque Gallico, ac sunt apographa reliqua. Undecumque Monegundem Usuardus habuerit, certum est, eam hac die ab eo memorari, quam præcedenti ab Adone signatam ibi observavimus. Et quidem in hoc expresse signatur titulus *Virginis*, uti et a Rabano hac ipsa die, sed ab eo Usuardus prudenter abstinuit, Molani idcirco excusatione nequaquam indigens, qui in prioris editionis suæ textu errorem non adverterat. Putat etiam Florentinus *Virginem* fuisse. At enim ex Gregorio Turonensi, ab ipso citato, sed non consulto, melius doceri potuit. En Flori verba ex laudato Gregorio probabiliter accepta: *Turonis, sanctæ Monegundis, quæ duabus filiabus orbata, spreto viri consortio, ad Christum convolarit; cujus amore in parva cellula se recludens, ibidem magna enituit abstinence, et ante et post transitum multitudine miraculorum.* Censeo itaque Usuardum scripsisse *religiosæ*, vel si ita vis, *Deo sacrata*, ut supra notavimus. Neque audiendus Molanus, qui in posterioribus editionibus, observato errore primæ, putat *virginem* dici posse, eo quod sanctimonialis fuerit. Monegundis vitam ex Gregorio Turonensi de Vitis Patrum cap. 19, edidit hoc die Surius; addi potest cap. 24 de gloria Confessorum; quæ omnia accuratius in Actis illustrabuntur.

AUCTARIA.

- ANTVERP-MAJ.** In fine, textui superaddit: *Apud occidentales Saxones, civitate Wenta, depositio sancti Suithuni mirificæ sanctitatis viri.*
Swithuni.
- ROSWEYD.** Omisit annuntiationem trium militum. Et in fine etiam habet: *Apud occidentales Saxones, civitate Wenta, depositio Swithuni episcopi et confessoris.*
- PULSANEN.** Purus est usque ad, *qui cum beato Paulo Apostolo coronati sunt, inclusive.* Desunt reliqua omnia, ut alibi sæpe deficit.
- MUNERAT.** In fine subdit: *Item, Visitatio beatæ Mariæ Virginis.*
Visitationis B. M. V.
- GREVEN.** Quod mirum est, textum incipit: *Visitatio beatæ Mariæ Virginis.* Vide infra.
- BELIN.** Sic annuntiat: *Visitatio gloriosæ Virginis Mariæ ad Elisabeth.*
- ALBERGEN.** Incipit simpliciter ut GREVEN. *Visitatio sanctæ Mariæ Virginis.* Alii autem, nempe **ANTVERP-MAX.** **ULTRAJECT.** **LEYDEN** et **LOYAN.** sic loquuntur: *Visitatio beatæ gloriosæ semper Virginis Mariæ.*
- CENTULEN.** *Romæ in cimiterio Damasi, natale sanctorum Processi et Martiniani, qui a sanctis Apostolis baptizati et sub Nerone passi sunt.* Huc refer notationem Rosweydi pag. 222. *Item sanctorum martyrum Ariston, Crescentiani, etc., (ut in textu) qui omnes per beatum Sebastianum ad fidem conversi et ad martyrium corroborati sunt.*
Textus mutilus.
- BRUXELLEN,** Incipit: *Visitatio beatæ Mariæ semper Virginis. Romæ via Aurelia in cimiterio Damasi, natale sanctorum martyrum Processi, etc., pure, uti in sequentibus usque ad finem, nisi quod desit Monegundis, quam per anticipationem ut sæpe solet, retulit die præcedenti.*
Visitationis B. M. V.
- HAGENOYEN.** De Processo et Martiniano inserit, *baptizati evant, dum adhuc teneretur in vinculis.* Cetera satis pura sunt. De Monegunde ait: *virginis religiosæ.*
- AQUINCINCT.** Post Monegundis, habet, *Deo sacrata.* Deinde subdit: *Romæ, Leonis Papæ, viri eloquentissimi et divinis litteris sufficienter instructi, Græca latinaque lingua eruditi. Hic constituit, ut qui archiepiscopus ordinatus fuerit, nullam consuetudinem pro usu pallii, in diversis officiis persolvere debeat.* Hiuc sensum, clarius redditum vide in Auctariis ad diem xxviii Junii. Tum: *In Britannia, sancti Swithuni episcopi et confessoris.*
Swithuni.
- In **VATICAN.** num. 5949. Deest, Trium militum et Monegundis.
Fitunii.
- STROZZ.** *Sancti Vitunii episcopi et confessoris, Imo Swithuni, ni fallor.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Visitatio beatæ Mariæ. Processi et Martinioni martyrum. Sanctorum trium militum, qui cum beato Paulo passi sunt. Aristonis, Crescentiani, Urbani, Eutychiani cum sociis. Monegundis religiosæ.*
Visitationis. Textus contraclus.
- CODIX CASTRI KAROLI.** *Ipsa die, sancti Adegrini confessoris. Habemus vitam ejus Mss.*
Adegrini.
- DIVION.** *ecclesiæ sancti Stephani. Apud castrum Divionense, translatio corporis sancti Medardi episcopi et confessoris. Vide viii Junii.*
Translationis Medardi.
- EDITIO LUNECO-COL.** *Visitatio gloriosæ Virginis Mariæ. Quæ statim in montana post conceptionem filii Dei, abiit in civitatem Juda, ad salutandam Elisabeth cognatam suam; in qua salutatione Joannes, adhuc inclusus in utero matris suæ, sanctificatus est. Romæ via Aurelia, in cimiterio Damasi, natale, etc., quæ non nihil interpolata sunt usque ad finem. De Monegunde egit pridie. In fine adjicitur. Ipsa die, beati Swituni episcopi et confessoris.*
De Visitatione B. M. V. Swituni.
- GREVEN.** *Nota. Festum Visitationis beatæ Mariæ institutum fuit ob Urbano VI, anno Domini mcccclxxxix, superadditumque est hic Usuardo. Melius intactum reliquisset Usuardi textum, ut alibi facere solitus est. Sequitur: Mamertini martiris. Fallor vehementer, nisi hic ex carcere Mamertini imperitus aliquis Sancti et quidem martyris nomen efformaverit. Ottonis episcopi et confessoris; secundum alios pridie Kal. Julii. In Anglia, Swituni episcopi Wintoniensis et confessoris. Item ibidem, Sibertini confessoris. Mariæ Jacobi, scilicet Minoris, filix Cleophræ.*
De Visitatione. Mamertini. Ottonis. Swituni. Sibertini. Mariæ Jacobi.
- MOLAN.** Litteris Italicis textui præfigit: *Visitatio gloriosæ Virginis Mariæ ad Elisabeth, a Domino Urbano cum multis indulgentiis instituta. Post textum adjicit: Dominica secunda post festum Joannis, Binchii, translatio sanctorum Ursuari, Ermini, Theodulphi, Ulgisi, Amoluini, Abel, Hydulphi et Amelbergæ, de ecclesia Lobierii, in oppidum Binchiense facta anno mcccex, die xx mensis Junii. Dein minoribus typis: In Anglia, sancti Swituni episcopi Wintoniensis et confessoris. Othonis episcopi et confessoris depositio in Babergera. In editionibus aliis, sic habet: In Britannia civitate Vintonia, depositio sancti Suithuni episcopi et confessoris, cujus merita usque hodie miraculis coruscant. Babergeræ, sancti Ottonis episcopi et confessoris. Die secunda, depositio stolæ sanctissimæ Dominæ nostræ Deiparæ in Blachernis. Dominica secunda post festum Joannis, Binchii, translatio sanctorum, etc.*
Translationis Ursuari, etc. Swituni. Ottonis. Depositionis Stolæ B. M. V. in Blachernis.

V Non.

Die 3.

Translationis Thomæ Apostoli. Gregorii.

Irenzi et Mustiolæ. Anathotii.

A pud Edessam Mesopotamiæ, translatio corporis sancti Thomæ. Ipso die apud Cneocæsaream Ponti, natalis beati Gregorii episcopi et martyris, qui magna signorum ac miraculorum gloria præditus, inter cetera quodam tempore, ut ecclesiæ faciendæ locus sufficeret, montem precibus movit. Civitate Clusina, sanctorum martyrum Irenzi diaconi et Mustiolæ nobilis matronæ, qui passi sunt sub Aureliano principe. In Laodicia Siriæ, sancti Anathotii episcopi, qui non solum

*Triphonis,
etc.
Eulogii.*

religiosis viris, sed et philosophis admiranda scripta dereliquit. Alexandriae, sancti Triphonis et aliorum decem. Item Constantinopoli, sancti Eulogii.

Ita Praten. Herimen. Antwerp-Maj. Rosweyd. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. De *Cueocæsarea* alias dictum est, sequor orthographiam plerorumque codicum : qui ferme omnes post Rom. parvum et Adonem legunt *episcopi et martyris*, sed Antwerp-Maj. et Rosweyd. corrigunt *episcopi et confessoris*. Rosweyd. habet solus *faciunda*. Scribendum *Clusina* ut plerique ponunt : excipe Munerat. qui *Elusina* ; Greven. *Selusina* ; Molan. *Selcusina*. *Hiirenei* ut sæpius supra, non *Hiireni* ut Antwerp-Major, qui etiam male legit *Musteola*. Rursus idem et Rosweyd. *Laodicæ Siria*, nos cum plerisque *Laodicæ Siria*. Melius Praten. *Laodicea*, et Molan. *Syria*. Errat Munerat. in *Antonii pro Anatholii*. Solus Rosweyd. habet *phylosophis*. In Greven. et Molan. deest *scripto*. Praten. scribit, *reliquit*, alii omnes *dereliquit*. Greven et Molan. cum pluribus mediæ notæ codicibus, Triphoni jungunt socios *duodecim*. Denique Antwerp-Maj. pro *Constantinopoli*, substituit *Constantinopolim* ; qui satis frequens mediæ ævi annuntiandi modus.

*Translatio-
nis Thomæ
Apostoli.*

OBSERVATIO. *Apostoli Thomæ* Edessam translatio celebratur in pluribus Hieronymianis, in Beda et Rabano, in Romano parvo ac proinde in Adone, atque ex hoc in Nostro, iisdem ferme ubique terminis, nisi quod Hieronymiana et Beda addant, *ex India*, ubi tamen adhuc asservari corpus, ii testantur, qui seculo xvi, res Indicas prosecuti sunt. Salvat utramque opinionem Baronius in Notis hac die ; cui rei examinandæ proprius erit locus dum Acta Apostoli illustrabuntur ad xxii Decembris.

Gregorii.

— *Gregorii martyris* meminit Romanum parvum, unde eum accipiens Ado, eos caracterismos ex Eusebio Rufini lib. 7. cap. 26 et Hieronymo de Scriptoribus cap. 65 fuse deduxit, ex quibus de *Thaumaturgo* agi minime dubium relinquatur, tametsi Acta ipsa clare demonstrant, sanctum illum *Thaumaturgum*, proprie dictum martyrium non subisse, ut pluribus dicitur xvii Novembris. Ceterum

*Irenæi et
Mustiola.*

Usuardus, ductoris sententiam sequens et contrahens, nihil in laurea mutandum censuit, quod a posteris nonnullis factum, in Variantibus lectionibus ostendimus. — Sequuntur *Irenæus et Mustiola*, Clusii in Etruria Martyres, a solo Usuardo notati, si quidem vere Usuardina sint, quæ hic ponuntur, ut tantisper bona fide supposuimus ad xxiii Junii, ubi de *Felice Sutriano* ; quamvis iudicio nostro præferendi essent codices Herimiensis et Tornacensis, a quibus et hi, et ille omnino absunt. Codicum numero et auctoritate vincimur, ex quorum unanimi consensu textus noster eruendus est. Vide quæ de eorum passionis historia diximus ad citatum diem xxiii Junii. — Ex Romano parvo sumitur *Anatholius*, cujus verbis Ado vix quidquam superaddidit, ita ut breve ejus elogium, totum Usuardo tribuendum sit, ex Rufini Eusebio lib. 7 cap. 28, unde nomen erutum erat, verosimillime acceptum. — *Triphonem* Alexandrinum cum pluribus sociis memorant apographa Hieronymiana.

Anatholii.

*Triphonis,
etc.*

In eorum numero, vel ipsi codices nostri discrepant. At recte *decem* statuit in Præfatione sua generali Bollandus, Epternacensis codicis sensum explicans ; et nos Usuardum sic vere legisse existimamus. — Rursus Constantinopolitanos plures esse, ex iisdem Hieronymianis constat ; ast ab auctore Romani parvi solus nominatur *Eulogius*, solus item ab Adone, solus a Nostro, cujus genuinam sententiam, sub adhibita in Clusinis cautione, toto textu productam censemus. Quo sensu intelligi debeat Wandelberti de Anatholio atque Eulogio versiculus, dicitur in Actis. Ita ille hodie binos suos, quos vocat pontifices, cecinit :

Eulogii.

Pontifices quintas Anatholius Eulogiusque.

AUCTARIA.

HERIMIEN. et TORNACEN. Carent, ut diximus in Observatione, Irenæo et Mustiola, de cetero purissimi sunt.

PULSANEN. Caret præterea Gregorio et Triphone ; hic passim imperfectus.

De Gregorio. ANTVERP. et MAX-LUREC. De Gregorio ita ex Adone textum augent : *Qui iurgantibus de quodam stagno duobus fratribus, facta oratione, aquam lacui subduxit, et abissis divino nutu restituit, et virentem campum germanis concordibus dereliquit. Sed et quodam tempore ut ecclesie, etc.* Deest Irenæi, Mustiolæ et Anatholii. Triphoni tribuunt socios *duodecim*. Et in fine habent : *Item Constantinopoli, sancti Eulogii, Eufemiæ, Acaci, Demetrii.*

Eulogii, etc.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et LOVAN. Superioribus de Gregorio verbis præfigunt : *Qui sicut Ecclesiastica lib. 7 narrat historiam, iurgantibus, etc.* Sequitur : *Alexandriæ, Triphonis et aliorum xii. Item Constantinopoli, sancti Eulogii, Eu-*

femiæ, Acacii et Demetrii. Demum de Anatholio, ut textus, omissis annuntiationibus de Irenæo et Mustiola.

ALBERG. et DANIC. Proxime citatis similes, carent annuntiatione Anatholii.

CENTULEN. *In India, passio sancti Thomæ Apostoli, cujus sacrum corpus ad Edissam Mesopotamiæ relatum est xii Kal. Januarii, quando celebrior dies ei agitur. Apud Gueocæsaream Ponti, sancti Gregorii episcopi et martyris, beati Athenodori fratris. Qui Gregorius maxima miraculorum gratia præditus fuit.*

BRUXELLEN. Secundo loco de Irenæo et Mustiola. Tertio de Triphone et xii. Tum de Eulogio, Euphemia, Acacio et Demetrio. De Gregorio, fere ut ANTVERP. supra. Dein : *Et Romæ, sancti Leonis Papæ II, qui sedit mensibus decem. Hic vir eloquentissimus, in divinis Scripturis, tam Græca quam Latina lingua eruditus (fuit) et Christi fidelibus in Missa post Agnus Dei, pacem dari consti-*

*Leonis II,
PP.*

tuit.

Athenodori: tuit. Tum de Anatholio, pure. Demum: *Beati Antenodori episcopi, fratris* (beati Gregorii Thaumaturgi.)

HAGENOVEN. Post *Thomæ Apostoli: Quæ translatio facta est sub Alexandro imperatore.* Doceri cupio, quis hic Alexander fuerit. De Gregorio, ut supra. De Anatholio, pure. De Triphone et XII, item de Constantinopolitanis quatuor, ut supra. Caret Irenæo et Mustiola.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Translatio sancti Thomæ. Mustiolæ virginis et martyris cum sociis, Gregorii episcopi et martyris. Anatholii episcopi, Doctoris. Triphonis martyris et aliorum XII.*

Triphonis et soc. 12.

In VATICAN. num. 5949. Deest, *Thomæ, Gregorii, et Triphonis.* Adjicitur: *Romæ, natalis sancti Leonis papæ, qui præfuit ecclesiæ mensibus decem.* Indicatur hic sæpius Leo II; longiori phrasi a MOLANO infra; sed vide de eo Observationes nostras et Acta XXVIII Junii.

Leonis.

UGHELLIAN. Omittit Anatolium, et Eulogio conjungit socios tres, ut superius.

FLORENTIN. *Apud civitatem Constantinopolim, sanctorum martyrum Eulogii, Achazii, Euphemix, et Demetrii. Apud Ravennam, sancti Dati, vel Dathi, archiepiscopi et confessoris.* Notat Baronius ex scriptoribus Ravennatibus, eum claruisse temporibus Commodi imperatoris.

Eulogii, etc. Dati.

LUXOVIEN. *In pago Senonico, sancti Sidronii martyris, fratris sanctæ Beatæ virginis, Menrora quiescentis vico.* Hic colitur XI Julii.

Sidronii.

EDITIO-LUBECO-COL. Incipit: *Apud Gneocæsaream Ponti, natalis beati Gregorii episcopi et martyris, doctrina et miraculis clarissimi. Qui sicut Ecclesiastica, etc.* Sequitur translatio Thomæ, et Triphon cum XII. *Constantinopoli, sanctorum*

Evolii, etc.

Evolii, Eufemix, Accacii et Demetrii martyrum. Apud Leodiciam Syriæ, beati Anatholii episcopi et confessoris. Civitate Clusina, etc. Demum:

De Leone II.

Romæ, beati Leonis Papæ, et confessoris, qui sedit annos tres, menses decem, dies decem et septem. Hic eloquentissimus et divinis Scripturis eruditus, Græca et latina lingua sufficienter instructus fuit. Et constituit osculum pacis dari post Agnus Dei. Hic suscepit sanctam sextam Synodum, et ut pro usu Pallii archiepiscopus nihil persolvere debeat, (statuit). Vide ad diem XXVIII Junii.

BELIN. pro *Gregorii*, scribit *Georgii*, additque quæ supra retulimus, pro *abyssis* substituens *ab ipsis*, ubi et alia deformata sunt, inverso etiam textu ordine. In prima editione, deest, *Civitate Clusina, etc.* Sed in altera ad finem annuntiatio hæc adjicitur.

GREVEN. *Accatii, Demetrii et Eufemix, cum Eulogio coronatorum. Leonis Papæ II, qui sedit annis tribus mensibus decem. Hic constituit osculum pacis dari post Agnus Dei. Lantfranci archiepiscopi Cantuariensis et confessoris, viri eruditissimi. Hujus fama illectus Anshelmus, ad eum venit, eique postmodum in episcopatu, ut illi prophetico spiritu prædixerat, successit. Heliodori episcopi Altinensis et confessoris, ad quem extant beati Hieronymi quædam epistolæ. Berthæ viduæ, matris Caroli magni.*

Eulogii, etc. Leonis.

Lantfranci.

Heliodori.

Berthæ.

MOLAN. Aliis litteris textui inserit, quæ supra de jurgantibus fratribus retulimus. In fine: *Leonis Papæ. Qui sedit Romæ menses decem. Hic eloquentissimus, et divinis Scripturis sufficienter instructus fuit, Græca Latinæque lingua eruditus. Hic sanctum sextam Synodum fecit, quæ in regia urbe celebrata est: ubi damnati sunt Cyrus, Sergius, Honorius, Pyrrhus, Petrus, Paulus, Macharius, Stephanus, Polychronius et novus Simon, qui unam voluntatem et operationem in Domino Jesu Christo prædicabant. Dein typis minoribus: Eodem die, natalis sancti Sidronii martyris, sub Aureliano principe, cujus corpus e Roma Messenas transtulit Adela, uxor Balduini pii, Comitis Flandriæ. Prope Brugas in Oostkerck, Gutagoni confessoris. In editionibus aliis Gregorius ad calcem rejicitur, elogio suo privatus. Auctaria sunt: In Oostkercka burgo Flandriæ, sancti Guthagoni confessoris, regis Scotiæ, qui ibi peregrinus pro Christo in pace quiescit. Die tertia, sancti martyris Hyacinthi, et sancti patris Anatholii episcopi Constantinopolis. Eodem die, Vuirbrandis et Mechtundis virginum, quæ in Eischel quiescunt. Hic jam locatur Gregorius, ubi post episcopi, typis minoribus, additur: Quem Romana Ecclesia et Græcica ponunt mense Novembri. Item, beati Heliodori episcopi Altinensis. Notatio Baronii conformis est sensui GREVENI; verum dubitat Castellanus, an hic Heliodorus diversus non sit ab eo, de quo sæpius meminit, et ad quem scripsit Hieronymus, etc.*

De Leone II.

Sidronii.

Gutagoni.

Hyacinthi et Anatoli.

Vuirbrandis et Mechtundis.

Heliodori.

IV Non.

Die 4.

Oseæ prophetæ. Turonis, translatio beati Martini episcopi et confessoris, et Ordinalio episcopatus ejus. In Africa, natalis sancti Jocundiani martyris, in mare mersi. Apud Sirmium, sanctorum martyrum Innocentii et Sebastix, cum aliis triginta. In territorio Bituricæ civitatis, sancti Lauriani martyris, cujus caput Hispalim ad Hispanias deportatum est.

Oseæ.

Translatio- nis Martini. Jocundiani. Innocentii et soc. Lauriani.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-Maj. Munerato, Greveno et Molano.* Puritati proximi sunt *Antverp-Max. et Lovanien.*

VARIA LECTIO. Nescio cur Molanus simpliciter scribat *Oseæ*: id quidem mediæ ætatis codicibus concedendum, in quibus diphthongi ferme notæ non sunt; at vero cum ipse eas passim soleat restituere, non video cur hic omittat, nisi nomen indeclinabile statuatur. Ceterum recte legunt *Praten. et Herinien.* quos hic sequimur. *Jocundiani* est in codicibus Hieronymianis et Romano parvo, in *Adone Jucundiuni*, Noster antiquam lectionem restituit. *Smyrmium* in *Antverp-Maj.* et *Syrmum* in *Munerat.* scriptoria sphalmata sunt. *Sebastix* habent codices nostri omnes. Mirum cur ab antiquioribus recesserit *Usnardus*, in quibus clarissime *Sabbatix* scribitur; Molanus longius deflectens, ponit *Sebastix*.

et Ant-

et Antverp-Maj. *Sebaste*, in quo diphthongorum nulla habetur ratio. Idem Antverp-Maj. male posuit *ab Hispalim*; Munerat. *Hispalim et Hispaniam*.

OBSERVATIO. Nihil hac die de suo posuit Usuardus, sed textum integrum, ut jacet, ex Adone transcripsit, nonnullis hinc inde truncatis. Sic in ipso principio *Aggæum* prophetam *Oseæ* socium sustulit, quem ex Romano parvo, prophetarum annuntiatore, alteri sociatum, Viennensis acceperat. — Rursus in iis, quæ de *Martino* referuntur, mutilavit aliquid; nam ubi Ado præter translationem et ordinationem addidit: *Et dedicatio basilicæ ipsius*, hanc partem Noster rescidit, tametsi et ita legisset in Martyrologio Bedæ. Mediæ notæ codices e nostris aliqui, ut in Auctariis dicitur, propria sua auctoritate avulsam laciniam restituendam putaverunt. Utrum ad Hieronymiana, in Galliis aucta, spectare possit prædicta annuntiatio, docebit Florentinus. Nos omnia quæ ad Martinum pertinent, ad proprium ejus natalem x1 Novembris differemus. — *Jocundiani* (typographi, opinor, errore, pro *Jocundiani*) *martyris* meminit Romanum parvum, tacito loco et genere martyrii, in quibus etiam deficit apographum Hieronymianum Lucense, ubi solum ponitur, *sancti Jocundiani*. Epternacense præfixit: *In Africa, Jocundiani*. Corbeïense autem distinctius omnia exprimens, legit: *In Africa, Jocundiani, in altum missi et martyris*. Noster, ut jam dixi, Adonem plane secutus est, nisi quod *Jocundiani*, ut ductor scripsit, in *Jocundiani*, eum mutasse, ex codicum nostrorum unanimi consensu, existimemus. — Sic in *Sirmiensibus* diserte scripsit Ado *Sabbatiæ*, ex Romano parvo, in quo et sociorum triginta numerus apponitur, variantibus denuo Hieronymianis apographis apud Florentinum. Nescio quid Usuardum moverit, ut pro *Sabbatiæ*, substitueret *Sebastiæ*, sic enim constanter habent codices nostri omnes, ii nempe, in quibus ea annuntiatio non omittitur. An de hisce Sirmiensibus et Jocundiano quidquam supersit, præter solam in Martyrologiis memoriam, hactenus me latet. — Ejus, qui sequitur, *Lauriani* Acta Mss. cum Bollandò pridem communicavit V. C. Andreas du Chesnes, quibus similia edidit Labbeus tomo 2 Biblioth. Mss. a pag. 411. Libuit ipsa evolvere, sed quo consideravi attentius, eo minus mihi placere fateor, nec scio utrum difficultatibus omnibus satis se expediat Cointius, ad annum dxxvii a num. 14, ut suo loco copiosius exponemus. Interim, quod ad præsens magis attinet, *Laurianum*, Hieronymianis apographis abjudicat Florentinus, immerito, ut mihi quidem videtur, quando in exemplis editis memoratur, quidquid interim in laurea discrepent. Epternacense recte scripsit *Lauriani martyris*, male Corbeïense, *episcopi et confessoris*. Ab *episcopi* titulo præscindit Ado, quem ei tribuit Hagiologium Labbeanum, debitum sane, si, ut Acta volunt, constet *Hispalensem episcopum* fuisse; quæ causa fuerit, cur in citato Hagiologio, caput Hispalim ad Hispanias deportatum dicatur. Noster nihil dubitans, nec a ductoris vestigiis deflectens, etiam hic verba sua omnia ex ipso desumpsit. De solo hoc martyre et magni Martini translatione loquitur hac die Wandelbertus, geminis hisce versibus:

*Lauriane, tenes meritorum nomine quartas;
Ossaque Martini tumulo mutata venustant.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Raro auctor, hodie superaddit: *In Altovillarensi monasterio, octavo milliario ab urbe Remensi, adventus et exceptio corporis sancti Polycarpi presbyteri et martyris, atque reliquiarum sanctorum martyrum Sebastiani, Urbani, Quirini*. Hinc conjectura est, ex eo cœnobio hunc codicem acceptum aut descriptum fuisse.

ROSWEYD. Omisso *Oseæ*, incipit: *Turonis, translatio sive ordinatio sancti Martini archiepiscopi*. *Item Constantiæ (quidam Augustæ?) sancti Odalrici episcopi*. Cetera purus est.

PULSANEN. Caret annuntiatione ultima de sancto Lauriano.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. *Oseæ et Aggei Prophetarum*. De Martino ex Adone supplet, quod in Usuardo desideratur: *Et dedicatio Basilicæ ipsius*. Deest, *apud Sirmium*, etc.

GREVEN. Post Jocundiani, quarto loco annuntiationem textui inserit, quam scire potuit, ad Usuardam pertinere nequaquam posse, cum Sanctus, de quo agit, toto seculo sit Usuardo posterior, nempe: *Eodem die, natalis beati Odolrici episcopi et confessoris, qui multis in mundo et inauditis miraculis claruit*. Scribit *Odolrici*; alii, *Olderici, Odalrici et Uldarici*: communior tamen appellatio *Udalrici*.

ANTVERP-MAX. et LOVANIEN. Puritati proximi sunt, nam solum addunt *Aggei*.

ULTRAJECT. et LEYDEN. Etiam scribunt: *Oseæ et Aggei prophetarum*. Et in fine: *Apud provin-*

vincium Recix, civitate Augustana, natale Odalrici, ejusdem civitatis episcopi et confessoris.

ALBERGEN. et DANIC. De Aggæo, ut proxime. In Martino, deest *ordinatio*, et tota annuntiatio de Sirmiensibus. In fine additur: *Apud provinciam Recix, natale sancti Udalrici, etc.*

CENTULEN. *Aggei*, ut supra. *Turonis, ordinatio episcopatus beati et magni confessoris Martini, et translatio corporis ejus, et dedicatio basilicæ ipsius*. *In territorio Bituricæ civitatis, sancti Lauriani martyris*. *Apud Sirmium, sanctorum Innocentii, Sabaciæ, cum aliis xxx.*

BRUXELLEN. Incipit: *Machliniæ, translatio sancti Rumoldi episcopi et martyris*. *Eodem die, Oseæ et Aggei prophetarum*. In Martino, Sirmiensibus et Jocundiano satis purus est. De Lauriano, ex Adone inserit, *vico Justino*. *Apud provinciam Rethiæ, sancti Uldarici, civitatis Augustanæ vel Ausburgensis episcopi et confessoris.*

HAGENOYEN. *Oseæ Prophetæ, qui fuit filius Beerî, de tribu Ysachar... Hic temporibus Ozîæ, Jouthan, Achaz, et Ezechîæ regum Juda, et Jheroboam rege Israel, filio Joas, prophetavit*. Qui *Oseæ* reprobationem filiorum Israel... et multa alia, melius ex sacris paginis intelligenda. De Martino, addit, *et dedicatio, etc.* Tum: *Civitate Augusta, depositio sancti Odalrici episcopi et confessoris*. Qui in primo, propter magnam suam humilitatem, a Martino summo Pontifice episcopatum accipere noluit, qui postea illud coactus accepit, et in magno labore

bore ibi præfuit, se et suos optime regens. Cujus meritis et precibus gens Noricorum et Alemanorum ex immanissima est Hungarorum vastatione liberata. Sequitur de Jocondiano, pure; cetera desunt.

Udalrici.

AQUICINCT. In fine addit: Apud provinciam Recie, civitate Augustana, natalis beati Udalrici, ejusdem civitatis episcopi. In pago Ternanensi, depositio sanctæ Bertæ nobilis matronæ.

Bertæ.

De Udalrico.

VICTORIN. In Alomania, apud Augustanam civitatem, beati Udalrici episcopi et confessoris, magni et gloriosi ab infantia, usque ad obitum suum. Similia verba citavimus i Julii, ex codice REG. SUEC. sub num. 130, quæ diximus hoc die referenda.

Donati.

MATIC-CARTUS-ULTRAJECT. Translatio sancti Martini. Donati episcopi et martyris. Notatur in margine, eum hoc die alibi non inveniri. Vera est Observatio, nam licet plusquam viginti Donati sancti reperiantur, hoc die nullum usquam signatum hactenus invenimus. Pergit codex: Udalrici episcopi et confessoris. Innocentii et Sebastie, cum aliis triginta martyribus.

In VATICAN. num. 5949. Deest Oseæ et Martini. In UGHELLIAN. desunt Sirmienses.

ALTEMP. Item, depositio sancti Malrici episcopi et martyris. An non Udalrici Augustani?

BIZUNTICEN. In Bavaria, depositio sancti Ode-rici episcopi, virtute miraculorum clarissimi.

REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. In territorio Bituricæ civitatis, vico Vescenno, natole sancti Lauriani episcopi et martyris.

De reliquiis Ursulæ.

Florentinæ.

De Udalrico.

EDITIO LUBECO-COL. In monasterio Tuiciensi, super litus Reui, translatio quarumdam reliquiarum sanctæ Ursulæ virginis et reginæ, de civitate Colonia. Item, sanctæ Florentinæ virginis et martyris de societate sanctarum undecim millium virginum. Sequitur: Oseæ et Aggei. Apud provinciam Recie civitate Augustana, natale sancti Udalrici, ejus-

dem civitatis episcopi et confessoris. Qui quodam die Pascæ, dum Missom celebraret, dextera Domini apparuit super eum, quæ cum ipsius dextera hoc ipsum sacramentum sanctificavit, quod etiam antea in cæna Domini similiter factum est. Sequitur textus modice interpolatus, ubi Sirmiensibus tribuuntur socii xxxiii. In Bohemia, sancti Procopii abbatis et confessoris. A Castellano male ponitur ii Aprilis. Notat Crugerius in Sacris Bohemiæ Pulveribus obiisse xxv Martii, sed hoc die ob canonizationem festivius recolitur.

Procopii.

BELIN. Addit, Aggei. Et de Martino, dedicatio basilicæ ipsius. Sirmienses, inverso ordine, ponuntur ultimo loco.

GREVEN. Aggei prophetæ. In Bohemia, sancti Procopii abbatis et confessoris. Nonnæ virginis Tun- gensis. Translatio sancti Wilhelmi comitis Picta- viensis et confessoris. In monasterio Tuiciensi, e re- gione Agrippinensis Colonia, translatio quarum- dam, etc., ut supra. Item translatio sanctæ Florenti- æ, etc. Supra scribitur Florentinæ.

Aggei.

Procopii.

Nonnæ.

Translatio-
num Wilhel-
mi, Ursulæ,
etc.

MOLAN. Aliis litteris textui inserit: Et dedi- catio basilicæ ipsius. In fine: Et Aggei prophetæ. Eodem die, natalis beati Udalrici episcopi et confes- soris, qui multis in mundo et inauditis miraculis, claruit. Item sancti Domitiani, discipuli sancti Landelini. In editionibus aliis, Aggæi prophetæ in textu additur litteris Italicis, uti et dedicatio. In fine: Apud provinciam Rhetiam, civitate Augu- stana, natalis beati Udalrici, episcopi et confesso- ris, qui multis et inauditis miraculis claruit. Apud

Aggei.

Udalrici.

Domitiani.

Blanciacum, depositio sanctæ Bertæ, piissimæ abba- tissæ, quæ ibidem vitam finivit in pace, tantis in eodem loco virtutum signis usque hodie resurgens. Die quarta, sancti patris Andrea Cretensis, Hiero- solymitani. Hunc distinguit Castellanus ab eo qui colitur xvii Octobris.

Bertæ.

Andrea
Cretensis.

III Non.

Die 5.

A pud Syriam, natalis sancti Domitii martyris, qui virtutibus suis multa inco-
lis beneficia præstat. Romæ, sanctæ Zosæ martyris, quæ dum ad Confessio-
nem Petri Apostoli oraret, a persecutoribus arctata et in custodiam obscu-
rissimam trusa, dein a collo et a capillis in arbore suspensa, adhibito subter horri-
bili fumo, in confessione Domini emisit spiritum.

Domitii.

Zosæ.

Sic habent Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-Maj. Rosweyd. Pulsanen. Munerat. Greven. et Molan. Nec mul- tum absunt codices multi alii, ut infra patebit.

VARIA LECTIO. Turpiter in ipso principio errat Munerat. forte errore librarii, dum legit: Apud Siciliam. Syriam vel Siriam promiscue scribunt codices, sic ut non sibi constant; in textu est secundum Praten. Rosweyd. Pulsanen. et Molan.; alios præferas per me licet. Domitii legen- dum est, male Antverp-Maj. Domiciani, et Rosweyd. Domitiani. Tornacen. omisit titulum Sancti, ei præfigendum. Zosæ habent Praten. Herinien. et Molan. in quibus diphthongi servantur, ceteri omnes legunt Zoe, excepto Munerato, qui posuit Zocæ. Pauci habent, ad Confessionem sancti Petri, plerique ut in textu. Bene legunt citati Praten. Herinien. et Molan. arctata, ubi ceteri fere omnes habent artata. In Antverp-Majore est a collo et capillis; in Rosweyd. et Munerat. collo et capillis; alii forte melius cum textu. Sic etiam recte adhibito subter horribili, etc., pro quo Pulsanen. perperam scripsit ibi subter.

OBSERVATIO. De martyribus Domitio et Zou vel Zocæ, qui soli in textu referuntur, nihil hac die in apographis Hieronymianis, nihil in genuino Beda, nihil in Floro, Rabano aut Notkero. Ro- manum parvum, solitum fontem Adoni aperuit, dum ita pronuntiavit: In Syria, sancti Domitii
martyris. Porro Viennensis brevissimo elogio multa complexus est: Qui virtutibus suis multa incolis
beneficia præstat; quæ totidem verbis, ut patet, in laterculum suum a Nostro translata sunt. Hoc

Domitii.

qualecumquo

qualecumque elogium ex Gregorio Turonensi acceptum est, libro de Gloria Martyrum cap. 100. Ipsum autem Domitii nostri martyrium paucis memoratur in Chronico Alexandrino seu Paschali ad annum cccclxiii, editionis Cangianæ pag. 297, ubi pro *Domitio*, scribitur *Domitius*. Historiam quantumvis brevem non descripsit Ruinartius; de Domitio tamen meminit, ubi de Martyribus sub Juliano passis pag. 645. Probat Domitii historiam Tillemontius tom 7 pag. 433, quæritque pag. 744, an idem sit, qui in Romano est vii Augusti. — Ex præcitato Romani parvi fonte etiam profuit annuntiatio altera: *Romæ, natalis Zoæ uxoris Nicostrati*. Eam pridie collocavit Florus cum longiori elogio, ex gestis sancti Sebastiani contexto, quorum etiam partem, sed solito brevius Ado commemorat. Totius rei seriem habes in Aetis prædicti Sancti ad xx Januarii, in opere nostro cap. 20, Encomii sui deletum ex Adone fecit Usuardus, sic ut hic etiam textus totus ex eo procedat; cujus compendium satis nitide metris innexuit Wandelbertus:

*Domitius ternas dicat; et clarissima Zoë
Auxit martyrio cæcum quæ jure beatum.*

AUCTARIA.

Codices mediæ notæ ferme omnes parum a puritate deficiunt; ut ANTVERP. et MAX-LUBECANA, ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. et DANIC. in quibus de Zoë vel Zoa, solum inseritur: *Uxoris beati (alii, sancti) Nicostrati*.

De Zoë. BELIN. Idem augmentum paulo aliter enuntiat: *Zoë martyris, uxoris beati Nicostrati martyris*. Qui præterea solus sic scribit: *Ad confessionem beati Petri et Pauli*.

CENTULEN. In prima annuntiatione de Domitio a puritate non recedit. Tum: *Romæ, sanctæ Zoë, uxoris Nicostrati martyris. Quæ per capillos in arbore suspensa; adhibito subter horribili fumo, in confessione Christi emisit spiritum*.

Octavæ Apostolorum per anticipationem.

BRUNELLEN. Primo loco: *Per anticipationem, octavo beatorum Petri et Pauli Apostolorum*. Sequitur de Domitio, in quo purus est. De Zoë, post oraret, legit, a paganis persecutoribus tenta. Reliqua cum textu conveniunt.

De Aggæo.

HAGENØYEN. De Osea, die præcedenti ex sacra Historia elogium concinnavit, pro quo lectorem ad fontem remisimus. Iluc Aggæum distulit, cujus encomium hic in specimen exhibeo. Ita habet: *Aggæi prophetæ, qui fuit de Tribu Juda, et locutus est ad Zorobabel filium Salatiel, principem populi et ad Jesum summum sacerdotem, filium Josedeck, ut redirent de Caldea in Jerusalem in anno primo Cyri regis Assiriorum, qui illos ire licentiavit. Et hic propheta magis incepit populo prædicare quam prophetare, et ideo tarde egerunt. Prophetavit tamen populi reversionem sub Cyro, templi ædificationem, civitatis Jerusalem revocationem, (renovationem) observantiam sacerdotalem, et interitum regnorum exterorum. Hic propheta non timuit regis Cambisis edictum, quin confortaret manus ædificantium templum in Domino. Ipse etiam filiis Juda sterilitatem terræ prædixit, quia desides erant in ædificatione templi, et mortuus est Aggæus propheta Domini in Jerusalem, et planxit illum omnis populus, et sepultus est ibidem. Dein: Apud Syriam,*

natalis sancti Dyomicii martyris, qui virtutibus, etc., pure. Romæ, sanctæ, Zoë uxoris Nicostrati martyris. Quæ dum, etc., fere ut textus. Denique reperit, quod die præcedenti omiserat: Apud Sirmium, sanctorum martyrum Innocentii et Sebastianæ, cum aliis xxx. In territorio Biturica civitatis, sancti Lauriani martyris, cujus caput ad Hispaniam deportatum est.

Innocentii, et soc.

Lauriani.

AQUICINCT. Pro Domitii, habet *Domiciani*.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Apud Syriam, *Domitii martyris. Zoë martyris, de qua legitur in gestis sancti Sebastiani*. Locum ipsum ex Aetis nostris citavimus supra in Observatione.

Textus contractus.

CAMBERIEN. Conventualium S. Mariæ: *Item sanctorum Demetrii et Numeriani*.

Demetrii et Numeriani.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Romæ, sanctæ Zoë uxoris beati Nicostrati martyris, cui beatus Sebastianus adhuc muta (mutæ) loquelam a Domino impetravit. Quæ dum ad sepulcrum beati Petri Apostoli oraret, a persecutoribus artata, et a patrono regionis naumachix per dies sex in custodiam obscurissimam, etc., ut textus. In Domitio pura est. Additur in fine: Treveris, beati Numeriani episcopi et confessoris.*

De Zoë.

Numeriani.

GREVEN. In Sicilia, sanctorum Agathonis et Trifinæ. Martini, Theodori et Godephæ. Triphonis. Vide Hieronymiana. Treveris, sancti Numeriani episcopi et confessoris. Translatio sancti Wendelini confessoris.

Agathonis et aliorum.

Translationis Wendelini.

MOLAN. Aliis litteris post arctata, textui immisceat: *ducta est ad patronum naumachix. In fine: Treveris, depositio sancti Numeriani archiepiscopi. Tum minoribus typis: Deposito sancti Valerii confessoris, primi Conserani episcopi, de quo beatus Gregorius Turonensis, de gloria Confessorum cap. 84. Editiones aliæ in textu conveniunt cum priori. In fine autem: Treveris, depositio sancti Numeriani archiepiscopi. Die quinta, sanctæ Marthæ, matris sancti Simeonis, in mirabili monte. Et sancti deiferi patris Athanasii, qui fuit in Atho. Et sancti Lampadi.*

Numeriani

Valerii.

Marthæ.

Athanasii.

Lampadi.

Pridie Non.

Die 6.

Isaix.

Octavæ Apostolorum.

Tranquillini.

Apud Judeam, Isaiaë prophetæ, qui sectus in duas partes occubuit, sepultusque est sub quercu Rogel, juxta transitum aquarum. Item, Octavæ Apostolorum, et primus beati Apostoli Pauli ingressus in urbem Romam, anno secundo Neronis imperii. Romæ, natalis sancti Tranquillini martyris, qui dum ad

beati

Goaris.

beati Pauli Confessionem oraret, tentus a paganis ac lapidatus, martyrium consummavit. In pago Treverensi, sancti Goaris presbiteri et confessoris.

Ita Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Belini editio altera et Greven.

VARIA LECTIO. *Judeam* simpliciter scribunt codices omnes, excepto Pratensi nostro apographo, in quo et *Esaiæ*, uti Belin. et Molan. habent. Tornacen. Munerat. et alii *Ysaïæ*, nos cum Herinien. et Greven. ut in textu. In Tornacensi deest *juxta*, ante *transitum*. *Octavæ*, more antiquo, est in Herinien., in Belino, *Octava*, ceteri communius *Octavæ*. *Neronis imperii* transponit Munerat. in, *imperii Neronis*, uti et Tornacen. sed Greven. sensum invertit, per *Neronis impii*. Et rursus, ad... *Confessionem memoraret*, pro *oraret*. Sic Munerat. *lapidibus* pro *lapidatus*. Inter puros, solus Praten, legit *Maginensi*, ut mox pluribus dicam. Melius reliqui, in *pago Treverensi*, pro quo male scribitur in Herinien. *Trecaresi*. Alii aliter legunt, sed, ni fallor, æque aberrant.

Isaiæ.

Octavæ
ApostolorumTranquil-
lini.

Goaris.

OBSERVATIO. Hodiernum etiam textum ex Adone Usuardus, ille ex Romano parvo totum desumpsit; neque enim in Hieronymianis, e relatis Sanctis quisquam notatur, sed de sola *Octava Apostolorum* agitur, de qua et Beda, *Prophetam Isaiam* præfigens, ut fecit perpetuus ejus sectator Rabanus. De *Tranquillino* meminit quidem Florus, sed ita ut nec Adoni nec Usuardo præluxisse ullo modo videatur. — Itaque Romanum parvum cum *Isaia Joctem* annuntiat, uti et Ado. At Noster omisso posteriore, genus mortis, et sepulturæ locum alteri superaddidit; opinor ex Epiphonio, cujus extractum exhibet Surius hoc die, cum altero etiam ad *Isaiam* spectante, ex Isidoro Hispalensi desumpto. — *Et Octavæ Apostolorum* iisdem omnes verbis consignant. De primo item *beati Pauli Apostoli ingressu in urbem Romam*, phrasi parum admodum differunt. Anno secundo *Neronis imperii* adjunxit Ado, quæ Noster descripsit, neglecta Paulinarum peregrinationum longa serie, quæ apud Adonem videri potest. — Sequitur in Romano parvo: *Et Tranquillini martyris*, cujus breve elogium ab Adone ex Actis sancti Sebastiani jam non semel citatis, concinnatum, Usuardus in pauciora contraxit, a mediæ notæ codicibus ferme integre redditum, ut in Auctariis monstrabitur. — Ultima demum commemoratio sic in Romano parvo effertur: *Et natalis sancti Goaris confessoris*; in Adone autem: *Eodem die, depositio beatissimi Goaris confessoris*. Ita simpliciter absque ulla positione, quam ei perperam, in *pago Trecharensi* adscribit Mabilio, loco infra citando, ut in præfatione ostendimus. Rabanus longiorem vitæ historiam texuit, cujus priorem partem ex Molano in Additionibus recitabimus. Ipsa Sancti vita ab anonymo subæquali, rudiori stylo composita, et altera a Wandelberto expolita editæ sunt et observationibus illustratæ a Mabilione seculo 2 Benedict. a pag. 275. Posterior etiam exstat apud Surium, sed antiquiorem præfert Cointius, sparsim de Goare in Annalibus suis agens ad annos dxcvii, dxcviii, dxcxl et dxcxlvii, quæ omnia ulteriori discussioni reservamus. Quæritur hic quo modo depositionis locum expresserit Usuardus? Pratensis cum tribus sibi plerumque consimilibus, Antverp-Maj. Rosweyd. et Aquieinctino, legit: *In pago Maginensi, Magniensi, vel Machinensi*, quem nobis prorsus ignotum fatemur. Pagum *Trevereusem*, ab aliis signatum probe novimus, nec dubitamus, quin ita Usuardus primigenia phrasi scripserit, ut proinde ab imperito quodam, Pratensi codici ignotam vocem insertam oporteat, quæ inde in alios, ex eo codice descriptos, transierit. Quid Molanum absterruerit ab ultima hac annuntiatione Usuardo vindicanda, conjicere prorsus nequeo, in tam aperta rivulorum cum ipso fonte, hoc est Romani parvi, Adonis et Usuardi consensione, quam et illi ostendit Wandelbertus, hodiernos Sanctos, quinque versiculis sic eleganter complexus:

*Eximius Vates pridie desectus in orbe
Martyrio Esaias virtute atque ore coruscat.
Tranquilline, simul duplici splendore refulges,
Sanctorum genitor, Sanctos comitate peremptos;
Tunque Goar Christi colitur famulusque sacerque.*

AUCTARIA.

Teufredi.

Sexburgæ.

De eisdem.

ANTVERP-MAJ. Post *Isaiam*, secundo loco inserit: *Item depositio sancti Teufredi diaconi*. Et in fine subnectit: *Ipsa die, in Britannia, depositio sanctæ Sexburgæ*. Quod pro *Treverensi*, scribat *Magniensi*, jam diximus.

ROSWEYD. Incipit: *Octava Apostolorum Petri et Pauli*. Convenit in augmentis cum ANTVERP-MAJORE, sed pro *Teufredi* legit, *Theofredi*; et *Sexburgæ* perperam tribuit titulum *Virginis*. Pro *Treverensi* habet *Machinensi*.

PULSANEN. Purus et usque ad *Tranquillini martyris* inclusive. Cetera desunt.

BELINI prima editio et MOLANUS deficiunt in

ultima annuntiatione, de qua superius in Observatione plura diximus.

ANTVERP. et MAX-LUDEC. *Ysaie Propheta*, ibi sistendo. Deest annus ingressus Pauli. De *Tranquillino* adjungunt, quæ Usuardus supreserat, nempe: *Patris Marci et Marcelliani martyrum, qui ad prædicationem beati Sebastiani, credens in Christum, dum ad, etc.* In fine: *Ipsa die Goaris confessoris*. Nihil præterea.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et LOVANIEN. Puri sunt exceptis iis, quæ de *Tranquillino* inserunt, ut jam proxime.

ALBERGEN. et DANIC. Incipiunt, ille: *Octava Apostolorum,*

De Tranquillino.

- Apostolorum, hic : Octava sanctorum Apostolorum Petri et Pauli. Deest in utroque ingressus Pauli ; et de Tranquillino eadem etiam habent, quæ ANTVERP. et MAX-LUBEC.*
- Translatio- nis Guditæ. Johetis. De Paulo.* BRUXELLEN. *Translatio sanctæ Guditæ virginis, nostræ patronæ. Apud Ideam, Ysaïæ et Johelis prophetarum, qui siquidem Ysaïas sectus, etc. Ipso die, primus sancti Pauli Apostoli ingressus in urbem Romam. Dum ipse ad imperatorem appellans, a Festo præside Judæ illuc vinctus mitteretur, anno secundo imperii Neronis. De Tranquillino, habet ut supra. Tum : (addere hic iterum poterat per anticipationem) Apud Alexandriam, sancti Panthemii (Pantæni) confessoris, viri apostolici et omni sapientia adornati. Cujus tantum studii et amoris erga verbum Dei fuit, ut etiam ad prædicandum Christi Evangelium omnibus gentibus, qui in Orientis ultimis recessibus reconduntur, fidei et devotionis succensus calore, profectus sit. Vide die sequenti. In Goare purus est. Denique : Apud Viennam, sancti Eoaldi (Eoaldi) episcopi, cujus industria reliquæ sanctorum martyrum Thebæorum ad urbem Viennam delatæ sunt. Verba Adonis sunt relata ad diem sequentem.*
- De Pantæno per anticipa- tionem.*
- Eoaldi.* HAGENOYEN. *Totus est in Prophetarum elogiis, quorum specimen dedimus die præcedenti. Hic de Isaïa longam historiam narrat, quam non vacat describere. De Tranquillino, ut supra. In aliis satis purus est. Tum : Ipso die, in pago Treverensi, sancti Goaris presbyteri et heremitæ, cujus sanctitatem audit (puto velle dicere prodidit) mirabiliter infans ab illo interrogatus. Nam Rusticus archiepiscopus Goari stuprum, quod ipse perpetraverat, injecit, et infans septem dierum illum excusavit, et episcopum patrem ejus proclamavit. Pro quo facto episcopus debuit a rege Franciæ destitui et Goaris institui. Et vix impetratis aliquibus diebus, infirmitatem perpetuam a Domina petiit, et accepit febres, quæ febris illum septem annis vexavit, et in qua mortuus est.*
- De Goare.*
- Textus con- tractor.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Octava Apostolorum Petri et Pauli. Isaïæ prophetæ, qui fuit secutus apud Iudæam. Goaris presbyteri super Rhenum. Tranquillini martyris, de quo legitur in Actis sancti Sebastiani. Vide Acta cap. 12 et 20.*
- Leonti.* In VATICAN. num. 5949. *Deest Isaïæ et Goaris. Adjicitur : Augustiduno, natalis sancti Leonti episcopi et confessoris.*
- De Sexburga.* ALTEMPS. *In Britannia, sanctæ Sexburgæ, sororis sanctæ et perpetuæ virginis reginæ Etheldredæ, quæ copulata in conjugium erat regi Ootibrichto, qui frater minor fuit Ermenredi, patris videlicet sanctorum Aethredi et Ethelberti ; ex qua Sexburga rex præfatus genuit duas filias, suique heredem in regno Ethbrichtum, sub quo Ethbrichto prædicti martyres (indicat, opinor, sanctos illos Aethredum et Ethelbertum) occisi sunt.*
- Romuli et soc.* FLORENTIN. *In Tuscia Fesulis, passio sancti Romuli, ejusdem urbis episcopi et martyris et socio- rum ejus, scilicet : Carissimi, Marchitiani, Cre-*
- scntii et Dulcissimi, qui fuerunt discipuli beati Petri Apostoli et ab eo ad prædicandum verbum Dei ad eandem civitatem missi sunt. Pergit STROZZ. Prædictus autem S. Romulus a S. Petro consecra- tus episcopus prædictæ urbis, una cum sociis sub Re- pertiano tyranno gravia et horrenda tormenta susti- neates, et demum mortem pro Christi nomine liben- ter passi, martyrii coronam adepti sunt et ad radices montis, in quo prædicta civitas Fesulana sita est, ibidem sepulti sunt. Rursus omnes : Sancti Goaris..... sepulti in valle Trivioricha. Demum STROZZ. et MEDIC. : Eodem die, sancti Siri episcopi Ja- nuensis et confessoris.*
- Siri.*
- Leonti.* LUXOVIEN. *Lugduno, B. Leonti episcopi. Ipso die SS. Bertharii et Athaleni martyrum, qui ab Allobrogis interfecti sunt.*
- Bertharii, etc.*
- Legontii.* SALINEN. *Augustiduno, depositio sancti Legontii episcopi. Idem qui supra Leontus, etc.*
- Bertharii, etc.* CODEx MONTIS SANCTI : *Natale sanctorum mar- tyrum Bertharii sacerdotis et Athaleni levitæ.*
- Eoaldi.* EDITIO LUBECO-COL. *In textu, nonnihil trans- posito, similis est ANTVERP-MAX. etc. De Goare solum addit : Miræ hospitalitatis et charitatis viri, cujus gesta habentur. Deinde : Apud Viennam, sancti Eoaldi episcopi et confessoris, cujus indu- stria. etc., ut BRUXELLEN. Ipso die, beatæ Sexburgæ virginis, sororis sanctæ Etheldredæ reginæ. Item sanctæ Gadalenæ (Godelevæ) virginis et martyris. Eodem die, translatio sanctæ Guditæ virginis.*
- Sexburgæ.*
- Godelevæ.* GREVEN. *In Syriæ, Zotici, Amandi, Artetis. In Tuscia, Romuli episcopi et martyris, discipuli beati Petri, Marciani et aliorum. Palladii episcopi et confessoris. Leutfredi diaconi et confessoris. Ga- dalevæ virginis et martyris. Sexburgæ reginæ. In Hibernia, Noninæ virginis. Eodem die, transla- tio sanctæ Guditæ virginis.*
- Zotici, etc. Romuli, etc. Palladii. Leutfredi. Godelevæ. Noninæ.*
- De Goare.* MOLAN. *In pago Treverensi, sancti Goaris pre- sbyteri et confessoris. Qui in provincia Aquitanicæ ortus, temporibus Hildeberti regis Francorum, statim ab infantia verus Dei cultor fuit. Hic postmo- dum ibi presbyter consecratus, patriam parentesque deseruit, et in provincia, quæ ripis Rheni fluminis contigua, Trigoria nuncupatur, atque ad diocesim pertinet Trevirorum, ibi Deo libere servire elegit, usque ad finem vitæ suæ. Vide reliqua in Rabano atque etiam in Notkero, qui aliquot diebus vacavit. In territorio Gistellensi, passio beatæ Godelivæ martyris. Dein minoribustypis : Rotornaci, trans- latio sancti Hermetis martyris, sub Adriano prin- cipe, ex Indensi monasterio. Editiones aliæ, plura, sed aliis litteris textui inserunt de Tranquillino. De Goare, ut editio citata. Item de Godeliva. Tum : In Britannia, depositio sanctæ Sexburgæ vi- duæ. In Campania sub Diocletiano, sanctæ Domi- nicæ virginis et martyris ; quæ idolis fractis, igne bestiisque superatis, decollata migravit ad Domi- num. Cujus corpus Tropææ quiescit in Calabria. Die sexta, sancti patris Sisoæ magni. Rursus mi- noribus characteribus : Rotornaci, translatio sancti Hermetis martyris, etc.*
- Godelevæ. Translatio- nis Hermeti- tis. Sexburgæ. Dominicæ. Sisoæ.*

Nonis.

Die 7.

Pantæni.

Apud Alexandriam, natalis sancti Panteni, viri apostolici et omni sapientia adornati, cujus tantum studii et amoris erga verbum Dei fuit, ut etiam ad prædicandum Christi Evangelium omnibus gentibus, quæ in ultimis Ori- entis recessibus reconduntur, fidei et devotionis calore profectus sit. Romæ, san- ctorum martyrum Nicostrati, Claudii, Castorii, Victorini, Simphroniani, Fabianus

Nicostrati et soc.

judex

judex per decem dies minis et blanditiis agens, eum in nullo penitus posset commovere, jussit eos tertio torqueri ac postea in mare præcipites dari.

Conveniunt Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. et Max-Lubec. Greven. et Molan. Item Antverp-Max. Ultraj. Leyden. Lovanien. Albergen. et Danieus.

VARIA LECTIO. Varie effertur *Pantæni* nomen, aliis scribentibus *Pantheni*, aliis *Patemii*, aliis *Panthenii*, etc.; nos proxime ad puritatem accedimus ex Herinien. Antverp. et Max-Lubec. *Cui tantum studii*, etc., legunt Praten. Greven. et Molan.; ceteri ex Adone, prout est in textu. Antverp. Max-Lubec. et codices omnes mediæ notæ satis nitide scribunt *fidei et devotionis calore succensus*, sed nec in Adone, nec in purioribus codicibus reperitur ea vox *succensus*. Variant codices in ultimo nomine quinque martyrum, quem alii *Symphorianum*, alii rectius cum Romano parvo et Adone vocant *Symphronium*. In Antverp-Max. Ultraj. et Leyden. deest *Victorinus*; in Lovanien. quintus vocatur *Simplicius*, quod est nomen Martyris quinti, in classe signata vi Idus Novembris, primo loco. Tornacen. habet *commovere*, pro *commovere*; Praten. *torquere* pro *torqueri*; et Greven. *penitus*, pro *postea*. Molan. suo modo, *pœnitus*, sicut *Felix*, etc.

OBSERVATIO. Quærit hodie Florentinius, utrum is, qui in Hieronymianis *Parthenus*, *Parthemus*, vel *Pormenus*, vel alia quacumque inflexione nuncupatur, utrum, inquam, is cum celeberrimo *Pantæno* nostro, de quo in Chronologia Patriarcharum Alexandrinorum breviter meminimus pag. 21, commune aliquid habeat? At verosimillimum est, ibi de Martyre agi ab Indorum Apostolo plane diverso. Bedæ, Floro et Rabano etiam ignotus est *Pantænus*, a Romano parvo, cum aliis Sanctis Rufinianis, locum in Fastis primum nactus, ab Adone ex Eusebio, ni fallor, et Hieronymo, eo exornatus encomio, cujus elegantior partem Noster suo more decerpit, Notkero totum transcribente. Ad lectoris notitiam faciet, si verbo indicaverim vitam *Pantæni*, ex omnibus antiquis documentis ab Halloixio nostro collectam et digestam, inter vitas Patrum Orientis tomo 2 a pag. 839. Gallice suam ordinavit Tillemontius tomo 3 a pag. 170. In Wandelberto unicus de Sancto nostro exstat versiculus :

Pantæni Nonis splendet meritumque fidesque.

Proxima martyrum Romanorum classis, ab antiquioribus hac rursus die præterita, diserte notatur a laudato Romano parvo his verbis : *Romæ, martyris Nicostrati primiscrinii, Claudii, Castorii, Victoriai, Symphroniani*. Atque hæc in textum suum translata pluribus amplificat Viennensis, ex Actis sancti Sebastiani, in quibus apud nos cap. xi tres saltem primi nominatim exprimuntur. Notkerus autem, recitatis hisce Sanctorum nominibus, de ultimo, quem *Symphorianum* vocat, observavit : *Vel sicut in libro Sacramentorum continetur, Simproniani*. Tum pergens : *Quorum natalem sexta die Iduum Novembris vatenus nos celebrasse credidimus, donec venerabilis pater Ado, alios et alios pro eis nobis honorandos insinuaret; de quibus suo loco, vita comite commodius disseretur*. Porro quid disseverit, nescimus, cum post xxvi Octobris reliqua ejus Martyrologii desiderentur. Ceterum notari meretur apposita Notkeri observatio : nam in Hieronymianis nomina eadem præter *Simplicii*, pro *Victorini*; et *Simphroai*, vel *Simphoriani*, pro *Symphroniani*, citata sexta die Iduum Novembris referuntur, uti et in Beda, ad quem Flori augmentum expresse indicat, eos a sancto Sebastiano ad Christi fidem conversos, a Polycarpo baptizatos, eadem illa plane sententia, quam huic nostræ classi Ado applicavit. Contra vero Romani parvi auctor sexta illa Iduum, seu viii Novembris, alios, licet ferme synonymos, producit, sic loquens : *Romæ, martyrum Claudii, Nicostrati, Symphroniani, Castorii, Simplicii, artificum insignissimorum*; quibus ipsissima die tale elogium præfatus Ado aptavit, ut ab hodiernis S. Sebastiani catechumenis, et a quatuor vel quinque *Coronatis* distinctissimos esse oporteat. Hæc ad præsens institutum indicasse sit satis, in proxime edendis mensis Julii Actis, ex professo triturlanda. Interim manifestum est, Usuardum, licet paulo contractiorem, ab Adonis phrasi non magis hic quam in priori annuntiatione recessisse.

Evoildus, ultimo loco in Adone notatus est, cum eo elogio, de quo die præcedenti in Auctariis diximus, delatarum nempe Thebæorum reliquiarum Viennani. Sed hunc cum plerisque Viennensibus episcopis Noster omisit. Nomen varie scribitur, ut satis ostendunt varia Auctaria. Forte optima Castellani lectio *Eoaldi*.

AUCTARIA.

Translatio-
nis Thomæ.

ANTVERP-MAJ. Anglicis Sanctis sæpe auctus, in fine addit : *Ipsa die, translatio sancti Thomæ martyris*.

PULSANEN. In prima annuntiatione purus, in altera mutatis non nihil nominibus, elogium rescindit.

Willibaldi,
Publii
et sor.

ROSWEYD. Textui satis puro subjecit : *In Eistede, Willibaldi episcopi et confessoris. In Alexandria, Publii martyris cum aliis xxiv.*

MUNERAT. Post textum in fine : *Apud Cantuarium, translatio sancti Thomæ episcopi et martyris.*

Est et in PRATENSI codice additamentum : *Eodem die, octavæ sancti Marcialis* : sed cum ea nota, ut ad marginem adjectum existimem, vel saltem ad alterum codicem, quem B vocamus, potius quam ad vetustiorum spectet.

CENTULEN. *Apud Alexandriam, sancti Panthroni, viri apostolici et omni scientia adornati. Romæ,*

	natalis sanctorum Nicostrati primiscrinii, Claudii commentariensis, Castorii, Victorini et Simphoriani. Quos sanctus Sebastianus credere Christum docuit, et ad gloriam martyrii incitavit. In margine recentiori manu adjicitur : Eodem die, sancti Marculfi abbatis.	ALTEMPS. Item depositio sancti Boisili presbyteri et confessoris, et sanctæ Mariæ virginis ; qui se pro libertate Ecclesiæ Dei, hostiam Deo placentem obtulit. Ita legitur, non satis clare.	Boisili et Mariæ.
Marculfi.		EDITIO LUBECO-COL. Post textum subdit : Eodem die, sancti Willibadi episcopi Eystedensis civitatis et confessoris. Treviris, beati Naviti episcopi et confessoris. Ipso die, beati Processi confessoris. In Anglia civitate Cantuaria, translatio sancti Thomæ episcopi et martyris. In Scotia, translatio sancti Kentigerni episcopi et confessoris.	Naviti. Processi. Translato- nis Thomæ et Kentigerni.
De Aquila et Priscilla, per anticipationem.	BRUXELLEN. Omisso Pantæno, de quo pridie, hic denuo anticipat : Apud Asiam minorem, sanctorum Aquilæ et Priscillæ, uxoris ejus. De quibus in Actis Apostolorum legitur. Apud quos, postquam ipsi ab urbe Roma in Achaiam venerunt, beatus Paulus Apostolus morabatur propter artificium : erant enim ejusdem artis, id est scenofactoria, cujus et Apostolus operarius erat. In sequenti, ex voce Primiscrinii, duos sanctos facere videtur, Primi et Serinci. In reliquo textu purus est. Subdit : In Palæstina, natalis beati Procopii martyris. Qui a Scitopoli ductus Cæsaream, a iudice Fabiano capite cæsus est. Hæc etiam ex sequenti die anticipantur. Demum : In Anglia, translatio S. Thomæ archiepiscopi Cantuariensis et martyris.	BELINUS in utraque editione : Eodem die, sancti Willibaldi episcopi et confessoris.	Willibaldi.
Procopii etiam per anticipationem.		GREVEN. Apud Viennam, sancti Eoldi episcopi et confessoris, cujus industria reliquiæ sanctorum Thebæorum ad præfatam urbem translatae sunt. Vide quæ supra diximus in fine Observationis nostræ. Item Willibaldi episcopi Eystadensis et confessoris. Naviti episcopi Treverensis et confessoris. Item Waltfridi episcopi. In Anglia, Hedde episcopi. Translatio sancti Thomæ Cantuariensis episcopi et martyris. Materniani confessoris. Apollonii confessoris. Processi confessoris. Edilburgæ virginis abbatissæ, filia regis Orientalium Anglorum, cujus Beda meminit libro 3. Treveris, sanctæ Julix virginis. Mustiolæ viduæ.	De Eoldo. Willibaldi. Naviti. Waltfridi. Hedde. Materniani. Apollonii. Processi. Edilburgæ. Julix. Mustiolæ.
Willibaldi.	HAGENOYEN. In prima satis purus, sic habet secundo loco : In civitate Eystetensi, natalis sancti Willibaldi pueri (quid ni viri?) ejusdem civitatis episcopi et confessoris. Item Viennæ, Coldi (vult dicere Eoldi vel Eoldi) episcopi et confessoris. Sequitur de Nicostrato et sociis, pure. Tum ex die hesterna huc transfert : Romæ, natalis sancti Tranquillini martyris. Qui dum ad beati Pauli confessionem oraret, tentus est a paganis, ac lapidatus martyrium consummavit.	MOLAN. Textui aliis litteris adjungit ad Nicostrati, Primiscrinii ; ad Claudii, commentariensis ; et post Simphoriani, pro Simphroniani, interserit : Hos beatus Sebastianus credere Christum docuit et sanctus Polycarpus presbyter baptizavit. Qui cum corpora sanctorum per ora Tyberim requirerent, tenti sunt. In fine : Apud Cantuarium, translatio sancti Thomæ episcopi et martyris. Eodem die, sancti Bilibaldi episcopi et confessoris. Eodem die, translatio sanctæ Beggæ viduæ. Et minori caractere : In Anglia, Hedde episcopi. Edilburgæ virginis, etc., ut GREVEN. Arvernus, sancti Illidii, ejusdem civitatis episcopi et confessoris. Editiones posteriores, idem habent in contextu. In fine autem : Eodem die, sancti Willibaldi episcopi et confessoris. Treviris, natalis sancti Naviti episcopi et martyris. Die septima, sancti patris Thomæ in Malæo et sanctæ megalomartyris Cyriacæ. Apud Cantuarium, translatio sancti Thomæ episcopi et martyris. Andemæ, translatio sanctæ Beggæ viduæ.	De Nicostrato et sociis. Translato- nis Thomæ. Bilibaldi. Translato- nis Beggæ. Hedde. Edilburgæ. Illidii.
Evaldi.	MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Nicostrati martyris cum sociis. Pantheni viri apostolici et scientia adornati.		
Tranquillini.	CODEx DIVIONEN. S. Benigni in tribus diversis extractis : Cænobio Divionensi, translatio corporum sanctorum Urbani, Eustadii et Hilarii confessoris, et sanctarum Radequndis reginæ et Paschasix virginis ; nec non et beatæ Quietæ conjugis præfati B. Hilarii.		
Januarii, etc.	REG. SUEC. sub num. 428. Apud Cantuarium, translatio sancti Thomæ archiepiscopi et martyris.		
Ansuini.	VATICAN. signatus num. 5949. Natalis sanctorum Januarii, Laurentii et Petri in sancta Sophia. In Camerino, sancti Ansuini presbyteri.		
Willibaldi.	STROZZIAN. Eodem die, sancti Willibaldi episcopi et confessoris.		

VIII Idus.

Die 8.

Aquila et Priscillæ.
Procopii.

Kiliani.

A pud Asiam minorem, sancti Aquilæ et Priscillæ ejus uxoris, de quibus in Actibus Apostolorum scribitur. In Palestina, natalis beati Procopii martyris, qui ab Scitopoli ductus Cæsaream, ad primam responsionum ejus confidentiam, a iudice Fabiano capite cæsus est. Eodem die, sancti Ciliani martyris.

Ita Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. et Grevenus.

VARIA LECTIO. Scythopoli recte scripsit Praten. vel saltem qui apographum nostrum transumpsit. Ceterum cum alii passim habeant Scitopoli, coactus fui sequi vel errantes. Solus Pulsanen. posuit Scithopoli, sed pessime Greven. Sticopoli ; Molan. Nicopoli. Cæsareæ pro Cæsareum, vitium est in Pulsanen. Alius error in eodem, ad primam confidentem responsionem, ubi cum textu legendum, ad primam responsionum ejus confidentiam. Rursus, pro Kiliani, habet Juliani. Cum autem in omnibus codicibus præterquam in Greveno, inveniam Ciliani, ita in textu relinquendum fuit. In Rabano et Notkero legitur Chiliani, at pro prima inflexione stat usus communis.

OBSERVATIO. Pergit eodem tenore Usuardus haurire ex Adone, hic ex Romano parvo. Prima siquidem annuntiatio apud eos tantummodo reperitur. Eu Romani parvi terminos: *In Asia minori, Aquilæ et Priscillæ uxoris ejus*; Ado legit: *Apud Asiam minorem, etc.*, prout in textum suum Noster verbatim transtulit. Sed iis in Adone alia adduntur, quæ ex ipso à Notkero desumpta sunt, eo ferme sensu quo die præcedenti in Auctariis ex Bruxellensi codice retulimus. Ex Actibus Apostolorum et Pauli epistolis vulgo nota sunt, quæ si in ordinem chronologicum redacta cupis, adi Tillemontium tomo 1 pag. 246 et aliis locis, quæ alibi discutimus. Non placet notula Castellani, hoc die in Martyrologio universali apposita; meliora sunt, quæ observavit Motherius. Et hæc quidem de Aquila et Priscilla, citatis quatuor Martyrologis propria sunt. — Notior est *Procopius*, ab Hieronymianis, Beda, Rabano et Wandelberto etiam memoratus. Dubitat et Florentinus unusne sit an geminus *Procopius*, hicque ab eo diversus, quem inter martyres Palæstinæ celebrat Eusebius, tamquam ad tribunal raptum et capite truncatum VIII mensis Desii, qui est apud Romanos, autem diem septimum Idus Junias. Nos de ea controversia, loco suo. Certum interim est, Procopium ab Hieronymianis hac die notari; an cum *Quarto* martyrii socio, alibi videbitur. Certum etiam, Romanum parvum legere: *In Palæstina, Procopii martyris*. Certum denique, elogium idem inveniri in Beda, Rabano, Adone, Usuardo et Notkero, cum hac sola vocalæ mutatione, quod Usuardus pro *irato iudice*, scribat, a *iudice*, sensu clariori. Quis præverit, pronum est colligere. Etenim Rabanus et Ado sua ex Beda mutuati sunt, Noster ex Adone, Notkerus ex alterutro. Omnia celeberrimum Procopium indicant, a quo librum de martyribus Palæstinæ orditur Eusebius, ex editione Valesii relatus à Ruinartio a pag. 330, cuique subjungitur pag. 373 tantillo uberior historia ex laudati Valesii notis pag. 172. Et hæc quidem ut vera et sincera eidemque personæ apprime quadrantia admittuntur. Quid de alterius Procopii ducis exercitus Actis, ut sub nomine Metaphrastis a Surio edita sunt, censendum sit, habes in Actis ad XIX Maii pag. 304 et in Responsionibus Papebrochii ad art. 5 a num. 29, quibus plura adjicit Tillemontius tomo 5 a pag. 605. Hæc cursim hic dicta sufficiant. — De *Kiliano* nihil in Romano parvo, nihil in Adone, a Baronio perperam citato, legitur; nihil item in Beda aut Floro. Quod autem in solo Lucensi Hieronymiano apographo habetur: *In Austria, passio sancti Kyliani*, censet Florentinus *laciniam esse, ex nota marginali interpositam a Gallico antiquario*. Quod ei facile concesserim, in eorum confirmationem, quæ alibi monui, nempe non magis Epternacensem, quam ceteros Hieronymianos codices, in Gallia fuisse et auctos et interpolatos. Porro *Kilianum* Rabano notum fuisse, in ea locorum vicinia, mirum prorsus videri non debet, hinc Notkero communicatus duplo auctiori elogio exornatus est, ubi et *Austriam* illam ab hodierna distinctam invenies, ut alibi non semel dictum memini. Videatur duplex passio a Canisio edita Antiq. Lect. tomo 4 a pag. 628; et quæ ad eas observavit Mabilio seculo 2 Benedict. pag. 991 et seqq. Dubium non est, quin et a Nostro *Kilianus* consignatus sit, quamvis unde illum acceperit, minime liqueat. Molanus hic iterum justo scrupulosior e textu eum expunxit. Noto, in Romano parvo memorari etiam hac die *Bricium*, quem Ado et Noster in sequentem diem distulerunt. De *Kiliano* et *Procopio* ita cecinit Wandelbertus:

*Octavo ante Idus Cilianus Procopiusque
Excellent, Christum virtute et morte secuti.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Rursus ex Anglia, addit: *In Ventano (vide infra) monasterio, depositio sancti Grimbaldi monachi.*

Grimbaldi.

ROSWEYD. Sic orditur: *In Uuirzibure, Kyliani episcopi et martyris, et sociorum ejus Colmanni et Totmanni. De quibus vide codicem BRUXELLEN. et alios. Sequitur textus purus.*

Kyliani et
soc.

ANTVERP. MAX-LUBEC. MOLAN. et VATICAN. num. 5949. Carent ultima annuntiatione de *Kiliano* martyre.

MUNERAT. Textum pluribus auget, hoc modo: *Eodem die, sancti Cilinrii (Kiliani) martyris. In pago Pinciacensi, sancti Nomii confessoris. Ipso die, sancti Theobaldi confessoris.*

Nomii.
Theobaldi.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. et DANIC. Textui puro subdunt: *Eodem die, sancti Kiliani episcopi et martyris, sociorumque ejus. Qui de partibus insularum Oceani maris adveniens in regnum Germaniæ, ad civitatem Herbiopolim devenit, ibique sub iudice Gorberto martyrium, capitis obruncatione complevit. In hoc conveniunt omnes, sed ANTVERP-MAX. insuper adjicit: Apud Almuridensium civitatem, sanctorum martyrum Epictici (Epicteti) presbyteri et Astionis monachi, quorum gestu habentur. Illa, opinor, quæ*

Epictici et
Astionis.

in vitis Patrum a Rosweydo edita sunt, et ex iisdem apud Surium vulgata, suo loco illustrabuntur.

CENTULEN. In textu, excepto *Kiliano*, præter morem satis purus, adjicit: *Apud Heracleam, sanctorum Joannis et Aprii. Eodem die, sancti Quilliani et sociorum ejus. Satis patet Kilianum intelligi.*

Joannis et
Aprii.

BRUXELLEN. Incipit: *In Ostrofrancia, passio sancti Kiliani episcopi et martyris, sociorumque ejus. Qui de partibus insularum Oceani maris veniens in regnum Germaniæ ad civitatem Herbiopolim, Gorbertum ejusdem loci ducem rearguit, quod Geylam (Geilanam) quandam fratris sui uxorem, sibi conjugem sociavit. Unde Geylu jubente, Kilianus episcopus et socii ejus pro veritate justitiæ clam perimuntur. Sequitur nova anticipatio: Romæ, ad Guttam juxta manantem natale sancti Zenonis martyris, et aliorum decem militum ducentorum et trium. Item Juliani martyris. Et Grimbaldi confessoris. Apud Belisianense monasterium, sanctæ Landradæ virginis et abbatissæ. Quæ fuit eorum, quos Franci Majores domus appellant, inclita proles; et beatæ Gudilæ nostræ patronæ coasanguinea. Et cum obisset, sta-*

De Kiliano,
etc.

Zenonis,
et 10205 per
anticipatio-
nem.
Juliani.
Grimbaldi.
Landradæ
cum elogio.

tim

tim beato Lamberto episcopo apparens, locum ei suæ sepulturæ designat. Et cum populus ad id explendum non consentiret, apud Belisiam tumultatur, sed post triduum inventa est cum sarcophago divinitus transportata, ubi prädixerat. Vita ejus exstat apud Surium, ubi hæc videri possunt.

HAGENOVEN. Post priores annuntiationes satis pure relatas, de Kiliano plurima subjungit. At tu vide sis Rabanum vel Notkerum, quibus magis, quam huic compilatori, fidendum esse, ex supra hinc inde datis abunde constat.

AQUICINCT. In fine post textum integrum : Wintonia civitate, depositio beati Grimboldi sacerdotis et monachi Sithiensis.

Grimboldi.

Epicteti, etc.
Translatio-
nis Barbaræ.

Landradæ.

Norberti.

MATRIC - CARTUS - ULTRAJECT. Epicteti et Astionis martyrurum. Translatio sanctæ Barbaræ. Procopii martyris. Kiliani episcopi et martyris cum sociis. Landradæ virginis. Norberti archiepiscopi, fundatoris Ordinis Præmonstratensis. Agitur haud dubie de aliqua translatione. Alia Antverpiæ solenniter recolitur xi Julii.

REG. SUEC. num. 428. In pago Pintiavensi, sancti Nanni confessoris. Castellanus scribit, Nummii.

Nanni.

Grimboldi.

ALTEMPS. Transitus sancti Grimboldi presbyteri et confessoris, magnæ sanctitatis viri.

Pauli.

STROZZIAN. Item, sancti Pauli martyris Constantinopolitani. An episcopi, de quo vii Junii?

Kiliani, etc.

ARDINGHOFFEN. Eodem die, sancti Kiliani cum sociis suis Calamo et Totmanno. Alii rectius.

De Kiliano.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit : Herbipoli, passio sancti Kiliani episcopi et martyris sociorumque ejus duorum Colonati et Thotvani. Qui Kylianus de partibus insularum Oceani maris, pro lucro animarum Romam devenit, et consecratus ibidem in episcopum, obtenta licentia prædicandi, applicuit partibus Germaniæ et venit ad civitatem Herbipolim; ibidem ducem Franconiæ Gosbertum ad Christum convertit. Qui cum uxorem fratris sui nomine Erilanam, illicite tenuisset, et sanctus episcopus eam relinquere suaderet, ipse sanctum virum et socios ejus fecit propter hoc plecti. In annuntiationibus duabus primis, satis pura est. In fine : Treveris, sancti Auspicii episcopi et confessoris. Apud Eracleam, sanctorum Johannis et Primi confessorum. Eodem die, sancti Grimbaldi presbyteri et confessoris. Ipso die, beati Disibodi episcopi et confessoris. Vide ejus vitam apud Surium hoc die.

Auspicii.
Joannis et
Primi.
Grimboldi.
Disibodi.

BELIN. In textu non omnino purus, in fine habet ut STROZZIAN : Item sancti Pauli martyris Constantinopolitani.

GREYEN. Translatio prima sanctæ Barbaræ virginis et martyris, Nichomediæ in loco sepulturæ. Colonani presbyteri et Tornani diaconi. Qui cum beato Kiliano episcopo et mortyre de Scotia egressi, apud Herbipolim civitatem Franconiæ Christum evangelizantes, ad martyrii palmam cum ipso pervenire meruerunt. Epicteti presbyteri et Astionis monachi, martyrurum. Qui tempore Doctletiani ab Oriente in fines Scythiæ venientes, pro fide Christi tenti, in omnibus, quibus afficiebantur, tormentis, hæc creberrime verba dicebant : Christiani sumus,

o tyranne, fiat voluntas Dei nostri in nobis. Post varios tandem cruciatus, capite truncati, martyrium consummaverunt. Treveris, Auspicii episcopi et confessoris. Ipso die, Disibodi episcopi et confessoris. Item Wasonis episcopi Leodiensis et confessoris. Civitate Rothomagensi, translatio sancti Evodi episcopi et confessoris. Apud Eracleam, Johannis et Primi. Sumniva virginis et sociorum ejus martyrurum. Qui de Hibernia egressi, in Norvegia coronas martyrii assecuti sunt.

Translatio-
nis Barbaræ.De sociis
Kiliani.Epicteti et
Astionis
cum elogio.

Auspicii.

Disibodi.

Wasonis.

Translatio-
nis Evodi.
Joannis, etc.
Sumniva et
soc.

MOLAN. In pago Austriæ et castro nomine Vuir-
ciburg, juxta Menum fluvium sito, natale sancti
Kiliani martyris, et duorum sociorum ejus, qui ab
Hybernia Scotorum insula venientes, nomen Christi
in prædictis locis prædicaverunt, ibique ob veritatis
confessionem, sub quodam judice Gozberto trucidati
sunt, et multis postea signis, veri Christi martyres
esse claruerunt. Quæ Rabani verba sunt. Item
sancti Pauli martyris Constantinopolitani. In pago
Pinciensi, sancti Nomii martyris. In Gemblaco,
adventus corporis sancti Exuperii, signiferi Thabæ
Legionis et martyris gloriosi. Treveris, sancti Aus-
picii episcopi. Augustæ Veromandorum, inventio
corporis sancti Quintini martyris. In monasterio
Belisia, sanctæ Landradæ virginis. De Disibodo
et Sumniva vel Sumniva, ut GREYEN. In aliis
editionibus ea est diversitas, quod addatur :
Wintonia civitate, depositio beati Grimboldi abbatis
et monachi Sithiensis. Et de Disibodo : In pago
Treverico, sancti Disibodi, etc. Denique, typis
minoribus : In Anglia, sanctæ Vuiteburgæ virgi-
nis. Colitur hæc xvii Martii. Vide ibi dicta ab
Henschenio.

De Kiliano,
etc.

Pauli.

Nomii.
Adventus
Exuperii.
Auspicii.Inventionis
Quintini.

Landradæ.

Grimboldi.

H itzburgæ.

VII Idus.

Die 9.

Zenonis et
10203.

Cyrilli.

Anatholie et
Audacis.

Brietii.

Romæ ad Guttam jugiter manantem, natalis sancti Zenonis martyris et aliorum decem milium ducentorum trium. Eodem die, beati Cyrilli episcopi qui flammis injectus, cum illesus evasisset, ac stupore tanti miraculi a judice esset dimissus, rursus pro instanti et alacri prædicatione facte de Christo, ab eodem capite plexus est. In civitate Tyro, passio sanctorum Anatholiæ et Audacis sub Decio imperatore, quorum Anatholia Christi virgo diversis plagarum generibus vexata, novissime gladio transverberata est in oratione. Audax quoque in custodiam datus; nec mora, capitali sententia coronatur. Civitate Martula, sancti Brietii episcopi et confessoris, qui pro confessione Domini postquam est multa perpressus, et ab angelo sancto et beato Petro Apostolo confortatus, item magnas populorum credentium multitudines omnipotenti Deo lucrificans, quievit in pace.

Sumitur ex Præten. Herimien. Antverp-Maj. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Greyen. et Molan. Item ex Albergem. et Danico.

VARIA LECTIO. *Milium, Cirilli, ille* scripsi ex codicum ferme omnium consensu. Pro *alacri* *prædicatione*, male Antverp. et Max-Lubec. *alacri persecutione*; pejus Munerat. pro *alacri* habet, *altari*. In *Tyro* servanda fuit codicum lectio, pro qua in Antverp-Maj. et Greven. est, *Tiro*; sed neutrum valet, ut infra ostendam. Puto Pratensem recte scribere, *in oratione transverberata est*, at ex aliorum auctoritate transponenda fuit constructio, pro qua in Antverp. et Max-Lubec. positum, *transverberata in confessione est*, et in Munerat. *transverberata, martyrium complevit*. Lego *Briectii* cum Tornacen., Munerat., Greven. et Molan. Videtur in Praten. scriptum *Brixii*, alii *Bricii* vel *Briccii*. Munerat. vitiose posuit *es*, pro *est*. Molan. omisit *item*, ante *mognas populorum*, etc. Denique Antverp-Maj. *secundo*, pro *sancto*, et in fine, *lucrificans, quievit in Christo*.

OBSEVATIO. Eadem rursus Usuardi ratio in describendo Adone, eadem Adonis in sequendo Romano parvo, in quo tamen, ut die præcedenti diximus, *Briectius* viii Julii collocatus est. — *Zeno* itaque cum ingenti illa sociorum multitudine, aliis vetustioribus ignotus, a solis nostris quatuor, eundem funem trahentibus, consignatur. Si major subinde notitia accesserit, ea in Actis nostris dabitur. — Est in Romano parvo: *Cyrilli episcopi et martyris*, qui non eundem ubique locum occupat, sed iisdem ferme verbis in Adone, Usuardo et Notkero laudatur; in prioribus absque positione seu loco certaminis, quo modo et in Hieronymianis positus est. De eo silet Beda; at Florus et *Ægyptum* expressit, et *Decium imperatorem* et *Lucium præsidem*, et ignem, quo consumptus dicitur. In eandem sententiam loquitur Rabanus, contexto satis longo elogio. Notkerus item, licet in phrasi Adonem secutus, characteres hujusmodi aliquot ductori superaddidit. Alii interim *Gortynam Cretæ*, pro qua stat Baronius, alii *Romam* nominant, quæ omnia disserendi materiam in Actis illustrandis subministrabunt. Sunt ipsa in Surii collectione hac die, brevi, simplici et gravi stylo composita, sic tamen, ut jam tactæ a nobis difficultates, suspicionem Tillemontio ingerant, geminum fortasse Cyrillum in unum fuisse conflatum. Vide ipsum tomo 3 pag. 715. Nec contemnendas puto Castellani notatiunculas ad hanc et sequentem annuntiationem. Quod dixi iisdem ferme verbis etiam ab Usuardo Cyrillum laudari, intellige contractum ab eo de more Adonis elogium. — Sequens annuntiatio in citato Romano parvo refertur his verbis: *In civitate Tyriæ, Anatholiæ et Audacis*. Beda pro *Tyriæ*, scribit *Tiræ*, ex quo totum suum elogium describunt Ado et Rabanus ac proinde Notkerus, qui forte æquivocationem veritus in voce *Tyro*, qua Rabanus utitur, studiose apposuit: *non longe ab urbe Roma*. Quod certe opus non erat, circumstantiis elogii satis indicantibus, non hic *Tyrum Phœnicis urbem*, sed oppidum aliquod Italiæ intelligendum. Melius id quadrasset Usuardo, qui flosculos, ut ita dicam, elogii solum colligens, et contra Adonis mentem etiam legens *Tyro*, ita annuntiationem suam efformat, ut qui eam legit, vix dubitare possit, quin omnino agatur de prædicta civitate Tyro, alias notissima. Utrum vero Anatholia nostra etiam in Hieronymianis memorari censenda sit, vide in Notatione Florentinii et hoc die et sequenti, quo, *in Savinis* conjungitur *Victoria*. De cetero, nec *Tyriæ*, nec *Tiræ*, multo minus *Tyri* vel *Tyro*, sed *Thoræ* legendum, quæ ad lacum Velinum in diœcesi Reatina sita est, docebit Baronius; nisi cum nostro P. Joanne Gravio, qui notas Mss. marginales adjecit editioni Molani anni MDLXXIII, quam *Molanum-Duacenum* vocarunt Majores nostri, eas Notas Schotto tribuentes; nisi, inquam, cum Gravio pro *Thoræ*, substituas *Turii in Calabria*. Sed hæc propria erit Commentarii ad horum Sanctorum Acta disquisitio. Edidit ipsa Surius, more suo, nonnihil expolita, sed non ita expurgata, ut de interpolatione suspecta non sint. Placet historia, ut a Tillemontio disposita est tomo 3 pag. 329. Ast ibi *Audax* excludi videtur, quem tamen Wandelbertus cum Anatholia conjunxit:

Audax sepleno pariterque Anatholia claret.

Briectius, in civitate Martulana a Romano parvo pridie signatus, hac die cum elogio ab Adone refertur, quod in Notkero descriptum invenies. Noster ea carptim selegit, quæ brevitati suæ conveniebant, atque ita, ut principio dicebam, totus textus ex Adone acceptus est, et a nobis fideliter traditus. Quid de hac *Briectii* historia censendum sit, colliges ex Actis S. Chrysopoliti et sociorum xii Maii ab Henschenio discussis et brevius apud Tillemontium tomo 5, pag. 132.

In Beda et Wandelberto celebratur hac etiam die, *depositio S. P. N. Ephrem*; in Adone: *Item apud Ægyptum, sancti Serapionis episcopi et confessoris*. De primo agit Noster i Februarii; de Serapione fortasse dubitaverit; certe de eo hac die non meminit, tres alios aliis diebus memorans: Anachoretam martyrem, xxi Martii; Antiochenum, xxx Octobris; Alexandrinum, xiv Novembris. Plura in Actis discutienda erunt de Serapionum distinctione, præter ea, quæ xxi Martii disputata sunt. Sed de his satis, ne justo longius evagemur.

AUCTARIA.

TORNACEN. Longiores textus decurtare solitus, hic omittit elogia Cyrilli et *Briectii*; cetera cum textu plane convenit.

PULSANEN. Satis recte procedit usque ad, *sub Decio imperatore*; desunt reliqua omnia.

ROSWEYD. Post textum purum superaddit in fine: *In Ægypto, sancti Ephrem monachi*. Qui sane ab Edesseno diacono diversus esse debet.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. et LEYDEN. Tex-

tui puro, præfigunt: *Octava visitationis beatæ Mariæ Virginis*.

LOVANIEN. In citato augmento, prioribus similis, deficit præterea in elogio *Briectii*, quod totum omisit.

CENTULEN. In Zenone purus est. *Eodem die, beati Cyrilli episcopi, qui capite cæsus martyriura consummavit. In civitate Syriæ (pro Tyriæ, ni fallor), sanctorum Anatholiæ et Audacis, sub Decio*

imperatore.

Zenonis et
10205.

Cyrilli.

Anatholiæ
et Audacis.

Briectii.

De S. Ephrem
ex Beda et
Wandelber-
to; et de
S. Serapione
ex Adone.

Octavæ
Visitationis.

Textus con-
tractus.

Ephrem.

- imperatore. In civitate Martulana, sancti Briccii episcopi et confessoris. Eodem die, sancti patris nostri Effrem dyaconi magnarum virtutum et excellentis ingenii viri.*
- Ephrem.*
- BRUXELLEN.** De Zenone egit die præcedenti. In Anatholia, Audace et Cyrillo satis purus est. Sequitur ex Hieronymianis: *Romæ, natale sanctarum virginum Florianæ, Faustinae et Felicitatis, cum presbyteris septem. De Briccio etiam recte, sed ejus elogium auget his verbis: Cujus animam in specie columbæ niveæ, celo recipi viderunt astantes. In fine autem additur: Eodem die, sancti patris Effrem.*
- Florianæ, etc.*
- De Briccio.*
- Ephrem.*
- HAGENOYEN.** In Zenone purus, secundo loco habet: *Item in Colonia Agrippina, sancti Agilolfi episcopi et martyris. Vide xxxi Martii. Eodem die, beati Cyrilli episcopi et martyris, qui in Ægypto verbum Dei prædicavit, et ideo tentus est a rege Lucio, et flammis injectus est. Sed dum non læditur, stupet judex et illum abire permittit. Qui postea plures ad fidem convertit; unde judex de sua dimissione dolens, jubet eum decollari. Astantes autem animam ejus in specie niveæ columbæ ad caelestia conscendere viderunt. Cetera purus est.*
- Agilolfi.*
- De Cyrillo.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Octava visitationis. *Cyrilli episcopi et martyris. Anatholiæ virginis et martyris et Audacis. Romæ, Zenonis martyris et decem millium ducentorum cum ipso.*
- Octava Visitationis.*
- VATICAN.** num. 5949. *Apud Ægyptum, sancti Serapionis episcopi et confessoris. Et depositio sancti Ephrem. Vide Observationem.*
- Serapionis.*
- Ephrem.*
- ALTEMS.** *Eodem die, sanctæ Everildis virginis.*
- Everildis.*
- STROZZIAN.** *Apud Ægyptum, sancti Serapionis episcopi et confessoris.*
- Serapionis.*
- EDITIO LUBECO-COL.** Octava Visitationis beatæ Mariæ virginis. *Apud Coloniam Agrippinam, depositio sancti Agilolfi archiepiscopi ejusdem civitatis et martyris. Qui cum a Karolo Martello, cujus tutor et consiliarius fuit, vocatus esset, in via a quibusdam armulis suis juxta oppidum Malmundariense interfectus est, sed post Coloniam translatus et in ecclesiam sanctæ Mariæ ad gradus honorifice locatus. Item Colonia Agrippina, commemoratio et ordinatio beati Heriberti archiepiscopi et confessoris, quæ facta est sub Ottone III Romanorum imperatore, anno ab incarnatione Domini dccccxcix. Sequitur: Romæ ad Guttam jugiter manantem, etc., ubi fuse enumerat varia tormentorum genera, quibus et Zeno et socii affecti sunt. De Cyrillo addit, ut supra, animam in specie columbæ etc. In Anatholia, Audace et Briccio, satis pura est. In fine: Apud Ægyptum, sancti Serapionis episcopi et confessoris. Senonis, sancti Theraclii episcopi et confessoris.*
- De Heriberto.*
- BELIN.** Incipit: *Octava Visitationis gloriosæ Virginis Mariæ. In fine, deest elogium Briccii, qui in secunda editione vocatur Luricius.*
- GREVEN.** *Octava Visitationis beatæ virginis Mariæ. Apud Coloniam Agrippinam, beati Agilolfi episcopi et martyris. Qui ob amorem justitiæ, impiis odiosus factus et ab ipsis occisus, Coloniam relatus, in ecclesia beatæ Mariæ ad gradus honorifice locatus est. Apud Heliopolim, quæ est circa Libanum, sancti Cirilli diaconi et martyris. Qui, ut lib. 6 Historiæ tripartitæ dicitur, cum sub Constantio multa idola contrivisset, sub Juliano a paganis percussus est. Apud Ægyptum, B. Serapionis episcopi et confessoris. Materni, Galendi, (prima editio habet Galendini) Gaii, Basilii, episcoporum Mediolanensium et confessorum. Senonis, Theraclii episcopi et confessoris. Apud Coloniam Agrippinam, ordinatio episcopatus sancti Heriberti episcopi et confessoris, facta anno Domini dccccxcix. In Ægypto, Effrem sancti patris errantæ et confessoris. In Hibernia, Geraani confessoris. Salvæ virginis. Item Wichburgæ virginis. Translatio sanctæ Odæ viduæ.*
- Agilolfi.*
- Cyrilli diaconi.*
- Serapionis. Materni, etc.*
- Theraclii. Ordinationis Heriberti.*
- Ephrem. Germani. Salvæ. Wichburgæ. Odæ.*
- MOLAN.** *Octava Visitationis gloriosæ Mariæ. Ipso die, sancti patris nostri Ephrem. Coloniam, sancti Agilolfi, ejusdem urbis archiepiscopi et martyris. Dein typis minutioribus: Qui ob amorem, etc., ut GREVEN. Item: Apud Heliopolim, quæ est juxta Lybanum, etc., etiam ut GREVEN. In editionibus aliis post, jugiter manantem, inepte aliis litteris inseritur: quæ alias dicitur, ecclesia sanctæ Mariæ fontis olei trans Tyberim, cum hæc loca disjunctissima sint, ut recte in Notationibus suis ostendit Baronius. In fine solum additur: Coloniam, sancti Agilolfi, ejusdem urbis archiepiscopi et martyris. Ejus elogium non semel supra productum est.*
- Octava Visitationis. Ephrem.*
- Agilolfi.*
- Cyrilli diaconi.*

VI Idus.

Die 10.

Septem fratrum.

Romæ, septem fratrum filiorum sanctæ Felicitatis, id est: Januarii, Felicis, Philippi, Silvani, Alexandri, Vitalis, Martialis. E quibus Januarius tempore Antonini, post verbera virgarum et carcerem, ad plumbatas occisus est; Felix et Philippus fustibus mactati; Silvanus præcipitio interemptus; Alexander, Vitalis et Martialis capitali sententia puniti. In Africa, natalis sanctorum Januarii, Marini, Naboris et Felicis decollatorum. Item Romæ, sanctarum virginum Rufinæ et Secundæ, quæ sub persecutione Valeriani et Galieni tormentis subactæ, ad ultimum una, capiti illiso gladio, altera, cæsa cervice, migraverunt.

*Januarii et s. c.**Rufinæ et Secundæ.*

Ex Praten. Herinien. Antverp-Maj. Antverp. et Max-Lubec. Muneral. Belin. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Scripsi *Martialis* cum Herinien. Antverp-Maj. et aliis, licet Praten. et nonnulli alii discrepent. Solus Molan. habet *Sylvani*; qui cum Greven. pro *carcerem*, ponit *carceres*; Belin. *carceris macerationem*, et iterum *plumbatis*, pro *ad plumbatas*; ubi Antverp-Maj. et *plumbatas*. Sunt qui cum Greven. et Molan. legunt, *interemptus est*, sed Praten. Herinien. Antverp-Maj. et alii, omittunt *est*. Ultimus vero male posuit *puniti sunt*, quod etiam Belin. habet, qui quatuor martyres Africanos ultimo loco recitat. *Decollatorum*, male scribitur in Antverp-Majore, uti et *Cristine*

pro

pro *Rufinæ*. In omnibus codicibus est *Galieni*, et ita proinde in textu. Pro, *altera, cæsa cervice*, Groven. et Molan. legunt, *altera cervici*, nempe *illiso gladio*; sed alia est Usuardi constructio. Belinus claritatis, opinor, gratia, interposuit *ad celos*, ante *migraverunt*.

OBSERVATIO. Solita tenent vestigia cognati Martyrologi, Romanum parvum, Ado, Usuardus, quibus accedere, ex potiori parti potest Notkerus. De illustri matris et filiorum classe in primo solum scribitur: *Romæ, septem fratrum*. Hieronymiana exempla ita confusa sunt, ut alienis auxiliis opus habuerit Florentinius, ad vera filiorum sanctæ Felicitatis nomina a cœmeteriis aliisque inmixtis distinguenda. Nec satis distincte loquitur Frontonis Kalendarium: *Septem fratrum Apii et Salaris*; de quibus vide editoris observationem pag. 103, ubi de tribus Missis, etc. Clariora sunt quæ tradit Beda et post illum Ado, pari uterque sententia, licet non eisdem omnino verbis, cum alter altero paulo sit brevior, et nisi Noster perpetuo Adonianus esset, dubitari posset, an non potius illum, quam hunc, præ oculis habuerit. Rabanus certo Bedam descripsit, Notkerus Adonem, addita brevi clausula. Utrum autem fratres illi omnes hac die, an simul cum matre an eodem loco confecti et sepulti, suo loco discutietur; præeunte Bucherii vetustissimo Kalendario, cujus verba recitat Ruinarthius pag. 20, Acta ipsa passionis ut sincera subjungens, cum Surii, et Ughelli editione aliisque Mss. collata. Mirum quam jejune de his agat Tillemontius tomo 2 pag. 312. De aliis germanis, itidem septem, Tiburtinis egimus xxvii Junii, et porro agendum erit xviii hujus. — Africanos nostros quatuor ita annuntiat Romanum parvum: *In Africa, Januarii, Marini, Naboris et Felicis*. Et eadem est Hieronymianorum phrasis, nisi quod socii adjungi videantur, a nostris plane expuncti. Citatis jam verbis superaddidit Viennensis et ex eo Notkerus, *decollatorum*; ac præterea: *Quorum corpora Mediolanum translata sunt*. Suspectam translationem habuisse videtur Usuardus, certe eam silentio plane involvit, de cetero annuntiationem totam ex Adone accipiens. Magna, saltem posteriorum duorum, cum *Victore Mauro*, de quo egimus viii Maii, affinitas, adeo ut Acta in multis convenire dicantur. Vide Tillemontium tomo 5 a pag. 267. — Celeberrimas virgines *Rufinam* et *Secundam* solis nominibus appellavit Romanum parvum: *Romæ, Rufinæ et Secundæ*. Has apud codices Hieronymianos, supra laudatis fratribus inmixtas, observat Florentinius, nonnulla in earum laudem congerens. Ast Ado uberius rem prosecutus, prolixo eas ornavit elogio, Actorum videlicet eleganti compendio, quod mirum est a Notkero non integre fuisse descriptum. Noster paucula delibavit, satis parce, ut verum fatear, pro materiæ, ab Adone tam large digestæ, abundantia. Hunc sua sumpsisse constat ex Actis ipsis, quæ a Mombritio et Surio postea edita sunt, quæque antiquitatis suæ testem habent Aldelnum, Virginum encomiasten, aliosque veteres. Pro integritate stat Baronius; contra sentiunt recentiores, quibus ferme accedit Tillemontius tomo 4 pag. 5, sed maxime pag. 584. Illustrem Romæ earum memoriam probat vetustissimus episcopatus *Silvæ candidæ*, post loci eversionem Portuensi unitus. Sed quidquid de his postea statuendum sit, patet interim, ut supra dicebam, Martyrologorum nostrorum convenientia, et ex codicibus Usuardinis, nativa Usuardi ipsius simplicitas. De sola prima classe meminit Wandelbertus:

*Sexto germana Christo pro sorte coronam
Progenie septena dicat Felicitas alma,
Quam genuit, gratumque Deo præmissit ad aram.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Septem fratrum nomina enumerat, sed omissis elogio. Cetera omnia pura sunt.

PULSANEN. In prima purus, adjungit: *Item Romæ, sanctarum virginum Rufinæ et Secundæ*. Desunt reliqua.

ROSWEYD. Textui puro subjungit: *Item sancta Amelbergæ virginis*.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC. Omnes cum **BELINO** Africanos ultimo loco referunt, quibus addunt: *In portu Gandavo, monasterio Blandinio, sanctæ Amelbergæ virginis*. At **LOVANIEN.** caret elogio septem fratrum, et **DANIC.** proprium superaddit: *In Dacia civitate Otthoniensi, natale sancti Canuti regis et martyris*.

Canuti.

Textus mutilus.

CENTULEN. *Romæ, natale septem fratrum filiorum sanctæ Felicitatis, id est Januarii, Felicis, Philippi, Alexandri, Vitalis, Silvani, Martialis, tempore Antonini, primati (an non privatim?) auditi. Deinde per varios judices, ut variis supplicis laniarentur, missi. In Africa, sanctorum Januarii, Marini, Naboris et Felicis, decollatorum. Quorum corpora Mediolanum translata sunt. Item Romæ, natale sanctarum Rufinæ et Secundæ sororum, genere et opibus nobilium, quas præfectus Archesilaus,*

pro nomine Christi præcepit capite plecti. Cenobio Amelbergæ. Blondinio, natale sanctæ Amelbergæ virginis.

BRUXELLEN. De septem fratribus, post puniti, subdit: *Et post martyrium filiorum, Felicitas mater, pro Christo capite cæsa est. Hanc beatam feminam plus quam martyrem vocat Gregorius, quæ septies in filiis, et octavo in corpore proprio martyrium fortiter est perpessa. Sequitur de Rufina et Secunda, pure; item de Africanis. In fine adjicitur: Apud Temsecam, secus Scaldam, depositio sanctæ Christi virginis Amelbergæ, neptis beatæ Gudilæ, nostræ patronæ. Cujus brachii os fregit Karolus Martellus princeps, cum ipse junior esset, ut eam sibi raperet sponsam. Quam et ipse plane cepisset uxorem, si non virginis pudicitia penitus obstitisset. Injus sacræ virginis reliquæ postea Gandavi in monte Blandinio sunt translata. Vide notulam Castellani.*

HAGENOEYEN. In septem fratribus nonnihil interpolatus, secundo loco habet: *Item sanctæ Theodoræ electæ, de cujus penitentia legitur. Item Patiniani confessoris. In reliquo textu purus est. In fine autem nomen transmutat: In portu Gandavo, monasterio Blandinio, sanctæ Quelbergæ virginis. Patet agi de Amelbergæ.*

Septem fratrum.

Januarii et soc.

Rufinæ et Secundæ.

Amelbergæ.

De Felicitate.

De Anctbergæ.

Theodoræ. Patiniani.

Quelbergæ pro Amelbergæ.

- Amelbergæ.* AQUICINCT. Textui subdit : *Et sanctæ Amelbergæ virginis.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Septem fratrum martyrum, filiorum sanctæ Felicitatis, scilicet : Januarii, Felicis, Philippi, Silvani, Alexandri, Vitalis et Martialis, Romæ passorum feliciter. Rufinæ et Secundæ virginum et martyrum. Amelbergæ virginis in Gandavo.*
- EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione modice interpolata, sic habet secundo loco : *Item Romæ, miliario decimo, sanctorum virginum Rufinæ et Secundæ sororum. Quæ ex patre clarissimo, nomine Asterio, et matre illustrissima Aurelia nate sunt, et sub persecutione Valeriani et Galieni imperatorem, iudicibus vero Junio Donato præfecto, et Archesilao comite, diversis tormentorum generibus martyrizata, ad ultimum una earum illiso capite gladio, altera cæsa cervicem migraverunt ad Dominum. In Africanis pura est. Tum : In Flandria, portu Gandavo monasterio Blandinio, sanctæ Amelbergæ virginis. Denique : In Dacia, beati Kanuti regis ac martyris.*
- De Rufina et Secunda.*
- Amelbergæ.* *Canuti.*
- De Canuto.*
- Paterniani.*
- Amelbergæ.*
- MOLAN. Aliis litteris textui inseruit : *Quorum corpora Mediolanum translata sunt, ut alii supra. In fine : In portu Gandavo, in monte Blandinium dicto, sanctissimæ virginis Amelbergæ. Binchii, Amelbergæ electæ viduæ, quæ cum in pace quievisset, condita est in Laubias in basilica beati Ursuarii, et signis clara, mira veneratione fidelium colitur. In Fisciaco, natale sancti Ettonis episcopi et confessoris. Dein typis minoribus : In Dacio, Canuti regis et martyris. Qui propter anorem, etc., ut GREVEN. Demum : Galliis oppido Lens, obiit Pacificus, primus Minister Fratrum Minorum in Francia. Aliæ editiones in textu idem servant. In fine autem de Amelberga, ut in prima. Tum : Eodem die, Laubaco cœnobio, depositio Amelbergæ electæ. Quæ signis clara, mira veneratione fidelium colitur. Civitate Ottoniensi, sancti Canuti regis et protomartyris Danorum, qui anno millesimo octuagesimo sexto, in basilica sancti Albani martyris, manibus in modum crucis solo tenus expansis orans, mortem pro Christo passus est a suo familiari. Passi sunt cum ea Benedictus frater et alii septemdecim. Latius ex Fisciaco, natale sancti Ettonis episcopi et confessoris. Die decima, sanctorum quadraginta quinque martyrum, in Nicopoli Armeniæ. Demum minoribus typis : In Artesia oppido Lens, obiit Pacificus, primus Minister frater (Fratrum) Minorum in Francia, cujus meminit Bonaventura. A priori parum differunt.*
- Amelbergæ virginis.*
- Amelbergæ viduæ.*
- Ettonis.*
- Canuti.*
- Pacifici.*
- Canuti et soc.*
- Ettonis.*
- Martyrum 43.*

V Idus.

Die 11.

*Translatio
nis Bene-
dicti.
Januarii et
Pelagiæ.
Sidronii.
Sabini.*

Translatio sancti Benedicti abbatis. Apud Armeniam minorem, civitate Nicopoli, natalis sanctorum martyrum Januarii et Pelagiæ, qui equuleo, ungulis et testarum fragmentis diebus quatuor cruciati, martyrium impleverunt. In territorio Senonico, beati Sidronii martyris. Item in territorio Pietavensi, sancti Sabini confessoris.

Soli omnino puri sunt *Pulsanen. Munerat, Greven, et Motan.*

VARIA LECTIO. In erroribus orthographicis maxime consistit. In Pulsanen. est *Nycopoli, ecu-
leo.* In Munerat. *Pellagii, Sidroni.* Sunt qui scribant in pago *Pictavensi*, ut Praten. etc.; sed nostri cum Herinien. Tornacen. et plerisque aliis, ut est in textu. Munerat. pro *Sabini*, legit *Albini*. Quæ confusio in Auctariis sæpe recurret.

*Translatio-
nis Be-
nediti.*

OBSERVATIO. *Translationis corporis sancti Benedicti ex Italia in Galliam, plerisque antiquis Mar-
tyrologiis, imo vel ipsis Hieronymianis apographis, Lucensi præsertim et Corbeiensi, inserta
est, aut adjecta memoria, quidquid in hunc usque diem obluentur Cassinenses, ut ex ipsorum que-
relis aliquando coram audire licuit. Beda, pro translatione, scripsit depositio, a Floro translationem
describente, in hac parte emendatus, quod tamen Rabanus servandum censuit. De neutra meminit
Romanum parvum. Ado autem brevem translationis historiam texuit, a Notkero nonnihil auctam,
cujus compendium in Auctariis dabimus. Noster, omissis reliquis, satis habuit translationem ipsam
consignare, ut probant primæ notæ codices, e quorum uno, nempe Heriniensi, scalpello verosimillime
erasa est, loco vacuo relicto. In Tornacensi notata non est, et eapropter ambo codices illi, cetera
purissimi, o genuinorum classe exclusi sunt. Videat curiosus lector totam translationis hujus, ad
Floriacense monasterium, historiam, in Actis nostris ad XXI Martii fuse deductam, cum miraculo-
rum ibi patratorum narratione, a pag. 299 ad 357. Wandelberti versus infra dabimus. — Martyres
Armeni, *Januarius et Pelagia*, in Hieronymianis nonnihil deformati sunt. In Romano parvo fit com-
memoratio solius Januarii. Ado utrumque ex Hieronymianis, opinor, aut ex Actis conjunxit, adjecto
brevis elogio, quod Noster ad verbum transumpsit. Notkerus sola ultima voce differt; at Florus et
Rabanus, quamvis in rei substantia convenient, phrasi prorsus discrepant ab Adone, ut mihi semper
fiat verosimilius, duos illos, licet Adone antiquiores, ab eo tamen numquam visos fuisse. Non*

*Januarii et
Pelagiæ.*

habeo

habeo quod hic superaddam, præter metricum Wandelberti encomium, quo Benedicti translationem etiam complectitur :

*Martyrio quintum sancit Januarius, atque
Consimili decorat Pelagia sancta nitore.
Tum Beneventanis translata montibus alni
Justa patris Benedicti, nunc Liger altus honorat.*

Binæ annuntiationes ultimæ pure Usuardinæ sunt, nisi fortasse in depravatis Hieronymianorum nominibus, cum hisce Sanctis affinitatem invenias, et *Basinum* v. g. codici Lucensi assutum, pro *Sabino* nostro accipiendum existimes. An hic Sabinus, Brixia accersendus sit, docebit Castellani notula ad hunc diem; ubi aliam adjecit de *Sabino* et *Cypriano*, in Romano moderno signatis. Utrumque in Actis nostris examinabimus. Ex hactenus dictis, patet germana et pura Usuardi lectio: quem mirum est *Pium Papam* præterisse, ab Adone hac die tam distincte propositum, a Notkero in sequentem dilatum.

Sequitur in Pratensi et in ei consimilibus, Antverp-Maj. Rosweyd. et Aquicinctino: *In Mauritania Casariensi, sanctæ Marcianæ et virginis et martyris*, super erasis aliquot verbis, citato Pratensi codici intrusa, ut me monuit oculatissimus testis Clar. Castellanus, quod superius ix Januarii iterum indicavimus. De vero passionis die non disputo, nam et hac die in Hieronymianis *Martiana* aliquis in Mauritania, forte pro *Martiana*, recolitur. Unicus est disquisitionis nostræ scopus, utrum ex tam unanimi Codicum aliorum consensu, vera Usuardi sententia non apertissime liqueat? Et ita quidem nobis videtur, urgentioribus argumentis libenter et ultro cessuri.

AUCTARIA.

DE PRATEN. et cum eo coherentibus, uti et de HERINIEN et TORNACEN, jam satis in Observatione diximus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. Omitunt in principio Translationem sancti Benedicti. Desunt etiam Sidronius et Sabinus, quorum loco habetur: *Romæ, passio sanctorum Stephani et Leontii.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. et LEYDEN. *Translatio beati Benedicti abbatis, et sanctæ Scolasticæ sororis ejus. Romæ in Vaticano, natalis sancti Pii Papæ et martyris. Huic ab angelo nuntiatum est, Pascha die Dominico celebrandum. In Armenis satis puri sunt. Tum: Item Romæ, sanctorum Stephani et Leontii. Demum: In pago Pictavensi, sancti Sabini confessoris. Deest Sidronii.*

IN LOVANIEN. Deest Sidronii et Sabini; cetera ut priores. IN ALBERGEN. omissa translatio Benedicti. Item in DANICO, qui proprium popularem sanctum in fine adjungit his verbis: *In Dacia civitate Wiburgeni, natalis sancti Ketelli confessoris. Videtur Martyr fuisse.*

CENTULEN. *In Galliis cenobio Floriaco, adventus et translatio corporis sanctissimi patris Benedicti abbatis, simulque beatæ Scolasticæ virginis, sororis ejus. In Armenia, civitate Nichopoli, sanctorum martyrum Januarii et Pelagiæ. In territorio Pictavensi, sancti Sabini confessoris. Hic fuit ex discipulis magni patris sancti Germani.*

BRUXELLEN. *Floriaco, adventus seu translatio sancti Benedicti abbatis. Cujus corpus ex Italia de monte Cassino in Gallias ad monasterium Floriacense translatum est. In Armenis satis purus, pergît: Romæ in Vaticano, natale sancti Pii Papæ et martyris. Qui ex annuntiatione angelicu, Pascha Domini semper in Dominica celebrandum constituit. Item Romæ, passio sanctorum Stephani et Leontii. In Mauritania Casariensi, sanctæ Marcianæ virginis et martyris. Oblitus est, se eandem signasse ix Januarii. In Sidronio, purus est. Tum: In pago Pictavensi, sancti Albini confessoris. Voluit dicere Sabini, nisi agat de Albino vel Albano socio Lisiani, ut infra.*

HAGENOYEN. *Romæ in Vaticano ad S. Petrum, depositio sancti Pii Papæ et martyris. Hic novus post beatum Petrum, undecim annis et mensibus quatuor et diebus viginti unum, rexit Ecclesiam. Hic passus Antonio (Antonino) imperatore. Iste*

constituit Pascha die Dominico celebrari, ne cum Judæis videamur judaizare. Hic constituit, hereticum venientem de hæresi Judæorum, debere recipi et baptizari. Item constituit sententiam excommunicationis ferri in violatores et vastatores ecclesiasticarum rerum et ecclesiarum. Item quod clericus, qui paravit suo episcopo insidias, quod deponatur et curiæ seculari tradatur. In Armenis purus est. Dein: Romæ, passio sanctorum martyrum Stephani et Leontii. De Sidronio recte. Tum: Eodem die, translatio sancti Benedicti abbatis et Scolasticæ sororis ejus. Qui post devastationem monasterii sui factam a paganis, corpus ejus (non est syntaxis) in Gallias deportatum est, cum corpore sanctæ Scolasticæ. In Sabino purus est.

AQUICINCT. De Martiana, dictum est. Post Sabini, adjungit: *Et sancti Albani confessoris et Lisiani. Item, sanctorum Savini et Cypriani. Romæ, sancti Pii Papæ. Hujus tempore Hermes librum scripsit qui appellatur Pastor, quia in habitu pastoris ei angelus apparuit. Hæc postrema de Pastore, ex Adone accepta sunt.*

REG. SUEC. qui fuit Ursini a Rosenberg. *In civitate Mantuæ, sanctæ Speciosæ virginis. Dupl. II. cl.*

DAVERONEN. *In territorio Senonico, beati Sidronii martyris. Item in territorio Pictavensi, sancti Albini confessoris et Lisiani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Translatio sancti Benedicti abbatis. Sidronii martyris in Senonico. Sabini confessoris. Januarii et Pelagiæ martyrum. Joel et Esdræ prophetarum. De quibus XIII hujus in textu Usuardino agitur.*

BIGOTIAN. sign. P. 5. *Romæ, passio sanctorum Stephani et Leontii. Supra Leontii.*

REG. SUEC. sub nota num. 428. *Parisius, Albini confessoris.*

COD. D. DU CHEVAL. signatus C. *In territorio Pictavensi, sancti Albini confessoris et Lisiani. Et sancti Savini et Cypriani martyrum.*

IN VATICAN, Deest Translatio Benedicti. De Sidronio et Sabino nihil. Adjicitur: *Romæ, sancti Pii Papæ, qui sedit in episcopatu annis XI. Item Romæ, sanctorum Leontii, Stephani, Mauricii. Altemps. In Mauritania Casariensi, sanctæ Marcianæ virginis et martyris. Item Lisani, Savini et Cypriani martyrum.*

FLORENTIN. *Romæ, passio sanctorum martyrum*

- magora, nonnihil interpolata est. De ultimo, notanter addit: *Requiescit Osnaburgi. Dein: Lugduni, sancti Juventioli episcopi et confessoris. In Cæsarea, sancti Disi confessoris. Ubi hunc titulum confessoris reperit, equidem nescio.*
- Viventioli.* BELIN. Scribit *Hermacoræ et Hermagorii. Deest Dii. In fine additur: Mediolani, sanctorum martyrum Naboris et Felicis. In Tuscia, civitate Lucana, beati Paulini, ejusdem civitatis primi episcopi, qui sub Nerone in radice montis Pisani, post multos agones, martyrium suum consummavit. Item, sancti Joannis Gualberti.*
- Naboris, etc. Paulini.* GREVEN. Eodem die, apud Mediolanum, natale (vel ut Adoni placet, translatio) *Felicis et Naboris martyrum. Qui cum essent cives Mediolanenses, accusati quod Christum colerent, in carcerem, negato cibo, missi sunt. Deinde fustibus cæsi, ignem superantes, decollatione martyrium consummaverunt sub Maximiano. Horum corpora cum sanctis Magis Coloniæ translata, ibidem requiescunt. Anacleti Papæ hic passio, die vero sequenti, sepultura. Vincentii martyris. In Tuscia, civitate Luca, beati Pauli, primi ejusdem urbis episcopi. Qui sub Nerone, in radice montis Pisani post, etc., ut BELIN. Apud Mediolanum, sancti Magiluni, discipuli Christi. Lugduni, Juventioli episcopi et confessoris. In territorio Bituricensi, sancti Meinulphi episcopi et confessoris. Item sancti Cleti Papæ, qui, ut dicit Ado, Romæ sedit annis XII. Hic ex præcepto sancti Petri, viginti quinque,*
- Anacleti. Vincentii. Pauli.* etc., ut AQUICINCT. ex Adone. *Nota quod Ado hic habet Cletum, sexto vero Kal. Maii Anacletum, (hoc vere dicit GREVENUS,) Usuardus vero contra hic Anacletum die sequenti, (hoc falso). Apud Cæsaream, beati Dii confessoris. Theodoræ religiosæ femina, quæ tempore Zenonis imperatoris per maleficium decepta, cum adulterium commisisset, mox compuncta, monasterium virorum ingressa, de crimine falso accusata, patientissime tulit, ac miraculis coruscans, tandem quievit in pace. Item sanctæ memoriæ Johannis Gerson, Doctoris christianissimi, qui vita et eruditione eximius, quievit anno Domini MCCCXXIX. Hic sanctitas, cultus, etc., desiderantur.*
- Joannis Gerson.* MOLAN. In territorio Bituricensi, beati Meinulphi præsulis. Mediolani, sanctorum martyrum Naboris et Felicis. In Tuscia civitate Luca, beati Paulini, ejusdem civitatis, etc., ut BELIN. In Pompeia, passio sancti Vincentii martyris, cujus passio habetur. Lugduno Galliæ, depositio sancti Juventioli episcopi. Item, sancti Joannis Gualberti. Et minoribus typis: Cujus vitam edidit Blasius Milanensis, Generalis Ordinis Vallis-umbrosæ. In editionibus aliis, de Nabore et Felice, de Paulino Lucensi, de Gualberto, de Juventiolo, Vincentio et Meinulpho, ut in priori. Noto has editiones legere *Vivencioli*; rectius posuissent *Viventioli*. Additur hic in fine: *Die duodecima, sanctorum martyrum, Procli et Hilarii, et sancti patris Michaelis Malxni.*
- Meinulphi. Naboris, etc. Paulini. Vincentii. Juventioli. Joannis Gualberti. Procli et aliorum.*

III Idus.

Die 13.

*Joel et Esdræ. Sitæ.**Eugenii et soc.**Turiani.*

Joel et Esdræ prophetarum. Apud Macedoniam, natalis beati Sileæ Apostoli; qui cum esset unus de primis fratribus, et ab Apostolis ad ecclesias gentium destinatus, prædicationis officium, gratia Domini plenus, instanter consummavit, atque in passionibus suis Christum clarificans, postmodum quievit. In Africa, sanctorum confessorum Eugenii Cartaginensis episcopi, fide ac virtutibus gloriosi, et universi cleri ecclesiæ ejusdem, qui cæde inediaque macerati, fere quingenti vel eo amplius, inter quos quamplurimi erant lectores infantuli, gaudentes in Domino, procul exilio crudeli extrusi sunt. Erant autem in eis nobilissimi, archidiaconus nomine Salutaris, et Muritta secundus in officio ministrorum, qui tertio confessores effecti, gloriosæ in Christo perseverantiæ titulo illustrati sunt. In Britannia minori, sancti Turiani episcopi et confessoris, miræ simplicitatis et innocentiae viri.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-Maj. et Munerat.*, ut die præcedenti.

VARIA LECTIO. Praten. legit. *Joel et Esræ*; Herinien. *Johel et Ezra*; Antverp-Maj. *Johel et Hesdræ*; Munerat. *Joelis et Ozeæ*. Liceat nihil ex aliis cum Adone scribere *Esdræ*. Posui consequenter ex eodem, cum Prateni et Herinien. *Sileæ*, tametsi in aliis melius habeatur *Silæ*. Errat Antverp-Maj. scribens *et Apostolis*, expuncta particula *ab*. Solus Praten. habet *Carthaginensis*, satis recte, sed secutus sum reliquorum torrentem. Pro *universi cleri*, pessime legit Antverp-Maj. *universalis*. Sic in Prateni et Munerato *nobilissimus*, pro *nobilissimi*. Item in Antverp-Majore, *exilio trusi*. Sphalmata alia sunt in Munerato *Murita, glorioso et miræ sunt simplicitatis*. In Antverp-Majore bene legitur *Turiani*, in aliis omnibus *Turiani*, etiam in apographo nostro Prateni et jam passim ex vita apud Surium ex Barrali edita, quidquid scribat Castellanus, se in Prateni legisse *Turiani*. Ita etiam legendum monet ad marginem Martyrologii sui universalis Gallice *Turias*, cujus corpus, inquit, *Parisius quiescit*.

*Joelis et Esdræ.**Sitæ.*

OBSERVATIO. Superius ad vi Julii monuimus, prætermissum a Nostro prophetam *Joel*, quem in Romano parvo et Adone *Isaiæ* conjunctum invenerat. Recte id ab eo factum, satis modo patet, cum hic idem propheta denuo recurrat alteri copulatus, studio an errore, non examino. Sumpta est tota nostra annuntiatio ex jam citatis Martyrologis, qui utrobique nomen idem repetunt, Notkero *Joel* omittente, quem supra nominaverat. — *Sileam*, seu melius *Silam*, aut si vis *Silvanum*,

primus

primus inter antiquos, quod sciam, refert Ado. hic breviter, ast inter Festivitates Apostolorum cum eo elogio, quod ferme totum a Nostro in laterculum suum translatum exhibuimus. Cetera ejus gesta ex Actibus Apostolorum atque epistolis Petri et Pauli, historice in Actis deduci poterunt, cui rei viam stravisse videtur Tillemontius tomo 1 variis locis, ibi accuratius expendendis. Notkerus, quod mirum est, nec verbo de eo meminit, ejus loco substituens *Margaritam Antiochenam* cum vitæ compendio ex verbis Rabani ferme contexto. — Romanum parvum de Carthaginensibus sic loquitur: *Et sanctorum confessorum Eugenii episcopi et universi cleri ecclesie.* His accedit brevis Adonis panegyris, fere ad verbum a Nostro transumpta; liberalius a Notkero, in quo advertas, non inepte haberi, *lectores infantulique*, contra quam Ado et Usuardus, obscurius, ni fallor, expresserint. Non defuit celeberrimorum confessorum elogiis materia, ex Victore Vitensi, barbaram illam Hunerici persecutionem fuscè prosequente, a principio libri 2, ut vide in editionibus Chiffletii et Ruinartii, vel in ipso Surio. In quibus autem a Victore differat Gregorius Turonensis sub initium lib. 2 historiae Francorum, in Actis discutietur. Videri interim potest Tillemontius tomo 16, persecutionem Wandalicam Gallice describens a pag. 492; ubi de Eugenio et aliis ab articulo 21 pag. 541, de facta autem difficultate agit pag. 800. Interim manifestissimum est, totum hactenus textum ex præfato Adone plane mutuatum, Hieronymianis, Beda et Floro tacentibus. — *Turianus* a solo Usuardo consignatus est, qui forte sacrorum pignorum, de quibus in vita S. Leufredi, XXI Junii, pag. 112 agitur, translationi interfuit: ut proinde dubitari minime possit, quin genuinum et simplicem textum dederimus, excludo *Anacleto*, quem nescio unde Greven. et Molan. hac die secundo loco intruserint, codicibus aliis purioribus plane ignotum.

Eugenii et
soc.

Turiani.

A textu Usuardino longissime recedit Wandelbertus, cujus hi sunt versiculi:

*Tertius Ægyptum præsentat Serapioni,
Attalus et martyr cælesti flore nitescit.*

AUCTARIA.

TORNACEN. De Sila habet usque ad *consummatum*, de Africanis usque ad *extrusi sunt*; desunt elogiis reliqua.

PULSANEN. In prima et secunda satis purus, omittit reliqua, quibus substituit: *Ipsa die, sanctæ Margaritæ virginis et martyris.*

Margaritæ.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Puri usque ad *exilio crudeli trasi sunt*; reliqua omnia, quæ in textu sequuntur, prætermittunt.

Margaritæ.
Mildradæ.

Mult.
Serapionis.

ROSWEYD. Nihil habet de Turiano; sed in fine addit sequentia: *Item Margaritæ. Et Mildradæ virginis, sororis sancti Leuini, Deo dilectæ et in Cuntia depositæ. Attali martyris. In Ægypto, Serapionis monachi.*

Anacleti
PP.

GREVEN et MOLAN. Secundo loco interserunt: *Romæ, depositio Anacleti Papæ.* Vide reliqua in aliis codicibus inferius.

De Margareta.

Anacleti.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. et LEYDEN. In prima puri, subdunt: *Apud Antiochiam, natale sanctæ Margarete virginis, quæ cum esset annorum xv, sub præfecto regionis Olibrio, post diversa pænarum genera et stupenda miracula, denum agonem martyrii abscissione capitis consummavit. Romæ, natale sancti Anacleti Papæ et martyris, qui tertius post beatum Petrum, cum rexisset Ecclesiam annis ix, persecutione Domitiani martyrio coronatus est. In Sila, puri sunt. In Africanis desunt ea quæ sequuntur post *crudeli exilio trasi sunt.* De Turiano, nihil habent.*

ALBERG. et DANIC. Cum tribus citatis conveniunt, sed *Joelis et Esdræ* habent tertio loco. post Anacleti. Conformior est **LOVANIEN.** in annuntiationum ordine, sed totum Africanorum elogium rescindit.

CENTULEN. Natale sancti Silæ Apostoli, qui apud Machedoniam Christum in passionibus suis glorificans, postmodum requievit. Alexandriæ, sancti Joannis Patriarchæ, qui Ele... (Eleemosynarius) nuncupatur. In Africa, sanctorum confessorum Eugenii Carthaginensis episcopi, Salutaris archidiaconi et Muritte, secundi in officio ministrorum et universi cleri ecclesie ejusdem. In Britannia minori, sancti Ceriani episcopi et confessoris. Haud dubie *Turiani*, vel ut in textu, *Turiani*.

Joannis
Eleemosy-
narii.

BRUXELLEN. Primo loco, de Margareta, ferme ut supra. In Prophetis et Sila, satis purus, de Africanis, sistit in *pulsi sunt exilio.* Sequitur: *Apud Alexandriam, beati Joannis Patriarchæ, viri Dei, et in compassione et eleemosynarum largitate piissimi. Item in Alexandria, sanctorum Menæ, Serapionis, Zenonis et Nasei presbyterorum.* Denique in Turiano purissimus est; scribit tamen etiam cum aliis *Turiani*.

De Joanne
Eleemosy-
nario.

Mennæ et
soc.

HAGENOYEN. Esdram omittit et Joeli elogium aptat, quale de Osea dedimus v hujus. In Sila satis purus est. Sequitur longior historia de sancta Margareta, in qua nec draco rufus desideratur, etc. Desunt Africani et Turianus, quorum loco substituitur: *In Bavaria, translatio sancti Castuli martyris. In Babenberg, sancti Henrici imperatoris, confessoris.*

Margarete

Translatio-
nis Castuli.
Henrici.

AQUICINCT. Post textum subnectit: *Alexandriæ, beati Joannis episcopi, Eleemosynarii.*

Joannis
Eleemosy-
narii.

VICTORIN. et REG. SUEC. sign. num. 130. In fine sic habent: *Eodem die, sancti Minulfi confessoris. Eodem die, sancti Cleti Papæ. Hic ex præcepto beati Petri, viginti quinque presbyteros in urbe Roma ordinavit: qui sepultus est juxta corpus beati Petri.*

Minulfi.

De Cletio PP.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Henrici imperatoris. Cleti Papæ et martyris. Marcellini Papæ et martyris. Vide xxvi Aprilis. Eugenii episcopi Carthaginensis, cum toto clero exilio relegati.*

Henrici.
Cleti.
Marcellini
PP.

In **VATICAN.** Deest Joelis et Esdræ.

FLORENTIN. Item, sancti Artisii, de antiquis Christi discipulis. Dein **STROZZ.** solus: *Lugduni, depositio sancti Bonaventuræ, Cardinalis episcopi Albanensis, Ordinis Minorum.*

Artisii.

Bonaventuræ.

EDITIO LUBECO-COI. Incipit a Margareta, ut supra. In Prophetis recte. Tum: *Civitate Babenbergensi, depositio sancti Henrici imperatoris Christianissimi. Qui regnavit xxii annis sub anno Domini millesimo. Cui desponsata fuit sancta Cune-gundis, filia Palatini comitis Rheni, virgo devotissima. Qui pariter virginitates suas Deo videntes, occulte virgines usque ad finem vitæ permanserunt. De Anacleto addit, quod sepultus sit juxta corpus beati Petri in Vaticano, et quod constituerit, ut*

De Henrico

De Anacleto.

Clerus

- Clerus nec barbam nec comam nutriat. De Joanne Eleemosynario, ut BRUXELLEN. supra. In Sila satis pura est. In Africanis circa finem turbatur.*
- Cypriani.* Tum : *Pictavis, sancti Cypriani martyris. In Turiavo, pura. Dein : Carthagine, in Africa, beatorum Salutaris, etc., supplet quod supra defuit.*
- Mildridæ.* *Eodem die, sanctæ Mildridæ virginis. Mildridam, vel Mildritham indicat.*
- Anacleti.* BELIN. Ante Turiavi, inserit : *Roma, sancti Anacleti Papæ et martyris. Et de Bonaventura, ut codices FLORENTIN. supra.*
- Cypriani.* GREVEN. *Pictavis, sancti Cypriani martyris.*
- Joannis Eleemosynarii.* *Item, depositio sancti Johannis patriarchæ Alexandrini cognomento Eleemosynarii, secundum alios x Kal. Februarii. Lugduni Galliæ, depositio sancti Bonaventuræ episcopi Albanensis, S. R. V. presbyteri Cardinalis, Ordinis Minorum. Qui vita, ingenio et scriptis (dum in his ita studet illuminationi intellectus, ut totum referat ad religionem et pietatem affectus) plurimum Christianam religionem illustravit, SERAPHICIQUE non immerito sortitus est nomen. Hujus festum servatur Dominica secunda mensis Julii. Civitate Babenbergeusi, depositio sancti Henrici imperatoris Christianissimi, hujus nominis primi, quoad imperatores, benedictionem imperialem seu coronam assecutus. Cujus uxor Cunegundis virgo sanctissima, juvenculoque pulcherrima, ad hoc virum suum induxit ut communi voto inter se perpetuam virginitatem servarent. In quo statu S. Henricus Christo serviens, anno Domini MXXI beato fine quierit miraculis clarens. Pertinet ad diem sequentem; in Romano differtur ad xv. Serapionis confessoris. Item sanctæ memoriæ Petri de Lutzenburgo Cardinalis, Avinione quiescentis. Apud Antiochiam, sanctæ Margarete virginis et martyris. Quæ cum esset annorum xv, post squalorem carceris, flagra, ungularum lacerationem, lampadarum adustionem, capitis obtruncatione martyrium complevit. Secundum alios passa est xiii Kal. Augusti. Mildridæ virginis. Necmiz, Zorobabel filii Salathiel, et Jesu filii Josedeck, qui Ecclesiastici 49, sanctis Patribus veteris Testamenti connumerantur.*
- Bonaventuræ.* MOLAN. Post illustrati sunt, minutis typis interserit : *sub Elpidosoro, quem venerabilis Muritta diaconus de alveo fontis susceperat generatum. Hic, sedente ac fremente Elpidosoro, priusquam exueretur, suscipiens illa, quibus eum de fonte dudum texerat, sabana, in his verbis totam ad fletum et lacrymas commovisse dicitur civitatem : Hæc sunt lintamina Elpidosore, minister erroris, quæ te accusabunt, dum majestas venerit judicantis, custodiente diligentia mea, ad testimonium tuæ perditionis, ad demergendum te in abyssu putei sulphurantis. Hæc te immaculatum cinxerant de fonte surgentem. Hæc te acrius persequentur, flammam gehennæ cum cæperis possidere. In fine : De Bonaventura, ut FLORENTIN. In Antiochia, sanctæ Margarete virginis, quæ per multa genera tormentorum, cælestis putricæ triumphum a Domino percipere meruit. Apud Bamberge, sancti Henrici imperatoris et confessoris. Item, sanctæ Mildradæ, virginis in Cantia, jam in Daventriam translata. Rursus minoribus typis : Dominica die post hoc festum beatæ Margarete, Bruxellæ, festivitas CORPORIS CHRISTI miraculis clarissimi, quod anno MCCCCLXIX Judæi transfoderunt, prout adhuc hodie cernere licet. Aliæ editiones in primo augmento paulo breviores sunt. In fine de Mildrada (quam alii sæpe Mildridam; Castellanus Mildritham appellandam censet,) ut supra. Die decima tertia, memoria sancti patris Joseph confessoris, Thessalonice. Minoribus typis : Eodem die apud multos, festum beatæ Margaritæ. Dominica die proxime sequenti, Bruxellæ, festivitas CORPORIS CHRISTI, miraculis clarissimi. Vide in prima.*
- Henrici.* *De Muritta Africano.*
- Henrici.* *Bonaventuræ.*
- Henrici.* *De Margareta.*
- Mildradæ.* *De festo Corporis Christi, Bruxellæ.*
- Serapionis.* *Joseph.*
- Petri de Lutzenburgo, Margarete.*

Pridie Idus.

Die II.

- Phocæ.* **A** pud Pontum, natalis beati Focæ episcopi civitatis Sinopsis, qui sub Trajano imperatore, carcerem, vincula, ferrum, ignem etiam pro Christo superavit.
- Heractæ.* Alexandria, sancti Heracleæ antistitis, ob cujus opinionem celeberrimam memorat se Africanus Historiographus, ad eum properasse.

Ita Praten. Heriuien. Antwerp-Maj. Pulsanen. Manerat. Betini 1 editio, Greven. et Molan. Et quod rarissimum est, etiam Centulensis.

VARIA LECTIO. Phocæ habent et recte Praten. et Molan. sed ex reliquorum omnium unanimi consensu scribendum fuit in textu, Focæ, ut supra etiam fecimus v Martii, ubi Molanus æque ac Pratensis cum reliquis concordabant. Solus Centulen. posuit Focæ. Hic cum Greven. et Molan. legit Synopsis, at reliqui omnes, ut in textu. Nescio quid velit Pulsanen. per civitatis ipsius. In Munerat., ante ferrum, redundat et; in Belino autem post ignem, deest etiam. Molanus et Centulensis legunt, uti oportet, Heractæ, sed rursus codices reliqui cogunt scribere ut est in textu; vel pejus, Eractæ, vel pessime cum solo Belino. Eradii. Antwerp-Maj. pro properasse, posuit properavisse, quod idem valet; pejus Belinus properasse historiam. Centulen. si non pure, saltem nitide phrasim reddidit, hoc modo : Ob cujus opinionem celeberrimam, Africanus nobilis Historiographus se commemorat ad eum properasse. Sphalmata scriptoria colligo, ut sunt : Aput, Ponthum, civitate Sinapis, ignes, Ystoriographus, Aphricanus, Affricanus, etc.

- Phocæ.* **O**BSERVATIO. Phocam Antiochenum memoravimus ad diem v Martii, ex Usuardo nostro et aliis antiquioribus. Hic alter recurrit et ipse apud Martyrologos notissimus. Hieronymiana imprimis de eo hac die meminere, sub nomine Foci vel Focæ, uti nos in textu scripsimus, cum titulo episcopi. Notat Florentinius traduci a Combefisio Baronium, quasi non satis recte Phocas distinxerit; quod certe nec ipsi Combefisio facere plane integrum fuit. Interim Romanum parvum sic episcopum et martyrem nostrum annuntiat : Apud Pontum, Phocæ episcopi civitatis Synopsis. Quo modo etiam

etiam ex ipso loquitur Ado, imperatorem, præfectum, genera tormentorum et reliquiarum translationem seu depositionem *Vicunæ in Gallia* prosecutus, iisdem prope verbis, quibus utitur Beda et post hunc Rabanus. Cum autem Notkerus Rabanum vel Adonem describat, patet horum quatuor elogia plane esse consimilia. Noster nihil de præfecto aut reliquiis, quæ in Auctariis supplebuntur; at cetera omnia verbatim ex Viennensi accepit. Hactenus Martyrologorum prope omnium constans sententia, quorum auctoritate, ut v Martii cum Henschenio et Florentinio insinuavimus duo saltem *Phocæ* martyres, iique ut minimum conditione diversi, adstruendi sunt, quidquid fortasse origine populares dici possint. An Asterii Amasææ episcopi de *Phoca* encomium, utrumque confuderit, ut Baronio visum est, non omnino liquet. Conjecturas suas, cum Asterii oratione, prius a Surio xxii Septembris edita, vulgavit citatus Combefisius; suas in admonitione prævia proposuit Ruinartius inter selecta pag. 627. Pleraque eruditissimorum virorum istorum argumenta rursus expendit Tillemontius tomo 5 a pag. 581. Silvam video spinosam et implexam, cui expurgandæ, an exseindendæ, cum Baronio, Florentinio, aliisque, proprius in Actis nostris locus erit. Subscribit Martyrologis aliis Wandelbertus, Phocam etiam alterum, nempe *episcopum*, hic ita exornans:

Antistes pridie et martyr petit athera Phocas.

De *Heracla* Alexandrino patriarcha, tacent Martyrologi omnes, Usuardo aut antiquiores aut *Heracla*. æquales, fitque adeo evidens, primum ab eo locum inter Sanctos *Heraclam* obtinuisse; quod profecto mirandum in eo, qui rarissime Sanctos extraneos, præsertim tam procul accersitos, ductoribus suis superinducit. Nec satis video cur hoc præ ceteris die *Heraclam* collocaverit, quem nos in serie chronologica probabilius iv Decembris vita functum, in Tractatu nostro ostendimus pag. 24. Sed hæc loco suo examinanda reservantur. Sufficiat verum hic Usuardi textum retulisse, in quo quæ in illius Patriarchæ laudem adducuntur, apud Rufini Eusebium invenies lib. 6 cap. 23.

AUCTARIA.

Focati. **TORNACEN.** Textum incipit: *Focati episcopi et martyris.* Post quæ sequitur textus purus et integer, ubi *Focatus* ille diversus a *Foca* censetur, quod in codicibus pluribus factum mox videbis. In margine, simili sed recentiori manu adscribitur: *Vincentii confessoris, Haonia.*

Vincentii. **ROSWEYD.** Textui puro subjungit: *Item Marchelini confessoris, socii sancti Lebnini. Item Focati episcopi.* Vide codicem LUXOVIENSEM.

Marchelini. **ANTVERP. et MAX-LUBEC.** In prima interjiciunt, et præfecto Africano, ex Adone. *Heraclas* plane omissus est. Sequitur autem: *Lugduno Gallie, depositio sanctorum Justi et Amici episcoporum.*

Focati. **Item Focati episcopi.**

Justi et Amici. **ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et LOVANIEN.** In prima etiam habent, et præfecto Africano. Sequitur: *Lugduno Gallie, depositio sanctorum Justi et Amici.* In *Heracla* puri. Denique: *Eodem die, Focati episcopi.*

Focati. In *ALBERGEN.* Deest *Heraclas*, cetera aliis similis est. *DANICUS* omnino convenit, sed in margine habet de *Bonaventura*, manu multo recentiori: *Lugduno Gallie, depositio Seraphici Doctoris sancti Bonaventuræ, episcopi Cardinalis et confessoris, Ordinis Fratrum Minorum.*

Bonaventuræ. **BRUXELLEN.** Incipit: *Apud Senogias (potius Sonogias) sancti Vincentii confessoris et conjugis beatæ Walletrudis Castrilocensis, neptis beatæ Gudilæ. Qui sanctorum Auberti et Gislæni abbatis exhortatione, factus ex comite monachus, Christo in omnibus suis actibus servire studebat. De Phoca* habet, ut **ANTVERP-MAX.** intermiscendo, et præfecto Africano; quibus in fine etiam ex Adone adjicit: *Cujus reliquiæ Viennæ in basilica Apostolorum habentur. In Heracla purus est, nisi quod scribat Eraclæi. In fine: Et in Lugduno Gallie, depositio sanctorum Justi et Amicii episcoporum. Eodem die, sancti Focati episcopi. Item Germani episcopi. In margine autem, manu valde recenti, adscriptum est: sancti Henrici, Romani imperatoris et confessoris.*

De Phoca. **HAGENOVEN.** In *Phoca* convenit cum **ANTVERP-MAX.** etc. Tum: *In Africa, sanctorum martyrum Eugenii episcopi, fide et virtutibus gloriosi et un-*

versi Cleri, etc. Item: In Britannia minori sancti Turyani, etc., quæ ex hesterno textu hæc translata sunt. Alexandria, sancti Heraclitæ, etc., pro Heraclæ.

Cypriani. **DAVERONIEN.** *Pictaviæ, sancti Cypriani martyris.* Vide codices alios die præcedenti.

Dedicationis Oratorii S. Pauli. **AMBIANIEN.** *Eodem die, dedicatio oratorii beati Pauli Apostoli. In ista ecclesia hac die veneratur principalis sanctæ Dei genitricis Mariæ et sancti Firmini senioris nostri commemoratio, pro bello, in hujus civitatis suburbio nobiliter peracto, anno ab incarnatione Domini DCCCCLVII.*

Justi et Amici. Focati. **BIGOTIANUS** codex signatus P. 5. *Lugduno Gallie, depositio sanctorum Justi et Amici episcoporum. Et alibi, sancti Focati episcopi.*

Phocati, Donati. **CODEX D. DU CHEVAL.** signatus B. *Eodem die, sancti Phocati episcopi. Et in alio codice ejusdem signato C: In Africa, Donati.*

Justi, etc. **FLORENTIN.** *Lugduni Gallie, depositio sanctorum martyrum Justi, Amati et Focati. Sed qui Focatus hic toties repetitus, cum Lugdunensibus connectatur, non intelligo. Vide codices sequentes.*

Justi et Amati. **LUXOVIEN.** *Apud Pontum, sancti Phocæ... Cujus reliquiæ in basilica Apostolorum ad Galliam civitatem Vicunam habentur. Adoniana sunt.*

Transtationis capitulum 2 Ursulanarum. **SALINEN.** *Lugduno Gallie, depositio sanctorum Justi et Amati episcoporum.*

Constantini. **EDITIO LUBECO-COL.** *In Dacia, translatio duorum capitum sanctarum virginum, de societate nudicim milium. Apud Pontum, natale sancti Phocæ, etc., cum additamentis ex Adone, ut supra. Ipso die, sancti Constantini magni imperatoris, qui Roma edificavit ecclesiam Lateranensem in honore sancti Iohannis Baptistæ. In quo loco meruit per beatum Silvestrum Papam a lepra mundari. Hic Ecclesiam sanctam maximis muneribus dotavit, utque Clerum honoravit. Lugduno Gallie, depositio sanctorum Justi et Amici episcoporum et sanctorum. Ipso die, Focati episcopi et confessoris. In Britannia minori, beati Turrini episcopi et confessoris. Haud dubie pro Turiavi. Alexandria, sancti Eraclii antistitis et confessoris, ob cujus, etc. In Davru-tria, natale beati Marcellini confessoris, discipuli*

Justi et Amici. Focati. Turrini. Marcellini. *sancti Lebnini presbyteri. In Africa, sanctorum*

Petri

<i>Petri et Donati, Dentlini.</i>	<i>Petri et Donati. In territorio Clivensi civitate Reesa, depositio sancti Dentlini pueri. Item feria tertio proxima post festum sanctæ Margaritæ virginis, est commemoratio sanctæ Brigidæ virginis.</i>	<i>eti Trudonis aram, vitam glorioso consummavit martyrio. Apud Soncgias, depositio beati Vincentii confessoris Christi et obbatis, qui struxit Altum montem. In Aicuria, sanctæ Ragenustæ virginis. Eodem die, sancti Henrici secundi, Romanorum imperatoris et confessoris; qui obiit anno Domini MXXI.</i>	<i>Vincentii</i>
<i>Brigidæ.</i>		<i>Passio sancti Basini regis et martyris. Dein aliis typis: Qui quiescit in Trunciuio monasterio, extra Gandavum. In Daventria, sancti Marcellini, etc., ut GREVEN. In territorio Clivensi, civitate Reesa, sancti Dentlini pueri septem annorum et confessoris; non tamen canonizati. Editiones aliæ cursivis incipiunt: Lugduni, depositio sancti Bonaventuræ, Cardinalis et episcopi Albanensis, Ordinis Minorum. In textu, idem quod supra. In fine: Apud Babenberge, sancti Henrici secundi, Romanorum imperatoris et confessoris; qui obiit anno Domini MXXIV. Apud Soncgias, depositio beati Vincentii confessoris Christi. Qui in monasterio, quod Altus mons dicitur, tonso capite vixit plurimis annis sub sancta regula, servata charitate, separatus a sancta Waldestrude conjugæ suæ. In Hasbania eodem die, inventio sancti Liberti, etc., ut supra. Daventriæ, sancti Marcellini presbyteri et confessoris, discipuli sancti Vuillibrordi episcopi. Qui partes Transiselas, locum Oudenzeel, Trentam ac Tuentiam, Covordiam ac Daventriam rexit, et Dei providentia totum ferme populum Christo prædicando est lucratus. Trunciuio monasterio, passio sancti Basini regis et martyris. In Aicuria, sanctæ Ragenustæ virginis. Apud Treverim, sancti Justi confessoris.</i>	<i>Ragenustæ. Henrici II. Basini. Marcellini</i>
<i>Donati.</i>	<i>BELINI editio altera in fine adjungit: In Africa, sancti Donati. Eodem die, sancti Vedasti confessoris et episcopi Atrebatensis. Forte agit de relatione corporis, de qua die sequenti in Auctariis fit commemoratio.</i>		
<i>Vedasti.</i>			
<i>Petri et Donati, Lubberti, Justi, etc. Focati, Marcellini.</i>	<i>GREVEN. In Africa, sanctorum Petri et Donati, Lubberti abbatis et martyris. Lugduni, sanctorum Justi et Amici episcoporum et confessorum. Focati episcopi et confessoris. In Daventria, Marcellini presbyteri et confessoris, socii sancti Lebini, discipuli autem sancti Willebrordi episcopi. Ipso die secundum quosdam, Constantini magni imperatoris; sed verius secundum alios XI Kal. Junii. Vincentii comitis Hanovia et confessoris. In territorio Clivensi civitate Reesa, sancti Dentlini pueri septem annorum et confessoris. Focæ virginis. In Dacia translata duorum capitum sanctarum Virginiæ, etc., ut supra in EDITIONE LUNECO-COL.</i>		<i>Bonaventuræ.</i>
<i>Constantini, Vincentii.</i>			
<i>Dentlini, Focæ virginis.</i>			
<i>Inventionis Liberti cum elogio.</i>	<i>MOLAN. Etiam textui, sed aliis litteris inserit: Cujus reliquiæ in basilica Apostolorum, in Vienna civitate Galliarum habentur. In fine: Eodem die, inventio sancti Liberti martyris, vita et meritis gloriosi. Quem inclytus martyr beatissimus Rumoldus triduo extinctum submergit, divina suscitavit virtute, fideque imbuat et doctrina. Illo eodem tempore quo Nortmanni, Dani et Huni Brabantiam et adjacentes provincias igne vastabant et gladio, ante san-</i>		<i>De Marcellino. Basini. Ragenustæ. Justi</i>

Idibus.

Die 15.

Jacobi episcopi

Nisibi, natalis sancti Jacobi episcopi, magnæ virtutis viri. Hic unus fuit e numero Confessorum sub persecutione Maximini, et eorum, qui in Nicena Synodo perversitatem Arrii, omousii oppositione damnarunt. Romæ in portu, natalis sanctorum Eutropii, Zozimæ et Bonosæ sororum. Apud Cartaginem sanctorum martyrum Catulini diaconi, Januarii, Florentii, Juliæ et Justæ, qui sunt positi in basilica Fausti. Alexandria, sanctorum Philippi, Zenonis, Narsei et decem infantum.

Ita Præten. Herinien. Antverp. et Max-Lubec. Greven. et Molan.

Eutropii et soc. Catulini et soc. Philippi et soc.

VARIA LECTIO. Nisibi simpliciter habent codices omnes, tum puri tum alii, exceptis Antverp. et Max-Lubec. in quibus, Nisibi civitate. Sic etiam legunt omnes: Hic fuit unus e numero, etc.; sed in Greven. et Molan. deest, e numero. Rursus, sub persecutione Maximini, licet in Adone diserte legatur, Maximiani. Nicena Synodo scribunt citati codices et reliqui fere, sed in Herinien. male est Sinado. Idem est de Arrii et Omousii, quamquam Ado habeat Arrii et Homousii. De Cartagine dixi alibi, uti et de dampnarunt, ejusque generis orthographia, seu potius pseudographia. In Molano legitur damnaverunt. Antverp. et Max-Lubec pro Catulini, habent Catilini.

Jacobi.

OBSERVATIO. Romanum parvum annuntiationem primam paucissimis circumscribit: Nisibi, Jacobi episcopi. Hieronymiana, Nisivis, Niziba, vel Nisibini, in quibus, præter morem, historia dicam, an fabula, attexitur in hunc modum: Qui in corpore multa signa fecit et Arcam Noe solus vidit in monte, nullus alius de his qui cum eo perrexerunt, videre est permissum. Hæc ibi, et quidem non satis correcte intrusa esse, probat vetustissimi Epternacensis codicis silentium. Quid porro, in Ararat vel Tauro monte, Noemicæ Arcæ, primis Ecclesiæ seculis superfuerit, satis operose, nescio quo operæ pretio, inquit Florentinus. Qui et alios cultus dies, sed forte diversorum Jacoborum indicat. Ceterum de præfata visione, seu naturali seu miraculosa, nihil memoravit Ado, aliud ex Gennadio idque historicæ veritati, ni fallor, conformius elogium deproperans, cujus nitidissimam epitomen confecit Usuardus, qualem in textu representavimus. Notkerus vero Adonianis non contentus, visionem ex Hieronymianis acceptam, prioris verbis attexere voluit. Jacobi vitam, ex Theodoretæ Philotheo interpretationis Hervetianæ, eduxit Surius, cui ex ejusdem Scriptoris historia, alia superaddi poterant. Tillemontius seriem historicam ex ipso, ex Gennadio aliisque, Gallice contexuit to-

mo 7 a pag. 260, quæ Actis præclarissimi Sancti illustrandis non parum subserviet. Distichi Wandelbertini primus versiculus huc non pertinet, secundus Jacobo tribuitur :

*Idibus effulgent Cassianus Cyricusque ;
Et Jacobus meritis celebratur episcopus amplis.*

Annuntiatio altera tota in Romano parvo, tota in Adone est, imo et ferme in apographis Hieronymianis, ubi corruptiora sunt et hinc inde turbata nomina. Certe Noster antesignanos suos fideliter secutus est. Vide notationem Baronii. — De *Carthaginensibus* et *Alexandrinis* tacet Romanum parvum. Ado ex Hieronymianis procul dubio utramque commemorationem desumpsit, sic tamen ut nomina aliqua paulo clarius expresserit, omissa in prima classe *Pollutana* ; et ubi inter Alexandrinos, præfata apographa legunt *Nasei*, hic posuerit *Marsei*. Illustre est hoc die *Catulini martyris* nomen in laudato sæpe Carthaginiensi Calendario. Citatur etiam Augustini in ejus laudem tractatus, sed quem hactenus editum non vidimus. De Alexandrinis sola nomina superesse videntur. Ut ut est, ambas classes ex Adone descripsit ad verbum Usuardus, alteram alteri anteponens, et mediam, ut ita dicam, viam ingressus, pro *Nasei* et *Marsei* substituit *Narsei*, sicut codices nostri unanimiter enuntiant ; pro quo recentiores, *Narsæi*. Tota igitur textus congeries et Adoniana et Usuardiana est.

Eutropii et soc.

Catulini et soc.

Philippi et soc.

AUCTARIA.

De divisione Apostolorum.

In HERINIENSI recentiori manu ad marginem adjicitur : *Ipsa die, divisio Apostolorum.* De qua etiam alii.

TORNACEN. Resecat elogium Jacobi Nisebeni ; cetera purus est.

Translatio Swithuni.

ANTVERP-MAJ. Textui puro in fine subnectit : *Et translatio sancti Swithuni.*

PULSANEN. Et deficit et auctus est. Sic incipit : *In Antiochia, passio sanctorum martyrum Quirici et Julittæ matris ejus.* Sed in textu omittit Jacobum et martyres Portuenses.

Quirici et Julittæ.

MUNERAT. Post textum in fine addit : *Ipsa die, divisio Apostolorum ad prædicandum.*

Divisionis Apostolorum.

ROSWEYD. Incipit : *Divisio Apostolorum.* Tum : *Plechelmi confessoris atque pontificis.* Sequitur prima textus annuntiatio de Jacobo, etc. Dein : *Item Philippi, Agrippini et Reginsinde virginis. Cassiani martyris.* Post hæc sequuntur textus reliqua, quibus in fine additur : *Eodem die in Brittonia, depositio beati Deusdedit archiepiscopi et confessoris. Et translatio sancti Swithuni.* In Anglicis sæpe convenit cum ANTVERP-MAJ.

Plechelmi.

Philippi, etc. Cassiani.

Deusdedit. Translatio Swithuni.

ANTVERP-MAX. et LOVANIEN. A puritate parum absunt, textui hæc solum præfigentes : *Divisio Apostolorum, quæ, ut Beda scribit, anno a passione Domini duodecimo facta est.*

De divisione Apostolorum.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC. Cum duobus præcedentibus conveniunt, sed illis omnibus anteponunt : *Apud Antiochiam, natale sanctorum TYRITI (TYRICI, QUIRITI) et Julittæ matris ejus. Qui evulsis oculis, primo in carcere missi sunt ; post hæc excoiati et in lecto ferro assati, deinde serris attriti, et amputatis linguis, martyrii sui cursu obruncatione capitis compleverunt. Passi sunt etiam cum eis et alii quadringenti quatuor.* De his cum Usuardo egimus XVI Junii. Vide quæ ibi, et fusius in Actis dicta sunt.

De Cyrico, Julittæ et soc.

CENTULEN. Natale sancti Jacobi Nisibene civitatis episcopi, magnarum virtutum viri. Apud Carthaginem, sanctorum Catulini diaconi, Januarii, Florentii, Julix et Justæ, qui sunt positi in basilica Faustæ. Alexandriæ, sanctorum Philippi, Zenonis, Narseni et decem infantum martyrum. Atrebas, relatio beati Vedasti ad proprium locum.

De relatione Vedasti.

BRUXELLEN. Incipit : *Divisio Apostolorum, quæ, ut Beda scribit, anno a passione Domini duodecimo, sub Claudio imperatore facta est. Nisibi civitate, sancti Jacobi episcopi et confessoris. Qui fuit unus ex numero sanctorum sub persecutione Maximiani, et eorum, qui in Nycæna Synodo perversi-*

tatem Arii dampnarunt. Et alias vir magnæ virtutis, ita ut ad ejus preces sæpe urbs a periculo liberata sit. Quo intra urbis muros sepulto, sed et postea zelo Juliani apostata extra condito, mox civitas Persarum ditioni succubuit. Sequitur de Alexandrinis, tum de Carthaginensibus, ac denique de Romanis, pure.

HAGENOYEN. Tertio loco, post Portuensem classem, inserit : *Eodem die, divisio Apostolorum, quæ secundum Bedam, tredecimo anno post passionem Domini facta est ; quando illi per istum orbem divisi sunt et verbum Domini prædicabant. Nam sub Cornelio Papa facta est divisio ossium Apostolorum Petri et Pauli, quando medietas ossium Petri posita ad sanctum Paulum, et converso, media ossa Pauli posita sunt ad sanctum Petrum. Quid istud num, quid divisio ossium faciat ad dispersionem Apostolorum, prorsus non intelligo. Sequitur de Cyrico et Julittæ, fere ut supra. Tum : *Lugduno Gallix, depositio sanctorum episcoporum Justi et Amici. Eodem die sancti Focati episcopi.* Vide die præcedenti, ubi sæpius recurringunt.*

De divisione Apostolorum.

Justi et Amici.

Focati.

AQUICINCT. Omittit nomen Florentii. Et in fine adjicit : *Eodem die, relatio corporis sancti Vedasti a Beluaco civitate ad proprium locum.*

Relationis Vedasti.

VICTORIN. et CODEX REG. SUEC. sign. 130. In fine : *Antiochiæ, natalis sanctorum Cyrici et Julittæ matris ejus. Eodem die, liberata est civitas sancta Jerusalem.* Vide annum in MOLANO.

Cyrici et Julittæ.

MATRIC-CARFUS ULTRAJECT. *Divisio Apostolorum. Plechelmi episcopi et confessoris. Eutropii, Zozimæ et Bonosæ, sororum martyrum. Philippi, Narsæi, Zenonis et decem infantum martyrum. Jacobi Nysibi episcopi.*

Divisionis Apostolorum. Plechelmi.

REG. SUEC. sign. num. 428. *Ipsa die, divisio Apostolorum ad prædicandum.*

VATICAN. num. 5949. *Apud Tharsum metropolim, natale sanctorum martyrum Cyrici et Julittæ matris ejus.*

Cyrici et Julittæ.

FLORENTIN. *Apud Antiochiam, Quirici et Julittæ.... Translatio sanctorum martyrum Senatoris, Viatoris, Cassiodori et Dominatæ matris eorum. Luce aliqua hæc indigent.*

Translatio Senatoris, etc.

STROZZIAN. *Papix, sancti Felicis episcopi et martyris.*

Felicis.

BURDEGALEN. *Sancti Benedicti Andegavensis episcopi. Ponitur etiam hoc die a Castellano.*

Benedicti.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit : *Divisio Apostolorum ad prædicandum verbum Dei per universum orbem. Quæ, ut Beda scribit, anno a passione Do-*

De Divisione et passione Apostolorum.

mini duodecimo facta est. Petrus Antiochiam venit, deinde Romam resedit et ibidem crucifigitur. Paulus mundum sua prædicatione illustravit et Romæ decollatur. Andreas Achata crucifigitur. Jacobus Zebedei Hierosolymis decollatur. Joannes Epheso in pace moritur. Philippus in Phrygia lapidatur et crucifigitur. Jacobus Alphei fuste fallonis perimitur. Bartholomeus in India excoriatus decollatur. Thomas in alia India, quæ est in fine mundi transfigitur. Simon et Thadeus in Persida perimuntur. Mattheus in Ethiopia, coram altari laucea perforatur. Matthias in Judæa martyrium complevit. Hæc divisio præcepto Christi facta est, ut impleretur illud Psalmistæ: In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum. Sequitur textus integer, cui subjungitur: Item Alexandria, sanctorum Catholini episcopi et Zosimi confessoris. Eodem die, translatio sancti Swithuni episcopi et sociorum ejus episcoporum et confessorum. Item relatio sancti Vedasti Atrebatensium episcopi et confessoris. Vide infra eadem et eodem ordine apud GREVEN. In fine autem habet: Ipso die, sancti Plechelmi episcopi et confessoris.

Catholini et Zosimi.

Translatio nis Swithuni, etc. Relationis Vedasti.

Plechelmi.

Cyri et Julitæ. Felicis.

Divisionis Apostolorum. Cyrici et Julitæ.

Plechelmi. Deusdedit.

BELIN. Ultimo loco ponit, Nisibi civitate, etc. Et tum addit: Eodem die, sanctorum martyrum Quirici et Julitæ. Papix, sancti Felicis episcopi et martyris.

GREVEN. Divisio Apostolorum ad prædicandum, facta secundum Bedam anno a passione Domini duodecimo. Item secundum aliquos hic Cirici et Julitæ, quos Usuardus habet XVI Kalend. Julii. Plechelmi Tweintiensis episcopi et confessoris, in Aldensel quiescentis. Deusdedit archiepiscopi Cantuariensis et confessoris. Alexandria, sanctorum Ca-

tholini episcopi et Zosimæ confessorum. Eodem die, in Anglia, translatio sancti Swituni episcopi Wintoniensis et sociorum ejus episcoporum et confessorum. Item relatio sancti Vedasti Atrebatensis episcopi et confessoris. Regiswindis virginis et martyris. Faustæ et Julitæ, sororum virginum et martyrum. Dedicatio templi Dominici sepulchri in Jerusalem.

MOLAN. Eodem die, festivitas omnium Apostolorum; hoc est quando divisi sunt ab invicem. Eodem die, sanctorum martyrum Cyrici et Julitæ. Papix, sancti Felicis episcopi et martyris. Anno Dominicæ Incarnationis DCCCXIII relatio corporis sancti Vedasti a Bellouago ad proprium locum, post annos XII, menses novem, dies XXIV. Tum minoribus typis: Ipso die, Hierosolyma ab exercitu Christianorum capta est, anno milleno ducentesimo minus uno; vult dicere MDCIX. De Plechelmo, Deusdedit et translatione Swithuni, ut GREVEN. supra. Denique, Ansueri monachi, cum suis in Ratilburg lapidati. Editiones aliæ post virtutis viri, inserunt aliis litteris: Ita ut ad ejus preces sæpe urbis discrimine sit liberata. In fine: de divisione Apostolorum, ut supra. Cantuariæ, depositio sancti Deusdedit, sexti archiepiscopi et confessoris. Civitate Oulensele, natule sancti Plechelmi episcopi. De Felice, ut supra. Eodem die, sanctæ Regiswindæ virginis. Atrebatum anno Dominicæ, etc., ut in priori. De Swithuno, ut supra. Tum minoribus typis: Ipso die, Hierosolyma ab exercitu Christianorum capta est anno milleno cum centesimo minus uno; ubi corrigit quod supra erraverat, scribens milleno ducentesimo, etc. In Racezburg, Ansueri monachi, cum suis lapidati; de quibus Helmoldus in historia Slavorum.

Catholini, etc. Translatio nis Swithuni. Relationis Vedasti. Regiswindis. Faustæ, etc.

Divisionis Apostolorum. Cyrici et Julitæ. Felicis. Relationis Vedasti.

Capl. Jerusalem.

Ansueri.

Deusdedit. Plechelmi. Regiswindæ.

XVII Kal.

Die 16.

Eustathii.

Hilarini.

Apus Antiochiam Syriæ, natalis beati Eustachii episcopi, et confessoris, sub Constantino principe, qui ob Catholicam fidem in Trajanopolim civitatem Thraciæ pulsus exilio, ibidem requievit. In Ostia, passio sancti Hilarini monachi, qui cum nollet sub persecutione Juliani sacrificare, fustibus cæsus, martyrium sumpsit.

Sumitur textus ex Praten. Herinien. Antverp-Majore, Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. De Syria etiam alibi dicendum fuit; scribo cum Prateni, Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Belin. et Molan. Si codices sibi non constant, nec uniformis erit orthographia nostra. Eustachii legunt codices vestri omnes post Romanum parvum et Adonem, Eustathii tamen legendum, dubium non est, ut in Observatione dicemus. Optimæ notæ codices, ut sunt Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-Major, Pulsanen. Rosweyd. Muneratus et Belinus recte in textu scribunt Constantino principe, quidquid alii, quos sequitur Romanum modernum, antistitem nostrum Constantii jussu relegatum velint, ut habent Antverp. Max-Lubec. et mediæ notæ reliqui, cum Greveno et Molano, qui duo legunt, Constancio imperatore, alii Constancio principe. Et ita factum, ex Athanasii non satis valido testimonio, Baronius in Notationibus se evicisse, asserit; aliis ex historiæ serie, contrarium evincitibus. Sunt qui cum Notkero male scribant intra Janopolim; sed alii melius cum textu. Traciæ in nonnullis, et Tracem in Antverp-Majore, facile corriguntur. Belin. sensum mutat, dum ponit, ibidem exilio requievit. Hostia legitur in multis; sed Praten. et Herinienensis recte cum textu. In Belino est Hylariani; in Munerato Hylarii, in quo additur, et martyris, debite quidem, sed non ex auctoris mente.

OBSERVAVIO. Fontem textui præbuit Romanum parvum, Ado inde hausit, atque ex hoc scilicet in Nostrum derivatus est, hoc solo discrepans, si quidem discrepantia appellari ea possit, quod qui in prioribus, primo loco ponitur Hilarinus, in Usuardo secundum teneat. Ceterum Eustachium constanter legunt, ut supra innuebam, et Romanum parvum, et Ado et codices nostri Usuardini passim omnes; pro quo Eustathium scribit Baronius, et recte, cum agitur de celeberrimo illo adversus

Arium

Arium fidei defensore, in illius temporis historia notissimo; sed nos lectionem Usuardinam in textu tradidimus, in quo etiam ostendimus *Constantino principe*, pro *Constantio principe*, melius referri, etiam contra apertissimam Adonis sententiam. Videsis Notationem Baronii, et quæ suo tempore in Actis disputabuntur. Major est difficultas, utrum *Eustathius* vel *Eustachius* noster in Hieronymianis recenseatur, sociis aliis martyribus conjunctus; quod equidem pede in uno non ausim resolvere, quidquid conjectet Florentinius. Tutissimum est, eam etiam quæstionem ad proprium locum elucidandam remittere. Interim damus verba Romani parvi: *Apud Antiochiam Syria, Eustachii episcopi*. Cetera Adomiana sunt, a Nostro et Notkero descripta. Norunt eruditi totam magni Eustathii gestorum seriem, ex variis antiquis monumentis ecclesiasticis colligendam, cui a variis pridem allaboratum est, inter quos Tillemontius tomo 7 a pag. 21 pleraque documenta suggerit, nobis suo tempore usui futura. — De *Hilarino*, paucis etiam laudatum Romanum parvum: *In Ostia, Hilarini martyris*. *Hilarini*. Elogium in textu positum a Beda primitus concinnatum oportet, si ejus genuina sunt, quæ in nostra ante Tomum II Martii editione ei tribuuntur. Inde in Rabanum et Adonem transierit, ex hoc in Nostrum. Notkero, fortasse ad Sancti nomen alludenti, paucula hæc inserere placuit: *Qui Sanctorum hilarissimus susceptor et sustentator*; quæ utrum ex Actis sanctorum Joannis et Pauli accepta sint, non vacat, nec operæ pretium est hic inquirere. Quid si exemplum *Gallicani* aliunde influat? Hoc certum videtur, Hilarinum eundem et in eadem positione collocatum, ab Hieronymianis apographis memorari, nempe: *In civitate Hostia*, nobis *Ostia*, ut signant etiam Martyrologi nuperrime citati, contra quam Florentinius legerit, nisi et ipse cum Romano moderno censeat, *Hilarinum* Aretii agnem complevisse, subinde Ostiam translatum, quæ est Baronii satis fundata opinio, suo itidem loco examinanda. Vide Adonem ad VII Augusti de *Donato*, et eodem hic Florentinium de eodem Sancto. De socio *Cyrico* vel *Cyriaco* sola Hieronymiana meminere. Utcumque interim exigat historica veritas, simplex et genuinus Usuardi nostri textus extra controversiam omnino positus est. Sic Hilarium celebrat Wandelbertus:

* Quæ

*Cum decima Augustam (Augustum) præ * signal septima mensem,
Hilarine tuo, marty, nitet optime festo.*

AUCTARIA.

- Bertini*. **TORNACEN.** Incipit: *Bertini abbatis*. Textus qui sequitur, purissimus est.
- Monulphi et Gondulphi.* **PULSANEN.** In prima annuntiatione purus, secundam plane omittit.
- Translatio Bertini.* **ROSWEYD.** Textui puro in fine subjungit: *Monulphi et Gondulphi episcoporum et confessorum. Translatio sancti Bertini abbatis.*
- Monulphi, etc.* **ANTVERP-MAX. LOVANIEN. ULTRAJECT. LEXDEN. ALBERG. et DANIC.** Textui puro etiam adnectunt: *Ipsa die, in Trajecto super Mosam, sanctorum Mondolphi et Gondolphi episcoporum*. Duo ultimi sic efformant nomina: *Monulphi* vel *Monolphi*, et *Gundolphi* vel *Gundolphi*.
- Textus constructus.* **CENTULEN.** *Antiochiæ, sancti Eustachii episcopi, qui ob Catholicum fidem pulsus exilio, ibidem quievit. In Hostia, sancti Hilarini monachi et martyris sub Juliano apostata.*
- Monulphi, etc.* **BRUXELLEN.** In textu satis purus, adjicit: *Apud Trajectum supra Mosam, depositio sanctorum confessorum Monulphi et Gundulphi episcoporum. Apud Sanctas Brabantæ, natale sanctæ Regnildis virginis, beatæ Gudilæ nostræ patronæ sororis. Quæ comitatu unius servi et ancillæ contenta, sanctam civitatem Jherusalem et singula loca, quæ Dominus Jhesus corporaliter perambulabat, peregre visitavit. Et post septennium cum multis sanctorum reliquiis ad patriam rediens, apud Xantas mansit, donec ipsa, una cum Grimoualdo subdiacono et Gondulpho familiari ab Hunnis pro fide Christi, martyrii palmam suscepit. Ipsa die, elevatio sancti Bertini abbatis.*
- Reguldis cum elogio.* **HAGENOYEN.** In prima purus, secundo loco refert: *Apud Carthuginem, natale sanctorum martyrum Catylini diaconi, Januarii, etc.* De quibus nos die præcedenti. Rursus: *Alexandria, natale sanctorum martyrum Philippi, etc.*, etiam ut heri. Sequitur: *In civitate Hostia, passio sancti Hylariani monachi, etc.*, pure. *In Trajecto super Mosam, depositio sanctorum confessorum Numolphi et*
- Gundolphi, qui dicuntur illi duo defuncti episcopi fuisse, et per beatum Leonem Papam et ejus socios resuscitati (qui) Aquensem ecclesiam cum aliis episcopis dedicaverunt.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Eustachii episcopi Antiochenæ civitatis, Hilarini monachi.*
- VATICAN.** signatus num. 5949. In fine: *Beventi, natalis sancti Vitaliani episcopi et confessoris.* *Vitaliani*. In Romano hodierno signatur Capuæ.
- FLORENTIN.** *Romæ, sancti Leonis Papæ V.....* *Leonis PP.* Ita hic lego, licet aliunde nulla sacri cultus argumenta reperiam. Puto Leonem IV indicari, de quo infra. Sequitur in iisdem codicibus: *Canonizatio beati Francisci, a Gregorio Papa celebrata, anno Domini MCCXXVIII pontificatus sui anno secundo.*
- In CODICE monasterii MONTIS SANCTI:** *Dedicatio basilicæ beati protomartyris Stephani, in hoc sancto Monte sancti Romarici.* *Dedicationis ecclesie S. Stephani.*
- EDITIO LUBECO-COL.** Incipit: *Romæ, natale beati Leonis IV Papæ et confessoris. Qui sedit annos octo, menses tres, dies sex. Hic orationibus et vigiliis jugiter intentus, sepultus est in ecclesia sancti Petri.* Sequitur de Eustachio, pure. Tum: *In Ostia, passio sancti Hylariani monachi. Qui cum jussu Juliani sacrilegi imperatoris, apud Tusciam civitatem Arecio comprehensus, a Quadratio iudice cum beato Donato episcopo compellitur sacrificare, et cum respuerent, Donatus incarceratur, Hilarinus vero fustibus caditur donec spiritum redderet, cujus ossa in Ostia tumulata reserantur. In Trajecto inferiori super Mosam situatam (situato,) sanctorum Monulphi et Gundulphi episcoporum et confessorum.* *Monulphi et Gondulphi.* *Hi nutu Dei, ut fertur, vivi de eorum sepulcris surrexerunt et cum beato Leone III Papa templum in Aquisgrano in honorem Dei genetricis virginis Mariæ consecraverunt. Quo facto Trajectum ad eorum sepulcra redierunt et ad pristinam dormitionem sematuo collocaverunt. In Casarea, sanctorum Paulini*

<i>Paulini et Mammētis.</i>	lini et Mammētis martyrum. De Mammete multa hæc die refert Notkerus, sed ab Usuardo ponitur	<i>Raineldis cum elogio.</i>
<i>Marini.</i>	xvii Augusti. Eodem die, sancti Marini episcopi	
<i>Valentini.</i>	et martyris. Treveris, beati Valentini episcopi et	
<i>Transtationis Osmundi.</i>	martyris. Ipso die, translatio sancti Osmundi episcopi	
<i>Bonaventuræ.</i>	et confessoris. Item Dominica secunda Julii, natale	
	sancti Bonaventuræ, seu sancti Eustachii episcopi	
	Albaniensis et confessoris, Ordinis Fratrum	
	Minorum.	
<i>Valentini.</i>	GREVEN. Valentini episcopi Treverensis et mar-	
<i>Marini.</i>	tyris. Marini episcopi et martyris. In Casarea, san-	
<i>Paulini, etc.</i>	ctorum Paulini et Mammētis martyrum. Antiochiæ,	
<i>Theodoti.</i>	sancti Theodoti. Leonis Papæ IV et confessoris,	
<i>Leonis II.</i>	qui sedit annis octo : vir vulde sanctus, vigiliis et	
	orationibus multum intentus, utpote qui ab infantia	
<i>Anatholii.</i>	inter monachos sanctos fuit nutritus. Anatholii epi-	
	scopi et confessoris. Trajecto superiori super Mosam	
<i>Monulphi, etc.</i>	fluvium, sanctorum Monulphi et Gundulphi episcoporum	
	et confessorum : quos ferunt de sepulcris surre-	
	xisse et cum Leone Papa III templum Aquisgranum	
	in honore sanctæ Mariæ genitricis consecrasse, eoque	
	officio expleto, in pristinam se quietem recepisse.	
	Treveris, Helix virginis. Item Regnildis virginis	
<i>Helix.</i>	et martyris. Translatio sancti Osmundi episcopi et	
<i>Regnildis.</i>	confessoris. Canonizatio beati Francisci confessoris.	
<i>Translatio Osmundi.</i>	MOLAN. Trajecti, sanctorum confessorum Mo-	
	nulphi et Gundulphi episcoporum Tungrensis eccle-	
<i>Monulphi, etc.</i>		
	sia. In Sonctis, sanctæ Raineldis virginis et mar-	
	tyris. Tum minoribus typis : Beatæ Gudilæ soror-	
	is. Quæ comitatu unius servi et ancillæ contenta,	
	sanctam civitatem Hierusalem et singulo loco, quæ	
	Dominus Jesus corporaliter perambulavit, peregre	
	visitavit ; et post septennium cum multis sanctorum	
	reliquis ad patriam rediens, apud Zaucthas Bra-	
	bantiæ mansit, donec ipsa unum cum Grimoaldo sub-	
	diacono et Gundulpho familiari, ab Hunis pro fide	
	Christi martyrii palmam accepit. Quæ ex BRUXEL-	
	LENSI, ut alibi etiam factum ostendimus, de-	
	scripta videntur. In editionibus aliis, sic habet :	
	Trajecti, sanctorum confessorum Monulphi, etc., ut	
	in priori. Treveris, sancti Valentini episcopi et	
	martyris. Sanctis, sanctæ Raineldis virginis et	
	martyris, sororis beatæ Gudilæ, quæ cum Grimoaldo	
	subdiacono, et Gundulpho familiari, ab Hunis pro	
	fide Christi palmam martyrii accepit. Die decima	
	sexta, sancti hieromartyris Athenogenis, et decem	
	ejus discipulorum. Item canonizatio beati patris	
	Francisci. Monasterio Sithiu, sancti patris Bertini	
	corpus a beato Falquino transfertur et reconditur	
	anno mcccxlvi. Colitur Bertinus v Septembris.	
	In Hispaniis, triumphus sanctæ Crucis, ob præclo-	
	ram victoriam, quæ per symbolum Crucis contra	
	Mauros habita est.	

XVI Kal.

Die 17.

Martyrum
Scillitanorum.

In Cartagine, natalis sanctorum martyrum Scillitanorum, id est Sperati, Nartali, Cithini, Beturii, Felicis, Aquilini, Letatii, Januariæ, Generosæ, Bessia, Donatæ et Secundæ, sub Saturnino præfecto, qui post primam confessionem in carcerem missi et in ligno confixi, deinde gladio decollati sunt.

Puri sunt Praten. Herinien. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. De *Carthagine*, jam ferme ad nauseam dictum est. Qui *Scillitanorum* scribunt, ut Munerat. et Greven. satis manifeste errant. Nodus est in expressione nominum, quæ quoad aliquos, ferme ubique diversa est. Hieronymiana hic prætereo. Sic habet Beda : *In Carthagine, Scillitanorum, id est, Marcialis, Cithii, Vesturii, Felicis, Aquilini, Lactantii, Januarii, Generasi, Vestæ, Donatæ et Secundæ*. Ubi vides deesse *Speratum*, in reliquis antesiguanum, haud dubie amanuensis oscitantia, cum in Rabano diserte præponatur. In Actis a Baronio relatis, hoc modo et ordine recensentur : *Speratus, Narzalis, Cithinus, Veturius, Felix, Acyllinus, Lactantius, Januaria, Generosa, Vestina, Donata et Secunda*. In aliis Actis discrimen est perexiguum. Satis patet, qua ratione ad unam normam hæc omnia reducenda sint. Ex codicibus nostris, Munerat. legit, *Narhali*; Praten. et Molan. *Cythini*; Herinien. *Beaturii*, qui et *Letati*; Praten. et alii plerique, *Letatii*, quorum primitivum *Lactantii* esse vix dubito. In *Januarii* vel *Januariæ* variant fere omnes, nos eum Adone scripsimus, quod est verosimillimum. Antverp. et Max-Lubec. non male legunt, *post primam Christi confessionem*; at ita legi vetant codices reliqui, nullo excepto. In Greveno et Molano corrupta est constructio, dum sic scribunt : *post primam confessionem in carcere, et in ligno*, etc. In textu clara est et expedita syntaxis. Herinien, simpliciter : *Deinde decollati sunt*, ommissa voce *gladio*. Sic supra neglexi dicere, deesse in Munerato nomen *Bessia*. Cetera observatu digna non sunt.

Martyrum
Scillitanorum.

OBSERVATIO. Illustris ab omni ævo fuit *Scillitanorum* horum duodecim martyrum triumphus, a Calendario Carthaginensi et ab antiquis Martyrologis nostris certatim celebratus. Jam diximus, amanuensis vitio in Beda deesse *Speratum*; de cetero ipsum inter et Adonem, quorum priorem sequitur Rabanus, posteriorem Notkerus æque ac Noster, nulla nisi solorum aliquorum nominum inflexionis occurrit discrepantia, quam facillime restitui posse ex alterius ad alterum collatione nullo negotio intelligis. Romanum parvum non exprimit singula nomina, sic solum scribens : *Carthagine, martyrum Scillitanorum, Sperati, Nartali, Cithini, Beturii, Felicis et aliorum VII*. Porro septem illos nominatim adjunxit Ado ex Actis, opinor, vel forte ex Beda; quod eo facilius crediderim, cum totum ejus elogium adoptet, adjecta in fine translatione, suis hisce verbis : *Horum reliquiarum, cum ossibus beati Cypriani et capite sancti Pontaleonis martyris, ex Africa in Gallias translata, veneruntur Lugduni in basilica beatissimi Joannis Baptistæ*. Sed hanc periocham Noster, forte dedita

opera,

opera, omisit, reliqua omnia Adoniana ad verbum describens; ut proinde de textu Usuardino vero et genuino dubitandum non sit. Multum sudat Florentinius, ut *Scillitanorum* horum duodecim nomina conciliet cum Actis Proconsularibus, quæ tamquam venerandæ antiquitatis vere pretiosum thesaurum protulit Eminentissimus Baronius Tomo 2 Annalium, ad annum cci num. 2. Nec diffiteor, Hieronymianorum codicum inter Africanos et Asiaticos martyres confusionem, tenebras Actis Baronianis offundere, non facile dissipandas; imo nec Acta alias, a Theodorico Ruinartio inter sincera et selecta edita a pag 75, satis explanare, quæ Florentinio scrupulum ingerunt. At enim constantissima Martyrologorum aliorum auctoritas, Actis illis conformior, satis evincit, Scillitanos nostros duodecim numero fuisse, et simul Carthagine passos, quidquid molestiæ creare possit modica nominum et adscriptorum dierum, ab amanuensibus corruptorum, diversitas. At nos hic nihil quidquam determinamus; satis sit difficultates indicasse, suo loco exigendas. Acta nostra intelligo, in quibus discutienda recurret alia controversia, quam etiam tangit Ruinartius, de reliquiarum translatione, Martyrum omnium, an aliquorum, Romam an Lugdunum, et inde Compendium, ad regionem sacellum facta; de qua etiam agit Tillemontius, horum martyrum passionem Gallice describens tomo 3 a pag. 131. Interim ad duodenarii numeri probationem etiam faciunt Wandelberti versiculi, Scillitanorum martyrum festivitatem nitide exprimentes:

*Sedecim votis Carthago spectat opimis,
Martyrii plebem duodenam læta frequentans,
Scillitana simul capiti quos patria misit.*

AUCTARIA.

- TORNACEN.** Quamvis raro auctior, jam unum atque item alterum in principio additamentum habuit. Sic hodiernum textum incipit: *Alexis confessoris.* In reliquo textu purissimus est.
- Alexis.*
- ANTVERP-MAJ.** Textui puro superaddit: *Ipsa die, sancti Kenelmi regis et martyris.*
- Kenelmi.*
- PULSANEN.** Huc retulit eam textus partem qua die præcedenti caruit, nempe: *In Hostia, passio sancti Hylarini monachi. Qui cum nollet, etc. Sequitur totus textus hodiernus, purus.*
- Hylarini.*
- ROSWEYD.** Post textum purum subjicit: *Eodem die in Britannia, sancti Kenelmi martyris. Item natale sanctæ Marcellinæ virginis, sororis sancti Ambrosii episcopi. Item depositio sancti Theodosii episcopi et confessoris.*
- Kenelmi.*
Marcellinæ.
Theodosii.
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC.** Primo loco sic habent: *Romæ via Latina, natalis sancti Alexii confessoris. Qui patre, domo, facultatibusque relictis, pauperem atque peregrinam aliquamdiu agens vitam, tandem ad domum rediens paternam, in eadem toto tempore vitæ suæ, sub specie latuit peregrini. Cujus acta et gesta, carta in ipsius manu post obitum reperta, omnibus patefecit. Sequitur textus purus.*
- De Alexio.*
- CENTULEN.** In Carthagine, sanctorum martyrum Scillitanorum, id est, Sperati, Marchali, Cithini, Beturii, Felicis, Aquilini, Lactatii, Januariæ, Generosæ, Bussæ, Donatæ et Secundæ, sub Saturnino præfecto decollatorum. Antisiodoro, sancti Theodosii confessoris.
- Textus contractior.*
- BRUXELLEN.** De Alexio, primo loco, ut supra. Tum textus. In fine autem: *Ipsa die, sancti Fredegundi confessoris. Item Kenelini (Kenelmi) regis. Vide infra distinctius.*
- Fredegundi.*
Kenelmi.
- HAGENOYEN.** In textu satis purus, hæc de Alexio subnectit: *Romæ via Latina, depositio sancti Alexii confessoris. Qui Alexius filius fuit Eusemiani, primi ex principibus pallacii imperatorum Arcadii et Honorii. Qui Eusemianus dedit Alexio Marinam sponsam de imperiali sanguine ortam. Sed ille sponsam suam caste vivere monuit, et sic illum et omnia quæ habuit propter Deum reliquit, pauca secum ferendo, quæ mox pauperibus tradidit. Pergens ergo Alexius Laodiciam, xvii annos apud ecclesiam beatæ virginis, humillime pauper cum pauperibus ille vixit. Post hæc a Domino admonetur ut Romam redeat: quod et fecit. Quem pater ejus quasi pauperem alium, pro salute filii sui in domum suam recepit et victum sibi ministravit, ignorans quod filius suus fuerit: ubi xvii annis manens multas injurias a servis patris suis sustinuit patienter et libenter. Tandem sentiens sibi mortem imminere, vitam suam in carta scripsit manu sua, et illam in manu sua tenens obiit, multis clarens postea miraculis. In Angliâ, sancti Kenelini (Kenelmi) pueri regii, innocenter occisi. Item Marcellinæ virginis, sororis beati Ambrosii, episcopi Aulolini. Non est dubium, quin legendum sit Mediolani.*
- Kenelmi.*
Marcellinæ.
- AQUICINCT.** In fine: *Eodem die, transitus sancti Alexii confessoris.*
- Alexis.*
- VICTORIN. et REG. SUEC.** sign. mm. 130. *Eodem die, transitus sancti Alexii confessoris et Marinæ virginis. Diceret, hanc conjunctionem indicare, Marinam illam pro Alexii conjugem accipi. Sed vide GREVENUM, infra.*
- Alexii et Marinæ.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJ.** Alexii confessoris eximii, Romæ. Sperati et sociorum ejus martyrum undecim, qui dicuntur Scillitanorum. Marcellinæ virginis sororis sancti Ambrosii.
- Alexii.*
Marcellinæ.
- VATICAN.** num. 5949. Romæ, natalis sancti Alexii. Vel, ut BELIN. *Eodem die, sancti Alexii confessoris. Vide supra codices mediæ notæ, etc.*
- Alexii.*
- FLORENTIN.** Romæ, sancti Alexii... anno Domini cccxcviii, vitæ quinquagesimo primo. Item, sanctæ Marinæ virginis. Longiorem de ea historiam texit GREVEN. quæ etiam aliis tribuitur.
- Marinæ.*
- EDITIO LURECO-COL.** Incipit: *Commemoratio reliquiarum sancti patris Severini archiepiscopi Caloniensis Agrippinæ, confessoris, multarum virtutum viri et miraculorum egregii. Romæ via Latina, natale beati Alexii, etc., ut sex codices, supra. Sequitur textus satis purus. In fine: In Angliâ, depositio sancti Kenelmi regis Merciorum et martyris. Mediolano, sanctæ Marcellinæ virginis. In Ducia, sanctæ Florentiæ virginis.*
- Alexii.*
Kenelmi.
Marcellinæ.
Florentiæ.
- GREVEN.** In Angliâ, Kenelini regis Merciorum et martyris, pueri septem annorum. Quem cum pater Kenulphus moriens, sororis fidei commisisset alendum, illa regnandi cupiditate, puerum obtruncari fecit; ferturque puerum in ipsa hora hymnum ungelicum: *Te Deum laudamus inchoasse, tuncque percussus, cum diceret: Te martyrum candidatus, etc. Statim vero Romæ super altare beati Petri membrana (columba candida deferente) superne de-*
- De Kenelino.*
- lapsa*

<p><i>Andræ et Benedicti. Theodosii. Evodii. Fredegundi. Alexii.</i></p>	<p><i>Marcellæ. Translationis Florentiæ. De Martina.</i></p>	<p><i>De Severino.</i></p>	<p><i>Dedicationis Basilicæ Aquisgranensis.</i></p>	<p><i>aliisque patribus quamplurimis. Quæ licet in festo Epiphaniæ facta fuit, hic tamen festivius recolitur.</i></p>	<p><i>MOLAN. Addit ex Adone translationem reliquiarum, de qua supra. Eodem die, sancti Alexii confessoris, qui post vitam gloriosam atque laudabilem, sepultus est Romæ in monasterio sancti Bonifacii Papæ. Canonizatio beatissimi patris nostri Francisci. In Mediolano, sanctæ Marcellinæ virginis. Ipso die, sancti Enodii episcopi et confessoris. Eodem die, dedicatio sanctæ Mariæ Aquisgranii. Ipso die, Fredegundi confessoris. Dein minori characterè : Qui cum sancto Furseo venit ex Hibernia et quiescit in monasterio Dominurum super Sambriam fluvium, non longe a Namurco. In Anglia, Kenelmi, etc., ut GREYEN. usque ad obtruncari fecit. Editiones aliæ, de translatione Scillitanorum et Alexio, ut supra. Tum : Ticini, sancti Enodii episcopi et confessoris. Mediolani, depositio sanctæ virginis Marcellinæ. In Anglio, sancti Kenelmi pueri, regis Merciorum et martyris. In monasterio Argenton, ipso die, sancti Fredegundi confessoris ; quem in priori editione Fredegundum vocavit. Castellanus in Martyrologio universali eum collocat in Dorne, potius Deurne, prope Antverpiam.</i></p>	<p><i>Alexii.</i></p>	<p><i>Canonizatio- nis S. Fran- cisci. Marcellinæ. De basilica Aquisgran- ensi. De Frede- gundo.</i></p>	<p><i>Kenelmi.</i></p>	<p><i>Enodii.</i></p>	<p><i>Fredegandi.</i></p>
--	--	----------------------------	---	---	---	-----------------------	--	------------------------	-----------------------	---------------------------

XV Kal.

Die 18.

Guddenes. **A** pud Carlaginem, sanctæ Guddenes martyris, quæ jussu Rufini proconsulis, ob Christi confessionem, quater diversis temporibus equulei extensione vexata, et unguarum horrenda laceratione cruciata, carceris etiam squalore diutissime afflicta, novissime gladio cæsa est. Civitate Dorostoro, sancti Emiliani.

*Emiliani.*Soli ex omni parte puri sunt *Pulsanensis* et *Molanus*.

VARIA LECTIO. Lego *Guddenes* eum Romano parvo, Adone et codicibus nostris melioris notæ. In Antverp-Majore male habetur *Guilene*. Rosweyd. posuit *Gundenes*; Munerat. *Gaudenes*. Romanum parvum binis eam sertis ornavit, *Virginis* et *Martyris*. Ado scripsit *Virginis*, quod et posuit Molanus. At Pulsanen. eum ceteris codicibus, solum tribuit titulum *Martyris*, forte quod Usuardus de virginitatis laureola dubitaverit. Solus Molanus recte scripsit *Emiliani*, ex sua, opinor, correctione, nam reliqui codices omnes simpliciter legunt, ut est in textu.

Guddenes **O**BSERVATIO. Romanum parvum hac die Adoni ejusque sequacibus ita materiam subministravit: *Carthagine, sanctæ Guddenes virginis, martyris*; quæ nec apud Hieronymum hodie, nec apud Bedam nota est. Ado et martyrii tempus et mortis genus exequitur, ex quo solam postremam partem Noster adsevit. De hac annuntiatione satis plana sunt omnia; nisi quis cum Tillemontio tomo 3 pag. 125, *Gaudentum* vel *Gaudentium* Hieronymianorum, signatum in Africa xxvi Junii, pro hac *Guddene* seu *Gudenne* seu *Gudente*, accipi posse existimet; eoque adducat Augustini sermonem 294 novæ editionis habitum in natali *martyris Guddentis* xxvii Junii, de quo etiam meminit Ruinartius inter selecta pag. 197. Est autem plane verosimile, quod loco citato conjicit idem Tillemontius, nempe Acta aliqua sincera olim exstitisse, ex quibus Ado encomium suum desumpserit, notis consularibus tam expresse distinctum; quæ utinam aliquando in lucem producantur! — *Emilianus*, vel potius *Emilianus*, non aliunde quam ex Hieronymianis acceptus videri potest, avulsus a pluribus sociis; quod Usuardum sæpius facere solitum, alibi satis superque ostendimus. Videantur annotata Baronii, et quæ de insigni isto Martyre ex antiquis collegit Tillemontius tomo 7 pag. 354 et 355. Et eatenus quidem concinunt codices nostri prope omnes; unde indubitata redditur Usuardi lectio, prout a nobis tradita est.

De variis Arnulps

Nunc advertendum, signari hac die in Adone, Rabano et Notkero *Arnulfum Metensem episcopum*, a Rabano eum longo, ab Adone cum brevi elogio, quod Usuardus distulit ad xvi Augusti, ipsissima illic Adonis verba referens, ut proinde certum sit, codices omnes, qui de Metensi Arnulfo hodie agunt, in hac parte nullo modo esse Usuardinos. Singulorum verba in Auctariis dabimus. Non ita pervium est discernere utrum Usuardus Martyrologio suo non adscripserit *Arnulfum episcopum et martyrem*, cujus diserte meminere Praten. Herimien. Tornacæn. Antverp-Maj. Munerat. et Greven. codices alias notæ optimæ. Et vincerent quidem hi codices, nisi ea obstarent, quibus eos deserere cogimur; existimantes *Arnulfum* illum, nec satis proprie *martyrem*, nec ullo modo *episcopum*, ab

ipso

ipso Usuardo positum non fuisse, sed ab aliis superadditum. Atque ut a Pratensi incipiam, monuit me in sæpe adducta epistola Clar. Castellanus annuntiationem illam: *In pago Castrinse, sancti Arnulfi martyris et episcopi*, ad primigenium textum minime pertinere, utpote recentiori characterē codici illi plane assutam. Quæ Heriniensis habet de *episcopatu Turonensi* (ut inter Auctaria referam) commentitia passim censentur; isque præterea solus ex sensu suo loquitur, Remensis provinciæ proprium, ni fallor, textui Usuardino attexens. Reliqui aut diversa phrasi utuntur, ex quo manifestissime patet negotium adjectitum, aut ex Pratensi vel id genus manuscripto aliquo sua ipsi acceperē, atque adeo fonte suo puriora non proferunt. Porro codices nostri alii, cum Pulsanensi et Molano optime conveniunt, essentque puri, nisi in *Arnulfo Metensi*, aut alio excederent. Notavit pridem Baronius ad hanc diem, qua *Metensem* Romano inseruit, ab Usuardo, ut diximus, xvi Augusti collocatum; notavit, inquam, nonnullam inter Arnulfos confusionem occurrere; quod mirum, fieri potuisse inter *Metensem* et *Suessionensem*, tot seculis disjunctos. Verosimilius est confusos fuisse et confundi a modernis Arnulfum *Aquilinensem* seu *Avellinensem*, de quo hic disputamus, cum altero Arnulfo *Mussipontano*, seu *Mussipontum* translato, quorum fortasse etiam Acta, quæ et varia et satis miranda circumferuntur, facile commixta fuerint, et alterius alteri adscripta; de quo hic nihil vacat discernere; nodos tangimus, in opere magno solvendo. Ad præsens vero quod attinet, problema esse possit, quem Arnulfum Beda indicare voluerit, dum ita hac die scripsit: *Natale sancti Arnulfi confessoris*. Ad quæ Florus ibi: *Cujus vita maxima crstitit sanctitatis*. *Metensem* hic appellari non videtur probabile, cum Arnulfi illius dignitatem Beda haud dubie non ignoraverit. Non diffiteor tamen etiam episcopos a Beda, solo quandoque *confessoris* titulo decorari, ut videre est xxviii Maii de S. Germano, viii Junii de S. Medardo, etc. Jam vero *Confessorem* simpliciter dici, *Aquilinensi* nostro non magis quadrare contendes. At certe quidquid hic a Beda et Floro asseritur, de eo prædicari nihil magno opere vetat, rescissis et *martyris* et *episcopi* titulis, qui, an merito ipsi tribuantur, ut minimum saltem incertum est. Nisi magis placeat Arnulforum distinctio, sic ut *Castrensis* vel *Aquilinensis* noster a latronibus cæsus, pro *martyre* habeatur, alius vel alii, solo *confessoris* titulo gaudeant, unde orta sit tanta sacrarum reliquiarum sub eodem nomine multiplicatio, quæ etiam ex diversis positionibus, seu locorum nominibus accrescere potuit. Sed hæc iterum Actis reservanda sunt. — Huc etiam spectare possent celeberrimi *fratres vii Tiburtini*, aliis plane nominibus ab Hieronymianis et Notkero hac die signati, quam nos xxvii Junii retulerimus. Verum cum hæc ad Usuardum hoc loco nihil faciant, frustra iis componendis hic immoraremur; præterquam quod satis et abunde ad prædictam diem de ea controversia actum censeamus, plura in Actis dicturi. Reliqua ad hosce Martyres pertinentia, in Auctariis reperientur. Wandelberti autem versiculus jam supra xxvii Junii relatus sic habet:

Quindeciman (Kal. Augusti) genetrix septena prole dicabit.

De Septem Tiburtinis.

AUCTARIA.

- PRATEN.** Jam ejus verba dedimus; ubi pro *Castrensi*, notabis *Castriuse*, et præter morem, *martyris et episcopi*.
- HERINIEN.** Alia plane phrasi utitur: *Ipsa die, in silva, quæ Equilina dicitur, festivitas beati Arnulfi pontificis Turonensis et martyris, qui contemporalis et discipulus fuisse noscitur beati Remigii*. Silva illa, quæ dicitur *Aquilina*, vocatur Gallice *Yveline*. Vide Castellannum.
- TORNACEN.** Incipit: *Brunonis* (alias *Bruni*) *episcopi et confessoris*. In *Pago Castrinse, sancti Arnulfi episcopi et martyris*. Sequitur annuntiatio prima, deest altera de *Æmiliano*.
- ANTVERP-MAJ.** Textui puro adjungit: *Eodem die, sancti Arnulfi martyris*. Ubi advertit diversum ad alios loquendi modum.
- ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN.** In fine post textum purum: *Apud civitatem Metensium, sancti Arnulfi episcopi, qui sanctitate et miraculorum gratia illustris, heremiticam vitam diligens, beato fine quievit*. Quæ verba, ex Adone accepta invenies, xvi Augusti.
- MUNERAT.** Etiam in fine, sed diversa rursus phrasi: *Eodem die, natalis sancti Arnulfi episcopi et martyris*. Vide superius Observationem.
- GREVEN.** Proxime PRATENSI accedit: *In pago Castrensi, sancti Arnulfi episcopi et martyris*.
- ALBERGEN. et DANIC.** Primo loco ponunt: *Apud Tiburtinam urbem Ytulicæ, natale sanctæ Simphoræ cum vii filiis*, etc., ut vide sis xxvii Junii. Sequitur textus, et in fine, de Arnulfo *Metensium* episcopo, ut supra.
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et LOVANIEN.** Referunt omnes textum purum, cui subnectunt: *Civitate Metensium, sancti Arnulphi episcopi, qui sanctitate*, etc., ut supra ex Adone. In fine: *Eodem die, sancti Frederici Trajectensis episcopi et martyris*.
- CENTULEN.** In *Fracia, castro Crispeio, natale beati Arnulfi, Turonicæ sedis episcopi, quem tradunt discipulum fuisse beati Remigii Remensium pontificis, a quo scilicet rremeans, ab impiis peremptus est*. Vide citatum Castellannum. *Ipsa die, octava sancti patris Benedicti abbatis*.
- BRUXELLEN.** Principio anticipat festum Justæ et Rufinæ, de quibus vide die sequenti. Sequitur de Guddene et *Æmiliano* satis pure. Tum: *Apud silvam Aquilinam, sancti Arnulfi episcopi et martyris. Apud Trajectam inferius, natale sancti Frederici episcopi et martyris. Qui mandato imperatricis (potius ab incestuosis insularis Walacrensibus) pro justitia legis divinæ occisus est, multis clarus miraculis. Remis, translatio sancti Nycasii episcopi et martyris*.
- HAGENOYEN.** Huc refert Esdras prophetam, de quo nos supra xiii Julii, cui elogium more suo ex sacris paginis conceptum adscribit. Sequitur totus textus. Deinde: *In civitate Metensi, depositio sancti Arnulfi ejusdem civitatis episcopi, cum longiori elogio, quod in ipsis Actis legi mavelim*. Tum: *In pago Castrensi sancti Arnulfi episcopi et martyris, Apud Trajectum, sancti Frederici episcopi et confessoris*. Nescio cur et hic non æque martyr appelletur.

AQUICINET.

- Arnulfi.* AQUICINCT. In fine : Castello Crispino, sancti Arnulfi archiepiscopi et martyris. Idem est, opinor, de quo CENTUL. Octavæ sancti Benedicti abbatis.
- Arnulfi Metensis.* VICTORIN. Civitate Metensi, sancti Arnulfi episcopi et confessoris. Ipso die, sancti Severini confessoris. Octavæ sancti Benedicti abbatis.
- Severini.* DAVERONEN. In pago Castrensi, qui dicitur Sylva Aquilina, natalis beati Arnulphi episcopi et martyris, cum uxore sua Scariberga.
- Arnulfi et uxoris.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Frederici episcopi Trajectensis, martyris. Requiescit ad sanctum Salvatorem. Arnulphi episcopi Turonensis, martyris. Gudenes, quæ multa sustinuit.
- Frederici.* CODEx BIGOTIANUS tertius, sub nota D. 9. Item, sancti Clari martyris. Quæ alia manu adjecta sunt. Colitur hic hodie Parisiis, sed alibi die natali proprio, IV Novembris.
- Arnulphi episcopi et martyris.* REG. SUEC. signatus num. 130. Ipso die, sancti Veterini confessoris.
- Clari.* In VATICAN. num. 5949. Deest Æmiliani. Adjicitur Symphorosa cum VII filiis. Item sancti Arnulfi Metensis, ut supra.
- Veterini.* FLORENTIN. In Tuscia, sancti Raphilli archiepiscopi Ravennensis. Beati Roberti confessoris de Salle, ordinis Cælestinorum.
- Arnulfi Metensis.* CODEx MONTIS SANCTI. Translatio sancti Arnulfi Metensis episcopi, qui sanctitate vitæ et miraculorum gratiæ, etc.
- Raphilli.* EDITIO LUBECO-COL. Incipit : In Hoya, territorio Leodiensi, translatio sanctæ Odiliæ virginis et martyris de civitate Colonia, ex nobili illa societate undecim milium virginum. Apud Tyburtinam urbem Italia, sanctæ Symphorosæ, etc. Sequitur de Guddene, pure. Tum : Apud Silvam Aquilinam, sancti Arnulphi episcopi Thuronensis et martyris. Civitate Metis, sancti Arnulphi episcopi et confessoris. Qui sanctitate, etc. Civitate Dorostoro, sancti Emilianii confessoris. Trajecto inferiori, passio beati Frederici episcopi et martyris. In territorio Juliacensi, villa Arnsuilre, natale beati Arnoldi citharedi Karoli magni et confessoris. Eodem die, sanctæ Eadburgæ virginis.
- Roberti.* Translatio- nis Arnulfi.
- Arnulfi episcopi et martyris.* Translatio- nis Odiliæ.
- Symphorosæ cum 7 filiis.* Arnulfi episcopi et martyris.
- Arnulfi Metensis.* Frederici.
- Arnoldi.* Eadburgæ.
- Arnulfi episcopi et martyris.* BELIN. Incipit a Symphorosa, etc. Tum de Arnulfo Metensi. Post de Æmiliano. Dein : Eodem die, sancti Aquilini episcopi. Ipso die, sancti Materni episcopi et confessoris. Apud Cartaginem, sanctæ Gudenis martyris.
- Arnulfi episcopi et martyris.* GUEVEN. Eugenii Papæ II et martyris. Qui a laicis Romanis excæcatus et occisus, sepultus est apud sanctum Petrum. In Trajecto inferiori, sancti Frederici episcopi et martyris. Qui cum zelo justitiæ illicitas nuptias Ludovici imperatoris argueret, alteram expertus Heradiudem, martyrio coronatur. Vide quæ diximus in BRUXELLEN. Ansvveri martyris et sociorum ejus. Clari martyris.
- Arnulfi Metensis.* Aquilini.
- Arnoldi.* Materni.
- Arnulfi Metensis.* Eugenii II.
- Arnoldi.* Frederici.
- Arnulfi Metensis.* Ansvveri.
- Arnoldi.* Clari.
- Arnulfi Metensis.* Aquilini.
- Arnoldi.* Materni.
- Arnulfi Metensis.* Arnulfi.
- Arnoldi.* Arnulfi.
- dum aliquos hic Symphorosæ cum filiis suis, de quibus supra v Kal. Julii. In Hoya, territorio Leodiensi, translatio sanctæ Odiliæ virginis et martyris, ex societate XI milium virginum. Eodem die, sanctæ Eadburgæ virginis.
- MOLAN. Apud Tyburtum civitatem Italia, etc. Apud civitatem Metensium, etc. Eodem die, sancti Aquilini episcopi. Mediolano, sancti Materni episcopi et confessoris. Deinde ex Adone vel ejus apud Rosweydam appendice : Brixia, depositio S. Philastrii ipsius civitatis episcopi. Qui cum fuisset presbyter ordinatus, ductus amore Dei, relictis omnibus, universum pene ambitum circumvit orbis, quatenus secutus vestigia Pauli Apostoli, per singula loca omnes fraude diaboli deceptas, de sempiterno suis prædicationibus liberavit interitu. Unde non solum contra gentiles atque Judæos, verum etiam contra omnes pene hæreses et maxime contra Arrianam perfidiam, quæ tunc nimium prævalebat, fidei vigore pugnavit, et ob hoc verberibus castigatus, stigmata Domini nostri Jesu Christi suo portabat in corpore. Nam et in Mediolanensi urbe idoneus custos Dominici gregis fuit, et Auxentio Arrianæ perfidæ episcopo, priusquam beatus Ambrosius eligeretur, divina gratia fultus, nimium repugnavit. Romæ etiam non exiguo tempore demoratus, multos et publica et privata disputatione est in fide lucratus. Et quia valde hæreticos impugnabat, voluit de eorum singulis sectis atque doctrinis nefandissimis librum componere, quatenus singularum hæresum errore patefacto, nullus ab eis saltem simplex in ecclesia constitutus comprehendere possit. De quo beatus Augustinus ita dixit : Philaster Brixianensis episcopus, in prolixissimo libro, quem de hæresibus condidit, centum viginti octo hæreses arbitratus est computandus. Item Trajecti, Frederici, ejusdem loci episcopi et martyris. Qui innocens a nocentibus pro veritate occisus est, ante sanctum altare Dri, post Missæ celebrationem ; sepultus eodem loco. In pago Castrensi, sancti Arnulphi episcopi et martyris Turonensis. Tum minoribus typis, de Arnaldo cytharædo, ut GREVEN. Eodem die, natalis beati Theodorici Metensis episcopi, consobrini Othonis primi. In Nortmannia, sancti Clari monachi et martyris, de cujus passione exstat sermo Nicolai de Nise. Hæc in prima editione. Aliæ textui præfigunt : Apud Tiburtinam, etc. In fine, de Æmiliano, additur martyris. Et sancti martyris Hyacinthi in Anastride. De Arnulfo Metensi, ut supra. Ipso die, sancti Materni episcopi et confessoris, in Mediolano. De Arnulfo Castrensi, habet ferme ut HERINIEN. De Frederico Trajectensi, ut in priori editione. Brixia, depositio sancti Philastrii, ipsius civitatis episcopi, qui contra omnes pene hæreses, et maxime contra Arrianam perfidiam, quæ tum nimium prævalebat, fidei vigore pugnavit, et ob hoc verberibus castigatus, stigmata Domini nostri Jesu Christi suo portabat in corpore. De Odilia Huiensi, de Arnaldo cytharædo, de Theodorico Metensi episcopo, et Claro, ut supra.
- Symphorosæ et filiorum.* Translatio- nis Odiliæ. Eadburgæ.
- Arnulfi Metensis.* Aquilini. Materni.
- De Philastrio.*
- De Frederico.*
- Arnulfi episcopi et martyris.*
- Theodorici. Clari.*
- Hyacinthi*

Kal. XIV.

Die 19.

*Epaphrasæ.**Arseni.*

Natalis sancti Epaphrasæ, qui a beato Paulo Colossis ordinatus episcopus, clarus virtutibus, ibidem martyrii palmam pro ovibus sibi commendatis virili agone percepit. Apud Thebaidem, sancti patris nostri Arsenii, de quo in verbis seniorum refertur, quia propter redundancyem lachrymarum tergendam, sudarium semper in sinu vel in manu habuerit. In Hispania civitate Hispali, passio sanctarum

sanctarum Justæ et Rufinæ, quæ a præside Diogeniano comprehensæ, primo equulei extensione et unguularum laniatione vexatæ sunt, post carcere, inedia et doloribus afflictæ, tandem Justa in carcere spiritum exhalavit, Rufinæ cervix contracta in confessione est.

Justæ et
Rufinæ.

Consonant Praten. Hierinien. Antwerp-Maj. Antwerp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Quibus accedunt: Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Atbergen, et Danicis.

VARIA LECTIO. *Epaphra*, recte formant Pulsanen. Greven. et Molan: sequor in textu reliquos omnes. *Colosis* habent aliqui, Hierinien. *Colosensis*, melius ceteri, ut nos scripsimus. Munerat. adjecit titulum *martyris. Beati Paulo, Thebaidam, servorum pro seniorum et lachrimarum, exalavit*, etc, facile corrigi possunt. Belin. et Molan. cum mediæ notæ codicibus, *post sancti*, omittunt *patris nostri*. Item pro *redundationem*, habent cum Greveno *redundantiam*, vel ut Antwerp. et Max-Lubec, *redundanciam*; probatiores codices Adonem secuti sunt, et nos etiam in textu. Belin. et codices recentiores quinque a phrasi Bedæ et Adonis recedunt, dum pro *habuerit*, legunt *habuit*. Greven. et Molan. singulares nonnumquam sunt, ut supra sæpius patuit; hic soli pro *Hispania*, substituunt *Hispaniis*. Item, *post in carcere inedia et tortionibus afflictæ*. Demum, *Rufinæ cervix contracta est in confessione Domini*, Hæc, inquam, propria sunt Greveno et Molano, in quibus hic alterum descripsit. Ceterum, in *Hispania*, codices omnes unanimiter legunt, in altero nonnihil variant. Hierinien. legit: *post carcerem, inedia, et doloribus afflictæ*. Antwerp-Maj. *post carceris*, etc. Major numerus cum Antwerp. et Max-Lubec. *post carceris, inedia et variis doloribus*. At vero phrasis Adoni conformior est, quæ ex Pratensi et Munerato in textu sumitur. Demum Hierinien. ponit, *cervix contracta in confessione Domini est*. Antwerp-Major, *cervix in confessione contracta est*; omnes quidem syntaxi bona, sed ubi de Usuardi modo loquendi quæritur, is præferendus videtur, qui Adoni proximus est, qualem habet Praten. Munerat. Belin. Antwerp. et Max-Lubec. cum ceteris, quos textui præluere maluimus.

OBSERVATIO. Quam magna hac die codicum nostrorum consonantia, tam clara totius textus ex Adone transfusio. Hieronymiana ex mente Florentinii nihil habent quod huc spectet, quamvis tamen Hispaniensem *Justum* illic positum, pro *Justa* accipi nihil magnopere impediatur, præsertim cum *Justæ* diserte scripserit Corbeien. Nam quod ab Notkero rem decidi putat Florentinius, haud satis probare queo, nisi cum ipso eodem auctore duos Justos hac ipsissima die in Hispaniis recensendos existimet, quod quam sit verosimile, suo loco intelliges. Interim Romanum parvum sic hodie brevissime: *Hispani, sanctorum Justæ et Rufinæ*. Beda *Arsenium* nominat, et post eum Rabanus, iisdem omnino terminis, quibus Ado utitur. En modo laterculi genesisim. — *Epaphra* elogium ex Festivitatibus Apostolorum a Nostro ad verbum transumptum est. Patet potiore partem ex Pauli epistolis acceptam esse; verum unde Adoni constiterit, *Epaphram Colossis martyrii palman virili agone percepisse*, fateor, me necdum reperisse; nec id invenit Tillemontius tomo I in vita Pauli articulo 44, a pag. 292. Sed hæc alterius loci sunt. — *Arseniana* jam dixi Bedæ et Adonis esse communia, ab Usuardo etiam transcripta. Uberiori elogio exornari poterat *Arsenius*, ex ipso illo fonte quem Viennensis attingit. At hæc nobis relicta sunt, in Actis fusiùs deducenda ex Vitis PP. aliisque scriptoribus Metaphraste sincerioribus, quorum varias narrationes, ordine disposuit Tillemontius tomo 14 a pag. 676. Wandelbertus soli Arsenio metricum elogium aptavit:

Epaphra.

Arseni.

Arsenius quartam denamque eremita venustat.

Denique *Justæ et Rufinæ* laudatio, licet hinc inde nonnihil contracta, tota ex Adonis verbis conflata est; educta, procul dubio, ex antiquioribus Actis, quorum selectam medullam extraxisse videtur Maldonatus, ut habes apud Surium hoc die. Mirum autem cur a Notkero, tam fideli Adonis imitatore, *Epaphras* prætermisus sit, ejusque loco substituti alii, non satis undequaque cognitum, ne quidem apud codices Hieronymianos, quantumvis auctos. At de hoc tantopere nobis laborandum non est, ubi ex supradictis certissima textus origo simpliciter et manifeste patescit.

*Justæ et
Rufinæ.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Incipit: *Apud Thebaidem*, etc. Tum de *Epaphra*, rescisso utrobique elogio. Cetera purus.

quæ a Diogeno præside comprehensæ, gravi cruciatus dilaniatæ sunt.

ROSWEYD. Augetur in fine, his verbis: *Lugduno Rustici presbyteri*.

BRUXELLEN. Denuo anticipat: *In Judea, natale beati Joseph, qui cognominatus est justus, et cum beato Mathia sub Apostolica sorte statutus; quique prædicationis officio inserviens, multamque pro fide Christi persecutionem sustinens, venenum fertur bibisse, ex quo nichil triste pertulerit: sed victorioso fine in pace quievit. Colosis, natale sancti Ephire. Qui a beato Paulo Colocensibus ordinatus episcopus, clarus virtutibus, ibidem martyrium pro ovibus sibi creditis, virili agone percepit. Apud Tyburtinam Ytalix, natale sanctæ Symphosæ cum*

*De Joseph,
per anticipa-
tionem.*

PULSANEN. In *Epaphra* et *Arsenio* purus, silet de duabus ultimis *Justa* et *Rufina*.

LOVANIEN. In duabus primis purus, rescindit elogium *Justæ* et *Rufinæ*.

CENTULEN. In prima satis purus, sic pergit: *Eodem die, sancti patris nostri Arsenii, vita et moribus Christo Domino per omnia digni. In Hispaniis civitate Hispani, sanctarum Justæ et Rufinæ,*

De Sym-
phoroſa
et 7 filiis.

septem filiis. Quæ suspensa crinibus, et post olli-
gata saxo, in fluvium præcipitata est. Deinde filii
per varia tormenta martyrizati sunt omnes. Hæc
etiam hac die non satis apte referuntur. Sequi-
tur : Apud Thebaidem, sancti Patris Archeui.
Qui ex insigni senatore, in heremo factus est mona-
chus. De quo in verbis seniorum refertur, quia
propter, etc. In fine : Apud Trajectum inferius,
depositio sancti Barnulphi episcopi et confessoris. In
GREVENO vocatur Bernoldus.

Barnulph.

Mira de
Arsenio.

IIAGENOYEN. In prima satis purus est. Deinde :
Apud Thebaidem, depositio sancti patris nostri Ar-
senii, fratris sancti Eusebii, patris sancti Alle-
xii. Qui quando in seculo erat, imperialibus sal-
tem vestibus erat indutus, et nimis erat delicatus,
et Theodosio imperatori erat carissimus, ita ut duos
ejus filios de sacro fonte levaret. Et hic post conver-
sionem erat abstinentissimus, et vestibus omnium
vilissimus. Et ideo sicut Daniel propheta, spiritu
prophetiæ claruit. De quo refertur in verbis seniorum,
quia propter, etc. In Justa et Rufina satis
purus est.

Translatio-
nis Sambar-
iæ.

AQUICINER. Subjungit in fine proprium loci,
hoc modo : Aquicincti, translatio sanctæ Sambariæ
virginis et martyris. Sed hæc sunt a recentiori
manu, ut in apographo notatur.

Inventionis
Gervasi et
Protasii.

VICTORIN. et REG. SUEC. sub nota num. 130.
Mediolani, inventio sanctorum Gervasi et Protasii.
Vide de his Usuardum XIX Junii, et Acta eo die,
in quibus de his fusius agitur.

Textus con-
tractus.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Justæ et Rufinæ.
Arsenii confessoris et solitarii, dudum Senatoris
Romæ. Epaphræ episcopi Colossensis, discipuli
beati Pauli Apostoli.

Assumptio-
tionis Eliæ.

In VATICAN. num. 5949. Deest Arsenii. Adji-
citur : Assumptio sancti Eliæ prophetæ.

FLORENTIN. Apud Spoletum, passio sanctorum
martyrum Euticii, Britii, Joannis, Teudilii, Isaach,
Laurentii, Herculani et Parietalis. Quorum capita
Martianus tyrannus jussit truncari et inhumata
corpora eorum derelinqui. Sed quædam inclita ma-
trona vidua, illa condidit in prædio suo in cœmite-
rio Pontiano, non longe ab urbe prædicta, ut habe-
tur in gestis sancti Proculi (in excuso est Pauli)
episcopi et martyris. Nomina vero eorum sunt hæc :
Euticius... Theudila... Treveris, sanctæ Severæ
virginis.

Euticii et
soc.

Severæ.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit : Colosis, sancti
Epaphræ episcopi et martyris; qui a beato Paulo,
etc. Reliqua totius textus satis pura sunt. In fine
additur : Treveris, beati Martini episcopi et mar-
tyris. Constantinopolim, sanctæ Darix virginis.
Lugduno Gallix, depositio beati Rustici episcopi et
confessoris.

Martini.

Darix.

Rustici.

GREVEN. Treveris, beati Martini, primi ejusdem
urbis episcopi et martyris. Symmachi Papæ. Lug-
duni Gallix, sancti Rustici episcopi et confessoris.
Item sancti Justi. Constantinopoli, sanctæ Darix
virginis. Item beatæ memoriæ, Bernoldi episcopi
Trajecti inferioris et confessoris.

Martini.

Symmachi

PP.

Rustici.

Justi.

Darix.

Bernoldi.

MOLAN. In prima editione nulla habet Aucta-
ria. In posterioribus hæc pauca subjungit : Tre-
veris, beati Martini, decimi ejusdem urbis episcopi
et martyris. Eodem die, Symmachi Papæ. Die de-
cima nona, sancti Patris Dii. Et sanctæ Macrinæ,
sororis magni Basilii. Notandum, quod in harum
editionum textu litteris Italicis post Justæ et Ru-
finæ quæ, inserantur hæc verba; vendentes vasa
fictilia, citato ad marginem Officio Sanctorum
Hispaniæ, Maldonato et Surio, ex quibus videli-
cet illa accepta sunt. In priori signatur lectio
secunda Burgensis ecclesiæ.

Martini.

Symmachi.

Dii.

Macrinæ.

XIII Kal.

Die 20.

Joseph Justi.

Natalis beati Joseph, qui cognominatus est justus. Hic prædicationis et sancti-
tatis officio inserviens, multamque pro fide Christi persecutionem a Judæis
sustinens, victoriosissimo fine in Judæa quievit. De quo refertur, quod ve-
nenum biberit, et nihil ex hoc triste pertulerit, propter Domini fidem. Apud Dama-
scum, sanctorum Sabini, Maximi, Juliani, Macrobbii, Cassii, Paulæ, cum aliis de-
cem. Civitate Corduba, sancti Pauli diaconi et martyris.

Sabini et
soc.

Pauli dia-
coni.

Puros censemus Herinien. Max-Lubec. Antverp-Max. et Lovaniensem.

VARIA LECTIO. Sunt qui legant, prædicationis officio et sanctitatis inserviens, melior est textus
nostri constructio, ubi inserviens cum Adone, non serviens, ut alii. In omnibus Damascenorum
hic est ordo : Sabini, Maximi, Juliani, etc. Soli Greven. et Molan. ita vertunt : Juliani, Sabini,
Maximi, procul dubio ex diversitate codicum Hieronymianorum, de qua vide Florentinum. Heri-
nien. pro Macrobbii, male scripsit Macrabii, ut alii Pauli, pro Paulæ, etc. Alia in proxime sequenti
Observatione expediuntur.

Joseph.

OBSERVATIO. Circa primam et secundam textus nostri annuntiationem nulla prorsus difficultas
suscitari potest. Joseph, ab auctore Romani parvi sacris Fastis primum insertus, ita ibi prædi-
catur : Joseph, qui cognominatus est justus, qui a Judæis pro Christo multa perpessus, victor in Judæa
quievit. Ado elogium auctius reddidit, a Notkero descriptum. Noster, ut semper assolet, dum tex-
tus Adoniani paulo diffusiores sunt, summa rerum capita eleganter compegit. Quod autem de hau-
sto innoxie veneno dicitur, ex Rufini Eusebio lib. 3 cap. 28 desumptum existimo. Cetera ex Actis,
aut Patrum traditione colligenda sunt, ut fecit Tillemontius tomo I variis locis, sed maxime pag.
119, quæ in Actis nostris accuratius discentur. — Martyres Damasceni, ut hic signantur, ita ex
Hieronymianis accepti sunt ab Adone, ex quo in nostrum et Notkerum transfluxere. De nonnulla,
inter vetustissimum Epternacensem et reliquos Hieronymianos codices discrepantia, agit Florenti-
nus, quem curiosus lector consulat.

Sabini et soc.

Hactenus

Hactenus certe sibi constat Usuardina veritas, ex consensu codicum omnium; venenum aut delictum in cauda latet. Ut autem clare et ordine procedam, verba Pratensis codicis primum recito. Addit ille post præfatas binas commemorationes: *In pago Bononiensi, sancti Ulmari confessoris*. Quibus subjungit egraphum nostrum: *Eodem die, sanctæ Margaritæ virginis et martyris*, sic tamen ut ex subvirgulatione facile intelligam, ea verba ex margine in textum traducta, quod subinde confirmavit oculatus inspector Clar. Castellanus, asserens recentiori manu eo loci scriptum esse, non *Margaritæ*, sed hoc pacto: *Eod. die, scæ Mariæ virg. et mr.* Unde et qua ratione *Marina* illa cum *Margarita* confundi possit, dicere cœpimus ad xviii Junii, sed ut candide fatear, operosioris disquisitionis est, quam ut hic indagetur. Impræsentiarum sit satis, ostendisse annuntiationem illam antiquis Martyrologis incognitam, in codicibus Usuardinis plane esse adjertitiam, atque adeo a puritate deficere codices omnes quotquot illam adoptant, ut sunt, Antverp-Maj. Antverp. Munerat., Greven. et alii. Restat solvendus nodus in *Vulmaro*, quem jam ferme xvii Junii, ex toto præcidimus. Hic solum accedet Castellani observatio, ita Gallice ad me scribentis: *Le 20 (Juli) finit par une rature, sur laquelle est recrit d'une main très ancienne: In pago Bononiensi, etc.* Quod significat, annuntiationem prius illic positam, erasam esse, et quæ modo apparet, vetustissima manu ei inscriptam. Meminisse oportet ad xvii Junii in eodem codice expunctum *Vulmarum*, eique substitutum *Gundulfum Bituricensem* (ut in similibus non semel factitatum alibi ostendimus;) et sic manifeste comperiemus, correctorem illum, quisquis fuerit, hac die *Paulum Cordubensem* exculpisse, ut eo *Vulmarum* transferret, quem ob spatii angustias Adoniana phrasi non potuit exprimere; uti nec codices alii in ea annuntiatione conformes sunt. Hinc modo conjice, restituendam loco suo annuntiationem *Pauli*, a nobis idcirco in textu positam prout eam diserte signant citati supra codices quatuor, et præterea, Tornacen. Antverp. Munerat. Greven. Ultraject. cum aliis codicibus et extractis. Molanus, qui in prima sua editione de *Vulmaro* recte egerat xvii Junii, merito hac die eum prætermisit; sed cur *Paulum* neglexerit, non satis perspicio; multo minus cur in editionibus aliis utrumque posuerit: ubi immemorem sui diceres, nisi in annotatione, nescio quam hujus duplicitatis causam indicaret. Nobis itaque, perpensis omnibus, dubium non est, quin *Paulus*, a sancto Eulogio lib. 2 Memorialis cap. 6, egregie celebratus, cum pluribus aliis martyribus Cordubensibus, quos in Hispania Usuardus collegerat, inde in Franciam allatus, et hoc die, martyrii ejus proprio, non vero *Vulmarus*, consignatus sit, ut proinde vindicatam putemus primigeniam et germanam Usuardi simplicitatem.

De Pratensi
alisque co-
dicibus.

Pauli

AUCTARIA.

DE PRATENSI codice jam diximus. Ei in augmentis de more similis est ANTVERP-MAJOR. **TORNACEN.** Incipit: *Margaretæ virginis*. In elogio Josephi mutilus est, a *de quo refertur*, etc. Cetera purus.

Margaretæ.

Vulmari.

ROSWEYD. In fine solum habet: *In pago Bononiensi, sancti Ulmari abbatis et confessoris*. Malo ego cum aliis scribere *Vulmari*.

Margaretæ.

ANTVERP. et UGHELLIAN. De *Margarita* sic habent: *Apud Antiochiam, passio beatæ Margaritæ virginis et martyris*.

MUNERAT. Textui puro subdit: *Eodem die, sanctæ Margaretæ virginis et martyris*.

De eadem.
Octavæ
Bonaven-
turæ

BELIN. Habet etiam textum purum, sed addit: *Apud Antiochiam, passio beatæ Margaritæ virginis et martyris. Item eodem die, Octava sancti Bonaventuræ episcopi et confessoris, Ordinis Minorum*. Similia festa hic sæpius notantur.

Arnulphi C.

Margaretæ

GREVEN. Post textum purum solus in ipso textu adjungit: *Ipsa die, sancti Arnulphi confessoris, sine characteristica, unde dignoscatur*. Deinde: *Eodem die, sanctæ Margaretæ virginis et martyris*. Vide superius Observationem.

MOLAN. Deficit, ut supra dictum est, in annuntiatione *Pauli* martyris Cordubensis.

Severæ.

ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERG. et DANIC. Textui puro superaddunt: *Treveris, sanctæ Severæ virginis, sororis sancti Monowaldi, ejusdem loci episcopi*. Vide infra codicem BRUXELLESEM, etc.

CENTULEN. Natale beati Joseph, qui Justus cognominatus est, quibus (quique) corpus Dominicum in sepulchro proprio meruit sepelire. Satis patet confusio. In Damascenis, purus est, nisi quod pro *Maximi*, scribat, *Maximini*. In *Thebaide*, sancti *Victoris*. *Cordubæ*, sancti *Pauli* diaconi et martyris. In pago *Boloniensi*, sancti *Vulmari* abbatis. In

Victoris.
Vulmari.

margine autem nova plane manu adjectum legitur: *Apud Antiochiam passio sanctæ Margaritæ virginis et martyris*.

Margaretæ.

BRUXELLEN. De beato Joseph, locutus est die præcedenti. Porro in Damascenis et Paulo purus, subdit: *In pago Bononiensi, depositio sancti Vulmari presbyteri et confessoris. Treveris, sanctæ Severæ virginis, sororis sancti Modualli, ejusdem loci episcopi. Apud Antiochiam, beatæ Margaretæ virginis et martyris*.

Vulmari.
Severæ.
Margaretæ.

HAGENOVEN. Sic incipit: *In Judea, depositio beati Joseph, qui cognominatus est Justus. Hic erat filius Alphæ et Mariæ Cleopæ, quæ fuit soror beatæ Mariæ, matris Domini nostri Jesu Christi et frater Jacobi Minoris et Symonis et Judæ Apostolorum. Hic fuit unus ex septuaginta duobus discipulis Domini; et post ascensionem Domini, sortem misit cum Mathia pro apostolatu per electionem Apostolorum. Hic ingratibus mysteriis Domini intererat et Spiritum sanctum cum Apostolis recepit. Hic postea prædicationis et sanctitatis officio inserviens, etc., pure. In Damascenis et Paulo, cum textu consonat, et in fine adjeit: *Treveris, depositio Severæ virginis, sororis Modowaldi episcopi ejusdem civitatis*.*

De Joseph.

Severæ.

AQUICINCT. Pro *Cassi, Paula*; habet *Bassi, Pauli*. Deest, civitate *Corduba*, etc. Sed in fine: *Eodem die, sanctæ Margaretæ virginis et martyris. In pago Bononiensi, depositio sancti Vulmari abbatis*. Idem hic sæpius recurrit.

Margaretæ.
Vulmari.

VICTORIN. *Antiochiæ, sanctæ Margaretæ virginis*. Vide infra elogium apud **MOLANUM**.

Margaretæ.

In **VATICAN.** Deest *Pauli*. Adjectum: *In Cassino, natalis sancti Severi episcopi*.

Severæ.

ALTEMPS. *Apud Cluniacum, exceptio reliquiarum beati Gregorii Papæ*.

De reliquiis
Gregorii.

- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Margaretæ virginis et martyris. Joseph qui dictus est Justus. Sanctorum martyrum Subini, Maximi, Juliani cum ceteris. Bernoldi episcopi Trajectensis, qui apud sanctum Petrum quiescit.*
- Bernoldi.**
- Exceptionis reliquiarum Gregorii PP.** **CLUNIAE.** CODEX D. DU CHEVAL sign. C. et CAU-
DIAC. Adjungunt : *Ipsa die Cluniaci monasterio, gloriosa exceptio reliquiarum beati Gregorii Papæ.*
- Haptus Eliæ.** **EDITIO LUBECO-COL.** Incipit : *Eliæ raptus est in caelum curra ignis, astute et vidente Heliseo. Sequitur de Joseph et Damascenis, satis pure. Tum : In Thebaida, sancti Victoris confessoris. Civitate Corduba, etc. In pago Bononiensi, depositio sancti Vulmari abbatis, presbyteri et confessoris. Treveris, sanctæ Severæ virginis, sororis sancti Monowaldi, ejusdem loci episcopi et confessoris. Quæ in ecclesia sancti Eucharri quiescit. Alibi melius legitur, Modoaldi.*
- Victoris.** **GREYEN.** *In Thebaidæ, sancti Victoris confessoris. Magni presbyteri et Amorini. In pago Bononiensi, sancti Vulmari abbatis, presbyteri et confessoris. Item Placeriæ. In Tuscia, sanctæ memoriæ Ambrosii presbyteri et confessoris, Ordinis Prædicatorum. Item, sanctæ Wilgefortis virginis, et martyris, filix regis Portugalix. Severæ virginis, sororis sancti Modoaldi episcopi Treverensis. Vide notationem Baronii.*
- Magni, etc. Vulmari. Placeriæ. Ambrosii. Wilgefortis. Severæ.**
- MOLAN.** *Apud Antiochiam, passio beatæ Margaritæ virginis et martyris. Treberis, sanctæ Severæ virginis, sororis sancti Modoaldi, ejusdem loci episcopi. Eodem die, in pago Gallix Bononiensi, monasterio Silmaco, depositio sancti Vulmari abbatis. Postea typis minoribus : Item sanctæ Wilgefortis virginis et martyris, filix regis Portugalix : quum nonnulli Latine, Liberatam, Teutonice autem, Ontcommeram agnominant. Editiones aliæ post textum integrum purum, subdunt : Apud Antiochiam, passio beatæ Margaritæ virginis et martyris. Quæ per Olybrium præfectum multa tormenta passa est pro Christi nomine, vincula, carceres, flagella, equuleum. Quam et diabolus in draconis specie, similiter et in Æthiopia, tentavit, sed per signum sanctæ Crucis superatus est. Novissime vero per prædictum præfectum decollata, sacro martyrio vitam finivit. De hac alibi, ut XIII Julii, etc. Sequitur in his editionibus, tamquam pars Usuardi textus : Eodem die, in Gallia pago Bononiensi, sancti Vulmari confessoris, admirandæ sanctitatis viri. Treveris, sanctæ Severæ virginis, sororis sancti Modoaldi, ejusdem loci episcopi. In Portugallia, natalis sanctæ Wilgefortis virginis et martyris, quæ amore castitatis et Christianæ fidei, in cruce moriens, feliciter transivit ad Dominum. Non est nomen Lusitanicum.*
- Margaritæ. Severæ. Vulmari. Wilgefortis. De Margarita.**

XII Kal.

Die 21.

- Danielis.** **Praxedis.** **D**anielis prophetæ. Romæ, sanctæ Praxedis virginis. Hæc in omni castitate et lege divina erudita, vigiliis et orationibus atque jejuniis assidue vacans, quievit in Christo, sepultaque est juxta suam sororem Potentianam via Salaria. In Galliis civitate Massiliæ, natalis sancti Victoris ; qui cum esset miles, et nec militare, nec idolis sacrificare vellet, primo in carcerem trusus, ibique ab angelis visitatus, deinde variis exereciatus pœnis, novissime contritus in mola pistoria, martyrium consummavit. Passi sunt cum eo tres milites, Alexander, Felicianus et Longinus. Trecas, sanctæ Juliæ virginis et martyris.
- Victoris et aliorum MM.**
- Julix.**

Sumitur textus ex Praten. Herinen. Tornacen. Antwerp-Majore, Antwerp. et Max-Lubec. Munerato, Belini prima editione, Greveno et Molano.

VARIA LECTIO. Recte legunt omnes, *orationibus atque jejuniis assidue vacans*, nescio cur in Antverpiensi inseratur vox *erudita*, unde exurgit inepta constructio, *orationibus atque jejuniis erudite assidue*, etc., cum eadem prius bene posita sit, *lege divina erudita*, etc. In Christo quievit, est transpositio Antwerp-Majoris, ut in alio faciunt Belin. Greven. et Molan. qui pro *juxta suam sororem*, mutant in *juxta sororem suam*. Alibi diximus *Pudentianam* scribi, pro *Potentiana*, sed hic codices omnes cum textu consentiunt. *Marsilia* habent Munerat. et Belin. Rursus Belin. ubi in textu est, *et nec militare, nec idolis*, etc., ponit, *et non militare, nec*, etc. Antwerp-Major vero omittit *et*, male etiam efformans sequentia, hoc modo : *Primo cum in carcerem trusus, ibi ab*, etc. Et Belin. iterum *angelo*, pro *angelis*. Reliqui in textu *pœnis*, licet plerique omnes codices diphthongis careant, in quo et similibus vix servari potest orthographica uniformitas. Belin. aliis verbis usus, scripsit, *variis cruciatibus punitus*. Sensus exigit, *novissime contritus in mola pistoria*, sed Antwerp. et Max-Lubec. ponunt *constrictus*, atque eadem editio et Belin. omittunt *in*. Greven. et Molan. hic denno a communi lectione deficiunt, nam ubi omnes alii legunt, *passi sunt cum eo tres milites ipsi* omittunt *tres. Longinus*, pro *Longinus*, error est in Antverpiensi-Majore ; minores alios, tum ex hoc, tum ex aliis codicibus prætereo.

- Danielis.** **Praxedis.** **O**Bservatio. De Daniele propheta agit hodie Beda secundo loco, post *Praxedem*. Romanum parvum sequitur Ado, hunc Noster et alii, iisdem ferne omnes terminis. Videbitur suo tempore, quanti faciendus sit, qui apud Surium hoc die exstat, totus ille Metaphrastis de Daniele et tribus pueris Babilonicis commentarius. — *Praxedem* etiam memorat Romanum parvum, et Beda, ut jam dixi. Rabanus eam ex Beda accipiens, elogium format ab Adoniano plane diversum. Noster Adonis textum, paulo longiorem, nitide suo more contraxit. Unde vero narrationis suæ materiam

Viennensis

Viennensis acceperit, non est opus hic repetere; vide quæ dicta sunt xix Maii et xx Junii. — *Victor* Victoris et soc. Massiliensis illustris martyr, a Romano parvo his solum verbis notatur: *Massilia, Victoris martyris*. Ast in Hieronymianis, iisdem sociis militibus stipatus est, quos Ado nominatim etiam recensuit, addito itidem *Deutherio puero, qui ad Martyrum sepulcrum orans emisit spiritum*. Et hæc eadem vestigia pressit Notkerus, Adonem totum et in hisce Martyribus et in Praxede suum faciens. Usuardus autem, solita methodo, panegyrim in pauciora redigens, solos milites, omisso puero, commemoravit. Nec vero, quæ de puero illo tradit Viennensis, adeo explorata sunt, quemadmodum gloriosissimi *Victoris* et aliorum trium Acta, ab omnibus eruditis summopere laudata, et a C. V. Francisco Bosqueto primum vulgata, de quo vide in admonitione prævia Ruinartii inter selecta pag. 299. Gallice eadem recensuit Tillemontius tomo 4 a pag. 549. Videndi etiam *Annales Massiliensis* P. Guesnay pag. 131. Quæ omnia in Actis ex professo elucidabimus. — Porro *Trecensem Juliam* Julia. solus Usuardus superaddidit, antiquis aliis aut præteritam, aut ignotam, quæ tamen plane non minus ac reliqui, ex unanimi nostrorum codicum consensu Usuardina censenda est. Historia passionis ex Camuzato pag. 381 in Surium translata est, sed quam Tricassini Promptuarii auctor fatetur *inconcinæ conscriptam*. Alii magis vituperant, ut vide apud laudatum Tillemontium tomo citato pag. 348. Notabis, Bedam hac die *Symphorosam* referre cum eodem ferme elogio, quod Ado posuit xxvii Junii, cujusque epitomen illic ex Usuardi stylo exhibuimus. Rabanus supra ductorem sapiens, multa alia adjunxit. Verum cum ea ad Usuardum minime pertineant, hic Bedæ a reliquis dissonantiam, quam nonnulli codices nostri Usuardini imitantur, indicasse suffecerit. *Ædipo* opus est, ut intelligatur, quid Wandelbertus tertio suo versiculo insinuare voluerit. Nisi alludat ad dedicationem ecclesiæ S. Petri, in qua depositum est S. Wandregisili corpus, de qua meminerunt Hieronymiana. Sed tunc versus ille ad diem sequentem pertineret. Ita hac die cecinit:

Prædis duodena effulget virginis atque

Prophetæ Danielis nomine, sine, fideque.

Ipsa luce pii solennis dedicatio Petri.

AUCTARIA.

Arbogasti. **R**OSWEYD. Inter Massilienses et Juliam Trecensem, ponit: *Eodem die, S. Arbogasti Straburgensis episcopi et confessoris*. Voluit dicere *Straburgensis*, pro *Argentinesis*, vel *Argentorateusis*.

PULSANEN. Purus est usque ad sancti *Victoris* inclusive; sed desunt reliqua omnia.

Arbogasti. **ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et LOVANEN.** Annuntiationum loca commutant, Juliam Trecensem præponentes martyribus Massiliensibus. In fine autem adjiciunt: *Eodem die, sancti Arbogasti Argentinensis episcopi et confessoris*. Vide quæ de ipso notavit Baronius.

ALBERGEN. et DANIC. Incipiunt a Praxede, quam sequitur Daniel. Cetera proxime præcedentibus similes sunt. In Danico ad marginem apponitur: *Octava sancti Bonaventuræ*.

Octava Bonaventuræ. Textus mutilus.

CENTULEN. Obitus Danielis prophetæ. *Romæ, sanctæ Prædis virginis. Quæ fuit soror beatæ Potentianæ virginis. Civitate Massilia, passio beatissimi Victoris martyris, et cum eo Alexandri, Feliciani et Longini militum. Trecas, sanctæ Julię virginis martyris, cujus corpus in ecclesia beatæ Mariæ, apud Jordarense cenobium quiescit.*

De Praxede.

BRUXELLEN. Incipit: *Romæ, sanctæ Prædis virginis. Hæc in omni castitate et lege divina erudita, cum sorore sua beata Potentiana, post transitum Pudentis sui patris, in virginitate permansit, et jejuniis, vigiliis atque orationibus assidue vacans plena operibus bonis et elemosynis, migravit ad Christum. Cujus corpus via Salaria juxta prædictam suam sororem sepultum est. Item, Danielis prophetæ. In Victore purus est, usque ad exercitatus panis, ubi sic pergit: *Novissime in molam pistariam missus, in qua spursum vertigine animalis macerari solet, atque ita contritus, sub Asterio præside martyrium consummavit. Et cum eo passi sunt, etc.* In Julia purus est. Addit in fine: *Apud Argentinam civitatem, sancti Arbogasti, ejusdem loci episcopi et confessoris.**

Arbogasti.

HAGENOEYEN. Propheticum elogium more suo conglobavit, quod hic non vacat describere. In

Praxede non nihil interpolatus, martyres Massilienses et Juliam Tricassinam omittit, sic in fine de Arbogasto subjiciens: *In civitate Argentina, depositio sancti Arbogasti, ejusdem civitatis episcopi et confessoris. Hic inter cetera miracula virtutum ejus, Dagoberti regis Franciæ unicam filiam, de feris dilaceratam et mortuum, suis precibus resuscitavit; et ob hoc Rex Rubiacum castrum et oppidum ecclesiæ sanctæ Mariæ in Argentina tradidit. Ipse autem Arbogustus multos annos vixit, et pluribus miraculis claruit, et in pace finivit vitam, et in ecclesia sancti Michaelis sepulturam sibi fieri fecit.*

De Arbogasto.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Prædis virginis, sororis sanctæ Potentianæ, quæ Romæ simul quiescunt. Danielis prophetæ. In Galliis civitate Massilia, Victoris militis et martyris, contriti in mola pistoria. Item trium militum, qui cum eodem passi sunt. Vide nomina superius.*

Textus mutilus.

CODIX D. DU CHEVAL, signatus C. Item, sanctæ Symphorosæ. *Symphorosæ.* Hic passim recurrit.

In **VATICAN.** num. 5949. Deest Danielis et Julię. An cetera pura sint, dubito.

ALTEMPS. In fine: *Item, sanctæ Symphorosæ virginis.* Voluit dicere viduam. Symphorosæ.

BURDEGALEN. *Trecas, sanctæ Julianæ virginis et martyris. Item, sanctæ Symphorosæ. Salvia, sancti Sereneti (an Serenedi?) confessoris.* Julianæ. Symphorosæ. Sereneti.

CAUDIACEN. *In Galliis, adventus et susceptio corporis sancti Domnini, vel Doumini martyris, ex sacra Aquitaniæ provincia, translatum in Schula, in pago Toloricensi, in loco antiquitus Magno-loco dein nomine dicto, anno Incarn. Dominicæ DCCCLXXXIX.* Quid hæc omnia significent, fateor me non satis clare intelligere. Adventus corporis S. Domnini.

REMENS. SS. Timoth. et Apollin. *Civitate Carentis, depositio S. Leubini episcopi et confessoris.* Leubini. An non *Carnotis, Leubini?* De quo xv Septembris.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit a Praxede, ubi non nihil interpolata est. Sequitur Daniel et Julia, pure. Tum de Victore, ubi solum inseruntur nomina *Diocletiani et Maximiani* tyrannorum. In

fine

fine autem : *Item Trecas, passio sanctorum martyrum (hic inseri poterat nomen Claudii) imperatoris barbarorum, Justi et Secundini, ac aliorum quinque, sub Aureliano imperatore. Eodem die, sancti Arbogasti episcopi Argentinensis et confessoris. Ipso die, beatorum martyrum Dionysii, Ponti, Cussionis, Papirii, Saturii, cum aliis septem. In GREVENO est Custionis.*

Symphorosæ.

Hælix, etc. Vastradis. Dionysii et soc.

Deutherii.

De Arbogasto.

Albini. Danielis abbatis. Soc. Julix.

BELINI EDITIO ALTERA. In fine subjicit : *Item sanctæ Symphorosæ.*

GREVEN. In Africa, Hælix et Stertionis. Vastradis martyris. Dionysii et Ponti, Custionis, Papirii, Saturii et aliorum septem. Eleutherii (Deutherii) pueri et confessoris. Qui cum oraret ad sepulcrum sancti Victoris, emisit spiritum. Arbogasti episcopi Argentinensis et confessoris. Qui de Scotia egressus, plenam virtutibus vitam agens, præfatæ ecclesiæ gloriæ præfuit, tempore Dagoberti regis, cujus etiam unicum filium, in venatione equo dejectum et protritum, oratione fusa, ad vitam revocavit. Albini confessoris. In Ægypto, Danielis abbatis, presbyteri et confessoris. Trecas, passio sanctorum martyrum (Claudii) imperatoris barbarorum, Justi

et Secundini, cum aliis quinque, sub Aureliano imperatore.

MOLAN. De Julia subnectit : *Cujus sacrum corpus in territorio Meldorum, in ecclesia beata virginis Mariæ, Jordarensis monasterii est translatum, ubi honorifice veneratur humatum. Eodem die, in Cellensi monasterio, sancti Sulpitii episcopi et sanctæ Leochadiæ virginis. Trecas, passio sancti Claudii imperatoris barbarorum, Justi, Jocundini, cum aliis quinque, sub Aureliano imperatore. Eodem die, sancti Arbogasti Argentinensis episcopi et confessoris. Tum minoribus typis : Qui de Scotia, etc., ut GREVEN. supra. In posterioribus editionibus, de Julia Trecensi eadem adduntur. Tum : Ibidem, passio sancti Claudii imperatoris, Justi, Jucundini, etc. De Arbogasto, simpliciter absque elogio. Tum : Die vigesima prima, sanctorum patrum Simeonis, qui propter Christum dictus est Salus, et Joannis synascetæ ipsius. Vide quæ de Simeone Salo in Auctariis nostris dicta sunt 1 Julii ex relata ibi longiori observatione Rosweydi. Eodem die, in Cellensi monasterio, translatio sancti Sulpitii, etc., ut in priori.*

De Julia.

Sulpitii et Leocadiæ.

Claudii, etc.

Arbogasti.

Simeonis Salii et Joannis.

Translatio sancti Sulpitii.

XI Kal.

Die 22.

Platonis. Mariæ Magdalensæ et Syntyches. Wandregisili. Menelei.

Ancira Galaciæ, natalis sancti Platonis martyris, cujus gesta habentur. Eodem die, sanctæ Mariæ Magdalensæ et Sinticen beatæ, quæ Philippis dormit sepulta : de qua Apostolus Paulus scribit. In monasterio Fontinella, depositio sancti Wandregisili confessoris. In territorio Arvernensi, sancti Menelei abbatis.

Ita habent Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-Major. Rosweyda. Munerat. et Greven.

VARIA LECTIO. Sequor communem codicem lectionem *Ancira Galaciæ*, aliqui paulo melius *Ancira Galotix*; optime solus Molanus cum Adone, *Ancyra Galatiæ*. Videntur Pratenis et Herinien. scribere *Magdalenis*, sed reliqui omnes, ut in textu, præterquam quod multi diphthongum negligant, quam ad vitandam confusionem, puto et hic et alibi efformare necesse esse. Non eadem est ratio in *Sinticen*, quam proinde reliqui, ut est in codicibus. Tornacen. et Munerat. ponunt *Sinticem*, quod æque aberrat. Nec satis accedit Praten. per *Synticen*, nec Greven. per *Sintiches*, nec demum Molanus per *Syntiches*; recte in Romano parvo, a Rosweydo haud dubie correcto, *Syntyches*. Praten. cum solitis gregalibus legit : *In pago Rotomagensi*, sed nos cum reliquis magis Usardine : *In monasterio Fontinella*. De quo infra in Observatione dicendum. Sunt qui ponant *Vuandregisili*, sed ferme omnes cum textu, nisi quod Munerat. male formet *Wandregisilli*, adjungatque titulum *abbatis*, quem etiam adscribit Antverp-Maj. cum nonnullis sequioris notæ codicibus. *Arvernensi* in Munerato, et *Arvernensi* in Rosweyda. forte librarii sphalmata sunt; uti et in postremo *Menelei* pro *Menelei*.

OBSERVATIO. De tribus primis hujus diei Sanctis sic hodie loquitur Romanum parvum. Primo loco : *Sanctæ Mariæ Magdalensæ*. Secundo : *Et Syntyches, quæ Philippis dormit*. Tertio : *Ancyra, Platonis martyris*. Eundem ordinem servat Ado, nihil magnopere in laudem adjiciens. Noster, inversa paululum serie, *Platonem* principio memorat, ipsissimis Adonis verbis, quæ hic ex Hieronymianis apographis accepisse videtur, correctæ ex Romano parvo positione, quæ in illis corrupte legebatur : In *Ankira vel Auritia, Gallaciæ* vel *Gallitiæ*, quo etiam ferme modo in Rabano legitur. *Platonis gesta* in Hieronymianis *haberi* dicuntur, sed ea diversa fuisse existimo, ab iis, quæ apud Surium a Metaphraste exornata inveniuntur, quæque Tillemontio tomo 5 pag. 563 aliisque hodiernis criticis nequaquam probantur. Nos de his loco suo. — Secundam annuntiationem sic profert Beda : *Natale Mariæ Magdalensæ*; ut vix quidquam in re discrepent et hic et Romanum parvum et Rabanus et Ado, etc. Ceterum inter Festivitates Apostolorum, elogii vice, notat Viennensis expulsiorem ab ea septem dæmoniorum, et primam Christi Domini apparitionem, ipsi factam post resurrectionem, quæ omnia ex Molano in Auctariis recitabuntur. Ex re nata fluit observatio, nimirum Martyrologia nostra ubique *Mariam Magdalensam* distinctissime exprimere, nusquam vero *Mariam Bethoniæ* multo minus *peccatricem feminam* apud Evangelistas *anonymam*. Neque enim *septem ejecta dæmonia* pro peccatis accipi oportere, satis probatum hactenus reperi. Vulgo notum est *Mariam et Martham sorores Lazari* in antiquis Martyrologiis referri XIX Januarii, ut in Auctariis nostris ibi notavimus. Juverit hic apponere P. Grothusii nostri sententiam ad vetustum Kalendarium Paderbornense Mss. ipsa illa die XIX Januarii. *Vere, inquit, Maria, soror Marthæ, prorsus alia est a Maria*

Platonis

Mariæ Magdalensæ.

illa

illa Magdalene, quæ celebratur xi Kal. Augusti, quoniam ex historia Evangelica omnino oportet cum multis SS. PP. asserere, tres fuisse personas diversas, omnes tamen Sanctas et Christo ministrantes, quæ nomine Mariæ Magdalene vulgo indicantur : prima fuit ex castro Magdalo, prope Capharnaum, de qua septem dæmonia Dominus ejecit; secunda fuit Nimitis peccatrix, misericordiam consecuta; tertia de Bethania soror Lazari. Hanc doctissimi viri opinionem, multorum eruditorum, qui agitatissimam quæstionem ventilant, calculo hodie confirmatam invenio. Ne quid tamen præmature hic definiam, totius controversiæ decisionem ad Acta remitto. Vide interim de ea breviter disserentem Tillemontium tomo 2 a pag. 28. Audi modo Wandelbertum:

*Undecimam Christo felix miserante Maria
Ornat, septeno caruit quæ dæmone, quamque
Magdala progenitam signat cognomine origo.*

Syntychem etiam satis breviter perstrinxit Ado, sit ut omnia prope ejus verba Noster in tabulam suam transtulerit. Est apud Paulum ejus commendatio ad Philippenses cap. 4, vers. 2. De ejus obitu et sepultura alibi videbitur. Quid autem sibi hic velit disparatarum personarum conjunctio, divinare non lubet, sed ita scripsisse Usuardum et certum et palam est. — Meneleus in præcitatis Martyrologis non invenitur; de Wandregisilo dubium faciunt Hieronymiana apographa: certe haudquaquam ambigimus, quin vere ambo Usuardini sint, tametsi Castellanus, erasionem aliquam in codice Pratensi se observasse moneat, cui hæ duæ ultimæ annuntiationes inscriptæ videantur. Sed quod mirandum, inquit, sola hæc verba: IN PAGO ROTOMAGENSI, ab aliena manu sunt, ceteris omnibus eodem caractere evidentissime figuratis, quo totum Prateuse autographum scriptum est. Fueritne in præfato codice facta tam longa expunctio, nec ne, certo statuere integrum non est; mihi consensus codicum ferme omnium abunde probat, utrumque Sanctam vere ab Usuardo fuisse consignatum. At expunctio et corruptela manifeste apparet, in verbis illis: In pago Rotomagensi, utpote, quæ in nullis codicibus, reperiuntur, præterquam in Pratensi et ei consimilibus, Antverp-Maj. Rosweyd. et Aquicinct.; ceteris omnibus constanter cum textu legentibus: Fontinella monasterio, quo modo etiam procul dubio in prædicto Pratensi codice prius habebatur; quem tamen ideirco a puris hodie non exclusimus. Non ausim asserere, Wandregisilum ex auctioribus Hieronymianis mutuatum; at nota satis fuit et ipsius et Menelei itidem abbatis sanctitas, ut iis sacros Fastos locupletaret Usuardus, quod enim fecisse indubitatum putamus, quidquid Molanus hic rursus justo scrupulosior, alterum prætermiserit. Utriusque abbatis vitæ inter Benedictinas a Mabillone editæ sunt: Wandregisili sec. 2 a pag. 524; Menelei, seculi 3 parte 1 a pag. 404. De Wandregisilo versiculum composuit Wandelbertus, cui forte, ut jam monuimus, is jungendus est, qui die præcedenti, tertio loco habetur. En hodiernum:

Wandregisle, tibi hæc monachorum vota recurrunt.

Syntyches.

Wandregisili.

Menelei.

AUCTARIA.

HERINIEN. Cetera purissimus, in fine adjecit: Ipsa die, translatio sanctæ Theodosiæ virginis. Propriam aliquam loci festivitatem existimo.

PULSANEN. Incipit: *Natalis beatissimæ Mariæ Magdalene.* In Platone purus est, in Syntyche, modice interpolatus. Omisit Wandregisilum; in Meneleo iterum purus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. Deficiunt in ultima annuntiatione, cetera puri.

MOLAN. Deest Wandregisili.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN et LOVANIEN. Incipiunt: *Natale beatæ Mariæ Magdalene.* De qua, ut Evangelium refert, septem dæmonia Dominus ejecit. Sequitur de Platone, Syntyche et Wandregisilo, satis pure. Deest in fine annuntiatione Menelei.

ALBERGEN. et DANIC. Sic ordiuntur: *Natale beatæ Mariæ Magdalene.* Hæc est illa peccatrix beatissima, quæ profluentibus mundata lacrymis, lavit pedes Domini discumbentis. Hæc est illa mulier Evangelica, quæ profusa dulcedine pietatis, unguento pretiosissimo caput unxit Dominicum tempore passionis. Hæc est illa Apostolorum Apostola, quæ prior ceteris videre, et nuntiare meruit gloriam resurgentis. In reliquis, de Platone, etc., cum prioribus conveniunt.

CENTULEN. *Natale beatissimæ Mariæ Magdalene.* De qua, ut Evangelium refert, septem dæmonia ejecit Dominus. Et Sauthile (Syntyches) beatæ, quæ Philippis dormit sepulta, quæ (quam) beatus Apostolus suo sermone commendat. Ancira Galiciæ sancti

Platonis martyris. Monasterio Fontanella, depositio sancti Wandregisili abbatis, incliti confessoris. In territorio Arvernico, sancti Menelei abbatis.

BRUXELLEN. Incipit iisdem verbis, quibus supra ALBERGEN. et DANIC. Mariam Magdalenam celebrant. Tum de Syntyche et Platone satis pure. Demum: *Monasterio Fontanella, depositio sancti Wandregisili abbatis et confessoris.* Qui fuit filius Walchisi, fratris Ausegisi ducis, et beati Arnulphi ex filio nepos. Hic fuit primus fundator monasterii Fontanellensis, ubi et ipse carnis onere deposito, migravit ad Christum. Sed postea corpus ejus in Blandinio translatus est. Et ibi in Romano Martyrologio annuntiat.

HAGENOVEN. Incipit: *Apud Aquensem Provinciæ civitatem, depositio sanctæ Mariæ Magdalene,* quæ nobilis erat genere, sed tota lascivæ data. Hæc Christum dilexit et pedes ejus lacrymis compunctio- nis lavit et unguento perunxit: Christo et suis omnes divitias suas dedit: verba ejus ad pedes illius sedens audire solebat. Cujus amore Christus Lazarum fratrem ejus suscitavit. In convivio caput Domini perunxit, pro quo Judas murmuravit et Christus letabatur: juxta crucem stetit: Dominum etiam sepelire juvit, cujus corpus mortuum ungere voluit. Prima illum post resurrectionem vidit, et Apostolorum Apostola a Domino tunc est facta, quando Discipulis gloriam Domini nuntiavit. Hanc angeli consolabantur ad sepulcrum, sed illa consolari non potuit: Christo in specie hortulani loquitur et illum non agnoscit. Hæc post ascensionem Domini in exi-

lium

De Wandregisilo.

Longa historia de Mariæ Magdalena.

Translatio- nis Theo- dosiæ.

De Mariæ Magdalena.

Textus mu- talis

lium a Judris missa cum aliis Christianis est, qui navi sine remis impositi sunt, et Marsiliam, Deo dante, appropinquaverunt, ubi per mira Mariæ Magdalene et aliorum suorum sodalium, tota illa gens conversa est ad Dominum, per miraculum factum in mari, de puero principis conservato, et uxore ejus defuncta. Deinde pro desiderio Christi et tadio hominum, ut dicit Josephus, triginta annis in heremo vixit, hominibus incognita, nec cibum nec potum humanum sumens. Semper horis canonicis angelicam in aera rehebant, ubi caelestes cantus auribus cordis audiebat, et sic eam ad speluncam suam satiatam iterum reducebant. In fine vitæ suæ per beatum Maximinum episcopum est communicata et tunc coram altari se prostravit, et omnibus orantibus obiit, et odor corporis ejus multis postea diebus ibi sentiebatur, et corpus ejus sine anima stetit usque dum a beato Maximino episcopo ei sepulcrum præparabatur, et ibi fiunt miracula multa per merita illius. Sepulta est Magdalena in Aquensi civitate, sed postea translata est ad Vecellianum. Hæc et hujusmodi alia magis pie quam probabiliter excogitata, materiam suggerent, quam in Actis eruderemus. Sequitur de Syntyche, Platone, Meneleo et Wandregisilo satis pure.

AQUICINCT. Pro, eodem die, habet, Vizeiliaco. Post scribit, additur, ad Philippenses. In pago Rothomagensi, depositio sancti Wandregisili abbatis et confessoris.

MATIC-CARTUS-ULTRAJECT. Mariæ Magdalene. Wandregisili, primo militis, postea monachi et abbatis. Platonis martyris, cujus gesta habentur. In margine autem adscribitur : Dedicatio ecclesiæ Trajecti, quæ facta fuit præsentate imperatore Romanorum et XII episcopis.

CAMBERIEN. Philippis civitate, beatæ Sinticen discipulæ Pauli.

In VATICAN. 5949. Deest Wandregisili et Me-

nelei. Adjicitur : Natale sancti Jeronimi episcopi Hieronymi, Ticinensis, in S. Sophia.

EDITIO LUBECO-COL. De Maria Magdalena fere convenit cum ALUERG. et DANIC. In Platone satis pura. Tum : Philippis, dormitio beatæ Sinticen, quæ Philippis dormit sepulta, de qua Paulus Apostolus scribit Philippensibus : Euchodiam (Evodiam) rogo et Sinticen deprecor, idipsum sapere in Domino. Reliqua satis pure.

BELIN. Incipit : Natale sanctæ Mariæ Magdalene, de qua Dominus septem demonio ejecit, et quæ ipsum Salvatorem primum videre meruit a mortuis resurgentem. Deest Wandregisili, cetera satis bene.

GREVEN. Item sanctorum Cirilli, Andrea, Thebelli, Aurili, Apollonis. Papiæ, sancti Hieronymi episcopi. Lewinæ virginis et martyris.

MOLAN. Litteris Italicis verba Adonis de Magdalena textui interscrit : De qua, ut Evangelium refert, septem demonia ejecit Dominus; quæ etiam inter alia dona insignia, Christum a mortuis resurgentem prima videre meruit. Tum in fine : In Blundio, sanctissimi patris nostri Wandregisili, primi fundatoris cenobii Fontauellensis, cujus gesta habentur. Papiæ, sancti Hieronymi episcopi. Passio sanctæ Lewinæ. Inde minoribus typis : Cujus veneranda ossa cum ossibus S. Osualdi regis Anglorum et S. Idubergæ, exaltata fuerunt in civitate Bergensi, sed per ultimam Francorum in Flandriam irruptionem, in devastatione Bergensium sunt perditæ. Sanctorum episcoporum Eulogii, Protozenis cum aliis de quibus in Trip. lib. 7. Apollo, de quo Act. 18 habetur et 1. Cor. 1. et 16. Hactenus editio prima. In posterioribus eadem habet de Maria Magdalena. Item in fine de Wandregisilo. Tum de Hieronymo Papiensi. Denique hoc, tamquam hisce editionibus proprium, apponitur : Die vigesima secunda, reportatio lipsani sancti hieromartyris Phocæ.

De Magdalena.

Cyriti, etc. Hieronymi. Lewinæ.

De Wandregisilo.

Hieronymi, cp.

Lewinæ cum elogio.

Eulogii, etc.

Reportatio Phocæ.

Dedicatio
ecclesiæ
Trajectensis.

X Kal.

Die 23.

Apollinaris.

Natalis beati Apollinaris episcopi, qui ab Apostolo Petro Romæ ordinatus et Ravennam missus, postea pro fide Christi diversas et multiplices cædes perpessus est. Tandem autem sub Vespasiano cæsare, inter ipsa vicissim succedentia sibi tormenta, gloriosum martyrium consummavit.

Sumitur textus ex Praten. Tornacen. Antwerp-Majore, Pulsanen. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Iterum peculiare aliquid habent Greven. et Molan. nam ubi ceteri omnes codices simpliciter incipiunt : *Natalis beati*, etc., præfigunt ipsi : *Apud Ravennam*. Antwerp-Major et Munerat. codices plerumque non satis tersi, pro *Apollinaris*, scribunt, *Appollinaris*. Lego *cædes*, licet pauci codices diphthongis utantur, sic *Romæ, cæsare*, etc., quod confusionis vitandæ gratia faciendum fuisse, non semel superius monui.

Apollinaris.

OBSERVATIO. Inelytissimum martyrem, Ravennatum episcopum primum. *Apollinarem* hac die celebrant Allatii et Frontonis Kalendaria, celebrant Martyrologi præter Nostrum ceteri omnes : Hieronymus, Beda, Romanum parvum, Rabanus, Ado, Notkerus, Wandelbertus. In Hieronymiano Lucensi *Apellenaris* vocatur, in vetustissimo Epternacensi *Appollinaris*, sed in hoc, die præcedenti relatus est. Beda insigne ei adornavit elogium a Rabano transcriptum, a Notkero nonnihil mutilatum. In Romano parvo annuntiatur his verbis : *Ravennæ, Apollinaris episcopi et martyris*. Viennensis, more hactenus inusitato, duplici ipsum encomio prosecutus est. Inter Festivitates Apostolorum illud collocavit, quod ex Beda accepisse dicendus est, nisi aut Adoniana in Bedam translata dixeris, aut miraculum fingas, in tanta utriusque consonantia. At in Martyrologio suo prolixam Actorum seriem præfatus Ado expandit, quæ totam ferme Apostolici viri vitam complectitur. Ex his

Usuardus

Usuardus paucula delibavit, quibus in laterculo solita phrasi martyris laudes abunde prædicat. Et ea quidem omnia idem fere sonant, omnia promanant ex eodem fonte, videlicet ex ipsis illis Actis, quæ apud Surium edita, vetustatem suam, vel ex his Martyrologis manifeste ostendunt. Neque est qui antiquitatem in dubium revocet; sincera esse, aut ex fidis monumentis desumpta, fateri nolunt recentiores, et ea propter maluit Tillemontius tomo 2 a pag. 102 ex Chrysologo, Gregorio, aliisque ea colligere, quæ fideliora censuit. Nostrum erit et de Actis et de reliquiis et de miraculis omnia suo loco expendere, digerere et illustrare. Porro unicus Wandelberti versiculus ita Apollinarem prædicat :

Hinc decimam præclarus Apollinaris honorat.

AUCTARIA.

- HERINIEN.** Proprium rursus aliquid ex Remensi provincia textui purissimo subneetit, in hunc modum : *Eodem die, translatio sancti Nichasi cum sociis suis.* In REMENS. SS. Timothei et Apollinaris, de *Eutropia* fit mentio.
- ROSWEYD.** Cetera etiam valde purus, in fine subdit : *Eodem die, sancti Liborii Carnotensis episcopi et confessoris.* Voluit scribere, *Cenomanensis.* Exstat apud Surium historia vitæ et translationis, de quibus vide Bollandi opusculum.
- Multi codices hodie adjeiunt etiam post textum purum : *Romæ, natale sanctæ Primitivæ, vel simpliciter : Romæ sanctæ Primitivæ.* Tales sunt, ANTVERP. MAX-LUBEC. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. UGHELLIAN. BIGOTIAN. signatus P. 5. et CODEX D. DU CHEVAL. sub nota B. et plures infra citandi.
- ALBERGEN. et DANIC.** Sic addunt : *Romæ, natale sanctæ Primitivæ virginis.* Apud *Cenomanicam civitatem, sancti Liborii episcopi et confessoris.* Hic quinquagesimo Ordinationis suæ anno ad patriam transivit ex hoc mundo.
- CENTULEN.** Apud *Ravennam, sancti Apollinaris martyris et episcopi, qui in discipulatu beati Petri Apostoli diu multumque edoctus, et ab eo ordinatus episcopus, eidem civitati vel provincie pastor fuit delegatus; passus vero est sub Vespasiano cesare, Demostene Patricio.*
- BRUXELLEN.** In textu satis purus, adjeit etiam : *Romæ, natale sanctæ Primitivæ.* Apud *Cenomanicam civitatem, sancti Liborii (Liborii) episcopi et confessoris.* Qui quinquagesimo ordinationis suæ anno, ex hoc mundo feliciter ad patriam transivit æternam. Vide dicta in ROSWEYDINO.
- HAGENOYEN.** Apud *Ravennam, passio sancti Apollinaris episcopi et martyris.* Qui fuit discipulus beati Petri Apostoli, a quo ipse episcopus est ordinatus, et *Ravennam* missus est ad prædicandum, quem pagani super prunas pedibus nudis stare fecerunt; post exiit et plagatur, et super plagas ejus aqua bulliens funditur. Tandem sub Vespasiano imperatore, inter ipsa sibi succedentia supplicia, percussus fustibus donec mortuus videretur, diebus septem supervixit et cursum martyrii sui complevit.
- In *Galliis, civitate Massilia, natale sancti Victoris, qui cum esset miles et nec militare, nec ydolis sacrificare vellet, primo in carcerem est trusus, ibique ab angelis est visitatus; deinde variis exercitatus est penis: novissime constrictus est in mola pistoria (et) sub Asterio præside martyrium consummavit.* Passi sunt etiam cum eo tres milites, scilicet : *Alexander, Felicianus et Longinus.* Treas, sanctæ *Julianæ virginis.* Hæc ex XXI hujus in hunc loem translata sunt. Sequitur : *Apud Cenomanicam civitatem, depositio sancti Lyborii episcopi et confessoris.* Hic quinquagesimo anno sacerdotii sui in episcopatu, ad patriam transit feliciter de hoc mundo. Hic a Ludovico imperatore
- translatus est in *Padeburne, et ibi per totam diocesim est patronus.* Hic medetur calculo et passionibus arenosis. *Romæ, sanctæ Primitivæ.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Apollinaris episcopi et martyris. Hic a beato Petro *Ravennam* missus, gloriosum martyrium consummavit. *Translatio trium Regum a Mediolano Coloniam.* *Brigitte viduæ sanctimonialis, a qua habent ortum illius Ordinis observatores, quæ (qui) modernis temporibus in diocesi Trajectensi oriri cæperunt.* Vide ejus vitam apud Surium. Notatur in margine : *Hæc die singulis annis fit processio solennis cum V. Sacramento et sanctorum reliquiis per circuitum civitatis Trajectensis.*
- VATICAN.** signatus num. 5949. *Romæ, sanctorum Vincentii et Primitivæ.*
- STROZZIAN.** *Eodem die, sancti Rasipi martyris.*
- REMENS. SS.** Timothei et Apollinaris Proprium habent : *Remis, translatio corporum, sanctorum Nicasi episcopi et martyris et sanctæ Eutropiæ sororis ejus.*
- EDITIO LUBECO-COL.** Apud *Coloniam Agrippinam, translatio corporum trium Magorum, qui in Evangelio leguntur, nato in Bethleem Salvatori obtulisse munera, aurum thus et myrrham.* Quorum pignora veneranda Præsul *Coloniensium Reynoldus* ab imperatore *Frederico* postulata, de *Mediolano* ad *Coloniam* anno Domini MCLXIV cum gaudio et exultatione omnium transtulit et in ecclesiam suam *Cathedralem* honorifice collocavit; in qua, operante gratia divina, crebra miracula eorum meritis coruscant. Item *Colonia Agrippina, translatio sancti Felicis et Naboris militum et martyrum, qui etiam per prædictum Coloniensium archiepiscopum Reynoldum eodem tempore, de civitate Mediolanensi facta est.* Item natale beati Apollinaris episcopi et martyris. Hic ab *Antiochia* secutus *Apostolum Petrum* ad urbem *Romanam* et ab eodem in urbe episcopus ordinatus et *Ravennam* missus est (et) ibi rexit ecclesiam annis XXVIII mense i diebus IV. Qui etiam in partibus *Corinthiorum* et in *Nicæa, et in ripa Danubii* et in partibus *Thraciæ* prædicavit. In quibus locis exilio relegatus est, et ubicumque pervenit, innumeras virtutes fecit. Postea pro fide Christi diversas et innumeras vades perpressus est. Tandem sub Vespasiano cesare, *Demostene Patricio* inter ipsa vicissim, etc. *Romæ, natale sanctæ Primitivæ virginis.* Apud *Cenomanicam urbem, sancti Liborii, etc.,* ut ALBERG. et DANIC. *Eodem die, sanctæ Brigitte viduæ, quæ in vita sua, Domino in ipsa operante, quatuordecim mortuos suscitavit.*
- BELIN.** Textum purum habet, sed adjeit : *Eodem die, sancti Rasipi martyris.*
- GREVEN.** Apud *Coloniam Agrippinam, translatio trium regum Magorum, cum duobus aliis.* Nata, corpora sanctorum *Magorum* ut dicit *Vincentius lib. 30, olim ab imperatore Constantinopolim translata et inde Mediolanum miraculose transvecta, cum im-*

<p>et Felicis ac Naboris.</p> <p>Ravenni et Rasiphi.</p> <p>Liborii.</p> <p>Primitivæ.</p> <p>Teclæ.</p> <p>De Birgitta.</p>	<p>perator Fredericus I Mediolaanum destrueret, a Reinaldo Coloniensi archiepiscopo, qui tunc auxilio imperatori venerat, Coloniâ translata suat anno Domini MCLXIV, una cum sanctis Felice et Nabore atque in ecclesia Cathedrali, magna omnium exultatione reposito; ubi etiam multis coruscant miraculis. Eodem die, sanctorum martyrum Ravenni presbyteri et Rasiphi, fratrum. Cenomannis, sancti Liborii episcopi et confessoris, multæ sanctitatis viri. Quem episcopatus sui anno quinquagesimo defunctum, beatus Martinus Turonensis sepelivit. Romæ, Primitivæ virginis. Apud Ravennam, Teclæ virginis. Romæ, depositio sanctæ Birgittæ viduæ, nobilis de regno Sveciæ. Quæ transcurtis in multa synecritate statu virginali et conjugali, divinitus admonita Jerusalem peregre adiit, indeque Romam rediens, vitæ suæ reliquum ibidem in magna sanctitate, revelationibus assiduis a Domino visita, exegit. Ipsa etiam novum Ordinem monasticum instituit, miraculisque multis claruit.</p>	<p>MOLAN. Eodem die, Rasipi martyris. Romæ, natalis sanctæ Birgittæ viduæ, quæ in vita terram Sanctam et alia diversa loca Sanctorum visitabat, et sub Papa Gregorio XI anno Domini MCCCLXXIII anno ætatis suæ LXX, sumptis Sacramentis, beato sine quievit. Apud Coloniâ Argippinam, translatio trium regum Magorum, qui in Evangelio leguntur, nato in Bethlehemi Salvatori, aurum, thus et myrrham obtulisse. Quorum pignora, una cum corporibus sanctorum martyrum Felicis et Naboris, Reinoldus archiepiscopus Coloniensis a Frederico imperatore postulata, de Mediolano Coloniâ honorifice transtulit. Haec prima editio. In editionibus aliis, sic scribit: Eodem die, sancti Rasiphi martyris. De Birgitta, ut in priori. Tum: Cenomannis, depositio sanctorum Pavaçii et Liborii episcoporum et confessorum. Translatio trium Regum, item Felicis et Naboris per Reinoldum, eisdem etiam verbis exprimitur, quibus in prima editione.</p>	<p>Rasipi.</p> <p>De Birgitta.</p> <p>De Translatione Magorum, etc.</p> <p>Rasiphi.</p> <p>Pavaçii et Liborii.</p>
--	---	---	--

IX Kal.

Die 24.

<p>Vincentii.</p> <p>Victoris et soc.</p> <p>Christinæ.</p> <p>Nicetæ et Aquilinæ.</p> <p>Militum 85.</p>	<p>Romæ via Tiburtina, natalis sancti Vincentii. Apud Emeritam Hispaniæ civitatem, sancti Victoris militaris, qui cum duobus fratribus Stercatio et Antinogeno diversis examinatus suppliciis, martyrium consummavit. In Italia civitate Tyro, sanctæ Christinæ virginis, quæ in Christum credens, primo sub duobus iudicibus tormenta constanter perferens, novissime per successorem eorum, abscissione linguæ et sagittarum confixione, cursum martyrii sui complevit. Eodem die, natalis sanctarum Nicetæ et Aquilinæ, quæ beati Christofori martyris prædicatione ad Christum conversæ, martyrii palmam capitis abscissione sumpserunt. Civitate Amiternina, militum octoginta trium.</p>
---	--

Ita Praten. Herinien. Muerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. De via Tiburtina, alibi dictum est. *Vincentii* scribit Greven. Et Muerat. *militis*, pro *militaris*. Rursus in Greven. *Antinogeno*, pro *Antinogeno*. Praten. habet *diversis examinatus suppliciis*, ad rem satis apposite, ut alibi præferendum putavimus. Fortius loquuntur Greven. et Molan. per, *diversis exterminatus suppliciis*. At ceteri hic cum Adone legunt: *diversis examinatus*, etc. Male Herinien. *Tiro*; item *Cristinæ* cum Muerat. et Greven., rectius alii cum textu *Christinæ*. Omnes habent, *tormenta constanter perferens*; nescio unde in Herinien. irrepserit, *tormenta multipliciter exacta*. Item *confessione*, pro *confixione*, ubi in Greveno est, *infixione*. *Nicetæ* pro *Nicetæ* scribunt Herinien. et Muerat. ut habet Florus die sequenti. Forte Pratensis post Adonem, bene posuit *Aquila*, in quo codex unus aut alter ei concinit, sed cedendum fuit reliquorum torrenti. Lego *Christofori*, cum maximo codicum numero, quamvis melius habeant *Christophori* Herinien. et Molanus. *Amiternina*, pro *Amiternina*, vitium est in Muerato.

<p>Vincentii.</p> <p>Victoris, etc.</p> <p>Christinæ.</p>	<p>OBSERVATIO. Totius hujus textus, valde dubii et implexi, veram et unicam scaturiginem attingeris, si Adonem cum Nostro conferas, licet non idem in utroque ordo servetur. Qui in Romano parvo primus, <i>Roma via Tiburtina, Vincentii</i>, idem et in Usuardo est; sed in Adone, secundo loco ponitur, ubi hic interjeicit, <i>militario</i> XIX, quod a Nostro neglectum vides. Forte quod milliaria illa, ultra Urbem Tiburtinam extendi intelligeret. Sic tamen die præcedenti in Hieronymianis ferme legitur; nisi quis Epternacensem codicem præferat, in quo simpliciter: <i>Romæ, Vincentii</i>. Unicum martyris hujus nostri monumentum superesse vides, quod nempe, teste Baronio, Tibure exstet <i>ecclesia S. Vincentii</i>, verosimiliter de hujus nomine sic appellata. — Rursus in Romano parvo sequitur: <i>Apud Emeritam Hispaniæ, Victoris militaris</i>, qui in Adone locum tertium obtinet. Ceterum quæcumque Usuardus Romano parvo superaddidit, ea verbatim ex Viennensi descripta sunt. Utrum ea Viennensis ex documentis satis certis acceperit, merito dubitare cogit Castellani notula, qua, fortasse ex Hieronymianis, hic indicari putat decem Athenogenis discipulos, qui cum ipso interempti sint XVIII Julii, quo die magistri Acta a Surio referuntur; de quibus nos aut illo, aut hoc die fusius alibi disseremus. — De <i>Christina</i> prudentissime scripsit Beda: <i>Natale sanctæ Christinæ virginis</i>. Quibus Rabanus præfixit, <i>Tyro civitate</i>, cum elogio a se concinnato. Verum Bedæ circumspectione usus est auctor jam bis laudati Romani parvi, ita legens: <i>Circa lacum Vulsinum in Italia, Christinæ virginis</i>.</p>
---	--

virginis. Atque ab hac illustri virgine, hodie orditur Ado: *Eodem die, apud Italiam in Tyro, circa lacum, etc.*; pluribus deinde prosequens supplicia varia, ab ea incredibili robore tolerata; et quibus satis habuit Usuardus pauca ea decerpere, in textu nostro satis eleganter representata. Quæ porro *Tyrus* illa Tusciæ (cui fere similem habuimus superius 1x Julii) et ubi sita unquam fuerit, quarunt Baronijs et Florentinius contra Cluverium, ubi et multa alia commiscuntur, quæ hoc loci decidenda non sunt, opportunius alibi cum ipsis *Christinæ Actis* discutienda. Eam Wandelbertus, cum sequentibus duabus virginibus uno versiculo complectitur:

Mox nonam Christina, Aquila et Niceta sacrarunt.

Quarto itaque loco ponuntur et in Adone et in Nostro, totidem utrobique verbis, geminæ jam dictæ virginibus *Niceta* et *Aquilina*; ita nos hic utramque vocamus, ex præcipuorum Usuardinorum codicum auctoritate, licet fortasse posterior ex Adonis sensu melius *Aquila* nominaretur. Clar. Castellanus in Martyrologio suo universali, ambas ante Wandelbertum incognitas fuisse asserit; recte, nisi antiquior censeatur *Florus* a nostris editus, qui xxv Julii earum et Christophori elogium connectit, an satis vere, alterius loci erit disquirere. — Postrema demum annuntiatio vere etiam et integre Adoniana est, ut proinde de totius nostri laterculi origine et simplicitate vel per umbram ambigi a quoquam nequeat. Hæc igitur pro præsentis instituto ad normam suam plene et plane exacta sunt, quamvis ultro fatear ex codicibus Hieronymianis scabritiem non modicam superesse, tum circa *Amiterninos*, tum circa *Emeritenses*, cui lævigandæ dolabra adhuc alia opus erit præter eam, quam in illis conciliandis adhibuit Florentinius, uti et de *Christina* nuperrime diximus. Addi poterunt *Victorinus*, *Notkeri*, et *Victorinus* atque *Sewerinus*, fratres qui a Rabano recoluntur. Vide interim citatas Castellani Notulas ad Martyrologium universale, ubi *octoginta tres milites* in *octoginta tria milliaria* commutantur, servato solo *Victorini* nomine, qui ad eam distantiam *via Salaria* coronam martyrii consecutus sit, pro qua lectione stare videntur Hieronymiana apographa recte inter se composita. Sed de rebus ambiguis, hic plusquam satis.

Niceta et Aquilina.

Militum 87.

AUCTARIA.

Christinæ alterius.

TORNACEN. Incipit: *Natale sanctæ Christinæ virginis.* An *Christinam Hasbaniensem*, vulgo, *mirabilem* intelligat, eo, quo hoc Martyrologium scriptum est seculo defunctam, nescio; certe in textus prosecutione iterum scribit: *In Italia civitate Tiro, sanctæ Christinæ virginis, resecto elogio.* Cetera purus est.

ANTVERP-MAJ. Expuncto *Vincentio*, textum confundit hoc modo: *Romæ, via Tiburtina, natale sancti Victorini militaris, qui cum duobus fratribus, etc.*, Reliqua quæ sequuntur, satis pura sunt, nisi quod in fine sic babeat: *Amiterna, militum octoginta.*

ROSWEYD. Toto textu purus, in fine apponit: *Vigilia sancti Jacobi Apostoli.*

PULSANEN. Caret duabus annuntiationibus, nempe secunda et ultima.

ANTVERP-MAX-LUBEC. et **UGHELLIAN.** Deficiunt solum in annuntiatione prima.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et **LOVANIEN.** Integrum textum referunt, mutato dumtaxat *Christinæ* loco, quam cum *Adone* primam collocant. Sed initio præfigunt: *Vigiliu sancti Jacobi Apostoli.*

ALBERG. et **DANIC.** Quatuor prioribus conformes, omittunt etiam *Vincentii*.

BRUXELLEN. Et hic rarissime deficiens, deficit tamen hac die in eodem *Vincentio*.

HAGENOYEN. Incipit: *Vigilia sancti Jacobi.* In *Vincentio* dein et *Emeritensibus* purus est. Sequitur. *In Ytalia civitate Tyro, passio sanctæ Christinæ virginis et martyris. Quæ cum esset nobilis et annorum quindecim, pater ejus interea clausit eam cum duodecim puellis, et conjunxit ei Deos aureos, ut adoraret ea (eos) quos ipsa divinitus inspirata contempsit. Ob hoc pater ejus iratus percussit eam nudam virgîs, et nudati sunt duodecim viri super eam. Post fecit illam in rota ligari, et sic præsentavit eam judici, qui clausit illam in cone æneo, et ignem apposuit cum pice, resina et oleo, et nil ei nocuit. Post hæc præciduntur ei mamillæ, et lac pro*

sanguine egressum est. Tunc ipsa cum mamilla sua faciem judicis maculavit et eiecit oculum ejus. Et tunc sub tertio judice lingua sibi præciditur et ad ultimum tribus sagittarum ictis occiditur. In reliquis satis purus est.

CENTULEN. Apud *Emeritam Hispaniæ, civitatem sancti Victoris martyris. In Italia civitate Tiro, passio sanctæ Christinæ virginis. Eodem die, sanctarum Niceta et Aquilina, quæ in passione sancti Christophori commemorantur.* Vide Observationem.

AQUICINCT. Pro *Stercatio* et *Antinogeno*, legit, *Santeatio* et *Antiogeno*.

VICTORIN. In fine: *Et sancti Victorini martyris.* Alii codices eodem modo annuntiant.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Christinæ virginis et martyris. Vigilia. Romæ, Vincentii martyris, Niceta et Aquilina martyrum. Judoci confessoris. Item militum LXXXIII martyrum.*

REG. SUEC. signatus num. 130. *Militum XCH. Et sancti Victorini martyris.*

VATICAN. sub nota num. 5949. Etiam in fine: *Et sancti Victorini martyris.*

ALTEMPS. In territorio *Conventiensi Stanes monasterio, sancti Wlfsadi martyris, qui pro fide Christi a rege Wlfero patre suo, gladio interemptus coronam meruit accipere sempiternam, signis se signans vivere manifestis.*

CODEX MONTIS SANCTI. *Natalis sanctæ Segolenæ Deo sacratæ.* Castellanus scribit *Siggolenæ.*

EDITIO LUBECO-COL. *Vigilia sancti Jacobi Apostoli. In Italia civitate Cyro, quæ est circa lacum Vulfinum, sanctæ Christinæ virginis. Quæ in Christum, etc., ubi post complevit, adjicitur: anno ætatis suæ undecimo.* In *Victore*, pura est. De *Vincentio* addit, *miliario XIX.* In *Amiternensibus* pura, de duabus virginibus *Niceta* et *Aquilina*, inserit: *Quæ in Licia, civitate Samon beati Christophori, etc.* In fine: *Cenomanis, depositio sanctorum Pavacii, Turribii et Gundamisoli episcoporum et confessorum.*

BELIN. Incipit: *Vigilia sancti Jacobi Apostoli.*

Reliquus

Textus multus

Victorini.

Judoci.

Militum 93.

Victorini

Wlfsadi.

Segolenæ.

Vigilia S Jacobi.

De Christina.

Pavacii et aliorum epi.

Vigilia S. Jacobi.

De eadem.

De Christina.

gladio feriendam libenter submisit. Vide de celeberrimis hisce Martyribus Martyrologium Romanum hoc die, et geminas Castellani ad ipsum accuratissimas Notulas. Sumuntur ex Eusebio de Martyribus Palæstinæ, editionis Valesianæ

libro 8 cap. 8, quem refert Ruinartius inter Selecta pag. 341; ubi observat, fortissimas Virgines, de quibus supra, a Græcis recoli die xviii Julii, alteramque apud Eusebium anonymam, ab eis *Theam* appellari.

VII Kal.

Die 26.

Erasti

Hyacinthi.

Simpronii et soc.

Natalis sancti Erasti, qui Philippis a beato Paulo episcopus relictus, ibidem martyrio coronatus quievit. Romæ in portu, sancti Jacincti martyris, qui primo in ignem missus, inde in validissimum torrentem præcipitatus, illæsus evasit; post hæc a consulari Leontio, gladio percussus, vitam finivit. Via Latina, sanctorum Simpronii, Olimpïi, Theodoli, et Exuperiæ, qui ignibus conflagrati, ut in gestis sancti Stephani Papæ legitur, martyrii palmam adepti sunt.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-Maj. Antverp. et Max-Lubec. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. In *Erasti*, nulla inter codices discrepantia, omnibus plane ita efformantibus. Fateor, sequentem melius vocandum *Hyacinthi*, ut est in Romano parvo et Adone. Proxime accedit *Praten. per Hyacinti*; sed reliqui constanter et uniformiter legunt *Jacincti*, ut est in textu. Solus *Antverp-Maj.* pro, *inde in validissimum torrentem*, scribit, *inde validissimo torrente*. Sic bene in textu, *post hæc a consulari, etc.*, sed *Antverp-Maj. et Herinien.*, omittunt particulam *a, etc.* *Leuncio* in *Antverp.*, et *Lenucio* in *Max-Lubec.* utrumque mendose scribitur, uti et *Leoncio* a *Greven.* Post, *via Latina*, in *Antverp. et Max-Lubec.* deest, *Sanctorum.* Nomina autem martyrum varie corrupta sunt, etiam in textu nostro, ubi *Simpronii* reliquimus, ex *Praten. Herinien., etc.*, tamquam conformius vero nomini *Sempronii*, quod in Actis exprimitur, licet alii legant communius *Simphronii*; *Antverp-Maj. Simphrosii*, tum *Olimphii, Teodoti, Exuperii*; quæ ex aliorum consensu aliter a nobis scripta sunt. In *Antverp. et Max-Lubec.* omittitur *Olimpii.* *Greven.* pro, *ut in gestis, etc.*, legit, *et sicut.*

Erasti.

Hyacinthi.

Simpronii et soc.

OBSERVATIO. De *Erasto*, qui hic primo loco ponitur, nihil hac die in Hieronymianis, nihil in Beda, Floro aut Rabano, nihil in Romano parvo, nihil in ipso Adonis Martyrologio, ut a Rosweydo editum est; in quo et hoc vitii advertes, quod signato in indice nomine *Herastus*, ad appendicem remittamur, a qua tamen Sanctus abest, in libello de Festivitatibus recte sine aspiratione positus. Quid scrupuli, ad eum ex prædicto Adonis Martyrologio expungendum, habuerit Rosweyds, haud satis perspicio; mihi certe tam videtur Adonianus, quam sit *Hyacinthus* ibidem commemoratus; idque evinci omnino arbitror ex eo, quod ipsissimis Adonis apud Mosandrum verbis et a Notkero et ab Usuardo referatur, præterquam quod disertissime etiam in ipsomet Adone Rosweydi, inter citatas Festivitates Apostolorum, et quidem iisdem ubique terminis celebretur. Erasti laus ex Actibus Apostolorum et epistolis Pauli Apostoli vere desumenda est; videri possunt quæ de eo paucis colligit Tillemontius tomo 1 pag. præsertim 113. — De *Hyacintho*, Hieronymianis iterum et Bedæ ignoto, sic loquitur Romanum parvum: *Romæ in Portu, sancti Hyacinthi martyris.* Hinc in Adonem transiit, ubi pluribus et martyrium ejus et sepultura describitur, quemadmodum et apud Notkerum invenies; sed Usuardus, sola prima parte contentus, rem totam paucioribus, solito nitore, explicuit; utinam tam vere! Nam ut candide dicam, Acta martyrii, ut apud Surium edita sunt, non pauca continent, quæ talium peritus lector non fâcile admittet; merito aliqua carpit Tillemontius tomo 2 pag. 573. — Abest etiam ab Hieronymianis et Beda sequens martyrum classis, a Romano parvo primum consignata, non hac die, sed iv Decembris, quæ ratione translationis, a beato Sixto factæ, celebrior evasisse ibi dicitur, licet vii Kal. Augusti seu xxvi Julii passi dicantur. Quæ omnia ab Adone prædicta die iv Decembris fusius explicantur, præmisso nempe longo elogio, ex Actis S. Stephani Papæ concinnato: in quibus mirum est non observasse Adonem, quod præfati martyres sepulti referantur a S. Stephano Papa, pridie Kal. Novembris, adeoque verosimillime non mense Julio, sed Octobris exeunte martyrium consummaverint. Aliam diem elegit Florus, nempe xxvii Julii, ita loquens: *Eodem die, Romæ, passio sancti Simphronii; cum quo Olympius cum uxore sua Exuperia et filio Theodolo, jussu Valeriani et Galieni ignibus sunt exusti.* Ad Usuardum nostrum quod proxime attinet, vix equidem dubito, quin ex Adone sua omnia acceperit, cujus sententiam de passionis die secutus, ipsos martyres ex iv Decembris ad xxvi Julii retraxerit. Quod et Baronius fecit, haud satis memor in Actis sancti Stephani Papæ, sub annis cclix et cclx a se in Annalibus editis, alium omnino diem insinuari. Sed hæc in ipsis Actis postea a nobis illustrandis ad incudem erunt revocanda; hic solum ostendere placuit, ex uno eodemque Adoniano fonte derivata esse quæcumque superius in Usuardino laterculo, pure et simpliciter ex auctoris mente recensuimus. Videnda quæ de sancti Stephani Actis dicemus ad diem ii Augusti.

Wandelbertus *Adrianum* hoc die cum *Æmilio* et *Marciano* connectit, quorum postremi in Hieronymianis reperiuntur, sed unde conjunctio illa orta sit, prorsus ignoro.

AUCTARIA.

AUCTARIA.

- TORNACEN.** Caret elogio Hyacinthi, et in fine habet : *Civitate Parisius, translatio sancti Marcelli episcopi et confessoris.* Plura habet MUNERATUS, infra.
- Translatio-
nis Marcelli.*
- ROSWEYD.** Textui puro subdit : *Item Rustici et Florentii martyrum.*
- Rustici et
Florentii.*
- PULSANEN.** Truncata est secunda annuntiatio, expuncto elogio.
- MUNERAT.** Post textum adjicit : *Parisius, translatio magnæ laudis et eximii viri Marcelli, ejusdem loci Pastoris, de cujus (sic et alibi habet) corpus requiescit in olma ecclesiæ (ecclesia) beatæ Mariæ virginis de Parisiis. Item festivitas beatæ Annæ, matris genitricis Dei Mariæ.*
- De Transla-
tione Mar-
celli.*
- Annæ.**
- PRATEN.** Etiam additamentum refert, sed quod ex subvirgulatione colligo, in margine esse appositum his verbis : *Translatio sancti Marcelli episcopi et confessoris.*
- Translatio-
nis Marcelli.*
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. et LEYDEN.** Incipiunt : *Natale beatæ Annæ, matris Mariæ virginis. Item, natale sancti Pastoris confessoris.* Notabis, deesse Olympii, in his duobus et tribus sequentibus codicibus.
- Annæ.
Pastoris.*
- LOVANIEN.** Idem habet de Anna matre beatissimæ Virginis, sed de Pastore nihil.
- ALBERGEN. et DANIC.** Sic in principio : *Natale sancti Pastoris confessoris,* Sed prior in fine textus addit : *Item sanctæ Annæ, matris gloriosissimæ Dei genitricis virginis Mariæ.* Quæ annuntiatio aliis verbis et alia manu in posteriori codice DANICO adjicitur.
- Pastoris.
Annæ.*
- CENTULEN.** *Natale beati Herasti, qui Philippis a beato Paulo ordinatus episcopus, ibi martyrio coronatus quievit. Romæ in portis, sancti Iacincti martyris. Item Romæ, sanctorum Simpronii, Olympii, Theodoli et Maximæ (Exuperiæ,) qui ignibus conflagrati, martyrii palmam adepti sunt.*
- Textus con-
tractus.*
- BRUXELLEN.** Incipit : *Sanctæ Annæ, matris beatæ Mariæ Virginis, gloriosæ genitricis Domini nostri Jesu Christi. Transfiguratio Domini, facta in monte Thabor, a tribus discipulis, qui intererant, post ascensionem Domini, suis coapostolis publicatur.* Sequitur textus ferme purus. Deinde : *Et commemoratio sanctorum martyrum Victoriani, Frumentii, et alterius Frumentii, et duorum germanorum. Qui omnes sub persecutione Wandalica apud Africam coronati sunt. In Laodicia, natale sanctorum Viviani et Felicis. Eodem die, depositio Warmudi, qui fuit Jerosotymorum Patriarcha. Nobis hactenus, saltem sub tali nominis inflexione, notus non est. Item, sancti Pastoris confessoris.*
- De Annæ.
De trans-
figuratione
Domini.*
- VICTORIANI et soc.**
- Viviani, etc.
Warmudi.**
- Pastoris.**
- HAGENOVEN.** In Erasto satis purus, secundo loco habet : *Item natale beati Pastoris confessoris.* Sequuntur duæ aliæ annuntiationes etiam satis puræ. Tum : *Eodem die, sanctæ Annæ, matris Dei genitricis, quæ tres viros habuisse dicitur in sacra Scriptura...* Et alia hujusmodi quæ prætereo. Huc refert translationem sancti Germani. Atque etiam : *Metis, natale sanctæ Glodeswindis virginis. Item, Desiderati episcopi et confessoris.* Sequitur constructio inperfecta, de translatione sanctæ Helenæ. Denum : *Treveris sancti Magnerici episcopi et confessoris.* Vide die præcedenti.
- Glodeswin-
dis.
Desiderati.
Magnerici.*
- AQCICINCT.** In annuntiatione ultima, Pro *Exuperiæ,* habet *Exuperantiæ.*
- Annæ.**
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Annæ Matris beatæ Mariæ. Romæ, Hyacinthi martyris. Simpronii,*
- Olympi, Theoduli et Exuperiæ martyrum. Erasti, discipuli beati Pauli.*
- REG. SUEC. sig. num. 428.** *Civitate Parisiensi, translatio sancti Marcelli Parisiensis episcopi.*
- CODEX D. LE MARE,** sign. A. *Augustoduno, beati Reticii episcopi et doctissimi viri.*
- VATICAN.** *In Syria, Simeonis monachi, qui in columna stetit.* Extracta hac die confusa sunt.
- UGHELLIAN.** Convenit plerumque, ut sæpe diximus, cum **ANTVERP. et MAX-LUBEC.** qui cum ipso hic omittunt annuntiationem Olympii.
- FLORENTIN.** *Item sancti Pastoris presbyteri cardinalis. In STROZZIAN. præterea : Monasterio sancti Benedicti, in agro Mantuano, sancti Simeonis, monachi et eremita, qui multis miraculis clarus, in senectute bona quievit.*
- EDITIO LUBECO-COL.** Incipit : *Natale sanctæ Annæ viduæ, matris gloriosissimæ et clarissimæ virginis genitricis Dei Mariæ, matris Domini nostri Jesu Christi. Quæ fuit de civitate Bethleem de tribu Juda orta et beato Joachim desponsata. Romæ in Titulo, sancti Pastoris presbyteri et confessoris, fratris sancti Pii Pape. Hic post innumeros agones, post multorum Sanctorum sepulturas, post innumera pietatis opera, quievit in Domino, tempore Antonini imperatoris. Ipso die, sancti Valerii filii Albanæ, quem beatus Eucharis, primus Treverorum episcopus, a morte suscitavit. In Erasto satis pura est. De Hyacintho, sepultura adjicitur. In alia classe modice interpolata est. In fine : In territorio Treverensi, circa Confluentiam, in monte, natale sancti Beati presbyteri et confessoris.*
- De Anna.
De Anna.
Pastoris.
Valerii.
Beati.*
- BELIN.** Incipit : *Natale sanctæ Annæ, matris virginis Mariæ.* Sequitur textus, et in fine : *Eodem die, sancti Pastoris presbyteri et confessoris. Manasterio sancti Benedicti, in agro Mantuano, etc. ut supra in STROZZIANO.*
- GREVEN.** *Dormitio sanctæ Annæ, dignæ matris Dei genitricis semper virginis Mariæ. Eobani episcopi et martyris. Item sanctorum Viviani, Felicis, Juliani. Romæ, sancti Pastoris presbyteri et confessoris, fratris sancti Pii Pape. Huic sanctus Prudens, discipulus sancti Pauli, filias suas Potentianum et Praxedem commendavit, titulumque nomini ejus constituit. Ipse vero post innumeros agones, post multorum Sanctorum venerabiliter exhibitas sepulturas, quievit in pace. Valerii confessoris, filii Albanæ, etc., ut supra. Treveris sancti Beati presbyteri et confessoris. In Bohemia, bonæ et sanctæ memoriæ, Johannis Oriculæ, confessoris, Ordinis Prædicatorum.*
- De Anna.
Eobani.
Viviani, etc.
Pastoris.
Valerii.
Beati.
Johannis
Oriculæ.*
- MOLAN.** Litteris Italicis textui præfigit : *Natalis sanctæ Annæ matris virginis Mariæ.* In fine : *Eodem die, sancti Pastoris presbyteri et confessoris.*
- De Simeone Mantuano,** ut supra. Item de translatione S. Marcelli, ut MUNERATUS. Deinde : *In civitate Tremunda, beatæ Christiæ virginis. Quæ regis Anglorum Migranini filia unica, erga deos suos et idola, secundum patrum suorum traditionem, extitit devotissima. Hanc omnipotens Deus aspiciens, de celo illi angelum sub specie pauperis transmisit, qui cum catechizaret, atque in Christi nomine baptizari præcepit : cujus etiam ductu Dielienne pervenit. Tum typis minoribus : Treveris, sancti Beati presbyteri et confessoris. Eobani, episcopi et martyris.* Editiones aliæ sic ipsam Usuardinum textum litteris Italicis incipiunt : *In civitate Acon-*
- Christiæ
cum elogio
Beati.
Eobani.*
- nensi,*

nensi, natale sanctæ Annæ, etc. In fine, de Pastore, de Simeone Mantuano, de Christiana Terneramundensi, ut in prima editione. Tum : In

Carthusia prope Confluentiam; sancti Beati, presbyteri Trevirensis et confessoris. Demum, de translatione Marcelli Parisiensis, etiam ut supra.

VI Kal.

Die 27.

Maximiani
et soc.Simeonis.
Etherii.

Apud Ephesum, natalis sanctorum Maximiani, Malehi, Martiniani, et aliorum quatuor, quorum gesta habentur. Nicomediæ, beatorum martyrum Hermolai presbyteri, Hernempi, et Hermogratidis fratrum, qui post multas pœnas sibi illatas à Maximiano imperatore, capitali sententia, ob confessionem Christi, puniti sunt. Eodem die in Sicilia, beati Simeonis monachi. Autisiodoro, depositio Etherii episcopi.

Soli codices quatuor puri sunt, nempe : Praten. Herinien. Tornacen. et Antwerp-Major.

VARIA LECTIO. Prima difficultas est, utrum enumeravit Usuardus singula fratrum, vulgo *Dormientium*, nomina, quæ in multis codicibus distincte exprimuntur. Nos cum citatis quatuor probatissimis et Munerato, censemus scribendum, ut est in textu. Difficultas altera occurrit in efformandis nominibus duorum fratrum sociorum Hermolai, quæ forte a solo Molano recte scribuntur, *Hermippi* et *Hermocratis*. Nihilominus ex unanimi codicum aliorum orthographia, sequenda est pars deterior; omnes enim habent, *Heraempi* vel *Ernempi*; omnes item enuntiant *Hermogratidis*, excepto Pratensi. De iis non loquor, qui ommissa hac annuntiatione, aliam ex Adone substituunt, aliaque commiscunt textui nostro contraria. Antwerp-Major vitiis duobus laborat; scilicet: in principio inseruit, *natalis sanctorum septem Dormientium*; et in fine, ante *Etherii*, apposuit *sancti*. Molanum exclusimus, quia nomina septem fratrum commemorat, et in secunda annuntiatione, post *capitali sententia*, expunxit, *ob confessionem Christi*, quod etiam fecit Grevenus, præter alia quibus excedit. De mendis scriptoriis in *Nicomediæ, presbyteri, penas, Autisiodoro*, etc., satis alibi dictum est.

De septem
Dormientibus.

Hermolai.

Simeonis

Etherii.

OBSERVATIO. Ad diem xxvii Junii cursim indicavimus, Adonem eo die memoriam agere septem *Dormientium*; hic addimus, nulla ab eo exprimi nomina, quæ, nisi fallor, a Rabano primum producta sunt. Sic igitur ibi simpliciter Ado pronuntiat: *Ipsa die, gesta septem Dormientium*, quo ferme modo referuntur in codice Hieronymiano Corbeiensis, die x Augusti. Consuli possunt Rabani et Notkeri elogia ad prædictam diem xxvii Junii, ex pervulgatis Actis conglobata, de quibus videndus omnino Baronius in Notationibus ad hanc diem. Usuardus prudenter reticuit, quæ forte verosimilia non iudicavit. At quatenus, quo duce, quo præveniente septem illos fratres hac die collocaverit in Martyrologorum omnium, tum antiquiorum, tum synchrororum silentio; nec vestigium usquam occurrit, quo probabili ratione id factum dicamus, nisi fortasse in præcitis eorum Actis qualibuscumque aliquid repererit, quo huc potius quam alio pertinere censeret; aut demum pro arbitrio rem composuerit. Ceterum non omnia *Dormientium* illorum nomina ab Usuardo singulatim enumerata, ex melioris notæ codicibus supra deduximus. Neque nomina, a Latinis posita, cum Græcorum nomenclatione conveniunt, licet in mirabili historia non multum discrepent. Possitne Gregorii Turonensis aut aliorum relatio Actis illis auctoritatem addere, satis explicat Baronius, cui adde Tillemontium tomo 3 a pag. 348, et in notis pag. 712. — De solo *Hermolao* meminere Romanum parvum et Ado, cujus elogium mediæ notæ codices in Auctariis immutatum exhibebunt. Noster socios binos adjunxit, ex passione sancti Pantaleonis acceptos, iis resectis, quæ de præfato Pantaleone in Viennensi commemorantur. Quæ de eorum passione supersunt, ex Actis Pantaleonis accipienda sunt. Solus Hermolaus a Wandelberto sic canitur:

Presbyter Hermolaus sexta martyrq̄e refulget.

In Sicilia, *Simeonis monachi*, scribit Romanum parvum; quod sequitur Ado, hunc Usuardus et Notkerus, nisi ex Hieronymianis hausisse velis, in quibus, iisdem prope verbis signatur. Necdum satis assequor, cur a reformatoribus hodierni Romani e textu exclusus sit. — De *Etherio* Autissiodorensi, Bedæ, Romano parvo, et Adoni præterito, indubitatum videtur eum ex Hieronymianis ab Usuardo acceptum esse, quem pariter memorant Rabanus et Notkerus. Sed quoquo modo in textum nostrum derivata sint singula, certum puto, verissime Usuardina esse quæ in laterculo proposita sunt. Solo ferme nomino notus est *Etherius* in Ms. nostro de episcopis Autissiodorensibus.

AUCTARIA.

Boni, etc.

ROSWEYD. Incipit: *Via Latina, sanctorum martyrum Boni presbyteri, Fausti, Mauri, cum aliis septem, qui in sancti Stephani Papæ Actibus*

describuntur. Deficit in septem Dormientibus; reliquo textu purus. At in fine subdit: Sanctæ Artemiæ, matris sancti Nicetii episcopi.

PULSANEN.

PULSANEN. Deficit etiam in Dormientibus, de reliquo satis purus.

De 7 Dormientibus.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Sic habent : Apud Ephesum, natale sanctorum septem dormientium, Maximiani, Malchi, Martiniani, Dionisii, Johannis, Serapionis, Constantini : quorum gesta habentur. Sequitur textus Adonianus : Nicomedia, sancti Hermolai presbyteri, cujus doctrina beatus Pantaleon ad fidem Christi conversus est et illustri martyrio consummat. Qui tentus a Maximiano, capitali sententia ob confessionem Christi punitus est. In fine Etherius Simeoni præponitur.

De Hermolao.

Transfigurationis Christi.

MUNERAT. Errat in principio his verbis : Transfiguratio Christi, in monte Thabor.

De transfiguratione.

GREVEN. Pluribus idem prosequitur : In monte Thabor, transfiguratio Domini nostri Jesu Christi, quando Petrum et Jacobum et Joannem secum duxit. Habet omnia Dormientium nomina, et præterea deficit in secunda annuntiatione, in qua desunt verba, ob confessionem Christi.

MOLAN. Et hic nomina habet Dormientium, uti in Variantibus dictum est, et præterea eodem, cum GREVENO, defectu laborat.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. et ALBERGEN. Conveniunt cum ANTVERP. et MAX-LUBEC. Vide ibi.

Pantaleonis.

DANIC. Præfatis similis, initio præfigit : Apud Nicomediam, passio beati Pantaleonis, qui tentus pro fide Christi a Maximiano, equulei pœna et lampadarum exustione cruciatus, sed inter hæc, Domino sibi apparente, refrigeratus, tandem ictu gladii martyrium consummavit. Vide die sequenti.

Textus mutatus.

CENTULEN. Apud Nicomediam, sanctorum Hermolai presbyteri, Hermenpii, et Hermogratis fratrum, qui sub Maximiano passi sunt. Apud Ephesum, sanctorum septem Dormientium, id est, Maximiani, Malchi, Martiniani, Dionisii, Joannis, Serapionis et Constantini martyrum. In Sicilia, beati Simeonis monachi. Antisiodoro, sancti Etherii episcopi.

De 7 Dormientibus.

BRUXELLEN. Post enumerata Dormientium nomina, subdit : Quorum gesta tanguntur supra v Kal. Julii, quo die omnipotens Deus ipsos in testimonium resurrectionis, de morte ad vitam suscitavit. In Nicomedia, natale sancti Hermolai presbyteri et martyris, cujus doctrina beatus Pantaleon ad fidem Christi conversus est. Et beatorum Hermippe et Hermogratis fratrum. Qui omnes tenti, post multas pœnas sibi illatas, a Maximiano imperatore illustri martyrio coronati sunt, et ob confessionem Christi, sententia puniti sunt capitali. Ubi vides Adonis textum cum nostro commixtum.

De Hermolao.

Simeonis.

Sequitur Simeon, de quo addit : Qui fuit Syracusis Sicilia oriundus, Treveris pro Christo, diu in turri conclusus, migravit ad Dominum. Connexio disparatorum; de Simeone Treverensi vide 1 Junii. Nec enim verosimile est, hosce Simeones confundendos, licet uterque sit Sículus : hodiernus senior et minus forte notus, alter junior, Treveris notissimus. Ceterum nullus hoc die Simeon apud Baronium. Sequitur : Mettis, sancti Fromini episcopi et confessoris. In fine, de Etherio Antisiodorensi, pure.

Fromini.

Multa de Dormientibus.

HAGENOVEN. Apud Ephesum, natale septem Dormientium, Malci, Maximiani, Martiniani, Dionisii, Johannis, Constantini et Seraphionis. Isti septem viri sancti, erant Decii imperatoris curiæ Officiales, et cum ille omnes, cogeret ydolis ymmolare, ipsi fugerunt in montem, aliquam pecuniam

secum portantes, et in tribulatione obdormiverunt usque ad tempora magni Theodosii imperatoris Christianissimi, coram quo illi ad ostensionem futura resurrectionis, asseruerunt se resuscitados, quia mortuorum resurrectio tunc ab hæreticis impugnabatur, et postquam illi generalem resurrectionem, splendore vultus eorum et verbis probaverunt coram imperatore et cuncto populo, iterum obdormiverunt in Christo. De Hermolao, eadem ferme habet, quæ supra ex Adone. Tum addit : Eodem die, sanctorum martyrum, Hermenpi et Hermograti fratrum sancti Hermolai presbyteri, qui passi sunt multas pœnas a Maximiano sibi illatas, tandem capitali sententia ob confessionem Christi nominis puniti sunt. In Simeone et Etherio satis purus est.

De Hermenpio, etc.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Lutgardis virginis (de qua xvi Junii). Beatricis virginis (vide xxix hujus). Maximiani, Malchi, Martiniani, et aliorum quatuor martyrum. Hermolai cum sociis mart. in passione Pantaleonis, incltyti et gloriosi juvenis, quem Deus mirabiliter in passione confortavit : de cujus corpore lac pro sanguine manavit. Hæc ad marginem cum asterisco remissa, dubium relinquunt, an huic an potius diei proxime sequenti (ad quem proprie spectant) sint tribuenda.

Lutgardis. Beatricis.

EDITIO LUBECO-COL. In Hermolao, parum differt ab Adonis textu, cui subjungit : Item, Nicomedia, sanctorum martyrum, Hermenpi et Hermograti fratrum, sub Maximiano imperatore decollatorum. In Simeone et Etherio satis pura est. Sequitur : Apud Ephesum, natale sanctorum septem Dormientium in monte Celyon, in spelunca, qui jussu Cæsaris Decii obturati sunt lapidibus quadratis. Eodem die, translatio beati Karoli magni imperatoris et confessoris, apud Aquisgranum.

De 7 Dorm.

Translationis Caroli M.

BELIN. In prima et secunda et tertia, purus, quarto loco habet : Apud Nicomediam, passio sancti Pantaleonis martyris, qui tentus, etc., ut die sequenti Usuardus in textu annuntiat. Pro Etherii, scribit Etherci, cetera purus.

Pantaleonis.

GREVEN. In Campania, sanctorum Felicis, Julii et Jovandæ. Item juxta quosdam, hic passio Boni presbyteri, Fausti et aliorum decem, ex Clero B. Stephani Papæ, quos Usuardus habet infra, Kalendis Augusti. Metis, sancti Fromini episcopi et confessoris. Apud Aquisgranum, translatio sancti Caroli magni imperatoris confessoris. Eodem die, sanctæ memoriæ Guigonis confessoris, vita et eruditione præclari. Hic post sanctum Bruonem quinto loco, majoris Cartusie priuatum tenuit; Cartusien-sis Præpositi Constitutiones scripto digessit et exemplo monstravit.

Felicis, etc.

Boni, etc.

Fromini.

Translationis Caroli

Guigons.

MOLAN. Apud Nicomediam, passio sancti Pantaleonis martyris, qui tentus, etc., ut die sequenti. In civitate Noixana, Felicis, Julii et Jucunde. Metis, depositio sancti Fromini episcopi et confessoris. Translatio sancti Karoli. Sic editio prior. In aliis hic præfigitur : Apud Nicomediam, passio beati Pantaleonis, et litteris Italicis, martyris gloriosi. Hic sacratus adolescens et athleta Christi, cum artem Medicinæ discret ab Hermolao presbytero, ad fidem Christi conversus, multa miracula fecit. Denuo litteris textualibus : Qui tentus pro fide, etc. Et tum sequitur : Apud Ephesum, natalis sanctorum (litteris Italicis, septem Dormientium) Maximiani, Malchi, Martiniani, Dionysii, Joannis, etc. In reliquo textu satis pura sunt omnia, et in fine de Frominio et de translatione Karoli, ut supra.

Pantaleonis.

Felicis, etc.

Fromini.

Translationis Caroli.

De Pantaleone.

V Kal.

Die 28.

Pantaleonis.

A pud Nicomediam, passio beati Pantaleonis, qui tentus pro fide Christi a Maximiano, equulei pœna et lampadum exustione cruciatus, sed inter hæc Domino sibi apparente refrigeratus, tandem ictu gladii martyrium consummavit. In Britannia minori, Dolo monasterio, sancti Samsonis episcopi et confessoris. Eodem die Lugduni, sancti Peregrini presbiteri, cujus beatudinem miraculorum gloria testatur.

Samsonis.

Peregrini.

Ex Praten. Herimien. Tornacen. Antwerp-Majore, et Munerat.

VARIA LECTIO. Ferme in mendis scriptoriis consistit, quos notasse, correxisse est, *Nichomediam, Puntaleonis, culci, pena, aparente, Samsonis, beatitudinc.* Dubium est, scripseritne Usuardus *Lampadum*, an potius cum Adone *Lampadarum*. Postremo modo habet Heriniensis, reliqui primo, qui proinde numero vineunt, tu, quod volueris, selige; sed noli cum Munerato legere, *lampadum exustione.* In Tornacensi mendose Peregrino tribuitur titulus *episcopi.*

Pantaleonis.

OBSERVATIO. Illustrissimum martyrem *Pantaleonem*, alias *Pantalemonem*, in hodierno Romano, die præcedenti celebrari notissimum est, quod a Baronio in ultima reformatione, ex Græcorum auctoritate factum videtur. Certe apud præcipuos quosque Latinos nostros Martyrologos, ut sunt Hieronymiana, Romanum parvum, Florus (in quo Lugduno adscribitur) Wandelbertus, Ado, et qui eum sequuntur, hæc xxviii dissertissime signatur. Vide notationem Rosweydi ad vetus suum Romanum pag. 219, ubi pro xviii Januarii, substitue xviii Februarii translationis memoriam agi, ut est eo die in Auctariis Greveni. Nescio quid Rabanum moverit, ut non Pantaleonem tantum, sed et Hermolaum et Hermippum et Hermocratem xviii Februarii simul collocaret, quo sola, ni fallor, Pantaleonis translatio apud Colonienses celebratur. Molanus in prima editione Usuardum secutus, in posterioribus Romano sese accomodat, unde sæpius in istis Usuardina puritas desideratur, ut non semel alias monuimus. De Pantaleonis nomine et reliquiis satis multa collegit Florentinus, et nobis in Aetis plura illustranda supererunt. Interim quæ in brevi suo elogio Usuardus memorat, ea ex Viennensi plane descripta sunt, Adoniano principio et fine connexis, sed relictis intermediis, quæ a Notkero mutata et interpolata referuntur. De Actorum veritate vel ipsi Martyrologi nostri, alias satis creduli, dubitasse ferme videntur. Baronius satis habuit ea Metaphrasti adscribere, a cujus phrasi certe non abhorrent. Sed non una sunt, fateor; utinam vel una sinceram rerum seriem exhiberent! Tu vide Tillemontii iudicium tomo 5 pag. 642. Wandelbertus Nazario et Celso Pantaleonem subjungit, alios quatuor versus superaddens, qui huc nullo modo pertinent. Sic eavit:

*Quintam Nazarius cum Celso possidet, hancque
Pantaleon martyr proprior sibi sancit honore.*

Samsonis.

De *Samson*e (ita nos cum omnibus eodicibus scribimus) monacho, abbate, et episcopo agunt Hieronymiana apud Florentinum, ex quibus eum Noster procul dubio accepit; nisi motu proprio eum consignarit. Utcumque placuerit, ex omnibus exemplaribus aperte constat, eum hæc die recenseri. Exstat longa vitæ ejus historia, quam aliis prætulit et annotationibus illustravit Mabilio sec. 1 Benedict. a pag. 165. — Demum *Peregrinus* ex Adone et ipsissimis iterum Adonis verbis huc translatus est. Exspectamus a Lugdunensibus, si qua habeant, de hoc Sancto monumenta, in Actis nostris illustranda.

Peregrini.

De Nazario
et Celso in
pluribus co-
dicibus.

Notandum restat, codices nonnullos hac die repetere *Nazarium* et *Celsum* puerum, de quibus cum Adone et Usuardo egimus supra xii Junii. Hos inter Pratenis (ut scribit Castellanus) vetustissima manu eos in margine exhibet, per asteriscum * ad secundum textus locum remissos; Rosweyd. Antwerp. Max-Lubec. Greven. Molan. et alii ipsos in fine adjungunt. Verum hæc eorundem Sanctorum repetitio, longe abest ab Usuardina simplicitate, quam præcipue investigandam, detegendam et probandam toto hoc opere suscepimus, ut proinde ad institutum nostrum nihil hic desideretur.

AUCTARIA.

Nazarii et
Celsi.

PRATEN. Jam dixi, proxime supra, in ora codicis apponi: *Eodem die, passio sanctorum martyrum Nazarii et Celsi.*

Idem.

ROSWEYD. Post textum: *Mediolanis, Nazarii martyris cum Celso puero.*

Idem.

PULSANEN. Incipit: *Natalis sanctorum martyrum Nazarii et Celsi pueri.* In Pantaleone satis purus, in Peregrino integer est; sed de Samson, qui penultimo loco refertur, nihil.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. In fine: *Ipsa die,*

passio sanctorum martyrum Nazarii et Celsi pueri. Idem. Ita ferme etiam sequentes.

GREVEN. et MOLAN. Textui subdunt: *Mediolani, sanctorum martyrum Nazarii et Celsi* Idem.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et LOVANIEN. Incipiunt a Pantaleone, eum textu. Secundo loco inserunt ex xii Junii: *Mediolani, natale beati Nazarii martyris, quem Anolinus, sub rabie persecutionis, quæ per Maximianum excitata est, diu maceratum et afflictum gladio percussit. Cum quo*

*De istis
Nazario et
Celso.*

sanctissimum

- sanctissimum puerum Celsum, quem idem ipse mtrierat, gladio feriri jussit. Horum corpora, ut scribit beatus Paulinus, cum usque ad tempora Honorii et Arcadii imperatorum latuissent, B. Ambrosius reperit, Domina revelante. Romæ, sancti Victoris Papæ et martyris. Qui tertius decimus post beatum Petrum, cum decem annis Romanam rexisset Ecclesiam, sub Severo imperatore martyrio coronatur.
- Victoris PP.** Item Romæ ad Ursam pileatum, sancti Innocentii Papæ et martyris. Hæc duæ annuntiationes ex Rabano vel Notkero translata videntur. Victor colitur xx Aprilis; Innocentius, non martyr sed confessor, xii Martii. Reliqua textus pura sunt.
- Innocentii PP.** ALBERGEN. Præcedentibus similis, de Victore superaddit: *Hic constituit, ut a quarta decima Luna primi mensis usque ad vicesimam primam, die Dominico sanctum Pascha celebrare (celebretur.)* De Innocentio item: *Qui multos Cathafrigas ad ipso iavutos in exilio, monasterio relegavit. Et constituit, ut quilibet, quamvis de Christiana muliere natus, denuo nasci debeat per baptismum, quod negavit Pelagius hæreticus et damnavit. Hæc non satis clara sunt; vide Rabanum et Notkerum.*
- De Victore.** DANIC. In eo differt, quod die præcedenti de Pantaleone egerit, et hic incipiat a Nazario.
- De Innocen-** CENTULEN. Nicomedis, passio sancti Pantaleonis martyris. Qui cum, iubente Maximiano imperatore, disceret artem medicinæ, a presbytero Hermolao ad fidem Christi conversus, multa miracula fecit, patremque suum Eustorgium senatorem, Christi fidei subjugavit. Hæc textui præfige, et habebis Adonis elogium. In Britannia minore, Dolo monasterio, sancti Samsonis episcopi et confessoris, admirandæ virtutis et sanctitatis viri. Mediolani, sanctorum Nazarii et Celsi martyrum.
- Nazarii et Celsi.** BRUXELLEN. De Pantaleone textui adjicit: *Cujus caput cum ossibus beati Cypriani Carthaginensis, Aaron Amiras in Franciam misit Karolo magno. De Nazario et Celso ponit elogium Usuardi ex xii Junii ut supra ANTVERP-MAX. etc.*
- De Pantaleone.** Tum: *Romæ, sancti Victoris Papæ et martyris. Qui cum decem annis Romanam rexisset Ecclesiam, sub Severo imperatore martirio coronatur. Hic constituit ut quartadecima, etc., ut ALBERGEN. etc.* Quibus additur: *Multi enim tunc episcopi Asiæ et Orientis, Pascha cum Judæis celebrabant. Romæ ad Ursam pileatum, natale sancti Innocentii Papæ et martyris. Qui sedit annis quindecim. Hic constituit, ad Missam pacis osculum dari, et ut oleo, ad usum infirmorum ab episcopo consecrato, non tantum presbyteri, sed et alii etiam uterentur Christiani.*
- De Innocentio.** Tum: *In Britannia minore, Dolo monasterio, sancti Sampsonis episcopi et confessoris, cum sex fratribus æque sanctis sacerdotibus, quos mater sua in Anglia uno partu enira est. Hæc, alius magnæ caritatis et justitiæ matrona, si quæ fortuito mulier geminos habuisset in utero, fornicariam eam suspicata est, discredens, unum mulierem infantes ab uno simul plures posse concipere, danec ipsa Dei potentiam in se experta, quos simul concepit, septem peperit. Quos præ verecundia carecto destinans ad submergendum, ab obvio quodam episcopo periculo prærepti et nutriti sunt. In Peregrino purus est.*
- Samsonis et soc. eum elogia.** HAGENOVEN. Longum de Pantaleone elogium corradit, quod malim legi apud Metaphrasten. Victorem aut post S. Petrum fuisse xii. De Paschate, fere ut supra. Et præterea: *Hic etiam constituit, ut sciante necessitate sive in flumine, sive in mari, sive in martyrio (unusquisque) Christianæ professionis credulitate baptizaretur.* In Samson, purus est. In fine: *Mediolano, sanctorum martyrum Nazarii et Celsi, sub Nerone casare et*
- De Victore.** Analino præside. Deest Peregrinus, quem ad diem sequentem transtulit.
- AQUICINCT. In fine: *Lucas castra, sancti Ursi confessoris. Eodem die, Mediolani, sanctorum Nazarii et Celsi pueri, ut est in præcedenti.*
- De Nazarii et Celsi.** DAVERONEN. Post Peregrini, habet: *Luchas castra, sancti Ursi confessoris.*
- Ursi.** MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Nazarii, Celsi, atque Pantaleonis martyrum. In margine de primis additur: *Horum corpora beatus Ambrosius reperit et levavit de terra.*
- Nazarii, etc.** REG. SUEC. sign. num. 428. *Ipsa die, sanctæ Annæ matronæ, matris gloriosissimæ Dei genitricis Mariæ. In basilica S. Dionysii, consecratio altaris in honore Apostolorum Petri et Pauli a B. Stephano Papa. Vide Wandolbertum.*
- De Anna. Consecratio altaris App.** CODEX MONTIS SANCTI. Natalis sanctæ Augustinæ virginis. Hæc indeterminate posita, non magnam hujus sanctæ notitiam suppeditant.
- Augustinæ.** EDITIO LUBECO-COL. In Pantaleone multum interpolata, etiam de Nazario et Celso aliqua inserit, quæ vide apud Adonem xii Junii. De sancto Victore, similis est ALBERGEN, atque item in Innocentio. Tum: *In Britannia minore, Dolo monasterio, sancti Samsonis episcopi et confessoris, cujus corpus Aurelianus translatus est. In Peregrino pura, pergit: Treccas, depositio sancti Camelianus episcopi et confessoris. Castro Lucas, beati Ursi confessoris. Eodem die, sancti Botwidi martyris.*
- De Samson. Camelianus. Ursi. Botwidi.** BELIN. De Pantaleone egit die præcedenti. Hic primo loco de Nazario et Celso, ut supra in ANTVERP-MAX. etc. Sequitur de Peregrino, pure. *Ipsa die, passio sancti Victoris Papæ et martyris. Et sancti Innocentii papæ et martyris. In Britannia majori, sancti Saxonis, etc. In secunda editione, ponit: In Britannia minore, sancti Saxonis. Vide textum. Et in fine addit: Lochas castra, sancti Ursini confessoris. Alii melius, Ursi.*
- Victoris. Innocentii. Saxonis. Ursini.** GREVEN. Postquam in textu adjecit, ut supra diximus, *Mediolani, sanctorum martyrum Nazarii et Celsi, sic Auctarium incipit: Nota, Nazarius et Celsus hic passi, pridie vera Idus Junii inventi sunt. Secundum aliquos hic Victoris Papæ primi et martyris, quem Usuardus habet xii Kal. Maii. Romæ, ad Ursam pileatum, sancti Innocentii Papæ primi et martyris. Hunc Usuardus et Ado habent ix Idus Martii. Botwidi martyris. Castro Luras, sancti Ursi confessoris. Ipsa die, sanctæ Augustæ virginis. Treccas depositio sancti Camelianus episcopi et confessoris.*
- De Nazario, etc. Victoris. Innocentii. Botwidi. Ursi. Augustæ. Camelianus.** MOLAN. De Pantaleone aliis litteris inserit: *martyris gloriosi. Hic sacratus adolescens et athleta Christi, cum artem medicinæ disceret ab Hermolao presbytero, ad fidem Christi conversus, multa miracula fecit. Qui tentus pro fide Christi, etc. In fine post Celsi, subdit: Pueri, quem Avolinus, etc., usque ad, feriri jussit. Tum: Ipsa die, passio sancti Victoris Papæ. Et sancti Innocentii Papæ. Luchas castra, sancti Ursi confessoris. Hactenus editio prima. Posteriores vix quidquam habent Usuardini. Incipiunt a Samson. Tum de Peregrino. Sequitur tota annuntiatio Nazarii et Celsi, ut supra. Deinde: Romæ, natalis sancti Victoris Papæ. Qui post beatum Petrum quintus decimus, rexit ecclesiam annis decem, et sub Severo Principe martyrio coronatur. Item Romæ, beati Innocentii Pontificis. Huc usque textus, cui intra parentheses litteris Italicis attexitur, et martyris. Demum pro Auctario habetur: *Luchas castra, sancti Ursi confessoris. Locum Gallice interpretatur Castellanus in Martyrologio universali, à Loches en Touraine, Latine, Lucis.**
- De Victore.** Nazarii et Celsi.

IV Kal.

Die 29.

Felicis PP.

Simplicii et
soc.

Lupi.

Romæ via Aurelia, natalis beati Felicis Papæ, qui a Constantio Augusto, ob Catholicæ fidei defensionem a sede sua dejectus et gladio necatus, gloriosissime occubuit. Item via Portuensi, sanctorum martyrum Simplicii, Faustini et Beatricis, temporibus Diocletiani : quorum duo post multa, ac diversa supplicia, jussi sunt capitalem subire sententiam ; Beatrix vero soror eorum, in Christi confessione præfocata est in carcere. Civitate Treceas, sancti Lupi confessoris, qui cum beato Germano in Britanniam directus venit. Hic quinquaginta duobus annis sacerdotio venerabiliter functus est.

Concordant Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Maj. Antwerp. et Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan. Item Antwerp-Max. et Ultraject.

VARIA LECTIO. Munerat. et Max-Lubec. pro *Constantio*, mendose ponunt *Constantino*. Greven. Molan. Antwerp-Max. Ultrajectin. et omnes ferme secundæ notæ codices pro *gloriosissime*, legunt simpliciter, *glorioso occubuit*. Solus Muneratus habet : *Item in via Portuensi*. Greven et Molan. periodo nonnihil transposita, ubi alii hæc, *temporibus Diocletiani*, nominibus martyrum immediate subjungunt, ipsi in alium locum ea transferunt, sic legentes : *Jussi sunt capitalem subire sententiam, tempore Diocletiani*. In Antwerp-Majore, est *præfocata in carcerem*. Rursus Greven. et Molan. scribunt, *civitate Treceas*. A probatissimis omnibus codicibus abest titulus *episcopi*, in Antwerp. et Max-Lubec. aliisque mediæ notæ, appositus. Item in hisce codicibus facta mutatio, nam post *confessoris*, subdunt : *Hic cum beato Germano.... et quinquaginta*, etc. Et quidem Antwerp. et Max-Lubec. scribunt, *venit Britanniam*; et omittunt *venerabiliter*. Hæc ita explicat Antwerp-Maj. : *L (pro quinquaginta) annis duobus sacerdotii venerabiliter functus est officio*. Excidit notare, quod in Antwerp-Max. pro *Faustini*, habetur *Fausti*.

Felicis.

Simplicii et
soc.

OBSERVATIO. Romanum parvum distinctam hodie primi nostri martyris memoriam agit his verbis : *Romæ, Felicis Papæ et martyris sub Constantio*. Hieronymiana ipsum, meo quidem iudicio, non nominant. Beda vero ita *Felicem* aliquem tribus sequentibus conjungit, ac si eorum socius et antesignanus fuisset, quo modo etiam a Wandelberto et in Frontonis Calendario coadunati sunt; ut plusquam dubium reddant, an vere hic *Felix* pro Pontifice accipi possit. Accuratiores notitia ab Adone traditur, ex quo breve suum elogium Noster contraxit. Notat ibi Viennensis, *Felicem* martyrio coronatum iv Idus Novembris, sepultum in basilica, a se prius constructa, xv Kal. Decembris. Et tamen, *natalis*, inquit, *celebratur iv Kal. Augusti*, nullam diætæ celebritatis rationem assignans. Vide quæ in hanc rem congegit Florentinius, tametsi non satis probet, *Felicem* hunc Papam ad Hieronymianos pertinere. Porro quæ circa ejus Acta controvertuntur, nec pauca nec levia, pluribus discussit Baronius, et nobis suo loco operosius erant examinanda. Ancipitem quæstionem verbo indicavimus ad diem xxx Maii, quo de Felice Papa et martyre actum est. Hic ab Adone *Fellicem* II, Liberio substitutum, designari manifestissime patet, at nondum inter eruditos convenit, an vere *Felix* iste inter Sanctos, nedum inter martyres, quin imo an inter Romanos Pontifices numerari possit. Controversiam pridem attingere Henschenius et Papebrochius, ille in Tabulis antiquiorum Pontificum, ante toinum i Aprilis pag. xxxi, et ejusdem mensis tomo 3 a pag. 999; hic novissime in Responsionibus, ad art. xi, a num. 116. Verum infestissimos habet adversarios Felix ille atque hos inter Tillemontius acriori, præter morem, stylo eum insectatur tomo 6 variis locis, sed maxime a pag. 778. Plures ejus populares non recito, cum ii certatim in partem Felici oppositam deflectant. Mitius agit Fronto in notationibus ad Calendarium a pag. 108. Nos hisce nimium innotamur, in Actis locus erit totius controversiæ accuratius expendendæ. — De tribus *Portuensisibus* certo agunt Hieronymiana apographa, quorum aliqua sociis eos implicare videntur, ut inter alia latius exponit laudatus Florentinius. Beda, ut dixi, eosdem etiam memorat, quem sequitur Rabanus, plura ex Actis admiscens. Ado, aut ex prioribus aut ex Romano parvo textum accipiens, longiori elogio fratres decoravit, cujus elegantem epitomen compilavit Noster, omnes etiam consocians, licet ex Actorum compendio, fratres et sororem diversis diebus passos esse, omnino constet. De his tribus Sanctis videnda omnino Baronii notatio, ubi ipsorum agones descriptos refert in Actis sancti Anthimi, apud Surium die xi Maii. Videat lector in Actis nostris appendicem, et positam illic annotationem, quæ omnia ad proprium locum remittimus, ubi de Sanctorum nostrorum martyrio et sepultura plures erunt examinandæ circumstantiæ, uti et de translatione a Leone II facta, atque de sepulcro marmoreo, seu tabula lapidea cum epitaphio, in sacrario basilicæ S. Mariæ majoris; quæ ex ipso Baronio et Aringho breviter tangit Tillemontius tomo 4 pag. 559. Nec omiserim hic notare, prædictos Sanctos in Allatii et Frontonis Calendariis Felici Papæ conjunctos signari, cum hac diversitate, quod in posteriori addantur hæc verba, *via Portuense*, quæ in priori absunt. Citat Tillemontius Missale Romanum, seu librum Sacramentorum Thomasi, et recte, nam ibi solorum trium memoria agitur, hoc modo : *Simplicii, Faustini et Viatricis*. Codices Sacramentarii Gregoriani uniformes non sunt, ut

probant

probant notæ et observationes Menardi pag. 171. Certe in edito, nulla Missa est præterquam de sancto Felice martyre atque Pontifice. At de his hoc loco satis. — De celeberrimo *Lupo Trecensi* Lupi. nonnulla apud Hieronymianos mentio, quam adjectitiam esse consuit Florentinius, nonnumquam scrupulosior. Beda sic eum paucis laudavit, ut verba ejus omnia Viennensis descripserit, quæ apud Nostrum ita sunt abbreviata, ut debitus *Episcopi* titulus desideretur. Ex citatis a laudato Baronio auctoribus ea desumenda sunt, quæ inclytissimi præsulis gestis illustrandis usui esse possint; quæque jam nunc non indiligenter collecta sunt a Tillemontio tomo 16 a pag. 126. De reliquo autem Adonianus est textus totus et integerrime Usuardinus. Notkerus in omnibus ferme ad verbum Adonem transumpsit. Et Wandelbertus nitide duobus versiculis rem complexus est :

*Felix, Simplicius, Faustinus et alma Beatrix;
Trecassique Lupus, quartam communiter aurant.*

* Quidni ornant.

AUCTARIA.

ROSWEYD. De Lupo inserit titulum ab aliis omissum, *episcopi*. In fine subdit : *Item natali Olaph regis Danorum.*

PULSANEN. Refert quidem omnes textus nostri Sanctos, sed omnium elogïa, more sibi satis familiari, truncat.

LEYDEN. Scriptoris vitio lacunam habet, alioquin puris esset accensendus.

LOVANIEN. Secundo loco inserit : *Transitus venerabilis Marthæ, hospite Christi, de qua plurim in Evangelio habentur.* In fine deest elogium Lupi Tricassini, qui cum beato Germano in Britanniam, directus venit.

ALBERGEN. In textu satis purus, longam de Martha historiam præter morem adjungit. De ea vide GREYEN. et codices alios.

DANIC. Textui etiam satis puro solum adjecit : *In Norwegia, sancti Olavi regis et martyris.*

CENTULEN. Romæ via Aurelia, sancti Felicis Papæ et martyris. Eadem die Romæ, sanctorum Simplicii, Faustini et Beatricis virginis sororis eorum. Trecas, sancti Lupi episcopi et confessoris, qui cum sancto Germano Britanniam venit et multis virtutibus floruit. Addi poterant ultima elogii verba : *Hic quinquaginta duobus annis sacerdotio venerabiliter functus est.*

BRUXELLEN. Incipit : *Sanctæ Marthæ virginis, hospite Christi, et beatorum Lazari et Mariæ Magdalene sororis. Et octava beatæ Mariæ Magdalene.* Romæ, passio beatæ Serapiæ virginis, sub Adriano imperatore. Romæ via Aurelia, natali sancti Felicis secundi Papæ et martyris. Qui sedit anno uno. Hic Constantium imperatorem, filium Constantini magni, rebaptizatum et hæreticum declaravit. Unde ipse ob Catholicæ fidei defensionem ab eodem Constantio Augusto a papatu et sede sua dejectus, et tandem gladio necatus, gloriose occubuit. Sequitur de Portuensibus, pure. Deim : *Trecas civitate, depositio sancti Lupi episcopi et confessoris. Qui cum beato Germano in Britanniam contra hæreticos prædicationis causa venit, et quinquaginta duobus annis sacerdotio venerabiliter functus est. Hic Attulum Hunnorum ducem Trecas venientem interrogavit, quis esset? Et dum ille respondisset; se esse flagellum Dei, dixit : Et ego sum Lupus dissipator orium, Dei indigens flagello. Quo dicto aperuit portas, et Attila cum suis intravit, et a portis ad portas urbis pertransiens, neminem videns ac neminem lædens, et sic recessit. Aurelianus depositio beati Prosperi episcopi et confessoris. Vide Notkerum. Eodem die, sancti Guilhelmi confessoris.*

HAGENOVEN. Incipit a Portuensibus, in quibus nonnihil interpolatus est. De Felice aliqua comminiscitur, non satis digesta. Sequitur : *Eodem die apud Lugdunum, sancti Peregrini presbyteri,*

cujus beatitudinem miraculorum gloria testatur. In Lupo ferme purus est. De Peregrino, vide die præcedenti.

AQUICINET. In fine : *Ipsa die, sancti Olavi, gloriosi regis et martyris.* Et manu multo recentiore : *Item, beatæ Marthæ, sororis sanctæ Mariæ Magdalene et Lazari.*

VICTORIN. et REG. SUEC. sign. num. 130. *Ipsa die, sanctæ Serapiæ virginis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Felicis (Papæ) Simplicii, Faustini et Beatricis sororis eorum, martyrum. S. Lupi episcopi et confessoris, viri sancti qui cum sancto Germano in Britanniam perverit. Floræ et Lucille, virginum et martyrum, cum Eugenio rege, qui eas prius captivaverat, postea cum eis martyrizatus est.

IN VATICAN. Deest Lupi. Adjicitur : *Romæ, sanctæ Seraphiæ, que beatam Savinam ad fidem convertit et postmodum passa est sub Adriano imperatore, judice Berillo.*

ALTEMS. Item in Norwega, sancti Olavi regis et martyris. Sic etiam ab aliis memoratur :

FLORENTIN. Marthæ.... Item beatæ Marcellæ famule beatæ Marthæ, que post ejus mortem in Saroniam pergens, et ibi Evangelium Christi prædicans, post annum a dormitione Marthæ in pace quievit. STROZZIAN. solus præterea habet : *In civitate Mamiensi, sanctæ Seraphiæ.*

BIZANTICEN. Sancto Lupo Tricassino solum tribuit annos sacerdotii XLII. Lege enim aliis LII.

EDITIO LUBECO-COL. De Martha longius textit elogium, quam ut hic describi possit. Textus qui sequitur, totus ferme purus est. Deinde : *Eodem die, sancti Olavi (Olavi) regis Norwegiæ et martyris.* Etiam habet : *Romæ, passio sanctæ Serapiæ virginis et martyris.*

BERLIN. Post textum non omnino purum, subnectit : *Item eodem die, festum sanctæ Marthæ virginis, sororis sanctæ Mariæ Magdalene et sancti Lazari, hospite Salvatoris nostri Jesu Christi. In Mamiensi civitate, sanctæ Seraphiæ. In secunda editione additur : In Norwegia, passio sancti Olavi regis et martyris.*

GREYEN. Olavi regis Norwegiæ et Daviæ martyris. Qui mox ubi Christi fidem suscepit, ejusdem fidei calore succensus, Evangelium in diversis regni sui partibus annuntians, innumcrabilem Domino populum acquisivit. Tandem a germano suo, ob fidem Christi facie velatus, coronâ spinâ coronatus, in cruce ligatus, in sexta feria, anno MXXVI (prima editio notat MXXVIII) tradidit spiritum. Aurelianus, depositio Prosperi episcopi. Romæ, Serapiæ, virginis et martyris, quæ hic passa est, sed III Nonas Septembris, sepulcro nova imposita. Civitate Mami, sanctæ Seraphiæ. Eugeni regis barbarorum, etc.

Floræ,

<i>De Martha.</i>	<i>Floræ, Lucillæ virginum, aliorumque multorum martyrio coronatorum. In castro nobili Tarachonensi, dormitio sanctæ Marthæ, Christi et Apostolorum ejus hospitæ. Hujus funeri, ut legitur, Dominus noster Jesus Christus, cum sancto Frontone Prætoricensi episcopo, exequias solennes exhibuit. Hæc alibi examinanda sunt.</i>	<i>Hunc Innocentius IV, anno suo quarto, canonizavit Lugduni. Romæ, sanctarum virginum Floræ et Lucillæ martyrum, cum aliis multis, quarum passio habetur; et exstat de eis sermo Petri Damiani. Revelatio capitis B. Joannis Baptistæ, Pipino regi facta in Aquitania. Posteriores editiones idem habent de Lupo, sed legunt, orando Treceas munit. Aurelianis, depositio beati Prosperi episcopi. In Norwegia, sancti Olavi regis et martyris, anno MXXXVIII, (in priori legerat MXXXVI.) Civitate Briocensi, sancti Guilelmi episcopi et confessoris. De Seraphina, ut supra, Die vigesima nona, sancti martyris Callinici. Dein typis minoribus: Romæ, sanctarum virginum, Floræ et Lucillæ martyrum, cum aliis, etc. Item revelatio, etc. addendo in fine de revelatione capitis sancti Joannis Baptistæ: De qua est Tractatus apud martyrem Cyprianum.</i>	<i>Floræ, etc. Revelationis capitis S. Joannis Baptistæ.</i>
<i>De Lupo.</i>	<i>MOLAN. De Lupo, subdit ex Adone: Qui tempore regis Attilæ, qui Galliam vastabat, sicut in hymno ejus canitur; dum bello cuncta perderent, orando Treceas munit. Et depositio beati Prosperi episcopi. Item eodem die, festum sanctæ Marthæ, etc. ut BELINUS. Item de Seraphina. In Norwegia, passio sancti Olavi regis et martyris. Qui mox ubi fidem, etc. minori caractere, ex GREVENO. Tum pergit: Civitate Ebroicensi, (Lege Briocensi) sancti Guilelmi, ejusdem civitatis episcopi et confessoris.</i>		
<i>Prosperi.</i>			
<i>Marthæ.</i>			
<i>Olavi.</i>			
<i>Guilelmi.</i>			<i>Gallinici.</i>

III Kal.

Die 30.

Abdon et Sennen.

Romæ, natalis sanctorum Abdon et Sennes subregulorum, qui cum in Cordula civitate Persarum, vincula paterentur a Decio, ad ultimum duxit eos Romam, catenis obligatos et diversis pœnis maceratos, ubi primo plumbatis cæsi et deinde gladio interfecti sunt. Apud Africam civitate Lucernaria, sanctarum virginum Maximæ, Donatillæ et Secundæ, quæ persecutione Galieni, aceto et felle primo potatæ, deinde plagis acerrimis cæsæ et equulei extensione cruciatæ, postmodum etiam craticulis exustæ, nec non ad bestias projectæ, sed ab his intactæ, novissime gladio jugulatæ sunt.

Maximæ et soc.

Puri sunt Praten. Herlicen. Tornacen. Antverp-Maj. Rosweyd. Munerat. Greven. et Motan.

VARIA LECTIO. Herinien, et Antverp-Maj. legunt *Sennis*, quomodo in Prateni habeatur, ex apographo nostro non discernitur. Mallem *Sennen*, sed codices ceteri legunt cum textu. Scribimus *Cordula*, ut supra fecimus; vide infra Observationem. In Rosweyd. deest, a *Decio*. Praten. Tornacen. et Munerat. legunt *Romæ*, reliqui melius *Romam*, ubi Antverp-Maj. sensum aliquatenus immutat, his verbis: *Adduxit eos ad ultimum Romam colligatos*. Aput, proprium est Antverp-Majori. De *Galieni* diximus alibi. Omnes cum textu habent, *nec non ul bestias projectæ*, excepto Rosweyd. qui particulam *etiam* interjecit, *nec non etiam ad bestias*.

Abdon et Sennen.

OBSEVATIO. *Celeberrimi sancti martyres Abdon et Sennen*, inquit hac die Florentinius, *ab antiquissimo tempore Romæ venerationem acceperunt, in omnibus Occidentalis Ecclesie Martyrologiis indicati*: ubi alia præclara ex Kalendaris et Sacramentis monumenta in eorum laudem adducit. Itaque ab Hieronymianis apographis, Beda, Floro, Rabano, Romano parvo, Adone, Notkero, et Wandelberto certatim celebrantur. Bedæ elogium a Rabano transumptum est, a Floro mutatum; Noster compendio etiam usus, cum Adoniani encomii summam, utpote ex alibi sæpius citatis sancti Laurentii Actis conceptam, in Beda reperisset, eam totam ad verbum suam fecit. Notkerus Adonem sequi maluit. De civitate *Cordula, Corduba, Cerduba, Credula, Corduena, Cerduna*, et quocumque modo alio inflectere volueris, vide dicta ad xv et xxii Aprilis. Ad Acta quod attinet, cum ex Laurentianis desumpta sint, quid de iis censendum, ex horum sinceritate statuendum erit. Vide x Augusti. Fatetur Baronius hic, manuscripta vetera, quæ Sanctorum nostrorum res gestas continent, castigatione indigere. Paucissima de ipsis adducit Tillemontius tomo 3 pag. 328 et 329. Verum, ut jam dicebam, ex antiquissimis monumentis, abunde stabilita est eorum veneratio. Nullum Bucheriano Kalendario vetustius; in eo autem diserte hoc ipso die annuntiantur, his verbis: *iii Kal. Aug. Abdon et Sennen, in Pontiani, quod est ad Ursam pileatum*. Simpliciora sunt Allatii et Frontonis Kalendaria, in quibus hæc solum verba leguntur: *Natalis SS. Abdon et Sennes*. Nec differunt Menardi et Thomasii Sacramentaria, præterquam solo modo efferendi nomina, ultimo scribente: *Abdo et Senis*. Quæ de translatione corporum, a Gregorio IV, aut de aliis Florentiam, vel Suessionem factis, memorat Tillemontius, alibi acenratius discutientur. Non debet præteriri satis elegans Wandelberti elogium.

Abdon et Sennen, designat tertia sanctos,

Regni quos Romæ tribuit de germine Persis.

Maximæ et soc.

Virgines Africanas sic hodie annuntiant codices Hieronymiani: *In Africa civitate Tuburtulo Cesaria, natalis sanctorum Maximæ, Secundæ, Donatellæ, Rufi, etc.*; sic ut in aliquibus socii quatuordecim nominatim explicentur; in vetustissimo Epternacensi, novem dumtaxat, qui ferme a Notkero

in di-

in diversum manipulum collecti sunt; de quibus consule eruditas Florentinii Notationes. Romanum parvum de sociis nihil memorans, alia positione solas Virgines annuntiat: *Tuburbo Lucernariæ, Maximæ, Donatillæ et Secundæ virginum*. Quam palæstram, seu certaminis locum, non magis quam priorem a se inventum, fatetur Florentinius. Nec quidquam obscuritatis abstulit Usuardus, dum prætermisso *Tuburbo*, simpliciter legit: *Civitate Lucernaria*. Sed de his vide Commentarium prævium ad Acta sanctorum Perpetuæ et Felicitatis vii Martii, et quæ ex Ortelio aliisque Geographis, de una, vel duabus, vel tribus *Tuburbiis* aut *Tuburbibus*, suo loco denuo ventilari et disputari poterunt, etiam ex citatis a nobis scriptoribus supra ad præfatam diem vii Martii, ubi has Virgines et Martyres proprie *TUBURBITANAS* appellari diximus, quo modo hoc die in Calendario Carthaginensi signatæ sunt: *Sanctarum Tuburbitanarum et Sptimix*. Hæc de palæstra pro re nostra satis. Plura vide in citata alibi prævia Ruinartii admonitione ad Acta sanctarum Perpetuæ et Felicitatis inter Selecta a pag. 81. Ad textum quod proprie attinet, Ado, Romanum parvum secutus, ex nobilissimarum Virginum Actis, fortissimi agonis historiam compilavit, quam mutilam refert Notkerus; Noster vero, omissis circumstantiis de *Secunda*, prioribus captivis se ultro aggregante, aliisque multis, ea solum delibavit, quæ eleganter in laterculo expressa dedimus. An satis sincera fuerint Acta, quæ Adoni præluxerint, compertum mihi non est. Optandum, ut quemadmodum Crispinæ Acta (quæ de tribus nostris meminerunt) detexit Mabilio, ita aliquis Tuburbitanarum passionem reperiat. Videantur laudati Mabilionis notæ in Calendarium Carthaginense tomo 3 Analectorum pag. 409, et Ruinartius inter Selecta a pag. 493.

AUCTARIA.

- P**ULSANEN. In prima annuntiatione purus est, de secunda nihil habet.
- ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN et BELIN. *Ursi.* In fine: *Antissiodoro, sancti Ursi episcopi*. Vide martyrologium Romanum.
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. et DANIC. Voce unica ab aliis differunt, legunt enim: *Antissiodoro, depositio sancti Ursi episcopi*.
- Ursi.* CENTULEN. *Romæ, sanctorum martyrum Abdou et Sennes, subregulorum, quos Decius Cæsar in Cordula civitate Persarum, sibi præsentari jussit. Apud Africam, civitate Lucernaria, sanctarum Maximæ, Donatillæ et Secundæ virginum. Quæ sub Gallieno et judice Anolio passi sunt, pro passæ. Antissiodoro, sancti Ursi episcopi et confessoris. Eodem die, vigilia sancti Germani, genere, fide, doctrina atque miraculorum gloria clarissimi.*
- Ursi.* BRUXELLEN. In textu permodice interpolatus, in fine habet: *Antissiodoro, depositio sancti Ursi episcopi. Et Treveris, beati Puntho presbyteri.*
- Ursi.* Voluit dicere *Bantonis*, nisi fallor, de quo apud alios die sequenti.
- Ursi.* HAGENOYEN. Etiam in textu paululum auctior, in fine subdit: *Antissiodoro, depositio sancti Ursi episcopi et confessoris.*
- Ursi.* AQUICINCT. Ad nomen *Galiæni*, superne notatum habet caractere minori: *vel Decii*. In fine autem: *Et sancti Ursi episcopi Antissiodorensis*. Notatur ferme ab omnibus.
- Ursi.* VICTORIN. et REG. SUEC. num. 130. *Ipsa die, sancti Ursi episcopi Antissiodorensis.*
- Ursi.* AMBIANEN. *Eodem die, vigilia sancti Germani episcopi, genere, fide et doctrina atque miraculorum gloria clarissimi. Hic festivitatem sepulture habet Kalendis Octobris, quando et celebrior dies agitur. Vide igitur quæ die sequenti cum Usuardo dice-*
- mus. Et rursus quæ 1 Octobris de translatione ejus passim referuntur.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Abdon et Sennen martyrum. Marthæ hospitiæ Christi. De qua die præcedenti. Maximæ, Donatillæ et Secundæ virginum et martyrum.* *Marthæ.*
- VATICAN. num. 5949. *Antissiodoro, sancti Ursi episcopi. Jam dixi passim recurrere.* *Ursi.*
- ALTEMPS. *In Cantia, depositio sancti Tadwini episcopi et confessoris. Vide Castellannum.* *Tadwini.*
- FLORENTIN. Dubium est, an ad hunc, an ad sequentem diem referant, quod ponunt hoc modo: *Romæ, via Latinæ, sancti Tertullini martyris in crypta arenaria, sicut legitur in gestis sancti Stephani Papæ et martyris. Florus enim notat hac ipsa die cum elogio, alii iv Augusti, et nos ibi cum Usuardo.* *Tertullini.*
- EDITIO LUBECO-COL. Post, *gladio interfecti sunt, adjicit: Et ante simulacrum Solis projecti, ubi tribus diebus jacerunt insepulti, quos Quirinus subdiaconus latenter sepelivit. In secunda annuntiatione, satis pura est. In fine cum aliis codicibus adjungitur. Antissiodori, depositio sancti Ursi episcopi et confessoris.* *De Abdon et Sennen.*
- GREVEN. *Item sancti Tiburtii. Antissiodoro, sancti Ursi episcopi et confessoris. In Succia, Brunolphi episcopi Scharensis et confessoris. Lupini episcopi. In Succia, Helenæ militissæ.* *Tiburtii. Ursi. Brunolph. Lupini. Helenæ.*
- MOLAN. *Antissiodori, sancti Ursi episcopi. Tum minoribus litteris de Brunolpho et Helena descriptis, quæ habet GREVEN. Demum adjungit: Ipsa die Assisii, natalis sancti Rufini martyris. Editiones posteriores de Urso et Brunolpho, ut supra. Item in Succia, beate Helenæ. Et typis minoribus hoc solum: Assisii, natalis sancti Rufini martyris. Ad Romanum notat Baronius, exstare de eo sermonem Petri Damiani. Vide Surium.* *Ursi. Brunolphi. Rufini. Helenæ.*

Pridie Kal.

Die 31.

Fabii.

A pud Cæsaream, passio Fabii martyris, qui cum ferre vexilla præsidialia recusaret, primum diebus aliquot in carcerem trusus, deinde interrogatus semel et iterum, in Christi confessione perdurat; et mox a iudice capitali sententia condemnatur. Ravennæ, transitus sancti Germani Autisiodorensis episcopi, genere, fide et doctrina, atque miraculorum gloria clarissimi. Civitate Sinnada, sanctorum Democriti, Secundi et Dionisii.

Germani.

Democriti et
soc.

Consonant codices Præten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Quibus accedunt: Antverp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. et Danicus.

VARIA LECTIO. Notabis codicem Tornacen. omnino quidem purum esse, sed primo loco agere de sancto Germano, procul dubio ex usu illius ecclesiæ. Antverp. legit, *Fabiani*. In Belino deest *ferre*. Herinien. ponit, *in carcere trusus*. Antverp. Max-Lubec. et reliqui codices mediæ notæ, sensum aliquatenus immutant hoc modo: *Deinde interrogatus semel et iterum, cum in Christi confessione perduraret*, Antverp-Max. *duraret*; aliqui deinde *condemnatus est*, melius in textu, ex phrasi Adonis. In Pratensi est *Sinoda*; in Munerat. *Simenda*; in Belino, *Synoda* et *Cinoda*; alii *Sumada*, *Synnada*, etc; in textu sequimur codices probatiores. Non minor variatio est in nomine *Democriti*, pro quo Tornacen. *Dimocriti*, Max-Lubec. *Democerti*, Antverp-Max. cum aliquibus *Demotrici*, *Danic*. *Democrici*; certa videtur textus lectio. De *Ceseream*, *condempnatur*, *Antisiodorensis*, *Dionisii*, etc. loqui supersedeo.

Fabii.

OBSERVATIO. De *Fabio* nihil hic habent Hieronymiana, nihil Beda, aut Bedæ sequaces Florus et Rabanus. Itaque prima annuntiatio, tamquam fonti debetur Romano parvo, ita scribenti: *Cæsareæ, Fabii martyris*. Inde ab Adone mutuatus, et historica laudatione exornatus est, cujus priorem et potissimam partem in textum suum transtulit Usuardus, Notkero de more in alienam messem liberalius falcem immittente. Nihil Petrus in Catalogo, nihil Surius de Fabio prodidere, præter solum Adonis elogium, quod brevi commentario illustravit Henschenius, Cæsareæ Mauritanie martyrem adscribens. Acta quæ habemus ex codice Mossiacensi apud D. Joly, a Papebrochio transumpta, non gravis narrationis speciem, sed potius luxuriantis calami stylum exercentis, adorationem sapere videntur, qua nimirum Adonis elogium oratorie amplificatur. Wandelbertus de solo Fabio sic metricè pronuntiat:

*Martyrii pridie Fabium pia gloria texit
Julius hæc orbi excedens solennia linquit.*

Germani.

Gloriosissimum præulem Germanum sic hac die brevissime commemorat Ado: *Autisiodori, sancti Germani episcopi et confessoris*. Cetera quæ ad celeberrimum fidei defensorem pertinent, fuscè idem prosequitur Kal. Octobris, unde breve suum elogium decerpisse videtur Usuardus. Hieronymiana Germanum hac etiam die recte consignant. Beda ipsum cum Vercellensi Eusebio conjungit die sequenti, ejus verba inde huc retraxit Rabanus, ex quo nisi vehementer fallor, desumpsit Notkerus quæ hac etiam die de Germano retulit, monens, *festivitatem ejus Kal. Octobris, apud Gallicanas ecclesias celebriorem haberi*, ferme ut die præcedenti inter Auctaria ex codice Ambianensi notavimus. Germani vitam a Constantio scriptam edidit Surius; exstat apud nos manuscripta, etiam ut ab Erico versibus innexa est, cum pluribus aliis documentis, ad Sancti gesta spectantibus, quæ delibavit Tillemontius tomo 15 a pag. 1. Vide notationem Baronii. — Classis Martyrum ultima ex Hieronymianis in Usuardum immediate profluxisse videtur, de qua nec in Romano parvo, nec in Adone quidquam legitur. Ipsorum etiam meminit Rabanus, meminit et Notkerus, ambo legentes: *in Africa civitate Sinnada*, adjuncto socio *Thyrso*, ut non dubites, Notkerum hæc ex Rabano accepisse. *Mirum*, inquit Florentinius, *quantum in loco agonis sanctorum Martyrum assignando distent inter se codices*, etc. Crediderim, Usuardum id etiam olim advertisse, cumque fortasse dubitaret, utrum *Phrygiæ*, an *Africa* tribuendi essent, difficultatis nodum scidisse, ab utraque regione abstrahendo, scribendoque simpliciter, *Sinnada*. Recte an secus Baronius adjunxerit *Phrygiæ* vel *in Phrygia*, an potius ex mente Florentinii, *Africa*, hi martyres asserendi sint, suo loco examinabitur. Patet codicum nostrorum statque interim salva totius textus Usuardini lectio.

Democriti,
et soc.

AUCTARIA.

Neoti.

ANTVERP-MAJ. Ut in Anglia auctus est, ita hic, ut sæpe alibi superius de aliis observatum est, Anglicum Sanctum textui superaddit, his verbis: *Eodem die, S. Neoti presbyteri et confessoris*.

ROSWEYD. Germani elogium mutat, nam post

episcopi, subdit: *Qui fidem Catholicam sæpius a Pelugiana hæresi defendit*. Deest tota annuntiatio ultima.

PULSANEN. Caret annuntiatione prima de Fabio; cetera omnia pura sunt.

CENTULEN.

- Textus contractus.** CENTULEN. Apud Ravennam Italiae civitatem, transitus sancti Germani, viri Apostolici, Doctoris ecclesiae mirabilis et omni sapientia adornati. Apud Caesaream, sancti Fabii martyris. Civitate Sinnanda sanctorum Democriti, Secundi et Dionysii.
- De Germano.** BRUXELLEN. Incipit a Germano, additque post clarissimi: Qui Ravennae moritur, sed corpus ejus cum miraculorum splendore Anthiodorum refertur. Reliqua textus ferè pura sunt.
- Germani cum elogio.** HAGENOYEN. In prima et ultima satis purus, sic habet de Germano: Ravennae, transitus sancti Germani, Antiodorensis episcopi et confessoris. Qui fuit nobilis genere, Antiodoro natus, liberalibus studiis in Gallia edoctus, et in scientia juris Romae, et ibi Burgundiae ducatum obtinuit; et magis in juventute vanitati, quam Christianae religioni intendebat. Postea ab Amatore episcopo, invito eo, clericus ordinatus est. Et postquam clericus fuit, nunquam panem frumenti, non vinum, non acetum, non oleum, non legumina, vel sal pro sapore comedit; semper jejunavit usque ad vesperam, interdum autem a quinta feria usque ad Dominicum diem jejunavit; panem suum cinere miscuit. In aestate et in hieme nullam habuit vestem, nisi cilicium, tunicam, et cucullam; nullo lecto, nullo pulvinari usus est, nunquam vestem, raro calceamenta et cingulum deponebat, et in conventu fratrum vitam duxit eremiticam. Bis in Angliam contra haereticos profectus est, et in diversis locis tres mortuos suscitavit. Tandem in domo Placidæ (Placidiae) reginae asinum suum mortuum suscitavit et ab ea recedens, in Ravenna obiit, tricesimo anno episcopatus ejus.
- Serapiae cum filiabus.** VICTORIN. et REG. SUEC. sign. num. 130. In fine: Item sanctae Serapiae cum tribus filiabus suis, Pistis, Elpis et Agapes. Die sequenti mater vocatur Sapientia, alias Sophia.
- Dodonis.** MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Germani episcopi et confessoris. Fabii martyris. Item Democriti, Secundi et Dionysii.
- Cathwini.** VATICAN. num. 5049. Caret ultima annuntiatione, ejus loco substituit: In castro sancti Agnelli, natalis sancti Dodonis abbatis.
- Critullini.** ALTEMP. Civitate Cantuaria, sancti Cathwini archiepiscopi et confessoris. Item Critullini martyris. An non Tertullini, de quo die praecedenti?
- Joannis et Benigni.** LUXOVIEN. Apud Medianum caenobium, depositio beatorum confessorum, Joannis presbyteri et Benigni diaconi, qui carne et spiritu germani a beato Hidulfo Treverorum archiepiscopo educati, simul migrantes, uno conditi sunt mausoleo.
- Bantonis.** ABDINGHOFFEN. Treveris, sancti Bantonis confessoris Christi. Alii scribunt Banti et Panthonis.
- De Germano.** EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Ravennae, transitus sancti Germani, Antiodorensis episcopi et confessoris, tempore Valeriani (Valentiniani) imperatoris, genere, fide et doctrina atque miraculorum gloria clarissimi. Hic ab episcopatu usque ad triginta annos corpus suum tam crudeliter tormentavit ut nunquam panem frumenti, nec vinum, nec acetum, nec oleum, nec legumen, nec sal pro sapore comedit. Non vinum bibebat, nisi in festivitibus Paschae, et Nativitatis Christi, semel tantum et illud multum lymphatum. Semper jejunabat, et non nisi vespere comedeat, et in refectione semper cineres praebat. Vestem non habebat praeter cilicium et tunicam et cucullam, quae tandem corpori inhaerebant, donec attritione nimia solverentur, et sicut genere fuit nobilis, sic fide ac doctrina ac miraculorum gloria fuit preclarus, cujus mater Placida nomine, sanctissimum corpus propriis manibus sepelivit. In reliquo textu satis pura adjungit in fine: Treveris, sancti Banti confessoris. Eodem die sancti Neoti abbatis et confessoris. Castellanus legit Neothi.
- Tertullini.** GREVEN. Tertullini presbyteri et martyris (de quo in gestis beati Stephani Papa) hic sepultura. Verum, Adone teste, pridie Nonas Augusti ad locum sepulchri ejus solemnior concursus fit. Item sancti Tirsi. Eodem die, sancti Pantini confessoris. Qui a puero sanctae conversationis, cum anno aetatis suae XII, patrem Pantium et matrem Deodatam ad fidem convertisset, cum eisdem pro fide Christi tenetur, plumbatis exditur, et in carcerem mittitur. Tandem parentibus, capitis abscissione martyrium complentibus, Pantinus ab Angelo solutus, miraculis clarens, quievit in pace. Treveris, Panthonis (alias Banti) presbyteri et confessoris. In Anglia, Neoti abbatis et confessoris. Morandi confessoris. Florae virginis et martyris.
- Tirsi.** **Fantini.** **Panthonis.** **Neoti.** **Morandi.** **Florae.**
- Bantonis.** **Catimeri.** **Neoti.** **Fantini.** **Eudocimi.** **De Ignatio de Loyola.**
- Moian.** prima editio, in fine solummodo adjungit: Treveris, sancti Bantonis confessoris Christi. In aliis autem: Mediolani, natiuitas sancti Calimeri pontificis et martyris. In Anglia, beati Neoti sacerdotis, meritis ac miraculis insignis. De Bantone, ut supra. In Calabria, oppido Tabritano, sancti Pantini confessoris Syracusani, cujus parentes Pantinus ac Deodata, Syracusis plumbatis crasi cum diis litare nollent, decollati sunt. Die trigesima prima, sancti et justi Eudocimi. Tum, typis minoribus: Romae, obiit beatissimus Ignatius Loyola, fundator societatis Jesu. Quam toto propemodum terrarum orbe multiplicatam vidit. Multa quoque barbarorum millia per eandem e summa barbarie, ad suave Christi jugum subeundum, revocata esse cognovit. Omnia enim ejus consilia et studia spectabant ad conservandam, revocandam et multiplicandam per se et suos fidei Catholicae sinceritatem. Ad majorem Dei gloriam.

MENSIS AUGUSTUS

Habet Dies xxxi.

Kalendis.

Die 1.

Antiochiæ, natalis sanctorum Machabeorum. Romæ, ad sanctum Petrum ad vincula. Apud Italianam civitate Vercelli, beati Eusebii episcopi, qui ob confessionem fidei a Constantio Scitopolim, et inde Cappadociam relegatus, post ad ecclesiam suam reversus, novissime persequentibus Arrianis, martyrium passus est. Item Romæ, passio sanctarum virginum Spei, Fidei et Charitatis et matris earum Sapientiæ : quæ sub Adriano principe martyrii coronam adeptæ sunt. Via Latina, sanctorum martyrum Boni presbiteri, Fausti, Mauri, cum aliis septem, qui in Stephani Papæ Actibus describuntur. In Hispaniis civitate Gerunda, natalis sancti Felicis, quem jussit judex Dacianus, post illata tormentorum genera, unguis detrahi, ac deinde usque ad ossa laniari, et tandiu vulnera vulneribus instaurari, dum invictum Christo spiritum reddidit. Apud Arabiam civitate Philadelpia, sanctorum martyrum Cirilli, Aquilæ, Petri, Domiciani, Rufi, Menandri, una die coronatorum. In territorio Parisiacensi, Justini martyris. In pago Lisuino, sancti Nemesii confessoris.

*Machabeorum.
Petri ad
vincula.
Eusebii.*

Spei, etc.

Boni, etc.

Felicis.

Cyrilli, etc.

Justini.

Nemesii.

Puri sunt Praten. Herimien. Antverp-Maj. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Reliqui *Vercelli*, ex *Praten*. et *Herimien*. Alii passim melius legunt *Vercellis*. *Greven*. habet, *Constantio principe*, *Molan*. *Constantino principe*; *Antverp-Maj*. omittit *principe*, sed servat *Constantino*. Ceteri simpliciter, ut est in textu. Scribo *Scitopolim* cum *Herimien*. *Antverp-Maj*. et aliis plerisque. In *Pratensi* est *Scithopolim*, in *Greven*. *Scytopolim*, in *Molan*. *Schytopolim*. *Spei*, *Fidei*, etc. ponunt omnes, excepto *Antverp-Majore*, qui cum nonnullis aliis præponit *Fidei*. In *Antverp-Maj*. hiulea est constructio, *quem judex Dacianus*, omisso verbo *jussit*. *Molan*. typhothetæ, ni fallor, errore habet *Decianus*. Deinde cum *Greveno* legit *vinculis detrahi*, pro *ungulis detrahi*. Item uterque, *tandiu vulneribus instaurari*; *Herimien*. *vulnera verberibus restaurari*. Recte *Praten*. et *Antverp-Maj*. cum *Adone*, ut est in textu. Sed non bene *Antverp-Maj*. *reddit*, pro *reddidit*. *Antverp-Maj*. uniformiter scribit *Filadelfia*, *Herimien*. *Filadelpia*, præfero alios tres. Solus *Praten*. legit *territorio Parisiacensi*, ferme contra omnes. Non distinguitur in *Antverp-Majore* nomen *Justini*. Idem habet *Bisuino* et *Menesii*. *Greven*. *Lisuino*. Pro textu stat codicum auctoritas, in quibus minutias alias negligendas putavi.

OBSERVATIO.

Machabæorum.

OBSERVATIO. Textus vix toto anno diffusior, ex solitis tamen fontibus, præsertim Adoniano, pro majori parte derivatus. *Machabæos* fratres ab ipsis primis Ecclesiæ seculis magna semper in veneratione fuisse, demonstrant Patrum encomia apud Florentinum, et Martyrologorum nostrorum consensus. Hieronymiana imprimis ampliori eos phrasi commemorant, quæ in mediæ notæ codices irrepsit. Noster perpancis Bedam, Romanum parvum et Adonem sequitur, in hoc dispar, quod eos primo loco annuntiet. Plura in ipsorum laudem lege sis apud Florentinum, matris et filiorum nomina singillatim enumerantem. Et Notkerus aliquid supra Adonem conatus est. — Rursus in Hieronymianis plura narrantur de *dedicatione* primæ a B. Petro ecclesiæ, atque Vinculorum solutione, quæ a Notkero nonnihil etiam amplificata sunt, Beda interim, Romano parvo et Adone brevissime rem expedientibus, plane ut in textu legitur. De prima a Petro dedicata Romæ ecclesia erudite disputat laudatus Florentinus. — *Eusebius Vercellensis* ab Hieronymianis notatur tamquam *Confessor*. Beda, a quo eum Germano Autissiodorensi conjungi nuper diximus, diserte ait, *moventibus persecutionem Arianis, martyrium passum*. Tu vide Tillemontium tomo 7 a pag. 529. Romanum parvum solum dicit: *Verellis, Eusebii episcopi*. Viennensis titulum utrumque connectit, ex quo nostra omnia, sublatis dubiis, desumpta sunt. Notkerus explicat, quomodo et martyrium passus sit, *et in pace Ecclesiæ, circum confessionis suæ consummaverit*. Pro hac usque dictis, monumenta tradit Surius, et cum nostris convenit Wandelbertus, sic Augustum exordiens :

*Augustus demum pleno jam sarre refertus,
Quis nova sacra ferat, monstremus carmine Sanctos,
Quos ferus in mortem Antiochus cum matre subegit,
Venturo sanguen qui Christo sponte dicarunt,
Augustas retinent Machabæi jure Calendas.
Carcere Roma Petrum celebrat vincisque reductum;
Eusebiumque suum Verelli rite frequentant.*

Spei, etc.

Sequuntur *sorores Virgines* cum matre vidua, quas fateor me nescire, unde Usuardus accersiverit cum antiquioribus Martyrologis omnibus sint incognitæ. Non ignoro, ad xxiii Junii inter Auctaria referri tres sorores, iisdem nominibus Græcæ insignitas, *Pistis, Elpis, Agapis*, quas nimirum ibi Notkerus, isque solus, Nicomediæ passas asserit. Baronius in Notationibus satis innuit, se in Usuardo eas reperisse, quod ex codicibus nostris manifestum est. Cur autem matrem a filiabus segregatam, ad xxx Septembris rejecerit, necdum habeo satis exploratum. Geddesii ineptias, occasione harum Sanctarum excogitatas, vix est operæ pretium nominare, nedum refutare. Facile crediderim Acta aliqua nactum Usuardum, qualia apud Surium exstant, unde earum memoriam hac die simul collocarit. Pluribus hic abstineo, alibi ex professo discutiendis. Videat interim curiosus lector, quæ de Sophia ejusque filiabus diximus in Chronologia Patriarcharum Alexandriorum, pag. 18, num. 92.

Boni, etc.

— Classis subsequens *Boni* et sociorum martyrum ex solitis etiam fontibus non procedit, nam inter antiquiores a solo Floro, cum Beda edito, consignata est, phrasi a nostra tam diversa, ut ex eo scriptore Usuardum accepisse omnino existimari non possit. Restat ut ex ipsis sancti Stephani Actis

Felicitis.

translatos supponamus. — De *Felice*, dubium non est, quin ex Adone proficiscatur, ex cujus longiori elogio, a Notkero descripto, epitomen suam Noster condidit. Notus etiam est in Hieronymianis et citato Floro. Ceterum an satis emendate diem notaverit Ado, vide Florentinum et Acta suo loco illustranda; de quorum auctoritate ibi disputabitur. Certe quæ Prudentius et Gregorius Turonensis tradunt, in dubium revocanda non sunt. — In *Philadelphiensibus* nonnulla item difficultas

Cyriti, etc.

occurrit circa martyrum *Synodum*, ab Hieronymianis notatam, a Notkero, ab ipsis nostris Martyribus distinctam, de qua uti et de *Martyrum Conciliis* multa accurate disquirat Florentinus. Ad rem nostram quod facit, Romanum parvum de illis meminit, non expressis singulorum nominibus, quæ Ado alibi inventa restituit, ex quo annuntiationis suæ verba omnia Usuardus deprompsit. — *Justinus* et *Nemesius*, qui agmen claudunt, ab Usuardo in sacros Fastos primum relati videntur, quidquid aliunde præter morem excresceret textus, quem nihilominus totum et vere et simpliciter Usuardinum censemus.

Justini et Nemesii.

AUCTARIA.

Exuperii

TORNACEN. Incipit : *Romæ, ad sanctum Petrum ad vincula*. Tum de Machabæis, pure. Eusebii elogium resecat. In Virginibus purus est. Item in *Justini*. Desunt reliqua omnia, quibus substituit : *Castro Corbailo, sancti Exuperii episcopi et confessoris, cujus corpus persecutione Danorum a Redonis civitate fugatum, atque a Galliarum incolis honorifice receptum, in prædicto loco affectu magnæ devotionis colitur*.

ROSWEYD. Sic orditur : *Romæ, ad vincula sancti Petri*. In Machabæis, bene. Desunt, *Spei, etc.*, *Boni* et sociorum; item *Nemesii*.

PULSANEN. *Romæ, absolutio beati Petri Apostoli a vinculis*. In Machabæis et Eusebio satis purus

est. Deest elogium *Boni* et sociorum; et desunt etiam quæ sequuntur omnia.

MUNERAT. Secundo loco : *Romæ, sancti Petri ad vincula*. In reliquis satis purus, in fine habet ferme ut *TORNACEN*. supra de *Exuperio*, quem etiam eodem modo annuntiat codex REG. SUEC. sub nota num. 428.

LOVANIEN. Superioribus similis, hunc præterea defectum habet, quod careat elogio *Felicitis*.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC. Incipiunt : *Romæ, sancti Petri ad vincula*. Deïn cum Hieronymianis : *Apud Antiochiam, passio sanctorum*

Machabæorum

Machabæorum septem fratrum, cum matre sua, qui passi sunt sub Antiocho rege. Sequuntur reliqua satis pure, exceptis duabus postremis annuntiationibus, quæ desiderantur.

Textus contractus et transpositus.

CENTULEN. Romæ, ad vincula sancti Petri festivus et solennis (solennis) concursus. Antiochiæ, sanctorum Machabæorum. In Ytalia civitate Vercellis, sancti Eusebii episcopi et martyris. Apud Arabiam civitate Philadelfiæ, sanctorum martyrum Cyrilli, Aquillæ, Petri, Domitilæ, Ruffi, Menandri, unu die coronatorum. In territorio Parisiorum, sancti Justini martyris. In pago Silvano, sancti Nemesii confessoris. Romæ via Latina, sanctorum martyrum Boni presbyteri, Fausti, Mauri cum aliis septem. Item Romæ, sanctarum virginum Fideli, Spei et Caritatis, et matris earum Sapientiæ, quæ sub Adriano imperatore passæ sunt. In Hispania civitate Gerunda, sancti Felicis martyris. In margine, recentiori longe manu appositum est: Castro Corbeilo, sancti Exuperii confessoris. Fuit Episcopus Bajocensis, vide supra.

Exuperii.

De Vinculis S. Petri.

BRUXELLEN. Romæ, sancti Petri ad vincula: de duabus enim catenis, quibus Herodes beatum Petrum vinerat, et de ea qua ipse sub Nerone victus fuerat, triadem factam, Papa posuit in ecclesia quam ipse Kal. Augusti sub honore et vocabulo beati Petri ad vincula dedicavit. De Machabæis eadem habet quæ ANTVERP., etc., supra. Sequuntur Philadelfienses, satis pure. In Eusebio modice interpolatus, de Felice, de tribus Virginibus et matre, de Bono et sociis, satis recte. Adhuc deinde: In Aquitania, civitate Vienna, sancti Severi episcopi, qui fuit unus de discipulis Apostolorum. Et sancti Nectarii episcopi. In Gandavo, translatio corporis sancti Bavonis confessoris. Colitur 1 Octobris.

Severi.

Nectarii. Translatio- nis Bavonis.

De Machabæis.

De Vinculis S. Petri.

HAGENOYEN. Antiochiæ, natalis sanctorum martyrum Machabæorum septem fratrum, cum matre sua, qui passi sunt sub veteri Testamento. Sed coram martyrium Ecclesia veneratur ob memoriam omnium veteris Testamenti Patrum. Horum passio sanctorum Machabæorum continetur in secundo libro Machabæorum. Romæ, sancti Petri ad vincula. Quæ festivitas quondam erat celebris ad honorem Octaviani Augusti principis Romanorum; quam delevit Eudoxia cum Papa Pelagio, et statuit celebrari in memoriam principis Apostolorum. Unde regina veniens de Hierusalem pertulit catenas, quibus ligatus erat Petrus ab Herode, et Papa protulit statim in medium catenam, cum qua ligabatur Petrus a Nerone Cæsare in Roma. Et hæc duæ catenæ mirabiliter in unum conjunctæ sunt. Sequitur de Virginibus, ubi interpolatus est. Tum de Bono et sociis, item de Philadelfienses satis pure, uti et de Justino et Nemesio. Desunt reliqua omnia.

Jonati.

Fricardi et secundelli.

Justæ.

AQUICINCT. Ante memoriam B. Eusebii Vercellensis, interserit hæc: Marcianus, depositio sancti Jonati abbatis. Pro Nemesii, habet Nemesii. In fine autem: Item sanctorum Fricardi et Secundelli. Ex Gregorio Turon. de Vitis PP. cap. 10.

VICTORIN. et REG. SUEC. sign. num. 130. In fine: Apud Italiam, natalis sanctæ Justæ.

DAVERONEN. In territorio Parisiaco, Justini martyris. Quid de reliquis habeat, non constat.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Petri ad vincula. Sanctorum Machabæorum fratrum, Fidei, Spei et Charitatis virginum, et Sapientiæ matris earum, martyrum. Eusebii Vercellensis episcopi et martyris. Patet textum esse valde mutilum.

URMELIAN. Caret etiam commemorationibus Justini et Nemesii. Vide ANTVERP., etc.

In VATICAN. num. 5949. Desunt Virgines, Justinus et Nemesius. Adhuc: Apud Italiam, sanctæ Justæ virginis.

FLORENTIN. Romæ, Boni presbyteri, Fausti, Mauri, Primitivi, Calumniosi, Joannis, Exuperantii, Quirilli et Honorati... In Italia, sanctæ Justæ virginis. Item sancti Ruffiniani (MEDICÆUS legit Ruffiniani) episcopi et confessoris, discipuli sancti Petri Apostoli

EDITIO LUBECO-COL. De Vinculis et Machabæis satis dictum est. Sequitur textus usque ad Philadelfienses inclusive. Tum: In Anglia, sancti Edelwoldi episcopi et confessoris. Dein de Justino, pure. Post: Vicinæ, sancti Severi episcopi et confessoris, qui unus fuit de discipulis Apostolorum. Bituricas, beati Archadii episcopi et confessoris. Suessionis, beati Bandaridi episcopi et confessoris. In pago Lysymno, beati Nemesii confessoris. Eodem die, sancti Nectarii episcopi et confessoris. Ipso die, sanctorum Friardi et Secundelli confessorum. Item, beatæ Facinole virginis. Et sanctæ Justæ matronæ.

BELIN. Incipit et legit de Vinculis et Machabæis, sicut ANTVERP., etc. In Eusebio, Virginibus, Bono et sociis, et Philadelfienses purus est, subjungit: Apud Italiam, sanctæ Justæ virginis. In Justino purus est. In pago Tisimno, sancti Nemesii confessoris. De Felice, ultimo loco, absque elogio. Altera editio Machabæos collocat, Apud Hierosolimam, etc. In reliquis priori similis est, at in fine adhuc: In territorio Blesensis (haud dubie civitatis) sancti Bethasii confessoris. Castellanus legit Betarii.

GREYEN. Item, sanctorum Primitivi, Calumniosi, Joannis, Exuperantii, Quirilli, Theodosii, Casti, Basilii et Honorati, de quibus in Actibus beati Stephani. Vicinæ, sancti Severi episcopi et confessoris, discipuli Apostolorum. Bituricas, sancti Archadii episcopi et confessoris. Suessionis, sancti Bandaridi episcopi et confessoris. Exuperii episcopi Baiocensis et confessoris. In Britannia, Ethelwaldi episcopi et confessoris. Nectaris episcopi. Friardi et Secundelli confessorum. Justæ martyris, matris sancti Silvestri, in puteum præcipitæ. Facinole virginis. Apud Veronam Italiæ, sanctæ Mariæ virginis, cognomento Consolatricis.

MOLAN. Castro Corboilo, etc., ut TORNACEN. supra. Gandavi, elevatio sancti Bavonis pii confessoris. Romæ, dedicatio primæ ecclesiæ, a beato Petro constructæ et consecratæ. In Blandinio, translatio sancti Vinwaloci abbatis. Tum minoribus typis: In Britannia, Ethelwaldi episcopi et confessoris, in civitate Wintonia; cujus uctus scripsit Vultannus cantor Vintoniensis. Sancti Secundelli abbatis et Friardi, de quo Gregorius Turon. Eodem die, natalis sancti Jonathi confessoris, discipuli sancti Amundi. In editionibus aliis, de Machabæis cursivo, textui inserit, quæ habet ANTVERP., etc., additque, et præceptoris ipsorum Eliazarii. De Eusebio, et confessoris; et de Virginibus nomina Græca, item quod fuerint natione Mediolanenses.

Denique de Justino: Cujus corpus requiescit in magna ecclesia beatæ Mariæ Virginis, Parisiis. Deinde in fine: Castro Corboilo, etc. Item Friardi et Secundelli. In Britannia, natalis sancti Ethelwoldi episcopi Vintoniensis et confessoris. Marcianis, depositio sancti Jonati abbatis. De Bavone, Vinwaloco, et dedicatione primæ ecclesiæ a beato Petro, ut supra. Demum: Die prima, processio venerabilium lignorum venerandæ et vivificatricis Crucis. Sumitur ex Horologio Græcorum, de quo non semel alibi egimus.

IV Non.

Die 2.

Stephani
PP.Theodotæ
cum 3 filiis.

Romæ in cimiterio Calixti, natalis beati Stephani Papæ, qui persecutione Valeriani, cum insequeretur ob Christi martyrium, et staret intrepidus ante altaris sollemnia, ac jugiter cœpta perficeret, in eodem loco, sicut in sua decollatur sede. In Provincia Bithynia, urbe Nicææ, sanctæ Theodotæ cum tribus filiis suis, e quibus primogenitum nomine Evodium, Christum fiducialiter confitentem, fecit primum consularis Bithyniæ fustibus cædi, deinde ipsam cum omnibus filiis igne consumi.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Maj. Munerat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. De *cemeteryo Calisti*, alibi etiam meminimus; sequor in textu quod habet plerumque major codicum numerus: *Praten. legit cemeteryo, Herinien. cymiterio*, sed non semper sibi constans. *Calixti*, est in omnibus, excepto *Pratensi. Cum insequeretur*, passive scribunt omnes. At quid de hac phrasi? *In eodem loco, sicut in sua decollatur sede.* Non ita Ado, qui nitidius: *In eodem loco, in sua decollaverunt sede.* At constructio nostra in omnibus ferme codicibus reperitur, hoc solo discrimine, quod *Munerat. Greven. et Molan. legant decollatus est sede*; et *Tornacen. sic in sua*; nam quod *Herinien. etiam habeat sic*, scioli vitio factum patet, cum erasæ sint duæ litteræ *ut.* Putamus itaque *Usuardum*, licet male, sic tamen scripsisse, ut in textu, posuimus. Solus *Molan. recte habet Bithynia*; male *Munerat. Bitinia*, reliqui ut in textu, nisi quod videatur *Praten. ponere in obliquo Bithynia.* Idem legit *Evodium*, vel *Evodum*, cum *Munerato*; *Greven. sensum torquet legendo, primum Consularis fecit Bithyniæ*, qui et cum *Molano* in fine habet, *consumi præcipit*; ubi *Antwerp-Maj. cum omnibus filiis suis*, quod etiam est in *Pratensi* signato B. De *solempnia, sollemnia, sollemnina, Nicæa, celi* et id genus aliis, non arbitror operæ pretium plura notare.

Stephani
PP.

OBSERVATIO. Citata sunt superius non semel, et porro citanda, beati *Stephani Papæ* Acta; ex quibus non pauci martyres, aut conjunctim aut divisim, suis quique diebus educuntur, quorum plerosque a *Molano* hac die in annotatione collectos reperies, qui a nobis pro varia *Usuardi* dispositione, in proprias festivitates distributi sunt. *Stephanum* ipsum hic etiam recolunt *Hieronymiana* apographa, non satis distincte dignitatem exprimentia. Clarius *Beda Papam et martyrem* diserte pronuntiavit, adjecto parvo elogio, a *Rabano* transumpto, quod subinde, nescio quomodo, in omnes ferme *Usuardinos* mediæ notæ codices transiit, in hoc duntaxat a puritate aberrantes. At vero *Usuardum* non ex *Beda*, sed ex *Adone* sua accepisse, ex eo evidenter patet, quod et phrasim ejus et verba accuratissime imitetur. Ex *Romano* parvo in *Adonem* fluxisse vix dubium est, ubi sic legitur: *Romæ, Stephani Papæ et martyris.* Longior *Adonis* oratio Actorum compendium censerî potest, qua potissimum parte *Stephanum* proprie spectant. Queritur an *Acta* ipsa summam accepta, cum *Baronio* in *Annalibus* ad annum *CCCLIX* num. 20, *fidelissima, germana cognita atque legitima, et quo candidiora eo veriora* censenda sint; an forte cum recentioribus, pro vitatis et interpolatis habenda? Sed patietur lector, difficillimam controversiam, ad proprium locum remitti. Videat interim ipse, quid *Actis* istis opponat *Tillemontius* tomo 4, pag. 592. Notari etiam potest brevis *Motherii* observationeula. Nitide *Stephanum* exornat *Wandelbertus*:

*Nonarum Stephanus martyrque et Papa beatus
Quarto festiva tribuit pia gaudia Romæ.*

Theodotæ et
filiorum.

Laudatum *Romanum* parvum sic etiam breviter secundam annuntiationem complectitur: *In Bithynia, Theodotæ, cum tribus filiis.* In eandem plane sententiam loquitur *Ado*, insigni encomio et matrem et filios exornans; quod in *Beda*, et *Rabano* ex eodem Actorum fonte haustum, sed contractius est, nisi malis, *Beda* aliquatenus *Adoni* præluxisse. Hoc certe non obscure colligitur, *Usuardum* *Beda* potius, quam *Adonis* verbis inhærere, resectis iis quæ de tyranno *Diocletiano* et *Leucadio* comite ab utroque narrantur. Sed qua ratione hæc omnia cum *Hieronymianis* codicibus conciliari possint, prorsus non video. Ibi enim ex *Lucensi* et *Corbeiensi*, textus in hunc modum exprimitur: *Et in Casarea Mauritania, Theodota et septem filiorum ejus, quorum gesta habentur.* Neque id satis perspexit *Florentinus*, qui *Casariensis* illius et filiorum gesta se frustra quesivisse fatetur. Unde recte putavit, supplendum in vetustissimo *Epternacensi* et emendandum provinciæ nomen, scribendo *Bithyniæ*, pro *Bitia*, ut eo pacto cum *Martyrologis* aliis melius cohæreat. Hæc cursim notasse pro instituto nostro plusquam satis est, nam quidquid sit de una an gemina *Theodota* vel *Theodora. Casariensi* altera, altera *Nicana*, quod ad *Acta* ex professo discutiendum remittimus, abunde hic demonstrata est textus nostri et origo et sincera puritas, tametsi non omnino defæcata. *Acta* quæ *Surius* edidit ad xxv Decembris, ex eorum, opinor, numero sunt, quæ refellit *Ruinartius* pag. 420. Quid de *Combefisianis* inter *Leetos triumphos* pag. 247 *Græco-Latine* vulgatis statuum sit, alio pertinet. Illic satis est fontes designasse.

AUCTARIA.

- De Stephano.* **R**OSWEYD. De Stephano Papa, textui inserit : Cum jam multos ad martyrii coronam præmississet. Cetera purus est, imo plusquam purus, cum simpliciter legat, in eodem loco, in sua decollatur, etc.
- PULSANEN.** In prima satis purus, deficit in secunda, ubi elogium resecat.
- ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. et DANIC.** Codices illi sunt, in quos dixi transiisse elogium Bedæ, expuncto Usuardino. Sic enim de Stephano Papa legunt : Qui persecutione Valeriani principis martyrio coronatus est. Vide supra in Observatione.
- Textus mutatus.* **CENTULEN.** Romæ in cimiterio Calisti, natalis sancti Stephani Papæ et martyris. Eodem die, sanctæ Theodotæ cum filiis suis, quæ tempore Diocletiani passa est ugonem sub consulari Nicecio et comite Leucadio. Hic plerumque textus mutatio et contractio.
- De Stephano.* **BRUXELLEN.** In Stephano, post Papæ et martyris, sic pergit : Qui dum multos gentilium convertisset et multorum martyrum corpora sepelisset, sub persecutione Valeriani persecutus, ante altare intrepidus, Missam celebrans, decollatus est. Et sanctorum martyrum Nemesii, Lucillæ, Olympii, Exuperii et Theodoti. De his in Actis sancti Stephani agitur, sed ad alios dies pertinent. Primi duo referuntur xxxi Octobris. Vide quæ de aliis diximus xxvi Julii. De Theodota et filiis, post consumi, adjungit : Pro ut in passione sanctæ Anastasiæ virginis scriptum habetur. Colitur Anastasia xxv Decembris.
- De Stephano.* **HAGENOVEN.** De Stephano Papa sparsim ex Adone sua accepisse videtur, in hunc modum : Romæ cimiterio Kalixti, natale beati Stephani Papæ et martyris. Qui persecutione Valeriani imperatoris, cum insequeretur Christianos, tentus est cum multis clericis suis, et tunc ille solus ad Valerianum intrepidus vadit, arguens illum de nece piorum, et statim ductus est ad templum Martis, ut gymmet aut decollatur. Tunc Stephanus Papa oravit, et pars templi cecidit, et præ timore omnes fugerunt. Et ipse cum suis ad cimiterium Lucinæ perrexit, et Christianos ad se venientes confortavit, et sollempnia Missarum incepit, et jugiter inceptu perfecit, quem ut milites Valeriani viderunt, ipsum in altari statim decollaverunt, et aliquos alios cum eo. Cetera purus est.
- Boni, etc.* **MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Stephani Papæ et martyris, cujus præclara gesta habentur et sapius allegantur. Boni, Fausti, Mauri cum aliis septem, de quibus in gestis B. Stephani legitur, sed primo die in aliis Martyrologiis habentur. Theodotæ cum tribus filiis.
- Inventionis Albini.* **ALTEMPS.** Eodem die, inventio corporis sancti Albini protomartyris Anglorum. Cur non Albini? **STROZZIAN.** et forte **FLORENTINI** alii. Romæ,
- depositio beati Severini Papæ, qui sepultus est in basilica beati Petri Apostoli.* Fuit enim benignus super omnes homines, amator pauperum, largus, mitissimus. Fuit autem post Petrum Apostolum lxxi. Hujus temporibus Christianissimus imperator Heraclius, destructo Chosroe, Crucem Domini reportavit Hierosolymam. Vixisse eo tempore Severinum fateor, sed Papam fuisse non intollo. Civitate Padua, sancti Marimi, ejusdem civitatis episcopi, qui miraculis clarus beato sine quievit. Dedicatio ecclesiæ sanctæ Mariæ de Portiuncula, in qua B. P. Franciscus procuravit a Deodato Papa maximam Indulgentiam. Deodatus vixit seculo vii, S. Franciscus xiii. Lege ergo, ut **BELINUS** infra, a Deo et a Papa.
- De Stephano.* **EDITIO LUBECO-COL.** De Stephano ait : Qui rexit Ecclesiam annis quatuor, menses duos, dies quindecim, et passus est sub Valeriano et Galieno imperatoribus, quem ob Christi confessionem intrepide in cimiterio sanctæ Lucinæ, ante altare sacrificio libantem, in eodem loco, in sua episcopali sede sedentem decollaverunt. Ipsum autem fideles Christi, qui aderant, cum sede sua, jam ipso sacro cruore perfusa, in eadem crypta sepeliverunt. Monstratur cruor ejus in lapide marmoreo ante summum altare ad Cutacumbas. Hic constituit ut sacerdotes et levitæ vestes sacerdotales in quotidiano usu non haberent, nisi tantum in ecclesia. In Theodota, modice interpolata est. Sequitur : In Italia civitate Verona, beatorum Felicis et Nyceti martyrum. Eodem die, sanctorum martyrum Nemesii, Lucillæ, Olympii, Exuperiæ et Theodotæ. Ipso die, beati Adrenuldi episcopi et confessoris.
- De Maximo.* **BELIN.** In Stephano etiam utitur elogio Bedæ, ut supra. In fine addit : Civitate Padua, sancti Marimi, ejusdem civitatis episcopi, qui miraculis clarus beato sine quievit. Eodem die, consecratio ecclesiæ sanctæ Mariæ de Portiuncula, apud Assisium, in qua B. P. Franciscus procuravit a Deo et a Papa maximam Indulgentiam.
- De Portiuncula.* **GREVEN.** In Italia civitate Verona, Felicis et Nyceti martyrum. Item sanctorum Nemesii, Lucillæ, Olympii, Exuperiæ et Theodotæ. Stephani Papæ II et confessoris, qui amator fuit ecclesiarum, pauperum Christi maxime fautor et nutritor. Hic ultimo pontificatus sui anno imperium a Græcis transtulit ad Germanos in personam Karoli magni Item Stephani Papæ III, viri sanctissimi. Adrenuldi episcopi et confessoris. Medani episcopi.
- Felicis, etc.* **MOLAN.** In fine adjicit verba Bedæ : Scriptum est in passione sanctæ Anastasiæ. Civitate Padua, sancti Marimi, etc. Eodem die, consecratio basilicæ sanctæ Mariæ de Portiuncula, etc. Quæ ex **BELIN.** descripta sunt. Editiones posteriores mutant nomen Theodotæ, in Theodoræ. In fine habentur eadem Auctaria, quibus immixtum est novum, nempe : Carnoti, sancti Betharii, ejusdem civitatis episcopi, sanctitate et miraculis clari.
- Felicis, etc.* **Stephani PP. II.**
- Stephani PP. III. Adrenuldi, Medani.*
- Maximi.* **De Portiuncula.**
- Betharii.*

III Non.

Die 3.

Inventionis
Stephani,
etc.

Hermelli.

Ierosolymis, inventio corporis beatissimi Stephani protomartyris et sanctorum Gamalielis, Nicodemi et Abibon. Hæc septimo Honorii principis anno revelata, atque a beato presbytero Luciano scripta, ad totius Ecclesiæ personam, omnibus fere gentibus declaratur. Constantinopoli, sancti Hermelli martyris.

Puri sunt Pruten. Herinien. Tornacen. Antverp-Maj. Rosweyd. Putsanen. Munerat. Greven. et Mohan.

VARIA LECTIO. Omnes codices legunt *beatissimi*, excepto solo Pratensi, in quo, simpliciter *beati*. Rosweyd, pro *Abibon*, scribit *Abibr*, nec adeo male, cum etiam *Abibas* appelletur, Gamalielis filius. *Hæc septimo, etc.*, legendum est, referendo ad omnia corpora. Munerat. posuit, *Hoc*. Idem habet *principis*, pro *Principis*, errore haud dubie typhotæ. *Principis Honorii*, est in Tornacen. reliqui cum textu. Sic item nonnulli, ut Herinien. et Molan., *atque a beato Luciano presbytero*, secuti sumus majorem codicum numerum. Sed Greven. ut non semel alias, hic denuo constructionem torquet, sic enuntians; *atque a beato Luciano presbytero*. Putsanen. habet, *descripta*. Non placuit Antverp-Majori illa *totius Ecclesiæ persona*, ut ex Adone Noster descripsit, sed legere maluit, *ad totius Ecclesiæ personas*. Idem cum Putsanen. *Constantinopolim* scripsit, pro *Constantinopoli*. Item rursus Antverp-Maj. *Emelli*, Greven. et Molan. *Ermelli*; ceteri melius cum aspiratione. Supersunt modi scribendi in *Jherosolimis*, *Jerusolimis*, *Jerosolimis*, *Protomartiris*, *Gamalihclis*, *Nichodemi* et *Nychodemi*, quos satis est indicasse.

De inventio-
ne Stephani,
etc.

OBSERVATIO. *Beatissimi protomartyris Stephani* revelationem seu inventionem longe celebratissimam insigni narratione, ex Luciano potissimum accepta, exornavit Ado, textus sui substantiam, ni fallor, ex Romano parvo deducens, ubi sic habetur: *Jerosolymis, inventio corporis B. Stephani, Gamalielis, Nicodemi, Abibon*. Porro ex proluxa Adonis historica panegyri Noster sua omnia decerpit, nec ad latum unguem a soliti ductoris vestigiis deflectens; quin et vel ipso etiam mutato errore, quem observat Baronius in annis Honorii, ubi pro anno *septimo*, legendus esset *vigesimus primus*. Aliam prorsus viam ingreditur Rabanus, translationem Antiochenam Hieronymianorum hesternam, cum hodierna inventionem conjungens, ex quo sumpsit Notkerus omnia, quæ præcedenti die de uno ex lapidibus, Antiochiæ asservato et miraculis claro, commemoravit. Hæc Hieronymianorum verba sunt iv Non. Augusti. *In Antiochia, natalis reliquiarum protomartyris Stephani et diaconi; qui Jerosolymis est lapidatus, ex revelatione Luciani presbyteri, corpusculum ejus Jerosolymis est translatus*. His igitur insistens Notkerus, ex Rabano adjicit: *Ubi haberi dicitur unus de lapidibus, quibus in passione sua, etc.* Ad quæ reflectens Florentinus, ut passim Notkerus nimium tribuit, ejus fontes ignorans, ita hic ex illo ansam arripit plura commentandi, atque inter alia cum Baronio dubitat, utrum pro *Antiochia*, scribendum non sit *Ancona*, quod illie e lapidibus istis unus, magna in veneratione habeatur, citatis in eum finem sancti Augustini sermonibus; quæ omnia ad xxvi Decembris examinabuntur, cum iis, quæ ab eruditissimis recentioribus ex Augustino et aliis collecta sunt. Atque hæc Notkerus pridie. At magis cum Romano parvo, Adone, ac proinde et cum Nostro conveniunt laudata Hieronymiana hac die, quando legunt: *In Jerosolymis, inventio corporis beatissimi Stephani, primi martyris, et sanctorum Gamalielis, Nichodemi et Abibon*. Verum hic Notkerus iterum alia suggerit, volens hac die aut lapidatum, aut saltem a Gamalielle sepultum Stephanum, sic ut hodie ex ejus mente passio recolatur, *et septimo Calendarum Januarii, sacrum corpus putrefactum et Jerosolymam translatum sit, ut vita caritate, inquit, curabimus aperire*, etc. Sed ea probatio desideratur hactenus. Martyrologio ejus post xxvi Octobris deficiente. Neque tamen in omnibus aberrare hic Notkerum censemus, quandoquidem ex Luciani relatione constat, mense Decembri inventa esse corpora. Cur autem hac in Augusti ejusdem inventionis celebretur festivitas, non ausim temere asserere; vide tantisper conjecturam Baronii, reliquasque ejus et Florentinii notationes; item Surium hoc die ac Tillemontium tomo 2 a pag. 1 et in notis a pag. 462. Ceterum jam dicta nullo plane pacto obesse possunt simplicitati primigeniæ ipsius textus Usuardi, qui ut jam diximus, ab Adone suo non recessit. — Annuntiationem ultimam de sancto *Hermello* ex ipso etiam verbatim desumpsit, ut ferme in Romano parvo posita est: nam Hieronymianorum lectio subobscura, nomen mutat aut aliter inflectit, ut pluribus te docebit laudatus jam sæpe Florentinus. De *Hermello* nihil usquam reperio Primam annuntiationem sic metricè exornat Wandelbertus:

Hermelli.

*Terno mox Stephani colitur solenne reperti,
Primus qui mortem Christi est moriendo sequutus.
Gamaliel, Nicodemus, Abibon pariterque
Inventi, voto fulgent et laude perenni.*

AUCTARIA.

AUCTARIA.

<p><i>De Inventio- ne Stephani, etc.</i></p>	<p>ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRA- JECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. et DANIC. Ita hodie textum suum etiam ex Adone con- struunt : Hierosolymis, inventio corporis beatissimi prothomartyris Stephani et sanctorum Nicodemi (ANTVERP. Nicomedi) Gamalielis et Abibon ; sicut revelatum est a Domino, beato presbytero Luciano, septimo Honorii principis anno. Constantinopoli, natale sancti Hermelli martyris. Augustoduno (MAX- LUBEC. Augustodimo.) depositio sancti Euphronii episcopi.</p>	<p>Stephani protomartyris. Inventio seu revelatio san- ctorum Gamalielis, Nicodemi et Abibonis, quam beatus Luciano presbyter descripsit, Hermelli mar- tyris. Poterat adjungi palæstra.</p>	<p>Textus con- tractus.</p>
<p><i>Euphronii.</i></p>	<p>CENTULEN. Jerosolimis, inventio corporis beati Stephani prothomartyris, et cum eo Nichodemi, Gamaliel et Abibon, sicut revelatum est a Domino, beato presbytero Luciano, septimo Honorii principis anno. Romæ, via Appia, sancti Tarsitii acolyti et martyris. Hunc iisdem verbis die xv repetit.</p>	<p>AQUICINCT. In fine addit : Augustoduno, sancti Euphronii. Sic melius quam in HAGENOYENSI, VATICAN. sub nota num. 5949. Adjicit : Romæ, sancti Diogenis, Aliis ignotus est.</p>	<p>Euphronii. Diogenis.</p>
<p><i>Tarsitii.</i></p>	<p>BRUXELLEN. Jerosolimis, inventio corporis beati prothomartyris Stephani, et sanctorum Nicodemi, Gamalielis et Abibon. Quæ septimo Honorii princi- pis anno, et septimo Kalendas Januarii a Domino revelata, atque a beato Luciano presbytero descripta habetur. Sed festiva agitur hac die, qua idem bea- tus Stephanus pro Christo lapidatus est. Hæc Not- keri opinioni conformia sunt. Sequitur de Her- mello pure. Tum : Augustoduno, depositio sancti Eufronii episcopi.</p>	<p>UGHELLIAN. Augustoduno, depositio sancti Eu- fronii episcopi. Scribe, ut supra Euphronii. FLORENTIN. Apud Novariam, sancti Gaudentii episcopi et confessoris. Romæ in cæmeterio Calisti, sancti Tarsitii acolyti, sicut in gestis sancti Ste- phani Papæ et martyris legitur.</p>	<p>Eufronii. Gaudentii. Tarsitii.</p>
<p><i>De Inventio- ne Stephani, etc.</i></p>	<p>HAGENOYEN. Incipit : Apud Novariam civita- tem, natale beati Gaudentii episcopi et confessoris. Hic sancti Martini notarius erat. Hunc sanctus Symplicianus primum episcopum Novariæ civitati ordinavit. Hic cum Eusebio episcopo Verceilicæ exilium sustinuit, et ante per aliquot dies in Me- diolano in vinculis detentus fuit. Tunc sanctus Am- brosius invisum eum et alios præterire voluit et non potuit. Tandem de equo descendit et sanctos in car- cere positos in Domino confortavit. Qui in exilio obit et corpus ejus Novariam reductum est, et Aga- pius qui ei substitutus fuerat, preciosum ei sepul- chrum præparari fecit, et ideo a Januario usque ad Augustum insepultus remansit, et ungues et cesar- ies ei, ac si viveret, crescebat. Hierosolimis, in- vencio sanctorum Stephani, Gamalielis, Nicodemi et Abibonis. Hæc invencio septimo Honorii princi- pis anno facta est, beato Luciano sacerdote illum pro- curante, cui et revelatio de illis a Deo de eis facta est. In Hermello, purus est. In fine : Augustoduno, depositio sancti Eufrosini episcopi et confessoris.</p>	<p>BIZUNTICEN. Inventio corporis beatissimi Step- hani... Item Chrysopoli, quæ nunc Bizantia dicitur, adventus reliquiarum supradicti protomartyris. Pro- prium loci, de quo nihil apud alios.</p>	<p>Adventus reliquiarum S. Stephani, Vesontion e</p>
<p><i>Eufrosini.</i></p>	<p>MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Revelatio beati</p>	<p>EDITIO LURECO-COL. In textu fere pura, ad- jungit : Augustoduno, depositio sancti Eufrosii epi- scopi et confessoris. In Italia, civitate Novaria, sancti Gaudentii episcopi et confessoris. Eodem die, beati Fiacrii heremita et confessoris. Viennæ, san- cti Justi episcopi et martyris, eximie sanctitatis viri, sub temporibus Antonini imperatoris cogno- mento Pii. Alius Justus in Adone die sequenti.</p>	<p>Eufrosii. Gaudentii. Fiacrii. Justi.</p>
<p><i>De Inventio- ne Stephani, etc.</i></p>	<p>GREVEN. Viennæ tempore Antonini cognomento Pii, sancti Justi episcopi et martyris, eximie san- ctitatis viri. Augustoduno, depositio sancti Eufrosii episcopi et confessoris. In Italia, civitate Novaria, sancti Gaudentii episcopi et confessoris. Constanti- nopoli, sancti Metropoli episcopi. An non Metro- phanis? Vide Florentinium. Fiacrii eremite et con- fessoris. Item Walleni abbatis et confessoris. Mar- tini confessoris. In Hassia, beate memorie Conradi de Herlesheym, monachi presbyteri, Ordinis Ci- sterciensis et confessoris.</p>	<p>BELIN. In inventione sancti Stephani, sequitur phrasim ANTVERPIENS. et aliorum supra. Tum Constantinopoli, natale sancti Hermelli martyris, Augustoduno, depositio sancti Eufrosii episcopi. Apud Novariam, sancti Gaudemii episcopi ; pro Gaudentii, quemadmodum superius scripsit Her- melli pro Hermelli.</p>	<p>Eufrosii. Gaudentii. Justi. Eufrosii. Gaudenti Metropoli. Fiacrii. Walleni. Martini. Conradi.</p>
<p><i>Eufrosini.</i></p>	<p>MOLAN. Augustoduni, depositio sancti Euphro- nii episcopi. Apud Novariam, sancti Gaudentii episcopi. In posterioribus editionibus eadem plane repetit, hoc solum adjungens : Die tertia, saacto- rum patrum Isaacii, Dalmati et Faustii.</p>	<p>MOLAN. Augustoduni, depositio sancti Euphro- nii episcopi. Apud Novariam, sancti Gaudentii episcopi. In posterioribus editionibus eadem plane repetit, hoc solum adjungens : Die tertia, saacto- rum patrum Isaacii, Dalmati et Faustii.</p>	<p>Eufrosini. Gaudentii. Isaacii et sue.</p>

Pridie Non.

Die 4.

Natalis beati Aristarchi, discipuli sancti Pauli Apostoli. Romæ via Latina, pas-
sio sancti Tertullini martyris, qui sub Aureliano imperatore, post impiam
fustium maetationem et ignium circa latera exustionem, ac oris conquassa-
tionem, atque equulei extensionem, nervorumque cæsionem, data sententia, capitis
amputatione martyrium consummavit.

Tantum puri sunt codices Praten. Herinien. Pulsanen. Autverp. et Max-Lubec. et Munerat.

VARIA LECTIO. *Natalis sancti Aristarchi*, legit solus Pulsanen. reliqui omnes, ut est in textu. In eodem, ante *Tertullini*, deest titulus *sancti*. Nullus codex est seu Mss. seu typis editus, qui non legat *sub Aureliano imperatore*; Ado tamen, a quo hæc omnia accepta sunt ex sancti Stephani Actis, tyrannum vocavit *Valerianum imperatorem*. Rursus consentiunt omnes in *impiam fustium mactationem*; Antwerp. tamen et Max-Lubec. cum Molan. scribunt *macerationem*. Pulsanen. pro, *ac oris conquassationem*, habet *orisque*; item pro *nervorumque*, legit *ac nervorum*, ubi Antwerp. et Max-Lubec. loco *conquassationem*, simpliciter ponunt, *quassationem*. Sed hæc leviora sunt: tres codices optimæ alias notæ, nempe Antwerp-Major. Greven. et Molan. in aliqua elogii parte deficiunt, dum ita legunt, *et ignium circa latera exustionem, nervorumque extensionem*; vel ut Antwerp-Maj. *nervorumque scisionem*, omisis intermediis, quæ causa est, cur e purorum numero eos excludamus, præterquam quod Grevenus augmentum aliud habeat, postea recitandum. Pulsanen. scribit *consumavit*; ut Murerat. *Tertulini*, etc., quæ vix notanda sunt.

Aristarchi.

OBSERVATIO. Nec *Aristarchi*, nec *Tertullini* ulla hodie apud Hieronymianos, Bedam, Florum, Rabanum aut Wandelbertum memoria; utrumque refert Romanum parvum his verbis: *Aristarchi discipuli Apostolorum. In cripta arenaria, Tertullini martyris*. Hinc ambos Viennensis in Martyrologium suum transtulit, ex quo verbatim procedunt, quæ de Aristarcho in textu nostro dicuntur. Mirari licet, Usuardum ad Festivitates Apostolorum recurrere solitum, eas hoc die non consuluisse, ut inde elogii alicujus materiam extraheret, quam Molanus integre laterculo suo litteris Italicis inseruit, ut in Auctariis patebit. Quæ vero præterea a Notkero adjiciuntur, ea hujus loci non sunt. Nec vero præter Adonianum elogium, multa aliunde de Aristarcho suggeri possunt. Pleraque omnia ex Actibus Apostolorum et Pauli epistolis hinc inde de eo commemorat Tillemontius tomo 1; idemque in nota pag. 571 varia Græcorum elogia examinat et refellit, de quibus nos plura alibi.

Tertullini.

— *Tertullinum* alibi diximus a Floro notari xxx Julii, qui forte verus passionis dies censeri potest, cum Ado discrete asserat, corpus ejus a sancto Stephano Papa sepultum, *secundo Kal. Augusti*. Cur autem hac demum die beati martyris festivitas celebretur, rationem ibi subjungit Ado, quod nempe ad ejus sepulcrum *concursum solvuntis fuit 11 Nonas Augusti*. Porro Adonis elogium ex Actis sancti Stephani Papæ, undiustertius novissime citatis, desumptum est, atque a Nostro eleganter contractum, sic tamen ut imperatoris nomen perperam mutaverit, *Aurelianus* scribens pro *Valeriano*, quemadmodum in Variantibus lectionibus monstravimus, quod in Romano moderno recte correctum invenies. An id studio, an ex inadvertentia factum fuerit, non est promptum conjicere; nam cum Usuardus in reliquis Adonem pressissime sequatur, quid causæ esse dices, cur in hac parte ab eo recederet?

*De Justo
Adonis, et
Justino
Wandelber-
ti.*

Sequitur in Viennensi, *adventus Justi episcopi de eremo, etc.*, cujus etiam meminere apographa Hieronymiana, sed eam qualemcumque commemorationem Noster omisit, reliqua ex Adone descripsisse contentus. Alium hodie martyrem exornat Wandelbertus, de quo statim in Auctariis plura dicenda recurrent. Sic canit:

*Justinus pridie proprio celebratur honore,
Presbytero in numero sanctorum, eade præemptus
Crudeli, exquirens tumulos qui condecoravit.*

AUCTARIA.

Oswaldi.

TORNACEN. Hoc habet principium: *Natalis sancti Oswaldi regis et martyris*, de quo vide textum Usuardinum die sequenti. Cetera purissimus est.

ANTVERP-MAJ. Laborat defectu, quem supra notavimus. In reliquis etiam purus est.

Justini.

ROSEYED. Orditur a Justino in hunc modum: *Romæ, Justini presbyteri in sepeliendis martyrum corporibus studiosissimi*. An hoc, et id genus secutura elogia, ex Rabano, Wandelberto aut Notkero accepta non sint, aliis judicandum relinquo. De cetero purus est et integer.

Justini.

GREVEN. In prima annuntiatione purus, sic secundo loco inserit: *Romæ ad sanctum Laurentium, natalis beati Justini presbyteri et martyris, quem brutus Sictus ordinavit, qui multa corpora sanctorum sepelivit*. Deficit in elogio Tertullini, ut superius dictum est.

MOLAN. In præfato defectu convenit cum ANTVERP-MAJORE et GREVENO.

*De Aristar-
cho.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et LOVANIEN. De Aristarcho adjiciunt: *Qui constitutus Thessalonicensium episcopus, post longos et beatissimos agones, a Christo coronatus, quievit*. Dein: *Romæ via Tiburtina, natalis sancti Iustini presby-*

Justini.

teri et martyris, qui persecutione Decii, Galli et Volusiani, confessionis gloria insignissimus fuit. In Tertullino satis puri sunt. Tres posteriores excedit ANTVERP-MAX. in eo quod caractere aliquanto recentiori adjectum habeat: *Apud Eydanhen, natale sanctæ Walburgis virginis, quæ flagrans amore divino, patriam hereditatemque relinquens, soli Deo placere studuit*.

Walburgis.

ALBERG. et DANIC. similes ferme sunt ULTRAJECT. et duobus aliis præcedentibus, sed Justinum Aristarcho præponunt.

CENTULEN. *Romæ ad sanctum Laurentium, sancti Iustini presbyteri et martyris, qui confessionis gloria insignissimus fuit. Romæ in crypta arenaria, beati Tertullini martyris. Eodem die, sancti Aristarchi discipuli Apostolorum, a quibus Thessalonicensibus ordinatus episcopus, post longos et beatissimos agones, a Christo coronatus est*.

Justini.

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Londunum, adventus corporis sancti Iusti martyris de heremo. Apud Thessaloniam, natale beati Aristarchi, discipuli beati Pauli Apostoli. Qui constitutus Thessalonicensium episcopus, post longos agones, a Christo coronatus, quievit. Romæ, via Latina in cripta arenaria, passio sancti Turculini martyris. Qui sub*

*Justi.
De Aristar-
cho.*

*De Tertul-
tino.*

Aureliano,

	<i>Aureliano imperatore, post fustes, laterum adustiones, oris quassationem, eculeum ac nervorum incisionem, capitis amputatione martyrium consummavit. Item Romæ via Tyburtina, natale sancti Justini presbyteri et martyris. Qui sub persecutione Decii, Galli et Volusiani, confessionis gloria insignis fuit. Et in Germania, elevatio sanctæ Walburgis virginis, quæ Kalendis Maii migravit ad Dominum. Vide Acta nostra xxv Februarii.</i>	<i>tus corporis sancti Justini episcopi, de eremo. Qui cum aliquot annis in eremo, angelis proximam equisset vitam, ibique feliciter obdormisset, corpusculum ejus, venerabilium civium Lugdunensium cura requisitum, a remotis partibus, cum alacritate et religione reportavit atque sepelivit. Sequitur: Item adventus sanctæ Walburgæ virginis. Translatio sancti Valentini episcopi Pataviensis et confessoris. In Hispaniis, sanctæ Johanne viduæ. Item in Anglia, bonæ memoriæ, Symonis comitis Lecestricæ, martyris.</i>	<i>De Justo Lugdunensi.</i>
<i>Justini.</i>			
<i>Elevationis Walburgis.</i>			<i>De Walburga. Translatio Valentini. Joannæ. - Simonis.</i>
<i>Gregorii PP.</i>	<i>HAGENOYEN. De Aristarcho, idem fere addit, quod supra. Pro Tertullini, scribit Tertullianus. Post textum subjicit: Item Romæ, sancti Gregorii Papæ, qui penitentiarius dicitur. Item Romæ via Tiburtina, natale sancti Justini presbyteri et martyris, qui sub persecutione Decii et Galli atque Volusiani imperatorum, confessionis gloria insignissimus fuit, et multos sepelivit martyres, et plures Christianos in domo sua abscondens et alimenta præbens, tandem per pontem in Tyberim præcipitatus martyrium complevit.</i>	<i>MOLAN. De Aristarcho inserit, quæ in Observatione dixi, nempe: De quo beatus Apostolus scribit Colossensibus: Salutem vos Aristarcho captivus meus. Qui comes individuius Apostolo permansit, usque ad ejus confessionem: qui constitutus Thessalonicensium episcopus, post longas ac beatissimos agones, a Christo coronatus quievit. In fine, post consummavit adnectitur: Quem beatus Stephanus baptizatum in Albis presbyterum consecravit, et ab eodem beato Pontifice, non longe post sepultus est, postquam abscisione capitis martyrium promeruit, Lugduni, adventus corporis sancti Justini episcopi de eremo. Eodem die Romæ, sancti Justini, etc. ut BELIN. supra. Item sanctæ Walburgis virginis. Dein minoribus typis: Quæ Furnis quiescit. Eodem die, depositio sancti Euphronii, decimi octavi episcopi Turonensis et confessoris, de quo proximus ejus successor Gregorius Turonensis nonnulla scribit in Francorum historia et de gloria Confessorum. Editiones aliæ incipiunt litteris cursivis: Civitate Bononia, sancti Dominici confessoris, fundatoris Ordinis fratrum Prædicatorum, viri sanctitate et doctrina clarissimi. Quem ob singularem meritum gratiam, tres mortuas suscitasse dum viveret, et virginitatem perpetuo illibatam conservasse, perspicuum est. De Aristarcho, ut in prima. De Tertullino adjungitur, in crypta arenaria, et in fine, quæ supra. Auctior autem hic textus, habet: Romæ, via Tyburtina, natalis sancti Justini presbyteri et martyris, qui persecutione Decii, Galli et Volusiani, confessionis gloria insignissimus fuit. Tum rursus litteris cursivis: Quem beatus Sixtus ordinavit. Hic beatus Hippolytum et Concordiam, Irenæam, Abundiam, et Cyrellam filiam Decii Cæsaris, martyres, et alios plurimos sepulchris condidit. Romæ, beata et sanctæ Perpetuæ, matris sancti Nazarii. Item sanctæ Walburgis virginis, ejus reliquiæ sacræ Furnis habentur. Turonis, sancti Euphronii episcopi et confessoris. Vide quæ de ipso notavit hoc die Baronius.</i>	<i>De Aristarcho.</i>
<i>Justini.</i>	<i>AQUICINCT. In fine, Eodem die, sancti Justini presbyteri et martyris.</i>		<i>De Tertulliano.</i>
	<i>MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Juliani (potius Justini) presbyteri et martyris. Aristarchi, discipuli beati Pauli. Tertullini martyris Romæ, qui post varia tormenta capite truncatur.</i>		<i>Adventus Justini.</i>
<i>Justini.</i>	<i>REGINÆ SUEC. signatus num. 428. Eodem die, sancti Justini presbyteri et martyris.</i>		<i>Walburgis.</i>
<i>Crescentiani et soc.</i>	<i>VATICAN. num. 5949. Romæ, sanctorum Crescentiani et Justini, et sancti Apollonii et sociorum ejus.</i>		<i>Euphronis.</i>
<i>Octavæ Pantaleonis</i>	<i>EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Octava sancti Panthalconis martyris. Romæ, via Tiburtina ad sanctum Laurentium, natale sancti Justini presbyteri et martyris. Hic corpora SS. Laurentii, Hippolyti, Concordiæ, Hierenci, Abundi, Cyrilli, aliorumque plurimorum sanctorum sepulchris tradidit. Hic persecutione Decii, Galli et Voluciani confessionis gloria insignissimus fuit. De Aristarcho addit, ut supra. Romæ via Latina, in crypta arenaria, passio sancti Terentianii martyris. Qui sub Aureliano imperatore, etc. Tum: Eodem die, beati Justini episcopi et confessoris. Ipso die, beati Valentini episcopi et confessoris. Agitur de Pataviensi in Norico, vide Surius hoc die. Item adventus sanctæ Walburgæ virginis. Apud Lugdunum, adventus corporis sancti Justini episcopi et confessoris de heremo.</i>		<i>Dominici.</i>
<i>Justini presbyteri.</i>	<i>BELIN. In textu satis purus, addit: Eodem die Romæ, sancti Justini presbyteri et martyris.</i>		<i>De Justino.</i>
<i>Justini episcopi.</i>	<i>GREVEN. Justini episcopi et confessoris. Tum ex Adone decerpit: Apud Lugdunum Gallia, adven-</i>		<i>Perpetuæ.</i>

Nonis.

Die 5.

Afræ.

A pud provinciam Retiæ civitate Augustana, natalis sanctæ Afræ, quæ cum esset pagana et meretrix, per doctrinam sancti Narcissi episcopi ad Christum conversa, et cum omni domo sua baptizata, pro confessione Domini igni tradita est. Eodem die, sancti Oswaldi regis Anglorum, cujus actus commemorat venerabilis Beda presbiter in gestis ejusdem gentis. Augustuduni, beati Cassiani episcopi et confessoris. Catalaunis, sancti Memmii episcopi.

Oswaldi.
Cassiani.
Memmii.

Sumitur ex Pruten. Herinien. Antwerp-Majore, Antverpien. et Molan.

VARIA LECTIO. Scribo Retiæ, ut habent codices omnes, excepto Antverpien. in quo Reciz. Molan. Adonem potius quam Usuardum secutus, post Afræ, addidit, martyris; nos eam vocem ex aliorum codicum auctoritate exclusimus. Antwerp-Maj. sensum profert non satis perfectum, dum legit, propter confessionem Domini tradita est, omisso, igni. Oswaldi recte heri scripsit Tornacensis, recte

recte hac die Heriniensis. Molan. et alii *Osuualdi*, ubi adverte morem Gallorum, qui duplicato *W* aut nolunt aut non possunt assuescere; inde Praten. et Antverp. ponunt *Osualdi*. Rursus in Antverp-Majore constructio defectuosa est: *cujus actus meminit venerabiliter Beda*. Lego *Augustuduni*, quoniam ita codices hodie; *Augustuduno* habet Antverpien. *Catalaunis* error est in Antverp-Majore, uti et *Memini*; Praten. *Cathalaunis*, Antverp. *Catulanis*; reliqui bene, ut in textu. *Memmi episcopi* legunt simpliciter codices plerique omnes manuscripti; Molan. addit *et confessoris*. Alia, ut *apud Affra*, etc., prætereo.

Afræ.

OBSEKVATIO. Romani parvi textus hoc die ita sonat: *In civitate Augusta, in Rhætia, sanctæ Afræ martyris*. De ea vero nec Hieronymiana hac die loquuntur, nec Beda, nec Florus. Priora diserte notant: *In civitate Augusta, passio sancti Afræ*. Hunc aliqui dicunt sanctæ Afræ patrum, eoque titulo Nonis, Augustæ Vindelicorum recoli, ut legere est in Marci Velseri Notis pag. 51 versa; ubi etiam doceberis, sanctam Afram non hac hie, sed vii Idus ab Augustanis celebrari, Radero in Bavaria sancta idem testante. Ponitur et prædicta die vii Idus, seu vii Augusti a Floro et Wandelberto, et si Florentinio credimus, ab Hieronymianis, quamvis et die sequenti seu vi hujus diserte legant: *Passio sanctæ Afræ*. Quod mirum videri non debet, cum in Actis distincta diei notitia non exprimitur. Hæc omnia dirimere voluit Notkerus, sic rem totam hodie definiens: *In Augusta Eufrafrasi, natiuitas sancti Afræ martyris. Quorum nominum similitudine, id est et Augustæ et Afræ, nostrates inducti, hac die apud Augustam Rhetianam, sive Vindelicam, passionem sanctæ Afræ consummatam putaverunt. De qua in sequentibus, Deo volente, dicemus*. Nec ea procul accersenda sunt, nam ad vii Augusti, Adonis verba ferne recitat, socias adjungens, quas iterum repetit xii. At vero laudatus Ado Notkeri haud quaquam popularis, Romani parvi auctorem, procul dubio Italum secutus, Afram hac die v Augusti, cum parvo elogio retulit, quod totum, excepta unica voce *Martyris*, Noster descripsit. Plures hic difficultates attigimus, suo loco in Actis disentiendas, quando et Angli critici ineptiæ, Martyrologio Romano inspersio, satisque in præfatione explosæ, quantum ad Afram attinent, uberius conuellantur. Interim vide Acta S. Nareissi illustrata ad xviii Martii; Tillemontium tomo 5 a pag. 270, et Ruinartium inter Sincera et Selecta Martyrum Acta a pag. 500. — *Oswaldus* rex et martyr a nullo antiquo Martyrologo hac die memoratur, præterquam a Wandelberto. Mihi dubium non videtur, quin ab Usuardo ex Bedæ historia in sacros Fastos relatus sit: videatur Surius hoc die. — *Cassianum* sic Ado annuntiat: *Augustoduni, natalis sancti Cassiani episcopi*. Quid Usuardus addiderit et detraxerit, ex indiculo nostro liquet. A Floro procedunt elogia, quæ in Auctariis recensimus, tu vide Bedam a nobis editum ante Tomum ii Martii. Cur a Florentinio, alio charactere nempe Italico, inscriptus, tamquam adjectitius reputetur, haud satis perspicio. — Idem esto iudicium de *Memmio* Catalaunensi, qui non minus in Lucensi codice, quam in Corbeiensi et Epternaensi, aperte memoratur, ad quæ laudatus editor hæc solum apposuit: *A Gallico scriptore, vetustiori Martyrologio Sanctos hos episcopos Cassianum et Memmium additos fuisse, non difficile suadeor*. Poterat citius suaderi, si omnes ab Antiquariis Gallis adjectos eliminare voluisset. Interim phrasi paulo diffusiori celebratur a Rabano, ex quo suam, licet nonnihil variatam, Notkerus desumpsit; quod mirum est nunquam a Florentinio observari, per Notkeri verba identidem jurare solito. Ceterum *Memmius*, a Mosandro Adoni plane adscriptus, a Rosweydo in appendicem rejicitur, indicta causa. Mihi satis verosimile est, illum æque ac Cassianum ex Hieronymianis acceptos, ab Adone pariter notatos fuisse et inde in Nostrum traductos. Nec tamen lubet contendere, si aliud præplaceat, dicam, postremum, nempe Memmium, ab Usuardo ipso ex Hieronymianis extractum; certe et ipsum et reliquos omnes pure et genuine Usuardinos esse, ex codicum omnium consonantia clarius evinci non potest. Non dissimulabo, Mabilionem Rosweydiana omnia rejectanea Adoni vindicare; ast hæc in præfatione discussa sunt. De duobus ultimis Sanctis Acta non desunt, sed quæ accurato egeant examine. Utrumque memorat Gregorius Turonensis de gloria Confessorum; Memmium capite 66, Cassianum capite 74. Ambos cum Oswaldo cecinit Wandelbertus, utpote qui Afram, ut diximus, ad vii Augusti distulit. Sic habet Martyrologus metricus:

*Nonas Cassianus, Memmius atque Osualdus
Rex pius Anglorum merito et virtute retentus.*

AUCTARIA.

Dominici.

TORNACEN. Cum de Oswaldo die præcedenti egerit, hic ejus loco inserit: *Eodem die, civitate Bononia, beati Dominici confessoris, de Ordine Fratrum Prædicatorum*. Reliqua textus purissima sunt.

ROSWEYD. Omisit hic annuntiationem primam, quam ad vii Idus, seu vii Augusti nonnihil auctiore ultimo loco reposuit.

PULSANEN. Satis purus in duabus primis annuntiationibus, deficit in duabus ultimis.

Dominici.

MAX-LUBEC. Præter sphalmata plura, in fine habet: *Civitate Bononia, depositio sancti Dominici confessoris*. Et ita etiam habet UGHELLIANUS.

MUNERAT. Nec ipse in textu satis tersus, in fine adjicit: *Castro Corboilo, sancti Yonii martyris*. Yonii.
Eodem die, Dominici confessoris, Ordinis Prædicatorum patris atque institutoris. Dominici.

GREVEN. Textum quidem purum habet et integrum, sed signo apposito LL, Dominicum inscribit, qui ad Auctaria pertinebat. Sic igitur habet secundo loco: *In Italia, civitate Bononia, natale beati Dominici, viri apostolici, potentis in opere et sermone, fundatoris Ordinis Prædicatorum*. De Dominico.
Hic quanti fuerit meriti apud Dominum, coruscantia miracula protestantur. Non ignoro, per signum LL, Grevenum indicare velle, Sanctum cui præ-

figitur,

- figitur, Usuardo esse superadditum; sed cum id gratis ab ipso factum fuerit, nihilo ea causa minus a puris excluditur, ut est 1 Aprilis, et recurret xx Augusti, xiii Septembris ac alibi.
- Dominici.** ANTVERP-MAX. Incipit: *In Italia civitate Bononia, natale sancti Dominici confessoris. Qui tanti zeli circa salutem extitit animarum, ut non solum seipsum verbo et exemplo dedicaverit Evangelicæ prædicationi, sed et Ordinem Prædicatorum ad hoc ipsum instituerit.* In Afra et Oswaldo purus, pergit: *Augustidino, beati Cassiani episcopi et confessoris. Ad cuius sepulcrum cum quodam tempore sanctus Germanus episcopus venisset, mirabile dictu, post orationem vocans eum de sepulcro, ait: Quid agis, frater Cassiane? At ille e tumulto: Dulci in pace quiete potior, et adventum Redemptoris exspecto.* Catalaunis, sancti Memmii episcopi et confessoris.
- LOVANIEN. Cum præcedenti convenit, sed in elogio Afra defectuosus est, et pro Memmii, scribit Memmii.
- ULTRAJECT. et LEYDEN. Fere similes ANTVERP-MAX. toti textui præfigunt: *Romæ, festum nivis gloriæ Virginis Mariæ.*
- S. Mariæ ad nives.** Idem. ALBERG. Principio: *Festum nivis beatæ Mariæ virginis.* DANIC. autem secundo loco: *Eodem die, festum nivis.* Idem vario modo dicitur.
- Textus mutatus.** CENTULEN. *In Francia, civitate Cathalaunis, sancti Memmii confessoris, primi civitatis illius episcopi. Augustidini, sancti Cassiani episcopi et confessoris.* In Afra purus est. Tum: *In Britannia, sancti Osuualdi Anglorum regis et martyris, cuius actus venerabilis presbyter Beda in gestis sue gentis commemorat.*
- BRUXELLEN. Per anticipationem: *Romæ via Appia in cimiterio Calisti, beati Sirti, etc.* De quo die sequenti. Sequitur de Afra, satis pure. Tum de Memmio, ut supra. Item de Cassiano, ut ANTVERP-MAX. Deinde: *Eodem die, sancti Gregorii Nysseni.* Vide ix Martii. *Et sancti Oswaldi regis Anglorum. Qui regno suscepto, in fide Christi super omnes Britannicæ reges emicuit. Cujus actus venerabilis Beda in gestis Anglorum commemorat.* Tum: *Romæ, festum beatæ Mariæ Virginis, quod dicitur ad nives.* Demum: *In Italia civitate Bononia, depositio sancti Dominici confessoris, fundatoris Ordinis Prædicatorum.*
- HAGENOYEN. Incipit ab Oswaldo, de quo multa narrat præclare gesta, alibi examinanda. Sequitur de Cassiano, phrasi ab ANTVERP-MAX. non multum absimili. Item de Memmio. Tum de Dominico elogium nimis longum, quam ut hic inseri possit. Afram distulit ad vii Augusti.
- Et CODEx URSINI ROSEMBERG, de Dominico habet ut ANTVERP-MAX. Et præterea addit: *Eodem die, sanctæ Mariæ ad nives, Romæ.* Utrumque festum dup. 2. cl.
- De Dominico.** MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Dominici confessoris, qui habitum (ut fertur) suscepit in domo majoris Cartusie, nam prius fuerat canonicus regularis, et fuit fundator Ordinis Prædicatorum. Ejus festum jam præcedenti die celebratur. Festiva beatæ Mariæ ad nives. Oswaldi regis Anglorum, Cassiani episcopi et confessoris. Afra meretricis, quæ conversa est cum omni domo sua ac igni tradita.*
- S. Mariæ ad nives.** REG. SUEC. signatus n. 438. *Castro Corboilo, sancti Pauli (MUNERAT. habet Yonii) martyris.*
- Pauli, pro Yonii.** FLORENTIN. *Bononia, sancti Dominici confessoris PP. Prædicatorum, vita, doctrina et miraculis clari, qui migravit ad Dominum anno Domini MCCXXI. Apud Esculum, sancti Migdii episcopi et martyris. Emygdii infra in GREVEN. et MOLAN. nominatur. Romæ apud sanctum Petrum, sancti Hormisdæ Papæ et confessoris.... Vide Auctaria, die sequenti.*
- Migdii.**
- Hormisdæ PP.**
- BIZUNTICEN. *Catalaunis, sancti Memmii episcopi, qui inter cetera virtutum suarum insignia, mortuum suscitavit.*
- De Memmio.**
- EDITIO LEMBO-COL. *Romæ, constructio ecclesie ad sanctam Mariam Majorem, quod festum nivis beatæ Mariæ Virginis appellatur. In Italia civitate Bononia, natale sancti Dominici confessoris, viri magnæ pietatis ac sanctitatis. Qui tanti zeli, etc. Ubi in fine fere ut GREVEN. supra, adjungitur: Hic quanti fuerit meriti apud Deum, coruseantia ipsius miracula protestantur. Sequitur de Oswaldo, pure. De Cassiano, ut supra. Pro Memmio, scribit Memmii, additque, ab urbe Roma, illi civitati primo directi, qui inter alia miracula mortuum suscitavit. Ipso die, beati Ionii presbyteri et martyris, socii sancti Dionysii.*
- Dedicationis S. Mariæ majoris.**
- De Dominico.**
- De Memmio.**
- Ionii.**
- BELIN. Incipit: *Romæ, sanctæ Mariæ matris Dei ad nives. Civitate Bononia, sancti Dominici confessoris, fundatoris Ordinis fratrum Prædicatorum.* In textu non omnino purus est. Secunda editio de Dominico habet, ut MOLANUS pluribus retulit die præcedenti.
- S. Mariæ ad nives.**
- Dominici.**
- GREVEN. *Romæ, festum sanctæ Mariæ ad nives, quando de facultatibus Johannis Patriæ, tempore Liberii Papæ, templum constructum est in honorem Dei genetricis, ipsa locum designante descensu copiosa nivis, contra naturam temporis autumnalis (quid ni æstivi?); diciturque ad sanctam Mariam Majorem. Emygdii episcopi Esculani et martyris. Qui de Germania egressus, Romæ a Marcello Papa Esculanus ordinatus episcopus, cum plurimos ad fidem convertisset, innumeris coruseans miraculis, pro eadem fide decollatus, martyrium complevit. Castro Corboilo, sancti Ionii presbyteri et martyris, socii sancti Dionysii. Ormsidæ Papæ et confessoris, secundum aliquos hic natale, die vero sequenti sepultura. Qui, teste Adone, clerum composuit et psalmis erudit, seditque annis xvii, sepultus in ecclesia beati Petri, viii Idus Augusti. Vide Adonis appendicem.*
- De Emygdio.**
- Yonii.**
- Hormisdæ.**
- MOLAN. De Oswaldo, sed aliis litteris post gentis, attexit: *narrans inter cetera de eo, quod cum quadam die sederet ad prandium, discum argenteum, qui erat positus ante eum, confrangi præcepit inantatim, alimoniamque pauperibus dari. In fine: Romæ, sanctæ Mariæ matris Dei ad nives. Civitate Bononia, etc., ut die præcedenti. Castro Corboilo, sancti Ionii confessoris. Binchii, Abel archiepiscopi Rimensis. Editiones posteriores incipiunt cursivo: Romæ sanctæ Mariæ, etc. De Oswaldo, ut supra. De Memmio additur: primi, illi civitati ab Urbe directi, qui inter alia innumera miracula, mortuum suscitavit. De Ionio, ut supra. Laubis, natalis sancti Abel archiepiscopi et confessoris. Die quinta, sancti Eusignii martyris. Et præfestum metamorphosis Domini nostri Jesu Christi. Bergis, adventus sanctæ Leuvinæ virginis et martyris. Demum typis minoribus: Apud Esculum, sancti Emygdii episcopi et martyris tempore Marcelli Papæ. Ab aliis supra male passim scriptum est Esculum, pro Esculum.*
- De Oswaldo.**
- S. Mariæ ad nives.**
- Dominici.**
- Ionii.**
- Abel.**
- De Memmio.**
- Eusignii.**
- Adventus Leuvinæ.**
- Emygdii.**

VIII Idus.

Die 6.

Sixti PP. et
aliorum.

Romæ via Appia, natalis beati Xysti episcopi et martyris. Et in cemeterio Prætextati, sanctorum Felicissimi et Agapiti diaconorum ejusdem, qui cum eo sub Decio pariter decollati sunt. Decollati sunt cum eo et alii quatuor, id est Jannarius, Magnus, Vincentius, et Stephanus, subdiaconi, ut in gestis pontificalibus legitur. Passus est cum eis beatus Quartus, ut scribit sanctus Cyprianus. In Hispaniis civitate Compluto, Justi et Pastoris fratrum, qui cum adhuc pueri, litteris imbuerentur, projectis in schola tabulis, sponte ad martyrium cucurrerunt. Et mox a Daciano teneri jussi, cum se mutuis exhortationibus constantissime roborarent, extra civitatem producti et a carnificibus jugulati sunt.

Justi et
Pastoris.

Puri sunt Præten. Herinien. Antwerp-Maj. Rosweyd. Antwerp. et Max-Lubec. Munerat. Greven. et Motan. Quibus accedunt Antwerp-Mar. et Lovanien.

VARIA LECTIO. Maxima in principio difficultas, cujus causa codices aliquot ferme a puris excludi deberent. De Xysti vel Sixti non laboro, præfer quod volueris; antiquior scribendi ratio in textu servata est. Episcopi legunt puriores omnes cum Adone, tametsi in Romano parvo habeatur Papæ. Illic jam hæret aqua. Rosweyd. imprimis sic principium format. ut post *martyris* addat, *qui sedit annis duobus; et sanctorum Felicissimi et Agapiti, etc.*, omisso *cemeterio Prætextati*. Antwerp. autem et Max-Lubec. sic scribunt: *Romæ via Appia in cemeterio Calixti, sancti Sixti Papæ et martyris*. Ubi duo alii Antwerp-Max. et Lovanien. ponunt, *beati Sixti secundi Papæ, etc.* Textus noster purior est, ipsis Adonis verbis conceptus. In Munerat. deest particula *et*, ante, *in cemeterio*. Qui post, *decollati sunt*, sic pergit: *Et cum eo etiam quatuor, etc.*, ubi non repetit, *decollati sunt*. Herinien. Rosweyd. Munerat. et Greven. legunt: *Passus est cum eis et beatus, etc.* Sed illic particula *et* redundare videtur. In Rosweyd. deest, *civitate Compluto*. Male scripsit Munerat. *Compulto*, addens post *fratrum*, titulum *et martyrum*, qui nec in textu Usuardino, nec in Adoniano positus est. Nomen *Justi* in Antwerp-Majore, non recte expressum est. Idem cum Rosweyd. habet, *qui cum adhuc puerilibus litteris imbuerentur*. Plures legunt *scola*, aliqui *exortationibus*, nonnulli *perducti*, sed hæc omnia melius ex mente Adonis in nostro laterculo exprimuntur, qui, ut jam diximus, Adonis verbis potissimum constat.

Sixti, etc.

OBSERVATIO. Tam illustris est Sixti Papæ et martyris memoria, ut vix alterius Romani Pontificis pluribus antiquis monumentis consecrata sit. Kalendarium Bucherianum ita hoc die diserte notat: *Systi in Callisti et Prætextati, Agapiti et Felicissimi*. In Frontoniano ponitur v Augusti: *Natale S. Sixti, Felicissimi et Agapiti*. Allatianum hoc die *Felicissimi* nomen mutat in *Felicis*. His adde Sacramentaria a Menardo et Thomasio edita, quamvis in sociis non convenient. Nec vero in Martyrologiis, præsertim in Hieronymianis, circa socios seu anonymos, seu nominatim expressos, uniformis est sententia, de qua controversia pluribus disserit Florentinus. Romanum parvum sic paucis textum suum absolvit: *Romæ via Appia, Xysti Papæ et martyris. Felicissimi et Agapiti diaconorum, in cemeterio Prætextati*. Ado longiorem ex Actis historiam, a Notkero ex parte descriptam texuit, cujus principium et finem ipsiusmet Viennensis verbis Noster satis apposite conjunxit. Non multum abluunt quæ hic Beda cum suis commemorat, deficiens in Quarto, quem a sancto Cypriano laudari fatetur etiam Florentinus, *eum tamen, inquit, aliunde quis, quando passus sit, ignoretur*. Dubitari potest, an eodem cum Sixto die gloriosum agonem compleverint nominati quatuor subdiaconi; imo et de diaconis idem videtur, ut pluribus suo tempore examinabimus. Censet interim Castellanus in notula Martyrologio suo Gallico universali adscripta, solum Quartum cum Sixto martyrium subiisse, ex sancti Cypriani epistola. Non ad Decii, sed Valeriani tempora spectare Sixtum et alios, dicemus x Augusti, ubi de Laurentii Actis sermo erit, quæ licet ab eruditissimis repudientur, indubitatis aliunde monumentis apud Baronium et alios citatis, facile suppleri possunt. Elogium Wandelberti infra dabimus. — De Justo et Pastore meminit hæc die Florus noster, sed apud antiquiores nihil de ipsis reperio. Neque ullo modo verisimile est, Viennensem suam ex isto Floro accepisse, nam licet in rei substantia cum eo satis conveniat, phrasi tamen hic et alibi tam diversa utitur, ut nulla prorsus societate jungantur. Crediderim ambos ex iisdem quidem Actis, quæ apud Surium exstant, utrumque fratrem hausisse, sed proprio singulos Marte elogium concinnasse. Porro Usuardus Adonis verbis hic etiam ita insistit, ut omnia ad apicem ex eo desumpserit, omisso dumtaxat passionis loco, *in campo laudabili*, et brevi periodo ultima: *Ubi etiam in basilica sui nominis quiescunt*. Nonnulla de his Sanctis notavit Baronius, quæ ferme a Tillemontio repetuntur tomo 5 pag. 59. Patet igitur textum totum et Adonianum et Usuardinum esse, ad quem non spectat, *Transfiguratio Domini*, in nonnullis codicibus adjecta, sed ab Usuardo numquam posita; quod sibi perperam suadere voluit Grevenus ad xxvii Julii, ut infra iterum ex ipso in Auctariis erit repetendum. Sufficiat codicum

Justi et
Pastoris.

codicum nostrorum auctoritas. Solus Wandelbertus inter antiquos de *Transfiguratione* meminit, quam ita Sixto et Sociis præfigit :

*Idibus octavis mortem passura crucemque
Christi sancta caro, ætheream dedit ante figuram.
Præsul et his Sixtus Romæ martyrique colendus,
Juxta et Felicissimus Agapitusque triumphant.*

AUCTARIA.

- Transfigurationis Domini.*
TORNACEN. Incipit : *Transfiguratio Domini in monte Thabor.* Deest annuntiatio ultima.
- De eadem.*
PULSANEN. *In monte Thabor, Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi coram tribus discipulis.* Deficit in quinque ultimis Sixti sociis, et præterea in elogio Complutensium.
- Hormisdæ PP.*
ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC. Textui cetera puro, secundo loco interserunt : *Item Romæ, sancti Ormisdæ Papæ. Sub hujus tempore Anastasius imperator hæreticus, fulmine percussus interiit.*
- De Transfiguratione Domini.*
CENTULEN. *Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi in monte Thabor, quando resplenduit facies ejus et vestimenta ejus facta sunt alba sicut nix. Romæ, passio sancti Sixti Papæ et martyris et cum eo Felicissimi et Agapiti diaconorum ; Januarii, Magni, Vincentii, Stephani subdiaconorum. Passus est cum eis et beatus Quartus, ut scribit beatus Cyprianus. De Complutensibus, nihil.*
- De eadem.*
BRUXELLEN. *Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi in monte Thabor. Facta creditur circa principium veris, quo tempore Evangelium ejus recitatur. Quam tres discipuli, qui illi interfuerant, post ascensionem Domini VII Kal. Augusti suis reopostolis publicabant. Postea vero hac die VIII Idus Augusti ex decreto totius concilii apostolici, ipsa transfiguratio palam capit prædicari. Romæ, sancti Hormisdæ Papæ et confessoris. In Complutensibus satis purus est. De Sixto egit pridie.*
- Hormisdæ.*
HAOENOVEN. *In monte Thabor, Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi, quando assumpsit Petrum, Jacobum et Johannem, et ostendit illis gloriam, quam habituri sunt sancti post resurrectionem generalem ; ubi illi etiam audierunt Patrem in voce, Filium viderunt in glorificata carne, et Spiritum sanctum in lucida nube. Ubi etiam viderunt Moysen et Heliam loquentes cum eo, et legem et prophetiam concordare in persona Christi. Romæ via Appia, passio sancti Sixti Papæ secundi. Hic natione fuit Græcus, primo quidem Philosophus, et postea Christi Vicarius electus. Iste, cum duobus annis et mensibus undecim rexisset Ecclesiam, passus est sub persecutione Decii minoris et Valeriani imperatorum (et) capitis obtruncatione martyrium complevit. Hic constituit, ut Missa celebraretur super altare, quod antea non fiebat, et quod altare versum sit ad Orientem et non aliter. In cimiterio Prætextati, beatorum martyrum Felicissimi, etc., satis pure. Item Romæ, depositio sancti Ormisdæ (Hormisdæ) Papæ. Sub hujus tempore Anastasius imperator hæreticus fulmine percussus interiit. Ipse constituit, si quis Missam celebraverit (et) non rite ordinatus fuerit prius, quod ipso facto sit perpetuo de sacris ordinibus depositus. Aliqua sumuntur ex appendice Adonis, ad quem heri jam remisimus.*
- De Sixto, etc.*
VICTORIN. Post Cyprianus, inserit. Item ibidem, *Hormisdæ Papæ. Hic composuit clerum sub tempore Anastasii imperatoris. Eodem die, Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi.*
- Hormisdæ. Transfigurationis Domini. Teclis contractus.*
MATHIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Sixti Papæ, Felicissimi et Agapiti martyrum, Januarii. Magni, Vincentii, Stephani, Quarti martyrum. Hi cum beato Sixto passi sunt. Justi et Pastoris fratrum puerarum martyrum. Textus de more contrahitur.*
- De Transfiguratione.*
CAMBERIEN. S. Mariæ. *Ipsa die, Domini Leonardi abbatis. Puto agi de Aquitano, sancti Remigii discipulo, qui colitur VI Novembris.*
- De Sixto.*
VATICAN. signi. num. 5949. In fine adjicit : *Romæ, sancti Hormisdæ Papæ, qui præfuit Ecclesiæ annis VII, temporibus Theodorici et Anastasii Augustorum. Jam dixi de Hormisdæ agi in appendice Adonis.*
- De Sixto.*
EDITIO LUBECO-COL. *In monte Thabor, Transfiguratio Domini, quæ facta, fuit in presentia discipulorum, scilicet Petri, Johannis et Jacobi fratris ejus, quando resplenduit facies ejus sicut sol, vestimenta vero ejus candida facta sunt tanquam nix, veram sui naturalem et mystici corporis novitatem præfigurans. Romæ via Appia, in cimiterio Calixti, natalis beati Sixti secundi Papæ et martyris, quem Decius Caesar, decollari fecit. Hic rexit Ecclesiam annos duos, menses undecim, dies sex, et constituit, ut Missa celebraretur super altare, quod antea non fiebat, et fuit pater spiritualis sancti Laurentii diaconi. Item Romæ in cimiterio Prætextati, passio sanctorum Felicissimi et Agapiti, etc., ferme pure. De Hormisdæ, ut ULTRAJECTIN. etc. De Justo et Pastore, ut in textu.*
- De Transfiguratione.*
BELIN. In textu puritati proximus est, licet sphalmatibus multis fordatus. Initio præfigit : *In monte Thabor, Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi. Vide plura superius in BRUXELLENSI.*
- De eadem.*
GREVEN. *Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi in monte Thabor, quam Usuardus habet supra sexto Kalend. Augusti. Dixi in Observatione, Usuardum de eo festo non egisse, quidquid aliter Grevenus senserit. Ormisdæ Papæ hic sepultura. Apud Persas, Ormisdæ confessoris. De quo libro 10 Historiæ tripartitæ narratur, quod cum esset valde nobilis, pro Christo divitiis, dignitate, vestibusque spolintus, nudus sub ardentissimo sole camelorum jubetur exercitus trahere. Cunque rursus restitutum rex emollire (vestis beneficium commemorando) tentaret, ille statim veste dirupta, nudus imperio expulsus abiit. In fine vero ; Item, beate memoriæ Gerzelini confessoris, in Slebusfode ducatus Montensis quiescentis.*
- Hormisdæ. Ormisdæ alterius cum elogio.*
MOLAN. Post pariter decollati sunt, aliis litteris inserit : *Noctu vero venerunt clerici et maxima pars Christianorum, qui sepelierunt sanctorum corpora condigno honore. In fine : In monte Thabor, Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi. Et natalis beati Ormisdæ Papæ, qui sedit Romæ annos decem et septem. Hic composuit Clerum et psalmis erulivit. Sub hujus tempore Anastasius imperator hæreticus percussus fulmine interiit. Sepultus est idem Pontifex in ecclesia beati Petri. Sequitur minoribus typis : Apud Persas, Ormisdæ confessoris. De quo, etc., ut GREVEN. usque ad, exercitus trahere. Editiones aliæ textui præfigunt litteris cursivis : In Monte Thabor, etc. In textu habent idem quod in editione prima. In fine : Romæ in*
- Transfigurationis Domini. Hormisdæ PP. Ormisdæ Persæ.*

ecclesia

ecclesia beati Petri, natale beati Hormisdæ Papæ, qui composuit clerum et psalmis erudit. Sub hujus tempore Anastasius imperator hæreticus, etc. Denique minoribus typis: Item, beatæ memoriæ Geze- Gezelini, lini confessoris, qui quiescit in ducatu Montensi. In Slebusrode, ut supra retulit GREVENUS.

VII Idus.

Die 7.

Donati

A pud Tusciam civitate Aretio, natalis beati Donati episcopi et martyris, sub Juliano imperatore. Qui, ut Gregorius Papa in libris Dialogorum meminit, fractum a paganis calicem sanctum, ad Missas orando restauravit. Romæ, sanctorum martyrum Petri, Juliani cum aliis decem et octo. Apud Mediolanum, sancti Faustini, tempore Aurelii Commodi martyrizati.

Petri et soc.

Faustini.

Multi hac die codices puri sunt, ut *Pruten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Major. Antwerp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Item Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Abergen. et Danicus.*

VARIA LECTIO. Legendum cum textu ex Beda, ut *Gregorius Papa in libris Dialogorum meminit; Munerat. habet, libro Dialogorum; Belin. in libris Dialogorum scribit.* Tarpus Antwerp. utrumque conjungit, in libro *Dialogorum scribit meminit.* Antwerp-Maj. duos martyres in unum puerum contrahit, sic legens: *Sanctorum martyrum puri Juliani, nisi pueri accipiat pro nomine proprio, vel verosimilius librarii vitium sit.* Munerat. interjicit conjunctionem *et, Petri et Juliani.* Greven. et Molan. scribunt: *Apud Mediolanum, natalis sancti Faustini, etc.* Munerat. inter alia scriptoria sphalmata hoc etiam habet, quod pro *Aurelii Commodi, ponat, Aureliani Comodi.*

Donati

OBSERVATIO. Recte notat Florentinius, *Donatum* Aretinum episcopum in omnibus Martyrologiis notissimum, *martyrem* esse, unde miratur in nonnullis Hieronymianis apographis *confessorem* tantummodo nuncupari; quæ nomina ut hic iterum repetam, semper in stricta et contradistincta acceptione intelligimus. Sed et hoc in ejus indiculo advertere necesse est, nempe in quo sic legatur: *Natalis sanctorum Donati episcopi et confessoris, Auxenti et Garpenfori,* quasi posteriores duo Donati socii fuissent, et eodem die coronati, quos tamen Florentinius urbi Aretinæ tribuere non audeat. Sintne *Cumenses,* an *Novocomenses,* an loci alterius, dicetur alibi. Expediit res est in Romano parvo: *Apud Aretium, Donati episcopi et martyris.* Ad quæ Viennensis longam Aetorum seriem producit, in qua de pluribus Sanctis agitur, Donati instructoribus, sociis aut æqualibus, nominatim de *Hilarino* monacho, ut xvi Julii in nostra Observatione indicavimus. Ex prolixiori illa Adonis oratione, a Notkero descripta, nihil Usuardus decerpisse videtur, præter solum *Juliani imperatoris* nomen, quo martyrii tempus insinuaret. Reliqua autem in textu nostro posita Bedæ verba sunt, solam fracti calicis restaurati circumstantiam ex Gregorii Dialogis exprimentia, quam ex ipsis Actis a sancto Pontifice acceptam, est plusquam verosimile, cum ab Adone etiam ex eodem fonte fusius enarratur. De fonte autem ipso, ut apud Mombritium tomo I pag. 234 vulgatus est, dignam suam eruditione censuram tulit Baronius in hodiernis notationibus, de qua nos plura in Actis dicemus. Notanda interim in Thomasi Sacramentario Donati memoria. — *Romæ, Petri, Juliana cum aliis xviii,* meminit Romanum parvum. Nec in re differt Ado, diserte itidem *Juliana* scribens pro *Juliani,* quod nescio cur ab Usuardo immutatum sit, qui cetera ad verbum ex Adone prorsus desumpsit. Usuardum præ reliquis secutus est Baronius; ego me fateor hactenus non perspicere, cur nomen alteri præferendum sit, quidquid virum enuntient codices nostri omnes. Superest quæstio alia, utrum bini hic nominati martyres inter anonymos xxv vel xxvi, qui in Hieronymianis hoc die signantur, computari debeant; item an illi ipsi Augustæ tribuendi non sint, ut paucis commentatur Florentinius. Sed hæc intricatioris indaginis sunt, quam ferat præsentis nostri instituti ratio. — Ultima annuntiatio non minus Adoniana est, quæ in Romano parvo, ita primitus habebatur: *Mediolani, Fausti martyris.* Contra vero Hieronymiana *Faustini* constanter scribunt, unde Adonem existimo nomen suum mutuasse, quale etiam habent Rabanus et Notkerus. Romanum hodiernum prætulit *Fausti,* pro quo Mediolanenses tabulas appellat Baronius, quas alibi examinandas suscipiemus. Hic pro re nostra, satis demonstrata est genuina et pura Usuardi simplicitas.

Petri, etc.

Faustini.

De *Afra Augustana* hoc die a Floro et aliis relata, abunde diximus v Augusti. Quid autem apud præfatam *Florum passio Mammetis Cæsariensis in Cappadocia* hodie faciat, nescio; spectat ad xvii Augusti. Wandelbertus Afram cum Donato sic hac die connectit.

Septenas pariter Donatus et Afro bearunt.

AUCTARIA.

De Afra, etc.

ROSWEYD. Quem supra notavimus Afram v Augusti præterisse, ita hanc textui puro subjicit: *In civitate Augustana, natale sanctæ Afræ. Quæ cum esset pagana et meretrix, per doctrinam sancti Narcissi episcopi ad Christum conversa, et*

cum omni domo sua baptizata, pro confessione Domini igni tradita est cum tribus puellis.

PULSANEN. In duabus primis satis purus est, tertiam vero plane omisit.

CENTULEN. *Romæ, sanctorum martyrum Petri,*

Juliani

Juliani cum aliis XVIII. Apud Tusciam civitate Arretio, natalis sancti Donati episcopi et martyris, sub tempore Juliani.

BRUXELLEN. In Donato purus, Hilarinum (de quo superius etiam egit XVI Julii) hic denuo repetit, ut cum Donato jungat, his verbis: *Et sancti Hilarini monachi gladio necati. In secunda purus; in tertia, pro Aurelii, scribit Aureliani.*

HAGENOVEN. Incipit: *Apud provinciam Retie civitate Augusta, natalis sanctæ Afræ martyris. Quæ cum esset pagana et meretrix, per doctrinam et prædicationem sancti Narcisci episcopi Jerosolymitani (melius Gerundensis) ad Christum conversa est, propter timorem dyaboli quem vidit, et propter miracula, quæ a sancto Narcisco perspexit: unde beata Afræ cum omni familia est baptizata, et pro confessione Domini iqui est tradita. Sequuntur duæ ultimæ annuntiationes satis puræ, sed adjungit: Propter quod plus octuaginta pagani conversi sunt et ab eo baptizati. Hactenus non absurde, sed quæ deinceps habet, Donatos duos confundunt, quos GREVEN. infra diversis characteribus distinguit. Sic codex noster hic scribit: *Hic etiam orando draconem interfecit, et fontem per draconem intoxicatum purgavit. Tandem capite truncatus martyrium consummavit.**

AQUICINCT. In fine adjicit, quod reliqui in Autariis habent die præcedenti, nempe: *Item Romæ, sancti Hormisdæ Papæ. Hic composuit clerum et psalmis erudit. Sub hujus tempore Anastasius imperator hæreticus percussus fulmine interiit. Pontifex desuetus, sepultus est in ecclesia beati Petri.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Transfiguratio Domini. Alias ad diem præcedentem pertinet. (Quæ etiam sunt verba illius codicis.) *Donati episcopi et martyris. Faustini martyris. Petri et Juliani martyrum cum aliis XVIII.*

STROZZIAN. In Italia Cumis, (alii duo codices FLORENTINI positionem omittunt) *passio sanctorum martyrum Carpophori, Exanti, Cassii, Severini et Secundini, qui passi sunt sub Maximiano tyranno sacrilego. Hi ferme in Romano hodierno, Novocomo tribuuntur.*

EDITIO LUBECO-COL. Sic incipit: *Commemoratio beatæ Mariæ Egyptiacæ. Hæc anno ætatis suæ duodecimo parentes relinquens, Alexandriam civitatem adiit. Et quia formosa erat et lubrica, corpus suum decem et octo annos omnibus libidinis actibus pro temporali lucro exposuit, non excludens quæcumque impetentem. Quæ postmodum nutu Dei conversa, heremum intravit et ibidem per sexaginta annos omnibus hominibus incognita, durissimam penitentiam egit; cujus vitam Hieronymus beatus in Vitas Patrum describit. Obiit autem feliciter anno Domini ducentesimo septuagesimo tertio in cæna Domini; quæ celebratur IV Nonas Aprilis. Vide ibi. Addi poterat, cur hac die talis fiat com-*

memoratio. Sequitur: *Apud Tusciam civitate Arrecio, natalis beati Donati episcopi et martyris, sub Juliano imperatore et Quadraciano iudice decollati. Hic etiam inter cetera miracula, ut Gregorius Papa meminit in libris Dialogorum, dum populo sacra mysteria tribueret, diacono a paganis compresso, calix vitreus de ejus manibus illabatur, et confractus pagani fecit cachinnum, quem sanctus Præsul, collectis fragmentis, precibus reparavit. Sequentes duæ puræ sunt. Sequitur de Afræ, fore ut v. hujus. Demum: *Eodem die, beati Alberti confessoris Ordinis Carmelitarum. Vide Romanum et Castellani notulam.**

GREVEN. *Donati episcopi et Hilarini monachi martyrum sub Juliano. Superflua est repetitio. In Antiochia, sanctorum Suffroni, Venerie et aliorum sex. Item Juliane, Dyomada, Memmie, Agapes et aliarum martyrum. In Galliis civitate Rothomago, depositio sancti Victrici episcopi et confessoris. Donati episcopi Euryæ Epyri et confessoris. De hoc refert Historia tripartita libro 9, quod draconem evectis terribilem signo crucis edito, in os ejus expuens, sine mora extinxerit, fontemque comitibus ex itinere fatigatis injeperavit. Civitate Messana, beati Alberti de Trapano, Ordinis Carmelitarum per Siciliam Prioris Provincialis, sanctimonio vitæ et miraculorum gloria insignis. Commemoratio beatæ Mariæ Egyptiacæ.*

MOLAN. De Donato, post restauravit, aliis literis textui inserit: *Hic tentus est a Quadraciano Augustali simul cum Hilarino monacho, jussusque est idolis sacrificare, quo reuente, jussit Hilarinum tandem iustibus eadi in conspectu ipsius, donec emitteret spiritum, deinde beatum Donatum gladio percussit. Quorum corpora Christiani venerabiliter juxta civitatem sepeliverunt. Quo ex Adone contracta sunt. In fine: Anno Domini MCCXCII, depositio beatissimi Alberti de monte Drepano, presbyteri et confessoris, sacri Ordinis Carmeli Prioris Provincialis, multis miraculis in vita et post mortem conruscantis. In Galliis civitate Rothomagensi, beati Victrici, præfata urbis episcopi et confessoris. Tum minoribus typis: *Donati episcopi Euryæ Epyri, etc., ut GREVEN. supra. Deinde: Civitate Novaria, sancti Godscalci martyris, ejusdem civitatis episcopi, cujus passio habetur. Editiones aliæ, in fine: Civitate Messina in freto Siculo, depositio beatissimi Alberti de monte Drepano, presbyteri et confessoris, sacrique Ordinis Carmeli per Siciliam Prioris Provincialis. Qui genere, moribus, doctrina, sanctimonia et miraculis clarissimus, decessit anno Domini MCCXCII. De Victricio, ut supra. Catalannis civitate, depositio sancti Donatiani episcopi et confessoris. Die septima, sacrosancti martyris Domitii. Denique minoribus typis: *Civitate Novaria, sancti Godscalci martyris, etc., ut est in editione prima.***

De Donato.

Alberti.

Hilarini.

Suffroni, etc.

Juliane, etc.

Victrici.

Donati alii.

Alberti.

De Mariæ Egyptiacæ.

De Donato,

et Hilarino.

De Alberto.

Victrici.

Donati alterius.

Godscalci.

Donatiani.

Domitii.

VI Idus.

Die 8.

Ciriaci et soc.

Severi.

Romæ via Ostiensi, natalis beati Ciriaci diaconi et sanctorum martyrum Largi et Smaragdi cum aliis viginti tempore Diocletiani imperatoris. Apud Vienne Galliæ urbem, sancti Severi presbyteri et confessoris, qui, ut gesta testantur, causa Evangelii prædicandi, laboriosam peregrinationem suscepit et ad præfatam urbem deveniens, ingentem paganorum multitudinem verbo et miraculis ad fidem Christi convertit.

Ita legunt Præten. Heriuven. Tornacæ. Autverp-Maj. Rosweyde. Belini editio prior, Greven, et Molan.

VARIA LECTIO. Legendum esset *Cyriaci*, cum Praten. Rosweyd. et Belin. sed prævalent alii, etiam dum errant. *Ostensi* vel *Hostiensi* alibi notatum est. Rosweyd. post, *diaconi* subjungit, et *martyris*. *Tempore Diocletiani imperatoris*, legunt omnes, tametsi Ado distinctissime scripserit *Maximini Augusti*, qua de re alibi diximus, Molan. omisit *imperatoris*. Tornacen. pro *Severi* supposuit *Severini*. *Ad præfatam urbem deveniens* cum textu scribunt omnes, exceptis Greven. et Molan. qui habent, *ad præfatam urbem veniens*. *Martirum, Vienam, Euuangelii, etc.*, prætereo.

*Cyriaci et
soc.*

OBSERVATIO. De sanctis Martyribus, primo hic loco positis, *Cyriaco, Largo et Smaragdo*, cum Usnardo et aliis Martyrologis egimus ipso, quo martyrium passi consentur, die xvii Kal. Aprilis, seu xvi Martii, ibique in Observatione notavimus, socios tum expressos tum anonymos, ex Beda, cum toto ferne elogio, in Adonem transiisse. Hac die confusa sunt multa, tum in Hieronymianis, tum in aliis, quæ non est promptum paucis explanare. Nonnulla satis accurate distinguit Florentinus, sed ita, ut plura supersint. Beda, qui jam citato die xvi Martii nomina quinque retulerat, hic simpliciter legit: *Natulis sancti Cyriaci*, dubium quodammodo relinquens, sitne hic *Cyriacus* idem, de quo superius egerat. Quæ vero adduntur sub Flori, opinor, nomine, non magnam lucem afferunt uti nec Rabanus, sic post Bedam loquens quasi *Cyriacus* hac die fuisset passus cum aliis xxi. Clarinus paulo Romanum parvum: *Romæ via Ostiensi, Cyriaci martyris cum aliis xxi, quando viii die mensis Augusti reconditi sunt*. Sed neque sic difficultas tollitur, nam quærendum restat, quinam hic sint viginti illi et unus, postquam idem Romanum parvum citato xvi Martii destincte meminît *Cyriaci, Largi, Smaragdi et Crescentiani* cum aliis xx. Nihilominus obscuritatis habent quæ Ado hic commemorat, principia solum *Cyriacum* nominans cum *aliis promiscui sexus xxi*, in fine autem ita scribens: *Beatorum autem martyrum passiones, id est Cyriaci, Largi et Smaragdi suis locis in præsentis Calendario notata sunt xvii Kal. Aprilis*. Quæro iterum, an hinc tuto conjici possit, quod omnes xvi Martii relati, hac die reconditi sint, an solum aliqui? An item soli *Cyriacus, Largus et Smaragdus* a Papa Marcello depositi? An, ut notat Bueherii Kalendarium, una reconditi sint sequentes: *Ballestaria, Cyriaci, Largi, Crescentiani, Memmiæ, Juliani et Smaragdi*? An potius quotquot in Hieronymianis hodie enumerantur? Si omnes omnino transpositos aut translatos dixeris, vix invenies numerum quem certo statuas. Si Notkerum accesseris, hic diem martyrii et translationis ac martyrum numerum magis implicare videbitur. Sic Noster de translatione aut elevatione corporum nec verbum faciens, rotunde scribit: *Romæ via Ostiensi, natalis beati, etc.*, ac si de iis numquam ante meminisset. Nominat autem tres præcipuos cum aliis xx, adeoque colligit eosdem xxiii, quos xvii Kalend. Aprilis etiam collocaverat, ibi sub *Maximino*, hic sub *Diocletiano*. Sed de persecutore et de persecutione supra abunde locuti sumus, nodos reliquos ad Acta solvendo remittimus; ubi de tota passionis ipsius historia, ex integro erit disserendum, quam correctione indigere ad xvi Januarii, post Baronium fassus est Bollandus. Et ille quidem in Annalibus ad annum cccxviii num. 13, et ad annum cccix num. 6, satis ostendit non paucis displicere, sed iis tam multa addunt recentiores critici, ut totam ferne narrationem contemptui exponant. Interim pro genuina laterenli lectione stant codices citati omnes, a quibus nonnihil distant recentiores, in Auctariis producendi, qui auctorem corrigere volentes, translationem substitunt, a Marcello Papa factam, ut mox patebit. Wandelbertus ita *Cyriacum* hic memorat, quasi solus hodie coleretur et a priori diversus esset; in quo fortasse antiqua Kalendaria secutus est, qualia a Frontone et Allatio edita sunt, plane conformia Sacramentario Gregorii. Quid quod et xv Julii in Frontoniano notetur *Cyriacus*, etiam solus. Vides hic abundantem alibi disserendi materiam. Eo modo ipsum Wandelberti versiculum:

Æthereum senis penetrat Cyriacus honorem.

Quo hæc dicta magis involuta sunt, eo clarior est annuntiatio ultima ex Adone, rescissis pauculis, accepta, quam ille primus, utpote sibi magis notam, posuit, et ex eodem Notkerus totam descripsit. Forte ea gesta citavit Viennensis, quæ apud nos Mss. exstant, alia breviori, alia diffusiori stylo composita, quæ quanti facienda sint, proprio loco decernendum reservamus.

AUCTARIA.

- P**ULSANEN. In prima purus, secundo loco ponit: *Hierosolymis, passio sancti Quiriaci episcopi, sub Juliano imperatore*. Deinde: *Apud Vienam Gallia urbem, sancti Severi presbyteri et martyris: ibi sistens*.
- Quiriaci.*
- ANTVERP. et MAX-LUBEC. Textui subdunt: *Item sanctæ Agapæ virginis*.
- Agapæ.*
- MUNERAT. Post textum: *Ipsa die, sancti Justinii martyris, de cujus corpus requiescit in magna ecclesia beata Virginis de Parisiis*. Hic repetitur, qui a nobis positus est 1 Augusti, inter Auctaria MOLANI cum eodem elogio, sed aliquantulum correcto, quia hac die Parisiis colitur.
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. et DANIC. Sic primam annuntiationem exprimunt: *Romæ via Ostiensi, beati Cyriaci diaconi, et sanctorum martyrum Largi et Smaragdi, quando a beato Marcello corpora eorum levata sunt et venerabiliter tumulata. Passi sunt autem xvii Kal. Aprilis*. In secunda satis puri sunt. In fine: *Item, sanctæ Agapæ virginis*.
- De Cyriaco, etc.*
- CENTULEN. *Romæ, natalis sancti Cyriaci diaconi (et) sociorum ejus, qui passus est xvii Kal. Aprilis; sed nunc, levatis a beato Marcello Papa, et honoratius reconditis illorum corporibus, fit major celebritas et conventus frequentior. Mediolani, sancti Faustini martyris. Ex die præcedenti. Viennæ, sancti Severi presbyteri et confessoris, qui in vineam Domini a primo mane usque ad ritæ finem sollicitè inserviens, meruit coronari. Apud Coloniam Thuscæ,*
- Agapæ.*
- De Cyriaco, etc.*
- Faustini.*
- De Severo.*

sanctorum

<i>Secundiani et soc.</i>	sanctorum <i>Secundiani, Marcelliani et Veriani</i> . Vide die sequenti.	<i>viginti duobus, quando a beato Marcello Papa, corpora eorum levata sunt ac venerabiliter tumulata. Passi sunt autem xvii Kal. Aprilis. Hæc tamen dies celebrior habetur. In Severo pura est. Addit in fine: Eodem die, sanctæ Agapæ virginis. In territorio Trecassina, sancti Leonidis martyris. Puto esse errorem in nomine; hunc GREVENUS infra Leavaldum nuncupat.</i>	
<i>De Cyriaco, etc.</i>	BRUXELLEN. Romæ via Ostiensi, miliario septimo, elevatio beati <i>Cyriaci</i> dyaconi, et sanctorum <i>Largi et Smaragdi</i> . Qui cum aliis <i>xxi</i> passi, <i>xvii</i> Kal. Aprilis, hac die a beato Marcello Papa ipsorum corpora levata ac venerabiliter tumulata sunt.		<i>Agapæ. Leonidis.</i>
<i>Arcisii.</i>	Et in Nycea Bithiniæ, sancti <i>Arcisii</i> confessoris sub <i>Licinio</i> persecutore. Qui relicta militia, solitariam vitam in quadam turri præfatæ urbis egit tantisque virtutibus claruit, ut demones expelleret et draconem perimisset immanem. In Severo purus, sic fuit: Item, sanctæ <i>Agapæ</i> virginis.		
<i>Agapæ.</i>	HAGENOYEN. Romæ via Hostiensi, translatio sanctorum martyrum <i>Cyriaci, Largi, et Smaragdi</i> , quando a beato Marcello Papa corpora eorum levata sunt ac venerabiliter tumulata. Passi autem isti sunt sancti sub <i>Maximiano</i> imperatore <i>xvii</i> Kal. Aprilis, sed hæc eorum festivitas celebratur. In Severo, satis purus est. Sequitur: Item sanctæ <i>Agapæ</i> virginis. Tum: In Hispania civitate <i>Gerunda</i> , natale sancti <i>Felicis</i> martyris, quem jussit <i>Judex Decianus</i> , sub persecutione <i>Dyocletiani</i> , post illata tormentorum genera, unguis detrahi ac deinde usque ad ossa laniari, et tandem vulnera vulneribus instaurari, usque dum invictum Deo spiritum redderet. Vide superius textum nostrum i Augusti.		<i>Agapæ. De sanguine D. V. J. C. 15 Patronorum.</i>
<i>De Cyriaco, etc.</i>	AQUINCINCT. In fine: Item <i>Agapæ</i> virginis.		
<i>Agapæ. Felicis cum elogio.</i>	MATHIC-CARTUS-ULTRAJECT. <i>Cyriaci, Largi et Smaragdi</i> martyrum, cum aliis <i>xx</i> . Severi presbyteri et confessoris, qui <i>Viennæ</i> ingentem multitudinem ad fidem convertit.		<i>Cyriaci Paymonis. Leonidis. Justini. Leovaldi. Secundi. De Quirico. Agapæ. Hilgeri.</i>
<i>Agapæ. Textus contractus.</i>	UGHELLIAN. Addit in fine: Item sanctæ <i>Agapæ</i> virginis. Hæc sæpius recurrit.		
<i>Translatio- nis Quiriaci. Agapæ. Translatio- nis Cyriaci.</i>	FLORENTIN. Anconæ, translatio sancti <i>Quiriaci</i> episcopi et martyris. Item sanctæ <i>Agapæ</i> virginis.		
	EDITIO LUBECO-COL. Romæ via Ostiensi, miliario septimo, translatio beati <i>Cyriaci</i> dyaconi et sanctorum martyrum <i>Largi et Smaragdi</i> cum aliis	<i>viginti duobus, quando a beato Marcello Papa, corpora eorum levata sunt ac venerabiliter tumulata. Passi sunt autem xvii Kal. Aprilis. Hæc tamen dies celebrior habetur. In Severo pura est. Addit in fine: Eodem die, sanctæ Agapæ virginis. In territorio Trecassina, sancti Leonidis martyris. Puto esse errorem in nomine; hunc GREVENUS infra Leavaldum nuncupat.</i>	
		<i>BELIN. Editio secunda in fine adjicit: Item Agapæ virginis. Bourdegalis, depositio Mommurati abbatis Floreacensis cœnobii.</i>	<i>Agapæ. Mommurati.</i>
		<i>GREVEN. In Hungaria, adventus sanguinis Domini nostri Jesu Christi. Item festum quindecim Auxiliatorum, quorum nomina hæc sunt: Gloriosa Dei Genitrix semper Virgo Maria, Blasius, Dionysius, Erasmus, Panthaleon, Vitus, Georgius, Ciriacus, Christoforus, Agatius, Eustachius, Egidius, Barbara, Catherina, Margaretha. Ciriaci episcopi Hostiensis et martyris. Paymonis martyris. Apud Philadelphia, natalis sancti Leonidis. Item Justini martyris. In territorio Trecassina, Leovaldi martyris. Item Secundi. Apud Anconam, translatio sancti Quirici episcopi et martyris, de Jerusalem ad præfatam urbem. Agapæ virginis. Item beatæ memoriæ Hilgeri confessoris. Ordinis Prædicatorum, filii comitis.</i>	<i>De Quirico. Agapæ. Hilgeri.</i>
		<i>MOLAN. Primæ annuntiationi ex Adone subjungit litteris Italicis: Quorum passiones suis locis in præsentem Calendario notatæ sunt. In fine: Item Agapæ virginis. Bourdegalis, depositio Mommurati, abbatis Floriacensis cœnobii. Ipsodie, sancti Justini martyris, cujus corpus requiescit in magna ecclesia beatæ Mariæ Virginis, Parisiis. Vide hæc eadem i Augusti in posterioribus MOLANI editionibus. Hæc porro hodie idem habent in textu, quod supra. In fine: Bourdegalis, depositio Mommoli, abbatis Floriacensis cœnobii. Item sanctæ Agapæ virginis. Die octava, sancti Emilianii confessoris in Cysico. In Horologio additur titulus episcopi.</i>	<i>Agapæ. Mommurati. Justini. Mommoli. Emilianii.</i>

V Idus.

Die 9.

Vigilia sancti Laurentii martyris. Apud Coloniam Tuscæ, natalis sanctorum *Secundiani, Marcelliani, et Veriani*, qui tempore *Decii*, sub consulari *Promoto* primum cæsi sunt, deinde in equuleo suspensi et unguis abrasi, atque igne lateribus apposito assati, triumphalem martyrii palmam capite cæsi meruerunt. Romæ, sancti *Romani* militis, qui confessione beati *Laurentii* compunctus, petiit ab eo baptizari, et mox jubente *Decio*, cum fustibus exhibitus ac decollatus est.

Vigilia S. Laurentii. Secundiani et soc.

Romani.

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Major. Rosweyd. Antwerp. et Max-Lubec. Munerat. Greven et Molan. Item Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. et Danicus.*

VARIA LECTIO. Notabis *Rosweyd.* puris annumerari, licet ab aliis maxime differat, non verbis textus, sed annuntiationum transpositione: nam *Vigiliam* ad ultimum locum rejicit et *Romanum* ei primo loco substituit. Sic ultimi sex codices mediæ notæ, *Romanum* referunt secundo loco. Nunc ad peculiaria. *Rosweyd.* legit, *Secundiani et Marcelliani et Valeriani*. Et pro *Promoto*, habet *Promorto*. *Greven.* *Promocio*. *Molan.* *Promotio*. *Munerat.* *cæsi sunt primum*. *Antwerp.* librario spalmate repetit *assati*, hoc modo, atque igne lateribus assati apposito assati. Quæ omnia accuratius in textu posita sunt. *Greven.* et *Molan.* ante confessionem, interjiciunt in, qui in confessione, ceteri cum antiquioribus et *Nostro simplicius*. Sic iidem: cum fustibus exhibitus decollatus est, ommissa particula ac. *Antwerp-Maj.* et sex ultimi expungunt cum, jubente, *Decio* fustibus; quod etiam facit *Munerat.* in alio excedens, nam post exhibitus, subdit, ac tandem decollatus est.

Vigilia Laurentii.

OBSERVATIO. *Vigilia sancti Laurentii.* Sic ponitur a Beda, Romano parvo et Adone. Cur a Rabano præterita sit, haud quoque divinare, potius suspicarer non esse genuinam Bedæ annuntiationem. Neque sic tamen desineret esse vetustissima celebritas seu consuetudo a primis Ecclesie temporibus frequentata, ut probant Kalendaria Frontonis et Allatii, nec non Sacramentaria a Menardo et Thomasio vulgata, quidquid Hieronymiani codices de ea non loquantur. Injussimodi vigiliarum, ad unum et plures dies protractarum originem, a Baronio verosimillime explicatam invenies. Citatos Martyrologos sequitur Notkerus, sed Noster adjunxit titulum *martyris*. Wandelbertus solum *Romanum* hodie canens, ostendit in cenobio suo Prumiensi, dum scriberet, ritum illum necdum fuisse receptum. — De sequenti martyrum classe nihil apud solitos Usuard præcursores reperio. Florus sic breviter: *Colonia, natale sanctorum Faustini, Marcellini, Secundiani et Sixti*. At enim hinc sua Noster nequaquam accepit. Probabilius existimo martyres in textu expressos, ex Hieronymianis profluere, in quorum aliquo legerit Usuardus: *In Tuscia, Veriani, Marcelliani, Secundiani*. quos ut præcipuos, quemadmodum passim assolet, omissis reliquis ab Epternacensi notatis decerpserit. Cum vero alius codex legeret: *In Colonia*, has duas positiones ita ipse in unam conjunxerit: *Apud Colonia Tuscæ*; ac deinde ex repertis alicubi Actis elogium suum conflaverit. Porro de prædictorum Actorum veritate, uti et de controverso incepti et consummati martyrii loco, plura alibi discutienda supererunt; sufficiat interim Notkeri censura, ita hac die scribentis: *In Colonia, Faustini, Marcellini, Secundiani, Veriani, juxta Martyrologium beati Hieronymi. Cum a nostratibus, apocryphorum deliramenta sectantibus, a beato Sixto propter continuationem temporum baptizati et a Decio dicantur interempti*. Quid proprie, aut quosnam hic impugnet Notkerus, necdum satis perspectum habeo. Arbitror tamen, ea hic Acta ab ipso convelli, quæ Sixti Papæ tempora cum Decio connectunt, unde a Baronio ad annum CCLIII num. 29 *corrupta* vocantur. Vide quæ de iisdem Actis disputavit Papebrochius tomo I Junii a pag. 34, quibus accedere potest Tillemontius tomo 3 pag. 701. Vide sis plura in Notationibus Florentiniis. Ceterum ex codicibus Usuardinis omnibus manifestissimum est, sic Nostrum scripsisse, ut tabula exhibet. — De celebri martyre *Romano*, nulla plane difficultas. Signatur is ab Hieronymianis et Romano parvo simpliciter. Beda compendioso elogio passionem complexus est, a quo sumpserunt Rabanus et Ado, ex hoc Usuardus et Notkerus, servatis ubique iisdem fere apicibus. Patet, Romani Acta, Laurentianis immixta esse, ut proinde de utrisque eodem habenda sit ratio. Nitidus est Wandelberti de Romano versiculus:

Romanus quinis martyr milesque refulget.

De Firmo et Rustico.

De *Firmo* et *Rustico* martyribus Veronensibus agunt Florus, Rabanus et Notkerus, sed ex quo eos transtulerit Belinus, nescio; certo ad textum Usuardinum nihil prorsus attinent.

AUCTARIA.

TORNACEN. Vix media parte hodierni textus posita, pergit deficere usque ad XXVI Septembris.

PULSANEN. Sic incipit: *Vigilia sancti Laurentii Levite et martyris*. In secunda annuntiatione de martyribus Tuscis expunctum est elogium. In tertia de Romano purus est.

CENTULEN. *Vigilia sancti Laurentii. Romæ, sancti Romani militis, qui confessione beati Laurentii compunctus, petiit baptizari, et mox, jubente Decio, exhibitus cum fustibus et decollatus est*. De aliis egit die præcedenti.

De Vigilia Laurentii.

BRUXELLEN. *Vigilia sancti Laurentii martyris, qui ex numero omnium martyrum solus Vigiliam habet. Romæ, sancti Romani militis, qui a beato Laurentio baptizatus mox, jubente Decio Cesare, fustibus cæsus ne decollatus est*. In aliis martyribus ferme purus est, sed pro *Veriani*, qui in textu est, scribit *Neriani*.

De Romano.

HAGENOVEN. In duabus primis satis purus, sic tertiam enuntiat: *Romæ, passio sancti Romani militis et martyris. Qui in passione sancti Laurentii compunctus, quia vidit juvenem pulcherrimum ejus vulnera tergentem, et ideo se ab eo baptizari petiit et obtinuit, et ideo a Decio Cesare minore fustibus est cæsus, et quia fortis in fule fuit, jussit cum decollari*.

Textus contractus.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Vigilia. Romani militis et martyris. Secundiani, Veriani et Marcelliani martyrum*.

Rustici et Firmi.

STROZZIAN. *Verona, sanctorum martyrum Rustici et Firmi*. Vide superius Observationem.

BRUXELLEN. *Apud Brivam, sancti Martini martyris*. Castellanus vocat *Brivam-curretiam*.

CODEX CASTRI-KAROLI. *In suburbio Lugdunensi, natale sanctorum martyrum Amoris et Viotoris*. Est haud dubie festum proprium loci.

Martini. Amoris et Viotoris.

BIZUNTICEN. De martyribus Tuscis, refert verba textus, quibus subjungit: *Ex quibus Secundianus postea in Gallias, in territorio Lingonensi est translatus, et in cenobio sancti Leodegarii gloriose humatus, ubi Deo donante, claris non cessat se manifestare virtutibus*. Eadem leguntur in Martyrologio Franciscanorum Salinensium. Et hæc quidem de solo Secundiano. Saussayus in Martyrologio suo Gallicano alia plane suggerit, dum ibi hac die ita scribit: *In Jotrensi cenobio, veneratio sacratissimorum pignorum illustrium Christi martyrum Secundiani, Veriani et Marcelliani, qui hodie Romæ, imperante Decio, sub Consulari Promotio fustibus, igne, ferro cruciati, demum capitis abscissione æternum gloriæ diadema promeruerunt. Quorum corpora Roma, in Gallias advecta, illic ad venerationem reposita, etiamnum eximio cultu cum plurimis aliorum beatorum martyrum ipsius conservantur*. Quenam hujus translationis documenta supersint, in Apodictis suis docere debnisset magni Martyrologii compilator, sed cum hæc desint, aliunde postea in Actis nostris erunt conquirenda, quando et Italicarum urbium, de pretioso deposito contententium, rationes accurate expendentur.

De translatione Secundiani et sec.

EDITIO LUBECO-COL. Similis fere est **ANTVERP-MAX.** etc., neque quod Romanum secundo loco

annuntiet

Auctoris. annuntiet. In fine addit : *Methis civitate, natale sancti Auctoris, ejusdem loci episcopi et confessoris.* Vide die sequenti.

Rustici et Firmi. BELIN. Etiam Romanum Tuscis præponit. Tum in fine : *Eodem die, Veronæ, sanctorum martyrum Rustici et Firmi.*

De Firmino et Rustico. GREVEN. Apud Veronam, sanctorum Firmini et Rustici martyrum. Qui ob Christi confessionem, sub Maximiano super testas accensas diutius volutati, cum in igne quoque sine lésione perdurassent, fustibus macerati, decollatione martyrii gloriam adepti sunt. In Alexandria, sanctorum Antonini, Tiburtini, Valeriani. Item, sanctæ memoriæ Erici regis Daciæ et martyris. An non idem qui colitur xviii

Antonini et soc. Erici.

Maii? Certe non videtur is esse, de quo in Actis xiii Martii, qui Perusii colitur. Illud, sanctæ memoriæ videtur aliquid aliud indicare, ut apud GREVENUM sonat.

MOLAN. In fine : *Eodem die, sanctorum martyrum Rustici et Firmi civium Peryamensium, Veronæ.* Tum minoribus : *Natale sanctorum Numidici presbyteri et martyris cum aliis multis. De quibus Cyprianus in epistola ad diaconos, presbyteros et plebem Carthaginensem.* Vide Ruinartium pag. 198. In editionibus aliis, sic habet : *Eodem die, Veronæ, sanctorum martyrum, Rustici et Firmi, Cutilanensis civitate, sancti Domitiani episcopi et confessoris.* Ponitur et in Romano.

Rustici et Firmi.

Numidici et aliorum.

Domitiani.

IV Idus.

Die 10.

Romæ via Tiburtina, natalis beati Laurentii archidiaconi, qui præsentate Decio imperatore, post plurima tormenta carceris, verberum diversorum, laminarum ardentium, ad ultimum in eraticula ferrea assatus, martyrium complevit. Eodem die Romæ, militum centum sexaginta quinque.

Laurentii.

Militum 165.

Codices puri sunt : *Praten. Herinien. Antwerp-Major. Rosweyd. Antverpien. et Max-Lubec. Munerot. Bellui prima editio, Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Pro *Tiburtina*, scribunt Belinus et Molanus *Tybertina*. Antverp. et Max-Lubec. *Laurentii*. Antverp-Maj. solus transponit, *post plurima carceris tormenta*. Herinien. *Laminarum*. Rosweyd. ex secunda annuntiatione expungit martyres centum, legens : *militum sexaginta quinque*. In Antverp-Majore deest *militum*. Belin. autem sic habet : *Romæ, sanctorum centum sexaginta quinque.*

OBSERVATIO. De sancto Laurentio notiora sunt omnia, inquit Florentinius, quam ut aliquid addere oporteat. Sic est : nam Martyrologia nostra omnia, imo et Kalendaria vetustissima, ut est illud Polemei Silvii, et aliud a Bucherio editum, item Carthaginense, Allatianum, Frontonianum et Sacramentaria, gloriosissimam tota Ecclesia ejus passionem unanimiter recolunt ; idque peculiare in hoc illustrissimo Sancto observabis, quod solus ipse, extra Redemptionis nostræ et Apostolorum festa, solus, inquam, inter mortales solenni et universali cultu celebritatem habeat, non clero solum, sed et populo præceptam, sive quod soli ipsi, origine non Judæo, decreta sit fere prima in ecclesia festivitas. Præter Hieronymiana, sic de Laurentio hodie Romanum parvum : *Romæ, Laurentii, archidiaconi, martyris*. Ado totus est in Actis fuso deducendis, quorum potiore partem in Martyrologium suum transtulit Notkerus. At Noster, compendiosiora sectatus, maluit Bedæ elogium transcribere, ubi advertes, solam ex Adone præfixam palæstram, seu mavis sepulturæ locum, *Romæ, via Teburtina* ; atque item ex eodem et Romano parvo imo et aliquibus Hieronymianis, *Archidiaconi* titulum, jam olim a sanctis Patribus raro exemplo tributum. Noster vero supra quam in fontibus legerat, scripsit, *præsentate Decio*, Rubano, Bedæ verbis pressius inhaerente ; in quo non quidem *Decii præsentia*, sed *Decii persecutio* diserte notatur, ab Adone etiam ex Actis expressa, iisdem utrobique verbis : *Sub Decio*. Sed de hac re legendæ omnino sunt diligentissimæ Baronii Notationes ad hanc diem, ubi ex temporaria ratione facile evincit, nec Sixti nec Laurentii martyrium eum annis Decii combinari posse, atque adeo pro *Decii*, scribendum *Valeriani*, ut et nos alibi fusi deducimus. Quanti porro faciendæ sint vulgata Laurentii Acta, ex quibus et alia desumuntur alibi a nobis citata, docebit Card. Norisius in fine dissertationis tertie de epochis Syro-Macedonum a pag. 394 editionis Lipsiensis, subscribentibus eruditissimis, quorum argumenta suo tempore erant expendenda. Quod si nec ipsa, quæ Laurentium scorsim spectant, Acta tutari possimus, facile aliunde jactura compensabitur, ex tot SS. PP. elogiis, quæ colligi cœpta sunt inter selecta Ruinartii a pag. 180. — Sequitur in Romano parvo : *Et militum clxv*. De his nihil in Hieronymianis, nihil in Beda aut Bedæ sequacibus. Ado primum de iure scutus, sic legit : *Eodem die, Romæ, militum clxv*, additque : *Tunc passi sunt Claudius, Severus, Crescentio et Romanus, ipso die quo beatus Laurentius, post tertium diem passionis sancti Sixti*. De his videndum erit suo loco. Interim Notkerus postrema ista Laurentiano elogio attexnit, alteram annuntiationem sic efformans : *Eodem die, Romæ, militum centum et quadraginta quinque*. Quæ autem hujusmodi imitationis causa sit, nusquam apparet. Ceterum si solum numerum spectes, non video cur Adonem Notkerus deseruerit ; unde suspicari licet amanuensis incuria male fuisse transcriptum. Quod autem *Claudium* et socios a *militibus clxv* discreverit, forte accidit, quod hosee, licet eadem die, non tamen eodem tempore passos crediderit. Certe ad Aureliani persecutionem eorum certamen revocat Baronius in Romano hodierno : recte, an secus, hic inquirere supersedeo. Satis sit observasse, Usuardum Adonis sectatorem perpe-

Laurentii.

Militum 165

tuum,

tuum, in militibus illis Martyribus ab ejus sententia non recessisse. Adnecti meretur metricum, quod Wandelbertus cecinit Laurentii encomium, in quo solus canitur, nulla sociorum aut militum CLXV facta mentione :

*Quartis, Laurenti, merito splendescis opimo,
Ignem qui passus, tortorem vincis iniquum.*

AUCTARIA.

- PULSANEN.** Legit, *beatissimi Laurentii*. Omittit milites CLXV, quorum loco substituit : *Apud Ephesum, natalis sanctorum septem Dormientium, id est : Maximiani, Machi, Martyriani, Johannis, Dionisi, Constantini, Serapionis, et aliorum quatuor, quorum gesta habentur. Cur illi quatuor adjeiciantur, nescio. Vide Usuardum xxvii Julii.*
- ANTVERP-MAX, ULTRAJECT, LEYDEN, LOVANIEN, ALBERGEN, et DANIC.** Textui superaddunt : *Methis, depositio sancti Auctoris episcopi. Recte infra, in Mauri-monasterio.*
- CENTULEN.** *Romæ, natalis beati Laurentii archidiaconi, qui post plurima tormenta carceris, verberum diversorum, laminarum ardentium, ad ultimum in craticula assatus ferrea, gloriosum et omni laude dignissimum complevit martyrium. Eodem die, Romæ, militum CLXV.*
- BRUXELLEN.** Textui satis puro, solum adjicit : *Methis Mauri-monasterio, depositio sancti Victoris Metensis episcopi et confessoris. Lege Auctoris, ut recte habent codices alii.*
- HAGENOVEN.** *Romæ, via Tiburtina, passio sancti Laurentii martyris, qui a beato Sixto Papa secundo, ordinatus est archidiaconus Ecclesiæ Romanæ, qui et officium suum devote implevit, et ideo Sixtus valens ad passionem illi thesauros suos dimisit, ut ille pauperibus eos erogaret. Quod et fecit, et ipse per signum crucis cæcos illuminavit et plures verbo et exemplo ad fidem convertit. Hic post carceres et diversa verberum genera, laminas ardentes sustinuit, per vocem sibi loquentem divinam confortatus est, et iterum scorpionibus cæsus est, et pro astantibus orans incarcerationatur, et tunc in nocte Decio adducitur, et omnia tormentorum genera afferuntur. Et tunc super cratem ferræam Laurentius extenditur, fœcis ferreis comprimitur, et carbones crati substernuntur, et assatur ; et sic martyr Christi ille consecratur. Item Romæ ipsodie, militum CLXV. Methis, depositio sancti Auctoris episcopi et confessoris.*
- VICTORIN, et REG. SUECIE,** sign. sub nota num. 130. In fine : *In Ephesina civitate, septem Dormientium.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Laurentii martyris. Romæ militum centum et sexaginta quinque. Hic semper aliquid deest.*
- REG. SUEC.** sign. num. 428. *Parisiis, susceptio S. Coronæ Domini. De hac nihil apud alios, spectat ad diem sequentem.*
- VATICAN.** sign. num. 5949. *Apud Ephesum, sanctorum septem dormientium. Vide dicta ad PULSANENSEM.*
- EDITIO LUBECO-COL.** *Romæ via Tiburtina, natale beati Laurentii archidiaconi, beati Sixti Papæ. Qui Hispanus genere, puritate, innocentia vitæ, libertate (an non liberalitate?) operum misericordiar præfulgens, præserte Decio imperatore, post plurima tormenta, etc. In militibus CLXV pura est. Subdit in fine : In Scotia sancti Blani, episcopi et confessoris. Vide Castellanum.*
- BELINI EDITIO ALTERA.** Ultimam annuntiationem format in hunc modum : *Eodem die Romæ, centum sexaginta quinque ; et septem Dormientium. Dividenda est constructio.*
- GREVEN.** *Item sanctorum Claudii, Severi, Crescentiani (an non Crescentionis?) et Romani martyrum. Methis, sancti Auctoris episcopi et confessoris. Apud Tungrim, sancti Johannis episcopi et confessoris, qui et Agnus dictus est. Hic cum esset agricola, miraculo virgæ florentis, ad regimen præfatæ ecclesiæ assumptus fuit. In Scotia, sancti Blani, episcopi et confessoris. Trajecto superiori, translatio sanctorum Monulphi et Gundulphi episcoporum et confessorum. Ponuntur die xvi Julii, a Castellano autem, xxvi.*
- MOLAN.** In omnibus editionibus hoc unicum habet augmentum : *Metis, depositio sancti Auctoris episcopi. Corpus ejus, ut supra dictum est quiescit in Mauri-monasterio.*

III Idus.

Die 11.

- Tiburtii.** **R**omæ inter duas Lauros, natalis sancti Tiburtii, qui sub judice Fabiano, cum nudis plantis super carbones ardentes ingressus, Christum majori conliferetur constantia, duci in tertium ab urbe miliarium, atque ibidem gladio animadverti jubetur. Item Romæ, sanctæ Susannæ virginis, quæ cum esset nobili prosapia orta et beati Gaii Pontificis neptis, martyrii palmam tempore Diocletiani, capitis obtruncatione promeruit. In civitate Camberaco, sancti Gaugerici episcopi et confessoris. Apud Castellum Ebrosas, sancti Taurini episcopi.
- Susannæ.**
- Gaugerici.**
- Taurini.**

Sumitur textus ex Praten. Herinien. Antverp-Majore, Antverp. et Max-Lubec. Belin. et Molan.

VARIA

VARIA LECTIO. Quod alibi de *via Tiburtina*, id hic recurrit de *Tiburtii*. Belin. iterum et Molan. scribunt *Tyburii*; Antverp-Maj. *Tiburcii*. Idem hic codex constructionem habet hiuleam et mutilam, nam ubi recte in textu, *cum..... Christum majori confiteretur constantia*, sic legit: *Christum confiteretur in stantia*. Vitiosa item est hæc Hieronien. periodus, seu periodi pars ultima, primæ non quadrans, nempe, *atque ibidem gladio animadverti fecit*, pro *jubetur*. De *Gaii*, dictum est non semel, sequimur orthographiam eodiem. In *Civitate Cameraco*, diserte ponunt Pratensis, Hieronien. Antverp-major et Belinus. Præferant *Cameraco*, qui voluerint, per me licet. *Gauritii*, pro *Gaugerici*, error est in Belino; Hieronymianus Lucen. scripsit *Gaurici*. Dormitavit Molan. dum legit *episcopi et martyris*, sed agitam oscitantiam in posterioribus editionibus correxit. Addidit item in fine, *Taurini, episcopi et confessoris*, quæ ultima vox abest ab reliquis codicibus, præterquam ab Antverp. et Max-Lubec. qui annuntiationem in principio mutilant: *Ipsa die, sancti Taurini episcopi et confessoris*. Omnes legunt *Ebroas* pro *Ebroicas*, nec melius in Antverp-Majore, *Eborias*. Alius habet *Ebora*.

OBSERVATIO. *Tiburtii* martyris ita meminere Hieronymiana aliqua, ut *Valeriani, Cæcilie* Tiburtii. sponsi, fratrem designare plane videantur; unde merito suspicatur Florentinius, ex incuriosi antiquarii imperitia, puta qui alium ignoravit Tiburtium, sociorum istorum duorum nomina ibi perperam intrusa. — In iisdem Hieronymianis statim subjeitur: *Natalis sanctæ Susannæ*. Susannæ Beda, quam potest brevissime, una annuntiatione duas complectitur: *Romæ, sancti Tiburtii martyris et Susannæ*. Nonnihil distinctius Romanum parvum de primo: *Romæ inter duas Laureas, Tiburtii martyris*. De altera: *Et Susannæ virginis martyris*. De utroque diffusas historias Martyrologio suo inseruit Vicaensis, quarum primam accepit ex Actis sancti Sebastiani, apud nos capite præsertim 21; alteram ex ipsis, quæ celeberrima vocat Molanus, inelyte martyris gestis, videndis apud Surium, laudatis a Baronio et Majoribus nostris, a nonnullis plane rejectis, sed a nobis subinde examinandis et illustrandis. Quidquid vero de Actis illis deinceps statuatur, venerandam *Susannæ memoriam*, præter citata Martyrologia, etiam abunde comprobant Frontonis Kalendarium et Sacramentaria ab ipso citata, quo die in eodem Kalendario *Tiburtius* commemoratur. Qui et ambo in Alfatiano consignati sunt. De cetero ad textum quod attinet, ex duobus Adoniamis encomiis selectiora paucula sumpsit Noster, eo modo disposita, quo in laterculo representantur. Plura ex iisdem et de more liberalius hausit Notkerus. Nec apud Florum et Rabanum desunt breviora elogia, quæ ad præseas institutum nihil faciunt. Wandelbertus Tiburtium et Gaugericum, qui sequitur, Susanna, nescio ob quam causam, omnino præterita, sic cecinit:

Ternis flosque decusque pium petiit astra, Tyburti.

Hæc et Goericus, confessor possidet almus.

*Brabantie
Goeric.

Gaugericum Cameracensem episcopum Adoni tribuit Mosandri editio, Rosweydeus in appendicem Gaugerici. rejecit, recte opinor, alias a Notkero verosimiliter non præternittendum. Interim signatur in codicibus Hieronymianis Lucensi et Corbeiensi; recentius ab antiquario superadditus, nec ne, non disputo. Libere crediderim ex simili aliquo codice, forte Corbeiensi, ab Usnardo acceptum, in quo, — et *Taurinus* exprimitur, aliis omnibus Martyrologis ignotus præterquam Floro, qui eum ita cum Taurini. *Gaugerico* copulat, ut fratrem fuisse affirmare non dubitet. Nota est asserti parachronismi origo ex Actis nescio quibus, a quodam Adeodato ita adornatis, ut de suppositione facile convincantur. Securius processit Noster, nihil affirmans, quod ex certioribus monumentis abunde non constet, et ea forte de causa a confessoris aut martyris titulo studiose abstinuit. Ex elogio Romani moderni solua eam partem suspectam habet Castellanus, quæ missionem spectat a S. Cleменте Papa factam. Sincerior est *Gaugerici* vita apud Surium; sed contracta ex diffusiori historia, suo tempore a nobis illustranda. Atque hæc sufficiunt ad comprobandam totius textus originem, et plane germanam ejus simplicitatem.

AUCTARIA.

De Tiburtio.

ROSWEYD. De Tiburtio, textui inseruit, *fili Chromatii Urbis præfecti, docti a S. Sebastiano*. Cetera satis pura sunt usque ad finem, ubi sola annuntiatio ultima desideratur.

PULSANEN. Purus est usque ad, *Susannæ virginis*, desunt reliqua omnia.

De sacra
Coronæ spi-
nea.

MUNERAT. Textui puro adnectit: *Parisius, susceptio sacre spineæ Coronæ Domini, ab infidelibus per beatum Ludovicum Francorum regem feliciter erepta. Cujus* (quæ, vel, ejus pars) *honoratur et colitur in sacrosancta capella palatu Parisii, ibique requiescit.*

De eadem.

GREVEN. In fine etiam attexit: *Civitate Parisius, translatio sanctæ spineæ Coronæ Domini nostri Jesu Christi*. Cautior MOLAN. a textu exclusit.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERG. et DANIC. In tribus primis satis puri, sic

ultimam formant: *Apud castellum Ebroas, sancti Taurini episcopi, quem beatus Dionisius ordinavit, et eidem urbi episcopum destinavit, ubi glorioso coronatus martyrio, multis fulget miraculis*. Hæc etiam codicum aliorum sententia est.

In **LOVANIEN.** Tota hæc annuntiatio excidit, ut ferre solet nonnulla corripere.

CENTULEN. *Romæ inter duos Laureas, sancti Tiburtii martyris, filii Chromatii Urbis præfecti, qui per beatum Sebastianum eruditus in fide, illustre duxit martyrium. Eodem die Romæ, sanctæ Susannæ, quæ Romani imperatoris sprevit conjugium, ut Christi Domini sortiretur consortium. Cameraco, sancti Gaugerici episcopi et confessoris. In margine recentiori manu adjectum: Civitate Ebroicas, sancti Taurini episcopi et confessoris.*

Tectus ma-
lulus.

BRUXELLEN. Incipit: *Civitate Cameraco, de-positio*

satio

- De Tiburtio.* *silio Gaugerici episcopi et confessoris. De Tiburtio, post martyris, interjicit: Filii Chromatii, Urbis præfecti. Qui juvenis sub iudice Fabiano, dum nudis, etc., ferme pure. In Suzanna, etiam recte. De Taurino, ut ANTVERP-MAX. etc.*
- De Taurino.* *HAGENOVEN. In civitate Eboræ, sancti Taurini episcopi et martyris, quæ beatus Dionysius apud castellum Eboras misit, et eundem ordinans urbi episcopum, ubi glorioso, etc. Romæ inter duos Lauros, natalis sancti Thyburcii martyris. Thyburcius filius fuit Cromacii senatoris, viri nobilissimi. Qui cum ad prædicationem sancti Sebastiani conversus esset, post sanationem patris sui, tantum in Christi fide devotionem recepit, ut cum omnes Christiani de Roma fugerent, ipse amore martyrii solus in Urbe remansit. Hic traditus a Torquato, falso Christiano, Fabiano præfecto, qui fecit illum nudis, etc. Item Romæ, sanctæ Susannæ virginis et martyris. Quæ fuit virgo nobilis et pulchra et petebatur uxor a Diocletiano, Maximino filio suo. Quæ virginitatem servare docta est a patre suo sancto Gabino, et patruo Gayo summo Pontifice, et a Serena imperatrice. Et quia consentire noluit, tam pro virginitate, quam pro fide, inaudita tormenta passa est. Novissime gladio vitam finivit. De Corona spinea Domini idem habet quod MUNERATUS. Item in Scotia, sanctæ Aratæ virginis et sanctimonialis, quæ invocatur ad liberationem captivorum, et suffragatur hominibus in pestilentia. A Castellano vocatur Athracta. In Gaugerico, purus est.*
- Arate*
- De Susanna.* *Susannæ virginis et martyris. Quæ fuit virgo nobilis et pulchra et petebatur uxor a Diocletiano, Maximino filio suo. Quæ virginitatem servare docta est a patre suo sancto Gabino, et patruo Gayo summo Pontifice, et a Serena imperatrice. Et quia consentire noluit, tam pro virginitate, quam pro fide, inaudita tormenta passa est. Novissime gladio vitam finivit. De Corona spinea Domini idem habet quod MUNERATUS. Item in Scotia, sanctæ Aratæ virginis et sanctimonialis, quæ invocatur ad liberationem captivorum, et suffragatur hominibus in pestilentia. A Castellano vocatur Athracta. In Gaugerico, purus est.*
- De Corona spinea.* *MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Tiburtii martyris inclyti, de quo in gestis beati Sebastiani leguntur multa præclara opera; similiter de Chromatio patre ejus. Gaugerici episcopi et confessoris, Romæ, Susannæ virginis et martyris. Festivitas Coronæ Domini. Taurini episcopi et confessoris.*
- De Corona spinea.* *CODEX D. LE MARE signatus A. qui fuit collegii Canonicorum Augustoduni: Eodem die, Andeolus martyr veneratur. Vide i Maii.*
- Andeoli.* *IN VATICAN. Deest Gaugerici et Taurini.*
- De Corona spinea.* *UGHELLIAN. Civitate Parisiis, translatio S. spineæ Coronæ Domini nostri Jesu Christi.*
- Auctoris.* *LUXOVIES. Civitate Metis, depositio sancti Auctoris episcopi et confessoris. Vide quæ diximus in Auctariis diei præcedentis.*
- De Tiburtio.* *EDITIO LUBECO-COL. Romæ inter duos Lauros, natale sancti Tiburcii martyris, filii Chromatii Urbis præfecti, quem erulicrunt in fide Sebastianus, beatus Tranquillinus, et gloriosus presbyter Policarpus. Hic sub iudice Fabiano, cum nudis plantis super carbones ardentes ingressus, Christum majori confiteretur constantia, etc. Et post jubetur, inserit: et a quodam parente Christiano in eodem loco sepelitur. De Susanna, eadem ferme habet quæ HAGENOVEN. In Gaugerico, pura est. De Taurino, ut ANTVERP-MAX. etc. Parisius, translatio Coronæ spineæ Domini nostri. Treveris in majori ecclesia, translatio capitis sancti Matthiæ Apostoli.*
- Translatio- nis Coronæ spineæ et capitis Matthiæ Apo- stoli, Chromatii, etc.*
- GREVEN. Chromatii Urbis præfecti, patris sancti Tiburcii cum aliis multis. Qui, ut ait Ado, consilio Gaii Pontificis, immanitatem persecutionis declinantes, in Campaniam profecti, per multas tribulationes regnum Dei introierunt. Apud Aquilegiam, sancti Cromacii episcopi et confessoris, ad quem extant B. Hieronymi quædam epistolæ. Secundum Catalogum Sanctorum, hic evigilatio vel inventio septem Dormientium, apud Ephesum, Treveris, in majori ecclesia, etc., ut supra.*
- Chromatii episcopi.*
- Evigilationis 7 Dormientium.*
- De Susanna.* *MOLAN. De Susanna ex Adone aliis litteris textui admiscet: Ejus corpus collegit Serena Augusta noctu, et manibus suis cum linteaminibus et aromatibus ornavit; sanguinem vero martyris, qui effusus fuerat, in loco domus suæ velamine deterisit, et posuit in capsâ argentea in palatio suo, ubi die noctuque, furtivis orationibus semetipsam Domino effundebat. Item de Gaugerico addit: Qui XXXIII annos Cameracensem rexit ecclesiam et vita sanctitate conspicuus extitit, et clarus miraculis in pace quievit. Tum in fine: Parisiis, susceptio sacræ spineæ Coronæ, etc., fere ut MUNERAT. In Sarchinio, translatio corporum, sanctorum Trudonis et Eucherii confessorum Christi. Ipso die, elevatio eorundem sanctorum, quæ facta est solemniter a domino Rodolpho, Leodiensi episcopo. Hæc eadem omnia referunt quoque posteriores editiones, in quibus præterea aliis etiam typis de Taurino attextitur: Quem beatus Dionysius ordinavit, et eidem urbi episcopum destinavit. Ubi advertis rescissa esse, quæ de glorioso Taurini martyrio alii codices certatim adjunxerant.*
- De Gaugerico.*
- De Corona spinea.*
- De Trudone et Eucherio.*
- De Taurino.*

Pridie Idus.

Die 12.

Eupli.

In Sicilia civitate Cathina, natalis sancti Eupli diaconi, sub Diocletiano et Maximiano Augustis, qui cum diutissime pro confessione Domini torqueretur, tandem martyrii palmam gladio cædente percepit. Apud Augustanam urbem, sanctæ Hilarie matris sanctæ Afræ martyris, quæ cum ad sepulchrum illius excubaret, ibidem pro fide Christi a persecutoribus igni tradita est, cum Digna et Eumenia et Euprepia. Passi sunt item eodem die in præfata civitate Quiriacus, Largio, Crescentianus, Nimmia, Juliana cum aliis viginti. Item urbe Falari, passio Graciliani et Felicissimæ virginis, quorum ora primum pro Christo lapidibus contusa, dehinc gladio percussi, optatam martyrii susceperunt coronam. In Siria, sanctorum Macharii et Juliani.

*Hilarie et altarum.**Quiriaci et soc.**Graciliani et Felicissimæ, Macarii et Juliani.*

Soli Herinien. Greven. et Molan. omnino puri sunt.

VARIA LECTIO. Male ab Herinien. scribitur *Sycilia*, male a Greven. *Cathyna*; nec bene in textu *Cathina*, vel *Catina*; his tamen modis, et primo præsertim, legunt omnes, alibi paulo melius civitate *Cathanensium*. *Eupoli* habet Greven., et sic est etiam in Hieronymianis. Posui *Hilarie* cum

Greveno

Greveno et Molano. Herinien, habet *Hilaræ*, alii *Hylaræ* et *Hylariæ*. Sequens constructio: *Passi sunt item eodem die in præfata civitate*, Usuardina est, ut infra ostendam. Molan, neglexit particulam *item*; Herinien, autem scripsit *in præfata urbe*. Recte expressa sunt quinque martyrum nomina, quidquid codices aliqui variant, inter quos Molan, legit *Nymmia*. Idem pro *Falari*, substituit *Phalari*; neutrum forte convenit, ut censet Baronius. Nescio an id adverterint codices aliqui, qui palæstram expunxerunt. *Quorum ora primum*, etc., omnibus commune est, Molan, transposuit, *quorum primum ora*. Rursus Molan, cum Greven, et aliis discrepant, legentes *optatam martyrii susceperè palmam*, Heriniensi subscribunt plerique in, *optatam martyrii susceperè coronam*, ut in textu. De *Siria et Macharii*, alibi dictum est.

OBSERVATIO. De *Euplo*, *Euplio*, vel *Eupolo*, agunt Kalendaria Allatii et Frontonis, ac Martyrologi passim omnes post Hieronymiana, in quibus sociæ adjunguntur *Nericia* et *Veneria*, reliquis omnibus incognitæ, imo Actis ipsis, quæ laudata et expensa invenies tomo 1 Februarii pag. 598, ubi a Bollando in exemplum adducuntur, ex quo liberiores Metaphrastis interpolationes dignosci queant. Egregium thesaurum primus effudit Baronius, publicique juris fecit in Annalibus ad annum ccciii a num. 146, ex quo accepere Surius et novissime Ruinartius inter selecta a pag. 437, præmissa admonitione, additisque observationibus, suo tempore usui futuris, cum editione Græva a Cotelerio procurata. Porro ex laudatissimis illis Actis succinetum elogium texnit Beda, prolixius Ado; utrumque, ni fallor, vidit Noster, suaque inde decerpit. Nec Wandelbertus illustrissimum martyrem præterit, hoc eum versiculo honorans:

Martyrii palmam pridie capis Euple perennem.

Quæ de *Hilaria* subjiciuntur, proprie Adoniana sunt, ex Actis S. Afræ, de quibus supra egimus, desumpta, et ab Usuardo ex Adone ad verbum descripta, sic ut proinde nulla subsit difficultas. At non ita promptum est decernere, quid sibi velit commemoratio tertia in codice Pratensi evidenter corrupta, teste Clar. Castellano, qui in prætenso illo autographo deprehendit, erasa fuisse verba omnia inter *Euprepia* et *Quiriacus*, ibique substituta hæc, pressius disposita: *Eod. die passi st Roma sub præfecto Pertinace*. Qua in mutatione, Pratensi de more adstipulantur Antwerp-Major et Rosweyd. At ex reliquis omnibus certissima videtur Usuardi lectio. Quæri posset an vera? An non ab ipso (ut forte quis volet) ab ipso, inquam, Usuardo correctæ? Quid de his sentiam, in præfatione abunde explicui. In medio sunt sanctæ Afræ Augustanæ Acta a Marco Velsero notis illustrata, quæ si præ oculis habuit Usuardus, non potuit non scribere prout est in textu. Si dicas Hieronymiana ipsum consuluisse viii Augusti; jam dies transponit, imo duas classes confundit, et forte etiam tertiam, quæ in prædictis Hieronymianis anonyma ponitur vii Augusti. Salebras hic video et præcipientia, quæ explanare non satis obvium erit, nisi martyres quinque et viginti nostri Augustani a totidem Romanis ex parte fere synonymis (de quibus ad vii Augusti) distinguantur. Legat curiosus indagator ea, quæ notavit Florentinus citatis illis diebus vii et viii Augusti. Nos reliqua ad majus Opus rejicimus, nihil interim dubii de Usuardi mente, sive is vera scripserit, sive erronea. — Atque hæc fontes quidem eruiimus; verum unde *Gracilianus* ille, aliis *Gratilianus* et *Felicissima* in laterculum transierint, prorsus ignorare me fateor; indubitata tamen esse ipsius Usuardi verba codicum omnium consensus apertissime evincit. Quæ sit ea *Falaris* vel *Falare*, videndum in Notationibus Baronii. Actis subinde perpensis, videor posse conjicere, Usuardum ea vidisse, quæ apud nos exstant Mss. non una, quorumque specimen habes ad xv Maii tomo 3 pag. 458, in *Eutitio*. Sola nota anni quarti Claudii, ab omnibus constanter signata, visa est Tillemontio tomo 5 pag. 126 intolerabilis. Non desunt alia, prudenti examine suo loco subigenda. — *Mucarius* et *Julianus* ab Hieronymianis, Romano parvo et Adone laudantur. Ex postremo totidem verbis acceptos credimus; Notkerus Hieronymianorum verba transcribere maluit. De his duobus ultimis nihil hæcenus reperi.

Hilarie et aliorum.

Graciliani et Felicissime.

Mucarii et Juliani.

AUCTARIA.

PRATEN. ANTVERP-MAJ. et ROSWEYD. Habent eam mutationem, de qua dixi superius in Observatione. ROSWEYD. præterea in fine subdit: *In Aquitania, sanctæ Radegundis virginis*. Vide Usuardum die sequenti.

Radegundis.

PULSANEN. In prima et ultima annuntiatione purus, intermediis omnibus caret.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Toto textu satis puri, in eo deficiunt, quod penultimam annuntiationem contrahant, hoc modo: *Item, passio Graciliani et Felicissimæ virginis*.

MUNERAT. Sive amannensis sive typographi vitio connectit disparata, nam post, *cum aliis viginti*, immediate subjicit: *Quorum ora primum pro Christo*, etc., omissis iis, quæ erant interponenda, nempe: *Item urbe Falari, passio Graciliani et Felicissimæ virginis*.

ANTVERP-MAX. Post *Euprepia*, ex Adone at-

textit: *que fuerunt puella sanctæ Afræ*. De Graciliano et Felicissima omittit positionem, seu locum certaminis. In fine autem: *In Assisio civitate, natale beatæ Claræ virginis*.

Claræ.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. et DANIC. Incipiunt: *In Assisio civitate, natale virginis Claræ. Quæ benti Francisci prædicationem audiens, et penitentiam videns, facta est ejus filia spiritualis et sanctæ primiceria paupertatis. Hæc Ordinis pauperum dominarum fundamentum et gloria omnis perfectionis speculum extitit et lucerna*. De reliquo similes sunt ANTVERP-MAX. supra; sed ALBERGEN. aliis defectuosior, in penultima habet hoc solum: *Item, passio sanctorum Graciliani et Felicissimæ virginis*.

De eadem.

LOVANIEN. In prima purus, omisit elogium *Hilarie* et reliqua eo spectantia. De Graciliano, etc., ut ANTVERP-MAX. Item in fine de Clara.

<i>Textus in-</i> <i>latus.</i>	CENTULEN. In Sicilia civitate Catania, passio S. Eupli diaconi et martyris, tempore Diocletiani sub iudice Calvitiano. In Siria, sanctorum Macarii et Juliani. Eodem die, sanctæ Hilarie matris sanctæ Afræ, quæ passa est per ignem cum Digna, Eumenia et Euprepia. Civitate Falaret, passio sanctorum Graciliani et Felicissimæ Virginis.	urbem, sanctæ Hilarie, matris sanctæ Afræ martyris. Quæ cum sancto Dionysio fratre ejus et pluribus aliis, beatam Afram sepelissent, et ad sepulchrum ejus occubarent, ibidem comprehensi, et dum idolis immolare nollent, a persecutoribus igni traditi sunt cum beata Digna, Eumenia et Euprepia, quæ fuerant puella sanctæ Afræ, et ibidem omnes simul honorifice sepultæ. Passi sunt, etc. Civitate Salari, passio sanctorum Graciliani et Felicissimæ virginis. In ultima post Juliani, addit confessoris. Denique subdit: Eodem die, sancti Wuberti confessoris.	De Hilaria.
<i>Chrysanthi</i> <i>et Dardii.</i>	BRUXELLEN. In Eupli, quem Empli, vocat, nonnihil interpolatus est. In Hilaria, ut ANTVERP-MAX. Sequitur: Romæ, sanctorum Crisanti et Dardii virginis. Qui cum nullo genere tormentorum ladi possent, jubente Numeriano tandem pro Christo terræ et lapidibus obruti sunt. Agunt de iis hodie Hieronymiani; coluntur in Romano xxv Octobris; Noster eos refert i Decembris. In Graciliano et Felicissima, in Macario et Juliano purus est. Tum:	GREVEN. infra scribit Wuberti.	Wuberti.
<i>De Clara.</i>	Apud Assisium civitatem, deposito sanctæ Clare virginis. Quæ fuit filia spiritalis primogenita beati Francisci; pauperitatis et omnis perfectionis speculum et lucerna. Apud Montes Haunonia, translatio beate Walde- trudis. Vide III Februarii et xxviii Martii.	BELIN. In textu non omnino purus, Augusta nis immediate subnectit: In Syria, sanctorum Machari et Juliani. Deinde: In civitate Assisii, sanctæ Clare virginis, prima planta Ordinis pauperum dominarum, quæ vita et miraculis claruit. Item urbe Falario, passio sancti Gratiani et Felicissimæ virginis. Lege ut habent alii supra.	De Clara.
<i>Translatio-</i> <i>nis Walde-</i> <i>trudis.</i>	IIAGENOVEN. In tribus prius, non nisi modice interpolatus, sic prosequitur: Item passio sanctarum Graciliane et Felicissimæ virginum. De Macario et Juliano pure. In fine de sancta Clara, ut ANTVERP-MAXIMI S, etc.	GREVEN. Eodem die, Porcarii abbatis monasterii Lirinensis et martyris, cum sociis monachis quingentis, sub Geiserico Wandalorum rege pro fidei veritate coronatis. Item Wuberti confessoris. Apud Assisium, transitus beate Clare virginis. Quæ cum esset annorum xviii, relicto seculo, nuptiarumque copula, immortalis sponso Christo per sanctum Franciscum consecrata, Ortilis pauperum dominarum fundamentum, gloria et regula, omnisque perfectionis speculum facta est. Tandem in sancto proposito exactis xlii annis quævit, miraculis multis coruscans. In Praga Bohemix, sanctæ Agnetis virginis.	Porcarii, etc.
<i>Claræ.</i>	VICTORIN. et REG. SUEC. sign. num. 130. Item passio sancti Graciliani et Felicissimæ virginis.	Apud Coloniam Agrippinam, commemoratio secunda beate Ursule reginæ, et sodalium ejus undecim milium virginum, in ecclesia eorundem. Hæc Colonix propria sæpe repetuntur.	Wuberti.
<i>Hilarie</i> <i>cum aliis</i> <i>sociis.</i>	MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Clare virginis de Ordine Minorum. Hilarie martyris cum aliis tribus. Quiriaci, Largionis, Crescentiani cum xxii, martyribus, Graciliani et Felicissimæ martyrum.	MOLAN. In civitate Assisio, sanctæ Clare virginis, primæ plantæ Ordinis pauperum dominarum, quæ vita et miraculis claruit. Iotro monasterio, sanctæ Aglibertæ abbatissæ. Eodem die, Porcarii ab-	De Clara.
<i>Ethelwoldi.</i> <i>Lamberti.</i>	ALTEMPS. Eodem die, sancti Ethelwodi. Vide i Augusti. Civitate Cantuaria, sancti Lamberti archiepiscopi et confessoris.	Hic autem, sic scribit: Eodem die, Porcarii abbatis monasterii Lirinensis et martyris. Iotro monasterio, sanctæ Aglibertæ abbatissæ. Tunc: Die duodecima, sanctorum martyrum, Photii et Aniceti. Denique ut BRUXELLEN.: Montibus Haunonia, translatio sanctæ Wualde- trudis.	Aglibertæ.
<i>De Clara.</i>	FLORENTIN. In civitate Assisii, natale sanctæ Clare virginis. Quæ fuit prima planta Ordinis pauperum dominarum, quæ et vita et miraculis claruit. Migravit ad Dominum, anno Domini mccc.iii.		Porcarii.
<i>De Ursula.</i>	EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Colonia Agrippina, commemoratio sanctæ Ursule reginæ et sodalium ejus undecim milium virginum in ecclesia eorundem. In Euplo pura est. Sequitur: In Assisio civitate, natale beate Clare virginis, etc., ferme ut supra ANTVERP-MAX. Tum: Apud Augustunam		De Ursula.
<i>De Clara.</i>			Photii et Aniceti.
			Translatio- nis Wualde- trudis.

Idibus.

Die 13.

Hippolyti.
Concordie
et aliorum.
Cassiani.
Radegundis.

Rome, beati Ypoliti martyris, qui pro confessionis gloria, jubente Valeriano præside, ligatus pedes ad colla indomitorum equorum, sic per cardetum et tribulos tractus emisit spiritum. Passa est etiam Concordia nutrix ejus, quæ ante ipsum plumbatis cæsa martyrizavit; et alii decem et novem de domo ejus, qui simul decollati sunt. Eodem die Forosillæ, natalis sancti Cassiani, qui cum adorare noluisse, vocalis pueris, quibus docendo exosus fuerat, data est facillas eum perimendi, quorum quanto infirmior erat manus, tanto graviolem martyrii pœnam dilata morte faciebat. Pictavis, sanctæ Radegundis reginæ, ejus vita virtutibus et miraculis late claruit.

Consonant codices ferme omnes: Præta. Herimien. Antwerp-Major, Roswyd. Antwerp. et Max-Luffec. Munerat. Greven. et Molan. Accedunt: Antwerp-Max. Utraject. Leyden. Lovanien. Albergen. et Danicus.

VARIA

VARIA LECTIO. Solus Molan. recte *Hippolyti*; Praten. *Hippoliti*; Greven. *Hipoliti*, Herinien. *Yppoliti*; reliqui omnes cum Hieronymianis, ut est in textu hic, et xxx Januarii. Antverp-Maj. *qui confessoris*, etc., omisit *pro*. Rosweyd. *ligatis pedibus...* sic per *cardos*, pro *carduos*, ut habet Beda; *Cardetum* scribunt omnes, Ado *Carductum*, neutrum placet, *Equorum indomitorum*, est in Antverp-Majore. De *Concordia* legunt Greven. et Molan. *qua ante plumbatis cæsa martyrium sumpsit*; Rosweyd. et Munerat. ultima etiam mutant, *mutyrisata est*; Antverp-Max. cum reliquis, *migravit ad Dominum*. Rursus hi omnes cum Antverp. et Max-Lubec. habent, *qui simul cum eo decollati sunt*. Sed aliter invertunt Greven. et Molan. *decollati sunt simul et alii decem et novem de domo ejus*. Antverp-Maj. *pro et alii*, male legit *et alios*. *Forosilla* voce unica scribunt omnes, excepto Molano, qui recte distinguit *Foro Syllæ*. Rosweyd. turpiter mutat *die*, in *saecta*; eodem *S. Forosilla*. Antverp-Max. cum suis legit, *Cassiani episcopi et martyris*, Rosweyd. ponit, *erosus fuerat factus*, Greven. et Molan. *erosus factus fuerat*. Item *perimendi eum*, pro quo Antverp. et Max-Lubec. cum *punicendi*. Antverp-Maj. *facultas data est eis*. Munerat. *data eis facultas*, et post, *dilatata morte faciebant*. Omnia hæc in textu simplicius. Greven. et Molan. legunt: *Pictavis, depositio sanctæ Radequndis reginæ, cujus virtutibus et miraculis late claruit vita*, Vox *depositio* est etiam in Antverp. Max-Lubec. Antverp-Max., etc. In duobus primis, deest *late*, pro quo Munerat. supponit *luce*, legens: *depositio sanctæ Erudqundis*.

OBSERVATIO. Inter illustres Ecclesiæ martyres plane numerandus est *Hippolytus*, in vetustissimis Hippolyti et
soc. Kalendariis et Martyrologiis omnibus laudatissimus; quicquid de Actorum ejus veritate eorumque cum alterius presbyteri Hippolyti martyris Ostiensis identitate ex Martyrologorum confusione merito disputetur. Hieronymiana id rursum peculiare habent, quod socios et quidem expressis nominibus ei conjungere videantur, quorum nulla apud reliquos mentio. Placuit Usuardo Bedæ encomium, quod ab ipso ex longiori Adonis historia elegantius contrahi non potuisset, servatis plerisque Actorum ibi relatorum verbis. Dubium hinc suboriri natum est, an vere elogium istud Bedæ tribuendum sit. At cum idem et Rabanus referat, facile tollitur quicquid prima fronte difficultatis occurrit. Notkerus Adoni quam Bedæ conformior est, errans tamen in numero eorum, qui de Hippolyti familia passi dicuntur. Atque hic saltem clare innuit Florentinus, Notkerum sua, de more, ex Adone accipere, quod alibi toties et inanifestius observare potuisset. Hæc quidem denno satis plana sunt, quantum instituti hujus ratio postulat; notandum tamen, quod principio inuimus, Hippolytos hic duos a Martyrologis nostris confundi, dum *Concordia* nutrix vocatur, etc. Itaque illustris et toties celebratus martyr, is ipse est, de quo ad xxx Januarii diximus, isque idem verosimillime, qui a Prudentio celebratur, Novatiano schismati aliquando implicitus, etc. De quo vido Ruinartium inter sincera a pag. 155, ac Tillemontii notam tomo 3 pag. 675 et alibi. Alium tamen etiam Laurentii socium recolimus, quem in Actis operosius ab Hippolytis aliis secerneamus. Pro textus simplicitate, ut supra dicebamus, hæc satis plana sunt. — Sed quid *Cassiano* Cassiani. facias, quem Hieronymiana (si quidem de hoc Cassiano loquantur) inter Hippolyti socios collocant; Beda item et post eum Rabanus, diserte *Romæ* tribunt; contra vero, Romanum parvum, Ado, Notkerus, orthographia deficiens, et alii *Foro Syllæ*, hodie *Imalæ*; estque ipsa Prudentii poete sententia, quam vide apud Ruinartium pag. 593, vel prosa expressam apud Surium hoc die. Adde que diligenter observat Tillemontius tomo 5, pag. 531 et pag. 794. Notat aliqua Baronius, que rem componere queant, nisi difficultas auferretur ex *Cassiano Tuderino* episcopo et martyre, in Romanum modernum inserto, quem maluit alii a priori non divellere; nos hujusmodi difficiliores disquisitiones ad proprium locum exigendas remittimus. Certum est, Usuardum phrasim Adonis secutum, atque ex ejus elogio, quod apud Bedam, Rabanum et Notkerum idem prorsus est, sumi contraxisse. — *Radequndem*, Radequndis ut plures alios tardius passim adjectos memoravit Hieronymiana, memorat Florus; quidni et ab Adone positam dicamus, licet a Rosweydo in appendicem rejecta sit? Ita censuit Mosander, magisque adeo in eam opinionem inducor, quod a Notkero consignetur. Utut est, potuit Noster eam, aliunde sibi satis notam, adnectere, cum brevi laudatimmenta omnibus sanctis feminis sive virginibus, sive conjugatis, sive viduis communi, ut ex textu patet, quem pure et plane, Usuardium esse, res ipsa loquitur. *Radequndis vitam*, a *Fortunato et Bandoninia* sive *Baudunivia* scriptam, vulgavit Surius, et novis curis sec. I Benedict. edidit Mabilio, variis notis illustratam. Cetera ex Gregorio Turonensi repetenda sunt. Observationi finem faciet metricum Wandelberti encomium de primo et ultimo textus nostri Sancto:

*Idibus Hippolytum comitem Laurentius astris
Pro Christi parvuli recipit certamine passum,
Reginam meritis virtute fideque colendam
Tellus tum venerans Radequndem Aquitana frequentat.*

AUCTARIA.

Textus mutilus.

PULSANEN. *Romæ, beati Ypoliti martyris et sociorum ejus. Qui pro confessionis... et sic per cardetum et tribulos emisit spiritum. In civitate Modomalensi, in loco qui dicitur Forum Corneliense, natalis sancti Cassiani martyris. Desunt reliqua omnia, ut sæpe hic codex mutilus esse solet.*

CENTULEN. *Romæ, passio Ypoliti martyris et Concordiæ nutricis ejus, cum aliis XIX decollatis, Pictavis, sanctæ Radequndis reginæ, cujus vita virtutibus et miraculis late claruit. Forosillæ sancti Cassiani martyris.* Textus contractus.

BRUXELLEN. In Hippolyto modice interpolatus,

de Cas-

- De Cassiano.* de Cassiano, Adonem aut similem alium describit, hoc modo : *Eodem die, Foro Sillæ, sancti Cassiani martyris. Qui cum adorare ydola nolisset, interrogatus a persecutore, quod genus artis haberet, respondit, quæ pueros notas doceret. Et mox spoliatus vestibus ac manibus post tergum revinctis, statuitur in media, vocatisque pueris, quibus docendo exosus factus erat, data est facultas eum perimendi. At illi quantum doluerant discentes, tantum se ulcisci gaudentes, alii eum tabulis buxis feriabant, alii subulis et stilis vulnerabant. Quorum quanto infirmior erat manus, tanto graviores martyrii pœnam dilata morte faciebant. Pictavis, depositio sanctæ Radegundis reginæ, quam in Thuringia captam Lotharius Francorum rex sibi conjugem sociavit; quæ post, mutata veste, virtutibus et miraculis late clauit. Item sancti Wichberti abbatis.*
- De Radegunde.* *Wichberti.* *De Hippolyto et sociis.* HAGENOEYEN. Romæ, natale beati Ypoliti martyris et sociorum ejus decem et octo, de familia sua. Quem beatus Laurentius convertit ad fidem postquam vidit miracula, quæ fecit per eum Dominus. Hic postquam corpus Laurentii sepulturæ tradidisset, tentus est a Valeriano, et Decio præsentatus, nudatus est veste sua et fustibus cæsus, et cum non consentiret sacrificare ydolis, jussi sunt omnes de familia ejus capite truncari. Passa est etiam beata Concordia nutrix Ypoliti, ipso die, quando fustibus est cæsa ad mortem. Et ipse Ypolitus gratius Deo egit de fortitudine servorum suorum, et tunc Ypolitus tractus est per cardos et tribulos ab equis indomitis, donec spiritum emitteret. In Cassiano et Radegunde non nihil etiam interpolatus est.
- Viriani alias Juniani.* DAVERONEN. In pago Pictavensi, sancti Viriani (an non Juliani, vel potius Juniani?) abbatis canonici Nobiliacensis.
- Textus brevior.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJEC. Hippolyti martyris (qui) per cardutum et tribulos tractus, emisit spiritum. Radegundis reginæ. Concordiæ, nutricis Hippolyti et aliorum XIX de ejus familia. Cassiani martyris. Euplii martyris. Ex die præcedenti huc translatus est.
- Euplii.* FLORENTIN. Mediolani, sancti Simpliciani episcopi, discipuli sancti Ambrosii. Hic composuit vitam et historiam sancti Zenobii episcopi Florentini. Addit STROZZIAN. Cujus vita extitit gloriosa, et sic in pace quievit.
- Simpliciani.* EDITIO LUBECO-COL. In Hippolyto non multum differt ab HAGENOEYEN. In Cassiano fere pura est. Tum : In pago Pictavo (Pictavo) sancti Juliani abbatis. Pictavis, depositio sanctæ Radegundis, etc. De ea satis dictum est.
- Wichberti. Potentiani. Simpliciani.* BELIN. In textu non satis castigatus, adjicit in fine : *Eodem die, depositio sancti Simpliciani episcopi et confessoris.* Secunda editio rectius scribit, cum FLORENTIN. Simpliciani. Vide sequens GREVENI Auctarium.
- Wichberti. Potentiani. Simpliciani.* GREVEN. Ipso die, Wichberti episcopi et confessoris. Potentiani (an non Pontiani?) episcopi. Mediolani, depositio beati Simpliciani episcopi et confessoris. Qui ob celebrem sanctitatis suæ famam, ex eremita senio confecto, beato Ambrosio succedens, sicut in vita solitaria Domino specialiter extiterat devotus, ita ad regimen ecclesiæ assumptus, sancti Ambrosii imitator extitit strenuus. In pago Pictavensi, sancti Juliani abbatis. Apud Mediolanum, translatio sanctorum martyrum Sisinnii, Martyrii et Alexandri. Item sancti Laudulphi. Ermeudrudis virginis.
- Juliani. Translatio Sisinii. Laudulphi. Ermeudrudis virginis.* MOLAN. Aliis litteris de Cassiano textui inserit Bedæ vel Adonis verba : *Scribit hoc Prudentius poeta.* In fine de Radegunde subjicit : *A Fortunato presbytero descripta. Eodem die, depositio sancti Simpliciani episcopi et confessoris. Ipso die, sancti Laudulphi. In Germania provincia, natale sancti Wuigberti presbyteri et confessoris. Dein typis minoribus : In Anglia, sancti Wigbaldi confessoris, in Lindissi abbatis. De quo Beda in gestis Anglorum lib. 4 cap. 3. Eodem die, sancti Hariolphi, primi abbatis Elwangensis.* Editiones aliæ in textu vix differunt. In fine : *Ipsa die, sancti Laudulphi episcopi Ebroicensis.* De Simpliciano et Wigberto, ut supra. Tum : *Die decima tertia, sancti patris et confessoris Maximi.* Demum, minoribus typis : *Eodem die, sancti Hariolphi, etc., ut est in priori editione.* Vide Castellannum, qui pro Hariolphi, legit Herulfi.

XIX Kal.

Die 14.

Vigilie Assumptionis. Eusebii.

Vigilia Assumptionis sanctæ Mariæ. Romæ via Appia, natalis beati Eusebii presbyteri et confessoris, qui a Constantio Augusto, ob Catholicæ fidei defensionem, in quodam cubiculo domus suæ inclusus, ibique in oratione constanter perseverans, dormitionem accepit.

Codices puri sunt Præten. Heriuën. Antwerp-Major, Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Tota consistit in duabus codicum discrepantiis. Prima est, quod Antwerp-Major et Munerat. pro Constantio, male scribunt Constantino, quod sæpe alibi factum observavimus. Magis a reliquis discedit Grevenus, ejusque in hujusmodi variantibus perpetuus sectator Molanus. Uterque igitur principio ita enuntiant : *Vigilia Assumptionis Dei genitricis Mariæ.* Ex reliquis abunde constat Adonis et Usuardi lectio.

Vigilie Assumptionis B. M. V.

OBSERVATIO. A quo potissimum tempore celebrari primum cœperit, saltem in Galliis, Vigilia Assumptionis sanctæ Mariæ, ex Adonis ætate omnino colligendum est, qui inter Martyrologos eam primus in sacros retulisse videtur, vetustioribus omnibus, ut sunt Hieronymiani, Romanum parvum, Beda, Florus, Rabanus, de ea plane tacentibus. Wandelbertus item de solo Eusebio meminit, ut post dicemus. Interim Usuardus æque ac Notkerus totidem syllabis sua ex Adone descriperunt. Atque hic iterum monitos velim Romani parvi suggilatores, quam suis abducantur præjudiciis, dum Martyrologium illud ex Adone contractum importune contendunt, ubi et hoc et aliis die-

bus

bus tam multa in Adone reperiunt, quæ Romani parvi auctori numquam nota fuisse manifeste patet. — De *Eusebio* hoc nostro Romano nihil item memorant codices Hieronymiani, apud quos *Eusebius* quidem aliquis notatur, sed iis distinctus, aut, si ita vis, confusus characteristicis, etiam *Titulo conditoris*, quæ alium a Romano hoc nostro demonstrant. Beada annuntiationem suam paucis circumscriptis, ne positione quidem expressa: *Natale sancti Eusebii presbyteri*. Romanum parvum melius rem explicat: *Romæ. Eusebii presbyteri et confessoris, sub Constantio Arriano, sepulti in cæmeterio Callisti*. Plura ex Actis ejus colligit Ado, quæ nonnulla castigatione indigent, quemadmodum et ea quæ Rabanus Bedæ superaddidit. Videatur Baronius ad annum cccclvii num. 45 ubi de Clericorum, hinc reduci Romam Liberio, illinc Feliei adherentium, schismate plenius agitur, et in quo Eusebius partem non modicam habuisse videtur. Rursus tomo 12 pag. 887 adduntur aliqua probabiliter huic Eusebio adscribenda, sed proprio loco cum ceteris examinanda. Notkerus Adonem sequens Liberio etiam adversatur, Eusebium insuper *Episcopum* nominans. Noster a controversis quasi studio abstinent, satis habet ea ex Adone decerpere, quæ egregium *Confessorem*, pro fidei integritate contra Arianos tuenda et passum et mortuum abunde exornent, sic tamen ut martyr is laurea nusquam tribuatur, a qua etiam abstinent Acta, prius a Mombratio tomo 1 pag. 258, deinde a Balazio vulgata lib. 2 Miscell. pag. 141, haud multum dissimilia iis, quæ Adonis elogio continentur. Fatendum est, ut jam dixi, præfata Acta, nonnulla castigatione indigere, verum Tillemontius tomo 6 a pag. 776, et alii, Felicis Papæ II adversarii, præter modum rem exaggerant, dum suspecta habent, quæcumque Pontificis illius gestis consentanea sunt, ut suis locis magis declarabitur. Interim antiqua Kalendaria Frontonis et Allatii, cum Gregorii Sacramentario, non alium Eusebium, quam hunc nostrum laudare perspicuum existimo, quidquid Fronto duos Eusebios pag. 53 et 121 confudisse videntur, velitque *Eusebium Papam* fuisse *martyrem*; quod mirum, hic a Tillemontio allegari, qui tomo 5 pag. 100, eam laureolam Papæ non tribuit. Hæc refer notulam Motharii in nupera versione Martyrologii Romani. Idem est Eusebius noster, quem Wandelbertus hoc die canit:

*Quæ decima et nona est Septembris ante Kalendas
Eusebium Romæ sancit celebratque beatum.*

AUCTARIA.

Eusebii.

Justi et Pastoris.
Demetrii.

Werenfridi.

Felicis et Fortunati.

Peregrini.

Felicis et Fortunati.

Irenæi et Abundii.

De Eusebio.

De Gregorio.

Demetrii.

De Werenfrido.

in finibus

- R**OSWEYD. Deest Vigilia. Tum: *Natale beati Eusebii presbyteri et confessoris, Romæ via Appia. Qui a Constantio Augusto ob Catholicæ fidei defensionem, in quadam cubiculo domus suæ inclusus, ibique, etc. Eodem die, in Batnensi insula vico Elst, sancti Werenfridi presbyteri, qui a beato Willebrordo Trajectensi episcopo, eidem genti prædicator transmissus, post beatæ prædicationis cursum in pace quievit, in loco suprascripto. Vita ejus exstat apud Surium.*
- P**ULSANEN. Sic incipit: *Vigilia Assumptionis sanctissimæ Dei genitricis et Virginis Mariæ. In Eusebio satis purus est.*
- ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN.** In textu puri, addunt: *In Africa, sancti Demetrii. Cum his conveniunt ALBERGEN. et DANIC. Est præterea in Romano moderna.*
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. et LOVANEN.** Idem etiam augmentum habent, sed præterea addeunt: *Ipsa die, sancti Werenfridi presbyteri et confessoris.*
- CENTULEN.** *Vigilia Assumptionis sanctæ Mariæ. Romæ, sancti Eusebii presbyteri, qui factione Arrianorum martissimam (vult dicere in utriusque) custodiam mancipatus, diebus non paucis ibi maceratus, dormitionem accepit. Aquilegiæ, sanctorum Felicis et Fortunati fratrum martyrum. Vide Auctaria XIV Maii.*
- BRUXELLEN.** *Vigilia Assumptionis beatæ Mariæ, perpetuæ Virginis. Romæ via Appia, sancti Eusebii presbyteri. Qui Constantium Augustum et hæreticum audacter arguebat. Unde ipse diutine custodiæ mancipatus et in cubiculo domus suæ inclusus, ibique in oratione constanter perseverans, dormivit in Christo. Et sancti Gregorii presbyteri et confessoris. In Africa, natale sancti Demetrii. Puto indicari supra Gregorium, qui Eusebium sepelivit.*
- IIAGENOVEN.** *Romæ via Appia, natale beati Eusebii presbyteri et confessoris, qui dum Constantium hæreticum imperatorem (argueret) et injuste illum*

agere affirmaret contra episcopos et clericos orthodoxos, ab eodem Constantio pro defensione Catholica fidei, septem mensibus in cubiculo domus suæ, quæ erat quatuor cubitorum latitudinis, inclusus, ibique in oratione perseverans, dormitionem accepit. In Hispania civitate Compluto, passio Justi et Pastoris fratrum, etc. De quibus actum est VI Augusti. In Africa, sancti Demetrii. Vult dicere Demetrii, ut supra.

MAFRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Eusebii confessoris. Vigilia. Werenfridi confessoris, patroni in Elst, in Betua, diæcesis Trajectensis.*

CAMBERIEN. *Apud Aquileiam, decollatio sanctorum Felicis et Fortunati fratrum. Vide supra.*

VATICAN. Num 5949. Addeit: *Natale sancti Peregrini. De eo nihil apud alios.*

FLORENTIN. *In Vicentia civitate, sanctorum martyrum Felicis et Fortunati. Romæ, sanctorum martyrum Irenæi et Abundii, sicut legitur in gestis sancti Hippolyti martyris. Quos sanctus Justinus sepelivit juxta corpus beati Laurentii martyris, in agro Verano via Tiburtina, die vigesimo post passionem ipsorum martyrum. Vide die XXVI Augusti.*

EDITIO LUBECO-COL. *Vigilia Assumptionis beatæ Mariæ Virginis. De Eusebio, post domus suæ, addit, habente in latitudine pedes quatuor, inclusus, ibique in oratione constanter perseverans, post menses septem felivem dormitionem suscepit. Item Romæ, sancti Gregorii presbyteri et confessoris. Hunc Constantius imperator, eo quod corpus beati Eusebii presbyteri sepeliverat, fecit in eadem cryptam vivum includi, quem Orosius presbyter noctu colligens semivivum, et emisso spiritu, sepelivit eum juxta corpus beati Eusebii. In Africa, natale sancti Demetrii episcopi et confessoris. In Elst, depositio sancti Werenfridi presbyteri et confessoris, qui ab Anglia cum sancto Willibrordo veniens, usque Batuum missus, novellum Christi populum in Elst et Westervoert et in finibus illius fideliter recit. Et*

in finitibus miraculis clarificatus, tum in vita quam in morte, feliciter in Domino obdormiuit, et miraculose in Elst sepultus fuit. Vide miraculum in GREVENO.

BRIAN. *Vigilia Assumptionis beate Mariæ Virginis.* In Eusebio ferme purus, in fine adjicit: *In Africa, sancti Demetrii.* Puto esse errorem typographi, legendumque eum ceteris, *Demetrii.*

Demetrii.

Felices, etc.

Demetrii.

Fachman.

De Gregorio.

In Vincentia, sanctorum Felices et Fortunati.

GREVEN. *In Africa, natalis sancti Demetrii episcopi et confessoris.* In Hibernia, Fachua, (Fachmani) episcopi. Romæ, beati Gregorii presbyteri et confessoris. Qui cum corpus beati Eusebii unum cum Orosio presbytero in cripta sepelissent, titulo apposito EUSEBIO HOMINI DEI, Constantius imperator, hoc audito, Gregorium in eadem cripta includi precepit. Quem Orosius semivivum noctu excepit, et post paululum defunctum, juxta beatum Eusebium sepelivit. Item sancti Felices. Deposito sancti Werenfridi presbyteri et confessoris. Qui cum sancto

Felices.

De Werenfrido.

Willebrodus Trajectensi episcopo de Anglia veniens, Batuum insulam vetustis purgavit erroribus, sollicitoque gubernavit, multis in vita pariter et post mortem clarus miraculis. Sacri etiam corporis ejus gleba, cum de ipsa populi discerperent, navi sine regimine imposta, angelico ductu ad ulteriorem ripam tetendit. Ubi iterum vacis plastro subjunctis superimposita, absque humana directione, in locum, Elst dictum, ubi nunc placide quiescit, perducta est. Eusebii confessoris, discipuli beati Hieronymi, natione Crenouensis, qui post obitum Hieronymi, cum monasterio illius laudabiliter profuisset, et jam

Eusebio alterius.

sepulturæ traderetur, monachus quidam, qui oculos amiserat, osculato corpore ejus, visum recepit.

MOLAN. De Eusebio ex Adone adjicit: *Cujus corpus collegerunt Gregorius et Orosius presbyteri et sepelierunt in crypta juxta corpus beati Sixti episcopi et martyris, via Appia in cœmeterio Callisti, ubi et titulum ipsius scribentes, posuerunt ita: EUSEBIO HOMINI DEI.* Audiens autem Constantius, quod Gregorius et Orosius sepelissent corpus beati Eusebii; in eadem crypta, ubi illud condiderant, precepit vivum includi Gregorium. Huic semivivum nocte Orosius excepit inde, et post paululum defunctum, juxta corpus sancti Eusebii sepelivit: factaque est gravissima persecutio in Catholica Ecclesia ab Arianis, sedem Apostolicam tenente Liberio. In Africa, sancti Demetrii. In Vincentia, sanctorum Felices et Fortunati. Item Werenfridi, presbyteri et confessoris, ejus corpus in Ducatu Gheltrie, in vicu, qui dicitur Elste, requiescit. Dein typis minoribus: Item, sanctæ matris nostræ Athanasie, ejus vita et institutio ac miracula habentur in Simonis metaphrasi, a quodam viro pro narrata, qui partim ea vidit, partim a mulieribus, ipsius matris familiaribus, audivit. Alicæ editiones de Eusebio et Demetrio eadem repetunt. Ibi rectius scribitur Werenfridi et Gheltrie. Demum minoribus typis subditum: *Hic predicator egregius, versus Batuum missus, novellum Christi populum in Elst et Vnesteroit et in finibus illis feliciter verit.* Vide plura in Auctario GREVENI. Item sanctæ matris Athanasie. Videatur ejus vita apud Surium.

De Eusebio.

Demetrii.

Felices, etc.

Werenfridi.

Athanasie.

XVIII Kal.

Die 13.

Dormitio
B. M. V.

Dormitio sanctæ Dei Genitricis Mariæ, ejus sacratissimum corpus etsi non invenitur super terram, tamen pia mater Ecclesia venerabilem ejus memoriam sic festivam agit, ut pro conditione carnis, eam migrasse non dubitet. Quo autem illud venerabile Spiritus sancti templum nutu et consilio divino occultatum sit, plus elegit sobrietas Ecclesiæ eum pietate nescire, quam aliquid frivolum et apocryphum, inde tenendo docere. Romæ via Appia, sancti Tharsicii acolyti et martyris, qui eum deferret quodam die Christi corporis Sacramenta, et nec vellet ea discutientibus prodere paganis, tandem est fustibus et lapidibus maceratus ab eis, quousque exhalaret spiritum.

Tharsicu.

Ita Praten. Heriuieu. Antwerp-Major, Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Solus Molan. pro *sacratissimum*, substituit, *sanctissimum*. Item cum Greven. scribit *invenitur*. Item, *quatenus pro conditione*, ubi ceteri omnes, *ut pro conditione*. Munerat. pro. *Quo autem, etc.*, legit, *Quod autem*. Antwerp-Major habet, *plus elegit sobrietas cum pietate*, alii melius, *sobrietas Ecclesiæ*. Reliqui in textu *apocryphum*, ex Praten. et Greven; plerique alii *apocryfum*, solus Molan. recte, *apocryphum*, sed cum Greveno omittit sequentem particulam *inde*. Variant in sequentis martyris nomine, aliis *Tharsii*, aliis *Tarsicii*, aliis *Tharsitii* scribentibus; nos cum Heriuieu. Munerat. et aliis communis *Tharsicii*. In *acolyti*, secuti sumus lectionem Antwerp-Majoris et Greven. Alii habent *acolyti*, paulo melius Molan. *acolyti*. Pro *discutientibus*, in Antwerp-Majore est *decutientibus*. In Munerat. deest *paganis*. In Greven. et Molan. omittitur particula *et*, sensu quidem nitidiori, sed textui non conformi. De *exhalaret* alibi dictum est.

Dormitio
B. M. V.

OBSERVATIO. Kalendariorum jam sæpe citatorum Allatii et Frontonis una est de hodierno festo sententia: *Solemnia de pausatione S. Mariæ*. Sacramentaria *Assumptionem* enuntiant; at *Sanctæ Mariæ dormitio* iisdem hodie terminis exprimitur a Beda et Romano parvo et Adone, tametsi hic pridie disertissime legerit, *Vigilia Assumptionis*. Rabanus Bedam describere solitus, hic tamen posuit, *Assumptio sanctæ Mariæ*, quo modo etiam ex Lucensi suo refert Florentinius; nam Corbeiensis

Acherii,

Acherii, secundo loco scripsit : *Et Assumptio sanctæ Mariæ matris Domini nostri*, silente ad hæc vetustissimo Epternacensi. Quam multa de *Assumptione* et *Dormitione*, morte et resurrectione ultro citroque pridem disceptata sint a Baronio, Gretsero, Florentinio ; recentius a Jolio, Lammojo, Billiardo, Lambecio ; atque etiam a recentissimis Tillemontio tomo I, Castellano ad xvi Januarii, aliisque, non est hujus loci pluribus prosequi. Hoc summopere miror, fuisse qui nuperrime confidenter assereret, hic saltem clare patescere, Usuardum et Adonem sese mutuo non transcripsisse (*sans qu'on puisse dire pour cette fois que l'un l'a fait pris de l'autre.*) Sic ille ex Tillemontio pag. 477, cum forte nusquam evidentius demonstretur oppositum. Videat curiosus lector Adonis festivitates Apostolorum, annuntiatione omnium ultima, vi Idus Septembris, oculosque testes advocet, an quidquam afferat Usuardus, quod ex Adone ad verbum non transumpserit, iis hinc inde rescissis, quæ passim aut consulto, aut brevitatis causa, intacta reliquit. Quæ Notkerus fusius disputat, nihil ad nos attinent ; nec illam quæstionem ventilare lubet, cur in Hieronymianis beatissimæ virginis *depositio* xviii Januarii consignata sit. Apud alios diebus aliis fontes Usuardi attigimus, et hoc ad rem nostram satis ; qui plura cupiunt, consulant laudatos scriptores ; caveant tamen, ne cum Lambecio, in sacro itinere Cellensi pag. 31, ea Usuardo tribuant, quæ postmodum adjecta sunt, ut in Auctariis videre licebit, ex codicibus Ultrajectino, Leyden. et aliis. Unum notare non pigeat, funosam illam de Usuardi verbis controversiam, tanta contentione ab annis quadraginta et amplius Parisiis agitatum, ad Adonis auctoritatem primitus fuisse revocandam. Superest elegans distichum, quo triumphandam Deiparam prosequitur Wandelbertus :

*Octava et decima, mundi lux flosque Maria,
Angelico vomitata choro petit athera Virgo.*

Alterius annuntiationis nostræ fundamentum sic sternit Romanum parvum : *S. Tharsicii acolythi et martyris*. Eum antiquiores non memorant. Ado elogium satis nitidum concinnavit, quod descripsit Notkerus. Usuardus vero non omnia quidem sumpsit, sed nihil habet, quod non inde verbatim acceperit. Sunt itaque et Adoniana et plura Usuardina, quæcumque in hodierno hoc nostro laterculo continentur. Tharsicii certamen describitur in Actis S. Stephani Papæ, de quibus nihil hic dicendum superest. Vide Tillemontium tomo 4, pag. 32.

AUCTARIA.

De Assumptione B. M. V.

ROSWEYD. Incipit : *Dormitio sive Assumptio sanctæ Dei genitricis et perpetuæ Virginis Mariæ*. Sequuntur reliqua satis pure. Pro Tharsicio nomen aliud substituit, sic legens : *Natale beati Euticiani presbyteri*, etc., ut in textu.

De Assumptione.

PULSANEN. *Assumptio gloriosissimæ genitricis Domini nostri Jesu Christi et perpetuæ Virginis Mariæ*. Cetera bene ; sed dæst Tharsicii.

De Tharsicio.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. *Assumptio sanctissimæ Dei genitricis Mariæ*, expunctis reliquis. Tum de Tharsicio fusius ex Adone his verbis : *Eodem die, sancti Tharsicii acolythi et martyris. Quem cum pagani invenissent Sacramenta corporis Christi portantem, ceperunt disquirere quid gereret. At ille indignum iudicans porcis margaritas prodere, tandem est mactatus fustibus et lapidibus, quousque spiritum exalaret. Et revoluta ejus corpore sacrilegi discussores, nichil Sacramentorum Christi in ejus manibus aut vestibus invenerunt. Christiani autem corpus martyris collegerunt, et in cimiterio Calixti via Appia sepultus est.*

ANTVERP-MAX. *Assumptio sanctissimæ Dei genitricis Mariæ (vel secundum Cathusienses ex Martyrologio sancti Hieronymi) Dormitio sanctæ Dei genitricis, ejus, etc. Romæ via Appia, in cimiterio Calixti, natale sancti Tharsicii acolythi et martyris. Quem cum pagani invenissent, etc.*

LOVANIEN. Simpliciter : *Assumptio sanctissimæ Dei genitricis Mariæ. Cujus sacratissimum corpus et si, etc.* Est in reliquis præcedenti similis.

Plura de Assumptione.

ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERG. et DANIC. Sic incipiunt : *Assumptio sanctissimæ Dei genitricis Mariæ. Ad ejus venerandus crequus, sicut legitur in libro de divinis nominibus, princeps Apostolorum Petrus et alii Apostoli convenerunt. Affuit etiam Thymotheus, Areopagitu Dyonisius, et quamplures alii viri sancti, divinam prosequentes laudibus bonitatem. Hæc sunt quæ supra a Lambecio perpe-*

ram Usuardo tribui diximus. Ceterum cum textu pergunt, *cujus sacratissimum corpus et si non invenitur, etc. usque, ad finem, plane ut ANTVERP-MAXIMUS, etc.*

CENTULEN. *Gloriosæ Domine Mariæ nostræ, semper Virginis Dei genitricis felix et beata Dormitio. Cujus sacratissimum corpus, et si super terram non invenitur, tamen pia mater Ecclesiam venerabilem ejus memoriam peragit sic festinam, ut pro conditione carnis eam migrasse non dubitet. Romæ via Appia, sancti Tharsicii acolythi et martyris. In Palestina, sancti Eusebii martyris.*

BRUXELLEN. *Assumptio beate Mariæ semper Virginis, matris Domini nostri Jesu Christi. Ad ejus sacri corporis sepulturam et venerandas crequias, sicut in libro de divinis nominibus legitur, beatus Petrus et alii Apostoli, ac quamplures viri sancti convenerunt, divinam bonitatem laudibus prosequentes. Itaque pia mater Ecclesia ejus memoriam sic festinam agit, ut conditione carnis eam migrasse non dubitet, sed un beatissima ejus anima sacro corpori reunita, an illo in terra relicta, celos transcendit, plus elegit sobrie nescire, quam iude aliquid apocriphum firmando docere. Romæ via Appia in cimiterio Calixti, natale sancti Tharsicii acolythi et martyris. Quem cum pagani, etc., ut supra.*

HAGENOVEN. Initio ponit : *Dormitio Dei genitricis Mariæ*. Deinde ULTRAJECTINO et aliis per omnia similis, post, *tenendo docere, hoc attexit : Omnes tamen Doctores sancti dicunt cum carne et anima assumptam in calum, præter solum Jeronymum, qui nihil certi de ejus asserit Assumptione. Propositio valde generalis est.*

MATIC-CARTIS-ULTRAJECT. *Assumptio gloriosæ virginis, Tharsicii acolythi martyris. Arnulphi Metensis episcopi et confessoris. In margine autem monet : Arnulphum quidam ponunt sequenti die, et sic erat positus. Vide itaque textum nostrum Usuardianum die sequenti.*

FLORENTIN. Pro Tharsicii, scribunt Tarsii.

EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione parum differt ab ULTRAECT., etc. Et in Tharsicio etiam convenit. In fine : *In Palestina, sancti Eusebii martyris, pro Christo decollati. Apud Nicomediam, passio sanctorum Stratonis, Philippi et Euticiani sociorumque eorum martyrum. In monasterio Flechtorp, adventus sancti Landolini confessoris, qui prius per Karolum magnum in villam Bock a Gallis fuit translatus. Scribendum est Landolini. Vide totam translationis, seu veræ, seu prætensæ historiam in commentario prævio xv Junii a pag. 1062.*

BELIN. *Assumptio sanctissimæ Dei genitricis Virginis Mariæ. Eodem die S. Tarsicii...* ut ANTVERP. et MAX-LA-BEC.

GREVEN. *Romæ, Euthiciani presbyteri et martyris. Puto Tharsicium indicari. In Palestina, sancti Eusebii presbyteri et martyris, pro Christo decollati. Nicomediæ, sanctorum Stratonis, Philippi et sociorum eorum martyrum. Suessionis civitate, sancti Arnulphi episcopi et confessoris. Qui in Brabantia nobilibus ortus parentibus, omnia dereliquit; monasterium sancti Medardi juxta muros Suessionicæ civitatis ingressus, magnis virtutum exercitiis se creverit. Factus deinde ejus loci abbas, atque ex abbate Suessionis episcopus, plenus operi-*

bus bonis quievit in pace. In monasterio Flechtorp, adventus sancti Landolini confessoris, de pago dicto Bocck, ubi per Karolum magnum translatus erat. Item, sanctæ memoriæ Alfridi episcopi Hildensheymensis et confessoris, in Essendeno monasterio quiescentis.

MOLAN. Aliis litteris, post *prodere paganis*, textui inserit : *Indignum judicans porcis prodere margaritas. In fine autem : Et revoluto, etc., ut supra. In Nicomedia, sanctorum Stratonis, Philippi et Eutychiani, cum eorum sociis. Deim typis minoribus : Eodem die Aldenburgi, depositio sancti Arnulphi episcopi et confessoris. Qui in Flandria nobilibus ortus parentibus, etc., ut GREVEN. sed in fine additur, anno Domini MLXXXVII. Editiones aliæ idem habent in textu, et in fine solum adjiciunt, usque ad nihil invenerunt Sacramentorum Christi. De Stratone et sociis, ut supra. De Arnulpho, paulo contractius. Tum minoribus etiam typis : Eodem die, sancti Jaciei sive Jacincti, Ordinis Prædicatorum, qui post multos labores, in Polonia et Russia, pro religione Christiana toleratos, moritur anno MCCLV et multis post interjectis annis, propter sanctimoniam vitæ actæ et miracula, nostra memoria in numerum Sanctorum relatus est. Transfertur in diem XVI.*

Adventus reliquiarum Landolini, Alfridi.

Stratonis, etc.

Arnulphi.

Jacinti.

*Eusebii.
Stratonis et
soc.*

*De reliquiis
Landolini.*

Eutychiani.

*Eusebii.
Stratonis et
soc.*

Arnulphi.

XVII Kal.

Die 16.

Ursacii.

In Nicea Bithiniæ, natalis beati Ursacii confessoris, qui sub Licinio persecutore, militia relicta, solitariam vitam agens, tantis claruit virtutibus, ut et dæmones expulisse et ingentem draconem orando interemisse legatur. Apud civitatem Metensium, sancti Arnulfi episcopi, qui sanctitate vitæ et miraculorum gratia illustris, hereticam vitam diligens, beato fine quievit. Romæ, sanctæ Serenæ uxoris quondam Diocletiani Augusti.

*Arnulfi.
Serenæ.*

Puri sunt Praten. Herimien. Antwerp-Major, Rosweyd. Munerat. Belin. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Scripsi *Nicea Bithiniæ* simpliciter, ut alibi, ex codicum fere omnium consensu. Greven. habet *Bitiniæ*, optime Molan. *Bithyniæ*. Belin. addit *Bithiniæ civitate*. Et hic pro *Ursacii*, ponit *Ursicii*. Turpius Antwerp-Major *Velatii*, qui deinde barbare effert, *Clitimo imperatore*; Rosweyd. *Liciano*; Munerat. *Limo*, post *confessoris*, adjiciens *et militis*. In Rosweyd. *expulisset*, in Munerat. *drachonem*, in Belin. *legitur scriptoria sphalmata sunt*; uti et *Methensium* in Herimien. pro *Metensium*. Denique in Munerat. *Arnusti* pro *Arnulfi*. Solus Belin. textum vitiat, sic legens : *Metis civitate, translatio sancti Arnulfi*, etc. Greven. et Molan. præter ceteros scribunt, *Arnulphi episcopi et confessoris*. Idem etiam habent *miraculorum gloria*, cum Antwerp-Majore. Rosweyd. et Munerat., non male quidem, sed reliqui melius cum Adone, *miraculorum gratia*. Antwerp-Major, non recte interjicit, *illustris fuit*. Praten. legit *heremiticam vitam diligens*, ut sensus, si recte construatur et cum præcedentibus conferatur, exigere videtur; sed alii omnes post Adonem, cum textu nostro conveniunt in verbo *diligens*, quod ea de causa præferendum fuit. Belin. iterum solus, *beato fine in pace quievit*. In Rosweyd. est, *natale sanctæ Serenæ*. Reliqui textui conformes sunt. *Dioclesiani et Diocleciani*, et si quæ sunt hujusmodi minutiae, satis patent.

Ursacii.

OBSERVATIO. De *Ursacio*, quem Græci, quos Baronius sequi maluit, *Arsacium* passim vocant, nihil hac die memorant Hieronymiana, tacent etiam Beda ejusque sequaces Florus et Rabanus. Ast in Romano parvo signatur his verbis : *In Nicea Bithyniæ, Ursacii confessoris, sub Licinio*. Ado ex lib. 5. Historiæ Ecclesiasticæ tripartitæ, ut ipsemet indicat, breve elogium texuit, quod totum transumpsit Notkerus, a Nostro modicissime contractum, excluso dumtaxat loco, quo vitam solitariam egisse legitur, nempe *in quâdam turre præfatæ urbis*, et verbis illis ultimis jam a nobis recitatis et porro in Auctariis non semel repetendis. Omnia fusius legi possunt citatæ ab Adone loco, vel apud Sozomenum lib. 4 cap. 16, vel apud Surium hoc die. — Inclytissimum Metensium antistitem *Arnulfum*, ab Adone xviii Julii notatum fuisse, supra diximus; ibique multa de Arnulphis variis eorumque confusione solito fusius disputavimus. Hic præcipue observandum est, Arnulfi Metensis

Arnulfi.

translationem

translationem, undecimæ ab obitu mense factam, pro natali a pluribus substitutam, idque ita Molano persuasum fuisse, auctore, opinor. Belino, ut eam vocem *translatio*, hac die in Usuardi textum inserendam putaverit. Baronius item et alii Adonem secuti, xviii Julii felicem Arnulfi transitum constanter collocant; non recte: nam hac ipsa, et non alia die, eum e vivis ereptum multis argumentis suo loco probabimus. Quæ cum Usuardo ignota non fuerint, inde omnino factum credimus, ut deserta Adonis sententia, verba ejus ex xviii Julii huc plane transtulerit. Vita a laudato Surio, hoc ipse die exhibetur, accuratius reproducta et observationibus illustrata a Mabilione sec. 2 Benedict. a pag. 149, ubi et Pauli diaconi verba recensentur. Juvat hic Wandelberti versiculum attoxere ad firmandam, quam diximus, veram sententiam de cœlesti Arnulfi nostri natali:

Septenam denamque tenes, Arnulphe, sacerdos.

Ultima commemoratio non alium rursus fontem habet, quam Romanum parvum: *Roma, Serena, uxoris Diocletiani Augusti*. Verba *sanctæ et quondam* ab Adone adjecta sunt, et ita a Nostro et Notkero descripta. Quid autem de Serena illa tandem statuendum sit, suo loco examinabitur.

AUCTARIA.

PULSANEN. *In Nicæa Bithiniæ, natalis beati Ursacii confessoris. (Pro Ursacii vel Arsacii) Apud civitatem Metensium, sancti Arnulfi episcopi et confessoris.* Desunt reliqua omnia.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. In prima et ultima puri, de Arnulfo vel Arnolfo, ita habent: *Metis civitate, beati Arnulfi, ejusdem civitatis episcopi et confessoris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. et LOVAN. De Ursacio, verba Adonis adiciunt: *Scriptum est in lib. 5 ecclesiasticæ historiæ tripartitæ. Metis civitate, translatio sancti Arnulphi, ejusdem civitatis episcopi et confessoris. In ultima annuntiatione puri sunt.*

ALBERGEN. et DANIC. De Ursacio, idem adnectunt. In Serena etiam puri sunt. Sed de Arnulfo, nihil, nempe cum de eo cum Adone et aliis egerint xviii Julii.

CENTULEN. *In Nicæa Bithiniæ, sancti Ursacii confessoris. Qui tantis virtutibus claruit, ut demones expelleret; et magnum draconem orando interemit. In Galliis civitate Mediomatrici, sancti Arnulfi episcopi et confessoris, excellentis prosapiæ et admirandæ sanctitatis viri. Item in Flandria, depositio sancti Arnulfi Suessionensis episcopi, qui inter cetera miraculorum præconia, ortum regis Francorum Ludovici, et orando impetravit, et præsertim prophetauit. In Serena purus est.*

BRUXELLEN. Incipit: *Metis civitate, sancti Arnulfi episcopi et confessoris. Qui fuit, filius Arnoldi, filii Ansberti ex Blichilde filia primi Lotharii regis Francorum; et pater Ansegisi ducis, mariti sanctæ Begghæ sororis beatæ Gertrudis. Hic sanctus Arnulphus ex Majore regia domus, Metensium fit episcopus, et ex episcopo factus solitarius, miræ vite sanctitate ac miraculorum gloria illustrior quam ante præclaruit et tandem beato fine in Christo quievit. Apud Africam, sanctorum septem martyrum: Liberati abbatis, Bonifacii diaconi, Servii et Rustici subdiaconorum, Rogati et Septimi monachorum, et Maximi pueri. Qui sub persecutione Wandalica, jussu Hunerici regis, pro fide Catholica remorum rectibus enecati, et ita singuli in modum canum, cerebris comminutis extincti sunt. Hæc iterum hujus codicis anticipatio est, vide textum Usuardinum die sequenti. In Serena satis purus, ultimo loco agit de Ursacio, in quo habet, ut codices supra. In fine manu longe recentiori: *Et beati Rochi confessoris.**

HAGENOEYEN. In Ursacio superioribus similis, ita subiicit: *Apud Italiæ urbem Vercellis, beati Eusebii episcopi et martyris, qui ob fidei, quam nitentantur Arriani corrumpere, veritatem, ab ipsis et*

Constantio imperatore in exilio missus est, et ibi arctissimo carcere mancipatus est, qui erat ejus altitudine profundior et longitudine brevior, et latitudine angustior, ita ut de latere in latus vertere se non posset. Et postea tamen ad ecclesiam suam reversus, et persequentibus cum novissime eisdem Arrianis, in ecclesia sua tractus de gradu in gradum, martyrio coronatus est. Vide 1 Augusti. Apud Metensem civitatem, translatio sancti Arnulfi episcopi, quando de Habendo castro corpus ejus extumulatum est et ad Metensem civitatem cum magna est Solempnitate delatum. Romæ, depositio sanctæ Serenæ imperatricis uxoris Diocletiani imperatoris, quæ Christianis suo in tempore multum utilis fuit, et multis Christianis vitam istam prolongavit ne punirentur.

DAVERONEN. *Sanctæ Gemmæ. Tres Gemmas alicubi invenio, de qua hic agatur, incertum est.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Sanctæ Serenæ, uxoris Diocletiani, Ursacii confessoris. Iheronis martyris et confessoris. Vide die sequenti.*

In **VATICAN.** sign. num. 5949. Deest Arnulfi. In **Perside**, natalis **Simplicii**. Inter Simplicios tredecim, quos reperio, nullus est Persa.

STROZZIAN. Apud Tudertinam civitatem, natalis beati **Philippi** confessoris, de Ordine Fratrum Servorum sanctæ Mariæ, de Florentia oriundus, (alios, civis Florentini.) Cujus vita miraculis extitit gloriosa.

BURDEGALEN. *Andegavis, translatio sancti Maurilii. Colitur xiii Septembris.*

CAUDIACEN. *Arvernus, monasterio Magnilocensi, sancti Domnini inclyti martyris et sociorum ejus. Supra non semel recurrit.*

EDITIO LUBECO-COL. In Ursacio, tota ferine Adoniana est. Tum: *Romæ, passio sanctæ Serenæ martyris, uxoris quondam Diocletiani Augusti. Apud Castrum Ramerudeti, natale beati Balsamii, gloriosi martyris sociorumque ejus. Methis civitati, translatio beati Arnulphi, ejusdem civitatis episcopi et confessoris, admirandæ sanctitatis viri. Eodem die, translatio sancti Berwardi, episcopi Hildesheimensis et confessoris. Ostensio sancti Hunfridi, episcopi et confessoris. Ipso die, natale sancti Rochi, confessoris ac peregrini.*

GREVEN. Ipso die, sanctorum **Orionis, Tirsi, Agniti.** Apud Castrum Rameruden, natale sancti **Balsamii** martyris et sociorum ejus. *Translatio sancti Berwardi, episcopi Hildesheimensis et confessoris. Ostensio sancti Hunfridi episcopi et confessoris. Lugdun Galliæ, beati Rochi, peregrini et confessoris. Hic claris ex Aquitania natalibus ortus, et a puero optimæ conversationis, singularem a Domino*

gratiam curandi homines a morbo epydemix accipit. Tandem post multa bona opera, tanquam explorator in carcere quinque annis detentus, ibi in Domino quævit. Mediolani, depositio beati Georgii Cremonensis, qui vita et miraculis insigniter fulsit. Item Karolomani confessoris. Artemiæ virginis et martyris, filix sanctæ Serenæ et Diocletiani imperatoris. Quæ per beatum Ciriacum a demonio liberata et baptizata, a Galerio Maximino fratre suo, post mortem patris imperante, martyrio coronata est.

MOLAN. Aliis litteris textui inserit : *Scriptum est in libro, etc.; et de Arnulpho, translatio. In fine : Mediolani in monasterio Coronatæ, Ordinis Fratrum Eremitarum beati Augustini depositio beati Georgii Cremonensis, qui vitæ sanctitatis et miraculorum gratia insignis fuit Lugduni Gallix, beati Rochi confessoris, contra pestilentiam adjutoris. Apud Castrum Ramerudem, etc., ut supra. In editionibus aliis : In Galliis depositio beati Rochi, etc. De Balsemio item, ut supra. Eodem die, Theodoli confessoris episcopi Sedunensis. Die decima sexta, sancti Mandelii, et sancti martyris Diomedis. Et deportatio ab urbe Edessa, non manufactæ imaginis Domini nostri Jesu Christi. Morinis, ostensio sancti Hunfredi, episcopi et confessoris. Denique minoribus typis, de beato Georgio Cremonensi, ut supra.*

XVI Kal.

Die 17.

*Liberati et soc.**Mammetis. Octava Laurentii.*

Apus Africam, sanctorum martyrum Liberati abbatis, Bonifacii diaconi, Servii et Rustici subdiaconorum, Rogati et Septimi monachorum, et Maximi pueri; qui persecutione Wandalica jussu Hunerici regis, pro confessione Catholicæ fidei et unici baptismatis defensione, speciosum cursum certaminis sui, coronante Domino, perfecerunt. In Cæsarea Cappadociæ, natalis sancti Mammetis martyris, qui passus est imperante Aureliano sub Alexandro præside. Ipso die, Octavæ sancti Laurentii martyris.

Puri sunt Praten. Herinien. Antverp-Maj. Rosweyd. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Nonnulli codices legunt *Bonifacii*, nos cum aliis et communiori, ut est in textu. Praten. habet *Servii*, cum Munerato, recte ex Adone. At Praten. codex secundus et reliqui nostri omnes, cum Romano parvo, *Servii*. De *W* alibi diximus : *Vandalica*, et *Uandalica* modi scribendi Gallici sunt, sequimur Antverp-Maj. etc. Scribit hic *Wandulorum*, et præterea sensum infideliter corripit, nam ubi in textu legitur : *pro confessione Catholicæ fidei et unici baptismatis defensione, speciosum*, etc., ibi simpliciter habetur, *pro confessione, speciosum*, etc. Pro *Hunerici*, ponit Munerat. *Himerici*, Greven. *Honerici*. Perro Antverp. et Max-Lubec. in priori constructione etiam variant, *pro defensione Catholicæ fidei et unici baptismatis*. Rosweyd. pro *perfecerunt*, substituit, *perceperunt*. *Octava*, more antiquo scribunt Herinien. et Munerat. atque hic in fine cum Antverp-Majere omittit *martyris*. De *Affricam*, *Aphricam*, *dyaconi*, *Capadociæ*, et id genus aliis, sufficiant alibi dicta.

*Liberati et soc.**Mammetis.*

OBSERVATIO. Romanum parvum ita hodie pronunciat : *In Africa, martyrum Liberati abbatis, Bonifacii diaconi, Servii et Rustici et aliorum sub Wandalica persecutione*. Atque hic primus est Martyrologus, qui de his Sanctis meminerit, et quidem hac die, cum satis constet eos 11 Julii martyrium consummasse. Ado, consulto annuntiationis fonte, nempe Victore Vitensi pag. 81, singulorum expressit nemina et martyrii historiam fusius prosecutus est. Notkerus de more messem integram suam fecit, Noster stylo suo ea aptavit, quæ in latercule reddita sunt. Sitne autem Victori Vitensi tribuenda celebris hujus passionis historia, diligenter quærit Ruinartius in sua Historiæ persecutionis Wandalicæ novissima editione a pag. 94, ubi de martyrii tempore, modo, die ac loco plura discutuntur, quibus junge notas ejus pag. 209. — De celebri *Mammete*, *Mamante*, *Mamma*, uno vel diversis, plura disquirat Florentinius ex Hieronymianis, in quibus *monachus* appellatur. Baronius, Basili, Nazianzeni et aliorum panegyricos uni buic nostro sub nomine *Mamantis* adscribit. Inde varia suggerunt varii, quæ rursus ad locum proprium discutienda remittimus. Tu interim videsis Actorum Mammetis compendium apud Rabanum, quod ex eo totidem fere verbis accepit Notkerus. Porro Actis illis Metaphrasticis a Surio editis, fidere non audent eruditi recentiores, Mammetis historiam texentes ex monumentis verioribus, quæ apud Ruinartium indicata invenies inter selecta a pag. 276, Gallice vero deducta a Tillemontie tomo 4 a pag. 358. Romanum parvum sic de *Mammete* breviter : *Cæsareæ, Mammetis martyris*. Utrum Ado martyris illius Acta aliqua viderit, dubium facit ejus elogium solite compendiosius, utpote qui nihil aliud proferat quam quod ex eo Usuardus descripsit. Wandelbertus eum solum prædicat, his verbis :

Martyre sedecima effulget Mammete beato.

Octava Laurentii.

Restat, *Octava sancti Laurentii martyris*, ab omnibus Usuardinis codicibus notata, tametsi Clar. Castellanus adverterit in codice Prateni annuntiationem illam, *videri ferme adjectam, manu quidem vix diversa, sed spatium implere in fine lineæ relictum*. Quod si verum est, non in eo solum codice, sed in omnibus antiquissimis factum fuisse oportuit. Mosander commemorationem illam plane Adonianam censuit, Rosweydus in appendicem rejecit; uter præferendus sit, tu videris. At numquid in ipse genuino Beda diserte signatur, *Octavae sancti Laurentii*? Fateor; sed cur a Rabano præ-

termis-

termisita sit, haud equidem intelligo. Ceterum certa et indubitata est Usuardi nostri lectio, quantumvis mirum videri debeat, solius hujus et Apostolorum Petri et Pauli octavae memoriam, apud ipsum reperiri.

AUCTARIA.

PULSANEN. Incipit : Octava beatissimi Laurentii, levitæ et martyris. Sequitur de Africanis, usque ad Maximi pueri, inclusive; desunt reliqua omnia.

BELIN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC. Ita puritati accedunt, ut propter solum ordinem exclusi sint, quia nempe ordiuntur ab Octava sancti Laurentii martyris. De Africanis scribunt cum ANTVERP. et MAX-LUBEC., pro defensione Catholicae fidei et unici baptismatis; ubi in BELINO inepte in fine repetitur defensione.

Textus fere purus.

CENTULEN. Romæ, Octava beati Laurentii. Apud Africam, sanctorum martyrum Liberati abbatis, Bonifacii diaconi, Servii et Rustici subdiaconorum, Rogati et Septimi lectorum monachorum, et Maximi pueri. Qui omnes jussu crudelissimi regis Mandalorum, diversis penis consumpti sunt, Cæsarea Cappadociae, sancti Mammetis, monachi martyris, qui passus est imperante Aureliano.

BRUXELLEN. Incipit : Octava sancti Laurentii martyris. De martyribus Africanis egit die præcedenti. In Mammete satis purus est. Sequitur : Romæ, beati Julii Senatoris et martyris. Qui jubente Commodus imperatore, tam diu fustibus cæsus est, donec emitteret spiritum. Anticipatio est ex XIX hujus. Tum : Item Karolomanni principis Austrasiarum, filii Karoli Martelli. Qui pro Christi amore regnum et gloriam mundi derelinquens, in monte Cassino monachum professus est; ubi ipse omni virtute pollens, cum semel ad coquinae officium hebdomadarius deputaretur et in molico erraret, a coquo crudeliter cæsus, ait : Indulgeat tibi Deus, frater, et Karolomannus. Post, ipse cum sancto Papa Stephano secundo veniens in Franciam, ut Rex Pippinus frater ejus Astulphum regem Longobardorum ab oppressione Ecclesiae reprimeret, impetravit. Et in reditu apud Viennam languore correptus, sancto sine quievit. Vera falsis mixta.

Julii.

De Carolomanno.

De Mammete.

HAGENOYEN. In Cæsaria civitate Capadociae, natalis sancti Mammetis martyris, qui metu Aureliani Cæsaris, in desertum fugiens, et cum suis habitavit ibi; et congregabantur ad eum omnes silvestres ferae, quas mulsit et fecit caseos. Hic postquam ad fidem multos convertisset, vocavit leonem silvestrem, ut eum vindicaret, et factum est ita. Hic ab Alexandro

præsidente in equuleo suspenditur, et voce caelesti ibi consolatur. Post hæc incarecratur, ut postea in caminum projiciatur, ubi ei mel et lac ab angelo defertur. Et tertio die hic feris projicitur, sed non leditur; et tunc lapidibus obrutus et ille caelesti voce vocatus obiit. Sequitur de Africanis, pure; item de Octava sancti Laurentii.

AQUICINCT. Pro Rustici, habet Rustitii.

DAVERONEN. Turonis, dedicatio sanctæ Mariæ, et sancti Juliani martyris.

Dedicationis B. V. M. et Juliani. Textus contractus.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Octava sancti Laurentii martyris. Mammetis pueri et martyris. Liberati abbatis, cum pluribus aliis de suis, pro fide a Wandalis martyrizati.

CODEX GOLLIAN. Castro Seduno, sancti Theodori episcopi. Inter plurimos Theodoros, quis hic sit, postea videbitur.

Theodori.

EDITIO LUBECO-COL. In Octava sancti Laurentii et martyribus Africanis pura, de Mammete post martyris, sic habet : Qui cum esset puer septem annorum, et idolorum culturam omnino respiceret, pro fide Christi passus est diversa tormenta, postremo lapidatus, imperante Aureliano sub Alexandro præside. In Nortwich, natale beati Jeronis presbyteri et martyris. Vide quæ de ipso, hoc die satis diligenter notavit Castellanus.

De Mammete.

Jeronis.

GREVEN. In Hollandia, pago Norwich, natalis beati Jeronis presbyteri et martyris. In Bethulia, beata Judith vidua. Item Eusebii.

Jeronis.

Judith.

Eusebii.

MOLAN. Post perfecerunt, aliis litteris textui interjicit : Scribit beatus Victor Africanus episcopus in historia ejusdem Wandalicæ persecutionis, quam et ipse cum ceteris sustinuit et fidei utque illustri stylo digressit. In fine : Eodem die, in pago Hollandiae, sancti Jeronis presbyteri et martyris. Tum minoribus typis : Item Carolomanni confessoris, principis Austrasiae, qui in monte Cassino monachus effectus est. Posteriores editiones cum prima in textu conveniant. In fine autem habent : In pago Hollandiae, Eymunda monasterio, sancti Jeronis, presbyteri et martyris. Die decima septima, sancti martyris Myronis. Demum minoribus litteris subdunt : Apud urbem Ptolemaidem, sanctorum martyrum Pauli et Julianæ. Vido Acta apud Surium. In Romano moderno dicuntur passi sub Valeriano.

De Africanis.

Jeronis.

Carolomanni.

Myronis.

Pauli et Julianæ.

XV Kal.

Die 18.

Apud Prenestinam civitatem, miliario ab Urbe tricésimo tertio, natalis sancti Agapiti martyris, qui cum esset annorum quindecim, et amore Christi martyrio ferret, jussu Aurelii imperatoris tentus est, ac primo nervis erudis diutissime cæsus : deinde a præside Antiocho gravia patitur supplicia. Exinde cum ex præcepto imperatoris leonibus subiceretur, et minime esset læsus, gladio ministrorum coronandus percutitur. Eodem die Romæ, beatorum presbiterorum Joannis et Crispi, qui persecutione Diocletiani multa sanctorum corpora officiosissime sepelierunt, quorum meritis et ipsi postmodum sociati, gaudia vitæ meruerunt. Via Lavicana, sanctæ Helenæ matris Constantini imperatoris.

Agapiti.

Joannis et Crispi.

Helenæ.

Sumitur ex Præteu. Heriniæ. Antverp-Majore, Rosweyd. Antverpien. et Max-Lubec. Munerat. Belini editione prima, Greven. et Molan. Accedunt codices Antverp-Max. Ultraject. Leyden. et Albergen.

VARIA

VARIA LECTIO. Solus Molan. *Prænestinam* scribit per diphthongum, ceteri ut in textu. Antverp. Max-Lubec. Belin. et alii legunt, *ab urbe Roma*. In Munerato est *vicesimo tertio* pro *tricesimo tertio*, ut habent omnes cum Adone, uti *et amore Christi martyrio ferret*, exceptis Greven. et Molan. qui omisso *martyria* nitidiorem faciunt sensum. Non est exacta Notkeri constructio, *et pro amore Christi martyrio ferret*. Inter antiquiores codices solus Rosweyd. pro *Aurelii*, posuit *Aureliani* cum Adone et Notkero, quod servant codices medice notæ; cur Usuardus præferat *Aurelii*, fateor me ignorare, nisi ut sæpe fit, nomina illa promiscue accipiantur, quod ea ætate contingere facile potuit. *Exinde* legunt plerique, alius *cxhin*, alius *cxin*, alius *cxhinc*. Belin. post, *ex præcepto imperatoris male inserit tentus et leonibus*, etc., ubi Rosweyd. iterum non inepte correxit *objiceretur*, pro *subjiceretur*. In Munerato, post, *quorum meritis*, omittuntur particulæ *et ipsi*. Greven. et Molan. a reliquis denuo dissentiunt, legentes *gaudia vitæ æternæ*, contra Adonem et codices nostros. Belin. de Helena: *Item Romæ, via*, etc. De nævis codicum medice notæ non loquor, ut nec de *tercio*, *aput*, *Anthioco*, *Johannis*, *Dyocletiani*, etc.

Agapiti.

OBSERVATIO. Quam illustris est et ab antiquo celebratissima *Agapiti Prænestini* martyris gloria, a vetustis Kalendaris, Sacramentariis et Martyrologiis nostris omnibus prædicata, tam sunt depravata ejusdem Acta, teste ipso Cardinale Baronio, ut tuto dici posse videatur, cnsa esse in eadem officina, ex qua prodire illa, que de sancto Venantio expensa sunt ad xviii Maii; si non potius eadem utriusque sint, aut alterius alteri aptata, certe multa correctione egentia, ut fusius suo loco demonstrabitur, et rursus dicendum erit infra ad xx et xxi Augusti. Scio duplicia Acta exstare; utra præferenda sint, suo loco dicetur. Porro gloriosissimum adolescentis certamen referunt etiam Hieronymiana, Beda, Rabanus, Romanum parvum, Ado, Notkerus et Wandelbertus. In Hieronymianis exprimitur item distantia ab Urbe, perpanco inter codices discrimine, sed ea a Romano parvo negligitur. Rabani elogium de rege Antiocho meminit. Verosimiliora sunt, quæ ab Adone dicuntur, *Aurelianum* imperatorem diserte nominante, ut facit post ipsum Notkerus; unde mirari licet, in omnes fere vetustos Usuardi codices irrepsisse *Jussu Aurelii*, cum tamen reliqua omnia ex Adone accepta esse, manifestissime pateat. Solus Agapitus a Wandelberto celebratur hoc versiculo:

Agapitus quintam decimam certamine sancit.

Joannis et Crispi.

Sequens annuntiatio ab auctore Romani parvi hæc die primum prolata est his verbis: *Romæ, Joannis et Crispi presbyterorum*. Ado encomium breve composuit, quod ferme integrum describit Notker, expunctis dumtaxat verbis, *in Sexto Philippi*, quæ certe satis clara non sunt, et alterius tyranni, *Maximiani* nomine. Crediderim ignotum sibi cœmeterium Usuardum nominare non voluisse. Videat curiosus Lector Aringhi Rom. subter. lib. 2 c. 20, pag. 365, ubi hæc ipsa hodierna Adonis verba citata inveniet. Notat Castellanus, Sanctos illos ex aliis diebus hic conjunctos esse. Cetera alibi.

Helena.

Helenam, in codicibus Adonianis repertam, asterisco notavit Mosander, tamquam adjectitiam, idemque censuit Rosweydus. Dubium igitur manet unde eam sumpserit Usuardus, sed ab eo signatam esse, ut in textu retulimus, videtur certissimum. Est apud nos Altmanni Altivillarensis, ad Hincmarum Mss. *Helena* vita, eam historiis translationis et miraculorum, necnon vitæ aliæ et narrationes varie Notkeri, etc., tum Mss. tum typis excusæ, suo tempore diligenter ex professo examinanda. Tutius hic processit Surinus, nonnulla ex Eusebio et Theodoro desumens, relata ad vii Februarii Flodoardi, de Altivillarensi translatione historia, quam acenratius a Mabillone discussam habes sec. 4 Benedict. parte 2 a pag. 153. Sed laboriosior Tillemontius, viam stravit, qua ex veterum de Helena testimoniis, certior vitæ series eruatur, ut videre est tomo 7, a pag. 1 et in notis eo pertinentibus.

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima et ultima purus, secundam plane omittit.

LOVANIEN. Deficit in elogio Agapiti, cetera purus est.

DANIC. In secunda annuntiatione rescindit ultimam elogii partem, incipiendo a, *quorum meritis et ipsi postmodum sociati*, etc.

Textus contractus.

CENTULEN. In Italia civitate Prænesta, sancti Agapiti martyris, sub præside Antiocho. Eodem die Romæ, sub Sexto Philippi (Ado, in Sexto Philippi,) beatorum Joannis et Crispi presbyterorum, qui persecutione Diocletiani multa martyrum corpora curatissime sepelierunt. Via Lavicana, sanctæ Helena, matris Constantini Augusti.

BRUXELLEN. Fere purus est; addit etiam, *urbe Roma*; legit *Aureliani*, in ceteris nævi sunt. Tum: *Et Romæ in Sexto Philippi, sanctorum presbyterorum*, etc. *Item Romæ via Lavicana*, etc.

HAGENOYEN. *Apud Prænestinam civitatem, miliario ab urbe Romæ xxxiii, natale sancti Agapiti martyris. Qui cum esset unuorum quindecim et amore martyrii flagraret, persecutoribus se obtulit, et jussu Aureliani imperatoris est tentus, et primo nervis crudis et dure percussus, et Antiocho præsidi est missus, a quo gravia tormenta est passus. Primum incarceration, deinde prunas ardentes capiti ejus imponuntur, sed non læditur; flagellis caditur capite verso et sumo subtus horribili facto. Tunc bullienti aqua perfusus est et maxilla ejus contrita sunt, et judex hæc ridens expiravit. Tunc imperator jussit eum leonibus objici, qui cum non lædebant, et postea capite amputato martyrium complet. In Joanne et Crispo purus est. Tum: Romæ via Lavicana, depositio sanctæ Helena reginæ, matris magni Constantini imperatoris. Hæc Helena prius fuit pagana et misericordie operibus valde in-*

De Agapito.

De Helena.

tenta,

tenta, postmodum erat Judæa et in ea lege perfecta. Ultimo fuit Christiana et Christianæ religioni multum proficua, quia Crucem Domini invenit. Multa corpora sanctorum de partibus transmarinis ad Christianos duxit et multa monasteria in Asia, Gallia, et Italia edificavit. Hæc in bonis operibus perseveravit et in pace obiit. Alium vadem postulant quæ hic narrantur, ut fidem inveniant.

Pontini.

AQUICINCT. Textui subnectit: *Item sancti Pontini*. Vide infra verum nomen et titulum.

MATRIC-CANTUS-ULTRAJECT. *Agapiti martyris. Romæ, Helenæ reginæ, matris Constantini imperatoris. Joannis et Crispi presbyterorum; qui cum multa sanctorum martyrum corpora sepelissent, et ipsi martyrio coronati sunt. In margine de Agapito additur: Iste puer multa sustinuit et judicem valde confudit, quem et Deus in vindictam sancti martyris percussit.*

Pontini.

CODEX D. DU CHEVAL, signatus C. *Item Pontini*. Puto legendum *Pontini*, ex Hieronymianis.

Pontini.

ALTEMPS. *Item Pontini martyris. Recte martyris, non confessoris, ut habet EDITIO LUBECO-COLONIENSIS.*

De Helena.

FLORENTIN. *Helena... Cujus corpus jacet modo Venetiis. Vel: Cujus corpus modo Venetiis sepultum est. Adhuc sub judice lis est.*

CODEX CASTRI-KAROLI. *In Galliis pago Sigi-*

sterico, in monte qui dicitur *Lura, sancti Donati presbyteri. Usuardus de eo agit XIX Augusti.*

LUGDUNEN. *Pago Sisterico, in monte, qui dicitur Lura, sancti Donati, etc. Vide die sequenti.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Romæ viâ Lavicana, sanctæ Helenæ, matris sancti Constantini imperatoris, et inventricis Crucis Christi, Treverorum indigenæ nobilissimæ. Sequitur de Agapito, satis pure. In Joanne et Crispo ex Adone adjicit quæ Usuardus omisit. Demum: In civitate Amacia, beati Pontini confessoris. Jam dixi Pontinum esse et martyrem.*

BELINI editio altera in fine adjicit: *Item Pontini*. Vide jam dicta. Socios vel potius socias nominant apographa Hieronymiana.

GREVEN. *Notu secundum aliquos hic commemoratio est sanctæ Helenæ, depositio vero, XVII Kal. Maii. Martini Papæ. Demetrii martyris. Privati martyris. Potentini confessoris.*

MOLAN. *In Bronium, translatio sancti Eugenii episcopi et martyris. Metis civitate, depositio sancti Firmini episcopi et confessoris. Editiones aliæ literis Italicis in textu scribunt: Aureliani. In fine: Metis civitate, depositio sancti Firmini episcopi et confessoris. Die decima octava, sanctorum martyrum Phlori et Lauri. In Bronio, translatio corporis sancti Eugenii archiepiscopi et martyris.*

XIV Kal.

Die 19.

Natalis sancti Magni, seu sancti Andreae martyris, cum sociis suis duobus milibus quingentis nonaginta et septem. In pago Sigisterico, beati Donati presbyteri, qui ab ipsis infantia rudimentis mira Dei gratia præditus, anchoriticam vitam multis annis exegit et miraculorum gloria elarus migravit ad Christum. Romæ, sancti Julii Senatoris et martyris, qui jubente Commodio imperatore, tandem fustibus est cæsus, donec emitteret spiritum. In territorio Bituricensi, sancti Mariani confessoris.

Magni vel Andreae et soc.

Donati.

Julii.

Mariani.

Ita Praten. Antwerp-Major. Rosweyd. Antwerp. et Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan. Item Antwerp-Mac. Lovanien. et Danicus.

VARIA LECTIO. Muneratus cespitat in principio, natalis sancti Magni et Sancti Andreae martyrium. Omnes legunt, cum sociis suis, excepto Pratensi, qui ultimam vocem omittit. Scribo milibus, quia sic omnes etiam habent. Antwerp-Maj. notat socios 2598; Rosweyd. 2167, Greven. 2527. Numerus ab Usuardo ex antiquioribus acceptus, a nobis in textu exprimitur. Antwerp. a socia editione Maxima et a reliquis dissentit in Donati titulo, quem solus ipse episcopum vocat. Scribit item anchoriticam, ceteri ut in textu anchoriticam. Greven. in annuntiationis principio legit: *In Galliis pago, etc.* quod etiam habet consuetus imitator Molan., qui et ambo scribunt *exegit multis annis; ac deinde pro miraculorum gloria, miraculorum gratia; in Munerato deest utrumque; atque in Antwerp-Maj. ac Rosweyd. ante miraculorum, particula et. Antwerp-Major. ponit, fustibus cæsus est. Antwerp. pro Mariani, substituit Martini, at Max-Lubec. cum Antwerp-Maximo, Lovaniensi et Danico, Marini.*

OBSERVATIO. *Andream* apud Græcos inelytissimum megalomartyrem Martyrologi nostri Latini verosimillime ex Græca appellatione binomium fecerint *Magnum* seu *Andream*. Sic etenim Beda et ex eo Rabanus, Romanum parvum, Ado et Noster, eadem prorsus ubique phrasi. Melius fortasse legissent, *magni Andreae*. Neque enim verisimile puto, Martyrologos nostros *Andream* tribunum militum cum *Magno* episcopo *Anagnino* confundere voluisse. Wandelbertus aliam viam ingressus, pro numero nominum subjecta geminavit conjunxitque, ut mox ostendam. Utrum Ado *Andreo* Acta, prout vulgata sunt viderit, nescio, certe præcursoribus suis nihil superaddidit. Nos ea, ut ex Metaphraste, Lipomano et Surio edita novimus, suo loco examinabimus. Præfata Acta germanu censuit Baronius ad annum ccc. num. 5, creditique, opera Petri Tarsensis episcopi, collecta atque

Andree et soc.

scripta

scripta esse. Non desunt hodie qui aliter sentiant. Videri potest Tillemontii nota tomo 5 a pag. 588, in Actis nostris suo loco accuratius expendenda. Audi modo Wandelbertum :

Magnus et Andreas quarta denaque coruscant :

Septem nonaginta et quingenti comitantur,

Quos pariter Sancti simul his bis mille sequuntur.

- Donati.** Qui in nostro indiculo sequitur *Donatus*, is ab Adone in sacros Fastos primum relatus est, cum ampliori vitæ historia et designatione montis, in quo solitariam vitam egerit; quemque Mosander *Tura* vocat, Rosweydu *Jura*, sed cum notatione propria manu subinde adjecta, qua monet *I* mutandum in *L*, proindeque legendum *Lura*, utpote qui a *Jura* monte tantum distet, quantum Provincia a Burgundia. Utut est, Usuardus elogium suum totum ex Adone transtulit. Unde hic suum acceperit, non liquet. Petrus in Catalogo lib. 7 cap. 78, Adonis verba de more describit. De Donato meminit vita Marii xxvii Januarii num. 11. Habemus sancti ipsius vitam Mss. alibi illustrandam. —
- Julii.** De *Julio* sic brevissime Romanum parvum : *Romæ, Julii Senatoris et martyris*. Plura ex Actis deducit Ado, sed Noster compendio usus est. Vide Observationem xxv Augusti, ubi de Actis *Eusebii, Pontiani*, etc. Inventum est Romæ non ita pridem Julii alicujus martyris corpus : an hujus senatoris dici possit, necdum comperit habeo. — In Hieronymianis aliquibus adjectum legitur : *In Biturio, vico Villauna, depositio sancti Mariani confessoris*. De eo fusius disputat Florentinus; notatque ex Labbeo hujus sancti eremita festum in diocesi Bituricensi recolitur xix Septembris. An autem ad salvandam cultus diversitatem, recte ad alium *Marianum* recurratur, alibi explicabimus. Satis mirum videri posset, Usuardum, non solum verum obitus (qui determinari omnino nequit;) sed et cultus diem suo tempore usitatum ignorasse, dum *Marianum* hac die consignavit. Clarissimus est codicum nostrorum et in Mariano et in superioribus unanimis plane consensus. Brevem Mariani vitam, nescio an satis sinceram, edidit Labbens tomo 2 Bibl. Mss. pag. 432, ubi et S. Gregorii Turonensis caput 81 refert. Exstant in Museo nostro bina alia vitæ compendia Mss. in majori Opere accuratius examinanda.

AUCTARIA.

- HERINIEN.** Toto textu purissimus est, sed nescio qua causa secundo loco insertum sit : *In monasterio Bobio, depositio sancti Bertulphi abbatis.*
- Bertulphi.**
- Magni.** **PULSANEN.** Natale sancti Magni martyris. *Romæ, sancti Julii Senatoris*, etc., recte. Sequitur : *In territorio Biturico, sancti Mariani confessoris*. Desunt alia omnia. Vide de *Magno* quæ supra diximus. Item notulam Castellani in Martyrologium universum et *GNEVENUM* inferius.
- Ludovici.** **ULTRAJECT.** et **LEYDEN.** Incipiunt : *In Sicilia, natale sancti Ludovici episcopi et confessoris. Natale sancti Magni martyris cum sociis suis*, etc., pure. Utraque sequens annuntiatio turbata et confusa est. Pro *Mariani*, scribunt *Marini*.
- Magni.**
- ALBERGEN.** Alia phrasi : *Apud Massiliam, natale sancti Ludovici episcopi et confessoris. Qui cum esset primogenitus regis Cecilii professus est Ordinem Fratrum Minorum*. Reliqua pura sunt, nisi quod hujus diei finis, cum sequentis principio confundatur, quod subinde correctum est. Legit etiam *Marini*.
- De Ludovico.**
- CENTULEN.** Natale sancti Magni, seu sancti Andreae martyris, cum sociis suis duobus millibus quingentis nonaginta septem. *In Galliis, pago Sigisterico, sancti Donati presbyteri et confessoris. Eodem die Romæ, sancti Julii senatoris, qui passus est sub Commodio imperatore, judice Vitellio.*
- Textus non integer.**
- BRUXELLEN.** De Andrea sociis supra bis mille quingentos, scribit nonaginta novem. De Donato addit, *in monte qui dicitur Lura*. In reliquo subdit : *Apud Marciliam, sancti Ludovici episcopi et confessoris, et filii regis Siciliæ, episcopi Tolosani, de Ordine Fratrum Minorum.*
- Ludovici.**
- HAGENOVEN.** Incipit a Julio, in quo purus est. Nee in Donato, a puritate multum distat. Tum de Mariano; ultimo loco de Andrea, etiam satis recte. Sequuntur annuntiationes duæ anticipatæ ex die sequenti, nempe : *Herio insula, depositio sancti Philiberti abbatis*. Qui primo miliciam terrenam (secutus) Christi tyrocinio mancipatus est, et multorum exstitit monachorum fundator devotus. *Civitate Cordila (Corduba,) sanctorum monachorum et martyrum Leovigildi et Christofori, quorum corpora post abscisionem capitum igni tradita sunt. Vide de his die sequenti.*
- Philiberti.**
- AMDIANEN.** Ex Adone describit sancti Donati elogium. Purius ex ipso fonte.
- Leovigildi et Christofori.**
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Magni martyris cum sociis. *Ludovici confessoris, qui fuit filius regis, postea monachus in Ordine Minorum et episcopus Tolosanus. Julii Senatoris martyris.*
- Ludovici.**
- VATICAN.** num 5949. Deest *Mariani*.
- FLORENTIN.** Sancti Ludovici... Plura non invenio, forte reliqua conformia erunt hodierno Romano, vel **BELINO**, qui cum hisce codicibus sæpe concordat. Videri etiam possunt codices alii supra, et **EDITIO LUBECO-COLONIENSIS**, etc.
- Ludovici.**
- BURDEGALEN.** *In territorio Bituricensi, Marini confessoris. Vult dicere Mariani.*
- Marini pro Mariani.**
- CODIX SALINEN.** *In territorio Bizunticensi, sancti Mariani confessoris. Lege Bituricensi.*
- EDITIO LUBECO-COL.** De Andrea, pura; in Donato nonnihil ex Adone interpolata est, uti et in Julio. Sequitur : *Apud Massiliam, natale sancti Ludovici episcopi Tholosani et confessoris. Qui cum esset primogenitus regis Siciliæ, professus est Ordinem Fratrum Minorum; vita et miraculis gloriosus, Sanctorum catalogo meruit adscribi. Pro Mariani, scribit Marini. Civitate Nuremberga, sancti Sebaldi peregrini et confessoris, filii regis Daciæ. Civitate Anagina, XL miliario ab urbe Roma, via quæ Latina nuncupatur, depositio sancti Magni, episcopi et confessoris. Hic in partibus Apuliæ, civitate Tranas oriundus, oves vicinorum in pascuis pro mercede custodivit, ut parentes suos pauperes inde sustentaret. Qui postea, angelo duce per beatum Redemptum episcopum baptizatus, ac perfecte in fide instructus, et in brevi tempore sufficienter litteralibus studiis edoctus est, paucis decurrentibus annis episcopus ordinatus, et multis perpressus insidiis, tandem beato fine quievit.*
- Sebaldi.**
- De Magna episcopo.**

BELIN. *Natale sanctorum Magni et Andreae cum, etc. Cetera satis pura sunt, nisi quod scribat Martini pro Mariani. Dein adjungit: Eodem die in Provincia, apud castrum de Briqnola, depositio sancti Ludovici episcopi et confessoris. Qui inde Marsiliam deportatus, in ecclesia Fratrum Minorum, ibidem honorifice conditus est. Item octava sanctae Clarae virginis. Apud Mantuanam civitatem, sancti Ruffini confessoris.*

De Ludovico.
Octava Clarae.
Ruffini.
Magni Regis Ludovici.
De Magno Anagnino.
Bertulphi.
De Sebald.

In vita solitaria Deo purissimum servitium exhibens, multis miraculis coruscabat, inter quae comitibus itineris oratione panem subeinericium impetravit; ciliicio super aquas posito flumen transiit. Tandem plenus bonis actibus apud Nurembergense oppidum Richardis virginis, Ermelinæ virginis.

MOLAN. *De Mariano, cujus gesta habentur. In Ludovico, BELINUM describit. Apud Mantuam, sancti Rufini confessoris. In Bobio, sancti Bertulphi abbatis. Dein typis minoribus: Sebaldi confessoris, filii regis Daciae: qui plenus bonis actibus apud Nurembergense oppidum quievit. Editiones aliae de Ludovico ponunt, castro Brincola; reliqua ut BELIN. De Rufino et Bertulpho, ut supra. Eodem die, sancti Elaphii, Catalaunis episcopi et confessoris. Nuremberga civitate, depositio sancti Sebaldi confessoris, filii regis Daciae.*

Richardis.
Ermelinæ.Ludovici.
Rufini.
Bertulphi
Sebaldi.

Elaphii.

XIII Kal.

Die 20.

Samuelis prophetae, cujus sacra ossa, ut Hieronimus scribit, Augustus Archadius de Judea transtulit Traciam. Eodem die, beati Porphyrii hominis Dei, qui sanctum martyrem Agapitum erudit in fide et doctrina Christi. Herio insula, sancti Philiberti abbatis, qui post militiam temporalem, Christi tyrocinio mancipatus, monasteriorum extitit fundator devotus. Civitate Corduba, sanctorum monachorum Leovigildi et Christofori, quorum corpora post abscisionem capitis, igni tradita sunt.

Samuelis.
Porphyrii.

Philiberti.

Leovigildi
et Christo-
phori.

Ex Praten. Hieronim. Antwerp-Majore, Rosweydt. et Molan.

VARIA LECTIO. Præmitto orthographica: *Samuelis, Jeronimus, Jheronymus, Hieronimus, Archadius, Judea, Tracium, Porphyrii, Filiberti, Phyliberti, Philiberti, tyrocinio, tirocinio, Christophori, Christofori, Cristophori, abscisionem, etc.* In quibus omnibus hic et nunc scribendis, uniformitas semper servari omnino non potest, utpote quam in codicibus meis non reperio. Itaque ea hic et alibi secundum majorem codicum consonantium auctoritatem efformo. Novi, præferenda *Hieronimus, Arcadii, Judea, Thraciam, Porphyrii, Filiberti, tirocinio, Christophori, abscisionem*; nemo tamen vitio vertat aliam me lectionem sequi. Molan. pro *hominis Dei*, scripsit *viri Dei*. Praten. pro *Christi tirocinio*, habet *Christo*.

OBSERVATIO. *Samuel propheta* notatur a Beda; Rabanus casu mutato scripsit: *Samuelis pro pheta*. Et hoc etiam modo habet Romanum parvum. Ado non prophetae encomium, sed brevem translationis historiam ex Hieronymo adversus Vigilantium adjunxit, quam inter Molani aliorumque Auctaria invenies. Wandelberti versiculos infra dabimus. Usuardus id solum ex Adone accepit quod in latereulo representavimus. — De *Porphyrio* sic legit Romanum parvum: *Et Porphyrii hominis Dei*, de quo antiquiores non meminere. Quæcumque ab Adone ex Agapiti Actis adjecta sunt, Noster ad verbum descripsit. Ut autem clarius pateat Actorum Agapiti Prænestini et Venantii Camerini confusio, consule hujus lectiones in Breviario Romano ad xviii Maii, in quibus *Cornicularius a beato Porphyrio presbytero cum familia baptizatus dicitur, etc.* Quæ sane tam sunt conformia, ut non possint non ex unis Actis ad altera translata supponi, nisi miraculum novum fingere velimus. Sed de his, pro instituti nostri ratione satis dictum est. — De *Filiberto* meminit Wandelbertus xx Julii:

Samuelis.

Porphyrii.

Philiberti.

Et tertiam denam Philibertus sanctus adornat.

Eodem ipso die codicibus Adonianis adjectus reperitur, alteri abbati Vulmaro conjunctus. Hoc vero die apographo Hieronymiano uni alterive superadditus est, memoratus etiam a Floro et Rabano. Non arbitror ex eorum ullo in Usuardum transiisse, qui proprio Marte totam annuntiationem nostram composuisse omnino videtur. Filiberti vitam, a suppari monacho scriptam, edidit Surius, solita sua mutandi styli libertate usus. At primigeniæ phrasi restituit Mabilio sec. 2 Benedict. a pag. 816; translationes aliaque ad sec. 4 remittens. Vide ibi parte 1 a pag. 537. — *Leovigildus* item et *Christophorus* ipsi soli debentur, ex Hispania cum pluribus aliis allati, ut non semel alibi diximus. Consule Memoriale Eulogii libro 2 cap. 11. De Samuele hæc hodie prædicat Wandelbertus:

Leovigildi et
Christo-
phori.

*Tertia post denam Samuele excellit, ab ipsis
Quem Domino cunis genitrix devota sacravit.*

AUCTARIA.

- PULSANEN.** In duabus primis purus, postremas duas omittit.
- ANTVERP. et MAX-LUBEC.** Puri sunt, nisi quod in Porphyrio deficiant, in fine autem excedant in nova annuntiatione de sancto Bernardo: *In territorio Lingonensi, depositio beati Bernardi, primi Clarevallensis abbatis, viri vita, doctrina et miraculis gloriosi.*
- Bernardi.*
- MUNERAT.** Textui puro in fine subdit: *In territorio Lingonensi, beati Bernardi.*
- Bernardi.*
- GREVEN.** Toto etiam textu purus, in fine utitur signo LL, de quo egimus quinta hujus in sancto Dominico et alibi, quo nempe indicat, Sanctum eo signo affectum Usuardo esse superadditum. Debit ergo inter Auctaria reponi, quod hodie habet: *Item in Clara-valle, sancti Bernardi abbatis.*
- Bernardi.*
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. et LOVANIEN.** Secundo loco post Samuelis, inserunt: *In territorio Lingonensi, depositio beati Bernardi, primi Clarevallensis abbatis, viri doctrina et miraculis gloriosi.* Sequuntur reliqua textus, pure. In fine: *Ipsa die, sancti Auctoris Treverorum episcopi. An non Metensium, x Augusti?*
- Bernardi.*
- ALBERG. et DANIC.** In eo a superioribus differunt, quod de Bernardo agant primo loco, et Porphyrii commemorationem, ab aliis suo loco positam, hi duo plane omittant.
- Idem.*
- De Samuele.** **CENTULEN.** *Samuelis prophetae, cujus sacra ossa Archadius Augustus de Judea transtulit Thraciam, portantibus episcopis, et omnibus ecclesiarum populis tanta leticia concurrentibus, quasi praesentem viventemque cernerent. Eodem die, sancti Porphyrii hominis Dei. Hiero insula, sancti Philiberti abbatis; qui de militia temporalis, Christi tyrocinio mancipatus, monasteriorum exitit fundator devotus. Civitate Corduba, sanctorum monachorum Leonigildi et Christophori, quorum corpora post decollationem igni tradita sunt.*
- Textus mutatus.*
- BRUXELLEN.** Incipit a Bernardo, ut supra. **TUM:** *Item sancti Samuelis Prophetae. Cujus sacra ossa Archadius Augustus de Judea transtulit Trachiam. Portantibus autem episcopis, et omnium ecclesiarum populis concurrentibus, tanta leticia facta est, quasi presentem viventemque cernerent atque susciperent, ita ut de Palestina usque ad Calcedonem jungerentur agmina populorum, et in laude Christi una voce personarent. Scribit beatus Jeronimus. In Porphyrio scribit, Agipitum seu Agathonem. In Cordubensibus purus est. De Filiberto subjicit: Et specialiter cenobii Gincynensis, in territorio Rothomagensi. Cujus abbatiam quem ipse gerebat (vegebat) ob tyrannidem Ebronii (an non Ebroini?) apostatae reliquit. Apud Treverim, sancti Auctoris episcopi et confessoris. Vide Auctaria x Augusti. Nisi duo diversi sint.*
- De Samuele.*
- HAGENOVEN.** De Samuele longum ex sacris litteris commentarium textit, quem non vacat transcribere. In Porphyrio purus est. De Filiberto et Cordubensibus egit die praecedenti. Sic modo pergit: *Eadem die, depositio sancti Bernardi, abbatis Clarevallensis in territorio Lingonensi. Hic ex nobilibus parentibus de Burgundia natus est; de patre Celmo et matre Aleyde religiosus. Hic quinque habuit fratres et unam sororem. Et ipse Bernhardus tertius in ordine erat filiorum, quem mater praevixit in utero ejus tanquam catulum*
- Bernardi cum elogio.*
- totum candidum, et in capite ac dorso rasum, et maxime audivit latrantem. Hic cum esset adhuc puerulus, Christum in nocte Dominicae nativitatibus, quasi puerum nascentem de beata Virgine, vidit. Juvenis castitatem multum amavit, et monachus factus in vicesimo secundo anno aetatis suae, totum se dedit patientiae, abstinentiae, humilitatis et caritatis (operibus) per omnes dies vitae suae. Hic perpetratis multis miraculis et multis descriptis libris, et monasteriis sui Ordinis centum et sexaginta aedificatis, anno sexagesimo tertio aetatis ejus obiit in pace, testamentum karitatis, humilitatis, patientiae, abstinentiae suis fratribus relinquens. Item in Anglia, sancti Oswini regis et martyris. Treveris, sancti Auctoris episcopi et confessoris.*
- Oswini. Auctoris.*
- AQUICINET.** In fine addit: *Cainone castro, sancti Maximi confessoris. Deinde calamo notabiliter recentiore: Depositio sancti Bernardi abbatis. Habes supra elogium satis longum.*
- Maximi. Bernardi.*
- AMBIANEN.** *Ipsa die, sancti Bernardi, abbatis Clarevallensis.*
- Bernardi.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Bernardi abbatis. Samuelis prophetae. Porphyrii, qui sanctum Agapitum puerum crudivit, Philiberti, primo militis, postea abbatis.*
- Idem.*
- CLUNIACEN et ALTEMPS.** *Cainone castro, sancti Maximi confessoris. Fuit discipulus S. Martini Turonensis, Gallice vocatur Mème.*
- Maximi.*
- REG. SUEC. num. 428.** *In partibus Burgundiae, loca qui dicitur Claravallis, depositio sancti Bernardi abbatis.*
- Bernardi.*
- In VATICAN. num. 5949.** *Deest Samuelis et Filiberti. Adjicitur: In Lucania, sancti Leonicii.*
- Leonicii.*
- UGHELLIAN.** *Deest Porphyrii. In fine: In territorio Lingonensi, depositio beati Bernardi, primi abbatis Clarevallensis.*
- Bernardi.*
- FLORENTIN.** *Sancti Bernardi. . . . Sancti Stephani. . . . Sancti Potiti pueri q. a (puto velle dicere qui passus est) in Apulia provincia, tempore Antonini imperatoris.*
- Stephani. Potiti.*
- BURDEGALEN.** *Cainone castro, sancti Maximi confessoris. Lege cum aliis, Maximi.*
- Maximi.*
- CODEX MONTIS SANCTI.** *Ipsa die, innovatur sanctorum confessorum Amati, Romarici, et Adelfi celebritas annua. Eodem die, translatio S. Gebetrudis. Vide Castellannum pag. 785 et in Indice.*
- Amati, etc. Gebetrudis.*
- EDITIO LUBECO-COL.** *De Samuele, fere similis est BRUXELLEN. Sequitur: In territorio Lingonensi, monasterio Clarevallens, depositio beati Bernardi, primi ejusdem loci abbatis et confessoris, viri vita, doctrina et miraculis gloriosi. Qui monasteriorum et monachorum exitit fundator et pater inclytus. In Filiberto, Cordubensibus et Porphyrio satis pura est. Tum: Treveris, beati Auctoris, episcopi et confessoris: qui in Brunswich per translationem requiescit. Ipsa die, beati Stephani, regis Ungariae, et confessoris. Item, commemoratio sancti Malachiae episcopi et confessoris. In Romano ponitur depositio in Novembris.*
- De Bernardo.*
- BELIN.** *In Samuele purus, in Cordubensibus corruptus est. Rursus in Porphyrio purus, in Filiberto totum elogium expungit. Tum: In Ungaria, civitate regia Albaregali, sancti Stephani regis, qui primus Ungaros ad fidem convertit. In Bernardo similis est ANTVERP. et MAX-LUBEC. Cainone castro, sancti Maximi confessoris.*
- Stephani. Maximi.*
- GREVEN.** *Oswini, regis provinciae Deirorum et*
- Oswini.*
- martyris*

martyris. Cujus instantem obitum (ut scribit Beda lib. 3) cum sanctus Aidanus episcopus prædicaret, non est, inquit, digna hæc gens talem habere rectorem. In Lucania, sanctorum Valentiani et Leontii. *Valentiani et Leontii.*
 Stephani, regis Hungarix et confessoris. Qui ubi instantia uxoris suæ sanctissimæ Geisilæ, sororis sancti Henrici imperatoris, fidem Christi suscepit, industria sua populum suum ad idem induxit, plerisque operibus bonis, beato fine quævit. Treveris, sancti Auctoris episcopi et confessoris, in Brunswich quiescentis. *Auctoris.*
 Julianæ virginis et martyris, ac aliorum quatuor. Commemoratio sancti Malachix episcopi et confessoris. Vide supra. *Julianæ, etc. Malachix.*
 De Stephano. *De Stephano.*
 De Samuele. *De Samuele.*

civitate regia Alba regali, sancti Stephani regis, qui primus Hungaros ad fidem convertit; ex BELINO, ut etiam facit in Bernardo et Maximo. Ipso die, sancti Auctoris Treverorum episcopi. Dein typis minoribus: In Brunswyge quiescentis. In Oswino GREVENUM describit. Sequitur: Duventrix, obiit beatus Gerardus cognomento magnus. Et in Villario monasterio, Ordinis Cisterciensis, beatus Gobertus ex Comite Asperi montis, ibidem egregiæ sanctitatis monachus. Editiones alix præter dicta, de Samuele, etiam Bernardi annuntiationem textui admiscunt. In fine, de Stephano, Maximo et Auctore, ut supra. In Anglia, sancti Osuini martyris, regis Deirorum. Cujus instantem, etc. Tum typis minoribus: Daventrix, obitus beati Gerardi cognomento magni, qui initium dedit Fratribus de communi vita. Villario monasterio, obitus Goberti, ex Comite Asperi montis, ibidem egregiæ sanctitatis monachus, ut in editione priori. Vuormatia, obitus Burchardi episcopi. *Stephani. Auctoris. Gerardi. Goberti. Osuini. Burchardi.*

XII Kal.

Die 21.

In territorio civitatis Gavalitanæ, passio sancti Privati episcopi et martyris, qui passus est persecutione Valeriani et Galieni. Eodem die, natalis sanctorum martyrum Bonosi et Maximiani, quorum gesta habentur. Et in civitate Salona, sancti Anastasii martyris, qui pro confessione nominis Christi jubente Aurelio interemptus est. *Privati. Bonosi et Maximiani. Anastasii.*

Textus sumitur ex Pruten. Herinien. Antwerp-Maj. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Solus Antwerp-Major legit, *passus est sub persecutione*, reliqui omnes omittant particulam, *sub*. Quod Munerat. habeat *Gavalitana*, typographi vitio tribuendum puto. Item Bodosi, pro *Bonosi*. Idem die de *Maximi* pro *Maximiani* apud Greven., qui præterea cum Molano scribit, *quorum actus habentur*. Omnes ponunt: *Et in civitate Salona*, nescio cur Molan. expunxerit particulam, *in*. Hæret hic denuo Usuardus in confusione superius memorata circa nomina *Aureliani* in *Aurelii* contra quam Ado expressissime legat, ut supra diximus in Agapito xviii Augusti: uter, an neuter præferendus sit, alibi discutiendum.

OBSERVATIO. In Gavallis, vico Mimatensi, passio Privati martyris, inquit apographa Hieronymiana ultimo loco. Videri ad hæc possunt Notationes Florentini, atque item Baronii ad Martyrologium Romanum. Rabanus ex Hieronymianis sua plane descripsit, nulla etiam dignitatis episcopalis facta mentione. Flori elogium et desideratam dignitatem, et tempus certaminis, et barbaros a quibus martyrio affectus creditur, disertius exprimit. Romanum parvum de Privato non meminit. Crediderim itaque ex Gregorio Turonensi sua sumpsisse Adonem, quæ cursim solum attingit, descripta a Nostro, exceptis dumtaxat his verbis, *vico Minatensi*, pro quo legendum *Mimatensi*, ut ex laudato Gregorio aliisque a Baronio citatis, fusius suo loco deducemus. Opportunas suppetias feret Tillemontius tomo 4 a pag. 221, ac in notis a pag. 651. Wandelbertus unico suo versiculo, unum Privatum hodie exornat:

Martyris hinc duadena Privati sanguine fulget.

Bonosus et Maximianus ab antiquioribus omnibus præteriti, nescio unde in Adonis notitiam primam devenerint, a quo in sacris Fastis consignati sunt fisdem ipsis verbis, quæ ex ipso ab Usuardo desumpta, in indiculo nostro dedimus. Idque adeo mirandum magis, quod idem Ado discrete asserat, eorum *Actu haberi*, quæ tamen eum nunquam vidisse, inde indubitatum redditur, quod nec verbum ex iis proferat, nuda producens nomina, ex quibus nec de loco martyrii, nec de tempore quidquam conjicere valeas. Fatetur Baronius, ea suo tempore, et nos fatemur, a Majoribus nostris nusquam fuisse reperta: unde summæ debentur gratiæ Theodorico Ruinartio, qui ipsa ex codicibus Mss. monasterii B. Mariæ Silvæ-majoris in diocesi Bardegalensi eruta, primus inter sincera et selecta in lucem extulit a pag. 663, ubi et eadem eruditus observationibus hinc inde illustrat. Porro ex Actis illis colligitur, diem xxi Augusti, quasi pro arbitrio ab Adone selectum esse (an Castellanus recte xx Septembris prætulerit, reque ferme incertum est.) Palæstram autem, Antiochiam fuisse; tyrannum, Julianum Comitem, imperatoris apostatæ avunculum, et ipsum apostatam, Christianis infensissimum; Martyres vero illos, professione milites, Labari Christiani causa, quod illud in paganum mutare constanter abnuerent, dire exercuciatos; demum alterius ex his nomen, non Maximianus, sed

Marimilianus exprimendum, hic paucis indicasse sufficiat. Vide interim Tillemontium tomo 7, a pag. 406, et 739. — Romanum parvum de solo *Anastasio* hac die agit; *Salonæ, Anastasii martyris*. Pluscula suggerit Ado ex Actis sancti Agapiti, ubi *Corniculorius miles* dicitur. Usuardus non plura descripsit, quam in latereulo exhibuimus, priori et superius indicatæ mutationi insistens, in nominibus *Aurelii et Aureliani*. Plura ex præfato Adone dabunt Auctaria. Quod die præcedenti de Porphyrio observatum est, hic de Anastasio plane recurrit, nam in citatis Venantii Lectionibus, *Cornicularius* idem, qui hic ab Adone refertur, ubi ex demirata Venantii constantia conversus est, poniturque in Martyrologio Romano moderno xi Maii. Plura in Actis memorabimus, ubi *Anastasio Salonensis* procul dubio ab hoc Corniculario distinguendus erit, et ex Heronymianis ponendus xxvi Augusti, quo die coronatum asserunt Acta citata apud Tillemontium tomo 5. pag. 148. Ceterum clarissime hic denuo apparet, Adoniana et Usuardina, quæ recitavimus, esse omnia.

AUCTARIA.

- R**OSWEYD. Textui puro subdit: *In Hispaniis, sancti Juliani martyris cum aliis quatuor.* Variant codices.
- PULSANEN. In textu etiam purus, adjungit in fine: *Eodem die, consecratio altaris beati Andreæ Apostoli.*
- ANTVERP. et MAX-LUBEC. Addunt: *Item Quadrati episcopi.* Vide Martyrologium Romanum et notam Baronii huc spectantem.
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC. In prima et secunda puri, sic tertiam ex Adone adornant: *In civitate Salonæ, sancti Anastasii martyris. Qui cum esset miles et videret sanctum Agapitum inter tormenta Christum fortiter confitentem, exclamans, ait: Magnus est Deus Christianorum et non est alius præter eum. De quo præses cum nuntiasset Aureliano imperatori, jubente ipso interemptus est. Dein in fine: Item, sancti Quadrati episcopi.*
- CENTULEN. In territorio civitatis Gavalitanæ, sancti Privati episcopi et martyris, qui passus est sub Gallieno, Eodem die, sanctorum martyrum Bonosii et Maximiani.
- BRUXELLEN. In tribus primis annuntiationibus, ANTVERP-MAX. et ceteris codicibus hand ab- similis, subjungit: *Et in Hispaniis, natale sanctorum martyrum Julii et Juliana. Et sancti Quadrati episcopi, Et beati Flori abbatis, discipuli sancti Mauri abbatis.*
- HAGENOVEN. In civitate Gavalitana, in territorio ejusdem, passio sancti Privati, etc., ut in textu. Item, sancti Quadrati episcopi. In Bonoso et Maximiano purus est. De Anastasio ferme ut supra ex ANTVERP-MAX. etc. Demum: *Romæ, sancti Antonii martyris, qui cum Christianum (se) libere fateretur, jubente Vitellio iudice, capitali sententia damnatus est, riuque Aurelia sepultus.* Vide die sequenti.
- AQUICINCT. In fine: *Item sancti Quadrati episcopi.* Vido die superius dicta.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Privati episcopi et martyris, Bonosii et Maximiani martyrum, Anastasii martyris.
- VATICAN. num. 5949. Adjicit: *Natalis sanctorum Valentii et Leoncii in sancta Sophia. In Hispania, sanctorum Julii, Juliana, Vincentii, An- garii, Fructuosi.* In Sardinia, sancti Quadrati episcopi. In aliis deest positio.
- UGHELLIAN. Item Quadrati episcopi. Idem sæpius recurrit, ut vide supra.
- FLOBENTIN. Apud Sardiniam, civitate Carilitana, passio sanctorum martyrum Russoris (MEDIC. Russoris et soc.) Caselli et Cumerini, sub Diocletiano et Maximiano imperatoribus, præsidente Dalusio præside. Adjungit STROZZIAN. *Passi sunt pro Christo. Caput autem sancti Russoris inde translatum Florentiæ, positum est in ecclesia omnium Sanctorum.* Vide et martyrum et locorum nomina melius in Romano expressa. Quanti autem facienda sint, quæ occasione Luxorii et Camerini a Tamayo hoc die corrassa sunt, dicit Cardinalis Aguirrius apud Papebrochium in Resp. art. 18 num. 42.
- EDITIO LUBECO-COL. In territorio civitatis Gavalitanæ, vico Minacensi, passio, etc. Sequitur de Anastasio, ut ANTVERP-MAX., etc., supra. In Bonoso et Maximiano pura est. Denique: *In ipso die, sancti Quadrati episcopi et confessoris.*
- BELIN. Incipit: *Natale sanctorum martyrum Lusorii, Ciselli et Cumerini.* Si hæc ex FLOBENTIN. accepta sunt, polita videntur nomina. In Privato satis purus est. Sequitur: *Eodem die, sanctorum martyrum Bonosii, Marimi et Maximiani, quorum, etc.* In Anastasio purus, subdit in fine: *Item Quadrati episcopi.*
- GREVEN. *Juliani et aliorum quatuor martyrum. Item, sanctorum martyrum, Lusorii, Ciselli et Camerini. Quadrati episcopi et confessoris.* In Alexandria, *Contæ nobilis Quiriacæ, matronæ Romanæ et martyris in Wesalia superiori quiescentis.*
- MOLAN. In Lusorio et sociis BELIN. aut GREVEN. descripsit. Tum: *Item Quadrati episcopi.* Dein typis minoribus: *Quiriacæ, matronæ Romanæ, et martyris in Uvesalia superiori quiescentis, apud Carmelitas, de qua in passione beati Laurentii.* Editiones posteriores, BELIN. pressius imitatæ, aliis litteris textui præfigunt: *Natale sanctorum martyrum Lusorii, Ciselli et Camerini.* In fine de Quadrato, ut in prima editione. Tum: *Et sanctæ martyris Bassæ. Romæ in agro Verano, sanctæ Cyriacæ martyris; quæ in Uvesalia, translata quiescit.* De Cyriaca et Bassa vide Romanum, ubi utriusque elogia invenies.

XI Kal.

Die 22.

Romæ via Ostiensi, natalis beati Timothei martyris, qui tentus ab Urbis præfecto, et longa carceris custodia maceratus, cum sacrificare idolis nolisset, tertio cæsus et gravissimis suppliciis attrectatus, ad ultimum decollatus est. Eodem die Augustuduni, sancti Symphoriani, tempore Aurelii imperatoris, qui cum idolis sacrificare nollet, primo verberibus affectus, deinde carceri mancipatus, ad ultimum cæso capite martyrium consummavit. In portu Romano, sanctorum peregrinorum martyrum Martialis, Epicteti, Saturnini, Aprilis et Felicis cum sociis eorum. Item Romæ, sancti Antonii martyris, qui, cum se Christianum libere fateretur, jubente Vitellio iudice, capitali sententia est damnatus, viaque Aurelia sepultus.

Timothei.

Sympho-
riani.Martialis et
soc.
Antonii.

Ita Praten. Herinien. Antwerp-Maj. Rosweyd. Munerat. Greven. et Molanus.

VARIA LECTIO. In Greven. est *Hostiensi*, in Antwerp-Maj. et Rosweyd. *Ostensi*. In Herinien. et Antwerp-Maj. *Timothei*. Item in eisdem et Rosweyd. *tercio*. Antwerp-Maj. post *cæsus*, omisit particulam *et*. Quodque maxime notandum est, Greven. et Molan. *præfecto* addiderunt nomen, *Tarquinio*, quod etiam faciunt codices recentiores; ast Usuardum illud expunxisse, indubitatum videtur. Herinien. pro *attrectatus*, habet *ultractatus*, pejus Antwerp-Maj. *attractus*. Omnes scribunt *Augustuduni* vel *Augustuduno*. Munerat. et Molan. *Symphoriani*; ceteri simpliciter cum textu. Iterum conveniunt vetusti codices in *Aurelii*, licet Ado posuerit *Aureliani*. Nota, Muneratum post *Symphoriani*, adjicere *martyris*. Scribit hic etiam cum Antwerp-Maj. et Greven. *Marcialis*; item *Epicteti* cum eodem Antwerp-Maj. et Rosweydo; Greven. legit, *Epicteti*. De *Dampnatus* dixi alibi. Rosweyd. postponit *est*, Antwerp-Maj. in finem rejicit. Greven. et Molan. phrasim nonnihil in principio variant; *qui, cum se libere fateretur Christianum*. Et præterea Molan. pro *Antonii*, scribit *Anthoini*.

OBSERVATIO. Hodiernum laterculum totum ex Adonianis verbis, servato annuntiationum ordine, contextum est; altius tamen repeti potest prima earum scaturigo. Atque ut a prima exordiar, *Timothei* illustrissimi sane martyris commemoratio miro consensu vetustis Kalendariis, Bucheriano, Carthaginensi, Allatiano, Frontoniano, Gregorii Sacramentario et Martyrologiis omnibus inserta est. Illum itaque celebrant Hieronymiana, sed cum titulo *discipuli Pauli Apostoli*, quam confusionem Florentinius in Notationibus expendit et explicat; sed dubie plenum opus est alibi. Clarius loquuntur Beda, Rabanus, Romanum parvum, Ado et Wandelbertus. Primus ei elogium concinnavit laudatus Beda, descriptum a Rabano, ab Adone modice decurtatum; ex hoc a Nostro eleganter contractum, sicut textus supra exhibet. Qua fide nitatur Timothei hujus historia, hic non disputo, certe cum ex Actis sancti Silvestri acceptam fateantur et Beda et Ado, de ejus veritate facile statuet eruditus lector, salva semper antiquissimi et celeberrimi cultus integritate; si modo et Kalendaria et Martyrologia eundem ipsum Timotheum in Actis sancti Silvestri memoratum consignent, quod equidem hætenus satis aperte perspicere nequeo. Multa occasione Timothei, notavit hoc die Baronius, sed quæ nostram hanc difficultatem non tangunt. Nonnulla delibat Tillemontius tomo 2 pag. 618, verum plura alia in Actis erunt discutienda. Quod nostri hic officii est, Wandelberti versus, qui hanc et sequentem annuntiationem complectuntur, subjicimus:

Timothei.

*Undecimam Romæ Timotheus passus honorat,
Æduatumque suum celebrat plebs Symphorianum;
Mater quem Christo pariter moritura dicavit.*

Non minus inelyta est et certioribus Actis suffulta jam laudati *Symphoriani Augustodunensis* memoria, quæ quidem in vetustis Kalendariis signata non est, nihilo tamen minus et notissima et in Galliis celebratissima. Ejus meminerunt codices Hieronymiani; item Beda et totidem verbis Rabanus. Florus breve elogium addidit, temporis notas definiens sub *Aureliano imperatore et Heraclio Consulari*; et ipsas easdem servat Ado ex Actis a Mombritio et Surio vulgatis, atque a Baronio probatis, procul dubio acceptas. Acta ipsa apud nos exstant Mss.; eorum inter Selecta editor et primigenie puritatis restitutor Ruinartius a pag. 69, prædictas temporis notas rejicit, et pro *Aureliani*, scribendum censet *Aurelii*, ut fecit Noster jam non semel, deserta Adonis lectione, a quo tamen reliqua sua omnia ad apicem transumpsit. Utra porro temporum ratio præferenda sit, non est hujus loci statuere. Legi potest Tillemontius tomo 3 a pag. 43, sed maxime a pag. 609, ubi de prædictis temporum notis ex professo disputat. Vide etiam Missam in Missali Gothico seu Gallicano apud Thomasium pag. 371. — *Peregrini martyres*, an ii vere sint, qui hic nominatim exprimuntur, dubium reddunt Hieronymiana apographa, quæ Florentinius conciliare conatur. Romanum parvum sic loquitur: *Et peregrinorum martyrum, Martialis, Epicteti, Saturnini, cum sociis eorum. Aprilem et Felicem* adjunxit Ado, præfixa positione ex Hieronymianis, in quibus et alia nomina confusius enumerantur, quorum

Sympho-
riani.Martyrum
peregrino-
rum, Martia-
lis, etc.

indiculus

Antonii.

indiculus in Actis opportunius erit digerendus. Usuardus annuntiationem suam verbatim ex Adone descripsit. — *Antonii martyris* vel *Antonini*, primus meminit auctor Romani parvi, ex quo in Adonem transit, elogio ex Actis sancti Eusebii adornato, cujus principium et finem Noster conjunxit, in omnibus, ut supra dicebam, plane Adonianus.

AUCTARIA.

Octavae Assumptionis.

PULSANEN. Incipit : *Octava beatissimæ Dei genitricis et Virginis Mariæ.* In Timotheo purus est, et in Symphoriano, usque ad, *Aureliani imperatoris.* Desunt reliqua omnia.

Idem.

ANTVERP. et **MAX-LUBEC.** In textu satis puri, subdunt : *Et Octava sanctæ Dei genitricis Mariæ.* Varia est variorum codicum phrasis.

Idem.

ANTVERP-MAX. **ULTRAJECT.** et **LEYDEN.** Textui præponunt : *Octava Assumptionis sanctæ Mariæ.* Legunt, præfecto *Tarquino* ; et pro *Antonii*, substituunt *Anthonini*.

Hippolyti.

ALBERG. et **DANIC.** Superioribus similes sunt, sed præterea ante *in portu Romano*, textui interserunt : *Item, natale beati Ypolitii martyris.* De quo Usuardus die sequenti.

Octavae Assumptionis.

LOVANIEN. Orditur etiam ab *Octava Assumptionis, etc.* In Timotheo purus est. Symphoriano elogium resecat. Rursus in Portuensibus purus, Antonii elogium expungit.

De Octava Assumptionis.

CENTULEN. *Octava beatæ et gloriosæ semper Virginis Dei genitricis Mariæ, quæ superno nuntio clarificata et Spiritu sancto fecundata, ab eo qui de illa carnem suscepit, præ omnibus sublimata in æternum veneratur benedicta. Romæ, sancti Tymothei martyris, Augustoduni, sancti Symphoriani martyris, temporibus Aureliani. Item Romæ, beati Antonii martyris. In portu Romano, martyrum peregrinorum, Marcialis, Epicteti, Aprilis et Felix cum sociis eorum.*

Octava Assumptionis.

BRUXELLEN. *Octava Assumptionis beatæ Mariæ matris Domini nostri Jesu Christi.* In beato Timotheo describit Bedæ elogium. In tribus aliis satis purus est. In fine subjungit : *Remis civitate, natale martyrum quinquaginta. Et translatio corporum, sanctorum Hylarii episcopi et confessoris, Innocentii martyris, et sancti Peregrini episcopi et martyris in basilicam sancti Dionisii.*

*Martyrum 50**Translatio Hilarii, etc.**De Timotheo.*

HAGENOVEN. Incipit ab *Octava Assumptionis*, ubi historiam subjungit, quam majori auctoritate firmatam velim. Tum : *Romæ via Ostiensi, natale beati Timothei martyris, qui sub persecutione Neronis, tentus est a Tarquinio urbis præfecto, et longa carceris custodia est maceratus, et cum idolis sacrificare nolisset, tertia est cæsus, et gravissimis est penis attræctatus, et viva calce vulnere ejus sunt aspersa, et martyr Dei gratias egit Deo. Tunc duo sibi angeli dixerunt : Respice sursum, et vidit coronam sibi præparatam in manu Domini, et sic decollatus est. Eodem die, sancti Apollinaris martyris, qui vidit gloriam sancti Timothei, et idro se baptizari fecit, et cum eodem Timotheo decollatus est.* Satis patet confusio, nec explicatione mea indiget. Vide die sequenti. De Symphoriano post imperatoris, ita habet : *Qui in juventute suam tam gravis erat in moribus suis, ut seniorum vitam anticipare videretur. Hic cum statum Veneris adorare nollet, primo sub Eraclio præfecto verberibus afficitur, deinde carceri mancipatur, et ad ultimum capite punitur. In portu Romano, sanctorum peregrinorum martyrum, Marcialis, Epicteti, etc., pure.*

*Apollinaris.**De Symphoriano.**Octava Assumptionis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Octava Assumptionis beatæ Mariæ. Timothei et Symphoriani mar-*

tyrum. In margine notatur : *De isto Timotheo legitur in vita B. Silvestri.* Sequitur : *Martialis confessoris.* Et rursus in margine : *Martialem confessorem alibi non invenies.* Pergit textus : *In portu Romano, sanctorum Peregrinorum martyrum, Martialis, Epicteti et sociorum eorum decem.* Hæc clarius in textu expressa sunt.

Martialis Confessoris.

REG. SUBC. signatus num. 428. *Eodem die, translatio corporum sanctorum in cœnobio sancti Dionisii; hoc est, Peregrini, Patrocli, Innocentii atque Hilarii episcopi et confessoris.*

Translatio sanctorum Peregrini, etc.

FLORENTIN. *Sancti Andreæ diaconi, et ministri sancti Donati de Scotia, episcopi Fesuluni, ejus corpus honorifice sepultum est in monasterio sancti Martini de Mensola (MEDIC. Lamensola) in territorio Florentino.*

Andree.

SALINENSIS. *In Galliis civitate Augustoduno, natalis sanctorum Medardi et Æmiliani cum liis suis octo.*

Medardi et soc.

REMENS. SS. *Timothei et Apollinaris. Remis, passio sanctorum Mauri presbyteri et cum eo quinquaginta martyrum.*

Mauri et 50.

EDITIO LUBECO-COL. *Octava Assumptionis gloriosæ Virginis Mariæ. Romæ, via Ostiensi in cimiterio ejusdem, natale beati Timothei martyris. Qui tempore Melchialis Papæ de Antiochia venit Romam, et postquam ibidem per annum et tres menses prædicasset et multos ad fidem Christi convertisset, tentus est... et juxta Apostolum Paulum per sanctum Melchiam Papam et sanctum Silvestrum devotè sepultus est. De Symphoriano, post consummavit, subdit : Qui cum ad locum decollationis duceretur, mater ejus de muro exclamans, ait : Nate, nate, memento æternæ vitæ, respice sursum, et regnantem in cælo intueri ; tibi vitæ non tollitur, sed in melius commutatur. Et tali reformatione animatus, ut ovis in sua infantia puer ad victimum ductus est, quo decollato, honorificè est sepultus. In Portuensibus, pura est. Item Romæ, sancti Antonini martyris et carnificis. Qui cum, etc. Xonis civitate Galliæ, sanctorum quinquaginta martyrum. Iidem sunt, ni fallor, qui supra Remis adscribuntur. Vide GREVENUM.*

*Octava Assumptionis.**De Timotheo.**De Symphoriano.**Antonini.**Martyrum 50.*

BELIN. Initio et fine excedit. Incipit enim : *Octava Assumptionis Virginis Mariæ.* Et in fine adjicit : *Item Romæ, sancti Hippolyti martyris.*

Octava Assumptionis. Hippolyti.

GREVEN. *Octava Assumptionis gloriosæ Dei genitricis et Virginis Mariæ. Mauri presbyteri et martyris aliorumque quadraginta (prior editio, sexaginta, sed scribendum XLIX.) Xonis civitate Galliæ, sanctorum martyrum quinquaginta.*

*Octava Assumptionis.**Mauri et 40.**Martyrum 50.*

MOLAN. De Timotheo aliis litteris in textu ex Adone miscet : *Scriptum invenitur in historia sancti Silvestri.* De Antonio, totum ferme Adonis textum describit. In fine : *Octava Assumptionis Virginis Mariæ. Romæ, sancti Hippolyti martyris. Remis civitate Galliæ, beati Mauri et cum eo quinquaginta martyrum. Deinde minoribus typis : Apud Montem Falconis, in civitate Mevanii, depositio beati Jacobi de Blanconibus, qui vita, moribus, miraculisque clarus, senio jum confectus, et sanguine ex crucifixi imagine fluente, facie, vestibus, manibusque conspersus, migravit ad cælum MCCC. Cujus*

*Hippolyti. Mauri et 50.**De Jacobo de Blanconibus.*

corpus

Hippolyti et
soc.Quiriaci et
Archelai.

corpus necdum permisit Dominus videre corruptionem, sed sanguinem Domini nostri adhuc in manu reservat. Editiones aliæ vitiatæ sunt. Præfigitur aliis litteris, *Octavr*, etc. Sed pejus textui tribuitur, secundo loco : *In portu urbis Romæ, sanctorum Hippolyti, Italice qui dicitur Nonnus, et sociorum. In Ostia, natalis sanctorum, typis Romanis, Quiriaci et Archelai.* Reliqua, ut in priori

editione. In fine : *Romis civitate Galliæ, natalis sancti Mauri martyris cum sociis suis. Qui a Roma cum beato Timotheo Remos veniens, postquam verbum Dei ibidem disseminans, Apollinarem cum aliis pluribus baptizasset, a Lampadio præfecto cum sociis Sanctis, quos baptizaverat, decollatus est. Die vigesima secunda, sancti martyris Agathonici.* Hæc ex solito fonte Græco.

De Mauro,
etc.

Agathonici.

X Kal.

Die 23.

Natalis sanctorum martyrum Donati, Restituti, Valeriani, Fructuosæ cum aliis duodecim, qui præclarissimo confessionis honore apud Antiochiam coronati sunt. Eodem die, beati Zachei episcopi, qui quartus a Jacobo, Hierosolimorum ecclesiam clarissime rexit. Apud Liciam civitate Egea, sanctorum Claudii, Asterii et Neonis, qui post acerba tormenta cruci affixi sunt. In portu urbis Romæ, sanctorum Ypoliti, Quiriaci et Archillai. Alexandria, sancti Theonæ episcopi venerabilis et vere Deo digni. Item natalis sanctorum Timothei et Apollinaris, qui apud Remensium urbem consummato martyrio cœlestia regna meruerunt. Lugduno Galliæ, sanctorum martyrum Minervii et Eleazari cum filiis octo.

Donati et
soc.

Zachei.

Claudii et
soc.
Hippolyti et
soc.
Theonæ.
Timothei
et Apollina-
ris.
Minervii
et Eleazari,
etc.Soli puri sunt *Herimen. Muncrat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. *Zachei*, simpliciter scribunt omnes, excepto Molan. Male legit *Munerat. Hierosolimitanorum ecclesia clarissime claruit. Liciam, Egea, Hippolyti, etc.*, ut alibi. Ceteri *Munerati* errores ferme scriptorii sunt, ut *Neronis*, pro *Neonis*, *afflixii*, *Achillei*, vero Deo digni, *Appollinaris*, *Minervi*, etc., ubi deest conjunctio *et*. *Greven. et Molan.* contra communem omnium codicum lectionem scribunt, non, *cum filiis*, sed, *cum aliis octo*, non advertentes nomen *Eleazari* esse muliebre, ab *Eleazarum*, ut *Glycerii* a *Glycerium*, *Eustochii*, ab *Eustochium*, etc.

OBSERVATIO. *Antiocheorum* pugilum memoriam, Adonis Martyrologio antiquiorem, hoc die non invenio, nec alium habuit fontem Usuardus, ex quo sua ita hausit, ut nec syllabam mutaverit. Quærimus Adonis fontem, sed nihil hactenus reperire licuit. — *Zachei episcopi* meminit Romanum parvum, forte ex Rufino lib. 4 cap. 5, sed neglectis characteristicis omnibus, quas Ado apposuit, et ex eo rursus singulas transtulit Usuardus. — De sequenti classe nihil memorant aut Romanum parvum aut Ado. In Hieronymianis purioribus solum exprimuntur *Claudius, Asterius et Neon*, quos et nos supra retulimus, et ex illis acceptos non dubitamus. Martyrii genus ex Actis proconsularibus profluxisse necesse est, quæ pridem a Surio hoc die, et a Baronio ad annum cclxxxv a num. 3; recentius a Ruinartio vulgata sunt. An ea integra et genuina viderit Rabanus, dum elogium suum composuit, non satis liquet; cum de crucis supplicio, quod a Floro ex præfatis Acta diserte asseritur, nec verbum faciat. Mulieres tamen *Domninam*, vel ut alii *Donninam* et *Theonillam* ex illis a Rabano sumptas existimo, quas nescio quis Pratensi codici, corrupto textu, inserendas putavit. Id mihi indicavit oculatissimus inspector Clar. Castellanus, observata in eo codice erasure inter *coronati sunt*, et *Alexandriæ*, utrimque exclusive, qua scapello inducta sunt omnia, quæ in nostro textu habentur, eaque superscripta, quæ in Auctariis primo loco referemus. Suspicio ego, correctorem illum, laudatum Rabauum sequi voluisse. Utcumque sit, Pratensi codici hic consentiunt consuetudinis comites Antwerp-Major et Rosweyd. cum ipso ex purorum numero exclusi, quibus et Aquincinetinus forte similis est, ut infra dicam. De *Lycia*, seu potius *Cilicia*, aliisque circa hosce martyres controversis, vide Florentinii Notationes et Ruinartii sincera et selecta a pag. 278. — Major difficultas est in iis quæ spectant *Martyres Portuenses et Ostienses*, in Hieronymianis discretos, in Romano parvo conjunctos et confusos hoc modo : *Roux, Hippolyti, Quiriaci et Archillai*; Ado legit : *In Portu Romano*; Noster hujus descripsit omnia. De *Hippolytorum* identitate et varietate actum est non semel, præsertim xxx Januarii et xiii Augusti, et plura alibi examinanda supererunt. nimirum : utrum hic noster pridie colendus, an *Nonnus* ad distinctionem appellandas, solusque in Portu Romano passus sit? Utrum duo alii, *Ostia*? An eorum socii, *peregrini* martyres hesterni? Demum, an hic *Hippolytus* fuerit *episcopus*, et quidem magnus ille et scriptis inclutus? atque alia id genus ambiguarum disquisitionis, operosius suo loco pertractandæ, ejus prima semina apud Baronium et Florentinium hoc et aliis diebus invenies. Magni Hippolyti res gestas et scripta diligenter collegit Tillemontius tomo 3 a pag. 238. Cetera superius abunde pro instituti hujus nostri ratione dicta sunt. — Romanum parvum scribit : *Theonæ episcopi*; breve elogium aptavit Ado, ejus priorem partem Noster desumpsit. Videsis Chronologiam nostram Patriarchalem a num. 173. — De *Timotheo* et *Appollinare* agit etiam Florus, sed Usuardus nihil in Adonianis verbis mutandum censuit. Utrum ad Hieronymiana pertineant, dicit Florentinius. Vide quæ de ipsis habet Surius ex Gregorio Turonensi. Longiora Acta non desunt, sed quæ supposita videntur, in quibus de Mauro quoque et sociis

Donati et
soc.

Zachei.

Claudii et
soc.Hippolyti et
soc.

Theonæ.

Timothei et
Apollinaris.

agitur

*Minervii,
Eleazari,
etc.*

agitur, pridie inter Auctaria notatis. — Florentinum etiam consule super *Minervio* et *Eleazaro*. Usuardi textus non aliunde quam ex præfato sæpius Adone quærendus est; atque inde statue, ex eo descripta esse omnia, præter annuntiationem unicam, de qua jam satis diximus. Wandelberti versus huc non spectat.

AUCTARIA.

*Discrepat
a textu.*

PRATEN. Ex prætenso autographo verba, quæ habentur inter *coronati sunt* et *Alexandriæ*, cum abbreviationibus mihi descripsit Castellanus: *Apud Liciam civitate Egea, sanctorum martyrum Claudii, Asterii, Neonis, Dominice et Theonillæ, qui sub Lysia præside variis penis excruciatu atque interempti sunt. In portu urbis Romæ, sanctorum Yppoliti, Quinti (Quiriaci) et Archillai. Eodem die, beati Zachari, qui quartus ab Iurebo Hierosolimorum ecclesiam clarissime rex, pro rexit propter spatii angustias; idque in ANTVERP-MAJORE ita profus transumptum est. Jam dixi, ROSWEYD, et ordine et sensu etiam concordare. De AQUICINCTINO paulo inferius.*

PULSANEN. In Antiochenis et Zachæo purus, de Theona aliquid decerpens, sic habet: *Alexandria, sancti Theonæ episcopi, vere Deo digni. Desunt reliqua omnia.*

ANTVERP. et MAX-LUBEC. In textu puri, in fine subdunt: *Item Flaviani et Sydonii episcoporum.* Vide notulas Castellani.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC. Initio præfigunt: *Vigilia sancti Bartholomæi Apostoli.* In fine, addunt: *Item Flaviani et Sydonii episcoporum.* Cetera omnes puri sunt.

CENTULEN. Natale sanctorum martyrum *Donati, Restituti, Valeriani, Fructuosa* cum aliis duodecim, qui apud Antiochiam coronati sunt. *Alexandria, beati Theonæ episcopi venerabilis et vere Deo digni. Eodem die, sancti Zachari episcopi, qui quartus ab Iurebo Hierosolimorum rex ecclesiam. Lugduno Gallie, sanctorum martyrum Minervii et Eleazari cum filiis suis octo. In Portu urbis Romæ, sanctorum Yppoliti, Quiriaci et Achilei. Remis, sanctorum Tymothei et Apollinaris martyrum. In Licia civitate Egea, sanctorum Claudii, Asterii et Neonis, qui post dura tormento cruci affixi sunt.*

BRUXELLEN. Ordinem invertit, sic incipiens: *Apud urbem Remensem, sanctorum Tymothei, etc. In Zachæo et Antiochenis purus est. Pro Theonæ, scribit Theonis, additque in fine Adonis verba: Qui beatum Petrum episcopum et martyrem in omni puritate enutrivit. Apud Egeam civitatem Licie, etc. In Portuensibus etiam purus, ultimæ annuntiationi Adonis verba rursus subnectit: Quorum corpora in cripta, quæ urbi ad Occidente imminet, condita habentur. In fine: Item Flaviani et Sydonii episcoporum.*

HAGENOYEN. Incipit: *Vigilia sancti Bartholomæi Apostoli.* Sequitur textus, mutato non nihil annuntiationum ordine, sed de cetero satis pure. In fine: *Eodem die, sancti Flaviani episcopi et confessoris. Item, sancti Sydonii episcopi.*

AQUICINCT. Post *Neonis* cum **PRATEN.** interjicit: *Domine et Theonillæ, qui sub Lysia præside, variis penis excruciatu atque interempti sunt. An etiam seriem mutaverit, notatum non invenio.*

In fine autem additur: *Item, sanctorum Flaviani et Sydonii episcoporum.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Vigilia, Claudii, Asterii et Neonis fratrum martyrum et puerorum, quas iudex per varia tormenta fecit crucifigi; et cum eis passa sunt duæ mulieres cum infantulo, Eleazari cum filiis.*

UGHELLIAN. In fine: *Flaviani et Sidonii episcoporum, ut supra ANTVERP. et MAX-LUBECANA.*

ALTEMPS. In *Scotia, sanctæ Ebbæ abbatissæ. Colitur xxv Augusti.*

STROZZIAN. *Eodem die, sancti Flaviani episcopi. De Sidonio non meminit.*

CAUDIACEN. *Apud Caudiacum, natale sancti Ainandi et sancti Domini martyris.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Vigilia beati Bartholomæi Apostoli.* Sequitur textus, in ordine nonnihil mutatus et interpolatus. In fine: *Augustoduno, beatorum Flaviani et Sidonii episcoporum et confessorum. Cenomanis, beati Victoris episcopi et confessoris. An potius Victorii, qui colitur die 1 Septembris?*

BELIN. In tribus primis ut eumque purus, quarto loco habet de Timotheo, etc. Sequitur: *Item Vigilia sancti Bartholomæi Apostoli. Tum de Lugdunensibus pure. Alexandria, Theonæ episcopi. Prima editio in fine solum addit: Eodem die, sancti Flaviani episcopi. Sed altera sic habet: Eodem die, sancti Flaviani et Sydonii episcoporum. Et licet die præcedenti egerit de S. Hippolyto, hic adjicit: In portu urbis Romæ, sancti Hypoliti, Quiriaci et Achelii.*

GREVEN. *Vigilia sancti Bartholomæi Apostoli. Item secundum aliquos hic: Adæ primi hominis, Justi et Abundii martyrum. Augustoduni, sanctorum Flaviani et Sidonii episcoporum et confessorum. Cenomanis, Victoris episcopi et confessoris. Brumberti confessoris. In eremo Scythi, Theonæ abbatis. Civitate Egea, sanctæ Theonillæ. Osannæ virginis. Ebbæ virginis.*

MOLAN. *Eodem die, sancti Flaviani episcopi. Et Sidonii episcopi. Eodem die, beati Fraubaldi abbatis et confessoris. Item, vigilia sancti Bartholomæi Apostoli. Tum minoribus typis: Quæ plerisque locis jejuniæ observatione celebratur. Item secundum aliquos hic, Adæ primi hominis, qui, et si in superbiam elatus et de pomo vitæ comedit, se totum et suam propaginem, originalis peccati labe eum afficiendo et inficiendo, misere perdidit; per secundum tamen Adam eum a delicto suo eductum esse, atque vitæ æternæ gaudiis potiri, Catholica tenet Ecclesia. Huc usque prima editio. In aliis solum adduntur sequentia: Eodem die, sancti Flaviani episcopi Augustoduni. Arvernensis, natalis sancti Sidonii episcopi. Cenomanis, beati Fraubaldi abbatis et confessoris. Die vigesima tertia, sancti Luppi martyris. Item Vigilia S. Bartholomæi Apostoli. De ea etiam egerunt plerique alii codices superius citati.*

*cum suis
sequacibus.*

*Flaviani et
Sidonii.*

*Vigilia
Bartholo-
mæi.
Flaviani et
Sidonii.*

*Textus con-
tractus et
transpositus.*

De Theona.

*De Portuen-
sibus.*

*Flaviani et
Sidonii.*

*Vigilia Bar-
tholomæi.*

*Flaviani.
Sidonii.*

*Domini et
Theonillæ.*

Flaviani.

*Vigilia Bar-
tholomæi.*

*Flaviani et
Sidonii.*

Ebbæ.

Flaviani.

*Ainandi, -
etc.*

*Vigilia Bar-
tholomæi.*

*Flaviani et
Sidonii.*

Victoris.

*Vigilia
Bartholo-
mæi.*

*Flaviani et
Sidonii.*

*Vigilia Bar-
tholomæi.*

*Adæ,
Justi, etc.*

*Flaviani et
Sidonii.*

*Victoris.
Brumberti.
Theonæ ab-
batis.*

*Theonillæ.
Osannæ.
Ebbæ.*

Fraubaldi.

*Vigilia Bar-
tholomæi.*

De Adamo.

*Flaviani.
Sidonii.*

Luppi.

IX Kal.

Die 24.

Natalis beati Bartholomei Apostoli, qui apud Indiam Christi Evangelium prædicans, decollatione martyrium complevit. Hujus Apostoli sacratissimum corpus, primum ad insulam Liparis, deinde Beneventum translatum, pia fidelium veneratione honoratur. Eodem die, apud Cartaginensem, trecentorum martyrum, qui passi sunt tempore Valeriani et Galieni : denique post supplicia sibi illata Christum Dei filium, Deum fatentes, in clibanum caleis accensum demersi sunt. Ex quo etiam candidatus ille exercitus beatorum, Massa candida meruit nuncupari. Civitate Rotomago, sancti Audoeni, confessoris seculum salubriter despiciens, sanctitatis merito episcopii adeptus est honorem. Nivernis, Patricii abbatis.

Bartholomæi.

Massæ Candidæ.

Audoeni.

Patricii.

Ex Praten. Herinien. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Bartholomei scribunt codices omnes, excepto Molan. et forte Praten. S. plura alia errata scriptoria recurring, quæ hic conjungo, ut : *Liparis, Cartaginensem, Galieni, Rotomago*, etc. Munerat. pro, *denique post*, etc. posuit *deinde*, nihilo emendatiorem inde constructionem reddens, de qua vide Observationem et Auctaria. Idem male scribit *Musa candida*, pro *Massa candida*, Herinien. transposuit, *salubriter seculum despiciens*. Dubium est quid præferri debeat *episcopii honorem*, an *episcopi honorem* : primo modo scribunt Praten. Herinien. et Rosweyd. ; aliter Munerat. Greven. Molan. et Antwerp-Maj. Ille quidem nitidior est, ille seculum suum magis sapere videtur, quem proinde in textu reliquimus. Greven. et Molan. ante *Patricii* præfigunt, *sancti* ; reliqui titulum omittunt.

OBSEVATIO. *Bartholomæi Apostoli* festivitatem variis olim diebus celebratam fuisse præsertim a Græcis et quidem hoc tempore, non eodem ubique die in Ecclesia recoli satis constat. In Sacramentario Gregorii ponitur xxiv, in Calendario Allatii xxv. Nec minus implexa et incerta sunt, quæ de ejus gestis circumferuntur, sed quæ ad præsens non attinent, uti nec quæ de translatione non ita pridem disputata sunt. Ceterum Hieronymiana apographa Bartholomæi, in *Persida natalem* diem referunt xiii Junii, et ibi codices nostri aliqui inter Auctaria de eo egerunt. Porro eadem Hieronymiana aliter hodie exprimunt : *In India, sancti Bartholomæi Apostoli*, quæ in vetustissimo Epternacensi, sequenti die leguntur. Utrum earum annuntiatio aliqua pro translationis solemnitate accipienda sit, videatur Florentinius citatis diebus et ad Indiculum Apostolorum ; item Baronius in Notationibus. In Beda hodie diserte legitur : *In India, natale Bartholomæi Apostoli*. Quem sermo sequitur Rabanus, nomen interpretans et *viventem a barbaris decoratum* asserens. Romanum parvum sic ponit : *Bartholomæi Apostoli et martyris*. Ado in Martyrologio suo Bedæ similior est, sed breve elogium ab ipso inter festivitates Apostolorum digestum, Noster fere integrum inde descripsit. Quanti valeant encomia de Bartholomæo, composita, quorum unum edidit Surius. ex Tillemontio tomo I a pag. 387 et in notis eo reducendis facile intelliges, uti et alia ad translationes spectantia. Quæ in brevi notula de Apostoli vero nomine observat Castellanus, ab aliis operosius olim disquisita sunt. Solito longius Wandelberti metricum elogium, Genesium ex die sequenti, Apostolo subjungit, cum Audoeni, de quo infra :

Bartholomæi.

*Bartholomæus nonam exornat retinctque beatus,
India quo doctore Dei cognovit honorem,
Herculis et Bacchi insantis vic erunt sacris.
Hunc illum fama est varia pro sorte sepulcri,
Æolium, Liparem, Beneventi et templa tenere.
Tum quoque Genesio resplendet martyre Roma,
Audoenum tumque pium Rothomagus honorat.*

Massam candidam Carthaginensem, seu potius Uticensem, paulo forte obscurius memorant Hieronymiani codices xviii Augusti, ubi legi possunt Florentinii commentaria. Verosimile est, eodem die recoli in Calendario Carthaginensi. Hæc die primum signata est a Romano parvo his verbis : *Massæ candidæ, Carthagini*. Martyrum numerum, verosimiliter ex Prudentio, ad trecentos extendit Ado, pro quo recte certat Baronius ex Pontio diacono ; aliis, ex S. Augustini sermonibus, minorem fuisse opinantibus. Unde porro martyrii genus et alias circumstantias acceperit laudatus Ado, non satis mihi liquet. Usuardus elogium ejus sic contraxit, ut duriorem reddiderit constructionem, utens adverbio *denique*, dum nihil præcessit, ad quod merito referri possit ; quæ procul dubio causa fuit, cur codicum aliquorum scriptores ad fontem recurrerint, ex quo purius loquerentur, ut ostendunt Auctaria. Huc spectant, quæ satis accurate de his martyribus notavit Ruinartius inter selecta pag. 199 et 518. Videatur etiam Tillemontius tomo 4 pag. 175 et 640. — Hieronymiano Lucensi præfixa est *Audeni depositio, Rodomo*, etc. Florus eandem positionem servat, sed rectius *Audoeni* exprimit cum brevi elogio. Mosander eum Adoni adscripsit, Rosweydus expunxit, uter melius, problema est ; elogium certe qualecumque Usuardi proprium censeo. Plures servamus Audoeni vitas Mss., et inter has metricam unam. At quantum hæc omnes a Suriana distent, non est hujus loci discernere.

De Massa candida.

Audoeni.

discernere.

discernere. Conferentur suo tempore cum iis, quæ tradunt editor historiæ abbatiae regalis S. Audoeni lib. I, et Cointius variis annis a DCXXXIV ad DCLXXXIII, et DCLXXXVII. — Qui in fine adjicitur *Patricius*, ansam præbuit nonnullis codicibus eum cum Hiberniæ Apostolo confundendi. In additamentis Hieronymianis vocatur *Petricius*, quod Florentinius corrigit. Galli nomen pronuntiant *Parrize*, unde non inepta formatione sequi videretur *Parrizius*. Hæc cursim notata sint, suo loco discutienda; sufficiat modo, verum, simplicem et genuinum Usuardi textum retulisse.

AUCTARIA.

- EPTADII.** **C**ODEX PRATENSIS signatus apud nos littera B. Addit in margine: *Cervulani, sancti Eptadii confessoris.*
- ANTVERP-MAJ.** In textu purus est usque ad annuntiationem ultimam, quam ita amplificat: *In Hibernia, sancti Patricii abbatis et Gildardi confessoris. Qui Patricius, primus Hibernorum fertur Magister. Sed quia nec ipsos correxisse potuit, in peregrinationem perrexit; ad monasterium Glestingense perrenit, ibique vitam virtutibus clarescere finivit, quod et usque hodie mortua ipsius ossa contestari videntur. Eadem habet, tantillo correctius codex AQUICINCTINUS.*
- ROSWEYD.** In India, beati Bartholomæi Apostoli, qui apud eandem provinciam Christi Evangelium prædicans, primo vivus jussu Astiagis decoriatus, postea decollatus martyrium complevit. Cujus, etc.
- De Carthaginensibus purus, de Audoeni post honorem, addit: Post multa miraculorum insignia, post talenta sibi credita fideliter dispensata, Domini sui intravit gaudia. In Britannia, monasterio Glestingensi, depositio sancti Patricii abbatis.**
- PULSANEN.** In prima deficit, in secunda satis purus est. Tum: *Civitate Rotomagum, sancti Audoeni archiepiscopi et confessoris. Desunt reliqua, ut hic codex plerumque contrahitur.*
- ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC.** In prima etiam satis puri, secundam sic annuntiant: *Eodem die Carthagine, trecentorum martyrum, qui passi sunt tempore Valeriani et Gallieni. Ferunt enim, inter alia supplicia tunc a præside elibatum calcis accensum, et in ora ejus prunas cum thure exhibitas, et præsidem Christianis dixisse: Eligite unum e duobus, aut thura super hos carbones offerte Jovi, aut in calcem demergimini. Tunc trecenti viri fide armati ictu rapidissimo Christum Dei filium fatentes, se injecerunt in ignem et candidatus ille beatorum exercitus MASSA CANDIDA meruit appellari: MASSA propter numerum, CANDIDA propter meritum. Civitate Rotomago, sancti Audoeni episcopi et confessoris. MAX-LUBEC. scribit Ando. In omnibus deest Patricii.*
- CENTULEN.** In prima satis purus, sic prosequitur: *Apud Carthaginem, sanctorum martyrum trecentorum, qui pro eo quod unanimitè et uno momento passi sunt, Massa candida nuncupantur. Civitate Rothomago, depositio sancti Audoeni archiepiscopi et confessoris. In territorio Nivernensi, sanctorum Patricii abbatis et Gildardi presbyteri confessorum. Vide supra ANTVERP-MAJOREM.*
- BRUXELLEN.** De Bartholomæo inserit: *Qui pro fide Christi excoriatus et post decollatus est. Cujus, etc. In Carthaginensibus: Post varia enim supplicia... consumpti sunt: unde ille beatorum exercitus Massa candida, massa quidem propter numerum, candida vero propter meritum solet appellari.*
- In Audoeni satis purus adjicit: Et cum ecclesiam Rothomagensem recessisset annos quadraginta, ipse nonagenarius feliciter migravit ad Christum. De Patricio tacet.**
- HAGENOYEN.** *Bartholomæi Apostoli, qui præ omnibus aliis Apostolis, solus nobilis fuisse describitur. Mitto hujus generis reliqua. De trecentis Carthaginensibus similis ferme est ANTVERPIENSI, etc. De Audoeni et Patricio nihil.*
- VICTORIN. et REG. SUEC. num. 130.** Post nuncupari, addunt: *In Gallis civitate Nivernis, sancti Gildardi presbyteri et confessoris. Item in eodem territorio, sancti Patricii abbatis. In territorio Aduæ (Æduæ) civitatis, Ternidouo (Cervidono) monasterio, depositio sancti Eptadii presbyteri et confessoris. Vide Auctaria xvi Aprilis.*
- DAVERON.** *Cenomannis civitate, sancti Rigomeri presbyteri et confessoris. Vide in Actis xvii Januarii, et primum bimestre Castellani.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Bartholomæi Apostoli. CCC martyrum qui in elibatum post varia tormenta missi, unde Massa candida dici meruerunt. Audoeni Rothomagensis episcopi et confessoris. Theodorici abbatis, admirandæ sanctitatis viri.*
- CISTERCIEN. S. Benigni.** *Eodem die, beati Ursini martyris. De quo agat, nescio.*
- REG. SUEC. num. 428.** *Nivernis, sanctorum confessorum Gildardi et Patricii.*
- CODEX DOMINI LE MARE.** signatus A. *Eodem die, apud Scridunum, natalis sancti Eptadii confessoris.*
- In VATICAN. num. 5949.** Deest Audoeni et Patricii. Adjicitur: *Capuæ, natale sancti Rufini episcopi et confessoris. In Romano est die xxvi.*
- REMENS. SS. Timothei et Apollinaris.** *In territorio Nivernensi, sanctorum confessorum Patricii abbatis et Gildardi presbyteri.*
- EDITIO LUBECO-COL.** In prima similis est Rosweydo. In secunda, ANTVERPIENSI, etc. In Audoeni elogium expunxit. Tum sic pergit: *Cenomannis, beati Rigomeri presbyteri et confessoris. In territorio Nivernensium, beatorum Patricii abbatis et Geldeldi confessorum. Eodem die, beatæ Elisabethæ matris præcursoris Domini. Melius xxvi.*
- BELIN.** In omnibus similis ANTVERPIENSI, etc., in fine subdit: *Livernis, (pro Nivernis,) sancti Patritii abbatis. Editio altera, addit: In pago Cenomanico, sancti Rigomari confessoris, et beatissimæ Tenestinx virginis.*
- GREVEN.** *Gildardi, alias Geldeldi, presbyteri et confessoris. Sandradi abbatis primi monasterii in Gladbach confessoris. Theodorici abbatis. Cenomanis, beati Rigomeri presbyteri et confessoris. Apud Samum insulam, sanctorum Gregorii, Theodori et Leonis confessorum. Qui tempore Constantii cum essent milites, persecutionem Arriatorum declinantes apud præfatam insulam Christo devotissime servierunt, simulque quieverunt. Dominiæ martyris. Quæ heri ponenda fuit. Engræ virginis et martyris, cum aliis. Moalbodio monasterio, Ansoaldis virginis. Eodem die, sanctæ Elisabethæ viduæ, murtis præcursoris Domini.*
- MOLAN.** De Bartholomæo, post prædicans, aliis litteris inserit: *vivens a barbaris decoratus est, atque jussu regis Astiagis, decollatione, etc. Item*

post

De Massa candida. post nuncupari, additur : *In quorum laudibus extant homilicæ sancti Augustini episcopi.* In fine : *In pago Cenomanico, sancti Rigomari confessoris.* Alii dicerent *Richmiri.* Vide *DAVERON.* Editiones aliæ in textu eadem habent, et in fine item de Rigomero. Tum : *In Gladbach diocesi Agrippini, sancti Sanderadi, ejusdem cornobii primi ab-*

batis. Die vigesima quarta, sancti hieromartyris Eutycheis, discipuli sancti Joannis Theologi. Dein *Eutycheis.* typis minoribus : *Andaino monasterio, obiit Theodoricus abbas, anno M.LXXXV, qui virus et defunctus Theodorici.* multis claruit signis ac virtutibus. *Ejus corpus humo levatum Hugonistarum immanitate reductum est in cineres et favillas.* Vide *Castellanum.*

VIII Kal.

Die 25.

Romæ, natalis sanctorum martyrum Eusebii, Pontiani, Vincentii et Peregrini, *Eusebii et soc.* sub Commodio imperatore, qui primo in equuleum levati, nervis quoque distenti, ac deinde fustibus cæsi sunt, flammis circa eorum latera apposis; sed cum in laude Christi fidelissimi permanerent, plumbatis usque ad emissionem spiritus mactati sunt. Item Romæ, sancti Genesisii martyris tempore Diocletiani Augusti, qui fustibus primo crudelissime cæsus, equuleo suspensus et unguarum diutissima laceratione vexatus, lampadibus etiam inflammatus, cum in fide persisteret, dicens: Non est Rex præter Christum, pro quo si millies occidar, ipsum mihi de ore, ipsum mihi de corde auferre non poteritis, martyrii coronam capitis obtruncatione promeruit. Eodem die, beati Genesisii Arelatensis, qui exceptoris functus officio, cum impia, quibus Christiani puniri jubebantur, edicta nollet excipere, comprehensus atque decollatus, martyrii gloriam proprio cruore baptizatus accepit. In Hispania civitate Italica, sancti Gerontii episcopi, in carcere quiescentis. *Genesisii Arelatensis.* *Gerontii.*

Puri undequaque sunt soli quatuor : *Praten. Antwerp-Maj. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Præter sphalmata orthographica, quibus plerumque abundat Antwerp-Maj. ut hic *Potentiani, eculco, distensi*; post *cæsi, deest sunt, post lampadibus, deest etiam*; *michi, Arelensis, impii, pro impia, Christianum pro Christiani, etc.* Et præter *millies* quod omnes habent, excepto Greveno, notanda sunt duo : primum, idem Greven. et Molan. post *occidar*, immediate subjungunt, *ipsum mihi de corde auferre, etc.*, omittentes præcedentia, *ipsum mihi de ore*; alterum est, quod Praten. et Rosweyd. legant : *Civitate Italica*, et ipsis suppar Antwerp-Major : *In civitate Italica*; Greven. vero et Molanus : *In Hispaniis civitate Italica*; demum, Hierinien. et Mmerat. in textu puri : *In Hispania civitate Italica*, quem scribendi modum prætulimus, sed ita, ut ab aliis phrasibus minime abhorrendum putemus.

OBSERVATIO. Romani parvi hodiernum segmentum tertio loco refert : *Romæ, quatuor martyrum Eusebii, Pontiani, Peregrini et Vincentii*; atque eodem etiam ordine ab Adone collocantur, addito Actorum, a Surio aliisque non semel editorum, compendio, quod Noster ad solitam suam brevitate non ineleganter reduxit, primum eis in laterculo locum tribuens, transpositis duobus ultimis nominibus. Ab antiquioribus Martyrologis de eis non agi, certum videtur; fatente Florentinio, *Pontianum*, seorsim ab aliis, codici Lucensi a popularibus superadditum. Quid de hisce Actis censendum sit, necdum audeo definire; nonnulla invenit Tillemontius tomo 3 pag. 59, quæ displiceant etiam qua parte agunt de Julio Senatore, relato supra XIX hujus. Sed hæc alibi disutienda sunt. — *Genesisius* ex mimo martyr illustrissimus a Calendario Allatii et ab Hieronymianis ponitur XXIV Augusti. Item a Floro, qui eum in elogio suo ex Actis desumpto *militem* vocat. Denique et a Wandelberto, ut pridie ostendimus. Romanum parvum hac die expressius : *Romæ, Genesisii martyris, mimi. Thymelicæ artis magister fuit*; hoc est theatricæ. Est etiam in Calendario Frontonis et verosimiliter in Carthaginensi. Acta apud varios exstant sane miranda, novissime a Ruinartio edita a pag. 282, ex quibus patet, sincera Adonem et genuina præ oculis habuisse, dum ea fere integra Martyrologio suo inseruit. Usuardo satis fuit præcipua quæque ex Adone delibasse, quæ tamen solito prolixius deduxit; Rabano ex præfatis Actis paucula satis jejune decerpente. Videri etiam possunt laudata Acta, Gallice a Tillemontio edita tomo 4 a pag. 418. — Sequitur *Genesisius* alter Arelatensis, cum priori male a nonnullis confusus, ut explicat Florentinius ad Hieronymiana, in quibus hoc die consignatur, uti et a Floro, qui solum innuit, proprio sanguine baptizatum. Romanum parvum simpliciter legit : *Et sancti Genesisii Arelatensis.* Pluscula ex pulcherrimis Actis, etiam a Ruinartio inter selecta reproductis a pag. 601, desumpsit Ado; Noster rei totius medullam paucioribus complexus est. Videri potest Prudentii hymnus apud laudatum Ruinartium pag. 517 et Gregorius Turonensis in Miraculis cap. 68. Adi etiam, si lubet, Tillemontium tomo 5 a pag. 569. Nec displicebit unicus de hoc Genesisio, Wandelberti versiculus :

Octava hinc Arelas celebrat te, sancte Genesisi.

Gerontii. *Gerontius* vel *Geruatius* antiquioribus omnibus Martyrologis incognitus est, nec satis perspicio, unde eum Usuardus accipere potuerit, nisi in Hispanico itinere notitiam ejus aliquam nactus sit, quam subinde dignam censuerit, quæ in Fastis sacris locum obtineret. *Tempore Apostolorum* vixisse aut prædicasse, nusquam inuenit; unde a Martyrologii Romani Reformatoribus, ex aliis documentis id adjectum fuisse oportet, de qua re videri tantisper potest Baronii notatio. Priora omnia ex Adone descripta ostendimus, hanc vero ultimam annuntiationem plane etiam Usuardinam esse, codices nostri omnino evincunt.

AUCTARIA.

- HERINIEN.** Toto textu purissimus, in fine subdit: *In pago Viromandensi, natale sanctæ Hunegundis virginis.*
- Hunegundis.* *Hunegundis virginis.*
- ROSWEYD.** In textu nonnihil luxatus, de Genesisio Arelatensi post accepit, inserit: *Et ubi sanguis ejus cecidit, nata est ingens arbor Sichomorum.*
- Gregori.* In fine adjicitur: *Item natale beati Gregorii abbatis, Trajectensium episcopi et confessoris.* Errat hic Castellani notula.
- PULSANEN.** Hoc die Bartholomæi, satis pure. Deinde de Eusebio, etc., usque ad, *sub Commodio imperatore.* Desunt reliqua omnia.
- ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN.** Loco *Gerontii*, habent: *In provincia Syria, sancti Juliani martyris.* Superiora pura sunt.
- Juliani.*
- MUNERAT.** Toto satis purus, in fine adjungit: *Item depositio beati Ludovici Francorum regis illustrissimi et gloriosissimi, de cujus corpus requiescit in cenobio D. Dionysii in Francia, et caput ejus honoratur et colitur in sacrosancta capella palatii.* Phrasis huic propria.
- De Ludovico Rege.*
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. et LEYDEN.** Toto textu puri essent, nisi ultimam annuntiationem omitterent, ejus loco hæc substituunt: *In provincia Syria, natale sancti Juliani martyris. Item, natale sancti Ludovici confessoris regis Francia.*
- Juliani.*
Ludovici.
Gregori.
- Eodem die, sancti Gregorii episcopi Trajectensis et confessoris. In pago Viromandensi, natale sanctæ Hunegundis preciosæ virginis Christi.*
- Hunegundis.*
- LOVANIEN.** Eundem habet defectum et eadem Auctaria, sed nonnulla elogia reseindit.
- Ludovici.*
- ALBERGEN.** Incipit: *Natale sancti Ludovici regis et confessoris.* Deest etiam ultima annuntiatione de Gerontio, cujus loco solum ponitur: *In provincia Syria, S. Juliani, etc.*
- Juliani.*
- DANIC.** A Priori solum differt, quod secundo loco interjiciat: *Parisius ad sancti Dionysii, beati Lothwici regis et confessoris,*
- Ludovici.*
- CENTULEN.** Romæ, sanctorum Eusebii, Pontiani, Peregrini, Vincentii, tempore Commodi imperatoris sub judice Vitellio. *Item Romæ, sancti Genesisii martyris, qui sub Diocletiano passus est. Ipso die, S. Genesisii Arelatensis, qui in ripa Rodani fluminis gladio percussus occubuit. In territorio Vermundensi, sanctæ Hunegundis virginis Christi. In Hispaniis civitate Compluto, sanctorum Justi et Pastoris martyrum: alia manu, fratrum.*
- Hunegundis.*
Justi et Pastoris.
- Vide de his supra vi Augusti. *Civitate Italica, sancti Gerontii episcopi, in carcere quiescentis. In Francia, sancti Ludovici regis Francorum, ac gloriosissimi confessoris.*
- Ludovici.*
- BRUXELLEN.** Incipit a Genesisio Arelatensi, in quo nonnihil interpolatus est. Pergit: *Romæ, natale sancti Genesisii militis et martyris. Quem cum vellet Dyoclesianus imperator a fide revocare, ille immotus perstitit, dicens: Non est Rex præter Christum, pro quo si milies occidar, ipsum michi. . . . non poteris. Et cum imperator non proficeret, ipse illum post fustes, ceuleum, ungulas et lampadas decollari præcepit. In Eusebio et sociis purus est.*
- De Genesisio.*
- In Hispaniis civitate Italica, sancti Geronis episcopi, in carcere quiescentis. De Juliano, et Hunegunde, ut supra. Eodem die, depositio sancti Ludovici incliti regis Francorum, quem Papa Bonifacius VIII cathalago Sanctorum asseripsit.*
- Juliani.*
Hunegundis.
Ludovici.
- HAGENOYEN.** In prima classe purus, sic prosequitur: *Item Romæ, sancti Genesisii militis et martyris, tempore Dyocleciani Augusti. Qui in juvenili ætate tantum deridebat Christianos, quod avidè omnia Ecclesie Sacramenta perscrutabatur, in libro scribens divina mysteria, jocum suis sociis idem proponens. Tandem conversus ad Dominum mirabiliter, primo fustibus, etc., satis pure. Sequitur, de Juliano, ut supra. Demum: In Hispania civitate Italia, sancti Gerontii, etc. Deest annuntiatione Genesisii Arelatensis.*
- De Genesisio.*
- AQUICINCT.** Incipit: *Humularius, natalis sanctæ Hunegundis virginis.* In fine: *In pago Lemovicino, sancti Aredii abbatis.* Deinde calamo longe recentiori: *Ipsa die, Parisius, elevatio beati Ludovici confessoris.*
- Hunegundis.*
Aredii.
Ludovici.
- VICTORIN. et REG.-SUEC.** sign. num. 130. In fine: *Eodem die, beati Aredii abbatis.* Vide Observationem die sequenti.
- Aredii.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Ludovici regis Francorum. Gregorii episcopi Trajectensis tertii, nobilis genere, qui fuit successor beati Bonifacii, cujus et doctrina fuit eruditus; ejusque corpus est in ecclesia sancti Salvatoris.*
- Ludovici.*
De Gregorio.
- BIGOTIAN.** Sub nota numeri P. 5. *In Provincia Syria, sancti Juliani martyris.*
- Juliani.*
- REG. SUEC.** signatus num. 428. *Apud Cartaginam, depositio beati Ludovici regis Francia, sanctitate et meritis gloriosi. Hic positio rectius signatur.*
- Ludovici.*
- CODEX D. DU CHEVAL.** signatus C. *In pago Lemovicino, sancti Arethi abbatis.*
- Arethi.*
- In VATICANO notato num. 5949. Deest Gerontii. Nescio an cetera pura sint.
- ALTEMPS.** *Eodem die, sanctæ Hildæ virginis.* Ab aliis ponitur xvii Novembris.
- Hildæ.*
- STROZZIAN.** *Sancti Ludovici regis. . . . S. Nemesii. . . . hujus sacra reliquie translate jacent in monasterio S. Mariæ angelorum. Forte legendum Genesisii, ut vide BELIN. Quamvis et Nemesius aliquis hoc die colatur. Alii etiam FLORENTINI: Romæ, sancti Lucii Papæ et martyris.*
- Ludovici.*
Nemesii.
Lucii PP.
- BIZUNTICEN.** Post primam annuntiationem, adjicit: *Ex quibus Vincentius et Peregrinus, tempore Nicolai Papæ per Gerardum comitem Galliam sunt translati et in territorio Lingonensi in cenobio sancti Petri, quod Pulteras dicitur, decenter reconditi. Nota, in Chronico Autissiodorensi anno dccclxv dicitur, corpus sancti Eusebii repositum Pulheriaci, corpus vero sancti Pontiani, Vercelliaci. De his plura suo loco.*
- De Vincentio et Peregrino.*
- EDITIO LUBECO-COL.** Colonia Agrippina, translatio brachii beati Annonis, archiepiscopi ejusdem civitatis et confessoris, de monte Sibergensi ad ecclesiam beati Georgii martyris. De Ludovico magnum habet

- habet elogium, quod brevius in GREVENO dabimus. In Eusebio et sociis, atque item in Genesis Romano, permodice interpolata est; in Arelatensi, pura. Scribit, *Gerontii episcopi et confessoris*. De Gregorio, addit: *Hic beatum Lebuinum Domini sacerdotem misit in Davantriam. Ipso die, sanctorum Aredii abbatis et Justini presbyteri ac confessoris. In Dacia, in ecclesia Roskildensi, translatio sancti Lucii Papæ et martyris. Romæ, passio beatorum Nemesii diaconi et Lucillæ filia ejus martyrum, sub Valeriano et Galieno decollatorum. Item, translatio sancti Adelberti episcopi et martyris.*
- BELIN.** Incipit: *Romæ, sancti Lucii Papæ et martyris.* In Eusebio et sociis purus est. Tum: *Item Romæ, sancti Nemesii, pro Genesis, etc.* In Arelatensi satis purus est. *In provincia Styria, pro Syria, etc.* In Gerontio, purus est. In fine: *Item Parisius, sancti Ludovici confessoris, regis Franciæ.* Altera editio superaddit: *In pago Lemovicensi, sancti Aredii confessoris.*
- GREVEN.** *In Syria, Juliani martyris. Romæ, passio sanctorum Nemesii diaconi et Lucillæ filia ejus, quos Usuardus habet pridie Kalend. Novembris, die scilicet, quo corpora eorum a sancto Sixto sunt elevata. Quinque fratrum martyrum, videlicet Benedicti, Johannis, Mathei, Isaac et Cristini.* De Gregorio, fere ut **EDITIO LUBECO-COL.** *Turribii et Gundanisoli episcoporum Cenomanensium et confessorum. Secundum alios vero ix Kal. Augusti. Item juxta Cathologum Sanctorum hic, Titi Cretensis episcopi, quem Usuardus habet pridie Non. Januarii. Apud civitatem Agathensem, sancti Severi abbatis, qui regali Stirorum genere ortus, divitiis magnis contemptis, arctissima vitæ se dedit, apud præfatam urbem. Factus deinde multorum monachorum pater, plenus sanctitatis, beato, in Domino fine quievit. Aredii abbatis et Justini presbyteri confessorum. Ludovici regis Franciæ et confessoris, magnæ sanctitatis viri. Cui cum Blancha mater sedulo diceret, se malle cum morte temporalem incurere, quam per aliquod peccatum mortale Creatorem offendere, verba illius ita pii filii præcordiis adhæserunt, ut nunquam mortale peccatum admisisse perhibeatur. Post multa tandem pietatis studia, cum jam secundam pararet profectionem in subsidium terræ sanctæ, in ipso itinere a Domino vacatus, terram celestis promissionis intravit. Translatio capitis beati Lucii Papæ et martyris ab urbe Roma in Daciam ad ecclesiam Roschildensem. De translatione S. Adelberti; item brachii sancti Annonis, ut in **EDITIONE-LUBECO-COL.** De Hunegunde, ut **HERINIENSIS** supra.*
- MOLAN.** Adonianum Genesis elogium aliis literis textui inseruit. In fine: *Romæ Lucii Papæ et martyris.* De Juliano, ut supra. De S. Ludovico, ut **MUNERATUS**, cui superaddit: *Cujus mortem preciosam Deo per miracula crebra contestante, Dominus Bonifacius VIII cum solemnitate fratrum suorum et Cleri hunc Sanctum, Sanctorum Catalogo asscripsit.* De Hunegunde, ut **ANTVERP-MAX.** etc. De Aredio, ut supra. De Gregorio, addit: *Qui fuit instructor sancti Ludgeri episcopi Monasteriensis, et typis minoribus: primi, qui ejusdem Gregorii vitam conscripsit. Hilda abbatis monasterii Scruevelhalsensis, cujus festum in civitate Lubecensi a factoribus Rosariorum celebrivium habetur.* Editiones aliæ, idem habent in textu. De Juliano, Ludovico, Hunegunde, Aredio et Gregorio, ut prima, exceptis iis quæ aliis typis adjecta sunt. Tum: *Die vigesima quinta, reversio lipsani, sancti Bartholomæi Apostoli. Denique typis minoribus: Eodem die fuit incendium oppidi Tuitiensis, in quo corpus Dominicum a flamma circumfusa intactum remansit.*

VII Kal.

Die 26.

Romæ, natalis beati Zephyrini Papæ. Et sanctorum martyrum Hirceni et Abundii, qui in passione beati Laurentii leguntur. Apud Victimilium castrum Italiae, natalis beati Secundi martyris, viri spectabilis et ducis ex legione sanctorum Thebeorum. Item civitate Pergamis, sancti Alexandri, qui et ipse unus extitit ex legione Thebeorum, et cum nomen Domini Jesu constantissime fateretur, martyrium abscisione capitis complevit. Antisiodoro, Eleutherii episcopi.

Puri sunt *Herinien. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Lego *Zephyrini* simpliciter, cum codicibus ferme omnibus. Item *Hirceni*, licet *Herinien.* habeat *Hirceni*, *Munerat. Hirceni*, melius *Molan. Irenæi*. Male scribunt *Antverp. et Max-Lubec. Abundi*, nec melius *Greven. Habundii*. Nescio cur *Munerat.* textum mutaverit, legens *in passione beati Ypoliti, pro in passione beati Laurentii*. In prima autem *Munerati* editione post *ducis ex legione*, deest *sanctorum*. Dubitari potest de *Pergamis*, pro quo alii substituunt cum *Antverp. et Max-Lubec. Bergamis*; sed præferenda nobis est communis codicum orthographia, forte popularibus gratior. *Antverp. et Max-Lubec.* ponunt, *qui et unus extitit*, ubi deest, *ipse*. Contra vero in hac ipsa annuntiatione apud ipsos redundat *sanctorum*, ante *Thebeorum*. Hanc porro vocem etiam cum codicibus simpliciter scripsi. De *abscisione* satis alibi dictum est, *Munerat.* substituit, *obtruncatione. Antisiodoro* habent plerique; *Greven. et Molan. Antisiodori*, et *Antisiodori*. Idem scribunt etiam *Eleutheri et Eleutherii*; reliqui simpliciter, quamvis pejor cum textu.

OBSERVATIO. Totus textus, excepta sola annuntiatione ultima, ex Romano parvo in Adonem, inde in Usuardum derivatus est, cum hac solum differentia, quod ex Thebæis alter alteri antefatur. De nullo eorum agunt hac die Hieronymiana, quæ nempe *Zephyrinum* ad xx Decembris distulerunt

tulerunt, eumque probabilius verum obitus diem censet Papebrochius. Rabanus et Wandelbertus Hieronymianorum vestigiis insistent; unde merito opinantur aliqui, hanc xxvi Augusti translatione aut elevatione corporis celebriorem evasisse, eaque sententia etiam præplacet laudato Papebrochio. In Romano moderno celebratur hoc die; vide ibi notationem Baronii, cui junge quæ habet Tillemontius tomo 3 a pag. 236. Quod autem Romano parvo superaddit Viennensis præsul, videlicet, Zephyrinum, *Ecclesiam rexisse annos octo, menses septem, dies decem*, prudenter ab Usuardo, ut sæpe solet, prætermissum est, forte quod calculum suspectum habuerit, cum ex Romanorum Pontificum Chronologicis tabulis duplum ferme temporis explevisse ostendatur. Sed de his et rebus a Zephyrino gestis, alibi latius. — De *Irenæo et Abundio* primus loquitur Beda, cujus verba, ut alias ubique, descripsit Rabanus, recte, ni fallor, legens, in *cloaca necari* pro *in cloacari*, quod tamen in Hensehenii et Papebrochii genuina Bedæ editione servatum est, et Ado etiam posuit, elogium suum ex Beda ad verbum accipiens. Noster utriusque phrasim in pauciora contraxit. Videantur Acta sancti Laurentii, de quibus superius non semel sermo recurrit. Solos eos celebrat Wandelbertus, hoc versiculo:

Martyria septenam Irenæus, Abundius ornant.

Secundi.

In Romano parvo ex Thebæis martyribus *Alexander* præponitur *Secundo*; Usuardus Adonis ordinem secutus est. Et quidem de *Secundo* totam priorem elogii Adoniani partem descripsit, alteram intactam relinquens. — De Bergomensi *Alexandro* longiorem historiam texuit Viennensis, ex qua paucula ab Usuardo decerpta, in laterculo producuntur; quæ satis sint, ut pateat totum hæcenus textum ex Adone profluere. Exstant *S. Secundi* Acta apud Mombritium tomo 2 pag. 261 versa, ubi tanquam e Thebæis unus describitur; potuitque proinde Ado ex ipsis elogium suum olim accepisse; at unde *Alexandrum* Thebæis annueraverit, adhuc ignoro: nam Acta, quæ refert idem Mombritius tomo 1 pag. 24, nec verbum faciunt, ex quo Thebæus magis, quam Romanus fuisse Alexander censeatur. Quam sint sincera, hic non examino; Tillemontio, ubi de Thebæis agit tomo 4 pag. 431, satis fuit, utriusque nomen ex Martyrologiis commemorare. — Aliunde ab Usuardo subditus est Autissiodorensis *Eleutherius*, ab omnibus codicibus nostris memoratus, si tres exceperis, non raro discrepantes, nempe Pratensem, Antverp-Majorem et Rosweyd. quibus accedit Aquicinct. eundem plerumque funera trahens. Scribunt hi ultimo loco: *In territorio Lemovicensi, sancti Aredii presbyteri*, quem nos die præcedenti inter Auctaria sæpius memoravimus. Ast observavit Castellanus, in codice Pratensi erasam Eleutherii annuntiationem, ut alter hac die perperam intruderetur, cum ad xxv Augusti certo spectare videatur. Verosimile est, Usuardum ex aliquo codice Hieronymiano auctiori *Eleutherium* desumpsisse. Quidquid interim sit, nos codices illos discordes, hic denuo a puris exclusimus, germanam et sinceram aliorum lectionem secuti.

Alexandri.

Eleutherii.

AUCTARIA.

DE PRATENSI ET ANTVERP.-MAJ. jam satis in Observatione diximus.

De Irenæo, etc.

ROSWEYD. Præter mutationem prædictam, de Irenæo et Abundio textui inserit: *Quos Valerianus jussit in cloacam mitti. Hæc ex Bedæ, non nihil correcto elogio.*

PULSANEN. Satis purus est usque ad, *qui et ipse unus cecidit ex legione Thebæorum.* Sed ibi sistit.

De Zephyrino.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC. Sic incipiunt: *Romæ via Appia, natale beati Zephyrini Papæ et martyris. Qui quartus decimus post beatum Petrum, rexit Ecclesiam, martyriaque coronatus, sepultus est in cimiterio suo juxta cimiterium Calixti. In reliquis puri sunt.*

De Irenæo, etc.

CENTULEN. *Romæ, sanctorum Irenæi et Abundii martyrum, quos Valerianus (vel) ipsius præfectus fecit in cloaca vivos necari, pro eo quod corpus Concordiæ martyris de cloaca levaverunt. Apud Victimilium castrum Italiæ, sancti Secundi martyris. Civitate, quæ Pergamis dicitur, sancti Alexandri martyris. Civitate Sulona, sancti Anastasii martyris. Vide XXI Augusti. Antisiodoro, sancti Eleutherii episcopi. Ab Incarnatione Domini MCCCXXI anno combusta est ecclesia sancti Richarii cum tota villa et fere cum trecentis promiscui sexus viris et mulieribus, feria IV, VII Kal. Septembris. Patet esse proprium loci.*

Anastasii.

De incendio ecclesie S. Richarii.

De Irenæo, etc.

BRUXELLEN. Incipit: *Romæ, natale sanctorum martyrum Irenæi et Abundii. Quos Valerianus jussit mitti in cloacam, eo quod ipsi corpus beate*

*Concordiæ ex cloaca levassent. Et horum corpora levata Justinus presbyter in cripta juxta beatum Laurentium sepelivit. Item Romæ via Appia, natale beati Zephyrini Papæ et martyris. Hic sedit annis novem et constituit sacrificium fieri in vitreis vel stanneis vasis, quod antea in ligneis fiebat. Statuit etiam, ut omnes Christiani annorum duodecim Eucharistiam in die Paschæ accipiant. Item depositio sancti Anastasii presbyteri et martyris. De Secundo, post Thebæorum, addit: *Qui ante sanctum Mauricium et ceteros, post vincula et carcerem, martyrium capitis abscissione complexit. Apud urbem Italiæ, quæ Pergamus dicitur, sancti Alexandri martyris. Qui unus cecidit ex legione Thebæorum; et cum nomen Domini constantissime fateretur, jubente Maximiano capite casus est. Omnia ex Adone aucta sunt. In fine: Antisiodoro, sancti Eleutherii episcopi.**

De Zephyrino.

Anastasii. De Secundo.

De Alexandro.

HAGENOYEN. De Zephyrino, atque item de Irenæo et Abundio alia narrat, quæ non lubet describere. In ceteris satis purus est.

De Zephyrino.

AQUICINCT. Post Papæ, subdit: *Hic constituit, ut presentibus omnibus clericis et laicis fidelibus, sive diaconis seu sacerdos et assistantibus sacerdotibus Missæ celebrarentur. Deest Eleutherii et substituitur Aredii, licet die præcedenti de abbate Aredio Lemovicino egerit.*

Aredii.

VICTORIN. Sic habet in fine: *Antisiodoro, sancti Eleutherii episcopi et confessoris. Nivernis civitate, sancti Eulalii episcopi et confessoris.*

Eulalii.

REG. SUEC. signatus num. 130. *Nivernis civitate, natalis S. Eulalii episcopi et confessoris.*

Eulalii.

	MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. <i>Alexandri martyris ex Legione Thebæorum. Isaac et Maximiani martyrum. Anastasii martyris.</i>		<i>tisiodori, sancti Eleutherii episcopi et confessoris.</i>	
<i>Isaac, etc. Anastasii.</i>			BELIN. De Zephyrino post <i>Papæ</i> , addit. et <i>martyris. Palæstram Secundi</i> sic efformat: <i>Apud Viginti milium. Deinde: Item in Gallia Cisalpina civitate Bergomi, etc. Sequitur: Eodem die, Octava sancti Lodovici episcopi et confessoris. Antiodori, beati Eleutherii episcopi, Deo digni.</i>	<i>Octavæ Ludovici.</i>
<i>Translatio- nis Mercurii.</i>	VATICAN. sub num. 5949. <i>Apud Beneventum, translatio sancti Mercurii martyris, a quinto decimo, in sanctam Sophiam. Quid velit non intelligo. Videtur aliquid deesse.</i>		GREVEN. <i>Apud Carthaginem, sanctorum Isaac et Maximiani martyrum. Anastasii martyris et Asclepiæ viduæ. Theodoli episcopi et confessoris. Aurelii presbyteri. Maximiliani confessoris. Gratæ, matronæ sanctæ, quæ beatum Alexandrum sepelivit. Apud Coloniam, translatio quarundam reliquiarum sancti Andreae Apostoli.</i>	<i>Isaac, etc. Anastasii et Asclepiæ. Theodoli. Aurelii. Maximiliani. Gratæ.</i>
<i>Guthlaor.</i>	ALTEMS. <i>Eodem die, commemoratio sancti Guthlaor anachoretæ. An non Guthlaci, anachoretæ, qui colitur XI Aprilis?</i>		MOLAN. <i>Item translatio sancti Lamberti, de crypta in altare sanctæ Crucis. Dein typis minoribus: Maximiliani confessoris. Ceresani oppido Hispaniæ, beati Victoris martyris, qui a Mauris corona martyrii donatus, a Christo cælestium numero aggregatus est, cujus natale VII Kalend. Septembris apud Burgensem diocesim celebratur. Editiones aliæ litteris Italicis, post Papæ, textui inserunt, et martyris. In fine autem: Ceresani oppido Hispaniæ, beati Victoris martyris, qui a Mauris est martyrii corona donatus. Ponitur in Romano.</i>	<i>Translatio- nis Lamberti. Maximiliani. Victoris.</i>
<i>Sulpitii.</i>	BURDEGALEN. <i>Sancti Sulpitii episcopi et confessoris. Puto agi de eo qui colitur XVII Januarii.</i>			
<i>De reliquiis Andreae Apostoli.</i>	EDITIO LUBECO-COL. <i>Apud Coloniam Agrippinam, translatio quarundam reliquiarum beati Andreae Apostoli et martyris, in ecclesiam ejusdem. Romæ via Appia, natale beati Zepherini Papæ et martyris. Qui quartus decimus post beatum Petrum rerit Ecclesiam annis novem, mensibus septem, diebus decem; martyrioque coronatus, sepultus est in cimiterio suo juxta cimiterium Calixti. Hic constituit, etc., eadem quæ in BRUXELLENSI. In Ireneo et Abundio ferme pura est. In Secundo habet, ut BRUXELLEN. In Alexandro autem præterea addit: Quem matrona quædam nomine Greta (Grata) cum (in) suo predio sepelivit. An-</i>			
<i>De Zephyrino.</i>				
<i>De Alexandro.</i>				

VI Kal.

Die 27.

A pud Capuam, natalis sancti Rufi martyris, quem docuit beatus Apollinaris, Petri Apostoli discipulus, cum esset idem Rufus patriciæ dignitatis. Thomis civitate, sanctorum martyrum Marcellini tribuni et uxoris ejus Manneæ, Joannis, Serapionis, et Petri. Eodem die, natalis sanctorum Georgii diaconi, Aurelii, Felicis, Nathaliæ et Liliosæ, quorum primus miræ abstinentiæ monachus, ab Hierosolimis Cordubam adveniens, cum reliquis ex eadem urbe claro germine ortis, diu optatum sibi que a Domino præmonstratum meruit assequi martyrium. Civitate Arelatensi, sancti Cæsarii episcopi, miræ sanctitatis et pietatis studii viri. Augustuduni, sancti Siagrii episcopi et confessoris.

Ita Praten. Herinien. Rosweyd. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Male scripsit Herinien. *Capuam*, sicut Munerat. *Appollinaris*. Idem habet *Tomis*, sed reliquorum torrenti hic cedendum fuit. Rursus Munerat. Greven. et Molan. ponunt *Maneæ*, alii melius cum textu. Hic in aliquorum lectione notabilis est varietas. Greven. et Molan. in fine post *Petri*, subdunt, *filiorum ejus*. Gratis, opinor, nam si quid addi potuit, ex Adone desumendum erat, quem presse secuti sunt Antverp. et Max-Lubec., qui post *Manneæ*, ita legunt; *Et filii ipsius Johannis, et Serapionis clerici, et Petri militis*. Sed et hi et illi a puritate Usuardina in eo plane deflectunt. Munerat. post *Georgii diaconi*, interjicit *et*. Scribit item *Nathaliæ*, cum Rosweyd.; ceteri *Nathaliæ*. Sequitur difficultas altera in *Cæsarii* elogio, quod ex Adone sic formant Greven. et Molan.; *miræ sanctitatis et pietatis et studii viri*. Rosweyd. *miræ sanctitatis et pietatis viri*. Antverp. et Max-Lubec. *miræ sanctitatis viri*. Nostra constructio minus quidem accurata videtur, sed ipsa est Usuardina. Sic Ado et Notkerns scribunt *Syagrii*, quod habet Molan. Praten. *Siagrii*. Reliqui, ut in textu servavimus.

OBSEVATIO. Disputat hodie Florentinus de nomine, dignitate et aureola *Rufi* vel *Rufini* Capuani, occasione *Rufini* alicujus, in *Capua* ab Hieronymitanis consignati, qualem inter Auctaria non semel reperimus. Verum, an episcopalis dignitas, præter martyrii aureolam, Rufo huic nostro aptari possit, non iis argumentis probat Ughellus, ut adversantes convincat. Rufos geminat Baronius, et pro episcopi titulo huic vindicando, citat Bedam, nempe tunc vulgatum. Usuardum et Adonem, cum tamen nullus eorum eam Rufo dignitatem adscribat. Magis laudanda sunt, quæ de patritia dignitate erudite coacervavit. Sed hæc impresentiarum versanda non sunt; omnia quæ ad Rufum unum vel plures pertinent, cum Actis ipsis, de quibus xxiii Julii in Apollinano meminimus, in majori Opere, suo loco discutientur uberius. Interim commemorationis nostræ scaturigo ex Romano parvo repetenda videtur, ita loquente: *Capuæ, Rufi martyris, Apollinaris discipuli*; quæ in textu nostro adjuncta sunt, ea ex Adone accepit Usuardus, voculam unam, post *docuit*, expungens,

nempe,

nempe, et baptizavit. Notkerus, ex lacuna sua hic primum emergens, Adonianam phrasim paulo contractiorem reddidit. Nitide Wandelbertus :

Rufe, tuos recolens ostendit sexta triumphos.

Marcellini,
etc.

Tomitanos martyres recolunt apographa Hieronymiana, ad quæ Florentinius, inutili prorsus opera, Notkerum suum explicat, quasi observare non potuerit, singulos ejus apices ex Adone descriptos esse. Romanum parvum sic paucis præluxerat: *Tomis, Marcellini et Manner*. Ado Hieronymianis similior est, ex quibus singulorum characteres desumpsisse videtur, quos a Notkero inde acceptos diximus. Noster uxorem distinxit, et expunctis clerico et milite, sola nomina propria enumerasse satis habuit. — Qui sequuntur *Cordubenses martyres, Georgio duce*, Usuardini proprie sunt, antiquioribus Martyrologis incogniti, sed ab Usuardo cum multis aliis in Hispaniensi messe collecti. Signavit eos Baronius in Romano hodierno xxvii Julii, eundem diem natalem esse ex Eulogio statuit, aliaque observat alibi illustranda. Acta ipsa egregie prosecutus est laudatus Eulogius lib. 2 Memorialis, toto cap. 10, ubi expressissime notata passionis dies vi Kal. Augusti. Sequuntur tamen Præfates monachi errantem Usuardum. De Georgii et Aurelii translatione vide xx Octobris. — *Cæsarium Arelatensem, et Siagrium Augustodunensem* Hieronymianis adjectos reputat Florentinius. Agit de utroque Rabanus. Quid Florum moverit, ut Cæsarium martyrem diceret, nescio. Usuardus et Notkerus perpetuum ductorem secuti, ambo annuntiationes suas ex Adone descripserunt. Celebriores sunt Sancti illi, quam ut hic addi quidquam debeat; lege sis tantisper accuratas Baronii ad utrumque notationes.

Georgii,
etc.

Cæsarii.
Siagrii.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJOR. Hodie truncatus est, nam post *Thomis civitate, sanctorum martyrum*, immediate subdit: *Georgii, etc.*, omissis intermediis. In fine adjicitur: *Ipsa die, sancti Bernardi abbatis*. Puto voluisse dicere *Octavi*, etc.

PULSANEN. In prima, purus, omittit secundam. In tertia, rescindit elogium. In quarta purus est. Deest quinta.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. et DANIC. In Tomitanis Adonem sequuntur, ut supra. Et deinde addunt: *Qui sub Culciano præside, post elomitam feritatem ferarum, post flammam superatus, gladio feriuntur, et sic demum corpora eorum igne cremantur*. Ex his Maurolyci et Galesinii elogia confecta existimo.

LOVANIEN. Superioribus purior est, sed Cordubensium elogium in eo desideratur.

CENTULEN. Apud Capuam, sancti Rufi martyris, quem docuit et baptizavit beatus Apollinaris, cum esset idem Rufus patricie dignitatis. Eodem die, sanctorum Georgii diaconi, Aurelii, Felicis, Natulie et Liliose, omnium pro Christo passorum. Augustiduni, sancti Siagrii episcopi et confessoris. Deest secunda et quarta annuntiatio.

BRUXELLEN. In Rufe, pure Adonianus est. Tum: *Apud Nolam, sancti Felicis episcopi, sub Marciano præside, cum aliis triginta martyrizati*. De Tomitanis, ut ANTVERP-MAX. etc. Apud Cordubam, natale sanctorum Georgii, etc. Item de Cæsario et Siagrío, satis pure.

HAGENOVEN. Apud Capuam, natale beati Ruphi martyris, qui ideo ad fidem conversus est, quia beatus Apollinaris, Petri Apostoli discipulus suscitavit filiam ejus micam defunctam; qui in Ravenna erat patricius, et ibi capite truncatus. In Tomitanis, similis est ANTVERP-MAX. etc. In Cordubensibus purus est. Tum: *Ipsa die, in civitate Arelatensi, sancti Cæsarii episcopi et confessoris, miræ sanctitatis et pietatis studii viri et doctoris erimii, qui et omelias composuit et sermones, Augustiduno, sancti Siagrii episcopi et confessoris depositio*.

AQUICINCT. In fine, addit: *Bituricas, sancti Sulpicii (episcopi) et confessoris*.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Rufi martyris, patricie dudum dignitatis. Sanctorum martyrum sedecim, in Ægypto. Recte notatur in margine: *Quos aperte hoc die non invenio in Martyrologio Romano*

ant alibi; neque nos invenimus. Sequitur: *Cæsarii episcopi Arelatensis*.

CODEx D. DU CHEVAL. sub nota C. *In territorio Bigorensi, civitate Horca, natalis sancti Licerii episcopi et confessoris, miraculorum (patratoris) illustrissimi*.

VATICAN. num. 5949. Omisit Georgii et sociorum. Adjecit primo loco: *Natalis sanctorum, Arontii, Honorati, Fortunatiani et Sabiniani. Capuz, natalis sanctorum martyrum Rufi et Carponi (alias Carpophori)*.

FLORENTIN. Apud civitatem Potentiam, sanctorum martyrum quatuor germanorum Arontii, Honorati, Fortunati et Sabiniani. Eorum festum agitur in Kal. Septembris.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Apud Mediolanum, sancti Simpliciani episcopi et confessoris. Hic ob celebrem sanctitatis suæ fumam, ex heremitica vita, post decessum sancti Ambrosii, ad episcopatum Mediolanensis ecclesie assumptus est, et sicut prius in vita monastica Deo fuerat devotus, ita in pastoralis cura beati Ambrosii imitator extitit strenuus. Hic etiam venerabilis Antistes, dum adhuc eremita esset, Augustinum rhetorem et scholasticum ejusdem urbis, sua doctrina et exemplari vita, ad detestationem erroris Manicheorum sectæ dederit, et ad fidem sanctissimæ Trinitatis convertit. Et quoniam ipse Augustinus, ejus monitis et exemplis ad fidem Catholicam conversus fuerat, ideo ab eodem sancto senectutem habitum sanctæ conversationis, formamque vivendi suscepit, quum postmodum in Africa exuberans redolerit. Apud Capuam, natale beati Rufi martyris, patricii Romanorum. Hic ducatum tenebat apud Ravennam, cujus filiam defunctam beatus Apollinaris, Petri Apostoli discipulus, a mortuis suscitavit, unde et ipse cum uxore sua et filia ac tota familia, numero cccxxiv in Christo baptizati sunt. Beatus vero Rufus apud Capuam martyrium suum consummavit. De Tomitanis, habet, ut ANTVERP-MAX. Corduba, natale, etc. pure. Item in textu reliquo. In fine: *Methis civitate, sancti Rufi episcopi et confessoris*. Natalis ejus refertur in Romano vii Novembris.*

BELIN. Cordubenses transfert ad locum penultimum, expuncto elogio. In Tomitanis, purus etiam non est. Scribit *Ruffus, etc.* In Parisiensi editione adjecit: *Bituricas civitate, sancti Sulpicii episcopi et confessoris*.

Bernardi.

De Marcellino, etc.

Textus nullus.

Felicis.

De Rufe.

De Cæsario.

Sulpicii.

Martyrium Ægyptiorum VII.

Licerii.

Arontii, etc.
Rufi, etc.

Arontii, etc.

Simpliciani
eum elogio.

De Rufe.

Rufi episcopi.

Sulpicii.

De Marcellino, etc.

GREVEN. Nota, alibi socii Marcellini tribuni leguntur hoc modo: Joannis et Babila filiorum ejus, Serapionis et Hieronis, Amonis, clericorum, et Petri militis, qui omnes una cum Marcello et uxore, sub Culciano præsidente, bestiarum feritate edomita, flammisque superatis, gladio cæsi, martyrium implerunt. Milecii episcopi. Theogenis, Aristonis, Festi, Victoris, Suzannæ, Zoilii, Dommi et Memmonis, martyrum. Metis, S. Rufi episcopi et confessoris, Item secundum aliquos hic, Simpliciani episcopi Mediolanensis, quem alii habent Idibus Augusti. Ebbonis episcopi et confessoris. Bituricas, translatio S. Sulpitii episcopi et confessoris. In Scotia, Malakubii abbatis.

Milecii.
Theogenis,
etc.
Rufi episcopi.
Simpliciani.

Ebbonis.
De Sulpitio.
Malakubii.

Pastoris.
Gebehardi.
Translatio-
nis Lam-
berii.

Rosweydi
Observatio
in Martyro-
logium Ro-
manum.

MOLAN. In prima editione, caret augmento. In posterioribus: Die vigesima septima, sancti patris Pastoris. Civitate Constantia, natalis sancti Gebehardi, episcopi et confessoris. Item translatio sancti Lamberti, de crypta in altare sanctæ Crucis. Subnecto hic ROSWEYDI observationem in Baronii Martyrologium, super verba, In Thebuide, S. Pæmonis anachoretæ. Ad quæ Baronius notaverat: De eo hoc item die Græci in Menologio. Plura autem in Vitis Patrum. Atque item in Annalibus, ad annum Christi cccxliii: Vocatum

quoque esse ab eodem sancto Athanasio aliquando Alexandrium, abbatem Pæmonem, spectata sanctitatis virum, habetur in Vitis Patrum. Audi modo Rosweydim in superius citata Mss. epistola: Quod de Pæmone ait Baronius, vel eum sefellit memoria, vel Pæmonem eundem putavit cum Pammonem. De Pammonem hoc habes hic apud Ruffinum lib. 3 num. 164, quem eundem esse cum Pammonem non cum Pæmone, colliges ex Pelagii libello in n. 14 et libello xvii n. 11 ubi eadem apophthegmata narrantur nomine Pammonis, quæ Ruffinus habet nomine Pammonis. Alius ab his Pammonem seu Pyaminon, de quo hic apud Ruffinum lib. 1 cap. 31, qui Palladio cap. 72, est Ammonas. Ita jam olim ad Vitam sancti Antonii notaveram. Addo unum, Pæmonem distinctum fuisse a Pammonem seu Pambo. Patet ex Ruffino lib. 2 Histor. Eccl. cap. 8, ubi Pambo in Cellulis ponitur, et Pæmon in monte Pispiri. Hoc enim ait: Macarius de superiori eremo, aliusque Macarius de inferiori; Isidorus in Scitis, Pambo in Cellulis; Moyses et Benjamin in Nitria; Scyrion et Elias et Paulus in Apeliote; alius Paulus in Focis, Pæmon et Joseph in Pispiri. Hætenus Rosweydi accurata observatio.

V Kal.

Die 28.

Romæ, natalis beati Hermetis viri illustris, qui, ut in actibus Alexandri Papæ legitur, primo carcerali custodiæ mancipatus, deinde gladio cædente martyrium adeptus est. Constantinopoli, sancti Alexandri episcopi et confessoris, gloriosi senis, cujus virtute orationis Arrius divino judicio condemnatus est. In Africa, depositio sancti Augustini episcopi, qui primo de sua civitate propter barbaros Sardiniam translatus, nuper a rege Longobardorum Ticinis relatus, et honorifice conditus est. Ipso die, natalis sancti Juliani martyris, qui tempore persecutionis, hortatu beati Ferreoli, ex Viennensi urbe, clandestino discessu, ad territorium urbis Arvernæ commigravit, ubi tandem desceto gutture, morte horribili necatus est. Apud Sanctonas, sancti Vibiani episcopi et confessoris.

Hermetis.

Alexandri.

Augustini.

Juliani.

Vibiani.

Sic habent Praten, Herinien. Antwerp-Maj. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. In ipso principio omisit Antwerp-Major, natalis. Deinde textum nonnihil turbavit, penultimam annuntiationem de Juliano Brivatensi, secundo loco reponens, ubi pro Viennensi, scribit Viensi. Rursus pro Constantinopoli habet Constantinopolim. Munerat. tertium nostrum articulum sic auget: Depositio sancti Augustini episcopi et doctoris; Molanus: Augustini episcopi, optimi doctoris. Herinien. scripsit Ticini relatus, Greven. et Molan. syntaxi meliori, Ticinum, at certum est, Bedam, Rabanum, Adonem, Notkerum habere Ticinis, ut servant Praten., Antwerp-Major, Muneratus et alii. Urbis Ariminæ pro Arvernæ, vitium est in Munerato, neque recte Molanus Averne; textus ex aliis correctior. Iterum errat Munerati typheta in defecto gutture, pro desceto. Idem habet Juliani pro Vibiani, quo etiam vitio laborat Antwerp.-Major. Magna de cetero in hoc nomine diversitas. Florus et Ado legunt Bibiani, quos sequuntur Greven. et Molan. Belin. in prima Juliani, in altera Viviani, quo modo scribunt codices nostri recentiores et Baronius. Ego Praten. et Herinien. secutus sum.

OBservatio. Hermetem clarissimum martyrem, vetustissimo et perenni culta celebratum ostendunt antiqua Kalendaria apud Florentinum, et Martyrologia nostra omnia, in quibus (si Rabanum excipias, in quo transponitur) primum locum obtinet. Gesta ejus iunxta sunt Actis S. Alexandri Papæ, ad III Maii illustratis, quæ curiosus lector consulere interim poterit, donec proprio loco translatio ejus Rothuacum Flandriæ municipium facta, aliaque ad eundem Sanctum spectantia accuratius illustrari suo loco possint. Acta ejus ferme complectitur diffusius Adonis elogium, ex quo pauca, præter morem, accepit Notkerus, pauciora Noster stylo suo aptata. Socios Hermeti perperam in Lucensi codice apponi, ostendit Florentinus. — Illustris etiam est apud Hieronymiana et Romanum parvum Ariomastix Alexander, titulis multis a Baronio et in notationibus et in Annalibus laudatus, pluribus etiam a nobis alibi exornandus. Jam nunc partem non exiguam executus est

Hermetis.

Alexandri.

Janningus

Janningus noster die iv Junii, in commentario de S. Metrophane. Quæ autem de Alexandri ætate acrius ventilata est inter eruditos disceptatio, non infeliciter ab eodem composita videtur, Supplemento Junii in Appendice ad vitam S. Pauli, hujus Alexandri successoris. Usuardina in laterculo de eo relata, ex Adone contracta sunt, iis exclusis, propter quæ codices nonnulli rejiciendi fuerunt. — De magno patre Augustino, meminere citati proxime Martyrologi atque etiam Beda a Rabano et Nostro descriptus. Ado satis longam vitæ seriem deduxit, cujus initium et finem Usuardus clare exprimit, sic tamen, ut hic Bedam potius quam Adonem præ oculis habuisse existimem. Latissimum campum suo tempore pandent Doctoris incomparabilis egregia gesta, quæ ipse, raro admodum exemplo, in aureo de Confessionibus suis opere, ad sacerdotium usque luculenter prosecutus est; Possidius discipulus, comes prope perpetuus et oculatus testis, reliquum laborum cursum diligentissime texuit. Atque ex hisce potissimum fontibus totam vitæ seriem deducendam nemo diffitebitur, ex Augustini ipsiusmet aliorumque scriptis, et innumeris pro fide Catholica tenenda certaminibus illustrandam. Suppetias ferent scriptores plurimi in eodem argumento pridem versati, quos hic enumerare frustra esset. Nihil in hac parte desiderari nobis passus est Tillemontius, toto volumine 13 solius Augustini res gestas fusissime complexus. Wandelbertus inter Hermetem et Vibianum, metricum Augustini encomium collocaat, vix usquam in laudando profusior. Sic habet :

*Hermen quinta probat felici morte beatum.
Ecclesiar lumen, populi sacra norma fidelis,
Africa quo pastore, orbis doctore coruscat,
Augustine pater, festo celebraris eodem,
Aurea quem servant Italiam nunc templa sepultam.
Sanctonus alta sui Vibiani hæc fulget honore.*

Juliani. Julianum Brivatensem quanta veneratione prosequantur Arverni, tota Gallia notissimum est. Memoriam ejus festive recolunt Hieronymiana, Florus, Ado, Usuardus, Notkerus. Hic paulo compendiosius, Noster ex Adoniano encomio, hoc solum post *Ferreoli* omisit, *cujus in militia comes erat*; cetera ad verbum transtulit. Videantur Baronius et Florentinus. Acta aliqua a Labbeo tomo 2 Biblioth. Mss. edita sunt. Surius Gregorium Turonensem descripsit. Vide quæ accuratius expendit Tillemontius tomo 5 a pag. 279, sed præcipue a pag. 696, ubi ex laudato Gregorio Turonensi alia adferuntur. — Qui in Hieronymianis *Vivianus* cum Alexandro conjungitur, vel nullus est, vel idem ipse, ni fallor, qui ibi in adjectitiis *Julianus* etiam vocatur, melius a Floro *Bibianus* dictus, sed male, *Seonis*, *Scottis* vel *Comis* tributus. *Bibianus* item ab Adone appellatur, sed a Notkero *Vibianus*, quam orthographiam ex Pratensi et Heriniensi supra prætulimus mediam quasi inter antiquiores, et recentiores codices, cum Baronio, viam ingressi. Tu hujus notationes consule. Certum est, Usuardum totam suam annuntiationem ex Adone desumpsisse; atque adeo ex dictis patet textus nostri genesis purissima et simplicissima.

AUCTARIA.

ROSWEYD. Non omnino purus est; præterea deficit in ultima annuntiatione.

PULSANEN. Primo loco de S. Augustino, deinde de Hermete, satis pure. Sed reliqua omnia desiderantur.

De Alexandro.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. E puris exclusi sunt, quia in Alexandro utuntur phrasi Adonis: *Arrius divino judicio dampnatus crepuit medius et effusa sunt viscera ejus*. In fine. *Viviani*.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. et LEYDEN. Incipiunt ab Augustino, de quo addunt: *Doctoris eximii*; et LEYDEN. præterea, *patris nostri*. Alia pura sunt, etiam in Hermete et reliquis omnibus, præterquam in Alexandro, de quo etiam habent sensum Adonis, *crepuit medius, etc.* In fine etiam cum pluribus scribunt, *Viviani*.

ALBEROEN. A prioribus in eo solum differt, quod de Augustino, omittens elogium, simpliciter legat: *episcopi et confessoris*.

DANIC. In omnibus congruit, sed post *Ticinis*, explicationis gratia, locum distinctius designaturus, addit: *id est apud Papiam*.

De Augustino.

LOVANIEN. In Africa, *depositio sancti patris nostri Augustini episcopi, Doctoris eximii, etc.*, pure. Item de Hermete. De Alexandro, ut supra. In Juliano Brivatensi elogium truncat. In Vibiano, recte.

Textus, sed interpolatus.

CENTULEN. Romæ, *passio sancti Hermetis martyris, quem beatus Alexander Papa, cum esset præfectus, baptizavit cum uxore et filiis et sorore Theodosia, Constantinopoli, sancti Alexandri episcopi,*

gloriosi senis. In Africa, civitate Hypona, sancti Augustini episcopi et confessoris, qui talenta sibi credita a Deo multiplicavit (ita) ut nemo fuerit, qui omnia ejus scripta se fateatur legisse. In Privato vico, passio sancti Juliani martyris, cujus passionem Gregorius Turonensis fidei stilo describit. Sanctonas, sancti Lubiniani episcopi et confessoris. Mira nominis variatio, cum tamen ubique de ipso eodem Vibiano, vel Viviano, vel Bibiano agatur. Codex qui sequitur eum Lubianum appellat.

BRUXELLEN. Incipit ab Augustino, in quo ANTVERP-MAX., etc., ferme similis est. In Hermete, fere purus. In Juliano inserit Adonis verba, ab Usuardo prætermissa, ut dixi in Observatione. De Alexandro habet, ut supra. Pro *Vibiani*, scribit *Lubiani*.

HAGENOYEN. In Hermete et Alexandro modice interpolatus, plura corradit de sancto Augustino, quæ purius in Adone legi possunt. Sequitur de Viviano. In fine legit: *Item ipso die, sanctorum martyrum Juliani et Ferreoli, etc.* Colitur hic xviii Septembris.

Juliani et Ferreoli.

AQUICINCT. Apud Sanctonas, *Vibiani episcopi et confessoris*. Est a calamo recentiore.

MATIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Augustini episcopi et confessoris. Hermetis martyris. Alexandri episcopi et confessoris Constantinopoli, qui Arrium damnavit. Juliani martyris. Tubiani (Vibiani) episcopi et confessoris.*

Textus contractus.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Vibiani*. Adicitur: *Apud Salernum, sanctorum martyrum Fortunati,*

Fortunati, etc.

tunati,

Septimini, etc.
De Hermete.
 tunati, Gagi et Anthes. Et sanctorum martyrum Septimini, Januarii et Felicis. Et dedicatio trium altarium hujus ecclesie.

EDITIO LUNECO-COL. Multa habet de S. Augustino, quæ a MOLANO nitidius exprimuntur. Sequitur: Romæ, beati Hermetis martyris, illustrissimi viri. Huic beatus Alexander Papa, ut in Actibus ipsius legitur, cum esset præfectus urbis Romæ, baptizavit cum uxore et filiis ac sorore ejus Theodora, cum quibus pariter mille quinquaginta duos servos ejus, uxores quoque et filios eorum, prius ingenuitate illis concessa. Quod factum cum pervenisset ad aures Aureliani comitis, jussit eum carcerali custodiæ mancipari, deinde gladio feriri, et tali martyrio migravit ad Christum. In Juliano nonnihil interpolata est. De Alexandro, etc., ut codices alii supra.

De Augustino.
 BELIN. In Africa civitate Hyponensi, natale sancti patris Augustini, episcopi et confessoris, ecclesieque Doctoris cæcili. Qui primo, etc., non satis pure. In Hermete etiam variat. In Alexandro, ut supra. Juliani elogium expunctum est. De Juliano et Viviano diximus supra.

Abundii et Abundantii.
De Pelagio martyre.
 GREVEN. Abundii et Abundantii martyrum. Pelagii martyris, qui in provincia Acarnannæ, tempore Numeriani imperatoris, virgis fustibusque cæsus; equuleo, unguibus, et oleo ferente superatis; tandem ictu gladii martyr Christo consecratur. Cujus corpus sanctus presbyter Uranius, qui cum sacris litteris imbuerat, sepelivit. Ipsum canit Wandelbertus, ut vide apud MOLAN. infra. Pelagii Papæ et confessoris. Joannis abbatis et confessoris. Item sanctæ memoriæ Agnetis virginis, sororis sanctæ Clare, quæ ei dixerat moriens, ut se festine sequeretur ad Dominum. Taysis, quondam peccatrici, quam sanctus Pafnuccius abbas convertit, et in cella arcta inclusit, ubi in maxima penitentia exactis annis tribus, postea quievit in pace.

Augustini elogium.
 MOLAN. Post optimi Doctoris, litteris Italicis ex Adone contracto, vel potius ex Possidio inserit: Hic per acceptissimum Deo et in optimis viris præclarissimum sacerdotem Ambrosium, verbi Dei prædicatorem frequentissimum, divina præstante opitulatione, et doctrinam salutarem et divina percepit sacramenta. Morque ex intimis cordis medullis, spem omnem quam habebat in seculo dereliquit. Factumque est ut interjecto tempore, sancto episcopo Valerio id agente, omnibus gratulantibus, episcopatum suspicere, suo vivente episcopo coactus sit. Atque id factum est, ut episcopus multo instantius ac ferventius, majore auctoritate, verbum salutis æternæ, alaeriter pullulanti atque crescenti Domini ecclesie prædicaret. Verbum Dei usque ad extremam

ægritudinem imprætermisse, sana mente, sanoque consilio in ecclesia prædicavit. Sequitur typis minoribus: Hospitalitatem semper exhibuit, et in ipsa mensa magis lectionem vel disputationem, quam epulationem potationemque diligebat; et contra pestilentiam humanæ consuetudinis, in ea ita scriptum habebat:

Quisquis amat dietis absentum rodere ritam
 Hone mensam vetitam noverit esse sibi.

Et ideo omnem convivam a superfluis et noxiis fabulis et detractionibus sese abstinere debere admonerat. Indisciplinatas transgressiones suorum a regula recta et honestate et arguebat et tolerabat, quantum decebat et oportebat; in talibus præcipue docens, ne cujusquam cor declinaretur in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Ecclesie bibliothecam et omnes codices diligenter posteris custodiendos semper jubebat. Nec suos cansanguineos, in proposito vel extra constitutos, in sua vita et morte vulgi more tractavit. Rursus Italicis ex Adone: Testamentum nullum fecit, quia unde faceret pauper Dei non habebat. Tertio obsidionis mense (nam civitas ejus quatuordecim mensibus conclusa et obsessa est a Wandalis, Alanis aliisque commixtis gentibus) decubuit febribus, et illa ultima exercitatus est ægritudine. Hic beatus episcopus spiritu divinotactus, in sancta Ecclesia Catholica, ad instructionem animarum, fecit libros, tractatus, epistolas numero 1030, exceptis quæ numerari non possunt, quia nec numerum designavit eorum. Qui primo de sua, etc., pure. In fine: Apud Constantiam Gallie urbem, natale sancti Pelagii martyris. Qui sub Numeriano imperatore, jussu Evilasii judicis martyriumumpsit. Denum typis minoribus: Buchaugiæ, sanctæ Adelindis abbatissæ. Editiones aliæ Augustinum primo loco annuntiant, sed superius elogium ad quartam circiter partem contrahunt. De Hermete, eadem forme habent quæ supra dedimus ex editione LUNECO-COL. De Juliano, litteris Italicis interserunt nomen Brivate. In fine: Buchoviæ in Suevia, sanctæ Adelindis abbatissæ. Die vigesima octava, sancti patris Moysis Æthiopsis. Ex Horologio acceptus est. Vide de eo notationem Baronii, Observationem nostram VII Februarii et Acta eodem die. Denique adjiciuntur duo ultimi Wandelberti ex hoc die versiculi:

Urbs Alemannorum recolit Constantia sanctum
 Hic quoque Pelagium, fuso pro sanguine clarum.
 Supra tribnebatur Pelagius Constantiæ Gallie,
 quæ a Rheno longe dissita est; nisi Gallia vel potius Francorum imperium in latissima significatione, quam olim habuisse constat, hic accipiatur.

Pelagii.
 Adelindis.
 Moysis.
 De Pelagio.

IV Kal.

Die 29.

Decollatio, vel potius inventio capitis, beatissimi Joannis Baptistæ. Siquidem decollationem ejus circa solemnitatem Paschalem evenisse ex Evangelica comprobatur lectione, quæ tamen hic festiva recolitur, quando caput ejusdem secundo repertum est in Emessa civitate, atque in ecclesia conditum. Romæ, natalis sanctæ et illustrissimæ Sabinæ martyris, quæ sub Adriano imperatore gladio percussa, martyrii palmam adeptæ est. In pago Trecassino, sanctæ Sabinæ virginis, quæ pro Christi amore laboriosissima peregrinatione suscepta, etiam virtutibus ac miraculis gloriosa, quievit in pace. Parisius, depositio Mederici presbyteri. Ipso die, sanctæ Candidæ virginis.

Decollationis Joannis Baptistæ.
 Sabinæ Romanæ.
 Sabinæ Trecensis.
 Mederici Candidæ.

Ita Praten. Herinden. Antwerp-Maj. Rosweyd. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Praten. legit, *inventio capitis Joannis, etc.*; Antwerp-Maj. *inventio beatissimi Joannis*. Rosweyd. cum Pratensi convenit, ast Hierinien. et reliqui diserte ponunt ut est in textu. Diximus alibi de *sollemnitatem*, ut codices aliqui scribere solent. Munerat. pro *Evangelica comprobatur lectione*, substituit *Evangelica probatur auctoritate*. Greven. et Molan. a reliquis discedunt in, *quando caput ejus repertum est secundo in Edissa*. Scribendum esset *Emesa*, sed a codicibus non recedimus. Pro *conditum*, habet Munerat. *reconditum*. Item, *Sabinæ virginis et martyris*; vide Observationem. In Hierinien. est *Trecasino*. In Antwerp-Maj. *Leginæ*, pro *Sabinæ* vel *Savinæ*, ut scribit Munerat. Notavit Castellanus lituram in codice Pratensi, incipiendo a *Parisius dep.* usque ad finem, cui superscriptum advertit, *ositio Mederici presbiteri et monachi, etc.* Et eam scribendi rationem sequuntur perpetui comites Antwerp-Maj. et Rosweyd. Antea habebatur *Mederici episcopi*, quo modo legit Molan. Sed præferenda est Hierinien. et Greveni lectio, *depositio Mederici presbiteri, non sancti Mederici abbatis*, ut habetur in Munerato. Nihilominus codices illi inter puros numerati sunt.

*Decollationis
Joannis Bap-
tistæ.*

OBSERVATIO. De *inventione capitis Baptistæ Prodromi*, ea paucis ad xxiv Februarii complexi sumus, quæ hic repetere supervacaneum esset. Porro ad xxiv Junii dictum est, in Hieronymianis plerisque apographis et illo et hoc die *natalem ejus in Sebastia* recoli, quamvis de vero et genuino hujus diei textu disputet Florentinus admonitione 6, pag. 26 et 28. Beda signanter hodie legit: *Eodem die, decollatio sancti Joannis Baptistæ*. Verum quæ ibidem adjunguntur, satis innuunt translationem capitis intelligi. Romanum parvum et Ado indicant *decollationem hodie venerari*. Cetera quæ postremus habet, ipsa sunt Bedæ verba, a Rabano etiam et Notkero descripta. Nec clariora sunt, quæ ab Adone in festivitibus Apostolorum hac die referuntur. Noster ex textu Adoniano xxiv Februarii eruisse videtur, *decollationem*, quæ circa festum Paschæ verbi gratia i Aprilis, celebrari non poterat, ideo hac die consignatam, quod eo ipso facta fuerit secunda sacri capitis inventio. At enim fere arbitraria hæc esse, si omnia recte perpenderit, facile perspicies. Melior fortasse Castellani conjectura, censentis decollationis festum obtinuisse ob dedicationem hodiernam templi a Theodosio conditi. Alii alia excogitant, quæ uberius loco proprio discuti poterunt, et illis superaddi quæ fuse et erudite deluxit Papebrochius tomo iv Junii a pag. 711, et Tillemontius citatus dicto die xxiv Februarii, quibus addenda sunt, quæ contra P. l'Amy idem auctor disputat tomo 2 a pag. 714. Quid Wandelbertus de hac festivitate senserit, ex ejus versibus intelliges. Locum etiam habet Sabina Romana, quæ sequitur, hic ut *virgo celebrata*:

*Præco Dei, Verbi vox, et Baptista Joannes,
Quem effera saltanti tribuerunt jussa puella,
Insignit quartam meritorum laude perenni,
Virgo Sabina simul Romæ sua templa revisit.*

*Sabinæ Ro-
manæ.*

Ponit hodie primo loco Beda: *Romæ, sanctæ Sabinæ virginis atque martyris*; Rabannus solum, *Sabinæ martyris*, quo modo verosimile est, primum a Beda scriptum fuisse, cum ex Actis constet *præclarissimi quondam Valentini uxorem* fuisse, de qua meminere Acta Serapiæ virginis iii Septembris illustranda. In veteribus Kalendaris Allatii et Frontonis, uti et in Sacramentario Gregorii, solo nomine signatur. Nec præter martyris titulum quidquam adstruxit Romanum parvum, nisi quod locum addat, *ad arcum Faustini*. Plura ex præfatis Serapiæ Actis contexuit Ado, indeque hoc præcipue accepit Usuardus, quo *illustrissimam martyrem* prædicet. Notkerus pauca etiam capita summatim decurrit. Plura dabunt Notationes Baronii et Florentinii. Ex prioris Annalibus ad annum cccxxxii num. 37 disces, dicatam ei per id temporis ecclesiam etiam hodie celebratissimam, ad quam fit prima et solemnior Statio feria iv Cinerum, ut vide apud Frontonem pag. 33. — *Sabinam* seu *Savinam Trecensem* perperam huc ab Usuardo intrusam recte advertit Castellanus, utpote quam seire potuerit, non hac die, sed xxix Januarii a popularibus publica ubique solennitate celebrari, ut in Actis ad eam diem fusius probatum invenies, idemque ferme Usuardi elogium ex nonnullis Mss. Martyrologiis relatum. Satis insinuat laudatus Castellanus Bimestri primo pag. 452, diem hunc ab Usuardo Sabinæ Trecensi consecratum fuisse, quod eo jam dicta synonyma Sabina Romana recoleretur, quamquam de vera alterius festivitate melius edoceri potuisset. — *Medericus* a solo item Nostro notatus est, non ut *monachus, abbas, aut episcopus*, ut supra ostendimus, tametsi *monachum*, et si vis, *abbatem* fuisse non diffiteamur, sed ut *presbyter*, sicut textus noster exhibet. Vide quæ de eo refert et observat Mabilio seculi Benedict. 3, parte 1 a pag. 8, ubi de Sancti ætate, de auctore vitæ, de professione monastica, de variis locis, sive cœnobiis sive aliis, a Mederico cultis, denique de cellula, in suburbanis Parisiorum sub nomine Principis Apostolorum consecrata, in qua postremum vixerit, ac demum exspiraverit, multa, more suo, diligenter inquirat et explicat, pluribus alibi deduceuda. — *Candidæ* aliquam virginem Romanam sociis aliis immixtam profert Hieronymianum Epternacense vetustissimum, quam facile crediderim ex hujusmodi apographo ab Usuardo erutam. Certe Usuardianam esse, satis evincunt codices nostri, ex quibus æque evidenter patet germana totius textus simplicitas.

*Sabinæ
Trecensis.*

Mederici.

Candidæ.

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima annuntiatione satis purus, pergit: *In pago Trecassino, sanctæ Sabinæ virginis*. Desunt reliqua.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Plane mutilati sunt.

Sic habent: *Decollatio sancti Johannis Baptistæ. Romæ, sanctæ Sabinæ virginis et martyris. Ipso die, sanctæ Candidæ virginis. In Antiochia Syriæ, sanctorum Niceæ et Pauli. In Syrmia, natale san-*

*Niceæ et
Pauli.*

Basillæ.

et Basillæ. Postremæ duæ ex Hieronymianis apographis adjectæ sunt.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. et LEYDEN. Usque ad penultimam annuntiationem satis puri sunt. Itaque de Mederico non loquuntur; sed Sabinæ Trecensi immediate subjungunt: *Ipsa die, sanctæ Candidæ, etc.*, ut statim diximus.

LOVANIEN. Hisce etiam similis est, præterquam quod elogium Sabinæ Trecassinæ expungat.

ALBERG. et DANIC. Incipiunt: *Decollatio sancti Johannis Baptistæ*. In reliquis conveniunt cum ANTVERP-MAXIMO, etc.

Textus mutilus.

CENTULEN. Romæ ad arcum Faustini, beatissimæ Sabinæ martyris. Eodem die, veneratur decollatio sancti Johannis Baptistæ, quem Herodes Tetrarca, ut Evangelistæ ferunt, præcepit decollari in carcere. Ipsa die, sanctæ Candidæ virginis. Parisius, depositio Clerici presbyteri, opinor, pro Mederico, qui neque hic monachus appellatur.

De decollatione Joannis Baptistæ.

BRUXELLEN. Decollatio sancti Joannis Baptistæ, quam Evangelica lectio circa Pascha factam commemorat, sed festum ejus hic recolitur, quando caput ipsius secundo repertum, et in ecclesia Edessæ civilis conditum est. Romæ in Adventicio, oppido Windinense, ad arcum Faustini (hæc Ado clarior) natale sanctæ Sabinæ illustrissimæ martyris, quæ fuit uxor præclarissimi quondam Valentini, et filia Herodis Metellarii. Hæc, Adriano imperante, sub Helpidio præfecto passa et gladio percussa, martyrii palmam accepit. In Sabina Trecensi, purus est. Sequitur de Antiochenis et Basilla, ut supra. In Candida purus est. Tum: *Et sanctæ Auræ virginis. Mettis, depositio sancti Adelphi episcopi et confessoris*. In Mederico, prima syllaba insertum est o, ut sit *Moderici*.

De Sabina Romana.

Nicæ et Pauli.

Basillæ. Auræ. Adelphi.

De decollatione Joannis Baptistæ, etc.

IIAGENOYEN. Decollatio sancti Johannis Baptistæ, vel potius capitis ejus inventio, et ossium ipsius concrematio, et digiti ejus translatio, et basilicæ ejus dedicatio. Unde a quibusdam hæc festivitas diversimode notatur. Dicitur namque decollatio, collectio, inventio et dedicatio. Decollatus Johannes est circa festum Paschæ, sicut Evangelii probat auctoritas, ab Herode Tetrarcha Galilææ, filio Herodis regis sub quo natus est Dominus. Concrematio ossium ejus facta est a Juliano imperatore. Et ossium collectio facta est per monachos Hierosolymitanos, qui concremantibus se miscuerunt, et plura ossa ipsius furabantur. Inventio capitis Johannis facta est per duos monachos ipso revelante. Digiti ejus translatio et ecclesiæ dedicatio facta est penes Mediolanum a Theodelina regina Longobardorum. Unde propter hæc omnia a Domino Papa statutum est, ut hæc dies per mundum celebris in honore Baptistæ habeatur. Quæ de Sabina Romana memorat, melius ab Adone referuntur. De Trecensi et Mederico silet. Sequitur: *In Sirmia, sanctæ Basilicæ virginis*. Hæc melius Basilla vocatur. De Candida pure; de Antiochenis, ut supra.

Basillæ

Nicæ, etc

AQUICINCT. Medericum monachum vocat cum PRATENSI et sociis aliis supra citatis.

Textus mutilus.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Decollatio sancti Joannis Baptistæ. Sabinæ virginis et martyris. De qua in margine recte adnotatur: *de hac nunc agimus commemorationem, quasi non esset virgo. Mederici abbatis et confessoris. Sabinæ virginis. Candidæ virginis*.

Coronationis Cælestini.

CODÆX BIGOTIAN. sign. P. 5, qui fuit PP. Cælestinorum. In margine adscribit recentiori manu: *In civitate Aquila, coronatio beati Petri*

Cælestini patris nostri, in qua est Indulgentia a baptismo. Vel hinc cognoscitur codex.

In VATICAN. Deest Mederici et Candidæ. Adjicitur: *Natale sanctorum Vitalis, Satoris et Re-* Vitalis, etc. *positi*. Apud alios noti non sunt.

UQUELLIAN. Nihil habet de Sabina Trecensi Nicæ, etc. et Mederico. Porro de Antiochenis et Basilla, ut Basillæ. supra in ANTVERP. et MAX-LUBECANA.

CODÆX CASTRI CAROLI. Ipsa die, sancti Joannis Joannis. confessoris.

EDITIO LUBECO-COL. Decollatio sancti Johannis Baptistæ. Qui primo in Samaria conditus est, nunc in Alexandria. Porro caput ejus de Hierosolymis ad Fenicem urbem Edissam delatum est. Hæc ferme habent Beda, Rabanus, Ado et Notkerus. Tum: *Romæ in Adventino, oppido Vindinensi, ad arcum Faustini, etc.*, quæ in Adone legi malim. De Sabina Trecensi, inserit, *sororis sancti Saviniæ martyris*. De Antiochenis, ait: *Nicæ virginis et Pauli martyris. Metis, sancti Adolphi episcopi et confessoris*. De Mederico, addit, *et confessoris*. De Basilla Sirmiensi, ut supra. De Candida, pure.

De decollatione Joannis Baptistæ.

De Sabina Romana.

De Sabina Trecensi. Nicæ, etc. Adolphi. Basillæ.

BELIN. Incipit: *Decollatio sancti Joannis Baptistæ*. De Sabina, omisit titulum illustrissimæ. Sequitur: *Item sancti Helysei prophete*. In Candida, purus est. In Antiochenis, ut supra. Pro Basilla, scribit Basilla. In Mederico purus. Quæ in priori Veneta editione aberat, ponitur in altera: *In pago Trecassino, sanctæ Sabinæ virginis*.

Elisæi.

Nicæ, etc.

Basillæ.

GREVEN. Item sanctorum martyrum nonagentorum, qui eodem die passi sunt. In Antiochia Syria sanctorum Nicæ virginis et Pauli martyrum. Mettis, sancti Adelphi episcopi et confessoris. Civitate Ostia, sanctæ Auræ virginis, et martyris. Quæ nobili orta genere, pro fide Christi sub Claudio in carcere fame cruciata est, deinde equitico superato, fustibus cæsa, in exilium missa est: ubi denuo varia perpessa tormenta, in mare præcipitata, martyrium consummavit. In Sirmio, sanctæ Basilicæ virginis. Veronæ virginis. Vide quæ de ea habet MOLANUS.

Mart. 900.

Nicæ, etc.

Adelphi.

De Auræ.

MOLAN. Metis civitate, depositio sancti Adelphi episcopi et confessoris. Item sancti Helysæi prophete. Hujus sacrum corpus etiam mortuum, mortui resurrectione peculiariter gloriosum, Ravennæ translatum, honore condigno honoratur. In Antiochia Syria, natale sanctorum Nicæ et Pauli. In Syria, natale sanctæ Basilicæ. In Vennasio civitate Apuliæ, natale Felicis episcopi. Civitate Tubrorense, Januarii presbyteri et Fortunotiani et Septimii lectorum: qui sub Diocletiano imperatore a Magdelliano procuratore, gladio consummati sunt. Vide de his xxiv Octobris. Veronæ virginis beatæ, in ecclesiæ sanctæ Crucis. Dein typis minoribus, miliario ab

Basillæ.

Veronæ.

Adelphi.

Elisæi.

Nicæ, etc.

Basillæ.

Felicis.

Januarii, etc.

Veronæ virginis beatæ, in ecclesiæ sanctæ Crucis. Dein typis minoribus, miliario ab urbe Lomnio, in monte, qui ab ea sanctæ Veronæ nomen accepit. Hæc filia Ludovici regis Alemanniæ, sanctimonialis fuit in monasterio a se fundato ad Rhenum, quod Vorenhoute dicitur, et Maguntia in Domino obdormivit. Editiones posteriores corrigunt priorem in Mederico, sed Italicis litteris adjiciunt abbatis. De Elizæo habent, ut supra. Tum: *Apud urbem Lovanium, natalis Veronæ, virginis beatæ, in ecclesia sanctæ Crucis*. Hic omituntur omnia, quæ de sancta Veroua ex priori editione supra distinctius explicata sunt. Sequitur: *Eodem die, translatio sancti Adelphi Metensis episcopi et confessoris, ad novum Villare monasterium, petitione Lantfridi coepiscopi Drogonis Metensis, tempore Ludovici pii*.

Veronæ cum elogio.

Translationis Adelphi.

III Kal.

Die 30.

Felices

et

Adaucti.

Gaudentia.

Romæ via Ostiensi, passio beati Felicis presbyteri, sub Diocletiano et Maximiano imperatoribus, qui post equulei vexationem, data sententia, cum ad decollandum duceretur, obvius ei fuit quidam Christianus; hic dum se Christianum sponte profiteretur, mox cum eodem pariter decollatus est. Hujus nomen ignorantes Christiani, Adauctum eum appellaverunt, quod sancto Felici auctus sit ad coronam. Item Romæ, sanctæ Gaudentiæ virginis.

Puri sunt Herinien. Pulsanen. Antwerp. et Max-Lubec. Belini prima editio, Greven. et Molan. Item Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. et Danicus.

VARIA LECTIO. Ferme in nævis consistit. Sic Rhome, Hostiensi, eculei. In Heriniensi, pro ducetur, est deducetur. Belin. legit obvius fuit ei, Max-Lubec. obvius ei quidam fuit. In Antwerp. post Adauctum, omittitur eum. Denique Belin. pro sancto Felici, scribit Felice.

Felices et
Adaucti.

OBSERVATIO. De confusione variorum martyrum sub *Felices* appellatione, dicendum nobis fuit ad xiv Januarii, ubi fontes assignavimus, ex quibus plura, huic etiam diei servientia, inveniet curiosus lector, quæ modo nec lubet repetere, nec vacat operosius retractare. Nodus hac die intricatior videri potest, quod Martyrologi inter se discrepent. Nam Beda et qui eum, unico die transposito, sequitur, Rabanus, eos martyres recolunt, quos diebus præcedentibus inter Auctaria recensimus, nempe *Felicem episcopum, Adauctum, vel Adactum, et Januarii presbyteros* (aliqui in nominibus nonnihil variant) *Fortunatianum et Septimium vel Septimum, lectores*, a nobis proxime ex Molano ad xxiv Octobris remissos; quo die iisdem Bedæ verbis ex Adone, et ex hoc ab Usuardo celebrantur. Inde recentioribus ansa præbita est, dubitandi utrum vere *Felix* noster et *Adauctus* Romæ vendicandi sint. Quo id fundamento adstruant, ipsi viderint. Certe vetera Kalendaria Allatii et Frontonis sæpe citata, Sacramentarium Gregorii, apographa Hieronymiana, Romanum parvum, Rabanus, Ado, Notkerus, Wandelbertus, æque ac Noster disertissime hodie signant *Felicem* dumtaxat et *Adauctum*, vel per metathesim *Adactum, via Ostiensi*, eosque tot præterea characteribus et circumstantiis distinguunt, ut hactenus non videam, quid cum superioribus, Africanis omnibus, commune habere queant. Fateor, Adonem duos fratres *Felices* hac ipsa die innuere, at dum unius tantummodo res gestas prosequitur, satis demonstrat, unum illum fuisse, qui via Ostiensi cum accessorio comite *Adaucto* coronam martyrii promeritus sit. Adonis Acta rejiciant aliqui, ego necdum ut sincera venditare ausim, attamen tales censeo relatas auctoritates, ut geminos nostros *Ostienses* ab aliis diversissimos esse oporteat. Quod velint, huic etiam diei innecti debere Africanorum (saltem *Felicis episcopi Venusiæ passi*) gloriosum agonem, haudquaquam oblectabor; quin potius subscribam Ruinartio, id non improbabiler suadenti a pag. 374: satis nobis est Martyrologiorum nostrum fidem asseruisse. De cetero ad laterculum quod attinet, omnia ex longiori Adonis narratione contraxisse Usuardum, manifestum est. Multum innititur Florentinus Mss. reginæ Sueciæ, sed ignoravit, Bedæ propria esse, quæ ibi referuntur, quæque proinde nihil in hac re immutare possunt. Communem Martyrologorum sensum secutus est Wandelbertus, dum ita scripsit:

Terna cum Felice pio præcellet Adauctus.

Gaudentia.

In Hieronymianis primo loco notatur *Gaudentia virgo cum reliquis tribus*. Hæc in Rabano totidem verbis leguntur, quibus alicunde lucis aliquid afferri velim. Porro *Gaudentia* illa Adoni et Notkero præterita est: unde mihi dubium non est, quin Usuardus ex Hieronymianis eam acceperit. An martyris titulo decoranda sit, vide in Florentinio.

De Agilo Rabani in Pratensi codice postlo.

Sequitur apud Rabanum, *Depositio Agili abbatis*, reliquis omnibus antiquioribus Martyrologis incogniti. Hunc, nescio quis, codici Pratensi assuere voluit, hac phrasi: *In pago Meldensi, sancti Agili confessoris*, ex quo in ordinarios comites transiit, ea causa a puris exclusos. Assutum ab aliquo seu adscriptum dicimus sanctum Agilum in Pratensi codice: nam, teste Castellano, prima manu signatus non est. Verum quæcumque ea manus fuerit, antiquam esse oportet, quandoquidem Antwerp-Major et Rosweylinus quos codices Pratensis socios vocamus, eum etiam iisdem verbis referant. Alia phrasi eundem protulit Muneratus, sed et ipse et præfati isti codices ita ab omnibus aliis, pro textu superius citatis, refelluntur, ut indubitata maneat Usuardinæ lectionis nostræ germanissima puritas et simplicitas. Qui de Agilo plura legere voluerit, consulat Mabilionem seculo 2 Benedictino a pag. 315.

AUCTARIA.

Agili.

PRATEN. et ROSWEYD. In fine adjiciunt: *In pago Meldensi, sancti Agili confessoris.*

ANTWERP-MAJ. Idem habet augmentum et præterea in Felice mutilus est.

MUNERAT. Textui puro subdit: *Resbaco monasterio, cognomento Hierusalem, sancti Agili, qui ejusdem abbas canobii multis virtutibus claruit. In Fiacrii territorio Meldensi, sancti Fiacrii confessoris.*

CENTULEN.

- CENTULEN.** Romæ via Ostensi, beatorum martyrum Felicis et Audaeti, tempore Diocletiani, sub præfecto Urbis Draco. Item Romæ, sanctæ Gaudentiæ virginis. Cænobio Restacensi, depositio sancti Agili abbatis.
- BRUXELLEN.** Romæ via Ostiensi, passio beatorum martyrum Felicis presbyteri et Audaeti, sub Diocletiano et Maximiano imperatoribus decollatorum. Quorum primus, dum post eculei vexationem, data sententia duceretur ad mortem, obuius ei fuit alter, et dum ille se sponte Christianum esse fatetur, mox cum primo pariter decollatus est. Et quia hujus secundi martyris nomen ignorantes Christiani non invenerunt, Audaetum ipsum appellaverunt, eo quod sancto Felici martyri auctus, sibi pro fidei confessione, martyrii corona aucta sit. Item Romæ, sanctæ Gaudentiæ virginis. Eodem die in monasterio Ierusalem, depositio sancti Agili confessoris et abbatis.
- HAGENOYEN.** Romæ via Ostiensi, natale beati Felicis presbyteri et Audaeti cujusdam alii Christiani, sub Diocletiano et Maximiano. Hic Felix cum ductus esset ad statuas plures, scilicet Serapis, Mercurii et Dyana, quæ omnes reciderunt, et cum in vulcum levatus et tortus, et postea ad arborem sacrilegam ductus, quam similiter dejecit, et simulocrum cum templo et ara corruit, et tunc illum præses jussit decollari et corpus ejus lupis et canibus dimitti. Tunc quidam Christianus in medium prosiliit, Christum confitens, et osculantes se invicem pariter decollati sunt. Hujus nomen Christiani ignorant, Audaetum cum vocaverunt, eo quod sancto Felici auctus sit ad coronam. Vide hæc in Adone purius. In civitate Trecassina, sancti Saviniani martyris et sanctæ Savinæ sororis ejus, etc. Sequitur longa horum Sanctorum historia, de qua vide in Actis xxix Januarii.
- AQUICINCT.** Post Gaudentiæ virginis addit: In monasterio, quod dicitur Respacis, transitus sancti Agili, ejusdem loci abbatis et confessoris. Et calamo longe recentiori adjicitur: In territorio Meldensi, sancti Fiacrii confessoris. Vide quæ habet Surinus hoc die, et recentius Mabilio seculo 2 Benedictino a pag. 599.
- DAVERONEN.** Ierusalem monasterio, quod dicitur Resbacis, transitus sancti Agili, primi ejusdem loci abbatis et confessoris.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Felicis et Audaeti martyrum. Lazari fratris Marthæ, episcopi Massiliensis. Vide xvii Decembris. Fiacrii eremita et confessoris. Agili abbatis et confessoris.
- REG. SUEC.** signatus num. 428. Resbaco monasterio, cognomento Ierusalem, sancti Agili, qui
- ejusdem abbas cænobii, multis virtutibus claruit. In pago Meldensi, beati Fiacrii confessoris, viri vita et miraculis gloriosi.
- In VATICAN. num. 5949. Deest Gaudentiæ.
- ALTEMP.** Ceneyo monasterio, sancti Ealdwoldi confessoris, fratris beati Edmundi martyris. Ipso die, sancti Junionis episcopi et confessoris. Item, sancti Decimavi martyris.
- FLORENTIN.** In monasterio Ierusalem, sancti Agili abbatis et confessoris.
- EDITIO LUBECO-COL.** De Felice et Audaeto vix quidquam novi inducit. Sequitur: Monasterio Tuiciensi, super litus Rhæni, translatio corporis beati Heriberti archiepiscopi Coloniensis Agrippinæ et confessoris. Quæ a Domino Arnolde primo, archiepiscopo Coloniensium, sub anno Incarnationis Domini MCXLVII facta est. In Monasterio Resbasi, sancti Agili abbatis et confessoris, qui centenarius ac virgo existens, feliciter ex vocatione migravit a seculo. In Gaudentiæ, pura est. Denique: Eodem die, natale sanctorum martyrum, Januarii presbyteri, Fortunati et Septimi lectorum. Vide Observationem, superius.
- BELINI** editio altera: In fine habet: In territorio Meldensi, sancti Fiacrii confessoris.
- GREVEN.** Ipso die, secundum Catalogum sanctorum sancti Therentiani episcopi et martyris. Qui tempore Adriani apud Tudertum Tusciæ sacrificare nolens in equuleo levatus, scorpionibus cæditur, ignisque lateribus apponitur. Deinde lingua præcisa, cum nihilominus Christum clare confiteretur, decollatus est una cum Flacco sacerdote idolorum a se converso et baptizato. Item, sanctorum Hippolyti et Saviniani martyrum, de quibus in gestis sanctæ Auræ virginis. In territorio Meldensi, beati Fiacrii abbatis et confessoris, magnæ virtutis viri. In monasterio Resbasi, sancti Agili abbatis et confessoris, qui anno vita suæ centesimo virgo obiit. Monasterio Tuiciensi, super litus Rhæni, translatio sancti Heriberti archiepiscopi Agrippinensis Colonia et confessoris, factu anno Domini MCXLVII per Dominum Arnoldum ejusdem urbis archiepiscopum. Ipso die secundum quosdam, natale sanctorum Januarii presbyteri, Fortunati et Septimi, qui infra ix Kalend. Novembris habentur.
- MOLAN.** Resbaco monasterio, cognomento Ierusalem etc., Deinde: In territorio Meldensi, etc., ad verbum ex MUNERATO. Sequitur: Anno millesimo quinquagesimo sexto, translatio sancti Donutiani Remensis episcopi. (Brugas.) In posterioribus editionibus, de Agilo et Fiacrio, eadem quæ in prima. Tum: Brugis, translatio sancti Donutiani, Remensis episcopi.

Pridie Kal.

Die 31.

Treveris, natalis sancti Paulini episcopi et confessoris, qui a Constantio imperatore ob Catholicam fidem exilio relegatus, et usque ad mortem, etiam extra Christianum nomen, mutando exilia fatigatus, ad ultimum apud Frigiam defunctus, beatæ passionis coronam percepit a Domino. Eodem die, apud Athenas, beati Aristidis, fide, sapientiaque clarissimi, qui Adriano principi de religione Christiana libros obtulit, et quod Christus Jesus solus esset Deus, præsentem ipso imperatore, luculentissime peroravit. Auliodoro, sancti Optati episcopi et confessoris.

Puri sunt Præten. Herinien. Antwerp-Major, Munerat. Greven. et Molan.

VARIA

VARIA LECTIO. Est inter codices pro textu hic citatos et inter Belinum, cui consonant mediæ notæ egraphia nostra, ea diversitas, quod licet omnes ex eodem fonte hauserint, postremi tamen primam annuntiationem de Paulino Trevirensi in aliam quodammodo formam transposuerint, dum loquuntur in hunc modum: *Treveris, sancti Paulini episcopi et confessoris, qui tempore Arrianæ infestationis, a Constantio imperatore, ob Catholicam fidem usque ad mortem variis exiliis fatigatus, tandem apud Frigiam, beatæ passionis coronam percepit a Domino.* De cetero inter puros nostros nihil ferme discriminis. Antwerp-Maj. et Munerat. mendose scribunt, *Constantino*, pro *Constantio*. Molan. habet *relegatus exilio*, sed a Greveno magis detortus est sensus; dum ita constructionem implicat: *Ob catholicam relegatus fidem exilio.* Praten. posuit *Phrigiam*, melius Molan. *Phrygiam*; sed nos cum reliquis omnibus, quos vel errantes etiam alibi secuti sumus, simpliciter *Frigiam*. In Herinien. est *Aristhidis*. De *Autisiodoro* vel *Antisiodoro*, etc., dictum est sæpius. Cetera notatu digna non sunt.

Paulini.

OBSERVATIO. Illustria *Paulini Trevirensis* pro catholica fide cum Arianis certamina merito celebrant Athanasius, Hilarius, Hieronymus alique scriptores ecclesiastici, nec minus ut egregium *confessorem*, quidni et *martyrem*? eum exornant Martyrographi passim. Hieronymiana præsertim, in quibus postquam hac die positum est: *Treveris, depositio sancti Paulini episcopi et confessoris*, ad iv Septembris denuo repetitur: *Treveris, depositio sancti Paulini*. Geminatæ hoc modo festivitatis rationem non reperit Florentinius; nec satis promptum est reddere, nisi ad translationem, elevationem, aut inventionem corporis recurratur, seu ad relationem ejus ex Phrygia, de quibus consuli potest Sigebertus apud Florentinium: nam his omnibus occurri videtur, dum utrobique expressissime legitur *depositio*. De Paulino nihil in Beda, Floro, aut Romano parvo, sed eum memorat Rabanus, breviter notans, quod sub Constantio *exiliatus ibidem requieverit*. Paulo fusius et nitidius rem expressit Ado, quem nescio cur Notkerus non satis fideliter secutus sit. Noster presse illius verbis inhaerens eaque nonnihil contrahens, sic plane juxta antiquiores codices nostros elogium efformasse dicendus est, ut nos in laterculo posuimus, non ut Belinus loquitur et Mss. recentiora, iterum in Auctariis distinctius citanda. Placulum dicent laudati Florentinii laudationes, ubi miraberis, nos ad Mersæum in Annalibus Archiepiscoporum Treverensium remitti, ut discamus, *sanctum Paulinum*, qui certo sub Constantio obiit adeoque, ut Florentinius fatetur, saltem ante cccclxiii; ut discamus, inquam, *sanctum Paulinum, o sancto Martino Turonensi consecratum fuisse, et a D. Ambrosio dilectum et exultum*. Saniora docebit Baronius et a nobis producentur suo loco, ex Severi Sulpitii historiae sacræ lib. 2 aliisque certioribus ecclesiasticis monumentis, ex quibus patebit, Paulinum nostrum Trevirensem, gloriosæ confessionis suæ prius cursum absolvisse, quam aut Martinus aut Ambrosius ferme catechumeni fuerint; utpote cum ille probabilius anno ccccliii, post Concilium Arelatense in exilium missus, quinquennio post, anno cccclviii, laborum ærumnarumque metam attigerit. Locum hic habeat Wandelberti metricum de Paulino elogium, quo mensem Augustum ita concludit:

*Paulinus pridie Treverorum mœnia lustrat,
Exilio Antistes vero pro dogmate clarus.
Augusti his demum clauduntur lumina festis.*

Aristidis.

De *Aristide* nihil dicitur in Hieronymianis, Beda, aut Rabano; unde certum videtur, a Romano parvo in sacras Tabulas primum fuisse relatam, haud dubie ex Rufini Eusebio lib. 4 cap. 3, his verbis: *Apud Athenas, Aristidis, qui Adriano principi de religione christiana libros obtulit.* Et hæc quidem ex historia ecclesiastica vere constant, confirmata ab Hieronymo de Script. cap. 20. Non item ea quæ ab Adone superaddita sunt, de *luculentissima* coram Adriano *peroratione*; ut hinc rursus evidenter pateat quam inepte velint aliqui, Romanum parvum ex Adone contractum fuisse. Sed de his plura alibi. Interim notabis, Viennensis phrasim a Nostro plane et integre esse descriptam, Notkero voces aliquas aut mutante aut transponente. — *Optatus* Autissiodorensis ab Usuardo haud dubie appositus est ex codicibus Hieronymianis, eum diserte exprimentibus, quidquid adjectitium velit Florentinius. Atque inde patet tota textus nostri œconomia et ratio.

Optati.

AUCTARIA.

ROSWEYD. Textui subdit augmenta Anglica: *In Britannia, monasterio Glistingensium, sancti Aidani (potius Aidani) episcopi et confessoris.*

Aidani.

Ensuethæ.

Cuthburgæ.

Vide Surium. *In Cantia, depositio sanctæ Ensuethæ virginis. Eodem die, sanctæ Cuthburgæ virginis.*

PULSANEN. Paulini elogium resecat: in Aristide purus est. De Optato, nihil.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX, ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC. Hic octo codices cum BELINO primam annuntiationem formant, ut dixi supra in lectionibus variantibus. De cetero codices puri sunt, de altero dicemus.

CENTULEN. *Apud Athenas, beati Aristidis fide*

sapientiaque clarissimi. Treveris, beati Paulini episcopi, qui contra Arrianos fortiter fideliterque pugnavit. Atrebas, sancti Hadulphi episcopi et confessoris. Vide in Actis nostris die natali xix Maii.

Hadulphi.

In MOLANO infra notatur *translatio*.

BRUXELLEN. In Paulino, textum Adonianum describit, additque præterea de suo: *A quo nunc mirificatur. Cujus corpus Treverim relatam est, ubi in ecclesia sui nominis in cripta subterranea cum corporibus multorum martyrum, passorum sub Rictiovaro, quiescit.* In Aristide purus est. *Autisiodoro, depositio sancti Optati episcopi et confessoris. Item Aidani episcopi.*

De Paulino.

Aidani.

HAGENOYEN. Pro *Aristidis*, scribit *Aristionis*,

sed

- sed in eo purus est; in Paulino, plane Adoniam. Tum: *Item Parisius, depositio sancti Mederici episcopi et confessoris. Vide supra xxix Augusti. Ipso die, beati Genesisii martyris Arclatensis, qui exceptoris functus est officio. Cum impia, quibus Christiani puniri juebantur, edicta nollet excipere, comprehensus est, atque devollatus, martyrii coronam proprio cruore baptizatus accepit. Sæpe in hoc codice, ferme ex scriptoris arbitrio, dies commutantur et transponuntur; vide Usuardus xxv hujus. In Optato satis purus est.*
- AQUICINCT. In fine addit: Eodem die, sancti Aidani episcopi, cujus animam sanctus Cuthbertus in caelum ab angelis ferri vidit. Item sancti Elladii episcopi. In Hieronymianis hoc die refertur, vide viii Maii ad quem spectat.*
- AIDAM. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Aidani episcopi et confessoris, Paulini episcopi et confessoris, exilio relegati. Aristhidis confessoris, viri doctissimi.*
- ELLADII. CODEX. D. DU CHEVAL. sign. C. Item Elladii episcopi. Jam dixi spectare ad viii Maii.*
- IN VATICAN. sub num. 5949. Deest Optati.*
- EANSWITHE. ALTEMS. In Cantia, depositio sanctæ Eanswithæ virginis. Vide supra ROSWEYDINUM.*
- JULIANI. FLORENTIN. Item, sancti Juliani confessoris, qui patrem et matrem interfecit, cujus vita et transitus habetur. De Julianis alibi actum est.*
- BURDEGALEN. Antissiodoro, sancti Optati episcopi et confessoris. Item Eracli episcopi. Si de Senonensi sermo est, colitur ix Julii.*
- EDITIO LUBECO-COL. Treveris, natale sancti Paulini episcopi et martyris. Qui tempore Arrianæ infestationis a Constantio imperatore ob Catholicam fidem usque ad mortem variis exiliis fatigatus, tandem apud Phrygiam, sub anno Domini trecentesimo sexagesimo primo, beatæ passionis coronam percepit a Domino. In Aristide purus usque ad peroravit, adjicit, multisque illud probavit testimoniis prophetarum. In Optato purus est. In fine: Eodem die, beati Belladii et Aulani episcoporum et confessorum. Fallor si non velit indicare Elladium et Aidanum, de quibus in aliis codibus, supra. In Anglia sanctæ Cuthburgæ virginis.*
- BELIN. Præter mutationem in annuntiatione prima, addit in fine: Item sanctorum martyrum Robustiani et Marci. Vide Romanum, in quo prior etiam recolitur xxiv Maii.*
- GREVEN. Colomanni martyris. Si de socio Kiliani agitur, vide xiii Julii. In Anglia, sancti Aidani episcopi Lindisfarnensis et confessoris. Hic, ut testatur Beda libro 3, vita et miraculis clarus, nil ex omnibus, quæ in Evangelicis, sive Apostolicis sive Prophetiis litteris facienda cognoverat, prætermittere, sed cuncta pro viribus implere curabat. Item apud Marsiliam, sancti Lazari episcopi et martyris, quem Dominus a morte suscitavit. Usuardus habet eum xvi Kalend. Januarii. Justi et Clementis episcoporum et confessorum. In Anglia, Cuthburgis virginis abbatissæ. Potamiæ virginis. In Egypto, virginum plurimarum.*
- MOLAN. In loco Blandinium dicto, dedicatio et consecratio basilicæ beatissimorum Apostolorum Petri et Pauli. Item sanctorum martyrum Robustiani et Marci. Translatio sancti Hadulphi episcopi et confessoris. Jotro monasterio, sancti Ebraisili episcopi et confessoris. Ab aliis vocatur Ebrigisilus. Exinde typis minoribus: In Anglia, sancti Aidani episcopi Lindisfarnensis et confessoris. Hic, ut testatur Beda libro tertio, vita et miraculis clarus, nil ex omnibus quæ in Evangelicis, sive Apostolicis, sive Prophetiis litteris facienda cognoverat prætermittere, sed cuncta pro viribus implere curabat. Ex GREVENO descripta sunt, uti et quod sequitur: In Anglia, Cuthburgis virginis abbatissæ. Haetennis editio prima. Editiones aliæ habent: Item sanctorum martyrum Robustiani et Marci. Jotro monasterio, sancti Ebraisili, etc., ut supra. Eodem die, sancti Aidani episcopi. Cujus animam sanctus Cuthbertus in caelum ab angelis ferri vidit. In Anglia, sanctæ Cuthburgis virginis et reginæ. Ibidem, depositio sanctæ Eanswidæ virginis et abbatissæ. Vide ROSWEYD. et dicta superius. Atrebat, translatio sancti Hadulphi episcopi et confessoris. In loco Blandinium dicto, dedicatio, etc., ut in priori. Die trigesima prima, depositio venerandæ Zone sanctissimæ Deiparæ, cui minoribus typis adjungitur: in anniversario die dedicationis templi in Chalceopratii. Vide Surium hoc die.*
- Robustiani et Marci.*
- Colomanni. De Aidano.*
- Lazari.*
- Justi et Clementis. Cuthburgis. Potamiæ.*
- Dedicationis in Blandinio.*
- Robustiani, et Marci.*
- Translatio Hadulphi.*
- De Aidano.*
- Ebraisili.*
- Cuthburgis. Eanswidæ.*
- De Zona Deiparæ.*

MENSIS JUNIUS

Habet Dies xxx.

Kalendis.

Die 1.

Romæ, dedicatio sancti Nicomedis presbiteri et martyris. Apud Cæsaream Pa-
 lestinae sub persecutione Maximini, beati Pamphili presbiteri et martyris,
 cujus vitam Eusebius Cæsariensis episcopus tribus fibris comprehendit.
 Sed et sanctus Hieronymus scribit, quædam volumina manu ejus exarata se repe-
 risse quæ tanto, inquit, amplector et servo gaudio, ut Cresi opes habere me cre-
 dam. Augustoduni, sanctorum Reveriani episcopi et Pauli presbiteri, cum aliis de-
 cem, qui sub Aureliano principe martyrio coronati sunt. Ipso die, sancti Caprasii
 abbatis monasterii Lirinensis.

Nicomedis.

Pamphili.

*Reveriani et
 soc.
 Caprasii.*

Ita codices *Antwerp-Maj. Munerat. Greven. et Molanus*; qui soli puri sunt.

VARIA LECTIO. In ipso principio offendiculum est. Scribit Pratenis: *Romæ, dedicatio natalis
 sancti Nicomedis*, *Antwerp-Maj. et Tornac. natale vel natalis Nicomedis*, *Greven. et Molan. dedi-
 catio basilicæ S. Nicomedis*. Alii, *dedicatio et natalis*. Nos credimus Usnardum servasse lectionem
 Adonis, qualis est in *Munerato*, *Heriniensi*, aliisque, ac proinde in textu nostro. Et hoc Molanus
 agnovisse videtur, dum in posterioribus suis editionibus *basilicæ* scripsit cursivis sive Italicis litteris
 a textu distinctis. Sic etiam et recte *Maximini* legimus cum Praten. *Antwerp-Maj. et Munerato*,
 non *Maximiani*, ut *Greven. et Molan.* In codicibus est, et esse debet *Pamphili presbyteri*. Erravit
 Praten. scribendo *Episcopi*. Rursus habent omnes *se reperisse*, vel ut *Greven. repperisse*; nescio
 quid *Munerat.* solito tamen castigatio, velit per *recepisse*. Plura occurrunt scriptoria sphalmata,
 ut *Niconedis, presbiteri, Palestinæ, Cæsariensis, Jeronimus, Hieronimus, inquit, Cresi et Lirinensis*,
 quorum ea servanda putavimus, in quibus præcipui codices et alii hodie conveniunt. Erravit denuo
 Pratenis subtrahendo titulum episcopi Reveriano, quem male supra Pamphilo tribuerat. Non minus
 turpiter labitur *Antwerp-Major*, qui pro *Reveriani episcopi... cum aliis... martyrio coronati*, posuit
Severiani episcopi et confessoris.

OBSERVATIO. Jam abunde notavimus ambiguum esse, quid de *Nicomede* presbytero et martyre,
 primigenia phrasi scripserit hac die Usnardus, cujus natalem seu certaminis diem, ipse post
 alios, xvii Kal. Octobris seu xv Septembris innoxuit. Agi de aliqua ecclesiæ, in Martyris honorem,
 dedicatione, manifestum est, idque primus signasse videtur auctor Romani parvi, his verbis: *Dedi-*

Nicomedis.

catio S. Nicomedis martyris; addidit Ado, *presbyteri apud urbem Romam*, simul indicans diem natalem, qui supra. Beda, forte utroque antiquior, diserte posuit: *Natalis Nicomedis martyris*, et post eum subjunxit Rabanus, *ecclesie Dedicatio*. Utrum ex his, non satis claris expressionibus, obscuriorem aliam conflaverit Usuardus per, *dedicatio natalis*, harum rerum periti lectoris iudicio relinquimus; maluimus nos Romani parvi et Adonis syntaxim, solitam Usuardi regulam præferre. Pluribus hic non immoror, cum res tota operiosiori disquisitione opus habeat, danda in Actis die ipso Nicomedis natali (ut Martyrologia statuunt) xv Septembris. — Celeberrimi martyris *Pamphili* agonem hac die perperam referri, et non magis recte binos socios *Valentem* et *Paulum* in hodierno Romano adjungi, bene in commentario suo censuit Papebrochius, utpote qui sociis omnibus ad xvi Februarii melius conjungeretur; atque ibidem satis feliciter conjectat, Martyrologum aliquem Adone et Usuarde antiquiorem, pro mero forte arbitrio, Pamphilum hac die consignasse. Sic omnino res habet; sed et Martyrologum illum non difficulter reperire potuit, nempe auctorem Romani parvi, ex solito suo duce Rufino ita hodie secundo loco legentem: *Et sancti Pamphili martyris*, nulla temporis aut loci adscripta characteristicam. Non dubitavit Ado, quin de illustri illo, ab Eusebio celebrato, sermo esset, ipsique adeo ex hoc et Hieronymo de scriptoribus ecclesiasticis cap. 75 elogium concinnavit, cujus partem potissimam Noster ad verbum transtulit, Notkero omnia describente. Atque hanc solam credimus veram causam esse, cur *Pamphilus*, seorsim ab aliis, hoc die Martyrologiis nostris inscriptus sit. De sociis diximus in Observatione nostra § ultimo citata die xvi Februarii, ubi continuatam duodecim martyriorum seriem ex Eusebio aliisque, Gallice expositam diximus a Tillemontio tomo 5 a pag. 418: quæ ferme eadem Græce et Latine hoc die in Actis nostris edita est a Papebrochio, duabus partibus ea complectentibus, quæ supersunt ex tribus libris de vita Pamphili ab Eusebio scriptis, quæque sub Metaphrastis nomine prius vulgata, auctoritatis aliquid amisisse videbatur. Wandellbertus Pamphilum et Nicomedem honorat.

*Junii origo tuum sustollit ad astra nitorem
Pamphile, martyrio doctor venerande beato;
Martyris huncque diem festum Nicomedis adornat.*

Reveriani et soc. *Reverianus* Augustodunensis et *Paulus* cum sociis ab Usuardo in sacros Fastos relati primum sunt; a nullo antiquiore aut coævo memorati. Nec enim audiendus Petrus de Natalibus, enim perperam Adoni adscribens, quem alii secuti sunt. Vide Henschenii commentarium et Acta a P. F. Chiffletio communicata; quibus accedere potest notula Motherii, hoc die Martyrologio Gallico adjecta.

Caprasii. — Ast ex laudato Adone et ejusdemmet verbis plane acceptus est *Caprasius*. Cur præteritus sit *Claudius* Viennensis undecimus episcopus ibidem notatus, haud satis perspicio. Ceterum quæ dedimus, Usuardina esse minime dubitamus. Quæ de Caprasio supersunt, ab Henschenio collecta et recensita invenies.

AUCTARIA.

Dedicatio cryptarum. **P**RATEN. Imprimis multa hodie habet de *Dedicatio cryptarum*, etc. in indice Præternissorum integre recitata, ubi eam lector reperire poterit. Nobis fuit dubium, an longior ista oratio, ipsi Usuardo esset tribuenda; qua super re consultus Castellanus, respondit, in codice Prateni, prima et eadem manu omnia esse scripta. An Usuardina? Non existimo, in codicum aliorum ferme omnium apertissima repugnantia et quidem alterius Prateni codicis B. in quo hæc erasa testatur, qui apographum nostrum cum prætenso autographo contulit celeberrimus Sirmondus.

Simonis. **HERINIEN.** Toto textu omnium purissimus, in fine hæc sibi propria adjicit: *Treveris civitate, depositio beati Simeonis monachi. Qui profectus ex monasterio in monte Sinai constituto, rectoris sui obsecundans imperiis, inque memoratam metropolim deveniens, non paucis annis remotiorem vitam strenue exercuit, ibidemque, vocante Domino, ad caelestia migravit, quo se feliciter vivere miraculorum creberrima testatur exhibitione.*

TORNACEN. Rescindit partem alteram elogii beati Pamphili, cetera purus est.

Erasmi. **PULSANEN.** *Romæ, dedicatio et natalis*, etc. Sequitur: *In Campania, natalis sancti Hierasmi episcopi et confessoris. Hic sub Diocletiano et Maximiano Augustis, diversis suppliciis cruciatus, tandem vocante eum Domino, sancto sine quievit. Vide die tertia hujus. Porro in codice truncatur totum elogium Pamphili. De ceteris nihil.*

ANTVERP. et MAX-LUREC. In textu satis puri,

addunt in fine, alter *Juvencii*, altera *Vincencii*. Apud alios invenies *Viventii*, *Viriani*, etc. Videantur Præternissi et Acta pag. 43.

ROSWEYD. Et hic in textu satis purus est, sed in fine adjicit: *Item Faustini episcopi et martyris, et sociorum ejus. Est inter Perusinos martyres Faustinus aliquis, an hunc indicet, nescio.* *Faustini. et soc.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Textum referunt, sed addunt: *Romæ, sancti Vincentii. De quo jam diximus. Vincentii.* Tum: *Treveris civitate, beati Simeonis monachi. Simeonis.*

Quæ eadem habet **LOVANIEN.** deficiens in altera parte elogii sancti Pamphili. **ALBERG.** autem et **DANIC.** primis similes, initio acephali sunt, carentes *dedicatione, etc.*

CENTULEN. *Romæ, sancti Nicomedis martyris. Casarea Cappadocia (Pakestinæ) sancti Pamphili presbyteri et martyris, a quo Eusebius Casariensis Pamphili cognomen accepit. Augustoduni, sanctorum Reveriani episcopi et Pauli presbyteri cum aliis decem, qui sub Aureliano passi sunt. In Caprasio purus est. Textus contractus.*

BRUXELLEN. In textu, solito purior, subdit: *Apud Viennam, sancti Elandissimi (voluit dicere Claudii) episcopi. Et Treveris, depositio sancti Simeonis monachi et heremita. Qui Syracensis civitate Siciliæ oriundus, Treveris pro Christo in turri diu conclusus, migravit ad Christum. Claudii. De Simeone Treverensi.*

HAGENOVEN. In tribus primis annuntiationibus modice interpolatus, ante *Caprasii*, interserit: *Depositio sancti Simeonis monachi et confessoris. Qui natus erat de Sicilia a nobilissimis parentibus;*

	tibus; qui et vitam heremiticam primum in monte Synai duxit. Sed Pappo Treverensis archiepiscopus transfretavit et Symconem Treverim duxit, ipsumque supra nigram portam recludi fecit, et necessaria ei ministravit; et aniam Deo dedit, ibique sepultus est et multis claret miraculis. Sequitur, Caprasii; et in fine: Romæ, sancti Vincentii. De quo supra.	supra nominum confusionem. Pictavis, sancti Jovini abbatis.	Jovini.
Vincentii.	AQUICINCT. Incipit: Romæ, dedicatio et natalis, etc. In fine: Item Jovini abbatis. In Pictaviensi Galliæ diœcesi, ut in Actis notatur.	GREVEN. Item, sanctorum Octavi, Zozimi, Lucie, Casti, Pullii, Lupi, Crispi. Flucidatio ex Actis petenda. Justi et Viriani martyrum. Romæ, Viventii martyris. De his vide dicta et Prætermis- sionis, qui et Conradus dicitur, Præpositi majoris ecclesiæ Agrippinæ Colonie et martyris. Qui anno Domini MLXVI ab impiis de altissimo monte, tertio præcipitatus, cum mansisset illæsus, gladiis eorum interfectus, miraculis claruit. Viennæ, sancti Claudii episcopi et confessoris. Treveris, in porta, quam Martiam seu Nigram vocant, depositio sancti Symeonis monachi et confessoris. Teclæ virginis et martyris: Antiochenæ opinor, cum Zosimo, ut alibi abunde dictum est.	Octavi et soc. Justi, etc. Viventii. Cunonis. Claudii. Symeonis. Teclæ.
Jovini.	VICTORIN. Pro Augustoduni, aliam positionem substituit: In territorio Nivernensi.	MOLAN. De Nicomede, post martyris, cursivo inserit Adonis verba, cujus martyrium celebratur, etc. In fine: Item sancti Viriani martyris. Pictavis, sancti Lovini abbatis. Treveris civitate, in porta, quæ vocatur Martia seu Nigra, depositio beati Simeonis, etc., ferme, ut HERINIENSIS. Ipso die, translatio corporis sancti patris nostri Gislæni et sancti Sulpitii episcopi et confessoris et beatæ Leochadiæ virginis. Vide Prætermis- sionis. Tum minoribus typis de Cunone seu Conrado, ex GREVENO. Sequitur: Rothornaci, translatio corporis divi Cypriani. Colitur XIV Septembris. Posteriores editiones cursivo etiam scribunt, basilicæ. In fine autem: Pictavis, sancti Jovini abbatis. Treveris civitate, etc., plane ut ex HERINIENSI supra retulimus. Ipso die, Filini et Gratiani martyrum sub Decio cæsare. Vide in Actis, Felini et Gratiani. Arvernus, sancti Medulphi confessoris, magnæ sanctitatis viri. Viennæ, S. Claudii XI episcopi. Item sancti Viriani Martyris. Romæ, sancti Viventii martyris. De his duobus plus satis dictum est. Die prima, sancti martyris Justini Philosophi, et alterius Justini et sociorum. Videantur Acta. De Gislæno, etc., ut in prima editione. Rothornaci, translatio reliquiarum divi Cypriani. Suesionis, elevatio sanctorum episcoporum Principii et Lupi confessorum, Gaudini martyris et Agricolæ presbyteri confessoris. Monasterio Fontanella translatio sanctorum Marini et Venerandi martyrum, Uulfranni et Eremberti episcoporum et Conradi presbyteri et confessoris. In Prætermis- sionis ad proprios singuli dies remittuntur. Item Doleiæ, Cunonis sive Conradi Præpositi ecclesiæ Agrippinæ Colonie, qui anno MLXVI, ter de altissimo monte præcipitatus, mansit illæsus, ac paulo post gladiis interfectus, miraculis claruit.	Claudii. Symeonis. Teclæ. Viriani. Lovini pro Jovini. Simeonis. Translatio- nis Gislæni, etc. Translatio- nis Cypriani. Filini et Gratiani. Medulphi. Claudii. Viriani. Justini, etc. Translatio- nis Marini. Elevationis SS. Suesionis. Translatio- nis Marini, etc. Cunonis.
Lucie	IN VATICAN. num. 5949, deest Nicomedis et Reveriani et Caprasii: adjicitur: Thessalonice sanctæ Lucie virginis. Vide indicem Sanctorum hujus diei et Acta, in quibus varios habet socios.		
Vincentii.	UGHELLIAN. In fine: Romæ, sancti Viventii. Vide supra ANTVERP. et MAX-LUBEC.		
Jovini.	ALTEMPS. Pictavis, sancti Jovini abbatis.		
Vincentii.	FLORENTIN. Romæ, sancti Vincentii. Apud Bononiam, passio sancti Proculi martyris et episcopi Interamnensis, in ducatu Spoletano; qui vita et miraculis multos convertit ad Dominum. Vide Prætermis- sionis et Acta. Ipso die, sancti Viviani confessoris. An non Viventius est, Virianus, Juventius vel Vincentius? Item sancti Simeonis, qui dudum commoratus est in Bethleem in terra sancta, et postmodum venit Treverim et ibi vitam finivit, ubi ejus Basilica in grossissima structura cernitur usque hodie. Item sancti Viriani militis et Secundarii cum sociis suis, qui passi sunt pro Christo sub Decio imperatore. An de Tifernatibus agitur? Videantur Acta nostra.		
Proculi.			
Viviani.			
Simeonis.			
Viriani et Secundarii.			
Viventii.	EDITIO LUBECO-COL. Incipit a Pamphilo, satis pure, et sic de Reveriano et Caprasio. Tum: Romæ, sancti Viventii martyris. Treveris civitate, in porta, quæ vocatur Marcia seu Nigra, depositio beati Simeonis monachi et confessoris. Romæ, commemoratio beati Nicomedis presbyteri et martyris. Viennæ, sancti Claudissimi, episcopi et confessoris. Legendum, ut dixi supra, Claudii.		
Simeonis.	BELIN. De Nicomede ex Adone adjicit, cujus martyrium celebratur XVII Kal. Octobris. Pamphili elogium ex media parte decurtat. In Reverentiani, pro Reveriani, et Caprasii, purus est. In fine: Item sancti Viriani martyris. In altera editione suppletum Pamphili elogium. Et post Viriani adjectum: Romæ, sancti Juventii martyris. Vide		
Claudii.			
Viriani.			
Juventii.			

IV Non.

Die 2.

Romæ, natalis beatorum martyrum Marcellini presbyteri et Petri exorcistæ, qui multos in carcere ad fidem erudientes, post dura vincula et plurima tormenta decollati sunt sub judice Sereno. Lugduni, sanctorum Fotini, ejusdem urbis episcopi, Zachariæ presbyteri, Sancti diaconi, Epagati, Maturi, Attali, Albinæ, Gratae, cum aliis quadraginta. Illi omnes famuli Christi, sicut in historia Ecclesiastica scribitur, pariter coronati sunt. Passa est quoque et sancta Blandina ex eorum collegio, quæ primo, secundo et tertio die pulsata cruciatibus, cum non superaretur, quarto verberibus acta, cratulis exusta, et multa alia perpressa, ad ultimum gladio jugulatur.

Ita Præten. Herinien. Antverp. Max-Lubec. Rosweyd. Muneral. Greven. et Molan. et quod mirum, Hagenoyen. Accedunt: Antverp-Max. Ultraject. Lovvniën. et Editio Ultraj-Belg. in quibus excedunt vocule duæ mox notandæ.

VARIA LECTIO. Greven. Molan. et mediæ notæ codices pro *beatorum* martyrum, habent *sanctorum*. Pro *Sereno*, male in Max-Lubec. *Semio*. Rosweyd. *Lugduno*. In Greveno, pro *sanctorum Fotini*, est *sancti Fotini*. Lego *Fotini* cum codicibus omnibus. Munerato solum et Molano exceptis, qui melius scribunt *Photini*, quamvis plurimi, post Hieronymum, malint scribere *Pothini*, potius ἐπὶ τοῦ πύθου quam ἐπὶ τοῦ φωτός, ut sit potius *desiderabilis*, quam *lucidus*. *Fontini* in Max-Lubec sphalma est, uti et *Mutudi* pro *Maturi*; et in Molano *Pagati*, pro *Epagati*, quod in Heriniensi male dividitur *Et-pagati*. Antverp-Max. Ultraject. Leyden. et Lovanien. post *historia Ecclesiastica*, ex Adone fortasse inserunt, *libro quinto*. Codex Rosweydi omisit *pariter*. Legendum *passa est quoque et*. In Rosweyd. *deest est*, in Greveno et Molano *et*. Antverp. et Max-Lubec. pro *ex* eorum collegio, posuerunt *in*. Solus Pratensis legit *jugulata est*; reliqui ut in *textu*.

Marcellini et Petri.

OBSERVATIO. Nimiam Adonis amplitudinem, proindeque contractioris Martyrologii, ad ecclesiasticum usum, necessitatem, vel solus hic dies abunde probat, ubi Legendario quam Martyrologo longe est similior: *Marcellini et Petri*, atque iterum *Martyrum Lugdunensium* historiam ex ipso-
 rum Actis fuse describens. Ceterum de *Marcellino* et *Petro* agunt antiquissimi Martyrographi omnes, Hieronymus, Beda et Romanum parvum. Bedam descripsit Rabanus, et hunc vel illum secutus est Notkerus, aliqua breviter ex Adone adjiciens. Noster item sua omnia ex Beda ad verbum transfert, prætermissa dumtaxat visione angelica, eamque subsecuta conversione *Dorothei*, quem mirum est a Martyrologis aliis ita præteriri, ut cultus ejus sacri nulla appareant vestigia. Porro *Marcellini et Petri* socii, qui hic desiderantur, bene in Actis expressi sunt. Certissima est et celebratissima horum nostrorum Martyrum, etiam in Allatii et Frontonis Kalendaris, in Sacramentario Gregorii, in Missali Thomasii aliisque indubitatis monumentis consecrata memoria. Utinam idem liceret asserere de Actis ipsis, quæ quidem *antiquitus scripta* recte censuit Baronius ad annum *cccii num. 106*, Henschenius tutari conatus est; ast aliam plane censuram inurunt recentiores, et quidem Tillemontius digna non credidit, ex quibus vitam suam Gallicam contexeret tomo 5 a pag. 199, in Notam rejiciens eorum examen pag. 663. Curiosa plurima de Marcellini et Petri cultu ac potissimum de reliquiis, in varias orbis Catholici partes translatis, collegerunt Henschenius et Papebrochius, quibus adde quæ recentius crateravit Janningus in Supplemento Junii, ubi de eorum non una, ut putavit Tillemontius, sed gemina Romæ ecclesia, longe operosius, diligentius et accuratius post Laderchinum disputat. — *Lugdunensium martyrum* non eadem quæ Romanorum est ratio. Illi in Hieronymianis modo confusione notati, in Beda dicuntur esse numero *XLVII* vel *XLVIII* (Rabanus male posuit *LXVIII*) quorum sola, ut antesignana, nominatur illustris virgo *Blandina*, expresso præterea unico *Pontici* nomine. Apud Adonem fusissima texitur persecutionis Lugdunensis et Viennensis narratio, ex qua singulorum, si *Sanctum* diaconum excipias, nomina facile eruuntur, ut distincte fecit Henschenius. Narrationis præfatæ magnam partem transumpsit Notkerus; ast Usuardus solitis limitibus coarctatus, ex Adone selegit nomina a se ordinata, ut in laterculo exprimuntur, ex Beda vero, phrasi contractiori, *Blandinæ* certamen panxit. Atque hisce constat, quidquid hac die ab Usuardo annuntiat. Superest verbo indicare, quanto apud eruditos in pretio sint incomparabilia horum Lugdunensium vel Athenacensium martyrum Acta, quibus forte nullum certius, nullum luculentius, nullum augustius primævi Christiani roboris et Evangelici decoris monumentum ad posteros integrum promanavit; imo tale, quod vel hypercritici ipsi summa cum veneratione recipiant et suspiciant. Pretiosissimum hunc thesaurum ad nos transmisit Eusebius lib. 5 *histor. Eccl.* ex epistola Lugdunensium, verosimiliter Irenæi manu, ad ecclesias Asiæ et Phrygiæ scripta. Quæ in iis ex varia, seu versione, seu lectione controversa sunt, explicat Henschenius, singula Martyrum *XLVIII* nomina solerter exquirens, ut facit etiam Florentinus. Gallice omnia deducta sunt a Tillemontio tomo 3 a pag. 1. Vide etiam Ruinartii admonitionem, ejusque in prædicta Acta notationes a pag. 45. Non erit injucundum lectori audire Josephi Scaligeri de ipsis illis Actis iudicium, quod certe nemini suspectum esse poterit. Ad hæc Eusebiani Chronici verba: *Plurimi in Gallia gloriose ob nomen (Christi) interfecti, quorum usque in presentem diem condita libris certamina perseverant*; sic ille in animadversis pag. 202 num. 2183 religiose observat: *Ea et Polycarpi martyrium hodie exstant apud Eusebium in Historia Ecclesiastica quæ sunt vetustissima Ecclesiæ martyria, quorum lectione piorum animus ita afficitur, ut nunquam satur inde recedat: quod quidem ita esse unusquisque pro captu suo et conscientia modo sentire potest. Certe ego nihil unquam in Historia Ecclesiastica vidi, a cujus lectione commotior recedam, ut non amplius meus esse videar. Idem sentimus de Actis martyrum Lugdunensium et Viennensium, apud eundem Eusebium, quibus quid augustius, quid venerabilius in antiquitatis Christianæ monumentis legi potest?* Ita ille. Promptum cuique et integrum est eosdem animi motus experiri. Wandelbertus omnes textus nostri Martyres, non inconcinne versibus suis decoravit:

*Marcelline sacer, Petre exorcista quaternis
 Nonis communem dignamque litatis ad aram:
 Lugduniquè pio Blandina vocatur honore,
 Quadragesima quæ simul octavaque coruscum
 Cum plebe nexit flammis undisque mouile.*

AUCTARIA.

TORNACEN. In mutilando textu nimis frequens, hic Marcellini et Petri elogium resecat; de reliquo puritati Usuardinæ satis prope accedit.

De Lugdunensibus martyribus. **PULSANEN.** In I annuntiatione purus, in 2 contractior est, scribens: *Lugdunū, sanctorum martyrum Zachariæ presbyteri et Donati cum aliis quadraginta sex. Hi omnes famuli Christi, sicut in historia, etc. Sed de Blandina nihil habet.*

ANTVERP-MAJ. In prima annuntiatione truncatus est, omissis nempe his verbis: *Qui multos in carcere ad fidem erudientes.*

Erasmii. **ALBERG, et DANIC.** Hodie secundo loco inserunt, quæ ad diem sequentem spectant, nempe: *In Campania, sancti Erasmi episcopi et martyris. Hic sub Diocletiano Augusto primum plumbatis, deinde fustibus graviter mactatus; post resina, sulphure, pice, plumbo, ceru oleoque perfusus, illæsus apparuit. Deinde sub Maximiano diversis atque immanissimis suppliciis exercitatus, tandem, vocante Domino, soucto sine quieuit. Reliqua, quæ ad textum pertinent, pura sunt.*

Walerici relictionis. **CENTULEN.** Romæ, passio beatorum martyrum Marcellini presbyteri et Petri exorcistæ, sub Sereno iudice. Ipso die Lugdunū, sanctæ Blandinæ martyris, cum aliis *xlviii* martyribus, temporibus Marci Aurelii Veri et Antonini atque Lucii filiorum ejus. Eodem die, relatio Walerici abbatis, de Flandria ad proprium locum. Vide Acta 1 Aprilis, pag. 23, ubi de hac relatione agitur.

Algisi. **BRUXELLEN.** De Marcellino et Petro in fine at-
textit: *Quorum in Canone Missæ memoramur. In Lugdunensibus ferme purus est. Tum additur: Et sancti Algisi confessoris. Est Adalgisus presbyter in Theorascia Picardiæ regiunculæ.*

Marcellini et Saturnini. **VICTORIN, et REG. SUEC.** signatus num. 130. Addunt in fine: *Ipso die Romæ, sanctorum Marcellini, Saturnini. Acceptos opinor ex ingenti Romanorum martyrum agmine, in quo Saturninæ sex, Saturnini duo, Marcellina una, sed Marcellinus nullus, præter eum solum, qui supra in textu Usuardino positus est.*

Textus contractus. **MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Marcellini et Petri martyrum. Fotini episcopi et martyris cum sociis quadraginta de clero et populo, cum quibus passa est sancta Blandina.

Eugenii pp. **IN VATICAN.** signato num. 5949. Deest tota annuntiatione de martyribus Lugdunensibus.

De Marcellino et Petro. **FLORENTIN.** Romæ, depositio seu transitus sancti Eugenii Papæ et confessoris....

De Lugdunensibus. **EDITIO LUBEC-COL.** De Marcellino et Petro post, tormenta, adjicit, ducti in Silvam nigram et ibi pariter decollati sunt, sub Diocletiano Imperatore, iudice Sereno. Item de Lugdunensibus inscribitur: *sicut in Ecclesiasticæ historie libro quinto scribitur, pariter tempore Marci Aurelii Veri et Antonini atque Lucii filiorum (jus coronati sunt. Passa est quoque S. Blandina, etc. Sequitur:*

Item sancti Dorothei, qui vidit animas sanctorum Marcellini et Petri splendide ornatas ab angelis ferri ad caros, postquam eos decollaverat, unde penitentiam agens, sub Julio Papa baptizatus, quieuit in pace. Vide quæ superius diximus in Observatione.

BELIN. De Lugdunensibus, sic habet: *Eodem die Lugdunū sanctæ Blandinæ cum *xlvii* martyribus, temporibus Marci Aurelii et Antonini Veri atque Lucii filiorum ejus. In prima annuntiatione purus est. Sequitur: In Campania, natale sancti Erasmi, etc., ut supra in ALBERG. et DANIC. Nos cum Usuardo et aliis Martyrologis de eo agemus die sequenti.*

GREVEN. Nomina Sanctorum qui cum supra memoratis apud Lugdunum passi leguntur, hæc sunt: Macharius, Alcibiades, Silvius, Primus, Ulpus, Vitalis, Cominus, October, Filominus, Geminus, Julia, Rogata, Emilia, Potamia, Pompeia, Rodona, Biblis, Quartia, Materna, Helves quæ et Amnes, Alexander, Ponticus. *Hi omnes in carcere quieverunt. Aristeus, Cornelius, Zozimus, Titus, Julius, Toticus, Appollonius, Geminianus, Julia, Ausonia, Emilia, Jannica, Pompeia, Domna, Justa, Trosima, Antonia. Algisi confessoris. Dorothei confessoris, qui cum beatos martyres Marcellinum et Petrum decollasset, videns animas eorum splendide ornatas ad calum ferri, penitentiam egit, baptismum suscepit et in pace quieuit. Arthemii (Arthemii) cum suis. Vide vi Junii. Zachariæ monachi, discipuli abbatis Silvani, qui ut Heraclides refert, aretissimam in eremo duxit vitam, palliumque suum pedibus conculcans dicebat, neminem posse fieri monachum, nisi qui sic animo omnia conculcasset. Vide quæ de hoc Zacharia dicuntur inter Prætermisos.*

MOLAN. In prima et puriori editione habet augmentum de Erasmo, ut supra; et typis minoribus: *Martyrii monachi, de quo in Dialog. B. Gregorius. Notus mihi non est. Editiones aliæ post jugulatur, in textu litteris Italicis immiscent verba Bedæ et ex eo Rabani: Tunc et Ponticus*

puer annorum xv per omnia tormentorum genera cum ipso circumactus et materna ejus cohortatione roboratus, ante illant martyrium consummarit. Accedit deinde tanquam textus pars: In Campania, natalis sancti Erasmi, etc. In fine: Die secundu,

sancti patris Nicephori Patriarchæ Constantinopolis confessoris. Vide xiii Martii. Tum typis minoribus: In territorio Lugdunensi, depositio beati Algisi presbyteri et confessoris. Sandomiriæ, anni-

versaria celebritas stragis martyrum Christi per excursionem Tartarorum, quæ magno populi concursu recolitur, multum Alexandri IV Pontificis indulgentia cumnlata et dedicata. Monasterio Latiaco, translatio sanctorum Deodati episcopi, Maldegarii, Fulberti Amsilionis, Lamberti ac unis Innocentium. Vide de singulis, in Prætermisissis.

III Non.

Die 3.

In Campania, natalis sancti Erasmi episcopi et martyris; hic sub Diocletiano Augusto, primo plumbatis, deinde fustibus graviter maceratus, post resina, sulphure sub plumbo, pice, cera, oleoque perfusus, illæsus apparuit. Deinde, Maximiano, diversis atque immanissimis suppliciis cruciatus, tandem, vocante Domino, sancto

*Pergentini
et Laurentini.*

sancto fine quievit. Apud Aretium civitatem Tusciae, sanctorum martyrum Pergentini et Laurentini fratrum, qui persecutione Decii cum essent pueri, post dura supplicia tolerata et magna miracula ostensa gladio caesi sunt. Civitate Corduba, beati Isaac monachi, qui cum esset annorum viginti septem pro fide Christi gladio necatus est. In territorio Aurelianensium, sancti Lifardi presbyteri.

Isaac.

Lifardi.

Puri sunt *Praten. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. *Erasmi* recte scribunt *Pratens. et Molan. Max-Lubec. Erasimi.* Ceteri cum *Herinien. Tornacen. Rosweyd. et aliis passim Herasmi;* quod in textu servavimus. Pro *primo plumbatis, etc., Max-Lubec. et Munerat.* ponunt *primum.* Sic *Antverp. et Molan. pro cruciatus, habent excruciatus. Greven.* quod in prima editione recte scripserat *Aretium,* male in ea quam sequimur mutavit in *Aretum.* *Antverp. et Max-Lubec. legunt Arecium;* et *Valentini pro Laurentini. Ysaac* commune plurimorum vitium est. Ultimum nomen varie exprimitur: *Munerat. Greven. et Molan. putarunt se bene correxisse Liphardi, ubi in antiquioribus Lifardi legerant, qui multorum solet esse pruritus. Ego Lifardi praeferendum censeo, utpote, inquit ante me Henschenius, aptius ad proprietatem Francisci nominis ex Teutonica lingua accepti, utque amabili indole praeditum significantis. Quidni et eadem ratio valeat pro Italicis, Hispanicis, Anglicis et id genus aliis nulla Graecis affinitate conjunctis, ut alibi ostendimus. Episcopi titulus perperam a Max-Lubec. Lifardo tribuitur.*

Erasmi.

OBSERVATIO. Illustre in paucis *Erasmi* certamen in hodierno Ramano et Actis, die praecedenti referri notissimum est, nec minus certum in Hieronymianis et Rabano ea ipsa die celebrari, et ab hoc quidem cum elogio. At enim hac die memoratur a Romano parvo, Adoue, Usuardo et Notkero. Uter dies praehabendus sit, non disputo. Adonis elogium ferme transumpsit Notkerus, addito Martyri titulo non solum *episcopi, sed determinate Antiochei;* non nullisque, nisi vehementer fallor, ex Rabani encomio admixtis. Noster, more solito, ex Adonianis flosculis corollam suam eleganter contexuit. Rabano et Adoni praeluxerunt haud dubie Acta illa, quae vulgo in Legendis circumferri solent, non sine *justa suspitione gratuita fictionis,* inquit Henschenius, in commentario praevio pag. 211, quod in appendice Actis subjuncta, paulo clarius explicat Papebrochius. Alii rotundius, ut plane supposita rejiciunt, imo Tillemontius tomo 5 pag. 636 phrasi sua Gallica, *excellenter mala* pronuntiat. Sed quisquis ea finxerit, cultui *Erasmi antiquissimo, tot monumentis, quae ab Henschenio memorantur firmato, nihil detrimenti afferre potest, sive unus tantum Erasmus Formicensis, sive et alter, et forte plures synonymi admittantur. — Martyres Aretini* subobscuri in Hieronymianis notati sunt, indicato nomine *Laurentii pro Laurentini, adjectis sociis quadringentis anonymis. Clarius germanos pugiles distinxit Romanum parvum: apud Aretium, etc., quem secutus Ado, maluit Aretiam scribere, brevi concinnato elogio, a Nostro contracto, Notkero paulo liberalius hauriente. Omnia desumpta sunt ex vetustis Actis, qualia edidit Henschenius, iis ut minimum naevis respersa, quae originalia non esse facile ostendant. Prodigia nimis frequentia, suspecta habet Tillemontius tomo 3 pag. 332. — Isaacus monachus, Cordubensis martyr, a sancto Eulogio celebratus, ex eorum censendus est numero, quos ex Hispania attulit Usuardus, qui primus Martyrologio eum inseruit, ceteris omnibus antiquis ignotum. Isaaci hujus martyrium ex Eulogio in Actis nostris illustratum est. — Lifardi, Liefardi, Leifardi vel Liphardi memoriam inter Hieronymiana (in quorum uno perperam *episcopus* dicitur) augmenta rejecit Florentinius, ea causa, quam alibi attigimus. Beda, Romanum parvum et Ado de eo plane silent. *Leofardum* appellat Rabanus, Notkerus *Liefardum, non Lacfardum.* Quid praeferendum sit, satis diximus. Puto, primam ejus in Fastis sacris memoriam, a Rabano et Usuardo ex Hieronymianis acceptam. Flori particulare elogium habes in Beda genuino et Actis: particulam dabunt Auctaria. Vide quae de hoc Sancto ex variis scriptoribus diligenter colligit Henschenius. Nos quae Usuardi sunt recitavimus. Wandelberti metricum elogium de solis Aretinis et Lifardo meminit his tribus versiculis:*

*Martyrum
Aretinorum.*

Isaaci.

Lifardi.

*Pergentinus item, Laurentinusque cruoris,
Et generis ternas gemino fulgore venustant:
Aureliana suum plebes recolique Liphardum.*

AUCTARIA.

*Translatio-
nis Sindulfi.*

HERINIEN. Iterum purissimus, proprium in fine adjecit: *Eodem die, translatio beati Sindulfi confessoris.* Is est qui in agro Remensi colitur xx Octobris, et in Praetermissis male notatur *episcopus.*

TORNACEN. Deficit in elogio martyrum Aretinorum; cetera plane purus.

PULSAN. De Erasmo egit prima hujus, ut ibi notavimus. In Aretinis et Isaaco satis purus est, sed Lifardum praetermittit.

ROSWEYD. Subdit in fine: *Romae Marcelli martyris cum aliis cccc.* Multi ex eo sociorum numero in Actis enumerantur.

ANTVERP-MAJ. Sensus confundit, omisso alterius fine et alterius initio, hoc modo Aretina et Cordubensia connectens; *et magna miracula ostensa: qui cum essent viginti et septem, etc.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Toto textu puri, sic in fine memorant: *In territoria Aurelianen-*

*Marcelli
et soc. 400.*

sium,

De Lifardo. sium, depositio sancti Lifardi presbyteri et confessoris. Qui multis virtutibus clarus, monastico habitu venerandus, sancto sine quievit.

ALBERG. et DANIC. Idem habent augmentum, seu elogium de sancto Lifardo; sed carent hic prima annuntiatione, pridie relata.

Erasmii. CENTULEN. Apud Auctinum civitatem, sanctorum Pergentini et Laurentini fratrum. In Campania, beati Herasmi episcopi et martyris. Corduba, beati Isaac monachi et martyris. Aurelianis, vico Maiduno, sancti Lifardi abbatis, qui fuit frater beati Leonardi confessoris. Cænobia Centula, gloriosa relatio sancti patris nostri Richardi, sacerdotis egregii atque pretiosi confessoris. Alibi recurrit translatio; vide omnia die quo colitur, scilicet XXVI Aprilis.

Retationis Richardii. BRUXELLEN. In textu satis purus, de Lifardo sic habet: Aurelianis, depositio sancti Lifardi presbyteri et confessoris, qui multis virtutibus clarus sancto sine quievit. Item sanctæ Osithæ virginis. Est Ositha, quæ colitur VII Octobris.

Osithæ. HAGENOYEN. In Erasmo non nihil interpolatus, omittit Aretinos. In Isaaco ferme purus est. Tum de Lifardo: In territorio Aurelianensi, depositio sancti Lifardi presbyteri et confessoris, qui multis clarus virtutibus, et monastico habitu erat venerandus; sancto sine quievit in pace. Hic a quibusdam dicitur de regibus Franciæ et Flandrensibus multa prophetasse. In territorio Basileensi, sancti Morandi, viri religiosi et multis miraculis venerandi.

Morandi. DAVERONEN. In territorio Aurelianensi, sancti Liphardi presbyteri et confessoris.

De Lifardo. AMBIANEN. In territorio Aurelianensi, vico Waiduno, depositio sancti Liphardi presbyteri et confessoris, qui multis virtutibus clarus, monastico habitu et religione venerandus, sancto sine quievit.

Textus contractus. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Pergentini et Laurentini fratrum martyrum puerorum. Herasmi episcopi et martyris. Isaac monachi et martyris. Lifardi presbyteri et confessoris.

Quirini. IN VATICAN. signato num. 5949. Deest Erasmi, Isaac, Lifardi. Adjicitur autem: In Africa, sancti Quirini. Vide in Actis ejus socios, nisi is sit, de quo Usuardus die sequenti.

Esithæ. ALTEMPS. Eodem die, sanctæ Esithæ virginis. Eadem est, opinor, quæ Ositha superius. Item *Thomæ ordinationis.* ordinatio sancti Thomæ martyris et archipres. an non archiepiscopi? Si intelligatur Cantuariensis, colitur is XXIX Decembris.

EDITIO LUBECO-COL. In Erasmo satis pura, in Aretinis modice interpolata est. De Isaaco pure. De Lifardo ut ANVERP-MAX. etc. Tum in fine: Eodem die, sanctorum Servitii et Erasmi martyrum. Ad quam classem hi duo hic reducendi sint, fateor me ignorare.

BELIN. Die præcedenti Erasmum signavit. In reliquo textu non omnino purus, sic in fine enuntiat: In territorio Aurelianensi, sancti Lifardi episcopi et confessoris.

GREYEN. Eodem die, sancti Silvani cum aliis LXXXII. Abdiani, Neporii. Item quadringentorum martyrum. Vide Acta. Ipso die, sanctorum Servitii et Erasmi. Morandi confessoris. In Hibernia, Ketrini abbatis. Vide Prætermisos. Cœnugini confessoris. Julianæ virginis, illius, ni fallor, quæ inter Africanos martyres numeratur.

MOLAN. Treberis, depositio sancti Numeriani archiepiscopi. Colitur v Julii. Sequitur minori caractere: Eodem die, sanctæ Crotildis reginæ.

Quæ apud urbem Turonicam migravit ad Dominum, plena dierum, sepulta Parisiis in sacrario basilicæ sancti Petri, ad latus Clodovei regis, viri sui. Postea vero Sanctarum ascripta numero, propter varia quæ illie edebat miracula, proxime capsam sanctæ Genovefæ, pretioso in feretro condita elevata est. Meminit ejus honorifice Gregorius Turonicus libro 2, 3, et 4 historiæ Francorum. Eodem die, anno MLXX Hasnonii in Ostravandia, veteris templi, quod Balduinus Comes convertit in Benedictinum monasterium, dedicatio, ab episcopis Lietberto Cameracensi, Ratbone Noviomensi, Raynerio Aurelianensi. Qua in dedicatione interfuisse reperio corpora sanctorum Marcelli, Piatonis, Salvii, Amati, Donatiani, Vedasti, Amandi, Audomari, Gislani, Vincentii, Bertini, Vuinnoci, Vuandregisili, Bavonis, Everardi, Euberti, Landolini, Hugonis, Aicadri, Eusebiæ, Rictrulsi, Aldegundis, Ragenfredis, Reginæ et Waldetrudis. Hæc ad Acta nihil; et ab ipso MOLANO in posterioribus editionibus prætermissa sunt, ubi solum legitur: Ipso die, sancti Morandi confessoris, discipuli beati Hugonis. Et sanctæ Crotildis reginæ. Die tertia, sancti martyris Lucilliani. Vide pueros socios quatuor, et virginem Paulam seu Paulinam pag. 274 in Actis, ibique Janningi commentarium prævium cum encomio Græco-Latino. Vide etiam quæ de Morando habentur in Supplemento Junii.

Servitii et Erasmi.

Silvani et aliorum 82.

Servitii etc.

Morandi. Ketrini. Cœnugini. Julianæ.

Numeriani.

Crotildis.

Dedicatio- nis celebris Hasnonii.

Morandi.

Crotildis.

Lucilliani.

Pridie Non.

Die 4.

A pud Illiricum civitate Siscia, natalis Beati Quirini episcopi, qui pro fide Christi (ut Prudentius scribit) ligato ad manum molari saxo, in flumen præcipitatus, et cum circumstantibus diu collocutus, ne ejus terrerentur exemplo, vix precibus ut mergeretur obtinuit.

Sumitur textus ex Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Illyricum bene legit Molanus, sed nos cum reliquis codicibus omnibus, ut in textu Illiricum. Siscia omnino legendum est, cum Herinien. Molano, Pratensi, etc., non Sitia, ut Tornacen; Sisia, ut Pulsanen; Siscia, ut Muneratus; vel Sicia, ut Greven. Titulus martyris, a Munerato appositus, in nullis codicibus Usuardinis, nec in ipso Adone legitur. Fluvium pro flumen habet solus Pulsanensis. Optinuit in Heriniensi et Tornacensi ætatem suam redolet.

OBSERVATIO

Quirini.

OBSERVATIO. In Sabaria (Epternacense corrupte *Saba*) civitate, Quirini memorant apographa Hieronymiana, ad quæ videri merentur Florentinii Notationes, ex quibus, sed maxime ex Actis, intelligetur quo pacto ab Sabariam et ad alias civitates Quirinus idem pertineat. Romanum parvum ita loquitur: *Apud Illyricum civitate Siscia, sancti Quirini episcopi et martyris*. Rectius scripsisset, *in Pannonia, vel apud Pannoniam*. Adoniana sunt quæ in textu adjiciuntur, accepta primitus ex Hieronymiano Eusebii Chronico ad annum cccx. Noster, inquam, ex Adone sua omnia sumpsit, præterito solum tyranni, sub quo Quirinus passus est, nomine, et reliquiarum ad Catacumbas translatione. Sed hæc Notkerus cum reliquis transcripsit, male pro *Siscia* legens *Fiscia*. Qui hic citatur Prudentii hymnus, in Actis exstat, ubi notabis in commentario prævio, Usuardo tanquam fonti tribui, quæ ipse ex Adone planissime hausit, ut conferenti perspicuum est. Itaque et *molare saxum ad manum ligatum*, primum ab ipso Adone ex citato Chronico, vel ex Actis male acceptum est. Ibi habetur, *manuali mola ad collum ligata*; in hisce clare ponitur, *molam ad collum ligatam*. Porro Acta illa et vetustissima et omnibus probatissima sunt, etiam a Ruinartio recensita a pag. 551, atque Gallice reddita a Tillemontio tomo 5 a pag. 428; a quibus et a Papebrochio in Actis nostris, nonnullæ difficultates circa locum ac tempus martyrii, circa præsidem ac tyrannum, demum circa corporis aut ejus partium translationes explanantur. Sic a Wandelberto metricè laudatus est:

Martyr et antistes Pridie sacra vota Quirinus

Accumulans, proprio Christum de sanguine placat.

De Martyribus Nivedunensibus Prætensis codicis.

Usuardinum hæcenus laterculum esse, omnino constat. Codex Pratensis augmentum affert hujusmodi: *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali et Eutici*. Repugnant codices reliqui, si pauculos excipias, exerranti Pratensi alibi non semel conformes, nempe Rosweyd. Antverp-Maj. et Aquicinct. ut in Auctariis clarius patebit. Ex Hieronymianis apographis selecti et a sociis avulsi sunt martyres illi *Nivedunenses*, non *Ninivetani*, ut codex aliquis posuit, quemque Rabanus præ ceteris imitatus est. Cujus regionis sint præfati martyres, vel potius cui regioni adscribendum sit *Nivedunum*, Galliæ an Pannoniæ, erudite examinat Henschenius et post eum Janningus in Supplemento Junii pag. 17. Ceterum nihil dubitare videtur Henschenius, quin Sancti ipsi Usuardo sint adscribendi. Nos id jam quærimus, an vere eos Usuardus in Fastis consignaverit. Consultus itaque Castellanus, utrum ea annuntiatio textui Pratensis codicis inserta, an ad marginem esset posita; inspecto diligenter codice, fassus est laterculi partem facere, utpote priori immediate adjunctam, at quantum conjiceret, recentiori adjectam manu, ac proinde judicio suo minime esse Usuardinam. Utut est, prædictum codicem Pratensem præterense autographum, ex purorum numero hodie exclusimus, resecto eo articulo, quem codices reliqui, saltem puriores omnes, ad Usuardum nihil spectare manifeste demonstrant.

AUCTARIA.

- P**RATEN. Addit: *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali et Eutici.*
- ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELIAN. In fine: *Item Romæ, Arecii et Daciani*. Præfige *Picti*, ut est in Actis.
- ROSWEYD. incipit: *In Aquileia, Cyrini episcopi et martyris et aliorum cc martyrum*. Nescitur unde martyres illos eruerit; vide quæ dicuntur in Prætermissis. Sequitur textus, ubi pro *Siscia* est *Seythia*. In fine adjicit cum PRATENSI: *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali et Euticii*. Vide Observationem.
- ANTVERP-MAJ. Etiam habet: *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali et Eutici*.
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. et EDITIO ULTRAJ-BELG. Textui puro subdunt: *Hujus reliquiarum translationes sunt Romam in Catacumbas. Eodem die, sanctorum Arecii et Damiani*. Ita scribunt plerique; at ALBERG. et DANIC. melius *Daciani*.
- CENTULEN. *Apud Illyricum civitate Scissia, sancti Quirini episcopi et martyris, qui sub Maximiano passus, translatus est Romam et juxta Catacumbas sepultus.*
- BRUXELLEN. Etiam habet: *Hujus reliquiarum Romam, etc. Tum: Eodem die Romæ, sanctorum Arecii et Daciani. Civitate Nemedia (Niveduno) sanctorum Zotici, Attali et Euthici. Item translatio sancti Pœtoci confessoris. Forte Pœtoci abbatis in Cornubia, de quo in Actis hac die.*
- HAGENOYEN. De Quirino addit: *Hujus reliquiarum, etc.*, ut supra. Sequitur de martyribus Aretinis
- Pergentino et Laurentino, quos pridie omiserat. Demum: *Ipsa die Romæ, sanctorum Arecii et Daciani martyrum.*
- AQUICINCT. *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali et Eutici.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Quirini episcopi et martyris apud Illyricum, de quo scribit Prudentius, quod ligato ad manum saxo submersus sit.*
- CAMBERIEN. sanctæ Mariæ. Romæ, sanctorum *Picti, Aretii et Daciani.*
- VATICAN. signatus num. 5949. Romæ, sanctorum *Picti, Aregii et Daciani.*
- FLORENTIN. Romæ, sanctorum martyrum *Aretii et Daciani. Item sancti Udalrici episcopi et confessoris*. Est is celeberrimus episcopus Augustanus, qui colitur iv Julii.
- LUXOVIEN. *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali et Eutici*. De quibus jam toties.
- EDITIO LUBECO-COL. *Memoria quinque vulnerum Domini nostri Jesu Christi*. Hæc est prima annuntiatio, quam et habet GREVENUS, sed de ea nihil alibi. Sequitur de Quirino, cum augmento de translatione reliquiarum ex Adone, ut supra. In fine: *Romæ, sanctorum Arecii et Daciani martyrum. In Sicilia, sanctorum Expergenti, Philippi, Euticii, Saturinæ, et Juliae martyrum. In civitate Sabaria, beati Rufuli, (Rutili, vel Rustuli) martyris, cum multis aliis. Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali et Euticii*. Hi martyres omnes et eorum socii in Actis distinctius enumerantur.
- BELIN. Post textum.: *Item Romæ, Aretii et Daciani.*

ultimum nomen *Vitalicæ*, mutaverint in *Vitalici*. Nodi hic denuo varii recurrunt. Primo, cur ex majori classe, ab Hieronymianis ad septemdecim extensa, soli tres enumerentur, nulla prorsus sociorum facta mentione? Item, cur *pueri* dicantur, nullo in Hieronymianis majoris aut minoris ætatis apparente vestigio? Demum, cur a posterioribus *Vitalicæ* nomen in *Vitalici* transformatum fuerit? Plura fortasse alia disputanda occurrent, sed hæc omnia solvere hujus loci non est. — Laudata Hieronymiana apographa de *Marcello* sic legunt: *In Gallia civitate Cavallonentium, natalis sancti Marcelli martyris*. Epternacense ceteris paulo contractius, addit tamen titulum *episcopi*, a quo reliqua abstinent, quibus consentiunt Martyrologi alii, ut Florus, Rabanus, Ado, Usuardus, Notkerus, Wandelbertus, qui hoc ipso die eundem consignant, sola *martyris* laurea contenti. Porro Flori, Rabani et Adonis elogia multum diversa sunt, hoc solo concordantia, quod ab omnibus insolens martyrii genus referatur. De cetero, quæ Florus habet, satis vulgaria sunt. Rabanus totus est in narrandis variorum suppliciorum generibus. Ado aliam viam ingressus, primum ea complectitur, quæ fugam ejus spectant Lugduno Cabilonem versus, ubi in aliam carnificinam incidit. Ex quibus facile conjicias, Acta eadem singulos non consuluisse. Quam vero ætatem ea sapiant, hactenus mihi non liquet. Quæ vulgata sunt, a recentioribus discussa, non probantur, nec in Gregorio Turonensi quidquam reperio, quod iis illustrandis usui esse possit. Ceterum ex Adone sua omnia accepit Noster, rescissa prima parte, qua Marcelli fuga Lugduno Cabilonem indicatur. Ita post Moysen eum celebrat Wandelbertus:

Tunc etiam Cabilon Marcelli sanguine vernat.

Magnus et Castus ab Usuardo appositi sunt, qui utrum pro Romanis, an pro Ancyranis, ex codicibus Hieronymianis desumpti sint, quis divinet? cum in iis apographis bis annuntientur. Quis primus Usuardo *Maximum*, de quo in Auctariis, adjecerit, æque incertum est; *Saturinus* eorum potius videretur socius, *Maximo* ab iis longe sejuncto. Quidquid sit, textus noster vere et simpliciter Usuardinus est.

AUCTARIA.

*Translatio-
nis Guth-
berti.*
ANTVERP-MAJ. Textui puro subdit: *Et translatio reliquiarum sancti Guthberti episcopi*. Patet Anglicum esse. Vide etiam de eo codicem sequentem.

Idem.
De Berino.
ROSWEYD. In fine adjungit: *Et translatio reliquiarum sancti Guthberti episcopi. Item in Britannicæ finibus, translatio sancti Berini episcopi et confessoris*. Hic primus miranda Catholicæ prædicationis constantia roboratus, paganissimam dudum occidentulum Saxonum provinciam intrepidus adiens, *Kinigestum regem ad Christianæ agnitionis culturam conversum, cum sua gente regi Christo, sacro fonte regenerans, post multos annos in prædicta urbe sepultus, superna Dei providentia cælestibus indiciis revelatus, ibidem condignis honoribus veneratur. Romæ, Bonifacii episcopi, qui sanum Pantheon ecclesiam Christi fecit.*

*Bonifacii
PP.*
PULSANEN. Totum Marcelli elogium rescindit, cetera satis pura sunt.

Maximi.
ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. REG. SUEC. num. 130. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC. Omnes puritati proximi sunt, eò solo defectu laborantes, quod in fine post *Magni et Casti*, addant *Maximi*. Vide Observationem.

*Textus con-
tractus.*
CENTULEN. *Moysi propheta, hominis Dei. Ancira Galaciæ, sanctorum Rufini, Silvani, Vitalicæ martyrum. Cabilone, sancti Marcelli martyris.*

Maximi.
Mauri, etc.
*Translatio-
nis Guthberti.*
BRUXELLEN. Incipit: *Moysi propheta et legislatoris*. Sequitur de Marcello, deinde de Ancyranis, satis pure. Ad *Casti*, addit etiam *Maximi*. Tum: *Apud Viridunum, sanctorum Mauri et Silvani, pontificum et confessorum. Item, translatio sancti Guthberti.*

*Plura de
Moysæ.*
HAGENOYEN. Juvat hic attexere Moysis elogium ex sacris Litteris, qualia in hoc codice plurima sunt. Sic habet: *Moysi propheta, qui fuit filius Aran et Yocabeth, de Tribu Levi. Hic fuit submersus in flumine missus, quem invenit filia Pharaonis et in filium sibi eum adoptavit, et adultus zelo Legis percussit Egyptium, et sablo abscondit, deinde fugit ad Yetro ejus cognatum, et accepit Saphoram filiam illius uxorem, et genuit duos ex illa filios,*

*scilicet Gerson et Elyazet. Postea Deum vidit in rubo, ad ejus præceptum rediit in Egyptum cum duobus signis, scilicet virga mutata in colubrum et manu leprosa, et tunc decem plagas duxit super Egyptum, et in decima exiit cum omni populo et jumentis de Egypto per mare rubrum, ubi Pharaon rex cum omnibus suis submersus est. Et veniens in desertum, legem de manu Domini accepit, et facies ejus cornuta ex colloquio Domini apparuit. Vestimenta sacerdotalia, vasa altaris cum archa et candelabro ex præcepto Domini instituit. Sacerdotium sempiternum Aaron fratri suo et filiis ejus per floricionem virgæ ejus statuit. Dethan, Abyron, et Chorr litigantes pro sacerdotio et principatu populi vivos a terra absorberi fecit. In deserto miracula per eum Dominus ostendit. Contra Amulech, Seon et Og reges orando pugnavit et vicit. Hunc Dominus semper dilexit, et ideo semper eum protexit, et maledicos pro eo semper corripuit. Filiis Israel benedixit, monens in campestribus Moab, cujus sepulchrum nunquam comparuit, et ossa ejus nunquam inventa fuerunt, et a manu Domini sepultus est. Vide Moysis vitam bene longam apud Surinm hoc die editam, in qua nitidius paulo et distinctius hæc omnia deducta invenies. Sequitur: *Item Seduno, translatio Theodoti, Mauricii et sociorum ejus. In Ancyranis et Marcello, satis purus est. Adjungit, Maximi. Deinde: In Viterbio, sanctæ Rosæ virginis abbatissæ, cujus corpus per plura tempora durans adhuc ostenditur integrum. Ipsum vidi anno MDCXCVII, cum adhuc adventantibus expositum pateret. At Castellanus notat translationem hic recoli, natalem vero esse VIII Martii. Item, translatio sanctæ Barbaræ virginis, de Arecio in Romam. Eodem die, sancti Petri Crisogoni confessoris. An forte Chrysologi? sed hic colitur II Decembris.**

*Translatio-
nis Theodoti,
etc.*
Maximi.
*Rosæ Viter-
biensis.*
*Translatio-
nis Barbaræ.*
*Petri Chry-
sogoni.*
MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Marcelli martyris inclyti. Trium puerorum martyrum Rufini, Silvani, et Vitalici. Moysis Propheta.*

*Textus mu-
tilus.*
IN VATICAN. num. 5949. Deest *Moysis, Magni et Casti*. Adjicitur autem: *Romæ via Salaria, depositio sancti Bonifacii episcopi.*

FLORENTINI codices addunt *Maximi*. Pro *Maximi.*

- Mauri.* Casti, legunt *Festi*. Item, sancti *Mauri*, confessoris. Translatio sancti *Gudberti* confessoris.
- Translatio- nis Cutberti.* AQUICINCT. In fine adjectum habet: *Et translatio reliquiarum sancti Cutberti* episcopi.
- Mauri, etc.* LUXOVIEN. Apud *Virdunum*, sanctorum confessorum atque pontificum *Mauri*, *Sylvani* et *Aratoris*. BRUXELLENSIS tantum duos memorat.
- De adventu reliquiarum S. Stephani et S. Ferreoli.* CAUDIACEN. Arvernus, monasterio *Magni loci* adventus reliquiarum sancti *Sebastiani*, et adventus corporis beati *Ferreoli* martyris.
- Mauri, etc.* EDITIO LUBECO-COL. In *Moysi*, *Marcello* et *Ancyranis* satis pura, subdit: Apud *Virdunum*, sanctorum confessorum atque pontificum, *Mauri*, *Salvini* atque *Aratoris*. Ipso die, sanctorum *Magni*, *Casti* et *Maximi* martyrum. Treveris, beati *Pauli* confessoris, Item Treveris, beati *Marcelli* episcopi et martyris. Eodem die in *Britannia*, translatio sancti *Cuthberti*, episcopi *Lindisfarnensis* et confessoris.
- Mauri, etc.* BELIN. *Maximi*. Et sancti *Mauri* confessoris Eodem die, octava sancti *Augustini* episcopi.
- Pauli, Marcelli Treverensis. De Cutberto.* GREVEN. *Aggei* prophetae. Treveris, beati *Marcelli* episcopi et martyris, qui Treverensem simul et *Tungrensem* rexit ecclesias. Romæ, depositio sancti *Bonifacii* episcopi. *Virduni*, translatio sanctorum confessorum atque Pontificum, etc. Treveris, beati *Pauli* confessoris. In *Anglia*, commemoratio sancti *Birini* episcopi *Dorcacensis* et confessoris. Eodem die, translatio sancti *Cuthberti* episcopi *Lindisfarnensis* et confessoris. Item, canonizatio sancti *Suiberti* episcopi *Verdensis* et confessoris. In *Titano* monte, sancti *Marini* *Levite* et confessoris, qui cum esset dolandorum lapidum peritus et a *Diocletiano* conductus, de laboribus suis, pauperibus lurge subveniebat, Christianos quoque. ob *Christi* fidem in opere prægravatos, adjuvabat. Postea vero *Romæ* Pontificis jussu diaconus ordinatus, quievit in pace. In *Hibernia*, *Vultuni* abbatis. *Musei* presbyteri *Massiliensis* et confessoris. In *Africa*, *Simpliciola* virginis et *Gullæ* matris ejus. *Rosæ* virginis. *Heretrudis* virginis. *Irmgardis* virginis, in majore ecclesia *Coloniensi*. Item, sancta *Ydæ*, vidua nobilis, quæ tempore *Karoli* magni in *Westphalia* juxta *Lippiam*, decurso statu conjugali in porticu ecclesiæ, quam maritus ejus impensis suis construxerat, reclusorium sibi statuens, in magna sanctitate degens, et vere viduam se ostendens, quievit in pace.
- Mauri, etc.* MOLAN. Et *Maximi*, et sancti *Mauri* confessoris, ex *BELINO*. Deii typis minoribus: *Irmgardis* virginis, in majore ecclesia *Coloniensi*. De *Cutberto* et *Ida*, ut *GREVENUS*, supra. Editiones aliæ, de *Maximo* et *Mauro*, ut prior. Treveris, sancti *Marcelli* episcopi et martyris. In territorio *Monasteriensi*, supra *Lippiam* fluvium, depositio beatæ *Idæ* viduæ, magnæ sanctitatis. Tum, minori characterè: *Coloniæ*, in majore ecclesia, *Irmgardis* virginis, in ejus præfesto, ibidem campanæ pulsantur, sicut in præfestis *Sanctorum*, licet non sit canonizata. Nempe, ob cultum immemorabilem, quo ibi a tot seculis gaudere pergit.

Nonis.

Die 5.

- Victorini.* Romæ, beati *Victorini* martyris, qui sanctitate et miraculis præclarus, sacerdotium *Amiterninæ* urbis, totius populi electione adipiscitur. Inde postmodum sub imperatore *Nerva*, jussus est suspendi capite deorsum, in loco ubi putentes et sulphureæ emanant aquæ, quod cum per triduum pro nomine *Christi* passus fuisset, gloriose coronatus, victor migravit ad Dominum. Item Romæ in *Portu*, natalis sancti *Herculani*. *Capuæ*, sanctorum martyrum, *Quinti*, *Arcontii* et *Donati*. Eodem die, sancti *Bertini* abbatis.

Puri sunt *Herinien*. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Item Antverp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Atbergem. et Danicus.

VARIA LECTIO. Antverp. Max-Lubec. Albergen. Danic. et Belin. pro *adipiscitur* legunt, *est adeptus*; omisssaque particula *inde*, immediate subjungunt, *postmodum*, etc. Belin. mendose habet, *qui cum per triduum, pro quod*. Rursus, pro *migravit ad Dominum*, *migravit ad Christum*, in quo et consentit *Munerat*. Menda scriptoria sunt, *Amiterninæ*, *putrentes*, *Heriniani* pro *Herculani*; in prima *Belini* editione: *Quincii*, *Arcontii*, *Aconcii*, etc. *Praten*. cum duobus solitis asseclis, in fine legit: *In Pago Tarunenensi, sancti Bertini abbatis*. Ast observavit *Castellanus*, expuncta in eo codice verba, *Eodem die*, et nova illa, *In pago Tarnenensi*, subinde inscripta, quod a prima manu factum existimat. Idem habent Antverp-Major et Rosweydt. ut in Auctariis referemus.

- Victorini.* **O**BSERVATIO. De *Victorino* martyre, ita hodie loquitur Romanum parvum: *Romæ, Victorini* martyris, fratris *Severini*, qui post miram penitentiæ. *Amiterninæ* urbis episcopus et martyr factus est. Historiam totam fusius in *Adone* descriptam habes, ubi infelix lapsus et stupenda prorsus penitentia, aliaque eo spectantia denarrantur, sed quæ omnia alteri *Victorino Septempedano*, *Severini* fratri, tribuenda censet *Baronius*, ut proinde toto hic cœlo Romanum parvum et *Adonem* aberrare necesse sit. Eam tamen historiam ex *Adone* descripsit *Surius*, et eandem refert *Notkerus*. Noster, pro constanti more suo, ductorem non deserens, ea ex ipso decerpit, quæ texendo elogio aptiora judicavit, in quo uniformiter referendo, singularem vides codicum nostrorum *Usuardinorum* consensum. At enim quam manifesta est et vera ea propago, tam est suspectus fons ipse, unde primitus emanavit. Ego, rebus nondum satis expensis, non habeo quod certo statuam. Notat *Castellanus*. *Victorium* illum, qui hodie recolendus est, in pace quiescente, atque adeo diversum esse ab eo, cui apud

apud Amiternenses martyrii gloria tribuitur. Videat curiosus lector notationem Baronii, Adonis errorem redarguentis. Item Acta sanctorum Nerei et Achillei xii Maii, apud nos, cap. 5, ubi Victorinum inveniet, ejus martyrium cum hodierno plane convenit; eritque proinde hic *Victorinus*, idem qui cum Marone et Eutychete colitur xv Aprilis, ubi videndus Henschenius pag. 374, num. 5. Hæc sufficere existimo, ut difficultates indicentur, alibi ex integro discutiendæ. — Romanum parvum secundo loco ponit: *Romæ, Herculani*. Annuntiatio nostra plane Adoniana est. Variant Hieronymiana in Portuensium martyrum numero, aliis quatuor, aliis tres, aliis binos dumtaxat numerantibus. Postrema secutus est Rabanus; at nostris plerumque familiare est, unum, aut certe paucos, ex majori Hieronymianorum numero delibare. — Sinceriorum ex iisdem apographis ab Adone desumpti sunt *Capuani*, servata ferme eorum phrasi. Usuardus Adonis verbis presse insistit; nescio qua auctoritate Notkerus socios duos adjunxit. Rabanus solum scripsit: *In Campania, Quinti*. Iluc spectare poterunt, quæ de Quarto et Quinto ad x Maii ab Henschenio disputata sunt, quæque nos in Observatione ibi breviter indicavimus. Wandelbertus præter Ferreolum et Ferrutionem, de quibus cum Usuardo egimus xvi Junii, solos duos Capuanos ita celebrat:

Donatus Capuam pariterque Arcontius ornant.

Plura de *Portuensibus* et *Capuanis* vide in notationibus Florentini. Patet hactenus textus nostri puritas et simplicitas. — De *Bertino*, solus inter antiquos loquitur Florus, his verbis: *Eodem die, depositio sancti Bertini confessoris, et monachi, qui in divinis rebus prudens, et in malis simplex, virtutibus claruit divinis; vulgare elogium, quod ferme quibuslibet Sanctis tribui queat. Hoc vidisse Usuardum, haudquaquam verosimile est; quo usque autem Bertinus ad eum vere spectet, supra in Variantibus explicuimus. Vitam Bertini edidit Surius, sed plura apud Mabillonem collecta invenies sec. 3 Benedict. parte I a pag. 104 ad 169.*

AUCTARIA.

PRATEN. et ANTVERP-MAJOR. *In pago Taruensi, sancti Bertini abbatis.*

ROSWEYD. Idem plane augmentum habet, sed in textu omnino purus non est. Item pro *Taruensi*, scribit *Tarveruensi*. Et in fine adjicit: *Item sancti Apri confessoris*. Si Tullensis est, colitur xv Septembris.

PULSANEN. *Romæ, beati Victorini martyris*. Deest totum elogium. In Herculano et Capuanis, satis purus est. Pro *Bertini*, in quo textum sequitur, scribit, *Libertini*.

CENTULEN. *In suburbio Romæ, beati Victorini martyris. Capuæ, sanctorum martyrum Quinti, Arcontii et Donati. Ipso die, sanctorum Magni et Custi. Romæ, sancti Herculiani martyris. In territorio Morinorum, sancti Bertini abbatis, magnæ sanctitatis et innocentie viri.*

BRUXELLEN. *Romæ in suburbano, natale beati Victorini episcopi et martyris. Qui sanctitate et miraculis præclarus, summum sacerdotium Amiterninæ urbis, totius populi electione adeptus, sub imperatore Nerva apud eum locum, qui Cotiliæ appellatur ubi potentes aquæ et sulphureæ emanant, in ipsis capite deorsum jussus est suspendi. Quod cum per triduum fieret, gloriose coronatus victor migravit ad Dominum. In Herculano et Capuanis purus est. In fine: Ipso die, depositio beati Bertini abbatis et confessoris.*

HAGENYEN. Incipit: *Gedeonis prophete et judicis Israel. Hic Gedeon fuit Yoas, de familia Euri de tribu Manasse. Hic fuit salutatns ab angelo et virorum fortissimus nuncupatus. Cui Gedeon super petram carnes optulit ad edendum. Iste ab aru Bual destructa, dictus Jerobaal. Hic suscepto in vellere suo signo, cum trecentis viris, etc., quæ ex ipsa Historia sacra, satis nota sunt. Sequitur: In Lausana, Genebaldi episcopi et confessoris. In Victorino, Herculano et Capuanis martyribus, satis purus est. In fine: In Ytalia, sancti Bertini abbatis. Unde Italiam huc induxerit, aliis divinandum reliquo.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Victorini episcopi et martyris. Bertini abbatis, cujus solemne monasterium exstat juxta S. Audomarum,*

CLUNIACEN. et CODEX D. DU CHEVAL, signatus littera C. *Cænobio Cluniaco, beati Marcelli Papæ et martyris gloriosa ab Arvernensibus exceptio, miraculorum laude, populorumque frequentia non mediocriter illustris.*

REGINÆ SUEC. sign. 428. *Civitate Sais, sancti Godegranni episcopi et martyris. Vide dicta superius ad iii Septembris.*

In VATICAN. sub num. 5949. Deest *Victorini et Bertini*.

FLORENTIN. *In monasterio Pulsanensi, diocesis Sipontinæ juxta Manfredoniam, depositio sancti Jordani abbatis dicti monasterii. Mirum in proprio illius cænobii Martyrologio, toties a nobis citato, nullam Jordani illius memoriam fieri.*

BURDEGAL. *Burdegala, Innocentiæ virginis.*

CAUDIACEN. *Apud Burgundiam, pago Matiscensi, cænobio Cluniaco, beati Marcelli Papæ et martyris gloriosa ab Arvernensibus exceptio, etc., ut supra in Cluniacensi.*

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Coloniam Agrippinam, in ecclesia beati Clementis, translatio sancti Cuniberti archiepiscopi Agrippinensium et confessoris. Romæ in suburbio, beati Victorini presbyteri et martyris. Qui sanctitate et miraculis præclarus, sacerdotium Amicerrinæ (Amiterninæ) urbis, totius populi electione est adeptus. Deinde ab Aureliano judice cum aliis Dei servis Eutice et Marone (ex Actis SS. Nerei et Achillei) relegatus sexagesimo (miliario) ab Urbe, via Salaria. Inde postmodum sub imperatore Nerva, jussus est suspendi, etc., pure. In Herculano et Capuanis, pura est. Tum: Apud Plaudrius, monasterio Sthino, depositio sancti Bertini abbatis et confessoris. Eodem die, natale beati Genebaldi episcopi Laudunensis et confessoris, de quo legitur in gestis beati Remigii Remensis episcopi.*

GREVEN. *Sanctus Bertinus, in territorio Constantiensi ortus, patria relicta, ad sanctum Audomarum compatriotam suum, Taruancensem episcopum, cum aliis duobus veniens, et ab eo in opus Dei missus, vita et signis gloriosus quævit. In Alexandria, Nympii et Saturnii. In Gallis civitate Vesontionensi, inventio beatorum Perreoli et Ferrutionis,*

rutionis,

Apri.

Textus mutatus.

Magni et Custi.

De Victorino.

De Gedeone.

Genebaldi.

De Bertino.

Herculani.

Quinti et soc.

Bertini.

De exceptione Marcelli PP.

Godegranni.

Jordani.

Innocentiæ.

De exceptione Marcelli PP.

Translatio sancti Cuniberti. De Victorino.

De Bertino. Genebaldi.

De Bertino.

Nympii et Saturnii.

*Inventionis
Ferreoli et
Ferrutionis.*

rationis, a beata Aniano, tempore Juliani imperatoris. Ubi operante Domino, multæ virtutes fiunt. Huc respicit hodiernus Wandelberti versiculus, qui primo loco ponitur :

Nonis Ferreolus cum Ferruttone refutget.

*Aignifi
et soc.*

In Promia, Agiyulphi, abbutis, martyris cum oliis.

Quintini.

*Transtatio-
nis Cuni-
berti.
Genebaldi.*

*Vide die præcedenti. In Campania, Quintini episcopi et confessoris. Apud Coloniam Agrippinam, in ecclesia beati Clementis, translatio sancti Cuni-
berti, ejusdem urbis episcopi et confessoris. Eo-
dem die, depositio beati Genebaldi episcopi Lau-
dunensis et confessoris, de quo in yestis sancti*

*Inventionis
Taurini.
Victorini
confessoris.*

*Remigii legitur. Ipso die, inventio sancti Tourini. Victorini confessoris. Qui cum Romæ ob sapientiam, statuam in foro Trajani meruisset, in senectute, Christi fidei se tradens, quævit in pace. Trecas ci-
vitate, commemoratio sanctarum Savinæ virginis,
et Saviniani martyris, fratris ejus. Quid hic facit
ea conjunctio? De hoc enim Usuardus xxix
Januarii, de illa xxix Augusti memoriam egit.*

*Savinæ et
Saviniani.*

De Bertino.

*MOLAN. Almi patris nostri et confessoris deposi-
tio, in pago Teruanensi, monasterio dicto Sithiu, qui
vita et miraculis insignis, anno ab Incarnatione Do-
mini DCCXCVIII migravit ad Dominum. Ubi dum dies*

*caniculares finem faciunt, sicut venerabilis Grego-
rius Turonensis episcopus scribit, sine ultimæ diei,
mutati sunt viri sancti invicti labores, quoniam
diem clausit ultimum, in regeneratione viva, diem
accepit perpetuum, Jesum Christum Dominum no-
strum. Lauduno Clavato, sancti Genebaldi episcopi
et confessoris, et sanctæ Probx virginis. Dein typis
minoribus : In Galliis civitate Vesontionensi, in-
ventio beatorum martyrum Ferreoli et Ferrutionis,
etc., ut supra GREVENUS. In Campania, Quintini
episcopi et confessoris. Victorini confessoris. Qui
cum Romæ ob sapientiam suam, statuam, etc., etiam
ut habet GREVEN. In editionibus posterioribus,
in fine inter, eodem, et sancti Bertini, aliis litteris
inseritur : In pago Teruanensi, monasterio dicto
Sithiu. Deinde : almi patris, etc. Lauduno Clavato,
sancti Genebaldi episcopi et confessoris. Et sanctæ
Probx virginis. In Galliis, civitate Vesontionum,
inventio beatorum martyrum Ferreoli, etc., ut su-
pra. Demum minori caractere : Eodem die, san-
ctorum martyrum, Eudoxi, qui et Marianus, Ro-
mulus, Zenonis et Macarii, qui sub Trajano marty-
res coronantur. Vide annuntiationem Romani mo-
derni, et appositam Castellani notulam.*

*Genebaldi et
Probx.*

*Inventionis
Ferreoli, etc.*

Quintini.

*Victorini
confessoris.*

*Eudoxi et
aliorum.*

VIII Idus.

Die 6.

Zachariæ.

Zachariæ prophetæ, qui de Chaldea senex in patriam reversus, juxta Aggeum prophetam jacet conditus. In Africa, beatorum confessorum et episcoporum Donatiani, Presidii, Mansueti, Germani, Fuscoli, qui pro assertione Catholice veritatis dirissime cæsi et exilio eliminati sunt. Inter quos, etiam episcopus, nomine Letus, strenuus atque doctissimus vir, post diuturnos carceris squalores, incendio concrematus est. Item Cappadociæ urbe Reaten, sancti Cottidi diaconi.

*Donatiani et
soc. episcopo-
rum.*

Cottidi.

Ex Praten. Herinien. Antwerp-Majore, Munerat Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. In nostro apographo Pratensi scribitur *Zachariæ*. Herinien. Antverpien-Maj. et Greven. habent *Caldea*, melius ex aliis, ut est in textu. Antwerp-Maj. omisit particulam *de*, quæ immediate præcedit. Idem legit *Aggeum*, Munerat. *Ageum*, optime Molan. *Aggæum*; sed nos reliquos codices sequimur. Rursus Antwerp-Maj. scribit *confessorum episcoporum*, omissa conjunctione *et*. In Munerat. est *Donaciani*, in Antwerp-Maj. *Donatii*. Item in hoc asserione, pro asserione. Denique in eodem, post *concrematus*, deest *est*. De Cappadociæ alibi diximus. Greven. et Molan. sic legunt : *Item, apud Cappadociæ urbem Reaten, sancti Coctidi diaconi*. Alii cum textu, nisi quod Munerat. scribat *Cotidi*. *Strennuus* in Molano, mendum typographicum est; bene scribit *Præsidi*, et *Letus*, sed nos cum ceteris simpliciter.

Zachariæ.

OBSERVATIO. *Zachariæ* propheta hisce iisdem plane verbis meminerunt Beda, Rabanus, Romano parvum, Ado et Notkerus. Noster, ut ante non semel diximus, veteris Testamenti Patribus, quos in antiquioribus nudo nomine ornatos reperit, sæpius proprium aliquid adjungit, ut de *Zacharia* factum, ex laterculo nostro manifestum est. Solum ipsum hodie canit Wandelbertus :

Vates Zucharias octavas obtinet Idus.

*Donatiani et
soc. episcopo-
rum.*

Illustrium Africanorum præsulum, in Wandalica sub Hunnerico persecutione passorum classis, breviter a laudato Romano parvo sic describitur : *Et confessorum Donatiani et sociorum*. Adonis narratio paulo diffusior est, in qua singulorum confessorum nomina exprimuntur, sumpta, ni fallor, ex Victoris Vitensis Historia persecutionis Africanæ lib. 2 sub finem. Adonis verba ferne omnia transumpsit Notkerus, contractior Usuardus nonnulla exclusit, quæ in Auctariis supplebuntur. — Restat annuntiatio ultima, Romano parvo et Adoni incognita, quæ ex solis Hieronymianis ab Usuardo translata est. In ipsis ita ferne legitur : *In territorio Cappadociæ, civitate Reaten, natalis sancti Quottidi cum sociis suis*. Variant apographa in urbis nomine. Rabanus legit : *In territorio Capadociæ, civitate Ructensi, natale sancti Cottidi*, addens præterea, *Eugenii episcopi et sociorum ejus*. Noster recepto more, ut sæpius dixi, socios negligens, solum *Quottidum* vel *Quottidium* memorat, quem ex communi codicum nostrorum scribendi ratione *Cottidum* nominavimus. Porro de præfata urbe multa disquiri Florentinius. Utrum autem *Reate*, *Reaten*, *Readden*, *Seriate*, *Teriate*, vel hujusmodi alia

Cottidi.

aut

aut ei affinis in Cappadocia reperiri possit, cui Cottidus noster vere tribuatur, alibi ex professo examinabitur. Ostendimus unde primos, unde ultimum hunc Sanctum acceperit Usuardus, ac proinde, ex consensu cœdicum, manet textus ejus primigenia et desecata simplicitas.

Post Zachariam Prophetam sequitur in Romano parvo : *Et Onesiphori, Pauli discipuli*. Ado legit, *discipuli Apostolorum*, elogii vice inter Festivitates Apostolorum ea omnia describens, quæ Paulus memorat 2 Tim. I : *Dei misericordiam Dominus*, etc. Notkerus non hæc ex Adone, sed sola Martyrologii ejus verba desumpsit. Interim certum est, *Onesiphorum* ab Usuardo prætermisum; causam divinet qui potest.

De Onesiphoro Romano parvi, etc.

AUCTARIA.

- P**RATEN. Inter puros numeratus est, tametsi in textu, penultimo loco in antigrafo nostro hæc habeantur : *Senonis, sanctorum germanorum Sanctiani et Beata, et sancti Augustini episcopi*. Nam cum hæc a Sirmonde vel Cortasio subvirgulata sint, indicium est, ex margine in textum irrepisse.
- ROSWEYD.** Satis purus est, sed omittit annuntiationem ultimam.
- PULSANEN.** Omnia recte habet usque ad *Fuscoli*, sed, ut codex ille jam passim in pluribus deficit, hic etiam omisit reliqua.
- ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN.** Textui adjungunt : *Romæ, Eleutherii episcopi*. In Romano agitur de Eleutherie abbate, servo Dei; videsis notulam Castellani.
- LOVANEN.** In textu satis purus, subdit in fine *Eodem die, natali sancti Magni confessoris*. Vide Surium et elogia inferius.
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC.** Idem habent augmentum, sed præterea, post *Fuscoli*, textui inserunt : *Qui persecutione Wandalica, jussu Hunerici regis Arriani, pro assertione Catholica, etc.*
- CENTULEN.** *Obitus Zachariæ propheta. Eodem die, sancti Onesiphori, de quo sanctus Paulus, laudis plenam mentionem facit. Apud Africam, sanctorum confessorum et episcoporum Donatiani, Presidi, Mansueti, Germani, Fuscoli, qui persecutione Wandalica, terminum hujus vitæ susceperunt.*
- BRUXELLEN.** Secunde loco : *Et natale beati Onesiphori Apostolorum discipuli. In Africanis, similis est ANTVERP-MAXIMO, etc. Capadocia apud urbem Reathen, sancti Coytidi dyaconi. Eodem die, sancti Magni confessoris. Item, sanctorum Donati et Eleutherii episcoporum.*
- HAGENOYEN.** Hic rursus lenga historia prophetica, ut huic codici familiare esse, non semel monuimus. In Africanis, eadem habet quæ ANTVERP-MAX. etc., supra. Tum : *Item Romæ, sancti Eleutherii episcopi. In ultima fere purus est. Cui in fine subjungit, quæ hic describenda duximus : Item Augustensi dioecesi, monasterii in Fautibus, depositio sancti Magni, vel Magnaldi abbatis. Hic quondam erat diaconus beati Galli abbatis. Iste viginti quinque annis, laudabiliter sacerdotio functus est, in quibus etiam miraculis claruit, multos ad fidem convertens. Isti per ursum silvestrem venæ ferri monstrata sunt. Huic etiam ursi ibi morantes, quoque boves domestica (serviebant). Post hæc beatus Magnus obiit in pace.*
- AQUICINET.** In fine : *Item, sancti Humberti confessoris. Romæ, Eleutherii episcopi. De Humberto videatur Surius.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Humberti presbyteri et confessoris, (additur in margine : alias, Humberti.) Zachariæ propheta. Donatiani, Præsidi cum ceteris.*
- CODEX D. DU CHEVAL.** sign. C. *Romæ, Eleutherii episcopi. Vide quæ supranotavimus.*
- IN VATICAN.** num. 5949. Desunt *Zachariæ et Cottidi*. Adjicitur : *Apud Iconium, sancti Onesiphori, discipuli beati Pauli Apostoli.*
- FLORENTIN.** *Romæ, sancti Eleutherii episcopi. Passio sancti Potiti martyris.*
- EDITIO LUBECO-COL.** In *Zacharia* purus, ita presequitur : *In Africa, sanctorum confessorum et episcoporum Domiciani, Præsidi, Mansueti, Germani, Fustoli. Qui persecutione Wandalica, jussu Hunerici regis Arriani, pro assertione Catholica veritatis durissime fustibus cæsi, erilio eliminati sunt. Inter quos etiam quidam episcopus, etc. Ad Fauces, natale sancti Magni confessoris, qui in miraculis clarus habetur, discipuli beati Columbani. Capadocia apud urbem Reatensem, sancti Cottidi diaconi et confessoris. In Asia, sancti Onesiphori Apostolorum discipuli.*
- BELIN.** Penultimo loco inserit : *Romæ, sancti Eleutherii episcopi. Vide superius.*
- GREVEN.** *Zachariæ, filii Joiada seu Barachia. Qui cum prævaricationem regis et populi argueret, illi miserunt lapides et interfecerunt eum in atrio domus Domini, II Paralip. 24. Eodem die, secundum Adonem, natalis beati Onesiphori Apostolorum discipuli. Romæ, sancti Eleutherii episcopi. In Hibernia, Mastulini episcopi. Metis, sancti Gundulphi episcopi et confessoris. Mamertini abbatis monasterii sancti Germani Antisiodorensis et confessoris. Ad Fauces, sancti Magni, qui et Magnoldus, discipuli sancti Columbani abbatis. Humberti confessoris. Eleutherii abbatis et confessoris, miræ simplicitatis et compunctionis viri. De quo beatus Gregorius 3 Dialogor. inter alia refert, quia sibi infirmo virtutem abstinendi, et mortuo cuidam oratione et lacrimis vitam impetravit.*
- MOLAN.** Post *concrematus est*, aliis litteris ex Adone textui inserit : *Tunc etiam episcopis, quasi ad concilium convocatis Carthagine, una die universa Africa ecclesias clausit Hunericus rex Arrianus, universamque substantiam episcoporum, suis episcopis condonavit. In fine superaddit : Et natale sancti Humberti confessoris Christi. Eodem die ad Fauces, sancti Magni confessoris. Romæ, sancti Eleutherii Papæ. Et natale beati Onesiphori Apostolorum discipuli, de quo ut Apostolus : Dei misericordiam Deus Onesiphori domui. Sequitur minoribus typis : Quia sæpe me refrigeravit, et cathedram meam non erubuit, sed cum Romam venisset, sollicite me quæsit et invenit. Et quanta Ephesi ruiuistravit, tu melius nosti. Vide Adonem in festivitatibus Apostolorum. Deinde : Mamertini abbatis monasterii sancti Germani Antisiodorensis et confessoris. Eleutherii abbatis et confessoris miræ simplicitatis et compunctionis viri, de quo beatus Gregorius 3 Dialogorum inter alia refert, quod sibi infirmo virtutem abstinendi, et mortuo cuidam, oratione et lacrimis*

Eleutherii.

Onesiphori.

Eleutherii.

Potiti.

De Africanis.

Magni.

Onesiphori.

Eleutherii.

De Zacharia.

Onesiphori.

Eleutherii.

PP.

Mastulini.

Gundulphi.

Mamertini.

Magni.

Humberti.

Eleutherii

abbatis.

De Africanis.

Humberti.

Magni.

Eleutherii

PP.

Onesiphori,

cum elogio.

Mamertini.

Eleutherii

abbatis.

chrymis vitam impetravit. In editionibus aliis textui etiam inseritur Adonis clausula. De Magno habent ut supra. Et natale beati Onesiphori, Apostolorum discipuli, usque ad Onesiphori domui. Eodem die,

translatio corporis beatissimi confessoris Christi, Humberti, virtutibus et miraculis clari. Die sexta, commemoratio miraculi facti ab archistrotego Michaele, in Colassis, sive in Chonis.

*Translatio-
nis Humber-
ti.*

VII Idus.

Die 7.

*Joannis
martyris*

Apu'd Nicomediam, natalis beatissimi Joannis martyris. Hic nimio calore fidei ignitus, librum in quo continebantur crudelia edicta adversus Christianos, injecta manu detraxit ac discerpit; cumque hoc relatum esset Diocletiano et Maximiano Augustis, in eadem urbe constitutis, nimia crudelitate sævientes, omnia suppliciorum genera jusserunt expendi in eum; quæ vir nobilissimus cum tanta alacritate vultus ac spiritus pertulit, ut nec tristis quidem pro his videri potuisset. Civitate Aurelianis, depositio sancti Euvrtii confessoris, qui, ut gesta testantur, primo sanctæ Romanæ Ecclesiæ subdiaconus, dein divino munere per columbam est designatus pontifex præfatæ urbis. In territorio Augustudunensi, sanctæ Reginæ virginis, quæ sub proconsule Olibrio, equulei, carceris, ac lampadarum perpessa supplicia, tandem capitali sententia finiri est jussa. Item in territorio Parisiacensi, sancti Chlodoaldi presbiteri, tam generis quam mentis nobilitate conspicui.

Eortii.

Reginæ.

Chlodoaldi.

Sumitur ex Praten. Antverp-Majore, Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Greven. et Molan. Accedunt Antverp-Max. Ultraject. Leyden. Albergen. et Danicus.

VARIA LECTIO. Scribo *discerpit* cum Praten. Herimien. Antverp. Max-Lubec. et Greven; et ita sensus exigit, licet Antverp-Maj. Rosweyd. Molan. et plerique alii habeat *decerpsit*. Antverp-Maj. et Rosweyd. ita legunt, *cum tanta alacritate vultus ac spē*, ut abbreviatio illa potius *specie*, quam *spiritus* esse videatur. *Euvrtii*, ex Aurelianensium usu habent fere omnes; excipe Rosweyd. qui *Euorcii*, Greven. *Eurecii*, Molan. *Evortii*. Postremi duo cum Antverp. et Max-Lubec. ac recentioribus adjiciunt titulum *episcopi*, qui in antiquis deest. In Greven. pro *dein*, est *dehinc*. Lego *Augustudunensi* ex antiquiorum more, alii habent *Augustudinensi*, Molan. *Augustodunensi*, pessime Greven. *Andegavensi*. Rosweyd. ponit *Consule Olibrio*, alii ut est in textu. Sic Antverp-Maj. et Molan. *lampadum*. Antverp. *finiri jussa est*, Max-Lubec. *jussa est puniri*; Rosweyd. *vitam finire*. Reliqui *Chlodoaldi*, ut antiquiores habent, non ut Rosweyd. *Cloaldi*, vel ut alii *Clodoaldi*. Idem Rosweyd. pro *conspicui*, substituit, *perspicui*.

Joannis.

OBSERVATIO. Prima inelyti *Martyris*, qui apud Lactantium de mortibus Persecutorum et apud Eusebium anonymus est, prima, inquam, ejus sub *Joannis* nomine memoria, Romano parvo debetur, in quo, hoc die, pro ejus arbitrio electo, sic legitur: *Joannis martyris, qui Nicomedia sub Diocletiano, librum iniquæ legis minutatim discerpit*. Fusius ex Rufino lib. 8 toto cap. 5, rem gestam prosequitur Ado, a quo elogium suum Noster accepit, et Notkerus etiam contraxit. Nomen aliud suggerit Castellanus et agonem circa xxvi Februarii anni ccciii, verosimillime consummatum pronuntiat. Non improbabilius conjectat Papebrochius, Georgio adscribi posse, quæ hic *Joanni* nostro tribuuntur, ut videsis in commentario prævio ad Acta S. Georgii xxiii Aprilis § 4. Alii aliter sentiunt, ut Baluzius apud Ruinartium inter selecta pag. 319, in notis. Atque de hoc solo Joanne agere videtur Ado, quidquid et alios tres ei supponat Mosander; magisque adeo in hoc Rosweydo assentior, quod Notkerus descriptor Adonis perpetuus, ceteros quoque prætermittat. — *Euvrtius* Aurelianensis, in Hieronymianis *Evotus*, ab aliis *Evortius*, *Eritius*, et *Emirtius* nominatus. sed ex propria ejus subscriptione dicendus, *Eortius*, a Floro celebratur longo encomio, ex iis procul dubio Actis desumpto, quæ pridem a variis edita, a recentioribus ut minimum interpolata esse censentur. Eadem et Rabanum et Usuardum præ oculis habuisse necesse est, ex quibus propria singuli decerpserint. — Augustodunensis *Regina*, a Rabano etiam memoratur, sed solo fere nomine ornata, licet gesta ejus citentur. Ea a Petro et a Mombritio edita, a Surio contempta videntur, et ab aliis pro mera fictione, tamquam ex consimilibus Actis consarcinata, traducuntur: de quibus nos hæcenus nihil statuimus. Ceterum ex hujusemodi Actis eductum est Usuardi nostri elogium, quod vere ei tribuendum esse, codices omnes evincunt. — *S. Chlodoaldi confessoris*, scribit Beda, Rabanus *Chlodoaldi*; accessiones Hieronymianæ *Chlodevauldi* et *Chlodoaldi*; Aimonius, teste Castellano, *Fludualdi*. Utcumque scripseris, idem intelligitur esse Chlodovæi regis nepos, Chlodomiri filius, ex impia fratrum per patruos nece feliciter servatus. Vide auctores, qui de eo scribunt, a Baronio citatos, a nobis suo tempore cum Actis a Mabilione aliisque editis conferendos. Usuardi elogium paucis multa complectitur, ex quo in Hagiologium Franco-Galliæ translatum existimo. Certe Usuardinum esse, æque ac cetera hodie tradita, minime dubitan-

Eortii.

Reginæ.

Chlodoaldi.

dum

dum videtur. Secundam et quartam annuntiationem nostram sic versibus suis copulavit poeta martyrographus Wandelbertus :

*Artistes septenas servat Evortius, atque
Regali insignis Clodoaldus stirpe sacerdos.*

AUCTARIA.

- Viventii.** **HERINIEN.** Toto textu purissimus, in fine proprium subjicit: *Eodem die, beati Viventii (vult dicere Viventii) Remorum archiepiscopi.*
- PULSANEN.** Purus est usque ad *expendi in eum.* Sequitur immediate: *In territorio Augustodunensi sanctæ Reginæ virginis. Hic sistit.*
- De Clodoaldo.** **MUNERAT.** Textui puro, phrasi sibi propria subdit de Clodoaldo: *De cujus corpus requiescit in ecclesia beati Clodoaldi prope Parisius.*
- LOVANIEN.** Deficit in elogiis Eortii Aurelianensis et Reginæ Augustodunensis.
- Textus mutatus.** **CENTULEN.** Apud Nichomediam, beati Joannis martyris, sub Diocletiano. Apud Alsiam, quæ olim fortissima civitas fuerat, sed a Julio Cæsare est destructa, sanctæ Reginæ virginis, quæ sub Olybrio præside, pro fide plurima sustinens, tandem capitali sententia finita est. Aurelianis, sancti Erurtii episcopi et confessoris. Parisius, sancti Clodoaldi presbyteri et confessoris.
- Felicis et soc.** **BRUXELLEN.** Incipit: *Apud Gallias, civitate Aurelianis, depositio sancti Evoreii episcopi et confessoris. Qui, etc.* Sequitur: *Eodem die sanctorum martyrum Felicis, Lucæ, Poliani, Victoris, Laderis et Dativi. Qui sub Decio graviter fustibus cæsi, deinde compedibus vincti, et ad fodienda metalla deputati, agonem consummaverunt martyrii. Vide de his Usuardum distinctius loquentem x Septembris. In Joanne, Regina et Clodoaldo satis purus est. In fine: Item, depositio sanctæ Magdalbertæ virginis, quæ Leodii quiescit, filia scilicet sanctæ Waldeletrudis, et beatæ Gudilæ neptis. Recentiori calamo attexitur: Et sancti Clodoaldi, etc., quasi alius esset a superiori.*
- Madelbertæ.** **HAGENOVEN.** In Joanne satis purus, subdit de Regina, etiam satis bene. Tum: *In pago Lausannensi, sanctæ Wlpeclæ virginis. Item translatio sanctæ Anastasiæ. Item, sanctæ Madelbertæ virginis. Reliqua textus pura sunt.*
- Wlpeclæ. Translatio nis Anastasiæ. Madelbertæ.** **DAVERONEN.** Scribit, sancti Clodoaldi presbyteri, tam gentis quam mentis, etc.
- Madelbertæ. Memorii et soc.** **MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Reginæ virginis et martyris. Madelbergis virginis. Nemorii (alii scribunt, Memorii) cum sociis. Joannis martyris in clyti. Evortii episcopi et confessoris.
- Grati.** **CAMBERIEN.** S. Mariæ. Civitate Augustæ, patriæ Sabaudiæ, depositio corporis sancti Grati ejusdem urbis episcopi.
- Desiderii et Januarii.** **VATICAN.** sub num. 5949. Deest Evortii et Reginæ.
- Alpini.** **FLORENTIN.** Natale sanctorum martyrum Desiderii et Januarii. Vide GREVENUM.
- Alpini.** **BIZUNTICEN.** Catalancii (pro Catalaunis) sancti Alpini episcopi et confessoris, cujus laudabilem virtutem clarissima miracula testantur.
- Alpini.** **REMENS.** SS. Timothei et Apollinaris. Catalaunis, sancti Alpini episcopi et confessoris.
- De Clodoaldo.** **EDITIO LUBECO-COL.** In Joanne satis pura, de Eortio inserit: *episcopi et confessoris, viri sanctissimi. Rursus in Regina, pura; de Clodoaldo, sic scribit: In territorio Parisiensi, vico Navigenti, sancti Clodowaldi presbyteri et confessoris, filii regis Frunciæ Clodomeri, tam generis, etc. Tum: In territorio Treccassino, beati Nemorii martyris et*
- diaconi gloriosi Lupi presulis, quem Attila rex Hunnorum cum sociis interfecit. Cathalanis, depositio sancti Alpini confessoris, discipuli supradicti sancti Lupi episcopi, ut ex meritis discipulorum pateat, quantæ sanctitatis magister extiterit. Eodem die, beatæ Magdelbertæ virginis.*
- De Alpino. Madelbertæ.** **BELIN.** In Joanne et Eortio satis purus est. Pro Clodoaldo, habet, *Dodaldi, cujus elogium rescindit. Sequitur de Regina, etiam brevius.*
- Memorii et soc.** **GREVEN.** *In territorio Treccassino, beati Memorii martyris, diaconi sancti Lupi episcopi, quem Attila rex Hunnorum cum sociis suis interfecit. Cathalanis, sancti Alpini confessoris, discipuli ejusdem beati Lupi, unde ex meritis discipulorum, licet æstimare sanctitatem magistri. In Campania, apud Beneventum, sanctorum Innocentii, Januarii, Festi. In Aquileia, Anastasii martyris, qui fullo-nium compositor erat. Vincentii (vult dicere Viventii) archiepiscopi Remensis et confessoris. Ipso die, dignæ et sanctæ memoriæ Stephani episcopi Diensis, Ordinis Carthusiensis, magnæ sanctitatis et clarissimi in miraculis viri. Qui ex Priore domus Portarum, ad reginam præfate Ecclesiæ assumptus, præter cetera stupenda opera, magno zelo animarum amulabatur salutem. Unde cum populorum duræ cervicis cerneret, ut eos salubriter terreret, atque scirent quibus hostibus servissent fecit apparere coram omnibus (in prima editione est, coram omni populo, in ecclesia congregato) gigantes enormitatis demones, rursusque abire, (in prima, qui ad nutum ejus iterum abierunt.) Item sanctæ memoriæ Gortini episcopi Tullensis et confessoris, de quo in gestis beati Mansueti dicitur, quod fuerit piis et sanctissimis operibus approbatus. Civitate Arclatensi, depositio beati Augustalis. Magdelbertæ virginis. Alii legunt Madelbertæ.*
- Gortini. Augustalis. Madelbertæ.** **MOLAN.** De Clodoaldo, habet anectarium MUNERATI. *Item in Leodio, beatæ Madelbertæ virginis. Eodem die, B. Vincentii Remorum archiepiscopi. Descripsit ex GREVENO. Arclati, sancti Augustalis episcopi. In civitate Tenremundæ beati Hildewardi episcopi et confessoris, qui sub duce Magriptione, primo diversis tormentorum cruciatibus affectus, sed fidei constantia in adversis velut in prosperis letus, fidelem populum ad agnitionem veritatis admonuit, fidemque catholicam constantissime prædicavit. Tandem ipse Magriptionem, opposito veritatis speculo, ita devicit, ut rejecto incredulitatis errore, Jesum Christum Dei filium assereret, et se suosque velle baptizari acclamaret. Quo facto, vir Dei Diclivennæ oratorium construxit, in quo post hujus labilis vitæ decersum, glorioso fine quævit. Quo de loco viri Tenremundenses veneranda ejus ossa, omni virtute famata, cum summo exultationis jubilo, Tenremunde transtulerunt. Item eodem die, apud Tenremundam, adventus corporis beatæ Christianæ virginis. In Aquileia, natalis sancti Anastasii martyris. Hic fullo fuit, sed fidei merito in martyrum numerum annumeratus est. In territorio Treccassino, beati Nemorii, archidiaconi gloriosi Lupi Præsulis, quem Attila Rex Hunnorum cum sociis suis interfecit. Editiones alix, de Clodoaldo et Hildewardo, ut supra. De Madelberta, additur: Quæ post amitam*

Aldegundem,

Grati. Aldegundem, et sororem Aldetrudem, Malbodiense cœnobium tertia rexit. Pro Vincentii recte hic legitur Viventii. De Anastasio, Augustali et Nemorio, ut supra. Ipso die, depositio sancti Grati confessoris, Augustensis episcopi, miræ sanctitatis ac miraculorum viri. Die septima, sancti martyris Sozantis. Et præfestum nativitatis sanctissimæ Dei genitricis Mariæ. In portu Valencianas, translatio sancti Salvii martyris, ac Ancolismæ civitatis episcopi, et Superii discipuli ejus. Item eodem die apud Tenræmundam, adventus corporis beatæ Christianæ virginis. *Vigiliæ Nativitatis B. M. V. Translatio- nis Salvii et Superii.*

VI Idus.

Die 8.

*Nativitatis
B. M. V.
Adriani
et soc. 25*

*Ammonis
et soc.
Timothei et
Fausti.*

Nativitas beatissimæ Dei genitricis Mariæ, perpetuæ Virginis. Apud Nicomediam, natalis sancti Adriani martyris, cum aliis viginti tribus, qui omnes post multa supplicia martyrium crurifragio consummaverunt, sub Diocletiano Augusto. Alexandria, sanctorum Ammonis, Theophili, Neotherii, et aliorum viginti duorum. Item Antiochiæ, Timothei et Fausti.

Ex Praten. Hertnien. Antwerp-Majore, Antwerp. et Max-Lubec. Munerat. Betin. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Inter puros connumerantur Antverpien. Max-Lubec. et Belinus, qui facile excludi poterant ratione defectus, quo laborant; nam ubi codices antiquiores legunt: *Nativitas beatissimæ Dei genitricis Mariæ, perpetuæ Virginis*, Antverp. et Belinus; omittunt *perpetuæ Virginis* et Max-Lubec. habet *genitricis Virginis Mariæ*. Praten. et Munerat. scribunt, et aliorum viginti duum; Greven. secure, aliorum xxii; nos cum reliquis *viginti duorum*. Antverp-Major mendose ponit: *Item Antiochiæ, Timothei et Faustini*; in textu purius. Reliqui errores fere scriptorii sunt, aut antiqui scribendi modi, ut verbi gratia: *Nichomediam, Dioclitiani, Diocliciani, Amonis, Theophuli, Neotheri*, etc.

*Nativitatis
B. M. V.*

OBSERVATIO. *Nativitas sanctæ Mariæ matris Domini*, vel, *Natale sanctæ Dei genitricis Mariæ*, vel ut est in textu, vel aliis æquivalentibus terminis, a Martyrologis omnibus celebratur. De prima institutionis hujus festi origine, videndæ Baronii et Florentinii Notationes. Nec minus curiosa sunt, quæ pag. 129 et 130 observat Fronto ad Kalendarium, in quo uti et Allatiano, ac Gregorii Sacramentario, prædictæ B. M. V. Nativitati, Adriani memoria subjungitur, in Thomasiano exclusa. Cur autem, in vetustissimo Hieronymiano Epternacensi ea Nativitas Deiparæ collocetur xvii Kalend. Septembris seu xvi Augusti, conjecturis non assequor. Festa plura ejusdem beatissimæ Dei matris hodie inter Festivitates Apostolorum connectit Ado; Noster ea phrasi usus est, quam ex antiquiorum codicum nostrorum lectione in textu præferendam censuimus. Wandelbertus reliquis Martyrologis accinit, hisce versiculis:

Qua Deus humanam suscepit Virgine formam,

Illustrat senas ortus de luce Maria.

Martyr et Adrianus Romam tum sanguine comit.

Adriani.

At vero qui ultimo versu cantatur *Adrianus*, is Romæ a Wandelberto videtur attribui, *Romam tum sanguine comit*; Nicomediæ tamen passim Martyrologi ceteri constanter asserunt; et quidem hoc die plerique, quorum elenchum in Actis nostris ad iv Martii inter Prætermisissos invenies. Ex Hieronymianis pro alterutra parte decidi nihil potest, cum et iv Martii et viii Septembris *passio* vel *natalis* diserte ponatur. Est in Beda: *Natale sancti Adriani martyris cum aliis xxiiii*. Ceterum a Baronio arguitur Ado, quod hodie *Adriani passionem celebrari* affirmet, in quo quid tantum piaculi occurrat, non video. Porro quidquid sit de vero martyrii die, qui nec ex Actis ipsis satis eruitur, certum est festivitatem *Adriani* hac die solennius recoli, sive id primæ, sive secundæ translationis, sive basilicæ dedicationis, sive alia demum causa invaluerit. Consulat curiosus lector, de his paulo uberius disputantes Baronium et Florentinum. Acta ejus pluries edita sunt, ex quibus diffusam narrationem compilavit Ado, strictiorem ex hoc Notkerus, brevissimam Noster, sed omni difficultate expeditam, adeoque verissimam; cum Acta ipsa variis circumstantiis decompta, licet sincera a Baronio, pathetica a Florentinio existimentur, ab eruditissimis nonnullis revocentur in dubium; imo Tillemontius tom. 5 pag. 818 rotunde asserat, nec probari nec propugnari posse, (*insoutenables*). Vide ejus notas citato tom. a pag. 641. Nos de iis et loco et tempore judicium nostrum proferemus. Hactenus conveniunt Hieronymiana, Beda, Wandelbertus, Rabanus, Romanum parvum, Ado, Notkerus et Usuardus. — Qui in laterculo supra sequuntur *Alexandrini martyres* ex Hieronymianis a Nostro accepti videntur, selectis pro arbitrio tribus ex septem, quos nominatim exprimeret. — Antiocheni *Timotheus* et *Faustus* ex iisdem fontibus procedunt, non eodem ubique ordine nec eodem modo vocati; de quibus omnibus vide Florentinum. Nostra lectio et vere Usuardina, et ex codicum consensu satis clara et probata est.

*Ammonis et
soc.*

*Timothei et
Fausti.*

*Natalis Ro-
mani parvi.*

Natalis huic etiam diei ab auctore Romani parvi adstringitur; Ado nullum diem determinat; Noster ad i Decembris distulit, opinor, quia Ado eo die sepultam memorat.

AUCTARIA.

ROSWEYO. Majusculis et miniatis litteris sic habet : *Nativitas sanctæ Mariæ semper virginis Et in fine post textum adjicit : Frisingæ, Corbiniani episcopi et confessoris. Vide ejus vitam apud Surium.*

Corbiniani.

PULSANEN. Satis purus esset, nisi careret ultima annuntiatione.

De Translatione Adriani.

ANTVERP-MAX. LEYDEN. et LOVANIEN. Omittunt, *perpetuæ virginis.* Deinde post *Diocletiano Augusto*, inserunt : *Decurrentibus autem aliquot annis, corpus beati Adriani Romæ translatum est VI Idus Septembris, atque in templo honorabili exornatum.*

De Sergio PP.

ULTRAJECT. ALBERGEN. DANIC. Prioribus similes, præterea tertio loco interjiciunt. *Romæ, natale sancti Sergii Papæ. Hic invenit miræ magnitudinis portionem Dominicæ Crucis in sacrario beati Petri, quæ singulis annis in basilica sancti Salvatoris, quæ appellatur Constantiana, die Exaltationis ejus, ab omni populo osculatur atque adoratur. Hic statuit, ut tempore fractionis Domini corporis, Agnus Dei a clero et populo decantetur. Vide Auctaria die sequenti.*

De Nativitate B. M. V.

CENTULEN. *Nativitas sanctæ Dei genitricis et perpetuæ Virginis Mariæ, quam Spiritus sanctus custodivit, et electam sanctificavit, ut ex utero illius nasceretur homo Deus excelsus. Alexandriæ, sanctorum Ammonis, Teophili, Neoterii et aliorum viginti duorum. Romæ, festivitas sancti Adriani martyris, qui passus fuerat Nichomediæ cum aliis viginti tribus IV Nonis Martii. Eodem die Frisingæ, sancti Corbiniani episcopi et confessoris.*

Corbiniani.

De Translatione Adriani.

BRUXELLEN. In prima purus, sic pergit : *Romæ, translatio sancti Adriani martyris. Qui apud Nicomediæ IV Nonas Martii cum aliis viginti tribus, post multa supplicia, sub Dyoclesiano Augusto crurifragio martyrium consummaverunt. Et post aliquot annos, corpus beati Adriani hac die Romæ translatum est. Reliqua satis pura sunt.*

De Institutione Nativitatis B. M. V.

HAGENOVEN. *Nativitas beatæ Mariæ Virginis quæ inventa est per quemdam heremitam, qui audivit omni anno in ista nocte, et non in aliis noctibus, celestem et dulcem armoniam ab angelis ; tandem quæsit a Domino, quid hoc significaret. Cui responsum est divinitus, quod beata Virgo Maria (mater) Domini nostri Jesu Christi nata esset de beata Anna, matre sua in terris, et propter hoc gauderet totus chorus angelorum et Sanctorum in cælis. Cui præceptum est cælitus, ut Romam pergeret et Papæ illud indicaret, ut Ecclesia militans in terra, gauderet illo die cum Ecclesia triumphante in cælis. Et sic factum est. Eodem die, translatio san-*

cti Adriani martyris, quando corpus ejus Romæ translatum est. Qui passus erat sub Dyocletiano et (in) Nicomediæ cum aliis triginta tribus. Romæ, natale beati Sergii Papæ, etc., ut ULTRAJECTINUS, etc., supra. In reliquis satis purus est.

De Translatione Adriani. Sergii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Nativitas beatæ Mariæ Virginis. Adriani martyris cum viginti tribus martyribus. Notatur autem in margine : Hujus martyris caput est in ecclesia sancti Martini, cum capite sancti Esisii martyris, satis solemniter locatum.*

De Adriani capite.

IN VATICAN. sub nota num. 5949. *Deest, Ammonis et sociorum ; Timothei et Fausti.*

REMENS. SS. *Timothei et Appollinaris. Remis, natale sancti Iventii episcopi et confessoris. De eo sancto inter Auctaria die præcedenti abunde actum est.*

Iventii.

EDITIO LUBECO-COL. *Nativitas beatissimæ Dei genitricis Virginis Mariæ, quæ gaudium apportavit universo mundo. Ideo summa exultatione gaudeat terra nostra, Virginis illustrata natali. De Sergio habet, ut supra, distinctius exprimens, Agnus Dei ter a clero et populo decantandum. Sequitur : In civitate Frisinga, natale sancti Corbiniani episcopi et confessoris. In Alexandrinis et Antiochenis, satis pura est. In fine : Apud Nicomediæ, translatio sancti Adriani martyris de Constantinopoli ad urbem Romam. Et licet dies passionis ejus celebretur IV Nonas Martii, hæc tamen in Ecclesia celebratur quando corpus ipsius Romæ est translatum atque in templo honorabiliter exornatum.*

De Nativitate B. M. V.

De Sergio.

Corbiniani.

De Translatione Adriani.

GREVEN. *Corbiniani episcopi Frisingensis. Ipso die, sancti Clodulphi episcopi Methensis, et Dodæ matris ejus. Vide VIII Junii.*

Corbiniani. Clodulphi. et Dodæ.

MOLAN. *Post Diocletiano Augusto, aliis litteris textui immisceet : Confractis itaque cruribus ac pedibus incisis, insuper et beato Adriano incisa manu, orantes et gratius agentes Dea, spiritum emiserunt. Corpora eorum jussit tyrannus incendi, sed subito factæ sunt conuscationes et tonitrua ac pluvia et extinctus est ignis. Tunc Christiani rapientes martyrum reliquias, ascensis navibus, fugerunt Bizantium et reverenti honore sepelierunt. Non longo post tempore beati Adriani corpus est Romam translatum. Hæc ex Adone decerpta sunt. In fine subjicit : In suburbanis Maguntianensis ecclesiæ, sancti Disibodi confessoris. Lege potius Disibodi. Et Frisingæ, depositio sancti Corbiniani episcopi, cujus vita virtutibus inclita in Baiouria claruit. Posterioribus editionibus solum habet : Frisingæ, depositio sancti Corbiniani episcopi, cujus vita virtutibus, etc., ut in prima.*

De Adriano.

Disibodi.

Corbinian.

V Idus.

Die 9.

A pud Nicomediæ, passio beatorum martyrum Dorothei et Gorgonii, qui præsentente Diocletiano, cum persecutionem, quam Christianis inferebat, detestarentur, jussi sunt primo suspendi et flagris toto corpore laniari : exin visceribus pelle nudatis, aceto et sale perfundi, sicque in craticula assari, atque ad ultimum laqueo necari. Interjecto autem tempore beatus, Gorgonius Romam translatus est positusque via Latina. In Sabinis miliario ab urbe tricesimo, sanctorum

Dorothei et Gorgonii.

Hyacinthi et soc.

Audomari. Jacincti, Alexandri, et Tiburtii. In territorio Taruanensi, sancti Autmari episcopi et
Querani. confessoris. In Scotia, Querani abbatis.

Sic habent *Praten. Herinien. Antwerp-Major. Rosweyd. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Item Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. et Danicus.*

VARIA LECTIO. Post *laniari*, lego *exin*, cum præcipuis codicibus, quidquid *Munerat. Greven. et Molan.* habeant *exinde*; male *Belin. et.* qui et pro *nulatis*, mendose scribit, *nulati*. Non semel superius recurrit nomen *Hyocinthi*, quod ex pluribus efformavimus *Hiacinti*, ut modo habet *Praten.* Hic scribimus *Jacincti* cum *Herinien. Antwerp-Maj. Rosweyd. Greven. et Molan.* In *Munerato* est *Jacinti*, in *Belin. Jacinthi*; ultimum sex codicum naves non observo. *Molanus* pro *Alexandri*, in prima editione posuit *Alexandria*, unde, ni fallor, factum est, ut *Usuardo* id tribuat *Florentinius*. Scribo *Taruanensi* cum *Herinien. Greven. et Molan.* Variant alii, nam in *Pratensi* legitur *Taruennensi*, in *Antwerp-Majore. Taruensi*, in *Rosweydino. Taruernensi*, in *Munerato. Ternanuensi*. Puto adhærendum *Pratensi*, sed aliorum numerum præ tuli. Sic fere omnes legunt *Audomari*, sed nos ex *Pratensi. Heriniensi et Greveno* reliquimus *Autmari* quomodo etiam videtur voluisse scribere *Munerat.* In *Belini* secunda editione et in *Molan.* omittitur titulus *sancti*. De *Scotia* alibi sæpius. *Herinien.* posuit *Queranni*, *Rosweyd. Cherani*, melius cum ceteris in textu.

Dorothei et Gorgonii.

OBSERVATIO. Inter innumeros *Nicomedienses* martyres, non postremas tenent sævientis *Dioeletiani* cubicularii *Dorotheus et Gorgonius*, ut apud *Eusebium, Rufinum, Lactantium et alios* celebratissimi, ita a Romano parvo, *Adone, Usuardo et Notkero*, non satis opportune, ut merito pluribus videtur, hoc die collocati, cum manifeste appareat, eos ipsos esse, qui ab *Hieronymianis* cum *Migdonio, Petro*, aliisque pluribus referuntur *xii Martii*, quo in *Actis* de ipsis agitur. Legendus omnino de *Nicomediensi* carnificina *Eusebius* lib. 8, vel saltem extractum ex eo, propositum et notis illustratum inter *Acta* martyrum selecta per *Theodoricum Ruinartium* a pag. 317. Videsis etiam *Tillemontium* tomo 5 a pag. 180, ubi *Dorothei, Petri et Gorgonii* gesta enucleate et erudite prosequitur. Quid de iis *Sanctis* singulare, præter translationes, proferant varia, quæ apud nos exstant, monumenta, alibi explicabitur. *Beda* noster, tacta *palaestra*, legit hoc die: *Natale sancti Gregorii*, vitio, opinor, amanuensis, nam *Gorgonii* scribendum dubitari vix potest, quemadmodum habet *Rabanus*, ingentem ei sociorum turmam adjiciens, non *Nicomediensium*, sed *Romanorum* martyrum sub *Licinio*, distinctis et locis et temporibus. Est in *Hieronymianis* hodie solus *Gorgonius*, est item in *Wandelberto*:

Gorgonius quinas fama meritisque retentat
 Romæ: quem passum nunc Gallia poscit adorans.

* Alias: *Venerans nunc Galila poscit.*

An is *Nicomediensis*? Videtur asserere *Baronius*, dubitant *Florentinius et Castellanus*, negant alii; tu citatos auctores consule, usque dum eorum opiniones accuratius suo loco a nobis expendantur. Ad præfixum vero laterculum nostrum quod attinet, *Adonem* de more secutus est *Usuardus*, et sensum et verba simpliciter ex eo describens, solis iis prætermittis, quæ brevitate ejus solitam excedebant. — Annuntiatio proxima *martyrum Subiniensium* tota verbatim ex præfato *Adone* accepta est, paulo brevius a Romano parvo expressa. Plura de *Hyacintho* memorat *Rabanus* at socios nec nomine appellat. In *Hieronymianis* plerisque terni sunt, eodemque modo referuntur, quo hic a nobis consignati. Porro unde *Hyacinthum diaconum* faciat *Rabanus*, *Petrus* de *Natalibus episcopum*, divinare omnino nequeo. — De *Autmaro* sive *Audomaro*, nihil antiquiores memorant præter *Florum*, a quo exornatur hoc elogio: *Qui mundo mortuus, Deo vivens, plurimarumque virtutum signis pollens, Taruennis urbis populum ad cultum convertit divinum.* At hæc *Usuardo* visa non esse, ex textu nostro satis patet; atque hinc facile colligas et *Audomarum et Queranum* singulari *Usuardi* diligentia in sacris *Tabulis* locum obtinuisse, ejus lectionem simplicem et genuinam esse, ne dubites. Sane de *Sergio Papa*, an *Usuardinus* sit, quæri non potest, an *Adonianus*, discrepant *Mosander et Rosweydus*, ille adscribit, hic rejicit; uter melius, incertum est. *Notkerus* eadem omnia habet, quæ a *Mosandro Adoni* tribuuntur, *Usuardus* non item, uterque tamen *Adonis* aut descriptor aut abbreviator est. Statuat lector quod placuerit. *Audomari* vitam, quam *Surius* contractam et interpolatam dederat, integritati restituit et notis illustravit *Mabilio* sec. 2 *Benedict.* a pag. 559: an cum nostris *Mss.* plane conveniat, suo loco videbitur. *Querani, Kirani* vel *Kiriani* vitam *Mss.* habemus, variaque ad eam annotata, quæ suo tempore digerentur.

Hyacinthi. et soc.

Audomari.

Querani.

AUCTARIA.

HERINIEN. In margine, alia, sed tamen anti-qua manu adjecta, habet: *In territorio Tre-cassino, sancti Memorii martyris, cum sociis suis.* Recurrit etiam diebus proxime præcedentibus, nunc sub *Nemorii*, nunc sub *Memorii* nomine, sed quidquid varient codices, in Romano ponitur *vii Septembris.*

Memorii.

PULSANEN. Spatium magnum vacuum relin-

quit; agit deinde de *Nicomediensibus*, quorum elogium plane resecat et reliqua omnia, excepta ultima annuntiatione.

ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. In textu satis puri, carent ultima annuntiatione.

CENTULEN. Apud *Nicomediam*, sanctorum *Dorothei et Gorgonii* martyrum, sub *Dyoclesiano. Eodem die, sancti Audomari* *Boloniensium ac Morino-*

Textus multus.

rum

rum episcopi, cujus gloriosa conversatio miraculorum præconio collaudatur. Ipso die, sanctorum Jacincti, Alexandri et Tiburtii. In Scotia, sancti Querani abbatis. Hujus sancti nomen supra varie expressimus; a Castellano vocatur Kiaranus.

De Gorgonio. BRUXELLEN. In fine primæ annuntiationis, post Romam, addit: *Et postea Gorriam (Gorziam) septimo miliario ab urbe Methensi translatum est.*

De Sergio PP. Romæ, sancti Sergii Papæ. Qui, ut in Officio Missæ inter communicandum, Agnus Dei ter cantetur, instituit. De Audomaro sic habet: *In territorio Teruanensi seu Morinensi, depositio sancti Audomari episcopi et confessoris. Qui cæcus existens et in elevatione corporis beati Vedasti illuminatus, ut rediret cæcitas petiit et impetravit.*

De Gorgonio et Dorotheo. HAGENOVEN. Apud Nicomedium, passio sanctorum martyrum Gorgonii et Dorothei. Horum Dorotheus magister in officiis, quæ intra palatium exhibebantur; alter erat cubiculi regii præpositus. Quorum institutionibus optimis omnes pene cubiculi ministri in fide Dei vigilanter et libere persistebant. Hi duo audaciter arguunt Diocletianum de morte Christianorum, et se libere Christianos fatebantur. Tunc jussit eos apprehendi, et flagris toto corpore laniari, et visceribus jam pene nudatis, jubentur sale et aceto perfundi. Cumque atrociter hæc tormenta tolerassent, cuticula prunis subtracta (an non substrata?) poni jubetur in medio, ibique quod reliquum fuerat corporis a verberibus, supponi, et non ad subitum, sed sensim succendi. Ad ultimum laqueo appensos jussit necari. Interjecto autem tempore, beatus Gorgonius Romam transfertur et ibi sepelitur via Latina (alii, via Labicana) inter duos lauros. In Hybernia, sanctæ Osmannæ reginæ Christianissimæ. Sequens annuntiatio ita interpungitur: *In Sabinis miliario ab urbe Romæ, triginta sanctorum martyrum, Jacincti, Alexandri et Tiburtii. In territorio Turnaniensi, sancti Audomari episcopi et confessoris depositio. In Scotia, natale sancti Querani abbatis et confessoris.*

De Sergio. VICTORIN. Penultimo loco: *Romæ, sancti Sergii Papæ. Hic statuit in tempore fractionis Dominici corporis, Agnus Dei a clero et populo decantari, et constituit ut diebus Annuntiationis et Nativitatis sanctæ Dei genitricis Mariæ ac sancti Symeonis, quod Græce Hypopanti dicitur, exeat a sancto Adriano, et ad sanctam Mariam occurrant. Vide infra auctarium MOLANI, qui ex Notkero clarius scribit: et ad sanctam Mariam populus occurrat; ubi et priora paulo melius explicantur.*

Sergii. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Gorgonii martyris. Audomari episcopi et confessoris. Sergii Papæ et confessoris.

Osmannæ. REG. SUEC. sub num. 428. Ipso die, beatissimæ Osmannæ virginis. Notat Castellanus hanc Sanctam peculiari cultu honorari in municipio sui nominis, provinciæ Cenomanensis, et ad S. Dionysii Franciæ, ubi reliquiæ asservantur.

In VATICAN. num. 5949. Deest Audomari et

Querani. Adjectur: *Romæ, natale sancti Sergii Papæ, qui præfuit ecclesiæ annis tredecim.*

REG. SUEC. sign. 130. In territorio Tergau-nensi, sancti Autmari episcopi et confessoris.

ALTEMPS. Ipso die, sanctæ Modwidæ virginis. An forte, Modovenæ, quæ a Castellano ponitur v Julii? Monasterio Berkingensi, sanctæ Wilfidæ abbatissæ.

DIVIONEN. Revelatio beati Medardi episcopi, quem D. Jacobus Cardinalis revelavit apud nos.

REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. Translatio sanctorum martyrum Timothei et Apollinaris, sanctorumque Joviniani et Tonanti.

EDITIO LUBECO-COL. Post via Latina, interjicitur: *inter duas lauros, Dorotheo in Græcia patrone remanente. Post Tiburtii, additur: martyrum, e quibus beatus Jacinctus tortori suo prædixit, hodie coluber te comedet, ignis vero et aqua, quibus me puniri fecisti, nihil mihi nocebunt; tandem decollatur. In duabus postremis, pura est. Tum: In Babenberga civitate, translatio beatæ Cunegundis virginis.*

GREVEN. Beatus Audomarus, (alias Autmarus) ut refert Vincentius ex gestis ejus, juxta Constantiam nobilibus ortus parentibus, cum patre suo in Luxoviensi cænobio, sub sancto Eustasio abbate factus est monachus, ac non multo post Taruanensis episcopus. Et cum verbo pariter et exemplo xxx annis gloriose præfuisset, spiritum creatori reddidit, ineffabili odoris fragrantia remanente. Apud Casaream Cappadocia, natalis sanctorum Donati, Fortunati, Ammonii. Romæ, depositio beati Sergii Papæ et confessoris. Qui Sirius natione annis xiii Ecclesiam Dei laudabiliter rexit. In Missa post fractionem Dominici corporis, Agnus Dei ter dici a clero et populo instituit, plenusque operibus bonis quievit: *Berlendis virginis et sociarum ejus (translatio.) Civitate Babenberga, translatio beatæ Cunegundis virginis imperatricis.*

MOLAN. De Audomaro, inserit: *Qui obiit anno Verbi incarnati dcccxi; aliæ editiones dcccv. In fine ex Notkero: Sergii Papæ, qui sedit Romæ annos xiii. Hic invenit miræ magnitudinis portionem ligni salutaris Dominicæ Crucis in sacrario beati Petri. Hic statuit in tempore Dominici corporis confractionis, Agnus Dei a clero et a populo decantari; et constituit, ut diebus Annuntiationis Domini, Dormitionis et Nativitatis sanctæ Dei genitricis Mariæ et sancti Simeonis, quod hypanti Græce dicitur, letaniæ exeat a sancto Adriano, et ad sanctam Mariam populus occurrat. Posteriores editiones: Die nona, sancti martyris Severiani. In Bethnei, quam villam recentiores Studfort nominant, sancti Bertellini eremita et confessoris. Alto monte, inventio sancti Marcelli Papæ et martyris. Merbeccæ, translatio Berlendis, Celsæ atque Nonæ virginum. De Sergio Papa, fere eadem repetunt, quæ ex priori editione retulimus.*

IV Idus.

Die 10.

Romæ, beati Hilarii Papæ. Apud Africam, natalis sanctorum episcoporum Nemesiani, Felicis, Lucii; item Felicis, Littei, Poliani, Victoris, Iaderis, et Dativi, qui sub Decio et Valeriano, exurgente persecutionis rabie, ad primam confessionis Christi constantiam, graviter fustibus cæsi, deinde compedibus vincti, et ad fodienda metalla deputati, gloriosæ confessionis agonem consummaverunt.

Hilarii PP. Nemesiani et soc.

*Sosthenis et
Victoris.*

runt. Extat epistola beati Cypriani ad ipsos et de ipsis scripta. Eodem die, in Calcedonia, sanctorum Sostenis et Victoris, qui ob fidei confessionem, sub Prisco Consule, carcerem, vincula et bestias superantes, tandem in oratione vocati de cœlo, spiritum emiserunt.

Ita Praten. Antwerp-Major, Antwerp. et Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. De *Hylarii* adhuc alibi dictum est. In efformandis Africanorum præsulorum nominibus, non una omnium est ratio. Pro *Nemesiani*, male posuit Antwerp-Major *Menesiani*. Pro *Lucii*, est qui legat *Lacii*. In *Littei*, quod nos præferimus, maxima est variatio: Molan. cum Adone habet *Litei*; Greven, *Licei*; Munerat. *Lictei*; Antwerp-Maj. *Lutei*. Hic item *Iaredis*, nec melius Greven. *Vaderis*. Greven. et Molan. legunt: *compedibus vincti, ad fodienda, etc.*, ommissa conjunctione *et*. In Munerato mendose scribitur: *Extat epistola beati Cypriani ad ipsos et ipsis, etc.* Quod autem mirum est, Molanus, qui diphthongis utitur, ante *confessionis*, posuit *glorioso* adverbialiter; sed melius Praten. Herinien. et Rosweyd. cum Adone, *gloriosæ confessionis*. De reliquis iudicium fieri non potest. Grevenus et Molanus pro beati Cypriani, habent *sancti*. Antwerp. et Max-Lubec. scribunt *Calcedonia*, Muneratus, *Calcedona*, ommissa præpositione *in*. Solus Molanus recte scripsit *Sosthenis*, nos reliquos omnes codices sequi in textu debuimus. Max-Lubec. expunxit verba ultima, nempe: *spiritum emiserunt*.

Hilarii.

OBSERVATIO. Quod die præcedenti circa beati *Sergii Papæ* annuntiationem observavimus, hoc idem rursus dubium recurrit. utrum nempe de *Hilario* seu *Hilario Papa* egerit Martyrologus Viennensis, discrepantibus, ut ibi, editoribus Mosandro et Rosweydo. Et ille quidem secundo loco posuit: *Romæ, depositio beati Hilarii Papæ*, quo ferme modo hic Noster loquitur, Notkero contra de *Hilario* plane tacente. Rosweyodus autem citata Mosandrianæ editionis verba, in appendicem rejicienda censuit. Interim in Hieronymianis plerisque signari certum est, ex quibus in Rabauum transiisse putamus; cujus hæc est annuntiatio: *Romæ, depositio Hilari Papæ, per quem Victorius ordinem Paschalem conscripsit*. Castellanus ex Papebrochii supputatione *Hilarum* retrahit ad XXI Februarii, quo die in primo suo Bimestri nonnulla observat, quæ legi merentur, non minus quam Baronii et Florentinii notationes. De cetero undecumque *Hilarium*, ut nos scribimus, Usuardus acceperit, ex codicibus nostris evidens existimamus, eum esse Usuardinum. Multa ab eo præclare gesta et scripta colliguntur in Conciliis Labbei tomo 4 a col. 1029. Vide etiam Tillemontium tomo 15 variis locis. — De novem celeberrimis præsulibus Africanis ita habet Romanum parvum: *In Africa, episcoporum Nemesiani, Felicis et aliorum septem*. Singulos nominatim exprimit Ado, eorum elogium potissimum desumens, ex epistola sancti Cypriani ibidem citata, inter editas 77. Quæ vero Noster in laterculo compendiosius recitat, ex præfato Adone eleganter contracta sunt. Diversis et diebus et locis Athletas illos confessionis cursum consummasse notissimum est, sed hic in unam turmam collectos crediderim, quod a Cypriano simul connumerentur. Responsa eorum exstant epistolis 77, 79, 80, de quibus vide disserentem Tillemontium tomo 4 a pag. 171 et in nota pag. 640. Sedes episcopales singulorum proprias annotat Castellanus in Martyrologio universali hoc die; reliqua nos fusius suo loco. — *Sosthenes* et *Victor*, Hieronymianis, Bedæ, Floro et Rabano, æque ac superiores ignoti sunt. Romanum parvum sic de iis breviter: *Apud Chalcedoniam, Sosthenis et Victoris*. Ado ex qualibuscumque indyctæ virginis et martyris Euphemie Actis elogium concinnavit, quod fere integrum reddidit Notkerus, sed strictius rem complexus est Noster, ut in laterculo exhibuimus. Eisdem ita memorat Wandelbertus:

*Sosthenes et Victor quartis memorantur, eandem
Christi pro regno sortiti et laude coronam.*

*Nemesiani
et soc. episco-
porum.*

*Sosthenis et
Victoris.*

AUCTARIA.

HERINIEN. Raro exemplo defectuosus est. purus usque ad consummaverunt, omittens constructionem ultimam et omnia, quæ de Sosthene et Victore ab Usuardo dicuntur.

Odgeri.

ROSWEYD. Textui subdit: *Item sancti Odgeri diaconi et confessoris*. Alii scribunt *Othgeri*.

PULSANEN. In prima et ultima satis purus, Africanos omnino reticet.

Theodardi.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. et LEYDEN. In textu satis puri, adjiciunt: *Eodem die, passio sancti Theodardi episcopi Trajectensis. Hic beati Remacli successor, sanctique Lamberti exiit eruditor*. Vide notulam Castellani.

LOVANIEN. Idem habet auctarium, sed insuper deficit in elogio martyrum Chalcedonensium.

ALBERGEN. et DANIC. De Hilario adjiciunt: *De Hilario. Hic constituit, ut nullus clericus a laico investiturus recipiat*. Cetera ANTVERP-MAXIMO, etc., similes sunt.

CENTULEN. *Romæ, depositio Hylarii Papæ, per quem Victorinus ordinem Paschalem conscripsit. Apud Africam, sanctorum episcoporum Nemesiani, Felicis, Poliani, Victoris, Jaderis et Dativi (desunt duo ad marginem adjecti) qui sub Decio et Valeriano passi sunt. In Calcedonia, sanctorum Sostenis et Victoris, qui per beatam Eufemiam conversi sunt.*

BRUXELLEN. Incipit: *Passio sancti Theodardi, Trajectensis supra Mosam episcopi et martyris. Qui beati Remacli successor, et sancti Lamberti ex-*

liit

- titit eruditor. Sequitur Hilarii, pure. Tum : Romæ, via Lavicana, inter duas lauros, natale sanctorum martyrum Jacincti, Alexandri et Tiburcii. Vide die præcedenti. In Africanis deest ultima periodus de epistola beati Cypriani. In Chalcedonensibus, purus est.
- HAGENOYEN. In Hilario convenit cum ALBERG. In Africanis et Chalcedonensibus satis purus est. Sequitur: Item Salvii episcopi et martyris. In Romano vocatur confessor, sed Salvii diversi sunt.
- Hyacinthi et soc. *Theodardi.* Eodem die, passio sancti Theodardi episcopi Trajectensis. (Hic fuit sancti Remacli) successor et sancti Lamberti post eum episcopi, secundum suum vaticinium, eruditor.
- Nemesii, etc. AQUICINCT. In fine, subdit: Item sanctorum Nemesii et Ammonii. In Hieronymianis plures habent socios. Vide ibi Florentinum.
- Theodardi.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Theodardi episcopi et martyris. Hilarii Papæ et confessoris. Otgeri confessoris.
- Theodardi.* REG. SUEC. num. 428. Leodii, sancti Theodardi martyris, episcopi Tongrensis. Vide supra.
- Nemesii, etc. CODEX D. DU CHEVAL. signatus C. Item Demesii (alii Demetrii) et Ammonii. Vide AQUICINCTINUM.
- Transtationis Egwini.* In VATICAN. num. 5949. Deest Hilarii Papæ.
- Petri.* ALTEMPS. Eodem die apud Evesham, translatio sancti Egwini episcopi et confessoris. In territorio Bizontino, monasterio Bella-vallis, S. Petri episcopi et confessoris. Vide Auctaria VIII Maii.
- Petri.* STROZZIAN. In Carontasiensi urbe, sancti Petri archiepiscopi et confessoris, qui multis virtutibus et miraculis claruit. Forte idem, de quo proxime; et sic legendum esset Tarentasiensi. Item, sancti Nicolai de Tolentino confessoris, Ordinis Fratrum Eremitarum.
- Nicolai de Tolentino.* EDITIO LUBECO-COL. In Hilario, habet ut ALBERGEN. etc., supra. In Africanis et Chalcedonensibus satis pura est. De Theodardo, ut ANTVERP-MAX. etc. Sequitur: Civitate Tollentiniensi, depositio sancti Nicolai presbyteri et confessoris. Qui miræ abstinentiæ, heremiticæ vitæ sectator, sub regulari disciplina beati Augustini degens, ultra communem vitam regulæ, artiores conversationes inter fratres magnifice duxit. Nam quanti meriti fuerit ostensum est, cum per sex menses continuos ante obitum suum, meruit ministerio angelorum, celestibus melodiis honorari. Postea sancto fine quievit, cujus sepulcrum usque in præsens, crebris signis et miraculis illustratur. Ipso die, sanctorum Demetrii et Ammonii martyrum. Item beati Otgeri diaconi et confessoris.
- Demetrii, etc.* *Otgeri.* BELIN. Incipit: Tollentini, depositio sancti Nicolai confessoris, Ordinis fratrum heremitarum sancti Augustini. Sequitur de Hilario et Africanis satis pure. Tum: Eodem die, sancti Petri archiepiscopi, qui multis virtutibus et miraculis claruit. Eodem die in Calcedonia, sanctorum Sostenis et Victoris, qui post multa supplicia in oratione spiritum emiserunt.
- Petri.* GREVEN. Eodem die, passio sancti Theodardi episcopi Trajecti superioris et martyris. Hic sancto Remacli cremum adveni digne successit; sancti Lamberti educator. Demetrii et Ammonii martyrum. In Alexandria sanctorum Ammonis, Orionis, Orosii et aliorum DCCCVI. Item, depositio beati Silvii episcopi Albigensis et confessoris, qui contempto seculo, monasterium ingressus, oblitus quæ retro sunt, in anteriora semet ipsum indesinenter extendens, in abbatem electus est. Sed ipse utilius reputans inter monachos latere, quam abbatis habere nomen in populo, reclusorium subit; unde postmodum extractus, præfata ecclesiæ præesse cogitur, tandemque laboris sui mercedem a Domino vocatus cum aliis multis accepit. Otgeri diaconi et confessoris. In Angliæ translatio sancti Adewoldi episcopi Wintoniensis et confessoris. Civitate Novuria, sancti Gabii episcopi et confessoris. Item, depositio sancti Nicolai de Tollentino, Ordinis Eremitarum beati Augustini, qui virtute continua orationis et miræ abstinentiæ valde emicuit. Ad iudicium denique eximie sanctitatis ejus, per sex menses ante obitum suum, audire meruit angelicos concentus, quibus delectatus desideravit et obtinuit dissolvi et esse cum Christo. Felicitatis viduæ et filiarum ejus.
- Theodardi.* *Demetrii, etc.* *Ammonis, etc.* *Silvii pro Salvii.* *Otgeri.* *Transtationis Adewoldi.* *Gabii.* *De Nicotao.* *Felicitatis et filiarum.* *Nicolai.* *Theodardi.* *Otgeri.* *De Salvio.* *Ennucii.* *De Otgero.* *Menodora et soc.*
- Nicolai.* MOLAN. Tolentini, depositio sanctissimi Nicolai, etc., ut BELIN. De Petro item, ut ibi. Item Leodiensi civitate, natalis sancti Theodardi episcopi et martyris. Hic beati Remacli successor, sanctique Lamberti, eruditor requiescit in Legiu, in basilica sancti Lamberti. Item, sancti Otgeri confessoris. Et depositio Salvii episcopi, de cujus sanctitate Gregorius Turonis episcopus scripsit, narrans quod per revelationem vidisset, divinæ vocis evaginatam gladium imminere super tegulum, quod Chilpericus rex præcepit construi. Cui visioni veritas statim subsequuta est, nam post dies viginti, duo filii regis mortui sunt. Vide Rabanum. Sequitur, typis minoribus: Eodem die, sancti Ennucii episcopi Noviomensis et confessoris. Editiones aliæ, de aliis, ut supra. Sequitur: Civitate Albiensi, depositio sancti Salvii, etc., ut supra. Item, sancti Otgeri confessoris, qui ex Brytannia comes peregrinationis fuit sanctis episcopis, Vuironi et Plechelmo, atque post multa pietatis exercitia, sepulturam accepit in ecclesia Montis Petri, juxta Ruræmondam. Eodem die, sancti Ennucii episcopi Noviomensis et confessoris. Die decima, sanctarum martyrum Menodoræ, Metrodoræ, et Nymphodoræ.

III Idus.

Die 11.

Romæ via Salaria veteri, natalis sanctorum martyrum Proti et Jacincti enuchorum, qui sub Galieno imperatore, quod essent Christiani deprehensi, coguntur sacrificare, sed non consentientes, primo dirissime verberantur, tuncque pariter decollantur.

Proti et Hyacinthi.

Sumitur textus ex Præten. Hierinien. Antwerp-Majore, Pulsanen. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. *Prothi* scribunt Antverp-Maj. Greven. et Molan. nos cum aliis simplicibus, ut est in textu. De *Hyacintho* dictum est ix hujus. Hic denuo plerique, ut Herinien. Antverp-Maj. Rosweyd. et Greven. cogunt ponere *Jacincti*. Pulsanen. habet *Jacynthi*, Munerat. *Jacinti*, Molan. *Hyacinthi*, Praten. *Hyacinthi*, nisi forte librario potius quam manuscripto tribuendum sit. Communis codicum lectio est : *tuncque pariter decollantur; variat Antverp-Major : atque pariter decollati sunt; Greven. et Molanus : Tunc pariter decollati sunt.*

Prothi et Hyacinthi.

OBSERVATIO. Pro antiquissimo et perpetuo duorum fratrum, vulgo geminorum, cultu, stant vetustissima Ecclesiastica monumenta, nimirum Kalendaria a Bucherio et Frontone edita (Allatianum hoc die corruptum est) ac Gregorii Sacramentarium, estque communis opinio, officium de iis solennius peragi consuevisse adusque seculum xiii quo primum instituta creditur octava Nativitatis B. M. V. His accedunt prisca Martyrologi omnes, nullo excepto, inter quos ea sola diversitas quod in Florentini codicibus adjungantur *Eugenia* et *Basilla*, quarum postremam cum Romano parvo, Adone et Usuardo dedimus xx Maii, alteram cum iisdem daturi xxv Decembris. Hæc sunt Lucensis codicis verba : *Romæ, via Salaria vetere, in cimiterio Basillæ, natalis sanctorum Prothi et Jacincti, Eugeniæ et Basillæ.* Absunt hæc ab Epternacensi et Corbeiensi, atque in hoc verosimilius fratres vocantur *Didimi* (*Dydimi*) seu gemelli. Beda scribit : *Romæ, sanctorum Prothi et Hyacinthi, qui erant eunuchi sanctæ Eugeniæ.* Addit Florus : *Sed fervore fidei facti sunt doctores Christianæ legis, unde et capitalem susceperunt sententiam.* Rabani elogium ex eodem fonte manat, ex quo suum deduxit Ado, nempe ex Actis sanctæ Eugeniæ, sed ab Adoniano plane diversum est. Romanum parvum, sic paucis legit : *Romæ, Hyacinthi et Prothi eunuchorum.* Hisce Ado longiorem suam historiam, ex prædictis Actis subtexit, quæ apud Notkerum tota ferme exstat, a Nostro brevioribus terminis constricta, sic ut nihil magnopere contineat, quod non historicæ veritati satis conforme videatur, licet Acta ipsa, ex quibus sua dicerpsit Ado, nonnulla censura indigeant, ut fatetur Baronius; ab aliis, ut plane fabulosa rejiciantur. Qua de re alibi ex professo agetur, si non sufficiant, quæ a Papebrochio delibata sunt, in Responsionibus ad P. Sebastianum art. 16 a num. 91. En modo Wandelberti metra :

*Prothus hinc ternas, fraterque Hyacinthus honorant ;
Qui Eugeniæ pariter legem docuere sacram.
Has simul et Felix felici morte dicavit
Martyrio Regulae sancto pariterque beatæ.*

* Tiguri

De martyribus Tiguritanis in aliquibus codicibus.

De postremis illis nihil apud Martyrologos antiquiores invenio; solus Notkerus populares Sanctos, nempe Tiguritanos, magno encomio exornavit, ad quem lectorem remitto, cum hæc ad Usuardum nostrum nihil attineant. Quæ nonnullis codicibus Usuardinis subinde accesserunt, inter Auctaria subjiciam, ubi codices aliqui de his duobus Sanctis, tamquam Thebæorum comitibus, plura commemorant.

AUCTARIA.

Eugeniæ, Felicis et Regulae.

ROSWEYD. Toto textu purus, hæc in fine subdit : *Sanctæ Eugeniæ virginis, Felicis martyris et sororis ejus Regulae, virginis et martyris.* Eugenia colitur xxv Decembris. De postremis vide Wandelbertum.

Patientis.

ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. In fine : *Lugduno, depositio sancti Patientis.*

Patientis.

ANTVERP-MAX. et LOVANIEN. *Lugduno, depositio sancti Patientis episcopi.* Vide Romanum.

De Felice et Regula.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC. Idem habent Auctarium de Patiente Lugdunensi; cui subjungunt : *Turego, natale sanctorum martyrum Felicis et Regulae sororis ejus, de comitibus Thebæorum. Quos Decius præses jussu Maximiani imperatoris diversis primo tormentis affecit, tandem gladio animadverti præcepit.*

Textus contractus.

CENTULEN. *Romæ in cimiterio Basillæ, sanctorum Prothi et Jacincti martyrum, qui fuerunt eunuchi beatæ Eugeniæ virginis. Lugduno, sancti Patientis episcopi et confessoris, cujus hortatu vita sancti Germuni Autisiodorensis descripta est.*

De Patiente.

BRUXELLEN. In textu satis purus, de Felice et Regula eadem addit, quæ supra ex ULTRAJECT. et aliis dedimus. Tum : *Ipsa die, sancti Dagoberti regis et martyris. Lugduno, sancti Patientis episcopi. Et sanctæ Mucianæ virginis. Puto indicari Vincianam, de qua vide Castellannum.*

Felicis, etc. Dagoberti. Patientis. Mucianæ.

HAGENOVEN. *Romæ via Salaria veteri, natale*

sanctorum martyrum Prothi et Jacincti fratrum. Qui cum Eugenia filia Philippi, postea præsidis Alexandriae, traditi sunt studio. Et cum philosophiam adiscere deberent, fidem Domini nostri Jesu Christi dederunt; unde et Eugeniæ ad fidem converterunt. Deinde missi sunt in Alexandriae monasterium intraverunt, et miraculose postea Philippo apparuerunt, et ad fidem cum converterunt. Post cujus mortem Claudia uxor Philippi, rediit Romam cum omnibus suis filiis et Protho et Jacincto; ubi dum plures per eos convertuntur, ad immolandum ducuntur, et idolum statim iis orantibus corruit et in favillam redactum est, quod paganos puduit, et ipsos mox decollaverunt. Item in Castello Habut, sancti Adolphi confessoris. Vide infra Sanctum melius designatum. Apud Turegam, passio sanctorum martyrum Felicis et Regulae sororis ejus, et Exsuperancii. Qui post ferri candentis rotassiti (lege, rotas) et longos carceres, et alias afflictiones, post picis et bullentis plumbi examinationem, Dominum se vocantem audierunt in hac voce : Venite, benedicti patris mei, percipite regnum, etc. Et non multo post, jubente Decio præside decollati sunt; et tunc post horam, corpora Sanctorum se erexerunt, et capita sua sustulerunt, et quadraginta cubitos ea tulerunt, et ibi quieverunt. In quo loco fideles Karolus magnus canoniana contraxit (an vult

De Protho et Hyacinthi ex historia Eugeniæ.

Adolfi.

Felicis, etc.

dicere

- dicere quod fideles collegerit?) et post Ludovicus filius ejus monasterium sanctimonialium ædificaverunt. Lugduno, sancti Patientis episcopi et confessoris. De eo sæpius.
- Patientis.*
- Idem.* AQUICINCT. In fine: Ipso die, sancti Patientis episcopi Lugdunensis.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Prothi et Hyacinthi martyr. Additur: Isti fuerunt eunuchi beatæ Eugenix virginis et martyris, qui cum ea sunt ad fidem conversi, sicut in ejus legenda invenitur. Sequitur: Felicis et Regulæ martyr.
- Felicis, etc.*
- De Protho, etc.*
- FLORENTIN. Prothi et Hyacinthi, etc. Horum socratissima ossa, una cum reliquiis sancti Nemesii martyris ad monasterium sanctæ Mariæ de angelis, de Florentia, translata anno Domini mccccxx tempore Martini V Papæ. Eodem die, sancti Helix abbatis. Plures Eliæ sunt, de hoc post videbitur.
- Helix.*
- CODEX MONTIS SANCTI. Sic habet: Fulget natalitius dies Adelfi nobilis ex clarigena Sicamborum gente nobiliter oriundi, cui genitrix fuerat filia nobilissimi Romorici, sancti Rectoris nostri dulcissimæ Patroni.
- De Adelfo.*
- EDITIO LUBECO-COL. Post eunuchorum, inserit, beatæ Eugenix virginis, cum qua ab Heleno episcopo baptizati. Qui non longo tempore post, sub Galieno imperatore, quod essent, etc. Sequitur: Turego in Almania, sanctorum martyrum Felicis, etc., fere ut supra in ULTRAJECTINO, etc. Lugduno, depositio sancti Patientis episcopi et confessoris. In Sicilia, beatorum Eupli et Serapionis confessoris. Melius in GREVENO infra.
- De Protho, etc.*
- De Felice, etc.*
- Patientis.*
- Eupli et Serapionis.*
- BELIN. In textu satis purus, in fine addit ut supra: Lugduni, depositio sancti Patientis. Sed nescio cur in secunda editione positum sit, sanctæ Patientis, nisi ex errore typhothæ.
- Patientis.*
- GREVEN. Turego in Almania, sanctorum martyrum Felicis et Regulæ sororis ejus ex sacra legione Theborum, quos Decius præfectus; jussu Maximiani imperatoris diversis suppliciis affectos, gladio animadverti mandavit. Lugduni, sancti Patientis episcopi et confessoris. Bodonis episcopi Tullensis et confessoris. Qui translatus Lugdunum, mira fidelium devotione veneratur. Item commemoratio sanctorum Leonis, Basillæ et Eugenix. In Sicilia, Eupli et Serapionis confessorum. Item, beatæ Mauræ. Apud insulam Palmariam, depositio sancti Venerii abbatis. Qui tempore Focæ imperatoris apud eandem insulam, eremiticam vitam ducens, miraculis multis clarus, quævit in pace, ibidem sepultus manibus angelicis. Quo in loco etiam oleum effluere visum est, valens in salute multorum. Item Venerii alterius monachi et confessoris. Qui amore vitæ solitariae de canobio egressus, saxum quoddam hominibus inaccessibile conscendit, ibique sine humano cibo (præter quatuor panes quos secum sumpserat) annis quatuor permansit. Defunctus tandem ac in eodem loco sepultus, miraculis claruit tempore Ottonis III. Apud Egyptum, sancti Helix abbatis et confessoris. Item, bonæ memoriæ, Wilberti episcopi Agrippinensis Colonia et confessoris.
- Patientis.*
- Bodonis.*
- Leonis, etc.*
- Eupli, etc.*
- Mauræ*
- Venerii.*
- Venerii alterius.*
- MOLAN. Lugduno, depositio sancti Patientis episcopi. Cujus hortatu Constantius presbyter vitam beati Germani episcopi, virtutibus plenam descripsit. Vercellis, sancti Emilianus episcopi et confessoris. Et sanctorum Felicis et Regulæ. Deinde typis minoribus: Bodonis episcopi Tullensis et confessoris, qui translatus Lugdunum, mira fidelium devotione veneratur. Vincianæ virginis. Editiones posteriores de Patiente et Emiliano eadem habent quæ prior. Sequitur: Turiigo, natale sanctorum Felicis et Regulæ. In portu Ganda, sanctæ Vincianæ virginis. Die undecima, sanctæ matris Theodoræ Alexandrinæ. Minori characterè: Item Bodonis confessoris, episcopi Tullensis, qui Lugdunum translatus, mira, etc. Intellige Lugdunum clavatum, vulgo Laon; ubi corpus honoratur.
- De Patiente.*
- Emilianus.*
- Felicis, etc.*
- Bodonis.*
- Vincianæ.*
- Theodoræ.*

Pridie Idus.

Die 12.

Apud urbem Ticinum, sanctorum confessorum Syri et Iventii, qui a beato Hermagora ad præfatam urbem directi, primo illic Christi Evangelium prædicantes, et magnis virtutibus ac miraculis coruscantes, etiam vicinas urbes divinis operibus illustrarunt, sicque in pontificali honore, glorioso fine quieverunt in pace.

Syri et Iuventii.

Iterum sumitur ex iisdem: Praten, Herinien, Antverp-Maj, Pulsanen, Muerat, Greven, et Molan.

VARIA LECTIO. Tycinna a Greven, aliisque scribitur, sed male. In Iventii maxime discordant codices, unde et cum alio, aut aliis fere synonymis Sanctis, confusio oriri posset. Hic, de quo agimus, vocatur in Actis nostris VIII Februarii Juvencius. Praten hodie scribit cum Pulsanen, Iventii; Greven, Yvencii; Muerat, Juvencii; Auctor breviarii Ticinensis de Gasparis, constanter vocat Iuventii. Nos in textu Herinien, et Molan, sequimur. Antverp-Maj, legit Syri Eventii, omissa conjunctione et. Sic a Greveno et Molano eadem particula expungitur ante magnis virtutibus, quam tamen alii omnes codices unanimiter servant. Choruscantes in Antverp-Maj, et Muerat, mendum est. Herinien, Antverp-Maj, et Muerat, ponunt illustraverunt, nihil interest; sed reliquos profero. In Pulsanen, deest glorioso fine. Muerat, forte typhothæ vitio, habet gloriose.

OBSERVATIO. Syrum aliquem, Eventium item, Evantium vel Iventium aliquem, apud Hieronymianos hoc die notari observo, sed tales ambos, qui Ticinum retrahi nequaquam possint. Non magis Ticino propinqui sunt, quos Rabanus memorat, ex Hieronymianis sua ferme desumens. Est et apud Wandelbertum:

Syri et Iuventii.

Martyr mox pridie celsus petit æthera Syrus.

Ast hic martyr laurea donatus, minus etiam Ticinensibus tribuendus est. Juvencium in Actis reperiri

reperiri diximus VIII Februarii, ubi non pauca illustrantur, quæ ipsum et *Syrum* propius attinent, quamvis hujus gesta ad IX Decembris remittantur. Multa in utriusque Actis reperiuntur, quæ scrupulos injiciunt, præsertim circa tempora, quibus ambo floruisse dicuntur, et circa missionem ab Hermagora, sancti Marci discipulo susceptam, sed quæ operosiori disquisitione discutienda sunt. Consuli interim possunt scriptores Ticinenses, strenni antiquitatum suarum propugnatores Gualla et de Gasparis, ille in Sanctuario Papiæ, hic in Breviario SS. episcoporum ecclesiæ Ticinensis: quorum prior in apertissima contradictione, insecius, sed fortasse vere asseruit, Juventium *Mediolani contra Arianos strenne certavisse*; verum hoc pacto tota Syri, Pompei et Juventii historia evertetur de qua vide citato die VIII Februarii, Bollandi commentarium, et Tillemontium tomo 2 pag. 561. Ceterum nec in apographis Hieronymianis, nec in genuino Bedæ, Floro aut aliis, duo illi Ticinenses *episcopi confessores* conjunguntur. Unus conjunctionis in hunc diem fons est auctor, Romani parvi; ex quo in Adonem, hinc in Nostrum et Notkerum emanarunt. Sic loquitur primus: *Ticini, confessoris Syri et Erentii discipulorum Hermagoræ Aquileiensi primi episcopi*. Multa de more adjunxit Ado ex quibus contractum ab Usuardo elogium, quale hic in textu exposuimus, ut de simplicitate Usuardina dubitari omnino non possit. Utrum nonnulla studio caverit Usuardus, nescio, certe quæ in nostro texta dicta sunt, facilius ad historicam fidem exigi posse videntur, quam alia quæ ex Actis Ado admiscuit. Pluribus alibi.

AUCTARIA.

- R**OSWEYD. In textu purus, subjicit: *Treveris, natale sancti Maximini episcopi*. Vide infra.
- ANTVERP. MAX-LUBEC et UGHELLIAN. Etiam in textu puri, addunt: *Lugduno Galliæ, depositio beati Sacerdotis episcopi*. Gallice *Serdot*, vel *Sardot*, quem Parisiis obiisse, notat in Martyrologii margine Castellanus.
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC. Textui subduunt: *In Aquitania, natale sancti Maximini Treverorum archiepiscopi, qui IV Kalend. Junii Treverim relatus est*. (ULTRAJECTIN. et ALBERGEN. notant IV Kalend. Julii.) *Lugduno Galliæ, depositio beati Sacerdotis episcopi*.
- CENTULEN. *Apud urbem Tycinum, quæ et Papia dicitur, natalis sanctorum confessorum pariter et pontificum Syri et Erentii, quos beatus Hermagoras Aquileiensi, ordinatos ad præfatam urbem transmisit; qui non solum illam regionem, sed vicinas civitates Veronensem et Brixenam et Laudensem verbo fidei illustrarunt, et optimo (sine, ni fallor) sunt perfuncti*.
- BRUXELLEN. *Apud urbem Tycinum, quæ et Papia dicitur, sanctorum Syri et Erentii confessorum. Qui a beato Hermagora, discipulo sancti Marci Evangelistæ ad præfatam urbem directi, primo illic Christi Evangelium prædicantes, et magnis virtutibus ac miraculis choruscantes, etiam vicinas urbes divinis operibus illustrarunt; sicque in pontificali honore, etc. In Sicilia passio sancti Serapionis episcopi et aliorum tredecim. In Aquitania, depositio sancti Maximini Treverorum archiepiscopi. Cujus corpus IV Kalend. Junii Treverim relatum, in cimiterio sancti Eucharri sepelitur. Lugduno Galliæ, depositio beati Sacerdotis episcopi. Apud Anderlacum, vicum Brabancie nobis vicinum, depositio sancti Guidonis confessoris. Ubi reliquæ sui corporis venerantur; vita quoque ejus atque miracula plura leguntur. Et sanctæ Reginæ virginis. Item sanctæ Edippæ virginis*.
- HAGENOYEN. In textu fere similis est BRUXELLEN. Sequitur: *Ipsa die, Verenæ virginis, apud Zurziacum Constanciensis dyocesis, quæ erat Thebaea genere et cum beato Mauricio et suis sociis venit in Italiam causa peregrinationis, et intrans Mediolanum, carceres Sanctorum sub Dyocletiana persecutione visitavit et eis de sua substantia, in quantum potuit, ministravit, et quod non habuit, non potuit facere pecunia, hoc fecit voluntate et servitio corporis sui. Igitur passo Mauricio et sociis suis, Verena Alpes transgressa est, et morata cum uno qui evaserat de Thebæis, qui timore mortis non fugerat, sed exemplo Domini. Itaque Verena mater multarum virginum effecta et cæcos illuminavit, et dæmones de obsessis ejiciebat, et plura alia miracula Dominus per illam operabatur, et ilco per quemdam Romanum variis injuriis affectu incarcerationatur, ubi a sancto Mauricio visitatur et confortatur. Cetera omitto quæ utrum majorem fidem mereantur suo loco dicemus. Vide Auctaria, 1 Septembris. Item sancti Maximi Treverorum episcopi et confessoris. Apud Lugdunum Galliæ, depositio beati Sacerdotis episcopi et confessoris. Vide supra ANTVERPIENSEM, etc.*
- AQUICINCT. In fine: *Lugdunis, sancti Sacerdotis episcopi*. Vide dicta superius.
- VICTORIN. et REG. SUEC. sub nota num. 130. *Ipsa die, sancti Patientis episcopi Lugdunensis. Ex variis codicibus eum retulimus die præcedenti*.
- MATRIC-CANTUS-ULTRAJECT. *Cyri et Vrencii episcoporum, qui a beato Hermagora Tycinum missi, multum populum converterunt. Recte notatur in margine: Alias, Syri et Yvenci, in Martyrologio Romano Juventii*.
- FLORENTIN. *Lugduno Galliæ, natale sancti Patientis. Item sancti Serapionis*.
- EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In Aquitania, natale beati Maximini, Treverorum archiepiscopi et confessoris, a quo Athanasius Antistes Alexandrinus, persecutionem Constancii imperatoris fugiens, Treverim honorifice susceptus est. Qui etiam Eufratem, præsulem Coloniensium ecclesiæ, hæreticum deposuit, et beatum Severinum, virum discretissimum, in ejus locum subrogavit. Lugduno Galliæ, depositio beati Sacerdotis episcopi et confessoris. Apud urbem Tycinum, quæ et Papia dicitur, sanctorum confessorum utque Pontificum Sivi et Quencii, qui a beato Hermagora Aquileiensi pontifice, discipuli (discipulo) sancti Marci Evangelistæ, ad præfatam urbem directi, primo illic Christi Evangelium prædicantes, et magnis virtutibus ac miraculis coruscantes, etiam vicinas urbes, Veronensem scilicet, Brixiam et Laudensem, divinis operibus illustraverunt, sicque in pontificali honore fundata et confirmata fide credentium populorum, glorioso fine quieverunt. Augustoduno, sancti Evancii episcopi et confessoris*.
- BELIN. Post textum: *Lugduno Galliæ, depositio sancti Sacerdotis episcopi*.

Timothei.
Niceti.

GREVEN. *Item Antiochiæ, sancti Timothei. Apud Nichomediam, sancti Niceti martyris, qui et Victor dictus est. Hic pro fide Christi superatis gladiis acutis, igne, fumo, manuum ac pedum obtruncatione, cum divinitus illi membra restituta fuissent, iterum sustibus cæsus est, ac postea feliciter migravit. In Aquitania, depositio sancti Maximini episcopi Treverensis et confessoris. Qui de Aquitania oriundus, fama sanctitatis beati Agricii Treverorum episcopi allectus, ad eum venit: a quo in omni sanctitate educatus, eidem ex divina revelatione successit; patriam tandem suam invisens, ibi quievit. Lugduni, beati Sacerdotis episcopi et confessoris. Item Serapionis episcopi. Marcellini episcopi. Augustuduni, sancti Euanctii episcopi et confessoris. Translatio sancti Hermagoræ episcopi Aquilegiensis. In Normannia civitate Baiocensi, beati Reverentii presbyteri et confessoris. Apud Egyptum, sanctæ Bonæ virginis, quæ et Mundicor-*

da dicta; in prima editione: est, quæ in multa sanctitate Christo sponso servivit.

MOLAN. *Lugduni Galliæ, sancti Sacerdotis episcopi. Apud nos (vult dicere Auleriaci prope Bruzellas) depositio sancti Guidonis confessoris; qui post septennem ac laboriosam peregrinationem, hunc locum suæ quietis elegit, ubi sui sacri corporis reliquiæ sub frequentia miraculorum frequentantur. In Aquitania, natale S. Maximini Treverorum archiepiscopi, qui iv Kalend. Junii Treverim relatus est. Eodem die, beati Reverentii presbyteri et confessoris. Dein typis minoribus, in Normannia civitate Baiocensi. Editiones posteriores de Sacerdote, Guidone et Maximino, ut supra. Tum: Eodem die, Baiocas, beati Reverentii presbyteri et confessoris. In Galliis civitate Augustoduno, depositio beati Evanti episcopi. Die duodecima, sacrosancti martyris Autonomi. Vide Martyrologium Romanum et Sancti Acta apud Surium.*

Sacerdotis.
Serapionis.
Marcellini.
Evanti.
Translatio-
nis Herma-
goræ.
Reverentii.
Bonæ.

Sacerdotis.

De Guidone.

Maximini.

Reverentii.

Evanti.

Autonomi.

Idibus.

Die 13.

A pud Ægyptum civitate Alexandria, beati Philippi episcopi, patris sanctæ Eugeniæ virginis. Ille dignitatem præfecturæ deserens, et baptismi gratiam adipiscens, episcopii honorem postmodum est assecutus, quem in oratione constitutum, jussit Perennius præfectus gladio jugulari, tempore Volusiani et Galieni imperatorum. Eodem die, sancti Amati presbyteri et abbatis monasterii Romarici, qui miræ abstinentiæ et anachoriticæ vitæ sectator, virtutum et miraculorum gratia illustrem conversationem duxit. Andegavis, sancti Maurilionis episcopi et confessoris.

Ita Praten. Herinien. Antwerp-Maj. Munerat. Greven. et Molanus.

VARIA LECTIO. De *Egipto* dictum est plusquam satis, in eo præter ceteros excedit Munerat. quod legat, *apud Egiptum Alexandriæ*, addatque Philippo titulum *episcopi et martyris*. Superius etiam notata est differentia circa *episcopi, episcopatus* vel *episcopii* honorem. Ego ultimum modum secutus sum ex Pratensi potissimum et Heriniensi; Antwerp-Maj. secundo modo scribit; Munerat. et Molan. primo. *In orationem constitutus*, habet solus Antwerp-Major, ceteri ut est in textu. Male ab Adone scribitur *Perennius pro Terentius*; pejus mutaverunt Antwerp-Major in *Perhennius*, Molan. in *Perhemnius*. Omnes eum Adone ponunt *Volusiani et Galieni*, de qua conjunctione vide infra. *Romanici pro Romarici, anachorita pro anachoritica*, vitia sunt in Antwerp-Majore.

OBSEVATIO. Baronius ad xxv Decembris de memoratis supra sanctæ Eugeniæ Actis ita pronuntiat: *Habent tamen aliqua, quæ censura indigeant, veluti quod ibi legitur de Philippo Eugeniæ patre, facto (ut ait auctor) episcopo Alexandrino; quod plane commentum esse, tabule episcoporum Alexandrinorum manifeste declarant.* Si hisce adjunxeris quæ hoc die notat laudatus Baronius, facile deprehendes, non eo solo commento laborare præfata Acta, quæ, ut supra etiam diximus, a Papebrochio discussa et repudiata sunt in Responsionibus ad P. Sebastianum art. 16 a num. 91. De Philippo non meminere apographa Hieronymiana, Beda, Florus, Rabanus, Wandelbertus. Unus hic demum sequacibus suis præluet auctor Romani parvi, ita loquens: *In Alexandria, Philippi episcopi et martyris, qui primum præfectus fuit.* Ex citatis Actis deprompsit Ado, quæ de Philippi episcopatu aliisque eum spectantibus ibi memorantur, quorum compendium suo singuli modo reddidere Usuardus et Notkerus, servata ubique connexionem imperatorum *Volusiani et Galieni*, itemque nomine *Perennii* præfecti, qui in Actis a Surio vulgatis *Terentius* dicitur, quemque in Romano moderno ita appellat Baronius. Hæc modo pro re nostra sufficiant. — Sequens annuntiatio de Amato presbytero et abbate, tota Adoniana est, nec antiquior; tota ferme ad apicem a Nostro descripta. Adoniana, inquam, est annuntiatio nostra, sed non Adonis illius, quem plerumque in Actis Benedictinis citat Mabilio, quique ab omnibus nostris, tum Mss. tum excensis dissentit, ut etiam alibi observavimus. Vide notationes prævias ad vitam sancti hujus nostri Amati, seculo Benedictino 2, pag. 129, ubi integra datur, quæ in Surio contracta et immutata est. Differt hic Notkerus, quod pro Amati scripserit *Aniani*, sed hoc amannensis vitio irrepsisse credimus. Sic de solo Amato nostro Wandelbertus cecinit:

Idibus abba nitet merito et cognomine Amatus.

Præter Philippum et Amatam Mosander Adoni tribuit *Maurilionem* Andegavensem et *Littorium* Maurilionis.

Turonensem episcopos, a Rosweydo in appendicem rejectos. De postremo (quem Hieronymianorum verbis consignat Rabanus) non agere Usuardum, probatissimi nostri codices ostendunt. Crediderim, ex iisdem Hieronymianis ipsum accepisse *Maurilionem*, quem hodie *Maurilium* communius appellant, quique a Mosandro et Hagiologio Labbei, iisdem omnino terminis commemoratur. Atque hæc omnia vere et pure Usuardina esse censemus; quod pro instituti hujus ratione plane sufficit. Alio remittimus examinandam rerum congeriem circa vitas plures apud nos Mss. inter quas, præter antiquius editas, exstat Mss. et impressa Magnobodi Andegavensis, aliaque soluto stylo, ac præterea metrica Marbodi Rhedonensis in vetustissima membrana, de quarum fide jam inter eruditos, præeunte Launoyo, controversum est.

AUCTARIA.

- Felicissimi et Secundini.** **R**OSWEYD. In fine ex Hieronymianis adjicit: *Item in Appulia, Felicissimi et Secundini martyrum.*
- Lidorii.** PULSANEN. In prima et ultima satis purus, secundam de Amato expunxit.
- Materni.** ANTVERP. MAX-LUNEC. et UGHELLIAN. Textui subdunt: *Turonis, sancti Lidorii episcopi.*
- De Mauritione.** GREVEN. Textui attexit sub signo LL. *Treveris, sancti Materni episcopi.* De eo signo egimus v et xx Augusti, et hic eadem de causa GREVENUM et purorum numero excludimus.
- Lidorii.** ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. et DANIC. De Maurilione addunt: *Qui et vitæ sanctitate perspicuus exstitit et multis virtutibus floruit.*
- Materni.** Turonis, sancti Lidorii episcopi et confessoris.
- ALBERGEN. Hisce superaddit: *Treveris, natule Materni episcopi, discipuli sancti Petri Apostoli.* Vide infra EDITIONEM LUBECO-COLONIENSEM.
- LOVANIEN. De Amato, omnia resecat post *Romarici.* In Maurilione purus est. In fine de Lidorio, ut ANTVERP-MAXIMUS, etc. supra.
- Maximi.** CENTULEN. Apud *Egyptum* civitate *Alexandria*, sancti *Philippi* martyris, patris sanctæ (Eugenix) virginis. *Andegavis, sancti Maurilii episcopi et confessoris, magnarum virtutum viri. In territorio Bologniensi, sancti Marimi Regensis episcopi et confessoris. Ipso die, sancti Amati abbatis de monte Romarici.* De Maximo vel potius de ejus inventione, vide GREVENUM infra.
- Lidorii.** BRUXELLEN. In textu modice interpolatus, addit in fine hoc solum et unicum auctarium: *Turonis, sancti Lidorii episcopi et confessoris.*
- De Philippo.** HAGENOYEN. De Philippo ex Eugenix Actis fusius agit hoc modo: *Apud Egyptum civitate Alexandria, beati Philippi episcopi passio, patris sanctæ Eugenix virginis. Qui per Eugentiam filiam suam mirabiliter conversus est, cum videret illam in statu monachorum, et infamata esset de stupro: et illa aperiret vestem et ostenderet se esse filiam suam; ille corde compunctus est et baptizatus, deserensque præfecturam, episcopatus honorem, omnibus eum eligentibus, assecutus est; et non multo post in oratione positum Perhennius præses gladio jugulari fecit, Volusiani et Galieni imperatorum tempore.*
- De Amato.** Eodem die, sancti Amati presbyteri et abbatis monasterii Romarici, Metensis diocesis, qui miræ abstinentiæ, etc.; addens in fine: *et obiit multorum monachorum pater in pace. In Aquitania, natale sancti Maximini Treverorum archiepiscopi, qui iv Kalend. Junii, Treverim relatus est. Andegavis, sancti Maurilionis vel Maurilii episcopi et confessoris depositio. Qui, etc., ut ANTVERP-MAXIMUS.*
- Maximini.** Turonis, depositio sancti Lydorii, etc.
- De Mauritione.** AQUICINCT. Post $\frac{1}{2}$ imperatorum; inserit: *Duaci, translatio sancti Amati archiepiscopi Senonensis. Qui a Theodorico rege Francorum ab episcopatu dejectus consilio Ebroini Majoris Domus, in hanc provinciam relegatus est, jussu præfati regis.*
- Lidorii.** Qui abbas monasterii Romarici factus, miræ abstinentiæ, etc. Post regis, omissum est: *Item alterius sancti Amati, aut quid simile, ne duo diversi in unum confundantur.*
- Lidorii.** DAVERONEN. Sancti Lidorii episcopi Turonensis. *Exceptio reliquiarum beati Juliani martyris.*
- Materni.** MATTIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Philippi episcopi et martyris, patris sanctæ Eugenix virginis, qui per filiam suam satis mirabiliter est conversus, resignans præfecturam Alexandria. Maurilionis episcopi. Amati abbatis.*
- Felicissimi.** In VATICAN. num. 5949. Deest Amati et Maurilionis. Adjectum primo loco: *Beneventi natalis sancti Felicissimi episcopi in sancta Sophia. Eodem die, sancti Mamiliani confessoris.*
- Mamiliani.** ALTEMPS. Ipso die, translatio beati Augustini Anglorum Apostoli, et sanctorum archipræsulum confessorum *Laurentii, Melliti, Justi, Honorii, Deusdedit, Theodori, et sancti Adriani abbatis, ac Deo dilectæ virginis Mildredæ.*
- Transtationis SS. Anglicanorum.** FLORENTIN. Amati.... (abb., vel alias Donatici) *Cujus corpus fuit concessum beato Ambrosio a summo Pontifice sancto Damaso et translatum de civitate Romana ad civitatem Florentiam et sepultum in ecclesia sancti Laurentii; ubi et requiescunt corpora sanctorum Marci Papæ et Concordiæ martyris. Andegavis, sancti Auxilii episcopi et confessoris; pro Maurilii. Turonis, sancti Littorii (MEDICÆUS. Littorii. Litoris) episcopi et confessoris. Apud Lamum civitatem, transitus sancti Venerii, cujus corpus Regium translatum est. In Sicilia, sanctorum martyrum LXXIX, qui passi sunt a Profasio tyranno in civitate Admimundulæ, ut habetur in passione sanctorum Lucix et Geminiani. Prostant Acta apud Surium, sed nec tyranni nomen, nec palestra, nec martyrum numerus cum dictis conveniunt.*
- Venerii.** CODEx MONTIS SANCTI. *Solennis jam dici fulminat orbita, qua præclarus Christi confessor, celestem vitam ducens Amatus, supremam curiæ cælestis sortitur lætabundus anam, cujus miracula relegere qui vult, actus et vitam scilicet ipsius (consulat.) Qui miræ abstinentiæ, etc.*
- Martyrum 79.** REMENS. SS. *Timothei et Apollinaris, Turonis, sancti Littorii episcopi et confessoris. Perpetua variatio in nomine; constanter scribendum Lidorii.*
- De Amato.** EDITIO LUBECO-COL. *Colonia Agrippinæ, depositio sancti Materni episcopi et confessoris. Discipuli sancti Petri Apostoli. Qui simul Colonicensi, Treverensi, ac Tongrensi archiepiscopus præfuit Ecclesiæ. Bono tamen fine senex Colonix Deo spiritum reddidit cxxviii Incarnationis anno. Vide die sequenti. In Philippo satis pura est. Sequitur: Eodem die, sancti Venerii sacerdotis, notabiliter orti. Qui in insula Tyri solitariam vitam duxit, et ibidem puerum submersum orando vitæ restituit; et multos a languoribus diversis curavit, et postea feliciter in Domino obdormivit. De Maurilione habet*
- Materni.** **De Venerio.**

- Lidorii.* ut ANTVERP-MAX. In Amato pura est. De Lidorio, ut supra: Augustuduno, sancti Neocarrii episcopi et confessoris. Hoc etiam nomen varie efformatur, GREVENO infra scribente Necarii, sed cum MOLANO legendum Nectarii. Inventio sancti Maximi, episcopi Regensis et confessoris.
- Nectarii.*
- Inventionis Maximi.*
- Venerii.* BELIN. In prima annuntiatione satis purus, pro Romarici, scribit Romancii et Amati elogium resecat. In Maurilione, quem in altera editione Maurilium vocat, purus est. Addit: Ipso die, sancti Venerii confessoris admirandæ sanctitatis viri. Accedit in secunda editione: Turonis, sancti Lidorii, etc.
- Lidorii.*
- Ligorii.* GREVEN. Ipso die, sancti Ligorii martyris. Qui in Græciæ partibus ob Christi nomen occisus, postmodum Venetias translatus est. Cum vero dies passionis ejus ignoraretur, ipse per visum, hunc diem designavit. Vide notulam Castellani. In Apulia, sanctorum Felicissimi et Secundini. Turonis, sancti Lidorii episcopi et confessoris. Alexandriæ, sancti Theodoli episcopi. Augustuduno, sancti Necarii episcopi et confessoris. Inventio sancti Maximi, episcopi Regensis et confessoris. Adulphi abbatis et confessoris. Andegavis, sancti Nectarii. Quis hic Nectarius sit, nescio, forte alterius occasione intrusus. Eodem die, Barsanophii abbatis et confessoris gloriosi. Qui apud Ægyptum tempore Justiniani imperatoris omni sapientia mundana eruditus, divinitus admonitus, solitarium vitam petiit, in qua cum sociis ejusdem voti, in fame, siti, nuditate, vigiliis et laboribus, carnis mortificationi, et divinæ in se imaginis reformationi insistens, tandem plenus dierum et sanctitatis quievit. Item secundum aliquos hic, Venerii confessoris, qui supra in Idus habetur.
- Venerii.*
- Amati Senonensis.*
- Lidorii.*
- Venerii.*
- De Amato.*
- Nectarii*
- Præfesti S. Crucis.*
- MOLAN. Broylo, depositio sancti Amati episcopi et confessoris. Turonis, sancti Lidorii episcopi et confessoris. Ipso die, sancti Venerii confessoris, admirandæ sanctitatis viri. Hactenus editio prima; editiones vero aliæ sic legunt: Duaci ex Broylo, depositio sancti Amati episcopi et confessoris. Cujus virtutem Salvator omnium pius magnificavit in temporali vita, suorum gratia meritorum. De Venerio et Lidorio, ut supra. Augustuduno, depositio sancti Nectarii. Die decima tertia, dedicatio templi sanctæ Christi et Dei nostri resurrectionis, et præfestum vivificæ Crucis.

XVIII Kal.

Die 14.

Exaltatio sanctæ Crucis, quando Heraclius imperator eam de Perside Hierosolimam reportavit. Sed et procurrentibus annis, Papa Sergius, miræ magnitudinis portionem ejusdem ligni in sacrario beati Petri, Domino revelante, repperit, quæ annis omnibus, ipso die exaltationis ejus, ab omni osculatur atque adoratur populo. Romæ via Appia, beati Cornelii Papæ, cui os, post exilii relegationem, jussit Decius plumbatis cædi, et sic cum aliis viginti uno promiscui sexus decollari. Sed et Cerealis miles cum uxore Salustia, quos idem Cornelius fide instruxerat, sub eodem die capite plexus est. In Africa, sancti Cypriani episcopi qui sub Valeriano principe, post longum exilium, detruncatione capitis martyrium consummavit, sexto miliario a Cartagine, juxta mare. Referuntur cum eo passi Crescentianus, Victor, Rosula et Generalis.

*Exaltationis S. Crucis.**Cornelii et soc.**Cypriani et soc.*

Puri sunt Praten. Herinien. Antverp.-Maj. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Scribo Heraclius cum Praten. Greven. et Molan. licet alii passim habeant *Eructius*. De Hierosolima satis dictum est; Herinien. ponit, reportavit Hierosolimam. Omnes legunt repperit. Munerat. pro, osculatur atque udoratur, transponit, adoratur et osculatur. Rursus pro, sub eodem die capite plexus est. Sub eodem capite, etc. In Greven. et Molan. deest sub, et post Cypriani, deest episcopi. Antverp.-Maj. mendose scribit, sex miliario ex Cartagine.

OBSEVATIO. Apud Martyrologos omnes festivissime recolitur salutifera Crucis Exaltatio, præterita tamen in vetustissimo Hieronymi egrapho Epternacensi, unde, solita Florentino dicendi forma, conjici posset, antiquarii Gallici in aliis apographis additamentum esse. De illius festi antiquitate, celebritate aliisque eodem spectantibus videndi inter ceteros Baronius et Florentinus, qui merito censent, Exaltationem Crucis Heraclio vetustiore habere originem, et si Castellano credimus, plusquam ducentis et quadraginta annis ante illius imperatoris tempora, saltem Hierosolymis institutam fuisse. Hinc forte apud Hieronymianos codices, Bedam et Rabanum, nulla Heraclii facta mentione, simpliciter legitur: Exaltatio sanctæ Crucis. Romanum parvum, præter morem, sed tanquam de festo proprio fusius: Exaltatio sanctæ Crucis, ab Heraclio imperatore a Persis Jerosolymam reportatæ, quando et Romæ lignum salutiferum Crucis a Sergio Papa inventum, ab omni populo veneratur. Longiorem historiam deduxit Ado, ex quo brevior suam Usuardus composuit, a Notkero non adeo contractam. — Præponitur in Calendariis sæpe citatis et in Martyrologiis omnibus, præterquam in Sacramentario Gregorii ac Hieronymianis, Cornelii et Cypriani memoriæ, toto orbe celebratissimæ. Et primo quidem in Cornelio hoc die consignando conveniunt Martyrologi antiqui plane omnes, apud quos certatim conjunguntur Cornelius et Cyprianus eodem xiv Septembris, nempe uno die, ut supponunt, licet non uno anno coronati, cum alter alteri sexennio supervixerit. At inter eruditos non parum laboratur, ut beati Cornelii vel obitus vel martyrium ad Septembrem differri possit, quod de corporis Centumcellis Romam relatione ejusque ibi sepultura satis apte explicare conatus

*Exaltationis S. Crucis.**Cornelii et soc.*

Cypriani,
et soc.

conatus est Papebrochius, cui nonnulli subscribunt. Major difficultas est in tempore, a Beda, Adone et utriusque sequacibus diserte notato *sub Decio*, cum certum videatur, Decium vel Decios ante Cornelii exitum omnino periisse. Huic nodo solvendo solitus cuneus utcumque succurret, si dixeris durante potius Decii persecutionem, quam viventem Decium, intelligendam esse. De cetero conjiciunt aliqui, Adonis historiam desumptam ex Actis ab Hilduino compositis, de quorum auctoritate et fide alibi disputabitur. Insignem vitæ Cornelianæ seriem digessit Tillemontius tom. 3, suo tempore usui futuram. Interim Usuardi nostri elogium ex Beda potissimum profluxisse videtur, transposita nonnihil, mutata et limata phrasi. — De Cypriano celeberrimo martyre et episcopo Carthaginiensi omnia nota sunt, inquit Florentinus, imo notissima et sincerissima ejus Acta a Pontio ejus diacono, præsentate et oculato teste, posteritati relicta, præter Consularia ipsa cum prioribus simul vulgata. Notissima item ejus in Martyrologiis omnibus et in antiquioribus monumentis sanctitatis fama, de quibus vido rursus Baronium et Florentinum in hodiernis notationibus. Prælaudata ejus Acta integre edidit et eruditis notis illustravit Ruinartius inter selecta a pag. 193; nec minus accurate et diligenter, præter alios plures, Cypriani gesta disposuit laudatus Tillemontius tomo 4 a pag. 45. Quod huc propius spectat, textus noster ex Beda iterum acceptus est, quo usque ejus verbis insistit, verus et certus; nam quæ de Cypriani sociis ex Adone adjunguntur, non æque explorata esse, solenter observat Florentinus. Atque hæcenus patet totius textus propago et genuina simplicitas. De Cypriancarum reliquiarum, imo et sancti Cornelii in Galliam aliasque partes translationibus, non est hujus loci inquirere. Vide quæ pro libello de vita Cypriani a Pontio elaborato, erudite disputavit Henschenius ad diem VIII Martii. Cum nostris concinit Wandelbertus, sed ultimo versiculo Epareum aliquem adjicit, quem puto eundem esse, de quo egimus 1 Julii. Hic reliquos versus Martyrographi poetæ subijcio:

Octavo et decimo Octimbrem vocitante futurum
Exaltata Crucis fulgent vexilla relata,
Perside ab indigna victor quam vexit Heracleus;
Corneliusque suam virtute et sanguine Romam
Antistes fulcit, et Cypriano læta coruscat
Carthago, insigni doctore et martyre, totum
Ecclesie scribunt, cujus sacra dicta, per orbem.

AUCTARIA.

- Materni.** ROSWEYD. Textui puro in fine subdit: *Treveris, sancti Materni episcopi et confessoris.* Alii male die præcedenti.
- Textus contractus.** PULSANEN. In prima annuntiatione satis purus, de duobus aliis Sanctis, sic solum habet: *Romæ via Appia, beati Cornelii Papæ. In Africa, sancti Cypriani episcopi.*
- Materni.** ANTVERP. MAX-LUNEC. et BELIN. Primam annuntiationem detruncant, hoc modo: *Exaltatio S. Crucis, sub Heraclio imperatore piissimo.*
- Evergisiti.** ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. et LEYDEN. *Exaltatio sanctæ Crucis, sub Eraclio imperatore piissimo, qui eam de Perside Hierosolymam reportavit. Sed et procurrentibus, etc., usque ad finem textus satis pure. Tum additur: Treveris, sancti Materni episcopi, discipuli sancti Petri Apostoli. Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Evergisili episcopi et martyris.*
- Materni.** LOVANIEN. Incipit ut priores usque ad reportavit, omissis ceteris. In Cornelio purus est. In Cypriano rescindit socios. De reliquo similis est superioribus.
- Evergisiti.** ALBERGEN. et DANIC. Principio solum habent usque ad piissimo, sicut ANTVERP. et MAX-LUNEC. In Cornelio et Cypriano satis puri sunt. In ALBERGEN. nihil est de Materno. In utroque de Evergisilo post martyris additur: *apud Tungrim sagittis interfecti.*
- De Evergisilo.** CENTULEN. *Exaltatio sanctæ Crucis, Romæ, beati Cornelii Papæ et martyris sub Decio Cæsare. Apud Karthaginem, passio magnifici et admirandi Doctoris Cypriani, qui martyrium celebravit sub Galieno imperatore, Galerio Maximo proconsule.*
- Textus mutatus.** BRUXELLEN. In Exaltatione excellentissimi et nonnihil etiam in Cornelio et Cypriano. Deinde subdit sequentia: *Et natale sanctorum martyrum Senatoris, Viatoris, Cassiodori fratrum, ac Dominatæ matris ipsorum. Treveris,*
- Senatoris et soc.** sancti Materni, discipuli beati Petri Apostoli, per cuius baculum post quadraginta dies ipse a morte suscitatus, tot annis in episcopali cathedra sedit, quot diebus sepultus in terra jacuerat. Apud Coloniam Agrippinam, beati Evergisili episcopi et martyris. Qui sancti Severini discipulus et archidiaconus existens, in transitu beatissimi martyris ymnium angelicum cum suo audivit magistro, et postea apud Tungrim, quæ et Octavia dicitur, sagittis interfectus est. Eodem die, dedicatio hujus ecclesiæ, ac ad illam translatio corporis beatæ Guditæ virginis.
- De Materno.** HAGENOYEN. Aliam de sanctæ Crucis Exaltatione historiam compingit. De Cornelio aliqua etiam hinc inde interjicit. Tum: *Apud Coloniam, natale sancti Evergisili episcopi Coloniensis, apud Tungrim sagittis interfecti.* In Cypriano nonnihil etiam interpolatus est. In fine adjicit: *Item in Suevia, sancti Aurelii episcopi et confessoris.*
- Evergisiti.** MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Exaltatio sanctæ Crucis, Cornelii et Cypriani martyrum. Crescentiani, Victoris, Rosulæ et Generalis, qui referuntur passi cum beato Cypriano.*
- Aurelii.** CODEX D. DU CHEVAL. signatus B. *Apud Coloniam Agrippinam, natale S. Evergisili episcopi et martyris.*
- Textus contractior.** FLORENTIN. *Apud Calabriam, sanctorum martyrum, Senatoris, Victoris, Cassiodori et matris eorum Dominatæ. Vide supra in BRUXELLENSI.*
- Evergisiti.** REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. *Romæ, beati Cornelii Papæ et martyris. Cujus sacrum corpus Roma translatum a Carolo juniore augusto, positum est in monasterio, quod construxit infra palatii aedes Compendii. Apud Karthaginem, passio beatissimi Cypriani Doctoris excellentissimi, cujus sacratissimum corpus temporibus Caroli magni imperatoris, in Franciam est translatum, et Lugduni venerabiliter repositum.*
- De Cornelio.** EDITIO LUBECO-COL. *Exaltatio sanctæ Crucis,*

sub *Eraclio imperatore piissimo, qui eam de Perside ad Hierosolimam reportavit, expletis annis a passione Domini quingentis (et quod excurrit.) De*
De Cornelio. Cornelio adjicit: Hic constituit, ut sacerdotes pro certa causa jurare possint, si velint. In Cypriano modice interpolata est. Sequitur: Treveris, celebratio festivitatis sancti Materni archiepiscopi et confessoris. Apud Coloniæ Agrippinam, natale sancti Evergisli episcopi et martyris, apud Tungrum sagittis interfecti.
Materni.
Evergisli.
De Evergisli.
Ferreoli.
Dionysii et Felicis.
Joannis Chryso-stomi.
De Materno.
Aurelii.

MOLAN. Treveris, sancti Materni episcopi, discipuli sancti Petri Apostoli, qui simul Tungrensi, Coloniensi, et Treverensi ecclesiis præfuit archiepiscopus, et Coloniæ ad ultimum, spiritum reddidit, et in ecclesia sancti patris Eucharii, quæ nunc ad sanctum Matthiam appellatur, simul cum iisdem requiescit. Eodem die, dedicatio hujus ecclesiæ, ac ad illam translatio corporis beatæ Gudilæ virginis. Vide BRUXELLEN. In Blandinio, translatio sancti Ansberti Rotomagensis ecclesiæ archiepiscopi. Dein minoribus typis: Natale sancti Anastasii martyris, de quo est Petri Damiani sermo. In Mareolo, in territorio Atrebatensi, elevatio beatæ Bertilæ. Quarta feria post XVIII diem Kalendarum Octobrium, triduanum jejunium autumnale, sive septimi mensis, de quo extant beati Leonis Papæ I homilix novem. Editiones posteriores truncant commemorationes sanctorum Cornelii et Cypriani, quas in XVI transferunt, id his verbis indicantes: Quorum natales transferuntur in diem perendinum. Tum, de Materno, ut in priori. Deinde: Bruzella, dedicatio ecclesiæ et ad illam translatio corporis, etc. In Blandinio, translatio sancti Ansberti Rothomagensis, etc. In Mareolo, elevatio beatæ Bertilæ. Denique minori charactere: Quarta feria post decimum octavum diem Kalendarum Octobrium, triduanum jejunium autumnale sive septimi mensis, etc., ut supra.

De Materno.

De Gudilæ ecclesia.

Translatio nis Ansberti.

Anastasi.

Elevationis Bertilæ.

XVII Kal.

Die 15.

Romæ via Numentana, natalis beati Nicomedis presbiteri et martyris, sub Domiciano imperatore. Qui cum diceret compellentibus se sacrificare: Ego non sacrifico nisi Deo omnipotenti, qui regnat in cœlis, plumbatis diutissime cæsus migravit ad Dominum. Eodem die in territorio Cabilonensi, sancti Valeriani martyris, quem Priscus præses suspensum, et gravi unguularum laceratione cruciatum, cum in Christi confessione videret immobilem, ac læto animo in ejus laudibus permanentem, gladio animadverti fecit. Tullo, sancti Apri episcopi et confessoris. Item Carnoto, sancti Leobini episcopi.

Nicomedis.

Valeriani.

Apri. Leobini.

Puri sunt: Praten. Herinien. Antwerp-Major. Munerat. et Molan.

VARIA LECTIO. Plurimi codices scribunt *Nichomedis*, secutus sum tamen priorem orthographiam, qua de eodem Nicomede agentes, usi sumus i Junii. Reliqui tamen *Domitiani* ex communiori eodum sententia, licet Herinien. et Molan. melius scribant *Domitiani*. Ab omnibus reliquis recedit Molanus Grevenum, opinor, secutus; nam ubi illi legunt: *Qui cum diceret compellentibus se sacrificare: Ego non sacrifico, nisi Deo omnipotenti, qui regnat, etc.*, aliter ipso construit: *Qui cum diceret compellentibus, se non posse sacrificare nisi Deo, etc.* Pro *Cabilonensi*, mendose in Antwerp-Majore est, *Cabilenensi*. Molan. habet *Tulli* et *Carnoti*. Turpius Antwerp-Major *Cartono*, sancti *Leobidi*; Munerat. beati *Leobini*.

OBSERVATIO. De *Nicomedis* hujus nostri, martyris inclyti, dedicatione aliqua, ut putamus basilicæ, egimus non obiter i Junii, correctæ variorum codicum Usuardinorum aut aberratione aut saltem confusione. Hodie natalem ejus recolunt codices Hieronymiani, quos tamquam suos habet Florentinius. Beda eadem hodie phrasi utitur, qua, citato die i Junii; sed cum hic luxata videantur Mss. ex quibus genuinum textum ante tomum 2 Martii dedimus, præferenda forte erit sumpta ex ipso Beda, Rabani lectio, qui priori die *basilicæ dedicationem* exprimit, hic legens, *passio Nicomedis martyris*. Exstat etiam vetus ejus memoria in Kalendario Frontonis et Gregorii Sacramentario, per Menardum, ubi consuli possunt utriusque editoris notæ; nec deest in Allatii Kalendario. Romanum parvum brevissime etiam legit: *Romæ, Nicomedis martyris*. Ado pro more suo plura delibat ex Actis sanctorum Nerei et Achillei, seu potius ex Marcelli epistola, alibi non semel a nobis citata, plura, inquam, delibat quæ hujus Sancti propria sunt, strictim a Notkero relata, magis etiam a Nostro, sed ferme Adonis ipsius verbis, contracta. Porro an sub Domitiano passus sit *Nicomedes*, an potius sub Trajano, suo loco explicabitur. Vide dicta superius variis locis, præsertim XII et XXXI

Nicomedis.

Maii,

Valeriani.

Maii, quæ hic repetenda non sunt. Metricum Wandelberti elogium inferius subijciam. — In signando hoc die Valeriano tam sunt concordēs Hieronymiani codices, quam differant, in exprimendo distinguendoque martyrii loco, aliis *Castro Tremorcio*, aliis *Caulomo-castro*, aliis *Castro Ternocio*, quod ad *Tournus* proxime accedit, enuntiantibus. Utrum *Valeriani* vere meminerit Beda, non satis compertum est, cum dubium videatur, an ei tribui possint, quæ ibi designantur: *In territorio Cavillonensi, castro Trimorchio*, nisi Rabanus aliquid conferat, cujus verba sunt: *In territorio Cabilonense, castro Nortio, natale sancti Valeriani martyris*; quæ ferme a Notkero descripta sunt, relicta longiori Adonis panegyri, expuncta tamen Rabani palæstra, quam forte suspectam habuerit. Verum ut ea sita sint, non alium Noster ducem habuit quam consuetum, qui ex Actis sancti Marcelli, item Cabilonensis, de quo iv Septembris egimus, ea desumpsisse videtur, quæ ex ipso in plures alios transierunt. Usuardus pauca quidem seligit, sed vel in ea brevitate Adonis verbis scrupulose inhæret. — Qualiscumque sit Bedæ codicum confusio, patet nihilominus in iis memorari: *Eodem die, sancti Apri episcopi*. Deinde: *Leobini confessoris*, qui eodem prorsus modo a Rabano referuntur. De postremo nihil est in Adone, de primo sic habet: *Eodem die, depositio beatissimi Apri Tullensis episcopi et confessoris*. Quemnam e duobus describerit, an ex utroque aliquid sumpserit Usuardus, confer et statue. An hic idem *Aper* sit, cui cum sancto Paulino necessitudo aut litterarum commercium intercessit, alterius loci et disquisitionis est. Consule tantisper novissimam B. Paulini operum editionem Parisinam anni m̄c̄lxxxv dissertatione v ad Sancti vitam, sub finem voluminis. Cum autem in solitis Usuardi fontibus de *Leobino* nihil inveniā, non temere licet supponere, nomen ipsum ex Beda acceptum, cui Noster aliunde episcopalem sedem superaddiderit. Sane ex codicum nostrorum fide, et hic et ceteri omnes proprie et genuine Usuardini sunt. De duobus ultimis episcopis, post Nicomedem cecinit Wandelbertus, cujus hi sunt versiculi:

Apri et
Leobini.

*Septemum denum Nicomedes presbyter ornat.
Virgo tuus Petronilla comes martyrque beatus.
Pontifices ara, meritis, vitæque colendi
Carnutes Leobinus, Aper Leucosque * tueatur.*

* Alias:
Leo quoque.

AUCTARIA.

ROSWEYD. In Nicomede et Valeriano satis purus, deficit in duabus annuntiationibus ultimis.

PULSANEN. In prima satis purus, in secunda resecat elogium, caret etiam duabus postremis.

ANTVERI. et MAX-LUBEC. Ambo deficiunt in sola ultima annuntiatione. Sed MAX-LUBEC. in eo a priori differt, quod in fine habeat: *Et octava sanctæ Dei genitricis Mariæ*.

Octavæ
Nativitatis
B. M. V.
Idem.

GRYEN. Post textum purum subjicit: *Item, octavæ beatæ Virginis Mariæ*. Quæ mirum est potuisse ab eo inter Usuardina recenseri.

Idem.

ANTVERI-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. et DANIC. Incipiunt: *Octava nativitatis gloriosæ Virginis*. Sequitur de Nicomede et Valeriano, non omnino pure. Tum: *Civitate Tullensi, natale sancti Apri*, etc. Deest *Leobini*.

Idem.

LOVANIEN. Incipit etiam: *Octava nativitatis gloriosæ Virginis*. In Nicomede, ferme purus est. De Valeriano elogium rescindit: *Civitate Tullensi*, etc., ut supra. Deest etiam *Leobini*.

Idem.

CENTULEN. *Octava nativitatis beatæ Mariæ. Romæ, passio sancti Nichomedis presbyteri et martyris. In territorio Cabilonensi, castro Tenortio, sancti Valeriani martyris. Item Carnoto, sancti Leobini episcopi confessoris. Tullio, sancti Apri episcopi et confessoris, cujus mortem in conspectu Domini pretiosam miracula crebra testantur.*

De Apro.

De Octava
Nativitatis
B. M. V.

BRUXELLEN. *Octava nativitatis gloriosæ semper Virginis Mariæ. In Nicomede et Valeriano ex Adone nonnihil interpolatus est. Tum: Item Carnoto, sancti Leobini episcopi et confessoris. Civitate Tullensi, beati Apri ejusdem ecclesiæ episcopi et confessoris. In territorio Rothomagensi, monasterio Gincyiensi, depositio sancti Aycadri abbatis et confessoris. Qui cum ibi nongentos haberet monachos, media eorum pars, per angelum sibi noctu præsignata, una die migravit ad Dominum. Quos ipse non multo post secutus, quiescit in pace. Vitam edidit Surius, de qua vide Mabillonis observatio-*

De Apro.

Aycadri.

nes prævias sec. 2 Benedictino a pag. 952, ubi aliam ejusdem Sancti vitam producit, cum nostris Mss. suo loco conferendam.

HAGENOVEN. De Octava nativitatis aliqua congerit, quæ ad rem non pertinent. Non magis apte prosequitur: *Romæ via Numentana, natale beati Nicomedis presbyteri et martyris translatio, cujus dies passionis est in Kalendis Junii*. Vide quæ supra in Observationibus diximus. In Valeriano satis purus est. Sequitur longa historia de Apro episcopo Tullensi, cujus specimen subijcio: *In civitate Tullensi, depositio sancti Apri, episcopi et confessoris. Iste vir adhuc puer tantæ fuit liberalitatis et pietatis erga pauperes, quod multoties vestes suas dabat pauperibus et nudus domum reversus est. Erat autem beatus Aper aspectu venerandus, mitis alloquio, vultu serenus, expertus veritatis (potius expertus fallaciæ, vel expertus veritatis) et tranquilla lenitate, cunctis placibilis. Erat etiam ei maris, sanctos quosque adire ad imitandum eos, et ideo corporis habuit continentiam, animi latitiam, cordis industriam, vigilans (vigilantiam,) jejunia, orationes, sacrum, cinerem, patientiam et caritatem. Omitto reliqua, quæ nescio quo modo Apro nostro convenire possint, si cum Actis ejus conferantur, ut alibi fusius ostendemus. In fine adjicitur: *Item, apud Carnotum, depositio sancti Leobini episcopi et confessoris*. Ferme ut est in textu.*

De Octava
Nativitatis
B. M. V.

De Apro.

AQUICINCT. In fine: *Et sancti Aicadri abbatis*. Vide supra in BRUXELLENSI.

Aicadri.

DAVERONEN. *Civitate Carnotensi, translatio sancti Leobini episcopi et confessoris*.

Translatio-
nis Leobini.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Octava nativitatis beatæ Mariæ Virginis. Nicomedis martyris. Valeriani martyris. Leobini episcopi et confessoris. Apri episcopi et confessoris*.

Octavæ
Nativitatis
B. M. V.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Apri et Leobini*. Additur: *Benerenti, sancti Constantii in S. Sophia*. Apud alios notus non est.

Constantii.

UGHELLIAN. Caret etiam annuntiatione ultima

Leobini

- Leobini Carnotensis, ut ANTVERP. et MAX-LUBEC. superius, cum quibus plerumque convenit.
- Archadti. FLORENTIN. Natale sancti Archadii episcopi et confessoris. Fallor, ni Aicadri velit dicere.
- Octavæ Nativitatis B. M. V. De Nicomede. EDITIO-LUBECO-COL. Octava natiuitatis gloriosæ Virginis Mariæ. Romæ via Numentana, natale sancti Nicomedis presbiteri et martyris, qui corpus beatæ Feliculæ virginis et martyris (cum) honorifice sepelisset, ob hoc detentus a Flacco Comite sub Domiciano imperatore (est) et cum diceret compellentibus, etc. In Valeriano satis pura est. Deinde: Civitate Tullensi, natale sancti Apri episcopi et confessoris. Apud Carnotum, beati Leobini episcopi et confessoris.
- Cirini, etc. Seleuci, etc. Decorati. GREVEN. Alexandria, sanctorum trium fratrum Cirini, Leoncii, et Serapionis. Item Seleuci, Constantii. Decorati martyris, et aliorum cum eo. Clementis episcopi. In Scotia, Mereni episcopi. Aichadri abbatis. Luthardi, comitis Clivensis et confessoris. Ludumillæ, viduæ et martyris, aviæ sancti Wenceslai ducis Bohemiæ et martyris.
- MOLAN. Eodem die, octava natiuitatis Virginis Mariæ. Eodem die, depositio sancti Aichadri abbatis. Lugduno, depositio Albini episcopi. Dein typis minoribus: In Galliis, sanctæ Eutropiæ viduæ, de qua Sidonius in epistola ad Pragmatium. Luthardi comitis Clivensis et confessoris, qui fundavit claustrum Wischelense et Nussiense. Hactenus editio prima; editiones aliæ: Eodem die, octava natiuitatis, etc. Item de Albino Lugdunensi et Aichadro abbate, ut supra. Die decimaquinta, sancti martyris Nicetæ. In Clivia Luthardi comitis et confessoris qui fundavit claustrum, etc., ut vide in jam citata priori editione.
- Clementis. Mereni. Aichadri. Luthardi. Ludumillæ. Octavæ. Aichadri. Albini. Eutropiæ. Luthardi. Nicetæ.

XVI Kal.

Die 16.

Apuđ civitatem Calcedoniam, natalis sanctæ Eufemiæ virginis et martyris, quæ sub proconsule Prisco tormenta et carceres, verbera et argumenta rotarum, ignes et pondera lapidum angularium, bestias et plagas virgarum, secures et sartagines igneas, rursus morsum bestiæ pro Christo superavit. Romæ, sanctorum martyrum Luciæ nobilis matronæ et Geminiani, quos Diocletianus pœnis gravissime afflictos, diuque tortos, tandem post laudabilem martyrii victoriam, gladio animadverti præcepit.

Euphemie.

Luciæ et Geminiani.

Sic Praten. Herinien. Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Muncrat. Belin. Greven. et Molan. Item Antverp-Max. Lovanien et Danic.

VARIA LECTIO. Primum noto, postremos tres codices puros quidem esse, sed in eo differe a reliquis quod Euphemiam habeant secundo loco. Ab aliis etiam discrepat Rosweyd. sic incipiens: *In Calcedonia, Euphemie virginis etc. Calcedoniam, servant Herinien. et Greven. sed Muncrat. Calcedonem.* De *Eufemie* non loquor cum ita omnes formant, excepto solo Molano, qui recte ponit *Euphemie*. In Antverp. deest epitheton *sanctæ*, in Max-Lubec. est *beata*. Belin. legit *tormenta, carceres*, expuncta conjunctione et. Rursus idem Belin. pro *sartagines igneas*, forte melius cum Beda scribit *sartagines ignitas*. Dubium est utrum præferri debeat, *rursus morsum bestiæ*, an *rursus morsum bestiæ*. Primo modo legit Beda, ex quo verosimilius acceptum est. Herinien. Antverp-Max. Lubec. et Muncrat. *rursus morsum*, etc. Greven. et Molan. singulares demum sunt in *nobilissima matrona*, pro *nobilis matrona*. Antverp. et Max-Lubec. neutrum expresserunt.

OBSERVATIO. Sancta et maxime benedicta, vel ut alii loquuntur, pretiosissima et beatissima Chalcedonensis martyr *Euphemia* innumeris passim, tum in Oriente tum in Occidente, laudibus certissimisque monumentis celebratur, tametsi darem Acta ejus a Metaphraste. Surio aliisque vulgata, exiguæ fidei et auctoritatis esse, ut forte sunt et alia quæ in pluribus antiquis Passionalibus aliisque chartis Mss. habemus, ubi fortasse præclara illa et editis hactenus meliora reperientur, de quibus in Ephemeridibus Græco-Moscis meminit Papebrochius. Utut tamen non satis probata, imo dubia illa omnia supponantur, dubia profecto non est insignis de *Euphemia Asterii* enarratio a Surio et novissime a Ruinartio edita et observationibus illustrata; dubia non sunt tot alia argumenta, quæ post Baronium et Florentinum accurate digessit Tillemontius tom 5 a pag. 405. Quanti porro faciendâ sit vita sanctæ *Euphemie* metrica a Paschale Verrone composita et Neapoli edita anno MDXCII, item Theodori Besti encomium, quod Græce et Latine Mss. apud nos exstat, postea videbitur. Ceterum pro antiquissimo ejus cultu stant Martyrologia nostra omnia. Inter Hieronymiana hoc solum occurrit discriminis, quod in vetustissimo Epternacensi, Romæ *Euphemia* tribui videatur, ut et Allatii et Frontonis Kalendaria inuunt, dum eam *Luciæ* conjungunt. Rursus vero apud præfata Hieronymiana sequenti die *Euphemia Chalcedonensis* reperitur, de qua re vide Florentinum utroque die. Romanum parvum legit: *Chalcedone, Euphemie virginis*. Adonis elogium ex Actis supra citatis latius extenditur, strictius a Beda, Rabano et Notkero: sic tamen ut evidenter pateat, ultimum ex primo sumpsisse. At ex quo Usuardus? Is certe tormentorum genera verbis Adonis descripsit, ubi non *clavas*, sed *plagas virgarum*; ubi desunt verba *serras acutus*, demum ubi *sartagines igneas*, non *ignitas*. At vero verba illa ultima *rursus morsum bestiæ pro Christo superavit*, non ex Adone, sed ex Beda manifeste profluunt. Habes pro hac parte textus formationem. — Celebris etiam et antiqua est *Luciæ* matronæ Romanæ et *Geminiani* solennitas; tametsi ambo ab Hieronymianis hodie non notentur. An hæc sit *Lucia*, quam ex Allatii et Frontonis Kalendaris nuperrime citavimus? Sunt

Euphemie.

Luciæ et Geminiani.

qui

qui dubitent. Beda, et post eum Rabanus, diserte utrumque annuntiant, sed omissa positione, seu palæstra. Clarius Romanum parvum : *Romæ, Lucie et Geminiani martyrum*. Longum ex Actis extractum profert Ado, quod in collectione sua retulit Surius, procul dubio, quod Actis ipsis caruerit, quæ a Mombrizio tomo 2 vulgata sunt, qualia et apud nos Mss. in antiquo membraneo codice servantur. Et hæc eadem sunt, ni fallor, quæ vidit Baronius, recte observans correctione indigere. Miror Tillemontium asserere, se ea non habuisse, quasi apud Mombrizium aut alibi reperire non potuerit. De ipsorum sinceritate aut disputandi aut quidquam decernendi locus non est; qualicumque fuerint, id satis aperte liquet, Adoniana omnia ex ipsis decerpta et ex hoc a Nostro brevissime contracta, sic ut in laterculo nostro nihil contineatur, quod magnopere in dubium revocari possit, si modo Diocletiani persecutio, ut sæpe alibi faciendum diximus, in ipsius persecutoris locum substituat. Wandelbertus metrica sua encomia hoc die incipit a Martino Papa, quem in nullis nostris codicibus signatum reperio; hunc tamen esse diem obitus indicat Castellanus. Ceterum ita canit poeta Martyrologus :

*Hinc sexto deno Martinus Papa beatur,
Euphemiamque pio sanctam veneramur amore.
Lucius hoc simul excellit cum Geminiano,
Condecorat pariter passos quos laurea Christi.*

* Lucia.

AUCTARIA.

- ANTVERP-MAJ.** Textui puro, ut sæpius usuvenire supra ostendimus, addit præprium Anglicum, hisce verbis : *Eodem die, sanctæ Eadipæ virginis*. Puto velle dicere *Edithæ*.
- PULSANEN.** In prima annuntiatione purus est. In secunda item pure pergit usque ad *Geminiani*; sed desunt reliqua omnia.
- ALBERGEN.** Similis est **ANTVERP-MAX.** etc., in transpositione. In fine autem addit : *Item festum beatorum Stigmatum beati Francisci*.
- ULTRAJECT. et LEYDEN.** Incipiunt : *Festivitas sacrorum Stigmatum*. *Hiis siquidem almus ille confessor Christi Franciscus, biennio antequam spiritum celo redderet, post prædicationis suæ cursum, caritatis excessum, paupertatis titulum, ad aspectum Seraphim crucifixi, veluti seraphicis agebatur desiderii, insignitus est corporaliter in manibus et pedibus, et latere dextro, non humanitus sed digitis Dei vivi descriptus*. In reliquo textu, ut **ANTVERP-MAXIMUS**, etc.
- CENTULEN.** Natalis sanctæ *Eufemiæ virginis, quæ passa est sub Dyocleciano imperatore, præconsule autem Priscæ (Prisco) in civitate Calcedonia, Romæ, sanctorum Lucie et Geminiani martyrum, sub consulari Megasio*. Ipso die, sancti *Aicadri abbatæ*. Vide die præcedenti.
- BRUXELLEN.** In *Euphemia* permodice interpolatus, in secunda, post *Geminiani*, inserit : *Hæc beatissima Lucia, a filio suo Euprepio accusata, quod esset Christiana, jussit eam, cum prædicto Geminiano, Dyocletianus sibi adduci*. Quos ille pernis, etc. In fine subjungit : *Eodem die, receptio sacrorum Stigmatum beati Francisci*.
- HAGENOYEN.** In civitate *Calcedonia, sanctæ Eufemiæ virginis et martyris*. *Hæc erat filia ejusdam sacerdotis ydolorum, et cottidie audivit cantantes Christianos ejus domum transeuntes: Omnes dii gentium daemonia, etc., ad fidem Domini conversa est, et sub persecutione Maximiani, a præside Priscæ, tormenta et carceres, etc. Romæ, passio sanctæ Lucie viduæ et Geminiani martyrum*. *Hæc vidua Lucia quæ filium suum Euprepium fidem Christianam in rigore observare docuit, ab eodem Euprepio filio suo, Dyocletiano imperatori accusata est et tradita carceri, ubi ei Dominus apparuit, et fluvium de carcere eduxit, qui dimidium civitatis cum palacio regis subvertit, etc.* Ex his, de reliquis plus justo extensis, facile statuet. In fine additur : *Item in Anglia, sanctæ Edithæ reginæ et virginis*.
- DAVERONEN.** *Cenomannis civitatis, depositio sancti Principii episcopi et confessoris*.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Lucie et Geminiani martyrum. Eufemiæ virginis et martyris. Justini presbyteri et confessoris*. Notatum est in margine, quod in Romano Martyrologio ponatur die sequenti, et martyr habeatur.
- FLORENTIN.** *Item sanctorum martyrum Sosthenis et Victoris*. Hi ad hunc diem non pertinent, sed forte a sciolo aliquo hic positi fuerint, ut *Euphemie* conjungerentur, ex cujus Actis desumptos diximus x Septembris. Sequitur : *ut et sanctorum martyrum XLIX*.
- EDITIO LUBECO-COL.** *Romæ, sanctorum martyrum Lucie nobilis matronæ et Geminiani præpotentis. Hæc beatissima Lucia cum in viduitate perstitisset triginta sex annis, et jam ex decursu totius vitæ suæ compleisset septuaginta quinque annos, a filio suo Euprepio accusata, quod Christiana esset; jussit eum Diocletianus imperator sibi adduci cum prædicto Geminiano. Quos ille pernis gravissime afflictos tradidit cuidam perversissimo judici, qui diu eos cruciavit, tandem post laudabilem martyrii victoriam, gladio animadverti fecit. Hos sancta Maxima Christi devota famula decenter sepelivit. In Euphemie ferme pura est, post, pro Christo, adjungens, et complevit martyrium*. Sequitur : *In montibus Alvernæ, receptio sanctorum stigmatum sancti Francisci confessoris, primi Ordinis Minorum. Cenomannis, sancti Principii, episcopi et confessoris. In Anglia, sanctæ Edithæ virginis*.
- GREYEN.** *Festum sancti Joachim, patris gloriose Dei genitricis semper Virginis Mariæ. Et commemoratio sanctæ Annæ matris ejus. Romæ, Felicis Papæ. Item sancti Victoris. In Scotia, Niniani episcopi et confessoris. Cenomannis, depositio sancti Principii episcopi et confessoris. Item sanctæ memorie Ludovici archiepiscopi Arrelatensis, Cardinalis sanctæ Cæciliæ. In Anglia, Edithæ virginis abbatissæ, filie Edgari regis Anglorum. Quæ a religiosi parentibus, bina Christo consecrata et sanctissime conversata, seculum ignoravit potius quam reliquit. Castellanus legit Eudgithæ*.
- MOLAN.** *Typis minoribus: In Anglia, Edithæ virginis abbatissæ, filie Edgari, etc., ut GREVENUS supra. In Scotia, Niniani, etc. In territorio Argentiniensi, sanctæ Einbeth virginis, præclaræ sanctitatis. Agnetis virginis de monte Policiano, cujus vitam Magister Raymundus, Ordinis Prædicatorum*

rum scripsit. In posterioribus editionibus duorum ferme dierum textus confusi sunt : nam hoc die referuntur Cornelius et Cyprianus, ex xiv Septembris, quibus subjungitur totus textus hodiernus. In fine additur : *In Anglia, sanctæ Edithæ virginis, filiæ Edgari Regis. In territorio Argentinensi*

sanctæ Einbeth virginis, præclaræ sanctitatis. Dein typis minoribus : In Scatia, Niniani episcopi Candidæ casæ et confessoris. Item obitus Agnetis de monte Paliciano, cujus vitam scripsit Raymundus, Magister Ordinis Prædicatorum. Vide Martyrologium Romanum et Acta xx Aprilis.

XV Kal.

Die 17.

Romæ via Tiburtina, natalis sancti Justini presbyteri, qui persecutione Decii Galli et Volusiani confessionis gloria insignissimus fuit. Item Romæ, sanctorum martyrum Narcissi et Crescentionis. Apud Leodium, beati Lamberti episcopi Tungrensis, qui a nocentibus, innocenter occisus, aulam cælestis regni perpetuo intravit victurus. In Britanniiis, sanctorum Socratis et Stephani. Niveduno, sanctorum martyrum, Valeriani, Macrini, et Gordiani. Item Corduba, sancti Emiliani diaconi et Hieremiæ decollatorum.

*Justini.
Narcissi et
Crescentio-
nis.
Lamberti.
Socratis et
Stephani.
Valeriani et
soc.
Emiliani et
Hieremiæ.*

Sic habent *Praten Herinien. Antwerp-Maj. Rosweyd. Antwerp. et Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.* Quibus accedere possunt *Antwerp-Max. et Lovanien.*

VARIA LECTIO. Dixi accedere posse Antwerp-Max. et Lovanien. nam hi, licet totum textum referant, in eo tamen ab aliis diversi sunt, quod de Lamberto agant primo loco, et in fine periodi legant *perpetuo victurus intravit*, contra antiquiores omnes. Iidem cum Praten. et Molan. scribunt *Tybertina*, sed prævalent alii. Rursus enim Molan. omittunt nomen *Galli*; Munerat. posuit *Gauli*. Antwerp-Maj. post *Volusiani* omittit *confessionis*, et cum Antwerp. Max-Lubec. Antwerp-Max. et Lovanien pro *insignissimus*, scribit *insignis*. Munerat. autem *confessionis* mutavit in *Confessoris*. In Praten. est *Narcysii*, in Molan. *Narcisci*, in Antwerp. et Max-Lubec. *Narcissa*; sed quid in Greven. sibi vult *Marcilla*? Antwerp-Max. et Munerat. nomen *Crescentionis* vertunt in *Crescentiani*, et sic habet Romanum parvum, pejus Lovanien. *Crescentis*. Praten. videtur scripsisse *Leodicium*, quod in nullo alio codice reperio. Item *Lamberti*, ut cum eo habet solus Rosweyd. Nos ex Adone et reliquis codicibus prætulimus orthographiam communiorem, seculo ix certo usitatam, etiam apud Wandelbertum, quidni et apud Bedam, licet Rabanus et alii utantur *Landeberthus*. Errat Antwerp-Maj. in *innocentum*, pro *innocenter*, item in *Britanniu*, pro *Britanniiis*, ut passim reperimus. Mitto reliqua menda scriptoria, ut *Niveduni*, pro *Niveduno*, *Matrini* vel *Martrini* pro *Macrini*, *Corduba*, *Eliuni* pro *Emiliani*, ut servant codices, *Dyacani*, *Hieremiæ*, *Jeremiæ*, *Jheremiæ*.

OBSERVATIO. Romani parvi auctor sic hodie textum suum orditur : *Romæ, Justini presbyteri, ad quem beatus Laurentius in vico Patricii nocte venit*. Nullus antiquior Martyrologus de eo, saltem hoc die, meminit. Ado, ipsum refert tertio loco, plura ex Actis sancti Laurentii memorans, quorum initium et finem, ductoris verbis, Noster connexuit. Illum ipsum Justinum inter Auctaria signavimus iv Augusti, quo die enim ita canit Wandelbertus :

*Justinus pridie proprio celebratur honore
Presbyter in numero sanctorum, cæde peremptus
Crueli, exquirens tumulus qui condecoravit.*

Martyrii proprie dicti lauream ipsi etiam tribuit Baronius; hac Wandelberti aliorumque antiquorum monumentorum (ut ait) auctoritate ductus, inter quæ procul dubio computat res ejus *gestas, seorsum positas et uberius conscriptas*, ex quibus pateat supervixisse ad tempora Claudii, (intellige II) tuncque martyrio coronatum fuisse. Quæ omnia proprio loco diligentius erunt examinanda. — In laudato Romano parvo sequitur : *Item Narcissi et Crescentiani*, quos distinctius penultimo loco Ado *Romæ* adscribit, *in crypta arenaria*, secundum vocans *Crescentionem*, quemadmodum ex ipso Usuardus descripsit. Quid in Actis sancti Laurentii, in eorum laudem contineatur, patebit x Augusti. — Quintum et postremum locum in Adone tenet inelytissimus præsul et martyr *Lambertus*, de quo etiam meminere Beda et Rabanus, a quibus *Landeberthus* appellatur, si nonnullis Bedæ egraphis assentiri volueris. Florus elogium plane vulgare ei tribuit. Plura ex gestis delibet Rabanus, pauciora Ado, quem contrahit Notkerus. Usuardus proprio Marte et sermone hic loqui voluit, sensum quidem Adonis secutus, sed aliis omnino formulis rem exprimens. Quousque ad Hieronymiana *Lambertus* vel *Landeberthus* pertineat, discas ex Florentinio. Complura Acta de eo conscripta novimus, auctores vide apud Baronium in hodiernis notis; Mabilionem seculo 3. Benedictino parte I, a pag. 66 et alios recentiores. Nec prætereundus est Wandelbertus, qui solum Lambertum ita hodie versibus celebrat :

*Lambertus quintum decum virtute coronat,
Factio quem casum semper tremebunda pavescit.*

De *Socrate* et *Stephana* agunt Beda, Rabanus, Ado et Notkerus, iisdem prope terminis; suos Noster plane mutuatus est ex Adone, in quo primo loco ponuntur. Inter Hieronymiana eos etiam

*Narcissi et
Crescentio-
nis.*

Lamberti.

*Socratis et
Stephani.*

memorat vetustissimum egraphum Epternacense, tacentibus ferme reliquis. — Proxima, seu secunda in Adone annuntiatio est: *Nividano, natalis sanctorum martyrum Valeriani, Macrini et Gordiani*; ubi vides nihil a Nostro mutatum esse, præter ultimum nomen. Eodem modo loquuntur Hieronymiana, nisi quod pleraque *Magrini et Gurdiani* scripserint. Quid de bina hac classe in sinceris monumentis ecclesiasticis supersit, suo loco disquiremus. — Haecenus ductores suos habuit, eosque, eo modo quo explicavimus, secutus est Usuardus, sed postremi duo *martyres Cordubenses* ab eo primum, imo ab eo solo consignati sunt, ex Arabicæ persecutionis messe in Hispania collecta, quam ipse in Galliam retulit, ut jam superius sæpe dictum est. Prioris nomen ab Usuardo mutatum vix dubito, formatumque *Emilianum* ex *Emilla*, qui cum *Hieremia* ab Eulogio refertur lib. 2 Memor. cap. 12. Cur in Romano moderno locum non habent, sed eorum loco *Columba* ex Memor. lib. 3 cap. 10 substituatur, non aliam causam video, quam quod ejus reformatores Galesinium secuti sint, neglectis *Belino, Maurolyeo, Felicio* et aliis, quibus tamen usos eos fuisse satis constat. At enim binos nostros vere Usuardinos esse æque ac ceteros, codices nostri evidenter demonstrant.

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima annuntiatione truncatus est, in secunda purus, deest tertia, purus est in quarta, deest iterum quinta. In sexta deest ultima totius textus vox *decollatorum*.

ULTRAJECT. et LEYDEN. Ex Adone Lamberti elogium amplificavit, hoc modo: *Apud Leodium, beati Lamberti episcopi. Qui dum regiam domum zelo religionis accensus increpasset, et rediens, in ecclesia sua orationi incumberet, a nocentibus inuolenter occisus, aniam caelestis regni perpetuo victurus intravit. Sequuntur reliqua, omnia quæ ad textum spectant.*

ALBERGEN. et DANIC. Idem habent initium; sed de Justino, Narcisso et Crescentione nihil.

CENTULEN. Romæ, sanctorum martyrum *Narcissi et Crescentionis. Corluba, sanctorum Emiliani diaconi, et Jeremia, quorum corpora post abscisionem caput igni tradita sunt. Niveduno, sanctorum martyrum Valeriani, Mahrini et Gordiani. In Britannia, sanctorum Socratis et Stephani. Eodem die, passio sancti Lamberti, Trajectensis ecclesie episcopi.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Leodium, passio beati Lamberti episcopi et martyris. Qui fuit Apricomitis filius, quem sanctus Landoaldus in via Dei induxit, sicque ipse beato Theodoro in episcopatu Trajectensi successit. Sed Ebronii (Ebroini) factione ab episcopatu dejectus, in stabulis canobio per septem annos monachatur. Quem Pippinus tandem in sua sede restituit, et quia ipse zelo religionis accensus, præfatum Pippinum principem increpare ausus sit, quod Alpaidem pellicem, suæ legitimæ Pletrudi superdixerit, a Dodone fratre Alpaidis martyrizatur. In Justino, deinde in Narcisso et Crescentione modice interpolatus est. Sequuntur Cordubenses, tum Nivedunenses et Britanni, pure. In fine: *Et Waslaqio, sancti Eruagindi confessoris. Item sancti Mauricii episcopi et confessoris.**

HAGENOVEN. De Justino, nihil. In Narcisso et Crescentione purus est. Tum de Cordubensibus et Nivedunensibus, satis bene. Desunt Britanni. Tum: *Item Merantii, sanctorum Desiderii episcopi et Reginfriidi martyrum. In monasterio sancti Ruperti in Pinguia, Maguntinæ diocesis, sanctæ Hildegardis sanctimonialis et prophetissæ. Apud Leodium, beati Lamperti episcopi et martyris. etc. De quo jam satis supra diximus. Ipso die, sancti Floscelli martyris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Lamberti episcopi et martyris. Floccelli pueri martyris. Hildegardis virginis. Narcissi et aliorum martyrum.*

CAMBEMEN. S. Mariæ. Item Romæ, beati Justinii presbyteri. Nescio an cetera pura sint.

CODEX BIGOTIAN signatus D. 9. *Ipso die sancti*

Floscelli martyris. Signatur in plerisque codicibus, sed vide ejus elogium infra inter Auctaria GREVENI.

IN VATICAN. num. 5949. Deest ultima annuntiatio *Emiliani et Hieremiæ.*

FLORENTIN. *Festum sacrorum stigmatum Jesu Christi in corpore S. Francisci. Tum STROZZIAN. Ipso die, sancti Steselli (verosimillime legendum Floscelli) martyris egregii.*

CODEX MONTIS SANCTI. *Inventio sanctæ Gebetrudis et Desiderii martyris, Rudunensis episcopi.*

BELNEN. *Natale sancti Floscelli martyris.*

EDITIO LUBECO-COL. In Lamberto ferme similis est ULTRAJECT. etc. Secundo loco de Britannis; dein de Nivedunensibus; quarto de Narcisso et Crescentione; quinto de Cordubensibus; deinde de Justino, ubique satis pure.

BELIN. In quatuor primis non omnino purus, quinto loco subdit: *Eodem die, octava sancti Nicolai confessoris de Tolentino. Eodem die, festum, id est impressio sacrorum Stigmatum Domini nostri Jesu Christi in carne, id est in corpore sancti Francisci, in sacro monte Alverna, de diocesi Aretina. Sequitur de Nivedunensibus et Cordubensibus, pure. In fine autem additur: Ipso die, sancti Floscelli, martyris egregii.*

GREVEN. Longiora habet multorum Sanctorum elogia. *Ipso die, sanctorum Desiderii et Reginfriidi. Passio sancti Floccelli pueri, qui tempore Antonini imperatoris, cum Christianos in tormentis positos confortaret, cum leone in carcerem, ab eo devorandus, missus est, sed ipso orante leo moritur. Eductus e carcere atque in ignem missus, igne extincto, ipse postmodum martyrium suum implevit.*

Tarrasis confessoris, cujus corpus juxta Constantiopolim in spelunca repertum titulo apposito: Hic requiescit corpus sancti Tarrasis confessoris, in urbem primum regiam, deinde Venetias translatum, in monasterio beati Zachariæ quiescit. Leandra virginis. Apud Pinguam in diocesi Maguntinensi, depositio sanctæ memoriæ Hildegardis virginis.

Quæ tempore sancti Bernardi abbatis odorem suæ sanctitatis late sparsit, adeo ut plurimi Romani Pontifices ei scribentes, se et Ecclesiam Romanam orationibus illius commendaverint; cumque Latini sermonis esset ignara, Spiritu sancto docente, omnia quæ scripsit, Latine exceptoribus dictavit. In monte qui dicitur Alverna, prope Assisium, impressio sacrorum Stigmatum in corpus sancti Francisci. Cum enim idem vir Dei, seraphicis tempore quodam desideriorum ardoribus sursum ageretur in Deum, atque in gratioso aspectu Christi crucifixi sibi tam mirabiliter quam familiariter apparentis, excessivam quamdam conciperet letitiam, ac dira

Crucis

Valeriani et soc.

Emiliani et Hieremiæ.

De Lamberto.

Textus contractus.

De Lamberto.

Eruagindi Mauriti.

Desiderii et Reginfriidi.

Hildegardis.

Floscelli.

Floscelli. Hildegardis.

Floscelli.

Stigmatum S. Francisci.

Inventionis Gebetrudis et Desiderii.

Octavæ Nicolai.

De Stigmatibus S. Francisci.

Floscelli.

Desiderii et Reginfriidi. Floscelli.

Tarrasis.

Leandra.

Hildegardis.

De impressione Stigmatum S. Francisci.

Crucis affixio animam ipsius compassionis transfigeret gladio, post archanum cum Christo alioquin, caro ejus crucifixo conformiter insignita (signis videlicet clavorum ex carne surgentibus, in manibus ac pedibus, nec non rubra cicatrice in latere dextro) apparuit.

De Justino.

MOLAN. Post insignissimus fuit, aliis litteris ex Adone inserit: Quem beatus Sixtus ordinavit. Hic beatos Hippolytum et Concordiam, Ireneum et Abundium, et Cyrillam filiam Decii Cæsaris, martyres et alios plurimos sepulturis condidit. De Lamberto multa etiam ex eodem Adone iisdem litteris immisceat. In fine: Ipso die, sancti Precelli martyris egregii. In monte, qui dicitur Alvernæ prope Assisium, impressio sacrorum Stigmatum in

Floscelli.

De Stigmatibus.

corpore beatissimi patris nostri Francisci. Ipso die, elevatio sanctæ Hiltrudis virginis. Tum minoribus litteris, de Hildegarde et Tarrase, ut GREVENUS.

Elevationis Hiltrudis.

Denique: depositio sanctorum confessorum et presbyterorum Justini et Similini: de quibus Gregorius Turonicus. Hactenus editio prima; in aliis editionibus Justinus IV Augusti positus, hoc die omittitur, poniturque primo loco Lambertus cum accessionibus, ut in prima. In fine de Flocello, ut supra. Apud Bingam, sanctæ Hildegardis virginis, quæ tempore sancti Bernardi abbatis, odorem suæ sanctitatis late sparsit. De Stigmatibus sancti Francisci, ut supra, excepta voce nostri. Denique ferme ut in priori: Lætiis, ipso die, elevatio sanctæ Hiltrudis virginis.

Justini et Similini.

Hildegardis.

XIV Kal.

Die 18.

Natalis beati Methodii, Olympi Licie, et postea Tiri episcopi, qui sub Diocletiano in Calcide Græciæ, ut scribit sanctus Hieronimus, martyrio coronatus est. Viennæ, sancti Ferreoli, qui cum esset tribunitiæ potestatis, jussu impiissimi præsidis tentus, et primo crudelissime verberatus, dein gravi catenarum onustus pondere, in teterrimum carcerem trusus est, ac postea martyrii palmam capitis obtruncatione percepit.

Methodii.

Ferreoli.

In textu conveniunt Praten. Herinien. Antverp-Maj. Rosweyd. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Molan. ab antiquorum scribendi modo deflectens, recte posuit *Olympi Licie*; Praten. Antverp-Maj. Munerat. Greven. et alii passim simpliciter *Olympi Licie*; in Herinien. et Rosweyd. nimium sapere voluit amanuensium perspicacia, nam in primo erasum est *pi*, ita ut legatur *olim Licie*; in altero *pi* eum *Licie* connexum est, facitque proinde *olim Plicie*. Nos orthographiam paulo meliorem, saltem communiorem secuti sumus. *Tyri* recte scribunt Herinien. et Molan. nos cum reliquis, ut est in textu. Munerat. post *Episcopi*, addit et *Martyris*. Male legit solus Praten. in *Colcide*, alii omnes in *Calcide*, præter Heriniensem, qui in *Calchide*, et Molan, qui in *Chalcide*. Lego, ut scribit sanctus Hieronimus cum omnibus, excepto codice Praten. et Antverp-Majore, qui τὸ *sanctus*, omittunt. De Hieronimus, dixi alibi. *Ferreoli*, pro *Ferreoli*, mendam est in Antverp-Majore. Munerat. habet, *deinde catenarum onustus*; melius Greven. et Molan. *deinde gravi catenarum*, etc., sed nos cum ceteris *dein*. Sic prædicti Greven. et Molan. post *trusus est*, absolvunt sensum, novumque incipiunt: *Postea vero*, etc. Alii omnes habent ut nos in textu scripsimus.

OBSEVATIO. *Methodius* episcopus, doctor et martyr, scriptis non minus, quam sanetitate et martyrii corona inelytus, multis tum antiquorum, tum recentiorum encomiis celebratur. Inter hos colligit Tillemontius tom. 5 a pag. 466, quidquid ferme alii sparsim posterorum memoriæ reliquerunt. Inter antiquos *Methodium* maxime prædicat Hieronymus de Scriptoribus ecclesiasticis cap. 83, ex quo a Romani parvi auctore (neque enim apud Hieronymianos codices, Bedam, Florum aut Rabanum memoratur) acceptus videtur, his verbis: *Methodii, Olympi Licie et postea Tyri episcopi, qui sub Diocletiano, martyrio coronatus est*. His Ado palæstram duntaxat seu locum martyrii superaddidit, nempe in *Chalcide Græciæ*, quæ inde desumpsit Notkerus, cum ea variatione, quod *Ebacide* posuerit pro *Chalcide*, amanuensis, opinor, vitio. Noster præterea fontem indigitat, unde omnia descripta sunt et plura describi potuere. Bene etiam a Wandelberto laudatur Methodius, hisce versiculis:

Methodii.

Ore, fide antistes, signis et sanguine martyr

Methodius, quartum denuo celebrandus honorat.

De *Ferreolo* quantumvis celebri Viennensi martyre nullus hoc die Martyrologus locutus est ante Adonem. Videtur tamen locum habere in vetustissimo Epternacensi, cujus latereolum ab inenioso librario male habitum censet Florentinus, cum in eo sequenti die referatur. Tu illum ibi consule. Interim ex Adone non nisi paucula extraxit Notkerus, sed ita tamen, ut martyrium Brivatium etiam transferat, quod cum sincerioribus Actis (quæ verosimiliter Adoni ignota fuerunt) non satis cohæret, ut per te dignoscere poteris, si ea consulas quæ olim Surius et non ita pridem inter selecta edidit Ruinartius a pag. 509. Notissima Ferreoli cum Juliano Brivatensi, de quo xxviii Augusti egimus, conjunctio, fecit, ut utriusque res gestas copulaverit Tillemontius tomo 5 a pag. 279, apud quem breviter deductum invenies quidquid in utriusque laudem alibi illustrandum erit. Usuardus noster ex Adonianis encomium suum tam prudenter attemperavit, ut nihil asserat, quod cum citatis Actis non aptissime conveniat. Antiquam de Ferreolo Missam exhibet Missale Gothicum seu potius Gallicanum a Thomasio editum pag. 359.

Ferreoli.

AUCTARIA.

AUCTARIA.

- PULSANEN.** In prima annuntiatione mutilus est, ubi etiam pro *Olympi Lyciæ*, scribit *olim Ciliciæ*. In altera de Ferreolo purus est.
- ANTVERP. MAX-LUBEO. AQUICINCT. VICTORIN. BIGOTIAN.** sub littera P. 5. REG. SUEC. sub num. 130 et **UGHELLIAN.** Omnes in textu satis puri, adiciunt in fine: *Item, sanctorum Trophimi, Oceani et Eustorgii.* De vera horum distinctione et positione vide apographa Hieronymiana apud Florentinum.
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. et DANIC.** Textum etiam satis purum referunt, cui in fine subdunt: *Mediolani, depositio sancti Satiri confessoris, fratris sancti Ambrosii.* Hic in Romano hodierno ponitur die præcedenti. Sequitur: *Item, sanctorum Trophimi, (apud aliquos Trophini) Oceani, et Eustorgii.* Mirum est, in **DANICO** pro *natole*, scribi in principio *Neapoli*.
- CENTULEN.** Natale sancti Methodii Olimpliciæ et postea Tiri episcopi, qui sub Dyocletiano in Calcide Græciæ martyrio coronatus est. Viennæ, sancti Ferreoli martyris.
- BRUXELLEN.** Solus inter omnes ita diem orditur: *Romæ, sancti Martini Papæ et martyris. Qui dum Missam celebraret, Spatarius Olympii missus ad occidendum, et levans ad id gladium, cæcus efficitur. Et post ipse Papa mittitur in exilium. Cujus memoria principaliter agitur iv Idus Novembris, qua die ipse feliciter migravit ad Dominum. Quæ causa fuerit, eum hac die Bruxellis recolendi, hactenus ignoro, nec inquirere operæ pretium existimo. Vide quæ die xvi Septembris diximus occasione versiculi Wandelbertini. Sequitur textus satis purus. Deinde in fine: Mediolani, depositio sancti Eustorgii episcopi, et beati Satiri confessoris, fratris sancti Ambrosii. Item sanctorum Trophimi, Oceani et Sixti.*
- HAGENOVEN.** De Methodio, post episcopi, inserit: *Doctoris egregii et martyris eximii.* In reliquo textu tantum modice interpolatus est. In fine adicit: *Mediolani, depositio sancti Sathiri confessoris, fratris sancti Ambrosii, ejusdem civitatis episcopi. Ipso die, passio sanctorum martyrum Trophimi, Oceani et Eustorgii, et aliorum. Fandela, sanctæ Richardis virginis et imperatricis. In pago Castina, sancti Severii confessoris, viri sanctitate mirabilis et præclari. Vide de his duobus clarius loquentem Castellani in Martyrologio universali pag. 472. Item MOLANUM, infra.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Ferreoli tribuui et martyris. Methodii, episcopi et martyris. Satyri confessoris, fratris beati Ambrosii.
- CODEX D. DU CHEVAL.** signatus B. Addi poterat superioribus, in quibus post textum legitur: *Item sanctorum Trophimi, Oceani et Eustorgii.*
- In **VATICAN.** num. 5949. Sic adicitur: *Nicomediæ, sanctorum Oceani, Xisti et Eustorgii episcopi. Dixi supra de his consulenda esse apographa Hieronymiana. Eustorgius episcopus alio spectat.*
- FLORENTIN.** Item sanctorum martyrum Trophimi (Triphini) Oceani et Eustorgii. Tum **STROZZIAN.** Mediolani, depositio, sancti Satiri confessoris.
- EDITIO LUBEO-COL.** In textu aliquantulum interpolata, subdit: *Mediolani, depositio sancti Satyri confessoris, fratris sancti Ambrosii episcopi. Item Mediolani, natale sancti Eustorgii episcopi et confessoris. Hic corpora sanctorum trium Magorum a Constantinopoli Mediolanum transvexit et multis miraculis clarens in pace quievit. Eodem die, sanctorum Trophimi, Oceani et Eustorgii martyrum. Item viginti quatuor seniorum.*
- BELIN.** Textui subdit: *Eodem die, sancti Eustorgii episcopi et confessoris. Mediolani, depositio sancti Sathiri confessoris.*
- GREVEN.** Viginti quatuor seniorum, quos Apocalypsis Johannis commemorat. Ipso die, secundum catalogum Sanctorum, Victoris et Stephanæ, quæ latine dicitur Corona. Quorum Victor cum esset miles a Cilicia, pro fide Christi, post digitorum evulsionem, camino ignis inclusus, triduo ibi permansit illæsus. Deinde jussu Sebastiani ducis Alexandriæ, post haustum venenum, post oleum fervens, lampades lateribus applicitas, acetum cum calce ori infusum, excruciatum atque excoriatum, capitis abscissione, victoriæ perhennis meruit triumphum. De Stephana require pridie Idus Maii, ubi hos Martyres habet Usuardus. Florentii martyris. Trophimi, Oceani, et Eustorgii martyrum. Apud Mediolanum, sancti Eustorgii episcopi et confessoris. Hic corpora beatorum Magorum, etc., ut proxime supra. Mariani episcopi. Synerii episcopi et confessoris. Mediolani, depositio beati Satyri confessoris, fratris sancti Ambrosii episcopi, qui ejus virtutes elegantè delucidans stilo, in libro quem inscripsit de excessu fratris, dicit eum sacri dona baptismatis, casto corpore et puro corde intemerata servasse. Item beatæ memoriæ Egberti, episcopi Treverensis et confessoris. Beatæ etiam memoriæ Arnulphi fratris ejus, tertii Comitis Hollandiæ, ab impiis innocecenter occisi. Necnon Herlindis virginis, æque sanctæ memoriæ, sororis eorum.
- MOLAN.** Apud Abrincas, depositio sancti Sinerii, ejusdem civitatis episcopi et confessoris. Mediolani, sancti Eustorgii episcopi et confessoris. Mediolani, depositio sancti Satyri confessoris, ac germani præclarissimi Doctoris ac episcopi Ambrosii. Qui in libro, quem de fratris obitu composuit, in ejus laudem ita inter cetera, dixit: *Nihil quidem habui, fratres charissimi, in rebus humanis tanto fratre pretiosius, nihil charius. Vox frequenti mugitu piæ testatur affectum, si forte defecerit cum quo ducere collo arata consuevit. Et ego te, frater, non requiram? Aut possim unquam oblivisci tui, cum quo vitæ hujus semper aratra sustinui? labore enim inferior, sed amore conjunctior. Latus enim meum tuo latere sepiebas; caritate, ut frater; cura, ut pater; sollicitudine, ut senior; reverentia ut junior.* Editiones aliæ de Eustorgio et Satyro eadem habent quæ in prima. Tum sequitur: *Apud Abrincas, depositio sancti Sinerii, etc., etiam ut supra. A Castellano vocatur Senator, apud quem vide ulteriorem ejus notitiam. Deinde: In Germania, monasterio Aude-laha, depositio sanctæ Richardis imperatricis, conjugis Caroli crassi et virginis. Div decima octava, sancti patris Eumenii, episcopi Gortynæ, thaumaturgi. Bergis, gloriosa translatio corporis sanctissimi patris (nostri) Vuineei abbatis.*

XIII Kal.

Die 19.

In Neapoli Campaniæ, natalis sanctorum Januarii Beneventanæ civitatis episcopi, Festi et Proculi diaconorum, Desiderii, Eutici et Acuti, qui post vincula et carceres capite cæsi sunt in civitate Putcolana, sub Diocletiano principe. Item in Palestina, sanctorum martyrum Pelei et Nili episcoporum, qui tempore persecutionis cum plurimis clericis pro Christo igni consumpti sunt. Apud Nuceriam, natalis sanctorum martyrum Felicis et Constantiæ, qui sub Nerone passi sunt. In territorio Lingonicæ civitatis, sancti Sequani presbyteri.

Januarii et
soc.Pelei et
Nili.
Felicis et
Constantiæ.

Ita Praten. Hierinien. Antwerp-Major, Munerat. Greven. et Motan.

VARIA LECTIO. In Neapolim, pro In Neapoli, antiquo sed mendoso scribendi modo est in Hierinensi. Greven. Festi et Procli pro Proculi. Codices passim habent Eutici, ut est in textu; Antwerp-Maj. Euticii. Idem legit, Pelei et Lini; Munerat. Pelei et Julii. Rursus Munerat. ubi codices omnes habent pro Christo, substituit, pro Christi nomine. Ibidem, apud Miceriam, pro apud Nuceriam. Et iterum, Nerone imperatore. Greven. Adoniano modo scripsit Linguonicæ. Et sic Hierinien. eum antiquioribus Martyrologis Sigonis, pro Sequani, quod nomen servavimus, quia in codicibus nostris magis receptum. Antwerp-Maj. et Munerat. vocant Signi. Apud alios etiam legitur Sigoni vel Sigonci. Greven. claritatis causa, parentheses textui interjecit, Sequani (alias Sigonis) sed diversis istis nominibus seu potius variis inflexionibus, unum ubique eundemque indigitari satis certum est.

OBSERVATIO. De prima Martyrum turba, multa hoc die a Baronio in notationibus, plura a Florentinio XII et XIX Septembris disputantur, quæ amplam alibi disserendi materiam suppeditabunt. Summa rerum gestarum et martyrii capita collegit et accurate digessit Tillemontius tomo 5 a pag. 365. Apographa Hieronymiana satis confusa et mutila sunt utroque die jam citato. Beda, post eum Rabanus et item Ado, idem prorsus elogium pro tota classe referunt. Crediderim Bedam ex antiquioribus Aetis (nam qui alia scripsit Joannes Diaconus longe Beda posterior est) encomium suum concinasse. Quæcumque autem Actorum illorum auctoritas sit, inde immortalis Januarii toto orbe Catholico gloria nequaquam obscurari potest, ut ex pluribus monumentis Mss. in eum finem collectis, suo loco ostendetur. Sequor hic Martyrologia. Romanum parvum ita scripsit: Neapoli, Januarii, Sosii, Festi, Desiderii, Proculi, Eutychetis, Acuti. Ubi pro re nostra maxime notandum est, ab illis omnibus atque a Notkero, Adonis etiam contractore, septem martyres connumerari. Usuardus sua quidem omnia ex Beda vel Adone decerpserit, sed cum illi ambo Sosium denuo seorsim recolant XIII Septembris, eum Noster hic ad vitandam repetitionem, prætereundum censuit. Quam viam inierit Baronius, ex hodierno Romano Martyrologio cuique obvium est perspicere. — Pelei, Nili et plurium aliorum memoriam apud Hieronymiana invenio, non in Palæstina, sed Alexandria, de quibus ex Eusebio de Martyribus Palæstinæ, cap. 13 et lib. 8. Hist. cap. 13 fusius agit Florentinius, verum duobus prioribus socium jungens Paternuthium, pro quo apud Notkerum Marcus, alibi Elias irrepsit, qui forte melius diceretur alius, nempe presbyter anonymus, ab Eusebio non expressus. Beda et Rabanus de ipsis non meminere. Romanum parvum brevissime: Et Pelei et Nili; ut plerumque illius auctor in more positum habet. sola martyrum nomina ex Eusebio Rufini extrahere. Ado nihil magnopere addidit, sed sic annuntiationem formavit uti eam ex ipso descripsit Noster, omisso tamen tyranni nomine; nam ubi Ado clare exprimit, qui persecutione Diocletiani, Noster indefinite, qui tempore persecutionis, forte quod αυτονομοστικῶς omnium violentissimam satis intelligi putaverit. — Duos hosce episcopos Tyrannioni, Silvano, Zenobio et anonymis Martyribus Tyriis conjunxit Ado XVIII Februarii; vide quæ ibi diximus. — Circa Felicem et Constantiam magna in Hieronymianis depravatio, in quibus cum bis reponantur, hoc nempe et sequenti die, ita aliis commixti sunt et sexu confusi, ut vix vera nomina, vix certam palestram inveniat Florentinius, cui ipsos tuto adscribat, quamdiu aliis implexi sunt. Unde Noster sua acceperit, non longe quærendum est, eum singula verba ex Adone describat, ut ferme etiam fecit Notkerus. Florus a reliquis omnibus dissentiens, eos die præcedenti sed absque positione, ita annuntiat: Et passio sanctorum Felicis et Constantii, qui passi sunt sub Nerone imperatore. — Qui ultimum locum tenet Sigo, Sequanus, vel Signus pro varia antiquorum nomenclatura, videtur ab Adone ex Hieronymianis extractus, unde in Nostrum et Notkerum totidem verbis transiit. Dubitat Florentinius an unus et idem sit Sigo seu Sigonus et Sequanus; verum si ex hujusmodi diversitate pro multiplicitate argui possit, jam Sanctus ille quadruplex imo et quintuplex esse poterit. Apud laudatum Florum ita idem celebratur his verbis: In territorio Lingonicæ civitatis, monasterio Segestro, depositio sancti Sigonis presbyteri et confessoris. Simili phrasi utantur et alii etiam inter Usuardinos, at vero et in hac parte et in reliquo textu germanam Usuardi lectionem a nobis traditam, manifestissimam est. Nihil de Sequano reperit Surius præter cap. 88, quod male S vocat, Gregorii Turonensis de Gloria Confessorum. Vitam habemus Mss. qualem edidit Mabillio seculo I Benedict. a pagina 263, eum alia paulo contractiori, quæ ambæ suo tempore conferri et illustrari poterunt.

Januarii et
soc.Pelei et
Nili.Felicis et
Constantiæ.

Sequani.

De Eustachio.

Eustathium vel Eustachium hodie canit Wandelbertus, at quo is spectet dicitur alibi.

AUCTARIA.

AUCTARIA.

- ROSWEYD.** Textum satis purum habet, sed in fine adjungit: *Item Turgii episcopi, Pii diaconi cum aliis* CLIV. *Bituricas, Mariani episcopi confessoris.* Vide quæ cum Usuardo diximus ad XIX Augusti.
- PULSANEN.** In prima fere purus est. Subjungit immediate: *Apud Nuceriam, natalis sanctorum martyrum Felicis et Constantiæ.* Desunt reliqua omnia, ut jam sæpius supra.
- ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. et DANIC.** Post *Sequani*, addunt, *abbatis, plurimæ justitiæ presbyteri, Turonis, sancti Eustachii episcopi, magnarum virtutum viri.* Corrigendi hic passim codices, nam verum nomen est *Eustochius*, ut recte **MOLANUS**, infra.
- CENTULEN.** *Neapoli Campaniæ, sanctorum Januarii, Beneventanæ civitatis episcopi, cum Sossio, diacono Mesenate civitatis, et diacono suo Pesto et lectore suo Desiderio, sub iudice Dracontio. In Palestina, sanctorum Pelei et Lini episcoporum, qui cum clericis multis pro confessione Christi, igni consumpti sunt. Apud Nuceriam, sanctorum Felicis et Constantiæ, qui sub Nerone passi sunt. In territorio Linguonensi, sancti Sigoni presbyteri et monachi, qui miræ abstinentiæ sectator extitit.*
- BRUXELLEN.** Incipit: *Romæ, sanctorum martyrum Eustachii, cognomento Placidi et uxoris ejus Theospis, cum filiis Agapito et Theospite. Quorum Actus, peregrinatio atque conversio sub Traiano imperator, mirabiles leguntur. Et quia diis sacrificare noluerunt, in inicio regni Adriani imperatoris in bove æneo, igne succenso, cremati sunt. Jam diximus hos Sanctos a Wandelberto etiam hoc die recoli; in Romano hodierno ponuntur die sequenti, quo etiam ab Adone rejecti sunt, nos de iis cum Usuardo agemus II Novembris. Sequitur textus, sed transpositus. Primo loco est: Apud Micrum, pro Nuceriam, etc. Tum, de Januario et sociis; deinde de Palestinis. Tum interjicitur: Item Theodori martyris. Turonis, sancti Eustachii episcopi, magnarum virtutum viri. In territorio Lingonicæ civitatis, depositio sancti Sequani abbatis, et sancti Sigonis, plurimæ justitiæ presbyteri. Hic clare, sed male, ni fallor, distinctos habes *Sequanum* et *Sigonem*, de quibus jam supra in Observatione satis diximus. In territorio Bituricensi, depositio sancti Mariani confessoris.*
- HAGENOYEN.** In prima et secunda satis purus, subjicit: *Metis, depositio sancti Goerici episcopi et confessoris.* Vide *Surium*. *Item sancti Arnolphi episcopi et confessoris.* An episcopi Vapincensis? Sequitur: *Apud Nuceriam, natalis sanctorum, etc., pure.* Demum de *Sequano* et *Eustochio* Turonensi, ut **ANTVERPIENSIS**, etc., supra.
- AQUICINCT.** In fine: *Item sancti Zenonis martyris.* Infra vocatur *Genonis*.
- VICTORIN. et REG. SUEC.** signatus num. 130. *Item in territorio Biturico, sancti Mariani.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Materni, episcopi et confessoris. Januarii episcopi et martyris cum sociis. Pelei et Nili, episcoporum, qui cum plurimis clericis igne consumpti sunt.*
- In **VATICAN.** num. 5949. Deest *Sequani*.
- UGHELLIAN.** Turonis, sancti Eustachii episcopi, magnarum virtutum viri.
- CODEX D. DU CHEVAL.** sign. B. *Treveris, beati Materni episcopi et confessoris.* Vide XIV Septembris. **CODEX** ejusdem, sign. C. *Item Genonis martyris.* Is forte est, qui ab aliis *Zeno* vocatur. Sub neutra inflexione hic colitur.
- FLORENTIN.** *Sancti Sequatii abbatis...* *Item ibidem sancti Mariani confessoris.*
- BURDEGALEN.** *In territorio Lingonicæ civitatis, sancti Signi presbyteri. Item Beonis martyris.*
- CODEX CASTRI-KAROLI.** *In territorio Lingonicæ civitatis, sancti Signi presbyteri.* Hic patet indicari *Sequanum*, ut in priori.
- BIZUNTICEN.** *Metis, sancti Goerici episcopi et confessoris.* Idem est, qui supra *Goericius* appellatur.
- REMENS. SS.** *Timothei et Apollinaris. In territorio Lingonicæ civitatis, monasterio Segestro, depositio sancti Sigonii presbyteri et monachi.*
- EDITIO LUBECO-COL.** In tribus primis fere pura est; deinde subdit: *Treveris, sancti Mileti episcopi et confessoris. Methis, sancti Goerici episcopi et confessoris. In territorio Lingonicæ civitatis, depositio sancti Sequani abbatis, plurimæ justitiæ presbyteri.* De *Eustochio* Turonensi, ut supra. *Eodem die, sancti Zenonis martyris. Ipso die, commemoratio sancti Materni archiepiscopi et confessoris, apud Tungerim.*
- BELINI** prima editio, penultimo loco interjicit: *Turonis, Eustachii episcopi, magnarum virtutum viri.* Altera editio in fine adhuc subjungit: *Item Genonis martyris.*
- GREVEN.** *Alexandriæ, sanctorum Demetrii, Nicteti et Castoris. Item Zenonis martyris. Metis, sancti Goerici, episcopi et confessoris. Treveris, sancti Mileti episcopi et confessoris. Turonis, sancti Eustachii episcopi et confessoris, magnarum virtutum viri. In Anglia, beati Theodori archiepiscopi Cantuariensis et confessoris. Hic (teste Beda, lib. 4) natus Tarso Ciliciæ, divina et humana litteratura, Latine Græceque instructus, probis moribus et ætate venerandus, cum esset annorum sexaginta sex, a Vitaliano Papa Doruvernensis seu Cantuariensis episcopus consecratus, totius Angliæ ecclesias exemplo et doctrina replens, plenus dierum quievit in pace. Vita exstat apud *Surium*. *Turgi episcopi et confessoris. Eligii episcopi et confessoris. Apud Tungrim, commemoratio sancti Materni episcopi et confessoris.**
- MOLAN.** *Turonis, sancti Eustachii episcopi, magnarum virtutum viri. Treberis, sancti Mileti (Mileti) episcopi. In Anglia, beati Theodori archiepiscopi Cantuariensis et confessoris. Hic natus Tharso, etc., ut GREVEN. nisi quod in fine addatur: Scribit Beda lib. 4 Histor. Anglic. c. 1 et 2, et lib. 5, c. 8. Metis, sancti Goerici episcopi et confessoris, qui cognomento Appo, vitæ sanctitate fuit admirabilis et omnibus sibi commissis amabilis. Editiones aliæ, de Mileto, ut supra. Sequitur: Messanæ in freto Siculo, sanctorum Nicaudri abbatis et sodalium, Gregorii, Petri, Demetrii et Eligii. Qui sub quodam specu solitarii vixere, inediam, sitim, æstum et algorem pro Christo tolerantes, ubi pariter in pace quieverunt. De Eustochio, ut supra. Tum: Die decima nona, sanctorum martyrum Trophimi, Sabbatii et Dorymedontis. Civitate Metis, sancti Goerici episcopi et confessoris. Qui vitæ sanctitate fuit admirabilis, et omnibus sibi commissis amabilis. Apud Castellenum patronus est Canonicarum Spinalensium.*

XII Kal.

Die 20.

In Cizico, natalis sanctorum martyrum Faustæ virginis et Euilasio, sub Maximiano imperatore, quam idem Euilasio, cum esset primus palatii, jussit primo delonestari, suspendi, torqueri, ac quasi lignum secari mediam; sed postea credens et ipse Christum, simul cum Fausta agonizatus est. Civitate Corduba, beati Eulogii presbiteri, ob Christi martyrium decollati. In Phrygia sanctorum Dionysii et Privati.

Faustæ et
Euilasio.

Eulogii.

Dionysii
et Privati.

Soli puri sunt Praten. Antwerp-Maj. Munerat. et Molan.

VARIA LECTIO. Cizico scribunt omnes, excepto Molano, qui Cyzico, sed pessime Antwerp-Maj. Crito vel Erito. Videtur Molanus voluisse Usuardum corrigere, dum pro, *credens et ipse Christum*, legit *credens et ipse in Christum*, nisi ita a Greveno acceperit. Munerat. ante *martyrium*, omisit *Christi*. At Antwerp-Maj. totam phrasim limavit, saltem mutavit, hoc modo: *Eulogii presbiteri pro Christi amore martyrio laureati*. Deinde pro *Phrygia*, ut passim codices scribunt, posuit: *In Africa*. Molan. recte habet *Phrygia*, Munerat. et alii *Frigia*. Sed de hoc alibi satis, dum cum codicibus aliam scribendi normam sumus secuti.

OBSERVATIO. Prima primorum hujus laterculi martyrum memoria, Hieronymianis ignota, apud Bedam reperitur, ubi ex longioribus Actis nonnulla decerpta invenies, quæ creditu difficilia non immerito pronuntiat Tillemontius tomo 5 pag. 160 et 161; præterquam quod alia a Surio, post Metaphrasten vi Februarii, alia a Beda hic, alia rursus a Baronio, qui Euilasio idolorum sacerdotem facit, narrari videantur. Sed hæc nos proprio loco examinabimus. Hic præcipue notandum, Rabano et Adoni ita præluxisse Bedam, ut totam hujus historiam illi transcriberent. Romanum parvum paucis legit: *In Cyzico, Faustæ virginis et Euilasio*. Noster, sive Adonem sive Bedam præ oculis habuerit, ita elogium formavit, ut in textu retulimus, non ut habent codices mediæ notæ, in quibus licet eadem referantur, phrasim tamen plane immutata est. Vide quæ de Cyzico, de virginum tonsione, et aliis eodem spectantibus notavit Baronius et de *Maforte, Maphorte* vel *Mavorte*, muliebri capitis tegumento, Molanus in prima Usuardi editione. Wandelbertus solos hodie Faustam et Euilasio ita memorat:

Faustæ et
Euilasio.*Virgoque bis senum Fausta atque Euilasio ornant.*

De *Eulogio* celeberrimo Cordubensi presbytero et martyre, qui in textu nostro proximus est, solus inter antiquos loquitur Usuardus, quem ex recentioribus inter alios secuti sunt Maurolycus, Felicius, Galesinius; sed cum hic notaverit v *Idus Martii securi percussus*, illuc ipsum retrahendum censuit Baronius, tametsi idem Galesinius asserat: *Hodierno die divinis staturarum horarum officiis ex ecclesiæ Cordubensis usu... celebrari*. At hæc in Actis nostris xi Martii Commentario prævio § 1 ex Scholii Ambrosii Moralis redarguuntur. Recte an secus, lector statuat; mihi certe dubium non est, quin Usuardus qui fere cominus Cordubensia certamina intuitus est, rationem pro eo tempore gravem habuerit, cur eum hoc die potius quam xi Martii collocaret. Reliqua quæ ad *Eulogium* spectant vides in Actis nostris ad prædictum diem xi Martii accurate et diligenter ab Henschenio illustrata. — *Martyres Phrygii*, nisi vehementer fallor, ex Hieronymiano aliquo codice accersiti sunt. Turbata, mutila et confusa nonnulla in illis codicibus hoc et præcedenti die reperiri, nuperrimo indicavimus. Ceterum ex collatis a Florentino variorum codicum Tabulis, *Dionysius et Privatus* e Sinadensium numero facile eruuntur, quidquid corrupta ibi et luxata nomina agnoscamus. Gratissimum erit, si quis de postremis hisce Martyribus monumenta aliqua suggesserit. Cursim denique observandum est, Molanum in prima editione purum, in posterioribus *Eustachium* cum uxore et filiis textui inseruisse, quem Wandelbertus solum pridie cecinerat. Florus de eo meminit i Novembris, Usuardus ii, cujus postremi verba codex Hieriniensis huic diei innexuit, ut in Auctariis mox dicemus.

Eulogii.

Dionysii et
Privati.

AUCTARIA.

HERINIEN. Utut passim integer et sincerus, mire hodie depravatus est. Incipit: *Vigilia sancti Matthæi Apostoli et Evangelistæ*. Sequitur prima textus annuntiatio purissima. At dein inseritur quod jam in Observationes dicebam: *Item temporibus Adriani imperatoris, passio beatorum Eustachii cognomento Placidæ (a Placidis) et uxoris ejus Theospis, cum filiis Agapio et Theospite, quorum miri Actus leguntur*. Deficit præterea in *Eulogio* Cordubensi.

Vigilia Mat-
thæi.De Eusta-
chio et sociis.

ROSWEYD. In textu non omnino purus, in fine subdit: *Vigilia sancti Matthæi Apostoli et Evangelistæ*. Hæc sæpius infra recurrit.

Vigilia Mat-
thæi.

PULSANEN. Incipit: *Vigilia sancti Matthæi Apostoli*. Textus plane truncatus est, nam ex eo solum habet: *In Cizico, natalis sanctorum martyrum Faustæ virginis, etc.*, usque ad *imperatore*; desunt reliqua omnia.

Ejusdem.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. Præcipui sunt eorum numero, quos dixi Usuardi phrasim ex

Beda

- Beda vel Adone commutasse, hoc modo : *In Cizico, sanctorum martyrum Faustæ virginis et Euilasio. Quorum Fausta ab eodem Euilasio decalvata et ad turpitudinem rasa, suspensa est et torta. Deinde cum vellet eam mediam secare, sed carnifices non valerent eam ledere, stupens Euilasio credidit. Qui etiam a Maximiano cum fortiter torqueretur, Fausta capite terebrata, clavis toto corpore confixa, ignita sartagine imposita, cum eodem Euilasio voce de celo vocata transiit. Reliqua textus pura sunt; sed in fine cum pluribus supra et infra adicitur: Item, Vigilia sancti Mathæi Apostoli.*
- Vigiliæ Matthæi.*
- GREVEN. In textu purus, in fine etiam subdit sed tamquam annuntiationem ad textum pertinentem. *Item, Vigilia sancti Mathei Apostoli.*
- De eadem.
- ANTVERP-MAX. LEYDEN. et LOVANIEN. Ita ordiuntur : *Vigilia sancti Mathei Apostoli et Evangelistæ. In ceteris omnibus tres hi codices similes sunt ANTVERPIENSI et MAX-LUBECANO.*
- De eadem.
- ULTRAJECT. In eo a tribus proxime prægressis differt, quod Eulogium omiserit.
- ALBERGEN. et DANIC. *Vigilia sancti Mathei Apostoli. Romæ temporibus Adriani imperatoris, passio beatorum Eustachii cognomento Placidi, et uxoris ejus Theospis, cum filiis Agapio et Theospite, quorum miri Actus leguntur. Sequitur textus, ut in ANTVERP-MAXIMO, etc.*
- Eustachii et soc.*
- CENTULEN. *Vigilia sancti Mathei. In Frigia, sanctorum Dionysii et Privati. In Cizico, sanctorum Faustæ virginis et Euilasio, sub Maximiano imperatore. Erat autem Fausta puella annorum tredecim et Euilasio octogenarius. Corduba, Eulogii presbyteri, ob Christi fidem decollati.*
- Vigiliæ Matthæi.*
- Textus mutilus.
- BRUXELLEN. *Vigilia beati Mathei Apostoli et Evangelistæ. De Fausta et Euilasio multa ex Adone miscet, que purius leges in Auctario MOLANI. Sequitur de Eulogio et Phrygiis, pure. Tum : Elnone monasterio, elevatio corporis sancti Amandi episcopi et confessoris.*
- Vigiliæ Matthæi.*
- HAGENOVEN. De Vigilia, ut supra. In Fausta et Euilasio, etiam Adonem aut Bedam ferme sequitur. In duabus ultimis purus est. Subjungit : *Treveris, sancti Quiriaci presbyteri et confessoris. Vide VI Martii; infra ponitur translatio.*
- Quiriaci.
- AQUICINCT. Penultimo loco interserit : *Elevatio corporis sancti Amandi episcopi.*
- Elevationis Amandi.*
- VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. In fine : *Item Romæ, Euthii vel Eutii (Eustachii) cum uxore et duobus filiis.*
- Eustachii.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Faustæ virginis et martyris. Et Euilasio. Dionysii et Privati.*
- Textus contractus.*
- In VATICAN. num. 5949. Desunt annuntiationes *Eulogii, Dionysii et Privati.*
- Lauri.
- FLORENTIN. *Item sancti Lauri episcopi et confessoris. Laud, opinor, de quo die sequenti.*
- Vigiliæ Matthæi.*
- EDITIO LUBECO-COL. *Vigilia sancti Mathei Apostoli. Romæ, temporibus Adriani imperatoris, passio beatorum Eustachii, etc., ferme ut supra. In Fausta et Euilasio paulo magis interpolata est quam ANTVERP. etc. In duabus ultimis pura est.*
- Eustachii.*
- Sequitur : *Eodem die, sancti Quiriaci Apostoli et martyris. Ipso die, translatio sancti Quiriaci presbyteri et confessoris. Diximus supra ad HAGENOVENSEM Quiriaci hujus natalem recoli die VI Martii. Vide eo die in Actis commentarium historicum; hic melius commemoratur translatio.*
- BELIN. In Fausta et Euilasio similis est ANTVERP. etc. Tum immediate subdit : *Eodem die, sanctorum Eustachii et sociorum ejus. Item eodem die, vigilia sancti Mathei Apostoli et Evangelistæ. In Frigia, sanctorum, etc. Deest Eulogius Cordubensis in editione prima, sed in altera ad finem sic apponitur : Civitate Corduba, beati Eulogii presbyteri.*
- Eustachii.*
- GREVEN. *Florentii episcopi et martyris. Inter multos Florentios, non facile est divinare, quem hic indicatum velit. Quiriaci philosophi et martyris. Item sancti Cuthberti. Ipso die, translatio sancti Quiriaci presbyteri et confessoris. Secundum aliquos hic, Eustachii et sociorum ejus, qui in IV Nonas Novembris habentur. Item sanctæ saemoriæ Gerhardi eremita et confessoris. Hic ut in gestis beatæ Lidwyd virginis refertur, ex diocesi Agrippinensis Colonia ortus, vitæ solitariæ desiderio Egyptum adiit, ibique manna cæli vivens, corpore crosus nimium, vultu vero angelicus, in specu repertus est. Tandem beato in Domino fine quievit, anno Domini MCCCXXVI (in prima editione, 1425.) Cujus animam præfata virgo vidit ab angelis in cælum ferri. Eustachia virginis.*
- Florentii.*
- MOLAN. Post agonizatus est, aliis litteris ex Beda vel Adone textui inserit : *Cum enim eam carnifices serris ledere non valebant, stupens Euilasio, Christo credere cepit. Et hoc ubi imperatori nunciatum est, misit præfectum, qui cum suspensum fortiter torqueret. Qui etiam jussit Faustam nudam et sine mafore flagellatam, incarcerationam, caput terebrari, ac oculos infigi, cui postmodum non solum caput et facies, sed et pectus et totum corpus usque ad tibias clavis impletum est. Post hæc sartagine jussit igniri, sed hæc, psallente illa, refriguit. Inter hæc veniens vox de celo vocavit eos, et sic tradiderunt spiritum. Erat autem Fausta annorum XIII et Euilasio LXXX. In fine, addit : Item eodem die, sanctorum Eustachii et sociorum ejus. Item eodem die, vigilia, etc. Ipso die in cænobio Sonegas, translatio beati Vincentii confessoris et monachi. Agitur de marito sanctæ Waldetrudis, qui alio nomine vocatur Madelgartus. Vide de eo Auctaria ad diem ejus natalem XIV Julii. Hactenus editio prima; aliæ editiones incipiunt ab Eustachio. In fine de Vigilia sancti Matthæi, ut supra. Item de translatione beati Vincentii. Demum : Elnone, elevatio corporis sancti Amandi episcopi et confessoris. Cujus corpus post centum quinquaginta annos a transitu, integrum inventum est, atque de ore ejus, geminis ab inventore dentibus ablatis, stillæ scribuntur fluxisse cruoris. Vide de hac elevatione sermonem Milonis monachi in Actis VI Februarii pagina 891.*
- Quiriaci.*
- Translatio Quiriaci alterius.*
- Eustachii.*
- Vigiliæ Matthæi.*
- Quiriaci.*
- Cuthberti.*
- Translatio Quiriaci.*
- Eustachii, etc.*
- Gerhardi cum elogio.*
- Eustachia*
- De Fausta et Euilasio ex Adone.*
- Eustachii et soc.*
- Vigiliæ Matthæi.*
- Translatio Vincentii.*
- De Elevatione Amandi.*

XI Kal.

Die 21.

Matthæi

Natalis beati Mathei Apostoli et Evangelistæ, qui apud Æthiopiam prædicans, martyrium passus est. Hujus Evangelium Hæbræo sermone conscriptum, ipso revelante, tempore Zenonis imperatoris inventum est. Eodem die via Claudia, vicesimo miliario ab Urbe, passio sancti Alexandri episcopi, qui pro fide Christi, sub Antonino imperatore, vincula, fustes, equuleum, lampades ardentes,

Alexandri

ungularum

ungularum laniationem, bestias ac fornacis flammam superans, tandem gladio vitam adeptus est gloriosam. Item Romæ, sancti Pamphili martyris.

Pamphili.

Consonant: Praten. Herinien. Antwerp-Maj. Rosweyd. Antwerp. et Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Accedunt: Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. et Danic.

VARIA LECTIO. Tota ferme reducit ad descriptionis diversitatem, ut *Mathei*, quo modo omnes scribunt, excepto Molano, qui recte *Matthæi*. Rosweyd. habet *Ethiopiæ*, Belin. et plerique alii *Ethiopiæ*, nos cum Pratensi et Heriniensi; et sic in *Hebræo*, etc. Belinus pro *laniationem*, habet *lucratione*, et Rosweyd. *exuperans*, pro *superans*.

OBSERVATIO. Vetusissimam Apostoli et Evangelistæ *Matthæi* in Fastis sacris memoriam, præter antiqua alia monumenta, probant Martyrologia omnia. Et in Hieronymianis quidem diversis quatuor diebus, videlicet I et VI Maii. et rursus VII Octobris. Hodie vero in iisdem ita legitur: *Et in Persida, civitate Tarscum (vel Tarrum,) natalis sancti Mathei Apostoli et Evangelistæ.* Epternacense prudentius locum non exprimit. Beda simplicius posuit: *Natalis sancti Matthæi Apostoli et Evangelistæ.* At Florus adjecit, in *Persida*, imo et, in *civitate Tharim*; Rabanus, in *Æthiopia*, paucula ex vulgatis Actis subjiciens; Romanum parvum, brevissime: *Matthæi Apostoli.* Nec multa in Festivitatibus Apostolorum suggestit Ado, ex Hieronymo potissimum, imo ferme ex eo solo delibans, quæ a Nostro satis nitide contracta sunt. Notkerus solito parcior, satis frigide addit: *cujus passionis historia circumquaque frequentatur.* Nos de historia illa et consimilibus pluribus passim repudiatis, alibi disseremus, uti et de martyrii loco multipliciter controverso, de translationibus reliquiarum aliisque huc spectantibus, quæ prælibata inveniuntur in Notationibus Baronii, in Florentini prævio ad Martyrologium indiculo pag. 158 et 159, ac in Notis hujus diei; et recentius a Tillemontio tomo I in serie Apostolorum. Videri etiam possunt Castellani annotatiuncula ad Martyrologium universale, hoc die. Wandelbertus hoc modo cecinit:

*Deservit Christo mundi qui lucra vocante,
Undecimum Matthæus Evangelico ore sacravit.*

Alexandri episcopi nullus hodie Martyrologus præter unum Adonem meminit, apud quem XXVI Novembris longo elogio exornatur. Ibi Romanum parvum de eo ita memorat: *Et beati Alexandri episcopi et martyris, passi XI Kalend. Octobris, a Papa Damaso VI Kalend. Decembris translatus, quando festivitatem ei dicavit.* Ex Adoniana historia huc retulit Usuardus, quæ in elogio nostro paucis sed eleganter complexus est. Notavit Baronius, *constare, hunc omnino esse diversum ab Alexandro Papa. Cujus autem fuerit civitatis episcopus, inquit, nondum invenimus.* Neque nobis hæcenus lucis aliquid affulsit, unde de episcopali ejus sede quidquam definire possimus, quod cum Actis ipsius diligentius suo loco examinabitur. — Postremum locum hic occupat *Pamphilus martyr Romæ*, nulla alia distinctionis nota aut caractere vestitus. Asserit Baronius, *Usuardo ad stipulare vetera Mss.* Verum quæ aut qualia ea sint, nusquam indicat, forte quod solum citata invenerit apud Galesinium, in iis appellandis satis liberalem. Ego me fateor mirari vehementer hunc Pamphilum ab Usuardo adjunctum, cujus antiquiorum aut æqualium nullus mentionem faciat; cum alibi notaverim raro Sanctum quempiam apud Usuardum reperiri (Cordubenses excipio et populares Gallos) cujus apud alios vestigia saltem aliqua non occurrant. Nihilominus vere ab ipso hac die recoili ex codicibus nostris omnibus indubitatum est.

AUCTARIA.

PULSANEN. Purus est usque ad *Alexandri episcopi* inclusive, desunt reliqua omnia.

Textus contractus.

CENTULEN. *Natalis beati Mathei Apostoli et Evangelistæ, qui primus in Judæa Evangelium Christi Hebræo sermone conscripsit, post vero Ethiopiam prædicans, martyrium passus est. Eodem die, sancti Alexandri martyris, quem Papa Damasus condigne sepelivit. Romæ, sancti Pamphili martyris.* Sic passim textum contrahit.

De Matthæo.

BRUXELLEN. *Natale beati Mathei Apostoli et Evangelistæ, qui ex publicano a Christo electus, primum quidem in Judæa evangelisavit, postmodum in Macedonia et Ethiopiam prædicans, martyrium passus est in Persida. Hujus Evangelium, etc., pure. Ipso die, Romæ via Claudia, vicesimo ab urbe miliario, passio sancti Alexandri Papæ.* Errat, nam Alexander Papa colitur III Maii, ut ibi diximus. Sequuntur textus reliqua, satis pure, quibus subjungitur in eadem falsa hypothesis: *Hic aquam aspersionis cum sale benedici, et ut oblatio*

Alexandri Papæ.

altaris in azimo feret, et ut vino aqua misceretur ad designandam Christi et Ecclesiæ unionem, constituit. Et in Canone Missæ addidit: Qui pridie quam pateretur. In Pamphilo purus est. Tum: Et Trancinis, sancti Gerolphi martyris. Et translatio corporis sancti Landelini confessoris. Quem sanctus Authbertus ad Christum convertit. Et ipse conversus, monasteria Alne super Sambrem et Lobienese fundavit.

Gerolphi.

Translatio-
nis Lande-
lini.

HAGENOYEN. *Natale beati Mathei Apostoli et Evangelistæ. Quem Dominus de thelonia vocavit et suum Apostolum fecit. Qui Domino magnum convivium in domo sua fecit. Hic postquam ad Dominum venit, illum non reliquit nec ad publica negotia resedit. Hic in multis secretis erat Domini cum aliis Apostolis. Dominum vidit resurrexisse a mortuis, et in celum eum ascendere, et Spiritum sanctum cum aliis recepit. Hic prius in Judæa prædicans, lingua Hebræica primus scripsit Evangelium. Articulum adjecit Symbulo. Postea in Mir-*

Multo de
Matthæo.

- midonea prædicans, cæcatus est et per Andream Apostolum illuminatus. Tunc descendit in Etyopiam verbum Dei prædicare, ubi sibi Turoes et Arfaxat magi volde erant infesti. Ubi post suscitationem filii regis, civitatem et patriam pro magna parte convertit, ecclesias plures ædificavit, presbyteros et episcopos ac alios clericos ordinavit, filiam regis Epigeniam sacro velamine consecravit, quam quia Hircatus post regem Eglyppum sponsam habere (cogitasset,) Apostolum Mattheum post Missarum sollemnia, gladio a tergo percuti fecit et martyrem Christi consecravit. Hujus Evangelium, etc. Item, sancti Laudelini martyris. Sed hic codex Landelinum cum aliis ex confessore martyrem facit, cum tamen ubique de eodem sancti Autberti Camera-censis episcopi discipulo agatur, quem Auctaria nostra et Martyrologium Romanum memorant xv Junii, quo die vita ejus illustrata est. Item, beati Laudi episcopi et confessoris. In Alexandro et Pamphilo, fere purus est.*
- LAUDELINI.** *Laudelini martyris. Sed hic codex Landelinum cum aliis ex confessore martyrem facit, cum tamen ubique de eodem sancti Autberti Camera-censis episcopi discipulo agatur, quem Auctaria nostra et Martyrologium Romanum memorant xv Junii, quo die vita ejus illustrata est. Item, beati Laudi episcopi et confessoris. In Alexandro et Pamphilo, fere purus est.*
- LAUDI.** *beati Laudi episcopi et confessoris. In Alexandro et Pamphilo, fere purus est.*
- CASTORIS.** *AQUICINCT. in fine. Civitate Attensi (Aptensi), natalis beati Castoris episcopi et confessoris.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Matthæi Apostoli et Evangelistæ. Alexandri episcopi et martyris, qui multa sustinuit tormenta.*
- DEDICATIONIS ALTARIS.** *CISTERCIEN. S. Benigni. Dedicatio altaris sancti Eustadii et sanctæ Paschasie.*
- LAUDI.** *REGINÆ SUEC. signatus num. 428. Rotomago, sancti Laudi episcopi. Melius appellandus est, Lauto, Gallice brevius Lo.*
- CASTORIS.** *CODEX D. LE MARE signatus A, nisi fallor: In civitate Attensi, natalis beati Castoris, episcopi et confessoris.*
- VINCENTII.** *In VATICAN. sub nota num. 5919. Desunt annuntiationes duæ ultimæ. Adjicitur autem: Eodem die, sancti Vincentii martyris. De quo Vincentio loquatur nescio, nisi id velit, quod in BIZANTICENSI legitur xxiii Septembris.*
- LAUDI.** *ALTEMS. Item sancti Laudi episcopi. In Britannia, sanctæ Weriburgæ virginis. Vide die III Februarii.*
- CASTORIS.** *CAUDIACEN. Civitate Actensi, natalis beati Castoris episcopi et confessoris. Superius legebat aliquis, civitate Attensi, GREVENUS infra, habet Castoris episcopi Atheniensis; sed scribendum civitate*
- Aptensi. Vide de eodem Sancto nonnulla alia in Martyrologio Castellani.*
- EDITIO. LUBEC-COL.** *Apud Ethiopiam, civitate Nabader, natalis beati Mathei Apostoli et Evangelistæ, qui et Levi. Primus in Judæa Evangelium Christi Hebreo sermone conscripsit, quod postea apud Ethiopiam prædicans, martyrium a rege Hircano passus est. Et licet per aliquod tempus Evangelium hoc occultatum fuerat, divino tamen nutu, ipso Apostolo revelante, tempore Zenonis imperatoris inventum est. In Alexandro tantillum interpolata, in Pamphilo pura est. Sequitur: Eodem die, in territorio civitatis Constanciæ, sancti Laudonis episcopi et confessoris. In pago Trecassino, sanctæ Mauræ. Additur in fine τὸ civitatis, sed quod ad rem non facit; forte legere voluit virginis.*
- GREVEN.** *Laudelini martyris. Vide dicta in HAGENYOEN. Geronis martyris. In Flandria, Gerulphi pueri et martyris. In Normannia inferiori, civitate Constantiensi, beati Laudi episcopi et confessoris. Hic superna dispositione, cum esset annorum duodecim, in episcopum assumptus, verbo, vita et miraculis præfatam illustrans ecclesiam, beato fine quiviit. Castoris episcopi Atheniensis et confessoris. Vide CAUDIACENSEM. Item Victoris. Gremari abbatis. In pago Trecassino, sanctæ Mauræ virginis.*
- MOLAN.** *De Alexandro, post gloriosam, aliis litteris textui inserit: Cui Papa Damasus condignam faciens cryptam, illuc eum sexto Kalendas Decembris transposuit, quando et festivitatem ei indixit, ubi et ejus passio annotata est. Vide Adonem in Observatione citatum. In fine subjungit: Apud Constantias inferioris Normanniæ, beati Laudi, primi præfatæ urbis episcopi, cujus vita miraculis floruit, et mors ipsius nihilominus pretiosa in conspectu Domini fuit. Passio sancti Gerulphi martyris. De Alexandro eadem habent posteriores editiones in textu, quæ jam diximus. In fine item de Laudo similiter. Tum: Truncinii juxta Gandavum, passio sancti Gerulphi. Die vigesima prima, sancti Apostoli Codrati in Magnesia. Crispinii, elevationis et remotio corporis beatissimi patris Laudelini, ab Odone Cameracensi episcopo. Recte hic de Laudelino, patre seu abbate et confessore agitur, et non de depositione, sed de elevatione, etc.*

X Kal.

Die 22.

Mauritii et
500.Emme-
ramni.Florentii.
Sivani.

In Galliis civitate Seduno, loco Acauno, natalis sanctorum martyrum Thebeorum Mauricii, Exuperii, Candidi, Victoris, Innocentii, Vitalis cum sociis suis sex millibus quingentis, qui sub Maximiano passi pro Christo, gloriosissime coronati sunt. Apud Beuariam, sancti Emmerammi episcopi et martyris. Hic crimen stupri a quodam commissum, sibi causa Christi imputari suasit, ac proinde mortis discrimen patienter pertulit. In pago Pictavensi, sancti Florentii presbiteri et confessoris. Item, sancti Silvani confessoris, in territorio Bituricensi.

Ita habent Praten. Herinien. Antverp-Maj. Rosweyd. Muerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Reliqui Acauno, cum antiquioribus nostris codicibus Praten. et Herinien; et quia ita legunt Acta Eucheriana et veteres alii. Non tamen facile sociorum numerum ex codicibus iisdem aut aliis definias, utpote quem Acta ipsa non exprimunt, licet solitas legionis copias ex communiori opinione declarent, quos intra terminos etiam hæsit Viennensis. Primus numerum 6666 determinasse videtur Florus, qui et in plerisque codicibus nostris legitur, nempe in Herinien. Rosweyd. Greven. Molan. et mediæ notæ ferme omnibus. Ego cum existimem Florum illum ab Usuardo numquam visum, sic facile credo aliam ab ipso initam rationem, quæ in Pratensi, Antverp-Maj. et

Munerato

Munerato remanserit, qualem in textu secuti sumus, ut fortasse vero calculo proximiorum, quem malleus indeterminatum relinquere. Puto Usuardum scripsisse *Beuvariam*, pro qua alii *Beiovariam*, alii *Bannariam*, alii *Bavariam*; pressius Rosweyd. *Ratispona*. In nomine Sancti, mirabilis diversitas. In Prateasi, *Himmerani*; in Herinien. *Amtrani*; in Antwerp-Maj. et Munerat. *Avitramni*; Molan. *Emerani*; alii aliter. Liceat mihi pro textu seligere quod maxime ad verum accedit ex Rosweyd. et Greven. *Emmeramni*, pro *Emmeramni*. Male legit Praten. *crimen stupri a quodam commisso*; paulo melius Herinien. *commissi*; alii optime *commissum*. Rosweyd. Munerat. Greven. et Molan. contra antiquiores, in fine legunt: *In territorio Bituricensi, sancti Silvani, etc.*

OBSERVATIO. Inclytissimæ legionis *Thebææ* martyrium tot antiquissimis et indubitatis monumentis firmatum et stabilitum est, ut satis mirari nequeam ministelli cujusdam Anglo-Sabaudici temeritatem, qui agmen illud sacrosanctum audaci ore arroderere ausus fuerit. Erit tempus, quo hypercriticam ejus dissertationem, Anglice et Gallice editam, favente Deo convellamus, nisi eam, licet numquam visam, prævie satis obtriverit Tillemontius tomo 4 a pag. 421, et alii plures, cetera satis critici et in eruenda veritate historica peritissimi. Porro monumenta, quæ dicebam, Martyrologiis nostris nituntur potissimum, et egregiis illis, imo venerandis sancti Eucherii Lugdunensis Actis, a Chiffletio nostro primum, deinde a Ruinartio inter selecta editis et illustratis a pag. 285; quibus non video quid hactenus tantopere detraxerint Dubourdæana sophismata. De exacto martyrum illorum numero, ut nihil certo tradunt laudata Aeta, ita neque hic quidquam lubet statuere. Ceterum in apographis Hieronymianis ita celebrantur: *In Gallia, civitate Sedunis, natalis sanctorum Mauricii, Exuperii, Candidi, Victoris, Innocentii, Vitalis cum sociis suis v cto d et octoginta quinque*, Bedæ exempla manuscripta in numero conformia non sunt. Si Bedam in Rabano quærimus, sic verosimiliter scripsisse dicendus est: *Sanctorum martyrum Thebæorum, Mauricii, Candidi, Exuperii*, quæ nomina in Actis exprimentur. In aliquo codice additur, *Victoris*, et hoc etiam recte; in altero socii anonymi recensentur *sexies mille et octoginta quinque*. Florus rotundius pro antiquarum Romanarum legionum censu: *Cum sociis, quorum omnium numerus 6666*. Romanum parvum prudenter et vere pronuntiat: *Mauritii cum sociis, qui Thebæi fuisse referuntur, sub Maximiano passi*. Nec distinctius martyrum numerum expressit Ado, utpote quem in Eucherio, ex ejus sincerissimis Actis partem potissimam in suum Martyrologium retulit; quem, inquam, in Eucherio omnino non reperit. Paucis elogium suum ex Adone Noster exequitur, variante in codicibus præfato martyrum numero, ut supra abunde ostendimus. Est igitur veterum Martyrologorum omnium, etiam Waddelberti et Notkeri, constantissima pro Thebæorum nostrorum martyrio sententia. Nec prætereunda est auctoritas Missalis Gothici sen Gallicani veteris, quod nongentis annis vestustius, ut testatur illustris editor Thomasius, postea S. R. E. Cardinalis, pag. 373. Missam exhibet, in qua *sex millium sexcentorum*, imo *Thebæorum exercitus* præclarissima exstat memoria. Hi sunt de Thebæis et Emmeranno Wandelberti versiculi:

Mauritii et soc.

*Mauritius denum sociu legione coronat,
Effuso mortem pariter quæ sanguine vicit.
Emmeranus eum socio comitatur honore,
Quem gens insignis Britannia voce reposit.*

De Emmeranno vel Emmeranno, soli meminere Rabanus et Wandelbertus. Apud hunc nomen invenire potuit Usuardus, sed mihi verosimilius est, aliunde vitam nactum, ex qua nomen desumpserit, satis crude *stuprum ab alio commissum, sibi imputari suasisse* commemorans, quod in Romano Baronius phrasi paulo moderatori censuit exprimentum. Rei totius veritas ex Actis ejus a variis editis, suo tempore illustrabitur, quando et Wandelberti versiculus exequitur:

Emmeramni.

Quem gens insignis Britannia voce reposit.

Florentius Pictavensis, et *Silvanus Bituricensis* a nemine ante Usuardum in Tabulis sacris consignati sunt, quod in popularibus Sanctis ei satis familiare est. Primi Acta cum aliis sancti *Floriani* Florentii, connexa, ex parte a Cointio publicata sunt ad annuo dccciv a num. 13. An quæ Mss. habemus, quatuor partibus distincta, tam sint incertæ fidei, quam contendat recentior aliquis, postea videbitur. De *Silvano* nihil proditum sciopræter ea quæ Labbeus suggerit tomo 2 Bibliothecæ Mss. a pag. 444. *Silvanus*.

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima satis purus, subjungit: *Item sancti Silvani confessoris cum sociis suis*. Desunt reliqua omnia.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. In Galliis civitate *Seduno, seu Octodero Valense, loco Aganno, etc.* Numerum ponunt 6666, ut omnes mediæ notæ, et annuntiationem concludunt: *Passi pro Christo, gloriosa passione mundum illustrarunt; quemadmodum bodie legit Martyrologium Romanum*. Sequitur: *In pago Pictavensi, sancti Florentii presbyteri et confessoris. In territorio civitatis Constantiæ, sancti Laudonis episcopi*. Desunt alia quæ ad textum spectant. *Laudus* vel potius, ut

supra notavimus, *Laudus* colitur die præcedenti, ubi et ab aliis *Laudus* appellatur.

ANTVERP-MAX. Legit 6660. Habet eandem clausulam: *Passi, etc.* De Florentio scribit *episcopi*. Tum de *Laudone*, ut proxime diximus, Demum in fine: *Apud Bojovariam, sancti Emmeramini, episcopi et martyris*.

ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. et DANIC. Cum prioribus ferme conveniunt. Scribunt 6666. De Florentio, cum textu legunt *presbyteri*. In scribendo *Emmeramni* nomine plurimum variant, ut de aliis etiam dictum est.

ALBERGEN. Deficit cum ANTVERP. et MAX-LUBEC.

Silvani cum soc.

De Thebæis.

Laudonis.

- LUBEC.** in annuntiatione *Emmeramni*; in omnibus autem deest *Silvanus Bituricensis*.
- CENTULEN.** In Gallis territorio *Sedunensi*, loco *Agauno*, natalis sanctorum *mar tyrum Thebeorum, Mauricii, Exuperii, Caudidi, Vitalis, Innocentii et Victoris*, ac sociorum eorumdem, quorum summa est sex milia, sexcenti sexaginta sex viri, qui sub *Maximiano imperatore* passi pro *Christo*, gloriosissime coronati sunt. *Antiodoro*, adventus et exceptio corporis *sancti Germani episcopi et confessoris*, ab Italia. In *Bavaria*, *sancti Homerani martyris*. Eodem die, translatio *sancti Joannis Reomensis*.
- BRUXELLEN.** In prima utrumque purus, secundo loco habet de *Silvano*; sed, cum sociis suis. Tum: Apud *Radisponam civitatem Bavariæ*, passio *beati Hemmeranni vel Anteani episcopi et martyris*. Qui crimen stupri a quodam commissum, sibi innocenti pro *Christo* imputari permisit, etc. In territorio civitatis *Constantiæ*, *sancti Laudonis episcopi*. In pago *Pictavensi*, *sancti Florentii episcopi et confessoris*. Lege cum textu *presbyteri*.
- IIAGENOVEN.** Multa de *Thebæis* martyribus collegit, quæ apocrypha credimus. Tum, de *Silvano*. Deinde de *Florentio*, satis pure. Sequitur, de *Laudone*, ut supra. En modo aliqua de *Emmeramno*: Apud *Petivariam Ratisponam civitatem Almaniæ*, *sancti Emmeramni episcopi et martyris*. Qui natus erat ex *Aquitania* de civitate *Tholosæ*, qui a juventute sua mundum despexit et *Christo* adhesit, litterarumque studium adeptus est, et summum sacerdotium adeptus est. Erat namque ille verus *Dei* cultor. Post hoc reliquit patriam, et omnia quæ habuit, ut *Hunis* (et aliis gentibus) pagani verbum *Dei* prædicaret. Et ingressus *Germaniam*, quam *Deado* vir alacri ingenio et strenuus in armis regebat; in cuius provincia ipso iubente, prædicavit tres annos. Eo tempore filia ducis stuprum commisit, quod illa cum fornicatore sibi confessa est. Quibus ille penitentiam injungens, sibi illud imponi fecit, etc.
- AQUICINCT.** S. *Emmeramnum* non appellat episcopum, et post tō martyris, sic prosequitur: *Hic crimen stupri a quodam commissum, sibi causa Christi imputari patitur, ac proinde mortis discrimen patienter pertulit*. Præter ea quæ superius notata sunt, ne excidat *Cointius*, multa diligenter inquirens ad annum sexcentimum quadragessimum nonum, a pag. 243 ad 256.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Muriti (Mauritii) et sociorum ejus. Salabergæ abbatissæ. Lutrudis virginis. Emmeramni episcopi et martyris. Florentii episcopi et confessoris*.
- CODEX D. DU CHEVAL.** sign. B. In territorio civitatis *Constantiæ*, *sancti Laudonis episcopi*.
- In **VATICAN.** signato num. 5949. Nihil est de *Emmeramno*, *Florentio* et *Silvano*.
- UQUELIAN.** Caret etiam *Emmeramno* et *Silvano*. Adjeit: In territorio civitatis *Constantiæ*, *sancti Laudi episcopi*.
- ALTEMP.** Pro *Emmeramni*, scribit *Hautramni. Constantiæ, sancti Laudi episcopi*.
- FLORENTIN.** In territorio civitatis *Constantiæ*, *sanctis Laudonis episcopi et confessoris*.
- LUXOVIAN.** *Lugduno Clavato, sanctæ Salabergæ, Christi famulæ, quæ mater extitit trecentarum sanctimonialium, ad cuius polyandrium (intellige sepulchrum) claræ post obitum patuerunt virtutes*.
- CAUDIACEN.** *Sancti Lautoni episcopi et confessoris*. Idem est, qui aliis *Lundo, Lando, Laudus*, etc., *Gallice Lo*, ut diximus.
- REMENS.** S. *Timothei et Apollinoris. Antissiodori, adventus et exceptio corporis ab Italia, sancti Germani ejusdem civitatis episcopi*.
- EDITIO LUBECO-COL.** In prima satis pura, subdit: *Item ibidem loco Agauno, beati Victoris veterani, qui post stragem beatorum Thebeorum, ibidem a persecutoribus interemptus est, et sanctis martyribus sociatus. Ratisponæ, sancti Emmeramni episcopi et confessoris. De Florentio, bene. Apud Bavariam provinciam, natale sancti Haytramii, episcopi et confessoris. An non repetitio? In pago Tornodorensi, beati Joannis abbatis. De Silvano, ut supra. Eodem die, sanctæ Lutrudis virginis*.
- BELIN.** In prima legit etiam 6666. Et habet clausulam, ut supra. Sequitur de *Florentio*, ut **VANTVERP-MAX.** Tum, de *Laudone*, etc. In *Silvano* nonnihil mutilatus est. Apud *Beuvariam, sancti Antrani, etc. Huic crimen stupri imputatum est, ac proinde mortis discrimen, etc.*
- GREVEN.** *Laudone, Romarici ac sociorum ejus quingentorum octoginta quinque. Platonis martyris. Victoris martyris. Qui cum Agaunenses martyres beatificaret, felicem se dicendo, si cum illis fuisset occisus, mox ab eisdem illorum carnificibus trucidatus est. Secundum aliquos hic, Janti presbyteri et martyris, socii beati Dionisii; secundum alios vero Nonis Augusti. Hic cum in Galliam, causa prædicationis venisset, tentus ac decollatus est, statimque corpus truncum, caput in manus sumens, miliario fere uno deportavit, in locum ubi quiescere elegerat. Secundum Catalogum Sanctorum hic, Sanctini episcopi Meldensis et confessoris, discipuli beati Dionysii Parisiorum episcopi et martyris. Item Silvani, episcopi Nazareth et confessoris, magnæ sanctitatis viri, beato Hieronymo familiarissimi, ut patet ex gestis ejusdem. In eremo Scythi, sancti Silvani abbatis et confessoris. In pago Tornodorensi, beati Joannis abbatis. Lutrudis virginis. Ipso die, sanctæ Salabergæ viduæ, abbatissæ. Quæ in suburbano Leuchorum, nobilibus orta parentibus, cum oculorum lumen amissum, beati Eustasii abbatis interventu recuperasset, defuncto viro, cui jussu Dagoberti regis nupsit, primum in suburbio Linguonensi, hereditate vixit paterna, deinde Lugduni, (Clavati, Gallice Laon) constructo monasterio trecentis ferme adunatis famulabus Christi præsidens, vita et miraculis clara quævit.*
- MOLAN.** In textu aliis litteris post coronati sunt, ex *Adone* miscet: *Victor vero martyr, nec legionis ejusdem fuit, neque miles, sed emerite jam militiæ veteranus. Hic cum iter agens incidisset in hos, qui passim epulabantur læti martyrum spoliis, atque ab his ad convescendum invitatus, prolatam ab exultantibus per ordinem causam cognovisset, detestatus convivas fugiebat. Qui mox ab eis captus et jugalatus est, ac ceteris martyribus honore conjunctus est. At vero beatissimorum martyrum corpora, post multos passionis annos, S. Theodoro episcopo revelantur, et in honore eorum basilica honeste componitur. In fine habet de *Laudone*, ut jam sæpe superius. Tum: *Civitate Lauduno Clavato, depositio sanctæ Salabergæ abbatissæ, quæ in lege divina erudita, vigiliis et orationibus assidue vacans, virtutum et miraculorum gratia illustrem conversationem duxit. In pago Tornodorensi, beati Joannis abbatis. Denique typis minoribus: Corbeix, Lutrudis virginis sanctimonialis. Editiones aliæ de Victore nonnulla contrahunt, sed de Emmeramno addunt, quod et prima litteris Italicis insertum habet: Cui singulariter omnia membra abscisa sunt. Præterea hæc editiones annuntiationem truncant et variant, rursus litteris Italicis sic legentes: Huic crimen stupri imputatum**

putatum est. Deinde caractere Romano, seu *bergæ*, etc., ut supra. De Laudo vel Laudone, proprio textus: *ac proinde mortis*, etc. In fine: agunt hæ editiones die præcedenti, uti et plures *Civitate Lauduno Clavato, depositio sanctæ Sala-* alii codices. *In pago Toruodorensi*, etc.

IX Kal.

Die 23.

In Campania, natalis beati Sosii diaconi Messenatæ civitatis. Illic cum tempore quodam Evangelium legeret in ecclesia præfatæ civitatis, præsentem episcopum Sosii. Januario, vidit subito idem episcopus de capite ejus flammam exurgere, et pronuntiavit, eum martyrem futurum. Et post non multos dies, cum esset annorum triginta, martyrium cum eodem episcopo capitis obtruncatione suscepit. Eodem die, sanctæ Teclæ virginis de Iconio civitate, quæ in confessione Christi ignem Theclæ. ac bestias devicit, et post multa certamina ad doctrinam multorum veniens Seleuciam, requievit in pace. In territorio civitatis Constantiæ, sancti Paterni episcopi Paterni. et confessoris.

Conveniunt Praten. Herinien. Antverp-Maj. Rosweyd. Greven. et Molan. Quibus accedunt Antverpien-Max. Leyden. et Lovanien.

VARIA LECTIO. Sancti Sosii, pro beati, scripsit Heriniensis. Antverp-Maj. habet *Sossii*. Locus varie scribitur. Optime Rosweyd. et Molan. *Mesenata*, male Herinien. *Messerata*. Praten. Antverp-Maj. et Greven. eo modo, quo in textu reliquimus. Rosweyd. pro *flammam exurgere*, legit *ascendere*. In Praten. et Antverp-Majore est *Theclæ*. Alii omnes simplicius, *Teclæ*. De *dyacono*, *Yconio* et hujusmodi nævis, non loquor. *Seleuciam* scribit Pratensis, sed alii passim et melius, ut est in textu. In fine notabilior variatio utpote cum Pratensis et soliti duo asseclæ Antverp-Maj. ut Rosweyd. ab omnibus aliis dissentientes, legant: *In territorio civitatis Abrincæ*, ceteri nullo excepto: *In territorio civitatis Constantiæ*, quod omnino servandum putavimus. Vide infra in Observatione. Sed nota, Castellanium, cetera Pratensis codicis accurratissimum inspectorem hanc a Molani editione diversitatem inter alias non indicasse.

OBSERVATIO. De Sosio celebri Miseno diacono jam abunde locuti sumus ad XIX Septembris, Sosii. quando de Januario actum est, neque ibi dicta, hic repetenda sunt. Beda, Rabanus, et Ado, idem habent elogium, ex quo Noster compendium suum eleganter contraxit. Romanum parvum etiam cum aliis *Sosium* hoc die, secundo annuntiat: *Mesenathæ, Sosii diaconi, annorum xxx martyris*. Notkerus solum posuit: *Sosii diaconi, de quo XIII Kalend. Octobris invenies*. Wandelbertus tertio versiculo, sic eum laudat:

Levita et Sosius merito splendescit honore.

Clarissimam virginem, et, si ita vis, inter virgines protomartyrem, *Theclum* celebrant Martyrologia omnia, et quidem diebus variis Hieronymiana, ut diligenter in hodiernis aliorumque dierum ibi citatorum notationibus advertit Florentinus; sive ubique eadem illa Apostoli discipula, sive forte alia (ut plures fuerunt ejus virtutum æmulæ) memorentur. Nullum Hieronymianum apographum simplicius loquitur, quam vetustissimum Epternacense, in quo solum legitur: *In Oriente, Theclæ*. Florentinii textus paulo amplior est: *In Seleucia, natalis Theclæ virginis, quæ Romæ igne deposita evasit*. Beda ex eo Rabanus breve sed satis nitidum elogium exhibent, quod pro majori parte Noster in suum laterculum transtulit. Solita brevitate utitur Romanum parvum: *Et Theclæ virginis, Seleuciam quiescentis*. Longior est Adonis historia ex vulgatis Actis extracta, de quorum veritate ex Baronio aliisque alibi disputabitur. Notissima est prisce fabulatoris de Pauli et Theclæ Actibus reprobata dudum narratio, ex qua tamen alias apud Surium satis prolixas pullulasse negare non ausim. At enim, ut corruptos fateamur hujusmodi fontes, tot aliunde suggestit veneranda sanctorum Patrum auctoritas, ut ex iis vitæ series concinnari queat, quemadmodum non infeliciter tentavit Tillemontius tomo 2 a pag. 60. Vero martyrio coronatam solus inter Martyrologos asserere videtur Wandelbertus, dum ita canit:

Nonum Tecla tenet rosæ perfusa cruore.

Sed latiori id sensu intelligendum verosimilius est, idque nonnulli inferunt ex eo, quod in Canone Missæ Ecclesia ei locum non tribuerit. Hæc pro instituto sufficiant. — *Paternus*, duobus præcedentibus ab Usuardo superadditus, ita a Pratensi, Antverpiensi-Majore et Rosweydino ponitur, ut non territorio Constantiensi, sed Abrincensi adscribatur, contra quam reliqui codices nostri Usuardini uniformiter scribant: *In territorio civitatis Constantiæ*; quo modo et in Romano hodierno legitur, ubi Baronius in Notatione observat, *primum fuisse Constantiensem episcopum*. At lapsam hic memoria virum eminentissimum, probat Henschenius in Commentario prævio ad Acta sanctorum Paterni et Scubilionis, XVI Aprilis; atque ibi etiam ostendit Paternum hunc nostrum, illum ipsum esse Abrincensium episcopum, qui, quod in Sesciaco monasterio diocesis Constantiensis obierit, ideo signatus sit *in territorio civitatis Constantiæ*. Et sic Usuardum legisse censemus, quidquid Pratensis, eum solitis duobus sociis refragetur. Constat porro Paternum in pace quiescisse XVI Aprilis, neque hactenus causam reperi, cur eum Usuardus hoc die collocarit.

Sunt

Sunt qui et *Linum* commemorent, duce, ni fallor, Floro vel Rabano, unde in nonnullos codices nostros transiit, uti et in Romanum, cum de eo Usuardus agat xxvi Novembris. — Sed cur omissus *Liberius* Papa, de quo hoc die Hieronymiana et Wandelbertus, Rabanus die sequenti? Forte alibi ratio assignabitur.

De Lino, et
Liberio.

AUCTARIA.

PUISANEN. In prima annuntiatione expunctum plane elogium. In secunda purus est. Tertia omnino abest.

ANTVERP. MAX-LUDEC. UGHELLIAN. FLORENTINI et alii codices plures hodie Papam Liberium referunt, hisce iisdem terminis: *Romæ, sancti Liberii episcopi*. Vide Observationem supra et notulam Castellani.

Liberii.

MUNERAT. Post textum purum, adjicit: *Eodem die, Paxentii martyris, de cujus corpus honoratur et colitur in conventu divi Martini de Campis, Parisius*. Notabis phrasim huic codici propriam.

Paxentii.

ULTRAJECT. ALBERGEN. et DANIC. Incipiunt: *Romæ, natale beati Lini Papæ*. Qui cum post Apostolum Petrum primus *Ecclēsiam Romanam* rexisset annis duodecim, martyrio coronatus, sepultus est in Vaticano. Vide Observationem.

De Lino.

CENTULEN. In Campania, sancti Sossii diaconi et martyris. Eodem die, sanctæ Teclæ virginis, apud Seleuciam quiescentis. Civitate Beluaco, sancti Geremari abbatis. Vide Martyrologium Romanum die sequenti.

Geremari.

BRUXELLEN. Sic orditur: *Natale Teclæ virginis, apud Seleuciam quiescentis. Quæ de civitate Yconio a beato Paulo Apostolo instructa est. Quam mater ejus cernens Christianam, et nuptui repudiare, accusavit eam. Quæ in confessione Christi, ignes et bestias superavit et post multa certamina, ad doctrinam plurimorum veniens Seleuciam, cum duplici corona virginitatis et martyrii requievit in pace. Romæ, beati Lini Papæ*. Sequitur de primo et ultimo, nempe Sosio et Paterno, pure.

De Thecla.

Lini.

HAGENOYEN. De Thecla, multa corradit, quorum hic partem subijcio: *Apud Seleuciam, depositio sanctæ Teclæ virginis, discipulæ sancti Pauli Apostoli. Quæ orta erat de Yconio civitate, quæ quia sponsum suum deseruit et Paulo adhæsit, a matre propria est accusata, quod Christiana esset, unde in ignem projicitur et non læditur. Hæc comam tondere voluit, ut cum Paulo habitare posset, sed ipse prohibuit. Et iterum, quia nubere noluit, in Antiochia bestiis obijcitur, sed non consumitur: deinde in forcem plenam serpentibus mittitur, sed illa orante, moriuntur. Et iterum in ignem projicitur, sed non comburitur. Tunc super lecnam ligatur, etc.* Sequitur: *Item Romæ, Liberii episcopi*. In Sosio, satis purus est; de Paterno, nihil.

De Thecla.

Liberii.

Liberii.

AQUICINCT. In fine, *Romæ, sancti Liberii episcopi et confessoris*.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Teclæ virginis. Zozii diaconi et martyris, cum episcopo suo Januario. Paterni episcopi et confessoris*.

In VATICAN. num. 5949. Deest Paterni.

Victoris, etc.

LUGDUNEN. Huc refert: *Victoris, Innocentis... cum sacris suis 6066*. Vide Thebæos, xxii hujus.

Vincentii.

BIZUNTCEN. *Item festivitas sancti Vincentii martyris. Quando ejus sacratissimum corpus ab Hispaniis, Gallias est translatum et in cœnobio, quod Castris dicitur, decenter humatum*.

Bonifacii.

LUXOVLEN. *Ipsa die, Melii monasterii, repositio corporis beati martyris Bonifacii ex Thebæa legione*.

De Vincentio.

CABILONEN. *Inventio corporis beati Vincentii levitæ et martyris*. Vide BIZUNTCENSEM.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Romæ, natale beati Lini Papæ et martyris. Hic post beatum Petrum Apostolum, cum primus Ecclēsiam Romanam rexisset annis duodecim, mensibus tribus, diebus duodecim, martyrio coronatur. Hic ex præcepto beati Petri constituit, ut mulier in ecclesiam velato capite introiret, qui etiam sepultus est juxta corpus beati Petri Apostoli in Vaticano*. De Sosio tria hæc verba in fine adjicit: *tempore Diocletiani imperatoris*. In Theclæ elogio hinc inde nonnihil interpolata est, in ultima autem annuntiatione, satis pura.

De Lino.

BELIN. Annuntiationum seriem mutavit. Primo loco: *In Iconio civitate, sanctæ Teclæ virginis, etc.* Secundo loco, de Paterno, pure. Item de Sosio. In fine: *Eodem die, Romæ, sancti Lini Papæ et Martyris, qui post Petrum primum, Romanam Ecclēsiam tenuit annis duodecim, et martyrio coronatus, sepultus est in Vaticano, octavo Kalend. Octobris*. Vide in Auctario sequenti.

De Lino.

GREVEN. *Romæ, Lini Papæ et martyris: cujus hic est passio, licet ejus celebritas vi Kalend. Decembris solemnior habeatur, quo die translatus perhibetur. Romæ, Liberii episcopi et confessoris. Adamnani episcopi. Constantii episcopi Aquinæ civitatis, de quo beatus Gregorius 3. Dialogorum refert, quia prophetiæ spiritu claruerit. Stabitionis confessoris, discipuli beati Paterni episcopi*. Notabis, Paternum a GREVENO signatum xvi Aprilis, sed sub mendoso titulo *episcopi Pictaviensis*. De reliquo vide dicta in Observatione et fusius in Actis xvi Aprilis, ubi verum discipuli nomen invenies. Pergit GREVENUS: *Eodem die apud Anconam, sancti Constantii confessoris, de quo beatus Gregorius 1 Dialog. refert, quod idem vir Dei funditus terrena despiciens, toto mentis adnisu ad cælestia flagraverit. Cumque in ecclesia, in qua mansionarii fungebatur officio, oleum unde lampades accenderet, defuisset, lampades ipsas aqua impleverit, et allato igne succendit, sicque aqua arsit ac si in lampadibus oleum fuisset*. Vide notulam Castellani. Adumiani abbatis. Lege Adamnani. *Dignæ et Emeritæ virginum et martyrum*. Spectant ad diem præcedentem. Vide Romanum.

De eodem.

Liberii.

Adamnani.

Constantii

Aquinensis.

Stabitionis.

Constantii

Anconitani.

Adamnani.

Dignæ et

Emeritæ.

MOLAN. *Eodem die, Romæ, sancti Lini Papæ et martyris; qui post, etc., ut BELIN. supra. Item Romæ, sancti Liberii confessoris*. Quam scrupulose, ubi Wandelbertus aperte enuntiat:

Lini.

Liberii.

Liberiusque dicit Romanam Papa per urbem.

Tum: *Eodem die, Paxentii martyris, cujus corpus honoratur et colitur, etc., ut MUNERAT. In Gemblaco, elevatio corporis sancti patroni nostri Guiberti confessoris Christi, in miraculis præclari*. Subdit minoribus typis: *Secunda assumptio sanctæ Mariæ virginis*. De Constantio Aquinate et de Constantio Anconitano eadem omnia ex Gregorii Dialogis refert. Denique: *In Scotia, monasterio Huensi sancti Adamnani, ejusdem loci abbatis et confessoris, sanctitate ac doctrina famosi, de quo Beda l. 5, c. 16 et 22*. Hactenus editio prima; editiones aliæ textui Usuardino Linum præmittunt. De Thecla aliis litteris textui post virginis, inserunt: *primæ martyris; et post Seleuciam, hæc: Cum duplici corona, virginitatis et martyrii*. In fine: *Item Romæ, sancti*

Paxentii.

Elevationis

Guiberti.

Secundæ as-

sumptionis

B. M. V.

De Con-

stantio

Aquinate et

Constantio

Anconitano.

Adamnani.

Liberii

Liberii.

Liberii Papæ et confessoris. De Paxentio martyre, ex MUNERATO. Et de elevatione corporis sancti Guiberti Gemblacensis: *In Gemblaco, elevatio cor-*

poris, etc., ut supra in priori editione. Item typis minoribus, de secunda assumptione S. Mariæ Virginis.

VIII Kal.

Die 24.

Conceptio sancti Joannis Baptistæ. Et in Augustiduno, natalis sancti Andochii presbiteri, Tyrsi diaconi et Felicis, qui a Policarpo episcopo ab Oriente directi ad docendam Galliam, sub Aureliano principe sunt gloriosissime coronati. Siquidem flagellis cæsi, in ultimo tota die inversis manibus suspensi, in ignem missi, sed non combusti, tandem vectibus colla feriuntur.

*Conceptionis
Joannis
Baptistæ.*

*Andochii et
soc.*

Soli puri sunt *Praten. Herinien. Antverp.-Major et Rosweyd.*

VARIA LECTIO. De *Joannis et Johannis*, satis alibi dictum est. In apographo nostro Pratensi legitur simpliciter *Augustiduno*, at Castellanus notat, diserte haberi: *Et in Augustiduno*, quemadmodum etiam legit Herinien. et alii, nosque ita servandum putavimus, licet in Antverp-Majore desit *et*, in Rosweyd. vero utraque particula. Antverp-Maj. pro *Andochii*, ponit *Andocii*. Ex quatuor citatis codicibus solus Rosweyd. scribit, *Tirsi*; ceteri, ut in textu; nullus *Thyrsi. Policarpo*, ut alibi. *Sub Aureliano* habent omnes post Bedam et Adonem; sed eam temporis notam alibi correxit Usuardus, et nos in Actis probabilius rejiciendam ostendimus. Pro *principe*, solus Herinien. substituit *imperatore*. In Antverp-Majore pro *combusti*, male scriptum est *combusti*.

OBSERVATIO. Paucis observationes omnes necessarias absolvero, si dicam indiculum nostrum totum ex Adone verbatim descriptum; porro Adonem æque ac Rabanum sua ex Beda accepisse. Est autem inter Bedam et Adonem ea diversitas, quod hic post *feriuntur*, frustra repetat, utque *ita martyrium suum gloriosissime compleverunt VIII Kalend. Octobris*; Beda vero magis ad rem subjiciat: *Ubi Symphorianus tunc viginti annorum, qui postea passus est, semper vigiliis et orationes agebat*. De hoc Synphoriano, ad ejus diem natalem xxii Augusti pro re nostra satis dictum est. At latius se extendit Eduensium martyrum cognatio, quam fuse explicatam invenies in Actis Tergeminorum Speusippi, Eleusippi et Meleusippi ad xvii Januarii, in quibus *Benignus presbiter*, de quo agendum i Novembris cum his Sanctis nostris, Andochio item presbytero, Thyrso diacono et Felice, a Policarpo in Galliam missi dicuntur, ubi longe verosimilius *Felix* postremus, et laicus et mercator indigena fuisse censetur, cum Apostolis illis, quos exceperat, martyrii laurea donatus. De Tergeminorum Actis quod superaddam non habeo; quam vero authentica sint, quæ de Andochio et duobus hodiernis sociis apud nos manuscripta exstant, satis erit deprompsisse, cum et otiosius et accuratius ea expendere licuerit. Interim Hieronymianis etiam insertos vel potius adjectos ostendit Florentinus, apud quem ita scribitur: *In Gallia, civitate Augustidunensi, vico Sedulo, natalis sanctorum Andochii, Tyrsi et Felicis martyris*; qua ferme phrasi non male usi sunt nonnulli codices Usuardini, quos mediæ notæ appellamus. Huc quod spectat, vide in Observatione ad dictum diem xvii Januarii. Nihil de his Romanum parvum, cujus auctor procul dubio Warnacharii Acta aut hujusmodi alia numquam viderat. Notkerus Adonem vel Rabanum plus solito contraxit; Wandelberti versus ad calcem subjiciam. — De *conceptione sancti Joannis Baptista*, quæ in textu nostro primum locum obtinet, hoc unice et breviter observandum, eam in omnibus omnino antiquis Martyrologiis consignatam, imo ab omni ævo in veneratione semper fuisse, tam in Orientali quam in Occidentali ecclesia. Fatetur Florentinus, ignorare se, cur hujusmodi celebritas in Romano emendato Martyrologio prætermissa sit; utrum vero conjecturis suis id assequatur, lectoris judicio relinquo, cui auctor sum, ut ejusdem Florentinii Exercitationem huic diei subjectam consulat, *De Joannis Baptista nondum posito Præcursoris officio, deque ejusdem conceptionis et nativitatis loco*, ubi de *Macherunte* disputat, quo in loco nonnulla Hieronymiana Baptiste conceptionem signant. Si hæc non sufficiant, videatur Papebrochius, hæc omnia accuratissime illustrans Tomo iv Junii cap. 2 § 2 et § 3, a pag. 701. Videri etiam potest notatio Rosweydi in Festivitates Apostolorum pag. 223. En modo proxime supra pollicitos Wandelberti versiculos:

*Andochii et
soc.*

*Conceptionis
S. Joannis
Baptistæ.*

*Octavum sterili conceptus ventre Jovnes,
Andochiusque sacrat, martyrique et presbyter ulmus,
Quem Thyrsus Felixque pari comitantur amore.*

AUCTARIA.

PULSANEN. Purus est usque ad, *sunt coronati*, sed desunt reliqua omnia.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. In prima bene. Ita pergunt: *In territorio Eduæ civitatis, castro Sede-*

loco, sancti Andochii, etc. In fine additur: *Arvernus, depositio sancti Rustici episcopi. MAX-LUBECANUS, habet Rusaci.*

Rustici.

MUNERAT. Textui subnectit: *Castro Blesis, sancti*

Solennis

De Andochio, etc.

- Solemnis.* *Solemnis episcopi et confessoris.* Est in Martyrologio Romano die sequenti. Vide sis eo die lectiones nostras Variantes.
- Ejusdem.* GREVEN. Etiam addit et quidem ut partem textus: *Item, sancti Solemnis episcopi.*
- MOLAN. In prima editione omittit *Conceptionem sancti Johannis Baptistæ*, uti etiam fecit Baronius. At ille in editionibus posterioribus eam annuntiationem restituit.
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. et LOVANIEN. Similes sunt ANTVERP. et MAX-LUBEC. in eo ferme solum discrepantes, quod in Auctario de Rustico, omittant τὸ depositio, et addant titulum *confessoris*.
- Rustici.* ALBERG. et DANIC. Carent annuntiatione prima, in reliquo cum postremis conveniunt.
- Judochii pro Andochii.* CENTULEN. In prima purus est. Tum: *Augustiduni, sancti Judochii presbyteri et martyris Tyrsi diaconi et Felicis, qui sub Aureliano principe sunt gloriosissime coronati.*
- Rustici.* BRUXELLEN. In prima purus, in secunda idem habet initium cum ANTVERPIEN. et MAX-LUBEC. etc.; in fine tamen nonnihil transpositus. Tum: *Arvernus, sancti Rustici episcopi et confessoris. Eodem die, in territorio Beluacensi, sancti Gumhari (vult dicere Geremari) abbatis.*
- Geremari.* HAGENOVEN. *Conceptio sancti Joannis Baptistæ, quæ facta est post completionem sacerdotii Zachariæ, patris ejus.* In Augustodunensibus nonnihil interpolatus est. Tum: *In territorio civitatis Constantiæ sancti Patrini (pro Paterni) episcopi et confessoris. Vide die præcedenti. In pago Pictaviensi, sancti Florentii presbyteri et confessoris. De quo iterum superius egit xxii Septembris. Arvernus, depositio sancti Rustici episcopi et confessoris. Item, sancti Silvani confessoris. An non Silvani, de quo etiam supra xxii bujus? In Ungaria, sancti Gerardi episcopi et martyris.*
- De Solemne.* AQUICINCT. Omittit *Conceptionem sancti Johannis Baptistæ*; in reliquis purus.
- DAVERONEN. *Depositio beati Solemnis, episcopi Carnotensis, magnificæ sanctitatis et clarissimi in miraculis viri.*
- Vigilie Firmini.* AMRIANEN. Post conceptionem Joannis, addit: *Eodem die, vigiliæ gloriosissimi episcopi et martyris Christi Firmini.*
- Solemnis.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Conceptio sancti Joannis Baptistæ. Solemni episcopi et confessoris.*
- Geremari.* REG. SUEC. signatus num. 428. *Beloucus, depositio sancti Geremari confessoris.*
- Rustici.* UGHELLIAN. *Arvernus, depositio Rustici episcopi.*
- Geremari.* ALTEMS. *Ipsa die, dedicatio S. Trinitatis ecclesiæ Norwicensis. In territorio Beluacensi, S. Germani abbatis. Pro Geremari; nova nominis mutatio.*
- FLORENTIN. Sic habent: *In finibus Germaniæ, passio sanctorum martyrum, qui tempore Maximiani, passi sunt pro Christo, ut habetur in gestis sancti Domnini.*
- MONTIS SANCTI. *In Gallia, civitate Augustoduno vico Sedulo, natalis sanctorum Andochii, etc.*
- EDITIO LUBECO-COL. Post *Baptistæ* addit: *Præcursoris Domini.* In Augustodunensibus fere similis est ANTVERPIENSI, etc., supra. In fine: *Arvernus, sancti Rustici episcopi et confessoris.*
- BELIN. Incipit: *Augustoduno, etc., pure. Tum, Arvernus, depositio sancti Rustici episcopi. Item, in Ungaria, sancti Gerardi episcopi et martyris. Item conceptio sancti Joannis Baptistæ.* Hæc Conceptionis transpositio fefellit Papebrochium citato loco in Observatione, ubi ait, primum esse Belinum, qui hoc festum omiserit, nempe quod eam in laterculi principio non repererit. Altera Belini editio ad hæc adjungit: *In territorio Beluacensi, sancti Germani abbatis. Vide supra, Observationem in ALTEMSIANO positam.*
- GREVEN. *In Pannonia seu Hungaria, sancti Gerardi episcopi et martyris, qui secundum Catholicum passus est vii Kalend. Martii. Ruperti episcopi et martyris. In Calcedonia, sanctorum martyrum quadraginta novem, qui cum beata Eufemia pro fide Christi Prisco proconsuli oblato, martyrii palmam adepti sunt. Fymberti episcopi. Arvernus, depositio sancti Rustici episcopi et confessoris. Germani abbatis. Epigeniæ virginis, abbatissæ, et Eufemiæ matris ejus, de quibus in gestis sancti Mathæi Apostoli. Rosæ virginis.*
- MOLAN. *Arvernus, depositio sancti Rustici episcopi. Item in Hungaria, sancti Gerardi episcopi et martyris. Item, conceptio sancti Joannis Baptistæ. In territorio Beluacensi, sancti Germani abbatis. Cameraci, translatio sancti Gaugerici episcopi et confessoris. Eodem die, depositio Solemnis episcopi. Ille cum quædam die obvium haberet hominem, a nativitate cæcum et surdum, eum complexus collo osculatus est, et statim sanum reddidit. Ille etiam Carnotensium episcopus Ludovicum regem, cum trecentis septuaginta nobilibus sacro fonte regeneravit, sicque Dei sanctus tres olympiades gerens in episcopatu, migravit ad Dominum. Et sancti Rulperti confessoris; tum aliis litteris: episcopi Vuormantiensis et Saltzburgensis translatio. De posterioribus editionibus, jam dixi restitutam in iis Conceptionem sancti Joannis Baptistæ, ubi aliis litteris inseritur textui: *gloriosi Prophetæ et Præcursoris.* In fine de Rustico et Gerardo, ut supra. *In territorio Beluacensi, sancti Germani abbatis. Cameraci, elevatio sancti Gaugerici, abbatis et confessoris. Vide supra xi Augusti.**
- Multorum Martyrum.*
- Rustici.*
- Rustici.*
- Gerardi.*
- Geremari.*
- Gerardi.*
- Ruperti.*
- Martyrum 49.*
- Fymberti.*
- Rustici.*
- Germani.*
- Ephigeniæ.*
- Rosæ.*
- Rustici.*
- Gerardi.*
- Geremari.*
- Translatio Gaugerici.*
- Solemnis cum elogio.*
- Rulperti Translatio.*
- Geremari.*

VII Kal.

Die 25.

- Cleophræ.* **N**atalis beati Cleophræ, quem tradunt apud castellum Emaus, in eadem domo, in qua mensam Domino paraverat, pro confessione illius a Judæis occisum et gloriosa memoria sepultum. In civitate Ambianensium, beati Firmini episcopi, qui sub præside Rictiovaro post varia tormenta, capitis decollatione martyrium sumpsit. Apud Lugdunum, depositio sancti Lupi episcopi ex anachoreta.
- Firmini.* Ipso die, sancti Herculani militis, qui in passione Alexandri episcopi legitur. Autisiodoro, sancti Aunarii episcopi et confessoris.
- Lupi.*
- Herculani.*
- Aunarii.*

Inter pueros solum numero Munerat. Greven. et Molan.

VARIA

VARIA LECTIO. Scripsi *Emaus*, ut codices habent communis, licet aliqui malint *Emmaus*. Nonnulli legunt, *Lupi episcopi anachoreta*, vel *anachorita*, sed melius Molanus et alii post Adonem, *ex anachoreta*. Sic rursus Molan. ex eodem Adone, ponit *Herculani* non *Herculiani*.

Superest præcipua et difficilior varietas, circa annuntiationem *sancti Solemnis*, vel ut scribunt codices *Sollempnis*, quam certum est non ad hunc, sed ad præcedentem diem pertinere, ut recte observat Bollandus iv Februarii, ad vitam sancti Aventini; et alii. Nos die præcedenti Muneratum et Grevenum e puris exclusimus, quod ibi in ea annuntiatione ab omnibus reliquis discreparent, quamvis, si ponenda sit, eo die signanda videatur. Quæritur, utrum hoc die *Solemnem* collocarit Usuardus, et non potius ab alio adjectus sit? Vidit hoc, opinor, Molanus, qui neutro die ipsum retulit. At contrarium statuunt Praten. Herinien. Antverp-Maj. Rosweyd. et Belin, apud quos ultimo loco disertissime exprimitur: *Item, sancti Solemnis, vel Solennii episcopi*. Cogor nihilominus existimare hunc Usuardinum non esse, hac potissimum ratione ductus, quod Castellanus, diligentissimus codicis Pratenensis inspector observaverit, prima manu solam *S. Aunarii* annuntiationem ultimo loco positam fuisse, quæ subinde erasa fuerit, tumque pressiori charactero ita rescripta, ut altera *S. Solemnis* accedere posset. Quod idem habeant Antverp-Major, Rosweyd. et etiam Aquicinct. novum non est, cum passim ex eodem fonte procedant. Sola me retineret Heriniensis auctoritas, nisi et hic hodie auctior esset. Nam ad Belinum quod attinet, tot ferme quotidie Auctariis abundat, ut raro incorruptus appareat. Ita equidem verosimilius censeo; si cui *Solemnem* Usuardo vendicare lubeat, argumentis facile cedam; liccat mihi interim Munerat. Greven. et præcipue Molanum ceteris codicibus hic anteferre. De Solemni vide Rabanum xxiv Septembris. Acta ejus sincera non esse, satis indicat Bollandus, citata superius die iv Februarii in *Aventino*, etc.

Utrum ad Usuardum spectet et Solemnis.

OBSERVATIO. De *Cleopha* nihil est apud Hieronymiana, Bedam, Florum, Rabanum aut Wandelbertum. Primus eum signavit auctor Romani parvi, his verbis: *Cleopha, cui Dominus post resurrectionem in via apparuit*. Ado in suo Martyrologio præfigit: *Natalis beati*, et ita ferme descripsit Notkerus; at Usuardi elogium ex Apostolorum Festivitatibus ad verbum contractum est. Qua autem fide assertum ab Adone martyrium nitatur, hætenus non reperi. Alii cum Tillemontio tomo i pag. 366, 459 et 622 cognationem ejus vel affinitatem cum Christo Salvatore examinant, de qua et nos alibi egimus, et porro fusius suo loco disputabimus. Indubitata sunt, quæ ex Lucæ cap. 24 refert laudatus Tillemontius pag. 368. — De *Firmino* legit Rabanus: *Natale sancti Firmini martyris*; Wandelbertus:

Cleopha.

Firmitu.

Ambiana micat Firmino martyre plebes.

Plura Florus memorat. Adoni a Mosandro adscribitur. Verum, nisi multum fallor, non alium ducem habuit Usuardus quam acta ipsa, quæ, ut fortasse sincera omnino non sint, gravia tamen et antiqua esse, suo tempore demonstrabitur. Multa de translationibus, una aut pluribus, hujus Firmini et alterius cognominis *confessoris*, jam pridem, et recentissime, vel ipsas inter umbras disputata sunt, quæ tunc etiam accuratius examinabuntur. — *Lupi depositio* ab Hieronymianis pridie notata, a Corbeiensi Lugduno, ab Epternacensi Augustoduno tribuitur. Ado priorem secutus videtur, dum recte scribit: *Lugduni, sancti Lupi episcopi ex anachoreta*; unde jam perspicis, ex quo Noster sua acceperit. Hoc ei elogium canit Wandelbertus:

Lupi.

*Septena Lupus Antistes Lugduna revisit
Mania, devota pastor memorabilis urbi.*

Res ejus gestæ colligi poterunt ex iis, quæ satis fuse deduxit Severtius in Chronologia historica a pag. 84. et ex aliis ab ipso citatis. — *Herculannus*, in Actis sancti Alexandri episcopi, de quo supra ad diem xxi Septembris egimus, memoratus apud Adonem xxvi Novembris hoc die pro mero Usuardi arbitrio positus videtur, aliis omnibus antiquis Martyrologis præteritus, ubi etiam advertes, perperam, vel saltem gratis, ei a Nostro dari titulum *militis*, cum ab Adone solum dicatur, *juvenis ex officio Antonini*. — Sequitur *Aunarius*, sive, ut scribit Castellanus, *Annucharius*, ab Usuardo etiam primum consignatus, de cujus Actis plura sparsim inveniuntur tomo primo Bibliothecæ Labbeanæ, sed præcipue a pag. 419 et 528, ad quæ accedere potest Compilatio nostra Autissiodorensis itidem Ms. ex Labbeo ferme pro hac parte desumpta, pag. 53. Atque hætenus conformes sunt probatoris notæ codices omnes, ut de genuino textu dubitari nequeat.

Herculani.

Aunarii.

Quid de *Solemne* seu *Solenne* censendum, superius abunde discussum est.

AUCTARIA.

PRATEN. ANTVERP-MAJ. et ROSWEYD. De *Solemne* habent ut supra diximus. Sed in Rosweydingo præterea additur: *In monasterio Glestiensi sancti Ceolfredi*.

HERINIEN. Secundo loco proprium inserit: *Eodem die, sancti Principii Suessionensis episcopi, fratris beati Remigii*. In fine, de *Solemne*, ut supra.

PULSANEN. In prima satis purus, in secunda truncat elogium, et tunc immediate cum superioribus subdit: *Item sancti Sollempnis episcopi*. Desunt reliqua omnia.

ANTVERP. et MAX-LUNEC. Omittunt annuntiationem *Aunarii*, et recte etiam *Solemnis*. Pro *Alexandri episcopi*, ponunt *Alexandri Papæ*.

BELIN. Etiam legit, *Alexandri Papæ*; et in fine: *Item sancti Solennii episcopi*, altera editio distinctius legit: *Item Blesis*, etc.

ANTVERP-MAX. LEYDEN. et LOVANEN. Scribunt: *Alexandri Papæ*; omittunt *Aunarii*, et ultimo loco habent: *Apud Carnotum, natale sancti Solemnis episcopi et confessoris*.

ULTRAJECT. ALBERGEN. et DANIC. In eo a

Ejusdem.

- proxime superioribus differunt, quod de Solemne ita addant: *Hic homini a nativitate cæco et surdo et muto visum, auditum, et officium linguæ restituit. Clodovæum quoque regem Francorum et trecentos sexaginta quatuor cum eo aqua sacri baptismatis initiavit.*
- De Solemne.* CENTULEN. *Natale beati Cleophæ, qui fuit unus ex septuaginta duobus discipulis. Ambianis, passio sancti Firmini martyris, primi illius civitatis episcopi. Lugduni, sancti Lupi episcopi ex anachorita. Ipsa die, sancti Herculiani militis. Antisiodoro, sancti Aunarii episcopi et confessoris. Itæ, sancti Solennis episcopi. Cænobio Cesareæ, sancti Roberti episcopi et confessoris.*
- Teatus contractus.* BRUXELLEN. Incipit a Firmino, satis pure. Tum de Cleopha. Deinde de Herculano, quem Arculanum vocat. Sequitur: *Apud Carnotum, natale sancti Sollempnis episcopi et confessoris. Hic homini a nativitate cæco, surdo, et muto, visum, auditum et officium linguæ restituit. Apud Lugdunum depositio sancti Lupi ex anachorita episcopi, Antisiodoro, depositio sancti Januorii (pro Aunarii) episcopi et confessoris. Et eodem die, beatorum Sergii et Bacchi. Lege Bacchi et vide VII Octobris.*
- Solemnia.* HAGENOVEN. De Cleopha pluribus prosequitur historiam Evangelicam. In Firmino satis purus est; item in Lupo. Tum: *Apud Carnotum, sancti Sollempnis episcopi. Hic homini a nativitate cæco, surdo, et muto, visum uditum et olfactum linguæ restituit. Clodovæum vero regem Francorum et sexingentos et sexaginta quatuor cum eo, unda sacri baptismatis, etc. Sequitur de Herculano et Aunario cum textu, satis pure.*
- De Solemne.* AQUICINCT. Pro Rictiovaro, habet, *Sebastiano; et in fine de Solemne, ut supra.*
- Sergii et Bacchi.* AMBIANEN. *Ambianis civitate, natalis sancti Firmini martyris et primi episcopi civitatis ipsius.*
- De Solemne.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Hoc die contractior est; sic habet: *Cleophæ, discipuli Christi. Firmini episcopi et martyris. Principii episcopi Suessionensis, fratris beati Remigii episcopi.*
- Solemnia.* REGINE SUEC. signatus num. 130. Etiam habet: *Item sancti Solennis episcopi.*
- De Solemne.* In VATICAN. signato num. 5949. Desunt postremæ duæ annotationes.
- Ceolfridi.* UOHELLAN. Deest in hoc codice Aunarius, ut supra in ANTVERPIENSI et MAX-LUBECANO.
- Faustæ.* ALTEMPS. In Glescovia, sancti Ceolfridi abbatis et confessoris. Item, sanctæ Faustæ virginis. Item, sancti Solennii. Idem qui recte ab aliis Solemnis.
- Solemnia.* FLORENTIN. Ipso die, sancti Solemnis episcopi.
- Solemnia.* CAUDIACEN. Magno-loco, sanctæ Georgiæ virginis.
- Georgiæ.* nis. Vide hunc eundem codicem citatum xv Februarii, ubi hujus Georgiæ, translationem signat.
- EDITIO LUBECO-COL. In territorio Hierosolymitano, castello quod appellatur Emanus, natale sancti Cleophæ, qui fuit unus de septuaginta duobus discipulis Christi, qui etiam in die resurrectionis Domini, cum alio discipulo in idem castellum ibat, quibus Dominus in via apparuit. Et quem tradunt ibidem et in eadem domo, in qua mensam præparaverat Domino, pro confessione ejus, etc. Colonia Agrippina, ordinatio sancti Cuniberti archiepiscopi ejusdem civitatis et confessoris. In civitate Ambianensium, beati Firmini episcopi et martyris. Qui sub Diocletiano et Maximiano imperatoribus et sub præside Rictiovaro, post variis tormentorum minas, nocte clam in carcere decollatus est, sicque martyrium complevit. Cujus corpus Faustianus, non eodem baptizatus, rapicis sepelivit, qui ob amorem et reverentiam sancti Martyris unicum filium suum quem habuit, Firminum appellavit. Qui tandem scientia et sanctitate proficiens, omnium Europæ ecclesiarum magister effectus, episcopus prædictæ ecclesiæ Ambianensis ordinatur. In Lupo et Herculano fere pura est. De Solemne eadem habet quæ ULTRAJECTINUS et ALBERGENSIS, supra. Tum: Antisiodoro, Sancti Aunarii. Voluit haud dubie scribere Aunarii.
- De Cleopha.*
- Ordinationis Cuniberti.*
- De Firmino.*
- Solemnia.*
- Eucarpi et soc.*
- Principii.*
- Zachariæ.*
- Barreæ.*
- Germani.*
- Ordinationis Cuniberti.*
- Gerhardi.*
- Solemnia.*
- Principii.*
- De Solemne.*
- Hermenfredi*
- Ceolfridi.*

VI Kal.

Die 26.

Cypriani et Justinæ.

Natalis sanctorum martyrum Cypriani episcopi et Justinæ virginis, quorum Justina, multa propter Christum perpessa, ipsum quoque Cyprianum, cum esset magus, et magicis suis eam dementare conaretur, convertit ad Christum, eum quo postea, jam episcopo et nobili doctore facto, martyrium sumpsit. Horum corpora postmodum a Christianis Romam delata sunt. Civitate Albano, sancti Senatoris.

Senatoris.

Puri sunt Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-Maj. Rosweyd. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Vides hic denuo inter puros codices recurrere Tornacensem, qui ab VIII Augusti ad hunc usque diem vacuus fuit, foliis aliquot aut decerptis aut saltem deperditis. De cetero codex ille, item Antverp-Maj. et Greven. scribunt *Cipriani*, melius reliqui, ut in textu. Antverp-Maj. Rosweyd.

weyd. et Molan. post *magicis suis* non male addunt *artibus*, verum ex codicibus aliis iudico, non sic scripsisse Usuardum, qui forte melius cum Beda posuisset *magiis suis*. Pro *dementare* in Antverp-Majore est *temptare*. Idem, ante *Christianis*, omittit *a*. Ultimam annuntiationem sic format Rosweyd. *Civitate Albana, natale sancti Senatoris*. At utrovis modo scripseris, verum locum non facile designaveris. Munerat. in fine ei adjungit titulum *episcopi*.

OBSERVATIO. Multa sunt, quæ implexam reddunt celeberrimorum alioqui martyrum nostrorum *Cypriani et Justinæ* historiam, ita ex Metaphraste a Lipomano, Surio aliisque editam, ut aperitissime Cyprianum illum inclytissimum Carthaginensem antistitem cum hoc nostro, verosimilius Antiocheno, confundat; quod passim Gregorio Nazianzeno acceptum refertur. Ab ea confusione nonnihil recedit Eudociæ imperatricis laudatio; magis etiam vera, seu ut alii existimant, supposita ipsius Cypriani *Confessio*. Nec in martyrii tempore, nec in aliis pluribus circumstantiis satis conveniunt rerum gestarum scriptores, ut fatetur Baronius. Laudanda in hisce Tillemontii opera, qui, quæ verosimilia et probabilia sunt, operose digessit tomo 5 a pag. 329, suo tempore nonnulli usui futura. Jam ut ad textum nostrum accedamus, primum noto, in Hieronymianis apographis Cyprianum et Justinam omnino prætermisissos. Romanum parvum sic eorum meminit: *Romæ, Cypriani episcopi, Antiochiæ passi, et cum martyre Justina Romam translati*. Martyrologus Viennensis longam quidem narrationem texuit, sed in qua Metaphrastæ confusio sic evitatur, ut tota Actorum ejus etiam a Surio editorum veritas non incommodè salvari posse videatur. Verum Noster compendiosius Bedæ elogium a Rabano de more descriptum, hic sibi præluere maluit, ex quo proinde eos desumpsit characteres de *episcopo et nobili doctore facto*, ut Carthaginensem Cyprianum plane, ut fallor, designari intelligamus; unde mirum videri non debet, si Romani Martyrologii reformatores eas notas expunctas voluerint. Id tamen prudenter cavuit Usuardus, ne Justinam æque ac Cyprianum *sub Diocletiano multa propter Christum perpassos*, in fine, *sub Claudio principe martyrizavisse* assereret, quemadmodum in Beda et Rabano legitur. Quod autem ambo Antiochiæ et Nicomediæ adscribantur, inde factum dici oportet, quod primo loco inchoata passio, postremo consummata sit. Cetera ad proprium locum remittamus, addito hic solum metrico Wandelberti encomio:

*Sexta martyr ovat Cyprianus, virgo beata
Quem Justina Dei fecit cognoscere regnum,
Artibus insanis tandem furiisque relictis.*

Senator Albanensis seu martyr, seu confessor, et si ita vis, episcopus, multam Baronio et Florentino conjectandi materiam præbuit. Nullis Martyrologis antiquis, præterquam Hieronymianis, notus videtur, in quibus ita lego: Et in Albano, natalis sancti Senatoris. Quæ ab aliquo Adoni subinde superaddita sunt, ut abunde testantur Mosandri astericus et Rosweydi appendix. Mihi vix dubium est, quin ex Hieronymianis a Nostro acceptum sit, relictis terminis æque dubiis, sic ut ubi *Albana illa civitas* seu *Albanum* quærendum sit, necdum inter auctores plane conveniat. Utrum satis feliciter contra aliorum opiniones ipsum in *Scotia* invenerit Castellanus, ut ejus notula ad Martyrologium universale indicat, postea videbitur. Interim sic posuisse Usuardum, ut in indiculo nostro habetur, certissimum est.

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima purus, caret annuntiatione secunda, ut passim mutilus esse solet.

ANTVERP. MAX-LUBEC. BELIN. UGHELLIAN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN et DANIC. In fine, textui puro subjungunt: *Romæ, sancti Eusebii episcopi et confessoris*. Ejus *depositio* in Hieronymianis signata reperitur, *via Appia, cæmeterio Calisti*, eo modo, quo confessores designari solent. Videatur Florentinius plures allegans, qui ei martyris laureolam asserant. Ceterum ex Hieronymianis transit Eusebius in Bedæ et Adonis, imo et in Usuardi Auctaria, ut ex probatissimis nostris codicibus pro textu citatis manifestum est. De Eusebio Papa, vide inferius Auctaria Usuardina ad diem secundum Octobris.

Eusebii PP.

Textus contractus.

CENTULEN. *Apud Antiochiam, natalis sanctorum martyrum Cypriani episcopi et Justinæ virginis, qui passi sunt sub imperatore Diocletiano. Civitate Albano sancti enathoris*. Ita quidem in eo codice legitur, sed apparent vestigia erasi S initialis, ut debeat legi *Senathoris*.

BRUXELLEN. *Natale sanctorum martyrum Cypriani episcopi, quondam magi, et Justinæ virginis et Theoginti*. Quorum *Justina*, multa propter Christum *perpassa*, ipsum quoque Cyprianum, cum esset

Theoginti cum Cypriano et Justina.

magus et suis magicis artibus eam dementare conaretur, et a Christi cultura pervertere, convertit ad Christum. Cum quo postea, jam episcopo et nobili Doctore facto, sub Diocletiano imperatore, simul martyrio coronantur, et ipsorum corpora postmodum, etc. Romæ, sancti Eusebii episcopi. Civitate Albana, sancti Senatoris.

Eusebu.

HAGENOYEN. *Apud Antiochiam, sancti Cypriani episcopi et martyris, et Justinæ virginis et martyris. Hic Cyprianus prius erat incantator, et magus suis artibus multos dementabat. Nam ille puer existens septem annorum, a parentibus dyabulo consecratus est, et a carnibus, piscibus, vino et coitu abstinuit diu, ut dyabulo plus servire posset, et ut breviter concludam, omnia fecit mala, quæ excogitare potuit, ut demonibus plus placeret, et in quibusdam malis demones in malo superabat, et multis Christianis ipse erat causa peccati. Unde cum Justinam virginem ad suum consensum inclinare non posset, sed multis ad eam missis demonibus, unus eorum interrogatus ab eo, cur nil perficeret, ille respondit, quod Christus non sineret. Cui Cyprianus: Estne ergo Christus major nobis? Respondit demon: Major est omnibus creaturis. Sprevit ergo Cyprianus dyabulum et baptizatus est, et ipse postmodum miracula fecit, et post annum sacerdos ordinatus est. Et*

Longa historia de Cypriano et Justina.

post

- post XVI annos, mortuo Anthonia Antiocheno episcopo, ipse episcopus ordinatus est, et multos ad fidem convertit, et fideles plurimum in fide confortavit; ac ipse Justinam in monasterio virginibus pluribus praefecit. Tunc ipse cum Justina comprehenditur et incarcerationatur. Deinde in veuleo suspenditur et unguis ferreis laceratur. Dehinc alapis caeduntur et nervis erudis flagellantur: postea in sartagine plenam pice, cera, et adipe succensam (mittuntur;) in qua Drum sine laesione laudabant. Tunc Eucolinus comes eos ad imperatorem Claudium in Nycomediam misit, qui fecit eos decollari, et horum Romam translata sunt corpora, deinde Placentiam. Civitate Albala, sancti Senatoris martyris. In Armenia majore, sanctae Rispinae, reginae et virginis, quae cum sprevisset connubia regis Armeniae Thiridatii propter amorem Christi, cum pluribus aliis virginibus, inauditis tormentis est occisa. Ripsimen indicat, de qua vide notulam Castellani et Romanum XXIX Septembris. De Eusebio, ut supra.
- Ripsimes. Aquicinct. In fine: Romae, sancti Eusebii.
Eusebii. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Justinæ et Cypriani martyrum, qui fuit magus primo, sed per sanctam Justinam virginem conversus fuit. Additur in margine eadem manu: Horum reliquiae habentur in ecclesia sancti Joannis Trajectensis.
- Ejusdem. In VATICAN. sign. num. 5949. Deest Senatoris.
De Cypriano et Justina. Adicitur: Romae, sancti Eusebii episcopi et confessoris. Natale sancti Januarii presbyteri Antiocheni. Multos novi Januarios, sed quis hic sit Antiochenus presbyter, doceri cupio.
- Eusebii. Deest Senatoris.
Januarii. ADITIO LUBECO-COL. Praemittit annuntiationem satis miram, his verbis: Apud Coloniam Agrippinam, in ecclesia sancti Maximini, inventio et translatio sancti Gorgonii episcopi et martyris et sociorum ejus. Qui Gorgonius fuit confessor regis et reginae Hispania et de collegio sanctarum undecim millium virginum. De Cypriano et Justina, post, Doctore facto, sic scribit: Martyrium sub Diocletiano imperatore, judice Eutellio sumpsit. Et cum jam hi duo martyres post multiplices pamas jussu imperatoris ducerentur in Nicomediam civitatem, ut ibidem decollarentur, adjunxit se eis Christianus quidam, veniens de peregrinatione, nomine Theognitus, qui cum cervices sanctorum deoscularetur, cum ipsis pariter decollatus est. Quorum corpora nocte tulerunt naucae in navem suam, transferentes ea Romam. Civitate Albano, sancti Senatoris confessoris. De Eusebio, ut supra.
- De reliquiis Gorgonii.
De Cypriano, Justina,
et Theognito.
Eusebii.
Gorgonii elevationis.
Eusebii.
Apollinaris.
Translatio- nis Meynuthi.
Eusebii.
Amantii.
De Joanne Evangelista.
- GREVEN. Item apud Coloniam Agrippinam, in ecclesia sancti Maximini, inventio et elevatio sancti Gorgonii episcopi et martyris. Hic confessor fuit regis Hispaniae et de societate undecim millium virginum. Ferme ut EDITIO LUBECO-COLONIENSIS, superius. Romae, Eusebii episcopi et confessoris. Arvernensis, depositio sancti Apollinaris episcopi et confessoris. Translatio sancti Meynuthi diaconi.
- MOLAN. Romae, sancti Eusebii episcopi et confessoris. Deinde minoribus typis: Eodem die, Amantii presbyteri et confessoris, de quo beatus Gregorius in Dialogis lib. 3 cap. 35. Vide notulam Castellani. Editiones posteriores de Eusebio habent, ut prior. Tum adjungunt: Die vigesima sexta, transitus sancti Apostoli et Evangelistae Joannis Theologi. Accepta est de more annuntiatio ex Graecorum Horologio seu Menologio contracto, de quo alibi diximus. Sed haec et alia quae a Graecis de Joanne Evangelista liberaliter circumferuntur, ad diem ejus in Ecclesia Latina natalem XXVIII Decembris remittenda sunt.

V Kal.

Die 27.

Cosmae et Damiani,

cum Anthimo et soc.

Adulphi et Joannis. Florentini et Hilarii.

Apud civitatem Egeam, natalis sanctorum martyrum Cosmae et Damiani, qui sub persecutione Diocletiani, post multa tormenta, vineula et carceres, post mare et ignes, crucem, lapidationem et sagittas divinitus superatas, capite plectuntur. Referuntur etiam passi in eorum collegio tres fratres germani eorumdem, id est Anthimus, Leontius et Euprepus. Eodem die, sanctorum fratrum Adulphi et Joannis, qui apud Cordubam civitatem pro Christo coronati sunt. Castro Pseuduno, sancti Florentini, qui una cum beato Hilario, post abscisionem linguae, gladio jussus est feriri.

Ita Praten. Antwerp-Major. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. *Aegeam* invenio in apographo nostro Prateni et Molano; at ceteri codices omnes scribunt simpliciter, ut est in textu. Nescio an Castellanius rem acu tangat, dum his praefert nomenclaturam aliam *Aegæ*, *Aegarum*. Pro *lapidationem*, posuit Molan. *lapidationes*. Pratenis et Antwerp-Maj. videntur legere *Eoprepus*, in quo singulares sunt, sequimur reliquos. Ado prius scribit *Euprepus*, deinde *Eutropius*. In Greven. et Molan. superflua scrupulositate legitur *Adulphi*, de qua inflexione satis alibi diximus, sed in Antwerp-Majore male habetur *Adulphi*. Restat *Pseuduno*, sic omnino scribendum, ut habent optimi codices Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. et Grevenus; non *Sedulno*, ut est in Antwerp-Majore; neque *Seduno*, ut in Molano et aliis. Vide infra in Observatione.

OBSERVATIO. Florentinius in diffusa de sanctis Cosma et Damiano hac die annotatione, inter alia sic habet: Vidit Baronius varia horum sanctorum martyrum Acta, erroribus et implicationibus referta, qualia nempe apud Legendarios exstant, quae si quis tueri velit, alios Cosmam et Damianum constituere necesse habeat, et quidem Romae martyres, alibi confessores admittere, eosque non semel geminatos. Ita prorsus fecere Wangnerechius et Dehmus, ambo Societatis nostrae, ex veteribus, ut aiunt, Graeciae monumentis, in Syntagmate historico de tribus sanctorum Anaryrorum, Cosmae et Da-

niani

miani nomine, paribus, edito. Viennæ MDCLX. quo terna illa Græcorum distinctio, contra Latinorum confusionem acriter defenditur, in ea nimirum suppositione, qua illi alios Cosmam et Damianum 1 Julii, alios xvii Octobris, alios i Novembris aut diebus aliis recolunt. Viderat hæc pridem Baronius, sed rejecerat, nec scio equidem, an satis tuto digeri possint, tametsi Papebrochius in Ephemeridibus Græco-Moscis eo inclinari videatur. Ne quid tamen hic inconsulte definiam, ubi longo et maturo examine opus est, sola Martyrologiorum nostrorum auctoritate rem circumscribam. Sic loquuntur Hieronymiana: *Ad Acia civitate, natalis sanctorum Cosmæ et Damiani martyrum.* An recte locum *Ad Acia*, vel *Adacia* sive divisim sive conjunctim explicet Florentinus, tu statue, ego mendum existimo pro *Ægea* vel *Ægæa*, ut scribunt Beda et ex eo Rabanus, item auctor Romani parvi, Ado, Notkerus, etc. Hos inter Romanum parvum ita legit: *In Ægæa civitate, Cosmæ et Damiani, Anthimi, Leontii et Euprepii.* Multa ex Actis superaddidit Viennensis, quæ et ipsa trituratione indigent. Noster priorem elogii sui partem ex Beda descripsit, alteram ex Adone mutuatus. Hactenus consentiunt Martyrologi antiqui omnes, etiam Wandelbertus, qui, si Hieronymianos excipias, de solis Anargyris hodie meminerunt; nam Sancti a Mosandro adjecti, Adonis non sunt. Audiamus nunc Wandelbertum:

Quinto cum fratre excellit Cosma Damiano.
Antimus hos sequitur, Leontius, Euprepiusque,
Unum, Christe, tibi sertum qui morte dicarunt.

Florus hoc ipso die Timotheum retulit, ex Hieronymianis procul dubio acceptum, de quo vide supra ad xxii Januarii, etc. — *Martyres Cordubenses* puro Usuardini sunt, nec de iis quidquam observandum video, præter id quod sæpius alibi dictum est, eos nempe ex Hispania allatos et a Nostro signatos, locum in sacris tabulis primum invenisse. Breve sed præclarum utriusque elogium exstat in Memoriali lib. 2 cap. 8 ultra medium, ubi Eulogius ipsorum, *instar siderum cæli, gestu micantia, ad emolumentum Ecclesiæ sanctæ et exemplum debiliū, a senæ et magistro suo atque illustrissimo doctore... beatæ recordationis et memorie Speruindeo, stylo latiori composita* asserit. Hæc occasione matris eorum Artemiæ: porro ipsos denuo nominat Eulogius lib. 3 cap. 17, dum sororis Aureæ illustrem confessionem describit. Acta ipsa periisse credimus, eamque forte irreparabilem jacturam merite deplorat noster Martinus de Roa tomo de Martyribus Cordubensibus pag. 153. Si in hujusmodi monumentis perquirendis operam profuissent Scriptores illi, qui tot pseudochronica nobis obtruserunt, quam solidam toti genti, quam veram sibi laudem peperissent! — Florentinus in Hieronymianis sic ultimo loco notatur: *In territorio Edue civitate, natalis sancti Florentini.* Hujus nomen a Mosandro cum asterisco refertur, Rosweyds in appendicem rejicit, et recte, ut in præfatione cap. 3 contra Mabilionem ostendimus. Ampliorem alicunde notitiam nactus fuerit Usuardus, dum locum pressius designat, et martyrii socium *Hilariū* exprimit, optime scribens *Pseuduno*, cujus loci nihil hodie superesse dicitur, præter vicum, quem Gallice vocat *Castellanus Semont* in Lugdunensi Gallia, non procul ab Arari; unde perspicias, errare aliquos, qui *Castrum Sedunna* ad Rhodanum intelligunt, vulgo *Sion* vel *Sitten*. Colligas etiam, eam sententiarum varietatem argumento sufficienti non esse, ut hi martyres duplicentur apud Florentinum. Passos esse sub persecutione, seu mavis grassatione et depopulatione Wandalica, communior fert opinio Baronii, Florentinii et aliorum, a qua nescio cur recedat Castellanus in Martyrologio suo universali, apponens annum Christi cclxiv. Utcumque tamen ea se habeant, satis hic fuerit simplicem et germanam Usuardi phrasim representasse.

Adulfi et Joannis.

Florentini et Hilarii.

AUCTARIA.

TRANSTATIONIS GIBRIANI. Propriam appendicem habet: *Ipsodie, translatio sancti Gibriani confessoris.* Vide Auctaria viii Maii, ubi ex eodem codice Gibriani depositionem retulimus, in S. Remigii quiescentis.

TORNACEN. In prima commemoratione purus, a duabus ultimis elogia rescindit.

ROSWEYD. Textui integro in fine subjicit: *Item Fidentii et Terentii martyrum.* Vide martyrologium Romanum.

PULSANEN. In prima etiam purus est, sed caret reliquis omnibus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. et LOVANEN. Sic primam enuntiaut: *Apud civitatem Egeam, natale sanctorum martyrum Cosmæ et Damiani, qui sub persecutione Diocletiani, post multa tormenta, vincula et carceres in mare mersi, divina virtute educti, igni copioso impositi, sed frigente igne illæsi, cum superiores tormentis existerent, puratis crucibus proconsul impius eos suspendi et lapidibus jussit urgeri. Hinc sagittis aggredi, tandem gladio præcepit absumi. Referuntur, etc., pure.*

MUNERAT. In fine: *Eodem die, sancti Cerauni*

confessoris et episcopi Parisiorum civitatis. Vide Castellatum in Martyrologio universali.

ULTRAJECT. LEYDEN. et DANIC. Conveniunt cum ANTVERP. etc.; sed in fine adjiciunt: *Methis civitate, depositio sancti Petri episcopi et confessoris.*

In DANIC. ad marginem additur: *Sancti Elzeurii confessoris festum solenne.* Nempe quod codex fuerit ad usum PP. Franciscanorum.

ALBERGEN. Præterea adjungit: *Ipsodie, sancti Elyasii confessoris; pro Elzeurii.*

CENTULEN. Apud Egeam, passio sanctorum Cosmæ et Damiani martyrum, cum quibus sunt passio tres eorum fratres Antimus, Leontius, Euprepius.

Eodem die, sanctorum fratrum Adulfi et Joannis, qui apud Cordubam civitatem pro Christo coronati sunt. In territorio Augustodunensi, sanctorum martyrum Florentii et Hilarii.

BRUXELLEN. In prima fere similis est ANTVERPIENSI, etc. In secunda et tertia, satis purus. Addit etiam in fine: *Methis civitate, depositio sancti Petri episcopi et confessoris.*

HAGENYEN. In Cosma et Damiano interpolatus subjungit: *In Armenia, sanctæ Guianæ viduæ,*

et alterius

Transtationis Gibriani.

Fidentii et Terentii.

De Cosma et Damiano.

Cerauni.

Petri.

Elzeurii.

Elzeurii.

Textus contractus.

Petri.

Gaianæ, etc.

- et alterius virginis. Vide Castellanum, qui duas virgines addit. In duabus postremis annuntiationibus, satis purus est. Tum : Item translatio Virgiliti Saltzburgensis, episcopi et confessoris. Colitur xxvii Novembris. In die Cosmi et Damiani, sancti Elzearii comitis Arriani et confessoris, per Urbanum Papam quintum noviter canonizati. De Petro Metensi, ut supra.*
- TRANSLATIO- nis Virgiliti.*
- Elzearii. Petri.*
- Fidentii, etc. Liobæ.*
- Geremari.*
- Timothei. Aderiti.*
- Elzearii.*
- Firmini.*
- Exiliti Joannis.*
- De Cosma et Damiano.*
- De Florentino et Hilario.*
- Petri. Elzearii.*
- et alterius virginis. Vide Castellanum, qui duas virgines addit. In duabus postremis annuntiationibus, satis purus est. Tum : Item translatio Virgiliti Saltzburgensis, episcopi et confessoris. Colitur xxvii Novembris. In die Cosmi et Damiani, sancti Elzearii comitis Arriani et confessoris, per Urbanum Papam quintum noviter canonizati. De Petro Metensi, ut supra.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Cosmæ et Damiani martyrum. Florentini et Hilarii martyrum. Fidentii et Terentii martyrum. Liobæ virginis. Anthimi, Leontii et Eupreprii. Notatur in margine, quod Lioba in Martyrologio Romano habeatur die sequenti, quod verum est.*
- AUGENS. Flaviaco, sancti Geremari confessoris atque abbatis. Et hæc ponuntur primo loco. De eo supra actum est non semel. Vide ad diem xxv Septembris.*
- In VATICAN. num. 5949. Desunt annuntiationes duæ ultimæ. Adjicitur : In Epheso, sancti Timothei. Vide Observationes.*
- FLORENTIN. Roverunæ, sancti Aderiti (Aderiti) archiepiscopi et confessoris.*
- TUM STROZZIAN. Sancti Eleazarii confessoris, de tertio Ordine S. Francisci.*
- JURENSIS. In civitate Ambianensi, beati Firmini episcopi etc. Vide superius, xxv hujus.*
- DIVIONEN. In territorio Augustidunensi, passio sanctorum martyrum Florentini et Hilarii.*
- REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. Verbis proxime citatis veram ipsam positionem, seu locum interserit, castro Pseuduno, ut est in textu.*
- EDITIO LURECO-COL. Apud Ephesum, missio in exilium beati Iohannis Evangelistæ, una cum sancto Procoro diacono, sub Domiciano imperatore. Apud civitatem Egcam in Arabia provincia, natale sanctorum martyrum Cosmæ et Damiani fratrum, medicorum. Qui sub persecutione Diocletiani imperatoris a præside Lysia, post multa tormenta, etc., ut supra in ANTVERPIENSI et aliis. De Cordubensibus, satis pure. Tum : In territorio Augustudino, castro Scuduno, natale sanctorum Florentini et Hilarii, qui præcipiente Croco Wandalorum rege, post dentium excussionem ac linguarum extractionem, gladio perempti sunt. De Petro episcopo Metensi, ut supra. Eodem die, sancti Elsiarii comitis et confessoris, de tertia regula sancti Francisci confessoris.*
- BELIN. De Cosma et Damiano, eadem habet quæ ANTVERPIENSIS, etc., supra. Cetera purus est in postremis annuntiationibus, nisi quod in prima editione pro Florentini, scribat Florentii. In fine autem adjicitur : Eodem die, sancti Elzearii confessoris, de tertio Ordine sancti patris Francisci.*
- GREVEN. Missio in exilium, beati Iohannis Evangelistæ, una cum sancto Procoro diacono, sub Domiciano imperatore. Item, sanctorum Eleutherii, Andronici, Timothei, Fidentii et Terentii martyrum. Feliciani et Benedicti martyrum. Translatio beati Stanislai episcopi et martyris. Methis, depositio sancti Petri episcopi et confessoris. Eodem die, Elsiarii comitis et confessoris, de tertia regula beati Francisci. In Dacia, dormitio sancti Ketilli confessoris, regularis Præpositi ecclesiæ Wiburgensis. Theolotæ matronæ, matris sanctorum Cosmæ et Damiani. Apud Coloniam Agrippinam, dedicatio majoris ecclesiæ sancti Petri Apostoli.*
- MOLAN. De Cosma et Damiano, post Eupreprius, aliis litteris ex Adone textui inserit : Quorum corpora religiosi viri sepelierunt in loco venerabili, non longe a civitate Ægea. Duorum autem fratrum Cosmæ et Damiani memoria (Romæ) etiam, templo præclaro opere, nomini eorum ædificato, sollempniter agitur. In fine autem : Parisiis, eodem die, sancti Eleazarii confessoris, de tertio Ordine sancti patris Francisci. Eodem die, sancti Cerauni confessoris et episcopi Parisiorum civitatis. Civitate Sagiensi, dedicatio basilicæ præfatæ urbis, per diocesim ubilibet celebranda. Natale sanctæ Hiltrudis virginis, quæ amore Christi sponsum in terris fugiens, ei quem elegerat, viriliter adhæsit bonumque propositum laudabili fine conclusit. Dein minoribus typis : Cujus corpus quiescit in Hannonia, monasterio Letiis. De Ketillo habet, ut GREVEN. Posteriores editiones de Cosma et Damiano solum inserunt : Pecuniæ abstinentia et miraculis elari. In fine de Elzeario et Cerauno, ut in priori. Tum : Letiis, natale sanctæ Hiltrudis virginis, quæ amore Christi, etc. Die vigesima septima, sancti martyris Callistrati et sociorum ejus. Civitate Sagiensi, dedicatio basilicæ, etc.*

IV Kal.

Die 28.

- Exuperii.*
- Stactei. Salonis.*
- A** pud Tolosam, sancti Exuperii episcopi et confessoris, qui beatus vir, quantum sibi extiterit pareus, quantumque aliis largus, sanctus Hieronimus memorabili prosecutus est relatu. Romæ, natalis sancti Stactei. Civitate Januis, sancti Salonis episcopi et confessoris.

Sumitur ex Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-Majore, Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Iu minutiis hæret. Herinien. habet, extiterit sibi. Tornacensis post Romæ, omittit natalis. Antverp-Maj. legit *Stractei*; Max-Lubec. *Stracteti*; Munerat. et Greveu. *Tactei*. Antverp. et Max-Lubec. pro *Salonis*, scribunt *Salomonis*; Molan. *Saloni*. De *Tholosam*, *Hieronimus*, *Jeronimus*, etc., aliquid notare, operæ pretium non est.

OBSEVATIO. Solitos ductores suos Romanum parvum et Adonem hodie Noster deseruit; nam cum illi, sequente Notkero, solos referunt martyres Cordubenses *Faustum*, *Januarium* et *Martialem*, de quibus etiam agit Wandelbertus, hos Usuardus distulit ad xiii Octobris: utrum quod in Hispaniis de proprio eorum cultus tunc temporis die, certiolem notitiam adeptus sit, alibi expendemus. Beda hac die plane vacat. Supersunt itaque soli codices Hieronymiani, ex quibus messem

Noster

Noster colligere potuerit. Neque tamen ex illis accepit *Exuperium* Tolesauum, omnibus Martyrologis præteritum. Nihil verosimilius est, quam quod Usuardus in ipsis Hieronymi eperibus repperit, quæ de sanctissimo præsule in laterculo prædicat. Plura de hoc Sancto in sua ad Martyrologium Romanum Notatione observat Baroni; at vitæ seriem accuratius digessit Catellus in commentariis ad historiam Occitanæ lib. 5, a pag. 827, apud quem invenies, unde extracta sint, quæ hic in Sancti laudem ex Hieronymo recitantur, cum pluribus aliis eodem spectantibus. Vide etiam testimonia a Surio collecta. — *Stactei* cum Nostro meminit Rabanus. Uterque eodem modo scribit, uterque ex Hieronymianis eum desumpsit, in quibus varie efformatum nomen *Stactæ*, et in vetustissimo Epternacensi repetitum *Stertei* et *Stactei*, ansam Florentinie dedit suspicandi, *diversos esse martyres*, et *Sterteum deficere* in pluribus codicibus. Disputat etiam de eorum efficio et titulo; verum, ni fallor, unus idemque est *Sterteus* et *Stacteus*, non confessor aut episcopus, sed martyr Romanus, sole ferme nomine notus, et pro majori parte Fuldæ translatus, ut in beati Rabani vita, iv Februarii illustrata, pag. 517 indicat Henschenius. — *Salo*, *Salon* *Salonus* vel *Salonius*, fatente Florentinio, notatur in pluribus apographis Hieronymianis, quidquid ab ipso tamquam adjectivum, alio caractere exprimitur his verbis: *Civitate Genua in Gallia, depositio sancti Saloni episcopi*. Eadem verba transcripsit Rabanus, sed editor Canisius ad eam libri pesuit *Salomonis*, haud dubie ex hodierno Romano. Noster forte pridem difficultatem subodoratus, rescissa voce *Gallia*, scripsit *Januis*. Baroni nullum Genuæ Salonem inveniens, ex Belino aliisque recentioribus *Salomonem* substituit. Vides intricatum negotium, cui solvendo hanc notam Martyrologio suo universali attexuit Castellanus, remisso asterisco ad *Salomonis*: *Hoc est*, inquit, *secundum antiqua Martyrologia, Genuæ, sancti Saloni, verosimiliter primi ejus nominis (episcopi) in catalogis prætermisi, qui cum patre suo sancto Eucherio subscripsit Concilio I Arausicano: atque hic potius intelligendus quam secundus, qui Concilio iv Parisiensi subscripsit, cum altero Salono episcopo Ebredunensi*. Favet eruditæ conjecturæ Hieronymianorum et Rabani recitata lectio: *Civitate Genua, in Gallia*, quibus verbis mea quidem sententia satis clare excludi videtur celebris Genua Ligurum, apud mediæ ævi scriptores *Janua* potius vel *Januis*, quam Genua dicta, certe in antiquis nostris Martyrologiis numquam, quod ego saltem sciam, nominata. Raro etiam occurrit Geneva, sed hanc tantisper hoc loco intelligendam supponemus, donec in Actis res elucidetur. Longiuscule ab iustituto digressi videri possumus, cum interim super Usuardina puritate nihil magaopere dubii occurrat.

AUCTARIA.

Wenceslai. **Martialis et soc. 53.** **R**OSWEYD. In textu non omnino purus, in fine adjicit: *In Boemia, sancti Wenzlai martyris. Item Martialis et aliorum xxxiii martyrum.* In Hieronymianis nominatim exprimuntur socii quindecim cum viginti anonymis.

PULSANEN. In prima et secunda fere purus, omittit tertiam, frequenti defectu.

Wenceslai. **ANTVERP-MAX. LOVANIEN. ALBERGEN. et DANIC.** Post textum, addunt: *Apud Pragani civitatem Boemiæ, sancti Wenzelai vel Wenceslai, ducis et martyris. Qui valde in Christi religione devotus extitit, adeo ut oblitus dignitatis sui primatus, tempore messis et vindemiæ ipse meteret et vindemiaret quod in sacrificiales hostias sacerdotum manibus offerretur.* Notandum in solo LOVANIENSI, scribi *Salonis*, in aliis *Salomonis*.

ULTRAJECT. et LEYDEN. Recte habent *Salonis*. In Wenceslao cum præcedentibus conveniunt, sed præterea in fine adjiciunt: *Eodem die, depositio sancti Elvarii (pro Elzarii) confessoris, de Ordine tertie regulæ beati Francisci.* Vide quæ non semel dicta sunt die præcedenti.

Fausti, etc. **CENTULEN.** In Hispaniis civitate Corduba, sanctorum *Fausti, Januarii et Martialis*. Jam dixi in Observatione, dilatos ab Usuardo ad xiii Octobris, ubi et Wandelberti geminata encomia metrica invenies. *Romæ, natalis sancti Stactei. Antiodoro, sancti Alogii (Hieronymiana et Rabanus scribunt Alodi) episcopi et confessoris, qui fuit ex discipulis sancti Germani. Civitate Januis, sancti Salomonis martyris.*

BRUXELLEN. Incipit ex Adone: *In Corduba, natalis sanctorum Fausti, Januarii et Martialis. Qui post eculeum, rasis superciliis, et auribus et naribus præcis, dentibusque superioribus evulsis deturputi, ad ultimum in igne consumpti sunt. Se-*

quitur de Stacteo, pure. Tum: *Apud Pragani civitatem Bohemiæ, natale sancti Wenceslai ducis et martyris. Qui in Christi religione adeo extitit devotus, ut ipse personaliter meteret et vindemiaret, quod Deo in sacrificiales hostias sacerdotum manibus offerretur. Lugduno, Auremundi martyris. Melius Enemundi, vel Annemundi, Gallice Chaumont, de quo vide Castellannum. In fine, de Exuperio et Salone, ut est in textu.*

HAGENOYEN. In Exuperii elogio mutata nonnulla et procul transposita sunt. De Wenceslao habet ut supra usque ad offerretur, sed adjungit: *Et etiam ligna in silvis suis propriis ejus manibus succideret, quæ in dorso suo ante junias puuperis ponebat, qui uliter ligna habere non poterat. Qui quandoque a servis suis ligna custodiuntibus graviter percutiebatur, nec tamen desistebat. Hic tandem a fratre proprio, ut dominium suum possideret, occidebatur.* In *Stracteo* purus est. Pro *Salonis*, scribit *Salomonis*. Tum: *Item Liobæ virginis.* De qua videndus Rabanus, et quæ ex ipso dabit *Molanus* infra; item vita apud Surium. *Item sanctæ Eustochiæ virginis a sancto Jeronymo (puto velle dicere informatæ vel institutæ.)* Vide notulam Castellani. *Civitate Corduba, sanctorum Fausti, Januarii et Marcelliani. Item Martialis episcopi et confessoris.* Vide superius Auctarium primum.

AQUICINET. Ante memoriam sancti Stactei interserit: *Eodem die, sancti Martialis episcopi et confessoris.* Puto martyrem esse, de quo supra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Wenceslai martyris, ducis Bohemiæ. Exuperii episcopi et confessoris, de quo scribit Jeronymus.*

In VATICAN. num. 5949. Deest textus, ejus loco substituntur: *In Hispaniis civitate Corduba natalis sanctorum martyrum Fausti, Januarii et*

Martialis.

- Wenceslai.* *Martialis.* In civitate Praga, sancti Wenceslai regis et martyris. Habes hic in codicibus varia ejus elogia; vide brevius et elegantius in Martyrologio Romano.
- Fausti, etc.* *Porosei.* FLORENTIN. In Hispaniis civitate Corduba, sanctorum martyrum Fausti, Januarii et Martialis. Item sancti Porosei episcopi et confessoris, cujus historiam venerabilis Beda scripsit. Nomen corruptum videtur, an forte de Furseo agitur, quem Beda celebrat? Sed hic colitur XVI Januarii, solo Confessoris titulo. Vide GREVENUM.
- De Wenceslao.* EDITIO LUBECO-COL. Incipit a Wenceslao, de quo etiam cum superioribus convenit usque ad offerretur, quibus subdit: *Quem Boeslaus frater suus, advocatis servis suis et sociis, pariter gladiis et lanceis confoderunt, et tali passione cum martyrem Christi effecerunt; sanguis autem martyris Christi effusus, quasi contra fratricidam clamans de terra ad Dominum, a loco passionis suæ per multa annorum curricula nec abradi potuit nec abstergi.* De Cordubensibus legit, ut BRUXELLENSIS supra. Sequitur de Exuperio, pure. Romæ, natale sancti Stactei confessoris. Pro Salonis, scribit Salomonis. In fine: Antisiodoro, depositio sancti Alodii episcopi et confessoris.
- Stactei confessoris.* BELIN. In Exuperio fere purus, secundo loco habet: *Eodem die, sancti Wenceslai martyris, regis Boemiorum, sanctitate et miraculis gloriosus (gloriosi.)* In Stacteo fere purus, pro Salonis scribit Salomonis. Demum: Civitate Corduba, sanctorum martyrum Faustini, Januarii et Marcialis.
- Alodii.* GREVEN. Festum de proprio angelo hic quidam servant, Terentiani episcopi et martyris. Apud Pragam Bohemiæ, sancti Wenceslai ducis et martyris, qui tempore Ottonis I, cum patri in principatu successisset, in Christianam religionem adeo devotum se gessit, ut oblitus dignitatis suæ, privatim tempore messis et vindemiæ, meteret et vindemiaret quod in sacrificio Christi, sacerdotum manibus offerretur. Cumque magnis polleret virtutibus, a fratre suo Boezlao gentili innocenter occisus, martyrii palmam adeptus est. Apud Asiam, Maximi martyris. Qui jussu Decii imperatoris fustibus cæsus in equuleum levatus est atque ita unguis attractus, ut carnes ejus una cum sanguine in terram diffuerent. Ad extremum vero lapidibus obrutus, gloriose occubuit. Item secundum Adonem hic, Fausti, Januarii et Marcialis, quos Usuardus habet III Idus Octobris. Antisiodoro, sancti Alodii episcopi. Marnulphi episcopi. Aaron episcopi. Forsei episcopi. Justini presbyteri. Eodem die, sanctorum Convalli et Maucharri presbyterorum et confessorum. Eodem die, Eustochii virginis, filix sanctæ Paulæ viduæ. Hanc in quanta veneratione habuerit divus Hieronymus, testantur frequentes ad ipsam matremque ejus epistolæ: item et illud quod eam virginitatis et ecclesiæ pretiosum monile vocat. In Britannia, sanctæ Teclæ abbatissæ. Monasterio Fuldensi, sanctæ Liobæ virginis. Vide notam Castellani, ubi pro Lioba, scribit Leobytha, aitque proprium nomen fuisse Truthgebe.
- Teclæ.* *Liobæ.* MOLAN. De Cordubensibus Adonem etiam ferme describit. Sequitur ex Rabano: *In Germania, sanctæ Liobæ virginis, quæ de Britannia insula a sancto Bonifacio archiepiscopo Moguntiacensis ecclesiæ advocata, ut famulas Dei in monasteriis Germaniæ divinis scripturis instrueret; ubi non solum multa miracula vivens fecit, imo post obitum in Buchonia sylva, in monasterio Fulda juxta decretum sancti Bonifacii sepulta, non paucis miraculis claret.* Eodem die, sancti Wenceslai martyris, regis Bohemorum, sanctitate et miraculis gloriosi. Qui valde in Christi religione devotus, etc., ut ANTVERP-MAX. supra. De Eustochio describit typis minoribus verba GREVENI, post vocat, adjiciens: *In matris suæ epitaphio; ubi et obsequia ejus erga matrem ægrotam enarrat.* Editiones aliæ, de Wenceslao habent, ut supra. Tum: Antisiodoro, depositio S. Alodii episcopi. Sequitur de Lioba, fere ut supra. In fine: *Die vigesima octava, sancti patris et confessoris Charitonis.* Vide Martyrologium Castellani.
- De Wenceslao.* *De Eustochio.* *Alodii.* *Charitonis.*

III Kal.

Die 29.

Michaelis archangeli.
Eutici et soc. Fraternali.

In monte Gargano, venerabilis memoria beati archangeli Michaelis, ubi ipsius consecrata nomine habetur ecclesia, vili facta scemate, sed cælesti prædicta virtute. In Thracia, natalis sanctorum Eutici, Plauti et Eracleæ. Antisiodoro, sancti Fraternali episcopi et confessoris.

Ha codices fere omnes: Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-Maj. Rosweyd. Pulsanen. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Betin. Greven. et Molan. Item Antverp-Max. Ultrajectin. Leyden. Lovanicn. et Albergen.

VARIA LECTIO. Pulsanen. Munerat. et Belin. legunt *Michaelis archangeli*. Rosweyd. *Festivitas sancti Michaelis, etc.* Scemate habent omnes, excepto Molano, qui melius *schemate*. Ast in ea constructione nonnulla occurrit variatio. En verba Antverp-Majoris: *Ubi in ipsius nomine constat ecclesia consecrata, vili quidem cemate facta, sed cælesti virtute prædita; Rosweyd. sed cælesti constat prædita virtute basilica; Belin. vili quidem facta: Antverp. et Max-Lubec. prædita cælesti virtute.* Lectio nostra sincera et Adoniana est. De Tracia satis diximus alibi. Pulsanen. solus substituit: *In Africa. Eutici* scribunt omnes, solus Antverp-Maj. *Euticii*. Codices recentiores ponunt *Plati*, cum Antverp. et Max-Lubec. In Munerato est *Plati*, in Belino *Paulati*. In paucis invenio *Heracleæ*. Mendose Greven. et Molan. *Eractetæ*; sed hic in posterioribus editionibus emendavit, *Heractetæ*. De *Authisiodoro, Antisyodoro, etc.*, vide supra. Antverp-Maj. male pro *Fraternali*, supposuit *Firmini*.

Michaelis archangeli.

OBSERVATIO. Præcipuas tres easque celebriores archangeli Michaelis apparitiones a scriptoribus enumeratas invenio. De prima, quæ in Asiatica regione Chonensi accidit, multa apud Metaphrastem commemorat Pantaleon, editus a Surio. Secunda ordine temporis, sed multiplex fuit, ad montem Garganum. Exstat etiam relatio de Normannica, in monte *Tumba*, alias in *periculo maris*,

de qua

de qua videndus Mabilio sec. 3 Benedict. parte 1 a pag. 84. De hac expressius in accessionibus Usuardini agitur xv Octobris. Quæ autem hac die memoria in Martyrologiis recolitur, ea potissimum spectare videtur Dedicationem ejus templi, quod in præfato monte Gargano famosissimum est. Ita ferme loquuntur Hieronymiana : *Dedicatio basilicæ sancti Michaelis*, ut in Epternacensi vetustissimo; vel ut in Corbeiensi : *Dedicatio basilicæ archangeli Michaelis, in monte, qui dicitur Garganus*. Beda priori similior : *Dedicatio ecclesiæ sancti angeli Michaelis*; addit Rabanus : *in monte Gargano*. Concinit Wandelbertus :

*Ætherca virtute potens, princepsque supernæ
Militiæ Michael terno sibi templa sacravit.*

Hæc omnia de dedicatione in monte Gargano accipienda esse, manifestum puto; eoque itidem referenda, quæ in Kalendariis per Allatum et Frontonem, ac Sacramentario Gregorii per Menardum editis, de dedicatione habentur, uti et in aliis veteribus monumentis a Florentinio recitatis. Aliam sibi propriam semitam ingredi videtur auctor Romani parvi, duobus articulis rem explicans. Primo quidem : *In monte Gargano, venerabilis memoria archangeli Michaelis*. Sed quæ ea memoria sit, an apparitionis, an dedicationis, in dubio relinquitur. Sequitur vero : *Et Romæ, dedicatio ecclesiæ ejusdem archangeli, a beato Bonifacio Papa constructæ in Circo, qui locus INTER NUBES dicitur*. Ad memoriam illam in monte Gargano describit ipsissimis verbis, quæ ex ipso ad apicem Noster transumpsit, quibus jam dictam *dedicationem* satis aperte et præcise enuntiari non video. Hinc motum opinor Baronium, ad phrasim ita restringendam, ut *consecrationis* solennitatem, tamquam hoc ipso die factam, paulo clarius indigaret. Habes in Adone longiorem Garganensis historiæ seriem, suo tempore illustrandam, ubi in fine ex Romano parvo attextitur dedicatio Romanæ ecclesiæ *inter nubes* sitæ, de qua videsis Notationem Baronii. Historiam ipsam cum sana Chronologia conciliare conatur Florentinius, et nos alibi operam conferemus. Ceterum verbo notasse juverit, hodiernam celebritatem, ita ab universali ecclesia Catholica recoli, ut non Michaelis solius, sed Angelorum omnium esse censeatur. — Sequens classis *martyrum in Thracia*, ambagibus et nebulis a Florentinio obnoxia merito dicitur, quia in Hieronymianis apographis et martyrum et locorum nomina ita confusa sunt, ut non facile alia ab aliis discreveris. Interim ex eodem fonte hauserunt Rabanus et Noster; at purum non fuisse, ostendit utriusque discrepantia, cum prior ita scribat : *In Thracia civitate Eraclea, natale Euticii, Plauti*. Multa alia expendit Florentinius. Verum ut ea sint, lectio nostra ex omnibus codicibus vere Usuardina est, eamque in Romano moderno secutus est Baronius. — *Fraterni, Antissiodorensis episcopi depositio* signatur in Hieronymianis, ex quibus eum denno totidem verbis accepit Rabanus; Noster addidit *confessoris*, quo spectat in Hieronymianis *depositio*. Ab aliis *martyr* dicitur et signanter in episcoporum Antissiodorensium catalogo apud Democharem, et in alio apud nos manuscripto. Castellanus martyris titulum videtur eripere, eamque nescio ob quam causam ad ix Julii retrahendum putat. An ab Adone notatus sit, dubium videtur, sed Usuardi simplicitas, secundum omnes tabulæ nostræ partes, extra conversiam posita est. Tillemontius tomo 15 pag. 26 de Fraterno pauca suggerit, neque in notis pag. 838 et 839 quidquam assertur, quod ad illustrandam ejus vitam multum conferre possit.

*Euticii et
soc.*

Fraterni.

AUCTARIA.

Lincwini. DANIC. Textui satis puro in fine subjungit : *Treveris, sancti Lincwini episcopi*. Nomen diversimode formatur, ut patebit inferius; an ceteris palmam præripiat Castellanus, dum Ludovini scribit, alibi ex professo erit examinandum.

Michaelis in Gargano, CENTULEN. *In monte Gargano, venerabilis memoria beati Michaelis archangeli, ubi ipsius consecrata ab eodem archangelo habetur ecclesia, vili factu scemate, sed cælesti prædita virtute. Item Romæ, dedicatio oratorii sancti Michaelis archangeli, quod Pontifex Bonifacius dedicavit in summitate circo, miro opere altissime porrectum. Antissiodoro, passio Fraternali episcopi et martyris. In Thracia, sanctorum Lucii, Plauti et Eracleæ.*

Lucii, etc. BRUXELLEN. *Venerabilis memoria beati archangeli Michaelis, patroni hujus ecclesiæ; ac in monte Gargano, dedicatio ecclesiæ, quæ ibi ipsius nomine consecrata habetur, vili quidem scemate, etc.* Nomina martyrum in Thracia nonnihil luxata sunt. Sequitur : *Treveris in monasterio Medeloco, depositio sancti Lindemini archiepiscopi et confessoris. In Fraterno satis purus est.*

Ludemini. HAGENOVEN. Post textum de archangelo Michaeli satis pure relatam, subjungit : *Huc etiam placuit die sanctæ matri Ecclesiæ, ut omnium sanctorum angelarum memoria solempniter agatur, quia unusquisque hominum creditur unum angelum habere sibi a Deo deputatum ad custodiam. Apud Car-*

*De omnibus
angelis.*

notum, natale sancti Sollempnis episcopi et confessoris. Hic homini, a nativitate cæco, surdo et muto, orando visum, auditum et loquelam restituit. Clodoveum quoque regem Francorum et secum trecentos et sexaginta quatuor, unda baptismatis initiavit; quem postea Remigius Remorum episcopus in regem consecravit. De eo supra actum est in Auctariis xxiv et xxv Septembris; historia fusius alibi examinabitur. In Thracia, natale sanctorum martyrum Euticii, Plati et Eracleæ. De Fraterno, satis pure. In fine: Treveris, sancti Lyntivini episcopi et confessoris.

REG. SUEC. qui fuit Ursini à Roseberg. *Treveris, sancti Lintuini episcopi et confessoris. Diversa sæpe ejusdem nominis formatio. Vide quæ diximus ad DANICUM, supra.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Michaelis archangeli. Lutwini episcopi Treverensis. Euticii et sociorum ejus martyrum. Fraternali episcopi et confessoris. De quo in Observatione.*

IN VATICAN. num. 5949. Deest Fraternali.

EDITIO LUBECO-COL. De Michaeli post textum usque ad *virtute*, adjungit : *In quo tamen omnium angelorum solennitatem agimus et omnes adoramus et honoramus. In Thracia, natale sanctorum Euticii, Plati et Eracleæ martyrum. In monasterio Melacensi, juxta Treverim, depositio sancti Lutwini episcopi Treverensis et confessoris. Qui primo fuit*

De angelis.

Lutwini.

- dux in Francia et monasterium ibidem construens, monachus factus est; deinde Treverensis archiepiscopus fit, multis claris miraculis, et postmodum in*
- De Fraterno. Domino quievit. Antisiodoro, sancti Fraternali episcopi, quem tradunt eodem die interemptum, quo*
- Ursionis. episcopum ordinatum. Trevas, beati Ursionis monachi et confessoris. Eodem die, sancti Blandini confessoris.*
- Placidi, etc. GREVEN. Item sanctorum Placidi, Sosii. Aquilini episcopi. Treveris, sancti Ludwini episcopi et confessoris. Item secundum Cathalogum hic, depositio sancti Maximiani Regensis episcopi, quem Usuardus habet in v Kalend. Decembris. Apud Indiam, sancti Josaphat, regis et confessoris; cujus ortum, conversionem et gesta præclara Vincentius in Speculo, lib. 16 ad longum prosequitur. Blandi confessoris. Trevas, Ursionis monachi et confessoris.*
- De Michaelis archangelo. MOLAN. De Michaelis, post virtute, textui ex Adone interserit: Vertice siquidem montis excelsi posita, de corpore ejusdem saxi speluncæ ad instar præcavata ostenditur. Romano itaque Pontifice et Sipontino episcopo, de consecratione loci ipsius quar-*
- rentibus, ac propterea triduanum jejunium cum civibus celebrantibus, nocte jejunii suprema, sanctus Michael episcopo Sipontino per visionem apparens, monuit, ut intrarent ecclesiam, quam ipse dedicavit, et Missas ibi juxta morem agerent. Innumera quoque ibi præstantur beneficia per sanctorum archangelorum merita. Sequitur pars reliqua textus. In fine: Eodem die, in Mediolacensi monasterio, juxta Treverim, natale sancti Loutwini, archiepiscopi et confessoris ejusdem antedictæ civitatis. Ipso die, inventio corporis sancti Gislani episcopi et confessoris. Trevas, beati Ursionis monachi. In posterioribus editionibus omittitur prima periodus eorum, quæ ex Adone interseruntur, nam in his incipitur a Romano siquidem Pontifice et Sipontino episcopo: de, etc. In fine de Loutwino Treverensi habent, ut in prima. Tum: Trevas beati Ursionis monachi. Tum: Die vigesima nona, sancti patris Cyriaci anachorite. Vide Metaphrastis narrationem apud Surium hoc die. Denique de inventione corporis sancti Gislani episcopi et confessoris, repetuntur, quæ supra dicta sunt in priori editione.*
- Loutwini. Inventionis Gislani. Ursionis. Cyriaci.*

Prædie Kal.

Die 30.

- Victoris et Ursi.* **I**n Galliis castro Solodoro, passio sanctorum martyrum Victoris et Ursi, ex gloriosa legione Thebeorum, qui primo diris suppliciis cruciati, sed cælesti super eos lumine coruscante ruentibus in terram ministris, erepti sunt, deinde in ignem missi, sed in nullo penitus læsi, novissime gladio consummati sunt. Eodem die apud Bethleem Judæ, depositio beati Hieronimi presbyteri, qui obiit anno ætatis suæ nonagesimo octavo, mense sexto. Civitate Placentia, sancti Antonini confessoris.

Ita soli Praten. Herinien. Tornacen. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Duabus notatiunculis absolvitur. In Herinien. pro erepti sunt, legitur, erecti sunt. In Greven. et Molan. mense tertio, pro mense sexto. De chorusconte, Bethleem, Hieronimo, Jeronimo, etc., satis diximus.

- Victoris et Ursi.* **O**BSERVATIO. Signati primo loco gemini martyres Victor et Ursus ex inclita Thebæorum legione in Actis Eucherianis saltem nomine appellantur, in antiquioribus Martyrologiis, ut sunt Hieronymiana, Beda et Romanum parvum, omnino præteriti; quidquid recentior aliquis et Hieronymianos codices et editorem Florentinum frustra alleget. De altero Victore, Mauritanis annumerato, aliisque egimus xxii Septembris. Qui hodie coluntur, ab Adone in sacros Fastos primum relati sunt, cum elogio, ex Actis opinor, longioribus contracto, cujus medullam Usuardus in textu selectam reddidit. Acta aliqua ex Gallia deportata edidit Surius, sed quam ætatem sapiant aut qua valeant auctoritate, ut minimum incertum est, nec puto verosimile, ea Adoni præluxisse, tametsi in principio haud multum ab ejus enclonio discrepent. An quid novi suppeditent Acta apud nos Mss., suo loco examinabitur. Victor alius, cujus translationem Mediolanensem Hieronymiana hoc die celebrant, non ex Thebæorum numero, sed aliunde, forte ex Africa, eo delatus creditur. — De gloriosissimo Ecclesiæ Doctore Hieronymo loquuntur Martyrologia et monumenta alia passim, suntque ita clara omnia, inquit Florentinus, ut recoquenda non videantur. Hieronymiana sic habent: In territorio Jerosolymitano, depositio sancti Hieronimi presbyteri. Beda: In Bethleem Juda, depositio sancti Hieronymi presbyteri. Additur: Qui obiit anno nonagesimo primo. Florus breve elogium interposuit, Rabanus paulo longius, sed in annorum numero Bedæ adversans. Romanum parvum brevissime notat: Bethleem, Hieronymi presbyteri; quam breviter compensat deducta fusius in Adone, cum operum elencho vita, ex qua Usuardus paucissima extraxit servata ætatis determinatione, nec Bedæ nec Rabano conformi. Videantur Baronii Notationes. Hieronymi vitam post alios diligentius collegit Marianus Victorius, alias alii sponderunt, nobis viam præsignavit Tillemontius tomo 12, multa erudite disponens, quæ Actis Hieronymianis illustrandis utilissime subservient, uti et ea quæ in nupera operum Hieronymianorum, et secuta vitæ Gallicæ editione, a Martiano observata sunt, cum plurimis nostris monumentis, tum manuscriptis, tum excusis suo loco in Actis examinanda, et pro inclutissimi

tissimi Sancti merito, luculentius exornanda. Locum hic sibi postulat metricum Wandelberti non adeo rude encomium :

*Interpres legis veterisque novæque probatus,
Instructor doctrinæ, hæresis damnator iniquæ,
Hieronymus pridie Septembrem claudit evantem.*

Qui ultimum locum implet Placentiæ Antoninus, nobis confessor, is in Corbeiensi vocatur Antoninus martyr, in aliis vero Hieronymianis apographis Anthonius vel Antonius simpliciter, absque ullo titulo. De eo multa disquirunt Florentinius, lectores remittens ad ii et iii Septembris, quibus diebus etiam nos de variis Antoninis et Antonis abunde egimus, nec modo quidquam magnopere occurrit, quod versatas ibi tenebras novo splendore dispellat. Acta apud Petrum in Catalogo lib. 8 cap. 133, martyrem prædicant, qui de Placentinis finibus egressus, per Orientales provincias pertransiverit, et multa miracula fecerit; demum ad urbem suam rediens, etc. Supponitur fuisse nihilominus ex legione Thebæa. Crediderim, et titulum et officium ex Petro in Romanum hodiernum perperam, ni fallor, irrepsisse. Antonini hujus et alterius Antonini Appamiensis Acta quoque pacto confundi agnoscere Ferrarius et Florentinius; nos, ne hic trices involvamus, hæc omnia suo loco discutienda relinquimus. Certe haud dubium est, quin Usuardus ex aliquo Hieronymiano Antoninum acceperit, cum aliis omnibus Martyrologis incognitus sit, etiam Adoni, cui Usuardi verba ab aliquo adscripta fuerint, a Mosandro et Rosweydo rejecta. Pluribus opus non est, ut textus Usuardini integritas stabiliatur.

AUCTARIA.

- Honorit.** ANTVERP-MAJ. Textui puro subdit : *Item ipso die civitate Dorobernia, sancti Honorii archiepiscopi et confessoris.*
- Honorii.** ROSWEYD. In textu non omnino purus est, et in fine adjicit : *Ipsa die, depositio sancti Honorii archiepiscopi. Qui quintus a beato Augustino, genti Anglorum verbum Dei prædicavit. Item sanctorum Tharaci, Probi et Andronici, quorum gesta habentur.* Imo præsidialia ipsa Acta integre edita sunt a Rosweydo anno MDCVII et etiam ab aliis. At cur hac die referantur nescio, quandoquidem passi sint xi Octobris, ut ibi dicemus.
- Tharaci et sec.** PULSANEN. Primo loco de Hieronymo, pure. Tum : *Romæ, passio sanctarum virginum Pistis, Elpis, Agapis et Sophiæ matris earum, id est Sapientiæ. Vide i Augusti. In martyribus Solodorensibus rescindit elogium. Antonino Placentino tribuit titulum martyris.*
- Pistis, etc.** ANTVERP. et MAX-LUBEC. In prima puri, de Hieronymo post presbyteri, interserunt : *Qui omnium studia litterarum adeptus atque probatissimorum monachorum imitator est factus. Obiit autem anno, etc., ut in textu. De Antonino, recte.*
- De Hieronymo.** MUNERAT. Post textum purum, addit : *Parisiis, solennitas sanctarum nostræ redemptionis reliquiarum, ibidem in sacra capella regia, a beatissimo rege Ludovico honorifice reconditarum.*
- S. Crucis Parisiis.** ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. et DANIC. Sic incipiunt : *Apud Bethleem Judæ, depositio sancti Hieronymi presbyteri, viri sanctissimi et in Scriptura sacra eruditissimi. Hic omnium studia litterarum adeptus, probatissimorum quoque monachorum imitator factus, obiit anno CCCXXIII (ANTVERP-MAX. CCCIII) ætatis suæ anno XCVIII, mense VI. (DANIC. rotunde, anno XCIX.)* Melius alii obiisse Hieronymum statuunt anno cccxxx. In reliquis codices satis puri sunt.
- De eodem.** ALBERGEN. De sancto Hieronymo præter jam dicta, post presbyteri interponit : *Gloriosi Doctoris, et Ecclesiæ Romanæ Cardinalis. Hic omnium studia, etc., ut præcedentes.*
- Textus contractus.** CENTULEN. In Galliis castro Solodoro, sanctorum martyrum Victoris et Ursi, qui fuerunt ex gloriosa legione Thebæorum. Apud Bethleem Judæ, depositio sancti Jeronimi presbyteri et abbatis, per quem omnis divina Scriptura apud Latinos ad tenorem veritatis est reducta. Placentiæ, sancti Antonii confessoris. Vide supra Observationem.
- BRUXELLEN. Post imitator, auget Hieronymi elogium his verbis : *Eundem annorum numerum, quem et alter Dei genitricis minister Johannes Evangelista complens, ætatis suæ anno xcix quievit in Christo. De quo quidam in visione nocturna quemdam quasi in codice legentem hos versus audivit :*
- Græcia miratrix nullo plus gaudet alumno :
Si numerabit avos repetens ab origine prima,
Plusquam laudatur, est quod laudetur in illo.*
- In Victore et Urso, quos secundo loco refert, etiam interpolatus est, hæc inter alia ex Adone inserens : *Qui cum illic furorem Maximiani tyranni declinantes secessissent, ipsius jussu tenti, primo diris suppliciis exercitati, sed celesti super eos lumine, etc. In ultima purus est.*
- HAGENOYEN. in prima aliquantum interpolatus, de Hieronymo plura narrat, sed quæ ab Adone verius deducuntur. Tum addit : *In Augia majori Constantiensis diocesis, sanctæ Fortunatæ virginis et martyris, et fratrum suorum Terponii, Euagisti et Prisciani martyrum. Coluntur hi Sancti et in codicibus referuntur xiv Octobris, quo die vide Auctaria. In ultima purus est.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Hieronymi presbyteri confessoris. Victoris et Ursi martyrum ex legione Thebæorum. Anthonii confessoris. (Additur in margine, in Mart. Rom. martyris) Romæ, Arthæ martyris et aliorum quingentorum. (notatur denuo, in Martyrologio Romano, sequenti die) Leopardi martyris. Vide de hoc etiam Romanum.
- REG. SUEC. signatus num. 428. Eodem die, sancti Serauni Parisiensis episcopi. Vide Auctaria Usuardina ad xxvii Septembris.
- VATICAN. num. 5949. Adjicit : *Romæ, sanctorum virginum Pistis, Elpis, Agapis, et Sophiæ matris earum. Jam dixi recurrendum ad i Augusti.*
- CODEX CASTRI KAROLI. In Galliis castro Solodoro, quod est super Prulam fluvium, etc.
- BIZUNTICEN. Catalaunis, sancti Leodomiri confessoris. Alii scribunt Leodemiri, etc.
- REMIENS. SS. Timothei et Apollinaris. Catalaunis, sancti Ledomari episcopi et confessoris.
- EDITIO LUBECO-COL. Apud Bethleem Judæ, depositio gloriosi Hieronymi presbyteri et Doctoris, Ecclesiæ Romanæ Cardinalis. Hic omnium studia litterarum adeptus, Latina, Græca, Hebraica et Chaldaea eruditus fuit : Hierosolymam venit, et visitatis locis sacris a Cyrillo episcopo Hierosolymitano locum præsepis Domini petivit et obtinuit, et ibidem monasterium fundavit, imitator probatissimorum monachorum

monachorum factus, cepit vivere cum fratribus sibi in charitate adjunctis, secundum regulam a sanctis Apostolis constitutam. Hic post perfectam, placitamque Domino conversationem, post multos labores, quos in descriptione librorum ad ædificationem Ecclesie desudaverat, tandem obiit anno Domini ccccxxiii, ætatis vero suæ anno xcix, sepultus in ore spelunçæ præsepis Domini. De Victore et Urso, fere ut supra. In Antonino, pura est. Deinde: Cathalanis, sancti Leodomeri, ejusdem civitatis episcopi et confessoris. Eodem die, sancti Lauri episcopi et confessoris. In Babembergo, translatio sancti Ottonis episcopi et confessoris. Ipso die, sancti Leopardi martyris.

BELIN. Primo loco de Hieronymo, ut ANTVERP. et MAX-LUBEC. Secundo loco, de Antonino, pure. Sequitur Victoris et Ursi, pure, nisi quod pro Ursi, scribat Ursicii. In fine: Eodem die, sanctæ Sophiæ viduæ, ommissis filiabus.

GREVEN. Romæ, sancti Leopardi martyris, apud Aquisgrani nunc quiescentis. In Anglia, sancti Honorii archiepiscopi Cantuariensis, post beatum Augustinum quinti. Leodomeri episcopi Cothalaunensis et confessoris. Translatio sancti Ottonis episcopi Babenbergensis et confessoris. Romæ, depositio beati Symeonis monachi et confessoris, filii comitis Veromandicæ. Lauri presbyteri et confessoris. Eodem die, beatæ Sophiæ viduæ. Rachelis, uxoris Jacob Patriarchæ, quæ interpretatur ovis. Item sanctæ memoriæ, Jacobi de Viniaco, Ordinis Cartusiensis. Hic vitæ contemplativæ studio magno intentus, loco octavo decimo, itemque vicesimo, Cartusiæ prioratum tenuit, et post mortem miraculis vivere cepit. Item bonæ memoriæ, Johannis Cornerii monachi Cartusiensis Ordinis, maximæ sanctitatis viri. Hic, die quo primam Missam celebraturus erat, cum a sacrista vocaretur, reperta est colla ejus igneo fulgore

coruscans, et idem vir Dei velut flamma ignis ardens. Ejus etiam meritis litteræ quædam casu in ignem copiosum projectæ et post longam moram extractæ, in nullo penitus læsæ repertæ sunt.

MOLAN. De Hieronymo aliis litteris textui inserit eadem ferme, quæ supra ANTVERP. et MAX-LUBEC. In fine de Sophia, ut BELIN. Item de solennitate reliquiarum Parisiis, ut MUNERAT. Tum: Translatio corporis sancti Vedasti de loco sepulturæ ejus in eum quo nunc requiescit. Transtulerunt autem eum beati confessores Aubertus et Audomarus. Eodem die, festivitas sancti Leopardi martyris. Dein minoribus typis: Romæ; nunc in Aquisgrani quiescentis. De translatione sancti Ottonis, et de S. Honorio, ut GREVEN. supra, Tum: Catalaunis, sancti Leudomiri ejusdem civitatis episcopi et confessoris; de quo conit Ecclesia:

*Leudomire pater, filiis succurre potenter,
Ut sani vivant æternaque gaudia quærant.*

In posterioribus editionibus, de Hieronymo in textu, ut supra. In fine de Sophia, ut supra. Babenbergæ, sancti Othonis, episcopi et confessoris, qui convertit Pomeranos. In Anglia, sancti Honorii archiepiscopi Cantuariensis. De Leudomiro fere ut in prima. Aquisgrani eodem die, festivitas sancti Leopardi martyris. Die trigesima, sacrosancti martyris Gregorii, in magna Armenia. De solennitate reliquiarum Parisiensium, et translatione sancti Vedasti, ut in prima. Sequitur: In Andaino monasterio, translatio corporis beatissimi Huberti, Tungrensensis episcopi et confessoris; quando a beatæ memoriæ Vulcaudo episcopo, ejus sacra ossa a Leodio ad locum Andainum sunt translata, anno dominicæ incarnationis dcccxxv. Ubi miraculorum gloria ejus declarantur merita, et fidelium devotione ipsius celebrantur beneficia.

Leodomeri.
Lauri.
Translatio-
nis Ottonis.
Leopardi.

Sophiæ.
Leopardi.

Honorii.
Leodomeri.
Translatio-
nis Ottonis.

Symeonis.
Lauri.
Sophiæ.
Rachel.
Jacobi de
Viniaco.

Joannis
Cornerii.

Sophiæ.

Translatio-
nis Vedasti.

Leopardi.

Translatio-
nis Ottonis.
Honorii.
Leudomiri.

Ottonis.

Gregorii
Armeni.

Translatio-
nis Huberti.

Imp. & Lith. C. Chevartel & Charpent. 119. Mars.

J. B. Jongelins scul.

MENSIS OCTOBER

Habet Dies xxxi.

Kalendis.

Die 1.

Romæ, natalis beati Arethæ martyris et aliorum quingentorum quatuor. Thomis civitate, sanctorum Prisci, Crescentis, et Euagrii. Apud Provinciam Lusitaniam civitate Olisepona, sanctorum martyrum Verissimi, Maximæ et Juliæ sororum. Civitate Tornaco, passio sancti Piatonis presbiteri, qui cum beato Dionysio episcopo ejusque sociis ab urbe Roma Galliam prædicationis causa expe-
 tit, ac postea consummato martyrio migravit ad Christum. Eodem die, translatio sanctorum confessorum Germani et Remigii, quorum prior Autisiodorensem, alter vero Remensem rexit ecclesiam. In portu Ganda, sancti Bavonis confessoris.

*Arethæ et soc. 304.
 Prisci et soc.
 Verissimi et soc.*

*Piatonis.
 Translationis Germani et Remigii.
 Bavonis.*

Puri vel puris proximi sunt : *Praten. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Principio advertenda annuntiationum transpositio in multis codicibus, et iis quidem, quos puriores censemus. Etenim Pratensis de Piatone agit ante translationem Germani et Remigii; Greven. autem et Molan. translationem præponunt. *Arethæ* scribunt omnes. Item *Thomis*, licet Romanum parvum. Ado et Notkerus legant, *Tomis*, et Romanum modernum addat, *in Ponto*. Multis disputat Florentinius, legendumne ex Hieronymianis *Thmuis*, vel *Thomis* in Ægypto, an potius *Tomis* in Ponto; ast hæc ad aliud examen spectant; nos Usuardinam ex codicibus lectionem quærimus. Molan. textum corrigit scribendo *Lusitanam. Olisepona, Olesipona, Olesipoma* et aliis modis effertur; qui puriores sunt, scribunt ut in textu. Praten. cum paucis habet *Pyatomis*. Greven. et Molan. post *Dionysio*, omittunt *episcopo*, et pro *rexit*, ponunt *gubernavit*. Greven. *migravit ad Christum*, mutat in *migravit ad Dominum*, et pro: *In portu Ganda*, substituit: *In portu Ganto*. — Superest notanda maxima inter codices variatio circa translationem jam dictam, quæ in Hieronymiano Lucensi potius pro natali habetur multorum simul conjunctorum: *In Gallia civitate Autissiodorensi, sancti Germani episcopi et sancti Vedasti, Remedii et sancti Piatoni*. Neseio an hinc fortasse nata sit Usuardinorum aliquot eodiceum confusio, sic ut Antverp-Maj. scribat: *Eodem die, translatio sanctorum confessorum et episcoporum Germani, Remigii et Vedasti; quorum prior Antisiodorensem, alter vero Remensem, tertius vero Atrebatensem gubernavit ecclesiam*, quo ferme modo referunt Antverp. Max-Lubec. et mediæ notæ codices cum Belino et Romano moderno. Herinien. servat quidem annuntiationem puram, sed primum ei locum tribuit, et post tres alias etiam purus, inserit: *Apud castrum*

De translationum confusione.

Atrebatibus.

Atrebatibus, sancti Vedasti episcopi; pro quo Pratensi codici ad marginem, ni fallor, adjectum est: *Et translatio sancti Vedasti episcopi*, quam translationem Molanus ad diem præcedentem retractam asserit, quod hic dies Remigii festivitate impediretur. Obiter notabis lapsum Florentinii, qui verba Rabani de Vedasto infra citanda, Notkero inadvertenter adscripsit. Vide reliqua in Observatione et Auctariis.

OBSEKVATIO. Non semel superius observatum est, raros in Usuardi Martyrologio Sanctos reperiri (populares Gallos et Cordubenses semper excipio) qui apud antiquorum aliquem non memorentur. Opposita exempla hinc inde dedimus et novissime XXI Septembris in Pamphilo martyre Romano, reliquis Martyrologis plane incognito. En tibi specimen aliud in prima hujus diei annuntiatione de *Aretha* et sociis VIII. Sudavi affatim, ut vel vestigium horum Sanctorum alibi invenirem, sed frustra; nam Adonem et hic et alibi sæpino perperam a Baronio ejusque sequacibus citari, evidentissimum est. Galesinius, Ferrarius et recentiores alii numerum illum fingunt et refingunt, adeo ut Bartholomæus Piazza in Emerologio, socios ad septem dumtaxat contraxerit, quorum gloriosæ confessionis memoriam superstitem ait, et reliquias per varia Urbis templa dispersas. Martyrii tempus divinare videntur citati Galesinius et Ferrarius, ego de tota annuntiatione nihil me compertum habere candide profiteor. *Aretham* alium martyrem apud Homeritas, cum multis sociis sub tyranno Dunaan passum, de quo Metaphrastes apud Surium XXIV Octobris, eursim attigimus in Tractatu de Patriarchis Alexandrinis pag. 64. Quidquid interim sit de *Aretha* nostro Romano, negari omnino non potest, eum ab Usuardo, undecumque demum acceptum, vere consignatum fuisse. — Alterius annuntiationis fons patentissimus est, nam de *tribus illis Martyribus* meminere Hieronymiana, tametsi hinc inde luxata. Clare eos signat Romanum parvum, ex quo Ado, ex hoc Notkerus et Noster iisdem ubique terminis, nisi quod Usuardus pro *Crescentii*, vel ut Hieronymiana, *Crescenti*, posuerit *Crescentis*. — *Ulyssiponenses martyres* inter antiquos solus memorat Florus in Bedæ auctario, quibus et elogium concinnavit. At si Flori et Usuardi textus conferas, facile perspicies (quod alibi etiam monni) alterum alteri notum non fuisse. Ita scribit ille: *Ulyssipona civitate, passio sanctorum Verissimi, Maximi et Juliae, qui passi sunt sub Donatio præside*, etc. Baronius in Romano legit: *Qui in persecutione Diocletiani passi sunt*. Noster nullam temporis notam apposuit, quod fortasse (ita quidem conjicio) nullam ejus notitiam in Hispania, unde Martyres illos cum Cordubensibus afferre potuit, invenisset. — *Piatonis* vel *Platonis*, alias *Piati*, memoria Hieronymianis a Florentinio adjecta censetur, nec illam inde accipere debuit Usuardus, qui procul dubio Acta vidit, ex quibus elogium contextum est. Laborarunt nonnulli in nomine *Dionysii* et *Quintini*, quorum alterutri socius in Galliam ex Urbe profectus sit; verum hic scrupulus facile tollitur, si utriusque compositum asseramus. Acta *Piatonis*, suspecta sunt, quod ex aliis consimilibus profluxisse videantur, sed de ea controversia suo loco agendum erit. — De translationum confusione superius dictum est. Hic observandum, Bedam scripsisse: *Festivitas sancti Remigii, Remis civitate*. Romanum parvum: *Et Remis civitate, sancti Remigii episcopi*. Ado elogii vice aliqua addidit, et ex eo Notkerus, quæ etiam magis ad natalem vel depositionem quam ad translationem pertineant. Et ita loquitur Rabanus de Germano atque Vedasto, cujus verba hic recitari merentur: *In Gallis civitate Antisiodorensi, depositio sancti Germani episcopi. Remis civitate, Remedii episcopi. Adradis (pro Atrebatibus) civitate, beati Vedasti episcopi. Ganda monasterio, sancti Babonis episcopi. Quorum omnium conversationes et gesta miraculis plena, conscripta habentur*. De festo Remigii solenni, seu, ut aiunt, in populo pro diœcesi Remensi, dictum est XIII Januarii; Germani autem retulimus XXXI Julii; Vedasti VI Februarii. Illustria Remigii gesta et historice et oratorie deducta in Actis nostris non minimam Octobris partem occupabunt, licet antiquissima eorum collectio, ex qua Fortunatus Pictaviensis compendium edidit, periisse dicatur. De Germano Antisiodorensi ea omnia hic narrat Viennensis et contrahit Notkerus, quæ melius proprio die collocata fuissent. Ceterum in tanta lectionum varietate, puto Usuardi textum a nobis sincere redditum. Consuli possunt notationes Baronii. — In *Bavone*, qui non Adoni, sed Usuardo primum tribuendus est, conveniunt codices. Acta ejus primigenia protulit Mabilio seculo 2 Benedictino a pag. 394, quæ cum Theodoricianis collata, suo tempore illustrabuntur. Ad postremas annuntiationes pertinent Wandelberti versiculi:

*Francos qui primus docuit domuitque feroces
Remigius, proprio Octimbrem præsignat honore;
Germanusque simul doctrina insignis et actu,
Tum propriam munit meritis Antisiodorum;
Qui oceano fidei refugas et dogma nefandum
Reppulit, et signis te, picta Britannia, texit.
Hos virtute Bavo et sancto comitatur honore.*

AUCTARIA.

HERINIEN. Præter dicta, hoc habet peculiare, quod de Piatone sic incipiat: *In pago Medementinse, natalis sancti Piatonis*, etc. Vide Variantes.

TORNACEN. Caret duabus primis. In reliquis purus est, sed in fine adjicit: *Eodem die, Vedasti, Wasnulfii et Trudonis*.

ANTVERP-MAJ. Hic per aliquot folia recentiori manu rescriptus, mendis scriptoriis refertissimus est. De ejus Auctario jam diximus.

PULSANEN. Pro *Arethæ*, habet *Hermetis*. Desunt annuntiationes Lusitanorum, *Piatonis* et *Bavonis*, ut ferme quotidie deficit.

ROSWEYD. Incipit: *Remis, Remigii episcopi et Remigii confessoris*.

Hermetis pro Arethæ.

- Germani.* *confessoris. Anthiodoro, Germani episcopi et confessoris. Atrebatibus, Vedasti episcopi et confessoris. Tum de Bavone, Piatone, Aretha, Thomitanis et Lusitanis, satis pure.*
- Vedasti.*
- ANTVERP. MAX-LUREC. UGHELLIAN, et DAVERONEN.* In tribus primis satis puri sunt. Tum : *Eodem die, translatio sanctorum confessorum Germani, Remigii, Vedasti. Quorum prior Antisiodorensis, alter vero Remensem gubernavit ecclesiam; tertius vero Atrebatensem atque Cameracensem. Cetera puri sunt.*
- De iisdem.*
- MUNERAT.* Puritati proximus est, solum in fine addit : *Apud Carnotum, Piatii martyris. Adjectum forte ex inscitia. Vide BURDEGALENSEM.*
- Piatii Carnotensis.*
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. et ALBERGEN.* Incipiunt : *Remis civitate, translatio sancti Remigii episcopi et confessoris. Ipso die, translatio sanctorum confessorum Germani et Vedasti, quorum primus Antisiodorensis, alter vero Atrebatensem et Cameracensem gubernavit ecclesias. Sequitur de Aretha, Thomitanis et Lusitanis, pure. Omnes præter ALBERGEN. Piatoni tribuunt titulum episcopi. In fine de Bavone sic scribunt : In portu Gandavensi, depositio, etc.*
- De Translatione trium episcoporum.*
- DANIC.* Superioribus similis, penultimo loco, interserit : *Treveris, sancti Nicetii episcopi. Colitur v Decembris.*
- Nicetii.*
- CENTULEN. Romæ, beati Arethæ martyris, cum sociis suis dihi. Antisiodoro, depositio sacratissimi corporis beati Germani episcopi et confessoris, qui obiit apud Ravennam Italie civitatem ii Kal. Augusti. Remis Francorum metropoli, translatio sancti Remigii archiepiscopi et confessoris. Atrebas, translatio sancti Vedasti episcopi et confessoris. In territorio Tornaccensi, sancti Piatii presbyteri martyris, qui a Roma Gallias venit in comitatu sancti Quintini. Cœnobio Ganda, depositio sancti Bavonis confessoris et monachi, quem B. Amandus pontifex a seculi vanitate conversum, ad cœli gloriam festinare perlocuit. In pago Pontivo, natalis sancti Vulstagii presbyteri et confessoris. Colitur vii Junii. Vide Acta ejus eo die illustrata.*
- Transtationis Vedasti.*
- Vulstagii.*
- BRUXELLEN.* Remis, translatio sancti Remigii archiepiscopi et confessoris. Qui antequam nasceretur per Montanum monachum circū, ex nomine pronuntiatus est. Quo nato, idem Montanus de lacte Ciliniæ motris ejus oculos liniens, illuminatur. Hic Idibus Januarii migravit ad Christum, sed hac die festum suæ translationis celebratur. Antisiodoro, translatio sancti Germani episcopi et confessoris. Cujus dies depositionis cedit pridie Kal. Augusti.
- De Germano.*
- De Vedasto.* Atrebatibus, translatio sancti Vedasti episcopi et confessoris. Qui a beato Remigio episcopus ordinatus, Cameracensem simul et Atrebatensem rexerat ecclesias, et viii Id. Februarii migravit ad Christum. Sequitur de Piatone, Aretha, Thomitanis et Lusitanis, satis pure. Tum : *Item, sancti Wasnulphi martyris. In pago Medenctensi, Piatius pro Christo patitur. In portu Gandavo depositio beati Bavonis confessoris. Qui ex comite Husbantie ferocissimo conversus, in Gandavo sub beato Amando sibi monasterium statuit, cui Florbertum abbatem præfecit. Hic in hora sui transitus, sanctæ Gertrudi, suæ cognatæ, Nivelthe oranti apparuit, petens ut mox vestes sepulture aptas sibi pararet. Treveris, sancti Nycesii episcopi et confessoris. Vide DANICUM supra, ubi diximus, eum coli die v Decembris.*
- Wasnulphi. Piatii.*
- De Bavone.*
- Nicetii.*
- IIAGENOVEN.* In prima et secunda purus, tertio loco sic habet : *In pago Medenctense, civitate Tornaco, natalis sancti Piatonis martyris. Qui, etc.*
- In translatione conjungit tres, ut ANTVERP. MAX-LUREC., etc. In Lusitanis, satis purus est. Tum : In pago Gandavensi Flandria, depositio sancti Bavonis monachi et confessoris. In episcopatu Tridemiensi, sancti Remedii confessoris. Nec Tridemiensi, intelligo, nec Tridentinensi, ut alii loquuntur. Vide sis Castellatum in primo Bimestri pag. 231, ubi de Remigio. Sequitur : In Babenberg, sancti Ottonis, confessoris. De eo actum die præcedenti. In Salsa, translatio sanctæ Atheydis imperatricis.*
- De tribus episcopis.*
- Remedii.*
- Otonis.*
- Transtationis Atheydis.*
- AQUICINCT.* In translatione etiam tres conjungit, et de Vedasto ita addit : *Tertii vero corpus angelica revelatione a sanctis episcopis Auberto et Audomaro a sede pontificali, in loco ubi nunc veneratur, translatum est. In fine : Et depositio sancti Wasnulphi confessoris.*
- De tribus episcopis.*
- Wasnulphi.*
- AMBIANEN.* Cœnobio Centulæ, dedicatio ecclesiæ beatæ Mariæ Virginis, et beati Petri Apostolorum principis, et sancti Richarii confessoris. Plane mirum est, talem ecclesiæ dedicationem in ipso illius cœnobii Martyrologio non signari.
- De Remigio.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.* Remigii episcopi et confessoris, cujus festum hic celebratur in Ordine, quando scilicet translatio ejus accidit, quia in die obitus propter octavas Epiphaniæ et commemorationem sancti Hilarii non vacat. Pyatonis primi Tornacensis episcopi et martyris. Notatur in margine : *De episcopatu Piatonis vidi magnam questionem. Bavonis confessoris in Gandavo, ubi corpus ejusdem requiescit.*
- Pyatonis episcopi.*
- REG. SUEC. num. 130. Item sancti Vedasti.*
- Vedasti.*
- IN VATICAN. sub. num. 5949. Desunt Lusitani, Piatius et Bavo.*
- FLORENTIN.* Treveris, beati Nicetii episcopi et confessoris. Jam diximus, coli v Decembris.
- BURDEGALEN.* Civitate Carnoto, passio sancti Pictonis presbyteri, qui cum beato Dionysio, etc. Si legas Tornaco et Piatonis, habebis textum. Vide MUNERATUM, et hic infra.
- Pictonis Carnotensis.*
- BIZUNTICEN.* In pago Carnotensi, natalis sancti Piatonis, qui cum beato Dionysio, etc.
- De eodem.*
- EDITIO LUBECO-COL.* Tres translationes in tres articulos dividit. De Piatone post expetiit, addit : *ac postea sub Diocleciano, consumpto martyrio migravit ad Dominum. Treveris civitate, monasterio sancti Maximini, natale sancti Nicetii, ejusdem urbis episcopi et confessoris, totius sanctitatis viri, et (qui) Trevericum populum, adhuc in corpore vivens, ab inguinaria peste suis precibus liberavit. In Thomitanis et Lusitanis satis pura est. De Bavone habet, ut ANTVERP-MAXIMUS, etc. Tum de Aretha, pure. Eodem die, sancti Melori martyris. Vide Castellatum. Item sancti Wasnulphi; alias Basanulphi.*
- De Melori.*
- Wasnulphi.*
- BELIN.* Jam dixi, hunc etiam Germani, Remigii et Vedasti translationem simul conjunxisse. In reliquo textu prima editio satis pura est, nisi quod pro Ganda, scribat Gada, et pro Bavonis, Pavonis. Et hæc altera editio quidem corrigit, sed in fine gratis repetit : *Atrebatibus, sancti Vedasti et confessoris.*
- De tribus episcopis.*
- Meloris.*
- Nicetii.*
- Remedii et soc.*
- Inerti.*
- Wasnulphi.*
- Transtationis Vedasti.*
- GREVEN.* Meloris martyris. Treveris, depositio sancti Nicetii episcopi et confessoris. Item sanctorum confessorum Remedii, Abræ, qui et Deodatus, David, discipulorum sancti Germani episcopi. Imeri confessoris. Item, Wasnulphi confessoris. Atrebatibus, translatio sancti Vedasti, cui interfuerunt sanctus Lambertus Tungrensis, Ausbertus Rothomagensis, et Audomarus Taruacensis, qui lumen oculorum amiserat. Cumque precibus sanctorum episcoporum presentium

- præsentium et meritis beati Vedasti visum recuperasset, moleste tulit, atque ut iterum exerceretur obtinuit. Translatio sancti Aulberti Cameracensis episcopi et confessoris. Item Catalogus Sanctorum huc reponit memoriam quorundam justorum antiquarum, scilicet Matlathix, patris Judæ Mochabei, Jonathæ et Simonis filiorum ejus; qui quanta pro patriis sanctisque Dei legibus egerint et possi fuerint, Muchabeorum libri plene edocent. Additur his Johannes, Symonis supradicti, filius. Item memoria Onix sacerdotis summi, viri eximia modestiæ et sobrietatis, ab impio Andronico innocenter occisi. Item Eleazari, viri de primoribus scribarum a puero optimæ conversationis, qui cum urgeretur contra legem ad carnes porcinas, mira animi libertate et fortitudine renuens, tormenta sustinuit, (et) adolescentibus exemplum forte relinquens, honesta morte perfunctus est. Nihil de his in aliis codicibus reperimus.
- Translatio-
nis Aulberti.
- Judæ et alio-
rum Macha-
beorum.
- Onia.
- et Eleazari.
- Fronti.
- Wasmulphi
cum elogio.
- Nicetii cum
elogio.
- Romani.
- Item sancti Fronti episcopi, cujus gesta miraculis plena conscripta habentur. Vide Rabanum. Colitur xxv Octobris, sub nomine Fronto-
nis. Item in cæmeterio (civitatis Hannoniæ quæ dicitur) Condatum nomine, sancti Wasmulphi confessoris, qui de Scotia insulo veniens in saltum Cerasia, in loco qui nunc vocatur Cella, multis diebus vitam laudabiliter duxit. Postea vero ad monasterium Dei genetricis Mariæ Condatum nomine perveniens, ibi Domino servivit usque ad obitum. Treveris, sancti Nicetii episcopi et confessoris, qui de utero matris sanctus fuit; nom ob ipso ortus sui tempore mirabiliter clericus designatus est. Cum partu itaque fuisset effusus, toto capite, ut est consuetudo nascentium, a capillis nudo, egressus est, in circuitu modicorum ordine pilorum apparente. Editiones aliæ pro Dionysio, ponunt Quintino. Et ad Bavonis, aliis etiam litteris addunt, cujus gesta habentur. Deinde textui adnectitur: Civitate Treveris, sancti Nicetii episcopi, totius sanctitatis viri; et aliis litteris: qui ab ortus sui tempore mirabiliter clericus designatus est. Condato, sancti Wasmulphi confessoris. De Fronto, ut in prima editione. Demum: Die prima, sancti Romani me-
lodi. Ex solito Græco Horologio.

VI Non.

Die 2.

Eleutherii,
cum aliis
pluribus.

Leodegarii.

Sereni.

Apud Nicomediam, natalis sancti Eleutherii martyris, cum aliis innumeris, quorum jubente Diocletiano imperatore, alii gladiis obtruncabantur, alii ignibus cremabantur, alii in mare præcipitabantur; sed horum primus Eleutherius, cum diu cruciatus, per singula tormenta validior redderetur, martyrium victoriæ suæ, ignibus velut aurum examinatus, complevit. In territorio Adartensi, passio beati Leodegarii Augustudunensis episcopi, quem variis injuriis et diversis suppliciis pro veritate afflictum, Ebroinus Major domus regiæ interfecit. Ipso die, sancti Sereni confessoris.

Pro textu stant Praten. Herinien. Antverp-Maj. et Greven.

VARIA LECTIO. Præcipua diversitas occurrit in principio, ubi Praten. et Antverp-Maj. syntaxim habent non satis rectam: quorum jubente Diocletiano acervatim collecti, alii gladiis, etc. Nec Munerati constructio exacta est: quorum multitudo, jubente Diocletiano, acervatim collecta, alii gladio, etc. Melius Herinien. cum Antverp. Max-Lubec. et aliis: quorum, jubente Diocletiano, sævissimo imperatore, alii gladiis, etc. Verum adjectum videtur epitheton sævissimo, sic ut, mea quidem sententia, brevius et nitidius legant Greven. et Molanus: quorum, jubente Diocletiano imperatore, alii gladiis, etc. Est in Greveno, concremabantur. Deinde cruciatus diu; reliqui habent, ut in textu. Antverp-Maj. ut nuper dixi, mendis scatet, sufficiant pauca: Adaracensi, pro Adartensi, Eborinus, Serini, etc. Scribit tamen cum reliquis omnibus afflictum, contra quam legat Pratensis solus, affectum. Videatur Viennensis Ado.

Eleutherii
et aliorum.

Leodegarii.

OBSERVATIO. Hic verosimiliter sub una annuntiatione denuo celebrantur fortissimi illi athletæ omnes, qui Nicomediæ coronati sunt, forte exeunte Martio, occasione famosæ conflagrationis palatii Diocletianæ, de qua videndi Eusebius et Lactantius, alibi a nobis citati, dum de particulare hujus turmæ Sanctis ageremus, præsertim xii Martii, xxvii Aprilis et ix Septembris. Hieronymiana hodie solum Eleutherium nominant, his verbis: In Nicomedia, Eleutherii, cujus gesta habentur. Ultimam partem resecurit Rabanus, forte quia nulla hujus sancti Acta reperire potuit. Romanum parvum breviter et nitide rem totam colligit: Nicomediæ, Eleutherii martyris sub Diocletiano, et innumerabilium aliorum, quos iratus Diocletianus pro incenso palatio, diversis tormentis odio Christiani nominis occidit. Paulo diffusior est in Adone narratio, a Petro in Catalogum hinc translata, ex qua etiam Noster totum suum elogium contraxit. Nicomediensem carnificinam diligenter evolvit Tillemontius tomo 5 a pag. 23. — Dubium est, utrum Leodegarius ad codices Hieronymianos spectet. Florus a nostris editus enim certo posuit, elogium tamen ab Adonis et Usuardi phrasi tam diverso, ut nihil commune habeant præter rei substantiam. Errat Rabanus, dum legit: In Gallia, natale sancti Leodegarii episcopi et confessoris; atque in eo hallucinari videtur, quod Leudegarium, hoc die, nominet, tanquam distinctum a Leutgaro Augustodunensi episcopo, cujus passionem paulo fusius celebrat die sequenti. Ado martyrium collocat, In Atrabotis, villa Siricinio (Notkerus descripsit, in Atratis.) Noster cetera omnia ex Adone desumens, sic positionem extendit, ut pagum vel provin-

ciam

ciam Artesiæ, pro villa Siriciuio substituerit, quomodo etiam scripsit Hagiologium Franco-Galliæ a Labbeo editum, quod alibi diximus sæpe ex Usuardo transumptum esse. Leodegarii Acta duplicia sunt, a Mabilione aliisque edita et postea a nobis accuratius cum Mss. nostris conferenda et recensenda. In veteri Missali Gothico seu Gallicano, Missa honoratur, ut vide in editione Thomasii pag. 375. Eum hodie solum cecinit Wandelbertus :

*Mox sextum Nonarum Leodegarius ornat,
Seditione potens quem Dux populusque peremit.*

Hactenus textus noster ex Adone profluxit. Qui postremum locum occupat *Serenus*, is ab Usuardo, primum, ex privata notitia consignatus est, in Romano moderno prætermisus, forte quod in Belino repertus non sit, aut Reformatoribus non satis cognitus, utpote quem Usuardus solo dumtaxat nomine indigitavit. Maurolycus eum recte adscripserat *Castro Cantumerula*, et sic in Actis nostris Mss. quæ in nonnullis valde mira sunt, notatum invenio, apposito nomine Gallicæ *Chante-merle*, quæ abbatia est Canonicorum regularium Ordinis S. Augustini. Castellanus solertissimus alias nominum et Sanctorum, et locorum inquisitor, eorumque, ignosce voci barbaræ, latinisator, id hoc die in Martyrologio suo universali neglexit, quando testatur Serenum maxime honorari in *Montier-la-Celle*, non procul ab urbe Trecensi. Supposuit, nimirum, facile occursum *Monasterium Cellense*, seu cœnobium a Cella denominatum. Ut clarius loquar, intellige prioratum Cellensem, Ordinis sancti Benedicti, quarta leucæ parte distantem a prædicta abbatia Cantumerulensi. Atque hæc ad Sancti notitiam pro instituto nestro sufficiant.

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret annuntiatione prima de martyribus Nicomediensibus, in reliquis omnibus plane purus est.

ROSWEYD. In prima et secunda annuntiatione satis purus, omittit tertiam.

PULSANEN. In prima mutilus est, expunctis omnibus post *innumeris*. In duabus aliis purus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIANUS et **ANTVERP-MAX.** In prima et secunda satis puri sunt, habent tamen positionem Leodegarii ex Adone ; et loco tertie, legit : *Eodem die, sancti Gerini martyris, fratris beati Leodegarii. In Antiochia, natale sanctorum Primi, Quirilli et Secundiani.* De his agit Romanum.

Gerini.

Primi et soc.

De Leodegario.

MUNERAT. De Leodegario, pro textu Adoniano et nostro, legit : *Quem crutis oculis, lingua et labiis præcisit, cum non cessaret prædicare verbum Dei, fecit Ebroinus Major-domus regie decollari.* Pro *Sereni*, habet *Severi*.

MOLAN. Importune textui intrudit ; *In territorio Atrebatensi, et litteris cursivis, Villa Sericinio, ex Adone.* Sed defectus ejus præcipuus est, quod annuntiationem ultimam expunxerit.

LOVANIEN. Similis est **ANTVERP. MAX-LUBEC.** etc., nisi quod in prima truncatus sit.

ALBERGEN. Totum textum habet, ut **ANTVERP.** etc. ; sed ei præfigit : *Romæ natale sancti Eusebii Papæ et martyris. Hic a beato Petro extitit xxxii. Hujus tempore inventa est Crux Domini Jherosolymis iv (v) Non. Maii, et Judas baptizatus est, cui nomen postea Quiriacus.* In Romano ponitur xxvi Septembris. Vide ibi notam Castellani.

Eusebii PP.

Translatio- nis Claræ.

Textus con- tractus.

Huini.

De Leodegario.

ULTRAJECT. LEYDEN. et DANIC. His anteponunt : *In Assisio civitate, translatio sanctæ Claræ virginis.* Quæ verba in **DANICO** extra ordinem et quantum apparet, alia manu apposita sunt.

CENTULEN. *Apud Nichomediæ, sancti Eleutherii martyris. In territorio Atrebatensi, passio sancti Leodegarii, Augustidunensis episcopi et martyris. Eodem die, sancti Sereni confessoris. Item ipso die, sancti ; deest nomen et minori ac recentiori manu appositum Huini (forte voluit dicere Gerini) martyris, de quo superius.*

BRUXELLEN. Incipit : *In territorio Atrebatensi villa Syricinio, passio sancti Leodegarii Augustidunensis episcopi. Qui pro justitia veritatis primo in Luxonio monasterio retruditur, et ab illo revocatus*

capitur, quem Ebroinus Major regia domus, post oculorum evulsionem et lingue ac labiorum abscissionem decollari mandavit. Cujus meritum multis miraculis post mortem declaratur. Eodem die, sancti Gerini martyris, fratris beati Leodegarii. Quem Ebroinus lapidibus obrutus interfecit. Romæ, natale sancti Eusebii Papæ et confessoris. Cujus tempore, ut ipse in epistola sua scribit, inventa est Crux sancta, et ideo inventionem sanctæ Crucis v Non. Maii solempniter celebrari instituit. Sequitur de Eleutherio et sociis Nicomediensibus, pure In fine : In Antiochia, natale sanctorum Primi, Quirilli, et Secundiani. Demum de Sereno, pure.

De Gerino.

Eusebii.

Primi et soc.

De Eusebio.

HAGENOYEN. *Romæ, natale sancti Eusebii Papæ et martyris. Hic a beato Petro extitit xxxii, qui passus est sub Diocletiana persecutione. Hujus tempore creditur inventa fuisse sancta Crux Domini Jherosolymis, v Non. Maii, quam et celebrem diem Christianis ipse instituit, et Judas, qui et Quiriacus, baptizatus est. In Eleutherio, satis purus est. De Leodegario longam habet historiam, quæ apud Surium sincerior legi potest. Tum : Ipsa die, Gerini, fratris sancti Leodegarii martyris, quem idem Ebroinus ligatum ad stipitem lapidibus obrui præcepit. Item, sancti Apollinaris episcopi et martyris.* Desideratur positio.

De Gerino

Apollinaris.

DAVERONENSIS, CODEX CASTRI-KAROLI, GOLLIAN. et CAUDIACEN. In fine paulo brevius scribunt : *Sancti Sereni confessoris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Leodegarii episcopi et martyris. Eleutherii martyris, opud Nichomediæ cum aliis multis.*

In **VATICAN.** num. 5949. Deest *Sereni*. Adjectur : *Beneventi, natalis sancti Modesti levitæ et martyris. Romæ, natalis sancti Eusebii Papæ, qui sedit in episcopatu annis duobus.*

Modesti.

Eusebi.

FLORENTIN. *In Antiochia, sanctorum martyrum Primi, Cirilli, Secundarii. Sancti Eusebii Papæ.*

Primi, etc.

Eusebii.

EDITIO LUBECO-COL. *Romæ, natale sancti Eusebii Papæ et confessoris, qui sedit in episcopatu annis septem. Hic a beato Petro extitit xxxii. Hujus tempore inventa, etc. In Eleutherio et Leodegario, satis pura est. Item sancti Gerini martyris fratris beati Leodegarii prædicti episcopi. In Antiochia, natale sanctorum Primi, Quirilli, et Secundiani martyrum. Apud Assisium, translatio sanctæ Claræ virginis, Ordinis Minorum. In Anglia, san-*

De Eusebio.

Gerini.

Primi, etc.

Translatio- nis Claræ.

- Thomæ.* *Ostensionis Maximi.* *Gerini.* *Primi, etc.* *Translatio- nis Claræ.* *Primi, etc.* *Colmeri.* *Eusebii.* *Theylaidi.* *Thomæ.* *De Gertuo.* *Beregis.* *Gerici.* *Ostensionis Maximi.* *Translatio- nis Claræ.* *Translatio- nis Ursuari.*
- cli Thomæ episcopi et confessoris. Castro Cantuar- rula, beati Sereni monachi et confessoris. Ostensio sancti Maximi episcopi Regensis et confessoris.*
- BELIN. In Eleutherio, pro Diocletiano, ponit Juliano, et præter alia multa menda, omittit annuntiationem Sereni. Post interfecit autem, adjicit: *Eodem die, sancti Gerini martyris, fratris beati Leodegarii. In Antiochia, Primi, Quirilli et Secundarii. Eodem die, translatio sanctæ Claræ virginis. Clarius supra, et in GREVENO.*
- GREVEN. In Antiochia, Primi, Quirilli, Secundiani. In Tuscia, Colmeri episcopi et martyris. Romæ, beati Eusebii Papæ et confessoris. Theylaidi abbatis et martyris. In Anglia, sancti Thomæ Herefordensis episcopi et confessoris, vita et miraculis clari. Vide notulam marginalem Castellani, in Martyrologio universali. Item sancti Gerini martyris, fratris beati Leodegarii episcopi, quem vilis apostata Ebroinus, de exilio reductum, jussit lapidibus obrui. Beregis confessoris. Item beatæ memoriæ Gerici, ducis Sabaudie et confessoris. Ostensio sancti Maximi, episcopi Regensis et confessoris. Apud Assisium translatio sanctæ Claræ virginis.
- MOLAN. In fine, post interfecit, subdit: *Corpus ejus in Bronio quiescit. Binchii, translatio Ursuari et aliorum, de veteribus capsis in novas. Eo-*
- dem die, sancti Gerini martyris, fratris beati Leodegarii. In Antiochia, Primi, Quirilli et Secundarii. Eodem die, translatio sanctæ Claræ virginis. Ipso die, sancti Sereni confessoris. In Doino monasterio, natalis sancti Beregis abbatis. Tum minoribus typis: Qui habitum sancti Benedicti assumpsit in monasterio sancti Trudonis. De Thoma Herefordensi, ex GREVENO. Editiones aliæ conveniunt cum priori in textu, de Gerino et Antiochenis. Tum: Andaino monasterio, natalis beati Beregis abbatis. Hic ex Condustro pago Austrasiorum oriundus, Hasbanii intra monasterium sancti Trudonis, litteris est eruditus. Cumque sublimatus in comitatu Pipini junioris, solitariam vitam desiderabat attentius, contigit Plectrudem ejusdem principis conjugem, transitum habuisse per saltum Arduennensem; et ecce chartulam inter saxa decidentem respicit, in qua continebatur, locum illum a Deo electum, multasque inde animas fidelium dirigendas in cælum. Beregisus ultro se offerens, locum suscipit, stirpat, monasterium construit, et multos suo exemplo, ad bene vivendum ibidem collegit. De Sereno, ut supra. In Anglia, sancti Thomæ, Herefordensis episcopi et confessoris. Assisii, translatio sanctæ Claræ virginis. Morinis, ostensio sancti Maximi episcopi Rhegiensis et confessoris.*

V Non.

Die 3.

- Dionysii.* *Ewaldorum.* *Candidi.*
- N**atalis beati Dionysii episcopi et martyris, qui post clarissimam confessionem fidei, post gravissima tormentorum genera, glorioso martyrio coronatus est ut testatur Aristides Atheniensis, vir fide sapientiaque mirabilis, in eo opere, quod de Christiana religione composuit. Apud antiquos Saxones, sanctorum martyrum duorum Ewaldorum, qui cum essent presbiteri et prædicare ibi Christum cœpissent, comprehensi sunt a paganis et occisi; quorum corpora noctu multa diu lux apparens, et ubi essent et cujus essent meriti declaravit. Romæ ad Ursum pilleatum, sancti Candidi martyris.

Ita Praten. Herinien. Antwerp-Maj. Antwerp. et Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Accedunt, Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. et Danicus.

VARIA LECTIO. *Dionysii, Aristhides, Aristodes,* et similia prætermitto. Variatio est in Aristidis elogio, quod Greven. et Molan. exprimunt, *fide vir sapientiaque*; Antwerp. *vir sapientia fideque*; Belin. et Max-Lubec. omittunt *fide*; in textu pura est lectio. Munerat. pro *composuit*, scripsit, *complevit*. Legendum est more nostro *Ewaldorum*, ut habent Antwerp-Maj. Max-Lubec. Greven. et Molan. Eodem recidit, sed non tam recte scribitur in Praten. et Herinien. *Ewaldorum*. Antwerp. ponit *Equaldorum*; Belin. *Egualdorum*. Sensus videtur exigere *ad quorum corpora*, ut habent Antwerp. et Belinus, ex Beda, Adone, etc., vel, *quorum super corpora*, ut Munerat. Sequimur tamen probatiores codices Praten. Herinien. Antwerp-Maj. Greven. et Molan. ex quibus textus. Munerat. contraxit ultimam periodi partem, *et ubi atque cujus essent*, etc. Reliqui, *ad Ursum pilleatum*, quod prope omnes ita scribant; Belin. ea verba fortasse melius expunxit.

- Dionysii.*
- O**BSERVATIO. Mirum est, Usuardum in hodierno laterculo *Areopagitæ* appellationem prætermis- sisse, ubi ex ipso textu evidentissimum est, non de alio, quam de celeberrimo illo Atheniensi episcopo sermonem esse; utpote qui ex Adone, tum hic, tum in Apostolorum festivitatibus, et primum ex Romano parvo clarissime desumptus est. Nihil de Areopagita ponunt Hieronymiana, nihil Beda, Florus aut Rabanus. Textus fontem designavimus, eumque adeo certum, ut eruditorum hodie neme Hilduini opinamenta tueri audeat, tam aperte ab Adone et Usuardo ejus synchronis rejecta, quidquid Wandelbertus etiam cœvus, Hilduinum secutus videatur, dum ix Octobris illum Dionysium celebrat:

*Gallia doctorem Paulo institute bratum,
Quem meruit, gemino comptum, junctumque ministro.*

Versatur in re vel eruditorum vulgo notissima, in qua passim Baronio contradicitur, qui et in Notationibus et in Annalibus ad annum cix a num. 38, Hilduino adhæsisse videtur. Gratum futurum opinor, si Rosweydi nostri animadversionem, in epistola Mss. sæpe alibi citata, ultimam, hic curioso lectori proponam, ex qua pateat, doctissimum virum id pridem observasse, quod eodem seculo

tot

tot alii suis suffragiis confirmarunt. Refert primum Usuardi ex Belino verba omnia, hic in textu expressa, ad quæ subjungit « Miror, hæc omnia esse in Martyrologio Romano Baronii, cum ante centum annos in Martyrologio Belini hæc exhibita fuerint. Quid quod ante mille annos ita credit Ecclesia Romana? Nam vetus Martyrologium Romanum, quod Adonis Martyrologio ex editione Moretiana olim præmissi, (ubi et ejusdem Rosweydi notatio videri potest pag. 219) clare ita repræsentat: *Athenis, Dionysii Arcopagite, sub Adriano diversis tormentis passi, ut Aristides testis est in opere, quod de Christiana religione composuit. Hoc opus apud Athenienses inter antiquorum memorias clarissimum tenetur.* Idem habet Beda (supposititius.) Usuardus, Ado et Notkerus, ut merito in considerationem venire debeat, num hic Dionysius Arcopagita suo loco tot comitatus testibus relinquendus sit, maxime cum et Menologium Græcum, itemque Menæa, Arcopagitam Dionysium hoc die repræsentent. Jam vero cum iidem hi auctores citati, Dionysium Parisiensem alio die, videlicet ix Octobris reponant, quis dubitare potest, quin Dionysium Arcopagitam a Parisiensi distinxerint. Quare in textu Baronii ix Octobris, ubi de Dionysio Parisiensi agitur, ut eonformitas ineatur inter vetera Martyrologia, Romanum tempore Gregorii Magni, Romanum Belini ante centum annos, Usuardum, Adonem, Notkerum; videtur delendum *Arcopagite*, itemque a *B. Clemente*, cum hæc a posterioribus inserta et intrusa sint. Consuli poterunt Romæ omnia vetustissima Martyrologia Romana, non existimem, ullum inveniri posse, ante tempora Hilduini abbatis, quod ix Octobris Dionysium Arcopagitam repræsentet. Fors Baronius, si vetus Martyrologium Romanum, Adoni præmissum, cujus desiderio tantopere tenebatur, vidisset, in aliam sententiam declinasset. » Hactenus Rosweydu. Videnda etiam brevissima, sed verosimillima, Castellani in Martyrologio universali observatio, ex quibus omnibus pateat, adstructam a monachis Dionysianis, sed perperam, Dionysiorum plurium, confusionem dicam an distinctionem, a Romano parvo, Adone, Usuardo et Notkero abunde pridem confutatam. Qui plura cupit, adeat Responsiones Papebrochii art. xi, toto § 4. — De *Ewaldis*, *Euuwaldis*, sen *Egualdis* (hujusmodi nominum etymologiam et litterarum *W* in *G* mutationem satis alibi explicavimus) clare loquitur Beda in Martyrologio, quem sequuntur et transcribunt Rabanus, Ado, Usuardus et Notkerus, ita tamen ut postremi duo paulo contractius historiam exprimant. Apud Hieronymiana et Romanum parvum noti non sunt. Waudelbertus ita canit:

Ewaldi, meritis, gente et cognomine et ara

Doctrinaque pares, quantum sibi morte dicarunt.

Actorum series ex Beda elucidabitur. Videri interim meretur brevis Castellani notatiuncula, quam ex parte tangunt nonnulli codices inter Auctaria. Huc usque iterum patet Usuardini textus scaturigo. — At unde *Candidus* ille ad *Ursum pileatum*? Nusquam reperio. Est quidem in Hieronymianis aliquibus *Candidæ* vel *Candidi* memoria hoc die, sed unde Usuardus positionem ad *Ursum pileatum* acceperit, cum nulla hujus Sancti Acta noverimus, incertum est. Quæ Adoni a Mosandro ex Hieronymianis superadjecta sunt, Rosweydu verosimilius ab Adoniano textu discernenda putavit.

Ewaldorum.

Candidi.

AUCTARIA.

TORNACEN. Primam refert usque ad coronatus *est*, deest pars altera. Secundam plane omittit, purus est in tertia. In fine subjungit: *In pago Dulcomensi, sancti Juvini confessoris.*

Juvini.

ROSWEYD. In prima satis purus, in secunda Bedæ quam Usuardo similior est, inserens hæc verba: *Cum sancto Willebrordo venientes in Germaniam, Saxonibus prædicare cæperunt, comprehensique a paganis et occisi, etc.*

De Ewaldis.

PULSANEN. In prima satis purus, in secunda rescindit totum elogium. Pro *Ewaldorum* scribit *Gaundolorum*. Deest etiam tertia.

*Translatio-
nis Ludgeri.*

ALBERGEN. Textui satis puro, præmittit: *In cœnobio Werdinensi, translatio sancti Ludgeri, primi Monasteriensis episcopi et confessoris. Quod cœnobium ipse primus, divinitus adjutus fundavit, in quo et, Domino revelante, diem se expectaturum novissimum præcognovit.*

Textus contractus.

CENTULEN. Natale sancti Dionysii episcopi et martyris. *Apud antiquos Saxones, sanctorum duorum presbyterorum martyrum, qui ambo fuerunt nominati Euualdus, qui pro prædicatione verbi Dei a paganis occisi sunt. In ultima purus est.*

De Ewaldis.

BRUXELLEN. Incipit: *Apud antiquos Saxones, sanctorum duorum Ewaldorum presbyterorum, quorum unus Ewaldus albus et alter Ewaldus niger dicti sunt. Qui cum beato Willebrordo episcopo de Anglia venientes in Germaniam, transierunt ad Saxones, et cum ibi Christum prædicare cæpissent, a*

paganis occisi sunt. Super quorum corpora columpna lucis noctu apparens, ubi essent, et cujus essent meriti declaravit; sicque Pippino jubente Colonia sepeliuntur. Ipso die, natalis beati Dionysii Ariopagite episcopi et martyris. Qui ab Apostolo Paulo instructus credidit Christo, et primus apud (habebatur ni fallor, Athenas, sed super ea voce erasa, alia manu scriptum est) Chorinthum ab eodem Apostolo episcopus ordinatus, post gravissima tormentorum genera sub Adriano imperatore glorioso martyrio, etc. Tum: Roma ad Ursum pilentium, natalis sancti Candidi martyris. Eodem die, elevatio sancti Ludgeri episcopi, virtutibus clari. Et depositio Domini Maduluti Verdunensis episcopi. Apud Castellanos est Madelrei die sequenti.

De Dionysio.

*Elevatio
Ludgeri.*

Maduluti.

HAGENOYEN. In prima satis purus, in secunda, post *Saxones*, inserit, qui nunc vocantur *Frysones*. Deinde: *In Anthiochia, sanctorum natalis martyrum Primi, Quirilli et Secundiani. Vide die præcedenti. Scquitur longa elogium Nicetii Treverensis, de quo ad primum diem Octobris satis dictum est. Demum: In Anglia, sancti Thomæ episcopi et confessoris, de quo etiam die præcedenti.*

*Primi, etc.
Nicetii.*

Thomæ.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Duorum Ewaldorum martyrum. Gerardi, primo militis, postea abbatis. Dionysii episcopi et martyris.*

Gerardi.

AUGENS. *In pago Dulcomensi, sancti Juvini confessoris. TORNACEN. habet Juvini, alibi Jovini.*

Juvini.

REG.

	REG. SUEC. signatus num. 428. <i>Item ipso die, sancti Francisci confessoris. Vide die sequenti.</i>	<i>dem die, sanctorum Felicis et Casti martyrum. Ipso die, depositio sancti Madalnei episcopi Verdunensis et confessoris. De translatione sancti Ludgeri, eadem habet quæ ALBERGENSIS, supra.</i>	<i>Felicis, etc. Madalnei. Translationis Ludgeri.</i>
Francisci. Victoris et Spargi.	FLORENTIN. <i>Item sanctorum martyrum Victoris et Spargi. Vide de his codices Hieronymianos et notulam Florentinii.</i>	GREVEN. <i>Apud antiquos Saxones, sancti Willibrordi episcopi et martyris. Ita etiam posuit EDITIO LURECO-COL. supra, sed alium ego Willibrordum non novi, quam celebrem illum Trajectensem episcopum et confessorem, qui colitur vii Novembris. In Africa, Victoris, Urbani, Sapargii. Et alibi Felicis, Ammonii et Casti. Antiochiæ, Cheugenii. In Hieronymianis vocatur Thugenus vel Thugenus, vel Theogenus, etc. Gerardi abbatis Bronicensis et confessoris. Apud Warindas, beati Gandulphi confessoris. Scopilionis, archipresbyteri et confessoris. Apud Monasterium Werdenense, translatio sancti Ludgeri, episcopi primi Monasteriensis, et confessoris, præfati monasterii fundatoris, in quo et revelante Domino, se diem generalis resurrectionis expectaturum præcognovit. Vide diem ejus natalem in Actis xxvi Martii.</i>	<i>Willibrordi. Victoris, etc. Felicis, etc. Cheugenii. Gerardi. Gandulphi. Scopilionis. Translationis Ludgeri.</i>
Madalnei.	LUXOVIEN. <i>Depositio sancti Madalnei Verdunensis episcopi et confessoris. Jam dixi ex Castellano, melius vocari Madelveum, colique die sequenti. Hæc proprio loco uberius discentientur.</i>		
Adventus. Ragnoberti.	CAUDIACEN. <i>Apud sanctum Andream de Ulmis, adventus sancti Ragnoberti militis et martyris. Ponitur a Castellano xiii Junii atque etiam inter Auctaria nostra ipso die, in Actis tamen remissus est ad xv Julii. Ratio postea dabitur.</i>		
Jovini. Adventus Felicis.	DIVIONEN. <i>Natale sancti Dionysii Arcopagitæ, qui ab Apostolo Paulo instructus credidit Christo.</i>		
	REMENS. SS. <i>Timothei et Apollinaris. In suburbio Remensi, natale sancti Jovini confessoris.</i>		
De Ewaldis.	ARDINGHOFFEN. <i>Eodem die, adventus corporis beati Felicis martyris. De quo Felice agatur inter tot ejusdem nominis Sanctos, ignoro.</i>		
	EDITIO LURECO-COL. <i>Apud antiquos Saxones, natale sanctorum martyrum duorum Ewaldorum fratrum. Qui cum essent presbyteri et prædicare ibi Christum cepissent, comprehensi sunt a paganis et occisi, et in fluvium Renu projecti. Super quorum corpora multa diu lux noctu apparens, et ubi essent et ejus essent meriti declaravit. Quorum corpora fluxus non absorbit, sed refluxu cursu per passus fere quadraginta millia, comitante eos luce divina, usque ad Coloniam provexit, ubi ipsa corpora Sanctorum a Pippino duce Francorum, qui tunc Romanum sceptrum regerat, cum universo clero in ecclesia sancti Clementis juxta Renum posita, condigna veneratione condita sunt. Item apud antiquos Saxones, sancti Willibrordi episcopi et martyris. Sequitur de Dionysio et Candido, pure. Tum : Apud Warindas, beati Gandulphi confessoris. Eo-</i>	<i>MOLAN. Et in Bronio monasterio, notale et translatio sancti Gerardi abbatis, qui post militiam temporalem, Christi tyrocinio mancipatus, hujus monasterii fundator extitit devotus jussione beatorum Apostolorum Petri et Pauli. Hic postea auctore Christo fuit pater et abbas sex cœnobiorum. Corpus ejus in Bronio quiescit. In pago Dulcrimensi, sancti Jovini confessoris. Editiones posteriores eadem referunt quæ habentur in prima, solum addunt : Mosonii, festività beati Arnulfi martyris. In hoc vero a priori differunt, quod annuntiationem Dionysii ponant post Auctarium, cui litteris Italicis inserunt cognomentum Arcopagitæ. Frequentium hujusmodi variationum an sufficiens, in harum editionum præfatione ratio reddatur, aliorum judicio relinquo. Hic saltem satis opportune emendatio appositæ est.</i>	<i>De Gerardo. Jovini. Arnulfi.</i>
Willibrordi.			
Gandulphi.			

IV Non.

Die 4.

Crispi et
Caii.
Marci et
soc.

A pud Corinthum, natalis Crispi et Caii, quorum meminit sanctus Paulus Apostolus Corinthiis scribens. In Ægypto, sanctorum Marci et Marciani fratrum, et aliorum cum eis innumerabilium, non inferioris gloriæ, utriusque sexus atque ætatis; quorum alii post verbera et diversi generis horribiles cruciatus, flammis traditi sunt, alii in mare præcipitati, nonnulli etiam capite cæsi, plurimi inedia consumpti, alii patibulis affixi, quidam etiam capite deorsum presso, et pedibus in sublime sublatis, beatissimam passionis coronam meruerunt. Civitate Parisius, sanctæ Auræ virginis.

Auræ.

Puri sunt Praten. Herinien. Antwerp-Major, Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Corinthum posuit Herinien. Sed recte se corrigit in Corinthiis. Idem scribit Martiani, sed alii cum textu consonant. Solus Pratenensis legit cruciatus horribiles. Luxata erant in Antwerp-Maj. hæc verba, nonnulli etiam capite cæsi, pro quibus legebatur, non sine etiam capite cæsi; nec sensum purum reddidit, qui deletis, non sine, substituit, alii etiam, etc. Non male scripsit Herinien. capite deorsum verso, sed melius cum Adone, capite deorsum presso, ubi, errore opinor typothetæ, pro quidam, habet Molan. quidem, ubi paulo ante inedia pro inedia; scrupulosus est in Parisiis pro Parisius. De Caii, Gai, Gaii, Gagi, etc., alibi dictum est sæpius; codices sibi non constant.

Crispi et
Caii.

OBSERVATIO. De Crispo, prius archisynagogo, præclara fit mentio in Actibus Apostolorum capite 18. Caius Apostoli hospes exprimitur ultimo capite epistolæ ad Romanos. Amborum conjunctionis causam existimo, quod ambo soli ab Apostolo baptizati dicantur epist. I ad Cor. cap. I. Atque inde ferme eruenda sunt quæ in eorum laudem indubitate referri possunt. Prima eorum in Martyrologiis memoria debetur Romano parvo, ubi simpliciter signantur: Apud Corinthum, Crispi et Caii. Quod

hic in

hic in textu superadditur, ab Adone adjunctum est, a Nostro plene, a Notkero fere descriptum, iis neglectis, quæ præter hæc in Festivitatibus Apostolorum idem Ado commiscere visus est. Etenim tres Caios Apostolorum discipulos distinguendos, verosimile est: hunc nempe Pauli hospitem, ad Romanos cap. 16; alterum *Derbium*, et ipsum Pauli discipulum, qui in Actibus 20 clare distinguitur; et tertium illum, ad quem Joannes epistolam suam tertiam destinat, in quo Adonem aberasse nonnulli volunt, dum ultimum cum primo confudit, ut ex eo Beda supposititius, hinc Molanus textui suo inscruit. Quid si et aliquis dubitet, utrum tribus adjici quartus non debeat, qui cum Aristareho memoratur Actorum cap. 19? Sed hæc alterius loci et disquisitionis sunt. — *Marcus et Marcianus* ab Hieronymianis deserte positi, tot characteristicis a Marco et Marcelliano secernuntur, ut mirum sit confundi potuisse. Rabanus scribit *Marti et Mauriciani*, quæ amanuensium osecitantiae adscribimus. Romanum parvum breviter: *Apud Ægyptum, Marci et Marciani fratrum, cumque eis innumeræ multitudinis*. Adonis encomium satis aperte ex Ensebii lib. 8 cap. 8 desumptum est, apud quem gloriosi illi athlete omnes anonymi sunt, uti et alii ab eodem Eusebio sequenti capite enumerati. Ceterum ita passim admittitur facta ab Adone ad duos hosce martyres applicatio, ut qui eam in dubium revocet, hactenus invenerim neminem. Eam ipsam secuti sunt Usuardus et Notkerus ille phrasim in textu elegantius contrahens, quam iste, qui etiam *Marcellianum* pro *Marciano* substituit. Wandelbertus solos fratres his versibus exornat:

*Marcus Marcianusque suo impleat munere quartum,
Germine, martyrio, natura et funere fratres.*

Aurea Parisiensis virgo pure Usuardina est, omnibus aliis Martyrologis antiquis ignota, saltem præterita; inter Adonis augmenta cum *Marso* Autissiodorensi ab ipso Mesandro recensita. Ejus meminit sanctus Audoenus in vita sancti Eligii, ex qua aliisque, si quæ supersunt, monumentis, ea suo loco elucidari potuerunt, quæ ad ipsam, ipsiusque abbatiam, ab Eligio in Martialis Lemovicensis, popularis sancti, honorem Parisiis conditam, deinde extinctam, aliaque eo spectantia reperientur. Vide tantisper indicem Sanctorum prætermisorum seculo 2 Benedictino pag. LVIII.

AUCTARIA.

- TORNACEN.** In prima et ultima purus, in secunda, media fere parte mutilatus est. In margine: *Eodem die, Francisci confessoris.* *Francisci.*
- ROSWEYD.** In textu satis purus, adjungit: *Item, sancti Marsi presbyteri.* *Marsi.*
- PULSANEN.** In prima et tertia satis purus, in secunda solum habet usque ad utriusque sexus atque ætatis, desunt reliqua.
- ANTVERP. et MAX-LUDEC.** Idem habent augmentum de sancto Francisco, sed primus ita effert: *Eodem die, depositio beati Francisci.* Ast **MAX-LUDEC.** in eo differt, quod omittat *de depositio*, et adjungat, *confessoris.* *Francisci.*
- MUNERAT.** Incipit: *Apud Assisium, natalis beati Francisci confessoris, Ordinis Minorum fundatoris, seu institutoris.* Sequitur textus. Sed in fine post *Aureæ virginis*, adjicitur: *Cujus corpus requiescit in ecclesia sancti Eligii, prope palatii, Parisii.* *De Francisco.* *De Aurea.* **MOLANUS** hæc emendat, sic corrigens: *prope palatium, Parisiis.*
- ANTVERP-MAX.** Puritati satis prope accedit, hoc solum textui præfigens: *Apud Assisium, natale beati Francisci confessoris, FF. Minorum Ordinis fundatoris, et primi Ministri.* *Francisci.*
- LOVANIEN.** Idem habet, sed in martyrum Ægyptiorum elogio mutilus est.
- ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC.** Ita primo loco de S. Francisco: *Apud Assisium, natale beati Francisci confessoris, FF. Minorum Ordinis fundatoris et primi Ministri. Huic irrationales creaturæ miram exhibebant obedientiam, velut agnoscentes in homine primam innocentiam restitutam. Hic tanto desiderio ferebatur in Deum, ut in orationis spiritu constitutum viderent qui aderant, a terra toto corpore sublevatum, unde et in oratione prophetiæ spiritum et revelationem obtinuit secretorum. Hic per biennium ante felicem ejus transitum, post prædicationis suæ cursum, martyrii desiderium, animarum zelum, charitatis excessum, paupertatis titulum, ad aspectum seraphim crucifixi, sicut seraphicis agebatur desideriis, insignitus est corporaliter in pedibus, manibus et dextro latere, stigmatibus Jesu Christi. Cetera satis puri sunt.* *Francisci cum elogio.*
- CENTULEN.** *Natale sanctorum Crispi et Gaii, quos beatus Apostolus ad Corinthios, se commemorat baptizasse. Apud Ægyptum, sanctorum Marci et Marciani fratrum, cum quibus innumerabiles tam viri quam feminae, sed et pueri et senes pro fide Christi passi sunt. Autisiodoro, sancti Marsi presbyteri et confessoris. Parisiis, sanctæ Aureæ virginis et abbatissæ.* *Textus contractus.* *Marsi.*
- BRUXELLEN.** *Apud Assisium, depositio beati Francisci confessoris et fundatoris Ordinis FF. Minorum. Qui per biennium, ante felicem ejus transitum in pedibus, manibus et latere corporaliter insignitus est stigmatibus Jesu Christi. Sequitur prima et secunda annuntiatio satis pura. Tum Parisiis civitate, depositio beatæ Aureæ virginis, quam beatus Eligius præfecit puellarum monasterio, quod ipse ibi construxit.* *De Francisco.* *De Aurea.*
- IIAGENOYEN.** In prima et secunda satis purus, omittit tertiam, cujus loco substituit: *Apud Assisium, depositio beati Francisci confessoris, fundatoris Fratrum Minorum, etc., quæ nitidius supra ex ULTRAJECTENSIS, etc., exhibita sunt.* *De Francisco.*
- AQUICINCT.** In fine recenti manu: *Eodem die, S. Francisci confessoris.* Vide supra. *Francisci.*
- DAVERON.** *In pago Turonico, sancti Quintini martyr. Vide de hoc castitatis martyre Castellani Martyrologium universale.* *Quintini.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Francisci confessoris. Aureæ virginis abbatissæ, Parisiis. In Ægypto, Marci et Martiani fratrum, cum aliis innumeris varie passis.* *Francisci.*
- UGHELLIAN.** *Item sancti Francisci confessoris.* *Ejusdem*
- FLORENTIN.** *Sancti Francisci, . . . Item, sancti Petronii episcopi et confessoris.* *Petronii.*
- REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. Autisiodori, sancti Marci (voluit dicere Marsi) presbyteri et confessoris. *Marsi.***
- EDITIO LUBECO-COL.** incipit: *Apud Treverim, natale sanctorum martyrum: Tyrsi ducis sacratis-* *De Turso et 500 Thebæis.*

simæ legionis trecentorum Thebæorum et sancti Bonifacii. Hos Maximianus imperator Hercules, propter frequentes tumultus Gallorum, Thebæos milites ab Oriente in auxilium accersivit. Hi Thebæi ab antistite Hierosolymitano fuerunt baptizati et a Marcellino beato Papa, qualiter sub armis Romanæ libertatis, Christianam innocentiam servare deberent, instructi sunt. Hos Rictiovarus præfectus urbis interrogavit, an vellent Romanorum deos adorare, et eorum detractores armis debellare. Cui cum dux legionis Tyrsus responderet, se suosque omnes socios et milites pro Christi amore potius malle mori, quam hujusmodi sacrilegio pollui, tunc Rictiovarus diffusis per totum campum militibus, præcepit omnes interfici, et corpora eorum feris avibusque devoranda relinqui. Hæc igitur multitudo militum martyrizata est ad littus Mosellæ juxta capitulum, quod postea in honore Dei genitricis semper Virginis Mariæ est delicatum, et ipse locus ob memoriam Martyrum, Littus ad Martyres, nomen accepit. Sequitur de Francisco, ut ULTRAJECT. etc., supra. Tum textus totus satis purus. De Quintino, ut DAVERON. In fine: Antisiodoro, depositio sancti Marci presbyteri et confessoris. Vide dicta superius ad codicem REMENSEM.

Francisci.
Quintini.

Marsi.

De Franci-
sco.

De Treviren-
sibus.
Quintini.
Aniani.

BELIN. In civitate Assisii, natale beati Francisci confessoris, fundatoris Ordinis Minorum. Hic post multiplicationem mirabilem Ordinis, quem fundavit ubique terrarum diffusus, in eodem viginti annis cœlibem vitam ducens, de hujus mundi miseræ carnis ergastulo, ad cœlestem patriam est deductus. Junge hæc ULTRAJECTENSI, etc.

GREVEN. De Trevirensibus pauca habet, sed de iis satis diximus. De Quintino, ut supra. Ipso die, secundum Cathologum, sancti Aniani episcopi et confessoris, de quo in gestis sancti Marci Evangelistæ refertur: quia cum esset sutor et calcameutum beato Marco reficeret, manum sibi perforaverit, Sed a beata Marco curatus est et presbyter ordinatus, tantæ fidei extitit, ut montem transtulisse fero-

tur; deinde episcopus ordinatus in pace quievit, translatus postea Venetias, in monasterio sancti Clementis conditus servatur. Vide Tractatum de Patriarchis Alexandrinis ante tomum v Junii. Madalvei episcopi Viridunensis et confessoris. Item, Petronii episcopi Bononiensis et confessoris, qui vitas Patrum conscripsisse fertur. In valle Spoletana, apud Assisii civitatem, etc., paulo brevius quam ULTRAJECT. etc., ubi dicitur quievisse anno MCCXXIV. Antisiodoro, sancti Marsi presbyteri et confessoris, natione Romani. Dasii confessoris.

Madalvei.
Petronii.

Francisci.
Marsi.
Dasii.

De Caio.

MOLAN. De Crispo et Cajo, post scribens, aliis litteris interjicit: Cujus Gaii meminuit idem Apostolus ad Romanos: Salutat vos, inquit, Gaius hospes meus et universæ ecclesiæ. Cujus beatus Joannes, epistolam scribens, meminuit ita: Senior Gaius charissimo, quem ego diligo in veritate. In fine de Aurea, addit verba MUNERATI; de Francisco, verba BELINI refert, solum addens post deductus, anno Dominicæ Incarnationis MCCXXVI; et: Cujus vitam inclytam miraculis plenam describit Bonaventura. Item Treveris, Thirsi et sociorum ejus, sub Rictiovaro præside. Tum typis minoribus de Quintino, ut supra. Succedunt deinde sequentia: Baptista Mantuanus in Fastis Ecclesiasticis lib. 10.

De Fran-
cisco.

De Treviren-
sibus.

Quintini.

De Petronio.

Hæc eadem tibi, Petroni, celeberrime gentis
Flamminæ princeps, lux est sacrata tuarum,
Felsina quæ quondam Thusci caput esse solebat
Imperii, laudum servat monumenta; fuisti
Et pater et pastor tantæ dignissimus urbis, etc.

Hactenus prima et purior editio. In posterioribus sancti Francisci annuntiatio litteris Italicis ponitur primo loco. De Caio adduntur, quæ supra. In fine de Aurea et Thyrso, etiam ut supra. Tum: Bononiæ, sancti Petronii episcopi et confessoris. Sequitur de Quintino, ut in prima. Dein: Viriduni, sancti Magdalvei episcopi et confessoris ezimii. Jam supra non semel diximus legendum esse Madalvei. Die quarta, sancti patris Hierothei episcopi Athenarum. Vide notulam Castellani, quæ si vera est, et hic et in Romano delendus erit.

Madalvei.

Hierothei.

III Non.

Die 5.

Placidi et
soc.
Thrasæ.
Apollinaris.

Firmati et
Flavianæ.

Apud Siciliam, natalis sanctorum martyrum Placidi, Euticii, et aliorum triginta. In Eumenia, beati Trasei episcopi, apud Smirnam martyrio consummati. In Galliis civitate Valentia, sancti Apollinaris episcopi, cujus et vita virtutibus insignis fuit, et mors nihilominus signis et prodigiis decoratur. Antisiodoro, depositio sanctorum Germanorum Firmati diaconi, et Flavianæ virginis.

Puri sunt Praten. Herinien. Antwerp-Major, Rosweyd. Antwerp. et Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Sycciliam scribit solus Praten; solus Antwerp-Maj. Ciciliam. In Antverpien. est Placiti, ut Hieronymiana aliqua habent; Max-Lubec. mendis scriptoriis plena est. Eutychnus varie effertur, reliqui Euticii, pluralitate suffragiorum, nempe Rosweydi, Greven. Tornacen. etc.; Praten. habet Eutichii, Herinien. Euthici, Antverpienses Eutici, Munerat. Ethici, solus Molanus recte. Idem recurrit in Thrasæ, cujus nomen efformavi ex Praten. Herinien. Greven. et Molano. Apud alios est Tracæ, Tarsæ, Tharsæ, Transcæ, etc. Rursus Smirnam scripsi simpliciter ex omnibus ferme eodibus, excepto Pratensi et item Molan. Lego, cujus et vita virtutibus, etc., contra quam babeant Praten. et Herinien. qui omittunt particulam et, quam certum videtur Usuardum ex Adone posuisse, qui cetera omnia ex eo sumpsit. Nescio cur Greven. et Molan. ante germanorum, expunxerint sanctorum, uti Rosweyd. ante Thrasæ, delevit beati. De nihilominus, dyaconi, etc., nihil dicendum est.

OBSERVATIO.

OBSERVATIO. Codices Hieronymiani Lucensis et Corbeiensis, tum Ms. tum ab Acherio vulgatus, diserte legunt: *In Sicilia, Placidi, vel Placiti, Eutici et aliorum xxx.* Mutilus videtur Epternacensis, dum solum notat: *Eutici et aliorum viii.* Rabanus in nomine cum postremo convenit, in sociorum anonymorum numero aliis subscribit. Hic jam varie se torquet Florentinius, ut *spiras, amfractus, ambages, into labyrinthum errorum complanet*, qui ex Actis pseudo-Gordianis emanarunt, quod quam esset difficile, satis perspexit Baronius ad annum dxxix num. 10 et alibi; fatentibus modo Benedictinis ipsis, fontem, ex quo Maurolycus, aliique hausere, turbidum prorsus et lutosum esse, adeo ut Theodoricus Ruinartius in Appendice ad Apologiam missionis sancti Mauri, non ita pridem edita, aliam plane viam iniverit ad salvandum *Placidi, Benedicti discipuli cultum.* Non alius occurrit modus expeditor, quam si *Placidus* alter ab altero distinguatur. Hoc certe indubitatum videtur, nullum antiquorum Martyrologorum, dum *Placidum, Eutychium* et socios anonymos memorant, vel per umbram cogitasse monachos ipsos, nedum Benedictinos fuisse, quod profecto, qui monachi et ipsi erant, insinuare non neglexissent, ut passim faciunt; frustra hic et subtimide reclamante Ruinartio. Factam interpolationem in Romano moderno (verosimiliter ex Maurolyci Actorum compendio) observavit Castellanus, quæ ibi non semel subinde mutata est, ut patebit vel solas editiones Plantinianas conferenti. Belinus solum *Placidum* primus ipse *Benedicti discipulum* fecerat, textum cetera intactum relinquens. Sed et hoc novitatis revincitur, cum in tanto codicum nostrorum numero, quorum pars maxima a Benedictinis monachis exarata est, nec unus unicus reperitur, in quo Usuardi verbis vel syllaba adjecta sit. Interim de *Placido* aut sociis nihil legitur in Beda, Romano parvo, Floro aut Wandelberto. Adonis verba describit Noster, Notkerus paululum contrahit. Porro Acta præfata *atrocibus mendis exonerare conati sunt* Acherius et Mabilio, de quibus videsis Responsiones Papebrochii ad articulum xi num. 238 et 239. Nos cetera loco proprio reservamus. — De *Thraseæ* sic primus hodie ex solito ductore Rufino lib. 5 cap. 24, meminit auctor Romani parvi: *Dumeniæ, Thraseæ episcopi, ad Smyrnum coronati, qui unus fuit ex antiquis.* Hæc ab Adone ex Eusebio nonnihil ampliata sunt, ex hoc iterum accepere Usuardus et Notkerus. Textus nostri verba, an ad Rufini sensum satis exacta sint, non plane constat; nam apud Eusebium aliter loquitur Polycrates, non asserens Thraseam martyrio consummatam *Smirnæ*, sed *requiescere*, vel *requievissse, Κεκόμηται*, ubi Rufinus simpliciter vertit *consummatum*. Sed de his plura alibi. — Præcedit in Viennensi *Apollinaris* cum elogio, quod verbatim in textum nostrum translatum est, a Notkero, ut proxime superius, modice decurtatum. Nonnulla de hoc Sancto edidit Surius, sed certiora ex aliis monumentis suo tempore producemus. Apollinarem ex Hieronymianis ab Adone desumptum existimo, ex quibus etiam in Rabanum purius transivit, — cum annuntiatione ultima de *germanis Autissiodorensibus*. Utrum vero Florentinius pro suo arbitrio recte *hos cœlites ex additis a Gallico antiquario agnoscat*, mihi satis compertum non est, quemadmodum nec satis intelligo, cur ultimam hanc annuntiationem, a Mosandro positam, Rosweyodus Adoni abjudicaverit, utpote qui hanc æque ac proxime superiorem ex Hieronymianis una desumere potuit. Conjicit Castellanus, *Flavianam* hanc mutatam in *Flaviam* (sicuti alias vocatur) accessisse martyribus Siculis, inter quos etiam frater ejus *Firmatus*; uti *Victorinus* et *Faustus*, qui in Hieronymianis apographis expresse cum particula *alibi* ponuntur. Nescio cur in ultima Martyrologii Romani editione Plantiniana anni mdccl, *Firmatus* Autissiodorensis appelletur *Firmanus*. Hæc in præsentiarum sufficiant. At quid sibi vult Wandelbertus, hos de Apollinare versus pangens, qui ad xxiii Julii potius remitterentur quamvis et ibi Apollinarem memoravit:

*Ternus tum Nonas Apollinaris honorat
Præsul, templa frequens cujus Ravenna coronat.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Ad purus accederet, nisi deessent de Thrasea verba illa: *apud Smyrnam martyrio consummati.*

PULSANEN. In duabus primis annuntiationibus purus est, contra vero in duabus postremis plane deficit, ut sæpius solet.

ANTVERP-MAX. et LOVANIEN. In prima, tertia et quarta puri, sic secundam efferunt: *Apud Smirnam, sancti Traxeæ Eumœniensis episcopi et martyris, cujus meminit quintus liber Ecclesiasticæ historiæ.* Vide in sequentibus, textum Adonis.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC. Idem habent augmentum, sed ei insuper adjungunt: *Hic unus ex antiquis, quasi ex traditione priorum, se asseruit accepisse, Salvatorem Apostolis præcepisse, ante annum duodecimum ab Hierosolymis ne discederent.* Quæ sunt verba Adonis, accepta ex Eusebio lib. 5 cap. 18.

CENTULEN. In Galliis civitate Valentia, sancti Apollinaris episcopi et confessoris. Apud Siciliam

sanctorum martyrum *Placidi, Euthicii et aliorum xxx. Antisiodoro, sanctorum Firmati diaconi, et Flavix virginis Deo sacratæ.* Observa, hic *Flavix* legi, non *Flavianæ*.

BRUXELLEN. In prima purus, secunda sic format: *Apud Eumœniam vel Smirnam, beati Traxeæ episcopi et martyris, cujus meminit...* ut supra **ULTRAJECTENSIS**, etc. In tertia constructionem modice transposuit. In ultima purus est.

HAGENOYEN. In prima purus, in secunda fere similis est etiam **ULTRAJECTENSI**, etc., nisi quod Thraseam faciat *confessorem*, simul et *martyrem*. In tertia et quarta, satis purus est. In fine refert quæ ad diem præcedentem pertinent: *Parisiis civitate, depositio sanctæ Aureæ virginis.* Vide ibi.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Placidii et Euticii cum aliis xxx. Firmati diaconi et sororis ejus.*

In **VATICAN.** signato num. 5949. Deest annuntiatione ultima de Autissiodorensibus.

FLORENTIN. *Ravennæ, sancti Marcelli (alias Marcellini)*

Placidi et soc.

Thraseæ.

Apollinaris.

Firmati et Flavianæ.

De Thrasea.

De eodem.

Textus contractus.

Aureæ.

Marcelli.

Marcellini) ejusdem civitatis episcopi et confessoris. In Iconio, beati Traseæ episcopi. De Marcellino Ravennate, vide Surium.

Meinulfi.

ARDINGHOFFEN. Eodem die, sancti Meinulfi confessoris, alii legunt Magenulfi. Vide Surium.

Transtatto-
nis Severini

EDITIO LUBECO-COL. Colonia Agrippina, translatio sanctissimi patris Severini, ejusdem civitatis archiepiscopi et confessoris. Quæ angelica ammonitione per religiosos cives Colanienses, de Aquitania civitate Burdigala, in Coloniâ facta est, ad ecclesiam sanctorum martyrum Cornelii et Cypriani, quam beatissimus Dei confessor Severinus a fundamentis erexerat, et in eorum honore in vita sua dedicaverat, ac conventum fratrum ibidem in Christi charitate instituerat. Cujus etiam translationem Deus, qui semper est gloriosus in Sanctis suis, novis miraculis decoravit, ut ejus corporis relationis gesta testantur. Treveris, passio sanctorum martyrum Palmacii consulis et patricii civitatis, cum undecim principibus, quos Rictiovarus præfectus urbis, ob confessionem nominis Jesu Christi jussit gladio plecti. Quorum principum nomina hæc sunt: Maxentius, Constantinus, Crescentinus, Justinus, Leander, Alexander, Sother, Hermisda, Papirius, Constantinus et Jovianus, quorum corpora requiescunt ibidem in crypta, juxta corpus sancti Paulini episcopi et martyris. Tum: In territorio Paderbornensi, monasterio Rodicensi, depositio sancti Maynulphi diaconi et confessoris. Sequitur textus, ut est in ULTRAJECTENSI, etc. In fine: Eodem die, beati Faustini confessoris.

Palmatii et
soc.

ipsius, cum undecim principibus: Maxentio, Constantio, Crescentio, Justino, Leandro, Alexandro, Sothero, Hormisda, Papirio, Constante et Joviniano. Quos omnes Rictiovarus urbis præfectus, ob confessionem nominis Christi, gladio occidi mandavit. De translatione Severini, habet ferme ut supra. Tum: In Diocesi Paderbornensi, monasterio Budicensi, sancti Meynulphi diaconi et confessoris. Qui tempore Karoli magni in fundatione Paderbornensis ecclesie, vita et miraculis inclutus, beato fine quievit. Faustini confessoris. Osytha virginis et martyris. Vide Surium et Castellannum die VII Octobris. Gallæ nobilissimæ viduæ sanctimonialis, de qua Greg. lib. 4 Dialog. refert, quod cum viro viduæ medicæ dicerent, nisi ad amplexus viriles rediret, barbas esset habitura, quod ita quoque factum est; illa nihil exterioris deformitatis timens, ad omnipotentis Dei servitium se tradidit, simplicitati cordis, orationi et elemosynarum largitionibus dedita, beato Petro Apostolo, ut est vultus benignissimi, sibi appa-
rente, de seculo migravit.

Maynulfi.

Faustini.

MOLAN. Aliis litteris post Placidi, textui inserit: monachi beatissimi Benedicti abbatis. In fine: Item Treveris, sanctorum martyrum Palmatii et sociorum ejus, sub Rictiovaro præside. Item Coloniæ, translatio sancti Severini episcopi. Tum typis minoribus de Meinulfo, ut GREVEN. Deinde: Gallæ nobilissimæ viduæ sanctimonialis de qua Gregorius lib. 4 Dialogorum. Eodem die, natalis sancti Attilani, episcopi Zamorensis, quem vita functum Urbanus II Papa, in Sanctorum numerum retulit. Vide Surium. Hactenus editio prima; in editionibus aliis de Placido præterea additur famosa historia Manuchæ piratæ, missi ab Abdala Hispaniæ roge, quem apud historicos Hispanos frustra quæsieris. De Thræsea, cujus meminit, etc. In fine, post virginis, additur: Deo sacratæ. De Palmatio, ut in priori. Tum: Budicæ monasterio, diocesis Paderbornensis, sancti Meinulphi, diaconi et confessoris. Zamoræ, natalis sancti Attilani episcopi, quem Urbanus II in Sanctorum numerum retulit. Die quinta, sanctæ martyris Charitines. Vide Metaphrasten apud Surium hoc die.

De Placido.

Palmatii et
soc.

GREVEN. Nota, Anthoninus parte 2 tit. 15 cap. 14 dicit, hunc Placidum discipulum fuisse sancti Benedicti, quem Maurus ex aquis retraxerat, et in Siciliam missum ad curanda bona, quæ pater ipsius, monasterio contulerat. Treveris, passio sanctorum martyrum Palmacii consulis ac patricii civitatis

Translationis
Severini.

Meynulfi.

Faustini.

Osythæ.

Gallæ.

De Placido.

Palmatii et
soc.

Translationis
Severini.

Meinulfi.

Gallæ.

Attilani.

Charitines.

Pridie Non.

Die 6.

Marcelli et
soc.
Sagaris.

Fidis.

A pud Capuam, natalis sanctorum martyrum Marcelli, Casti, Emilii, et Saturnini. Eodem die, beati Sagaris martyris et episcopi Laodicensis, qui unus fuit de antiquis Pauli Apostoli discipulis. Civitate Agenno, natalis sanctæ Fidis virginis et martyris, cujus exemplo beatus Caprasius ad agonem martyrii animatus est.

Sumitur ex Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Greven. et Molan. Item ex Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Abergen. et Danic.

VARIA LECTIO. Omnes simpliciter scribunt Emilii, excepto sole Molano, qui Æmilii. Tornacen. pro beati Sagaris, legit sancti. In agrapho nostro Pratensi habetur Laudicensis, forte ex amanuensis errore; certe nec Laudicensis valet, nec Laudunensis, ut habet Munerat. cum certum videatur, ibi episcopum fuisse ubi mortuus est, nempe Laodiceæ. De eo sic habet Muneratus: Qui fuit unus de discipulis beati Pauli Apostoli. Sunt inter codices mediæ notæ, in quibus legitur Agynno, item Agynno; nostra lectio antiquior est, an purior et verior, non dispuo.

Marcellini et
soc.

OBSERVATIO. Tota hodierna tabula integre et ad verbum Adoniana est, a Notkero etiam descripta, cum hoc tamen discrimine, quod Noster Fidem virginem ab Adone et Notkero secundo loco positam, in tertium rejecerit. De Capuis martyribus silent Beda, Romanum parvum, Florus et Wandelbertus. Rabanus solum legit: In Apulia. Casti et Emilii. Annuntiatio nostra ab Adone ex

Hieronymianis

Hieronymianis primitus videtur accepta, ubi totidem fere verbis legitur : *In Capua, natalis sanctorum Marcelli, Casti, Emili, Saturnini, etc.* Alia aliter efferunt. Discordias componere conatur Florentinus, quibus hic diutius immorari non vacat. Satis plausibilis est conjectura Baronii, sumpta ex similitudine nominum Casti et Æmili Africanorum, de quibus egimus xxii Maii, quidquid contra insurgat Ferrarius. At hæc suo loco uberius expendentur. — Secunda annuntiatio ex Rufino, ni fallor, accepta, sic ponitur in Romano parvo : *Sagaris episcopi Laodicensis, de antiquis Pauli Apostoli discipulis.* Nihil magnopere addidit Viennensis præsul, præter titulum *martyris*, quem ei suggestit Polyerates in citata die præcedenti epistola ad Papam Victorem, de controversia observationis Paschatis apud Eusebium lib. 5 cap. 24, ubi ille *Sagarim* pro Asiaticæ consuetudinis antiquitate adducit, mortuumque asserit Laodiceæ, eum Thræseæ, de quo pridie egimus, subjungens; neutrum autem, ut ut antiquum, Apostoli Pauli discipulum, saltem eo loci prædicari video. — *Fidis*, non *Fidei* virginis disertissime meminerunt Hieronymiana, Ado, Usuardus et Notkerus, sub eadem inflexione; solus Rabanus legit *Fidei*; at *Fidem* in *Felicem*, *Ageuum* in *Genuam* mutasse videtur Epternacensis codicis scriptor Laurentius. Ceterum Acta ejus a pluribus vulgata sunt, novissime a Labbeo tomo 2 Bibliothecæ Mss. a pag. 528, a Tillemontio satis accurate expensa tomo 4 a pag. 543, et rursus in notis a pag. 752, ubi ea quæ ad Caprasium et Vincentium, Agianenses itidem martyres spectant una conjungi monuimus in Observatione nostra ad ix Junii. Hic locus non est Tillemontii criticam aut examinare aut refellere, cum hæc omnia a nobis suo tempore diligentius illustranda sint. Sic fidem nostram metro unico cecinit Wandelbertus :

Virgo Fides pridie felici morte triumphat.

AUCTARIA.

- ANTVERP-MAJ.** Textui satis puro in fine super-addit : *Antisiodoro, sancti Romani episcopi et martyris. Eodem die apud Lincolniam, translatio sancti Hugonis episcopi et confessoris.*
- ROMANI.** ROSWEYD. In textu purus, subdit : *Antisiodoro, Romani episcopi et martyris.*
- PULSANEN.** In duabus primis purus est, deficit in tertia, quod huic codici familiare esse alibi non semel notavimus.
- ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN.** Hoc habent principium : *Romæ, sanctæ Balbinæ virginis.* Cetera puri sunt. Crediderim ex aliquo codice Hieronymiano, ubi hoc die signatur, Balbinam huc fuisse intrusam. Videatur notatio Florentinii. De ipsa egimus xxxi Martii. **CODEX UGHELLIAN.** videtur legere *Sabinæ*, ut alii infra.
- HERINIEN.** In textu purissimus, in margine minori et recentiori calamo adjectum exhibet : *In Calabria, depositio beati Brunonis confessoris, primi institutoris Ordinis Cartusiensis.*
- BRUNONIS.** **TEXTUS MULTUS.** **CENTULEN.** Apud Capuam, sanctorum Marcellini, Casti, Emilii et Saturnini. Civitate Agenna, passio sanctæ et gloriosæ *Fidis* virginis, cujus exemplo beatus Caprasius, ad agonem martyrii animatus est. *Antisiodoro, sancti Romani episcopi et confessoris.*
- OCTAVÆ MICHAELIS.** **BRUXELLEN.** Incipit : *Octava beati Michaelis archangeli, patroni hujus ecclesiæ.* Sequitur textus purus. In fine : *Romæ, sanctæ Balbinæ.*
- BALBINÆ.** **HAGENOYEN.** Multa coacervat de patriarcha Abraham, quæ hic non vacat describere. Vide infra ix Octobris. Sequuntur martyres Capuani, pure. Deinde : *Romæ, sanctæ Balbinæ virginis. Eodem die, sancti Sygaris episcopi Laodicensis et martyris.* De Fide, nihil.
- ABRAHAM.** **BALBINÆ.** **ROGATI.** **AQUICINCT.** In fine : *Item sancti Rogati.* Quis hic Rogatus sit, sive martyr, sive confessor, sive episcopus, necdum scio.
- ROMANI.** **DAVERONEN.** *Antisiodoro, depositio sancti Romani episcopi.*
- CAPRASTI.** **MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Fidis* virginis et martyris. *Caprasii* martyris, qui exemplo *Fidis* virginis martyrium pertulit. Vide xx Octobris. *Marcelli, Casti, Emilii et Saturnini* martyrum. In margine notatum habetur : *Est dies S. P. N. Brunonis, et tamen omissus, unde antiquitatem et sinceritatem hujus Calendarii animadvertere licet.* Verba sunt amanuensis, qui codicem transcripsit.
- CLUNIACEN. et COBEX D. DU CHEVAL** signatus C. **Item Rogati.** Vide supra.
- VATICAN.** sub num. 5949. Addit : *Apud Surrentum, sancti Renati confessoris.* Adde episcopi.
- ALTEMPS.** *Item Rogati* martyris. An *Rogati*?
- FLORENTIN.** *In Judæa, civitate Ebron metropoli, depositio sanctorum patriarcharum Abraham, Isaac et Jacob. Quorum corpora in eadem ecclesia, in spelunca duplici, divina revelatione inventa sunt a Latinis Canonicis ejusdem ecclesiæ, anno Domini MCCCXX.* *Romæ, sanctæ Sabinæ virginis.* **MEDICÆUS** **CODEX** forte melius legit, *Balbinæ.*
- RESENS. SS.** *Timothei et Apollinaris. Antisiodori, sancti Romani episcopi et confessoris.*
- EDITIO LUBECO-COL.** *Octava sancti Michaelis et omnium angelorum. Treveris, passio innumerabilium martyrum a præfecto urbis Rictiavaro occisorum, (qui) in plebem utriusque sexus et ætatis, eadem pro nomine Christi exercuit. Pauci vero Christiani qui hujus procellas fuga declinaverunt, postquam aliquantulum persecutio cessavit, horum martyrum corpora partim sepultura tradiderunt et quemdam ingentis capacitatis putrem, vetustate neglectum, et aquis exhaustum, eorumdem martyrum ossibus impleverunt; in quo putro super ossa martyrum, sanctus Athanasius Alexandrinus episcopus, sex annis incognitus latitavit, in quo loco monasterium sancti Maximini dedicatum est, in cujus crypta in eodem putro corpora ipsorum martyrum, etc., requiescunt.* In Capuanis pura est. Fidem passam ait, *sub Daciano præside Hispaniarum.* Tum pergit : *Item apud Agennum, civitatem Gallie, passio sancti Caprasii martyris, qui exemplo beate Fidei virginis prædictæ, ad agonem martyrii animatus est.* Jam diximus coli xx Octobris. In Sagari, satis pura est. Sequitur : *Eodem die, sancti Rogati martyris. Antisiodoro, sancti Romani episcopi et confessoris.* In Anglia villa *Lincolme*, translatio sancti Hugonis, episcopi et confessoris, Ordinis Cartusiensis. *Item ipso die, memoria sanctorum patriarcharum Abraham, Isaac et Jacob. In monasterio Schonangia, translatio sanctorum Cesarii et Verenæ virginis et aliorum sociorum eorum martyrum, de societate undecim millium virginum.*

- Balbinæ.*
Rogati.
- Octavæ*
Michaelis.
De Patriar-
chis.
Raphaelis.
Eskilli.
De Treverca-
sibus.
Primi et
Feliciani.
Gangulphi.
- Romani.*
Dulcidii.
De Bruno-
ne.
- Transtatio-*
nis Hugonis.
Babiltæ.
Balbinæ.
Romani.
Rogati
Brunonis.
Eskilli.
De Trevi-
rensibus.
Emmæ.
- BELIN. In prima editione incipit: *Romæ, sanctæ Balbinæ virginis.* In secunda ad finem adjicit: *Item sancti Rogati episcopi.* Cetera textus purus, sed in scriptione mendosus est.
- GREVEN. *Octavæ sancti Michaelis et omnium beatorum spirituum.* De Patriarchis, ut EDITIO LUBECO-COLONIENSIS. *Raphaelis archangeli apud aliquos hic servatur memoria. In Suecia, Eskilli episcopi et martyris.* De Treverensibus paulo succinetius quam supra. *Item sanctorum Primi et Feliciani, qui cum beata Fide passi referuntur. Vide ix Junii.* Secundum *Cathologum hic passio sancti Gangulphi martyris, qui supra habetur iii Id. Maii. Antisiodoro, depositio sancti Romani episcopi et confessoris. Dulcidii, episcopi Agennensis. Tum: In Calabria, depositio sancti Brunonis confessoris. Qui ex Colonia Agrippinensi claris ortus natalibus, litteris tam secularibus quam divinis apprime eruditus, doctoreque fumosus, ecclesie Remensis canonicus, honestatis et gravitatis ac totius maturitatis quasi quoddam simulachrum, relicto seculo cum aliis sex ejusdem propositi viris (terrifico illo casu apud Parisios defuncti cujusdam, se accusatum, judicatum, deinde etiam damnatum clamantis, salubriter exterritis, jamque divino amore ardentibus) heremum Carthusiæ, ubi per id tempus sanctus Hugo Gracianopolitanus episcopus Deum viderat dignationis suæ habitaculum construentem, stellasque septem ducatum sibi itineris præstantes (crant quippe et hi numero septem) ingressus, monasticæ conversationis proposi-*
- tum satis arduum, religionem videlicet Carthusiensium instituit anno Domini MLXXXIV. Verum ab Urbano Papa II, cujus olim præceptor fuerat, evocatus, Romam adire et summo Pontifici in ecclesiasticis negociis assistere cogitur. Sed Curia non ferens strepitum spreto archiepiscopatu Reginensi, ad quem electus fuerat, relictæ solitudinis et quietis amore flagrans, in Calabria heremum secessit; ubi multis fratribus adunatis, in maxima sanctitate et austeritate degens, primi quoque monasterii, id est Carthusiæ heremi, sollicitudinem gerens, vita ei miraculis clarus, quievit in pace anno Christi MCI in die Dominica. De Schonaugiensibus translatis, et de translatione sancti Hugonis Lincolnensis, ut supra in EDITIONE LUBECO-COLONIENSI. In fine: *Babillæ virginis.*
- MOLAN. *Romæ, sanctæ Balbinæ virginis. Depositio Romani Antisiodorensis episcopi. Item sancti Rogati episcopi. In Calabria, depositio sancti Brunonis confessoris, primi institutoris Ordinis Cartusiensis. Tum minoribus typis: Quem Leo X sanctorum Catalogo asscripsit. De Eskillo et martyribus Trevirensibus GREVENUM descripsit. In editionibus aliis, Brunonem primo loco aliis litteris collocat. In fine de Romano et Balbina, ut supra. Tum: In Galliis, sanctæ Emmæ virginis, filia Clodovei regis, cæcitate sanctitatis. An non melius vocetur Enimia, vide Martyrologium Castellani. De martyribus Trevirensibus dictum est satis, hic eorum elogium contrahitur.*

Nonis.

Die 7.

Marci PP.
Sergii et
Bacchi.

Julie.

Marcelli et
Apulei.

Romæ via Appia, depositio beati Marci Papæ. Apud provinciam, quæ nuncupatur Augusta Eufratesia, sanctorum martyrum Sergii et Bachi, sub Maximiano imperatore: quorum Bachus tam diu nervis crudis est cæsus, quoadusque totus corpore discissus in confessione Christi emitteret spiritum; Sergius vero clavatis coturnis pedibus indutus, cum in fide fixus maneret, data sententia, jussus est decollari. Item apud eandem provinciam, sanctæ Julię virginis, quæ sub Marciano præside martyrium consummavit. Eodem die, sanctorum martyrum Marcelli et Apulei, qui per Apostolum Petrum, relicto Simone, Apostolicæ doctrinæ se tradiderunt, ac postmodum sub Aureliano consulari, martyrii coronam reportarunt, sepulti non longe ab urbe Roma.

Ex Praten. Herinien. Antverp.-Maj. Rosweyd. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. et Molan.

VARIA LECTIO. Praten. cum solitis duobus comitibus Antverp-Maj. et Rosweyd. differt a reliquis omnibus; quod annuntiationem Marelli et Apulei ponat secundo loco. Molanus pro beati Marci, habet, *sancti.* Rosweyd. ei tribuit titulum *martyris.* Solus Praten. ante *Euphratesia*, omittit *Augusta.* Ceterum scribo *Eufratesia, Bachi, coturnis, Apulei,* etc., ex communi codicum enuntiandi ratione. In Antverp. et Max-Lubec. ante *Sergii,* deest *martyrum.* Molan. voces transposuit, *tandiu est nervis crudis cæsus.* Rursus loco *Marcelli,* posuit *Marci,* quod in posterioribus editionibus correctum est. Praten. Antverp-Maj. Rosweyd. et Munerat. scribunt *Symone.* Rosweyd. præterea cum Antverp. et Max-Lubec. addit *Mago.* Antverp-Maj. præter plurima scriptoria sphalmata, ut *Bachii, Bacus, discissus, confescione,* etc., peculiare habet, cur ferme a puris excludi debuit; legit enim cum Adone, *Aureliano consulari viro sententiam ferente.*

Marci, PP.

OBSERVATIO. Hodierni laterculi eadem est quæ hesterni origo, translatio videlicet totius textus ex Adone Viennensis præsule, quem Usuardus et Notkerns hic de more secuti sunt; ille ex Romano parvo Sanctos omnes accepit. *Sanctus Marcus Papa* apud Bedam legitur, *Lino* itidem Papæ conjunctus, unde verosimiliter profluxit Wandelberti versiculus, quo simul uterque non satis metricè prædicatur:

Pontifices nonas Linusque Marcusque retentant.

Inter Hieronymiana distinctius loquitur vetustissimum Epternacense, his verbis: *Romæ, depositio Marci*

Marci episcopi. In aliis apographis varia conjunctio et confusio est, multa que implexa occurrunt, quibus explicandis non parum desudat Florentinus. Romanum parvum, Bedæ non absimile, ponit : *Romæ, Marci Papæ.* Breve elogium tenuit Ado, in quo Notkerus aliquid mutare voluit. Noster solum positionem determinavit. Quid de Marco tradant Pontificalia, videri potest in veteribus Catalogis tomo I Aprilis præfixis, ex quibus paucula desumpsit Fronto, in hodierna sua notula ad Calendarium, in quo signatur hoc modo : *Mense Octobris die VII, natale S. Marci;* distinctius in Allatiano et Sacramentario Gregorii : *Nonis Octobris, natale S. Marci Papæ.* Quibus abunde stabilitur vetustissimus sancti hujus Pontificis in Ecclesia cultus; nee plura quæ ad vitam aut gesta pertineant, reperit Tillemontius tomo 7 pag. 268. — *Julia, Sergius et Bacchus* in codicibus Hieronymianis, Romano parvo, Adone et Notkero sub una annuntiatione conjunguntur, de qua observari multa possent, sed ne actum agam, ad Florentini notationem lectores remitto. Actorum compendium satis eleganter concinnavit Ado; an ex fonte puro et sincero, non ausim asserere. Agnovit Baronius ad annum cccix, numero ultimo, aliqua esse emendanda; sunt qui plane rejiciant tamquam a Metaphraste, ut apud Surium exstant, aut interpolata aut corrupta; inter quos Tillemontius tomo 5 a pag. 491 satis habuit ea diligenter colligere, quæ ad vetustum et celebrem eorum in universa Ecclesia cultum pertinent; nos hic ea omnia intacta relinquimus, suo loco disentienda. — Usuardus *Juliam* a duobus aliis sejunxit, ex uno geminos distinguens articulos, et utrumque Adoniani verbis componens. Atque hoc etiam fecit in annuntiatione ultima, quam nimium contrahens, paulo obscuriorem reddidit. — Utrum *Marcellus* et *Apuleius* ad Hieronymiana spectent, collige ex Florentino, perperam asserente, Usuardum pro *Marcelli*, scribere *Marci*, quod procul dubio legerit in prima Molani editione, de qua superius locuti sumus. Nitide ambos annuntiat Romanum parvum : *Marcelli et Apuleii, qui primo adhæserunt Simoni Mago, deinde Apostolo Petro: sub Aureliano consulari viro, martyrio coronati.* Plura Ado, ex quo nostra, ut dixi, desumpta sunt; sed qua fide ea omnia narrentur, alibi statuimus. Totam historiam improbant, qui Acta sanctorum Nerei et Achillei, item Processi et Martiniani non admittunt. Vide Tillemontium tomo I pag. 189 et 538. Interim pro antiquo cultu cum Martyrologiis stat Sacramentarium Thomasi, in quo pag. 174 diserte leguntur orationes, in natal. sanctorum *Marcelli et Apulei Non. Octob.*

Sergii et Bacchi.

Julia.

Marcelli et Apuleii.

AUCTARIA.

TORNACEN. Purissimus esset, nisi in Sergio et Baccho post *Maximiano imperatore*, reliquum elogii rescinderet.

PULSANEN. Eodem defectu laborat quo *TORNACENSIS*, sed præterea expungit omnia post *Julia virginis*, et post *Marcelli et Apuleii*.

GREVEN. Peculiari augmento hodie a puritate deficit, nempe addendo in fine proprium loci, cujus aliquando fuit; sic enim habet : *Civitate Carnotis, inventio corporis sancti Caletrici, ipsius civitatis episcopi.*

Inventionis Caletrici.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. et LEYDEN. Tantum non puri sunt, cum solum differant in annuntiatione prima, apud ipsos ita expressa : *Romæ via Appia, cimiterio Balbinæ, depositio sancti Marci Papæ et confessoris.* Julia non ponitur immediate post *Sergii et Bacchi*, sed ultimo loco, repetita positione.

De Marco.

LOVANIEN. Cum hisce convenit, sed expungit totum elogium *Sergii et Bacchi*.

ALBERG. et DANIC. In eo ab aliis recedunt, quod *Sergium et Bacchum* habeant primo loco, et *Marcum* penultimo.

Textus mutilatus, et contractus.

CENTULEN. *Romæ, sancti Marci Papæ et confessoris. Qui sedit in pontificatu annos tres, menses octo, dies viginti. Item Romæ, sanctorum martyrum Marcelli et Apulei. Qui primum quidem adhæserunt Symoni mago, sed videntes mirabilia, quæ contra eum fiebant per Apostolum Petrum, relicta spurcitia Symonis, sinceritatem fidei perceperunt. Apud provinciam, quæ nuncupatur Augusta Eufratesiu, sanctorum Sergii et Bacchi martyrum. Item apud eandem provinciam, sanctæ Julia virginis et martyris. In duabus primis textum auget, hic corripit.*

De Marco.

BRUXELLEN. *Romæ via Appia, depositio sancti Marci Papæ et confessoris. Qui constituit ut symbolum fidei in Missa alta voce cantetur, et apud sanctum Petrum in cimiterio Balbinæ sepultus est. Se-*

quitur de Marcello et Apuleio. Tum de Sergio et Baccho. Item de Julia, satis pure. In fine : *Apud civitatem Bituricas, depositio beati Augusti presbyteri et confessoris.*

Augusti.

HAGENOYEN. Incipit a Marcello et Apuleio, in quibus parum abest a puritate. De Sergio et Baccho multa commiscet, quæ purius in Adone invenies. Hoc notandum, quod eos martyres *translatos* asserat in *Wittenburg oppidum*. In Julia, modice interpolatus est. Demum : *Romæ via Ardeatina in cimiterio Balbinæ (erratur hic æque ac in BRUXELLENSI,) depositio sancti Marci Papæ. Hic tricesimus quintus erat a beato Petro Apostolo, et successor sancti Silvestri fuit, et sedit sub Constantino imperatore magno, undecim annis et mensibus octo, et constituit, ut Hostiensis episcopus Papam consecrare debeat et pallio utatur, et obiit in pace. Vix mensibus totis novem Apostolicam sedem tenuit.*

De Sergio et Baccho.

AQUICINCR. Post *Marci Papæ*, adjicit : *Hic constituit, ut episcopus Ostiæ, qui consecrat episcopos urbis, pallio uteretur.* Hæc proxime superius dictis satis consentanea sunt, ferme ex Notkero aut ex Tabulis Pontificiis recepta.

De eodem.

VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. *Item sancti Lini Papæ.* Nescio unde in hos duos codices hæc annuntiatio irrepperit. Vide Usuardum xxvi Novembris, et quæ diximus xxiii Septembris sub fidem Observationis.

Lini.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Marci Papæ et confessoris. Sergii, Julia virginis, et Bacchi martyris. Marcelli et Apulei martyrum.*

Textus contractus.

IN VATICAN. num. 5949. Deest *Julia*. Adjicitur : *Romæ, sancti Lini Papæ et martyris.*

Lini.

ALTEMP. *Apud Orientales Saxones, passio sanctæ Osithæ virginis et martyris. Cujus caput a Danis exsectum, ipsa martyr illud assumpsit, ac de loco in locum portavit.*

Osithæ

FLORENTIN. *Sancti Marci Papæ... Et jacet*

De Marco.

- Justinæ.* nunc Florentiæ in ecclesia sancti Laurentii. Apud civitatem Paduanom, sanctæ Justinæ virginis et martyris. Vide infra.
- Palladii.* BURDEGALEN. Xantonas civitate, sancti Palladii episcopi et confessoris. Memoratur a Saussayo et aliis, sed mirum est a Castellano in Martyrologio universali prætermissum.
- Exceptionis Prudentii.* BIZUNTICEN. et SALINEN. Patrum Franciscanorum. In Bezua canobio, exceptio corporis sancti Prudentii martyris.
- Helani.* REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. In pago Remensi, vico qui vocatur Buxiosus, depositio sancti Helani presbyteri et confessoris. Romanum modernum et alii melius scribunt Helani.
- De Marco.* EDITIO LUBECO-COL. In Sergio et Baccho, nonnihil interpolata est; purior in Marcello et Apuleio. Tum : Romæ via Ardeatina, in cimiterio Balbinæ, depositio sancti Marci Papæ et confessoris. Qui sedit in episcopatu annis duobus, mensibus octo, diebus decem. In Julia satis purus est. Ipso die, beatæ Osgidæ virginis. Apud Badnam, sanctæ Justinæ nobilis virginis et martyris, quæ cum ibidem jussu Maximiani imperatoris nollet idolis immolare, gladio per latus percutitur, et orans migravit ad Christum sponsum suum. Item translatio sancti Wolfgangi episcopi et confessoris, et canonizatio ejusdem. Eodem die, canonizatio sanctæ Brigittæ viduæ. Alias Birgittæ.
- Osgidæ.* *Justinæ.* BELIN. Incipit : Apud Paduam civitatem, sanctæ Justinæ virginis et martyris. Sequitur textus non omnino castigatus. Altera editio in fine de suo adjungit : Ipso die, beatissimi Lini Papæ.
- Transtationis Wolfgangi.* *Canonizationis Birgittæ.* GREVEN. Sysai episcopi et confessoris. Bituricas civitate, depositio sancti Augustalis episcopi. Translatio et canonizatio Wolfgangi episcopi Ratisponensis et confessoris. Octavæ sancti Hieronymi presbyteri et Doctoris, Ecclesiæ Romanæ Cardinalis.
- Justinæ.* *Lini PP.* *Sysai.* *Augustalis.* *De Wolfgangi.* *Octavæ Hieronymi.* Qui lingua Hebræa, Græca, Latina et Chaldaica eruditus, ab urbe Roma propter æmulos secedens, Hierosolymis a Cyrillo episcopo locum præsepis Domini obtinuit. Ubi post multa heremi loca peragrata, constructo monasterio, cæpit cum suis vivere secundum regulam a sanctis Apostolis institutam, tandemque post multos pro Ecclesiæ utilitate sudores, obdormivit in Domino, anno Domini ccccxxiii. Patavi, sanctæ Justinæ virginis et martyris. Quæ regali orta progenie, cum ad jussu Maximiani nollet idolis immolare, gladio latus transfixa, martyrii gloriam adeptæ est. Jothæ abbatissæ. Ipso die, Osgidæ virginis. Item canonizatio sanctæ Brigittæ viduæ. Malo legere Birgittæ.
- Justinæ.* *Inventionis Caltrici.* *Helani.* *De Birgitta.* *De Sergio et Baccho.* *Augusti.* *Inventionis Silvii, etc.* MOLAN. Apud Paduam civitatem, sanctæ Justinæ virginis et martyris. Carnoti, inventio corporis sancti Caltrici, ipsius civitatis episcopi. In pago Remensi, vico qui vocatur Buxiolus, depositio sancti Helani presbyteri et confessoris. Romæ in ecclesia sancti Petri, canonizatio beatæ Brigittæ viduæ per Bonifacium IX, pontificatus sui anno secundo. Qui solemnem edidit libellum, quo dictam Christi sponsam, tamquam viduam sanctam in Ecclesia Christi, autoritate Apostolica perpetuis temporibus præcepit venerari. In editionibus aliis de Sergio et Baccho inseruntur textui ex Adone, caractere Italico : primicerius et secundicerius scholæ gentilium. In fine, de Justina et Helano, ut supra. Tum : Bituricas, Augusti presbyteri et confessoris. De inventione Caltrici Carnotensis et canonizatione beatæ Birgittæ, omnia ponuntur ut in prima editione. Demum minoribus typis, adjicitur : Tolozæ, inventio sanctorum confessorum, Silvii, Hilarii et Honorati episcoporum, et Pappoli episcopi et martyris. Nescio unde hæc accepta sint ; ceterum Papulus inventus dicitur mense Octobri, anno MCCLXV.

VIII Idus.

Die 8.

- Simconis.* *Demetrii.* *Petri.* *Benedictæ.* *Pelagiæ.* Natalis beatissimi senis Simeonis, qui in Evangelio legitur Dominum suis suscepisse in ulnis. Apud Thessalonicam, passio sancti Demetrii martyris. Item civitate Hispali, sancti Petri martyris. In territorio Laudunensi, sanctæ Benedictæ virginis et martyris. Ipso die, sanctæ Pelagiæ, quæ peccatrix appellatur.

Puri sunt : Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Greven. et Molanus, pro beatissimi senis Simeonis, legunt, beati senis Simeonis. Praten. scribit hic iterum cum aliis Symeonis, sed codices sibi non constant, sæpe pro libitu scribentes ; nos hic turbam sequimur. In Antverp. et Max-Lubec. deest prima annuntiationis vox, nempe, natalis. Tornacen. post Dominum, omisit suis. Posui Thessalonicam ut alibi, licet nonnulli habeant Tessalonicam. De Hispali, dictum est supra. Praten. legit : In territorio Lugduni Clavati, in quo ei consentit solus Antverp-Maj. Munerat. et Max-Lubec. habent, Lugdunensi. Sequimur reliquos omnes. In Herinien. male scriptum est peccatis, pro peccatrix. Muneratus, loco appellatur, substituit nuncupatur.

OBSEVATIO. Ad xi Aprilis cursim indicavimus. Philippum Gortynensem in Creta episcopum, hac etiam die recoli a Romano parvo, Adone et Notkero ; repetitionis illius causam hactenus non reperio, nec in eam operosius lubet inquirere, cum ad Usuardum nostrum nihil spectet. Beatissimi senis Simeonis primus meminit Ado, etiam inter Festivitates Apostolorum, ubi ex Lucae cap. 2 ea referuntur, quæ de eo vere commemorari possunt. Noster strictim omnia complectitur. Mirum est, eum a Notkero prætermissum, ejusque loco substitutam celeberrimam virginem et martyrem Reparatum, cum elogio ex Rabano contracto. Quid de Simeone suggerat Leo Allatius in diatriba de Symeonum scriptis pag. 100, sub nomine Methodii vel Thimothei presbyteri Hierosolymitani, dicitur suo loco. Videri interim potest Tillemontius tomo I pag. 424. — De Demetrio sic habet auctor Ro-

mani

mani parvi : *Thessalonicae, Demetrii martyris*. Hinc ab Adone acceptus est, ex hoc a Nostro, et Not- *Demetrii*. kero. Ejus encomium ita metricè exhibet Wandelbertus :

*Octavo ante Idus, Demetri sancte, beavis,
Nomine pro Christi tortores passus iniquos.*

Plurima de celeberrimo hoc martyre a variis scripta enumerat Baronii Notatio, selectiora colligit Tillemontius tomo 5 a pag. 149, ubi et *Megalomartyrem* et *Thaumaturgum* a Græcis puncupatum asserit. Nos ea omnia et producemus, et, qua poterimus diligentia illustrabimus, collatis Actis Metaphrasticis apud Surium editis, cum passione ab Anastasio Bibliothecario elaborata, quæ exstat inter *Analecta Mabilionis* tomo 1 a pag. 65. — *Petrum* Hispalensem martyrem extra Usuardum *Petri*. nusquam invenio ; liceat igitur suspicari, eum esse de illorum numero, quos ex Hispania in Franciam Noster contulit, quemadmodum alibi sæpe supponendum fuit, nempe cum alius fons non suppeteret, ex quo ipsum hausisse conjectaremur. — *Benedicta Auriniacensis*, vel, ut alii, *Origniacensis*, ab *Benedictæ*. Usuardo etiam in sacras tabulas, quod in sanctis Gallicis sæpe accidit, primum relata est, *Laudunensi* non *Lugdunensi* territorio adscribenda. Pridem notarunt Majores nostri ad xxvi Maii, in indice Prætermisorum, tomo 6 pag. 353, *Acta hujus martyris plane eadem esse, quæ sunt Saturninæ virginis et martyris, mutatis solum nominibus, et hæc a nobis xx Maii edita*. Si qua nihilominus peculiaria subinde reperta fuerint, sive ad vitam sive ad translationem spectantia, ea mense Octobri in Actis locum invenient. Videri possunt quæ de ea et virginibus aliis, ejus fortasse sociabus, cursim notavit Tillemontius in Luciano Bellovacensi tomo 4 pag. 540. — *Pelagiam* aliquam in Hieronymianis memorari certum est, an pœnitentem illam, quæ Hierosolymis a Baronio adscribitur, dubitat Florentinius. Nobis in re obscura, nihil hæcenus licet decernere. Satis verosimile, Usuardum nomen Pelagiæ ex Hieronymianis accepisse, cui pro arbitrio *peccatricis* cognomentum addiderit, quod ea inter synonymas esset notissima. Ceterum ex Usuardi mente, a recentioribus omnibus hodierna Pelagia pro *peccatrice* accipitur. Vita a Jacobo Diacono scripta, in Surii collectione edita est, ex Rosweydi Vitis Patrum accepta; quam sequitur alia a Metaphraste adornata.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Caret Pelagia, cujus loco ponitur : *Ipsa die, translatio sancti Oswaldi archiepiscopi et confessoris*. Patet accessio Anglica, ut fit sæpius.

ROSWEYD. In prima, similis est GREVEN. et MOLAN. In secunda et tertia purus. Tum : *In territorio Lauduni Clavati, id est in Auriniaco, sanctæ Benedictæ virginis. Antiochiæ, Dionysii episcopi et socii ejus. Item, sanctæ Regenstedis virginis. Et sanctæ Reparatæ virginis. Ipsa die, sanctæ Pelagiæ, quæ appellatur peccatrix.*

PULSANEN. In Simeone, Petro Hispalensi et Benedicta satis purus, caret reliquis.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERGEN. et **DANIC.** In prima puri, post *Demetrii martyris*, addunt : *Quem Maximinus (aliqui Maximianus) imperator, apud præfatam civitatem docente populum, jussit lanceis perforari, talique sine gloriosum martyrium consummavit. In reliquo textu puri, subjungunt : Apud civitatem Cæsariensem, natale sanctæ Reparatæ virginis. Quæ sub Decio præside, ferventi plumbo perfusa, deinde per lampades accensas, mamillis ejus ablatis, visceribusque frustratis (aliqui frustatis) caminum igni succensum superans, capitis tandem detruncatione martyrium consummavit. Belisæ, depositio sancti Amatoris (aliqui Amoris) confessoris. Colitur in Munsterbilsen prope Tungros.*

LOVANIEN. In eo a superioribus differt, quod *Demetrii* elogium expunxerit.

CENTULEN. Natalis beatissimi senis Symeonis, qui in *Euangelio* legitur Dominum suscepisse in ulnas. *Thessalonicae, sancti Demetrii gloriosi martyris. In Galliis territorio Lauduni Clavati, passio sanctæ Benedictæ virginis, sub iudice Matroclo. Eodem die, territorio Atrebatensi, sanctæ Regenstedis virginis et abbatisæ. Tum ultimam annuntiationem sic efformat : In monte Oliveti, sanctæ Pelagiæ, ex peccatrice religiosa atque sanctissimæ factæ.*

BRUXELLEN. Incipit : *Natale sanctæ Benedictæ virginis et martyris. De Simeone post ulnis, addit et dictasse canticum : Nunc dimittis. Apud Cretam urbem Cortinæ, (lege, Cortinam urbem Cretæ) beati Philippi, episcopi gloriosi. Vide supra in principio Observationis. De Demetrio et Reparata, habet ut ANTVERP-MAX. etc. Tum de Petro Hispalensi, pure. Sequitur : Belisæ, depositio sancti Amoris confessoris. Item Richarii confessoris. Vide xxvi Aprilis. De Pelagia, pure. Demum : Et sanctæ Regenfredis virginis. Varie hoc nomen in codicibus inflectitur.*

HAGENOYEN. De Simeone præter jam dicta, more suo non satis verosimiliter addit : *Hic Simeon fuisse fertur unus de septuaginta duobus interpretibus, qui missi fuerant ab Onya Pontifice, regi Ptolomæo ad transferendam legem Dei de Hebræo in Chaldeum. Tum S. Fidem inserit cum satis longo elogio ; nos de ea abunde egimus vi Octobris. Sequitur de Demetrio, ut supra in ANTVERP-MAXIMO, etc. Demum de Benedicta, pure. Petrus Hispalensis et Pelagia hic omissi sunt.*

AQUICINCT. Secundo loco post Simeonem, inserit : *Eodem die, sanctæ Regenstedis virginis. Pro Laudunensi, habet, Lauduni Clavati.*

VICTORIN. In fine : *Civitate Cæsariensi, sanctæ Reparatæ virginis et martyris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Sancti Simeonis, senis. *Reparatæ virginis et martyris. Benedictæ virginis et martyris. Pelagiæ meretricis Antiochenæ, quæ dicta fuit Margarita, propter pulchritudinem ; mirabiliter conversu persanctum Nonnum episcopum.*

REG. SUEC. sub num. 428. *Vigilia sanctorum martyrum Dionysii, Rustici et Eleutherii. Civitate Cæsarea, sanctæ Reparatæ virginis et martyris.*

In **VATICAN.** num. 5949. Deest memoria Simeonis, Demetrii, Petri et Pelagiæ. Adjicitur : *Apud Cretam, natale sancti Philippi episcopi. Et sanctæ Reparatæ virginis.*

STROZZIAN. *Passio sanctarum martyrum Terentiani presbyteri, Probi et Andriani, (in MEDIC. est Adriani) qui apud civitatem Niceam sub Maximiano tyranno pro Christo passi sunt. Puto corrupta esse*

- esse nomina. Quid si indicentur *Tharacus, Probus et Andronicus*, de quibus Usuardus xi Octobris? *Dedicatio ecclesie sancti Marci Evangelistae, in alma civitate Venetiarum.*
- Dedicationis Marci Evangelistae.**
Grati. CANILONEN. *Cabillone, transitus sancti Grati episcopi et confessoris. Vide Castellanum.*
- De Benedicla.** REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. *In pago Laudunensi, sanctae Benedictae virginis et martyris.*
- Susannae. Reparatae. De Amore.** ABDINGHOFFEN. *In territorio Lugdunensi, sanctae Benedictae virginis et martyris.*
- Metropoli. Flaviani. Translatio nis Erhardi.** EDITIO LUBECO-COL. *In Simeone pura, de Demetrio habet, ut supra. In Petro, pura est. De Benedicta, addit: Quae tempore Maximiani imperatoris in civitate Aurniuco, sub iudice Matrocolo, diversis tormentis atrociter afflicta, novissime temporu ejus securi contracta sunt. In pago Blionensi, sanctae Susannae virginis. De Pelagia elogium habet vulgo notissimum. De Reparata Caesareensi, ut supra. Tum: Belisae, depositio sancti Amoris confessoris. Qui de Aquitania nobilissimis parentibus ortus, foris carnem torquebat cilicio, intus angebat jejuniis; vigiliis inharebat assidue et precibus ab ocioso sermone abstinere et risu; multisque claris miraculis, in pace quievit. Treveris, sancti Metropoli episcopi et martyris. Eodem die, commemoratio sancti Flaviani martyris. Item, translatio sancti Erhardi episcopi et confessoris.*
- Reparatae. Porcariae.** BELIN. *In textu, more solito, purgatus non est. In fine addit de dedicatione ecclesiae sancti Marci, ut supra, ad STROZZIANUM. Deinde: Item sanctae Reparatae virginis. Accedit in altera editione: In territorio Senonico, sanctae Porcariae virginis et martyris.*
- Metropoli. Dionysii, etc. Flaviani. Philippi. Amoris. Evodii.** GREVEN. *Treveris, sancti Metropoli episcopi et martyris. In Antiochia, sanctorum Dyonisii, Januarii, Faustini, Marcialis. Flaviani martyris commemoratio. Philippi episcopi Gortinensis et confessoris. De sancto Amore, habet fere ut supra in EDITIONE LUBECO-COLONIENSI. In Anglia, Ewigii confessoris. Translatio sancti Erhardi episcopi et confessoris. De Reparata etiam ferme ut supra in ANTVERP-MAXIMO, ULTRAJECTENSI, etc. In pago Bleonensi, sanctae Susannae virginis. In Humeltoet, Valeriae virginis. Rainfredis virginis. Eodem die, sanctae Triduanae virginis.*
- Transtationis Erardi. Reparatae. Susannae. Valeriae. Rainfredis. Triduanae.** MOLAN. *Adventus sancti Gerulphi martyris. Dein typis minoribus, ex Merendra Tronchinium, Qui ab Helizeo episcopo in canobio Blandiniensi, sacro unctus chrismate, ingressus ex itinere Deiparae templum, diutius oravit quam reductor patrio placeret, ac propterea ab illo ita caesus est, ut brevi post mors sit subsecuta. Scribit Meierus in comment. rerum Flandriae anno DCCCXV. Tum rursus solito caractere Italico: In Vualchiodoro, sancti Eloquii presbyteri et confessoris. Eodem die, dedicatio ecclesiae sancti Marci Evangelistae Venetiis. Et in Humeltoet, sanctae Valeriae virginis. Item Dionysii episcopi, Januarii cum sociis eorum. Item Belisae, depositio sancti Amoris presbyteri et confessoris. In territorio Senonico, sanctae Porcariae virginis et martyris. Apud Rothomagum, beati Evodii, praefatae urbis episcopi et confessoris. In pago Blionensi, sanctae Susannae virginis. Eodem die in Donary, sanctae Rainfredis virginis. Item, sanctae Reparatae virginis. De qua versiculi tres ex Baptista Mantuano de sacris diebus l. 10.*
- Adventus Gerulphi.**
Dedicationis Marci.
Valeriae. Dionysii et soc. Amoris. Porcariae. Evodii.
Susannae. Rainfredis. Reparatae.
- Cæsariensis eram vivens; post fata cadaver
Venit in arva meum Fesulis subjecta, cubatque
Qua Tuscus decurrit aquis torrentibus Arnus.*
- Editiones aliae: Et in Hemulcort, sanctae Valeriae virginis. Item depositio sancti Amoris, qui quiescit in Belisae monasterio. De Porcaria Senonensi. Evodio Rothomagensi, Susanna, Metropoli, Reparata, ut supra. Tum: Apud Dononium, solennitas sanctae Raynsfredis virginis. De dedicatione ecclesiae sancti Marci, et translatione sancti Eloquii, ut supra. Denique: Truncinii ex Merendro, adventus sancti Gerulphi martyris.**

VII Idus.

Die 9.

Abrahae. Dionysii et soc.**Domnini.**

Abrahae patriarchae. Apud Parisium, natalis sanctorum martyrum Dionysii episcopi, Rustici presbyteri, et Eleutherii diaconi, qui beatus episcopus a Pontifice Romano in Gallias praedicandi gratia directus, praelatam urbem devenit, ubi per aliquot annos commissum sibi opus ardentem prosequens, tandem a praefecto Fescennino, una cum sociis gladio animadversus martyrium complevit. Apud Juliam, via Claudia, sancti Domnini martyris, sub Maximiano, qui cum vellet persecutionis rabiem declinare, proinus insecutus, et nihilominus gladio verberatus, gloriose occubuit.

Illa habent *Praten. Herintan. Antverp-Maj. et Motan.*

VARIA LECTIO. Lego, *apud Parisium*, ex *Praten. Molan. et etiam Greven.* quamvis alii passim scribant, *apud Parisius*; ratio est, quod ita in Adone Usuardum reperisse existimem. Idem val eat in *praefatam urbem devenit* absque praepositione, quo modo plerique puriores legunt, excepto Antverp-Majore et Molano. Rursus Antverp-Maj. posuit *commissum opus sibi*; Molan. autem volens energiam addere, ante *ardenter* adjunxit *solenter*, legens *solenter et ardentem*. Solus Antverp-Maj. ex Adone sumpsisse videtur, *Fescennino Sisiunio*. Deest in Pratensi particula penultima *gloriose*. Antverp-Maj. scribit *Domnini*, sed hoc, et *nihilominus*, et *Dionysii*, etc. praeteriri possunt.

Abrahae.

OBSEVATIO. Antiquorum veteris Testamenti Patriarcharum foecundiorum segetem subministrat auctor Romani parvi, ex quo hoc die *Abraham*, sequenti a pluribus *Loth*, aliis diebus alii accepti sunt. Ado illius verba descripsit, et ex ipso eadem habent Usuardus et Notkerus. Videsis infra Wandelberti versus quatuor in Abrahami laudem depromptos. — Nunc controversia recurrit,

quam

quam ad III hujus attigimus, a Baronio in Notatione locupletissime tractata, in qua nec Lucam Holstenium, nec eruditos Gallos, nec alios plerosque in tuendis Hilduini abbatis Areopagiticis ei faventes invenies. Nos Martyrologorum cancellis constricti ea solum adducemus, quæ ipsorum auctoritate definiri posse videntur. Ea verba Hieronymiani Corbeiensis: *Parisius, natalis sanctorum Dionysii episcopi, Rustici presbyteri et Eleutherii diaconi*. Consonat Beda: *In Parisiis, natale sanctorum martyrum, Dionysii episcopi, Rustici et Eleutherii*, quæ in Rabano paulo auctiora sunt. Accedit Romanum parvum: *Parisiis, Dionysii episcopi cum sociis suis, a Fescennino, gladio animadversi*. Eadem est Adonis et clarissima sententia, a quo plane desumptus textus noster, quemadmodum et a Notkero factitatum cum hac tamen differentia recte etiam a Castellano in præfatione Bimestris primi pag. 25 observata, quod Ado, et ex hoc Notkerus *Eleutherium presbyterum* nominent, *Rusticum, diaconum*, quæ ab Usuardo in textu nostro melius correctæ sunt. Fallor vehementer, si ex his omnibus vel umbram Areopagiticam expresseris. Hæc igitur modo confer cum Romani parvi, Adonis, Usuardi et Notkeri verbis, III Octobris relatis, atque apertissime perspicies, ex eorum mente hodiernum Dionysium ab Areopagita remotissimum esse. Is itaque, de quo hodie agimus, *Dionysius*, primus censetur Parisiorum episcopus; de cujus ætate, patria, missione, sociis et rebus gestis plurima, elapso præsertim seculo disputata sunt, quæ suo loco accurate a nobis discutientur, digerenturque. Consuli interim possunt ut inter tot scriptores, binos dumtaxat seligam; consuli, inquam, possunt Du Bois in Historia ecclesiæ Parisiensis, lib. I cap. 3, et libro 6 cap. 6; ac recentior Tillemontius tomo 4 a pag. 439, apud quos alii indicantur. — In tabulis Hieronymianis Lucensibus, primo loco ponitur: *Natalis sancti Domnini martyris*, de quo non pauca notavit Florentinius. Nihil de eo legitur in Hieronymiano Epternacensi aut Corbeiensi, nihil in Beda, Romano parvo, Adone et Notkero. Rabanus eum signat cum brevi elogio, sed quod ab Usuardino diversum est. Crediderim, Usuardum ex aliquo codice Hieronymiano ipsum martyrem accepisse, eademque Acta legisse, quæ Mosander apud Surium edidit, nempe cum inde sumpta videantur, quæ in textu nostro strictim exhibuimus. Præfata Acta recentioribus aliquibus suspecta sunt, sed ea disceptatio hujus loci non est. Diximus III Octobris, in quam opinionem circa Dionysios, uberiori elogio, quod apud Molanum integrum exstat, inclinare videatur Wandelbertus, hic de Domnino versiculum ejus ultimum, aliis quatuor de Abrahamo supra promissis adjungimus:

*Exemplum fidei, parendi et norma salubris,
Excelsi patris primum cognomine dictus,
Gentibus inde pater cælesti sorte vocatus,
Septenas Abraham sancit retinetque beatus....
Domninoque Itali claro cum martyre fulgent.*

Dionysii et
soc.

Domnini.

AUCTARIA.

TORNACEN. Frequenter solitus elogia decurtare de Dionysio et sociis habet usque ad, *præfata urbem devenit*. Desunt ejus elogii reliqua. De cetero purus est.

De Dionysio.

ROSWEYD. Interpolatus est, nam post *Pontifice Romano*, inserit, *Clemente, Petri Apostoli successore*. Item, post illa verba, *cum sociis*, sequitur, *hebetatis securibus capite truncatus*. Reliqua ad textum Usuardinum spectantia satis pura sunt.

PULSANEN. In prima et secunda ferme purus, deficit in tertia, ut jam toties supra.

Gisleni.

ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. In toto textu puri, ad finem subdunt: *Item natale sancti Gisleni confessoris*.

De Dionysio.

MUNERAT. Etiam interpolatus est, nam legit, a *præfecto Romæ Fescennino*. Et post *complevit*, phrasi propria adjungit: *De quorum corpora requiescunt in cænobio beati Dionysii in Francia*.

Translatio-
nis Richarii.

GREVEN. Textui puro, de suo adnectit: *Eodem die, translatio sancti Richarii confessoris*. Vide xxvi Aprilis.

De Domnino.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. et LEYDEN. Inserunt de Dionysio, *qui beatus episcopus a beato Clemente Romano Pontifice...* De Domnino autem: *Et nihilominus gladio capite truncatus, nutu divino caput proprium abscisum de terra elevans, et quantum est jactus lapidis, a loco percussione defrens, gloriose occubuit*. In fine: *Item sancti Gisleni confessoris*.

Gisleni.

LOVANIEN. In duabus primis, superioribus similis, in tertia totum elogium rescindit. In Gisleno rursus convenit.

Gisleni.

ALBERGEN. Ab **ANTVERP-MAXIMO**, etc., solum

differt ordine, primo loco Dionysium ponens, Abraham secundo.

DANIC. Totum textum habet, ut **ALBERGEN**. Sed in ora codicis inferiori duarum paginarum, alia manu adscriptum invenio: *Apud Septam civitatem Hispaniæ (vult dicere apud Septam Africæ) passio sanctorum martyrum Danielis, Samuelis, Angeli, Domini, Leonis, Nicolai et Hugolini, de sacro Ordine Fratrum Minorum. Ipsi cum fidem catholicam regi Saracenorum et suis ferventer prædicarent in eadem civitate, post vincula ferrea, carceres, verbera atque savissimas flagellationes pro Christo patientissime toleratas, ab eisdem Saracenis omnes crudeliter in ore sunt gladii trucidati et membratim concisi anno Domini MCCXXI. Festum Majus duplex. Alibi referuntur XIII Octobris*.

De Martyri-
bus Septanis.

CENTULEN. Obitus Abrahæ patriarchæ. *Parisius, beatorum martyrum Dionysii, Rustici archipresbyteri, et Eleutherii archidiaconi, qui securibus decapitati, martyrium compleverunt. In Italia via Claudia, sancti Domnini martyris. Cænobio Centula, optabilis translatio preciosi corporis sanctissimi patris nostri Richarii, de heremo in locum cænobii, a se olim fundati, ut Christi milites sua præsentia roboraret, quos verbo et exemplo antea educavit. In territorio Haumucensi, sancti Gisleni confessoris*. De Richario Centulensi jam superius diximus, coli xxv Aprilis.

Translatio-
nis Richarii.

Gisleni.

BRUXELLEN. Incipit a Dionysio, ferme ut supra. Tum: *Ipsa die, sancti Abrahæ patriarchæ, qui in Canone Missæ nominatur. In Domnino etiam auctus est, ut supra. Ultimo loco: In comitatu Haannoniensi, depositio sancti Gisleni archiepi-*

De Abraham.

De Gisleno.

scopi

- scopi et confessoris. Qui ab Athenis veniens in Ha-*
nonia, monasterium Cellense construxit, cujus eccle-
siam beatus Autbertus Cameracensis episcopus dedi-
cavit.
- De Dionysio.* HAGENOVEN. De Dionysio multa congerit quæ
prætermittere satius duco. Vide infra ENITIO-
NEM LUBECO-COL. In Demnino, fere similis est
superioribus. Tum : In civitate Hispali, sancti
Petri. Petri martyris, de quo die præcedenti. Demum :
Gisleni. Item, sancti Gilleni confessoris.
- Gisleni.* AQUICINCT. In elogio Dionysii, pro gladio, habet
securi. De Dominno silet. Eodem die, sancti
Translatio- Gisleni confessoris. Et translatio corporis sancti Ri-
nis Richarii. charii. Quæ adduntur de sancto Gosuino sunt, a
Gosuini. recenti calamo.
- De transla-* AMBIANEN. In pago Pontino (opinor voluisse di-
tionis Ri- cere, Pontino) translatio sancti Richarii, magnifici
chardi. confessoris. Qui in eodem loco ubi nunc requiescit,
monasterium de paterno palatio instituens, multo-
rum pater ibidem extitit monachorum, magnorum-
que patrator miraculorum.
- Nicasii.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Dionysii, Rustici
et Eleutherii martyrum. Abrahæ patriarchæ. Ni-
casii episcopi et martyris, cum sociis Quirino et
Stanilo. Quid hoc nominis sit, nescio ; vide XI
Gisleni. Octobris. Romæ, Domnini martyris. Gisleni pre-
sbyteri et confessoris.
- Translatio-* CODEx BIGOTIAN. signatus E 40. Eodem die,
nis Richarii. translatio sancti Richarii confessoris.
- Gereonis cum* In VATICAN. sub nota num. 5949. Deest Abra-
sociis. hæ et Domnini. Adjicitur : Apud Coloniam Agrip-
pinum, sancti Gereon cum aliis cccxviii, etc. Agunt
de iisdem Hieronymiana, Beda et Notkerus, nos
cum Usuardo, die sequenti.
- Translatio-* ALTEMPs. Ipso die, translatio sancti Oswaldi ar-
nis Oswaldi. chicpiscopi. Et Reparata virginis. Vide Anctaria
Reparata. diei præcedentis. Natale sancti Richarii abbatis et
Richarii. confessoris. Agitur de translatione, vide dicta su-
perius ad CENTULENSEM et AMBIANENSEM.
- Giliberti.* FLORENTIN. Item sancti Giliberti confessoris.
Alii vocant, Gisterii ; melius supra, Gisleni.
- Multa de* EDITIO LUBECO-COL. Apud Parisius, sanctorum
Dionysio. martyrum natale Dionysii episcopi... Qui beatus
episcopus Dionysius cum Athenis in vico Ariopagita
commoraret, ab Apostolo Paulo instructus, credidit
Christo, et primus apud Athenas ab eodem Apostolo
episcopus ordinatus est, et cum percepisset, beatos
- Apostolos Petrum et Paulum Romæ a Nerone capti-*
vos detineri, amore eorum et desiderio martyrii fla-
grans, ut simul cum eis pateretur, usque illuc pro-
peravit. Quem sanctus Clemens Papa, successor
sancti Petri, consummato martyrio Apostolorum,
in Galliam prædicandi gratia direxit, et sic ad præ-
dictam urbem Parisiensem devenit, ubi per annos,
etc., fere ut supra. Item Abrahæ Patriarchæ. De
Domnino addit, cubicularii Maximiani. In reli-
quis parum differt ab ANTVERP-MAXIMO, ULTRA-
JECTENSI et LEYDENSI.
- BELIN. In textu satis purus, in fine adjicit :
Item, natale sancti Gisterii confessoris. Pro Gisle-
ni, nisi multum fallor.
- GREVEN. Ipso die, sanctorum Dionysii archidya-
coni Remensis et sociorum ejus. Romæ, natalis
sanctorum Marcellini, Gemini et Nivii. Item,
sancti Theodori. Gisleni abbatis et confessoris. Ro-
mæ inter duas lauros, sanctæ Priminæ virginis.
Multa hic colligere solet, alibi ex professo distin-
guenda.
- MOLAN. Aliis litteris textui inserit verba MU-
NERATI, quorum corpora requiescunt in canobio
beati Dionysii in Francia. In fine : In pago Hai-
nan, in loco qui tunc a circumjacentibus pagensibus
nominabatur Ursidongus, nunc Cella vocatur, na-
tale sancti Gisleni episcopi, confessoris, mira sau-
cetitatis viri, qui Atheniensium episcopus fuit, et pro
Christo ipsum apicem terreni honoris relinquens,
pauper fieri voluit, Romanique veniens, causa vi-
sendi Principum Apostolorum limina Petri et Pau-
li, ibi voce divina jussus est, in Gallias properaret
ibidemque oratorium construeret in honore Aposto-
lorum Petri et Pauli, ac finem istius ærumnosi exi-
lii præstolaretur. Item eodem die, elevatio corporis
ipsius. Item sancti Domnini, qui sub Moximiano
imperatore propter fidem Christi decollatus est. An
hic a priori distinguendus ? Minoribus typis habet :
Aquisincti, obitus beati Gosuini abbatis ; hic
rumores nec audiebat nec referebat libenter. Editio-
nes aliæ in textu concordant. In fine : Item na-
tale sancti Gisterii confessoris. Eodem die Came-
raci via Atrebatensi, festivitas sanctæ Ollæ virgi-
nis. Sequitur Gisleni, ut supra ; sed quid sibi
vult Gisterius ex BELINO, ni fallor, acceptus ?
Die nona, sancti patris Andronici. Minoribus ty-
pis, de Gosuino, ut supra.
- Dionysii*
Remensis.
Marcellini et
soc.
Theodori.
Gisleni.
Priminæ.
- De Dionysio.*
- De Gisleno.*
- Gosuini.*
- Gisterii.*
Olla.
- Andronici.*

VI Idus.

Die 10.

- Pinyti.* Apud Cretam, beati Pinyti, inter episcopos nobilissimi, qui in scriptis suis ve-
lut in speculo viventem sui dereliquit imaginem. Civitate Agripinensi, san-
Gereonis et cti Gereonis martyris, cognomento Mallosi, cum aliis trecentis decem et octo,
soc. 318. qui persecutione Maximiani tyranni, pro vera pietate colla patienter gladiis subdi-
derunt. Item in territorio ejusdem urbis, sancti Victoris martyris et aliorum decem
Victoris et et septem. Item sanctorum martyrum Cassii et Florentii, cum aliis pluribus. In
soc. 17. Britannia, sancti Paulini episcopi et confessoris.
Cassii et soc.
Paulini.

Sic Praten. Herinien. Antwerp-Maj. Antwerp. Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Scribe simpliciter *Pinyti*. Praten. et Greven. habent *Pinyti*, nullus recte *Pi-*
nyti. Antwerp. et Max-Lubec. cum Greven. legunt, *viventem sibi dereliquit imaginem*, melius
cum reliquis in textu. In Greven. et Molan. recte est *Agrippinensi*, sed ceteri omnes suffragiis vin-
cunt. Antwerp-Maj. inter plura errata scriptoria habet *subdiderant* pro *subdiderunt*. Legendum om-
nino est *Cassii et Florentii*, non ut in apographo nostro Prateni *Florentini*. Britannia a Prateni
et Heri-

et Heriniensi scribitur, ceteri *Britannia*, quod hic sequimur. Antverp-Maj. de Paulino addidit, *Eboracensis archiepiscopi*. Antverp. autem, Max-Lubec. Aquieinet. et Ughellianus adjungunt et *Eubrochii*, quod pro *Eboraci* irrepsisse non dubito, cum hujusmodi Sanctum prorsus non noverim, licet in codice Camberiensis inveniam : et *Eubrachi confessoris*, ut videsis in Auctariis.

OBSERVATIO. *Loth* propheta, ut pridie monui, in Romano parvo hodie ponitur, unde in Adonem et Notkerum transiit, a Nostro prætermisus, sed a Wandelberto hoc ornatus elogio :

Senas justitiæ titulis Loth sanctus adornat.

Altera Romani parvi annuntiatio verosimiliter ex Rufino lib. 4 cap. 23, ita sonat : *In Creta, Pyniti, inter episcopos nobilissimi*. Atque hic primum signatur, Hieronymianis, Bedæ, Floro, Rabano, Wandelberto incognitus. Elogium nostrum totum Adonianum est. Res ejus gestæ desumendæ sunt ex auctoribus, a Baronio in Nota citatis, et ex ejus Annalibus ad annum CLXXII num. 8, et CLXXV num. 15. Summa exstat citato jam Rufini vel Eusehii loco, ex quo sua habet Hieronymus de Scrip-toribus Ecclesiasticis cap. 28. — De *Gercone*, aliisque ad Rhenum martyribus, multa occurrunt, maturo postea examine discutienda. Imprimis confusa sunt et hoc et præcedenti die Hieronymiana, tum in nominibus, tum in martyrum numero, tum etiam in natione, Maurinean Thebæi fuerint, an ex utraque gente diversæ classes admittendæ : quæ omnia explicare conatur Florentius. Dubitant Majores nostri, utrum vere die præcedenti *Gercon cum sociis* cccxv a Beda relatus sit, idque adeo mihi fit incertius, quod de iis non loquatur Rabanus. Legit hodie Florus editus : *In Colonia, qua vocatur Agrippina, natale Gerconis martyris, cum aliis cccxviii*. Notkerus die præcedenti numeravit socios cccxix, — et hoc die ex Adone meminit *Mallosi et Victoris*. Beda absque positione sen certaminis loco *passio sancti Victoris martyris*. In Adone primo loco reperias *Gerconem* cum cccxviii, quos ferunt, inquit, *Thebæos fuisse, et cum legione illa beati Maurilii*, etc. Deinde post *Loth* et *Pinytum* sequitur longior commemoratio *Mallosi et Victoris*, quibus nec socios tribuit ; — nec *Cassium* aut *Florentium* nominat purior Rosweydi editio. Quid hic jam statues ? Vidit Adonem Usuardus, nam *Gerconis* elogium ex ipso accepit ; nihilominus quod proprium nomen statuit Ado, hic in cognomen-tum vertit, *Mallosi* videlicet. Si divinare licet, opinabor, Acta aliqua Elinandæis antiquiora Usuardo innotuisse, in quibus nullum (ut nec in Elinandæis est) *Mallosum* repererit, sed solos quatuor præ-cipuos pugiles distincte expressos *Gerconem, Victorem, Cassium et Florentium* quorum commemora-tiones in textu nostro sequuntur. Si Acta, Elinando antiquiora, Usuardum vidisse neges, non ma-gnopere reluctabor, sed dicam posteriorum trium nomina ex Hieronymianis, utut confusis, fuisse decerpta. At unde Victori accesserunt socii dumtaxat xvii, cum et in Hieronymianis et in Actis, imo et apud Mosandrum adnumerentur cccxxx ? Quinam vero sunt illi plures, eum Cassio et Flo-rentio ? Iterum repeto, hæc omnia adeo involuta et implexa esse, ut operosa discussione indigeant, ad locum proprium hic deferenda ; salva tamen inviolata fide ecclesiæ Coloniensis. Telam non indi-ligenter exorsus est Tillemontius tomo 4 a pag. 429. Quid Molanus senserit, docent annotationes, quæ posterioribus editionibus accesserunt. Wandelberti versus, solos nominatos quatuor athletas etiam complectuntur :

*Cassius et Gercon, Victor, Florentius, atque
Martyrii comites, plebs tum conjuncta triumphat.*

Paulini Eboracensis vitam in Historia sua descripsit Beda, eumque in Martyrologio signavit, his verbis : *Et in Britannia, Paulini episcopi Eburaci* ; quæ inde a Rabano mutuata sunt. Adonis elogium a Notkero contractum, a Nostro præteritum est. Vita apud Surium edita videri potest.

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret amuntiatione prima ; reliqua textus pura sunt. Adjeit : *Jatro monasterio, sanctæ Teclchildis, virginis et abbatissæ*. Castellanus scribit *Theodolchildis*, Gallice *Thechide*.

ROSWEYD. In textu non omnino purus, post *Cassii et Florentii cum pluribus*, adjungit : *Quorum Victor Treccassis, et Florentius Veronæ (nempe Bonnx), depositi requiescunt*. Sed quid ille Victor huic Florentio conjungitur ?

PULSAXEN. Omnes Sanetos recenset excepto Victore, sed omnium elogia rescindit, et nomina aliqua male exprimit.

ANTVERP-MAX et LOVANIEN. Incipiunt : *Loth propheta, filii Aran, fratris Abraham*. Tum : *Apud Populonium, natale sancti Cerbonii episcopi et confessoris*. In Pinyto, puri sunt. Post *Agrippinensi*, inserunt : *quæ dicitur Colonia*. Postea : *Item in territorio ejusdem urbis, loco qui Zauctis dicitur, sancti Victoris martyris et aliorum cccxxx*. *Item in Verona, sanctorum martyrum Cassii et Florentii cum aliis vii*. De Paulino, post *episcopi*, addunt *Eburaci*.

ULTRAJECT. et LEYDEN. In eo solum proxime præcedentes excedunt, quod Cerbonio hoc adjiciant elogium. *Hic Vigilio Papæ accusatus et ab eo citatus, dum nollet manu vacua comparere, sit-vestres anseres, domitorum more secum venientes, summo præsentans Pontifici, ipsum sibi assurgere compulit tanto signo*.

ALBERGEN. et DANIC. Differunt a codicibus præcedentibus solo ordine, primo loco ponentes Cerbonium, Loth secundo.

CENTULEN. Apud *Cretam, beati Pyniti, inter episcopos nobilissimi. Colonia Agrippina, sancti Gerconis martyris cum sociis suis cccxix, quos fuerunt (ferunt) Thebæos fuisse*. Item ibidem, sanctorum *Mallosi et Victoris*. Item sanctorum *Cossi et Florentii, cum aliis pluribus*. De Paulino, inter hæc verba *episcopi et confessoris*, inserit *Eboracensis*.

BRUXELLEN. Primo loco *Gerconem, Victorem, Cassium et Florentium* in una amuntiatione conjungit, eum sociis, etc., ut supra ; tumque ex Adone subdit : *Quos ferunt Thebæos fuisse omnes*

De Loth ab aliquibus posito.

Pinyti.

Gerconis et soc.

Victoris et soc.

Cassii et soc.

Paulini.

De Cerbonio.

Mallosi et Victoris.

Gerconis et aliorum.

- et cum legione illa beati Mauricii, jussu Maximiani imperatoris in Gallias transitum fecisse, atque circa Rheni littora, funestum tyranni imperium respuendo, colla patienter gladiis subdidisse pro Christo. De Loth, ut supra. In Pinyto fere purus est. De Cerbonio, ut ULTRAJECT. et LEYDEN. Deinde: In Britannia, depositio sancti confessoris Paulini Eboracensis episcopi. Item, inventio sanctæ Austrebertæ. Colitur v Februarii.
- HAGENOYEN. In duabus primis utcumque purus, de Victore habet, fere ut supra. Tum: In territorio ejusdem civitatis, quod Bonna vocatur, natalis sancti Cassii et Florentii cum aliis VII, qui sub eodem persecutore pro fide Christi occubuerunt.
- Cerbonii. In Cerbonio, paulo auctior est, inter alia in fine addens: Et sic cum gloria ad sedem suam reversus est et obiit in pace.
- Domini. AQUICINCT. Secundo loco hic ingerit Dominum, de quo pridie. Victori adjicit, et aliorum CCCXXX. In fine apponitur, et Eubrachi, ut in ANTVERPIENSI et MAX-LUBECANO, etc., de quo vide in Variantibus.
- Eubrachi. VICTORIN. et REG. SUEC. num. 130. In fine: Nivernis civitate, sancti Troësi abbatis, qui plenus dierum migravit ad Dominum. Apud Castellatum in Martyrologio universali ponitur XVII Octobris, vocaturque Troëcius.
- Troësi. De Firmino. AMBIANEN. Eodem die, ingressio beati Firmini martyris in civitate Ambiana.
- Textus contractior. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Victoris martyris. Et Geronis, Cassii, Florentii, etc. Additur in margine, festum in civitate Trajectensi. Paulini, episcopi et confessoris. Ponti (Pinyti) episcopi et confessoris.
- Bigotian. Signatus P. 5. Item dedicatio ecclesiarum Ordinis Cælestinorum, hodie instituta ubique solemniter celebrari.
- Eubrachi. CAMBERIEN. In Britannia apud Eboracum, beatorum Pauli (Paulini) præsulis et Eubrachi confessoris. Vide Variantes.
- De Domini. In VATICAN. signato num. 5949. Deest Geronis, Cassii et Florentii. Adjicitur autem recentiori manu: Via Claudia, natalis sancti Dompnini martyris; ejus corpus a venerabilibus monachis translatum est in sacro canobio Seuleularum per divinam revelationem, in quo clare quiescit.
- Cerbonii. FLORENTIN. Apud civitatem Populoniensem, in partibus Tusciæ, sancti Cerbonii, ejusdem urbis episcopi et confessoris, magnæ sanctitatis viri.
- Cassii, etc. Narniensis. Apud urbem Narniensem, sancti Cassii ejusdem urbis episcopi, et sancti Florentii cum aliis septem. Diceret hos Sanctos hinc Bonnam, vel Bonna huc traductos. In territorio Florentino, loco qui dicitur Passignanum, translatio sancti Joannis Gualberti, abbatis Vallis Umbrosæ. Additur in STROZZIANO: Moritur carne et regnat cum Christo, unno ab ejus Incarnatione MLXXXIII.
- Transtationis Joannis Guiberti. Clari. BURDEGALEN. Sancti Clari, episcopi et confessoris. Vide Castellatum.
- Exceptionis Valentini, etc. CAUDIACEN. Pago Matiscensi, monasterio Cluniaco, exceptio sanctorum Valentini presbyteri et martyris atque Felicis Pontificis et confessoris, qui apud Arvernum episcopalem cathedram tenuit.
- Theodehildis. REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. Monasterio Jotero, depositio sanctæ Theodehildis abbatissæ.
- Loth. Cerbonii cum elogio. EDITIO LUBECO-COL. De Gereone et reliquis vix quidquam novi affert, vide GREVENUM infra. Sequitur de Loth, ut in ANTVERP-MAX, etc. De Cerbonio, ut ULTRAJECT. Sed post signo, atexit: Hic milites Christianos hospicio recipit, propterea a rege Gothorum, urso feroci subicitur; qui pedes sancti viri lambebat, et sic liberatus, postmodum feliciter in Domino quievit. In Pinyto satis purus, de Paulino inserit, Eboracensis. In fine: Treas, sancti (sanctæ) Anchæ virginis et martyris. Legendum Tançæ vel Tanchæ, quæ hoc die colitur.
- Anchæ. BELIN. In fine textus, non omnino puri, subdit: Eodem die, sancti Zerboni, episcopi et confessoris. Altera editio legit Cerbonii; et adjicit: Lemovicis, translatio egregii confessoris Christi Martialis. Dies natalis est xxx Junii.
- Loth. De Gereone, etc. GREVEN. Loth propheta. Nota, sanctus Gercon et socii ejus et fuerunt ex Legione Thebeorum. Similiter sanctus Victor, qui cum sociis CCCXXX apud Troiam, quæ nunc Xanctis dicitur, passus est. Ex eadem legione fuerunt Cassius et Florentius cum septem aliis, apud Veronam, quæ et Bonna dicitur. Ii omnes gloriosi martyres, diversis licet in locis, pro una tamen fide Christi occisi sunt, corporaque eorum in loca profunda demersa. In Africa, sanctorum Eusebii, Eraclii et Venusti martyrum. Cerbonii, episcopi Populoniæ civitatis et confessoris. De quo B. Greg. 3 Dial. inter alia refert, quia hospitalitatis studio valde intentus, milites transientes hospitio susceptos, a Gothis absconderit. Cumque ob hoc, urso expositus fuisset, et bestia episcopi pedes, ferocitate deposita, lamberet, dimissus est. Cujus corpus cum in navi ad sepeliendum deferretur, circa utraque navis latera procellosa valde pluvia descendit, in ipsam autem ne una quidem gutta cecidit. Virgiliti, episcopi Arelatensis et confessoris. Virgiliti. Vide Acta v Martii. Attici, Constantinopolitani episcopi et confessoris, cujus virtutes libro 12 historiarum tripartitæ tanguntur. Treas, sanctæ Anchæ virginis et martyris. De hac vide supra. An Atticus Sanctis adscribi mereatur, alio loco inquiremus.
- Anchæ. MOLAN. Aliis litteris, de Victore textui inserit: loco qui Xauthis dicitur. Tum: apud Veronam, quæ vulgo Bonna dicitur. In fine, de Paulino: Qui gentem Nordanhumborum, eam videlicet nationem Anglorum, quæ ad Aquilonem Humbri fluminis habitabat, cum rege suo Hedwino, prædicando verbum fidei, convertit ad Dominum. Eodem die, sancti Cerbonii episcopi et confessoris. De translatione Martialis, ex BELINO. Loth propheta. Jotro monasterio, sanctæ Telechildis virginis et abbatissæ. Treas, passio sanctæ Anchæ virginis. Ipsa die, dedicatio Ordinis Cælestinorum, ubique locorum præfati Ordinis una die solemniter celebranda. Tum typis minoribus: Joannis Prioris Bridlingtoniæ in Anglia, ordinis Regularium, qui canonizatus est a Bonifacio IX. In Galliis juxta Aream, sancti Venantii martyris vere nobilis. Editiones posteriores præfigunt aliis litteris: Loth propheta. In textu præter dicta, pro, decem et septem, legitur, sociorum ejus. De quibus videnda ibi Molani Annotatio. Inseritur etiam Eboraci. Augmentum vero incipit ab his verbis: Qui eam nationem, etc. De Cerbonio, post Confessoris, additur: Populoniensis, cujus reliquias attulit in Gallias frater Robertus Pisanus. De Tancha Treas, ut supra. Jotro monasterio, sancti Telechildis, etc. In Anglia, monasterio Bridlingtonia, depositio sancti Joannis confessoris, et Prioris ejusdem monasterii, de Ordine Regularium. De sancto Venantio, ut supra. In Hasteria, sancti Nuncii confessoris. Die decima, sanctorum martyrum Eulampii et Eulampiarum. Ipso die, dedicatio Ordinis Cælestinorum, ubique locorum præfati Ordinis, etc., ut in priori editione.
- Cerbonii. Transtatio-nis Martialis. Loth. Telechildis. Anchæ. Joannis, Venantii. Cerbonii. Tanchæ. Nuncii. Eulampii et Eulampiarum.

V Idus.

Die 11.

A pud Tarsum metropolim Ciliciæ, natalis beatissimorum martyrum Tharaci, Probi et Andronici, qui persecutione Diocletiani, longo tempore carcerali squalore afflicti, et tertio diversis tormentis et suppliciis examinati, in confessione Christi triumphum gloriæ adepti sunt. In pago Vilcasino, passio sanctorum Nigassii presbyteri et sociorum ejus Quirini et Pientiæ. In Scotia, sancti Cainichi abbatis. Civitate Uzetia, sancti Firmini episcopi et confessoris.

*Tharaci et soc.**Nigassii et soc. Cainichi. Firmini.*Soli puri sunt *Praten. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Scribo *Tarsum, presbyteri, Scotia, etc.*, ut supra dixi sæpius, licet codices in eo variant. *Tharaci* scribitur communius, et ita habent codices vetustiores *Praten. Herinien.*, etc., non *Taraci*, ut alii, aut *Taruti* ut *Greven.* nullus *Tarachi* posuit, cum tamen ex Græco ita legendum sit. In *Praten. Herinien.* et aliis est *Vilcasini*, ut nos servavimus, licet *Greven. et Molan.* malint *Vilcassini* : ntrumvis elige. *Greven.* scribit *Nycassii*, melius *Molan. Nicassii*, quem multi sequuntur, optime tamen, ni fallor *Praten, Nigassii*, ad distinctionem a *Nicasio Remensi*. Non capio, cur et annuntiatio ab *Heriniensi* prætermissa sit, nisi forte codicis descriptor, ut erat diæcesis vel provinciæ *Remensis*, putarit eo modo sanctum suum *Nicasium* alio transferri. *Canici* scribunt *Greven. et Molan.* ego *Cainichi* malo, ut ad veram nominis formationem proxime accedens, uti habent *Praten. Herinien. et Aquicinet.* vere tamen legendum existimo *Kainnichi*, ut est in vita. *Uzecia, Uzechia* et aliter efferunt codices, præfero *Uzetia*, cum præcipuis.

OBSERVATIO. Pretiosissima et numquam satis laudanda sunt, genuina et Præsidialia illustrissimorum horum trium Martyrum Acta, a *Baronio* primum, purius a *Rosweydo*, ab aliis etiam deinceps vulgata, ut in admonitione sua fusius explicat, is qui novissimam editionem Græco-Latinam adornavit *Theodoricus Ruinartius*, inter selecta et sincera, a pag. 454. Eorum memoriam recolunt *Hieronymiana*, non hoc solum die, sed etiam IX et ex hujus, ex diversis codicibus diversimode. Eos inter vetustissimum *Antverpiense* seu *Epternacense*, hodie : *Anozobori Ciliciæ* eos diserte collocat, quo loco (quem *Anazarbi* multo melius expresseris) passos esse, non *Tarsi*, ex Actis ipsis demonstratur. Hic tamen eos primus statuisse videtur auctor *Romani parvi*, his verbis : *Apud Tarsum, martyrum Tharaci, Probi et Andronici*, unde in *Adonem, Usuardum, Notkerum* et recentiores omnes ea positio dimanavit. Quod in *Epternacensi Andronico* addatur titulus *presbyteri*, id, procul dubio, scriptoris incuria irrepserit. *Adonis* elogium ex ipsis Actis eleganter deductum est, a *Nostro* solitæ brevitati ex illo aptatum. Inde verosimiliter sua quoque eruit *Wandelbertus* :

Quinus mox Tharacus, Probus, Andronicusque coronant.

Virtutis mortisque pares quos gloria reddit.

Huc usque patent *Usuardi* duces; alios Sanctos unde acceperit, non adeo clare perspicio. Potuit quidem in aliquo *Hieronymiano* codice, forte *Corbeiensi* simili, reperire : *Nicassii et aliorum martyrum*; sed ibi sociorum ejus nomina haudquaquam reperit. Ad hæc *Adoniana Mosandri* qualiscumque editio meminit : *Nicassii episcopi et Subliculi diaconi*. *Noster* interim de hoc silet, alterique solum tribuit titulum *presbyteri*. Neque ab aliis Martyrologis lux ulla affulget; unde superest conjectandum, peculiarem notitiam habuisse *Usuardum*, ex qua classem illam Martyrologio suo inseruerit. Circa veram nominum inflexionem, consuli possunt notulæ *P. Motherii* ad novissimam ejus Martyrologii *Romani Gallicam* versionem. De reliquo videatur *Tillemontius* in *Dionysio Parisiensi* tomo 4 art. 18 pag. 485. *Venantius abbas Turonensis*, *Hieronymianis* ex *Florentinii* mente adjectus, *Floro, Rabano, Adoni Mosandri, et Notkero* notus est, quem *Noster* ad XIII Octobris distulit. — At ex *Scotia Cainichum*, a nullo alio nominatum, adducit; forte quod *Ordinis* sui abbatem censuerit, aut in ipsa *Gallia* peculiari cultu fuerit celebratus. Vita apud nos extat *Ms.* in qua *Kuinnechus* appellatur, multaque de eo *Rosweydu* ad vitæ capita, notata reliquit in Actis producenda. — *Firminus Uzetiensis* plane etiam *Usuardinus* est. De gestis ejus scripsere varii, nos omnia suo tempore colligemus.

*Tharaci et soc.**Nigassii et soc.**Canicht.**Firmini.*

AUCTARIA.

HERINIEN. Purissimus esset et integerrimus, nisi omitteret annuntiationem secundam, de qua superius dixi.

TORNACEN. Eodem laborat defectu quo **HERINIENSIS**. Cetera etiam satis purus.

ANTVERP-MAJ. In *Nigasio*, post *Quirini presbyteri*, sic pergit : *et Scuviculi diaconi et Pientia virginis. Qui cum beato Dionysio ab urbe Roma in*

Gallias ad prædicandum directi, et a præfecto Siniinio in eodem pago comprehensi, glorioso sunt martyrio coronati. In fine præterea : In Britannia, sanctæ Ethelburgæ virginis, cujus vitam meminit Ethelburgæ. Venerabilis Beda in gestis Anglorum.

ROSWEYD. De *Nigasio* sic legit : *Item, passio sanctorum Nigassii, etc. In fine Adjicitur : Item Onestæ sanctæ Onestæ virginis.*

De Nicasio et soc.

PULSANEN.

- PULSANEN.** Tarsensium elogium plane expunxit. Tum : *In pago Vilcassino, passio sancti Nicassii presbyteri et sociorum ejus Excubiculi, Quirini et Pientie virginis et martyris.*
- ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN.** Incipiunt : *Redonis civitate, sancti Melani confessoris. Lege Emiliani. Scribunt Nigasii episcopi et sociorum ejus, sed nullum nominant. Deest annuntiatio ultima de Firmino.*
- MUNERAT.** Scribit etiam *Nigasii episcopi, sed dein mutata positione : Castro Corboilo, beatissimi Quirini et Penitentis.*
- ANTVERP. ULTRAJECT. et LEYDEN.** Incipiunt : *Translatio sancti (LEYDEN. patris nostri) Augustini episcopi et confessoris de Sardinia ad Papiam. In Tarsensibus, fere puri sunt. De Nigasio et sociis post Pientie, addunt : Qui a beato Clemente Papa cum beato Dyonisio ad predicandum in Gallias directi, insequente eos prefecto Fescennino, gloriam martyrii adepti sunt. Habent, Canici abbas ; sed de Firmino nihil.*
- LOVANIEN.** Etiam, *patris nostri ; ex quo patet fuisse ad usum PP. Augustinianorum. Cetera prioribus similis est, nisi quod totum elogium Tarsensium expungat.*
- ALBERGEN. et DANIC.** Incipiunt : *Octava beati Francisci confessoris. De reliquo textum habent sicut ANTVERP-MAXIMUS ; sed nihil de translatione sancti Augustini.*
- CENTULEN.** In prima purus est, dempto elogio. *In pago Vilcassino, sanctorum Nicassii primi Rothomagensium episcopi et sociorum ejus Quiriaci et Pientie martyrum. In Syria, sancti Eustachii martyris. Turonis, depositio sancti Venantii abbatis et confessoris.*
- BRUXELLEN.** Incipit : *Apud Lyram oppidum Brabantie, depositio sancti Gummari confessoris. Sequitur de Nigasio et sociis, ut ANTVERP-MAX. In Tarsensibus, fere purus est. Tum : In Acerro Siciliae, natale sanctorum Anastasii presbyteri, Placidi et Marcialis. Apud Antiochiam, natale sancti Eracli. Apud Coloniam Agrippinam, depositio Domini Brunonis archiepiscopi. Apud Viridunum, depositio beati Sanctini episcopi et confessoris. In Scotia, depositio sancti Canuthi abbatis et confessoris. Eodem die, translatio beati Augustini gloriosi episcopi et confessoris.*
- HAGENOYEN.** Incipit a Nigasio et sociis, auctus ut supra. In Tarsensibus utcumque purus est. Tum inserit : *Apud civitatem Casariensem, natale sancte Reparate virginis, etc., ut vide in Auctariis VIII Octobris. Pelusie, (pro Belisia) depositio sancti Amoris, etc., ibidem. In Scocia, sancti Canici abbatis depositio. In civitate Vrsacia, depositio sancti Firmini, etc.*
- AQUICINCT.** In fine : *Item sanctorum Placidi et Athanasii. Ita etiam habet CODEX D. du CHEVAL signatus C.*
- VICTORIN. et REGINE SUEC.** signatus num. 130. In fine : *Translatio sancti patris nostri Augustini episcopi, de Africa in Sardiniam. Superius agitur de translatione secunda. Deinde : Turonis, sancti Venantii abbatis.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Sanctini episcopi et martyris. *Tharaci, Probi et Andronici, martyrum. Melani (dixi supra legendum Emiliani) episcopi et confessoris. Gummari confessoris. Translatio Augustini. Dubium, de qua agat.*
- In **VATICAN.** num. 5949. Deest memoria Cainichi et Firmini ; nihil adjectum est.
- ALTEMPS.** In Scotia, sancti Canuchi (Cainichi) abbatis. *Civitate Ursecia, sancti Firmini, etc.*
- BIGOTIAN.** signatus P. 5. Primo loco : *Redonis civitate, sancti Meloni confessoris ; pro Emiliani.*
- BIGOTIAN.** signatus D. 9. Eodem die, *S. Nicassii episcopi, Quirini presbyteri, et Scubiculi diaconi.*
- AUGENS.** Alia manu adjectum habet in fine : *Apud Rotomagum, sancti Nigasii martyris, sociorumque ejus.*
- FLORENT.** Prima translatio corporis sancti Augustini episcopi et doctoris, de Iponia in Sardiniam.
- BURDEGALEN.** Turonis, sancti Melani episcopi et confessoris. An non *Emiliani Redonensis vel Rotonensis, de quo supra?*
- BIZUNTICEN.** In Scotia, sancti Canuti, etc. Legendum, opinor, Cainichi. *In civitate Usetia, etc.*
- LUXOVIE.** Sancti Sanctini, primi *Viridunensis episcopi. Vide etiam superius.*
- REMENS. SS.** Timothei et Apollinaris : *Turonis, sancti Venantii abbatis.*
- EDITIO LUBECO-COL.** Incipit a Nigasio, ut **ANTVERP-MAX.** In Tarsensibus, satis pura est. Pro *Cainichi, scribit Carachi. Tum : Item translatio corporis eximii Doctoris sancti Augustini episcopi et confessoris, de Sardinia in civitatem Ticinum, qua nunc Pavia dicitur, ubi per devotissimum regem Longobardorum, Luitbrandum nomine, in ecclesia sancti Petri Apostoli, in caelo aureo sic dicto, honorifice, ut decuit, relictus ac conditus est anno Domini DCCLXXIII, temporibus Gregorii Papae II et Leonis III imperatoris, ab obitu ejusdem Patris CCLXXXIII. (Calculi chronologici non cohærent.) Et hæc ipsius secunda translatio appellatur. Ipso die, sanctorum martyrum Anastasii presbyteri, Placidi et Genesii sociorumque eorumdem. Viriduni, sancti Xanctini ejusdem loci episcopi et confessoris. Civitate Eurescia, sancti Firmini, etc. Ipso die, sancte Athelburgæ virginis. Item, sanctorum Justi, Arthemii et Honestæ virginis, martyrum. Et Turonis, sancti Venantii abbatis.*
- BELIN.** Incipit : *Papie, translatio et reconditio corporis beatissimi patris Augusti episcopi et confessoris. Redonis civitate, sancti Emiliani confessoris. In Tarsensibus, recte. Tum : Eodem die, octava sancti patris Francisci. Deest Nigasii et sociorum. In Cainicho et Firmino satis purus est. Altera autem editio in fine addit : Item Placidi et Athanasii.*
- GREVEN.** Ipso die, sanctorum Anastasii presbyteri, Placidi, Marcialis, Genesii ac sociorum eorum martyrum. *Antiochie, natalis sancti Eracli. Venantis martyris. Justi, Arthemii et Honestæ virginis, martyrum. Viriduni, beati Sanctini, ejusdem loci episcopi et confessoris. Gummari confessoris. Melani confessoris. Translatio sancti Augustini episcopi. Cum enim Luitprandus, devotus Longobardorum rex, aulisset, a Sarracenis depopulatam Sardiniam insulam, in quam olim, ob barbarorum incursionem, ab Ypone ossa eximii Doctoris translata fuerant, sub omni celeritate illuc nuncios suos dirigit, datisque pecuniis magnis sacras reliquias Papiam deferri fecit anno Domini DCCXXIII, ab obitu ejusdem Sancti CCLXXXIII. Diciturque hæc secunda ejus translatio, prima vero celebratur ultima Februarii. Aliqui tamen hic celebrant primam, illic vero secundam. Athelburgæ virginis et abbatissæ. Item sancte memorie Brunonis archiepiscopi Agrippinensis Coloniae et confessoris, germani Ottonis I imperatoris. Vide Surium.*
- MOLAN.** De Tarsensibus textui inserit aliis literis totum Adonis elogium, quod in fonte legi potest. In fine, de translatione sancti Augustini et Emiliano, **BELINUM** describit. Tum : *Lyrae, depositio sancti Gummari præclari confessoris, qui*

inter cetera virtutum suarum insignia, ictu baculi sui fontem de terra produxit; arborem quoque succisam et terræ prostatam, divino auxilio erexit, ac ita integram solidavit, ut nullum signum læsionis in ea apparet, quæ in testimonium tantæ virtutis, per annos plurimos incolumis permansit. Dein minoribus litteris: Hoc die obiit B. Jacobus Alemannus, Ordinis Prædicatorum. Athelburgæ virginis et abbatissæ. De Sanctino, ut BELINUS. Ex Calendario defunctorum Colonia, ad S. Pantaleonem obiit Dominus Bruno, pius pastor sanctæ Coloniensis ecclesiæ, qui inter cetera laudabilis vitæ insignia, quæ liber gestorum ejus plenius enumerat, etiam locum istam a fundamentis erexit, et rebus quæ ibi Deo servientibus sufficerent, abundanter locupletavit.

Jacobi
Alemanni.
Athelburgæ
Sanctini.
Brunonis.

In editionibus aliis textus simplex est. In fine de Gummaro, Æmiliano et Sanctino, ut supra. Biontii, sancti Germani episcopi et martyris. In Anglia, sanctæ Ethelburgæ virginis et abbatissæ. Die undecima, sancti patris Theophanis, scriptoris et poetæ, episcopi Nicæ. Papiæ translatio et reconditio, corporis beatissimi patris Augustini, etc., ut BELINUS. Eodem die depositio beati Brunonis Agrippinæ ecclesiæ archiepiscopi. Qui inter cetera, laudabilis vitæ insignia, etc. Deinde minoribus litteris, de Jacobo Alemanno, ut supra. Denique repetit: Colonia ad sanctum Pantaleonem, obiit Dominus Bruno, pius pastor sanctæ Coloniensis ecclesiæ ac fundator dicti monasterii. Vide quæ hic habet citatus auctor in fine Annotationis.

Germani.

Theophanis.

IV Idus.

Die 12.

Apu'd Ravennam via Laurentina, natalis sancti Hedistii martyris. In Africa, sanctorum confessorum et martyrum quatuor milium nongentorum septuaginta sex, sub Hunnerico rege, qui cum essent ecclesiarum Dei episcopi, presbiteri, diaconi, associatis sibi turbis fidelium populorum, pro defensione Catholicæ veritatis, in horribili heremi exilium trasi, et ad extremum varie excruciatii, martyrium celebrarunt; inter quos erant Cyprianus et Felix, præcipui Domini sacerdotes. In Syria, sancti Eustachii presbiteri.

Hedistii.

Martyrum
Africanorum
4976.

Eustachii.

Sumitur ex Praten. Herinien. Munerat. Belino in prima editione, Greven. et Molan. Accedit codex Danicus, licet de cetero non satis correctus.

VARIA LECTIO. Munerat. pro, via Laurentina, legit, via Laurentia. Varie effertur nomen martyris, sed præcipue Edistii, vel Hedistii. Pro primo modo stant Greven. Molan. et alii cum Adone; pro secundo Praten. Herinien. et probatiores codices cum Romano parvo, quibus assentimur. Omnes codices legunt milium, ut alibi etiam dixi. Herinien. posuit, quatuor milia, etc. In Greven. et Molan. est Hunerico, in Munerat. Himerico, qui superius omisit ultimum numerum, sex. Greven. et prima Molani editio transponunt ordinem, legentes, presbyteri, diaconi, episcopi. Heremi, habent omnes, excepto solo Molano. Et hic rursus cum Greven. transposita habet nomina, Felix et Cyprianus. Munerat. et Belin. scribunt celebraverunt. Herinien., haud dubie amanuensis vitio, pro Syria legit Africa. Belin. Schitia. Munerat. pro Eustachii, Eustacii.

OBSERVATIO. Notabilis est hodie inter codices Hieronymianos atque etiam inter alios Martyrologos discrepantia. Vetustissimum Epternacense primo loco enuntiat: Romæ, natalis Hedisti: quo modo ex pari codice descripsit Rabanus. Porro Hieronymiani alii expresse legunt: In Ravenna, via Laurentina, natalis sancti Edisti. Nescio in quo Notkero invenerit Florentinius: Romæ, natalis sancti Bodisti martyris, pro Hedistii. Invenio equidem tertio loco: Bodisti martyris, ast in principio clare expressit: Apud Ravennam, sancti Edistii, in quo a ductoribus suis minime defectit. Etenim Romanum parvum strictim habet: Ravennæ, Hedistii. Ado paulo distinctius ex mente Hieronymianorum: Apud Ravennam, via Laurentina, natalis sancti Edisti. Unde Noster acceperit, in propatulo est; nec de Notkero dubium relinquatur, tametsi omiserit hæc verba, via Laurentina. An pro via Laurentina, substituenda sit, via Lauretina a nemore lauris consito, discere poteris ex Florentinio. Ceterum Ravennatem martyrem fuisse Hedistium, videtur extra controversiam, subscribente etiam Wandelberto hisce versiculis:

Idus tum quartas meritis Edistius auget,

Urbs Ravenna suo celebri quo martyre gaudet.

De fortissima et gloriosissima Africanorum martyrum legione, primus meminit auctor Romani parvi: Apud Africum, sanctorum confessorum quatuor milium nongentorum septuaginta sex, sub persecutione Wandalica passorum. Lacrymas, non jam commiserationis, sed potius exultantis animi testes, excutit Victor Vitensis, dum immanem Hunnerici barbariem describit lib. 2 in editione Chiffletiana a pag. 24, unde procul dubio encomii sui materiam desumpsit Viennensis Martyrologus, in martyrum numero secutus Romanum parvum, cujus Martyrologii auctor, diversum a Chiffletiano historiae Wandalicæ persecutionis exemplum consulit: nam in præfata Chiffletii editione, tota martyrum turma ad quatuor millia DCCCCLXI contrahitur. Numerum integre reddidit, qui novis curis Vitensem recensuit Ruinartius pag. 30. Ab utroque differt Baronius, legens quatuor millia DCCCCLXV. Præferendus omnino videtur Martyrologorum nostrorum calculus, novissimæ editioni conformis. Utcumque tamen fuerit, Usuardus Adonis elogium eleganter contrahens, etiam in determinando pugilum numero, recte sententiam ejus amplexus est. — De ultima nostra annuntiatione, quemadmodum de prima, inter

Martyrum
Africanorum
1979.

codices

Eustachii. codices Hieronymianos controvertitur: arbitrum vide Florentinum. Nobis indubitatum est, ex aliquo apographo, simili Epternacensi, *In Syria, Eustachium*, vel *Eustatium presbyterum* acceptum fuisse, relictis, si quos habuit, sociis, ut passim Noster facere assolet; certe plane Usuardinam esse annuntiationem illam, ex codicibus evidentius ostendi non potest. Atque ex eodem ipso fonte hausisse videtur Rabanus, dum scribit: *Et in Syria Eustati presbyteri*; ubi additur: *Et Eucharisti, Burri, Bonati* (Epternacense habet *Donata*.) de quibus, cum ad Usuardum non spectent, nulla hic nobis quæstio est. *Eustachium* cum pluribus, tanquam Adoni adjectum, in appendicem retulit Rosweydu, idque etiam indicat asteriscus a Mosandro appositus. Videatur Notula a Castellano, Martyrologio suo universali apposita, qua confusos Martyres distinguere conatur. An satis feliciter, necdum ausim asserere, in tanta tabularum Hieronymianarum turbatione, quam alibi componere conabimur.

AUCTARIA.

- TORNACEN.** Caret tota annuntiatione prima; in reliquis purissimus est.
- ANTVERP-MAJ.** Non legit, *pro defensione Catholicae*, etc., sed, *pro Dei confessione Cotholicae*, etc. In fine autem addit: *In Brittauia, sancti Wilfridi episcopi et confessoris, qui inter ceteras virtutes, martuo quoque vitam legitur reddidisse. Vita Wilfridi illustrata est xxiv Aprilis. Vide etiam Surium hoc die.*
- Wilfridi.* **ROSWEYD.** Textui subdit: *In Britannia, depositio sancti Wilfridi episcopi et confessoris.*
- PULSANEN.** Mutilus est in elogio Africanorum, post *Hunericu rege*; cetera satis purus.
- ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN.** In fine adjiciunt: *Bituricas, sancti Epionis presbyteri.*
- Epionis.* **ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. et ALBERGEN.** In textu satis puri, idem cum præcedentibus habent augmentum. *Bituricas, sancti Epionis presbyteri.*
- Epionis.* **CENTULEN.** Apud *Ravennam, via Laurentia, sancti Hedistii martyris. Apud Africam, sanctorum confessorum et martyrum nongentorum septuaginta sex* (desunt quatuor millia) *Meldis, sancti Sanctini episcopi et confessoris. Vide Auctaria diei præcedentis.*
- Sanctini.* **BRUXELLEN.** Incipit: *Apud Burgundiam, natalis sancti Gengulphi martyris. Qui a quodam clerico, uxoris suæ constupratore, clam perimitur. In cujus necis ultionem idem clericus dum ventrem purgaret, viscera, ut Arrius, effudit. Vita ejus in Actis edita est die xi Maii. Apud Rovennam, via Laurentiana, natalis sancti Hedistii martyris et sanctorum martyrum Quirini presbyteri et Euagri. In Egipto, sancti Eustachii presbyteri. In Campania, sancti Eucharisti. Apud Bituricas, depositio sancti Epionis presbyteri. Item sancti Wilfridi, episcopi et confessoris. Puto Wilfridum indicari. Africanos in sequentem rejicit.*
- Gengulphi.* **IIAGENØYEN.** Huc refert Loth Prophetam cum vitæ compendio, ex sacris litteris de more collecto. Deinde agit de martyribus Africanis, in quibus ferè purus est. Desunt reliqua.
- De Hedistio cum sociis.* **AQUICINET.** Africanorum martyrum numerum reducit ad *trium millium dcccclxxvii*. In fine autem addit: *Bituricas, sancti Opionis. (Alias Epionis.) Et sanctorum Saturi et Culixti.*
- Eustachii Egyptiaci. Eucharisti. Epionis.* **MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Amici et Amelii militum, martyrum, quorum actus leguntur. *Sanctorum confessorum et martyrum quatuor millium et ultra.*
- Wilfridi.* **IN VATICAN.** sub num. 5949. Deest *Eustachii*. Adjicitur: *Romæ, sancti Cælestini et Saturi.*
- Loth.* **FLORENTIN.** *Biturichas, sancti Epionis presbyteri. Item, sancti Vilstidii (an non Wilfridi?) episcopi et confessoris. Item, sancti Eulagii.*
- Epionis.* **EDITIO LUNECO-COL.** Textum purum refert, nisi quod in fine de Eustachio addat, et confesso-
- Wilfridi.* *ris. Tum: Bituricas, sancti Epionis presbyteri et confessoris. Civitate Meldis, beati Schynni, episcopi et confessoris. Eodem die, sancti Wilfridi episcopi et confessoris Eboracensis civitatis. Ipso die, sancti Maximiliani episcopi et confessoris.*
- Epionis.* **BELINI** editio altera, in fine: *Bituriges, Opionis confessoris. Vide superius.*
- Epionis.* **GREVEN.** Apud *Apamiam, beati Marcelli episcopi et martyris, qui cum tempore Theodosii senioris multa idolorum templa diruisset, a paganis tentus, pro confessione nominis Christi martyrio coronatus est. In Campania, natalis sanctorum Eucharisti, Fortunati, Prisciani. In Syria, natalis sanctorum Syri et Euagrii. Romæ, natalis sanctorum Cælesti et Saturi. Item sanctorum Amelii et Amici, quorum miri actus leguntur in speculo Vincentii lib. 24 cap. 162. Cunque essent miro modo sibi consimiles, tandem in bello quod Karolus magnus contra Desiderium Longobardorum regem in Italia gessit, multis pollentes pietatis operibus, cum aliis multis interfecti, martyrii palmam adepti sunt. Maximiliani Laureacensis episcopi et martyris, qui tempore Cari et Numeriani imperatorum, martyrii coronam adeptus, postmodum a Duce Baiouriorum in Pataviam super litus Eni translatus, in magna veneratione habetur. Lucinii et sororis ejus martyrum. In Anglia, sancti Wilfridi episcopi Eboracensis et confessoris, cujus cum meminisset Beda lib. 4, rursus lib. 5, velut ad priora repedans, vitam ejus virtuosissimam a puero diligentius perstringit; epitaphium etiam versibus conscriptum adjiciens: ubi inter alia legitur, quod multis domi forisque jactatus nimium per tempora longa periculis, tandem in pace quieverit. Hic libros quatuor sacrorum Evangeliorum aureis litteris scribi, et thecam auream his condignam fieri fecit. Aniani episcopi. Namanti episcopi. Civitate Meldensi, sancti Schynni episcopi et confessoris. Symperti episcopi. Bituricas, sancti Opionis presbyteri et confessoris. In Aquitania, sancti Geraldii abbatis et confessoris, de quo in gestis sancti Arnulphi Suescionensis episcopi refertur, quia eidem Arnulpho in regimine monasterii successerit, sed ab ambitiosis expulsus, Aquitaniam profectus, manosterium construxerit, quodque ejus vita et mors signis virtutum et miraculorum gloria refulserit. Ardani abbatis. In Scotia, Movei abbatis. Eufrasie virginis et martyris. Hartindis virginis et martyris.*
- Marcelli.* **Lucinii et sororis ejus.**
- Lucinii, etc.*
- Wilfridi.* **Aniani.**
- Aniani.* **Namanti.**
- Namanti.* **Schynni.**
- Schynni.* **Symperti.**
- Symperti.* **Opionis.**
- Opionis.* **Geraldii.**
- Geraldii.* **Ardani.**
- Ardani.* **Movei.**
- Movei.* **Eufrasie.**
- Eufrasie.* **Hartindis.**
- Hartindis.* **Opionis.**
- Opionis.* **Wilfridi.**
- Wilfridi.* **Amelii et Amici.**
- Amelii et Amici.* **Maximiliani.**
- Maximiliani.* **Transtationis Monæ.**
- Transtationis Monæ.*

Maximiliani Laureacensis episcopi et confessoris. Cujus corpus Laureacum transtulit sanctus Rupertus Bavarorum Apostolus, qui plurimas ecclesias ad ejus honorem dedicavit. Tandem vero Pataviam reliquias ejus transtulit Henricus secundus imperator.

Deinde typis minoribus, mutans quæ de Amelio et Ammio in priori editione dixerat : *Papiae sanctorum martyrum Amelii et Amici, quos rex Desiderius occidit in bello contra Carolum magnum. Ex Castellano discas, reliquias esse Mortariae.*

Amelii et Amici.

III Idus.

Die 13.

A pud Troadam, natalis beati Carpi discipuli Apostoli Pauli. In Hispaniis civitate Corduba, passio sanctorum Fausti, Januarii et Martialis, qui primo equulei pœna cruciati, deinde superciliis rasis, auribus quoque et naribus præcisus, dentibus etiam superioribus evulsis, ad ultimum ignis passione martyrium consummaverunt. Antiochiæ, sancti Theophili, qui sextus ab Apostolo Petro pontificatum ecclesiæ tenuit. Turonis, sancti Venantii abbatis.

Carpi.

Fausti et soc.

Theophili. Venantii.

Ex Herintien. Rosweyd. Munerat. Belini prima editione, Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. *Troadam* scribunt Mss. vetustiores codices cum Adone; typis editi ut Munerat. etc. habent *Troadem*. Belin. legit, *discipuli sancti Pauli Apostoli*. Idem pro *Fausti*, ponit *Faustini* item *superciliis*, et errata alia. Rursus Belin. Greven. et Molan. scribunt : *qui sextus ab Apostolo Petro ecclesiæ pontificatum tenuit*. Rosweyd. autem : *qui sextus a beato Petro Apostolo Antiochenæ ecclesiæ, etc. Puto Usuardum legisse, ut est in textu. Belinus iterum male Amantii, pro Venantii, substituit. Pratensem codicem a puris exclusimus, quia in fine additamentum habet : Ipso die, sanctorum confessorum Geraldii et Leobini*. A recentiori calame esse, vel inde colligo, quod soliti comites Antverp-Maj. et Rosweyd. eam annuntiationem non posuerint.

OBSERVATIO. De Carpo Apostoli hospite et discipulo, nullus Martyrologus meminit ante auctorem Romani parvi a quo ita celebratur : *Troade, Carpi Apostoli Pauli discipuli*. Hinc in Adonem defluxit et in Adonis sequaces Usuardum ac Notkerum. Prima ejus et certa notitia sumitur ex epistola II ad Timotheum cap. 4 v 13. Alia in notis insinuat Baronius, suo tempore usui futura. Vide quid de iis sentiat Tillemontius tomo I pag. 301 et 581. — *Cordubenses martyres*, et quoad locum et quoad nomina deformatos, exhibent Hieronymiana aliqua quibus conciliandis occupatur Florentinius ex his sua decerpit Rabanus, at Noster solitum ducem Adonem secutus est omnia ex eo ferme verbatim describens; non quidem ex hoc die sed ex xxviii Septembris, quo a Romano parvo notati sunt, et ab Adone præfate, elogio exornati. Cur Usuardus huc eos distulerit, non aliam causam divinare licet, præter eam, quam xxviii Septembris breviter attigimus, nimirum quod fortasse in Hispania, hoc ipsos die coli deprehenderit. Plura in hanc rem colligit Theodoricus Ruinartius, eorum Acta inter sincera et selecta referens, a pag. 597; nec tanti momenti sunt difficultates propositæ a Tillemontio tomo 5, pag. 796, ut non facile dissolvi queant. Laudantur etiam Cordubenses nostri in hymno Prudentii apud eundem Ruinartium pag. 517. Wandelbertus et xxviii Septembris et hoc die Martyres illos cecinit, quos forte diversos putavit ex *Martialis* et *Marcelli* apud ipsum discrimine. Primo loco ita habet :

Carpi.

Fausti et soc.

*Faustus, Martialis quartum et Januus ornant,
Martyrii trabca simul et certamine clari.*

Hodie vero sic unice versu encomium absolvit :

Ternas Marcellus, Faustus, Januarius implent.

Theophilus ab Hieronymo de Scriptoribus cap. 25 egregie laudatus primitus etiam oritur ex Romano parvo, his verbis : *Antiochiæ, Theophili episcopi, qui sextus ab Apostolis fuit*. Vix dubito, quin ex Rufino lib. 4 cap. 24 desumptus sit. Phrasim permodice ampliavit Ado, sed eam nescie unde auxerit Notkerus; Noster ex Adone sua desumpsit, omittens duo ultima verba, *viri cruditissimi*, quæ certe intacta servare poterat, cum ex citatis Eusebio et Hieronymo de insigni ejus doctrina abunde constet, ut pluribus invenies ex aliis scriptoribus a Baronio in Notatione citatis. Nobis maxime usui veniet Halloixii nostri lucubratio, conferenda cura commentario Gallico Tillemontii tomo 3 a pag. 49. — De *Venantio* non semel in Auctariis sermo fuit. Liqueat hoc primum die ab Usuardo signatum, sed observavit Castellanus in Martyrologio suo universali, hunc sepulturæ potius quam obitus diem esse. Vita ejus ex Gregorio Turonensi potissimum innotescit.

Theophili.

Venantii.

AUCTARIA.

Geraldii et Leobini.

PRATEN. Jam supra in Variantibus augmentum ejus notavimus. Sic enim habet : *Ipso die, sanctorum confessorum Geraldii et Leobini.*

TORNACEN. Hic solito defectuosior, omnino caret annuntiatione prima et ultima; in duabus autem mediis purissimus est.

ANTVERP-

- Translatio- nis Eduardi.* ANTVERP-MAJ. Habet iterum accessionem Anglicanam : *Eodem die apud Westmonasterium, translatio sancti Eduardi regis et confessoris.*
- Marcelli et soc.* PULSANEN. Deficit in elogio Cordubensium, in reliquis satis purus.
- De iisdem.* ANTVERP-MAX-LUNEC. CODEx BHOOTIAN. sign. P. 5. et UGHELLIAN. Omnes in fine post textum adjiciunt : *Item Marcelli, Adriani et Marci.* Ex Hieronymianis codicibus accepti videntur, sed, ut sæpissime accidit, male conjuncti.
- Textus mutilus.* ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC. Omnes pro *Fausti*, scribunt *Faustini*. Omnes ex Adone de Theophilo restituunt verba, quæ ab Usuardo ommissa fuerant, nempe : *viri eruditissimi.* Omnes penultimo loco inserunt : *Item Calcedonia, sanctorum Marcelli, (solus ANTVERP-MAXIMUS præter ceteros legit Marcelliani) Adriani et Marci.*
- Marcelli, etc.* LOVANIEN. Cum prioribus convenit, sed deficit in elogio Cordubensium.
- Athanasii.* CENTULEN. Apud Troadam, sancti Carpi episcopi, discipuli Pauli Apostoli. Corduba, sanctorum *Fausti, Januarii et Martialis, qui ignis passione martyrium consummaverunt.*
- Gerardi.* BRUXELLEN. Huc refert martyres Africanos, de quibus egimus die præcedenti, narrationem ex Adone amplificans. In Carpo, purus est. Sequitur de Theophilo, ut supra. In Cordubensibus satis purus est. In Calcedonia, natale sanctorum martyrum *Marcelli, Adriani et Marci.* In Alexandria, sancti *Athanasii orthodoxi.* Videtur indicari magnus Athanasius, sed hic colitur ii Maii. Sequitur : *Arvernus, sancti Gerardi confessoris; vocatur Geroldus.* Vide Castellatum, et codices infra citandi. De Venantio, in isto BRUXELLENSI, agendum erit die sequenti.
- De Carpo.* HAGENOYEN. De Carpo, post *Apostoli*, addit : *De quo idem Apostolus mentionem facit in suis epistolis.* Hic ponit Hedistium Ravennatem, de quos nos pridie. Theophilo etiam addit elogium : *viri eruditissimi.* Deinde adjungit : *Qui librum quatuor Evangeliorum in uno volumine composuit. Turonis, depositio sancti Venantii abbatis in monasteria sancti Martini.* In fine etiam inserit : *Ipsa die in Calcedonia, passio sanctorum martyrum Marcelli, Adriani et Marci.*
- Hedistii. De Theophilo.* AQUICINCT. Ante *Turonis*, interserit : *Item sanctorum Marcelli, Adriani et Marci. Eodem die, sancti Gerardi confessoris. Qui licet in laicali habitu, Christianæ religionem in hærens viriliter, quemadmodum Deo charus extiterit, per miracula monstratum est, quæ vivens gessit et multipliciter post mortem operatur.*
- Gerardi.* VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. *Ipsa die, sancti Gerardi confessoris.*
- Textus contractus.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Venantii abbatis et confessoris. Carpi, discipuli beati Pauli. Fausti, Januarii et Martialis, graviter passorum. Theophili episcopi Antiochiar.*
- Gerardi. Translatio- nis Gilberti. Honorii PP.* In VATICAN. num. 5949. Deest *Fausti* et sociorum, item *Venantii.* Adjectum : *Apud Gallias, depositio sancti Gerardi confessoris. Translatio sancti Gilberti confessoris. Romæ depositio sancti Honorii Papæ.* Majori auctoritate opus erit, ut de cultu aliquid statuatur.
- Gerardi.* LUGDUNEN. *Depositio beati Gerardi confessoris Christi.* De quo jam sæpius.
- Ejusdem.* BURDEGALEN. *Translatio sancti Gerardi confessoris.* Lege cum aliis, depositio.
- Ejusdem.* CASTRI-KAROLI. Apud urbem, quæ *Orlacus* nuncupatur, sancti *Gerardi confessoris.*
- REMENS. SS. *Timothei et Apollinaris.* In Aquitania, monasterio Aureliaco, depositio sancti *Gerardi confessoris.*
- EDITIO LUNECO-COL. Colonix Agrippinæ, in monasterio sanctorum *Pantholeonis, Cosmæ et Damiani medicorum Dei, inventio corporis beati Maurini abbatis et martyris, sub Ottone I imperatore, et fratre ejus Domino Brunone, Coloniensi archiepiscopo, incarnationis Verbi anno DCCCCLVI.* Sequitur textus, ut est supra in ANTVERP-MAX. etc. Tum : *In Calcedonia, sanctorum Marcelli, Adriani et Marci confessorum.* De quibus jam sæpius. *In territorio Treverensi, translatio sancti Lubentii presbyteri et confessoris. Eodem die, sancti Gerardi confessoris.* Apud Austriam juxta Danubium, passio sancti *Colomanni martyris ac peregrini Christi.* Ipso die, triumphus sancti *Lamberti episcopi Leodiensis et martyris.* In Anglia, translatio sancti *Eduardi regis et confessoris.*
- Marcelli et soc.* BELINI. Editio altera habet textum, ut prior, sed in fine conjungit : *Item Marcelli, Adriani, Morcii et Gerardi.* Ultimus confessor, cum primis martyribus male connectitur.
- Lubentii. Gerardi.* GREVEN. In Calcedonia, sanctorum *Marcelli (Marcelli), Adriani et Marci.* Apud Austriam juxta Danubium, passio sancti *Colomanni martyris ac peregrini Christi.* Colonia Agrippina, inventio sancti *Maurini abbatis et martyris.* Cum enim beatæ memoriæ Bruno Colonicensis archiepiscopus anno Domini DCCCCLXVI, monasterium sancti *Pantholeonis* in præfata civitate erigeret et pro fundamento locando foderetur, repertum est sacrum corpus titulo apposito : *Hic requiescunt ossa bonæ memoriæ Maurini abbatis, qui in atrio ecclesiæ martyrium pertulit sub die quarto Idus Junii. Ipsa die, triumphus sancti Lamberti episcopi Leodiensis et martyris.* Alexandria, *Athanasii, Doctoris optimi, qui fidem exposuit.* In Usuardo habetur vi Nonas Maii. In Anglia, translatio sancti *Eduardi regis et confessoris.* In territorio Treverensi, beati *Lubentii presbyteri et confessoris. Congani abbatis. Item beatæ memoriæ Belixendæ, filix Karoli magni, uxoris sancti Amelii Camitis et martyris.* An cultum habeat, postea videbitur.
- Lamberti. Athanasii. Translatio- nis Eduardi.* MOLAN. *Eodem die, triumphus sancti Lamberti in Steps.* Apud Ceptam Sarracorum civitatem, sanctorum martyrum *Danielis, Samuelis, Angeli, Domni, Leonis, Nicolai, Hugolini, de Ordine fratrum Minorum, qui desiderio martyrii flagrantes, fidem Catholicam imperterrita mente ibidem constantissime prædicaverunt; tandem post illata opprobria, post contumelias, irrisiones, flagella et vincula, capitis obtruncatione martyrio coronati sunt, anno Domini MCCXXI, anno sexto ante obitum beati patris nostri Francisci.* In Alexandria, natale sancti *Anostasii episcopi, et sancti Lupentii presbyteri et sancti Gerardi confessoris.* Colonix, in monasterio sanctorum *Pantholeonis, Cosmæ et Damiani medicorum Dei, inventio corporis sancti Maurini abbatis et martyris: quod anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXIV, dum fundamentum ejusdem ecclesiæ effoderetur, cum hujusmodi inscriptione repertum est: Hic requiescunt, etc.* Deinde minoribus typis, de Colomanno, ut supra. *Item sancti Gerbrandi abbatis et confessoris. Simpertii episcopi duodecimi ecclesiæ Augustensis, circa annum DCCLXVI; cujus corpus requiescit in canobio sanctorum Udalrici et Afræ. Per cujus merita, inter raria miracula, muliercula quædam pauper recuperavit officium brachii unius ac manus quo per aliquot annos carnerat. Quæ pro sanitate recepta laudes exsolvit et brachium cæcæ ad indicium sanitatis suæ ibi reliquit.* Editiones aliæ : *Apud septam Saracorum, etc.,*
- Lamberti. De Septanis Martyribus.*
Inventionis Maurini.
Colomanni. Gerbrandi. Simpertii cum elogio.

ut supra

ut supra in priori. In Galliis, sancti Geraldii confessoris. Treveris, sancti Lupentii presbyteri. Augustæ Vindelicorum, sancti Simperti, episcopi et confessoris. Eodem die, triumphus sancti Lamberti in Steps. Coloniae in monasterio sanctorum Panta-

leonis, Cosmæ et Damiani medicorum Dei, etc., ut supra. Demum caractere minori: Item, sancti Gerbrandi confessoris et primi abbatis in Flori campo, Ordinis Cisterciensis. Vide Castellannum in Martyrologio universali.

II Idus.

Die 14.

Romæ via Aurelia, natalis beati Calisti Papæ et martyris. Hunc Alexander imperator sub diutina custodia, fame cruciari, et quotidie fustibus cædi jussit, tandem vero per fenestram domus, in qua custodiebatur, præcipitatus, victoriæ triumphum promeruit. Civitate Tudertina, sancti Fortunati episcopi, qui in effugandis spiritibus immundis, immensæ virtutis gratia enituit.

Sumitur ex Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Majore, Rosweyd. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. De Calixto, Callisto, Calisto, Calesto, dixi alibi, ut vide sis xvi Aprilis. Hic iterum sequor antiquiores nostros codices Praten. et Herinien. cum Hieronymianis. De cotidie etiam satis dictum est. Inter alia errata typographica, est in Munerato, *tantem vero*. Praten. Herinien. et Munerat. legunt *Tudertina*, eogor cum omnibus aliis melius scribere *Tudertina*. Aliter Munerati error est in *affugandis*, pro *effugandis*. Maxima variatio est circa ultimum verbum *enituit*, quo modo scribunt Praten. Tornacen. et Muneratus; male Herinien. verbum *pollebat*, quo utitur Gregorius, in præterito inflexit per *polluit*; Antwerp-Maj. Greven. Molan. ponunt *emicuit*; Rosweydini codicis scriptor, dubius quid præferret, scripsit *emicuit*, et superius adjunxit *enituit*. Putamus, nos cum Usuardo legere.

OBSERVATIO. *Calixti, Callisti, vel Calisti* Papæ, sive is mortualis sit, seu potius ex mente Adonis, sepulturæ dies, in antiquissimis quibusque Ecclesiæ monumentis, pridie Idus Octobris solenniter recolitur. Etenim hoc ipso die de eo loquuntur Bucherii, Allatii, Frontonis, aliaque Kalendaria vetustissima, Sacramentarium Gregorii et Martyrologia omnia. Hieronymiani codices non eadem quidem phrasi, sed *Calixti, Calisti vel Calesti*, expresse meminerunt. Discordiam inter ea apographa non unam componere, et socium determinare conatur Florentinius. Beda et ex eo Rabanus, Callistum insigni elogio exornant, quod in Adone diffusius est, desumptum tamen ex eodem fonte, quem non satis limpidum et defecatum agnovit Baronius, tum in Notatione, tum in Annalibus, ad annum cccxvi a numero 2, ut fusius supra notavimus ad diem x Maii. Videri possunt quæ apud Surium edita sunt. Ceterum quæ in hodierno laterculo Noster protulit, ex Beda, potius quam ex Adone accepta videntur. Romanum parvum Adoni paucis præluxerat: *Romæ, Callisti Papæ et martyris, et Privati militis*. Mavult Florentinius *Saturnum* socium Callisto adjungere; Wandelbertus anonymum relinquit:

*Calistus pridie antistes martyre trophæo
Præcellens multo, et comitatus martyre fulget.*

Brevem pontificatus sancti Callisti syllogem dedit Tillemontius tomo 3 a pagina 250; pars Actorum ad x Maii vulgata est, ubi de Calepodio, Palmatio et sociis actum; reliqua suo loco illustrantur. — De *Fortunato*, Tudertino episcopo, silent antiqui Martyrologi omnes, sic ut proinde planissime Usuardinus sit, repertus procul dubio in sancti Gregorii Dialogis, ejus fere verbis ex libro I cap. 10 annuntiatio Nostra contexitur. Ast in Gregorio, qui solum miraculis referendis intentus est, diem obitus Noster non reperit, quidquid Ferrarius rotunde signet, pridie Idus Octobris, unde non temere conjectari posse videor, hunc præ ceteris diem pro mero Usuardi arbitrio selectum esse, qui subinde inter recentiores obtinuit; quod plerumque factum est in aliis Sanctis, ex Gregorii Dialogis in Fastos sacros translatis. Cur xxx Junii apud Tudertinos Fortunati memoria festivius celebretur, vide in Notatione Baronii. Observat autem Castellanus, festum solenniter recoli in ea civitate xxx Augusti; an quod is forte obitus dies ab incolis censeatur, suo loco disquiretur. Vide interim quæ de Fortunato exstant apud Surium hoc die.

Recurrit hodie in Adone *Justus* Lugdunensis, de cujus et depositione et translatione abunde egimus die secunda Septembris.

AUCTARIA.

PULSANEN. Pergit deficere, ferme quotidie in Sanctorum elogiis mutilus. Hodie de Callisto solum habet usque ad *Papæ et martyris*, expunctis reliquis omnibus ad elogium pertinentibus. In Fortunato satis purus est.

ANTWERP. MAX-LUBEC, et UGHELLIAN. De more hic denuo conveniunt. In Usuardino textu puri sunt, sed in fine adjungunt: *Item Saturnini et Lupi*. Sunt illi martyres Cappadoces, quorum socios vide in Hieronymianis.

<i>Saturnini et Lupi.</i>	ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC. Sic habent : Item, sanctorum Saturnini et Lupi.	FLORENTIN. Item, sanctorum Saturnini et Lupi. Item sancti Gaudentii. STROZZIANUS addit, episcopi. Vide GREVENUM.	Gaudentii.
<i>De iisdem.</i>	ANTVERP-MAX. Idem habet augmentum, et præterea adjungit : Eodem die Brugis, beati Donatiani archiepiscopi Remensis septimi.	LUXOVIEN. Transitus sancti Justi confessoris in eremo. Ipso die, Cælestis episcopi ipsius civitatis.	Justi. Cælestis.
<i>Donatiani.</i>	CENTULEN. Romæ, natalis sancti Calixti Papæ et martyris, qui sedit in episcopatu annos septem, menses duos, dies decem, et sub imperio Alexandri, martyrii gloriam adeptus est. Civitate Toderta, sancti Fortunati episcopi et confessoris. Eodem die, festività sancti Donatiani, septimi Remorum episcopi, cujus corpus in castro Bruyensi magnæ reverentiæ habetur. Ipso die, sancti Viatoris, lectoris, comitis sancti Justi episcopi. Vide Observationem.	EDITIO. LUBECO-COL. In Calixto interpolata, præter jejunium quatuor temporum, addit, quod promotiones Ecclesiæ Ordinum gradatim fieri instituit, et induxit servare perpetuam castitatem ministris Ecclesiæ. Cetera habes supra. In Fortunato, pura est. Tum : Eodem die, sanctorum Saturnini et Lupi martyrum. Treveris, sancti Rustici, secundi episcopi et confessoris. Herbipolim, sancti Burchardi ejusdem civitatis primi episcopi et confessoris. In heremo, transitus sancti Justi heremita.	De Callisto.
<i>Donatiani.</i>		Methis civitate, sancti Cælestis, secundi ejusdem urbis episcopi et confessoris. Civitate Remis in Galliis, sancti Donatiani episcopi et confessoris.	Saturnini, etc.
<i>Viatoris.</i>		BELIN. Post promeruit, interponit : Hic constituit jejunium die sabbati quater in anno fieri, frumenti, vini et olei secundum prophetiam. In fine : Item sanctorum Saturnini et Lupi.	Rustici. Burchardi. Justi. Cælestis. Donatiani.
<i>Multa de Callisto.</i>	BRUXELLEN. Romæ via Aurelia, natale sancti Calixti Papæ et martyris, qui jejunia quatuor temporum instituit. Hic sub persecutione Alexandri imperatoris, in carcere positus, quemdam militem ab ulcerum feditate, simul et ab infidelitate curavit : quod audiens Alexander imperator, ipsum quidem militem plumbatis deficere, beatum vero Calixtum Papam per fenestram domus præcipitari, et ligato ad collum ejus saxo, in putrum demergi præcepit. Post dies autem decem et septem Asterius presbyter cum clericis, nocte levavit corpus ejus et illud in cimiterio Calopodii, qui ante martyrium consummaverat, sepelivit. Vide Adonem. Mauri monasterio, sancti Cælestis episcopi, discipuli beati Petri Apostoli. Qui cum beato Clemente et Felice ad urbem Metensem veniens, post primum, in eadem urbe episcopus constitutus, cælestem duxit vitam et tandem ad Christum migravit. Et in Corduba, natale sanctorum martyrum Saturnini, Lupi et Aureliæ. Vide Auctarium secundum. In Fortunato purus est. Eodem die, sancti Donaciani Remorum archiepiscopi. Turonis, depositia sancti Venantii abbatis et confessoris. Heri de eo Usuardus. Civitate Bellocens, sanctæ Angadrisine virginis, sponsæ sancti Ausberti archiepiscopi Rothomagensis. Apud Castellannum appellatur Angadrisma. Item transitus sancti Justi. Vide Observationem.		De Callisto. Saturnini, etc.
<i>Cælestis.</i>		GREVEN. Eodem die, sancti Gaudentii episcopi Ariminensis et martyris. Qui Ephesi ortus, Romæ tempore Damasi Papæ, presbyter ordinatus, miraculis claruit. Consecratus deinde Ariminensi ecclesiæ in episcopum, postquam multos ad fidem convertisset, ob Catholicæ filii defensionem sustibus et lapidibus usque ad emissionem spiritus mactatus est. Civitate Corduba, sanctorum Lupi et Aureliæ. Saturnini et Lupi martyrum. Vicuna, sanctorum Agrati et Casturi, ejusdem urbis episcoporum. Treveris, sancti Rustici, secundi ejusdem urbis episcopi et confessoris. Apud Herbipolim, sancti Burchardi, primi illius ecclesiæ episcopi et confessoris. Hic cognatus fuit sancti Bonifacii Maguntinensis episcopi et martyris, atque ab eo præfata ecclesiæ antistes ordinatus anno Domini DCCL. Cumque multo tempore strenue eam gubernasset, solitaria vitæ desiderio alium loco sui institui faciens, Dro et sibi vacuus, quierit anno sacerdotii sui quadagesimo. Justi Lugdunensis episcopi et confessoris hic depositio. Qui et ipse solitariam vitam diligens, in heremo aliquot annis sanctissime conversatus, ministro suo Viatori, quod se celeriter sequeretur, moriens prædixit. In Galliis civitate Remis, beati Donatiani archiepiscopi et confessoris. Methis, beati Cælestis secundi ejusdem urbis episcopi et confessoris, discipuli beati Petri Apostoli. Vitalis confessoris. Apud Beluacum, sanctæ Angadrisinæ virginis, sponsæ sancti Ausberti Rothomagensis. Vide supra v Idus Februarii. Fortunatæ virginis et martyris, et trium fratrum.	De Gaudentio, etc.
<i>Saturnini et soc.</i>		MOLAN. Item, sanctorum Saturnini et Lupi. Treveris, sancti Rustici episcopi et confessoris. Brugis, sancti Donatiani archiepiscopi Remensis. Lugduno Galliæ transitus sancti Justi in eremo. In territorio Cathaulanneusi, sanctæ Manegildis virginis. Deinde minoribus typis, de Burchardo ex GREVENO, usque ad anno Domini DCCL. Tum : Item beata memoria, Placillæ uxoris Theodosii imperatoris. Eodem die, obiit Dominicus Loricatus, cujus vitam scribit Petrus Damiani, tomo 8 Aloysii. In editionibus aliis de Saturnino et Lupo, ut supra. Herbipoli, sancti Burchardi episcopi et confessoris. De Donatiano, Rustico et Manegilde, ut supra. Tum de Andregisina, ut GREVENUS. Dein : Et sancti patris Cosmæ Hagiopolitani et poetæ, episcopi Majoris. Minoribus litteris : Eodem die, obiit venerabilis Dominicus Loricatus.	Lupi, etc. Saturnini, etc. Agrati, etc. Rustici. Burchardi cum elogio.
<i>Donatiani.</i>			Justi.
<i>Venantii.</i>			Donatiani. Cælestis.
<i>Angadrisine.</i>			Vitalis. Angadrisinæ.
<i>Justi.</i>			Fortunatæ et soc. Saturnini, etc. Rustici. Donatiani.
<i>De Callisto.</i>	IIAGENOYEN. Præter jejunium quatuor temporum alia Callisti statuta adducit, quæ malim alibi reperire. In Fortunato satis purus est. Tum : In Britannia, sancti Paulini, episcopi et confessoris in civitate Eburaci. Vide supra x Octobris. Item, sanctorum martyrum Saturnini et Lupi.		Justi.
<i>Paulini.</i>			Donatiani. Cælestis.
<i>Saturnini, etc.</i>			Vitalis.
<i>De iisdem.</i>	AQUICINCT. In fine, addidit : Item, sanctorum Saturnini et Lupi. In pago Beluacensi, sanctæ Angadrisinæ virginis, Brugis, sancti Donatiani archiepiscopi et confessoris.		Angadrisinæ.
<i>Andragisines.</i>			Fortunatæ et soc.
<i>Donatiani.</i>			Saturnini, etc.
<i>Fortunatæ.</i>	VICTORIN. In fine : Item sanctæ Fortunæ virginis ; pro Fortunatæ. Vide inferius.		Rustici. Donatiani.
<i>Donatiani.</i>	MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Calixti Papæ et martyris. Donatiani episcopi et confessoris. Fortunati episcopi. Eutropii episcopi (notatur in margine hunc hoc die alibi non invenio.) Fortunatæ virginis et martyris cum tribus germanis.		Justi. Manegildis. Burchardi.
<i>Eutropii.</i>			Placillæ.
<i>Fortunatæ.</i>			Dominici Loricati.
<i>Angadrisine.</i>	REG. SUEC. sub num. 428. Beloacus, sanctæ Angadrisinæ virginis. Vide BRUXELLESEM.		
<i>Fortunatæ.</i>	REG. SUEC. sub num. 130 : Item, sanctæ Fortunatæ virginis. Vide codicem sequentem.		
<i>Justi.</i>	In VATICAN. num. 5949. Deest Fortunati. Adjicitur : Eodem die, transitus sancti Justi cremita.		
<i>Fortunatæ et soc.</i>	Apud Campaniam, sanctæ Fortunatæ virginis, quæ passa est cum tribus fratribus suis Carponio, Evaristo et Prisciano, apud Casaream, imperantibus Diocletiano et Maximiano, præside Urbano.		Cosmæ.
<i>Saturnini, etc.</i>			

Idibus.

Die 15.

A pud Coloniam Agripinam, natalis sanctorum quinquaginta martyrum, qui cum essent ex legione sacra Thebeorum, apud eandem urbem cursum sui agonis compleverunt. Romæ via Aurelia, sancti Fortunati. Lugduni, sancti Antiochi episcopi, qui strenue administrato pontificii culmine, ad quod assumptus fuerat, regnum cœleste adeptus est. In territorio Remensi, sancti Basoli confessoris.

Martyrum
50

Fortunati.

Antiocht.

Basoli.

Puros existimo Praten. et Munerat. Proxime accedunt : Rosweyd. et Belini prima editio.

VARIA LECTIO. Dixi postremos duos proxime ad puritatem accedere, nam in principio uterque corruptus est, dum in Rosweydino legitur : *Apud Coloniam, sanctorum Maurorum cccxl.* et in Belino, *ccc martyrum* ; certum enim est, omnino legendum *quinquaginta*, ut habent codices vetustiores Praten. Herinien. Antverp-Maj. Pulsanen. Aquicinct. et Munerat. ex Adone. Munerat. post *ex legione*, omittit vocem, *sacra*. Item pro *compleverunt*, legit *impleverunt* ; et pro *Basoli*, habet *Bajoli*. Hic noto, exclusum codicem Heriniensem, quia secundo loco insertum habet : *Eodem die, sancti Oswaldi, episcopi et confessoris*. Atque in fine : *In territorio Remensi, translatio sancti Basoli confessoris, quæ facta est ab Hinemaro archiepiscopo, viro venerabili*. Atque hoc vere scribit, licet non pure Usuardine. Mihi verisimile est, *Oswaldum*, qui hic ponitur, accipi pro Oswaldo Wigornensi et Eboracensi episcopo, qui colitur xxix Februarii ; quamvis et pro *Ethelwaldo* Lindisfarnensi, qui etiam Oswaldus dictus est, sumi possit, ut visum est Henschenio tomo 3 Februarii pag. 750. Vide quæ de codice Heriniensi diximus in præfatione. De translatione alicujus Oswaldi egit Antverp-Maj. viii Octobris, hic vero idem codex in fine subdit : *In Britannia, sancti Wifuni episcopi et confessoris*, pro quo legit Henschenius, loco citato, *Wlfranni*.

OBSERVATIO. Natalem sanctorum Maurorum hodie in Hieronymianis consignari, manifestum est ; quod Rabanus, eos codices secutus, ipsos martyres in agro Pinensi collocet, facile corrigitur, voluit enim legere : *In Galliis, Colonia Agrippinensi, natale Maurorum*. Hactenus pugilum istorum numerum proditum non reperio. Utrum Thebeorum et Maurorum classes, quas Florentinius ex Elinando sive Helinando, seculi xiii scriptore distinguit, satis subsistant, alterius est indaginis ; uti et, an hi fuerint ex legione Thebæa, quod disertissime asserit Ado, et ex eo Usuardus ac Notkerus ; an potius classis alia, ex Africae oris Coloniam advecta, ut Grevenus et alii scriptores populares contendunt. Equidem de numero et gente nullam invenio antiquiorem atque adeo certiore notitiam illa, quæ apud Gregorium Turonensem exstat, libro de gloria Martyrum cap. 62, ex quo elogium suum plane desumpsit Ado. Ibi porro Gregorius Turonensis : *DICUNTUR QUINQUAGINTA VIRI EX ILLA LEGIONE SACRA THEBEORUM. Et quia admirabili opere ex musivo quodammodo deaurata resplendet* (basilica) *SANCTOS AUREOS ipsam basilicam incolæ vocitare voluerunt*. Hæc sunt Gregorii ab Adone in Martyrologium suum translata verba, ex quibus colligas, quam præclare recentiores Usuardum corrigero, melius dicam depravare, præsumperint, ut se fecisse candide fatetur Molanus, et ab aliis male tentatum superius ostendimus, magisque patet ex subsequentibus Auctariis, quæ nihil dissonant a Breviario Ultrajectino, edito Leydæ, anno mdviii, recentiori nempe, quam sit Matricula Cartusiae Ultrajectinæ, infra etiam citanda. Laudabilis certe Coloniensium erga martyres suos insignis veneratio, utpote qui a Gregorii Turonensis tempore, per tot secula *deauratam basilicam, et sanctos Aureos*, constanti cultu, semperque ornatori custodierint et honoraverint, ut mihi non semel summa cum voluptate coram intueri licuit. Hæc obiter dicta sint. Wandelbertus Mauros exornat, circa controversa nihil definiens :

Martyrum
50.

*Idibus inde tibi Maurorum turba vocatur
Agrippina, animis pariter quæ læta beatis,
Militiam Christo virtute et morte dicavit.*

Sequitur in textu, *Fortunati martyris*, quem minime dubito ex Hieronymianis ab Usuardo acceptum ; nam Adoni perperam omnino tribui, facile cum Rosweydo existimo, cum in Notkero plane aliter notetur : hic enim ex Rabano, *Capuæ, Libulum cum Fortunata conjunxit*. Et vero *Fortunata*, non *Fortunati*, legendum videtur, si primam in Hieronymianis scaturiginem consulimus, in qua sic leges : *Via Aurelia, in cimiterio ejusdem, sanctæ Fortunatæ*. — De Antiocho Lugdunensi, omnium primus meminit Ado, ex quo Notkerus solum nomen et positionem desumpsit, Noster partem elogii satis eleganter contraxit. Vitæ Antiochi monumenta aliqua collegit Severtius a pag. 37. Notus etiam est in vita sancti Justi, de quo vide quæ diximus ii Septembris. — Ultimo loco ex codicum nostrorum lectione ponitur *Basolus*, non recte si pro die obitus, cum is ad xxvi Novembris certo spectet, unde melius corporis ejus translationem ab Hinemaro hoc die factam, superius retulit codex Heriniensis, solitus propria Remensia hinc inde Usuardo adjicere. Varia de Basolo refert et notat Mabilio, seculo 2 Benedictino a pag. 64. Verum quod sub Adonis nomine de *Basulo* ibi recitat, me-

Fortunati.

Antiochi.

Basoli.

rum

rum augmentum est, quod in solo codice Mss. Lobiensi reperire potui. Constat proinde proprie Usuardinum esse Basolum, quem, quod Usuardi tempore ex celebriori translatione inclauerit, ea causa hoc die recolendum putarit.

AUCTARIA.

- D**e codicibus HERINIENSI et ANTVERP-MAJORE vide superius dicta in Variantibus.
- TORNACEN.** De Mauris silet, sed in fine adjicit : *Ipsa die, natalis sancti Beracharii abbatis et martyris.* Hoc die est in Romano. Vide ibi notulam Castellani, de qua dicitur alibi.
- PULSANEN.** In prima purus est. Secundam omittit. De tertia solum habet : *Lugduno, sancti Antiochi episcopi.* In quarta, scribit Bossoli.
- ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN.** Habent CCC Martyrum. Et in fine : *In Capua, sanctorum Lufli et Fortunati.*
- GREVEN.** Habet CCCLX Martyrum. Et post textum subdit : *Eodem die, translatio sancti Gregorii Papæ ab urbe Roma.*
- MOLAN.** Sequitur GREVENUM in numero CCCLX. Et in fine omittit annuntiationem ultimam.
- ANTVERP-MAJ. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC.** Omnes ponunt numerum martyrum CCCLX. Inserunt textui, sub persecutione Maximiani, et cum duce suo Gregorio. In fine : *In Capua, sanctorum Lusili (Lusyli, Lusili, Infli) et Fortunati.*
- CENTULEN.** Apud Coloniam Agrippinam, sanctorum martyrum quinquaginta. Lugduni, sancti Antiochi episcopi. Canonio Fontanella, translatio sancti Wulfranni, Senonis quondam archiepiscopi et confessoris. In territorio Remensi, natalis sancti Basili confessoris et monachi : *cujus sancta conversatio etiam miraculis claruit.*
- BRUXELLEN.** De Mauris habet, ut ANTVERP-MAX. etc. In Fortunato purus est. Tum : *In Capua, sanctorum Lusili et Fortunati.* In Antiocho et Basolo, iterum purus. In fine : *Fontanellæ monasterio, elevatio et translatio sancti Wulfranni archiepiscopi et confessoris.*
- HAGENOYEN.** Apud Coloniam Agrippinam, extra muros, natale sanctorum Maurorum cum quadraginta (puto ex CCC, formatum cum, ut sit legendum CCCXL) Cetera fere similis ANTVERP-MAX. etc.; in reliquo textu satis purus est. Pro Basoli, habet, Basili. In fine additur : *In Capua, sanctorum martyrum Lusii et Fortunati.* In Syria, sancti Eustachii presbyteri et confessoris. Bituricas, sancti Epionis presbyteri et confessoris. De utroque actum est supra XII Octobris.
- AQUICINCT.** Subdit in fine : *In Capua, sanctorum Lupuli et Fortunati. Eodem die, sancti Wulfranni archiepiscopi Senonensis.*
- VICTORIN. et REG. SUEC.** signatus numero Leonardi. 150. In territorio Lemovicensi, Sancti Leonardi confessoris. Melius infra alii positionem assignant.
- DAVERONEN.** In pago Cronmannico, sancti Leonardi confessoris. Vide Castellannum.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Basoli abbatis et confessoris. Translatio sanctorum martyrum quinquaginta, ex legione Thebeorum. Obiit hoc die sancta Hedwigis, ducissa Moraviae, Slesiae, Slavoniae, anno Domini MCCXLIII, matertera sanctæ Elizabethæ Thuringiæ, quæ canonizata est a Clemente IV. Qui cum differret canonizationem ejus, in Missa orans, ut, si tanti meriti esset apud Deum, et voluntas ejus esset, ut adscriberetur Sanctorum catalogo, ut filia ejus cæca, quam in statu militari
- de propria uxore habuerat, ejus meritis lumen reciperet, quod factum est; unde eam statim canonizavit, anno Domini MCCLXVII: licet Urbanus IV eam intendebat canonizare, sed præventus fuit per mortem. Hæc infra marginem, inquit descriptor.*
- BIGOTIAN.** signatus P 5. In Capua, sanctorum Lufli et Fortunati.
- BIGOTIAN.** signatus E 40. Eodem die, translatio sancti Gregorii Papæ, ab urbe Roma.
- AUGENS.** Ipsa die, natalis sancti Beracharii abbatis et martyris.
- CODEX D. LE MARE.** signatus A. In partibus Augustodini, sancti Leonardi abbatis.
- CODEX D. DU CHEVAL.** signatus B. In Capua, sanctorum Lusyli et Fortunati.
- In VATICAN. signato sub nota num. 5949. Deest memoria Fortunati et Basoli. Adjicitur : *Benvenuti, natalis sanctorum martyrum Lupuli et Modesti, in sancta Sophia. Et sancti Tammari episcopi et confessoris.*
- ALTEMP.** Ipsa die, translata sunt de Roma sanctorum corpora Sebastiani et Gregorii. In Britannia minori, sancti Erketi martyris.
- FLORENTIN.** Capuæ, sanctorum martyrum Ruflii vel Rufli, et Fortunati.
- LUXOVIEN.** Luxovii, dedicatio ecclesiæ sanctæ Dei genitricis Mariæ.
- EDITIO LUBECO-COL.** In Mauris paulo auctior est, addens : *Cum duce Gregorio et beato Constantio, cursum sui agonis compleverunt, et cum beato Gereone ejusque sociis, beatorum corporum quietem perpetuam delegerunt in basilica, quæ ammirabili opere ex musco (musivo) quodammodo deaurata resplenduit. Treveris, natale sancti Severi episcopi et confessoris. Sequitur reliqua pars textus, satis pura. Tum autem : In Capua, sanctorum Lufli, et Fortunati martyrum. Apud Viennam, sanctorum Agrati et Castuli, ejusdem urbis episcoporum et confessorum. Lemovicis, beati Austridini confessoris. Eodem die, sanctæ Hadwigis reginæ. Item, sancti Wulfranni episcopi et confessoris. In Argentina, natale sanctæ Aureliæ virginis, quæ fuit una de undecim milibus Virginum, et in reditu de Roma infirmata ibidem obiit.*
- BELINI** editio altera. Habet ut prima, trecentorum Martyrum. In fine : *In Capua, Lupini et Fortunati martyrum.*
- GREVEN.** Apud Capuam, sanctorum Lufli et Fortunati martyrum. Viennæ, sancti Deodati episcopi et confessoris. Treveris, natale beati Severi episcopi et confessoris. Wulfranni episcopi et confessoris. Lemovicis, sancti Austridini confessoris. Speciosæ virginis. Antiochiæ, sanctæ Margaritæ virginis. Quæ, ut seculi hujus pelagus evaderet, relicto sponso carnali, monasterium virorum ingressa Pelagii sibi nomen assumpsit. Ubi in magna sanctitate vivens, monasterio virginum prælata, de fornicatione falso accusata, penitentiam egit, plenaque sanctitate quievit. Nota; supradicti martyres CCCLX fuerunt ex Mauricania quæ est pars Africae, non ex legione Thebeorum, licet Ado et Usuardus sic habrant; veneruntque Coloniam navigio cum duce suo Gregorio. Item, sancti Leonardi Corbignacensis confessoris. Qui, ut refert Vincentius li-

- bro 22, temporibus Lotharii regis, in pago Cenomanico sibi et sequacibus suis constructo monasterio, tantæ inter omnes humilitatis extitit, ut Prioris nomen refugiens, cunctis se viliores exhiberet; vita tandem et miraculis inclytus quieverit circa annum DLIX. Imo paulo serius. In Argentina, sanctæ Aureliæ virginis, quæ cum esset ex nobili illa societate undecim milium Virginum, apud præfatam urbem in reditu ab urbe Roma infirmata, obiit in pace. Eodem die, Placidia virginis, filia Valentini imperatoris, quæ spreto seculo, aviæ suæ Gallæ adhærens, jejuniis, eleemosynis et assiduis orationibus intenta, tandem Veronæ quieverit, signis coruscans. Ipso die, sanctæ Hadwigis ducissæ Poloniæ, materteræ sanctæ Elizabeth Lantgraviæ. Hæc matrona sanctissima, ultra quam dici potest piam in pauperes se exhibens, flevis genibus alimenta eis præbebat, pedes lotos osculabatur, virtuti etiam continuæ orationis valde intenta, corpus suum frigore, nuditate, jejuniis et flagellis diris castigans, spiritu prophetico clarens, quieverit in pace.
- Aureliæ.*
Placidia.
Hadwigis.
- De Mauris. MOLAN. De Mauris in textu aliis litteris ex Adone adjungit: *Conditi in basilica, quæ admirabili opere ex musivo quodammodo deaurata resplendet, unde et incolæ ad sanctos Aureos vocitare consueverunt. In fine, ex HERINIENSI: Eodem die, Oswaldi episcopi et confessoris. In territorio Remensi, translatio sancti Basoli confessoris, quæ facta est ab Hincmaro archiepiscopo, viro venerabili. Tum: Ipso die, sancti Severi episcopi Treverensis. Dein typis minoribus: Slesia ipso die, sanctæ Hadwigis ducissæ Poloniæ, materteræ sanctæ Elizabeth Lantgraviæ. In Scotia, sancti Malcolmi regis, qui ex Hungaria, conjugem habuit beatam Margaretam, et sanctitate clarus in Domino quieverit anno MCVII. Editiones aliæ in textu, ut prima. In fine: Eodem die, Oswaldi, episcopi Vuigorniensis et confessoris. Vide supra in Variantibus. De Severo ut supra. Deinde: Cracoviæ, sanctæ Hedwigis, ducissæ Poloniæ. Argentina, sanctæ Aureliæ virginis. Ipso die, sancti Theodorici confessoris, Ordinis Carmeli. Apud Veronam, sanctæ Placidia, virginis sanctissimæ, Valentini imperatoris filia. De translatione Basoli, ut supra. Demum: In portu Valencianæ, elevatio pretiosissimi corporis beati Salvii martyris, ac Acolismæ civitatis episcopi. Hic clare designari videtur Salvius ille, de quo videnda Observatio nostra 1 Julii.*
- Oswaldi.*
Translatio- nis Basoli.
Severi.
Hadwigis.
Malcolmi.
Aureliæ.
Theodorici.
Placidia.
Elevationis. Salvii.

XVII Kal.

Die 16.

In Africa, sanctorum martyrum ducentorum septuaginta, pariter coronatorum, et sanctorum martyrum Martiani et Satiriani cum duobus fratribus eorum, qui pro constantia fidei Catholicæ, primum nodosis fustibus cæsi, et usque ad ossa laniati, cum multo tempore talia paterentur, sequenti die semper incolumes reddebantur; novissime in exilii relegatione, vinctis pedibus post terga currentium quadrigarum, inter spinosa loca silvarum, pariter jussi sunt interire. Passa est etiam Maxima virgo cum eis. In territorio Bituricensi, sancti Ambrosii confessoris.

Martyrum Africanorum 270.

Martiani et aliorum.

Maximæ.

Ambrosii.

Solus inter codices omnes aut purus, aut puro proximus est, Molanus.

VARIA LECTIO. Molan. habet *Satiriani*, nos cum reliquis fere omnibus *Satiriani*. Legendum esset *Saturiani*, ut infra dicam. Rursus idem cum Greveno legit, *in exilium relegatione*, reliqui ut in textu. Denique pro, *passa est etiam*, ponit, *passu est autem*. Nunc ceterorum codicum corruptelas expendamus. De annuntiatione *Ambrosii*, in qua Praten. Antwerp-Major et Rosweyd. a reliquis discordant, dicemus in Observationibus. Habet præterea Praten. additamentum: *Monasterio cleruo* (forte habetur *Derno* vel *Dervo*) *sancti Bercharii martyris et abbatis*. Mortuus is est xxvi Martii, adeoque melius, licet non magis *Usuardine* posuit *Heriniensis*: *Ipsa die, translatio sancti Bercharii abbatis et martyris*. Tornacen. in primo mutilus est, et in fine adjicit: *Jotro monasterio, natalis sancti Prisci martyris*. Antwerp-Major incipit: *Dedicatio basilicæ beati archangeli Michaelis, in monte Tumba, ubi multa mirabilia Deus ostendit; sub finem attextens, et exceptio reliquiarum ejusdem*. Quæ ridicula sunt, nisi *ejusdem* referatur ad *basilicam*, ita ut exceptio sit reliquiarum ejusdem basilicæ, de cujus dedicatione agitur. Rosweydnus in fine: *In Alemannia, sancti Galli abbatis et confessoris, Colonia, Eliffii martyris*. Pulsanen. in prima mutilus, in secunda purus, subdit: *Item dedicatio basilicæ sancti Michaelis archangeli in mari, in monte qui dicitur Tumba*. Hæc ad specimen sufficiant cetera in Auctariis dabimus.

OBSERVATIO. Inter Hieronymianas tabulas ea hodie occurrit differentia, quod aliæ scribant: *Et in Africa, Cæræ, vel Cæræ et aliorum pariter passio vel passorum CCLXX*; aliæ vero: *In Asia, Cæræ et aliorum CCLXX*. Huic postremæ lectioni insistit Rabanus, aliam præferunt alii, at de persecutione Wandalica, nusquam vel verbum, ut merito censeat Florentinius, anonyms illos nostros CCLXX, utut Africanos fuisse admittamus, saltem tempore dividi ab illis, qui in laterculo nominatim exprimuntur, quorumque illustria certamina describit Victor Vitensis lib. 1 in editione Chiffletiana a pag. 10, ubi nec apicem invenias, qui ad CCLXX reduci queat, nisi ex indeterminato Martyrum hinc inde passorum numero, certum aliquem pro arbitrio colligas. Aliter nihilominus loquitur Romanum parvum, anonyms illos cum aliis, *Martiano, Satiriano, etc.*, disertissime conjungens, his verbis: *Sanctorum martyrum Martiani et Satiriani, cum duobus fratribus eorum, et aliorum CCLXX pariter coronatorum, Wandalica persecutione*. Ast certe ex Victore hæc eruere non potuit hujus Martyrologii auctor, nec alium fontem facile assignaveris. Rursus videtur hic dies pro mero ar-

Martyrum Africanorum 270.

bitrio

Martiani et aliorum.

bitrio ab illo delectus. Ceterum in omnibus eum sequitur Ado, principio quidem cclxx anonos collocans, sed ita cum sequentibus copulatos, ut ad eandem persecutionem omnes referat, cum interim longiori sua narratione ea ex Victore solummodo prosequatur, quæ ad — *Martianum, Satyrinum cum duobus fratribus, et egregiam Christi ancillam, Maximam virginem*, seorsim et proprie attingunt. Adonis sententiam more suo complexi sunt Usuardus et Notkerus, ambo Viennensis prænsilis elogium, sed pro suo quisque ingenio, contrahentes; atque inde in omnes recentiores Martyrologos dimanavit. Putat Florentinius, Belinum classes omnino dividere voluisse, dum post anonos, aliam annuntiationem ut separatam exorsus est: *Item, sanctorum Martiani, etc.* Quasi eas Baronius etiam non dividerit per: *Ibidem, etc.*, qui nihilominus priores etiam in Wandalica persecutione passos affirmat, et quidem ex Victore acceptos. Wandelbertus anonomorum numerum ita exprimit, ut quæ gentem, locum et tempus spectant, penitus indecisa relinquat:

*Bis centum et decies septem memorantur, iniquus
Quos furor ob Christum simili maclavit honore.*

Ambrosii.

Neque ego in hisce quidquam determinare ausim, donec accuratiori examine singula expendere licuerit, satis hic est diversas opiniones proposuisse: unum obiter moneo, luxata esse in Martyrologiis nostris duorum martyrum nomina: nam pro *Martiani et Satyriani*, ex Victore cum Baronio legendum est *Martiniani et Saturiani*. — Conveniunt codices in signanda *Ambrosii* commemoratione, in modo prorsus dissentiunt. Pratensis cum suis, nempe Antwerp-Maj. et Rosweyd. legit: *In pago Bituricensi, sancti Ambrosii Caturcensis episcopi*. Quibus fere accedit Muneratus per: *In territorio Bituricensi, sancti Ambrosii confessoris, episcopi Caturecensis*. Contra vero, Herinien. Tornacen. Pulsanen. Belin. Greven. et Molan. simpliciter ei tribuunt titulum *confessoris*, ita legentes: *In territorio Bituricensi, sancti Ambrosii confessoris*. Equidem fateor, veram etiam esse priorem lectionem, sed alteram, quæ nostra est, vere Usuardinam existimo. Quæ ad *Ambrosii* hujus vitam et gesta pertinent, non indiligenter scrutatus est Guilielmus de la Croix, in episcopis Cadurcensibus a pag. 32. Omnia suo tempore diligentius illustrabuntur.

De Gallo in pluribus codicibus.

De Gallo abbate egimus cum Usuardo xx Februarii, ubi notavimus, eum a Notkero aliisque melius referri hoc die, ut facit etiam codex Rosweydi, cum pluribus aliis auctoribus Usuardinis, in Auctariis citandis, quibus et Wandelbertus accedit:

*Septeno denoque Novembrem qui venientem
Præsignat, Gallus colitur confessor.*

Sed cum hæc textui hodierno extranea sint, ad Acta remittimus; vita exstat apud Surium hoc die.

AUCTARIA.

De PRATEN. HERINIEN. TORNACEN. ANTVERP-MAJ. ROSWEYD. et PULSANEN. satis dictum est supra in lectionibus Variantibus.

Saturnini et soc.

ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. Nihil habent de *Maxima*. In fine: *Item Saturnini, Nerei cum aliis cccclxv*. Vide Notulam Castellani in Martyrologio universali.

Luciani et soc.

MUNERAT. Post *interire*, inserit: *Eodem die, sanctorum martyrum Luciani, Maximiani et Juliani*. Tum vero: *Passa est etiam, etc.* De martyribus illis Bellovacensibus, Luciano, Maxiano et Juliano vide viii Januarii. In DAVERONENSI ponitur eorum *inventio*. Alia memorat Tillemontius Tomo 4, pag. 538 et 539; quæ ex Bollando ferme desumpta sunt.

Saturnini, etc.

BELIN. Secundo loco post Africanos: *Item Saturnini, Nerei cum aliis cccclxv*. Eodem die, sancti Galli abbatis, Vide Observationem.

Galli.

GREVEN. Deficit in nomine virginis *Maximæ*. Præterea in fine adjicit: *Carnotis, natalis sancti Prisci martyris, super fluvium Anduræ*.

Prisci.

ANTVERP-MAX. et LOVANIEN. Pro coronatorum, habet, *decollatorum*. Inserunt: *Qui tempore Wandalicae persecutionis, sub Geiserico rege Arriano, sequitur: In Allemannia, depositio sancti Galli abbatis. Qui Scotus natus, cum Sueris collocat artus*. Ambrosio nullum titulum addunt, uti nec ANTVERPIENSIS et MAX-LUHECANUS supra. In fine: *Item Saturnini et Nerei cum aliis cccclxv*.

De Afris. Galli.

ULTRAJECT. et LEYDEN. Recte habent, coronatorum. Idem inserunt de persecutione, et cetera habent, ut duo præcedentes; sed præterea in fine adjiciunt: *Apud Coloniam Agrippinum, natale sancti Eliphii martyris. Qui cum frequenter ea quæ sunt Christianæ fidei, gentibus prædicasset, tandem*

Eliphii.

sub Juliano apostata, apud civitatem Grandensem, capite truncatus, gloria et honore præcelsi martyrii coronatur. Vide Surium.

DANIC. Proxime citatis similis est, sed omittit hæc verba: *Passa est etiam Maxima, etc.*

ALBERGEN. Eodem laborat defectu, atque item quod pro cclxx, scribat cclx, sed omnes excepti hoc augmento, post *interire*: *Cumque ducta ac reducta dumosis lignorum aculeis innocentum corpora traherentur, vicino currentibus indomitis equis, vale sibi invicem, iis verbis dicebant: Frater ora pro me, implevit Deus desiderium nostrum; taliter pervenitur ad regna cælorum; sicque orando et psallendo, gaudentibus angelis suis, animas emisissent*. Vide Adonem.

De Afris.

CENTULEN. Octava beati patris nostri Richarii, confessoris Domini gloriosi. Apud Africam, sanctorum martyrum cclxx, et egregiæ Christi ancillæ Maximæ, virginis, abbatissæ. Civitate Beluaco, sanctorum Luciani, Maxiani et Juliani martyrum. Bituricas sancti Ambrosii presbyteri et confessoris. Vide Observationem.

Octava Richarii.

BRUXELLEN. Incipit: *In partibus Alamanniæ, Armona castro Retiarum, depositio beati Galli abbatis. Qui de Ybernia seu Scocia cum beato Columbano in Alamanniam veniens, et ibi manens, transitum ejusdem beati Columbani, in Ytalia morientis nullo nuncio referente, cognovit. In Africa, sanctorum martyrum Cacæ et aliorum cclxx, pariter coronatorum. Item Saturnini et Nerei cum aliis cccclxv. In castro Sollercii, natale sancti Eliphii martyris. Qui cum ferventer, ea quæ sunt Christianæ fidei, gentibus prædicasset, tandem sub Juliano apostata, apud civitatem Grandensem, capite truncatus, gloria et honore martyrii coronatur. Cujus*

De Gallo.

Cacæ et 270. Saturnini, etc.

De Eliphio.

- jus corpus translatum, nunc ad Coloniam Agrippinam quiescit. In Ambrosio fere purus est. Civitate Noviomia, depositio sancti Nommolini episcopi et confessoris. In civitate Nazareth, memoria beati archangeli Gabrielis superni parainphi. Item in monte maris, qui dicitur Tumba, dedicatio ecclesie sancti Michaelis archangeli. Nihil hic habet de Martiniano et Saturiano, etc., quos transtulit ad diem XXIV Octobris.*
- HAGENOYEN.** In prima similis est ANTVERP-MAX. De Saturnino et sociis ut supra. Tum: In Constanciensi diocesi Alimanix, depositio beati Galli abbatis, discipuli sancti Columbani abbatis. Qui monasticæ religionis amator ardentissimus, quandam heremum ingressus est, de qua in virtute Dei multum prævaluit, ita ut de illa fugaret bestias et demones. Et sicut tunc demones a loco solitudinis, ita etiam postmodum illos ab hominibus fugavit obsessis. Denique multis perpetratis miraculis, et pluribus receptis discipulis, et ad fidem pluribus conversis, et monasteriis edificatis, obiit in pace. Ambrosium Bituricensem transtulit in diem sequentem.
- AQUICINCT.** In fine: De Saturnino, etc., ut supra. Ipso die, sancti Ægidii confessoris. Vide I Septembris. Colonia, sancti Eliphii martyris. Alemannia, sancti Galli presbyteri et confessoris. In territorio Lemovicensi, sancti Juniani confessoris. Civitate Noviomia, depositio beati Nummolini episcopi et confessoris. Eodem die, natalis sanctorum Luciani, Maxiani et Juliani. Vide infra CODICEM DAVERONENSEM.
- VICTORIN. et REG. SUEC. num. 130.** In Alemannia, natale sancti Galli abbatis.
- VATICAN. sub num. 5949** habet, depositio, etc.
- DAVERONEN.** Belvaco, inventio sanctorum Luciani, Maxiani et Juliani martyrum. Ipso die, sancti Magnibodi episcopi et confessoris. Cenomanis civitate, depositio sancti Berarii episcopi et confessoris. Eodem die, in pago Carnotensi super fluvium Audieræ, sancti Prisci martyris.
- AMBIANEN.** Eodem die, repositio sancti Firmini episcopi et martyris.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Eliphii martyris. Cujus caput est in ecclesia sancti Martini Trajectensis. Galli abbatis et confessoris. Sanctorum martyrum CCLXX. Bercharii abbatis et martyris. Vide quæ de ipso habet Surius hoc die.
- CODIX D. LE MARE** signatus A. In territorio Rutine, sancti Vitalis confessoris. Hunc mihi plane ignotum fateor.
- FLORENTIN.** Apparitio secunda sancti Michaelis archangeli, quæ circa annum Domini septingentesimum decimum accidisse legitur. Item sanctorum martyrum Saturnini et Nerei cum aliis CCLXV. De his jam supra non semel.
- BURDEGALEN.** Novum sanctum producit, sic scribens: Sancti Bertrandi episcopi Convenarum.
- LUXOVLEN.** In monte Falconis, beatissimi Baldrici confessoris, cujus merita crebris miraculis declarantur. In territorio Tullensi, sancti Eliphii martyris. Vide infra longiorem historiam.
- SALINEN.** In territorio Bizanticensi, (pro Bituricensi,) sancti Ambrosii confessoris.
- REMENS. SS.** Timothei et Apollinaris. In territorio Bituricensi, S. Ambrosii presbyteri confessoris.
- EDITIO-LUBECO-COL.** In Pruto ameno, super flumen, quod Vera dicitur, inter Grandensem et Tullensem civitates, natale sancti Eliphii martyris. Qui cum ferventer ea quæ sunt Christianæ fidei, Judæis et gentibus prædicasset, tandem sub Juliano apostata tentus et requisitus ut Christum negaret, respondit: Inimice veritatis et adversarie propriæ salutis, ad hæc utere consilio meo, et pœniteat te errasse, ut mortem æternam evadere possis. Audiens Julianus fremuit et jussit eum decollari, dicens: Nunc videbo, in quo Deus tuus prævaleat; et capite truncatus, cum gloria et honore præcise martyrum complevit. Quo facto corpus exanime se de terra transtulit et caput amputatum ambabus manibus amplectens, et fere per miliare deportavit in montem excelsum quem antea suæ sepulture elegerat. Sed nunc in Colonia Agrippina in monasterio sancti Martini episcopi per translationem requiescit. In Almania, depositio sancti Galli abbatis et confessoris, in monasterio Averucensi, discipuli sancti Columbani abbatis. Qui Scotus natus cum Suevis collocat artus. Hic obitum magistri sui Columbani absens cognovit, et fratribus suis hunc denuntiavit. Virtutibus itaque plenus, apud Arbonam castrum migravit ad Dominum. Tunc inventa est in cella ejus capsella, et in ea enen catena, qua vir sanctus corpus suum macerabat. Vide Notkerum plenius de monasterii sui fundatore et institutore, hoc ejus natali die disserentem. De Africanis, ut ULTRAJECTINUS, etc. Tum: In loca qui Tumba dicitur, juxta mare, sex miliaribus ab urbe Abicensi, apparitio sancti Michaelis archangeli. In Ambrosio pura est. In pago Lemovicensi, sancti Silvani martyris. Cenomanis, depositio sancti Betharii episcopi et confessoris. Ipso die sanctorum Magnobodi et Mammoleni episcoporum et confessorum. E quibus prior Andegavensem rexit ecclesiam, et vita ejus miraculis exstitit gloriosa. Apud Maguntium, sancti Lulli episcopi et confessoris. De Saturnino et sociis, ut supra. In Derro monasterio, sancti Bercharii abbatis. Item ipso die, sancti Niniani monachi et confessoris. De Balderico, ut supra ex codice LUXOVIENSI. Item eodem die, beatæ Maximæ virginis. Quæ multorum extitit reatrix virginum; novissime in veritatis confessione gloriosa quærit.
- GREVEN.** In territorio Abrincensi, apparitio sancti Michaelis archangeli, qui circa annum Domini DCCVII apparuit Auberto Abrincatensi episcopo, monens ut in loco maris, qui Tumba propter sui eminentiam, et etiam in Periculis maris dicitur, ecclesiam in sui memoriam fundaret, volens nimirum sibi in pelago, æqualem ei, quæ in monte Gargano est, venerationem exhiberi. De Saturnino, ut supra. De Eliphio, vide jam dicta; hic deest alloquentio. In pago Lemovicensi, sancti Silvani martyris. Eodem die sancti Lulli archiepiscopi Maguntinensis et confessoris. Qui sancto Bonifacio, cujus cognatus erat, digne succedere meruit. Arnulphi episcopi. Magnobodi Andegavensis episcopi et confessoris. Qui tempore Dagoberti regis vita, et signis clare effulsit. Benedicti episcopi. Mammoleni episcopi et confessoris. De Bethario Cenomanensi, aliis Berario, Gallo et Balderico, ut editio superior. In Derro monasterio, translatio sancti Bercharii, etc. Niniani monachi et confessoris. Berthæ, abbatissæ et martyris. Heriburgis virginis. Eodem die beatæ Maximæ, etc., ut supra.
- MOIAN.** In fine, episcopi Caturensis. De Saturnino satis dictum est. Eodem die, sancti Galli abbatis depositio, cujus vita virtutibus plena conscripta habetur. Carnotis Jothro monasteria, natalis sancti Prisci martyris super fluvium Anduræ. De Berchario habet translationem. De Balderico, ut supra. Civitate Noviomia, sancti Nummolini episcopi et confessoris. Eodem die, transitus sancti Gardielli confessoris, (Duaci.) Apud Lugdunum, beati Antiochi episcopi. Et Eliphii martyris. Qui cum ferventer, etc., ut BRUXELLENSIS. Dein typis minoribus: Hic apud Coloniam Agrippinam in monasterio

Lulli.
Magnobodi,
etc.

sterio sancti Martini quiescit. Tum de Lullo, ut GREVENUS; item de Magnobodo et Bertha. In editionibus aliis adscribitur textui Gallus abbas; et pro Auctario, est, *miræ sanctitatis viri. Qui Scotus natus, etc. Et, cujus vita, etc. De Saturnino et Prisco, ut in priori. Ipso die, Dervo monasterio, sancti Bercharii abbatis et martyris. De Balderico, ut supra. Colonia, Eliphii martyris. Qui*

Balderici.

cum, etc., ut supra, excepta additione, minoribus typis in priori editione apposita. *Maguntia, natalis sancti Lulli, etc., ut GREVENUS. Andegavis, sancti Magnobodi, etc., etiam ut GREVENUS. De Nummolino, ut in priori. Duaci eo die, transitus sancti Gurdielli confessoris. In territoria Aprincensi, apparitio beati Michaelis archangeli, in procella maris, id est in monte Tumba. Vide supra.*

Apparitionis
Michaelis.

XVI Kal.

Die 17.

Heronis.

Florentii.

In Antiochia, natalis sancti Heronis discipuli beati Ignatii martyris, qui post eum episcopus factus, viam magistri pius imitator sequitur, et pro commendato grege amator Christi occubuit. Civitate Arausica, sancti Florentii episcopi, qui multis clarus virtutibus in pace quievit.

Tres codices puri sunt: *Herinien. Tornacen. et Molan.*

VARIA LECTIO. Tornacen. pro *Heronis*, scribit *Jeronis*; pro *Arausica*, *Aurasica*. Videtur Praten. habuisse *Arausica*, quod in apographo nostro a revisoribus Sirmondo aut Cortas correctum est. Sic in eodem codice credo prius positum fuisse *Florentii*, idque mutatum in *Florentini*, quemadmodum et in Heriniensi et Tornacen. legitur; at melius reliqui probatiores cum Adone, Notkero et Wandelberto, *Florentii*. Præfatum Adonem presse secuti sunt Greven. et Molan. qui ita legunt: *In Galliis civitate Aurasica (pro Arausica) sancti Florentii, etc.* Multos hic denuo codices e purorum numero exclusi, quod variis abundant Auctariis. Praten. imprimis in fine subjungit: *In territoria Nivernensi, sancti Vincentii presbyteri et confessoris*, ubi notavit Castellanus, hæc eadem quidem manu sed non eodem atramento scripta esse. Ceterum ordinarii sequaces duo, Antverp-Maj. et Rosweydinus Pratensi denuo subscribunt, licet omiserint titulum *presbyteri*, et prior male pro *Vincentii*, scribat *Vincii*. De aliis dicemus infra, hic ex ceterorum probatissimorum codicum auctoritate omnino censeo, dictam annuntiationem merum esse additamentum.

OBSERVATIO. De hodiernis sanctis *Heron* et *Florentio* prorsus non meminere antiquiora Martyrologia, ut sunt Hieronymiana, Beda, Romanum parvum, Florus et Rabanus. Ex Adone desumpta sunt, quæ hic in textu exhibentur. Sed neque in omnibus præluentem Adonem secutus est Noster, nam quæ in ipso et in antesignano Romano parvo, prima annuntiatio est: *Marthæ sararis Lazari, de ea Usnardus hodie non loquitur, sed ad xvii Decembris transfert. Sequitur in utroque jam citato, Aristion, de quo egimus xxii Februarii, ubi ex Observatione intelliges, frustra ab Adone repetitum, quem hoc tantummodo die in Romano parvo invenerat. Notkerus Adonem cæce descripsit, Noster delectum fecit. Itaque qui tertio loco apud Adonem est, is primum locum hic occupat, Heron, seu potius Heros, magni Ignatii in Antiochena cathedra successor, ut habet Eusebius lib. 3 editionis Valesianæ cap. 36, ejus capituli ultima verba sunt: Quo (Ignatio) defuncta, episcopatum Antiochena ecclesie suscepit Heros. Alius est apud Rufinum (ex quo ab auctore Romani parvi Heronem acceptum credimus) alius, inquam, apud Rufinum ordo capituli, sed eadem prorsus sententia. Apud hunc post libri 3 cap. 25, postrema hæc verba, *hactenus de Ignatio*, sic inchoatur caput 26: *Post hunc rexit ecclesiam civitatis Antiochena Heros. Nec quidquam ultra est, quod ab antiquis in ejus laudem memoriæ proditum sit, quauddoquidem Ignatii litteræ, ad ipsum prætense datæ, communi hodie eruditorum suffragio supposititiæ existimentur. Quæcumque igitur de magistri imitatione et effuso pro commendato grege sanguine, in textu memorata sunt, sola, quod equidem sciam, Adonis auctoritate nituntur. — Florentius Arausicanus, solus post Eutropium, inter illius urbis antistites, Sanctorum albo adscriptus, ab Adone primum consignatus est, ejusque verba omnia transumpsit Notkerus; Noster sola initialia resecurit: In Galliis, quæ a Greveno et Molano restituta ostendimus. Vitæ ejus compendium tradunt Sammarthani, nonnullaque alia suggerit catalogus apud nos manuscriptus, ex quo disquisitionibus aliis materia suo tempore poterit suppeditari. Wandelberti versiculum subijcio.**

Sedccimum sacer antistes Florentius ornat.

Heronis.

Florentii.

AUCTARIA.

PRATEN. Jam supra in Variantibus, augmentum ejus de Vincentio Nivernensi notavimus.

ANTVERP-MAJ. Præcedenti similis, in fine subdit: *In territoria Nivernensi, sancti Vincii (pro Vincentii) confessoris.*

Vincentii.

ROSWEYD. Etiam in fine: *In territorio Niver-*

nensi sancti Vincentii confessoris. Deinde: In Britannia, sanctæ Edeldruthæ virginis et reginæ. Est festum translationis. Vide Acta nostra xxiii Junii. In Mauritania, Mariani et Maximi et martyris, cum aliis xxiii. Vide de his apographa Hieronymiana.

Vincentii.

Edeldruthæ.

Mariani, etc.

PULSANEN.

- PULSANEN.** In prima annuntiatione mutilat elogium Heronis. In secunda purus est. Tum adjungit : *In territorio Nivernensi, sancti Vincentii episcopi et confessoris.*
- Vincentii.**
- ANTVERP. MAX-LUREG. et UGHELLIAN.** Textui de cetero satis puro subdunt : *Item, Victoris, Alexandri, Marciani.*
- Victoris, etc.**
- GREVEN.** Rursum propriis Carnotensibus excedit. Primo : *Carnoti, sanctæ Solinæ virginis.* Tum : *Apud eandem urbem, dedicatio basilicæ in memoria beatissimæ Mariæ matris Dei et Domini nostri Jesu Christi.*
- Solinæ. Dedicatio Carnotensis.**
- MUNERAT.** In textu satis purus, addit proprium Parisiense : *Eodem die, sancti Cerbonii Populoniensis episcopi, cujus reliquias attulit Fr. Robertus Pisanus. Vide Auctaria, die quo colitur sanctus Cerbonius, nempe x Octobris. Parisiis hodie festum habet, ob partem prædictarum reliquiarum, de quibus vide infra in codice REGINÆ SUECIE sub numero 428.*
- Carbonii.**
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALRERGEN. et DANIC.** Textui etiam subdunt fere ut ANTVERP. et MAX-LUREG. *In Nicomedia, natale sanctorum Victoris, Alexandri et Mariani. Florentinus ipsos ex Hieronymianis apegraphis conatur educere.*
- Victoris, etc.**
- CENTULEN.** Etiam repetit, quæ posuerat xxii Februarii ut ibi jam observavimus, nempe : *Natalis beati Aristionis, qui unus fuit ex antiquis Christi discipulis. Antiochiæ, sancti Heronis episcopi successoris beati Ignatii, qui Heron pro ovibus suis constanter occubuit. Civitate Arausica, sancti Florentii episcopi confessoris.*
- Aristionis.**
- BRUXELLEN.** In prima purus, secundo lece habet : *In Auxiopolim, natale sanctorum Hermetis et Taxi. In Nicomedia, natale sanctorum Victoris Alexandri et Mariani. In Galliis, civitate Arausica depositio, etc. In territorio Nivernensi, sancti Vincentii presbyteri et confessoris. Eodem die, sanctæ Austrudis virginis.*
- Hermetis et Taxi. Victoris, etc.**
- Vincentii. Austrudis.**
- HAGENOYEN.** Post Ignatii martyris, inserit : *Qui post eum factus est episcopus a Policarpo, discipulo sancti Joannis Evangelistæ ; cui Ignatius ecclesiam, vadens Romam captivus ut occideretur, commisit. Qui viam magistri, etc. Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Eliphii martyris. Qui cum ferventer ea quæ sunt Christianæ fidei, gentibus prædicasset, tandem sub Juliano imperatore tentus est, et in vinculis ad Grandensem civitatem est perductus, et ibi capite ab eodem truncatus est, et honore præcelsi martyrii coronatur. Vide die præcedenti. Civitate Arausica, depositio sancti Florentii, etc., pure. In Nicomedia, natalis sanctorum martyrum, Victoris, Alexandri et Mariani. Item in territorio Byturiensi, depositio sancti Ambrosii confessoris. Colitur die præcedenti.*
- De Herone. De Eliphio.**
- Victoris, etc. Ambrosii. Victoris, etc.**
- AQUICINCT.** In fine : *Item, sanctorum Victoris, Alexandri et Martiani. Tum PRATENSI, ut sæpe solet, cohærens : In territorio Nivernensi, sancti Vincentii confessoris.*
- Vincentii. Aurelii et sor.**
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Aurelii martyris, cum uxore sua et aliis sociis eorum. Sancti Heronis martyris. Florentini episcopi et confessoris. Puto designari Florentium Arausicanum.
- Carbonii.**
- REG. SUEC.** sub num. 428. *Eodem die, sancti Cerbonii Populoniensis episcopi, cujus nobis reliquias attulit Fr. noster Robertus Pisanus. Qui Robertum illum Pisanum noverit, sciet cujus ecclesiæ aut monasterii olim fuerit codex, de quo loquimur. Tum : In territorio Nivernensi, sancti Vincentii presbyteri et confessoris.*
- Vincentii.**
- CODEX D. LE MARE.** signatus sub littera A.
- Eodem die, natalis sanctorum martyrum, Annæ, Lucii et Victoris.*
- Annæ, etc.**
- In VATICANO** sub num. 5949. In fine additur : *Natale beati Aristionis, qui unus fuit de LXX discipulis. In Samia, sancti Pardi episcopi. De Aristione vide dicta xxii Februarii.*
- Aristionis. Pardi.**
- ALTEMPS.** Apud Ramesiam in Anglia, translatio germanorum ac pretiosorum martyrum Christi, Ethelredi atque Ethelbrithi, regia stirpe ortorum. Horum quidem corpora, nequiter necata ac furtim sub regali condita sede, nocte media lux clarior sole, per regis tectum aulæ cælitus emissa, revelavit ; non multo vero post necatorum eorum, ad ipsius vesaniam, et martyrum gloriam declarandam, terra vivum absorbit et ad inferos transmisit. Eodem die, sanctæ ac perpetuæ virginis Etheldredæ, cujus sacratissimum corpus, post multos annos, ad demonstrandum ipsius eximie virginitatis meritum, pietas divina, in ipsa scilicet translatione, sine corruptione servatum revelavit. Vide supra in ROSWEYDINO.
- Translatio Ethelredi et Ethelbrithi. Etheldredæ.**
- FLORENTIN.** In territorio Nivernensi, sancti Vincentii episcopi et confessoris. *Item, sanctorum martyrum Victoris, Alexandri et Mariani. Item sancti Aristionis, qui fuit unus ex LXX discipulis Jesu Christi. Item, natale sancti Rufiniani.*
- Vincentii. Victoris, etc. Aristionis. Rufiniani.**
- BURDEGALEN.** Andegavis, sancti Lupi episcopi. Vide Castellanum.
- Lupi.**
- LUXOVIEN.** Luxovix, dedicatio ecclesiæ sancti Martini.
- Dedicatio nis.**
- DIVIONEN.** Sancti Benigni. In territorio Nivernensi, sancti Vincentii presbyteri et confessoris.
- Vincentii.**
- REMIENS. SS. Timothei et Apollinaris.** Natalis beatæ Marthæ, sororis Lazari. Vide Observationem. Arausicæ, Florentii.
- Marthæ.**
- EDITIO LUCECO-COL.** De Herone, post discipuli, inserit, ac diaconi. De relique textus satis purus est. Tum : *In Nicomedia, natale Victoris, Alexandri et Mariani martyrum. Treveris, sancti Florentini episcopi et martyris. Carnoti, sanctæ Solinæ virginis. Eodem die, translatio sanctæ Marthæ, hospite Christi, sororis beati Lazari et Mariæ Magdalenæ. In Anglia, translatio sanctæ Etheldredæ virginis. Andegavis, sancti Lupi episcopi et confessoris. In territorio Nivernensi, (lege cum aliis omnibus supra, Nivernensi,) beati Vincentii, presbyteri et confessoris.*
- Victoris, etc. Florentini. Solinæ. Translatio nis Marthæ, et Etheldredæ. Lupi. Vincentii.**
- BELIN.** Pro Arausica, habet Aurisica. Prima editio addit in fine : *Item, Victoris, Alexandri et Mariani. Ad hæc secunda adjicit, atque Marci.*
- Victoris, etc.**
- GREVEN.** Treveris, sancti Florentini episcopi et martyris. Apud Nichomediam, sanctorum Alexandri et Victoris. In Mauricania, sanctorum Mariani, Marimi, Nini, Lucii, Socrati, Veneri, Primæ, Donatæ, Victoris, Basillæ et aliorum. Vide Hieronymiana. *Item secundum Adonem hic, beati Aristionis, qui fuit unus de LXXII Christi discipulis. Usuardus habet cum viii Kal. Martii. Ipso die, secundum alios præcedenti, passio sancti Silvani, Alexandri et Marci martyrum. Privati martyris, qui cum esset miles et ulceribus plenus, a beato Calixto Papa curatus et baptizatus, pro Christo plumbatis, donec deficeret, mactatus est. Vide supra xiv Octobris. Andegavis, sancti Lupi episcopi et confessoris. In Cancia, Nodelini episcopi et confessoris. In Hibernia, Monachi confessoris. In territorio Nivernensi, sancti Vincentii, presbyteri et confessoris. Meynardi confessoris. Gordinelli confessoris. Eodem die, translatio sanctæ Marthæ hospite Christi. In Anglia, translatio sanctæ Etheldredæ virginis. Lilioxæ, virginis, cognatæ sanctæ Nathaliæ. Austrudis virginis. De hac plura invenies in Auctario sequenti.*
- Florentini. Alexandri, etc. Mariani, etc. Aristionis. Silvani et aliorum. Privati. Lupi. Nodelini. Monachi. Vincentii. Meynardi. Gordinelli. Translatio nis Marthæ, et Etheldredæ. Lilioxæ. Austrudis.**

<i>Victoris, etc.</i>	MOLAN. <i>Item, Victoris, Alexandri et Mariani.</i>	de Victore et sociis, de Solina virgine, et Florentino Treverensi. <i>Item, beati Eutichii confessoris, magnæ sanctitatis viri, Ordinis Carmeli. Lauduno Clavato, natale sanctæ et illustrissimæ Austrudis,</i>	<i>Florentini.</i>
<i>Solinæ.</i>	<i>Carnoti, sanctæ Solinæ virginis. Eodem die, sancti Cerbonii Popoloniensis episcopi, cujus reliquias attulit frater Robertus Pisanus. Lauduno Clavato, natale sanctæ et illustrissimæ Austridis virginis et abbatissæ, quæ ab ipsis infantia rudimentis mire Dei gratia prædita, etiam virtutibus et miraculis gloriosa, migravit ad Christum. Item, beati Aristionis, qui fuit unus de LXX Christi discipulis. Deinde typis minoribus: Meinardi confessoris. In posterioribus editionibus, eadem habet quæ in prima,</i>	<i>etc., ut in priori. Tum: Die decima septima, sancti martyris, Andreæ in Crisi. Deinde minoribus typis: Qui propter adorationem sacrarum imaginum gloriose coronatus est, sub improbo Constantino. Nempe iconemacho illo, cognomento Copronymo. Andreæ disputationem et certamina ex Metaphraste edidit Surius.</i>	<i>Eutychii.</i>
<i>De Austrude.</i>			<i>Andreæ.</i>
<i>Aristionis.</i>			
<i>Meinardi.</i>			

XV Kal.

Die 18.

<i>Lucæ.</i>	N atalis beati Lucæ Evangelistæ, qui cum esset septuaginta et trium annorum obiit in Bithynia plenus Spiritu sancto, cujus ossa vicesimo Constantii anno Constantinopolim translata sunt. Eodem die, sancti Asclepiadis, Antiocheni episcopi, qui unus fuit ex præclaro confessorum numero, qui sub Decio gloriose passi sunt. Item Romæ, sanctæ Triphoniæ, uxoris Decii Cæsaris. In territorio Beluacensi, sancti Justi martyris.
<i>Asclepiadis.</i>	
<i>Triphoniæ.</i>	
<i>Justi.</i>	

Puri sunt *Praten. Herinien. Greven. et Molan.* Proxime accedit *prima Belini editio.*

VARIA LECTIO. Codices nostri omnes cum Adone scribunt, *septuaginta et trium*; nescio unde Greven. et Molan. acceperint *octaginta et trium*. Recte scripsit et Molan. *Bithynia*, sed reliqui omnes, ut est in textu. Dixi Belinum proxime ad puros accedere, deficit enim in eo quod annuntiationum ordinem invertat, Asclepiadem in ultimum locum rejiciens; et præterea textum corrumpit, dum pro, *Constantinopolim translata*, substituit *Paduam translata sunt*. De Patavina hac translatione ita hodie notat Florentinus: *Licet, inquit, eam affirmet Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiae, hac ipsa die, veluti fabulam tamen Petrus de Natalibus lib. 9 cap. 7, eandem antea rejecerat.*

<i>Lucæ.</i>	O BSERVATIO. <i>Lucam Evangelistam</i> in Hieronymianis non uno loco signatum invenio, male tamen nos hic Florentinus ad xxv Septembris remittit, cum indicare debuerit xxi ejusdem mensis, quo die: <i>In Paralice civitate, natalis sancti Lucæ Evangelistæ</i> , diserte ponitur, et xxvii Novembris: <i>In Mediolano, Lucæ</i> . Hodie vero in iisdem apographis legimus: <i>In Oriente, translatio corporis Lucæ Evangelistæ</i> ; ni malis cum vetustissimo Epternacensi <i>natalem</i> supponere, quemadmodum faciunt Martyrologia reliqua antiqua omnia: ut Beda, ex quo Rabanus; Romanum parvum, ex quo Ado, et qui eum sequuntur. Alias translationes, atque ad alia loca factas adducit, et ex parte, ut supra diximus, refellit laudatus Florentinus, quem de his et ceteris eo spectantibus consulere poterit curiosus lector. Bedæ elogium ampliavit Ado, ætatem uno anno contrahens, cum pro LXXIV, scribat LXXIII <i>annorum</i> ; Menologium Sirleti ad LXXX, Grevenus et Molanus ad LXXXIII, Hieronymus ad LXXXIV extendit. Interim Noster Præsuli Viennensi adhæret, totumque elogium in laterculo positum, ex eo plane contraxit. De Lucæ martyrio ultro citroque controvertitur. Sermones varios in ejus laudem compositos citat Baronius, quorum aliquos retulit Surius. Vitæ seriem ex certioribus monumentis satis accurate exigit Tillemontius tomo 2 a pag. 130. Nec prætermittendum metricum Wandelherti encomium:
--------------	--

Lucas ter quintum, festo officioque dicatum

Monstrat, Paule, tuo Christum sermone locutus.

<i>Asclepiadis.</i>	De <i>Asclepiade</i> ita primus ex Rufini Eusebio lib. 6 cap. 9, meminit auctor Romani parvi: <i>Et Asclepiadis Antiocheni episcopi</i> . Plusculum habet Ado, et ex eo Noster; quæ nescio unde omnia accepta sint, præsertim si <i>gloriose pati</i> , de mortis supplicio intelligatur. Nam vere passum fuisse, satis exprimit Eusebius lib. 6 cap. 11, dum de eo, Serapioni succedente, ait: <i>Qui persecutionis tempore, fidem Christi confessus, maximam gloriam retulerat</i> ; vel. ut interpretatur Rufinus, cujus verba textui Usuardino inserta sunt: <i>Qui et ipse unus ex præclaro confessorum numero fuit</i> . At certe de violenta morte non plane constat, nec dici potest <i>sub Decio</i> passus; quod a Baronio observatum, eum impulit, ut pro Decio, <i>Macrinum</i> substitueret. Nos suo loco rem omnem de integro accuratius examinabimus. Observari interim potest, veresimiliter ab Adone confusus duos Asclepiades, hunc nimirum Antiochenum episcopum, qui sub Severo passus est, et alterum Pionii socium, cujus certamen ad Decii tempora spectat, ut vide in commentario prævio ad Acta Pionii 1 Februarii § 3. Paucula quæ ad Asclepiadis nostri laudem supersunt, citato loco breviter exponit laudatus Eusebius. Ceterum et hic textus noster totus ex Adone procedit. — Rursus et in <i>Triphonia</i> , quam iisdem prope omnino verbis referunt Beda, Rabanus et Ado, Romanum parvum strictius eam annuntiat; Notkerus ductoris phrasim nonnihil mutilat; Noster more suo satis eleganter in pauciora redigit; eadem est ubique sententia quod <i>Decii Cæsaris uxor fuerit</i> ; at filii, seu <i>junioris</i> , ut censet Baronius. Historiæ veritas pendet
<i>Triphonæ.</i>	ex sin-

ex sinceritate Actorum sancti Laurentii, de quibus cursim egimus proprio die x Augusti et alibi. Wandelberti versiculus aliis consonat:

Regni calcatrix juxta et Triphonia claret.

Hieronimiano codici Corbeiensi inserta legitur: *Depositio Justi pueri*, hujus verosimiliter, quem hodie vel ex tali codice, vel de suo consignat Usuardus, eum diserte *Beluaco* tribuens. Sitne porro *Justus* iste, idem cum *Justino* Parisiensi, de quo Muneratus viii Augusti, non est hujus loci examinare, neque etiam utrum *Acta*, quæ sub *Bedæ* nomine circumferuntur, satis probata sint. Sane genuinum *Bedæ* Martyrologium, quod hic solum sequimur, de *Justo* omnino non loquitur. Videatur interim *Tillemontius* in *Luciano Bellovacensi* tomo 4 pag. 540. *Acta* exstant Apud *Surium* hoc die.

AUCTARIA.

TORNACEN. Deficit solummodo in annuntiatione secunda de *Asclepiade*, in omnibus reliquis purus est.

ANTVERP-MAJ. Legit, sanctæ *Asclepiadis*, pro sancti; caret ejus elogio, atque item annuntiatione *Triphonix*.

De Luca. **ROSWEYD.** Sic incipit: *In Bithinia, natale beati Lucæ Evangelistæ, qui discipulus Apostolorum, postea Paulum secutus, cum esset septuaginta et trium annorum, obiit in Bithinia, plenus sancto Spiritu, cujus ossa, etc.* In duabus mediis, purus est, in ultima iterum anctior, addens de *Justo*: *Qui pro Christi nomine martyrio consummatus est.*

Hermelandi. **PULSANEN.** In prima annuntiatione, desunt hæc verba: *Vicesima Constantii anno.* Secunda deest. In tertia purus est. Caret ultima; sed adjicit: *Ipsa die, sancti Hermelandi abbatis et confessoris.* Est is, opinor, qui colitur xxv Martii.

Alexandri, etc. **ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. BIGOTIAN.** signatus P. 5. et **ALTEMPS.** Textui subdunt: *Item Alexandri et Victoris.*

Hermelandi. **MUNERAT.** In textu satis purus, adjicit: *Andegavis, sancti Herblandi abbatis; sic vocatur Gallice Hermelandus.*

De Triphonia. **ANTVERP-MAX. ULTRAJECTEN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. et DANIC.** De *Triphonia*, post *Cæsaris*, ex *Adone* inserunt: *Hæc per beatum Justinum baptizata, sequenti die defuncta, migravit ad Dominum.* In fine habent additamentum superius: *Item Alexandri et Victoris.*

Alexandri, etc. **CENTULEN.** *Natale sancti Lucæ Evangelistæ, qui fuit natione Syrus Antiochensis, arte medicus, Apostolorum discipulus. Antiochiæ, beati Asclepiadis episcopi. Qui unus fuit de præclaro confessorum numero. In territorio Belloacensi, sancti Justi pueri et martyris, de tempore Rictiovari. Remis Francorum metropoli, dedicatio ecclesiæ sanctæ Mariæ.*

De Luca. **BRUXELLEN.** *Sancti Lucæ Evangelistæ, Apostolorum discipuli. Qui Syrus natione et arte medicus, Apostolum Paulum secutus, apud Achayam Evangelium, quod ab eodem beato Paulo didicerat et Actus Apostolorum descripsit. Et post multa certamina, ipse septuaginta trium annorum obiit in Bithinia. Cujus ossa vicesima anno Constantii imperatoris cum reliquiis beati Andree Apostoli Constantinopolim translata sunt. Sequitur de Asclepiade et Justo, pure. Tum: Item Alexandri et Victoris. Deinde: Romæ, natale sanctæ Triphonix seu Cephinix, uxoris Decii cæsaris. Quæ, viro suo, post interfectionem beatorum Sixti et Laurentii, divinitus punito, petiit cum filia Decii Cyrilla, a Justino presbytero baptizari, et sequenti die defuncta, migravit ad Dominum, et apud sanctum Ypolitum in cripta sepulta est. Ipsa die, sancti Hermelandi abbatis et confessoris.*

Alexandri et Victoris. **De Triphonia.** **Hermelandi.** **HAGENOYEN.** *In Bytina, depositio sancti Lucæ Evangelistæ, qui erat natus de civitate Anthocena*

Syrix, arte medicus, et tamen quidam dicunt de eo quod fuerit pictor egregius; et eloquio Græcus erat, ignorans litteras Ebraycas. Hunc quidam dicunt fuisse unum de LXXII discipulis Christi. Sed Jeronimus dicit eum tantum post passionem Domini primo conversum, et Apostolorum discipulum. Hic virgo extitit et ideo secretarius Virginis Mariæ matris Domini fuit, et ab illa audivisse (credidit) quod scripsit post Mathæum et Marcum in suo Evangelio. Hic, ut legitur, carus Deo fuit, cujus Scriptor erat Evangelium; curior erat beatæ Virginis, cujus fuerat puronymphus; carissimus fuit Apostolo Paulo, cujus erat socius individuus, et cooperator omnium factorum suorum optimus. Ipse etiam post Evangelium, Actus Apostolorum composuit. Denique multis perpetratis miraculis et ecclesiis pluribus ædificatis, et pluribus ad fidem conversis, et episcopis pluribus ordinatis et clericis, obiit in Bytina plenus Spiritu sancto. Cujus ossa, etc. Eodem die, sancti Asclepiadis, Antyceni episcopi et martyris. Hic Asclepiades multum in epistolis Alexandri Iherosolimitani commendatus est, et vocat eum virum sanctissimum. Iste erant unus ex præclara, etc. Romæ, depositio sanctæ Triphonix, uxoris minoris Decii imperatoris. Quæ satis erat crudelis, et tamen arguit eum de nece Sanctorum. Hæc post mortem viri sui, cum filia sua Cyrilla per beatum Justinum Christiana est effecta, et sequenti die orans ad confessiones Sanctorum, migravit ad Dominum. Justum Bellovacensem, ut sæpius in isto codice accidit, differt in diem sequentem.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Lucæ Evangelistæ. Justi pueri et martyris. Mononis martyris. Asclepiadis episcopi et martyris Antiocheni.*

REG. SUEC. sub numero 428. *Andegavis, sancti Erblandi abbatis.* Vide supra.

IN VATICAN. signatus num. 5949. Deest *Justi.*

FLORENTIN. *Item sanctorum Alexandri et Victoris. Item, sancti Hermelandi abbatis. Et sancti Mononis vel Mononis martyris.*

BURDEGALEN. *In territorio Belloacensi, sancti Justi martyris. Alexandri, Victoris.*

EDITIO LUBECO-COL. In Luca ferme convenit cum supradictis. In *Asclepiade* pura est. In *Triphonia* habet ut **ANTVERP-MAX.** etc. In territorio *Beluacensi*, sancti *Justi pueri et martyris*, qui temporibus *Diocletiani* imperatoris sub *Rictiovaro* iudice, capite cæsus est. Eodem die, sancti *Alexandri et sancti Victoris.* Ipsa die, sancti *Aquilini episcopi et confessoris.* Vide die sequenti.

BELINI editio altera in fine adjicit: *Eodem die, beati Marci, clarissimi Doctoris.* In reliquis similis est priori. Multos *Marcos* novi, sed de quo hic agat, nescio. Si de *Hierosolymitano*, colitur xxii Octobris.

GREVEN. *Mononis martyris. In Auxiopoli, sanctorum Hermetis et Rexii.* Vide *Hieronimiana*, ex quibus hæc male descripta sunt. In *Cumpania*,

civitate

Justi.

Multa de Luca.

Asclepiadis.

De Triphonia.

Mononis.

Hermelandi.

Alexandri, etc. Mononis.

Alexandri, etc.

De Justo.

Alexandri, etc. Aquilini.

Marci.

Mononis. Hermetis et Rexii.

Januarii. civitate Puteolana, Januarii. Vide XIX Septembris. In fine : Eodem die, in Nassonia apud sanctum
Victricis, etc. Hic intervenit error typhothetæ. Item Victricis, Hubertum in Ardenna, beati Mononis martyris. Mononis.
Victoris, etc. Marcialis. In Nichomedia, Victorini et Hermetis. Andegavis, sancti Herblandi martyris. Pute esse Hermelandi.
Aquilini. In Africa, Victoris et Fausti. Aquilini episcopi Ebro- eundem Hermelandum abbatem, de quo supra, ut aliæ editiones corrigunt. In Machlinia, trans- Translatio-
Hermelandi. racensis (Ebroicensis) et confessoris; secundum alios lotio beati Rumoldi martyris atque Pontificis. Edi- nis Rumoldi.
De Luca. MOLAN. De Luca, aliis litteris, post translata tiones posteriores, de Luca solum adjiciunt in textu aliis litteris: Hic fuit arte medicus, Paulum secutus usque ad confessionem ejus. De Triphonia, idem quod in priori. In fine : Andegavis, sancti Herblandi abbatis. In Nassonia, natalis beati Mononis martyris, qui angelico monitu, de Scotia Arduennam devenit; ibique soli Deo, multo tempore serviens, a sicariis latronibus confusus, feliciter occubuit. sepultus in ea ecclesia, quam ipse construxerat. De translatione beati Rumoldi, ut supra. De Monone.

De Triphonia.

XIV Kal.

Die 19.

Ptolemæi et Lucii.

Beronici et soc.

A pud Alexandriam Ægypti metropolim, natalis sanctorum martyrum Ptolemæi et Lucii, sub Antonino cognomento Pio : quorum prior multo tempore squalore carceris maceratus, et ad ultimum, cum de Christi magisterio publica confessione testaretur, jussus est duci ad mortem; sequens quoque, cum se Christianum liberrime fateretur, similem sententiam excepit. In Antiochia Syriæ, sanctorum martyrum Beronici, Pelagiæ et aliorum quadraginta novem.

Ita Praten. Herinien. Antwerp-Maj. Belini editio prima, et Molan.

VARIA LECTIO. De Ægypti sæpius dictum est. Ptolemæi, Tholomei, Ptolomæi, et aliis modis scribitur, nos plerorumque codicum simplicem inflexionem secuti sumus, quamvis putemus legendum Ptolemæi. Antwerp-Maj. legit : Cum Cristi magistrum, etc. Belinus autem mutat quæ immediate sequuntur : publica confessione ac attestazione firmaret. Idem scribit Anthiochia, Antwerp-Major : Antyochia, etc. Herinien. et Antwerp-Maj. habent quadraginta et novem, ceteri ut est in textu. In Pratensi nostro apographo adjectum invenio : Eodem die, translatio sanctorum Saviniani et Potentiani sociorumque eorum. At cum verba illa subducta sint, conjicio ad marginem recentius esse apposita, ut etiam notavit Castellanus, unde textus integritati nihil officiant.

OBSERVATIO. Ut superius non semel apud viros harum rerum peritos, in confesso esse diximus, auctorem Romani parvi, præcipue ex Rufini Eusebio Martyrologium suum compilasse, ita id hodie manifeste patet, dum de Ptolemæo et sociis ita habet : Et Ptolemæi, qui a quodam centurione Urbicio judici traditur; et Lucii ac Tertii simul decollatorum, qui Alexandria sepulti sunt. Hæc eerte, si ultimas particulas excipias, ex Eusebii lib. 4 cap. 17 evidenter desumpta sunt, et ex eodem loco ab Adone ampliata, servatis duobus, quæ in citatis verbis omnino displicent. Primum est, quod Tertius pro nomine proprio accipi videatur, qui in Eusebio tertius ordine et anonymus relinquitur; alterum, quod Alexandria sepulti dicantur, quos Romæ passos esse constat, ex historiæ hujus fonte Justini apologetico, apud Halloixium ad pag. 48. Adjunxit præterea Viennensis Martyrologus, passos esse sub Antonino, cognomento Pio; at liquet, inquit Halloixius, in notis pag. 361, hæc accidisse sub Marco Antonino Philosopho, Pii filio. Erratum primum de Tertio evitavit Noster, sed in turpius labitur, dum annuntiationem incipit : Apud Alexandriam Ægypti metropolim, quod nec in Adone, nec alibi reperit, nisi forte bona fide supposuerit, ibi passos martyres, ubi sepultos inveniebat. Non distitabor tamen martyrii locum apud Eusebium satis dubium relinqui, imo ex toto contextu ansam præberi, ut alibi, et præsertim Alexandria, Ptolemæus et socii passi intelligantur; verum hæc omnia in Romano moderno, ex ipsa Justini apologia rectissime castigavit Baronius. Hujusmodi controversa examinat Ruinartius, inter sincera et selecta in admonitione a pag. 35. Videatur etiam Tillemontius tomo 2 pag. 312 et a pag. 395. — De cetero textus totus, a nobis relatus, ex Adone Viennensi contractus est. Attamen serie ab utroque antesignano differt, nam illi primo loco Antiochenos ponunt, qui a nostro post Ptolemæum collocati sunt, sic nihilominus, ut tetam ipsam de Antiochenis annuntiationem Usuardus ex præfato Adone descripserit, quam hic ex Romano parvo transtulerat. Est et hujus Antiochenæ classis memoria apud Hieronymianos codices hoc die, præfixo tamquam ducis aut primipili nomine Pelagii, de quo et aliis eo spectantibus vide Florentinum. Porro quænam sit hodierna Pelagia, operosius suo tempore disquirendum erit; penitentem non esse, quam hic importune obtrudunt Rabanus et Notkerus, certum puto. Sitne Antiochena illa celebris Virgo et Martyr, ab Ambresio laudata, de qua in Actis nostris IX Junii, id ex characteribus, in Commentario prævio egregie a collega nostro Januingo delineatis tomo 2 pag. 154 et sequentibus dispiciendum erit.

Ibi interim pag. 157 tantum non prævie refutatam invenies Castellau notulam de *Domnina Pelagiæ*, ut ipse vult, matre, et sororibus *Bernice* et *Prosdoce*, quorum primæ et postremæ nomina, quomodo ex hodiernis Hieronymianis tabulis laudatus Castellanus extundat, et cum Antiochenis hisce conjungat, fateor me saltem hactenus non satis perspicere. At ne præfixos limites hic excedam, hæc et si quæ alia controversa sunt, ad majus opus remitto; satis erat, abunde ostendisse, unde Usuardus, et textum suum, et una errandi occasionem desumpserit. Wandelbertus de Ptolemæo et sociis non loquitur; de Antiochenis eadem cum nostris canit :

*Beronicus bis septeno atque Pelogia fulget,
Quos pariter quadraginta atque novem comitantur.*

AUCTARIA.

- TORNACEN. Caret annuntiatione prima, in secunda purus est, tum vero adjungit : *Ipsa die, festivitas sive translatio beatorum martyrum Saviniani et Potentiani sociorumque eorum. Horum festivitas dum ab antiquis temporibus ageretur pridie Kalendarum Januariarum, transmutata est a Patribus, XIV Kalendarum Novembrium, eo quod ipso die translata sunt corpora eorum, et angelicæ voces in cælo sunt auditæ, sicut in translatione eorum sacra legitur. Ideo et hic venerabilior habetur eorum solempnitas, quo et eorum corpora sancta honestius sunt tumulata.*
- ROSWEYD. In textu purus, subdit : *Beneventi, Januarii episcopi et sociorum ejus martyrum. Vide XIX Septembris. Proculi martyr is cum aliis XLIV. Translatio sancti Willibrordi episcopi.*
- PULSANEN. In prima mutilus est, rescisso elogio. Pro *Beronici*, est *Berontii* et aliorum LIX, ut habet Notkerus.
- ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC. In textu satis puri, addunt : *In civitate Puteoli, natale sanctorum Proculi et Niceæ matris ejus.*
- MUNERAT. In fine : *Senonis, sanctorum martyrum Saviniani et Potentiani, sociorumque eorundem. Vide supra in TORNACENSI.*
- GREVEN. Hæc magis distinguit : *Apud Senones, passio sanctorum martyrum Potentiani, Saviniani, Altivi et Totaldi. Male legit postrema nomina, pro quibus alii, Altini et Eodaldi.*
- CENTULEN. *Alexandriæ, beatorum Ptholomæi et Lucii martyrum. Antiochiæ, sanctorum Belonici et Pelagiæ et aliorum XLIX. Cænobio Centula, dedicatio orientalis criptæ in honorem sanctæ Mariæ et sancti Richarii sacerdotis gloriosi.*
- BRUXELLEN. Incipit ab Antiochenis, in quibus purus est. Tum : *Et in civitate Puteoli, natale sanctorum martyrum Proculi et Niceæ matris ejus. Sequitur deinde annuntiatio de Ptolemæo et Lucio, pure. Accedit : Item Amati, episcopi Senonensis, qui pro veritatis justitiæ a Theodorico rege, gravi exilio diu fuit tribulatus. Vide Auctaria XXVIII Aprilis et XIII Septembris. Turonis, depositio sancti Columbani abbatis. Infra dicitur episcopus Turonensis, neque sic notus.*
- HAGENOVEN. In textu, præter morem, purus, adjungit : *In territorio Beluacensi, natale sancti Justi martyris. Vide dicta die præcedenti. Item, sanctorum Alexandri et Victoris martyrum. Vide ibidem. In civitate Puteoli, sanctorum martyrum passio Proculi et Niceæ matris ejus.*
- AQUICINCT. Incipit a proprio vicini oppidi : *Duaci, translatio sancti Amati archiepiscopi et confessoris. In fine autem addit : Apud Castrum Ebroicas, natalis sancti Aquilini episcopi et confessoris. Positus est heri in EDITIONE LUBECO-COL.*
- VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130.
- In fine absque positione : *Ipsa die, sancti Aquilini, Aquilini, episcopi et confessoris.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Ptholomæi et Lucii martyrum. Ethbini confessoris. Beronici, Pelagiæ et aliorum quadraginta novem martyrum.*
- BIGOTIAN. signatus P. 5. *In civitate Puteoli, natalis sanctorum Proculi et Niceæ matris ejus.*
- BIGOTIAN. signatus E. 40. *Apud Senones, passio sanctorum martyrum Saviniani, Potentiani, Altini et Eodaldi. Constat ex TORNACENSI, supra, hodie memoriam agi translationis, quæ facta est anno MXXVI, vel, ut alii, MXXX.*
- CODEX. D. DU CHEVAL. signatus B. *In civitate Puteoli, natalis sanctorum martyrum Proculi et Niceæ matris ejus.*
- UGHELLIAN. Procul dubio similis hic etiam est ANTVERP. MAX-LUBEC, etc. Verum in extracto nostro sic primum nomen scriptum est : *In civitate Puteoli, natalis sanctorum Pauli et Niceæ matris ejus.*
- ALTEMPS, *In Britannia, civitate Oxoniæ, sanctæ Frideswidæ virginis. Et sancti Aquilini, episcopi et martyris.*
- FLORENTIN. *In civitate Puteoli, sanctorum martyrum Proculi et Niceæ matris ejus. Item, sancti Amati confessoris. Addit solus codex STROZZIANUS : Romæ, sancti Asterii presbyteri et martyris. Vide XXI Octobris.*
- BIZUNTICEN. *Senonis, sanctorum martyrum Saviniani et Potentiani sociorumque eorum.*
- REMENS. SS. *Timothei et Apollinaris. Turonis, depositio sancti Columbani abbatis et confessoris.*
- EDITIO LUBECO-COL. Primæ annuntiationi post, et Lucii inserit : atque Tertii sub Anthonino cognomento Pio, et filio ejus. Cetera satis pura sunt usque ad finem. Ubi additur : *In civitate Puteoli, natale sanctorum martyrum Proculi et Niceæ matris ejus. In Anglia, civitate Oxoniæ, sanctæ Frideswidæ virginis.*
- BELINI editio altera, priori in textu similis, in fine adnectit : *Eodem die, sancti Eadnochi martyris, episcopi Eboracensium. In territorio Aurelianensi, depositio beati Verani episcopi et confessoris. Vide Usuardum XI Novembris.*
- GREVEN. *Civitate Puteolis, sanctarum martyrum Proculi et Niceæ matris ejus. In Histria, sanctorum Austeri, Neopoli, Desiderii et Pestini. Eodem die, commemoratio sanctorum Januarii et sociorum ejus martyrum. Columbani episcopi Turonensis et confessoris. Bevagii, episcopi Silvaneensis et confessoris. Folquini episcopi. Desiderii episcopi. Geremari abbatis Flaviacensis et confessoris. Vide Auctaria XXI, XXIII et XXIV Septembris. Amati, abbatis Luxoviensis et confessoris. In Hibernia, sancti Ethbini, levitæ et confessoris, discipuli beati Samsonis Dolensis archiepiscopi. Hic cum sancto Wingualoco presbytero et confessore dignissimo (de quo supra, VI et V Nonas Martii habetur),*

iter faciens, Christum in specie leprosi suscipere et miro fidei ardore eum eodem tractare, vocem etiam ascendentis Domini audire, salutem promittentis vis, qui amborum memores in orationibus extitissent, meruit. Ipse tandem vita et miraculis, inter quæ et mortuum suscitasse legitur, clarus, beato fine in Domino quievit. Notabis parenthesis hic insertam in prima editione sic legi (qui v et vi Nonas Martii sine egregia commendatione transiri non debuerat.) Sequitur : Translatio sancti Willibrordi episcopi et confessoris. In Anglia, civitate Oxoniensi, sanctæ Frideswidæ virginis.

Translatio-
nis Willibrordi.

Frideswidæ.

Eudnochi.

Verani.

Saviniani,
etc.

MOLAN. Eodem die, Eudnochi martyris, episcopi Eboracensium. In territorio Aurelianensi, depositio beati Verani, episcopi et confessoris. Senonis, sanctorum martyrum Saviniani et Potentiani sociorumque ejus. Horum festivitas dum ab antiquis temporibus, pridie Kalendarum Januariarum ageretur,

transmutato est xiv Kal. Novembris, eo quod ipso die translata sunt corpora eorum, et angelicæ voces sunt auditæ sicut in translatione eorum legitur. Duaco, translatio sancti Amati episcopi et confessoris. Qui postquam execrabili jussu Theodorici regis, gregi suo condolens, sed commendans sanctæ Trinitati, episcopatum dereliquit, carnem suam macerando, multas passiones pro Christo sustinuit. Et sancti Aquilini episcopi et confessoris; dein typis minoribus, Eboracensis (Ebroicensis.) In Anglia, civitate Oxoniensi, sanctæ Frideswidæ virginis. Hactenus editio prima; editiones aliæ habent : Ebroicas, sancti Aquilini, episcopi et confessoris. Oxoniæ, sanctæ Frideswidæ virginis. Die decima nona, sancti Vari martyris. De Saviniano, Potentiano et sociis; item de Amato, plane ut in priori. Ad finem adjicitur aliis litteris : In Britannia, sancti Etbini, abbatis Nectensis.

Translatio-
nis Amati.

Aquilini.

Frideswidæ.

Vari.

Etbini.

XIII Kal.

Die 20.

Maximi

Caprasii.

Martha et
Saulæ
Exceptionis
Georgii, etc.

A pud Aviensem provinciam, natalis beati Maximi levitæ et martyris, qui patiendi desiderio, inquiringibus se persecutoribus palam ostendit, et post responsionum constantiam, equuleo suspensus ac tortus, dein fustibus eæsus et ad ultimum obrutus occubuit. In Galliis civitate Agenno, sancti Caprasii martyris, qui cum rabiem persecutionis declinans, lateret in spelunca, tandem animatus ad tolerantiam passionum, ad arcem certaminis properavit, et palmam martyrii fortiter dimicando promeruit. Civitate Colonia, passio sanctarum virginum Marthæ et Saulæ cum aliis pluribus. Ipso die, exceptio sanctorum martyrum Georgii diaconi et Aurelii.

Omnino puri sunt soli Praten. Antverp-Maj. Munerat. et Grevenus.

VARIA LECTIO. Munerat. et recentiores aliqui codices scribunt *Aniensem*, sed pro *Aviensem* stant omnes antiquiores, licet locus bodie in Vestinis, ubi olim fuit, notus non sit, ac proinde computari possit inter eos pagos vel oppida, de quibus recte dixeris : *Hæc tunc nomina fuerunt, nunc sunt sine nomine.* Præterea idem Munerat. omisit titulum *beati*. Legendum est *patiendi desiderio*; male in Greven. *patiendo*. In Munerat. et Greven. est, *responsionis constantiam*; ceteri ut in textu. *Caprasii*, error est in Antverp-Majore. Greven. pro *passionum*, habet *passionis*. Denique in Antverp-Majore omissa est particula *et*, post properavit.

Maximi.

Caprasii.

OBSEVATIO. De *Maximo* hoc nestro Aviensi antiquorum Martyrologorum meminit nullus, excepto solo Usuardo, qui unde illum acceperit, divinare prorsus nequeo, nisi suspicemur, Martyris illius passionem, aut breviam quædam Acta, in ejus manus pervenisse, qualia ferme edidit Petrus de Natalibus lib. 9, cap. 85. Alia apud nos Mss. exstant, et quidem varia, in quorum nonnullis manifesta inter Maximos apparet confusio, de qua disputantem vide Tillemontium tomo 3, pag. 710 et 711. Asserit Baronius, *ejus martyrii atque translationis historiam manuscriptam se accepisse ab ecclesia Aquilana*; nimirum, opinor, Acta illa ipsa, ex quibus compositum subiinde fuit officium ecclesiasticum Aquilanae diœcesi proprium, Romæ impressum anno MDCIV, ejus exemplar habemus, et ex quo descripsit Ferrarius, quæcumque de Maximo annotat in Sanctis Italiæ pag. 657. Colitur ab Aquilanis, sacri depositi possessoribus, tamquam peculiaris patronus xix Octobris; nos alterutro die vitam et gesta, qua poterimus verosimilitudine illustrabimus. — *Caprasium* certo memorant Hieronymiana, nec est cur adjectitium reputet Florentinius, nisi quod forte in codice Lucensi defuerit, de cetero ejus Notatio consuli meretur. Superius vi Octobris, ubi de *Fide* agendum fuit, paucis indicavimus, quæ ad celeberrimæ virginis Acta spectabant, ex quibus haurienda sunt Caprasii gesta, ut proinde ea hic repetere opus non sit. Ex præfatis Actis *Caprasium* accepit Ado, brevique exornavit elogio, ejus medullam Noster representat; at codices recentiores, contra Usuardi mentem, integrum restituunt, ut in Auctariis patet. Notkerus, contractis Adonis verbis, eum Sanctum die præcedenti collocavit. Wandelbertus de ipso solo hodie cecinit :

Ternum cum deno, Caprasi martyr, honoras.

Marthæ et
Saulæ.

Sequitur classis virginum Coloniensium, quam diu, sed frustra, apud Martyrologos aut alios scriptores antiquos, imò apud Colonienses ipsos, quæsiveram, donec casu incidi in locum Crombachii de Ursula lib. 2, cap. 12, ubi Usuardum *primarum Virginum cesarum pridie cladis generalis Ursulanæ*, per textus nostri verba meminisse contendit, addens : *Colonienses hæc, vel non colere, vel tantum po-*

stridie

stridie cum tota sodalitate Ursulana. Hic paucis edoctus sum, cur in vanum quæsierim; at unde Virgines suas Usuardus aut acceperit aut effermaverit, æque incertum relinquitur. Utrum vero satis comperta sint, quæ de Usuardina nostra commemoratione censuit Crombachius; atque item, an satis consona vulgatis Actis Ursulanis, alterius loci et examinis est. At enim, ex Usuardo, tamquam de recepta suo seculo, nempe nono, opinione, testimonium ferente, id eruitur, *Virgiae plures* apud Coloniã, ut sequenti die etiam Wandelbertus testabitur, id, inquam, eruitur, Virgines plures, et si ita vis, plurimas ibi pro fide Christi occubuisse. Poterunt forte *Martha* et *Saula* curiosioris perscrutationis materiam aliquando suggerere. Interim si de societate undecim millium fuisse censeatur, mirari liceat, inter tot Ursulanas, ab aliquibus nominatim expressas, hæc duo nomina ferme ubique desiderari. — De *Georgio*, *Aurelio* et sociis martyribus Cordubensibus egimus cum Usuardo xxvii Augusti, quo die illos ipse perperam consignavit, cum certum sit ex Eulogio, vi Kal. Augusti seu xxvii Julii esse interemptos. Hic recolitur festiva exceptio sacrorum corporum, Corduba ab Usuardo ipso et Odilardo allatorum, quam ob insignem celebritatem Noster Martyrologio inserere voluit. Exstat translationis ipsius, factæ anno dcccclviii historia ex Usuardi narratione, ab Aimoino symmista compilata, et a Mabilione recusa seculo 4 Benedictino, parte 2 a pag. 45.

*Exceptionis
Georgii, etc.*

AUCTARIA.

HERINIEN. In textu purissimus, augmentum Remense proprium adjicit: *Eodem die, depositio Sindulphi confessoris, cujus vita quam fuerit Deo accepta, testantur ipsius miracula, quæ per ejus merita sunt facta.*

Sindulph.

TORNACEN. Omittit elogium Maximi; in Caprasio et Coloniensibus purus, nihil habet de exceptione reliquiarum, etc.

ROSWEYD. In textu non omnino purus, præcipuum defectum habet, quod careat penultima annuntiatione de *Martha* et *Saula*.

PULSANEN. Rescindit elogia Maximi et Caprasii, cetera omnia pura sunt.

De Caprasio.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. et, ut pnto, **UGHELLIAN.** In prima puri, de Caprasio Adonem describunt post, in spelunca, addentes: *tandem audiens qualiter beata Fides pro Christo agonizavit, animatus ad tolerantiam passionum, oravit ad Dominum, ut si eum gloria martyrii judicaret dignum, ex lapide speluncæ aqua limpidissima emanaret, quod præstante Domino, securus ad certamen properavit, palmamque, etc.* Desunt annuntiationes duæ ultimæ, de Coloniensibus et reliquiarum exceptione.

MOLAN. In prima satis purus, in secunda mutilus est, in tertia purus, caret quarta.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. et LEYDEN. De Caprasio habent, ut **ANTVERP. et MAX-LUBEC.** De *Martha* et *Saula*, nihil; in prima et ultima puri. In fine: *In pago Remensi depositio sancti Sindulphi presbyteri et confessoris. Noto ANTVERP-MAXIMUM pro Maximi, legere Maximini.*

Sindulph.

ALBERGEN. et DANIC. In prima et secunda similes sunt superioribus, sed carent reliquis, ut supra **ANTVENPIENSIS**, etc.

LOVANIEN. Convenit cum **ANTVERP-MAXIMO**, etc.; sed totum Caprasii elogium expunxit.

Textus mutilus.

CENTUL. In Gallis civitate *Agenno*, sancti Caprasii martyris. Apud *Aviensem* provinciam, beati Maximi, levitæ et martyris. Civitate *Colonia*, sanctarum virginum *Marthæ* et *Saulæ* cum aliis pluribus.

BRUXELLEN. Incipit a Caprasio, de quo habet ut **ANTVERP.** etc. Sequitur de Maximo, pure. Tum: *Romæ, natale sancti Austerii presbyteri.* Vide die sequenti. In *Puteolis* civitate, natale sanctorum martyrum *Zozimi*, *Januarii* et *Dorotheæ*. Ex Hieronymianis, æque ac *Austerius*. Sequitur de exceptione *Georgii*, etc., et sanctarum *Marthæ* et *Saulæ*, pure. Deinde: *In pago Remensi, depositio sancti Syndusi (pro Sindulphi) presbyteri et confessoris. Et sanctæ Austreberte virginis.* Vide x Februarii; infra indicatur translatio.

Austerii.

Zozimi, etc.

*Sindulph.
Austrebertæ.*

HAGENOYEN. In prima satis purus, de reliquo

textu nihil habet, sed substituit: *Apud Alexandriam sanctæ Pelagiæ, quæ peccatrix appellatur; quam mirabiliter sanctus Nummus (Nonnus) episcopus ad fidem convertit, et in conventu clericorum, et totius civitatis Alexandriæ baptizavit. De qua prius tamen, cum adhuc meretrix esset, ipse prophetaverat, quod ipsa octo episcoporum pœnitentiæ deberet sacerdotium. Et de illa postea mirabilem vidit visionem, quam ipsam in se implevit. Nam illa habitum virilem induit, et solo Nummo episcopo sciente, a quo cilicium accepit, fugit, et cellam solitariam intrans, vocans se Pelagium. Et ibi multis annis in magna abstinentia et penitentia vixit, et ante mortem a Nummo episcopo, per Jacobum dyaconum est salutata, et multum confortata; et obiit in pace.* Vide quæ de Pelagia et Pelagiabus dicta sunt in Observationibus ad viii et xix Octobris.

*Multa de
Pelagia.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Caprasii martyris. Maximi, levitæ et martyris. Sanctarum virginum *Marthæ* et *Saulæ* cum aliis multis, martyrum.

Textus mutilus.

CLUNIACEN. Item, *Neonis* martyris. Novi septem *Neones*, quis hic signetur, nescio.

Neonis.

VATICAN. num. 5949. Textui præfigit: *Beneventi, sancti Zozimi episcopi.* Desunt annuntiationes duæ ultimæ.

Zozimi.

ALTEMP. *Eodem die, sancti Neoti presbyteri et confessoris. Item Neonis martyris. Item translatio sanctæ Austrebertæ virginis.*

*Neoti.
Neonis.
Translatio
ne Austrebertæ.*

FLORENTIN. Item, sanctorum martyrum *Georgii* diaconi et *Aurelii*. Ipso die *Romæ*, sancti *Asterii* presbyteri et martyris, sub *Alexandro* imperatore, quem præcepit per pontem præcipitari. Vide dicenda die sequenti.

Asterii.

BIZUNTICEN. *Parisius, exceptio sanctorum martyrum Georgii diaconi et Aurelii.*

CABILLONEN. Sancti *Verani* episcopi *Cabillonensis*. Vide Usuardum xi Novembris, et alios die præcedenti.

Verani.

REMENS. SS. *Timothei* et *Apollinaris*. In territorio *Remensi*, villa quæ dicitur *Alsontia*, depositio sancti *Sindulphi* presbyteri et confessoris.

Sindulph.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Colonia Agrippina, in ecclesia sanctarum undecim millium virginum, commemoratio sancti Hippolyti martyris et sociorum ejus, cujus Hippolyti corpus ibidem per translationem requiescit. Item apud Coloniã, passio sanctarum virginum et martyrum Marthæ, etc.* In *Maximo*, satis pura est. In *Gallis*, civitate *Agenno*, festivitas translationis sancti *Caprasii* martyris. Qui cum timore, persecutionis rabiem, etc., sicut **ANTVERP.** usque ad præstante *Domino*, ubi adjungit: *Ita factum est. Securus igitur ad certamen*

*Hippolyti
et soc.*

*Translatio
nis Caprasii.*

passionis

<p>Primi et Feliciani.</p> <p>Arandi.</p> <p>Quirini.</p> <p>Feliciani alterius.</p> <p>Neonis.</p> <p>Avelsi, etc.</p> <p>Quirini.</p> <p>Feliciani.</p> <p>Felicia et Justici.</p> <p>Eutici, etc.</p> <p>Zozimi, etc.</p> <p>Feliciani.</p> <p>Sindulphi.</p> <p>Prisci.</p> <p>Arandi.</p> <p>Hippolyti.</p>	<p>passionis properavit, ubi una cum beata Fide decollatus, sicque paluani, etc. Tum : Horum sanctorum tolerantium passionis et patientiæ Primus et Felicianus fratres videntes, ad Christum conversi, cum ipsis pariter decollati sunt. Vide quomodo hæc conveniunt cum dictis ix Junii. Trecas, sancti Arandi confessoris. An non Adroldi vel Alderaldi? Eodem die, sancti Quirini presbyteri et martyris. Hunc Quirinum non novi. Apud Mynden, sancti Feliciani martyris.</p> <p>BELIN. In prima non plane purus, in secunda habet cum ANTVERPIENSI, etc. In tertia purus est, deest ultima. Altera ejus editio subjungit in fine : <i>Item, sancti Neonis martyris.</i></p> <p>GREVEN. Avelsi et Valeriani, discipulorum Christi. Quirini presbyteri et martyris. Apud Mynden, sancti Feliciani martyris. Felicia martyris et Justi pueri. Nichomedia, sanctorum Eutici, Promasii, Lucii et Marcellini. Civitate Puteolis, sanctorum Zozimi, Junnarii, Dorochæ. In Fulgineo, Feliciani, episcopi et confessoris. Sindulphi, confessoris. Prisci, confessoris. Tum : Trecas, sancti Arandi, confessoris. Vide supra in EDITIONE LUBECO-COLONIENSI. Apud Coloniam Agrippinam, in ecclesia sanctarum undecim millium Virginum, commemoratio sancti Hipolyti martyris, ibidem per translationem quiescentis et sociorum ejus.</p>	<p>MOLAN. Ex Adone eadem textui, sed aliis literis interjicit, quæ supra retulimus in ANTVERP. et aliis. Mutilum autem supra diximus in hac ipsa annuntiatione, quod ultima verba, et palmam martyrii fortiter dimicando promeruit, etiam Italicis exprimat. In fine vero adjectitium censeat : <i>Ipsa die, exceptio sanctorum martyrum Georgii diaconi et Aurelii.</i> Tum : <i>Item, Neonis martyris.</i> Eodem die, depositio Sindulphi confessoris; <i>cujus vita, quam fuerit Deo accepta, testantur ipsius miracula.</i> Hæc ex HERINIENSI codice, sed nonnihil immutata. Tum prosequitur : <i>Trecas civitate, natalis sancti Arandi confessoris et archidiaconi.</i> Hactenus editio prima; editiones aliæ in textu conveniunt in fine : <i>In pago Remensi, depositio Sindulphi confessoris; cujus vita, quam fuerit Deo accepta, testantur ipsius miracula. Trecas civitate, natalis sancti Araldi (supra Arandi), confessoris et archidiaconi.</i> Item, <i>sancti Neonis martyris.</i> Et transitus sancti Vendelini, confessoris. Apud Mindam, natalis sancti Feliciani, episcopi et martyris. Putat Castellanus, ubique indicari unum et eundem Felicianum Fulginatam. <i>Die vigesima, sancti magni martyris Artemii. Ipso die Parisiis, exceptio sanctorum martyrum Georgii diaconi et Aurelii.</i> Vide apud Surium longam de magno illo martyre Artemio ex Metaphraste historiam.</p>
--	---	--

XII Kal.

Die 21.

Dasii et soc.
Hilarionis.
Asterii.
Viatoris.

Apud Nicomediam, natalis sanctorum martyrum Dasii, Zotici, Gai cum duodecim militibus. Eodem die, sancti patris nostri Hilarionis, cujus vitam Hieronimus virtutibus plenam scribit. In civitate Ostia, sancti Asterii presbyteri, qui in passione beati Calisti Papæ legitur. Ipso die, sancti Viatoris, ministri beati Justi Lugdunensis episcopi.

Inter codices, undequaque puri sunt soli Praten. et Motan.

VARIA LECTIO. De Gai, Hieronimus, Ostio, Calisti, non semel dictum est. Molanus opinor ex Greveno, phrasim nonnihil transposuit, legens : *Cujus vitam virtutibus plenam Hieronymus scribit.* Nostra lectio Bedæ et Adoni conformior est.

Hic noto, varietatem lectionis etiam inter vetustiores codices in eo esse præcipuam, quod Antverp-Maj. Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Muneratus et Grevenus cum signo L, textui adjiciant celebratissimas illas Virgines Colonienses undecim mille numero, de quibus die præcedenti agere cœpimus occasione Marthæ, Saulæ et sociarum plurium, ex quo die in hunc translata existinat Castellanus. Hoc certum, hodiernas istas, Usuardianas omnino non esse, nec apud ullum antiquum Martyrographum sub eo numero cognitatas. Wandelberti versus nuper etiam indicatos, lubens subjicio, ex quibus id demum habetur, quod ultro concedimus, numerosam Virginum multitudinem apud Coloniam martyrio coronatam. Ita habet :

*Tunc numerosa simul Rheni per littora fulgent
Christo virgineis erecta trophæa manipulis
Agrippinæ urbi, quarum furor impius olim
Millia mactavit ductricibus incluta Sanctis.*

Numerum hic pro poetæ arbitrio determinari perspicuum videtur. Ceterum et millia et millenas fuisse illustrissimas Virgines, tam indubitatum putamus, ut ferreus sit oporteat (loquor ex Magistri sententia) qui hisce et antiquis fundamentis nixæ Coloniensium traditioni fidem negare sustineat. Acta equidem, ut passim vulgata sunt, nullus probo; nec de ipsis varie a variis et merito castigatis, hic disputandi locus est. Videatur Baronii Notatio, sed cum ea conferantur, quæ diligentissime scrutatus est Browerus noster in Venantii Fortunati librum tertium a pag. 61; item Responsiones Papebrochii ad articulum XIX, num. 15, quæque ibi ab eo indicantur. Nos reliqua ex Crombachio et aliis suo tempore expendemus.

OBSERVATIO. Incipio a confusione, quæ in Adonianis codicibus Mss. haud dubie inveniri debuit, et propter adjectas virgines Ursulanas, et propter transposita in Romano parvo nomina, quæ a Rosweydo locis suis feliciter restituta sunt, a Mosandro et magis etiam a Notkero turbata. De cetero quod ad textum nostrum attinet, is plane ex Adone aut descriptus aut contractus est; singula or-

dine

dine prosequamur. Inter codices Hieronymianos, ut vetustissimus, ita hodie correctissimus est Epternacensis, nam ubi alii ferme legunt: *In Nicomedia, Dasi, Zotici, Gagi cum duodecim milibus*, enormem numerum, Græcis ipsis incognitum, melius iste restringit hoc modo: *cum duodecim militibus*. Primam lectionem pridie secutus est Notkerus; at Romanum parvum, Ado et ex hoc Noster probatori insistunt. Jam vero præfata verba, *cum duodecim millibus*, dubium injecere Florentinio, utrum sub isto numero sanctæ Ursulæ ac sociarum certamen non celebretur. Nec sane tam procul rejicienda videtur haud infundata suspicio, præsertim si vera sunt, quæ in Notula sua asserit Castellanus, nimirum, in nonnullis antiquis codicibus non *duodecim* sed *undecim* dumtaxat *millia* accenseri, eumque numerum non ad Nicomedienses referri, sed ipsis martyribus Coloniensibus applicari. Ad hæc rursus dilabimur, de quibus satis dictum est; aliorum virorum eruditorum circa hujus famosi numeri genesim conjecturas vix quisquam vel leviter doctus ignorat. Videri aliquæ possunt in Notatione Motherii, in nupera versione Gallica Martyrologii Romani ad hunc diem. — De Hilarione non est quod addam Notationi Baronii. Celebratur a Beda et ex hoc a Rabano iisdem verbis; Romanum parvum, paucis: *Et sancti Hilarionis monachi*. Verum Ado ex insigni vita, ab Hieronymo descripta, seriem bene longam Martyrologio suo inseruit, ex qua non multa Notkerus, sed die præcedenti male retulit; Noster solam primam periodum, quæ Bedæ et Rabani phrasi persimilis est, selegit et transumpsit. Vide quæ cursim a nobis præsignata sunt XXI Martii, et vitam apud Surium. — Asterii meminit etiam laudatus Beda, meminit Rabanus, meminit Ado, omnes iisdem plane terminis. Bedam, an Adonem, secutus sit Usuardus tantumdem est; certe ex alterutro, et verosimilius ex solito antesignano, pauca ea exceperit, quæ in textu retulimus. De Actis videnda sunt, quæ in Callisto observavimus XIV Octobris. Asterium porro et Hilarionem sic laudat Wandelbertus:

*Presbyter Asterius duodeno laude coruscat,
Egregia, multos docuit qui vincere Sanctos
Undique bella piis diram minantia mortem;
Hunc et Hilarion eremi bonus accola comit.*

De sancto Viatore, inquit Florentinius, apud Gallicos scriptores omnia aperta sunt. Assentior; sed an ejus conjectura adeo fundata sit, in restituenda Gallici antiquarii, ut vocat, additione, judicent alii. De Justo, Viatoris hujus magistro, abunde egimus ad II Septembris, quo die ab aliquibus minister episcopo conjungitur, cetera alibi de integro discutientur. Auctaria nonnulla utrumque, aut conjunctim, aut divisim diversis diebus referunt; sed hoc nihil ad textum. Hic demum sufficiat observasse, Usuardum in Viatore juxta ac in reliquis Sanctis, ut initio monebamus, sua omnia ex Adone transtulisse.

AUCTARIA.

- CILINIÆ.** Toto textu purissimus, iterum proprium Remense inserit secundo loco: *Item, in castro Laudunensi, sanctæ Ciliniæ, matris beati Remigii Remorum archiepiscopi*. In ora codicis inferiori, recenti manu adjicitur: *Apud Coloniam Agrippinam, passio sanctarum Virginum, undecim milium.*
- TORNACEN.** In textu etiam purissimus est, sed penultimo loco interjicit: *Civitate Laudunensi, sanctæ Ciliniæ*. Deinde post Viatoris in fine: *Moldis civitate, sanctæ Ciliniæ virginis*. Putat Castellanus Remigii matrem, occasione hujus virginis fere synonymæ, consignatam.
- ANTVERP-MAJ.** In textu non satis correctus, in fine non magis eleganter de Ursulanis adjicit: *Civitate Colonia, passio sanctarum undecim milia Virginum.*
- ROSWEYD.** De Asterio: *Qui in passione beati Kalixti legitur Papæ urbis Romæ*. In fine: *Civitate Colonia, undecim milia Virginum.*
- PULSANEN.** Omnia satis pura habet, excepta ultima annuntiatione, in qua deficit.
- ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN.** Adjiciunt textui: *Burdegala, Severini episcopi*. In civitate Colonia, natale Virginum XI milium.
- MUNERAT. Dazii, Zotici cum XII milibus.** In fine: *Eodem die, apud Coloniam, sanctarum undecim milium Virginum et martyrum.*
- GREVEN.** cum signo L, ut diximus, in fine subdit: *Apud Coloniam Agrippinam, passio sanctarum undecim milium Virginum.*
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. et LEYDEN.** In prima puri, secundam sic efferunt: *Apud Palestinam, natale sancti Hilarionis abbat, cujus vi-*
- tam, etc. Tum: Apud Coloniam Agrippinam natale Virginum undecim milium.* De Asterio addunt: *Qui sicut in passione Kalixti Papæ legitur, jussu imperatoris Alexandri per pontem præcipitatus, quia corpus sancti Kalixti sepeliverat, gloriam martyrii adeptus est. In Viatore puri, subdunt: In castro Laudunensi, sanctæ Ciliniæ, matris sancti Remigii Francorum Apostoli. Tum: Burdegala, sancti Severi Treverensis episcopi. Severus Treverensis colitur XV Octobris. Hic de Severino agitur, ut alibi latius explicabimus.*
- LOVANIEN.** In eo a superioribus differt, quod elogium Asterii expunxerit.
- ALBERGEN. et DANIC.** Ab ANTVERP-MAX. etc. solo ordine dissident, nam primo loco Hilarionem annuntiant, secundo Ursulanam, tertio Nicomedienses; cetera ut superius.
- CENTULEN.** Apud Nichomediam, sanctorum Dasi, Sotitigii cum aliis decem militibus. In Palestina, transitus beati Hilarionis, magni patris monachorum, cujus vitam beatus Jeronimus sanctitatis et miraculorum gloria plenam describit. In civitate Hostia, sancti Asterii presbyteri et martyris. Laudani Clavati, sanctæ Ciliniæ, matris sancti Remigii archiepiscopi.
- BRUXELLEN.** Incipit: *Apud Coloniam Agrippinam, foris muros civitatis ad æquilonarem plagam, passio beate Ursule, ac cum ipsa sanctarum undecim milium Virginum. Quæ de Britannia Romam et inde Coloniam venientes, ibi juxta Remam martyrizatae sunt.* Nicomedienses quatuor nominatim exprimit, nempe, *Elasii, Dasi, Zotici, Gagi vel Gaii, etc.* De Hilarione habet ut ANTVERP-MAX. etc. Tum: *Apud Burdegalam, depositio sancti Se-*

- Severini.* veri Treverensis archiepiscopi. Vide in ANTVERP-MAX. Fontanellæ monasterio, depositio sancti Con-
Condedi. delis (alias Condedi) confessoris. Apud Laudinium,
Ciliniæ. depositio sanctæ Ciliniæ, matris beati Remigii. Lege
 Laudunum, ut supra.
 HAGENOVEN. De virginibus Ursulanis multa
 narrat, sed ita ut selegisse videatur quæ maxi-
 me sunt inverisimilia. Vide infra in EDITIONE
 LUBECO-COL. et GREVENO. De Nicomediensibus
 solum addit, cum undecim militibus. De Asterio,
 ferme ut ANTVERP-MAXIMUS. Tum: Item in castro
Ciliniæ. Lugdunensi, depositio sanctæ Ciliniæ, matris sancti
 Remigii Francorum Apostoli. Desunt in eo codice
 Hilarionis et Viatoris.
Severini. AQUICINCT. Textui subdit: Burdegala, sancti
Inventionis Severini episcopi. Eodem die, inventio corporis
Audomari. beati Audomari episcopi. Et sanctæ Ciliniæ, matris
Ciliniæ. sancti Remigii. Colonia sanctarum undecim mil-
 lium Virginum. Notat amanuensis, qui codi-
 cem contulit cum secunda Molani editione, et
 variantes descripsit, notat, inquam, faciem
 unam et alteram recentiori manu hic insertam,
 in quibus additamenta sunt varia, atque illud
 potissimum, ex quo codicis ætatem in præfa-
 tione colligere conati sumus.
De iisdem. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Undecim millium
 Virginum. Hilarionis, confessoris. Dasii, Zotici,
 Cai, cum duodecim militibus martyribus. Asterii
 presbyteri et martyris.
De iisdem. REG. SUEC. sub. num. 428. Apud Coloniam,
 undecim millium Virginum.
Severini. CODEX D. LE MARE signatus A. Civitate Bur-
 degala, sancti Severini episcopi et confessoris.
 VATICAN. num. 5949. Pro Dasii, habet Claudii.
De Ursula et FLORENTIN. Non omnino conveniunt, sed sic
soc. ferme legunt: Ursula cum undecim millibus, et
 passio sanctorum martyrum Cyriaci Papæ, qui fuit
 post Petrum XVIII, nec non et Jacobi, archiepi-
 scopi Antiocheni, Vincentii presbyteri Cardinalis,
 Mauricii episcopi Lavicani, Follani episcopi Lu-
 censis, Sulpitii episcopi Ravennæ, Clementis epi-
 scopi, et Marculi episcopi, et Hevei sponsi sanctæ
Severini. Ursulæ. Burdegala, sancti Severini episcopi. Hæc
 ultima annuntiatio de sancto Severino, iisdem
 verbis legitur in codice BURDEGALENSI.
Translatio- CODEX MONTIS SANCTI. Tulli, translatio sancti
nis Gerardi. Gerardi episcopi et confessoris. Vide in Actis no-
 stris ad diem XXIII Aprilis.
Historia EDITIO LUBECO-COL. Apud Coloniam Agrippi-
Ursulana. nam, passio sanctæ Ursulæ, et sodalium ejus san-
 ctarum undecim millium Virginum et martyrum.
 Quorum sancta Ursula, virgo et filia regis Brito-
 num, domina et regina extitit. Hæc cum esset de-
 sponsata Etherio, filio regis Angliæ has sacras vir-
 gines ad dedicationem et conservationem virginittatis
 suæ elegit, cum quibus peregrinavit Romam, de
 Roma usque ad Coloniam pervenit. His sacris Vir-
 ginibus associati fuerant sanctus Cyriacus Papa, et
 Innocentius presbyter Cardinalis, Pantalus Basi-
 leensis episcopus, et sanctus Marculus episcopus;
 multique episcopi et sacerdotes, principes et nobiles
 huic sanctæ societati adhererunt, et cum eisdem vir-
 ginibus una die, sub una fide sanctissimæ Trinitatis
 super litus Reni præfata civitatis, una cum beata
 Gerasina, regina Siciliæ ac filiabus ejus Babilla,
 Juliana, Victoria et Aurra, ac parvulo suo Adriano
 et beatis virginibus Cleomata, Theomata, et Cri-
 stantia, Pynnosa, Theusta, Thamaria regina et
 Officia, ab Hunis et barbaris tempore Marciani
 imperatoris circa annum Domini CCCL, crudeli
 examinatione trucidati sunt. Apud Burdegulim civi-
 tatem Aquitaniæ, memoria sanctissimi patris Seve-
 rini, Agrippinensium archiepiscopi et confessoris,
 quæ gloriosa festivitas apud ejusdem civitatis incolas,
 hodie celebri jocunditate recolitur. De Hilarione,
 plura etiam habet, sed quæ in Adone legi mave-
 lim. In Nicomediensibus est, cum duodecim mili-
 bus. De Asterio, ut ANTVERP-MAX. etc. In Via-
 tore fere pura est. De Cilinia etiam ut ANTVERP-
 MAX. sed pro matris habet martyris. Tum: Eo-
 dem die, transitus sancti Wendelini confessoris, cu-
 jus merita frequentibus panduntur miraculis. Civi-
 tate Meldis, sanctæ Celinæ, virginis. Ipso die, bea-
 torum Victoris et Sindulphi, confessorum.
Severini. BELIN. In textu satis purus est, nisi quod le-
 gat, cum duodecim militibus. In fine adjicit: Bur-
 dagalia, sancti Severini episcopi. Eodem die civi-
 tate Colonia, natale sanctorum undecim milium Vir-
 ginum, quæ pro virginittatis constantia, martyrio vi-
 tam consummaverunt.
Ciliniæ. GREVEN. Nota, undecim millium Virginum re-
 gina et ductrix fuit beata Ursula, Demoti regis
 Britonum filia, desponsata Conano regi Armoricor-
 um, seu Britannia minoris. Hæc omnes Virgines
 cum aliis innumeris, ad ipsas confluentibus, apud
 Coloniam martyrio coronate sunt (ut in gestis Bri-
 tonum legitur) tempore Gratiani imperatoris, qui
 cæpit anno Domini CCCLXXXI. Aliis aliud videtur.
 (Confer cum his EDIT. LUBECO-COL.) Ad quarum
 sanctitatem commendandam non modo consuetudo,
 verum etiam pro consuetudine sacramentum inole-
 vit, ut intra ambitum virginittatis sepulturæ, nemo
 ejusdem defuncti audeat corpus inferre. Fuerunt
 autem cum beata Ursula super totum exercitum Vir-
 gines quatuor quarum nomina sunt: Pynnosa, Cor-
 dula, Eleutheria, Florentia. Post has undecim,
 singule millenis præerant, quarum hæc sunt no-
 minu: Jota, Benigna, Clementia, Sapientia, Car-
 pophora, Columba, Benedicta, Odilia, Celyndris,
 Sibilia, Lucia. Item Nicea Bithiniæ, sanctorum
 Macharii, Proculi, Modesti cum aliis CCCLXXII.
Macuri, etc. Mauranti, episcopi Marsiliensis et confessoris. Se-
Mauranti. veri, episcopi Treverensis, et confessoris. Monaste-
Severi. rio Fontinella, sancti Condeli presbyteri et confes-
 soris. Item, depositio sancti Wendelini confessoris,
 Treverensis, cujus merita frequentibus panduntur
 miraculis. Malchi monachi. In Hibernia, Nummi
 confessoris. Apud Burdegalim, civitatem Aquita-
 niæ, solemnibus memoria beati Severini, Coloniensis
 archiepiscopi et confessoris. Civitate Meldensi,
 sanctæ Celinæ virginis. In castro Laudunensi,
 sanctæ Ciliniæ, matris sancti Remigii Francorum
 Apostoli. Jam sæpius supra recurrit.
Condeli. MOLAN. Burdegalliæ, sancti Severini episcopi.
Wendelini, Eodem die, in Colonia Agrippinensi, sanctarum,
 etc. ut BELINUS. Item in castro Laudunensi sanctæ
 Ciliniæ, matris beati Remigii, Remorum archiepi-
 scopi. Meldis civitate, sanctæ Edinæ virginis. Ipso
 die, transitus sancti Wendelini confessoris. Minori-
 bus typis additur, Treverensis, cujus merita, etc.
 ut GREVENUS. Malchi, monachi. Eodem die, beati
 Wimonis, Bremensis episcopi, qui Bircæ quiescit.
 Editiones aliæ, de Ursulanis, ut supra. De Cili-
 niæ, Remigio datur titulus Francorum Apostoli.
 Meldis civitate, sanctæ Celinæ virginis. In Sithiu,
 inventio sancti Audomari episcopi Morinensis. De-
 mum, minoribus typis: Bircæ, beati Wimonis,
 Bremensis episcopi, qui Gothis verbum Dei prædi-
 cavit. A Castellano vocatur. Viano, Gallice Guimon,
 diciturque fuisse tertius Bremensis episcopus.
Inventionis Audomari.

XI Kal.

Die 22.

A pud Adrianopolim Thraciæ, natalis sanctorum martyrum Philippi episcopi, Eusebii et Hermetis. Item beati Marci episcopi, clarissimi et doctissimi viri, qui primus ex gentibus ecclesiam Hierosolimorum suscepit regendam, ac non multo post martyrii meruit palmam. Item sanctæ Salomæ, quæ in Evangelio legitur circa Domini sepulturam sollicita. In civitate Osca, sanctorum virginum Nunilonis et Elodiæ, quæ pro confessione Christi diutina custodia maceratæ ac capitali sententia punitæ, martyrium celebrarunt.

Philippi et
scc.
Marci

Salomæ.

Nunilonis et
Elodiæ

Consonant codices multi, ut Praten. Herinien. Antwerp-Maj. Antwerp. et Max-Lubec. Belin. Greven. et Molan. Item Antwerp-Max, Ultraject. Leyden. Lovanien. Atbergen, et Danicus.

VARIA LECTIO. Sunt qui scribant *Hadrianopolim*, ut Praten. et Molan. ceteri simpliciter, excepto Belino, qui legit *Andrianopolim*. De *Thraciæ*, item *Hierosolimorum*, etc., non amplius loquor. Pro *doctissimi*, habet Antwerp-Max. *devotissimi*, Antwerp-Maj. eum vocat *Marci*. Antwerp. Max-Lubec. et recentiores omnes scribunt, *fuisse sollicita*. Nusquam tanta variatio quanta in nomine *Nunilonis*, pro quo scriptum invenio, *Nunilonis*, *Munilonis*, *Mulinonis*, *Numelonis*, *Numilionis*, *Minulionis*, *Mymilionis*, *Mivilionis*, *Milionis*, et quid non? Reliqui in textu *Elodiæ*, quod ita habeant codices omnes, excepto solo Molano, qui recte scribit *Alodiæ*, ut omnino scribendum docet Memoriale Eulogii. In Antwerp-Majore non bene exprimitur *custodia macerata*, at magis deficit Belinus, phrasim mutilans hoc modo: *Mulinonis et Zolodiæ, quæ capitali sententia punitæ, martyrium consummaverunt*; ubi plane desunt hæc verba: *Quæ pro confessione Christi diutina custodia macerata*, etc. Greven. et Molan. pro *celebrarunt*, ponunt *celebraverunt*. Sex ultimi codices, quos mediæ notæ vocamus, in eo a purioribus differunt, quod secundam annuntiationem sic incipiant: *Hierosolymis, beati Marci episcopi*, etc.

OBSERVATIO. In *Atrionopoli* vel *Adrianopoli Thraciæ*, *Philippi episcopi*, *Eusebi*, *Hermetis*, *Severi*, passim legunt apographa Hieronymiana, apud Florentinum. Hinc verosimillime tres primos accepit Ado, qui conjunctiores videbantur; ex Adone verbatim sua desumpsit Noster, primo loco classem referens, quæ illi postrema est. In *Severo* vel *Severis* (qui forte diversi sunt) confusi videntur codices citati, at unde huc *Eusebium* intruserint, fateor me nec divinando assequi posse. Exstant *Philippi* bujus, non *Adrianopolitani* sed *Heracleensis episcopi*, *Severi presbyteri* et *Hermetis diaconi*, præclarissima Acta apud nos Mss. a Mabilone tomo 4 *Analectorum* vulgata, a pag. 134, et subinde correctius a Ruinartio inter selecta et sincera a pag. 442, ex quibus evidenter patet, Philippum non nisi binos martyrii socios habuisse, *Severum presbyterum*, et *Hermetem decurionem, diaconum*. Ex his primum, nempe Severum, diserte excludit Castellani notula, asserens *solum decurionem diaconum cum episcopo passum*; verum qui Acta consuluerit, manifeste deprehendet, prædictum Severum una cum duobus aliis ejusdem martyrii gloria coronatum. Acta ipsa solus inter Martyrologos legisse videtur Rabanus, socios recte distinguens et determinans, ac breve ex iisdem Actis elogium contexens. Rabanum ex parte sequitur Notkerus, sed ejus verba cum Adoniana perperam commiscet, in *Kalendarum* ordine hic rursus aberrans. Falluntur, opinor, qui Philippum sub Juliano agonem consummasse existimant, nec recte Baronius eum inter episcopos Adrianopolitanos connumerat. Wandelbertum eadem cum Adone sensisse, patet ex ejus versibus:

*Undecimum festo Philippus episcopus auget,
Hermis hoc ipso nitet, Eusebinsque beatus.*

De Marco Hierosolymitano primus inter Martyrologos loquitur auctor Romani parvi, ex solito suo fonte Rufino lib. 4, cap. 7 bis verbis: *Jerosolymis, Marci, qui primus ex gentibus episcopus ibi factus est*. Hunc sequitur Viennensis primo loco, breve Marco elogium concinnans, quod ex citato loco pro aliqua parte desumptum est. Ex Adone sua omnia decerpit Noster, quod etiam fecit Notkerus, sed die præcedenti. Ceterum in laudato Rufino non reperit Ado, quod Marcus *non multo post* (electionem) *martyrio consummatus sit*; nam primum falsum est, alterum, de martyrio, ut minimum saltem dubium. Videsis in *Historia Chronologica episcoporum Hierosolymitanorum*, a Papebrochio præfixa tomo 3 Maii pag. xi. Plura suggerunt Baronius et alii suo loco recensenda. — *Salome* aliis Martyrologis antiquis præterita, debetur etiam auctori Romani parvi: *Et Salome, quæ in Evangelio legitur. Mariæ* prænomen ei alicubi tribuitur, at nusquam, quod ego sciam, ita apud antiquos appellata legitur. Eam ex Romano parvo transtulit Viennensis, Noster ea solum expunxit, quæ ad eam proprie non pertinebant, nempe: *cum reliquis sanctis feminis*; cetera omnia plane Adoniana sunt. Videantur Evangelistæ, præsertim Mattheus capitibus 15 et 16, et quæ jam nunc in Aetis deducta sunt occasione Mariæ Cleophræ ad 19 Aprilis. — Ultima classis Hispanica et propria Usuardo est. De nominum variatione jam superius satis superque diximus. Tu vitam et Acta illustrium Virginum egregie descripta invenies apud Eulogium lib. 2 Memorialis cap. 7. Vide præterea quæ ab Ambrosio Morali circa earum passionem uberius discussa sunt et annotata in scholiis ad Eulogium, quæ habes tomo 4 Hispaniæ illustratæ pag. 285.

Philippi et
scc.

Marci.

Salomæ.

Nunilonis
et Elodiæ.

AUCTARIA.

AUCTARIA.

- TORNACEN.** In tribus primis annuntiationibus purus est, in quarta plane deficit.
- ROSWEYD.** In toto textu purus est, sed in fine adjungit : *In Neapoli, sancti Festi et Modesti martyrum et aliorum CCLXXI.* Vide Hieronymiana, die præcedenti. *Ravennæ, sancti Severi episcopi confessoris.* Vide hic infra EDITIONEM LUBECO-COLONIENSEM, GREVENUM et MOLANUM. Item Auctaria 1 Februarii.
- PULSANEN.** In prima purus; in secunda desunt omnia post doctissimi viri; in tertia etiam purus est; deest quarta.
- MUNERAT.** In textu non omnino purus est, et in fine subdit : *In Galliis civitate Rothomago, natalis sancti Melloni, qui ejusdem urbis primus ecclesiam archiepiscopus rexit, ibidemque sepultus gloriosissime quievit.* Qualia occasione hujus Sancti a nonnullis Hispanis scriptoribus conficta fuerint, discas ex Cardinali Aguirrio relato in Responsionibus Papebrochii art. xviii num. 37.
- CENTULEN.** *Jerusalemis, beati Marci, qui primus Jerusalemis ex gentibus, post episcopos ex circumcissione, sacerdotium tenuit illius ecclesie. Apud Adrianopolim Traciæ, sanctorum Philippi episcopi, Eusebii et Hermetis. In civitate Osea, sanctarum virginum Innilonis et Helodix, quæ Daciana persecutione (videantur Acta ipsa) pro fide Christi passæ sunt. Item sanctæ Salomæ, quæ in Evangelio legitur circa Domini sepulturam sollicita.*
- BRUXELLEN.** Incipit : *Marie Jacobi et Mariæ Salomæ, materterarum Domini nostri Jesu Christi. Quæ, ut in Evangelio legitur, circa ejusdem Domini Jesu sepulturam sollicitam curam gerebant.* Apud *Coloniam Agrippinam, passio beatæ Cordulæ virginis et martyris. Apud Andronopolim Traciæ, etc. Jerusalemis, natale sancti Marci episcopi, clarissimi et doctissimi viri, etc. In civitate Osta (Ostia) natale beati Asterii presbyteri. De quo in passione Calixti Papæ legitur, quod pro eo, quod ipse corpus ejusdem Calixti Papæ sepelisset, Alexander imperator jussit ipsum per pontem præcipitari, et sic martyrii palmam adeptus est. Apud eundem Ostiam civitem (patet error) natale sanctarum virginum Manilodix et Elodix. Quæ pro confessione, etc. Item Valerii episcopi et martyris. Apud Lugdunum, depositio sancti Viatoris confessoris, lectoris, comitis et ministri beati Justi Lugdunensis episcopi. De hoc et Asterio vide dicta die præcedenti. Et Mellonis confessoris, Rothomagensis ecclesie archiepiscopi.*
- HAGENOYEN.** Errat in ipso principio, dum pro Salome scribit, *Mariæ Magdalenæ*, multaque ibi commisceat alibi tritुरanda. In *Adrianopolitanis*, purus est. In *Jherosolyma*, natale sancti Marci episcopi et martyris, qui primus ex gentibus, etc. In *Britannia*, sancti Mellonii episcopi et confessoris. In *civitate Osea*, natale sanctarum virginum *Mynidemis, Mymilionis et Elodix.* Quæ pro confessione Christi, etc., pure. Ipso die, sanctæ *Cordulæ virginis cum aliis pluribus, quæ fuerunt de consorcio undecim milium Virginum. Quæ fuerunt perterritæ nomine mortis et latuerunt per noctem in navibus; ubi (autem) viderunt alias Virgines gloriosas cælum conscendere, sponte sequenti die carnificibus se tradiderunt; quæ cum aliis Virginibus sepeliri non poterant, et ideo illæ non requiescunt in ecclesia Hospitaliorum, ubi plura per merita carum*
- facta sunt miracula. Apud Ravennam civitatem, depositio sancti Severi episcopi, qui dicitur fuisse fober, et per baculum suum florentem electus est episcopus. Qui scientiam regendi subditos a Domino recepit, bene rexit, miracula fecit, et vivus, sicut Johannes Evangelista, sepulchrum introivit et obiit. Vide ROSWEYDINUM, supra.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Severi episcopi. Cordulæ virginis. Philippi episcopi et martyris cum sociis. Mariæ Salomæ. Marci episcopi Hierosolymitani.*
- BIGOTIAN.** signatus D. 9. *Ipsa die, translatio sancti Mellonis, archiepiscopi Rotomagensis.*
- REG. SUECLE** sub num. 428. *Civitate Rothomago, depositio sancti Mellonis episcopi et confessoris. Qui ejusdem urbis primus ecclesiam archiepiscopus rexit, ibique sepultus glorioso fine quievit.*
- IN VATICANO** signato num. 5949. Desunt annuntiationes duæ ultimæ. In fine adjectur : *Beneventi, natale sancti Cassii episcopi in sancta Sophia. Quis hic sit Cassius, postea quæretur.*
- ALTEMP.** Item, passio *Valerii, Lingonicæ urbis archidiaconi, qui, Wandalis Galliam invadentibus, glorioso martyrio pro Christi nomine coronatus est.*
- FLORENTIN.** Primo loco : *In partibus Tusciæ, apud Fesulas in territorio Florentino, sancti Donati, Scoti, ejusdem urbis episcopi et confessoris, qui virtutibus et miraculis (clarus) quievit in Domino, et sepultus (est) in basilica prædictæ urbis. Item, sancti Mallonii Rotomagensis ecclesie archiepiscopi et confessoris.*
- DIVIONEN.** S. Benigni. *In territorio Lingonicæ civitatis, sancti Valerii archidiaconi et martyris.*
- REMENS. SS.** *Timothei et Apollinaris. In pago Catalaunensi, sancti Lupentii martyris.*
- EDITIO LUNECO-COL.** *Colonia Agrippina, passio sanctæ Cordulæ, reginæ virginis et martyris, una de undecim milibus Virginum. Quæ videns atrocissimam stragem suarum sodalium, timore perterrita, in navi se nocte illa abscondit, sed in crastinum se sponte morti offerens, martyrii coronam accepit. Item vigilia beati Severini, archiepiscopi et confessoris. In Adrianopolitanis et in Marco satis pura est. Ravennæ, sancti Severi episcopi et confessoris. Hic ex lanifico opere per ostensionem columbæ in episcopum ab universo clero et populo assumptus est. Quod videntes uxor ejus Vincentia et filia ejus Innocentia, monasterium ingressæ, dedicaverunt et ipsæ se Domino. Ipse vir sanctus, prænoscens obitum suum, sanctis ministeriis celebratis et populis expulsus de ecclesia, accessit ad sepulcrum uxoris et filiarum, et lapide per se revolutus, dixit ut eas : Præcepto Domini vocor, date mihi locum vobiscum dormiendi; illis autem sibi locum dantibus, vivus intravit moriturus. Item, sanctæ Mariæ Salomæ. Quæ in Evangelio legitur, cum reliquis feminis circa Domini sepulcrum fuisse sollicita. Ab urbe autem Romana veniens in Campaniam, civitatem Merulanam (Verulanam) migravit ad Christum, et ibidem sub quodam specu accepit sepulcrum. Cujus corpus a Jacob filio suo revelatur et honorifice ad prædictam civitatem transfertur. In civitate Osta, sanctarum virginum et martyrum *Mivlonis et Helodix. Quæ pro confessione, etc., cum textu Usuardino satis pure.**
- GREVEN.** *In pago Ambiacensi, beati Gratiani martyris. Leogati martyris. Ebidii episcopi et martyris. In Galliis civitate Rothomagensi, sancti Melloni*

- Meloni.* loni episcopi, qui a sancto Stephano Papa et martyre primus illi urbi ordinatus antistes glorioso ibidem sine quievit. Ipso die, secundum alios vero *Kalend. Februarii, Ravennæ, beati Severi episcopi et confessoris. Qui ex lanario, miraculo columbæ cælitus missæ in episcopum assumptus, cum injunctum officium strenue administrasset, diemque dormitionis suæ præsciret, aperto sepulchro uxoris et filia, ut sibi locum secum quiescendi concedant, imperat; illisque locum dantibus, sepulchrum moriturus intravit.*
- De Cordula.* Colonia Agrippina, sanctæ Cordulæ, reginæ virginis et martyris. Quæ cum esset ex societate undecim milium Virginum, exterrita strage sodalium, in nave abscondit, sed mane facto sponte se offerens, martyrii coronam accepit.
- De Philippo, etc.* MOLAN. Post *Hermetis*, aliis litteris textui inserit: Qui persecutione sæviante, Christianorum ecclesias claudere et spoliare, jussu imperatoris Juliani, per iniquos præsidēs contradicebant, et ob hac per Bassum præsidem, nec non et Justinum multis tormentis afficiebantur, hoc est carceribus, vinculis, flagellis, ad ultimum vero flammæ incendio, sed Domini virtute roborati, usque ad finem in confessione nominis ejus perseveraverunt. Hæc ex Rabano petita sunt, intruso perperam nomine Juliani, quod ibi abest. In fine: In Galliis, civitate Rothomango, natalis sancti Meloni, qui ejusdem urbis, etc., ex MUNERATO. Severi episcopi et confessoris. Eodem die, Cordulæ virginis. Deinde minori characterē: Quæ cum esset ex societate undecim milium, etc. ex GREVENO. Lupentii, Gabalitani abbatis et martyris, de quo in *Chronic. Greg. Turon.* Editiones aliæ idem habent in textu. In fine, de Melloao, ut supra. Tum: In urbe Gabalitana, sancti Lupentii, abbatis basilicæ sancti Privati et martyris. Colonia, Cordulæ virginis et martyris. Die vigesima secunda, sancti Abercii episcopi Hierapolis, qui claruit miraculis tempore Apostolorum. Vide *Metaphrastem* apud Surium. In *Oosterhout*, natalis sancti Oelberti martyris. Pauca quæ de hoc Sancto ex traditione supersunt, invenies in *Natalibus Sanctorum Belgii* hoc die. Eodem die, translatio S. Severi confessoris, episcopi Ravennatis, cum uxore et filia, ad diocesi Moguntinam.

X Kal.

Die 23.

A pud Antiochiam Syriæ, natalis sancti Theodoriti presbiteri, qui persecutione Juliani impii, post equulei pœnam et multos ac durissimos cruciatus, etiam lampadibus circa latera appositis inflammatus, cum in confessione Christi persisteret, occisione gladii martyrium consummavit. In Hispaniis, sanctorum Servandi et Germani, qui post verbera, squalorem carceris, sitis ac famis injuriam et longissimi itineris laborem, novissime martyrii sui cursum, ferro cæsis cervicibus, impleverunt. Ex quibus Germanus Emeritæ, Servandus vero Hispali conditus est. Civitate Colonia, sancti Severini episcopi et confessoris. In pago Pictavensi, sancti Benedicti confessoris.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-Majore, Munerat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Soli codices *Praten. et Antverp-Maj.* habent *Theodoriti*, quam lectionem ex ejus Actis prætulimus, tametsi ceteri antiqui codices ponant *Theodorici*, alii *Theodori* cum *Sozomeno*, Romanum parvum autem et *Ado*, *Theodoretii*. *Antverp-Maj. et Munerat.* scribunt *presbiteri et martyris*. De *presbiteri, Syriæ* et id genus aliis, satis dictum est. *Praten.* scribit *durissimos cruciatus*, nos enim reliquis *durissimos*. Rursus *Praten.* disjungit etiam, legens et jam; in *Antverp-Maj.* est et *lampadibus*. *Greven. et Molan.* impii Juliani, pro Juliani impii. In *Munerat.* post *Germani* additur, *martyris*; et pro *martyrii sui*, legitur *martyrii socii*. *Molan.* vero in enumerandis tormentis substantiva continuat, *squalorem, carceres*; ceteri, ut in textu. Item pro *Pictavensi*, ut legunt omnes, corrigit ipse, *Pictaviensi*.

OBSERVATIO. In toto hodierno laterculo nullam partem habent aut Hieronymiani codices, aut Bedæ et qui hunc sequuntur. Prima itaque *Theodoriti* vel *Theodoretii*; *Theodori* vel *Theodorici* memoria petitur ex Romano parvo, his verbis: *Antiochia, Theodoretii presbyteri*. Ita enim nomen effert *Ado*, licet *Sozomenus* lib. 5, cap. 8 editionis *Valesianæ* martyrem nostrum, ut diximus, *Theodorum* appellet. Acta a teste oculato graviter descripta, Adoni visa existimo, cum elogium ejus ex ipsis contractum videatur. Citat Acta *Mss. ex Cartusia Amstelodamensi Molanus* hic, in quibus passionis dies expresse signatur *x Kal. Novembris*, quemadmodum etiam legunt *Mss.* aliqua apud nos, sed et alia aliter, quæ omnia cum editione *Mabilionis* tomo 4 *Analectorum*, et *Ruinartiana* inter sincera et selecta a pag. 658 suo tempore accuratius conferentur. De cetero ex *Adone* sua orania transumpsit *Usuardus*, uti et *Notkerus* die præcedenti. — De *Servando et Germano* primus etiam meminit auctor *Romani parvi*: In *Hispaniis, Servandi et Germani*. Elogium non multis complexus est *Ado*, qui forte Acta aliqua viderit *Surianis*, ex *Lucio Marineo Siculo* extractis, non absimilia. Habemus nos uberiora cum aliis collata, de quibus multa observare nec tempus nec locus est; videri possunt interim quæ notavit *Baronius*. Noster textum suum integrum hic etiam ex *Adone* transtulit. — *Mosander* sic hodie laterculum *Adonianum* exorditur: *Coloniæ, depositio sancti Severini episcopi et confessoris*. *Rosweyde* additamentum censuit, atque adeo in appendicem rejecit; recte, opinor, cum et a *Notkero*, *fidei* utique *Adonis* descriptore præteritus sit. *Usuardo* nihil prorsus dubii relinquatur in

communi codicum præcipuorum conspiratione. Festivitatem ejus Burdegalæ solenniter celebrari solitam XXI Octobris, patet ex Auctariis illius diei. Quæ de illustrissimo Sancto scripsisse dicitur Fortunatus, necdum lucem aspexere. Acta alia recentioris auctoris a Surio edita sunt, cum extracto ex Gregorio Turonensi, atque item historia translationis; alia apud nos exstant Mss. cum prioribus alibi illustranda. Videatur iterum Baronii Notatio. A Wandelberto solus hodie Severinus celebratur hisce versiculis:

*Severine, tuos decimo sacer inde Colonos
Inspectas, primi radians de culmine templi.*

Benedicti.

Sequitur partus ultimus, isque itidem plane Usuardinus, *Benedictus* nempe Pictaviensis confessor, quem Castellanus in notula marginali asserit *Quintiacci et Asiniaci cultum sub titulo episcopi*, qui et in Auctariis ei tribuitur. Legit Castellanus in versione sua Gallica, Pictavorum more, *Bonizet*, sed mavult Motberius vindicare solitam hujus linguæ inflexionem, *Benoist*. Si qua ejus Acta aut gesta memoriæ prodita sint, suo tempore producentur. Nihil ego hactenus reperi observatione dignum. Quod ipsum Saussayus prædicet, *gratiæ privilegii perornatum*, id ita Benedicto huic nostro quadrare intelligis, ut de Sanctis omnibus eujuscumque aut sexus aut ordinis pronuntiari mereatur.

AUCTARIA.

TORNACEN. In prima et duabus ultimis satis purus, secunda, de Servando et Germano, plane caret.

De Severino. ROSWEYD. In textu non omnino purus, post *Severini* addit, *archiepiscopi et confessoris*. Qui in hora transitus sancti Martini, cum post Matutinum, loca sancta cum clericis suis circuiret, audivit psallentium chorum in superius. Superaddit in fine: *In Cesareu Cappadocia, Severi episcopi et confessoris*. In Hieronymianis apographis reperitur aliquis *Suresus*; sed *martyr*, ni fallor, dicendus is erit, non *episcopus*.

Romani PULSANEN. In duabus primis expungit elogia. In tertia purus est. Tum: *Rotomagum, depositio sancti Romani archiepiscopi et confessoris*.

ANTVERP. MAX-LUREC. et UGHELLIAN. In textu fere puri, omittunt ultimam.

Severini. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. et DANIC. Omnes scribunt, *Theodori*. In duabus primis puri sunt; tertiam sic formant: *Civitate Colonia, quæ Agrippina dicitur, natale sancti Severini episcopi et confessoris*. Qui in transitu beati Martini, voces audire meruit psallentium angelorum. Deest hic etiam annuntiatio ultima, ut in ANTVERPIENSI, MAX-LUBECANO, etc.

LOVANIEN. Cum proxime citatis omnino conveniret, si non careret elogio duorum martyrum Hispanorum Servandi et Germani.

CENTULEN. Apud Antiochiam Sciria, sancti Theodorici presbyteri, qui persecutione Juliani, occisione gladii martyrium consummarit. In Hispaniis sanctarum Servandi et Germani martyrum. In Pago Pictaviensi, sancti Benedicti confessoris. Civitate Colonia, sancti Severini episcopi et confessoris. Ambianis civitate, sancti Domitii confessoris. In territorio ejusdem civitatis, sancti Graciani martyris, ad enjus sanctitatem comprobendam, Dominus quot annis arborem Coritam sub unius noctis spatio facit frondere, florere et nuces producere.

De Severino. BRUXELLEN. Incipit: Apud Coloniam Agrippinam, depositio sancti Severini, ejusdem civitatis archiepiscopi. Qui transitum beati Martini Turonensis mox cognovit, et una cum suo archidiacono tunc audire meruit voces in cælo psallentium angelorum.

De Theodorico. Apud Antiochiam Syria, natale sancti Theodori presbyteri. Qui persecutione impii Juliani apostatae, post oculi penam, ac multos et durissimos cruciatus, etiam lampadibus circa latera appositis inflammatus est. Sed cum angelorum aspectu territi ruisent in faciem ministri, credentes Christo, jussit eos Julianus impius pelago immergi. Quibus beatus

Theodorus ait: *Præcedite, fratres, ego vero superans inimicum, sequar ad Dominum; sicque ipse in confessione Christi immobilis persistens decollatus est*. Vide Adonem. In Servando et Germano purus est. Tum: *Et alibi sancti Longini, Item Odæ, Lamberti comitis, nostri fundatoris. Quæ viro suo in translatione corporis beate Gudilæ, et institutione Collegii hujus ecclesie, tam concilio quam auxilio, fidelis coadjutrix fuit. Eodem die, sancti Romani archiepiscopi et confessoris. Et translatio sancti Theodori abbatis*. De Benedicto Pictaviensi, nihil habet.

*Longini.
Odæ.*

*Romani.
Translatio-
nis Theodo-
ri.*

HAGENOVEN. In prima et secunda nonnihil interpolatus, sic habet etiam: *Civitate Colonia, quæ Agrippina dicitur, natale sancti Severini episcopi et confessoris ejusdem civitatis*. Qui sub tempore Arrianae persecutionis, ecclesiam eandem optime rexit, et a Deo ipse refertur institutus fuisse. Qui in episcopatu suo peregrinam legitur durasse vitam, et cum quodam tempore ecclesias more solito cum clericis suis circuiret, in transitu sancti Martini voces audire meruit psallentium angelorum. Deest hic annuntiatio ultima ad diem sequentem, pro hujus codicis auctoritate, translata.

De Severino.

AQUICINCT. In fine recentiori manu: *Eodem die, sancti Leotadii, episcopi et confessoris*.

Leotadii.

VICTORIN. REG. SUEC. signatus num. 130 et CODEX D. DU CHEVAL signatus littera C. *Eodem die, sancti Leothadii episcopi et confessoris*.

Leotadii.

DAVERON. Festivitas beati Gratiani martyris. De Severino et Benedicto pure.

Gratiani.

AMRIANEN. Ambianis civitate, natale sancti Domitii confessoris, magnarum virtutum viri. In territorio ejusdem civitatis, sancti Gratiani martyris.

*Domitii.
Gratiani.*

*Domitii.
Gratiani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Severini episcopi Coloniensis. Odæ viduæ. Theodorici presbyteri et martyris. Servandi et Germani martyrum*.

*Severini.
Odæ.*

CLUNIACEN. *Eodem die, Leotadii episcopi et confessoris*. Sæpius hoc die recurrit.

Leotadii.

CAMBERIEN. et REG. SUEC. sub num. 428. In pago Ambianensi, beati Gratiani martyris.

Gratiani.

In VATICAN. signato num. 5949. Desunt annuntiationes Severini et Benedicti.

ALTEMP. *Eodem die, sanctæ Ethelfledæ reginæ. Et sancti Leotadii episcopi et confessoris Cantuariensis*. Vide Martyrologium Castellani.

*Ethelfledæ.
Leotadii.*

CODEX CASTRI KAROLI. Scribit cum superioribus: *Sancti Leothadii episcopi et confessoris*.

Leotadii.

REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. In pago Pictavensi, sancti Benedicti episcopi et confessoris.

FLORENTIN.

Romani.

FLORENTIN. *Item sancti Romani archiepiscopi. Tum STROZZIAN. In territorio Ambianensium, sancti Domitii episcopi et confessoris.*

Domitii.

Longa de Severino historia.

EDITIO LUBECO-COL. *Civitate Colonia, quæ Agrippina dicitur, transitus sanctissimi patris et protectoris nostri Severini, ejusdem urbis archiepiscopi et confessoris, magnæ auctoritatis et sanctitatis viri. Hic ex Aquitania, civitate Burdegala honestis parentibus secundum seculi felicitatem, ac nobilibus progenitus; liberalibus litteris sufficienter eruditus, primo apud Senonas episcopus ordinatus, postea, ut sibi a Domino per angelum prædictum fuerat, apud Coloniam Agrippinam iv Idus Maii archiepiscopus ordinatus (est.) Cujus Catholica fide et maximo sudore ac sana doctrina Coloniensium, Burdegalensium, Tongrensium vicinorumque ecclesiarum, ab infestatione Arrianæ hæreseos, tempore sancti Damasi Papæ, Theodosii et Valentiniani imperatorum defensa sunt, multas ideo Arrianorum et malorum perpessus insidias. Et quanti fuerit meriti apud Deum, coruscantia miracula protestantur. Qui ad instar beati Jacob Patriarchæ, stans in oratione nocte, vidit scalam auream usque ad cælum tendentem et angelos ascendentes et descendentes. In transitu beati Martini Turonensis episcopi voces audire meruit psallentium angelorum. Unum juvenem mortuum legitur ad vitam resuscitasse. Illius etiam prophetiæ gratia erat, cujuscumque viderat aspectum, ejus cognoscebat et animum. Post multa insignia virtutum ac miraculorum, convocatis fratribus prædixit, sed mortis debitum soluturum et diem ac horam sui exitus. Unde in Burdegala, in præsentia beati Amandi ejusdem loci episcopi, ac plurium fidelium utriusque sexus, post datam exhortationem et pacis osculum, cunctis onustus virtutibus migravit a mundo, die, qua ipse prædixerat, qua Dominus noster victor a mortuis resurrexit. Vidit Dominum Jesum Christum et gloriam sanctam Dei patris, accesserunt angeli et susceperunt animam ejus, sed relatus est Colonia tertio Non. Octobris et in his diebus, ut creditur, decenter locutus. Cujus sepulcrum divinis creberrime illustratur miraculis, ut ejus vitæ gestu testantur. Habes hic vulgatorum Actorum, suo tempore expendendorum, compendium. Item translatio beati Materni, Coloniensis primi, Treverensis tertii et Tongrensensis etiam primi archiepiscopi et confessoris. Cujus corpus ad vitandam seditionem populorum harum trium ecclesiarum, maturo consilio expositum fuerat Colonia navigio. Et ecce navis illa sine humano gubernatore in medio Rheni posita, cælesti agitata remigio, contra cursum aquæ versus Treverim ascendebat. Et hæc accurate examinanda erant ad xiv Septembris. De Theodorico Antiocheno videantur dicta superius in BRUXELLENSI, cum quibus editio hæc fere convenit. In Servando et Germano, pura est; item in Benedicto. Tum: Eodem die, sancti Romani episcopi et confessoris. In pago Ambiacensi,*

Translatio-
nis Materni.

Romani.
Gratiani.

beati Graciani martyris. Denique: Viennæ sancti Eodicii episcopi.

BELIN. In toto textu satis purus est, sed penultimo loco interserit: *Ipsa die, sancti Romani episcopi et confessoris. Et in fine: In territorio Ambianensium, sancti Domitii episcopi et confessoris.* Altera editio adhuc superaddit: *In civitate Rothomagensi, depositio sancti Romani episcopi et confessoris. Vide infra auctarium MOLANI.*

Eodicii.

Romani.

Domitii.

De Severino.

GREVEN. *Nota, prædictus beatus Severinus ex Aquitania nobili prosapia ortus, litteris liberalibus sufficienter instructus, primo Senonum, deinde, ut sibi per angelum prædictum fuerat, Coloniensis ecclesiarum antistes factus, sua industria, Catholica fide et doctrina sana, magno licet labore, Coloniensem, Tungrensem, Burdegalensem, finitimasque eis ecclesias ab infestatione Arrianæ hæreseos, tempore Damasi Papæ, defendit. Ipse concentus angelorum audire et qui animam beati Martini Turonensis in cælum deferrent, per spiritum agnoscere meruit. Tandem vita et miraculis (inter quæ mortuum suscitasse legitur) clarus, quievit in pace; Coloniensis ecclesiarum patronus protectorque singularissimus, multis usque hodie miraculis coruscans. Longini martyris. Apud Adrianopolim, sanctorum Severi et Dorothei. In Cesarea Cappadociæ, sancti Severi episcopi. Civitate Rothomagensi, sancti Romani episcopi et confessoris. Qui tempore Clodovei, præfate ecclesiarum præsidens, inter alia mira opera vasculum crismatis, casu con fractum, oratione integrum reddidit, moxque crisma sacrum guttatum in idem vasculum se recepit. Viennæ, sancti Eodicii episcopi et confessoris. De translatione Materni, vide jam dicta. In fine: Ethelfredæ reginæ.*

Longini.

Severi, etc.

Severi episcopi.

De Romano.

Eodicii.

Ethelfredæ.

De Severino.

MOLAN. Aliis litteris de Severino textui adjungit: *Sanctissimi protectoris nostri. Cujus Catholica fide, maximoque sudore, ac sana doctrina Coloniensium, Burdegalensium, Tongrensium, vicinorumque ecclesiarum ab infestatione Arrianæ hæreseos sunt defensa: qui et in transitu beati Martini audire meruit voces psallentium angelorum. In fine: In territorio Ambianensium, sancti Domitii episcopi et confessoris. Ipsa die, sancti Romani episcopi et confessoris, in civitate Rothomagensi, cujus vita miraculis claruit, et mors preciosa in domo Domini quotidie demonstratur. Apud Mantuam, depositio sancti Joannis Boni, confessoris, Ordinis fratrum Eremitarum sancti Augustini, cujus vita sanctitatis et miraculorum gloria illustris fuit. In territorio Ambianensium, sancti Gratiani gloriosi martyris. Eodem die, Oda viduæ, amicæ sancti Huberti, in villa Anania super fluvium Mosæ. Editiones aliæ, de Severino, Domitio, Gratiano, Romano, et Oda, cum prima sensu conveniunt. Tum: Heluone, restitutio corporis sancti Amandi episcopi et confessoris. De Amandi translatione, elevatione, etc. Vide diem vi Februarii pag. 842 et 889. Demum typis minoribus de Joanne Bono eadem habet quæ supra.*

Domitii.

Romani.

Joannis
Boni.

Gratiani.

Oda.

Restitutionis
corporis
S. Amandi.

IX Kal.

Die 24.

In Venusia civitate Apuliæ, natalis sanctorum Felicis episcopi, Audacti et Januarii presbiterorum, Fortunati et Septimi lectorum, qui temporibus Diocletiani, multis diu vineulis et carceribus macerati in Africa et in Sicilia, tandem in occisione gladii consummati sunt. Felix quinquagesimo sexto annorum virgo obiit. Vertavo monasterio, sancti Martini abbatis.

Felicis et
soc.

Martini.

Ex Herinien. Antwerp-Majore, Rosweyd. Greven, et Molan.

VARIA

VARIA LECTIO. Molan. more suo scribit *Felicitis*; Rosweyd. *Appuliae*, omitto alias hujusmodi minutias. Antwerp-Maj. legit, *sanctorum martyrum Felicitis, etc.*, et ante *occisione*, deest particula *in*. Maxima varietas est in ultimo elogii membro. Rosweyd. Greven. et Molan. legunt: *Felix quinquagesimo sexto anno virgo obiit*, atque ea nitidior videtur scribendi ratio. Nihilominus aliam, tametsi magis impropriam prætulimus, *quinquagesimo sexto annorum*, cum Herinien. Antwerp-Maj. et Pratensi codice, quod ea ad Adonem magis accedat, in quo melius et rectius legitur: *quinquaginta sex annorum*. Solus Antwerp-Maj. bene legit *Vertaro*, Herinien. et Rosweyd. *Vertao*; Greven. et Molanus, *Vercano*; alii *Vertano*, etc. In apographo nostro Pratensi tertio loco adjungitur: *In Britannia, sancti Maglorii episcopi et confessoris*. Tornacen. habet: *Eodem die, sancti Maglorii episcopi et confessoris*. Alia phrasi eundem ponit Muneratus, ut infra dicam. At ex reliquis fere omnibus codicibus satis evincitur, Maglorium ab Usuardo consignatum non esse.

Felicitis et soc.

OBSERVATIO. De variis sanctis *Felicitibus* jam non semel egimus; non semel quæ circa eos dubia occurrerant, dissolvere conati fuimus. Hic, quo de nunc sermo est, jam ad xxx Augusti in Observationibus nostris recurrit, eo die a Beda diserte consignatus; melius sane quam a Rabano xxx Augusti, et melius etiam quam a Romano parvo, Adone, et horum sequacibus huc translatus fuerit. Hæc sunt hodie Romani parvi verba: *Venusia, Felicitis episcopi Tubzocensis, et Audactis et Januarii presbyterorum, et Fortunatiani et Septimi lectorum*. Eadem prorsus sociorum nomina, eandem sedis episcopalis appellationem servat Ado, quamvis elogium plane describat ex Beda, qui tamen pro *Audactis*, legit *Audacti*, et *Septimini* pro *Septimi*; quodque notandum est maxime, ubi Beda solam distantiam Tubzocam inter et Carthaginem in elogio subnectit, Viennensis ea prætermittens, de suo inserit: *Sunt autem honorifice sepulti inter Carthaginem et Uticam*, quæ Actis sancti Felicitis conformia omnino non sunt. Ad Usuardum quod attinet, is brevius suum encomium præterita illa circumstantia, totum ex præfato Adone contraxit, quemadmodum et Notkerus, hic denuo signatas Kalendas uno die prævertens. Porro circa horum pugilum martyrii diem, sociorum vera nomina, eorum palæstram, circa tempus, circa Felicitis episcopatum et id genus alia, plurima occurrunt intricata et controversa, fuse suo loco expendeunda, de quibus videri interim possunt Baronius, tum in hodierna Notatione modice emendanda, tum in Annalibus tomo 2 anno cccii a num. 118, unde Janningus noster, Romæ existens mxcviii, rogatu Cardinalis Coloredi lectiones accepit formandas et disposuit ad usum ecclesiæ Venusinæ, anno proxime sequenti approbatas ibidem et editas. Item Ruinartius in Actis sinceris et selectis a pag. 374, et Tillemontius tomo 5 a pag. 202. Acta ipsa sane præclara usque adeo eruditis placuere, ut post Surium et Baronium ea rursum evulgaverint, et emendatiora reddere conati sint Lucas Acherius Spicilegii sui tomo 12 pag. 634, et Stephanus Baluzius tomo 2 Miscellaneorum pag. 77. Quin et Oxoniæ recusa dicuntur anno moclxxx. Adde brevem Castellani notulam. Quæ omnia conferenda erunt cum pluribus aliis Mss. ex variis bibliothecis apud nos collectis, ut suo loco copiose præstabimus. Satis hic sit, summa rerum capita ex instituto nostro cursim delibasse. — *Martinus Vertavensis* nullum Usuardo antiquiorem auctorem habet, sed ab eo vere consignatum, ex codicibus nostris plane liquet. Baronii notatio Martinum hunc confundit cum altero Martino Sanctonensi, relato ab Adone, non v Idus, sed vii Idus Decembris, quo die videnda Castellani observatio, uti et hodierna, utraque Martinos plures accurate distinguens. Hujus Vertavensis vitam editam invenio tomo 1 Actorum Ordinis sancti Benedicti a pag. 371, quam sequitur miraculorum liber, ejusdem verosimiliter auctoris, ubi et in appendice, altera vita et miraculorum relatio superadditur. Utrobique refertur ad annum circiter sexcentessimum; unde mirum, Acta ejus iis annumerari, quæ subdititia censentur, tamquam eorum Sanctorum, qui ante sanctum Benedictum decesserint. Porro laudatus Castellanus in Martyrologii sui universalis interiori margine litteris Romanis notat annum obitus circiter moclxxxix, in quo a Mabilionis sententia longe recedit, vocatque in ora extrema Gallice *Saint Martin-le-seul*, veluti per characteristicam ab aliis Martinis discretivam. Acta penes nos Mss. sunt et varia, quæ cum præcitis suo tempore recenseri poterunt et illustrari.

Martini.

De Maglorio.

Maglorium ad Usuardi textum nequaquam spectare, supra in Variantibus abunde ostendimus. Wandelbertus quadraginta sex martyres, qui ad diem sequentem pertinent, hodie sic memorat:

..... *quadrogenos sexque triumpho,*
Romæ militia et sancto certamine claros.

AUCTARIA.

PRATEN. et TORNACEN. Utriusque excessum superius abunde recitavimus.

PULSANEN. In prima annuntiatione utcumque purus, secunda omnino caret; quod huic codici insolitum non est.

ANTVERP. MAX-LUNEC. UGHELLIAN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC. Omnes deficiunt in ultima parte elogii sancti Felicitis et sociorum, qua primi ætas indicatur. Omnes in fine adjiciunt: *Item sancti Vitalis*; vel ut habet ULTRAJECT. *Item natale sancti Vitalis*. Puto ex Hieronymianis acce-

Vitalis.

ptum esse; non enim verosimile, est, hic indicari Vitalem Felicitis socium, qui in Actis memoratur.

MUNERAT. In textu non omnino purus, addit in fine: *Ipsa die in Britannia, transitus beati Maglorii episcopi et confessoris*. Ita editio prima; ast in altera subjungitur: *Cujus corpus honoratur et colitur in canobio divi Maglorii, civitate Parisius*.

Maglorii.

CENTULEN. Apud Apuliam, civitate Venusia, sancti Felicitis episcopi Tubzocensis, et Audacis et Januarii dyaconorum, et Fortunati et Septimi lectorum, qui in occisione gladii consummati sunt. Parisiis, sancti Maglorii episcopi et confessoris.

Maglorii.

BRUXELLEN.

<p>Marciani et soc.</p>	<p>BRUXELLEN. Huc refert Africanos martyres, de quibus egimus XVI Octobris. Ita habet: Apud Africam, natale sanctorum martyrum Marciani et Saturiani cum duobus fratribus eorum. Qui tempore Waudalicae persecutionis sub Geserico rege Arriano, pro constantia fidei Catholicae, primum nodosis fustibus caesi, et usque ad ossa laniati sunt, et cum multo tempore talia paterentur, sequenti die semper incolumes reddebantur; novissime autem in exilii relegatione, vinctis pedibus post terga currentium quadrigarum, inter spinosa loca silvarum, pariter jussi sunt interire, et currentibus indomitibus equis, orando et psallendo pias animas miserunt. Passa est etiam cum eis egregia Christi ancilla Maxima virgo, quae tandem suae libertati dimissa, postmodum mater multarum virginum Dei effecta, in confessione veritatis gloriosa consenuit. Apud Andronopolim, natale sanctorum Severi et Dorothei martyrum. Vide Hieronymiana, die praecedenti. Item, in Nemesia, pro Venesia, civitate Apuliae, etc., satis pure usque ad: Quorum Felix quinquaginta sex annorum, virgo et martyr, duplicem coronam adeptus est. Apud Nicomediam, passio sanctorum Felicis, Paperiae et Flaviani. Vide hic rursus Hieronymiana. Vertano monasterio, depositio sancti Martini abbatis. Eodem die, depositio sancti Maglorii episcopi et confessoris. Item sancti Vitalis. Vide dicta superius.</p>	<p>tur) episcopi et confessoris. Item apud sanctum Marcum, translatio sanctorum martyrum Senatoris et Viatoris, Cassiodori et Lucae abbatum.</p>	<p>Translatio Senatoris, etc.</p>
<p>Severi et Dorothei.</p>	<p>HAGENYOEN. In prima non omnino purus, secundo loco memorat: Apud Palestinam, natale sancti Hilariois monachi et heremita, discipuli sancti Antonii magni, qui spiritu prophetiae claruit et multas ab infidelibus persecutiones passus est, et tandem plenus bonis operibus migravit ad Domum in pace. Cujus vitam beatus Jeronymus in Vita Patrum describit. Vide supra XXI Octobris. Hujus codicis auctor satis pro arbitrio Sanctos huc illuc transponit. En exemplum aliud ex XXIII Octobris: In pago Pictaviensi, sancti Benedicti confessoris. Rursus: In territorio Ambianensi, sancti Domicii, episcopi et confessoris. Vertago monasterio, sancti Martini abbatis. Item, sancti Vitalis martyris.</p>	<p>EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Evergisti, ejusdem civitatis archiepiscopi et martyris, apud Tongerim civitatem sagittis interfecti. Hic precibus beati Severini archiepiscopi, cujus primus archidiaconus fuit, meruit audire in sublimi voces psallentium angelorum. Item Colonia, passio beati Jacobi episcopi Antiocheni et martyris, de conventu sanctarum undecim millium Virginum. In Felice et sociis, Adonem ferme describit. Tum: Treveris, sancti Severini primi episcopi et martyris. Item Treveris, sancti Felicis primi episcopi. In Martino, satis pura est. Dein: Nicomediae, passio sanctorum martyrum Vitalis, Papirii et Flaviani. Parisius, beati Maglorii episcopi et confessoris. In territorio Turonico, castro, quod Lucas dicitur, beati Enoch, abbatis. Apud alios Senoch. Eodem die, beata Oda viduae.</p>	<p>Evergisti. Jacobi. Severini. Felicis. Vitalis, etc. Maglorii. Senoch. Oda.</p>
<p>Felicis, Paperiae, etc.</p>	<p>AQUICINCT. In fine addit: Item sancti Vitalis. In pago Turonico, Lucas castro, sancti Senoch confessoris atque abbatis.</p>	<p>BELIN. In prima editione similis est ANTVERP. et aliis codicibus supra. In secunda textum purum habet. Addit etiam Vitalis, et praeterea: In territorio Turonico, sancti Sence confessoris. Eodem die, sancti Maglorii episcopi et confessoris.</p>	<p>Vitalis. Senoch. Maglorii.</p>
<p>Maglorii. Vitalis.</p>	<p>DAVERONEN. Post Martini, subdit: Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECTIN. Evergisti, episcopi et martyris. Maglorii episcopi et confessoris. Martini abbatis et confessoris. Felicis episcopi et martyris cum sociis.</p>	<p>GREVEN. Apud Coloniam Agrippinam, sancti Evergisti episcopi et martyris, qui licet XVIII Kal. Octobris passus sit, ejus tamen martyrium hic festivius recolitur. Apud eandem urbem, passio beati Jacobi Antiocheni episcopi et martyris, ex societate undecim millium Virginum. Treveris, beati Severini primi, episcopi et martyris. Nicomediae, Severi martyris. In Nicca, natale sanctorum Vitalis, Felicis, Rogati, Flaviani, Papiri, Victoris. Hierapoli Frigiae, sanctorum Claudiani, Eucherii, Justi, Victoris et Flaviani. Ipso die, vel, secundum alios, sequenti, Bonifacii Papae primi, qui sedit Romae annis tribus, sepultusque est via Salaria juxta corpus beatae Felicitatis. Hic constituit, servum Clericum non fieri, nec obnoxium curiae, vel alicui rei. Haec in Mosandri editione Adoni adscripta sunt. Sequitur autem: Eraclini episcopi. Treveris, sancti Felicis primi episcopi et confessoris. In Britannia, transitus sancti Maglorii episcopi Dolensis et confessoris. Qui beato Samsoni succedens, cum vita et signis clarus haberetur, monetur per angelum, solitariam vitam expetere, eumque superno parens nutui, in hoc proposito multos annos miraculis inclutus exegisset, in vigilia Paschae obitum suum imminere angelo nuntiante didicit, atque ab eodem vaticum visibiliter accepit. Ab illo itaque die usque in diem vocationis suae, nisi causa inevitabilis interpolasset, hunc semper in ore verbum repetiit: Unam petii a Domino, hanc requiram, etc. In Hibernia, Daluath episcopi et confessoris. In territorio Turonico, castro Lucas, sancti Enoch abbatis. Columbani monachi. Eodem die, festum beatae Odae viduae.</p>	<p>Evergisti. Jacobi. Severini. Severi. Vitalis, etc. Claudiani et soc. Bonifacii PP. Eracliani. Felicis. Maglorii.</p>
<p>De Hilario-ne.</p>	<p>IN VATICAN. sub num. 5949. Deest Martini. ALTEMPS. In pago Bituricensi, sancti Dulcardi confessoris. Item sancti Fremundi martyris. FLORENTIN. Primo loco: In Florentino territorio, in Thuscia, passio sancti Crescii martyris et sociorum ejus. Qui anno Domini CCXLVIII (potius sequenti) sub persecutione Decii tyranni passi sunt in loco, qui dicitur Vallis cavae, ubi in ecclesia sub titulo sancti Crescii requiescunt. Itaque sancti Vitalis. Sancti Macrenii (nomen non recte exprimi-</p>	<p>MOLAN. In Maglorio describit MUNERAT. Tum: Item sancti Vitalis. In territorio Turonico, sancti Senoch confessoris, in castro quod Lucas dicitur. Item, sancti Evergisti episcopi Coloniensis et martyris, archidiaconi et successoris sancti Severini episcopi. Hic Tangris natus, martyr fuit et tumultatus. Editiones aliae superaddunt: Die vigesima quarta, sanctorum martyrum Arethae et sociorum.</p>	<p>Datuath. Senoch. Columban. Oda. Maglorii. Vitalis. Senoch. Evergisti. Arethae et soc.</p>
<p>Benedicti.</p>	<p>DEUSDEM. Post Martini, subdit: Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris.</p>	<p>ERACTIANI. FELICIS. MAGLORII.</p>	<p>Eractiani. Felicis. Maglorii.</p>
<p>Domicii.</p>	<p>DEUSDEM. Post Martini, subdit: Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris.</p>	<p>ARETHAE ET SOCIORUM.</p>	<p>Arethae et sociorum.</p>
<p>Vitalis.</p>	<p>DEUSDEM. Post Martini, subdit: Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris.</p>	<p>ARETHAE ET SOCIORUM.</p>	<p>Arethae et sociorum.</p>
<p>Vitalis.</p>	<p>DEUSDEM. Post Martini, subdit: Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris.</p>	<p>ARETHAE ET SOCIORUM.</p>	<p>Arethae et sociorum.</p>
<p>Senoch.</p>	<p>DEUSDEM. Post Martini, subdit: Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris.</p>	<p>ARETHAE ET SOCIORUM.</p>	<p>Arethae et sociorum.</p>
<p>De usdem.</p>	<p>DEUSDEM. Post Martini, subdit: Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris.</p>	<p>ARETHAE ET SOCIORUM.</p>	<p>Arethae et sociorum.</p>
<p>Evergisti.</p>	<p>DEUSDEM. Post Martini, subdit: Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris.</p>	<p>ARETHAE ET SOCIORUM.</p>	<p>Arethae et sociorum.</p>
<p>Maglorii.</p>	<p>DEUSDEM. Post Martini, subdit: Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris.</p>	<p>ARETHAE ET SOCIORUM.</p>	<p>Arethae et sociorum.</p>
<p>Fromondi.</p>	<p>DEUSDEM. Post Martini, subdit: Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris.</p>	<p>ARETHAE ET SOCIORUM.</p>	<p>Arethae et sociorum.</p>
<p>Amandi.</p>	<p>DEUSDEM. Post Martini, subdit: Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris.</p>	<p>ARETHAE ET SOCIORUM.</p>	<p>Arethae et sociorum.</p>
<p>Luciani, etc.</p>	<p>DEUSDEM. Post Martini, subdit: Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris.</p>	<p>ARETHAE ET SOCIORUM.</p>	<p>Arethae et sociorum.</p>
<p>Dulcardi.</p>	<p>DEUSDEM. Post Martini, subdit: Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris.</p>	<p>ARETHAE ET SOCIORUM.</p>	<p>Arethae et sociorum.</p>
<p>Fromundi.</p>	<p>DEUSDEM. Post Martini, subdit: Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris.</p>	<p>ARETHAE ET SOCIORUM.</p>	<p>Arethae et sociorum.</p>
<p>Crescen et soc.</p>	<p>DEUSDEM. Post Martini, subdit: Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris.</p>	<p>ARETHAE ET SOCIORUM.</p>	<p>Arethae et sociorum.</p>
<p>Vitalis.</p>	<p>DEUSDEM. Post Martini, subdit: Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris.</p>	<p>ARETHAE ET SOCIORUM.</p>	<p>Arethae et sociorum.</p>
<p>Macrenii.</p>	<p>DEUSDEM. Post Martini, subdit: Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris.</p>	<p>ARETHAE ET SOCIORUM.</p>	<p>Arethae et sociorum.</p>

VIII Kal.

Die 25.

Militum 46.

Theodosii et
soc.

Frontonis.

Crispini et
Crispiniani.

Miniatis.

Hilarii.

Romæ, natalis quadraginta sex militum, qui simul baptizati a Dionisio Papa, mox iubente Claudio imperatore decollati, ac via Salaria sepulti, ubi et alii martyres centum viginti unus positi sunt : inter quos fuerunt quatuor milites Christi, Theodosius, Lucius, Marcus et Petrus. Eodem die Petragoricas civitate, sancti Frontonis, qui Romæ, a beato Petro episcopus ordinatus, cum Georgio presbitero, quem per Apostoli baculum in itinere socium de morte recepit, ad prædictam civitatem veniens, magnam gentis illius multitudinem ad Christum convertit, et nullis miraculis clarus, in pace quievit. Apud urbem Suessionem, sanctorum Crispini et Crispiniani, qui persecutione Diocletiani, post immania tormenta sibi illata, gladio trucidati, coronam martyrii consecuti sunt. Civitate Florentia passio beati Miniatis, sub Decio principe. Item civitate Gavalis, sancti Hilarii episcopi et confessoris.

Puri sunt Praten. Antverp. et Max-Lubec. et Antverp-Maximus.

VARIA LECTIO. In Antverp. et Max-Lubec. deest in principio τὸ natalis. Item pro centum viginti unus, solum legunt centum viginti, in quo ipsis consonat Antverp-Max. Atque hic pro Petragoricas, scribit Petragoritas. Rursus idem Georgio mutat in Gregorio ; et cum duobus aliis non Suessionem scribit, sed Suessionis. Antverp. et Max-Lubec. legunt, coronam consecuti sunt, omittentes martyrii ; et Antverp-Max. simplicius habet, gladio trucidati, coronati sunt. Demum in Antverp. et Max-Lubec. in ultimæ annuntiationis principio deest, Item. Minutiora neglecta sunt, ut Dionisio, presbitero, Mineatis, Hilari, Hylarii, etc.

Militum 46.

Theodosii et
soc.

Frontonis.

Crispini et
Crispiniani.

Miniatis.

Hilarii.

OBSERVATIO. Prima annuntiatio duplex seu composita est, a Beda ex Actis sancti Xysti, ut testatur, primitus excepta. Alii S. Laurentii, alii S. Hyppolyti Acta adducunt, sed de iisdem loquuntur omnes. Ad primam partem quod attinet, ea etiam et quidem sola, omissis omnibus aliis, memoratur a Romano parvo: Romæ via Salaria, XLVI militum, qui baptizati a Dionysio Papa, iubente Claudio decollati sunt. Plura ex laudato Beda et ex ipsis Actis desumpsit Ado, tum in hac, tum in altera parte, quas Noster ad solitam suam breviter reduxit. Hieronymiana nihil habent de XLVI, sed Maximum nominant et milites alios cxx anonymos, quorum nomina Deus scit. Rabanus, Ado, Usuardus et Notkerus numerum servant a Beda determinatum cxxi, verosimiliter quod his adnumeretur Maximus, verum quatuor alios ex eadem turma nominatim exprimunt cum hac diversitate, quod qui a Beda Theodotius, is ab omnibus aliis appelletur Theodosius. Quæ præter hæc dubia sunt, non indiligenter discutit ac solvere conatur Florentinius, et nos alibi operosius examinabimus. — Frontonis memoria ab Adone primum in sacras Tabulas relata est, totusque elogii contextus ex iis, ni fallor, Actis desumptus est, quæ Bollandus in Appendice ad tomum primum Januarii, pag. 1085 ex Bosqueto pronuntiat, a nupero quodam et ridiculo scriptore, non ante 40 aut circiter annos, composita fuisse. De Petri Catalogo haud dubium videtur, quin ibi lib. 9. cap. 109, nescio quis alius Frontonobos cum hoc nostro confundatur. Multa alia apud Petrum ac apud alios et obscura et incerta sunt, ut videsis in Tillemontii commentariis tomo 4 a pag. 501. Ceterum Usuardi nostri elogium, merum est Adoniani compendium. — Illustres illi gemini Suessionenses Martyres sic a Beda consignantur: Suessiones, natale sanctorum martyrum Crispini et Crispiniani. Florus elogium addidit, Rabanus longiorera historiam ex eodem, opinor, fonte, ex quo etiam sua sed diversa et breviori phrasi accepit Ado ; eam ex hoc magis contraxit Noster, Notkerus verosimilius ex Rabano. Celeberrimorum pugilum memoria antiquior est in codicibus Hieronymianis: Gallis, Sessionis vel Sessonis, Crispini et Crispiniani, additis sociis, qui aliunde divulsi videntur. Quam ætatem Acta redoleant, alibi discutiamus. Ea apud Mombritium edita sunt, a Surio nonnihil contracta, a nobis primigeniæ phrasi restituenda, illustranda, et, si fieri potest, contra recentiores criticos vindicanda. — De Miniatis nihil apud vetustiores usquam reperio, nec satis conijcere possum, unde eum Usuardus acceperit ; neque enim Acta a Surio vulgata vidisse existimandus est, qui tam jejune de eo loquitur. — Non magis notus apud antiquiores Hilarius. Suspicio tamen Usuardum codicem aliquem Hieronymianum auctiorem habuisse, qualis est hodie Corbeiensis, in quo solo legitur: In Gavulis, depositio beati Hilarii episcopi et confessoris. Et sic melius pro pago aut territorio quam pro civitate accipitur. Ceterum inde Noster haud dubie mutuatus eum est. Vide quæ ad Miniatem notarunt Baronius et Castellanus ; de Hilario nihil præterea, quod sciam, memoriæ proditum est. Vide notulam Motherii. Wandelbertus, qui pridie de XLVI militibus egerat, hoc die Hilarium ultimo loco celebrat, præmissis Crispino et Crispiniano, Chrysanto et Daria. Postremos duos etiam hodie referunt Rabanus primo loco, et ex eo Notkerus, quemadmodum et in Allatii ac Frontonis antiquis Kalendariis collo-

cantur :

cantur; at Noster Adonem secutus, eos distulit ad 1 Decembris, ut ibi dicemus. Hic Wandelberti satis elegantes versus subijcio :

*Octavum Crispinus habet cum Crispiniano,
Flammas qui passi, sævum vicere tyrannum.
Gemma martyrii geminas festo veneramur eodem
Chrysantum Dariamque, novo quos munere Christi,
Roma nunc vectos tumulis nova Cella venustat,
Quam Rheni celsis succedunt æquora silvis.
Hilarius hic etiam nitet amplo præsul honore.*

* Posset de-
leri festo.

* Lege Qua

AUCTARIA.

Celsini. HERINIEN. Toto textu purissimus, subijcit, ut moris est huic codici, proprium Remense : Ipso die, depositio sancti Celsini presbyteri et confessoris. Vide Castellanum.

Maximi, etc. TORNACEN. In prima tertia et quinta purus, omittit secundam et quartam.

Chrysanti et Dariæ. ANTVERP-MAJ. Deficit in sola annuntiatione quarta, in reliquo textu satis purus.

Chrysanti et Dariæ. ROSWEYD. Quarto loco inserit : Item Romæ, Maximi et aliorum cxx militum. Sequitur simpliciter : Miniatis martyris. Tum : Romæ, natale sanctorum martyrum Crisanti et Dariæ virginis. Qui post multas, quas pro Christo lucrati fuerant passiones, jussi sunt a Numeriano imperatore via Salaria in arenario deponi et viventes terra et lapidibus obrui. Jam diximus, hos ab Adone ad 1 Decembris translatos.

Chrysanti et Dariæ. PULSANEN. Hæc solum habet : Natalis sanctorum martyrum Crisanti et Dariæ virginis. Qui tempore Numeriani a iudice Celerino Romæ passi sunt. Romæ, natalis quinquaginta et sex militum. Item civitate Cavatis, sancti Ylarii episcopi et confessoris. Scribit et abbreviat modo suo.

Lupi. MUNERAT. Pro XLVI militum, scribit, natalis sex militum. Alia in textu sunt non satis exacta. In fine : Corboilo, sancti Lupi episcopi et confessoris. Vide Castellanum.

Dedicationis Carnotensis. GREVEN. Textui adscribit : Apud Carnotum, dedicatio ecclesie sancti Joannis Baptistæ : et sancti Vincentii levitæ et martyris.

Chrysanti et Dariæ. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. et DANIC. Incipiunt : Romæ, sanctorum Crisanti et Dariæ virginis. Qui post multas passiones jussi a Numeriano imperatore via Salaria in arenario deponi, atque illic viventes, terra et lapidibus obrui. Romæ, via Salaria, natale beati Bonifacii I Papæ. Hic constituit, servum clericum non fieri, nec obnoxium curiæ, vel cuiuslibet rei. Dubitari fere posset an hæc postrema Adoniana non sint. Certe Notkerus de Bonifacio agit, Mosander illum etiam posuit; Rosweyodus autem ad XXIV Octobris eum in appendicem rejecit. Sequitur in citatis codicibus textus fere purus.

Bonifacii I PP. LOVANIEN. Puritati proximus est, solum enim deficit in Frontonis elogio.

Textus mutilus. CENTULEN. In Galliis civitate Suessionis, passio sanctorum Crispini et Crispiniani martyrum, qui sub Maximiano crudeli examinatione decertarunt. Petragoricas, sancti Frontonis episcopi, ab urbe Roma illuc directi. Ipso die Romæ, militum quadraginta sex, quos Papa Dionysius baptizavit, et mox jubente Claudio, decollati sunt. Civitate Gavalis, sancti Hilarii episcopi et confessoris.

De Crispiniano, etc. BRUXELLEN. Apud Urbem Suessionis, natale sanctorum Crispini et Crispiniani. Qui sub persecutione Dyocletiani, beatum Quintinum secuti post immania tormenta a Rixiovaro præside sibi illata, cæsi gladio coronantur. In Frontone nonnihil etiam

ex Adone interpolatus est. Apud Florenciam civitatem, passio beati Nimetis (Miniatis) sub Decio Cæsare. Romæ via Salaria, natalis sanctorum martyrum Crisanti et Dariæ virginis. Qui cum nullo genere tormentorum vinci possent, tandem Numeriano imperatore jubente, pro Christo terra et lapidibus obruti sunt. Romæ via Salaria, natale sancti Bonifacii Papæ, qui constituit, ne servus aut curiæ obnoxius clericus fieret. In Hilario satis purus est. In fine : Apud Bituricas civitatem, Ambiliaco monasterio, beati Dulcardi confessoris. Castellanus scribit Amiliaci, Gallice Amblis.

Chrysanti et Dariæ. HAGENOYEN. Pro XLVI, habet, XLVII militum, in reliqua annuntiatione satis purus. Sequitur : Apud urbem Suessionem in Gallia, passio sanctorum martyrum Crispini et Crispiniani. Qui fuerunt nobiles genere de Perside, et fugientes persecutionem Maximiani, quam fecit Christianis in Oriente, ad eandem civitatem devenerunt. Et tunc cum victum et vestitum non haberent, ad artem sutoriam animum suum posuerunt et pauperibus gratis laboraverunt, et mercede carentibus, et omnibus; et omnibus sutoribus prævaluerunt. Et ob invidiam (aliorum) accusati quod Christiani essent, et non negaverunt, et ideo sub Dyocletiano per Rictiovarum præsidem immania tormenta passi sunt, et ad ultimum gladio jugulari jubentur. De Bonifacio habet ferme ut supra. Pro Miniatis, scribit Mymate. De Frontone et Hilario, die sequenti.

Bonifacii. AQUICINCT. In fine : In pago Turonico, sancti Spani martyris. Ita et alii scribunt, vel Sperani, etc.; Castellanus, Hispanii, Gallice Epain. Eodem die, sanctorum Benigni et Beati cum sociis eorum. Vide nomina etiam vernacula apud Castellanum. Deinde recentiore manu : Romæ, sancti Bonifacii Papæ. Hic constituit, clericum non fieri... obnoxium cuiuslibet rei. Hinc sensus est, quem supra integrum habes.

Bonifacii. VICTORIN. Secundo loco inserit : Item Romæ, sancti Bonifacii Papæ. Hic constituit, ut servus nulla modo clericus fieret. Et in fine : Item Chrysanti et Dariæ martyrum.

Lupi. DAVERONEN. Baiocus, sancti Lupi episcopi et confessoris. In pago Turonico, sancti Sperani martyris. Vide in AQUICINCTINO.

Bonifacii. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Crispini et Crispiniani martyrum. Bonifacii Papæ et confessoris. Romæ, XLVI militum martyrum. Frontonis, episcopi Petragoricensis.

Spani. CLUNIACEN. et ALTEMPS. Scribunt ut codex AQUICINTINUS, supra citatus : In pago Turonico, sancti Spani martyris.

Lupi. REG. SUECIÆ signatus sub num. 428. Corboilo, sancti Lupi episcopi et confessoris. Vide MUNERATUM, DAVERONENSEM, etc.

Bonifacii. REG. SUECIÆ signatus sub num. 138. Item Romæ, Bonifacii Papæ. Item Chrysanti et Dariæ martyrum.

<i>Translatio- nis Bartho- lomæi.</i>	In VATICAN. num. 5949. Deest <i>Miniatis et Hilarii</i> . Adjicitur : <i>Translatio sancti Bartholomæi de insula Lipari in Beneventum</i> .	Demum : <i>Bituricas, sancti Dulcardi confessoris</i> .	<i>Dulcardi.</i>
<i>Gravini.</i>	FLORENTIN. Primo loco : <i>Apud Florentiam, passio sancti Miniatis martyris, cum sociis suis, qui sub Decio tyranno passi sunt anno Domini CCXLVIII</i> . Haud dubie paulo serius. <i>Apud Sardiniam in civitate Turritana, sancti Gravini militis et martyris, qui passus est sub præside Barbaro, sub persecutione Diocletiani et Maximiani imperatorum</i> . In Romano habentur <i>Protus et Januarius</i> . Vide Observationem nostram xxx Maii. <i>Romæ, sancti Bonifacii Papæ V, qui, etc.</i> Vide hæc supra Bonifacio I adscripta.	BELIN. Incipit a Chrisanto et Daria ferme ut ROWEYD. supra. Tum : <i>Item Romæ, natale sanctorum Marci et XLVI militum; etc.</i> Frontonem ponit ultimo loco. Et in altera editione superaddit : <i>Eodem die, Beati et Benigni cum sociis eorum</i> . Deinde : <i>In territorio Turonico, Spani</i> . Denique <i>Remis, Celsini, ut supra</i> .	<i>Chrysanti, etc.</i>
<i>Bonifacii.</i>	BURDEGALEN. <i>Andegavis, translatio sancti Abini</i> . Natalis est i Martii.	GREVEN. In fine : <i>Ipsa die secundum Vincentium lib. 26, translatio sancti Bartholomæi Apostoli, de insula Lipuritana Beneventum facta anno Domini DCCCVIII. Romæ, sanctorum martyrum Maximini et aliorum CXX. Eodem die, vel secundum alios sequenti, Nichomedix, sanctorum Luciani, Martiani, Flori, Heracli, Tuti, Florini. Beati et Benigni martyrum, aliorumque cum ipsis. In Anglia, translatio sancti Johannis Eboracensis episcopi et confessoris. In Normannia, sancti Lupi episcopi Baiocensis et confessoris. Marnoci episcopi et confessoris. Bituricas, sancti Dulcardi confessoris. Item, translatio sanctorum martyrum, Crisanti et Daria, ab urbe Roma ad monasterium Eystia</i> .	<i>Beati, etc.</i> <i>Spani.</i> <i>Celsini.</i>
<i>Translatio- nis Abini.</i>	LUXOVIIEN. <i>Translatio sancti Simeonis, episcopi et confessoris, Metensis ecclesiæ pastoris piissimi</i> .	MOLAN. Post Petrus, ex Adone aliis litteris adjicit : <i>Hi videntes ad se venire armatos, rogabant, ut primi decollarentur. Scriptum est in passione sanctorum Sixti, Laurentii et Hippolyti. In fine de Chrysantho et Daria, fere ut ROSWEYD. Eodem die, Benigni et Beati cum sociis eorum. In territorio Turonico, sancti Spati martyris. Vide AQUICINCTINUM. Remis, sancti Celsini confessoris et presbyteri, discipuli beati Remigii. De Lupo ut MUNERATUS. Bonifacii Papæ, qui sedit Romæ annos tres. Hic sepultus est via Salaria, juxta corpus sanctæ Felicitatis. Hic constituit, servum, etc.</i> Editiones aliæ in ipso textu præfigunt : <i>Chrysanti, Daria, et Diodori presbyteri, etc.</i> Post Petrus, idem quod supra. Item, in fine, Benigni et Beati ; Spati et Celsini, ut supra. De Lupo, additur <i>Baiocensis episcopi, etc. Biturigæ, Ambiliaco monasterio, beati Dulcardi confessoris. Die vigesima quinta, sanctorum martyrum et notariorum Martiani et Martyrii. Romæ via Salaria, Bonifacii Papæ. Vide superius.</i>	<i>Luciani, etc.</i> <i>Beati, etc.</i> <i>Translatio- nis Joannis.</i> <i>Lupi.</i> <i>Marnoci.</i> <i>Dulcardi.</i> <i>Translatio- nis Chry- santi, etc.</i>
<i>Translatio- nis Simeo- nis.</i>	REMENS. SS. <i>Timothei et Apollinaris. Remis, sancti Celsini, discipuli sancti Remigii</i> .		
<i>Celsini.</i>	EDITIO LUBECO-COL. De Bonifacio, jam supra dictis adjungit : <i>Qui rexit ecclesiam annis tribus. Et præterea : Etiam decrevit, ut nulla mulier aut monacha pallam sacrutam alturis tangeret aut lavaret. Qui sepultus est juxta corpus sanctæ Felicitatis. Sequitur prima et secunda annuntiatio satis pura. Tum. In Galliis, civitate Suessionis, passio sanctorum fratrum Crispini et Crispiniani. Qui cum essent nobilissimi Romani propter fidem Christi dilatandam a Roma egressi (sunt,) ut eundem fidem alibi prædicarent. Et quocumque pervenerunt, nullus eos hospitio recipere dignabatur, et ob hoc ergo artem sutoriam didicerunt, ut pauperibus subvenirent, qui quidquid ex officio lucrati sunt, præter victum, totum pauperibus elargiti sunt. Hi inventi quod Christiani essent, fustibus sunt cæsi atque ad trocleas extensi, digiti eorum subulis transfixi, et de dorsis eorum ora præcisa, et sic diversis tormentis vexati, sub persecutione Diocletiani et Maximiani, præside Rictiovro agente, gladio truculati, glorioso martyrio coronati sunt. In Miniatis et Hilario satis pura est. De Beato, Benigno et sociis eorum, ut supra CODIX AQUICINCTINUS.</i>		
<i>De Bonifa- cio.</i>			
<i>De Crispino, etc.</i>			
<i>Benigni et soc.</i>			

VII Kal.

Die 26.

*Rogatiani et
Felicissimi.*

Apud Africam, natalis sanctorum martyrum Rogatiani presbyteri et Felicissimi, qui persecutione Decii et Valeriani, illustri sunt martyrio coronati, de quibus etiam scribit beatus Cyprianus in epistola ad Confessores. Civitate Narbona, sancti Rustici episcopi et confessoris.

Rustici.

Ita Præten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Major, Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. In nævis hæret, ut *Aphricam, Affricam, Rogaciani, Cyprianus*. Poterat Antwerp-Major e purorum numero excludi, quia tota hodierna annuntiatio, prima manu ommissa est; at cum ad oram codicis tota subinde adscripta et pura sit, locum hic ei dedimus.

*Rogatian et
Felicissimi.*

OBSEVATIO. *Rogatianus et Felicissimus* apographis Hieronymianis, Bedæ, Floro, Rabano, Wandelberto præteriti, ab auctore Romani parvi primum consignantur, his verbis : *In Africa Rogatiani presbyteri et Felicissimi martyris*. Quæ præterea paulo fusius et elegantius exponit textus noster, ea ex Adone ad verbum desumpta sunt, exclusa dumtaxat magni Cypriani commendatione, ex epistola ejus 81 apud Viennensem recitata; nimirum, inquit, *ut sequamini in omnibus Rogatianum presbyterum... qui cum Felicissimo fratre nostro, quieto semper et sobrio, excipiens ferocientis populi impetum, etc.* Plures alias ejusdem Cypriani epistolas appellat Baronius in Notatione, et de præfatis Sanctis fusius tractat tomo 2 Annalium ad annum CCLIII num. 42; item CCLIV, num. 35; sed expressius ad CCLX, num 59 et 60; ubi receptæ Chronologiæ rationem videtur excedere, Sanctorum obi-

tum,

tum, contra textus nostri auctoritatem nimium differens, qua forte causa, in hodierno Romano mutata Imperatorum nomina animadvertimus. Interim ex prædicta Cypriani epistola 81 potissimum eruisse videntur Martyrologi nostri, quod de *illustri martyrii corona* prædicant; an satis certo, non ausim asserere: nam si vera sunt, quæ accurate observat Tillemontius tomo 3 pag. 389, passos quidem constat Rogatianum et Felicissimum primo ipso *ferocientis populi impetu*; at in tormentis vitam posuisse, non item. Notkerus diversa ab Adone phrasi utitur, sed martyres etiam pronuntiare non dubitat. Castellanus contra, nullum ejus rei fundamentum se reperisse rotunde testatur. Quæ insuper de pluribus sanctis Rogatianis, quidni et Felicissimis, controvertuntur; et utrum hic Rogatianus idem sit, de quo loquitur Cyprianus; deinde de mortis tempore, de utriusque gradu et officio, aliisque hujuscemodi, hæc, inquam, ad proprium locum rejicimus. — Rusticus Narbonensis mere Usuardinus est, a nullo antiquiori aut æquali hodie positus. Notatio Baronii paucis indicat, quæcumque circa vitam ejus aut gesta observari debent ex Hieronymi et Leonis epistolis, nec quidquam ultra memorat Catellus, inscriptionem adducens, quæ multorum eruditorum ingenia exercuit, alibi a nobis de integro examinandam.

In Adone, secundo loco habetur: *Commemoratio sanctorum episcoporum Vedasti et Amandi, quorum vita et mors plurimis exitit miraculis gloriosa*. De iisdem hoc etiam die canit Wandelbertus:

*Pontifices fama, signis tumulisque coruscos
Septimus ostendit, vero de nomine Amandum,
Vedastumque simul, meritis et tempore junctos.*

Alibi ostendimus, quam recte bini illi Præsules uno die conjungantur. Plura adjicit Notkerus de Vedasto, prius Tullensi presbytero, etc. Atque hic sistit Canisiana Notkeri editio, cum ex hoc die usque ad anni finem reliqua desiderentur. Porro Usuardus citata Adonis verba retulit vi Februarii, ut ibi diximus, hic utrumque tacitus prætermittens. Et de Vedasto quidem tacent etiam plerique codices recentiores; at de Amando aut ejus ordinatione, translatione, vel elevatione et ecclesie dedicatione, non pauci meminere, quos jam subjiciam. Vide quæ diximus vi Februarii.

Rustico.

De Amando et Vedasto, in Adone.

AUCTARIA.

ROSWEYD. Subdit in fine: *Natale sancti Amandi episcopi et confessoris.*

PULSANEN. Sic primam annuntiat: *Apud Africanam, natalis sanctorum martyrum Rogatini presbyteri et Felicissimi. Itæa apud Thessalonicam, sancti Demetrii martyris.* Is est, opinor, qui colitur viii Octobris. Sequitur de Rustico, pure.

ANTVERP. MAX-LUUEC. et UGHELLIAN. Nihil de Rustico, sed ejus loco: *Ipsa die, Amandi confessoris.* Et adjungunt eodem textu, *Luciani et Flori*, ut etiam invenies die præcedenti.

ANTVERP-MAX. et LOVANIEN. In prima satis puri, secundo loco: *In Nicomedia, sanctorum Luciani et Flori.* Horum socios vide in codicibus Hieronymianis. Ipsorum Acta inter Selecta recensuit Ruinartius a pag. 151, ubi consulenda prævia ejus admonitio. Tum: *Ipsa die, elevatio sancti Amandi confessoris.* In Rustico puri sunt. Demum: *Item, sancti Euaristi Papæ et martyris.*

ULTRAJECT. Omnia eadem habet, nisi quod de Evaristo sic primo loco loquatur: *Rome, natale sancti Euaristi Papæ. Qui quartus post beatum Petrum, Romanam Ecclesiam gubernavit sub Traiano (Trajano) Principe martyria coronatus, sepultus est juxta corpus beati Petri in Vaticano.*

LEYDENSIENSIS et ULTRAJECTENSIS. Conveniunt; sed in fine repetunt: *Item, sancti Euaristi Papæ et martyris.*

ALBERG. et DANIC. In hoc a proxime superioribus differunt, quod Rusticum omittant, et pro, *elevatio sancti Amandi*, simpliciter scribant: *Ipsa die, sancti Amandi confessoris.* Quasi alium indicarent a Trajectensi episcopo.

CENTULEN. Apud Africanam, sanctorum Rogatiani presbyteri et Felicissimi, sub Decio et Valeriano. Civitate Florentia, beati Minutianis, sub Decio. Vide textum die præcedenti. Sequitur: *Apud Ephesum, sancti Polycratis, episcopi egregii et nobilissimi viri.* Quis hic sit sanctus Polycrates, divinet qui potest; ego alium Polycratem episcopum Ephesinum non novi, præter eum qui in contro-

versio de celebratione Paschæ Victori Papæ restitit, et excommunicatus est. Civitate Narbona, sancti Rustici episcopi et confessoris. Canobio Helnone, translatio beati Amandi episcopi et confessoris.

BRUXELLEN. Sic incipit: *Translatio corporis beati Amandi episcopi et confessoris. Qui ecclesiam Trajectensem supra Mosam tribus annis rexit; et post, heremiticam vitam eligens, in quadam cella quindecim annis cilicio semper tectus et aqua etc. desunt reliqua. Deficit usque ad xxxi Octobris.*

IIAGENOYEN. Apud Petragoricam civitatem, depositio sancti Frontonis episcopi. Qui Romæ a beato Petro Apostolo episcopus ordinatus est, cum Gregorio presbytero, quem per Apostoli Petri baculum in itinere socium de morte recepit vivum, et ad prædictam veniens civitatem, magnum illius gentis multitudinem convertit ad Christum. Iste cum Domino Jesu Christo beatam Martham sepelivit in specu, cujus cyrotheca et annulus ejus ibi remanserunt, cum postea unum cyrothecam remisissent cum annulo episcopali, aliam ibi servantes. Tandem post multa miracula et doctrinas salutares, obiit in pace. Romæ, natale sancti Euaristi Papæ et martyris. Qui quartus post beatum Petrum, Romanam rexit Ecclesiam annis decem, mensibus septem. Hic nutione erat Græcus ex patre Judæo, nomine Juda, de civitate Bethlechem. Hic titulos in urbe Roma divisit Cardinalibus presbyteris et diaconibus. Hic constituit, ut conjugium publice a præsentibus sponderetur et a sacerdote postmodum benediceretur. Hic martyrio coronatur sub persecutione Trajani imperatoris, et sepelitur juxta sanctum Petrum. In civitate Gavalis, natale beati Hylarii episcopi et confessoris. De hoc et Frontone agitur die præcedenti. In fine habet: *Civitate Narbona, depositio sancti Rustici episcopi et confessoris.*

AQUICINCT. Post, ad confessores, inserit: *Translatio corporis sancti Amandi episcopi, et ordinatio episcopatus ejus, et dedicatio ecclesie ipsius.*

VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. *Item, sancti Amandi episcopi, etc.*

Translatio- nis Amandi.

Ejusdem.

Multa de Frontone.

De Evaristo.

Hilaru.

De Amando.

Amandi.

<i>Euaristi</i>	MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. <i>Rogatiani et Felicissimi. Euaristi Papæ et martyris. Rustici, episcopi et confessoris.</i>	<i>soris. Luciani et Florii. Et in fine: Romæ, sancti Euaristi Papæ et martyris.</i>	<i>Luciani, etc. Euaristi.</i>
<i>Luciani, etc.</i>	CLUNIACEN. et ALTEMPS. <i>Luciani, Martiani et Flori. De his Florus Martyrographus cum brevi elogio.</i>	GREVEN. <i>Jacob Patriarchæ. Item secundum aliquos hic, Euaristi Papæ, secunda Adonem vero et alios, die sequenti. Qui sedit annos novem et sub Traiano, martyrio coronatus, sepultus est in Vaticano. Ipse titulos in urbe presbyteris divisit, septemque diacones, qui episcopum prædicantem custodirent, ordinavit. Demetrii martyris. Tum: Romæ, natale sanctorum Mariandri, Luci, Victi. Ipso die, secundum alios outem v. Kal. in Phrygia, sanctorum Tharsi, Policarpi, Gaii, Metrobi, Eumeniæ, Januarii, Terrei, Corminii. Apud Ephesum, Policarpi episcopi et confessoris. Si quis istius nominis episcopus Ephesinus fuit, non magis in Ecclesia cultum habet, quam Polycrates, de quo supra. Sequitur: Benti episcopi. Translatio sancti Amandi episcopi Trajecti superioris, confessoris. Colonia Agrippina ad gradus Mariæ, adventus magnæ portionis sanctæ Crucis. Apud Augustam Retiæ oppidum, conversio beatæ Aphræ, quæ cum esset miretrix et beatum Narcissum recepisset hospitio, ab eodem conversa est. Colitur v Augusti. Nicomediæ, sanctæ Ursæ virginis, Item secundum aliquos hic, Margaritæ virginis, quæ et Pelagia. Alii habent eam Id. Octobris. Implexum negotium. Eadem est, opinor, quæ in EDITIONE LUBECO-COL. vocatur Pelagia.</i>	<i>Jacob. Euaristi.</i>
<i>Florentii.</i>	REG. SUEC. sub num. 428. <i>Eodem die, Florentii confessoris. An is de quo agitur die sequenti?</i>		<i>Demetrii.</i>
<i>Trojectii.</i>	CODEX D. LE MARE, sign. A. <i>Nivernis civitate, depositio sancti Trogeni confessoris. Vult dicere Trojectii. Gallice Troé, qui colitur xvii Octobris.</i>		<i>Mariandri, etc.</i>
<i>Demetrii.</i>	VATICAN. Addit: <i>Thessalonicæ, sancti Demetrii martyris. Vide PULSANEN. Forte apud Beneventanos et in aliis Italiæ partibus colitur hac die.</i>		<i>Tharsi, etc. Polycarpi.</i>
<i>Demetrii.</i>	FLORENTIN. <i>Sancti Demetrii martyris. Romæ, sancti Euaristi Papæ... Ordinatio episcopatus sancti Amandi, translatio corporis et dedicatio ecclesiæ.</i>		<i>Beati. De Amando.</i>
<i>De Amando.</i>	BURDEGALEN. <i>Sancti Amandi confessoris. Luciani, Marciani et Flori. Vide supra.</i>		<i>Conversionis S. Afræ.</i>
<i>Amundi.</i>	EDITIO LUBECO-COL. <i>Colonia Agrippina, in ecclesia sanctæ Mariæ ad gradus, festum adventus sanctæ Crucis Christi. Romæ, natale sancti Euaristi Papæ et martyris. Qui quartus post beatum Petrum Apostolum, Romanam gubernans Ecclesiam annis novem, sub Traiano principe martyrio coronatus, sepultus est juxta corpus beati Petri in Vaticano. Hic constituit, ut conjugium a parentibus publice responderetur, et deinde a sacerdote solemniter benediceretur. Vide melius in HAGENOVENSI. Sequitur de Africanis, satis pure. Tum: Eodem die, sanctæ Pelagiæ virginis. Quæ cum peteretur a quodam nobili adolescente in conjugem, ipsa tonsis crinibus et habitu virili, clam aufugit et monasterium probatissimorum monachorum intravit, et in eo omnibus incognita usque ad mortem Deo devota servavit et tandem feliciter obiit. Vide GREVENUM. De Rustico, bene. Dein: In Nicomedia, natale sanctorum Luciani et Flori martyrum. Item in Nicomedia, sanctæ Ursæ virginis. Eodem die, translatio sancti Amandi episcopi Trajectensis superioris et confessoris.</i>		<i>Ursæ. Margaritæ seu Pelagiæ.</i>
<i>De Euaristo.</i>			<i>Luciani, etc. Euaristi.</i>
<i>Pelagiæ.</i>			<i>De Faustino et Amando. Ceolfridi.</i>
<i>Luciani, etc.</i>			<i>De Amando.</i>
<i>Ursæ.</i>			<i>Elevationis Ermini.</i>
<i>De Amando.</i>			
<i>Amandi</i>	BELIN. Secundo loco: <i>Ipsa die, Amandi confes-</i>		

VI Kal.

Die 27.

Vincentii et soc.

In Hispaniis civitate Abula, passio sanctorum Vincentii, Sabinæ et Cristetæ, qui primo adeo in equuleo sunt extensi, ut omnes compages eorum membrorum laxarentur, deinde capita eorum lapidibus superposita, usque ad excussionem cerebri, validis vectibus sunt contusa, atque ita martyrium compleverunt, agente præside Daciano. Eodem die apud Tile castrum, sancti Florentii martyris.

*Florentii.*Sumitur ex *Praten. Munerat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Præcipua diversitas in eo occurrit, quod multi codices, etiam probatissimi, ut Herimien. Tornacen. Antverp-Maj. Rosweyd. et reliqui, textui aut præfigant aut subjiciant: *Vigilia Apostolorum Simonis, vel Symonis et Judæ.* Dubites utrum ea annuntiatio Usuardina non sit, præsertim cum in Adone disertissime ponatur. Ego certe Usuardo adscribendam persuasissimum haberem, si in citatis codicibus uniformitas servaretur, qua deficiente, alios præferendos judicavi, ut iterum dicam xxxi Octobris. In Munerato male est *Abulla*, ceteri passim *Abula*, tametsi Romanum parvum et Ado scripserint *Abela*. Forte melius scriberetur *Christetæ*, sed codices nostros secuti sumus. Molanus transposuit voces *membrorum eorum*. Praten. legit *Daciano*, melius cum communi Munerat. *Daciano*; male Greven. et Molan. *Dcciano*.

In apographo nostro Pratensi sub finem additur: *Ipsa die, inventio seu translatio sancti Vincentii levita et martyris.* Verum cum ea verba lineolis subducta sint, ex Sirmondi præmonitione patet, ea ad marginem recentius esse adjecta.

OBSERVATIO.

OBSERVATIO. Martyres plures *Vincentii* nomine illustres passim commemorantur, at forte vix ullus, de quo pauciora et minus genuina exstent monumenta antiqua, quam de hoc Abulensi duabusque ejus sororibus *Sabina* vel *Savina* et *Christeta*; sic enim et ipsas vocat Ruinartius inter sincera et selecta pag. 389, qui forte Acta vidit, qualia penes nos sunt a Papebrochio descripta ex pervetusto codice D. Canonici Joly Parisiis, in quibus passi dicuntur v Kal. Novembris seu xxviii Octobris: quæ si sincera existimasset, edere procul dubio non prætermisisset. Ceterum hæc aut similia habuit Martyrologus Viennensis, cum elogium ejus inde acceptum videatur, quod Petrus in Catalogo retulit, lib. 9 cap. 114, ubi pro *Christeta* scribit *Christina*, quodque totum Noster etiam transumpsit, mutatis solum vocibus *Abela* in *Abula*, *Christetes* in *Cristetæ*, et *supposita* in *superposita*. De Actis ipsis quid censeam si me roges, malo iudicium tantisper suspendere, quam quidquam temere definire, tametsi sufficientia occurrant vestigia, quæ satis ostendant, ad aliorum Actorum imitationem, aliquot post eorum passionem seculis, fabricata aut saltem exornata; adeo ut Tamayus de Salazar, cetera in corradendis omnibus satis facilis, non exiguam eorum partem rescindendam putaverit. At inde nec hilum detraxeris vetustissimo juxta ac celebratissimo tota Hispania inclytorum martyrum cultui, quorum prima, ni fallor, memoria ex Romano parvo profluit: *Abela civitate, Vincentii, Sabinæ et Christetes martyrum*. Florus etiam eos diserte consignat die sequenti his verbis: *Ipsa die, passio sanctorum Vincentii, Sabinæ et Christetæ, qui passi sunt in urbe Avila*. Elogii reliqua ex solito Adoniano fonte, sed alia phrasi exprimuntur. Adde Wandelbertum, cujus metricum elogium legi meretur:

*Hinc sextum martyr pugnans Vincentius ornat,
Christete hoc pariter Sabinaque virgo triumphat.*

Sequitur in Adone: *Eodem die apud Tyle castrum, natole sancti Florentii martyris*; et hæc totidem verbis in laterculum nostrum translata sunt, mutato *Tyle* in *Tile*. Est Apud Adonem Mosandri, *Florentius* alius confessor, de quo in Auctariis plura recurrent. Dum autem et Hieronymiana *Florentis* alicujus vel *Florenti* meminere, quid velint non satis explicant. Quæro qui in his tenebris lucis aliquid affundant, sed hæcenus non invenio, nisi Saussayum audire velimus, locum, tempus, martyrii genus, etc., memoriter recitantem. Nec quidam solidæ explicationis afferunt, quæ apud nos per conjecturam a Rosweydo, ni fallor, notata sunt, de hoc Florentio Thebæis adscribendo, ejusque martyrii palæstra collocanda in *Tiel*, oppido Geldriæ Vabali fluvio adsito, in quam opinionem facile Belgæ inclinant. Sufficere potest, mea quidem sententia, Florentius unus Thebæus ad tractum Rbeni, de quo egimus x Octobris. Nec vero ad Eupbratem, aut in Ponto, nec in Africa, aut Hispania quærendum puto *Tile* vel *Tyle* castrum, sed verosimiliter in Burgundia, ubi Gallice vocatur *Trichateau*, Lingones inter et Divionem, ut accuratius expendit noster Motherius in observatiuncula ad hunc diem, a curioso lectore omnino consulenda. De Actis nostris et Sanctis ipsis plurimum promerebitur qui tum de Vincentio et sororibus, tum de Florentio certiora documenta ministrabit; certiora, inquam, quam sint Higeriana, Dextrina et id genus commenta a Tamayo congesta, quæ nec nominata hic vellem, nisi vel eo recurrere me coegisset puriorum fontium penuria.

Tertio loco in Adone ponitur *Evaristus Papa*, sub Trajano martyrio coronatus, de quo die præcedenti in Auctariis abunde egimus. Ejus etiam meminit Florus; at ab Usuardo plane prætermisus est.

AUCTARIA.

*Vigilia
Simonis et
Judæ.*

HERINIEN. Incipit: *Vigilia Apostolorum Simonis et Judæ*. Cetera purissimus.

Ejusdem.

TORNACEN. Purus, subdit: *Ipsa die, vigilia Apostolorum Simonis et Judæ*.

*Desiderii.
Vigilia.*

ANTVERP-MAJ. Textui etiam puro subnectit: *Anticiodoro (Autissiodoro), S. Desiderii episcopi et confessoris. Et vigilia Apostolorum Simonis et Judæ*.

*Luciani.
Rumoldi.
Rictrudis.*

ROSWEYD. Secundo loco inserit: *In Nicomedia, Luciani martyris*. Vide die præcedenti. In Florentio, purus est. Tum: *Rumoldi martyris, Vide infra. Rictrudis virginis*. Vult dicere *sanctimonialis et abbatissæ*, quæ tamen vidua et beatæ Eusebiæ mater fuit, coliturque xii Maii. *Vigilia Apostolorum Simonis et Judæ*.

De eadem.

PULSANEN. *Vigilia Apostolorum Simonis et Judæ*. In secunda deest elogium. In ultima purus est.

De eadem.

ANTVERP. ET MAX-LUBEC. Puri in textu, addunt etiam: *Ipsa die, Vigilia Simonis et Judæ*.

De eadem.

ANTVERP.-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ET DANIC. Omnes incipiunt: *Vigilia Apostolorum Simonis et Judæ*. In textu puri.

*Ivonis.
Vigilia.*

ALBERGEN. In fine adjicit: *Item, sancti Yvonis confessoris*. Infra, expressius est translatio.

CENTULEN. *Vigilia Apostolorum Simonis et Judæ*. In Hispaniis, civitate *Helbora*, sanctorum *Vin-*

centii, Sabinæ, et Christetæ martyrum. In pago *Pictaviensi, sancti Florentii presbyteri et monachi*.

Is est qui in Martyrologiis nostris ponitur xxi Septembris, quemque superius in Adone Mosandri repeti hoc die diximus, quod etiam fit in aliis codicibus Usuardinis. Variæ hujus Sancti translationes, variæ de sacro corpore concertationes, diversis hisce festivitibus facile occasionem dederint, cum et aliis etiam mensibus recolatur. Quid si hæc fortasse fuerit prima corporis Rodium in Picardiam advectio. Sequitur in citato codice: *Autissiodoro, sancti Desiderii episcopi et confessoris. Eodem die apud Tile Castrum, sancti Florentii martyris. Cœnobio Blandinio, adventus sanctæ Amelbergæ virginis*.

BRUXELLEN. Jam dixi codicem hunc deficere usque ad diem xxxi Octobris.

HAGENOYEN. Scriptoris oscitantia omissus est dies vi Kalend. Novembris, et diei sequenti præfigitur vi Kal. ubi scribi deberet v Kal.

AQUICINCT. Incipit: *Romæ, Evaristi Papæ et martyris. Illic titulos in urbe divisi presbyteris, et septem diaconos ordinavit, qui custodirent episcopum prædicantem*. Vide GREVENUM die præcedenti. Ibidem pro *Florentii*, habetur *Florentiani*.

VICTORIN.

<i>Evaristi.</i>	VICTORIN. Romæ, sancti Evaristi Papæ. Hic titulos divisit in Urbe presbyteris, et septem diaconos constituit qui custodirent episcopum. Vigilia Apostolorum Simonis et Judæ.	ma editio melius ordinata est.) Ipso die, sancti Eucharii episcopi et martyris. In Sardinia, sanctorum Mariani, Prothi et Januarii. In Phrigia, Eumeni et Canonis. Rumoldi episcopi et martyris relatio. In pago Pictavensi, sancti Florentii episcopi. Vult dicere, ni fallor, presbyteri; alias Florentii Pictavienses geminarentur. Desiderii episcopi Antisiodorensis et confessoris. Apud Indiam, sancti Frumentii episcopi, qui ab Athanasio Alexandrino illuc episcopus directus, cum pene totam Indiam superiorem Christi fidei subjugasset, vito et signis inclutus quievit in pace. In Hibernia, Orani episcopi et confessoris. In Britannia minori, translatio sancti Yvonis confessoris, jurisperiti, advocati pauperum. Rictrudis virginis. Ipso die, inventio corporis Vincentii levitæ et martyris.	<i>Eucharii, Mariani, etc. Eumeni, etc. Rumoldi, Florentii. Desiderii. Frumentii. Orani. Transtlationis Ivonis. Rictrudis. Inventionis Vincentii.</i>
<i>Vigilia.</i>	AMBIANEN. In pago Pictavo, natalis sancti Florentini presbyteri et monachi, maxime sanctitatis et innocentiae viri. De eodem, opinor, Florentio agitur, de quo dixi ad CENTULENSEM.	MOLAN. In Mechlinia, relatio Beati Rumoldi episcopi et martyris. Eodem die in Britannia, translatio sancti Ivonis confessoris; in utroque jure doctoris, de Ordine penitentium beati Francisci. Romæ, Evaristi Papæ; qui sedit annos novem. Sub Traiano martyrio coronatur, sepultus in Vaticano. Hic constituit duos in Urbe presbyteros et septem ordinavit diaconos, qui custodirent episcopum predicantem. In loco qui dicitur Marcinas, sanctæ Rictrudis cum filia Eusebia. In Blandinio, adventus corporis sanctissimæ virginis Christi Amelbergæ. Tum: Item eodem die, vigilia Apostolorum Simonis et Judæ. Dein typis minoribus: Quæ observatione jejunii celebratur. Tum: Apud Indiam, sancti Frumentii episcopi, qui ab Athanasio, etc.; ut GREVENUS. Editiones aliæ: Item eodem die, Vigilia, etc. De translatione Ivonis, ut supra. Sequitur: Elnone, commemoratio ordinationis beati Amandi. Quæ licet die præcedendi, sicut et translatio corporis, et ecclesiæ dedicatio facta fuisse credatur, tamen hac die specialius recolitur. De Rumoldo, ut supra. Tum: Eodem die elevatio corporum sanctorum Eusebiæ atque Gertrudis. De adventu Amelbergæ, ut supra. Demum minoribus typis: Ipso die, inventio corporis sancti Vincentii levitæ et martyris.	<i>Desiderii.</i>
<i>Pharonis.</i>	MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Vigilia, Pharonis episcopi et confessoris. Vide de eo die sequenti. Vincentii, Sabulæ (Sabinæ), et Christetæ martyrum. Florentii martyris.		<i>Frumentii.</i>
<i>Evaristi.</i>	REGINÆ SUEC. signatus num. 130. Adicit Romæ, sancti Evaristi Papæ, etc.		<i>Orani.</i>
<i>De eodem.</i>	VATICAN. Adicit: Romæ, natalis sancti Evaristi Papæ, qui præfuit Ecclesiæ annis tredecim, et martyrio coronatus est sub Traiano.		<i>Transtlationis Ivonis. Rictrudis. Inventionis Vincentii.</i>
<i>Gertrudis.</i>	FLORENTIN. Item, sanctæ Gertrudis (MEDICÆUS Gertrudis, an non et melius Rictrudis?) virginis. Apud Britanniam, translatio (MEDICÆUS ordinatio) sancti Ivonis confessoris, magnæ sanctitatis viri. Apud Sardiniam civitate Turrutana, sanctorum martyrum et fratrum Proti presbyteri et Januarii diaconi, sub præside Barbaro, tempore Diocletiani et Maximiani.		<i>Relationis Rumoldi.</i>
<i>Transtlationis Ivonis.</i>	EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Vigilia sanctorum Apostolorum Simonis et Judæ. Sequitur de Vincentio, Sabina et Christeta, pure. Deinde: Apud Tyle castrum, sanctorum Florentii, Eraclii, Flori et Tuti martyrum. Hæc est disparatorum confusio. Ipso die, commemoratio beati Yvonis presbyteri et confessoris. Antisiodoro, depositio sancti Desiderii episcopi et confessoris.		<i>Transtlationis Ivonis.</i>
<i>Proti et Januarii.</i>	RESENS. SS. Timothei et Apollinaris. In pago Pictavensi, sancti Florentii presbyteri et monachi.		<i>Evaristi.</i>
<i>Florentii monachi.</i>	EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Vigilia sanctorum Apostolorum Simonis et Judæ. Sequitur de Vincentio, Sabina et Christeta, pure. Deinde: Apud Tyle castrum, sanctorum Florentii, Eraclii, Flori et Tuti martyrum. Hæc est disparatorum confusio. Ipso die, commemoratio beati Yvonis presbyteri et confessoris. Antisiodoro, depositio sancti Desiderii episcopi et confessoris.		<i>Rictrudis cum filia.</i>
<i>Vigilia.</i>	EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Vigilia sanctorum Apostolorum Simonis et Judæ. Sequitur de Vincentio, Sabina et Christeta, pure. Deinde: Apud Tyle castrum, sanctorum Florentii, Eraclii, Flori et Tuti martyrum. Hæc est disparatorum confusio. Ipso die, commemoratio beati Yvonis presbyteri et confessoris. Antisiodoro, depositio sancti Desiderii episcopi et confessoris.		<i>Adventus Amelbergæ.</i>
<i>Florentii et aliorum.</i>	EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Vigilia sanctorum Apostolorum Simonis et Judæ. Sequitur de Vincentio, Sabina et Christeta, pure. Deinde: Apud Tyle castrum, sanctorum Florentii, Eraclii, Flori et Tuti martyrum. Hæc est disparatorum confusio. Ipso die, commemoratio beati Yvonis presbyteri et confessoris. Antisiodoro, depositio sancti Desiderii episcopi et confessoris.		<i>Vigilia.</i>
<i>Ivonis.</i>	EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Vigilia sanctorum Apostolorum Simonis et Judæ. Sequitur de Vincentio, Sabina et Christeta, pure. Deinde: Apud Tyle castrum, sanctorum Florentii, Eraclii, Flori et Tuti martyrum. Hæc est disparatorum confusio. Ipso die, commemoratio beati Yvonis presbyteri et confessoris. Antisiodoro, depositio sancti Desiderii episcopi et confessoris.		<i>Frumentii.</i>
<i>Desiderii.</i>	EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Vigilia sanctorum Apostolorum Simonis et Judæ. Sequitur de Vincentio, Sabina et Christeta, pure. Deinde: Apud Tyle castrum, sanctorum Florentii, Eraclii, Flori et Tuti martyrum. Hæc est disparatorum confusio. Ipso die, commemoratio beati Yvonis presbyteri et confessoris. Antisiodoro, depositio sancti Desiderii episcopi et confessoris.		<i>De Amando.</i>
<i>Vigilia.</i>	EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Vigilia sanctorum Apostolorum Simonis et Judæ. Sequitur de Vincentio, Sabina et Christeta, pure. Deinde: Apud Tyle castrum, sanctorum Florentii, Eraclii, Flori et Tuti martyrum. Hæc est disparatorum confusio. Ipso die, commemoratio beati Yvonis presbyteri et confessoris. Antisiodoro, depositio sancti Desiderii episcopi et confessoris.		<i>De Eusebia, et Gertrude.</i>
<i>Ivonis.</i>	EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Vigilia sanctorum Apostolorum Simonis et Judæ. Sequitur de Vincentio, Sabina et Christeta, pure. Deinde: Apud Tyle castrum, sanctorum Florentii, Eraclii, Flori et Tuti martyrum. Hæc est disparatorum confusio. Ipso die, commemoratio beati Yvonis presbyteri et confessoris. Antisiodoro, depositio sancti Desiderii episcopi et confessoris.		<i>Inventionis Vincentii.</i>
<i>Vigilia.</i>	EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Vigilia sanctorum Apostolorum Simonis et Judæ. Sequitur de Vincentio, Sabina et Christeta, pure. Deinde: Apud Tyle castrum, sanctorum Florentii, Eraclii, Flori et Tuti martyrum. Hæc est disparatorum confusio. Ipso die, commemoratio beati Yvonis presbyteri et confessoris. Antisiodoro, depositio sancti Desiderii episcopi et confessoris.		
<i>Suffragiani.</i>	GREVEN. Vigilia Apostolorum Simonis et Judæ. Apud Carthaginem, natalis sancti Suffragiani (pri-		

V Kal.

Die 28.

Simonis et Judæ.

Natalis beatorum Apostolorum Simonis Chananei et Thadei, qui et Judas dicitur: e quibus Thadeus apud Mesopotamiam; Simon vero apud Ægyptum traditur prædicasse. Inde simul Persidam ingressi, cum innumeram gentis ipsius multitudinem Christo subdidissent, martyrium consummaverunt. Romæ, sanctæ Cirillæ filiæ Decii Cæsaris, quæ sub Claudio principe pro Christo jugulata et necata est gladio. Civitate Meldis, sancti Faronis episcopi et confessoris. Parisius, translatio sanctæ Genovefæ virginis.

*Cyritæ.**Faronis.**Transtlationis Genovefæ.*

Sumitur ex Pruten. Herinien. Antverp.-Maj. Antverp.-Max-Lubec. et Greven. Cum Antverp. et Max-Lubec. conveniunt Antverp.-Max. Ultraject. Leyden. et Lovanien.

VARIA LECTIO. Symonis scribunt aliqui, sed in hoc nomine uti et Chananeo et Thadeo potioem codicum partem secutus sum. Antverp. Max-Lubecanus, etc., de Thadeo habent, qui et Judas Jacobi legitur, ut ferme est in Adone. Major in explicanda prædicatione varietas. Antverp.-Maj. post, Simon vero, omittit particulam apud. Antverp. Max-Lubecanus, etc., sic legunt: Quorum Simon apud Ægyptum, Thadeus apud Mesopotamiam prædicavit. Omnes passim scribunt Cirillæ, ut in textu est. Greven. posuit jugulata atque necata est. Herinien. omisit et necata. Antverp.-Maj. pro translatione, habet: Parisius, sanctæ Genovefæ virginis. De Persidam vel Persidem, Faronis vel Pharonis, etc., nihil opus est plura subjicere.

OBSERVATIO.

OBSERVATIO. Apostolorum *Simonis et Judæ* celebritas in Martyrologiis nostris Latinis (nam quid Græci statuunt, toto hoc opere non curavimus) in nostris, inquam, Martyrologiis hoc die passim conjungitur. Sic imprimis apographa Hieronymiana: *Et natalis sanctorum Apostolorum, Simonis Cananæ et Judæ Zelotis*. In Indiculo Apostolorum plura legenda censet Florentinius pag. 160. ubi alios dies colligit, quibus in iisdem apographis ambo Apostoli, ob diversas forte causas, simul recoluntur. Subjungit porro binas exercitationes satis longas ad explicanda dubia, confusa et implexa, quæ circa horum Apostolorum nomina, agnomina, consanguinitatem cum aliis, prædicationem, martyrium, etc., non pauca nec levia occurrunt, quæque talia sunt, ut hic breviter expediri omnino non possint. Tu Florentinium ipsum et Baronii Notationes consule, uti et Tillemontium tomo 1 a pag. 399. Quod instituti hujus nostri proprium est, reliquos Martyrologos atque una textus nostri scaturiginem indicabimus. Apud Bedam hæc strictim leguntur: *Natale sanctorum Apostolorum Simonis et Thadæi*; quæ ferme a Rabano descripta sunt. Romanum parvum brevius: *Simonis et Thadæi Apostolorum*. Ado in Martyrologio: *Natalis sanctorum Simonis et Judæ*. At in Festivitatibus Apostolorum rem fusius prosequitur, unde nimirum Usuardus totum suum elogium contraxit. Inter alia eos ibi Viennensis redarguit, *qui putant, Simonem Apostolum unum de duodecim, ipsum esse qui sub Trajano crucem passus est*. Non desunt tamen, qui hæc et alia etiamnum tueantur. Verum, ut jam dixi, controversiæ illæ alterius et operosioris indagationis sunt, quam ut hic jejune delibentur. Auiliatur postremo Wandelberti encomium:

*Simonis et Judæ præcellit quintus honore,
Quos opulenta Deo Persis mittente receptos
Fidos martyrio, et signis tumulare patronos
Promeruit; fidei cultrix si deinde fuisset.*

Habet Romanum parvum secundo loco: *Romæ, Cyrillæ filix Decii Cesaris*. Venerabilis Beda ex sæpe citatis sancti Laurentii Actis pauca adjecit, quæ a Rabano et Adone transumpta sunt, nulla usquam Deciorum facta distinctione. Noster primam partem verosimiliter ex Adone accepit, quæ martyrium explicat, alteram de sepultura, a Justino presbytero procurata, intactam reliquit. Audi hic etiam Wandelbertum:

*Cæsare nata micat Decio hic Cyrilla, beatis
Virgo animis, et cui Decius haud editor esset.*

Ex his patet invaluisse pridem historiam illam, de qua in Triphonia locuti sumus die xviii Octobris, quamque alibi diligentius discutiemus — De *Farone*, alias *Burgundofuro* Meliensi, nemo præter Usuardum meminit. Habuit insignis ille antistes e consanguineis suis Sanctum non unum. Porro Acta sub Hildegarii nomine a Mabilione edita sunt seculo 2 Benedictino a pag. 606; brevius a Surio. Exstant apud nos plura, et diffusiora et contractiora, quæ tamen cum editis non omnino conveniunt. Omnium inter se collatio materia erit disquisitionum, in Actis nostris subsequaturum. Vitam a Fuleuino, ut aiunt, carmine scriptam necdum vidi. Habe interim unicum de eo Wandelberti versiculum:

Hic etiam Matronæ colitur per littora Pharo.

Ad m Januarii illustrem virginem *Genovefam* cum Usuardo retulimus, proprio ipsius die natali. Ibi Bollandus plures alias in ejus honorem festivitates enumerat, inter quas et hæc translatio, a sancto Eligio, anno dcccxx verosimiliter facta, recensetur; ab Usuardo certissime posita, quidquid a Molano, nescio ob quem scrupulum, inter accessionem rejiciatur. Hæc pro re nostra abunde dicta sunt; cetera vide apud Bollandum, et scriptores ab eo citatos. Nec desunt recentiores, ex quibus nonnulla fortasse notari poterunt in Supplemento Januarii.

AUCTARIA.

TORNACEN. Textum habet totum et omnino purum, excepta annuntiatione tertia de sancto Farone.

De Simone et Juda.

ROSWEYD. Rubricis majusculis incipit: *Natale beatorum Apostolorum Simonis et Judæ*. Deinde pergit: *E quibus Thadæus apud Mesopotamiam Simon vero, etc.* Hinc post subdidissent, inserit: *a pontificibus templorum occisi, martyrium, etc.*

PULSANEN. In prima annuntiatione utcumque purus, caret ceteris omnibus.

De Genovefa.

MUNERAT. In omnibus satis purus, in fine de Genovefa superadjecit: *Cujus corpus honoratur et colitur in cenobio Apostolorum Petri et Pauli, in monte Parisius.*

MOLAN. In ceteris purus, omittit, scrupulosior ut dixi, annuntiationem ultimam.

Ferruti.

ALBERG. et DANIC. In textu etiam satis puri, adjiciunt: *Eodem die, (ALBERG. natale) sancti Ferrucii martyris. Vide MOLANUM, infra. Methis civitate, sancti Terentii episcopi et confessoris.*

Terentii.

CENTULEN. *Natale beatorum Apostolorum Simonis Zelotis et Judæ, qui Taldens dicitur, et Judas Jacobi scribitur. Romæ, beatæ Cyrillæ virginis. Quæ fuit filia Decii Cesaris, quam Claudius imperator decollari jussit. Meldis, sancti Pharonis episcopi et confessoris. Parisius, translatio gloriosæ virginis Genovefæ, quæ mirabili virtute et sanctitate claruit.*

Textus constructus.

HAGENOVEN. Mutatis Kalendis, hodie scribit hoc modo: VI Kalend. Novembris: *In Persiæ, natale beatorum Apostolorum Simonis et Judæ. Isti duo Apostoli aliis nominibus nominantur. Symon vocatur Cananæ vel Zelotes; (in quo recte sane observat) Judas vero dictus est Taldens (Thadæus) et in Ecclesiastica historia ipse vocatur Lybeus (Lebbeus vel Lebbrus.) Hi duo Apostoli fuerant fratres (saltem unus) Jacobi minoris et filii Alphei et Mariæ Cleophæ. Quorum primus, id est Symon in Ægypto prædicavit et multos ad fidem convertit, miracula plura fecit, ecclesias fundavit, et sacerdo-*

De Simone et Juda.

- tes ac episcopus illic constituit. Judas vero beato Thomæ Apostolo fuerat associatus, et cum eo tres Reges, qui Domino in cunilibus munera obtulerant, convertit. Abagarum regem a lepra curavit et convertit, et plura ibidem miracula fecit, et ecclesias ibidem edificavit. Deinde in Mesopotamia et in Ponto prædicans (prædicavit,) et gentes illas indomitas et belluinas suo dogmate instruxit. Demum Judas in Ægyptum venit ad fratrem suum Symonem, cum quo perrexit in Persydem, ubi duos magos et Aroen et Arfarat confundebant. Xertem regem Babylonis cum sexaginta milibus virorum, exceptis mulieribus et parvulis baptizaverunt; ubi per annum et tres menses manserunt, et ecclesias edificaverunt, pontifices et sacerdotes statuerunt et multum populum ab errore converterunt, et postmodum in Swanyr civitate tenti sunt, ubi preceperunt a demonibus exire de ydolis et illa infringere, quod et fecerunt. Tunc pontifices in Apostolos irruerunt et subito occiderunt. Habes hic vulgatorum Actorum compendium. Roma, beatæ Cyrillæ virginis, filię Decii junioris, Cæsaris, quæ cum matre sua Typhonia, post mortem patris sui, Christiana effecta est; et sub Claudio imperatore pro fide Christi decollata est. Item, sancti Fidelis martyris. Item, sancti Joseph filii Jacob, translati in Britannium. In Methis civitate, depositio sancti Terentii episcopi et confessoris.
- AQUICINCT. Parisius, translatio sanctæ Genovefæ. An in ceteris purus sit, non liquet.
- CONEX URSINI a Rosemberg. Metis civitate, sancti Terentii episcopi et confessoris.
- AMBIANEN. Ambianis civitate, depositio sancti Salvii episcopi et confessoris. Qui Teudericus rege Gallis imperante, sanctitate et gratia plenus, pontificatum ejusdem loci obtinuit. Cujus corpus Mostoriolo vico translatum et digno cum honore decenter est adornatum. Vide Castellanum.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Simonis et Judæ Apostolorum. Cyrillæ, filię Decii Cæsaris, virginis et martyris. De Farone, pridie.
- IN VATICAN. sub num. 5949. Deest Faronis et Genovefæ; ut habetur in extracto.
- ALTEMPS. Monstrailo monasterio, sancti Silvii episcopi et confessoris. Vide AMBIANENSEM.
- REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. Suessionis, depositio sancti Divitiani episcopi et confessoris.
- EDITIO LUBECO-COL. In prima satis pura, in secunda adjicit ex Adone: et sepulta a Justino presbitero, cum matre sua juxta sanctum Hippolitum. In Pharone pura est. In Phrygia, sanctorum Tharsi, Policarpi, Gaii, Emini, Januarii, Terrei, Corminii et Florentii martyrum. Nomina confusa sunt ex Hieronymianis, die præcedenti. Eodem die, natale sancti Ferrucii martyris. Octava beatæ Ursulæ et sodalium ejus undecim millium Virginum. In translatione Genovefæ, pura.
- BELIN. In textu non omnino purus, in fine adjicit: Civitate Cumis, sancti Fidelis martyris. Vide Martyrologium Romanum.
- GREVEN. Octavæ sanctarum undecim millium Virginum. Beatus Pharo per sanctam Pharam sororem suam ad contemptum seculi adductus, uxore sua Blidehilde, sacro velamine consecrata, ipse ex Comite palatina, fratri suo beato Walberto, in pontificatu Meldensis ecclesiæ successit. Cum autem tempore quodam ante carcerem transiens, vincitorum clamores audisset: Exite, inquit, liberi, eo quod peniteamini, statimque vincula eorum soluta sunt. Tandem cum LXXVI annis in multa sanctitate præfatam ecclesiam rexisset, quievit in pace. In Lucania, Quinti, Feliciani, Saucincti. Vide hæc melius die sequenti. Ferrutii martyris. Felicis martyris. Methis, depositio sancti Therenii episcopi et confessoris. Bodinis confessoris. Item beati Chilleui, qui de Scatin a sancto Pharone in provinciam Atrebatensem missus, ipsam sanæ doctrinæ et miraculorum signis Christo acquisivit. Inter quæ, cum præfato Pharone corpus reficiens, vas vitreum casu confractum oratione redintegravit. Translatio sanctæ Cuneræ virginis et martyris, ex societate undecim millium Virginum. Vide quæ dicta sunt XII Junii.
- MOLAN. Post Chananari aliis litteris textui inserit: qui et Zelotes scribitur. In fine: Parisiis, translatio sanctæ Genovefæ, etc., ut habet superius MENERATUS. Civitate Cumis, sancti Fidelis martyris. Eodem die, dedicatio basilicæ sancti Lamberti martyris. Facta est autem hæc dedicatio sexto anno episcopatus Baldrici nostri episcopi, a sanctissimo viro Dei Hereberto Coloniensi archiepiscopo. Item, sanctæ Cuneræ virginis, quæ martyrium consummavit in oppido Reensi. De Terentio, ut supra. Eodem die, depositio beati Dodonis monachi, discipuli sancti Ursuarii episcopi. Editiones aliæ, de Fidei et Cunera, ut prima. Eodem die, commemoratio sancti Ferrutii martyris, quam Lullus archiepiscopus Moquantinus, motus celeberrimis miraculis, in Latantium cœnobium, quod Bleidenstadt vacant, magno cum honore transtulit. Fomæ, depositio beati Dolonis etc. De Terentio, ut supra. Die vigesima octava, sanctorum martyrum Terentii et Neonilis, et sancti patris Stephani, Sabæ et poetæ. De Genovefæ hic habet, ut est in puro textu. Demum: Leodii, dedicatio basilicæ sancti Lamberti martyris, etc., ut in priori, excepta voce nostri, quæ hic excluditur.

IV Kal.

Die 29.

Narcissi.

Zenobii.

Jacincti et
soc.

Hierosolimis, natalis beati Narcissi episcopi, quem sanctitate, patientia ac fide laudabilem fuisse, historia narrat Ecclesiastica. Ipso die apud Sidonem urbem, beati Zenobii presbiteri, qui sub novissimæ persecutionis acerbitate, martyrio coronatus est. In Lucania provincia, sanctorum martyrum Jacincti, Quinti, Feliciani et Lucii.

Ex Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Maj. Rosweyd. Antwerp. et Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. De Hierosolimis, dicta sufficiant. Ejusdem ferme generis sunt Narcissi, patientia, hystoria, Sydonem, Synodem, Senobii, Feliciani, etc. Rosweyd. verba nonnihil transposuit, in Ecclesiastica narrat historia, Difficultas est, quomodo de Zenobio scripserit Usuardus, qui Adonem phrasim

certissime præ oculis habens, in eo legit : *Qui persecutione Diocletiani martyrio coronatur*, quam phrasim ex codicibus nostris secuti sunt Antverp. Max-Lubec. Belin. et recentiores plerique; contra alii : *Qui sub novissima persecutionis*, etc. Dicendum omnino, mutationem ab Usuardo factam, qualem in textu servavimus. Munerat. ante *Zenobii*, omisit *beati*, et ante *novissimam*, particulam *sub*. In altera Belini editione est *Lucana*, pro *Lucania*, in utraque deest *provincia*. Solus idem scribit *Hiacinti*, sed ceteri omnes *Jacinti*, exceptis Herinien. et Munerat. qui *Jacinti*, et Antverp-Majore qui *Jacingti* posuit. Max-Lubec. hoc nomen præterit. In Hieronymianis invenies, *Sanecinti* et *Sacinti*. An ex his satis commode efformetur *Hiacynthus* vel *Hyacintus*, non definio; probatissimorum codicum lectioni hic uti et alibi inhæsimus.

OBSERVATIO. *Narcissus* Hierosolymitanus, ab aliquibus *Magnus* cognominatus, a Gerundensi, *Narcissi.* qui sanctam Afram Augustanam convertit, distinctissimus est, ab Eusebio variis locis celebratus ut in Notatione Baronii legere est. At ne multa sparsim requiras, pleraque omnia ab Adone in ejus laudem inde congesta invenies. Hic vero ex Romano parvo eum accepit, ut in Alexandro factitasse notavimus ad xviii Martii, cum utriusque memoria in sacris Fastis ibi primum consignata sit. Sic igitur in ipso præfato fonte habes : *Narcissi Jerosolymorum episcopi, viri sanctitate et patientia ac fide laudabilis*. Quæ fere textus nostri verba sunt ex præfato Adone transumpta. Secessum ejus ab episcopatu in solitudinem, propter enormem impiorum hominum calumniam, ejusdem subinde reditum, et Alexandro successori divinitus designato, ob grandævam cxvi annorum ætatem, factam verosimiliter cessionem, cursim explicat Papebrochius in Chronologia Episcoporum Hierosolymitanorum ante tomum 3 Maii; at vitæ totius seriem paulo accuratius ex Eusebio et aliis deducit Tillemontius tomo 3 a pag. 177. Videri etiam potest Motherii ad hunc diem Notula.— *Zenobius* in historia Eusebii lib. 8 *Zenobii.* cap. 13 *presbyter apud Sidonem et medicorum omnium præstantissimus*, cum Tyrannione Tyriorum episcopo Antiochiam ductus, et hoc, *in profundum mare demerso, cruciatibus forti animo immortalis dicitur*. Inde ipsum aut ex Rufino transtulit auctor Romani parvi, his verbis : *Sidonæ, Zenobii presbyteri et martyris*. Hinc in Adonem, ex hoc in Nostrum transiit, sub ea phrasid diversitate, quam in Variantibus notavimus. Quod autem in Romano moderno additur, *alios*, nempe, *ad martyrium exhortatum* fuisse, id certe ex Eusebio a nobis citato educi non potuit. Sumpta fortasse est præfata adhortatio ex Adonis textu, de quo egimus xx Februarii ubi et Tyrannionem et Zenobium male cum martyribus Tyriis confusos ostendimus. Ex antiquioribus Martyrologis nec de Narcisso, nec de Zenobio quisquam meminit, excepto Wandelberto, qui postremo ita cecinit :

Presbyter hinc retinens quartum Zenobius ornat.

Ultima classis, Adoniana non est, sed ex Hieronymianis et a Rabano et ab Usuardo plane transumpta, non servata tamen omnino nominum conformitate; quod mirari nemo debet, cum in codicibus illis ipsis diversitas sit, de qua in Variantibus locuti sumus. Porro *Lucania* provinciæ, non *Lucanæ* aut *Lucensi urbi* adscribendos Martyres, merito fatetur Florentinus, quidquid alii somnient. Cetera huc spectantia apud ipsum legere poteris, atque inter alia, sanctum Gregorium Papam, dum de *Hiacyntho* aliquo meminit, non hunc, sed alium indicare, qui in Sabinis celeberris sit, colaturque ix Septembris, quo die de eo et sociis cum Usuardo dictum est. Errat autem laudatus Florentius, dum asserit, Usuardum *Julii* scripsisse pro *Lucii*.

Ultimo loco in Adone refertur : *Depositio sancti ac beatissimi Theodarii, abbatis*, etc.; sed eum in genuino Usuardo non invenies, utpote qui hunc et plures alios Viennenses Sanctos et hic et alibi prætermisit. In auctario Molani reliquam annuntiationem Adonianam dabimus, ex qua colliges, translationem potius hoc die, quam depositionem ab Adone recoili, licet in codicibus nostris aliis, passim natalis memorari videatur.

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima et tertia annuntiatione satis purus, caret secunda de Zenobio.

De Narcisso. ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. et DANIC. De Narcisso, textui ex Adone superaddunt : *Qui cum vidisset in vigilia Paschæ oleum luminaribus deesse, jussit ministris aquam ferre, et omnibus videntibus, aqua benedicta in oleum conversa est*. De Zenobio scribitur cum aliis : *sub Diocletiani persecutione*, etc.

Textus mutilus. CENTULEN. *Natale sancti Narcissi Jerosolymorum episcopi, viri sanctitate et patientia ac fide laudabilis*. Apud *Sidonem urbem, sancti Zenobii presbyteri et martyris*.

Parons. *Ferruti.* HAGENOVEN. De Narcisso cum ANTVERP-MAX. ferme convenit, adjungens præterea : *Et naturam elementorum in eodem facto mutavit*. In Zenobio, satis purus est. Tum ex die præcedenti : *In civitate Meldis, sancti Furonis episcopi et confessoris. Eodem die, sancti Ferrucii martyris. Parisius, translatio sanctæ Genovefæ virginis. Quæ translatio*

facta est die præcedenti, sed hic recolitur. In provincia, civitate Lucania, sanctorum martyrum, etc. Item in Gundahyzaviæ (an forte vult dicere, in Augusta Sueviæ?) sancti Narcisci episcopi et martyris, qui convertit sanctam Afram. Videantur Acta xviii Martii. *Translatio- nis Genovefæ.*

AQUICINCT. Subdit in fine : *In territorio Viennensi, natalis sancti Theoderii confessoris. Ado legit Theodarii; alii codices aliter.* *De Narcisso.* *Augustano.*

VICTORIN. et REGINÆ SUEC. sign. num. 130 : *In pago Viennensi, sancti Theoderici confessoris. In codice REGINÆ SUECICÆ est Theoderii.* *Theoderici.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Narcissi episcopi et confessoris. Ermelindis virginis, quæ pro castitate patriam reliquit. Vide Castellatum.* *Ermelindis.*

VATICAN. signatus num. 5949. Adjicit : *Caput, natale sancti Germani episcopi et confessoris, cujus animam in spera ignea ab angelis ferri in cælum beatus pater Benedictus vidit. Vide die sequenti.* *Germani.*

ALTEMP-IAN. *In pago Viennensi, sancti Coudrii confessoris.*

	<i>confessoris. Ex scriptoris oscitantia, et positio et Sanctus ipse duplicari videntur, cum procul dubio sit idem Theuderius, vel Theodarius.</i>	<i>Honorati episcopi et confessoris. Abdis episcopi et confessoris, qui a sanctis Apostolis Symone et Juda ad fidem conversus, eorumdem passionem Hebraice conscripsit ac in pace quievit. Viennæ, depositio beatissimi Theodarii abbatis. In Monasterio, ad-ventus capitum sanctorum duorum Ewaldorum presbyterorum et martyrum. Aquilinæ virginis et martyris. Ermelindis virginis. Eldetrudis virginis. Kenneriæ virginis.</i>	<i>Honorati. Abdis. Theodarii. De Ewaldtis. Aquilinæ. Ermelendis. Eldetrudis. Kenneriæ.</i>
<i>Theoderii. Eiusdem.</i>	<i>LUGDUNEN. In territorio Viennensi, sancti Theoderii confessoris.</i>		
<i>Terentii.</i>	<i>BURDEGALEN. Sancti Terentii episcopi et confessoris. Vide die præcedenti.</i>		
<i>Theodarii.</i>	<i>LUXOVLEN. In Gallia, civitate Vienna, depositio sancti, ac beatissimi Theodarii abbatis.</i>		
<i>Narcissi Augustani.</i>	<i>EDITIO LUBECO-COL. In textu similis est ANTVERTI-MAX. etc. Tum: Apud Augustam Suevix, natalis sancti Narcissi episcopi et martyris. Hic illi civitati a Deo missus, et ibidem beatam Afram cum suis puellis convertit. Hic forte ponitur occasione Narcissi Jerosolymitani, cum quo a Petro in Catalogo et ab aliis perperam confusus est. Jam diximus de eo actum esse xviii Martii. In Gallia Methis civitate, sancti Therentii episcopi et confessoris, ammirandæ bonitatis viri, decimi ejusdem urbis pontificis. Vide die præcedenti. Vienna civitate in Gallia, depositio sancti Theodori (pro Theodarii) abbatis. Eodem die, adventus capitum sanctorum duorum Ewaldorum presbyterorum et martyrum.</i>	<i>MOLAN. Villa Melitricis, sanctæ Ermelindis virginis, Eodem die, sancti Apiani episcopi et confessoris. Item sancti Honorati episcopi et confessoris. Et in castro, quod Lensis appellatur, sancti Vulgani episcopi et confessoris. Ipso die, sanctæ Rictrudis. Eodem die, translatio secunda beati Vincentii confessoris. In Gallia, Vienna civitate, sancti Theodarii episcopi et confessoris, et translatio ipsius in loco, qui dicitur vallis Rubiana. Dodonis confessoris, cujus corpus quiescit apud monasterium in Fama. De quo iterum die præcedenti. Deinde minoribus typis: In civitate Patavien-si, triumphus sancti episcopi Maximiliani martyris et Valentini confessoris. Editiones aliæ de Ermelinde et Vulgano idem habent. De Theodario ponitur sola depositio, ommissa translatione, et rectius scribitur ubbatis, non episcopi. Die vigesima nona, sancti patris Abramii. In cuenobio Sonegiacas, eodem die, translatio secunda beati Vincentii confessoris. Vide quæ de ipso diximus xiv Julii. Rursus minoribus typis, sed alio nonnihil modo: In civitate Patavien-si, triumphus sanctorum episcoporum, Maximiliani martyris, et Valentini confessoris.</i>	<i>Ermelindis. Apiani. Honorati. Vulgani. Rictrudis. Translatio-nis secundæ Vincentii. Theodarii. Dodonis. Maximiliani et Valentini.</i>
<i>Terentii.</i>			
<i>Theodarii. Adventus Ewaldorum.</i>			
<i>De Narcisso Augustano.</i>	<i>GREVEN. Apud Augustam Retiæ civitatem, natalis beati Narcissi episcopi et martyris. Qui tempore Diocletiani, præfata civitati a Deo missus, beata Aphra cum suis puellis conversa, totam provinciam Christi Evangelio complevit, ipseque postmodum illustre martyrum duxit. Vide quæ nuperime notavimus. Quinti martyris. Item Socioti. Apud Nauctis, translatio sancti Victoris, ducis ex legione Theborum. Apiani episcopi et confessoris.</i>		
<i>Quinti. Socioti. De Victore. Apiani.</i>			

III Kal.

Die 30.

*Martyrum 220. Marcelli.**Scrapionis.*

Apud Africam, natalis sanctorum martyrum, numero ducentorum viginti. Civitate Tingitina, passio sancti Marcelli centurionis, qui capitis abeisione martyrium consummavit sub Agricolano, agente vices præfectorum prætorio. Antiochiæ, sancti Serapionis episcopi, eruditione clarissimi.

Soli omnino puri inveniuntur: *Heriuieu. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. De *abscisione* et hujusmodi variationibus non loquor. Duæ sunt notabiliores, in quibus a fonte differt rivus, ab Adone Usuardus, cum nempe primarii quique et probatissimi codices scribant *Tingitina* et *Agricolano*, pro *Tingitana* et *Agricoluo*, ut discrete alter legerat. Ex purorum ab omni parte codicum numero exclusi sunt multi, et imprimis Pratensis, in quo in fine adjungitur: *Ipsa die, sancti Germani, Capuani episcopi*; atque ad marginem, quod in apographo nostro subductum est: *Item, sancti Lucani martyris*, quæ in codice B textus partem faciunt. Ducem sequuntur soliti codices Antverp-Maj. Rosweyd. et Aquicinct. sed alia et auctiori phrasi, ut de additamento non dubites.

Martyrum 220.

OBSERVATIO. *Anonymorum phalangem ducentorum viginti sacrorum militum omnia Latinorum fere Martyrologia hoc die venerantur*, inquit Florentinius. At omnia illa Martyrologia reducuntur ad Hieronymiana aliqua apographa; item Romanum parvum, his verbis: *In Africa, martyrum ccxx.* Hinc ad Adonem, deinde ad Nostrum, qui solitum ductorem descripsit. Apud antiquos alios hi Martyres noti non sunt; solus Wandelbertus, nescio quo verosimili fundamento, centurioni Marcello, tamquam eorum antesignano, pugilum turmam subjunxit, his versibus:

*Terno Marcellus, Christi gulcatus amore,
Centuriam celo dignam geminamque savavit,
Martyribus bis centum et bis denis comitatus.*

Marcelli.

Hæc plane gratis a Wandelberto connexa, evidenter ostendunt sincera et genuina sancti Marcelli Tingitani martyris Acta a Surio hodie, a Baronio ad annum cxcviii in principio, et recentius inter Selecta a Theodorico Ruinartio edita et notis illustrata a pag. 311, Gallice vero deducta a Tillemon-tio tomo 4 a pag. 575. Multa de illustri hoc Martyre tradunt scriptores Hispani; quo autem jure eum sibi ut popularem vindicent, aut quo filios duodecim itidem martyres eidem tribuant, suo loco disputabitur, quemadmodum et de aliis, a Baronio hic obiter notatis. Primus inter Martyrologos

Marcellum

Marcellum sic memorat Romani parvi auctor: *Tingitana, Marcelli centurionis et martyris*. Mirum est, tam jejunum encomium ab Adone concinnari, cum tamen Acta ipsa non ignorasse videatur; aptissimum certe putavit Usuardus, quod in textum suum integrum transferret, iis dumtaxat mutatis, quæ in Variantibus observata sunt. Porro qui ab Adone *Agricolaus*, a Nostro *Agricolanus*, ab aliis *Auriculanus*, appellatur. De *Cassiano*, gloriosi hujus martyris occasione, ad fidem Christi converso et subinde pari laurea coronato, cujus Acta primus in lucem protulit laudatus Ruinartius, atque Marcellianis attexuit, agetur die III Decembris. — *Scrapionem* Antiochenum nullus in Fastis Christianos retulit ante Adonem, cujus verba Usuardus modice contraxit. Vita, gesta et scripta ex variis antiquorum, potissimum Eusebii locis colligenda sunt, ut jam non incuriose præstitit Tillemontius tomo 3 a pag. 168. Videndus etiam Hieronymus de Scriptoribus Eccl. cap. 41 et ibi Auberti Miræi scholia, quibus præluxit Baronius, tum in Notatione hic, tum in Annalibus, præsertim ad annum cxcI.

Felicianus, nescio quis, cum sociis, et *Germanus Capuanus*, Mosandri et Rosweydi judicio, Adoni abjudicantur. Utrum postremus Usuardinus sit, supra abunde declaravimus. Est in Rabano solus *Pontianus* Papa, de quo Florus pridie meminit. Vide xx Novembris.

AUCTARIA.

- P** RATEN. De eo et altero item Pratensi codice signato B, dixi in Variantibus.
- TORNACEN.** In fine textus puri: *Eodem die, sancti Lucani martyris.*
- ANTVERP-MAJ.** In textu cum ceteris purus, sic subjungit: *Ipsa die, sancti Germani Capuani episcopi, cujus animam pater Benedictus vidit, et tum erasis aliquibus, infra lineam ponitur, in cælum deferri.* Plures de eodem agunt, hac vel nonnihil diversa phrasi.
- ROSWEYD.** Paulo ampliori phrasi, ita adjicit: *Ipsa die, sancti Germani Capuani episcopi cujus animam pater Benedictus vidit ab angelis in cælum deferri.*
- PULSANEN.** Incipit: *Natalis beati Germani Capuani episcopi.* Tum, in prima et ultima purus, omittit secundam.
- ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN.** Puri in textu, adjiciunt: *Tolosa, sancti Saturnini.* Aliis est *translatio*; et recte, nam in Usuardo ponitur natalis xxix Novembris.
- MUNERAT.** In fine: *Eodem die, festivitas sancti Lucani martyris.*
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC.** In textu etiam puri, addunt: *Eodem die, sancti Germani Capuani episcopi, cujus animam pater Benedictus vidit in cælum deferri.* Ferme ut supra.
- CENTULEN.** *Apud Capuam, sancti Germani, cujus animam vidit sanctus pater Benedictus in sphaera ignea ab angelis in cælum deferri. In Lucania provincia, sanctorum Jacincti, Quinti, Feliciani et Lucii martyrum.* Ex die præcedenti, ut ibi videsis.
- Eodem die, sancti Lucani martyris. Civitate Tingitana, sancti Marcelli centurionis, qui decollatus est pro Christo.*
- HAGENOYEN.** *Apud Africam, natale sanctorum martyrum Rogaciani presbyteri et Felicissimi, (pro Felicissimi,) qui sub persecutione Decii et Valeriani imperatorum, illustri sunt martyrio coronati. De quibus etiam scribit beatus Cyprianus in epistola ad confessores.* Multa sæpe turbat hic codex in ordine Kalendarum, Sanctos, ut alibi etiam diximus, pro mero suo libitu variis diebus consignans, quos alibi sic notatos nusquam reperit. De his Martyribus vide supra xxvi Octobris. Sequitur: *Item Theodegarii confessoris.* Crederes esse Theodarii, de quo die proxime præcedenti: sed postea ponit: *In Vienna, Theodori abbatis?* Tres textus annuntiationes satis puras refert. Tum superaddit: *Apud Ratisponam civitatem Bauria, depositio sancti Wlffangi episcopi et confessoris. Eodem die,*
- sancti Germani Capuani episcopi, viri per omnia laudabilis; cujus animam sanctus Benedictus abbas, pater nigrorum monachorum, ab angelis vidit in cælum deferri, ut dicit beatus Gregorius in secundo Dialogorum libro. Adde cap. 35.*
- AQUICINCT.** Post textum, subdit: *Ipsa die, sancti Germani Capuani episcopi, cujus animam pater Benedictus vidit in cælum ferri. Eodem die, sancti Gervasii martyris.* Alii *translationem* signant; et recte, cum verus natalis dies sit xix Junii.
- VICTORIN. et REG. SUEC.** signatus num. 130. In fine: *Tolosa, sancti Saturnini. Capuæ, sancti Germani episcopi. Et Maximi martyris.*
- DAVERONEN.** *Tolosa, sancti Saturnini martyris.* Vide supra ANTVERPIENSEM, etc.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Germani Capuani episcopi. Scrapionis episcopi et confessoris. Jeronis martyris in Eymonda.* Vide xvii Augusti in Auctariis. Tum: *Sanctorum martyrum ducentorum viginti.*
- BIGOTIAN.** signatus P. 5. *Tolosa, sancti Saturnini martyris.* De quo jam sæpius.
- CLUNIACEN.** *Eodem die, sancti Gervasii martyris.* Vide codicem AQUICINCTINUM.
- REG. SUEC.** sub num. 428. *Eodem die, festivitas sancti Lucani martyris. Civitate Capua, sancti Germani episcopi et confessoris, etc.* Ut jam sæpe ex aliis codicibus retulimus.
- CODEX D. DU CHEVAL.** signatus sub littera C. *Tolosa, sancti Saturnini martyris. Eodem die, sancti Genesis martyris.*
- ALTEMPS.** *Ipsa die, ordinatio sanctissimi antistitis atque patroni nostri Swithini.* Vide II Julii. Hinc recte, ni fallor, colligitur, codicem hunc Usuardinum in Anglia auctum, fuisse ecclesie Wintoniensis.
- FLORENTIN.** *Tolosa, natale sancti Saturnini, viri virtute clarissimi.*
- CAUDIACEN.** *Translatio sancti Gervasii martyris.* Melius quam ceteri supra.
- REMENS. SS.** Timothei et Apollinaris. *Tolosa civitate, translatio corporis sancti Saturnini episcopi et martyris.* Rectius quam plures alii.
- EDITIO LUBECO-COL.** Incipit: *Octava depositionis sanctissimi patris Severini archiepiscopi et confessoris.* Sequitur textus satis purus. Tum: *Eodem die, sancti Germani Capuani episcopi et confessoris; hujus animam sanctus pater Benedictus vidit in cælum deferri. Hic scilicet Paschasium, archidiaconum Romanæ Ecclesie, hostia salutari de purgatorio liberavit. Item ipso die, sancti Theonesti episcopi et martyris. Troia civitate, quæ Xantidis dicitur, translatio sancti Victoris martyris.* Is
- Germani.*
- Germani.*
- Gervasii.*
- Saturnini.*
- Germani.*
- Marini.*
- Saturnini.*
- Germani.*
- Geronis.*
- Saturnini.*
- Gervasii.*
- Lucani.*
- Germani.*
- Saturnini.*
- Genesi.*
- De Swithino.*
- Saturnini.*
- Translationis Gervasii.*
- Translationis Saturnini.*
- De Severino.*
- Germani.*
- Theonesti.*
- Translationis Victoris.*

est haud dubie Victor, de cujus natali cum sociis decem et septem supra egimus x Octobris.

Saturnini
Germani

BELIN. In fine : *Tolasæ, sancti Soturnini. Eodem die, Germani episcopi Capuani, magnæ sanctitatis viri.*

Kalendionis
et soc.

GREVEN. *Nichomedir, sanctarum Kalendionis, Marcialis, Theophili, Januarii, Petri et Marci.*

Feliciani,
etc.

Vide Hieronymiana. *Item Feliciani et sociorum ejus martyrum. Eusebii martyris. Ipso die, commemoratio sancti Theonesti episcopi et martyris ac sociorum ejus. Jervanis martyris. Luciani martyris.*

Eusebii.
Theonesti.

Translatio beati Saturnini episcopi Tholosani et martyris. Germani Capuani episcopi et confessoris, cujus animam sanctus pater Benedictus in cælum deferri coaspexit. Hic Paschasium, Romanæ Ecclesiæ archidiaconum, salutari hostia de purgatorio liberavit. Talaricani episcopi. In Dacia, Theogaris confessoris. Apud Terracinam Campaniæ civitatem, sancti Leoncii consularis et confessoris. De quo in gestis beati Casarii legitur, quod in ejus confessione credens, sanctum martyrem nudum clamide sua operuerit. Baptizatus deinde, cum divinam communionem accepisset, emisit spiritum.

Jeronis.

Luciani.

Saturnini.

Germani.

Talaricani.

Theogaris.

Leoncii.

Item, beatæ memoriæ Dorotheæ de Prussia, inclusæ. Dorotheæ.

MOLAN. Post clarissimi, addit minoribus typis : *Cujus Eusebius meminit historiæ Ecclesiasticæ lib. 5 cap. 19, 22 et lib. 6. cap. 1. Tum litteris Italicis : Apud Calarim, Sardinia provinciae oppidum, natale beati Saturnini martyris, qui sub persecutione Diocletiani gladio est truncatus. Eodem die, sancti Germani episcopi Capuani, magnæ sanctitatis viri. Eodem die, festivitas sancti Lucani martyris.*

Translatio sancti Victoris, patroni nostri, rursus typis minoribus, in civitate qua Xantidis dicitur. Apud Terracinam Campaniæ, etc., ut GREVENUS.

Editiones aliæ : *Parisiis, festivitas sancti Lucani martyris. De Saturnino Calaritano et Germano Capuano similes sunt priori. Tum : Apud Altinum, natalis Theonesti martyris et pontificis, qui Moguntia, fidei rectæ prædicationem exorsus est, et Albanum ab Arianis trucidatum vidit. In Dacia, sancti Theogaris confessoris, qui verbum vitæ prædicando, Horas, Missas, ceteraque officia devote celebrando, pro Olavo rege terreno, cælesti regi serviebat. Die trigesima, sanctorum martyrum Zenobii et Zenobiæ. Xanthis, translatio sancti Victoris.*

Lucani. Translatio Victoris. Leoncii. Theonesti. Theogari.

Zenobii et Zenobiæ.

Luciani.

Leoncii.

Theonesti.

Theogari.

Zenobii et Zenobiæ.

Xanthis, translatio sancti Victoris.

Pridie Kal.

Die 31.

Figillæ omnium Sanctorum. Nemesii et Lucillæ.

Vigilia omnium Sanctorum. Romæ, natalis beati Nemesii diaconi, et Lucillæ filiæ ejus, qui cum a fide Christi flecti nequaquam possent, jubente Valeriano et Galieno, decollati sunt sub octavo Kalendarum Septembrium die.

Illic tamen venerabilior habetur solemnitas ipsorum, quando a beato Sixto corpora eorum via Appia honestius sunt tumulata. In Galliis oppido Virmandensi, sancti Quintini, qui sub Maximiano imperatore martyrium passus est, cujus corpus post annos quinquaginta quinque, revelante angelo, inventum est.

Quintini.

Ex Praten. Herinten. Antwerp-Maj. Antwerp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. De Solemnitas, Sixto, et similibus, alibi satis dictum est. Munerat. pro natalis, ponit notivitas; item diaconi et martyris. Belin. pro Lucillæ, substituit Lucinæ. Legendum est ut habet textus : *qui cum a fide Christi flecti nequaquam possent, sed in Munerato corrupte impressum : qui cum fide Christi flectit, etc., in Antwerp-Majore mutatum verbum : qui cum a fide Christi separari non possent. Idem scribit sub Augustarum Kalend. viii die. Greven. et Molan. pro, Hic tamen, habent, Hic autem; pejus Belin. Horum tamen venerabilior habetur solemnitas ipsorum. Omnes passim legunt, Virmandensi cum Adone. Antwerp. Max-Lubec. et Belinus non male, mea quidem sententia, scribunt : *Hujus corpus, etc.; prætuli tamen aliorum lectionem. Belinus pro, revelante angelo, habet, revelante Domino.**

Figillæ omnium Sanctorum.

OBSERVATIO. *Vigilia omnium Sanctorum* vere et pure Usuardia est, neque enim Adoni tribuendam censent aut Mosander aut Rosweyds. Hic merito dubitare quis possit, ut superius etiam monui, an Usuardus *Vigiliam sanctorum Apostolorum Simonis et Judæ*, disertissime ab Adone positam, prætermiserit, hanc vero, nusquam apud antiquiores repertam, hodie textui suo præfixerit. Nihilominus sic rem habere codices nostri, et xxvii et hoc die satis manifeste ostendunt. — Non semel alibi, et præsertim ii Augusti observavimus Acta sancti Stephani Papæ et martyris ubi fodinam esse, ex qua Sancti varii et variis diebus notati extrabantur. Ex eorum numero sunt, qui hodie recoluntur, Nemesius diaconus, et filia ejus Lucilla, de quibus in sacris Tabulis agere primum cœpit auctor Romani parvi, cujus hæc hodie unica est annuntiatio : *Nemesii diaconi, et Lucillæ filiæ ejus, viii Kalend. Septembrium passi; (ita habetur) sed pridie Kalend. Novembrium a Sixto Papa sepulti.* Hæc ex præcitatæ sancti Stephani Actis desumpta sunt, quorum diffusius compendium contexit Ado, Noster vero inde sua omnia, solitæ brevitati aptata deprompsit. Vide sis laudata Acta apud Baronium in Annalibus ad annum cclix a num. 8, qua vero parte hos Martyres spectant, a num. 22; et apud Surium ii Augusti. Nec authentica illa esse, nec omnino incorrupta censent recentiores passim; ego certe non video, cur Tillemontius, dum de Stephano Papa loquitur tomo 4 a pag. 28, non video, inquam, cur Nemesium hunc nostrum, et Lucillam filiam a sancto Pontifice baptizatos, præ ceteris silentio involvendos putaverit. Longiori meditatione res ea digna est, quamque proinde in majori Opere ad ii Augusti copiosius discutiemus. — Celeberrimus martyr Quintinus signatur in Hieronymianis Epternacensi et Corbeiensi, *Augustæ Viromandorum; qua autem ratione*

Nemesii et Lucillæ.

Quintini.

codicis

codicis Florentiniani descriptor inde *Quirinum in Italia* apte efformare potuerit, haud equidem divinare queo. Beda et ex eo Rabanus, positionem distincte non exprimunt; ipsam notat Ado, reliqua Bedae verba, sua faciens, Usuardo de utriusque spoliis gaudente. Nescio cur Rabanus pro annis LV, post quos inventum corpus dicitur, solum posuerit LII. Qui encomium longius voluerit, adeat Florum ex Actis multa contrahentem. Sed fontem potius consulat apud Surium hoc die, quem licet recentiores critici, non omnino limpidum et faecium expertem existiment, negare saltem non audent, multam spirare antiquitatem, atque ad puritatem primigeniam proxime accedere. Inter hos Tillemontius ipsorum, nempe Actorum, medullam satis nitide expressit tomo 4 a pag. 433. apud quem enumerantur scriptores alii a nobis suo tempore diligentius expendendi. Hoc metrico elogio *Quintinum* prosequitur Wandelbertus :

*Quintinum pridie celebrant sua festa beatum,
Qui insigni et vario ob Christum certamine victor
Octimbrem clauso componit in orbe ruentem.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret elogio Nemesii et Lucillae, cetera omnino purus.

Foillani. **ROSWEYD.** In fine subdit : *Eodem die, sancti Foilani martyris.* Alii passim scribunt *Foillan*. Castellanus mavult *Fullani*, Gallice *Poiguan*, eujus reliquias ait Peronae honorari. *Item sancti Wolfgangi, confessoris.*

Wolfgangi. **PULSAN.** In secunda annuntiatione totum elogium etiam ut **TORNACENSIS** omisit. In *Quintino* mutilus est : desunt enim quae in textu ponuntur post, *passus est.*

De Foillano. **ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. et LEYDEN.** Textui satis puro in fine addunt : *Fossis, natale sancti Foillani martyris. Qui de Hibernia veniens, germanum suum Ulanum, qui Fossionem (alii Fossionem) regebat ecclesiam, visitaturus, in saltu qui carbonarias nuncupatur, martyrisatus est.*

Ejusdem. **LOVANIEN.** Idem habet de *Foillano*, sed totum *Nemesii et Lucillae* elogium expunxit.

Wolfgangi. **ALBERGEN. et DANIC.** Similes sunt **ANTVERP-MAX.** etc., nisi quod inter *Quintinum* et *Foillanum* inserunt : *Apud Ratisponam, sancti Wolfgangi (DANIC. Wolfgandi) episcopi et confessoris.*

Textus contractus. **CENTULEN.** Recentiori manu in margine apponitur : *Vigilia omnium Sanctorum.* In textu : *Romae, beati Nemesii diaconi et filiae ejus Lucillae virginis. Quos sanctus Pontifex Stephanus baptizavit. In Galliis oppido Vermundensi, passio sancti Quintini, viri genere, fide et martyrio gloriosi. In territorio Leodiensi, sancti Foillani monachi et martyris.*

Foillani. **BRUXELLEN.** Post lacunam, de qua supra diximus, adhuc hodie imperfectus est; puto tamen, textum satis integrum fuisse. Subjicio quod ei superadditur : *In Macedonia, natale sanctorum Vitalis, Petri, Crescentii et Alterni. Et natale sancti Eusebii martyris, ejus passio habetur. Apud Ratisponam, sancti Wolfgangi episcopi et confessoris. Item, sanctae Rictrudis virginis.* De hac in *Auctariis* XXIX Octobris.

Vitalis et soc. **HAGENOYEN.** De *Vigilia*, nihil habet. In *Nemesio et Lucilla*, satis purus est. De *Foillano* fore idem refert quod supra **ANTVERP-MAX.** etc. De *Quintino* paulo prolixior, in hunc modum : *In Galliis civitate Viromandensi, sancti Quintini martyris passio, qui sub Maximiano imperatore (coronatus est.) Hic Quintinus civis Romanus erat et nobilis genere; in urbe Abianensi (pro Ambianensi) predicavit, et miracula plura fecit. Unde jussu Maximiani dire caditur et carceri mancipatur; per angelum autem solvitur et iterum predicat, et iterum capitur et eculo usque ad raptionem nervorum torquetur, et nervis rudis verberatur;*

oleum, picem et adipem ferventem tolleravit, et praesidem derisit. Propter quod calcem, accetum et synapem in os ejus projecit. Et ad Viramandensem civitatem ducitur martyr Dei captivus, ubi duos clavos a capite usque ad crura, et decem inter ungulas carnem ejus dividentes, percussit, et tandem decollatus est.

AQUICINCT. Post *inventum est*, ex *Adone* subdit : *viii Kalend. Julii.*

CODIX URSINI a *Rosemberg.* Apud *Ratisponam*, *sancti Wolfgangi episcopi et confessoris.* Nomen recte *Wolfgangi.* efformandum, ut supra *Wolfgangi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Vigilia. Quinetini et Foilani martyrum.* Inepta conjunctio; sed de *Foillani.* solo primo pergit : *Qui Quinctinus post multa tormenta tandem decollatus, post LV annos incorruptus corpore et redolens inventus est.*

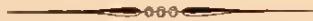
ALTEMPS. *Monasterio Glascoviensi, sancti Benigni confessoris. Qui in optima conversatione fideliter migravit ad Dominum.*

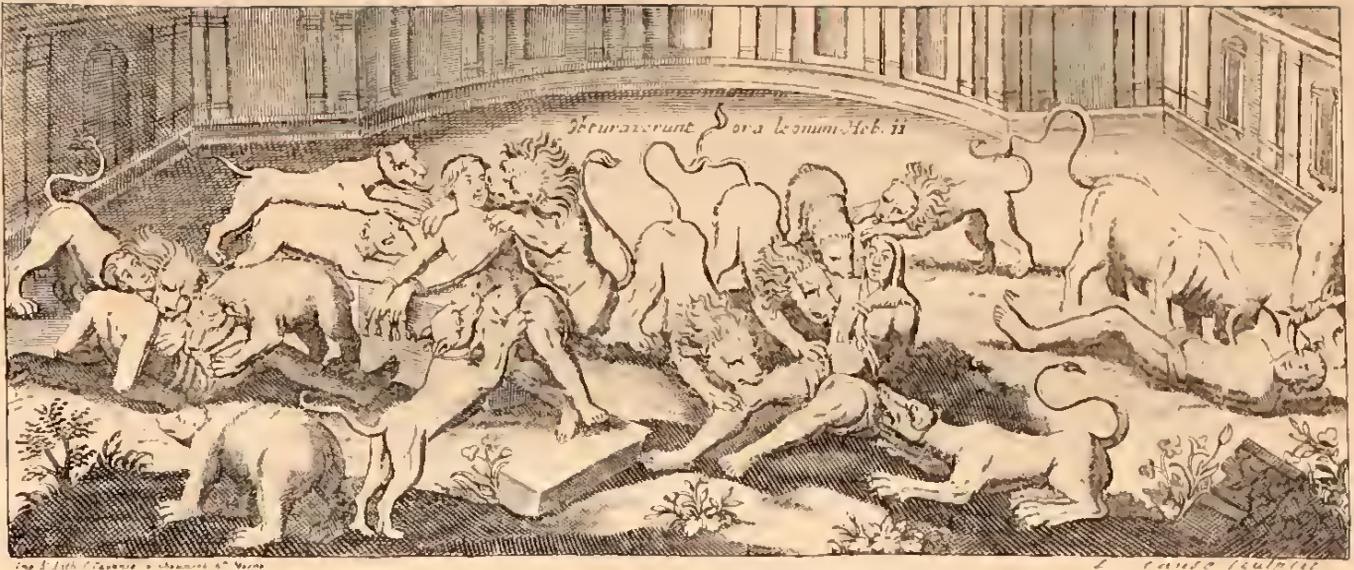
ENTIO LUBECO-COL. In *Vigilia et Nemesio* satis pura, de *Quintino*, sic habet : *In Galliis oppido Viromandensi, sancti Quintini martyris. Qui sub Maximiano imperatore, agente Rictiovaro praeside, post diversa supplicia decollatus est et corpus in fluvium Somene submersum. Quod tamen post annos quinquaginta quinque, revelante angelo, inventum est et sepultum octavo Kalendas Julii. Fossis, natale sancti Foillani martyris. Qui de Hibernia, etc., ut supra in **ANTVERP-MAXIMO**, et aliis. Sequitur : *Colonia Agrippina, depositio beatae Noitburg virginis. Quae nunc in monte sancti Beati, juxta Confluentiam, per translationem requiescit. Apud Ratisponam civitatem, sancti Wolfgangi, ejusdem civitatis episcopi et confessoris, multorum miraculorum clarissimi.**

GREVEN. *Foilani episcopi et martyris. In Macedonia, Vitalis, Petri, Crescentii, Alterni. Vide Hieronymiana. Eusebii martyris, cujus gesta habentur. Et passio sancti Philippi. Romani presbyteri. Vincenti diaconi. Apud Ratisponam, sancti Wolfgangi episcopi et confessoris. Qui Suevorum claro sanguine ortus, Treveris Clericus ordinatus, Post hoc a sancto Udalrico Augustensi, presbyter factus, annuente Ottone secundo, Ratisponensi ecclesiae underimus episcopus praefectus, vita, doctrina et miraculis inclutus, quievit anno Domini MCCCXCIV.*

Apud Coloniam Agrippinam, depositio beatae Noitburgae virginis. Quae claro Francorum sanguine procreta, tempore Pipini sanctitate emicuit. Ad cujus merita commendanda visu sunt duo luminaria caelitus missa ejus funeri astare. Quiescit autem

- nunc in monte sancti Beati in monasterio Carthusiensis Ordinis prope Confluentiam. Beghæ virginis. Vide Castellatum.
- Beghæ*
- Foillan.* MOLAN. Fossis, natalis sancti Foillani episcopi, qui de Hybernia veniens germanum suum, qui Fossensem regebat ecclesiam, visitaturus, in saltu qui Carbonarias nuncupatur, martyrizatus est. Cujus vita virtutibus, etc., ut supra. Apud Ratisponam, sancti Vuolfgangi episcopi et confessoris. Colonia, sanctæ Noitburgis virginis, quæ translata quiescit prope Confluentiam, in monte sancti Beati. Item, sancti Eusebii martyris. Die trigesima prima, sanctorum Apostolorum, Stachys, Amplii et sociorum. Et sancti martyris Epimachi. Hunc puto esse socium Alexandri de quo agemus XII Decembris. Acta ejus apud Surium a Metaphraste exornata sunt.
- Wolfgangi.*
- Eusebi.*
- Noitburgæ.*
- Stachys et soc.*
- Epimachi.*

MENSIS NOVEMBER

Habet Dies xxx.

Kalendis.

Die 1.

Festivitas beatæ Dei Genitricis, et omnium martyrum, quam Bonifacius Papa celebrem et generalem instituit agi omnibus annis in urbe Roma. Sed et Gregorius Pontifex postmodum decrevit, eandem in honore omnium Sanctorum solemniter observari perpetuo ab omni Ecclesia. Apud castrum Divionem sancti Benigni presbiteri, qui missus a beato Policarpo ad prædicandum in Galliam, postquam est a Terentio comite gravissimis tormentis multipliciter afflictus, tandem collum ejus vecte ferreo tundi, et corpus lancea forari jubetur. In Campania civitate Terracina, sanctorum Cæsarii diaconi et Juliani presbiteri: qui Cæsarius tempore Claudii, diebus multis in custodia est maceratus, et postea eum eodem Juliano in saccum missus, sieque in mare præcipitatus. Civitate Parisius, depositio beati Marcelli confessoris, qui ut dignus monstraretur futurus antistes, ejus meritis nunc aqua in vinum, nunc vero mutatur in balsamum. Item sancti Severini monachi, de Tiburtina civitate. Et natale sanctæ Mariæ virginis, quæ diris verberibus afflicta, equulei extensione, et unguarum laceratione vexata, martyrium consummavit. Item civitate Bajocas, sancti Vigoris episcopi. In pago Vuastinensi, sancti Maturini confessoris.

Omnium
Sanctorum.

Benigni

Cæsarii et
Juliani.

Marcelli.

Severini.

Mariæ

Vigoris.

Maturini.

Ita habent *Munerati prima editio, Grevenus et Molanus*. Nulli alii codices proxime accedunt, ut infra patebit.

VARIA LECTIO. *Munerat.* plerumque mendis abundat. Illic in principio addit *Virginis Mariæ*. *Greven.* pro *gravissimis tormentis*, habet *gravissime*. In tribus citatis est *perforari*, ex aliis tamen post *Bedam* et *Adonem* servavi *forari*. *Molan.* semper corrigit *Parisius* pro *Parisus*. Reliqui *Munerati* errores sunt, quod pro *a Terentio*, legat *eu*; pro *custodia*, habeat *custodi*. *Marcello* addit titulum *episcopi*. Tum, *monachi de Bithinia*. Item, *Mariæ virginis et martyris*. Denique *Vuastensi*, pro *Vuastinensi*.

Optimos nostros codices e purorum numero excludere coacti sumus: *Pratensem* imprimis, quia ex ejus textu erasa est, quæ hic sexto loco ponitur *Mariæ Ncocorensis*, relicto spatio vacuo, ut testatur *Clar. Castellanus*, qui et observavit, rejectam eam esse ad *xxi Novembris*, alteri inductioni

illic inscripta. Sequuntur Pratensem soliti socii Antverp-Maj. et Rosweyd. qui ambo præfata annuntiatione etiam carent. Imo in Antverp-Majore deest præterea, *Severinus monachus*. Hoc quoque peculiare babent præfati codices, quod annuntiationis primæ membrum secundum sic incipiant: *Tercius vero Gregorius*, ubi reliqui omnes indeterminate legunt: *Sed et Gregorius*; codices vero mediæ notæ melius designant *Gregorium quartum*. In Heriniensi codice, cetera purissimo, mutatum est Marcelli elogium, ut infra patebit.

*Omnium
Sanctorum.*

OBSERVATIO. In antiquioribus Kalendaris aut Hieronymiano Martyrologio quærenda non est annuntiatione nostra prima de festivitate B. M. V. et omnium Sanctorum, de cujus prima inchoatione, seu Panthei in ecclesiam Christianam mutatione, cum Romano parvo agere cœpimus XIII Maii. Hic ex eodem Martyrologio sumenda sunt hodiernæ solennitatis paulo expressiora lineamenta: *Festivitas Sanctorum, quæ celebris et generalis agitur Romæ*. Non dicit, *generalem* agi tota Ecclesia; sed dumtaxat *Romæ*, ostenditque adeo Martyrologii istius auctor, se illa tum scribere, cum prædictum festum institutum in ipsa Urbe a Gregorio III, qui sedit ab anno DCCXXXI ultra DCCXL, festivus ageretur; unde Romani illius parvi epocham in præfationis cap. 2 deduximus. De eodem festo videndæ sunt Baronii Notationes XIII Maii et I Novembris, sed maxime Frontonis ad Kalendarium Observationes a pag. 142. Beda noster hodie legit: *Festivitas omnium Sanctorum* primo loco; sed cum hæc longe aliter, et alio ordine a Rabano posita sint, dubium reddunt, utrum ea verba a Beda vel Floro vere signata fuerint. Clarior est Adonis narratio, a Nostro contracta, non expressa determinatione Gregorii III, quæ in Pratensi et sociis codicibus male ponitur; nam extensio festivitatis ad universam Ecclesiam, non a Gregorio III, sed a Gregorio IV, seculo integro posteriori, procurata censetur; ut proinde recte in Variantibus dixerimus, nomen *Gregorii IV* codicibus mediæ notæ melius insertum fuisse, etsi non Usuardine. — De *Benigno* Divionensi, vel ut alii eum vocant, primo *Burgundiæ Apostolo*, agunt Hieronymiana apud Florentinium, Beda, ex hoc Rabanus et Ado, eodem omnes elogio, quod postremus nonnihil contraxit, atque in multo pauciora reduxit Usuardus. De *Benigno* tacet Romanum parvum, et ubi in Adone quinque exstant commemorationes, tres dumtaxat in altero inveniuntur, ut vel ex eo capite conjicias Romani parvi auctorem, egregium Adonis compendiatorem esse. Agit de *Benigno* Gregorius Turonensis de Gloria Martyrum cap. 51. Quid de Actis vulgatis, et postea a nobis vulgandis, senserit Henschenius, habes I Maii in Andeolo pag. 35. Vide etiam supra, illo die Observationem nostram. — Est in Hieronymianis plurium martyrum et virginum Terracinensium turma, de qua disputat Florentinius; reliqua omnia Martyrologia solos *Cæsarium* et *Julianum* signant, ut Rabanus ex Beda, et in serie nostra Romanum parvum, Ado, Usuardus. Conveniunt elogia desumpta ex iisdem ipsis Actis, quæ ex Baronio corrigenda notavit Ferrarius apud Florentinium; non desunt qui plusculum exigi posse existimant. De solo *Cæsario* seorsim meminere Kalendaria Allatii et Frontonis, atque item Sacramentarium Menardi. Utrum vero *Cæsarius* hic geminandus sit, aut saltem ab eo, quem Baronius posuit, distinguendus, illius erit disquirere, cujus erit Acta nostra Mss. examinare. — Sequitur in textu *Marcellus*, hoc die ab Usuardo primum relatus; ab Usuardo, inquam, ita volentibus codicibus nostris, nam apud antiquiores aut synchronos Martyrologos notus non est. Cur in altera Munerati editione et ab aliis referatur III Novembris, hic non discutio, uti nec eam quæstionem, quæ circa Fortunatum auctorem vitæ aut miraculorum sancti Marcelli versatur, in qua hæere hactenus malo cum Gerardo du Bois, historiæ eccl. Parisien. parte I, pag. 46, *quam conjecturas haud certas prodere*. Vita ipsa qualiscumque ex hoc scriptore et aliis, sed potissimum ex Mss. nostris suo tempore, diligenter illustrabitur. — *Severinus monachus* ex Romano parvo vel ex Beda ab Adone acceptus, iisdem prope verbis ab Usuardo translatus est. Quid sint monumenta ecclesiæ ejus a Baronio citata, necdum scio, si quid de eo exstet, proprio loco dabitur. — *Maria Neocorensis* a Pratensi et sociis codicibus hic exclusa et alio translata, ex aliis certo Usuardina est, ex solito Viennensi fonte deducta, cum elogio Adonianis verbis concepto, sumptoque ex antiquis Actis, quæ apud Vincentium, Mombritium aliosque manca et mutila, a Baluzio recentius integre edita sunt, tomo 2 Miscel. a pag. 115, et observationibus nonnullis illustrata a pag. 491. Nos de iis plura alibi. Videtur eadem ipsa Maria in Hieronymianis signata, ut colligit Florentinius, in loco martyrii, ni fallor, hallucinatus. — *Vigor Bajocensis* et *Maturinus* pure quoque Usuardini sunt, nisi erraverit Rosweydus, dum illum in Adonis appendicem rejectit. Prioris istius vita, apud Surium est conferenda cum Mss. nostris, iisque quæ refert Cointius, ad annum DXXX, pag. 365. *Maturini* vita non una apud nos exstat, tunc etiam illustranda. Quos ex tot Sanctis, uno hic die consignatis omiserit, quantum metricè cecinerit Wandelbertus, ex sequentibus versiculis intelliges:

*Cæsarius prima designat fronte Novembrem,
Eximio cujus lætatur Romo triumpho.
Mensis et hic reliquos stellato vertice vincens
Uno omnes Sanctos celebrans conjungit honore,
Regia quos cæli pariter retinetque fovetque.*

AUCTARIA.

PRATEN. Caret, ut jam diximus, tota annuntiatione Mariæ, in quo similes habet solitos socios ANTVERP-MAJ. et ROSWEYD. quorum pri-

mus in Severino etiam deficit, alter minutis pluribus nævis non vacat.

HERINIEN. Toto textu integerrimus esset, nisi

Marcello

De Marcello. Marcello aliud aptasset elogium : *Cujus vitam illustrem virtutibus ac miraculis Fortunatus episcopus egregie describit.*

TORNACEN. In prima purus, in secunda deest elogium ; caret tertia, quinta, sexta et septima. In Marcello convenit cum HERINIENSI.

PULSANEN. In prima utcumque purus, sic pergit : *In Campania civitate Terracina, sanctorum martyrum Cæsarii diaconi et Juliani presbyteri.* Desunt reliqua omnia.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. Toto textu puri sunt, sed in fine adjiciunt : *Pictavis civitate, sancti Hilarii confessoris.*

Hilarii.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. et DANIC. Puris adscribi merentur ; sed in textu mutata sunt aliqua, ut *Gregorius quartus*, et annuntiationis finis transpositus ; item annuntiationis tertia, secundæ præmissa, et nonnulla alia non satis exacta.

LOVANIEN. Cum prioribus omnino convenit ; sed elogium sancti Benigni desideratur.

CENTULEN. *Festivitas omnium Sanctorum. In Burgundia castro Divion. passio sancti Benigni presbyteri et martyris. Apud Terracinam, sancti Cæsarii diaconi et martyris. Civitate Bajocus, depositio sancti Vigoris episcopi et confessoris, cujus corpus divino natu translatum in Pontivum et in ecclesia sancti Richarii, multo est amore et honore celebratum. Ipso die, passio sanctæ Mariæ virginis, quæ cum esset ancilla, nec flecti posset ut manducaret ydolatica, multis afflictionibus martyrium consummavit. Parisius, depositio sancti Marcelli episcopi et confessoris. Item sancti Severini monachi, de Tiburtina civitate. In pago Vastinensi, sancti Maturini confessoris.*

De Figure.

De Maria.

BRUXELLEN. In prima nonnihil interpolatus, secundo loco agit de Cæsario et Juliano, ubi post maceratus, inserit ex Adone : *Eo quod cum pervenisset ad templum Apollinis, ad orationem ejus cecidit ipsum templum, et occidit pontificem nomine Firminum (Firminum) et postea cum eodem Juliano, etc.* De Benigno etiam aliquid adjicit, nempe : *Qui cum Anulochio compresbytero et Tyrso diacono missus est, etc.* Reliqua omnia distulit ad diem sequentem.

De Cæsario, etc.

De Benigno.

De festo omnium Sanctorum.

HAGENOYEN. *Festivitas sanctæ Dei genitricis et omnium sanctorum, quam instituit beatus Bonifacius Papa quartus, a beato Gregorio magno, concedente ei Foca imperatore Pantheon, id est templum omnium daemoniorum. Quam solemnitatem ille tantum statuit in urbe Roma et non alibi fieri, et nondum tunc temporis fiebant festa Confessorum ; sed Gregorius quartus postmodum eam decrevit fieri per totum orbem, in honore omnium Sanctorum, in capite Kalendarum Novembrium, mutans illum diem, quæ erat festiva IIII Idus Maii. Statuta autem hæc festivitas est quatuor de causis, primo : propter omisorum completionem ; secundo, propter negligentiarum expiationem ; tertio, propter faciliorem orationum nostrorum impetrationem ; quarto propter cujusdam templi consecrationem. Hæc sufficiant ; nam quæ deinde de Benigno, Cæsario et Juliano commiscet, minus describi merentur. In fine ita habet : *In civitate Parisius, depositio sancti Severini monachi, qui erat ortus de civitate Tyburtina. Cetera omnia prætermittuntur.**

AMBIANEN. *Cænobio Crutula, sancti Vigoris episcopi et confessoris. Vide quæ habentur supra in codice CENTULENSI.*

Lauteni.

Austremonii.

AQUICINCT. In fine : *Ipso die, sancti Lauteni abbatis. Arvernus, sancti Austremonii episcopi.*

VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130.

Adjiciunt : *Civitate Arvernus, sancti Austremonii episcopi et martyris. Vide notulam Castellani. Item in eodem pago, sancti Flori episcopi et confessoris, qui unus ex LXX Christi discipulis fuit.*

Austremonii.

Flori.

DAVERONEN. *Civitate Bajocarum, sancti Vigoris episcopi et confessoris. Pictavis, sancti Hilarii episcopi et confessoris.*

Hilarii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Omnium sanctorum. Cæsarii martyris. Juliani presbyteri et martyris. Mariæ virginis et martyris. Marcelli Parisiensis episcopi. Vigoris episcopi, qui parvulum suscitavit.*

DIVIONEN. S. Benigni. Post elogium in textu relatum, addidit : *Cujus beati martyris solemnitas, licet ipsa die cum ceteris celebretur, tamen pro devotione martyrii et veneratione corporis, quod in præsenti continetur monasterio, sequenti recitatur die, maxima et præclara festivitate.*

De Benigno.

CLUNIACEN. *Pictavis, sancti Hilarii episcopi et confessoris. Ipso die, sancti Lauteni confessoris. De quo etiam CODEX D. DU CHEVAL. signatus C.*

Hilarii.

Lauteni.

De quo etiam CODEX D. LE MARE signatus A. Augustoduno, sancti Pigneni episcopi et confessoris. Ponitur a Castellano die præcedenti.

Ejusdem.

Pigneni.

VATICAN. Sub num. 5949. Deficit in Marcello. Severino, Vigore et Maturino.

ALTEMPS. *Pictavis civitate, sancti Hilarii confessoris. Arvernus, natale B. Austremonii martyris, primi pastoris civitatis ipsius. Ipso die, sancti Lauteni abbatis.*

Hilarii.

Austremonii.

Lauteni.

FLORENTIN. De Hilario, ut supra. Tum : *Civitate Regii, translatio corporis beati Venerii confessoris, de partibus Lucensium ad Regium prædictum. Vide XIII Septembris.*

Translatio Venerii.

LUXOVIEN. *Apud Medin. canobium, sancti Spini confessoris, qui præcipuus discipulorum sancti Hildulphi, post anachoriticam vitam, quam laudabiliter consummavit, clarus mundo miraculis, ad Dominum migravit. Vide Castellani 1 Augusti.*

Spini.

EDITIO-LUBECO-COL. In prima annuntiatione nonnihil, in duabus aliis multum ex Adone interpolata est. In Marcello recte. De Severino, solum superaddit, confessoris. Ad, Maturini, in fine subjicit : *Qui post miraculorum insignia, inter quæ filiam Maximiani a dæmonio liberavit, letus Domino spiritum suum reddidit. In Maria præfigit palæstram sed non recte : Apud Neothorensem (Neocorensem) civitatem. Item conditionem : Ancillæ ejusdam divitis. Demum et tempus : Sub Adriano et Anthono imperatoribus. Sequitur de Vigore. In fine adjicitur : *In territorio Nivernensi, sancti Patricii martyris.**

Auctior textus.

De Maturino.

De Maria.

Patricii.

BELIN. In prima ferme convenit cum textu : Secunda et tertia parum abest. Deficit in elogio Marcelli. De Severino, Maria, Vigore, Maturino, satis bene. Sed quid sibi vult hæc in fine repetitio ? *Eadem die, sancti Cæsarii martyris ? Et rursus : Item Severini monachi, de Tyburtina civitate ? Cum hæc prius signata fuerint. In altera editione, omissa est ultima repetitio Severini, sed adjectum : *Pictavis, sancti Hilarii confessoris. Arvernus, sancti Austremonii, primi Arvernorum episcopi et martyris.**

Hilarii.

Austremonii.

GREVEN. *In territorio Nivernensi, sancti Patricii martyris. In Africa, sanctorum Popliani, Victoris, Hermetis, Justi, Vitalis et Papiæ. Item, passio sancti Agricolæ. Amancii episcopi. Apud Tarsum Ciliciæ, sanctæ Eustochiæ virginis et martyris ; quæ cum sacrificare renueret, jussu Juliani imperatoris, nervis bubalinis creditur, capreolarum cornibus exungulatur ; capiti, extractis capillis, clavi infiguntur ; deinde data sententia, ut membratim*

Patricii.

Popliani, etc.

Agricolæ.

Amancii.

Eustochiæ.

concosa in sartagine torreretur, orans ad Dominum emisit spiritum.

Cæsarii.
Hilarii.
Austremonii.
Florberti.
Ermengaudi.

MOLAN. Haud dubie ex BELINO textui subdit : Eodem die, sancti Cæsarii martyris. Pictavis, sancti Hilarii confessoris. Arvernus, sancti Austremouii, primi Avernorum episcopi et martyris. Tum : In Blandinio, depositio sanctissimi patris nostri Florberti, primi abbatis cœnobii Blandiniensis. Dein minoribus typis : In Hispaniis, sancti Ermengaudi

episcopi Urgellensis. Editiones aliæ, de Marcello textui litteris Italicis inserunt : Cujus corpus requiescit in alma ecclesia beatæ Mariæ Virginis. Hujus vitam illustrem virtutibus ac miraculis ut HERNIENSIS, etc. De Maria ex Adone supplet. In fine : Cujus corpus honoratur et colitur in territorio Senonensis diœcesis. Reliqua nihil novi afferunt, solum transponunt annuntiationes de Florberto, Austremonio, Hilario, Cæsario et Ermengaudo.

De Marcello.

De Maria.

De Maturno.

IV Non.

Die 2.

Victorini.

Eustachii et soc.

Theodoti.

Ambrosii.

Natalis beati Victorini Pitabionensis episcopi, qui post multa documenta, ut sanctus Hieronimus testatur, persecutione Diocletiani martyrio coronatus est. Romæ, temporibus Adriani imperatoris, passio beatorum Eustachii, cognomento Placidi, et uxoris ejus Theospis, cum filiis Agapio et Theospite, quorum miri actus leguntur. Horum festivitas, cum in Kalendis habeatur, hic tamen plenius recolitur. Apud Laodiciam, sancti Theodoti episcopi, qui non solum verbis, sed et rebus et virtutibus extitit ornatus. Eodem die, sancti Ambrosii abbatis monasterii Agaunensis, qui magnis vitæ atque sanetitatis virtutibus clarus, beato fine in Domino quievit.

Puriore sunt Antverp-Maj. Rosweyd. Antverp. et Max-Lubec. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Lego *Pitabionensis* cum plerisque vetustioribus codicibus, inter quos aliqui habent *Pythabionensis* vel *Pictavionensis*, nullus *Pictaviensis*, quæ positio in solos recentiores irrepsit, sollicite notata a Molano et aliis, haud dubie ex sancto Hieronymo de Scriptoribus ecclesiasticis cap. 74. Sunt qui præferant *Petavionensis*. Utcumque scripseris, non est verosimile, *Pictavium* Galliæ hic indicari, sed *Petabium* vel *Petavium* antiquæ Pannoniæ, seu Norici, hodie in Styria, vulgo *Pettauw*, olim cathedralis, nunc Salisburgensis diœcesis. *Eustachii* legunt omnes, non *Eustathii*, quamvis sic forte appellandus sit. Antiquiores codices efferunt *Placida* a *Placidus*, nos cum majori numero, ut est in textu, in quo et *Theospite* servavimus cum Mss.; Greveno, Molano aliisque, scribentibus *Theospito*. Rosweydinus ab omnibus differt, inserendo Eustachii elogio, *primo magistri militum*. In Greven. per errorem est *Theodoci*. Sic in Antverp. et Max-Lubec. *coronatus* pro *ornatus*. In paucis invenitur *Acaunensis*, receptior est nostra formatio, *Agaunensis*. Certum est Adonem scribere *requievit*, ut est in nonnullis codicibus, sed majori numero cedendum putavimus.

Victorini.

OBSERVATIO. Inter priscos Ecclesiæ scriptores, non infimum locum tenet *Victorinus*, abunde laudatus a sancto Hieronymo, loco supra citato; ubi Miræi animadversiones consulere possunt, qui de scriptis judicia quærunt, qualia suggerunt Bibliographi hodie passim noti. De sede episcopali nihil hic dicendum superest; plura alibi cum Launoyo, cui recentiores passim subscribunt, disputari poterunt. Alia require in Notationibus Baronii, et apud Tillemontium tomo 5 a pag. 311, ubi de scriptis agitur plurimum, cum de Victorini rebus gestis, aut ejus martyrii Actis vix quidquam reperiatur. Nihil hoc die ex Hieronymianis aut ex Beda acceptum. Annuntiatio tota Adoniana est, sola ferme Hieronymi citatione ab Usuardo aucta. Wandelbertus ipsum etiam memorat, cum Benigno et Juliano, quos ob nimiam die præcedenti Sanctorum copiam, huc transtulisse videtur. Sic Victorinum primo loco canit :

Quartis, Victorine sacer martyrque bearis.

Eustachii et soc.

Secundum locum in Usuardinis codicibus constanter hoc die occupat celebratissimus *Eustachius*, aliis *Eustathius*, cum uxore et duobus filiis, tametsi modo, forte ex Græcis, xx Septembris referri soleat, ut est in Calendario Allatii, Frontoniano xi Septembris perperam notante. Et quidem a nostris i Novembris passi dicuntur, saltem apud majorem codicum numerum. *Eustachius* Adoni recte, nisi multum fallor, abjudicatur; certe quæ a Rosweydo in appendicem rejecta sunt, cum Usuardinis non satis consonant, nec magis cum iis, quæ in nostra Bedæ editione Floro tribuuntur. Est igitur propria Usuardi annuntiatio, sic studiose posita, ut nihil contineat reprehensione dignum. *Miros* esse Eustachii et sociorum *Actus* recte testatur, utrum tam veri sint, sive qui a Metaphraste, sive a Combefisio, sive ab aliis editi (in re enim omnes conveniunt) intelliges ex Baronio ad annum cxx num. 4. Eruditi recentiores eos plane rejiciunt, nec dignos censuit Tillemontius ex quibus historiam suam componeret. Vide ipsum tomo II pag. 226 et a pag. 585. Non ignoro quanta Kircherus ad tuenda ea Acta molitus sit, exstant hic etiamnum litteræ ejus de eo argumento ad Majores nostros datæ; attamen, licet a Nicephoro et Damasceno citentur, nemo, opinor, contra Baronium facile evicerit, non multa prædictis Actis, ut minimum *superaddita fuisse*, quibus, si fieri potest, expurgandis, suo loco operam dabimus. Vide interim quæ de vetusto Eustachii cultu in Notatione

observat

observat laudatus Baronius, quem mirum esset *Eustochium* virginem Tarsensem, cujus aliqua Acta habemus, hoc die ex Petri Catalogo, pro Eustachio supposuisse, ut vult Castellani notula. Non puto ad alium, quam ad Eustachium nostrum referri posse, quæ XIX Septembris in hunc modum cecinit Wandelbertus :

*Virtutis specimen, patiendi et forma decusque
Martyrii Eustathius terno denoque triumphat.*

Qui sequitur *Theodotus*, *Laodicenus* episcopus, unicus est, quem hoc die signavit auctor Romani parvi : *Laodiceæ, Theodoti episcopi, qui arte medicus fuit.* Dubium non est, quin hic iterum auctor ille Rufinum suum consuluerit lib. 7 cap. 29, unde acceptum quoque est longius Adonis elogium. En lapidem offensionis, quem primus projecit Theodoti amicus, Eusebius Cæsariensis lib. 7 cap. 32 editionis Valesianæ; nostri inde desumpsere, sed illum acrius impetiit Valesius, ut cap. 2 præfationis nostræ ostendimus. Hic fontem habes, ex quo *Theodotus* ille Hieronymianis, Bedæ, Floro, Wandelberto, Rabano incognitus, in Martyrologiis seriei nostræ locum obtinuit. Est penes me epistola eruditissimi viri Petri Possini nostri, data Romæ xxx Decembris MDCLXXVII, qua inter alia agens de R. P. Leandro Congr. Oratorii, post S. R. E. Cardinale Colredo, ita scribit : *Rogavit obiter, ut vos suo nomine consulerem, circa litem hic saodo ventilatam de Theodoto ep. Laodiceno, quem Ill. Michael Angelus Riccius, et alii viri docti putant, aut valde suspicantur, immerito irrepsisse in Martyrologium Romanum, ubi ii Novembris perhonorifica ejus exstat mentio, cum tamen in omni memoria rerum Arianarum, illa pice is infectus appareat, nec idoneum ejus resipiscentiæ uspiam indicium cernatur. Quamobrem Henricus Valesius in opusc. de Martyrologio Rom. ad calcem Annotationum ad Eusebium edito, non dubitat pronunciaré, perperam id nomen istuc intrusum, et Baronii, quod non expunxerit, diligentiam requirit.* Quid repositum fuerit, colligo ex supersiste schedula, qua eruditorum Romanorum sententia confirmatur. Theodoti laudator Eusebius in Usuardum XXI Junii irrepererat, sed in Romano prætermisus est; idem fortasse et Theodoto accidit suo tempore. Ego quidem non parum post alios laborasse me fateor, ut vel tenuia alicunde resipiscentiæ ejus vestigia eruerem, ac fructus labori hactenus non respondit; video Baronium ad annum cccxxv num. 40, et doctos quosque passim inter prævaricatores Arianos Theodotum connumerare, de qua re vide Tillemontium tomo 6 pag. 740 et aliis locis. Ceterum de ortu et propagine cultus ejus, apud Orientales omnes ignoti, satis dictum est. — *Ambrosius, prius apud Lugdunum monasterii Insulæ Barbaræ Pater, deinde, monasterii Agaunensis abbas, ab Adone primum signatus, cum brevi sed distinctiori elogio, a Nostro compendiosius notatur. Citat Baronius Petrum in Catalogo et Trithemium; sed ii satis jejune de Ambrosio loquuntur; quam forte ob causam a Mabilione inter prætermisissos refertur. Nec multa suggerunt vitæ nostræ abbatum Agaunensium manuscriptæ; forte aliunde plusculum suppeditabitur. Est hic, ni fallor, verus et integer Usuardi textus.*

AUCTARIA.

PRATEN. Inter puros locum denuo non habet, quia hic caret postremo secundæ annuntiationis membro, nempe : *Horum festivitas cum in Kalendis habeatur, hic tamen plenius recolitur.*

HERINIEN. Eodem plane defectu laborat, quem in aliorum consensu, vere defectum appellare necesse est. Deinde manifestam lituram, præter morem, exhibet, cui longioribus lineis inscriptæ sunt, præpostero ordine, binæ primæ annuntiationes, cum tamen de Eustachio egerit xx Septembris, ex quo patet correctoris, vel ipsiusmet primi scriptoris imperitia; nam character vix quidquam differt. Præterea in fine adjicit : *Eodem die, commemoratio sancti Benigni martyris.* Haud dubie proprium loci est, propter impeditum diem hesternum huc translatum, ut est heri in DIVIONENSI codice.

TORNACEN. In prima purus, secundo loco refert Ambrosium, tertio Eustachium, sed cum defectu, de quo in prioribus codicibus diximus. Theodotum plane expunxit. In fine autem superaddit : *Ipsa die, commemoratio omnium fidelium defunctorum.*

PULSANEN. In sola prima, satis purus est. Tum de Ambrosio, cujus elogium plane expunxit. Desunt reliqua omnia.

MUNERAT. Pro *Victorini*, scribit *Victoris*. Caret periocha, *horum festivitas, etc.* In fine : *Ipsa die, commemoratio omnium fidelium defunctorum.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. et LEYDEN. Incipiunt : *Commemoratio omnium fidelium defunctorum.*

Sequitur totus textus, sed nonnihil transpositus; cui in fine subjungitur : *Apud Viennam, S. Georgii, ejusdem urbis egregii episcopi.* Est in Romano.

LOVANIEN. In omnibus convenit cum proxime citatis codicibus, sed in eo ab ipsis differt, quod omittat elogium Theodoti.

ALBERG. et DANIC. Carent Eustachio, de quo egerunt xx Septembris. De cetero similes sunt ANTVERP-MAXIMO, etc.

CENTULEN. *Romæ, passio sancti Eustachii, qui antea Placidus dictus est, qui cum uxore Theospide, et duobus filiis Agapio et Tropisto, sub Adriano per ignem passus est. Apud Laodicium, sancti Theodori episcopi, viri non solum verbis, sed et rebus et virtutibus adornati. Eodem die, sancti Ambrosii Agaunensium abbatis, sanctitate mirandi. Deest prima annuntiatio de Victorino.*

BRUXELLEN. Incipit : *Commemoratio ancimarum omnium fidelium defunctorum.* In Eustachio mutilus est; et præterito Victorino, de quo die sequenti, hic eos refert, quos heri omiserat. Imprius : *Et natale beatæ Mariæ virginis et martyris, quæ cum esset ancilla, et in die natalis filii domini sui jejunaret, nec ullo modo flecti potuisset, ut cum ydolitis manducaret, diris vulneribus, etc.* Sequitur : *Apud Coloniam Agrippinam, sancti Energisili, tertii ejusdem urbis archiepiscopi.* Tum de Severino Tiburtino, etiam ex die hesternum. Deinde, de Theodoto, satis pure. De Georgio Viennensi, cum codicibus supra. Rursus de Marcello, Vigore et Maturino, ut nos die præcedenti. Demum :

Benigni.

Fidelium defunctorum.

Fidelium defunctorum.

Eorundem.

Theodoti.

Ambrosii.

Georgii.

Textus mutilus.

Fidelium defunctorum.

De Mariæ.

Evergisili Severini.

Georgii.

Marcelli.

Vigoris.

Apud

<i>De Walde- trude.</i>	Apud Montes Hannoniæ, canonizatio (MOLANUS habet translatio) sanctæ Wauldetrudis electæ, et nep- tis beatæ Gudulæ virginis.	BELIN. Incipit : <i>Commemoratio omnium fidelium defunctorum.</i> Secundo loco scribit Theodori, pro Theodoti. In Victorino, satis purus, in Eustachio mutilus est. Tum : <i>Ipsa die, passio beati Justi martyris, qui apud Trigesinam (alia editio minus male habet Trigestinom) civitatem coronatus est.</i> Denique Ambrosium habet, sed resecto toto ejus elogio.	<i>Fidelium defunctorum.</i> <i>Justi.</i>
<i>Naamatti.</i>	HAGENOVEN. Orditur ab Eustachio, cujus Actorum satis vulgatorum compendium profert, sed ei describendo inhære hic nolim. Sequitur de Victorino, satis bene. Tum : <i>Item sancti Naamattii episcopi et confessoris.</i> De Theodoto, nihil. Ambrosium differt in diem sequentem. In fine legit : <i>Eodem die, omnium fidelium defunctorum commemoratio, quæ statuta est propter defunctos illos, quorum memoriam nemo agit ; et quia tales, subventiones non habent speciales, habeant in isto die generales.</i> Hæc quidem ratio tolerabilis est, sed alia, quæ subjungitur, institutionis causa de raptu custodis S. Petri, describi non meretur.	GNEVEN. <i>Commemoratio omnium fidelium defunctorum, quam sanctus Bonifacius IV generalem in ecclesiis ogi instituit.</i> Apud Tergestinam civitatem Ilystriæ, natalis sancti Justi, pretiosi martyris, qui sub Diocletiano et Maximiano, pro fide Christi in carcerem missus, indeque eductus, nervis crudis carsus, ad ultimum alligatis multis plumbi ponderibus, in mare præcipitatus est. In Perside, sanctorum Alcidini, Pigasii, Anepothisti ; qui sub rege Sapore vectibus durissime cæsi, ignem, lectos ferreos superantes, tandem cum aliis xxxviii, qui in eorum confessione crediderunt, in ignem missi, animas Christo reddentes, ab angelis in nubibus assumpti sunt. Credidit etiam, in eorum confessione, miles quidam nomine Antoninus, qui tentus atque decollatus est. Cænobio Dolensi, sancti Justi monachi et martyris. Viennæ, sancti Georgii, ejusdem urbis episcopi et confessoris. Malachiæ episcopi, totius Hiberniæ Primatis et confessoris, cujus vitam a puero virtutibus et signis clarissimom, sanctus Bernardus abbas, melliflno suo dicendi chavactere diligenter descripsit. Erat autem natione Hibernus, et primum monachus, deinde episcopus factus, cum pro causis ecclesiasticis Romam secundo tenderet, apud Claram-vallem, sicut optaverat, vita functus, ab eodem sancto abbate sepultus est. Volgani episcopi et confessoris, fratris sancti Foillani martyris. In Hibernia, Dorani episcopi. Odilonis confessoris. Vitalis. Victorini.	<i>Fidelium defunctorum.</i> <i>Justi.</i>
<i>De fidelibus defunctis.</i>	AQUICINCT. In principio : <i>Generalis et festiva commemoratio omnium fidelium defunctorum.</i>		
<i>De fidelibus defunctis.</i>	VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. In fine adjiciunt : <i>Eodem die, sancti Laurentii ab- batis.</i> In Castellano et Auctariis est i Novembris.		
<i>Laurent.</i>	DAVERONEN. In prima et secunda annuntiatione purus, subdit : <i>Dolensis cænobii, sancti Justi monachi et martyris.</i>		<i>Atmidini et soc.</i>
<i>Justi.</i>	MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. <i>Eustachii cum sociis martyribus. Commemoratio animarum. Victorini episcopi et martyris. Theodori episcopi et confessoris. Ambrosii abbatis monasterii Agauncensis.</i>		<i>Justi.</i> <i>Georgii.</i> <i>Malachiæ.</i>
<i>Textus con- tractus.</i>	VATICAN. signatus num. 5949. Deest Eustachii et Ambrosii. Adjicitur : <i>In Savinis, sanctorum martyrum Valentini et Hilarii. Beneventi, sancti Marciani episcopi et martyris, discipuli beati Petri. Et transitus Domni Amici sacerdotis. Vide Martyrologium Castellani.</i>		
<i>Valentini et Hilarii.</i>	FLORENTIN. <i>Tergeste, sancti Justi martyris, sub præside Monatio.</i>		
<i>Marciani Amici.</i>	EDITIO LUBECO-COL. <i>Commemoratio omnium fidelium defunctorum, quam sanctus Bonifacius Papa IV generalem in ecclesiis Dei, omnibus annis instituit agi. Romæ, venerabilis memoria sanctorum Eustachii, cognomen Placidi, cum uxore et filiis, martyrum. Sequitur de Victorino, satis pure ; item de Theodoto. Tum : Apud Viennam, sancti Georgii, ejusdem urbis egregii episcopi et confessoris. Cænobio Dolensi, sancti Justi monachi et martyris. Ipsa die in Monasterio, translatio SS. Victorini et Floriani martyrum. In Ambrosio satis pura est.</i>		<i>Volgani.</i> <i>Dorani.</i> <i>Odilonis.</i> <i>Vitalis.</i> <i>Victorini.</i>
<i>Justi.</i>			<i>Florberty.</i> <i>Fidelium defunctorum.</i> <i>Justi.</i>
<i>Fidelium defunctorum.</i>			
<i>Georgii.</i>			
<i>Justi.</i>			<i>Acindymi.</i> <i>etc.</i>
<i>Translatio- nis Victorini, etc.</i>			<i>De Walde- trude.</i>

III Non.

Die 3.

*Quarti.
Germani et
soc.*

Natalis sancti Quarti, Apostolorum discipuli. Apud Cæsaream Cappadociæ, sanctorum martyrum Germani, Theophili, Cæsarii et Vitalis, qui sub persecutione Deciana, optime duxerunt martyrium. Cæsaraugustæ, sanctorum innumerabilium martyrum, qui sub Daciano Hispaniarum præside mirabiliter occubuerunt pro Christo.

Ex Praten. Antverp-Max. et Lubec. Greven. et Molan.

*Martyrum
Cæsaraugu-
stavorum.*

VARIA LECTIO. Hæc una ferme inter codices pro textu citatos discrepantia, quod Antverp. et Max-Lubec. tres tantummodo martyres Cappadoces signent, omisso nomine Cæsarii. Inter typographicos errores in Max-Lubec. numeretur Cæsaraugusto. De cetero Cappadocic, Datiano, etc., etiam alibi recurrunt. In Adone Mosandri binæ aliæ annuntiationes hoc die adjiciuntur de Dominico et Huberto, quarum Rosweydu, prima exclusa, alteram servavit, hoc modo expressam : *Eodem die, depositio sancti Huberti episcopi.* Acceptionis hujus rationem non video : nam cum utraque ab Usuardo absit, facile credidero, neutram Adonianam esse. De solo Huberto, an Usuardinus sit, dubium ingerere possunt Heriniensis, Rosweyd. et mediæ notæ codices ; verum cum a pluribus excludatur, atque alii isti in eo commemorando diversa phrasi utantur, hinc plane conficio, ad textum nostrum nequaquam pertinere. Cetera omnia Usuardina esse manifestissimum arbitror.

OBSERVATIO.

OBSERVATIO. Diximus alibi non semel, inter peculiare Romani parvi characteres, hunc non postremum computari, quod ex novo Testamento collegerit, tum primum diaconorum, tum aliorum multorum nomina, quorum vel in Actibus Apostolicis, vel in Apostoli Pauli epistolis memoria aliqua celebratur. Talis hoc die est *Quartus*, in epistola ad Romanos cap. 16 v. 23, inter familiares, illustriori quodam titulo, ab Apostolo cohonestatus, dum de eo scribit: *Salutat vos... Quartus frater*; de quo nullus alius antiquior Martyrologus usquam meminit. Sic itaque a Romani parvi compilatore primum notatus est: *Quarti, discipuli Apostolorum*. Præmitte, *natalis sancti*, et habebis annuntiationem Adonis, ex quo nostra ad verbum descripta est. Nec alio titulo Sanctum nostrum decorandum censemus. Nam Dorothei Synopsis, a Baronio citata, toties alibi a Majoribus nostris convulsa, non est nobis idoneus auctor, ut cum Græcis, apud quos x Novembris colitur, aut ex LXXXI Christi discipulis unum, aut Berythensem episcopum fuisse asseramus, quod pluribus alibi erit ostendendum — *Martyres Cappadoces* sic ab eodem Romani parvi auctore signantur: *In Cappadocia, martyrum Germani, Theophili, Cæsarii, Vitalis, sub Deciana persecutione*. Paululo longior Adonis phrasis, tota, licet nonnihil transposita, in textum nostrum ab Usuardo translata est. Dubitari potest, an ex Hieronymianis hos Sanctos non acceperit laudatus Romani parvi auctor; certe et ibi leguntur producta a nobis Martyrum nomina, quibus *Egrilius* vel *Egritius* admiscetur, ut saltem de antiquissimo eorum cultu omnimode constet. In Rabano deest *Cæsarius*, quemadmodum et in duobus codicibus supra pro textu citatis, sed substituuntur tres alii, nempe *Dominus, Justus* et *Eremitis*, quos cum Cappadocibus male confusos credimus. Ceterum notat hic Baronius, *Petrum in Catalogo lib. 10 cap. 18, ex prisca tabulis, eorum Acta paucis describere*. Addere poterat, citari illa tamquam ex Martyrologio sancti Hieronymi desumpta. Verum si attente omnia Equilini antistitis verba expendantur, nihil huic Sanctis proprium refert, quod ex Usuardo non acceperit; nam hujus Martyrologium plane est, quod Petri ævo Hieronymianum appellari solebat, ut cum Molano alibi observavimus. Sic quatuor martyres nostros Cappadoces disticho uno canit Wandelbertus:

*Ternis Germanus, Vitalis, Cæsariusque
Theophilusque pari collucent lumine festi.*

Jam supra ad xxii Januarii, ad xv et xvi Aprilis de *Martyribus Cæsaraugustanis* agendum nobis fuit, sed de Vincentio potissimum, atque de xviii aliorum determinato numero. Hic solus Usuardus (nam apud nullos alios antiquos Martyrologos inveniuntur) *innumerabilem* aciem colligit, quam Papebrochius ex Actis, accurate ab ipso xvi Aprilis illustratis, recte desumptam existimat; nisi Prudentii Hymnum iv præluxisse putemus, dum Martyrum Cæsaraugustanorum multitudinem cum Carthaginensibus et Romanis componere non dubitat his verbis:

*Vix parens orbis populosa Pæni,
Ipsa vix Roma in solio locata,
Te decus nostrum superare in isto
Munere digna est.
Omnibus portis sacer immolatus
Sanguis, etc.....*

Tu vide hymnum ipsum citata die xvi Aprilis, vel quæ hic a Baronio in Notatione excerpta sunt. Cursim Martyres nostros memorat, Acta hinc inde vellicans, Tillemontius tomo 5 pag. 230, nos, si quid commentario Papebrochii aut Actorum ipsorum elucidationi superaddi possit vel debeat, id suo loco præstabimus.

AUCTARIA.

HERINIEN. Toto textu purissimus, in fine proprium, ni fallor, adjicit: *Andagino monasterio, depositio sancti Ucberti episcopi et confessoris*.

TORNACEN. Hic etiam purissimus, addit: *Ipsa die, sancti Juvenalis confessoris*. Si de Narniensi agitur, spectat ad iii Maii. Magis crederem Guinailum indicari, de quo infra.

ANTVERP-MAJ. Et hic purus est, sed in fine: *Ipsa die, sancti Pauli Episcopi et martyris, discipuli Petri Apostoli*. Quis hic sit, nescio.

ROSWEYD. Etiam purus, sic habet: *Itera, natalis sancti Hugberti episcopi et confessoris. Item Pirminii episcopi. Valentini presbyteri*.

PULSANEN. In duabus primis satis purus, annuntiatione tertia caret.

MUNERAT. Post textum, sequitur: *Castro Corboilo, depositio beati Guinaili abbatis et monachi, cujus vita et miracula habentur. Eodem die, civitate Parisius, beati Marcelli, etc., ut i Novembris; sed in fine: Cujus corpus requiescit in alma ecclesia beatæ Mariæ Virginis*.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN et LOVA-

NIEN. Textui itidem puro, subdunt: *Andagino (ANTVERP-MAX. Augadino) monasterio, depositio sancti Huberti episcopi et confessoris*.

ALBERG. Textum æque purum refert, cui simplicius et Adoniana phrasi superaddit: *Eodem die, sancti Huberti episcopi et confessoris*.

DANIC. Textui item puro subjungit: *Castro Viterbiensi, sanctorum Valentini presbyteri et Hilarii diaconi, qui sub Maximiano diu laniati, in Tiberina mersi, sed ab angelo erepti, capitis abscissione martyrium compleverunt. Vide Romanum*.

CENTULEN. In prima purus, in secunda mutilus est, sola referens nomina; deest tertia, cui substituitur: *In pago Vitcassino, sancti Clari presbyteri et martyris. Vide Usuardum ipsum die sequenti*.

BRUNELLEN Incipit: *Apud Leodijum, elevatio sancti Huberti episcopi et confessoris, facta anno xvi post ejus decessum. Et corpus ipsius integrum, quodque cesaries creverit, corona illæsa manente, et quod vultus sudore perfusus sit, clare inventum est. Et huic elevationi Karolomannus Austrasiarum princeps, frater Pippini, postea Francorum regis, interfuit.*

Quarti.

Germani et soc.

Martyrum Cæsaraugustanorum.

Huberti.

Huberti.

Valentini et Hilarii.

Clari.

Elevationis Huberti.

- Victorini.* interfuit. Sequitur de Quarto, pure. Tum de Victorino Pitabionensi, ex die hesterna. Martyribus Cappadocibus interserit nomen Victoris. Deinde textum crastinum sic anticipat: Apud Bouoniensem civitatem, natale sanctorum martyrum
- Agricolæ et Vitalis per anticipationem.* Agricolæ et Vitalis, quorum posterior prioris servus antea fuit, nunc consors et collega martyrii. In quos ministri omnium tormentorum genera exercuerunt, et tandem beatum Agricolam cruci offigentes, interemerunt. Castro Viterbiensium, natale sanctorum Valentini presbyteri et Hilarii dyaconi, qui sub Maximiano diu laniati sunt. Sequuntur Martyres Cæsaraugustani, satis pure. Denique de Ambrosio Agaunensi ex die præcedenti.
- Marcelli.* HAGENYOEN. Incipit: Civitate Parisius, depositio sancti Marcelli episcopi et confessoris, qui ut dignus, etc., ex 1 Novembris, adjecto etiam altero elogio: Cujus vitam illustrem et virtutibus plenam ac miraculis, Fortunatus, etc. Sequitur de Maria, ex eodem die. De Quarto, nihil. De Cappadocibus, satis pure. Cæsaraugustani ad diem sequentem dilati sunt. Tum de Ambrosio Agaunensi, ex die hesterna. Dein: Ipso die, sancti Pirminii episcopi et confessoris, totius sanctitatis viri. Item in Anglia, Wenefridæ virginis, sanctissimæ religionis. Item, sancti Hugberti episcopi et confessoris.
- Pirminii.* AQUICINCT. Caret nomine Casarii. In fine: Depositio Parmenii episcopi. Rabanus scribit Permenii, sed legendum cum aliis Pirminii. Sequitur: Ardennæ, sancti Huberti episcopi Leodiensis.
- Huberti.* Ipso die, castro Viterbiensium, passio sanctorum Valentini presbyteri et Hilarii dyaconi, qui sub Maximiano, ac Demetio consule diu laniati, insigne templum Herculis orando favillam fecerunt, ac in Tiberim, etc., ut supra in eodice DANICO.
- Valentini, etc.* VICTORIN. In fine: Castro Interbentium, passio sanctorum Valentini, etc., ut præcedens; nisi quod pro Demetio, hic legatur, Demetrio. Cum hoc de morè convenit REG. SUEC. signatus num. 130; sed videtur legere, Castro Viterlencium, vel Viterbencium. Cur non Viterbiensium?
- Pirminii.* DAVERON. Depositio sancti Pirminii episcopi. In pago Turonico, natalis sancti Adventii confessoris.
- Adventii.* MATRIC-CARTUS ULTRAJECT. Quarti Apostolorum discipuli. Huberti primi Leodiensis episcopi. Cæsaraugustæ, sanctorum innumerabilium martyrum, sub Daciano præside.
- Huberti.* CAMBERIEN. Castro Corboilo, beati Guinardi abbatis et monachi. Puto eundem esse, qui a MUNERATO vocatur Guinailus, a Castellano vero Vinailus, Gallice Guenau. Vide etiam sequentem.
- Guinardi.* REG. SUEC. signatus num. 428. Corboilo, depositio Guinaili abbatis et monachi, cujus vita et miracula habentur. Eodem die, Magubio civitate Mauritanicæ, passio sanctorum Mariani, Pelagii et Mauri. Sic junctos non novi.
- Mariani, etc.* CODEX D. LE MARE signatus A. Translatio sancti Andochii presbyteri.
- Transtationis Andochii.* In VATICAN. sub. num. 5949. Desunt martyres Cæsaraugustani, nescio an reliqua pura sint.
- Rumwoldi.* ALTEMPS. In Britannia, sancti Rumwoldi confessoris, apud Bokyngium quiescentis. Apud Corboilum, depositio sancti Guinaldi abbatis et confessoris. Item Pirminii episcopi.
- Guinaldi.* FLORENTIN. Primo loco: In territorio Florentino, apud castrum Pauzeni, sancti Euphrosyni Pamphiliæ episcopi et confessoris, qui magnis virtutibus et miraculis clarus quievit in Domino, tempore Silvestri Papæ, et ibi sepultus est in basilica, ad honorem sui nominis dedicata. Sancti Hilarii episcopi et confessoris.
- Hilarii.* EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Natole sancti Huberti episcopi Leodiensis et confessoris, virtutibus clarissimi, cui Christus, cum esset miles gentibus (gentilis) in sancta sexta feria occupatus circa venationem cervorum, in forma crucifixi, inter cornua unius cervi apparuit, et cum ad fidem Christianæ religionis reduxit. Hic a Sergio Papa, angelo ammonente, Romæ episcopus ordinatus, et ad regendam ecclesiam Tongerensem destinatur. Qui tertio decimo anno præsulatus sui, pignus sancti Lamberti prædecessoris sui, Domino revelante, de Trajecto transtulit Leodium, et cum jam fere triginta annos ecclesias Tongrensium et Leodiensium laudabiliter rexisset, sancto sue requievit in pace; sed translatum (corpus) per Lodovicum regem Francorum, filium Karoli magni et Christianissimi imperatoris de Leodio ad monasterium Andeginense. Sequitur textus satis purus. Tum: Ipso die, sancti Pirminii anachorita. Qui locum desertum inhabitare cupiens, plenum bestiis et serpentibus, ac muscis diversi generis et animalibus venuntis atque scorpionibus aculeatis reperiens, ferit ligneam crucem, et nomine Domini Jesu invocato, omnia illa venenata expulit, locum illum occupantia. Tandem in episcopum eligitur, et post multa virtutum insignia in pace quievit. Apud Viennam, sancti Domniani, gloriosi episcopi et confessoris. In pago Villacassino, passio beati Clari presbyteri et martyris. In pago Turonico, sancti Adventii confessoris. Eodem die, beate Bayæ virginis. In Bardewie, sancti Mariani diuconi et martyris. Et ipso die, sanctæ Wenefredæ virginis et martyris.
- De Huberto.*
- De Pirminio.*
- Domnini.*
- Clari.*
- Adventii.*
- Bayæ*
- Mariani.*
- Wenefredæ.*
- Malachie.*
- Valentini, etc.*
- Mariani.*
- De Huberto.*
- Domnini.*
- Pirminii.*
- Romuldi.*
- Gulthermi.*
- Adventii.*
- Wenefredæ.*
- Hayæ.*
- Alpaidis.*
- Malachie.*
- Guinaldi.*
- Adventii.*
- Huberti.*
- Pirminii.*
- Odradæ.*
- Mariani.*
- Wenefredæ.*
- beatissimi

beatissimi Huberti, Tungrensensis ecclesie pontificis et confessoris. Qui beato Lamberto martyri in episcopatu succedens, anno XII sue ordinationis, oraculo divino admonitus, sacra ossa ejusdem martyris, sedemque episcopatus a Trajecto Leodium, ubi passus fuerat, transtulit. Deinde multis accrescens virtutibus, multos de idololatria ad Christi fidem convertit, plures dæmoniacos vivens, plurimos post decessum suum liberavit. Transiit autem idem pretiosus Domini pontifex et egregius athleta III Non. Novembris, sepultus in ecclesia beati Petri Apostolorum Principis. Nonagesimo vero anno translatus est ad Andainum, a Vulcando beatæ memoriæ Leodiensi episcopo, annuente Ludovico imperatore piissimo. Ubi quid vivens ejus spiritus gesserit, virtutibus innumeris et gloriosis prodigiis, nec non miraculis as-

siduis, usque hodie ad laudem et gloriam Domini mirabiliter attestatur. De Pirminio, Adventio et Guinalo, ut supra. Tum : In districtu Maeslandiæ, villa Alem, sanctæ Odradr virginis. De Valentino et Hilario, ut supra. In Anglia, sanctæ Vucnefridæ, virginis et martyris, quam Calocus, filius Alani regis, occidit pro castitate. Hoc observat Castellanus in notula ad Martyrologium Romanum. Glasconix, sancti Benigni episcopi et confessoris. Die tertia, sanctorum martyrum Acepsumæ, Aithalæ, et Joseph. Et cœcœna divini templi, sancti magni martyris Georgii in Lydia, et depositio sancti corporis ipsius. In vico Florinensi, exceptio corporis sancti Mauri, egregii martyris. Tandem addit in fine : Leodii in monte publico, dedicatio cœnobii sancti Laurentii.

Falentinus,
etc.

Vucnefridæ.

Benigni.

Acepsumæ
et soc.

Georgii.

Exceptionis
Mauri.

Dedicationis
S. Laurentii.

Pridie Non.

Die 4.

A pud Alexandriam, beati Hierii presbiteri, qui in divinis scripturis nobiliter eruditus, vita purissima, atque ad Christianam philosophiam nudus et penitus expeditus, doctor Ecclesiæ incomparabilis fuit, quievit autem Philippi imperatoris tempore. In Galliis civitate Rotenus, sancti Amantii episcopi, ejus vita sanctitate et miraculis exitit gloriosa. In pago Vileasino, sancti Clari presbiteri et martyris. Augustuduni, sancti Proculi episcopi.

Hierii alias
Pierii.

Amantii

Clari.
Proculi.

Puri sunt Praten. Herinien. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Prima et fere maxima diversitas recurrit in primi Sancti nomine, quod solus Molanus receptiori modo extulit per *Pierii*, ut est in Eusebio Valesii, et passim vocari solet. At cum ex Rufino acceptum sit, isque scribat *Hierii*, sic in Romano parvo, Adone et Usuardo servatum est; a nonnullis codicibus deformatum per *Herii*, *Jerii*, *Hierei*, *Hyerii*, *Hyrei*, *Hyerei*, etc. Praten. Herinien. Tornacen. et alii habent ut est in textu. Alia variatio est in expressione urbis Rutenensis, ejus nomen cum Adone ex Herinien. Tornacen. Antverp-Maj. Rosweyd., etc., formavimus more ejus ætatis *Rotenus*, non *Rotemis*, ut Praten. neque *Rotenis* aut *Rotenius*, ut alii; multo minus *Redonis*, ut pessime correxit Molanus. Ruteni ad Aquitaniam pertinent, Redonenses ad Armoricos, seu Britanniam minorem. Scripsi *Vileasino* cum plerisque codicibus, editi passim habent *Vilcassino*, sunt qui præferant *Vulcasino*. Inter puros Grevenus et Molan. Proculo adscribunt titulum *martyris*, et sic etiam legunt Antverp-Maj. Antverp. Max-Lubec. et Belinus, unde et in Romanum transiit, sed pro nostra et veriori lectione stant codices præcipui. De *Augustuduni* et similibus, alibi satis dictum est.

OBSERVATIO. Ex eodem fonte, imo ex eodem libro et capite procedit *Hierius* vel *Pierius*, ex quo nudius tertius acceptus fuit Theodotus Laodicensis, nempe ex Rufini lib. 7 cap. 29, unde rursus conflatum est totum Adonianum elogium, ejus elegantior medulla in textu nostro repræsentatur. Sic primus scripserat qui primus hunc Sanctum in Fastos suos retulit auctor Romani parvi: *Alexandria, Hierii presbyteri, vita purissimi, in Scripturis nobiliter eruditi*. Atque hic denuo ex illorum Sanctorum numero est, quos Romani parvi proprios dicimus, utpote quos apud alios Martyrologos, aut extra seriem nostram frustra requisiveris. Quæ de Pierii rebus gestis aut scriptis dici possunt, ex citato Eusebio vel ex Hieronymo de Scriptoribus Eccles. cap. 76 desumenda sunt; pleraque ex ipsis et Phofio collegit et Gallice digessit Tillemontius tomo 4 pag. 582 et 583; nos pauca dedimus in Tractatu de Patriarchis Alexandrinis pag. 36 a num. 191. — Sequens commemoratio tota Adoniana est sub istis saltem terminis primum signata. Hieronymianis adjectam censeo Florentinius, sed quales plurimæ aliæ in illis codicibus reperiuntur; certe vix dubito, quin Rabanus annuntiationem suam inde eduxerit, Hieronymianis ferme verbis conceptam; an etiam Ado fontem eundem consuluerit, parum interest pluribus quærere. Alia vide in Baronii et Florentinii Notationibus. Non tam rerum gestarum, quam miraculorum aliquot seriem nobis reliquit seu Fortunatus, seu quisquis alius compilator synopsis illius, quæ apud Surium exstat, nec satis integra nec satis sincera, atque adeo ex aliis, præsertim et manuscripta nostra et Labbeana tomo 2 Biblioth. Ms. pag. 474, corrigenda in Actis et restituenda. Bene et vere scripsit Waudelbertus *Rutenos* per sanctum Amantium ornari, non *Redones*, ut perperam tam studiosè inculcat Molanus, affiuitate nominum deceptus ipse, atque alios, forte etiam Ferrarium in errorem inducens. Vide quæ supra de horum locorum diversitate in Variantibus observata sunt. Illic unicus est metrici Martyrologi versiculus:

Hierii, alias
Pierii.

Amantii.

Hinc pridie Rutenos confessor Amantius ornat.

Clarus Vilcasinus apud nullos antiquos Martyrologos, præterquam apud Nostrum notus est, nullo Clari.

ornatus elogio, haud dubie quod nulla Acta viderit Usuardus, ex quibus distinctiores aliquas notas seu missionis, seu prædicationis, vitæ, martyrii aut temporis depromeret. De alio Claro episcopo et martyre, apud Aquitanos percelebri multa curiose et erudite ab Henschenio et Papebrochio disquisita sunt; alia cum Baluzio conjectata circa variorum synonymorum satis verosimilem confusio- nem, quæ omnia facem fortasse præferre poterunt ad excutienda ea, quæ de hoc Vulcasinensi De- nyaldus et alii, si non temere, saltem valde liberabiliter conguessisse videntur. Quosnam *alios*, Usuar- do adstipulantes, quæ vetera manuscripta alleget Baronius, plane ignoramus. Sed hic statutos li- mites transgredi necesse non est. — De *Proculo* certo meminere codices Hieronymiani, sive ad pri- mam sive ad posteriorem manum pertineat. Hinc a Rabano et Nostro acceptum credimus, nisi forte contra Mosandri et Rosweydi mentem, etiam Adoni adscribendus sit. Certe ubique *episcopum*, nus- quam *martyrem* deprehendo, ut proinde cum purioribus Usuardinis codicibus, recte supra in textu legendum statuerimus. Quod autem lib. II, num. 309, quo a Baronio remittitur, habet Petri Cata- logus: *Proculus martyr ipso die Augustoduni passus est*, ab Hieronymianis, Rabano et Usuardo satis eliditur. Vellemus tam certa superesse vitæ monumenta, quam certum putemus, assertum titulum Proculo deberi; quemadmodum et de cetero Usuardinam lectionem veram censemus et simplicem.

Proculi.

AUCTARIA.

TORNACEN. Inter purissimos codices compu- tandus esset, nisi totum Hierii elogii rese- cnisset.

ANTVERP-MAJ. In duabus primis purus, duas postremas sic in unam male compingit: *In pago Vilcasino, sancti Proculi martyr.*

Birstanti.

ROSWEYD. Auctior est, nam post textum, hæc adjicit: *Civitate Vuenta, depositio sancti Birstanti, ejusdem diocesis episcopi, qui sacris meritorum coruscans virtutibus, beato fine quievit. In Italia, Domini martyris. In Africa, Primi, Cæsarii cum aliis x. Duæ postremæ ex apographis Hierony- mianis acceptæ sunt, ubi Dominus, non Italiæ, sed Nicæa tribuitur.*

Domini.

Primi, etc.

PULSANEN. In prima, deest elogium. Secunda et tertia puræ sunt. Deficit in quarta.

ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. Hierii elogium nonnihil augent et construunt more Ado- niano, omnia ponentes in genitivo. Carent an- nuntiatione tertia de sancto Claro. In quarta le- gunt *Proculi martyr.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et LO- VANIEN. In prima Adonem quoque imitantur. Se- cundo loco, sic habent: *Eodem die, natale sanctæ Perpetuæ, conjugis beati Petri Apostoli.* Quisnam hoc primus posuerit, nescio. Est in Romano *Perpetua* aliqua, sed Petri discipula, IV Augusti. In Amantio satis puri sunt codices. De Claro, nihil. Proculo addunt titulum *martyris*. Demum: *In Galliis, oppido Dinatensi, (Dinacensi, Clinaten- si, melius LOVANIENSIS, Dinantensi), sancti Per- petui Tungrensis episcopi.* Manet in aliis codici- bus loci diversitas.

Perpetuæ.

Perpetui.

ALBERG. et DANIC. In jam dietis conveniunt, sed toti textui præfigunt: *Apud Bononiensem ci- vitatem, natale sanctorum martyrum Agricolæ et Vitalis. Quorum posterior, prioris servus fuit antea, nunc consors et collega martyrii. Denique cum cogeretur idem a persequentibus, ut Christum negaret, et ille amplius profiteretur Dominum Jesum Christum, omnium tormentorum genera exercuerunt in eum. Novissime beatum Agricolam interemerunt, cruci affigentes. Ita etiam hoc die posuit BELINUS, et ex eo Romanum modernum; verum in serie nostra spectant ad XXVII Novembris.*

Agricolæ et Vitalis.

Translatio- nis Angil- berti.

CENTULEN. In prima Adonians, sed mutilus est. In secunda, caret elogio. Tertia deest. Quarta pura est. Addit in fine: *Cænobio Centula, translatio sancti Angilberti abbatis, qui post viginti octo obitus sui annos, incorruptus repertus est. Colitur Angil- bertus XVIII Februarii.*

BRUXELLEN. Incipit: *Natale sanctæ Perpetuæ, conjugis beati Petri Apostoli.* In Hierio, satis purus est. Tum de Proculo, ut supra. In Amantio, satis recte. Deest Clarus. Sequuntur varia, im- primis: *Remis, depositio sancti Gamatis episcopi.* *In Galliis apud opidum Dyonantum, natale sancti Perpetui Tungrensis episcopi; qui fecit miracula multa. In Africa, natale sanctorum Primi, Cæsa- rii, Gregorii et Porphirii.* Vide socios in Hiero- nymianis. Item *Birstanti episcopi et confessoris.* Castellanus scribit *Birstanti.*

Perpetuæ.

Gamatis.

Perpetui.

Primi, etc.

Birstanti.

HAGENOYEN. Incipit: *In monasterio Epta, sancti Clari presbyteri et martyris.* Secundo loco re- fert martyres Cæsarangustanos, de quibus egit Usuardus, die præcedenti. Tum de Valentino et Hilario, ut ibidem inter Auctaria. Sequitur de Theodoto, ex textu II Novembris. In Hierio, sat- tis purus est. Amantio titulum apposuit *Rotho- magensis episcopi.* Ut hic codex plerumque multa turbat, sic Clarum Vilcasinensem et Proculum Augustodunnensem distulit ad VI Novembris. Hic autem in fine adjicit: *In Galliis, opido Dynatensi Brabantia, depositio sancti Perpetui Tungrensis vel Leodiensis episcopi et confessoris.* Vide Castella- num et quæ jam diximus ad superiores codices.

Clari Epta- nensis.

Martyrum Cæsarangu- stanorum. Valentini et Hilarii. Theodoti.

AQUICINET. Proculum vocat *episcopum et mar- tyrem.* In fine vero: *Bituricas civitate, sancti Lusoris episcopi.* Florus noster *Lusorem* hodie ce- lebrat Bituricis, non *episcopum*, sed *puerum*, qui Gallicæ vocatur *Lude*, positum in Martyrologio Castellani I Novembris.

Lusoris.

DAVERON. In textu non plenus, addit: *Sancti Lusoris episcopi, in pago Bituricensi.*

Lusoris.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Amantii episcopi in Galliis. *Perpetui episcopi Leodiensis. Hierii presbyteri Alexandria, de quo beatus Hieronymus scribit.* Vide Observationem.

Lusoris.

Perpetui.

CAMBERIEN. Civitate Aquis, sancti Nutricii mar- tyris. De hoc nihil in aliis codicibus.

Nutricii.

In VATICAN. signato num. 5949, deest tota annuntiatio ultima.

ALTEMPS. Item civitate Wentano, sancti Birstanti, episcopi et confessoris.

Birstanti.

LUGDUNEN. Pro Amantii, scribit Amonii.

BURDEGALEN. Bituricas civitate, sancti Lusoris episcopi. Vide quæ diximus ad AQUICINCTINUM.

Lusoris.

EDITIO LUBECO-COL. In prima Adonem redo- let. In secunda, satis pura est, servato, ut alii, *Redonis.* Tum: *In Galliis, opida Dinacensi, nata- le sancti Perpetui Tongerensis episcopi et confesso- ris.* Clarum omittit. De Proculo, ut alii supra.

Perpetui.

Tum

<i>Perpetuæ cum elogio.</i>	Tum hanc historiam subjungit : <i>Eodem die, sanctæ Perpetuæ martyris, uxoris sancti Petri Apostoli, quam ad martyrium, cum a tortoribus urgeretur, sanctus Petrus his verbis audacter eam in Domino exhortatus est : Uxor mea, memor esto Domini Jesum Christum pro te passum, nec timeas eos, qui corpus occidunt, sed animam tuam perdere non possunt. Et his verbis confortata in Domino, lætante, patienter et fortiter mortem pro Christo sustinuit. Treveris, sanctæ Modestæ virginis. In territorio Nevernîs, sancti confessoris Honorati. Ipso die, sancti Quiliani confessoris.</i>	<i>Porceto juxta Aquisgranum. Treveris, sanctæ Modestæ virginis. Odradis virginis. Eodem die, sanctæ Perpetuæ martyris, uxoris beati Petri Apostoli. Quæ cum ob Christi fidem duceretur ad supplicium, S. Petrus ad eam clamavit : O conjunx, etc., fere ut supra, in EDITIONE LUBECO-COLONIENSI.</i>	<i>Modestæ. Odradis. Perpetuæ.</i>
<i>Modestæ. Honorati. Quiliani.</i>	<i>BELIN. In prima omnino purus non est. De Amantio et Proculo, ut supra. Tum : In Ungaria, apud Albam regalem, depositio beati Emerici confessoris, filii sancti regis Stephani. Item eodem die, apud civitatem Bononiensem, sanctorum martyrum Vitalis et Agricolæ, quorum posterior prioris servus, etc., ut ALBERGENSIS; sed transponendo nomina, ut Vitalis servus sit, et addendo in fine, sicque compleverunt eorum martyrium. Tum : In pago Vitcassino, sancti Clari martyris. Editio altera insuper adjicit : Item Bituriges, sancti Lusoris episcopi.</i>	<i>MOLAN. Item Bituriges, depositio sancti Lusoris pueri et confessoris, qui filius cujusdam senatoris fertur in albis migrasse. Scriptum in libro miraculorum Gregorii Turonensis episcopi. De Modesta et Emerico, ut GREVENUS. De Agricola et Vitale ut BELINUS; sed recte. De Perpetuo et Perpetua, ferme ut codices supra. Tum typis minoribus de Gregorio, ut GREVEN. Dein : Depositio beati Flori episcopi et confessoris, cujus episcopatus de suo nomine nunc appellatur. Item Turonis, sanctorum septem Dormientium : Clementis, Primi, Cleti, Theodori, Gudentis, Quiriaci et Innocentii, ex duobus fratribus beati Martini nepotum, quorum vitam et conversationem celebrem Gregorius Turonensis archiepiscopus descripsit. Editiones aliæ, Agricolam et Vitalem textui primo loco inserunt. In fine de Emerico, ut diximus ex GREVENO. Sequitur : In Dionanto, sancti Perpetui, episcopi et confessoris ec-</i>	<i>Lusoris. Modestæ. Emerici. Agricolæ et Vitalis. Flori. De 7 Dormientibus.</i>
<i>Emerici.</i>	<i>GREVEN. Secundum Catalogum et alios hic, natalis sanctorum Agricolæ et Vitalis, quos Usuardus habet infra v Kalendas Decembris. In Africa, sanctorum Primi, Cæsarii, Gregorii, Porphirii et aliorum. Ex Hieronymianis. In Gallis oppido Dinacensi, depositio sancti Perpetui episcopi Leodiensis et confessoris. Briscani episcopi et confessoris. Anniani episcopi. In territorio Niveruensi, Honorati confessoris. Quiliani confessoris. Lusorii confessoris. Item, sancti Gregorii abbatis, filii regis Græciæ, fundatoris primi et rectoris monasterii de</i>	<i>Dionanto, sancti Perpetui, episcopi et confessoris ecclesiæ Leodiensis. De Perpetua, ut codices. Juxta Aquisgranum, in Porceto, transitus sancti Gregorii abbatibus. Item Biturigis, depositio sancti Lusoris pueri, etc., ut in priori. Tum, de Modesta. Hinc : Velaunii, depositio sancti Flori episcopi et confessoris. Cujus episcopatus de ipsius nomine nunc appellatur. Die quarta, sancti martyris Nicandri episcopi Mircorum. Et sancti patris Joannici magni. Hujus celeberrimi sancti egregia Acta Græce et Latine suo tempore, ut pridem polliciti sumus, dabuntur.</i>	<i>Perpetui. Perpetuæ. Gregorii. Flori. Nicandri. Joannici.</i>
<i>Vitalis, etc.</i>	<i>Anniani. Honorati. Quiliani. Lusorii. Gregorii.</i>		

Nonis.

Die 5.

Zachariæ prophetæ, patris Joannis Baptistæ. In Terracina civitate Campaniæ, natalis sanctorum Felicis presbiteri et Eusebii monachi, tempore Claudi imperatoris, qui Eusebius cum sepelisset sanctos martyres, Julianum et Cæsarium, et converteret multos ad fidem, quos Felix presbiter baptizabat, tenti sunt ambo et ad forum judicis ducti, nec superati; unde carcere reclusi, et nocte eadem cum sacrificare nollent, decollati sunt. In territorio Aurelianensi, sancti Læti presbiteri.

Plures hoc die puri sunt : *Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Maj. Rosweyd. Munerat. Belin. Greven et Molan.*

VARIA LECTIO. Aliqui codices inter *patris et Joannis* ponunt debitum *sancti vel beati* titulum, ego illos prætuli, qui proxime ad Romanum parvum et Adonem accedunt. *Tracina et Cæsareum* errores sunt in *Antwerp-Maj.* uti et *Cæsarem* in *Munerato.* *Belin.* habet *converterent*, pro *converteret*; *Rosweyd.* *baptizavit*, pro *baptizabat.* *Rursus Belin.* inde, mutavit in *deinde*, et nomen *Læti* in *Leviti.* Solus *Munerat.* post *presbyteri* adjecit *confessoris.*

OBSERVATIO. Hæc prima hoc die Romani parvi annuntiatio est, et primum ab ipso signata : *Zachariæ.* *Zachariæ prophetæ, patris Joannis Baptistæ.* Eadem Adonis verba sunt, eadem Usuardi, ut ex textu nostro patet; nec in vetustioribus Kalendariis aut Martyrologiis Hieronymi, Bedæ, Flori, Rabani ulla hujus Zachariæ memoria reperitur; unde hic rursus facile conjicias, diem pro arbitrio selectum esse. An ab auctore Romani parvi? Ita equidem existimo, cum id passim ipsum facitare solitum, jam toties monuerimus. Sed unde Wandelberto dies iste præ aliis innotuit, quandoquidem alibi dixerim, verosimile non esse, quod Wandelbertus Romanum parvum viderit? Sic certe Ado loquitur, ac si thesaurum in Italia refossum, primus in Gallias deportasset; fatendum tamen, notitiam saltem aliquam, forte ex ipsa urbe Roma, ad Wandelbertum prægressam fuisse, nam adeo aperta in non

in non unis prophetis consensus, fortuita esse non potuit. Ceterum undecumque hoc potissimum die Zachariam celebrandum invenerit Martyrologus metricus, sic ipsum canit:

*Nonis Zacharias vates templique sacerdos
Eminet, oblitam nati qui munere vocem
Vatis et officium prisco de more recepit.*

Certiora de hoc sancto Propheta monumenta ex Evangelio desumenda sunt; controversa nonnulla expendit Baronius in Annalibus ac in Notatione hodierna; atque item Tillemontius tomo I a pag. 482, de quibus uti et de conjunctione Elisabeth in Romano facta, alibi fusius disseremus. — *Felices et Eusebii* ex Actis sancti Cæsarii, de quo 1 Novembris egimus, a Beda primum accepti et in sacras tabulas relati sunt, unde totum elogium suum Adonem transumpsisse manifestum est: Noster textum ex alterutro non ineleganter contraxit. Rabanus Bedam de more secutus est. In Romano parvo simpliciter legitur: *Terracinæ, Felices presbyteri et Eusebii monachi*. De Cæsarii Actis dictum est citata prima die Novembris, nec est quod hic superaddam, donec ipsa accuratius possint recenseri, et forte propugnari adversus notam Tillemontii tomo 2 pag. 574. Atque hic sistit Viennensis Martyrographus, nisi quis annuntiationem a Rosweydo in appendicem rejectam: *Capua civitate, sanctorum Euvras et Quarti et Pardi martyrum*, illi tribuendam contendat, de qua videri potest Florentinii notatio ultima ad hanc diem. Hic interim postremum Wandelberti versiculum quo Felicem et Eusebium laudat subijcio:

Hasque sacer Felix monachusque Eusebius augeat.

Læti.

Lætus vere et proprie Usuardinus est, presbyter dictus, tametsi vita ex Bibliotheca Floriacensi a Surio et Gonono edita Levitam dumtaxat appellet. Sunt qui in prædicta vita non pauca carpenda offendant. Exstat in Museo nostro seorsim impressa et manuscripta, ac præterea viri eruditi observatio ad eam, quæ Carolopoli vulgata est mclxxv, quam ait *puram verborum ostentare*, iis exceptis, quæ de reliquiis satis authentice referuntur. Nostrum non est temere quidquam aut præmature in hisce definire, Usuardum damus, quod hic satis.

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima satis purus, secundam producit usque ad imperatoris, desunt reliqua omnia.

Matuchie. ANTVERP. et MAX-LUBEC. Textui puro in fine superaddunt: *In territorio Lingonensi, monasterio Clarevallis, festivitas sancti Malachie episcopi et confessoris.*

Ejusdem. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et LOVANIEN. Idem habent, quod duo præcedentes, nisi quod ANTVERP-MAX. male scribat, *in territorio Lingonensi*, sed omnes adjiciunt: *Cujus vita virtutibus plena refulsit.*

Ejusdem. ALBERG. et DANIC. Præter Malachiam, adjungunt: *Treveris, sancti Abrunculi episcopi et confessoris*. Ita quidem scribit ALBERGENSIS; sed alter melius habet, *Fibitii*.

Fibitii. *Textus mutilus.* CENTULEN. In prima purus est. Sequuntur hæc verba: *Canobio ut supra*; nec quidquam additur, unde scias utrum de Centulensi, an de alio forte Claravallensi et Malachia agere velit. Tum: *In Campania, civitate Terracina, sanctorum Felices presbyteri et Eusebii monachi martyris*. Deest annuntiatio ultima.

De Felice, etc. BRUXELLEN. In prima etiam satis purus, post Claudii imperatoris, inserit: *tenti sunt a Leoncio, filio Leoncii consularis, ob eam maxime causam, quia Cæsarium, qui patrem suum Christianum fecerat, necnon et Julianum et alios sanctos Dei martyres sepelissent, et quia Eusebius multos convertit, etc.* Dein: *Et sanctorum Domnini, Epiphani, Antonini, Marcæ, Secundæ et Quartæ. Treveris, depositio sancti Fibicii episcopi et confessoris*. Tum de Malachia, ut habet superius ANTVERP-MAX, etc. In fine de Læto, pure.

De Zacharia. HAGENOYEN. *Jherosolimis, natale Zachariæ propheta, patris sancti Johannis Baptista; qui fuit propheta novi Testamenti, cujus os clausit angelus in templo, cum de nativitate filii, quem angelus predicavit nasciturum, non credidit, et sic post natiuitatem Johannis Baptista loquelam et prophe-*

tiam divinitus recepit, et prophetavit de Christo, in utero matris suæ adhuc clauso, et de suo filio nato.

Hic Zacharias a quibusdam dicitur fuisse lapidatus ab Herode Aschalonita. Eodem die Romæ, passio sanctæ Perpetuæ conjugis sancti Petri Apostoli, quæ sub persecutione Neronis Cæsaris passa est; cui eunti ad passionem, beatus Petrus post terquam clamavit: O conjux, memento Domini, etc. Vide die præcedenti. In Felice et Eusebio purus non est, notatque tempora Commodi imperatoris. Sequitur: *Civitate Bayogus, depositio sancti Vigoris episcopi*. Spectat ad 1 Novembris. *In Ungaria, sancti Heirici (opinor, pro Emerici) thucis et confessoris; ex iv hujus. Demum: In pago Vastinensi, sancti Maturini. Vides turbationem magnam, nam Maturinus ad 1 Novembris pertinet; sicut et Vigor Baiocensis de quo proxime supra.*

Fibitii. CODEx Principis Ursini a Rosenberg. *Treveris, sancti Feberii episcopi*. Pro *Fibitii*.

Malachia. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Malachie episcopi, qui quiescit apud Cistercium; de cujus transitu beatus Bernardus fecit sermonem.*

Modeste. CAMBERIEN. *Eodem die, sanctæ Modestæ, virginis. De ea die præcedenti.*

Pardi. *Trophimæ.* VATICAN. signatus num. 5949. Caret annuntiationibus Zachariæ et Læti. Adjicit: *Benerenti, natalis sancti Pardi, martyris in sanctæ Sophiæ. Et sanctæ Trophimæ virginis et martyris.*

Malachia. UGHELLIAN. In fine: *Apud Clarevallem, depositio sancti Malachie archiepiscopi et confessoris.*

Gregori. DIVIONEN. ecclesiæ sancti Stephani. *Lingonis civitate, translatio sancti Gregorii episcopi.*

Fibitii. EDITIO LUBECO-COL. Primam satis puram habet, in secunda modice interpolata est; in tertia addit et confessoris. Tum: *Treveris, sancti Fibicii episcopi et confessoris. In territorio Lingonensi, monasterio Clarevallis, sancti Malachie episcopi confessoris, qui fuit patriarcha totius Hiberniæ et legitur fundasse quinquaginta quatuor ecclesias collegiatis; cujus et vita virtutibus plena refulsit. In*

Castellano

Domnini, etc. Marci, etc. Marcia, etc. Fibitii. Cæsarii. Malachia. Emerici. Ideburgæ.	Castellano II Novembris ponitur, in Romano III. GREVEN. In Cæsarea Cappadocia, sanctorum Domnini, Epiphani, Antonini. Marci episcopi et aliorum decem. In Copua civitate Campaniæ, nata- lis sanctorum Marcia, Secunda, Sechtrudæ, et Quarti. Treveris, sancti Fibicii episcopi et confesso- ris. Item sancti Cæsarii. Apud Cistercienses, hoc die festiva agitur memoria sancti Malachia Hiberniæ patriarchæ. Elevatio sancti Emerici, ducis Slavo- niæ et confessoris. Ideburgæ matronæ, matris sanc- tæ Gertrudis virginis. Ab aliis Yduberga vel Ita	vocatur; vide quæ diximus in Auctariis ad Mo- LANUM VIII Maii. MOLAN. In territorio Lingonensi, monasterio Clarævallis, sancti Malachia episcopi et confesso- ris, cujus vitam beatus Bernardus descripsit mira- culis gloriosam. Eodem die, sancti Febitii episcopi Treverensis. Posteriores editiones de Malachia interferunt, qui magnis virtutibus tempore suo cla- ruit. De Fibilitio, ut in priori. In fine adjiciunt: Die quinta, sanctorum martyrum Galactionis et Epistemes. Vide horum gesta apud Surium.	Malachia. Fibitii. Galactionis et Epistemes.
---	--	---	---

VIII Idus.

Die 6.

Toniza Africae, natalis sancti Felicis. In hujus solemnitate quendam psalmum beatus Augustinus videtur exponere ad populum. In Oriente civitate Theopoli, sanctorum decem Martyrum, qui sub Sarracenis passi leguntur in gestis Sanctorum quadraginta. In Frigia, sancti Attici.

Ex Praten. Tornacen. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. *Toniza*, est codicum omnium, præterquam Greveni, qui male *Tonza Aphrice* more suo; *Thimissa* scribunt alii; sed pro *Toniza* stat etiam Baronius ex Itinerario Antonini; ubi ejusdem Notatio aliam, fere synonymam Africae civitatem componit, *Tynissa*, vel *Tunissa*, vulgo *Tunetum*. Hinc dubium redditur, an recte *Tonizam* nostram vertant interpretes per *Tunis*. Servandus fuit modus scribendi codicum, ni fallor, antiquorum omnium in *quendam*, quamvis ab ea mutatione *m* in *n*, quæ nescio quid dialecti Hispanicae redolet, omnino abhorream. *Theophili* pro *Theopoli* error est in Munerat. et Greven. En rursus *Frigia*, ex codicibus prope omnibus; soli Praten. et Greven. habent *Phrigia*, Molan. recte, *Phrygia*. Tornacen. et Munerat. legunt *Atici*. Cetera de *Affrica*, *solemnitate*, et si quæ sunt hujusmodi, inter minutias reputamus. Patebit in Auctariis, codices nonnullos, ut Belin. Antverp. Max-Lubec. etc., pro *In Phrygia*, male supposuisse: *In Africa*. In apographo nostro Pratensi, virgula subductum, adeoque tamquam adjectum legitur: *In Pago Lenovicensi, vicò Nobiliaco, natalis sancti Bernardi confessoris*. Non recte *Bernardi*, sed quid velit, nemo non intelligit. Vide Auctaria.

OBSERVATIO. Apographa Hieronymiana apud Florentinum sic hodie unanimiter legunt: *Et in Toniza, vel Tonize, Africae, Felicis; vel: natalis Felicis; vel: natalis S. Felicis*. Ad quæ observat commentator, *penes Augustinum exstare sancti Felicis memoriam, Tract. in Ps. 127*; nempe quæ per conjecturam Ado proposuit, tamquam certa asserit, Romanum hodiernum, ni fallor, secutus. Auctor Romani parvi simpliciter scripserat: *Toniza Africae, sancti Felicis martyris*. Adde verba textus nostri, ipsa Adonianam phrasim integre constituunt, ubi Martyrologus ille subdubitans diserte exprimit, *videtur exponere*, ex citato tractatu omnia sancti Doctoris verba subjungens, quæ an huic potius, quam alteri Felici, ut sunt plures hujus nominis, vere conveniant, hactenus omnino certum non est, ut bene observavit Castellanus; quamvis de cetero facile Baronio assentiar, quo usque rem omnem accuratius examinare possimus. Socios quadraginta Felici tribuunt Auctaria Bedæ, sed horum auctoritas ad citata Martyrologia comparata plane evanescit. Non verebor conjicere, imritum aliquem Martyrologii Bedæ ampliorem, ex duabus Romani parvi annuntiationibus unam conflasse. Ceterum si vere de hodierno Felice dicta sunt, quæ ex Augustino referuntur, poterunt ea pluribus suo loco illustrari. Wandelbertus de solo Felice sic cecinit:

Ibidus Octavis martyr Felix celebratur.

Non recte assequor, quid altera sua annuntiatione velit auctor Romani parvi: *Civitate Theopoli XL martyrum*. Theopolim intelligo *Antiochiam*, de qua alibi egimus, et videri potest hodierna Baronii Notatio. At quinam sunt *quadraginti illi Martyres*? Qui lucem afferre debebat Ado, rem magis implexam reddidit per textum, quem ex ipso hic rursus integram descripsit Noster, ubi *decem dumtaxat adducuntur, qui sub Sarracenis passi leguntur in gestis sanctorum Quadraginta*, quasi de re aliqua notissima sermonem injiceret. Sed hoc ipsum præcipue inquirō, qui sint *Quadraginta illi*, in quorum gestis legantur *decem passi sub Sarracenis*? Cur excluduntur hic triginta alii, a Romano parvo conjunctim positi? Quæ sunt gesta illa ab Adone citata, sed verosimiliter nunquam visa? Quo tempore passos credemus, seu solos x, seu universos xl? Respicit Baronius ad tempus, *cum sub Cosroë rege Persarum Antiochia a Seracenis direpta est*. Ast fortasse æque probabiliter remitti possent ad annum DCXXXVII vel potius DCXXXVIII, quo ab eisdem Arabibus ea civitas capta est. Fateor me hic non videre ubi pedem tuto, figam, nisi quis certiora subministraverit; atque utinam per dubitationes meas id effici queat, ut ea alicunde eruantur! — *Phryges sex martyres sunt nominatim indicati in allatis omnibus codicibus; ex his unicum tantum Atticum refert Martyrologium Romanum ex Usuardo*. Hæc vera est Florentinii ad Hieronymiana observatio, etiam a Castellano adhibita, cui nostram jungimus, alibi non semel repetitam; quod nempe Martyrologis nostris, sed Usuardo imprimis familiare

sit

sit, ex majoribus Hieronymianorum martyrum manipulis, unum aliquem aut alterum seligere, nulla prorsus sociorum facta mentione, ut supra pluribus locis patuit; quemadmodum et hic liquet, totum laterculum sincere ac simpliciter Usuardinum esse.

AUCTARIA.

- PRATEN.** De auctario, huic codici forte ad marginem adjecto, dixi in Variatibus: notat Sirmondus idem et prima manu haberi in codice B.
- HERINIEN.** Toto textu purissimus, in fine, forte ut proprium loci, adjectum habet: *Bergas, depositio sancti Winnoci.*
- ANTVERP-MAJ.** Sic in fine habet: *In pago Lemovicensi, natale sancti Leonardi confessoris. Eodem die, depositio sancti Winnoci confessoris.*
- ROSWEYD.** Alia omnia: *In Africa, Pauli cum aliis VII martyris. Willebaldi episcopi et confessoris. Herculiani confessoris.*
- PULSANEN.** Incipit: *In territorio Dunensi, depositio beatissimi Leonardi, eximii confessoris. Deest Felix. Legit in secunda annuntiatione: sanctorum quinquaginta. De Attico, nihil.*
- ANTVERP. et MAX-LUREC. et UGHELLIAN.** In prima et secunda satis puri, sic pergunt: *In Africa, sancti Attici. In fine: Redonis, sancti Melani confessoris. Vide MOLANUM, infra.*
- ANTVERP-MAX. LOVANIEN. et LEYDEN-BELG.** In textu ferme conveniunt cum duobus præcedentibus, sed in fine: *Item, natale sancti Leonardi confessoris. Quod vero hi habent in fine, DANICUS ponit in principio: 'Natale sancti Leonardi confessoris.*
- LEYDEN.** In textu par ceteris, paulo ampliori phrasi in fine subjicit: *Item natale sancti Leonardi confessoris, ob cujus meritum omnibus demonstrandum, cum fratres corpus illius ad sepeliendum transferrent, nix contra temporis naturam cadens, obtexit locum, ubi sancto placuit sepeliri, ubi sepultus mira operatur, maxime in captivis. Hoc idem de sancto Leonardo elogium ULTRAJECTINUS et ALBERGENSIS habent in principio.*
- CENTULEN.** *Toniza Africa, sancti Felicis martyris. In territorio Aurelianensi, sancti Lxti presbyteri. Sequitur de Attico, pure. In pago Lemovicensi, sancti Leonardi, eximii confessoris. Eodem die, depositio sancti Winnoci abbatis, qui fuit monachus sancti Bertini. In Oriente civitate Teopoli, sanctorum decem martyrum, sub Sarracenis passorum. Vide Observationem.*
- BRUXELLEN.** Incipit: *In Nobiliaco, juxta Lemovicium, depositio sancti Leonardi abbatis et confessoris, discipuli beati Remigii. Qui cum fratre Lifardo miraculis et sanctitate claruit. In annuntiatione de Felice turbatus, et ex Adone interpolatus est, purior in secunda. Atticum in Africa etiam collocaat. Tum: Redonis, depositio sancti Melani episcopi et confessoris. Et sancti Winnoci abbatis et confessoris. Qui veniens de Britannia, in Gallia sanctitate vitæ præclaruit.*
- HAGENOVEN.** Prima satis pura est. Secunda est de Claro Vilcasino, tertia de Proculo Augustodnnensi. Tum de x Theopolitanis, satis recte. Sequitur de Malachia. Dein: *Ipsa die, depositio sancti Leonardi abbatis. Hic a sancto Remigio archiepiscopo de sacro fonte est elevatus, et ab eodem discipulus est instructus. Cujus etiam parentes primum in palacio regis Franciæ habebantur. Hic tantam gratiam a rege obtinuit, ut omnes incarcerati, quos ipse visitavit, protinus absolventur, etc.,*
- quæ malim legi in vita apud Surium. Pro Attici, legit Amri.
- AQUICINCT.** Textui in fine superaddit: *Redonis, sancti Melanii confessoris. In pago Lemovicino, sancti Leonardi confessoris, qui exstitit discipulus sancti Remigii Remensium episcopi. Depositio sancti Winnoci abbatis.*
- VICTORIN. et REG. SUEC. num. 130.** Atticum ponunt in Africa. In fine: *Redonis, sancti Melanii confessoris.*
- DAVERONEN.** *In pago Turonico, sancti Lupantii confessoris. In pago Lemovicensi, sancti Leonardi confessoris. Qui tempore Clodovæi regis, clara Francorum stirpe creatus, et a beato Remigio Rhemensium archiepiscopo baptizatus et edoctus, patriam deserens, heremiticam vitam elegit, et apud Nobiliacum obiit, clarus miraculis, et maxime in compeclitorum dissolutionibus vivit in Christo.*
- AMBIANEN.** *Ipsa die, sancti Leonardi confessoris.*
- MATRIE-CARTUS-ULTRAJECT.** *Leonardi abbatis. Vuillehadi episcopi et confessoris. De hoc vide Romanum VIII Novembris. Sanctorum x martyrum. Felicis confessoris. An qui in Romano ponitur Fundis in Latio?*
- REG. SUEC. signatus num. 428.** *In pago Lemovico, depositio sancti Leonardi confessoris.*
- CODEX D. LE MARE signatus A.** *Eodem die, adventus reliquiarum sanctorum Nazarii et Celsi ab Italicis partibus.*
- IN VATICAN. num. 5949.** Deest annuntiatio ultima. Adjicitur autem: *Beneventi, sancti Costi episcopi et martyris.*
- ALTEMPS.** *In Britannia, sanctorum Winnehadi et Winnoci abbatis et confessoris. In Britannia minori, sancti Theuteonici abbatis. Nomen non recte exprimitur, legi etiam potest Theuteonici. Forte nonnihil ex majori aliqua notitia limatum melius intelligetur.*
- FLORENTIN. S. Leonardi.... S. Appiani confessoris, qui natione Ligur, in Cælo aureo monachus fuit. Redonis, S. Meliani confessoris.**
- BIZUNTICEN.** *Translatio sancti Gregorii Lingonensis episcopi. Die proxime præcedenti posita est ex codice DIVIONENSI.*
- EDITIO LUBECO-COL.** Incipit: *In pago Lemovicensi, loco Nobiliaco, depositio sancti Leonardi abbatis et confessoris. Hic a beato Remigio, Remensis ecclesia episcopo, de sacro fonte levatus, et ab eodem salutaribus disciplinis instructus. Hic quamdam silvam intravit, et constructo in illa monasterio, strictissime cum aliquibus monachis in eodem degens, tandem vitam ibidem in pace finivit. Ob cujus meritum omnibus demonstrandum, cum fratres corpus illius ad sepeliendum transferrent, respicientesque viderent totam provinciam, contra temporis naturam, nive coopertam, locum autem illum, in quo sancto viro placuit quiescere, omnino nive vacuo (vacuum) invenerunt, ubi sepultus mira operatur, maxime in captivis. Sequitur textus satis purus. In fine: In territorio Turonico, sancti Lupantii confessoris.*
- BELIN.** In prima et secunda utcumque purus, sic habet tertiam: *In Africa, sancti Atricii. In fine: Redonis, sancti Meliani. Eodem die, sancti*

Leonardi. *Leonardi confessoris.* Altera editio legit, *Melanii.* Loco autem secundo interserit: *In Nicomedia, sancti Adriani martyris.*

Adriani, etc. GREVEN. *In Nicea, natalis sanctorum Adriani Julix, Eusebii. In Africa, sanctorum Donati, Pauli, Balsami. Item Eustasii, Julii.* Vide Hieronymiana. *Secundum aliquos hic, Melani episcopi Redonensis quem Usuardus habet supra VIII Idus Januarii, Ado II Idus Novembris.* Recte igitur a Rosweydo in appendicem rejecta est nescio quæ hodierna annuntiatio. Sequitur: *La Bergas, depositio sanctorum quatuor fratrum Winnoti, Quadenoti, Ingenoti et Madenoti. In territorio Turonico, sancti Lupantii confessoris. In pago Lemovicensi, depositio sancti Leonardi abbatis et confessoris. Qui a sancto Remigio de sacro fonte levatus ac salutaribus disciplinis instructus, silvam quandam ingrediens, vitam austeram cum suis duxit, miraculis multis præcipueque in captivorum liberatione etiam in vita coruscans; tandem quievit in pace. Cum autem discipuli ejus corpus sacrum in alium locum transferre vellent, viderunt totam provinciam nive operтам, excepto loco, in quo viro Dei quiescere placuerat. Item, sanctæ memoriæ Christinæ de Stummel in Nybeck (alias Nydeck) ducatus Juliensis quiescentis. Nunc Juliacum translata est, ubi ejus reliquiæ venerationi expositæ sunt. Vide Acta XXIII Junii.*

Christinæ Stumbelensis.

Molan. *Ipsa die, restitutio sancti patris nostri*

Gisleni. In territorio Turonico, B. Lupantii confessoris. Redonis, sancti Melanii confessoris. Eodem die, sancti Leonardi confessoris, discipuli sancti Remigii episcopi, in civitate Lemovicensi, in provincia Aquitania. Apud Bergas, in territorio quod vocatur cella Varomholt, depositio sancti Vuinoci abbatis, egregii Christi confessoris; cujus vita virtutibus et miraculis plena refulsit: qui in prædicto loco, multo tempore in Dei opere perseverans, et plurimos in Dei servitio aggregans, magnisque virtutibus et gloriosis miraculis, valde clarus, collectus est ad patres suos in senectute bona. Tum typis minoribus: De quo in ejus vita legitur, quod egregium duxerit, subjectis suis fratribus administrare, quia noverat Christum non venisse ministrari, sed ministrare: et quod quidquid operis aliorum manus velut arduum et grave, refugiebant, impigre et incunctanter accipere non timebat, cum tamen esset præditus titulo regix nobilitatis. Hic molam, ædificatam in fratrum pauperum usum, multo tempore propriis manibus rotavit. Eodem die, Severi episcopi Barcinonensis, qui unus fuit LXX episcoporum qui leges Gothicas in Hispania condiderunt. Hic a Barbaris Gothicis, qui Cathaloniam incolebant, clavo capite confosso, martyrio coronatur anno Redemptoris Jesu Christi DCXXXVIII. Quæritur, ex quo Martyrologio MOLANUS postrema hæc acceperit. Editiones aliæ eadem habent, sed pleraque multo brevius contracta sunt.

Restitutionis Gisleni. Lupantii. Melanii. Leonardi. De Winoco. Severi Barcinonensis.

VII Non.

Die 7.

In Alexandria, beati Achillæ episcopi, qui eruditione, fide, conversatione et moribus insignis fuit. Apud Perusinam Italiæ urbem, natalis sancti Herculani episcopi, cujus corpus, post abscisionem capitis, ita unitum et sanum die quadragesimo, ut scribit beatus Gregorius Papa, repertum est, ac si nulla hoc incisio ferri tetigisset. Eodem die, beati Amaranti martyris, qui apud Albigensem urbem exacto agonis fidelis cursu sepultus, vivit in gloria. In Frisia, depositio sancti Willibrordi episcopi.

Achillæ. Herculani. Amaranti. Willibrordi.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-Maj. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. *Achillei*, legit solus Antverp-Major, et sic est in Romano parvo, melius ab Adone et Usuardo restitutum, ut est in textu. Greven. et qui eum hic describit Molan. legunt: *qui in eruditione*; ex omnibus aliis redundat particula *in*. Solus Munerat. post *Herculani episcopi*, addit *et martyris*. Multa alia scriptoria sphalmata sunt, ut *Achilli, Prusinam, Albiensem, etc.*, atque in Antverp-Maj. et Molano in fine post *episcopi*, adjectum est, *et confessoris*; sed maxima variatio in efformando nomine *Willibrordi*, quod ex Greveno accepimus, aliis omnibus discrepantibus, scribentibusque *Vuilleboldi, Vullebrodi, Willebrordi, Villebrordi, Willebrordi, Vuellebrodi, etc.*

Huc rejeci difficultates circa Herculani elogium. Ac 1 quidem ipsius Usuardi esse, dubitare non sinunt probatissimi quique, imo codices omnes, exceptis dumtaxat Tornacensi et Pulsanensi, quos toties alias in elogiis mutilos agnovimus. 2 Ex Gregorii Dialog. lib. 3 cap. 13. acceptum esse plane constat; at unde ita formatum dicemus, ut Gregorii sensum non reddat, Pratensis legit: *Cujus corpus post abscisionem capitis ita intactum*, alii omnes, *ita unitum, etc.* Muneratus: *Cujus corpus abscisioni capitis ita unitum*, rectius a Gregorii mentem dixisset: *abscisso capiti ita unitum*. Hæc Gregorii lectio est: *Ita caput ejus unitum fuerat corpori, ac si nequaquam fuisset abscissum, sic videlicet, ut nulla vestigia sectionis apparerent. Cumque hoc et in terga verterent exquirentes si quod signum vel de alia monstrari incisione potuisset, ita sanum atque intemeratum omne corpus inventum est, ac si nulla hoc incisio ferri tetigisset.* Quid si Usuardus sincerum exemplar Gregorianum non habuerit? De cetero elogium Usuardinum esse, tam est certum, quam certa est unanimis codicum omnium tum manuscriptorum tum excusorum consensio. At vero in antigrapho nostro Pratensi, totum, tamquam adjectivum subducitur, testaturque Castellanus, in ora prætensi autographi recentiori manu adscriptum, à la marge, *et en lettres moins anciennes que le texte.* Quæro utra manus autographa sit? Si hæc et id genus alia in eo codice recurrentia indifferenter expendas, fallor, si non judices, nec priorem, nec posteriorem manum Usuardinam esse. Sed de his plura in Præfatione.

De elogio Herculani. De codice Pratensi.

OBSERVATIO. Jam tertium sub hoc mensis principio citandum recurrit cap. 59 lib. 7 Eusebio-Rufiniani, ex quo *Achillas* hic, æque ac Theodotus II, et Pierius seu Hierius IV, acceptus est, et ab auctore Romani parvi, qui omnes inde extraxit, sic notatus: *Alexandriæ, Achillei episcopi*. Melius Ado *Achillæ*, qui et ex citato loco accepit materiam elogii, iunctata tantillum phrasi, a Nostro ad verbum transcripti. Atque hic denuo Sanctus est, apud alios Martyrologos, extra seriem nostram minime quærendus; uti et frustra indagabitur causa, cur hoc potius die quam altero quolibet recolatur, cum id pro mero Romani parvi auctoris arbitrato, et hic et plurimis aliis locis factum plane existimem. Vide quæ pro vero obitus die, verosimilius definiti in Tractatu de Patriarchis Alexandrinis cap. 3 pag. 36 a num. 188, ubi et paucis collegi quæ ad vitam ejus pertinent conferenda cum articulo Tillemontii tomo 6 pag. 213 et 214. — In laudato Romano parvo secundum et ultimum locum tenet: *Apud Perusinam, Herculani episcopi et martyris*, claritatis gratia interjecit Ado, *Italia urbem* tertio loco Herculano signans, sed absque ulteriori elogio, quod totum Usuardi verbis conceptum, et ex Gregorii Dialogis, licet non satis recte, desumptum esse oportet, ut supra ex probatissimis codicibus abunde demonstravimus. Et hæc quidem ex Gregorii, vadem citantis, auctoritate satis certa sunt. Quid de duobus Herculanis Perusiæ episcopis censendum sit, conatur explicare Baronius in Notatione, sed ipse Gregorii elogium ei Herculano aptavit, cujus aut natalis aut translatio recolitur 1 Martii, ut facile intelligas dubium hic et incertum hæsisse, quemadmodum hærent omnes qui se patriis præjudiciis abduci non sinunt. Verum de bis Herculanis geminis vel forte pluribus, uti et de aliis Umbriæ multiplicatis Sanctis, accuratissimam disquisitionem suo tempore dabit Janingus noster, qua densæ illæ, quibus pridem, teste Bolland, obvoluta fuit Umbria, tenebræ, pro majori parte poterunt dissipari. — *Amarantus* a Viennensi Martyrologo primum positus est secundo loco, ex cujus brevi elogio verba sua omnia desumpsit Usuardus. Fons est Gregorius Turonensis de gloria Martyrum cap. 57, a quo *Amarantus* appellatur; nec scio quidquam aliud de Sancti hujus rebus gestis memoriæ proditum esse. Sic ipsum cum Willibrordo honoravit Wandelbertus:

Septenas, Amarante, pia de morte sacrasti.

Has quoque Willibrordus habet, quo principe plebis

Fresonum multi Christum sensere vocantem.

Willibrordi. Porro *Willibrordum* ab Adone recte semovit Rosweyde, quidquid Mosander Martyrologii ejus textui absque asterisco ipsum inserat. In Rabano die præcedenti, ex vitæ auctore Alcuino collocatur. Sed hic solius et vere Usuardi esse, vel hinc conficio, quod plane alia sit phrasis nostra, ab ea quæ Adoni tribuitur. Ceterum illustrissimi Sancti memoria non Frisiis solum aut Batavis, sed et Brabantis ac præcipue Antverpiensibus summa in veneratione est, ut pluribus egregiis monumentis ostendunt Annales Antverpienses, postremis lucubrationibus a Magistro nostro Daniele Papebrochio elaborati, sed hæcenus manuscripti. Est et cara ejus recordatio in Museo nostro, ob celebrem illum et vetustissimum codicem Martyrologii Hieronymiani, vulgo *Antverpiensem* et *Epternacensem*, quo virum sanctissimum usum fuisse, eumque a Laurentio scriptum, ostenditur Præfationis Bollandianæ pag. XLVI. Vita ab Alcuino soluta et ligata oratione composita exstat apud Surium, a Mabillone reproducta et observationibus illustrata seculi 3 Benedictini parte 1 a pag. 601, cui jungi poterunt elogia Bedæ et aliorum.

AUCTARIA.

TORNACEN. De Herculano scribit sicut Ado. Cetera pura sunt.

Florentii. ROSWEYD. In primis purus, sic pergit: *In Asternaro, sancti Willibrordi primi Trajectensium archiepiscopi. Eodem die, sancti Florentii Strazburgensis episcopi et confessoris.*

PULSANEN. Prima pura est. Secunda et tertia caret elogio. De Willibrordo, nihil.

De Willibrordo. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et LOVANIEN. In prima puri; secundæ, post *episcopi*, interserunt: *Sub Totila rege interfecti*. In tertia rursus puri, sic quartam formant: *In territorio Treverensi, Epternaco monasterio, depositio sancti Willibrordi, Trajecti inferioris episcopi et confessoris.*

Rufi. ALBERG. et DANIC. Cum prioribus conveniunt, sed in fine: *Civitate Methis, depositio sancti Rufi episcopi et confessoris*. Vide Rabanum.

De Willibrordo. CENTULEN. In prima Adonianus, sic pergit: *Apud Albigensem urbem, sancti Amaranti martyris. Apud Perusinam urbem Italiæ, sancti Herculani episcopi et martyris, cujus beatus Papa Gregorius in libro Dialogorum tertio venerabilem mentionem facit. Cænobio Asternaco, sancti Willibrordi episcopi et confessoris, quem rogante Pippino duce Francorum ordinavit episcopum Sergius PP., et ad prædicandum Fresonibus destinavit.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Asternacum, monasterio Epthoniaco, Treverensis dyocesis, depositio sancti Willibrordi episcopi et confessoris. Qui cum sociis duodecim veniens ab Anglia, a Sergio Papa Fresonum episcopus consecratus, sedem episcopalem ex dono Pippini Grossi, statuit apud Ultenburch, quod nunc Ultrajectum vocatur. Apud Albigensem urbem, natole sancti Amaranti martyris, qui exacto fidelis agonis cursu, sepultus vivit in gloria. Sequitur de Herculano, ut habent codices mediæ notæ supra. Tum de Achilla, pure. Denique: *Methis civitate, depositio sancti Rufi episcopi et confessoris, ut ALBERGENSIS et ceteri plures.**

HAGENOYEN. In prima satis purus, sic pergit: *Apud Perusinam urbem Italiæ, passio sancti Herculani episcopi et martyris, qui vir totus erit catholicus, et suis suavit resistere Longobardis hæreticis, ob quod, dum civitas ipsa capta esset, a Thotilo rege hæretico jussus est interfici, et primo corrigiam de dorso ejus incidi, et postea decollari, et factum est ita; et corpus ejus insepultum permansit, ut scribit beatus Gregorius in Dylogo, et die quadragesima corpus ejus sanum inventum est. In Frysiâ, depositio sancti Willibrordi episcopi, qui erat unus de Cappellanis Karuli imperatoris, ad cujus præceptum ille in civitatem Trajectensem se transtulit (patet ana-*

chronismus)

- chronismus) et illam convertit ad fidem, et postea in Frysiam, ubi magnam partem illius terræ convertit ad Dominum, et ibi in pace obiit, et ipse est sepultus in Ekternaco, ubi prius ipse fuerat monachus, Treverensis dyocesis. In civitate Methis, depositio sancti Rufi episcopi et confessoris. Sequitur de Fibitio Trevirensi ex v Novembris. Demum : In monasterio Habeteasi, in Burgundia, sanctæ Gebetrudis, virginis et abbatissæ. Vide Castellanum in indice.
- Rufi.**
Fibitio.
- Gebetrudis.**
- Baldi.** DAVERONEN. In Turonico, sancti Baldi confessoris. Notat Castellanus scribendum Baudini.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Willebrordi episcopi primi Trajectensis. In margine habetur, festum in civitate. Herculani episcopi et martyris. Amaranthi martyris. Achillæ episcopi Alexandriæ.
- In VATICAN. num. 5949. Nihil de Willibrordo.
- Prosdocimi.** FLORENTIN. Apud civitatem Paduanam, sancti Prosdocimi, ut in Romano.
- Gebetrudis.** CODEX MONTIS SANCTI. Venerabilis transitus nobilissimæ virginis Gebetrudis abbatissæ sanctissimæ, sororis beati Adelphii, quæ suis meritis multa beneficia, se summa devotione quærentibus præstat.
- EDITIO LUBECO-COL. Prima pura est; in secunda inseritur Totila, ut supra. Tum : Apud Albigensem urbem, sancti Amarantii martyris. Qui apud eandem urbem exacto fidelis certaminis cursu, ibidem sepultus vivit in gloria; cujus sacrum sepulcrum virtute Christi miraculis frequentibus illustratur. In territorio Treverensi Ephernaco monasterio, depositio sancti Willebrordi Trajectensis inferioris episcopi et confessoris. Cujus matri, dum adhuc cum in utero suo gestaret, visum est, lunam per os ejus ad interiora descendere, et longe lateque mundum illustrare : quæ visio futurum eum significavit prædicatorem, qui mundana corda illustrare sua doctrina debet. Hic Frisones ad fidem Christi convertit, et ædificato in prædicto opido solemniter monasterio honorabilium monachorum, ibidem sepultus requiescit. Civitate Methis, depositio sancti Rufi episcopi et confessoris. In territorio Turonico, sancti Baldi confessoris.
- Rufi.**
Baldi.
- Prosdocimi.** BELIN. Incipit : Apud Paduam civitatem, depositio sancti Prosdocimi, primi episcopi civitatis ipsius, qui a beato Petro Apostolo episcopus ordinatus, ad prædictam civitatem Paduam, ad prædicandam Dei verbum missus est, ubi multis virtutibus et prodigiis coruscando, beato sine quievit. Sequitur textus non satis correctus.
- De Willibrordo.** GREVEN. De Willibrordo multa inserit, ut sequitur : Iste beatus vir ardore fidei ad evangelizandum gentibus Frisonum, de Britannia egressus, ut Beda libro 5 refert, ad Pepinum Francorum ducem declinans, ab eo Romam missus, a Sergio Papa episcopus ordinatus est anno Domini DCXCIII. Unde rediens, a præfato duce in castello Trajecto locum sedis episcopalis accepit, ac longe lateque verbum fidei seminans, infinitum populum Christo acqui-
- rens, tandem in Ephernaco monasterio, in territorio Treverensi, quod ipsemet construxerat, quievit in pace. In Nichomedia, sanctorum Polistii, Eustasii, Primi, Rogatiani. In Aphrica, natale sanctorum Rogati, Donati, Julia. Vide Hieronymiana apographa. Ipso die, sanctæ memoriæ Engelberti archiepiscopi Agrippinensis Colonia et martyris : qui ob defensionem oppressorum, ab impiis innocenter occisus, feliciter occubuit anno gratiæ MCCXXX (in prima editione habetur MCCXXV). Restituti episcopi et confessoris. Methis, beati Rufi episcopi et confessoris. Tricastini episcopi et confessoris Prosdocini episcopi et confessoris. Qui cum beato Marco Evangelista et Apollinare Rhomani veniens, a beato Petro civitati Patavinæ ordinatus episcopus, cum populum innumerum fidei Christi acquisivisset, tandem plenus dierum, meritorum ac miraculorum gloria, quievit anno episcopatus sui XCIII. Argentinæ, sancti Florentini episcopi et confessoris. In territorio Turonico, sancti Baldi confessoris.
- Polistii, etc.**
Rogati, etc.
Engelberti.
Restituti.
Rufi.
Tricastini.
Prosdocini.
Florentini.
Baldi.
De Willibrordo.
De Ruso.
De Prosdocimi.
De Florentio.
De Engelberto.
Baldi.
Amandini.
Martyrum
55.
Lazari.
Restituti.
- MOLAN. De Willibrordo litteris Italicis in textu, Trajecti inferioris. Tunc typis minutis : Qui quiescit inter Treverim et Lutzenburgum, in oppido et, rursus Italicis, in monasterio Echternaco, Treverensis diocesis; cujus actus Beda presbyter in gestis Anglorum describit. Hic a Sergio Papa Romæ ordinatus est, et in Germaniam ad prædicandum destinatus, ibidemque requirit. Tum ex Rabano : Item, sancti Rufi Metensis urbis episcopi et confessoris, qui translatus est a prædicta urbe, consentiente Dragone præsule, in Vormaticensem pagum, in villam quæ vocatur Oternheim, temporibus Lotharii imperatoris et Ludovici regis, ubi etiam sanctitas ejus multis virtutibus claruit. In Prosdocimo, describit BELINUM. Tum : Apud Argentinam, sancti Florentii episcopi et confessoris, qui Sectorum indigena, in flore adolescentiæ patriam parentesque deseruit, et accitis sibi ejusdem propositi sociis Arbogasto, Theodato, ac Hidulpho, Domino duce, fines attingit Alsatia, temporibus regis Dagoberti, et Arbogasto in cathedra succedens, multis virtutum floribus gloriose refulsit. Sequitur minoribus typis de Engelberto : Ipso die, sanctæ memoriæ Engelberti, etc., ut GREVENUS, supra. Demum : In territorio Turonico, sancti Baldi confessoris et archiepiscopi Turonici. Editiones posteriores de Willibrordo, Ruso, Prosdocimo, Florentio et Baldo, ferme ut in prima. Tum : Arvernensis, sancti Amandini confessoris. Die septima, sanctorum triginta et trium martyrum in Melitene. Et sancti patris ac thaumaturgi Lazari, qui exercuit se in monte lacteo. Dein typis minoribus : Item, depositio sancti Restituti, primi episcopi Tricastrensis, cujus corpus Aurelianus, in monasterio sancti Eurtii, præcipuo colitur honore. De Engelberto, ut supra; sed inter primam et posteriores editiones ea est diversitas, quod prior signet annum obitus MCCXX, hæc vero annum MCCXXV.

VI Idus.

Die 8.

Romæ via Lavicana, passio sanctorum Claudii, Nicostrati, Simproniani, Castorii et Simplicii, qui primo in carcerem trusi, deinde scorpionibus gravissime sunt cæsi; sed cum a fide Christi mutari non possent, jussi sunt a Diocletiano in medio mari præcipites dari. Item via Lavicana, natalis quatuor Coronatorum Severi, Severiani, Carpori et Victorini, qui jubente Diocletiano ictibus plumbatorum usque ad mortem cæsi sunt. Horum nomina cum minime potuissent

Claudii et soc.

Severi, etc., alias quatuor Coronatorum.

repperiri, quæ Domino revelante interjectis annis postea ostensa sunt, statutum est, ut anniversaria dies ipsorum sub nominibus supradictorum quinque martyrum recoleretur.

Conveniunt Praten. Herinien. Rosweyd. Antverp. et Max-Lubec. Muncrat. Greven. et Molan. Item Antverp-Max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. et Dunic.

VARIA LECTIO. Legendum esset ex Romano parvo et Adone *Symphronioni*, non *Simphoriani*, ut male habent Rosweyd. Max-Lubec. Greven. et Molan.; at ex melioris notæ codicibus servandum fuit *Simproniani*. In apographo nostro Pratensi deest *Castorii*. Nonnulli codices scribunt *carcerem missi*, sed puriores, ut est in textu. Hæsitasse potissimum videntur codicum scriptores circa ultimam textus formulam, nimirum, scribendumne esset *sub nominibus supradictorum quinque martyrum*, an potius *quatuor martyrum*. Praten. et Muncrat. male legunt *quatuor*; Greven. et Molan. numerum supprimunt; ceteri ex Romani parvi, Adonis, ac proinde et Usuardi mente recte legunt, ut sensus exigit: *supradictorum quinque martyrum*. Reliqui in textu *Carpophori* et *repperiri*. De *Nichostrati*, *Severini* pro *Severi*, *coleretur* pro *recoleretur*, nihil magnopere notandum. At in Praten. videtur defuisse particula *quæ*, ante *Domino*, unde formanda esset constructio sicut habet Muncrat: *statutum est autem*.

*Claudii, etc.
Severi, etc.*

OBSERVATIO. Binas textus nostri martyrum classes sic primus in Martyrologio conjunxit auctor Romani parvi, non primus tamen ipse combinationis auctor, ntpote quam reperire potuerit in Sacramentariis Romanis, et notanter in Gregoriano, ubi et quinque priores nominatim, et quatuor Coronati anonymi in eadem Missa conjuncti habentur; sic quidem, ut in prima oratione *Claudius*, *Nicostratus*, etc., expressi sint, in Præfatione autem de quatuor Coronatis anonymis agatur, cujus rei hæc ratio Missæ ipsi præfigitur: *Quatuor Coronatorum nomina hæc sunt, Severus, Severianus, Victorinus et Carpophorus, quorum dies natalis per incuriam neglectus, minime reperiri poterat; ideo statutum est, ut in eorum ecclesia, horum quinque sanctorum, qui in Missa recitantur, natalis celebretur, ut cum istis, eorum quoque memoria pariter fiat.* Ad quæ vide variantes manuscriptorum lectiones in Menardi notis pag. 185, ubi et de quatuor Coronatorum ecclesia, titulo, etc. Cum his modo conferamus Romani parvi verba sequentia: *Romæ, martyrum Claudii, Nicostrati, Symphroniani, Castorii, Simplicii artificum insignissimorum. Et ipso die, iv Coronatorum Severi, Severiani, Carpophori, Victorini; quorum festivitatem statuit Melchiodorus Papa sub nominibus quinque martyrum celebrari, quia nomina eorum non reperiebantur, sed intercurrentibus annis cuidam sancto viro revelata sunt.* In quibus vides eandem ferme Sacramentarii sententiam referri. Quærit Menardus et cum eo recentiores aliqui, quomodo Melchiodorus tempore ignorata fuerint sanctorum Coronatarum nomina, præsertim cum sub Diocletiani persecutione passi dicantur? Sed ego hic nihil video quod tantopere mirentur; quasi non plures, imo plurimi grassante immani carnificina, coronati sint vivo et forte spectante Melchiodoro, quorum nihilominus distincta nomina in ejus notitiam non pervenerint. Huc refer Saussayæ criticam, qui Romani parvi, invisus sibi opusculi, angulos omnes scrutatus, ridiculi hic aliquid se ostendisse clamitat, quod Coronati quatuor sub nominibus quinque martyrum celebrentur. Sed hæc satis solide refutata sunt a Florentinio Admonitione prævia 3, pag. 19, ut in Præfationis nostræ cap. 2 etiam indicavimus. Bedam potius, si verum Bedam novisset, vellicare poterat Saussayus: ille etenim cavillis istis ansam præbuit, dum ita indistincte signavit: *Romæ, quatuor Coronatorum Claudii, Nicostrati, Symphoriani, Castorii et Simplicii*, ubi aliorum nomina aliis supponi videntur, ad eandem interim explicationem revocanda. Quod si ea non placeat cum Ordine Romano prius luctetur Saussayus, quam Martyrologia convellere nitatur. In Calendariis Allatii et Frontonis simpliciter ponitur hoc die: *Natale SS. quatuor Coronatorum*. At Sacramentarium Thomasi rem totam denuo confundere videtur: *Sanctorum quatuor Coronatorum Cassiani, Claudi, Castori, Simpronimi*. Quomodocumque hæc veritas, aut verses, ad superiorem sententiam intelligenda sunt. Alia de Coronatis quæstio moveri potest ex Calendario Bucherii sic legente: *vii Id. Augusti, Secundi, Carpophori, Victorini, et Severiani, Albano et Ostiense*. Quadrant nomina, excepto primo; sed quid sibi volunt *Albano et Ostiense*? An hic vere de Coronatis nostris agitur? Fateor hæc mihi necdum satis esse explorata. Nodus haud minus difficilis est, quem vii Julii attigimus, ubi cum Romano parvo, Adone, Usuardo et Notkero putavimus, hodiernos quinque artifices distinguendos a quinque fere synonymis sancti Sebastiani Catechumenis, de quibus ibi sermo erat, ut plane diversa sunt Acta ambabus turmis ab Adone aptata. Scio hodiernum sub nomine Flori auctarium, quinque nostros ex S. Sebastiani Actis exornare, scio alios ita quoque sentire; verum confundendos hactenus non video, si recte discerni possint. Plura hoc die in notatione disputat Florentinius, nec ita rem expedit, quin multa supersint proximo mense Julio in Actis accuratius dissolvenda. De Coronatis non meminit Wandelbertus, nisi velimus Bedam secutum, coque in secundo versu induxisse nomen *Coronæ*; interim priores quinque ita canit, ut tota laudatio synonymis quibusque martyribus aptare queat:

*Claudi, Castori, Simplicii, Simphoriane,
Nicostrate, pari fulgetis luce Coronæ,
Seas ornantes Idus merito atque cruore.*

AUCTARIA.

TORNACEN. In prima purus; in secunda refert nomina Coronatorum usque ad Victorini inclusive; desunt reliqua.

ANTVERP-MAJ. Etiam purus in prima, producit secundam usque ad hæc verba : *cæsi sunt*; sed in reliquis mutilus est.

PULSANEN. Primam habet usque ad *Simplicii*, secundam usque ad *cæsi sunt*, utrumque inclusive, cetera nihil.

In **DANIC.** recentiori manu in inferiori ora codicis adjectum est : *Item, octava omnium Sanctorum. Item translatio sancti Ludovici confessoris.* De quo vide **BELINUM** et alios.

CENTULEN. Romæ, sanctorum martyrum *Claudii, Nicostrati, Simproniani, Castorii atque Simplicii, tempore Dyocletiani. Eodem die, sanctorum quatuor Coronatorum: Severi, Severiani, Carpophori, Victorini. Et octava sancti Vigoris.*

BRUXELLEN. Incipit : *Octava festivitatis omnium Sanctorum.* Tum de IV Coronatis, sic tamen ut textus male compositus, pejus correctus sit. Tum de quinque aliis, post *Simplicii*, interjicit : *Qui lathomi existentes, et nomine Christi artificiosissime operantes, primo in carcerem missi, et deinde scorpionibus gravissime cæsi sunt; sed cum a fide Christi flecti non possent, jussu Dyoclesiani in medio mari præcipitati sunt. In Affrica, passio sanctorum martyrum Rogati, Primæ, Donati, Julix, Gaudii et Balsami.* Vide Hieronymiana, die præcedenti. Tum : *Ipsa die, translatio sanctorum martyrum Senatoris, Viatoris, atque Cassiodori. Item, translatio sancti Ludovici episcopi et confessoris.*

HAGENOYEN. Romæ via *Lavicana, passio sanctorum martyrum Claudii, Nicostrati, Symproniani, Castorii et Simplicii, qui primo in carcerem sunt missi. Qui cum edocti forent omni arte sculpturæ, Dyocletiano ydolum facere noluerunt, et postea scorpionibus sunt durissime cæsi, et tunc cum a fide Christi mutari non possent, jussi sunt a Dyocleciano in plumbea capsu in mare præcipitari.* In altera ferme purus est, tum de Florentio, quem die præcedenti in Auctariis non semel posuimus, sic habet : *In Argentina, depositio sancti Florentii, ejusdem civitatis episcopi, qui prius in Hasela vitam heremiticam duxit, in multa patientia et abstinentia. Qui postquam filiam Dagoberti regis Franciæ, filiam unicum cæcam et surdam sanaverat, terram ad ædificandum monasterium accepit, et post mortem Arbogasti episcopi, sedem episcopalem ab eodem recepit, et multis clarus virtutibus obiit in pace.* Deinde ex textu diei præcedentis, agit de *Amaranto.* Demum : *Item, sancti Austremonii episcopi et martyris.* Vide natalem, die 1 Novembris.

AQUICINCT. Pro *Lavicana* initio primæ annuntiationis, habet *Latina*, et cum codicibus pro textu citatis legit *Simproniani*.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Festum reliquiarum*; nempe, ut in margine explicat, in Ordine Cartusiano. Verum de quibus, aut quorum Sanctorum reliquiis agat, necdum intelligo. Pergit :

Quatuor Coronatorum, scilicet Severi, Severiani, Carpophori et Victorini. Claudii, Nicostrati, Symphoriani, Castorii et Simplicii.

FLORENTIN. *Translatio sancti Ludovici episcopi et confessoris Ordinis Minorum.*

CODEX CASTRI-CAR. *Dedicatio ecclesiæ B. Mariæ Castri-Karoli, per manus Domni Leodegarii.*

LUXOVIEN. *Mediano monasterio, translatio sancti Hildulfi archiepiscopi et confessoris.* Vide auctarium **GREVENI**, infra.

EDITIO LURECO-COL. *Octava omnium Sanctorum Dei. Item festivitas reliquiarum.* Vide supra **MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Sequitur textus satis purus. Tum : *Treveris in monasterio beati Maximini, natale sancti Weomadi episcopi et confessoris. Eodem die civitate Marsilia, translatio sancti Ludovici, episcopi et confessoris, Ordinis Minorum. Ipsa die, beati Austremonii episcopi et confessoris. Item sancti Willehadi episcopi et confessoris.* Vide infra **GREVENUM**.

BELIN. In textu satis purus, superaddit in fine : *Eodem die, translatio sancti Ludovici episcopi et confessoris, Ordinis Minorum. Item, octava omnium Sanctorum.*

GREVEN. *Octava festivitatis omnium Sanctorum. Festivitas reliquiarum eorundem.* Remisi supra ad **MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** An de alia festivitate hic agatur, post videbitur. Reliqua auctaria recenseo : *In Affrica, sanctorum Primi, Marcharii, Justi et aliorum octodecim.* Vide Hieronymiana. *Item hic, depositio sancti Hildulphi episcopi Treverensis, qui etiam supra habetur VII Idus Julii.* Errat; nam habetur V Idus seu XI Julii, forte hic translationem indicare voluit, ut est supra in **LUXOVIEN.** Pergit **GREVENUS** : *Eodem die, depositio sancti Willehadi, primi episcopi ecclesiæ Bremensis et confessoris. Treveris, sancti Weomadi episcopi et confessoris. Ambianis, sancti Godefridi episcopi et confessoris. Austremonii episcopi et confessoris. Moroci episcopi. Apud Marsiliam, translatio beati Ludovici, episcopi et confessoris, Ordinis Minorum.*

MOLAN. *Eodem die, translatio sancti Ludovici, episcopi et confessoris, Minorite. Item octava omnium Sanctorum. Ipsa die, sancti Hildulphi episcopi Treverensis. Dein typis minoribus: Eodem die, depositio sancti Willehadi, etc., ut GREVEN.* *Ambianis, sancti Godefridi episcopi et confessoris, ejus vitæ tribus libris conscripta habetur ad Rohardum decanum Suessionensem.* Editiones alic litteris Italicis textui de Claudio, etc., immiscent : *Qui cum essent insignes artifices, et in lapidibus marmoreis imagines sculperre super omnes artifices nascent, eo quod falsos Deos adorare venuerant, primo, etc. In fine: Item octava omnium Sanctorum. Bremæ, depositio sancti Willehadi, etc. Virdunni, sancti Mauri, episcopi ejusdem civitatis et confessoris. Die octava, commemoratio archistrategi Michaelis, et reliquiarum incorporarum Virtutum.* Demum typis minoribus : *Ambianis, sancti Godefridi episcopi et confessoris. Ut supra.*

Translatio sancti Ludovici. Dedicatio.

Translatio sancti Hildulphi.

Octava omnium Sanctorum.

Weomadi.

Translatio sancti Ludovici. Austremonii. Willehadi.

Translatio sancti Ludovici. Octava.

Octava omnium Sanctorum.

Primi, etc.

Hildulphi.

Willehadi. Weomadi.

Godefridi. Austremonii. Moroci. Translatio sancti Ludovici. Eynstem. Octava omnium Sanctorum. Hildulphi.

Godefridi.

De Claudio, et soc.

Willehadi.

Mauri. Michaelis et omnium Angelorum.

Octava omnium Sanctorum. Translatio sancti Ludovici.

Octava Vigoris.

Octava Sanctorum omnium.

De Claudio, etc.

Rogati, etc.

Translatio Senatoris, etc. Item Ludovici.

De Claudio, etc.

De Florentio.

Amaranti. Austremonii.

Festi reliquiarum.

V Idus.

Die 9.

A pud Amasiam civitatem Marmaritanorum, natalis sancti Theodori martyris, qui temporibus Maximiani et Maximini imperatorum, pro confessione Christianæ fidei fortiter cæsus ac in carcerem missus, dein Domino Salvatore sibi apparente et monente, ut constanter et viriliter ageret, relevatus est. Novissime postquam equuleo suspensus et unguis est corrosus, ita ut ejus interiora nuda apparent, ardentibus traditur ignibus. Eodem die civitate Bituricas, sancti Ursicini confessoris, qui Romæ ordinatus a successoribus Apostolorum, primus eidem urbi destinatur episcopus.

Theodori.

Ursicini,
alias Ursui.

Puri sunt Praten. Rosweyd. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Amasiam scribunt omnes cum appellativo *Marmaritanorum*, quasi peculiaris regio aut gens aliqua designaretur, cum sermo sit de legione militum Amasæ in Ponto hiberna traduentium. Solus Rosweyd. scribit: *Theodori militis et martyris*. Idem cum Molano habet: *Maximiani et Maximi*. Rursus et Rosweyd. elogii finem videtur voluisse expolire, dum ita legit: *ignibus traditus, reddidit spiritum. Civitate Bituricas*, solita est Martyrologorum locutio, eam forte emendare voluit Greven. per *civitate Biturica*. *Ursicini* certo scripsit Ado, atque ex eo Usuardus in omnibus prope codicibus, Greven. et Molan. verum nomen *Ursini*, quamvis non vere Usuardine, substituunt, ut est etiam in codice Pratensi B.

OBSERVATIO. Vere Megalo-martyr nuncupari potest, præcipuo cultu præ Theodori aliis militibus, si plures sunt, venerandus hic noster cognomento *tiro*, Amasænsis seu Euchaita, in Alatiis et Frontonis Kalendariis, in Sacramentario Gregorii et in Martyrologiis prope omnibus hoc die apud Latinos celebratus. Ad Hieronymianos codices pertinere non videtur, ut facile admittit Florentinus; at Beda, Florus, Wandelbertus, et qui in serie nostra sunt, eum constantissime prædicant. Beda cum laudatis Kalendariis et Sacramentario, simpliciter habet: *Natale sancti Theodori martyris*. Paulo expressius Romanum parvum: *Euchaitæ, sancti Theodori martyris*, locum non natalis, nec martyrii, sed gloriosissimæ sepulturæ designans. Neque in Adone notatur palæstra certaminis, neque ejus elogium, saltem in hac commemoratione contraxisse videtur Usuardus, quem plane existimo Acta ipsa consuluisse, unde a legione militum, sic ibi denominata, civitatem illam suam *Marmaritanorum* non satis apte formaverit, quod vocabulum in elogio, sub nomine Flori edito, multo melius expunctum est. Porro ex præfatis Actis, cum egregio in Theodorum Gregorii Nysseni encomio a Surio vulgatis, seriem suam historicam Gallice compilavit Tillemontius tomo 5 a pag. 369, in notis eo spectantibus plurima observans, tum circa Acta ipsa, tum circa hunc et Heracleensem Theodorum de quo in Actis nostris VII Februarii; quæ omnia in majori Opere scrupulosius erunt expendenda. Videri interim possunt Notatio Baronii et Acta sincera Ruinartii a pag. 531. Sunt penes nos varia Græca monumenta de passione *Theodori tironis* ejusque miraculis, suo tempore cum jam pridem vulgatis illustranda. Solus in Wandelberti metrico, hoc versiculo honoratur:

Theodori

Quinæ mox Idus Theodoro martyre vernant.

Floro supra citato etiam adscribitur tota nostra de *Ursicino*, seu melius *Ursino* Bituricensi annuntiatio, sed quæ certo ab Adone primum consignata et ex hoc ab Usuardo; hinc, nisi vehementissime fallor, a nostro illo Floro desumpta est, idque vel inde conjici datur, quod ipsum nomen, nempe *Ursicini* servatum sit, male ab Adone eformatum. Sed de Floro isto qualicumque, a Majoribus nostris edito, alibi disputavimus; hic satis sit, vere Usuardina esse, quæ in utraque commemoratione exhibentur. De Ursini vita et gestis ea probantur admittunturque, quæ a Gregorio Turonensi, de Gloria Confessorum cap. 8 tradita sunt, a Tillemontio Gallice reddita, tomo 4 a pag. 477 atque explicata pag. 726. Vitam longiorem edidit Labbeus tomo 2 Bibliothecæ Ms. a pag. 5, *incerti auctoris*, inquit in scriptorum Syllabo, *sed recentioris, qui multa parum probabilia ex popularibus rumusculis collegit, quod plurimum aliorum vitium*; forte etiam eorum, a quibus sunt manuscripta nostra de Ursini vita, revelatione et translatione, de quorum fide et auctoritate nolim præmature quidquam decernere. Solum noto, diem hunc a nonnullis *elevationis* censi, natalem vero XXIX Decembris, quam certo, necdum mihi licuit tuto explorare.

Ursicini vel
Ursini

AUCTARIA.

HERINIEN. Purissimus est, sed ex proprio loci vel provinciæ cultu, in fine superaddit: *Viriduni, depositio beati Vitoni, episcopi et confessoris ejusdem civitatis*.

Vitoni.

TORNACEN. In Theodori elogio, pro magna

parte mutilus, in secunda, omnino purus est.

PULSANEN. In prima habet usque ad *martyris*; in secunda usque ad *confessoris*, expunctis elogiis. Addit in fine: *Ipsa die apud Viridunum, depositio sancti Guitoni (Vitoni) ejusdem civitatis episcopi*.

Vitoni.

ANTVERP.

	ANTVERP-MAJ. In prima purus et integer, sic format secundam; <i>Eodem die civitate Bituricas, sancti Ursini confessoris.</i>		
Vitoni.	ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. Post textum: <i>Viriduni, sancti Vidoni episcopi et confessoris.</i> MAX-LUBEC. scribit <i>Viridini et Widoni</i> ; rectius UGHELLIANUS, <i>Vitoni.</i>	REO. SUEC. signatus num. 428. <i>Castro Viriduno, sancti Vitoni episcopi.</i> Sic etiam ferme legitur codex LUXOVIENSIS.	Vitoni.
Maturini.	MUNERAT. In textu utrumque purus, adjicit: <i>Eodem die, Maturini confessoris, cujus corpus honoratur et colitur in territorio Senonensis diocesis.</i> Scio ab Usuardo 1 Novembris, ab aliis hoc die coli, sed nescio cur hic utroque die signaverit.	REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. <i>In suburbio Viridunensi, natale sanctissimi Vitoni episcopi et confessoris.</i>	Ejusdem.
Vitoni.	ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et LOVANIEN. Textui puro subjungunt: <i>Viriduno, depositio sancti Vitoni, ejusdem civitatis episcopi et confessoris.</i> Hæc vel similis phrasis sæpe hodie a codicibus repetitur.	BELNEN. <i>Translatio corporis B. Floscelli martyris, in hac ecclesia Beluensi quiescentis, quod corpus per venerabiles patres Dominum Simonem tit. S. Cæcilie presb. Card. Apostolicæ sedis legatum in Francia, et Gerardum Dei gratia Eduensem episcopum, de loco ad locum magis reverabilem, die predicta est translatum, anno Domini mclclv.</i>	Translatio- nis Floscelli.
Dedicationis S. Salvatoris.	ALBERGEN. et DANIC. Præterea superaddunt: <i>Dedicatio basilicæ Salvatoris.</i> Vide infra BELINUM.	EDITIO LUBECO-COL. Incipit: <i>Apud Edissam civitatem, commemoratio sancti Sanguinis Christi, ex imagine Crucifixi Domini.</i> In prima annuntiatione modice interpolata est. In secunda superaddit: <i>Iste Ursicinus prius dictus est Nathanael Apostolus Christi, cui Dominus dixit: Ecce verus Israelita, in quo dolus non est. Quierit autem in pace, apud præfatam urbem sepultus et postmodum divina revelatione reinventus. In Hispaniis, sanctorum Fausti et Marcialis martyrum Viriduno, sancti Wulonis ejusdem civitatis episcopi et confessoris. Item Viriduno, sancti Nicani episcopi et confessoris. In territorio Niveruensi, sancti Mauri (melius supra Maurini) levitæ et confessoris. Nicomedie, sancti Damiani confessoris. Vide Hieronymiana.</i>	De sanguine Crucifixi.
Vitoni.	CENTULEN. <i>Apud Amasiam civitatem Marmaritanorum, passio sancti Theodori martyris, sub Diocletiano. Eodem die, sancti Ursini Bituricensium primi episcopi et confessoris. Viridunis, sancti Vitoni, ejusdem civitatis episcopi et confessoris.</i>	BELIN. Incipit: <i>Dedicatio basilicæ Salvatoris.</i> Tum sequitur textus satis purus.	De Ursino.
Theodori Romani.	BRUXELLEN. Novum Theodorum producit: <i>Romæ, sancti Theodori martyris.</i> Sequitur prima nostra annuntiatio, fere pura. Tum: <i>Atrebatis, sancti Rognulfi martyris.</i> De Ursicino, satis Usuardine. In fine: <i>In suburbio Viridunensi, sancti Vitoni, ejusdem civitatis episcopi et confessoris.</i>	GREVEN. <i>Commemoratio Sanguinis Domini nostri Jesu Christi, qui apud Edissam civitatem, de imagine Crucifixi a Judæo percussa, miraculose profudit. In Hispaniis, sanctorum Fausti et Marcialis. Romæ, natalis sanctorum Clementis, Simphroniani. Item Nicomedie, sancti Gamasi, alius Damiani. Vide Hieronymiana. Romæ, dedicatio basilicæ sancti Salvatoris, hoc est sanctæ ecclesiæ Lateranensis, a beato Sylvestro facta. Ragnulfi martyris. Tum: Apud Heracleum, civitatem Macedoniæ, sancti Theodori martyris. Qui sub Licinio rege, pro fide Christi virgis et plumbatis diutissime cæsus, unguis corrosus, faculis, vulnerebus admotis, exustus, testis etiam acutissimis confricatus, deinde crucifigi sagittarique jussus, ad ultimum decollatione, martyrii gloriam adeptus est. Jam diximus spectare ad vii Februarii, nisi idem sit cum Amaseensi. En synonymum alterum: Theodori episcopi Londoniensis et confessoris. Vitoni episcopi Viridunensis et confessoris. Dethmari confessoris. Item sancti Donati. In territorio Niveruensi, sancti Mauri levitæ et martyris. Pauline virginis sacre, quam Paulus Apostolus legitur baptizasse. In Hellesponto, sanctæ Eusebie virginis. Apud Carthusienses monachos, commemoratio defunctorum fratrum et sororum ejusdem Ordinis.</i>	Fausti, etc. Vitoni. Nicani.
Ragnulfi.	HAGENOYEN. Incipit, dies transponens: <i>In Treveris, sancti Hildulfi episcopi. In civitate (forte Berito) passio ymaginis Crucifixi.</i> De Theodoro, post revelatus est, hæc inserit: <i>Et turba albatorum virorum cum illo psallere cæperunt. Quæ ut viderent et audirent (pro viderunt et audierunt) custodes carceris, fugerunt. Tunc sanctus Theodorus in ligno suspenditur, et unguis ferreis laceratur, et latera ejus raduntur; et ait præses: Vis nobiscum esse, Theodore, aut cum Christo? Et respondit, Christo meo fui, sum et ero. Et statim jussus est igne consumi. Qui in igne positus, ad vocem Domini emisit spiritum, et corpus ejus non est combustum, cælumque apertum super eum multi viderunt.</i> Sequitur nova eruditio: <i>Eodem die civitate Biturica, sancti Ursicini confessoris et episcopi. Hic prius vocabatur Nathanael, de quo in Evangelio Johannis. Qui Romæ a successoribus Apostolorum ordinatus est episcopus, et primus eidem urbi destinatur pontifex, nullis ad fidem conversis, et miraculis perpetratis, et ædificatis ecclesiis obiit in pace. Viriduno, depositio beati Wydonis episcopi et confessoris. Nomen satis notum est. In Africa, sancti Attici martyris. Redonis, depositio sancti Melani confessoris. Spectant ad vi Novembris.</i>	Item Viriduno, sancti Nicani episcopi et confessoris. In territorio Niveruensi, sancti Mauri levitæ et confessoris. Nicomedie, sancti Damiani confessoris. Vide Hieronymiana.	Maurini. Damiani. Dedicationis Salvatoris.
Vitoni.	AQUICINCT. In fine: <i>In territorio Adartensi, sancti Ragnulfi martyris. Verduni, sancti Vitonii episcopi.</i> Lege ut supra Vitoni.		Sanguinis Crucifixi.
Attici.	VICTORIN. et REG. SUEC. num. 130. <i>Eodem die in territorio Neveruensi, sancti Maturini levitæ et confessoris.</i> Secundus codex, nempe REGINÆ SUECICÆ melius legit <i>Maurini.</i>		Fausti, etc. Clementis, etc. Gamasi. Dedicationis Salvatoris. De Theodoro Ragnulfi.
Melani.	AMBIANEN. <i>In suburbio Verdunensi, depositio sancti Vitoni, patris nostri, episcopi et confessoris.</i>		Heracteensi.
Ragnulfi.	MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. <i>Theodori martyris. Nathanael episcopi, fratris sancti Philippi Apostoli Domini. Vitonis episcopi Verdunensis. Ursini episcopi et confessoris.</i> Si scriptor hujus codicis HAGENOYENSEM vidisset, Ursinum et Nathanael in unum conflasset.		Theodori Londoniensis. Vitoni. Dethmari Donati. Mauri. Pauline. Eusebie.
Vitoni.	FLORENTIN. <i>Apud Viridunum, sancti Victorini ejusdem civitatis episcopi et confessoris.</i> Lege Vitoni.		Dedicationis Salvatoris.
Nathanael. Vitoni.			Ragnulfi. Maturini.
Vitoni.			Vitoni. Onesiphori et Porphyrii. Matronæ.

IV Idus.

Die 10.

Martini PP.

Tiberii et
soc.Demetrii et
soc.

Natalis beati Martini Papæ, qui ob fidem Catholicam ab imperatore Constantino hæretico de ecclesia raptus, ac perductus Constantinopolim, relegatus apud Cersonam Liciæ provinciæ, ibidem vitam finivit, multis in eodem loco virtutum signis usque hodie refulgens. In territorio Agatensi, sanctorum martyrum Tiberii, Modesti et Florentiæ, qui tempore Diocletiani variis tormentis cruciati, martyrium compleverunt. Antiochiæ, sanctorum Demetrii episcopi, Aniani diaconi, Eustosii et aliorum viginti.

Ita Præten. Herinien. Muerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Muerat, scribit *ob fidem Christi Catholicam*, et de reliquo constructionem torquet, vitiosa interpunctione. Plerique codices legunt *Constantino*, pauci *Constantio*, neutra lectio valet; primam in Adone repertam certo secutus est Usuardus; ast in Romano moderno emendatius legitur nomen *Constantis*, qui ab anno DCXLI ad DCLXVI imperium tenuit, sub quo indignissimam illam persecutionem, atque ex plagis et ærumnis martyrium passus est Martinus Papa. Rursus exilii locum notant codices omnes *Cersonam*, excepto Molano, qui *Chersonam*, ut est in Romano parvo et Adone. Sed quæ est ista *Chersona Lyciæ*? Crediderim, locum eundem indicari, quem olim exilio et martyrio nobilitavit Clemens Papa, de quo erudite disputat Rosweyodus Notatione 1 in libellum de Festivitatibus pag. 221 et 222. Hæc paucis hic indicasse sit satis. Reliqui in textu et *Cersonam* et *Liciæ* ex codicum formatione. Sic etiam *Agatensi*, licet Greven. et Molan. melius legant *Agathensi*. Videtur scribendum *Tyberii*, ex quo Gallice *Tubery*, ut habent iterum Grevenus et Molan. sed manuscripta præfero. Sic *Aniani*, pro quo aliqui *Aviani*, quid præstet, nescio.

Martini
PP.

OBSEVATIO. Martini Pontificis, fortissimi puritatis Catholicæ adversus Monothelitas defensoris et martyris festivitas, forte ex recentiorum codicum Usuardinorum placito, hoc tempore agitur XII Novembris; a Wandelberto, ipso verosimiliori obitus die signata est, nempe XVI Septembris. Inter antiquos alios Martyrologos, in sola serie nostra celebratur, a Romano parvo in sacras Tabulas primum relata, unica hæc annuntiatione: *Chersona Lyciæ, Martini Papæ, qui ob Catholicam fidem ibi relegatus, vitam finivit*. Hinc in Adonem transit, ex quo decerpta est tota annuntiatio nostra, ab ipsissimo Usuardo; duces sequente, non alio quam hoc die signata, ut probat codicum omnium antiquiorum sententia. Allatii et Frontonis Kalendaria, dum Martinum aliquem, absque distinctionis nota memorant XII Novembris, non hunc Papam martyrem, qui nec seculo nono tali die colebatur, sed celebratissimum illum Turonensem, ut mihi quidem videtur, respiciunt, ob Mennæ natalem, in diem sequentem ibi translatum. Si cui fortasse magis arrideat Frontonis ad Kalendarium eo die observatio, haud multum equidem reluctabor. Præclara sunt Martini Papæ Acta a Surio vulgata, quæ a nobis suo loco cum Anastasii aliorumque scriptis illustrabuntur; quo remittendæ quoque sunt plures intricatæ controversiæ circa pontificatus ingressum et egressum, circa tempus exilii omniumque gestorum ordinem chronologicum, quas satius est hic omnino præterire, quam jejuniis et præter institutum nostrum delibare; pleræque jam, post Baronium, a Cointio, Papebrochio, Pagio aliisque eruditate, si non omnino explanatæ sunt. Liceat hic proprio loco repetere Wandelberti versum, quem dedimus XVI Septembris:

Hinc sexto deno Martinus Papa beatus.

Tiberii et
soc.

Martyres Agathenses Hieronymianis, Bedæ, Floro, Rabano, imo etiam Romano parvo ignoti, a Wandelberto canuntur; distinctius signati ab Adone: *In territorio Agathensi, in Cessarione*, cetera ex ipso Usuardus in textu nostro verbatim descripsit. Acta aliqua edidit Petrus in Catalogo; alia diffusiora citat, non refert, Catellus in sua Occitania pag. 279, ex quibus priora contracta existimat. Multum fallor, ni Catelliana ipsa anno MDCLVI ad Bollandum miserit Possinus, in XXVII lectiones distributa, quæ, ut candide fatear, mihi nequaquam placent; sed de ipsis statuere alterius loci est. Audi metricum Wandelberti encomium:

*Quartis Modestus, Florentia Tyberiusque
Trino martyrio, trino pro nomine fulgent.*

Demetrii et
soc.

In Hieronymianis hoc die, primo loco legitur: *In Antiochia, natalis sanctorum Demetrii episcopi, Aniesi diaconi, Eustosi et sociorum ejus*. Hæret hic merito Florentinus, ut *Demetrium* illum vel sub alio nomine ad certam sedem reducat. Sociorum nomina in apographis uniformia non sunt, nec uspiam determinatus numerus. Rabanus Hieronymiana presse sequi videtur, dum scribit: *In Antiochia, natale Demetrii episcopi, Amuesi, Eustachii et sociorum ejus*. Ad Adonis textum non pertinere, recte censuit Rosweyodus; in appendice habetur: *Aniani diaconi, Eustosii et sociorum eorumdem*. Diversa Usuardi phrasis ostendit, ex ipso fonte immediate hausisse. Sed unde dicemus clausulam illam accessisse, *et aliorum viginti*? Non est tam facile nodum illum solvere; nise aperte fateamur, errasse Nostrum, et Sanctos alios ad alias regiones spectantes, perperam in unum collegisse; nec vero viam explanat, imo potius involvere videtur notula Castellani, qua parte Eustosium tan-

git;

git; forte melius divinans, dum *alios viginti* Africanos a tribus prioribus disjungit. Ceterum ita scrip-
pisse Usnardum, atque etiam in Martino et Agathensibus textum nostrum vere Usuardinum esse,
ex codicum arbitrio admittendum est.

AUCTARIA.

TORNACEN. Non omnino purus, deficit in elogio
martyrum Agathensium.

ANTVERP-MAJ. Primam annuntiationem turba-
tam habet; secunda non est integra; tertia au-
tem prætermittitur.

ROSWEYD. In textu satis purus, in fine adjicit:
Eodem die in Britannia Cantia, depositio sancti
Justi archiepiscopi et confessoris, qui quartus a
beato Augustino fuit. Aurelianus, Monitoris episcopi
confessoris. Vigilia beati Martini episcopi. Memi-
neris codicem hunc Ultrajectinum esse, ubi ca-
thedralis, postea metropolitana ecclesia, Martino
Turonis dicata est.

Justi.
Monitoris.
Vigilia S.
Martini Tu-
roneusis.

PULSANEN. In prima fere integer; in secunda
resecat elogium; tertia deest.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. In
textu satis puri adjiciunt: *Aurelianus, Monitoris*
episcopi. Est in codicibus plurimis.

Monitoris.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. et LEYDEN. In
textu puri sunt, sed secundo loco novam hanc
annuntiationem invehunt: *Natale sanctorum Tri-*
phonis et Respicii. In fine subnectunt: Aurelianus,
sancti Monitoris episcopi.

Triphonis et
Respicii.
Monitoris.

LOVANIEN. In textu præcedentibus purior est,
nam caret annuntiatione interjecta de Triphone
et Respicio.

ALBERG. et DANIC. Recentiore formam in-
duunt. Sic enim, Martino Papa ad XII translato,
hodiernum textum ordiuntur: *Natale sanctorum*
Martyrum Triphonis et Respicii. Item sanctæ Nim-
phæ virginis, quam filiam Aureliani Maximilianus
episcopus baptizavit. In Agathensibus et Antioche-
chenis puri sunt. In fine, de Monitore, ut jam
non semel supra.

Triphonis,
Respicii et
Nymphæ.

Monitoris.

CENTULEN. *Natale sancti Martini Papæ et mur-*
tyris, qui ob Catholicam fidem ab imperatore Con-
stantio hæretico, in insula Cersona exilio relegatus,
quievit in Domino. Corpus ejus Romam relatum
multis miraculis fulget. In secunda, pro Tiberii,
scribit Viti, de cetero in hac et in tertia annun-
tiatione purus, in fine adjicit: Aurelianus, sancti
Monitoris episcopi.

Ejusdem.
De Martino.

BRUXELLEN. *Natale beati Martini Papæ. Hic*
Romæ celebravit concilium, in quo dampnavit pravi
dogmatis assertorem Paulum Constantinopolitanum
falsi nominis patriarcham. Propter quod Constan-
tinus imperator hæreticus ipsum ab ecclesia raptum,
apud Cersonam Liciæ in exilium misit, et ibi ipse
migravit ad Christum, multis in eodem loco, etc.

De Agathen-
sibus.

Agathensium martyrum numerum auget, sic
scribens: *In territorio Agathensi in Cesariono,*
sanctorum martyrum Liberii, Tiberii, Modesti et
Florentia. Qui tempore, etc. In Antiochenis pu-
rus est. Tum: Eodem die, natale sanctorum mar-
tyrum Triphonis et Respicii. Et sanctæ Nymphæ
virginis, filia Aureliani, quum sanctus Mamilianus
episcopus baptizavit. Ipso die, depositio Bernardi,
qui Latinoorum primus fuit Antiochenæ ecclesiæ pa-
triarcha. Aurelianus, depositio sancti Monitoris
episcopi. Romæ, sancti Leonis Papæ. Vide notu-
lam Castellani. Apud Verdunum, depositio sancti
Mauri ejusdem civitatis episcopi.

Triphonis et
Respicii.

Nymphæ.
Bernardi.

Monitoris.
Leonis. PP.

Mauri.

HAGENOVEN. Incipit ab Agathensibus, sed non
satis pure. Tum de Nymphæ, ut in præcedenti.
De Antiochenis, satis bene: deinde de Triphone

et Respicio, ut supra. Sequitur: *Ipsa die, sancti*
Martini Papæ et martyris, qui fuit vir totus Deo
devotus, et in fide Catholicus, quia congregavit con-
cilium contra Cyrum, Sergium et Paulum hæreti-
cos et episcopos. Quia illos de suis dignitatibus ejecit,
jussus est a spatario Olympii interfici, qui non per-
missus est a Deo sanctum Martinum videre, quia
cæcus est effectus. Horum hæresis erat, quod nec
unom nec duas voluntates seu operationes in Christo
esse confitebantur. Tandem vir beatus vi capitur et
Constantinopolim ducitur, nec sic acquievit, ut ma-
los sustinere vellet; unde hac de causa Cersone in
exilium mittitur, ubi quondam beatus Clemens Papa
degebat, et ibidem Martinus feliciter migravit ad
Dominum, martyr pariter et confessor. Aurelianus,
depositio sancti Monitoris episcopi et confessoris. In
Boemia, sanctæ Leodemilæ, avia sancti Wentzese-
lai. Vide infra GREVENUM.

Triphonis et
Respicii.

De Martino.

Monitoris.
Ludmiltæ.

AQUICINCT. In fine: *Aurelianus, sancti Mouto-*
ris episcopi. Ipso die, sancti Probi confessoris. An
episcopi Ravennatis?

Monitoris.
Probi.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Tiberii martyris*
cum sociis. Martini Papæ et confessoris. Georgii
discipuli Christi.

Georgii.

REG. SUEC. signatus num. 428. *In territorio*
Aurelianus, sancti Yerani episcopi et confessoris.
Est Cabelllicensis, ex sepultura notus, de quo vide
Castellanum die sequenti.

Yerani.

IN VATICAN. sub. num. 5949. Deest annuntia-
tio ultima. Adjicitur: *Beueventi, sancti Mennæ*
confessoris. De hoc nihil apud alios.

Mennæ.

STROZZIAN. *Civitate Agrippinensi, depositio*
sancti Cuniberti episcopi. Castello Milliduno, sancti
Leonis confessoris. Vide de utroque XII Novembris.

Cuniberti.
Leonis.

BURDEGALEN. *Aurelianus, Minoris episcopi.*
Lege Monitoris. Ipso die, sancti Mauri episcopi et
confessoris. In Romano est VIII Novembris.

Monitoris.
Mauri.

LUXOVIIEN. Scribit eum aliis supra: *Verdunum,*
sancti Mauri episcopi et confessoris.

Mauri.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Romæ, natale*
sanctorum martyrum Triphonis et Respicii. Sequi-
tur de Nymphæ, ut supra. In Agathensibus et
Antiochenis satis pura est. Rursus de Monitore,
ut supra. Tum: Apud Cersonam Liciæ, depositio
beati Martini Papæ et martyris, qui ob catholicam
fidem, etc. Eodem die, beati Justi episcopi Cantua-
ricensis et confessoris, qui cum Mellito et aliis multis
a beato Gregorio Papa in Britanniam beato Au-
gustino in adiutorium prædicationis missus est, qui
primo Bosensis ecclesiæ factus antistes, postmodum
quartus in regimine præsulatus Cantuariensis eccle-
siæ Augustino successit.

Triphonis et
Respicii.
Nymphæ.
Monitoris.

Justi.

De Agathen-
sibus.

Triphonis et
Respicii.

Nymphæ.
Bernardi.

Monitoris.
Leonis. PP.

Mauri.

BELIN. Incipit: *Natale sanctorum martyrum*
Triphonis et Respicii et Nymphæ virginis. Marti-
nus translatus est. In secunda et tertia, parum
abest a puritate. Tum: Aurelianus, sancti Notarii
episcopi. Tunc hic Monitoris. Civitate Agrippi-
nensi, depositio sancti Cuniberti (Cuniberti) epi-
scopi. Castello Milliduno, sancti Leonis confessoris.
De hoc dixi videndum Castellannum.

Triphonis,
et.

Notarii.

Cuniberti.
Leonis.

GREVEN. Secundum aliquos hic, passio sancti
Felicis Papæ et martyris, cujus celebritas IV Kal.
Augusti potissimum agitur; sepultus vero perhibetur
xv Kal. Decembris. Romæ, sanctorum martyrum
Triphonis et Respicii. Monitoris episcopi Aurelia-
nensis

Felicis PP.

Triphonis et
Respicii.
Monitoris.

<i>Leonis.</i> <i>Justi.</i>	<i>nensis et confessoris. Romæ, depositio beati Leonis episcopi. In Britannia, sancti Justi episcopi et confessoris. Qui cum Mellito et aliis a beato Gregorio Papa, in opus Evangelii Britanniam missus, primo quidem Brofensis episcopus, deinde Cantuariensis ecclesiæ, post sanctum Augustinum quarto loco archiepiscopus, sanctis fulgens operibus, quævit in pace. Theodori episcopi Siccensis et confessoris. Apud Ravennam, sancti Probi episcopi et confessoris. Mauri episcopi. Apud Antiochiam, sancti Theodori adolescentis confessoris, de quo lib. 10 historia Ecclesiasticæ refertur, quod ob Christi fidem tempore Juliani, a prima luce usque ad horam decimam tanta crudelitate et tot mutatis carnificibus tortus sit ut simile nulla a tas factum meminere. Romæ, sanctæ Nymphæ virginis, filia Aureliani imperatoris. Ludumilla, ducissæ Bohemæ et martyris translatio. Parisius, Catullæ matronæ nobilissimæ. Erme-gardis comitissæ Zutphanæ.</i>	<i>Respicii et Nymphæ virginis. Aureliæ, S. Notarii episcopi; ex BELIN. In Colonia Agrippinensi, depositio sancti Cuniberti episcopi. Castello Milleduno, sancti Leonis confessoris; ex eodem. Aurelianis, Leonis depositio Monitoris episcopi. Dein typis minoribus: In Britannia, sancti Justi, etc., ut GREVENUS, nisi quod scribat Brocensis. In Martyrologio Romano sedes episcopalis non apponitur. Item ex eodem de Theodoro adolescente Antiocheno. Editiones posteriores Martinum differunt ad XII. Primo loco litteris Italicis agunt de Triphone, Respicio et Nympha. In fine: In Britannia, sancti Justi episcopi et confessoris, quem illuc Gregorius Papa direxit, cum aliis ad Evangelii opus. Eodem die, sancti Probi, Rhavennatis pontificis, in æde ipsi dicata sepulti. Aurelianis, depositio sancti Monitoris episcopi. Die decima, sanctorum Apostolorum Erasti, Olympi et sociorum. Ex solito Græco Horologio. Demum, minoribus typis adjectum est: Item, sanctæ Theoctistes Lesbæ.</i>	<i>Notarii.</i> <i>Cuniberti.</i> <i>Monitoris.</i> <i>Justi.</i> <i>Theodori.</i> <i>Probi.</i> <i>Erasti, etc.</i> <i>Theoctistes.</i>
<i>Theodori.</i> <i>Probi.</i> <i>Mauri</i> <i>Theodori</i> <i>ultimus</i>			
<i>Nymphæ.</i> <i>Ludumilla</i> <i>Catullæ.</i> <i>Erme-gardis.</i> <i>Triphonis,</i> <i>etc.</i>			

III Idus.

Die 11.

In Galliis Turonis civitate, natalis beati Martini episcopi et confessoris, cujus vita tantis extitit miraculis gloriosa, ut trium mortuorum meruerit esse suscitator. In Scithia metropoli Frigiæ Salutaris, passio sancti Mennæ martyris, qui persecutione Diocletiani, postquam studuit cœlesti regi secreta conversatione in heremo militare, procedens ad publicum, ac se Christianum libera voce declarans, primo diris cruciatibus examinatus, novissime fixis in oratione genibus, et Domino Jesu Christo gratias agens, gladio cæsus est. Item Lugduni, sancti Verani episcopi, cujus vita fidei et virtutum meritis illustris fuit.

Ex Praten. Herinien. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Betini prima editione, Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Molan. in ipso principio aliquid variat: *In Galliis civitate Turonis.* Rosweyd. Urbis Trajectinæ patronum majusculis iniatis exornans, legit *beatissimi Martini.* Solus Munerat. posuit, *quod trium, etc.* Sic item *meruerit*, pro quo Antverp. *mereretur*; pejus Max-Lubec *mereretur*; Belin. autem *mereretur esse suscitator magnificus.* Quot modis *Scythia et Phrygia* scribantur, non semel diximus; hic rursus sequor majorem codicum numerum. Certum est *Scythiam* hic ab Adone perperam invectam, pro qua Baronius substituit *Cotyæi.* Grevenus et Molanus male pro *studuit*, legunt *meruit.* In omnibus est *heremo.* In Pratensi, *examinatus*; in Heriniensi, *examinatus*; in pluribus ita ultima syllaba abbreviata est, ut æque legi possit *examinatur* ac *examinatus*, ntrumvis selige, nos postremum tenemus. Praten. legit *Veriani*; Rosweyd. *Valeriani*; major pars stat pro *Verani*; sed videtur dubitasse Molanus, de quo Verano ageretur, unde sic simpliciter scripsit: *Item sancti Verani, etc.* Reliqua minutia sunt, ut *Thuronis, Salutaris, cælesti, Nerani, etc.*

Martini.

OBSEVATIO. Vere in hujus diei nota pronunciauit Florentinius: *Sancti ac Thaumaturgi Martini omnia ita nota sunt, ut hic aliqua repetere non expediat.* Nobis tamen paucula depromenda sunt, quæ ad rem nostram pertinent. Itaque in Hieronymianis, Beda, Romano parvo et Adone, phrasi non multum dissimili eaque brevi commemoratur; hoc solo discrimine, quod Romani parvi auctor *miraculorum patratorum* prædicet. Noluit Usuardus illandatum præterire Sanctum, diffusissimo cultu, omni memoria, et toto saltem Occidente longe celebratissimum. Floro etiam aliquid adscribitur, sed Rabanus longiori elogio Martinum ornavit, Wandelbertus infra recurret. Multa de Martino observavit Baronius in notatione, plura in Annalibus, forte hinc inde, præsertim in figendo obitus anno, emendanda. De nullo ferme Sancto tot illustria monumenta supersunt, nullus tot inclytos encomiastes nactus est. Notissimi sunt præcipui: Sulpitius Severus, Benedictus Panlinus Petrocociensis, Fortunatus et Gregorius Turonensis, quorum opera multorum eruditorum notis explicata et illustrata sunt. Pleraque collegit, discussit ac digessit Gervasius in vita, Gallice Turonibus edita anno MDCXCIX, brevis Tillemontius tomo 10 a pag. 309, quorum lucubrationibus, ad elucidanda vetustiora, suo tempore granter utemur. Poeta Martyrologus Mennam præponit, ac nescio quam

Domicillam

Domicillam Martino subjungit, quæ, licet in Hieronymianis forte ponatur, cum in nostris hodie nota non sit, sola priorum encomia describemus. Sic cecinit, non ex Molano, sed ex Spicilegio Acherii :

*Menas sanctus ovat ternis virtute fideque,
Confessor merito, officio et sermone sacerdos,
Atque fide martyr, lato famosus in orbe
Martinus, votis festoque vocatur eodem.*

Quam nota et plana sunt circa Martinum ferme omnia, tam implexa videntur, quæ *Mennæ*, cetera illustrem martyrem, concernunt. Imprimis non constat, in Hieronymianis signari sub hac formula : *Alexandria metropoli, natalis sancti Minatis*, tametsi id elicere velle videatur Florentinius. Beda legit : *Ipsa die, natale sancti Mennæ martyris*. Idem nomen reperitur in Allatii (sed IV Idus) et Frontonis Kalendariis, atque in Gregorii Sacramentario ; ejusdemque Sancti celebrem olim Romæ memoriam, præter alia ostendit habita a S. Gregorio homilia 35, ad quæ vide Frontonis notam. At in hisce postremis nullo peculiari signo aut loci aut temporis distinguitur. Romanum parvum scribit : *In Scythia, Mennæ martyris, Constantinopolim translati*. Est in Rabano prolixius elogium, unde tamen nihil magnopere statui potest, nisi ex Adoniano ad certas circumstantias determinetur ; in quo nihilominus ea indicatur positio, a Nostro inde ad verbum desumpta, quæ rem non satis explanat : *Eodem die, in Scythia, metropoli Phrygiæ Salutariæ, etc.* Palæstra in Romano emendatius posita est, observatque Castellanus, diversum hunc esse ab alio *Mena* seu *Menna Collicelado*, de quo cum Hermogene et Eugrapho agitur in Romano x Decembris. Quin imo diversa Acta utroque die a Surio ex Metaphraste vulgata sunt, de quibus alibi judicium feremus. Jam vero dum et illa et Martyrologia accuratius excutiuntur, non adeo obvium est decernere, unusne an plures Mennæ fuerint, an unius Acta ab alio Sancto translata non sint ; verbo, obscura et ambigua non pauca recurrunt, de quibus vide tantisper Tillemontium tomo 5 a pag. 441 et 758. Interim textus noster ex Adone plane contractus est, servata palæstra, ut in Variantibus dictum est. — *Verani*, haud dubie Lugdunensis episcopi, meminit, non in appendice, ut ait Florentinius, sed in ipso textu, Viennensis Martyrologus, ex quo desumpti sunt omnes annuntiationis nostræ apices. In Hieronymianis etiam legitur, sed *non dubitaret Florentinius, quin sit ex additis ad vetustius Martyrologium*. Quidquid sit, notat ibi laudatus scriptor Veranos plures, nempe alterum *Gabalitanum*, seu *Cavallicensium* episcopum, alterum *Venciensium*, eosque a Lugdunensi et hodierno nostro diversos, ex Hagiologio Labbei, Saussayo et Raynando. Aliter sentire videtur Castellanus : nam Veranum adjecta notula *Venciensem* declarat, ex ix Septembris huc translatum, qui Gallice vocetur *Veran* ; secundum vero Gallice *Vrain*, *Cabellicensium* episcopum statuit, qua ratione *Veranus Lugdunensis* omnino excludendus esset. Hæ sunt controversiæ, alibi operosius discutiendæ ; textus noster Lugdunensem haud obscure designat, isque et Usuardinus est. Vide Tillemontium tomo 15 pag. 849.

AUCTARIA.

TORNACEN. In prima purus, in secunda desinit ad *Mennæ martyris*, expuncto elogio. In tertia denuo purus.

ANTYERP-MAJ. Deficit in hoc codice totus hujus diei laterculus.

PULSANEN. In prima purus est ; secundam et tertiam truncat, post *martyris* et post *episcopi*.

ANTYERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC. Toto textu puri essent, nisi de Martino, post, ut *trium mortuorum mereretur esse magnificus suscitator*, adderent hæc : *Hic anno Domini quadringentesimo felicem spiritum cælo reddidit.*

CENTULEN. In Galliis, civitate Turonis, transitus sancti Martini archiepiscopi et confessoris, cujus sacrum sepulchrum, virtute Christi, miraculis frequentibus illustratur. Eodem die apud Scythiam, sancti Mennæ martyris, qui gladio vitam finivit. Lugduni, sancti Neroni (male scriptum est Verani nomen) episcopi, vita et miraculis clari.

BRUXELLEN. In prima satis purus, sic pergit : *Et in Scythia, metropoli Frigiæ Salutariæ, passio sancti Mennæ martyris, qui sub persecutione Dyoclesiani et Maximiani, cum esset miles ex Egiptiorum provinciæ ortus, abrenunciavit terrenæ militiæ, cælesti regi clam, et sub secreta conversatione in eremo studuit militare ; deinde natalicis præfectorum imperatorum procedens in publicum, libera voce se Christianum professus est ; ac primum cæsus ita, ut platea sanguine inundarent, et post oculum et ignem superans, per tribulos et sudes ferreas, ligatis manibus et pedibus tructus, novissime fixis in*

oratione genibus, et Domino Jesu Christo gratias agens, gladio cæsus est, et corpus igni traditum est. Apud Cyprum, civitatem quæ dicitur Amathunta, depositio sanctissimæ memoriæ Johannis Eleymonis, Alexandrinæ civitatis archiepiscopi. Vide dicta ad xxiii Januarii.

HAGENOYEN. In Galliis civitate Turonis, depositio sancti Martini episcopi et confessoris, cujus vita tota miraculosa fuisse describitur, ita ut trium mortuorum mereretur esse suscitator. Hic in triplici statu fuisse legitur, scilicet militari, monachali et pontificali, in quibus omnibus statibus ipse placuit Deo. Ipse namque in militiæ servivit imperatori irreprehensibiliter, ita quod nec Deum in illa offenderet. In monachatu servivit Deo, et sibi fideliter adhæsit, ita ut ipse forma religionis ceteris esset. In episcopatu ipse servivit Christo, et hoc ad Dei honorem, proximi utilitatem, et ad suam in bonis promotionem. Denique beatus Martinus, multis perpetratis miraculis, pluribus aedificatis ecclesiis et ad fidem conversis ; et multis insidiis, tam a paganis, quam ab hæreticis tolleratis, et idolis diversis destructis, plenus bonis operibus migravit ad Dominum in pœc. In Menna, tantum modice interpolatus est. In Verano purus, adjungit : *Item sancti Johannis elemosinarii episcopi et confessoris.*

AQUICINCT. In huc : *In villa, quæ dicitur Maltonia, natalis sancti Bertuini episcopi et confessoris.*

ALTEMPS. Ipsa die, sancti Livini archiepiscopi Doroberniensis. Dubium est quid velit.

FLORENTIN. Apud Ravennas, sancti Probi archiepiscopi et confessoris. Vide die præcedenti.

Mennæ.

Verani.

Johannis
Elemosynarii.

De Martino.

Johannis
Elemosynarii.

Bertuini.

Livini.

Probi.

De Martino.

De Menna.

- Bertuini.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Martini episcopi et confessoris... Mennæ martyris. Bertuini episcopi et confessoris. Veriani episcopi et confessoris.*
- De Martino.* EDITIO-LUBECO-COL. Post ea, quæ ex ANTVERP-MAXIMO., etc., supra dedimus, adjungit: *Ejus transitus sancto Ambrosio episcopo Mediolonensi, et beato Severino archiepiscopo Coloniensi manifestatus divinitus fuit. De Menna: Qui persecutione Diocleciani imperatoris, cum esset nobilissimus miles Egyptiorum generis, abrenunciavit seculo, studuit secreta conversatione celesti regi in heremo militare. Deinde in nataliis præfactorum imperatorum procedens ad publicum, ac se Christianum libera voce coram eis declarans, trahitur est Pirro judicium puniendus, qui primo diris cruciantibus examinatur, novissime, etc. In ultima annuntiatione, pura est. In fine adjicit: Eodem die, sanctæ Theophilæ virginis et martyris.*
- Theophilæ.* BELINI editio altera: *Ipsa die, transitus sancti Joannis eleemosynarii, episcopi Alexandrinæ urbis. Vide, ut diximus xxiii Januarii.*
- Joannis Eleemosynarii.* GREVEN. Romæ, natalis sanctorum Valentini, Feliciani, Victorini. Ravennæ, Felicis, Valentini, Houella, Octavii, Januarii, Erundinis. Vide in Hieronymianis. *Betwini episcopi et confessoris. Gunfredi episcopi Soricensis et confessoris, Ordinis Cisterciensis. Secundum aliquos hic, Joannis eleemosynarii, qui supra habetur x Kalend. Februarii. Item sancti Mennæ solitarii, magnæ sanctitatis viri. De quo beatus Gregorius 3 Dialogor. refert, quod*
- studium ei fuerit, nihil in hoc mundo possidere, nihil requirere, omnes qui ad se causa charitatis venissent, ad æternæ vitæ desideria accendere. Inter oblationes sibi missas, oblationem stupratoris cujusdam per spiritum cognovit ac respuit. Theophilæ virginis et martyris. In Galliis, Rogæ matronæ.*
- Molan.* Aliis litteris de Martino subnectit: *Hujus vita et doctrina per miracula, quæ Dominus per eum fecit, pene omnibus fidelibus claret; nec necesse est a nobis hic aliquid exinde commemorari, quia ipsius vitam, virtutes et signa Sulpitius manifeste luculento sermone descripsit; nec non et Gregorius, ejusdem urbis episcopus, in miraculorum libris plenissime disseruit. In fine: In Malonia, sancti Bertuini episcopi et confessoris. Deinde minoribus typis de Menna solitario, ex GREVENO, supra. Denique: Depositio Theophanii confessoris, comitis Centuncellensis, de quo beatus Gregorius Dialogorum lib. 4, cap 27. Hactenus editio prima. Editiones aliæ de Martino, paulo brevius: Hujus vitam Sulpitius manifeste luculento sermone descripsit, etc. In fine: Apud Namurcum in Maloniæ, sancti Bertuini episcopi, qui de Hibernia insula veniens in saltum, qui vulgo appellatur Marlignia, condidit oratorium in supra dicta villa Malonia super Sambrum, in honorem semper Virginis Mariæ. Ubi diu Deo militans, cursum suum feliciter implevit. Die undecima, sanctæ martyris Stephanidis, et sancti patris et confessoris Theodori Studitæ. Ex Horologio Græcorum.*
- Theophilæ. Rogæ. De Martino. Bertuini. Mennæ solitarii. Theophanii. De Bertwino. Stephanidis et Theodori.*

Pridie Idus.

Die 12.

- Æmilianii.* **A** pud provinciam Tarraconensem, civitate Tirassona, beati Emiliani presbiteri et confessoris, cujus admirabilem vitam Braulio, Cæsaraugustanus episcopus simplici sermone descripsit. Civitate Agripinensi, depositio sancti Cuniberti episcopi. In territorio Senonico, sancti Paterni martyris. Castello Miliduno, sancti Leonii confessoris.
- Cuniberti. Paterni. Leonii.*

• Sic habent Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Munerat. scribit *Tarraconensi*, ceteri eum textu. Major in civitatis nomine variatio, nam Praten. Antverp. et Max-Lubec. legunt *Tyrasona*, Tornacen. *Tarrassona*; pejus Munerat. *Trasona*; prævalet aliorum auctoritas. In solo Molan. est *Æmilianii*, ceteri codices, etiam qui diphthongis utuntur, simpliciter. *Ammirabilem* Greveni est; turpius in Max-Lubec. *annumerabilem*. Soli Herinien. et Munerat. habent *Chuniberti*. In Greven. et Molan. emendate legitur *Miliduno*, at eum reliquis omnibus scribendum fuit *Miliduno*. Antverp. Max-Lubec. et mediæ notæ codices, ultimum sanctum vocant *Leonis*, Munerat. *Leoni*; legendum est *Leonii*, Gallice *Liéne*.

- Æmilianii.* **O**BSERVATIO. Habet hoc singulare hodiernus Usuardi textus, cum alio quem retulimus xxviii Septembris, quod ex solitis fontibus Romano parvo et Adone non profluat, quodque adeo plane Usuardinus, et certo sensu primigenie et integre Usuardinus dici posse videatur et debeat: licet fateamur, *Cunibertum* et *Leonium*, aliis *Leouum* seu *Leonem* ex Wandelberto, si eum Usuardus novisset, procedere potuisse. Itaque ex quatuor Sanctis hic consignatis, nullus apud Hieronymianos, Bedam, Florum, Rabanum, aut in serie nostra, apud auctorem Romani parvi atque Adonem commemoratur. — Qui primo loco ponitur *Æmilianus*, cognomento *cucullatus*, quod nomen Gallicæ vertunt *Milhan* vel *Milhar*, ab Usuardo ex Hispania verosimiliter accersitus est, saltem ex Ildefonso libro de viris illustribus in Braulione acceptus, cujus verba citat Baronius hic: *Vitam Æmilianii cujusdam monachi, et memoriam ejus et virtutum illius viri, suo tenore commendat pariter et illustrat.* Vide Ildefonsum ipsum in editione Miræi cap. 12 pag. 97, et alia monumenta, quæ in notatione adfert laudatus Baronius; nec inutilis est Castellani observationucula. Prædictam vitam edidit Mabilio seculo 1 Benedictino a pag. 205, ubi in observationibus præviis Adonem suum denuo producit, ab omnibus tum vulgatis tum Mss. nostris passim et ubique discrepantem. Bona ejus venia, erit apud nos *Æmilianus* pure Usuardinus; neque enim Martyrologum istum adeo egenum depingimus, ut nec tantillum proprii ei reliquum faciamus. Tres alii Sancti procul querendi non fuerunt. — *Cunibertum*, sub prima Regnu Francorum stirpe olim celebrem, jamque in præcedentibus non semel inter Auctaria

relatum

relatum, suggestit Fredegarius vel Colonia ipsa; de quo etiam vivenda Baronii Notatio. Acta a Surio edita, mihi quidem satis jejuna videntur, nec quadragenarium episcopatum, latissimamque rerum præclare, in Austrasia potissimum, gestarum seriem pro merito decurrunt; ut taceam, notasse olim Bollandum non modica correctione indigere; unde suo tempore ex vitis sancti Sigeberti regis et B. Pippini majoris domus operosius erunt colligenda, restituenda, et illustranda. — *Poternus, Paterni.* Senonensis monachus et martyr, fortasse ex Actis ab ignoto auctore conscriptis, Usuardo innouit, non ex Adone, quem et hic perperam obtrudit Mabilio pro xiii Novembris: nam neutro die ab eo Martyrologo vere consignatus est; nec in Mosandro, nec in Rosweydo aut ejus appendice; nec in Mss. nostris, si solum Lobiensem excipias, usquam notatus. Acta a præfato Mabilione seculo 3 Benedictino parte I, pag. 463 referuntur, tamquam rudî minerva prius exarata, deinde nonnihil exposita, utroque auctore anonymo, de quorum fide et sinceritate post videbitur. — Martyrologium Romanum ad x Novembris legit: *In oppido Milleduno, sancti Leonis confessoris*; pro quo in notis *Leoni.* Baronianis citantur *vetera Mss.* et *vetus Martyrologium Romanum*, nempe, ut opinor, a Belino editum, quem in Auctariis ejus diei, cum Florentinis aliisque citavimus, ubi et a non nemine *Romæ Leo* aliquis ex Hieronymianis celebratur. Ad Romani textum apposita Castellani notula *Leonem Papam I* intelligit, *mortuum*, inquit, *xxx Octobris, eo autem die x Novembris depositum*, de qua re nos propriis locis egimus, nempe xi Aprilis et xxviii Junii; ubi contra novam Pagii opinionem, contra Papebrochium et Castellannum, ex aperta Hieronymianorum determinatione, verosimilius censuimus, x Novembris verum esse *Magni Leonis natalem*. Hic vero certum credimus, *Leonium Miledunensem*, Gallice *Liéne*, ad hunc diem proprie pertinere, de cujus vita et rebus gestis doceri cupimus. En modo geminum de Cuniberto et Leonio Wandelberti versiculum:

*Agrippina, tuus pridie excellet Cunibertus.
Leonium Sequanzæ recolunt quoque littora sanctum.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. In prima deest elogium, ad marginem eadem fere manu adjectum. Cetera etiam hinc inde turbata sunt.

ROSWEYD. In textu deest Paternus; nec reliqua omnino pura sunt. In fine adjicitur. *In Daventrio, sancti Lebuini confessoris.*

Lebuini.

PULSANEN. In prima caret elogio. In secunda scribit *Cuniberti abbatis*. In quarta scribit *Leonis pro Leoni*.

Bonifacii PP.

Lebuini.

Joannis Eleemosynarii.

De Cuniberto.

ANTVERP-MAX. Eadem habet augmenta, sed textui inserit: *Apud Alexandriam, beati Johannis episcopi et confessoris, qui elemosinarius dicitur.*

LEYDEN. In prima purus, de Cuniberto addit: *Hic quodam tempore, dum in præfata urbe, in basilica sanctarum xi milium Missarum solemnia celebraret, cuncto populo cleroque, qui aderat, respiciente, columba candoris nivei volatu placido circumgyrans, insedit sancto capiti antistitis venerandi.* Sequitur de Paterno et Leonio, (quem omnes codices mediæ notæ Leonem vocant) pure. Tum: *Item Romæ, sancti Bonifacii IV Papæ et confessoris Hic phanum, quod Pantheon vocabatur, Romæ a Foca imperatore impetrationem, vertit in ecclesiam sanctæ Mariæ et omnium Martyrum Christi; ut ubi quondam, non deorum sed demoniorum cultus agebatur, ibi deinceps memoria omnium fieret Sanctorum.* Denique de Lebuino, ut supra. Eadem omnia habet ULTRAJECTENSIS. Sed Bonifacii memoriam primo loco reponit.

De Bonifacio.

Lebuini.

Bonifacii.

Martini PP. Bonifacii.

Arcadii, etc.

Livini. Melanii.

ALBERG. et DANIC. Huc referunt annuntiationem de Martino Papa, quam cum Usuardo dedimus x Novembris. Sequitur de Bonifacio, Æmiliano, Cuniberto, etc., ut duo præcedentes; sed nihil habent de Lebuino.

CENTULEN. *Apud Affricam, commemoratio sanctorum Archadii, Paschasii presbyteri, et Euthicii martyris. In pago Brabantia, sancti Levini episcopi et martyris. Redonis, Sancti Melanii episcopi*

et confessoris, qui post innumerabilia signa virtutum, jugiter intentus celo, migravit a sæculo; cujus gesta habentur. In Hispaniis civitate Tyrassona, sancti Emmiliani presbyteri et confessoris.

BRUXELLEN. Incipit: *In Gandavo, sancti Livini archiepiscopi et martyris. Qui de Scotia veniens, mare calcabile habuit, et a Florberto priore abbate monasterii beati Bavonis Gandensis benigne susceptus, ferocissimæ genti Brabantinorum prædicavit, et tandem apud Escham vicum Cameracensis dyocesis pro Christo martyrium duxit. Cujus corpus ad præfatum monasterium sancti Bavonis relatum est. Apud Coloniam Agrippinam, depositio sancti Cuniberti, septimi ejusdem urbis archiepiscopi. Qui*

De Livino.

De Cuniberto.

*filius Crallonis ducis existens, ecclesiam Coloniensem quadraginta annis optime rexit, et amplius Pippino duci, regiam domum administranti, præsidium fuit. Hic dum quodam tempore, etc., ferme in supra. Apud Affricam, natale sanctorum martyrum Archadii, Paschasii, Probi et Euthiciani. Qui cum in Arrianam perfidiam declinare nullatenus vellent, primo proscripti deinde in exilium acti, et atrocissimis suppliciis exerciati, et postremo diversis mortibus interempti, illustri martyrio mirabiliter occubuerunt. Spectant ad diem sequentem. Sequitur pressiori caractere: *Item Turonis, sanctorum septem Dormientum: Clementis, Primi, Cleti, Theodori, Gaudentis, Quiriaci, et Innocencii, ex duobus fratribus beati Martini nepotum. Quorum vitam et conversationem celebrem Gregorius Turonensis archiepiscopus descripsit. Tum, de Paterno, bene. De Bonifacio, ut LEYDEN. etc. Deinde de Verano Lugdunensi, quem Serinum vocat; ex die hesternæ. De Æmiliano et Leonio, pure. Demum: *Ipsa die, depositio sancti Waterici confessoris. Vide Usuardum ad diem xii Decembris.***

Arcadii et soc.

7 Dormientum Turonensium.

Bonifacii. Ferani.

Waterici.

De Cuniberto.

De Bonifacio.

put

	put omnium esset ecclesiarum, quia Constantinopolitana, se primam omnium ecclesiarum scribebat. Item ipse instituit festum omnium Sanctorum, et diem Animarum. Ipso die in territorio Trajectensis dyocesis, depositio sancti Lebuini confessoris. Hic archidiaconus sancti Wilibordi episcopi erat, et vir per omnia laudabilis, et multos gentiles convertit ad fidem.	
De Lebuino.		
De Bonifacio.	AQUICINCT. Addit: Romae, sancti Bonifacii Papae. Hic obtinuit a pul Phocatem principem, ut sedes Apostolica bruti Petri Apostoli, caput esset omnium ecclesiarum, quia, etc., ut HAGENOVEN. In fine recentiori manu: Gandavi, sancti Livini Hibernensis archiepiscopi et martyris.	Ahix prophetae. De Cuniberto.
Livini.	VICTORIN. In fine: In territorio Niveruensi, sancti Honorati confessoris. Non notatur a Castellano. Tum: Romae, Martini Papae. Absque titulo martyris, quo modo etiam signatur, sed solus in codice REGINAE SUECLE sub num. 130.	De Livino.
Honorati. Martini.	MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Lebuini confessoris. Cuniberti episcopi Coloniensis. Paterni martyris. Leonii confessoris. Septem Dormientium. Briccii episcopi et confessoris. Vide textum Usuardi die sequenti.	De Bonifacio.
Lebuini.	VATICAN. num. 5949. Nihil habet Usuardi, sed textum aliunde accepit: Natale sancti Melanii, Redonica civitatis episcopi. Alii et hoc die et aliis diebus, eum referunt, sed spectat ad VI Januarii. Apud Africam, sanctorum martyrum Arcadii, Probi, Paschasii, et Luticiani, qui ex Hispania oriundi, cum apud Gensericum Wandalarum regem clari carique haberentur, nec in Arrianam perfidiam declinare paterentur, primum proscripti, deinde in exilium acti, etc., ex textu diei sequentis.	De Marii, etc. Germani, etc. Graphildis et Briccii.
7 Dormientium. Briccii.	IN UGHELLIAN. Deest annuntiatio Paterni.	Laurentii. Renati. Eusebii. Macarii. De Lebuino.
Melanii.	FLORENTIN. Item sancti Melanii, Redonica civitatis episcopi et confessoris, qui post innumerabili signa virtutum, jugiter intentus caelo, migravit a terra. Sunt fere ipsissima verba textus, quem retulimus VI Januarii.	Imarii.
Arcadii et soc.	EDITIO LUBECO-COL. Civitate Agrippinensium Colonia, natale sancti Cuniberti archiepiscopi et confessoris. Hic quodam tempore, dum in praefata, etc., ut LEYDENSI. Deinde de Bonifacio, ut in eodem codice, nisi quod post, ut ubi quondam, interjiciat, tempore Domiciani. Sequuntur reliqua textus, satis pure. Tum: Apud Viennam, (sancti Esichii episcopi) qui post beatum Pantagatum praesedit ecclesiae. Civitate Davantria, natale beati Lebuini episcopi et confessoris. Apud Confluentiam, translatio sancti Castoris presbyteri et confessoris. Eodem die, passio sancti Livini episcopi et martyris.	Martini, etc. Livini. Lebuini. Imarii. Renati. Isicii. Craphildis, et Briccii.
De Cuniberto.	BELIN. In prima satis purus est, secunda est de Paterno; duae aliae desunt, quarum loco totus fere textus ex X Novembris subnectitur. Secunda editio superaddit de Cuniberto, quem Cumbertum vocat. In fine: In territorio Gandensi, sancti Livini episcopi et confessoris. Cur non martyr? Hic de Lebuino non agitur.	Eremitarum 5 Praegensium.
De Bonifacio.		
Hesychii.		
Lebuini Translatio sancti Castoris. Livini.		
Livini.		

Idibus.

Die 13.

Valentini et
soc.
Mitrui.
Arcadii et
soc.

Ravennae, natalis sanctorum martyrum Valentini, Solutoris et Victoris. In Provincia apud civitatem Aquis, beati Mitrui, clarissimi martyris. In Africa, sanctorum martyrum Archadii, Paschasii, Probi et Euticiani, qui cum in Arrianam perfidiam nullatenus declinare paterentur, primum proscripti, deinde in exilium acti, tum atrocissimis suppliciis excruciat, ad postremum diversis mortibus

interempti

interempti sunt. Turonis, depositio sancti Briccii episcopi. Civitate Toletu, sancti Eugenii episcopi et confessoris. Briccii.
Eugenii.

Inter omnes codices, solos puros existimo *Herinienseia et primam Munerati editionem.*

VARIA LECTIO. In Herinien. nihil notabile occurrit præter *Pascassii*. Munerat. mendis typographicis, saltem in altera editione passim abundat. In hac est augmentum de *Gendulfo*, quo priorem carere asserit, utriusque collator Rosweydu. Pro *Mitrii*, habetur *Nutrii clarissimi*, omisso, forte de industria titulo *martyris*. Solus Molan. legit *Eutichiani*, Romanum parvum et Ado *Euty-chiani*; alii *Eutychiei*; nos cum codicibus *Euticiani*, male Munerat. *Uticiani*. Reliqui in textu *Briccii*, cum Mss. Greven. Molan. et alii legunt *Briccii* cum Adone; Beda habet *Bricii*. Reliquas minutias prætereo, ut variationes momenti paulo majoris expendam.

Qui primam Molani editionem cum codice Pratensi non semel contulit Clarissimus Castellanus, sic de codicis illius hodiernis augmentis submonuit. In fine: *Toletu, sancti Eugenii episcopi et confessoris. Malbodiu, sanctæ Aldegundis virginis. Et in margine: Parisius, sancti Gendulphi episcopi.* De ultimo, nulla est controversia, cum certo ad Usuardum non pertineat. De Aldegunde, satis dictum ad xxx Januarii; ex quo die erasam, ad hunc, a nescio quo, translata constat, ubi scribendum, *Malbodiu monasterio*, veluti legit apographum nostrum, leguntque item codices Antverp-Major, Rosweyde. et Aquicinet. consueti Pratensis socii. Hinc satis patet, præfatos codices inter puros hoc die recenseri non posse. Quæritur, an ad Usuardum spectet *Eugenius Toletanus*, in apographo Pratensi et præfatis tribus sociis signatus in hunc modum: *Civitate Toletu, sancti Eugenii antistitis?* non, ut supra legit Castellanus, *episcopi et confessoris*. Dubium arguit Greven. præcipue et Molan. a quibus plane abest Eugenius. At, nisi fallor, ab his duobus confusus est hodiernus Eugenius, cum alio, qui colitur xv Novembris: idque Greven. satis innuit ipsum in Auctariis *martyrem* appellando; Molan. vero, tametsi hodiernum in Auctariis etiam ponat, in textu diei xv, litteris Italicis id tam clare expressit, ut certa videatur conjectura nostra, quæ ad alios quoque codices, præsertim mediæ notæ, absque scrupulo extendi potest. Nos itaque hic Herinien. et Munerat. primæ editionis, ut purissimos sequimur, sub ea annuntiatione, quam in textu exhibuimus, quæque ex multis aliis codicibus, et quoad substantiam ex Pratensi ipso sociisque citatis abunde vindicari potest; credimusque et hunc Hispanum sanctum verosimiliter ab Usuardo, cum pluribus aliis allatum, ejusque memoriam in sacris Tabulis ab ipso primum et vere consignatam fuisse. Alia conjectura inferius proponenda est.

OBSERVATIO. Tres primi Martyres sic in Hieronymianis fere omnibus hoc die signantur: *In Ravenna civitate, sanctorum Valentini, Solutoris et Victoris.* Ad quæ Florentinius ex Galesinio notat, *tres fuisse sub nomine Valentini martyres Ravennates*; atque hodiernum esse ait, *cujus meminerunt Acta Dalmatii*. Nonnulla alia suggerit Baronius; at nemo hactenus Acta martyrii aut certam aliquam vitæ notitiam in lucem extulit. Quid Ravennates solidi producant, suo tempore videbitur. Romanum parvum solita brevitate: *Ravennæ, Valentini, Solutoris, Victoris, martyrum*; Adonis annuntiatio tota et integre in textu nostro reddita est. — Sic item quæ ordine secunda ponitur de *Mitrio, Mitria* seu *Metria*, a solo Adone primum ipsissimis illis verbis signata, omnibus aliis Martyrologis ignota est. *Clarissimi martyris* laurea, tam in Adone quam Usuardo disertissime legitur; at ex omnibus, quæ Gregorius Turonensis de Gloria Confessorum cap. 71 refert, non aliud colligitur quam *Confessorem* fuisse, ut vel ipso in titulo exprimitur. Si *Martyrem* velis, ob certamina aliqua pro fide vel forte tormenta tolerata, per melicet; violentam mortem non subiisse, ante me observarunt Surius et Castellanus. *Metrias* vocatur a Gregorio; *Mitrias* vero in manuscripta vita, vel potius encomio aliquo, quod apud nos exstat, quodque utinam priorum Actorum jacturam aliquosque compensaret. — Gloriosæ primitivæ persecutionis Wandalicæ a Romano parvo celebrantur die præcedenti xii Novembris: *In Africa, Archadii, Paschasii, Probi et Eutychiei, Wandalorum persecutione martyrum.* Ado historiam fusius prosequitur ex Prosperi Chronico ad annum ccccxxxvii, notatum *Coss. Ætio ii et Sigevulto*, seu *Sigisvulto*. Atque hæc tota cultus et festivitatis origo, apud antiquiores Martyrologos, qui perperam citantur, nullatenus quærenda. Vide quæ de his martyribus cum socio Paulillo notavit Baronius, ac paulo accuratius discussit Ruinartius in Historia persecutionis Wandalicæ a pag. 431 ad 441. Brevius rem delibat Tillemontius tomo 16 a pag 500. — *Turonis, natale sancti Briccii episcopi*, scribit Beda, ubi elogium aliquod sub Flori nomine subjungitur. Rabanus, Bedam cetera imitatus, solum indicat Martini successorem fuisse. Bedam etiam sequitur Ado, hunc Noster, iisdem prope terminis. Florentinius Briccium Hieronymianis accessorium putat. Videndæ sunt Molani et Baronii Notationes. Vita ejus satis contracta apud Surium exstat, ex Gregorio Turonensi desumpta, quam cum collectaneis nostris Mss. alibi copiosius discutiemus. Sic Briccium native depingit Wandelbertus:

*Idibus hinc hæves tuus, o Martine, retentat
Briccius, exilio, lachrymis signisque probatus.*

Eugenium Toletanum, ejus nominis secundum, ab Usuardo primum et vere consignatum fuisse supra ostendimus, vel ex peculiaribus notitiis Hispanicis, vel, si magis placet, ex Ildefonsi libro de Scriptoribus, ut non ita pridem de Braulione meminimus, acceptum. In Miræi editione est pag. 98, ubi cap. 14 egregium elogium habes, cum insigni editoris scholio, alibi usui futuro, cui accedent plura documenta ex Nicolao Antonio, aliisque scriptoribus Hispanicis colligenda.

AUCTARIA.

- PRATEN.** De hujus codicis Auctariis in Variantibus supra abunde dictum est.
- TORNACEN.** Caret Eugenio; in reliquo textu omnino purus non est; in fine adjicit: *Ipsa die, sancti Gendulphi episcopi.*
- ANTVERP-MAJ.** Pergit esse turbatio aliqua in textu; de Eugenio et Aldegunde habet sicut PRATENSIS, et iisdem verbis.
- ROSWEYD.** Incipit a Briccio; reliqua cum PRATENSI conveniunt, præsertim in Eugenio et Aldegunde, de quibus supra.
- PULSANEN.** Peculiari principio: *Natale beatissimi Johannis Constantinopolitani episcopi, cognomento Chrysostomi, qui verbo et exemplo plurimum profuit Christianæ religioni.* Tum de Briccio et Ravennatibus. Desunt reliqua.
- ANTVERP. et MAX-LUBEC. et UGHELLIAN.** Habent textum usque ad Briccium inclusive. Tum subjungunt: *Ipsa die, sancti Killiani confessoris.* Vocatur a Castellano Killenus.
- MUNERATI** editio altera, in textu pura, adjungit: *Parisius, transitus sancti Gendulphi episcopi, a beato Sixto ordinati, cujus jussu mortuum gentilis suscitavit filium; de cujus caput requiescit in magna ecclesia beatæ Mariæ virginis Parisius.*
- GREVEN. et MOLAN.** Jam diximus in utroque abesse annuntiationem Eugenii Toletani.
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC.** Incipiunt: *Turonis, sancti Briccii episcopi et confessoris, qui beato Martino, cujus fuerat diaconus, in episcopatu successit.* Sequuntur tres primæ annuntiationes textus Usuardini, satis puræ. De Eugenio, nihil. Sed in fine superaddunt: *Ipsa die, sancti Kiliani vel Kyliani confessoris.*
- CENTULEN.** *Ravennæ, sanctorum martyrum Valentini, Solutoris, Victoris. Toletæ civitate, sancti Eugenii antistitis, viri eruditissimi. Turonis, sancti Briccii episcopi et confessoris. Eodem die, translatio Aldegundis virginis. Ipsa die, sancti Quillio (haud dubie Kiliani) confessoris. Canobia sancti Bertini, sancti Folquini confessoris.*
- BRUXELLEN.** Sic incipit: *Turonis, depositio sancti Briccii episcopi et confessoris. Qui cum beatum Martinum, cujus erat archidiaconus, multum injuste laceraret conviciis, se post ipsum futurum episcopum, sed in episcopatu multa passurum audivit; quod et probavit eventus. Tribus Ravennatibus, addit, Maurilii et Publii. In Mitrio, purus est. Sequitur: In Ytalia, monasterio Bobio, sancti Columbani abbatis, Scotici generis. Vide XXI Novembris. Hic inseritur manu paulo recentiori: Apud Alexandriam, natule quinquaginta doctorum gentiliium, quos beata Katherina disputando victos, ad fidem Christi convertit, et quos Maximinus imperator, igne coctos, dignos Deo martyres fecit, ex vulgatis Actis. Male repetitur Mitrius. Deinde: Malbadio monasterio, beatæ Aldegundis virginis. Ipsa die, sancti Kiliani confessoris. De Aldegunde, satis dictum est.*
- HAGENOVEN.** In prima, purus est. Sequitur: *Item sancti Kiliani confessoris, socii sancti Leobini episcopi et martyris. Item sancti Dalmatii episcopi et confessoris. In Mitrio, recte. Dein: Item sanctæ Maxellendis virginis et martyris. Memoriam martyrum Afrorum, satis pure refert, sed de Briccio in hunc modum: Turonis civitate, sancti Briccii episcopi et confessoris. Iste Briccius ab octa episcopis et pluribus clericis, quia vita sua illos scandalizavit, beato Martino datus est in filium, quem idem Briccius, trium dierum ætatis, negavit esse patrem suum, et Johannem quemdam patrem suum proclamavit. Hunc Briccium beatus Martinus fecit suum archidiaconum, et multa scandala et obloquia de eo sustinuit; cui pro mercede episcopatum Martinus obtinuit, et ei prædixit quod multa adversa sustinendus esset: nam tricesimo anno episcopatus, ejecit et facinus ei imponitur stupri, et septem annis proscibitur, donec ad cor rediit de injuria Martini. Et tunc restituitur, et septem annis laudabiliter sedit, et obiit in pace.*
- AQUICINCT.** Pro Mitrii, scribit Demetrii. In Eugenio et Aldegunde, convenit cum PRATENSI et sociis ejus aliis, de quibus supra. Sed hoc præterea habet: *In territorio Cameracensi, natalis sanctæ Maxellendis virginis et martyris. Vide Castellani Martyrologium universale.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Briccii episcopi et confessoris. Livini episcopi et martyris in Gaudavo.* Vide Auctaria diei præcedentis. *Arcadii martyris, cum sociis. Valentini martyris cum sociis.* Omnia solet corripere.
- REG. SUEC.** signatus num. 428. *Parisius translatio sancti Gendulphi episcopi, a beato Sixto ordinati, cujus jussu mortuum gentilis suscitavit filium.* Vide MUNERATI secundam editionem supra.
- CODEX D. DU CHEVAL.** signatus C. *Et Amandi episcopi.* Agit de Redonensi.
- ALTEMS.** *Eodem die, sancti Albonis (puto Abbonis) abbatis et confessoris. Locum et mortis modum explicat Castellanus in Martyrologio universali. Sancti Adoratoris martyris.*
- FLORENTIN.** *In Italia Cremonæ, sancti Homoboni confessoris. Item, sancti Chiliani.* Tum codex ex tribus aliquis, verosimiliter STROZZIANUS addit insuper: *Eodem die, sancti Verani episcopi.* De quo XI Novembris.
- CODEX MONTIS SANCTI.** *Elevatio sanctorum Romarici, Amati et Adelphi, quorum meritis et intercessione expectamus adjuvari.*
- EDITIO LUBECO-COL.** Incipit: *Turonis civitate in Galliis, natale sancti Briccii episcopi et confessoris, cui vir sanctus Martinus, cum esset diaconus suus, prædixit eum suum successorem in episcopatu fieri, et cum multa adversa in eodem passurum, quæ omnia ita evenerunt, sicut vir sanctus illi prædixerat. Alexandria, sanctorum quinquaginta oratorum, quos ipsa virgo Christi Katerina ad Deum convertit. Maxentius vero tyrannus fecit eos omnes igitur comburi, tempore Constantini imperatoris. In Ravennatibus et Mitrio, pura est. De Africanis, post Probi, interjicit: *Et Euticiani atque Paulilli.* Deinde in fine male notatur tyrannus, sub rege Wandalorum Syrico. Kilianum episcopum facit.*
- BELIN.** Habet totum textum; sed Eugenio præmittit: *In Italia, civitate Cremona, sancti Homoboni, cujus sanctitas crebris claret miraculis.* Vide Surium. Secunda editio superaddit in fine: *Item Amandi episcopi.*
- GREVEN.** *Item cum sanctis Archadio, etc., sanctus puer Paulissus (Paulillus) ad servitutem a Syrico Wandulorum rege damnatus est. Civitate Toletæ, Eugenii episcopi et martyris. Anthonini martyris. Item quinquaginta martyrum oratorum, qui in confessione*

Edicti, etc.	sessione beatae Katherinae crediderent. In Thracia,	fessoris. Editiones aliae textui admiscent : Puer	De Pantillo.
Antonii, etc.	sanctorum Edicti, Euticis, Ermogenis. In Caesarea	autem Paulillus iustibus casus, et ad infamam ser-	
Amantii,	Cappadociae, natalis sanctorum Anthonii, Gehena,	vitutem damnatus est; ideo ut apparet, non occisus,	
etc.	et Adriani cum aliis. Item, sanctorum Amantii,	ut de superata saevitia inimici, etiam illa aetas glo-	
Gendulfi.	Antoniae. Parisius, sancti Gundulfi episcopi et con-	riaretur. In fine, de Gendulfo, Quintiano, Kilia-	
Paterniani.	fessoris. Paterniani episcopi et confessoris. Divinici	no, Maxellende, Homobono, et Eugenio, ut in	Antonini.
Divinici.	episcopi. Kiliani episcopi et confessoris. Cremonae,	priori. Tum : Placentiae, revelatio sancti Antonini	Translatio-
Kiliani.	sancti Homoboni confessoris. Qui primum negotia-	martyris. Malbodio monasterio, translatio sanctae	nis Aldegun-
Homoboni	tor, deinde caelesti inspiratione tactus, lucris caelesti-	Aldegundis virginis. In monasterio dicto Sithui,	dis.
Folquini.	bus toto corde inhians, in oratione positus emisit spi-	elevatio prima, et translatio corporis sancti Folquini	De Folquino
Maxellendis.	ritum. Item sancti Folquini. Maxellendis virginis.	Morinorum episcopi anno dccccxxvii. Denique ty-	
Aldegundis.	Aldegundis virginis.	pis minoribus : In Palaestina, sanctorum martyrum	
Homoboni.	MOLAN. In Italia, civitate Cremona, sancti Ho-	Antonii presbyteri Zebiae et Germani, quos Firmi-	Antonii et
Gendulfi.	moboni, cujus sanctitas crebris claret miraculis. Se-	liunus praeses, ultro se offerentes, absque ullo alio	aliorum.
Maxellendis.	quitur de Engenio. Tum de Gendulfo, ad verbum	supplicii genere, capite mulctandos tradidit. Eodem	
Kiliani.	ex secunda editione MUNERATI. Cameraci, natale	die, sanctae Eunuthae virginis, quae ad eundem ju-	Eunuthae
Quintiani	sanctae Maxellendis virginis et martyris. Dein :	dicem tracta, post graves cruciatus, igne concrema-	
	minoribus typis : Kiliani episcopi et confessoris,	tur. Vide Eusebium eorum triumphum describen-	
	Albiniani in territorio Alrebutensi. Arvernus, depo-	tem inter Martyres Palaestinae apud Ruinartium	
	sitio sancti Quintiani, ejusdem loci episcopi et con-	in Selectis pag. 343 et Surium hoc die.	

XVIII Kal.

Die 14.

A pud Thraciam civitate Eraclea, natalis sanctorum martyrum, Clementini, Theodoti et Philomini. Alexandriae, sancti Scrapionis, quem persecutores sub Decio principe crudelissimis affecerunt suppliciis, ita ut omnes ei juncturas membrorum prius solventes, de superioribus eum praecipitarent, ac sic Christi martyr efficeretur.

Clementini
et soc.
Scrapionis.

Conveniunt codices prope omnes : Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Maj. Rosweyd. Pulsanen. Antwerp. et Max-Lubec. Belin. Greven. et Molan. Item Antwerp-Max. Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Albergen. et Danic.

VARIA LECTIO. Thraciam scribimus cum purioribus, potius quam Thraciam, Trachiam, Traciam, ut habent aliqui alii. Eraclea est in plerisque; in Pulsaneusi. Antwerp. et Molan. recte Heraclea; pessime in Herinien. Araclea. Antwerp-Major omisit Clementini; Leyden. Theodoti. Munerat. scribit Clementii; item Theodotii; Belin. Theodocii. Rosweyd. habet Philomini, Pulsanen. Philemonis. Maxima in Rosweyd. ab aliis diversitas, dum tribus illis adjungit : et aliorum multorum martyrum, sed ea causa ex purorum numero exclusus non est. In annuntiatione altera major consensus est; solus Munerat. pro praecipitarent, non recta constructione legit praecipitaverunt, ac deinde sensum absolvit : ac sic sanctus Christi martyr efficitur; Rosweyd. Greven. et Molan. ac sic Christi martyr efficitur; Antwerp-Major : ac sic Christi efficitur martyr. Bona syntaxis exigit, ut cum ceteris codicibus et Adone legamus, ac sic Christi martyr efficeretur, prout habetur in textu.

OBSERVATIO. Hieronymiana apographa apud Florentinum in referenda prima nostra commemoratione non omnino concordant; codices, ex quibus textum formare solet editor, sic ibi legunt : In Eraclea, civitate Traciae, natalis sanctorum Clementini, Theodote, Filomini, et aliorum multorum, quorum nomina Deus scit. Codex Corbeiensis, etiam ut ab Acherio editus est, paulo auctius habet : Sanctorum. Clementis, Clementini, Theodote, Philomini et aliorum multorum. Apud Rabanum, qui certe codicem aliquem Hieronymianum praee oculis habuit, crescit oratio : Natale sancti Clentini (satis patet legendum Clementini) et Theodote, Filomini, Eracli, Martialis, Donati et aliorum multorum Sanctorum. At quis de multis istis Sanctis distincte quid statuatur, cum praeter Martyrologiorum notitiam, nulla alia documenta sciuntur superesse, ex quibus illorum numerus determinari queat? Codicibus istis omnibus anteferendus nobis videtur vetustissimus Epternacensis, sic strictim et simpliciter memorans : In Eracla, Clementini et Theodoti, Filomini. Romanum parvum, Beda et Florus de ipsis non meminerunt, nec satis exacte legit pervetus Kalendarium membraneum insignis ecclesiae Brivatensis, ante annos facile quingentos scriptum, atque ab Eminentissimo Cardinale Bullionio hic Antverpiae anno mcccxi nobis exhibitum dum hoc modo nomina efformat : Natale Clementini, Theodote, Erdeli. In eo tamen cum Epternacensi simile, ex quo annuntiationem suam sic expressit, veluti ab Usuardo in textu ex ipso descripta est, cum hac sola differentia, quod pro Philomeni Adonis, melius Noster ex antiquioribus restituerit, Philomini. Cetera vide apud laudatum Florentinum. Thesaurum effodiet, quisquis horum Sanctorum Acta alicunde eruerit. Apud Wandelbertum, tribus his versiculis laudantur :

Clementini
et soc.

Clementinus habet, Theodotus, Philominusque
Octavam decimam Decembris ante Calendas,
Hac pariter passi tortoris jussa cruenti.

Scrapion

Serapionis.

Serapion debetur auctori Romani parvi, qui præcipuum suum fontem consulens, eum accepit ex eadem Dionysii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epistola, apud Rufinum lib. 6 cap. 31, ex qua superius: xxxi Januarii, Metram; Cointam viii, et Apolloniam ix Februarii dedimus. Sic paucis rem complectitur: *Alexandriæ, Serapionis, qui sub Decio præcipitatus, martyr efficitur.* Plusculum desumpsit Ado ex citata historia in qua, editionis Mantuanæ mccccclxxxix ita legitur: *Syrapionem quoque domui suæ repertum, crudelissimis affecere suppliciis, ita ut omnes ei juncturas membrorum prius solventes, de superioribus eum præcipitarent.* Ex laudato Adone nostra omnia plane derivata sunt, servato Decii tyranni nomine, quod perperam a Romano parvo inventum est, cum ex prædicta Dionysii epistola, ut etiam alibi observavimus, manifestissime constet, Metram, Cointam, Apolloniam et Serapionem ante horribilia et terrificæ Decii edicta furibunda populi seditione fuisse interemptos. Consuli hic denno potest a curioso lectore Tractatus noster Historico-chronologicus de Patriarchis Alexandrinis pag. 31 num. 164, vel potius fons ipse apud Eusebium editionis Valesianæ lib. 6 cap. 41, ex quo accepit Ruinartius in Selectis pag. 104.

AUCTARIA.

- CENTULEN.** In prima satis purus, sic pergit: *Alexandriæ beati Serapionis martyris. In Laodicia, sancti Anatholii episcopi.*
- Anatholii.*
De Serapione.
BRUXELLEN. Apud Alexandriam, sancti Serapionis, gloriosi martyris. Quem sub Decio Casare persecutores, etc., finiens: et sic Christi martyr effectus est. Inter Heracleenses tertium vocat Philomomum. Sequitur: *Adhuc in Tracia, natale sanctorum martyrum Edicti, Euthicis, Ermogenis et Feliciani. Item Rufi confessoris.*
- Edicti et soc.*
Rufi.
HAGENOVEN. In Anglia, sancti Laurentii episcopi et confessoris. Item sancti Rufi, primi Avenionensis ecclesiæ episcopi et confessoris. Est in Romano xii Novembris. Viennæ, sancti Eustichii episcopi. Vide citato die Auctaria, ubi Eustichius, alias *Hesychius* appellatur. Sequitur longior historia de Isaac patriarcha, cujus partem hic subjicio: *Isaac patriarchæ. Hic de senibus parentibus, per repromissionem Domini natus est, et ab angelo noaen ei impositum est; et illius meritum et dignitas prophetata est. Hic dolorem mortis matris temperavit, in conjunctione Rebeccæ uxoris suæ, de qua duos ipse genuit filios, scilicet Esau et Jacob, etc., quæ in sacris paginis melius deducta sunt. Tum agit de Serapione, inde de Heracleusibus, satis pure. Denique: Apud Alexandriam, quinquaginta rhetorum martyrum, quos beata Katherina convertit, inter quos principales fuerunt Eustorgius et Agro. Plus aliquid audet, quam alii codices die præcedenti.*
- De Isaac patriarcha.*
SO Rhetorum.
AQUICINET. In fine: *Ipse die, natalis sancti Antigii confessoris.*
- Antigii.*
Idem habet CODEX D. DU CHEVAL. signatus C. Vide Castellatum, a quo vocatur Antidius.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Clementini martyris cum sociis. Serapionis martyris inclyti.
- AUGENSIS.** Alia manu adjectur: *Ipso die, sancti Laurentii episcopi Dublinensis, legati totius Hiberniæ, qui vitæ temporalis ultimum diem transcundo, interminandam gloriam adeptus est, qui miraculis illustrat Ecclesiam. Vita exstat apud Surium; vide etiam notam P. Mothier. Plura dabunt varia, quæ penes nos sunt, manuscripta.*
- De Laurentio Dublinensi.*
IN VATICAN. num. 5949. Rubricis in codicis margine, sed eadem manu adscriptum est: *Sancti Joannis.*
- ALTEMPS.** Ipso die, translatio Erkenwaldi Londoniensis episcopi. Colitur xxx Aprilis. In Laodicia, sancti Anatholii episcopi.
- Erkenwaldis.*
Anatholii.
FLORENTIN. In territorio Rotomagensi, in villa Augi, sancti Laurentii archiepiscopi et confessoris, qui tantum apud Deum vita et miraculis extitit gloriosus, ut inter alia multa miracula, septem mortuos suscitasse, veredica attestazione narretur.
- CAUDIACEN.** Natale sancti Antigii confessoris.
- EDITIO LUBECO-COL.** Incipit: *Alexandriæ, sancti Serapionis, quem persecutores; sub Decio principe domui suæ repertum, crudelissimis affecerunt suppliciis, ita ut omnes ei juncturas membrorum, etc. Item Alexandriæ, passio sanctorum martyrum Melei, Trophonii, Martialis, Alexandri et Silvani, sociorumque eorum. Apud Thraciam, natale sanctorum martyrum Clementini episcopi, Theodori et Philomini, qui in civitate Eraclea passi sunt. Colonia Agrippina, in ecclesia sancti Andreæ Apostoli, commemoratio sancti Cuniberti archiepiscopi et confessoris. Quid hic velit, nescio; Cuniberti festivitas est supra xii Novembris.*
- Antigii.*
Melei et soc.
GREVEN. Platonis martyris. Alexandriæ, sanctorum Melei, Trophini, Marcialis, Alexandri et Silvani martyrum, cum aliis multis. Albrici episcopi Trajectensis et confessoris. Heraclii episcopi. Fridolini episcopi. Modani episcopi. Pyamonis abbatis et confessoris. Rufi confessoris. Attingi confessoris. In Galliis, Venerandæ virginis et martyris. Quæ teapote Antonini, pro fide Christi in ligno extensa, nervis crudis exditur, deinde lebetem aqua, oleo, pice ac sulphure bullientem aliisque tormenta Christi virtute superans, cum aliis pluribus, qui in ejus confessione crediderunt, capitis abscisione martyrii gloriam consecuta est. Item beatæ memoriæ Placillæ, uxoris Theodosii imperatoris.
- De Clementino.*
De Cuniberto.
Platonis.
Melei, etc.
Albrici.
Heraclii.
Fridolini.
Modani.
Pyamonis.
Rufi.
Attingi.
Venerandæ.
Placilla
Laurentii Dublinensis.

XVII Kal.

Die 15.

A pud Nolam Campaniæ urbem, natalis beati Felicis episcopi qui a quinto decimo ætatis suæ anno, miraculorum gloria insignis fuit, et sub Martino præside cum aliis triginta martyrium complevit. Ipso die, sancti Eugenii, qui apud pagum Parisiacensem, consummato martyrii cursu, beatæ passionis coronam percepit a Domino.

Textum simpliciter et pure referunt *Præten. Tornacen. Antverp-Maj. et Molan.*

VARIA LECTIO. Antverp-Maj. male legit, *qui ex uno ætatis suæ anno, pro a quinto decimo, etc.*, et præterea sensum hiulcum reddit scribens *miraculorum insignis*, ommissa voce *gloria*. Scripsi *Martiano* cum plerisque; Molan. habet *Marciano*, pejus Tornacen. *Martiniano*. Rursus Antverp-Maj. *martyrium sumpsit*. Molan. ferme semper emendare solet *Parisiensem* pro *Parisiacensem*; sed turpius rem involvit Tornacensis per, *apud pagum Parisiacensem urbem*. In Antverp-Majore est *consummata*.

Quæritur an ad Usuardum pertineat *Macutus, Machutus, Magutus, Machutes, Maclovius, Machlonius* (sic enim in codicibus effertur) quæritur, inquam, an is ab Usuardo positus sit? In codice Præteni ad maginem adjicitur: *Eodem die, natalis sancti Macuti episcopi et confessoris*; Rosweyd. legit: *Eodem die, sancti Machlonii, etc.*, Antverp. Max-Lubecanus et Ughellianus: *Ipsa die, natalis sancti Macuti*; Greven. *In Britannia minori, depositio sancti Machuti, etc.*; codices mediæ notæ: *Eodem die, beati Maguti, etc.* Ab omnibus diversimode, et longiori phrasi a Munerato, correpto nomine a Belino. Censeo ego Usuardinum non esse, ex Herinien. Pulsanen. et codicibus pro textu citatis, cum in Præteni adjectitium existimem. Adde variantes phrasas, quæ satis ostendunt, hæc omnia ex eodem fonte non procedere. Cetera in Auctariis. Consule notam Motherii ad Martyrologium Romanum, hoc die.

OBSERVATIO. Sanctorum, sub *Felicis* nomine elogia memoriasque in Martyrologiis confusas et fæde perturbatas, recte olim observavit probavitque Operis nostri parens Bollandus, agens de celeberrimo illo Nolano seu Pauliniano xiv Januarii a pag. 937. Idem nobis superius non semel fatendum fuit, sed præcipue ad citatum diem xiv Januarii, xxiv Octobris et alibi. Hic recurrit Felix ille, quem primum Nolanum episcopum et martyrem passim statuunt Scriptores, nonnulla Acta recensentes, quæ referuntur ab Ughello tomo 6 col. 286. Ipsis conformia sunt, quæ sentit laudatus Bollandus, nec video Felicis hujus a ceteris distinctionem, absque temeritatis nota, negari aut refelli posse, contra expressissimam vetustiorum Martyrologiorum auctoritatem. Ast eam prævertere aut quodammodo enervare voluisse videtur Castellanus, dum in notula ad Martyrologium universale submonet: *ante auctorem Martyrologii Romani parvi, nullam usquam Felicis alicujus Nolani factam mentionem, præterquam solius celebris confessoris xiv Januarii*. Id ita esse, non inficior; verum nisi auctorem illum somniasse, aut, quod nefas est, data opera imposuisse fingamus, admittenda sunt monumenta antiquiora, ex quibus ipse tam diserte pronuntiare potuerit: *Felicis episcopi, qui a quinto decimo anno miraculorum gloria insignis fuit, et sub Martino cum xxx, martyrium complevit, in Nolensi ecclesia sepultus*. Quod de Elpidio sepulturæ curatore adjunxit Ado, Romani parvi non est, neque id adeo describere voluit Usuardus. Ceterum hic Felicem episcopum habemus cum xxx sociis martyrio coronatum, et Nolæ sepultum, quem nobis non facile eripient neotericorum dubia, præsertim Tillemontii tomo 4 pag. 655 et 656. Acta ejus apud Ughellum et alios, hic mihi nec examinanda nec propugnanda sunt, sed Romani parvi eorumque, qui Martyrologium illud secuti sunt, fidem ob ineras conjecturas elevari non patiar, quæcumque demum fuerit illius Felicis ætas, quisque inter Nolanos aut alterius loci episcopos ei locus assignetur, de quibus alibi copiosius et accuratius disputandum erit. — Non minoribus tricis involvitur annuntiatio altera de *Eugenio* martyre agri Parisiensis, saltem pro ut hoc tempore post Maurolycum, Molanum, et recentiores Martyrologos intelligi solet. Diximus supra, Molanum ad xiii Novembris exclusisse Eugenium Toletanum episcopum ab Usuardi textu, suspicati id ea causa factum, quod hodiernum martyrem, Toletanum episcopum fuisse existimaverit. Et vero ea jam pervulgata opinio est, quam ego quidem non capio, qua satis ratione verosimilis reddi possit, non magis quam additamentum, aliud, nimirum *Dionysii Areopagita discipulum* fuisse, aut a Dionysio eodem ordinatum. Probe novi, plures in hanc rem operose desudasse, quorum scripta apud nos sunt; at enim quod mihi infundatum videtur, tueri non audeo; nec proinde asserere, Eugenium nostrum in agro Parisiensi martyrem, Toletanum episcopum fuisse a Petro vel Clemente cum Areopagita trans Alpes missum. Si fontem exhibere vacaret, haud dubium quin vel Hispani ipsi ultro subscriberent, potiusque sententiam Miræi in Fastis Belg. ad hunc diem adoptarent. Nolim tamen hic arbiter esse, solum indico, Floharium apud Surium seculo xii scribentem, aut similes alios, idoneos testes non esse, quorum suffragiis res tam antiqua et incerta tuto definiatur. Recte, meo judicio, et vere signaverat Usuardus, a quo in sacros Fastos, sive ex metrico Wandelberti, sive aliunde relatus est, dum eum simpliciter dixit, consummato martyrii cursu, beatæ passionis coronam percepisse a Domino, nihil prorsus de dignitate episcopali, quæ Usuardi

ævo in S. Dionysii necdum nota erat, memorans. Plura vide apud Du Bois Historia eccles. Paris. tomo I, a pag. 33, et Tillemontium tomo 4 pag. 453 et 717, quæ a nobis suo loco opportunius discutientur, intacta interim Baronii et aliorum auctoritate, quibus recentiori opinioni adhærere visum fuerit. Usuardo præluere potuit Wandelbertus, vel potius ex communi fonte uterque hausit; certe idem cum Nostro sentire, manifeste ostendit sequens versiculus:

Septena Eugenius martyr denaque nitescit.

AUCTARIA.

- Dedicatio- nis.** PRATEN. De marginali additamento satis dictum est. *Dedicatio ecclesiæ in honore sancti Joannis Baptistæ*, etc., huc proprie non spectat.
- Juniani.** HERINIEN. Textui puro addit: *Eodem die, beati Juniani confessoris, quem beatus Remigius baptisate lavit.* Patet proprium loci esse.
- Machtonii Valeriani, etc.** ROSWEVD. In prima purus, secundam sic effert: *In pago Parisiacensi, sancti Eugenii martyris. Eodem die, sancti Machtonii episcopi et confessoris. Antiochiæ, Valeriani martyris cum aliis xv.*
- PULSANEN. Incipit: *Apud Coloniam Campaniæ urbem, etc., bene. Habet ad secundam: Ipso die, sancti Eugenii.* Desunt reliqua.
- ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. et GREVEN. Horum codicum auctarium, in Variantibus retulimus. Vide etiam notulam Castellani ad Martyrologium universale.
- De Macuto.** MUNERAT. Post textum: *Apud Britanniam Alecis urbem, natalis beati Macuti episcopi et confessoris, qui o primævo ætatis tirocinio innumerabilibus miraculis splendide emicuit, uno scilicet eodemque vitreum de lapide calicem valde chuscum, præclarum, vinum de aqua, hominemque de morte mirabiliter reintegras.*
- Maguti.** ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC. *Eodem die, Maguti episcopi et confessoris. Aliqui Machuti.*
- Macuti.** CENTULEN. *Natale sancti Felicis episcopi et martyris. In territorio Parisorum, sancti Eugenii martyris. In Britannia, quæ Cornugalliæ nuncupatur, sancti Macuti episcopi et confessoris.*
- Donati, etc.** BRUXELLEN. Incipit: *Apud Antiochiam, natale sanctorum martyrum Donati, Restituti, Valeriani et Fructuosæ, cum aliis xii. Vide GREVEN. infra. In Felice satis purus est. Tum: Apud civitatem Tholetanæ, passio sancti Eugenii, ejusdem civitatis episcopi, qui opud Parisium consummato martyrii cursu, etc. Hæc prima in codicibus nostris Toletanæ urbis vestigia. Eodem die, depositio sancti Machuti episcopi et confessoris.*
- Machuti.** HAGENOVEN. In prima satis purus est, nisi quod admisceat, et sub Martiano præside Hispaniarum, regnante Maximiano. Secunda integrior est. Sequitur: *Eodem die in Britænea minori, natale sancti Mathuri (pro Machuti) episcopi et confessoris. Item sancti Kyliani confessoris. In civitate Theoleto, natale sancti Eugenii episcopi et confessoris. In civitate Marsilia, passio sancti Victoris martyris, qui fuit vir per omnium laudabilis in moribus et in vita. Qui passus est, etc. Vide textum et Auctaria xxi Julii, nescio cur in hoc codice huc differatur. Deinum: In episcopatu Constanciensi, monasterio Kniaugensi, sancti Findani confessoris, qui multum confert Eugeniis. Idem est, ni fallor, qui apud Castellannum pridie ponitur.*
- Machuti.** AQUICINCT. In fine: *Eodem die, sancti Macuti confessoris. Jam satis sæpe recurrit.*
- Machtonii.** MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Machtonii, qui et Machutes, episcopi et confessoris, cujus miri actus leguntur. Apud Nolam Campaniæ, Felicis episcopi et martyris, cum cæteris.*
- CAMDERIEN. Sanctæ Mariæ Conventualium. *Maximi. Ipso die, sancti Maximi confessoris.*
- In VATICAN. num. 5949. Nihil de Eugenio. Adjectum: *In Africa, sanctorum Secundini, Martialis, Kalendionis, Valerii, Fructuosi cum aliis xii. Vide hæc distinctius in Hieronymianis.*
- ALTEMPS. *Item sancti Cessatoris episcopi et confessoris. Caturicis civitatis, sancti Desiderii episcopi et confessoris. Vide Castellannum.*
- REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. *In territorio Parisiacensi, sancti Eugenii martyris.*
- EDITIO LUBECO-COL. De Felice addit Adonis clausulam: *Corpus ejus Elpidius presbyter in Nolensi ecclesia sepelivit. Eodem die, sancti Eugenii episcopi, socii sancti Dionysii, qui apud Parisiacensem pagum nomine Diolio, consummato martyrii cursu, beatæ passionis coronam percepit a Domino; et prædio suo Toletano sepultus. In Africa, sanctorum Secundini, Martialis, Saturnini, Valeriani et Fructuosi martyrum, cum aliis duodecim. In Britannia minori, sancti Machuti episcopi et confessoris. Qui, ut fertur, trium mortuorum meruit fieri suscitator mirificus. Eodem die, sancti Maurini confessoris. Item ipso die, sancti Madonii confessoris. Debet aliunde lux accedere.*
- BELIN. Textui non satis puro addit: *Item eodem die, natale sancti Aracuti episcopi et confessoris. Fallor vehementer, si hic alius sit a Macuto, quod MOLANUM non advertisse, infra patebit.*
- GREVEN. *In Aphrica, sanctorum Secundi, Fidentiani, Varrici, Saturnini et Marcialis. Item secundum aliquos (imo secundum Hieronymiana) hic, Donati, Restituti, etc., qui supra xvii Kal. Septembris (voluit dicere x Kal.) habentur. Madonii confessoris. Maurini confessoris. Apud Coloniam Agrippinæ, depositio dignæ et sanctæ memoriæ Alberti, cognomento magni, episcopi Ratisponensis, Ordinis Prædicatorum, viri tam vitæ sinceritate, quam eruditione clarissimi. Qui senio confectus Coloniae residens, obitum beati Thomæ Aquinatis, lachrymis infusus, ut per spiritum cogoverat, fratribus annuntiavit. Obiit autem anno ætatis suæ LXXXVII, cum jam in Ordine fuisset annis ferme LXX: cujus merita et gloriam Dominus per miracula multa declaravit.*
- MOLAN. Post Eugenii, aliis litteris textui inserit: *Archiepiscopi et martyris Toletanæ sedis, qui a beato Dionysio ordinatus, et directus fuit ad prædicandum Trinitatem sanctam gentibus. In fine: Cujus corpus modo quiescit Bronias in pago Lozacensi. Vide Annotata in editionibus posterioribus. Tum ex BELINO: Item eodem die, natale sancti Aracuti, etc. Tum de Machuto ex MUNERATO, usque ad splendide emicuit. De Juniano ex HERINIEN. In Austria, sancti Leopoldi, ejusdem provinciæ Marchionis et confessoris crimii, quem Innocentius octavus Sanctorum numero asseripsit. Denique minoribus typis de Alberto magno, nonnihil*

contrahit

Mactovi. contrahit elogium GREVENI. Editiones posteriores idem habent de Eugenio. Dein : *Ipsa die Santonas civitate, depositio sancti Mactovi episcopi et confessoris, in Britannia, urbe Alethi; qui a primævo ætatis tirocinio innumerabilibus miraculis splendide emicuit, Argentuæ, sancti Amandi episcopi et confessoris. De Juuiano et Leopoldo, ut in*

priori. *Die decima quinta, sanctorum martyrum et confessorum Gurix, Samonæ et Abibi. Denique typis minoribus : Colonia, obiit Albertus magnus, episcopus Ratisponensis, vita et eruditione in Ordine Prædicatorum clarissimus. Cujus merita et gloriam Dominus per multa miracula declaravit. Vide supra longius elogium in Auctario GREVENI.*

XVI Kal.

Die 16.

Lugduni, natalis sancti Eucherii confessoris, qui ex nobilissimo Senatorum ordine, ad religiosam vitam habitumque conversus, diu intra septa speluncæ sponte clausus, Christo servivit, deinde apud præfata urbem, revelante angelo, in pontificali cathedra solemniter collocatus est.

Puri sunt *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Errant in ipso nomine Pulsanen. et Munerat. ille *Eucherii* scribens, hic *Eleuterii*. Grevenus et Molanus legunt, *episcopi et confessoris*, nos cum reliquis simplicius. Rursus Munerat. phrasim mutat, dum pro verbis textus substituit : *qui nobilissimorum senatorum ordine*. Cetera nævi sunt, *apud, sollempniter, sollempniter, etc.*

OBSERVATIO. Alterum post Irenæum urbis Lugdunensis, imo et totius Ecclesiæ lucidissimum sidus *Eucherius*, a celeberrimis quibusque V seculi PP. Hilario Arelatensi, Cassiano, Salviano, Claudiano Mamerto aliisque pluribus, summis certatim laudibus extollitur, a multis seculi proxime præteriti scriptoribus, præsertim Raynaudo et Chiffletio illustratus. Notissimæ sunt, de Eucherio uno aut binis Lugdunensibus episcopis, de Eucherii uxore Galla, filiabus Consortia et Tullia, aliisque, ad filios Salonium et Veranum seu Veranium spectantibus controversiæ. De filiis verosimiliter xxviii Septembris et xi Novembris egimus. Prædictæ difficultates, solita diligentia a Tillemontio expensæ sunt tomo 15 a pag. 120 et in notis eo reducendis. Ad rem nostram quod proxime attinet, videtur Eucherius in Hieronymianis signatus, quidquid ibi nomen deformatum sit, de quo videnda Florentinii notatio. Ex Hieronymiano aliquo codice annuntiationem suam expressit Rabanus, qui Eucherium nec in Beda, nec in Floro repererat. Vacat hoc die Romanum parvum, sic ut inter Martyrologos nemo Adone uberius res Eucherianas, saltem ejus ad episcopatum vocationem, prosecutus sit. An omnia satis accurate? Certant critici recentiores, quos inter narrationem ejus arrodunt aliqui, alii plane repudiant. At certe mirandum esset, Viennensem antistitem, virum nec imperitum nec ineptum, a novem ferme seculis tam turpiter impegisse; ac si Eucherianam historiam, ab ejus ævo non usque adeo remotam, plane ignorasset. Nos hæc de more ad alium locum remittimus, ibi ex Baronio antiquioribusque scriptoribus discutienda et illustranda. Certum est Usuardi brevius elogium ex Adonianis verbis contractum esse. Wandelbertus, forte studio et Eucherianæ laudis augendæ gratia, ipsum cum Thaumaturgo Gregorio sic uno disticho hoc die composuit :

*Eucherius sextam cum dena Gregoriusque
Implent : Lugduni hic, Neocæsareæ ille sacerdos.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Veteri membranæ lacere assuta est lacinia recentior textum supplens, in qua subobscurè adjectum legitur : *Eodem die, sancti Edmundi archiepiscopi et confessoris*. De hoc pluribus infra; tu vide annotationem Motherii in versione ejus Martyrologii Romani, de qua non semel alibi locuti sumus.

ROSWEYD. Textui satis puro superaddit : *Eodem die, depositio sancti Othmari abbatis et confessoris*. Vide notulam Castellani.

ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. Post textum ex Hieronymianis decerpunt : *In Africa, natale sanctorum Rufiani, (pro Rufiniani) Marci, Valerii, Honorati*. Vide in fonte socios plures. Tum : *In territorio Autissiodorensi, monasterio Pontiniaci, depositio beati Edmundi archiepiscopi et confessoris*.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. et DANIC. In primo additamento cum præcedentibus conveniunt : *In Africa, natale sanctorum Rufiani, Marci, Valerii et Honorati*. Sequitur : *In Alemannia, natale sancti Othmari abbatis. In territorio Antere, monasterio Pontiniacensi, depositio beati Ethmundi Cantuariensis episcopi et confessoris*.

CENTULEN. Textum nostrum alia phrasi reddidit : *Apud Lugdunum, sancti Eucherii episcopi et confessoris; qui de seculari nobilitate ad Domini se contulit servitium, et in episcopum divinitus præelectus, noluit adquiescere, nisi fratris foribus abstractus, ac denum ligatus traheretur; qui tandem et ecclesiæ rite præfuit et optimo fine quærit.*

BRUXELLEN. Incipit : *Apud Capuom, natale sanctorum martyrum Vitalis et Justi. In Affrica,*

natale

*Mactovi.**Amandi.**Gurix, etc.**Eucherii**Eucherii.**Edmundi**Othmari.**Rufiniani, etc.**Edmundi.**Rufiniani, etc.**Othmari.**Edmundi.**De Eucherio.**Vitalis et Justi.*

- Rufiniani, etc.
De Eucherio.
Galla et filiarum.
Edmundi.
Othmari.
Felicittatis.
De Othmaro.
De Edmundo.
Vitalinæ.
Otmari.
Vitalis, etc.
Marcelli.
Edmundi.
Othmari.
Augustini.
Rufiniani, etc.
De Edmundo.
Rufiniani, etc.
Edmundi.
Fidentii.
Emilianii.
De Ewaldis.
De Georgio.
De Martino, puero martyre.
- natale sanctorum martyrum Rufiani, Marci, Valerii et Honorati. Sequitur textus sic interpolatus: Deinde angelica revelatione de spelunca eductus, electione cleri, et consensu totius populi, apud præfatam urbem in pontificati, etc. Tum subdit: Hujus uxor Galla speluncam ejus ingressa, in sancto habitu omne illic vitæ suæ tempus exegit. Ipsorum duarum filiarum Consorcii et Tullie virginittatis gratia et signorum gloriam claruerunt. Dein: In territorio Anthere, monasterio Pontiniacensi, depositio Ethmundi Cantuariensis archiepiscopi et confessoris. In Almannia, depositio beati Othmari episcopi vel abbatis et confessoris. Item Felicittatis virginis.
- HAGENOYEN. In textu modice interpolatus, de Rufiniano et sociis Afris habet, ut supra. Tum: In Almannia, in monasterio sancti Galli, Constanctiensis dyocesis, natale sancti Othmari abbatis et confessoris. Hic vir totus n n e (intelligo bonis) operibus erat deditus et alta contemplatione suspensus. Pauperum multam curam (habebat) pedes et capita illorum ablucendo, et necessaria corporis prout habuit, eis ministrando: leprosos etiam balneando, et vulnera eorum immunda tergendo. Hic a quibusdam tyrannis, quia illorum avaritiæ et dissipationis rerum temporalium monasterii sui consentire noluit, eos apud Pipynna principem accusando, ab eisdem de fornicatione accusatus est, et quod cum meretricibus bona monasterii consumeret, in insulam Reni quamdam relegatus est, ibique multis miseriis mactatus, quicquid in Domino. In territorio Antere, apud Pontyniacum monasterium, depositio beati Edmundi episcopi Cantuariensis et confessoris. Hic beatæ Virginis valde erat devotus. Item apud Arethonam Avernensium, sanctæ Vitalinæ virginis. Vide Castellannum XXI Februarii, et Acta nostra eodem die.
- AQUICINET. In fine: Eodem die, beati Otmari abbatis. In Capua, natalis sanctorum Vitalis et Justi.
- DAVERONEN. Aureliani, Marcelli.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Ethmundi archiepiscopi Canthuariensis et confessoris. Eucherii episcopi et confessoris. Othmari abbatis et confessoris.
- IN VATICAN. sub num. 5949. Adicitur: Natale sancti Augustini episcopi et sanctæ Felicittatis matris ejus in S. Sophia. Vide Hieronymiana die sequenti, primo loco. In Africa, sanctorum Rufiniani, Marci, Valerii et Frontonis, cum sociis suis.
- ALTEMPS. Apud Pontiniacum, depositio sancti Edmundi Cantuariensis archiepiscopi, apud Pontiniacum quiescentis, cujus mors et vita gloriosis commendatur miraculis.
- FLORENTIN. In Africa, sanctorum martyrum Rufini, Marci, Valerii et Honorati. In territorio Antissiodorensi, monasterio Pontiniacensi, depositio sancti Edmundi Cantuariensis archiepiscopi et confessoris. Tum solus STROZZIANUS: Sancti Fidentii episcopi tertii Paduani et confessoris.
- BURDEGALEN. Æmyliani confessoris, qui magnæ sanctitatis existens, et multis coruscans miraculis, in basilica, quam prope Dorduniam miro ordine fabricavit, honorifice tumulatus est.
- EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Colonia Agrippina, in ecclesia B. Clementis, translatio corporum beatorum duorum Ewaldorum presbyterorum et martyrum, a sepulchro eorum ad scrinia, per B. Annonem Coloniensem archiepiscopum. Item Colonia, translatio brachii beati Georgii martyris in ecclesia ipsius. Romæ, sancti Martini pueri et martyris, filii senatoris; qui puer, cum idolis immolare recusaret, et minas Martiani imperatoris contemneret, jussus est extendi et dorsum ejus ac ventrem consciri: deinde tigris, suspendi, et secari atque ad ultimum decollari. De Eucherio et Africanis, ha-
- het ut BRUXELLEN. supra. Tum: In Almania, natale sancti Othmari abbatis et confessoris, cœnobio sancti Galli; qui in insula Reni per duos iniquos principes Alemannorum Warinuni et Ruthardum relegatus obiit, cujus corpus post ejus obitum, evolutis decem annis, in monasterio S. Galli, a fratribus intactum repertum est ac translatum. De Edmundo, ut jam sæpius, supra. Aurelianis, sancti Marcelli confessoris. Eodem die, sancti Secundani confessoris.
- BELIN. In textu non satis castigatus, adicit in fine: In Affrica, sanctorum martyrum Rufini, Marci et Valerii. Eodem die, festum sancti Fidentii episcopi et confessoris, tertii episcopi Paduani.
- GREVEN. In Aphrica, natalis sanctorum Rufiniani, etc. Item, sanctorum Secundiani, Aureliani, Marcelli. Nota, Galla uxor S. Eucherii, ut Ado inquit, specum ejus ingressa, omne illic vitæ suæ tempus in studio religionis exegit. Duæ etiam ipsorum filiarum, quarum una Consortia, altera Tullia vocabatur, virginittatis gratia, et signorum gloria claruerunt. Romæ, sancti Martini pueri. Qui cum esset Romanæ urbis primarius senatoris cujusdam filius, idolis immolare renuens, minasque Marciani præsidis parvipendens, in equuleum levatus, unguis dilaniari jubetur. Deinde cum variis tormentorum generibus lædi minime potuisset capitis abscissione martyrium consummavit. Hunc Usuardus habet VII Kal. Januarii sub nomine Marini. In monasterio Pontyniaco, depositio sancti Edmundi archiepiscopi Cantuariensis et confessoris. Qui a matre Mabilia ab ipsis pueritia primordiis religiosissime educatus, carnis castigationi et assiduis precibus intentus in maxima sanctitate crevit. Tandem factus antistes, plenus operibus bonis quievit. Othmari abbatis et confessoris. Qui Alemannus natione, sanctis actibus clarus, monasteria sancti Galli prælatas, ab impiis injuste condemnatus est exilio in insula Rheni fluminis: ubi post multas, quas ibi sustinuit miseras, in Domino quievit. In Hervordia, diocesi Paderbornensi, sancti Waltgeri confessoris, ecclesiæ illius fundatoris primi. Apud Castellannum formatum invenio Valdogeri. Aureliani, Marcelli confessoris. Eodem die, sancti Secundani confessoris. In Suestris, Benedictæ et Cecilie abbatissarum. In Scotia, sanctæ Margaretæ reginæ. De translatione Ewaldorum et brachii S. Georgii, ferme ut supra.
- MOLAN. De Eucherio, aliis litteris, post, præfatam urbem, textui inserit: cum universa ecclesia defuncto pontifice Lugdunensi, juxta morem antiquitus a se observatum, triduanis jejuniis et obsecrationibus, qui gubernationem ejusdem ecclesiæ suscipere deberet, sibi posceret a Domino revelari. In fine: In Aphrica, sanctorum martyrum Rufini, Marci, et Valerii. Eodem die, sancti Fidentii episcopi et confessoris, tertii episcopi Paduani. In territorio Antissiodorensi, monasterio Pontiniacensi, depositio sancti Ethmundi Cantuariensis episcopi et confessoris, et depositio beati Othmari abbatis. Tum typis minoribus ex GREVENO: In Hervordia, diocesi Paderbornensi, sancti Walegheri confessoris, ecclesiæ illius fundatoris primi. In Scotia, sanctæ Margaretæ reginæ, cujus vitam scripsit Turgotus episcopus. In aliis editionibus idem est de Eucherio in textu, idem de Afris, Fidentio et Edmundo. Tum: Apud Viennam, depositio sancti Leoniani abbatis, qui fuit germanus Aniani episcopi. In Vuestphalia, depositio beati Vualdgeri confessoris, fundatoris ecclesiæ nostræ Dominæ in Hervordia. In Almannia, depositio sancti Othmari abbatis. In Capua, natalis sancti Augustini; alias Augustiani, ejusdem haud dubie de quo supra in VATICANO. Minoribus typis: In Scotia, sanctæ Margaretæ reginæ.

XV Kal.

Die 17.

A pud Alexandriam, beati Dionisii episcopi. Hic in multis sæpe confessionibus satis clarus, et pro passionum tormentorumque diversitate magnificus existens, quievit Valeriani et Galieni imperatorum temporibus. Civitate Corduba, passio sanctorum martyrum Aciseli et Victoriæ, ubi ob commendationem pretiosæ mortis eorum, eodem die rosæ ortæ divinitus colliguntur. Aurelianus, sancti Aniani episcopi et confessoris, cujus mortem in conspectu Domini pretiosam miracula crebra testantur.

Aciseli et
Victoriæ.

Aniani.

Sumitur textus ex Praten. Herinien. Antwerp-Maj. Rosweyd. Antwerp. et Max-Lubec. Munerat. Belini prima editione et Molan. Item ex Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Atbergen. et Danic.

VARIA LECTIO. Dionisii scribitur in textu, ut solet. Solus Munerat. posuit, *Dyonisii episcopi et martyris*. Legendum est: *Hic in multis sæpe confessionibus satis clarus*, ut cum Adone habent probatiores codices. Praten, omisit *in*; Muneratus et Belin. *sæpe*. Molano fortasse ex Greven. transposuit *sæpe* post confessionibus, ut sit, *sæpe satis*; in Rosweyd. vero est *clarus satis*. Antwerp. et Max-Lubec. cum Belino et codicibus mediæ notæ habent, *pro passionibus*, et iterum Belin. *diversitatibus*. Molan. vero opinor denuo ex Greveno, *pro tormentorumque*, substituit *meritorumque*. Prætuli in textu *Aciseli*, ex Praten. et Rosweyd. imo ex Adone; variant ceteri, quorum aliqui *Asciseli*, alii *Auseli*, *Atisdi*, *Ascisdi*, etc. Deficit Praten. in epitheto *pretiosæ* ante *mortis*, sed nos illud ex aliis atque ex ipso Adone restituimus. Inter puros numeravi Antwerp-Maj. licet in assuta lacinia, de qua supra egimus, non satis legibiliter omnia exprimentur.

OBSERVATIO. Confusum aliquid in Martyrologio Romano, recte insinuat Castellanus apposita notula III Octobris, quo die ex enumeratis sociis, colligit, ipsummet magnum illum *Alexandrinum Dionysium* illuc invecum esse, quod a Græcis sic recolatur. Fieri potuit, ut eruditissimi Reformatores memoria lapsi sint, dum hic eundem expressius referunt. Neuter proprius obitus dies est, nec secundum nostrum, nec secundum aliorum chronologicum calculum, ut vido in Tractatu de Patriarchis Alexandrinis a pag. 29 et a num. 157. Ibi enim ex inita ratione nostra, Dionysius obiisse dicendus est IX Martii CCLXV, aliis pro X, aliis pro XIV Septembris CCLXIV, aliis pro alio die certantibus. Sed hic recudenda non est ea controversia, plane ad rem nostram inutilis, cum certissimum existimem, auctorem Romani parvi pro solo et mero suo libitu, ut in aliis toties advertimus, hunc præ ceteris diem Dionysii cultui consecrasse, his verbis: *Alexandriæ, Dionysii episcopi, in multis sæpe confessionibus clari, Valeriani et Galieni temporibus*. Acceptus est ex consueto fonte Rufini Eusebio, unde et Ado longius elogium suum subinde compilavit, a Nostro sic contractum, ut textus exhibet. Paucula in citato Tractatu Patriarchali, de inclytissimo exule et fortissimo fidei confessore delibavimus, ut tunc ferebat operis ratio, sed ea operosius apud Ruinartium inter Selecta, explicata sunt a pagina 164, atque a Tillemontio historice deducta tomo 4 a pag. 242, per octodecim articulos. Baronii et horum opera in Actis suo tempore uti licebit, quemadmodum et de ejus doctrina scriptisque ex Hieronymo de Scriptoribus ecclesiasticis cap. 69, aliisque Bibliographis uberius poterit disquiri.

Dionysii.

Aurelius Prudentius *περί στεφάνων* Hymn. 4, sic canit:

*Corluba Aciselum dabit et Zoellum,
Tresque coronas.*

Aciseli et
Victoriæ.

En hic primum secundæ nostræ annuntiationis martyrem, junctum, opinor, *Zoilo*, de quo cum Usuardo egimus xxvii Junii, et operosius eo die in Actis, ad quæ lectores ibi remisimus. Crediderunt Majores nostri, per ea verba: *tresque coronas*, intelligi tertiam illam martyrem hodiernam *Victoriam*; at felicior mihi quidem videtur Ruinartii conjectura pag. 517, tres fratres Cordubenses martyres, Faustum, Januarium et Martialem substituentis; sic ut ibi *Victoria* excludatur. Nihilominus, utut a Prudentio omissa fuerit, dubitari non potest, quin Ado utriusque Acta inter se connexa viderit, ex quibus perenne miraculum narrat, iisdem verbis ex ipso in textu nostro expressum. An id suspectum habuerit Baronius, an forte Acta ipsa, annos Christi signantia, recentiora crediderit, nescio. In Hieronymianis, die sequenti signatur solus *Acisclus*, nec ibi rosæ, nisi in solis Lucensibus memorantur, de quibus vide disserentem Florentinum. Elogium Flori, die sequenti relatum, utriusque Sancti martyrium connectit, tormenta dumtaxat, et præsidem *Sidonem* commemorans; sed nec de iis promptum est hoc loci sententiam ferre. Plures scriptores recitat Baronii Notatio, ex quibus *Aciseli* et *Victoriæ* Acta suo tempore illustrari poterunt. Junior est Tillemontius tomo 5, pag. 59. — *Anianum* Aurelianensem quantumvis brevi, egregio sane elogio ornavit Apollinaris Sidonius lib. 8, epist. 15, *maximum ipsum consummatumque pontificem, Lupo parem, Germanoque non impari prædicans*, qui utinam res ejus gestas eodem stylo prosecutus fuisset! Partem aliquam ad posteros transmisit Gregorius Turonensis lib. 2. Historiæ Francorum cap. 7; Carolus Saussayeus apud Surium plura ex Aurelianensis ecclesiæ monumentis collegit, alibi discutienda. Quod modo ad nos attinet,

Aniani.

codices

codices Hieronymiani, quacumque demum manu, ipsum consignant : *In Gallia, civitate Aurelianis, depositio Aniani episcopi et confessoris.* Beda, ut alibi nonnunquam, episcopi titulum omittit, ita hic : *Aurelianis, natale sancti Aniani confessoris,* quæ distinctius a Rabano reddita sunt. In Flori encomio miraculum additur de puerulo episcopum designante; at verosimillimum est, nulla Acta Adoni innotuisse, cum simplicissime legat : *Aurelianis, sancti Aniani episcopi;* unde consequitur, textus nostri satis vulgare elogium soli Usuardo adscribendum esse. Audiamus insigne Aniani elogium a Wandelberto metricè concinnatum :

*Quindecima antistes Ligeris per littora, perque
Festivos populos Anianus laude coruscat
Æterna, merito, signis, prece, consilioque :
Urbanem qui propriam hostili de clade redemit.*

*De Gregorio
Thaumaturgo.*

Apud Bedam Aniano subjungitur Gregorius Thaumaturgus, a Rabano præfixus; isque hoc ipso die in Romano moderno constanter celebratur, tametsi a Romano parvo, et ejus sequacibus Adone et Usuardo positus sit in Julii.

AUCTARIA.

- TORNACEN.** Caret secunda annuntiatione de martyribus Cordubensibus, cetera omnia pura sunt.
- PULSANEN.** Incipit : *Apud Gueocæsaream Ponti, beati Gregorii episcopi, qui signorum ac miraculorum gloria præditus, inter cetera, quodam tempore, ut ecclesiæ faciendæ locus sufficeret, montem precibus morit.* Tum : *Apud Alexandriam, beati Dionisii episcopi.* Desunt reliqua.
- GREVEN.** Apposito signo L, de quo alibi locuti sumus, textui adscribit : *In Britannis, civitate Lincolnensi, beati Hugonis episcopi et confessoris.* Sed vel hac de causa, ut alibi, hic etiam eum a puris excludimus.
- LOVANIEN.** Textui puro subdit : *In Britanniis, civitate Lincolnensi (Lincolniensi) sancti Hugonis episcopi et confessoris.*
- CENTULEN.** In textu non quidem purus, sed minus solito contractus est. Tertio loco interjicit : *Apud Ponthum, sancti Gregorii episcopi Gueocæsariensis et martyris, qui multa miraculorum gloria præditus fuit. Ipso die, sancti Odonis abbatis.* Vide Auctaria XVIII Decembris.
- BRUXELLEN.** In prima satis purus, pergit : *Apud Pontum, natale sancti Gregorii Neocæsariensis episcopi et martyris, qui magna signorum gloria præditus, etc.* Sequitur secunda annuntiatio satis pura, uti etiam est tertia; sed inter utramque, ex aliquo Hieronymiano, legitur : *Romæ trans Tyberim, natale sancti Cecilii.*
- HAGENOVEN.** Multa, pro suo arbitrato, plerumque non satis exacte coacervat. Sic orditur : *In Curia Curienti, sancti Florini confessoris. Castellanus Confluentiam et Schonaugiam assignat.* Vide MOLANI editiones posteriores. Item *Hugonis episcopi Lycoliensis, (Lincolniensis) de Ordine Carthusiensium. In Brictauea, Augustini episcopi et confessoris.* Vide xxvi Maii. Sequitur textus utcumque tolerabilis. Deinde elogium aliquod Lupi Senonensis, quem cum aliis posuit die 1 Septembris, quo et hic festum ejus esse fatetur, pauca describo : *Apud Senones, natale sancti Lupi episcopi, qui apud Aurelianum de regali sanguine ortus (est.) Hic cum omni polleret virtute, Senonensis est electus archiepiscopus. Hic vir tantæ erat pietatis, ut sibi nil retineret, et omnia sua pauperibus largiretur, etc.*
- VICTORIN.** In fine addit : *Turonis, depositio sancti Gregorii episcopi et confessoris, miraculorum factoris.* Hæc proxime sequenti Gregorio potius aptanda sunt, nisi sensus sit, quem format MOLANUS, in posterioribus editionibus. Item S. P.
- Gregorii Neocæsariensis. Teclæ.*
- Gregorii Turonensis. Florini.*
- Hugonis.*
- Gregorii Thaumaturgi.*
- Eugenii.*
- Martyrum 8.*
- De Dionysio.*
- De Aniano.*
- Hugonis.*
- Translationis Erkenwaldi. Abrahæ. Gregorii. Manmgt.*
- Gregorii Turonensis.*
- De Hugone.*
- Gregorii Neocæsariensis. Teclæ.*
- REGINÆ SUECIÆ signatus n. 130; priorem codex alius sub num. 428.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Hugonis episcopi et confessoris. Aniani episcopi et confessoris. Aucti et Victorix martyrum, in quorum festo miraculose divinitus oriuntur rosæ. Gregorii episcopi Turonensis. Florini confessoris.*
- CAMRERIEN.** Sanctæ Mariæ. *Ipsa die, beatorum Abrahæ et Florini episcoporum.*
- VATICAN.** sub num. 5949. Adjicit : *Apud Neocæsaream Ponti, natale sancti Gregorii episcopi, insignium miraculorum factoris. Eodem die rosæ divinitus ortæ colliguntur. Ubi et qua causa? An hæc forte ab Aciselo et Victoria, per scriptoris incuriam divulsa sunt? Sic existimo.*
- FLORENTIN.** *Apud civitatem Florentinam, in partibus Tusciæ, natale sancti Eugenii diaconi, discipuli sancti Zenobii Florentini episcopi, qui magnis virtutibus clarus quievit in Domino, anno ætatis suæ trigesimo, anno Domini ccccxxxiii. Hæc forte sunt tabulæ Florentinæ, quæ a Baronio citantur. Sequitur in iisdem codicibus: Romæ, passio sanctorum martyrum octo, qui passi sunt sub Alexandro imperatore, ut legitur in passione sanctæ Martine virginis.*
- EDITIO LUBECO-COL.** De Dionysio post existens superaddit : *Qui etiam (cum) beatis Gaio et Petro in squalidissimo deserto Libyæ catenis constrictus, et diversis cruciatibus afflictus Valeriani et Galieni imperatorum temporibus, postea vero ad ecclesiam suam rediens quievit in pace. In Cordubensibus, satis pura est. Tum: Aurelianis, sancti Aniani episcopi et confessoris, qui mira præditus sanctitate, dum quadam die ad Missam omnipotenti Deo sacrificium solenne offerret, idem sacrificium altari suppositum dextera Dei patris visa est benedixisse hostiam. Cujus et mortem in conspectu, etc. Ipso die, sancti Hugonis episcopi Lincolniensis, et confessoris, Ordinis Carthusiensium. In Anglia, translatio sancti Erkenwaldi episcopi Londoniensis et confessoris. Item eodem die, sancti Abrahæ confessoris. Turonis, sancti Gregorii episcopi et confessoris. Viennæ, sancti Mammati episcopi et confessoris.*
- BELIN.** In secunda editione hoc augmentum superaddit : *Item Gregorii Turonensis.*
- GREVEN.** Prosequens augmentum, de quo superius, sic habet : *Beatus iste Hugo vir sanctissimus, ex procuratore majoris Carthusiæ, prior domus sui Ordinis de Wictam in Anglia factus est; ubi*

eximius pollens virtutibus, ad regimen ecclesie Lincolnensis electus, sicut prius probatissimum monachum, ita nunc pastorem vigilantissimum, ecclesiasticæque libertatis defensorum, ultra omnes sui temporis strenuissimum se exhibens, miraculis multis vivus et defunctus coruscans, quievit in pace, anno Domini MCC Sanctorum Cathalogo solenniter ascriptus. Romæ trans Tyberim, natalis sancti Cecillii. In Nicomedia, sancti Ammonis. Carthagini, sanctorum Dubitati, Tusci, Valentini. Romæ, Octo Martyrum, quos sancta Martina convertit. Felicis Papæ et martyris sepultura. Viennæ, sancti Mamati episcopi et confessoris. Turonis, sancti Gregorii episcopi et confessoris; qui anno post obitum beati Martini CLXXII ejus sedem sortitus, vita, eruditione et signis admodum effulsit. In Anglia, translatio sancti Erconvaldi episcopi Coloniensis (in priori editione melius Londoniensis) et confessoris. Apud provinciam Retiæ, sancti Florini presbyteri et confessoris. Eodem die, S. Abrahæ confessoris. Martinæ martyris. In Anglia, sanctæ Hildæ virginis, abbatissæ, quam omnes, qui noverant, ut Beda testatur libro 4, ob insigne pietatis et gratiæ, matrem vocare consueverant. Non solum autem in suo monasterio vitæ exemplo præsentibus extitit, sed etiam longius manentibus, ad quos felix industria, ac virtutis ejus rumor pervenit occasionem salutis et correctionis ministravit. Post multa tandem, quæ fecit in terris, cælestia opera, ad percipienda præmia vitæ cælestis transivit anno Domini DCXXX. Apud

Castellanum in suo Martyrologio notatur annus DCLXXV. Vide quæ idem observat de ejus genere, reliquiis, etc.

MOLAN. In Nicomedia, sancti Ammonis. Item sancti Valentini et sanctæ Teclæ virginis. Ipso die, sancti Stueri vel Severi (nomen non bene exprimitur) confessoris. Item Gregorii Turonensis. In Britannis civitate Lincolnensi, beati Hugonis episcopi et confessoris. Dein typis minoribus: cujus actus a diversis sunt conscripti et per Henricum Morensium carmine executi. In Anglia, sanctæ Hildæ virginis, abbatissæ, quam omnes qui noverant, ut Beda testatur lib. 4, matrem vocare consueverant, ob insigne pietatis et gratiæ. Hactenus editio prima. Posteriores editiones primo loco referunt Gregorium Thaumaturgum, de quo supra, cum interpolationibus, etc. In fine: In Britannis, civitate Lincolnensi, beati Hugonis episcopi et confessoris; uti supra. De Ammone, ut in priori. Tum: Item Turonis, sancti Gregorii archiepiscopi et confessoris, miraculorum libri factoris. Vide dicta ad VICTORIN. Ipso die, apud Churium, sancti Florini. Denique typis aliis: In Palæstina, natalis sanctorum Alphæi et Zachæi, qui post verbera et novaculas, post diversas in tormentis quæstiones, post pedes, dies noctesque compedibus liqueis quatuor foraminum intervallo interpositos, distentos distractosque, capitibus abscissis ex hac luce discedunt. Vide Eusebium de Martyribus Palæstinæ cap. 1, vel apud Ruardium a pag. 331.

Ammonis.
Valentini et
Teclæ.
Severi.

Gregorii
Turonensis.

Hugonis.

Hildæ.

Gregorii
Thaumaturgi.

Florini.
Alphæi et
Zachæi.

Cecillii.

Ammonis.

Dubitati,

etc.

Martyrum 8.

Felicis PP.

Mamati.

Gregorii

Turonensis.

Translatio-
nis Ercon-
valdi.

Florini.

Abrahæ.

Martinæ.

Hildæ, cum
elogio.

XIV Kal.

Die 18.

A pud Antiochiam, natalis beati Romani, qui temporibus Diocletiani, cum quidam præfectus ecclesiam irrumpere, eamque funditus conaretur evertere, ceteros Christianos hortatus est, ut ei contradicerent; unde una cum quodam parvulo, nomine Barala, celebri martyrio coronatus est. Item in eadem urbe, sancti Esichii, qui cum esset miles et præceptum audisset, ut quisquis non sacrificaret idolis, cingulum militiæ deponeret, repente cingulum solvit. Ob hanc causam ligato in dextram ejus saxo ingenti, in fluvium præcipitari jussus est.

Romani
cum parvo
Barala.

Hesychii.

Ex Praten. Antwerp-Maj. Antwerp. et Max-Lubec. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Inter purissimos codices certo censendus Herinien. hodie integerrimus, sed propter additamentum proprium, de quo in Auctariis, exclusus. Contra vero Greven. et Molan. hic inter puros computati sunt, licet in secunda annuntiatione constructionem variant hoc modo: *Ut, quisquis non sacrificaret idolis, mortis subiret sententiam, cingulum militiæ solvit.* Imo Molan. sensum prosequitur, *ob quam causam.* Ceteræ variationes in nominibus maxime versantur. Puerum, cum Adone et præcipuis codicibus *Baralam* vocamus, Greven. *Barulum*, Molan. *Barulan*, alii aliter. Non minor in alio nomine diversitas. Reliqui in textu *Esichii*, proxime ad puritatem quæ ex Adone est *Hesychii*; sunt qui scribant *Esicii*; Hieronymiana apographa habent *Isicii*, vel *Isici*, etc. De *idolis*, etc., satis alibi dictum est.

OBSEVATIO. *Romani Cæsariensis diaconi*, insignissimi martyris, et cum Laurentio ac Vincentio comparandi, prima, nitidior ac simplicior memoria traditur in vetustissimo Hieronymiano Epternacensi, in quo etiam tum parvulus *Baralus*, tum *Hesichius*, sub una eademque commemoratione satis aperte comprehenduntur his verbis: *In Antiochia, natalis Romani, Barili et Isici martyris.* Tricas ingerit adjecta in aliis Hieronymianis codicibus appellatio *monachi*, quam certum est, non invenisse Rabanum, qui satis prolixum elogium ex Actis extraxit; unde vero Florus, a nostris editus, sua acceperit, non satis perspicio. Romanus aliquis revera inter Cæsarienses martyres, in citatis Hieronymianis ponitur die præcedenti. Ex his nata longior et operosior Florentinii Notatio, qua adversus Valesium, in Baronii sententiam inclinat, de *Romanis* martyribus Antiochiæ passis, omnino geminandis, sic ut alter *monachus* sit, alter *diaconus*, uterque tamen eodem ferme martyrii genere, eodem loco, eodem tempore, imo forte eodemmet die coronatus. His etiam ansam præbent diversæ de *Romani* martyrio relationes, ut vel bina Eusebii narratio, altera de Martyribus Palæ-

stinæ,

stinæ, apud Ruinartium pag. 331; altera ex lib. 2. de Resurrectione, apud eundem pag. 379, vix satis apte inter se combinari videantur. Difficultatem auget passio cum puero, passio sine puero; inde Prudentii Hymnus apud laudatum Ruinartium a pag. 382, nonnulla confundentis; demum alia SS. Patrum encomia a laudatis scriptoribus appellata. Studiose elaborata est Tillemontii deductio historica a pag. 649. Baronii et Florentinii opinionem de binis *Romanis* cum Valesio et Ruinartio improbabilem censet. Ego ingenue fateor, me necdum clare distinguere, cui potissimum parti accedendum sit, præsertim cum Romanum parvum diserte signet: *Antiochiæ, Romani monachi et martyris*, quemadmodum vocatur in Actis Mombritanis; Ado vero elogium suum ita formet, ut eum Rabano non magis de *monachi* quam *diaconi* appellatione meminerit, uti nec Noster qui ex Viennensi episcopo sua omnia deprompsit. Unus igitur, an duo *Romani* Antiochiæ passi admittendi sint, tunc declarabitur, cum utriusque opinionis momenta singula, cum Actis ipsis et diversis panegyricis accuratius expendere et discutere vacaverit. — In prælaudatis *Romani* Actis a Mombratio tomo 2 a pag. 234 editis sub finem additur certamen alterius nostri martyris *Hesychii* vel *Isicii*, in Hieronymianis supra citatis priorum socii, quem non video intelligi posse sub nomine *Zocii* cum aliis martyribus Antiochenis et *Romano* aliquo ac *Barale* conjuncti in sæpe dictis codicibus die xv Februarii, quando quidem *Zocius* ille ibi disertissime *presbyter* nuncupetur. Utut fuerit, id certe patet, ibi *Hesychium* hoc die consignari, veluti et apud Florum, atque in serie nostra multo distinctius, *Romano* parvo legente: *Et sancti Hesychii Palatini et martyris*; Adone vero plusculum narrante, unde nostra omnia in textu representata, verbatim desumpta sunt. Per *Palatini* in Romano parvo alluditur ad officium aliquod in palatio cæsareo exerciti, idque cum Actis Mombritanis concordat, quæ ipsum in ministerio, imo *Priorem palatii* fuisse asserunt. De solis Romano et *Hesychio* loquitur Wandelbertus dum ambos sic honorat:

*Hesychius martyr quartam denamque coronat,
Romansque; urbs Antiochi quis læta recurrit.*

AUCTARIA.

- HERINIEN.** Jam dixi purissimum esse; addit autem provinciæ Remensis proprium: *Ipsa die, beati Oricoli martyris sociorumque ejus, qui sub Wandalica persecutione passi sunt.*
- ORICOLI ET SOC.**
- TORNACEN.** Purus in prima annuntiatione; in secunda, ut sæpe solet, mutilus est.
- ROSEWYD.** Purus in textu, subdit majusculis proprium Ultrajectense: *Octava sancti Martini.*
- MUNERAT.** Etiam textum refert, sed in fine adjicit: *Eodem die, natalis sanctæ Andæ. Audæ.*
- ANDÆ.**
- PULSANEN.** In prima sic habet: *Apud Antiochiam, natalis beati Romani.* Altera pura est.
- ANTVERP-MAX. et LEYDEN-BELG.** Post textum: *Apud Confluentiam, natale sancti Florini confessoris.* Vide die præcedenti. *Item Romæ, natale sancti Gelasii Papæ. Item Octava, sancti Martini.* LOVANIENSIS codex eadem prorsus habet Auctaria, sed totum *Hesychii* nostri elogium reseindit.
- FLORINI.**
- GELASII PP.**
- OCTAVÆ MARTINI.**
- DE GELASIO.**
- ULTRAJECT.** Incipit: *Romæ, natale sancti Gelasii Papæ. Hic, ut narrat beatus Gregorius, Canonem composuit; libros etiam quinque contra Nestorium et Eutichen hæreticos, et contra Arrium duos. Fecit insuper ymnos ad modum sancti Ambrosii.* Sequitur textus. In fine de Florino et octava Martini. Sic et LEYD-LATINUS; sed de Gelasio, penultimo loco.
- ALRERG. et DANIC.** Loco octavæ Martini, substituunt in fine: *Dedicatio basilicarum Apostolorum Petri et Pauli.* Cetera ut ULTRAJECTENSIS.
- CENTULEN.** *Antiochiæ, sancti Romani monachi, qui pro defensione Ecclesiæ tormentis affectus, martyrium passus est. Eodem die in eodem loco, sancti Hesychii militis, qui pro Christi fide militiam reliquit, et martyrii coronam percepit. Ipso die, octava beati Martini episcopi. Turonis, sancti Gregorii episcopi, qui multas diversorum sanctorum passiones et vitas descripsit, et priora Francorum gesta memoriæ commendavit.* Vide die præcedenti.
- BRUXELLEN.** Incipit: *Octava sancti Martini episcopi Turonensis.* In Romano post contradice-
- rent, sic interpolatus est: unde lingua sibi abscinditur, qua abscisa ipse locutus est et postea una cum quodam puerulo; etc.* In secunda, mutat positionem, scribens: *Romæ, natalis sancti Esichii, etc.*; in fine adiciens *et sic martyrium complevit.* Tum: *Romæ, sancti Graslai Papæ, qui sedit annis quatuor. Hic cotidianam præfationem Missæ, ac alius orationes et hymnos ad modum sancti Ambrosii, et contra Nestorium et Eutichen hæreticos, libros quinque, et contra Arrium duos, ut beatus Gregorius testatur, composuit. Apud Confluentiam, sancti Florencii (Florini) confessoris. Et sancti Odonis abbatis Cluniacensis. Item sancti Hugonis, Ordinis Carthusiensis et episcopi Cinceniensis. Vide die præcedenti. Ipso die, sanctæ Eusebiæ virginis.*
- DE ROMANO.**
- DE GELASIO.**
- FLORINI.**
- ODONIS.**
- HUGONIS.**
- EUSEBIÆ.**
- HAGENOYEN.** In textu, solito purior, micam dumtaxat annuntiationem de Gelasio, adjungit: *Romæ, natale beati Gelasii Papæ. Hic, ut dicitur, Canonem composuit ante papatum, et factus Papa, in Missa ipsum dici constituit, secundum quod Gregorius Papa, dicit. Alii autem dicunt, quod Canonem quidam scolasticus Cuno nomine composuit, sed Gelasius Papa, ipsum dici instituit. Hic Gelasius quinque libros, contra Nestorium et Eutichen hæreticos, etc. Insuper ymnos ad modum sancti Ambrosii composuit. Orationes etiam Missæ et horarum cum tractibus Septuagesimæ ipse fecit. Item constituit ut ymnus trium puerorum, id est: *Benedicite omnia opera Domini Domino, nullus sacerdos post Missam dicere negligat.**
- MULLA DE GELASIO.**
- AQUICINCT.** Adjicit in fine: *Eodem die, transitus sancti Odonis abbatis.*
- ODONIS.**
- VICTONIN.** In fine: *Ipsa die in pago Valagiu, depositio sancti Theofredi martyris. Item Turonis, sancti Odonis Cluniacensis abbatis. Item Antiochiæ, sancti Eutychii martyris. Puto repeti nomen Hesychii. Eodem die, octava sancti Martini.* Convenit de more, codex REGINÆ SUECICÆ sub num. 130; sed excepta octava, quæ in hoc codice deest.
- THEOFREDI.**
- ODONIS.**
- EUTYCHII.**
- OCTAVÆ MARTINI.**
- DAVERON.** Sic suam annuntiationem efformat: *Beati Odonis abbatis monasteriorum Galliarum.*
- ODONIS.**

- Dionysii.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJECTIN. *Dionysii episcopi Alexandriae. Ex die præcedenti. Romani martyris et Barulae. Esichii militis et martyris Severi presbyteri et confessoris. Inelyti et magni martyris.* Hæc alibi non reperit auctor notæ marginalis, nec ego capio quid significant.
- Theofredi.* DIVIONEN. S. Benigni. *Eodem die, passio sancti Theofredi martyris. Ipso die, depositio beati Odonis abbatis, cujus vita sanctis præclara extitit meritis.*
- Odonis.* CLUNIACEN. *Eodem die, transitus beati Odilonis abbatis. Voluit dicere Odonis.*
- Momboli et Odonis.* CAMBERIEN. Sanctæ Mariæ. *Ipso die, beatorum Momboli et Odonis confessorum.*
- Auda.* REG. SUEC. num. 428. *Eodem die, sanctæ Audæ virginis. Eodem die, depositio domni Odonis abbatis piissimi patris monachorum.*
- Odonis.* CODEx D. DU CHEVAL. signatus B. *Item Romæ, natalis sancti-Gelasii Papæ.*
- Gelasii.* VATICAN. Addit: *Natale sancti Flavii martyris.*
- Flavii.* ALTEMPS. *Eodem die, beati Odonis abbatis. In Hibernia, depositio sancti Romani episcopi. Anigus filius Amardareh regis furatus est brachium ejus sinistrum, ipsumque integra cum carne in metropolitana ecclesia habetur. Et sanctæ Hillæ abbatissæ. Vide die præcedenti.*
- Odonis.* FLORENTIN. *In Tuscia apud civitatem Lucanam, sancti Fridiani, ejusdem urbis episcopi et confessoris, cujus vita tanto Deo et hominibus extitit gloriosa, quanto miraculorum profunditate fuit eximia. Et non solum post obitum ejus, verum etiam in corpore, dum viveret, multa per eum Deus dignatus est operari miracula, quorum ut B. Gregorius in libro Dialogorum unum præcipuum et maximum fecit miraculorum. Agitur de Frigidiano, cujus natalis est XVIII Martii; sed vita huc in Actis remissa. Miraculum, de quo hic agitur infra dabit GREVENUS. Tum solus STROZZIANUS; Item transitus sancti Odonis abbatis. Adde Cluniacensis.*
- Theofredi.* LUGDUNEN. et CAUDIACEN. *Conveniunt in, natale sancti Theofredi martyris.*
- Octavæ Martii.* EDITIO LUBECO-COL. *Incepit ab Octava sancti Martini. De Romano, post contradicent, sic habet: Ob quam causam ipse cum quodam puerulo nuper ablactato, nomine Baralo, jussus est eculeo extendi, et fustibus acriter cædi ac unguis exarari, linguam abscindi, novissime laqueo strangulari, et sic celebri martyrio coronatus est; sed puer Baralus tandem decollatus est. In secunda, satis pura est. Tum de Florino, ut ANTVERP-MAXIMUS; de dedi-*
- Florini.* catione, ut ALNERGENSIS: de Mombolo et Odone, ut CAMBERIENSIS.
- BELIN.* *Incepit: Romæ, dedicatio basilicarum Apostolorum Petri et Pauli. Tum sequitur textus satis purus. Deinde adjungit: Eodem die, sancti Fridiani episcopi et confessoris. Item transitus beati Odonis abbatis.*
- GREVEN.* *Octavæ sancti Martini. Oriculi martyris et sociorum ejus sub persecutione Wandalica. Ipso die, vel secundum alios, die sequenti, Romæ, sancti Gelasii Papæ et confessoris, qui sedit in episcopatu annis quatuor. Hic amator pauperum, clerum ampliavit; tractatus et hymnos composuit, Sacramentorum præfationes et orationes, quæ sunt in usu, cauto et limato sermone edidit; sepultus in ecclesia sancti Petri XII Kal. Decembris. Romæ, dedicatio basilicarum sanctorum Apostolorum Petri et Pauli. In Tuscia, civitate Lucana, sancti Phrigidiani episcopi et confessoris, miræ virtutis viri. Qui, ut dicit Gregorius libro 3 Dialogor. Auserith fluvium, juxta muros civitatis influentem, sæpeque inundatione damna inferentem, oratione facta, alvrum proprium deserere et alio influere fecit. Apud Constantiam, inferioris Normanniæ civitatem, sancti Rumpharii episcopi et confessoris. Item sancti Momboli abbatis. Eodem die, natale sanctæ Audæ. In Hispaniis civitate Corduba, passio sanctæ Teclæ virginis. Demum in fine: Romæ, sanctæ Eusebiæ virginis. Electæ virginis.*
- MOLAN.* *De dedicatione basilicarum ex BELIN. Item de Odone. Tum: Apud Constantias inferioris Normanniæ, beati Rumpharii, præfata urbis episcopi et confessoris. De Oricolo, ex HERINIENSI. Antisiodoro, dedicatio basilicæ sancti Germani episcopi, cum superioribus cryptis. Eodem die, sancti Fridiani episcopi et confessoris. Item sancti Florini confessoris, Confluentis monasterii. Et depositio sanctæ Eusebiæ virginis. Eodem die, natalis sanctæ Audæ; et minoribus typis: Parisiis in conventu Apostolorum Petri et Pauli. Item, sancti Momboli abbatis. Editiones aliæ importune verbum vellet in textum invehunt. Auctaria vero de dedicatione basilicarum, de Odone, et Fridiano eadem sunt. Apud Confluentium, sancti Florini confessoris. Rursus de Rumphario et Oricolo, ut supra. Parisiis, natalis sanctæ Audæ. Item in Galliis, sancti Momboli abbatis. Tum dedicatio basilicæ sancti Germani. Demum typis minoribus adjungitur: Insula Lyrino, sancti Anselmi abbatis.*
- Momboli et Odonis.*
- Dedicationis apostolorum.*
- Frigidiani.*
- Odonis.*
- Octavæ Martii.*
- Oriculi.*
- De Gelasio.*
- Dedicationis basilicarum Apostolorum.*
- De Frigidiani.*
- Rumpharii.*
- Momboli.*
- Audæ.*
- Teclæ.*
- Eusebiæ.*
- Electæ.*
- Dedicationis.*
- Odonis.*
- Rumpharii.*
- Oricoli.*
- De Germano.*
- Frigidiani.*
- Florini.*
- Eusebiæ.*
- Audæ.*
- Anselmi.*

XIII Kal.

Die 19.

Romæ via Appia, natalis sancti Maximi presbyteri et martyris, qui persecutione Maximiani passus, positus est ad sanctum Sixtum. Eodem die, sancti Crispini episcopi, qui civitate Astiagensi, capite amputato martyrii gloriam adeptus est. Apud Viennam, sanctorum martyrum Severini, Exuperii et Feliciani, quorum corpora post multa annorum curricula, ipsis revelantibus inventa et a pontifice urbis, clero et populo honorifice sublata, ac condigno honore condita sunt. Item sancti Fausti diaconi, hic grandævus et plenus dierum confessor perdurans, perfecto martyrio, capitis obruncatione consummatus est.

Puri sunt Herinien. Antwerp-Maj. Muneruti prima editio, Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Antverp-Maj. pro *Maximi presbyteri*, male legit *Maximi episcopi*. Codices omnes, solo Pratensi excepto, diserte exprimunt *persecutione Maximiani*; in Adone tamen et in citato Pratensi habetur *Maximini*. Munerati editio altera in eo deficit, quod duas primas annuntiationes commisceat, sic legens: *positus est ad civitate Astiagensi, capite, etc.*, omissis intermediis. Reliqui *Sixtum* cum codicibus prope omnibus. Solus Molanus habet, *qui in civitate, etc.* Item *Severiani*, pro *Severini*: Antverp-Maj. et *Superii*, pro *Exuperii*. Greven et Molan. mutant *clero et populo*, in *clero populoque*. In *grandævus*, servanda fuit diphthongus.

Maximi. **O**BSERVATIO. De *Maximo* in Variantibus jam notavimus codicem Pratensem cum Adone signare tyrannum *Maximinum*, haud dubie ejus nominis primum, sed codices nostros posuisse *Maximianum*, forte quod *Maximinum* alterum perperam legi supponerent, qui Romæ imperium non obtinuit. Utri melius elegerint, hactenus incertum est, quandoquidem lateat quis fuerit hodiernus *Maximus*, ut candide fatetur Baronius, eo demum inclinans, ut *commentariensem* credat esse a *santo Stephano baptizatum, et persecutione Decii e ponte præcipitatum in Tiberim*; utpote cui quadret sepultura ad S. Sixtum II in cœmeterio Callisti. De gestis passionis ejus ibi a Baronio citatis alibi disserendum; hic solum observo, Baronii Notationem jam dictam cum textu Martyrologii Romani haud convenire, cum in hoc diserte exprimat *persecutio Valeriani*. Hæc satis in re plane dubia. Romani parvi annuntiatio, a nullo alio prius posita est: *Romæ, Maximi presbyteri et martyris*. Quæ præter hæc in laterculo nostro Usuardus addidit, ex Adone verbotenus descripsit. — *Crispinum* Astiagensem apud solum Usuardum invenio; citat Baronius hymnum Breviarium Toletani, in quo ejus gesta continentur. Petrus in Catalogo lib. 10 cap. 84 pauculis rem absolvit, anctorem appellans Adonem in Martyrologio; sed quale hoc Martyrologium fuerit, prorsus non intelligo, nisi Adoni Mabiloniano simile sit, ex variis collectaneis conflatum. Si verum fontem Usuardinum quæras, fateor me ignorare, sed malim ad messem in Hispania collectam recurrere, quam ad nescio quem Adonem tam enormiter interpolatum. — Vere Adonem se descripsisse asserere poterat Petrus, quod tamen reticet ejusdem libri cap. 82 in martyribus Lugdunensibus, quorum nulla, quod sciam, præterquam apud Adonem memoria superest, vel in ipso SS. Lugdunensium indiculo a Raynaudo neglecta. Sic habet laudatus Viennensis in Chronico ad annum CLXIII: *Severinus, Exuperius et Felicianus, parvo tempore ante, apud Viennam martyrio coronati*. Quæ in Martyrologio narrantur, ad inventionem et translationem prædictorum martyrum proprie pertinent, quarum recentior erat memoria, dum basilicæ S. Romani curam gessisse dicitur Ado ipse, priusquam ad Viennenses infulas promoveretur. Nostra omnia ex ipso translata sunt. Utrum satis probari queant, quæ præter Adoniana ab aliis memorantur, alterius loci est distinctius explorare. Vide interim Tillemontium tomo 2 pag. 321. Sic solam hanc nostram annuntiationem metricè reddidit Wandelbertus:

*Tredecim Felicianus cum Severiano,
Cumque Exuperio fidei certamine sancit.*

Fausti. Quarta annuntiatio apud Romanum parvum sic sonat: *Et Fausti diaconi et Eusebii collegæ ejus, martyrum visitorum*. Profluit ex Rufini lib. 7 cap. 10, unde constat totum Adonis elogium desumptum, atque ex hoc textum nostrum contractum esse, in quo de solo Fausto agitur, qui forte presbyter subinde factus, idem ipse dici posset, qui *grandævus* cum Petro Alexandrino martyrium subiit, eo nomine recursurus xxvi Novembris; sed iis sociis ibi conjunctus, ut verosimilius diversus esse videatur. *Eusebium* nulla alia Martyrologia Latina celebrant, etiam in moderno Romano prætermisum. Conjecit autem Tillemontius eundem esse, qui postea Laodiceam in Syria ecclesiam episcopus rexit, sicuti indicat tomo 4 a pag. 304. Porro a Romano parvo ambo collegæ *Visitatores* nuncupantur, quoniam *invitis omnibus ad confessores, qui in carcere tenebantur, ... indesinenter necessaria, deportarent, ut in Adone fusius ex laudato Rufino describitur*. Sed his diutius non immoror. Habemus Usuardum, cujus textum genuinum præcipue quærimus.

AUCTARIA.

Odons. **P**RATEN. Merito exclusus est, cum in fine addat: *Turonis, sancti Oddonis abbatis*; ubi manus diversitatem non observavit Castellanus, sed qui nuperrime in mei gratiam, codicem de novo inspicere dignatus est eruditissimus noster Chamillart differentiam aliquam apparere testatus est. Habet adjectam *dedicationem, etc.*

Elisabeth. **TORNACEN.** In prima et secunda purus, in tertia expunxit elogium, quarta omnino caret. Ad marginem autem manu nonnihil recentiori additur: *In Alemannia, castro Marburg, beatæ Elisabeth.* Inferius dabuntur elogia.

Viduarum 40. **ROSWEYD.** Purus in textu subjungit: *In Eractia, sanctarum xl viduarum.* Eadem fere Hieronymianorum apographorum annuntiatio est.

PULSANEN. In prima purus, a tribus aliis elogia omnia plane resecut.

ANTVERP. et MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. Puri in textu, addunt: *Item Simplicii episcopi. Eodem die, depositio beatæ Elisabeth.* Simplicii.
Elisabeth.

MUNERAT. De secunda ejus editione truncata, dictum est in Variantibus.

ANTVERP-MAX. et LEYDEN-BELG. Incipiunt: *Apud Maguntinense territorium, natale beatæ Elisabeth, filie regis Hungarorum.* Sequitur totus textus, et in fine: *Augustuduni, depositio sancti Simplicii episcopi.* Eadem sunt in codice **LOVANIENSI**; sed is in Fausto mutilus est. Elisabeth.
Simplicii.

ULTRAJECT. et LEYDEN-LAT. Priorum phrasim sic primo loco amplificat: *Quæ cum esset Turin-* De Elisabeth.

	<i>giæ nupta Loutgravio, pietatis et humilitatis operibus insudavit, quantum licuit sub marito. Sed lege soluta conjugii, rejectis ex toto regalibus et secularibus ornamentis, renes sine præcingens, et pedibus nudis incedens, Domino militavit sub perfectæ tytulo paupertatis. Construxit xenodochium ubi viam transcendens Apostolicam, pedes lavabat pauperum, manibusque propriis saniem eliquans et obstergens abhominabilium infirmorum. Quæ visum a nativitate cæco restituens et innumeris fulgens miraculis, beatam vitam beatiori sine concludens, modo beatissima regnat in cælis. Sequitur totus textus Usuardinus, cui ad fidem subjungitur Simplicius Augustodunensis, ut supra.</i>	
Simplicii.		
De Elisabeth.	ALBERG. et DANIC. Idem habent de Elisabeth, sed commemorationi illi immediate subjiciunt totam annuntiationem crastinam de Pentiane Papa. In eo autem differunt hi due codices, quod posterior careat Simplicio.	
Pontiani PP.		
Textus contractus.	CENTULEN. Romæ via Appia, sancti Maximi presbyteri et martyris. Apud Viennam, sanctorum martyrum Severini, Exuperii et Feliciani. Eodem die, sancti Fausti martyris. Item sancti Crispini martyris, qui in civitate Astiagensi, amputato capite martyrium sumpsit. In margine recentiori manu aliqua adduntur de Elisabeth, quæ non satis distingui possunt.	
De Elisabeth.	BRUXELLEN. Incipit: Apud Magdeburgum (pro Marpurgum,) depositio sanctæ Elisabeth, filie regis Hungariæ, ac conjugis Lantgravii Thuringiæ. Quæ innumeris fulgens miraculis, beatam vitam beatiori sine concludens, modo beatissima regnat in cælis. Sequitur textus hinc inde transpositus et interpolatus. In fine: Augustuduno, depositio sancti Simplicii episcopi.	
Simplicii.		
Simplicii.	HAGENOVEN. In prima et secunda satis purus, subdit: Item Augustuduno, etc. Nihil hic habet de Lugdunensibus. In Fausto satis purus est. Tum: In territorio Treverensi, in oppido Confluentiæ, natale beati Florini confessoris. In Hassia, in oppido quod Marpurg dicitur, depositio sanctæ Elisabeth viduæ, filie regis Ungariæ et uxoris Ludovici Lantgravii Thoringiæ, cujus vita tota miraculis et operibus misericordiæ plena erat ab infancia sua usque ad mortem suam. Ejus ossa in translatione sua, in oleo natancia inventa sunt. De quo plurimi infirmi inuncti et curati sunt.	
Florini.		
De Elisabeth.		
Simplicii.	AQUICINCT. In fine: Item sancti Simplicii episcopi. Romæ, sancti Gelasii Papæ. Hic revocavit Misenum episcopum, quem Felix antecessor ipsius damnaverat, et communioni ecclesiæ suæ restituit. Hic libros adversus Eutychen et Nestorium composuit. De eo die præcedenti in Auctariis actum est: in Romano ponitur XXI Novembris quo die vide observationem nostri P. Metherii.	
Gelasii PP.		
Gelasii.	VICTORIN. Habet Faustini pro Fausti. In fine: Romæ, Gelasii Papæ.	
Elisabeth.	MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Elisabeth viduæ, filie Regis Hungariæ. Simplicii episcopi et confessoris. Odonis abbatis Cluniacensis, magnæ sanctitatis viri. Nil de his qui sunt in laterculo.	
Simplicii.		
Odoms.		
Gelasii.	REG. SUEC. num. 130. Romæ, Gelasii Papæ.	
Simplicii.	CODEX. D. DU CHEVAL. signatus B. Augustoduni, depositio sancti Simplicii episcopi.	
Leoncii.	VATICAN. sub num. 5949. Deficit in annuntiatione secunda et quarta de Crispino et Fausto.	
Jacobi.	ALTEMP. Petragoricas, sancti Leoncii episcopi et confessoris. Ipso die, B. Jacobi eremitæ.	
Elisabeth.	FLORENTIN. In oppido Germaniæ, nomine Barbuti (Marpurg, duo alia verba legi non possunt) S. Elisabeth, Andreæ Hungarorum regis filie...	
	Romæ, sancti Gelasii Papæ... Item sancti Simplicii episcopi. Habetur supra distinctius.	Simplicii.
	BURDEGALEN. Sancti Simplicii episcopi.	
	EDITIO LUBECO-COL. In prima agit de Elisabeth, fere ut ULTRAJECT. supra. Tum: Romæ, natale sancti Gelasii Papæ et confessoris. Hic, ut narrat beatus Gregorius, Canonem Missæ composuit, libros etiam quinque contra Nestorium et Eutychen hæreticos, et contra Arrinum duos. Fecit insuper hymnos ad modum sancti Ambrosii episcopi. Composuit etiam præfationem Missæ, Vere dignum et justum est, quotidiano usu cantari, et sedit in episcopatu annos quatuor. De Pontiano habet textum diei sequentis. In textu præter merem pura est. Demum de Simplicio, ut supra.	De Elisabeth. De Gelasio.
	BERLIN. Incipit a Pontiano, ut jam diximus. In tribus primis satis purus est. Tum pergit: Eodem die in oppido Alemanniæ nomine Marchburg, depositio sanctæ Elisabeth, Andreæ regis Ungarorum filie. Item sancti Simplicii episcopi et confessoris. Quartam annuntiationem sic abbreviat: Eodem die, sancti Fausti diaconi.	Pontiani. Simplicii.
	GREVEN. In Cæsarea Cappadociæ, natalis sanctorum Maximi, Mutiani, Nicophori, Januarii, Zefori et aliorum XL. Diversa miscet ex Hieronymianis apographis. Item secundum aliquos hic, passio sancti Pontiani Papæ, quem Usuardus habet die sequenti. Augustuduni, beati Simplicii episcopi et confessoris. De Adone sic habet: Item sancti Odonis abbatis primi Cluniacensis, miræ sanctitatis viri, incomparabilisque in monastica disciplina ferrox: adeo ut ejus fervore et industria monachorum illius temporis tepor versus fuerit in ardorem. Quievit tandem anno Domini DCCCXXXVIII, miraculis in vita pariter et morte clarus. In Eraclea, XL viduarum et martyrum. In Marburgh civitate Hassiæ, natalis sanctæ Elisabeth viduæ sanctissimæ, filie regis Hungariæ. Quæ ab infantia religiosissimam in Deum mentem gerens, nupta Lantgravio Thuringiæ, pietatis et humilitatis actibus, quantum licuit sub marito studens. Ubi ad viduitatis statum pervenit, rejectis ex toto secularibus ornamentis et pompis, sine renes præcingens, nudis pedibus, vili habitu incessit, viduamque Apostolicam se exhibens, filios educavit, hospicio recepit, sanctorum pedes lavit, tribulationem patientibus subministravit, omneque prorsus opus bonum subsecuta, miraculis gloriosissima quievit anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo.	De Pontiano. De Elisabeth. Maximi et soc. Pontiani. Simplicii. De Odone.
	MOLAN. De Pontiano, ut alii ex textu diei sequentis: Romæ, natalis beati Pontiani Papæ, qui Maximino, etc. Tum: Eodem die in oppido Alemanniæ nomine Marburg, depositio sanctæ Elisabeth, Andreæ regis Hungarorum filie. Hæc construxit Xenodochium, ubi vidua pedes lavabat pauperum, manibus propriis abstergens saniem abominabilem infirmorum. De Simplicio, ut supra. De Gelasio, ut AQUICINCTINUS, nisi quod addat fecit insuper hymnos, etc. Sequitur denum litteris minoribus: In territorio Arvernensi, sancti Patrocli confessoris egregii, de quo Gregorius Turonensis dicit 5 Historiæ Francorum cap. 10. Fuit in Biturico termino, reclusus nomine Patroclus, presbyterii honore præditus, miræ sanctitatis ac religionis, de cujus vita libellum scripsimus. Editiones posteriores Pontianum in textu ponunt primo loco, dein Elisabetham, sed litteris Italicis. In fine: In territorio Arvernensi, sancti Patrocli, confessoris egregii. Item sancti Gelasii Papæ, qui sedit in pontificatu annos quatuor. Die decima nona, sancti martyris Barlaam. Vide Martyrologium Romanum, et Castellani notationem hoc die.	De Pontiano. De Elisabeth. Simplicii. De Gelasio. De Patroclo. Barlaam.

XII Kal.

Die 20.

Pontiani.

Romæ, natalis beati Pontiani Papæ, qui Maximino adversum ecclesiarum sacerdotes persecutionem commovente, cum Ypolito presbitero Sardiniam deportatus, ibique fustibus mactatus martyrium consummavit. Corpus ejus a beato Fabiano Papa relatum, atque in cimiterio Calixti sepultum est. Cabilone, sancti Silvestri episcopi et confessoris. Illic quadragesimo secundo anno sacerdotii sui, plenus dierum atque virtutum migravit ad Dominum. Apud Siciliam civitate Messana, sanctorum Ampeli et Gaii. Ipso die civitate Taurinis, Octavii, Solutoris et Adventoris.

*Silvestri.**Ampeli et Gaii. Octavii, etc.*

Ita habent *Praten. Herinien. Antverp. et Max-Lubec. Munerat et Greven.*

VARIA LECTIO. *Potentiani*, pro *Pontiani*, error est in Munerato. Sic scriptorum ignorantia in Antverp. Max-Lubec. et Greven. pro *Maximino*, irrepsit *Maximiano*, ut alias factum observavimus, licet toto fere seculo disjungantur. Ex plerisque codicibus *Ypolito* servamus, ut alibi. *Herinien.* male transposuit, *fustibus martyrium mactatus*. Levius errat Grevenus in *Papa Fabiano*; sed aliter loquitur Muneratus: *Corpus autem ejus, a beato Fabiano revelatum, atque cimiterio Calixti Papæ sepultum*. Quod de *Ypolito* dixi, idem puta de *cimiterio Calixti*. Diversam scribendi rationem servant codices in *Mesana, Gaggi, Gai, Octavi*. Nos de more in textu reliquimus *Gaii*.

Pontiani.

OBSERVATIO. Martyrologii Romani reformatores Belinum potius quam Usuardum secuti sunt in signanda *Pontiani* Papæ festivitate die proxime præcedenti, seu XIX Novembris; Molanus, quod mirere, in ipsa prima editione, utroque die Sanctum a textu Usuardino exclusit. In serie nostra certissime notatur hoc die, sic præeunte Romano parvo: *Romæ, Pontiani Papæ martyr*. Adonis elogium, ut observat Rosweyodus, ex Pontificalibus acceptum est; ac necdum video, qua satis ratione cum Catalogis nostris, ante tomum I Aprilis editis, conciliari queat. Insuper multa offendo a Baronio, Henschenio, Pagio, Papebrochio aliisque circa Pontiani ætatem, exilium, etc., disputata, quæ operosiori examine retractanda sunt, a Tillemontio tomo 3 pag. 276 et 692, necdum liquido explicata, si modo ulla chronologica methodo componi possint. Sunt et aliqua circa martyrium ambigua; at ipsum quis temere in dubium revocaverit, tot antiquis tabulis confirmatum? Ceterum quæ in textu nostro exhibentur, ex Adone descripsit Usuardus. Est in codicibus Hieronymianis XIII Augusti, *Pontiani episcopi*; est eodem die in Bucherii Calendario: *Et Pontiani in Callisti*. Atque hæc de translatione intelligenda existimat Florentinus; quo fundamento, post videbitur. Rabanus Pontiani natalem revocat ad xxx Octobris. Securus dixerim, multa in hujuscemodi dierum electione arbitraria intercurrere, quod in auctore Romani parvi sæpissime demonstravimus; forte antiquiora monumenta et ipsi et Wandelberto præluxerint, cum metricus Martyrologus hoc ipso die ita Pontianum laudet:

Pontiane, tibi duodenam Roma, dicato

Obsequio, sacrat antistes martyrque beate.

Silvestri.

Silvester Cabilonensis pure Adonianus est. Principium mutavit Usuardus; nam ubi Ado legit: *Apud Cabilonem, beatissimi Silvestri, Noster: Cabilone, sancti, etc.* Breve encomium ex Gregorii Tauronensis, de Gloria Confessorum capite 85 desumptum est; nec de vita aut gestis ejus plura, quod sciam, supersunt; monumenta Cabilonensia tum Mss. tum typis vulgata, *Silvestri* et aliorum revelationem ac translationem prosequuntur, de quibus alibi. — Sequens annuntiatio sic ponitur in Romano parvo: *Messana, Ampeli et Gaii*. Hieronymiana scribunt diversimode, sed eadem omnium sententia, eadem Adonis, ex quo commemoratio nostra. De genere aut tempore passionis nihil magno opere reperit Florentinus, neque apud nos exstant, quæ eorum gesta multum illustrare queant. — Martyres Taurinenses varia serie a variis referuntur, in Hieronymianis autem codicibus eo plane ordine quo in textu nostro: *Taurinis civitate, Octavi, Solutoris, Adventoris*, in quibus ita annumerantur socii alii, ac si ad eandem classem pertinerent, quos tamen Florentinus merito discernendos existimat. Sunt hi celeberrimi Augustæ Taurinorum patroni, ad templum ibi Societatis JESU, ex vetustiori aliqua ecclesia translati, quos potissimum mordaci dissertatione impetere voluit ministellus ille Anglo-Sabaudus, de quo ad diem XXII Septembris, ubi de legione Thebæa, diximus. Ex sacra ea legione esse censentur tres nostri, ab Ennodio et Maximo Taurinensi pridem laudatissimi, quorum Acta manuscripta ab ecclesia Taurinensi accepisse se testatur Baronius. Plura ad nos Taurino olim submissa sunt et ad Acta et ad translationem spectantia, quæ proprio loco accurate deducuntur.

*Ampeli et Gaii.**Octavii et soc.*

AUCTARIA.

AUCTARIA.

- TORNACEN.** Truncat elogium Pontiani, ad *con-*
summarit. Caret Silvestro; cetera bene.
- ANTVERP-MAJ.** Habet textum integrum, sed
penultimo loco ante Taurinenses, inserit: *Eodem*
die, sancti Eadmundi regis et martyris.
- ROSWEYD.** Textui subjungit: *Eodem die, na-*
tale sancti Eadmundi regis Anglorum et martyris
preciosi. Vide Surium.
- PULSANEN.** In prima deest totum elogium; in
secunda et tertia purus; deest quarta.
- MOLAN.** Dixi carere annuntiatione prima.
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN.** et **CO-**
DEX D. DU CHEVAL. signatus B. Post textum ad-
dunt: *In Anglia, natale sancti Ethmundi regis et*
martyris, cujus caput diu occultatum, nutu divino
se voce propria revelavit. Item habet codex **LOVA-**
NIENSIS; sed elogium Pontiani rescindit.
- ALBERG. et DANIC.** Annuntiationem de Pon-
tiano retulerunt die præcedenti. Hic de Edmundo
agunt ut codices proxime citati, sed primo loco.
In tribus aliis satis puri sunt.
- CENTULEN.** Romæ, sancti Potentiani Papæ et
martyris. Apud Mesanam civitatem Siciliæ, sancto-
rum Amplei et Gaii martyrum. In Anglia, passio
sancti Eadmundi regis et martyris. In territorio
Silvanectensi, sanctæ Maxentiæ virginis et marty-
ris. Cabillonis, sancti Silvestri episcopi et confes-
soris. Ambianis, inventio et translatio sanctorum
Vuarlesii et Luxoris confessorum.
- BRUXELLEN.** In prima non omnino purus est.
Sequitur ex Hieronymianis: *Et natale sanctorum*
martyrum Maximi, Muciani, et Neofori. In Era-
clea civitate Trucis, natale sanctorum martyrum
Bassi, Dionysii, Orionis et Basilii. Tum cum tex-
tu: *Apud Ceciliam civitate Messana, natale sancto-*
rum martyrum Amplei et Gaii. De Edmundo, ut
ANTVERP-MAX. etc. In Silvestro satis purus est.
Demum: *Ipsa die, depositio Fulcherii, qui fuit*
Jerosolimitanæ ecclesiæ patriarcha.
- HAGENOYEN.** Romæ, natale beati Ponciaui Pa-
pæ et martyris, qui sedecimus erat a beato Petro
Apostolo. Hic quia Ydolis nobilitate immolare et fidem
abnegare, sub persecutione Maximini, qui sæviebat
in Ecclesiam Dei, cum Ypolito presbytero in Surdi-
niam deportatus est in exilium, etc. In Silvestro sat-
is purus est. Tum: *In Angliq, natale sancti Ed-*
mundi regis et martyris, qui in primæva sua ætate
se junxit Domino, et cui adhuc puero apparuit Do-
minus in societate dicens ei: Ego sum Jesus Naza-
renus. Qui capitis abscissione punitus est, quod po-
stea diu occultatum, etc. In tertia satis purus,
nescio quid subjungat: *Apud Alexandriam, Helie*
Ymperatricis, uxoris Olarentii. Dein: *Item trans-*
latio sancti Corbiniani episcopi Frisingensis. In
ultima satis purus est.
- AQUICINCT.** Textui superaddit: *In Britannia,*
apud Orientales Anglos, beatissimi atque Christia-
nissimi regis martyrisque Eadmundi, qui ob insu-
perabilem catholicæ fidei veritatem a paganis crude-
liter occisus, caelestia regna sortitus est.
- AMBIANEN.** In pago Ambianensi, inventio et
translatio corporum sanctorum confessorum Warle-
sii et Luxoris. Ita prima manu scriptum erat, sicut
habet supra **CENTULENSIS;** sed aliquis secundum
nomen mutavit in *Luxoeni.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Potentiani (patet
error) Papæ et martyris. Etmundi regis et marty-
ris, in Anglia. Octavii martyris cum sociis. Sylves-
tri Cabilonensis episcopi. Bernardi Nordensis epi-
scopi. Notat descriptor in margine: *Forte Ber-*
waldi episcopi Hildehemensis. Vide de hoc infra.
- REG. SUEC.** signatus num. 428. In territorio **Bel-**
vacensi, natale sanctæ Maxentiæ virginis et marty-
ris. In Britannia, passio beati Eadmundi, **Orien-**
talium Anglorum regis, qui sub pyratariis, diris ja-
colorum ictibus passus, demum martyrii bravium
adeptus coronam perpetuitatis nactus est.
- In **VATICAN.** Sub num. 5949. Deest annuntia-
tio Silvestri. Adjicitur: *Eodem die, sanctis Theoge-*
nis martyris. Et sancti Dori episcopi Beneventani.
- FLORENTIN.** Penultimo loco inserunt: *In An-*
glia, sancti Edmundi regis et martyris.
- EDITIO LUBECO-COL.** Incipit: *In Anglia, na-*
tale sancti Ethmundi regis et martyris, cujus caput,
etc., ut supra. Pontianum beri posuit. Sequitur
de Silvestro, Siculis et Taurinensibus, satis pure.
In fine: *In Hildeschem, natale sancti Berwardi*
episcopi et confessoris. Vide longam vitam apud
Surium editam **MDCXVIII.** *Eodem die, sanctæ Re-*
genstedis virginis.
- BELIN.** Multa corrupte impressa sunt, ut **Ba-**
byloniæ pro Cabilone. Die præcedenti Pontianum
collocavit. Secunda editio in fine adjicit: *In An-*
glia, sancti Eadmundi regis et martyris.
- GREVEN.** Ex Hieronymianis: *In Eraclea na-*
talis sanctorum Bassi, Dionisii, Orionis. In Antio-
chia, Basilii, Dionisi. In Anglia, sancti Edmundi
regis et martyris; qui a paganis post varios crucia-
tus, capite amputato, martyrii gloria adeptus est:
cujus caput in sylvam projectum atque a lupo solli-
cite custoditum, cum repertum fuisset, et una cum
corpore sepultum, post annorum curricula, cor-
pori penitus reunitum inventum est. Apud Constan-
tinopolim, sancti Antipæ presbyteri et martyris.
Apud Edessam civitatem, passio sanctorum Samo-
nis et Guris; qui cum Christum annuntiantes ubi-
que discurrerent, ac Christianos confortarent, tenti,
primo suspensi, deinde inedia macerati, ad ultimum
viriis tormentis Christi virtute superatis, decollati-
one martyrum impleverunt. Orientis episcopi. Ber-
waldi episcopi Hildensheimensis et confessoris, qui
tempore Ottonis III præfatam ecclesiam verbo pa-
scens et exemplo, miraculis clarus quievit. Apud
Constantinopolim, beati Stephani presbyteri et con-
fessoris, qui tempore Leonis imperatoris vitam con-
tinentissimam ducens, precibusque assiduis insistens,
multis clarus miraculis, beato in Domino sine quie-
vit. Aurelianis, sanctorum Waclesii et Luxoris;
alias Ambianis et Warlesii. Regenstedis virginis.
Maxentiæ virginis. Agapitæ virginis.
- MOLAN.** *Eodem die, sancti Eadmundi regis et*
martyris. Beati Raphaelis archangeli festivitàs.
Ambianis, inventio et translatio gloriosorum corpo-
rum sanctorum confessorum Vuarlesii et Luxoris.
Typis minoribus: *Eodem die, jussu impii et see-*
lesti imperatoris Constantini iconomachi, martyrio
coronatus est Stephanus inclusus apud sanctum Au-
xentium, cujus pedem rudente ligantes, duxerunt
usque ad ea quæ sunt Pelagia prætorio, ubi et dis-
cerpentes eum, projecerunt honorabiles ejus reli-
quias in biothanatorum locum, eo quod multos mo-
nuerit et adduxerit ad monasticam vitam, atque
contemnere regis dignitates atque pecunias persua-
serit. Reverendus quippe vir omnibus erat, pro eo
quod

Samonis et Guriz. quod fere LX annos egerit in claustris, et virtutibus multis effulserit. De Samone et Guria, ut GNEVEN. Editiones aliæ, de Edmundo et Raphaele, ut prima. Tum : *Mediolani, Benigni episcopi et confessoris. Civitate Hildeshemensi, sancti Bertualdi episcopi, qui tempore Othonis III præfatam ecclesiam verbo pascens et exemplo, miraculis clarus quievit, ut GNEVEN. Die vigesima, soncti patris Procli archiepiscopi Constantinopolis; et sancti Gregorii Decapolitæ. Et præfestum introitus in templum sanctissimæ Deiparæ. De Warlesio et Luxore, ut supra. Demum typis minoribus: Cæsareæ Palestinæ, natalis sancti Agapii, qui in die natali Maximini tyranni, cum homicida in stadium raptus, cum homicidam domini sui interfectorem, ad similitudinem Barabbæ liberari vidisset, ipse urso datur devorundus, deinde adhuc superstes in mare demergitur. Vide Martyrologium Romanum.*

XI Kal.

Die 21.

Rufi.
Columbani.
Mauri.

Natalis beatissimi Rufi, de quo Apostolus Paulus ad Romanos scribit. In Italia, monasterio Bobio, depositio sancti Columbani abbatis; qui multorum cenobiorum fundator, et innumerabilium pater extitit monachorum, multisque virtutibus clarus, quievit in senectute bona. Item in Histria, passio sancti Mauri martyris.

Puri hodie sunt *Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. et Molan.* Item *Antverp-Max. Ultraject. Leyden. et Abergem.*

VARIA LECTIO. Lego *beatissimi* cum plerisque codicibus; et ita Usuardum ex Adone descripsisse non dubito. Servo hic *cenobiorum*, quod ita omnes habeant, excepto solo Molano. Antverp. et Max-Lubec. post *fundator*, omittunt particulam *et*, cum omnibus ferme, quos mediæ notæ dicimus. Idem legunt *Ystria*, vel *Hystria*, ut aliqui *Ytalia*, reliqui omnes *Histria*. *Herinien.* et *Tornacen.* purissimi quidem sunt, sed Columbanum ponunt ultimo loco.

De Pratensi codice et sociis ejus.

Notandum, quod a puris, imo ab omnibus ferme codicibus recedat hoc die et duobus sequentibus *Pratensis*, cum solitis sociis *Antverp-Majore* et *Rosweyдино*. *Prætensi* autographi inspector *Castellanus* observavit, in hodierno textu erasa esse omnia post annuntiationem *Rufi*, inscriptamque *Mariam Neocoreensem*, ex 1 Novembris huc perperam intrusam, et reliqua, quæ ex ipsius sæpe citata epistola xxxi Maii m̄cc̄cix hic transumo : *Apud Neocoreensem civitatem, sanctæ Mariæ virginis, quæ passa est sub Adriano et Antonino principibus. In provincia Histria, sancti Mauri martyris. Civitate Hostia, sanctorum martyrum Demetrii et Honorii. Augustuduni, sancti Prægmatis episcopi.* Turbatissima ibi omnia esse oportet, cum testetur idem *Castellanus*, ad xxii de sola *Cæcilia* agi; porro xxiii, expunctum rursus textum totum post *præcipitatus martyrio*, inscriptumque, *coronatur. Eodem die, sanctæ Felicitatis*, etc. Tum de *Columbano*, etc.; sed annuntiatione plane mutila, si recte habetur in apographo nostro, ut post dicemus. Ad xxiv, observatur diversa manus; unde ferme posset conjici, eandem omnino esse, quæ xix, xxi, xxii et xxiii hujus mensis, in textus omnes grassatur. Quantum vero hæc omnia authenticam et sinceritatem *Pratensis* codicis commendent, harum rerum periti ultro perscipiunt. Crediderim ego, scriptorem codicis, subinde in aliquo Hieronymiano, aut in *Rabano* reperisse *Columbanum* xxiii Novembris, atque ex ipsis aut aliis plura perperam commiscuisse. Me quidem iudice, ab *Adone* prorsus non recessit *Usuardus*; *Adonem* vero, hoc die *Columbanum* ipsissimis textus nostri verbis signasse, indubitatum est; quidquid forte refragari possit, nescio quis *Ado Pratensis*, quem toties fartum et auctiorem demonstravimus: neque enim inter exempla nostra, tum *Mss.* tum excusa invenio, excepto solo *Lobiensi*, procul dubio *Pratensis* germine, quod alio, quam hoc die *Columbanum* consignet; unde recentiores aliqui critici facile refelluntur. Nostra lectio *Usuardina* ex tot codicibus confirmata plane et integre subsistit, rejectis tribus illis, toties extra seriem vagantibus. Subsistit, inquam, in vero obitus die, a *Jona* recte notato, contra quam sentiat *Florentinius*, cum aliis hic corrigendus.

Rufi.

OBSERVATIO. Primæ nostræ duæ commemorationes secundum omnes syllabas ex *Adone* descriptæ sunt. Unica est in *Romano parvo*, his verbis concepta : *Rufi, quem Apostolus ad Romanos scribens salutatur*; isque ab illius *Martyrologii* auctore primum signatus est, cum tot aliis viris *Apostolicis*, quorum nomina aut in *Actibus* aut in *Apostolorum* epistolis reperit. Poterat *Usuardus* absque scrupulo verba ipsa *Apostoli* ad *Romanos* cap. 16 v 13 ex *Adone* transferre : *Salutate Rufum electum in Domino, et matrem ejus et meam.* Hæc *Rufi* summa et vera laus; nam quod de episcopatu *Thebarum* comminiscitur sæpe rejecta *Dorothei Synopsis*, nisi aliunde probetur, admittendum non est. *Rufus* alius a *Polycarpo* laudatus, colitur xviii Decembris: an alteruter cum *Alexandri* fratre, filio *Simonis Cyrenensis*, crucis bajuli, confundendus sit, alibi disquiretur. Quid *pseudochronica Hispanica* fabulentur, vide apud *Tillemontium* tomo I pag. 447. Eâ omnia studiose olim annotaverat *Rosweyodus*, si vixisset, egregie confutaturus, ut plures alias eorum imposturas retexerat. — *Columbani* annuntiationem pure et integre *Adonianam* esse, jam diximus. Ad *Usuardum* autem vere etiam hoc ipso die pertinere, ex *Variantibus* abunde liquet. Vita ejus per *Jonam* scripta, exstat in *Surio*,

recensita

recensita et illustrata a Mabilione sec. 2 Benedictino a pag. 5, ubi et metricam Frodoardi, et libellum miraculorum, aliaque ad celeberrimum abbatem spectantia, reperiemus, novis curis suo tempore cum pluribus manuscriptis nostris conferenda et elucidanda. Wandelbertus verum etiam hunc Columbanum obitus diem, haud dubie ex ipso vitae auctore deprehendit, dum tribus versibus sic eum hodie celebrat :

*Undenam obba Columbanus sibi servat, ab ipso
Oceano : naultis vitæ qui dogmata sanctæ
Relligione pia sparsit, sermone, manuque.*

De Mauro Istriensi quod dicam, non habeo : quid, quo tempore passus, unde ab Usuardo acceptus, candide fateor me ignorare, nisi ex Petri Catalogo lib. 10 cap. 93 censeamus unum et eundem esse cum Mauro martyre Romano, de quo apud Rabanum longa hoc die martyrii historia producitur. Item haud dubie existimavit Baronius, dum Mauri Istriensis nomen ex Romano expunxit. Ulterius non divino : tam certum est ab Usuardo, seu bene seu male consignatum fuisse, quam certum est, in probatoribus omnibus codicibus representari, et die sequenti iterum repeti.

AUCTARIA.

PRATEN. Hujus mutationes et augmenta in Variantibus retulimus. Hic solum noto, antiquissimum nostrum Pragmatium Augustodunensem, non hoc, sed sequenti die referre quod mirum esset amanuensis et Sirmondi aciem effugisse. Ego hoc et duobus sequentibus diebus Castellani novissimo testimonio innitendum non putavi. Rem melius exploravit laudatus supra Chamillart.

ANTVERP-MAJ. ROSWEYD. Textum PRATENSIS hinc inde satis male depictum, exhibent. De Pragmatio agunt die sequenti proprio loco ; unde consequens videtur, sic etiam in PRATENSI haberi, licet oppositum testetur Castellanus, forte quod asterisco aliquo, a Castellano non observato, Pragmatius ad locum remittatur.

PULSANEN. Satis purus esset, nisi totum Columbanum elogium plane rescinderet.

MUNERAT. In fine textus adjicit : *Ipsa die, Præsentatio beatæ Mariæ virginis.*

GREVEN. Incipit : *Præsentatio beatissimæ Dei genitricis, semper Virginis Mariæ, quando fuit in templo præsentata.* Cetera, suo loco.

LOVANIEN. In principio : *Præsentatio beatissimæ Virginis, Dei genitricis Mariæ.* Reliqua pura sunt, quemadmodum est in DANICO, qui prædictam annuntiationem inferius positam habet sed per asteriscum ad locum primum eadem manu, qua reliqua scripta sunt, remissam.

CENTULEN. Natale beati Rufi, de quo Paulus ad Romanos scribit : *Salutate Rufum electum.* In Italia, Bobio monasterio, sancti Columbanum abbatis, admiranda vite et doctrinæ viri.

BRUXELLEN. Incipit : *Sanctæ Mariæ semper Virginis et Dei genitricis in templo Præsentatio.* De Columbano, textui inserit : *Qui ex Scocia veniens, et Gallo relicto in Almania, Bobium cenobium in Ytalia construxit, multorumque aliorum monasteriorum fundator, ac innumerabilium, etc.*

In Rufo Adonem describit, addito tamen titulo episcopi. In Mauro, satis purus est. Tum ex Hieronymianis : *In Antiochia, natale sanctorum Basilii, Auxilii, Matroni, Demetrii, Quinciani, Sisinii et Euthici martyrum.* Huc rejicit annuntiationem hesternam de Thebæis Taurinensibus. Deinde : *Civitate Hostia, passio sanctorum martyrum Demetrii et Honorii.* Apud Neocæsariensem civitatem, natale sanctæ Mariæ virginis, quæ passa est sub Adriano et Anthonino principibus. Mutatur hic nomen civitatis, de quo alibi egimus ; scribendum est : *Apud Neocorensensem, etc.*

HAGENOYEN. In prima, satis purus, pergit : *Item, Præsentatio beatæ Virginis in templum, in*

tertio anno nativitatibus suæ. Item translatio sancti Burkardi episcopi Herbipolensis. Vide Auctaria XIV Octobris. Apud Viennam, natale sanctorum martyrum Severini, etc. Ex XIX Novembris. In Ytalia, in monasterio Bobyo, depositio Columbanum abbatis, qui de Scocia erat ortus, et prædicationis gratia de terra sua exiit, cum pluribus discipulis valde honestis, scilicet S. Gallo et Kyliano, Bonifacio et pluribus aliis (et) multis ædificatis monasteriis, et virtutibus perpetratis in Almania, et Ytalia, et pluribus sibi copulatis fratribus in Domino, tandem in Ytalia quievit in pace. Sequitur historia de præsentatione dextri brachii S. Joannis Baptistæ, et de spina coronæ Domini miraculosa, quæ huc proprie non pertinent. In ultima annuntiatione de sancto Mauro, purus est.

AQUICINCT. Interserit : *Civitate Ostia, sanctorum martyrum Demetrii et Honorii.* Paulo ante interserit etiam : *Apud Neocorensensem civitatem, sanctæ Mariæ virginis, quæ passa est, etc.* Satis patet, scribendum esse, ut supra dixi : *Apud Neocorensensem, etc.* Nec minus manifestum est codicem hunc, ut sæpe alias, a prætensi autographi et sociorum codicum vestigiis non recedere. Utrum autem Columbanus positus, an præteritus sit, in transumpto non exprimitur.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Columbanum abbatis, qui innumerabilium pater extitit monachorum. Rufi, discipuli beati Pauli. Præsentatio gloriosæ Virginis in templo.*

In VATICAN. num. 5949. Remissus est Columbanus ad XXIII. Adjicitur autem : *Civitate Asti, sanctorum Honorii, Stephani et Eutycii. Et sanctorum Samoræ, Abili et Guræ.* Vide hæc melius in codicibus Hieronymianis.

ALTEMPS. In provincia Histria, sancti Mauri martyris. *Civitate Ostia, sanctorum martyrum Demetrii et Honorii.*

FLORENTIN. *Ravennæ, sancti Joannis archiepiscopi et confessoris.* An is qui colitur XII Januarii ?

EDITIO LUBECO-COL. Incipit : *Præsentatio gloriosæ Virginis Mariæ Hierosolymis, sicut post ablationem, cum esset trium annorum, a parentibus in templo est præsentata, et ipsa per quindecim gradus, per quos ascendebatur in templum, per seipsam ascendebat, ac si perfectæ fuisset ætatis.* De Rufo ex Adone, cum titulo sacerdotis. In Columbano pura est. Pro Mauri scribit cum GREVENO Maurini. Demum : *Eodem die, præsentatio dexteri brachii sancti Joannis Baptistæ.*

BELIN. Primo loco : *Iherosolymis, Præsentatio beatæ Dei genitricis Virginis Mariæ in templo.*

Translatio- nis Burchardi. Severini, etc.

De Columbano.

Brachii S. Joannis, et spinæ coronæ Domini.

Demetrii, etc. Mariæ.

Præsentatio- nis B. M. V.

Honorii, etc. Samoræ, etc.

Demetrii et Honorii.

Joannis.

De Præsentatione B. Mariæ V.

De brachio S. Joannis Baptistæ.

Præsentatio- nis B. M. V.

Præsentatio- nis B. Mariæ.

Ejusdem.

Ejusdem.

Textus mutilus.

Præsentatio- nis B. M. V.

De Columbano.

Basilii et soc.

Octavii, etc.

Demetrii et Honorii.

Mariæ.

Præsentatio- nis B. M. V.

De Præsentatione B. M. V.

Basilci et aliorum.

Demetrii, etc.

Translatio- nis Ambrosii. Columbani alterius.

GREVEN. Nota, festum Præsentationis beatæ Mariæ, quando ipsa, cum trium esset annorum, a parentibus in templum fuit præsentata, gradusque quindecim, quibus ascendebatur, per seipsam, ac si perfectæ jam fuisset ætatis, ascendit; cooptum fuit celebrari circa annum Domini MCCCCLX. Eodem die, apud Antiochiam, Basilci, Auxilii, Matroni. Item, sanctorum Demetrii, Quincani, Sisinii, Saturnini, Eutici, Basillæ, Zepheri. Vide Hieronymiana. Præsentatio dextri brachii sancti Joannis Baptistæ. Translatio sancti Ambrosii Mediolanensis episcopi et doctoris sanctæ Ecclesiæ. Item, Columbani monachi et confessoris, discipuli alterius Columbani, qui tantæ innocentie exitit, ut aves et bestie sibi ad nutum obedierint. Civitate Neocæsariensi

(lege Neocorensi) sanctæ Mariæ virginis et martyris. Mabilie matronæ sanctæ.

MOLAN. De Præsentatione, ex BELINO: Jerolymis, præsentatio beatæ Dei genitricis, etc.; addens: quam Pius et Paulus Pontifices Romani cum indulgentiis instituerunt. Lauduno Clavato, transitus sancti Aubodi. Dein typis minoribus: Ipso die apud civitatem Remensem, vir miræ sanctitatis Albertus, episcopus Leodiensis, frater Henrici magni, Lothuringiæ ac Brabantie ducis, ob custodiam ecclesiasticæ interemptus occubuit. Editiones posteriores a priori in hoc solum differunt, quod festum Præsentationis beatæ Dei genitricis Virginis, etc., litteris Italicis primo textus loco reposerint.

Mariæ. Mabilie.

Præsentationis B. M. V.

Aubodi. Alberti

X Kal.

Die 22

Cæciliæ.

Romæ, natalis sanctæ Cæciliæ virginis, quæ sponsum suum Valerianum et fratrem ejus Tiburtium ad credendum Christo ac martyrium perdocuit, et ipsa deinde martyrizata est, ignem quidem superans, sed ferro occisa. Passa est autem Marci Aurelii et Commodi imperatorum temporibus. Item Romæ, sancti Mauri martyris, qui sub Celerino præfecto agonizavit. Augustuduni, sancti Pragmatii episcopi.

Mauri.

Pragmatii

Undecumque puri sunt Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Maj. Munerat. Greven. et Molan. Plures alii ad puritatem proxime accedunt.

VARIA LECTIO. Non nullus codex scripsit *Cæciliæ*; in textu eos secutus sum, qui diphthongo æ utuntur, ut sunt Praten. Herinien. Rosweyd. et Molan. Solus Tornacen. legit *fratrem suum*, pro *fratrem ejus*. Idem posuit, *ad credendum in Christo*; Greven. et Molan. *ad credendum Christum*. Solus Greven. in fine textus apposuit, *et confessoris*. Cetera minutie sunt, ut *Tyburium*, *martyrium*, *Marcii Aurelii*, *Secleriano*, pro *Celerino*, *Augustiduni*, *Pragmacii*, etc.

Cæciliæ.

OBSERVATIO. *Cæciliæ* venerandum in universa, tum Græca tum Latina Ecclesia nomen, in omnibus ecclesiasticis sacrisque tabulis et monumentis celebratissimum est, memoria ejus in Sacramentariis Gelasiano, Gregoriano, Gothico, in Calendariis Allatii et Frontonis, in Litaniis in ipso Missæ Canone peculiari cultu consecrata. Audiamus hic Martyrologia nostra. Hieronymiana imprimis sic legunt: *Romæ, sanctæ Cæciliæ virginis*, ubi et socii illi adjunguntur, quos xiv Aprilis ex eisdem cedicibus retulimus. Romanum parvum totidem fere verbis: *Romæ, Cæciliæ virginis et martyris*. In Beda breve elegium attexitur, a Rabano descriptum, ab Adone pluribus auctum, a Nostro ad primam prope fermam reductum, adjecta Adoniana temporis nota de *Marci Aurelii et Commodi imperatorum temporibus*; ea ipsa nimirum, quæ plane repudianda est, si illustrissimæ Sanctæ Acta substant, sicut ex Metaphraste a Lipomano et Surio edita, ab Antonio Bosio studiosissime illustrata sunt passimque recepta esse novimus, majorum nostrorum suffragiis summopere laudata xiv Aprilis, xxv Maii, et ad hanc diem in Ephemeridibus Græco-Moscis. Repudianda, inquam, est Adoniana nota, utpete cum in laudatis Actis, Cæciliæ et sociorum martyrium cum Urbano Papa, atque adeo cum imperatore Alexandro, disertissime jungatur. Pro his cum Baronio, Florentinio, aliisque certant laudati scriptores, certat totius orbis Catholici pervulgata opinio. Græci aliam viam ingressi, ad Diocletiani tempora Cæciliam removere malunt, sed hos non moramur. Præcipua, quæ a recentioribus objicitur eaque capitalis difficultas, in eo consistit potissimum, quod alibi etiam insinuavi, Alexandri temporibus tam acerba immanisque persecutio, qualis in istis Actis describitur; tam atrocia passim tormenta, Christianis illata, quadrare prorsus non videantur. Sequenda Martyrologia, inquires; nequaquam: nam eo pacto Urbani Papæ Acta plane convelluntur. Aliunde sibi non constat Viennensis Martyrologus, hic Cæciliæ ætatem cum Urbaniana connectens tempore Marci Aurelii et Commodi, ubi xxv Maii, Urbani *doctrina, sub persecutione Alexandri, multos, ait, martyrio coronatos*. Hæc et id genus alia Tillemontium, supradictis diebus citatum, impulere, ut ducere Fortunato Pictaviensi ex Sicilia Cæciliam accerseret; quippe cum antiquus poeta illé canat:

Cæciliam Sicula profert, Seleucia Theclum.

Paradoxa multis æque ac mihi videbitur hujusmodi sententia; verum quid agas? Communiorem aliam premunt perplexa multa, quæ ad exactæ critices regulas componere promptum non est, multo minus hujus leci. Jam ad citatos superius dies xiv Aprilis et xxv Maii, me præcoci judicio nihil definire velle, sancte professus sum, et hic rursus profiteor. Ceterum paucis opinamenta varia referre placuit, quæ sociis vel successoribus nostris, mensem Novembrem Actorum illustraturis,

non

non parum negotii facessent. Non tantum molestiæ creabunt inventiones corporis, de quibus vide Baronium ad annum DCCCXXI. Ad vulgata Acta alludit Wandelbertus non ineleganti metrico encomio :

*Cecilia illustrat deum mox sancta nitore,
Perpetuo claris semper vulganda trophæis,
Virgo hinc cognato, sanctoque hinc fultu marito.*

Hæc Maurum in Istria, hodie Romæ celebrat Noster, eo pacto ab ipso geminatum. De Istriensi, Mauri. si forte ab hodierno alius esse possit, nihil uspiam reperiri, die præcedenti diximus; si idem cum Romano, videri potest citatum pridie longum Rabani encomium. Breviora sunt, quæ habet Petrus, loco ibi citato, verum ita rem pandunt, uti clare pateat Maurum, Afrum genere, Romæ passum, et angelo duce ad littus Parentinæ civitatis provincie Histria, navi, ex meditato Celerini incendio servata deductum fuisse, quæ omnia ex variis nostris Mss. soluta et ligata oratione de hoc Sancto compositis, uberius sup̄ tempore poterunt elucidari. Si talia Acta vidisset Usuardus, Maurum unum in duos non distraxisset. Credendum est, ducem alium secutum fuisse, a quo in errorem inductus sit. — Usuardinus item est Pragmatius Augustodunensis, sed ex Hieronymianis apographis procul dubio acceptus, licet antiquarii Gallici additionem existimet Florentinus, in hæc justo quandoque Pragmatii. scrupulosior. Gesta ejus nulla invenio, nec aliud quidquam, præter id quod notavit Baronius, quem vide ad annum CCCXIX, a num. 24, ubi binas ejus subscriptiones et Apollinaris Sidonii epistolam ad ipsum datam unice deprehendes. Nescio cur Castellanus, xx Novembris vita functum, hoc die sepultum asserat.

AUCTARIA.

Longini.

ROSWEYD. In textu purus, addit in fine : Longini martyris, qui latus Domini aperuit. Vide quæ de ipso post Usuardum diximus xv Martii. Item hic apographa Hieronymiana et Florentinii notationem.

PULSANEN. Prima recte procedit usque ad martyrizata est. In secunda puro deest tertia.

ANTVERP. MAX-LUBEC. BELIN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN et LOVANEN. Adoniano stylo loqui videntur, ita primam annuntiationem mutantes : ad credendum Christo perdocuit, ac dein ad martyrium incitavit. Quam Almachius, post martyrium eorum tenuit, atque illustri passione fecit consummari. Passa est, etc. Ultimi quatuor codices in fine de Pragmatio cum GREVENO adjiciunt, et confessoris.

ALBERG. DANIC. et CODEX Ursini a Roseberg. In toto textu similes sunt codicibus proxime relatis, sed in fine superaddunt : Civitate Altino, natole sancti Theonesti Philippensis episcopi, qui sub persecutione Arrianorum, ad præfatam civitatem veniens, una cum duobus discipulis suis Trabam et Tratham inibi agonem martyrii, capitis obruncatione, gloriosissime complevit. In Romano moderno ponitur xxx Octobris; vide ibi Auctaria Usuardina.

CENTULEN. Romæ, passio sanctæ Cæcilie virginis, quæ sponsum suum Valerianum et fratrem ejus Tiburtium ad fidem edocuit, et ad martyrii gloriam incitavit. Cæsarea Cappadociae, sancti Longini martyris. Vide ROSWEYDINUM.

BRUXELLEN. Incipit : Romæ, natale sanctæ Cæcilie virginis, quæ Valerianum sponsum suum, et Tyburtium fratrem ejus convertens, dum igne lædi non posset, gladio jugulatur. Tum : Et natale sancti Crescentiani martyris, qui suspensus in vulnere et fustibus cæsus, atque unguis rursus, deinde flammis circum latera ejus appositis, diu ustulatus, emisit spiritum. Vide inferius XXIV. De Theonesto habet, ut ALBERGENSIS, etc. In fine, de Pragmatio, et confessoris. De Mauro, nihil.

HAGENBYEN. De Cæcilia addit : Hæc angelum custodem suæ virginitalis habuit, quem ad videndum sponso suo Valeriano permisit, si purificari vellet, quod et fecit; cum quo illa coronam rosarum et liliorum ab angelo de cælo accepit. Urbanum episcopum in vultu angelico demonstravit. Ipsa omnia quæ

habere potuit, pauperibus erogavit, et alios hoc facere docuit. Demum cum sacrificare nollet, sub persecutione Marci Aurelii Commodique imperatorum temporibus, in calido posita est balneo per noctem et diem, et non est læsa; inde decollari jussa est ab Almachio præfecto. In Mauro, purus est. De Theonesto, præter dicta superius, inserit : Qui ab Arrianis de sua sede ejectus est, et vagabundus per Alimaniam et Burgundiam atque Italiam cum discipulis suis prædicavit, et multos ad fidem reduxit. Tandem cum duobus tantum discipulis, aliis pro fide passis, ad præfatam urbem veniens, etc. In ultima satis purus est.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Cæcilie virginis et martyris. Pragmatii episcopi. Goberti confessoris. Aliis Gothberti. Colitur die sequenti, Goberti.

REG. SUEC. signatus num. 428. Eodem die, sanctæ Medrismæ virginis. Est in Rabano Medersmæ. Vide ubi colatur, apud Castellanum. Medrismæ.

VATICAN. num. 5949. Agit de sola Cæcilia.

FLORENTIN. Item sanctorum martyrum Theonesti episcopi Philippensis, Thrabææ, et Trabatæ, nec non Albani et Ursi discipulorum dicti episcopi. Theonesti et soc.

DIVIONEN. sancti Benigni. Translatio corporis B. Benigni martyris. Colitur i Novembris. Translatio- nis Benigni.

EDITIO LUBECO-COL. In Cæcilia non multum differt a codicibus mediæ notæ supra citatis. Item Romæ, sancti Mauri monachi, martyris, qui temporibus Numeriani imperatoris, post varia tormenta exhibita, sub Celerino præfecto, capitalem subijt sententiam. De Pragmatio addit : et confessoris. De Theonesto, ut ALBERGENSIS, etc., supra. Theonesti.

GREVEN. In Cappadocia, sanctorum Longini, Leontii et Fausti. Alexandrie, Felicis, Demetrii et Honorati. Vide Hieronymiana. Philippis, sancti Theonesti episcopi et confessoris; qui sub Arrianorum persecutione, ad Altinam civitatem cum discipulis suis Tabraham et Tabratam veniens, ibidem martyrii sui cursum capitis obruncatione complevit. Romarici abbatis et confessoris. Item ordinatio episcopatus sancti Willibrordi. Romarici.

MOLAN. In prima editione caret augmentis. Posteriores textum Usuardinum corrumpunt. Primo quidem litteris Italicis inter deinde et martyrizata est, inseruntur hæc verba, post eorum martyrium, ab Almachio. Annuntiationis autem finis sic vertitur, ut pro et Commodi, substituatür no-

Theonesti.

Longini.

Crescentiani.

Theonesti.

De Cæcilia.

men *Alexandri*, ut sensus sit, passam esse Cæciliam temporibus *Marci Aurelii Alexandri*. Jam supra non semel monuimus, in posterioribus his-

ce editionibus puritatem Usuardinam non tam scrupulose ab editore, amicorum judicii nimium tribuente, servatam fuisse.

IX Kal.

Die 23.

Clementis.

Felicitatis.

Trudonis.
Severini.
Lucretiæ.

Natalis sancti Clementis episcopi, qui quartus a beato Petro Apostolo, Romanæ Ecclesiæ pontificatum tenuit, et sub persecutione Trajani in mare præcipitatus, martyrio coronatur. Eodem die, sanctæ Felicitatis, matris septem filiorum martyrum, quæ jubente Antonino decollata est pro Christo. In pago Hasbanio, sancti Trudonis presbiteri et confessoris. Parisius, depositio beati Severini monachi et solitarii. In civitate Emerita, sanctæ Lucretiæ virginis.

Integra puritas est in solis *Antverp.* et *Max-Lubec.* *Munerat.* *Greven.* et *Molan.*

VARIA LECTIO. Exclui rursus sunt tergemini Praten. Antverp-Maj. et Rosweyd. qui inter Felicitatem et Trudonem de Columbano agunt, ut dicemus in Auctariis, quo etiam rejiciendus fuit Herimien. ob proprium Remense, etc. Inter citatos pro textu diversitas est, quod duo primi cum antiquis Mss. legant *coronatur*, tres impressi, *coronatus est*. Secutus sum priores, ut Adoni conformiores. Soli Antverp. et Max-Lubec. pro *quartus a beato Petro*, substituerunt *tercius*. In Greven. male ponitur *Felicitatis martyris*, loco *Felicitatis matris*. *Busbanio Parisii* errores sunt in Munerato; sicut *Antonio* in præfato Greven. Omnes codices pro textu allegati habent: *Item civitate Emerita*, excepto Molano, cui antiquiores nobiscum subscribunt: *In civitate Emerita*; res non est digna litigio.

Clementis.

OBSERVATIO. Quæ de hesterna Cæciliæ celebritate diximus, hic de Apostolico *Clemente Papa* repeti omnia possent; nempe tam vetustam in ecclesiasticis officii ejus festivitatem esse, quam antiqua sunt monumenta ipsa, quibus ulla alia sancti alicujus memoria exprimitur. Excipio Bucherrii Kalendarium, in quo non videtur referri Clemens Papa v Idus seu ix Novembris, his verbis: *Clementis, Semproniani, Claudii, Nicostrati in Comitatum*; uti nec in eodem Kalendario reperitur hesterna Cæcilia. Verosimilius est, in Kalendario Carthaginensi signari immediate ante *Crispionum*, pro quo audeo legere Chysogonum, *S. Clementis*, exesa utrobique diei nota. At in reliquis omnibus laudatis die præcedenti Kalendaris, Sacramentariis, Martyrologiis, aliisque libris sacris certatim recolitur Clementis Papæ solemnitas. De Hieronymianis apographis, dubium non est, quidquid Clemens aliquis etiam XXI hujus ibi consignetur, de quâ controversia videndus utroque die Florentinius. Beda, ejusque descriptor Rabanus, idem elogium ex vulgatis Actis contractum referunt. In serie nostra Romanum parvum brevissime: *Sancti Clementis episcopi*. Ado in Martyrologio pauca habet, plura in Festivitatibus Apostolorum; Noster non nisi summa capita hiuc inde decerpit, sic elogium formans, ut vel critici ipsi nihil magnopere queant opponere, nisi qua parte martyrium ejus aliqui oppugnant. Notissima sunt Clementis Acta, de quibus videndus Baronius et notatio Rosweydi pag. 221; varia sunt a variis edita, sed ad tuendam omnimodam eorum sinceritatem, breviter occurrunt, scopuli et syrtes in mari magno, quod posteris nostris enatandum relinquo. Plurima enim in ejus gestis, retate, exilio, scriptis seu veris seu supposititiis enodanda supersunt, quæ etiam post stratam a multis eruditissimis viris viam, operosissima disquisitione indigeant, nec scio, an Mss. nostra varia rem satis complanatura sint. Vide quæ præ ceteris diligenter conatus est Tillemontius, omnia quæ ad indubitatam Clementis laudem faciunt, studiose scrutatus tomo 2 a pag. 149 et a pag. 549. Sic cecinit Wandelbertus:

*Nonam Papa tenet Clemens certamine, et altis
Virtutum titulis, mortem qui passus in undis,
Reperit extractum divino munere templum.*

Felicitatis.

Sequitur fortissima mater *plusquam martyr*, quæ septem pignoribus ad regnum præmissis toties ante se mortua est, etc., ut de ipsa egregie prædicat Magnus Gregorius. In citatis supra tabulis ecclesiasticis ferme omnibus, Clementi Papæ eodem die subnectitur. Ipsam memorant Hieronymiana: *Et sanctæ Felicitatis*. Beda: *Eodem die sanctæ Felicitatis, matris septem filiorum martyrum, qui jubente Antonino decollata est pro Christo*. Sic ferme Rabanus. Accedunt Wandelbertus. Romanum parvum, Ado et Usuardus. Longior est Viennensis historia; satis habuit Noster breviorē Bedæ plurasim describere. De matris et filiorum geminis Actis, inter Sincera a Ruinartio editis, abunde egimus x Julii. Locus hic etiam tribuendus Wandelberti disticho, cui tertium versiculum, ad sequentem Sanctum spectantem, conjungimus:

*Tum quoque septem genitrix cum prole, beato
Præcellens radiat Felicitatis alma triumpho.
Hicque suos Trudon mundi contemptor adornat.*

Trudonis.

Est is a quo oppidum Hasbania Trudonopolitanum, diœcesis et ditionis Leodiensis cognominatur, olim Sarchinium, pluribus Sanctis celebre. *Trudonem* invenio in Floro a nostris edito, ubi pres-

byteri

byteri titulus omittitur, et ita in Rabano. De cetero diversa utriusque phrasis, diversa et Nostri, ut facile pateat, alterum alteri visum non fuisse. Nec magis consonat additio, codicibus Hieronymianis Corbeiensibus facta. Adon a Mosandro adscribitur, male, opinor, cum nec amplissimo Pratensi apographo consignatus sit; recte proin a Rosweydo in appendicem rejectus. Vita a Theodorico abbate, elegantiori oratione ex Donati autographo expolita, exstat apud Surium. Omnia accuratius expendit et discussit Mabilio sec. 2 Benedictino a pag. 1069, quæ cum variis manuscriptis nostris suo loco conferri et illustrari poterunt. — Severinus, de quo hic agitur, soli Usuardo tribuendus est, æque ac Lucretia Emeritensis, ex Hispania, ni fallor cum pluribus ab eo relata. Tu vide de ipsa Notationem Baronii. Prior in Martyrologio Romano, haud dubie ex Belino, ponitur xxvii Novembris, quo depositionem notat Castellanus, hoc vero die obitum. Quæ gesta de ipso supersint, necdum mihi innotuit.

AUCTARIA.

PRATEN. ANVERP-MAJ. et ROSWEYD. Jam diximus in Variantibus Columbanum ab his tribus tertio loco referri. In PRATensi post Clementem erasa fuerant omnia; ut autem Columbanus in id spatium induceretur, brevianda fuit annuntiatio a nobis posita XXI. Sic saltem habent codices: *In Italia, beati Columbani abbatis, multorum fundatoris conobiorum.* Aliter in PRATensi legerunt Castellanus et Chamillart; quod certe non capio, nisi a tempore Sirinondi nova interpolatio accesserit.

HERINIEN. Totum textum purissimum habet, sed secundo loco proprium Remense inserit: *In territorio Remensi, depositio sancti Godeberti confessoris. Alias Godeberti.*

TORNACEN. Deficit in solo Trudone.

PULSANEN. Purus in prima, omittit secundam et tertiam: in quarta purus. Deest ultima.

ANVERP-MAX. LOVANIEN. et LEYDEN-BELG. Penultimo loco inserunt: *Civitate Methis, sancti Clementis, patris Clementis Papæ, primi Methensium episcopi.* In toto textu satis puri sunt.

ULTRAJECT. LEYDEN-LAT. ALBERG. et DANIC. Idem habent augmentum de Clemente Metensi, sed præterea annuntiationi primæ hæc superaddunt: *Hic post beatum Petrum secundus, ex ejusdem præcepta suscepit pontificatum Ecclesiæ gubernandum. Licet autem Linus et Cletus ante eum scribantur, non tamen secundum Haymonem et alios qui de sede Apostolica scrutati sunt, sedem tenuerunt Romanum ut Pontifices, sed tamquam summi Pontificis adiutores.*

CENTULIEN. Natale sancti Clementis Papæ et martyris, de quo Apostolus ait: *cum Clemente et ceteris adiutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitæ. Romæ, sanctæ Felicitatis matris septem filiorum quæ cum ipsis filiis suis, sub Antonino passa est. In pago Hasbanicensi, depositio sancti Trudonis abbatis et confessoris, viri genere et sanctitate præclari.*

BRUXELLEN. Sic primam format: *Romæ, natale sancti Clementis Papæ et martyris, qui sub Trajani imperatoris persecutione, anchora ad collum ejus ligata, in mare præcipitatus, martyrio coronatur. Cujus corpus mari ad quatuor milia recedenti, in archa saxea, in templo marmoreo repertum, et ad urbem Romam delatum est, ubi ejus nominis memoriam usque hodie erstructa custodit ecclesia.* Sequitur de Clemente Metensi, ferme ut supra. Tum reliqua textus, sic tamen ut penultimo loco interseratur: *Apud civitatem Bituricas, sancti Faceri presbyteri. Puto esse Favetri, vel Pharetri, Gallie Phalier.*

HAGENOVEN. De Clemente multa congerit, præter ea quæ in Actis continentur, sed non valet omnia ex hoc codice describere. Pergit: *Eodem die, sanctæ Felicitatis martyris natale, matris septem fratrum, quæ filios suos mori conspiciens, et pro ipsis summe dolens corpore, sed spiritu tota gavisæ est, quia illos ad celos transmisit. Quæ jubente Antonino imperatore ad ultimum decollata est. Hanc Gregorius plusquam matrem vocat in omelias. In pago Hasbanico, id est Haspegonne, depositio S. Trudonis, presbyteri et confessoris, ammirandæ sanctitatis viri. De Severino pure; Lucretiam remittit ad diem sequentem.*

AQUICINCT. De Clemente, addit: *Hic septem regiones divisit notariis fidelibus Ecclesiæ, qui quæta Martyrum sollicite et curiose perquirent. Hic ex præcepto B. Petri suscepit Ecclesiæ pontificatum. Linus et Cletus ante eum scribuntur, quia ab ipso principe Apostolorum ad ministerium sacerdotale, episcopi sunt ordinati. Vide appendicem Adonis in editione Rosweydi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Clementis Papæ et martyris. Felicitatis martyris et viduæ. Severini monachi. Lucretiæ virginis.*

CODEX D. LE MARE signatus A. *Depositio sancti Porciani confessoris. Colitur die sequenti.*

In VATICAN. num. 5949. Desunt tres Sancti ultimi textus Usuardini. Adjeitur: *In Italia, monasterio Bobio, sancti Columbani abbatis.*

CODEX CASTRI KAR. *Sancti Laurentii martyris.*

BIZUNTICEN. Male legit; *In pago Austuvio, vel Austuvio, sancti Trudonis.*

REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. Proprium sic inserunt: *In pago Laudunensi, sancti Godeberti presbyteri et confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. De Clemente ea ferme omnia habet, quæ jam relata sunt, et præterea adjungit: *Hic statuit, ut baptizatus, prout citius potest confirmetur, quod non esset aliter perfectus Christianus. Hic persecutione Traiani imperatoris, a judice Aufridiano in mare præcipitatus est, et orantibus Christianis et sentibus, mare in sinum suum fere per tria miliaria retrocessit, et ingressi per siccum populi repererunt templum marmoreum angelicis manibus præparatum, et in eodem corpus B. Clementis sepultum, ancora juxta eum posita. Jacuit autem ibidem per annos septuaginta sex. Tempore vero Nicolai Papæ I translatus est corpus sancti Clementis Romam et collocatum in ecclesia, quæ nunc dicitur sancti Clementis. In reliquis fere similis est codicibus mediæ notæ, inserens etiam loco penultimo Clementem Metensem.*

BELIN. Severinum transtulit ad xxvii. Multa de cetero male contorta sunt.

GREVEN. *Methis, depositio sancti Clementis, primi ejusdem urbis episcopi, patris sancti Clementis Papæ, a beato Petro cum aliis duobus, scilicet Celesti et Felici illuc directi. In Cameraco, Sarri presbyteri et confessoris. In territorio Remensi, sancti Godeberti confessoris. Bituricas, sancti Faceri presbyteri.*

Faustinae. presbyteri. *Faustinae reginae*, quae in confessione beatæ *Katherinae* credens, postmodum pro fide Christi, post mamillarum extractionem decollata est.

Theodoræ. *Theodoræ uxoris beati Sisinnii* martyris.

De Clemente. MOLAN. Clementis elogium litteris Italicis textui immiscet: *Hic septem regiones divisit notariis fidelibus, qui gesta martyrum sollicitè perquirerent. Hic ex præcepto beati Petri ecclesie suscepit pontificatum. Linus et Cletus ideo ante ipsum scribuntur, quia ab ipso principe Apostolorum, ad ministerium sacerdotale episcopi sunt ordinati. Qui iubente Traiano, missus est in exilium trans Pontum mare, in eremo, ubi multis ad fidem vocatis per miracula et doctrinam ejus, præcipitatus est in mare, ligata ad collum ejus anchora; sed recessit mare, orantibus discipulis, per tria milia, et invenerunt corpus in arca saxea in marmoreo templo, et anchora juxta, talique martyrio Petri discipulus coro-*

natur. De Trudone, post *Hasbanio*, addit, in *Sarchinio*, depositio, et post confessoris admirandæ sanctitatis viri. In fine: *Cameraci in ecclesia Dei genitricis B. Mariæ, beati Sarii presbyteri et confessoris.* Dein: *Civitate Metis, sancti Clementis patris Clementis papæ primi Metensium episcopi.* Denique: *In territorio Laudunensi, sancti Goberti confessoris.* Posteriores editiones de Clemente in textu solum habent: *ligata ad collum ejus anchora, ante martyrio.* Post de solis Notariis, etc. De Trudone, ut in prima. Item de Sario et Clemente Metensi. Gobertum collocat, in territorio *Remensi.* Tum ex Horologio Græco adjicit: *Die vigesima, tertius sancti patris Gregorii Agriantini. Et Amphilochei episcopi Iconii.* Utriusque Acta per Metaphrasten exstant apud Surium. Tu de iis vide judicium Papebrochii in Ephemeridibus Græco-Moscis ante tomum 1 Maii pag. LI.

Sarii.
Clementis Metensis.
Goberti.
Gregorii.
Amphilochei.

VIII Kal.

Die 24.

Chrysogoni.

Romæ, natalis beati Chrysogoni martyris, qui post longa vincula et carceres, pro constantissima Christi confessione toleratos, iubente Diocletiano, capite cæsus et in mare projectus, martyrium consummavit. Item Romæ, sancti Crescentiani martyris, qui in passione beati Marcelli Papæ legitur. Castro Blavia, sancti Romani presbyteri et confessoris, cujus sanctitatis præconium miraculorum gloria declarat. Civitate Corduba, sanctarum virginum Floræ et Mariæ, quæ post diuturnos carceres, pro Christo gladio interemptæ sunt. Apud Perusiam Tusciæ civitatem, sancti Felicissimi.

*Crescentiani.**Romani.**Floræ et Mariæ.**Felicissimi.*

Multorum codicum hoc die consensus est nempe: *Praten. Herinien. Antwerp-Maj. Antwerp. et Max-Lubec. Greven. et Molan.* Item *Antwerp-Max. Ultraject. Leyden. Louvrien. Albergen et Danic.*

VARIA LECTIO. Solus Molanus recte scripsit *Chrysogoni*; inter codices, alii *Crisogoni*, alii *Grisogoni*, *Esogoni*, *Grisogonii*, etc. Pratensis et Heriniensis proxime ad puritatem, ut est in textu. *Antwerp-Maj.* pro *constantissima*, legit *constanti*. Munerat. et pauci alii habent *Crescentiani*. In *Antwerp-Maj.* error est *præconii*, uti *Florete et Perusitam*, pro quo nonnulli *Perusium*. Reliqui *castro Blavia*, ut signant antiquiores codices omnes; *Max-Lubec.* habet *Blama*; *Greven.* *Blavie*; *Molan.* *Blavio*. Munerat. post *diuturnos carceres*, omisit *pro Christo*. Codices aliqui pro *diuturnos*, habent *diutinos*. In solo Molano est *Thusciæ*.

Chrysogoni.

OBSERVATIO. Hoc rursus die Sanctum producimus, qui cum Anastasia, cujus Actis immixtus est, omnibus antiquis Fastis tam Græcis quam Latinis reperitur inscriptus. In utriusque honorem basilicæ Romæ exstructæ, eorumque etiam nomina a primis Ecclesiæ seculis Canonis Missæ inserta fuerunt. Quærit Florentinus, Romæ an Aquileiæ tribuendum sit inclyti Sancti martyrium, cum utraque positio in diversis apographis Hieronymianis inveniatur? Quæstionis nodus dissolvi videtur, si Chrysogono, utpote nobili Romano, confessionis initium in patria, consummationem Aquileiæ vel circa Aquileiam assignes. Si hæc solutio non placeat, aptiorem suggere, quæ Martyrologorum et Actorum discrepantias componat. Vide alia apud laudatum Florentium satis accurate notata. Pro Romana positione stant Beda, Rabanus, et tota series nostra, duce Romano parvo, in quo et Zoilas apponitur: *Romæ, Chrysogoni martyris, et Zoili.* Ado longam ex Actis historiam concinnans, non hoc die Zoilum, sed tricesimo post Chrysogoni passionem, ad Dominum perrexisse testatur, adeoque aut ipso die, aut pridie quam coronaretur Anastasia, xxv Decembris. Usuardus de solo Chrysogono loquens, brevi oratione certamina ejus et gloriosum agonem prosecutus est. Dum ad iii Aprilis de Agapes et sororum Actis disputarem, contra Henschenii sententiam, ea cum Baronio aliisque prætulimus, quæ Anastasianis immixta non erant, quoniam hæc gravioribus difficultatibus impedita sunt, ut vide apud Ruinartium inter Selecta a pag. 419, et apud Tillemontium tomo 5 a pag. 323. Cum autem Chrysogoni nostri certamen ex præfatis S. Anastasiæ Actis acceptum sit, dauda erit suo tempore opera, ut si quid ibi etiam non sinceri seminis inspersum deprehendatur, post accuratum examen expurgetur. Sic solum Chrysogonum laudat Wandelbertus:

Chrysogonus meritis octavam et funere sancit.

Ad viii Augusti ex vetustissimo Bucherii Calendario hunc textum retulimus: *Ballistaria, Cyriaci, Largi, Crescentiani, Memmiæ, Julianæ et Smaragdi.* Antea vero ad xvi Martii hodiernum *Crescentianum*, a Romano parvo et Adone eo die positum, ab Usuardo illic præteritum, indicavimus. Jam

Crescentiani.

omissionis

omissionis apparet causa, nempe quod hunc Sanctum huc Noster transtulisset. Refertur et hoc die a Beda cum elogio, ex quo summopere miror, nihil Usuardum desumpsisse. Quid de Marcelli Actis, unde et hic et plures alii Sancti educti sunt, censendum sit, xvi Januarii et citatis supra diebus, abunde diximus. — In nullo antiquiori Martyrologo *Romanum* invenit Usuardus, sed ex Gregorii *Romani*. Turonensis libro de Gloria Confess. cap. 46 acceptum, primus ipse hoc die collocavit. *Scripta vitæ* a Gregorio memorata, verosimiliter deperdita sunt. A Magno Martino *sepulturæ locatum, et sepulchrum ejus contiguum Blaviensi castello, super litus amnis Garonnæ esse, in quo sæpius naufragio perituros virtutis suæ salvat occursum*, ex laudato antistite discimus. Est penes nos vita aliqua Romani manuscripta, plurimis Sancti miraculis referta, ex qua videtur extractum officium, quod in usu est ecclesiæ parochiali d'Etrahaam prope Baiocas. De ea modo judicium ferre non vacat, satis hic sit, vere Usuardinum ostendisse Romanum, æque ac sunt sequentes Cordubenses virgines cum Felicissimo. — *Floræ et Mariæ* victorias ac trophæa egregie descripsit dignissimus martyr Cordubensium *encomiastes*, et ipse in eadem Arabica persecutione gloriosus martyr, Eulogius libro 2 Memorialis toto cap. 8. Inde, vel potius ex recentissima Hispanorum memoria habuit Usuardus, quo ipsas merito in Martyrologium suum insereret. Quæ de præclarissimis virginibus, *intincto in Spiritus sancti pyxide calamo*, alibi memoravit Eulogius, diligenter hic a Baronio assignata sunt. — Porro *Felicissimus* Perusius ex Hieronymianis accessit, solo nomine et martyrii gloria insignitus. *Felicissimi.*

AUCTARIA.

IN PRATENSI, sive ad marginem, sive in fine textus, recentiori manu adjecta, adeoque in apographo nostro subvirgulata sunt hæc: *Aprutio, sancti Flaviani episcopi et confessoris*. Unde hic Flavianus adjectus sit, non divino; Castellanus die sequenti notat Flavianum Vercellensem.

TORNACEN. In prima purus, omittit secundam de Crescentiano; totum Romani elogium rescindit; denique Cordubenses etiam virgines Floram et Mariam prætermittit.

ROSWEYD. Purus in textu, adjeicit: *Item Carpasii, qui post euleum, fustes et ungues, flammis injectus, emisit spiritum*. Carpasium lego in Crescentiani elogio apud Bedam, qui Vicarii munere fungens, diram in Martyrem carnificinam exercuit. Non mirarer, si hic pro Sancto huc irrepisset; certe verba omnia ex præfato Crescentiani elogio accepta videntur.

PULSANEN. In prima mutilus, in Cordubensibus purus, omisit reliqua omnia.

CENTULEN. *Romæ, sancti Chrysogoni martyris, qui sub Diocletiano per biennium in carcere maceratus, tandem gladio feriente ad palmam pervenit. Item Romæ, sancti Crescentiani martyris, sub iudice Carpasio. Castro Blavia, sancti Romani sacerdotis et monachi, quem defunctum Martinus episcopus Turonensis gavisus est sepelisse. Cordubæ sanctarum virginum, Floræ et Mariæ, quæ post diuturnos carceres, etc.*, pure. Deest Felicissimus.

BRUXELLEN. In prima nonnihil mutilatus, in secunda purus est. Sequitur: *In Gallis civitate Regensi, sancti Maximi episcopi et confessoris; qui a princeps ætate, virtutum omnium gracia præditus, primo Lyrinensis cænobii pater, deinde Regensis ecclesiæ episcopus, signis et prodigiis inclytus extitit, sicque inter alia gesta magnifica, tres mortuos ipse vivens suscitasse perhibetur*. In hoc codice Sanctos sæpe pro mero arbitrio transponi, non semel diximus. Vide de Maximo xxvii Novembris. In Cordubensibus virginibus et Felicissimo satis purus est, sed Romanum distulit ad diem sequentem.

HAGENOYEN. Incipit: *Civitate Methis, depositio sancti Clementis episcopi, patris sancti Clementis Pape, quem idem Clemens illuc misit, episcopum primum civitatis illius*. Vide Auctaria diei præcedentis. Tum: *In Aquilegia, passio sancti Crisogoni martyris. Hic nobilis erat valde corpore, sed multo nobilior fide. Hic beatam virginem Dei Aestusium crudivit in fide; et ipso constituto in*

vinculis, et illa multum suis epistolis confortavit. Hic Romæ erat multo tempore vincula et carceres perpessus, et in Aquilegiam a Diocletiano ductus est vinctus, et ibi cum sacrificare nollet, est decollatus et in mare projectus. In Crescentiano, Cordubensibus, et Romano satis purus est, sed in fine loco Felicissimi, substituit annuntiationem hesternam de Lucretia Emeritensi, quam vocat *Lucrenam*, sæpe multa male torquere solitus.

VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. In fine: *Item apud Reatinam civitatem, sancti Eleutherii martyris*. An is forte est, qui cum *Anthia* matre sua colitur xviii Aprilis?

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Grisogoni martyris. Crescentiani martyris. Floræ et Mauræ virginum et martyrum. Porphyrii militis et martyris, cum sociis a beata Katerina conversis*.

In **VATICAN** sub num. 5949. Desunt iterum tres annuntiationes ultimæ. Adjicitur autem: *Flaviani episcopi et confessoris Constantinopolitani*. Vide Romanum xviii Februarii.

STROZZIAN. *In civitate Regii, sancti Prosperi episcopi et confessoris*. An hinc istum accepit **BELINUS**? Vide Romanum et Acta xxv Junii, et **GREVENUM**, infra. Nescio quem Prosperum, solo confessoris titulo, die sequenti referat Castellanus, nisi fortasse ex Hieronymianis acceperit.

BIZUNTICEN. *Inventio corporis beati Benigni presbyteri et martyris*. Vide i Novembris.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Colonia Agrippina, translatio beati Gereonis et sociorum ejus Theodororum, qui a Domino Frederico primo Colonien-sium archiepiscopo, et Rodulpho sancti Panthaleonis abbate facta est anno ab Incarnatione Domini mxxxi. Item Colonia, in ecclesia prædicti martyris sancti Gereonis, commemoratio beati Gregorii et sociorum ejus Maurorum*. Sequitur totus textus solito purior, cui tertio loco hæc interjicit: *Alexandriæ, beati Porphyrii martyris, cum quibusdam aliis militibus, quos beata virgo Caterina convertit ad Christum*.

BELIN. Tertio loco interponit: *Item civitate Regii, sancti Prosperi episcopi et confessoris*. Vide **STROZZIANUM**, supra.

GREVEN. *Alexandriæ, sancti Porphyrii et sociorum ejus militum et martyrum, qui in passione beate Katherinæ credidisse leguntur. Ignatii martyris. Apud Coloniam Agrippinam, inventio et elevatio sancti Gereonis martyris. Cum enim anno Domini mxxxi Norberthus Præmonstratensis pro Sanctorum reliquiis*

Flaviani.

Carpasii.

Textus mutilus.

Maximi.

Clementis Metensis.

De Chrysogono.

Floræ et Mariæ.

Felicissimi.

Lucretiæ.

Eleutherii.

Porphyrii.

Flaviani.

Prosperi.

Benigni.

Translatio-nis Gereonis, etc.

Gregorii et sor.

Porphyrii.

Prosperi.

Porphyrii.

Ignatii.

Inventiones Gereonis, etc.

reliquis Coloniam venisset, et in præfati martyris basilica in oratione pernoctaret, mane in medio basilicæ sodi præcepit, inventumque est corpus sancti Martyris integrum, et a Frederico primo archiepiscopo Coloniensi et Rodolpho abbate sancti Panthaleonis atque a fidelium populo, honore condigno elevatum. Item apud eandem urbem, in eadem basilica, commemoratio beati Gregorii ducis ac sociorum ejus Maurorum martyrum. Vide EDITIONEM LUBECO-COL. In territorio Moriemar, sancti Marini martyris. Translatio sancti Prosperi Requinensis episcopi, doctoris præcipui. Eodem die, sancti Eleutherii.

Gregorii et
soc.
Marini.
Translatio-
nis Prosperi.
Eleutherii.

MOLAN. In fine ex BELINO. In civitate Regii, sancti Prosperi episcopi et confessoris. Dein minoribus typis de inventione et elevatione Gereonis GREVENUM describit, addens : In territorio Avernensi, sancti Portiani abbatis et confessoris, de quo B. Gregorius Turonensis scripsit librum quintum de vita Patrum. Editiones aliæ litteris Italicis tertio loco novam annuntiationem inserunt : Mediolani, Prothustii episcopi et confessoris. In fine : In territorio Arverneni, sancti Portiani abbatis et confessoris. Die vigesima quarta, sancti martyris Mercurii. Vide ejus Acta apud Surium.

Prosperi.
Gereonis,
etc.
Porciani.
Prothasti.
Mercurii.

VII Kal.

Die 25.

Petri et soc.

Natalis beati Petri episcopi Alexandriae, qui cum esset omnibus adornatus virtutibus, in Scripturis quoque divinis nulli priorum inferior, et sacerdos et hostia Dei, subito rapitur, atque ex Maximini præcepto capite obtruncatur. Cum quo simul et alii plures ex Ægypto episcopi trucidantur, fere cum clericis et laicis, sexcenti sexaginta. Item Antiochiæ, sancti Erasmi martyris.

Erasmi.

Plurimi codices textum totum habent et integrum; sed purum et nulla omnino parte auctum, soli hi quatuor : Praten. Herinien. Rosweyd. et Molan.

VARIA LECTIO. De Ægypto, Erasmi et hujusmodi nugis non loquor. Male in apographo nostro Pratensi pro clericis, scriptum est cleris. Una est notabilis variatio, in qua ab omnibus aliis differt Molan. Adonem procul dubio secutus, in quo legitur fere cum clericis et laicis sexcentis sexaginta. Recte utique et sensu non malo; at Usuardus aliter hæc verba construxit. Numerus ille, satis aliunde incertus, auctus est ab aliis, qui totam Petri sociorum multitudinem ad sexcentos sexaginta sex pejus extenderunt. Communissima variatio, ob quam tot codices a puris exclusi sunt, oritur ex appositione sanctæ Catharinæ, qua cum careant citati quatuor codices, hinc verosimillimo argumento eorum supra alios antiquitas dignosci potest; quemadmodum in præfatione notare non negleximus.

Petri.

OBSERVATIO. Petrus Alexandrinus episcopus, martyr clarissimus, imo velut antonomastice Martyr, et vulgo finis, seu sigillum Martyrum, apud Eusebium ceterosque antiquos scriptores ob morum integritatem ac doctrinam, non minus quam ob perpetuos labores, atque innumerabilium, atrocissimæ persecutionis tempore, ærummarum tolerantiam laudatissimus est; tribus potissimum diebus in tabulis ecclesiasticis Latinis et Græcis celebratus, nempe xxiv, xxv et xxvi Novembris. In apographis Hieronymianis constanter signatum reperio die xxvi : In Alexandria Petri; ad quæ videri potest notatio Florentinii. Ceteri Martyrologi Beda, Rabanus, Wandelbertus et tota series nostra, veriore, ni fallar, viam ingressi, hunc diem xxv Petri cultui unanimiter dedicant; idque apud Latinos, perseverasse certum puto, donec accrescens in Occidente Catharinæ gloria, ita Petrum obumbravit, ut in sequentem diem recesserit. Ceterum priorum duorum codicum, vel potius solius Bedæ nitidissimum est elogium, Rufini lib. 9, cap. 6 verbis ferme conceptum, atque a Nostro ex Beda descriptum, addita sola ultima clausula, cujus auctorem credimus Romanum parvum; in quo nimirum indeterminatus apud Rufinum Petri sociorum numerus, ad sexcentos sexaginta, nescio quo fundamento, extenditur. Romani parvi verba sunt : Sancti Petri Alexandrini episcopi, cum aliis DCLX. Verius cum Rufino lib. 8, cap. 14 dixisset, innumerabiles cum episcopis nobilissima pertulisse martyria. Diffusior Adonis narratio principium habet ex laudati Rufini libro 7 capite ultimo, cetera compilavit ipse ex Actis illis, de quorum veritate usque adeo controvertitur, ut vix ullus eruditorum hodie virorum, post Hermantium, Valesium, Pagium, Papebrochium aliosque, ea tamquam sincera admittere audeat, seu ut a Metaphraste edita et Latine versa, seu ut a Combefisio inter Lectos triumphos a pag. 189 utroque sermone vulgata sunt. Paucula nos de summi antistitis laudibus strictim digessimus in nostra de Alexandrinis Patriarchis chronologia pag. 34 a num. 180. At vemo, quod sciam, Petri gesta, et quæ cum eis connexa sunt, collegit, disposuit, discussit accuratius quam Tillemontius tomo 5 a pag. 436, et in notis a pag. 755, quæ omnia in Actis ad incudem erunt revocanda. Hoc Wandelberti encomium est :

Septenam Petrus antistes martyrque venustat;
Urbis Alexandri populus quo præduce fultus
Errorum curvos spernit cæcosque meatus.

Erasmi

Alter in textu nostro nominatus martyr Erasmus, omnibus aliis Martyrologiis, fere dixerim scriptoribus plane omnibus, incognitus videtur nisi idem prorsus sit cum Erasmo illo, in Campania Italiae celeberrimo, quem ex Usuardo aliisque retulimus in Junii, ut ex erudito Henschenii commenta-

rio tomo I a pag. 211 facile datur intelligi. Quid Usuardum impulerit, ut talem hoc die commemorationem conciperet, nec hariolando assequor; interim ab eo positam fuisse, dubitare non sinit codicum prope omnium saltem probatissimorum consensus.

AUCTARIA.

- PRATEN.** In hoc codice, teste Castellano, longe recentiori manu adjicitur: *Apud Alexandriam, sanctæ Catharinæ virginis et martyris.* Pleni sunt hujus Sanctæ laudibus recentiores omnes codices hic citandi. De quibus, ut semel dicam, vide Ephemerides Græco-Moscas ante tommum I Maii, pag. LI, et Responsiones Papebrochii ad articulum XI a num. 77, etc.
- HERINIEN.** In inferiori codicis ora, manu a textu diversissima et recenti, per asteriscum ad finem textus remittitur: *Ipsa die, beatæ Katherinæ virginis et martyris, quæ in civitate Alexandrina passa est sub Maxentio imperatore.*
- ANTVERP-MAJ.** Medio textui puro inserit: *Apud eandem urbem, passio sanctæ Katharinæ virginis et martyris.*
- PULSANEN.** Hunc habet textum: *Natalis beati Mercurii martyris. Eodem die, passio sanctæ Eucaterinæ virginis, quæ jubente Maxentio imperatore, Alexandriæ martyrio coronata est. Sed postea ab angelis ad montem Synai est delata, ubi frequenter fiunt præclara miracula per eam. Petrus ad diem sequentem rejectus est; de Erasmo, nihil.*
- ANTVERP, MAX-LUBEC et UGHELLIAN.** Textui puro in fine addunt: *Ipsodie, passio sanctæ Catharinæ virginis et martyris, quæ passa est sub Maxentio imperatore.*
- Idem fere habent, sed in principio, **LOVANIEN.** et **LEYDEN-BELG.** Item **ANTVERP-MAX.** sed hic caret Erasmo.
- MUNERAT.** Hoc dat principium: *Apud Alexandrium, natalis beatæ Katherinæ virginis et martyris; quæ cum sacrificare Idolis nollet, jussu Maxentii imperatoris, bisseis diebus negato cibo et potu, in obscuro carceris ergastulo trusa, et ibidem per columbam angelico pane sustentata, multis etiam aliis tormentorum generibus, auxiliante Domino, postmodum superatis, constantissime in fide Christi perseverans, novissime decollata est. Mox siquidem sancti angeli accesserunt, corpusque beatæ virginis per ottum in æra visibiliter deportantes, mirabiliter in monte Sinay collocaverunt. Qui mons a decollationis loco viginti diebus itineris et eo amplius remotus est. Textus purus est.*
- BELIN.** Sic loquitur: *In monte Sinay, sanctissimæ Chaterinæ virginis et martyris, filia Costi regis in civitate Alexandria, quæ a Maxentio imperatore, ob fidei Christianæ confessionem in carcerem clausa, et postmodum scorpionibus dintissime cæsa, tandem capitis obtruncatione martyrium complevit. De corpore ejus luc pro sanguine emanavit. Post mortem autem ejus venerunt angeli et tulerunt corpus ejus et portaverunt illud in montem Sinay, et in eodem loco honorifice sepelierunt. De sepulchro vero ejus emanat oleum, quod languidorum corpora sanat.* Sequitur de Erasmo, pure. Tum: *Eodem die apud Emiliam, sanctæ Jocundæ virginis.* Petrus ad diem sequentem remotus est.
- GREVEN.** *Alexandriæ, passio sanctæ Katerinæ, gloriosa martyris et virginis Christi, cujus ossa stillare oleum divinitus inveniuntur. Quæ devollata, ab angelis deportatur, et in montis Synai vertice sepelitur.* Sequitur textus purus.
- ULTRAJECT.** et **LEYDEN-LAT.** Incipiunt: *Alexandriæ, beatæ Katharinæ virginis; quæ post multos agones, et cruciatus, quos pro Christi amore et constantissima fidei defensione pertulit, jussu Maxentii, capitali sententia punita est. Cujus sacratissimum corpus, post capitis abscisionem, obsequio angelorum deportatum est in monte Synay (et) honorifice collocatum, ubi etiam multis refulgens miraculis, salutare desudat oleum, in salvificum et efficacem remedium languidorum.* Post hæc sequitur textus purus.
- ALBERG.** et **DANIC.** idem habent de S. Catharina, sed Petrus retrocedit. Itaque secundo loco: *In Numidia, natale sancti Marculi martyris, præcipitio extincti.* In Romano est *Marcelli*, xxvi. Tu vide notulam Castellani hic, et præterea pag. 724; item Tillemontium tomo 6 pag. 712. In fine habent hi duo codices de Erasmo, pure.
- CENTULEN.** *Alexandriæ, passio sancti Petri, ipsius civitatis episcopi, inter præcipuos egregii, qui persecutione Deciani (patentissimus error) gladio peremptus, occubuit; cum quo simul alii plures episcopi trucidati sunt, sed et clerici et laici sexcenti sexaginta.* Eodem die *Alexandriæ, Katherinæ virginis, sub Maxentio Diocletiani filio.* Satis patet, quid velit dicere.
- BRUXELLEN.** Primo loco de Catharina, ferme ut **ULTRAJECT.** etc. In Petro modice auctus, de Marculo etiam habet, ut citati codices; et in Erasmo, purus est. Tum: *Eodem die, sancti Benedicti presbyteri et martyris.* Non est, unde dignoscatur, nisi vera sunt, quæ infra habet **EDITIO LUBECO-COLONIENSIS.** Sequitur de Romano Blaviensi, ex die præcedenti. Tum in inferiori pagina ora per asteriscum huc remittitur, eadem ferme manu scriptum: *Ipsa die apud civitatem Remensem, viri miræ sanctitatis Albertus episcopus Leodiensis, frater Heynrici magni Lotharingiæ ac Brabantia ducis, propter custodiam ecclesiasticæ libertutis de mandato Heynrici imperatoris interemptus, occubuit:*
- Legia quem legit, electum Roma promovit,
Remis sacravit, sacratum mortificavit.*
- Jam de ipso egimus in Auctariis XXI Novembris.
- HAGENOYEN.** In textu utramque purus, subjicit longius Catharinæ elogium, in quo prætersuperius allata, nihil magnopere novi producit, excepta conversione quinquaginta philosophorum, Porphyrii, etc., quæ vulgo notissima sunt, nec ad nauseam hic repetenda. Denique: *In Numidia, natale sancti Marculi martyris, etc.*
- AQUICINCT.** Notat descriptor, agi in fine de Catharina, duobus verbis.
- VICTORIN.** *Eodem die, sanctæ Catorinæ virginis, quæ sub Maxentio cæsare capite truncata est.*
- CODEX Ursini a Rosenberg.** *In Numidia, natale beati Martilli martyris, præcipitio extincti.* Diximus supra, scribi in Romano, *Marcelli.* Codices alii habent, *Marcuti.* Vide quæ diximus ad codicem **ULTRAJECTINUM,** etc.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Katherinæ virginis et martyris. Petri episcopi et martyris, cum sociis DCLX. Erasmi martyris.*
- REG. SUEC.** sub num. 130. *Et natale beati Mercurii martyris.* Vide Romanum.

- VATICAN.** num. 5949. Hunc habet textum : *Mercurii Beneventani.* *Beneventi, natale beati Mercurii martyris, qui tempore Decii, post plurima supplicia, forti animo tolerata, capite cæsus martyrium consummavit.*
- FLORENTIN.** *Apud Italiam in civitate Regii, translatio corporis sancti Prosperi, ejusdem urbis episcopi et confessoris, de ecclesia, quæ est extra muros, revelatione devinitus facta, de quo Thomas, qui tunc erat ejusdem urbis episcopus, scribens, ait : Quod de Hispaniæ partibus fuit oriundus, doctor erimius, fide Catholicus, aspectu angelicus, sermone præclarus, opere sanctus, corpore castus, ingenio subtilis, consilio providus, et caritate diffusus, et per Leonem Papam I in dicta ecclesia extitit episcopus ordinatus. Dixi alibi, vitam ejus illustratam esse die natali, xxv Junii. Pergunt : Item sancti Mercurii martyris, cujus gesta habentur. Tum solus STROZZIANUS sic pergit : Apud Æmiliam, sanctæ Jucundæ virginis.*
- EDITIO LUBECO-COL.** Incipit a Catharina, ut *ULTRAJECT.* etc., supra. Petrus ad diem sequentem translatus, Erasmus prætermisus est. Pergit : *In Numidia, natale sancti Benedicti (qui dictus est et Marcus) martyris, præcipitio extincti. Eodem die, sanctorum Luciani, Marciani et Claudiani martyrum. Vide Hieronymiana.*
- GREVEN.** *In Aphyrica, Luciani, Claudiani, Marciani, Cipriani, Quiriaci. In Numidia, sancti Benedicti martyris, qui et Marcus, præcipitio extincti. Methis, sancti Livarii martyris. Eodem die, natalis sanctorum Juliani, Cunctori, Quiriaci. Vide EDITIONEM LUBECO-COLONIENSEM.*
- MOLAN.** Incipit litteris Italicis, de Catharina referens totam BELINI annuntiationem. Sequitur commemoratio Petri Alexandrini pura cum textu, sed ei litteris rursus Italicis longa historia subjungitur, ex Adone desumpta, qua potissimum describitur Petri ad Achillam et Alexandrum de Ario admonitio, etc., quam hic non vacat inserere, vel quod satis nota sit, vel quod in fonte legi possit. In fine ex eodem BELINO subdit : *Eodem die apud Æmiliam, sanctæ Jucundæ virginis.* Editiones posteriores idem habent initium et eodem modo scriptum, subjungunt etiam idem augmentum, sed tota Petri Alexandrini annuntiatio in diem sequentem dilata est.
- Luciani, etc.*
De iisdem. Benedicti.
Livarii. Juliani, etc.
De Catharina.
Jucundæ.

VI Kal.

Die 26.

- Lini PP.** **N**atalis beati Lini Papæ, qui post Petrum primus, Romanam Ecclesiam tenuit annis duodecim, et martyrio coronatus, sepultus est in Vaticano. Apud Alexandriam, sanctorum martyrum Fausti presbiteri, Dii et Ammonii, qui cum beato Petro ejusdem urbis episcopo, jubente Maximino trucidati sunt. Augustidini, sancti Amatoris episcopi.
- Fausti et soc.*
Amatoris.

Ex Pruten. Tornacen. Antverp-Maj. Munerati prima editio, Greven. et Molano.

VARIA LECTIO. Nihil magnopere observandum suggerunt codices nostri, præterquam quod Antverp-Major, Greveni editio altera, quam sequimur, et Molan. post Petrum omiserint primus quæ ex Adone, et codicibus nostris Usuardinis fere omnibus interponenda est. Cetera sphalmata scriptoria sunt, ut Augustidini in Tornacen. in Antverp-Majore Viatico pro Vaticano, et Maximo pro Maximino. Si prior Munerati editio, secundæ plane conformis est, non caret unquam defectibus typographicis. Infra dicemus in quo posterior excedat.

- Lini PP.** **O**BSERVATIO. Ad xxii Septembris sub finem Observationis indicavimus, Linum Papam a Floro nostro et a Rabano referri, atque etiam in nonnullis codicibus Usuardinis auctioribus, ex quibus in Romanum modernum pro eo die derivatum existimamus. Hinc intellige, qualem ibi Usuardum, in Notatione allegare potuerit Baronius ; nempe Belinum, in quo accepta ex hodierno die annuntiatio Usuardina, in mensem Septembrem retracta est. Utrum vero recte divinaverit Greveus, dum in Auctariis xxiii Septembris passionem, hic autem solemniorē celebritatem haberi dicit, quod die translatus perhibetur, haud equidem ausim asserere in tanta vetustate, in tanta natalium dierum confusione, quidquid in eam partem inclinaret Hensehenius, cum pluribus chronologiæ Pontificiæ ordinatoribus. Aliis præterea diebus refertur Linus, ut vii Octobris, etc. ; sed varietatis rationem plane ignoro. Certum est, Romanum parvum, a quo procul dubio, primum in sacris Tabulis hoc die positus est, eum signasse hoc modo : *Romæ, Lini Papæ.* Certum quoque, Adonem hoc die breve ei elogium ex Pontificalibus concinnasse, quod ferme integrum Noster in textum suum transtulit, ubi in serie Romanorum Pontificum, post Petrum PRIMUS, seu secundus ordine Christi Domini Vicarius disertissime constituitur. Scio, non pauca ideirco ab eruditissimis post Baronium agitari ; verum ab eminentissimi Aunalistæ sententia recedendum non est : tu eum consule ad annum LXXX, atque in hodierna Notatione. In dispescendis primorum Pontificum annis, a doctissimis Chronologis affatim desudatum est, et porro a nobis sudandum erit, dum Lini Acta colligentur et illustrabuntur. Vide tantisper conatum Tillemontii tomo 2 pag. 146. Pro hoc die Lini cultui vindicando, stat etiam Wandelbertus, hoc unico suo versiculo :

Sextam, Line, sacras roseo de sanguine Papa.

- Fausti et soc.** Dubitare visi sumus xix Novembris, an Faustus ibi relatus, confundi non posset cum hodierno Dii, Ammonii, imo Petri Alexandrini, in passione socio, qui sub Dionysio diaconus, a successorum aliquo presbyter ordinatus fuerit, ac senio confectus, tandem coronam martyrii sit adeptus. Hæc, inquam,

inquam, ibi dubitabundi proposuimus. Clarius est, Adonem ex Rufini lib. 8 cap. 14, tres nostros martyres accepisse, nec merito, nec institutionibus, nec martyrio Petro dispares. Est itaque tota hæc annuntiatio soli Adoni referenda, qui præmisso pridie episcopo, sequenti ministros subjungendos putavit; quamvis fortasse magno dierum, imo mensium, quid ni et annorum intervallo passi sint, qui citato Rufini loco innumerabiles dicuntur. Nostra omnia in textu expressa, secundum omnes apices ex præfata Viennensi descripta sunt. — Hieronymianis apographis omnibus apud Florentinum in fine adjectum legitur: *Augustiduno, depositio sancti Amatoris episcopi*. Ex eo fonte annuntiationem suam desumpsit Rabanus. An etiam Ado? Negat Mosander, qui asteriscum apposuit; negat Rosweyodus, totam commemorationem in appendicem rejiciens: unde consequitur, ex Hieronymianis ab Usuardo primum acceptam et hic signatam fuisse. Quæro hujus Sancti vitam aut gesta, sed nihil usquam reperio; vide pauca, quæ de ipso notavit Baronius.

In Romano parvo hoc die notatur: *Et beati Alexandri episcopi et martyris, passi xi Kalendas Octobris; a Papa Damaso vi Kalendas Decembris translati, quando festivitatem ei dicavit*. Quæ verba etiam supra dedimus ad XXI Septembris, quo die Usuardus ipsum Alexandrum ex Adone accepit, atque elogio ex hodierna longiori historia ornavit. Reete, an secus, Noster Sanctum pro suo arbitrio transposuerit, non disputo, satis est mutationem illam hic rursus verbo indicasse.

Amatoris.

De Alexandro Romani parvi.

AUCTARIA.

- HERINIEN.** Textum purissimum habet, sed ei secundo loco proprium Remense denuo intermiscet: *Eodem die, transitus beati Basoli confessoris, qui in territorio Remensi vitam heremiticam utiliter est exsecutus tamque in vita, quam etiam post obitum, miraculorum jubare divinitus est illustratus.*
- Basoli.**
- ROSWEYD.** Purus etiam in textu, excedit in fine: *In Aquileia, Valeriani episcopi et confessoris.* Haud dubie ex Hieronymianis.
- Valeriani.**
- PULSANEN.** Hic ejus textus: *Natalis sancti Petri Alexandrini episcopi, inter præcipuos egregii. Hic duodecim annos omnes in episcopatu illius urbis exegit, quorum tres ante persecutionem, reliquos vero novem diversis intemperationum generibus duxit. Romæ, natalis sancti Lini Papæ.*
- Petri Alexandrini.**
- ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN.** Textui puro addunt: *Vendopera monasterio, sancti Leonardi confessoris.* Hic in multis codicibus recurrit, vel solus, vel Fausto conjunctus: tu vide de eo Castellani xv Octobris.
- Leonardi.**
- MUNERAT.** In prima editione purus, in secunda adjungit: *Eodem die, sanctæ Genovefæ et sancti Marcelli, de miraculo ardentium, facto in ecclesia beatæ Mariæ Parisiensis.*
- De miraculo ardentium.**
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et LOVANIEN.** Adjiciunt textui: *Vendopera monasterio, natale sanctorum Leonardi et Faustii confessorum.* In hoc tamen ULTRAJECTENSIS ab aliis differt, quod Alexandrinum primo loco ponat, Lino vero Papam, ultimo.
- Leonardi et Faustii.**
- ALBERGEN. et DANIC.** Pridie diximus, Petrum Alexandrinum in his codicibus huc rejectum. De Lino egerunt xxiii Septembris. Hic in Alexandrinis et Amatore puri sunt. In augmento de Leonardo et Fausto cum codicibus præcedentibus conveniunt.
- Leonardi et Faustii.**
- CENTULEN.** De Lino, addit tempus regiminis, nempe annos xii, menses iii, dies xii. In Alexandrinis purus est. Amatori substituitur: *Eodem die, sancti Alexandri episcopi et martyris, gloriosi in miraculis.* Vide Observationem, in fine.
- Alexandri.**
- BRUXELLEN.** De Lino addit: *Hic constituit, ut mulier intret ecclesiam capite velato; demones ab obsessis expulit, et mortuos suscitavit, et multa miracula fecit. Quem tandem Saturninus consul, diversis penis afflictum decollavit. Eodem die, beati Alexandri episcopi. Qui sub Anthonio Imperatore martyrii palmam suscepit. Apud Alexandriam, na-*
- Alexandri.**
- tale sanctorum martyrum Agricolæ, Faustii presbyteri, Elii et Ammonii. Qui cum beato Petro, ejusdem urbis episcopo, jubente Maximiano decollati sunt. Apud Tholosam, Vendopera monasterio, natale sanctorum Faustii et Leonardi confessorum. Item sanctæ Genovefæ virginis. Forte indicat miraculum, de quo MUNERATUS, supra.*
- Fausti et Leonardi. Genovefæ.**
- HAGENOVEN.** Romæ, natale beati Lini Papæ et martyris. Hic, ut quidam dicunt, primus post beatum Petrum erat Romæ Papa, cui non tamen beatus Petrus tantum dedit auctoritatem, sicut Clementi. Hic constituit ex præcepto sancti Petri, ut mulier, etc., fere ut BRUXELLEN. In Alexandrinis fere purus, in ultima purior est. In monasterio Vendopera, depositio sanctorum confessorum Leonardi et Faustii. In civitate Constancia, depositio sancti Cunradi episcopi et confessoris. Hic ab in-
tate sua devotus erat Deo, et socius fidus sancti Odabrics, Augustæ civitatis episcopi. Vide GREVENUM, infra.
- De Lino. Leonardi et Faustii. Conradi.**
- AQUICINCT. et BURDEGALEN.** Vendopera monasterio, natalis sancti Leonardi confessoris. Et sancti Flaviani confessoris.
- Leonardi. Flaviani.**
- DAVERON. BIGOTIAN.** signatus P. 5 et CISTERCIEN. S. Benigni. De Leonardo, ut supra.
- Leonardi.**
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Lini Papæ et martyris. Basoli confessoris et cremitæ. Faustii presbyteri, Dedi (Dii) et Ammonii, passi (passorum) cum beato Petro episcopo. Amatoris episcopi.
- Basoli.**
- REG. SUEC.** sub. num. 428. *Eodem die, sanctæ Genovefæ, et sancti Marcelli de miraculo ardentium in ecclesia beatæ Mariæ Parisiis. Vendopera monasterio, sancti Leonardi confessoris. In Pago Remensi, natalis sancti Basoli confessoris.*
- De miraculo ardentium. Leonardi. Basoli.**
- VATICAN.** sub. num. 5949. Omisso Lino et Amatore, sic habet: *Natale sancti Nicandri in S. Sophia. Tum de Petro Alexandrino. Demum Romæ, beati Alexandri episcopi et martyris, sub Antonino, etc., cum elogio, quod haud dubie ex Adonis Martyrologio acceptum fuerit.*
- Nicandri. Alexandri.**
- FLORENTIN.** *Transitus sancti Gaudentii monachi, abbatis et confessoris, de partibus Hispaniæ, multisque (qui multis) virtutibus clarus quiescit in Domino. Sepultus est in abbatu, ad sui nominis honorem fabricata Fæsulana diocesis in Thuscæ partibus. Hactenus conveniunt; puto sequentia esse in solo STROZZIANO: Ipso die apud civitatem Avionensem, in partibus Novariæ, sancti Gaudentii, ejusdem civitatis episcopi. In Vendopera, etc., habet*
- Gaudentii abbatis. Gaudentii episcopi.**

- Leonardi.* Leonis, pro *Leonardi. Sancti Alexandri episcopi et*
Alexandri. *martyris, etc. Item sancti Belini martyris, episcopi*
Belini. *Paduani. Vide Martyrologium Romanum.*
- Flaviani.* CAUDIACEN. *Flaviani confessoris.*
- Basoli.* REMENS. SS. *Timothei et Apollinaris. In pago*
Remensi, depositio sancti Basoli presbyteri et con-
fessoris; de quo multoties.
- Petri.* EDITIO LUBECO-COL. *Incipit a Petro Alexan-*
drino inserta visione de veste scissa. De Lino alibi
actum est. Sequuntur duæ annuntiationes aliæ
puræ. Tum: Vendopera monasterio, natale san-
ctorum Leonardi et Fausti confessorum. Romæ,
commemoratio sancti Lini Papæ et martyris. Tre-
veris, sancti Sabaudi episcopi et confessoris. Eodem
dic, sancti Conradi, episcopi Constantiensis ecclesiæ
et confessoris. In pago Remensi, natale sancti Ba-
soli episcopi et confessoris, multis virtutibus clari.
Ipsa die, sancti Mercurii martyris.
- Leonardi,*
et Fausti.
- Sabaudi.*
Conradi.
Basoli.
- Mercurii.*
Petri.
Belini.
- De B. M. V.*
illatione in
templo.
- Mercurii.*
- Translatio-*
nis Alexan-
dri, etc.
- Sirici, etc.*
Sabaudi.
Conradi.
- Basoli.*
Valeriani.
Mercurialis.
Justi.
Berentgeri.
Leonardi et
Fausti.
Joannis
Ruysbroec.
Satomye.
Translatio-
nis Ydæ.
- Petri*
De Miraculo
ardentium.
Basoli.
Alexandri.
- Marcuti.*
- Sirici.*
Conradi.
Bellini.
- Alipii.*
Leonardi.

V Kal.

Die 27.

Agricolæ et
Vitalis.

A pud Bononiensem civitatem, natalis sanctorum martyrum Agricolæ et Vitalis, quorum posterior prioris servus fuit antea, nunc consors et collega martyrii. Denique cum cogereetur isdem a persequentibus, ut Christum negaret, et ille amplius profiteretur Dominum Jesum Christum, omnia tormentorum genera exercuerunt in eum. Novissime beatum Agricolam interemerunt, cruci affigentes. In Galliis civitate Regensi, sancti Maximi confessoris, qui a primæva ætate virtutum omnium gratia præditus, primum Lirinensis cœnobii pater, deinde Regensis ecclesiæ episcopus, signis et prodigiis inclitus extitit.

Maximi.

Textus sumitur ex *Praten. Herinten. Antwerp-Maj. Rosweyd. Antwerp. et Max-Lubec. Munerat. Greven et Molan.* Accedunt: *Antwerp-Max. Lovanien. et Leyden-Belg.*

VARIA LECTIO. Greven. et Molan. incipiunt: *Apud Bononiensem urbem. Munerat. pejus habet Viomensem; qui et post denique, male inserit inde. Notabilis est phrasid illa Usuardina: Denique cum cogereetur, ubi nihil præcedit, cujus ea particula conclusionem significet. Ceterum ita legisse Usuardum, evidenter probant codices omnes. Solus Antwerp-Maj. habet antea fuit, pro fuit antea. Sic legunt omnes isdem, Greven. et Molan. videntur voluisse emendare, per idem. Rosweydingus nimium sapit, dum post exercuerunt in eum, apponit et occiderunt. In solo Molano legitur Regiensis; scriptoris imperitia in Rosweydingo male formavit Remensis. Non melius scribit Cirinensis, pro Lirinensis ac turpius Antwerp-Major, Sirutensis; ceterum omnes alii simpliciter Lirinensis. Rursus hic cum Greveno constructionem torquent, signis inclitus et prodigiis extitit. Rosweydingus et Max-Lubecanus inclitus fuit.*

OBSERVATIO.

OBSERVATIO. Sanctissimus Mediolanensis præsul et Ecclesiæ Doctor Ambrosius inter plures sanctorum Martyrum pretiosas exuvias, quas studiose quæsit ipse, effodit et exaltavit, hos nostros Bononiæ patronos celeberrimos, e medio Judaicorum cadaverum, martyrii sui signis gloriosos eruit, et cum magna fidelium lætitia efferens, condigno venerationis loco exposuit, unde in diversas orbis Catholici partes distributæ reliquiæ, Sanctorum gloriam mire propagaverunt. Porro eundem illum inventorem suum, encomiasten nacti sunt *Agricola et Vitalis*, ut habes apud Ruinarium inter Selecta a pag. 514, cujus prævia admonitio historiæ elucidandæ peridonea est. Symbolam contulit Tillemontius tomo 5 a pag. 314; quæ omnia Actis eorum illustrandis opportune subservient. Nec prætermittentur, quæ de Agricolæ et Vitalis gloria commemorat Turonensis Gregorius cap. 44, ubi ambos, non recte ad Ambrosii mentem, crucifixos asserit. Illic nobis præcipue incumbit Martyrologia excutere, in quibus ambo signati sunt, non iv Novembris, quemadmodum ex Belino, ni fallor, eos annotavit Baronius, sed hoc ipso die, Hieronymianis viam sic præmonstrantibus: *In Italia, civitate Bononia, Agricolæ et Vitalis*; ad quæ recte observat Florentinus, Gallicum scribam in Corbeiensi apographo, etiam ut ab Acherio editum est, Bononiam Italiæ imperite in Galliam transtulisse, ubi et alia notatu digna laudatus commentator diligenter animadvertit. Apud Bedam, Florum et Rabanum insignes ceteroquin martyres, noti non sunt; at in Romano parvo, habita potius martyrii quam dignitatis ratione, servus, recepto hodie in officiis nostris ecclesiasticis more, domino præponitur: *Bononia, Vitalis et Agricolæ martyrum*. Idem servat Ado, inventioni magis, quam passioni describendæ intentus, ac cum Gregorio Turonensis loco citato narrans, ambos *crucifixos martyrium complevisse*. Melius Noster ex ipsis ferme Ambrosii verbis elogium suum contexuit, mutata nominum serie, quæ eadem est in Wandelberti versiculo, quo ita Sanctos prædicat:

Martyrio quintam Agricolæ et Vitalis honorant.

Maximus Regiensis pure Adonianus est, iis verbis ab ipso laudatus, quæ pro majori parte Usuardus verbatim ex eo mutuatus est, relicta clausula ultima, quæ in codicibus nonnullis infra restituitur. *Errone autem factum fuerat*, inquit Baronius, *ut Regium Lepidi, quod est in Gallia Cisalpina, poneretur loco Regii in Gallia Narbonensi*. Plura ibi curiose notat vir Eminentissimus, quæ proprio loco accuratius erunt expendenda, idque potissimum, utrum idem Maximus Regiensis dici possit, cui apud Teruanenses quadruplex assignatur solennitas; an longe verosimilius, alius ejus nominis, qui *Viniæ obierit*, cum plurimis argumentis, ut ita statuatur, premi se fateatur Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii pag. 270. Ceterum habuit Maximus Regiensis laudatorem egregium, non semel alibi memoratum, Dynamium patricium, cujus stylo castigando videtur Surius supersedere potuisse. Alii sunt, qui de Maximi gestis, virtutibus et miraculis scripserunt, inter quos laudatus supra Gregorius Turonensis de Gloria Confessorum cap. 83. Ex omnibus vitæ seriem adornavit Tillemontius tomo 16 a pag. 392.

AUCTARIA.

TORNACEN. Deficit in elogio Maximi Regiensis, in reliquis purissimus.

PULSANEN. Hunc textum profert: *Natale sanctorum martyrum Martialis, Vitalis et Agricolæ. Qui apud Bononiam Italiæ urbem, post varia tormenta, ultimo crucifixi martyrium compleverunt.*

ULTRAJECT. et LEYDEN-BELG. De Maximo ex Adone subnectunt dictam superius clausulam ab Usuardo præteritam: *Hic inter alia gesta magnifica, tres mortuos vivens suscitavit, unum vero tactu loculi, quo ad tumulum vehbatur.*

ALBERG. et DANIC. De Agricolæ et Vitale egerunt iv Novembris. Hic in Maximo purus est prior, alter Adonis verba adjicit, proxime citata. Ambo conveniunt in his: *Apud Nychomediam, natale sanctorum Marcelli, Petri et Serenæ. Mediolani, natale sanctorum Johannis, Severi et Eufemiæ.* De his vide Hieronymiana.

CENTULEN. *In Italia, civitate Bononia, sanctorum Vitalis et Agricolæ, qui post alia tormenta crucifixi, martyrium compleverunt. Quorum corpora, cum inter Judæos essent sepulta, ipsis revelantibus, beatus Ambrosius levavit et digne recondidit. In territorio Bononiensi (puto hic intelligi Bononiam Picardiæ) depositio sancti Maximi Regensis ecclesiæ episcopi, vitæ sanctitate et miraculorum gloria illustrissimi.*

BRUXELLEN. Id Agricolæ et Vitalis elogio, non multum differt a precedenti, sed cum PULSANENSI, supra, ipsis præponit nomen *Marcialis*. Pergit: *Apud Nychomediam, natale sanctorum mar-*

tyrum Marcelli, etc. Tum in Mediolanensibus, etiam ut supra. *Augustoluno, natale sancti Amatoris episcopi et martyris.* Vide quæ diximus pridie. Sequitur: *Item depositio sanctæ Ode, filię, ut fertur, regis Scotorum. Quæ apud Rodum in Texandria Brabantia vivens peregrina, loci fundatrix, deguit; et nunc corporaliter patrona quiescit.* Vide Martyrologium Romanum. Maximus hic prætermisus est, positus xxiv Novembris.

HAGENOEYEN. Turpiter labitur in principio: *Apud Hononensem civitatem, etc.* De reliquo textus, puro proximus est, etiam in Maximo, cui sola Adonis clausula adjungitur. Tum: *Apud Persidem, passio beati Jacobi militis, cognomento Intercisi. Hic ex civitate Elape ortus fuit de nobilibus parentibus et Christianis, et ipse Christianus erat, et uxorem Christianam habuit. Hic regi Persarum valde familiaris fuerat, et ob ejus amorem conversus est ad ydolatriam; quem mater et uxor ejus cum scandalo revocaverunt, dicentes se amodo nolle secum commorari; unde percutit et se Christianum confessus est, et ideo cultellis membratim incisus. Primo præciderunt digitos, secundo pollicis, deinde pedes, postea brachia; demum suras crurum usque ad femur utriusque cruris, et non remansit in eo (nisi) solus truncus; novissime unus carnificum iratus abstulit caput ejus, et Christi martyrem illum fecerunt.*

CODEX Ursini a Rosemberg. De Nicomediensibus et Mediolanensibus, ut ALBERGENSIS, etc.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Agricolæ et Vi-*

talis

Agricolæ et Vitalis.

Maximi.

Marcelli, etc.

Amatoris.

Ode.

De Jacobo Interciso.

Martialis, Vitalis, etc.

De Maximo.

Marcelli, etc. Joannis, etc.

Textus mutatus.

<i>Siffrii.</i>	<i>talis martyrum. Maximi Regiensis episcopi. Siffrii episcopi et confessoris. Vide Castellannum, a quo in indice vocatur Sigifridus. Papinii et Mansueti episcoporum et martyrum. Rufi martyris cum sociis suis. Duæ hæc posteriores annuntiationes spectant ad diem sequentem.</i>	<i>Apud Galatiam, Facundi, etc.</i>
<i>Papinii, etc.</i>		<i>Barlaam, etc.</i>
<i>Rufi, etc.</i>		<i>Joannis, etc.</i>
		<i>Virgiliti.</i>
		<i>Syfridi.</i>
<i>Esichii.</i>	<i>DAVERONEN. In pago Bituricensi, sancti Esichii confessoris. Castellanus legit Eusitii.</i>	<i>Acharii, etc.</i>
<i>alias Eusitii.</i>		<i>Esechii.</i>
<i>Congari.</i>	<i>ALTEMPS. In territorio Bathoniensi, sancti Congari confessoris. Castellanus scribit Cungari, inter Aemeros, seu certo cultus die carentes.</i>	<i>Mennæ.</i>
		<i>Bithildis.</i>
		<i>Electæ.</i>
<i>Secundi, etc.</i>	<i>FLORENTIN. In Hispaniis, sanctorum martyrum Secundi et Primitivi. Tum solus STROZZIANUS: In Antiochia, sancti Basilei episcopi, et sancti Saturnini. Parisius, depositio sancti Severini monachi et solitarii. De Severino vide Castellannum hoc die, et Usuardum xxiii Novembris. De Basileo, etc., vide Martyrologium Romanum.</i>	<i>Leonardi.</i>
<i>Basilei, etc.</i>		<i>Basilei, etc.</i>
<i>Severini.</i>		<i>Severini.</i>
		<i>Jacobi.</i>
		<i>Facundi.</i>
		<i>Barlaam, etc.</i>
		<i>Syfridi.</i>
		<i>Esichii.</i>
		<i>Bithildis.</i>
<i>De Agricola et Vitale.</i>	<i>EDITIO LUBECO-COL. In prima, post hæc verba, exereuerunt in eum, inserit: ita ut non esset in corpore ejus sine vulnere locus; ipse autem ad Dominum oravit, in qua oratione migravit ad Christum. Quæ ferme Ambrosii verba sunt, ex quibus patet, Vitalem cruce affixam non fuisse. Post affligentes, addit notam temporis: Diocletiani et Maximiani imperatorum temporibus. In Maximo autem Adoniana est: In Galliis, civitate Regensi, sancti Maximi confessoris, et episcopi, qui a primæva ætate, omnium virtutum gratia præditus, primum Lirinensis canobii, deinde Regensis ecclesiæ episcopus, signis et prodigiis inelytus extitit; nam inter alia gesta magnifica tres mortuos juvenes, uno tactu oculi, resuscitavit. Sequitur de Nicomedionsibus et Mediolanensibus, ut jam supra non somel. Tum: Apud Persidem, natalis sancti Jacobi militis et martyris, interseissi mirabiliter. Apud Maguntiam, depositio sancti Bithildis viduæ, quæ extitit abbatissa multarum devotarum matronarum. Eodem die, beatorum Acharii, Noviomagi, et Optati episcoporum et confessorum. In pago Bituricensi, sancti Esichii confessoris. Ipso die, beatorum Secundi et Primitivi confessorum. Vide alteras MOLANI editiones, ubi Facundi, etc.</i>	<i>Simeonis Metaphrastæ.</i>
<i>De Maximo.</i>		<i>De Facundo, etc.</i>
		<i>De Odæ.</i>
<i>Marcelli, etc.</i>		<i>De Bithilde.</i>
<i>Joannis, etc.</i>		
<i>Jacobi inter-cisi.</i>		
<i>Bithildis.</i>		
<i>Acharii, Optati, etc.</i>		
<i>Esichii.</i>		
<i>Secundi et Primitivi.</i>		<i>De Metaphrasta.</i>
<i>Leonardi.</i>	<i>BELIN. Prima annuntiatio posita est iv Novembris. Hic de Maximo bene. Tum: Vendopera monasterio, sancti Leonardi confessoris. Vide Actaria, die præcedenti. In Antiochia, sancti Basilei episcopi et sancti Saturnini. Parisius, depositio sancti Severini, monachi et solitarii. Item sancti Jacobi Intercisi, martyris conspicui.</i>	
<i>Basilei, etc.</i>		
<i>Severini.</i>		
<i>Jacobi.</i>		
<i>Jacobi.</i>	<i>GREVEN. In Perside, sancti Jacobi martyris, cognomento Intercisi. Qui cum esset Regi Persarum notissimus, et inter optimates primus, pro fide Christi crudeli et diuturno cruciatu membratim mutilatus, ad ultimum gladio percussus, martyrium consummavit. In Nicomedia, natalis sanctorum Mar-</i>	
<i>Marcelli, etc.</i>		

IV Kal.

Die 28.

A pud Corinthum, natalis beati Sostenes discipuli sancti Pauli, cujus mentionem facit idem Apostolus scribens Corinthiis. Eodem die apud Africam, sanctorum martyrum Papinii et Mansueti episcoporum, qui tempore Wandalicæ persecutionis, pro fidei Catholicæ defensione, candentibus ferri laminis toto corpore adusti, gloriosum agonem consummaverunt. Romæ, sancti Rufi, quem cum omni domo sua Diocletianus punitum Christo martyrem fecit.

Conveniunt: Praten, Herinieu, Antwerp-Maj. Antwerp. et Max-Lubec. Munerat, Belin, Greven, et Motan. Adde Antwerp-Max. Ultraject, Leyden, et Lovanien.

VARIA

VARIA LECTIO. Scribendum erat *Sosthenis* ex Romano parvo et Adone, nisi forte Rosweydustrumque emendaverit; certe codicum nullus ita habet, ne Molanus quidem, qui posuit *Sosthenes*; unde ex omnibus fere aliis censendum, Usuardum scripsisse ut est in textu. Sic rursus in codicum nullo reperitur recte scriptum *Papiniani*, at hoc mirum non est, quandoquidem Romanum parvum æque ac Ado etiam posuerint *Papinii*; nonnulli codices male *Papini*. Solus Belinus legit *ferreis luminis*. Antverp-Maj. et Max-Lubec., Grevenus et Molanus, posuerunt *Christi martyrem fecit*; nos tamen cum Praten. Herinien. et aliis servandum putavimus *Christo martyrem fecit*, tante magis, quod in ea lectione Ado præcesserit. Munerat. neutrum posuit, sed eam vocem plane omisit. Belinus sensum transposuit: *Martyrem Diocletianus Christo fecit*. Reliqua errata sunt, *Corrinthum*, *Chorinthiis*, *aput*, *Affricam*, *Aphricam*, *Vandalicæ*, *defensionem*, *pro defensione*, *Ruffi*, etc.

OBSERVATIO. Nec apud Hieronymianos nec in serie Bedæ *Sosthenem* ullum reperire est; contra vero in Romano parvo et Adone aut duo sunt, aut idem bis repetitur, nempe xi Junii post Barnabam, et hoc die; videturque annuntiationum varietas diversitatem aliquam haud obscure designare. Romanum parvum, cujus auctorem Apostolicos viros collegisse sæpe diximus, sic habet xi Junii: *Et Sosthenis apud Corinthum, discipuli Pauli*; hic vero aliis characteristicis: *Sosthenis, discipuli Apostolorum*. Eandem plane phrasim secutus Ado priori loco: *Eodem die apud Corinthum, S. Sosthenis, discipuli S. Pauli Apostoli*; posteriori, seu hoc die: *Natalis S. Sosthenis Apostolorum discipuli*. Eusebius Valesii libro i historiae cap. 12. *Sosthenem* aliquem in numero LXXII discipulorum reponit; quamvis Rufinus cap. 14 alium sensum reddiderit. In hodierno Romano sumitur *Sosthenes* pro principe Synagogæ, qui Actorum cap. 18 *ante Gallionem proconsulem acriter verberatus, præclaro initio, fidei suæ primordia consecravit*. Supponitur nimirum, hunc *Sosthenem* ibi adhucdum Judæum eundem esse cum eo, quem Apostolus ipse sibi socium jungit, dum primam ad Corinthios epistolam sic orditur: *Paulus vocatus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Sosthenes frater*. Attamen non male observat Castellanus, satis incompertum esse, saltem ex citatis Apostolorum Actibus, utrum et quando *Sosthenes* ille Synagogæ princeps ad Christi fidem adductus fuerit. Interim si Romani et Adonis mentem recte assequor, puto ab ipsis *Sosthenem* Eusebii, Apostolorum discipulum, seu inter LXXII, unum, distingui a *Sosthene* fratre, qui a Paulo et cum Paulo in epistola ad Corinthios nominatur, ita ut hic xi Junii, ille hoc die ab ipsis celebretur. At Usuardi nostri alia plane sententia, qui unicum *Sosthenem*, ut sanctum agnoscens, unicum hic Apostoli discipulum, in laudata epistola memoratum, recolendum suscepit. De veritate identitatis vel distinctionis, alibi disputabitur; uti et de episcopatu Colophonis, quem solius Dorothei vadimonio non facile admittemus. Wandelbertus bodie Silam cecinit, de quo nos cum Usuardo xiii Julii. Hic versus est:

Silas, Paule, tuus quartam comes auget et ornat.

De *Wandalica* in Africa persecutione non semel in superioribus agendum fuit. Episcopi duo hoc die consignati, potius in ipsa prima barbarorum deprædatione, quam in aperta et declarata persecutione passi sunt, ut vide apud Victorem Vitensem, sub ipsum historiae suæ initium ita loquentem: *Quanti et quam numerosi tuæ ab eis cruciati sunt sacerdotes, explicare quis poterit? Tunc enim et nostræ civitatis venerabilis Papinianus antistes, candentis ferri luminis toto adustus est corpore; similiter et Mansuetus Uricitanus, in porta incensus est Fornaria*. Primus annuntiationem ex Victore formavit auctor Romani parvi: *In Africa, Papinii et Mansueti episcoporum*; ut non verear asserere, historiam illam Africanam peculiarem fontem fuisse, ex quo præfatus auctor Sanctos acceperit. Ado martyrii genus, ut vides, ferme ex laudato Victore desumens, plures alios episcopos, non tamquam vere martyres, aut horum martyrum socios, sed ut confessores fidei, exiliis variis subinde damnatos, conjunxit, ut in Auctariis infra supplebimus, sed in enumeratis nominibus præfatus Ado hinc iude errare videtur. Perro eorum aliqui propriis diebus referuntur, ut Valerianus xv Decembris, etc. Usuardus solitum ducem presse secutus est. — *Rufus* a Romano parvo et Adone, in annuntiationum ordine, secundo loco refertur, a primo, his verbis: *Et sancti Rufi martyris, cum omni domo sua per Chrysogonum lucrati*. Hæc eadem non multo longiori oratione extendit Ado, postrema hæc ab Usuardo descripta, addens: *Quem cum omni domo sua Diocletianus punitum Christo martyrem fecit*; unde patet, quod in Variantibus de hac phrasi diximus. Rufini et Chrysogoni Actorum eadem est ratio; vide quæ dicta sunt xxiv Novembris.

AUCTARIA.

TORNACEN. Purissimus esset, nisi deficeret in brevi *Sosthenis* elogio.

Sitr.

ROSWEYD. In toto textu satis purus, in fine adjicit: *Item Silæ Apostoli, qui erat discipulus sancti Pauli Apostoli*. Diximus, ab Usuardo positum esse xiii Julii.

PULSANEN. In *Sosthene* mutilus, scribit: *Natalis sancti Sosthenes, discipuli Apostolorum*. Secundo loco habet: *Eodem die, sancti Rufi martyris, quem Dominus Jesus Christus cum omni domo sua per beatum Chrisogonem. . . .* abscissa est li-

nea. Sequitur de Africanis, in quorum elogio iterum deficit, prima annuntiationis parte etiam abscissa.

ALBERG. et **DANIC.** Puri etiam in textu, hanc ei commemorationem præfigunt: *Romæ, natale S. Gregorii tertii Pape et confessoris. Hic synodum nongentorum trium episcoporum in urbe Roma congregavit, in qua venerationes sanctarum imaginum confirmans, earum violatores generali sententia anathematisavit.*

CENTULEN. *Natale sancti Sosthenes, discipuli Apostolorum.*

- Textus mutatus.** *Apostolorum. Eodem die sancti Rufi, quem Dominus Jesus cum omni domo sua per Chrisogonum confessorum suum lucratus est. Item eodem die (apud) Africanam, sanctorum Papini et Mansueti episcoporum et martyrum, cum quibus alii episcopi, id est, Quodvultdeus Carthaginensis, Valerianus, Urbanus, Crescens, Habentium, Etheus, Tiatius, Crescentianus, Crescontius, Felix, Hortolanus, et Florentianus pari confessione, cursum vitæ peregerunt. Nomina aliqua luxata et confusa sunt, vide infra MOLANUM, vel potius Adonem ipsum.*
- Silæ.** *BRUXELLEN. In prima, satis purus, subjungit: Et sancti Sylæ Apostoli, qui cum beato Paulo, gentibus Christi Evangelium prædicavit. In Rufo, etiam satis bene. Tum: In Syria, natale sanctorum martyrum Triphini, Theodoli, Eucherii, Lulii et Eusebii. Vide Hieronymiana. De Africanis, inserit, sub Genserico rege Arriano. Demum: Romæ, natale beati Gregorii tertii Papæ et confessoris. Qui in secreta Missæ adjunxit: Quorum solemnitas hodie in conspectu majestatis tuæ, Domine Deus noster, in toto terrarum orbe celebratur. Sinodum quoque fere mille episcoporum in urbe Roma congregavit, in qua venerationes sacrarum ymaginum confirmans, eorum violatores, etc., ut ALBERGEN. supra.*
- Triphini et soc.** *HAGENOYEN. In textu, a puritate solum deficit, quod Rufum secundo loco, Africanos tertio reposuerit. Sequitur: Romæ, natale beati Gregorii tertii Papæ et confessoris. Hic synodum in urbe Romana noncentorum et trium episcoporum congregavit, propter consulendum Leonis imperatoris hæresim, qui imagines Christi et Sanctorum combussit, et aliis hoc idem facere præcepit; quem Leonem ipse anathematizavit, et quia se corrigere noluit, Romam, Italiam et Hispaniam ab ejus jure discedere fecit, et vectigalia ei interdixit. In quo concilio venerationes sacrarum ymaginum confirmatae sunt, atque violatores earum, generali sententia anathematizavit. Hic obsessus erat a Longobardis, et liberatus per Carolum Martellum, obiit in pace. Aliqua hic miscentur, alibi accuratius explicanda.*
- De Gregorio 3, PP.** *VICTORIN. et REG. SUEC. sub num. 130. Alium Gregorium celebrant, hoc modo: Item Romæ, sancti Gregorii quarti Papæ, qui vixit Ecclesiam annis decem. Tempus quadrat Gregorio III.*
- De eodem.** *MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Ex textu nihil. Sic habet: Silæ Apostoli. Gregorii Papæ tertii. Hic confirmavit in concilio pene mille episcoporum venerationem sacrarum ymaginum.*
- Gregori. 4. PP.** *FLORENTIN. Romæ, Gregorii Papæ tertii.*
- Silæ.** *EDITIO LUNECO-COL. De Gregorio, primo loco habet, ut ALBERGEN. supra. Tum de Sosthene, satis pure. In Africanis subdit nomina aliorum episcoporum, sed pleraque mutila, aut mutata,*
- Gregori. 5.** *quæ melius infra dabimus. Tertiam sic format: Item Romæ, sancti Rufi consularis, quem cum omni domo, Dominus Jesus Christus per Chrysogonum martyrem lucratus est, persecutione Diocletiani imperatoris, per se punitum. Apud Viennam, sancti Philippi, ejusdem urbis episcopi et confessoris. In territorio Valencenensi, cænobio Crispini, depositio sancti Landolini confessoris, qui a beato Auberto Cameracensi episcopo, de sacro fonte levatus est. Nescio, cur hi Sancti hoc die referantur.*
- Philippi.** *GREVEN. Silæ Apostoli quem Usuardus habet tertio Idus Julii. In Syria, natalis sanctorum Trophimi, Theodoli, Eucherii, Julii et Eusebii. Item in Aphrica, sanctorum episcoporum, quorum nominu sunt: Quodvultdeus Carthaginensis, Valerianus, Urbanus, Crescens, Habentium, Eustachius, Crescentianus, Cresconius, Felix, Ortolanus, Florentianus. Hi omnes, ut dicit Ado, propter veritatis confessionem sub Wandalicu persecutione gravissimo damnati exilio, in confessione pietatis, cursum vitæ suæ consummaverunt. Romæ, beati Gregorii tertii Papæ et confessoris. Viennæ, Philippi episcopi et confessoris. Theodoli confessoris. Liberiæ virginis et martyris. Odæ virginis, filie regis Scotiæ.*
- Landolini.** *MOLAN. Aliis litteris etiam ex Adone textui inserit: Quo in tempore etiam alii sancti episcopi, id est: Quodvultdeus Carthaginensis, Valerianus, Urbanus, Crescens, et qui vocatur Habentium, et Eustachius, Cresconius et Crescentianus, et Felix, et Hortulanus, et Florentianus, damnati exilio, cursum vitæ suæ consummaverunt. Vide Observationem. In fine adjicit: Gregorii Papæ, qui vixit Ecclesiam annos decem: sepultus est in ecclesia beati Petri Apostoli. Dein typis minoribus: Odæ virginis, filie regis Scotiæ, quæ apud Rhodum in Taxandria Brabantia corporaliter patrona requiescit. Item, sancti Acharii episcopi Noviomensis et confessoris. Editiones posteriores idem habent de episcopis Africanis in textu, et in fine de Gregorio. Tum: Die vigesima octava, sancti hosiomartyris Stephani junioris; et typis minoribus: Inclusi apud sanctum Auxentium. Cujus pedem ruente ligantes, duxerunt usque ad, ea quæ sunt Pelagia a prætorio. Ubi et discerpentes eum, projece-*
- Silæ.** *runt honorabiles ipsius reliquias in biothanatorum locum, eo quod multos monuerit et adduxerit ad monasticam vitam, atque contemnere regias dignitates, atque pecunias persuaserit. Hoc elogium supra, ex prima MOLANI editione, retulimus xx hujus mensis, quo die de Stephano etiam agit GREVENUS. Sed melius posteriores hæ editiones ipsum hoc die collocarunt. Vide totam celebris hujus Stephani historiam late deductam apud Surium.*
- De Rufo.**
- Philippi.**
- Landolini.**
- Silæ.**
- Trophimi, etc.**
- De episcopis Africanis.**
- Gregorii 5.**
- Philippi. Theodoli. Liberiæ. Odæ.**
- De episcopis Africanis.**
- Gregori.**
- Odæ.**
- Acharii.**
- Stephani junioris.**

III Kal. .

Die 29.

Vigilia
Andræ.
Saturnini
et Sisinni.

Vigilia sancti Andræ Apostoli. Romæ via Salaria, natalis sancti Saturnini martyris et Sisinnii diaconi, sub Maximiano principe, quos in carcere diu maceratos jussit præfectus Urbis in equuleo levare, et attrahi nervis, et fustibus ac scorpionibus cædi. Deinde jussit eis flammam ad latera apponi, et depositos de equuleo capite truncari. Eodem die apud Tolosam, beati Saturnini episcopi, qui in capitolio ejusdem urbis, a paganis tentus, atque a summa capitolii arce per omnes gradus præcipitatus, capite colliso, excussoque cerebro et omni corpore dilaniato, dignam Christo animam exhalavit.

Saturnini.
Tolosani.

Pari sunt Præten. Herimien. Antwerp-Maj. Antwerp. et Max-Lubec. Munerat. Betin. Greven. et Molan. Accedunt Albergen. et Danic.

VARIA

VARIA LECTIO. In altera Greveni editione, quam sequimur, ante *via Salaria*, per incuriam omittitur *Romæ*. Ast hoc parum est, modus annuntiandi in utraque editione, prope effecit, ut a puris excluderetur, cum Adonis potius, quam Usuardi phrasim editiones illæ sectentur, his verbis: *Natalis sancti Saturnini martyris, Sennis et Sisinnii diaconorum*. De qua re fusius infra in Observatione. Nec Molanus plane integer est; legit enim *Saturnini martyris, et sancti Sisinnii*. Belinus præter alia male ordinata, male scripta et interpuncta, post, *jussit eis flammæ*, cum Antverp. et Max-Lubec. omittit, *ad latera*. Solus Molan. pro *capite truncari*, scribit, *capite detruncari*. Cetera ferme errata typographica sunt, ut *Dyaconi, Sisinnii, Maximo, eculeo, excusoque, exalavit*, etc.

OBSERVATIO. Romani parvi vetustatem inter alia satis clare demonstrat paucitas Vigiliarum in eo codice signatarum; quo eodem argumento utitur alicubi Florentinus, ut de codicum suorum antiquitate statuatur. Itaque nec in Hieronymianis, nec in præfato Romano parvo reperitur, notata in textu *Andree Apostoli vigilia*. Est autem in Beda, si vere Bedæ sunt verba annuntiationi Saturnini subjuncta, quæ apud Rabanum desiderantur; est in Kalendaris Allatii et Frontonis, etiam secundo loco; sed Viennensis præsul primum ei tribuit, ex quo in Nostrum transit. — Turbata est et auctior in codicibus Hieronymianis *Saturnini* celebris Romani martyris commemoratio, dum ita scribunt: *Romæ, Arasonis, Saturnini, Crisanti et Dariæ, Mauri et aliorum LXXII*, vel ut habet Epternacense vetustissimum, *aliorum LX*; sed hic codex clarius incipit: *Romæ, Saturnini*, etc. Verosimillimum est, quod accurate observat Florentinus, corrigendum nempe ac emendandum commemorationis principium ex fragmento vetustissimi Kalendaris Bucheriani, ubi sic legitur, non xxx Decembris, ut vult Tillemontius, sed iii Kal. Decembris, *Saturnini in Thrasonis*; sic videlicet, ut pro *Romæ, Arasonis*, restituatur: *Romæ, ad Thrasonis*. Tu ibi de Thrasonis cœmeterio plura invenies. Ceterum apud Adonem ex sancti Marcelli Papæ Actis habemus, martyrum nostrorum corpora collegisse *Thrasonem cum Joanne presbytero, et sepelivisse in prædio suo via Salaria*. Alia ibidem notat Florentinus de Chrysantho et Dariæ, quorum celebritati dicatos esse varios dies, vetera ipsa Martyrologia ostendunt, quemadmodum patebit die I Decembris. Ut ad Saturninum redeamus, recolunt ipsum laudata Kalendaria Allatii et Frontonis, sed solum et incomitatum; Beda cum suis, socios adjungit *Sennem ac Sisinnium*, quorum priorem scripsit Rabanus *Serium*; editor vero Canisius, *senem* formandum putavit, ut sit *Saturnini senis*: rectissime opinor, et vere, quamquam secundum Bedæ et Adonis elogia, *Sennes* proprium martyris nomen omnino importet, quem tamen in sancti Marcelli Actis frustra quæsiveris. Ita quoque legerat Romanum parvum: *Romæ, Saturnini martyris, et Sennis et Sisinnii diaconorum*. Noster, consulto, haud dubie, fonte, solerter advertit, expungendum *Sennis* vocabulum, servatis dumtaxat Saturnino et Sisinnio, quorum gesta narrantur in laudatis sancti Marcelli Actis, cum Papiæ, Mauri, Cyriaci, Largi, Smaragdi, aliorumque passionibus, alibi expensis et porro diligentius expendendis. Saturnino, non Sisinnium, sed Maurum jungit Wandelbertus, an autem illum innuat, qui cum Papiæ colitur xxix Januarii, an alium, de quo fusius agit Florentinus, mihi hæc hactenus incompertum. Sic canit:

Tertiam, Saturnine, tibi Mauroque dicamus.

Existimat Castellanus in adjecta Martyrologio suo universali notula, Saturninum nostrum alterum, Tolosatium apostolum, Saturnino Romano in sacris Tabulis subjunctum esse a codicum Hieronymianorum scriptoribus, quod in Actis ejus verum martyrii diem non repperint. Valeat conjectura, quantum ad diem obitus attinet; at enim, si Corbeiensem codicem excipias, ita alii Saturninum signant, ut vel Nannetensem, vel Hispanum aliquem episcopum prædicare videantur. Hæc est Corbeiensis, etiam ut ab Acherio editus est, expressior commemoratio: *In Gallia, civitate Tolosa, natalis Saturnini episcopi et martyris*. Pluribus Sanctum exornavit Martyrologus Viennensis, diversa plane phrasi, ab ea quam Floro tribuant Majores nostri, licet satis appareat, utrumque elogium ex iisdem Actis profluxisse. Acta ipsa, sane egregia, inter Sincera et selecta recensuit Ruinartius a pag. 109, ad cujus eruditam admonitionem lectores remitto, ne hic repetam, quæ ibi diligenter observata sunt, uti et apud Tillemontium tomo 3 a pag. 297. Consuli etiam possunt prædicta Acta apud Surium hoc die, cum iis quæ in Saturnini laudem disseruit Gregorius Turonensis de Gloria Martyrum cap. 48.

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret elogio Saturnini episcopi Tolosani; in reliquis purissimus.

ROSWEYD. Hic iterum aliqua ex Hieronymianis admiscet, in prima quidem purus, sed secundam sic enuntians: *Romæ, natale sanctorum martyrum Crisanti, et Dariæ virginis, qui post multas, quas pro Christo lucrati fuerant, passiones, jussi sunt a Numeriano imperatore, via Salaria in arenario deponi, et viventes terra et lapidibus obrui*. Elogium est Usuardi ex I Decembris. Sequitur ex prædictis codicibus: *Item beati Mauri et aliorum LXXII*. Tum de Saturnino Tolosano, satis recte. Deinde:

Natale sancti Radbodonis, Trajectensis episcopi. Radbodonis. Demum litteris majusculis hic in fine ponitur: Vigilia.

Vigilia sancti Andree.

PULSANEN. In Vigilia, recte. Pergit: *Eodem die, apud Tolosam, sancti Saturnini episcopi. Item Saturnini, eodem die, sancti Saturnini martyris, et Sennis, et Sennis, etc. Sisinnii diaconi, sub Maximiano imperatore.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et LOVANIEN. Omnes adjiciunt: *Eodem die, sancti Radbodi episcopi et confessoris. Radbodi.*

CENTULEN. *Vigilia sancti Andree Apostoli. Romæ, sanctorum Saturnini et Sennis et Sisinnii diaconorum,*

Vigilia Andree.

Saturnini et Sisinnii.

Saturnini Tolosani.

Chrysanthi et Dariæ.

Mauri, etc.

- conorum, sub Maximiano imperatore. Apud Tholosam, sancti Saturnini episcopi et martyris, sub Decio cæsare. Item Romæ, sancti Chrysanthi et Daria virginis, tempore Numeriani.
- Chrysanthi et Daria.*
- BRUXELLEN. In Vigilia purus, subdit: Romæ, natale sanctorum martyrum Crisanti, Mauri et Daria virginis. Qui cum nullo genere tormentorum ladi possent, jubente Numeriano imperatore, tandem pro Christo decollati, terra et lapidibus obruti sunt. Et Romæ via Salaria, natale sancti Saturnini episcopi et martyris, et Sennis et Sisinnii dyaconorum. Qui a Maximiano imperatore dampnati sunt ad fodendum arenam, ad faciendas thermas Dyoclesianas, et deinde ipsos in carcere diu maceratos... Quorum corpora dum Joannes presbyter collegisset, Trason vir christianissimus, via Salaria in suo prædio sepelivit. Hiis autem in medio cortamine positus, duo milites, Sapias (pro Papias) et Maurus Christo crediderunt, qui mox comprehensi sunt, ut gesta Marcellini Papæ declarant. In Saturnino Tolosatium episcopo modice interpolatus est hoc modo: Apud Tholosam, natale sancti Saturnini episcopi. Qui temporibus Decii in capitolio ejusdem urbis a paganis tentus, atque a summa capitolii arce, per omnes gradus præcipitatus, capite colliso excussoque cerebro; et toto corpore dilaniato, dignam Christo animam exhalavit. In fine subjungit: Ipso die, depositio Bernardi, qui fuit Latino-rum primus Nazarenæ ecclesiæ episcopus.
- Chrysanthi, etc.*
- De Saturnino, Sennæ, etc.*
- HAGENOVEN. In prima purus, secundo loco agit de Saturnino Tolosate, hæc ex Actis suo modo et stylo componens: Apud Tolosam, natale sancti Saturnini episcopi et martyris, qui ab Apostolorum discipulis episcopus est ordinatus, et illic est missus, et ipso civitatem ingredientem (vult dicere ingrediente) demones a responsis in ydolis cessabant. Tunc unus sacerdotum dicit, quod nisi Saturninum occiderent, a diis penitus nil obtinerent. Et Saturninum volentem sacrificare apprehendentes, ad pedes thauri ligaverunt, eumque stimulis agitantés, a summa arce per gradus capitolii præcipitaverunt, sicque capite confracto et cerebro excusso, et toto corpore debilitato martyrium consummavit. Tum: Eodem die, Romæ via Salaria, natale sanctorum martyrum Saturnini militis et Sysinnii diaconi, quos præfectus, sub Maximiano principe, diu in carcere et in vinculis maceratos, in eculeum levare jussit, nervis attrahi, fustibus et scorpionibus cædi.
- Bernardi.*
- De Saturnino Tolosate.*
- Demum: Apud Mediolanum, natale sanctorum martyrum Johannis, Severi et Eusemiæ. Vide Hieronymiana die XXVII.
- AQUICINCT. Pro Salaria, scribit, Appia. In fine autem: Romæ, sancti Gregorii Papæ. Hic constituit in Canone a sacerdote dicendum: Quorum solemnitas hodie in conspectu tuæ majestatis celebratur. Item: Inter quorum nos consortium, nos æstimator meriti, sed veniæ quæsumus largitor admitte.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Saturnini martyris. Radbodi episcopi Trajectensis, cujus corpus Davenportriæ requiescit in ecclesia sancti Libuni.
- VATICAN. sub num. 5949. Eodem die sancti Mauri martyris. Vide Florentinium.
- EDITIO LUBECO-COL. In prima et secunda, satis pura, in ultima sic interpolatur, post episcopi: Qui tempore Decii imperatoris in capitolio ejusdem urbis a paganis tentus, eo quod od ejus præsentiam omnes ipsorum dii muti facti, nullum sacrificantibus ex more, possent dare responsum, thauro ad victimam præparato funibus religatus est, quo vehementius stimulo a summa capitolii, etc. In fine subjungitur: Davenportria, natale sancti Radbodi episcopi Trajectensis inferioris et confessoris.
- GREVEN. Mauri martyris. Secundum aliquos hic, Crisanti et Daria, qui infra Kalendis habentur. Apud Ravennam, sancti Sisinnii episcopi. Eodem die apud Daventriam, sancti Radbodi episcopi Trajecti inferioris, confessoris. Qui circa annum Domini XC (lege DCCCC) illi prælatus ecclesiæ, decem et septem annis sacerdotium virtute conspicuus administrans, culmen abstinentiæ sic apprehendere studebat, ut etiam a familiarissimis vix animalverti posset. Ipso die secundum Cathalogum, Pafnutii abbatis. Item sanctorum Marci, Maria.
- MOLAN. In fine: Item sancti Radbodi Trajectensis episcopi et confessoris in Davenportria. Tum typis minutioribus: Item obitus venerabilis Idæ de Nivella, monialis cænobii de Rameya, Ordinis Cisterciensis, in patria Namurcensi. Editiones aliæ litteris Italicis, post capite truncari, textui inserunt: Scriptum est in gestis Marcelli Papæ. In fine: Item in Daventia, sancti Radbodi, etc. Die vigesima nona, sanctorum martyrum Paramoni, et Philumeni. Et sancti Acacii, qui fuit in gradu. De Ida, eadem hic habentur quæ in priori, et eodem caractere.
- Gregorii PP.*
- Radbodi.*
- Mauri.*
- De Saturnino Tolosano.*
- Radbodi.*
- Mauri, Chrysanthi, etc. Sisinnii episcopi.*
- Radbodi.*
- Paphnutii, Marci, etc.*
- Radbodi.*
- Idæ.*
- Paramoni et Philumeni.*
- Acacii.*

Pridie Kal.

Die 30.

Andræ.

In civitate Patras, provinciæ Achaïæ, natalis sancti Andræ Apostoli, qui etiam apud Scithiam prædieavit. Ille beatissimus, ab Egea proconsule comprehensus, primo in carcere est clausus, ac deinde gravissime cæsus, ad ultimum vero in eruce appensus, biduo inibi supervixit. Apud Sanetonas, sancti Troiani episcopi, magnæ sanctitatis viri, qui sepultus terris, cælo se vivere multis virtutibus manifestat.

Troiani.

Puri sunt Praten. Herinten. Antverp-Maj. Munerat. Greven. et Molan. Accederent undecim alii, nisi in fine adjeccerent, passionem sanctæ Justinae.

VARIA LECTIO. In minutis versatur. Scripsi Scithiam cum majori codicum numero, licet hic vel ipse Grevenus recte habeat Scythiam. Sic Egea cum omnibus, excepto Pratensi, haud dubie emendato, et Molan. In Munerat, est ibi, pro inibi; et in Antverp-Maj. manifestabat, pro manifestat.

OBSERVATIO.

OBSERVATIO. Andream a Græcis *Protocletum* seu primo vocatum appellari consuevisse tradit Papebrochius in *Ephem. Græco-Moscis* ante tomum I Maii pag. LI; nec quidquam impedit, quo minus eodem sensu a nobis dicatur *Proto-Apostolus*, seu primo Apostolus electus, et inter primos publico et celebriori cultu in universa Ecclesia donatus, ut pluribus demonstrari posset, nisi sufficerent Tabulæ omnes ecclesiasticæ antiquissimæ, Kalendaria, Sacramentaria, Martyrologia. Non reperiri Andree nomen in Bucheriano, mirum nemini videbitur, qui meminerit, Kalendarium istud ita urbis Romanæ proprium fuisse, ut solas duas annuntiationes extraneas, nempe Perpetuæ et Felicitatis, ac Cypriani contineat. At vetustam cultus extensionem ostendit Kalendarium Carthaginense, in quo disertè ponitur, . . . *Kal. Decembr. sancti Andree Apostoli et martyris*; ubi vix tres alii Apostoli in toto illo Kalendario inveniuntur. Alia non percurro, ut Martyrologiis inbæream, inter quæ Hieronymiana apographa nullum Apostolum tot repetitis festivitatis celebrant: an ubique vere, controversum est; nec admitti posse censeo, quod nonnulla posuere x Februarii, dum pro altero *Andrea et Aporio* sive *Apponio*, sub Herode in Bethlehem Judæ martyribus, irrepsisse videtur *Andreas Apostolus* sicuti eo die observavit Henschenius, Florentinio post multas ambages illius demum opinioni ferme subscribente. Consulat curiosus lector Florentinii notas et exercitationes ad Indiculum Apostolorum a pag. 116. Est præterea in prædictis apographis v Februarii, *ordinatio episcopatus Andree Apostoli*. Rursus ix *Medii, Mediolano* commemoratio aliqua, *in basilica ad portam Romanam*; quo die nos cum Usuardo fusius egimus de Andree, Lucæ et Timothei translatione Constantinopolim. Sed translatio alia in Hieronymianis indicatur iii Septembris. Adde *dedicationem basilicæ sancti Andree*, iii Novembris; ac demum hoc die: *In Achaia, vel in provincia Agagie, civitate Patras, natalis sancti Andree Apostoli*. Ex quibus assertam nuperime S. Andree cultus celebritatem abunde evinci perspicies. Romani parvi annuntiatio simplicissima est: *Andree Apostoli*. Item Bedæ, geminatis dumtaxat verbis: *Natule sancti Andree Apostoli*. Quæ paulo plenius habent Florus et Rabanus, cum Adonis elogio, inter Festivitates Apostolorum relato, conferri nequeunt. Sumpsit hic ex celeberrimis Actis, sub Achaia presbyterorum et diaconorum nomine ab omni ferme ævo Christiano circumferri solitis; ex Adone autem textum suum huc Noster transtulit. Circa præfata Acta nuptasse Baronium *apocryphorum timore* advertit Florentinius citato loco; nec sane dubitare potuit perspicacissimus Annalium ecclesiasticorum parens, quin a Manichæis aliisque hæreticis vel farta, vel temerata, vel interpolata fuerint, saltem prout olim exstiteret et ab Eusebio aliisque rejecta novimus. Utrum vero ex Florentinii sententia ab *erroribus repurgata* vel *non eadem* sint, quæ in Passionalibus tum Mss. tum typis excusis passim reperiuntur, operosius alibi erit examinandum. Mihi certe non videtur rejicienda narratio tot Patrum suffragiis corroborata, ob falsariorum corruptelas aliquas et depravationes, a quorum impiis manibus nec ipsæ sacræ Litteræ intactæ remanserunt, quemadmodum in opere de eo argumento, non ita pridem edito, eruditissime probavit noster Bartholomæus Germon, videndus omnino a pag. 221, toto cap. 2. ex Philastrio Brixienti, seculi quarti scriptore, ostendens prima aliqua et genuina Andree Acta, turpissimis hæreticorum inquinamentis fœdata et conspurcata fuisse. Pauca hic ex viri doctissimi mibique amicissimi solide statatis delibo: *Crediderim, inquit, epistolam illo inscriptam esse nomine presbyterorum et diaconorum Achaia, quia quæ in ea habentur, pleraque desumpta sunt ex vetustioribus S. Andree Actis, quæ reipsa primitus a discipulis ejusdem Apostoli scripta, ab hæreticis postea misere fœdata et corrupta; deinde studio et cura alicujus Catholici scriptoris, circa finem septimi seculi aut initium octavi expurgata sunt ab erroribus et fabulis, quibus, perfidia hæreticorum, erant referta*. Firmat conjecturam suam argumentis pluribus, ac notanter egregio laudati Philastrii testimonio, quo datur intelligi, scripto discipulorum Andree Apostoli de ejus gestis libro hæreticos *ADDIDISSE, ET EX EO TULISSE, QUÆ VOLUERUNT*. Tu vide ibi reliqua a Germonio præstantissime deducta. Nihilominus diffiteri non possum, talia esse Tillemontii argumenta tomo I a pag. 589, ut vel reluctantibus formidinem injiciant de ipsius, etiam ut repurgatæ, presbyterorum Achaia relationis omnimoda sinceritate. Habet scriptor præfatus satis nitidam vitæ Andree seriem ex indubitatis documentis contextam, citato tomo a pag. 317. Videri quoque possunt observationes Motherii ad hunc diem et pag. 442. Porro ex prægrandi de Andree gloria Saussayi volumine, aliisque monumentis, dubia omnia quæ circa tempus, locum, modum martyrii, aliaque plura occurrunt, suo tempore in Actis nostris dissolventur. Hic postremo locum damus satis eleganti metrico Wandelberti encomio:

*Andreas pridie præcellet Apostolus, amplis
Virtutum fulgens radiis titulisque per orbem,
Qui indomitos verbo signisque subegit Achæos.
Brumalem hæc claudunt populorum vota Novembrem.*

Qui secundo loco refertur *Troianus* Sanctonensis episcopus, ab Adone ex Turonensi Gregorio de *Troiani. Gloria Confessorum* cap. 59 acceptus, atque in sacros Fastos primum relatus est, ipsissimis ferue Gregorii verbis, quæ textum nostrum etiam componunt. Si quid præterea memoratu dignum de Troiano reperiat, a nobis suo loco illustratum dabitur.

AUCTARIA.

TORNACEN. In Andrea purus, deficit in solo Troiani elogio.

ROSWEYD. Incipit miniatæ majusculis litteris,

atque in ea prima annuntiatione satis purus est; secundam solum producit usque ad, *sanctitatis viri*, abscissis reliquis elogii verbis.

PULSANEN. In prima habet usque ad prædicationem; in secunda purissimus est.

ANTVERP. MAX-LUDEC. UGHELLIAN. BELIN. et ANTVERP-MAX. cum sex aliis mediæ notæ codicibus, textui puro adjiciunt: *Eodem die, passio sanctæ Justinæ virginis*; vel: *Eodem die, sanctæ, Justinæ virginis* in secunda annuntiatione. Omnes pro *Troiani*, scribunt *Trophiani*; at **BELINI** secunda editio, emendatius *Troiani*.

Textus contractus. **CENTULEN.** Apud Achaïam civitate *Patras*, passio sancti *Andræ Apostoli*, sub *Egea* proconsule, qui etiam apud *Scithiam* prædicavit. Sanctones, sancti *Troiani* episcopi, magnæ virtutis viri.

De Andrea. **BRUXELLEN.** De *Andrea*, cum textu pure incipiens, inserit, fratris beati *Petri*. Qui etiam apud *Scithiam* prædicavit, et post apud *Achayam* ab *Egea* proconsule captus, in carcere clausus, gravissime cæsus, ac tandem cruci appensus est, in qua biduo supervixit. Cujus ossa sacra, vicesimo anno *Constancii* imperatoris, *Constantinopolim* translata sunt. Vide IX Maii. In secunda purus est. Tum: In *Aquileya*, depositio sancti *Valeriani* episcopi et confessoris. Ipso die, passio sanctæ *Justinæ* virginis. **Valeriani.** **Justinæ.** *Valerianus* in *Auctariis* recurrit XXVI; in *Romano* ponitur XXVII Novembris.

De Andrea. **HAGENOYEN.** De *Andrea* longiorem historiam modo suo coagmentavit, cujus pars prior ex *Evangelio* habetur. Quid de altera, imo et de prima sentiendum sit, statuere lector poterit. En historiam: In civitate *Patras*, passio sancti *Andræ Apostoli*. Hic erat filius *Joannis* de vico *Bethsayda*, et frater *Petri* Apostoli. Hic etiam primus fuit discipulus *Johannis Baptistæ*, ad cujus vocem ipse *Johannem* reliquit et *Christo* adhæsit, et primus et secundus *Apostolus* *Jesu Christi* erat. Hic adduxit *Petrum* fratrem suum ad *Jesum* et illum convertit. Ipse cum aliis *Apostolis*, vivente *Domino*, prædicavit, baptizavit et miracula fecit; articulum *Symbulo* adjecit. *Sythiam* post passionem *Domini* in sortem accepit suæ prædicationis. In *Mirmidonya* *Matheum* *Apostolum* oculis privatum illuminavit, et abire fecit. Et cum ibi puniretur, orando eos convertit, et ecclesias ædificavit, episcopos sicut in *Sythia* ordinavit, mortuos quadraginta unum suscitavit, ydola confregit et dæmones ejecit. Demum *Patras* civitatem ingreditur, et multos ibi convertit cum *Maximilla*, uxore *Egeæ*. Ubi ab *Egea* proconsule capitur, carceri includitur, durissime verberatur, funibus ad crucem ligatur, ut diutius vivat, et amplius torqueatur. Ipse nutem biduo in

cruce vixit, et populum docuit, et in luce magna exspiravit; *Egeos* vero male moritur, et omnis populus ad *Deum* convertitur. Hæc satis longa est narratio. In secunda, purus est. Deinde addit: Ipso die, sanctæ *Ydæ* virginis et martyris passio. *Idæ*. *Idas* virgines et viduas, seu *Sanctas* seu *Venerabiles* novimus; quæ sithic *Ida* martyr, ignoramus. Sequitur demum: Apud *Nicomediam*, natale sanctorum martyrum *Marcelli*, *Petri* et *Serenæ*. Vide *Auctaria* XXVII Novembris.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Andræ Apostoli*. *Troiani* episcopi et confessoris.

In **VATICAN.** sub. num. 5949. Adjicitur: In *Mediolano*, sancti *Amatoris* episcopi. An, *Ambrosii* de perceptione baptismi, ut habetur hoc die in *Hieronymianis*?

FLORENTIN. Sanctæ *Justinæ* virginis.

EDITIO LUBECO-COL. Post *Apostoli*, sequitur *germanus* (pro *germani*) *Petri* *Apostoli*. Hic primo fuit discipulus sancti *Johannis Baptistæ*, sed post necem sancti *Johannis*, a *Christo Jesu* vocatus est in *Apostolum*. Qui etiam post ascensionem *Domini* apud *Scithiam* evangelizavit *Christum*. Hic beatissimus ab *Egea* proconsule comprehensus, primo in carcere.... Cujus sacratissimum corpus *Maximilla* potentissima matronarum, reverenter de patibulo depositum sepelivit. In *Troiani* annuntiatione pura est. Tum: Ipso die, passio sanctæ *Justinæ* virginis et martyris.

GREVEN. *Romæ* natalis sanctorum *Castuli*, *Maurili*, *Centuli* et *Theodoli*. Eodem die, festivitas sancti *Ambrosii* *Mediolanensis* episcopi. Vide de his apographa *Hieronymiana*. *Tugdualis* episcopi et confessoris. Apud *Castellanum* est *Pabutugduali*, formatum quasi a duplici nomine, quo *Gallice* appellatur *Pabut* et *Tugal*. *Ravennæ*, beati *Petri*, episcopi et confessoris. Vide infra ad diem II Decembris. Dubium non est, quin hic indicetur *Petrus* ille celeberrimus, cognomento *Chrysologus*. *Justinæ* virginis et martyris.

MOLAN. Cum **BELIN.** et reliquis superius: Eodem die, passio sanctæ *Justinæ* virginis. Vide de hac notatiunculam *Castellani*. In *Editionibus* aliis solum additur: Et baptismus sancti *Ambrosii*. Unde hæc ultima annuntiatio accepta sit, intelligi debet ex *MOLANI* epistola ad lectorem § II et 12. Ceterum de *Ambrosii* baptismo in aliis codicibus *Usuardini* nihil usquam inveni. Vide supra in **VATICANO**, quæ ex *Hieronymianis* diximus, nempe: *Ambrosii* de perceptione baptismi.

MENSIS DECEMBER

Habet Dies xxxi.

Kalendis.

Die 1.

Romæ, natalis sanctorum martyrum Crisanti et Dariae virginis, qui post multas, quas pro Christo lucrati fuerant passiones, jussi sunt a Numeriano imperatore via Salaria in arenario deponi, atque illic viventes terra ac lapidibus obrui. Item Romæ, sanctorum martyrum Diodori presbiteri et Mariani diaconi, cum aliis pluribus; qui jubente præfato principe, martyrii gloriam celebrarunt. Apud civitatem Moguntiam, natalis beati Albani martyris. Item civitate Noviommo, sancti Eligii episcopi et confessoris, cujus vitam admirandam multiplex signorum numerus commendat. Ipso die, sanctæ Nathaliae, uxoris sancti Adriani martyris. Civitate Narnia, sancti Proculi presbiteri.

*Chrysanthi
et Dariae.*

*Diodori,
Mariani,
etc.*

Albani.

Eligii.

Nathaliae.

Proculi.

Integri et puri sunt *Praten. Herinien. Munerat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Cogor scribere *Crisanti* ex omnium codicum lectione, excepto *Pratensi*, in quo est *Chrisanti*, et *Molano*, in quo solo rectius *Chrysanthi*. In *Munerat.* est *arenaria*. *Greven. et Molan.* duriuscule legunt *ac illic* pro *atque*. Solus *Grevenus* habet *Diodoli* et *celebraverunt*. In *Moguntiam*, variant; major numerus stat a textu. In *Greveno*, *civitate Novio*, typographi errorem puto. Codices omnes pro textu citati et probatiores quique constanter scribunt *Nathaliae*, ac *Proculi presbiteri*.

OBSERVATIO. In vetustis Martyrologis, non uno die recolli *Chrysanthum et Dariam*, diximus *Chrysanthi et Dariae*. *xxix* Novembris. In exemplaribus Hieronymianis neque *xxv* Octobris ueque hoc die signati reperiuntur; at illa sic habent *xiii* Augusti: *Romæ, natalis sanctorum Chrysanthi et Dariae, et qui cum eis passi sunt, Claudius, Helavia, Jason, Maurus et milites Lxx.* Ponuntur denuo bini nostri *xxix* Novembris, ubi in Observatione textum attulimus; verum neutro die aut *Diodorus* aut *Mavianus*, inter eorum socios connumerantur. Ceterum *xxix* Novembris eos adoptavit Sacramentarium Thomasi, ipsis ferme Hieronymianorum verbis, cum *Saturnino, Mauro, etc.*, eademque secutus est vulgatus *Florus*. Quid *Wandelbertus* velit *xiii* Octobris, haud equidem satis intelligo. *Allatii* et *Frontonis* *Kalendaria* solos *Chrysanthum et Dariam* commemorant *xxv* Octobris, quem diem eorum festivitati solenni stabiliter consecravit Romanum modernum, non ex *Rabano*, quem *Baronius* non novit, sed, nisi fallor, ex *Belino* aliisque codicibus *Usuardinis* auctoribus. At certum est, male pro eo die ad-

duci

Diodori
Marliani,
etc.

duci Usuardum ipsum, qui hic a consuetis ducibus, nec ad latum unguem deflexit. Sic loquitur hoc die Romanum parvum : *Romæ, Chrysanthi et Dariæ martyrum, et Diodori et Mariniani, cum infinita multitudinæ martyrum.* Sequitur Ado. scribens etiam *Mariniani*, longioremque totius martyrii historiam eleganter contrahens, ex quo Noster primas duas laterculi sui annuntiationes formavit, quæ ab aliis non recte divulgæ sunt, quamquam fatear, non omnino constare, quo die omnes, vel eorum, qui in Chrysanthi Actis memorantur, aliqui passi fuerint. Quid, quod Acta ipsa, ut a Lipomano et Surio ex Metaphraste edita sunt, non magnam fidem mereantur, teste Baronio ad annum cclxxxiv num. 7. ubi corrupta pronuntiat, et in imposturæ suspicionem adducta eruditissimis disquirentibus. Disquisivit, non ita pridem, Tillemontius tomo 4 pag. 762, multa que reperit, quæ eminentissimi Annalistæ censuram confirmant. Utrum vero reperturi simus exemplaria breviora et fideliora, Latine conscripta, de quibus ibidem meminit Baronius, necdum compertum habeo. Ceterum de vero martyrio et prisco in universa Ecclesia cultu dubitare prorsus non sinunt relata hic monumenta certissima, præter ea, quæ habet Gregorius Turonensis de Gloria Martyrum cap. 38. De sanctorum translationibus vide Mabillonem sec. 4 Benedict. pag. 611, et Surium xvii Januarii. — De Albano Moguntino pluribus egimus in Auctariis xxi Junii, quo die a Rabano et Notkero consignatus est. Primus et solus Usuardus hunc diem delegisse videtur forte quod tunc Moguntia festivo eum recolli intellexisset; at in hoc major Rabano ecclesiæ Moguntinae antistiti habenda fides, qui hoc die non natalem Albani, sed dedicationem basilicæ ejus expressissime notavit, unde non video, quid faciat notula Castellani, xxi Junii apposita quasi i Decembris, passionis dies censerit debeat. Atque hæc hoc loco sufficiant, cetera ad Albanum spectantia, operose in Actis illustrata invenies. — Eligius Noviomensis, ut inter Flandrorum, Brabantinorumque Apostolos merito computatur, ita singulari et perpetua veneratione tota patria nostra celebrari consuevit. Is ab Adone in sacros Fastos certo relatus est, forte ex aliquo codice Hieronymiano auctiori cui adjectitium censet Florentinus utpote cum absit a vetustiori Epternacensi. Noster ipsum ex Adone transumpsit, phrasi nonnihil modificata. Quæ plenius recitat Florus huc non pertinent. Notissima est inclytissimi Sancti vita ab Audone Rothomagensi composita cujus an genuinum usquam exstet apographum, necdum inter eruditos convenit. Surius exemplar suum non fideliter reddidit; integrior est, quam vulgavit Acherius Spicilegii tomo 5; quid de nostra manuscripta cum pluribus codicibus collata, censendum sit, accuratius suo loco discutietur. Solum Eligium, cum mensis principio, hodie cecinit Wandebertus. Hoc distichum ad Sanctum spectat:

Eligius, Novione, tibi sub luce Decembrem

Prima designat condigno præsul honore.

Albani.

Eligii.

Nataliæ.

Proculi.

Natalia, Adriani martyris conjux, a Romano parvo diserte ponitur viii Septembris : *Et Natalia*. Ado eodem die sub finem historiciæ, asserit, ipsam *Bizantium enavigasse, et post paucos dies adventus sui dormitionem accepisse; sepultam vero Kalendis Decembris.* Satis patet, hinc ansam cepisse Usuardum, ut Nataliam hoc die collocaret. De reliquo videri possunt, quæ de mariti Actis diximus viii Septembris. — Majus negotium facessit *Proculus Narniensis*, nulli alteri antiquo Martyrologo cognitus. Proculi multi sunt, nam in codicibus Hieronymianis recurrent plusquam tredecim, sic tamen ut soli duo dies reperiantur, quibus, Proculus aliquis *Interamnæ* tribuatur, nempe die xiv et xviii Aprilis, ubi certum puto, eundem bis consignari. An iterum recurrat i Maii, non æque clare perspicio; verum nisi vehementer fallor, de uno eodemque agitur, quemadmodum et apud Adonem xiv Februarii ex xiv Aprilis, quo postremo die nos cum Usuardo de Proculo egimus, nihil supra Henschenium conjectare ausi, uti nec modo audemus. Interim Proculos alios satis certos novimus, Bononiensem, Veronensem, Puteolanum, Augustodunensem, etc. In Proculis Umbriæ hæret aqua. Quis sit *Interamnensis ille episcopus et martyr*, in manuscripto S. Cyriaci confuse relatus *Interamne sive Narnis*? Qua vero causa eundem Baronius hoc die, a Gothis decollatum asserat? Ude vero hodiernum *presbyterum Narniensem*, acceperit Usuardus? Incertissima videntur hæc omnia. Non mirum facit Noster, si erret, dum duces suos deserens, extra Galliæ aut Hispaniæ limites evagatur. At quis cum hodiernus Proculus sit, non ut *martyr* aut *episcopus*, sed ut *presbyter* dumtaxat, ab Usuardo clarissime describitur. Rem prorsus implicarunt codices recentiores, ut ostendent Auctaria. At vero labyrinthum conserere videntur philopatrides illi, Proculos æque ac Sanctos alios mirum in modum multiplicantes; quibus ad veritatem, quantum fieri poterit reducendis, insignem dissertationem, supra a nobis vii Novembris laudatam, paravit noster Janningus, alibi edendam, ad quam satius est lectores remittere, quam incertis intricatisque observationibus, eos fatigare diutius. Videri interim possunt Acta nostra ad i Junii pag. 50 et 79.

AUCTARIA.

TORNACEN. Deficit in secunda annuntiatione; cetera pura sunt.

ANTVERP-MAJ. Caret secundo et tertio textus articulo.

ROSWEVD. Deest prima, secunda pura est. Tum : *Item Romæ, Candidæ virginis.* De Albano, nihil. Tres ultimæ satis puræ sunt. Adjicit : *Mediolanis, translatio sancti Ambrosii episcopi et confessoris. Candidi episcopi, confessoris.*

PULSANEN. Caret duabus primis. In solo Albano purus est. Tum : *Eodem die, Eligii Noviomensis episcopi.* Apud Bizantium, Nicomediæ, natalis sanctæ Nathaliæ, uxoris sancti Adriani martyris. Ipsodie, sancti Candidi.

Apud Bizantium, Nicomediæ, natalis sanctæ Nathaliæ, uxoris sancti Adriani martyris. Ipsodie, sancti Candidi.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. ALTEMP. et codices mediæ notæ ferme omnes. Proculo addunt titulum, non *presbyteri*, sed *martyris*. Hi autem quatuor in fine adjiciunt : *Ipsodie, Mauri martyris.* Vide Florentinum xxix Novembris.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et LOVAN. Præter dictum de Proculo, in fine habent : *Viriduni, transitus sancti Aggerici vel Agerici episcopi.*

ALUERGEN.

Candidæ.
Translatio-
nis Ambrosii.
Candidi.

Candidi.

Mauri.

Agerici.

	ALBERGEN. et DANIC. Eadem habent, sed primam annuntiationem posuere xxv Octobris. Deest etiam Albanus. In reliquis satis puri sunt.	BELIN. Prima posita est xxv Octobris; hic secunda, utcumque. Tertia, recte. Quinta, ut supra. Sexta, satis pure. Hinc: <i>Eodem die, sancti Mauri martyris. Item civitate Noviensi, sancti Eligii episcopi et confessoris. Romæ, natale sanctorum Grisanti et Dariæ. Ipso die, sancti Evasii episcopi et confessoris. In altera additur: Floriaco monasterio, susceptio reliquiarum sancti Martialis episcopi.</i>	Mauri. Evasii. Martialis.
Textus mutilus.	CENTULEN. Incipit ab Albano, pure. Tum: <i>In Francia, civitate Noviom. transitus beatissimi atque sanctissimi Eligii, antistitis preciosi, cujus vitam atque gesta beatus Audoenus episcopus veraci stylo describit. Civitate Bizantio, dormitio sanctæ Nataliæ, uxoris, etc. Desunt reliqua.</i>		
Candidæ et aliorum.	BRUKELLEN. Incipit ab Eligio, pure. Tum: <i>Romæ, sanctorum Caudidæ, Lucii, et Marinæ, Amboni. et Filati, Crisanti, Mauri et Dariæ. Plura hic ex Hieronymianis commiscet. Sequitur de Diodoro et Mariano satis pure. De Natalia, ut PULSANENSIS. Deinde: Et commemoratio sanctorum martyrum Papini et Maasueti episcoporum quorum natalicius dies fuit iv Kalend. Decembris. Apud Maguntiam, sancti Albini martyris. De Proculo et Agerico, ut codices mediæ notæ supra citati.</i>	GREVEN. Romæ, natalis sanctorum Jabini, Latini, etc. In Africæ, Victoris, Rogati et aliorum xix. Ipso die, sanctorum martyrum Anisani et Maximæ virginis. Quorum Anisanus, nobilis Romanus a Prothasio presbytero fidem Christi edoctus, et a sancta virgine Maxima, de sacro fonte levatus, cum eadem postmodum, persecutione Diocletiani et Maximiani, ob eundem fidem occisus, martyrii palmam accepit. In Italia, in suburbio Cassali, natalis sancti Evasii episcopi et martyris. Virduni, sancti Agerici episcopi et confessoris. Qui decimus illi ecclesiæ præsidens, tantis emicuit virtutibus, ut quisquis infirmus de manu illius eulogias recepisset, protinus sanitatem optatam consequeretur. Candidi episcopi. Materniani archiepiscopi Remensis et confessoris. Translatio capitis sancti Martini episcopi. Treveris, reclusio sancti Simeonis confessoris. Agitur de celebri Simeone Syracusano, cujus Acta ab Henschenio illustrata sunt die i Junii.	Jabini, etc. Victoris, etc. Anisani et Maximæ. Evasii. Agerici.
Papini et Maasueti.	HAGENOYEN. De Chrysantho et Daria longum elogium modo suo confecit, quod hic non lubet describere. Secundo loco agit de Natalia, pure. Tum de Diodoro et Mariano, utcumque bene. Sequitur: <i>Civitate Novionu, depositio sancti Eligii episcopi et confessoris; qui ab ineunte ætate a parentibus aurifaber erat, et nihilominus propter divinum cultum, quem in corde suo gessit, fabricam suam rexit oratione (magis) quam operatione. Hic per miraculum a Deo ostensum, episcopus est effectus. Quantis tunc virtutibus claruit non est facile enarrare, cum ipse omnibus omnia factus sit. Hic moriens, non solum orabat Dominum pro plebe sibi commissa, sed summe Dominum rogavit, ut dignum illi post se statueret pontificem, et obiit in pace. Cujus vitam admirandam signorum ante mortem et post mortem, multiplex numerus commendat.</i>		
Agerici.	DAVERONEN. Civitate Cenomunnis, sancti Donnoli episcopi et confessoris. Vide Castellanum.	MOLAN. De Eligio, post confessoris, Italicis textui inserit, atque patroni hujus ecclesiæ. Deinde post commendat, typis minoribus: <i>Hic multas Sanctorum fabricavit tumbas. Multum in Flandris laboravit; jugi instantia Andoverpis pugnavit, multosque erroneos Suevos convertit. Fana nonnulla Christi clypeo protectus, cum Apostolica autoritate destruxit, idola quoque diversi generis, ubicumque invenit, funditus subruit. Inter hæc autem frequenter ab ingrato perfido populo læssitus et pene usque ad contumeliam provocatus, nullatenus a ceptu doctrina arcebatur, sed magis ipse lenis, patiens, humilis, et mitis pro eis Dominum deprecabatur. In fine autem: Eodem die, translatio sancti Mauri martyris. Ipso die, sancti Evasii episcopi et confessoris. Floriaco monasterio, etc., ut BELIN. Virduni, etc., ut codices mediæ notæ. Tum: Translatio Landoaldi archiepiscopi et confessoris. Adventus sanctarum reliquiarum ab urbe Constantinopolitana; et rursus typis minoribus: ad sanctam ecclesiam Laticensem, de qua in eadem habentur diplomata Theodori patriarchæ, et Henrici imperatoris, data anno mcccviii. In territorio Arvernensi, sancti Amabilis, Rigomagensis presbyteri et confessoris, de quo Gregorius Turonensis. Editiones aliæ, sic in textu Italicis de Eligio, primo loco posito: Hic vir beatus, inter cetera bonorum operum insignia, multa Sanctorum viro argentoque et geminis fabricavit sepulchra. Præterea pastoris cura sollicitus, multum in Flandris laboravit... usque ad funditus subruit. Est præterea in textu Natalia et Proculus, omissis reliquis. In fine, de Evasio, ut in priori. Tum: Mediolani, sancti Castriciani episcopi et confessoris. Castro Ambasio, sancti Florentini presbyteri et confessoris, mira virtutis viri. Apud Senas, sancti Ansani martyris, tempore Diocletiani. De Agerico, ut prior. Die prima, sancti prophete Naum. De translatione Mauri, et de reliquiis Martialis, etiam ut in prima. Tum: In villa Vuintershove translatio Landoaldi confessoris et sociorum, quæ facta est u S. Floriberto, episcopo Leodiensi. Latis, adventus reliquiarum sanctarum, ab urbe Constantinopolitana. Vide de his reliquiis quæ dicta sunt supra in priori editione.</i>	Candidi. Materniani. De capite Martini. De Simeone. De Eligio multa.
Elogii encomium.	AMBIANEN. Eodem die, sancti Constantiani abbatis et confessoris, qui tres mortuos suscitavit.		
Domnoli.	MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Albani martyris, apud Maguntiam. Candidæ virginis. Chrysanthi et Dariæ. Arvisani et Maximæ. Vide GREVENUM. Agerici Virdunensis episcopi. Natalia, uxoris sancti Adriani martyris.		
Constantiani.	VATICAN. num. 5949. Agit de solis Eligio et Proculo, prætermisissis reliquis.		
Candidæ. Anisani. Agerici.	FLORENTIN. Natale sancti Evasii episcopi et confessoris. Vide Romanum die sequenti. In civitate Karnia, sancti Proculi martyris. Item, sancti Mauri martyris. Romæ, Candidæ virginis et martyris. In territorio civitate Senarum, sancti Ansani martyris. Apud Ravennam, sancti Petri archiepiscopi et confessoris. Vide die sequenti.	Translatio Mauri. Evasii. Agerici.	
Evasii.	LUXOVIEN. Virduni, quæ est civitas Galliæ provinciæ, transitus beati Agerici confessoris Christi, qui decimus civitatis illius extitit episcopus, et adeo multis clarus virtutibus enituit, ut si quis infirmus de manu ejus eulogias susciperet, protinus sanitatem reciperet. Est in Romano.	Translatio Landoaldi. De reliquiis Laticensibus.	
Mauri. Candidæ. Ansani. Petri Ravennotus.	EDITIO LUBECO-COL. De Chrysantho et Daria subnectit: sicque migraverunt ad Christum, et nunc per translationem ab urbe Romana, Monasterio Eystia requiescunt. In secunda, satis pura est. Sequitur: <i>Item Romæ, sanctorum Jabini, Latini, Superati, Lucii, Candidæ, Marinæ, Ambonis et Philati confessorum. Quidni martyrum? Apud Bizantium civitatem, quæ dicitur Constantinopolis, natale sanctæ Nataliæ viduæ, uxoris, etc. In Eligio, pura est. De Proculo, ut supra. De Agerico, ut LUXOVIENSIS. Treveris, reclusio sancti Simeonis confessoris.</i>	Ansani. Nahum	
De Agerico.			
De Chrysantho et Daria.			
Jabini, etc.			
Agerici.			
De Simeone.			

IV Non.

Die 2.

Veri et Securi.

Bibianæ.

Natalis sanctorum Veri et Securi fratrum, qui apud Africam martyrio coronati sunt. Romæ, passio sanctæ Vivianæ martyris, quæ jubente Juliano imperatore sacrilego, tamdiu plumbatis cæsa est donec spiritum redderet.

Usuardum pure referunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Maj. Rosweyd. Antwerp. et Max-Lubecc. Munerat. Greven. et Motan.*

VARIA LECTIO. Unum est, in quo Pratensis codex a ceterorum puritate deficit, quod in fine legat : *Domina spiritum reddidit. Suspicor Domino, pro donec, male scriptum esse, nisi forte dicere voluerit, donec Domino spiritum, etc. Rursus, pro reddidit, omnes alii habent redderet : Antwerp-Major transposuit, donec redderet spiritum. De Affricam, Aphricam, tandui, et similibus, satis alibi dictum est.*

Veri et Securi.

OBSERVATIO. Primi duo martyres *Verus et Securus*, in solitis Usuardi antesignanis noti non sunt, nec in Beda; in codicibus Hieronymianis Mauritanorum seu Maurorum acies unum ferme et viginti pugiles complectitur, quorum bini nostri, in fronte collocati, præcipui fuisse videntur. Rabanus ex præfatis codicibus primum quaternarium descripsit : *In Mauritania, Veri, Securi, Januarii, Victorini.* Beda Plantinianus, Belinus et Maurolycus *Veri*, mutarunt in *Severi*; hic vero, et Beda ille, quatuor etiam socios notant, unde eos accepit Baronius, expuncta *persecutione Wandalica*, quam nescio cui Adoni adscripsit Petri Catalogus lib. 1 cap. 21, adoptavitque Maurolycus. Sociorum delectus plane arbitrarius est; Noster solos duos priores retulit, eosque præcise quo habet Wandelbertus :

Vero et Securo quartis litat Africa Nonis.

Bibianæ.

Hinc ferme inducebar, ut plane crederem, Martyrologum metricum Usuardo nonnumquam præluxisse, at nonnihil absterruit, quod in textu asseratur, Verum et Securum *fratres* fuisse; unde facile, colligitur, notitiam aliam Nostrum invenisse, qualis fere est illa, quam ex Catalogo citavimus, in quo etiam Verus et Securus *germani* appellantur. Frustra lucem quærimus Actorum defectu. — *Bibianam*, aliis *Vibianam*, nostris *Vivianam*, in Hieronymianis apographis non repertam, ex corruptis Rabani nominibus conatur eruere Florentinius eodem referens Kalendarium suum Hieronymianum in quo *Viviana* hoc die consignetur. In antiquis Kalendaris aut Sacramentariis Romanis nulla ejus memoria, nec apud Martyrologum alium extra seriem nostram. Qui agmen ducit, Romani parvi auctor, duas annuntiationes formavit hoc modo : *Romæ, Vivianæ martyris. Fausti martyris et Dafrosæ filix*, quæ in Adone ita confunduntur, ut sensum plane alium reddant : *Natale Vivianæ martyris, beatorum martyrum Fausti et Dafrosæ filix.* Hic Faustus, Dafrosæ conjux et Bibianæ pater dicitur; ibi vero Faustus Dafrosæ pater, atque adeo Bibianæ avus : utrumque falso, nam qualiacumque sint Pigmenii et Bibianæ Acta, a Majoribus nostris rejecta, in illis quidem Faustus aliquis præses est, a Dafrosa conversus ad fidem, sed hujus maritus et Bibianæ ac Demetriæ pater constanter *Flavianus* nominatur. De præfatis Actis locuti sumus iv Januarii et xxiv Martii. Ado tyrannum non satis clare designat, dum vocat *imperatorem sacrilegum*; Usuardus distinctius *Julianum* expressit; interim post multas disceptationes, necdum certo constat sub quo persecutore passa sit Bibiana aliique in citatis Actis commemorati. Tillemontius mavult tempora Diocletiani, Baronius aliique circumstantias se deprehendere existimant, quæ in Juliani tempora, ut Acta affirmant, aptius quadrent. Tu vide Baronii Notationes et Acta nostra citatis diebus. Præstat, nihil positive definire, donec otium fuerit ad omnia penitus introspectenda, veritatemque maturius explorandam in Actis hoc die, ad quem totam hanc controversiam remisit Henschenius xxi Junii, nosque ibi verbo indicavimus, dum de Demetria sermo esset.

AUCTARIA.

PULSANEN. Bibianæ annuntiationem puram refert, sed primo loco positam. Secundo loco solum habet : *Ipso die, sanctorum martyrum Veri et Securi.*

De Bibiana.

ANTWERP-MAX. ULTRAJECT. LEYBEN et LOVANIEN. De Bibiana adjiciunt : *Cujus corpus jussiane imperatoris, biduo in foro jacuit. Tandem raptum nocte a Johanne presbytero sepultum est in domo, ubi mater et soror ejus Demetria jam sepultæ erant. Vide Adonem.*

ALBERG. Incipit; *Romæ, natale sanctæ Vivianæ virginis et martyris, beatorum martyrum Fausti et Dafrosæ filix.* Hoc est Adonis initium. Sequuntur verba textus et additamenti Adoniani supra relati. Prima annuntiatio de Vero et Securo, secundo loco posita est.

DANIC. Sic variat, ut ad Romanum parvum magis accedat quam ad Adonem, constructionem eo pacto vitians. Post *virginis et martyris*, ita prosequitur : *Item beatorum martyrum Fausti et*

Dafrosæ

Dafrosæ filia. Quibus male subnectit : *Quæ jubente, etc.*, eum tunc omnia ad *Dafrosam* potius quam ad *Bibianam* referantur. De cetero similis est citato codici **ALBERGENSI**.

De martyribus Centulensibus.

CENTULEN. *Cænobio Centula, magna et præclara sublimisque festivitas, decollatione sanctorum in eodem cænobio diversis temporibus congregatorum, quorum dies, quia singillatim non poterant celebrari, statuit Papa Adrianus, ut in die hac eorum solemnitas daccratur. Romæ, sanctæ Vivianæ virginis et martyris. Ipso die, sanctorum Veri et Securi, qui apud Africam martyrio coronati sunt.*

Octavæ Catherinæ.

BRUXELLEN. *Octava sanctæ Katherinæ virginis et martyris. Romæ, sanctorum Pimicii, Ponciani, Viviani et aliorum trium. In Mauritania, natale sanctorum Severi et Securi fratrum, ac Victorini et Fortunati, qui apud Africam martyrio coronati sunt. In Bibiana similis est ALBERGENSI.*

De Vero, etc.

HAGENOYEN. *Apud Affricam, natale sancti Veri et Securi fratrum, qui sub Hunerico Arriano rege martyrio coronati sunt. In Bibiana non multum differt ab ANTVERP-MAX. etc. Tum subdit : Item Romæ, natale beatorum martyrum Christi, Fausti et Dafrosæ filia ejus. Sic paulatim Sancti accrescunt et imperite multiplicantur. Deinde : Civitate Narina (pro Narnia) depositio Proculi presbyteri, ex die præcedenti retrahitur. Rursus : Eodem die, depositio sancti Evasii episcopi et confessoris. At hic in Romano ponitur hoc die. Demum : Ipso die, natale beati Mauri martyris.*

Fausti, etc.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Eligii episcopi et confessoris. Vide die præcedenti. Sequitur : Longini martyris, qui latus Domini tempore passionis transfodit. Vide Usuardum xv Martii, et alibi Auctaria. Inter antiquos solus Florus de eo meminit. In fine : Vivianæ virginis et martyris.*

Proculi.

Evasii.

Mauri.

Eligii.

Longini.

Primentii et Pontiani.

Pontiani.

De Bibiana.

In **VATICAN.** sub num. 5949. Deest annuntiatio prima de Vero et Securo. Adjicitur autem : *Item Romæ, sanctorum Primentii et Pontiani.*

STROZZIAN. *Item Romæ, S. Pontiani martyris.*

EDITIO LUBECO-COL. Sic incipit ; *Romæ, natale sanctæ Vivianæ virginis et martyris, beatorum*

Fausti et Dafrosæ filia. Quæ Vivianæ, jubente, etc., ut codices mediæ notæ supra. In fine nonnihil mutila est, sic ut non recte incipiat annuntiationem de Vero et Securo.

BELIN. Pro *Veri*, scribit *Severi* ; et ubi omnes alii codices *Vivianæ*, solus ipse *Bibianæ*. In fine autem adjicit : *Item Romæ, S. Pontiani martyris.*

GREVEN. *In Mauritania, sanctorum Securini, Victorini, Fortunati, Agnetis, Secundæ. Videnda sunt apographa Hieronymiana. Longini martyris. Pimenii, Faustæ et aliorum. Rectius, opinor, legeret Fausti, ut alludatur ad Sanctos omnes in Actis Bibianæ memoratos. Tum : Romæ, sanctorum Primitivi, Potentiani. Ravennæ, sancti Petri archiepiscopi et confessoris, qui a Sixto Papa III, per apparitionem et jussionem sanctorum Petri Apostoli, et Apollinaris martyris, Ravennæ ostes ordinatus, eximia eruditione et sermone venustate Chrisologi, id est sermonis, vel sermoneinoris aurei, cognomentum promeruit. Calix etiam ejus et patena, contactu a morsu rabidi canis sanant. Ethermani episcopi. Valeria virginis.*

Securini et aliorum.

Longini.

Pimenii, etc.

Primitivi, etc.

Petri.

Chrysologi.

Ethermani.

Valeria.

Pontiani.

Gertrudis.

Petri

Chrysologi.

MOLAN. *Item Romæ, sancti Pontiani martyris. Consecratio sanctæ Gertrudis virginis. Sequitur typis minoribus : Ravennæ, sancti Petri archiepiscopi et confessoris, qui Chrysologi cognomentum promeruit. Eodem die in India, Cantana civitate Chinensium, obitus Francisci Xavierii, qui evangelizantium in India antesignanus, multis virtutibus, populorum conversione, ac variis miraculis in vita et post mortem clarissimus, incorruptum spiritum Domino reddidit. Scriptum est in epistolis Indicis. Item obitus domini Joannis Ruisbroeck, primi Prioris Regularium Viridis vallis, doctrina et sanctitate clari. Cujus vita habetur. Editiones aliæ de Pontiano scribunt, sicut prima. Tum : Foro Cornelli, beati Petri Chrysologi, Ravennatis episcopi, moribus, doctrina, et miraculis clari. Nivelæ, consecratio sanctæ Gertrudis virginis. Demum typis minoribus, agunt de sancto Francisco Xaverio, et D. Joanne Ruisbrochio, servatis terminis ex editione prima jam relatis.*

Francisci

Xaverii.

Joannis

Ruisbroeck.

III Non.

Die 3.

Romæ, natalis sanctorum martyrum Claudii tribuni et uxoris ejus Hilaria, ac filiorum Jasonis et Mauri, cum septuaginta militibus, ex quibus Claudium jussit Numerianus imperator, cum ingenti saxo alligatum, in medio mari præcipitem dari, milites vero et filios ipsius Claudii, capitali sententia puniri. Tingi metropoli, passio sancti Cassiani, qui exceptoris diu gerens officium, tandem cœlitus inspiratus, execrabile duxit Christianorum neci deservire cruentus, unde renuntians eidem officio, sub Christiana confessione, triumphum meruit obtinere martyrii.

Claudii et soc.

Cassiani.

Puri sunt : *Praten. Herinien. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Accedunt : Antverp-Max. Ultraject. Leyden. Albergen. et Danic.*

VARIA LECTIO. Codices mediæ notæ omnes legunt : *Romæ via Salaria.* Sic etiam eum Antverp. et Max-Lubec. alteram annuntiationem ex Adone inchoant : *Tingi Metropoli Mauritaniæ Tingitanæ. Munerat. scripsit Turgi, secunda Belini editio Trugi. Greven. Tyngi. Belin. male posuit particulam et post Claudii sic legens : Claudii et tribuni et uxoris Hylarix, etc. Legimus cum Praten. Herinien. Munerat. Greven. et Molan. Christianorum neci deservire cruentus, licet durior sit constructio. Id ut vitarent Antverp. Max-Lubec. Belin. et codices mediæ notæ, omiserunt τὸ cruentus, imo in Antverp-Maj. emollita est phrasid per, *necibus deservire cruentis.* In Greven. et Molan. ante Christiannu*

stiana confessione, deest sub. Iidem duo etiam a reliquis dissentiunt in priori annuntiatione, dum pro cum ingenti saxo alligatum, ut ex Adone descripsit Usuardus, ipsi emendatius quodammodo ponere voluerunt, cum ingenti saxo ligati. Molan. autem omittens particulam et inter vero et filios, sensum invertit, milites vero filios, etc. Imperfecta etiam est Munerati constructio in fine, dum omittens eidem officio, sub Christiana, solum habet: unde renuntians, confessione triumphum, etc. Hylariæ, renuntians, optinere et id genus alia negligimus.

Claudii et
soc.

Cassiani.

OBSERVATIO. Quæ 1 Decembris, occasione Chrysanthi et Dariae, a nobis observata fuerunt, ad hosce martyres *Claudium, Hilariam, Jasonem, Maurum* et anonymos milites pertinent, qui, ut ibi ostendimus, in Hieronymianis omnes, XII Augusti ponuntur, eorum nonnullis, XXIX Novembris in iisdem apographis repetitis. Quatuor nostri cum militibus illis LXX, sic primum hoc die a Romano parvo consignati sunt: *Romæ, Claudii tribuni, et Hilariae uxoris ejus, et Jasonis et Mauri, et LXX militum sub Numeriano*. Diffusius est Adonis elogium, ex quo nostrum contraxit Usuardus. Hisce diutius non inhæreo, nam præter dicta de Chrysantho et Daria, nihil observandum superest. — *Cassianus* Tingitanus in omnibus Hieronymianis diserte ponitur, quidquid nonnihil luxatum et depravatatum sit nomen, tum Sancti, tum loci in quo passus est. Distinctissime legit exemplar Lucense seu sancti Wandregisili: *Et in Tingi, Cassiani*. Hinc procul dubio accepit Rabanus, sed de suo peperam adjecit titulum *presbyteri*. In Romano parvo, Beda aut Floro hic Cassianus notus non est. Fontem alium quam Hieronymiana apographa habuisse videtur Martyrologus Viennensis, at quis is fuerit, mihi non liquet; certum puto eum Acta non vidisse, cum paulo jejunius de illo sic pronuntiet: *Tingi, metropoli Mauritaniae Tingitanæ, natalis sancti Cassiani martyris gloriosi*. Plura in notitiam Usuardi, imo Acta ipsa pervenisse necesse est, ex quibus præclarum encomium composuit, de quo supra in Variantibus. Brevia sunt, sed insignia et genuina, diemque passionis clare exprimunt laudata Acta, quæ inter Sincera et selecta edidit, ac prævia admonitione notisque illustravit Ruinartius a pag. 314. Ad xxx Octobris cum Usuardo censuimus, Cassianum nostrum, occasione iniquæ sententiæ, in Marcellum dictatæ, cœlitus inspiratum, tuncque ad fidem Christi primum conversum, tametsi dubitet Tillemontius tomo 4 pag. 577. Notissimus est Prudentii de Cassiano versiculus:

Ingeret Tingis sua Cassianum.

Wandelbertus ad Verum et Securum besternos Africauos martyres alludens, sic illis hodie Cassianum subjungit:

*Cassianoque eadem * libat sub martyre ternis.*

* Africa.

AUCTARIA.

TORNACEN. In prima annuntiatione plane purus, in secunda resecat totum Cassiani Tingitani elogium.

Birini.

ANTVERP-MAJ. In textu non satis castigatus, addit ad calcem: *Item depositio sancti Birini confessoris*. Patet augmentum Anglicum, in sequenti codice magis amplificatum.

De eodem.

ROSWEYD. *Pentana civitate, Occidentalium Saxonum metropoli, sancti Birini episcopi, qui primus ibi prædicavit Christi Evangelium*. In toto textu Usuardino purus est.

PULSANEN. Ambas annuntiationes transponit, et ab utraque elogia rescindit.

LOVANIEN. Deficit in elogio Claudii.

Textus mutatus.

CENTULEN. *Tynji, metropoli Mauritaniae Tingitanæ, natalis sancti Cassiani, qui exactoris spernens officium, pro confessione Christi subiit martyrium. Romæ, sanctorum martyrum Claudii tribuni, et uxoris ejus Hilariae, et filiorum Jasonis et Mauri et militum septuaginta, qui omnes ad prædicationem beati Chrisanti crediderunt Christo et sub Numeriano passi sunt*.

Agneta.

BRUXELLEN. Incipit: *Agneta secundæ*. Vide Hieronymiana die præcedenti, ubi *Agneta* et *Secundam* seu *Secundam*, aliis immixtos invenies. Sequitur de Cassiano, utrumque pure. Tum: *In Nycomedea, sanctorum Merobi, Claudii et Felicis*. In Claudio et sociis, satis purus est. Dein: *In Africa, sanctorum Magnæ, Johannis, Stephani, Victoris et Martini*. Apud Bononiam, *elevatio sancti Agricoli martyris*. Totus laterculus Hieronymianis Sanctis intertextus est. Tum vero: *In Blandinio, adventus corporum, sanctorum Bertulphi et Guduali*. Cujus sancti Guduali serinium cum in *Gandavo post processionem referretur, ymago cru-*

Merobi,
etc.

Magnæ, etc.
Elevationis
Agricole.

Adventus
Bertulphi et
Guduali.

cis, inclinato vultu eum venerata immobilis mansit, neque se reflexit. Item Birini episcopi.

HAGENOYEN. In prima satis purus, subdit:

Item in Curia Curiensi, natalis sancti Lucii confessoris, ejusdem Apostoli, qui propter Christum sua regna reliquit. Vide Romanum. Item Argentinae, monasterio sancti Stephani, sanctæ Achelæ virginis

Athehe.

ejusdem monasterii abbatissæ. Non satis distinguo, an legat Athelæ; Castellanus Atalam vocat. Sequitur: In Eystetensi dyocesi, sancti Soli confessoris. Vide Castellauum, ubi Solas dicitur. In Cassiano purus est codex. In fine demum adnectit:

Soli.

In Anglia, sancti Birini episcopi et confessoris.

Birini.

VICTORIN. et REO. SUEC. num 130. *Item natalis sanctæ Crispinæ virginis et pretiosæ martyris, sub Diocletiano imperatore. In Hieronymianis hodie aliqua Crispina est, sed vide ipsa, v Decembris, et eodem die Usuardum.*

Crispinæ.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Claudii tribuni cum sociis LXX, militis. Melius legeret militibus. Nescio cur uxor et filii omittantur. Sequitur: Etoquii abbatis. Vide Castellauum.*

Etoquii.

VATICAN. signatus sub num. 5949. Adjicit: *Natale sanctorum Grasic, Septimi et Quinceli, in sancta Sophia.*

Grasic, etc.

LUXOVIEN. *Depositio sancti Firmini Viridunensis episcopi. Est septimus ordine apud Sammarthanos. Castellanus eum inter Aemeros, seu certo die carentes, reposuit pag. 783.*

Firmini.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Reversio beati Johannis Apostoli ab exilio Pathmos, post necem Domicioni, imperatoris. In martyribus Romanis nonnihil interpolata est, pura in Cassiano. Addit: Eodem die, sancti Birgini episcopi et confessoris. Vide supra ANTVERP-MAJ. et ROSWEYD. De-*

Reversionis
Johannis
Evangeliste.

Birini.

inum:

Osmundi.
De Joanne Evangelista
Radfridi, etc.
Crispini, etc.
Agricolæ, etc.
Birini.
Petri.
Lucii.
Osmundi.
Firmini.
Solæ.
Galgani.
Eloquii.
Attalæ.
Emeritæ.
De Claudio.

mm : Ipso die, sancti Osmundi episcopi et confessoris. Vide Romanum die sequenti.
GREVEN. Reversio de exilio beati Joannis Evangelistæ, post necem Domiciani. In Frisia, Radfridi et Waldefridi martyrum. In Aphrica, natalis sanctorum Crispini, Magnæ, Joannis, Stephani, Victoris, Martini. In Bononia, sanctorum Agricolæ et Cassiani. In Anglia, Birini episcopi Dorcæensis. Vide infra editiones MOLANI posteriores. Petri archiepiscopi. In Britannia, sancti Lucii regis et confessoris, qui tempore Eleutherii Papæ, ut Beda dicit primo libro, fidem Christi recepit. Item in Anglia, sancti Osmundi episcopi et confessoris, vita et miraculorum gloria illustris. Firmini episcopi. Solæ presbyteri et abbatis. Galgani confessoris. Eloquii abbatis. In Argentina, sanctæ Attalæ virginis. Item beatæ Emeritæ, sororis sancti Lucii regis.
MOLAN. Litteris Italicis textui post sententia puniti, ex Adone inserit : Erat autem in loco ubi decollati sunt, cuniculus antiquus ; hunc emundantes nocte Christiani, simul in unum omnia corpora

sepelierunt via Salaria. Corpora autem Jasonis et Mauri collegit sancta Hilaria relicta martyr, ubi dum assiduis orationibus vacaret, migravit ad Dominum. In fine : In monasterio Blandiniensi, Gandavi castri, adventus corporum sanctorum Guduali et Bertulphi. De Radfrido et Waldefrido, de Lucio rege, de Osmundo et Sola, minoribus typis describit verba GREVENI. Editiones posteriores idem et eodem modo habent in textu. In fine autem : Mediolani, Mirocletis archiepiscopi et confessoris. Vide Romanum. In Anglia, sancti Birini episcopi Dorcestrensis. In territorio Eistensi, Solæ presbyteri et abbatis. Die tertia, sancti prophetæ Sophoniæ. Vualchiodori, natalis sancti Eloquii presbyteri et confessoris. Civitate Argentina, sanctæ Attalæ virginis. De Adventu corporum Gudwali et Bertulfi : In monasterio Blandiniensi, Gandavi castri, etc., ut supra. Denique typis minoribus : In Frisia, Radfridi et Vualdefridi, a Normannis justa Groningam mortyrixatorum. Vide Castellani Martyrologium universale.

Adventus Guduali, Radfridi, etc.
Lucii.
Osmundi.

Mirocletis.
Birini.
Solæ.
Sophoniæ.
Eloquii.

Attalæ.

De Radfrido et Waldefrido.

Pridie Non.

Die 4.

A pud Pontum, beati Meletii episcopi et confessoris, qui cum esset eruditionum prærogativa magnificus, virtus tamen animi et vitæ sinceritas longe in eo magnificentior extitit. Item Alexandria, sancti Clementis presbyteri, qui in divinarum eruditionum scholis quam maxime floruit.

Meletii.

Clementis.

Omnia puri sunt Tornacen. Antverp. et Max-Lubeæ, Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Greven. scribit Melecii, pejus Molan. Melitii. Dum in Tornacensi legitur eruditione prærogativa, puto indicari, eruditionis prærogativa ; ceterum omnes codices legunt, ut est in textu. Greven. et Molan. legunt sinceritas. Tornacen. scolis. — Plerique alii codices, imo fere omnes purum textum et integrum referunt, sed Pratensis cum suis in fine adjicit : In pago Bituricensi, sancti Syrani abbatis ; vel ut Castellanus descripsit, sancti Sigiranni. Primo modo eundem habent Antverp-Maj. Rosweyd. et Aquicinct. Est præterea in Pratensi ad marginem, Germanico (pro Floriaco) monasterio, translatio sanctissimi confessoris Christi Benedicti abbatis ; Castellanus brevius : Floriaci, translationis S. Benedicti. Codex vero Heriniensis, toto textu purissimus, in fine subjungit Barbaram, quam et multi alii aut adjecerunt, aut præfixerunt, ut in Auctariis fusius ostendemus. Notabis hic, præfatam Barbaram a Romano parvo, Adone et Usuardo, non hoc die, sed xvi Decembris consignatam esse.

De codicibus non puris.

OBSERVATIO. Eos hoc die Sanctos in laterculo nostro celebrat Usuardus, quos apud nullum antiquiorem Martyrologum potuit reperire. Romanum parvum unicam hanc annuntiationem posuerat : Romæ Symphronii et Olympii, Exsuperii et Theodoli, die vii Kalendas Augusti passorum, a beato Xysto via Latina ii Nonas decembris translatorum, quando eorum festus dies celebrior agitur. Longior ab Adone historia textitur ex Actis sancti Stephani Papæ, verum et apud ipsum unica ea est commemoratio. At vero cum illam xxvi Julii retulisset Usuardus plane opus habuit alio recurrere, ut huic diei Sanctos proprios assignaret. Hieronymiana apographa non consuluit, Beda et Florus vacant, Rabanus ferme hæret in Barbara. Itaque solitos duces hic imitatus, in Rufino vel Eusebio binos Sanctos reperit, quos pro suo arbitrio recolendos proponeret hoc die, quo proinde totus textus vere et proprie Usuardinus est.

Meletium Ponti episcopum suggestit Ensebius lib. 7 cap. 29, ubi Sanctus iste a multiplici scientiarum omnium ornatu mirifice extollitur, unde brevis sui elogii totam materiam Usuardus accepit, ipsa Rufini verba describens, ut textum nostrum cum citato loco conferenti manifeste patebit. Quid addi potest tantæ suavitati in moribus, tantæ dulcedini, ut mellaticus a sodalibus vocaretur? Quid doctrinæ, cum in omni eruditione perfectus asseratur? Vide hæc omnia a Tillemontio Gallice deducta tomo 7 pag. 41, qui tomo immediate prægresso pag. 641, eundem Meletium vindicat ab Arianismi labe, per calumniam ei a Philostorgio iniusta. Cetera operosius colligemus, dum ejus Acta erunt illustranda. — Quam magnæ et veræ sunt congestæ ab Eusebio in Meletium laudes, tam præclaras, imo fortasse majores meretur clarissimus, et celeberrimus scriptor Clemens cognomento Alexandrinus, a docendi potius munere, quam ab origine aut nativitate, cum de ejus patria inter eruditos hactenus disceptetur ; nec magis notum sit, quo loco extremum diem obierit. Porro de vastissima doctrina,

Meletii.

Clementis Alexandrini.

librisque a Clemente de vario argumento compositis, non semel loquitur Eusebius historiæ suæ lib. 6. nec in eo multis modis prædicando parciores sunt antiqui Ecclesiæ Patres scriptoresque alii ex quibus vitæ scriem aliquam adornavit Tillemontius tomo 3 a pag. 181. Recentiores multi in eandem rem operam contulerunt, suo tempore a nobis consulendi, præsertim Bibliographi, seu qui de Scriptoribus ecclesiasticis ex professo egerunt, quorum hic nomina referre operæ pretium non est. Jam diximus, a nullo Martyrologo, Usuardo antiquiore aut æquali, Clementis nomen consignatum fuisse, ut plane soli Nostro æque ac Meletius, acceptus referri debeat. Non satis perspicio, quo scrupulo duci potuerint Romani Martyrologii reformatores, ut tam illustrem virum ex sacris Tabulis expunctum vellent. Vide Henschenium tomo 6 Maii pag. 777. Est qui putet eo Baronium absteritum fuisse, quod Clementis opera inter apocrypha a Gelasio relata sint. Hæc satis pro instituto nostro. — Quid velit Wandelberti versiculus :

Tum pridie cum Victorio præcellet Heraclæus,

prorsus non intelligo; ac certe hinc magis confirmor in opinione, quod Usuardus Wandelbertum secutus non sit, qui hoc die aliunde Sanctos sibi conquirendos putaverit.

AUCTARIA.

	PRATEN. De ejus augmentis egimus supra in Variantibus.	
Barbaræ.	HERINIEN. Purissimus in textu, huc partem annuntiationis retrahit ex XVI Decembris. <i>In Tuscia, passio sanctæ Barbaræ virginis, sub Maximiano imperatore, quæ post dira tormenta, ad extremum gladio data, martyrium consummavit. Plura dabunt codices alii infra citandi.</i>	
Syrani.	ANTVERP-MAJ. Diximus supra hunc codicem hic denuo cum PRATENSI convenire. Sic habet: <i>In pago Bituricensi sancti Syrani abbatis. Et translatio sancti Benedicti abbatis.</i>	
Translatio- nis Benedi- cti.	ROSWEYD. Textui cum PRATENSI etiam adjicit: <i>In pago Bituricensi, sancti Syrani abbatis. Sequitur tota Barbaræ annuntiatio descripta ex XVI Decembris, quam hic toties non lubet describere, cum in aliis quoque codicibus repetatur.</i>	
Syrani.	PULSANEN. Alium plane textum Usuardino substituit: <i>Romæ, natale sanctorum martyrum Simpronii et Olympii, temporibus Valeriani et Gallieni. Vide supra in Observatione. Item sanctæ Barbaræ virginis. In Africa, natale sanctorum Armogasti, Archimini, et Satyri. Vide de his tribus Martyribus Usuardum XXIX Martii.</i>	
Barbaræ.	MUNERAT. Pro Meletii, male scribit <i>Electi</i> . Textui autem superaddit: <i>Ipsa die, sancti Benedicti abbatis. Parisii, susceptæ sunt in ecclesiâ beatæ Mariæ, tres dentes beati Johannis Baptistæ, brachium sancti Andree Apostoli, lapides quibus lapidatus est beatus Stephanus; caput etiam preciosissimorum (pretiosissimum) beati Dionisii martyris. Hæc autem reliquiæ in ecclesia beati Stephani protomartyris inventæ sunt. Ipsa die, sanctæ Barbaræ virginis et martyris. De hac codices alii fusius.</i>	
Simpronii, etc.	ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN et LOVANIEN. Omnes hi codices et duo sequentes primo loco referunt totam annuntiationem de sancta Barbara, pro ut in ipso Usuardo habetur XVI Decembris, quo jam supra lectores remisimus. In textu puri sunt.	
Barbaræ.	ALBERG. et DANIC. Præter Barbaram in principio positam, adjiciunt ipsi in fine: <i>Colonia, natale sancti Annonis, (alter simplicius Colonia, sancti Annonis) episcopi et confessoris.</i>	
Amonis.	CENTULEN. <i>Romæ, sanctorum martyrum Simpronii et Olympii, Exuperiæ et Theodoli, temporibus Valeriani et Gallieni. Paucis mutatis, idem habet hic codex XXVI Julii. Pergit: Nicomedie, passio sanctæ Barbaræ virginis, quam proprius genitor Dioscorus gladio decollavit. In Africa sanctorum Armogasti, Archimini et Satiri, qui cum essent lu-</i>	
Simpronii, etc.	<i>cidissima membra ecclesiæ, pro confessione veritatis, multa et varia tormenta perpessi sunt. Vide quæ diximus ad PULSANENSEM, supra. Cœnobio Floriaco, depositio sanctissimi corporis beati Patris nostri Benedicti. Deest hic totus textus Usuardinus.</i>	Benedicti.
Barbaræ.	BRUXELLEN. Incipit a Barbara, ferme etiam ex textu, XVI Decembris dando. In Armogasto et sociis, vix differt a præcedenti. Tum ex truncatis Hieronymianis: <i>In Laodicia metropoli, Felicis et Merobii. Sequitur textus satis purus. Deinde: In pago Bituricensi, sancti Syrani abbatis. Apud Coloniâ Agrippinam, depositio sancti Aimonis (Annonis) episcopi et confessoris. Romæ, sanctorum martyrum Sempronii et Olympii, temporibus Valeriani et Gallieni imperatorum. Eodem die, translatio sancti Benedicti abbatis.</i>	Barbaræ. Armogasti, etc. Felicis, etc. Syrani. Annonis. Simpronii, etc.
Barbaræ.	HAGENOYEN. Primo loco agit de Meletio, et in fine de Clemente Alexandrino, utrobique satis pure; sed duabus hisce annuntiationibus interjicit longam historiam de martyrio sanctæ Barbaræ, quam in Actis apud Surium quisque facile et multo nitidiorem reperiet.	De Barbarâ.
Simpronii, etc.	AQUICINCT. Incipit: <i>Passio sanctæ Barbaræ virginis et martyris. Sequitur textus. In fine autem cum PRATENSI adjungitur: In pago Bituricensi, sancti Syrani abbatis. Apud Floriacum cœnobium, iterum tumultatio sancti Benedicti abbatis.</i>	Barbaræ. Syrani. Benedicti.
Barbaræ.	CODEX Ursini a Rosemberg. <i>In Italia, civitate Parma, beati Bernardi de gente Ubertorum, de Florentia, dicte civitatis Parmæ gloriosi episcopi, ejus gesta habentur. Colonia, sancti Annonis archiepiscopi et confessoris.</i>	Bernardi. Annonis.
Armogasti, etc.	DAVERONEN. <i>Floriaco monasterio, sancti patris monachorum Benedicti, confessoris eximii.</i>	Benedicti.
Benedicti.	MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. <i>Barbaræ virginis et martyris. Meletii episcopi et confessoris. Clementis presbyteri et confessoris.</i>	Barbaræ.
De reliquiis ecclesiæ Pa- risiensis.	CAMBERIEN. <i>Apud Pontum, beati Electi episcopi. Ita superius MUNERATUS; sed male pro Melitii ut observavimus.</i>	Benedicti.
Barbaræ.	REG. SUEC. num. 130. et num 428. <i>Eodem die (puto haberi) tumultatio sancti Benedicti abbatis. Tum solus CODEX sub num. 428: Parisiis, susceptio sacrarum reliquiarum.</i>	Benedicti.
Ejusdem.	VATICAN. num 5949. Deest textus. Habet de Barbara, ni fallor ex XVI Decembris. Item de Simpronio, Olympio, etc., ex XXVI Julii.	Barbaræ. Simpronii, etc.
Amonis.	ALTEMPS. <i>In Pago Biturico, sancti Syrani abbatis. Vide alios codices, supra.</i>	Syrani.
Simpronii, etc.	FLORENTIN. S. <i>Barbaræ. . . . Item sanctæ Julię virginis et martyris, quæ cum Barbara prædicta</i>	Julię.
Barbaræ.		passa
Armogasti, etc.		

<p><i>Symphronii, etc.</i></p> <p><i>Armogasti, etc.</i></p> <p><i>Bernardi.</i></p> <p><i>Annonis eum elogio.</i></p> <p><i>Barbaræ.</i></p> <p><i>Ejusdem.</i></p> <p><i>Symphoriani etc.</i></p> <p><i>Translatio- nis Benedi- cti.</i></p> <p><i>Barbaræ.</i></p> <p><i>Felicis, etc.</i></p> <p><i>Eraclii, etc.</i></p>	<p><i>passa est. Romæ, sanctorum martyrum Symphronii, Olympii, Exuperiæ et Theodoli, qui temporibus Valeriani et Gallieni imperatorum passi sunt. In Africa, sanctorum martyrum Armogasti, Archimimi et Satyri, qui cum essent lucidissima membra Christi, pro confessione fidei, multa et gravia perpessi supplicia atque opprobria ab Arianis, cursum gloriosi certaminis impleverunt. Item sancti Bernardi abbatis monasterii sancti Salvii prope Florentiam, civis Florentini, qui postea fuit abbas sanctæ Mariæ Vallis unabrosæ, deinde ordinatus episcopus urbis Parmæ.</i></p> <p><i>EDITIO LUBECO-COL. Apud Coloniam Agrippinam in Galliis, quæ est urbs metropolis Germaniæ, transitus beatæ ac dignæ memoriæ Annonis, ejusdem civitatis archiepiscopi et confessoris, qui plurimum extitit fundator ecclesiarum. Hic cum quodam tempore sacra mysteria perageret, cæcus quidam a ministro altaris aquam superfusam digitis venerandi antistitis, sibi donari petiit, qua accepta totam faciem suam cum devotione magna abluens, lucem hujus mundi tunc primum sibi illuxisse, magnis plausibus exultavit. Et beati Annonis sepulcrum divina præstante gratia crebris miraculis illustratur. Sequitur de Barbara, paulo auctiori phrasi; deinde textus satis purus.</i></p> <p><i>BELIN. Nicomediæ, sanctæ Barbaræ virginis et martyris. Eodem die, sanctorum Symphoriani et Olympii (secunda habet Olympii.) Et hæc præterea adjicit: Apud Floriacum monasterium, translatio sancti Benedicti abbatis.</i></p> <p><i>GREVEN. Nota, hic festivior solennitas sanctæ Barbaræ agitur, quam Usuardus habet infra XVII Kalendas Januarii. In Laodicia metropoli, Felicis, Merobii. Eodem die, Eraclii, Christiani, Pruden-</i></p>	<p><i>lis. Commemoratio sanctorum Armogastis, Archimimi et Satyri, qui supra habentur iv Kal. Aprilis. Romæ, translatio sanctorum Symphronii, Olympii, Exuperiæ uxoris ejus et Theodoli filii eorum. Quorum corpora, ut dicit Ada, a beato Stephano Papa, vii Kal. Augusti sepulta, postmodum vero a sancto Sixto Pontifice translata, celebrem diem fecerunt pridie Nonas Decembris. Apud Coloniam Agrippinam, depositio sancti Annois episcopi et confessoris, qui multarum ecclesiarum extitit fundator. Ad ejus sanctitatem commendandam, cum tempore quodam sacra mysteria perageret, cæcus quidam aqua sancti Pontificis digitis superinfusa, faciem sibi abluens, oculorum lumen recepit. Viriduni, sancti Possessoris episcopi. Apud Floriacum, adventus corporis sancti Benedicti abbatis.</i></p> <p><i>MOLAN. Ex BELINO describit que supra dedimus de Barbara, de Symphronio et Olympio, atque item de translatione sancti Benedicti. Tum: Colonia, depositio sancti Annonis, ejusdem urbis episcopi, additque minoribus typis, qui multarum ecclesiarum extitit fundator. Ad ejus sanctitatem etc., ex GREVEN. Editiones posteriores inter Meletium et ut partem textus inserunt annuntiationem Barbaræ ex xvi Decembris, ut supra. In fine: Eodem die, Symphronii et Olympii martyrum Romæ, temporibus Valeriani et Gallieni. Item, sancti Bernardi episcopi Parmensis. In pago Bituricensi, sancti Sigiranni abbatis. In Anglia, sancti Osaundi episcopi et confessoris, vita et miraculorum gloria illustris. Colonix, depositio sancti Annonis, ejusdem urbis episcopi. Die quarta, sancti patris Joannis Damasceni. Apud Floriacum monasterium, translatio sancti Benedicti abbatis. Vide alios supra.</i></p>	<p><i>De Armogaste, etc.</i></p> <p><i>Translatio- nis Symphro- nii, etc.</i></p> <p><i>De Annone.</i></p> <p><i>Possessoris. Adventus sancti Benedi- cti.</i></p> <p><i>Barbaræ. Symphro- nio, etc. Benedicti.</i></p> <p><i>De Annone.</i></p> <p><i>Bernardi.</i></p> <p><i>Sigiranni.</i></p> <p><i>Osmundi.</i></p> <p><i>Joannis Da- masceni.</i></p>
---	--	--	---

Nonis.

Die 5.

In Africa apud Coloniam Thebestinam, natalis sanctæ Crispinæ martyris, quæ temporibus Diocletiani et Maximiani cum sacrificare nolisset, jussu Anolini proconsulis decollata est. Eodem die in Italia, sancti Dalmacii martyris. Civitate Treveris, sancti Nicecii episcopi, totius sanctitatis viri. Item civitate Thagora, sanctorum Julii et Potamiæ.

Crispinæ.
Dalmatii.
Nicecii.
Julii et Potamiæ.

Major pars codicum pura est, ut *Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Maj. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Errores præcipue scriptorios habet vel typographicos. Antverp-Maj. sic orditur: *In Affrica, apud Thebastianam*, omisso substantivo *Coloniam*; Munerat. legit *Thestianam*; Greven. et alii *Tebestinam*. Coactus sum scribere *Dalmacii et Nicecii*. Solus Antverp-Maj. habet: *In civitate Treveris*. Probatiores codices ponunt *Thagora*, alii *Tagara*, male Munerat. *Ragora*; Belin. pessime *Ragona*. Antverp. et Max-Lubec. legunt, *sancti Julii*, etc. Reliquas minutias non enumero.

OBSERVATIO. *Crispinæ* et *Crispini* nomina non semel in Hieronymianis recurringunt iii Decembris, ut in Auctariis patuit, et hoc die; at inter codices omnes minime obscurus et involutus est Epternacensis vetustior, hic ita legens: *Civitate Tegora, natalis Julii, Potamiæ, Crispinæ et aliorum vii*. Scrupulus opponitur, in eo quod *Tegoræ*, alias *Teguræ*, vel *Thagaræ* Crispinam colloquet; sed is facillime eximitur, si Crispinam nostram fateamur *Thaguritanam* seu *Thagorensis* fuisse, passam autem *Thebeste*, ubi Martyrologi nostri eam rectissime cum Actis genuinis consignant. Atque his satis conformia sunt verba Kalendarii Carthaginensis: *Nonus Dec. sanctorum martyrum Bili* (haud dubie pro *Julii* vel *Julii*) *Felicis, Potamiæ, Crispinæ et comitum*. A codicibus Hieronymianis nimium exigunt, qui hæc nimis religiose elucidare conantur; satis sit, nomen Martyris nostræ ex ipsis tuto et vere educi posse. De Julio et Potamia agemus ultimo loco; illustrissima *Crispina* locum primum sola occupat, quod procul dubio seorsim ab aliis coronata, Acta etiam diversa habeat. Itaque præteritis Florentini aliorumque animadversionibus, et confusione alia a Rabano in Hieronymianum tex-

Crispinæ.

tum

tum inducta, Martyrologorum nostrorum filum sequemur. Romanum parvum brevissime : *Crispinæ martyris*; Ado, non parvus elogiorum conditor, verosimillime Acta non vidit, verumtamen sufficientem alicunde notitiam nactus est, ut imperatores et proconsulem apte designaret, iisdem plane verbis, quæ ex ipso Noster in laterculum suum transtulit. *Clarissimam feminam, divitem et delicatam, sed fortem* pluribus locis egregie laudat sanctus Augustinus. Acta vero ipsa, quæ tamdiu in tenebris delituerant, primus produxit Mabilio tomo 3 Analectorum pag. 423, cujus nota ad Kalendarium Carthaginense, ibidem legi meretur pag. 417. Eadem Ruinartius collata cum altero Ms. inter Selecta vulgavit a pag. 493, præmissa admonitione, adjectisque notulis suo tempore profuturis. Nec inutilis erit vita Gallica Tillemontii tomo 5 a pag. 317. Solam Crispinam cum Dalmatio bodie metro unico honorat Wandelbertus :

Dalmatius martyr Nonas Crispinaque servant.

- Dalmatii.* Porro *Dalmatius*, hic a Wandelberto laudatus, sic a Romauo parvo primum celebratur : *Et Dalmatii martyris*. A Rabano item : *Natale Dalmatii martyris*. Eadem est Adonis sententia : *Eodem die, natale sancti Dalmatii martyris*. Supra ductores aliquid ausus est Usuardus, dum addidit, *In Italia*. At certe perperam ipse, Ado et Beda Plantinianus citantur a Baronio pro annuntiatione in Romano posita : *Papiae, sancti Dalmatii episcopi et martyris, qui in persecutione Maximiani passus est*, cum nullus eorum aut Papiam usquam, aut episcopi titulum, aut persecutionem dentent. Legenda annotatio Ferrarii ad hunc diem, de qua alibi pluribus disputabitur, ubi et Acta ipsa poetice ab Hieronymo Vida Albensi episcopo exornata expendentur, in quibus multa reprehendit Tillemontius tomo 5 a pag. 637. — Planiora et certiora sunt, quæ de *Nicetio* Treverensi scripsit Gregorius Turonensis in *Vitis Patrum* toto cap. 17, atque item de *Gloria Confessorum* cap. 94, ex quo eum primus signavit, elogiique materiam accepit Viennensis Martyrologus, ex hoc Usuardus, resecto dumtaxat sepulturæ loco, quem ex Pulsanensi codice infra restituemus. Plura vide in Notatione Baronii. — *Julii et Potamiæ* a solo Usuardo positi sunt, avulsi a sociis aliis Hieronymianis, de quibus supra dictum est. Sunt hi Crispinæ, si non martyrii socii, at saltem populares et verosimillime eodem tempore martyrii laurea donati. Baronius Bedam Plantinianum, opinor, secutus, scripsit : *Thaguræ in Africa, sanctorum martyrum Julii, Potamiæ, Crispini, Felicis, Grati et aliorum septem*, ex quibus classes duas distinxerat Rabanus. Fateor ansam confusioni datam ab ipsis Hieronymianis codicibus; at nescio an Castellani notula hæc omnia satis exacte componat. In eo ipsi assentior, quod asserat, Usuardum solos Julium et Potamiam prudentius selegisse, relictis aliis, non satis clare apud Hieronymiana expressis. Ceterum textus nostri puritas et sinceritas satis comprobata est.

AUCTARIA.

- Fulgentii et aliorum* 26. **R**OSWEYD. Textui superaddit : *In Africa, Fulgentii martyris et aliorum xxvi*. In Hieronymianis reperitur *Fulgentius*, sed unde tam multi in hoc codice socii accesserint, quærendum est.
- Sabæ.* PULSANEN. In prima, caret elogio. In secunda purus non est. In tertia de *Nicetio* ex Adone superaddit verba, de quibus in Observatione : *Qui in basilica beati Maximini episcopi sepultus quiescit*. Deficit in quarta.
- Sabæ.* ANTVERP-MAX. LOVANIEN. et LEYDEN-BELG. Textui puro adjiciunt : *Apud provinciam Capadociæ, civitate Mutalassi, natale beati Sabæ abbatis et confessoris*.
- De Sabæ.* ULTRAJECT. et LEYDEN-LAT. Augmentum extendunt hoc modo : *Apud provinciam Capadociæ, natale beati Sabæ abbatis et confessoris, qui in juventute seculum derelinquens, primo in congregatione, postea in eremo, deinde in regimine monachorum claram virtutibus vitam duxit*. Idem habet DANICUS; sed primo loco, caretque in textu annuntiatione *Nicetii*.
- Sabæ.* ALBERGEN. In textu etiam purus, ei præfigit : *Natale sancti Sabæ abbatis et confessoris*.
- Textus mutilus.* CENTULEN. *In Affrica apud Coloniam Thebestinam, sanctæ Crispinæ virginis, sub Anolino proconsule. Eodem die, sancti Dalmatii martyris. Treveris, sancti Nicetii episcopi, totius sanctitatis viri*. Deest annuntiatio ultima.
- Humili, etc.* BRUXELLEN. In prima satis purus, subjicit : *Item in Affrica, natale sanctorum Humili, Felicis, Julii, Potamiæ, Crispini, Trophini et aliorum octo. In civitate Thegora, natale sanctorum Julii et Potamiæ*. Vide codices Hieronymianos. In Dalmatio purus est. De Saba, habet ut ULTRAJECT.
- etc., supra. Pro *Nicetii*, scribit *Nicesii*, sed in ea annuntiatione purus est. Denique : *Et alibi sanctorum Fulgentii et Amantii*. Hi ex Hieronymianis etiam accepti sunt.
- Sabæ.* HAGENOVEN. Incipit a Saba, fere ut citatus ULTRAJECT. superius. Deinde de Crispina et Dalmatio, satis pure. Deest hic *Nicetius* Trevirensis. In ultima, pro *Julii*, scribit *Nyli*. Sequitur autem : *In civitate Colonix Agrippinæ, depositio beati Annonis episcopi et confessoris, ejusdem civitatis. Hic vir beatus posuit in Salne monachos et expulit inde Canonicos. Et quatuor alii sollempnia constituit monasteria : duo extra Coloniam, in quibus posuit nigros monachos, scilicet Syberg et Garschaff; alia duo intra civitatem construxit, scilicet sanctæ Mariæ ad Gradus, et sancti Georgii, in quibus posuit Canonicos. Hic vir beatus scabinos civitatis Coloniensis, pro falsa sententia exocclavit, (haud dubie vult dicere excommunicavit;) et obiit in pace, sepulturam eligens in Syberg et ibi requiescit*. Vide die præcedenti Auctaria et Surium.
- Sabæ.* VICTORIN. Adjecit in fine : *In Judæa, natalis sancti Sabæ abbatis et confessoris*.
- Annonis.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Nicetii Treverensis episcopi. Annonis episcopi Coloniensis*.
- Barbaræ.* REG. SUEC. num. 130. *Et sanctæ Barbaræ virginis et martyris*. Vide die præcedenti.
- Translationis Bachonis.* CODEX D. LE MANE signatus littera A. Hoc peculiare refert : *Civitate Ædus, translatio sancti Bachonis episcopi et confessoris*.
- Sabæ.* In VATICAN. num 5949. Deest annuntiatio ultima. Adjicitur : *Natale sancti Sabæ abbatis*.
- Ejusdem.* FLORENTIN. *Sancti Sabæ abbatis*.
- EDITIO LUBECO-COL. Pura est in prima, deinde inserit :

Sabæ.	insert : <i>Item natale sancti Sabæ abbatis et confessoris.</i> Sequuntur tres aliæ annuntiationes satis puræ. Tum : <i>Eodem die, sancti Triphonis pueri et martyris, qui ab infantia multis miraculis claruit et post varia tormenta, sub Decio imperatore, Aquilino præfecto agente, gladio capite privatus est.</i> Vide GREVEN. infra, etiam de annuntiatione sequenti.	<i>scopi Tholosani, quem Usuardus et Ado habent in Kalendas Decembris. Item Triphonis pueri et martyris secundum aliquos hic, secundum Vincentium vero libro duodecimo, in Nonas Maii. Diolinicii martyris. Civitate Ebreduna, sancti Gallicani episcopi et confessoris. Humilis confessoris. Eodem die, beati Sabæ abbatis. Qui ex provincia Cappadociæ ortus, tempore Theodosii, magnis pollens virtutibus, miraculorumque gloria illustris, quievit anno Domini quingentesimo vigesimo quarto.</i>	Saturnini. Triphonis. Diolinicii. Gallicani. Humilis. Sabæ.
Triphonis.	Ipso die, sancti Diolinicii martyris.	MOLAN. Litteris Italicis textui inserit vocem unicam, quæ Dalmatii positionem clarius exprimit, <i>Pedonæ</i> , de quo videndus Ferrarius, in Observatione a nobis citatus. In fine ex BELINO : <i>Item civitate Mutalasi, provincie Cappadociæ, sancti Sabæ abbatis et confessoris.</i> In editionibus posterioribus nihil præterea additur.	Sabæ.
Diolinicii.	BELIN. In fine : <i>Item in civitate Mutalsii, quæ est ex provincia Capadociæ, sancti Sabæ abbatis et confessoris.</i>		
Sabæ.	GREVEN. Incipit de more Auctaria sua ex Hieronymianis : <i>In Aphrica, sanctorum Humilii, Felicis, Crispini, Trophini, Euarptionis et aliorum octo. Item Fulgentii et Amantii martyrum, et aliorum viginti sex. In Cæsarea, sanctorum Domnini martyris et aliorum duodecim. Item sanctorum Pauli et Julii. Item secundum aliquos hic, Saturnini epi-</i>		
Humilii, etc.			
Fulgentii, etc.			
Domnini, etc.			
Pauli, etc.			

VIII Idus.

Die 6.

Natalis beati Nicolai episcopi Mirorum Liciæ, de quo inter plura miraculorum insignia, illud memorabile fertur, quod imperatorem Constantinum ab interitu quorundam, longe constitutus, ad misericordiam et monitis per visum deflexit et minis. In Africa, sanctarum Dionisiæ, Dativæ, Leontie et religiosi viri nomine Tertii et Emiliani et Bonifacii cum aliis tribus, qui omnes pro confessione fidei Catholicæ, gravissimis et innumeris supplicis exeruciati, confessorum Christi numero sociari meruerunt.

Nicolai.

Dionysie
et aliorum.

Ex Praten. Herinica. Antvep-Maj. Rosweyd. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Inter codices pro textu citatos nonnulli excludi poterant, qui in principio phrasim mutarunt. Sic Antvep-Maj. incipit : *Natale beati Nicolai episcopi, de quo, etc.* Paulo liberalius Rosweyd. litteris majusculis rubris : *Natale beati Nicolai episcopi et confessoris, miraculorum gloria lucidi, de quo inter cetera illud, etc.* Belini prima editio posuerat : *In Apulia, apud Barum, natale sancti Nicolai episcopi et confessoris, etc.*, sed secunda paulo melius : *Apud Miriam, metropolim Liciæ.* In solo Herinensi est *archiepiscopi*. Reliqui in textu, *Mirorum*, pro quo alii *Mirrorum*; alii *Mirreorum*; solus Molan. *Myreorum Lyciæ.* In Praten. pro *memorable*, male habetur in apographo nostro *mirabile*. Nihil significat Molau emendatio, dum pro *ab interitu quorundam*, legit ipse *ab interitu quodam*. Sic idem cum Greven. invertit sequentia, *ad misericordiam per visum et monitis flexit et minis*; ceteri probant Usuardum legisse, ut est in textu, adeoque et Rosweydim male scripsisse *monitis et minis per visum*. Errat etiam Belinus dum Africanis præfigit titulum *sanctarum virginum*; nec valet *Dutianæ*, pro *Dativæ*. Superfluum elegantiam affectat Herinien. per *et Dativæ et Leontie*. Scripsi *Emiliani*, pro quo melius haberetur *Emelii*, non *Juliani*, ut Max-Lubec. In Munerat. post *confessorum*, deest *Christi*. Max-Lubec. et Belin. ultima verba inflectunt, *sociati sunt*, neque melius Antvep., *associati sunt*. *Nicholai, Tertii, Bonifacii* et similia negligi possunt.

OBSERVATIO. Stupenda est sancti Nicolai per universam Ecclesiam, tum orientalem, tum occidentalem devotissimi cultus dilatatio, erectis passim templis, aris, statuis, aliisque singularissimæ venerationis monumentis, quorum ea potissimum causa non temere assignari posse videtur, quod Deus ingentia sanctissimi illustrissimique viri merita incredibili propemodum variorum signorum ac miraculorum, multitudine, toto orbe catholico palam facere voluerit, eaque ratione, si ita loqui fas est, antiquorum de ipso scriptorum silentium quodammodo compensare. Quo loco apud Græcos sit *thaumaturgus Nicolaus*, docent, ut cetera taceam, Ephemerides Græco-Mosæ ante tomum Maii pag. LV et LVII. Vita ejus prius a Methodio patriarcha Constantinopolitano Græce, ex hoc a Joanne Diacono Latine, seculo primum IX composita, atque adeo totis ferme quinque seculis Sancto ipso posterior, sufficiens non videtur, ut veris Nicolai cultoribus antiquorum Actorum desiderium adimere valeat. Exstat ea apud Mombritium tomo 2 a pag. 162, sed auctoris præfatione truncata, criticos offendit. Aliam adornavit Metaphrastes a Surio vulgatam omnibusque notissimam, de qua aliisque permultis, tum historiis, tum encomiis ad Nicolaum spectantibus, quæ Græce et Latine apud nos sunt, fusius in Actis suo tempore disseretur. Hic nobis præcipue notandum, apud plures antiquos Martyrologos, ut sunt Hieronymiana, Beda, Florus, in Sacramentariis aut Kalendariis Romanis, nullam Sancti nostri memoriam reperiri. Crediderim tunc primum Romæ celebrari cœpisse, dum breve suum Martyrologium concinnavit auctor Romani parvi, de eo sic primus loquens : *Nicolai episcopi Myro-*

Nicolai.

rum *Lyciæ*. Hisce nihil superaddidit Ado, præter solum præfixum Sancti titulum, ut facile conjicias nullam ipsi adbuendum vitam innotuisse. An quod ejus tempore nulla in Occidente exstiterit? Nequaquam, opinor; cum in Rabano, cujus Martyrologium antiquius est, longa habeatur narratio, de celeberrimo miraculo Nepotiani, Ursi et Eupoleonis magistrorum militum, per Nicolai adhuc viventis apparitionem Constantino factam, e carcere ereptorum, quod in textu nostro succinctius insinavit Usuardus; unde videtur posse confici, præfatam miraculi historiam et Methodio et Joanne Diacono vetustiore esse. Et certe in præfatione apud nos Ms. testatur Joannes Diaconus, se Methodium contraxisse, de cetero remittens ad *Græcorum phalerata commenta*, quæ utique prius extitisse oportet, et verosimiliter etiam per Occidentem vulgata, licet ea Viennensis non viderit. Interim valde jejuna est Nicolai vita a Tillemontio Gallice compilata tomo 6 a pag. 688, cujus nota prima pag. 823 Metaphrasten acriter impugnat, statuitque de Sancti gestis, nihil certi superesse. Novi, qui hujusmodi argumentis pressi, Nicolaum seculo uno aut altero juniorem esse velint, ast ii, meo quidem iudicio, dum scyllam fugiunt, difficultatum charybdim minime evitant. Nostrum erit alibi dispicere, an adeo contemnenda sint, quæ laudati scriptores ex antiquioribus, procul dubio, monumentis collegerunt, saltem an ita triturrari nequeant, ut sincerum semen a paleis secernatur. Parrior hisce aliquot diebus Wandelbertus, unico etiam versiculo Nicolaum cecidit:

Octavas Idus Nicolaus episcopus ornat.

Dionysia et aliorum.

Martyres Africani etiam a Romano parvo primum positi, sic ab eo enumeratur: *In Africa, Dionysia, Davida, Leontis et Emiliani medici et aliorum*. Non videtur Ado fontem consuluisse, dum et ipse scripsit *Leontis*, pro *Leontia*, aliaque non recte commiscuit, quæ multo distinctius atque splendidius explicari poterant et debebant, ut puta, si *Majoricus adolescens* generosissimæ matri *Dionysia* conjunctus fuisset, aliaque paulo accuratius ex Victoris Vitensis, de persecutione Africana libro 5 deducta, sic ut post matrem et filium, reliqui veris nominibus ex ordine commemorarentur. Videat curiosus lector Victorem ipsum a principio citati libri 5, ubi sæpius ingeminat, *humano sermone explicari non posse, quantis pœnis Catholicos afflixerit cruenta illa bestia Hunericus, crudelissimis tortoribus per universas Africanæ terræ provincias uno tempore destinatis, adeo ut impossibile homini asserat, quantitatem martyrum vel etiam confessorum supputare*. Usuardus noster Adonianum elogium decurtans, *Leontia* nomen bene restituit; potuisset etiam *Emelii* scribere pro *Emiliani*. In eo præterea Adoni præferendus videtur, quod tres anonymos reliquerit. Hæc satis pro textu nostro; reliqua ad egregias Africanorum illorum confessiones pertinentia, alibi ex laudato Victore diligentius illustranda sunt.

AUCTARIA.

TORNACEN. In toto textu purissimus est, verum nescio, quid hic ad rem faciat hæc additio: *Item natale sancti Nicolai archiepiscopi.*

Nicolai archiepiscopi.

PULSANEN. Sic textum mutat: *Natalis beatissimi Nicolai episcopi Mirorum Liciæ. Apud Africam, sanctorum Dionysia, Davida, Leontis, Emiliani, Decimi et religiosi viri nomine Tertii, Bonifacii, Servii, Victoris et Loris adolescentis. Vide Adonem, vel potius Victorem ipsum in Observatione citatum, atque item hodiernam Castellani notulam.*

De Afris.

ANTVERP.-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. et DANIC. Satis puri in toto textu, de Nicolao adjiciunt: *Dormivit autem in senectute bona, et oppositus est ad patres suos, anno Domini trecentesimo quinquagesimo octavo.*

De Nicolao.

LOVANIEN. In arguendo eum prioribus convenit, sed mutilat Afrorum elogium.

Textus mutilatus.

CENTULEN. *Natale beati Nicolai, Mirorum Liciæ archiepiscopi, viri fonte caritatis et totius pietatis repleti. Apud Africam, sanctorum Dionysia, Davida, Leontis et Emiliani medici, et religiosi viri nomine Tertii, et Bonifacii et Servii et Victoris et Majorici adolescentis, qui omnes sub Wandalica persecutione coronati sunt.*

BRUXELLEN. Primam satis puram refert, sed caret secunda, ad sequentem diem rejecta. Subdit vero: *Apud Sanctonas, beati Martini abbatis, discipuli sancti Martini, Turonicæ urbis episcopi. Qui in monasterio, quod ipse edificavit, in pace quiescit; ad cujus tumulum creberrime divinitus fiunt miracula. Hanc annuntiationem, ad sequentem diem melius distulisset. In fine adjicitur: Romæ, sancti Eutaciani, pro Eutyhiani.*

Martini abbatis.

HAGENOYEN. Plura de Nicolao refert, quam Acta ipsa commemorent. Secundam annuntiationem integram ferme habet, sed pro suo libitu transpositam.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Nicolai episcopi et confessoris. Dionysia, Davida, Leontia, et aliorum plurimorum martyrum.*

EDITIO LUBECO-COL. De Nicolao adjungit: *Et quam egregius hic sanctus inter præcipuos præsules, quam clarus in miraculis, quam proficuus in doctrinis, quam splendidus in exemplis, et (ad enarrandum linguæ humana vix sufficit. Dormivit autem in senectute bona et appositus est ad patres suos, anno Domini trecentesimo quinquagesimo octavo; ut ANTVERP.-MAXIMUS, etc. In secunda annuntiatione, post et Bonifacii cum aliis tribus, adnectitur corruptis nominibus, videlicet Zerivi, Victoris et Meroici adolescentis martyrum. Qui omnes pro confessione fidei Catholicæ sub Hunnerico rege Arrianorum, gravissimis et innumeris suppliciis excruciat, confessorum Christi numero sociati sunt. In fine: Eodem die, sanctæ Ozellæ (pro Asellæ) virginis. Vide Surium.*

De Nicolao.

De Afris.

Asella.

GREVEN. Nomina trium martyrum, apud Aphricam cum supra nominatis passorum, sunt Servius, Victrix et Majoricus adolescens, qui exemplo aliorum, matris suæ Dionysia exhortationibus roboratus, sub Hunnerico rege, in certamine confessionis reddidit spiritum. Item in Aphrica, sanctorum Zeloti, Fortunati, Hermogenis, Rogati, Theyuti et Agatæ virginis. De his videnda sunt apographa Hieronymiana. Pergit: *Romæ, beati Nicolai Papæ et confessoris, de quo Martinus in Chronica sua testatur, quod fuerit post magnum Gregorium vir sanctissimus*

De Afris.

Zeloti et soc.

Nicolai PP.

ctissimus

Asellæ. *ctissimus. Ozellæ virginis.* Jam dixi, proxime superius scribendum *Asellæ*. Vide Martyrologium Romanum et Castellani notulam.

De eadem. MOLAN. In prima editione litteris minoribus solum adjicit: *Asellæ virginis, in utero matris, ut testatur Hieronymus, beuictæ*. De ea nihil in editionibus posterioribus, in quibus legitur: *Marcianis, natale sanctæ Gertrudis*. Addit, qui manu-

scriptas notas hinc inde apposuit noster Joannes Gravius: *viduæ et primæ abbatisæ Hamaticensis ad Scarpam fluvium, non procul a Duaco*. Notat præterea idem Gravius ad marginem: *Obiit Hamotici anno DCLV, translata postea Marcenæ*. Castellanus in Martyrologio universali paulo aliter hujus abbatisæ nomen format, non *Gertrudis* scribens, sed *Geretrudis*.

VII Idus.

Die 7.

A pud Alexandriam, natalis beati Agathonis martyris, sub Decio imperatore, qui cum esset militaris et prohiberet quosdam volentes illudere mortuis cadaveribus Martyrum, clamor repente totius vulgi adversus eum extollitur. Oblatus autem judici, cum in confessione persisteret, capite pro pietate damnatus est. Civitate Sanctonas, sancti Martini abbatis, ad cujus tumulum creberrime divinitus fiunt miracula. In pago Meldicensi, sanctæ Faræ virginis.

*Agathonis.**Martin.**Faræ.*

Sic habent *Praten. Herinien. Antverp-Maj. Munerat. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. *Praten. et Munerat. legunt Agatonis, melius ceteri, ut est in textu. Non male posuit Antverp-Maj. capitis pro pietate, etc.; sed reliqui omnes capite. Videtur Molan. alteram Belini editionem secutus in duarum ultimarum annuntiationum transpositione, Faram præponendo Martino. Idem scribit Pharæ cum Antverp-Majore; at satis patet, nullam in hoc nomine cum Græco sermone affinitatem intervenire. Greven. et Molan. legunt creberrima divinitus fiunt, etc.; recte ad mentem Adonis, sed nos aliorum codicum Usuardinorum scribendi rationem præferimus.*

OBSERVATIO. Baronius Juliano et Euno, de quibus cum Romano parvo, Adone et Usuardo egimus xxvii Februarii, militem, eorum occasione passum, et in editione Eusebiana Christophorsoni *Besam* appellatum, tamquam martyrii socium eodem die subjunxit; hoc vero die *Agathonem* Adonianis vel Usuardinis verbis signans, sic observat: *Simile certamen hic (Agatho) subiisse videtur, ac ille, de quo ex Dionysio Alexandrino Eusebius in translatione Rufini lib. 6 cap. 30 (nobis 31,) qui et in editione Christophorsoni BESA appellatur lib. 6 cap. 34, de quo superius agitur in Kal. Martii. Porro diversum nomen et dies natalis, alium ab illo esse persuadet. Ita vir Eminentissimus, quem deceptum adverteo, diversitate phrasium, quibus Eusebium interpretes transtulere. Fontem ipsum assignemus, et ad oculum patebit, militem illum, qui apud Rufinum lib. 6 cap. 31 anonymus est, quocumque demum nomine donetur, in personas duas nequaquam distrabi posse. Auctor Romani parvi scaturiginem suam de more consulens, præfatum militem, propria, opinor, auctoritate, sumptaque fortasse ex præclaro opere appellatione, ob pietatem in mortuos *Agathonem* vocans, sic legit: *Alexandriæ, Agathonis martyris et militis sub Decio*. Ado autem, Rufini locum describens et modice amplificans, Usuardus vero nonnihil contrahens, tam clare *Besam* Eusebii, tum apud Christophorsonum cap. 34, tum apud Valesium cap. 41 designant, ut Rufinum cum hodierno textu conferenti, nullum prorsus dubitationis locum relinquunt. Eum ipsa Rufini verba: *Sed vir quidam militaris cum assisteret, et quosdam, volentes etiam mortuis illudere cadaveribus prohiberet, clamor repente adversus eum totius vulgi extollitur: offertur judici fortissimus miles jam Domini, et nusquam se inferior factus, in confessione persistens, capitis proprietate (lege pro pietate) damnatur*. Non potuit textus noster manifestius fontem suum commonstrare, quod die sequenti in Macario clare denuo patescet. Neque vero a diversis diebus natalibus quidquam evincitur, cum toties ostenderim, auctorem Romani parvi dies plerosque, pro mero suo libitu, Sanctorum, quos in Rufino reperit, cultui consecrasse. Adde, quod ea dierum diversitas a solo Baronio inducta sit, qui apud nullum antiquum Martyrologium *Besæ* nomen xxvii Februarii usquam invenerit, primus ipse eum notans, ubi eodem jure Macarium diei sequentis, et tot alios, eodem Rufini capite memoratos, conjungere potuisset. Nobis itaque perspicuum videtur, *Besam* et *Agathonem* unum et eundem martyrem esse, qui apud Rufinum describitur. — De variorum *Martinorum* confusione egimus ad diem xxiv Octobris, citantes Castellannum, et illo et hoc die Sanctos istos synonymos accurate distinguentem. Qui *Martinum* Sanctonensem, qui hic colitur, primus in Fastos sacros retulit Martyrologus Viennensis, sic eum depinxit, ut clare ostendat, se Gregorii Turonensis caput 57 de Gloria Confessorum præ oculis habuisse; nec scio monumenta alia superesse, ex quibus de ejus gestis plenius edoceamur. Utramque Adonis annuntiationem Noster in textu relato contraxit. — *Burgundofora* in nostris Auctariis Usuardinis recurrit in Aprilis, eo die, ut credimus, relata per errorem, in vita ejus inventum, cum de cetero certum sit, vere et bene ab Usuardo hoc die primum signatam sub nomine *Faræ*, aliis *Burgundofaræ*, de cujus nominis etymologia videndus Mabilio seculo 2 Benedictino pag. 438, ubi ex Actis sanctorum Columbani, Eustasii et Attalæ ea producit, quæ ad Burgundofaram, vel ad virtutes et res mirabiles, in Eboriacensi monasterio ejus tempore factas, pertinent. In Romano, Angliæ adscribitur, in Aprilis; hoc die, pago*

*Agathonis.**Martin.**Faræ.*

Meldensi.

Meldensi. Vide notationem Motherii. Plura alia in collectaneis nostris manuscriptis reperio, unde cetera olim illustrari poterunt.

Solus Wandelbertus hoc die apographa Hieronymiana secutus est, dum prætermisissis, aut forte non cognitis Sanctis nostris, sic cecinit:

Septenas retinet Polycarpus cum Theodoro.

AUCTARIA.

- P**RATEN. In Apographo nostro ponitur in fine : *Ipsa die, ordinatio sancti Ambrosii Mediolanensis episcopi ; at cum ea verba subvirgulata sint, suppono ad marginem adjecta esse, licet Castellanus id non observaverit, qui tamen die sequenti oculate auctarium distinxit.*
- TORNACEN.** In prima purus, secundam producit usque ad abbatibus. Desunt reliqua.
- ROSWEYD.** In textu satis purus, addit : *Octavæ sancti Andreæ Apostoli.*
- PULSANEN.** In prima purus est, usque ad imperatore. Tum : *Martini abbatis, discipuli beati Martini Turonensis episcopi.* Deest tertia. Additur : *Apud Spoletum, passio sancti Sabini episcopi, Exuperantii et Marcelli diaconorum.* Alii codices agunt de solo Sabino, cujus elogium videri potest apud Rabanum.
- ANTVERP. MAX-LUBEC. et UGHELLIAN.** Incipiunt : *In monasterio Liberiaco, natale sancti Gerebaldi episcopi.* Sequitur textus. Tum in fine omnes adjungunt : *Ordinatio beati Ambrosii episcopi. Et Octava sancti Andreæ.*
- ANTVERP-MAX. LOVAN. et LEYDEN-BELG.** Textui puro in fine adjiciunt : *In monasterio Liberiaco, natale sancti Gerebaldi episcopi. Eodem die, ordinatio sancti Ambrosii episcopi. Et Octava sancti Andreæ.*
- LEYDEN-LATIN.** Cum prioribus convenit, sed ordinationem sancti Ambrosii fusius describit hoc modo : *Eodem die, ordinatio beati Ambrosii episcopi et confessoris. Qui Mediolanum veniens, dum seditionem populi de ordinando sibi episcopo suscitatum, sopire suo alloquio niteretur, ad vocem infantis, qui cum nominavit episcopum, cuncti repente in ipsum concordia incredibili consenserunt. Oblatum autem honorem fugiens, aliquamdiu latuit, sed tandem divinam circa se voluntatem intelligens, consensus. Cum hoc codice plane convenit ULTRAJECTENSIS ; sed ordinationem Ambrosii ponit primo loco. Et sic quoque habent ALBERGENSIS et DANICUS, qui carent auctario ultimo de Octava sancti Andreæ.*
- CENTULEN.** *Apud Alexandriam, beati Agathonis martyris, sub Decio imperatore. Apud Sanctonas, beati Martini abbatis, qui fuit discipulus sancti Martini Turonensis. Apud Spoletum, sancti Salvii (vult dicere Sabini vel Savini) episcopi et martyris. Et Octava sancti Andreæ Apostoli.*
- BRUXELLEN.** Incipit : *Octava sancti Andreæ Apostoli.* Sequitur de Agathone, satis pure. Tum de Dionysia aliisque martyribus Africanis ex die præcedenti. Deinde : *In Spolitana urbe, sancti Sabini episcopi et martyris. Et natale beati Palmacii martyris incliti. In pago Meldensi, sanctæ Fara virginis. In civitate Avennis, natalis sanctæ Agricolæ. In monasterio Liberiaco, natale sancti Gerebaldi episcopi. Mediolani, ordinatio sancti Ambrosii episcopi et confessoris.*
- HAGENOVEN.** Incipit de Octava Andreæ, ut præcedens. In Agathone satis purus etiam est. Tum : *Mediolani, ordinatio beati Ambrosii episcopi, qui illuc, non quasi episcopus venerat, sed quasi iudex,*
- qui oblatum sibi honorem fugiens, latere voluit et fugere, sed non valuit. Et tunc cum divinam erga se voluntatem intellexit, consensus. Cujus electio a Valentino (Valentiniano) imperatore confirmata est. In Martino et Fara, satis purus est. Demum in fine adjicit ut supra : In monasterio Lyberiaci, natale sancti Gerebaldi, etc.*
- VICTORIN.** Adjicit in fine : *Apud Spoletum, sancti Sabini episcopi. Alii Savini, etc.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Pharæ virginis, quæ mirabiliter pro castitate certavit. Octava Andreæ. Gerebaldi, vel Gerebaldi episcopi. Alias Gerebaldi, vel Gereboldi.*
- BIGOTIAN.** signatus P 5. Primo loco : *In monasterio Liberiaco, natale sancti Gerebaldi episcopi.*
- REG. SUEC.** signatus sub num. 130. *Mediolani, sancti Ambrosii episcopi. Apud Spoletum, sancti Sabini episcopi.*
- VATICAN.** num. 5949. Omissa est Fara ; sed adjectum : *Mediolani, natale sancti Ambrosii episcopi et confessoris. Apud Spoletum, sancti Savini episcopi et martyris.*
- FLORENTIN.** *Apud Spoletum, sancti Savini episcopi et martyris. Item sanctorum martyrum Venustiani cum uxore et filiis, ut in gestis sancti prædicti legitur. In monasterio Liberiaco, sancti Gerebaldi episcopi. Sanctonas.... Item, apud prædictam civitatem, sancti Eutropii martyris.*
- EDITIO LUBECO-COL.** *Octava sancti Andreæ Apostoli. De ordinatione sancti Ambrosii, ut LEYDEN-LAT. supra. In Agathone satis pura est. Tum : Civitate Sanctonas, sancti Martini abbatis, discipuli sancti Martini, Turonensis civitatis episcopi. Ad cujus tumulum creberrima divinitus fiunt miracula. Qui in monasterio, quod ipse fundavit, in pace quævit. In Spolitana urbe, depositio sancti Sabini episcopi et confessoris. De Gerebaldo habet ut supra ; de Fara, pure.*
- BELIN.** *Mediolani, ordinatio sancti Ambrosii episcopi et confessoris, cujus sanctitate tota Mediolanensium civitas decoratur. caret Martino ; cetera satis pura sunt. In secunda editione, de Ambrosio legit, cujus sanctitate universalis ecclesia decoratur. Hic autem in fine apponitur Sanctonensis Martinus.*
- GREVEN.** *Inventio sanctæ Crucis secunda. Octavæ sancti Andreæ. Antiochiæ, sanctorum Policarpi et Theodosi. Apud Mediolanum, ordinatio episcopatus beati Ambrosii. Qui cum seditionem populi de eligendo sibi episcopo ortam, sedare vellet, vox infantis insonuit, dicens Ambrosium episcopum. Mox omnium unanimi consensu rapitur multumque reu-tens, in episcopum consecratur. Apud Spoletum, beati Sabini episcopi et confessoris. Marcelli episcopi. In monasterio Liberiaco, sancti Gereboldi episcopi Baiocensis et confessoris. Qui castitatis zelo stuprum recusans, velut alter Joseph, carceri, ut fame periret inclusus, angelorum consortio fruitur ; deinde molari lapidi alligatus, in mare projicitur, sed divina gubernante providentia, sanus Normanniæ partibus applicuit. In cujus adventu arbores ibi floruerunt, cæci illuminati sunt, claudi gradiendi officium*

Ordinatio
nis Ambrosii.

Octavæ
Andreæ.

Sabini et
soc.

Gerebaldi.
Ordinationis
Ambrosii.
Octavæ Au-
dreæ.

Gerebaldi.
Ordinationis
Ambrosii.
Octavæ Au-
dreæ.

De Ordina-
tione Ambro-
sii.

Sabini.
Octavæ
Andreæ.

Ejusdem.
Dionysia,
etc.

Sabini.
Palmacii.

Agricolæ.
Gerebaldi.

Ordinationis
Ambrosii.

Octavæ
Andreæ.

De ordina-
tione Ambro-
sii.

Gerebaldi.

Sabini.

Octavæ
Andreæ.

Gerebaldi.

Gerebaldi.

Gerebaldi.

Ambrosii.
Sabini.

Sabini.

De iisdem.

Ambrosii.

Sabini.

Venustiani,
etc.

Gerebaldi.

Eutropii.

Octavæ
Andreæ.

Ordinationis
Ambrosii.

De Martino.

Sabini.

Gerebaldi.

Sabini.

Gerebaldi.

De Ordina-
tione Ambro-
sii.

Inventionis
2 S. Crucis.

Octavæ
Andreæ.

Polycarpi,
etc.

Ordinationis
Ambrosii.

Sabini.

Marcelli.

Gerebaldi.

Dodovaldi.
Boetii. officium consecuti, ipse etiam caelesti oraculo Baiocensis episcopus factus, vita et miraculis clarus quievit in pace. Ipso die, Dodovaldi presbyteri. In Hibernia, Boetii confessoris.

Gerebaldi.
Ordinationis Ambrosii. MOLAN. Apud Baiocas, in monasterio Liberiaco, depositio beati Gerebaldi, praefatae urbis episcopi et confessoris. Mediolani, ordinatio Ambrosii episcopi et confessoris, cujus sanctitate universalis Ecclesia

decoratur. Adjicit typis minoribus: Qui cum ultima jaceret aegritudine, dicebat: Mori non timeo, quia bonum Dominum habemus. Editiones alterae litteris Italicis textui praefigunt: Mediolani, etc., usque ad decoratur ex secunda BELINI editione. In fine de Gerebaldo Liberiaco, ut editio prior. Demum, quod apud alios non legitur: Eodem die, *Givaldi.* sancti Givaldi, episcopi Veliterni et confessoris.

VI Idus.

Die 8.

Eutychiani.

Romæ, natalis beati Euticiani Papæ, qui rexit ecclesiam anno uno, et sub Aureliano, martyrio coronatus est, sepultus in cimiterio Calisti, qui et ipse per diversa loca trecentos quadraginta duos martyres manu sua sepelivit. Ipso die apud Alexandriam, sancti Macharii martyris, qui tempore Decii, a iudice, cum multis verbis ad negandum suaderetur, et eo majori constantia fidem suam profiteretur, vivus ad ultimum jubetur exuri.

Macurii.

Sumitur ex solis Praten. Herinien. Antverp. et Max-Lubec. et Molan.

VARIA LECTIO. Recte a Molano scriptum *Eutychiani* a Pratensi non omnino male, *Euticiani*; a reliquis, passim *Euticiani*, ut est in textu. Praten. legit *tercentos*, melius alii; nonnulli numeralibus litteris usi sunt. *Macharii* et hic et alibi receptus codicum scribendi modus est. In codice Heriniensi, post *majori constantia*, irrepsit *ad*, male et contra constructionem.

Eutychiani.

OBSERVATIO. Vetustissima, quæ quidem in Fastis ecclesiasticis supersit, *Eutychiani* Pontificis memoria habetur in Calendario Bucheriano, sub titulo *Depositionis Episcoporum*, his verbis: VI Idus Decemb. *Eutichiani in Callisti*. In Hieronymianis plerisque codicibus hoc die legitur: *Romæ, Euticiani*, vel ut est in antiquissimo Epternacensi: *Romæ, depositio Eticiani* (Euticiani) *episcopi*; quem et die præcedenti posuerat: *Et Romæ, Euticiani episcopi*. Ex his autem dubius redditur verus sive obitus, sive martyrii dies, ab aliis signatus xxv et xxvii Julii; an ob aliquam translationem, incompertum est. Dubium item redditur martyrium, cum tam clare exprimatur *depositio*. Sed de his alibi disputandum erit. Interea Romani parvi auctor diserte signavit: *Romæ, Eutychiani Papæ et martyris, qui cccxlii martyres sua manu sepelivit*. Hæc ut ab Adone ex Pontificalibus ampliata sunt, ita a Nostro ad verbum descripta, servato numero trecentorum quadraginta duorum, qui in Catalogis ante tomum I Aprilis editis pag. xxviii ad trecentos sexaginta duos extenditur, facili mendo ex litterarum transpositione; vel forte, quod diversum catalogum consuluerit Romani parvi compilator. Alium errorem adoptavit Viennensis, dum Eutychiani pontificatum octennem, ad unicum annum contraxit; atque item alterum in nomine *Aureliani imperatoris*, qui recte cum Eutychiani principis, non cum exitu connectitur. At enim mendum prius, secundum trusit, cum supposita pontificatus brevitate, etiam ab Eusebio asserta, ferme sub Aureliano extremum diem claudere potuerit Eutychianus. Nos de longiori duratione, Baronii, Henschenii, aliorumque eruditorum opinionem præferendam existimamus. An autem in Romano moderno tyranni nomen recte in *Numerianum* mutaverit Baronius, disquisitionis est paulo scrupuliosioris. Nulla, quod sciam, Eutychiani Acta supersunt; poterit suo tempore historica sylloge ex documentis hinc inde collectis concinnari, qualem inchoavit Tillemontius tomo 4 pag. 367. En meticum Wandelberti encomium:

Eutychiane, nites senis felice, Papa, cruore.

Macurii.

Quemadmodum primam suam annuntiationem ex Adone descripsit Noster, sic et alteram ad verbum transtulit, exceptis tribus oculis, *qui gente Libycus*. Est hic *Macarius*, aliis *Macar*, de quo pridie loqui cœpimus, ab auctore Romani parvi ex citato ibi cap. 31, lib. 6 historię Rufini acceptus, ubi *militi*, vel *militari*, die præcedentis immediate jungitur, hoc modo: *Alius quidam vir nominis sui Macharius, gente Libicus, cum multis verbis a iudice ad negandum suaderetur, et eo majore constantia fidem suam profiteretur, vivus ad ultimum jubetur exuri*. Sequuntur ibi *Eppymachus* et *Alexander*, de quibus aliisque martyribus, citato Rufini cap. 31, lib. 6 comprehensis, agitur xii Decembris, ut manifestissime perspicias, dierum seu festivitatum hujusmodi delectum a solo Romani parvi auctoris arbitratu pependisse.

AUCTARIA.

Conceptionis B. M. V.

PRATEN. Ad marginem, vel saltem alia manu, adjectum habet: *Conceptio beatissimæ Dei genitricis Mariæ*. De hac plura inferius ex aliis codicibus. Vide notulam Castellani, et Motherium pag. 445.

TORNACEN. In prima purus, totum Macarii elogium rescindit, a *qui tempore*, etc.

ANTVERP-MAJ. Post textum in fine adjicit: *Ejusdem.* *Conceptio sanctæ Mariæ Virginis*.

- Eucharii.* ROSWEYD. In fine : Treveris, Eucharii episcopi et confessoris, qui unus ex LXXII discipulis, a Petro Apostolo in opus evangelizandi Galliae directus est. Eodem die, Zenonis et Syri confessorum. De Syro vide XII Septembris ; Zenonem hoc die Eutylichiano subjunxit Wandelbertus :
- Zenonis et Syri.* Has quoque Zenon habet conjuncto martyr honore.
- Conceptionis B. M. V.* PULSANEN. In prima purus est usque ad Calixti. Tum : Ipso die apud Alexandriam, beati Macharii subdiaconi. (melius legeret sub Decio.) Desunt reliqua omnia. In margine recentissima manu adjicitur : Conceptio beatissimae Dei genitricis Mariae, ut supra in primo codice.
- Ejusdem.* MUNERAT. Incipit : Conceptio Virginis gloriosae.
- Ejusdem.* GREVEN. Incipit : Conceptio beatissimae Mariae, perpetuae Virginis et matris Domini gloriosae. Et praeterea in fine textui adscribit : Eodem die, depositio sancti Leonardi episcopi et confessoris. Episcopum non novi, nec satis scio, quis sit presbyter infra nominandus, nisi cum Leonardo alio confundatur.
- Leonardi.* MOLAN. Litteris Italicis textui praefigit ex BELINO. Conceptio sacratissimae Virginis Mariae, genitricis Dei et Domini nostri Jesu Christi.
- De Conceptione B. M. V.* ANTVERP-MAX. LOVANIEN et LEYDEN-BELG. Habent principium MUNERATI : Conceptio beatae Virginis gloriosae. Sequitur textus, cui sub finem adjungunt : Treveris, sancti Eucharii, primi ejusdem loci episcopi et confessoris, qui extitit unus de septuaginta duobus discipulis Domini.
- De eadem.* ULTRAJECT. Alio principio : Conceptio beatae Virginis Mariae. De Eutylichiano autem post sepelivit, textui inserit : Hic constituit, ut fruges, fabae, et uvae tantum super altare benedicerentur, et qui martyrem sepeliret, sine dalmatica aut collobio purpurato non sepeliret.
- De Euchario.* LEYDEN-LAT. Initium et finem habet, ut ANTVERP-MAX. etc. In Eutylichiano convenit cum ULTRAJECT. Convenit etiam ALBERG. Sed hic de Conceptione scribit : Festum Conceptionis gloriosae Virginis Mariae, quae in DANICO recentiori manu adscripta sunt. In reliquis citati codices concordant.
- Conceptio- nis B. M. V.* CENTULEN. Exordium humanae redemptionis, et initium nostrae illuminationis, praerogatur hujus pia solennitas noctis ac diei, quando propitiante Deo concepta est mater et Virgo Maria, paritura filium Dei. Romae, sancti Euticiani Papae et martyris, qui per diversa loca trecentos quadraginta duos martyres sepelivit. Treveris, sancti Eucharii episcopi et confessoris, quem beatus Petrus Romae ordinavit, et in Gallias cum Materno et Valerio misit. Alexandriae, beati Macharii martyris sub Decio.
- De Concepta B. M. V.* BRUXELLEN. Conceptio beatae Mariae semper Virginis, et matris Domini nostri Jesu Christi. Sequitur textus purus. Tum : Romae, sanctorum Zenonis, Eusebii et Successi episcoporum, et Urani presbyteri. Non huc pertinet Zeno, vide Hieronymiana. Treveris, beati Eucharii, primi ejusdem urbis episcopi et confessoris, qui extitit, etc., ut
- De Euchario.* ANTVERP-MAX. Et sancti Romarici confessoris. Eodem die, in territorio Dunensi, depositio sancti Leonardi, eximii confessoris.
- Eucharii.* HAGENOVEN. De festo Conceptionis aliqua narrat, quae describere operae pretium non duco. Eutylichianum distulit in diem sequentem. Itaque secundo loco habet : In civitate Treveris, depositio sancti Eucharii, primi ejusdem civitatis episcopi. Hic extitit unus de LXXII Christi discipulis. Hic ibidem praedicans, mortuos duos suscitavit ; et cum quodam tempore crucem contra paraliticum faceret, mortuus ibi sub terra latens surrexit, propter quod miraculum, totam civitatem ab ydolatria convertit et baptizavit. Miracula plura fecit ; ecclesias aedificavit, et viginti tribus annis ibi episcopus sedit, et in pace obiit. In Macario, satis purus est. Tum : Item beati Leonardi episcopi et confessoris. In Aunyonis civitate juxta Rodanum, sanctae Caesariae virginis et martyris. Non magis hanc Caesariam novi, quam Leonardum episcopum. Indicatur haud dubie Casaria, de qua vide Castellatum. Varia de ipsa apud nos collecta sunt, danda in Actis ad diem IX Decembris. In monasterio Habentensi, sancti Romarici abbatis.
- Romarici.* AQUICINCT. De Eutylichiano, textui inserit fere ut supra : Hic constituit, ut qui martyrem sepeliret, sine dalmatica et collobio purpurato nullatenus sepeliret, et ut fruges, fabae et uvae super altare tantum benedicerentur.
- De Euty- chiano.* CODEx Ursini a Rosemberg. In civitate Verona, sancti Zenonis episcopi et confessoris. Vide XII Aprilis, et Castellatum die in hoc notula. Treveris, sancti Eucharii, primi ecclesiae loci episcopi et confessoris, qui fuit unus de LXXII discipulis.
- Zenonis.* AMBIANEN. In territorio Dunensi, sancti Leonardi, eximii confessoris.
- Eucharii.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Sic orditur : Sanctificatio beatae Mariae. Additur autem haec notatio : Verum anno MCCCCLXX talis a Capitulo nostro generali emanavit ordinatio : Ob uniformitatem laudabilem, in Ordine nostro observandam, et praecipue in celebratione divinorum, ordinamus quod festum Virginis Mariae, quod modo Ecclesia solemniter celebrat VI Idus Decembris, amodo sub nomine Conceptionis, per totum Ordinem universaliter celebretur, quemadmodum alias per Ecclesiam fuit determinatum, non obstante statuto, quod de sanctificatione facit mentionem. Sequitur demum : Romarici abbatis. Eutylichiani Papae. Macarii martyris.
- Leonardi.* ALTEMS. Item translatio sancti Sebastiani martyris et Gregorii doctoris Anglorum. Vide Auctaria die sequenti.
- Sanctifica- tionis B. M. V.* FLORENTIN. Verona, natale sancti Zenonis episcopi et confessoris, totius sanctitatis viri. Item passio sancti Zenonis episcopi et martyris, qui apud Nicomediam civitatem passus et sepultus est, sub Juliano sacrilego imperatore. Tum solus STROZZIAN. Romae in caemeterio Priscillae, sancti Crescentiani martyris, ut lege in gestis sancti Marcelli Papae. Vide supra XXIV Novembris.
- Romarici.* MONTIS SANCTI. Recolitur celebre festum sancti Romarici, ducis eximii et confessoris emeriti, qui pompaticas parvipendens divitiarum phaleras, cum foret generis quantitate nobilissimus omnipotenti Drose sanctoque Petro innuit habendum, mancipiis omnibus ac prediis, suum cum certis privilegiis ditans monasterium, quod antiquitus Habendum castrum, nunc mons sancti Romarici nuncupatur. Roma etiam ditione et auctoritate Regum decrevit atque censuit esse subactum. In his claritas desideratur.
- Translatio- nis Sebas- tiani, etc.* CAUDIACEN. In territorio Lugdunensi, loco qui Sapiniacus vocatur, translatio sancti Baldomeri viri Dei et confessoris.
- Zenonis epi- scopi.* DIVIONEN. In territorio Divionensi, depositio sancti Leonardi, eximii confessoris.
- Zenonis mar- tyris.* REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. In territorio Dunensi, depositio sancti Leonardi confessoris. Saepius recurrit.
- Crescen- tiani.* EDITIO LUBECO-COL. Conceptio gloriosae Virginis Dei genitricis Mariae, sicut concepta est in utero beatae Annae matris suae. De Eutylichiano habet sicut ULTRAJECTINUS, supra. In Macario, pura est. Dein : Treveris, sancti Eucharii, primi ejusdem loci episcopi et confessoris. Qui extitit unus de LXXII discipulis Domini, et postea a beato Petro
- Multa de Romarico.* Apostolo,

Apostolo, una cum discipulis suis Valerio et Materno, qui in decursu temporis in eodem episcopatu successerunt, directus (est) ad prædicandam. Qui populum ab idolorum cultura revocavit, et ad fidem Christi convertit. In territorio Dunensi, depositio sancti Leonardi episcopi et confessoris.

Leonardi.
De Conceptione B. M. V.
Zenonis.
Martini.
Leonardi.
Zenonis.
De Eucharistia.
Genebandi.
Eusebii Syri.

insimul recolitur. Eodem die, sancti Romarici abbatis et confessoris. Qui cum magnus esset in palatio Theodeberti regis Austrasiorum, omnibus renuntians, in Luxoviensi cœnobio, sub sancto Amato monachus primum, deinde abbas factus, tempore quodam apud Vosagum, vas siceræ, quod pridie evacuatum fuerat, et sine duciculo relictum, oratione facta signoque crucis edito plenum reddidit, ubi ad miraculi stuporem et hoc accessit, quod ex ipso vase aperto nihil omnino cœlitus dati liquoris in terram desturrit. Item Eutychiani monachi et confessoris, qui ut libro 1 Tripartitæ historię dicitur, in Bithania Olimum habitans, ad curandas passiones, et miracula rerum et operum divina repletus gratia, Constantino Augusto propter virtutem vitæ charus admodum erat.

Romarici cum elogio.
Eutychiani monachi.
Zenonis.
Martini.
Leonardi.
Anastasiæ.
Eutychiani.
Eucharii.
Patapii.

BELAN. Incipit: Conceptio immaculata sacratissima Virginis Mariæ, genitricis Dei et Domini nostri Jesu Christi. Sequitur textus satis purus, sed in fine: Eodem die apud Veronam, sancti Zenonis episcopi et confessoris. Vide supra. Item, sancti Martini abbatis. Ex die præcedenti. In altera editione expunctum est: 76 immaculata, omissusque Martinus; sed adjicitur: Eodem die, sancti Leonardi presbyteri.

GREVEN. In fine: Ipso die secundum Catalogum et alias, beati Zenonis episcopi Veronensis et martyris, cujus meminit B. Gregorius tertio Dialog. 5, Usuardus habet eum pridie Idus Aprilis. Treveris, sancti Eucharii, primi ejusdem urbis episcopi et confessoris. Hic unus fuit de LXXII Domini discipulis, atque a beato Petro cum duobus aliis Valerio et Materno Treverim missus, populum ab idolorum cultura revocavit. plenusque operibus bonis in Domino quiescit. Genebandi episcopi Laudunensis et confessoris, de quo in gestis beati Remigii. Romæ, natale beati Eusebii episcopi. Syri Papiensis episcopi primi et confessoris hic natale. Hunc Usuardus habet secundo Idus Septembris, die scilicet, quo memoria ejus et Yventii discipuli successorisque sui

MOLAN. In fine: Eodem die apud Veronam, sancti Zenonis episcopi et confessoris. Item sancti Martini abbatis. Eodem die, sancti Leonardi, presbyteri, confessoris in territorio Dunensi. Treveris, natalis sanctæ Anastasiæ. Tum typis minoribus: Eodem die, sancti Romarici, abbatis Luxoviensis et confessoris. Item Eutychiani monachi et confessoris, qui, etc., ex GREVENO. Editiones aliæ: Treveris, depositio sancti Eucharii episcopi et confessoris. Et sanctæ Anastasiæ. Eodem die, sancti Romarici confessoris. In territorio Dunensi, sancti Leonardi presbyteri. De Zenone, ut in prima. Die Octava, sancti patris Patapii. Vide elogium in Martyrologio Romano.

V Idus.

Die 9.

Natalis sanctæ Leocadiæ virginis, quæ a præfecto Hispaniarum Daciano, apud Toletum dura carceris custodia macerata, cum gravissimos beatæ Eulaliæ et reliquorum martyrum audisset cruciatus, genibus in oratione positis, impollutum Christo spiritum reddidit. Ipso die, sancti Cypriani abbatis Petragorici, magnificæ sanctitatis et clarissimi in miraculis viri.

Leocadiæ.
Cypriani.

Puri sunt Praten. Herinien. Antverp-Maj. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Antverp-Maj. et Molan. recte scribunt *Leocadiæ*, sed in textu servata est reliquorum codicum lectio. De *Daciano* alibi dictum est, hic rursus aliqui *Datiano*, Tornacen. *Deciano*, etc. At quid vult Munerat. per *præfecto Hispaniano*? Suspicio voces duas *Hispaniarum Daciano* typographi imperitia male in unam coaluisse, quemadmodum altera Greveni editio pro *Eulalia* pessime formavit *Lualia*. In Munerato est *diva* pro *diva*. Molan. legit *spiritum Christo reddidit*, quod Adonianum est; sed Usuardi lectio ex codicibus aliis probatur. Nonnulli codices habent *Cipriani*, ut Greven. sed Praten. Heriniensis, etc., melius ut est in textu. Errat Antverp-Maj. dum pro *Petragorici*, ponit *Petragorica*.

OBSERVATIO. Quæ hic primo loco refertur illustris Toletana virgo *Leocadia*, nec in Hieronymianis codicibus, nec in serie Bedæ, nec apud Wandelbertum nota, ab auctore Romani parvi primis et simplicissime consignata est: *Leocadiæ virginis*, nulla loci, temporis aut martyrii facta mentione, unde verosimillime conjicias, nulla sanctæ Acta vidisse Martyrologii hujus compilatorem. Aliqua nihilominus olim exstitisse necesse est, ex quibus Martyrologus Viennensis eam mortis circumstantiam decerpserit, quæ ex ipso in textum nostrum translata est. Quæri posset, cur *Leocadia* hoc die celebretur, si verum est, eam tunc *Christo spiritum reddidisse, cum gravissimos beatæ Eulaliæ, et reliquorum martyrum audisset cruciatus*; *Eulalia* vero *Eineriteusis*, quæ hic haud dubie innuitur, passa sit x Decembris? Jam satis nota est recepta nobis et unice vera solutio, videlicet: arbitrarium plane fuisse Adonis antesignano, hujusmodi celebritates certis diebus affligere; ipsum autem præfatus Ado, et post Adonem Usuardus bona fide secuti sunt. Pervulgata *Leocadiæ* memoria ex Conciliis Toletanis, in ejus ecclesia habitis, repetitur, atque item a ternis basilicis in sola Toletana urbe ejus nomini consecratis, de quibus vide Notationem Baronii, ubi etiam agitur de corporis translatione, quam Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii in dubium revocat. Nos alibi eam controversiam discutemus, nonnulla *Leocadiæ Acta* manuscripta vulgaturi, quæ hætenus typis edita non existimo

existimo. De eorum sinceritate hic non disputo, imo ultro fateor, passionem longiorem, quæ apud nos exstat, panegyrim potius videri, quam exactam rerum gestarum narrationem. Nihil reperit Surius præter Adonianum elogium, cui Marinei verba adjunxit, de Sancta *ab altis Toletanæ urbis mœnibus præcipitata*, quæ verum martyrium indicant, ubi *Leocadia* a Concilio Toletano IV, apud Labbeum tomo 5 col. 1702, nonnisi *beatissima et sancta confessor* appellatur. Videri possunt pauca, quæ de Sancta nostra habet Tillemontius tomo 5 pag. 57; et si quis curiosius indagare voluerit, quo fundamento Ordini Carmelitarum adscripta fuerit *Leocadia*, adeat Responsiones Papebrochii ad art. XVI, a num. 77. Sufficiat modo exhibitæ textus nostri origo et ad Usuardum transfusio. — *Cyprianus* abbas Petragoricus a solo Adone positus est, qui hic alium suum fontem, nempe Gregorii Turonensis librum de Gloria Confessorum, ut sæpe alibi solet, consuluit, elogium decerpens ex cap. 100, quod Noster integrum adoptavit. De Sancti gestis nihil præterea traditum novimus, neque Petrus in Catalogo lib. I cap. 51, neque Trithemius de viris illustribus Ordinis sancti Benedicti, a Baronio citati, plura aliunde suggerere potuerunt. Sitne porro Cyprianus hic Ordini Benedictino accensendus, alibi examinabitur.

Wandelbertus hoc die totus est in translatione sancti Sebastiani; versus dabimus inter Auctaria.

AUCTARIA.

PRATEN. Inter puros relictus est, licet hoc die solummodo textum referat usque ad custodia macerata, exciso pro reliqua parte folio, ut testatur Sirmondus, qui reliqua textus supplevit ex codice altero, quod vocamus B.

TORNAGEN. In textu purus, superaddit: *Jotro monasterio, sanctæ Baldæ virginis.*

Baldæ.

Translatio-
nis Seba-
stiani.

ROSWEYD. In fine subdit: *Translatio sancti Sebastiani martyris.* Hæc est, quam dixi a Wandelberto versibus decantari hoc modo:

*Sebastianum quinis celebramus, ab Urbe
Translatum, proprio quo Gallica rura patrono
Exultant, ingens templum cui surgit in ora;
Antiquoque nitent æquantia culmina fastu.*

Successi
et soc.Gerontii et
soc.

Sequitur in prædicto codice: *In Africa, Successi episcopi et martyris et aliorum viginti quatuor. Antiochæ, Jherontii martyris et aliorum novem.* Hæc ex Hieronymianis emendanda sunt.

PULSANEN. Primam sic refert: *Natalis sanctæ Leuchadiæ virginis.* In altera paulo propius ad puritatem accedit.

ANTVERP. MAX-LUDEC. UGHELLIAN. ANTVERP-MAX. cum sex codicibus mediæ notæ, et BIGOTIAN. signatus P. 5. Omnes conveniunt in hac additione: *In Africa, sanctorum Petri, Successi, Bassini, Porphyrii et Urbani.* Aliqui ex his scribunt *Basini*, et omittunt *et*.

Petri et soc.

Textus con-
tractus.

CENTULEN. *In Hispanis, sanctæ Leocadiæ virginis, quæ apud Tholetum durissima carceris maceratione laniata, impollutum Christo spiritum reddidit. Petragoricæ, sancti Cypriani abbatis, magnificæ sanctitatis viri, confessoris.*

Melchiadis
PP.

BRUXELLEN. Incipit: *Romæ, Melchiadis Popæ et martyris; qui constituit, ut nulla ratione Dominica die jejunium ageretur, quia eo die pagani quasi sacrum jejunium celebrabant.* Supra ad X Januarii et die sequenti sæpius recurrit. Pergit: *Celensi monasterio, natale sanctæ Leochadiæ virginis. Quæ a præfecto, etc., pure.* Adverte hic indicari cœnobium, quod vulgo sancti Gisleni dicitur, quo corpus ex Hispania allatum memorant; an post Toletum relatum, disceptatur. Tum sequitur: *In Africa, sanctorum martyrum Petri, Successi, Bassini, Porphyrii, Urbani, Victoris et Bonifacii. In Antiochia, sanctorum martyrum Gerontii, Poleuciæ, Silvanæ, Valentini, Felicis et Euticiani.* Hi omnes ex Hieronymianis accepti sunt; vide ibi. In ultima annuntiatione satis purus est.

De Leocadia.

Petri et soc.

Gerontii, etc.

Eutychiani
PP.

HAGENOVEN. Huc transtulit Eutychianum Papam, de quo die præcedenti satis dictum est.

Tum: *In civitate Papiæ, natale sancti Syri, ejusdem civitatis episcopi, magnæ sanctitatis viri.* Et die præcedenti, et hic sæpius recurrit; jam dixi de eo actum XII Septembris. Sequitur *Leocadia*, non omnino pure relata. Dein: *In Affrica, sanctorum martyrum Petri, Successi, Passini, Porphyrii et Urbani.* In Cypriano, etiam aliquid immutatum est. Sequitur: *In pago Vimacensi, natale sancti Valerici presbyteri et confessoris.* Vide XII Decembris. Item in *Jherusalem*, *nativitas sancti Joachim, patris sanctæ Dei genitricis Virginis Mariæ. In territorio Lemnacensi (lege Lemovicensi) sanctæ Valeriæ virginis.* Est in Romano, sed vide notulam Castellani.

Cypriani.

Syri.

Petri et soc.

Valerici.

Joachim.

Valeriæ.

AQUICINCT. Cum multis aliis codicibus scribit: *Datiano, pro Daciano.* In fine: *Apud Ticinum, depositio sancti Syri episcopi et confessoris.* Vide dicta ad HAGENOVENSEM.

Syri.

VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130. *Eodem die, sancti Syri episcopi.*

Ejusdem.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Caret toto hodierno textu, hanc solam annuntiationem referens: *Eucharii Treverensis episcopi.* Vide de hoc Auctaria diei præcedentis.

Eucharii.

REG. SUEC. signatus sub num. 428. *Eodem die, exceptio corporum beatorum Sebastiani et Papæ Gregorii.*

De Seba-
stiano, etc.

CODEX D. DU CHEVAL. signatus B. *In Africa, sanctorum Petri, Bassini, Porphyrii et Urbani.* Conveniret cum codicibus mediæ notæ, etc., nisi deesset nomen *Successi*.

Petri et soc.

In VATICAN. signato num. 5949. Adjicitur textui: *Et sancti Zenonis confessoris.* Vide dicta ad diem præcedentem.

Zenonis.

FLORENTIN. In fine: *Apud Ticinum sive Papiam, sancti Syri episcopi et confessoris.*

Syri.

EDITIO LUBECO-COL. In *Leocadia* interserit nomina tyrannorum *Diocletiani et Maximiani.* Secundo loco: *In Africa, sanctorum Petri, Successi, Bassini, Porphyrii et Urbani martyrum.* Sequitur de Cypriano, satis pure. Tum: *Eodem die, memoria beati Joachim patriarchæ, patris gloriosæ virginis Mariæ. Treveris, sanctæ Anastasiæ virginis. In Susato, adventus sancti Patrocli martyris.* Vide GREVENUM.

Petri, etc.

Joachim.

Anastasiæ.

Adventus
Patrocli.

BELIN. In prima editione, textui adjicit: *In Affrica, sanctorum Petri, Successi, Bassiani. Eodem die, beati Siri Papiensis episcopi.* Altera editio superaddit: *Lemovicæ, sanctæ Valeriæ virginis et martyris.*

Petri, etc.

Siri.

Valeriæ.

GREVEN.

Joachim.

Translatio-
nis Bartho-
lomæi.
Successi,
etc.

Gerontii, etc.

Proculi
Veronensis.

GREVEN. Joachim patriarchæ, patris gloriosæ Dei genitricis Mariæ, hic solennis servatur memoria. Translatio sancti Bartholomæi Apostoli a Benevento Romam. In Africa, sanctorum Successi episcopi, Petri, Basini, Porphirii, Urbani, Victoris, Bonifacii et aliorum decem et octo. Antiochiæ, sanctorum Gerontii, Polentii, Sylvanæ, Valentiniæ, Felicis et Euticiani. Veronæ, sancti Proculi, ejusdem civitatis episcopi quarti, et confessoris. Qui tempore Maximini imperatoris, martyrii flagrans desulterio, sponte se gentilibus offerens, ab eis tamquam delirus senex, colaphis et fustibus cæsus, extra civitatem pulsus, tandem signis et virtutibus inclytus quævit in pace. Vide quæ de variis Proculis diximus in Observatione, 1 Decembris. Sequitur : In Susato, oppido diæcesis Coloniensis, adventus

sancti Patrocli martyris, a Trecassina civitate, per sanctæ memoriæ Brunonem Coloniensem archiepiscopum illuc translatus. Cæsariæ virginis et martyris. Vide dicta die præcedenti. Treveris, sanctæ Anastasiæ virginis.

MOLAN. In Africa, sanctorum Petri, Successi, Bassiani. Eodem die, beati Syri Papiensis episcopi. Utrumque descripsit ex BELINO. Pergit : Jotro monasterio, sanctæ Baldæ abbatissæ. Sumitur ex codice TORNACENSI, si ultimum verbum excipias. Vide Castellatum. Lemovicæ, sanctæ Valeriæ virginis et martyris. Et typis minoribus : De qua scribit Martialis epistola 2 ad Tolosanum cap. 8. Editiones posteriores eadem prorsus habent de tribus martyribus Africanis, de Syro et Balda ; de Valeria nihil, sed translata hic est ad diem sequentem.

Adventus
Patrocli.Cæsariæ.
Anastasiæ.Petri, etc.
Syri.

Baldæ

Valeriæ.

IV Idus.

Die 10.

A pud civitatem Hispitanam, sanctorum martyrum Carpophori presbiteri et Abundii diaconi, qui persecutione Diocletiani primo fustibus crudelissime cæsi, deinde in carcerem negato cibo et potu retrusi, rursus equuleo torti, et post hæc diu carcere macerati, novissime gladio percussi sunt. In Hispania civitate Emerita, passio sanctæ Eulaliæ virginis, quæ cum esset annorum tredecim, pro confessione Christi, jussu Daciani præsidis, plurima tormenta perpessa est, novissime in equuleo suspensa et exungulata, faculis ardentibus ex utroque latere appositis, hausto igne spiritum reddidit. Eodem die apud præfatam urbem, sanctæ Juliæ martyris, quæ fuit convirginalis sanctæ Eulaliæ et comes individua ad passionem properanti.

Carpophori
et Abundii.

Eulaliæ.

Juliæ.

Sumitur ex Praten. Herinien. Antwerp-Maj. Antwerp. et Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Præcipua et notabiliter versatur in nomine loci, ubi Carpophorus et Abundius passi fuerint, quemque Romanum parvum clare nominavit *Spoletum*, nisi forte correctricem manum adhibuerit Rosweydus. In Adone certo scriptum est *apud Hispitanam civitatem*. Variant codices Usuardini, inter quos Praten. et Belinus diserte legunt *Spoletanam*; Antwerp. et Max-Lubec. *Spoletanam*; Rosweyd. et Molan. *Hispalitanam*; reliqui passim *Hispitanam* cum Adone, a quo Usuardum recessisse, nihil est quod satis persuadeat. At ubi demum quæretur civitas illa *Hispitana*? Hic nodus est; cui solvendo non apte in Beda Plantiniano ingeritur *Hispalis* Bæticæ, ad quam hos martyres pertinere frustra ni fallor, contendunt, qui ex quantumvis levi nominis similitudine Sanctos quoslibet in Hispaniam undequaque solent transvehere. Si Carpophorus aliquis Hispalensis episcopus fuit, is a nostro distinctissimus est. Scrupulosior hic Baronius a nominando loco abstinuit; non dubitarem ego *Spoletum* eligere, vel saltem ejus territorium, quo fere recidit notula Castellani, ut locus sit *Sassovivo*, apud Fulginium, inter *Spoletum* et *Spello*, Latine *Hispellum*, unde ad formandam civitatem *Hispitanam* facillimus est progressus. De *Spello* vel *Hispello* aliter Latine reddito, egimus xviii Maii in S. Felice, de quo vide in Actis tomo 4 Maii pag. 167. Si quis meliora invenerit, ultro amplectemur. Plura dabit Janningus in citata non semel dissertatione, suo loco publicanda. Alia difficultas in Eulaliæ ætate, quam codices aliqui duodennem duratim faciunt, nos ex probatissimis et ex Adone putamus, Usuardum scripsisse *annorum tredecim*. Munerat. male legit *jugulata*, pro *exungulata*. Servavimus *Carpophori*, etc., ex solita codicum orthographia. *Abundi*, *Abundancii*, *Dutiano*, etc., scriptoria ferme sphalmata sunt.

OBSEVATIO. Prima nostra annuntiatio hic rursus a Romano parvo procedit, secundo loco post Eulaliam his verbis signata : *Spoleti, Carpophori presbyteri et Abundii diaconi*. Rabanus absque positione scripsit : *Eodem die, sancti Habundi et Carpofoli martyrum*. Ado sic locum formavit, ut multis tricis ansam præbuerit, de cetero elogium texens, cujus potioem partem extraxit Usuardus, pro ut in textu nostro producitur. Apud alios Martyrologos, nulla de his Sanctis memoria. Adoni præluxerunt Acta, qualia a Mombritio edita sunt, Baronii, imo cujuslibet non plane imperiti, iudicio *admodum depravata*, adeo, ut non videam, mendis omnibus facile expurgari potuisse. An id præstiterit Joannes Baptista Braecchescus, Ordinis Prædicatorum in vita a Baronio citata, explorare non licet, cum vitam illam hætenus non viderim. De his, horumque sociis Umbriæ sanctis alibi cum Bollando locuti sumus; non semel lectores remisimus ad Janningi Tractatum de Dodecale Sanctorum Umbriæ, cui opportunus locus dari poterit ix Julii, cum de Briccio ex duodecim

Carpophori
et Abundii.

uno.

Eulalia.

uno, agendum erit. Pluribus hic immorari operæ pretium non arbitror; citavimus alibi Tillemontium tomo 5 pag. 132. De loco actum est in Variantibus; collectanea nostra Mss. de Sanctorum passione et translatione, suo tempore illustrabuntur. — Inter Hispanas Virgines pro fide Christi martyrio coronatas merito celebratissima censetur *Eulalia*, non jam *Barcinouensis*, de qua egimus XII Februarii, sed quæ *Emerita* passa est, die præcedenti, ut mihi quidem videtur, in Leocadiæ elogio appellata. Nota est alterutra (nam duas esse tantisper supponimus) in Calendario Carthaginensi: *IV Idus Decembris, sanctæ Eulaliæ*. Apud codices Hieronymianos tribus consequenter diebus, hoc nempe, XI, et XII Decembris recurrit *Eulaliæ* nomen, primo et ultimo *Almeriæ* vel *Almeri*, medio autem *Romæ*. Plures synonymas esse potuisse, non negaverim; at nisi vehementer fallor, *Almeria* pro *Emerita* illuc irrepsit, nonnullis codicibus Eremitam diserte exprimentibus. De qua re, uti et de repetitione, pluribus disserit Florentinus. Nullam *Eulaliam* celebravit Beda XII Februarii, unde ad hunc diem retulit *Barcinonensem*: *Natale sanctæ Eulaliæ virginis in Barcelona*, etc., in quo eum secutus est Rabanus, sic tamen ut hic *Emeritensem* referat XII Decembris. Romanum parvum etiam distinguit, dum XII Februarii *Barcinonem* expressit, hic vero: *Eulaliæ virginis martyris*, ut certo diversas supponere videatur. Sic item Ado, diversa utrique tribuens elogia, tametsi nonnulla confuderit, dum *Barcinonensem* ex passione sanctæ Leocadiæ se accepisse testatur. Quodcumque textus noster utroque die refert, Adonianum est. At necdum sublata est confusio, de qua XII Februarii in Actis plura memoravit Henschenius, hoc die in eodem Opere denuo examinanda et illustranda. Unica *Eulalia*, an geminæ fuerint, potissimum controvertitur. Qui *Eulaliam* *Barcinone* natam, *Emeritæ* passam volunt, vel qui *Emeritæ* natam et passam, *Barcinonem* subinde transferunt; dum *Actorum* difficultates evitant, in alias labuntur. Certe ex civitatis a *Ruinartio* *Sacramentariorum* aut *Missalium* documentis, binas fuisse suadetur; quidquid unius Acta fortasse alteri attributa fuerint. Fateamur cum laudato scriptore, *ex neutra parte certa occurrere argumenta, quæ rem penitus conficere valeant*; quo demum etiam deflectit nota Tillemontii tomo 5 pag. 713. Interim *Emeritensis* hodiernæ laudes egregie cecinit Prudentius, citato sæpius libro *περι στερφάνου* hymno 3, quem vide notis illustratum apud laudatum *Ruinartium* a pag. 497. Alios encomiastas enumerat *Baronii* *Notatio*, quibus recensendis supersedeo. Ex illis omnibus aliam vitæ seriem neglectis Actis, quæ apud nos multa sunt, deduxit præfatus Tillemontius tomo 5 a pag. 320. Pro *Eulaliarum* distinctione clarissime pugnant bina *Wandelberti* disticha, quorum alterum *Barcinonensi* adscripsimus XII Februarii; hic vero alterum subnectimus:

Eulaliam sancto quartis veneramur amore

Hispanam; Emeritam cujus cruor ossaque servant.

Julia.

Sed quid de *Julia* *Eulaliæ* *convirginali*? Equidem nihil reperio, cui tuto innitar. Prudentio ignotam fuisse, satis ostendit ejus de ipsa silentium. Nec *Julia* usquam meminerunt Acta apud *Mombritium*, nec alia, quæ penes nos sunt manuscripta. Qui a codicis *Epternacensis* hodierno textu eam repetunt, facile advertunt, nomen *Julia* ibi pro *Eulaliæ* suppositum esse. Restat ergo ut sola *Adonis* auctoritate subsistat, qui in aliis *Eulaliæ* Actis eam invenerit; quod nos alibi accuratius inquiramus.

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret annuntiatione prima, in secunda purus est, in tertia mutilus, sistens in solis verbis: *Julia virginis*.

ROSWEYD. In textu satis purus, habet in fine: *Romæ, Melchiadis Papæ et martyris*.

Melchiadis PP.

PULSANEN. Primo loco habet de *Eulalia*, usque ad *virginis*. Secunda de *Julia*, partim excisa, partim mutila est. *Carpophori* et *Abundii* elogium plane expunctum est.

ANTYERP-MAX. Cum sex aliis mediæ notæ codicibus, textui satis puro, in principio præfigit: *Romæ via Appia, sancti Melchiadis Papæ; qui cum annis quatuor Romanam rexisset Ecclesiam, martyrio coronatus, sepultus est in cimiterio Calixti*. Vide *AQUICINCTINUM*.

De Melchiade.

Textus mutilus.

CENTULEN. Apud *Emeritam* *Hispaniæ* civitatem sancta *Eulaliæ* virginis, quæ sub *Daciano* multa perpessa tormenta, novissimæ eculeo appensa, et igne ad latera posito ustulata, in confessione Christi emisit spiritum. Ipso die et ibidem, sancta *Julia* pedissequæ ejus. Item apud eandem provinciam, sanctorum *Carpophori* presbyteri et *Abundii* diaconi, qui post multa sibi illata tormenta, gladio puniti sunt. Hic solus codex *Usuardinus* est in quo hoc die duo illi martyres *Hispaniæ* adscribantur; XII Decembris accedet *BRUXELLENSIS*.

De Eulalia.

BRUXELLEN. Incipit ab *Eulalia*, textui adjiciens: *Et cernentibus Christianis, in specie colum-*

bæ nivæ cælum petiit. Cujus sacrum corpus per triduum jussu præsidis pependit in ligno, sed nix desuper puellæ corpus aspexit, et nivali candore coopertum divina gratia dealbatum est. In *Julia*, non plane purus est. In fine autem adjicitur: *Et natale sancti Pauli, cujus passio habetur*. Distinctiori notitia opus est.

Pauli.

HAGENOYEN. In prima et secunda nonnihil interpolatus est. Sequitur: *Eodem die Romæ, natale sancti Meltyadis Papæ et martyris; qui tribus annis, mensibus sex, et diebus octo Romanam rexit Ecclesiam. Hic tricesians primus erat post Petrum, et constituit, ut die Dominica, et quinta feria nulla dies quasi sacrum jejuniarum (sacro jejunio) observabunt. Et hic sub Maximiano martyrio coronatur. Viennæ, sancti Syndulfi episcopi et confessoris.* Hic a *Mosandro Adoni* tribuitur, sed *Rosweydu* in appendicem rejecit. In *Curia Curiensi*, sanctæ *Eymericæ* virginis et martyris. Item sancti *Lucii regis, ob Christi fidem exusti*. Ultimo loco refertur *Julia*, utrumque pure.

De Melchiade.

Syndulfi.

Eymericæ.

Lucii.

AQUICINCT. In fine adjicit totam annuntiationem *Melchiadis*, quæ etiam apud *Mosandrum Adoni* adscribitur, a *Rosweydo* rejecta. Sic habet: *Romæ, depositio Melchiadis Papæ. Hic constituit, ut die Dominica (adde, et quinta feria) nullus fidelis jejunaret, quia ipsos dies pagani, quasi*

De Melchiade.

suvo jejuniō celebrant. Et constituit, ut ex consecratu episcopi, oblationes propter hæreticos, per ecclesias dirigerentur. In pago Lemovicensi, sanctæ Valeriæ virginis et martyris. Vide Castellanium.

Valeriæ. VICTORIN. et REG. SUEC. sub num. 130. In fine : Romæ, sancti Melchiadis Papæ.

Melchiadis. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Eulaliæ virginis et martyris. Leuchadiæ virginis. Male ex die præcedenti ad hunc translata est. Sequitur: Sanctæ Julix virginis et martyris, quæ fuit socia Eulaliæ virginis. Carposori presbyteri et Habundantii (Abundii) diaconi, martyrum.

Leocadiæ. REG. SUEC. signatus num. 428. Lemovicis, sanctæ Valeriæ, virginis et martyris.

Valeriæ. In VATICAN. num. 5949. Deest Julia.

Antigoni et Eufrosiæ. ALTEMPS. Eodem die, sancti Antigoni et sanctæ Eufrosiæ. Clarior notitia de hisce Sanctis desideratur. Addit codex : Lemovicas, sanctæ Valeriæ virginis et martyris.

Valeriæ. FLORENTIN. Romæ, sancti Melchiadis Papæ....

Melchiadis. Item sancti Savini episcopi et confessoris. Puto Placentinum indicari, sed hic colitur die sequenti. Vide ibi Auctaria nostra et Martyrologium Romanum.

Savini. EDITIO LUBECO-COL. Primo loco de Melchiade, in quo eadem ferme describit, quæ habet AQUINCINCT. supra. In prima nostro annuntiatione satis pura est. De Eulalia, sic legit : In Hispania, civitate Emerita, passio sanctæ Eulaliæ virginis et martyris. Quæ cum temporibus Diocletiani imperatoris, duodecim esset annorum et nobilissimis natalibus, Duciano præside sedente pro tribunali, sponte se coram eo obtulit, et de crudelitate, quam in Sanctos Dei exercuerat, dire increpavit; quapropter ab eodem plurima tormenta perpessa est, novissime autem in eculeo suspensa et exungulata, faculis ardentibus ex utroque latere apposis, donec paulatim combusturum consumeretur. Sed ea orante, flamma

De Eulalia. in tortores eversa est; et perseverans in oratione, in columbæ specie spiritum emisit, videntibus populis et dicentibus; Gloria tibi Domine. In Julia, satis pura est. Demum : Viennæ, sancti Sindulphi episcopi et confessoris.

Sindulph. BELIN. Textui satis puro adjicit ut supra : Romæ, sancti Melchiadis Papæ et martyris.

Melchiadis. GREVEN. Romæ, via Appia, beati Melchiadis Popæ. Qui cum ante beatum Silvestrum rexisset Ecclesiam annis quatuor, martyrio coronatus, sepultus est in cimiterio Calixti. Ipse constituit, ut die Dominica et feria quinta jejunium minime observetur, quod hos dies pagani prophanis jejuniis ducebant. Ipso die, passio beati Pauli episcopi, cujus passio habetur. Item, sanctorum Victoris, Adriani, Cecilix. Item Silvini, Valentini. Pauli Papæ et martyris, qui secundum Catalogum habetur xi Kal. Februarii. Viennæ, beati Sindulphi episcopi et confessoris. Pontianæ virginis. In civitate Armennis, natalis sanctæ Agricolæ.

Pauli. Victoris, etc. Silvini, etc. Pauli PP. Sindulphi. Pontianæ. Agricolæ.

MOLAN. In prima editione unicum habet augmentum, quod descripsit ex BELINO. Romæ, sancti Melchiadis Papæ et martyris. In posterioribus editionibus de Melchiade post Papæ, duo sequentia verba parenthesi includit, ut martyrium in dubium revocet. Vide Romanum et Notationem Baronii. Castellanus ex veteri Calendario Bucheriano recte contendit, Melchiadis natalem ad x Januarii referendum; quo die vide Auctaria. Porro præfata editiones posteriores superaddunt : Viennæ, sancti Sindulphi episcopi et confessoris. Lemovicas, sanctæ Valeriæ virginis et martyris. Apud Leontinos in Sicilia, sanctorum militum viginti martyrum, quorum unus Mercurius dicebatur, sub Tertyllo præside, Licinio imperante, qui a sanctis Alphio, Philadelphio, et Cyrino conversi fuerant. Die decima, sanctorum martyrum Menæ, Hermogenis et Eugraphi. Vide Surium.

Melchiadis.
Sindulph. Valeriæ.
Mercurii, etc.
Menæ et soc.

III Idus.

Die 11.

Romæ, natalis beati Damasi papæ, et passio sancti Trasonis martyris, qui cum esset christianissimus, jubente Maximino tentus est, ac cum aliis duobus Pontiano et Prætextato, martyrio coronatus. Civitate Ambianis, sanctorum martyrum Victorici et Fusciani. In horum naribus et auribus jussit judex tarineas immitti, et clavis eadentibus capita transfigi, deinde oculos evelli, ac postremum per eorum corpora jaculari, sicque una cum sancto Gentiano hospite suo, eapitibus amputatis, migraverunt ad Dominum. In Hispaniis sancti Euticii, ejus gesta habentur.

Damasi, Trasonis et soc.
Victorici, et Fusciani.
Eutychi.

Sumitur ex Praten. Herinien. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Greven. et Molan. omittunt in principio natalis. Trasonis scribunt fere codices omnes. Maximino legit Ado, et ita probatissimi codices, contra alios multos, in quibus mutatum est nomen in Maximiano. Herinien. posuit coronatus est. Greven. et Molan pro christianissimus, simpliciter habent christianus. In Ambianensibus ex sensu Usuardi ordinandis occurrit difficultas, ob quam Pratensis cum suis a puris ferme excludi merebatur, utpote qui contra Actorum fidem, in principio legit : Gentiani et Fusciani; in fine autem, cum sancto Victorico hospite suo. Dices, Usuardum sic scribere et sic errare potuisse; non existimo, cum Acta ipsa præ oculis habuerit. Melius Herinien. Gentianum hospitem facit, sed non recte in initio tres simul componit: Victorici, Gentiani et Fusciani. Optime fortasse legunt Antverp. et Max-Lubec. Fusciani et Victorici, attamen Munerat. Grevenum et Molanum præferendos video, dum cum Adone exordiuntur a Victorici et Fusciani, quos ita dispositos inveniens Usuardus, sic, procul dubio, servaverit, cetera ex Actis adjungens, nihil sollicitus, quem e duobus præponeret. Naribus vel auribus habent Praten. Herinien. et pauci alii; at sensus exigit, ut cum Greven. Molan. et majori numero legatur, naribus et auribus. Non displicet

displicet Molani conjectura, qua putat *tarincas* vel *taringos* (quam vocem antiquam Gallicam esse, testantur Acta S. Quintini apud Cangium) accipi pro *ringen*, quæ vox Belgice annulum significat; si *sudes* mavis, ut est apud Florum, per me licet. Servo *Euticii* cum plerisque codicibus.

Damasi PP.

OBSERVATIO. Damasi Papæ vetustam in Martyrologiis venerationem probat repetita ejus (ut aliqui sentiunt) apud Hieronymianos codices, tum pridie, tum hoc die celebritas: *Romæ, Damasi episcopi*, vel: *Depositio Damasi episcopi*, quæ verba die x leguntur; at non satis obvium est statuere, utrum, dum codex Epternacensis, sub hodiernæ Tabulæ initium habet: *Depositio Damasi, Eululæ, Trasonis*, etc., ibi Damasus Papa intelligatur, qui in aliis codicibus hoc die notus non est. Ceterum Beda diserte hic legit: *Natale sancti Damasi Papæ*, quibus paucula superaddidit Rabanus. Romanum parvum simpliciter: *Romæ, Damasi Papæ*. Nihil adjicit Viennensis præter solum tempus sedis, quod ad *annos xviii, menses iii, dies ii* extendit, de quo alibi quærendum crit, uti et de multis aliis, circa Damasi vitam et gesta controverti solitis. Videatur Baronii Notatio, ubi ad suos Annales remittit, in quibus præstantissimi Pontificis fidem et mores adversus obtrectantium Luciferianorum calumnias egregie vindicavit. Cetera suggerent Hieronymus et Patres scriptoresque alii, ex quibus Tillemontius vitæ cursum contexit tomo 8 a pag. 366 per quindecim articulos. Wandelberti versus infra subjiciam. — Damaso subnectit Romanum parvum: *Et martyrum Pontiani, Prætextati et Trasonis, qui martyribus, de facultatibus ministravit*. In eandem sententiam et eodem ordine loquitur Ado, ex quo Noster totam elogii sui materiam desumpsit, mutata tamen nominum serie, quam dicerem, ipsum ex Hieronymianorum sensu attemperare voluisse, in quibus *Thrasonis* nomen primo loco ponitur, nisi omisisset *Capitulinum*, qui inter *Pontiani* et *Prætextati* refertur. Hoc miror, ita annuntiationem hanc cum prima cohærere, ac si Martyres illi ad eadem Damasi tempora pertinerent. Legi potest Florentinii notatio. De horum Sanctorum Actis eadem habenda est ratio, quæ de aliis Martyrum gestis, ex sancti Marcelli Papæ vita acceptis; non semel superius indicata est. — In Ambianensibus variant iterum apographa Hieronymiana, inter quæ exactius legit Corbeien-
Victorici et soc.
soc.
 ense, dum ait: *Anabianis civitate, natalis Victorici, Fusciani, et Gentiani martyrum*, quos modo non multum dissimili etiam exhibet Rabanus. Florus ex eorum Actis nonnulla producens, scribit: *Passio sanctorum Gentiani, Victorici et Fusciani*. De his nihil in Romano parvo; nec verosimile est Adoni innotuisse istorum Martyrum Acta, dum solos nominat *Victorinum et Fuscianum*, cum hoc elogio: *Qui gloriosissimam fidei suæ confessionem sanguine passionis decoraverunt*, quæ patet martyribus quibuslibet applicari posse. Ast Usuardum præfata Acta vidisse, manifestissimum est; an prout nunc alicubi exstant, non ausim asserere: nam si vera est Tillemontii conjectura, vix ea XII seculum superant. Fatendum itaque, alia et diversa et multo antiquiora fuisse, si vere a Floro scripta sunt, quæ in nostra Bedæ editione ei tribuuntur, ubi pro *tarincas* substituitur *sudes*, ac in fine adstruitur multis Sanctis commune miraculum de proprio capite manibus deportato, etc. De Usuardo dubium non est, quin passionis modum ex ipsis Actis, ut a Bosqueto: De ecclesiis Gallicanis parte 2 a pag. 157 edita sunt, plane descripserit. Eorum compendium Gallice tradit Tillemontius tomo 4 pag. 454 et 455, ubi et corporum translationem describit, quæ exstat apud Mabilionem sec. 4 Benedictino parte 2 pag. 487, ubi videnda prævia admonitio; cui addi potest nostri Motherii notula. De quibus omnibus in majori Opere a nobis copiosius agendum erit. Wandelbertus solos Victorinum et Fuscianum ab Adone positos, sic post Damasum suis versibus honorat:

*Roma litat Damasi ternis solennia Papæ.
 Occurrunt, porilemque simul Victoricus, atque
 Fuscianus habent festi votique nitorem:
 Ambiana virent quorum nunc rura cruore.*

Eutychii.

Eutychius ex Hieronymianis ab Adone acceptus est, totidem omnino verbis a Nostro transumptus. Quæ gesta olim habita fuerint, ut Hieronymiani codices testantur, doceri cupimus. Ea nec ad Adonem, nec ad Usuardum pervenisse, demonstrat eorum de gestis silentium.

De Daniele propheta.

Notabis obiter *Danielem prophetam*, a Romano parvo et Adone XXI Julii signatum, iisdem verbis ab utroque, nescio ob quam causam, hoc die repeti, unde in Auctaria nostra transfusus est.

AUCTARIA.

TORNACEN. De Ambianensibus sic habet: *Civitate Ambianis, sanctorum martyrum Gentiani; et Fulciani*. Desunt reliqua. In ceteris purus est.

ANTVERP-MAJ. In Ambianensibus similis est PRATENSI. Vide Variantes. Purus autem in reliquis, caret ultima.

ROSWEYD. Post *Damasi*, sic annuntiationem distinguit: *Item passio Trasonis, qui cum esset... coronatus est, et aliorum sine numero, quorum nomine Deus scit*. Vide Hieronymiana. De Ambianensibus, ut PRATENSIS. Purus est in ultima.

Danielis.

PULSANEN. Sic habet: *Danielis propheta. Romæ, sancti Damasi Papæ, qui rexit ecclesiam annos 10, menses 3 et dies 3. Eodem die, sanctorum*

martyrum Pontiani, Prætextati et Trasonis. Nihil de Ambianensibus martyribus. In ultima ferme purus est.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. et LEYDEN. Ex Adone textum incipiunt: *Danielis propheta. Tum: Danielis. Romæ via Ardeatina, natale sancti Damasi Papæ et confessoris. Hic rogatu B. Jheronimi instituit dici in fine psalmorum: Gloria Patri cum versu sequenti*. Sequitur: *Ipsa die, passio sancti Trasonis, etc.*, pure per totum textum. Eadem habet LOVANIENSIS; sed elogium Ambianensium rescindit.

ALBERG. Brevius orditur: *Romæ via Ardeatina, natale sancti Damasi Papæ et confessoris. Tum: addit: Eodem die, sancti Danielis propheta. Se-*

Danielis.

quitur

quitur textus, ut supra. In modo convenit DANICUS; verum de Daniele habet, ut ANTVERP-MAXIMUS, etc.

Danielis.

CENTULEN. Danielis prophetæ. Romæ, depositio Damasi Papæ et confessoris. Ipso die, sanctorum Pontiani, Prætextati atque Trasonis diaconi, martyrum. In Galliis civitate Ambianis, sanctorum Fusciani, Victorici, et Gentiani martyrum, qui gloriosam fidei suæ confessionem, sanguine passionis decoraverunt. De Eutychio, nihil.

Octavæ
Barbaræ.
Danielis.
De Damaso.

BRUXELLEN. Octava sanctæ Barbaræ. Danielis prophetæ. Romæ via Ardeatina, sancti Damasi Papæ et confessoris; qui exhortatione beati Jeronimi, instituit dici in fine psalmodum: Gloria Patri, etc. Ipso die, passio sancti Trasonis, etc., satis pure, ut etiam in Ambianensibus. In Hispania, sancti Euticii. Additur diverso atramento, cujus gesta habentur. Demum: Item transitus venerabilis Ydæ de Nyvella, monialis canobii de Rameya, Ordinis Cisterciensis.

Ydæ.

HAGENOYEN. Incipit ab Ambianensibus, non male. Non tam purus est in Thrasone et sociis, atque in Eutychio. Sequitur: Romæ, via Ardeatina, natale beati Damasi Papæ et confessoris; qui rexit Ecclesiam annis decem et octo, mensibus tribus. Hic elegans ingenium in componendis versibus habuit, multaque brevia opuscula eroyco metro edidit. Hic constituit ut psalmi die noctuque in ecclesia cantarentur, et ut chorus in duas partes divideretur, et alternatim canerent. Hic multa corpora sanctorum reperit, quorum tumbas versibus decoravit. Gloria Patri cantari constituit. Macedonium hæreticum in concilio Constantinopolitano centum et quinquaginta Patrum dampnavit, et in pace obiit, et ad sanctum Petrum sepelitur. In Jherusalem, sanctæ Elisabeth, matris sancti Johannis Baptistæ. Item apud Judeam, sancti Naum prophetæ. Hic hodie ponitur pro hujus codicis voluntate. Vide Martyrologium Romanum 1 Decembris.

De Damaso.

Elisabeth.
Naum.

AQUICINCT. Post Damasi Papæ, subdit: Hic constituit, ut psalmi die noctuque canerentur, etc., ut vide infra in additionibus MOLANI. Et post *to* judex additur nomen Rictiovarus.

AMBIANEN. De suis sic scribit: In Galliis, civitate Ambianis, natalis sanctorum martyrum Fusciani, Victorici, et Gentiani.

Clodulfi.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Damasi Papæ et confessoris. Fustiani (pro Fusciani) et sociorum ejus martyrum. Glodulphi episcopi, aliis Clodulfi. Vide Martyrologium Castellani. Trasonis martyris et sociorum ejus.

De Thrasone
etc.

VATICAN. sub n. 5949. Post Damasi, sic secundam annuntiationem ex Adone extendit: Et sanctorum martyrum Pontiani, Prætextati atque Thrasonis, qui potens et locuples de facultatibus suis multa Christianis ministravit per B. Sisinnium et Cyriacum diaconos. Non post multum, ipse tentus a Maximiano, palmam martyrii cum duobus aliis percipere meruit.

Mariæ.

ALTEMPS. Eodem die, sanctæ Mariæ virginis et martyris. Sumitur, haud dubie, ex Hieronymianis apographis. Vide Florentinum.

JURENS. Civitate Ambianis sanctorum martyrum Gentiani, Fusciani et Victorici.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Romæ via Ardeatina, natale sancti Damasi Papæ et confessoris Qui rexit Ecclesiam annos decem, menses duos, dies decem. Hic constituit ut psalmi die noctuque ab episcopis et presbyteris ac religiosis, in ecclesiis ac monasteriis cantarentur, et ut chori in duas partes divisi psalmos alternatim canerentur. Huic sanctissimo viro B. Hieronymus multa ecclesiasticæ religionis scripta misit, inter quæ et duos versus scripsit, scilicet: Gloria Patri, et: sicut erat, etc. Hic etiam multa corpora sanctorum invenit. Item sancti Danielis prophetæ. Textus reliquus satis purus est, nisi quod in fine scribat: Euticii confessoris.

De Damaso

Danielis.

BELIN. Puritati proximus est, incipiens: Romæ, sancti Damasi Papæ et confessoris. Eodem die, passio, etc. Nomiua Ambianensium format, Ambiani et Victorici, et infra, cum sancta Agnetiano hospite. Item, jussit Rictiovarus præses. Alios hujus editionis nævos prætereo; in secunda editione habet Euticii episcopi.

GREVEN. Octava sanctæ Barbaræ virginis et martyris. Nota, sanctus Damasus rexit Ecclesiam annis decem et octo, constituitque ut psalmi die noctuque ab ecclesiasticis personis, choris alternatim concinentibus, frequententur. Beatus etiam Hieronymus multa ad eum catholica scripta misit, in quibus et duos illos versus: Gloria patri; sicut erat, etc. in psalmodum sine decantandos. Ipse tandem defunctus, via Ardeatina sepultus est. Danielis prophetæ. Item Joseph patriarchæ filii Jacob. Apud Mirream, sancti Nicolai episcopi et confessoris, avunculi alterius, magni scilicet Nicolai. Ipso die, beati Sabini episcopi Placentini, miræ sanctitatis viri. Qui fide plenus, ut refert Gregorius 3 Dialog. Paulo fluvio inundatione agros ecclesiæ occupanti commonitorium scribens, chartam ipsam in aquam mitti jussit, statimque se aqua compescuit, nec ulterius exire præsumpsit. Methis, translatio sancti Glodulphi episcopi et confessoris. Item, sanctæ memoriæ David monachi Cisterciensis Ordinis, in monasterio He-menroede quiescentis.

Octavæ Bar-
baræ.

De Damaso.

Danielis.

Joseph

Nicolai.

Sabini.

Translatio-
nis Clodulfi.

David.

MOLAN. Aliis litteris textui immiscet post Damasi Papæ: qui rexit Ecclesiam annos decem et octo, menses tres, dies duos. Hic constituit, ut psalmi die noctuque canerentur per omnes ecclesias. Hic multa corpora sanctorum requisivit et invenit, quorum memoriam etiam versibus declaravit. In fine typis minoribus de Sabino descripsit verba GREVENI: Ipso die, beati Sabini episcopi Placentini miræ sanctitatis viri, etc., addens etiam miraculum de coercitis Padæ aquis, etc. In editionibus aliis idem habet in textu, sed aliis litteris de Damaso; et præterea de Thrasone post Christianus, inserit ex Adone: potens et locuples, de facultatibus suis, sanctis martyribus, in carceribus et metallis damnatis, victum ministrabat per Sisinnium et Cyriacum. Non multa post et ipse jubente, etc. In fine adjicit ex solito Græcorum horologio: Die undecima, sancti patris Danielis Stylitæ. Vide vitam apud Surium.

De Damaso.

De Sabino.

De Thra-
sone.

Danielis

Stylitæ.

Pridie Idus.

Die 12.

Pauli

Apud Narbonam, natalis sancti Pauli confessoris, quem beatus Paulus Apostolus ordinatum, eidem urbi destinavit antistitem; quique cum eodem Apostolo ad Hispanias prædicandi gratia pergens, ibidem relictus est, ubi prædicationis officio non segniter impleto, clarus miraculis coronatus quievit. In Alexandria, sanctorum martyrum Epimachii et Alexandri, qui eum essent multo tempore in vinculis, et diversis suppliciis confecti perdurassent in fide, ignibus ad postremum consumi jubentur. Item Alexandriae, sanctarum mulierum Ammonariæ et Mercuriæ cum aliis duabus, quæ inauditis tormentorum generibus toleratis et superatis, finem omnium, ferro cædente suscipiunt. Item sanctorum martyrum Hermogenis, Donati et aliorum viginti duorum. In pago Viennacensi, sancti Valerici presbiteri et confessoris.

Epimachi et
AlexandriAmmonariæ,
Mercuriæ,
etc.Hermogenis,
Donati, etc.

Valerici.

Paris accensentur Praten. Hierinien. Artverp-Maj. Rosweyd. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Quibus accedunt: Antverp-Mar. Ultraject. et Leyden.

VARIA LECTIO. Molanus vix locum hodie inter puros meretur; in ipso principio scribit: *Pauli episcopi et confessoris*, a quo titulo ceteri omnes abstinere. Munerat. post *Apostolus*, omisit vocem *ordinatum*. Rursus Molan. pro *quique cum eodem*, legit, *cumque eodem*; Belin. *eumque cum eodem*; Munerat. *qui cum eodem*. Belin. sensum corrumpit: *in officio insignitus expleto*, contra quam legere debebat: *officio non segniter impleto*. Errat Praten. dum ponit *claris miraculis* pro *clarus miraculis*. Idem habet *Epimachii*; Grevenus *Epymachi*; mallem cum Belino et Molano, *Epimachi*; sed Hierinien. Rosweyd. Munerat. imo Romanum parvum et Ado cogunt scribere cum textu *Epimachii*. In Belino *et.* ante *perdurassent* redundat. Major in eodem confusio, dum mulieres Alexandrinæ ultimo loco ponit; maxima vero et hujus et Molani a reliquis discrepantia, qui post *Mercuriæ* ausi sunt ex Adone inserere, et *Dionysiæ* et iterum *Ammonariæ*, ob quam variationem fere e puris exclusi sunt. Rosweydinus ante *ferro cædente*, posuit *capita*. In Greven. *cadente*, est sphalma typographi. Pauci habent *percipiunt*; secunda Belini editio *perceperunt*; servandum quod est in textu. *Viginti duum* est phrasis solius Pratensis. Pagns *Vinnacensis*, qui Castellano est *Vinemacensis*, fere ab omnibus diversimode flectitur. Ado Mosandri scripserat *1 Aprilis Winnoïensi*; Ado Rosweydi *Wimnoïensi*; hic vero *Vinnacensi*, *Vinnacensi*, *Vivacensi*, *Vinnacensi*, *Vianensi*, *Vimmocensi*, *Numuacensi*, etc. Præfulti tantisper ex Munerat. Greven. et Molan. *Vinnacensi*. Magna etiam in scribendo proprio nomine diversitas; sed a ceteris differt Rosweyd. dum legit *Valerici abbatibus*; turpiusque labitur Belin. substituens *Valentii episcopi*. In Munerat. mendum est *Malerici*. Nota hic, annuntiationem *Hermogenis*, etc. in Rosweyd. duabus Alexandrinis interjici; notabilius vero, tres codices mediæ notæ Hermogeni et Donato præfigere positionem: *Apud Emeritam*, de quo vide Observationem.

Pauli.

OBSERVATIO. De *Paulo Narbonensi* non perfunctorie agere cœpimus in Observatione xxii Martii, quo die ex codicibus Hieronymianis, imo ex omnium ferme antiquiorum Martyrologorum sententia collocandus est, neque hactenus queo perspicere, cur Usuardus a solitis ductoribus recedens, huc Paulum distulerit. At enim, licet signatas ab Adone Kalendas deserat, ejus opinionem, quæ ix seculo obtinebat, de primis in Gallia Evangelii prædicatoribus ad Apostolorum tempora reducendis, omnino amplexus est, cum totum suum elogium ex Festivitatibus Apostolorum desumpserit, id prudenter omittens, quo Viennensis Paulum Narbonensem indicat, *eundem ipsum fuisse Sergium Paulum proconsulem*. Breve, sed elegans est Prudentii de Paulo nostro encomium:

Surget et Paulo speciosa Narbo.

Cetera pridem solide enucleavit Henschenius ex Bosqueto aliisque, citata die xxii Martii, ut hic nihil observandum magnopere supersit. Qui rerum compendiis delectatur, adeat Tillemontium tomo 4 in Dionysio Parisiensi, præsertim articulo 12 a pag. 469. — Romani parvi hodiernus indiculus solos Martyres Alexandrinos exhibet, ex citato toties Rufini lib. 6 cap. 31, seu ex celebri Dionysii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epistola plane acceptos, unde vii Decembris Agathonem, viii Macarium cum eodem Romano parvo nuperrime dedimus. Hæc sunt hoc die ejus verba: *Alexandriæ, Epimachii et Alexandri. Et sanctarum quatuor mulierum Ammonariæ, Mercuriæ, Dionysiæ, et Ammonariæ.* Ex prædicto fonte paulo liberalius hausit Viennensis præsul, omnium certamina describendo, ex hoc autem utrumque suum elogium Noster de more abbrevians extraxit, postremas duas mulieres anonymas relinquens. Patet hic rursus, quod præfatis diebus vii et viii Decembris, atque alibi toties inculcavimus, frustra omnino rationem quæri, cur hoc potius, quam alio die hi Martyres ab auctore Romani parvi signati sint, cum Sanctos plerosque omnes ex Rufino desumptos, pro mero suo libitu in varios, quos forte Sanctis aliis vacuos habebat, dies distribuerit. Scio Epimachium a Græcis referri xxxi Octobris, ut ibi in Auctariis annotavi, at cur a sociis, vel saltem a socio avulsus, cur tali die ab ipsis potissimum colatur, plane incertum est, nisi translatio, aut hujusmodi aliquid

Epimachii et
Alexandri,
Ammonariæ
et soc.

occasionem

occasionem dederit. — Dixi in Variantibus, *Hermogenem, Donatum et Socios* a codicibus inferioris notæ adscribi *Emerita*, quod ex Hieronymianis, vel potius ex Rabaniano aliquo codice acceptum facile existimaverim. At præferendus est codex Epternacensis, in quo expresse legitur: *Et alio loco, Hermogenis, Donate et aliorum xxii*, cui plane consonat Blumianus, nec differt Corbeiensis, in quibus omnibus *Donata* invenitur, pro *Donati*, sed absque positione. Galesinius *Alexandriam* adstruens, audiendus non est. Potius crediderim Hispanos fuisse, tametsi a loci expressione abstinerit Ado, et hunc describens Usnardus. An recte Thesaurus concionatorum apud Baronium eos *in paludem demersos, agonem perfecisse* tradat, proprio loco examinabitur. Ambos hos martyres cum sociis suis viginti duobus, sic non ineleganter laudavit Wandelbertus:

*Hermogenes, Donatus bis denique coruscant
Tum pridie, et bini conjuncto sanguine Sancti.*

Walericus vel *Walaricus*. Leuconensis abbas, pro hoc die planissime Usuardinus est, ab Adone certo positus 1 Aprilis, quidquid hic rursus codice snum Adonianum obtrudat Mabilio, cui nullum similem inter nostros reperimus, præter unicum Lobiensem. De proprio obitus die certo decernat, qui Henschenii argumenta expenderit ad citatam diem 1 Aprilis, quo lectores remittimus; satis hic nobis sit, ex optimæ notæ codicibus Usuardinis, verum ejus et genuinum textum asseruisse.

Hermogenis et soc.

Walerici.

AUCTARIA.

TORNACEN. Deest prima. In Alexandrinis sola nomina Usuardina refert, expunctis elogiis. In duabus annuntiationibus ultimis purus est.

PULSANE. Incipit ab *Hermogene*, etc., pure. Tum sic pergit: *Apud Alexandriam, beatorum martyrum Epimachii et Alexandri. Apud Septimaniam, urbe Narbona, depositio sancti Pauli episcopi et confessoris.* Desunt reliqua.

LOVANIEN. Purus esset, sicut **ANTVERP-MAXIMUS**, nisi deficeret in elogiis Alexandrinorum.

ALBERG. et **DANIC.** Carent annuntiatione ultima, quam ambo, sed varia uterque phrasi, et a nostra diversa retulerunt 1 Aprilis. In reliquis similes sunt **ANTVERP-MAXIMO**, etc.

CENTULEN. De Paulo egit xxii Martii; hoc die sic incipit: *Natale sanctorum martyrum Hermogenis, Donati et aliorum viginti duorum. Alexandria, beatorum martyrum Epimachi et Alexandri, qui ignis passione transierunt. Et ibidem, sanctorum mulierum Ammonariæ virginis, Dionisiæ, Mercurii, item Ammonariæ, quæ diversis tormentorum generibus fidem Domini servaverunt. Hic repetit: Narbonæ, sancti Pauli episcopi et confessoris. In pago Vimacensi, sancti Walerici abbatis, qui juxta Samonam fluvium heremiticum vitam ducens, etiam miraculis claruit. Non de natali, sed de translatione agit 1 Aprilis.*

BRUXELLEN. Incipit: *Per anticipationem sancti Auberti Cumeracensis episcopi.* Sequitur de Paulo, satis pure. Deinde: *In Alexandria, natale sanctorum martyrum Sammoni et Emeriti.* Vide Hieronymiana die præcedenti. In omnibus Alexandrinis, parum a puritate recedit. Sequitur: *Apud Hispaniam, natale sanctorum martyrum Carpophori presbyteri, etc., ferme ut Usuardus supra ad x Decembris. Vide quæ ibi dicta sunt. Pergit: Apud Emeritam civitatem, natale sanctorum martyrum Hermogenis, Donati et aliorum viginti duorum. In pago Vimacensi, sancti Walerici abbatis et confessoris. Eodem die, translatio beati Ny-chasii (episcopi) et martyris. An forte translatio aliquarum reliquiarum Bruxellas facta fuerit, cum alii codices de ea sileant? Vide diem natalem xiv Decembris.*

HAGENOYEN. In prima, secunda et tertia solito purior, sic quartam format: *Apud Emeritam civitatem Hispaniæ, natale martyrum beatorum Hermogenis et Donati, cum aliis viginti duobus, sub Daciano præsidè. Plus dicit, ni fallor, quam ali-*

bi repererit; de Walerico egit modo et phrasi sua, 1 Aprilis.

DAVERONEN. *In pago Vimiacensi, sancti Walerici confessoris.* Alia in loco variatio.

AMBIANEN. *In pago Vimacensi, natalis sancti Walerici, qui super Somonam fluvium heremiticam vitam ducens, etiam miraculis claruit.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Pauli Narbonensis episcopi. Hermogenis, Donati, et aliorum viginti. Epimachi et Alexandri. Item sanctorum mulierum Ammonariæ et aliarum trium.*

VATICAN. sub num. 5949. Nihil habet de Paulo Narbonensi aut de Walerico.

BURDEGALEN. *In pago Vimacensi, sancti Walerici episcopi.* Melius in textu.

REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. *In pago Vimacensi, natale sancti Walerici presbyteri, etc.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima satis pura est, uti et in secunda. In tertia nonnihil immutata: *Item Alexandria, sanctorum mulierum quatuor: Ammonariæ, Mercuriæ, et iterum Ammonariæ, et Dionisiæ martyrum, etc. Apud Emeritam urbem, sanctorum Hermogenis, etc. In pago Vimacensi, sancti Walerici presbyteri, abbatis et confessoris.*

GREVEN. Nota, hunc Walericum Ado habet *Kulendis Aprilis. Vide ibi. Apud Alexandriam, sanctorum Sammoni et Emeriti.* Vide quæ diximus ad codicem **BRUXELLEN.** *Ipsò die apud civitatem Aurariæcorum, passio sanctorum Eustratii, Eugenii, Orestis, cum aliis multis. Qui tempore Diocletiani et Maximiani, pro fide Christi constanter exquisita supplicia superantes, ad ultimum Eustratius igni consumptus, reliqui vero decollati, martyrii gloriam adepti sunt. Vide hæc paulo accuratius in Romano, et ad hoc notulam Castellani, die sequenti; ipsorum Acta refert Surius a Metaphraste composita. In Hibernia, Finniani abbatis et confessoris. Alheidis imperatricis, secundum alios xvii Kal. Januarii.*

MOLAN. De mulieribus Alexandrinis, post et iterum Ammonariæ, quæ, aliis litteris textui inserit: *dum nimia constantia uterentur apud judicem, et ille erubesceret vinci a feminis. Et iterum post suscipiunt; scribit beatus Dionysius in libro de Martyribus. Vide Adonem. Editiones aliæ in fine superaddunt: In Galliis juxta Tornacum, in monasterio Cisoniensi, translatio sancti Everardi, ducis Foro-juliensis. Distinctius loquitur Auctarium, xvi Decembris referendum, quo die videndum etiam Castellani Martyrologium universale.*

De Walerico.

De eodem.

Sammoni, etc.

Emeriti. Eustratii et soc.

Finniani. Alheidis.

Translatio- nis Everardi.

Textus mu- latus.

Auberti.

Sammoni et Emeriti.

Carpophori, etc.

Translatio- nis Nicasi.

De Hermoge- ne et soc.

Idibus.

Die 13.

Luciæ.

A pud Siracusam Siciliæ civitatem, natalis sanctæ Luciæ virginis et martyris, sub persecutione Diocletiani, quam cum lenones corrumpere; jubente Paschasio consulari, vellent, nullatenus eam movere potuerunt, nec funibus additis, aut boum paribus plurimis. Picem, resinam, fervens oleum nil læsa suscepit, sed tandem gladio in viscera merso percussa est. Ipso die, sancti Autberti Cameracensis episcopi.

Autberti

Puri sunt Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-Maj. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. Scripsi *Siracusam*, ut habent optimi codices Praten. Herinien. Tornacen. etc.; non *Syracusas*, ut volunt Greven. et Molanus; *Siraculam* in Munerato error est; Antverp-Maj. et mediæ notæ codices legunt *Siracusanam*. Idem Antverp-Maj. omittit titulum *sanctæ*. Solus Tornacen. pro *boum paribus plurimis*, habet *paribus pluribus*. In Munerato deest τὸ *lenones*, et pro *Autberti*, ponitur *Auberti*. Pratensis scribit *Camberacensis*, eique conformis videtur Antverp-Major; at ceteri omnes servant receptiorem scribendi modum, qui est in textu.

Luciæ.

OBSERVATIO. De sancta Lucia virgine Siracusana, martyre celeberrima, omnia plana sunt, tum apud Surium, quam in omnibus Latinorum Hagiologiis, et Græcorum etiam Menologiis. Meminit Sacramentarium Gregorii et vetus Frontonis Kalendarium, in quo plures ecclesias sanctæ Luciæ Romæ dicatas idem Frontonem memorat, et alterius Romanæ viduæ, ab hac diversæ titulum ferre putat. Hæc Florentinii observatio est, in qua Frontoni adscribitur, quod Nota ejus ad Kalendarium non exprimit, cum sic potius dicatas sanctæ Luciæ ecclesias nominare videatur, ac si huic nostræ Siculæ consecratæ fuerint, quod ego extra controversiam puto; quemadmodum et ejusdem nomen sacro Missæ Canonis insertum existimo, quidquid recentiores critici hæc in dubium revocare velle videantur. Advertant illi, obsecro, *Luciam nobilissimam matronam*, quæ XVI Septembris colitur, cum *Geminiano* conjungi; illustrissimam vero Virginem Siracusanam, in laudato Gregorii Sacramentario, in Frontonis et Allatii Kalendaris, imo in ceteris libris Ecclesiasticis, diverso plane modo et diverso cultu recoli, mediam inter *Agatham*, *Agnetem* et *Cæciliam*, quas virgines fuisse, et ut tales ab universa Ecclesia Catholica honorari, prorsus indubitatum est. Hæc sane antiquissimam Luciæ Siracusanæ festivitatem in ipsa urbe Roma abunde demonstrant; nec minus clara sunt pro ejus celebritate Martyrologiorum testimonia. In Hieronymianis lego: *Siracusa civitate Sicilia, natalis sanctæ Luciæ virginis*. *Lucæ* in Epternacensi, mendum est, nec vero in iisdem apographis *Lucia* sequenti die repetita, eadem cum nostra dici potest, dum Martyribus Antiochenis bene vel male sociatur. Antiqua esse et gravia inclytæ Virginis Acta, nec ii diffitentur, qui nonnullos eorum errores coarguunt. Vidit ea Adelmus, vidit Beda, qui brevius suum elogium ex ipsis concinnavit, a Rabano verbatim descriptum. Qui seriem nostram ductat auctor Romani parvi, paucis legit: *Syracusa, Luciæ virginis et martyris*. Longa est Adonis historia; at Noster breviora sectari solitus, aptiorem elogio suo materiam in Beda inveniens, inde elogium formare maluit, relicta parte ultima, nempe de *communione Dominici corporis*, quam in Auctariis codices aliqui restituent. Exstat apud nos vita metro composita, haud dubie Sigeberti opus, de quo vide annotationem Molani. Exstant plura alia monumenta, tum ad Acta ipsa, tum ad controversas translationes spectantia, et nonnulla in Luciæ honorem recentius elaborata, quæ omnia proprio loco et tempori reservamus, non prætermisuri singularem Antverpiensium erga memorabilem Virginem, ejusque reliquias, elapso proxime seculo per Illustrissimum Capello, a Fabio Chigio, postea Papa Alexandro VII, acceptas, venerationem. Hic jam accedant Wandelberti versus, quibus Judocum innexuit poeta Martyrologus, conformior textui nostro futurus, si Autbertum adjunxisset. Ita canit:

*Idus Syracusa tibi, Lucia, dicavit,
Paschasium Christi pro nomine passa tyrannum,
Spiritus immobilem quam fecit sanctus iniquis
Esse viris. Judoch pariter colerisque sacerdos
Egregie, Oceani cedunt cui sæpe procellæ.*

Autberti.

Porro Cameracensem Autbertum, solus et primus in Fastos sacros retulit Usuardus. *Probatissimum Christi sacerdotem fuisse, sub quo et per quem Hannonia mirabiliter in Christiana religione cæperit florere et vigere*, merito testatur Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii, ubi *dolendum* ait, *tanti pontificis vitam, magna ex parte nesciri*. Ipsam qualemcumque edidit Surius; sed quæ penes nos manuscripta est, paulo diffusior videtur. Hic locus non est rem illam scrupulosius examinandi. Multo minus quærere lubet, quid sibi velit Hispanica relatio, qua supponitur Cameracensis noster Autbertus, fuisse prius *archiepiscopus Bracarenensis* in Lusitania; nempe ut gentibus illis satis proprium est, alienos Sanctos sibi vindicare. Refutat hæc quidem Tamayus in Martyrologio Hispanico, verum an multo saniora substituat, equidem non intelligo.

AUCTARIA.

AUCTARIA.

- ROSWEYD.** Textui satis puro in fine subdit : *Eodem die, sanctæ Odiliæ virginis.*
- De Lucia.** **PULSANEN.** De Lucia, post martyris, sic habet : *Quæ passa est Diocletiani et Maximiani persecutione, sub Pascasio consule. Passa est autem Ydus Decembris, et in loco, in quo percussa est, basilica postea fabricata.* De Autberto Cameracensi, nihil.
- De Lucia.** **BELIN.** Post percussa est, supplet Bedæ elogium : *Nec tamen mortua, donec venientibus sacerdotibus, communionem Dominici corporis et sanguinis accepit. Tum : Item sancti Ursini martyris. Pro Autberti, est Anthiberti ; in secunda editione paulo melius corrigitur Auberti.*
- Ursini.** **ANTVERP, et MAX-LUBEC.** etiam **UGHELLIAN.** ni fallor, atque item **ANTVERP-MAX.** cum solitis suis omnibus sociis, in Luciae clogio idem fere reponunt, quod dedimus ex **BELINO** ; et cum eodem omnes scribunt *Siracusanam.* Sex ultimi, in fine de Autberto addunt, *et confessoris.*
- Judoci.** **CENTULEN.** *Apud Siracusam Sicilia civitatem, passio sanctæ Luciae virginis, sub consulari Pascasio. Cameraco, sancti Auberti episcopi et confessoris. In pago Pontivo, sancti Judoci sacerdotis et confessoris, qui de culmine regni sibi hereditarii ad Christi paupertatem se redegit, et vitæ laudabilis cursum sanctissime consummavit.*
- Finniani.** **BRUXELLEN.** Anticipavit festum sancti Auberti. In Lucia, satis similis est codicibus supra citatis. Addit sequentia : *In Hibernia, sancti Finiani abbatis et confessoris. Ravenna, sanctorum Ursiani et Leuchadii confessorum. Et sanctæ Odiliæ, quæ apud Orpe juxta Geldoniam villam Brabantia quiescit. Confundit Odiliam, cum Adilia Orpiensi ; hæc colitur xxx Junii. Demum : Eodem die, depositio sancti Athanasii abbatis et confessoris. Quem inter plures Athanasios indicare velit, ex solo abbatis titulo non satis divino.*
- Ursiani, etc.** **De Lucia.** **HAGENOYEN.** De Lucia inserit : *Hæc prius matrem propriam a fluxu sanguinis liberavit, et sua omnia quæ habuit, pauperibus erogavit ; propter quod a sponso suo pagano, coram Pascasio est accusata quod Christiana esset, et post longam concertationem de fide, jussa est duci ad lupanar ; quam cum lenones, etc., fere ut codices supra. Ipso die, in monasterio Hornberg, Argentinenensis dyocesis, depositio sanctæ Odiliæ virginis. Hæc Odilia fuit filia magni principis, et cæca nata ; propter quod patri erat exosa, et interficere voluit eam, sed mater et frater ejus servaverunt eam, quæ postea in baptismo fuit illuminata ; et post mortem patris, ducentarum Virginum mater est effecta, omnem hereditatem patris Deo oblians, duo monasteria construens. Hæc, ut dicitur, animam patris sui de inferno (alii de purgatorio) liberavit, et alia plura miracula fecit ; et obiit. Ipso die, depositio sancti Judoci, filii regis Angliæ et heremita, qui postquam seculum in juventute reliquit, in magna abstinentia et patientia vixit multis annis. Hic quia regnum terrenum pro caelesti contempsit, in magno labore reliquiis sanctorum illa ditans, rex in caelis factus est, et petentes se ex promissione Dei exaudivit. Ipso die, depositio sancti Auberti episcopi Cameracensis in doctrina et vita gloriosi.*
- Odilia.** **De Lucia.** **AQUICINCT.** Secundo loco post percussa est, interserit : *Ipsa die, gloriosa exceptio B. Martini a Burgundia, quam non solum miracula decoram reddiderunt, sed liberalitas magnorum procerum, comitatusque promiscui sexus illustrem fecerunt. Hæc eadem referunt codices DAVERON. ALTEMPS. et CAUDIACEN. Prior noster in fine adjicit : Et sancti Judoci confessoris.*
- Ursicini.** **VICTORIN. et REG. SUEC.** signatus. num. 130. *Eodem die, sancti Eustachii cum sociis suis. Volunt dicere Eustratii, de quo videndus Surinus et Romanum. In Hispania, civitate Emerita, passio sanctæ Eulaliæ virginis. Vide superius in propria festivitate x Decembris.*
- Ursicini.** **MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Luciæ virginis et martyris. Judoci confessoris. Auberti Cameracensis episcopi.*
- Ursicini.** **VATICAN.** sub num. 5949. Deest Autbertus, sed adjicitur : *Apud Sebastium, passio sancti Eustratii martyris et sociorum ejus Auxentii, Nardarii, Eugentii atque Orestis, imperantibus Diocletiano et Maximiano, julice Agricola.*
- Ursicini.** **FLORENTIN.** Adjiciunt : *Apud Ravennas, sancti Ursicini martyris. Colitur xix Junii.*
- Martini.** **BURDEGALEN.** *Reversio sancti Martini, gloriosissimi Turonum antistitis.*
- De Judoco.** **EDITIO LUBECO-COL.** In Lucia, fere similis est codicibus mediæ notæ. De Autberto addit, *et confessoris. Sequitur : In pago Pontino, sancti Judoci presbyteri et confessoris, filii regis Britanniæ. Qui Deo servire desiderans, regnum fratri suo seniori, nomine Michael demisit, venitque ad heremum Pontinum cum discipulo suo Volmaro, reseditque juxta flumen Altee, in quo loco Dominus sibi apparuit in forma peregrini quatuor vicibus, petens elemosynam ab eo, qui tantum habens unum panem pro se et discipulo suo, eundem devisit in quatuor partes et dedit petenti, pro quibus, divino disponente concilio, miraculose meruit quatuor naviculas vino et panibus onustas recipere, tandemque Christo duce, et angelorum obsequio ad caelestia migravit. Castro Landunensi, natale sanctæ Odiliæ virginis et abbatis centum triginta monialium, filia ducis Hogenburch Adalrici. Hæc tantæ fuit sanctitatis coram Deo, quod patrem suum in purgatorio sibi a Deo ordinatum, in latere montis, ubi ipsius situatum est monasterium, existentem, suis lachrymosis orationibus ab eodem liberavit. Quæ etiam post reviviscens ad tempus breve, dixit, se in contubernio sanctæ Lucie fuisse et vidisse gaudia, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit. Plura hic narrantur, quam in nullo alio codice reperiam.*
- De Odilia.** **GREVEN.** *Ravennæ, sanctorum Ursicini (puto indicari Ursinum, pro quo alii Ursinum scripserunt) et Leuchadii confessorum. Mediolani, inventio sanctorum Nazarii, Prothasii, Gervasii et Celsi pueri. Eodem die, depositio beati Judoci, presbyteri et confessoris. Qui cum esset regis Britonum filius, et mortuo patre ad suscipienda regni gubernacula urgeretur, fugam inivit, veniensque ad pagum Pontinum, solitariam ibi vitam ducere cepit. Ubi vita et signis inclutus, quadam vice duci Haymoni, siti periclitanti fontem suis orationibus de terra eduxit, tandemque plenus sanctitatis quiescit circa annum Domini DCLIII. In Alsatia Castro Landunensi, natalis sanctæ Odiliæ virginis abbatis. Quæ claro quidem Francorum sanguine, sed cæca nata, cum ob hoc a patre occidi jussa fuisset, a matre servata, et a sancto Erhardo Ratisponensi episcopo divinitus admonito baptizata, visum recepit. Post hæc in gratiam a patre suscepta, monasterium, quod pater fundaverat,*
- Exceptionis Martini.**

daverat, regendum accepit. Ubi multibus Virginibus ulunatis, in magna sanctitate vivens, miraculis etiam coruscans, quierit in pace.

Ursini. MOLAN. Addit aliis litteris cum BELINO post percussa est; nec tamen mortua, donec venientibus, etc. Tum : Item *Ursini* martyris. De Autberto in fine, et confessoris : *cujus vita illustris gloriosis virtutum claruit indicis, tempore Dagoberti regis Francorum. Eodem die, sancti Judoci confessoris. Othiltie. Eodem die in territorio Argentinensi, sanctæ Othiltie virginis. Ravennæ, sancti Leuchadii. Denum typis minoribus : Feria quarta post Lucie, jejunium triduanum hiemale ; sive decimi mensis, de*

quo octo habentur homiliae Leonis Papæ I. In Orpe, pago juxta Geldoniam, sanctæ Adiliae virginis abbatis. Dixi supra Adiliam coli xxx Junii, vide Acta eo die. Editiones posteriores idem habent de Lucia in textu, idem ferme de Autberto, excepta temporis nota. Deinde : In pago Pontina, sancti Judoci confessoris, filii regis Britonum, peregrini. In territorio Argentinensi, etc., ut in priori. Die decima tertia, sanctorum martyrum Eustratii, Auxentii, Eugenii, Mardarii et Orestii. Tum typis minoribus : *Niceæ, sancti Bassi, qui duobus clavibus transfusus interit. Denique de jejunio decimi mensis, ut supra.*

Adiliae.

De Judoco.

Eustratii et soc.

Bassi.

XIX Kal.

Die IV.

Spiridionis.

A pud Cyprum, natalis beati Spiridionis episcopi, qui unus fuit ex illis confessoribus, quos Maximianus dextris oculis effossis, et sinistro poplite succiso, per metalla damnaverat ; quique cum prophetica duceret vitam, etiam signorum gloria inclitus fuit. Alexandriae, sanctorum martyrum Heronis, Arsenii, Isidori et Dioscori pueri, quos iudex sub persecutione Deciana, variis tormentis dilanians, cum pari modo constantia fidei videret armatos, tradi ignibus jubet. Dioscorus vero multipliciter flagellatus, divino nutu ad consolationem fidelium est dimissus. In Antiochia, natalis sanctorum martyrum Drusi, Zozimi, et Theodori. Item Remis, passio sancti Nicasii episcopi et Eutropiae virginis sororis ejusdem.

Heronis et soc.

Drusi et soc.

Nicasii et Eutropiae.

Ex Praten. Herinien. Antverp-Maj. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Betin. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. *Cyprum* scribunt hic Herinien. et Antverp-Major; melius ceteri omnes. In Munerato est *Spiridionis*, ineptius in Belino *Spilidionis*, quod in altera editione correctum est. Sed ignoscendum antiquioribus, quas typographorum incuria vitiauit. Sic in Belino legitur *poplite* pro *poplite*, quod etiam habet Greven. Sic aliqui *Datianna* pro *Deciana*; sic *Artenii*, *Ysidori*, *Hisidori*, *Dursii*, *Nichasii*, etc. *Per metalla damnaverat*, phrasis est Rufini, servata ab Adone, et ex hoc a Nostro descripta ; Antverp-Major maluit ponere *dampnavit*. Belin. legit, *cum pari constantia videret*; melius in textu. Antverp. legit *Remis, sanctorum*, etc.; Max-Lubec. *Remis, passio sanctorum*, etc. Molan. autem ante *Eutropiae*, inserit titulum *sanctæ*.

Spiridionis.

OBSERVATIO. Rufinus historiae libro 10 capite 4, narrata Paphnutii Aegyptii gloriosa confessione, utpote qui ex illis fuerat, *qui dextris oculis effossis et sinistro poplite succiso, per metalla damnati fuerant*; caput immediate subsequens sic orditur : *Ex eorum numero, et si quid adhuc eminentius, fuisse dicitur etiam Spiridion, Ciprius episcopus, vir unus ex ordine prophetarum*, etc. Hinc a Romani parvi auctore extractum nomen, cui hoc die locum in Fastis nostris tribueret : *In Cypro, Spiridionis episcopi*; ibidem reperit Ado, quo paulo uberius admirandæ beatitudinis virum exornaret; ex hoc vero Usuardus totam annuntiationem suam descripsit. Plura de Spiridione in citato capite legi possunt, plura apud Soeratem, Sozomenum atque alios, ex quibus vitam suam Gallicam contexit Tillemontius tomo 7 a pag. 242; non ausus fidere vitæ Metaphrasticæ apud Surium editæ, licet hic fortasse metricam habuerit, quam a Tryphillio, Spiridionis discipulo compositam volunt. Vide quæ de vitis Græcis, apud nos exstantibus, notavit Papebrochius XII Decembris ad Kalendarium Græco-Museum pag. LV, et notas Tillemontii citato tomo 7 a pag. 693. Versum Wandelberti, qui Spiridionem Nicasio postposuit, infra producemus. — Fœcunda Martyrum seges, laudata toties Dionysii Alexandrini epistola, apud Rufinum libro 6 cap. 31, sequentes quatuor pugiles Alexandrinos auctori Romani parvi suggessit, quos is ad hunc diem pro sua auctoritate retulit secundo loco : *Alexandriae, Heronis, Arsenii, et Isidori et Dioscori*. Longius Adonis elogium ex Rufino iterum acceptum est, nostrum ex Adoniano satis nitide contractum. Non potuit Sanctis illis melior encomiastes obtingere, quam sit Eusebii historia. — Non ita actum cum tribus Antiochenis, quorum sola nomina superesse videntur, in Hieronymianis primum signata; sed eo modo, ut dubium relinquunt utrum *Drusus* vel *Drusina*, vel, ut vult Castellanus, *Drosides*, duos an tres socios habuerit : *In Antiochia, Drusi et sociorum ejus numero III, Zosimi et Theodori et sanctæ Lucie virginis*. Alii aliter efferrunt, et aliter numerant, neque res satis componitur, nisi cum Romano legatur : *In Antiochia, natalis Drusi et sociorum ejus Zosimi et Theodori*. Et sic etiam alicubi, haud dubie, reperit Romanum parvum, dum eos primo loco signavit his verbis : *Antiochia, Drusi, Zosimi et Theodori*. Nec plura invenit Martyrologus Viennensis, ex quo totus textus noster hactenus translatus est. — *Nicasius,*

Heronis et soc.

Drusi et soc.

licet

*Nicasii et
Eutropiæ.*

licet in Hieronymianis reperiat, ut hic tamen cum sorore *Eutropia* conjungitur, plane Usuardinus est, in Adonis appendice perperam Lugduno adscriptus. Flori nostri paulo amplior phrasibus socios cives in eadem barbarorum grassatione mactatos annumerat; Rabanus compendiosior pro *Eutropia*, scripsit, *Sacropi* vel potius nomen hoc alio spectans ex Hieronymianis descripsit et Nicasio perperam adjunxit. Gemina de Nicasii sociorumque martyrio Acta edidit Surius, altera antiquiora et breviora, longiora altera a Flodoardo quadringentis post martyrium annis composita de quorum fide et sinceritate hic statuendum non est. Patet Nicasii cultus tota Gallia præsertim in provincia Rhemensis, et inde toto etiam Belgio celeberrimus. Metricum Wandelberti elogium sic Nicasium cum Spiridione honorat:

*Nonum cum decimo Jani de more Kalendas
Qui vocat, antistes Nicasius auget honore;
Spiridionque die præsul celebratur eodem.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret annuntiatione prima, mutilus est in secunda, purus in solis duabus ultimis.

*Viatoris.
Lupicini.*

ROSWEYD. Post Antiochenos, textui inserit: *Lugduni, sancti Viatoris episcopi.* De eodem agunt Florus et Rabanus. Tum: *Viennæ, Lupicini episcopi et confessoris.* Vide Rabanum et appendicem Adonis. De utroque sancto, Viatore nempe et Lupicino, videri etiam possunt apographa Hieronymiana. De Nicasio hæc adduntur: *episcopi et martyris cum sociis suis.*

PULSANEN. Omisso Spiridione, sic incipit: *Apud Antiochiam, sanctorum martyrum Drusini, Zozimi et Theodoli.* Alexandrinos privatim elogio et Nicasium sorore.

Lupicini.

ANTYERP-MAX. ULTRAJECT. et LEYDEN. Textui puro subjiciunt in fine: *Viennæ, natale sancti Lupicini episcopi et confessoris.* Idem habet **LOVANIENSIS**; sed Alexandrinorum elogium resecat.

*Ejusdem.
De Nicasio.*

ALBERG. et DANIC. Præter jam dictum de Lupicino augmentum, sic de Nicasio et sorore addunt: *Qui ab Hunis gladio capite truncati, gloriosum martyrium compleverunt.*

CENTULEN. *Apud Antiochiam, sanctorum martyrum Drusi, Zozimi et Theodoli. Alexandria, beatorum martyrum Heronis, Arsenii, Ysidorii atque Dioscori. Apud Ciprum, sancti Spiridionis episcopi, merito confessionis præclari. Remis Francorum metropoli, sancti Nicasii archiepiscopi, qui decollatus est a Wandalis, cum sorore virgine Eutropia, et cum multis de clero vel populo.*

*De Nicasio,
et*

BRUXELLEN. Incipit: *Remis, passio sanctorum Nychasii, et sanctæ Eutropiæ virginis, suæ sororis. Qui cum multitudine cleri et plebis ejusdem urbis, ab Hunis trucidati sunt.* Sequitur de Antiochenis, de Spiridione et Alexandrinis, satis pure. Tum: *Apud Viennam, depositio sancti Lupicini episcopi et confessoris. Apud Lugdunum, depositio sancti Viatoris episcopi et confessoris. Monasterio Sythii, transitus sancti Folquini, Morinorum episcopi et confessoris.* De hoc vide Castellanum.

Lupicini.

*Viatoris.
Folquini.*

HAGENOEYEN. Primo loco ponit Alexandrinos, tum Spiridionem, dein Antiochenos, omnes satis pure; verum de Nicasio, sic habet: *Remis, passio sancti Nicasii episcopi et martyris, et Eutropiæ sororis ejus. Qui divino nutu illic de Britania majori venerat episcopus, ex regali ortu sanguine, et suam ecclesiam laudabiliter per omnia regens in verbo Domini, mortem sibi proximam esse prædixit, consolans suos, ne ejus terrentur exemplo, in sermone eodem ab Hunis decollatus est. Ipse vero caput suum arripuit, stans ante altare, ad orationem se posuit et obiit. Eutropia vero soror ejus, decollatori fratris sui (oculos) eripuit, quapropter miserabili morte necata est.*

*De Nicasio
et Eutropia.*

AQUICINCT. In fine textus, post sororis ejusdem, additur, *sociorumque eorum a Wandalis interfectorum. Item transitus sancti Folquini Morinorum episcopi et confessoris.*

Folquini.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Nicasii Remensis archiepiscopi et Eutropiæ sororis ejus martyrum. Spiridionis episcopi et confessoris.*

In **VATICAN.** sub num. 5949. Nihil de Nicasio. Adjicitur autem: *Apud Neapolim, sancti Agnelli confessoris.*

Agnelli.

ALTEMPS. *Depositio Aviti sacerdotis. Atici monachi. Lotharii abbatis.* Pro hoc die, et sub his terminis omnes æque ignoti sunt.

*Aviti.
Atici.
Lotharii.*

BURDEGALEN. *Fortunati Pictaviensis episcopi et confessoris.* Vide Castellanum, qui totam nominum ejus seriem distincte enumerat.

Fortunati.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Remis metropoli, passio sanctorum Nychasii episcopi, et sanctæ Eutropiæ virginis sororis ejusdem, miræ sanctitatis. Qui episcopus cum ab Hunis, et Wandalis pro fide Christi inter domum ecclesiæ decollatus esset, abscisum caput propriis tollens manibus ante altare posuit. Eutropia vero cum ad illudendum se reservari conspiceret, injecta manu in hostes, gladio quosdam vulneravit, sicque illos contra se provocans, martyrizata est; cum quibus innumeri ex eadem urbe passi sunt.* Sequitur de Spiridione, Alexandrinis et Antiochenis, satis pure. In fine: *Viennæ, natale sancti Lupicini, noni illius ecclesiæ episcopi et confessoris. Eodem die, sancti Folquini, episcopi et confessoris.* Vide **MOLANUM**, infra.

*De Nicasio
et Eutropia.*

GREVEN. *Nota, cum beato Nychasio ejusque sorore, sub Wandalis innumeri utriusque sexus in eadem urbe passi sunt. Item, sanctorum Tyrsi et trium sociorum ejus. Platonis martyris. Viennæ, sancti Lupicini episcopi et confessoris. Lugduni, sancti Viatoris episcopi et confessoris. Folquini episcopi et confessoris. Neapoli, sancti Agnelli abbatis.* Vide **VATICANUM**. Tum: *In Anglia, beati Hilboldi abbatis. Item, beatorum Calendridis.*

*Lupicini.
Folquini.*

Tyrsi, etc.

*Platonis.
Lupicini.
Viatoris.
Folquini.
Agnelli.
Hilboldi.
Calendridis.*

MOLAN. Post *Nicasii episcopi*, litteris Italicis textui inserit: *Qui Missarum solemnitatibus peractis, a Wandalis intra ecclesiam Remensem passus est martyrium, pro fide Christi decollatus intra domum ecclesiæ. In fine: Monasterio Sithii, transitus beati Folquini Morinorum episcopi, cujus vitæ et sanctitatis meritum commendat abyssus vehemens aquarum, una nocte stante austro congelata ad ejus corporis transitum. Dein typis minoribus: Neapoli, sancti Agnelli abbatis. Eodem die, Fortunati episcopi Pictaviensis. Qui postquam Turonos, juxta votum proprium pervenit, Pictavos pertransiens illic habitavit, et multorum ibidem sanctorum gesta partim prosa, partim metrica oratione conscripsit. Editiones aliæ, idem in textu referunt de Nica-*

De Nicasio.

De Folquino.

*Agnelli.
De Fortu-
nato.*

sio, sed errant dum Eutropiam etiam Italicis ef-
 formant. De Folquino, idem quod in prima: *Mo-*
nasterio Sithiu, transitus beati Folquini, etc. Tum:
Item beati Lupicini, Viennensis ecclesie octavi
episcopi. Demum typis minoribus: *Ascaloni, san-*
ctorum martyrum Aris, Pronai et Elix. Quorum
primus, ob fidei confessionem, in rogam conjectus
fuit, reliquis duobus capita sunt amputata. Vide
 Eusebii librum de Martyribus Palæstinæ cap. 10,
 apud Ruinartium inter Selecta a pag. 344. De-
 nique: *Leodii ad sanctum Ægidium, obitus beatæ*
Odilæ viduæ reclusæ.

XVIII Kal.

Die 15.

Valeriani.

A pud Africam, beati Valeriani episcopi et confessoris, qui cum esset annorum
 plus octoginta, extra civitatem singularis expelli jussus est, et ita præcep-
 tum, ut nullus cum neque in domo neque in agro dimitteret habitare, sic-
 que in strata publica multo tempore nudus sub aere jacens, in confessione Catho-
 licæ veritatis et defensione sanctimonii, cursum beatæ vitæ complevit. In territorio
 Aurelianensium, sancti Maximini confessoris.

Maximini.

Conveniunt codices plurimi, ut *Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Maj. Antwerp. et Max-Lubec. Munerat. Gre-*
ven. et Molan. Accedunt *Antwerp-Max.* et socii codices mediæ notæ.

VARIA LECTIO. Greven. et Molan. de Valeriano scribunt: *quicum esset annorum plusquam octo-*
ginta, alii omnes cum Adone, et fonte ipso unde hæc accepta sunt, nempe Victore Vitensi. So-
 lins Belinus legit, *et ita præceptum est.* Sic solus Herinien. *dimitteret habitare,* corrigere quodammodo
 voluit per *sinceret habitare.* Greven. et Molan. a reliquis dissentiunt, scribentes: *sed in strata publica;*
 melius in textu. Rursus uterque legit *nudo sub aere.* Fateor equidem ita haberi in Victoris Vitensis
 editione Chiffletiana, at Noster Viennensem secutus est, in quo *nudus sub aere,* sicque ex manuscri-
 ptis in novissima editione restituit Ruinartius. Erravit Munerat. dum pro *multo tempore* mendose
 scripsit *multorum temporum.* Emendatius fortasse loqui voluit Tornacen. dum pro *defensione sancti-*
monii, correxerat *defensione sanctimonix.* Porro quid *sanctimonium* quid *strata,* significant, docebit Mo-
 lanus. Alium sensum efformarunt Antwerp. Max-Lubec. Belin. et codices omnes mediæ notæ, dum
 sic ponunt: *in confessione ac defensione veritatis catholicæ.* Ultima annuntiatio phrasi Usuardina expri-
 mitur, non *Aurelianis,* nec *in civitate Aurelianensi,* nec *in territorio Aurelianensi,* ut habent Belin.
 Greven. et Molan. *sed in territorio Aurelianensium.* Quæritur an cum Pratensi et consuetis sequaci-
 bus Antwerp-Maj. Rosweyd. et Aquicinet. legerit *Maximini abbatis,* an *Maximini confessoris?* Hunc
 modum sequuntur reliqui quos præferimus; Belini secunda editio titulum utrumque conjunxit.
 Pauci scribunt *Maximi* cum prima Belini editione, sed eos non moramur.

Valeriani.

OBSERVATIO. Dum de Papiniano et Mansueto Africanis episcopis ageremur xxviii Novembris,
 ibidem notavimus, plures apud Adonem populares episcopos eo die simul enumerari, qui in
 persecutione Wandolica passi sunt, atque inter eos *Valerianum,* quem eundem esse credimus cum
 nostro hoc hodierno, a Victore Vitensi mirifice laudato, libro 1 de persecutione Africana apud Chif-
 fletium pag. 13. *Abensis civitatis episcopus* ibi dicitur, in editione Ruinartii pag. 16 *Abbenæ,* sed ea
 variatio parum ad nos attinet. Huc magis facit prædicti Ruinartii correctio, qua Valeriani ætas octo-
 genaria confirmatur, cum in Chiffletii editione solum indicaretur *annos natus plus septuaginta.* Vide
 alia in Ruinartii Notis pag. 159. Hæc paucis de fonte dicta sint, ex quo primus hausit auctor Ro-
 mani parvi, his verbis: *In Africa, Valeriani episcopi et confessoris, Wandolica persecutione.* Evolve
 Martyrologia alia antiqua omnia, nullam hujus Sancti memoriam invenies; unde novum pondus ac-
 crescit nostræ, alias indicatæ, opinioni, nempe plerosque Africanos Sanctos in persecutione Wan-
 dalica passos, ab auctore Romani parvi in Fastos ecclesiasticos primum relatos fuisse; de qua re
 egimus in præfationis nostræ cap. 2 sub finem. Ado longiorum encomiorum concinnator, indigitatam
 persecutionem diligentius scrutatus, ex laudati Victoris historia elogii sui materiam reperit, pau-
 cula adjiciens de *defensione sanctimonii,* quæ apud præfatum scriptorem eo modo, saltem relato a
 nobis loco, non inveniuntur. Ceterum Usuardus sua omnia ex Adone mutuatus est. — In vetustis-
 simo codice Hieronymiano Epternacensi seu Antverpiensi clare signatur secunda nostra annuntia-
 tio: *In civitate Aurelianensi, Maximini presbyteri et confessoris.* In aliis apographis legitur *Maximi,*
 pro quo ex Belino, Maurolyco, aut aliis hujuscemodi, quibus etiam addi possent codices Usuardini,
 frustra pugnat Florentinus. Non melius Sancti nomen inflexit Florus per *Maximiani,* nec tam pe-
 culiare elogium adducit, ut non cuivis Sancto confessori aptari possit: *Qui in summa religione degens,*
ejus meritis multa miracula Dominus operari dignatus est. Neque magis propria sunt Adoniana hæc:
Aurelianis, beati Maximi presbyteri, venerabilis sanctitatis viri; ubi observo, tum Hieronymiana, tum
 Florum, tum Adonem *urbem Aurelianensem* designare velle, quæ *Maximini Miciacensis* vera positio
 non est. Noster itaque simplicius, sed et paulo distinctius per *territorium Aurelianense* rem expri-
 mens, studiose etiam ab omni elogio abstinuisse videtur. Quo autem modo annuntiationem suam
 formasse putemus, dictum est supra in Variantibus. Apud Romanum parvum, Bedam et Rabanum
 notus non est Maximinus noster; at multa de eo edidit Mabilio in appendice seculi 1 Benedictini a

Maximini.

pag. 580. duplicem vitam referens, cum libro miraculorum, præmissis observationibus, additisque notis, quæ ad Sancti Acta in majori nostro Opere illustranda, non modico erunt adjumento. Poeta Martyrologus solum Maximinum hoc disticho laudavit :

*Octavum cum deno, Maximine, retentos,
Aureliana ferax, præbent cui rura Lyæum.*

AUCTARIA.

ROSWEYD. Textui satis puro adjicit : *In Africa, Faustini martyris, cum aliis xxx.* Est in Hieronymianis apographis *Faustinus* vel *Faustus* cum sociis aliquot, sed unde ad triginta accreverint, nescio.

*Faustini
et soc.*

PULSANEN. De prima, habet usque ad confessoris, expuncto toto elogio; secundam vero sic amplificat : *In territorio Aurelianensium, depositio beati Maximi presbyteri atque abbatis, venerabilis sanctitatis viri.*

CENTULEN. *Apud Affricam, sancti Valeriani episcopi et confessoris. In territorio Aurelianensi, sancti Maximini abbatis. Hic fuit frater sancti Vitoni Viridunensis episcopi.*

*De pueris
Babylonicis,
per anticipa-
tionem.*

BRUXELLEN. Anticipat : *Apud Babiloniam, tempore Nabugodonosor regis, passio sanctorum trium puerorum Ananiæ, Azariæ et Misaelis. Quorum corpora sub quodam specu posita sunt. Apud Affricam sancti Aureliani (pro Valeriani) episcopi et confessoris. Quem ob constantiam orthodoxæ fidei Gensericus rex Arrianorum præcepit; ut nullus in domo neque in agro susciperet. Cumque esset annorum plus octoginta, in strata, etc., satis pure. Aurelianus, depositio sancti Maximi episcopi et confessoris. Item Valeriani, episcopi et confessoris. Et depositio beati Maximini abbatis, magnæ sanctitatis viri. Notabilis hic locus est, ut ostendatur quam facile librorum imperitia Sanctos multiplicaverit, cum hic ex duobus in textu nostro positus, quatuor exurgant.*

De Valeriano.

Jacob.

HAGENOYEN. Incipit a longa historia de Jacob patriarcha, quæ aliunde notior et certior est, quam ut ex hoc codice hic describatur. In toto textu satis purus est, sed inter Valerianum et Maximinum ex die præcedenti inserit : *Viennæ, natale sancti Lupicini episcopi et confessoris.*

Lupicini.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Valeriani episcopi et confessoris, qui cum esset lxxx annorum, expulsus, nudus sub aere in confessione veritatis vitam finivit. Nihil de Maximino.*

*Navalis et
Concordii.*

VATICAN. signatus num. 5949. Adjicit : *Ravennæ, sanctorum Naulis et Concordii. Coluntur die sequenti Martyres Ravennates sed aliis nominibus; inter eos est Navalis, quem hic per Naulis certo designari existimo. Vide ibi Usuardum, ejus Auctaria et Martyrologium Romanum.*

BIZUNTICEN. *In territorio Aurelianensium, sancti Maximi confessoris. Vide supra.*

REMENS. SS. Timothei et Apollinaris. Cum priori et multis aliis convenit in nomine *Maximi*, sed scribit, *presbyteri et confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. De Valeriano pauca admiscet : *Qui cum esset annorum plusquam octoginta, tempore Wandalicæ persecutionis, ex præcepto Geyserici regis, extra civitatem singulariter expelli jussus est, et ita præceptum, etc., ut supra ANTVERP. et plures alii. De Maximino, sic habet : In territorio Aurelianensi, sancti Maximini presbyteri et confessoris, venerabilis sanctitatis viri. Et ita ferme legit AMBIANENSIS.*

GREVEN. *Octavæ Conceptionis sanctæ Dei genitricis Mariæ. Omisi notare superius in codicis DANICI ora superiori, manu plane recenti adscriptum haberi : Octava Conceptionis gloriosissimæ virginis Mariæ. Festum minus duplex. Pergit GREVEN. In Africa, natalis sanctorum Faustini, Candidi, Ceciliani, et aliorum viginti acto. Hæc satis conveniunt cum codice ROSWEYD. de quo supra, sed numerus ille Africanorum Martyrum xxxi, non videtur ex Hieronymianis colligi posse. Volquini confessoris. An hic forte Folquini Morinensis, de quo heri actum, nomen duplicatum non est? Item sanctæ memoriæ Joannis Cornerii monachi presbyteri, Ordinis Carthusiensis, cujus merita Dominus per miracula multa ostendere dignatus est. Saturninæ virginis.*

*Octavæ Con-
ceptionis
B. M. V.*

*Faustini et
soc.*

Folquini.

*Joannis
Cornerii.*

Saturninæ.

De Valeriano.

MOLAN. De Valeriano litteris Italicis post octoginta inserit : *tempore Wandalicæ persecutionis, cum ex præcepta Genserichi regis Arriani ad tradendum divina mysteria vel libros, arctarentur cuncti Domini sacerdotes; ita ut iidem impii Arriani de ipsis palliis altaris, camisias sibi et femoralia facerent, vivititer ne sacramenta divina traderet, dimicans, extra, etc. In fine minoribus typis adjicit : Depositio beati Sanctuli presbyteri et confessoris. De quo in libris Dialog. Gregorius. A Castellano ponitur in Martyrologio universali inter Aemeros, ut ipse appellat et scribit, pag. 890. De ejus cultu, nihil alibi reperi. In aliis editionibus prætermisus est, in quibus præter Valeriani elogium, in fine solum additur : *Die decima quinta, sancti patris Pauli, qui fuit in occulto.**

Sanctuli.

Pauli.

XVII Kal.

Die 16.

Trium puerorum Ananiæ, Azariæ et Misaelis, quorum corpora apud Babiloniam sub quodam specu sunt posita. In Tuscia, passio sanctæ Barbaræ virginis, sub Maximiano imperatore; hæc post diem carceris macerationem et nervorum cæsionem, ac lampadarum adustionem, mamillarumque præcisionem, atque aliorum tormentorum cruciationem, ad extremum gladio data, martyrium consummavit. Ravennæ, sanctorum Valentini, Naulis et Agricolaë.

*Puerorum.
Babylonico-
rum.*

Barbaræ.

*Valentini et
soc.*

Puri codices sunt : *Praten. Antverp-Maj. Antverp. et Max-Lubec. Munerat, Belin. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Antverp. Max-Lubec. Belin. et Greven. scribunt *Misahelis*, servavi cum aliis communiorem modum; sic etiam simpliciter *Böbiloniam*, licet nonnulli habeant *Babyloniam*. Solus Praten. legit *duram carceris macerationem*. Alii omnes *diram*; Munerat. transposuit *diram macerationem carceris*, et omisit *mammillarumque præcisionem*. Pro *gladio data*, male substituit Belin. *gladio donata*. In Munerato est *Volencianis, Naulis*, etc. In primo solus errat, in *Naulis*, ut codices prope omnes, quos sequi debuimus. Antverp. Max-Lubec. et Molan. melius habent *Navalis*, nec male ex Hieronymianis aliquibus Belinus, *Novalis*. De *Thuscia* dixi alibi; omnes legunt, ut est in textu, excepto solo Molano.

*Puerorum
Babylonico-
rum.*

OBSERVATIO. Qui plures ex veteri Testamento Patres in serie heroum Christianorum collocavit, auctor Romani parvi, idem etiam primus insignes illos tres pueros Babylonicos hoc die, ex mera sua dispositione, Martyrologio inseruit: *Martyrium sanctorum Ananiæ, Azariæ, Misaelis*, alias Sidrach, Misach, et Abdenago. In Adone nihil superadditum est, præter hæc verba, *trium virorum sanctorum*. Usuardinum igitur est, quidquid elogii vice hic adjicitur, ut de aliis patriarchis et prophetis alibi notavimus. Hæc autem qualiacumque elogia accepit Usuardus ex Isidoro Hispalensi: De vita et obitu Sanctorum utriusque Testamenti. Cetera quæ de his Sanctis colligi subinde possunt, in Baronii Notatione diligenter indicata invenies. Undenam Wandelbertus Babylonios nostros eduxerit, haud equidem satis certo ausim asserere, interim insigni elogio eos decoravit in hunc modum:

*Triapia qui Assyrii tempserunt jussa tyranni,
Quorum nec crepitans valuit terrere fidelem
Constantemque animum fornacis flamma furentis,
Terni septeno et decimo pueri memorantur.*

Barbaræ.

Prædicto Romani parvi auctori debetur etiam annuntiatio altera, sic ibi formata: *In Tuscia, Barbaræ virginis et martyris*. Ado totius passionis historiam paucis complexus est, paucioribus Usuardus, hinc inde Adonis sensum potius quam verba secutus. Atque hi tres Martyrologi antiqui sunt, in quibus præclarissima virgo *Barbara* hoc die certo recolitur, a Rabano, cum diverso elogio iv Decembris consignata, omissis, quasi de industria, tum martyrii loco, tum notis temporis, quas forte Martyrologus ille, ut erat vir eruditus, cum *Barbaræ Actis* haud satis combinare potuit. Et sane tot gravissimis difficultatibus implexa sunt inclytissimæ alioquin virginis et martyris gesta, a quocumque demum vel a quibuscumque auctoribus exornata sint, ut ego quidem hactenus non videam, quo modo sic expurgari possint, ut ad normam satis tolerabilem reducantur. Vidit nodos illos Baronius agnovitque, *depravatos videri codices nonnullos*, in quibus locus, tempus aliaque plane turbata sunt. Vehementer optamus, tam fideles alios codices, seu Græcos seu Latinos, nobis aliquis producat, unde erui possit historica verisimilitudo. En tricas aliquot. Martyrologi nostri *Tusciam* diserte appellant et *Maximiani* tempora; Acta aliqua *Maximinum* volunt, eumque primum, qui Alexandro successit, ut Origeni æqualis sit, cujus discipula saltem per litteras fuerit, idque se opportune confirmare putant ex Chronico Orientali ab Echellensi edito, de cujus auctoritate alibi a nobis dictum est. Alii ad *alterum Maximinum* recurrunt, *Barbaram* cum *Catharina* in *Ægypto* collocantes. Non minor contentio circa *Heliopolim* vel *Nicomediæ*, ubi martyr passa sit, cui *Antiochiam* addunt Bedæ Auctaria. Sed quis urbes illas in *Tuscia* reperiat, aut quis *Tusciam* in Oriente? Hæc et id genus alia criticos recentiores impulere, ut Acta quæcumque contemptim repudiarent. Papebrochio etiam displicere, ut in *Ephemeridibus Græco-Moscis* pag. xxvi et liv, ac rursus in *Responsionibus* ad art. xi a num. 106, satis indicat; at is facile emendari passus est, quæ cum hac Observatione nostra non conveniunt; ea præsertim, quæ S. *Barbaræ* cultus initia concernunt, cujus epocham ipse statuit in fine seculi ix, cum certum sit, in ipso quoque Occidente ante istud seculum recoli Sanctam debuisse, utpote in Romano parvo disertissime signatam, cujus auctorem non sine historicis monumentis cultum aliquem Sanctis decernere consuevisse, exploratum est. Non minus evidenter patet, aut *Fastos* aut *Acta* aliqua circa annum dcccxl in Rabani notitiam pervenisse, ex quibus Martyrologio suo *Barbaram* adscripserit: nam ad interpolationem hic confugere, quid aliud esset, quam certa quæque per dubias conjecturas convellere? Ex his vero conficitur, prius *Barbaræ*, quam *Catharinæ* cultum in Occidente receptum fuisse. Jam vero pura et genuina Adonis et Usuardi exemplaria *Barbaram* referre, indubitatum reddunt citati a nobis supra, alique codices; Papebrochium fefellit quod ipsam iv Decembris requisiverit. Hæc cursim pro instituto nostro sufficiunt; reliqua eo remittimus, ubi Acta de integro examinanda erunt. Æque spinosæ sunt de corpore et translationibus quæstiones, quas hic intactas relinquinus. — *Valentinus* cum sociis *Ravennatibus* sic distinctissime ponitur in Hieronymianis: *Ravennæ, Valentini, Navalis, Agricolæ, Concordi*. Vetus *Epternacense* legit *Novalis* et *Concordiæ*, hisque *Corbeiensis* superaddit *Justini*. Ex prædictis apographis sua descripsit Rabanus, descripsit item Usuardus, sed omisso *Concordio*. Antiqua eorum Acta, si qua fuerint, nusquam occurrunt; quæ a recentioribus prodita sunt, suo tempore discutientur.

*Valentini et
SOC.*

AUCTARIA.

HERINIEN. Dum hic codex scriptus est, invaderat *Barbaræ* celebritas iv Decembris, quando ferme et sanctus *Blasius* ex xv Februarii ad iii retractus est; quod plane factum existimo circa seculum decimum. Hic itaque *Barbara* caret præfatus codex, quam vide iv Decembris.

-TORNACEN.

TORNACEN. In prima et ultima annuntiatione purus, totum secundæ elogium resecurit.

ROSWEYD. Purus etiam in prima et ultima, secundam omisit, positam supra IV Decembris.

Lazari, Marthæ. In fine adjicit: *Eodem die, Lazari, quem Dominus Jesus resuscitavit a mortuis. Item Marthæ sororis ejus.* Vide die sequenti.

Rufi, etc. Meletii. PULSANEN. In sola prima purus est. Tum: *Eodem die, beatorum, martyrum Rufi et Zosimi. Apud Spoletum, sancti Meletii episcopi et confessoris.* Hic a Castellano hoc die ponitur; de aliis vide Usuardum XVIII Decembris.

Irenæi et soc. ANTVERP-MAX. cum sociis suis omnibus. Hi annuntiationem puram Usuardinam retulerunt IV Decembris, hic vero aliam secundo loco substituant: *Romæ, natale sanctorum Hyrenæi, Antonii, Theodori, Saturnini, Victoris et aliorum decem et septem. Quæ cum beata Luccia virgine et Auceia (Auceia) rege Persarum, quem ipsa ad fidem Christi convertit, sub Elio præfecto gloriosum martyrium consummarunt.* Vide quæ diximus XXV Junii et Acta eo die. In prima et ultima annuntiatione satis puri sunt.

Rufi, etc. Meletii Ponti episcopi. CENTULEN. *Trium puerorum Ananix, Azariæ, et Misaël, etc.,* pure. Deest reliquus textus, cujus loco sunt: *Eodem die, sanctorum martyrum Rufi et Zosimi, de quorum felici agone sanctus Policarpus in epistola ad Philippenses scribit. Apud Pontum, sancti Meletii episcopi et confessoris, qui cum esset eruditione magnificus, virtus tamen animi et vitæ sinceritas longe in eo magnificentior extitit.* Huc ex IX Decembris perperam translatus est.

Faustini, etc. Valentini, etc. Irenæi, etc. Barbaræ. Meletii. BRUXELLEN. Incipit: *Apud Affricam, natale sanctorum Faustini, Candidi et Ceciliani.* Vide Hieronymiana die præcedenti. Sequitur: *Apud Ravennam, natale sanctorum Valentini, Novalis, Agricola et Concordii martyrum.* Vide Observationem. De Irenæo et sociis, eadem habet cum codicibus mediæ notæ. *In Tuscia, sanctæ Barbaræ virginis et martyris.* Videtur supponere aliam hanc esse Barbaram ab ea, quam posuit supra IV Decembris. Sequitur: *Apud Spoletum, depositio sancti Melecii episcopi et confessoris.*

HAGENOVEN. Duas longas historias profert: alteram de pueris Babylonicis, quæ ex sacris Litteris notior et certior est, quam hic enarretur; de Luceia virgine et Auceia rege alteram, quam malim ex Actis ipsis XXV Junii accipias.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Trium puerorum*

Babyloniæ, Valentini, Naulis (alias Navalis) et Agricola, apud Ravennam.

VATICAN. num. 5949. Nihil hic habet de pueris Babylonicis aut de Barbara.

FLORENTIN. *Spoleti, sancti Meletii episcopi et confessoris. Item, sanctorum martyrum Floriani et quadroginta sociorum ejus.* An forte Eleutheropolitanos indicant, de quibus die sequenti?

EDITIO LUBECO-COL. In textu similis est ANTVERP-MAXIMO et reliquis mediæ notæ codicibus. Addit autem: *Apud Spoletum, sancti Melecii episcopi et confessoris. Ipso die, sancti Everhardi militis et confessoris.* Vide auctarium MOLANI.

GREVEN. *Apud Ravennam cum præfatis passus est Concordius et alii quinque. Mammetis pueri et martyris, quem Usuardus habet XVI Kalendas Septembris. Romæ, sanctorum Irenæi, Anthonii, Theodori, Saturnini, Victoris et aliorum decem et septem. Item Simplicii et sociorum ejus. Apud Spoletum, sancti Melecii episcopi et confessoris. Viennæ, sancti Odonis episcopi et confessoris. In Hibernia, Beani episcopi et confessoris. In territorio Tornacensi, sancti Everhardi militis et confessoris. Adelheydis imperatricis, secundum alios pridie Idus Decembris.*

MOLAN. In fine: *Viennæ, beati Adonis episcopi.* Male supra scripsit GREVENUS, Odonis. Agitur de eo, quem jam toties in hoc opere citavimus, nempe de auctore Martyrologii illius, ex quo totus ferme Usuardus contractus est. Sequitur: *Item Adelheydis imperatricis. Deinde typis minoribus: In territorio Tornacensi, sancti Everardi militis et confessoris; qui, ut scribit Meyerus in Annalibus Flandriæ, Comes Cisoniensis, conjuge ac liberorum pulchra propagine, ad hæc opibus, clientelis et peritiâ rei militaris, vitæque sanctitate illustris est habitus, initiumque dedit Cisoniensi cœnobio juxta Insulam. In Hibernia, Beani episcopi primi Aberdonensis et confessoris.* Hactenus editio prima. Editiones posteriores idem habent de Adone Viennensi. Tum: *In Galliis, apud Tornacum, monasterio Cisoniensi, depositio Everardi, ducis Forojuliensis. Item depositio sanctæ Adelheidis imperatricis. In Hibernia, natalis Beani, primi episcopi Aberdonensis et confessoris. Ambianis, receptio faciei beati Joannis Baptistæ. In Hispaniis, ex constitutione decimi concilii Toletani, festum annuntiationis beatæ Mariæ. Non est operæ pretium quærere, quamdiu hic ritus duraverit.*

XVI Kal.

Die 17.

Translatio sancti Ignatii episcopi et martyris, qui ab urbe Roma Antiochiam delatus, jacet extra portam Damniticam, in cimiterio ecclesiæ. Eodem die, beati Lazari, quem Dominus Jesus in Evangelio Iogitur resuscitasse a mortuis. Item beatæ Marthæ, sororis ejus, quorum venerabilem memoriam extructa ecclesia non longe a Bethania, ubi a vicino domus eorum fuit, conservat. In Oriente apud Eleutheropolim civitatem, sanctorum martyrum quinquaginta, qui sub Saracenis passi sunt.

Ita Praten, Herinien, Antverp-Maj, Muerat, Greven, et Molan.

VARIA LECTIO. Inter codices pro textu citatos, nullus recte legit extra portam Daphniticam. Secutus sum Praten, et Herinien. In Greven, et Molan, habetur *Dampniticam*; in Antverp-Maj, *Dampnitiam*; in Muerat, *Daviticam*; solus Rosweyd, ad puritatem proprius accessit per *Dafniticam*. In omnibus ferme est *cimiterio*; Praten, et Molan, rectius *cœmeterio*. In codicem Pratensem

pro *Marthæ*, male irrepsit *Mariæ*. Munerati, vel ejus typographi error est *evicinio* pro *e vicino*. Omnes recte legunt, *quorum venerabilem memoriam*; nescio cur Antverp-Maj. præmiserit particulam *in*. Rursus in *Sarracenis* conveniunt omnes, præter præfatum codicem et Molanum.

*Translatio-
nis sancti
Ignatii.*

OBSERVATIO. Nihil ad hodiernum textum contulerunt apographa Hieronymiana; Bedam describens Rabanus, illum elogium refert, quo potius natalis sancti Ignatii, quam translatio celebratur; quod mirum videri non debet, cum neuter 1 Februarii de eo memoriam fecerit. Clarior est pro hodierna festivitate Romani parvi textus: *Translatio Ignatii episcopi et martyris Antiochiæ*. Viennensis hoc loco solum subjungit: *Qui tertius post Petrum Apostolum Antiochenam rexit ecclesiam*, quæ verba a Nostro 1 Februarii relata, hic merito prætermissa sunt, aliis ex Festivitatibus Apostolorum substitutis, quæ translationi proprie et unice conveniunt. Non est quod bisce dintius immerer, cum de variis sancti Ignatii translationibus fuse egerit Henschenius ad 1 Februarii a pag. 33. Ibi etiam invenies a quo tempore in Ecclesia Romana natalis S. Ignatii 1 diei Februarii affixus sit, ut babes etiam in Ephemeredibus Græco-Mosis ad xxix Januarii. Wandelbertus sic illustrissimum martyrem hoc die cauit, ut ipse etiam natalem celebrare videatur, *Rufum et Zosimum*, quos cum Ignatio laudat Polycarpus, subjungens; verum hi ex Martyrologis nostris ad diem sequentem referuntur. Audiamus metricum elogium:

*Ignatius sanctus deno sextoque triumphat,
Antiochenæ urbis pastor martyrique: ferarum
Quem dentes panem vivum fecere. Sequuntur
Quem fuso ob Christum Rufus Zosimusque cruore.*

*Lazari et
Marthæ.*

Annuntiationis nostræ secundæ substructionem, ut ita dicam, sic denuo ponit auctor Romani parvi: *Et Lazari, quem Christus resuscitavit, et Marthæ sororis ejus, in Bethania*: ubi velim observes, et fratrem et sororem IN BETHANIA collocari. Hæc paulo aliter deduxit Ado, cujus sunt verba omnia, ex quibus elogium nostrum construitur. Apud Bedam, Florum aut Rabanum de his Sanctis, saltem hoc die nequaquam agitur, unde colligas, male a Tillemontio aliisque postremum citari. Hoc etiam adverto non satis exprimere Martyrologos nostros, quid de Lazaro hic proprie commemorent, cum apud Græcos variæ de ipso festivitates esse dicantur. Probabilius tamen apparet, saltem ex primo annuntiationis auctore Romano parvo, eos ultimum Lazari obitum, ejusque in *Bethania*, cum Martha sorore depositionem indicare velle; sic ut sepulturam in Cypro, ac multo magis migrationem in Provinciam, plane ignorasse videantur. Recte an secus hæc ab iis posita sint, hic non disputo; patet sane Lazarum et Martham, octavo et nono seculo sub una hoc die celebritate cultos fuisse. De duabus sororibus verbo egimus xxii Julii, occasione Mariæ Magdalænæ, sed ab aliis controversiis consulto hic abstinendum censuimus, omnia in Actis examinaturi proximo mense Julio. Vide interim Notationem Baronii, Tillemontium tomo 2 a pag. 31, et Castellatum in primo Bimestri a pag. 342. — *Martyres Eleutheropolitani*, pure Adoniani sunt, nec aliud in ipsorum gratiam præstitit Usuardus, quam hic etiam Viennensis verba in suum laterculum transferre. Utrobique Martyrum numerus ad *quingaginta* determinatus est; utrobique omnes anonymi sunt. Martyrologos nostros deseruit Baronius, secutus, ni fallor, Acta passionis manuscripta, quorum apud nos apographum exstat, ex archivis sancti Petri Romæ descriptum, ubi diffusior totius martyrii descriptio *Florianum* et *Culanicum*, tamquam totius turmæ præcipuos, appellat, addens etiam reliquorum omnium nomina, quæ simul ad *sexoginta* ascendunt, unde formata est Romani moderni annuntiatio. Alia Acta vidisse oportet Petrum in Catalogo lib. 1 cap. 73, apud quem socii dumtaxat *quadraginta* Floriano et Calanico adjunguntur. Non recte a Baronio signatur annus Heraclii xxxvii, qui forte melius xxvii diceretur, quamvis nec in Miscella, nec in Theophane, satis certa indicia reperiri possint, ex quibus aut de Martyrum horum numero, de tempore, aut loco passionis certi aliquid statuatur. Reliqua ad ulteriorem investigationem remitto.

*Martyrum
50.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Omnia habet ut sunt in laterculo, præter elogium, quod *Marthæ* et *Lazaro* supra in textu aptatum est.

ROSWEYD. De Ignatio ex Adone inserit: *Qui tertius post Petrum Apostolum, Antiochenæ ecclesiæ præerat*. Aliam annuntiationem sic incipit: *Hic celebratur natale beati Lazari et Marthæ*. Cetera satis pura sunt.

PULSANEN. Incipit: *Translatio et depositio corporis sancti Ignatii martyris*. In Lazaro et Martha contractior est. De ultima, nihil.

De Ignatio.

ANTVERP. et **MAX-LUBEC.** De Ignatio: *Qui tertius post Petrum Apostolum Antiochenam rexit ecclesiam. Hic Romæ, dentibus bestiarum passus, inde translatus, jacet Antiochiæ*. In ceteris commemorationibus satis puri sunt.

ANTVERP-MAX. **ULTRAJECT.** **LEYDEN.** et **LOVANIEN.** Omnes carent annuntiatione prima, cu-

jus loco ponunt ultimam de quingaginta Martyribus. In Lazaro et Martha satis puri sunt.

ALBERG. et **DANIC.** Cum prioribus conveniunt, sed in fine adjungunt: *Andecemnx, sanctæ Beggæ viduæ, sororis sanctæ Gertrudis*. Vide infra **MOLANUM** et alios.

Beggæ.

CENTULEN. Apud Antiochiam, translatio et depositio corporis beati Ignatii episcopi et martyris, qui passus est Romæ Kalendis Februarii. In Lazaro satis purus est, sed Martham cum toto elogio omittit. In ultima denuo satis purus est.

De Ignatio.

BRUXELLEN. Incipit a Lazaro et Martha, satis pure. Tum de Ignatio, ubi post *martyris*, addit: *Qui Kalendis Februarii Romæ passus, et a Roma Antiochiam delatus, extra portam Dampniticam, in cimiterio ecclesiæ hac die positus est. Apud Andemiam monasterium, depositio sanctæ Beggæ viduæ, filix Pippini ducis, et sororis sanctæ Gertrudis, oc*

De eodem.

De Beggæ.

relictæ

relictæ Ansigisi ducis. Quæ in statu viduati se et sua mancipas, monasterium Andemiense fundavit, ac Beghinas atque Beggardos, qui ab ipsa nomen trahunt, primo instituit. Notior aliunde est, et illarum et horum institutio, quam ut ad Beggæ tempora ascendatur.

HAGENOYEN. Incipit : *In civitate Marsilia, depositio sancti Marsilii episcopi et confessoris, fratris sanctæ Mariæ Magdalenæ, et sanctæ Marthæ.* Ex ipsa nominis corruptione intelligis, quam accurata esse debeant quæ fusius hic de Lazaro et Martha narrantur. Ego certe hujusmodi historiis describendis supersedeo. Tolerabiliora ferme sunt, quæ habet de Begga, in hunc modum : *Andecemie, depositio sanctæ Beggæ, sororis sanctæ Gertrudis virginis. Hæc de Anthyso (pro Ansigiso) viro suo concepit Pypinum seniore (potius filia ejus fuit) ducem Francorum, et post mortem viri sui, in sancta viduitate permansit omnibus diebus vitæ suæ, et repleta bonis operibus migravit ad Dominum.* De Ignatii translatione agit die sequenti, uti et de quinquaginta Martyribus.

CODEx Ursini a Rosemberg. *Andecemna, sanctæ Beggæ viduæ, sororis sancti Gertrudis.* Plura superius de Begga diximus.

AMBIANEN. *Ambianis, receptio faciei sancti Joannis Baptistæ.* Vide MOLANUM, pridie.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Marthæ hospitiæ Christi et Lazari, fratris ejus. Sanctorum quinquaginta Martyrum.*

VATICAN. signatus num. 5949. Desunt tres primæ annuntiationes. Adjicitur autem : *In Africa, sanctorum Victuri, Victoris et aliorum triginta trium.* Vide Hieronymiana.

LUXOVIEN. Sic habet : *In Salsa monasterio, sanctæ Adelheydæ augustæ.*

SALINEN. Alia de Lazaro : *In Bethania, sancti Lazari martyris, quem Dominus suscitavit ; cujus corpus Augustoduno requiescit.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit : *Natale beati Lazari episcopi et confessoris, fratris beatorum Mariæ Magdalenæ et Marthæ, quem Dominus, ut in Evangelio legitur, a mortuis resuscitaverat. Quorum ve-*

nerabilem, etc., satis pure, sed pro duobus tres conjunguntur. Sequitur de Martyribus quinquaginta, etiam bene. De Ignatio, post ecclesiæ, adjicit : *Ubi plurima ipsius meritis fiunt miracula, præstante Domino. Andecemne, sanctæ Beggæ viduæ, sororis sanctæ Gertrudis monialis.*

BELIN. In prima similis est ANTVERP. etc. Nihil habet de Martha. In tertia purus.

GREVEN. *Item in Aphrica, sanctorum Victoris, Victoriani, Adjutoris, Honorati, Felicis, Vincentii, Quarti, Quinti et aliorum duodecim. Commemoratio dignæ et sanctæ memoriæ Bernardi episcopi Diensis, ex Priore domus Portarum Ordinis Carthusiensis, confessoris. Cujus sanctitati attestantur mortui, quos suscitavit, leprosi, quos mundavit, aliaque miracula, quæ per eum Dominus operari dignatus est. Hic ob eximiam sanctitatem suam, sancto Bernardo Claravallensi familiarissimus extitit ; unde et ad ejus instantiam, idem vir Dei opus illud divinum super Cantica edidit. Sturmis abbatis primi Fuldensis comobii et confessoris. Beggæ viduæ, sororis sanctæ Gertrudis.*

MOLAN. In fine : *Eodem die apud Septem ecclesias, transitus beatæ Beggæ viduæ.* Tum typis minoribus ; *relictæ Ansigisi ducis, ac sororis sanctæ Gertrudis. Quæ in statu viduati se et sua Deo mancipans, monasterium Andemiense fundavit ac Beginas, quæ ab ipsa nomen trahunt, primo instituit. Hæc ex codice BRUXELLENSI accepta videntur. Deinde : Bigardis monasterio, Ordinis sancti Benedicti juxta Bruxellam, sanctæ Wivinx virginis, quæ ibidem prima præfuit. Editiones aliæ de Ignatio aliis literis textui inserunt : tertius post beatum Petrum, Antiochenam rexit ecclesiam. Hic Romæ dentibus bestiarum passus. In fine autem : Andanii, apud Septem ecclesias, transitus beatæ Beggæ viduæ, sororis sanctæ Gertrudis. Ipso die Bigardis, beatæ Wivinx virginis, quæ quanti apud Dominum sit meriti, surdi, contracti, demoniaci pristinam sospitatem adepti, fideliter protestantur. Notabis, in his editionibus corruptum rursus Usuardi textum, expuncta Martha cum toto elogio. In quo longe præferenda puritas editionis primæ.*

De Ignatio.

Beggæ.

Victoris et soc.

Bernardi Diensis episcopi.

Sturmis.

Beggæ.

Ejusdem.

Wivinx.

De Begga.

Beggæ.

De Joanne Baptista.

Victuri et soc.

Adelheydæ.

De Lazaro.

De Lazaro.

XV Kal.

Die 18.

A pud Macedoniam civitate Philippis, natalis beatorum martyrum Rufi et Zosimi. Hi ex eo numero discipulorum fuerunt, per quos primitiva Ecclesia in Judeis et Græcis fundata est, de quorum etiam felici agone scribit sanctus Policarpus in epistola ad Philippenses. In Africa, passio sancti Moysetis martyris. Turonis, sancti Gatiani episcopi et confessoris, qui ab urbe Roma eidem civitati primus directus episcopus, multis clarus miraculis quievit in pace.

Rufi et Zosimi.

Moysetis.

Gatiani.

Codices hoc die puri sunt : Praten. Herinien. Antverp-Maj. Munerat. Greven. et Molan. Adde Antverp-Max. cum omnibus suis sociis mediæ notæ.

VARIA LECTIO. Est in Praten. Zosimi, sed ceteri codices melius cum textu. Idem recte scribit *Philippis*, sed postea male *Philippenses*. Antverp-Maj. posuit *civitatem Philippis*. Hic et Greven. sæpius scribunt *hii* pro *hi*. Omnes habent, *hi ex eo numero*, etc.; sed Munerat. omisit particulam *eo*. In Pratensi *Judeis* integre scriptum non est. *Moysetis* legunt Praten. et Herinien. at dubium non est, quin Adonem secutus sit Usuardus. Potissima variatio est in nomine Turonensis episcopi, quod in solo Molan. et in Antverp. recte efformatum est *Gatiani*; pro quo in Pratensi et Heriniensi *Catiani*; in Antverp-Maj. *Canciani*; in Munerat. *Gaciani*; in aliis *Gratiani*; etc., Greveno cautela non profuit, dum scripsit *Caciani* alias *Gratiuni*. Habet hic præterea *primus directus*, omittens *episcopus*. Molan. paulo melius scribit *primum directus*, sed omittit etiam *episcopus*.

OBSERVATIO.

Rufi et
Zosimi.

OBSERVATIO. Rufus et Zosimus, die hesternò a Wandelberto cum Ignatio connexi, hoc proxime sequenti in Romano parvo consignantur hoc modo : *Rufi et Zosimi, de primis discipulis Christi, per quos Ecclesia de Judæis et Græcis primitiva fundata est*; non expresso loco, in quo aut passi aut depositi sint. Nihilominus plus hic asserit Martyrologus, quam in Rufino suo lib. 3 cap. 35 repererit, ubi Rufus et Zosimus egregie quidem ex celebri Polycarpi ad Philippenses epistola cum Ignatio laudantur, ut die præcedenti dictum est, at *de primis discipulis Christi fuisse ibi non dicuntur, nec id in strictiori significatione accipi posse videtur, nisi Rufus hic cum illo confundatur, de quo egimus XXI Novembris. Consule Rufini verba, quæ in Adone inter Festivitates Apostolorum referuntur, vel fontem ipsum accede, ubi Polycarpus : Deprecor, inquit, omnes vos obedientiæ operam dare, et meditari patientiam, quom vidistis in Ignatio, Rufo et Zosimo beatis viris, etc.*, nullo addito verbo de eorum discipulatu aut Ecclesiæ primitivæ fundatione. Ceterum Romani parvi sensum secutus est Ado, adjiciens præterea in fine de suo : *Hi requiescunt apud civitatem Macedonum Philippis*, quæ mihi valde incerta videntur; forte ansam præbuit Polycarpi epistola, quod ea Philippensibus destinetur. A præfata positione exorsus est Usuardus, reliquum Adonis elogiam describens. Atque hæc in serie nostra signata sunt, aliis ignota aut præterita. Sanctorum nomina non ignoravit Wandelbertus, cujus encomium metricum pridie dedimus. Notabis obiter, Bedam Plantinianum ad XXVI Decembris Adonis textum turpiter interpolasse: nam ubi is de solo Zosimo Papa meminit, alter scripsit : *Eodem die, sancti Ignatii, Rufi et Zosimi Papæ, qui sedit, etc.*, reliquam Adonis commemorationem transcribens. De sola prima annuntiatione meminit Romanum parvum. — In Viennensi secundum locum occupat idem qui in textu nostro *Moyse* vel *Moysetes* martyr in Africa, de quo nihil alibi hactenus legere memini, præter dubiam Molani in posterioribus editionibus annotationem. Est in Hieronymianis inter alios plurimos martyres Afros nomen *Monsitis*, quod nescio an ad *Moysetis* satis apte reduci possit. Utcumque fuerit, Moysetem etiam novit et cecinit Wandelbertus hoc unico suo hujus diei versiculo :

Quindecimus demum Moysetis sanguine vernal.

Moysetis.

Gatiani.

Tertia commemoratio purissime iterum Adoniana est, si non ad verbum, saltem ad omnes sensus apices ab Usuardo transumpta. Nullam certam ætatem *Gatiano* Turonensi assignavit Ado, nullam Usuardus, hac sola præcipua ejus laude contenti, quod ecclesiæ illius *primus episcopus fuerit, ab urbe Roma directus*. Tempora Fabiani Pontificis satis apposite Martyrologio Romano inseruit Baronius; idque ex Gregorio Turonensi facile confirmari potest, ut ostendit Tillemontius tomò 4 pag. 723. Est ea hodie eruditorum Gallorum receptior opinio, non semel in Actis nostris asserta, nempe primos illos Galliarum Apostolos, Gatianum hunc Turonensem, Trophimum Arelatensem, Paalum Narbonensem, Saturninum Tolosanum, Dionysium Parisiensem, Austremonium Claromontanam, Martialem Lemovicensem aliosque ad eadem ferme tempora pertinere. Videri possunt Bosquetus, non ita pridem a nobis citatus, Fraissius alique passim in eandem sententiam ex Gregorio Turonensi, locis a Baronio citatis, conspirantes. Dolendum est, nulla tam illustris Sancti Acta, quæ ego quidem viderim, superesse. Supplebunt quæ ex laudato Gregorio, tum ex historiæ Francorum initio et fine, quorum præcipua edidit Surius, tum ex Gloria Confessorum cap. 4 et 30, aut aliunde suo tempore colligi poterunt. Castellanus Gatiani obitum refert ad annum cclxxxix, quod tunc etiam operosius examinabitur. Vide notulam Motherii ad hunc diem.

AUCTARIA.

TORNACEN. Primam annuntiationem producit usque ad fundata est. In secunda purus est. Tum : *Graciani episcopi et confessoris, non ultra.*

Rogatiani,
etc.

ROSWEYD. Textui satis puro saperaddit : *In Africa, Rogatiani martyr et aliorum xxxv. Auceiæ regis et martyris, cum aliis xviii. Honorati martyris, cum aliis xxxi.* Vide Hieronymiana, in quibus Auceias non semel ponitur.

Auceiæ, etc.
Honorati, etc.

PULSANEN. Deest prima; in secunda purus est. Tum : *Eodem die, natalis sanctæ Anatholiæ virginis, quæ simul cum beata Victoria convirginali sua est comprehensa, ac sub Decio principe martyrio coronata est.* Anatholiam signat Usuardus ix Julii, Victoriam xxiii Decembris; vide Observationes utroque die. Sequitur ultima annuntiatio abbreviata : *Turonis, sancti Gratiani episcopi.*

Anatholiæ
et Victoriæ.

ANTVERP. et MAX-LUREC. Prima et secunda puræ sunt. Hæc est tertia : *Turonis, sancti Gatiani episcopi.*

Earundem.

CENTULEN. Romæ, sanctæ Anatholiæ virginis, quæ simul cum beata Victoria, convirginali sua comprehensa, ac sub Decio cæsare martyrizata est. In Africa, sancti *Moysetis* martyris. In Gatiano etiam satis purus est; sed de prima annuntiatione Rufi et Zosimi nihil habet.

BRUXELLEN. In prima satis purus, subdit : *Laudiciæ, natale sanctorum martyrum Theothimi et Basiliani.* Sequitur de quinquaginta martyribus Eleutheropolitanis ex die præcedenti. Tum : *In Africa, passio sanctorum Moysetis, Victoris, Victoriani, Adjutoris, Honorati, Felicis, Vincentii et aliorum viginti trium. Romæ, natale sanctorum Anthonini, Herenei et Theodoli. Item natale sanctorum Quinti, Simplicii, Pauli, Privati et Januarii.* Ex Hieronymianis varie collecti sunt. Pro *Gatiani*, scribit *Thaciani*; de cetero annuntiatio satis pura est. In fine : *Eodem die, natale sanctæ Anotholes virginis; quæ simul cum beata Victoria convirginali sua tempore Decii principis comprehensa et martyrio coronata est.* Vide quæ diximus ad **PULSANENSEM**, supra.

Theothimi,
etc.

Martyrum
50.

Moysetis,
etc.

Antonini,
etc.

Quinti, etc.

Anatholiæ
et Victoriæ.

IIAGENOYEN. Incipit a translatione sancti Ignatii satis pure. Vide textum hesternum. Sequitur : *In Eystatensi territorio, sancti Winibaldi et Walpurgæ confess. glorios. In Salsa, sanctæ Adelheydis imperatricis.* Tum ponit annuntiationem primam satis pure, nisi quod scribat : *Rufi, Rufini, et Zosimi.* In *Moysete* et *Gatiano*, satis bene. Tum : *In Oriente apud Eleutropolim, etc., ut pridie. Demum : Eodem die, sancti Flaviti episcopi et confessoris depositio.*

Translatio-
nis Ignati

Winibaldi et
Walpurgæ.

Adelheydis

Martyrum
50.
Flaviti.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Rufi et Zosimi, qui in primitiva Ecclesia floruerunt. Moysetis martyris. Tatiani Turonensis episcopi. Vide quæ diximus in Variantibus.*

BIGOTIAN. signatus D. 9. *Eodem die, sancti Flavii confessoris. Haud dubie pro Flaviti.*

Winebaldi. **ALTEMPS.** *Eodem die, sancti Winebaldi confessoris. De sorore vide 1 Maii, etc.*

Anatholiæ, etc. **FLORENTIN.** *Habent ut supra: S. Anatholiæ virginis, quæ simul cum beata Victoria convirginali sua est comprehensa, ac sub Decio principe martyrio coronata. Item sancti Catiani episcopi et martyris. Puto Gatianum indicari, qui luxato nomine in martyrem transformatus sit.*

REMENS. SS. *Timothei et Apollinaris. Aliter enuntiat: Turonis, sancti Tatiani, primi ejusdem urbis episcopi.*

Eurudem. **EDITIO LUBECO-COL.** *In textu satis pura, addit de Anatholia, etc., ut jam non semel supra dedimus. Tum: Eodem die, sancti Pauli Simplicis, confessoris, discipuli beati Antonii abbatis. In territorio Eystedensi, sancti Winibaldi abbatis et confessoris, fratris sanctorum Willebaldi episcopi, et Walburgæ virginis. Castello Confluentiæ, translatio sancti Florini presbyteri et confessoris.*

Pauli Simplicis. **WINIBALDI.** *In territorio Eystedensi, sancti Winibaldi abbatis et confessoris, fratris sanctorum Willebaldi episcopi, et Walburgæ virginis. Eodem die, Pauli Simplicis confessoris, discipuli beati Antonii abbatis, miræ patientiæ et obedientiæ viri. Castello Confluentiæ, translatio sancti Florini presbyteri et confessoris. Anatholiæ virginis et martyris, quæ simul cum beata Victoria convirginali sua est, comprehensa, etc., ut supra. Tum: Maximillæ virginis.*

Translatio nis Florini. **BELIN.** *In prima et secunda satis purus, in tertia similis est ANTVERP. etc. Altera editio ad episcopi, addit, primi civitatis ipsius. Eodem die, sancti Flaviti presbyteri et confessoris.*

Flaviti. **GREVEN.** *Multa habet ex Hieronymianis. Laodicia civitate, natalis sanctorum Thetaini et Basiliani. Apud Aphricam, sanctorum Quinti, Simplicii, Pauli, Victoriæ, Privati, Ceciliani, Euasi. Item sanctorum Digni, Bodegisili, Honorati, cum aliis triginta. In Aphrica, Rogatiani martyris, et aliorum triginta sex. Item sanctorum martyrum Auceiæ regis barbarorum et Lucæ virginis. Qui Auceias, cum Luciam virginem Romanam captam, violare vellet, divino nutu compunctus, maxime venerari cepit, ac postmodum cum ipsa Romam profectus, martyrii palmam adeptus est, cum oliis duodecim, qui tunc pro fide in carcere tenebantur. Hos Usuardus habet VIII, alii vero VII Kalend. Julii. Ipsa die secundum Cathalogum, sancti Hildephonsi archiepiscopi Toletani. Qui, relicto seculo, monachi habitum assumens, eximia sanctitatis merito, archiepiscopi honorem adeptus est; tandemque sanctis operibus plenus, feliciter migravit, die quo festum gloriosæ virginis Mariæ (cui ipse devotissimus erat) in ecclesia sua agi-coastituit, hoc est die octavo ante nativitatem Christi. Maurini episcopi. In Hibernia, Flamiani episcopi. In territorio Eystadensi, sancti Winibaldi abbatis et confessoris, fratris sanctorum Wilibaldi episcopi et Walburgæ virginis. Eodem die, Pauli Simplicis confessoris, discipuli beati Antonii abbatis, miræ patientiæ et obedientiæ viri. Castello Confluentiæ, translatio sancti Florini presbyteri et confessoris. Anatholiæ virginis et martyris, quæ simul cum beata Victoria convirginali sua est, comprehensa, etc., ut supra. Tum: Maximillæ virginis.*

XIV Kal.

Die 19.

A pud Ægyptum, beati Nemesii martyris, qui ab Emiliano iudice geminatis suppliciis exercitatus, cum latronibus jussus est incendi, Salvatoris perferens similitudinem, qui una cum latronibus pertulit crucem. Civitate Nicea, sancti Darii martyris. Item Antisiodoro, sancti Gregorii episcopi.

Conveniunt codices plurimi: *Praten. Herintien. Tornacen. Antverp-Maj. Rosweyd. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan. Item Antverp-Max. cum sociis omnibus.*

VARIA LECTIO. Solus Tornacensis a ceteris discrepat, dum pro *Salvatoris perferens similitudinem*, legit *Salvatoris ferens*, etc. Belinus cum mediæ notæ codicibus habet, qui cum latronibus, omittens particulam *una*. Antverp-Major, pro *Darii*, legit *Dari*, sed pessime nomen transmavit Munerat. in *Clari*. Belin. iterum cum citatis codicibus in fine textus, post *episcopi* superaddit *et confessoris*. De vario scribendi modo in *Ægyptum, Egiptum, Antisiodoro, Anthisiodori, Nyceu, etc.*, satis alibi dictum est.

OBSERVATIO. In varios hujus mensis dies, nempe in VII, VIII, XII et XIV hactenus distributos vidimus martyres Alexandrinos ex Rufini lib. 6 cap. 31, seu ex sæpe laudata Dionysii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epistola acceptos. At ibi non sistit, qui primus eos ita dispertit Romani parvi auctor. Ex eodem loco sumptus est hodiernus *Nemesius*; proximo die sequentur *Ammon, Zenon* et alii, ac rursus XXII agetur memoria *Ischyronis et aliorum quamplurimorum, inter quos senex Charemon*; sic ut solo hoc mense annuntiationes septem, ex citato Rufini capite desumptæ, exhibeantur, quarum nulla apud alios extra seriem nostram Martyrologos signata sit. Sic igitur hoc die Nemesium celebrat Romanum parvum: *Apud Ægyptum, Nemesii martyris, qui per calumniam quasi latro, judici delatus est.* Reliquam passionem ex prædicto Rufini loco descripsit Viennensis, Noster de more compendio utens, totam medullam nitide extraxit. Nemesii nostri martyrium recte expendit Motherius in versione sua Gallica Martyrologii Romani, alibi laudata pag. 447, ubi observat *Nemesianum* quandoque appellari. Attamen Græcum nomen *Νεμεσιου* aut cum Rufino vertendum videtur *Nemesius*, aut cum Valesio *Nemesion*, non *Nemesis*, ut Christophorsonus; certe nequaquam *Nemesianus*. Hæc in præclari martyris laudem et textus nostri elucidationem dicta sufficiant. — Reliquus vero textus noster solitos duces non agnoscit. Sed unde *Darium* Nicænum martyrem ab Usuardo acceptum dicemus, quem Hieronymiana non satis clare expriment, obscure etiam *Niceæ* consignant; imo sic *Darium*, vel *Dariam Chrysantho* conjungunt, ut hic repeti videantur, qui ab Usuardo 1 Decembris celebrati sunt? Dices ex Wandelberto desumi potuisse; non ita autumo: nam

cur socius *Zosimus* relinqueretur? Quin imo, vel ex hoc loco evinci posset, Wandelberti Martyrologium numquam Usuardo visum fuisse, quemadmodum in præfatione sub finem primi capituli indicavimus. Crediderim ego, utrique Hieronymianum aliquod præluxisse, simile Lucensi, in quo, excluso Gregorio, martyres omnes, ibi enumerati, Nicææ adscripti fuerint; unde solum ultimum Usuardus, binos vero Wandelbertus mutuatus sit, quos unico suo versiculo ita laudaret:

Quartum cum deno Zosimus, Dariusque coronant.

Gregorii.

Gregorius Autissiodorensis episcopus, ordine tertius decimus, Lucensi codici insertus, Corbeiensi adjectus est. In Floro nostro illud ipsum elogium habet, quod ex Martyrologio S. Sabini in Levitania describit Florentinius, ejus observationes aliæ videri possunt. Est etiam in Rabano iisdem verbis, quæ aliis litteris posuit Florentinius in commemoratione codicis Hieronymiani Lucensis. Unde in Usuardum influxerit, quærere supersedeo; tot alios populares Sanctos Adoni superaddidit, ut et hunc facile de suo adicere potuerit. Scio in Adone Mosandri poni die sequenti eum asterisco, apud Rosweydam in appendice; sed hæc satis ostendunt Adonianum non esse Gregorium. Vitam aut Acta, præter indicatum elogium, nusquam invenire licuit. Pauca habet collectio nostra Ms. de gestis pontificum Autissiodorensium, ubi notatur depositio xiv Kal. Junii, seu xix Maii. Plura aliunde, sicubi exstant, nobis subministrari vehementer desideramus.

De Avito Adonis.

De solo Nemesio, ut diximus supra, loquitur Romanum parvum; ast in Adone sequitur *Avitus Aurelianensis*, quem cum Usuardo posuimus xvii Junii, ut hic nihil de eo dicendum supersit. Obiter solum observo, *Adjutum* in nonnullis codicibus Usuardinis auctioribus, quales sunt ii, quos in Auctariis FLORENTINOS nominamus, ex *Avito* formatum esse, atque inde sub ea formula in Martyrologio Romano collocari; verum sub diversis nominibus eundem Sanctum intelligi, reete, ni fallor, advertit Castellanus.

AUCTARIA.

- PULSANEN.** Jam aliquamdiu ab aliis devius, hic incipit: *Antisiodoro, beati Gregorii episcopi, qui sedit annos XII, dies III, sepultusque est in ecclesia sancti Germani episcopi.* A Nemesio totum elogium rescindit. Tum: *Alexandria, beati Clementis episcopi et martyris.* Talem sanctum Clementem hactenus non novi; vide codicem sequentem. Darius prætermisus est.
- CENTULEN.** *In Egypto, beati Nemesii martyris, qui cum latronibus incensus fuit. Aurelianus, sancti Aviti abbatis, qui spiritu prophetiæ plenus fuit, et glorifico sine quievit.* Vide Observationem. Tum: *Alexandria, beati Clementis presbyteri, qui in divinarum eruditionum scolis quam maxime floruit, cujus etiam auctoritas in divinarum historiarum narrationibus sapissime antefertur.* Usuardus hunc Clementem retulit iv Decembris.
- BRUXELLEN.** De Dario novam annuntiationem ex Hieronymianis fingit: *Apud Nyceam, civitatem Bithinæ, natale sanctorum martyrum Darii episcopi, Zozimi, Pauli et Cyriaci atque Secundi.* Secundo loco de Nemesio, sed non omnino pure. *Alexandria, beati Clementis presbyteri et martyris. Qui in scolis divinarum eruditionum quam maxime effloruit.* In Gregorio fere similis est codicibus mediæ notæ. Demum: *Aurelianus, beati Aviti abbatis. Qui spiritu prophetiæ illustris fuit.*
- HAGENROYEN.** In Nemesio satis purus, longam historiam ingerit, cujus initium hic dabo: *Aquilegia, passio sanctorum martyrum Felicis et Fortunati, qui eo tempore passi sunt, quando Dyocletianus et Maximianus præceptum dederunt, ut nullus posset vendere vel emere, nisi prius ydolis immolaret, et quicumque Christianum occultaret puniretur. Unde Apamius quidam præsentavit sanctos fratres Felicem et Fortunatum præsidi ad puniendum. At illi psallebant: Ecce quam bonum et quam jucundum, etc., et dum immolare nollent, fustibus cæduntur, et Jesum Christum invocabant. Et præses ait illis: Nescitis Augustos nasci, etc., quæ melius apud Adonem legi poterunt xi Junii. Vide quæ ibi in Observatione nostra, vel fusius in Actis dicta sunt. Nescio quid hunc scriptorem moverit, ut eos Sanctos huc transferret. Sequitur: Civitate*
- Niceya, natalis sancti Darii martyris. Ipso die in Antisiodoro, depositio sancti Gregorii episcopi et confessoris.*
- AMBIANEN.** *Aurelianus, sancti Aviti abbatis, qui spiritu prophetiæ illustris fuit, et honorifice in eadem urbe tumulatus est.* Jam diximus in Observatione coli xvii Junii.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Solum habet: *Nemesii martyris. Darii martyris.*
- CODEX D. DU CHEVAL.** signatus littera C. *Antisiodoro, sancti Pauli et Gregorii.*
- VATICAN.** sub nota num. 5949. Nihil habet de Nemesio et Dario martyribus. Adjicit autem: *Aurelianus, sancti Aviti abbatis.*
- ALTEUPS.** *In pago Calbellonensi, (Cabilonensi) sancti Cypriani abbatis.*
- FLORENTIN.** *Aurelianus, sancti Adjuti abbatis, qui spiritu prophetiæ illustris fuit, et ibi sepultus est.* Haud dubie ex tali aliquo codice *Adjutus* ille in Martyrologium Romanum irrepsit.
- LUGDUNEN.** *Antisiodoro civitate, sanctorum Pauli et Gregorii, ut CODEX D. DU CHEVAL.*
- REMENS. SS.** *Timothei et Apollinaris. Aurelianus, depositio sancti Aviti abbatis.*
- EDITIO LUBECO-COL.** *Apud Egyptum, beati Nemesii martyris, qui primo per calumniam quasi latro, judici Emiliano delatus est; quo crimine absolutus, posthæc, quod Christianus esset, defertur. In hoc vero nulla a judice moderatio reservatur, sed ab eodem Emiliano judice, geminatis suppliciis excruciat, cum latronibus jussus est suspendi, Salvatoris perferens similitudinem, qui una cum latronibus pertulit crucem. Nimmia hic similitudo quæsitæ est. In Dario et Gregorio, satis pura est. In fine: Aurelianus, sancti Aviti abbatis et confessoris.*
- GREVEN.** *In Nicea Bithinæ, sanctorum Zozimi, Pauli, Secundi, Ciriaci. Item Anastasii, Sidonii. Vide Hieronymiana. Ammonis episcopi Aurelianensis et confessoris. Eodem die secundum Adonem, Aurelianus, sancti Aviti abbatis, qui desiderio vitæ solitariæ, cum sancto Karilleffo de monasterio egressus, magnis virtutibus prophetiæque spiritu illustris quievit. Hunc Usuardus habet quinto decimo Kalendæ Julii. Digni confessoris. Megandii confessoris,*

Petri.
Wilhelmi
Carthusien-
sis.

ris, patris sanctæ Alheidis virginis. Item beatæ memoria Petri presbyteri, Canonici regularis, Arol-
densis præpositi. Item sanctæ memoriæ, Wilhelmi
conversi domus Casularum, Ordinis Carthusiensis,
confessoris, admirandæ virtutis viri. Qui tempore
quodam, dum asino vectus, in negotiis domus suæ ali-
quo iret, irruentibus in eum prædanibus, fide plenis-
simus, asino pedem evulsit, indeque minitans præ-
donibus, in stuporem et fugam eos convertit: deinde
pedem reponens jumento, iter suum confecit.

MOLAN. Litteris Italicis de Nemesio, post qui,
textui inserit: primo per calumniam, quasi latro,
judici delatus est Æmiliano, quo crimine absoluto,
postea quod Christianus esset, defertur; in hoc vero
nulla miseratio reservatur, sed ab eodem Æmiliano
judice, etc., ut habet EDITIO LUBECO-COLONIEN-
SIS, supra. In fine: Eodem die repositum est cor-
pus sancti Huberti in crypta. In aliis editionibus
additur in fine textus, etiam litteris Italicis, et
confessoris. Nihil præterea.

De Nemesio.

Repositionis
Huberti.

XIII Kal.

Die 20.

Apu**d** Alexandriam, beatissimorum martyrum Ammonis, Zenonis, Ptolomei,
Ingenii et Theophili, qui tribunalibus adstantes, cum quidam Christianus in
suppliciis positus trepidaret, et jam pene ad negandum declinaret, vultu, oculis
ac nutibus conabantur illum erigere. Cumque hac de causa clamor totius vulgi in eos
prosili- ret, prorumpentes in medium, Christianos se esse testantur. Per quorum victo-
riam, illico Christus gloriosissime triumphavit, suisque constantiam animi dedit. In
Thracia civitate Gelduba, sancti Julii martyris. Item in Amphitrea, sancti Liberati.

Ammonis et
soc.

Julii.

Liberati.

Sumitur ex Praten. Herinien. Antverp-Maj. Munerat. Greven. et Molan.

VARIA LECTIO. In Antverp-Maj. male scribitur *Amonis*, male in Munerato, *Tholomei*. Omnes
servant *Ingenii*, pejus Greven. *Nigenii*; an melius Molanus, *Ingenii*? Sic ex Rufino, Romano
parvo et Adone legendum est, et sic etiam vertit Valesius. Romani moderni reformatores Christo-
phorsonum secuti videntur, qui *Ingenes* scripsit. Gravius errarunt Antverp-Maj. et Munerat. postre-
ma duo nomina *Ingenni*, nobis *Ingenii* et *Theophili* omittentes. Rursus Antverp-Maj. pro *et jam*,
posuit *etiam*, atque iterum Munerat. *eripere* pro *erigere*. Codices omnes conveniunt in, *illico Christus*
gloriosissime triumphavit, et sic omnino ex Adone legendum est; Grevenus posuit *victoriosissime*
triumphavit, et eum secutus Molan. vitii aliquid superaddidit, per, *Christus illico victoriosissime trium-*
phavit. De *Thracia* alibi dixi, sequor modo, quos prius secutus sum. Antverp-Major, pro *Amphitrea*
substituit *Amphitre*, nullo modo *Usuardine*, sed utrum magis a parte rei exstet locus prior quam po-
sterior, fateor me ignorare.

OBSERVATIO. En modo classem illam alteram pugilum Alexandrinorum, de qua die præcedenti
dicere cœpimus, ex eodem Rufini loco, lib. 6 cap. 31, ex eadem Dionysii Alexandrini ad Fa-
bium Antiochenum epistola promanantem, sic ut martyriorum ordinem, in præfato Rufini capite
deductum, secutus, videatur auctor Romani parvi, qui fortissimos quinque athletas primus inter
Martyrologos enumerat: *Alexandriæ, Ammonis, Zenonis, Ptolomæi, Ingenii, Theophili*. Ado ducto-
rem sequens, fontemque Rufinianum prope exhauriens, historiæ ordinem inde traduxit; Noster ve-
ro, licet paulo contractius, rem totam satis eleganter complexus est. Nihil ultra habent Romanum
parvum et Viennensis; unde ad textus sui supplementum, aliam scaturiginem consuluit Usuardus;
sed duas annuntiationes triceis involutas obrusit. Utamque ex Hieronymianis apographis acceptam
fuisse dubium non est, at implexam codicum illorum lectionem ipse magis irretivisse videtur. Fontem
exhibeamus. — Codex Lucensis sic legit: *In Thracia civitate Gildo, Bajuli*. In duabus ultimis vocibus
Gihla et *Bajuli* hæret aqua. Audi modo vetustissimum Epternacensem: *In Thracia, natalis Julii*.
Sic habet in laterculo hodierno; die sequenti autem: *In Thracin civitate Gildoba, Juli*, quam eam-
dem annuntiationem hoc ipso die ponunt Corbeiensis sen Corbeienses et Blumianus. Ex his facile
perspicitur, talem aliquem Hieronymianum codicem Usuardo obtigisse, ex quo *Geldubam* suam ef-
formaverit. Frustra cum Geographis quaeres, in qua Thraciæ parte sita sit *Gelduba* vel *Gildoba*,
cum ibi reperibilem non existimem, imo satis verosimiliter ex truncatis Sanctorum nominibus coa-
luerit, non minus quam *Amphitrea*, cui ultimus Sanctus noster *Liberatus* adscribitur. Non ignoro
Geldubam aliquam antiquam, hodie *Geldub* vel *Gelb*, ad tractum Rheni, ditionis Coloniensis inveni-
ri, sed illic Julium martyrem cum Saussayo collocare, tam est absonum, quam imperitum sit Rhe-
num in Thraciam devehere, aut Thraciam ad Rhenum transplantare. Castellanus *Geldubæ* situm no-
tat in *confinis Bulgaria et hodiernæ Romania*, at Geographum antiquum desidero, qui eam nobis as-
signet. — Porro *Liberatum* nostrum *Romæ* tribuit Baronius, secundam annuntiationem in Romano
sic hodie referens: *Romæ, sanctorum martyrum Liberati et Bajuli*, quæ ab Hieronymianis omnibus,
etiam a codice S. Cyriaci et Rabano longissime recedunt; in his enim *Liberatus* cum *Thecla* con-
stanter ponitur in *Oriente*. Ad præfatam Romani annuntiationem observat Castellanus, eam ex tri-
bus conflata esse: accepta nimirum positione *Romæ*, quæ soli Zephyrino Papæ in Hieronymianis
tribuitur; avulso deinde *Liberati* nomine ab Oriente, ac demum ex ultima syllaba prioris loci *Gel-*

Ammonis et
soc.

Julii.

Liberati.

duba, conjuncta cum *Juli*, nomen *Bojuli* coagmentatum. Agnosco equidem confusionem, sed quæ Baronii non sit, verum codicis alicujus, ex quo nomina illa, sic inter se connexa desumpserit. Nec diffebitur Castellanus, in Hieronymianis aliquibus, et in Rabano quoque *Bajulum* clare exprimi, sic ut totus error in sola positione consistat, quod nempe Liberatus et qualiscumque *Bajulus Romæ* collocentur. At quis nobis Usuardinam illam *Amphitream* aut in Oriente aut in toto Occidente inveniet? Putavit fortasse vir eminentissimus locum notissimum alicubi repertum, præ ignoto vel ficto eligendum. Florentinius alia loca substituere conatur, quæ ratio nata est, res de se valde implexas magis involvere. Dicam quod sentio: multum fallor, si Usuardus usus non sit codice aliquo Hieronymiano tam depravato, ut ex detritis, divulsis, ac male connexis verborum elementis *Amphitream* aliquam effinxerit, cui reperiendæ in vanum a nobis sudetur. Neque enim cum Castellano syllabas distractas connectere lubet, ex quibus, ut ipse *Bajulum*, sic ego *Amphitream* coner educere: sive enim vera, sive falsa demum protulerit Noster, certum est, talem nobis textum reliquisse, qualem ut sincerum et genuinum hic representavimus.

AUCTARIA.

- TORNACEN.** In prima elogium producit usque ad *testantur*, expunctis ceteris omnibus. Duæ ultimæ annuntiationes puræ sunt.
- Zephyrii PP.* **ROSWEYD.** Secundo loco habet: *Romæ, Zephyrii Papæ et martyris*. Nos de eo egimus cum Usuardo xxvi Augusti, ubi vide Observationem. Habe hodiernum Wandelberti versiculum:
Terno cum decimo antistes, Zepherine, coruseas.
Codex noster purus est in Julio et Liberato, adjungens in fine litteris majusculis, quod in aliis codicibus recurret: *Vigilia sancti Thomæ Apostoli.*
- Vigilia Thomæ.* **PULSANEN.** In prima, phrasis aliquantulum mutata est et Adonianæ magis aptata. Deest secunda et tertia.
- Gregorii.* **ANTVERP. et MAX-LUBEC. et UGHELLIAN.** Post *Liberati* immediate subjungunt, vel potius conjungunt, et *Gregorii episcopi*. Ex hujusmodi codice sua accepit Petrus Equilinus in Catalogo apud Florentinum, qui in hoc Gregorio, æque ac nos hæsitat. Est forte repetitio Gregorii Autissiodorensis, de quo locuti sumus die præcedenti. Sequitur in citatis codicibus: *Romæ, depositio sancti Zepherini episcopi.*
- Zephyrii.* **ANTVERP-MAX.** et reliqui omnes codices mediæ notæ incipiunt: *Vigilia sancti Thomæ Apostoli*. In fine autem post *Liberati*, addunt ut supra, et *sancti Gregorii episcopi*.
- Vigilia Thomæ.* **CENTULEN.** Non habet nisi primam annuntiationem, hinc inde truncatam, nonnumquam interpolatam, quam non est opus hic describere.
- Gregorii.* **BRUXELLEN.** Incipit: *Romæ, sancti Zepherini Papæ. Qui ut omnes Christiani annorum duodecim in festo Paschæ Eucharistiam accipiant, et ut ordinationes presbyterorum ac levitarum, tempore statuto solemniter ferent, constituit. Sequuntur annuntiationes ad libitum formatæ: In Tracia civitate Gethuba, natale sanctorum Julii vel Juliani, et Liberati. Item in Amphitrea, sanctorum Gregorii et Liberati. In Alexandrinis, omnino purus non est. Adjeit autem in fine: In Oriente, sanctæ Teclæ virginis. Vide quæ de Thecla diximus xxiii Septembris.*
- De Zephyrino.* **HAGENOYEN.** Incipit etiam: *Romæ, natale sancti Zepherini Papæ et martyris, in via Appia. Hic constituit, ut omnes Christiani duodecim annorum, in præsentia clericorum et laicorum fidelium, Eucharistiam in die Paschæ deberent accipere. Item statuit, ut omnia vasa altaris vitrea vel stannea esse deberent, et ut ordines sacerdotum et levitarum statuto tempore ferent, et coram multis astantibus. Hic passus est sub Severo principe. In Alexandrinis satis purus est. Tum: In Tracia, civitate Gethula, natale sancti Julii martyris. Item in Amphitrea civitate, natale beati Gregorii episcopi et Liberati.*
- De Julio, Liberato et Gregorio.* **VICTORIN. et REG. SUEC.** signatus num. 130. In fine: *Romæ via Appia, sancti Zeverini episcopi; pro Zephyrii. Tum: In Oriente, sanctæ Teclæ virginis et martyris.*
- Tectæ.* **DAVERONEN.** In pago Cabilouensi, sancti Cypriani abbatis.
- De Zephyrino.* **MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Ammonis cum sociis, martyris. Julii martyris.
- Thectæ.* In VATICAN. num. 5949. Nihil de Liberato.
- Cypriani.* **FLORENTIN.** Habent, ut ANTVERP. etc., supra: *Gregorii et sancti Gregorii episcopi. Romæ, sancti Zepherini episcopi. Addunt autem: In Hispania, sancti Domitiani abbatis. Puto indicari Dominicum abbatem, de quo vide Castellatum et MOLAN. infra.*
- Ospitii.* **BURDEGALEN.** In territorio Cynula, sancti Ospitii confessoris. Monasterio Lirinesi, sancti Columbi abbatis. Sub his nominibus neutrum novi.
- Columbi.* **EDITIO LUBECO-COL.** Incipit: *Vigilia sancti Thomæ Apostoli. Apud Alexandriam, beatorum martyrum Ammonis, etc., satis pure, uti etiam in Julio. Ultimæ annuntiationi novam plane formam indidit, hoc modo: In Amphitrea, sanctorum Liberati et Gregorii episcoporum et confessorum.*
- Vigilia Thomæ.* **BELIN.** In additione Gregorii episcopi, et in depositione Zepherini, convenit cum ANTVERP. etc. In fine autem præterea addit: *Item eodem die, vigilia Sancti Thomæ Apostoli.*
- Gregorii.* **GREVEN.** *Vigilia sancti Thomæ Apostoli. Romæ, depositio beati Zeperini episcopi. In Oriente, sancti Anastasii episcopi et confessoris. In Amphitrea, sancti Gregorii episcopi et confessoris. Ita paulatim ex aliis acceverunt, qui in Hieronymianis vix indicati sunt. Pergit: In Hibernia, sancti Fregi abbatis. Item, beatæ memoriæ Henrici Calkar presbyteri et confessoris, Ordinis Carthusiensis, eximie sanctitatis viri. In Oriente sanctæ Teclæ virginis.*
- Gregorii.* **MOLAN.** In fine ex BELINO descripsit, et sancti Gregorii episcopi. Romæ, depositio sancti Zephyrii episcopi. Item eodem die, vigilia sancti Thomæ Apostoli, cui litteris minoribus superaddit, quæ in observatione jejunii plerisque locis celebratur. Item, beati Philogonii, qui ex patrono causarum factus fuit episcopus, cujus memoriam insigni homilia celebravit Joannes Constantinopolitanus cognomento Chrysostomus, quinque diebus ante natalem Christi. Vide ipsam concionem apud Surium hoc die. Editiones posteriores, nihil habent de Gregorio aut Zephyrino. Agunt de Vigilia, ut in priori. Tum: In Hispaniis, Silensi monasterio, sancti Dominici abbatis. Qui vite sanctitate, ac miraculorum frequentia clarus, migravit anno millesimo septingentesimo quarto. De Philogonio hæc editiones idem habent quod prior, et eodem modo.
- Gregorii.* *Gregorii.* *Zephyrii.* *Vigilia Thomæ.* *Gregorii.* *Zephyrii.* *Anastasii.* *Gregorii.* *Fregi.* *Henrici Calkar.* *Tectæ.* *Gregorii.* *Zephyrii.* *Vigilia Thomæ.* *Philogonii.* *Dominici Silensis.*

XII Kal.

Die 21.

Natalis beati Thomæ Apostoli, qui Parthis et Medis Evangelium prædicans, passus est in India, ac non multo post inde translatus ad Edessam urbem. Eodem die in Tuscia, sanctorum Joannis et Festi.

Thomæ Apo-
stoli.
Joannis et
Festi.

Sumitur textus ex *Praten. Herinten. Tornacen. Antverp-Maj. Antverp. et Max-Lubec. Belin. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. *Partis* scribunt codices nonnulli, sed præcipui habent *Parthis*, ut est in textu. *Ewangelium* ponitur in solo Antverp. In Munerat. inter *inde* et *translatus*, interponitur *idem*; sed aliam phrasim construxit Belin. hoc modo: *ac post inde non multum translatus est ad urbem Edessam*. Altera editio, Greven. et Molan. legunt *Edissam*, pejus Tornacensis, *Edissem*; textus ex reliquis acceptus est. De *Thuscia* hic amplius non loquor, nec de *Johannis*. Codicis Antverpiensis descriptor annuntiationem illam secundam turpiter vitiavit, scribens: *Johannis et Pauli Festi*. Nec Max-Lubec. nec alius codex de Paulo usquam meminit.

OBSERVATIO. De translatione corporis sancti Thomæ Apostoli actum a nobis est cum tota serie nostra III Julii, quo die in apographis Hieronymianis etiam posita est, sed ita ut hoc rursus die repetatur. Sic habet et codex Lucensis: *In Mesopotamia, civitate Edessa, translatio corporis sancti Thomæ Apostoli, qui translatus est ab India, cujus passio ibidem celebratur v Nonas Julii*. Hæc directe pugnant cum iis, quæ in eodem codice leguntur citata die III Julii. In hisce aliisque hujusmodi oppositionibus componendis laborat Florentinius, præcipue ad indiculum Apostolorum a pag. 145. At enim in translatione hic referenda, non omnino conveniunt præfati codices Hieronymiani; nam in vetustissimo Epternacensi signatur: *Passio Thomæ Apostoli in India*. Corbeiensis autem utramque festivitatem conjungit: *In Mesopotamia, natalis et translatio sancti Thomæ Apostoli, etc.* Wandelbertus natalem, seu passionis diem (de quo certe non constat) nusquam videtur agnoscere, solam hoc die translationem canens, ut ex versibus infra adducendis patebit. Ceterum Beda diserte hic legit: *Natalis sancti Thomæ Apostoli*. Florus in brevi elogio asserit, *translatum esse corpus apud Edessam civitatem v Nonas Julii*. In eadem sententiam ait Rabanus, *lancea transfixum occubuisse in Calamia India, civitate et ibi sepultum cum honore XII Kalendas Januariæ*. Series nostra apertissima est, siquidem translatione, ut jam diximus, III Julii consignata, Romanum parvum hoc die simpliciter habet: *Thomæ Apostoli*. Sacramentaria a Menardo et Thomasio edita magis cum Beda conveniunt. Ado autem in Martyrologio hæc solum memorat: *Apud Edessam Mesopotamiæ civitatem, natalis sancti Thomæ Apostoli*. Cetera paucis refert inter Festivitates Apostolorum, unde elogium suum extraxit Usuardus. Advertat lector, a solo Rabano civitatem *Calamiam* designari, in qua Thomas passus sit, solos item Parthos et Medos tum ab ipso, tum a nostris indicari, quibus Apostolus Evangelium prædicaverit. Alia notat Motherius in suis ad Romanum Gallice versum animadversionibus. Ceterum de aliis regionibus, de loco martyrii, de reliquis sancti Thomæ gestis, de corporis adventu in Italiam, nonnullæ controversiæ sunt, quas hic non vacat examinare. Fontes plerosque commonstravit Baronius, ex quibus non pauca, ad Apostoli labores spectantia, colligi possint; sed uberior est Tillemoniana sylloge tomo I a pag. 355, cum qua conferentur vitæ aliæ et Mss. et pridem ac recentius typis impressæ. Satis modo sit veram textus Usuardini simplicitatem comprobasse. En Wandelberti de sola translatione versiculos:

*Translati Thomæ celebrat duodenus honorem,
Aurea quo structure Dei cognoscere regnum
India promeruit, signis comitata tremendis.*

Inter apographa Hieronymiana solum vetustissimum Epternacense hoc die post Thomam legit: *Joannis et Festi*. *Et in Thuscia, Joannis et Festi*; atque in eodem codice, iidem, procul dubio, repetuntur XXIII Decembris, his verbis: *Et alibi Joannis et Festi*, pro quibus alii habent: *Joannis et Felicis*. Porro Florentinius in hodierna notatione sic observat: *Nullibi in Tuscia veneratos comparere, aut inveniri potuisse, fatetur Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ. Fortasse iidem sunt, de quibus infra X Kalendas Januarii*. Attamen sive in Thuscia noti sint, sive ignoti sint, certum est a Rabano ex aliquo Hieronymiano signatos fuisse; certum est a serie nostræ antesignano sic hodie annunciari: *In Tuscia, Joannis et Festi*; certum denique, in Adone, et ex hoc a Nostro iisdem prope verbis memorari. Quid autem de eorum vita aut gestis ullibi supersit, hæcenus plane latet.

In Adone secundo loco refertur *Memmius* Catalaunensis episcopus, de quo ad v Augusti pluribus egimus, tunc, ut candide fatear, ignorautes ipsum hoc die a Viennensi celebrari. Textum ejus hodiernum habes infra in codicibus Florentinis. Hic solum lectores rogatos velim, ut quæ citata die v Augusti timidius de Adonis sensu dicta sunt, ex hoc loco abunde confirmata meminerint; illud præsertim, quod nempe Memmius illic ad Adonem minime pertineat. Manet interim verisimile, Usuardum eo die Hieronymianam potius quem Adonianam phrasim adoptasse.

De Memmio
in Adone.

AUCTARIA.

- De Thomæ.* **R**OSWEYD. Thomæ annuntiationem, post *Edessam urbem*, sic protraxit: *in loculo argenteo ibidem honore Apostolico conditus est. In altera de Joanne et Festo purus est.*
- De eodem.* PULSANEN. Eundem textum ex Adone interpolavit, post *India*, sic pergens: *et corpus ejus in civitate, quam Syri Edessam vocant, translatum est, ibique digno honore conditur. Purus etiam est in secunda annuntiatione.*
- Passi.* ANTVERP-MAX. cum omnibus sociis addit in fine: *In Eraclea civitate, natale sancti Passi. Sic vocatur in Hieronymiano Lucensi; Corbiense scribit Passini; Epternacense, Bussi.*
- De Thomæ.* CENTULEN. *Natale beati Thomæ Apostoli, qui Parthis et Medis prædicans, passus est in India v Nonas Julii. Corpus ejus in civitatem, quam Siro Edissam vocant, translatum est, ibique digno honore sepultum. Cathalaunis, sancti Memmii episcopi et confessoris, primi civitatis illius. Vide codicem sequentem. In ultima purus est.*
- Innocentii PP.* BRUXELLEN. In prima utcumque purus, sic proseguitur: *Romæ, sancti Innocentii Papæ. Qui decrevit, osculum pacis ad Missam dari; ac oleo consecrato pro infirmis uti, constituit. Sequitur de Joanne et Festo. Tum: In Eraclea, natale sancti Passi martyris. Cathalaunis, depositio sancti Memmii episcopi primi, illi civitati ab urbe Roma directi. Qui inter alia innumera miracula mortuum suscitavit, cujusque nunc sepulcrum miraculis creberrimis illustratur. Treveris, sancti Zepherini episcopi et confessoris. Vide infra: Et alibi, sanctorum Focæ, Florii et Honorati episcoporum et confessorum. Nomina in codicibus Hieronymianis invenio, titulos non item.*
- Passi.* HAGENOYEN. *In India, passio sancti Thomæ, electi Dei Apostoli, qui tanti fervoris erat ad Dominum, adhuc in carne existentem, quod cum eo mori voluit, et alios similiter facere hortatus est, quando ad resurrectionem Lazari Dominus ire voluit, etc., quæ vide apud Surium. Tum nova confusio: In civitate Treveri, sancti Severi episcopi et confessoris ejusdem civitatis. Qui de civitate Treveri veniens in Aquitaniam, unde natus erat, jam senex per gratiam Dei, quam in se habuit, omnes, quos vidit, cognovit, ex nomine proprio illos salutavit, et quod majus erat, eos quos cognovit exterius, eosdem cognovit interius, ita ut pluribus eorum, suas cogitationes bonas aut malas proderet, et plenus bonis operibus, ibidem obiit in pace. Eodem die*
- De Severo Treverensi.* *apud Thusciam, natale sanctorum martyrum Johannis et Festi. In Eraclea civitate, sancti Passi martyris.*
- AQUICINCT. In fine subdit: *In pago Cavillonnensi, sancti Cypriani abbatis. Notatus est heri et nudius tertius, sed adhuc quæro quis sit.*
- MATRIC-CARTUS ULTRAJECT. *Thomæ Apostoli. Joannis et Festi martyrum.*
- FLORENTIN. *Catalaunis, sancti Memmii, episcopi primi, ab urbe Roma directi. Qui inter alia miracula fertur mortuum suscitasse; cujus nunc sepulcrum creberrimis miraculis illustratur. Vide dicta superius, sub finem Observationis. Sequitur: Romæ, Nicodemi, qui sanctorum martyrum corpora, scilicet Claudii, Nicostrati, Castorii et Simplicii, de fluvio extracta, domi suæ sepelivit, ut in gestis eorum legitur. Vide dictorum gestorum compendium apud Adonem viii Novembris, ubi et de Nicodemo agitur.*
- EDITIO LUBECO-COL. De Thoma addit, *ibique digno honore conditum est, In Tuscia, natale sanctorum Johannis et Festi confessorum. In Eraclea civitate, natale sancti Passi martyris. Treveris, sancti Severini, secundi ejusdem civitatis episcopi et confessoris.*
- GREVEN. *In Eraclea, sancti Passi martyris. Item sanctorum Focæ, Honorati. Romæ, depositio sancti Innocentii episcopi. Item secundum Adonem hic, Cathalaunis, sancti Memmii episcopi primi, illi civitati ab urbe Roma directi, qui inter alia mortuum suscitavit, cujus etiam nunc sepulcrum creberrimis miraculis illustratur. Hunc Usuardus habet Nonis Augusti. Treveris, beati Severini secundi, episcopi et confessoris, qui et Severus dictus est. Item secundum Catalogum hic, memoria beati Dionisii episcopi, discipuli sancti Thomæ apostoli, et Pelagiæ filiæ regis, sponsæ suæ, quos idem Apostolus convertit. Dionisius autem postmodum episcopus ordinatus, plenus sanctitate ad Dominum perrexit: Pelagiæ vero sacro velamine consecrata, post ejus obitum, cum nec nubere vellet, nec immolare, capite plexa martyrium complevit.*
- MOLAN. In fine: *Catalaunis, sancti Memmii episcopi, primi illi civitati ab urbe Roma directi, qui inter alia innumera miracula mortuum suscitavit. Eodem die, sancti Severini episcopi Treverensis. In editionibus posterioribus exstat hoc solum augmentum: Eodem die, sancti Severini secundi, episcopi Treverensis. Vide GREVENUM.*

XI Kal.

Die 22.

Martyrum
50.*Ischyronis.**Demetrii et*
soc.

Romæ via Lavicana inter duas lauros, natalis triginta martyrum, qui omnes uno die persecutione Diocletiani coronati sunt. Alexandria, beati Ischyronis martyris. Is cum ad sacrificandum blanditiis atque injuriis cogerebatur, et contemneret; præacuta sude transverberatus per viscera, neci traditur. Civitate Ostia, sanctorum Demetrii, Honorati et Flori.

Na Herinien. Tornacen. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. et Molan.

VARIA

VARIA LECTIO. Hic usus sum majori libertate, quam usquam toto hoc opere, restituendo proprium et verum nomen *Ischyriionis*, quod in nullo codice reperitur. Puritati proximus erat Praten. per *Schyriionis*; Molan. per *Schirionis*; Herinien. Tornacen. Munerat et Greven. scribunt *Chirionis*; Belin. *Chyrionis*; alii *Chiridionis* vel *Scirionis*. Putavi emendationem illam mihi licitam esse. Pro *præcuta sude*, in Herinien. est, *post acuta*. Turpius errant Antverp. Max-Lubec. et Belin. dum duas illas voces *præcuta sude*, plane omittunt. Hic cetera conjungo. De *blandiciis*, *contempneret*, *Hostia*, etc., vide alibi.

Postrema et gravior variatio codices nonnullos a puris disjunxit: Pratensem imprimis, quem ex parte imitantur soliti socii Antverp-Major et Rosweyd. De Pratensi testatus mihi est Clarissimus Castellanus, ab VIII Decembris usque ad XXIII, nihil in eo erasum, nihil adjunctum esse; *rien d'effacé, ni d'ajouté*, atque adeo manifestum esse debet, annuntiationem tertiam hodiernam prima manu a codicis istius scriptore positam fuisse hoc modo: *Civitate Ostia, sancti Basilei*; quæ verba Usuardo adscribi prorsus non possunt, nisi velimus eum dormitando scripsisse, turbasseque clarissimos hoc die Hieronymianorum indiculos, in quibus primo loco diserte legitur: *In Antiochia, sancti Basilei*; quo modo rectius legerunt duo illi alii codices, plerumque Pratensis sectarii. In præfatis Hieronymianis sequitur articulus noster primus: *Romæ, via Lavicana, etc.* Tum vero: *Et Hostia, natalis sanctorum Demetrii, etc.*, quam annuntiationem ex omnibus codicibus nostris Usuardo asserimus. Merito itaque e purorum codicum numero Pratensis exclusus est. Viderint istius codicis patroni, an error tam palpabilis ipsius authenticam magnopere commendet. Exclisimus etiam duos alios, quod certo in ea ultima commemoratione Usuardini non sint.

De Pratensi et sociis codicibus.

OBSERVATIO. Coronam martyrum triginta, sub Diocletiano Romæ passorum, dedimus I Januarii, sed loco determinato *via Appia*; en coronam seu manipulum alterum, forte trecentorum potius, quam triginta pugilum. Numerum dubium reddunt Hieronymiani codices Lucensis et Blumianus, dum contra alios distinctius legunt: *Romæ via Lavicana, inter duos lauros, natalis sanctorum CCC martyrum, qui omnes uno die coronati sunt*. Si tempora Diocletiani addita essent, videretur tota nostra annuntiatio inde accepta, magisque id adeo suaderent codices Hieronymiani alii, in quibus soli triginta exprimuntur. Sed *dignior*, inquit Florentinius, *immani Diocletiani sævitia numerus trecentorum esset*. Quærimus quid scripserint Martyrologi? Rabanus solo martyrum numero a Lucensi differt; nec multum dissonat Romanum parvum: *Romæ, xxx martyrum, sub Diocletiano, via Lavicana inter duos lauros sepultorum*; Ado distinctius et exactius cum Lucensi locutus est, iis plane verbis quibus constat totus textus noster. Nihil præterea de his martyribus hactenus reperi. Wandelbertus ceteris Martyrologis subscribit hoc suo versiculo:

Undecimum celebrat triceno martyre Roma.

Sequitur annuntiatio septima hujus mensis, ex uno Rufini capite accepta, ut pluribus dixi XIX Decembris. Complexus est articulus in Romano parvo: *Alexandriæ, Ischyriionis martyris. Et aliorum quamplurimorum, inter quos scæx Chæremou*. Binas illas commemorationes ex laudato toties Rufini loco amplificat Viennensis, sed de solo Ischyrione agit Usuardus, elogii sui verba omnia ex Adone describens, omisso notabili circumstantia, nimirum Ischyriionem non ab aliquo iudice damnatum, sed ab hero, ut ita dicam, a *potente* aliquo viro. *cujus rem sub mercede procuraret*, insolito crudelitatis genere dire trucidatum. Alexandriæ a nostris constanter ponitur, licet id nusquam affirmet Eusebius, imo aliis non inverisimile videatur, in alia aliqua Ægypti parte interemptum fuisse. De reliquis illis martyribus *quamplurimis fame, siti, frigore, languore, latronibus, bestiisque consumptis*, plurima suppeditabunt inferius Auctaria Usuardina variis modis concepta. — In Variantibus supra ostendimus, erasse codicem Pratensem, dum *Basileum* Antiochenum civitati *Ostia* adscripsit; errasse item solitos socios, qui aliam annuntiationem Usuardo substituerunt. Quæritur hic, quem codicem Hieronymianum præ oculis habuerit, ex quo segmentum ultimum de tribus martyribus Ostiensibus *Demetrio, Honorato et Floro* desumpserit; etenim vetustissimus Epternacensis, Lucensis et Blumianus legunt: *Demetrii et Honorati, Felicis, Flori*. Ad similes quæstiones, sæpe alibi propositas, nulla aptior occurrit responsio, quam si dicamus, Usuardum pro suo beneplacito ex Hieronymianis Sanctorum delectum fecisse. Utinam et horum trium, et xxx superiorum Martyrum Acta aut passiones alicubi reperirentur!

Martyrum 50.

Ischyriionis.

Demetrii et soc.

AUCTARIA.

Basilei.

PRATEN. Jam ejus auctarium dedimus in Variantibus: ubi etiam de ANTVERP-MAJ. qui præterea pro *inter duas lauros*, legit *inter duas arbores*.

Theodosiæ.

ROSWEYD. In augmento convenit cum ANTVERP-MAJ. sed præterea in fine adjicit: *Theodosiæ virginis et martyris*.

Martyrum Ægyptiorum.

PULSANEN. In prima satis purus, sic prosequitur ex Adone: *Ipsa die, quamplurimorum martyrum, qui in desertis montibus apud Ægyptum oberantes, fame, siti, frigore, latronibus, bestiisque consumpti sunt*.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. et DANIC. Tertio loco ex Adone interserunt: *Apud Ægyptum, natale sancti Therimionis (alii Cherimionis, melius Chæremonis) episcopi urbis Nycopolis, et aliorum plurimorum, qui in desertis et montibus apud Ægyptum aberrantes, fame, siti, frigore, languore, latronibus, bestiisque consumpti, gloria martyrii coronati sunt*. In quarta annuntiatione omnes conveniunt cum codicibus pro textu citatis.

Chæremonis et aliorum.

LOVANIEN. In augmento cum aliis convenit, sed totum Ischyriionis elogium expunxit.

CENTULEN.

- CENTULEN.** Romæ via Lavicana inter duos lauros, sanctorum xxx martyrum, qui sub Diocletiano passi sunt. Alexandria, beati Scirionis martyr. In Egypto, innumerabilem martyrum, qui in montibus et vallibus, in silvis et diversis laborantes incommodis, fame, siti, languoribus, frigoribus, latronibus, bestiisque consumpti sunt. Eodem die, Theodosia virginis et martyris, et sancti Didimi, eruditissimi viri. Vide Hieronymiana apographa et Florentini observationes.
- BRUXELLEN.** In prima purus, sic pergit : In civitate Spoletana, passio sancti Georgii martyris. In portu Romano, natale sancti Aristonis. Et Romæ via Portuensi, depositio sancti Felicis episcopi. In Ischyronis satis purus est. Tum : Apud Egyptum, natale sancti Chæremonis, Nycopolis episcopi, et aliorum quamplurimorum martyrum, qui in desertis et montibus apud Egyptum oberrantes, fame, siti, frigore, languore, latronibus, bestiisque consumpti, gloria martyrii coronati sunt. Et Cereemon episcopus, dum ad Arabum montem cum grandæa conjuge discessisset, nulli ultra comparuit. Vide hæc nitidius in Adone, vel in ipso Rufino. Sequitur de Ostiensibus pure. Deinde : Et alibi, passio sanctæ Theodosiæ virginis et martyris, et sancti Didimi monachi. Antiochia civitate, sancti Basilei.
- HAGENOVEN.** In textu, solito prior, addit de Ægyptiis martyribus : Apud Egyptum, natale sancti Chæremonis episcopi et martyris, qui Nycopolis civitatis præsul erat, et aliorum quamplurimorum, etc. Subjicitur sequens historia : Ipso die, apud Antysiodorum, passio sancti Justi pueri qui fuit justus nomine et re. Hic Justus filius fuit Justiniani viri Christiani, qui a filio suo multipliciter fuit argutus, quare fratrem ejus Justinum de captivitate non redimeret. Qui cum proficisceretur ad redimendum fratrem, Justus ejus filius secum proficisci voluit ; sed pater prohibuit propter dolorem matris ejus, quia unicus erat. At illa ait : Vadat tecum filius noster ; et sic perrexerunt. Venientibus igitur paganis, pater ejus abscondit se, puer autem Justus obriam dedit illis. Qui dixerunt : Quo venerunt viri Christiani jam tecum euntes ? At Justus ait : Scio eos, sed vobis eos non pandam ; et statim præciderunt caput ejus, et accipiens Justus caput suum inter manus suas et sedens oravit. Cumque pater dubitaret, quid secum ageret, Justus ait : Corpus meum Beluaci sepelire, et caput meum ad Feliciam matrem meam ferte. Quod illa videns, Deo gratias egit, et tanta claritas super domum Justiniani fulsit, quod sanctus Amator episcopus quæreret, quid ibi esset, et audita ejus passione, illud in suo sepulchro sepelivit. Hic Justus est, ni fallor, qui colitur xviii Octobris.
- AQUICINCT.** Post neci traditur, interjicit : In civitate Antiochia, sancti Basilei.
- MÀTRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Theodosiæ virginis. Frontonis episcopi et confessoris. Romæ, triginta martyrum. Cerionis martyr. An non fortasse Chæremonis ? Item aliorum trium martyrum.
- IN VATICAN.** num. 5949. Deest Demetrius cum sociis. Adjicitur : Eodem die, plurimorum martyrum, etc., ex Adone.
- ALTEMPS.** Habet ut AQUICINCTINUS : In civitate Antiochia, sancti Basilei.
- FLORENTIN.** Item aliorum quamplurimorum, etc., etiam ex Adone. Item, sanctæ Theodosiæ virginis et martyris. In civitate Ostia, sancti Fluviani martyris, sub Juliano apostata imperatore. Positus est in Martyrologio Romano.
- REMENS.** SS. Timothei et Apollinaris. In suburbio Remensi, natale sancti Jovini confessoris.
- EDITIO LUBECO-COL.** Apud Spoletum civitatem Tusciæ, passio sancti Gregorii presbyteri et martyris, temporibus Diocletiani et Maximiani imperatorum. Qui primo, sub Flacco comite nodosis fustibus cæsus, ac deinde post craticulam et carcerem, chordis ferris in genibus percussus, sed et ardentibus lampadibus per latera incensus, et cum jam a Tyrcano præside capitali sententia damnatus esset, audivit vocem de caelo dicentem sibi : Ecce, Gregori, jam coronatus es, et in numero sanctorum meorum ascriptus ; ingredere ergo ad me, benedice Domini, quia mea habitatio præparata est tibi. Adhuc angelo loquente, ab Aquilino spatario capite truncatus est ; cujus corpus requiescit nunc Colonia Agrippinæ in ecclesia majori per translationem, a Domino Brunone Coloniensi archiepiscopo factam. Vide etiam Auctaria diei sequentis. In Usuardo hic ponitur xxiv hujus. Sequuntur prima et secunda, satis puræ ; deinde multa de Chæremone et Ægyptiis, ut supra. Demum de Ostiensibus, recte.
- GREVEN.** In portu Romano, natalis sancti Aristonii. Et depositio sancti Felicis episcopi. Et depositio beati Gregorii Spoletani presbyteri et martyris, apud Coloniam Agrippinam in majori ecclesia quiescentis. Usuardus tamen et Ado habent cum ix Kalendis Januarii. Ipso die, passio sanctorum Theodosiæ et Dimidii seu Didimi. Item secundum Adonem plurimorum martyrum, qui in desertis et montibus apud Egyptum oberrantes, etc. Vide Adonem ipsum. Sequitur : Ethernasii confessoris. Theodosiæ virginis. Item, sanctæ memoriæ Juttæ inclusæ.
- MOLAN.** In prima, ac in aliis editionibus aliud augmentum non habet, præter sæpe citatum Adonis articulum de Martyribus quamplurimis Ægyptiis, etc., de quibus vide supra.

X Kal.

Die 23.

Martyrum
20.

Victoriæ.

Servuli.

Dedicatio-
nis basilicæ
S. Crucis et
Childeberti
depositio.

A pud Nicomediam, sanctorum martyrum viginti, quos Diocletiana persecutio gravissimis cruciatis tormentis, martyres Christo fecit, et beatos sanctorum numero in cælis conjunxit. Romæ, natalis sanctæ Victoriæ virginis, sub persecutione Decii imperatoris, quæ cum esset desponsata a quodam pagano, et nec nubere vellet, nec sacrificare, post multa facta miracula, inter quæ plurimas virgines aggregaverat, percussa est gladio in corde a carnifice, rogatu sui sponsi. Item Romæ, sancti Servuli, de quo beatus Gregorius scribit, quia a primæva ætate usque ad finem vitæ paralyticus jacebat ; ad ejus tumbam miracula creberime fiunt. Parisius, dedicatio Basilicæ in honore sanctæ Crucis et sancti Vincentii martyris, et depositio Omni Childeberti regis.

Puros censeo solos quatuor : Præten. Herinien. Antverp-Maj. et Greven.

VARIA

VARIA LECTIO. Omnes legunt, *beatos Sanctorum numero*, ut est etiam in Adone; forte nitidius habet Antwerp-Maj. *beato Sanctorum numero*, sed non Usuardine. Greven. et aliqui alii ponunt, *martyres Christi fecit*; præferenda est lectio nostra Adonianæ conformis. Antwerp-Maj. *Victoriae* nomen transmutavit in *Victorinæ*, et pro *virgines aggregaverat*, scripsit *virgines aggregatas*. Non recte habet Grevenus *qui a primæva*, pro *quia a primæva*; paulo melius correxit Molan. *quod a primæva*. Reliqui in textu articulos duos ultimos, quia eos in præcipuis codicibus reperio, tametsi ad Sanctos non spectent; qua causa suspicor a nonnullis codicum descriptoribus prætermisissos fuisse, ab aliis postmodum restitutos, ut ex Auctariis facile colliges.

OBSERVATIO. Codex Hieronymianus Lucensis apud Florentinum sic hodie indiculum suum incipit: *In civitate Nicomedia, natalis sanctorum cccxlv martyrum simul, quorum nomina Dominus scit.* Martyrum
20. Communis opinio est, insinuari hic immanissimam persecutionem a Diocletiano Nicomediæ barbaro furore inchoatam, de qua non semel alibi locuti sumus, præsertim xxvii Aprilis; qua nimirum, teste Eusebio, *ingens martyrum multitudo*, occasione incensi palatii, omni tormentorum genere consumpta est. At non video quis hic numerus determinari potuerit; unde fortasse accidit, ut in eo plane varient Hieronymiana apographa. Etenim in Blumiano solorum xxx martyrum memoria agitur; in vetustissimo autem habetur: *In Antiochia, natalis martyrum xxxv*; ubi Rabanus, servato hoc numero, *In Nicomedia* restituit. Vide de his Florentinum, et cum eo, si lubet, mirare, *tom in Martyrologio Romano, quam Usuardo, Adone, et aliis recentioribus, Nicomelicenses ignotis nominibus martyres ad viginti tantum extendi.* Tolletur fortasse admirationis causa, si memineris martyres illos omnes, sub una celebritate cum Anthimo reoli, citata superius die xxvii Aprilis. Frustra quæres, cur hic viginti repetantur. Id videor satis certo posse conjicere, numerum illum hodiernum, ab auctore Romani parvi pro mero libitu contractum fuisse. Ado de more elogium composuit, a Nostro ad verbum descriptum; sed hoc istiusmodi est, ut non magis ad efferam illam Diocletiani rabiem, quam ad aliam quamlibet ejusdem tyranni carnificinam alludere videatur. Adjuncti in Romano *Migdonius* et *Mardonius*, ab Eusebio nominatim expressi non sunt. De cetero hic fontem pandimus ex quo xx nostri martyres promanarunt. Nec lubet cum aliquibus divinare, pro xx *martyrum*, scriptum forte olim fuisse, *xx millium*. Sic alicubi prostitisse ostendit appositum in posterioribus Molani editionibus; et sic certe xxviii Decembris referunt Ephemerides Græco-Mosæ ante tomum I Maii pag. LVII. Nobis a codicum nostrorum Usuardinorum simplicitate, seu hæc vera, seu erronea sit, recedere integrum non est. — Ad xviii Decembris non semel in Auctariis signata est *Anatolia*, cum *sua convirgini Victoria*. De illa et *Audace* egimus ex Usuardi mente, ad ix Julii; istam huc retulere Martyrologi, tum in serie Bedæ, tum in nostra. Hieronymiana apographa x Julii legunt: *In Savinis, Anatholia, Victoriae*; ubi rursus videri possunt apud Florentinum, quæ præfata ix Julii indicavimus. Breve et nitidum est Bedæ, et ex eo Rabani elogium; nostrum tam huic simile, ut pro majori parte ex priori descriptum non dubitem. Longior est Adonis historia, quam hinc inde arrodit Tillemontius tomo 3 a pag. 703, in notis, cum tamen in ipso opere a pag. 329 non adeo ab ipsa abhorreere videatur. Nos ad ix Julii in Actis montem nostram declarabimus. Interim vetustam esse passionem, negare nemo ausit, cum ex ea Adelmus carmen suum composuerit, quod cum Adonis elogio apud Surium vulgatum est. In ipsa urbe Roma passam non esse Victoriam, satis innuit Viennensis. De sepulturæ loco consule Holstenii Animadversa ad Martyrologium Romanum a pag. 108, ubi Dextrinas nugas aliorumque errores accurate refellit. Audi modo Wandelbertum, sic uno suo versiculo Victoriam canentem:

Victoria Christi decimus de virgine fulget.

Servulus in sola serie nostra notus est, sic a Romano parvo primum signatus: *Romæ, Servuli, ægritudine dissoluti, in ecclesia beati Clementis sepulti; ubi Dominus per illum mira operari dignatur.* Victoriæ.
Servuli. Brevis encomii fontem, nempe magnum Gregorium, consulens Viennensis, longiorem inde narrationem suam desumpsit, satis accuratam, cujus epitomen exhibet textus noster. Videnda hic egregia Baronii annotatio, quæ in Melchiore Cano hodiernos hypercriticos fortiter retundit; illos nimirum, qui S. Gregorii Dialogorum libros, quos *jam mille*, et multo amplius, *annis, tam Occidentalis quam Orientalis Ecclesia summa fide, digna veneratione, immensisque est laudibus prosecuta, audent in controversiam revocare ac fide minuere.* In aliis id ausi fuerunt homines illi; at qui Servuli historiam in dubium revocet, hactenus inveni neminem. — De Dedicacione Basilicæ ad S. Germani a Pratis, nihil habeo quod hic superaddam; ab Usuardo positam probant citati pro textu codices — *Childeberti* regis depositio, potius ad necrologium, quam ad Martyrologium spectabat. Dedicacionis
basilicæ
S. Crucis.
Childeberti.

AUCTARIA.

TORNACEN. Bene in textu procedit, usque ad, *rogatu sui sponsi*. Cetera omnia prætermisissunt.

ROSWEYD. Pergit usque ad, *creberrime fiunt*: et omissis reliquis substituit: *Item Romæ, Eleutherii et aliorum dcccxxxiii*. Vide quomodo hæc ex Hieronymianis componere conetur Florentinius.

PULSANEN. Incipit: *Apud Spoletum, natalis sancti Gregorii presbyteri et martyris, temporibus Diocletiani et Maximiani imperatorum, sub judice*

Flacco. Est hodie in Rabano cum longiori elogio; Usuardus enim signat die sequenti. Vide Auctaria heri et hodie. Sequitur in codice, de Victoria usque ad, *imperatoris*: de Servulo; usque ad, *Papa scribit*. Desunt reliqua omnia.

ANTVERP. MAX-LUBEC. BELIN. et MOLAN. Deficiunt in duabus ultimis, quas haud dubie Usuardo adscribendas non putaverunt. **MUNERAT.** Minorem defectum habet, eum ultimam signaverit.

ANTVERP-

- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. et DANIC.** In tribus primis annuntiationibus, cum præcedentibus et cum textu satis conveniunt, exclusis etiam dedicatione et Childeberto, sed eorum loco adjiciunt : *Eodem die, sancti Dagoberti regis Francorum.* Puto sermonem esse de eo, qui hodie in Martyrologio universali a Castellano refertur.
- LOVANIEN.** In augmento, proxime superioribus similis est, sed expunxit totum Victoriæ elogium. Hæc causa est, ut supra diximus, cur ab aliis mediæ notæ codicibus sæpe excludatur.
- CENTULEN.** *Romæ, Victoriæ virginis, sub Decio imperatore. Apud Nichomediam, sanctorum xx martyrum. Item Romæ, beati Servuli, de quo beatus Gregorius scribit : rebus pauper, meritis dives.*
- Evaristi PP.** *Item ipso die, sancti Evaristi Papæ et martyris. Colitur xxvi Octobris. Est alius hoc die Evaristus in apographis Hieronymianis.*
- Evaristi.** **BRUXELLEN.** Incipit : *Romæ, sancti Evaristi Papæ et martyris. Cujus celebrior natalis dies colitur vii Kalendas Novembris.* In Victoria non omnino purus est, sic scribens : *Et Romæ, natale sanctæ Victoriæ virginis et martyris. Quæ dum esset desponsata cuidam pagano, et nec nubere nec sacrificare vellet, post multa miracula, ad instantiam sui sponsi, sub persecutione Decii imperatoris, a carnifice in corde gladio percussa est. Taliarchus vero percussor ejus, leprosus factus, intra tres dies consumptus a vermibus, expiravit. Tum : Et natale sancti Joannis presbyteri, positi ad sanctum Hermen.* In Nicomediensibus, nonnihil mutilatus est, et pro xx, ponit xxv. Deinde : *Item Romæ, natale sanctorum Eugenii, Elvutherii, Urbani, Cornelii, Traiani, Victoris, Castulæ, et aliorum octoginta et triginta.* Voluit dicere octingentorum et triginta. In Servulo, modice interpolatus, in fine cum superioribus : *Eodem die, sancti Dagoberti regis Francorum.*
- De Servulo.** **HAGENOYEN.** In prima habet de Victoria, non omnino pure. Paulo melius in Nicomediensibus. De Servulo, post *jacebat, interserit : in magna cordis et corporis paciencia ; et similiter rebus pauper erat. Ad cujus obitum voces auditæ sunt cælestes. Ad cujus etiam tumbam miracula creberrime fiunt. Nihil præterea adjectum invenio.*
- AQUICINCT.** In commemoratione de Victoria aliquid turbat, dum post *percussa est gladio, adjungit : inde a carnifice rogatu sui sponsi sepelitur.*
- In **DAVERONEN** et **CAUDIACEN.** Adjecti sunt articuli duo de dedicatione *Basilicæ in honore sanctæ Crucis, ad S. Germani a Pratis, et de depositione Childeberti, sicut habetur in textu.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** *Victoriæ virginis, Sanctorum viginti martyrum. Servuli paralytici, de quo scribit beatus Gregorius in homilia.*
- REG. SUEC.** num. 428. Similis est **MUNERATO**, agens de sola depositione Childeberti.
- VATICAN.** sub num. 5949. Adjicit : *Apud Spoletum, natale sancti Gregorii martyris.* Cum elogio, inquit Papebrochius, sed istud non describit; forte quia idem est cum Usuardino diei sequentis.
- ALTEMPS.** *In Nicomedia, natale xxxv martyrum.* Vide quæ diximus in Observatione. *Item Romæ, dcccxxxv. Et depositio D. Childeberti regis.* Littera D non pro divi, sed pro Domini ponitur.
- FLORENTIN.** *Item, sancti Rufi Zosimi, qui fuit de antiquis Christi discipulis.* Sic duo nomina connectuntur, nulla addita interpunctione, ac si ejusdem personæ essent. Vide Usuardum supra ad diem xviii Decembris.
- EDITIO LUBECO-COL.** In annuntiatione Victoriæ nonnihil interpolata, hoc singulare in fine adnectit : *Cujus caput nunc Colonia Agrippinæ in ecclesia Carthusiensium, per translationem requiescit.* In Servulo et Nicomediensibus, satis pura est. Postremum addit : *Eodem die, sancti Dagoberti regis Francorum.* Dixi, videndam Castellani notulam in Martyrologio universali.
- GREVEN.** *Romæ, natalis sanctorum Eugenii, Elvutheri, Urbani, Cornelii, Traiani, Victoris, Castulæ, et aliorum octingentorum triginta.* Jam dixi supra, videndam de his Sanctis Florentiniæ ad Hieronymiana observationem. *Item Sixti, Apollonii, Dagoberti, regis Francorum et confessoris. Item Gregorii pueri. Ipso die, natalis sancti Joannis presbyteri, Mazothæ virginis.*
- MOLAN.** Suspectas habens postremas duas textus nostri Usuardini annuntiationes, eas litteris Italicis in fine inter accessiones computavit. Habet præterea : *Eodem die, translatio beati Lamberti ab ecclesia sanctæ Mariæ in cryptam, et ejusdem cryptæ dedicatio in honore omnium Sanctorum.* Editiones posteriores in fine legunt : *Die vigesima tertia, sanctorum decem martyrum in Creta.* Vide eorum nomina et Acta apud Surium. Sequitur de translatione beati Lamberti, etc., ut in editione prima. Tum : *Parisiis, dedicatio basilicæ, etc., et de Childeberto, ut supra. Deinde : Eodem die, Dagoberti regis Francorum.* Demum minoribus typis : *Civitate Brixinensi, depositio beati Hermannii confessoris, ejusdem civitatis episcopi præclari in miraculis.* Vide Castellani hoc die in Martyrologio universali, ubi *Hartemannus* vocatur.

IX Kal.

Die 24.

Vigilia natalis Domini, Virginum 40.

Gregorii.

Luciani.

Vigilia natalis Domini. Apud Antiochiam Sirie, natalis sanctarum virginum quadraginta, quæ sub Deciana persecutione, per diversa tormenta martyrium consummaverunt. Apud Spoletum civitatem Tusciæ, sancti Gregorii martyris et presbyteri, temporibus Diocletiani et Maximiani imperatorum, qui primo fustibus nodosis cæsus, ac deinde post craticulam et carcerem cardis ferreis in genibus percussus, sed et ardentibus lampadibus per latera incensus, tandem decollatus est. Civitate Tripoli, sancti Luciani.

Puri sunt codices fere omnes : *Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Antwerp-Maj. Antwerp. et Max-Lubec. Muncral. Belin. Greven. et Molan.* Accedit *Antwerp-Max.* cum omnibus suis sociis. Plenus etiam est *Centulen.* qui si in decursu sic procederet, quemadmodum a ix Kalend. Januarii inchoatus est, merito inter purissimos codices Usuardinos numeraretur.

VARIA

VARIA LECTIO. Belin. a puris excludi merebatur, cum sic incipiat : *Vigilia nativitatís Domini nostri Jesu Christi*. Plures codices hic scribunt *Syriæ*, sed cum sibi non consent, nos cum antiquioribus, hic ut alibi servamus *Siriæ*. In Max-Lubec. et Munerat. male impressum *Daciana*; non melius in Belino *Datiana*. Rursus Munerat. pro *Spoletum*, legit *Poletum*. Antwerp-Maj. Rosweyd. Belin. Greven. et Melan. videntur textum velle emendare, per *presbyteri et martyris*; at satis certum est, Usuardum ab Adoniana phrasi non recessisse, quæ proinde ex probatoribus codicibus a nobis servata est. Constructionem plane vitiavit Belin. legens, *cardis ferreis ignitis, incensus, sed et ardentibus lampadibus per latera percussus*. Quid per *cardos* intelligatur, docet Melani annotatio. Munerat. pro *Luciani*, scribit *Lucini*. Sphalmata codicum mediæ notæ non tam scrupulose expendi; in eo Adonem potius, quam Usuardum sequuntur, quod pro *natalis*, legant *nativitatís*.

OBSERVATIO. Quo antiquiora sunt Martyrologia, eo rarior in ipsis cujuscumque Vigiliæ commemoratio. De Kalendariis aut Sacramentariis hic non loquor. Nullam in Hieronymianis reperire est. Apud Bedam paucæ occurrunt vigiliæ, et, quod mireris, in Rabano pauciores, utpote qui nullas notarit præter *vigiliam Epiphaniæ*, et *vigiliam sancti Joannis Baptistæ*. Qui autem Bedam ubique describit, præfatus Rabanus, ibi vigiliam collocat, v. g. *Epiphaniæ*, ubi in Beda minime invenitur; hoc vero die vigiliam non signat, cum tamen Beda diserte habeat : *Vigilia natalis Domini*. Eadem verba leguntur in Romano parvo, eadem in Nostro, nec discrepat Viennensis, nisi quod pro *natalis*, scribat *nativitatís*; in quo ipsum codices aliqui Usuardini imitati sunt. Wandelbertus metricè idem explicat, Vigiliam cum sequentibus Virginibus ita conjungens :

*Nono venturæ cumulantes munera luci
Lumina, pervigilesque aras et templa paramus,
Virginibus quadraginta hic splendet quoque, celo
Quæ dignam vitam voto et virtute dicarunt.*

Porro *Virgines* illæ *quadraginta* notæ sunt in apographis Hieronymianis, ex quibus ab Adone, ex hoc ab Usuardo acceptas prorsus non dubito. Sic habet vetustissimus Epternacensis : *Antiocha Syriae, sanctarum virginum numero XL*. Addit Lucensis codex *Canonicarum*, eamque qualitatem ex consimili aliquo codice in textum suum transtulit Rabanus. De Canonicabus hujusmodi, verbo egimus in Observatione nostra ix Aprilis; nec modo per Canonicas plus quidquam intelligi credimus, quam simpliciter *Virgines*, quas constat ab ipso Christianismi exordio castimoniam suam nitore Ecclesiam mirifice exornasse; ut propterea ad *Asceteria* et *Gynæcea*, quod esset dicere sanctimonialium monasteria, recurrendum omnino non sit. Nullo modo persuadet Florentinus ex Eusebio, lib. 2 cap. 17 Therapentas et Therapentrias Philonis describente, nullo, inquam, modo persuadet vir doctissimus, ante tempora Decii imperatoris sanctimoniales virgines Christianas, votis et clastro obstrictas, in Ecclesia exstitisse. Ne hic longam disceptationem ingrediar, verbo dicam; quamdiu quis manifeste non evicerit Philonianos illos Therapentas et Therapentrias vere Christianos fuisse, tamdiu asceteria et gynæcea ante Decii tempora, ut minimum incertissima manebunt. Conatus nuperus eruditissimi Monte-falconis satis eversus videtur in Ephemeridibus Trevoltianis anni MDCXXII a pag. 929. Hæc obiter dicta sint, plura de his pridem solide disputavit emeritus senex noster Papebrochius, cujus Responsiones omnium manibus teruntur. Ad XL Virgines redeo, quæ absque nota temporis ab Hieronymianis signatæ, ab Adone, nescio an satis certo, *sub Deciana persecutione martyrium consummasse* dicuntur. Omnia Adonis verba in textum nostrum translata sunt; nec scio, Acta ulla earum Virginum superesse. — Dixi in Auctariis die præcedenti, *Gregorium Spoletanum* ibi a Rabano cum elogio celebrari, putatque Castellanus, ad eum diem potius pertinere. Nihilominus Romani parvi auctor, qui Virgines XL Antiochenas ignoravit, ita hoc die diserte scribit : *Apud Spoletum, Gregorii presbyteri et martyris*. Insignis hujus Martyris Acta, quibus ejus passio, ipso fatente Tillemontio tomo 5 pag. 347, satis pulchre describitur, in Suriana collectione edita sunt. Talia, procul dubio, habuit Viennensis, quorum compendium exhibet, tam circumspice a Nostro abbreviatum, ut nullam criticis vellicandi ansam relinquat. In Auctariis diei xxii asseritur, Gregorii hujus corpus Coloniam Agrippinam translatum fuisse. Repugnant populares Spoletani; ego, controversiæ momentis nondum satis examinatis, litem indecisam relinquo. — *Lucianum Tripolitanum* non memorant soliti Usuardi duces; memorant Hieronymiana apographa, ultimum semper Nostri refugium. Expressissima est vetustissimi Epternacensis annuntiatio, primo loco posita : *In Tripoli, natalis Luciani*. Consonat codex Lucensis, male pro *Tripoli*, scribens *Tropoli*; uterque vero sequentes in eodem indiculo martyres *Metrobium, Paulum*, etc., non Tripoli, sed *Romæ* diserte adscribit. Fefellit Baronium Plantinianus Beda, aut id genus codex alius, diversos martyres sub una positione conjungens. De Luciano nihil historici, quod sciam, superest. Interim ad omnimodam textus nostri puritatem nihil deesse censemus.

Vigilia natalis Domini.

Virginum 40.

Gregorii.

Luciani.

AUCTARIA.

PULSANEN. In duabus primis purus esset, nisi pro *Deciana persecutione*, legeret *persecutione Diocletiani*. Duas alias plane omisit; quod in hoc codice novum non est.

BRUXELLEN, *Vigilia natalis Domini nostri Jesu Christi*. Apud Antiochiam Syriae, natale sanctarum Virginum quadraginta canonicarum, et aliorum duorum Donati et Drusi. Qui sub Deciana persecutione,

Donati et Drusi

- etc. De Gregorio inserit, *sub iudice Flueco. Romæ, natale sanctorum martyrum Metrobii, Pauli, Zenoti, Temisti et Luciani. Sequitur annuntiatio ultima: Apud Tripolim civitatem, etc.*
- Metrobii et soc.**
- HAGENOVEN. *Vigilia nativitatibus Domini nostri Jesu Christi. In Virginibus Antiochenis et Gregorio Spoletano, purus est. Sequitur: Eodem die, depositio sancti Dagoberti regis Franciæ, qui vir per omnia bonus erat et Catholicus et defensor pauperum; qui de bonis suis ecclesias ædificavit, et plures alios bonis suis ditans. Quem cum Deus mirabiliter probans et examinans, multa bella sub eo concitavit, quæ tamen curialiter placavit, dans ei similiter filiam surdam, cæcam et mutam, quam per beatum Florentium heremitam curavit; filiumque ejus malu morte mortuum, per beatum Arbogastum Argentinensem episcopum suscitavit. Deinum agit de Luciano, satis pure.*
- Dagoberti cum elogio.**
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Vigilia. Apud Antiochiam, sanctarum quadraginta Virginum, quæ diversis tormentis possæ sunt. Gregorii martyris. Sancti Luciani.*
- Textus contractus.**
- CASTRI-KAROLI. *Apud Spoletum civitatem Tusciæ, sancti Anulphi martyris et presbyteri, temporibus Diocletiani et Maximiani imperatorum. Puto manifestum esse, quod Gregorius noster Spoletanus imperite a quodam amannense hic in Anulphum transformatus sit.*
- Anulphi pro Gregorit.**
- EDITIO LUBECO-COL. *Vigilia nativitatibus Domini nostri Jesu Christi secundum carnem. Sequitur de Virginibus quadraginta, pure. De Gregorio fuse egit superius XXII. De Luciano sic habet: Civitate Tripoli, sancti Luciani confessoris. Sequitur: Treveris, in monasterio, quod dicitur Horreum,*
- depositio sanctæ Irminæ virginis, quam pater ejus rex Franciæ Dagobertus, mortua matre, sanctimoniam in illo loco fecit, et de horreo suo ecclesiam consecrari fecit: monasterium virginum constituit ac multis redditibus dotavit, suamque filiam, aliis sacris virginibus in magistram præfecit, ubi et nunc in mausoleo requiescit. Vide de hac Irmina, annotationem Castellani. Eodem die, sancti Ismini regis et confessoris.*
- Irminæ cum elogio.**
- GREVEN. *Abdiæ et Naum prophetarum. Romæ, sanctorum Metrobii, Pauli, Zenonis, Drusi, Saturni. Ismini regis et confessoris. In monasterio Gladbach, sancti Alberici heremite et confessoris. Item sanctæ memoriæ Annonis primi, episcopi Coloniensis. Romæ, sanctæ Tarsillæ virginis sanctimonialis, amite sancti Gregorii Papæ. Vide supra Nonis Januarii. Treveris, in monasterio, quod Horreum dicitur, depositio sanctæ Irminæ virginis, filia Dagoberti regis. Quæ a patre prælata monasterio virginum, quod ipse de horreo suo construxerat, multisque redditibus dotaverat, plenu sanctis operibus quievit. Apolloniæ matronæ.*
- Abdiæ et Naum. Metrobii, etc. Ismini. Alberici. Annonis. Tarsillæ.**
- MOLAN. *Typis minoribus textui subjungit: In Anglia, sanctæ Theorithgidæ virginis, discipulæ sanctæ Edilbergæ, cujus cum magna laude meminit Venerabilis Beda in Chronico Anglorum. Romæ, sanctæ Tarsillæ virginis sanctimonialis, amite sancti Gregorii Papæ. Treveris, in monasterio, quod Horreum dicunt, depositio sanctæ Irminæ, etc. Posteriores editiones de Irmina sic brevius: Treveris, Horreo monasterio, depositio sanctæ Irminæ virginis, filia Dagoberti regis. Quem locum præfatus rex de horreo suo construxerat, multisque redditibus dotaverat.*
- Theorithgidæ. Tarsillæ. Irminæ.**

VIII Kal.

Die 25.

Nativitatis Domini nostri Jesu Christi.

JESUS CHRISTUS FILIUS DEI IN BETHLEEM JUDÆE NASCITUR anno Cæsaris Augusti quadragesimo secundo, Olympiadis centesimæ nonagesimæ tertiæ. Eodem die, natalis sanctæ Anastasiæ sub Diocletiano imperatore, quæ pro confessione Domini diutina custodia macerata, dein cum ducentis viris et septingentis feminis ad insulas Palmarias delata, ipsa quidem igni, ceteri vero variis interfectionibus martyrium celebrarunt. Romæ in cimiterio Aproniani, passio beatæ Eugeniæ virginis, quæ tempore Galieni imperatoris, post virtutum insignia, post sacros virginum choros, pro Christo diu agonizans, novissime gladio jugulata est.

Anastasiæ.

Eugeniæ.

Puros censeo Herinien. Munerat. Greven. et Molan. Accedit Centulen. sub initium codicis purissimus.

De Pratensi et aliis codicibus.

VARIA LECTIO. Binæ aut ternæ variationes sunt, non magni momenti. Centulen. incipit *Filius Dei Jesus Christus, etc.*, et ad illa verba, *ipsa quidem igni, ceteri vero...* per oscitantiam scriptoris, *ceteri male ponitur inter quidem et igni.* In Molano error est, dum in ultima annuntiatione post hæc verba, *post sacros virginum choros, interjicit, sub Nicetio Urbis præfecto.* Gravior inter codices discrepantia est circa notas chronologicas, natali Domini appositæ, nec satis certum est, quo modo Usuardus vere scripserit. Pratensis cum sociis Antverp-Maj. et Rosweydino; item Antverp. et Max-Lubec. cum aliquibus mediæ notæ codicibus, inter, *anno Cæsaris Augusti XLII, et Olympiadis cxxiii, legunt, hebdomada, juxta Danielis prophetiam, LXVI.* Ego postrema hæc verba ad textum pertinere non existimo, ductus auctoritate præcatorum quinque codicum; movente præterea hæc ratione, quod Usuardus Adonem contrahens, excludensque notam Urbis conditæ, quæ in Viennensi exprimitur, non videatur, aliam, apud antiquiores non repertam, de suo interposuisse. Sic equidem opinor, facile et ultro cessurus, si quis graviora momenta adduxerit.

OBSERVATIO. De varia ratione celebrandæ sollemnissimæ festivitatis Natalis Domini, primis Ecclesiæ seculis, de ejusdem cum *Epiphaniâ* seu *Theophania* confusione, deque id genus plurimis ad eam celebritatem spectantibus, fuse disputant Baronius, Flørentinius aliique eruditissimi viri, ad quorum vel summa capita enumeranda, plures hic paginæ non sufficerent. Ut nostra solum prosequamur, certo constat, ipso seculo IV et haud dubie multo citius, nativitatem Domini fixam fuisse ad XXV diem Decembris, ut evidenter probat Bucherii Kalendarium : *Kal. Jan., natus Christus in Bethleem Judæ*, cui Kalendaria alia et neta Sacramentaria consentiunt, Antiquissima Hieronymiana apographa idem habent paulo pluribus verbis : *In Bethleem, nativitas Salvatoris Domini nostri Jesu Christi secundum carnem*. Ad priorem phrasim magis accedit Beda : *Nativitas Domini nostri Jesu Christi*, quam Rabanus ad Hieronymianam denuo reduxit. Brevissime Romanum parvum : *Nativitas Domini secundum carnem*. Primus hæc ampliari voluit et chronologicis notis distinguere Martyrologus Viennensis, addendo annum Augusti, Olympiadum et Urbis conditæ; ac præterea firmissimam et verissimam pacem, censumque hominum ex senatus consilio describendum designans. Usuardum, Adoniana ad brevitatem suam contrahentem, putamus solas duas primas epochas accepisse, excluso anno Urbis conditæ, nullaque hebdomadam Danielis apposita mentione, ut habes supra in Variantibus. Aliæ temporum dimensiones ex calculo Septuaginta interpretum hodie adjectæ, in nullo codice repertæ sunt, in nullo Martyrologio, quod antiquius sit editione Belini, cujus textum in Auctariis suo loco dabimus. Wandelberti metricum elegium melius in fine collocabitur. — Antiquissimam, nominatissimam, celebratissimam *Anastasiæ* martyris, tam in Oriente, quam in Occidente festivam venerationem clamant tum Kalendaria, Sacramentaria, Missalia, tum etiam Martyrologia, Menologia, aliique libri Ecclesiastici passim et ubique notissimi; clamant extractæ basilicæ, erectæ aræ et quæcumque Sanctis fas est exhibere religiosi cultus monumenta, ut ferme de Chrysogono locuti sumus ad XXIV Novembris, ubi de Actis ea notavimus, quæ amborum passionibus applicanda sunt. Tacta ibi controversia de loco martyrii Chrysogoni, hic operosius moveri deberet, si de eo aliquid satis certi reperiretur ad dissipandas difficultates quæ nec paucæ nec facile solubiles obijciuntur. Non minus intricata sunt quæ de una vel pluribus Anastasiabus altera nempe vidua, cælibe virgine altera, tertia demum incantatrice vel potius pharmacolytria, perperam in unam confusis, vel de una sola in tres diversas distracta, nimis fortasse scrupulose disceptantur. Lego et expendo singula; at ut dicam candide, nihil hactenus offertur quo breviter, clare et nitide propositis argumentis, me plausibiliter expediam, salva Romani Martyrologii auctoritate; ut proinde satius judicem hæc omnia loco proprie in Actis examinanda reservari. Qui implexæ contentionis capita delibare tantisper voluerit, adeat Tillemontium tomo 5 a pag. 713. Illic ad rem nostram solum observo Anastasiam hoc die in Hieronymianis Sirmii consignari : *Et Sirmi, Anastasiæ*; unde contra Flørentinium palam non sit Sirmiensem *diversam esse ab ea, quæ sub Diocletiano gladio perempta, in omnibus fere Martyrologiis hac eadem die recolitur*. Liquet, Bedam, ex hoc Rabanum, et Adonem eadem Acta consuluisse, imo postremum ex primo majorem elogii sui partem descripsisse, Nostrum vero ex Viennensi totum articulum suum contraxisse, ommissa in omnibus certa martyrii palæstra, nisi in insula Palmaria Anastasiam et socios omnes coronatos velimus, vel cum Floro Bedæ textui præmittamus : *In Sirmio*. At a reliquis plane dissentit auctor Romani parvi dum solus legit : *Romæ, Anastasiæ*. Hæc pro textus nostri origine. De *Eugeniâ* ejusque Actis loquendum fuit XI Septembris, ubi occasione Proti et Hyacinthi eorum fides et sinceritas præeunte Baronio probata non est. Hic in solis Martyrologiis hærebimus. Vestustissimum inclytæ in Ecclesia virginis, et ab Adelmo laudatæ cultum demonstrant Hieronymiana his verbis : *Et in cimiterio Aproniani, via Latina Romæ, passio sanctæ Eugeniæ virginis*; vel brevius in Epternacensi : *Romæ, sanctæ Eugeniæ virginis*. Deest in Beda positio, sic legente : *Et sanctæ Eugeniæ virginis*. Ad quæ Rabanus longam ex notis Actis historiam adjunxit. In Romano parvo non aliud legitur præter : *Et Eugeniæ*. Adonis landatio passionis locum restituit, reliqua non multis exornans; Noster ex ipsa textum suum mutuatus est, per quæ manifeste patet tota laterculi ad Usuardum propagatio. Est apud Castellatum notula, quæ forte cuiquam non satis gravis vilebitur. Reliquum est ut tres nostras annuntiationes ex Wandelberto metricè reddam :

*Octavo servi dignatus sumere formam
Errantemque hominem veniens revocare Creator,
Partu virgineo mortales induit artus.
Eugenium quoque tum memoramus, Anastasiamque,
Consimili Christum comitatus mente fideque.*

AUCTARIA.

De PRATEN. ANTVERP-MAJ. et ROSWEYD. dixi in Variantibus. Secundus codex in eo errat præterea, quod scribat *ducentis feminis*. Tertius vero aliud habet textus initium, sic incipiens : *Nativitas Domini nostri Jesu Christi secundum carnem*.

TORNACEN. Post quadragesimo secundo, sic pergit : *Qui in divinitatis suæ potentia, et tempus nativitatæ suæ prævidit, et matrem, per quam nascere-*

tur, elegit; quæ de Spiritu sancto concepit, et mater et virgo permansit. In duabus aliis commemorationibus, purus est.

PULSANEN. Sic habet : *In Bethleem Judæ, nativitas Salvatoris nostri Domini Jesu Christi, secundum carnem, XIIII anno Cesaris Augusti, Olympiadis centesimæ nonagesimæ tertiæ, ab Urbe autem condita uno DCCXL; sextam enim mundi ætatem*

Nativitatis Domini nostri Jesu Christi

Anastasiæ.

Eugeniæ.

De Nativitate, D. N. J. C.

De eadem.

De eadem.

suo piissimo consecravit adventu. Eodem die, natalis sanctæ Anastasiæ. Desunt reliqua omnia.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. et LEYDEN. In notis chronologicis conveniunt cum PRATENSI, etc. Et præterea a puritate deficiunt, quod omittentes, post sacros virginum choros, substituant, sub Nicecio Urbis præfecto.

DANIC. Cum prioribus conveniret, nisi verba illa: *Jesus Christus filius Dei in Bethleem Judæ nascitur*, in finem annuntiationis transposuisset.

LOVANIEN. Defectu laborat, totum sanctæ Eugeniæ elogium prætermittens.

ALBERG. In principio, præcedentibus similis, adjungit, ab Urbe condita anno DCLII, pergitque ex Adone, firmissima verissimaque pace toto orbe, ordinatione Dei, a Cæsare Augusto composita. Quirinus ex consilio senatus in Judæam missus, census hominum possessionumque describebat: sextamque mundi ætatem suo piissimo consecravit adventu.

De Nativitate D. N. J. C.

De eadem.

BRUXELLEN. Incipit: *In Bethleem Judæ, nati-
vitas Domini nostri Jesu Christi filii Dei, secundum
carnem, anno Octaviani Cæsaris Augusti XLII. Qui
sextam mundi ætatem, etc. De Eugenia post sacros
virginum choros, quos Christo aggregaverat, addit,
alligata saxo et præcipitata in Tyberim, mergi non
potuit: inde thermis ignitis inclusa, illæsa reperta
est; novissime autem sub Nycecio Urbis præfecto,
pro Christo diu agonizans, in custodia gladio jugu-
latur. In Anastasia magnam partem elogii Ado-
niani describit. in fine subdens: Et hujus sanctæ
Anastasiæ, cotidie fit memoria in Canone Missæ.*

De Eugenia.

De Anastasia.

Eugeniæ
duplicatæ.

HAGENOYEN. De Nativitate, aliqua ex Evangelio, more suo, corradit. Sequuntur duæ Eugeniæ, de quarum prima, sic legit: *Romæ, passio sanctæ Eugeniæ virginis, filia Philippi, præsidis Alexandriæ, quæ sub specie viri monasterium virorum ingreditur, et Deo fideliter servivit, et tandem abbas efficitur, et de fornicatione accusatur coram patre proprio; et scidit vestem, mulierem se ostendens, patrem, matrem, fratres et plures alios ad fidem convertens. Tandem Romæ redit, et multas ad Deum virgines convertit; in domo propria decollatur. Tum: Item Romæ in cymiterio Aproniani, etc., textum hodiernum refert. De Anastasia stylo magis barbaro reddit, quæ in Adone elegantius ex Actis adornata sunt.*

AQUICINET. Sic de natali Christi notat, qui eodiceum illum cum secunda MOLANI editione contulit: *Post memoriam natalis Christi meminit olei, quod tota nocte fluxit Romæ trans Tyberim.*

De Nativitate Christi.

Textus con-

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Nativitas Christi. Anastasiæ virginis et martyris. Eugeniæ virginis et martyris, nobilis genere, quæ diu in habitu virili, pater monachorum existens, Deo servivit.

EDITIO LUBECO-COL. In prima, similis est ALBERG. Tum sic prosequitur: *Apud Illyricum, passio sanctæ Anastasiæ martyris, sub Diocletiano imperatore. Quæ pro confessione Domini, diutina custodia a viro suo Publio perpessa est ac macerata, beati tamen Chrysogoni epistolis et exhortationibus est consolata, ac confortata. Mortuo marito, post longam incarcerationem, sub Illyrico præfecto, etc. Vi-*

De Anastasia.

de hæc melius in Adone. In ultima annuntiatione idem inserit quod habet MOLANUS citatus supra in Variantibus.

BELIN. Sic primus initium format: *Anno a creatione mundi, quando in principio Deus creavit celum et terram, quinto millesimo centesimo nonagesimo nono, qui annorum numerus complebatur in proximo sequente mense Martii, ejusdem mensis die vigesimo, illa enim die creatus est mundus. A diluvio vero, anno secundo millesimo nongentesimo quinquagesimo septimo, qui numerus complebatur decima septima die sequentis Aprilis. A nativitate Abrahæ, (Abrahæ) anno secundo millesimo quinto decimo. A Moyse et egressu populi Israel de Egypto, anno millesimo quingentesimo decimo. Ab excidio Troiæ, anno millesimo centesimo septuagesimo uno. Ab unctione David in regem, anno millesimo trigesimo secundo. Olimpiade centesima nonagesima tertia. A prima autem Olimpiade, anno octingentesimo. Ab urbe Roma condita, anno septingentesimo quinquagesimo secundo. Hebdomada sexagesima tertia, juxta Danielis prophetiam, scilicet anno quadringentesimo quadragesimo vel circū. Anno imperii Octaviani Augusti quadragesimo secundo. Sexta mundi ætate, januis clausis, toto orbe in pace composito, Christus Jesus æternus Deus, æternique Patris filius, mundum volens suo adventu piissimo consecrare, de Spiritu sancto conceptus, novemque post conceptionem decursis mensibus, (hic dicitur alto voce): In Bethleem Judæ nascitur ex Maria virgine factus homo; (hic autem altius et in tono passionis): Nativitas Domini nostri Jesu Christi secundum carnem. Sequitur de Anastasia, textu ex Adone nonnihil interpolato. In Eugenia inserit sicut MOLANUS, vel potius hic ex altero accepit, de præfecto Urbis, quem hic male Nicenum appellat. Secunda editio superaddit: *Gordana castro, sancti Romuli confessoris. Et hoc transumpsit MOLANUS.**

Longa epocharum series.

Romuli.

GREVEN. Nota, Salvator noster natus hebdomada juxta Danielis prophetiam sexagesima sexta, ab Urbe autem conditu anno septingentesimo quinquagesimo secundo, compressis cunctarum per orbem terræ gentium motibus, firmissima pace a Cæsare Augusto composita, quando Quirinus ex consilio senatus Judæam missus census hominum possessionumque describebat: sextam mundi ætatem suo piissimo consecravit adventu. Item inter socios beatæ Anastasiæ passus est quidam, ut Ado dicit, nomine Euticianus innocentissimæ naturæ, qui quotiescumque fuisset auditus, quotiescumque interrogatus, nihil aliud dicebat, quam, Christum mihi nemo tollet, etiam qui caput abstulerit. Eodem die castro Gordiano, sancti Romuli confessoris. In Bethleem, beatæ Charitatis abbatissæ. Charitonis abbatis, et omnium fratrum suorum simul migrantium.

De Nativitate D. N. J. C.

Euticianus.

Romuli.

Charitatis
Charitonis.

MOLAN. Litteris Italicis textui præmittit ex BELINO longam epocharum seriem supra descriptam, sed notat in margine: *Hæc calculatio est valde mendosa, usque ad calculum ab Urbe condita. In fine ex eodem BELINO: Gordano castro, sancti Romuli confessoris. Vide Martyrologium Castellani. In editionibus posterioribus, nihil adjectum est.*

Romuli.

VII Kal.

Die 26

A pud Hierosolimam, natalis sancti Stephani protomartyris, qui a Judæis non longe post passionem Christi lapidatus est, eodem scilicet anno Ascensionis ipsius. Hujus venerabile corpus tempore Honorii principis divina revelatione repertum est. Romæ via Appia, depositio sancti Dionysii Papæ, qui fidei documentis sub Claudio imperatore clarus effulsit. Eodem die, sancti Marini clarissimi viri, qui martyrii triumphum sub imperatore Martiano Romæ adeptus est.

Stephani.

Dionysii.

Marini.

Sic habent Pruten. Herinich. Antverp-Maj. Rosweydt. Antverp. et Max-Lubec. Greven. et Molan. Item Antverp-Max. Ultraject. Leyden. et Lovaniën. nec non Centulen.

VARIA LECTIO. Diversos scribendi modos in Hierosolymam, protomartyris, via Appia, Dionysii, etc., non enumero. Antverp-Maj. pro passionem Christi, legit passionem Domini. In Greveno, post ascensionis, deest ipsius. Non tam male scripsit Centulensis, clarus refulsit; sed pejus in Antverp. et Max-Lubec. effulxit, præter alia typographica menda, quæ in posteriori reperiuntur. Martiano, vel Marciano eodem recidunt; non ita Martiniano, in Antverp. et Max-Lubec. Ultraject. et Leydensi; multo minus Maximiano in Antverp-Max. et Lovaniensi. Nec rem explicant supposita his aliorum imperatorum nomina, cum in Actis Mombritianis, Martianus, absque dignitatis titulo referatur, passione tota tam incredibilem in modum exornata, ut difficillimum sit verisimilitudinem ex ipsa eruere.

OBSERVATIO. Diffiteri non possumus, varias esse inter eruditos de sanctissimi Protomartyris natali, inventione et translatione opiniones, ut non obscure ostensum est ad diem III Augusti, quo in Martyrologiis, ejus inventio recolitur, tametsi ex Luciani relatione, eam factam constet XIX Decembris. Hinc aliqui non inverisimiliter deducunt, hodiernam festivitatem translationi primæ, ex antiquo ad novum sepulcrum, aptari commodissime posse. At vero quantumcumque hæc probabilia esse clamites, inficiari nequis, verisimilitudinem illam gravissima auctoritate elidi, ex receptissima totius Ecclesiæ sententia, quæ hunc diem a sancti Augustini ætate, ut verum inclytissimi Stephani natalem seu martyrii aut sepulturæ diem constantissime celebravit. Probat id Kalendarium Carthaginense, probant Kalendaria alia et Sacramentaria edita, probant Martyrologia nostra, inter quæ vetustissima Hieronymiana, ita apud Florentinum disertissime legunt: *In opido Jerosolymitano, villa Caphargamala, passio sancti Stephani, primi martyris, diaconi et apostoli, qui lapidatus est a Judæis.* Brevior est solius Epternacensis annuntiatio, sed cum tribus aliis satis consonant, quæ habet Rabanus, Hieronymianos codices hic magis quam Bedam secutus, in quo solum legitur: *Natale sancti Stephani protomartyris.* Flori elogium nihil ad nos attinet. Seriei nostræ ductor Romanum parvum, non potuit brevius rem exponere, sic de solo Stephano hodie loquens: *Stephani protomartyris.* Est inter Apostolorum festivitates paulo longior de Stephani passione narratio, verum Usuardus Adonis Martyrologium consuluit, ex quo, si non verba, saltem elogii sui sensum mutuatus est, de inventione aliqua adjiciens, quæ ad III Augusti satis erant explicata. Nulli Sancto illustriora Acta obtingere potuerunt quam nostro Protomartyri, utpote quæ a Spiritu sancto dictata sunt; nullius ferme reliquæ per totam Ecclesiam ita dispersæ, nullius certe tot prodigiis, tot certissimis miraculis ab Augustino aliisque sanctis Patribus celebratæ. His alia superaddit Motherii notula. Verbo, tanta semper fuit in orbe Catholico Stephani gloria, ut nihil ei accedere posse videatur. Multa de his omnibus in Actis colligi poterunt, quæ in antecessum a Tillemontio ordinata sunt, sub tomi secundi initium. Sequatur hic metrica Wandelberti laudatio:

Stephani.

*Septima hinc Stephano levitu et martyre primo
Excellet, natum regem passumque beatu
Qui vita atque fide, pugna est et morte secutus.*

Dionysius Papa, non hoc, sed sequenti die ab Adone signatus est, diversissima phrasi ab ea, quam in textu hodierno Noster expressit, quæque talis est, ut fere de quolibet Romano Pontifice affirmari queat. Cur ab antesignano recesserit, unde sua habuerit Usuardus, querere supersedeo. Dubius videtur obitus vel depositionis dies; nam in vetustissimo Kalendario Bucheriano ponitur: VI Kal. Januarias, *Dionysii in Callisti.* Contra vero in Hieronymianis hoc die refertur: *Romæ, depositio S. Dionysii;* vel ut est in Epternacensi: *Et depositio Dionysii episcopi.* Pro die XXVI Decembris pugnat Tillemontius tomo 4 pag. 671, ubi et alia tangit ad Dionysium spectantia. De hoc sancto Pontifice pluribus egit Baronius in Annalibus; hic vero in Notatione fontes assignat, unde ejus gesta derivari possint; in textu vero Martyrologii Romani studiose expunxisse videtur laudatus Baronius tempora *Claudii imperatoris*, quæ nihilominus ab Usuardo non male signata erant, si Claudius, pro secundo vel *Gothico*, accipiatur. Dionysii vitæ seriem satis nitidam concinnavit Tillemontius citato tomo 4 a pag. 311. — Qui tertium in latereulo locum occupat *Marinus*, martyr Romanus, solius Usuardi est, nulli antiquorum Martyrologorum usquam cognitus. Non divino, unde ejus notitia ad Nostrum pervenerit; sed video, impurum et lutosum fontem esse oportuisse, ex quo Mari-

Dionysii.
PP.

Marini.

nus

nus triumphum sub imperatore Martiano Romæ adeptus fuisse dicatur. Mutata non semel in Romano fuit tyranni appellatio. ut observat Castellanus; neque vero ex Actis apud Mombritium, ullum occurrit vestigium, ex quo ad Carinî potius aut Numeriani, quam ad alterius cujuslibet ethnici imperatoris tempora Marini historia revocetur; quæ de cetero tot portentis contexta est, ut lectorem etiam maxime credulum, de gestorum veritate, ut minimum dubitare compellat; ideo Tillemontius non videretur tomo 4. pag. 568. eam ut purum putum commentum rejicere. Nostrum erit suo loco dispicere, an saltem rei substantia incredilibus et male digestis prodigiis utenque spoliata, ad historicam verisimilitudinem reduci non possit.

AUCTARIA.

- TORNACEN.** Hic rursus defectu laborat, omittens **E**logium Dionysii.
- De Stephano.** **PULSANEN.** Sic habet de Stephano: *Qui non multo post ascensionem Domini, ab Apostolis, cum esset plenus fide et Spiritu sancto, diaconus est ordinatus, atque eodem anno, quo et Christus passus, a Judæis est lapidatus. Caret tota annuntiatione Dionysii; in Marino autem elogium expunxit, post clarissimi viri.*
- De eodem.** **MUNERAT.** Stephani elogium interpolavit, post ascensionis ipsius, inserens mense Augusti; et inter revelatione ac repertum, ponit hodie; subjungens deinde: *Quæ festivitates, ut Doctores asserunt, et tradunt historiæ, pro causa translatae sunt. Vide de his Observationem.*
- De Dionysio.** **ALBERG.** et **DANIC.** De Dionysio, post effulsit, addunt: *Hic ecclesias et parochias presbyteris divisit, et dyoceses constituit. Quæ ex Adone accepta sunt, sicut et sequens annuntiatio de Zosimo Papa, quæ nescio cur ab Usuardo prætermissa sit. Sic habent: Item Romæ, sancti Zosimi Papæ, qui post beatum Petrum XLIII, constituit cereum benedicti in sabbato Paschæ. Vide Adonem ipsum, atque una statue, an recte a Castellano in Martyrologio universali apposita sit hæc Zosimo nota: absque traditione cultus.*
- Zosimi PP.**
- De Stephano.** **BRUXELLEN.** Apud Jerosolimam, via Gapharymulo, natale beati Stephani prothomartyris; qui non multo post ascensionem Domini ab Apostolis diaconus est ordinatus, atque eodem anno, quo Christus passus est, ipse a Judæis lapidatus, III Nonas Augusti, quando inventio sua celebratur, quæ tamen inventio hac die facta est, quæ passio ejus agitur. Cujus siquidem passionis celebritas ad hunc diem translata est, tum quia dignior, tum quia decuit primum martyrem post Christum, primo post ipsum poni. Vide Observationem. De Dionysio, præter ea quæ ex ALBERG. etc., retulimus, superaddit: *mandans, ut singuli suis terminis essent contenti, et alienos non usurparent. In Zosimo etiam convenit cum ALBERG. etc., nisi quod omittat, post beatum Petrum XLIII. In Marino purus est. Sequitur in fine: In Antiochia, sanctorum Juliani et Marciani martyrum.*
- De Dionysio.** **HAGENOVEN.** Historiam more suo de Stephano componit, quam longe melius ex Actibus Apostolorum descripsisset, addens aliqua de inventione, etc., quæ satis conveniunt cum dictis in codice præcedenti. Pergit: *Romæ, natale beati Dionysii Papæ et martyris. Hic cymiteria et parochias in urbe Roma divisit, et alibi observari præcepit, et unicuique jus proprium statuit, mandans, ut singuli terminis suis contenti essent, et alienos terminos non usurparent; et singulis parochiis singulos statuit sacerdotes, et passus est sub Valeriano imperatore. In ultima, satis purus est.*
- De Dionysio.** **AQUICINCT.** Post effulsit, subdit: *Hic ecclesias dedit presbyteris, et parochias diocesis dedit atque constituit. In fine autem: Item Romæ, Zosimi*
- Papæ. Hic constituit, ut diaconi lera tegerent palliis. Vide annotationem MOLANI in fine.**
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT.** Sic textum contrahit: *Stephani prothomartyris. Marini vel Mariani martyris clarissimi. Dionysii Papæ et confessoris. Antiquum obtinet.*
- CAMBERIEN.** Huc retrahit Sanctos, qui ad hunc diem non pertinent: *Bituricas, sancti Ursini episcopi. Ipso die, beati Perpetui pontificis. Vide XXIX et XXX Decembris.*
- VATICAN.** signatus num. 5949. Desunt annuntiationes Dionysii et Marini. Adjicitur autem: *Romæ, Zosimi Papæ et confessoris, qui sedit in episcopatu anno uno.*
- ALTEMPS.** In pago Oxoniensi, sancti Ebrulfi episcopi. *Bituricas civitate, sancti Ursi episcopi et confessoris.*
- FLORENTIN.** Romæ, sancti Zosimi Papæ. . . .
- EDITIO LUBECO-COL.** De Stephano, textui inserit: *Cum esset plenus Spiritu sancto, ab Apostolis diaconus est ordinatus, atque eodem anno, videlicet ascensionis ipsius, lapidatus est; cujus beatissimam passionem nobis declarat beatus Lucas in Actibus Apostolorum. Hujus venerabile, etc. Sequitur: Romæ via Apia, depositio sancti Dionysii Papæ et martyris, qui sedit in episcopatu annos sex. Hic ecclesias et parochias, et cimiteria constituit, et unicuique, ut proprium statuit, mandans, ut singuli terminis sui contenti essent, et alienos non usurparent, et dioceses similiter constituit. Qui fidei, etc. Et post effulsit: sepultus est in cimiterio Calixti. Tum: Item Romæ, natale sancti Zosimi Papæ et confessoris, qui sedit uno anno. Hic post beatum Petrum quadragesimus tertius, constituit cereum benedicti in sancto sabbato. In Marino, satis pura est.*
- BELIN.** Puritati proxima est utraque editio; solum de Dionysio, post effulsit, adjiciunt: *Hic ecclesias et parochias presbyteris divisit, et dioceses constituit. Ex Adone, ut supra.*
- GREVEN.** Apud Constantinopolim, sancti Anastasii. *In Antiochia, sanctorum Juliani et Marciani. Romæ, Zosimi Papæ et confessoris, qui post beatum Petrum quadragesimus tertius, sedit anno uno, constituitque cereum benedicti in sabbato sancto. Apud Spoletum, Habundanciar, sanctæ matronæ, quæ beatum Gregorium sepelivit.*
- MOLAN.** Sic habet: *Eodem die, Zosimi Papæ. Hic post beatum Petrum quadragesimus tertius, constituit cereum benedicti in sabbato sancto. Tum minoribus typis: Romæ, sancti Theodori Mansionarii sancti Petri, de quo beatus Gregorius Dialog. lib. 3. Item, sancti Spei abbatis et confessoris, in Nursia, de quo beatus Gregorius Dialogorum lib. 4 cap. 10. Notabis in principio annuntiationis S. Stephani, post Hierosolymam, litteris cursivis interjici Caphar Gamala ex Hieronymianis codicibus. Idem habent editiones posteriores, in quibus post Zosimum, solum additur: Die vigesima sexta, sancti martyris Euthymii, episcopi Sardeorum.*

VI Kal.

Die 27.

A pud Ephesum, natalis beati Joannis Apostoli et Evangelistæ, qui post exilii relegationem, post Apocalypsis divinæ revelationem, post Evangelii descriptionem, usque ad Trajani principis tempora perseverans, totius Asiæ fundavit rexitque ecclesias. Et confectus senio, sexagesimo octavo post passionem Domini anno, ætatis autem suæ nonagesimo nono mortuus est, ac juxta eandem urbem sepultus. Alexandriæ, sancti Maximi episcopi; qui satis clarus et insignis de titulo confessionis effectus est.

Joannis
Evangelistæ.

Maximi.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Antverp-Maj. Rosweydt. Antverp. et Max-Lubec. Muncrat. Belin. Groven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Multa sunt in impressis typographica sphalmata, nec pauciora in codicibus menda scriptoria. De *Johannis, apud, eandem, Evangelistæ, Asiæ, etc.*, alibi dictum est; hic quasi propria *Apocalypsis, et apochalypsis*. Notabilior variatio est in Munerato, qui scribit *Euangelii revelationem*. Rosweydinus signatos annos pessime contraxit post *ecclesias*, legens: *Et confectus senio, nonagesimo nono anno mortuus est*. Antverp-Maj. posuit, *nonagesimo et octavo migravit*. Herinien. et Muncrat. interponunt, *et nono*. Belin. pro *ecclesias*, utitur singulari, *ecclesiam*, et sequentia sic connectit: *post passionem Domini, anno autem ætatis*. Idem etiam supra *Apocalypsis divinæ revelationem*, posuit tertio loco post *Euangelii descriptionem*. Omnes legunt, *de titulo confessionis*, excepto Munerato, in quo, *e titulo*, etc.

OBSERVATIO. *Joannem*, cognomento et antonomastice *Theologum*, inter Evangelistas *Aquilam*, variis diebus, non apud Græcos solum, sed etiam apud Latinos cultum olim fuisse, ex solis Hieronymianis codicibus manifeste patet; nam xxv Maii legunt: *In Epheso, Joannis Apostoli*; ad quæ rectissime advertit Florentinius, *incertum esse, quo die sanctus Joannes Evangelista Ephesi translatus fuerit vel obdormierit*. Alia festivitas ponitur xxiv Junii: *In Epheso, sancti Joannis Apostoli et Evangelistæ*. In Epternacensi est: *receptio Joannis*; in Lucensi: *natalis Joannis, etc.* Sed de qua sollemnitate hæc æque ac priori intelligenda sint nemo est, qui satis verosimili conjectura assequatur. Nullibi clarius loquuntur Hieronymiani, quam hoc die, cujus textum totum subjicio: *Assumptio sancti Joannis Evangelistæ apud Effesum, et ordinatio sancti Jacobi, fratris Domini, qui ab Apostolis primus ex Judæis Hierosolymis est episcopus ordinatus, et medio Pascha martyrio coronatus*. De Assumptione vel dormitione, vita vel morte Joannis, aliisque satis spinosis in hac materia controversiis hic pluribus disputare non vacat. Videatur Exercitatio Florentinii a pag. 153, cui et præfatam Jacobi ordinationem explicandam subjungit a pag. 144, ubi multa satis accurate discussa inveniet curiosus lector, quæ brevitati nostræ aptari prorsus nequeunt. De Joannis martyrio egimus cum Ecclesia Catholica vi Maii: hic cum eadem, natalem Evangelistæ hoc xxvii Decembris recolit, certo existimamus, credimusque festivitatem illam in Calendario Carthaginensi ipsomet die plane designari, licet ibi habeatur: *vi Kal. Jau. sancti Joannis Baptistæ, et Jacobi Apostoli, quem Herodes occidit*. Ratio satis probabilis est, quod cum in eo Calendario Sanctorum nomina repeti non soleant, Baptista autem proprio loco viii Kalend. Julii diserte ponatur, verosimile non sit, Prodromum cum Jacobo, sed potius Evangelistam Joannem conjunctum fuisse, quemadmodum ex Hieronymianis jam ostendimus. Pro hodierno natali militant reliqui Martyrologi omnes, in quibus Jacobus proprio etiam festo assertus est. Clara sunt Bedæ verba: *Natalis sancti Joannis Apostoli et Evangelistæ, dilecti Domini*. Nihil habet Flori elogium, quod magnopere observari mereatur. Rabanus totum suum textum ex Hieronymianis describere maluit, quam ex Beda. Romanum parvum, more suo paucis: *Joannis Apostoli et Evangelistæ, apud Ephesum*. Panegyrim aliquam composuit Viennensis inter Festivitates Apostolorum, ex qua et ex Martyrologii indiculo, brevius suum encomium Noster adornavit. Hæc instituti hujus nostri propria sunt; plura diligenter annotavit Baronius, seriem vero totius vitæ et gestorum disposuit Tillemontius tomo I a pag. 330, per duodecim articulos, notis novemdecim illustratam a pag. 600; cum quibus conferri poterunt, quæ a Surio edita sunt, quæque apud nos exstant de S. Joanne varia manuscripta et etiam typis edita. Locum hic suum habeat metrica Wandelberti oratio:

*Dilectus Domini, Verbi inspectorque divini,
Pectore de Christi fontem qui haurire perennem
Promeruit, sextum sancit lustratque Joannes.*

Die præcedenti monuimus, Dionysium Papam hoc die ab Adone memorari, ejusque locum in pridiano laterculo occupare Papam Zosimum. De *Maximo* Patriarcha Alexandrino, seorsim nullibi meminit Viennensis, nec apud ullum alium Martyrologum signatam reperi. Agitur quidem aliqualis ejus memoria apud Adonem in elogio Alexandrini Dionysii xvii Novembris, ubi ex Rufino lib. 7 cap. 10, egregii ejus pro fide labores referuntur; atque hinc mihi suspicio oboritur, ex eo loco edu-

Maximi.

ctum

ctum esse ab Usuardo Maximum, qui ibi quidem tantum ut *presbyter* celebratur, sed cum fontem ipsum facile accedere potuerit ipse, ibidemque Rufini seu Eusebii verba legere, quibus asserit, *Maximum, quem presbyterum nominaverat, ipsi Dionysio apud Alexandriam successisse in episcopatu*, sic etiam facile titulos combinare, elogium aptare, ac diem hunc pro arbitrio assignare potuit. Si præterea verum obitus diem quæras; ex Chronologia nostra Alexandrina satis constat, non xxvii Decembris, sed ix Aprilis vivere desiisse. Vide paucula, quæ ibi in ejus laudem collegimus pag. 32 num. 171. Non placet Castellani observatiuncula, qua Maximum seculo primum ix, hoc die notari cœpisse ait, ob successoris Theonæ pervigilium; quasi nescierit vir eruditissimus, Theonam ab Usuardo ejusque ducibus recoli xxiii Augusti; cum de cetero certum obitus diem putemus, non xxviii Decembris (ut hic supponit Castellanus) sed verosimilius iii Januarii, ut alibi demonstrare conati sumus.

AUCTARIA.

- TORNACEN.** In prima purus, deficit hic iterum in alterius elogio.
- De Joanne.* **PULSANEN.** Incipit: *Natale sancti Johannis Apostoli et Evangelistæ, dilecti Domini.* Quæ ferme Bedæ verba sunt. Pergit: *Hic post, etc.* Sed contracte. De Maximo, nihil.
- Zoiti.* **ANTVERP-MAX.** cum sociis textui adjicit: *In partibus Aquilegiæ, sancti Zoili (aliqui Zoeli) presbyteri et confessoris. Hic cum beatum Chrysogonum sepelisset, eodem sibi apparente, trigesimo die passionis suæ perrexit ad Dominum.*
- Ejusdem.* **CENTULEN.** In textu purissimus, subdit: *Aquilegiæ, sancti Zoili presbyteri et confessoris.*
- De Joanne.* **BRUXELLEN.** *Natale sancti Johannis Apostoli et Evangelistæ, dilecti Domini nostri Jesu Christi. Qui post exilii, etc., usque ad ecclesias. Tum pergit: et confectus senio, ipse Christo junior annis duodecim, ætatis suæ anno nonagesimo nono, et post passionem Christi, anno septuagesimo octavo, nullo dolore gravatus, in Epheso requievit, octavo Kalendas Julii, in nativitate beati Johannis Baptistæ, sed cessit ei, quo inter natos mulierum major non surrexit, et translatum est festum ejus ad hanc diem tertiam nativitatis Christi, ut omnes comites suos haberet sponsus, qui candidus est et rubicundus. Non magna auctoritate hæc nituntur. Sequitur: Eodem die, ordinatio episcopatus sancti Jacobi fratris Domini. Qui ab Apostolis primus ex Judæis Jerosolymis est episcopus ordinatus, et medio Pascha martyrio coronatus. In Maximo codex purus est. In fine autem adjungit: In partibus Aquilegiæ, natale sancti Zoili, etc., ut ANTVERP-MAXIMUS ejusque socii, supra.*
- De Jacobi ordinatione.* **HAGENYEN.** Magnum habet de Joanne elogium, cujus hic partem subjicio: *Apud Ephesum, natale beati Johannis Apostoli et Evangelistæ, qui filius fuit materteræ Jesu Christi, et frater Jacobi majoris. Qui dum nubere vellet, a Domino de nuptiis vocatus est, et ideo a Domino ad omnia se-*
- creta sua admissus est, etc.* In Maximo etiam purus est, et de Zoilo habet ut præcedens: *In partibus Aquilegiæ, etc.*
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJ.** *Joannis Evangelistæ. Maximi episcopi et confessoris.*
- VATICAN.** signatus num. 5949. Hoc die codex iste plane Adonianus est, nam Maximo prætermisso, Dionysium Papam restituit.
- REMENS.** SS. Timothei et Apollinaris. Zoilum, superius presbyterum, in episcopum transformat hic codex: *In partibus Aquilegiæ, sancti Zoeli episcopi et confessoris.*
- EDITIO LUBECO-COL.** Post *ecclesias*, de Joanne sic inserit: *Et confectus senio, sciens supervenisse diem recessus sui, convocatis discipulis suis, per multa signorum experimenta premens Christum, descendens in defossum sepulturæ suæ locum, facta oratione obiit, tam extraneus a dolore mortis, quam a corruptione carnis invenitur alienus; post passionem Domini sexagesimo octavo, etc.* De Maximo et Zoilo, eadem habet, quæ supra.
- GREVEN.** *Eodem die, ordinatio episcopatus sancti Jacobi fratris Domini. Zoili presbyteri et confessoris, qui cum sanctum Crisogonum sepelisset, eodem sibi apparente, tricesimo die passionis ejus, ad Dominum perrexit. Aspalianæ virginis. Claudix, matris sanctæ Eugenix. Patronæ, sanctæ matronæ. Fabiolæ matronæ sanctæ, a beato Hieronymo laudatæ.*
- MOLAN.** *In partibus Aquilegiæ, sancti Zoeli presbyteri et confessoris, qui in passione beati Chrysogoni legitur. Tum minoribus typis et GREVENO hanc annuntiationem subjungit: Fabiolæ, matronæ sanctæ, a beato Hieronymo laudatæ. De hac nihil in editionibus posterioribus, ubi post Zoilum hæc tantum adjiciuntur: Eodem die, sancti patris et confessoris Theodori scriptoris, et fratris ejus Theophanis poetæ. Vide egregia duorum fratrum Acta apud Surium.*

V Kal.

Die 28.

Innocentium
Eutychii et
Domitiani.

Bethleem, natalis sanctorum Innocentium, qui ab Herode rege interfecti sunt. Ancira Galatiæ, sanctorum Eutychii presbyteri et Domitiani diaconi.

Ita puriores codices, nempe: *Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-Maj. Rosweyd. Antwerp. et Max-Lubec. Greven. et Molan.*

VARIA

VARIA LECTIO. Antverp. et Max-Lubec. incipiunt : *Apud Bethleem*, in quo a ceteris omnibus dissentiunt, sicut Molan. sic incipiens : *Bethlehem Judæ*. Variant codices in *Innocentium* et *Innocentium*, postremum prætulimus. *Ancira Galatiæ*, communior est codicum scribendi ratio ; alii habent, *Anchira*, *Ancyra*, *Antira*, *Galathiæ*, *Galaciæ*, etc. Major concordia *Eutici*, in quo ferme omnes conveniunt ; verosimile est scribendum *Eutychie*, ut legit Romanum ; solus Antverp-Major habet *Euticii*. In optimis codicibus est *Domitiani* ; in non paucis *Domiciani* ; in Rosweydino omittitur ultima vox *diaconi*.

OBSERVATIO. Hactenus nec quæsit nec definivit Ecclesia, quo proprie die passi sint *Innocentes* a bimatu et infra, impii Herodis jussu crudelissime trucidati ; nec die quartæ post festum Nativitatis electio quidquam conferre videtur, ad stabiliendum quo anno infanticidium contigerit ; de quibus vide Florentinii notam hoc die, ejusque de Magorum ad Christum venientium historia, itinerisque tempore, *Exercitationem* a pag. 229. De pluribus, ad eorundem Magorum adorationem, atque ad infantium cædem spectantibus, in *Ephemeridibus Græco-Mosis*, ad xxix Decembris, et novissime in *Responsionibus* disputavit Papebrochius ; nos hic ex professo institutionem Festi et Martyrologorum genesim exploramus. Non facile probabitur, *Innocentium* nostrorum memoriam Origenis ætate in Ecclesia celebratam fuisse, nec magis ex Augustino educi posse videtur, cultos eo tempore cum Octava, ut ritu ecclesiastico loquimur. At vero eorum solennitatem, etiam ante Augustini tempora festivam fuisse, nihil vetat asserere. Certum antiquissimi cultus monumentum habes in laudato sæpe alibi Carthaginensi Calendario, hoc die legente : *V Kal. Jan. sanctorum Infantium, quos Herodes occidit*. Sequuntur Kalendaria alia, Sacramentaria, et quæcumque exstant religiosæ venerationis antiqua monumenta. Inter apographa Hieronymiana Epternacense vetustissimum sic habet : *Bethleem Judæ, natalis Infantium* ; alia paulo uberius : *Bethleem natale sanctorum infantium, et lactantium, qui sub Herode pro Christo passi sunt*. Non video dubitandum esse, quin pro *lactantium*, legendum plane sit *lactentium*, ut est in Hieronymiano Corbeiensi, quamvis priorem lectionem secutus sit Rabanus ; ad quæ scrupulosior videtur Florentinii observatio, dum matres infantibus ferme conjungi posse insinuat. Beda clare et nitide : *Natalis sanctorum martyrum Innocentium*. Flori elogium non magni momenti est. Romanum parvum solito stylo : *Bethleem, sanctorum Innocentium*. Ado paucula subjunxit, quæ in Auctariis descripta inferius dabimus. Usuardus vel ex perpetuo ductore Viennensi Martyrologo, vel ex Hieronymianis ipsis seligere potuit, quæ phrasi suæ magis convenire existimavit. Exstat apud Surium de Infantibus oratio, quæ cum aliis sanctorum Patrum encomiis, in majori Opere poterit illustrari. Sic primos illos Christi Martyrum foscules cecinit Wandelbertus :

*Uberibus matrum rapuit quos dura cupido
Regnandique sitis, Christum dum perdere natum
Herodes cupit, Infantes quinto veneramur.*

Eutychie et *Domitianus* martyres sunt solo ferme nomine et conditione, atque in solis Hieronymianis exemplaribus noti, unde ab Usuardo certissime translati sunt. Corrigenda est Lucensis codicis luxata commemoratio ex Epternacensi et Corbeiensi, distincte scribentibus, ut est in textu nostro : *Ancira Galatiæ, Eutici presbyteri, Domitiani diaconi*. Dixi supra in Variantibus me legere *Eutychie*, ut nitidiori orthographiæ cum Baronio me conformem.

Innocentium.

Eutychie et Domitiani.

AUCTARIA.

PULSANEN. Qui Usuardinos textus plerumque abbreviare solitus est, hic denuo ex Adone nonnulla descripsit, quæ ad Nostrum prorsus non spectant. Sic post *Innocentium*, subtexit : *Quos Herodes, cum Christi nativitate Magorum indicio cognovisset, trigesimo sexto (in Adone est trigesimo quinto) anno regni sui interfici jussit. Qui anno trigesimo sexto, morbo intercutiano, scatenibus toto corpore vermibus, miserabiliter et digne moritur. Vide fontem ipsum paulo puriorem. Ultima annuntiatio in hoc codice prætermittitur.*

MUNERAT. Textui superaddit : *In Affrica, natale sanctorum Victoris, Castoris, et Rogaciani*. Accepti sunt ex Hieronymianis, et hoc vel alio ordine, etiam ab aliis referuntur.

BELIN. Ordinem tantillum immutat, et cum eo conveniunt ANTVERP-MAX. aliique omnes mediæ notæ codices, sic legentes : *In Affrica, natale sanctorum Castoris, Victoris et Rogatiani*.

CENTULEN. A puritate rursus deficit : *Bethleem, natalis sanctorum Innocentium, quos Herodes, cum Christi nativitate Magorum indicio cognovisset,*

anno regni sui trigesimo quinto interfici jussit ; inter quos, duos proprios filios enecavit. De Eutychie et Domitiano, nihil.

BRUXELLEN. Sic habet : *In Bethleem Judæ, natale sanctorum Innocentium. Quos Herodes rex cognita a Magis Christi nativitate, interfici jussit ; quique postea morbo intercutis apux, scatenibus toto corpore vermibus, ut dignum erat, miserabiliter mortuus est. In Affrica, natale sanctorum Castoris, Victoris et Rogatiani. In sanctis ultimis Eutychie et Domitiano satis purus est.*

IIAGENOYEN. Notissima est quæstio de numero martyrum Innocentium, quem Græci, nullo fundamento, ad quatuordecim millia extendunt. Audi modo, quid hujus codicis auctor comminiscatur : *Apud Bethleem Judæ, natale beatorum Innocentium martyrum, quorum numerus est centies mille et quadraginta quatuor millia. Isti ab Herode impio rege Aschulonita, alienigena, occisi sunt, qui nulli unquam nocuerunt. Sed quia tunc temporis fuerunt, quando vultus Christus Dominus a pluribus naticinatus est, ut Christum in eis occideret, eos inter-*

De Innocentibus.

Victoris et soc.

Castoris et soc.

De Innocentibus.

De Innocentibus.

Castoris et soc.

De Innocentibus.

- Multa de Zosimo PP.* terfecit, et ideo vice Christi eos celebrat Ecclesia. Romæ, natale Zozimi Papæ. Illic fuit natione Græcus, et sedit annis duobus et mensibus octo. Illic constituit cereum benedicti in sabbato sancto Paschæ, et ut servus ullo (opinor nullo) modo clericus efficeretur, et ut nullus clericus in publico potum venderet. Item constituit, ut diaconus in ecclesia Evangelium legat, et quod homines stare debeant in Evangelio, et cum magno reverentia audire. Item in Missa Christianus aliquid Deo offerat. Et sepultus est in Vaticano. In secunda satis purus est. In fine addit de Castore et sociis, ut supra.
- Castoris, etc.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Totus textus de more contrahitur : *Sanctorum Innocentium. Eutychie presbyteri et Domitiani diaconi.*
- VATICAN. signatus num. 5949. deficit in tota annuntiatione secunda.
- De Innocentibus.* EDITIO LUBECO-COL. Apud Bethlem Judæ, natale sanctorum Innocentium, quos Herodes Ascalonita, cum Christi nativitate Magorum indicio cognovisset, omnes a bimatu et infra interfici jussit, sicut Evangelica pandit historia. Pura est in Anchyranis. In fine autem subdit : *In Africa, natale sanctorum Castoris, etc.*
- Castoris, etc.* GREVEN. *In Africa, sanctorum Castorii, Victoris, Rogationi.* Item secundum Catalogum hic, Alpegi Cantuariensis episcopi et martyris. Qui juxta alios habetur supra, decimo septimo Kalendas Maii. Vult dicere, XIII Kalendas. Pergit : *Translatio sancti Joannis Papæ et martyris, de Ravenna Romam. Eodem die, sanctorum Euthicii et Florentii monachorum et confessorum. Quorum Eutychie, ut inquit Gregorius 3 Dialogorum, in spiritali zelo atque in fervore virtutum se exercuerat, multorumque animas ad Deum perducere exhortando satagebat. Florentius simplicitati atque orationi deditam vitam ducebat. Ambo vero miraculorum gloria illustres, in Domino quieverunt. Vide Gregorii narrationem apud Surium. Sequitur : Theodora, matronæ Romanæ.*
- Theodora.*
- MOLAN. De Innocentibus, post interfecti sunt, ex Adone textui aliis litteris inserit : *trigesimo quinto anno regni sui; qui anno trigesimo sexto morbo intercutis aquæ et scatentibus toto corpore vermibus miserabiliter et digne moritur. In fine : In Africa, natale sanctorum Castoris, Victoris et Rogationi. De Eutychio et Florentio, GREVENI verba, quæ superius retulimus, descripsit. Editiones posteriores cum hac priori in omnibus plane conveniunt.*
- De Innocentibus.*
- Castoris, etc.*

IV Kal.

Die 29.

David, Trophimi.

Hierosolimis, David regis. Apud Arelatem, natalis sancti Trophimi, ejus meminit Paulus scribens ad Timotheum, qui ab eodem Apostolo episcopus ordinatus, præfatæ urbi primus, ob Christi Evangelium prædicandum, directus est. Ex cujus fonte, ut Papa Zosimus scribit, tota Gallia fidei rivulos accepit. In pago Oximensi, sancti Ebrulfi confessoris.

Ebrulfi.

Sola et unica ex omni parte pura est Molani editio.

De codicibus non puris

VARIA LECTIO. Hæc duo dumtaxat in Molano displicent : quod pro *Trophimi*, scribat *Trophini*; et *Ebrulphi* pro *Ebrulfi*. Nunc ostendendæ capitales Variationes, ob quas tot codices e purorum numero fuerint excludendi. Prætensum Pratense autographum cum duobus consuetis sociis Antwerp-Maj. et Rosweyd. quibus sæpe, et hic tertius Aquincetinus accedit, a reliquis omnibus in eo discordat, quod textui in fine adjiciat : *Item Hierosolimis, sanctæ Melaniæ, Deo sacrata, de qua nulli prorsus alii codices hoc die meminere, excepto uno unico Greveni auctario. Codex Herinien-sis purissimus esset, nisi secundo loco proprium Remense interjiceret : Relatio preciosissimi corporis, a civitate Remorum, beati Remigii. Ceteri fere omnes agunt de Thoma Cantuariensi, ut ordine suo in Auctariis demonstrabimus. Notat Castellanus, in præfato Pratensi codice sub finem præterea adjici : Et S. Th. Cantuar. Sed manu Gotlica, inquit, ubi Melania Carlovingiaco caractere adscribitur, quo totum codicem exaratum sæpe testatus est.*

David.

OBservatio. Liceat hic sub operis finem verbo repetere, quod non semel supra manifeste ostendimus, unum nempe e singularibus Romani parvi characteribus esse, quod præter ceteros Martyrologos, plures e veteri Testamento patriarchas et prophetas, Christianis sacris insertos, repræsentet. *Rex David* nec ab ullo Hieronymiano, nec a Beda aut ejus sequacibus Floro et Rabano, signatus reperitur, sed primum ab auctore parvi illius Martyrologii, his verbis : *David regis.* Hæc Ado simpliciter transcripsit, Noster auxit sola præmissa positione, sed neglecto elogio, quod tamen aliis hujusmodi Sanctis sæpe applicare non prætermisit. Patuit id clarissime locis pluribus, ut vide vi Julii, vi Septembris, sæpius alibi, ac recentissime xvi Decembris. Utrum Wandelbertus Romanum parvum viderit, utrum ambo antiquiorem fontem consuluerint, utut evolvere studiose conatus fuerim, fateor hactenus incertum esse. Interim utrumque Sanctum hoc die a laudato auctore Romani parvi celebratum, sic versibus suis honoravit poeta Martyrologus :

Vates rexque pius, divina et stirpis origo

Insignit quartum David sermone fideque.

Urbsque Arelas, Trophimo gaudens pastore, coruscat.

*Trophimi.*Est igitur annuntiatio nostra secunda a Romano parvo sic primum quoque posita : *Et Trophimu episcopi, discipuli Apostolorum.* Frequentius supra recurrerunt sancti illi Apostoli, seu Apostolorum

discipuli.

discipuli, ex novo Testamento educti, parvo huic Martyrologio, non minus quam patriarchæ et prophetæ, omnino proprii; nec dubium videtur, quin hic vere designetur *Trophimus* ille, cujus nomen est Act. cap. 20 v 4, et rursus cap. 21 v 29; quemque Apostolus 2 ad Tim. cap. 4 v 20, testatur se *infirmum reliquisse Mileti*. Cur isti *episcopi* dignitatem adscribat auctor noster, non satis equidem perspicio, nisi et ipse in ea opinione fuerit, quam primus in Martyrologia apertius invexit Ado, dum inter Festivitates Apostolorum, hoc Trophimo encomium aptavit, quod subinde ab Usuardo integre adoptatum, in recentiora omnia, atque adeo et in Romanum transfusum est. Vides hic denuo recurrere quæstionem, quæ sæpius alibi, et notanter xviii Decembris versanda nuper fuit, de primis Evangelii prædicatoribus, adeoque episcopis, a Sede Apostolica in Gallias directis, a qua ferme et hujus articuli pendet solutio; utrum nempe *Trophimus Arelatensis*, cum Pauli Apostoli discipulo sit confundendus. Scio Baronium in hodierna Notatione, manifestissimi erroris arguere Turonensem Gregorium, quod *temporibus Decii imperatoris Trophimum in Gallias missum affirmet*. At enim tot habet eruditissimos patronos, tot solidis argumentis firmatur Gregorii narratio, ut eminentissimi Annalistæ sententiæ non ausim subscribere. Hic locus non est, momenta rationum aut referendi aut expendendi; videat curiosus lector scriptores, xviii hujus citatos, ac de Trophimo seorsim disputantem Tillemontium tomo 4 a pag. 703. Nihil hic interim in hac Trophimi controversia a nobis pro alterutra parte determinatum, donec res tota accuratius in Actis examinari possit. — Si falsa est Trophimi, Pauli discipuli, et Arelatensis episcopi identitas, fateri cogimur, errorem istum ab Adone Viennensi præsulæ potissimum profluxisse; sed et hoc ipso die error novus, vel saltem inutilis repetitio offertur, dum *Crescentem* ejusdem item Pauli discipulam, hoc die memorat, quem nativis coloribus xxvii Junii depinxerat. Melius Usuardus Crescentem prætermisit, eique e penu proprio *Ebrulfum* abbatem Vitensem substituit, Adoni Pratensi, toties supra refutato, a Mabilione perperam adscriptum. Vide hunc, seculo i Benedictino a pag. 354 Acta Ebrulfi integritati restituentem, quæ apud Surium in compendium redacta fuerant. De Sancti translatione agit laudatus Mabilio seculo 5 Benedictino a pag. 226.

Meluniam codicibus Usuardinis adjectitiam esse, superius abunde probavimus; estque ex dictis omnibus patentissima toties nostri laterculi germana simplicitas.

De Crescente Adonis.

Ebrulfi.

Melunæ.

AUCTARIA.

- D**e codicibus PRATEN. et HERINIEN. dictum est in Variantibus. In postremo ad infimam codicis oram recentiori manu adscribitur Thomas Cantuariensis, ut habet GREVENUS, infra.
- Thomæ.
- TORNACEN. Secundo loco inserit: *In Anglia, civitate Cantuaria, passio beati Thomæ martyris, ejusdem civitatis archiepiscopi, qui pro justitiæ defensione, a ministris regis Angliæ crudeliter occisus est. Cetera pura sunt.*
- Ejusdem.
- ANTVERP-MAJ. Incipit: *Hierosolymis, David magni regis.* Pro *Ebrulfi* scribit *Brulli*. In *Melania*, convenit cum PRATENSI, etc. In fine: *Civitate Cantuaria, sancti Thomæ archiepiscopi et martyris, qui ob defensionem justitiæ, in ecclesia sedis suæ gladio percussus, migravit ad Christum.*
- Melunæ.
- Thomæ.
- ROSWEYD. De Davide addit, *magni regis et prophetæ.* Habet de *Malania*, ut priores socii. Et in fine: *Romæ, Felicis.* Ex Hieronymianis.
- Melunæ.
- Felicis.
- PULSANEN. Sic scribit: *Depositio David.* Post *Trophimi episcopi*, Adoniane: *de quo scribit Apostolus ad Timotheum: Trophimum autem reliqui infirmum Mileti.* Desunt reliqua, et in margine, alia manu adscribitur: *Apud Cantuarium, sancti Thomæ episcopi et martyris.* Plura in codicibus aliis.
- Thomæ.
- ANTVERP. MAX-LUREC. et UGHELLIAN. In fine: *In Britannis, civitate Cantuarin, sancti Thomæ episcopi et martyris, qui ob defensionem justitiæ, in basilica sedis suæ, gladio percussus migravit ad Christum.*
- De eodem.
- MUNERAT. In textu satis purus subdit: *Apud Cantuarium, passio sancti Thomæ episcopi, infra septa ecclesiæ suæ a carnificibus, pro causa ipsius Ecclesiæ, crudeliter trucidati. Apud Bituricam Aquitaniæ primatam (an primatem?) depositio beatissimi Ursini confessoris, primi Bituricensium archiepiscopi, a beato Clemente ad prædicandum Christi fidem illuc transmissi. Hunc tradunt hystoriæ a Domino Natanael appellatum, et in cæna illius,*
- De eodem.
- Ursini.
- quando pro mundi redemptione statim passurus erat, lectoris usum officio.*
- BELIN. Primo loco: *In Anglia, civitate Cantuariensi, sancti Thomæ archiepiscopi et martyris, qui ob defensionem justitiæ, in basilica sua gladio percussus, migravit ad Christum.* Tum: *David regis et prophetæ.* Multa male impressa sunt.
- Thomæ.
- GREVEN. Mirum est potuisse ab hoc Thomam Cantuariensem Usuardo adscribi, et quidem absque solito signo l. Utitur eadem phrasi, qua ANTVERP. et soliti superius socii, nisi quod interserat, *feliciter, ante, migravit ad Christum.*
- Ejusdem.
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. et LOVANIEN. Secundo loco de Thoma Cantuariensi, iisdem etiam verbis, quibus ANTVERPIENSIS, etc., supra sed pro *ad Christum*, legunt *ad Dominum.*
- Ejusdem.
- ALBERG. et DANIC. Idem habent, sed primo loco; David autem, secundo.
- Ejusdem.
- CENTULEN. *Jerosolimis, depositio David regis. Arelato, sancti Trophymi episcopi et confessoris, quem beatus Paulus Apostolus ordinavit, et eidem civitati destinavit. In pago Oximense, sancti Ebrulfi abbatis. Ipso die, passio Thomæ Cantuariensis archiepiscopi.* Alii pluribus.
- Thomæ.
- BRUXELLEN. *Jerosolimis, depositio David regis et prophetæ.* De Trophimo, satis pure. De Thoma Cantuariensi, ut ANTVERP. et alii supra. Tum pergit: *Romæ, ordinatio sanctorum Felicis et Banifacii episcoporum. In pago Axoniensi, Ortico monasterio, depositio sancti Ebrulfi confessoris, cujus gesta habentur. In Affrica, sanctorum Crescenti et Libosi episcoporum. Apud Bituricas, sancti Ursini episcopi et confessoris.*
- Ejusdem.
- Felicis, etc.
- Crescenti, et Libosi.
- Ursini.
- HAGENOYEN. Primo loco totius vitæ Davidicæ compendium exhibet, modo et stylo suo; sed hæc ex sacris Litteris melius deprecantur. In Trophimo satis purus est. Sequitur longa historia de Thoma, quam non vacat describere.
- Thomæ.

- Thomæ.** AQUICINCT. In fine habet de Melania, cum PRATENSI, etc., ut dictum est in Variantibus. Insuper adjungit : *Cantuariæ, passio sancti Thomæ, ejusdem civitatis archiepiscopi et martyris.*
- Ursini.** VICTORIN. et REO. SUEC. signatus num. 130. In fine : *Eodem die Bituricas, sancti Ursini episcopi et confessoris.*
- Thomæ.** MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Thomæ episcopi et martyris. Ebrulphi confessoris. Trophimi episcopi. David regis Israel.*
- Alberti.** DIVIONEN. S. Benigni. *Ipsa die, sancti Alberti abbatis, cujus vita multis refulsit miraculis. A Castellano dicitur abbas Gembrucensis.*
- Barballani.** In VATICAN. sub num. 5949. Nihil de David et Ebrulfo. Adjicitur autem : *Ravennæ, sancti Barballani presbyteri et confessoris. In Romano ponitur xxxi Decembris.*
- Florentii.** FLORENTIN. *Item sancti Florentii episcopi civitatis Haroisæ, vel Auroisæ, et confessoris. Puto indicari Florentium Arausionensem, de quo cum Usuardo egimus xvii Octobris. Notat Castellanus, honorari Florentiæ. Forte hic recolitur elevatio, translatio, aut aliquid simile. Pergunt dicti codices : Compostellæ, translatio sancti Jacobi Apostoli, ut patet ex ejus legenda. Romæ, sancti Felicis episcopi. Tum solus STROZZIANUS : Item festum Raphael archangeli.*
- Translatio- nis Jacobi Apostoli. Felicis. Raphaelis archangeli. Translatio- nis Renati.**
- BURDEGALEN.** Festum peculiare habet : *Translatio sancti Renati episcopi. Vide Castellanium in indice ad Renat et Renè.*
- EDITIO LUBECO-COL.** *Jerosolymis, sancti David regis propheta. In Trophimo, satis pura est. Tum : In Britanniis, civitate Cantuaria, natale sancti Tho-*
- mæ episcopi et martyris, sub Henrico rege Anglorum, cui ob defensionem justitiæ, in basilica sedis suæ, gladio sacram coronam abscindunt, cerebrum effusum cum sanguine crudeliter spargunt, et tali martyrio anima migravit ad Dominum. De Ebrulfo, addit, abbatis. Demum : Romæ, sanctorum Bonifacii episcopi et Felicis confessorum.*
- GREVEN.** *In Aphrica, Libosi episcopi. Ipsa die, secundum Adonem, Crescentis, Apostoli Pauli discipuli, Viennensis ecclesiæ doctoris primi. Usuardus cum habet quinto Kalendas Julii. Sed et ipso illo die Crescentem signat Ado, ut in Observatione notavimus. Romæ, Bonifacii episcopi et Felicis confessorum. Hilduardi episcopi et confessoris. Item David heremita, de quo in vitas Patrum legitur, quod ex lutrone probatissimus monachus factus sit. Item commemoratio sanctorum Jesse, patris David, et Nathan propheta. Eodem die, sanctæ Melaniæ, matronæ Romanæ, Jherosolymis Deo sacratæ.*
- LIBOSI.** *Libosi. Crescentis.*
- BONIFACII ET FELICIS.** *Bonifacii et Felicis. Hilduardi. David eremita.*
- JESSE ET NATHAN.** *Jesse et Nathan.*
- MELANIÆ.** *Melaniæ.*
- MOLAN.** *In fine de Ebrulfo adjicit : Cujus gesta habentur. In Anglia, civitate Cantuaria, sancti Thomæ archiepiscopi, etc., ex BELINO. Editiones posteriores litteris Italicis secundo loco agunt de Thoma Cantuariensi, etiam ex BELINO. In fine idem addunt de Ebrulfo. Cujus gesta habentur. Deinde : Item natalis beati Hildevardi, Tullensis episcopi. Est patronus oppidi Teneramundani, de quo vide Castellanium. Denique minoribus typis e solito Græco fonte : Eodem die, sancti patris Marcelli archimandritæ monasterii Non dormientium. Vulgo noti sunt monachi illius monasterii sub nomine Acemetarum.*
- DE EBRULFO.** *De Ebrulfo.*
- THOMÆ.** *Thomæ.*
- HILDUARDI.** *Hilduardi.*
- MARCELLI.** *Marcelli.*

III Kal.

Die 30.

Sabini et aliorum.

A pud Spoletum, natalis beati Sabini episcopi, Exuperantii et Marcelli diaconorum, et Venustiani cum uxore et filiis, sub Maximiano imperatore. Ex quibus Marcellus et Exuperantius primo equuleo suspensi, dein fustibus graviter macerati, post unguis abrasi, et laterum adustione assati, martyrium compleverunt; Venustianus autem non multo post, una cum uxore et filiis, gladio necatus; sanctus vero Sabinus post manuum detractionem et diutinam carceris religionem, ad mortem usque cæsus est. Horum itaque martyrium, licet diverso extiterit tempore, una tamen recolitur die. Alexandria, sancti Mansueti martyris, cum aliis decem.

*Mansueti et soc. 10.**Ita Praten. Herinien. Tornacen. Greven. et Molan.*

VARIA LECTIO. Vix aliquid inter citatos pro textu codices notatu dignum occurrit. *Exsuperantii* scribit Romanum parvum, Ado *Exuperantii*; major pars Adonem sequitur, et sic in textu servatum. *Relegationem* legunt Munerat. et Grevenus; *relegationem* habent ceteri, idque ad sensus exigentiam magis videtur accedere, quamvis neutrum satis claram constructionem reddat, quam in Molano minus etiam invenies per *carceris relevationem*.

Sabini et aliorum.

OBSEVATIO. In sola serie nostra noti sunt Martyres, prima textus commemoratione laudati. Romanum parvum ceterorum antesignanus prævit hoc modo : *Apud Spoletum, Sabini episcopi, Exuperantii et Marcelli, et Venustiani cum uxore et filiis, qui passi vii Idus Decembris, festivitatem sepulturæ habent iii Kalend. Januarii.* Hæc ita compendiose relata, cum vulgatis Actis non omnino concordant. Vidit ipsa, procul dubio, Martyrologus Viennensis, unde elogium paulo distinctius magisque diffusum extraxit, necdum tamen ita accuratum, ut omnia, quæ controversi possunt, satis clare explicet. Usuardus longiorem Adonis orationem in elegantem epitomen redigens, nonnulla studiose vitavit, quæ in aliis pariunt difficultates, non male a Castellano in apposita notula explanatas. Constat, non una, nec omnino conformia, præfatorum Martyrum Acta edita esse. Dubitari non potest, quin ipsa manuscripta habuerit Baronius, cum in Annalibus ad annum cccci num. 18 *sincerissimè prædicet, quæque ad verbum sint merito recensenda; utinam, inquit, sicut fidelium, ita in o-*

nibus

nibus integra reperissemus, et eo quo sunt cœpta candore, pariter absoluta! Pleniora, et forte sinceriora vulgavit V. C. Stephanus Baluzius tomo 2 Miscell. a pag. 47, alibi a nobis laudatus; in Notis pag. 465 iudubitanter asserens, *sincerissima et optima esse, et digna quæ veniant in manus hominum eruditum*. Spoletum non recte a Martyrologis nostris Sanctos hos omnes attribui, ex Actis ipsis manifestum est; neque ex iisdem satis eruitur, cujus urbis antistes fuerit, qui ut ceterorum primipilus ponitur *Sabinus* seu *Savinus episcopus*, tametsi ultro fateamur, Spoletum martyrio coronatum esse. De Venustiano agens Papebrochius, die quo a Tudertinis colitur, xviii Aprilis, nonnulla in vulgatis pridem Actis reperit, quæ diversa a Baronio via exponenda putavit, ipsorum veritatem nequaquam impugnans. At recentior Tillemontius, nec Baluzianis Actis acquiescit, tomo 5 pag. 603 et 604, plura accumulans, quibus eorum fidem labefactare conatur. Non diffitebor, occurrere aliqua, quæ criticum lectorem merito remorentur; sed quis nesciat, Acta etiam aurea uævis hinc inde non carere præsertim in nominibus propriis, quandoque contortis, aut, cum in antiquis membranis erasa fuerint, male suppositis. Certe tot simplicis sinceritatis radii, inter obscuriores nubeculas in oculos incurrunt, ut laudata Acta a Tillemontii censura, per nos vel successores nostros aliquando vindictum iri, non diffidam, quidquid ab iis abhoruisse videatur Ruinartius, cujus instituti erat, ea sola Acta proferre, quæ nec a Dodwello, nec a quovis hæretico, quantumvis pertinaci, in dubium revocari possent. — Adoni perperam olim adscripta erat sequens annuntiatio: *Item in insula Oya, sanctorum Florentii, Sereni, Pauli, Stephani, Popiani et Cleti, a Mosandro per asteriscum distincta, a Rosweydo in appendicem rejecta. Item ex viii Aprilis frustra repetitus Perpetuus Turonensis. Male conexos cum Florentio in Oya insula socios, Alexandriam reducit, et Mansueto conjugit Florentinus, in Epternacensi reperiens novem, in Corbeiensi undecim, ubi in Lucensi decem apponebantur, toti seriei perperam immixto Florentio. Qualem codicem Hieronymiensem secutus sit Usuardus, facile conjicis; Lucensi similem præ oculis habuisse, non dubito, ex eoque Mansuetum nominatim excerpisse, sociis aliis decem relictis anonymis. An Wandelbertus Mansuetum et Florentium consodales crediderit, nescio; saltem utrumque sic hodierno suo unico versiculo combinavit:*

Mansuetus tertium, simul et Florentius ornant.

Mansueti et soc.

AUCTARIA.

*Translatio-
nis Jacobi.*

ANTVERP-MAJ. Incipit: *Translatio sancti Jacobi Apostoli*. In reliquo Usuardino textu purus est.

ROSWEYD. Non satis distincti sunt hodiernus et crastinus laterculus; ceterum hoc die textui satis puro superaddidit: *Oia insula, sancti Florentis*. Ex Hieronymianis codicibus acceptus videtur. *Turonis, sancti Perpetui episcopi et confessoris*. Hic clare in iisdem Hieronymianis exprimitur, a nostris signatus viii Aprilis. Rabanus priores codices sequitur.

PULSANEN. Textum alium substituit: *Turonis, natalis sancti Perpetui episcopi et confessoris*. Tum ex die sequenti: *Apud Senones, beatorum martyrum Sabiniani episcopi et Potentiani. Qui a beatis Apostolis ad prædicandum directi, præfatam urbem martyrii sui confessione illustrem fecerunt*.

ANTVERP-MAX-LUBEC. et UGHELLIAN. Textui puro subdunt: *Romæ, Felicis episcopi. Turonis, sancti Perpetui episcopi*.

ANTVERP-MAX. cum omnibus mediæ notæ codicibus, in prima purus est, sed secundam plane prætermittit. In fine autem additur: *Romæ, sancti Felicis episcopi*. Solus ALBERG. supra ceteros adjungit: *Turonis, Perpetui episcopi et confessoris. Qui plurimum extitit fundator ecclesiarum*.

CENTULEN. *Apud Spoletum, sancti Sabini, episcopi, Exuperantii, Marcelli diaconorum, et Venustiani cum uxore et filiis, sub Maximiano imperatore passorum. Turonis, sancti Perpetui episcopi et confessoris*.

BRUXELLEN. Incipit: *Oia insula, natale sanctorum Florentii, Sereni, Pauli, Stephani, Popiani et Cleti. In Alexandria, natale sanctorum Mansueti, Securi, Donati, Honorii, Polediti, et Appiani*. Vide Hieronymiana, et ibi Florentinum, martyres illos ad propriam classem reducentem. In prima annuntiatione de Spoletinis martyribus modice interpolatus est. In fine: *Turonis, sancti*

Perpetui episcopi et confessoris. Qui plurimum fundator extitit ecclesiarum.

HAGENOYEN. In prima annuntiatione satis purus est, secundum sic format: *Alexandriæ, passio sancti Mansueti episcopi et martyris, cum aliis decem*. Sequitur ex die præcedenti: *In pago Oximensi, natalis sancti Ebrulsi confessoris. Ipso die, natalis sancti Leporii episcopi et martyris. Turonis, sancti Perpetui episcopi et confessoris*.

AQUICINCT. Pro *Marcelli*, scribit *Marcellini*. In fine addit: *Romæ, Felicis episcopi. Turonis, Perpetui episcopi et confessoris, qui extitit fundator ecclesiarum*. Alii supra addunt *plurimum*. Additamenta eadem et eodem modo habent codices VICTORIN. et REG. SUEC. signatus num. 130.

DAVERONEN. *Turonis, sancti Perpetui episcopi, qui beati Martini basilicam miro opere fabricavit*.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Perpetui episcopi. Sabini episcopi et martyris cum sociis*. De his jam egit supra xv Januarii. *Mansueti, cum aliis decem martyribus*.

CODEX D. LE MARE signatus A. *Francovei, confessoris atque Pontificis ecclesiæ Senonensis, translatio, a basilica sanctæ Columbæ in monasterium sancti Symphoriani. Oya insula, depositio sancti Florentii*.

CODEX D. DU CHEVAL. signatus C. *Turonis, sancti Perpetui, etc., ut AQUICINCTINUS, etc.*

VATICAN. sub. num. 5949. Deest annuntiatio prima. Ad *Mansueti* autem adduntur sequentes socii, qui etiam in Romano habentur: *Severi, Appiani, Donati, Honorii*.

ALTEMPS. *Apud Ewesham, sancti Egwini episcopi et confessoris*. Vide Martyrologium Castellani.

JURENSIS. Habet, ut plures alii codices referunt supra: *In Oya insula, sancti Florentii*.

REMENS. SS. Tim. et Apoll. *Suessionis, translatio corporis sancti Onesimi episcopi et confessoris. Remis, translatio sanctorum martyrum Timothei et Apollinaris*

Florentii.

Perpetui.

Perpetui.

Sabiniani et Potentiani.

Felicis Perpetui

Felicis Perpetui

Perpetui.

Florentii et soc.

Mansueti et soc.

Perpetui.

Mansueti episcopi.

Ebrulsi.

Leporii.

Perpetui.

Felicis.

Perpetui.

Eorundem.

Perpetui.

Ejusdem.

De Franco-veo.

Florentii.

Perpetui.

Severi, etc.

Egwini.

Florentii.

De Onesimo.

Timothei et Apollinaris,

Apollinaris

	<i>Apollinaris (et) sociorum eorum, recentiori manu.</i>	<i>rentii, Sereni, Pauli, Stephani, Papiani, Cleti.</i>	
<i>Felicis.</i>	EDITIO LUBECO-COL. Prima satis pura est. Tum : Romæ, sancti Felicis episcopi et confessoris. Sequitur de Mansueto, pure. Deinde : Dolensi cœnobio, sancti Alberti abbatis. Turonis, Perpetui episcopi et confessoris. Qui plurimum, etc. Eodem die, translatio sancti Jacobi Apostoli, fratris beati Johannis Evangelistæ.	<i>Item Alexandria, sanctorum Securi, Donati, Honorii, Poleclyti, Appiani, sociorum sancti Mousueti.</i>	<i>Securi et soc.</i>
<i>Alberti.</i>		Jam dixi de hisce videndas Florentinii observationes. Turonis, sancti Perpetui episcopi et confessoris. Quem Usuardus habet vi Idus Aprilis. Secundum Cathalogum, Romæ, Felicis Papæ III (secundum alios IV) et confessoris. Item cœnobio Dolensi, sancti Alberti abbatis. Eodem die, translatio sancti Jacobi Majoris Apostoli.	<i>Perpetui.</i>
<i>Perpetui.</i>			<i>Felicis PP. Alberti.</i>
<i>Translatio- nis Jacobi.</i>			<i>Translatio- nis Jacobi.</i>
<i>Felicis.</i>	BELIN. In fine : Romæ, sancti Felicis episcopi. Turonis, sancti Perpetui episcopi et confessoris.	MOLAN. Romæ, sancti Felicis episcopi. Turonis, sancti Perpetui episcopi et confessoris. Qui plurimum, etc. Ipso die, Florentii confessoris. Posteriores editiones sic habent : Mediolani, Eugenii archiepiscopi. Die trigesima, sanctæ martyris Anysie. Et Zotici presbyteri, orphanorum altoris. De Felice, ut supra. Tum : Compostellæ in Galleciæ, adventus corporis sancti Jacobi Apostoli, qui quod vivu voce non potuit, cadavere trunco, Christianom pietatem mentibus Hispanorum ingressit. Ipso die, adventus corporis sancti Vuinnoci in Bergas, anno ab Incarnatione Domini nongentesimo, Indictione tertia. Vide vi Novembris.	<i>Felicis.</i>
<i>Perpetui.</i>			<i>Perpetui.</i>
<i>Liberatis cum elogio.</i>	GREYEN. In Apulia, sancti Liberalis episcopi Canuensis et martyris. Qui patre senatore progenitus, saucto cuinam episcopo litteris imbuedus commissus, ab eodem præfate ecclesie in episcopum ordinatus est. Puto indicari Rugerium vel Rogerium, de quo vide Castellanum. Sic procedit elogium : Cumque injunctum sollerter exequeretur officium, etiam ad martyrii palmam (lectum æneum, craticulam igne supposito, sartaginam oleo ferventi et adipe plenam, furnumque nil læsus superans) una cum Cerbero præfecto, qui in ejus confessione credit, et matre sua Euanthia capitis obruncatione pervenire meruit. In Oia insula, sanctorum Flo-		<i>Florentii.</i>
<i>Florentii et soc.</i>			<i>Eugenii.</i>
			<i>Anysie.</i>
			<i>Zotici.</i>
			<i>Adventus Jacobi.</i>
			<i>Adventus Vuinnoci.</i>

Pridie Kal.

Die 31.

Silvestri.
Sabiniani et
Potentiani.

Columbæ.
Hermetis.

Romæ, natalis sancti Silvestri Papæ, cujus actus clari habentur. Apud Senones, beatorum Sabiniani episcopi et Potentiani, qui a Pontifice Romano ad prædicandum directi, eandem metropolim martyrii sui confessione illustrem fecerunt. Et in eadem urbe, sanctæ Columbæ virginis ; quæ superato igne, gladio cæsa est. Retiaræ, sancti Hermetis exorcistæ.

Plane puri sunt : *Herinien. Tornacen. Antverp. et Max-Lubec. Munerat. prima Bctini editio, Greven. et Molan.*

De Prateni
et altis codi-
cibus.

VARIA LECTIO. Dixi, citatos codices plane puros esse, quo satis indico, alios proxime puros, ad puritatem tamen omnimodam non accedere. Tales sunt Praten. Antverp-Maj. et Rosweyd. in eo excedentes, quod de Columba, post cæsa est, addant, jussu Aureliani principis, quæ verba nec Adoniana, nec proinde Usuardina, ex Bedæ Martyrologio in citatos codices, uti et in Aquicinetinum traducta existimo ; certe ex omnibus aliis probatoribus codicibus satis patet, ad textum hodiernum referenda non esse. Ceteræ codicum pro textu citatorum variationes perexiguæ sunt, et tantum fere scriptoria sphalmata, ut *Sylvestri, Sabiniani, aput, eandem, Pontiani* in Molano, pro *Potentiani, Reclaræ, Reuaræ*, etc. Grevenus et Molanus transponunt vocabula in, *sanctæ virginis Columbæ.*

Silvestri.

OBSERVATIO. Prima et vetustissima gloriosi Pontificis Silvestri memoria, clarissime exprimitur in sæpe a nobis laudato Bucherii Calendario : *Pridie Kal. Jan. Sylvestri in Priscillæ.* Subscribunt reliqua omnia, quæ supersunt, monumenta sacra ecclesiastica. Ut ad nostra propius accedamus, in memoratur in omnibus Hieronymianis apographis : *Depositio sancti Silvestri episcopi.* Eadem verba sunt in Beda, eadem in Rabano, qui solum addidit, *et confessoris.* Quæ Floro tribuuntur, hic observanda non sunt. Seriei nostræ ductor Romanum parvum, sic habet : *Romæ, Silvestri Papæ et confessoris.* Tale est Adonis elogium ex Pontificalibus desumptum, ut fatendum sit, vel famosa Acta, Gelasii tempore nota, ipsum non vidisse, vel, præter morem, studiose ea evitasse, quæ cum historica veritate conciliari non posse adverterat. Noster ex Adone nihil accepisse videtur, solum indicans, *claros ejus Actus haberi*, quos non omnimode probasse, ex jejuniore ejus oratione facile colligitur. Habemus præclarissimum Sanctum, primumque pacificatæ a Constantino Ecclesiæ Pontificem, magnis rebus gestis et sanetitate venerandum : utinam tam vera esset ejus historia, tot scriptis ultro citroque agitata, et non ita pridem post multos alios eruditos viros a Papebrochio et Janningo pro non exigua parte, falsi convicta ; quæ est hodie litteratorum ferme omnium receptissima opinio, nihil proficiente conatu Combesisii dum inter Lectos triumphos novi aliquid se produxisse existimat. Versor in re, hoc tempore pervulgata, de qua vide Apologiam præliminarem ante motum i Junii a pag. 16, et Responsiones ad articulum 2 et 3. Observatu plane dignum est, quod

inter

inter omnes antiquos Martyrologos nullus historiam baptismi Constantini attigerit præter solum Wandelbertum, cujus hoc est metricum de sancto Silvestro elogium :

*Sylvester pridie Romanam Papa per urbem
Lætantes populos votis sibi subdit amicis,
Pontificum primus tranquillam cernere pacem
Qui mœruit, dominosque orbis purgare lavacro.*

Sabinianus et Potentianus nec in Hieronymianis, nec in serie Bedæ, nec in Romano parvo noti sunt; signavit eos Ado, sed utrumque modo simplici, cum interim Usuardus primo titulum *Episcopi* adscribat. Rursus in eo differunt, quod Noster scribat: a *Pontifice Romano directos, eandem metropolim martyrii sui confessione illustrem fecisse*; Ado autem asserrat, *ab Apostolis ad prædicandum directos, præfatam urbem.* etc. At missionem illam Apostolicam forte suspectam habuit Usuardus; certe ex eorum Actis, sive a Mombrizio sive a Surio editis, non magis probari videtur, duos illos Sanctos immediatos Apostolorum discipulos fuisse, quam fuerint primi isti Galliarum episcopi, de quibus alibi abunde diximus. Agit de illis Tillemontius in Dionysio Parisiensi, tu vide ejus tomum 4, pag. 727. Multa penes nos inveniuntur documenta Mss. a variis submissa, quæ ad proprium locum examinanda remittimus. A Wandelberto post Columbam celebrantur; metrica elogia inter se contexta infra dabimus. — Porro celeberrima virgo *Columba* apertissime memoratur in codicibus Hieronymianis apud Florentinum: *Senonas, vel Senonas civitate, passio sanctæ Columbæ virginis.* Beda plenus: *Et passio sanctæ Columbæ virginis, Senones, sub Aureliano imperatore, quæ superato igne, cæsa est.* Bedam verbatim sequitur Rabanus. Romanum parvum strictius: *Et sanctæ Columbæ virginis.* At elogium nostrum plane Adonianum est, omisso tyranni nomine, quod ex Beda in aliquot Usuardinos codices irrepsisse, supra in Variantibus notavimus. Late patet inclytæ virginis cultus, nec desunt Acta varia, quæ apud nos etiam exstant, tum Mss. tum typis edita, in quibus, ut mitissime dicam sinceritatis notæ desiderantur; nec quisquam satis digeret oblatum virgini ab Aureliano, Cæsaris filii sui, quem ignorat historia, conjugium. An cetera omnia satis excusari possint, suo loco examinabitur. — *Hermes exorcista* a Nostri ducibus non notatus, pure Usuardinus dici potest, sed ex Hieronymianis eductus, de quo vide Florentinum et Castellani notatiunculam. De Actis aut gestis ejus altum silentium. Hic elogia ultima Wandelberti de Martyribus Senonensibus subijcio, quibus et mensis December et totus annus sacer concluditur:

*Virgo Columba, simul palmam virtute perennem,
Percepitque suo Christum comitata cruore.
Cumque Potentiano Sabinianus eodem
Occurrit festo, æqualis ara atque triumpho,
Urbem qui Senonum primi docuere patroni.
Hæc tandem claudunt extremum festo Decembrem.*

Sabiniani et Potentiani.

Columbæ.

Hermes.

AUCTARIA.

PRATEN. De ejus et sociorum codicum ANTVERP-MAJORIS, ROSWEYDINI et AQUICINCTINI interpolatione, dictum est supra in Variantibus.

De Silvestro.

PULSANEN. De Silvestro post habentur, sic addit: *Hic post beatum Petrum trigessimus quintus, rexit Ecclesiam annos tres, menses decem, dies undecim. Cujus industria synodus præclarissima in toto orbe terrarum, trecentorum decem et octo Patrum, apud Niceam urbem Bithinæ est celebrata, sub Consulari Constantino Augusto et Licinio, pridie Kal. Januarii. Eodem die, apud Senones, passio sanctæ Columbæ virginis.* Nihil præterea.

De eodem.

ANTVERP-MAJ. Cum sex suis mediæ notæ sociis, tres primas annuntiationes interpolat. In prima, post *Papæ*, inserit: *Qui trigessimus quintus post beatum Petrum Romanam rexit Ecclesiam, et plenus virtutibus obiit in pace, sepultus in cimiterio Priscillæ, via Salaria, cujus, etc.* In secunda, post *Potentiani*: *Qui ex septuaginta duobus Christi discipulis, a Pontifice, etc.* Post virginis, in tertia: *Quæ sub Aureliano imperatore.*

De Silvestro.

CENTULEN. *Romæ, sancti Silvestri Papæ et confessoris, cujus vitæ sanctitas, et gestorum nobilitas, in Ecclesia Dei laude perpetua celebratur. Senones, sanctorum Sabini (Sabiniani), et Potentiani episcoporum, a beato Petro ibidem transmissorum. In eadem urbe, sanctæ Columbæ virginis, sub imperatore Aureliano, Retiarix, etc.; pure.*

De eodem.

BRUXELLEN. *Romæ, sancti Silvestri Papæ; qui plenus virtutibus obiit in pace, et sepultus est in ci-*

miterio Priscillæ, via Salaria. Cujus Actus clari, etc. Item Romæ, natale sanctorum Zenonis et Donati. Hic in Hieronymianis est; quid si alter pro urbe *Senonis* irreperit? In Sabiniano et Potentiano similis est ANTVERP-MAX. etc. Sequitur de *Columba* et *Hermete*; sed ultimum codicis folium laceratum est.

Zenonis et Donati.

HAGENOYEN. Tria longa elogia adducit, primum de Sabiniano et Potentiano; alterum de *Columba*; de *Silvestro* tertium, quæ ex vulgatis Actis contexta sunt, ad quæ malo Lectores remittere, quam hic multis inconcinne dispositis describendis diutius inmorari. Annuntiationem ultimam nova positione non recte auxit: *In Recia provincia, civitate Reciarix, depositio sancti Hermetis exorcistæ.* Castellanus *Retiariam* in *Servia* collocat.

AQUICINCT. De *Silvestro*, post habentur, adjicit: *Hic constituit echrisma ab episcopo fieri, et ut presbyter baptizaret, et ut laicus nulli clerico crimen audeat inferre, et dalmaticis in ecclesia uti.* In *Columba* fere convenit cum PRATENSI et duobus aliis ejus sociis supra citatis, addens: *sub Aureliano principe.*

De Silvestro.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Silvestri Papæ et confessoris. Odilonis abbatis.* Vide I et II Januarii. Pergit: *Columbæ virginis et martyris. Sabiniani et Potentiani martyrum.*

Odtonis.

In VATICAN. signato num. 5949. Deest annuntiatio ultima, cui hic ex Hieronymianis alia substituitur,

Donatæ, etc. stituitur, nempe: *Item Romæ, sanctarum Donatæ, Paulinæ et Serotinæ.* Vide ibi quomodo formanda sint nomina.

JURENS. Non capio, cur hoc die hic addatur: *In Galliis, natale sancti Elegii confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. De Silvestro multa adjicit, quæ non lubet describere. In Sabiniano et Potentiano, item in Columba similis est codicibus mediæ notæ. De Hermete, addit, *et confessoris.*

BELINI editio altera in fine habet: *Eodem die, sancti Odilonis abbatis.*

*Odilonis.
Saturnini,
etc.
Hilarii,
etc.
Barbatiani.*

GREVEN. *Apud Carthaginem, sanctorum Saturnini et Celestini. Item, sanctorum Hilarii, Donati. Apud Ravennam, sancti Barbatiani p̄sbyteri et confessoris. Qui de Antiochia Romani veniens, cum*

fama sanctitatis ejus et signorum ubique volaret, Placidia Augusta, una cum filio Valentiniano ipsum invitantes, monasterium sibi construxerunt, ubi in sanctis operibus cursum vitæ suæ explens, quievit in pace. Est in Romano martyrologio.

MOLAN. *Et sancti Barbatiani confessoris. Eiusdem.* Editiones posteriores scribunt: *Eodem die, sancti Barbatiani, etc. Tum: Die trigesima prima, sanctæ Melanæ (pro Melanix) Romanæ. Melanix.*

Omnes ferme codices solitam singulorum dierum clausulam hic ad verbum apponunt: *Et aliorum plurimorum Sanctorum, Martyrum, Confessorum atque Virginum.* Respondetur: DEO GRATIAS. Repeto ultimum Wandelberti versiculum, Martyrologii totius conclusionem:

Hæc tandem claudunt extremum festa Decembrem.

AD MAJOREM DEI GLORIAM.

INDEX

NOMINUM SANCTORUM OMNIUM

qui in ipso Usuardi textu continentur.

A

Aaron, sacerdos	1 julii	Albanus, martyr	1 decembris
Abacuc, propheta	15 januarii	Albina, mart.	2 junii
Abacuc, mart.	20 januarii	Aldegundis, virgo	30 januarii
Abdella, mart.	21 aprilis	Alexander, mart.	9 februarii
Abdon, mart.	30 julii	Alexander, episc.	26 februarii
Abilius, episcopus	22 februarii	Alexander, mart.	10 martii
Abraham, patriarcha	9 octobris	Alexander, episc. mart.	18 martii
Abundius, presb. mart.	8 junii	Alexander, mart.	27 martii
Abundius, mart.	26 augusti	Alexander, mart.	28 martii
Abundius, diaconus, mart.	10 decembris	Alexander, mart. et socii 34	24 aprilis
Acepsimas, episc. mart.	22 aprilis	Alexander, papa, mart.	3 maii
Achillas, episc.	7 novembris	Alexander, mart.	29 maii
Achilleus, diac. mart.	23 aprilis	Alexander, mart.	6 junii
Achilleus, mart.	12 maii	Alexander, filius S. Felicitatis, mart.	10 julii
Aeiscus, mart.	17 novembris	Alexander, mart.	21 julii
Arcontius, mart.	5 septembris	Alexander, episc. conf.	28 augusti
Acutus, mart.	19 septembris	Alexander, de legione Thebæorum	26 augusti
Adauctus, mart.	30 augusti	Alexander, mart.	9 septembris
Adrianus, mart.	8 septembris	Alexander, episc. mart.	21 septembris
Adrianus, mart.	1 martii	Alexander, mart.	12 decembris
Adventor, mart.	20 novembris	Almaclius, mart.	1 januarii
Adulfus, mart.	27 septembris	Alpinianus, presb.	30 junii
Afra, mart.	5 augusti	Amandus, episc.	6 februarii
Afrodysius, episc. confessor	22 martii	Amantius, mart.	10 februarii
Afrodysius, mart.	28 aprilis	Amantius, mart.	6 et 10 junii
Agabus, propheta	13 februarii	Amantius, episc. Rutenensis	4 novembris
Agape, virgo	15 februarii	Amarantus, mart.	7 novembris
Agape, mart.	3 aprilis	Amarinus, vir Dei mart.	25 januarii
Agapitus, mart.	24 martii	Amator, episc.	1 maii
Agapitus, diac. mart.	6 augusti	Amator, episc. Augustodunensis	26 novembris
Agapitus, mart.	18 augusti	Amatus, presb. abbas	13 septembris
Agapius, episc. mart.	29 aprilis	Ambrosius, episc. conf.	4 aprilis
Agapius, mart.	28 aprilis	Ambrosius, conf.	16 octobris
Agapius, filius Eustachii	2 novembris	Ambrosius, abbas Agaunensis	2 novembris
Agatha, virgo, mart.	5 februarii	Ammon, mart.	9 februarii
Agatho, mart.	7 decembris	Ammon, mart.	8 septembris
Agathon, mart.	14 februarii	Ammon, mart.	20 decembris
Agathonica, mart.	13 aprilis	Ammonaria, mart.	12 decembris
Aggeus, mart.	4 januarii	Ammonius, mart.	18 januarii
Agnes, virgo, mart.	21 januarii	Ammonius, infans, mart.	12 februarii
Agnes, secundo	28 januarii	Ammonius, mart.	14 februarii
Agoadus, mart.	24 junii	Ammonius, lector	26 martii
Agricola, mart.	27 novembris	Ammonius, mart.	26 novembris
Agricola, mart.	16 decembris	Amos, propheta	31 martii
Albanus, episc. confes.	1 martii	Ampelus, mart.	20 novembris
Albanus, mart.	22 junii	Amphianus, mart.	5 aprilis

Anacletus, papa, martyr	26 aprilis	Aquilina, martyr	24 julii
Ananias, mart.	21 aprilis	Aquilinus, mart.	4 januarii
Ananias Babilonius	16 decembris	Aquilinus, mart.	4 februarii
Ananias, qui Paulum baptizavit	25 januarii	Aquilinus, mart.	16 maii
Anastasia, mart.	25 decembris	Aquilinus, mart.	17 maii
Anastasius, papa	27 aprilis	Aquilinus, mart. Scillitanus	17 julii
Anastasius, mart.	29 junii	Arabia, mart.	13 martii
Anastasius, mart.	21 augusti	Arator, presb.	21 aprilis
Anatholia, virgo, mart.	9 julii	Archadius, mart.	12 januarii
Anatholius, episc.	3 Julii	Archadius, mart.	13 novembris
Andoleus, subdiaconus, mart.	1 maii	Archillaus, mart.	23 augusti
Andochius, presb. mart.	24 septembris	Archimimus, mart.	29 martii
Andreas apostoli, Lucae et Timothei translatio	9 maii	Archippus, socius Pauli	20 martii
Andreas, apostolus	30 novembris	Aretas, mart.	1 octobris
Andreas, mart.	15 maii	Argeus, mart.	2 januarii
Andronicus, mart.	11 octobris	Aristarchus, discipulus Pauli	4 augusti
Anetus, mart.	31 martii	Aristeus, episc.	3 septembris
Anianus, diac. mart.	10 novembris	Aristides, sapientia clarissimus	31 augusti
Anianus, episc. Anrelianensis	17 novembris	Aristion, Christi discipulus	22 februarii
Anna, prophetissa	1 septembris	Ariston, mart.	2 julii
Annuntiatio Dominica	25 martii	Aristonicus, mart.	19 aprilis
Anthia mater Eleutherii, mart.	18 aprilis	Armogastes, mart.	29 martii
Anthimus, episc. cum aliis martt.	27 aprilis	Arnulfus, episc. Metensis	16 augusti
Anthimus, presb. mart.	11 maii	Arrianus, mart.	8 martii
Antheros, papa	3 januarii	Arsenius, monachus	19 julii
Antholianus, mart.	6 februarii	Arsenius, mart.	14 decembris
Antimus, mart.	27 septembris	Artemius, mart.	6 junii
Antinogenus, mart.	24 julii	Asarias Babilonius	16 decembris
Antiochus, mart.	15 octobris	Ascla, mart.	23 januarii
Antonia, virgo, mart.	29 aprilis	Asclepiades, mart.	18 octobris
Antonia, mart.	4 maii	Asterius, mart.	3 martii
Antoninus, presb. mart.	9 Januarii	Asterius, mart.	23 augusti
Antoninus, mart.	26 aprilis	Asterius, presb.	21 octobris
Antoninus, mart.	2 septembris	Athanasius, episc.	2 maii
Antoninus, puer, mart.	3 septembris	Attalus, mart.	2 junii
Antoninus, conf.	30 septembris	Atticus, mart.	6 novembris
Antonius, abb.	17 januarii	Audactus, presb. mart.	24 octobris
Antonius, mart.	14 februarii	Audax, mart.	9 junii
Antonius, mart.	22 augusti	Audifax, mart.	20 januarii
Apelius, mart.	12 februarii	Audoenus, conf. episc.	24 augusti
Aper, episc. conf.	15 septembris	Audomarus, episc. conf.	9 septembris
Apodemus, mart.	16 aprilis	Augulus, episc.	7 februarii
Apollinaris, mart.	21 junii	Augurius, diac. mart.	21 januarii
Appollinaris, episc. mart.	23 julii	Augustinus, mart.	7 maii
Appollinaris, mart.	23 augusti	Augustinus, Anglorum episc.	26 maii
Appollinaris, episc.	5 octobris	Augustinus, episc.	28 augusti
Apollonia, virg. mart.	9 februarii	Augustus, mart.	7 maii
Apollonius, mart.	8 martii	Aunarius, epis. conf.	25 septembris
Apollonius, mart.	5 aprilis	Aurea, virgo.	4 octobris
Apollonius et alii 5 martt.	10 aprilis	Aurelianus, episc. Arelatensis	16 junii
Apollonius, senator, mart.	18 augusti	Aurelius, monachus	27 augusti
Apollonius, mart.	5 junii	Austreberta, virgo	10 februarii
Aprilis, mart.	22 augusti	Austregisilus, episc. conf.	20 maii
Apronianus, mart.	2 februarii	Autbertus, episc. Cameracensis	13 decembris
Apuleius, mart.	7 octobris	Aventinus, episc. conf.	4 februarii
Aquila, mart.	23 januarii	Aventius, mart.	7 junii
Aquila, ex Actis Apostolorum	8 julii	Avitus, mart.	27 januarii
Aquila, mart.	1 augusti	Avitus, episc.	5 februarii
		Avitus, presbyter, conf.	17 junii

B

Babilas, episc. conf.	24 januarii	Basilides, mart.	12 junii
Bacchus, mart.	7 octobris	Basileus, mart.	2 martii
Balbina, virgo	31 martii	Basilissa, virg. mart.	9 januarii
Baldomeres, vir Dei	27 februarii	Basilius, episc.	1 januarii
Barala, puer, mart.	18 novembris	Basilius, episcopus Caesareae Cappa- dociae	14 junii
Barbara, virgo, mart.	16 decembris	Basilla, virg. mart.	20 maii
Barnabas, apostolus	11 junii	Basolus, conf.	15 octobris
Bartholomaeus, apostolus	24 augusti	Bassa, mart.	6 martii
Basilides, mart.	10 junii		

Bassianus,

Bassianus, martyr	14 februarii	Bessia, martyr Scillitana	17 iulii
Bassus, mart.	14 februarii	Beturius, mart. Scillitanus	17 iulii
Bathildis, regina	26 januarii	Bibiana, virg. mart.	2 decembris
Baudelius, mart.	20 maii	Bieor, episc. mart.	22 aprilis
Bavo, conf.	1 octobris	Blandina, mart.	2 iunii
Beata, virgo.	29 iunii	Blasius, episc. mart.	15 februarii
Beatus, conf.	9 maii	Bonifacius, episc. mart.	5 iunii
Beatrix, mart.	29 iulii	Bonifacius, mart.	5 iunii
Benedicta, mart.	4 januarii	Bonifacius, diac. mart.	17 augusti
Benedicta, virg. mart.	8 octobris	Bonifacius, mart.	6 decembris
Benedictus, abbas	21 martii	Bonitus, episc. conf.	15 januarii
Ejus translatio	11 iulii	Bonosa, mart.	15 iulii
Benedictus confessor	23 octobris	Bonosus, mart.	21 augusti
Benignus.	3 aprilis	Bonus, presb. mart.	1 augusti
Benignus, presb. mart.	1 novembris	Briccius episc. Turonensis	13 novembris
Beronicus, mart.	19 octobris	Briccius, episc. conf.	9 iulii
Bertinus abbas.	5 septembris	Brigida, virgo.	1 februarii

C

Cæcilia, mart.	22 novembris	Castus, mart.	22 maii
Cæcilianus, mart.	16 aprilis	Castus, mart.	4 septembris
Cæcilius, conf.	15 maii	Castus, mart.	6 octobris
Cæsarius, episc. Arelatensis	27 augusti	Cathedra S. Petri, Antiochiæ	22 februarii
Cæsarius, diac. mart.	1 novembris	Catulinus, diac. mart.	15 iulii
Cæsarius, mart.	3 novembris	Celedonius, mart.	3 martii
Cainicus, abbas.	11 octobris	Celerina, mart.	3 februarii
Caius palatinus, mart.	4 martii	Celerinus, diac.	3 februarii
Caius, mart.	4 octobris	Celsus, puer, mart.	9 januarii
Caius, mart.	4 januarii	Celsus, mart.	12 iunii
Caius, mart.	10 martii	Censurius, episc. conf.	10 iunii
Caius, mart.	19 aprilis	Cerealis, mart.	10 iunii
Caius, papa.	22 aprilis	Cerealis, mart.	14 septembris
Caius, mart.	21 octobris	Cbaraunus, mart.	28 maii
Caius, mart.	20 novembris	Charitas, virg. mart.	1 augusti
Calepodius, presb. mart.	10 maii	Childebertus, rex	23 decembris
Calistus, mart.	16 aprilis	Chionia, mart.	3 aprilis
Calistus, papa, mart.	14 octobris	Chrisogonus, mart.	24 novembris
Calinicus, mart.	28 januarii	Chrisotelus, presb. mart.	22 aprilis
Calocerus, mart.	19 martii	Christina, virgo, mart.	24 iulii
Calocerus, mart.	19 maii	Christophorus, mart.	25 iulii
Candida, uxor Artemii	6 iunii	Christophorus, monachus, mart.	20 augusti
Candida, virgo	29 augusti	Chrysanthus, mart.	1 decembris
Candidus, mart.	2 februarii	Circumcisio D.N.J.C.	1 januarii
Candidus, mart.	11 martii	Cirinus, mart.	25 martii
Candidus, mart. Thebæus	22 septembris	Cirinus, mart.	26 aprilis.
Candidus, mart.	3 octobris	Cirinus, mart.	12 iunii
Cantianilla, mart.	31 maii	Cithinus, mart. Scillitanus	17 iulii
Cantianus, mart.	31 maii	Clarus, presb. mart.	4 novembris
Cantius, mart.	31 maii	Claudianus, mart.	25 februarii
Carilefus, presb.	1 iulii	Claudianus, mart.	6 martii
Caprasius, abbas.	1 iulii	Claudius, mart. cum uxore et filiis	
Caprasius, mart.	20 octobris	martt.	18 februarii
Carilippus, mart.	28 aprilis	Claudius, mart.	26 aprilis
Caristus, mart.	16 aprilis	Claudius, mart.	7 iulii
Carpoforus, martyr unus ex quatuor		Claudius, mart.	23 augusti
coronatis	8 novembris	Claudius, mart.	8 novembris
Carpoforus, presb. mart.	10 decembris	Claudius, tribunus, mart.	3 decembris
Carpus, episc. mart.	13 aprilis	Clemens, episc.	23 novembris
Carpus, discipulus Pauli, mart.	12 octobris	Clemens Alexandrinus, presb.	4 decembris
Cassianus, mart.	16 aprilis	Clementinus, mart.	14 novembris
Cassianus, episc. conf.	5 augusti	Cleophas, mart.	25 septembris
Cassianus, mart.	13 augusti	Clerus, diac. mart.	7 januarii
Cassianus, mart.	3 decembris	Clodoaldus, presb.	7 septembris
Cassius, mart.	10 octobris	Cointa, mart.	8 februarii
Cassius, mart.	20 iulii	Columba, presb.	9 iunii
Castolus, mart.	26 martii	Columba, virg. mart.	31 decembris
Castor, mart.	27 aprilis	Columbanus, abbas	21 novembris
Castor, mart.	28 martii	Commemoratio sancti Pauli.	30 iunii
Castorius, mart.	7 iulii	Conceptio Joannis Baptistæ.	24 septembris
Castorius, mart.	8 novembris	Concordia, mart.	13 augusti
			Concordius,

Concordius, presbyter, martyr	1 januarii	Crispinus, martyr	25 octobris
Conon, martyr et filius ejus.	29 maii	Crispinus, episc. mart.	19 novembris
Constantia, mart.	19 septembris	Crispolus, mart.	30 maii
Constantinus, episc.	12 aprilis	Crispus, presb.	18 augusti
Conversio S. Pauli	25 januarii	Crispus, mart.	4 octobris
Corduba, mart.	21 maii	Cristeta, mart.	27 octobris
Cornelius centurio, episc.	2 februarii	Cucufas, mart.	25 julii
Cornelius, papa, mart.	14 septembris	Cunibertus, episc.	12 novembris
Corona, mart.	14 maii	Curcodemus, diac.	4 maii
Corsicus, presb.	30 junii	Cuthbertus, episc.	20 martii
Cosmas, mart.	27 septembris	Cyprianus, episc. mart.	14 septembris
Cottidus, diac.	6 septembris	Cyprianus, episc. mart.	26 septembris
Craton, mart.	15 februarii	Cyprianus, episc. mart.	12 octobris
Crescens, discipulus apostoli Pauli	27 junii	Cyprianus, abbas Petragoricus	9 decembris
Crescens filius Symphorosæ, mart.	27 junii	Cyriacus, diac. mart.	16 martii
Crescens, mart.	1 octobris	Cyriacus, mart.	20 junii
Crescentia, mart.	15 junii	Cyriacus, diac. mart.	8 augusti
Crescentianus, mart.	31 maii	Cyrilla filia Decii, mart.	28 octobris
Crescentianus, mart.	2 julii	Cyrillus, episc.	28 januarii
Crescentianus, mart.	12 augusti	Cyrillus, mart.	20 martii
Crescentianus, mart.	14 septembris	Cyrillus, episc. mart.	9 julii
Crescentianus, mart.	24 novembris	Cyrillus, mart.	1 augusti
Crescentio, mart.	17 septembris	Cyrius, mart.	3 januarii
Crispina, mart.	5 decembris	Cyrius, mart.	16 junii
Crispinianus, mart.	25 octobris	Cyrion, presb. mart.	14 februarii

D

Dafrosa, mart.	1 januarii	Dionysius, episc. mart.	9 octobris
Dalmatius, mart.	5 decembris	Dionysius, episc. Alexandrinus.	17 novembris
Damasus, papa	11 decembris	Dionysius, papa.	26 decembris
Damianus, mart.	27 septembris	Dioscorus, mart.	25 februarii
Daniel, propheta	21 julii	Dioscorus, lector, mart.	18 mai
Daria, virgo, mart.	1 decembris	Dioscorus, puer, mart.	14 decembris
Darius, mart.	19 decembris	Dius <i>vel</i> Divus, mart.	12 julii
Dasius, mart.	21 octobris	Dius, mart.	26 novembris
Dativa, mart.	6 decembris	Domio, episc. cum militibus 5 mar-	
Dativus, mart.	12 februarii	tyribus	11 aprilis
Dativus, mart.	10 septembris	Domitilla, virgo, mart.	7 maii
David, rex psalmographus	29 decembris	Domitius, mart.	5 julii
Decollatio vel potius inventio ca-		Domitianus, abbas	1 julii
pitis Joannis Baptistæ	29 augusti	Domitianus, mart.	1 augusti
Dedicatio basilicæ Sancti Crucis,		Domitianus, diac. mart.	28 decembris
Parisiis	23 decembris	Domnina, virgo cum sociis suis	
Demetria, virgo	21 junii	martyribus	14 aprilis
Demetrius, mart.	8 octobris	Domninus, mart.	30 martii
Demetrius, episc. mart.	10 novembris	Domninus, Christi prædicator	20 aprilis
Demetrius, mart.	22 decembris	Domnius, mart.	9 octobris
Democritus, mart.	31 julii	Donatianus, mart.	24 maii
Desiderius, episc. conf.	11 februarii	Donatianus, episc. mart.	6 septembris
Desiderius, episc. Lingonensis	23 maii	Donata, mart. Scillitana	17 julii
Desiderius, mart.	19 septembris	Donatilla, virgo, mart.	30 julii
Didymus, mart.	28 aprilis	Donatus, mart.	4 februarii
Diocles, mart.	24 maii	Donatus, mart.	17 februarii
Diodolus, mart.	31 martii	Donatus, mart.	1 martii
Diodorus, presb. mart.	1 decembris	Donatus et alii tredecim martt.	7 aprilis
Diogenes, mart.	6 aprilis	Donatus, mart.	21 maii
Diomedes, mart.	9 junii	Donatus, episc. mart.	7 augusti
Dionysia, mart.	15 maii	Donatus, presb.	19 augusti
Dionysia, mart.	6 decembris	Donatus, mart.	23 augusti
Dionysius, mart.	8 februarii	Donatus, mart.	5 septembris
Dionysius, mart.	14 februarii	Donatus, mart.	12 decembris
Dionysius, mart.	16 martii	Dormitio Deiparæ	15 augusti
Dionysius, episc. Corinthius	8 aprilis	Dorothea, virgo, mart.	6 februarii
Dionysius pater Pancratii, mart.	12 maii	Dorotheus, mart.	9 septembris
Dionysius, episc. conf.	25 maii	Dorotheus, mart.	28 martii
Dionysius, mart.	31 julii	Droctoveus, abbas	10 martii
Dionysius, mart.	20 septembris	Drusus, mart.	14 decembris
Dionysius, episc. mart.	3 octobris	Dula, virgo, mart.	25 martii

E

Ebrulfus, confessor	29 decembris	Eugenius, episcopus Toletanus	13 novembris
Ediltrudis, virgo	23 junii	Eugenius, mart.	15 novembris
Egdunus, presb. et alii 7 martt.	12 martii	Eugenius, mart.	4 januarii
Egesippus, scriptor ecclesiasticus.	7 aprilis	Eulalia, virg. mart.	12 februarii
Elasippus, mart.	17 januarii	Eulalia, virg. mart.	10 decembris
Eleazarum, mart.	23 augusti	Eulogius, diac. mart.	21 januarii
Eleutherius, episc. mart.	18 aprilis	Eulogius, confessor	3 junii
Eleutherius, episc.	26 augusti	Eulogius, presb. mart.	20 septembris
Eleutherius, martyr cum aliis innumeris martt.	2 octobris	Eumenia, mart.	12 augusti
Eleutherius, diac. mart.	9 octobris	Eunus, mart.	27 februarii
Eligius, episc. conf.	1 decembris	Euphemia, virg. mart.	16 septembris
Elodia, virgo, mart.	22 octobris	Euplus, diac. mart.	12 augusti
Emerentiana, virgo, mart.	23 januarii	Euprepia, mart.	12 augusti
Emilianus, mart.	8 februarii	Euprepia, mart.	27 septembris
Emilianus, mart.	29 aprilis	Euprobis vel Eutropius, episc. mart.	30 aprilis
Emilianus, mart.	18 julii	Eusebius, palatinus curiae novem sociis	5 martii
Emilianus, diac. mart.	17 septembris	Eusebius, mart.	28 aprilis
Emilianus, presb. conf.	12 novembris	Eusebius, episc. conf.	21 junii
Emilianus, mart.	6 decembris	Eusebius Vercellensis, mart.	1 augusti
Emilius, mart.	22 maii	Eusebius, presb. conf.	14 augusti
Emilius, mart.	28 maii	Eusebius, mart.	25 augusti
Emilius, mart.	6 octobris	Eusebius, mart.	22 octobris
Emitherius, mart.	3 martii	Eusebius, monachus	5 novembris
Emmerammus, episc. mart.	20 septembris	Eustasius, abbas	29 martii
Epafras, episc. Colossensis, mart.	19 julii	Eustachius, episc. conf.	16 julii
Epagatus, mart.	2 junii	Eustachius, presbyter	12 octobris
Eparchus, monachus, conf.	1 julii	Eustachius alias Placidus, mart.	2 novembris
Ephrem, diaconus	1 februarii	Eustorgius, presb.	11 aprilis
Epictetus, mart.	22 augusti	Eustosius, mart.	10 novembris
Epimachus, mart.	10 maii	Euthimus, diac.	5 maii
Epimachus, mart.	12 decembris	Eutices, mart.	15 aprilis
Epiphania Domini	6 januarii	Eutichianus, mart.	2 julii
Epiphanius, episc.	7 aprilis	Eutichianus, mart.	13 novembris
Epiphanius, Salaminæ episc.	12 maii	Eutichianus, papa, mart.	8 decembris
Epipodius, mart.	22 aprilis	Eutichii, diaconi	21 martii
Epolonus, mart.	24 januarii	Euticius, mart.	5 octobris
Eracleas, mart.	29 septembris	Euticius, mart.	11 decembris
Eraclius, episc. conf.	8 junii	Euticius, presb. mart.	28 decembris
Eraclius, mart.	17 maii	Euticus, mart.	19 septembris
Eraclius, mart.	26 maii	Euticus, mart.	29 septembris
Erasmus, episc. mart.	3 junii	Eutropia, soror Nicasii	14 decembris
Erasmus, mart.	25 novembris	Eutropius, episc.	27 maii
Esdras, propheta.	13 julii	Eutropius, mart.	15 julii
Esicius, conf.	15 maii	Evagrius, mart.	3 aprilis
Esichius, mart.	15 junii	Evagrius, mart.	1 octobris
Etherius, episc.	27 julii	Eventius, mart.	3 maii
Eucherius, episc. Lugdunensis	16 novembris	Evilasius, mart.	20 septembris
Eufrasia, virg.	11 februarii	Evodius, mart.	25 aprilis
Eufrasia, virg.	13 martii	Evodius, episc. mart.	6 maii
Eufrasius, episcopus	14 januarii	Evodius filius Theodotæ, mart.	2 augusti
Eufrasius, conf.	15 maii	Evotus, mart.	16 aprilis
Eufrosina, virgo.	1 januarii	Evurtius, episc. Aurelianensis	7 septembris
Eufrosina, virg. mart.	7 maii	Ewaldi duo, mart.	3 octobris
Eufrosius, mart.	14 martii	Exaltatio S. Crucis	14 septembris
Eugendus, abbas	1 januarii	Exceptio Georgii et Aurelii, martt.	20 octobris
Eugenia, virgo, mart.	25 decembris	Expeditus, mart.	19 aprilis
Eugonianus, mart.	8 januarii	Exuperantius, diac. mart.	30 decembris
Eugenius, mart.	24 januarii	Exuperia, cum aliis martt.	26 julii
Eugenius, mart.	20 martii	Exuperius, mart. Thebæus	22 septembris
Eugenius, filius Symphorosæ.	27 junii	Exuperius, episc. conf.	28 septembris
Eugenius, episc. Carthaginiensis martyr cum sociis quingentis.	13 julii	Exuperius, mart.	19 novembris
		Ezechiël, propheta	10 aprilis

F

Fabianus, papa, martyr	20 januarii	Felix, martyr	24 septembris
Fabius, mart.	31 iulii	Felix, episc. mart.	12 octobris
Fandala, presb. mart.	13 iunii	Felix, episc. mart.	24 octobris
Fara, virgo	6 decembris	Felix, presb. mart.	5 novembris
Faro, episc.	28 octobris	Felix, mart.	6 novembris
Fausta, virg. mart.	20 septembris	Felix, episc. mart.	15 novembris
Faustinus, mart.	15 februarii	Ferreolus, presb. mart.	16 iunii
Faustinus, mart.	29 iulii	Ferreolus, mart.	18 septembris
Faustinus, mart.	7 augusti	Ferrutio, diac. mart.	16 iulii
Faustus, mart.	16 aprilis	Festivitas omnium Sanctorum.	1 novembris
Faustus, mart.	1 augusti	Festus, diac. mart.	19 septembris
Faustus, mart.	8 septembris	Festus, mart.	21 decembris
Faustus, mart.	13 octobris	Fides, virg. mart.	1 augusti
Faustus, diac. mart.	19 novembris	Fides, virg. mart.	6 octobris
Faustus, presb. mart.	26 novembris	Filoromus, mart. cum sociis	4 februarii
Feben de qua Apostolus scribit	3 septembris	Fintanus, presb. conf.	17 februarii
Felicianus, mart.	2 februarii	Firmatus, diaconus	5 octobris
Felicianus, mart.	9 iunii	Firminus, episc. mart.	25 septembris
Felicianus, mart.	21 iulii	Firminus, episc. conf.	11 octobris
Felicianus, mart.	29 octobris	Firmus, mart.	2 februarii
Felicianus, mart.	19 novembris	Flaviana, virgo	5 octobris
Felicissima, virgo, mart.	12 augusti	Flavianus, mart.	30 januarii
Felicissimus, mart.	26 maii	Flavius, mart.	7 maii
Felicissimus, mart.	2 iulii	Flora, mart.	24 novembris
Felicissimus, diac. mart.	6 augusti	Florentia, mart.	10 novembris
Felicissimus, mart.	26 octobris	Florentinus, mart.	27 septembris
Felicissimus, mart.	24 novembris	Florentius, mart.	15 iulii
Felicitas, mart.	7 martii	Florentius, presb. conf.	22 septembris
Felicitas, mart.	23 novembris	Florentius, mart.	10 octobris
Felicula, mart.	14 februarii	Florentius, episcopus	17 octobris
Felicula, virg. mart.	13 iunii	Florentius, mart.	27 octobris
Felix, mart.	7 januarii	Florianus, mart.	4 maii
Felix, presb. confessor	14 januarii	Florus, mart.	22 decembris
Felix, mart.	12 februarii	Fortunatus, mart.	9 januarii
Felix, mart.	16 martii	Fortunatus, mart.	2 februarii
Felix, mart.	16 aprilis	Fortunatus, diac. mart.	23 aprilis
Felix, mart.	21 aprilis	Fortunatus, mart.	11 iunii
Felix, presb. mart.	23 aprilis	Fortunatus, archidiac. mart.	12 iulii
Felix, episc. mart.	18 maii	Fortunatus, episc.	14 octobris
Felix, mart.	24 maii	Fortunatus, mart.	15 octobris
Felix, mart.	28 maii	Fortunatus, lector, mart.	24 octobris
Felix, papa, mart.	30 maii	Fortunus, mart.	21 aprilis
Felix, mart.	11 iunii	Fotinus, episc. mart.	2 iunii
Felix, presb. mart.	23 iunii	Franto, abbas	14 aprilis
Felix, mart.	2 iulii	Fraternus, episc. conf.	29 septembris
Felix, mart.	10 iulii	Fronto, mart.	16 aprilis
Felix filius S. Felicitatis, mart.	10 iulii	Fronto, episc.	25 octobris
Felix, mart. Scillitanus	17 iulii	Fructuosa, mart.	23 augusti
Felix, papa, mart.	29 iulii	Fructuosus, episc. mart.	21 januarii
Felix, mart.	1 augusti	Fruventius, mart.	23 martii
Felix, mart.	22 augusti	Fruventius alter, mart.	23 martii
Felix, mart.	27 augusti	Fulgentius, episcopus	1 januarii
Felix, mart.	30 augusti	Furseus, episc.	16 januarii
Felix, episc. mart.	10 septembris	Fuscianus, mart.	11 decembris
Felix alter, mart.	10 septembris	Fuscolus, episc.	2 februarii
Felix, mart.	19 septembris	Fuscolus, episc. mart.	6 septembris

G

Gabinus, presb. mart.	19 februarii	Gangericus, episc. Cameracensis	11 augusti
Gabinus, mart.	30 maii	Gedeon, propheta	1 septembris
Galata, mart.	19 aprilis	Gelasius, mart.	4 februarii
Gallicanus, mart.	25 iunii	Geminianus, mart.	16 septembris
Gallus, presb. conf.	20 februarii	Geminus, mart.	4 januarii
Gamaliel inventus	3 augusti	Geminus, mart.	4 februarii
Gatianus, episc. Turonensis	18 decembris	Generalis, mart.	14 septembris
Gaudentia, mart.	30 augusti	Generosa, mart. Scillitaua	17 iulii
		Genesisius,	

Genesius, martyr Romanus	25 augusti	Gervasius, martyr	19 junii
Genesius, mart. Arelatensis	25 augusti	Getulius, mart.	10 junii
Genovefa, virgo	3 januarii	Gilbertus, mart.	24 junii
Ejus translatio	28 octobris	Gildardus, episc. Rotomagensis	8 junii
Georgius, mart.	23 aprilis	Goar, presb.	6 julii
Georgius, diac. mart.	27 augusti	Gordianus, mart.	10 maii
Gereon Mallosus, mart. cum aliis trecentis decem et octo	10 octobris	Gordianus, mart.	17 septembris
Germanus, mart.	19 januarii	Gorgonius, mart.	9 septembris
Germani, duo martt.	23 martii	Gracilianus, mart.	12 augusti
Germanus, episc. Parisiensis	28 maii	Grata, mart.	2 junii
Ejus translatio	25 julii	Gregorius, episc. Nyssenus	9 martii
Germanus, episc. Autissiodorensis	31 julii	Gregorius, papa magnus	12 martii
Ejus translatio	1 octobris	Gregorius, episc. Eliberitanus	24 aprilis
Germanus, epis. mart.	6 septembris	Gregorius, theologus.	9 maii
Germanus, mart.	23 octobris	Gregorius, episc. mart.	3 julii
Germanus, mart.	3 novembris	Gregorius, episc. Autissiodorensis	19 decembris
Gerontius, episc. mart.	25 augusti	Gregorius, presb. mart.	24 decembris
Gertrudis, virgo	17 martii	Guddenes, mart.	18 julii
		Guntramnus, rex	18 martii

H

Hedutius, mart.	12 octobris	Heron, discipulus Ignatii, mart.	17 octobris
Helena, virgo	22 maii	Heron, mart.	14 decembris
Helena, mater Constantini	18 augusti	Heros, mart.	28 junii
Helimenas, mart. presb.	22 aprilis	Hesychius, mart.	18 novembris
Helizæus, proph.	14 junii	Hieremias, propheta	1 maii
Helpidius, episc. Lugdunensis	2 septembris	Hicremias, mart.	7 junii
Heracleas, episc.	14 julii	Hieremias, mart.	17 septembris
Heraclides, mart.	28 junii	Hierius, presb.	4 novembris
Hierastus, mart.	26 julii	Hieronymus, presb.	30 septembris
Herculanus, mart.	5 septembris	Hilaria, mart.	12 augusti
Herculanus, mart.	25 septembris	Hilaria, uxor Claudii	3 decembris
Herculanus, episc. mart.	7 novembris	Hilarinus, monachus, mart.	16 julii
Hermagoras, episc. mart.	12 julii	Hilarion, abbas	21 octobris
Hermelandus, abbas	25 martii	Hilarius, episc. Pictaviensis	13 januarii
Hermellus, mart.	3 augusti	Hilarius, episc. mart.	16 martii
Hermen, discipulus Pauli	9 maii	Hilarius, episc. Arelatensis	5 maii
Hermes, mart.	4 januarii	Hilarius, mart.	27 septembris
Hermes, mart.	1 martii	Hilarius, episc. conf.	25 octobris
Hermes, mart.	28 augusti	Hilarius, papa	10 septembris
Hermes, mart.	22 octobris	Hippolytus, mart.	30 januarii
Hermes, exorcista, mart.	31 decembris	Honesimus, episc. mart.	16 februarii
Hermenigildus, mart.	13 aprilis	Honoratus, episc.	16 januarii
Hermogenes, mart.	17 aprilis	Honoratus, mart.	22 decembris
Hermogenes, mart.	19 aprilis	Horres, mart.	13 martii
Hermogenes, mart.	25 aprilis	Hucbertus, episc. conf.	30 maii
Hermogenes, mart.	12 decembris	Hyacinthus, mart.	26 julii
Hermocrates, mart.	27 julii	Hyacinthus, mart.	9 septembris
Hermolaus, presb. mart.	27 julii	Hyacinthus, mart.	11 septembris
Hernempus, mart.	27 julii	Hypapante Domini	2 februarii

I

Ignatius episc. mart.	1 februarii	Ireneus, diac.	26 martii
Ejus translatio	17 decembris	Ireneus, mart.	10 februarii
Ignatius, mart.	3 februarii	Ireneus, mart.	5 maii
Indalecius, conf.	15 maii	Ireneus, episc. mart.	28 junii
Ingenius, mart.	20 decembris	Ireneus, diac. mart.	3 julii
Innocentius, papa.	12 martii	Ireneus, mart.	26 augusti
Innocentius, mart.	4 julii	Isaac, monachus, mart.	3 junii
Innocentius, mart. e legione The- bæorum	22 septembris	Isaac, propheta.	6 julii
Innocentes martyres	28 decembris	Ischirion, mart.	22 decembris
Inventio Crucis	3 maii	Isidorus, mart. episc.	2 januarii
Inventius, mart.	12 septembris	Isidorus, conf.	15 januarii
Irenes, virg. mart.	5 aprilis	Isidorus, episc.	4 aprilis
Irenes, mart.	5 maii	Isidorus, monachus	17 aprilis
Ireneus, episc. mart.	25 martii	Isidorus, mart. de Chio	15 maii
		Isidorus, mart.	11 decembris

J

Jacinthus, martyr	10 februarii	Jovinus, martyr	2 martii
Jacinthus, mart.	29 octobris	Jovita, virgo, mart.	15 februarii
Jacobus, presb. mart.	22 aprilis	Judas Thadæus, apostolus	28 octobris
Jacobus, diac. mart.	30 aprilis	Julia, virgo mart.	22 maii
Jacobus, apostolus.	1 maii	Julia, mart.	15 julii
Jacobus, episc. Nisibinus	15 julii	Julia, virgo, mart.	21 julii
Jacobus, apostolus	25 julii	Julia, mart.	1 octobris
Jader, mart.	10 septembris	Julia, virgo mart.	7 octobris
Januaria, mart. Scillitana	17 julii	Julia, virg. mart.	10 decembris
Januarius, mart.	7 januarii	Juliana, mart.	12 augusti
Januarius, mart.	16 aprilis	Juliana, virgo, mart.	16 februarii
Januarius filius Felicitatis mart.	10 julii	Julianus, mart.	8 januarii
Januarius, mart.	10 julii	Julianus, mart.	9 januarii
Januarius, mart.	11 julii	Julianus, mart. cum aliis quinque	
Januarius, mart.	15 julii	millibus.	16 februarii
Januarius, mart. subdiac.	6 augusti	Julianus, mart.	19 februarii
Januarius, episc. Beneventanus	19 septembris	Julianus, mart.	27 februarii
Januarius, mart.	13 octobris	Julianus, episc.	6 martii
Januarius, presb. mart.	24 octobris	Julianus, mart.	23 martii
Jason, mart.	3 decembris	Julianus filius Symphorosæ, mart.	27 junii
Jesus Nave, propheta	1 septembris	Julianus, mart.	20 julii
Joanna, uxor Chusæ	24 maii	Julianus, mart.	7 augusti
Joannes, apostolus	6 maii	Julianus, mart.	12 augusti
Joannes Baptista	24 junii et 29 aug.	Julianus, mart.	28 augusti
Ejus capitis inventio	24 februarii	Julianus, presb. mart.	1 novembris
Ejus translatio.	17 decembris	Julitta mater Cirici, mart.	16 junii
Joannes, evangelista	27 decembris	Julius, papa.	12 aprilis
Joannes Chrysostomus, episc.	27 januarii	Julius, mart.	16 aprilis
Joannes, presb.	28 januarii	Julius, senator, mart.	19 augusti
Joannes Penarensis, monachus	19 martii	Julius, mart.	20 decembris
Joannes, eremita.	27 martii	Julius, mart.	27 maii
Joannes, papa.	28 maii	Julius, mart.	5 decembris
Joannes, presb. mart.	23 junii	Justa, mart.	15 julii
Joannes, mart.	26 junii	Justa, mart.	19 julii
Joannes, presb.	18 augusti	Justina, virgo, mart.	26 septembris
Joannes, mart.	27 augusti	Justinus, philosophus, mart.	13 aprilis
Joannes, mart.	7 septembris	Justinus filius Symphorosæ, mart.	27 junii
Joannes, mart.	27 septembris	Justinus, mart.	1 augusti
Joannes, mart.	21 decembris	Justinus, presbyter, conf.	17 septembris
Job, propheta.	10 maii	Justus, mart.	2 julii
Jocundianus, mart.	4 julii	Justus, mart.	6 augusti
Joel, propheta.	13 julii	Justus, episc. Lugdunensis	2 septembris
Jonilla, mart.	17 januarii	Justus, mart.	18 octobris
Joseph, cognomento Justus, mart.	20 julii	Juvenalis, episc. conf.	3 maii
Jovinianus, lector, mart.	5 maii	Juvenalis, mart.	7 maii

K

Kilianus, martyr 8 julii

L

Lambertus, episc.	17 septembris	Leo, papa magnus	11 aprilis
Largio, mart.	12 augusti	Leo, confessor	25 maii
Largius, mart.	16 martii	Leo, pontifex	28 Junii
Largius alter, mart.	16 martii	Leo, subdiaconus	30 Junii
Largus, mart.	8 augusti	Leobinus, episcopus	15 septembris
Lauuomarus, presb.	19 januarii	Leocadia, virgo, mart.	9 decembris
Laurentius, mart.	3 februarii	Leodegarius, episc. Augustodunensis	
Laurentius, mart.	3 junii	mart.	2 octobris
Laurentius, diac. mart.	10 augusti	Leonilla, mart.	17 Januarii
Laurianus, mart.	4 Julii	Leonius, confessor	12 novembris
Lazarus, quem Jesus suscitavit	17 decembris	Leontia, mart.	27 septembris
Leander, episcopus confessor	27 februarii	Leovigildus, monachus, mart.	20 augusti
			Letatius,

Letatius, martyr Scillitanus	17 Julii	Lucia, virgo, martyr	13 decembris
Letus, episc. mart.	6 septembris	Lucianus, presb. et soc. martt.	8 Januarii
Letus, presb.	5 novembris	Lucianus, presb. Antiochenns, mart.	7 januarii
Leucius, conf.	11 januarii	Lucianus, mart.	28 maii
Leucius, mart.	28 Januarii	Lucianus, mart.	24 decembris
Leutfredus, conf.	21 junii	Lucilla filia Nemesii, mart.	31 octobris
Liberatus, abbas, mart.	20 decembris	Lucina, discipula apostolorum	30 junii
Lifardus, presb.	3 junii	Lucius, papa, mart.	4 martii
Liliosa, mart.	27 augusti	Lucinus, episc. Cyrenensis	6 maii
Linus, episc. mart.	20 februarii	Lucius, episc. mart.	10 septembris
Linus, papa, mart.	26 novembris	Lucius, mart.	19 octobris
Litteus, mart.	10 septembris	Lucius, mart. et 46	25 octobris
Lizinius, episcopus	13 februarii	Lucius, mart.	29 octobris
Longinus, mart.	15 martii	Lucretia, virgo	23 novembris
Longinus, mart.	21 julii	Lupercus, mart.	16 aprilis
Lucas, diac. mart.	22 aprilis	Lupicinus, abbas	21 martii
Lucas, evangelista	18 octobris	Lupus, episc. Trecensis	29 Julii
Lucia virgo, mart. cum. 22	25 Junii	Lupus, episc. Senonensis	1 septembris
Lucia, matrona, mart.	16 septembris	Lupus, episc. Lugdunensis	25 septembris

M

Macedonius, presb. mart.	13 martii	Marcus, mart. et cum eo 46	25 octobris
Macharius, abbas	2 Januarii	Mardonius, mart.	24 januarii.
Macharius, abbas	15 januarii	Mareas, mart.	22 aprilis
Macharius, mart.	28 februarii	Maria Ægyptiaca	2 aprilis
Macharius, mart.	12 augusti	Maria ad martyres	13 maii
Macra, virgo, mart.	6 januarii	Maria Magdalena	22 julii
Macrinus, mart.	17 septembris	Maria, virgo, mart.	1 novembris
Macrobius, mart.	20 Julii	Maria, mart.	24 novembris
Madales, mart.	17 junii	Marianus, lector, mart.	30 aprilis
Magnus, mart.	4 februarii	Marianus, conf.	19 augusti
Magnus, mart. subdiac.	6 augusti	Marianus, diaconus	1 decembris
Magnus vel Andreas martyr cum suis sociis 2597	19 augusti	Marina, virgo, mart.	18 julii
Magnus, mart.	4 septembris	Marinus, mart.	3 martii
Malebus, mart.	28 martii	Marinus, mart.	10 julii
Malebus, mart.	27 julii	Marius, mart.	26 decembris
Mamertus, episc.	11 maii	Marius, mart.	20 januarii
Mammes, martyr	17 augusti	Marius, abbas	27 januarii
Manahen, propheta	24 maii	Maro, mart.	15 aprilis
Mannea, uxor Marcellini.	27 augusti	Martha, mart.	20 januarii
Mansuetus, episc. mart.	6 septembris	Martha, mart.	20 octobris
Mansuetus, episc. mart.	28 novembris	Martha, soror Lazari	17 decembris
Mansuetus, mart.	30 decembris	Martia, mart.	21 junii
Mappalicus, mart. cum sociis	17 aprilis	Martia, mart.	2 julii
Marcella, mart.	28 junii	Martialis, mart.	16 aprilis
Marcellianus, mart.	18 junii	Martialis, episc.	30 junii
Marcellianus, mart.	9 augusti	Martialis filius S. Felicitatis, mart.	10 julii
Marcellinus, mart.	2 januarii	Martialis, mart. cum sociis	22 augusti
Marcellinus, pontifex, mart.	26 aprilis	Martialis, mart.	13 octobris
Marcellinus, presb.	2 julii	Martiana, virgo, mart.	9 januarii
Marcellinus tribunus, mart.	27 augusti	Martiana, mart.	5 aprilis
Marcellus, mart.	2 januarii	Martianus, mart. Africanus	16 octobris
Marcellus, papa.	16 januarii	Martianus, mart.	4 januarii
Marcellus, episc. conf.	20 aprilis	Martianus, mart.	5 junii
Marcellus, mart.	29 junii	Martianus, mart.	4 octobris
Marcellus, mart.	4 septembris	Martina, virg. mart.	1 januarii
Marcellus, mart.	6 octobris	Martinianus, mart.	2 julii
Marcellus, mart.	7 octobris	Martinianus, mart.	27 julii
Marcellus centurio, mart.	30 octobris	Martinus, abbas, mart.	24 octobris
Marcellus, episc.	1 novembris	Martinus, papa, mart.	10 novembris
Marcellus, diac. mart.	30 decembris	Martinus, episc. Turonensis	11 novembris
Marcus, mart.	13 martii	Ejus translatio, etc.	4 julii
Marcus, mart.	19 martii	Martinus, abbas	7 decembris
Marcus, evangelista	25 aprilis	Martirius, mart.	29 maii
Marcus, mart.	18 junii	Martyrum 40 corona	13 januarii
Marcus, mart.	4 octobris	Martyres 12, socii Polycarpi	26 januarii
Marcus, papa	7 octobris	Martyrum militum 30 corona	1 januarii
Marcus, episc. mart.	22 octobris	Martyres, milites 10	10 februarii
		Martyres 86	17 februarii

Martyres 2 pueri, et 7 mulieres, Martyres occasione S. Blavii	15 februarii	Martyres plures	1 decembris
Martyres Tyrii	20 februarii	Martyres milites 70	6 decembris
Martyres 79	21 februarii	Martyres tres	6 decembris
Martyres 20	21 februarii	Martyres 22	12 decembris
Martyres 62	23 februarii	Martyres duæ	12 decembris
Martyres 260	1 martii	Martyres 50	17 decembris
Martyres plurimi, sub Alexandro	2 martii	Martyres 30	22 decembris
Martyres nongenti	4 martii	Martyres 20	23 decembris
Martyres tres	8 martii	Martyres 40, virgines	24 decembris
Martyres 42	10 martii	Matrona, mart.	15 martii
Martyres milites 40, sub Licinio	11 martii	Matthæus, apostolus	21 septembris
Martyres 47	14 martii	Matthias, episc. conf.	30 januarii
Martyres 20, socii Largi et Smaragdi	16 martii	Matthias, apostolus	24 februarii
Martyres 9 socii SS. Quinti, Quintilli, Quintillæ et Marci	19 martii	Marturinus, conf.	1 novembris
Martyres 4	20 martii	Naturus, mart.	2 junii
Martyres plurimi, ex actis S. Alexan- dri papæ	10 aprilis	Matutinus, mart.	16 aprilis
Martyres multi, socii S. Carpi	13 aprilis	Maurilio, episc. conf.	13 septembris
Martyres 7, soc. Calisti, etc.	16 aprilis	Mauritius, mart. Thebæus	22 septembris
Martyres plures	21 aprilis	Maurus, abbas	15 januarii
Martyres multi	30 aprilis	Maurus, mart.	29 januarii
Martyres 40	4 maii	Maurus, mart.	1 augusti
Martyres 75	6 maii	Maurus, mart.	21 novembris
Martyres 310	9 maii	Maurus, mart.	22 novembris
Martyres duo	17 maii	Maurus, mart.	3 decembris
Martyres duo	25 maii	Maxentius, presb. conf.	26 junii
Martyres Germani 7	29 maii	Maxianus, mart.	8 januarii
Martyres 10	1 junii	Maxima, mart.	26 martii
Martyres 40 Lugdunenses	2 junii	Maxima, virg.	16 maii
Martyres 20, apud Tarsum	6 junii	Maxima, virg. mart.	30 julii
Martyres 3	7 junii	Maxima, virgo, mart. Africana	16 octobris
Martyres 20	10 junii	Maxima, mart.	1 octobris
Martyres 262	17 junii	Maximianus, mart.	27 julii
Martyres innumeri	24 junii	Maximianus, mart.	21 augusti
Martyres tres	28 junii	Maximinus, episc. Trevirensis	29 maii
Martyres milites 3	2 julii	Maximinus, confessor	15 decembris
Martyres 30	4 julii	Maximus, mart.	8 februarii
Martyres infantes 10	15 julii	Maximus, mart.	14 aprilis
Martyres 10	20 julii	Maximus, mart.	15 aprilis
Martyres milites	24 julii	Maximus, mart.	20 julii
Martyres 4	27 julii	Maximus, puer, mart.	17 augusti
Martyres 7	1 augusti	Maximus, levita, mart.	20 octobris
Martyres 18	7 augusti	Maximus, presb. mart.	19 novembris
Martyres 20	8 augusti	Maximus, episc. Reginensis	27 novembris
Martyres milites 165	10 augusti	Maximus, episc.	27 decembris
Martyres 20	12 augusti	Medardus, episc. Noviomensis	8 junii
Martyres 19	13 augusti	Medericus, presbyter	29 augusti
Martyres 12	23 augusti	Melanius, episc. conf.	6 januarii
Martyres 300 massæ candidæ	24 augusti	Melasippus, mart.	17 januarii
Martyres 23, socii Adriani mart.	8 septembris	Meletius, episc. conf.	4 decembris
Martyres 22, socii S. Ammonis	8 septembris	Melisius, episc. mart.	22 aprilis
Martyres 21, socii Cornelii papæ	14 septembris	Mellitius, episc.	24 aprilis
Martyres 6050 Thebæi	22 septembris	Memmius, episc. Catalaunensis	5 augusti
Martyres 504, socii Arethæ	1 octobris	Menander, mart.	1 augusti
Martyres innumerabiles, socii SS. Marci et Marciani	4 octobris	Meneleus, abbas	22 julii
Martyres 30, socii S. Placidi	5 octobris	Mennas, mart.	11 novembris
Martyres plurimi	10 octobris	Mereuria, mart.	12 decembris
Martyres 4976	12 octobris	Metellus, mart.	24 januarii
Martyres 5 ex Thebæis	15 octobris	Methodius, episc. mart.	18 septembris
Martyres Africani 270	16 octobris	Metranus, mart.	31 januarii
Martyres quadraginta novem	19 octobris	Michael, archangelus	29 septembris
Martyres plurimi	20 octobris	Micheas, propheta	15 januarii
Martyres 12 milites	21 octobris	Minervius, mart.	23 augusti
Martyres 46 milites	25 octobris	Miniates, mart.	25 octobris
Martyres 220	30 octobris	Misael Babilonius	16 decembris
Martyres innumerabiles, sub Da- ciano Hispaniarum præside	3 novembris	Mitrius, mart.	13 novembris
Martyres 10	6 novembris	Modesta, mart.	13 martii
Martyres 20	10 novembris	Modestus, infans, mart.	12 februarii
		Modestus, mart.	15 junii
		Modestus, mart.	10 novembris
		Monegundis, religiosa	2 julii
		Montanus, presb. mart.	26 martii
		Moseus, mart.	18 januarii
			Moyses

Moyses, martyr	4 februarii	Mucius, presbyter, martyr	13 maii
Moyses, propheta.	4 septembris	Mulier una, mart. cum geminis suis	29 aprilis
Moyses, episc.	7 februarii	Muritta, mart.	13 iulii
Moyses, mart.	18 decembris	Muso, mart.	24 ianuarii
Mucius, diac. mart.	22 aprilis	Mustiola, matrona	3 iulii

N

Nabor, martyr	10 iulii	Neotherius, martyr	8 septembris
Nabor, mart.	12 iunii	Nereus, mart.	12 maii
Narcissus, mart.	17 septembris	Nestor, episc. mart.	26 februarii
Narcissus, episc.	29 octobris	Nicander, mart.	5 iunii
Narseus, mart.	15 iulii	Nicanor, mart.	5 aprilis
Nartalus, mart. Scillitanus	17 iulii	Nichanor, diac. mart.	10 ianuarii
Nasarius, mart.	12 iunii	Nicasius, episc. mart.	14 decembris
Naso, discipulus Christi	12 iulii	Niceas, episc. Romatianus	22 iunii
Natalis Machabæorum	1 augusti	Niceta, mart.	24 iulii
Natalia, mart.	27 augusti	Nicetius, episc.	2 aprilis
Nathalia, uxor sancti Adriani, martyris	1 decembris	Nicetius, episc. Treverensis	5 decembris
Nativitas B. Joannis Baptistæ	24 iunii	Nicetus, episc. Viennensis	5 maii
Nativitas B. V. Mariæ	8 septembris	Nicodemi inventio	3 augusti
Nativitas D. N. J. C.	25 decembris	Nicoforus, mart.	25 februarii
Naulis, <i>pro</i> Navalis, mart.	16 decembris	Nicolaus, episc. Mirensis	6 decembris
Nemesianus, episc. mart.	10 septembris	Nicomedes, presb. mart.	1 iunii
Nemesius, mart.	20 februarii	Nicomedes, presb. mart.	15 septembris
Nemesius filius Symphorosæ, mart.	27 iunii	Nicostratus, mart.	7 iulii
Nemesius, confessor	1 augusti	Nicostratus, mart.	8 novembris
Nemesius, diac. mart.	31 octobris	Nigasius, presb. mart.	11 octobris
Nemesius, mart.	10 decembris	Nilus, episc. mart.	19 septembris
Neon, mart.	17 ianuarii	Nimmia, mart.	12 augusti
Neon, mart.	23 augusti	Nimpodora, mart.	13 martii
Neopolis, mart.	2 maii	Novatus, frater Timothei	20 iunii
		Nunilo, virgo, mart.	22 octobris

O

Octava Apostolorum	6 iulii	Optatus, episc. Autissiodorensis	31 augusti
Octava S. Laurentii	17 augusti	Oriens, episc.	1 maii
Octavius, mart.	20 novembris	Orontius, mart.	22 ianuarii
Olimpius, mart.	15 aprilis	Oseas, propheta.	4 iunii
Olimpius, mart.	26 iulii	Ostianus, presb. conf.	30 iunii
Optatus, mart.	16 aprilis	Oswaldus rex Anglorum.	5 augusti

P

Pachomius, monachus.	14 maii	Patricius, episc. conf.	16 martii
Palmatius consul, mart. cum uxore, filiis et aliis quadraginta duobus	10 maii	Patricius, episc. conf.	17 martii
Pamphilus, presb. mart.	1 iunii	Patricius, abbas	24 augusti
Pamphilus, mart.	21 septembris	Patroclus, mart.	21 ianuarii
Paneratius, mart.	3 aprilis	Paula, virg.	27 ianuarii
Paneratius, mart.	12 maii	Paula, virg. mart.	18 iunii
Pantaleon, mart.	28 iulii	Paula, mart.	20 iulii
Pantenus, vir apostolicus	7 iulii	Paulina, filia Artemii	6 iunii
Papias, episc.	22 februarii	Paulinus, mart.	26 maii
Papias, mart.	25 februarii	Paulinus, episc. conf.	22 iulii
Papias, mart.	29 ianuarii	Paulinus, episc. Treverensis	31 augusti
Papinius, episc. mart.	28 novembris	Paulinus, episc. conf.	10 octobris
Papirius, diac. mart.	13 aprilis	Paulus, eremita	10 ianuarii
Parmenas, diac.	23 ianuarii	Paulus, episc.	1 februarii
Parmenius, presb. mart.	22 aprilis	Paulus, mart.	20 martii
Parthenius, mart.	10 maii	Paulus, monachus	17 aprilis
Paschasius, mart.	13 novembris	Paulus, mart.	15 maii
Pasicrates, mart.	25 maii	Paulus, mart.	17 mai
Pastor, mart.	6 augusti	Paulus, presb. mart.	1 iunii
Paternus, episc.	23 septembris	Paulus, episc. mart.	7 iunii
Paternus, mart.	12 novembris	Paulus, mart.	20 iunii
Patianus, episc.	9 martii	Paulus, apostolus	29 iunii
Patricia, mart.	13 martii	Ejus conversio	25 ianuarii
		Ejus ingressus in Urbem Romam	6 iulii
		Paulus	

Paulus, martyr	26 junii	Polochronius, episc. mart.	17 februarii
Paulus, diac. mart.	20 julii	Polycarpus, episc. mart.	26 januarii
Paulus, conf.	12 decembris	Polycarpus, presb. conf.	23 februarii
Polagia, mart.	11 julii	Polyeuctus, mart.	13 februarii
Pelagia, peccatrix.	8 octobris	Polyeuctus, mart.	21 maii
Pelagia, mart.	19 octobris	Pontianus, mart.	19 januarii
Peleus, episc. mart.	20 februarii	Pontianus, mart.	25 augusti
Pelens, episc. mart.	19 septembris	Pontianus, papa, mart.	20 novembris
Peleusius, presbyter.	7 aprilis	Pontianus, mart.	11 decembris
Peregrinus, mart.	5 maii	Pontius, diac. mart.	8 martii
Peregrinus, episc. Autissiodorensis	16 maii	Pontius, mart.	14 maii
Peregrinus, presb.	28 julii	Porphyrius, homo Dei	20 augusti
Peregrinus, mart.	25 augusti	Potamia, mart.	5 decembris
Perfectus, presb. mart.	18 aprilis	Potamiena, mart.	28 junii
Pergentinus, mart.	3 junii	Potamius, mart.	20 februarii
Perpetua, mart.	7 martii	Potentiana, virg. mart.	19 maii
Perpetuus, episc. Turonensis	8 aprilis	Potentianus, mart.	31 decembris
Perseveranda, virgo	26 junii	Præjectus, episc. mart.	25 januarii
Petronilla, virgo	31 maii	Præpedigna, uxor Claudii	18 februarii
Petrus, mart.	3 januarii	Præsiding, episc. mart.	6 septembris
Petrus, conf.	11 januarii	Prætextatus, mart.	11 decembris
Petrus, mart.	12 martii	Pragmatius, episc.	22 novembris
Petrus, mart.	14 martii	Praxedes, virgo	21 julii
Petrus, diac. mart.	17 aprilis	Priamus, mart.	28 maii
Petrus, mart.	15 maii	Prilidanus, mart.	24 januarii
Petrus, exorcista	2 junii	Primitivus, mart.	16 aprilis
Petrus, presb. mart.	7 junii	Primitivus, mart.	10 junii
Petrus, apostolus	29 junii	Primitivus filius Symphorosæ, mart.	27 junii
Ejus cathedra Romæ	18 januarii	Primus, mart.	3 januarii
Ejus liberatio a vinculis	1 augusti	Primus, mart.	9 junii
Petrus, mart.	1 augusti	Prisca, virg. mart.	18 januarii
Petrus, mart.	7 augusti	Priscilla ex Actis Apostolorum	8 julii
Petrus, mart.	27 augusti	Priscillianus, mart.	4 januarii
Petrus, mart.	8 octobris	Priscus, presb. mart.	1 januarii
Petrus, mart. et 46.	25 octobris	Priscus, mart.	28 martii
Petrus, episc. Alexandrinus	25 novembris	Priscus, mart. cum ingenti martyrum	
Phileas, episc. mart.	4 februarii	multitudine	26 maii
Philemon, mart.	8 martii	Priscus, discipulus Christi mart.	1 septembris
Philibertus, abbas	20 augusti	Priscus, mart.	1 octobris
Philippus, episc.	11 aprilis	Privatus, episc. mart.	21 augusti
Philippus, apostolus	1 maii	Privatus, mart.	20 septembris
Philippus, diac. et mart.	6 junii	Probus, mart.	11 octobris
Philippus filius S. Felicitatis, mart.	10 julii	Probus, mart.	13 novembris
Philippus, mart.	15 julii	Processus, mart.	2 julii
Philippus, episc. mart.	13 septembris	Procopius, mart.	8 julii
Philippus, episc. mart.	22 octobris	Procorus, diaconus	9 aprilis
Philominus, mart.	14 novembris	Proenlus, abbas	14 aprilis
Phocas, mart.	5 martii	Proculus, mart. diac.	19 septembris
Phocas, episc. mart.	14 julii	Proculus, episc.	4 novembris
Piaton, presb. mart.	1 octobris	Proculus, presb.	1 decembris
Pientia, mart.	11 octobris	Protasius, mart.	19 junii
Pigmenius, presb. mart.	24 martii	Protolicus, mart.	14 februarii
Pinytus, episc.	10 octobris	Protus, mart.	31 maii
Pionius, mart. et 15 socii	1 februarii	Protus, mart.	11 septembris
Placidus, mart.	5 octobris	Ptolomeus, mart.	20 decembris
Plato, mart.	23 julii	Publius, episc. mart.	21 januarii
Plautus, mart.	29 septembris	Publius, mart.	19 februarii
Plutarchus, mart.	28 junii	Publius, mart.	16 aprilis
Pollianus, mart.	10 septembris	Pudens, pater S. Pudentianæ	19 maii
Pollio, mart.	28 aprilis	Pusitius, mart.	21 aprilis
Pollins, mart.	21 maii	Pusitii martyris filia	21 aprilis

Q

Quadratus, mart.	26 maii	Queranus, abbas.	9 septembris
Quadratus, episc. Athemiensis	26 maii	Quindius, episc.	15 februarii
Quartilla, mart.	19 martii	Quintianus, presb. conf.	14 junii
Quartus, mart.	10 maii	Quintilianus, mart.	16 aprilis
Quartus, mart.	6 augusti	Quintillus, mart.	19 martii
Quartus, discipulus apostolorum, de quo S. Paulus	3 novembris	Quintinus, mart.	31 octobris
		Quintius, mart.	4 januarii
		Quintus	

Quintus, martyr	19 martii	Quiriacus, martyr	12 augusti
Quintus, mart.	10 maii	Quiriacus, mart.	23 augusti
Quintus, mart.	5 septembris	Quirinus, mart.	30 martii
Quintus, mart.	29 octobris	Quirinus, episc. mart.	4 junii
Quiriacus, episc.	4 maii	Quirinus, mart.	11 octobris
Quiriacus, mart.	21 junii	Quirion, mart	11 martii

R

Radegundis, regina	13 augusti	Romanus, presb. conf.	24 novembris
Ragnulfus, mart.	27 maii	Romulus, mart.	17 februarii
Regina, virgo, mart.	7 septembris	Romulus, mart.	24 martii
Régulus, episc. conf.	30 martii	Rosula, mart.	14 septembris
Relatio pueri Jēsu ex Ægypto	7 januarii	Rufina, mart.	10 julii
Remedius, episc.	3 februarii	Rufina, mart	19 julii
Remigius, episc. Remensis	13 januarii	Rufina, mart.	28 februarii
Ejus translatio	1 octobris	Rufinus, mart.	14 junii
Restitutus, martyr	29 maii	Rufinus, mart.	21 junii
Restitutus, mart.	23 augusti	Rufinus, puer, mart.	4 septembris
Reverianus, episc. mart.	1 junii	Rufus, mart.	19 aprilis
Revocatus, mart.	9 januarii	Rufus, mart.	1 augusti
Revocatus, mart.	7 martii	Rufus, mart.	27 augusti
Richarius, presb. confess.	26 aprilis	Rufus, de quo scribit Paulus apo-	
Rogatianus, mart.	24 maii	stolus	21 novembris
Rogatianus, presb. mart.	26 octobris	Rufus, mart.	28 novembris
Rogatus, monachus, mart.	17 augusti	Rufus, mart.	18 decembris
Romanus, abbas	28 februarii	Rusticus, subdiac. mart.	17 augusti
Romanus, mart.	9 augusti	Rusticus, presb. mart.	9 octobris
Romanus, mart.	18 novembris	Rusticus, episc. conf.	26 octobris

S

Sabina, mart. Romana	29 augusti	Secunda, mart. Scillitana	17 julii
Sabina, virgo cum trecentis	29 augusti	Secunda, virg. mart.	30 julii
Sabina, mart.	27 octobris	Secunda, mart.	10 julii
Sabinianus, mart.	29 januarii	Secundianus, mart.	17 februarii
Sabinianus, episc. mart.	31 decembris	Secundianus, mart.	9 augusti
Sabinus, conf.	11 julii	Secundinus, mart.	21 februarii
Sabinus, mart.	20 julii	Secundinus, mart.	21 maii
Sabinus, episc. mart.	30 decembris	Secundolus, mart.	7 martii
Sagares, episc. Laodicensis, mart.	6 octobris	Secundolus, mart.	24 martii
Salome, ex Evangelio	22 octobris	Secundus, conf.	15 maii
Salomon, mart.	8 februarii	Secundus, episc. mart.	29 aprilis
Salon, episc. conf.	28 septembris	Secundus, mart.	31 julii
Salvius, mart.	11 januarii	Secundus, mart. ex Thebæis	26 augusti
Salvius, confess.	1 julii	Securus, mart.	2 decembris
Salustia, mart. uxor Cerealis	14 septembris	Seleucus, mart.	24 martii
Salustianus, mart.	8 junii	Senator, episc.	26 septembris
Salutaris, archidiaconus, mart.	13 julii	Sennes, mart.	30 julii
Samson, episc. conf.	28 julii	Sepherinus, papa, mart.	26 augusti
Samuel, propheta,	20 augusti	Septimus, monachus, mart.	17 augusti
Sanctus, diaconus, mart.	2 junii	Septimus, lector, mart.	24 octobris
Sapientia, mart.	1 augusti	Sequanus, presb.	19 septembris
Satirianus, mart. Africanus	16 octobris	Serapia, virg. mart.	3 septembris
Saturninus, mart.	31 januarii	Serapion, mart.	25 februarii
Saturninus, presb. mart.	12 februarii	Serapion, anachoreta	21 martii
Saturninus, mart.	7 martii	Serapion, lector	26 martii
Saturninus, mart.	2 maii	Serapion, mart.	27 augusti
Saturninus, mart.	22 augusti	Serapion, episc.	30 octobris
Saturninus, mart.	6 octobris	Serapion, mart.	14 novembris
Saturninus, mart.	29 novembris	Serena, quondam uxor Diocletiani	16 augusti
Saturninus Tolosanus, mart.	29 novembris	Serenus, mart.	28 junii
Saturus, mart.	12 januarii	Serenus, confess.	2 octobris
Satyrus, mart.	29 martii	Sergius, mart.	24 februarii
Saula, mart.	20 octobris	Sergius, mart.	7 octobris
Scholastica, virgo	10 februarii	Servandus, mart.	23 octobris
Sebastia, mart.	4 julii	Servatius, Tungrensis	13 maii
Sebastianus, mart.	20 januarii	Servilianus, mart.	20 aprilis
Sebastianus, mart.	8 februarii	Servilius, mart.	24 maii
		Severius,	

Servius, subdiac. martyr	17 augusti	Sixtus, episcopus Remensis.	1 septembris
Servulus, mart.	21 februarii	Smaragdus, mart.	8 augusti
Servulus, conf.	23 decembris	Smaragdus, mart.	16 martii
Severianus, mart.	23 januarii	Socrates, conf.	17 septembris
Severianus, episc.	25 januarii	Solutor, mart.	13 novembris
Severianus, mart. coronatus	8 novembris	Sosipater, discipulus apostolorum	25 junii
Severinus, episcopus	8 januarii	Sosius, diac. mart.	23 septembris
Severinus, abbas	11 februarii	Sostenes, mart.	10 septembris
Severinus, episc. conf.	23 octobris	Sosthenes, discipulus Pauli	28 novembris
Severinus, monachus	1 novembris	Sotheris, virgo mart.	10 februarii
Severinus, monachus	23 novembris	Soticus, mart.	21 octobris
Severus, conf.	11 januarii	Speratus, mart. Scillitanus	17 julii
Severus, presb. conf.	8 augusti	Spes, virgo, mart.	1 augusti
Severus, mart. coronatus	8 novembris	Speusippus, mart.	17 januarii
Severus, mart.	19 novembris	Spiridion, episc.	14 decembris
Siagrius, episc. Augustudunensis	27 augusti	Stacteus filius Symphorosæ, mart.	27 junii
Sidronius, mart.	11 julii	Stacteus, mart.	28 septembris
Sigismundus, rex	1 maii	Stephanus, mart.	1 aprilis
Sileas, apostolus	13 julii	Stephanus, conf.	8 maii
Silvanus, mart.	20 februarii	Stephanus, papa, mart.	2 augusti
Silvanus, episc. mart.	4 maii	Stephanus, subdiac. mart.	6 augusti
Silvanus, mart.	24 maii	Stephanus, conf.	17 septembris
Silvanus filius S. Felicitatis, mart.	10 julii	Stephanus, protomartyr	26 decembris
Silvanus, puer mart.	4 septembris	Ejus inventio	3 augusti
Silvanus confess.	22 septembris	Stercatius, mart.	24 julii
Silvester, episc. Cabillonensis	20 novembris	Stratoclinianus, presb.	30 junii
Silvester, papa.	31 decembris	Successus, mart.	16 aprilis
Silvinus, episc.	17 februarii	Sulpitius, episc.	17 januarii
Silvius, mart.	21 aprilis	Sulpitius, mart.	20 aprilis
Simeon, monachus.	27 julii	Susanna, virgo mart.	11 augusti
Simeon, qui Dominum suscepit	8 octobris	Symeon, monachus stylita	5 januarii
Similianus, episc. confes.	16 junii	Symeon, episc. mart.	17 februarii
Simon Chananeus, apostolus	28 octobris	Symeon, episc. et mart.	21 aprilis
Simplicius, episc.	24 junii	Symmetrius, presb. et alii 22	26 maii
Simplicius, mart.	29 julii	Symphorianus, mart.	22 augusti
Simplicius, mart.	8 novembris	Symphorosa, mart.	27 junii
Sinerus, monachus, mart.	23 februarii	Symphorosa, mart.	2 julii
Sintices, de qua scribit Apostolus,	22 julii	Symphronianus, mart.	7 julii
Siriaeus, mart.	18 junii	Sympronianus, mart.	8 novembris
Sisinnius, mart.	29 maii	Sympronius, et soc.	26 julii
Sisinnius, mart.	29 novembris	Syrius, mart.	12 septembris
Sixtus, papa, mart.	6 aprilis	Solutor, mart.	20 novembris

T

Tarbus, mart.	22 aprilis	Theodota, mart. cum filiis	2 augusti
Tatianus, diac. mart.	16 martii	Theodotus, episcopus	12 novembris
Taurinus, epis. Ebroidensis	11 augusti	Theodotus, mart.	14 novembris
Tertius, mart.	6 decembris	Theodulus, mart.	3 maii
Tertulla, virg. mart.	29 aprilis	Theodulus, mart.	26 julii
Tertullinus, mart.	4 augusti	Theogenes, mart. cum sociis 36	26 januarii
Tesiforus, conf.	15 maii	Theogenes, mart.	3 januarii
Tharacus, mart.	11 octobris	Theonas, episc. Alexandrinus	23 augusti
Tharsicius, acolitus, mart.	15 augusti	Theophilus, mart.	6 februarii
Thecla, virgo, mart.	23 septembris	Theophilus, mart.	8 septembris
Thelesphorus, papa	5 januarii	Theophilus, episc. Antiochenus	13 octobris
Theodora, mart.	13 martii	Theophilus, mart.	3 novembris
Theodora, martyr.	1 aprilis	Theophilus, mart.	20 decembris
Theodora, virg. mart.	28 aprilis	Theospis, uxor Eustachii	2 novembris
Theodora, virg. mart.	7 maii	Theospites, filius Eustachii	2 novembris
Theodoretus, presb. mart.	23 octobris	Theoticus, mart.	8 martii
Theodoricus, presb.	1 julii	Theuseta, mart.	13 martii
Theodorus, martyr.	4 januarii	Tholomeus, mart.	19 octobris
Theodorus, presbyter	23 martii	Thomas, apostolus	21 decembris
Theodorus, episc.	26 martii	Ejus translatio	3 julii
Theodorus, mart.	9 novembris	Thraso, mart.	11 decembris
Theodorus, mart.	14 decembris	Thyrsus, mart.	31 januarii
Theodosia, virg. mart.	2 aprilis	Thyrsus, mart.	28 januarii
Theodosius, mart.	25 octobris	Thyrsus, diac. mart.	24 septembris

Tiberius

Tiberius, martyr	10 novembris	Torquatus, confessor	5 maii
Tiburtius, mart.	9 septembris	Tranquillinus, mart.	6 julii
Tiburtius, mart.	11 augusti	Traseus, episc. mart.	5 octobris
Tiburtius, mart.	14 aprilis	Triphon, mart.	4 januarii
Timotheus, mart.	21 maii	Triphon, et alii decem	3 julii
Timotheus, mart.	22 augusti	Triphonia, uxor Decii	18 octobris
Timotheus, mart.	23 augusti	Tripodes, mart.	10 junii
Tigrides, episc. conf.	3 februarii	Trojanus, episc. Sanctonensis	30 novembris
Timotheus, episc.	22 januarii	Trophimus, de quo meminit Paulus apostolus	29 decembris
Timotheus, mart.	6 aprilis	Trudo, presbyter	23 novembris
Timotheus, mart.	8 septembris	Turianus, episc. conf.	13 julii
Timon, diaconus, mart.	10 aprilis	Tychicus, diac.	29 aprilis
Titus, episc. mart.	4 januarii	Tyrannio, mart.	20 februarii
Torpes, mart.	17 maii		

U

Urbanus, mart.	24 januarii	Ursmarus, episc. conf.	19 aprilis
Urbanus, mart.	16 aprilis	Ursicinus, mart.	19 junii
Urbanus, papa, mart.	25 maii	Ursicinus, <i>vel</i> Ursinus.	9 novembris
Urbanus, mart.	2 julii	Ursus, mart. Thebæus.	30 septembris
Ursacius, confessor.	16 augusti	Ustasades, mart.	21 aprilis

V

Valentio, mart.	25 maii	Victor, mart.	13 novembris
Valentinus, episc. mart.	14 februarii	Victoria, mart.	17 novembris
Valentinus, mart.	14 februarii	Victoria, virg. mart.	23 decembris
Valentinus, mart.	13 novembris	Victorianus, mart.	16 maii
Valentinus, mart.	16 decembris	Victorianus, mart.	23 martii
Valerianus, mart.	14 aprilis	Victoricus, mart.	11 decembris
Valerianus, mart.	23 augusti	Victorinus, mart.	25 februarii
Valerianus, mart.	15 septembris	Victorinus, mart.	6 martii
Valerianus, mart.	17 septembris	Victorinus, mart.	15 aprilis
Valerianus, episcopus, mart.	15 decembris	Victorinus, mart.	7 julii
Valerius, episc.	29 januarii	Victorinus, mart.	5 septembris
Valerius, mart.	14 junii	Victorinus, episc. Pitabionensis	2 novembris
Vedastus, episc.	6 februarii	Victorinus, mart. coronatus	8 novembris
Venantius, episcopus, mart.	1 aprilis	Victorius, mart.	21 maii
Venantius, abbas	13 octobris	Vigilia Joannis Baptistæ	23 junii
Venustianus, mart. cum uxore et filiis.	30 decembris	Vigilia apostolorum Petri et Pauli	28 junii
Venustus, mart.	6 maii	Vigilia sancti Laurentii	9 augusti
Veranus, episc. Lugdunensis	11 novembris	Vigilia assumptionis B. Mariæ	14 augusti
Verianus, mart.	9 augusti	Vigilia Sanctorum omnium	31 octobris
Verissimus, mart.	1 octobris	Vigilia S. Andreae	29 novembris
Verolus, mart.	21 februarii	Vigilia natalis Domini	24 decembris
Verus, mart.	2 decembris	Vigilius, episc. mart.	31 januarii
Viator, minister S. Justi	21 octobris	Vigor, episc. Bajocensis	1 novembris
Vibianus, episc. conf.	28 augusti	Vincentius, mart.	22 januarii
Victor, mart.	22 januarii	Vincentius, levita mart.	22 januarii
Victor, mart.	31 januarii	Vincentius, mart.	19 aprilis
Victor, mart.	25 februarii	Vincentius, Evangelii prædicator	20 aprilis
Victor, mart.	6 martii	Vincentius, mart.	24 maii
Victor, mart.	30 martii	Vincentius, levita, mart.	9 junii
Victor, mart.	1 aprilis	Vinceutius, subdiac. mart.	6 augusti
Victor, papa, mart.	20 aprilis	Vincentius, mart.	25 augusti
Victor, mart.	8 maii	Vincentius, mart.	27 octobris
Victor alter, mart.	8 maii	Virgines 7 Sirmienses	9 aprilis
Victor, mart.	14 maii	Vitalicus, puer mart.	4 septembris
Victor, mart.	21 julii	Vitalis, mart.	9 januarii
Victor, miles, mart.	24 julii	Vitalis, mart.	14 februarii
Victor, episc. Cenomanensis	1 septembris	Vitalis, mart.	21 aprilis
Victor, mart.	10 septembris	Vitalis, mart.	28 aprilis
Victor alter, mart.	10 septembris	Vitalis, mart.	2 julii
Victor, mart.	14 septembris	Vitalis filius S. Felicitatis, mart.	10 julii
Victor, mart. Thebæus	22 septembris	Vitalis, mart. Thebæus	22 septembris
Victor, mart. Thebæus	29 septembris	Vitalis, mart.	3 novembris
Victor, cum aliis 7	10 octobris	Vitalis, mart.	27 novembris
		Vitus, mart.	15 junii

W

W

Wulfrannus, confessor	20 martii	Wandregisilus, confessör	22 julii
Wulmarus, confess.	17 junii	Willebrordus, episcopus, Frisiorum	
Walericus, presb. conf.	12 decembris	apostolus	7 novembris

X

Xystus, papa, martyr 6 augusti

Y

Ypolitus, mart.	13 augusti	Ypolitus, mart.	23 augusti
-----------------	------------	-----------------	------------

Z

Zacharias, presb.	2 junii	Zenon, mart.	15 julii
Zacharias, mart.	10 junii	Zenon, mart.	20 decembris
Zacharias, propheta	6 septembris	Zoa, martyr	5 julii
Zacharias, pater Præcursoris	5 novembris	Zoellus, mart.	24 maii
Zachæus, episc. Jerosolymitanus	23 augusti	Zoilus, episc. martyr, ejus et corporis inventio	27 junii
Zenobius, presbyter, mart.	20 februarii	Zosima, mart.	15 julii
Zenobius, presbyter, mart.	29 octobris	Zosimus, mart.	14 decembris
Zenon, mart.	14 februarii	Zosimus, mart.	18 decembris
Zenon, cum sociis decem millibus ducentis et tribus.	9 julii	Zoticus, mart.	10 februarii

INDEX

AD USUARDI AUCTARIA

A

Aaron, episcopus	28 septembris	Adauctus, martyr	28 martii
Abacuc Persa, martyr	19 januarii	Adegrinus, confessor	2 julii
Abda, mart.	31 martii	Adelardus, abbas	1 januarii
Abagarus, rex	20 junii	Adelardus, abbas	2 januarii
Abdias, episc. confessor	29 octobris	Adelarius, episc. et alii 53 martt.	5 junii
Abdias et Naum, prophetæ	24 decembris	Adelbertus in Dononio, conf.	22 aprilis
Ableberti <i>vel</i> Emeberti, episc.	15 januarii	Adelbertus, conf. levita	25 junii
Abeli translatio	4 aprilis	Adelbertus, episc. mart. translatio	25 augusti
Abraham, anachoreta	16 martii	Adeleidis, imperatrix	16 et 18 decembris
Abraham, conf.	15 junii	Adelmus, <i>alias</i> Adelinus	27 junii
Abraham, Isaac, etc.	6 octobris	Adelphi, episc. translatio	15 februarii
Abraham et Florinus, epp.	17 novembris	Adelphus, episc. conf.	28 aprilis, 20 et 29 augusti
Abramius, conf.	29 octobris	Adelphius, conf.	11 septembris
Abrunculus, episc. Treverensis	22 aprilis	Adelwoldi translatio	10 septembris
Abrunculus, episc. conf.	5 novembris	Aderitus, episc. Ravennæ	27 septembris
Absolomius, mart.	2 martii	Adilia Orpeniensis	13 decembris
Abundantia, matrona	26 decembris	Adjutus, mart. Marochianus	16 januarii
Abundantius, mart.	27 februarii	Adjutus, abbas	27 januarii
Abundantius, mart.	28 augusti	Adjutus, abbas	19 decembris
Abundius et socii	1 martii	Ado, martyrologus episcopus Vien-	
Abundius, episc. conf.	2 aprilis	nensis	16 decembris
Abundius, de quo Gregorius	14 aprilis	Adolphus, <i>vel</i> Adelphus, episc.	29 augusti
Abundius, mart. cum Irenæo	14 augusti	Adorator, mart.	13 novembris
Abundius, mart. cum Justo	23 augusti	Adrenoldus, episc. conf.	2 augusti
Abundius, mart.	28 augusti	Adriani, mart. translatio.	8 septembris
Acacia, mart.	29 martii	Adriani, elevatio	4 martii
Acacius, episc. Amidæ	9 aprilis	Adriani adventus	27 maii
Acacius, episc. Melitinæ	17 aprilis	Adrianus, mart.	5 martii
Acacius, mart.	7 maii	Adrianus, abbas.	9 januarii
Acacius, qui fuit in gradu	29 novembris	Adrianus, mart. cum aliis 23	4 martii
Accepsima et soc.	3 novembris	Adriannus, subdiac. S. Landoaldi	19 martii
Accias, mart.	25 junii	Adrianus, et soc.	6 novembris
Accursius, mart. Marochianus	16 januarii	Adrianus, mart.	6 novembris
Acescamas, mart.	30 martii	Adulfus frater Botulfi	18 junii
Achacius, mart.	29 martii	Adulfus, episc. Cameracensis	18 et 19 maii
Achaicus, mart.	30 martii	Adulfus, abb. conf.	13 septembris
Acharius, episc. conf.	30 martii	Adventor, mart.	20 januarii
Acharius et Optatus	27 novembris	Adventus, mart.	15 februarii
Acharius Noviomensis	28 novembris	Adventus Spiritus sancti	15 maii
Achartius, mart.	29 martii	Adventus corporis Exuperii	8 julii
Acheolus et Acius	1 maii	Adventus corporis S. Justi	4 augusti
Acius et Aciolus, martt.	1 maii	Adventus reliquiarum S. Sebastiani	4 septembris
Acylla, mart.	21 januarii	Adventius, conf.	3 novembris
Acyline <i>alias</i> Aquilina, mart.	13 junii	Advocatus, mart.	13 martii
Adalbertus, episc. mart.	23 et 24 aprilis	Afflinus, episc.	8 januarii
Adalbertus, conf.	25 junii	Affrodisius, mart.	22 martii
Adalongus, episc.	1 martii	Affrus, presb.	14 junii
Adam, primus homo	23 augusti	Afra, mart.	7 augusti
Adamnanus, episc.	23 septembris	Ejus conversio	26 octobris

Africani episcopi	28 novembris	Albertus magnus, episcopus	15 novembris
Afrodysius, episc. conf.	28 aprilis	Albertus, episc. Leodiensis	21 et 25 novembris
Agabus et Rufus, martt.	8 aprilis	Albertus, abb.	29 et 30 decembris
Agapa, virg.	10 et 11 martii	Albinus, episc.	5 februarii
Agapa, virg.	8 augusti	Albini, mart. translatio	16 aprilis
Agape, virgo, mart.	1 aprilis	Albini episc. translatio	30 junii
Agapita, virg.	20 novembris	Albinus, conf.	11 julii
Agapitus, archiep. conf.	16 martii	Albinus, conf.	21 julii
Agapitus, mart.	1 et 24 aprilis	Albini inventio	2 augusti
Agapitus, papa	21 et 22 aprilis	Albinus, episc.	15 septembris
Agapitus, mart.	25 junii	Albini translatio	25 octobris
Agapius, martyr cum soc.	15 et 24 martii	Albericus, erem. conf.	24 decembris
Agapius, mart.	20 novembris	Albo <i>vel</i> Abbo, abb. conf.	13 novembris
Agapus, mart.	12 aprilis	Albricus, episc. conf.	14 novembris
Agathangelus, mart.	23 januarii	Alcuinus, auctor ecclesiasticus	19 maii
Agathapos, mart.	5 aprilis	Aldegundis virg. corporis ostensio	6 junii
Agathenses martyres	10 novembris	Aldegundis, virg.	20 junii
Agatho, papa	10 januarii	Ejusdem translatio	13 novembris
Agatho, diac. mart.	4 aprilis	Aldelmus, episc. conf.	31 martii et 25 maii
Agatho, mart.	26 junii	Aldetrudis, virg.	28 januarii et 25 februarii
Agathonica, mart.	13 aprilis	Alelarus, episc. conf.	4 februarii
Agathonicus, mart.	22 augusti	Alena, virg. mart.	17 et 18 junii
Agatymbrus et Rufus, epp.	11 maii	Alenidinus <i>vel</i> Acindynus et soc.	2 novembris
Agericus, episc. Virdunensis	1 decembris	Alexander, mart.	30 januarii et 20 februarii
Agilolfus, episc. mart.	31 martii et 9 julii	Alexander, mart.	27 februarii
Agetius, confessor	9 januarii	Alexander, mart. filius Claudii	18 februarii
Aggæus, proph.	4 et 5 julii, et 4 septembris	Alexander, mart.	6 martii
Agia, matrona	14 junii	Alexander, mart.	11 martii
Agigulphus, cum soc. martt.	5 septembris	Alexander, mart.	14 martii
Agileus, mart.	25 januarii	Alexander, episc.	16 martii
Agilus, conf.	30 augusti	Alexander, mart.	24 martii
Agili abbatis translatio	23 januarii	Alexander, mart.	25 martii
Aglæ, mart.	25 februarii	Alexander, mart.	1 aprilis
Aglæ cum Bonifacio	14 maii et 5 junii	Alexander, et soc. mart.	25 aprilis
Agliberta, abbatissa	12 augusti	Alexander et Antonina, mart.	3 maii
Agnellus, conf. Neapolitanus	14 decembris	Alexander, mart.	13 maii
Agnes, virg.	12 et 28 augusti	Alexander et Galla	31 maii
Agnes, de monte Policiano	16 septembris	Alexander, mart.	9 junii
Agnētis translatio	2 septembris	Alexander, episc. mart.	6 junii
Agnes secunda, <i>male</i>	3 decembris	Alexandri, papæ natale	21 septembris
Agratus et Castullus, epp.	14 et 15 octobris	Alexander, papa	25 septembris
Agrestius, mart.	11 aprilis	Alexander et Victor	17, 18 et 19 octobris
Agricius, episc. conf.	6 et 13 januarii	Alexander, episc. mart.	26 novembris
Agricius, abbas	11 aprilis	Alexandri et Herculani translatio	26 novembris
Agricola, virg.	7 decembris	Alexandra, reg. Persidis	22 aprilis
Agricola, episc. conf.	17 martii	Alexianus, diac.	22 martii
Agricola, episc.	19 martii	Alexius, conf.	17 julii
Agricola, mart.	1 novembris	Aleydis, abbatissa	5 februarii
Agricola et Vitalis, martt.	3 et 4 novembris	Alfegus, episc. mart.	28 decembris
Agricola et Cassianus	3 decembris	Alfegus <i>vel</i> Elfegus, episc. mart.	19 aprilis
Agricolæ, mart. elevatio	3 decembris	Alga, cum Auchario	26 aprilis
Agricola, mart.	16 decembris	Algisus, conf.	2 junii
Agricolus, episc. conf.	26 februarii	Alheidis, imperatrix	12 decembris
Agricolus <i>vel</i> Agricola, episc.	16 martii	Ejus translatio	1 octobris
Agricolus, episc.	29 junii	Alipius Cionita	26 novembris
Agricolus, episc.	2 septembris	Alnobertus, episc. conf.	16 maii
Agutus, mart.	27 martii	Alnulfus Spoletanus	24 decembris
Agrippina, mart.	23 junii	Almarius, mart.	16 maii
Agrippianus, episc.	1 februarii	Alodius <i>vel</i> Alogius, episc.	28 septembris
Ahia, Silonites propheta	12 novembris	Alpais, bubulca	3 novembris
Aidanus, episc. conf.	31 augusti	Alphæus et Zachæus	27 novembris
Aigulfus, mart.	3 septembris	Alphius, etc., martt.	10 maii
Ainandus, mart.	23 augusti	Alpinianus, conf.	27 aprilis
Aithala, cum multis soc.	1 septembris	Alpinus, episc.	2 et 7 septembris
Albanus, episc.	16 martii	Altaris S. Crucis dedicatio	19 januarii
Albanus, presb. mart.	21 junii	Alteramnus, conf.	17 junii
Albanus, conf.	11 julii	Altfrius, episc.	15 augusti
Albanus, mart. etc.	21 junii	Alto, abbas	9 februarii
Alberejus, episc.	22 octobris	Amabilis, presb.	1 decembris
Albertus, monachus	7 aprilis	Amandus, mart.	5 januarii
Albertus, ordinis Carmeli episc.	8 aprilis	Amandus et Vedastus	6 februarii et 26 octobris
Albertus, conf.	7 augusti	Amandus, episc. conf.	18 junii

Amandi ordinatio et translatio	25 junii	Ananias, presbyter, martyr	25 februarii
Amandus, conf.	25 junii	Ananias, presb.	27 martii
Amandi, episc. elevatio in Elnone monasterio	20 septembris et 23 octobris	Ananiæ, Azariæ, Mizaël, translatio	24 aprilis
Amandus, conf.	24 et 26 octobris	Anastasiæ, translatio	7 septembris
Amandus, episc.	13 novembris	Anastasia Trevirensis	8 et 9 decembris
Amandus, episc.	15 novembris	Anastasius, mart.	6 januarii
Amancius, episc. conf.	7 februarii	Anastasius, monachus	19 januarii
Amancius, episc.	1 novembris	Anastasius, abbas	22 januarii
Amantius, mart.	11 februarii	Anastasius, papa	18 aprilis
Amantius, diac. S. Landoaldi	19 martii	Anastasius, mart.	26 augusti
Amantius, etc.	13 junii	Anastasius, mart.	7 septembris
Amantius, episc.	14 julii	Anastasius, mart.	11 septembris
Amantius, presb. conf.	25 septembris	Anastasius, presb. cum soc.	11 octobris
Amantius, et soc.	13 novembris	Anastasius, etc.	19 decembris
Amantius, cum Fulgentio	5 decembris	Anastasius, episc. conf.	20 decembris
Amanus, episc.	12 octobris	Anastasius, episc.	26 decembris
Amasius, episc. conf.	11 februarii	Anatholius, episc.	14 novembris
Amata, virg. abb.	5 januarii	Anatholius, episc.	3 februarii
Amator, episc.	1 et 2 maii	Anatholius, mart.	7 februarii
Amator <i>alias</i> Amor, conf.	8 et 11 octobris	Anatholius, episc. conf.	16 julii
Amator, episc. Mediolanensis	30 novembris	Anatholia et Victoria	18 decembris
Amati Senonensis translatio	13 septembris	Anceias, mart. cum aliis 41	28 decembris
Amati, episc. elevatio	28 aprilis	Anca <i>pro</i> Tancha, virg. mart.	10 octobris
Ejusdem translatio	19 octobris	Andoleus, mart.	10 augusti
Amatus, episc. conf.	20 augusti	Andochius, presb.	2 aprilis
Ejus translationes	15 februarii et 17 maii	Andreas, episc.	6 januarii
Amatus Florentinus	13 septembris	Andreas, episc. conf.	26 februarii
Amatus, abbas	19 octobris	Andreas Cretensis	5 julii
Ambrosius, diac. mart.	17 martii	Andreas, mart.	17 julii
Ambrosius, episc. Mediolanensis	4 aprilis	Andreas diac.	22 augusti
Ejus festum <i>pro</i> victoria	21 februarii	Andreas apostoli translatio	26 augusti
Ejus alia festivitas	30 novembris	Ejus octava	7 decembris
Ejus translatio	21 novembris et 1 decembris	Andreas, mart.	17 octobris
Ejus ordinatio	7 decembris	Andronicus et Atbanasia	27 februarii
Ambrosius, diac.	4 aprilis	Andronicus, mart.	25 martii
Ambrosius, presb. conf.	20 julii	Andronicus, mart.	4 aprilis
Ambrosius, Senonensis episc.	3 septembris	Andronicus monachus	9 octobris
Ambrosius, conf.	17 octobris	Angadrigine, virg.	14 octobris
Ambrosius, abbas	3 novembris	Angela, virg.	3 januarii
Amelberga, virg.	10 julii et 27 octobris	Angeli custodes	1 martii
Ejus translatio	1 maii	Angeli proprii festum	28 septembris
Amelius et Amicus	12 octobris	Angelorum omnium festum	29 septembris
Amicus, mart.	27 januarii	Angelus Carmelitanus, mart.	5 maii
Amicus, episc.	14 julii	Angilbertus, abbas	18 februarii
Aminonus, mart.	31 januarii	Anianus, episc. conf.	14 junii
Amoluinus, episc.	7 februarii	Anianus, episc.	4 octobris
Ammon, mart.	7 et 13 februarii	Anicetus, papa, mart.	16 et 17 aprilis
Ammon, mart. cum 37	9 februarii	Anicetus, mart.	12 augusti
Ammon, qui dracones ante ostium cellulæ collocavit	16 aprilis	Anicetus, mart.	2 septembris
Ammon, miræ abstinentiæ	17 aprilis	Anisanus et Maxima	1 decembris
Ammon et Proculus.	1 maii	Anna, mart.	1 maii
Ammon et 809	10 septembris	Anna, mater B. V. Mariæ	26 et 28 julii et 16 septembris
Ammon, mart.	17 novembris	Anna, prophetissa	1 septembris
Ammon, episc. Aurelianensis	19 decembris	Anua, et soc.	17 octobris
Ammonaria, mart.	20 februarii	Annon, episc. Coloniensis	4, 5 et 24 decembris
Ammonius, abbas	31 martii	Ejus translatio	29 aprilis
Ammonius, cum Nemesio.	10 septembris	Ejus ordinatio	3 martii
Amon, clericus	27 augusti	De ejus reliquiis	24 maii
Amor, mart.	9 augusti	Brachii translatio	25 augusti
Amor <i>vel</i> Amator, conf.	8 et 11 octobris	Annuntiationis festum	24 martii
Amorinus.	10 julii	Anolinus, mart.	24 maii
Amos, eremita	21 martii	Ansanus, mart.	1 decembris
Amos, abbas	31 martii	Ansbertus, episc.	9 februarii
Amphianus, mart.	2 aprilis	Ejus relatio	10 martii
Amphibalus, etc. mart.	25 junii	Ejus translationes	31 martii et 14 septembris
Amphilochius, episc. Iconii	23 novembris	Anscharius, episc.	3 februarii
Ampliatus, mart.	26 februarii	Anselmus.	18 novembris
Amulguini translatio.	4 aprilis	Anselmus, episc. conf.	18 martii
Amulricus, episc.	13 februarii	Anselmus, episc. Cantuariensis	21 et 22 aprilis
Anacletus, papa, mart.	12 et 13 julii	Ansimus, episc. conf.	13 martii
		Ansoaldes, virgo	24 augusti
			Ansuinus

Ansuinus, presbyter	7 julii	Aquilinus, episcopus Coloniensis	16 maii
Answerus, mart.	15 et 18 julii	Aquilinus, mart. et soc. 14	27 maii
Antelmus, episc. conf.	26 junii	Aquilinus, episc.	18 julii
Antheon, etc.	14 junii	Aquilinus, episc.	29 septembris
Anthia, matrona	5 junii	Aquilinus, episc. conf.	18 et 19 octobris
Anthidius, episc. mart.	17 et 25 junii	Arandus <i>alias</i> Adroldus, conf.	20 octobris
Anthimi, episc. mart. translatio	23 junii	Arata, virg.	11 augusti
Antigius, conf.	14 novembris	Aralacus et Donata	20 aprilis
Antigonus, mart.	23 februarii et 3 martii	Arbogastus, episc. conf.	20 julii
Antiochus, episc.	16 octobris	Arcadius et soc.	12 novembris
Antipa, presb. mart.	20 novembris	Arcastus, mart.	1 martii
Antipas, episc. mart.	11 aprilis	Archadius, episc. conf.	1 augusti
Antonia, virgo mart.	4 junii	Archelaus et soc.	15 aprilis
Antonius, presb.	6 januarii	Ardanus, abb.	12 octobris
Antonius, peregrinus	30 januarii	Arecius, mart.	4 junii
Antonius Cauleas	12 februarii	Aredius, abb.	25 augusti
Antonius, monachus	15 martii	Ares et socii duo, mart.	14 decembris
Antonii, conf. translatio	2 aprilis	Aretha et soc. mart.	24 octobris
Antonius, conf. Turonensis.	3 aprilis et 4 maii	Arethas et 500	30 septembris
Antonius, mart.	10 aprilis	Arethus, abb.	25 augusti
Antonius, cum Sanctino	22 maii	Arigius, episc. conf.	1 maii
Antonii, abb. corporis inventio	11 junii	Arion, mart.	22 martii
Ejus revelatio	27 junii	Ariones, mart.	23 februarii
Ejus translatio	17 martii	Aristion, conf.	14 junii
Antonius Patavinus, confess.	13 junii	Aristion, Christi discipulus	17 octobris
Ejus octava	20 junii	Ariston, mart. Romanus	22 decembris
Ejus translatio	14 et 15 februarii	Armata, mart.	27 januarii
Antonius, mart.	21 augusti	Armogastus et soc. mart.	4 decembris
Antonius, conf.	2 septembris	Arnoldus <i>alias</i> Arnulfus, conf.	30 junii
Antonius et soc.	13 novembris	Arnoldus cytharædus	18 julii
Antoninæ virg. Ursulanæ translatio	9 januarii	Arnolfus, episc.	19 septembris
Antonina et Alexander, mart.	3 maii	Arnulfus, episc.	5 aprilis
Antoninus, confessor	13 februarii	Arnulfus, patriarcha Hierosolymæ	23 aprilis
Antoninus, episc.	2 maii	Arnulfi episc. translatio	1 maii
Antoninus, etc.	9 augusti	Arnulfus, episc. mart.	18 julii
Antoninus, mart.	22 augusti	Arnulfus, episc. Metensis	18 julii
Antoninus, puer, mart.	2 septembris	Ejus translatio	16 augusti
Antoninus presb. mart.	2 septembris	Arnulfus, conf.	20 julii
Antoninus, mart.	13 novembris	Arnulfus Suessionensis	16 augusti
Antoninus et soc. mart.	18 decembris	Arnulfus, comes Hollandiæ	18 septembris
Antonomus, mart.	12 septembris	Arnulfus, mart.	3 octobris
Antrogonus, mart.	27 februarii	Arnulfus, episc.	16 octobris
Anysia, mart.	30 decembris	Arontius, etc. martt.	27 augusti
Aper cum Joanne	8 julii	Arsatius, eremita	31 martii
Aper, conf.	5 septembris	Arsicius, conf.	8 augusti
Aphrodisius, mart.	15 martii	Arthema, mart.	25 januarii
Apiani episc. conf. reconditio	18 martii	Arthemas, mart.	26 januarii
Apianus, episc. conf.	29 octobris	Arthemia, mart.	16 martii
Apianus, confess.	6 novembris	Arthemia, virg.	25 junii
Apollinaris, virg.	5 januarii	Arthemia, matrona	27 julii
Apollinaris, episc.	7 februarii et 26 septembris	Arthemia, virg. mart.	16 augusti
Apollinaris, mart.	22 augusti	Arthemius, episc. conf.	24 januarii
Apollinaris, episc. mart.	2 octobris	Arthemius, mart.	27 januarii
Apollonia altera, virg. mart.	9 februarii	Arthemius, etc.	2 junii
Apollonia, mart.	20 februarii	Arthemius, mart.	20 octobris
Apollonia, matrona	21 decembris	Arthellays, virg.	3 martii
Apollonius, senator, mart.	7 februarii	Arthica, virg.	25 junii
Apollonius, mart.	14 februarii	Artisius de Christi discipulis	13 julii
Apollonius, episc. mart.	19 martii	Asafus, episc.	1 maii
Apollonius, mart.	5 aprilis	Ascensio D. N. J. C.	5 maii
Apollonius, cum soc.	14 aprilis	Aselas, mart.	8 martii
Apollonius, abbas, conf.	18 aprilis	Aselepiades, episc. conf.	6 junii
Apollonius, conf.	7 julii	Aselepias, vidua	26 augusti
Apollonius, cum Sixto	23 decembris	Asella, virg.	6 decembris
Apostolorum sanctorum septuaginta congregatio	4 januarii	Aspaliana, virg.	27 decembris
Apostolorum Petri et Andreæ vocatio	27 februarii	Aspatius, conf.	1 januarii
Apostolorum divisio	15 julii	Assumptionis octava	22 augusti
Apuleus et socii, martt.	11 februarii	Assumptio secunda B. M. V.	23 septembris
Apurilis, mart.	17 martii	Asterius, presb. mart.	9 octobris
Aquilina, virg. mart.	29 octobris	Asterius, presb.	11 octobris
		Athalenus, martyr	6 julii
		Athanasia, matrona	14 augusti
		Athanasius,	

Athanasius, episcopus	13 octobris	Aurea, virgo	29 augusti
Athanasius, abb. conf.	13 decembris	Aurea, virg. Parisiensis	5 octobris
Athelbertus, rex	24 februarii	Aurelia et Lupus	14 octobris
Athenodorus, episc.	9 februarii et 3 julii	Aurelia, virg.	15 octobris
Athenogenes, mart.	26 julii	Aurelianus, mart.	31 januarii
Athoras, mart.	13 februarii	Aurelianus, episc. conf.	17 junii
Aticus, monachus	14 decembris	Aurelius, episc.	25 maii
Attala, virg. Argentina	3 decembris	Aurelius <i>alias</i> Aurelianus, episc.	16 junii
Attalus, abb.	10 et 11 martii	Aurelius, presb.	26 augusti
Attalus, mart.	13 julii	Aurelius, episc.	14 septembris
Atticus, episcopus Constantinopolitanus	10 octobris	Aurelius et soc.	17 octobris
Atticus, mart.	9 novembris	Aureus, episc. mart.	16 junii
Attilanus episc.	5 octobris	Auspicius, episc.	6 junii
Attingus, conf.	14 novembris	Auspicius, episc. conf.	8 julii
Auberti, episc. elevatio	24 januarii	Austerius <i>alias</i> Aster, presb.	20 octobris
Aucharius et Alga	26 aprilis	Austreberta, virgo	7 februarii et 20 octobris
Auctor, episc.	9, 10, 11 et 20 augusti	Ejus inventio	10 octobris
Auctor <i>forte</i> Victor	15 maii	Austregisilus, episc. conf.	15 februarii
Auda <i>alias</i> Anda, virg.	18 novembris	Austremonius, episc. conf.	1 et 8 novembris
Audeolus, mart.	3 maii	Ejus adventus	23 maii
Audifax Persa, mart.	19 januarii	Austremon, episc. mart.	8 novembris
Audoeni translationes	1 februarii et 5 maii	Austridinus, conf.	15 octobris
Audomarus, episc.	20 octobris	Austrudis, virg.	17 octobris
Ejus translatio	8 junii	Autbertus, episc. Abriucensis.	18 junii
Aufomia, etc.	4 junii	Autbertus, episc. Cameracensis	12 decembris
Aufridus, episc.	3 maii	Ejus translatio	1 octobris
Augusta virgo	28 julii	Autbodi, translatio	11 novembris
Augustalis, conf.	7 septembris	Autharius, conf.	26 aprilis
Augustalis, episc. <i>forte</i> Augustus, presbyter	7 octobris	Auxentius, abbas	14 februarii
Augustina, virg.	28 julii	Auxibius, episc.	19 februarii
Augustinus, episc.	24 januarii	Ava, virg. in Dononio	29 aprilis
Augustini conversio	5 maii	Avelsus et Valerianus	20 octobris
Ejus translationes	28 februarii et 11 octobris	Aventinus	12 januarii
Ejus octava.	4 septembris	Avertinus, diae. conf.	5 maii
Augustini Anglorum apostoli cum epp. aliis translatio	13 septembris	Aviticus, etc.	23 junii
Augustinus, episc.	16 novembris	Avitus, episc.	21 januarii
Augustus, presb. conf.	7 octobris	Avitus, mart.	5 februarii
Aulanus episc. conf.	31 augusti	Avitus, abb.	23 junii et 19 decembris
		Avitus, sacerdos	14 decembris
		Aya, comitissa Hammoniae	18 aprilis
		Aycadrus <i>alias</i> Aehadrus, abb.	17 junii.

Æ

Ægidius, conf.	1 septembris	Æmilianus, episcopus confessor in	
Ægidius	16 octobris	Cyzico	8 augusti
Ægyptii martt.	27 augusti	Æmilianus, mart.	22 augusti
Æmiliana, virg.	5 januarii	Æmilianus, episc. conf.	11 septembris
Æmiliana, de Circulis	19 maii	Æmilianus, conf.	16 novembris
Æmilianus, conf.	8 januarii	Æmilius cum Casto	23 maii

B

Babilas filius Marcellini, mart.	27 augusti	Balthasar, rex ex 3 Magis	11 januarii
Babilla, virg.	6 octobris	Baltherus, presb. conf.	6 martii
Babilonius, diae.	5 februarii	Bandaridus, ep. conf.	1 augusti
Babolenus, abb. conf.	26 junii	Bantus, conf.	31 julii
Bachonis episc. translatio	5 decembris	Barachisius, mart.	29 martii
Bademus, archimandrita	8 aprilis	Barbara, virg. mart.	4 et 5 decembris
Badulphus, abb.	17 junii	Ejus octava	11 decembris
Baianus, episc. conf.	20 junii	Ejus prima translatio	12 februarii
Balbina, virg. <i>an</i> Sabina?	6 octobris	Ejus secunda translatio	7 junii
Balda, virg.	9 decembris	Ejus aliae translationes	8 julii et 4 septembris
Baldegundis abbatissa	10 februarii	Barbarus, mart.	14 maii
Baldomeri translatio	8 decembris	Barbatianus, presbyter, confessor	2 januarii
Baldredus, episc. conf.	6 martii		29 et 31 decembris
Balduinus, archidiae. mart.	8 januarii	Barbatus, episc. conf.	19 februarii
Baldulfus, confess.	2 januarii	Barbianus, confess.	2 januarii
Baldus, conf.	7 novembris	Bardus <i>alias</i> Bardo, episc. conf.	10 junii
Balsimius, etc. martt.	16 augusti	Barctwardus et Dietwardus	25 maii

Barlaam,

Barlaam, eremita	2 aprilis	Benedictus 1, papa, confessor	24 aprilis
Barlaam et Josaphat	27 novembris	Benedictus et Zoerardus	1 maii
Barnulphus, episc.	19 julii	Benedictus et Placidus	6 maii
Barreas, episc.	25 septembris	Benedictus II, papa	7 et 8 maii
Barsanophius, abb. conf.	13 septembris	Benedictus Avenionensis	17 maii
Bartholomæi vigilia	23 Augusti	Benedictus, episc.	15 julii
Ejus translationes	13, 17 et 18 junii	Benedictus, mart.	17 julii
	25 octobris et 9 decembris	Benedicti, abb. octava	18 julii
Basileus et soc. martt.	21 novembris	Benedictus, etc. mart.	25 augusti
Basileus, presb. mart.	22 martii	Benedictus, mart. cum Feliciano	27 septembris
Basileus Antiochenus	22 decembris	Benedictus, episc.	16 octobris
Basileus cum Epitico	23 maii	Benedictus, conf.	24 octobris
Basileus, episc. Amaseæ	26 aprilis	Benedictus, presb. mart.	25 novembris
Basileus, episc. mart.	7 martii	Benedicti, translatio	1 decembris
Basilica, mart.	16 aprilis	Benedictus, abb.	12 januarii
Basilianus, mart.	11 februarii	Benedicti abb. vigilia	20 martii
Basilianus alter, mart.	11 februarii	Benedictus alter, monachus	21 martii
Basilianus, cum Theotimo	18 decembris	Beneventani fratres 12, martt. 1 et 2	septembris
Basilides, mart.	9 junii	Benjamin, mart.	4 aprilis
Basilides, etc. martt.	28 junii	Benigni presb. mart. translatio	17 februarii
Basilicæ Aquisgranensis dedicatio	17 julii	Benignus, presb.	2 aprilis
Basilicæ Luciani mart. dedicatio	10 junii	Benignus, mart.	2 aprilis
Basilicæ Petri et Pauli dedicatio		Benignus et soc. martt.	1 maii
in Blandinio	31 augusti	Benignus, diac. mart.	6 junii
Basiliscus, mart.	3 martii et 22 maii	Benignus, episc. Carnotensis, mart.	28 junii
Basilissa, virg. mart.	6 januarii	Benignus, diac.	31 julii
Basilissa Treverensis	20 maii	Benignus, Beatus et soc.	25 octobris
Basilissa, virg.	10 junii	Benignus, conf.	31 octobris
Basilius, conf.	28 februarii	Benignus, mart.	2 novembris
Basilius, episc. Parii	12 aprilis	Benignus, episc.	3 novembris
Basilii magni elevatio	14 junii	Benigni, mart. translatio	12 novembris
Basilii episc. conf. translatio	14 junii	Benignus, episc. conf.	20 novembris
Basilius Cartusienis	14 junii	Beon, mart.	19 septembris
Basilius, episc. Antiochenus	27 novembris	Beracius, episc.	15 februarii
Basilla, virg.	11 junii et 29 augusti	Berardus, mart.	16 januarii
Basinus, episc. conf.	4 martii	Berarius <i>alias</i> Betharius, episc.	16 octobris
Basini, mart.	9 decembris	Bercarius, abbas, martyr	1 septembris
Basolus, conf.	26 novembris		15 et 16 octobris
Bason, conf.	7 maii	Beregisus, abb.	2 octobris
Bassa, mart.	21 augusti	Berentgerus, presb.	6 novembris
Bassianus, episc. conf.	19 januarii	Berlendis, virgo	3 februarii
Bassus et soc.	20 novembris	Berlendis, elevatio	2 maii
Bassus, mart.	19 martii et 13 decembris	Ejus translatio cum soc.	7 septembris
Bassus, mart. <i>forte</i> Vasius	16 aprilis	Bernardinus <i>alias</i> Bernardus, conf.	18 maii
Barthildis, regiuæ	30 januarii	Bernardinus, Minor	20 maii
Baudelicus, mart.	26 junii	Ejus translatio	17 maii
Baudelius, mart.	14 junii	Ejus octava	27 maii
Bavius <i>alias</i> Bainus, episc. conf.	20 junii	Bernardus, archiepisc.	23 januarii
Bavonis elevatio et translatio	1 augusti	Bernardus, conf.	28 aprilis
Ejusdem translatio alia	10 maii	Bernardus, canonicus	15 maii
Beanus, episc.	26 octobris	Bernardus, in monte Jovis	16 maii
Beanus, episc. conf.	16 decembris	Bernardus, eremita	17 junii
Beata, virg.	29 junii	Bernardus, abb.	20 augusti
Beatrix Cartusienis	13 februarii	Bernardus, patriarcha	10 novembris
Beatrix Atestina	10 maii	Bernardus <i>alias</i> Berwaldus, episc.	20 novembris
Beatus, presb. conf.	26 julii	Bernardus, episc. Nazarenus	29 novembris
Beatus, Benignus et soc.	25 octobris	Bernardus, episc. Parmensis	4 decembris
Beda et Deodatus, conf.	25 aprilis	Bernardus, episc. Dienses	17 decembris
Beda, presb. conf.	10, 26 et 27 maii	Bernoldus, episc.	19 julii
Beganus, abbas	4 aprilis	Bertellinus, eremita, conf.	9 septembris
Begga vidua	17 decembris	Bertha, vidua	3 julii
Ejus translatio	7 julii	Bertha in Blanciaco	4 julii
Begha, virg. Confluentiæ	31 octobris	Bertha, mart.	16 octobris
Beletius, mart.	11 februarii	Bertharius, mart.	6 julii
Belinus, mart. episc. Paduanus	26 novembris	Berthasius, conf.	1 augusti
Belixenda, matrona.	13 octobris	Bertholdus, conf.	29 martii
Belladius, episc., conf.	31 augusti	Bertilicæ elevatio	14 septembris
Bellianus, mart.	30 januarii	Bertinus, mart.	11 julii
Benedictæ et Felicitatis martyrum		Bertini abb. translatio	2 maii et 16 julii
translatio	2 martii	Bertrada, virg.	5 februarii
Benedicta, virg.	29 junii	Bertualdus, episc.	20 novembris
Benedicta et Cecilia, abb.	16 novembris	Bertuinus, episc. confessoris	11 novembris
			Bertunius,

Bertunius, mart.	10 julii	Bonifacius, martyr	19 junii
Bertulfus, conf. 22 januarii, 21 februarii et 19 maii		Bonifacius, IV papa 4 septembris et 12 novembris	
Bertulfus, abbas	19 augusti	Bonifacius, martyr e legione Thebæorum	23 septembris
Bertulfi et Guduali adventus	3 decembris	Bonifacius I, papa	24 et 25 octobris
Bertwaldus, archiepisc.	9 januarii	Bonifacius et Felix	29 decembris
Bertwardi, episc. translatio.	16 augusti	Bonitus, episc. conf.	6 et 23 junii
Bessarion, conf.	6 junii	Bonosius, episc. conf.	17 februarii
Bevagijs, episc.	19 octobris	Bonus, presbyter	27 julii
Bigarius, etc. martt.	25 junii	Bonus, forte Bovus vel Bobo	22 maii
Bilbildis, vidua	27 novembris	Bonus latro	5 maii
Bilibaldus, episc. conf.	7 julii	Bonus, etc.	2 augusti
Birgitta, vidua	23 julii	Boso, presb. conf.	4 martii
Ejus canonizatio	7 octobris	Botuidus, mart.	28 julii
Ejus translatio	28 maii	Botulfus abb. conf.	17 junii
Birinnus, episc. conf.	3 decembris	Botulphus alias Gundulphus, episc.	17 junii
Ejus translatio	1 septembris	Bova, et Doda virgines	21 aprilis
Birnstanus alias Bruntanus, episc.	4 novembris	Borghwaladri episc. translatio	19 januarii
Birona, mart.	8 martii	Brambertus, conf.	23 augusti
Bitunus, mart.	14 junii	Brandanus, episc. conf.	7 aprilis
Blanus, epis. conf.	10 augusti	Brandanus, abb.	16 maii et 14 junii
Blandina, mart.	31 januarii	Brigida, virg.	14 julii
Blandinus, conf.	1 maii et 29 septembris	Briocus, episc.	1 maii
Blandus, conf.	29 septembris	Briscanus, episc. conf.	4 novembris
Blasius, episc. mart.	2 et 3 februarii	Brito, episc.	5 maii
Blesilla, matrona	22 januarii	Britta, virg. mart.	14 januarii
Bodardus, conf.	25 junii	Brocardus, prior Carmeli	2 septembris
Bodo, episc.	11 septembris	Bruno, puer	5 maii
Bodo, conf.	28 octobris	Bruno alias Brunus, episc. conf.	18 julii
Boetius, conf.	7 decembris	Bruno, fundator Cartusiæ	6 octobris
Boisilus, conf.	7 julii	Bruno, episc.	11 octobris
Bona, virgo mundicorda	12 septembris	Brunolphus, episc. conf.	30 julii
Bonaventura, episc. conf.	13, 14 et 16 julii	Bucilus, episc.	6 februarii
Ejus octava	20 julii	Buddocus, episc. conf.	5 maii
Ejus translatio	14 martii	Burchardus, episc.	14 octobris
Bonifacius, episc.	19 februarii	Ejus translatio	21 novembris
Bonifacius, episc.	16 martii	Burgundofora, abbatissa	3 aprilis
Bonifacius, mart. Romanus	14 maii	Busyris, mart.	21 januarii
Bonifacius, episc. Ferentinæ	14 maii	Buthelmus, conf.	17 junii
Bonifacius, papa	25 maii		

C

Cacra et soc. martt.	16 octobris	Candidianus, mart.	16 januarii
Cadocus, conf.	24 januarii	Candidus, mart.	12 januarii
Cæsarius, mart.	4 novembris	Candidus, mart.	10 et 11 martii
Cæsarius, episc. conf.	27 augusti	Candidus, etc.	15 junii
Cæsarii, etc. translatio	6 octobris	Candidus, episc.	1 decembris
Caletrici, episc. inventio	7 octobris	Canidius, mart.	21 januarii
Caius, episc.	20 februarii	Canion pro Conon, cum filio	25 maii
Cains alias Gagius et soc. martt.	13 maii	Conon et Eumenus	27 octobris
Calepodius, mart.	1 maii	Cantianus, etc. martt.	15 junii
Calimerus, pont. mart.	31 julii	Cantius, etc.	14 junii
Calixta Romana	23 maii	Canutus, mart.	10 julii
Calixtus, papa, mart.	27 martii et 8 aprilis	Capanus, mart. cum aliis	26 martii
Callinicus, mart.	29 julii	Caprasius, mart.	6 octobris
Calliopius, mart.	7 aprilis	Capitulinus, mart.	8 martii
Callistes, mart.	6 februarii	Capellæ regiæ dedicatio, Parisiis	26 aprilis
Callistratus et soc. martt.	27 septembris	Carcellus et soc.	15 aprilis
Calocerus, mart.	11 februarii	Carentius, episc.	18 maii
Calocerus, episc.	11 februarii	Carisius, mart.	6 martii
Calocerus, mart.	18 aprilis	Carissimus cum Dulcissimo	19 aprilis
Calogerus, monachus	18 junii	Carilefus, conf.	8 junii
Callupanus, presb. eremita	3 martii	Carinianus, mart.	23 februarii
Camasius, etc.	4 junii	Carolomannus, conf.	16, 17 et 21 augusti
Camelianus, antistes	22 martii	Carolus magnus, imperator	28 januarii
Camelianus, episc. conf.	28 julii	Ejus translatio	27 julii
Camerinus, mart.	18 martii	Carolus, comes Flandriæ	2 martii
Caudanns, episc.	15 aprilis	Carpasius, mart. fortasse fictus	24 novembris
Candida, virgo	29 augusti	Carponus, mart.	27 augusti
Candida virgo, et alii martt.	1 decembris	Carpophorus, etc. martt.	7 augusti
			Carpophorus

Carpophorus, presb. et soc. martt.	12 decembris	Ceverus <i>an</i> Serenicus confessor	7 maii
Carporus, mart.	23 februarii	Chæremon, cum plurimis soc.	22 decembris
Carpus, mart.	12 aprilis	Chaidocus, et soc. conf.	20 maii
Casaria <i>alias</i> Cæsaria, mart.	8 <i>et</i> 9 decembris	Charalampus, mart.	10 februarii
Cassianus, episc.	26 martii	Charitas, abbatissa	25 decembris
Cassianus, etc. martt.	10 junii	Charitine, mart.	5 octobris
Cassianus, episc. mart.	28 junii	Chariton, episc. mart.	7 martii
Cassianus, mart.	15 julii	Chariton, conf.	28 septembris
Cassianus, episc. conf.	5 augusti	Chariton, abbas	25 decembris
Cassianus cum Agricola	3 decembris	Cheugenius <i>alias</i> Theogenes, mart.	3 octobris
Cassii et soc. martt. translatio	2 maii	Chillenus, Christi prædicator	28 octobris
Cassius et Victorinus	16 <i>et</i> 18 maii	Chionia, virgo, mart.	1 aprilis
Cassius, episc.	29 junii <i>et</i> 18 octobris	Chorinta, mart.	20 februarii
Cassius, episc.	22 octobris	Chrysantianus, 90 et martt.	17 februarii
Castola, mart.	28 januarii	Chrysantus et Daria, martt.	12 augusti,
Castolus, mart.	12 januarii		25 octobris <i>et</i> 29 novembris
Castor, presb. conf. eremita	13 februarii	Chrysogonus, mart.	23 februarii
Ejus translatio	12 novembris	Chrysogonus, mart.	31 maii
Castor, mart.	16 <i>et</i> 17 martii	Chrysolius, mart.	7 <i>et</i> 8 februarii
Castor, mart.	28 martii	Christes, mart.	6 februarii
Castor, episc. conf.	21 septembris	Christi sanguis	9 novembris
Castor, Victor, etc. Africani	28 decembris	Christi imago deportata	16 augusti
Castrensis, episc. conf.	11 februarii	Christi initium prædicationis	1 aprilis
Castula, mart.	15 februarii	Christianæ, virg. adventus	7 septembris
Castula, mart.	25 martii	Christianæ, virg. elevatio	17 junii
Castricianus, episc. conf.	1 decembris	Christicolus, conf.	18 januarii
Castuli translatio	13 julii	Christina, de Stummel	6 novembris
Castulus et Agratus, opp.	14 <i>et</i> 15 octobris	Christina, virgo, mart.	10 maii
Castulus et soc.	30 novembris	Christina, mirabilis, virgo	24 julii
Castus, mart.	3 martii	Christophorus, mart.	19 augusti
Castus, mart.	6 martii	Chromatius, episc. conf.	11 augusti
Castus et Æmilius	23 maii	Chumbaldus, conf.	8 februarii
Castus, episc. mart.	6 novembris	Cilina <i>alias</i> Celina, virgo	21 octobris
Cafaldus, episc. conf.	10 maii	Cilinia matrona	21 octobris
Cathaldus, episc. conf.	8 maii	Ciriacus, mart.	13 februarii
Catharina vidua <i>vel</i> virgo	22 martii	Cirinus, cum soc. mart.	15 septembris
Catharina, abb.	24 martii	Cirinus, mart.	21 martii
Catharina Senensis, virg.	23 aprilis <i>et</i> 3 maii	Cisellus, mart.	18 martii
Catharina, virgo, mart.	25 novembris	Clara, virgo	12 augusti
Ejus translatio	10 junii	Ejus octava	19 augusti
Ejus octava	2 decembris	Ejus translatio	2 octobris
Catholinus, episc.	15 julii	Clarentius, episc.	25 aprilis
Cathuinus, episc. conf.	31 julii	Clarus, abbas	1 januarii
Catillus, episc.	8 martii	Clarus, mart.	18 julii
Catulinus et soe.	23 aprilis	Clarus, episc. conf.	10 octobris
Catulinus, diacon.	16 julii	Clarus, presb. mart.	3 novembris
Catulla, matrona	31 martii <i>et</i> 10 novembris	Classicus, mart.	18 februarii
Ceddas, episc.	2 martii	Claudia, matrona	12 januarii
Cecilius, mart.	17 novembris	Claudia, mater Eugenie	27 decembris
Celendrides	14 decembris	Claudianus, mart. 28 februarii, 3 martii <i>et</i> 5 aprilis	
Celerinus, episc. mart. cum soc.	2 februarii	Claudio, mart.	3 januarii
Celerinus, episc. conf.	7 maii	Claudius, mart.	19 februarii <i>et</i> 20 martii
Celestus et Saturus	12 octobris	Claudius, episc.	1, 5 <i>et</i> 6 junii
Celianus, mart.	27 januarii	Claudius, etc. martt.	21 junii
Celinie translatio	5 aprilis	Claudius, etc. martt.	10 augusti
Celsus, episc. conf.	4 januarii	Clemens, presb.	20 januarii
Ejus inventio	23 februarii	Clemens, hieromartyr	23 januarii
Celsus, puer, mart.	6 januarii	Clementis episc. translatio	1 maii
Celsus, archiepisc.	6 aprilis	Clemens, conf.	31 augusti
Celsus, mart.	28 julii	Clemens, episc.	15 septembris
Celsi et Nazarii reliquiæ	6 novembris	Clemens Metensis, episc.	23 <i>et</i> 24 novembris
Celsæ et Nonnæ elevatio	2 maii	Clemens, et soc.	9 novembris
Celsinus, presb. conf.	25 octobris	Clemens, presb. <i>an</i> episc.	19 decembris
Cenanus, episc.	8 martii	Cleonicus, mart.	3 martii
Censorianus, mart.	28 januarii	Cleopatronia filia Daciani	8 martii
Ceolfridus, abb.	25 septembris <i>et</i> 26 octobris	Clerilicianus, mart.	30 januarii
Ceratus, mart.	6 junii	Clerus, diac. mart.	14 januarii
Ceraunius, episc. Parisiorum	27 <i>et</i> 30 septembris	Cletus et Anacleus, PP.	26 aprilis
Carbonius, episc.	10 <i>et</i> 17 octobris	Clonas, mart.	1 martii
Cerbonus, et soc. martt.	4 maii	Cloaulphus, episc. conf.	8 junii <i>et</i> 8 septembris
Cessator, episc. et conf.	15 novembris	Ejus translatio	11 decembris
Cetheus, episc.	13 junii	Clothsendis, virgo	30 junii
			Clusius,

Clusius, martyr	6 aprilis	Constantius Beneventanus	15 septembris
Codratus, et soc. martt.	10 martii	Constantius, episc. Aquinatis	23 septembris
Codratus, apostolus	21 septembris	Constantius Auconitanus, conf.	25 septembris
Cœlestina, virg. mart. cum aliis 800	6 aprilis	Convallus presb. conf.	28 septembris
Cœlestianus, conf.	21 januarii	Corbinianus, episc. conf.	8 septembris
Cœlestinus, abbas	6 aprilis	Ejus translatio	20 novembris
Cœlestinus papa	6, 7, 8 et 9 aprilis	Corcodemus	3 maii
Ejus coronatio	29 augusti	Cordula, virgo mart.	22 octobris
Ejus inventio	7 junii	Ejus inventio	14 februarii
Cœlestinus et soc.	4 maii	Corentinus, episc.	1 maii
Cœlestini mart. inventio	6 junii	Coriatha, mart.	20 februarii
Cœlestinus et Saturus	12 octobris	Corinthia, virgo	9 maii
Cœlestinus, cum Saturnino	31 decembris	Cornelia, mart.	31 martii
Cœlestis, episc.	14 octobris	Corona, virgo	1 januarii
Coemgenus, conf.	3 junii	Corona, mart.	21 februarii
Cointa, virgo, mart.	15 januarii	Corona, mart.	24 martii
Coleta, clarissa	6 martii	Corona, virgo	24 aprilis
Colianus, soc. S. Bonifacii, mart.	5 junii	Coronæ Domini susceptio	10 et 11 augusti
Collegius, diaconus, mart.	18 martii	Cosmæ et Damiani translatio	10 maii
Colloquillus, rex	16 martii	Cosmas, conf. eremita	2 septembris
Colmannus, episc. conf.	7 junii	Crescentianus, mart.	19 maii
Colmannus abb.	18 junii	Crescentianus, etc.	4 augusti
Colomannus, episc. conf.	18 februarii	Crescentianus, mart.	22 novembris et 8 decembris
Colomannus, mart.	31 augusti	Crescentianus cum Papinio mart.	28 novembris
Colomannus, martyr	13 octobris	Crescentius, subdiac. Zenobii	19 aprilis
Colomerus, episc. mart.	2 octobris	Crescentius et Libosus	29 decembris
Colonanus, mart.	8 julii	Crescius et soc. martt.	24 octobris
Columbanus, abb. <i>alias</i> episc.	19 octobris	Criduana, virgo, mart.	10 martii
Columbanus, monachus	24 octobris	Crispina, virgo	3 decembris
Columbanus, alter monachus	21 novembris	Crispinella, mart.	27 junii
Columbanus, abbas	23 novembris	Crispinianus, etc.	27 junii
Columbus, abb.	20 decembris	Crispinus, episc. conf.	7 januarii
Cominius, mart.	1 maii	Crispinus, mart.	10 junii
Conallus, episc.	8 martii	Crispinus, mart.	20 junii
Conceptio <i>alias</i> sanctificatio Beatae		Crispinus et socii, martt.	3 decembris
Mariæ Virginis	8 decembris	Crispola, virgo, <i>ignota</i>	27 maii
Ejus octava	15 decembris	Crispulus, mart.	10 junii
Concessus, mart.	9 martii	Crispulus et Restitutus	11 junii
Concessus, mart.	9 aprilis	Crispus, mart.	27 junii
Concessus, mart. et soc.	8 aprilis	Critullinus, mart.	31 julii
Concordius, cum Navali	15 et 16 decembris	Cromatius, mart.	11 augusti
Condedus, mart.	11 martii	Cronanus, episc.	8 martii
Condedus, presb. conf.	21 octobris	Crotildis, regina	3 junii
Congallus, abb.	10 maii	Crucifixio Christi	25 martii
Conganus, abb.	13 octobris	Crucifixi imago	9 novembris
Congarus, conf.	27 novembris	Crucis susceptio Helnone	15 aprilis
Congellus, abbas	10 martii	Crucis triumphus	16 julii
Congregatio sanctorum septuaginta		Crucis solennitas Parisiis	30 septembris
apostolorum	4 januarii	Cryptarum dedicatio in monasterio	
Connexus, mart.	8 aprilis	S. Germani de Pratis	1 junii
Conon, monachus	28 martii	Culanus, episc. conf.	18 februarii
Conon, mart. cum filio	20 maii	Cunegundis, imperatrix, virgo	3 martii
Conradus <i>seu</i> Cuno, mart.	1 junii	Cunegundis, virg.	2 maii
Conradus, episc. conf.	1 julii	Cunegundis translatio	9 septembris
Conradus, mon. presb.	3 augusti	Cunera, virgo, mart.	12 junii
Conradus, episc. mart.	26 novembris	Ejus translatio	28 octobris
Consortia, virgo	22 et 23 junii	Cunibertus, episc.	10 novembris
Ejus translatio	13 martii	Ejus ordinatio	25 septembris
Conta, nobilis	21 augusti	Cuniberti translatio	5 septembris
Contentus, episc.	19 januarii	Cuno <i>seu</i> Conradus, mart.	1 junii
Constantia, virgo	18 februarii et 25 junii	Curcodemi translatio	4 maii
Constantiæ reg. virg. inventio	21 junii	Currentius, mart.	10 martii
Constantianus, abb.	1 decembris	Cuthburgis, virgo	31 augusti
Constantina, virgo, mart.	18 februarii	Cuthberti translatio episc.	4 septembris
Constantinus, conf. mart.	11 martii	Cuthbertus, conf.	20 septembris
Constantinus, rex Scotiæ, mart.	13 martii	Cuthmannus, episc.	8 februarii
Constantinus, imperator	21, 22 maii et 14 julii	Cutias filius Claudii, mart.	18 februarii
Constantius, episc. conf.	29 januarii	Cyprianus, mart.	12 aprilis
Constantius, conf.	11 martii	Cypriani translatio	1 junii
Constantius, episc.	14 maii	Cyprianus, mart.	11 julii
Constantius, mart.	26 martii	Cyprianus, mart.	13 et 14 julii
Constantius et Felicianus	1 septembris	Cyprianus, abb.	19, 20 et 21 decembris

Cyriaca, martyr	7 julii	Cyrillus, presbyter, confessor	6 martii
Cyriaca, mart.	21 augusti	Cyrillus, episc. mart.	8 martii
Cyriacus mart.	3 januarii	Cyrillus, episc. Hierosolymitanus	18 martii
Cyriacus, mart.	12 januarii	Cyrillus, diac. et soc.	29 martii
Cyriacus, episc. mart.	31 januarii	Cyrillus, episc. Treverensis	19 maii
Cyriacus, mart.	8 februarii	Cyrillus, diac.	9 julii
Cyriacus, diacon.	27 martii	Cyrillus, etc.	22 julii
Cyriacus, mart.	18 junii	Cyrinus, mart.	27 martii
Cyriacus, episc. Ostiensis	8 augusti	Cyrinus, episc. et 200 martt.	4 junii
Cyriaci diac. translatio	8 augusti	Cyrus, mart.	3 januarii
Cyriacus, anach.	29 septembris	Cyri et Joannis reportatio	2 junii

D

Dacianus, mart.	4 junii	Desiderius, episc.	19 octobris
Dada, Maximus, etc. martt.	28 aprilis	Desiderius, episc. conf.	27 octobris
Dagobertus, rex Francorum	20 januarii, 23 et 24 decembris	Desiderius, episc. conf.	15 novembris
Dagobertus, rex, mart.	11 septembris	Dethmarus conf.	9 novembris
Dalmatius, episc. mart.	13 novembris	Deusdedit, episc. eonf.	15 julii
Daluath, episc. conf.	24 octobris	Diaconus, mart.	9 aprilis
Damianus, miles, mart.	12 februarii	Dietwardus, cum Bactwardo	25 maii
Damasus, mart.	18 februarii	Didymus, mart.	20 februarii
Daniel, mart.	3 januarii	Didymus, conf.	5 aprilis
Daniel, abb.	21 julii	Didymus, eremita	11 aprilis
Daniel, stylita	11 decembris	Didymus, eruditus vir	22 decembris
Daniel, propheta	11 decembris	Dieronus, mart.	22 martii
Daria et Chrysantus, martt.	25 octobris	Dietgrus, abb.	7 junii
Daria, virgo	19 julii	Digna cum Emerita	23 septembris
Dasius, conf.	4 octobris	Dignus et soc. martt.	18 decembris
Datus, episc.	14 januarii	Dignus, conf.	19 decembris
Dativus, mart.	11 februarii	Diluvii commemoratio	12 aprilis
Dativus et soc. martt.	18 maii	Diocletianus et soc. martt.	16 maii
Datus, episc. conf.	3 julii	Diodorus, mart.	23 februarii
David, episcopus	1 martii	Diodorus, mart.	6 martii
David Thessalonicensis	26 junii	Diogenes, mart.	3 januarii
David, monachus	11 decembris	Diogenes, cum Timotheo	7 aprilis
David, eremita	29 decembris	Diogenes et Saturninus, martt.	17 junii
Decentius, mart.	19 februarii	Diogenes, et Quiriacus, martt.	17 junii
Decentius, episc. conf.	26 junii	Diogenes alter cum Marino, mart.	17 junii
Decimavus, mart.	30 augusti	Diogenes alter, Romanus	17 junii
Dedicatio ecclesiae Florentinae	25 martii	Diogenes, cum Agathone	26 junii
Dedicatio ecclesiae Trajectensis	22 julii	Diogenes, mart.	3 augusti
Dedicatio basilicæ Salvatoris	9 novembris	Diolinicius, mart.	5 decembris
Deicolus, abbas	18 januarii	Diomedes, mart.	16 augusti
Demetria, mart.	13 januarii	Dion, mart.	27 februarii
Demetrius, mart.	9 aprilis	Dionysia, virgo, mart.	22 februarii
Demetrius et soc. martt.	11 maii	Dionysius cum Publico	1 februarii
Demetrius episc. conf.	14 augusti	Dionysius, Alexandrinus episc.	9 februarii
Demetrius, mart.	18 augusti	Dionysius, episc.	18 februarii
Demetrius et Ammonius	10 septembris	Dionysii dedicatio ecclesiae	24 februarii
Demetrius cum soc. martt.	19 septembris	Dionysius, mart.	27 et 28 februarii
Demetrius, mart.	26 octobris	Dionysius, archidiacon. Cartusianus	12 martii
Demetrius et Honorius	21 novembris	Dionysius, mart.	16 et 17 martii
Dentlinus puer 7 annorum	16 martii et 14 julii	Dionysius episc.	22 martii
Deodatus, abb. levita	24 aprilis	Dionysius, mart.	24 martii
Deodatus cum Beda, conf.	25 aprilis	Dionysius, mart.	1 aprilis
Deodati, episc. translatio	2 junii	Dionysii et soc. inventio, Parisiis	22 aprilis
Deodatus, episc. conf.	19 junii	Dionysius, episc. Viennensis	8 maii
Deodatus, papa conf.	26 junii	Dionysii areopagitæ corporis detectio	9 junii
Deodatus, episc. conf.	15 octobris	Dionysius, etc. martt.	21 julii
Dercangota, virgo	21 februarii	Dionysius cum Felice	14 septembris
Desideratus, episc. conf.	11 februarii	Dionysii vigilia, Parisiis	8 octobris
Desideratus, presb. conf.	30 aprilis	Dionysius, episc. Antiochenus	8 octobris
Desideratus, episc. conf.	8 maii	Dionysius Remensis	9 octobris
Desideratus, episc. conf.	26 julii	Dionysius, episc.	18 novembris
Desiderius, episc. mart.	13 martii	Dionysius et alii martt. Africani	7 decembris
Desiderius, mart. Viennensis	23 maii	Dionysius S. Thomæ discipulus	21 decembris
Desiderius, mart. cum Januario	7 septembris	Dioscorus, abbas	9 aprilis
Desiderius, episc. mart.	17 septembris	Dioscorus vel Diostorus, mart.	17 junii
		Disibodus, episc. conf.	8 julii

Disibodus,

Disibodus, confessor	8 septembris	Ejus translatio	30 augusti
Divinicus, episc.	13 novembris	Donativus, mart.	26 februarii
Divitianus, episc. conf.	28 octobris	Donatus, mart.	12 februarii
Dius, monachus	19 julii	Donatus, mart.	22 februarii
Doctores 50 S. Catharinæ	13 novembris	Donatus, mart.	25 februarii
Doda cum Bova	24 aprilis	Donatus et 14 socii martyres	1 martii
Doda Clodulfi mater	8 septembris	Donatus, mart.	3 martii
Dodo, abbas	31 julii	Donatus, mart.	13 martii
Dodo, monachus	28 octobris	Donatus, mart.	27 martii
Dodo, conf.	29 octobris	Donatus, mart.	3 aprilis
Dodovaldus, presbyter	7 decembris	Donatus, mart.	6 aprilis
Domestus, etc. martt.	16 junii	Donatus, mart.	9 aprilis
Domotius, mart.	7 augusti	Donatus, mart. cum 240	11 aprilis
Domitius, episc. conf.	23 et 24 octobris	Donatus et Vitalis	19 aprilis
Dominicus, abbas	22 januarii	Donatus, episc. mart	4 julii
Dominicus Calciatensis	12 maii	Donatus cum Petro	14 julii
Dominicus conf.	4 augusti	Donatus, episc. conf.	7 augusti
Ejus translatio	24 maii	Donatus, presb.	18 augusti
Dominicus loricatedus	14 octobris	Donatus et Eleutherius epp.	6 septembris
Dominicus Silensis, abbas	20 decembris	Donatus et soc.	9 septembris
Domitianus, episc.	10 januarii	Donatus, episc. conf.	22 octobris
Domitianus et socii martt.	11 martii	Donatus et soc.	6 novembris
Domitianus, episc.	7 maii	Donatus, conf.	9 novembris
Domitianus, conf.	22 junii	Donatus et soc.	15 novembris
Domitianus, S. Landelini discipulus	4 julii	Donatus et Drusus	24 decembris
Domitianus, episc. confess.	9 augusti	Donatus, cum Hilario	31 decembris
Ejus translatio	15 junii	Donatus cum Zenone, Romæ	31 decembris
Domitianus forte Dominicus, abb.	20 decembris	Donus cum Marciano	17 aprilis
Domnes, mart.	28 januarii	Doranus, episc.	2 novembris
Domnica, matrona	8 januarii	Dorothea, inclusa	30 octobris
Domnina, mart.	23 et 24 augusti	Dorotheus et soc. combusti	30 aprilis
Domninus, mart. de 72 discipulis	17 aprilis	Dorotheus, conf.	2 junii
Domnini corporis susceptio	21 julii	Dorotheus, episc. mart	5 junii
Domninus, etc. mart.	16 augusti	Dorotheus et Severus, martt.	24 octobris
Domninus, mart.	23 augusti	Dorymedon, mart.	19 septembris
Domninus, mart.	10 octobris	Draconius, abb.	9 martii
Domninus, episc. conf.	3 novembris	Drausius, episc. conf.	5 martii
Domninus, mart.	4 novembris	Droctovei translatio	25 aprilis
Domninus et socii	5 novembris	Drogo, conf.	16 aprilis
Domninus, mart.	5 decembris	Drusus cum Donato	24 decembris
Domnolenus, conf.	25 junii	Dubitatus et soc.	17 novembris
Domnolus, episc. Cenomannensis	16 maii	Duchatus, episc. conf.	8 martii
Domnolus, episc. conf.	16 junii	Dugene, etc.	17 junii
Donanus, abbas	13 aprilis	Dulas, mart.	15 junii
Donata, cum Aralaco, etc.	20 aprilis	Dulcardus, conf.	24 et 25 octobris
Donata, Paulina, etc.	31 decembris	Dulceidius, episc. Agennensis	6 octobris
Donatianus, episc.	7 maii	Dulcissimus et Carissimus, martt.	19 aprilis
Donatianus, episc. conf.	7 augusti	Dunstanus, episc.	19 maii
Donatianus, episc.	14 octobris	Dympna, virgo, mart.	15 et 30 maii

E

Eadbrechtus vel Edbertus, episc.	6 maii	Edeltrudis, virgo	29 octobris
Eadburga vel Edburga, virgo	15 julii	Edelvoldus, episc. conf.	1 augusti
Eadipa forte Editha, virgo	16 septembris	Edanus, episc. conf.	31 januarii
Eadnochus, mart.	19 octobris	Edictus et soc. martt.	13 et 14 novembris
Eadrinus, abbas	17 junii	Edilburga, virgo	7 julii
Ealdwoldus, conf.	30 augusti	Ediltrudis, virgo, reg.	23 junii
Eanswida, virg.	31 augusti	Edinia alias Celinia	21 octobris
Ebbo, episc. conf.	15 februarii	Edippa, virgo	12 septembris
Ebba, virgo	23 augusti	Editha, virgo, reg.	16 septembris
Ebbo, episc. conf.	20 martii	Edmundus, episc. conf.	16 novembris
Ebbo, episc. conf.	27 augusti	Ejus translatio	9 junii
Ebidius, episc. mart.	22 octobris	Edmundus, rex, mart.	20 novembris
Ebraisilus alias Ebrigisilus, episc.		Ejus translationes	30 martii et 29 aprilis
conf. in Jotro monasterio	31 augusti	Ejus corporis representatio	16 maii
Ebrulfus, abbas, conf.	25 julii	Eduardus rex, mart.	18 martii
Ebrulfus, episc.	26 decembris	Ejus translationes	13 februarii et 20 junii
Ebrulfus, conf.	30 decembris	Eduardus, rex Angliæ	5 januarii
Eeldrutha, virgo	17 octobris	Ejus translatio	13 octobris

Egberectus.

Egberechtus <i>alias</i> Egbertus, presbyter	24 aprilis	Ephrem, monachus	9 julii
Egbertus, episc.	18 septembris	Epictitus <i>vel</i> Epictetus, mart.	8 julii
Egemonius, episc.	8 januarii	Ephigenia, virgo, abb.	24 septembris
Egenburga, virgo	12 aprilis	Epimachus, mart.	20 februarii
Egidius, S. Francisci discipulus	2 martii	Epinachus, mart.	31 octobris
Egwinus, episc.	11 januarii <i>et</i> 30 decembris	Epion, mart.	26 februarii
Ejus translatio	10 septembris	Epion, presb. conf.	12 <i>et</i> 15 octobris
Einberth, virgo	16 septembris	Epiphaniæ et festi trium regum magorum octava	13 januarii
Elaphius, episc. conf.	19 augusti	Epiphanius, episc. conf.	22 januarii
Elasicus, mart.	18 februarii	Epiphanius, episc. <i>et</i> alii	14 martt.
Eldradus, abbas	13 martii	Epiphanius, episc.	15 maii
Electa, virgo	18 novembris	Epipodia, mart.	13 martii
Electa, virgo	27 novembris	Epipodius <i>et</i> Alexander	24 aprilis
Eleuchadius, archiepisc.	14 februarii	Epistemes <i>et</i> Galaction, martt.	5 novembris
Elensius, mart.	7 aprilis	Epiticius <i>et</i> Basileus	23 maii
Eleutherius, papa	6 februarii, 25 <i>et</i> 26 martii	Eptadius, conf.	24 augusti
Eleutherius, episc. Tornacensis	20 <i>et</i> 21 februarii	Ejus translatio	15 aprilis
Eleutherius, filius Anthiæ, episc.	5 junii	Equitius, abbas	7 martii
Eleutherius <i>vel</i> Deuterius, conf.	21 julii	Eraclianus, episc.	24 octobris
Eleutherius, episc. Autissiodorensis	26 augusti	Eraclius, mart.	12 februarii
Eleutherius, abbas	6 septembris	Eraclius, mart.	11 martii
Eleutherius <i>et</i> soc.	27 septembris	Eraclius <i>et</i> soc. martt.	27 aprilis
Eleutherius, mart. Reatinus	24 novembris	Eraclius, episc. conf.	14 julii
Eleutherius, <i>et</i> soc. 833	23 decembris	Eraclius episc.	31 augusti
Elfegus <i>alias</i> Alfegus, episc. mart.	19 aprilis	Eraclius, <i>et</i> soc.	4 decembris
Elfragus, episc. conf.	12 martii	Erasmus, episc. mart.	1, 2 <i>et</i> 3 junii
Elgivæ translatio	18 maii	Erastus, <i>et</i> soc.	10 novembris
Elias, propheta	19 <i>et</i> 20 julii	Erchenwaldus, episc. conf.	30 aprilis
Ejus raptus, <i>vel</i> assumptio	17 julii	Ejus translationes	14 <i>et</i> 17 novembris
Elidius, episc.	12 junii	Erembertus, episc. conf.	30 aprilis <i>et</i> 14 maii
Eligius, episc.	19 septembris <i>et</i> 2 decembris	Eremitæ 5 Pragenses	12 novembris
Ejus ordinatio	14 maii	Erendrudis, virgo	30 junii
Ejus translatio	25 junii	Ereticia, virgo, mart.	10 martii
Elegius, <i>an</i> Eligius conf.	31 decembris	Erhardus, episc.	8 januarii
Eliphilus, mart.	21 junii, 16 <i>et</i> 17 octobris	Ejus translatio	8 octobris
Elisabeth, Thaumaturga	24 aprilis	Ericus, rex, mart.	18 maii
Elisabeth, virgo	18 junii	Ejus translatio	24 januarii
Elisabeth mater J. B.	24 augusti <i>et</i> 11 decembris	Erkenbodus, epis. conf.	12 aprilis
Elisabeth, vidua	19 novembris	Ermegardis, comitissa	10 novembris
Ejus translatio	2 maii	Ermelindis, virgo	29 octobris
Elisæus, propheta	29 augusti	Ermelina, virgo	9 augusti
Elladius, episc.	8 maii <i>et</i> 31 augusti	Ermenegaudus, episc.	1 novembris
Eloquius, presb. conf.	8 octobris	Ermenildis, regina	13 februarii
Eloquius, abbas	3 decembris	Erminus, conf.	2 aprilis
Elpbegus, episc.	12 martii	Erminus, episc. abbas	25 aprilis
Elpidius, abbas	2 septembris	Ejus elevatio	26 octobris
Elzearius, conf.	27 <i>et</i> 28 septembris	Ermonhilda, virgo	13 februarii
Emanus <i>et</i> soc. Carnotenses	16 maii	Eroiis, mart.	7 martii
Emebertus, episc.	15 januarii	Eruagindus, conf.	17 septembris
Emericus conf.	3 septembris, 4 <i>et</i> 5 novembris	Esdras, propheta	11 julii
Emerita, cum Digna	23 septembris	Esichius, episc. conf.	16 martii
Emerita, soror Lucii	3 decembris	Esichius, mart.	27 maii
Emeritus, etc.	11 junii	Esichius <i>alias</i> Eusitius, conf. Bitu- ricensis	27 novembris
Emeritus cum Sammono	12 decembris	Eskillus, episc. mart.	16 octobris
Emigdius, episc. mart.	5 augusti	Ejus translatio	9 januarii
Emilianus, mart.	27 januarii	Esther, regina	1 julii
Emilianus, mart.	9 februarii	Etbinus, abbas	10 octobris
Emilius, mart.	18 junii	Ethelbertus, rex, mart.	20 maii
Emmia, virgo	6 octobris	Ethelburga, virg.	11 octobris
Encratia, virgo <i>et</i> soc.	16 <i>et</i> 18 aprilis	Ethelreda <i>alias</i> Etelfreda, regina	23 octobris
Engelbertus, episc.	7 novembris	Ethelreda, virgo	17 octobris
Engra, virgo, mart.	24 augusti	Ethelretus <i>et</i> Ethelbritus, martt.	17 octobris
Enolich, conf.	17 julii	Ethelwaldus, episc. conf.	1 <i>et</i> 12 augusti
Ensuitha, virgo	31 augusti	Ethelwoldus, rex	11 januarii
Eoaldus, episc. conf.	6 <i>et</i> 7 julii	Etherius, episc. conf.	14 junii
Eobanus, episc. mart.	26 julii	Ethermanus, episc.	2 decembris
Eocus <i>vel</i> Leocus, mart.	7 martii	Ethernasius, conf.	22 decembris
Eodicius, episc.	23 octobris	Ethionæ, mart.	1 aprilis
Eoldus, episc.	14 januarii	Etianus, episc.	11 februarii
Epagatus <i>et</i> soc. martt.	28 maii	Etto, episc.	10 julii
Ephebus, mart.	14 februarii		
Ephrem, episc. mart.	7 martii		

Eubanus <i>vel</i> Colianus, socius S. Bonifacii martyris	5 junii	Eusebius, episcopus	8 decembris
Eubertus, epis. conf.	1 februarii	Euspicius, abbas	14 junii
Eubulus, mart.	6 martii	Eustachius, Patriarcha	19 februarii
Eubrachus, conf.	10 octobris	Eustachius abbas	27 martii <i>et</i> 2 aprilis
Eucarpus, et soc. 27	25 septembris	Eustachii, episc. translatio	2 aprilis
Eucarpus, mart.	13 aprilis	Eustachius <i>alias</i> Placidus, etc. martt.	20 maii, 19 <i>et</i> 20 septembris
Euebaristus, cum soc.	12 octobris	Eustachius, mart.	11 octobris
Eueharius, episc. mart.	27 octobris	Eustachius, presb. Ægyptius	12 octobris
Eueharius e 72 discipulis, episc. 8 <i>et</i> 9 decembris		Eustachius, presb. conf.	15 octobris
Eueherius, episc.	8 januarii	Eustella, virgo	30 aprilis
Eueherius, episc. conf.	20 februarii	Eustadii translatio	31 januarii
Eueherius, episc. conf.	27 martii	Eustasii Luxoviensis elevatio	30 aprilis
Eucherus, conf.	11 augusti	Eustasius, mart.	6 novembris
Eudeus, abbas	21 martii	Eustichius, episc.	14 novembris
Eudoaldus, episc.	8 februarii	Eustochia, monacha	13 februarii
Eudocia, mart.	1 martii	Eustochia, virgo, mart.	1 novembris
Eudocimus, justus	31 julii	Eustochia, virgo	20 septembris
Eudoxus <i>alias</i> Marianus, cum soc.	5 septembris	Eustochium, virg. 20 februarii <i>et</i> 28 septembris	
Eufemia, et sociæ	3 septembris	Eustochius, episc. Turonensis	19 septembris
Eufenissa, mart.	3 martii	Eustorgius, episc.	18 septembris
Eufratas, mart.	25 martii	Eustratius cum soc.	12 <i>et</i> 13 decembris
Eufraxia, matrona	25 julii	Euticia, mart. sub Licinio	30 aprilis
Eugaria, virgo, mart.	15 aprilis	Euticianus, mart.	25 decembris
Eugenia, virgo	16 martii	Euticius, etc. martt.	19 julii
Eugenia, virgo	18 maii	Euticus <i>et</i> soc.	20 octobris
Eugenia, virgo	11 septembris	Eutropiæ <i>et</i> Nicasii translatio	23 julii
Eugenius, episc. mart.	8 januarii	Eutropia, vidua	15 septembris
Eugenius I, papa	12 januarii <i>et</i> 2 junii	Eutropius, mart.	12 januarii
Eugenius, mart.	21 januarii	Eutropius, mart.	3 martii
Eugenius, mart.	23 januarii	Eutropius, episc.	14 octobris
Eugenius, mart.	1 februarii	Eutropius, mart.	7 decembris
Eugenius, conf.	8 februarii	Eutyches, hieromartyr	24 augusti
Eugenius, episc. mart.	7 martii	Eutychianus, papa, mart. 25 julii <i>et</i> 9 decembris	
Eugenius, mart.	16 <i>et</i> 17 martii	Eutychianus, presb. mart.	15 augusti
Eugenius II, papa, mart.	18 julii	Eutychianus, monachus	8 decembris
Eugenii, episc. mart. translatio	18 augusti	Euthymius, abbas	20 januarii
Eugenius, episc. conf.	15 novembris	Euthymius, episc. mart.	26 decembris
Eugenius, diae.	17 novembris	Eutichius, conf.	17 octobris
Eugenius, <i>et</i> soc. 833	23 decembris	Eutyehius, patriarcha	6 aprilis
Eugenius, episc. Mediolanensis	30 decembris	Eutyehius <i>vel</i> Euppsychius, mart.	9 aprilis
Eulagrus, conf.	12 octobris	Eutyehius, mart.	18 novembris
Eulalia, virgo, mart.	30 martii	Eutyehius <i>et</i> Florentius	28 decembris
Eulalius, episc. conf.	26 augusti	Euvolus, mart.	5 martii
Eulampius <i>et</i> Eulampia, martt.	10 octobris	Evagrius, mart.	2 aprilis
Eulogius, conf.	11 julii	Evantius, episc.	12 septembris
Eulogius, episc.	22 junii	Evaristus, papa, martyr	26, 27 octobris <i>et</i> 23 decembris
Eumasius, conf.	3 januarii		
Eumenes <i>et</i> Canon	27 octobris	Evasius Africanus	5 junii
Eumenus, episc.	18 septembris	Evasius, episc.	1 <i>et</i> 2 decembris
Ennucius, episc. conf.	10 septembris	Evellius, mart.	11 maii
Eunus, mart.	20 februarii	Eventius, episc.	3 februarii
Euphemia, virgo	13 aprilis	Everardus, miles, conf.	16 decembris
Euphemia, mat. Ephigeniæ	24 septembris	Ejus translatio	12 decembris
Euphrasia, virgo	12 octobris	Evergisilus, episc. mart.	14 septembris
Euphronius, episc. conf.	3 <i>et</i> 4 augusti	Evergisilus, episc. mart.	24 octobris
Euphrosina, virgo Alexandrina	28 <i>et</i> 29 aprilis	Evergisilus, episc.	2 novembris
Euplius, mart.	13 augusti	Evergisilus, episc. confessor	28 martii
Euplius <i>et</i> Serapion	11 septembris	Everildis, virg.	9 julii
Eusebia Xene	24 <i>et</i> 25 januarii	Evermarus, mart.	1 maii
Eusebia, virgo	16 martii	Evermarus, mart. ex Thebæis	2 maii
Eusebiæ <i>et</i> Gertrudis elevatio	27 octobris	Evodius, episc. conf.	17 julii
Eusebia, virgo	18 novembris	Ejus translatio	8 julii
Eusebius, episc. mart.	22 junii	Evodius <i>et</i> Calixtus	24 aprilis
Eusebius, conf.	14 augusti	Evodius, episc. Rothomagensis	8 octobris
Eusebius, presb. mart.	15 augusti	Evolius, mart.	3 julii
Eusebius, episc. mart.	16 augusti	Evremundus, abbas	10 junii
Eusebius, papa	26 septembris <i>et</i> 2 octobris	Evurtius, episc. conf.	12 junii
Eusebius <i>et</i> soc. martt.	10 octobris	Ewaldi, presbb. martt.	29 octobris
Eusebius, mart.	30 octobris	Ewaldus, presbyter	16 novembris
Eusebius, mart.	31 octobris	Ewici episc. conf. translatio	12 junii
Eusebius, episc. conf.	12 novembris	Ewigius, conf.	8 octobris

Exilium B. Joannis evangelistæ	27 septembris	Exuperius, episcopus confessor	1 augusti
Expergentus, etc. martt.	4 junii	Exuperius, episc. et conf.	8 aprilis
Exuperantia, virgo Trecensis	26 aprilis	Eymerica, virgo	10 decembris
Ejus translatio	20 aprilis	Eynardus, eremita, conf.	25 martii
Exuperantius, mart.	15 januarii et 31 maii	Ezechias, rex Juda	23 junii
Exuperantius, episc. conf.	30 maii	Ezeleidis, virgo	7 maii

F

Fabianus, mart.	26 januarii	Felicis et Adaucti translatio	4 martii
Fabianus, mart.	16 februarii	Felix, episc.	8 martii
Fabiola, matrona	27 decembris	Felix et Rogatus, martt.	9 martii
Fachua, episc.	14 augusti	Felix, mart. cum Philippo	10 martii
Facinola, virgo	1 augusti	Felix, mart. et socii 20	23 martii
Fantinus, conf.	31 julii	Felix, episc. Treverensis	26 et 28 martii
Faretrus, presb.	23 novembris	Felix, papa, mart.	31 martii
Faro, episc.	29 octobris	Felix, mart.	31 martii
Fausta, virgo	4 januarii	Felix, negociator	2 aprilis
Fausta, virgo, mart.	7 januarii	Felix et Fortunatus, martt.	14 maii
Fausta, mart.	15 martii		et 19 decembris
Fausta cum Julia, martt.	15 julii	Felix et Præstabilis	15 maii
Fausta, virgo	25 septembris	Felix, mart. Beneventanus	27 maii
Fausta, regina	23 novembris	Felix et soc. martt.	18 junii et 7 septembris
Faustinianus, mart.	16 februarii	Felix et Æmilius	18 junii
Faustinus, mart.	15 februarii	Felix et Milia	18 junii
Faustinus et soc. martt.	24 aprilis	Felix et Gaudentius	26 junii
Faustinus et Vellesus, epp.	20 maii	Felix et Nabor, mart.	12 julii
Faustinus et Timotheus, etc.	22 maii	Eorum translatio	23 julii
Faustinus, etc. martt.	1 junii	Felix, episc. mart.	15 julii
Faustinus, mart.	8 augusti	Felix, mart.	25 julii
Faustinus, conf.	5 octobris	Felix et Vivianus	26 julii
Faustinus et soc. 30 martt.	15 et 16 decembris	Felix, Julia, etc.	27 julii
Faustus, abbas, episc.	16 januarii	Felix et Nycetus, martt.	2 augusti
Faustus, monachus	15 februarii	Felix, mart.	8 augusti
Faustus, mart.	18 februarii	Felix et Fortunatus, martt.	14 augusti
Faustus, mart.	9 junii	Felix et Aurelius, martt.	27 augusti
Faustus, etc. martt. 28 septembris et 9 novemb.		Felix, episc.	27 augusti
Faustus cum Leonardo	26 novembris	Felix, episc.	29 augusti
Faustus et Dafrosa	2 decembris	Felix et Regula	11 septembris
Febronia, virgo, mart.	23 junii	Felix cum Dionysio	14 septembris
Febronia, hosiomartyr	25 junii	Felix, papa	16 septembris
Felicia et Justus puer, martt.	20 octobris	Felix et Castus	3 octobris
Felicianus, episc. conf.	23 januarii	Felicis adventus	3 octobris
Felicianus, episc. mart.	24 januarii	Felix, episc. conf.	24 octobris
Felicianus, mart. cum Benedicto	27 septembris	Felix et soc. 2 martt.	24 octobris
Felicianus, mart.	20 octobris	Felix, papa, mart.	10 novembris
Felicianus et socii	30 octobris	Felix, et soc.	11 novembris
Felicissimus, mart.	14 martii	Felix, papa, mart.	17 novembris
Felicissimus, etc.	13 junii	Felix Demetricus, etc.	22 novembris
Felicissimus, mart. cum Secundino	13 septembris	Felix et Merobius	4 decembris
Felicissimus, episc.	13 septembris	Felix, episc.	22 decembris
Felicitas, mart.	11 januarii	Felix cum Bonifacio	29 decembris
Felicitas, vidua, mart.	2 martii	Felix Romanus	29 decembris
Felicitas, mart.	8 martii	Felix, episc. Romæ	30 decembris
Felicitas, mart.	10 julii	Ferreolus, episc. mart.	16 januarii
Felicitas vidua cum filiabus	10 septembris	Ferreolus, mart.	21 februarii
Felicitas, virgo.	16 novembris	Ejus inventio	15 septembris
Felicula, mart.	7 junii	Ferrutius, mart.	4 januarii
Feliculus, etc.	13 junii	Ferrutius, mart.	28 octobris
Felinus, mart.	1 junii	Festum reliquiarum	8 novembris
Felix et socii	5 januarii	Festum corporis Christi miraculosi	13 julii
Felix et Amandus	5 januarii	Festus, mart.	28 januarii
Felix in Pincis, presb. mart.	14 januarii	Festus, etc.	24 junii
Felix, episc. mart.	15 et 16 januarii	Festus et Modestus, martt.	22 octobris
Felix cum Lupicino, martt.	3 februarii	Fiacrius eremita, conf.	3 augusti
Felix, mart.	11 februarii	Fiacrius, abbas	30 augusti
Felix, episc. conf.	21 februarii	Fibitius <i>alias</i> Abrunculus, episc.	5 et 7 novembris
Felix, mart. cum soc. 14	23 februarii	Fideles defuncti	2 novembris
Felix, mart. cum soc. 27	26 februarii	Fidelis, mart.	22 et 23 martii
Felix, mart. cum multis soc.	3 martii	Fidelis, conf.	1 septembris
			Fidelis,

Fidelis, martyr	28 octobris	Florinus, presbyter, confessor	17 novembris
Fidentius, mart.	27 septembris	Florinus, conf.	18 et 19 novembris
Fidentius, episc. conf.	16 novembris	Ejus translatio	18 decembris
Fides, mart.	23 martii	Florus, abbas	21 augusti
Fides, etc. virg.	1 julii	Florus, episc.	4 novembris
Fides, virg. mart.	8 octobris	Floscellus et Hernæus	26 aprilis
Fidolus, abbas	16 maii	Floscellus, mart.	17 septembris
Filibertus, conf.	19 augusti	Ejus translatio	9 novembris
Filoromus, mart.	16 januarii	Flosculi episc. translatio	14 junii
Findanus, conf.	15 novembris	Foca, virg.	14 julii
Findrudis, virgo	7 februarii	Focatus, episc. mart.	14 julii
Finianus, abbas, conf.	16 martii	Foillanus, episc. mart.	16 januarii
Finnianus, abbas	12 et 13 decembris	Foillanus, mart.	31 octobris
Firmiannus, abbas	11 martii	Ejus translatio	3 septembris
Firmitianus et Primianus	15 et 31 maii	Folquinus, episc.	19 octobris
Firminus, episc. mart. cum soc.	6 aprilis	Folquinus, conf.	13 novembris
Firmino mart. ecclesia dicata	18 junii	Folquinus <i>vel</i> Volquinus, ep.	14 et 15 decembris
Firminus, episc. conf.	18 augusti	Ejus translatio	7 junii
Firminus, episc. conf.	1 septembris	Forosceus, episc. conf.	28 septembris
Ejus inventio	13 januarii	Forseus, episc.	28 septembris
Ejus translatio	10 januarii	Fortinus, episc. mart.	28 maii
Firmini, episc. vigilia	24 septembris	Fortis, episc. mart.	16 maii
Firminus, episc. mart.	16 octobris	Fortuna, mart.	22 februarii
Firminus, episc. Viridunensis	3 decembris	Fortunata et 3 fratres	30 septembris
Firmus, mart.	4 martii	Fortunata, <i>seu</i> Fortuna, virg.	14 octobris
Firmus, mart.	10 et 14 martii	Fortunatus, Leo, etc.	18 januarii
Firmus, mart.	9 augusti	Fortunatus et 32 martt.	2 februarii
Flamianus, episc.	18 decembris	Fortunatus, mart.	21 februarii
Flavianus, mart.	29 januarii	Fortunatus, episc.	26 februarii
Flavianus, mart.	24 februarii	Fortunatus, mart.	3 martii
Flaviannus, episc.	16 junii et 23 augusti	Fortunatus, mart.	9 aprilis
Flavianus, mart.	8 octobris	Fortunatus, et alii 240 martt.	11 aprilis
Flavianus, episc.	24 novembris	Fortunatus, episc.	5 maii
Flavianus, conf.	26 novembris	Fortunatus et Felix, martt.	14 maii
Flavianus, mart.	22 decembris	Fortunatus, etc.	7 junii
Flavius, episc.	30 aprilis	Fortunatus, episc. conf.	10 junii
Flavius, mart.	18 novembris	Fortunati translatio	11 junii
Flora, virg. mart.	29 julii	Fortunatus, episc. conf.	18 junii
Flora, virgo, mart.	31 julii	Fortunatus, episc. conf.	29 junii
Florbertus, abb.	1 et 2 novembris	Fortunatus, mart.	14 augusti
Ejus elevatio in Blandinio	19 aprilis	Fortunatus, etc. martt.	28 augusti
Florentia <i>vel</i> Florentina, virg. mart.	4 julii	Fortunatus et Lufulus	15 octobris
Florentia, virg.	17 julii	Fortunatus, episc.	14 decembris
Florentinus, episc. mart.	17 octobris	Fortunatus, cum Felice	19 decembris
Florentinus presb. conf.	1 decembris	Fortunio, mart.	27 februarii
Florentius, mart. episc.	3 januarii	Frainichildis, matrona	17 maii
Florentius, presb.	24 martii	Franciscus de Paula	2 aprilis
Florentius, episc. conf.	3 aprilis	Franciscus, conf.	3 et 4 octobris
Florentius, mart.	6 aprilis	Ejus octava	11 octobris
Florentius, presb. conf.	2 maii	Ejus canonizatio	16 julii
Florentii susceptio	2 maii	Ejus translatio	25 maii
Florentius et Vindemialis, epp.	3 maii	Ejus stigmata	16 et 17 septembris
Florentius, conf.	27 junii	Franciscus Xaverius, conf.	2 decembris
Florentius et Rusticus	25 julii	Frauca, virgo	25 aprilis
Florentius, mart.	18 septembris	Franco, episc.	15 aprilis
Florentius, episc. etc.	20 septembris	Francovei translatio	30 decembris
Florentius, presb. conf.	24 septembris	Fratres 7 martt.	1 septembris
Florentius, conf.	26 octobris	Fraubaldus, conf.	23 augusti
Florentius, et soc. martt.	27 octobris	Fredegandus, episc. conf.	17 julii
Florentius, presb. monachus	27 octobris	Fredericus, episc. mart.	26 aprilis
Florentius <i>alias</i> Florentinus, ep.	6 et 7 novembris	Fredericus, episc. mart.	18 julii
Florentius, episc.	8 novembris	Fredeswida, virgo	19 octobris
Florentius cum Eutychio	28 decembris	Ejus translatio	12 februarii
Florentius episc. Haroisæ	29 decembris	Fregus, abbas	20 decembris
Florentius <i>seu</i> Florens et soc.	30 decembris	Fresmundus <i>vel</i> Fremundus	11 maii
Floriana, virg. etc.	9 julii	Freteolus <i>pro</i> Ferreolus	4 januarii
Florianus, mart.	3 martii	Friardus, conf.	1 augusti
Florianus et soc. 46	20 junii	Fridianus <i>alias</i> Frigidianus, episc.	18 martii
Florianus et Victorinus, martt.	2 novembris	Ejus translatio	18 novembris
Floribertus, episc.	25 aprilis	Fridolinus, ab. conf.	6 martii
Florida, virg.	10 januarii	Fridolinus, episc.	14 novembris
Florinus, mart.	12 januarii	Frodisius et soc. mart.	7 maii
		Frodolertus,	

Frodobertus, abbas	8 januarii	Fruementius, unus et alter	23 martii
Frominius, episc. conf.	27 julii	Fruementius, episc.	27 octobris
Fromundus <i>alias</i> Frotmundus, mart.	24 octobris	Frydelinus, conf.	6 martii
Frontasius, mart. cum sociis	2 januarii	Fulcherius, patriarcha	20 novembris
Frontasius, mart.	29 aprilis	Fulchrannus, episc.	13 februarii
Frontina, mart.	14 martii	Fulco, episc. mart.	17 junii
Fronto, episc.	26 octobris	Fulgentius, episc.	1 januarii
Fronto, episc. conf.	22 decembris	Fulgentius, Amantius ac alii	26 5 decembris
Frontus <i>alias</i> Fronto, episc.	1 octobris	Fusca, virgo, mart.	13 et 16 februarii
Fronus, et soc.	17 junii	Fusciani inventio	17 julii
Fruetulus, mart.	18 februarii	Fymbertus, episc.	24 septembris

G

Gabianus, mart.	3 martii	Genesisius et alii martt. in Lidia	27 aprilis
Gabriel, archangelus	18 martii et 16 octobris	Genesisius et soc. mart.	21 maii
Gabius, episc. conf.	10 septembris	Genesisius, mart.	31 augusti
Gagius, mart.	19 januarii	Genesisius, mart.	30 octobris
Gagius palatinus, cum	27 martt.	Gengulfus, mart.	9 et 10 mai, 6 et 12 octobris
Gaiana, vidua	27 septembris	Genianus, abbas	24 septembris
Gaianus, mart.	10 aprilis	Genovefa, virg.	29 octobris
Gaianus, etc. martt.	15 junii	Gentiani mart. translatio	8 maii
Gaiolus, mart.	3 martii	Gentilis, mart.	9 junii
Gaius, mart.	11 martii	Genulfus, conf.	17 januarii
Gaius, papa	1 julii	Genulfus, episc. conf.	20 junii
Galaction et Epistemes, martt.	5 novembris	Georgia, virgo	11 martii et 25 septembris
Galdinus Mediolanensis	18 aprilis	Ejus translatio	15 februarii
Galganus, conf.	3 decembris	Georgius Chozebistus	8 januarii
Galla cum Alexandro	31 maii	Georgius, mart.	2 martii
Galla, vidua	5 octobris	Georgius in Malæo	4 aprilis
Galla ejusque filiae	16 novembris	Georgius, episc.	7 aprilis
Gallenicus, mart.	18 januarii	Georgii, mart. ecclesiae dedicatio	14 aprilis
Gallenitus, mart.	1 februarii	Ejus reliquiae allatae	20 junii
Gallianus, mart.	14 junii	Ejus translatio	16 novembris
Gallicanus, episc.	5 decembris	Georgius, monachus	16 augusti
Gallus, abbas	16 octobris	Georgius, episc.	2 novembris
Gamas, episc.	4 novembris	Georgius et soc. martt.	3 novembris
Gamasus <i>alias</i> Damianus, conf.	9 novembris	Georgius Christi discipulus	10 novembris
Gandulfus, conf.	3 octobris	Georgius Spoletanus, mart.	22 decembris
Ganthalica, etc. martt.	22 junii	Geraldus, abb.	12 et 13 octobris
Gaudentius, episc. conf.	22 januarii, 3 februarii et 3 augusti	Geraldus, episc.	7 decembris
Gaudentius, mart.	7 maii	Gerardus, episc. Tullensis	23 aprilis
Gaudentius <i>vel</i> Gaudens, mart.	25 et 26 junii	Ejus translatio	21 octobris
Gaudentius, episc.	14 octobris	Gerardus, monachus	13 junii
Gaudentius, episc.	26 novembris	Gerardus, monachus	20 augusti
Gaudentius, abbas	26 novembris	Gerardus, episc. mart.	24 septembris
Gaudus, episc.	31 januarii	Ejus translatio	23 februarii
Gaugerici translatio <i>vel</i> elevatio	24 septembris	Gerardus, ordinis Minorum	25 septembris
Gavinus, mart.	25 octobris	Gerardus, abb.	3 octobris
Gebetrudis translatio	20 augusti	Gerasimus, abbas	4 martii
Gebetrudis inventio	17 septembris	Gerberta, matrona	5 februarii
Gebetrudis, virg.	7 novembris	Gerbrandus, abbas	13 octobris
Gedeon, propheta	5 septembris	Gerebaldus, episc.	7 decembris
Gelasius, conf.	31 januarii	Gerebernus cum Dympna	15 maii
Gelasius, papa	18 et 19 novembris	Geremar, abb. conf.	21, 23, 24, 27 septembris et 19 octobris
Geldeldus, conf.	24 augusti	Ejus translatio	20 maii
Geltrudis <i>alias</i> Hertrudis <i>vel</i> Rietru- dis, virgo	27 octobris	Gereon, mart.	21 septembris
Gemellus, mart.	17 et 24 februarii	Gereon cum aliis 318	9 octobris
Geminianus, episc.	13 januarii	Gereonis translatio	24 novembris
Geminus et soc. martt.	17 januarii	Gerhardus erem. conf.	20 septembris
Geminus, episc.	5 februarii	Gericus, conf.	2 octobris
Gemma, virg.	16 augusti	Gerinus, mart. frater Leodegarii	2 octobris
Gemmarus, abbas	8 aprilis	Gerlacus, eremita	5 januarii
Genebaldus, episc.	5 septembris	Gerlandus, episc.	25 februarii
Genebaudus <i>alias</i> Genebaldus, Laudunensis episc.	8 decembris	Germanus, abbas, mart.	21 februarii
Gendulfus, episc. conf.	13 novembris	Germanus, abb. mart.	23 aprilis
		Germanus, et soc. martt.	2 maii
		Germanus, mart. Ambianensis	2 maii

Gerardus,

Germanus, episcopus, <i>forte</i> martyr	29 aprilis	Gorgonius, martyr	4 martii
Germanus et soc. martt.	31 maii	Gorgonius, mart.	10 et 11 martii
Germanus, conf.	9 iulii	Ejus translatio	12 martii
Germani Parisiensis translatio	25 iulii	Gorgonii inventio et translatio	26 februarii
Germanus, episc.	14 iulii	Gorlinus, episc.	7 septembris
Germanus, abb.	25 septembris	Goswinus, mart.	22 maii
Germanus, Autissiodorensis episc.	1 octobris	Goswinus, abbas	9 octobris
Ejus vigilia	30 iulii	Gotbertus <i>alias</i> Godebertus, conf.	23 novembris
Ejus adventus	23 septembris	Gracilianus et Felicissimus	12 augusti
Ejus translatio	6 januarii	Granus, mart.	10 aprilis
Ejus templi dedicatio	18 novembris	Graphicus et soc. martt.	3 decembris
Germanus, episc. mart.	11 octobris	Graphildis <i>alias</i> Graphaildis, mart.	12 novembris
Germanus, episc. conf.	29 et 30 octobris	Grata, virgo	1 maii
Germanus et soc.	12 novembris	Grata, matrona	26 augusti
Gerolfus, mart.	21 septembris	Gratianus, mart.	22 et 23 octobris
Geron, presb. mart.	17 augusti et 30 octobris	Gratianus, mart.	1 iunii
Geron, mart.	21 septembris	Gratianus, episc. mart.	6 iunii
Gerontius et soc. 9	9 decembris	Gratus et alii 6 Africani	29 aprilis
Gerontus, mart.	19 januarii	Grati translatio	13 maii
Gerontus, mart.	23 februarii	Gratus, episc.	7 septembris
Gertrudis ab Oosten	6 januarii	Gratus, episc. conf.	8 octobris
Gertrudis, virg. elevatio	10 februarii	Gregorius, episc.	4 januarii
Gertrudis <i>vel</i> Geretrudis, virgo	20 martii	Gregorius, mart.	6 januarii
Gertrudis <i>vel</i> Genetrudis	1 aprilis	Gregorius X, papa, conf.	10 januarii
Gertrudis translatio	10 aprilis	Gregorius Nazianzenus, episc.	10 et 11 januarii
Gertrudis et Eusebiae elevatio	27 octobris	Gregorius, theologus	25 januarii
Gertrudis, virg. consecratio	2 decembris	Gregorius III, papa	12 februarii
Gertrudis vidua, abb.	6 decembris	Gregorius IV, papa	12, 13 febr. et 28 novembris
Gervasii et Protasii inventio	19 iulii	Gregorius II, papa	13 februarii
Gervasius, mart.	30 octobris	Gregorii papæ ordinatio	29 martii
Gerulphus, mart.	21 septembris	Gregorius et Petivius	5 maii
Ejus translatio	25 iunii	Gregorius, episc. conf.	14 iunii
Gerulphi adventus	8 octobris	Gregorii papæ reliquiarum exceptio	20 iulii
Gerwis, virgo	6 februarii	Gregorii ducis translatio	25 iulii
Getulius, mart.	9 iunii	Gregorius, papa cognomento pœni-	
Gezelinus, conf.	6 augusti	tentiarius	4 augusti
Gibrianus, conf.	8 maii	Gregorius Nissenus	5 augusti
Ejus translatio	27 septembris	Gregorius, conf.	14 augusti
Gilbertus, conf.	4 februarii	Gregorius, conf.	24 augusti
Gilbertus, episc.	1 aprilis	Gregorius, episc.	25 augusti
Gildardus, conf.	24 augusti	Gregorii magni ordinatio	3 septembris
Gildas, abbas	29 januarii	Gregorius Armenus, mart.	30 septembris
Gildatus, abbas	27 januarii	Gregorii papæ translatio	15 octobris
Gilibertus <i>pro</i> Gislenuis, conf.	9 octobris	Gregorius, abbas	4 novembris
Giliberti translatio	13 octobris	Gregorii Lingonensis translatio	6 et 7 novembris
Gislanus, presb.	8 februarii	Gregorius, thaumaturgus episc.	
Gislebertus, episc.	13 februarii	mart.	17 novembris
Gislenus, conf.	9 octobris	Gregorius Turonensis	17 et 18 novembris
Ejus inventio	29 septembris	Gregorius Decapolita	20 novembris
Ejus translatio	1 iunii	Gregorius et Mauri martt.	24 novembris
Ejus restitutio	6 novembris	Gregorius Agrigentinus	23 novembris
Glodesinda, virgo	25 iulii	Gregorius III, papa	28 novembris
Glodesindis translatio	14 martii	Gregorius, papa	29 novembris
Glyceria, mart.	13 maii	Gregorius cum Paulo	19 decembris
Goaris translatio	25 maii	Gregorius, episc.	20 decembris
Gobertus, monachus	20 augusti	Gregorius Spoletanus, mart.	22 decembris
Gobertus, conf.	22 novembris	Gregorius, puer	23 decembris
Godardus, episc.	4 et 5 maii	Grimbaldus, conf.	8 iubi
Godeberta, virgo	11 et 13 aprilis	Grodegandus, episc.	6 martii
Godebertus <i>alias</i> Gotbertus, conf.	23 novembris	Grogbertus, <i>forte</i> Guibertus	23 maii
Godefridus Cappenbergensis	13 januarii	Gualericus, abb. conf.	1 aprilis
Godefridus, episc. conf.	8 novembris	Guarius, episc. conf.	6 februarii
Godegrandus, episc. mart.	3 et 5 septembris	Guddenes <i>vel</i> Gudilenes, mart.	27 iunii
Godoaldus, episc. conf.	7 iunii	Gudualdi translatio	20 maii
Godricus, eremita, conf.	22 maii	Gudula, virgo	8 januarii
Godsealeus, episc. mart.	7 augusti	Ejus octava	15 januarii
Goedermundus, episc. mart.	1 februarii	Ejus translationes	6 iulii et 14 septembris
Goericus, episc.	19 septembris	Gudwalus, episc. conf.	6 iunii
Gondulfus, episc. conf.	16 iulii	Ejus translatio	22 februarii
Gordianus, mart.	4 maii	Guericus, episc. conf.	20 martii
Gordinellus, conf.	17 octobris	Guiberti elevatio	23 septembris
Gordius, mart.	3 januarii	Guido, abbas	31 martii

Guido seu Wido, abbas	4 maii	Guinailus <i>alias</i> Guinardus, abbas	3 novembris
Guidonis, conf. elevatio	21 junii	Gumbertus, confessor	11 martii
Guido, conf.	12 maii et 12 septembris	Gumbertus <i>alias</i> Gundebertus	29 aprilis
Guigo, conf.	27 julii	Gummarus, conf.	11 octobris
Guilielmus, episc.	9 et 10 januarii	Gummari translatio	17 martii
Guilielmus, conf.	10 februarii	Gundanisolus, episc. conf.	25 augusti
Guilielmus, presb. conf.	2 martii	Gundolphus, episc. conf.	18 junii
Guilielmus, conf. in Sicilia	16 aprilis	Gundulfus, episc.	17 junii
Guilielmus, episc. Briocensis	29 julii	Gundulfus, episc.	6 septembris
Guilielmus, conf.	29 julii	Gurdiellus, conf.	16 octobris
Guillelmus, presb. Pontivi	10 maii	Guria et soc.	15 novembris
Guillelmus, mart.	23 maii	Gutagonus, conf.	3 julii
Guillermus, episc. conf.	7 februarii	Guthilaos, anachoreta	26 augusti
Guillermus, conf.	3 novembris	Gutlachus, anachoreta	11 aprilis

H

Hadelinus, conf.	3 februarii	Heribertus, episc. Coloniensis	16 martii
Hadeloga, virgo	2 februarii	Ejus ordinatio	9 julii
Hadulphus, episc. conf.	31 augusti	Ejus translatio	30 augusti
Halfardus, mart.	14 et 15 maii	Heribertus, presb. conf.	20 martii
Harlindis, virgo	6 februarii	Heriburgis, virgo	16 octobris
Harlindis, virgo, mart.	12 octobris	Herinia, mart.	8 martii
Hariolphus, abbas	13 augusti	Herlindis, virgo	22 martii
Harwaldus, mart.	14 maii	Herlindis, virgo	18 septembris
Haseka, virgo reclusa	26 januarii	Hermagoræ translatio	12 septembris
Hasnonii celebris dedicatio	3 junii	Hermæus et Hermius	31 maii
Haya, virgo	3 novembris	Hermannus Joseph	7 aprilis
Haytranius, episc. conf.	22 septembris	Hermannus, episc. Brixinensis	23 decembris
Hedda, episc.	7 julii	Hermelandus, <i>alias</i> Herblandus	18 octobris
Hedistius, mart.	13 octobris	Hermelius et Felix	18 junii
Hedwigis vidua	15 octobris	Hermenegildus, mart.	12 aprilis
Heirus, Heiricus, <i>alias</i> Ericus	24 junii	Hermeniredus, abb.	25 septembris
Helanus, presb. conf.	7 octobris	Hermes, episc.	21 januarii
Helena, regina	6, 7 februarii et 15 aprilis	Hermes, mart.	1 martii
Ejus translatio.	7 et 8 februarii	Hermes et Taxius	17 octobris
Helena, virgo	4 maii	Hermes et Rexius	18 octobris
Ejus translatio	23 maii	Hermius et Hermæus	31 maii
Helena, militissa	30 julii	Hermogratius, mart.	27 julii
Helenus, abb.	17 aprilis	Hernæus, cum Floscello	26 aprilis
Helenus, conf.	4 junii	Hernempus, mart.	27 julii
Helia, virgo	16 julii	Herodion, mart.	8 aprilis
Helie, prophetæ assumptio	17 junii	Herodius, mart.	24 februarii
Helias et Stertio	21 julii	Herotes, mart.	23 februarii
Helias, abb.	11 septembris	Hersuinda, abb.	4 maii
Helie, imperatrix	20 novembris	Herutus, mart.	23 februarii
Helidius, episc.	12 junii	Hesyehius, episc.	12 novembris
Heliodorus, episc. conf.	3 julii	Heymeradus, presb. conf.	28 januarii
Helladius, mart.	28 maii	Hiacynthus, mart.	2 februarii
Helprardus, mart.	17 junii	Hidulphus, episc. conf.	23 junii
Henricus, archiepisc.	19 januarii	Hidulphus, dux Lotharingæ	23 junii
Henricus Suso, conf.	25 januarii	Hidulphus, episc.	11 julii
Henricus, imperat.	11 martii, 13 et 14 julii	Hirena, virgo, mart.	5 aprilis
Henricus Kalkarus Carthusiensis, presb. et confessor	10 decembris	Hirenia, virgo	5 maii
Henulphus, episc. conf.	5 januarii	Hierotes, mart.	5 martii
Heraclius, mart.	2 martii	Hieronimus, episc.	22 julii
Heraclius, mart.	10 et 14 martii	Hieronymi conf. octava	7 octobris
Heraclius, conf.	9 maii	Ejus translatio	9 maii
Heraclius, episc.	14 novembris	Hierotheus, episc.	4 octobris
Herbaldus, episc.	8 januarii	Higbaldus, conf.	13 augusti
Herculanus, episc.	1 martii	Hilaria, vidua	23 martii
Herculianus, conf.	6 novembris	Hilaria, mart.	12 augusti
Herenæus, mart.	2 februarii	Hilarinus, monachus, mart.	16 julii et 7 augusti
Herenæus, mart.	11 februarii	Hilarion, conf.	22 martii
Herenæus, mart.	25 februarii	Hilarion, junior	28 martii
Herenæus, episc.	2 aprilis	Hilarion, monach.	24 octobris
Herenneus, mart.	6 aprilis	Hilarius, papa, mart.	21 februarii
Herentrudis, virg.	4 septembris	Hilarius, mart.	9 aprilis
Herhardus, episcopus	8 januarii	Hilarius, conf.	7 maii
		Hilarius, monach. conf.	13 et 15 maii
			Hilarius,

Hilarii episcopi translatio	22 augusti	Honoratus, et alii martyres	16 aprilis
Hilarius, episc. conf.	26 octobris	Honoratus, episc. conf.	29 octobris
Hilarius, conf.	1 novembris	Honoratus, conf.	4 novembris
Hilarius et Valentinus	2 et 3 novembris	Honoratus, conf.	12 novembris
Hilarius et Donatus	31 decembris	Honorina, virgo	27 martii
Hilbaldus, abb.	14 decembris	Honorina, virgo, mart.	27 februarii
Hilda <i>vel</i> Heldas, abb.	5 martii	Honorius, episc. conf.	30 septembris
Hilda <i>vel</i> Hildelitcha, abbatissa	23 martii	Honorius, papa	13 octobris
Hilda, abbatissa	25 augusti,	Honorius, et soc. mart.	21 novembris
	17 et 18 novembris	Honorius, cum Demetrio	21 novembris
Hildebertus, episc.	19 maii	Hormisdas, papa conf.	5, 6, et 7 augusti
Hildefonsus, episc.	23 januarii et 18 decembris	Hospicius, vir Dei	21 maii
Hildegardis, virg.	17 septembris	Hotwidus, conf.	25 junii
Hildegermus, episc.	19 junii	Hubertus, episc.	30 maii et 3 novembris
Hildegundis, virgo	20 aprilis	Ejus repositio	3 novembris
Hildetricus, an Hildevertus, etc. episc.	26 maii	Ejus translatio	30 septembris
Hildewardus, episc.	7 septembris	Hugo, archiepiscopus	19 januarii
Hilenardus, conf.	29 decembris	Hugo, presb.	4 februarii
Hildulfus, episc.	9 novembris	Hugo, episc. conf.	1 aprilis
Ejus translationes	4 aprilis et 8 novembris	Hugo, abbas Bonæ Vallis	1 aprilis
Hilderus, conf.	8 augusti	Hugo, episc. Rothomagensis	7 et 10 aprilis
Hiltrudis, virgo	27 septembris	Hugo, abbas Cluniacensis	29 aprilis
Ejus elevatio	17 septembris	Hugonis, episc. translatio	6 octobris
Himelinus, conf.	10 martii	Hugo, episc. conf.	17 et 18 novembris
Himerius, episc. conf.	7 junii	Hugo, episc. Gratianopolitanus	1 aprilis
Hinna et Hisca	24 februarii	Humberga, comitissa	20 februarii
Hippolytus, mart.	29 januarii	Humbertus, episc. conf.	25 martii
Hippolytus, conf.	31 januarii	Humbertus, conf.	6 septembris
Hippolytus, mart.	23 februarii	Humilis, conf.	5 decembris
Hippolyti translatio	9 maii	Humilis et alii martt.	5 decembris
Hippolytus, mart.	12 maii	Hunegundis, virgo	25 augusti
Hippolytus, etc. martt.	19 junii	Hunfredi episc. conf. ostensio	16 augusti
Hippolytus, mart.	22 augusti	Hunfredus, episc. conf.	5 martii
Hippolytus, mart.	30 augusti	Hyacinthus, mart.	3 julii
Hippolytus, mart. et socii	20 octobris	Hyacinthus, mart.	18 julii
Hisca et Hinna	24 februarii	Hyacinthus ordinis Prædicatorum	15 augusti
Homobonus, conf.	13 novembris	Hyacinthus. etc. martt.	10 septembris
Honestasius, et soc. martt.	18 maii	Hyginus, papa, conf.	10 januarii
Honestus, mart.	16 februarii	Hyginus, papa, mart.	11 januarii
Honobertus, cum Henulfo	5 januarii	Hymerus, ep. conf.	18 junii
Honorata, virgo	11 januarii	Hypatius, episc.	31 martii
Honoratus, episc.	16 januarii et 16 maii	Hyrena, mart.	1 aprilis
Honoratus, mart.	29 januarii	Hyrenus, episc. mart.	6 aprilis

I

Ida in ecclesia S. Joannis	20 junii	Innocens, episc.	13 martii
Ida, vidua	4 septembris	Innocentia, virgo	5 septembris
Ejus translatio	26 novembris	Innocentius, papa	13 martii, 28 julii et 21 decembris
Ida, Nivellenensis	29 novembris et 11 decembris	Innocentius, episc.	14 martii
Ida, virgo, mart.	30 novembris	Innocentius, episc. Derthonensis	17 aprilis
Idaberga <i>alias</i> Itisberga	21 maii	Innocentii ex Thebæis translatio	13 maii
Idabergæ <i>alias</i> Idubergæ virg. translatio	20 junii	Innocentii mart. translatio	7 junii
Itta <i>vel</i> Ideburga, matrona	5 novembris	Innocentius, etc. martt.	5 julii
Ieron, presb. mart.	8 maii, 16 et 17 augusti	Innocentius, et soc. mart.	7 septembris
Ignatius, episc.	14 junii	Inventio secunda sanctæ crucis	7 decembris
Ignatius Loyola, conf.	31 julii	Inventio Quintini mart.	8 julii
Ignatius, mart.	24 novembris	Inventius, mart.	1 junii
Ilidius, episc. conf.	7 julii	Iphicus, etc.	17 junii
Imarius, conf.	12 novembris	Iræneus, mart.	14 augusti
Imerius, conf.	1 octobris	Iræneus et soc. martt.	16 decembris
Iminia <i>vel</i> Sosinia, virgo	11 februarii	Irmgardis, virgo	4 septembris
Inde, mart.	28 januarii	Irmina Horreens, virg.	24 decembris
Indractus, et soc. martt.	8 maii	Isaac, monachus conf.	11 aprilis
Ingela, virgo	5 februarii	Isaac, mart.	26 augusti
Ingenia, mart.	25 februarii	Isaac, patriarcha	14 novembris
Ingeniana, mart.	1 aprilis	Isaacius, eremita	27 martii
Ingenianus, mart.	1 aprilis	Isaacius, monachus	30 maii
Ingenius, mart.	26 februarii		Isaacius,

Isaacius, cum Dalmato et Fausto	3 augusti	Isminerus, rex, confessor	24 decembris
Isicius, episc.	12 novembris	Itisberga <i>alias</i> Idaberga	21 maii
Isidorus, episcopus	7 januarii	Iventius, episc.	8 februarii
Isidorus Pelusiota	4 februarii	Ivetta <i>sive</i> Jutta, vidua	13 januarii
Isidorus, mart.	5 februarii	Ivo, episc. conf.	24 aprilis <i>et</i> 10 junii
Isidorus, mart.	16 aprilis	Ivo, conf.	18 <i>et</i> 19 maii
Isidorus, mart.	17 maii	Ejus translatio	27 octobris

J

Jabinus, et soc. martt.	1 decembris	Joannes Climacus	30 martii
Jacelinus Carthusianus	26 februarii	Joannes, eremita	12 aprilis
Jacinctus et soc. martt.	30 octobris	Joannes, discipulus S. Gregorii	18 aprilis
Jacob, patriarcha	26 octobris <i>et</i> 15 decembris	Joannes, de vetere laura	19 aprilis
Jacobus, eremita	28 januarii	Joannes, Victor, etc.	20 aprilis
Jacobus, episc.	21 martii	Joannes, mart.	22 aprilis
Jacobus, apostolus	15 martii	Joannes Bonus, conf.	1 maii <i>et</i> 13 octobris
Jacobus major, apostolus	25 martii <i>et</i> 22 junii	Joannes Honthon	4 maii
Ejus martyrium	9 aprilis	Joannes Damascenus	6 maii <i>et</i> 4 decembris
Ejus vigilia	24 julii	Joannes, Eboracensis episc.	7 maii
Ejus translatio	30 decembris	Joannes et alii 507	12 maii
Ejus relatio capitis	3 januarii	Joannes, episc. postea Silentiarius	13 maii
Jacobus minor, apostolus	22 junii	Joannes, episc. mart.	18 maii
Ejus consecratio	21 junii	Joannes, mart. Alexandrinus	19 maii
Ejus ordinatio	27 decembris	Joannes, mart.	19 junii
Jacobus de Blanconibus	22 augusti	Joannes, abbas	20 junii
Jacobus, de Viniaco	30 septembris	Joannes Fischerus, episc. mart.	22 junii
Jacobus Alemannus.	11 octobris	Joannes, apost. et evangelista	24 <i>et</i> 25 junii
Jacobus, episc.	24 octobris	Ejus nativitas	23 februarii
Jacobus intercisus	27 novembris	Ejus cultus apud Græcos	26 septembris
Jacobus, eremita	19 novembris	Ejus exilium	27 septembris
Januaria, mart.	2 martii	Ejus reversio ex exilio	3 decembris
Januaria, cum Primo	21 junii	Joannes, presb. conf.	27 junii
Januarius, mart.	19 januarii	Joannis Baptistæ octava	1 julii
Januarius, mart.	11 februarii	Ejus inventio	27 februarii
Januarius, mart.	27 februarii	Ejus capitis revelatio	29 julii
Januarius, mart.	3 martii	Ejus capitis tertia inventio	25 maii
Januarius, et soc. martt.	21 aprilis	Ejus faciei receptio	16 <i>et</i> 17 decembris
Januarius, cum Gordiano et Epimachio	10 maii	De ejus brachio	21 novembris
Januarius, mart.	21 maii	Joannes et Primus	8 julii
Januarius, etc.	7 julii	Joannes, conf.	8 julii
Januarius, etc.	29 <i>et</i> 30 augusti	Joannes Gualbertus, abbas	12 julii
Januarius, mart. cum Desiderato	7 septembris	Ejus translatio	10 octobris
Januarius, presb. Antiochenus	26 septembris	Joannes cum Simeone	21 julii
Januarius, episc. et mart.	18 octobris	Joannes ovicula	26 julii
Januarius et soc. martt.	19 octobris	Joannes presb. cum Benigno	31 julii
Januarius et Protus	27 octobris	Eorum translatio	10 maii
Jaran, conf.	18 maii	Joannes, episc. conf.	10 augusti
Jaspar, rex e tribus Magis	1 <i>et</i> 2 januarii	Joannes, conf.	28 <i>et</i> 29 augusti
Jarefridus, episc. conf.	11 novembris	Joannes jejunator	2 septembris
Jesse, pater David	29 decembris	Joannes Chrysostomus	14 sept. <i>et</i> 13 novembris
Jesu pueri relatio ex Ægypto	5 januarii	Ejus reportatio reliquiarum	27 januarii
Joachim, pater B. V. M.	20 martii, 16 septembris <i>et</i> 9 decembris	Joannis Reomensis translatio	22 septembris
Joanna, vidua	4 augusti	Joannes, abbas	22 septembris
Joannes Birellus, Carthusianus	6 januarii	Joannes Cornerius	30 septemb. <i>et</i> 15 decembris
Joannes, episc. Hierosolymitanus	12 januarii	Joannes Bridlingtonius, prior	10 octobris
Joannes, papa	12 januarii <i>et</i> 2 maii	Joannes, eremita et conf.	14 novembris
Ejus translatio	28 decembris	Joannes, episc. Ravennatis	21 novembris
Joannes Calybita	15 januarii	Joannes Ruisbrochius, confessor	26 novembris <i>et</i> 2 decembris
Joannes, eremita Anglicus	19 januarii	Joannes et soc.	27 <i>et</i> 29 novembris
Joannes eleemosynarius, episc.	22 <i>et</i> 23 januarii, 3 februarii, 13 julii, <i>et</i> 11 novembris	Joannes, presb.	23 decembris
Joannes, presb.	27 januarii	Jonnicius magnus	4 novembris
Joannes, mart.	31 januarii	Job, propheta	18 maii
Joannes, mart.	15 februarii	Jobia, virgo	24 martii
Joannes, abbas	27 februarii	Jobita, mart. et alii 3	17 aprilis
Joannes, monachus	27 februarii	Jocunda virg.	25 novembris
Joannes tertius, eremita	27 februarii	Jocundus, mart.	9 januarii
Joannes alter, eremita	27 februarii	Jocundus, episc. mart.	21 februarii
		Jocundus, mart.	6 martii
		Jocundus,	

Jocundus, cum Marciano	8 junii	Julianus, confessor	17 junii
Joel <i>vel</i> Johel, propheta	6 <i>et</i> 11 julii	Julianus, mart.	21 junii
Jonas, propheta	27 januarii	Julianus, etc. martt.	22 junii
Jonas, mart.	29 martii	Julianus, mart.	8 julii
Jonatus, abbas	1 augusti	Julianus cum Viviano, etc.	26 julii
Ejus elevatio	8 aprilis	Juliano, mart. ecclesia dedicata	17 augusti
Jonius, presb. mart.	22 septembris	Ejus reliquiarum susceptio	30 maii
Jordanus, generalis Prædicatorum	13 februarii	Julianus, etc., martt.	21 augusti
Jordanus, abb.	5 septembris	Julianus, mart.	25 augusti
Josaphat, rex, conf.	29 septembris	Julianus et soc. martt.	25 novembris
Joseph, nutricius Domini	15 januarii	Julianus et Marcianus, martt.	26 decembris
Joseph, hymnographus	4 aprilis	Julitta, mart.	16 julii
Joseph, conf.	13 julii	Julius, mart.	19 januarii
Joseph, cognomento Justus	19 julii	Julius, conf.	31 januarii
Joseph, conf.	2 septembris	Julius et Julianus fratres	31 januarii
Joseph filius Jacob	28 octobris <i>et</i> 11 decembris	Julius, papa	8 februarii <i>et</i> 31 martii
Josephus, mart.	20 martii	Julius, conf.	28 februarii
Josias, mart.	25 martii	Julius, episc. conf.	4 martii
Josias, rex Juda	23 junii	Julius, mart.	31 martii
Josias, scriba	25 julii	Julius, miles, mart.	26 maii
Josippus, diac.	15 februarii	Julius, mart.	14 junii
Jotba, abb.	7 octobris	Julius <i>alias</i> Vigilus, episc.	26 junii
Jovinus, abb.	1 <i>et</i> 5 junii	Julius, senator, mart.	17 augusti
Jovinus, presb. conf.	20 junii	Julius et Juliannus, martt.	21 augusti
Jovinus, conf.	22 decembris	Julius et Eustasius	6 novembris
Jovita, diac. mart.	15 februarii	Julius, cum Paulo	5 decembris
Jubia, mart.	2 januarii	Junianus, conf.	16 octobris
Jubinus, episc.	18 aprilis	Junianus, conf.	15 novembris
Jucunda, cum Felice	27 julii	Junio, episc. conf.	30 augusti
Judas Quiriacus, episc.	1 maii	Justa, virgo in Italia	1 augusti
Judas Machabæus, etc.	1 octobris	Justa, matrona	1 augusti
Judas et Simon	27 octobris	Justa, mart. mater S. Silvestri	1 augusti
Juditb	17 augusti	Justina, mart.	16 junii
Judocus, conf.	10 <i>et</i> 11 junii, 24 <i>et</i> 25 julii, <i>et</i> 13 decembris	Justina, virg. mart.	7 octobris
Ejus corpus inventio	25 julii	Justina, virg.	30 novembris
Julia, mart.	2 februarii	Justinus, etc., martt.	1 junii
Julia, virgo	7 julii	Justinus, episc. conf.	4 augusti
Julia, mart.	21 julii	Justinus, presb. mart.	4 augusti
Julia, virgo, mart.	15 julii	Justinus, mart.	8 augusti
Julia, cum Felice	27 julii	Justinus, presb. conf.	25 augusti
Julia, Barbaræ socia	4 decembris	Justinus, conf.	2 septembris
Juliana, mart.	29 martii	Justinus, presb. conf.	6 septembris
Juliana, virgo	5 aprilis	Justinus, cum Similino	17 septembris
Juliana, virgo	3 junii	Justinus, presb.	28 septembris
Juliana, virgo	23 julii	Justus, mart.	12 <i>et</i> 28 februarii
Juliana, mart.	7 augusti	Justus, mart.	25 februarii
Juliana, mart.	17 augusti	Justus, mart.	26 februarii
Juliana, virgo, mart. etc.	20 augusti	Justus cum Felice	3 martii
Julianus, mart.	6 <i>et</i> 7 januarii	Justus, episc. Viennensis	4 maii
Julianus, episc.	26 januarii	Justus et Clemens fratres	16 maii
Julianus, mart.	27 januarii	Justus, episc.	14 julii
Julianus, episc.	28 januarii <i>et</i> 5 julii	Justus, conf.	19 julii
Ejus translatio	25 julii	Justus, episc. mart.	3 augusti
Julianus Sabas, eremita	28 januarii	Justus et Pastor, martt.	14 augusti
Julianus, mart.	3 februarii	Justus, mart.	23 augusti
Julianus, mart. cum sociis 18	12 februarii	Justus, episc.	31 augusti
Julianus, mart.	13 februarii	Justus et soc. martt.	11 octobris
Julianus, mart.	18 februarii	Justus, mart.	14 octobris
Julianus, mart.	20 februarii	Justus, mart.	19 octobris
Julianus, mart.	24 februarii	Justus, puer et Felicia martt.	20 octobris
Julianus, mart.	27 februarii	Justus, monach. mart.	2 novembris
Julianus, conf.	28 februarii	Justus, episc. conf.	10 novembris
Julianus, mart.	1 martii	Justus, conf.	26 novembris
Julianus, mart.	9 martii	Justus, puer, mart.	22 decembris
Julianus, mart.	23 martii	Jutta, inclusa	22 decembris
Julianus, mart.	29 martii	Juvenalis, mart.	5 maii
Julianus, mart.	29 martii	Juvenalis, conf.	3 novembris
Julianus, mart. <i>alias</i> episc. conf.	22 aprilis	Juventinus, mart.	25 januarii
Julianus <i>alias</i> Lucianus, mart.	7 junii	Juvinus, conf.	3 octobris

K

Kalendion et socii	30 octobris	Keranus, episcopus, confessor	5 martii
Kaninus, conf.	24 martii	Kessogus, episc. conf.	10 martii
Kanutus, dux, mart.	7 januarii	Kessogus, mart.	12 martii
Ejus translationes	19 aprilis et 25 junii	Ejus translatio	11 julii
Karnocus <i>forte</i> Cerentocus	16 maii	Ketellus, conf.	27 septembris
Karthagius, episc.	13 maii	Kilianus, conf.	6 junii
Kelvinas, abbas	3 junii	Kilianus, episc. conf.	13 novembris
Kenelmus, mart.	17 julii	Kilianus, conf.	15 novembris
Keneswita, abbatissa	31 januarii	Kinitimus, episc. conf.	16 martii
Kenneria, virgo	29 octobris	Kunegundis, imperatrix, virgo	3 martii
Kennocha <i>vel</i> Kevoca, virgo	13 martii	Kylianus, mart.	26 martii
Kentigernus <i>vel</i> Mungatus, episc.	13 januarii	Kyneburga, virgo	6 martii
Ejus translatio	7 julii	Kyneswitha, virgo	6 martii

L

Lacerianus, episc. conf.	18 aprilis	Lautenus, abbas	1 et 2 novembris
Lactinus, conf.	19 martii	Lazarus, mart.	12 aprilis
Ladislaus, rex, conf.	27 junii	Lazarus, episc.	30 augusti
Lætienses reliquiæ	1 decembris	Lazarus, mart.	1 septembris
Lætus, presb.	6 novembris	Lazarus Thaumaturgus	7 novembris
Lafrianus, abbas	18 aprilis	Lazarus, frater Marthæ	16 decembris
Lambertus, episc.	14 aprilis	Ejus resuscitatio	18 martii
Lambertus, episc.	12 augusti	Ejus exceptio Augustoduni	1 septembris
Lambertus, episc. mart.	13 octobris	Lea, vidua	22 martii
Ejus translationes	28 aprilis, 24 maii et 23 decembris	Leandra, virgo	17 septembris
Ejus dedicatio basilicæ	28 octobris	Lebwinus, conf.	12 novembris
Lambeses, mart.	23 februarii	Ejus translatio	25 junii
Lampatius, mart.	18 februarii	Legontius, episc. conf.	18 et 16 junii
Landelinus, abbas	15 junii	Legontius, episc. conf.	19 februarii
Ejus elevatio	21 septembris	Leo, confess.	1 februarii
Ejus reliquiæ	15 augusti	Leo, mart.	18 februarii
Landelinus, mart. <i>ignotus</i>	21 septembris	Leo, episc.	20 februarii
Landelinus, conf.	28 novembris	Leo, mart.	1 martii
Landericus <i>alias</i> Landrus, episc. conf.	10 junii	Leo, papa	13 martii, 28 junii et 1 novembris
Landoaldus, conf.	19 martii	Leo III, papa	11 aprilis
Ejus translationes	13 januarii et 1 decembris	Leo IX, papa	18 et 19 aprilis
Landrada, virgo	8 julii	Leo, episc. conf. in Samo	29 aprilis
Ejus translatio	5 martii	Leo, episc. Senonensis	22 et 23 aprilis
Landricus, episc. conf.	18 martii et 17 aprilis	Leo II, papa, conf.	28 junii, 2 et 3 julii
Landwoldus <i>forte</i> Landoaldus	13 junii	Leo, episc.	1 julii
Langacius, archiepisc.	2 februarii	Leo et Corsicus, martt.	1 jolii
Langulfus, conf.	11 maii	Leo, conf.	24 augusti
Lantfrancus, episc. conf.	3 julii	Leo, Basilia et Eugenia	11 septembris
Laodicius apud Trajanopolin	13 maii	Leobardus, confessor	18 januarii
Largius <i>vel</i> Lorgius, mart.	2 martii	Leobinus, episc.	14 martii
Lasconus, mart.	23 februarii	Leobini translatio	15 septembris
Latuinus, episc. conf.	20 junii	Leocadia, virgo	21 julii
Lauduinus Carthusianus	31 martii	Leodegarius, episc. mart.	11 aprilis
Laudolphus, episc.	13 augusti	Leogatus, mart.	12 octobris
Laudus <i>alias</i> Laudo, episc.	21 et 22 septembris	Leonardus abb.	6 augusti
Laurentius Justinianus, episc.	8 januarii	Leonardus, conf.	15 octobris
Laurentius, archiep.	2 februarii	Leonardus, conf.	6 novembris
Laurentius, episc.	7 februarii	Leonardus, conf.	26 et 27 novembris
Laurentius, presb.	30 aprilis	Leonardus, presb. conf.	8 decembris
Laurentii dedicatio	3 novembris	Leoncius, episc.	19 martii
Laurentius, episc.	12 novembris	Leonianus, abbas	16 novembris
Laurentius, episc. Dublinensis	14 novembris	Leonicus, conf.	30 octobris
Ejus translatio	10 maii	Leonides, mart.	1 martii
Laurianus, episc.	5 julii	Leonides, pater Origenis	1 martii et 22 aprilis
Laurus, mart.	18 augusti	Leonides, mart.	8 augusti
Laurus <i>pro</i> Laudus, episc.	20 septembris	Leonilla, vidua, mart.	24 januarii
Laurus, episc. conf.	30 septembris	Leonius, presb.	1 februarii
		Leonorius, conf. et episc.	1 julii

Leontius,

Leontius, martyr	18 junii	Lubentius, presbyter	6 februarii et 13 octobris
Leontius, episc. conf.	1 julii	Lubertus, abb. mart.	14 julii
Leontius <i>alias</i> Legontius, episc. conf.	6 julii	Lucanus, mart.	30 octobris
Leontius, mart.	11 julii	Lucas, conf.	7 februarii
Leontius et Valentianus	20 et 21 augusti	Lucas, episc.	2 martii
Leontius, episc. conf.	19 novembris	Luceia, virg. etc.	1 julii
Leopardus, conf.	18 januarii	Luceia cum 23 soc martt.	24 junii
Leopardus, episc. mart.	4 februarii	Luciæ, virg. mart. translatio	18 januarii
Leopardus, mart.	30 septembris	Lucia vidua, mart.	6 aprilis
Leopoldus, conf.	15 novembris	Lucia, virg.	1 junii
Leotadius, episc. conf.	23 octobris	Lucia, etc.	25 junii
Leothardus, episc.	7 maii	Luciana, virgo	7 januarii
Leovaldus, mart.	8 augusti	Luciana, mart.	23 februarii
Leovigildus, mart.	19 augusti	Lucianus, mart.	17 et 18 martii
Leporius <i>forte</i> Horolius, episc.	2 martii	Lucianus, episc. Viennensis	21 aprilis
Leporius, episc. mart.	30 decembris	Lucianus, mart.	7 junii
Leubinus episc. conf.	21 julii	Lucianus <i>alias</i> Lucinius vel Licinius,	
Leuchadius cum Ursiano	13 decembris	episc. conf.	8 junii
Leucius, mart.	18 januarii	Lucianus, Crescentianus, mart. etc.	13 junii
Leucius, mart. cum sociis	30 januarii	Lucianus, conf.	11 julii
Leuthonius, episc. conf.	1 aprilis	Lucianus et soc. mart.	16 octobris
Leudomirus vel Leodemirus, episc.	30 septembris	Lucianus et soc. mart. 24, 25, 26 et 27 octobris	
Lewina, virgo mart.	22 et 24 julii	Lucianus et soc. martt.	25 novembris
Ejus translatio	6 junii	Lucilla, mart.	25 martii
Ejus adventus	5 augusti	Lucilla, virg. mart.	29 julii
Libera, monacha	16 januarii	Lucilla, mart.	25 augusti
Liberalis, conf.	27 aprilis	Lucillianus, etc. martt.	3 junii
Liberalis, episc. mart.	30 decembris	Lucillus, mart.	19 martii
Liberata, virgo	18 januarii	Lucini translatio	20 maii
Liberata, cum Oliveria, virg.	3 februarii	Lucius, episc. conf.	8 junii
Liberator, mart.	15 maii	Lucinus et soror, martt.	12 octobris
Liberatus et Gregorius	20 decembris	Lucius, Fortunatus, etc.	18 januarii
Liberia, imperatrix	1 julii	Lucius, Anatholius, etc.	7 februarii
Liberia, virgo, mart.	25 novembris	Lucius et Cyriacus, martt.	8 februarii
Liberius, episc.	29 aprilis	Lucius et soc. martt.	24 februarii
Liberius, papa	23 septembris	Lucius, episc. mart.	2 martii
Liberti inventio	14 julii	Lucius, episc. mart.	15 et 16 martii
Libius, mart.	23 februarii	Lucius et soc. martt.	23 maii
Liborius, episc. conf.	23 julii	Lucius, etc.	6 junii
Ejus translatio	28 aprilis et 28 maii	Lucius, papa, mart.	25 augusti
Libosus cum Crescentio	29 decembris	Lucius et soc.	29 septembris
Licerius, episc. conf.	27 augusti	Lucius, conf.	3 decembris
Lidorius, episc.	13 septembris	Lucius, rex, mart.	10 decembris
Lidwina, virgo	14 aprilis	Lucretia Emeritensis	24 novembris
Liefardus, episc.	23 junii	Luculfus <i>forte</i> Botulfus	17 junii
Lietbertus, episc.	23 januarii	Ludanus, conf.	12 februarii
Ligorius, mart.	13 septembris	Ludgerus, episc.	26 martii et 24 aprilis
Liliosa, virgo	17 octobris	Ejus translatio	3 octobris
Lincwinus, episc.	29 septembris	Ludidia, virg.	14 junii
Lindemius, episc. conf.	29 septembris	Ludmilla, matrona, mater Wenceslai	
Lintrudis <i>alias</i> Luttrudis, virgo	22 septembris		15 septembris et 10 novembris
Linus, mart.	24 martii	Ludovicus, episc. conf.	19 augusti
Linus, conf.	17 junii	Ejus octava	26 augusti
Linus, papa	23 septembris	Ludovicus, rex, conf.	25 augusti
Linus papa, <i>male</i>	7 octobris	Ludovicus, cardinalis	16 septembris
Lioba, virgo	27 et 28 septembris	Ludovicus, episc. conf.	8 novembris
Lisanus, mart. etc.	11 julii	Ludwinus <i>alias</i> Lutwinus, episc.	29 septembris
Lisianus, conf.	11 julii	Lufulus et Fortunatus	15 octobris
Livarius, mart.	25 novembris	Lullus, episc. conf.	16 octobris
Liventius, conf.	25 januarii	Lupantius, conf.	6 novembris
Livinus episc. conf.	12 februarii	Lupertius, mart.	22 octobris
Livinus episc. mart.	11, 12 et 13 novembris	Lupertus, episc.	16 aprilis
Ejus elevatio et translatio	27 junii	Lupiani translatio	17 februarii
Longinus et Vindemialis, mart.	1 februarii	Lupicinus, episc.	3 februarii
Longinus, mart.	26 martii, 1 septembris, 22 novembris et 2 decembris	Lupicinus, conf.	24 junii
		Lupicinus, episc. Viennensis	14 et 15 decembris
Longinus, mart.	23 octobris	Lupinus, episc.	30 julii
Longisus, conf.	13 januarii	Lupulus vel Lusius, etc., mart.	15 octobris
Lonius, conf.	5 augusti	Lupus, episc.	27 januarii
Loth, propheta	10 et 12 octobris	Ejus inventio	23 martii
Lotharius, abb.	14 decembris	Ejus elevatio	1 junii
Lotus, episc. conf.	25 junii	Lupus, episc. Lemovicensis	22 maii
			Lupus,

Lupus, martyr	23 augusti	Lusorius et socii, martyres	21 augusti
Lupus, episc. mart.	1 septembris	Lutgardis, virg.	16 junii
Lupus, episc. Aurelianensis	14 octobris	Lutgerus, episc.	23 aprilis
Lupus et conf.	25 octobris	Luthardus, comes, conf.	15 septembris
Lupus, episc.	17 novembris	Luxoris et Warlesii translatio	20 novembris
Lusor <i>alias</i> Luxorius, episc.	4 novembris	Luxorius, mart.	18 martii

M

Mabilia, matrona	21 novembris	Mamertinus <i>forte</i> Martinus, confessor	11 maii
Macarius, mart.	8 aprilis	Mamertinus, mart.	2 julii
Macedonius, episc.	13 martii	Mamilianus <i>vel</i> Maximilianus, mart.	12 martii
Machabæorum translatio	31 maii	Mamilianus, conf.	13 septembris
Macharia, cum Rufina, etc.	6 aprilis	Mammarius, etc. martt.	10 junii
Macharia, cum Eleusio et soc.	7 aprilis	Mammatus, episc. conf.	17 novembris
Macharius, monachus	7 aprilis	Mammes, puer	16 decembris
Macharius, mart.	23 januarii	Mammes, mart.	21 augusti
Macharius, episc.	1 maii <i>et</i> 12 novembris	Mandelius et Diomedes	16 augusti
Macharius, et alii 9 martt.	8 aprilis	Manogildis, virgo	14 octobris
Macharius et soc.	21 octobris	Mansuetus, episc. cum Papino	1 decembris
Macbarius, mart.	12 februarii	Mansuetus, episc.	2 <i>et</i> 3 septembris
Macharius, erem. conf.	8 maii	Ejus translationes	25 aprilis <i>et</i> 14 junii
Macharius, mart.	23 februarii	Mannuel, etc. martt.	17 junii
Macharius, conf.	27 februarii	Marcella, vidua	31 januarii
Macharius Antiochenus	10 aprilis	Marcella, S. Marthæ ancilla	8 junii <i>et</i> 29 julii
Ejus elevatio	9 maii	Marcella <i>vel</i> Marcellina, virgo	17 julii
Macharius, mart.	26 martii	Marcellianus, mart.	20 januarii
Machlonius, episc. conf.	15 novembris	Marcellianus, episc.	13 maii
Maclovii episc. translatio	11 julii	Marcellina, virgo	17 julii
Macovalla, abbas	29 martii	Marcellinus, episc.	9 januarii
Macra, virg.	2 martii	Marcellinus <i>vel</i> Marcellus, mart.	15 januarii
Macra cum sociabus	2 maii	Marcellini et Petri martt. translatio	17 januarii
Macredius, episc. conf.	24 octobris	Marcellinus, mart.	30 martii
Macrina soror S. Basilii	19 julii	Marcellinus episc. conf.	21 aprilis
Madelberta, virg. mart.	7 septembris	Marcellinus cum Saturnino	2 junii
Madelgisilus, conf.	30 maii	Marcellinus, papa	13 julii
Madelupi sacerdotis translatio	3 aprilis	Marcellinus, conf.	14 julii
Madernianus, episc. Remensis	30 aprilis	Marcellini tribuni socii	27 augusti
Madonius, conf.	15 novembris	Marcellinus, episc.	12 septembris
Madulatus <i>alias</i> Madalveus	3 <i>et</i> 4 octobris	Marcellinus, Geminus et soc.	9 octobris
Magdunus Christi discipulus, mart.	12 julii	Marcellosa et Victoria	20 maii
Magginus, Gastinus, etc.	14 junii	Marcellus, episc.	17 januarii
Magilakæus <i>forte</i> Macidaletes	12 junii	Marcellus, episc.	15 februarii
Maglorius, episc. conf.	24 octobris	Marcellus, mart.	19 februarii
Magna et soc. martt.	3 decembris	Marcellus et Exuperantius	31 martii
Magnericus, episc. conf.	25 julii	Marcellus, episc. Diensis	9 aprilis
Magnobodus, episc.	16 octobris	Marcellus, etc. martt.	3 junii
Magnus, mart.	1 januarii	Marcellus et Marius, fratres	18 junii
Magnus, mart. in Dacia	16 <i>et</i> 17 aprilis	Marcelli episc. conf. translatio	26 junii
Magnus, presb.	20 julii	Marcelli translatio	25 <i>et</i> 26 julii
Magnus, rex, mart.	19 augusti	Marcellus, Treverensis, episc.	4 septembris
Magnus, episc. conf.	19 augusti	Marcelli papæ et mart. inventio	9 septembris
Magnus <i>vel</i> Magnoaldus, conf.	6 septembris	Marcellus <i>alias</i> Marcellinus, episc.	5 octobris
Magorum trium festivitas	11 <i>et</i> 13 januarii	Marcellus, episc. mart.	12 octobris
Mainbodus, mart.	23 januarii	Marcellus et soc. martt.	13 octobris
Maingoldus, mart.	9 februarii	Marcellus, conf.	2 <i>et</i> 3 novembris
Maiolus, mart.	18 februarii	Marcellus, conf.	16 novembris
Maiolus, abbas	17 aprilis <i>et</i> 11 maii	Marcellus et soc.	27 <i>et</i> 30 novembris
Malachias, propheta	3 januarii	Marcellus, episc.	7 decembris
Malachias, episc. conf.	20 augusti	Marcellus, archimandrita	29 decembris
Malachias, episc.	3 <i>et</i> 5 novembris	Marchus, etc. martt.	15 junii
Malachus, episc.	10 aprilis	Marcia, virgo	18 januarii
Malburga, virgo	21 junii	Marcia, mart.	3 martii
Malchus, monachus	21 octobris	Marcia et soc.	5 novembris
Malcolmus, rex	15 octobris	Marcianus, presb.	10 januarii
Maldod, conf.	14 maii	Marcianus et Donus	17 aprilis
Malkubius, abbas	27 augusti	Marcianus Ægyptius	8 junii
Mamertinus, abbas	30 martii, 1 <i>et</i> 6 septembris	Marcianus, episc. mart.	2 novembris
Mamertinus, cum Mariano	20 aprilis	Marcianus et soc.	24 octobris
			Marcianus,

Marcianus, cum Juliano	26 decembris	Marius, martyr	9 aprilis
Marchelinus, conf.	14 julii	Marius et soc.	12 novembris
Mareulfus, conf. abbas	I maii	Marnochus, episc. conf.	25 octobris
Marenlus, mart.	25 novembris	Marnulfus, episc.	28 septembris
Marcus, mart.	6 januarii	Maro, mart.	25 maii
Marcus, mart.	20 januarii	Marolus, mart.	27 martii
Marcus, episc.	29 martii	Martulus et soc. martt.	18 junii
Marcus, episc. mart.	18 maii	Marsus, presb.	4 octobris
Marcus, mart.	31 augusti	Martha, soror Lazari	19 januarii, 29, 30 julii, 17 octobris et 16 decembris
Marci evangelistæ dedicatio	8 octobris	Ejus translatio	17 octobris
Ejus corporis inventio	25 junii	Martha Persa, mart.	19 januarii
Ejus translatio	31 januarii	Martialis, mart.	23 januarii
Ejus apparitio	25 junii	Martialis, episc.	26 martii
Marcus, clarissimus doctor	18 octobris	Martialis et soc. martt.	27 maii
Marcus, episc. et soc.	5 novembris	Martialis, episc. conf.	1 julii
Marcus et Maria	29 novembris	Martialis Christi discipuli octava	7 julii
Margareta, virgo de Hungaria	28 januarii	Ejus translatio	10 octobris
Margareta, virgo	22 martii	Martialis, mart.	11 julii
Margareta, virgo Carthusiana	30 aprilis	Martialis, conf.	22 augusti
Margareta, virgo	20 julii	Martialis et soc.	1 septembris
Margareta, virgo	15 octobris	Martialis, episc. conf.	28 septembris
Margarita, reg.	10 junii et 16 decembris	Martialis et alii 33 mart.	28 septembris
Ejus translatio	19 junii	Martialis et Victrix	18 octobris
Margarita, virgo, mart.	13 julii	Martialis et Faustus, martt.	9 novembris
Margarita <i>alias</i> Pelagia, virgo	26 octobris	Martialis, cum Agricola, etc.	27 novembris
Maria, soror Lazari	19 januarii	Martialis episc. reliquiarum susce-	
Maria, B. Eugenii filia	8 februarii	ptio, in Floriaco monasterio	1 decembris
Maria, pœnitens	16 martii	Martiana, virg. mart.	12 januarii
Maria, virgo, mart.	17 martii	Martiana, virg.	11 julii
Mariæ Magdalænæ conversio	1 aprilis	Martianilla, mart.	6 januarii
Ejus translationes	19 martii et 18 aprilis	Martianus, episc. mart.	6 et 27 martii
Ejus octava	29 julii	Martianus, mart.	26 martii
Maria Ægyptiaca	9 aprilis et 7 augusti	Martianus, episc. Ravennas	25 maii
Maria Jacobi et Salome	25 maii	Martianus, etc.	5 junii
Beatæ Mariæ Virginis visio	19 junii	Martianus cum Jucundo	8 junii
Ejus dedicatio ad nives	5 augusti	Martianus, episc. conf.	14 junii
Ejus illatio in templum	26 novembris	Martinianus, mart.	17 junii
Maria Ogniacensis	23 junii	Martianus et Martyrius, martyres	25 octobris
Maria, soror Moysi	1 julii	Martina, mart.	17 novembris
Maria, mater Jacobi minoris	2 julii	Martinianus, abbas	13 februarii
Maria, virgo, mart.	11 julii	Martinus, mart.	1 januarii
Maria, virgo	1 augusti	Martinus, abb. conf.	13 aprilis
Maria, virgo Neocorensis	2, 3 et 21 novembris	Martinus, episc. mart.	27 martii
Maria, cum Marco	29 novembris	Martinus, abb.	8 maii
Maria, virgo, mart.	11 decembris	Martini cum aliis epp. depositio	12 maii
Mariander, et soc.	26 octobris	Martinus, episc. conf.	21 junii
Marianus, mart.	9 martii	Martinus, episc.	1 julii
Marianus Autissiodorensis	20 aprilis	Martinus, episc. mart.	19 julii
Marianus, monach. conf.	29 aprilis	Martinus, conf.	3 augusti
Marianus, conf.	19 augusti	Martinus, mart.	9 augusti
Marianus, episc.	18 et 19 septembris	Martinus, papa	12 novembris
Marianus, Prothus, etc.	17 octobris	Martinus, puer et mart.	16 novembris
Marianus et soc.	27 octobris	Martini Turonensis octava	18 novembris
Marianus, diac. et mart.	3 novembris	Ejus exceptio	13 decembris
Marina, mart.	28 januarii	Martini episc. capitis translatio	1 decembris
Marina, virg.	10 et 11 martii	Martinus, abb.	6 et 8 decembris
Marina, virg.	5 aprilis	Martyres plurimi in Sina	14 januarii
Marina, matrona	9 maii	Martyres 2000	28 januarii
Marina, cum Musca, etc.	18 junii	Martyres 124	30 januarii
Marina altera, virgo	18 junii	Martyres omnes unius urbis cives	7 februarii
Marina, virgo	17 julii	Martyres 10	19 et 20 februarii
Marinus, mart.	3 januarii	Martyres 20	21 februarii
Marinus, mart.	2 februarii	Martyres 29	22 februarii
Marinus, mart.	10 junii	Martyres 36	23 februarii
Marinus, mart.	17 junii	Martyres 51	25 februarii
Marinus, episc. mart.	16 julii	Martyres 7 milites	25 februarii
Marinus <i>alias</i> Maricius	3 septembris	Martyres 23	27 februarii
Marinus, Ievita, conf.	4 septembris	Martyres 24	27 februarii
Marinus, mart.	24 novembris	Martyres 40, Romæ	1 martii
Maris, episc. Dolichæ	25 aprilis	Martyres 27	4 martii
Marius Persa, mart.	19 januarii	Martyres 42, in Ammorio	6 martii
Marius, abbas	26 januarii		

Martyres Sebasteni 40	9 martii	Maura et Timotheus, martyres	3 maii
Martyres 40 alii Sebasteni	11 martii	Maura, virgo	11 septembris
Martyres 15	11 martii	Maura, virgo	21 septembris
Martyres 23000	18 martii	Maurilius, abbas	15 januarii
Martyres 14, socii Theodori	19 martii	Maurilius, conf.	21 maii
Martyres in monasterio Sabæ	20 martii	Maurilii translatio	16 augusti
Martyres 400	25 martii	Maurilius et Publius	13 novembris
Martyres 12	26 martii	Maurinus, mart.	25 januarii
Martyres 7, milites	27 martii	Maurinus, episc. mart.	3 martii
Martyres 9, in Perside	27 martii	Maurinus, mart.	10 junii
Martyres 4	29 martii	Maurini inventio	13 octobris
Martyres 20, socii Pastoris	30 martii	Maurinus, conf.	15 novembris
Martyres 601	30 martii	Maurinus, episc.	18 decembris
Martyres 10 <i>vel</i> 14	2 aprilis	Mauritius cum Ursione, conf.	29 aprilis
Martyres ab Alexandro papa baptizati	9 aprilis	Mauritii mart. exceptio	12 maii
Martyres Afri 17	10 aprilis	Mauritius, episc. conf.	17 septembris
Martyres Cæsarangustani	15 aprilis	Maurontus, abbas	5 maii
Martyr anonymus, Xanthis	16 aprilis	Maurontus, episc.	21 octobris
Martyres 9, in Cizico	29 aprilis	Maurus, episc. conf.	20 januarii
Martyres Alexandrini 31	30 aprilis	Maurus, mart.	17 martii
Martyres 404	14 maii	Maurus, etc., mart.	22 augusti
Martyres 304 Mediolanenses	14 maii	Maurus, conf.	4 septembris
Martyres 15	9 junii	Maurus, Silvinius, etc., epp.	4 septembris
Martyres 480	22 junii	Mauri martt. 360	15 octobris
Martyres crucifixi 10000	22 junii	Maurus, mart.	3 novembris
Martyres 989	22 junii	Maurus, episc.	8 novembris
Martyres 1807	22 junii	Maurus, mart.	9 novembris
Martyres Alexandrini	23 junii	Maurus, episc. conf.	10 novembris
Martyres 800	1 julii	Maurus et 72	29 novembris
Martyres 45	10 julii	Maurus, mart.	1 et 2 decembris
Martyres 46	12 julii	Mavenius, episc.	21 junii
Martyres 50	22 augusti	Maxelendis, virgo	13 novembris
Martyres nongenti	29 augusti	Maxentia, vidua	30 martii
Martyres 79, in Sicilia	13 septembris	Maxentia, mater S. Vigili	30 aprilis
Martyres multi in finibus Germaniæ		Maxentia, virgo mart.	20 novembris
trucidati	24 septembris	Maxentius, conf.	29 aprilis
Martyres 49, cum Euphemia	24 septembris	Maxentius et soc. martt.	22 maii
Martyres Trevirenses	6 octobris	Maxentius, abb. Pictaviensis	27 maii
Martyres Septani	9 et 13 octobris	Maximus cum Magno, etc.	4 septembris
Martyres 11000, virgines	21 octobris	Maxima, virgo	1 januarii
Martyres 33	7 novembris	Maxima, mart.	6 aprilis
Martyres 8	17 novembris	Maxima, mart. et soc.	8 aprilis
Martyres Centulenses	2 decembris	Maxima, virgo	16 octobris
Martyres 50	18 decembris	Maxima, cum Anisano	1 decembris
Martyres socii Chæremonis	22 decembris	Maximianus, archiepisc.	21 februarii
Martyres 10, in Creta	23 decembris	Maximianus, mart.	17 martii
Martyrius, monachus	2 junii	Maximianus, episc.	8 et 9 junii
Martyrius et Martianus, martt.	25 octobris	Maximilianus, mart.	12 martii et 26 augusti
Marubius, mart.	19 februarii	Maximilianus, episc.	12 octobris
Marus, episc.	26 januarii	Maximilianus, mart.	29 octobris
Marutha, episc. conf.	12 junii	Maximilla, virgo	18 decembris
Mastidia, virg.	7 maii	Maximinus, mart.	21 aprilis
Mastulinus, episc.	6 septembris	Maximinus, episc. mart. Treverensis	20 maii
Maternianus, conf.	7 julii	Maximinus, episc. Aquensis	27 maii, 7 et 8 junii
Maternianus, episc. conf.	1 decembris	Maximini abb. translatio	27 maii
Maternus, episc. 18 aprilis, 13 et 14 septembris		Maximinus, episc. mart.	20 junii
Maternus, episc. conf.	18 julii	Maximinus <i>alias</i> Maximus, conf.	20 augusti
Maternus, episc. etc.	9 julii	Maximinus, episc. conf.	12 et 13 septembris
Maternus, episc. conf.	19 septembris	Ejus translatio	29 maii
Maternus, episc. conf.	23 octobris	Maximus, mart.	1 januarii
Matheus et soc. martt.	6 maii	Maximus, episc. conf.	8 januarii
Mathildis, mater Ottonis	14 martii	Maximus, episc.	18 januarii
Matrona, mart.	14 martii	Maximus, conf.	21 januarii
Matthæi apostoli vigilia	20 septembris	Maximus, mart.	25 januarii
Ejus translatio	6 maii	Maximus, mart.	18 februarii
Matthiæ apostoli vigilia	23 februarii	Maximus, mart.	19 februarii
Ejus capitis translatio	11 augusti	Maximus, episc.	15 aprilis
Ejus translatio <i>vel</i> inventio	1 septembris	Maximus, mart. in Asia	30 aprilis
Maturinus, conf. 10 maii, 2 et 9 novembris		Maximus, presb.	8 maii
Matutinus, mart.	4 aprilis	Maximus et Venerandus	25 maii
Maura, virgo, mart.	14 januarii	Maximus, presb.	9 junii
Maura, virgo	16 februarii	Maximus, episc.	2 augusti
			Maximus,

Maximus, confessor	13 augusti	Metranus, martyr	20 februarii
Maximus, conf.	20 augusti	Metro <i>vel</i> Meiro	13 maii
Maximus, mart.	28 septembris	Metrobius et soc. martt.	24 decembris
Maximus, episc.	29 septembris <i>et</i> 24 novembris	Metrodora, cum Menodora, etc.	10 septembris
Ejus inventio	13 septembris	Metron, conf.	8 maii
Ejus ostensio	2 octobris	Metrophanes, patriarcha	4 junii
Maximus et soc.	25 octobris	Metropolus, episc.	3 augusti
Maximus, mart	30 octobris	Metropolus, episc. mart.	8 octobris
Maynulfus, diac. conf.	5 octobris	Mevendus <i>alias</i> Mevennus, conf.	21 junii
Mazotha, virgo	23 decembris	Meynardus, erem. mart.	11 januarii
Meander, <i>forte</i> Nicander, conf.	16 junii	Meynardus, conf.	17 octobris
Mechtundis, virgo	3 julii	Meynulf translatio	27 septembris
Medardus, episc. conf.	18 maii <i>et</i> 22 augusti	Michael, episc.	23 maii
Ejus revelatio	9 septembris	Michaelis archangeli octava	6 octobris
Ejus translatio	2 julii	Ejus apparitiones	8 maii <i>et</i> 16 octobris
Ejus dedicatio, Divione	30 maii	Ejus victoria in draconem	26 martii
Medericus, episc. conf.	31 augusti	Ejus commemoratio	8 novembris
Medrisma, virgo	22 novembris	Migdius <i>alias</i> Emigdius, episcopus, martyr.	5 augusti
Medulphus, conf.	1 junii	Mildburga, virgo	22 <i>et</i> 23 februarii
Meforius, conf.	24 februarii	Milecius, episc.	27 augusti
Megandius, conf.	19 decembris	Miletus, episc.	19 septembris
Melania, Deo sacrata	29 <i>et</i> 31 decembris	Milia, cum Felice	18 junii
Melanius <i>pro</i> Æmilianus	11 octobris	Militum corona 40	12 jannarii
Melanius, conf.	6 novembris	Milites 93	24 julii
Melanius, episc. conf.	12 novembris	Mildrada <i>vel</i> Mildrida, virgo	13 julii
Melantius, episc. conf.	16 januarii	Ejus translatio	18 maii
Melanns, conf.	9 novembris	Minander, mart.	23 februarii
Melchior, rex e tribus magis	6 januarii	Miniates, mart.	26 octobris
Melchiades, papa, conf.	10 januarii, 9 <i>et</i> 10 decembris	Minulfus, conf.	13 julii
Meletius, archiepisc.	12 <i>et</i> 14 februarii	Miraculum ardentium, Parisiis	26 novembris
Meletius, episc. Spoletanus	16 decembris	Mirocles, episc.	3 decembris
Meletius, episc. Ponti	16 decembris	Missias, mart.	27 martii
Meleus et soc.	14 novembris	Mitius, etc.	15 junii
Mello <i>alias</i> Mellonius, episc.	22 octobris	Mochomogus, conf.	13 martii
Melonus, episc.	6 junii	Modanus, abbas	4 februarii
Melores, puer, mart.	6 maii	Modanus, episc.	14 novembris
Melorus, mart.	1 octobris	Moderata, mart.	6 aprilis
Memmius, episc.	21 decembris	Modesta, mart.	13 martii
Memnon, thaumaturgus	29 aprilis	Modesta, virgo	4 <i>et</i> 5 novembris
Memoria 5 vulnerum D. N. J. C.	4 junii	Modestinus, episc. mart.	14 februarii
Memorius, cum soc.	7 septembris	Modestus, episc. conf.	24 februarii
Memorius Petragorius	6 maii	Modestus, mart.	2 octobris
Memorius, cum soc. martt.	9 septembris	Modestus et Festus, etc.	22 octobris
Menalippus, mart.	23 februarii	Modoaldus, episc.	12 maii
Menas et soc. martt.	10 decembris	Ejus translationes	15 <i>et</i> 26 aprilis
Mengoldi mart. translatio	5 junii	Modwida, virgo	9 septembris
Menelantus, mart.	23 februarii	Moggrudon, episc. conf.	4 martii
Menilus, monachus	15 martii	Mohalok, episc. conf.	26 martii
Menna, conf.	10 novembris	Moisetus <i>alias</i> Moiretus	17 februarii
Menna, virgo	26 novembris	Molocus, episc. conf.	25 junii
Mennas, etc.	23 julii	Mommuralus, abbas	8 augusti
Menodora, Metredora, etc.	10 septembris	Mombolus et Odo, conf.	18 novembris
Memulphus, episc.	12 julii	Monachus, conf.	17 octobris
Mephibus et Apollonius	14 aprilis	Monachi in Sina et Rhaithi	14 januarii
Mercurialis, episc. conf.	23 maii	Monanus, conf.	1 martii
Mercurialis, episc.	26 novembris	Monæ episc. translatio	12 octobris
Mercurius, mart.	15 junii	Monendabes, abbas	2 martii
Mercurius, etc. martt.	18 junii	Monica, vidua	28 aprilis <i>et</i> 4 maii
Mercurius, mart.	25 junii	Ejus translatio	9 aprilis
Mercurii mart. translatio	26 augusti	Monicha, virgo	21 junii
Mercurius, mart.	24, 25 <i>et</i> 26 novembris	Ejus translatio	14 junii
Mercurius Beneventanus	25 novembris	Monitor, episc. conf.	10 novembris
Mercurius, et soc. in Sicilia	10 decembris	Monon, mart.	18 octobris
Merenus, episc.	15 septembris	Montanns, mart.	17 <i>et</i> 24 februarii
Mergolus, mart.	6 martii	Montanus, monach.	11 maii
Meriton, episc.	1 aprilis	Ejus translatio	17 maii
Merobius et soc. martt.	3 decembris	Monulphus, episc. conf.	16 julii
Merobius, cum Felice	4 decembris	Monulphi et Gundulphi translatio	10 augusti
Methodius patriarcha	14 junii	Morandus, conf.	3 junii <i>et</i> 31 julii
Methodius, episc. mart.	20 junii	Mottellogus, abbas	26 martii
Metranus, mart.	30 januarii	Moveus, abbas	12 octobris

Moyses Æthiops	28 augusti	Mustiola, virgo	29 junii
Moysetes, monachus, mart.	7 februarii	Mustiola, vidua	7 julii
Muciana forte pro Vinciana	11 septembris	Mucius <i>alias</i> Maucius, mart.	20 et 21 maii
Munguntus, episc. conf.	1 januarii	Mulius, eremita	10 aprilis
Musa, virgo	2 aprilis	Mutius, cum filio	25 maii
Musca, etc.	17 junii	Mutius, abbas, antea latro	28 maii
Museum, presb.	4 septembris	Myron, mart.	17 augusti

N

Naamaas <i>alias</i> Naamacius, episc.	2 novembris	Nicetus, mart. Gothus	25 maii
Naamatus, episc.	12 octobris	Nicetus, presb. conf.	25 junii
Nabor, Felix etc. martt.	8 maii	Nicetus, mart.	12 septembris
Eorum translatio	12 julii	Nicetus, mart.	2 augusti
Narcissus, episc. mart.	18 martii	Nichrandus, mart.	17 junii
Natalis, mart. etc.	12 julii	Nicodemus, Romæ	21 decembris
Nathan, propheta.	29 decembris	Nicolaus, conf. in Nussia	13 aprilis
Nathanael, episc.	9 novembris	Nicolaus, peregrinus	30 maii
Nativitatis D. N. J. C. octava	1 januarii	Nicolai episc. Mirensis ordinatio	14 et 16 junii
Nativitatis B. M. V. vigilia	7 septembris	Ejus translationes	9 et 30 maii
Ejusdem octava	15 septembris	Nicolaus, episc.	27 junii
Navalis et Concordius, martt.	15 decembris	Nicolaus de Tolentino	10 septembris
Navitus, episc. conf.	7 julii	Ejus octava	17 septembris
Naum, propheta	1. 11 et 24 decembris	Ejus canonizatio	5 junii
Nazarus, mart.	28 julii	Nicolaus, papa	6 decembris
Ejus inventio cum aliis	13 decembris	Nicolaus, archiepisc.	6 decembris
Ejus translationes	10 maii et 24 decembris	Nicolaus, episc. magni avunculus	11 decembris
Nazarus et Celsi reliquiæ	6 novembris	Nicon, mart. et socii	23 martii
Nearcus, mart.	10 januarii	Nicostratus, et soc. martt.	25 martii
Nechtavius, mart.	17 junii	Niertus, mart.	2 aprilis
Nectarinus Augustodunensis	13 septembris	Nigundis, virg. <i>ignota</i>	23 aprilis
Nectarus, Viennensis episc.	5 maii	Nimpus et Saturninus	5 septembris
Nectarus, qui et Nectar, episc.	1 augusti	Ninianus, episc. conf.	16 septembris
Nehemias, propheta	13 julii	Ninianus, monach. conf.	16 octobris
Nemesius, mart.	25 julii	Nivardus <i>alias</i> Vivardus, episc.	1 septembris
Nemesius, mart.	2 augusti	Nivetinus, conf. cum sociis	16 martii
Nemesius, diac.	25 augusti	Nivitus, etc. martt.	15 junii
Nemesius cum Ammonio	11 septembris	Nodgerus, episc. Leodiensis	2 aprilis
Nemina, virgo	27 martii	Nodelinus, episc. conf.	17 octobris
Neon, mart.	20 octobris	Noe, propheta	10 maii
Neonas, diac.	11 martii	Ejus egressio de arca	23 aprilis
Neophista, virg. mart.	4 januarii	Noitburg, virg.	31 octobris
Neophytus, conf.	21 januarii	Nominis Jesu festivitas	15 januarii
Neotus, presb. conf.	31 julii	Nomius, mart.	8 julii
Neotus, presb. conf.	20 octobris	Nomius, conf.	8 julii
Nestor, etc.	8 junii	Nommolinus, episc. conf.	16 octobris
Nicander, mart.	17 junii	Nonna, virg.	4 julii
Nicander, abb.	19 septembris	Ejus elevatio cum aliis	2 maii
Nicander episc.	4 novembris	Nonnosus, mart.	26 junii
Nicanor, mart.	5 aprilis	Nonnosus, monach.	2 septembris
Nicasius, episc. mart.	9 octobris	Norbertus archiepisc.	6 junii
Nicasii translationes	8, 23 julii et 12 decembris	Ejus translatio	8 julii
Nicea, virg.	29 augusti	Notarius, episc.	10 novembris
Niceas, episc.	23 junii	Novatianus, etc. martt.	29 junii
Nicephorus, mart.	9 februarii	Novella, mart.	12 aprilis
Nicephorus, cum Gaiolo, etc.	3 martii	Novica, virg.	22 junii
Nicephorus, cum Saturnino, etc.	6 martii	Numerianus, episc.	3 junii
Nicephorus, mart.	17 aprilis	Numidicus, presb. mart.	9 augusti
Nicephorus, patriarcha	13 martii et 2 junii	Numenius, conf.	21 octobris
Nicetas, abbas	3 aprilis	Nuncius, conf.	10 octobris
Nicetas, conf.	28 maii	Nunnius, conf.	8 julii
Nicetas, mart.	15 septembris	Nutricius, mart.	4 novembris
Nicetius, episc.	19 januarii	Nyceas, episc.	22 junii
Nicetius, episc. conf.	8 februarii	Nympha, virg.	10 novembris
Nicetius, episc.	3 aprilis	Nymphodora, cum Menodora et	
Nicetius, episc.	1 octobris	Metrodora	10 septembris

O

Oceanus, cum sociis martyribus	18 septembris	Onesimus, confessor	13 maii
Octavianus, archidiac. mart.,	22 martii	Onesimi, episc. conf. translatio	30 decembris
Octavianus, erem.	2 septembris	Onesiphorus apostolorum discipulus	6 septembris
Octavius, mart.	20 januarii	Onesta, virgo	11 octobris
Octavius, et soc. Thebæi	21 novembris	Onesyphorus et Porphyrius	9 novembris
Oda, vidua	23 et 24 octobris	Onuphrius, erem.	11 et 17 junii
Ejus translatio	9 julii	Opportuna, virgo	22 aprilis
Oda, filia regis Scotiæ	27 et 28 novembris	Optatus et soc. martt.	2 et 3 maii
Odalricus, episc.	4 julii	Optatus cum Achario	27 novembris
Odgerus, conf.	10 septembris	Or, eremita	29 martii
Odilia, virg.	30 junii	Oranus, episc. conf.	27 octobris
Odiliæ virg. mart. translatio	18 julii	Orbanus, mart	4 aprilis
Odilia <i>alias</i> Othilia, virg.	13 decembris	Orculus et soc. martt.	18 novembris
Odilo, conf.	2 novembris	Orienes, episc.	20 novembris
Odilo, abb.	30 decembris, 1 et 2 januarii	Oriens, episc. conf.	14 maii
Odo, episc. conf.	7 februarii	Orientius, episc.	30 aprilis et 1 maii
Odo, episc. conf.	26 maii	Orion, etc.	16 augusti
Odo, episc.	30 junii	Ormisdas, conf.	6 augusti
Odo, abb.	17, 18 et 19 novembris	Orosiensis, monach.	14 maii
Odrada, virg.	8 novembris	Ortrudis, virgo	22 junii
Odras, virg.	4 novembris	Osanna, virgo	23 augusti
Odolricus, episc. conf.	4 julii	Osia, mart.	18 januarii
Oduinus, presb. mart.	24 junii	Ositha, virgo, mart.	4 junii, 5 et 7 octobris
Odulfus, conf.	12 junii	Osmanna, regina	9 septembris
Oelbertus, mart.	22 octobris	Osmundus, episc.	3 decembris
Oghanus, episc.	26 februarii	Ejus translatio	16 julii
Olavus, mart.	29 julii	Ospitius, conf.	20 decembris
Oldericus <i>alias</i> Udalricus, episc.	4 junii	Oswaldus, archiepisc.	28 februarii et 30 aprilis
Oliveria, virgo	3 februarii	Ejus translationes	15 aprilis, 8 et 9 octobris
Oliverius, mart.	16 junii	Oswaldus, rex, mart.	4 augusti
Olla, virgo	9 octobris	Ejus translatio	20 junii
Olympia, matrona	12 januarii	Oswaldus, episc. conf.	15 octobris
Olympiades, matrona	25 julii	Oswinus, mart.	20 augusti
Olympias, matrona	24 februarii	Otbmarus, abb. et conf.	16 novembris
Olympias, mart.	17 martii	Otto, mart.	16 januarii
Olympius, cum Symphroniano	4 decembris	Otto, episc.	30 junii, 2 julii et 1 octobris
Onesima, virgo	27 februarii	Ejus translatio	30 septembris

P

Pachomius, monach. alter a magno	14 maii	Paplnutius, abb.	29 novembris
Pacificus, Minorum minister	10 julii	Papias, mart.	6 martii
Pæmon, anachoreta	27 augusti	Papias alter, mart.	6 martii
Palatinus, mart.	22 februarii	Papias, episc.	17 maii
Palatinus, mart.	10 martii	Papinius episc. mart.	27 novemb. et 1 decembris
Palatinus, cum Sico martt.	30 maii	Papirius, diac. mart.	13 aprilis
Palladius, episc. conf.	10 et 11 maii	Paragodas, episc.	1 januarii
Palladius, episc. conf.	7 octobris	Paramonus et Philumenus	29 novembris
Palmacius, mart.	7 decembris	Parasceve, mart.	24 julii
Palmacius cum 11 soc.	5 octobris	Pardus, episc.	17 octobris
Pamphilianus, mart.	16 et 17 martii	Pardus, mart.	5 novembris
Pamphilus, mart.	5 martii	Paregorius, mart.	18 februarii
Pamphilus, episc. conf.	28 aprilis	Parisienses reliquiæ	4 decembris
Pamphilus, episc.	11 mai	Parthenius, episc.	7 februarii
Pambo, abb. conf.	1 julii	Parthenius, mart.	11 februarii
Paramon <i>alias</i> Pambo	27 augusti	Partinus, mart.	1 aprilis
Panceratius, mart.	3 aprilis	Partinus et soc.	17 maii
Panceratius, mart.	11 maii	Paschasia, virgo, mart.	9 januarii
Pantaleon, mart.	14, 19 februarii et 27 julii	Paschasias virg. translatio	7 julii
Ejus octava	4 augusti	Paschasius, abbas	31 januarii et 1 februarii
Ejus translationes	6 et 18 februarii	Paschasius, episc. conf.	22 februarii
Pantamia, mart.	20 februarii	Paschasius, conf.	31 maii
Panterius, cum Ingemana, etc.	1 aprilis	Passus, mart.	21 decembris
Pantho, presb.	30 julii	Pastor, mart.	12 januarii
Papa, mart. cum Sabino	16 martii	Pastor et Romulus, martt.	27 martii
Paphnutius, abb. mart. cum 546	28 aprilis	Pastor et Victorinus, martt.	28, 29 et 30 martii
		Pastor	

Pastor, martyr, cum 24 Alexandrinis	30 martii	Pega, virgo	8 januarii
Pastor, episc. conf.	30 martii <i>et</i> 30 aprilis	Peirus, martyr	5 martii
Pastor, presb. conf.	26 julii <i>et</i> 1 aprilis	Pelagia, mart.	4 maii
Patapius, monach.	8 decembris	Pelagia, virgo, mart.	9 junii
Paternianus, episc.	10 julii	Pelagiæ conversio et consecratio	21 decembris
Paternianus, episc. conf.	13 novembris	Pelagia, peccatrix	20 octobris
Paternus, cum Ingemana, etc.	1 aprilis	Pelagius, mart.	26 junii
Paternus, episc.	16 aprilis	Pelagius, mart.	28 augusti
Paternus, episc. conf.	21 septembris	Pelagius, papa, conf.	28 augusti
Patiens, episc. conf.	8 januarii	Pellicanus, mart.	30 januarii
Patiens, episc. Lugdunensis	11 <i>et</i> 12 septembris	Penes, mart.	11 februarii
Patinianus, conf.	10 julii	Pentagathus, episc. Viennensis	17 aprilis
Patricia, mart.	13 martii	Peregrinus, mart.	15 maii
Patricius, mart.	3 aprilis	Peregrinus <i>alias</i> Cetheus	13 junii
Patricii episc. conf. translatio	10 junii	Peregrinus, presb.	29 julii
Patricius, abbas	24 augusti	Peregrinus, conf.	14 augusti
Patricius, mart.	1 novembris	Peregrini translatio	22 augusti
Patroclus, episc. mart.	31 januarii	Pergentina, soror S. Laurentini	5 junii
Patroclus, conf.	19 novembris	Perpetua, mart.	2 februarii
Patrocli mart. adventus	9 decembris	Perpetua, matrona	4 augusti
Patrona, matrona	27 decembris	Perpetua, conjux S. Petri	4 <i>et</i> 5 novembris
Pattinius, mart.	1 aprilis	Perpetuus, episc.	4 novembris
Pavacius, etc. epp.	23 <i>et</i> 24 julii	Perpetuus, episc.	26 decembris
Paula, virgo	26 januarii	Perpetuus, episc. Turonensis	30 decembris
Paula in Bethleem	26 januarii	Petivius cum Gregorio	5 maii
Paula, mart.	3 martii	Petrocius <i>alias</i> Poctocus, conf.	4 junii
Paulilus, puer	13 novembris	Petronius, episc. conf.	4 octobris
Paulinus, episc.	11 januarii	Petrosia, mart.	29 januarii
Paulinus, diac. mart.	4 maii	Petrus cum Marco, martt.	6 januarii
Paulini translatio	13 maii	Petrus Thomasius, patriarcha	6 januarii
Paulinus, conf. etc.	12 julii	Petrus, asceta	11 januarii
Paulinus et Mammetes, martt.	16 julii	Petrus, mart.	12 januarii
Paulinus, episc. conf.	14 octobris	Petri, apostoli catenæ	15 januarii
Paulus, mart.	19 januarii	Petrus, mart.	16 januarii
Paulus, papa, conf.	27 januarii <i>et</i> 10 decembris	Petrus, mart.	21 februarii
Paulus, mart.	29 januarii	Petrus, mart.	23 februarii
Paulus, episc. cum Lucio, etc.	8 februarii	Petrus Carceranus, mart.	25 februarii
Paulus, eremita	16 februarii	Petrus, mart.	13 martii
Paulus, mart.	18 februarii	Petrus, abbas	14 martii
Paulus, mart.	24 februarii	Petrus, episc.	26 martii
Pauli apostoli capitis inventio	25 februarii	Petrus, mart.	26 <i>et</i> 27 martii
Ejus primus ingressus in Urbem	6 julii	Petrus, diac. conf.	18 aprilis
Paulus, mart.	2 martii	Petrus Faverius, Carthusianus	29 aprilis
Paulus, episc. conf.	12 martii	Petrus, mart.	28 <i>et</i> 29 aprilis
Paulus, episc. apostolorum discipulus	22 martii	Ejus translatio	7 maii
Paulus, mart.	23 martii	Petrus, episc. conf.	8 maii
Paulus, mart.	4 aprilis	Petrus Coelestinus, papa	19 <i>et</i> 20 maii
Paulus, mart.	12 aprilis	Ejus coronatio	29 augusti
Paulus, mart.	13 aprilis	Ejus translatio	15 februarii
Paulus, abbas in Libia	17 aprilis	Petrus Athonitus	12 junii
Pauli mart. translatio	21 maii	Petri <i>et</i> Pauli anticipata octava	5 julii
Paulus <i>et</i> Siraicus	18 junii	Eorum basilicæ dedicatio	18 novembris
Paulus, mart.	8 julii	Petrus de Lutzenbergo, cardinalis	13 julii
Paulus, mart.	25 julii	Petrus <i>et</i> Donatus	14 julii
Paulus, mart.	17 augusti	Petrus Alexandrinus, episc.	1 septembris
Paulus, mart.	29 augusti	Petrus Chrysogonus, conf.	4 septembris
Paulus, confessor	4 septembris	Petrus, episc. conf.	10 septembris
Paulus, episc. mart.	3 novembris	Petrus, episc. Metensis	27 septembris
Paulus <i>et</i> soc.	6 novembris	Petrus, mart. Hispalensis	9 octobris
Paulus <i>et</i> Julius	5 decembris	Petrus, episc.	30 novembris, 1 <i>et</i> 2 decembris
Paulus, episc. mart.	10 decembris	Petrus, Successus <i>et</i> 24	9 decembris
Paulus, in occulto	15 decembris	Petrus, canonicus	19 decembris
Paulus, qui fuit cognomento simplex	18 decembris	Pharaildis, virgo	4, 5 januarii <i>et</i> 5 junii
Paulus <i>et</i> Gregorius	19 decembris	Pharo, episc. conf.	27 octobris
Paulus, episc.	8 februarii	Philastrius, episc.	18 julii
Paulus <i>et</i> soc.	17 maii	Philibertus cum Eleusio, etc.	7 aprilis
Paurilia, virgo	9 novembris	Philibertus <i>forte</i> Placidus, abbas	6 maii
Pausa, mart.	24 martii	Philibertus, abbas	19 augusti
Paxentius, mart.	23 septembris	Philippianus, mart.	30 januarii
Paymon, mart.	8 augusti	Philippi apostoli vocatio	28 februarii
Pecinna, virgo	24 junii	Ejus brachii translatio	2 martii
Pectina, etc., virg. martt.	24 junii	Philippus, mart.	9 <i>et</i> 10 martii
			Philippus,

Philippus, episcopus martyr	22 aprilis	Pontianus, martyr	2 decembris
Philippus, presb.	3 maii	Pontianus cum Primentio	2 decembris
Philippus, anachoreta	11 iunii	Pontinus, martyr	18 augusti
Philippus Agyrensis	12 maii	Pontranus, mart.	14 januarii
Philippus, mart. etc.	15 et 16 iulii	Poplianus et soc.	1 novembris
Philippus, conf.	16 augusti	Popo, abbas	25 januarii
Philippus, episc. Viennensis	28 novembris	Popo, episc. conf.	16 iunii
Philippus, episc. Cortinæ	8 octobris	Porcaria, virgo, mart.	8 octobris
Philippus, mart.	31 octobris	Porcarius, abbas	12 augusti
Philogonius, episc.	20 decembris	Porcianus, confessor	23 et 24 novembris
Philonus, episc. mart.	10 et 11 martii	Porphinus, archiepisc.	26 februarii
Philopius, mart.	30 martii	Porphirius et Onesiphorus	9 novembris
Philoromus, episc. mart.	11 martii	Porphirius, miles	24 novembris
Philumenus, cum Paramono	29 novembris	Portiunenla dedicata	2 augusti
Phocæ relatio	22 iulii	Portus, mart.	31 martii
Phocas, episc. et soc.	21 decembris	Posennus <i>alias</i> Possenius, sacerdos	17 iunii
Phlorus, mart.	18 augusti	Possessor, episc.	4 decembris
Photinus et soc.	2 septembris	Possina <i>alias</i> Pusinna, virgo	24 maii
Photius, mart.	12 augusti	Potamia, virgo	31 augusti
Pia, mart.	19 januarii	Potamon et soc.	18 maii
Piammon <i>seu</i> Pyaminon	27 augusti	Potentianus, episc.	13 augusti
Piatus Carnotensis, <i>ignotus</i>	9 octobris	Potentianus cum Sabiniano	30 decembris
Pictus, Aretius et Dacianus	4 iunii	Ejus translatio	19 octobris
Pigmenius, presb. mart.	18 martii	Potentini et soc. mart. translatio	11 januarii
Pigmenius, episc. conf.	1 novembris	Potentinus, mart.	18 iunii
Pigmenius et alii martt.	2 decembris	Potentinus, conf.	18 augusti
Pimenius, mart.	18 februarii	Potitus, mart.	1 januarii
Pimolus <i>alias</i> Primolus	22 aprilis	Potitus, mart.	13 januarii
Pinucius et alii, Romæ	2 decembris	Potitus, mart.	22 januarii
Piomolus <i>alias</i> Thiomolus	23 martii	Potitus, mart.	6 septembris
Pion, mart.	14 martii	Potitus, mart.	20 augusti
Pionius, mart.	12 martii	Ejus translatio	4 iunii
Piperion, mart.	11 martii	Poetoci, conf. translatio	1 februarii
Pippinus, dux	21 februarii	Præcordius, presb. mart.	21 novembris
Pirminius, episc.	3 novembris	Præsentatio B. V. M.	15 maii
Pistis, etc. martt.	23 iunii	Præstabilis et Felix	24 februarii
Pistis, Elpis, etc.	30 septembris	Prætextatus, episc. martyr	27 novembris
Pius, papa	11 iulii	Papinius, episc. mart.	15 et 31 maii
Placeria, virgo	20 iulii	Primianus et Firmianus	9 octobris
Placidia, virgo	15 octobris	Primina, virgo	2 decembris
Placidus et Benedictus, <i>episc.</i>	6 maii	Primentius <i>alias</i> Primitivus, etc.	27 novembris
Placidus, abb. <i>alias</i> episc.	6 maii	Primitivus cum Secundo	23 iulii
Placidus cum Sosio	29 septembris	Primitiva, virgo	24 februarii
Placidus et Athanasius	11 octobris	Primitivus, mart.	2 martii
Placilla, matrona	14 octobris	Primitivus, mart.	1 augusti
Plato <i>forte</i> Ivo	10 iunii	Primitivus, etc.	3 januarii
Plato, mart.	22 septembris	Primus, mart.	11 maii
Plato, mart.	14 novembris	Primus et soc. martt.	29 maii
Plato, mart.	14 decembris	Primus et soc. martt. 145 Afri	8 iulii
Plechelmus, conf.	15 iulii	Primus, conf.	21 iunii
Plesus, mart.	16 februarii	Primus et Januarina	2 et 3 octobris
Podius, episc.	28 maii	Primus et soc.	6 octobris
Polisius et soc.	7 novembris	Primus et Felice.	4 novembris
Pollio, mart.	20 martii	Primus, Cæsarius et alii 10	8 novembris
Pollio et soc. martt.	29 maii	Primus et soc.	1 iulii
Polieuctus, mart.	10, 12 et 16 januarii	Principii, conf. elevatio	16 septembris
Policarpus, episc.	1 februarii	Principius, episc.	25 septembris
Policarpus, presb. conf.	23 februarii	Principius, episc.	16 januarii
Policarpus, episc. cum 12 martt.	23 februarii	Priscilla, virgo	7 iunii
Policarpus, presb. conf.	24 februarii	Priscus, mart.	13 iunii
Policarpi reliquiarum adventus	4 iulii	Priscus, episc. conf.	16 octobris
Policarpus, episc. conf.	26 octobris	Priscus, mart.	20 octobris
Policarpus et Theodosius	7 decembris	Priscus, conf.	2 februarii
Policrates, episc.	26 octobris	Privatula, mart.	18 augusti
Polichronius, mart.	20 januarii	Privatus, mart.	17 octobris
Ploerionius, mart.	1 martii	Privatus, mart.	5 septembris
Poma, virgo	27 iunii	Proba, virgo	28 aprilis
Pontiana, virgo	10 decembris	Ejus translatio	10 maii
Ponticus, mart.	31 januarii	Probate, conf.	5 iunii
Pontianus, conf.	31 januarii	Probatas <i>alias</i> Privatus	15 martii
Pontianus, diac. mart.	9 martii	Probus, episc.	25 martii
Pontianus, diac.	5 aprilis	Probas, mart.	4 aprilis
		Probus, mart.	Probus,

Probus, episcopus, confessor	10 et 11 novembris	Protogenes, episcopus	22 julii
Processus, conf.	7 julii	Prudentius, episc. in Hispania	28 aprilis
Procopius Decapolita, conf.	27 februarii	Prudentius, episc. conf.	6 aprilis
Procopius, abb. conf.	4 julii	Prudentius, mart.	29 aprilis
Proculus, mart.	14 februarii	Prudentii mart. exceptio	7 octobris
Proculus et Ammon	1 maii	Publia, vid. abbatissa	8 junii
Proculus, episc. mart.	1 junii	Publius, mart.	27 januarii
Proculus, mart.	5 junii	Publius, conf.	31 januarii
Proculus, mart. et soc.	19 octobris	Publius, cum Dionysio	1 februarii
Proculus, episc.	20 novembris	Publius, mart.	18 februarii
Proculus, presb.	2 decembris	Publius, mart. etc.	7 julii
Proculus, episc.	9 decembris	Publius et Maurilius	13 novembris
Prodocus, diac.	29 aprilis	Pueri Babilonici	15 decembris
Prodocimus, episc.	7 novembris	Pulcronius, et alii epp.	4 maii
Prosper, episc. doctor	25 et 26 junii	Pupillus, mart.	28 februarii
Prosper, episc. conf.	29 julii	Purificatio B. M. V.	2 februarii
Prosper, episc.	24 et 25 novembris	Ejus octava	9 februarii
Prothasius, episc.	24 novembris	Pusinna, virgo	23 aprilis
Prothus, mart.	14 junii	Ejus translatio	24 januarii
Protus et Januarius	27 octobris	Piamon, abb. et conf.	14 novembris

Q

Quadratus, episc.	21 augusti	Quiriacus, mart.	17 martii
Quartinus, mart.	18 martii	Quiriacus, Herenneus, etc.	6 aprilis
Quibelberga, mart.	10 julii	Quiriacus, <i>alias</i> Judas, episc.	30 aprilis
Quilianus, conf.	4 novembris	Quiriacus, etc.	12 maii
Quindecim auxiliores	8 augusti	Quiriacus, mart.	17 junii
Quinibertus, conf.	18 maii	Quiriaci, episc. mart. translatio	8 augusti
Quintianus, mart.	1 aprilis	Quiriacus, etc.	12 augusti
Quintianus, presb.	14 junii	Quiriacus et Archelaus	22 augusti
Quintianus, presb. mart.	16 junii	Quiriacus, apostolus mart.	20 septembris
Quintianus, mart.	1 julii	Quiriens, Cyricus <i>alias</i> Quiriacus, et Quirinus, episc.	15 aprilis
Quintianus, episc. conf.	13 novembris	Quiricus, mart.	15 julii
Quintillus, episc. mart.	8 martii	Quiricus, episc. mart.	8 augusti
Quintini mart. inventio	3 januarii et 24 junii	Quirillus, mart.	8 martii
Quintinus, episc.	30 martii	Quirillus, et soc. mart.	9 maii
Quintinus, mart.	1 aprilis	Quirinus, tribunus mart.	26 martii
Quintinus, episc. conf.	5 septembris	Ejus elevatio et translatio	30 aprilis
Quintinus, mart.	4 octobris	Quirinus et 12 soc. martt.	30 aprilis
Quintus, mart.	9 et 19 januarii	Quirinus, episc.	30 aprilis
Quintus, mart.	17 martii	Quirinus, mart. Africanus	3 junii
Quintus, mart.	5 aprilis	Quirinus et Evagrius	12 octobris
Quintus, mart. etc.	28 et 29 octobris	Quirinus, presb. mart.	20 octobris
Quintus, et soc. mart.	18 decembris	Quiriolus, mart.	3 martii
Quiriaca, mart.	21 augusti	Quietæ conjugis S. Hilarii confessoris translatio	7 julii
Quiriacus, mart.	12 februarii	Quiteria, virg. mart.	22 maii
Quiriacus, presb. conf.	6 martii		
Ejus translatio	30 septembris		

R

Rachel, uxor Jacobi	30 septembris	Raphael, archangelus	6 octobris, 20 novembris et 29 decembris
Radbertus, episc. conf.	25 septembris	Rasipus, mart.	23 julii
Radbodus, episc. Trajectensis	29 novembris	Ravennus, presb.	23 julii
Ejus translatio	25 junii	Raymundus, conf.	6 januarii
Radegundis, virgo	3 februarii et 12 augusti	Recollectio festivatum B. M. V.	1 septembris
Radegundis reginæ translatio	7 julii	Redempta, mart.	7 martii
Radfridus et Waldefridus, martt.	3 decembris	Redemptus, episc. conf.	8 aprilis
Radulphus, episc. conf.	26 junii	Regenfredis, virg.	20 novembris
Ragenfredis <i>alias</i> Rainfredis, etc., virg.	8 octobris	Regum trium Colonæ translatio	23 julii
Ejus elevatio	2 septembris	Regnisidis, virg.	6 maii
Ejus relatio	11 junii	Regina, virg.	20 junii et 12 septembris
Ragnobertus, episc. conf.	25 martii	Ejus elevatio	17 martii
Ejus adventus	3 octobris	Regenfridus, mart.	17 septembris
Ragnulfus, mart.	9 novembris	Regiswindis virg. mart.	15 julii
Ragomerus, episc.	28 maii	Regnabertus, mart.	13 junii
Ranerius, nobilis peregrinus	17 junii	Regnildis <i>alias</i> Raineldis, virg. mart.	16 julii
Raphillus, episc.	18 julii		

Regulus

Regulus, confessor	22 et 23 aprilis	Rogatus et socii, martyres	10 junii
Regulus, episc. conf.	8 martii	Rogatus, episc.	6 octobris
Regulus episc. mart.	1 septembris	Rogatus et soc.	7 et 8 novembris
Relindis, virg.	6 februarii	Rogatus, ordinis Minorum	4 januarii
Ejus translatio	22 martii	Rolandus, mart.	16 et 19 junii
Remachus, episc.	3 septembris	Rolenda, virgo	13 maii
Ejus translatio	25 junii	Romana, virgo	22 februarii
Rembertus, archiepisc.	4 februarii	Romanus, monachus	31 martii
Remedius, episc. et conf.	15 januarii	Romanus, mart.	6 aprilis
Remedius, conf.	1 octobris	Romanus, mart.	5 maii
Remigius episc.	1 octobris	Romanus, monachus	21 maii
Ejus translatio	22 maii	Romanus, conf. Senonensis	22 maii
Remundus, conf.	1 januarii	Romanus, episc. conf.	17 junii
Renatus, conf.	6 octobris	Romanus, episc. conf.	23 octobris
Renatus, episc. conf.	12 novembris	Romanus, melodus	1 octobris
Ejus translatio	29 decembris	Romanns, episc. mart.	6 octobris
Ejus relatio	12 aprilis	Romanus, presb.	31 octobris
Renobertus, episc.	23 aprilis et 16 maii	Romaricus, cum Amato et Adel-	
Ejus translatio	3 septembris	phio, confessores	20 augusti
Reparata, virg.	8, 9 et 11 octobris	Eorum elevatio	13 novembris
Repositus cum Vitali, etc.	29 augusti	Eorum translatio	15 februarii
Respicus et Triphon, martt.	12 novembris	Romaricus et soc. 585	22 septembris
Restituta, virgo	15 januarii	Romaricus, conf. abbas	22 novembris
Restituta, virg. mart.	27 maii	Romaricus, abbas	8 decembris
Restitutus, etc.	10 junii	Romualdus, abb.	19 junii
Restitutus, episc. conf.	7 novembris	Romula, virgo	24 junii
Resurrectio D. N. J. C.	27 martii	Romuldus, conf.	3 novembris
Reticius, episc. conf.	25 julii	Romulus, mart.	27 martii
Reverentius, presb. conf.	12 septembris	Romulus et soc. martt.	6 julii
Revocata, mart.	6 et 7 februarii	Romulus, conf.	25 decembris
Rexius et Hermes	18 octobris	Rosa Viterbiensis, virgo	4 septembris
Reynerius, solitarius	11 aprilis	Rosa, virgo	24 septembris
Reynoldus, mart.	7 januarii	Rosius, episc.	16 maii
Rhetores 50	14 novembris	Rosula, virgo cum aliis 4	15 maii
Richardis, virg.	19 augusti	Rothildis, regina	1 septembris
Richardis, imperatrix, virg.	18 septembris	Rotulandus alias Rolandus, mart.	16 et 19 junii
Richardus, rex, mart.	4 februarii	Rotulfus, alias Botulphus	17 junii
Richardus, rex, conf.	7 februarii	Rufianus et soc. martt.	16 novembris
Richardus, episc.	3 aprilis	Rufina, virg.	28 februarii
Ejus translatio	16 junii	Rufina, mart.	6 aprilis
Richarius, presb. conf.	25 aprilis et 8 octobris	Rufinianus, episc. conf.	1 augusti
Ejus octava	16 octobris	Rufinianus, mart.	17 octobris
Ejus translatio	9 octobris	Rufinus, cum Machario, etc	12 februarii
Ejus relatio	3 junii	Rufinus cum Victore	26 maii
Rictrudis, virg. potius vid. 12 maii et 27 octobris		Rufinus et soc. mart.	22 junii
Ejus vigilia	11 maii	Rufinus, mart.	30 julii
Ejus elevatio	7 februarii	Rufinus, conf.	19 augusti
Prædictæ elevationis octava	14 februarii	Rufinus, episc. conf.	24 augusti
Rictrudis, virgo	29 et 31 octobris	Rufulus, mart.	4 junii
Rigobertus, archiepisc.	4 et 8 januarii	Rufus, mart.	3 aprilis
Ejus translatio	14 junii	Rufus, cum Agabo	8 aprilis
Rigomerus, presb. conf.	24 augusti	Rufus et Agatymbrius, epp.	11 maii
Ripsime, regina, virg. mart.	26 septembris	Rufus, episc. conf.	27 augusti et 7 novembris
Rixa, regina Hungariæ	20 martii	Rufus, episc. conf.	14 novembris
Robertus, abbas Casæ Dei	24 aprilis	Rufus et soc. martt.	27 novembris
Robertus, puer, mart.	24 aprilis	Rufus cum Zozimo, martt.	16 et 23 decembris
Robertus, abb. Cisterciensis	29 aprilis	Rumbertus, episc. conf.	11 junii
Robertus, conf.	15 maii	Rumpharius, episc.	18 novembris
Robertus, abbas	7 junii	Rumoldus, episc. mart.	24 junii et 1 julii
Robertus, conf.	18 julii	Ejus relatio	27 octobris
Robustianus, mart.	31 augusti	Ejus translationes	4 julii et 18 octobris
Rochus, conf.	16 augusti	Rupertus, episc. conf.	27 martii
Rodulphus, episc. conf.	21 junii	Rutpertus, episc.	24 septembris
Roga, matrona	11 novembris	Russor, etc., martt.	21 augusti
Rogatianus, martyr	23 februarii	Rusticus, conf.	8 januarii
Rogatianus, presb.	30 octobris	Rustico mart. ecclesia dedicata	24 februarii
Rogatianus, et soc. martt.	18 decembris	Rusticus, episc.	25 aprilis
Rogatus, mart.	7 martii	Rusticus, mart.	9 augusti
Rogatus, episc.	8 martii	Rusticus, presb. alias episc.	19 julii
Rogatus, mart.	9 martii	Rusticus, episc.	24 septembris
Rogatus, mart.	17 martii	Rusticus, cum Florentio	25 julii
Rogatus, mart.	18 martii	Rusticus, episc. conf.	14 octobris

Rutila, martyr	2 januarii	Rutilus et socii martyres	23 februarii
Rutilus et soc. martt.	18 februarii	Rutilus et soc. martt.	24 februarii

S

Sabaudus, episc.	26 novembris	Saturninus cum Cassio, etc., martt.	6 martii
Sabas Gothus, mart.	12 aprilis	Saturninus cum Cirino, martt.	24 martii
Sabbas, mart. dux exercitus	24 aprilis	Saturninus cum soc. 14, martt.	26 martii
Sabas <i>seu</i> Sabbas, abb.	5 decembris	Saturninus cum Donato, etc.	27 martii
Sabbatius, mart.	19 septembris	Saturninus cum soc. 5, martt.	29 martii
Sabianus, mart.	20 martii	Saturninus cum Ingeniano, etc.	1 aprilis
Sabina, virgo	23 januarii	Saturninus, cum Grano	10 aprilis
Sabinianus et Potentianus	30 decembris	Saturninus cum Marcellino, martt.	2 junii
Sabinus, mart.	15 januarii	Saturninus, cum Diogene	16 junii
Sabinus, episc.	17 januarii <i>et</i> 11 decembris	Saturninus, mart.	30 octobris
Sabinus, episc.	9 <i>et</i> 17 februarii	Saturninus, cum Sirico	26 novembris
Sabinus, mart.	13 martii	Saturninus, cum Basileo	27 novembris
Sabinus et Papa, martt.	16 martii	Saturninus, episc.	5 decembris
Sabinus et soc. martt.	23 martii	Saturninus et Cœlestinus	30 decembris
Sabinus, conf.	11 julii	Saturnus, mart.	7 martii
Sabinus, episc. mart.	7 decembris	Saturus, mart.	9 januarii
Sacerdos, episc.	4 maii	Saturus, cum Æmiliano, etc.	27 januarii.
Sacerdos, episc. Lugdunensis	12 septembris	Saturus, cum Silvano, etc.	7 martii
Sacerdotes 15	31 januarii	Saturus <i>vel</i> Satyrus, mart.	17 <i>et</i> 18 martii
Sadoth, episc. cum 128	20 februarii	Saturus et Calixtus	12 octobris
Sagaria, virgo	2 februarii	Satyrus, frater S. Ambrosii	18 septembris
Sagaris, episc. mart.	14 martii	Savina, virg.	29 januarii
Salaberga, abb.	22 septembris	Savina et Savinianus	30 augusti <i>et</i> 5 septembris
Salome et Maria Jacobi	25 maii	Savinianus, mart.	24 januarii
Salomon, mart.	28 septembris	Savinianus cum Hippolyto, martt.	30 augusti
Salomya, vidua	26 novembris	Saviniani et soc. translatio	19 octobris
Saltanus, mart. cum sociis	6 januarii	Savinus, episc.	9 februarii
Salvatoris dedicatio	17 januarii <i>et</i> 9 novembris	Savinus, mart.	11 julii
Salvator, mart.	7 aprilis	Savinus <i>alias</i> Sabinus, episc. conf.	10 decembris
Salvia, virg.	9 julii	Sauma, <i>forte pro</i> Verena	1 septembris
Salvius, episc.	11 januarii	Scanisolaius <i>pro</i> Stanislaus, episc.	8 maii
Salvius, episc. mart.	26 junii	Scariola, virg.	6 junii
Ejus elevatio	15 octobris	Scholasticæ virg. translatio	11 julii
Salvii et Superii translatio	7 septembris	Schynnus, episc. conf.	12 octobris
Salvius, episc. mart. <i>alias</i> conf.	10 septembris	Scopilio, archipresb. conf.	3 octobris
Salvius, episc. conf.	28 octobris	Scubilius, mart.	14 junii
Salustianus et soc. martt.	27 maii	Sebaldu, conf.	19 augusti
Sambariæ virg. mart. translatio	19 julii	Sebastia, etc., martt.	5 julii
Samforus, mart.	18 martii	Sebastianus, mart.	16 februarii
Sammonus et Emeritus	12 decembris	Sebastianus cum Sico, etc.	9 martii
Samon et soc.	20 novembris	Sebastiani mart. translatio	8 <i>et</i> 9 decembris
Samora et soc. martt.	21 novembris	Secundanus, conf.	16 novembris
Sampson, hospitem exceptor	27 junii	Secundarius, mart.	1 junii
Samson, episc. conf.	28 julii	Secundellus, conf.	1 augusti
Samuel, propheta	20 augusti	Secundia, mart.	10 februarii
Sanascla, presb.	4 februarii	Secundianus, etc., martt.	8 augusti
Sanctianus et soc. martt.	6 septembris	Ejus translatio	9 augusti
Sanctinus et Antonius	22 maii	Secundianus, cum Aureliano, etc.	16 novembris
Sanctinus episc.	22 septembris	Secundinus, mart.	18 februarii
Sanctinus, episc. conf.	11 <i>et</i> 12 octobris	Secundinus, mart.	6 maii
Sanctorum omnium octava	8 novembris	Secundinus <i>alias</i> Secundianus, episc.	6 maii
Sanctulus, presb.	15 decembris	Secundinus, mart. cum Felicissimo	13 septembris
Sandradas, abb.	24 augusti	Secundinus et soc.	15 novembris
Sara, virg. mart.	24 aprilis	Secundola, mart.	2 martii
Sarius, presb. Cameracensis	23 novembris	Secundulus, mart.	30 martii
Sator, cum Vitali et Reposito	29 augusti	Secundus, mart.	1 januarii
Saturnina, virg. mart.	20 maii	Secundus, martyr	30 martii
Saturnina, virg.	15 decembris	Secundus cum Partino, etc.	1 aprilis
Saturninus et soc. martt.	18 januarii	Secundus, episc. conf.	25 maii
Saturninus et tres alii	27 januarii	Secundus, mart.	8 augusti
Saturninus cum Paulo, etc., martt.	19 januarii	Secundus et Primitivus	27 novembris
Saturninus, Theophilus, etc.	6 <i>et</i> 7 februarii	Securus et soc. martt.	2 decembris
Saturninus, presb. mart.	11 februarii	Securus et soc. martt.	30 decembris
Saturninus, cum Joanne, etc.	15 februarii	Secutor, mart.	13 aprilis
Saturninus cum Syrico, martt.	21 februarii	Segolena, Deo sacrata	24 julii
Saturninus cum Victore et soc.	5 martii	Seinavus <i>alias</i> Senanus, abb.	8 martii

Seniores 24 Apocalypsis	18 septembris	Severus, episcopus	20 julii
Senardus, abbas	1 martii	Severus, episc.	1 augusti
Senatoris, etc. martt. translatio	4 septembris	Severus, presb. conf.	8 augusti
Senator, et soc. martt.	24 octobris	Severus, abbas	25 augusti
Sendomirienses martyres	2 junii	Severus, episc.	15 octobris
Senerotus, mart.	23 februarii	Severus, episc.	22 octobris
Senerthus, episc.	4 aprilis	Ejus translatio	25 februarii
Sennis, diac.	29 novembris	Severus, episc.	23 octobris
Senoch, abb. conf.	24 octobris	Severus et Dorotheus, martt.	24 octobris
Septem fratres dormientes, apud Ephesum	27 junii et 10 augusti	Severus, mart.	24 octobris
Septem fratres dormientes, apud Turones	4 et 12 novembris	Severus, episc.	6 novembris
Septem filii Symphorosæ	27 junii	Severus <i>alias</i> Stuerus, conf.	17 novembris
Septimus et soc.	18 aprilis	Severus, presb. conf.	18 novembris
Septimus, etc. martt.	28 augusti	Sexburga, vidua	6 julii
Sequatius, <i>forte pro</i> Sequanus	19 septembris	Sexburgis, regina, abb.	8 aprilis
Seraphia, virgo, mart.	29 julii	Siagrius, episc. conf.	10 et 11 aprilis
Seraphina, virgo	29 julii	Sibertinus, conf.	2 julii
Serapia, etc.	31 junii	Sicharia, Deo sacrata	2 februarii
Serapion, mart.	24 februarii	Sicharius, mart.	2 maii
Serapion, episc.	9 julii	Sicius, conf.	14 junii
Serapion, monach.	15 julii	Sicus, mart.	9 martii
Serapion, etc.	12 septembris	Sicus et Palatinus, martt.	30 maii
Serena, mart.	21 februarii	Sidonius, episc.	23 augusti
Serenæ virginis translatio	25 junii	Sidrac, Misac et Abdenago	24 aprilis
Serenetus, conf.	21 julii	Sidronius, mart.	15 maii
Serenus, abbas	23 februarii	Sidronius, mart.	3 julii
Serenus, mart.	16 et 17 martii	Siffridus, episc. conf.	27 novembris
Serenus, conf.	3 maii	Sigebertus, confessor	1 februarii
Serenus, etc.	28 junii	Ejus translatio	30 junii
Sergius, papa	8 et 9 septembris	Sigefridus, episc. conf.	15 et 16 februarii
Sergius et Bacchus, martt.	25 septembris	Sigo, episc. conf.	10 februarii
Serotinus, mart.	26 martii	Sigon <i>pro</i> Sequanus, etc., conf.	19 septembris
Servanus, episc. conf.	1 julii	Silænus, mart.	2 januarii
Servatii episc. conf. translatio	7 junii	Silas, apostolus	23 novembris
Servilianus, cum Sulpitio	25 maii	Silvanus, cum Rutulo, etc.	18 februarii
Servilius, mart.	17 martii	Silvanus, mart.	8 martii
Servilius, mart.	3 junii	Silvanus, cum Sico, etc., martt.	9 martii
Servulus, mart.	21 februarii	Silvanus, cum Cypriano, etc.	12 aprilis
Servulus, mart.	24 maii	Silvanus, episc. mart.	3 maii
Sevardius, abbas	1 martii	Silvanus, etc.	3 junii
Sevelius, et Theophantus	20 aprilis	Silvanus, episc. Nazareth	22 septembris
Sevenda, <i>forte pro</i> Phæbe	3 septembris	Silvanus, abbas in Scythi	22 septembris
Severa, etc.	5 junii	Silvanus, conf. cum soc.	22 septembris
Severa, virgo, mart.	25 junii	Silvanus, mart.	16 octobris
Severa, virgo.	19 et 20 julii	Silvanus et soc. martt.	17 octobris
Severianus, episc.	24 januarii	Silvatus, <i>forte pro</i> Silvanus	24 septembris
Severianus et Polycarpus, epp.	1 februarii	Silverinus papa, mart.	19 et 20 junii
Severianus, mart.	9 septembris	Silvester Reomensis	15 aprilis
Severina, matrona	3 maii	Silvinus, episc.	26 januarii
Severinus, conf.	5 januarii	Silvinus, episc.	15 februarii
Severinus, conf.	18 julii	Silvinus et Valentinus	10 decembris
Severinus, papa	2 augusti	Silvius, episc.	15 februarii
Severini Coloniae episc. vigilia	22 octobris	Silvii, etc., inventio	7 octobris
Ejus octava	30 octobris	Simeon, qui Dominum obtulit	5 januarii
Ejus ordinatio	12 maii	Simeonis inventio	9 januarii
Ejus translatio	5 octobris	Simeon, episc. conf.	17 februarii
Ejus reliquiarum commemoratio	17 julii	Simeon, archiepiscopus	24 martii
Severinus, episc. mart.	24 octobris	Simeon, abbas	25 martii
Severinus, episc. conf.	21 octobris	Simeon, monachus	1 junii
Severinus, monachus	2 novembris	Ejus reclusio	1 decembris
Severinus, et soc. martt.	21 novembris	Simeon Salus	1 et 21 julii
Severinus, monachus	27 novembris	Simeon, eremita	26 julii
Severius, episc. conf.	1 februarii	Simeon Stylita	26 julii
Severius, conf.	18 septembris	Simeon, monach. conf.	30 septembris
Severus, conf.	1 januarii	Simeonis, episc. conf. translatio	25 octobris
Severus, episc. conf.	13 januarii	Simeon, Metaphrastes	27 novembris
Severus, episc. conf.	29 januarii et 1 februarii	Similinus, cum Justino	17 septembris
Severus, presb. conf.	15 februarii	Simon, puer, mart.	24 et 30 martii
Severus, episc. conf.	18 februarii	Simon, ordinis Carmeli	16 maii
Severi presb. conf. translatio	30 junii	Simon, mart.	4 augusti
		Simon et Judas	27 octobris
		Simpertus, episc.	13 octobris
			Simpliciola,

Simpliciola et Galla	4 septembris	Spinulus, confessor	1 novembris
Simplicianus, episc. conf.	27 augusti	Ejus translatio	11 junii
Simplicides, episc. conf.	11 februarii	Spiridion, episc.	2 januarii
Simplicius, mart.	12 februarii	Spiritus sancti adventus	15 maii
Simplicius, confessor	1 martii	Stabilis, conf.	23 septembris
Simplicius, papa	2 et 3 martii	Stachys et soc.	31 octobris
Simplicius et soc. 68	1 maii	Stacteus, conf.	28 septembris
Simplicius, presb.	15 maii	Stanislaus, mart. episc.	11 aprilis et 8 maii
Simplicius, episc. conf.	24 junii	Ejus translatio	27 septembris
Simplicius Persa	16 augusti	Statianus, mart.	7 februarii
Simplicius, episc.	19 novembris	Stephana, virgo, mart.	14 maii
Simplicius et soc.	16 decembris	Stephanis, mart.	11 novembris
Sindanus, episc.	2 januarii	Stephanus, mart.	1 januarii
Sindon vel sudarium Christi	4 maii	Stephanus et Vitalis	2 januarii
Sinesius, mart.	4 januarii	Stephani protomartyris octava	2 januarii
Sinestis, mart.	23 februarii	Ejus translatio	6 et 7 maii
Sindulfus, conf.	20 octobris	Ejus commemoratio	19 junii
Sindulfus et Victor, conf.	21 octobris	Ei dedicata ecclesia	16 julii
Sindulfus, episc. conf.	10 decembris	Stepbauus, abbas	13 februarii
Ejus translatio	3 junii	Stephanus, diac.	13 februarii
Sirenus, monachus, mart.	23 februarii	Stephanus, episc. conf.	13 februarii
Siricius, episc. Romæ	26 novembris	Stephanus, thaumaturgus	28 martii
Siricus, papa, mart.	22 februarii	Stephanus IX, papa	29 martii
Siricus et Saturninus	26 novembris	Stephanus, cum Castore	27 aprilis
Siridon, episc.	2 januarii	Stephani vel Stephæni mart. translatio	25 maii
Sirinus, mart.	10 martii	Stephanus, mart.	11 julii
Sirus, mart.	5 martii	Stephanus, rex, conf.	20 augusti
Siri translatio	17 maii	Stephanus, episc.	7 septembris
Sirus, episc. conf.	6 julii	Stephanus, cum Saba, etc.	28 octobris
Sisinnius, episc.	14 februarii	Stephanus, presb. conf.	20 novembris
Sisinnii mart. translatio	13 augusti	Stephanus, inclusus, mart.	20 novembris
Sisinnius, episc.	29 novembris	Stephanus, junior	28 novembris
Sisoa, conf.	6 julii	Stertio, cum Helia	21 julii
Sixtus III, papa	28 martii	Stolæ B. M. V. depositio	2 julii
Sixtus, mart.	3 aprilis	Straton, etc., mart.	15 augusti
Sixtus, papa, mart.	5 augusti	Stratonicus, mart.	13 januarii
Sixtus et Sinicius, pp.	1 septembris	Strominius, episc. conf.	16 junii
Sixtus et Apollonius	23 decembris	Sturmis, abb.	17 decembris
Socioctus, conf.	29 octobris	Successus, cum Paulo, etc.	19 januarii
Solemnis, episc.	24, 25 et 29 septembris	Successus, mart.	4 aprilis
Solina, virgo	7 octobris	Successus et 24	9 decembris
Solinia, virgo	11 februarii	Successa, cum Romulo, etc.	27 martii
Solus alias Solas, conf.	3 decembris	Suffragianus Carthaginensis	27 octobris
Solutor, mart.	20 januarii	Suffronus, etc.	7 augusti
Solutor, cum Victore, etc.	26 martii	Suibertus, episc. conf.	1 martii
Somina, virgo	25 januarii	Ejus canonizatio	4 septembris
Sophiæ dedicatio	15 februarii	Suibertus, episc. mart.	29 maii
Sophia, virgo, mart.	29 martii	Suitherga, inclusa	28 februarii
Sophia Constantinopolitana	15 maii	Sulcanus, et soc. martt.	6 januarii
Sophia, vidua	10 maii	Sulpitius, episc.	26 januarii et 27 augusti
Sophia, vidua	30 septembris	Ejus translatio	15 januarii
Sophonias, presb.	18 maii	Sulpitius, episc. conf.	27 januarii et 26 augusti
Sophonias, propheta	3 decembris	Sulpitius, episc.	21 julii
Sophronius, patriarcha	11 martii	Sulpitius et Servilianus	25 maii
Sorentus, cum Apollonio, etc.	19 martii	Summiva, virgo, mart.	8 julii
Soris, conf.	2 februarii	Superii translatio	7 septembris
Sosius, cum Placido	29 septembris	Sura sive Luwarda, virgo, mart.	10 februarii
Sosthenes, apostolorum discipulus	11 junii	Surentus, cum Timotheo	18 martii
Sosthenes, Victor ac martt. 49	16 septembris	Surus, conf.	1 februarii
Soteris, virg. mart.	12 maii	Susanna, matrona in Daniele	12 februarii
Sother, papa	21, 22 aprilis et 22 maii	Susanna, matrona, mart.	30 junii
Sother, mart.	2 februarii	Susanna, virgo	8 octobris
Sotheris, virgo, mart.	6 februarii	Sylvanus, mart.	7 martii
Sozantes, mart.	7 septembris	Sylvianus, episc. conf.	10 februarii
Spanus alias Speruus, mart.	25 octobris	Symmachus, papa, conf.	21 februarii et 19 julii
Spargus, mart.	3 octobris	Symmachus, patricius, mart.	27 maii
Spatius, mart.	25 octobris	Sympertus, episc.	12 octobris
Speciosa, virgo	18 martii	Symphorianus, mart.	4 februarii
Speciosa, virgo	11 julii	Symphorosa, cum 7 filiis	18 et 19 julii
Speciosa, virgo	15 octobris	Symphorosa, vidua vel virgo	21 julii
Speranus alias Spanus, mart.	25 octobris	Symphronius, et soc. martt.	4 decembris
Spes, abbas	26 decembris	Synerius, episc.	18 septembris

Synesius <i>alias</i> Genesius et Theopontius	21 maii	Syrus cum Zenone, confessores	8 decembris
Synorius, mart.	23 februarii	Syrus et Evagrius	12 octobris
Syrannus <i>alias</i> Sigiranus, abb.	4 decembris	Syrus, Papiensis episc.	8 et 9 decembris
Syria, virgo	8 junii	Sysaius, episc. conf.	7 octobris
Syrices, mart.	23 februarii	Systus, cum Luceia, etc.	24 junii
Syricius, papa	21 februarii	Swithunus, episc.	2 julii
Syricus, mart.	21 februarii	Ejus ordinatio	30 octobris
Syricus, cum Euphemia	3 septembris	Ejus translatio	15 julii

T

Tacianus, mart.	27 februarii	Theodola, mart.	22 martii
Tadwinus, episc. conf.	30 julii	Theodolus, cum Quiriaco et Dionysio	17 martii
Talaricanus, episc.	30 octobris	Theodolus, cum Agathone diacono	4 aprilis
Tammarus, episc. conf.	15 octobris	Theodolus, episc.	16 augusti
Tarabata, virgo	9 februarii	Ejus et soc. translatio	4 septembris
Tarasius, episc.	25 februarii	Theodolus, episc. conf.	26 augusti
Taracus, et soc. martt.	25 martii et 4 aprilis	Theodolus, episc.	13 septembris
Tarratis, conf.	17 septembris	Theodolus, conf.	28 novembris
Tarsilla, amita S. Gregorii	24 decembris	Theodolus et soc. mart.	4 decembris
Tarsicius, mart.	15 augusti	Theodora, electa	10 julii
Tarsitius, mart.	31 januarii	Theodora Alexandrina	11 septembris
Tarsitius, mart.	3 augusti	Theodora, uxor Sisinnii	23 novembris
Tartranus, <i>vel</i> Tauranus	2 martii	Theodora, matrona Romana	28 decembris
Tatianus Dulas, mart.	15 junii	Theodoricus, presb. mart.	22 aprilis
Tattiana, mart.	12 januarii	Theodoricus, episc.	18 julii
Tauchba <i>alias</i> Aucha, virgo, mart.	10 octobris	Theodoricus, abb.	24 augusti
Taurini inventio	5 septembris	Theodoricus, conf.	15 octobris
Taxius et Hermes	17 octobris	Theodorus <i>forte</i> Isidorus, mart.	5 februarii
Taisis, quondam peccatrix	28 augusti	Theodorus, mart.	7 februarii
Tecla <i>vel</i> Teda, virgo	22 februarii	Theodorus, megalomartyr	8 februarii
Tecla, virgo, mart.	1 junii	Theodorus, tiro, mart.	17 februarii
Tecla, virgo	14 junii	Theodorus, episc. mart.	19 martii
Tecla, virgo	23 julii	Theodorus, cum Timotheo, etc.	26 martii
Tecla, abbatissa	28 septembris	Theodorus, presb. cum Achacia	29 martii
Tecla et Valentinus	17 novembris	Theodorus, episc.	6 aprilis
Tecla, virg. mart.	18 novembris	Theodorus, presb.	10 aprilis
Tecla, virg. mart.	20 decembris	Theodorus, presb. mart.	11 aprilis
Teclechildis, virgo. abb.	10 octobris	Theodorus, in Trichine	20 aprilis.
Tedgnas, abbas	2 martii	Theodorus, qui fuit in Perge	21 aprilis
Telanus, abbas	9 januarii	Theodorus, archimandrita	22 aprilis
Tenestina, virgo	24 augusti	Theodorus, abbas	14 maii
Terentianæ et 5 filiorum conversio	5 martii	Theodorus, papa	14 maii
Terentianus, episc. mart.	30 augusti	Theodorus, sanctificatus	16 maii
Terentianus, episc. mart.	28 septembris	Theodorus, mart. cum 7 virginibus	18 maii
Terentianus, episc.	1 septembris	Theodorus, episc.	19 maii
Terentius, mart. et soc.	10 aprilis	Theodorus, episc.	20 maii
Terentius, mart.	2 septembris	Theodorus, episc.	17 augusti
Terentius, mart. cum Fidentio	27 septembris	Theodorus, conf.	24 augusti
Terentius et Neonilis, martt.	28 octobris	Theodorus, archiepisc.	19 septembris
Terentius, episc. conf.	28 et 29 octobris	Theodorus, mart.	19 septembris
Ejus translatio	16 maii	Theodorus, conf.	9 octobris
Termanus, episc. conf.	12 junii	Theodorus, abbas	30 octobris
Terreus, martyr	28 octobris	Theodorus, mart.	9 novembris
Tertullinus, presb. mart.	30 et 31 julii	Theodorus, episc. conf.	10 novembris
Totbaldus, conf.	1 julii	Theodorus, adolescens, conf.	10 novembris
Teuderius <i>alias</i> Theudericus, conf.	29 octobris	Theodorus, studita	11 novembris
Teufredius, diaconus	6 julii	Theodorus Petri mansionarius	26 decembris
Teillianus, conf.	9 februarii	Theodorus et Theophanes	27 decembris
Thalalæus, mart.	20 maii	Theodosia, virgo	3 aprilis
Tharacus, presb. etc.	30 septembris	Ejus translatio	22 julii
Tharsus et soc.	26 et 28 octobris	Theodosia, virgo, mart.	22 decembris
Theobaldus, episc. conf.	16 maii	Theodosius, imperator	17 januarii
Theobaldus, presb. conf.	30 junii	Theodosius, cœnobiarcha	11 januarii
Theobaldus, episc. conf.	1 julii	Theodosius, episc. mart.	7 junii
Theobaldus, conf.	8 junii	Theodosius, episc. conf.	17 julii
Theoctistes Lesbia	10 novembris	Theodosius et Polycarpus	7 decembris
Theoctistus, dux	4 januarii	Theodata, mart.	27 septembris
Theoctistus, Eathymii synasceta	3 septembris	Theodotus, episc.	4 novembris
Theodardus, episc.	10 septembris	Theodulfus, abbas	1 et 2 maii
Theodarius, abb.	29 octobris	Ejus translatio	4 aprilis
Theodegarius, conf.	30 octobris	Theodulfus, episc. conf.	24 et 25 junii

Theodulus,

Theodulus, martyr	5 aprilis	Timotheus, cum Surento	18 martii
Theofredus, mart.	18 novembris	Timotheus et soc.	26 martii
Theogenes, etc. martt.	27 augusti	Timotheus, et 7 soc. martt.	7 aprilis
Theogenes, cum Timetheo, etc.	26 martii	Timotheus et Maura	3 maii
Theogenes, mart.	20 novembris	Timotheus et Felix	15 maii
Theogintus <i>vel</i> Theognitus, mart.	26 septembris	Timotheus cum Faustino, etc.	22 <i>et</i> 23 maii
Theognestus, episc. mart.	21 junii	Timotheus, episc. mart.	10 junii
Theo, mart.	26 februarii	Timotheus, anachoreta	11 junii
Theonas, mart.	5 januarii	Timotheus, cum Zotico et Paulo	30 junii
Theonas, abbas	23 augusti	Timothei et Apollinaris translationes,	
Theonestus, episc. mart.	30 octobris	Remis	9 septembris <i>et</i> 30 decembris
Theonestus, episc. et soc.	22 novembris	Timotheus Antiochenus	12 septembris
Theonilla Egeana	23 augusti	Titus, episc.	25 augusti
Theopempus, episc. mart.	4 januarii	Tobias, propheta	2 septembris
Theopemptus, mart.	5 januarii	Tolus, mart.	3 martii
Theophanes, confessor	12 martii	Tornanus, diac. mart.	8 julii
Theophanes, episc.	11 octobris	Torpes, mart.	29 aprilis
Theophanes, cum Theodoro	27 decembris	Torquatus, episc. conf.	31 januarii
Theopharius, conf.	11 novembris	Tranquillinus, mart.	20 januarii
Theophili pœnitentia	4 februarii	Tranquillinus, mart.	13 februarii <i>et</i> 7 julii
Theophila, virg. mart.	11 novembris	Tranquillus, conf.	15 martii
Theophilus, mart.	6 <i>et</i> 7 februarii	Transfiguratio Domini	26, 27 julii <i>et</i> 6 augusti
Theophilus, cum Machario, etc.	28 februarii	Traseas, episc. mart.	25 martii
Theophilus, cum Publia, etc., martt.	28 februarii	Tricastinus, episc. conf.	7 novembris
Theophilus, episc.	4 martii	Triduana, virgo	8 octobris
Theophylactus, episc.	8 martii	Triphillius, episc.	13 junii
Theopompus, episc. mart.	23 maii	Triphinius et soc. mart.	28 novembris
Theorethgida, virg.	24 decembris	Triphon, martyr	26 januarii
Theotgaris, conf.	30 octobris	Triphon, mart.	1 februarii
Theotimus et Basilianus	18 decembris	Triphon, mart.	3 februarii
Theraclius, episc.	9 julii	Triphon, mart.	4 maii
Therapons, hieromart.	27 maii	Triphon, mart.	5 maii
Therasia, uxor S. Waltfridi	22 junii	Triphon et Respicus, martt.	10 novembris
Thermes, cum sorore et ancilla	5 aprilis	Triphon, puer, mart.	5 decembris
Theylaidus, abbas, mart.	2 octobris	Triphonia, virgo	4 junii
Thiomolus <i>alias</i> Piomolus	23 martii	Triscius, episc. conf.	16 maii
Thionia, virgo, mart.	15 februarii	Troesius, abbas	10 octobris
Thomas, mart. cum 37	9 februarii	Trojanus, episc. conf.	10 februarii
Thomas Aquinas	7 martii	Trojecius, conf.	26 octobris
Ejus translatio	28 januarii	Trophima, virgo, mart.	5 novembris
Thomas Morus, mart.	22 junii	Trophimus, mart.	1 januarii
Thomas, cum Cyriaca	7 julii	Trophimus et soc. martt.	18 <i>et</i> 19 septembris
Thomas, episc. conf.	2 octobris	Trovanus, episc. conf.	9 februarii
Thomæ apostoli vigilia	20 decembris	Trudonis conf. translatio	11 augusti
Thomas, Cantuariensis episc. mart.	20 decembris	Trudo, cum Vedasto et Wasnolfo	1 octobris
Ejus ordinatio	3 junii	Trutpertus, mart.	26 aprilis
Ejus translatio	7 julii	Tugdualus, episc.	30 novembris
Thraseas, mart.	27 martii	Tullianus, mart.	13 februarii
Thudebertus, conf.	30 maii	Tullus, mart.	18 februarii
Thyadghermus, episc.	8 februarii	Turgius, Pius <i>et</i> 154	19 septembris
Thyrsus, cum soc. martt.	18 <i>et</i> 19 januarii	Turibius episc.	16 aprilis
Tibla, virgo	6 martii	Turibius, episc.	25 augusti
Tiburtius, episc.	16 aprilis	Turrinus, episc. conf.	14 julii
Tilurtius mart.	30 julii	Tutilla cum Felice, etc.	3 martii
Tigernagus, episc. conf.	4 <i>et</i> 5 aprilis	Tybba, virg.	30 aprilis
Tigrius, presb. mart.	12 januarii	Tycho Amathoutæus	16 junii
Tillo, conf.	5 <i>et</i> 7 januarii	Tymianus, episc.	17 februarii
Tillo, episc. conf.	19 aprilis	Tyminus, episc. conf.	23 februarii
Timolaus, mart.	24 martii	Tymon, episc. mart.	19 aprilis
Timorus, mart. et soc.	8 aprilis	Typorum Christi commemoratio	25 martii
Timotheus, conf.	8 januarii	Tyrsus, diaconus	2 aprilis
Timotheus, apostolus	24 januarii, 16 maii <i>et</i> 27 septembris	Tyrsus, mart.	31 julii
Ejus translatio	7 aprilis	Tyrsus, cum 300 Thebæis	4 octobris
Timotheus, qui fuit in Symbolis	21 februarii	Tyrsus et soc. 3	14 decembris
		Tysa, virgo	26 aprilis

U

Ubaldu, episc.	16 maii	Ulfagius, conf.	7 junii
Udalricus, episc. conf.	4 junii <i>et</i> 4 julii	Ulgisus, episc.	4 februarii
Ugo, episc. conf.	10 martii	Ejus translatio	4 aprilis

Ultus,

Ultus, martyr	22 januarii	Ursinus, <i>alias</i> Ursicinus etc., martt.	13 decembris
Ultanus, frater S. Foillani	1 maii	Ursinus, mart.	24 augusti
Urbanus, Lingonensis episc.	2 aprilis	Ursinus <i>alias</i> Ursus episc.,	26 decembris
Ejus translatio	22 et 23 januarii	Ursinus, episc.	29 decembris
Urbanus, cum Birona, etc.	8 martii	Ursio et Maurilius, conf.	29 aprilis
Urbanus et soc. martt.	2 aprilis	Ursio, monachus, conf.	29 septembris
Urbanus, conf.	29 aprilis	Ursmarus, episc.	2 et 18 aprilis
Urbanus conf. papa.	19 maii	Ejus elevatio	26 martii
Urbanus, papa, mart.	22 maii	Ejus translatio	2 julii et 2 octobris
Urbani, conf. etc. translatio	7 julii	Ursulæ et sociarum octava	28 octobris
Urbasus, etc. martt.	24 junii	Ejus commemoratio	12 augusti
Urbicius, episc. conf.	20 martii	Ejus translatio	28 januarii
Ursa, virgo	14 octobris	Ejus quarundum reliquiarum relatio	4 julii
Ursianus et Leuchadius, conf.	13 decembris	Ursus, episc.	1 februarii
Ursicinus cum Vitale, etc.	27 et 28 aprilis	Ursus, conf.	3 maii
Ursicinus, episc. conf.	25 julii	Ursus, episc.	25 julii
Ursinus, mart.	30 maii	Ursus <i>alias</i> Ursinus, conf.	28 julii
Ursini episc. conf. translatio	10 junii	Ursus, episc. conf.	30 julii
Ursiuus <i>alias</i> Ursus, conf.	28 julii	Ursus <i>alias</i> Ursinus, episc.	26 decembris

V

Valens et soc.	29 aprilis	Venerius, abbas	11 septembris
Valens, episc. mart.	21 maii	Venerius alter, conf.	11 et 13 septembris
Valentianus cum Leontio	20 augusti	Venerius, conf.	1 novembris
Valentina, sancta mulier	25 julii	Venustianus, uxor et filii martt.	7 decembris
Valentinus, episc.	7 januarii	Veranus, episc. 19, 20 octobris et 10 novembris	
Valentinus, episc. mart.	16 julii	Veranus, episc.	12 et 13 novembris
Valentinus, episc. conf.	4 augusti	Verdiana, virgo	2 februarii
Valentini mart. etc., exceptio	10 octobris	Veredemus, episc. conf.	17 junii
Valentinus, conf.	29 octobris	Verena, virgo	1, 2 et 12 septembris
Valentinus et Hilarius, martt.	2 novembris	Vermebandus, abbas	6 aprilis
Valentinus, presb.	3 novembris	Verolus, presb. conf.	16 junii
Valentinus et Tecla	17 novembris	Verona, virgo	29 augusti
Valentinus, cum Silvino	10 decembris	Veronica, vidua	4 februarii
Valentius et Leontius	21 augusti	Veronica, matrona	25 martii
Valeria, mart.	31 martii	Veronus, confessor	30 martii
Valeria, conjux S. Vitalis	28 aprilis	Ejus translatio	31 januarii
Valeria, virgo	8 octobris	Veterinus, conf.	18 julii
Valeria, virgo	2 decembris	Viator, mart.	9 augusti
Valeria, virgo	9 et 10 decembris	Viator, lector	14 octobris
Valerianus, mart.	21 januarii	Viator, conf.	22 octobris
Valerianus <i>vel</i> Valerius, episc.	6 maii	Viator, episc.	14 decembris
Valerianus, presb.	21 maii	Victor cum Pastore, martt.	12 januarii
Valerianus, mart. et soc.	15 novembris	Victor, cum Censoriano, etc.	28 januarii
Valerianus, episc. conf.	26 et 30 novembris	Victor, cum Paulo, etc.	29 januarii
Valerius, rex, mart. cum Ursulanis	14 februarii	Victor, cum soc. 20 martt.	1 februarii
Valerius, mart. et 20	11 martii	Victor cum Gaio, etc.	20 februarii
Valerius <i>alias</i> Valerianus, episc. conf.	6 maii	Victor, episc. mart.	25 februarii
Valerius, conf.	10 martii et 26 julii	Victor, conf.	25 et 26 februarii
Valerius, mart.	22 octobris	Victor cum Pamphilo, etc.	5 martii
Valis <i>alias</i> Vitalis, presb. conf.	21 et 22 maii	Victor, mart. Mosomensis	6 martii
Varus, mart.	29 octobris	Victor cum Quinto, etc., martt.	17 martii
Vastradis, mart.	21 julii	Victor, cum Rogato	18 martii
Vedastus, episc. conf.	14 julii	Victor, cum Corona	24 martii
Ejus relatio	15 julii	Victor et soc. 14	26 martii
Ejus translatio	30 septembris et 1 octobris	Victor, mart.	29 martii
Vedastus et Amandus	26 octobris	Victor, cum Chiona, etc.	1 aprilis
Vellesus et Faustinus, epp.	20 maii	Victor cum Amphiano, etc., martt.	2 aprilis
Venans, mart.	11 octobris	Victor, mart.	7 aprilis
Venantius Camers, cum. 1565	18 maii	Victor III, papa	21 aprilis
Venantius, episc. conf.	7 junii	Victor, Siricius, etc.	26 aprilis
Venantius, mart.	10 octobris	Victor, Maximus, etc.	27 aprilis
Venantius, abbas, conf.	11 octobris	Victor, miles, mart.	13 maii
Venantius, abb.	14 octobris	Victoris translatio, Mediolani	14 maii
Vendelinus, conf.	20 octobris	Victor, cum Secundino, etc.	14 maii
Veneranda, virgo, mart.	14 novembris	Victor, cum Basilio, etc.	17 maii
Venerandus, episc. conf.	18 januarii	Victor et Rufinus	26 maii
Venerandus cum Maximo	25 maii	Victor, cum Emerito, etc.	11 junii
Venerius, mart.	1 januarii	Victor, conf.	20 julii

Victor

Victor, miles, martyr	23 julii et 15 novembris	Vincentii levitæ mart. inventio	27 octobris
Victor papa, mart.	28 julii	Ejus translatio	21 januarii
Victor, episc. conf.	23 augusti	Vincentius, diac.	31 octobris
Victor et Sosthenes, martt.	16 septembris	Vinciana, virgo	11 septembris
Victor et Stephana	18 septembris	Vindemialis, mart.	1 februarii
Victor, conf.	21 septembris	Vindemialis, episc.	3 maii
Victor, mart. post Thæbeos	22 septembris	Vindicianus, episc.	11 martii
Victor, mart. e Thebæis	23 septembris	Vindicianus, episc.	25 junii
Victoris mart. translatio	29 et 30 octobris	Virgilius, episc.	10 octobris
Victor, mart. cum Spargo, etc.	3 octobris	Virgilius, episc.	27 novembris
Victor et Alexander	17 et 18 octobris	Ejus translatio	27 septembris
Victor et Sindulfus, conf.	21 octobris	Virgines 3 Colonienses	17 maii
Victor, cum soc. 15	1 decembris	Virgines plurimæ	31 augusti
Victor, cum Adriano et Cæcilia	10 decembris	Virianus, mart.	1 junii
Victor, cum Victuro et soc. 33	17 decembris	Virianus, etc., martt.	1 julii
Victor, cum Castore et soc.	28 decembris	Visitatio B. M. V.	2 julii
Victoria, matrona	6 martii	Ejus octava	9 julii
Victoria et Marcellosa	20 maii	Vitalianus papa	27 januarii
Victoria cum Anatholia	18 decembris	Vitalianus, episc. conf.	16 julii
Victorianus et soc. martt.	15 maii	Vitalina, virgo	21 februarii et 16 novembris
Victorianus, cum Emerito, etc.	11 junii	Vitalis, cum Stephano	1 januarii
Victorianus, etc. martt.	26 julii	Vitalis, mart.	21 januarii
Victoricus, martt.	24 februarii	Vitalis cum Donato	19 aprilis
Victorina, mart.	17 martii	Vitalis, cum Ursicino	27 et 28 aprilis
Victorinus, cum Syrico, etc.	21 februarii	Vitalis, pater S. Gervasii, mart.	20 junii
Victorinus, cum Palatino, etc.	22 februarii	Vitalis, Sator et Repositus	29 augusti
Victorinus cum soc. martt.	25 martii	Vitalis, conf.	14 et 16 octobris
Victorinus, etc. martt.	28, 29 et 30 martii	Vitalis et soc. martt.	24 octobris
Victorinus et soc. martt.	28 aprilis	Vitalis et soc.	31 octobris
Victorinus et Cassius, martt.	16 et 18 maii	Vitalis, conf.	2 novembris
Victorinus, mart.	24 julii	Vitalis et Agricola, martt.	3 et 4 novembris
Victorinus, conf.	5 septembris	Vitalis et soc.	16 novembris
Vietricius, episc. conf.	7 augusti	Vitonus, episc. conf.	9 novembris
Vietrix et Marcialis	18 octobris	Vitumius, episc. conf.	2 julii
Victurus, cum Germano, etc.	31 martii	Vitus, cum Castula, etc.	25 januarii
Victurus, cum Victore et 33 soc.	17 decembris	Vitus, conf.	29 aprilis
Victus et soc. martt.	21 maii	Vitus, mart.	15 junii
Viduarum 40	19 novembris	Ejus translatio	10 martii
Vigiliæ dispersæ S. Pippini	21 februarii	Vivardus, episc. conf.	1 septembris
Vigilius, episc. mart.	26 junii	Viventiolus, episc.	12 julii
Vigilius, episc. mart.	26 junii	Viventius, presb. conf.	13 januarii
Vigor, episc.	5 novembris	Viventius, episc. conf.	7 et 8 septembris
Ejus translatio	2 novembris	Vivianus, cum Felice, etc.	26 julii
Villebadis, mart.	11 maii	Vivianus <i>alias</i> Junianus, etc.	13 augusti
Vincentius, presb.	12 et 13 martii	Vivinna, abbatissa	10 februarii
Vincentius Ferrerius	5 aprilis	Vodalis, conf.	4 et 5 februarii
Vincentius Lirinensis	24 maii	Volganus, episc. conf.	2 novembris
Vincentius <i>vel</i> Viventius, etc., martt.	1 junii	Volterrus, mart.	7 martii
Vincentius, episc. mart.	6 junii	Volusianus, archiepiscopus	18 januarii
Vincentius, mart.	12 julii	Vulflagius, presb. conf.	1 octobris
Vincentius, conf.	14 julii	Vulganus, episc. conf.	29 octobris
Vincentius <i>pro</i> Viventius, episc.	7 et 8 septembris	Vulmarus, abb. conf.	20 julii
Vincentius, cum Primitiva	23 julii	Vulnerum 5 Christi memoria	4 junii
Vincentii mart. translatio	23 septembris	Vulpia, virgo	31 januarii
Vincentius <i>seu</i> Vincius, conf.	17 octobris	Vultanus, abb.	4 septembris

W

Walbodo <i>alias</i> Valbo, episc.	21 et 22 aprilis	Walericus, conf.	12 novembris et 9 decembris
Walbertus <i>alias</i> Waldebertus, abb.	2 maii	Waltenus, abb. conf.	3 augusti
Walburga, virgo	18 decembris	Walterus, abb.	3 maii
Walburgis, virgo	25 februarii	Waltgerus, conf.	16 novembris
Ejus elevatio	4 augusti	Waltrudis <i>alias</i> Waldetrudis, vidua	28 martii,
Ejus translatio	1 maii	9 aprilis et 2 novembris	
Walfridus, abbas	14 februarii	Ejus translationes	3 februarii et 12 augusti
Walfridus, mart.	22 junii	Ejus canonisatio	2 novembris
Walfridus episc. conf.	7 julii	Wandelinus, conf.	21 octobris
Waldefridus cum Rasfrido	3 decembris	Wanningus, conf.	9 januarii
Waldrada, virgo	5 maii	Wandregisili translatio	31 martii
Walericus, abb.	2 junii	Warlesii et Luxoris translatio	20 novembris
		Warmudus,	

Warmudus, patriarcha	26 julii	Willelmus, episcopus	9 et 10 januarii
Wasnulfii elevatio	10 januarii	Willelmus, archiepisc.	8 junii
Wasnulfus, mart. <i>alias</i> conf.	1 octobris	Willibaldus, episc. conf.	7 julii
Waso, episc.	8 julii	Willibrordus, episc. mart.	3 octobris
Wenceslaus, mart.	28 septembris	Willibrordi episc. translatio	19 octobris
Ejus translatio	4 martii	Wimon, episc.	21 octobris
Weneufrida, virgo	3 novembris	Winebaldus, abb. conf.	18 decembris
Weomadus, episc. conf.	8 novembris	Winnehaddus, abb. conf.	6 novembris
Wereburga, virgo	3 februarii	Winobaudus, presb.	6 aprilis
Werenfridus, presb. conf.	14 augusti	Winocus, abbas, conf.	6 novembris
Weriburga, virgo	21 septembris	Ejus elevatio	23 martii
Wernherus, puer a Judæis occisus	19 aprilis	Ejus translatio	18 septembris
Wibertus <i>alias</i> Guibertus, abbas		Ejus adventus in Bergas	30 decembris
Gemblacensis	23 maii, 12 et 13 augusti	Winwalocus, conf.	2 et 3 martii
Wibrandis, virg.	3 julii	Ejus translationes	28 aprilis et 1 augusti
Wichbertus, episc. conf.	13 augusti	Wirminus, miles, mart.	18 januarii
Wichburga, virg.	9 julii	Wiron, episc. conf.	8 maii
Wido <i>seu</i> Guido, abb.	4 maii	Witeburga, virg.	17 martii et 8 julii
Wilberada, virg.	2 maii	Wittekindus, dux Westphaliæ	6 januarii
Wilbertus, episc. conf.	11 septembris	Wivina, virgo	17 decembris
Wilfida, abb.	9 septembris	Wlfadus, mart.	24 julii
Wilfridus, episc. conf.	12 octobris	Wlpecla, virg.	7 septembris
Ejus translatio	24 aprilis	Wlsini episc. translatio	28 aprilis
Wilgefortis, virg. mart.	12 et 20 julii	Wolfgangus, conf.	30 et 31 octobris
Wilhelmus, abbas	6 aprilis et 16 junii	Ejus translatio	7 octobris
Ejus translatio	4 julii	Wolfelmus, abb.	22 aprilis
Wilhelmus, dux Aquitaniæ	28 maii	Wolstanus, episc.	19 januarii
Wilhelmus, Carthusianus	19 decembris	Wulfrannus, episc. conf.	23 aprilis
Willebaldus, episc. et conf.	6 novembris	Ejus translatio	7 octobris
Willeicus, conf.	2 et 7 martii	Wulfrinus, episc.	8 januarii
Willehadus, episc. conf.	6 et 8 novembris	Wulstani episc. translatio	7 junii

X

Xena, sancta mater	24 januarii	Xenophon ejusque comitatus	26 januarii
--------------------	-------------	----------------------------	-------------

Y

Yda, comitissa, vidua	13 aprilis	Yminia, virgo	11 februarii
Yda, virgo, martyr	30 novembris	Yonius, mart.	5 augusti
Yduberga <i>alias</i> lita, vid.	8 maii et 5 novembris	Ythamarus, episc. conf.	10 junii

Z

Zacharias, papa	14 et 15 martii	Zenon et Donatus	31 decembris
Zacharias, monach.	2 junii	Zepherinus <i>pro</i> Severinus, episc.	21 decembris
Zacharias, episc. mart.	26 maii	Zephyrinus, papa	29 decembris
Zacharias, episc.	25 septembris	Zoerardus et Benedictus	1 maii
Zelotus et soc. martt.	6 decembris	Zoilus, presb. conf.	27 decembris
Zemneo, <i>ignotus</i>	12 martii	Zona Deiparæ	1 augusti
Zenobia et Zenobius, martt.	30 octobris	Zosemus, mart.	11 martii
Zenobius, Florentinus episc.	25 maii	Zosimus, abb.	12 aprilis
Ejus translatio	26 januarii	Zosimus et soc. martt.	20 octobris
Zeno, mart.	23 februarii	Zosimus cum Rufo	16 et 23 decembris
Zeno, mart., etc.	8 julii	Zozinus et soc.	19 decembris
Zeno <i>vel</i> Geno, mart.	19 septembris	Zozinus, conf.	15 julii
Zeno et soc. epp.	8 decembris	Zoticus cum Tarsico, etc.	31 januarii
Zenon, episc.	11 aprilis, 8 et 9 decembris	Zoticus, mart.	2 februarii
Zenou, monachus	12 aprilis	Zoticus cum Victore, etc.	11 februarii
Zenon, episc. mart.	12 aprilis	Zoticus cum Attala, etc.	4 junii
Zenon et duo pueri	2 septembris	Zoticus, presb. orphanorum altor	30 decembris

MARTYROLOGIA

HIERONYMIANA CONTRACTA

AD PRÆSENTEM

MARTYROLOGIORUM

HIERONYMIANORUM CONTRACTORUM

EDITIONEM

PRÆFATIO

Non displicuisse eruditis antiquitatis ecclesiasticæ studiosis nostrum in illustrando Usuardi Martyrologio conatum, habeo, quæ proferre possim, plurimorum testimonia; nec pauciora aut minus expressa, de probata Martyrologorum genesi atque progenie in operis istius præfatione expansa deductaque. Primum omnium et vetustissimum et ceterorum caput aut stirpem, Hieronymianum esse, nemo hodie in dubium revocaverit. Placuit igitur inter alia conspectus ille variorum Martyrologiorum quantumvis contractorum, a primo illo stipite profluentium, de quibus cap. 1, art. 1, § 1 cursim egimus, plura pollicentes, si specimen ibi exhibitum curiosis harum rerum scrutatoribus arrisisset. Arrisit omnino, idque stimulum non mediocrem addidit, quo datam ibi fidem quantocius liberarem, tametsi prosecutio Operis, seu mensis Julius illustrandus tantum laboris suppeditaret, ut vix quidquam otii reliquum fieret, ad vetusta illa cimelia pro merito eruderanda. Repertus est modus, quo utrique debito fieret satis; nimirum et promovendo Operi, et Hieronymianis nonnullis recensendis, quibus in altera Supplementi Junii parte, opportunum locum superesse animadvertēbam. Hac itaque occasione usus, præcipua quædam selegi utriusque ordinis, nempe: priora magis pura et integra, paucioribusque aut Sanctis aut elogiis interpolata et aucta; tum vero ex multis unum, variis Bedæ aut Flori elogiis hinc inde amplificatum, ut infra de singulis seorsim erit exponendum.

2 Præmitti hic velim ex dicta præfatione Usuardina totum articulum ad Hieronymiana spectantem, ne repetenda sint, quæ ibi satis explicata existimo. Plura siquidem eo loco contractiora Hieronymiana enumeravi, suis characteribus eo saltem usque distincta, ut, modo exempla, quæ jam vidimus, præ oculis sint, ac cum Gellonensi, quod Spicilegii tomo XIII vulgavit Acherius, et cum Variantibus Additionibusque aliorum ibi subjunctorum, conferantur, idea satis genuina et propria haberi possit, ad ferendum judicium de quibuscumque aliis id genus Martyrologiis, quæ ad Hieronymianorum classem reducuntur. Monendus semper lector, horum Martyrologiorum stylum, modum, symmetriam, totumque ordinem, ad eorum fontes, scilicet vetustissimum Epternacense, Lucense, Corbeicense et Blunianum apud Florentinium exploranda, cujus commentarii, annotationes, exercitationes hisce brevioribus æque ac majoribus istis planissime subserviunt; ut proinde actum agere, aut multas hic observationes congerere supervacaneum sit, præterquam quod de Sanctis priorum sex mensium in Actis abunde dixerimus; reliquis vero operosius explanandis, proprius in altero semestri locus supersit. Id tamen necessarium duximus, nonnulla hic præfari et explicare, quæ harum rerum minus peritos nata sunt offendere, ne si hac luce careant, spernenda putent. omni æstimatione et veneratione dignissima monumenta, quod manca, mutila, corrupta, luxata et scabrosa videantur tum in locorum, tum in Sanctorum nominibus turpiter passim transpositis aut mutatis, quemadmodum a Bollando, Henschenio, Florentinio, et in citata jam Usuardina præfatione nostra, ex professo expositum est.

3 Assuescant, obsecro, curiosi lectores incondito, barbaro et horrido amanuensium scribendi modo, eorumque negligentia, oscitantia, socordia ignoscant, tametsi translati et repetiti, tribus sæpe aut pluribus diebus Sancti, nunc soli, tum sociis juncti, alias non modice deformati repræsententur. Propria hæc quodammodo sunt seculorum istorum ignorantia, quæ non minus in Hieronymianis majoribus, quam in hisce contractis, omni prope Sanctorum laterculo elucet. Turbationibus illis causam aut occasionem dederunt tum repetitæ toties transcriptions, tum maxime abbreviationes pro variorum arbitrio, dicam, an inscitia, efformatæ, subinde ab aliis perperam correctæ, tum transpositæ, postea amplificatæ, demum rursus contractæ, unde ex eodem nomine diversa promanarunt.

narunt. Exemplo sint *Al.* quod pro *Alibi* positum, forte in *Ab* mutatum, codex Gellonensis sæpe numero in *Abbatis* nomen ridicule vertit, ut vide sis solo mense Martio, XIII, XVI, XXIII, XXIV, XXVI. Ad eundem modum *Nic.* ab aliis pro *Nicomedia*, ab aliis pro *Nicea* acceptum; *Alex.* vel *Alexand.* modo locum seu positionem *Alexandria*, modo Martyris nomen *Alexandri*; *Af.* *Africa*, *Afri*, vel *Afra*; *Ant.* *Antiochiam* vel *Antisiodorum*; *Arv.* *Arvernus*, vel *Arvennis* educeudi ansam librariis præbuere, ut pluribus locis contingit; quibus totidem alia vitiosissime expressa adungere liceret, uti et tetricas eorundem Sanctorum repetitiones ac transpositiones, nisi præfationis limites prætervehi vereremur: tam obvia sunt tum in laterculis Florentinianis, tum in his nostris, ut nullo non die in oculos continuo incurrant.

4 At vero nec seculorum, quibus laudata Martyrologia scripta sunt, barbaries, nec librorum seu amanuensium pingendi imperitia, stupiditas et incuria quidquam detrahunt istiusmodi monumentorum auctoritati et venerationi; utpote quæ vetustissima atque evidentissima sunt, tum cultus Sanctorum in Ecclesia perpetui, tum ritus eosdem quotidie invocandi honorandique argumenta, ut alibi sæpius demonstratum est. Singulorum codicum justam ætatem accuratius figere, aut scrupulosius determinare, nec vacat, nec vero satis obvium est. Remotissimam vetustatem spirat ipse annuntiandi modus, per sola Sanctorum, sæpius per positionis seu locorum nomina, ut pridem ex notissima S. Gregorii ad Eulogium Alexandrinum epistola explicuere Majores nostri, Florentinius, et nos in sæpe dicta ad Usuardum præfatione. Quod autem seculis quandoque posterioribus scripta esse, ex recentiorum Sanctorum appositione patescat, id ceterorum antiquitati nequaquam præjudicat, cum pro variis locis, ubi usitata fuerunt, aut pro describentium gustu, adjecta tantummodo sint paucula nomina, nonnumquam alio caractere distincta, aut adoptati loquendi modi, quæ omnia, ut facile dignoscuntur, sic antiquiores textus minime inficiunt. Inversa nomina ad marginem aliquando correxit Acherius, cœperam et ego notulas hinc inde adjicere, aut textui correctiones inserere; verum inutilis ferme visus est labor, cum ex codicum inter se collatione, occurrentia sphalmata lector ipse suo Marte possit restituere, et non sine aliqua voluptate in ea disquisitione versari, nonnulla detegendo, quæ intellectum oblectent, atque ad plura examinanda alliciant.

5 Unum fortasse morosioribus hominibus displicere possit, quod nimirum plura unius prope formæ Martyrologia hic publicemus, eaque talia, ut a Gellonensi, quod Acherius primum edidit, non magnopere differant; quorum proinde variantes lectiones satis fuisset adducere, ut ipse ibidem præstitit, alios codices cum præfato Gellonensi conferendo. Si qui tales reperiantur, ii sibi responsum habeant: — I. Pluris apud me esse curiosorum id genus Martyrophilorum desiderium. — II. Non omnibus ad manum esse Acherianum Spicilegium. — III. Et quamquam in promptu fuerit, adeo diversa esse Martyrologia nostra, ut in iis recensendis nec laboris me pœniteat, nec alium lectionis merito tædere possit. Adde quod in multis præstantiora hæc sint Gellonensi, ut ex pluribus mox perspicies. — IV. Intelligent, variantes colligi non potuisse, nisi hic denuo cederetur Gellonense, quod ab instituto nostro alienum erat. Ceterum ne integra deficient, newe plura edendo sæpius eadem reproducere videamur, sena dumtaxat exempla exhibebimus, ad quorum normam, tum reliqua nostra, tum alia ejusdem generis revocanda esse, ex paulo longiori specimine, ad hujus opusculi calcem, manifeste patebit. Nunc proprios sæpe dicti Martyrologii Gellonensis characteres præmitto; idem de nostris ex ordine facturus, ut de singulorum merito et pretio facile statuatur.

De Martyrologio Gellonensi.

EX EDITIONE ACHERII TOMO XIII A PAG. 388.

AD lectorem sic loquitur editor num. v: *Martyrologium Gellonense, sive monasterii S. Guillelmi de deserto, O. B. diæcesis Lutercensis, per vetustum, incunte scilicet seculo nono, anno circiter dccciv conscriptum, extat in fine libri Sacramentorum, ex Gelasiano et Gregoriano compositi ab Albino Alcuino, uti refert Hariulfus.... Porro Martyrologium Gellonense contulimus cum Martyrologio Hieronymiano San-Remigiano MS. et aliis, ac variis lectionibus excerptis ex duobus manu exaratis Martyrologiis antiquis, uno monasterii S. Galli in Helvetia, altero anonymi, quæ V. Cl. Stephanus Balusius manu sua descripsit, et nobis perhumaniter suo more concessit.* Recte censuerunt viri illi doctissimi, pretiosa esse et luce dignissima, tum alia ista Martyrologia, tum Gellonense, quamvis brevius et locis aliquibus mutilum, tamen antiquitate sua venerandum; quale etiam eruditus omnibus et id genus cimeliorum æstimatoribus semper visum est. Idque adeo Castellanum pridem impulerat, ut, qui plura ejusdem Martyrologii exemplaria in Museo nostro exstare compererat, nos ad eadem evulganda toties et tanta contentione excitaret. Vicit ipsius aliorumque eruditorum amicorum auctoritas, tanto facilius, quod nostra illa, cum Gellonensi comparata, tametsi fortasse antiquiora non sint, aliis certe titulis ipsum superent, ut ex singulorum cum eo collatione curiosus lector intelliget.

7 Signatam supra ab editore codicis ætatem nec improbo nec impugno, qualescumque sint adductæ ab eo notæ: equidem pro indubitato habeo non posse non esse antiquum quod Hieronymiana methodo et ratione dispositum est. Solum adverti unicum esse locum XIV Decembris: *Dedicatio Basilicæ sancti Salvatoris in Gellone*, unde codici isti appellatio indi potuerit, *Gellonensis*, cum argumentis pluribus educi posse videatur, spectasse olim ad Resbacense cœnobium, a S. Audeno Rothomagensi archiepiscopo in diæcesi Meldensi fundatum. Habe in eam rem textus varios: sic lego XXV Junii: *Rarbacis* (pro *Rasbacis*) *monasterio, dedicatio ecclesie sancti Audeni episcopi*, argumentum in hoc genere convincentius nemo desideret; habe aliud ex die XXVI Augusti: *Rabase. mn.... sancti*

Quintalerdi

Quatuordecim mart. ; rursus xxx Augusti : *Rabascis monasterio, depositio Agili abbatis.* Pluribus opus non est, sed quæ hic obiter notasse suffecerit ; de voce aut nomine contendere non lubet : mihi susedue est sive Resbacense sive Gellonense nuncupetur prædictum Martyrologium ; e re nostra est, alias ejus proprietates observare.

8 Præter corrupta, inversa, truncata, luxata, tum locorum, tum Sanctorum nomina, quod omnibus convenire sæpius monuimus, illud huic codici peculiare, quod in frequentissimis textibus, nec unum locum exprimat, ad quem enumerati Sancti pertineant. Ne singula cum lectorum tædio recenseam, solo mense Februario, a die xii usque ad finem, non nisi quater locum designat ; quod ineluctabili confusione obnoxium esse, nemo non percipit. Non diffitebor idem quandoque in nostris et vel ipsis Florentinianis recurrere ; verum longe rarius, ut saltem in hac parte, aliis multo defectuosius sit prædictum Gellonense. Aliud invenio ab Hieronymiano stylo abhorrens, quod verbo supra indicabam, inter mera Sanctorum martyrum nomina toties interseri titulum *abbatis*, ubi legendum est *alibi*. Plures *Octavas*, v. g. S. Martini, et alias habet, quam in nostris reperiam ; ex quo non inepte quis argueret Insuper fallere tætitatis notam ab Acherio assertam ; sed de hoc alibi disputavimus. Martii die iv, præter alios codices omnes legit : *Adrioni episcopi ordinatio* ; et xix Augusti signatur : *Reversio sanctæ Crucis*, quæ in nostro Labbeano ad marginem posita est. Utrum hæc omnia prædictæ epochæ ab Acherio adscriptæ nihil officiant, quærere supersedeo ; mihi satis antiquum est, ut iterum dicam, quidquid Hieronymianum est, aut Hieronymianorum codicum stylum sapit, qui in hoc et in nostris exemplaribus se prodit manifestissime. Jam ad codices editionis nostræ accedamus.

De Martyrologio Rhinoviensi.

Ex Hieronymianis majoribus solum Epternacense viderat Bollandus dum Januarium ederet ; ex contractioribus unicum hoc Rhinoviense, de quo in Præfatione generali sic meminit : *Aliud quoque Martyrologium perbreve et mutilum, sed cum illo Treverensi sive Epternacensi consentiens, quod olim Rhinoviensis juxta Basileam cenobii fuit, reperi in Rosweydi schedis.* Porro ex eodem tredecim primos Januarii dies, speciminis gratia, descripsit ; ego pluscula ad ipsum codicem seu fragmentum membraneum spectantia explicui num. 27 Præfationis Usuardinæ, quibus hic reliqua addo ex laudata ibidem epistola nostri Stephani Viti, sic Rosweydem alloquentis : *Gratissimum scio minusculum creptum de incendio torrem, fragmenta veteris Martyrologii (multo antiquioris, nisi me fallant manus et notæ, quam sit vestrum Romanum vetus evulgatum) quod incipit a die natalis Jesu Christi in terris. Sunt tredecim folia, in forma 8 majore, membranæ, boni characteris prisci, quamvis ob nimiam senectam non raro fugientis et evanidi. Desunt... cetera talia sunt, ut vestris oculis placitura, nisi forte..... displiceat ad ix Kal. Maii : In Persida, nat. S. Mathei Apostoli et Evangelistæ, pro : Romæ, Joannis ante portam Latinam. Nam idem istud meum fragmentum diserte recteque sic ad xxi Septembris : In Persida, nat. S. Mathei Apostoli et Evangelistæ ; et xi Kal. Sept. Romæ, Timothei, discipuli S. Pauli Apostoli : male dies, mensis, locus. Hactenus Vitus, necdum Martyrologiis istiusmodi versandis assuetus.*

10 Etenim in adductis exemplis nihil singulare habet hoc Rhinoviense Martyrologium, quod aliis Hieronymianis, etiam majoribus, satis commune non sit, de quibus tunc temporis haud quidquam noverat laudatus Vitus, cetera vir doctissimus. Neque certior est ejus conjectura de tempore, quo Rhinoviense scriptum fuerit, quod an Romano parvo antiquius sit, definire non ausim. Annuntiatio *Assumptionis sanctæ Mariæ* xv Augusti, remotissima secula non redolet ; nec forte adeo vetusta sunt, quæ duobus sequentibus diebus signantur ; Augusti xvi : *Dedicatio ecclesiæ Mariæ Insula*, item xvii : *Dedicatio oratorii sancti Johannis Baptistæ in Insula. Margaretam* xv Julii manu recentiori adjectam, alio caractere distinximus, uti et i Septembris : *Verenæ virginis*. Quod et factum in *Depositione sancti Benedicti abbatis* xi Julii, quantum colligere licet, adjectitia, quamquam in aliis nostris prima manu referatur. De cetero paucissima habet præfatus codex, quæ ex antiquissimo aliquo decerpta non sint, ut proinde et ipse antiquissimus appellari mereatur ; istis nihil vitii est relictum. quin et sit idem huic, præter mutila verba aut evanida, quæ recte observavit Vitus. Lucem modicam hinc inde aspersimus, sed quæ cum originali textu non facile confundatur, utpote hamulis suis inclusa. Non minus recte fragmentum vocavit Vitus, in quo nimirum *desunt folia ab viii Kal. Februarii usque ad xiv Kal. Aprilis ; et a xxvii Septembris, ad usque Decembris* xxiv. Passim convenit cum proxime sequenti Richenoviensi, quod tamen plenius est, et locis nonnullis auctum, ut statim declarabimus.

De Martyrologio Richenoviensi,

SIVE AUGLE DIVITIS PROPE CONSTANTIAM.

Quemadmodum cognata sunt monasteria Rhinoviense et Richenoviense, sic affinitatem contraxerunt utriusque loci Martyrologia. De hoc codice pauca notavimus sæpe dictæ Præfationis num. 29, diximusque Majores nostros ipsum accepisse anno mdccli ; antiquum esse et notæ optimæ, neque Gellonensi posthabendum, quamvis hinc inde recentiora Sanctorum, præsertim Germanicorum, nomina adscripta habeat. Absque hoc si foret, ceteris prope omnibus in unctanter præferrem. At superius monui auctaria paucula ceteris sanis, sinceris et integris fraudi esse neutiquam posse, præsertim cum in distinguendis positionis seu martyrii locis, aliisque accuratius exprimendis excellat.

Quæ

Quæ authographo scriptura posteriori addita erant, ex litteris Italicis dignoscuntur. Verissimum Hieronymianum esse, propriæ characteristicæ satis demonstrant, vel in truncatis iuversisque nonnumquam Sanctorum nominibus, iisque non raro sæpius repetitis. Exemplum se offert in ipso principio, dum *S. Stephanus* ponitur loco proprio xxvi Decembris; tum vero i Januarii: *In Oriente, Stephani*; rursus ii Januarii: *Hierosolyma, Stephani*; præterquam quod idem nomen annuntietur, xxx et xxxi Decembris. Sed hæc et id genus plura in propatulo sunt; alia observemus, quæ aut ignota sunt lectori, aut eum facilius fugere possunt. Displicet titulus *Sancti*, paulo frequentius, quam Hieronymianis in usu sit, a librario appositus. Reliquas maculas ordine referam, nihil negligens, quo plena et, quantum fieri potest distincta operis notitia habeatur.

12 Suspicio *Dedicationem ecclesiæ S. Albini martyris* xxx Decembris, loci, cujus Martyrologium aliquando fuerit, propriam esse. Transposita aliqua sunt xxvii, xxviii et xxix Januarii. *Blasius* iii Februarii videtur adjectitius. Ejusdem mensis xiii, scriptoris vitio legitur: *Et Albini, natale ducentorum*, pro, *Et alibi, natale Dicenti*. En stylum recentiore, xix Martii: *Bethleem, sancti Joseph nutritoris Domini*. Reliqua brevius assignemus. Nescio cur subvirgulata fuerit *translatio* posita ix Aprilis. Eodem mense xxiii est *Adalbertus episcopus*, sancto Georgio junctus. Maii i, *Waldburga*; iv ejusdem *Godehardus episcopus*; viii ejusdem, *inventio basilicæ S. Michaelis*. Junii v, *Bonifacius*, xvi, *Aureus et Justinus*. Julii iv, *Udalricus*; viii, *Chilianus, Colmanus*, etc.; xxii, *Maria Magdalene*. Augusti iv, differt textus ab aliis Hieronymianis; v legitur, *Oswaldi martyris*; xv, xvi et xvii, eadem habet, quæ in Rbinoviensi notavimus. Prætereo quæ cursivo impressa sunt. Septembris i, recurrit *Verena*; ix, *Keranus*; xxiii, *Athemananus*. Novembris xii, *Burchartus*; xvi, *Otmarus*; xviii, *Dedicatio ecclesiæ S. Georgii*, etc.; xxiv, *Gebhardus et Eberhardus*; denique xxv: *Et in Alexandria, Katherinæ virginis et martyris*. Hæc sunt præcipua, quæ animadversione digna existimavi. Consulto omissa sunt, quæ huc nihil faciebant, tum Dominicales litteræ tum notæ Epactarum. Ex Paschali tabula ad calcem adjecta, ab anno mcxxxix ad mcxlix, haud obscure colligitur, eo circiter tempore descriptum fuisse.

De Martyrologio Augustano

MONASTERII S. UDALRICI.

Seriem prosequor in MSS. nostrorum ordine ab Henschenio dispositam, nullo codicum merito aut præjudicio. Augustanum hoc Gellonensi simillimum est in prætermittendis aut in Sanctorum nomina mutandis positionibus seu martyrii locis. Neque in aliis ab eodem deflecteret, nisi cœnobii Germanici, uti præcedens, usibus quoque aptatum, pauca popularia et recentiora tum admixta, tum superaddita aliquando exhiberet; ac præterea in multis deformatum esset, quæ vix restitui aut corrigi potuere, quamvis hamulis et parenthesis sæpe usi fuerimus. Pro magna parte Papebrochii manu descriptum est, tum opinor cum per Germaniam in Italiam proficisceretur, socius Henschenio, cujus etiam calamus apparet. Incipit a Kalendis Januarii, deficitque in iv Novembris. Utrum abbreviationes omnes scrupulose observatæ sint, frustra modo quæsiveris; tertia manus in iis supplendis liberalius versata videtur. Licitum nobis putavimus, (quod de aliis etiam nostris hisce Martyrologiis dictum sit) licitum, inquam, putavimus: pro *Al.* substituere *Alibi*; *Martyris* pro *M*; *Virginis* pro *V*; *Apostoli* pro *Apli*; *Episcopi* pro *Epi*; et si quæ sunt aliæ ejusemodi minutiae, servato in ceteris accuratissime scribendi, imo et nomina invertendi, truncandi, luxandique modo. Codici huic singulare prorsus advertet lector, quod in *Vigiliis* notandis, quæ desunt apud alios, frequentior sit, neglectis *Octavis*, quarum tamen alii meminerunt. Si quis laterculos singulos Gellonensis et Augustani hujus componat, non magna in antiquis discrimina inveniet; nonnumquam excedunt et exceduntur. Ad xxiv Maii Gellonense legit: *Africa, Joannis Apostoli*; melius nostrum, *Epheso*. En modo reliqua observatu digna.

14 Ad codicis commendationem facit, quod *Vigiliam Epiphaniæ*, tum Januarii viii, *Severini Conf.* (quem et alibi notat,) iii Februarii, *S. Blasii*, iv Feb. *S. Helenæ reginæ*, alio caractere discernat. Ad textum pertinent, xvii Martii: *Obitus sanctæ Gertrudis*; xxvii: *Rudperti episcopi et conf.*, qui xxiv Septembris denuo recurrit; xxiv Aprilis: *S. Quirini martyris*. Idem, sed aliis verbis quam in Richenoviensi, annuntiat: *Adventus S. Michaelis in monte Gargano*. Habet v Junii, *Bonifacios* duos; ix, *Columbam* refert. *Bernabas Apostolus*, Hieronymianis ignotus, hodiernum locum obtinet xi Junii. Ejusdem mensis xxvi refertur *Vigilius episcopus*. Julii iv, rubris litteris in autographo scriptum erat: *N. S. Udalrici episcopi*; vi, *Goari*; vii, *N. S. Willibaldi episcopi et conf.*; viii, *Ciliani episcopi et sociorum*. Adjecti sunt *Filii Felicitatis*. xiii adjungitur: *Margarætæ virginis*; et xxii, in medio textu: *S. Mariæ Magdalene*, sed cursivo distincta. Quæ iii Augusti refertur, *inventio sancti Stephani*, etc., aliis etiam deest, et hic satis distinguitur; vii et ix, *Afra et Romanus*; xvi, repetitur *Arnulfus*, qui in hoc, Gellonensi et Labbeano est xviii Julii. Ad i Septembris: *Egidii et Verenæ*; iv *Erendrude. Gorbinianus episcopus*; xxii, aliunde accessit determinatus Agaunensium numerus *sex scilicet milium sexcentorum sexaginta sex*, additurque *Emmermus*. *Wenceslaus* superadditus est, uti et *Bavo*, i Octobris. Tum xii: *Dedicatio basilicæ S. Maximiliani conf.* Patentissimum vero augmentum præbet xxv Octobris, *undecim millium Virginum*: unde de codicis ætate conjicias, cum in nullo, quod sciam, vel Usuardino Martyrologio, seculo xii antiquiori, harum Virginum reperiatur memoria, rotundo *undecim millium* numero expressa.

De Martyrologio Labbeano.

Labbeanum appellamus hoc Martyrologium, quod in fronte manu Bellandi adscriptum sit: *Missum a P. Philippo Labbe*; quodque hactenus notam nullam satis certam deprehenderimus, ex qua statui possit, cujus olim loci, ecclesiæ vel cœnobii fuerit. Autographum ipsum ad Majores nostros missum fuisse, hic vero transumptum, colligo ex caractere plane Belgico, quo exaratum est, atque ex correctionibus manu Henschenii non raro appositis. Notavit alicubi Papebrochius, allatum esse post excusum diem xx Februarii. Incipit a Natali Domini secundum carnem, in quo erravit præfatiæ Usuardina; sed nullis litteris Dominicalibus aut signis aliis variegatum est. Dies omnes in lato margine extenduntur: *Octavo Kalendas Januarii*, et sic porro de ceteris, quos in editione ad aliorum normam nos contraximus. Nonnulla ad oram adjecta, ut xv Februarii: *Et diabolus retro a Domino recessit*; xviii Martii: *Primus dies seculi*; xxviii Aprilis: *Egressio Noe de Arca*; i Maii: *Initium prædicationis Domini nostri Jesu Christi*, et id genus alia, laterculis a nobis subjuncta sunt, diverso caractere discriminata, quantumvis in Gellonensi iisdem litteris expressa sint. De cetero Martyrologium hoc cum præfato Gellonensi, non minus quam Augustanum, imo magis integre consonat; in signandis positionibus seu locis martyrii æque deficiens, ut multoties sanctorum Martyrum nomina cœacerventur, quorum nullum, nisi aliorum codicum auxilio, ad certum locum possis reducere.

16 Aliud vitii ipsi quodammodo proprium est, quod positionem *Alexandriæ* sæpe in nomen martyris *Alexandri* veterit. Id quidem et in Gellonensi et in Augustano quandoque invenitur; ast in hoc nostro frequentius, ut vide: xxI, xxix et xxx Aprilis; xxvi Junii; vii, xiii, xv, xix Julii; viii Septembris, etc. Sic iii prædicti mensis Septembris ponit *Afri* pro *Africa*; similia observabit lector, si Martyrologia singula inter se, et cum Hieronymianis majoribus contulerit. Verum de his aliisque hujuscemodi transmutationibus abunde supra diximus. Nescitur quid velit xvi Januarii: *Fusione conf. S. Ferioli episcopi et martyris*. Primum nomen accipi posset pro *Furseo*; at *Ferreolus* neque episcopus fuit, neque ad eum diem spectat. Repetitiones Apostolorum et Sanctorum aliorum omnibus communes sunt; una satis inepta iii Aprilis, ubi hoc Labbeanum legit: *In Nicea, Thomæ Apostoli*; Gellonense: *In Nicomedia*, utrobique male; nec magis recte Augustanum: *In India*, ut videre est apud Florentinum et in Actis citato die. Maii i die, non satis pura sunt omnia, et quod vi ejusdem habet: *Natale Joannis ante portam latinam*, in Hieronymianis non reperitur, præterquam in majori Corbeiensi apud Acherium et Florentinum, atque in præcedenti Augustano. Maii ix est: *Pachonii abbas*; xxv Julii: *Florenti confessoris*; iii Septembris: *Tullo, Mansueti*, etc. In consignandis vigiliis Augustano non cedit. Habes vii Septembris: *Vigiliam S. Mariæ*; xx Septembris: *Vigiliam S. Matthæi*. Ut omittam reliquas, rara sane est *Vigilia S. Cæciliæ*; nec minus Hieronymianis incognita, quæ hic refertur i Decembris: *Dedicatio basilicæ S. Stephani in Hierosolyma*. De reliquo, in toto codice nihil reperitur, ex quo probibeamur asserere, Gellonensi ætate supparem esse. Videbatur et pro ætate et pro loco lucis aliquid afferre *Domnus Pirminius bonæ memoriæ*, aliud *Octava S. Martini*; at re maturius expensa, video, nihil satis tuto hactenus definiri posse.

De Martyrologio Corbeiensi minori.

De hoc codice meminit præfatio Usuardina num. 31, ubi paucis notata sunt, quæ ad ejus commendationem facere possunt, præsertim ad ætatem, quam, *saltem octingentorum annorum* esse, censuit Acherius, cum id *anno MDCLXI mense Decembri*, in Majorum nostrorum gratiam describi curavit. An in Martyrologio isto evolvendo operam aliquam posuerit vir eruditissimus, dubitari merito potest. Nam si legisset, quæ habentur xvii Junii: *Eodem die interfectus est venerabilis Fulco archiepiscopus ab impio*; si hæc, inquam, legisset, prima manu scripta, non tam facile epocham illam determinasset. Cum enim prædictus Fulco, anno primum dccc interemptus sit, evidenter consequens erat, non petuisse codicem illum scribi autem seculum decimum fortasse adultum; essetque adeo ætas ejus annorum, ut summum septingentorum, quibus verosimiliter seculo non integro antiquius est Corbeiense Hieronymianum majus, ab eodem Acherio vulgatum, Spicilegii tomo 4. Ex isto, brevius hæc studiose contractum videtur, ad usum chori, opinor, ne longiores nudorum fere nominum quotidiana recitationes tædium parerent. Certe cum altere passim concordat, nisi quod hinc inde magis corruptum sit, annuntiationibus non satis perfectis et mutilis, pravis item constructionibus, quarum initium sit: *Natalis aut passio sanctorum*, pro Sancto unico, etc. Exempla hic congerere nimis longum foret; satis sit, dies signare, quibus reperiri possint: xvii Februarii; ix Martii; vii, xii et xx Aprilis; x et xix Maii; xxiv et xxv Junii; ii et xi Julii; xiii Augusti; xiii et xx Septembris; x Novembris, etc.

18 Porro nostrum hoc ex majori Corbeiensi desumptum, ostendunt exempla plurima isti propria; sic xv Januarii habet: *Pictavis, dedicatio basilicæ sancti Amanti*. xxx Januarii: *Calu monasterio, depositio Baldechildis reginæ*. Item: *Corbeica monasterio, dedicatio basilicæ sancti Joannis Evangelistæ*. ii Aprilis: *Leganau monasterio, depositio sancti Vualerici confessoris*, de quo vide commentarium Henschenii i Aprilis. Ejusdem mensis xv ponitur: *In Antisiodoro, dedicatio baptisterii, qui est juxta basilicam S. Germani*, etc. xxvii: *Centulo monasterio in Gallia, depositio sancti Richarii confessoris*. Item vi Junii, ex dicto Corbeiensi majori profluit annuntiatio: *Passio sanctorum martyrum Vincentii episcopi et Benigni diaconi*. xxi Septembris: *Corbeica monasterio, dedicatio basilicæ domni Albini et Marcellini*

episcoporum. ix Octobris : *Corbeia monasterio, depositio Teodefridi abbatis.* Non est opus reliqua operosius conquirere; habent ex bis curiosi lectores, quo rei veritatem indubitate perspiciant; brevius hoc Martyrologium cum majori, vel prout ab Acherio editum, vel prout a Florentino citatur, conferendo. Ab his raro deflectit, vel illud servando, ut mensi Octobri *novem Idus* tribuat, omisso Nonarum die. Deflectit tamen xiv Junii. Nonnumquam codici Florentiniano similis est, ut xxx Junii, ubi alterum cum altero commiscet, ex uno Sanctos, ex alio locum decerpens. Ut autem et id obiter indicem, in designandis locis tam est accuratum, quam ista facile negligant Augustanum, Labbeanum et Gellonense; quamvis tamen iisdem nonnumquam nævis obnoxium sit, ut tribus primis diebus Martii et paucis aliis.

19 Sed nec caret aliis defectibus. Habe aliquot. Januarii xxvii signatur : *Sanctæ Agnetis Virginis, et Sancti qui eo die referendi erant, ponuntur die sequenti xxviii Januarii.* Ultimus dies in apographo nostro perperam collocatus erat post Kalendas Martii, et *Sanctus Albinus* ibi legitur, qui ad diem i Martii pertinet. Maii vi, *S. Gerontius* acceptus est ex interpolatione majoris alicujus Hieronymiani, de qua re eo die disputant Florentinius et Henschenius. Maii xix, non uno modo corrupta est laterculi constructio, resarcienda ex laudatis modo Florentino et Henschenio. Neque recte consignatur *Petronilla* xxix ejusdem mensis. Notabilis est annuntiatio ex Corbeiensi majori desumpta xxv Junii : *Thessalonica, Lanitani, Thesaulonica.* Julii vi, *sancto Goaro* adscribitur titulus *Episcopi.* Ibidem x Julii, vitiosus denuo textus, sed qui ex eodem fonte, seu majori Corbeiensi acceptus est. At parvo huic singulare, quod xxviii Julii legat : *Corbeia monasterio, dedicatio basilicæ sancti Petri Apostoli.* xxx Julii ex codice simili Florentiniano hausit *Puerense* pro *Portuense*, ut plerumque amanuenses in describenda sphalmata proni videntur. Deest textus xiiii Octobris : nam qui ibi ponitur textus iii Idus, legendus est pridie Idus. Novembris xvi annuntiationes male transpositæ sunt, ut ibi et aliis locis annotavi. Ejusdem mensis xxiii *S. Trudo*, rursus ex majori acceptus est. Quæ hic annuntiativatur iv Decembris *depositio Benedicti abbatis*, in Labbeano est *adventus corporis a partibus Romæ*; an satis recte, dicemus ad xi Julii. Observa elogiorum lacinias subinde adjectas, ut v et vii Januarii, xxv Martii, xvii Junii et ii Augusti, et alibi; quod ab Hieronymianorum stylo alienum est, uti et Sancti appellationes, quæ frequenter apponuntur. In repetitionibus Apostolorum nihil adeo singulare habet; sed mirum est, tot dedicationes basilicarum referri. Cetera scrupulosius percurrere, operæ pretium non est : hactenus dicta ad distinctiorem codicis notitiam abunde sufficiunt.

De Martyrologio Reginae Sueciæ

OLIM S. COLUMBE SENONENSI.

Sextus ordine et ultimus, qui hic integre typis subjectus est, codex, aliis non minus illustris, pluresque encomiastas nactus est, a Cl. Holstenio ex Ms. codice Reginae Sueciæ primum erutus, et ex parte editus in Animadversis ad Martyrologium Romanum, quæ actis S. Bonifacii Romæ publicatis anno MDCLXIII subjuncta sunt. Hinc Martyrologii istius meminit Florentinius in suis ad Hieronymiana annotationibus, et Majores nostri passim, qui post editum Februarium, ex præfato codice Reginae Sueciæ apographum nacti, eodem sæpe usi sunt, etiam in accurando Bedæ Martyrologio ante tomum ii Martii, uti docet prologus num. 12. Confusionis vitandæ gratia, idem nomen Reginae Sueciæ et nos servandum putavimus, tametsi vere et proprie appellandum esset Senonense S. Columbæ, ut ante me docuit Castellanus pag. 18 præmonitionis ad primum suum Bimestre Martyrologii Romani gallice versi, cum eruditissimi notis, cujus editionis sequelam avidissime expectamus. Originem suam, saltem diuturnam commemorationem satis indicat Martyrologium ipsum, dum vii Januarii notat : *Eodem die, octavas sanctæ Columba virginis et martyris*, de qua in nullo alio Martyrologio uspiam memoria. Alias ejusdem Martyrologii proprietates explicat laudatus Castellanus; alia in lectorum oculos ultro insiliunt. Id maxime dolendum, codicem, ex quo descriptum fuit, mutilum opus retulisse, ntpote quod deficit in vii Idus, seu die vii Septembris. Incipit a Kalendis Januarii, forte ad exemplum Bedæ, cujus elogia mutuanda susceperat operis compilerator. Antiquissima esse, quæ Hieronymiana sunt, principio ostendimus; de cetero indicia desunt, ex quibus de ejus vera ætate certi quidpiam statuatur.

21 In quinque præmissis codicibus habetur Hieronymianorum textus purus ab omnibus elogiis, quæ ex Martyrum Actis colligere ac Martyrologiis inserere primus cœpit Venerabilis Beda. Verum est, in Richenoviensi et Augustano ac aliis nonnulla adjuncta reperiri, quæ recentiora esse, propriis locis supra indicavimus; ast in hoc, de quo jam agimus, non solum brevia aliqua et contracta, sed et integra Bedæ elogia referuntur, ut legenti saltem, codicis textus auctiores cum Beda a nobis edito conferenti, manifeste patebit. Id pridem observarunt Henschenius et Papebrochius, non in hoc solum codice, sed et in aliis, quibus in adornanda præfata editione usi sunt, quemadmodum in laudato eorum Prologo pluribus locis declaratur. Atque hæc prope est Rabani et Notkeri ratio, qui siciori Hieronymianorum stylo non contenti, elogia hinc inde collegerunt, aut concinnarunt ipsi, quæ nudis, transpositis, distractis confusisque nominibus superadderent. Propria Senonensia et vicinorum locorum facile agnoscentur, ut *Baldvinus Laudunensis* viii Januarii, *Lupus* i Septembris, tot Autissiodorenses aliique apud Castellatum signati. Errata, ut diximus, ex mutua collatione corrigenda sunt. Titulum *Martyris* sancto Augustino Hipponensi adscriptum et id genus alia consulto notare negleximus.

*De speciminibus ex tribus aliis Martyrologiis : San-Maximiano,
S. Cyriaci et Barberiniano.*

Ad eandem hanc plane normam contextum est non minus celebre Martyrologium a Cardinale Baronio atque ab Holstenio, tum a Nostris Majoribus sæpe commendatum sub nomine S. Cyriaci, de quo in præfato ad Bedam Prologo num. 12 et in Præfatione Usuardina fusius actum est. Normam hic voco modum illum interserendi elogia Bedæ, quæ in Martyrologio sancti Cyriaci nonnumquam magis integra sunt. Differt hoc item a Senonensi, quod ejus compilerator pro proprio et singulari suo delectu seu gustu, si ita loqui licet, nomina plura aut pauciora, hoc vel illo ordine, isto vel alio modo efformata decerpserit, cujus rei certa ratio nequaquam reddi potest.

23 Ne vero fastidium aut nauseam pariat plurium codicum, eadem prope referentium, repetita editio, visum est ex reliquis nostris Martyrologiis terna tantummodo seligere, quæ inter se et cum editis conferentur, sumpto in eum finem mense uno alterove, qui ad Operis hujus calcem subjungatur. Porro in ea collatione secundum locum occupabit exemplar SANCTI CYRIACI, quantumvis deforme et vitiose descriptum, eique comparabitur BARBERINIANUM illustrius, pari ferme methodo ex Beda interpolatum et auctum, sicque ex diebus aliquot, de ceteris fieri poterit conjectura. Primum erit SAN-MAXIMIANUM, brevius illud sed et antiquius, quod cum Rhinoviensi majorem haberet affinitatem, nisi stylo recentiori hinc inde accommodatum esset, quod et de breviori Corbeiensi supra notavius. Atque hæc, nisi vehementer fallor, sufficient, ut, quod unice intendo, curiosi lectores specimina habeant, ad discernendam a Martyrologiis reliquis totam Hieronymianorum classem, seu puram et simplicem, seu aliunde interpolatam. En modo editionis seriem.

MARTYROLOGIUM PRIMUM

RHINOVIENSE

IN NOMINE JESU INCIPIT MARTYROLOGIUM PER CIRCULUM ANNI.

- viii *Kal. Januarias.* Bethleem, nativitas Salvatoris Domini nostri Jesu Christi secundum carnem. Romæ, Jovini. Sirmio, Anastasiæ.
- vii *Kal. Jan.* Passio sancti Stephani primi martyris et diaconi. Romæ, Dionysii conf. Helixæ, Juliani.
- vi *Kal. Jan.* In Basilica montis Oliveti, natale sancti Joannis Euangelistæ, et ordinatio episcopatus (S. Jacobi fratris Domini.)
- v *Kal. Jan.* Bethleem Judæ, natale sanctorum martyrum infantium et lactantium.
- iiii *Kal. Jan.* In Africa, Victoris, Librosi episcopi, Honorati, Saturi, Secundi, Saturnini.
- iii *Kal. Jan.* In Alexandria, Mansueti, Honorii, Pauli, Polecliti, Stephani, Cleti.
- ii *Kal. Jan.* Sancti Silvestri episcopi et confessoris. Kartagine, Donati, Gaii, Bononi.

JANUARIUS HABET DIES XXXI.

- Kal. Jan.* Circumcisio Domini nostri Jesu Christi secundum carnem. In Oriente, Stephani. Nicomediæ, Eofrosini episcopi, Priamiani. Et al....
- iiii *Non. Jan.* Antiochiæ, Isidori episcopi, Marcharii abbatis. Saturi, Possessoris, Firmi.
- iii *Non. Jan.* Parisius, Genofevæ virginis. In Ellesponto, Cirici, Primi.
- ii *Non. Jan.* In Africa, Aquilini, Gemini, Martiani, Eugenti, Quinti, Theodati.
- Non. Jan.* In Africa, Felicis, Secundi, Luciani, Jocundi, Petri, Marci. Alibi, depositio (Simeonis prophetæ.)
- viii *Idus Jan.* Epiphania Domini nostri Jesu Christi. In Africa, Telespori. Acuti, Januariæ.
- vii *Id. Jan.* In Nicomedia, Luciani presbyteri, Liceri diaconi, Polioti, Felis, Januarii.
- vi *Id. Jan.* Grecia, Cipisei, Secundi, Timothei, Lucii, Rustici. AUG DNO (*legendum*, Angustoduno, depositio Agemoni.)
- v *Id. Jan.* In Africa, Epictiti, Jocundi, Saturnini, Vitalis, Felicis, Fortunati.
- iiii *Id. Jan.* Romæ, depositio Melciadis episcopi. In Sirmis, Revocati. In Africa, Firmi.
- iii *Id. Jan.* In Alexandria, Petri, Abalsamii, Filoromi. In Africa, Felicis. Et sancti Gregorii episcopi (Nazianzeni.)
- ii *Id. Jan.* In Achaia, Cyriaci. In Africa, Zotici, Castoli, Quinti, Rogati, Modesti.
- Id. Jan.* Pictavis, depositio sancti Hilarii episcopi. In Neapoli, Vincentiæ. In Africa, Ingenii.
- xviii *Kalend. Februarii.* In Campania Nola, Felicis confessoris. In Antiatia (Antiochia,) Glicerii diaconi.
- xviii *Kal. Feb.* In Ægypto, Cresconii, Genonis. In Oriente, Cornelii, Calesti.
- xvii *Kal. Feb.* Romæ, Marcelli Papæ, Passio Marthæ. In Africa, Fausti.
- xvi *Kal. Feb.* In Africa, Mutii, Victoris et Fortunati. In Ægypto, Antonini * monachi. Lincgonis, Passio sanctorum martyrum Geminorum.
- xv *Kal. Feb.* Romæ, sanctæ Priscæ. Item Romæ, Cathedra sancti Petri Apostoli. Et Ponto, Mariæ.
- xiiii *Kal. Feb.* In Africa, Pauli, Quinti, Geronti, Januarii, Germani. Hierosolima, Marthæ.
- xiii *Kal. Feb.* Romæ, sancti Sebastiani, Fabiani episcopi. Nicomedia, Leonti, Cyriaci, Cendei.
- xii *Kal. Feb.* Romæ, passio sanctæ Agnæ. Et in Spaniis, Fructuosi episcopi et Logii.
- xi *Kal. Feb.* In Spaniis, Vincentii diaconi. In Africa, Januarii, Minutii, Saturi.
- x *Kal. Feb.* Cæsaria, Severiani et Aquilæ. Romæ, Belli, Flori, Saturnini, Castuli.
- viii *Kal. Feb.* Antiochia, passio sancti Bahilli episcopi cum tribus parvulis. Romæ, Felicissimi.
- viii *Kal. Feb.* Nicomedia, Biti. Romæ, translatio corporis Pauli Apostoli. Kartagine, Donati.
- vii *Kal. Feb.* In Oriente, Policarpi episcopi. Et in Laodicia, (Bodonis, etc.)

Desunt in codice aliquot folia.

- xiiii *Kal. Aprilis.* In Capadocia Cæsarea, Theodori presbyteri. Et in Africa, Bassi et aliorum xx.
- xiii *Kal. April.* In Antiochia, Joseph. Et in alio loco, Pauli et Cyrilli, Eugenii, Serapionis.
- xii *Kal. April.* In Cassino, sancti Benedicti abbatis. In Alexandria, Serapionis, Josippi, Volusii.
- xi *Kal. April.* In Arbona * Aquitaniæ, natale Secundi, et Pauli. Et in Sevasti, Arionis.
- x *Kal. April.* In Africa natal. Fidelis. In Antiochia, Theodori presbyteri. Cæsarea, Juliani.
- viii *Kal. April.* In Syria, Seleuci. Et in Africa, Agapiti, Romuli, Rogati, Victurini, Saturnini.

- viii *Kal. April.* Adnuntiatio sanctæ Mariæ matris Domini. Hierosolyma, Dominus noster Jesus Christus crucifixus est.
- vii *Kal. April.* Romæ, Castuli. Et in Sirmio, Montani presbyteri. In Sebastii civitate, Petri episcopi.
- vi *Kal. April.* Hierosolyma, Resurrectio Domini nostri Jesu Christi. Et in Africa, Mauroli, Acuti, (Romuli, etc.)
- v *Kal. April.* In Africa, Rogatæ, Successi et Dorothei. In Cæsarea, Mariæ.
- iiii *Kal. April.* Nicomedia, Pastoris, Victorini, Saturnini, Dolæ, Julianæ et aliorum vii.
- iii *Kal. April.* Thessalonica civitate, Domnini, Philopoli, Acaci et Palatini. Alibi, Victoris.
- ii *Kal. April.* Africa, Anesi, Felicis, Diodoli, Porti, Abdæ, Cornelie, Valerie.

APRILIS HABET DIES XXX.

- Kalend. April.* In Armenia, Partini, Quintiani et Victoris. Et in Thessalonica, Agapis.
- iiii *Non. April.* In Africa, Amphiani, Victoris, Proculi. Thessalonica, Theodoli, Agatopi.
- iii *Non. April.* In Thomis, Euagrii et Benignæ. In Misia, Agathæ, Meri, Rufi.
- ii *Non. April.* Thessalonica, Theodoli, Agatopili diaconi. Et alibi, Pauli, Orbani.
- Non. April.* Nicomedia, Claudiani et Plauti. In Ægypto, Mariani.
- viii *Id. April.* Sirmia, Herenei episcopi. In Nicomedia, Firmi, Salvatoris, Quiriaci.
- vii *Id. April.* Alexandria, Pelusii presbyteri. Et in Nicomedia, Cyriaci cum aliis x.
- vi *Id. April.* In Africa, Jannarii, Macharii. Et in Cartagine, Concessi, Timoris.
- v *Id. April.* In Sirmia, Dimetri diaconi, Helari, Concessi, Fortunati, et Virginum vii.
- iiii *Id. April.* Alexandria, Apollonii presbyteri. Et in Tacia, Repensi, Gaiani diaconi.
- iii *Id. April.* Romæ, Leonis Papæ. In Mauritania, Helarii, Maximi.
- ii *Id. April.* Romæ, Jubi episcopi. In Capadocia, Quarti. Et in Asia, Carpi episcopi, et aliorum xlii.
- Id. April.* In civitate Calcedonia, Eufemiæ. Et Romæ, Jannarii martyris.
- xviii *Kal. Maii.* Romæ, natal. Tiburtii et Valeriani et Maximi. Alibi, Appollonii.
- xvii *Kal. Maii.* In Picino, Maronis et Mestoris episcopi. In Mesopotamia, Comati.
- xvi *Kal. Maii.* In Corintho, Carissimi, Leonidis. Et Romæ, Vincentii. In Mauritania, Basilie.
- xv *Kal. Maii.* Antiochia, Petri diaconi et Ermogenis. Et in Africa, Furtunati et Martiani.
- xiiii *Kal. Maii.* In Salona, Septimi diaconi, Victorici. In Africa, Victoris, Pamphili.
- xiii *Kal. Maii.* Africa, Ermogenis. Et in Spaniis, Vincentii et Gagi. In Armoenia Militanæ (civitate, Gagi, etc.)
- xii *Kal. Maii.* In Alexandria, Aradi presbyteri, Silvani. Romæ, depositio Victoris episcopi, Felicis.
- xi *Kal. Maii.* Alexandria, Fortunati et Aratoris presbyteri. Romæ, depositio Gagi episcopi.
- x *Kal. Maii.* In Phrygia, Philippi. Romæ, depositio Gagi episcopi.
- viii *Kal. Maii.* In Africa, Catulini, Satutini, Felicis. Romæ, depositio Georgii martyris.
- viii *Kal. Maii.* In Alexandria, Theonis et aliorum xiiii. In Africa, Faustini, Victorini.
- vii *Kal. Maii.* In Siracusa, Euodii, Calisti et Ermogenis. Africa, nobilis Matie.
- vi *Kal. Maii.* In Axiopoli, Cyrilli. Et in Antiochia Sirie, Leonidis, Vindei. Et in Africa, Victoris.
- v *Kal. Maii.* In Nicomedia, Antimi, Stephani episcopi, et Antonini presbyteri. Et in Moletto (Mileto) Elpidii.
- iiii *Kal. Maii.* Romæ, Vitalis. In Pannoniis, natale Pollionis. Et in Tarso Cilicie, Afrosidii.
- iii *Kal. Maii.* In Alexandria, Germani presbyteri. Et in Nicomedia, Prosdoci. Et in Pusia (Perusio) Valentini.
- ii *Kal. Maii.* Alexandria, Frodisi presbyteri. Romæ, depositio Quirini episcopi, Dorothei presbyteri (*lege* Dorothei).

MAIUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Maii.* In Asia, natal. Apostolorum Philippi et Jacobi. In Africa, Quinti.
- vi *Non. Maii.* In Alexandria, Saturnini, Germani, Helpidie, Cœlestini, Felicis, Urbani.
- v *Non. Maii.* Romæ, natal. sanctorum Eventii, Alexandri, Theodoli. Hierosolimis, inventio sanctæ Crucis.
- iiii *Non. Maii.* In Nicea civitate, Antonini. In Africa, Cœlestini et aliorum xv.
- iii *Non. Maii.* Alexandria, Eutimii diaconi. Et in Thessalonica, Herenis, Peregrini.
- ii *Non. Maii.* In Persida, natal. Mathei Apostoli et Euangelistæ. Africa, Secundini episcopi.
- Non. Maii.* In Nicomedia, Flavii episcopi, Augustini, Macrobi. Et in Constantinopoli, Achaici.
- viii *Id. Maii.* Mediolano, Victoris martyris. Et in Nicomedia, Maximi presbyteri.
- vii *Id. Maii.* In Anxiopoli, Quirilli, Zenonis. Et in Tarso Cilicie, Afrosidii.
- vi *Id. Maii.* Romæ, Gordiani et Epimachii et Majoris. In Africa, Probatii, Petri.
- v *Id. Maii.* Romæ, Antemii. In Asia, Demetrii. Sirmio, Montaniani. In Africa, Mavili.
- iiii *Id. Maii.* Romæ, natal. sanctorum Nerei, Achillei, Panchrati, Quiriaci, Sotheris virg.
- iii *Id. Maii.* In Oriente, Taraci, Probi et Andronici. Alexandria, Agrippæ.
- ii *Id. Maii.* In Siria, Victoris et Coronæ. In Africa, Secundini et Secundiani.
- Id. Maii.* In Sirmio, Thimothei et iii Virginum. Et in Sardinia, Simplicii presbyteri.
- xvii *Kal. Junii.* In Isauria, Aquilini, Victorianæ. In Epheso, Gaiani, Jovini.
- xvi *Kal. Jun.* In Alexandria, Victoris, Basilæ. Romæ, Partenis, Caloceri.
- xv *Kal. Jun.* Alexandria, Pomonis presbyteri, Bartasii. In Ægypt. (Dioscori.)
- xiiii *Kal. Jun.* Romæ, Pudentianæ, Caloceri, Urbani, Selenci. Alexandria, Areni diaconi.
- xiii *Kal. Jun.* Romæ, Urbani confess. Basillæ, Victorie. In Galliis, Baudeli martyris.
- xii *Kal. Jun.* In Mauritania, Timothei. Et Ravenna, Martyrii, Poli, Eutici. Alibi, Valentis.

- XI *Kal. Jun.* Africa, Fausti, Venusti, Emuli, Maxentii. Romæ, Timothei, Casti.
 X *Kal. Jun.* In Emerita, Epicteterii et Basi episcopi. Africa, Quinti, Luci. Et Vienna, Desiderii episcopi.
 VIII *Kal. Jun.* In Istria, Servuli. Et in Africa, Saturnini. In Syria, Saturæ, Timini.
 VIII *Kal. Jun.* Romæ. sancti Urbani episcopi. In Mediolano, depositio Dyonisii episcopi.
 VII *Kal. Jun.* In Africa, Eracli, Pauli. Et in Tuder (Tuderto) Felicissimi et Nundiniæ.
 VI *Kal. Jun.* Alexandria, Aquilini presb., Evangelii et aliorum XIII. Alibi, Heliæ.
 V *Kal. Jun.* In Africa, Cetuli, Aurosi, Proti. In Sardinia, Emeli, Priami.
 IIII *Kal. Jun.* Romæ, Restituti. Et in Africa, Primi, Acedi, Apasimeni, et aliorum LIII (CLIII).
 III *Kal. Jun.* In Antiochia, Esitiæ, Eutimiæ. Et in Sardinia, Gavini, Palatini.
 II *Kal. Jun.* In Aquilegia, Cantiani, Proti. Romæ, Processi, Martiniani. Cartagine, Dantiani.

JUNIUS HABET DIES XXX.

- Kalend. Junii.* Romæ, dedicatio sancti Nicomedis martyris. In Thessalonica, Octavii.
 IIII *Non. Jun.* Romæ, Marcellini presbyt. et Petri exorcistæ. Et in Cæsarea, Honorati.
 III *Non. Jun.* In Africa, Quirini. Et in Tuscia, Vetio civitate, Laurentii et aliorum cccc.
 II *Non. Jun.* In Ninive, Dinocii, Attali, Eutici. Et in Saratia, civitate Pannoniarum, (Cyrini episcopi).
Non. Jun. Romæ, Felicis, Felicitatis, Gregorii. In Ægypto, Marciani, Nigrandi.
 VIII *Id. Jun.* In Africa, Amanti, Lucii, Andreæ, Donati, Peregrini, Itali, Philippi.
 VII *Id. Jun.* Africa, Pauli, Fortunati. Et in Bizantio, id est Constantinopoli, Macbarii.
 VI *Id. Jun.* Romæ, natal. sanctorum Naboris et Nazarii, Primi. Et in Cæsarea, Cresti.
 V *Id. Jun.* Romæ, Primi et Feliciani. Et in Alexandria, Maximi presb., Diomedis.
 IIII *Id. Jun.* Romæ, Basilidis, Aurisi, Rogati, Basillæ. In Spaniis, Crispuli.
 III *Id. Jun.* Romæ, Basilix, Crispuli, Restituti. Et in Aquilegia, Fortunati episcopi.
 II *Id. Jun.* Romæ, Basilidis, Cyrini, et Naboris. In Tripoli, Magdaletis.
Idus Jun. In Africa, Luciani et Fortunati. Et in Persida, Bartholomei Apostoli.
 XVIII *Kal. Julii.* In Phrigia civitate Laodicia, Antonionis. Et in Epheso, Miogenis.
 XVII *Kal. Jul.* Constantinopoli, Mucii et Mejetix. In Lucania, Viti, Candidi.
 XVI *Kal. Jul.* Africa, Quiriaci, Valeriæ. In Sicilia civitate Misena, Saturnini.
 XV *Kal. Jul.* Romæ, Diogenis, Quiriaci. Et in Ravenna, Frontii, Blastini.
 XIII *Kal. Jul.* Romæ, Marcelliani et Marci. Africa, Emili et Felicis. Item Romæ, Baldini.
 XIII *Kal. Jul.* Mediolano, natal. sanctorum Protasii et Gervasii, Marcelli.
 XII *Kal. Jul.* Ravenna, Crispini, Vitalis. Et in Thomis, Pauli et Cyriaci, Felicis.
 XI *Kal. Jul.* In Africa, Ciriani, Bellici, Crissimi. In Sicilia, Rufini, et Martiæ.
 X *Kal. Jul.* In Antiochia, Gantali, Juliani et aliorum octingentorum LXXXVII Martyrum.
 VIII *Kal. Jul.* Nicomedia, Aviti et Cinnami, Capitonis, Ritonis, Emeriti, Alici, et aliorum LXXXVIII.
 VIII *Kal. Jul.* In provincia Palestina, civitate Sebastiana, natal. sancti Joannis Baptistæ.
 VII *Kal. Jul.* Africa, Gaudentii, Felicis, Agapiti, Emeriti. Et in Alexandria, Agatonis.
 VI *Kal. Jul.* Romæ, Joannis et Pauli fratrum. Et in Thessalonica, Lartani, Bigiti.
 V *Kal. Jul.* Romæ, septem germanorum, Crispini, Crispiniani, Felicis, S. Pinellæ.
 IIII *Kal. Jul.* Romæ, Leonis Papæ. Africa, Fabiani, Arioni, Capitolini. Et in Alexandria, Theodori.
 III *Kal. Jul.* Romæ, natal. Apostolorum Petri et Pauli, et aliorum nongentorum LXXXVII.
 II *Kal. Jul.* Romæ, Timothei, Zotici. In Agrippina, Asclini, Pamphili.

JULIUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Julii.* In Nicomedia, Zoeli. Romæ, Gagi Papæ, Lucix virginis, Processi et Marini.
 VI *Non. Jul.* Romæ, natal. sanctorum Processi et Martiniani, Meleiadis episcopi.
 V *Non. Jul.* Alexandria, Trifonis, Menelai, Cirilli, Aprici. Et Edissa, translatio corporis sancti Thomæ Apostoli.
 IIII *Non. Jul.* In Africa, Jocundiani, Sereni et Theodori. Et in Toronis, ordinatio episcopatus (et translatio corporis S. Martini episcopi.)
 III *Non. Jul.* Agathonis, Theodoti, Trophonis, Magrini, Arpotis.
 II *Non. Jul.* In Alexandria, Artotis et Zotici. In Syria, Aratoris. Neviduno, Zotici.
Non. Jul. In Alexandria, Parmeni, Erali, Apollonii, Publii. Et alibi, Partemi.
 VIII *Id. Jul.* In Sirmio, Cycatricii, Parenti. Cæsarea Cappadociæ, Procopi, Quarti.
 VII *Id. Jul.* In Thomis, Zenonis. Et in Mediolano, Moecci, Vitalis. In Sicilia, Feliciani.
 VI *Id. Jul.* Romæ, natal. VII Fratrum, id est Felicis, Philippi, Vitalis, Alexandri, Silani, Januarii.
 V *Id. Jul.* In Alexandria, Euticii, Eufemiæ. In Africa, Januarii, et Marini. *Depositio sancti Benedicti abbatis.*
 IIII *Id. Jul.* Mediolano, Naboris, Felicis. Romæ, Primitivi. In Aquilegia, Fortunati.
 III *Id. Jul.* In Alexandria, Serapionis, Trofime, Melei, Evangelii, Attali, Zenonis.
 II *Id. Jul.* In Alexandria, Philippi, Zenonis. In Africa, Papiæ, Donati. Antiochia, Petri.
Id. Jul. Sirmio, Agrippini, Secundi, Maximi. In Alexandria, Philippi, Zenonis. *Margarete.*
 XVII *Kal. Augusti.* In Hostia civitate, Helarini. Et in Antiochia, Theodoti et Statii.
 XVI *Kal. Aug.* Mediolano, Marcelli. In Africa, Aquilini, Chindini. Kartagine, Generosi.
 XV *Kal. Aug.* In Alexandria, Sisinnii. Romæ, Semperosi, Petri, Marcelliani, Januarii.
 XIII *Kal. Aug.* In Antiochia, Macedonis et Lampadii

- Lampadii. Constantinopoli, Luciani, Philippi.
- xiii *Kal. Aug.* Africa, Luciani, Petri, Amabilis. In Thebaida, Victori. Et in Damasco, Sabini.
- xii *Kal. Aug.* In Africa, Heliæ. Et in Massilia, Victoris, et Coronæ. Romæ, Praxedis.
- xi *Kal. Aug.* Antiochia, Andreæ martyr. Et in Antioch. (Ancyra) Galatiæ, Platonis, Cyrilli, Aurelii.
- x *Kal. Aug.* Ravenna, Appollinaris. Romæ, Vincenti. Et in Laodicia, Minisei.
- viii *Kal. Aug.* In Armenia minore, natal. Sebastii, Theogenis, Victoris, et aliorum LXXX trium.
- viii *Kal. Aug.* Passio sancti Jacobi Apostoli, fratris Joannis. In portu Romano, natal. Acontii.
- vii *Kal. Aug.* In Laodicia, Joviani et Juliani, Emili, Felicis, Marciani, Maximi.
- vi *Kal. Aug.* In Campania civitate Nola, natal. sancti Felicis episcopi. Et alibi, Jocundæ.
- v *Kal. Aug.* In Laodicia, Theofili, Auxenti, Septimi. Et in Nicomedia, Pantaleonis.
- iiii *Kal. Aug.* Romæ, natal. sanctorum Felicis, Simplicii, Faustini, et Viatricis. Et in Africa, Felicis.
- iii *Kal. Aug.* Romæ, natal. sanctorum Abdo et Semmes. Et in Africa, Maximæ, Prisci, Paternici.
- ii *Kal. Aug.* In Phrigia, Democriti, Secundi et Dionysii, Tyrsi. Antisiodoro, Germani episcopi.

AUGUSTUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Aug.* In Antiochia, passio sanctorum Machabeorum vii fratrum, cum matre sua.
- iiii *Non. Aug.* Romæ, sancti Stephani episcopi et martyr. Et in Verona, Felicis. In Antiochia, Martyrum vii.
- iii *Non. Aug.* In Antiochia, Stephani. Romæ Diogenis, Justini, Crescentionis.
- ii *Non. Aug.* In Nicomedia, Isei. Et Romæ, dedicatio basilicæ sanctæ Mariæ. Justini.
- Non. Aug.* Augusta civitate, sanctæ Afræ. Augustiduno, Cassiani episcopi. Catalaunis, sancti Memmii.
- viii *Id. Aug.* Romæ, natal. sancti Xisti episcopi et mart. Felicissimi et Agapiti, Donatiani.
- vii *Id. Aug.* In Antiochia, Sofronii. Et in Aretjo, Donati episcopi et conf. Mediolanio, Faustini.
- vi *Id. Aug.* Romæ, Cyriaci, Secundi, Severiani, Victorini, Largi. Nicomedia, Nazarii.
- v *Id. Aug.* In Syrmio, Rustici. Et in Oriente, Crescentiani et Tiburtii. In Alexandria, Antonini.
- iiii *Id. Aug.* Romæ, Largi, Crescentionis, Memmiæ.
- iii *Id. Aug.* Romæ, natal. sancti Tiburtii, Sussannæ, Valeriani, et Cæcilie virginis.
- ii *Id. Aug.* In Sicilia civitate Catena, Eupoli, Veretiæ. In Syria, Juliani et Macharii.
- Id. Aug.* Romæ, Ypoliti mart. Pontiani episcopi, Luciani, Calisti. Et Pictavis, Rade-gundis.
- xviii *Kal. Septembris.* Romæ, sancti Eusebii presb. In Syria, Demetrii, Fortunati. In Aquileia, Felicis.
- xviii *Kal. Sept.* Assumptio sanctæ Mariæ matris Domini nostri Jesu Christi. In Nicomedia, natal. Philippi.
- xvii *Kal. Sept.* Dedicatio ecclesiæ sanctæ Mariæ Insula. In Alexandria, Orionis.
- xvi *Kal. Sept.* Dedicatio oratorii sancti Joannis Baptistæ in Insula. In Cæsarea, sancti Mammetis.
- xv *Kal. Sept.* Romæ, Agapiti. Et in Ponto, Pontimi, Pilantii, Martianæ virginis.
- xiiii *Kal. Sept.* In porto Amasiæ civitatis, Filionis, Rufini, Leontii, Theodoli, Cyrilli.
- xiii *Kal. Sept.* In Alexandria, Dioscori. Et in Luciana, Valentia (Valentiniani) et Leonti.
- xii *Kal. Sept.* In Spanis, Vincentii et Juliani. Et in Lucania, Valentini, et Leonti.
- xi *Kal. Sept.* Romæ, Timothei discipuli sancti Pauli Apostoli. Et in Ponto, Nectarii.
- x *Kal. Sept.* In Aquilegia, Fortunati, Ermogenis. Romæ, Cyriaci, Abundi, Innocenti.
- viii *Kal. Sept.* In India, natal. sancti Bartholomei Apostoli. Romæ, Genesisii mart. In Antiochia, Zenobii.
- viii *Kal. Sept.* In Arelato, Genesisii mart. Julii. Et Romæ, Euticetis. In Syria, Juliani.
- vii *Kal. Sept.* In civitate Salona, Anastasii martyr. Et Appulia civitate Ecclamo, Mercurii martyr.
- vi *Kal. Sept.* In Campania, Rufi. Et in Antiochia, Sebastii. In Alexandria civitate Thomis, Marcellini. *Vide Richenoviense.*
- v *Kal. Sept.* Romæ, natal. sancti Ermetis. In Africa, sancti Augustini episcopi. Arvernus, Juliani martyr.
- iiii *Kal. Sept.* In Emissa civitate, decollatio sancti Johannis Baptistæ. Romæ, sanctæ Savinæ.
- iii *Kal. Sept.* Romæ, natal. sanctorum Felicis et Audacti, Gaudentiæ virginis, cum aliis tribus.
- ii *Kal. Sept.* In Treviris, depositio sancti Paulini episcopi. Et Ancyra Galatiæ, sancti Gagliani.

SEPTEMBER HABET DIES XXX.

- Kalend. Sept.* In Appollonia, Felicis et Donati. Et in Capua, Prisci. In Cassino, Constantii. *Et Verenæ virginis.*
- iiii *Non. Sept.* In Nicomedia, Zenonis, Gorgonii, Theodoti. Et in Sicilia, Eopoli.
- iii *Non. Sept.* In Syria, Antonini, et Aristenis episcopi. Et in Alexandria, Arestenippi episcopi.
- ii *Nan. Sept.* In Ancyra Galatiæ, Marcellæ, Helpidii, Marcelli. Romæ, Bonifacii episcopi.
- Nan. Sept.* In Portu Romano, Taurini, Erculiani. Et in Capua, Quinti, Arconti.
- viii *Id. Sept.* In Reati, Eleutherii. In Capadocia civitate Teriatin, natal. sancti Guttidi.
- vii *Id. Sept.* In Capua, Sineriæ. Et in Benevento, Januarii, Festi. Arelato, Agustalis episcopi.
- vi *Id. Sept.* Nativitas sanctæ Mariæ matris Domini. Romæ, Adriani. In Antiochia, Timothei, Ammonii, Fausti.

- v *Idus Sept.* Romæ, Gorgonii. Et Sabinis, Jacinti, Alexandri, Tiburtii. In Cæsarea, Donatæ.
- iiii *Id. Sept.* In Alexandria, Orionis, Erosii et aliorum octingentorum sex.
- iii *Id. Sept.* Romæ, Proti et Jacinti. Alibi, Felicis et Regulæ. Item Romæ, Basillæ.
- ii *Id. Sept.* In Antiochia, Timothei. Et in Pamphilia, Sirixæ. In Sicilia, Eupoli, et Serapionis.
- Idus Sept.* In Apulia, Felicissimi et Secundi. Et in Alexandria, Theodoli episcopi.
- xviii *Kal. Octobris.* Romæ, Cornelii. In Cartagine, Cypriani episcopi. Et Exaltatio sanctæ Crucis.
- xvii *Kal. Octob.* Romæ, Nicomedis. In Alexandria, Serapionis, Leontii. Et in Nuceria, Constantii.
- xvi *Kal. Octob.* Romæ, Lucixæ, Eugenixæ virg. et Geminiani. Papiæ, Felicis, Victoris.
- xv *Kal. Octob.* In Nuceria, Constantixæ. In Neviduno, Valeriani, Macrini et Gordiani.
- xiiii *Kal. Octob.* In Calcedonia, Trofimi. In Nicomedia, Medecii. Mediolanio, Entropi episcopi.
- xiii *Kal. Octob.* In Alexandria, Demetrii, Castoris. Et in Neapoli, Januarii, Saturnini.
- xii *Kal. Octob.* In Syria, Doromi, Dionisii et Dorothei, Privati, Constantini, Felicis.
- xi *Kal. Octob.* In Persida, natal. sancti Mathei Apostoli et Euangelistæ. Mediolanio, Victoris.
- x *Kal. Octob.* In Gallia, natal. sanctorum Mauritii, Exuperi, Candidi, Victoris cum aliis vi milia sexcentis sexaginta vi martyribus sociis eorum.
- viii *Kal. Octob.* In Oriente, Teclæ virginis. Et in Alexandria, sancti Marci Euangelistæ.
- viii *Kal. Octob.* Macherunta castello, conceptio sancti Johannis Baptistæ. Romæ, depositio Liberii episcopi.
- vii *Kal. Octob.* In Asia, natal. sancti Bardoni, Eucarpî et aliorum xvi. Alibi, Marci.
- vi *Kal. Octob.* Romæ, depositio Eusebii episcopi. Et in Albano, Senatoris. Et in Sardinia, Luxorii.

Cetera desunt.

MARTYROLOGIUM SECUNDUM RICHENOVIANSE

IN NOMINE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI INCIPIT MARTYROLOGIUM

PER CIRCULUM ANNI.

- viii *Kalend. Januarii.* Bethleem, nativitas Salvatoris Domini nostri Jesu Christi secundum carnem. Romæ, Jovini. Passio Eugenïæ virginis. Et Firmio*, Anastasiæ virginis, Felicitatis, Saturnini.
- vii *Kalend. Jan.* Passio sancti Stephani, primi martyris et diaconi. Romæ, Dionisii confessoris. Heliæ. Dorostoli, Juliani, Mariniani, Neandri.
- vi *Kal. Jan.* In basilica montis Oliveti, natale sancti Johannis Evangelistæ. Et ordinatio episcopatus sancti Jacobi fratris Domini.
- v *Kal. Jan.* Bethleem, natale sanctorum martyrum infantium et lactentium. Ancira Galatiæ, Eutici presbyteri, Domitiani diaconi. Et in Africa, Castoris. Eusebii, Gaianæ. Translatio Thomæ Apostoli.
- iiii *Kal. Jan.* In Affrica, Victoris. Librosi episcopi, Honorati, Saturi, Secundi, Saturnini, Victorïæ. Et Romæ, in cemiterio Calisti, Felicis et Bonifacii episcopi.
- iii *Kal. Jan.* In Alexandria, Mansueti, Honorii, Pauli, Polecliti, Stephani, Cleti. Romæ, Felicis episcopi et Perpetuæ. Florenti confessoris. Et dedicatio ecclesiæ sancti Albani martyris.
- Pridie Kal. Jan.* Cartagine, Donati, Gaii, Bononi. Romæ, Donati, Paulinæ. Et sancti Silvestri episcopi et confessoris. Hermetis, Stephani, Pontiani, Xisti. Senonas, passio sanctæ Columbæ virginis.

JANUARIUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Januarii.* Circumcisio Domini nostri Jesu Christi secundum carnem. In Oriente, Stephani. Nicomedia, Eofrosini episcopi, Primiani. Et alibi, Hermetis, Gagi. Ravenna, Severi confessoris. Augustoduno, depositio Agrippini episcopi. Romæ, Martinæ martyris.
- iiii *Non. Jan.* Antiochia, Isidori episcopi, Macharii abbatis. Saturi, Possessoris, Firmi, Acutionis. Et in Æthiopia, Rutulæ. Hierosolyma, Stephani.
- iii *Non. Jan.* In Hellesponto, Cirici, Primi. Et in civitate Thomis, Claudionis, Eugenii, Argei, Narcissi, et Marcellini. Parisiis, Genovefæ virginis.
- Pridie Non. Jan.* In Affrica, Aquilini, Gemini, Martiani, Eugenii, Quinti, Theodoti, et Trifinæ. In Oriente, Bononia civitate, Hermetis et Gagi.
- Nonas Jan.* In Affrica, Felicis, Secundi, Luciani. Jocundi, Petri, Marci. Hierosolyma, depositio Simeonis prophetæ. Et in Antiochia, Simeonis confessoris.
- viii *Idus Jan.* Epiphania Domini nostri Jesu Christi. In Affrica, Telesfori, Acuti, Januariæ, Honorii, Julii. Apud Sirmium, Anastasiæ. In Antiochia, passio Juliani et Basilissæ. In civitate Redonis, sancti Melani episcopi.
- vii *Id. Jan.* In Nicomedia, Luciani presbyteri, Licerii diaconi, Polioti, Felicis, Januarii, Poliarchi, Filoronis.
- vi *Id. Jan.* In Græcia, Cipisei, Secundi, Timothei, Lucii, Flori, Rustici. Augustiduno, depositio Agemoni.
- v *Id. Jan.* In Affrica, Epicuti, Jocundi, Saturnini, Vitalis, Felicis, Fortunati. In Smirna, Revocatæ, Firmi.
- iiii *Id. Jan.* Romæ, depositio Melciadis episcopi. In Sirmis, Revocati. Affrica, Firmi, Nirtæ, Saturi, Quinti. Alibi, sancti Termitii presb. et confessoris.
- iii *Id. Jan.* In Alexandria, Petri, Absalmii, Filoromi. In Affrica, Felicis. Et sancti Gregorii episcopi Nazianzeni.
- Pridie Id. Jan.* In Achaia, Ciriaci. In Affrica, Zotici, Castoli, Quinti, Rogati, Modesti, Petri, Aventiæ.
- Idus Jan.* In Neapoli, Vincentiæ. Affrica, Ingenui, Cymini, Erisi. Pictavis, depositio sancti Clarii* episcopi.
- xviii *Kalend. Februarii.* In Antiochia, Glicerii diaconi. In Campania Nolæ, Felicis confessoris. Et in Capua, Agapiti. Affrica, Pauli, Successi. Campania, Eufrasii episcopi.
- xvii *Kal. Febr.* In Ægypto, Crisonii, Genonis. In Oriente, Cornelii, Calesti. Ambacne prophetæ.
- xvi *Kal. Febr.* Romæ, Marcelli Papæ. Passio Marthæ. Affrica, Fausti. Arelato, depositio Honorati episcopi.
- xvi *Kal. Febr.* In Africa, Mutii, Victoris et Fortunati. In Ægypto, Antonii monachi. Lin-

gonis,

- gonis, passio sanctorum martyrum Geminorum Speosippi, Helasippi, Melasippi, Leonillæ, Junillæ, Neonis. Bituricas, Sulpitii episcopi.
- xv *Kal. Febr.* Romæ, Cathedra sancti Petri Apostoli. Et in Ponto, Mariæ. Item Romæ, sanctæ Priscæ. In Ponto civitate Asiæ, Mosei, Ammonii, Et passio Tyrsi.
- xiiii *Kal. Febr.* In Affrica, Pauli, Quinti, Geronii, Januarii, Germani. Hierosolima, Marthæ et Mariæ, sororum Lazari. Romæ, passio Sebastiani martyris.
- xiii *Kal. Febr.* Romæ via Appia, sancti Sebastiani, Fabiani episcopi. Nicomedia, Leontii, Ciriaci, Cendei, Ursi, Flori, Felicis, Calendonii. Noviduno, Tyrsi, Leucii.
- xii *Kal. Febr.* Romæ via Numentana, passio sanctæ Agnæ. Et in Hispaniis, Fructuosi episcopi et Logii. Et in Spoliti, Vitalis. Alevernis, Aviti episcopi, Saturi.
- xi *Kal. Febr.* In Affrica, Januarii, Minucii, Saturi. In Hispaniis civitate Valentia, passio sancti Valerii episcopi et Vincentii diaconi. In Spoliti civitate, Archirogæ.
- x *Kal. Febr.* Cæsaræ, Severiani et Aquilæ, Romæ, Belli, Flori, Saturnini, Calisti. Sanctæ Emeritianæ martyris. Et alibi, Cornelii exorcistæ.
- viii *Kal. Febr.* Antiochia, passio sancti Babilli episcopi, cum tribus parvulis. Romæ, Felicis-
- simi. Et alibi, Marini, Clati, Saturi, Cæliani. Eustasii confessoris.
- viii *Kal. Febr.* Nicomedia, Biti. Romæ, translatio Pauli Apostoli. Cartagine, Donati, Secundi. Et in Affrica, Epictiti, Publiani. In Ægypto, Catynæ.
- vii *Kal. Febr.* In Oriente, Policarpi episcopi et martyris. Et in Laodicia, Bodonis, Arthemii, Fabiani, Sabiani. Ravenna, Artemasi, Theogenis, Sindonis, xxx quinque martyrum.
- vi *Kal. Febr.* In Affrica, Davæ, Juliani, Cilianæ Saturi, Vincentiæ, Victoriæ, Teliptæ, Reotri, Secundi, Papæ, Emiliani, et aliorum xxx duorum.
- v *Kal. Febr.* Romæ, Agnetis virginis de natalitate. In Affrica, Victoris, Messoriani, Festæ, Marinæ. In Nicomedia, Leaci. In Appollonia, Callenidi, Lucii.
- iiii *Kal. Febr.* In Cabalauno, Eppoliti et Pauli episcoporum. Et in Tuscia civitate Perusio, Constantii. Et in Affrica, Victoris et Honorati. Treveris, Valerii episcopi.
- iii *Kal. Febr.* In Affrica, Feliciani. Et in Antiochia, Yppoliti et aliorum xxiiii. Pelliani, Cleri, Filippiani.
- Pridie Kal. Febr.* In Alexandria, Tarsucii, Zotici, et Ammonii, Genuini, Gelasii. Et passio sanctorum Tyrsi, Calinici, et aliorum xv sacerdotum. Africa, Victoris.

FEBRUARIUS HABET DIES XXVIII.

Nox horas xvi. Dies viii.

- Kalend. Februarii.* In Scotia, depositio sanctæ Brigidæ virginis. Africa, Publii, Saturnini, Mauriani. Ravenna, natale Severi episcopi. Et alibi, Victoris, Luciani, Helarii, Ciriaci, Eugenii.
- iiii *Non. Febr.* Solemnitas sanctæ Mariæ, quando Dominum nostrum in templo præsentavit. Affrica, Marini, Perpetuæ, Privatulæ, Honorati.
- iii *Non. Febr.* In Affrica, Felicis, Laurentii, Yppoliti et Celerinæ. Wappingo, depositio Tredi et Remedii. Lugduno, depositio beati Lupicini episcopi. Et sancti Blasii martyris.
- Pridie Non. Febr.* In Forsosimfronii, natale Gemini, Gelasii, Mannii, Aquilini et Donatæ. Timuæ episcopi cum filia sua.
- Nonas Febr.* Sicilia, in Cathana civitate, passio sanctæ Agathæ virginis. In Affrica, Felicis et Saturnini. Viennæ, depositio Aviti episcopi.
- viii *Id. Febr.* Romæ, Sotheris virginis. In Achaia, Saturnini, Revocatæ. Sanctæ Dorotheæ. Siracusa, sanctæ Lucie virg. Antoliani.
- vii *Id. Febr.* In Brittaniam civitate Augusta, Auguli episcopi et martyris. Anatholi, Ammonis, Statiani, Nepotiani, Lucii, Saturnini, et Sarnæ, Andrea.
- vi *Id. Febr.* In Armenia minore, Dionisii, Emiliani et Sebastiani. Romæ, depositio Pauli episcopi. Et alibi, Lucii, Julii Papæ.
- v *Id. Febr.* Apud Cyprum, Alexandri, Ammonii et aliorum xx. Alexandria, Pauli, Dionisii. Et in Ægypto, Julii, Plesei, Ronei, Orfasi, Agatonis.
- iiii *Id. Febr.* Romæ, Soteris, Zotici et Amanti. Et in Alexandria, passio Apollonis, Prothei, Orionis. Sanctonis civitate, depositio sancti Trogiani episcopi.
- iii *Id. Febr.* In Apamia, Poenæ et Eufraxi. Et in Armenia, Basilii. In Affrica, Felicis, Victoris. Et alibi, Amanti, Tulici, Zotici, Ciriaci. Romæ, Sorotetis.
- Pridie Id. Febr.* In Alexandria, Damiani martyris, Modestæ et Ammonis. Cartagine, Posinnæ. Alexandria, Juliani, Victoris, Secundi, Germani.
- Idus Febr.* In Alexandria, Juliani, Ciriaci et Ammonii. Et Albinus natale ducentorum. Lugduni, depositio beati Stephani episcopi.
- xvi *Kalend. Martii.* Romæ, Valentini. Et in via Ardeatina, Feliculæ. In Egea civitate, Juliani, Martiani. Et alibi, Filoronis, Candidiani.
- xv *Kal. Mart.* In Antiochia, Josippi Diaconi. Interamnensis, sanctæ Agapæ virginis, Johannis, Xisti. Et in Brixia, Faustini et Jovitæ. In Siria, Aventi.
- xiiii *Kal. Mart.* In Hispania Barcelona, Cocofatis. In Africa, Maximi Item Secundæ, Sauli, Mustaci, Præsentis, Secundi, Maximæ, Lunellæ, et cum eis liiii.
- xiii *Kal. Mart.* In Effeso, Crisanti. Et Aquileia (Crescentiani. In Africa) civitate Concordia, Donati, Secundiani et Justi. Alibi, Romuli, Saloni, Silvani cum aliis lxxxiiii martyribus.
- xii *Kal. Mart.* In Italia civitate Concordia, Rutuli, Silvani, Classici, Secundi, Damasi, Pauli, Martialis, Maximæ. Et alibi, Marcelli, Rumuli, Silvini, Cassici. Alibi, sancti Pimenii, mart.
- xi *Kal. Mart.* In Affrica, Publii, Marcelli, Juliani, Baracei. Item, Juliani, Tullii, Lampasi, Mavili, Maximillæ.
- x *Kal. Mart.* Romæ, via Appia in cœmiterio Calisti, depositio Gagi episcopi. Et alibi, Victoris, Coronæ. Et Cypro, natale Putamii, Nemesiæ et Didimi.

- viii *Kal. Mart.* In Affrica, Assumito civitate, Verili, Jocundi, Servuli, Sirici, Felicis, Saturnini, Fortunati. Item Justi, Amatoris, Secundæ, Sirisi.
- viii *Kal. Mart.* Romæ, natale Concordiæ. Et natale Cathedræ Apostoli Petri, quam sedit Antiochiæ. In Nicomedia, sanctæ Teclæ virginis. In Affrica, Victorini. Sirmio, sancti Severi et aliorum LXXI.
- vii *Kal. Mart.* In Sirmio, Senerotis. Et in Asia, Herotis et Carposori. In Affrica, Cresconii, Zenonis, Emenandi, Diodori. Item in Asia, Sinoris, Heruli.
- vi *Kal. Mart.* Romæ, Pauli et Primitivi. Et in Nicomedia, Luciani presb. et aliorum XLIII. In Ægypto, passio SS. Victorini, Victoris, Ninentiæ. Et alibi, Matthiæ Apostoli.
- v *Kal. Mart.* In Affrica, Justi, Herenei et XLV, Donati, Piscinionis, Aurili, Rutuli et aliorum x. Pamphilia, natale Nistoris.
- iiii *Kal. Mart.* In Alexandria, Alexandri, Justi, Theodoli, Nestoris, et aliorum xxxv. Epion, Donativi, Ampliati, Ingenui. Antiochiæ, Fortunati.
- iiii *Kal. Mart.* In Tesalonica, Alexandri. Et in Affrica, Anteginis, Dionisiæ et aliorum xxiiii. In civitate Smyrna Asiæ, Serviliani, Datiani, Leandri.
- Pridie Kal. Mart.* In Alexandria, Celeris, Pupilli, Serapionis, Justi. Et Claudii, Theophili, Victorini, Eppoli, Astutæ, Mitilæ, Alexandri, Victoris.

MARTIUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Martii.* In Affrica, Leonis, Donatiæ, Furtuni, Donatillæ, Abundantii, Massiliæ, Ermeti, Githei cum aliis xxiiii. Andegavis, depositio Albinus episcopi.
- vi *Non. Mart.* In Cæsarea Capadocia, Lucii episcopi. Et Romæ, Primitivi, Erolii, Georgii, Absaloni, Secundulæ, Januarii.
- v *Non. Mart.* In Affrica, Floriani, Felicis, Casti, Fortunati et aliorum XL, Lucioi, Justi, Martiæ, Hierolis, Antigoni, Januarii, Gabiani, Quirini.
- iiii *Non. Mart.* Romæ in cœmiterio Calisti, Julii episcopi. Et natale octingentorum Martyrum. Et alibi, Roti, Arcelai, Palatini. Nicomedia, Andreani.
- iii *Non. Mart.* In Affrica, Eoboli, Petri, Focæ, Marturis, Victoris, Eusebii. Alibi, Saturnini, Marci, Martini.
- Pridie Non. Mart.* In Nicomedia, Victorini. Et in Pamphilia, Victoris. Et alibi, Papiæ, Alexandri. Affrica, Saturi, Saturnini, Revocatæ.
- Nonas Martii.* In Mauritania, Secundi, Saturi, Saturnini, Perpetuæ et Felicitatis. In Affrica, Saturi, Revocatæ, Jocundi. Antiochia, Leoci, Equinæ.
- viii *Id. Mart.* In Nicomedia, natale Quirilli episcopi et Capitulini. In Affrica, Rogatæ, Felicis. Item Rogatæ, Jocundi, Beromiæ, Orbani, Silvani.
- vii *Id. Mart.* In Armenia minore, natale militum XL. In Affrica, Juliani et Sici, Cirilli, Philippi, Mariniani, Rogati, Concessi.
- vi *Id. Mart.* In Alexandria, natale Candidi, Valerii, Petri, Marciani. In Nicea, Gorgoni, Palatini. In Antiochia, Agapæ virginis et Marini.
- v *Id. Mart.* In civitate Nicea, natale Gorgonii et Firmi. Cartagine, Zosimi. Alexandria, Gagi, Philomi episcopi, Candidi, Valerii, Quirilli.
- iiii *Id. Mart.* In Nicomedia, Mariani presbyteri. In Affrica, Neonis diaconi, et aliorum XLIII. Romæ, depositio sancti Gregorii episcopi. In Asia, Firmi.
- iii *Id. Mart.* In Nicomedia, Macedonii presbyteri. Patritii et Modesti. Cioni presbyteri. Saturi, Januarii. Nicea civitate, Teusitæ et Horis.
- Pridie Id. Mart.* In Tessalonica, Dionisii, Alexandri et Palatini. Et Romæ, depositio Innocentii episcopi. Nicomedia, Felicissimi, Dativi et Florentini.
- Idus Mart.* In Nicomedia, Pauli, Silvii, Petronii. In Capadocia, Longini, Luci episcopi. Cartagine, Solutoris. Hierosolima, Jacobi Apostoli.
- xvii *Kalend. Aprilis.* Aquileia, Helarii et Tatiani. Et in Grecia, Castoris, Nonni, Sereni. Et in Nicomedia, Pamphiliiani et Engonii, Quiriaci.
- xvi *Kal. April.* Nicomedia, Dionisii, Januarii, Mariæ, Victorini. Et Hibernia Scotiæ, depositio sancti Patritii episcopi. Romæ, Alexandri episcopi, Theodori diaconi.
- xv *Kal. April.* In Alexandria, Collectitii. In Nicomedia, Servuli. Et in Mauritania, Timothei, Rogati, Quarti. In Campania, Quinti, Ingenui, Quartillæ.
- xiiii *Kal. April.* In Capadociæ Cæsarea, Theodori presbyteri. Bethlehem, sancti Joseph nutritoris Domini. Et in Affrica, Bassi et aliorum xx. Lucillæ, Fissiani, Pomeni, Apollonii, Leontii episcopi, Marci cum aliis viii.
- xiii *Kal. April.* In Antiochia, Joseph. Et in alio loco, Pauli et Cyrilli, Engenii, Serapionis, Cludii, Exuperii, Victorici, Valentini, Domni.
- xii *Kal. April.* In Alexandria, Serapionis, Jossippi, Volnsii et Policarpi, Luci, Ammonii, Amatoris. Et in Cassino, sancti Benedicti abbatis.
- xi *Kal. April.* In Arbona Aquitaniæ, natale Secundi et Pauli. Et in Sebastia, Arionis. In Affrica, Saturnini et aliorum viii. Decroni, Arionis.
- x *Kal. April.* In Affrica, natale Fidelis. Antiochia, Theodori presbyteri. Cæsarea, Juliani. In Cæsarea civitate, Agatii, Thimioli et Dionisii.
- viii *Kal. April.* In Syria, Seleuci. Et in Affrica, Agapiti, Romuli, Rogati, Victorini, Saturnini. Item Saturnini. Romæ, Cyrini martyris.
- viii *Kal. April.* Annuntiatio sanctæ Mariæ matris Domini. Hierosolyma, Dominus noster Jesus Christus crucifixus est. Et passio Jacobi Apostoli fratris Domini.
- vii *Kal. April.* Romæ, Castuli. Et in Syrmio, Montani presbyteri. In Sebaste civitate, Petri episcopi. In Antiochia, Timothei, Diogenis. Alibi, Theodori episcopi.
- vi *Kal. April.* Hierosolima, Resurrectio Domini nostri Jesu Christi. Et in Affrica, Mauroli, Acuti, Romuli, Successi, Missiæ, Donati, Alexandri, Solutoris.
- v *Kal. April.* In Affrica, Rogatæ, Successi et Dorothei. Et in Cæsarea, Mariæ. In Tharso

- Ciliciæ, Castorii. Gavillono, Guntrammi regis. Alibi, Andacti.
- iiii *Kal. April.* Nicomediæ, Pastoris, Victorini, Saturnini, Dolæ, Julianæ et aliorum quatuor. Antiochiæ, Theodori presbyteri. Pentallis et Juliani.
- iii *Kal. April.* Thesalonica civitate, Domnini, Philopoli, Acaci et Palatini. Alibi, Victoris, Marcellini, Eulaliæ virginis. Aurelianus, depositio Pastoris.
- Pridie Kal. April.* Affrica, Anesi, Felicis, Diodoli, Porti, Abdæ, Corneliam, Valeriam.

APRILIS HABET DIES XXX.

- Kalend. Aprilis.* In Armenia, Partini, Quinctiani et Victoris. Et in Thesalonica, Acapis, Cioniam et Hereni, Secundi, Ingenianæ, Saturnini. Et Eraclia, Victoris, Agapæ et Herenei. In Ægypto, Stephani.
- iiii *Non. April.* In Affrica, Amphiani, Victoris, Proculi. Thesalonica, Theodoli, Agatopi, Publii, Orbani. Lugduno Galliam, depositio Niceti episcopi.
- iii *Non. April.* In Thomis, Euagrii et Benignæ. In Mysia, Agathæ, Meri, Rufi. In Cæsarea Palestinæ, Theudisiam virginis. Nicomedia, Donati.
- Pridie Non. Apr.* Thesalonica, Theodoli, Agathopoli diaconi. Et alibi, Pauli, Orbani, Saturnini, Publii, Matutini, Victoris. Mediolani, sancti Ambrosii episcopi.
- Nonas Aprilis.* Nicomedia, Claudiani et Plauvii. In Ægypto, Mariani. In Alexandria, Didimi presbyteri. Sicilia, Honorii. Cæsarea, natale sancti Amfiani.
- viii *Id. April.* Syrmia, Herenei episcopi. In Nicomedia, Firmi, Solutoris, Quiriaci, Moysi. Affrica, Epifanii episcopi. In Macedonia, Timothei.
- vii *Id. April.* Alexandria, Pelusii presbyteri. Et in Nicomedia, Ciriaci cum aliis x. Antiochia Syriæ, Thimothei, Diogenis, Machariæ, Maximæ.
- vi *Id. April.* In Affrica, Januarii, Macharii. Et in Cartagine, Concessi, Timoris, Cornexi. Et alibi, Maximi, Solutoris, Successi, Ammonii.
- v *Id. April.* In Syrmia, Dimetri diaconi, Helarii, Concessi, Fortunati et Virginum septem. Marii, Donati. *Et translatio corporum S. Marci Evangelistæ, et S. Senesii martyris in Augiam anno 830.*
- iiii *Id. April.* Alexandria, Apollonii presbyteri. Et in Dacia Ripensi, Gaiani diaconi, Helari. Antiochia, sancti Theodori presbyteri. Lugduno, depositio sancti Syagrii.
- iii *Id. April.* In Mauritania, Helarii, Maximi. Salona Dalmatiæ, Domionis episcopi. Affrica, Fortunati, Donati. Alibi, Eustorgii, Nestoris.
- Pridie Id. April.* Romæ, Julii episcopi. In Capadocia, Quarti. Et in Asia, Carpi episcopi et aliorum XLVII. In Capua, Cypriani, Musculæ, Donatæ, Novellæ.
- Idus April.* In civitate Calcedonia, Eufemiam. Et Romæ, Januarii martyris, Secutoris, Encapi, Catuli. Pergamo Asiæ, Policarpi episcopi, Pauli diaconi.
- xviii *Kalend. Maii.* Romæ, natale Tiburtii, Valeriani, et Maximi. Alibi, Apollonii, Proculi, Valentini, Marcie. Alexandria, Frontonis.
- xvii *Kal. Maii.* In Picino, Maronis et Messoris episcopi. In Mesopotamia, Comati, Cypriani. In Antiochia Syriæ, Prosdueæ. In Spaniis, Luperci martyris.
- xvi *Kal. Maii.* In Corintho, Carisi, Leonidis.
- Et Romæ, Vincentii. In Manritania, Basiliam. In Ponto, Martialis, Felicis, Faustini, Luciani.
- xv *Kal. Maii.* Antiochia, Petri diaconi et Ermogenis. Et in Affrica, Fortunati et Martiani, Quinti, Mappalici, Baruci, Victorici, Donati, Galli, Juliani.
- xiiii *Kal. Maii.* In Salona, Septimi diaconi, Victorici. In Affrica, Victoris, Pamphili, Donatæ. Romæ, Partenii et Caloceri et Eleutherii episcopi, Apollonii.
- xiii *Kal. Maii.* Affrica. Ermogenis. Et in Spaniis, Vincentii et Gagi. In Armenia, Militene civitate, Gagi, Expediti, Aristoni, Cirusi, Galatii.
- xii *Kal. Maii.* In Alexandria, Aradi presbyteri, Silvani. Romæ, depositio Victoris episcopi. Felicis, Alexandri, Silviani. Antisiodoro civitate, depositio Martini episcopi. Alibi, sancti Senesii martyris.
- xi *Kal. Maii.* Alexandria, Fortunati et Aratoris presbyteri. Romæ, Valeriani, Maximi, Tiburtii. Et in Sicilia, sancti Amphelici. Alibi, Victoris, Papiæ, Apruculi episcopi.
- x *Kal. Maii.* In Frigia civitate Hieropoli, Philippi. Romæ, depositio Gagi episcopi, Primuli. Lugduno Galliam, passio sancti Eppodi. Civitate Senonis, Leonis episcopi.
- viii *Kal. Maii.* In Affrica, Catulini, Saturnini, Felicis. Romæ, Georgii martyris et Adelberti episcopi. Naboris. In Gallia Valentia civitate, Felicis presbyteri, Fortunati diaconi.
- viii *Kal. Maii.* In Alexandria, Theonis et aliorum xxiiii. In Affrica, Faustini, Victorini. In Babilonia civitate, Sidrach, Misach et Abdenago, cum de camino ignis ardentis liberati sunt.
- vii *Kal. Maii.* In Alexandria, sancti Marci Evangelistæ. Letania Romana. Affrica, Nobilis, Martiæ. Et in Perside civitate Diospoli, sancti Georgii martyris. Lugduno, Rustici episcopi.
- vi *Kal. Maii.* In Anxiopoli, Cyrilli. * Et in Antiochia Syriæ, Leonidis, Vindei. Et in Affrica, Victoris, Sirici, Honorati, Felicis, Panli, Maximi, Martiani.
- v *Kal. Maii.* In Nicomedia, Antimi, Stephani episcopi, et Antonini presbyteri. Et in Mileto, Elpidii et Ermogenis. In Tarso Ciliciæ, Castoris. Antiochia, Timiæ, Mauri.
- iiii *Kal. Maii.* In Pannoniis, natale Pollionis. Et in Tarso Ciliciæ, Afrosidii et aliorum clix. Eusebii episcopi. Romæ, Vitalis. Bituricas, depositio Eutici presbyteri.
- iii *Kal. Maii.* In Alexandria, Germani presbyteri. Et in Nicomedia, Prosduei. Et in Perusia, Valentini, Martiani. Et in Affrica, Grati et aliorum sex. Et alibi, Pudentis.
- Pridie Kal. Maii.* Alexandria, Frodisi, presbyteri. Romæ, depositio Quirini episcopi, Dorothei presbyteri, Rodociani diaconi. Viatoris, Martini, Majorici, Victoris.

MAIUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Maii.* In Asia, natale sanctorum Philippi Apostoli et Jacobi. In Affrica, Quintiani, Eleutherii. Et in Oriente, Matthei Apostoli. Tolosa, Orienti episcopi. Antisiodoro, Amatoris episcopi. Alibi, Sigismundi regis. Waldburgæ virginis.
- vi *Non. Maii.* In Alexandria, Saturnini, Germani, Helpidiæ, Celestini, Felicis, Urbani, Bellaci, Privatae. In Armenia, civitate Militana, Ermogenis.
- v *Non. Maii.* Romæ, natale sanctorum Eventii, Alexandri, Theodoli. In Hierosolima, Inventio sanctæ Crucis. Affrica, Mariani, Fortunati, Rufini.
- iiii *Non. Maii.* In Nicea civitate, Antonini. Et in Affrica, Cælestini et aliorum duodecim. Et in Cæsarea, Silvani. Alexandria, quadraginta Martyrum. Et alibi, Floriani. Et sancti Gotehardi episcopi.
- iiii *Non. Maii.* Alexandria, Eutimii diaconi. Et in Tesalonica, Herenis, Peregrini. Affrica, Gregorii. Arelato, Helari episcopi.
- Pridie Non. Maii.* In Persida, natale Matthei Apostoli et Evangelistæ. Affrica, Secundini episcopi. Mediolano, Victoris, Felicis. Antisiodoro, Valerii episcopi.
- Nonus Maii.* In Nicomedia, Flavii episcopi, Augustini, Macrobbii. Et in Constantinopoli, Achaici. In Affrica, Celerinæ, Maximæ, Victuri, Potentillæ.
- viii *Id. Maii.* Mediolano, Victoris martyris. Et in Nicomedia, Maximi presbyteri. Affrica, Eutici, Fortunati, Saturnini, Helladii episcopi. In monte Gargano, inventio Basilicæ S. Michaelis archangeli.
- vii *Id. Maii.* In Anxiopoli, Quirilli, Zenonis. Et in Tarso Ciliciæ, Afrodissii. Constantinopoli, sancti Timothei. Alibi, Primuli, Beati confessoris.
- vi *Id. Maii.* Romæ, Gordiani et Epymachii et Majoris. In Affrica, Probatii et Petri. Anxiopoli, Cyrilli, Felicis, Faustæ, Victurini, Saturnini. In Scotia, Faustii. Depositio sive natale Job prophete.
- v *Id. Maii.* Romæ, Antemii. In Asia, Demetrii. Sirmio, Montaniani. In Affrica, Mauvili, Septimi, Julii, Januariæ, Victurii, Fortunati.
- iiii *Id. Maii.* Romæ, natal. sanctorum Nerei, Achillei, Paneracii, Quiriaci, Sotheris virginis, Johannis, Mosei, Affroti, cum aliis quingentis quatuor.
- iiii *Id. Maii.* In Oriente, Taraci, Probi et Andronici. Alexandria, Agrippæ, Sabini, Lucii, Cyrillæ, Acris, Maximi. Antisiodoro, Marcellini. Et Gangolfi martyris.
- Pridie Id. Maii.* In Syria, Victoris et Coronæ. In Affrica, Secundini, Secundiani, Quarti. In Asia, Maximiani. Mediolano, Victoris, Naboris.
- Idus Maii.* In Syrmio, Timothei et septem Virginum. Et in Sardinia, Simplicii presbyteri. Mediolano, Petri, Andrei, Dionisii. Augustoduni, Tredici.
- xvii *Kalend. Junii.* In Isanria, Victorianæ. In Epheso, Gaiani, Jovini. Antisiodoro, passio sancti Peregrini episcopi. Alibi, depositio Fiduli presbyteri.
- xvi *Kal. Jun.* In Alexandria, Victoris, Basile. Romæ, Partenis, Caloceri. Et depositio Liberii episcopi. In Achaia, Calisti, Vincentii, Felicis.
- xv *Kal. Jun.* Alexandria, Potamonis presbyteri, Bostasii. In Ægypto, Dioscori. In Antiochia, Petri, Ermogenis, Fortunati, Quinti, Victorici.
- xiiii *Kal. Jun.* Romæ, Caloceri, Pudentianæ, Urbani, Seleuci. Alexandria, Areni diaconi. In Cæsarea, Epoliochi. In Affrica, Quinti. Guttulie, Emelii.
- xiii *Kal. Jun.* Romæ, Urbani confessoris, Basilæ, Victoriæ. In Galliis, Baudeli martyris. Alibi, Protasii, Gervasii, Faustii. Bituricas, Austregisili episcopi. Eustasii martyris.
- xii *Kal. Jun.* In Mauritania, Timothei. Et Ravenna, Martyrii, Poli, Eutici. In Affrica, Victi, Maurellæ. In Britannia, Timothei diaconi. Alibi, sancti Valentis martyris et episcopi.
- xi *Kal. Jun.* Affrica, Faustii, Vennsti, Emuli, Maxentii. Romæ, Timothei, Casti. In Corsica, Juliæ, Antisiodoro, sanctæ Helenæ virginis. Alibi, Polinetti.
- x *Kal. Jun.* In Emerita, Epictetii et Basi episcopi. Affrica, Quinti, Lucii. Et Vienna, Desiderii episcopi et martyris, Juliani, Felicis, Montani, Januariæ.
- ix *Kal. Jun.* In Istria, Servuli. Et in Affrica, Saturnini. In Syria, Saturæ, Timini. Item Saturnini, Felicis. In Nametis civitate, Rogatiani.
- viii *Kal. Jun.* In Mediolano, depositio Dionisii episcopi. Et in Campania, Atelæ, Amonis. Romæ, sancti Urbani episcopi, Doŕostori. Epheso, Joannis Apostoli.
- vii *Kal. Jun.* In Affrica, Eracli, Pauli. Et in Tuderterto, Felicissimi et Mindiniæ. In Affrica, depositio sancti Augustini episcopi. Antisiodoro, passio sancti Prisci.
- vi *Kal. Jun.* Alexandria, Aquilini presbyteri, Evangelii et aliorum xiiii. Alibi, Helie, Luciani, Martialis. In Affrica, Sacei, Carpiæ. In Sardinia, Saluciani, Eutici episcopi. Crescentini, Ticiani, Quinti, Stiabili.
- v *Kal. Jun.* In Affrica, Cetuli, Aurosi, Proti. In Sardinia, Emeli, Priami. Romæ, Epigati, Catulæ, Martialis. Parisiis civitate, depositio sancti Germani episcopi.
- iiii *Kal. Jun.* Romæ, Restituti. Et in Affrica, Primi, Acidi, Apasinoni, et aliorum clviii. Treveris, Maximi episcopi. In Spaniis, Sicinoti, Musti.
- iiii *Kal. Jun.* In Antiochia, Esiciæ, Entimæ. Et in Sardinia, Gavini, Palatini. Item in Sardinia, Gabinæ, Erispoli.
- Pridie Kal. Jun.* In Aquileia, Cantiani, Proti. Romæ, Processi, Martiniani. Cartagine, Dattiani. Alibi, Isici. Romæ, sauctæ Petronellæ virginis.

JUNIUS HABET DIES XXX.

- Kalend. Junii.* In Thessalonica, Octavii. Et in Antiochia, Zosimi et Teclæ. In Affrica, Crispini. Romæ, Loventi, Exuperantii. Dedicatio sancti Nicomedis martyris. Alibi, Honorati, Donati.
- iiii *Non. Jun.* Romæ, Marcellini presbyteri et Petri exorcistæ. Et in civitate Cæsarea, Honorati, Porphirii et Pamphili. Alibi, Tomaci, Silvini.
- iii *Non. Jun.* In Africa, Quirini. Et in Tuscia, Recio civitate, Laurentii et aliorum quadringentorum. Alibi, sanctæ Julianæ virginis. Natale sancti Thomæ Apostoli. Romæ, Marcellæ, Aviti, Gagi, Methomi, Passemi, Viriani.
- Pridie Non. Jun.* In Ninive, Dinocii, Attali, Eutici. Et in Saracia, civitate Pannoniarum, Cyrini episcopi. Romæ, Picti, Arecii, Datiani. In Sicilia, Expergenti.
- Nonas Jun.* Romæ, Feliculi, Felicitatis, Gregorii. In Ægypto, Martiani, Nigrandi. Africa, Evasi et Privati. Et in Syria, Zoeli, Saturnini, Servilii. Alibi, passio sancti Bonifacii archiepiscopi.
- viii *Id. Jun.* In Affrica, Amanti, Lucii, Andreæ, Donati, Peregrini, Itali, Philippi. Alibi, depositio Gladii episcopi. Gratianopoli, depositio Cirati episcopi.
- vii *Id. Jun.* Affrica, Pauli, Fortunati. Et in Bizantio, id est Constantinopoli, Macharii, Privati, Vasii et Innocentii. Alibi, Primasi. Cæsareæ, Luciani.
- vi *Id. Jun.* Romæ, natale sanctorum Naboris et Nazarii, Primi. Et in Cæsarea, Cresti, Martiæ, Mociani. Et in Nicomedia, Nestoris. Suessionis, sancti Medardi episcopi.
- v *Id. Jun.* Romæ, Primi et Feliciani. Et in Alexandria, Maximi presbyteri, Diomedis et Amantii. In Galliis, civitate Agenna, passio sancti Vincentii.
- iiii *Id. Jun.* Romæ, Basilidis, Aurisi, Rogati, Basillæ. In Spaniis, Crispuli. Et in Nicomedia, Zachariæ. In Antisiodoro, depositio beati Censuri episcopi.
- iii *Id. Jun.* Romæ, Basillæ, Crispuli, Restituti. Et in Aquilegia, Fortunati episcopi, Emeriti, Victuriani, Victoris. Alibi, Naboris.
- Pridie Id. Jun.* In Tripoli, Magdaletis. Romæ, Basilidis, Cirini et Naboris, et sancti Nazarii. Aurili, Donatillæ, Secundæ.
- Idus Jun.* In Affrica, Luciani et Fortunati. In Perside, Bartholomei Apostoli. Romæ, Feliculi.
- xviii *Kalend. Julii.* In Frigia, civitate Laodicia, Antonionis. Et in Epheso, Miogenis, Galliani. In Affrica, Quintiani, Festivi. Suessionis, Valerii, Rufini martyris.
- xvii *Kal. Jul.* Constantinopoli, Mucii et Mercicæ. In Lucania, Viti, Candidi. Et in Benavento, Marcii. In Provincia Siciliae, Viti, Modesti et Crescentiæ.
- xvi *Kal. Jul.* In Affrica, Quiriaci, Valeriæ. In Sicilia civitate Misena, Saturnini, Cendeni. In Antiochia, Cyrici et Julitæ, et cum eis quadringenti quatuor. Alibi, Aurei episcopi et Justini martyris.
- xv *Kal. Jul.* Romæ, Diogenis, Quiriaci. Et in Ravenna, Fronii, Blastini. Alexandria, Dioscori et Marini. Et in Aquilegia, Cyriæ. Aurelianus, Aviti presbyteri.
- xiiii *Kal. Jul.* Affrica, Emilii et Felicis. Romæ, Marcelliani et Marci. Balbini, Pauli, Cyriaci, Felicis. In Alexandria, sancti Marini.
- xiii *Kal. Jul.* Mediolani, sanctorum Protasii et Gerbasii, Marcelli. Romæ, Euodii, Petri. Alibi, Valeriæ, Marcelli, Vitalis, Ursicini.
- xii *Kal. Jul.* Ravenna, Crispini, Vitalis. Et in Thomis, Pauli et Cyriaci, Felicis et Thomæ, Emilii. Item Vitalis et Martyriæ.
- xi *Kal. Jul.* In Affrica, Ciriaci, Bellici, Crisimi. In Sicilia, civitate Siracusa, Rufini et Marcæ. In Cæsarea Palestinæ, depositio sancti Eusebii episcopi. Alibi, sancti Albani martyris.
- x *Kal. Jul.* In Antiochia, Gantali, Juliani et aliorum octingentorum septuaginta septem Martyrum. Et in Perside, Jacobi Alfei Apostoli. In Nola, Paulini episcopi. Alibi, Alpinae martyris.
- viii *Kal. Jul.* Nicomedia, Acuti et Cinnami, Capitonis, Ritonis, Emeriti, Alici et aliorum septuaginta octo.
- viii *Kal. Jul.* In Provincia Palestinæ, civitate Sebastia, natale sancti Johannis Baptistæ. Et in Epheso, dormitio sancti Johannis Euangelistæ. Romæ, Luciae. Augustiduno, Simplicii episcopi.
- vii *Kal. Jul.* Affrica, Gandentii, Felicis, Agapiti, Emeriti. Et in Alexandria, Agathonis, Luciae virginis.
- vi *Kal. Jul.* Romæ, Johannis et Pauli fratrum. Et in Thessalonica, Lantani, Bigati. Romæ, Acteie. Alibi, Diogenis.
- v *Kal. Jul.* Romæ, septem germanorum. Crispiniani, Spinellæ, Felicis. In Corduba, Crescentis, Juliani, Nemesi, Primitivi, Eugenii.
- iiii *Kal. Jul.* Affrica, Fabiani, Arioni, Capitolini. Romæ, Leonis Papæ. In Alexandria, Theodori, Pastasi, Titiri, Pasi, Misæ. Lugduno Gallicæ, Herenei episcopi cum aliis sex.
- iii *Kal. Jul.* Romæ, natale Apostolorum Petri et Pauli, et aliorum nongentorum septuaginta septem. In Perside, Simonis et Judæ Apostolorum.
- Pridie Kalend. Jul.* Romæ, Timothei, Zotici. In Agrippina, Asdini, Pamphili. Et Lemovicæ, depositio sancti Martialis episcopi et confessoris.

JULIUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Julii.* In Nicomedia, Zoeli. Romæ, Gagi Papæ, Luciae virginis, Processi, Marini. In Antiochia, Severiani. In monte Hor, depositio Aaron Sacerdotis. Augustiduno, Leontii episcopi.
- vi *Non. Jul.* Romæ, natale sanctorum Processi et Martiniani, Melciadis episcopi, Damasi, et Eutici. Et in Mesopotamia, Esicii, Animidæ, Anixi.
- v *Non. Jul.* In Alexandria, Trifonis, Menelai, Cyrilli,

- Cyrilli, Aprici. Et Edissa, translatio corporis sancti Thomæ Apostoli. In Tarso Capadociæ, Severi.
- iiii *Non. Jul.* In Affrica, Jocundiani, Sereni et Theodori. Et in Toronis, ordinatio et translatio corporis S. Martini episcopi. Alibi, sancti Lauriani. *Et Udalrici episcopi.*
- iii *Non. Jul.* Agathonis, Theodoti, Trofonis, Magrini, Arpotis.
- Pridie Non. Jul.* In Alexandria, Artotis et Zotici. In Syria, Aratoris. Neviduno, Zotici, Amandi, Astetis. Augustiduno, Legunti episcopi.
- Nonas Jul.* In Alexandria, Parmeni, Eracli, Apollini, Publii. Et alibi, Partemi, Pividii, cum aliis septem. Alexandri, Pirminii.
- viii *Id. Jul.* In Sirmio, Citracii. In Nicea, Cladii, Severi, Honorati. In Cæsarea Capadociæ, Procopii, Quarti. In Eraclia, Johannis. Alibi, natale sanctorum Chiliai, episcopi, Colmani presbyteri, Dotnani diaconi.
- vii *Id. Jul.* In Thomis, Zenonis. Et in Mediolano, Mocci, Vitalis. In Sicilia, Feliciani. Romæ, Floriani, Faustini, Anatholii, Felicitatis.
- vi *Id. Jul.* Romæ, natale septem Fratrum, id est: Felicis, Philippi, Vitalis, Martialis, Alexandri, Silani, Januarii. In Alexandria, Leontii, Marci.
- v *Id. Jul.* In Alexandria, Euticii, Eufemiæ. Et in Affrica, Jannarii et Marini. Romæ, Stephani. Leontii. Translatio sancti Benedicti abbatis.
- iiii *Id. Jul.* Mediolano, Naboris, Felicis. Romæ, Primitivi. In Aquileia, Fortunati. In Sicilia, Agathæ virginis. Lugduno Galliæ, Viventioi episcopi.
- iii *Id. Jul.* In Alexandria, Serapionis, Trifoniæ, Melei, Euangeli, Attali, Zenonis, Thophili. Alibi, Trophimi. Alibi, Menei presbyteri.
- Pridie Id. Jul.* In Alexandria, Philippi, Zenonis. In Affrica, Papiæ, Donati. Antiochia, Petri, Gummi, Lugduno Galliæ, Justi episcopi. Alibi, Foci episcopi.
- Idus Jul.* Sirmio, Agrippini, Secundi, Maximi. In Alexandria, Philippi, Zenonis, Nassei, Nicivis. Et in Affrica civitate Carthagine, Catulini diaconi. Alibi, Reginsindæ martyris et virginis.
- xvii *Kalend. Augusti.* In Hostia civitate, Helarini. Et in Antiochia, Teudoli et Statii. Mediolano, Mochii. In Cæsarea, Pauli et Mametis.
- xvi *Kal. Aug.* Mediolano, Marcelli. In Affrica, Aquilini, Chindini. Cartagine, Generosi. In Asia, Nazarii, Venturi, Secundæ. Antisiodoro, Teodosii episcopi.
- xv *Kal. Aug.* In Alexandria, Sisinnii. Romæ,
- Semperosi, Petri, Marcelliani, Jannarii. In Dorostoro, Emiliani, Bassi, Maximi, Pauli. Alibi, Fabei episcopi.
- xiiii *Kal. Aug.* In Antiochia, Macedonis et Lampadii. Constantinopoli, Luciani, Philippi, Petri. In Spanis, Justi. Lugduno Galliæ, Rustici presbyteri.
- xiii *Kal. Aug.* Affrica, Luciani presbyteri, Petri, Amabilis. In Thebaida, Victuri. Et in Damasco, Sabini. Et in Cassino, Severi. In Corintho, Cyriaci. Romæ, Passeriæ.
- xii *Kal. Aug.* In Affrica, Heliæ. Et in Massilia, Victoris, et Coronæ. Et Romæ, Praxedis, Æmiliani. Et in Alexandria, Diodori, Feliciani et Longini.
- xi *Kal. Aug.* Antiochia, Andreæ martyris. Et in Ancira Galatiæ, Platonis, Cyrilli, Aurili, Eliani, Stradei, Thebelli, Aiabosi. *Et Mariæ Magdalene.*
- x *Kal. Aug.* Ravennæ, Appollinaris. Romæ, Vincentii. Et in Laodicia, Minisei, Tisiciæ. Et natale Primitivi.
- viii *Kal. Aug.* In Armenia minore, natale Sebastii, Theogenis, Victoris, et aliorum octoginta trium. Alibi, natale Victurini et Militaris. Emeritæ, Capitonis, Silvani. Natale sanctæ Cristinæ virginis.
- viii *Kal. Aug.* In porta Romano, natale Acontri, Nonni. Passio sancti Jacobi Apostoli, fratris Johannis. Et alibi, Clementis, Juliani. Amon, sancti Christophori.
- vii *Kal. Aug.* In Laodicia, Joviani et Juliani, Emili, Felicis, Marciani, Maximi, Saturnini, Gloriosi. Item Emili. Alibi, Mociani.
- vi *Kal. Aug.* In Campania, Nola civitate, natale sancti Felicis episcopi. Et alibi, Jocundæ. Et in Syria, Symeonis monachi. In Nicomedia, Januarii.
- v *Kal. Aug.* In Laodicia, Theophili, Auxentii, Septimi. Et in Nicomedia, Pantaleonis. Et in Sicilia, Cosconiani. Alexandria, Bissia, Zotici, Secundi, Macharii.
- iiii *Kal. Aug.* Romæ, natale sanctorum Felicis, Simplicii, Faustini et Viatricis. Et in Affrica, Felicis. Tregas civitate, Lupi episcopi. Aurelianus, depositio Prosperi episcopi.
- iii *Kal. Aug.* Romæ, natale sanctorum Abdon et Semmes. Et in Affrica, Maximæ, Prisci, Paternici, Justi. Antisiodoro, depositio sancti Ursi episcopi.
- Pridie Kal. Aug.* In Frigia, Democriti, Secundi et Dionisii, Tyrsi. Antisiodoro, Germani episcopi et confessoris. Et natale Aunacharii episcopi.

AUGUSTUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Augusti.* In Antiochia, passio sanctorum Machabeorum, septem fratrum, cum matre sua. Romæ, Secundi. Vercellis, Ensebii episcopi. Bituricas, Archadii episcopi. Ad Vincula sancti Petri.
- iiii *Non. Aug.* Romæ, sancti Stephani episcopi et martyris. Et in Verona, Felicis. In Antiochia, Martyrum septem. Alibi, Theodotæ cum tribus filiis.
- iii *Non. Aug.* In Ancona, Stephani. Romæ, Diogenis, Justini, Crescentionis. Hierosolimis, inventio corporis sancti Stephani primi martyris.
- Pridie Non. Aug.* In Nicomedia, Isei. Et Romæ, dedicatio basilicæ sanctæ Mariæ. Justini
- et Crescentiæ. Alibi, Floriani, Herenei, Eraclii, Bassi.
- Nonas Aug.* Augustiduno, Cassiani episcopi. Catalanni, sancti Memmii. Alibi, Hereni, Classi, Eraclii. Et Oswaldi martyris.
- viii *Id. Aug.* Romæ, natale sancti Xisti episcopi et martyris. Felicissimi, Agapiti, Donatiani, Faustini, Laurentii, Yppoliti et Militum CLXV.
- vii *Id. Aug.* In Antiochia, Sophronii. Et in Aretio, Donati episcopi et confessoris. Mediolano, Faustini. Alibi, Carpori, Veneriæ. Augusta civitate, sanctæ Afræ.
- vi *Id. Aug.* Romæ, Secundi, Severiani, Vi-

- cturini, Cyriaci, Largi. Nicomediæ, Nazarii, Juliani, Agapæ virginis. Philadelphia, Leonidis.
- v *Id. Aug.* In Syrmio, Rustici. Et in Oriente, Crescentiani et Tiburtii. In Alexandria, Antonini. Romæ, Dionisii episcopi. In urbe Lemovicæ, Martini.
- iiii *Id. Aug.* Romæ, natale sancti Laurentii, Cyriaci, Largi, Crescentionis, Memmiæ, Felicissimi. Et alibi, Januarii, Cyrilli, Quinti, Gemini, Lucilli.
- iiii *Id. Aug.* Romæ, natale sancti Tiburtii, Sussannæ, Valeriani et Cæciliæ virginis. Et Nicopoli, passio multorum Martyrum. Et in foro Cornelli, passio sancti Cassiani.
- Pridie Id. Aug.* In Sicilia, civitate Catena, Eupoli, Veretiæ. Et Syria, Juliani et Macharii monachi. Romæ, sanctorum Crisanti, Dariæ, Claudii, Mauri.
- Idus Aug.* Romæ, Yppoliti martyr. Pontiani episcopi, Luciani, Calisti. Et Pictavis, Radegundis reginæ. Alibi, Antiochi episcopi.
- xviii *Kalend. Septembris.* In Syria, Demetrii, Fortunati. Et in Aquileia, Felicis, Eutici, Pauli, Eradi, Possessoris. Romæ, sancti Eusebii presbyteri.
- xviii *Kal. Sept.* Assumptio sanctæ Mariæ matris Domini nostri Jesu Christi. In Nicomedia, natale Philippi, Stratonis et Euticiani.
- xvii *Kal. Sept.* In Alexandria, Orionis, Emeli. Et alibi, Agnati. In Perside, natale sancti Tyrsi. Et dedicatio ecclesiæ sanctæ Mariæ in Insula Augiensi.
- xvi *Kal. Sept.* In Cæsarea Capadociæ, sancti Mammetis monachi. Et in Calcedonia, sanctæ Eufemiæ. Et dedicatio oratorii sancti Johannis Baptistæ in Insula.
- xv *Kal. Sept.* Romæ, Agapiti. Et in Ponto, Pontimi, Pilantii, Martianæ virginis. Et sancti Martini Papæ urbis Romæ. Candidi, Martyrii.
- xiiii *Kal. Sept.* In porto Amasiæ civitatis, Filionis, Rufini, Leontii, Theodoli, Cyrilli. In Alexandria, sancti Orionis. In Biturico territorio, sancti Mariani.
- xiii *Kal. Sept.* In Alexandria, Dioscori. Et in Lucania, Valentiniani, Leonii. In Sinnada civitate, Pisti, Arcii, Diomedis, Agateni, Pamphili.
- xii *Kal. Sept.* In Spaniis, Vincentii et Juliani. Et in Lucania, Valentini et Leontii. In Sardinia, Luxurii, Traiani, Quadrati episcopi. In Alexandria, Pisti, Sevi.
- xi *Kal. Sept.* Romæ, Timothei discipuli sancti Pauli Apostoli. Et in Ponto, Nectarei. Augustiduno, passio sancti Medardi et Simphoriani martyrum.
- x *Kal. Sept.* In Aquileia, Fortunati, Ermogenis. Romæ, Cyriaci, Abundii, Innocentii. Lugduno Galliæ, Minerui. Augustiduno, Flaviani episcopi. Arvernus, Sidonii episcopi.
- viii *Kal. Sept.* In India, natale sancti Bartholomei Apostoli. Romæ, Genesisii martyr. In Antiochia, Zenobii et Capitolini. Redonis, depositio sancti Audoini episcopi.
- vii *Kal. Sept.* In Arelato, Genesisii martyr, Julii. Et Romæ, Euticetis. In Syria, Juliani. In Capua civitate, sanctorum Rufini, Eutici. In Spaniis, Justi, Pastoris.
- vii *Kal. Sept.* In civitate Salona, Anastasii martyr. Et in Apulia civitate Ecclamo, Mercurii martyr. Romæ, Maximiliani, Quintini. Arelato, Victoris.
- vi *Kal. Sept.* In Campania, Rufi. Et in Antiochia, Sebastii et Alexandri. In civitate Thomis, Marcellini. Arelato, depositio sancti Cæsarii episcopi. Augustiduno, Siagrii episcopi.
- v *Kal. Sept.* Romæ, natale sancti Ermetis. Et in Affrica civitate Yppone Regio, sancti Augustini episcopi. Arvernus civitate, Juliani martyr. Sanctonis, Viviani episcopi. Et alibi, sancti Pelagii martyr.
- iiii *Kal. Sept.* In Emissa, civitate Fœnicie provincie, decollatio sancti Johannis Baptistæ et aliorum octingentorum martyrum. Romæ, sanctæ Savinæ. Et pausatio Helisei prophetæ.
- iiii *Kal. Sept.* Romæ, via Ostiensi, natale sanctorum Felicis et Adaucti, Gaudentiæ virginis cum reliquis tribus.
- Pridie Kal. Sept.* In Treveris, depositio sancti Paulini episcopi. Et Ancyra Galatiæ, sancti Gagiani, Juliani, Rufini, Vincentiæ. Antisiodoro, sancti Optati episcopi.

SEPTEMBER HABET DIES XXX.

- Kalend. Septembris.* In Apollonia, Felicis et Donati. Et in Capua, Prisci. In Cassino, Constantii et Feliciani. Et in Tuderto, Ferrentiani episcopi. In Cartagine, Fortunati. Et alibi, sanctæ Verenæ virginis.
- iiii *Non. Sept.* In Nicomedia, Zenonis, Gorgonii, Theodoti. Et in Sicilia, Eopolo, Josephi. In Appulia, Felicis. In Antiochia, Timothei. Alibi, depositio Iustini episcopi.
- iiii *Non. Sept.* In Syria, Antonini et Aristonis episcopi. Et in Alexandria, Arestempi episcopi. Alibi, Lucæ, Johannis, Eufemiæ, Sirici, Arestis.
- Pridie Non. Sept.* In Ancyra Galatiæ, Marcellæ, Helpidii, Antonii. Romæ, Bonifacii episcopi, Magni, Casti. Caballonis, Marcelli. Treveris, Paulini episcopi.
- Nonas Sept.* In portu Romano, Taurini, Erculiani. Et in Capua, Quinti, Arconti. In Ægypto, Taurini, Nemorati. In Vesontio, Ferioli, Ferruntionis.
- viii *Id. Sept.* In Reati, Eleutherii. In Capadocia civitate Teriatina, natale sancti Guttidi. Alibi, sancti Eugenii. Et natale sancti Magui confessoris.
- vii *Id. Sept.* In Capua, Sinociæ. Et in Benevento, Januarii, Festi. Arelato, Augustalis episcopi. Aurelianus, Euorti episcopi. Parisiis, Flodoaldi regis. Alibi, sanctæ Reginæ.
- vi *Id. Sept.* Nativitas sanctæ Mariæ matris Domini. In Antiochia, Timothei, Ammonii, Faustii, Pii, Savini, Demetrii, Silvani. Romæ, Adriani.
- v *Id. Sept.* Romæ, Gorgonii. Et Sabinis, Jacinti, Alexandri, Tiburtii. In Cæsarea Capadociæ, Donatæ, Ammonii, sancti Marci. Alibi, sancti Kerani confessoris.
- iiii *Id. Sept.* In Alexandria, Orionis, Erosi et aliorum octingentorum sex. Romæ, depositio beati Helarii Papæ. Affrica, Tusci, Valentini.
- iiii *Id. Sept.* Romæ, Proti et Jacincti, Basillæ. In

- portu Romano, Ingenui et Yppoliti. Et in Alexandria, Syri et Sirapionis. Alibi, Felicis et Regulæ.
- Pridie Id. Sept.* In Antiochia, Timothei. Et in Pamphilia, Syriæ. Et in Sicilia, Eupli et Serapionis. Romæ, Probi, Sanctini. Nicomedia, Ammonii.
- Idus Sept.* In Apulia, Felicissimi et Secundi. In Alexandria, Theodoli episcopi. Augustiduno, Nectari episcopi. Andegavis, Manrilionis episcopi.
- xviii Kal. Octobris.* Romæ, Cornelii, et depositio Dionysii episcopi. Et in Cartagine, Cypriani episcopi. Alibi, sancti Aurelii episcopi. Et Exaltatio sanctæ Crucis. In Tuscia, Felicis.
- xvii Kal. Octob.* In Alexandria, Serapionis, Leontii. Romæ, Nicomedis. Et in Nuceria, Constantii, Gordiani episcopi. Lugduno, Albinii episcopi. Alibi, Valeriani.
- xvi Kal. Octob.* Romæ, Lucie, Eufemiæ virginis et Geminiani. Papiæ, Felicis, Victoris. Alexandri, Emerentiani, Cæcilie et Emerentianidis.
- xv Kal. Octob.* In Nuceria, Constantiæ. In Neviduno, Valeriani, Macrini et Gordiani. Et in Gallia, territorio Aspaniensi, Landeperti episcopi et martyris.
- xiiii Kal. Octob.* In Calcedonia, Trofimi. In Nicomedia, Oliani, Xisti, Medecii. Mediolanio, Eutropii episcopi et Saturi.
- xiiii Kal. Octob.* In Alexandria, Demetrii, Castoris. Et in Neapoli, Januarii, Saturnini, Niceti episcopi. Et in Vienna, sancti Ferioli martyris. Alibi, Mileti episcopi.
- xii Kal. Octob.* In Syria, Doromi, Dionisii et Dorothei, Privati, Constantini, Felicis. Romæ, Januarii. Alibi, Constantiæ.
- xi Kal. Octob.* Mediolanio, Victoris martyris.
- Et in Perside civitate Tarrinum, natale sancti Matthei Apostoli et Euangelistæ. Alibi, Lucæ Euangelistæ.
- x Kal. Octob.* Romæ, Basillæ. Et in Gallia civitate Sindus, loco Aganno, natale sanctorum Mauricii, Exuperi, Candidi, Victoris cum aliis sex millibus sexcentis sexaginta sex martyribus sociis eorum. Alibi, sancti Silvani.
- viii Kal. Octob.* In Oriente, Teclæ virginis. Et in Alexandria, sancti Marci Euangelistæ. Romæ, Liberii episcopi. Alibi, sancti Athamanani episcopi.
- viii Kal. Octob.* Romæ, depositio Liberii episcopi. Macherunta castello, conceptio sancti Johannis Baptistæ. Augustiduno, Andoci, Tyrsi et Felicis martyris.
- vii Kal. Octob.* In Asia, natale sancti Bardoni, Eucarpis et aliorum sedecim. Alibi, Marci.
- vi Kal. Octob.* Romæ, depositio Ensebii episcopi. Et in Albano, Senatoris. Et in Sardinia, Luxurii. Et alibi Miginni, Naborti, Fanstini. Arvernensis, Apollinaris episcopi.
- v Kal. Octob.* In Cæsarea Capadociae, Enletherii. Et in Bizantio, quinque fratrum: Cosmæ et Damiani, Antimi, Leontii et Eutropii. Epheso, Timothei.
- iiii Kal. Octob.* Romæ, Stertei. In Affrica, Martialis, Leontii, Marii, Fanstini, Victoris, Candidi. Antisiodoro, Alodi episcopi. Romæ, Justini.
- iiii Kal. Octob.* In Tracia civitate Eraclia, Eutici et Plautii. Et dedicatio Basilicæ sancti Archangeli Michaelis. Romæ, Placidi, Ambuti. Antisiodoro, depositio Fraternalis episcopi.
- Pridie Kal. Octob.* In Placentia, Antonini, Casti, Desiderii. Alibi, Casti et Desiderii. Et in Bethleem, depositio sancti Hieronimi. Et sanctorum Victoris et Ursi.

OCTOBER HABET DIES XXXI.

- Kalend. Octobris.* In civitate Thomis, Prisci, Euagris, Januarii et Alexandri. Antisiodoro, depositio sancti Germani episcopi. Bituricas, Depositionis. Remis, depositio sancti Remedii episcopi.
- vi Non. Octob.* In Nicomedia, Eleutherii. In Antiochia, Primi, Quirilli. Romæ, Eusebii episcopi. Leodegarii martyris. Et alibi, Pontii, Leonis, Gaiani, Secundiani.
- v Non. Octob.* Romæ, Candidi. Et in Antiochia, Teoctisti. Et in Ægypto, Marci et Marcelliani. In Affrica, Victoris, Urbani. Et alibi, Felicis et Casti.
- iiii Non. Octob.* Romæ, Marcelli episcopi. Et in Affrica, Adaucti et Restituti. Et in Anxiopoli, Dasii. Alibi, Marcelli episcopi. Antisiodoro, depositio Marsi presbyteri.
- iiii Non. Octob.* In Sicilia, Eutici et aliorum octo. Et alibi, Placidi, Baricii. In Valentia civitate Gallie, Apollinaris episcopi. Antisiodoro, Firmati diaconi.
- Pridie Non. Octob.* Romæ, Marci episcopi. Et in Apulia, Casti, Marcelli, Emili, Saturnini. Et in Affrica, Rogati, Faustini. In Gallia civitate Aginno, Fidis virginis.
- Nonas Octob.* Romæ, Marci episcopi. Et in Capua, Marcelli, Quarti et Marcellini. Alibi, Sergii et Bachi. Alibi, sancti Marci Euangelistæ. Bituricas, Augusti presbyteri.
- viii Id. Octob.* In Antiochia, Pelagie. Et in alio loco, Juliani, Martialis, Privati. Romæ, depositio Eusebii, Eraclii, Dionisii.
- viii Id. Octob.* In Laodicia Frigie, Diodori et Dionisii. Parisiis, passio sanctorum Dionisii, Rustici presbyteri, Eleutherii diaconi. Colonia, Gereonis cum aliis quadringentis septemdecim martyribus.
- vi Id. Octob.* In Affrica, Eusebii, Eracli, Dionisii, Secundæ, Septimi. Et alibi, Venusti, Beati, Secundi, Donati, Sereni, Crescentii, Probi, Andronici.
- v Id. Octob.* Antiochia, Eradii. Alibi, Taraci, Probi et Andronici. Et in alio loco, Tanasi presbyteri, Ampodi, Placidi, Fausti, Januarii, Marcialis et Marcelli.
- iiii Id. Octob.* Romæ, Eclisti et Cælesti et Saturi. Et in Syria, Eustasii presbyteri. Et in Campania, Fortunati, Euagris. Bituricas, Opinionis presbyteri.
- iiii Id. Octob.* In Spanis, Fansti, Martialis et Andriani. Et in Calcedonia, Marcelli. Et alibi, Faustini et Januarii. Athanasii episcopi Alexandrini.
- Pridie Id. Octob.* Romæ, Calisti Papæ et martyris. Alibi, Saturi. In Capadocia, Lupi, Ampoli, Modesti. Et in Corduba, Lupi, Aurelii. Lugduno Gallie, Justi episcopi. Alibi, sanctæ Fortunatæ et fratrum ejus.

- Idus Octob.* In Asia, natale Careæ et aliorum ducentorum septuaginta. Alibi, sancti Sossii, Lupuli, Saturnini. Bituricas, Ambrosii. Belloacis civitate, Luciani martyr. *x Kal. Nov.* In Andrianopoli, Severi et Dorothei. Et in Cæsarea Capadociæ, Longini.
- viii Kal. Nov.* In Nicomedia, Severi, Vitalis, Felicis, Rogati, Papiri, et Victorini, et Flaviani. Et Jerapoli, Claudiani, Theocharii.
- viii Kal. Nov.* Romæ, Maximi. Et in Sardinia, Gavini. Et in Affrica, Saturini, Claudiani. Primi. Suessionis civitate, sanctorum Crispini et Crispiniani.
- vii Kal. Nov.* In Nicomedia, Luciani, Marciani, Flori. Et Eraclia, Tuti et Flori.
- vi Kal. Nov.* In Sardinia, Proti et Januarii. Et in Frigia, Eumenii, Diodori et Metropi. Romæ, Mariani, Lucii. Alibi Florentii. Romæ, Mariniani, Crisanti, Dariæ.
- v Kal. Nov.* In Antiochia, Smaragdi, Mariani. Et in Cartagine, Sofronii. Et in Suanis civitate Persarum, natale Apostolorum Simonis et Judæ.
- iiii Kal. Nov.* In Lucania, Quinti martyr, Jacincti, Feliciani et Lucii, Sacinoti et Lucini.
- iiii Kal. Nov.* In Nicomedia, Januarii Calendini. Et in Affrica, Felicis, Quinti, Luciani, Victoris. Et in Antiochia, Januarii, Marciani, Nazarii.
- Pridie Kal. Nov.* In Affrica, Rogatiani presbyteri, Vincentii diaconi, Rudiciani, Juliani, Fortunati, Castæ. Et in Macedonia, Vitalis. Et in Nicomedia, Philippi. Et in Gallia, Augusta Vermandorum, passio sancti Quintini. *Lignum Domini cum Cruce in Cellam sancti Georgii venit.*
- xv Kal. Nov.* In Anxiopoli, Lucæ Euangelistæ. Philippi martyr et Ermetis. Et in Nicomedia, Agnæ. In Campania civitate Puteoli, Januarii et Euticetis.
- xiiii Kal. Nov.* In Neapoli, Januarii, Sosii, Proculi, Euticetis, Acutii, Festi, et Desiderii. Puteolis civitate, Prosdici et Niceæ. Et in Antiochia, Pelagii, Beronici, et aliorum novem.
- xiii Kal. Nov.* In Nicomedia, Euticii, Promaci, Lucii, Marcellini. Puteolis, Zosimi, Dorotheæ, Januarii, Sosimi. In Agenno civitate, sancti Caprasii martyr.
- xii Kal. Nov.* In Nicomedia, Dassi, Cometis, Zotici. Et in Affrica, Modesti. Eutici. Et in Nicea, Macharii. Neapoli, Festi. Lugduno Gallia, Justi et Beati, Victoris.
- xi Kal. Nov.* In Tracia, Philippi episcopi. Et sancti Severi martyr et Hermæ discipuli ejus, et Eusebii. Et alibi, passio sancti Leucadii.

NOVEMBER HABET DIES XXX.

- Kalend. Novembris.* In Asia, Macedonis, Juliani. Romæ, Cæsarii. Augustiduno, sancti Pinninii episcopi. Parisiis, depositio sancti Marcelli episcopi. Et Festivitas omnium Sanctorum.
- iiii Non. Nov.* In Affrica, Publiani, Victoris, Hermetis, Justi, Vitalis. Eustachii et sociorum ejus martyrum.
- iii Non. Nov.* In Cæsarea Capadociæ, Germani, Theophili, Justi et Ermetis, Agricola, Cæsarii. Alibi, depositio sancti Pirminii episcopi.
- Pridie Non. Nov.* In Affrica, Primi, Gregorii, Amantii, Saturi. Augustiduno, Proculi episcopi. Et in Nicea, Domnini. Alibi, Victorinæ et Perpetuæ.
- Nonas Nov.* In Cæsarea Capadociæ, Domnini, Cæsarii, Antonini. In Campania, Marci episcopi et Secundi. In Capua, Quarti confessoris.
- viii Id. Nov.* In Nicomedia, Eusebii et Julia. Et in Affrica, Donati, Pauli, Bassami, Domnini, Felicis. Redonis Gallia, depositio sancti Melani episcopi. *Translatio Sanguinis Domini in Augiam. In Aquitania, sancti Leonhardi confessoris. Ipso die S. Wilibrordi episcopi et confessoris.*
- vii Id. Nov.* In Affrica, Rogati, Donati, Pauli. In Nicomedia, Eusebii, Provisi, Marii, Primi. Et alibi, Sinfronii, Nicostrati, Gaudii, Victoris.
- vi Id. Nov.* Romæ, sanctorum quatuor Coronatorum: Simfroniani, Claudii, Nicostrati, Simplicii, Castoris. Et in Affrica, Primi, Macharii, Justi, Amaranti.
- v Id. Nov.* In Nicomedia, Damiani. Alibi, Donati, Restituti, Victorini. Romæ, Theodori et Sinfronii. Et in Spaniis, Fausti, Januarii et Martialis.
- iiii Id. Nov.* In Antiochia, Demetrii, Aminesi. In Affrica, Saturnini, Donati. Romæ, depositio sancti Leonis episcopi. Aurelianus, depositio sancti Victoris episcopi.
- iii Id. Nov.* Ravennæ, Felicis. Romæ, sancti Mennæ. Turonis, dormitio sancti Martini episcopi. Lugduno Gallia, depositio Verani episcopi, Victorini et Donni.
- Pridie Id. Nov.* In Affrica, Maurili, Publii. Et in Cæsarea Capadociæ, Germani, et Theophili. Item in Cæsarea, sancti Eusebii. Alibi, Burcharti confessoris.
- Idus Nov.* In Affrica, Euticii. Et in Cæsarea Capadociæ, Felicis. Turonis, Brictii confessoris. Romæ, Felicis presbyteri. Redonis, depositio sancti Amanti episcopi.
- xviii Kalend. Decembris.* In Eraclia, Clementini, Theodoti, Filomini, Eracli, Varici, Marcialis, Donati.
- xvii Kal. Dec.* In Affrica, Secundi, Fidentiani, et Martialis. Hippone Regio, Sanctorum Siddini, Saturnini, Servii, Calendionis, Galliani, Secundi, et Fridolini.
- xvi Kal. Dec.* In Capua, Augustini et Felicitatis. In Affrica, Vitalis, Januarii et Justi, Rufiani, Marci. Alibi, Augustini. Lugduno, Eucherii. Et Otmari confessoris.
- xv Kal. Dec.* In Nicomedia, Ammonis. Et in Asia, Matronæ et Teclæ virginis. In Eraclia, Gregorii et Victoris. Aurelianus, Amani confessoris.
- xiiii Kal. Dec.* In Antiochia, Romani monachi, Barallæ et Isici martyr. Et in Cæsarea, Bonuli, Victoris, Maximi, Luciani. In Eraclia, Carterii. Et dedicatio Ecclesiæ sancti Georgii martyr in Cella, quæ dicitur Hattonis, in Augia insula.

- xiii *Kal. Dec.* In Cæsarea, Maximi, Musii, Neferi, Muciani, Januarii, Zefori, Romani. Augustiduno, Simplicii episcopi.
- xii *Kal. Dec.* In Capua, Augustini, Bassi, Dionisii. In Sicilia, Anpeli et Gagi. Et in Taurinis, Octavi, Solitoris, Adventoris. Et Agapæ virginis.
- xi *Kal. Dec.* In Antiochia, Basillæ, Zefiri, Auxilii. Romæ, sancti Clementis. Et alibi, Maximi, Sisinnii, Stephani, Pionii, Eracli, Macedonii.
- x *Kal. Dec.* Romæ, Cæcilie virginis. Et in Affrica, Crisogoni, Cleti, Verociani. In Capadocia, Longini militis et martyris, qui Christum lancea percussit.
- viii *Kal. Dec.* Romæ, sancti Clementis episcopi, Felicitatis et Maximi. Et in Capadocia, Niciani. In Italia monasterio Bobio, depositio sancti Columbani abbatis.
- viii *Kal. Dec.* Romæ, Chrisogoni, Eleutherii et Maximi. Et in Affrica, Sirici, Donati, Saturi, Rogati et aliorum xl. Et in Perusia Tusciæ, sancti Felicissimi. Alibi, Gebhardi et Eberhardi confessorum.
- vii *Kal. Dec.* In Affrica, Luciani, Marciani, Claudiani, Cypriani, Marcialis, Petri, Felicis, Vitalis, Juliani, Victoris, Januarii, Donati, Quiriaci. Et in Alexandria, sanctæ Katherinæ virginis et martyris.
- vi *Kal. Dec.* Romæ, depositio sancti Sirici episcopi. Et in Aquileia, Valentini episcopi. Et in Capua, Nieandri, Cassiani et Felicissimi, Saturnini. Alibi, Amatoris episcopi et Conradi episcopi.
- v *Kal. Dec.* In Nicomedia, Marcelli, Petri, Hereni. Et Italia civitate Bononia, Agricolæ et Vitalis. In Mediolanio, Lucii, Andreae, Johannis, Severi.
- iiii *Kal. Dec.* In Oriente, Trofimi, Theodori, et Pecosii, Eucherii. Et alibi, Eusebii et Julii.
- iii *Kal. Dec.* Romæ, Saturnini, Crisanti, Mauri, Dariæ et aliorum septuaginta duorum. Et in Gallia, civitate Tolosa, sancti Saturnini episcopi et martyris.
- Pridie Kal. Dec.* In Achaia, civitate Patras, sancti Andreae Apostoli. Et Romæ, Castuli, Saturnini et Euprebitis. Et in Mediolanio, Ambrosii. Et in Nicomedia, Carionis, Turrionis.

DECEMBER HABET DIES XXXI.

- Kalend. Decembris.* Romæ, sanctæ Candidæ. Et in Affrica, Victuri, Rogati, Eliquati. Et in civitate Novio, depositio sancti Elegii episcopi.
- iiii *Non. Dec.* Romæ, Pimenii et Pontiani, Vibiani. Et in Mauritania, Veri, Securi, Januarii, Victorini, Fortunati. Item, Victoris et Pontiaui.
- iii *Non. Dec.* In Oriente, Merobi, Claudici et Felicis. Et in Affrica, Crispini, Magni, Johannis, Stephani, Victoris. In Bononia Italiae, Agricolæ, Lucii episcopi.
- Pridie Non. Dec.* In Oriente, Eracli, Laudocii, Cristiani, Prudentii, Victorini. Romæ, Barbaræ virginis. Et in Laodicia, Metropiæ, Felicis.
- Nanas Dec.* In Affrica, civitate Tigora, Julii et Potamiæ, Crispini et aliorum septem. Item in Affrica, Humili, Missi, Victoris, Trofimi.
- viii *Id. Dec.* In Affrica, Zeduli, Fortunati, Gathi, Agathæ, Hermogeni et Rogati. Et sancti Nicolai episcopi.
- vii *Id. Dec.* In Antiochia, Policarpi et Theodori. Et alibi, Sapidici. Et Romæ, Eutaciani episcopi.
- vi *Id. Dec.* Romæ in cimiterio Calisti via Appia, depositio Eutaciani episcopi et confessoris. Eusebii et Orani, Successi.
- v *Id. Dec.* In Affrica, Petri, Successi, Basini, Victoris, Urbani, Januarii, Mizini, Pascenti. In Antiochia, Geronti, Pollentiæ, Silvinae.
- iiii *Id. Dec.* Romæ, Pontiani, Trasonis, Capitulini, Damasi Papæ, Germani, Euangelii, Mauri. Arvernus, sancti Agricolæ et Vitalis martyrum.
- iii *Id. Dec.* Romæ, depositio Damasi episcopi. Eulaliæ, Prætextati et aliorum sine numero.
- Pridie Id. Dec.* In Spanis Emertiæ, Eulaliæ. Et in alio loco, Ermogenis, Donati et aliorum viginti virorum.
- Idus Dec.* Siracusa civitate Siciliæ, Lucie virginis. Ravenna, Ursicini martyris. Alibi, Saturnini.
- xviii *Kal. Jan.* In Antiochia, Drusi, Zosimi, et Theodori. Lugduno, Viatoris episcopi. Vienna, Lupicini episcopi. Remis, Nicasii episcopi. Alibi, Theodoli.
- xviii *Kal. Jan.* In Affrica, Fausti, Lucii, Candidi, Maximi, Marci, Secundi, Primi, Saturnini. Aurelianis, Maximi presbyteri. In Ascalonia, Promoti.
- xvii *Kal. Jan.* Ravenna, Valentini, Navalis, Agricolæ, Concordii.
- xvi *Kal. Jan.* Affrica, Victoris, Adjutoris, Quartii, Honorati, Simplicii, Felicis, Victoriani, Vincentii, Quinti, Donati. Et alibi, Dioscori.
- xv *Kal. Jan.* In Laodicia, Teocteni, Baseliiani. Et in Affrica, Quinti, Simplicii, Pomponii. In Lucania, Honorati, Reductulæ, Victoriæ.
- xiiii *Kal. Jan.* In Bithinia, Secundi, Zosimi, Pauli, Victoriæ et Cyriaci. Antisiodero, beati Gregorii episcopi. Et alibi, Crisanti et Dariæ.
- xiii *Kal. Jan.* In Tracia, Julii. Et Iconio, Teclæ. Romæ, depositio Ciprini episcopi et Ignatii martyris, Potentiani, Anastasii episcopi et Liberati.
- xii *Kal. Jan.* In India, Thomæ Apostoli. Et Romæ, depositio sancti Innocentii episcopi. Victoriæ, Zosimi, Anrelli. Alibi Foci, Florenti, Honorati episcopi.
- xi *Kal. Jan.* Romæ, depositio Felicis episcopi. In Antiochia, Basilie. Alibi, Demetrii, Honorii et Flori. Item Romæ, Teudosie virginis.
- x *Kal. Jan.* In Nicomedia, triginta quinque Martyrum. Romæ, Eugenii, Eleutherii, Urbani, Cornili, Traiani, Metelli, Victoris et Titiani.
- viii *Kal. Jan.* In Tripoli, Lucie. Et Romæ, Metropi, Pauli, Zenoti, Tiuisti. Et alibi, Drusi et Donati, Tiutini. Antiochia, Virginum quadraginta.

MARTYROLOGIUM TERTIUM

AUGUSTANUM

MONASTERII S. UDALRICI

JANUARIUS HABET DIES XXXI.

Kalend. Januarii. Circumcisio Domini secundum carnem. Stephani, Eufrosini, Hermetis, Gagi, Victoris, Severi. Augustoduno, Agrippini episcopi. Romæ, Martinæ martyris. S. Basilii episcopi et confessoris.

iiii *Non. Jan.* Antiochia, Isidori, Macharii, Vibiae, Rutuli, Vitalis, Stephani.

iii *Non. Jan.* Cirini, Claudionis, Argei, Marcelini. Parisiis, Genovefæ virginis. Viennæ, Florentini. Romæ, Antherii Papæ. Theagenis.

Pridie Non. Jan. In Affrica, Aquilini, Aggei, Agenti, Quinti, Triphenæ. Bononia, Hermetis, Gagi.

Nonas Jan. Felicis, Luciani, Telesphori Papæ, Petri, Sereni. Hierosalem, Simeonis prophetæ. Natale Symeonis qui in columna stetit. *Vigilia Epiphaniæ Domini.*

viii *Idus Jan.* Epiphania Domini. Honorii, Julii, Anastasiæ. Redonis, nativitas et translatio Ordei episcopi. Mediolani (*lege*, et ordinatio episcopi Melanii confessoris.)

vii *Id. Jan.* In Nicomedia, Luciani, Liuceri, Polyoctli, Felicis, Palati, Isidori, Pulianthi, Eueti.

vi *Id. Jan.* In Græcia, Mystici, Timothei, Lucii, Flori, Sathæi. Augustoduno, Egemenii episcopi. *Severini confessoris.*

v *Id. Jan.* In Porta, Saturnini, Vitalis, Fortunati episcopi et Reconui.

iiii *Id. Jan.* In Affrica, Revocati, Firmi. Romæ, Melchiadis episcopi et confessoris. Constantinopoli, Polyeucti martyris et S. Felicitatis. Pauli primi eremitæ.

iii *Id. Jan.* In Alexandria, Petri, Seleuci. Alibi, Filoromi, Augenti, Augustini. Gregorii episcopi Nannetis.

Pridie Id. Jan. In Achaia, Ciriaci, Saturi. Alibi, Zotici, Clycerii, Bonitati, Castoli, Rogati, Filoromi, Petri, Aventi.

Idus Jan. Affrica, Ingenui, Felicitatis. Alibi, Cyriaci, Zotici, Climenii. Romæ, xi militum martyrum, Secundi. Depositio sancti Hilarii episcopi Pictavis.

xviii *Kalend. Februarii.* Antiochia, Clycerii martyris. Alibi, Pauli, Serapionis, Geronti, Januarii, Felicis episcopi. Strasi episcopi.

xvii *Kal. Febr.* In Egyptia, Crisconi, Menelampi. Alibi, Cornili, Lirici, Abacuc prophetæ. Remen. Remci confessoris.

xvi *Kal. Febr.* Romæ, Marcelli Papæ martyris.

Mathæ. Alibi, Saturnini, Fausti, Aprilii. Avallato, Honorati episcopi, Furseonis.

xvi *Kal. Febr.* Affrica, Mucii, Victorici, Lucii. Thebaida, Antonii monachi. Pseusippi, Leonillæ martyris cum sociis. Deascium, Marcelli episcopi. Bitur. Sulpitii episcopi.

xv *Kal. Febr.* Cathedra sancti Petri Apostoli, qui primum Romæ sedit. Mesei, Amonii, Tirsi, Lucii, Luciani. Romæ, Priscæ martyris. Turonis, Leopardi confessoris.

xiiii *Kal. Febr.* Affrica, Pauli, Germani, Julii, Gagi. Hierusalem, Marthæ, Mariæ. Alibi, Pii, Zosimi, Fortunati. Lugduno, Niceti.

xiii *Kal. Febr.* Romæ, Fabiani et Sebastiani, martyrum. Mariæ, Audiflex, Abacuc. Alibi, Clementis, Leonti, Tirsi.

xii *Kal. Febr.* Felicis, Anastii confessoris, Solutoris, Fructuosi martyris, Elogii martyris, Patrueli martyris. Romæ, Agnetis V. Arven. Aviti confessoris.

xi *Kal. Febr.* In Hispania Venenensium (Valent. civit.) passio Valerii episcopi, Viucenti diaconi martyris, Pauli, Quintiliani, Apodimi, Quirini, Clementis, Januarii. Romæ, Vincentii et Anastasii martyris.

x *Kal. Febr.* Severiani martyris, Flori, Cornilii, Donati, Clementis, Eugenii, Macharii martyrum. Romæ, Emerentianæ martyris.

ix *Kal. Febr.* Antiochiæ, Babillæ martyris. Alibi, Mardonii martyris. Epictiti, Galæi, Felicissimæ, Vincenti, Eustasii confessoris. Sabinæ virginis.

viii *Kal. Febr.* Viti. Pauli Apostoli conversio in Damasco. Donati, Epienti, Pupia, Tyrsi, Agape, Fabiani, Sabini. Arvern. Præjecti mart.

vii *Kal. Febr.* Policarpi episcopi, Armati, Artemii, Fabiani, Doni, Lendici, Theogenis, Sabinæ, S. Paulæ.

vi *Kal. Febr.* Daviti, Reotri, Emeliani, Pupli, Arthemii, Armati, Gagi, Epictici.

v *Kal. Febr.* Romæ, Agnetis virginis de natiuitate. Donati, Viti, In Affrica, Mesuriani, Juliani, Niceti, Locati, Cœlestini, Leacii.

iiii *Kal. Febr.* Victoris, Pauli, Hyppolyti, Honorati, Constantini. Treveris, Valerii episcopi.

iii *Kal. Febr.* Ant. (Antiochiæ) Ypolitii. Alibi, Peliani, Cleri, Philippiani et aliorum cxxiiii.

Pridie Kal. Febr. Alexandri, Tharsici, Gelasii, Ippoti, Tyrsi martyrum. Calinici, Victoris.

* Arelato.

* Deas civit.

* Revocati.

* Nazianzeni.

* Euphrasii,

* Remedii,

FEBRUARIUS HABET DIES XXVIII.

Kalend. Februarii. In Scotia, depositio Brigidæ virginis. Polycarpi, Penis, Pupli, Severiani conf. Vindemialis.

iiii *Non. Febr.* Solemnitas sanctæ Mariæ, quando Dominum in templo præsentavit. Africa, Victoris, Privatæ. Romæ, Laurenti, Fortunati, Aurelii, Flosculi. Et depositio Siagre virginis.

* *at. Aurelianus.*
* *at. Sicharia.*

iii *Non. Febr.* Africa, Felicis, Laurenti, Celerini, Ypoliti, Felicitatis. Fapingi, Terridi confessoris. Lugduni, Lupicini. *Sancti Blasii martyr.* *Pridie Non. Febr.* Foro Sympronii, Gemini, Gelasii, Mammi, Donati, Aquilini, Timothei.

Nonas Febr. Sicilia, passio Agathæ virginis, Revocati, Saturi, Felicis, Saturnini. Vienna, Aviti confessoris. Andreae Apostoli de ordinatione episcopi. *S. Genuini conf. in Bisebona.* (*Intellige Ingenuinum ep. Sabionensem.*)

viii *Id. Febr.* Sotheris virginis. Alibi, Saturnini, Revocati, Dorotheæ, Theophili. Alibi, Lucie virginis. Amandi episcopi. Vedasti episcopi. *S. Helene reginæ.*

vii *Id. Febr.* Angulli episcopi martyr. Anatolii, Ammonis, Statiani, Nepotiani, Lucii, Saturnini, Sarneanæ, Andreae.

* *at. Armenia.*

vi *Id. Febr.* Armeli et Dionisii, Emiliani, Sebastiani. Romæ, Pauli episcopi. Alibi, Lucii.

v *Id. Febr.* Alexandria, Ammonis, Cyriaci, Emiliani, Thomæ, Julii, Germani, Agatonis. *Altouis confessoris.* (in Bavaria.)

iiii *Id. Febr.* Apollinaris martyr, Silvani. Romæ, Zotheris. Benevento castro Cassini, S. Scolasticæ virginis.

iii *Id. Febr.* Eufraxiæ, Basiliani, Amati, Dulici. Lugduni, Desiderii episcopi. Pectavis, Baldegundæ virginis.

Pridie Id. Febr. Damiani martyr, Juliani, Donati, Eradi. Susannæ, Eulaliæ, Urbani. Simplicii confessoris. Parthemii martyr.

Idus Febr. Juliani martyr, Tulliani, Cirici, Ammonii, Dicenti. Lugduni, depositio beati Stephani episcopi.

xvi *Kalend. Martii.* Romæ, Valentini, Zenonis, Vitalis, Feliculae martyr. Martiani, Vincenti, Germani, Bassiani, Dionysii martyr. Agathon martyr. Jonas, Ægeas.

xv *Kal. Mart.* Joseppi, Agapæ virginis, Johannis, Adventi, Xysti, Victoris, Pamponis, Castuli et aliorum xii.

xiiii *Kal. Mart.* Faustini, Implessi, Cucufatis, Fabiani, Maximæ, Junellæ, Culini, Julianæ cum v millibus. Tetradii episcopi.

* *at. lrv, vel cliv.*

xiii *Kal. Mart.* Donati martyr, Crisantii, Romuli martyr, cum lxxxiiii. Januarii, Octaviani, Guovuli, Marci.

xii *Kal. Mart.* Rutili, Classici, Domasci, Pauli, Martialis. Maximini, Marcelli, Fruetuli.

xi *Kal. Mart.* Puplii, Juliani, Baræthei, Julii, Lampasi, Majuli. Julii, Marcelli.

x *Kal. Mart.* Potami, Menesei, Bidini, Gagi.

viiii *Kal. Mart.* In Africa, Veroli, Sirici, Jocundini, Victorini, Petri, Justi, Secundini.

viii *Kal. Mart.* Cathedra S. Petri Apostoli, qua sedit apud Antiochiam. Teclæ virginis. Victorini, Concordiæ, Severi et aliorum lxi. Gorgonii.

vii *Kal. Mart.* Senerati, Policarpi episcopi cum aliis xii. Heretis, Crisconi, Petri, Felicis cum aliis xxxvi. Sirici.

vi *Kal. Mart.* Heroli, Primitivi, Rutuli. Mathiæ Apostoli. Luciani, Victorini, Serapionis martyr.

v *Kal. Mart.* Donati, Ingenui cum aliis v. Justi, Casti, Crescenti, Rogatiani, Nestoris. *Vnaltpurge virginis.*

* *at. xlv.*

iiii *Kal. Mart.* Alexandri, Nestoris, Theonis, Donativi, Ingenuæ, Fortunati, Felicis cum aliis xxvi.

iii *Kal. Mart.* Alexandri, Antigoni, Abundanti, Divani, Dionysii et aliorum xxiii. Serviliani, Datiani, Leandri.

ii *Kal. Mart.* Celeris, Pupilli, Claudiani, Macharii, Gage, Rufini, Justi.

MARTIUS HABET DIES XXXI.

Kalend. Martii. Passio Leonis martyr, Donati, Abundantii, Hermetis, Adriani, Victoris. Andg. Albi confessoris.

* *Andegavis.*

vi *Non. Mart.* Heroni martyr. Luci episcopi. Pauli, Georgii, Januarii, Absalonis, Primitivi.

v *Non. Mart.* Felicis, Lucioni, Calisti, Æmeteri, Juli, Casti, Justi, Fortunati. Natalis sancti Eucherii et Celedoni.

iiii *Non. Mart.* Natale sanctorum Martyrum octingentorum. Romæ, Juli, Roti et aliorum xxvii. Luci, Gagi, Fortunionis, Gregorii, Adriani.

iii *Non. Mart.* Euoli, Petri, Focæ martyr, Victoris, Eusebii. Alibi, Saturnini, Marti, Martini.

ii *Non. Mart.* Nicomedis, Victoris, Alexandri, Diodori, Perpetuæ et Felicitatis, Silvani.

Nonas Martii. Africa, Perpetuæ et Felicitatis virginum, Saturi, Servani, Leoci, Italiæ, Randæ, Rogati, Manili.

viii *Id. Mart.* Nicomediæ, Quirilli. Alibi, Rogati, Orbani, Cirilli, Heronimæ, Heremæ, Felicis.

vii *Id. Mart.* Armenensium militum xlviij. In Africa, Juliani, Felicis, Philippi, Mariani, Concessi. Romæ, xl militum.

* *at. lxx.*

vi *Id. Mart.* Nitia, Gorgoni, Firmi. Antiochiæ, Agapæ virginis. Alibi, Palati...

v *Id. Martii.* Alexandri, Agapi, Filomi, Candi, Valeri, Quirilli, Petroni, Eracli, Zosimi, Martiani.

* *at. Alexandria.*

iiii *Id. Mart.* Nicomedia, Agadoni martyr. Alibi, Zosimi, Neonis, Poni. Romæ, Innocenti, Ruasi conf. S. Gregorii Papæ.

iii *Id. Mart.* Nicomedia, Mache Dioni, Epodi. Alibi, Theosetæ, Eufraxiæ, Victorini, Martialis, Juli.

* *at. Macedonia.*

ii *Id. Mart.* Eufraxiæ, Alexandri, Petri, Nimi, Peonis, Innocenti, Felicissimi. Romæ, Leonis episcopi et martyr.

Idus Mart. Longini, Luci mart. Fausti, Pauli. Hierosolymis, Jacobi Apostoli. Lucæ Euangelistæ.

xvii *Kalend. April.* Nicomedia, Castorii, Sereni, Eugenæ, Juliani. Alibi, Helarii, Cassonis,

Pampini,

- pini, Ciriaci, Semaragdi, Largi, Crescentiani martyrum.
- xvi *Kal. April.* Patritii episcopi et confessoris. Hierosolyma, Quiriaci episcopi. Dionysii, Mariae, Largi, Alexandri, Datiani. *Obitus S. Gertrudis virginis.*
- xv *Kal. April.* Alexandria, Collegi, Rogati, Saturni. Nicomedia, Aplis, Servili. In Campana, Luciani (cum) aliis xxiiii. Quinti, Saldæ, Rogati.
- xiiii *Kal. April.* Theodoti, Bassi, Bassiliae. Leoti conf. Sorenti, Marci, Florenti.
- xiii *Kal. April.* Joseph, Pauli, Cirilli, Eugeniae, Serapionis, Claudii, Victuricus, Doionii, Valentini. Vulframni.
- xii *Kal. April.* Alexandria, Serapionis, Josippi, Volusiani, Polycarpi, Amatoris, Amoni. Benedicti abbatis.
- xi *Kal. April.* Narbona, Pauli conf. In Africa, Saturnini. In Sebaste, Dieronii, Arionis.
- x *Kal. April.* In Africa, Felicis. Alibi, Theodoriti presbyteri, Juliani, Agani, Piomoli, Pauli, Dionysii.
- ix *Kal. April.* In Africa, Agapiti, Romuli, Rogati, Saturnini. Alibi, Secunduli, Victorini, Seleuci. Romæ, Cirini mart. *S. Quirini mart.*
- viii *Kal. April.* Annuntiatio B. V. Hierusalem Dominus noster Jesus Christus crucifixus est. Et passio Jacobi Apostoli fratris Domini. Nicomedia, Dulæ. Alibi, Lucellæ et quadragintorum martyrum. Jovini. Teclæ virginis.
- vii *Kal. April.* Romæ, Castuli. Alibi, Meniotni mart. Petri, Marciani, Thimothei, Theodoli.
- vi *Kal. April.* Resurrectio Domini. In Africa, Romoli, Aviti, Missiæ, Solutoris. Sancti Ruderti episcopi et confessoris.
- v *Kal. April.* Rogati, Audacti, Castoris, Alexandri, Dorothei. Caval Gûdrâ, (Cavalono, Guntramni) regis.
- iiii *Kal. April.* Nicomedia, Pastoris, Victoris, Doli, Julianæ. Ant. (Antiochiæ,) Theodori, Saturnini, Pentalis. Alibi. (Achaicæ.)
- iii *Kal. April.* Thesal. (Thessalonicæ,) Domnini, Filopoli, Agaci, Palatini. Alibi, Victoris, Eulaliæ virg. Depositio Pastoris.
- ii *Kal. Apr.* Africae, Anesi, Felicis, Diodoli, Portæ, Aptæ, Corneli, Variæ (Valeriæ.)

APRILIS HABET DIES XXX.

- Kalend. Aprilis.* In Armenia, Partini, Quintiani. Alibi, Victoris, Agape, Herenei.
- iiii *Non. April.* In Affrica, Amphiani, Victoris. Alibi, Marcellini, Theodoli, Orbani. Niceti confessoris.
- iii *Non. April.* In India, Thomæ. Alibi, Pancratii, Agathæ, Theodosiæ virg. Donati, Amphiani, Euagri, Sixti.
- ii *Non. April.* Theodoli, Agathonii, Pauli, Saturnini, Publii, Victoris, Juliani, Successi, Martini. Et depositio S. Ambrosii episcopi et confessoris.
- Nonas April.* Claudiani, Marcianæ, Didimi, Quinti, Honori, Agapæ, Anfiani, Nicanoris, Andronici.
- viii *Id. April.* In Nicomedia, Firmi, Herennei, Romani, Donati, Stephani, Timothei, Clusi, Quiriaci, Marini.
- vii *Id. April.* Antiochia, Timothei, Diogenis, Eleusi, Machariæ, Maximæ. Alibi, Apricæ, Victoris, Pelusii.
- vi *Id. April.* Africa, Timori, Anexi, Concessi, Solutoris, Successæ. Macharii monachi. Pinnarii, Ammonis, Maximæ.
- v *Id. April.* Trimetri, Helari, Concessi, Mari, Fortunati, Camati et aliorum vii martyrum.
- iiii *Id. April.* Alexandria, Apollonii, Granii, Saturnini. Alibi, Gagani, Elati, Donati, Pinnati, Theodori.
- iii *Id. April.* Romæ, Leonis Papæ et confess. Salonis, Domnini, Fortunati, Eustorgi, Nestoris, Maximi, Donati, Siagri confess. et aliorum cccxl.
- ii *Id. April.* In Asia, Carpi. Alibi, Julii, Agapi, Pauli, Opimiani, Valeri. Constantini confessoris, Isachari, Eufemiæ.
- Idus April.* In Chat. (Chalcedonia,) Eufemiæ martyris. Encarpi, Sequutoris, Catuli, Januarii, Polycarpi, Pauli.
- xviii *Kalend. Maii.* Romæ, Tiburtii, Valeriani, Maximi. Alibi, Proculi, Optati, Corneliæ, Quiriaci, Frontoni.
- xvii *Kal. Maii.* Biemo (Picino,) Marionis, Messoris, Mositis. Alibi, Arcelladi, Diogenis, Vironici, Produci, Luperci, Georgii, Agutæ.
- xvi *Kal. Maii.* Achiæ (In Achaia), Carissimi martyris. Alibi, Basilicæ, Marcialis, Callisti mart. Felicis, Luciani, Saciani.
- xv *Kal. Maii.* Antiochiæ, Petri, Armogenis, Martiani. In Affrica, Baruci, Donati, Macedoni, Fortunati.
- xiiii *Kal. Maii.* Septimi, Maurilii, Donati, Eleutherii episcopi, Crispini, Mappalici, Antixæ, Victorini.
- xiii *Kal. Maii.* Armenia, Ermogenis, Gagi, Rufi martyris. Fortunati, Sericiani, Donati. Alibi, Vincenti, Vitalis martyris.
- xii *Kal. Maii.* Africa, Serviani, Aricatii, Joannis. Romæ, Victoris, Agoracii, Salviani, Donati martyris. Audati. Martini confessoris.
- xi *Kal. Maii.* Alexandria, Fortunati, Aratoris, Vitalis. Romæ, Valeriani, Aprutuli, Maximi, Cæsaris.
- x *Kal. Maii.* Philippi. Romæ, Gagi Papæ. Lugduno, Epipodii, Leonidis, Primoli, Turdiani. Sennis (Senonis,) Leonis.
- viii *Kal. Maii.* Africa, Catulini, Victoris, Ursi. Romæ, Georgii martyris, Naboris, Vitalis. Alibi, Felicis, Fortunati, Pantalimoti.
- viii *Kal. Maii.* Victoris, Coronæ, Donati, Theonis, Faustini. Sidrach, Misach et Abdenago sic liberati sunt (*S. Adalberti martyris.*) de camino ignis. Alexandri... S. Georgii martyris.
- vii *Kal. Maii.* Euodii, Fortunati, Diospoli. Georgii martyris. Lugduno, Rustici, Conf. Et depositio Marci Euang. Romæ, Litania major.
- vi *Kal. Maii.* Africa, Aurelii, Leonidis, Juri, Cyri, Vindei, Pauli, Cleti martyris, Maximi, Martiali, Simplicii, Germani, Gemelliui.
- v *Kal. Maii.* Anthimi episcopi, Castoris, Anchini, Hermetis. Victoris, Germani, Stephani, Antonini, Timiæ, Sodalis.
- iiii *Kal. Maii.* Eusebii. Romæ, Vitalis, Victuri. Malinæ, Aphrosidi, Manilitiæ, Lucianicum aliis cccx. Bides (Bituricæ) Eutici confes. Vitalis.
- iii *Kal. Maii.* Alexandri, Germani. Alibi, Prostuei. Gradi, Prudenti, Valentini, Urbani, Pudenti.
- ii *Kal. Maii.* Alexandria, Dorothei, Crispini, Nomadiani, Quirini martyris Rodimini, Poldeconi confessoris.

MAIUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Maii.* Natale Philippi et Iacobi. In Gallia, Amatoris conf. Oriensis (Tolosæ, Orientii ep.) Sigimundi Regis. Matthæi apostoli. Judæ. Et initium prædicationis Domini nostri Jesu Christi.
- vi *Non. Maii.* Germani, Saturnini, Ielpidi, Cœlestini, Privati, Felicis, Hermogenis.
- v *Non. Maii.* Inventio sanctæ Crucis. Romæ, Ermogenis, Alexandri, Eventi et Theodoli, Juvenalis conf. Orbani, Marciani. Fortunati.
- iiii *Non. Maii.* Antonini mart. Cœlestini, Felicis, Floriani martyris, Silvani, Nestoris, Corcadon. conf. Romani. Fortunati.
- iii *Non. Maii.* Eufuni, Ierenei, Gregorii, Petri, Aureliani *, Hilari. Viend. (Vienna) Felicissimi, Nectari, Niceti. Audati *, Viviniani martyris.
- ii *Non. Maii.* Matthei Apostoli. Gerunti, Secundiani. Med. (Mediolani,) Victoris, Felicis. Audati, (Autisiodoro,) Valerii. S. Joannis ante portam Latinam.
- Nonas Maii.* Augustini, Marcellini, Celerini, Eutychi, Georgii, Hilarii conf. Augustiduno, Placidi, Macrobi, Flavii.
- viii *Id. Maii.* Adventus S. Michaelis in monte Gargano. Victoris, Fortunati, Agathi, Maximi, Stephani, Eutychi, Saturnini. In Santia *, Martini. Augdno * Palati (Helladii.)
- vii *Id. Maii.* Quirilli, Zenonis, Timothei, Gordiani, Primoli, Quindei, Aphrodisi, Beti confessoris.
- vi *Id. Maii.* Romæ, Epimachi, Gordiani. Alibi, Probat, Cyrilli, Petri, Felicis, Faustæ, Mariæ, Job prophetæ.
- v *Id. Maii.* Montaniani, Septimi, Majuli, Epimini, Antini, Timetri *. Vienna, Mamerti, Martini.
- iiii *Id. Maii.* Romæ, Nerei et Achillei, Paneratii martyris, Sotheris, Aprocleti martyris cum div.
- iii *Id. Maii.* Agripi, Lucii, Sabini, Gagi, Sebastiani, Taraci, Probi, Andronici. Victoris, Marcellini.
- ii *Id. Maii.* Victoris, Quarti, Proculi, Sebastiani, Maximi cum cccciii martyribus, qui cum Cyriaco Romæ passi. S. Isidori, Bonifacii.
- Idus Maii.* Timothei, Præstabilis, Digni, Simplicii, Victoris, Felicis, Cyrici, Petri, Andreae, Dionysii, Tritici.
- xvii *Kalend. Junii.* Aquilini, Eraclii, Victorini, Paulini, Dioclitiani, Mengeni mart.
- xvi *Kal. Jun.* Victoris, Primi, Liberi, Eraclii Aquilini, Quartini, Galliari, Pauli, Peregrini martyrum.
- xv *Kal. Jun.* Alex. (Alexandriæ,) Potamionis, Maximi, Erimonii. Alibi, Dioscori martyris. Dativi, Ortasii, Victoris, Casi, Lucrosi, Marci Euangelistæ.
- xiiii *Kal. Jun.* Romæ, Caloceri, Pudentianæ martyris. Paterni, Cœlesti, Politti, Quinti, Emelii, Primoli, Partini.
- xiii *Kal. Jun.* Romæ, Basillæ, Victuriæ, Basiliscæ, Gervasii, Protasii, Fausti, Austrigisili.
- xii *Kal. Jun.* Timothei, Poli, Euni, Inchoati, Veturi, Donati, Matthei Apostoli. Valis conf.
- xi *Kal. Jun.* Romæ, Faustini, Venusti, Juliae, Elenæ. Alibi, Polyeucti, Casti.
- x *Kal. Jun.* Epictiti, Basilei confessoris, Quinti, Lucii, Verni. Desiderii episcopi. Juliani, Firmi, Aptoni, Fausti.
- viii *Kal. Jun.* Servuli, Saturnini, Vincenti, Zeli. Nannetis, Rogatiani, Donatiani mart.
- viii *Kal. Jun.* Sentiati, Dionysii, Eusebii, Macenti. Romæ, Urbani Papæ, Desiderii episcopi. Epheso, Johannis Apostoli. Trec. Leonis, monachi.
- vii *Kal. Jun.* Eradii, Augustini episcopi, Felicissimæ, Pauli, Victuri, Saturi. Auctis (Autisiodoro), passio Prisci martyris. Romæ, Ximeti martyris et aliorum xx martyrum.
- vi *Kal. Jun.* Aquilini, Eliæ, Salvatiani, Sacei, Euctrici, Quinti, Stabili. Eugl. Lucae (Euangelii, Luciani), Alibi, Luciani, Restituti.
- v *Kal. Jun.* Zetuli, Primolii, Emelii. Romæ, Epicadi, Marciani, Castuli. Paris. Germani confessoris.
- iiii *Kal. Jun.* Pollionis, Cripoli, Cyrilli, Primi, Restituti, Venusti. Craboli, Maximini conf.
- iii *Kal. Jun.* Sici, Palatini martyris, Gabini, Crispoli.
- ii *Kal. Jun.* Canti, Procati, Dictiani, Donatiani, Processi. Romæ, Petronelle virginis, filiae S. Petri.

JUNIUS HABET DIES XXX.

- Kalend. Junii.* Thesal. Octavi, Luciae, Casti, Puplii, Lupi, Crispini, Clandii, Maximi, Nicomedis martyris. Zosimi, Juvencii, Castuli, Atabi et aliorum cxx.
- iiii *Non. Jun.* Romæ, Marcellini et Petri martyris. Zachariæ, Rogati, Saturnini. Alibi, Thamati. Lugd. Sotiri et XLVIII mart. Mauri, Vincenti.
- iii *Non. Jun.* Africa, Quirini, Aldiani, Naboris, Demetriæ, Julianæ virginis. Thomæ Apostoli, Marcelli, Silvani, Leifhardi.
- ii *Non. Jun.* Zotici, Camasis, Julii, Saturnini, Italii, Daciani, Rustici, Quirini, Picti, Expergentii, Rustulæ, Crissentiae.
- Nonas Jun.* Marciani. Et alibi, Euasii. Romæ, Felicitatis, Gregorii, Nigandri, Apollonii, Gagi, Clari, Candidi, Zoeli, Fortunati, Bonifacii episcopi et martyris. Item Bonifacii martyris.
- viii *Id. Jun.* Nivendi (Nividuni), Amanti, Lucii, Andreae. Alibi, Itali, Philippi, Claudii. Graciani (Gratianopoli) Zerati episcopi. Alexandri.
- vii *Id. Jun.* Pauli, Fortunati, Magiri, Primosi. Affrica, Victuri, Privati, Donati. Alibi, Lucianæ martyris.
- vi *Id. Jun.* Marciani, Cresti. M. (Marti) Vitici, Salustini. Romæ, Nazarii, Primi, Naboris, Feliciani. Alibi, Marciae. Suessionis, Medardi confessoris.
- v *Id. Jun.* Maximi, Basilidis. Zachariæ, Censuri, Amanti. Romæ, Primi, Feliciani. In Aginno, Vincentii martyris. Columbæ Abis. (abbatis.)
- iiii *Id. Jun.* Romæ, Basilicæ, Caniani. Alibi, Crispuli, Restituti. Rogati, Zachariæ. (Autisiodoro,) Censuri episcopi.

- iii *Id. Jun.* Romæ, Restituti, Alibi, Fortunati, Barthelemy episcopi. Emeriti, Victoriani, Victoris, Felicis. Barnabæ Apostoli.
- ii *Id. Jun.* Romæ, Basilidis, Crispoli, Cyrini, Naboris, Felicis. Magdaletis, Zabini, Aurili, Donnellæ. Helidii episcopi.
- Idus Jun.* Perside, Bartholomei Apostoli. Alibi, Feculi. Africa, Luciani, Fortunati, Tedæ, Crescentiani.
- xviii *Kalend. Julii.* Anteonii, Afri, Quintiani, Prothi. Art. (Aurelianus,) translatio Aniani. Sess. (Suessione) Valeriani. Rufuni martyr. Ignati episcopi,
- xvii *Kal. Jul.* Isicii, Cantiani, Nati, Gaiani, Candidi. Romæ, Viti, Clementis, Jubiniani, Philippi, Misogoni, Quintiani.
- xvi *Kal. Jul.* Diogenis, Saturnini. Antiochia, Cyrici, Viti martyr, Modestæ, Crescentæ, Julittæ martyr et cccc militum. Nannetis, Similini.
- xv *Kal. Jul.* Quiriaci, Cantiani, Mocrini mart.
- xiiii *Kal. Jul.* Marci, Marcelliani, Emelii, Felicis, Pauli, Martarii. Alibi, Crispinæ, Marinæ.
- xiii *Kal. Jul.* Med. (Mediolani), Nazarii, Gervasii, Prothasii, Celsi mart. Romæ, Ippoliti, Euoti, Honori, Petri, Vitalis, Ursici martyr.
- xii *Kal. Jul.* In tonisium (In Tomis civitate), Pauli, Cyriaci, Feliciani, Thomæ, Felicis, Emelii, Vitalis, Crispini.
- xi *Kal. Jul.* Bellici, Persei, Primi, Apollinaris, Rufini. In Cæsaria, Eusebii episcopi. Saturnini, Cyriaci, Albanimæ, Endecei.
- x *Kal. Jul.* Ant. (Antiochia) Gantalicæ, Julianæ, Grapi, Jacobi Alpei Apostoli. Rufi, Albani martyr, cum dcccclxxxviii. Paulini confessoris, Niceti confessoris.
- viii *Kal. Jul.* Vigilia S. Joannis Baptistæ. Nic. (Nicomediæ), Aviti, Lingi, Capitoni, Sarati, et dio onis (*forte* Aritionis) Emeriti, Alici, cum aliis lxxviii.
- viii *Kal. Jul.* In Palestina, natalis S. Joannis Baptistæ. Epheso, dormitio Joannis Apostoli. Romæ, Fistulæ (Festi), Luceiæ. Agat. (Augustoduno), Simplicii.
- vii *Kal. Jul.* Bigati, Banthanii, Acoræ (Acciæ) Lucie.
- vi *Kal. Jul.* Africa (Caudentii) Felicis. Romæ, Joannis et Pauli martyr, Agapiti, Emeritæ. Alexandria, Agathonis Deagenis. Vigili episcopi.
- v *Kal. Jul.* Romæ, Crispinille. Spania, Crescentis, Crispiniani, Justini, Felicis, Juliani, Primitivi, Clementis. In Achaia, Diani, Florenti.
- iiii *Kal. Jul.* Africa, Fabiani, Theoni, Gor. (Gordiani). Alexandria, Sereni, Senedi, Venusti, Eunuchi, Apollonii. Lugduno, Herei (Herenei), Marcellæ. Vigilia Apostolorum Petri et Pauli. Leonis Papæ.
- iiii *Kal. Jul.* Natale Apostolorum Petri et Pauli.... et aliorum dcccclxxvii martyr. Simonis et Judæ.
- ii *Kal. Jul.* Romæ, Timothei, Leonis, Pauli. Lemovicæ, Ursici, Martialis confessoris. Andegavis, Albini confessoris.

JULIUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Julii.* Romæ, Gagi, Lucie, Isicii. Alibi, Urion. Arileffi conf. Zeli, Severiani. In monte Hor, depositio Aaron sacerdotis. In Perside, Simonis Chananei et Judæ Zelotæ. Augustoduno, Leonti. Eparei episcopi.
- vi *Non. Jul.* Romæ, Damasi Papæ. Cœlesti, Eutychi. Melciadis Papæ. Hesycii, Processi, Martiniani. Turon. Menegundæ.
- v *Non. Jul.* In Edissa, translatio corporis Thomæ Apostoli. Tryphonis, Cionis, Aprici, Juliani, Severi, Effemæ, Cypriani.
- iiii *Non. Jul.* Apud Augustam, N. S. Udalrici episcopi. Jocundiani, Innocenti. Turon. translatio corporis et dedicatio Basil. S. Martini episcopi. Biturig. Lauriani martyr.
- iiii *Non. Jul.* Agathonis, Theodoti, Triphonis mart. Secundini, Arbotis, Zoæ uxoris Nicostrati.
- Prædie Non. Jul.* Arioti, Palladii, Philippi, Severi, Zeti, Zotici, Augd. (Augustoduno) Leganti episcopi. S. Goari presb. et conf.
- Nonas Jul.* In Alexandria, Parthenii, Eraclii, Apollonii, Publii. Alibi, Pividii, Parnini. N. S. Willibaldi episc. et conf.
- viii *Id. Jul.* In Nicæa, Sostrati, Eradii. Alibi, Perenti, Procopii, Speci, Quarti, Panerati, Corneliani, Eladii, Primoli. Ciliani episcopi et sociorum.
- vii *Id. Jul.* Inochi (Mochi), Zenoni, Cyrilli. Feliciani. Romæ, Floriani, Procopii mart. Faustini, Anatoliæ, Felicitatis, Alexandri, Fraternali.
- vi *Id. Jul.* Septem Fratrum, Felicitatis filiorum: Felicis, Philippi, Vitalis, Martialis, Alexandri, Sylani et Januarii. Rufinæ, Secundæ, Anatholiæ, Marciani, Leonti, Philippi, Siliui, Pretextati et aliorum xi.
- v. *Id. Jul.* Africa, Martiani. Et depositio Benedicti abbatis. Alibi, Januarii, Stephani, Leontii, Martiani, Prodicæ, Mauricii, Eutychi, Liacini (*forte* Pictavis, Sisinni.) Pii martyr.
- iiii *Id. Jul.* Fortunati. In Sicilia, Agathæ virg. Mediolano, Naboris, Felicis. Alibi, Primitivi, Divi, Cornenci.
- iiii *Id. Jul.* Alexandria, Serapionis, Melei, Trophimi, Tropime, Aptali, Propili, Menei. Med. Naboris, Felicis. Margaretæ virg.
- ii *Id. Jul.* Africa, Donati. Alibi, Petri, Phoci. Lugduno, Justi confessoris, Ammici confessoris, Marii, Antioti.
- Idus Jul.* Alexandria, Philippi. Alibi, Agrippini, Catullini, Bonosi, Zosimi, Jacobi, Secundi, Maximi. Romæ, Cyrici mart.
- xvii *Kalend. Augusti.* Ilarini, Mictiæ, Theodosii, Pauli, Dionysii, Macharii, Mammetis, Valentini, Theoni.
- xvi *Kal. Aug.* In Africa, Aquilini, Marcelli, Generosi. Bituric. Nazarii. Autis. Theodoræ.
- xv *Kal. Aug.* Romæ, Symphorosæ cum vii filiis. Petri, Pauli, Herenei. Arnulfi episc. et conf. Alibi, Falbei episcopi. Emiliani, Aquilini.
- xiiii *Kal. Aug.* Alexandria, Sisinni. Alibi, Machodori, Dariæ. Justi, Torquanti, Landadi, Petri. Lugduno, Rustici conf.
- xiii *Kal. Aug.* Africa, Sabini. Alibi, Victoris, Paulæ, Lucie, Cyriaci, Maximi, Romani, Valeriani, Magrini, Secundi.
- xii *Kal. Aug.* (Africa), Victoris. Alibi, Fausti, Adriani, Basillæ. Romæ, Praxedis, Feliciani, Lengini.
- xi *Kal. Aug.* Antiocha, Cyrilli episcopi. S. Maria Magdalene. Andree, Thepelli, Aurilii,

- Startei. Alibi, Platonis. Eleani, Aioposi.
 x *Kal. Aug.* Romæ, Vincentii. Ravennæ, Apollinaris episcopi. In Laodicia Phrygi, Minissei.
 viii *Kal. Aug.* Victorini, Statiani, Militaris, Silvini. Christianæ virginis.
 viii *Kal. Aug.* Romæ, Agunti. Passio Jacobi Apostoli. Alibi, Julianæ, Clementis, Christofori, Pomi.
 vii *Kal. Aug.* Joviani, Juliani, Emelii, Marciani, Adriani, Mittianæ, Laodiciæ et aliorum xxiiii.
 vi *Kal. Aug.* Felicis, Juliæ, Simeonis monachi. Jocundi, Macharii. Etheri episcopi.
 v *Kal. Aug.* Auxenti, Septimæ. In Nicomed.
 N. S. Pantaleonis. Lugd. S. Peregrini presb. Mediolano, Nazarii et Celsi, Theophili, Victoris, Prudenti. Redd-i Riod omodi (Redonis, Riiodomi) conf. In Britannia, Sampson.
 iii *Kal. Aug.* Romæ, Felicis, Simplicii, Faustini, Beatricis, Abseodi, Simplicie, Anastasiæ. Trecas, Lapi episcopi, Rufi, Pontiani. Aurelianus, Prosperi episcopi.
 iii *Kal. Aug.* Romæ, Abdon et Zennen, Maximæ, Felicis, Fausti, Beatricis, Justi. Anturci (Autisiod. Ursi) episcopi. Turtulini.
 ii *Kal. Aug.* Democriti, Diani. Autisiod. Germani confessoris. Secundi, Tispli, Tertullini mart.

AUGUSTUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Augusti.* Antiochia, mart. vii fratrum Machabeorum. Petri, Cyrilli martyris, Rnfi. Vercellis, Eusebii conf. Bituric. Archadii episcopi. Gerunda, Felicissimi martyris. Catena S. Petri osculanda.
 iii *Non. Aug.* Romæ. Stephani episcopi martyris. Theodotæ, Felicis mart. Niceti.
 iii *Non. Aug.* Euphronii, Ermoli martyris. Droigenis, Stephani, Albini. *Inventio corporis S. Stephani protom., Gamalielis, Nicodemi.*
 ii *Non. Aug.* Romæ, Laurentii, Crescentiani, Jacinthi, Iustini, Sego *, Bartholomæi.
 * *at. Segæ.*
Nonas Aug. Eracli, Herenæ, Afri, Dassi. Augustoduno, Cassiani. Cat. (Catalauni), Mimmi episcopi.
 viii *Id. Aug.* Romæ, Xisti martyris. Agapiti, Felicissimi, Donatiani. Vigilia S. Afræ mart. Fanstini, Ypoli cum aliis LXV.
 vii *Id. Aug.* Faustini, Auxentii, Quiriaci, Sufroni, Veneriæ. Donati episcopi et martyris. Carpophori. *Apud Augustam Vindelie.* S. Afræ martyris.
 vi *Id. Aug.* Romæ, Secundi, Cyriaci, Nazari, Agape virginis. Severiani, Victurini, Albani, Largi, Medratæ virginis.
 v *Id. Aug.* Romæ, N. S. Romani. Firmi, Rustici, Dionysii, Permoni, Gagi, Xisti. Inbrivennensem (In Brivense) Martini. Vigilia S. Laurentii.
 iii *Id. Aug.* Romæ, Laurentii archidiaconi, Crescentionis, Felicissimi. Mariæ, Gennari, Cirillæ.
 iii *Id. Aug.* Tiburtii, Valeriani, Susannæ, Cæciliæ virginis. Cassiani mart. Radegundæ reginæ. Gaurici episcopi.
 ii *Id. Aug.* Romæ, Eupli, Lenci, Geson. Venariæ, Macharii, Darii, Chrisanti, Juliani.
Idus Aug. Romæ, Ypoliti martyris. Luciani, Pontiani. Alibi, Antiati, Coelesti, Corneli, Anoci, Radegundæ, Eupli levitæ mart. Cassiani martyris.
 xviii *Kalend. Septembris.* Fortunati, Juventiæ, Tutuli, Pauli, Parmii, Eradi, Demetri, Felicis. Romæ, Eusebii.
 xviii *Kal. Sept.* Assumptio S. Mariæ. Nicomedia, Stratonis, Philippi, Eutyrciani *cum sociis eorum.*
 xvii *Kal. Sept.* Emeli, Orionis, Tirsi. Arnulphi episcopi et confessoris.
 xvi *Kal. Sept.* Mammetis, Orionis, Eufemiæ, Emeli, Dissei.
 xv *Kal. Sept.* Romæ, Agapiti, Candidi, Pontiani, Diani, Massæ, Marcianæ virginis.
 xiiii *Kal. Sept.* Filionis, Rufinæ, Leonti, Theodoti, Celasi, Magni mart. Orionis. Bituric. Mariani mart. Andreae sociorumque ejus.
 xiiii *Kal. Sept.* Valentiniani, Pisti, Agatini, Coloni, Maximi conf. Leontii, Dioscori.
 xii *Kal. Sept.* Lulii, Juliani, Ypoliti, Quadrati, Leonti, Privati mart.
 xi *Kal. Sept.* Romæ, Timothei, Marcialis. Alibi, Nectavi, Mariani. Augustoduno, Medardi Emeiani, Symphoriani mart.
 x *Kal. Sept.* Fortunati, Abundi. Romæ. Ciriceï, Egeatis. Lugduno, Minervi, Eleazari, Sixti, Dionysii. Remedii *, Timothei. Sidonii Apollinaris. Augustoduno, Flaviani. * *at. Remis,*
 viiii *Kal. Sept.* In India, S. Bartholomæi Apostoli. Alibi, Genobi Genesi, martyris. Nivernis, Capitulini, Patricii confessoris. Gelderi confessoris. Eduæ, Optati confessoris. *Præpone Capitulini. Tum Nivernis.*
 viii *Kal. Sept.* Juliani, Rufini. Romæ, Gerasii martyris. Hermetis, Justi, Pastoris, mart.
 vii *Kal. Sept.* Hermetis, Anastasii mart. Herculani, Mercurii, Basillæ, Maximiliani, Asallæ, Primi, Eleutherii. Romæ, Abundii, Herenei martyris.
 vi *Kal. Sept.* Sebastii, Aranti, Ripbi. Felici, Riphini, Dii, Hermetis, Marcellini. Arelato, Cæsarii episcopi. Augustoduno, Siagri episcopi.
 v *Kal. Sept.* Romæ, Hermetis, Stephani, Polieni. Hippone Regine, S. Augustini conf. Privati *, Juliani martyris. Sexti anc. (Sanctonis,) * *at. Brivate.*
 Viviani conf. Perasii, Abundii MM.
 iii *Kal. Sept.* Helisei prophetæ. Nisiæ, Felicis. Romæ, Sabinæ martyris, Candidæ. Et passio S. Joannis Baptistæ. Basillæ virg. et aliorum ncccc martyrum.
 iii *Kal. Sept.* Romæ, Gaudentiæ virg. Felicis, Gemellini. Romæ, Felicis et Audacti mart.
 ii *Kal. Sept.* Paulini episcopi. Gangani, Helladii, Juliani, Vincentii, Vitalici. Optati confessoris.

SEPTEMBER HABET DIES XXX.

- Kalend. Septembris.* Prisci mart. Terentini episcopi, Eheti, Valenti, Donati. Cinnomi (Cenomanis,) Anctoris et Felicis. (Senonis,) depositio Lupi episcopi. At et (Alexandriæ) passio S. Petri episcopi. Egidii conf. Verene virg.
 iii *Non. Sept.* Zenonis, Antonii, Dubitati, Joseph, Theodori, Gorgoni, Timothei. Lugduni, Justi episcopi. Augustoduni, Siagri episcopi.
 iii *Non. Sept.* Aristonippi, Antonini, Eufemiæ, Silici, Arestii, Johannis, Lucæ.

* *ul. Cava-*
lono.

- II *Non. Sept.* Rufini, Maximi, Bonifacii. Cāvati *, Marcelli mart. Erendrude virg. Sylvani, Calani, Magni, Casti, Paulini.
- Nonas Sept.* Taurini, Quinti, Ingenuini. Herculanini, Arguntii. Bisunti, Ferrusionis. Quintini episcopi et conf.
- VIII *Id. Srpt.* Romæ, Eleutherii. Cappadocia, Eugenii episcopi. Gutti. Magni conf.
- VII *Id. Sept.* Zenoti (Senonis) Reginæ, mart. Art. (Arelato) Augustalis, Anastasiæ. Art. (Aurelianus) Eurti confess. Clodoaldi.
- VI *Id. Sept.* Timothei, Fausti, Alexandri, Ammonii, Pii, Demetrii, Severi. Nativitas S. Mariæ Virginis. Romæ, Adriani mart. Et S. Gorbiniiani episcopi.
- V *Id. Sept.* Romæ, Gorgoni. Alexandria, Hiacinthi, Donati, Fortunati, Tiburtii.
- IIII *Id. Sept.* Euphiæ, Erosi, Hilarii PP. Alexandria, Sylvani et ncccc martyrurum. Africa, Thusei, Valentini, Salvii.
- IIII *Id. Sept.* Romæ, Proti, Hiacinthi, Basillæ, Eugenix. Andegavis, Maurilionis confessoris. Ingenui. Alibi, Siri. Lugd. Patientis, Felicis mart. Regulæ.
- II *Id. Sept.* Lugd. Sacerdotis. Augustoduni, Evanti, Siri, Serapionis. Alibi, Ammonii, Proti, Eusebii.
- Idus Sept.* Ageti (Augustoduno,) Nectari, Felicissimi. Turonis, Lidorii episcopi. Secundini, Theodoli.
- XVIII *Kalend. Octobris.* Romæ, Cornelii, Cypriani, Dionysii, Saturi, Felicis, Honorii, Eparticii episcopi. Exaltatio S. Crucis.
- XVII *Kal. Octob.* Cirini, Stratonis, Leonti, Pauli. Apri episcopi confessoris. Constantii. Romæ, Nicomedis. Valeriani mart. Alibi, Carnodi, Atopi martyrur. (*Lege Albani. Carnotis, Leobini confessoris.*)
- XVI *Kal. Octob.* Lucix, Eufemiæ virginis, Geminiani, Victoris. Romæ, Emerentianidis, Cecilix, Felicis, Tirsi.
- XV *Kal. Octob.* Hodiani, Valeriani, Magrini, Santini, Constantii, Pauli, Isici mart. Macrobbii.
- XIII *Kal. Octob.* Tropimi, Oziani, Sixti, Meditei, Eustorgii, Saturi.
- XIII *Kal. Octob.* Demetrii, Niceti, Castoris militis. Trecæ, Januarii, Ferioli, Siquami conf.
- XII *Kal. Octob.* Vigilia Matthei Apostoli. Josmidoni, Dorotei, Privati, Theodori, Constanticiæ, Felicis. Romæ, Januarii.
- XI *Kal. Octob.* Mediolano, Victoris martyrur. Persida, Matthei Apostoli. Albin (Alibi) Lucæ Euangelistæ. Palpili mart. (*Forte Pampili*).
- X *Kal. Octob.* Basillæ. Sedun. Auguns (Sidunis, Agauno) Mauriti, Exuperi, Candidi, Victoris, Innocentii, Vitalis et aliorum sex millium, sexcentorum sexaginta sex. Eodem die, S. Emmerami martyrur.
- VIII *Kal. Octob.* Teclæ virginis. Alexandria, Marci Euangelistæ. Romæ, Liberii Papæ. Lini martyrur.
- VIII *Kal. Octob.* Conceptio S. Joannis Baptistæ. Juliani. Augustiduno, Sidilia *, Andochii, Di- *ad. Sediloco.* rei, Felicis mart. Lugduni, Lupi. Arvernus. Rustici episcopi. Rutuperti conf.
- VII *Kal. Octob.* Asia, Bordoniani, Marci, Eucarp.
- VI *Kal. Octob.* Romæ, Eusebii conf. Alibi, Senatoris, Luxorii, Magni, Nabosti, Faustini. Avernis, Apollinaris. S. Cypriani episcopi et martyrur, atque Justinæ virginis.
- V *Kal. Octob.* Eleutherii. Andronici, Timothei, Taraci, Probi, Cosmæ et Damiani, Florentini.
- IIII *Kal. Octob.* Martialis, Laurenti, Stathei, Emeli, Cypriani. Romæ, Justini presbyteri Alodi, Sidonii. *Natalis S. Wincestai martyrur.*
- IIII *Kal. Octob.* Planti, Placidi, Eraplui, Aut. (Autisiodoro) Fraternali. Sosii, Januarii. Dedicatio Basilicæ Archangeli Michaelis.
- II *Kal. Octob.* Placentiæ, Antonini. Jerosol. apud oppidum Bethleem, Hieronymi presbyteri.

OCTOBER HABET DIES XXXI.

- Kalend. Octobris.* Prisci, Crescentiani, Euagrii, Fausti, Dignæ. Remis, Remigii episcopi. *Apud Gontum, S. Bavonis.* Autisiodoro, depositio Germani episcopi.
- VI *Non. Octob.* Eutheri, Quirilli, Secundiani, Primi, Eusebiæ, Gaiani, Cleonti. *Leodegarii.*
- V *Non. Octob.* Theogeni. Aphr. (Africa) Victoris, Amonii, Scapargi, Orbani, Felicis.
- IIII *Non. Octob.* Martii, Audacti, Dasi, Marci. Autisiodori, Marusii, Marcelli.
- IIII *Non. Octob.* Placidi, Valentiani, Apollinaris, Eutici, Victorini. Autisiodori, Fausti, Pelagii, Firmati, Flavianæ virginis.
- II *Non. Octob.* Rogati, Ammoni, Casti, Marcelli. Romaui episcopi.
- Nonas Octob.* Marcellini, Matthei, Marci, Lini PP.
- VIII *Id. Octob.* Dionysii, Januarii, Juliani, Faustini, Macialis.
- VII *Id. Octob.* Col. Gereon martyrur cum aliis cccxviii. Dionysii et Genuini martyrur, Afræ, Eleutherii.
- VI *Id. Octob.* Africa, Eusebii, Heraclii, Dionysii. Septimi, Venusti, Probi, Andronici. Alibi, Sereni, Paulini episcopi. Malusii cum cccxxx. *Burchardi episcopi et confessoris.*
- V *Id. Octob.* Placidi, Fauti, Tanasii, Amboti. Turon. Venanti, Genuari, Marcelli.
- IIII *Id. Octob.* Euagrii, Eustasii. Romæ, Eclisti, Saturi, Eucaristi, Prisciani. Bitur. Opinionis. Dedicatio Basilicæ S. Maximiliani conf.
- IIII *Id. Octob.* Fausti, Marcelli, Andriani, Januarii, Athanasii episcopi.
- II *Id. Octob.* Romæ, Calisti episcopi, Amboti, Modesti, Saturi. Alibi, Lupi, Luciani, Justi. *Idus Octob.* In Capuana, Luplili, Fortunati.
- XVII *Kal. Novembris.* Africa, Cece, Marii, Ausidi, Nerei, Alexandrini, Victorix, Nubilitani, Marinae. Galli confessoris.
- XVI *Kal. Nov.* Alexandri, Victorini, Donati, Serviliani, Basillæ, Jencari.
- XV *Kal. Nov.* Lucæ Euangelistæ. Victorix, Hermetis. Puteoli, Justi martyrur. Januarii. Agnetis virg. Triphonix. Beresi, Auticis.
- XIII *Kal. Nov.* Austeri, Januarii, Proculi, Desiderii, Euticii, Prestici, Pelagii.
- XIII *Kal. Nov.* Clasi, Zosimi, Promasi, Januarii, Euticis, Marcellinæ, Caprasii, Neonis mart.
- XII *Kal. Nov.* Gagi, Eutici, cum 7000. Dissei, Modesti, cum aliis cclxxxii, Macharii, Festi. Lugduno, Justi.
- XI *Kal. Nov.* Philippi, Eusebii, Hermetis, Severi, Leugati. Col. SS. undecim millium Virginum. Depositio Severini episcopi et confessoris.
- X *Kal. Nov.* Severi, Dorothei, Seuresi.

VIII *Kal.*

- viii *Kal. Nov.* Vitalis, Felicis, Rogati, Claudiani, Eutheri, Flaviani, Justi.
 viii *Kal. Nov.* Romæ, XLVI mart. seu mille centum octoginta quatuor. Saturini, Maximi, Urbani conf. Alibi, Primi. Suessionis, Crispini, Crispiniani, Rogati, Felicis, Vitalis.
 vii *Kal. Nov.* In Nicia, Luciani, Martiani, Flori, Heraclii. Tuti. Amandi episc. et conf.
 vi *Kal. Nov.* Policarpi, Neonii, Euminii, Mariani, Tarsi, Gagi, Diodori, Metropi, Poti, Florenti, Longi.
 v *Kal. Nov.* Arceladi. Natalis Apostolorum Simonis et Judæ. Lucae, Romæ, Cirilli, Amanti, Marinae, Quinti, Lucii.
 iii *Kal. Nov.* Lucani, Hiacinthi, Saci, Noti, Quinti, Feliciani, Lucini.
 iii *Kal. Nov.* In Nicomedia, Januarii, Calendionis, Marci, Germani, Martialis, Petri, Catici, Marciani, Saturnini.
 ii *Kal. Nov.* In Africa, Dagoni, Juliani, Agapi, Bonifacii, Donati, Fortunati, Silvani. Passio S. Quintini martyris.

NOVEMBER HABET DIES XXX.

- Kalend. Novembris.* Mariæ, Cæsarii mart. Primi episcopi. Meldecasi. Baioch. Victoris, episcopi et conf. Romæ, Cæsarii. Divionis, Benigni mart. Ach. (Augustoduno) Primi episcopi. Festivitas omnium Sanctorum.
 al. Vigoris.
 iii *Non. Nov.* Africa, natal. SS. Pupliani, Hermetis, Vitalis, Victoris, Justi.
 iii *Non. Nov.* In Africa Cappad. Germani, Theophili, Agricolaë mart. Cæsarii, Vitalis.
 ii *Non. Nov.* Biturg. Lusoris conf. Cæsarii, Domnini. In Patavia, Valentini.
 Nonas *Nov.* Caesarea, Domnini, Pulleti, Marci.

Cetera desunt.

MARTYROLOGIUM QUARTUM

LABBEANUM

IN NOMINE SANCTÆ TRINITATIS INCIPIT MARTYROLOGIUM

PER CIRCULUM ANNI.

- viii *Kalendas Januarii*. Bethlem, nativitas Salvatoris Domini nostri Jesu Christi secundum carnem. Romæ, Jovini, et passio Eugenïæ virginis. Et alibi, Anastasiæ virginis, Felicitatis, Saturnini.
- vii *Kal. Jan.* Passio Stephani martyr. Romæ, Dionysii confessoris, Heliæ, Dorostoli, Juliani, Mæandri. Et passio sancti Marini.
- vi *Kal. Jan.* Ordinatio episcoporum*, Jacobi Apostoli fratris Domini, et adsumptio S. Joannis Euangelistæ.
- v *Kal. Jan.* Bethlem, natale martyrum infantium et lactentium. Alibi, Domitiani, Eutychi, Castori, Eusebii, Gaiani, Domitiæ. Translatio Thomæ Apostoli, et octava ipsius.
- iiii *Kal. Jan.* In Africa, Victoris, Libosi, Honorati, Saturi. Romæ, Felicis, Domiti, Crescentii, Primiani, Bonifaci episcopi.
- iii *Kal. Jan.* Alexandria, Mansueti, Honori, Pauli, Poli, Stephani, Cleti. Romæ, Felicis episcopi, Perpetuæ. Florentis episcopi.
- ii *Kal. Jan.* Donati, Gai. Romæ, Rogati, Sylvestri episcopi et confessoris. Hermetis, Stephani. Senonis, passio Columbæ virginis.

* *al. episcopatus.*

JANUARIUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Januarii*. Cirenensis Domini nostri Jesu Christi secundum carnem. Stephani, Enfrosyni, Hermetis, Gai, Victoris, Severi. Augustoduni, Agrippini episcopi. Romæ, Martinæ martyr.
- iiii *Non. Jan.* Antiochia, Isidori, Macari. Alibi, Tobia, Rutulæ, Vitalis, Stephani.
- iii *Non. Jan.* Cyrici, Clandionis, Argei, Marcellini. Paris. Genovevæ virginis. Viennæ, Florenti. Romæ, Antheri. Passio Theogenis martyr.
- ii *Non. Jan.* Africa, Aquilini, Augenti, Quinti, Trifina, Bononiæ, Hermetis, Aggei, Gai.
- Nonas Jan.* Africa, Felicis, Luciani, Telesphori, Petri, Sereni. Hierusalem, Symeonis presbyteri. Item Simeonis episcopi.
- viii *Idus Jan.* Epiphania Domini. Honori, Julii, Anastasiæ, Juliani, Basilissæ, Celsi. Rhedonis, natale, translatio, ordinatio episcopatus Melanii confessoris.
- vii *Id. Jan.* Nicomediæ, Luciani, Liceri, Polyeucti, Felicis, Palladi, Isidori episcopi, Puplicosti, Eudi. Eductio Jesu de Ægypto.
- vi *Id. Jan.* Græcia, Rustici, Timothei, Luci, Flori, Schotei. Augustiduno, Hegemoni episcopi.
- v *Id. Jan.* Epicteti, Saturnini, Vitalis, Fortunati, Quietii, Revocati.
- iiii *Id. Jan.* Africa, Revocati, Justi, Albæ (Alibi), Melciadis, Saturi, Felicitatis.
- iii *Id. Jan.* In Alexandria, Petri, Leuci. Alibi, Philoromi, Augenti, Augustini. Gregorii episcopi (Nazianzeni).
- ii *Id. Jan.* In Achaia, Syriaci, Saturi. Alibi, Zotici, Bonitti, Castoli, Rogati, Philoromi, Petri, Aventiæ.
- Idus Jan.* Africa, Ingennæ, Felicitatis. Alibi, Syriaci, Zotici, Glyceri, Secundi. Depositio Hilarii episcopi.
- xviii *Kalend. Februarii*. Antiochiæ, Cliceris martyr. Alibi, Pauli, Saturi, Geronti, Januarii, Felicis. Enfrasi confessoris.
- xviii *Kal. Febr.* In Ægypto, Crisconi, Mine lampi. Alibi, Corneli, Lirici. Abacuc prophetæ. Romedii confessoris.
- xvii *Kal. Febr.* Romæ, Marcelli Papæ martyr, Marthæ martyr. Alibi, Saturnini, Fausti. Arelate, Honorati episcopi. Fussionis confessoris. S. Ferioli episcopi et martyr.
- xvi *Kal. Febr.* Africa, Mucii, Victorici, Leucii. In Ægypto Thebaida, Antonii monachi. Lingonis, Speusippi, Leonillæ martyr cum sociis earum. Deas civit. Marcelli episcopi. Biturici. Sulpitii episcopi.
- xv *Kal. Febr.* Cathedra S. Petri Apostoli, quo primum Romæ sedit. Mosei, Ammonii, Thyrsiconis, Luci, Lurici, Priscæ. Leopardi confessoris.
- xiiii *Kal. Febr.* Africa, Pauli, Germani, Juli, Gai. Jerusalem, Marthæ et Mariæ. Alibi, Piæ, Zozimi, Fortunati. Lugduni, Nicetæ confessoris.
- xiii *Kal. Febr.* Romæ, Fabiani, Sebastiani mart. Mariæ.... Andifax. Alibi, Clementis, Leonti, Tyrsi.
- xii *Kal. Febr.* Felicis, Eustasi confessoris, Solutoris, Fructuosi martyr, Eulogii martyr, Patrueli martyr. Et passio Agnetis virginis. Aucti* confessoris.
- xi *Kal. Febr.* In Spania, Valentia civitate passio S. Valeri episcopi, Vincenti diaconi martyr,

* *al. Aviti.*

Pauli

- Pauli, Quintiliani, Pauli, Epodimi, Quiri, Clementi, Januarii. Romæ, Vincenti et Anastasi martyrum.
- x *Kal. Febr.* Severiani mart. Flori, Corneli, Donati, Clementis, Eugenii, Macarii mart. Romæ, S. Emerentianæ martyris.
- viii *Kal. Febr.* Antiochiæ, Babilæ martyris. Alibi, Doni martyris. Epicteti, Galei, Felicissimi, Vincentiæ, Eustasii confessoris, Savinæ virg.
- viii *Kal. Febr.* B. Pauli Apostoli conversio in Damasco. Donati, Epicteti, Puppia, Tyrsi, Agape, Sabiani, Sabini, Alvernis, Praejecti, Amarini martyris.
- vii *Kal. Febr.* Polycarpi episcopi, Armatae, Artemi, Fabiani, Sidonis, Leuducias, Theogenis, Sabiani, S. Paulæ.
- vi *Kal. Febr.* Africa, Dativi, Reotri, Æmiliani, Publii, Armati, Gai, Epicteti.
- v *Kal. Febr.* Romæ, Agnetis virginis de nat. (nativitate). Donati, Viti. In Africa, Messuriani, Juliani, Nicomedis, Leuci, Celestini.
- iiii *Kal. Febr.* Pauli, Victoris, Hippolyti, Honorati, Constantini. Treveris, Valeri episcopi.
- iii *Kal. Febr.* Antiochiæ, Hippolyti. Alibi, Pelliciani, Clari, Philippiani.
- ii *Kal. Febr.* Alexandriae, Tarsici, Hippolyti, Tyrsi martyris, Caluici, Victoris.

FEBRUARIUS HABET DIES XXVIII.

- Kalendas Februarii.* In Scotia, depositio Brigidæ virginis. Alibi, Polycarpi, Pœnis, Publii, Severi conf. Viudemialis mart.
- iiii *Non. Febr.* Solemnitas S. Mariæ, quando Dominum in templo presentavit. In Africa, Victoris, Privatulae. Romæ, Laurenti, Fortunati. Aurel. (Aurelianus). Flosculi conf. Et depositio Siccariae virginis.
- iii *Nonas Febr.* Africa, Felicis, Laurenti, Celerinae, Hippolyti, Felicitatis. Vapingi, Teridi conf. Lugduni, Lupicini conf.
- ii *Nonas Febr.* Gemini, Gelasi, Maximi, Donatae, Aquilini, Timoe.
- Non. Febr.* Sicilia, passio Agathæ virg. Revocati, Saturi, Felicis, Saturni. Viennæ, Aviti confessoris. Andreae Apostoli de ord. (ordinatione) episcopatus.
- viii *Id. Febr.* Soteris virginis. Alibi, Saturnini, Revocati, Dorotheæ, Theophili. Alibi, passio Luciae virginis. Amandi episcopi. Vedasti episcopi.
- vii *Id. Febr.* Agabi martyris. Anatoli, Ammonis, Statiani, Nepotiani, Luci, Saturnini, Sarnandre (Sarnæ, Andreae).
- vi *Id. Febr.* Armenia, Dionisi, Æmiliani, Sebastiani. Romæ, Pauli episcopi. Alibi, Luci.
- v *Id. Febr.* Alexandri, Ammonis, Æmiliani, Thomæ, Nili, Germani, Agathonis, Cyriaci.
- iiii *Id. Febr.* Apollonis martyris, Protei, Orientis, Plausi martyris. Silvani confessoris, Andreae, Troiani confessoris. Romæ, Soteris, Zotici, Irenæi, Hyacinthi, Amanti mart.
- iii *Id. Febr.* Eufraxi, Basiliani, Amanti, Julici, Felicis, Zotici, Zoteris. Lingonis, Desiderii episcopi. Pect. (Pictavis), Baldegundæ. Romæ, Caloceris, Partheni mart.
- ii *Id. Febr.* Damiani martyris, Juliani, Donati, Eracli, Susannæ, Eulaliae, Urbani. Simplicii confessoris.
- Idus Febr.* Juliani martyris, Tulliani, Cyriaci. Ammoni, Decenti. Lugduni, depositio Stephani episcopi.
- xvi *Kalend. Martii.* Romæ, Valentini, Zenonis, Vitalis, Feliculae martyris, Marciani, Vincenti, Germani, Bassiani martyris, Dionysi martyris, Agathonis martyris. Jonas, Ægeas.
- xv *Kal. Mart.* Josippi, Agapæ virginis, Joannis, Adventi, Xysti, Victoris, Pamponi. *Et diabolus retro a Domino recessit.*
- xiiii *Kal. Mart.* Faustini, Plesi, Cocofatis, Fabiani, Maximæ, Junellæ cum quinquaginta quatuor. Julianæ martyris cum quinque milibus. Depositio Tetradi episcopi.
- xiii *Kal. Mart.* Donati martyris, Chrysantianæ, Romuli martyris cum octoginta quatuor. Januarii, Octaviani, Guovili, Marci.
- xii *Kal. Mart.* Rutuli, Classii, Damasci, Pauli, Marcialis, Maximi, Marcelli, Fructuli.
- xi *Kal. Mart.* Publii, Juliani, Baretsei, Tullii, Lampasis, Mauili, Marcelli.
- x *Kal. Mart.* Potami, Nemesii, Didymi, Gai, Victoris, Coronæ martyris.
- viii *Kal. Mart.* In Africa, Virolis, Sirici, Jocundi, Victurini, Petri, Justi, Secundi.
- viii *Kal. Mart.* Natalis Cathedralis S. Petri Apostoli, quam sedit apud Antiochiam. Teclæ virginis, Victurini, Concordiæ, Sereni. Et alibi, sexaginta unius Martyrum. Euteri, Castæ, Flavie, Gorgoni.
- vii *Kal. Mart.* Seneroti, Polycarpi episcopi cum aliis duodecim. Hierotis, Criseoni, Petri, Felicis cum aliis triginta sex. Sirici.
- vi *Kal. Mart.* Hieroti, Primitivæ, Edititius, Rutuli, Luciani, Victurini, Serapionis mart.
- v *Kal. Mart.* Donati, Ingenue cum aliis quadraginta quinque. Justi, Castæ, Crescentæ, Crescentiæ, Rogatiani, Nestoris.
- iiii *Kal. Mart.* Alexandri, Nestoris. Theonis, Donativi, Ingenni, Fortunati, Felicis cum aliis viginti quinque.
- iii *Kal. Mart.* Alexandri, Antigoni, Abundanti, Ticiani, Dionisi, et aliorum viginti trium. Serviliani, Datiani, Leandri.
- ii *Kal. Mart.* Celeris, Pupilli, Claudiani, Macari, Gaie, Rufinæ, Justi.

MARTIUS HABET DIES XXXI.

- Kalendas Martii.* Passio Leonis martyris, Habundanti, Hermetis, Adriani, Victuri. Andegavis civit. Albini confessoris.
- vi *Non. Mart.* Heroli. Romæ, Luci episcopi, Pauli, Georgii, Januariæ, Absaloni, Primitivæ.
- v *Non. Mart.* Felicis, Lucioi, Gaiolæ, Hemeteri, Juli, Casti, Justi, Soli.
- iiii *Kal. Mart.* Romæ, natale sanctorum Martyrum octingentorum. Juli, Roti, Luci, Gai, Fortunianis, Gregorii, Adriani.
- iii *Non. Mart.* Africa, Eovoli, Petri, Focæ martyris, Victoris. Eusebi. Alibi, Saturnini, Marci, Martini.
- ii *Non. Mart.* Nicomediæ, Victoris. Alibi, Alexandri

- Alexandri, Diodori, Perpetuæ, Felicitatis, Silvani.
- Nonas Mart.* Africa, passio Perpetuæ et Felicitatis, Saturi. Alibi, Servani, Leuci, Tadici, Dandæ, Rogatæ, Maruli.
- viii *Idus Mart.* Nicomediæ, Quirilli. Alibi, Rogati, Urbani, Cyrilli, Beromiæ, Ereniæ, Felicis.
- vii *Idus Mart.* Armenia, militum sexaginta. Africa, Juliani, Sici, Philippi, Nectari, Concessi. Romæ, Martyrum quadraginta.
- vi *Id. Mart.* Nicia, Gorgoni, Firmi. Antiochiæ, Agapæ virginis. Alibi, Palatini, Firmiani.
- v *Idus Mart.* Alexandriae, Gai, Philomi, Candidi, Valeri, Cyrilli, Petroni, Heracli, Zozimi, Marciani.
- iiii *Idus Mart.* Niciæ, Egdomi martyr. Et alibi, quinquaginta. Alibi, Zoni, Neonis, Pioni. Romæ, Innocenti, Rasi confessoris, Gregorii Papæ beatæ memoriæ.
- iii *Idus Mart.* Niciæ*, Macedoni, Epipodi. Alibi, Teuseræ martyr, Eufraxiæ, Victurini, Marcialis, Juli.
- ii *Idus Mart.* Eufrosi, Alexandri, Petri martyr, Fronimi, Pionis, Innocenti, Felicissimi. Romæ, Leonis episcopi et martyr.
- Idus Martii.* Longini, Luci martyr, Faustæ, Paulæ. Hierusalem, Jacobi Apostoli. Lucæ Euangelistæ.
- xvii *Kalend. April.* Niciæ, Castori, Sereni, Eugeniæ, Juliani. Alibi, Hilari, Cassonis, Pampini.
- xvi *Kal. April.* Theodoli, Hierusalem, Quiriaci episcopi, Dionysi, Mariæ, Largi, Alexandri, Datiani. In Scotia, Patrici confessoris. *Primus dies seculi.*
- xv *Kal. April.* Alexandriae, Collegi. Romæ, Pimenii presbyteri, Quartini, Sanfori. Alibi, Sebioli* cum aliis viginti quatuor. Quinti, Saldæ, Rogati.
- xiiii *Kal. April.* Theodori, Bassi, Baseliæ. Leonti confessoris. Sorenti, Marci, Florenti.
- xiii *Kal. April.* Joseph, Pauli, Cyrilli, Eugeni, Serapionis, Claudii. Victurici, Domni, Valentini. Volfranni confessoris.
- xii *Kal. April.* Alexandriae, Serapionis, Josippi, Volusiani, Polycarpi, Amatoris, Ammoni. Benedicti abbatis.
- xi *Kal. April.* In Narb. (Narbonna) Pauli confessoris. In Africa, Saturnini. In Sabar (Sebastia), Decroni, Arionis.
- x *Kal. April.* In Africa, Felicis. Alibi, Theodori, Juliani, Agavis* Piomti, Pauli, Dionysi. * *at. Agatii.*
- ix *Kal. April.* In Africa, Agapiti, Ramoli, Rogati, Saturnini. Alibi, Secundoli, Victurini, Selenci. Romæ, Cyrini martyr.
- viii *Kal. April.* Annunciatio S. Mariæ matris Domini. Hierusalem, Dominus noster Jesus Christus crucifixus est. Et passio Jacobi Apostoli fratris Domini. Nicomediæ, Dulæ. Alibi, Lucillæ et quadringentorum martyr. Jovini, Teclæ martyr. Et immolatio Isaac.
- vii *Kal. April.* Romæ, Castuli. Alibi, Monati martyr, Petri, Marciani, Cassiani. Timothei, Theodori.
- vi *Kal. April.* Resurrectio Domini nostri Jesu Christi. In Africa, Romoli, Agate, Missiæ, Solutoris.
- v *Kal. April.* Rogati, Audacti, Castori, Alexandri, Dorothis, Caval. (Cavalono) Guntranni Regis.
- iiii *Kal. April.* Niciæ, Pastoris, Victurini, Dolæ, Julianæ. Antiochiæ, Theodori, Saturnini, Potutalis. Alibi, Achaicæ.
- iii *Kal. April.* Thessalonicae, Domnini, Filipoli, Acaci, Palatini. Alibi, Victoris, Eulaliæ virginis. Depositio Pastoris.
- ii *Kal. April.* In Africa, Anesi, Felicis, Diodoli, Porti, Abdæ, Corneli, Valeriæ.

* *Equinoctium.** *at. Nicomediæ.** *at. Servuli.*

APRILIS HABET DIES XXX.

Kalendas Aprilis. In Ar. (Armenia) Pastini. Quintiani. Alibi, Victoris, Irenei, Dyonisi, Stephani, Secundi.

iiii *Non. April.* In Africa, Amphiani, Victoris. Alibi, Marcellini, Theodoli, Urbani confess.

iii *Non. April.* In Nicia, Thomæ Apostoli, Præcati, Agathæ, Theodosiæ virginis, Donatæ, Amphiani, Euagri, Sixti martyr, Benigni.

ii *Non. April.* Theodoli, Agathonis, Pauli, Saturnini, Publii, Victoris, Successi, Maturini, Urbani, Juliani. Mediolani, depositio S. Ambrosii confessoris.

Nonas April. Claudianæ, Marcianæ, Didymi, Quinti, Honori, Agape, Amphiani, Nicanoris, Andronici.

viii *Idus April.* In Nicomedia, Firmi, Bertonnei, Romani, Donati, Epiphani, Timothei, Clusi, Quiriaci, Marinæ.

vii *Idus April.* Antiochiæ, Timothei, Diogenis. Eleusi, Macariæ, Maximæ. Alibi, Capuæ*, Victoris, Pelusi.

* *at. Capricæ.*

vi *Id. April.* Africa, Timæri, Conexi, Concessæ, Solutoris. Successi, Macari, Pinnari. Ammoni, Maximi.

v *Id. April.* Demetri, Hilari, Concessi, Mari, Fortunati, Donati et aliorum septem.

iiii *Id. April.* Alexandriae, Apolloni, Granii, Saturnini, Alexandri, Gaiani, Hilari, Donati, Pinnadi, Theodori, Fadi,

iii *Id. April.* Romæ, Leonis Papæ et confessoris.

Salonis, Domini, Fortunati, Eustorgi, Nestoris, Maximi, Donati, Siagri confessoris. Et alibi, ducentorum quadraginta.

ii *Id. April.* In Africa*, Carpi. Alibi, Juli, Agapi, Pauli, Cypriani, Valeri. Constantini confessoris, Isaac, Cari, Euphemie.

* *at. Asia.*

Idus April. In Calcid. (Calcidonia,) Euphemie virginis. Eucapi, Secutoris, Catuli, Januarii. Polycarpi, Pauli.

xviii *Kalend. Maii.* Romæ, Tiburti, Valeriani, Maximi. Alibi, Proculi, Optati, Cornelie, Cypriani. Frontonis monachi.

xvii *Kal. Maii.* Picano, Mortonis, Messoris, Moasitis. Alibi, Archelai, Diogenis, Veronicæ, Produci, Luperci martyr, Georgii, Agatæ.

xvi *Kal. Maii.* Achaia, Carissi martyr. Alibi, Basilie, Marcialis, Calisti martyr, Felicis, Luciani, Faustini.

xv *Kal. Maii.* Antiochiæ, Petri, Hermogenis, Marciani. In Africa, Baruci, Donati, Macedoni, Fortunati.

xiiii *Kal. Maii.* Septimi, Victorici, Donati, Elutherii episcopi, Crispini, Mappalici, Anthiæ, Victurini.

xiii *Kal. Maii.* Armenia, Hermogenis, Gai, Rufi martyr, Fortunati, Sericiani, Donati. Alibi, Vincenti, Vitalis martyr.

xii *Kal. Maii.* Africa, Serviani, Arnaci, Joannis. Romæ, Victoris. Aiaraci, Salviani, Donati martyr. Antissiodori, Martini confessoris.

xi *Kal.*

- xī *Kal. Maii.* Alexandri, Fortunati, Aratoris, Vitalis. Romæ, Valeriani, Aprunculi. Maximi. Alibi, Cæsari.
- x *Kal. Maii.* Philippi. Romæ, Gai Papæ. Lugduni, Epipodi. Alibi, Leonidis, Primoli, Turdiani. Senonis, Leonis episcopi.
- viii *Kal. Maii.* Africa, Catulini, Victoris, Ursi. Romæ. Georgi mart., Naboris, Vitalis. Alibi, Felicis, Fortunati, Achillei, Panteleemonis.
- viii *Kal. Maii.* Victoris, Carinæ, Donati, Theonis, Faustini. Sidrac, Misac, Abdenago, sic liberati sunt de camino ignis. Alexandri martyris. S. Georgii.
- vii *Kal. Maii.* Euodi, Fortunati. Dioplicium (Diospeli civit.) Georgi martyris. Lugduni, Rustici confessoris.
- vi *Kal. Maii.* Aureli, Leonidis. Africa, Juri, Sirici, Vindei, Pauli, Cloti, Maximi, Marciani Simplicii, Germani, Gemellini.
- v *Kal. Maii.* Anthemii episcopi, Castoris, Anesimi, Hermetis, Victoris, Germani, Stephani, Antonii, Thimie, Sodalis.
- iiii *Kal. Maii.* Eusebi. Romæ, Vitalis, Victuri, Malinæ, Aphrodisi, Manili, Nicæ, Luciani cum aliis quadringentis et decem martyribus. Eutyçi confessoris. *Egressio Noe de Arca.*
- iii *Kal. Maii.* Alexandri, Germani. Alibi, Prodocii, Gradi, Prudenti, Valentini, Urbani, Pudenti, Vitalis.
- ii *Kal. Maii.* Alexandri, Dorothei, Crispini. Alibi, Pomodiani, Quirici martyris, Rodimi *, Polochroni confessoris.

* *at. Rodociaui.*

MADIUS HABET DIES XXXI.

- Kalendas Madias.* In Asia, natale Philippi et Jacobi Apostoli. In Gallia, Amatoris confessoris. Sigismondi regis. Matthei Apostoli. Judæ. Berthæ abbatis. *Initium prædicationis Domini nostri Jesu Christi.*
- vi *Non. Maii.* Germani, Saturnini, Elpidi, Cælestini, Privati, Felicis, Hermogeni, Cetini.
- v *Non. Maii.* Inventio S. Crucis. Romæ, Hermogenis, Alexandri, Euenti. Theudoli. Juvenalis confess. Urbani, Mariani, Fortunati.
- iv *Non. Maii.* Antoninæ martyris, Cælestini, Felicis, Floriani martyris. Silvani, Nestoris. Corcodomi confessoris. Romani. Fortunati.
- iii *Non. Maii.* Eufemi, Irenei, Gregorii, Petini. Alibi, Hilarii. Viennæ, Felicissimi, Nectari, Niceti. Antis. (Antisiodoro,) Viviani martyris. *Ascensio Domini.*
- ii *Non. Maii.* Persida, Matthei Apostoli. Alibi, Gerorsi * confessoris, Secundiani. Mediol. Victoris, Felicis. Ant. (Antisiodoro,) Valeri. Natale Joannis ante portam Latinam.
- Nonas Maii.* Augustini, Marcellini, Celerini, Eutyçi, Georgi. Hilari confessoris. Augustod. Placidi, Macrobi, Flavi.
- viii *Id. Maii.* Victoris martyris, Fortunati, Agathi, Maximi, Stephani, Eutyçi. In Sancton. Martini. Antissid. Palladi.
- vii *Id. Maii.* Quirilli, Zenoni, Timothei, Gordiani, Primoli, Quinidei, Afrodisi. Beati confessoris. S. Pachonii abbatis.
- vi *Id. Maii.* Romæ, Epinnaebi, Gordiani. Alibi, Probata, Cyrilli, Petri, Felicis, Faustæ, Mariæ. Job propheta.
- v *Id. Maii.* Montaniani, Septimi, Majuli, Epimini, Anthimi, Demetri. Viennæ, Mamerti, Martini.
- iiii *Id. Maii.* Romæ, Nerei, Achillei, Pancrati martyris. Soteris virginis. Effoditi martyris cum quingentis et quatuor.
- iii *Id. Maii.* Agrippæ, Lucæ, Sabini, Gai, Sebastiani, Taraci, Probi, Andronici, Victoris, Saturnini, Marcelliani, Martini.
- ii *Id. Maii.* Victoris, Quarti, Secundiani, Proculi, Maximi et quadringentorum quatuor martyrum, qui cum Cyrico passi sunt. Romæ, Isidori, Bonifacii.
- Idus Maii.* Timothei, Præstabilis, Digni, Simplicii, Felicis, Cirici, Victoris, Petri, Andræ, Dyonyssi. Tetrici episcopi.
- xvii *Kalend. Junii.* Aquilini, Eracli, Victoriani, Paulini, Diudiciani, Megethi, Vincenti, Peregrini martyris. Fiduli confessoris.
- xvi *Kal. Jun.* Victoris, Primi, Pliberi, Eracli, Aquilini, Partini, Gallicori, Pauli, Peregrini martyris.
- xv *Kal. Jun.* Alexandria, Potamonis, Maximæ, Hermon. Alibi, Dioscori martyris, Dativi, Hortasi, Victoris, Casi, Luciosæ. Marci Evangelistæ
- xiiii *Kal. Jun.* Romæ, Caloceri, Pudentianæ martyris. Paternæ martyris, Calisti, Paliaci, Quinti, Æmili, Primoli, Partini.
- xiii *Kal. Jun.* Romæ, Basillæ, Victuriæ, Basilissæ, Baudili, Marcellosæ, Salsæ, Gervasi, Prothasi, Fausti, Austregisili.
- xii *Kal. Jun.* Timothei, Polyeucti *, Victuri, Donati. Mathei Apostoli. Valis confessoris.
- xi *Kal. Jun.* Romæ, Faustini, Venusti. In Corsica, Juliæ. Ants. (Antisiodoro) Helenæ. Alibi, Polyeucti, Casti.
- x *Kal. Jun.* Epicteti, Basilei. Africa, Quinti, Luci. Viennæ, Desiderii episcopi. Juliani, Firmi, Aptoni, Fausti.
- viii *Kal. Jun.* Servoli, Saturnini, Zoeli, Vincenti. Nanuetis, Rogatiani, et Donatiani martyrum.
- viii *Kal. Jun.* Sentianæ, Dionysii, Eusebii, Innocentii. Romæ, Urbani Papæ. Desiderii martyris. Ephesi, Joannis, Apostoli. Treccis, Leone mon.
- vii *Kal. Jun.* Africa, Heracli, Augustini episcopi, Felicissimæ, Pauli, Victuri, Rufini, Sauri. Antiss. passio Prisci. Romæ, Symmetri martyris, et aliorum viginti duorum mart.
- vi *Kal. Jun.* Aquili, Helie, Sacci, Julii, Saluciani, Eutrici, Quinti, Stiabili, Euangeli, Luciani. Romæ, Restituti.
- v *Kal. Jun.* Zotoli, Primoli, Emili. Romæ, Epagathi, Marciani, Castuli. Paris. Germani episcopi.
- iiii *Kal. Jun.* Pollionis, Crispoli, Cyrilli, Primi, Restituti, Carelli. Maximini confessoris.
- iii *Kal. Jun.* Sici, Palatini martyris, Gabini, Crispoli.
- ii *Kal. Jun.* Canti, Procoti, Datianæ, Donatianæ, Processi. Romæ, Petrouillæ virginis, filie S. Petri. Isici, Germani, Paulini.

* *at. Poli, Eutici.**Initium Estatis.*

JUNIUS HABET DIES XXX.

- Kalend. Junii.* Thessalon. Octavi, Luciae, Casti, Publii, Lupi, Crispini, Claudi, Maximæ. Alibi, Eladi, Zosimi, Joventi, Castulæ, Arabi.
- iiii *Non. Jun.* Romæ, Marcellini, Petri martyris, Zachariæ, Rogati, Saturninæ. Alibi, Thammathi. Lugduni, Fotini, et quadraginta octo martyrum. Mauri, Vincenti, Rogatiani.
- iii *Non Jun.* Africa, Quirini, Abdiani, Nepori, Demetriæ, Julianæ virginis. Alibi, Thomæ Apostoli. Marcelli, Silvani. Leifardi.
- ii *Non. Jun.* Zotici, Camasi, Julii, Saturnini, Italii, Daciani, Rustici, Quirini, Picti, Expergenti, Rustuli, Crescentiæ.
- Nonas Jun.* Eop. (In Ægypto) Marciani. Alibi, Euasi. Romæ, Felicitatis, Gregori, Nicandri, Apolloni, Gai, Hilari, Candidæ. Alibi, Zeli, Fortunati.
- viii *Id. Jun.* Nividuni, Amanti, Luci, Andreæ. Alibi, Itali, Philippi, Claudi. Gracino (Gratianopoli,) Cerati episcopi. Alexandri.
- vii *Id. Jun.* Pauli, Fortunati, Maeri, Primasi. Africa, Victuri, Privatæ, Donatæ. Alibi, Lucianæ martyris.
- vi *Id. Jun.* Marciani, Cresti, Marti, Vitici, Sedustini. Romæ, Nazari, Primi, Naboris, Feliciani. Alibi, Marthæ. Setim. (Suessione,) Medardi confessoris.
- v *Id. Jun.* Maximi, Basilidis, Zachariæ, Censuri, Amanti. Romæ, Primi, Feliciani. In Agenno, Vincenti martyris.
- iiii *Id. Jun.* Romæ, Basillæ, Cassianæ. Alibi, Crispoli, Restituti, Rogati, Zachariæ. Antisiod. Censuri episcopi.
- iii *Id. Jun.* Romæ, Restituti. Alibi, Fortunati, Emeriti, Victoriani, Victoris, Felicis.
- ii *Id. Jun.* Romæ, Basilidis. Tripoli, Cyrini, Naboris, Nazari, Felicis. Magdaletis, Zabini. Aurelii, Donatillæ, Helidii episcopi.
- Idus Jun.* Persida, Bartholomei Apostoli. Alibi, Feliculi. Africa, Luciani, Fortunati, Theclæ, Crescentiani.
- xviii *Kalend. Julii.* Anthemi, Afri, Quintiani, Prati. Aurel. translatio Aniani. Sessionis, Valerii, Rufini martyris. Gnacii episcopi.
- xvii *Kal. Jul.* Isici, Canciani, Micigitiani, Candidæ. Romæ, Viti, Clementis, Joviani, Philippi, Chrysogoni, Quintini.
- xvi *Kal. Jul.* Diogenis, Saturnini. Antiochiæ, Cyrici, Viti martyris, Modesti, Crescenti, Julitæ martyris, et quadringentorum quatuor militum. Nannetis, Simili.
- xv *Kal. Jul.* Quiriaci, Canciani, Marini mart. Romæ, Diogenis, Blasti, et aliorum ducentorum sexaginta duorum martyrum. Alexandri, Dioscori. Alibi, Mariæ. Aurel. Aviti.
- xiiii *Kal. Jul.* Romæ, Marci, Marcelliani, Æmili, Felicis, Paulini, Avethari. Alibi, Crispinæ, Marinæ.
- xiii *Kal. Jul.* Mediolani, Nazari, Gervasi, Protasi, Celsi martyris. Romæ, Hippoliti, Euoti, Honori, Petis, Vitatis, Ursicini.
- xii *Kal. Jul.* In Tomis civitate. Pauli, Cyriaci, Feliciani, Thomæ, Felicis, Æmili, Vitalis, Crispini.
- xi *Kal. Jul.* Bellici, Persei, Primi, Apollinaris, Rufini. In Cæsarea, Eusebi episcopi. Saturnini, Quiriaci. Albani martyris.
- x *Kal. Jul.* Antiochiæ, Cantolæ, Julianæ, Grapi martyris. Jacobi Alphei Apostoli. Rufi, Albani martyris, cum octingentis octoginta octo. Paulini confessoris. Nice episc.
- ix *Kal. Jul.* Nicomedæ, Aviti, Argasapitonis*, Aricionis, Emeriti, Alici cum aliis sexaginta octo.
- viii *Kal. Jul.* In Palæstina, natale S. Joannis Baptistæ. Epheso, dormitio S. Joannis Apostoli. Romæ, Festi, Lucciæ. Augustoduni, Simplicii.
- vii *Kal. Jul.* Bigati, Lamentani, Acciæ, Lucciæ virginis.
- vi *Kal. Jul.* Africa, Gaudenti, Felicis. Romæ, Joannis et Pauli martyrum. Agapiti, Emeritæ, Alexandri, Agathonis, Diogenis.
- v *Kal. Jul.* Crispi, Spinellæ, Spania, Crescentis, Crispiniani, Justini, Felicis, Juliani, Primitivi, Clementis. In Oia, Florenti.
- iiii *Kal. Jul.* Africa. Fabiani, Theoni, Gordiani, Alexandri, Sereni, Senidi, Venusti. Eunuchi, Apolloni. Dionysi. Lugduni, Irenei, Marcellæ.
- iii *Kal. Jul.* Romæ, natale Apostolorum Petri et Pauli, cum quadringentis septuaginta septem martyribus. Persida natale Symonis, Judæ Apostoli, Nevaciani.
- ii *Kal. Jul.* Romæ, Timothei, Leonis, Pamphili. Limod. Cursici, Martialis confessoris. Anleg. Albini confessoris.

Solstitium.
* *at. Capitonis.*

JULIUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Julii.* Romæ, Zeli, Severiani, Usicii. Arilesæ. In monte Or, depositio Anton sacerdotis. In Persid. Simonis, Judæ Apostoli. Augustoduno, Leonti. In Eclisma, Eparcii episcopi. Gaia, Urion, Luciae.
- vi *Non. Jul.* Romæ, Damasi, Celesti, Eutici, Melciade. Hesici, Processi, Martiniani. Turonis, Monegundæ ancillæ Dei.
- v *Non. Jul.* In Edissa, translatio Thomæ Apostoli. Triphonis, Cionis, Aprici, Juliani, Severi, Euphemæ, Cyriani.
- iiii *Non. Jul.* Jocundiani, Innocenti, Toronis, ordinatio episcopatus et translatio corporis, et dedicatio Basilicæ S. Martini episcopi et confessoris. Bituric. Lauriani martyris.
- iii *Non. Jul.* Agathonis, Theodori, Tryphonis. Maerini, Arpotis.
- ii *Non. Jul.* Artoli, Paladi, Philippi, Severi, Zeti, Zotici. Augustod., Leganti episcopi.
- Nonas Jul.* Alexandri, Artemi, Eraclei, Apollonii, Publii. Alibi, Partheni, Pividii, Parmini.
- viii *Id. Jul.* Nicia, Sustrati, Eradi. Alibi, Terenti, Procobi, Seperi, Quarti, Prancæi, Cornelianis.
- vii *Id. Jul.* Modii, Zenoni. Cyrilli episcopi, Feliciali. Romæ, Floriani, Procobi martyris, Faustini, Anatoliæ, Felicitatis, Alexandri, Fraternali.
- vi *Id. Jul.* Romæ, natale septem Fratrum filiorum S. Felicitatis, Felicis, Rufinæ, Secundæ, Anatoliæ, Marciani, Leonti, Philippi, Sylvani, Prætextati, Maximi, Januarii, Cyrilli.
- v *Id. Jul.* Africa, Mariani. Et depositio S. Benedicti abbatis. Januarii, Stephani, Leonti,

- * *at. Sisinni, Pii.*
 * *at. Agathæ.*
 Marciani, Prodicæ, Mauricii, Eutici. Pictias (Pictavis) Simplici * martyris.
 IIII *Id. Jul.* Fortunati. Sicilia, Agliæ * virginis. Mediolani, Naboris, Felicis. Alibi, Primitivi, Divi, Carninse, Viventioli.
 III *Id. Jul.* Alexandri, Serapionis, Melei, Trophimæ, Tropimeï, Attali, Euangeli, Propili, Menti. Mediolani, Naboris, Felicis.
 II *Id. Jul.* Africa, Donatæ. Alibi, Petri, Foci. Lugduni, Justi confessoris. Amici confessoris. Mari, Anthiæ.
Idus Jul. Alexandri, Philippi. Alibi, Agrippini, Catalini, Bonosæ, Zosimi, Jacobi, Secundi. Maximi. Romæ, Cirici martyris.
 XVII *Kalend. Augusti.* Hilarini, Ingenuæ, Theodosi, Pauli, Dionysi, Macarii, Mammetis. Valentini, Theoni.
 XVI *Kal. Aug.* In Africa, Aquilini. Alibi, Marcelli, Generosi. Bituri, Nazarii. Antiodori, Theodosi.
 XV *Kal. Aug.* Romæ, Sympherosæ, Petri, Pauli, Irenæi. Alibi, Falbæi episcopi. Balperii episcopi. Æmilianæ, Aquilini. Arnulphi episcopi et confessoris.
 XIII *Kal. Aug.* Alexandri, Sisinni. Alibi, Macadoræ, Dariæ, Justæ, Torquati, Lampadi, Petri. Lugduni, Rustici confessoris.
 XIII *Kal. Aug.* Africa, Sabini. Alibi, Victoris, Paulæ, Lucie, Cyriaci, Maximi, Romani, Valeriani, Maximæ, Secundi.
 XII *Kal. Aug.* Africa, Victoris, Alibi, Adriani, Fausti. Masillæ, Alexandri. Romæ, Praxedis, Feliciani, Longini.
 XI *Kal. Aug.* Ant. (Antiochiæ) Cyrilli episcopi, Andreæ, Tebelli, Aureli, Slerthei. Alibi, Platonis, Ælianæ, Albosi.
 X *Kal. Aug.* Romæ, Vincenti. Ravennæ, Apollonaris. Laudiciæ Phrygiæ, Minisci, Tisici, Primitivi.
 VIII *Kal. Aug.* Victurini, Staciani, Militaris, Silvani. Christinae virginis.
 VIII *Kal. Aug.* Romæ, Acanthi. Et Passio S. Jacobi Apstoli, fratris Joannis. Alibi, Julianæ, Clementis, Christophori, Nonni. Florenti conf.
 VII *Kal. Aug.* Joviani. Julianæ, Æmili, Marciani, Adriani, Marcianæ, Mutianæ, Laudajæ.
 VI *Kal. Aug.* Felicis. Juliae. Symonis monachi. Jocundi, Januari Antiodori, Ætheri episcopi.
 V *Kal. Aug.* Auxenti, Septimæ, Pantaleonis. Mediolani, Gervasi, Prothasi, Nazari, Celsi. Thiopoli, Simplici, Faustini, Victoris, Prudenti, Beatricis. Red. (Redonis) Rioduni confessoris. Britan. Samson. *Transfiguratio Christi in monte Tubor.*
 IIII *Kal. Aug.* Romæ, Felicis, Simplici, Faustini, Beatricis, Abscodi, Anastasiæ. Trecis, Lupi. Pontiani. Aurel. Arosperi episcopi.
 III *Kal. Aug.* Romæ. Abdo et Sennis. Maximæ, Felicis, Fausti, Viatrici, Senis, Justi. Ants. (Antiodori) Ursi episcopi.
 II *Kal. Aug.* Democriti, Dionisi. Antiss. Germani confessoris. Secundi, Tyrsi.

AUGUSTUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Augusti.* Antiochiæ, Sanctorum Machabæorum. Petri, Cyrilli martyris, Rufini. Vercel. Eusebii confessoris Bituric. Archadii episcopi. Felici martyris. Romæ ad vincula, catena S. Petri osculanda. Item Fausti, Bonosi, Calomniosi, Joannis. Exuperanti, Casti, Cyrilli, Honorati, Theodosi, Basilli.
 IIII *Non. Aug.* Romæ, Stephani episcopi et martyris. Theodatæ, Felicis martyris, Niceti.
 III *Non. Aug.* Augustoduni, Eufronii. Hermoli martyris, Diogenis, Stephani. Alibi, Metrophili.
 II *Non. Aug.* Romæ, Laurenti, Crescentiani, Jacinti, Fagæ, Bartholomæi.
Nonas. Aug. Eracli, Hereni, Dassi, Afri. Augustoduni. Cassiani. Catl. (Catalauno) Memmi episcopi.
 VIII *Id. Aug.* Romæ, Xysti martyris, Felicissimi et Agapiti, Donatiani. Afræ martyris, Faustini, Hippolyti cum centum sexaginta quinque.
 VII *Id. Aug.* Faustini, Auxenti, Quiriaci, Sufroni, Venerianæ. Donati confessoris. Afræ, Carpophori martyris.
 VI *Id. Aug.* Romæ, Secundini, Cyriaci, Nazari, Agape virginis, Severiani, Victurini, Albani, Largi. Alibi, Medrotæ virginis.
 V *Id. Aug.* Firmi, Rustici, Dionysi, Permoni, Gai, Xysti. In Brivense, Martini.
 IIII *Id. Aug.* Romæ, Laurenti martyris, Archana-rei *, Crescentionis, Felicissimi. Alibi, Mariæ, Genuarii, Cyrillæ.
 III *Id. Aug.* Romæ, Tiburti, Valeriani, Susannæ, Cecilie virginis. Alibi, Cassiani martyris. Radegundæ reginæ. Giturici * episcopi et confessoris.
 II *Id. Aug.* Romæ, Eupli, Leuci, Geson, Venecæ, Macari, Dariæ, Chrysantæ, Juliani.
Idus Aug. Romæ, Hippolyti martyris, Luciani, Pontiani. Alibi, Antiothi, Celesti, Corneli, Anoci, Radegundæ, Eupli levitæ martyris.
 XVIII *Kalend. Septembris.* Fortunati, Vincentiæ, Tituli, Pauli, Parni, Eradi, Demetri, Felicis. Romæ, Eusebi sacerdotis.
 XVIII *Kal. Sept.* Assumptio S. Mariæ matris Domini. Nicomediæ, Stracoris, Philippi, Euty-ciani.
 XVII *Kal. Sept.* Armili, Orionis, Tyrsi, Agniti.
 XVI *Kal. Sept.* Mammetis, Orionis, Euphemie. Æmili, Dissei. Octava S. Laurenti.
 XV *Kal. Sept.* Agapiti, Candedi, Ponturnii *. * *at. Pontini.* Helianæ, Massæ, Marcianæ virginis, Isaci.
 XIV *Kal. Sept.* Filionis, Rufini, Leonti, Theodoli, Zelasi, Magni martyris, Orionis. Bituric. Mari-ani confessoris. *Hierosolimis, reversio S. Crucis.*
 XIII *Kal. Sept.* Valentiniani, Pisti, Agatini, Coloni. Caman. (forte Casto Thuronic) Maximi confessoris. Leonti, Dioscoli.
 XII *Kal. Sept.* Juli, Juliani, Vincenti, Hippolyti, Quadrati, Leonti, Privati martyris.
 XI *Kal. Sept.* Romæ, Timothei, Macialis. Alibi, Nectavi, Martini. Augustod. Medardi. Æmili-iani, Symfroniani martyris.
 X *Kal. Sept.* Fortunati, Abundi. Romæ, Cyriacæ, Egias. Lugduni, Minervi, Eleazari, Xysti, Dionysii. Remis, Timothei. Sydonii Apollinaris. Augustoduni, Flaviani.
 VIII *Kal. Sept.* In India, natalis S. Bartholomei Apostoli. Alibi, Zonabi, Genesi martyris. Nivern. Capitulini, Patrici confessoris. Geldari confessoris. Æduæ, Epitati * confessoris. Jun- * *at. Eptati.* ge Nivernis cum Patricii.
 VIII *Kal. Sept.* Juliani, Rufinæ. Romæ, Genesi martyris, Hermetis, Justi, Pastoris martyris.
 VII *Kal. Sept.* Hermetis, Anastasi martyris. He- * *at. Heclano* clari *, Mercuri, Basillæ, Maximilianæ, Ase- *nomen S.* læ, Primi,

lae, Primi, Eleutheri. Romae, Abundi et Irenei martyris.

vi *Kal. Sept.* Sebastii, Aronti, Rufi martyris, Felici, Rufini, Olij, Hermetis, Marcellini. Arl. (Arelato) Caesari episcopi. Augustoduni, Siagri episcopi.

v *Kal. Sept.* Romae, Hermetis, Stephani, Poelici. Hippone, depositio S. Augustini episcopi et confessoris. Privat. (Brivatae) Juliani martyris. Sanctonis. Urbani confessoris.

* at. Viviani
vel Juliani.

iiii *Kal. Sept.* Elisei prophetae. Pauli, Niceae, Felicis, Candidae, Romae, Sabinae martyris. Passio S. Joannis Baptistae. Et Basillae virginis. Et nongentorum Martyrum.

iii *Kal. Sept.* Romae, Gaudentiae virginis. Felicis, Audacti martyris. Felix, Gemellinus. Candidae virginis.

ii *Kal. Sept.* Paulini episcopi et confessoris. Gaiani, Eladi, Juliani, Vincentii, Vitalici, Optati confessoris.

SEPTEMBER HABET DIES XXX.

Kalend. Septembris. Prisci martyris, Terentiani episcopi, Euoti, Valenti, Donati. Cinoman. Victoris confessoris, Felicis. Senon. Lupi episcopi. Alexandriae, passio Petri episcopi.

iiii *Non. Sept.* Zenonis, Antoni, Dubitati, Josephi, Theodori, Gorgoni, Timothei. Lugduni, Justi episcopi. Augustoduni, Siagri episcopi.

iii *Non. Sept.* Aristonippi. Tullo, Mansueti episcopi et confessoris. Antonini, Euphemiae, Sirici, Aresti, Joannis, Lucae.

ii *Non. Sept.* Rufini, Maximi, Bonifaci. Cavall. (Cavalono) Marcelli martyris. Silvani, Gaiani, Magni, Casti, Paulini.

Nonas Sept. Taurini, Quinti, Ingenui, Herculani, Arconti. Veron. (Vesontione) Ferioli, Ferrucionis. Octava S. Joannis Baptistae.

* at. Quottidi. viii *Id. Sept.* Romae, Eleutheri. Capad. Custi. Eugeni episcopi.

* at. Augustoduni seu Alisiae. vii *Id. Sept.* Senon. Reginae martyris. Ar. (Arelato) Augustalis, Anastasi. Aurel. Euorti confessoris. Clodoaldi confessoris. Vigilia S. Mariae.

* at. Pii, Demetrii. vi *Id. Sept.* Timothei, Fausti, Alexandri, Ammoni, Pudemetis. Severi. Romae, Adriani martyris. Nativitas sanctae Mariae matris Domini.

v *Id. Sep.* Romae, Gorgoni, Alexaudri, Hyacinthi, Donati, Fortunati, Tiburti, Proti.

iiii *Id. Sept.* Eupliae, Horosi, Hilarii Papae. Alexandri, Silvani, et nongentorum Martyrum. Tusci, Valentini, Salvi.

iii *Id. Sept.* Romae, Proti, Hyacinthi, Eugeniae, Basillae, Ingenui. Alibi, Siri. Andegavi, Maurilionis confessoris. Lugduni, Patientis martyris, Regulae.

ii *Id. Sept.* Lugduni, Sacerdotis. Augustoduni, Euanti, Siri, Serapionis. Alibi, Ammoni, Teclae, Proti, Eusebi.

Idus Sept. Augustoduni, Nectari, Felicissimi. Turonis, Ledori, Secundini. Andegavi civit. Maurillionis confessoris, Teudoti, Lidori.

xviii *Kalend. Octobris.* Romae, Corneli, et Cypriani Martyrum. Dionysi, Saturi, Felicis, Eparci episcopi. Et salutatio S. Crucis.

xvii *Kal. Octob.* Romae, Nicomedis martyris. Tullo, Apri episcopi et confessoris. Cyrini, Stratori, Leonti, Pauli, Constanti, Valeriani

martyris. Albini. Carnot. Leubini confessoris.

xvi *Kal. Octobr.* Romae, Luciae, Euphemiae, Geminiani. Victoris, Emerentiani, Caeciliae, Felicis, Tirsi.

xv *Kal. Octob.* Gordiani, Valeriani, Macrini, Sanctini, Constanti, Pauli, Isici martyris, Marcrobi. Lambertini episcopi, Sidonii.

xiiii *Kal. Octob.* Trophimi, Ociani, Sixti, Medilei, Eustorgi, Satyri.

xiii *Kal. Octob.* Demetrii, Niceti, Castoris militis, Trogi, Januarii, Ferioli, Sigonis.

xii *Kal. Octob.* Dormidoni, Dorothei, Privati, Constantiae, Felicis. Romae, Januarii. Vigilia S. Matthei.

xi *Kal. Octob.* Med. (Mediolani) Victoris martyris. Persid. Matthei Apostoli et Euangelistae. Alibi, Lucae Euangelistae.

x *Kal. Octob.* Basila. Sydunis, Agauno, Mauricii. Exuperii, Candidi, Victoris, Innocenti, Vitalis cum aliis quinque millibus, et quingentis octoginta quinque Martyribus.

* at. sidunis.

viii *Kal. Octob.* Teclae virginis. Alexandriae, Marci Euangelistae. Romae, Liberi episcopi. Lini martyris.

viii *Kal. Octob.* Conceptio S. Joannis Baptistae, Juliani. Augustoduni Seld. (Sediloco) Andoci, Tirsi, Felicis.

Equinoctium.

vii *Kal. Octob.* In Asia, Eucarpi, Barduniani. Alibi, Marci.

vi *Kal. Octob.* Romae, Eusebi confessoris. Senatoris, Luxori, Nigni, Naborti, Faustini. Averna. Apollinaris.

v *Kal. Octob.* Eleutheri, Andronici, Timothei, Taraci, Probi, Cosmae et Damiani Martyrum. Ed. (Eduis) Florentini.

iiii *Kal. Octob.* Marcialis, Laurenti, Stactei, Emili, Ebriani. Romae, Justini presbyteri, Aladi, Sadoni.

iii *Kal. Octob.* Plauti, Placiti, Eracliae, Thraciae. Antissiodori, Fraternali, Sosi, Januari. Et dedicatio Basilicae Archangeli Michaelis in monte Gargano.

ii *Kal. Octob.* Placentiae, Antonini. Hierusalem, Hyeronimi presbyteri. Natalis Emili et Casti.

OCTOBER HABET DIES XXXI.

Kalend. Octobris. Prisci, Crescentiani, Euagri, Fausti, Casti, Dignae. Rem. (Remis) Remedii episcopi. Antissiodori, Germani episcopi.

vi *Non. Octob.* Eleutheri, Quirilli, Secundini, Primi, Eusebi, Gaiani, Leonti.

v *Non. Octob.* Theogeni, Afri, Victoris, Ampo- ni, Sapargi, Urbani, Felicis, Casti. Pict. (Pictavis) Leudegarii martyris. ep. Augustodun.

iiii *Non. Octob.* Marci, Audacti, Dasii, Marcia-

ni, Marusi, Restituti, Marcelli. Ants. (Antissiodoro) Marsi.

iii *Non. Octob.* Placiti, Valeri, Apollinaris, Eutici, Victorini. Ants. (Antissiodoro) Fausti. Pelagi, Firmati, Flavinae virginis.

ii *Non. Octob.* Rogati, Emili, Ammoni, Marcelli, Casti, Albini, Maref. Agen. Fidis martyris. Ants. Romani episcopi.

Nonas. Octob. Marcelli, Juliae, Apulei, Matthei

Euangelistae

- Euangelistæ. Marci Euangelistæ. Bituric. Augusti confessoris. Alibi, Sergi, Quarti.
- viii *Id. Octob.* Antiochiæ, Dionysii, Januarii, Privati, Victoris, Heracli, Juliani, Pelagie, Faustini martyris, Marcialis. Passio S. Reparatae.
- vii *Id. Octob.* Coloniae, Gereoni martyris cum aliis trecentis et septendecim. Diodori, Septimi. Parisiis, Dionysi martyris, Eleutheri, Rustici. Alibi, Afræ, Priminae. Romæ, Marcellini et Gennini martyrum.
- vi *Id. Octob.* Af. (Africa) Eusebi, Eracli, Dionysi, Septimi, Venusti, Probi, Andronici. Alibi, Sereni, Paulini episcopi, Probi, Malasi cum aliis trecentis triginta.
- v *Id. Octob.* Placidi, Fausti, Tanasi, Ampoti, Venanti, Gennari, Marcialis, Marcelli, Eracli.
- iiii *Id. Octob.* Euagri, Eustasi. Romæ, Hedisti, Saturi, Eucharisti, Prisciani. Bituric. Opionis.
- iii *Id. Octob.* Fausti, Marcelli, Adriani, Marciae, Januarii, Athanasii episcopi.
- ii *Id. Octob.* Romæ, Calisti episcopi, Ampoti, Modesti, Saturi. Alibi, Lupi, Luciani, Iusti.
- Idus Octob.* In Capua, Lupili, Fortunatae.
- xvii *Kalend. Novembris.* Sussi (Africa) Celsæ, Mares, Aufidi, Nerei, Alexandrini, Victuriæ, Nubilitanæ, Marianæ.
- xvi *Kal. Nov.* Alexandri, Victurii. Lucæ Euangelistæ, obiit septuagesimo septimo anno, sepultus in Bethania. In Maurit.... Nini, Donati, Serviliani, Basillæ, Jannarii.
- xv *Kal. Nov.* Lucæ, Victoriæ, Hermetis, Potioli, Iusti martyris, Januarii, Agnetis virginis, Triphonæ, Beresi, Eutycis, Dasi, Lenci.
- xiiii *Kal. Nov.* Austeri, Januarii, Proculi, Desiderii, Prosluci, Nici, Domnæ virginis, Pelagiæ, Festi.
- xiii *Kol. Nov.* Dasi, Zosimi, Primaci, Januarii, Eutycis, Luci, Marcellinæ, Capaisi, Neonis martyris.
- xii *Kol. Nov.* Gai, Eutici, Dissei, Modesti cum aliis ducentis et septuaginta. Festi, Macari. Lugduni, Iusti et Viatoris.
- xi *Kal. Nov.* Philippi, Eusebii, Hermetis, Severi, Leucati.
- x *Kal. Nov.* Severi, Dorothei, Seuresi, Longini.
- viii *Kal. Nov.* Vitalis, Felicis, Rogati, Victoris, Puperi, Claudiani, Eutheri, Flaviani, Iusti.
- viii *Kal. Nov.* Romæ, natale Sanctorum quadraginta trium Martyrum seu mil. ducentorum viginti duorum. Saturnini, Maximi. Juliani confessoris. Alibi, Primi. Suessionis, Crispini, Crispiniani, Rogati, Felicis, Vitalis.
- vii *Kal. Nov.* Nicomediæ, Luciani, Marciani, Flori, Heracli, Tuti.
- vi *Kal. Nov.* Polycarpi, Nicomi, Eumini, Mariani, Tarsigogi, Diodori, Metrobi, Poti, Florenti, Longi. Vigilia Symeonis Cananei, et Judæ Zelotis.
- v *Kal. Nov.* Natale Apostolorum Symonis et Judæ. Arcelladi, Amaranti. Marianæ, Quinti, Luci. Romæ S. Cæciliæ.
- iiii *Kal. Nov.* In Lucania, Jacinti, Sacinati, Quinti, Felicianæ, Lucini.
- iii *Kal. Nov.* Nicomediæ, Januarii, Calendionis, Marci, Germani, Marcialis, Petri, Attici, Marciani. Saturnini.
- ii *Kol. Nov.* Afric. Daceni, Juliani, Bonifaciæ, Agapi, Donati, Fortunani, Silvani, Vincenti, Vitalis, Vigilanti, Nundini, Philippi, Felicissimæ, Castæ, Perpetuæ. Passio S. Quintini. Romæ, Crescentiani.

NOVEMBER HABET DIES XXX.

- Kalend. Novembris.* Marciæ martyris. Primi episcopi. Genesi episcopi. Alibi, Maldegasi. Romæ, Cæsariæ, Severini. Alibi, Macedoni. Baioc. Vicoris episcopi et confessoris. Divione, Benigni, Augustoduni, Primi episcopi, Vitalis.
- iiii *Nov. Nov.* Africa, natale SS. Pupliani, Hermetis, Vitalis, Victoris, Iusti.
- iii *Nov. Nov.* In Africa Capad. Germani, Tiofli, Agri, Cesare, Vitalis, Agriculæ. Et depositio Domni Pirminii episcopi bonæ memoriæ.
- ii *Nov. Nov.* Africa. Primi, Gregori. Augustoduni, Proculi episcopi. Roden. (Ruthenis) Amanti episcopi. Biture. Lusoris confessoris. Cæsari, Domnini.
- Novas Nov.* In Cæsarea, Domnini, Pulluli. Alibi, Marciae, Gregori, Quarti, Cæsari, Euras, Antonini, Epipliani.
- viii *Id. Nov.* Nicomediæ, Eusebi. Alibi, Simfroni, Rogatiani, Donati, Eustasi, Mari, Primi, Optati.
- vii *Id. Nov.* Nicomediæ, Adriani. Alibi, Donati, Felicis. Rhodonis, translatio S. Melani confessoris. Alibi, Juli, Eusebi, Januarii, Mammari.
- vi *Id. Nov.* Romæ, natale SS. quatuor Coronatorum: Claudi, Nicostrati, Simproniani, Castori et Simplici martyrum. Alibi, Primi, Macari, Eusebi, Callisti.
- v *Id. Nov.* Nicomediæ, Damiani, Donati, Clementis. Romæ, Theodori, Hippolyti, Adriæ, Chrysogoni, Simfroni, Fausti, Marcialis martyris, Januarii martyris.
- iiii *Id. Nov.* Ant. (Antiochiæ) Demetri, Saturnini, Amenisi, Eustosi. Romæ, Leonis episcopi. Aurel. Monitoris episcopi.
- iii *Id. Nov.* Ravenna, Valentini, Feliciani, Bonifaciæ martyris. Lugduni, Verani episcopi, Mariæ, Vincenti, Mimatis. Romæ, Menæ martyris. Turonis, depositio S. Martini episcopi et confessoris.
- ii *Id. Nov.* Africa, Maruli, Publi. In Cæsarea, Germani, Cæsari, Eusebi, Theophili.
- Idus Novembris.* In Tracia, Edicti. In Cæsarea, Antoni, Germani. Roten (Ruthenis) Amanti confessoris. Turonis, Briccionis confessoris, Romæ, Felicis presbyteri. Alibi, Jacobi, Solutoris, Valentini.
- xviii *Kalend. Decembris.* In Heraclia, Clementini, Theudotæ, Philumini, Eracli.
- xvii *Kal. Dec.* In Africa, Secundi, Secundini, Saturnini, Fidentiani, Varici. Martialis, Donati, Fructuosi.
- xvi *Kal. Dec.* Africa, Rufiniani. Alibi, Fidentiani, Neri, Pauli, Augustini, Vincentiæ, Vitalis, Euceri, Iusti, Marci, Valeri, Victoris, Felici martyris.
- xv *Kal. Dec.* Capad. Augustini. Alibi, Ammoni, Eusari, Cæcili, Teclæ virginis. Aurel. Aniani confessoris, Gregoriæ, Zachei.
- xiiii *Kal. Dec.* Antiodori*, Romani, Ysici martyris. Alibi, Adiscæ martyris, Victoris, Maximi, Luciani, Benoli, Marciani, Carteri. Octava S. Martini confessoris.
- xiii *Kal. Dec.* In Cæsarea, Maximî, Neoseri, Januarii,

* In non Capuæ?

* ut. Antiochiæ.

- nuarii, Muciani, Carteri, Zefori. Augustoduni, Simplicii. Romæ, Maximi.
- xii *Kal. Dec.* In Eracl. Bassi, Dionysi. Alibi, Gai, Maximi, Agapæ virginis, Secundi, Octavi, Solutoris.
- xi *Kal. Dec.* Antiochiæ, Basilei, Saturnini, Auxilii, Basilissæ, Sisinnii. Alibi, Clementis, Quintiani, Stephani, Demetrii. Romæ, Gelasi Papæ, Celsi. Vigilia S. Cæciliæ.
- x *Kal. Dec.* Romæ, Cæciliæ virginis, Celsi, Cleti, Zeti, Fausti, Longini, Leonti, Valeriani, Tiburti, Maximi. Augustoduni, Preomaci.
- viii *Kal. Dec.* Romæ, Clementis, Felicitatis mart. Maximi, Verociani, Euticis, Marci, Fateri. Bobii, Columbani abbatis.
- viii *Kal. Dec.* Romæ, Chrysogoni, Eleutheri, Maximi, Felicissimi, Donati, Anthirodi, Mammeri, Clementi martyris.
- vii *Kal. Dec.* Luciani, Marciani, Cypriani, Claudiani, Quiriaci, Marcialis, Petri, Donati.
- vi *Kal. Dec.* Romæ, Cyriaci. Saturnini. Alibi, Petri, Marcellini, Mone. Valeriani confessoris. Augustd. Amatoris episcopi.
- v *Kal. Dec.* Nicomediæ, Marcelli, Petri, Sereni, Nemorii, Joannis. Romæ, Optati episcopi. Alibi, Agricolæ, Severi, Euphimiæ, Lucæ.
- iiii *Kal. Dec.* In Syria, Trophimi, Theodoli, Expicasi, Euceri, Eusebi, Etilii.
- iiii *Kal. Dec.* Romæ, natale SS. Saturnini, Crysanthi, Maturi, Dariæ, Marci. Nannet. Saturnini, Eulaliæ. Vigilia S. Andreæ.
- ii *Kal. Dec.* Achaia, civit. Patras, natale S. Andreæ Apostoli. Mediolani, Ambrosii episcopi et confessoris. Romæ, Castuli, Saturnini, Euprebitis, Centuli, Januarii, Chrysanti, Mauri.

DECEMBER HABET DIES XXXI.

- Kalend. Decembris.* Romæ, Candidi, Lucii. Alibi, Victuri, Ambroni, Filadi, Rogati, Cassiani, Pimini, Matronæ. Dedicatio Basilicæ S. Stephani protomartyris in Hierosolyma.
- iiii *Non. Dec.* Romæ, Vivianæ, Primenti, Pontiani, Pimini, Dafrosæ, Demetriæ. Alibi, Veri, Securi, Agnetis.
- iii *Non. Dec.* In Oriente, Merobi, Claudici, Felicis, Victuri, Juli. Alibi, Joannis, Stephani, Crispinæ, Agricolæ, Martini.
- ii *Non. Dec.* Eracli, Victuri, Meggini, Felicis, Merubi, Christiani. Romæ, Barbaræ virginis, Filadi martyris, Umbini. Monast. Flor. (Floriacensi) a partibus Romæ adventus corporis S. Benedicti abbatis.
- Nonas. Dec.* Romæ, Crispini, Humili, Trophimi, Felicis, Victoris, Pauli, Marci, Amanti.
- viii *Id. Dec.* Africa, Zeloti, Fortunati, Gatti, Hermogeni, Rogati, Agathæ.
- vii *Id. Dec.* Antiochiæ, Polycarpi, Theodori, Sapidici. Romæ, Eutyciani episcopi. Octava S. Andreæ.
- vi *Id. Dec.* Natale SS. Eusebi, Uriani, Successi.
- v *Id. Dec.* Africa, Petri, Victoris, Urbani, Bonifaci, Successi, Saseni, Tunici. Ant. (Antiochia) Geronti, Silvani, Mariæ, Rogatæ, Victoriæ.
- iiii *Id. Dec.* Victuri, Adriani, Pauli, Cæciliæ, Marthanæ, Privatæ. Romæ, S. Melchiade Papæ, Damiani, Valeriæ, Germani. Arvernus, Agricolæ, Vitalis martyris. In Spania, Eulaliæ virginis.
- iii *Id. Dec.* Romæ, Damasi Papæ, Eulaliæ, Protextati. Alibi, Trasonis, Pontiani, Saunoni, Eutici, Secundi. Ambian. Victuri, Fusciani martyris, Mariæ.
- ii *Id. Dec.* In Spaniis, Eulaliæ virginis. Alibi, Hermogenis, Donatæ.
- Idus Decemb.* Rav. (Ravennæ) Ursioni, Leucadi confes. Valentini. In Sicilia, Lucie virginis et martyris. Casti, Felicis, Modesti, Securi.
- xviii *Kalend. Jan.* Ant. (Antiochiæ) Drusi, Zosimi. Lugd. Victoris, Theodoli. Viennæ, Lupicini. Remus, Nicasi.
- xviii *Kal. Jan.* In Africa, Fausti, Luci, Candidi, Cecili, Primi, Januarii, Macri, Restituti. Aurel. Maximi confessoris.
- xvii *Kal. Jan.* Rav. Valentini, Navalis, Agricolæ, Concordi.
- xvi *Kal. Jan.* Africa, Victoris, Adjutoris, Honorati, Quarti, Victuriani. Felicis, Quinti, Dioscori.
- xv *Kal. Jan.* Africa, Quinti, Pauli, Digni, Ceciliani, Enasi, Basiliani, Pompini, Simplicii, Vincenti. Romæ, Lucie virginis, Feliciani, Anceiæ, Antonini, Irenæi. Alibi, Honorati, Afræ.
- xiiii *Kal. Jan.* Bitu. (Bithynia) Zosimi, Ciriaci, Anastasi, Sidoni. Aust. (Antisiodoro) Pauli, Gregorii, Dari, Chrysanti.
- xiii *Kal. Jan.* In Thracia, Juli. Romæ, Zephirini. In Oriente, Teclæ, Liberati.
- xii *Kal. Jan.* In Edessa, natale Thomæ Apostoli. Romæ, Innocenti, Flori, Aureli, Victuriæ. Alibi, Focæ martyris. Honorati confessoris.
- xi *Kal. Jan.* Antisiodori, Basilei. Alibi, triginta Martyrum. Demetri, Flori, Aristoni. Honorati, Felicis, Didymi.
- x *Kal. Jan.* Nicomediæ, triginta quinque Martyrum. Sistis, Apolloni. Romæ, Egeni, Urbani, Corneli, Traiani, Cliti, Anicleti, Castulæ. Alibi, octingentorum triginta. Celesti, Petri, Sixti, Joannis.
- viii *Kal. Jan.* In Tripoli. Luciani. Romæ, Metropi, Pauli. Antoi. (Antiochiæ) Virginum quadraginta. Zenobi, Theutini, Timisti, Drusi, Donati.

MARTYROLOGIUM QUINTUM

CORBEIENSE BREVIUS

- viii *Kalendas Januarii.* Bethlehem, nativitas Domini Salvatoris nostri Jesu Christi secundum carnem. Romæ, passio S. Eugenïæ virginis.
- vii *Kal. Jan.* In urbe Hierosolymitana, Villa Kafargamala, Passio S. Stephani Protomartyris et Apostoli, qui lapidatus est à Judæis.
- vi *Kal. Jan.* Assumptio S. Joannis Evangelistæ apud Ephesum. Et Ordinatio episcopatus S. Jacobi fratris Domini.
- v *Kal. Jan.* Bethlehem, natalis SS. infantium et lactentium, qui sub Herode pro Christo passi sunt.
- iiii *Kal. Jan.* In Africa, Domicii. Romæ, Felicis et Bonifacii episcopi.
- iii *Kal. Jan.* In Alexandria, Mansueti... Insula S. Clementis, Sereni. Tronis civitate, Perpetui episcopi et confessoris. *Pro insula S. Clementis, puto legendum* : Oya insula, S. Florenti.
- Pridie Kal. Jan.* Carthagine, Donati, Cœlestini. Romæ, Donati, Pauli. Et depositio S. Silvestri episcopi et confessoris. Senonis civitate, S. Columbæ virginis.

JANUARIUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Januarii.* Circumcisio Domini nostri Jesu Christi secundum carnem.
- iiii *Nonas. Jan.* Antiochia, Siridoni episcopi. Hierosolymæ, Stephani.
- iii *Non. Jan.* In Helesponte, civitate Parethia, Cyrici. Parisius, depositio S. Genovefæ virginis. Viennæ, depositio S. Florenti episcopi et confessoris.
- Pridie Non. Jan.* In Africa, Aquilini, Gemini, Eugenti.
- Nonas Jan.* In Africa, Felicis. Hierosolymæ, Simeonis Prophetæ, cum obtulit ei Dominum Jesum Christum Maria et Joseph. Et depositio ipsius Prophetæ.
- viii *Idus Jan.* Epiphania Domini nostri Jesu Christi. In Africa, Flori.
- vii *Id. Jan.* In Nicomedia, Luciani presb., qui in quatuor partibus divisus est.
- vi *Id. Jan.* In Græcia, Rustici, Phisei, Timothei. In Gallia, civitate Belloacus, passio S. Luciani martyris.
- v *Id. Jan.* In Africa, Epictati, Joemndi, Quinti.
- iiii *Id. Jan.* In Africa, Revocati, Firimi, Nirthi.
- iii *Id. Jan.* In Alexandria, Petri. S. Luci confessoris.
- ii *Id. Jan.* In Achaia, Cyriaci, Moscenti, Saturi.
- Idus Jan.* In Africa, Ingenni. Pictavis, depositio S. Hilarii episcopi et confessoris.
- xviii *Kalend. Februarii.* In Antiochia, Cleri diaconi. Nola Campaniæ, passio S. Felicis. Et depositio beati Eufrasii episcopi et conf.
- xvii *Kal. Febr.* In Ægypto, Chrisconi. Remis, depositio S. Remedii episcopi et confessoris. Pictavis, dedicatio Basilicæ S. Amanti.
- xvi *Kal. Febr.* Romæ via Salaria in cimeterio Priscillæ, depositio S. Marcelli episcopi et confessoris. Arlato, depositio S. Honorati episcopi et confessoris.
- xv *Kal. Febr.* In Africa, Micae, Victoris. In Gallia, civitate Bituricas, depositio S. Sulpitii episcopi et confessoris.
- xiv *Kal. Febr.* Dedicatio Cathedralis S. Petri Apostoli, quam primo Romæ sedit. In Africa, Seonisi.
- xiii *Kal. Febr.* In Africa, Quinti, Pauli, Geronti. Maria et Martha.
- xii *Kal. Febr.* Romæ, Fabiani episcopi, et passio S. Sebastiani martyris.
- xi *Kal. Febr.* Romæ, passio S. Agnetis virginis. Treas, passio S. Patrocli martyris. Arvernus, depositio beati Aviti episcopi et confessoris.
- x *Kal. Febr.* In Hispaniis, civitate Valentia, passio S. Valerii episcopi. Ad Gemellas*, Clementis et Vincentii. Et passio S. Anastasii martyris.
- x *Kal. Febr.* In Mauritania, civitate Neocæsaria, passio S. Severiani. Et passio sanctorum Eugenii, Machari.
- viii *Kal. Febr.* In Antiochia, passio S. Babylli episcopi cum tribus parvulis.
- viii *Kal. Febr.* Romæ translatio* S. Pauli Apostoli.
- vii *Kal. Febr.* In Nicea Smirnæ, passio S. Polycarpi episcopi. In Campania Puteolis, Arthematis et Armatae.
- vi *Kal. Febr.* Romæ, S. Agnetis virginis, Donati, Viti.
- v *Kal. Febr.* In Africa, Dativi, Juliani, Telliani, Reotri.
- iiii *Kal. Febr.* In Gabala civitate, S. Pauli. Treveris, depositio beati Valeri episcopi et confessoris.
- iii *Kal. Febr.* In Antiochia, passio sancti Ypopoli* martyris. Cala monasterio, depositio Baldechildis Reginae. Cobeia monasterio, dedicatio Basilicæ sancti Joannis Evangelistæ.
- Pridie Kal. Febr.* In Alexandria, Tarsici, Zotici, Ammonii.

* Vide Florentinum.

* at. conversio.

* at. Hippolyti.

FEBRUARIUS HABET DIES XXVIII.

- Kalendas Februarii.* In Græcia, sanctorum Polycarpi episcopi, Poenis, Dionysii. In Scotia, depositio S. Brigidæ virginis.
- iiii *Non. Febr.* Purificatio beatæ Mariæ, quando representatus est Jesus in templo. Aurelianus, depositio S. Fusculi episcopi.
- iii *Non. Febr.* In Africa, Felicis, Celerinæ, Felicitatis.
- Pridie Non. Febr.* Foro Simphronii, natalis Gemini, Gelari.
- Nonas Febr.* In Sicilia, Cathenas civitate, passio S. Agathæ virginis. In Oriente, Patras civitate, ordinatio episcopatus S. Andreæ Apostoli et martyris. Viennæ, depositio Aviti episcopi et confessoris.
- viii *Id. Febr.* Romæ via Appia, in ejusdem cimiterio, passio Soteris virginis et martyris. Amandi. Atrabatas, depositio S. Vedasti episcopi et confessoris.
- vii *Id. Febr.* In Britannis, civitate Augusta, natalis Auguli episcopi.
- vi *Id. Febr.* In Arminia minori, natalis Dionysii. Romæ, depositio S. Pauli episcopi et conf.
- v *Id. Febr.* Suevo apud Cyprum, natalis Alexandri.
- iiii *Id. Febr.* In Alexandria, passio Apollonis. Bethlehem sub Herode, passio sanctorum Andreæ, Apori.
- iii *Id. Febr.* In Apamia, Poenis, Eofraxi, Armata. In Campania, Basiliani. Romæ, Sorrothedis.
- Pridie Id. Febr.* In Africa, passio sancti Damiani, Victuriæ. In Italia, Donati. Et depositio S. Simplicii episcopi.
- Idus Febr.* In Nicomedia, passio S. Juliani. Lugduno, depositio beati Stephani episcopi.
- xvi *Kalend. Martii.* In Tuscia, Politi^{*} civitate, natalis Vitalis et cum sociis suis.
- xv *Kal. Mart.* In Antiochia, natalis Joseppi diacon. Interamne, natalis S. Agapæ virginis.
- xiiii *Kal. Mart.* In Britannis, natalis sanctorum Faustini. In Nicomedia, passio S. Julianæ virginis et martyris.
- xiii *Kal. Mart.* In Africa, civitate Concordiæ, passio sanctorum Donati. Item Donati, Victoris, Agapæ.
- xii *Kal. Mart.* In Africa, natalis sanctorum Rictuli, Silvani.
- xi *Kal. Mart.* In Africa, natalis sanctorum Publii, Juliani.
- x *Kal. Mart.* Apud Cyprum, natalis Potaminæ.
- viii *Kal. Mart.* In Africa, natalis sanctorum Viruli, Justi.
- vii *Kal. Mart.* Natalis cathedræ S. Petri Apostoli, quam sedit Apud Antiochiam. Nicomediæ, natalis S. Teckæ virginis discipulæ S. Pauli Apostoli.
- vi *Kal. Mart.* In Pannonis, Seneroti, Antagoni, Rutuli, Libii, Rogatiani. In Asia, Polycarpi episcopi cum aliis duodecim martyribus.
- v *Kal. Mart.* In Cesaria Cappadociæ, natalis sanctorum Heroli, Lucii, Sirgii. Romæ, Absolonas. In Porto, Primitivæ.
- iv *Kal. Mart.* In Africa, natalis sanctorum Donati, Justi, Rustuli. Pamphiliæ, natalis sanctorum Nestoris et Castæ.
- iii *Kal. Mart.* Natalis sanctorum Alexandri, Nestoris, Theonis.
- ii *Kal. Mart.* In Thessalonica, natalis sanctorum Alexandri, Antigoni. In Africa, Dionysii et aliorum triginta quatuor.
- Pridie Kal. Mart.* Natalis sanctorum Celeris, Pupilli, Gaii. Andecavis civitate, depositio S. Albini episcopi et confessoris.

* at. Spoleti.

MARTIUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Martii.* Natalis sanctorum Leonis, Donati, Habundantii.
- vi *Non. Mart.* Torgii, Heroeli, Absalomi, Aereui.
- v *Non. Mart.* Felicis, Luciolæ, Justi, Fortunati.
- iiii *Non. Mart.* Natalis Martyrum nongentorum. Romæ, depositio Juli episcopi, et aliorum triginta novem.
- iii *Non. Mart.* In Africa, Adriani, Euoli, Eusebii, Juliani. Antiochiæ, passio S. Focæ, Rustici, Herebi.
- Prid. Non. Mart.* Nicomediæ, Victoris, Victorini.
- Nonas Mart.* In Africa, Satiri, Revocati, Jocundi. In Mauritania, civitate Turbitanorum, passio sanctorum Perpetuæ et Felicitatis.
- viii *Id. Mart.* In Nicomedia, Quinti episcopi, Capitulini.
- vii *Id. Mart.* In Armenia, Sebastiani et milites quadraginta.
- vi *Id. Mart.* In Nicea, Gurgoni, Palatini, Firmi.
- v *Id. Martii.* In Cartagine, Heracli, Zozimi, Alexandri, Philoni episcopi. Candidi, Valeri, Quirilli.
- iiii *Id. Mart.* In Nicomedia, Egloni presbyteri et aliorum vii. Romæ, depositio S. Gregorii Papæ beatæ memoriæ.
- iii *Id. Mart.* Nicomediæ, Macedoni presbyteri, Matriciæ uxoris ejus et Modestæ filie Sion (ejus). Cionis^{*} presbyteri.
- Pridie Id. Mart.* Eofrosii, Frumini, Fortunioni.
- Idus Mart.* In Cappadocia, S. Longini martyris. Carthagine, Pauli, Solutoris. Et S. Jacobi Apostoli fratris Domini. Hierosolyma, Jacobi Apostoli, Lucæ Euangelistæ.
- xvii *Kalend. April.* In Aquileia, Hilari, Tasiani, Datiani.
- xvi *Kal. April.* In Nicomedia, Dionysi, Jauuarii. Romæ, Alexandri episcopi. Teodoli diacon. Et depositio Patrici episcopi.
- xv *Kal. April.* In Alexandria, Collegi diaconi.
- xiiii *Kal. April.* In Cesaria Cappadoci, Teodoli presbyteri.
- xiii *Kal. April.* In Antiochia, S. Josephi, Lucæ. In Syria, Pauli.
- xii *Kal. April.* In Alexandria, Serapionis monachi, Josephi, Volociani. Et Benedicti abbatis.
- xi *Kal. April.* In Narbona civitate, natalis S. Pauli episcopi. In Africa, Saturnini et aliorum viii.
- x *Kal. April.* In Africa, natalis S. Fidelis magni. In Provincia Carnillæ, Pauli. Cesareæ, Julianæ, Juli.

* at. Cyron.

viii *Kal.*

- viii *Kal. April.* Syria, Seleuei. In Africa, Agapiti.
 viii *Kal. April.* Hierosolyma, Dominus noster
 Jesus Christus crucifixus est. Et Annuntiatio
 S. Mariæ per Angelum. Et passio S. Jacobi Apo-
 stoli, qui et frater Domini, sicut in Actibus
 Apostolorum continetur.
 vii *Kal. April.* Romæ, in cimiterio ejusdem via
 Lavicana, S. Castulæ.
 vi *Kal. April.* Hierosolymæ, Resurrectio D. N.
 J. C. In Africa, Romoli, Aenti, Morobi.
 v *Kal. April.* In Cesaria, Rogati, Alexandri,
 Dorothei. Cavillono, depositio Guntechramni
 regis.
 iii *Kal. April.* In Nicomedia, Pastoris, Victo-
 rini, Saturnini.
 iii *Kal. April.* In Tessalonica eivitate, Domnini,
 Philippoli, Aeaci, Palatini. Et alibi, Victoris,
 Marcellini, Satulli.
Pridie Kalend. April. In Africa, natalis S. Anesi,
 Felicis, Diodoli.

APRILIS HABET DIES XXX.

- Kalend. Aprilis.* In Arminia, natalis sanctorum
 Fortuni, Quintiani. In Ægypto, passio sancto-
 rum Victoris et Stepbani.
 iii *Non. April.* In Africa, natalis sanctorum Am-
 pliani, Victoris. Liganau monasterio, deposi-
 tio S. Vualeriei confessoris.
 * *at. Nicææ vel Nicome-
 diæ.* iii *Non. April.* In Sicilia, natalis sanctorum Tho-
 mæ, Euagrii. In Cesaria Palestina, natalis
 S. Theodosiæ virginis.
Pridie Non. April. In Thessalonica, natalis san-
 ctorum Agathonii diaconi. Et alibi, Pauli, Ma-
 tutini. Ambrosii episcopi et confessoris.
Nonas April. In Nicomedia, natalis sancti Clau-
 diani. In Ægypto, natalis sanctorum Martiæ,
 Nicanori. In Sicilia, natalis S. Honorati.
 viii *Id. April.* In Nicomedia, Firmi, Ærenei epi-
 scopi et confessoris.
 vii *Id. April.* In Antiochia Syriae, natalis sancto-
 rum Timothei, etc...
 vi *Id. April.* In Africa, natalis sanctorum Timo-
 ri, Mæchari.
 * *at. septem.* v *Id. April.* In Syria, natalis quinque * Virgi-
 num, quarum nomina Deus scit. Et alibi, De-
 metri, Concessi.
 iii *Id. April.* In Alexandria, Apollonis presby-
 teri, Gaiani.
 iii *Id. April.* In Manritania, natalis Saloni, Ma-
 ximi, Helarii, cum ceteris Sanctis. Et Domni-
 ni episcopi. Papæ Leonis.
Pridie Id. April. In Asia Pergamo, natalis san-
 ctorum Carpi episcopi. Romæ, in cimiterio
 Calipodi, Lucipini.
 * *at. Eucapie.* *Idus April.* In Calcidonia, natalis S. Euphemie
 et Euapie, Euphemie virginis.
 xviii *Kalend. Maii.* Romæ via Appia, in cimiterio
 Prætextati, natalis sanctorum Tiburtii, Vale-
 riani, Maximi.
 xvii *Kal. Maii.* Piceno, in Aureo monte, Maro-
 nis. In Anthiodoro Gallie, dedicatio Baptis-
 terii, qui est juxta Basilicam S. Germani epi-
 scopi et confessoris, ubi sunt conditæ reliquie
 S. Joannis Euangelistæ.
 xvi *Kal. Maii.* In Achaia, Corintho eivitate, na-
 talis sanctorum Calesti, Carissi, Leonedis, Lo-
 tæ, Tertie, Christianæ.
 xv *Kal. Maii.* In Antiochia, natalis sanctorum
 Petri et Hermonis * ministri Petri, Fortunati, * *at. Hermo-
 genis.* Martiani.
 xiiii *Kal. Maii.* In Salona eivitate, natalis sancto-
 rum Septimi diaconi, Victorici. Anthiodoro
 in Gallis, dedicatio altaris senioris ecclesiæ.
 xiiii *Kal. Maii.* In Militana eivitate Arminie
 Hermogenis.
 xiii *Kal. Maii.* In Africa, natalis sanctorum Ser-
 viani. Romæ, depositio S. Victoris episcopi.
 Everduno, depositio S. Marellini episcopi et
 confessoris. Anthiodoro eivitate, depositio, S.
 Martini presbyteri et confessoris.
 xi *Kal. Maii.* In Alexandria, natalis sanctorum
 Fortunati, Aratoris presbyteri.
 x *Kal. Maii.* In Africa, eivitate Hierapoli, nata-
 lis S. Philippi Apostoli. In Senonis eivitate,
 depositio Leonis episcopi.
 viii *Kal. Maii.* In Africa, natalis sanctorum Ca-
 tulini, Saturnini. Romæ, Naboris. In Alexan-
 dria, Corona, Georgii martyr. *viii*
 viii *Kal. Maii.* In Alexandria, natalis sanctorum
 Coronæ, virginis. In Africa, natalis sancto-
 rum Faustini. Et in hoc die Sydraeh, Misach,
 Abdenago, iterato nomine, qui et Ananias,
 Azarias et Misabel, in Babylonia igne ardente
 liberati sunt. Benedictus Deus.
 vii *Kal. Maii.* In Seracusa, eivitate Sicilie, na-
 talis Sanctorum Euodii, Hermogenis. Et passio
 S. Georgii. Lugduno, depositio beati Rustici
 episcopi.
 vi *Kal. Maii.* In Axiopoli, Aurili. Centulo mo-
 nasterio in Gallia, depositio S. Richarii conf.
 v *Kal. Maii.* In eivitate Tarso Cilicie, natalis
 sancti Castori.
 iiiiii *Kal. Maii.* In Pannonia, Eusebi episcopi,
 Tiballi.
 iii *Kal. Maii.* In Alexandria, natalis S. Germani
 presbyteri, S. Vitalis.
Pridie Kalend. Maii. In Alexandria, Dorothei
 presbyteri.

MAIUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Maii.* Initium prædicationis Domini no-
 stri Jesu Christi. In Africa Hierapoli, nata-
 lis Sanctorum Philippi Apostoli et Jacobi. Anthio-
 doro, depositio S. Amatoris. Agauno,
 passio Sigismundi regis. Begorra eivitate, de-
 positio S. Justi episcopi, Magni.
 * *at. in Asia.* vi *Non. Maii.* Germani, Coelestini, Felicis, Ce-
 tini.
 v *Non. Maii.* Hierosolymæ, inventio S. Crucis
 Domini nostri Jesu Christi ab Helena regina
 post passionem Domini annis ducentis trigin-
 ta tribus, regnante Constantio * imperatore.
 iiiiii *Non. Maii.* In Nicomedia, Antonie, Justi. * *leg. Cons-
 tantina, et
 vide Floren-
 tinum.*
 iii *Non. Maii.* Eutimi diaconi et martyr. In
 Tessalonica, natalis S. Herenei. Arelato, de-
 positio S. Helari episcopi.
Pridie Non. Maii. In Persida, natalis S. Mathei
 Apostoli et Euangelistæ. In Galacia eivitate,
 natalis beatissimi Geronti confessoris.
Nanas Maii. In Nicomedia, natalis sanctorum
 Flavii

- Flavii episcopi. Augustini episcopi. Arelato, depositio S. Helari episcopi.
- viii *Id. Maii.* Mediolano, Victoris, Euticii. In Sanctonico, depositio S. Martini, Juliani.
- vii *Id. Maii.* In Axiopoli, Quirilli. Mediolano, Apostoli Joannis, Andreae et Thomae.
- vi *Id. Maii.* Romae via Latina, in cimiterio ejusdem, natalis S. Gordiani, Julii. Et in cimiterio.....
- v *Id. Maii.* In Syrmia, natalis S. Montani.
- iiii *Id. Maii.* Romae, natalis sanctorum Nerei et Achillei. Et alibi, S. Pancrati, Gradi et Soteris virginis.
- iii *Id. Maii.* In Alexandria, natalis sanctorum Afrodisi, Agrippae. Trejecto porto in Gallia, depositio Servaci episcopi et confessoris.
- Pridie Id. Maii.* In Syria, Victoris militis. In Africa, natalis S. Secundiani, Quarti, Victoriani.
- Idus Maii.* In Syrmia, Timothei. Lamazaco, passio sanctorum Petri et Andreae, Pauli et Dyonysii.
- xvii *Kalend. Junii.* In Isauria, natalis sanctorum Aquilini, Victoriani. In civitate Epheso, Mengenis, Gaioni.
- xvi *Kal. Jun.* In Alexandria, Victoris, Basiliae.
- xv *Kal. Jun.* In Alexandria, Patomoni presb.
- xiiii *Kal. Jun.* Romae, natalis sanctorum Caloceri, eunuchorum et uxorum ejus. Hi sub Decisio imperatore occisi sunt, et requiescunt in cimiterio juxta viam Appiam.
- xiii *Kal. Jun.* In Africa, natalis sanctorum Vi-
- cturiae, Marcellosae. Et alibi, natalis sanctorum germanorum Gervasii et Pratasii.
- xii *Kal. Jun.* In Mauritania, Timothei, Pauli, Euci diaconi. In Britannis, natalis S. Timothei diaconi. Et alibi, Timothei *.
- * *at. Matthaei.*
- xi *Kal. Jun.* Romae, natalis sanctorum Faustini, Timothei. In Corsica insula, passio S. Juliae virginis.
- x *Kal. Jun.* In Hispaniis, natalis sanctorum Epictiti, Aptoni.
- viii *Kal. Jun.* In Histria, natalis sanctorum Zebelli, Servuli. In porto Romano, natalis S. Vincentii.
- viii *Kal. Jun.* In solo Tusciae, civitate Lora, natalis sanctorum Sententiae. Mediolano, depositio Dionysii episcopi. In Epheso, Joannis Apostoli. Et depositio S. Marcelli confessoris. Urbani Papae.
- vii *Kal. Jun.* Natale S. Eracli, Pauli, Mendinae, Joecundi. In Tuscia civitate, natalis sanctorum Felicissimi, Eracli.
- vi *Kal. Jun.* In Alexandria, natalis sanctorum Aquili presbyteri, Euangeli et aliorum quatuordecim.
- v *Kal. Jun.* In civitate Parisius, S. Germani episcopi confessoris.
- iiii *Kal. Jun.* In Cibalis, natalis S. Pollionis lectoris et martyris. Treviris, depositio Maximiani episcopi.
- iii *Kal. Jun.* Romae, natalis S. Petronellae.
- Pridie Kal. Jun.* In Aquileia, natalis sanctorum Canti, Cantiani.

JUNIUS HABET DIES XXX.

- Kalend. Junii.* In Tessalonica, Octavi. In Antiochia, Zosimi et Teclae virginis. Romae, Joventiae, Cyriaci.
- iiii *Non. Jun.* Romae, Marcelli presbyteri et Petri Exorcistae. Lugduno Galliae, quadraginta et quinque Martyrum.
- iii *Non. Jun.* In Africa, Quirini, Abidiani, Gagi, Donati et aliorum centum quadraginta septem. Apud Arecium civitatem Tusciae, Laurenti. Natalis S. Thomae Apostoli.
- Pridie Non. Jun.* Nividuno civitate, Zotici, Attalici. Romae, natalis S. Petri, Areci, Datiani.
- Nonus Jun.* In Aegypto, Martiani, Nigrandi et Apollonii.
- viii *Id. Jun.* Neveduno, Amanti, Lucii, Alexandri. Passio SS. martyrum Vincenti episcopi et Benigni diaconi.
- vii *Id. Jun.* In Bizantio civitate, Pauli, Fortunati.
- vi *Id. Jun.* In Aegypto, natalis Martiani, Jocundi. In Gallia, civitate Suessionum, depositio S. Medardi episcopi.
- v *Id. Jun.* In Gallia Pompeiaco, passio S. Vincentii martyris.
- iiii *Id. Jun.* Romae, natalis Basilidis, Auris, Rogati.
- iii *Id. Jun.* Romae, natalis S. Basillae et SS. Crispoli et Fortunati.
- Pridie Id. Jun.* Romae, Aurili, Luci, militum quinque. Nazari.
- Idus Jun.* In Persida, natalis S. Bartholomaei Apostoli.
- xviii *Kalend. Julii.* In Pagia civitate, natalis S. Anteani. In civitate Anrelianis, translatio corporis S. Amani * martyris.
- xvii *Kal. Jul.* In Dorosthoro, natalis S. Isici, Felicis.
- xvi *Kal. Jul.* In Africa, natalis sanctorum Diogenis, Micæ.
- xv *Kal. Jul.* Romae, Quiriaci, Basti, Nicandri. Eodem die interfectus est venerabilis Fulco archiepiscopus ab iniquo (anno dcccc.)
- xiiii *Kal. Jul.* In Africa, Marciae, Emeli, Felicis, Marci et Marcelliani.
- xiii *Kal. Jul.* In Mediolano civitate, natalis sanctorum Nazarii, Gervasii, Protasi et Celsi pueri.
- xii *Kal. Jul.* In Thomis civitate, Pauli, Cyriaci, Paulae.
- xi *Kal. Jul.* Saturnini, Quiriaci, Apollonaris.
- x *Kal. Jul.* In Antiochia, sanctorum Gantalici, Juliani, et sanctorum Martyrum nongentorum tredecim, quorum nomina habentur in libro vite. In Persida, natalis S. Jacobi Alpei Apostoli. In Nola civitate, natalis S. Paulini episcopi et confessoris.
- viii *Kal. Jul.* In Nicomedia, Aviti, Zinzani.
- viii *Kal. Jul.* In Provincia Palestina, natalis S. Joannis Baptistae et Prophetæ. In Epheso, S. Joan. Apost. et Euang.)
- vii *Kal. Jul.* Thessalonica, Lanitani, Thesaulonicae.
- vi *Kal. Jul.* Romae, Joannis et Pauli.
- v *Kal. Jul.* Romae miliario nono, Crispi, Crispiniani.
- iiii *Kal. Jul.* In Africa, Sabiani, Felicis, Elaphi.
- iii *Kal. Jul.* Romae, natalis sanctorum Petri et Pauli Apostolorum. In Persida, natalis sanctorum Simonis et Judae Apostolorum.
- Pridie Kal. Jul.* Romae, natalis sanctorum Timothei, Zotici.

* *at. Aniani ep. conf*

JULIUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Julii.* Romæ, Gaii Papæ. Et natalis sanctorum Luceiæ virginis et Auceiæ regis. In Persida, passio sanctorum Apostolorum Simonis Cananæi et Judæ Zelonis.
- vi *Non. Jul.* Romæ, Damasi et militum duorum Processi (et Martiniani.)
- v *Non. Jul.* In Edissa Mesopotamiæ, natalis et translatio corporis S. Thomæ Apostoli, qui passus est in India.
- iiii *Non. Jul.* In Gallia, Turonis civitate, ordinatio episcopatus et translatio corporis S. Martini episcopi et dedicatio Basilicæ ipsius.
- iiii *Non. Jul.* In Sicilia, Agathonis, Triphonis.
- Pridie Non. Jul.* Gallia, depositio S. Goaris episcopi et confessoris. Et octava sanctorum Petri et Pauli Apostolorum.
- Nonas Jul.* In Alexandria, Parthenii, Eracliei.
- viii *Id. Jul.* In Nicea, Sustrati, Speri, Eracli.
- vii *Id. Jul.* Modiolano, Mochi. Et in Thomis, sanctorum Zenoni, Minæ, Vitalis.
- vi *Id. Jul.* Romæ, Prisillæ et natalis sanctorum septem germanorum, id est Fratrum.
- v *Id. Jul.* In Africa, Mariani. Romæ, sanctorum Stephani. Et depositio beatæ memoriæ Benedicti abbatis.
- iiii *Id. Jul.* In Sicilia, natalis S. Agathæ virginis.
- iiii *Id. Jul.* In Alexandria, Serapionis, Tropimeii.
- Pridie Id. Jul.* Lugduno Galliæ, natalis S. Justi episcopi et confessoris.
- Idus Jul.* In Alexandria, natalis sanctorum Philippi, Zenonis.
- xvii *Kal. Augusti.* In civitate Ostia, natalis S. Helarini.
- xvi *Kal. Aug.* In Africa, natalis sanctorum Aquilini, Speratæ.
- xv *Kal. Aug.* Romæ via Tiburtina, miliario nono, natalis sanctorum Symphorosæ matris septem germanorum.
- xiiii *Kal. Aug.* Lugduno Galliæ, natalis S. Rustici episcopi.
- xiii *Kal. Aug.* In Africa, natalis sanctorum Sabini, Luciani, Petri.
- xii *Kal. Aug.* In Africa, natalis sanctorum Victoris, Stercorii.
- xi *Kal. Aug.* In Antiochia, natalis sanctorum Cyrilli, Andreae.
- x *Kal. Aug.* Romæ via Tiburtina, miliario nono decimo, natalis sancti Vincentii martyris. Ravennæ, S. Apollinaris.
- viii *Kal. Aug.* In Armia Termina* civitate, miliario octogesimo tertio, natalis S. Victorini martyris. ^{* at. Amter-nina.}
- viii *Kal. Aug.* Natalis S. Jacobi Apostoli. Et in Sicilia* civitate Samon, natalis S. Christofori ^{* at. Luca.} martyris.
- vii *Kal. Aug.* In Laodecia, civitate Frigiæ, natalis sanctorum Juviani, Juliani. Et natalis sanctorum Mutianæ, Laudaia.
- vi *Kal. Aug.* In Nola civitate, natalis S. Felicis de ordinatione episcopatus.
- v *Kal. Aug.* In Laodecia, civitate Frigiæ, Theophilæ, Auxenti. Corbeia monasterio, dedicatio Basilicæ S. Petri Apostoli. Mediolano, natalis sanctorum Gervasi, Protasi, Nazarii et Celsi.
- iiii *Kal. Aug.* Romæ, via Puerense*, natalis sanctorum Abseodi, Rufi, Abdi. Treca civitate, depositio S. Lupi episcopi et confessoris. ^{* at. Portuensi.}
- iiii *Kal. Aug.* In cimiterio Pontiani, natalis S. Abdo et Senis.
- Pridie Kal. Aug.* Autisiodoro, S. Germani episcopi et confessoris.

AUGUSTUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Augusti.* In Antiochia, passio sanctorum Machabæorum septem fratrum. Romæ, dedicatio primæ ecclesiæ, a beato Petro Apostolo constructæ et consecratæ.
- iiii *Non. Aug.* Romæ in cimiterio (Callisti), S. Stephani martyris. In Antiochia, natalis reliquiarum Stephani primi Protomartyris et diaconi, qui Hierosolymis est translatus ex revelatione Luciani presbyteri corpusculum ejus. *Vide Florentinum.*
- iiii *Non. Aug.* Hierosolymis, inventio corporis beatissimi Stephani Protomartyris et sanctorum Gamalielis, Nicomedi et Abibonis.
- Pridie Non. Aug.* Romæ via Tiburtina, in cimiterio, natalis sanctorum martyrum Crescentianæ et Justæ.
- Nonas Aug.* Natalis sanctorum Herenti, Heracli, Dassi. sive Bassi.
- at. Calisti. viii *Id. Aug.* Romæ in cimiterio Cælesti* via Appia, natalis S. Xysti episcopi et Felicissimi, Agapiti. Et passio S. Afræ.
- vii *Id. Aug.* In Antiochia, natalis sanctorum Simphronii, Veneriæ.
- vi *Id. Aug.* Romæ, natalis sanctorum Secundini, Severiani.
- v *Id. Aug.* In Oriente, natalis sanctorum Firmi, Rustici, Primi.
- iiii *Id. Aug.* Romæ via Tiburtina, natalis S. Laurentii archidiaconi. In via Appia, Felicissimi.
- iiii *Id. Aug.* Natalis S. Tiburti. In Cameræco, civitate in Gallia, natalis S. Gauderici episcopi et confessoris.
- Pridie Id. Aug.* In Sicilia, civitate Catheras, natalis sanctorum Eupoli, Veretiæ, Veneriæ.
- Idus Aug.* Romæ, natalis sanctorum Hippolyti martyris.
- xviii *Kalend. Septembris.* Gendara Syriæ, natalis S. Fortunati martyris.
- xviii *Kal. Sept.* Assumptio S. Mariæ matris Domini nostri Jesu Christi.
- xvii *Kal. Sept.* In Alexandria, natalis S. Orionis.
- xvi *Kal. Sept.* In Cæsaria Cappadociæ, natalis S. Mammæti monachi. Natalis S. Euphemie virginis.
- xv *Kal. Sept.* Pristina* civitate, miliario ab Urbe trigesimo tertio, natalis S. Agapiti. ^{* at. Prænestina.}
- xiiii *Kal. Sept.* Et in Hierosolyma, apparitio S. Crucis.
- xiii *Kal. Sept.* In Lucania, natalis sanctorum Valentiani, Leonti. Natalis S. Dioscori et S. Filiberti.
- xii *Kal. Sept.* In Hispaniis, natalis sanctorum Juli et Juliani.
- xi *Kal. Sept.* Romæ via Ostense, S. Timothei discipuli

- discipuli Pauli Apostoli. Et Symphoriani martyris.
- x *Kal. Sept.* In Aquileia, natalis sanctorum Fortunati, Hermogenis.
- viii *Kal. Sept.* In India, S. Bartholomei Apostoli. Et depositio Geldardi presbyteri.
- viii *Kal. Sept.* In Provincia Syriae, natalis S. Juliani, Rufini.
- vii *Kal. Sept.* Civitate Salona, natalis S. Anastasi martyris.
- vi *Kal. Sept.* In Antiochia, natalis sanctorum Sebasti, Alexandri. Et S. Cesarii.
- v *Kal. Sept.* Romae, natalis S. Hermetis martyris. In Africa, Yppone regio, depositio S. Augustini episcopi et confessoris.
- iiii *Kal. Sept.* Pausatio S. Helysei prophetæ, discipuli S. Heliæ prophetæ. Romae, S. Felicis. Et S. Sabinæ virginis.
- iii *Kal. Sept.* In Provincia Palestinæ, Sabastia, natalis S. Joannis Baptistæ. Et alibi, natalis Sanctorum nongentorum, qui eodem die passi sunt.
- Pridie Kal. Sept.* Treveris, depositio S. Paulini episcopi et confessoris. Hic in exilio requievit.

SEPTEMBER HABET DIES XXX.

- Kalend. Septembris.* In Caqua Aquaria, natalis S. Prisci. In Tutertina Tusciæ, natalis sanctorum Terentiani episcopi et confessoris. Et S. Firmini confessoris et episcopi.
- iiii *Non. Sept.* Lugduno Galliæ, depositio S. Justi et dedicatio passi* ipsius.
- iii *Non. Sept.* In Alexandria, natalis S. Aristonippi episcopi. Provincia Syriae, natalis sanctorum Antoni pueri, Aresti episcopi.
- Pridie Non. Sept.* In Ancira Gallaciæ, natalis sanctorum Rufini. In Gallia, civitate Cabilono, natalis S. Marcelli martyris. Treveris, depositio S. Paulini episcopi.
- Novas Sept.* In porto Romano, natalis S. Saturnini. Et passio S. Tothahelis martyris.
- viii *Id. Sept.* Romae via Salaria, miliario ab Urbe, natalis S. Eleutheri episcopi et confessoris.
- vii *Id. Sept.* Benehabento* civitate, natalis sanctorum Senonti, Januarii, Fisti.
- vi *Id. Sept.* Nativitas S. Mariæ matris Domini nostri Jesu Christi secundum carnem. Et S. Adriani.
- v *Id. Sept.* Romae, natalis S. Gurgoni.
- iiii *Id. Sept.* Romae, depositio beati Hilari Papæ.
- iii *Id. Sept.* Romae, via Salaria veteri, (in cimeterio) Basillæ, natalis sanctorum Proti et Jacinti.
- ii *Id. Sept.* In Sicilia, civitate Cathenas, natalis sanctorum Eupli et Serapionis episcopi. Magni et Secundini.
- Idus Sept.* In Apulia, natalis sanctorum Felicissimi.
- xviii *Kalend. Octobris.* Exaltatio S. Crucis.
- xvii *Kal. Octob.* In Alexandria, natalis sanctorum trium Fratrum.
- xvi *Kal. Octob.* Calcidonia, natalis S. Euphemie virginis. Romae passio S. Ceciliae virginis.
- xv *Kal. Octob.* In Neveduno, natalis sanctorum Valeriani, Magrini. In Gallia, in vico qui dicitur Leodio, passio S. Landeberti episcopi et martyris.
- xiiii *Kal. Octob.* In Alexandria, natalis sanctorum Otiani, Xisti.
- xiii *Kal. Octob.* In Alexandria, Demetri, Palei, Nilipaci.
- xii *Kal. Octob.* Sinnida Frigiæ, sanctorum Dormidoni, Dorothei, Privati, Felicis. Natalis sanctorum Felicis.
- xi *Kal. Octob.* In Persida, civitate Tarrium, natalis S. Mathei Apostoli. Corbeia monasterio, dedicatio Basilicæ domni Albini et Marcellini episcoporum.
- x *Kal. Octob.* Sidunis civitate, in loco, qui vocatur Agauno, natalis sanctorum Mauritii, Exuperi, Candidi, Victoris, Innocenti, Vitalis cum sociis suis.
- viii *Kal. Octob.* In Seleucia, natalis S. Teclæ virginis. Et natalis S. Marci Euangelistæ.
- viii *Kal. Octob.* Machironta castello, conceptio S. Joannis Baptistæ.
- vii *Kal. Octob.* In Gallia, Ambianis civitate, passio S. Firmini episcopi et martyris.
- vi *Kal. Octob.* Romae via Appia, in cimeterio Cælesti, depositio Eusebi episcopi. Et natalis S. Senatoris.
- v *Kal. Octob.* In Cæsaria Cappadociæ, natalis S. Eleutheri. Ephesæ, natalis S. Timothei discipuli Pauli Apostoli. Et sanctorum Cosmæ et Damiani.
- iiii *Kal. Octob.* In Africa, natalis sanctorum Martialis, Laurenti.
- iii *Kal. Octob.* Romae, miliario sexto, dedicatio basilicæ angeli Michaelis, vel in monte qui dicitur Garganus. *Vide Florentinum.*
- Pridie Kal. Octob.* In Placentia civitate, natalis S. Antonini martyris. Et S. Victoris. Bethlehem civitate, depositio S. Hieronymi presbyteri.

OCTOBER HABET DIES XXXI.

- Kalend. Octobris.* In civitate Thaniis*, Prisci, Euagri. Antisiodoro, depositio S. Germani episcopi et confessoris. Remis, S. Remedii. Treveris, S. Niceti.
- vi *Non. Octob.* In Gallia, S. Leodegarii martyris.
- v *Non. Octob.* In Antiochia, Theogeni. In Africa, Victoris.
- iiii *Non. Octob.* In Ægypto, Marci et Martiani martyrum.
- iii *Non. Octob.* In Sicilia, Placenti et Placiti, Euticii et aliorum triginta.
- Pridie Non. Octob.* Capua, natalis sanctorum Marcelli, Casti, Emeli.
- viii *Id. Octob.* Romae via Appia, depositio S. Marcelli. Et natalis S. Mathei Euangelistæ.
- viii *Id. Octob.* In Antiochia, Dionysii episcopi. Januarii.
- vii *Id. Octob.* In civitate Laodecia Phrygia, natalis S. Theodoli. Parisius, natalis sanctorum Dionysii episcopi, Eleutheri presbyteri. Rustici diaconi. Corbeie monasterio, depositio Teodefridi abbatis.
- vi *Id. Octob.* In Africa, Eradi, Dionysii, Septimie.
- v *Id. Octob.* In Acervo Siciliæ, S. Anastasi presb.
- iiii *Id. Octob.* In Provincia Syriae, sanctorum Euagri, Prosirie.
- (*Supra omisse sunt Nonæ, et hic deest iii Idus, num sequens est pridie Idus.*)

- iii *Id. Octob.* In Hispaniis, Cordoba civitate, S. Lupi, Aureliæ.
Idus Octob. Colonia civitate, natalis sanctorum Maurorum de militibus.
 xvii *Kalend. Novembris.* In Baias, S. Sussi martyris. In Africa, Cæcæ.
 xvi *Kal. Nov.* Nicomedia, Alexandri. In Mauritania, Nini.
 xv *Kal. Nov.* In Oriente, translatio corporis S. Lucæ Euangelistæ. Et juxta portum Romanum, S. Agnetis virginis. *Vide Florentinum.*
 xiiii *Kal. Nov.* In Ostia, Austeri. Neapoli, Sussi, Januarii.
 xiiii *Kal. Nov.* In Putcolis civitate, Dasii, Anosimini*, Januarii.
 xii *Kal. Nov.* In Nicomedia, Dasii, Zotici, Gagi, cum duodecim militibus martyribus.
 xi *Kal. Nov.* In Atrianopoli Thraciæ, Philippi episcopi.
 x *Kal. Nov.* In Atrianopoli, Severi, Dorothei.
 viii *Kal. Nov.* In Nicomedia, Severi, Vitalis, Felicis, Rogati.
 viii *Kal. Nov.* Snessionis civitate, Crispini et Crispiniani martyrum.
 vii *Kal. Nov.* In Nicomedia, sanctorum Luciani, Martiani.
 vi *Kal. Nov.* In Africa, sanctorum Saturnini, Flavii.
 v *Kal. Nov.* In Antiochia Syriæ, Mirandi. Et natalis sanctorum Apostolorum Simeonis Cananæi et Judas Zelotis.
 iiiii *Kal. Nov.* In Lucania, S. Sancineti, Quioti, Felicianæ.
 iii *Kal. Nov.* Nicomedia, Januarii. (In Antiochia), Nazari, Protasi, Gervasi et Celsi pueri. Tolosa, translatio corporis S. Saturnini episcopi.
 Pridie *Kal. Nov.* In Africa, Claconii*, Juliani, Fortunati. Augustæ Viromandorum in Gallia, S. Quintini martyris.

* at Tosimi.

* at. Daconi
vel Dogoni.

NOVEMBER HABET DIES XXX.

- Kalend. Novembris.* Pictavis, dedicatio Basilicæ S. Helari episcopi. In Nicomedia, dedicatio Basilicæ Jacobi et S. Joannis Euangelistæ. Et passio Eustachii martyris cum uxore et filiis. *Vide Florentinum.*
 iiiii *Non. Nov.* Sitio monasterio, depositio S. Andomari episcopi.* Et dedicatio Basilicæ sanctorum Sixti, Yppoliti, Laurenti.
 iii *Non. Nov.* Dedicatio Basilicæ S. Andreæ Apostoli.
 Pridie *Non. Nov.* In Africa, natalis sanctorum Primi, Cæsari. Rotenus civitate, depositio S. Amanti episcopi et confessoris.
 Nonas *Nov.* In Cæsarea Cappadociæ, natalis sanctorum Domini, Cæsari.
 viii *Id. Nov.* In Nicomedia, natalis sanctorum Adriani, Juliæ.
 vii *Id. Nov.* In Nicomedia, S. Eusebii, Pobisi, Rogati, Donati, Primæ.
 vi *Id. Nov.* Romæ, natalis sanctorum Simphroni, Claudii, Castori.
 v *Id. Nov.* In Nicomedia, natalis sanctorum Damiani. Natalis S. Teodori martyris.
 iiiii *Id. Nov.* In Antiochia, natalis Donati. Sanctorum Demetri episcopi. Amenesi.
 iii *Id. Nov.* Ravenna, natalis sanctorum Valentini, Feliciani. Turonis civitate, S. Mennæ martyris, depositio S. Martini episcopi et confessoris. *Ponatur Mennæ ante Turonis.*
 Pridie *Id. Nov.* In Africa, natalis sanctorum Ædicti, Auruli, Publii.
 Idus *Novembris.* Turonis civitate, depositio S. Bricionis episcopi et confessoris.
 xviii *Kalend. Decembris.* In Eraclea civitate, Secundini, Fidutiani.
 xvii *Kal. Dec.* In Africa, natalis sanctorum Rufiniani, Marci.
 xvi *Kal. Dec.* In Cappadocia, civitate Campaniæ, natalis S. Augustini. *Restituè ex Florentinio die sequenti.*
 xv *Kal. Dec.* Aurelianis civitate, depositio S. Amani* episcopi et confessoris.
 xiiii *Kal. Dec.* In Antiochia civitate, Romani* at. Aniani. monachi.
 xiii *Kal. Dec.* In Cæsarea, Maximi, Mutiani.
 xii *Kal. Dec.* In Heraclia, Bassi, Dionysi, Orionis.
 xi *Kal. Dec.* Antiochia, Basilei et Auxilii.
 x *Kal. Dec.* Romæ, Cæciliæ virginis, Valeriani.
 viiii *Kal. Dec.* Romæ, Maximi. Natalis S. Clementis episcopi et martyris. In Gallia, vico Sarcingo, depositio S. Trudoni presbyteri et confessoris.
 viii *Kal. Dec.* In Aquileia civitate, S. Grisogoni.
 vii *Kal. Dec.* Luciani, Marciani, Claudiani.
 vi *Kal. Dec.* Romæ, sanctorum Sirici episcopi et Saturnini.
 v *Kal. Dec.* In Nicomedia, Marcelli, Petri.
 iiiii *Kal. Dec.* In Syria, Trofimi, Theodoli.
 iii *Kal. Dec.* Romæ, Arafonis, Saturnini.
 Pridie *Kal. Dec.* In Provincia Achaïæ, civitate Patras, natale S. Andreæ Apostoli et martyris.

* at. Pridie.

DECEMBER HABET DIES XXXI.

- Kalend. Decembris.* Romæ, Candidæ, Amboni, Filati, Luci. In Gallia, civitate Novio, depositio S. Elegi episcopi.
 iiiii *Non. Dec.* Romæ, natalis S. Primenti, Pontiani.
 iii *Non. Dec.* In Oriente, Merobi, Claudici, Felicis.
 Pridie *Non. Dec.* Depositio Benedicti abbatis. Eracleæ*.
 Nonas *Dec.* Natalis S. Crispini. In Africa, Humili.
 viii *Id. Dec.* In Africa, Zeloti, Fortunati, Gai.
 vii *Id. Dec.* In Antiochia, Polycarpi, Theodori.
 vi *Id. Dec.* Eusebii episcopi. Usanni presbyteri.
 v *Id. Dec.* In Africa, Petri, Successi, Basini.
 iiiii *Id. Dec.* Victori, Consenti, Adriani, Eracli.
 iii *Id. Dec.* Ambianis civitate, natalis Victorici et Fusciani, et Gentiani martyrum.
 Pridie *Id. Dec.* In Hispaniis, civitate Emerita, Eulaliæ virginis.
 Idus *Decemb.* Seracusa, civitate Siciliæ, natalis S. Lucæ virginis.

* at Eracli.

- xviii *Kalend. Januarii.* In Antiochia, Drusi et sociorum ejus.
- xviii *Kal. Jan.* In Africa, Faustini, Luci, Candidi.
- xvii *Kal. Jan.* Ravenna, Valentini. Natalis Agri- culæ.
- xvi *Kal. Jan.* In Africa, Victoris, Victoriani.
- xv *Kal. Jan.* Laodecia civitate, Theotini, Basi- liani. Et alibi, passio S. Afræ virginis.
- xiiii *Kal. Jan.* In Nicea, civitate Bithiniæ, Zo- simi, Pauli.
- xiii *Kal. Jan.* In Tracia, civitate Gildoba, Julii martyris.
- xii *Kal. Jan.* In Mesopotamia, civitate Ædissa, natalis et translatio corporis S. Thomæ Apo- stoli, qui translatus est ab India, cujus passio ibidem celebratur.
- xi *Kal. Jan.* In Antiochia, S. Basilei, Joannis.
- x *Kal. Jan.* In civitate Nicomedia, natalis san- ctorum triginta quinque Martyrum, quorum nomina Deus scit. Et passio S. Gregorii.
- viii *Kal. Jan.* In Tropoli civitate, natalis S. Lu- ciani. Et Romæ, natalis sanctorum Metrobi, Pauli, Zenoni. Et passio S. Eugeniæ. Et in Antiochia Syriæ, natalis sanctarum Virginum canonicarum quadraginta, et aliorum duorum, simul Drusii.

MARTYROLOGIUM SEXTUM

REGINÆ SUECIÆ

OLIM SENONENSE S. COLUMBÆ

IN NOMINE SANCTÆ TRINITATIS INCIPIT MARTYROLOGIUM ANNI CIRCULI,
DE SINGULIS FESTIVITATIBUS SANCTORUM.

JANUARIUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Januarii.* Circumcisio Domini nostri Jesu Christi. Romæ via Appia, coronæ militum xxx, et passio Almachi martyr. Ravenna, depositio sancti Severi confessoris. Augustiduno, depositio beati Agrippini episcopi.
- iiii *Non. Jan.* Antiochia Sirizæ, Doni episcopi ejusdem loci. Alio loco, Stratonici. Et Macharii abbatis. In Ethiopia, Rutuli, cum aliis tribus.
- iii *Non. Jan.* Romæ, natalis Antheros Papæ. Parisius, depositio sanctæ Genovefæ. Vienna, sancti Florentii. In civitate Aulana, passio sancti Petri, qui crucifixus est. Eo die, passio sancti Theogenis.
- Pridie Non. Jan.* In Oriente, civitate Bononia, Ermetis, cum aliis duobus. In Africa, Aquilini cum aliis vi.
- Nonas Jan.* Hierosolyma, depositio beati Simeonis prophetae. In Africa, Felicis, cum aliis duodecim. In Antiochia, natale sancti Symeonis confessoris, qui in columna stetit.
- viii *Id. Jan.* Epiphania Domini nostri Jesu Christi. In Africa, Fori, cum aliis v. Antiochia, passio sanctorum Juliani et Bassilissæ. In India, Celsi, Juliani. In civitate Redonis, depositio sancti Melani episcopi.
- vii *Id. Jan.* In Nicomedia, Luciani presbyteri, qui quatuor in partibus divisus est, et in mare præcipitatus. In Braclea, Felicis et Januarii. In Græcia, Palladii. Eodem die, Octavas sanctæ Columbæ virginis et martyris.
- vi *Id. Jan.* Augustiduno, depositio beati Eugenii episcopi. Lugduno castro, passio Balduini abbatis.
- v *Id. Jan.* In Africa, natale sanctorum Epicteteri, Jocundi, Quinti, cum aliis x.
- iiii *Id. Jan.* Natale sancti Pauli heremitæ, cujus animam ad colum ferri ab angelis Antonius vidit. Romæ, depositio Melciadis episcopi.
- iii *Id. Jan.* In Africa, natale sancti Salici. In Alexandria, natale sancti Leucii confessoris.
- ii *Id. Jan.* In Achaia, passio sancti Cyriaci. In Africa, Zotici. Et depositio sancti Boniti confessoris.
- Idus Jan.* In Africa, Ingenui cum aliis iii. Romæ via Lavicana, militum xl. Pictavis, depositio sancti Hilarii episcopi et confessoris. Et Remus, transitu Remigii confessoris præcipui.
- xviii *Kalend. Februarii.* Nota Campaniæ, passio sancti Felicis. Et alibi, depositio beati Eufrazi episcopi.
- xviii *Kal. Febr.* In Egypto, passio sanctorum Cresconii, Tyrsi, Leuci, cum aliis tribus. Et depositio Ambacum prophetæ.
- xvii *Kal. Febr.* Romæ, natale sancti Marcelli Papæ et martyris. Arelato, depositio sancti Honorati pontificis.
- xvi *Kal. Febr.* In Egypto, depositio sancti Antonii monachi. Et apud Lingones, passio sanctorum Speusippi, Eleusippi, et Meleusippi, qui martyrio sunt coronati, tempore Aureliani imperatoris. Galiis civitate Bituricas, depositio sancti Sulpitii episcopi et confessoris.
- xv *Kal. Febr.* Natale sanctæ Priscæ virginis et martyris. Turonis, depositio sancti Leopardi confessoris.
- xiiii *Kal. Febr.* In Africa, Pauli, Quinti, Gerantii, et aliorum multorum. Hierosolyma, Martæ, et Mariæ sororum Lazari.
- xiii *Kal. Febr.* Romæ, passio sancti Fabiani episcopi, qui tempore Decii imperatoris, martyrio coronatus est. Eodem die, sancti Sebastiani, qui fustibus diu fatigatus occubuit, tempore Diocletiani imperatoris.
- xii *Kal. Febr.* Romæ, passio sanctæ Agnetis, quæ sub præfecto Urbis Simphronio gladio percussa est. Hispaniis, civitate Tarracona, passio sanctorum Fructuosi episcopi, Auguli et Ealogii diaconorum. Treceas, passio sancti Patrocli martyris. Arvernensis, depositio sancti Aviti episcopi.
- xi *Kal. Febr.* Romæ, natale sancti Anastasii monachi, et martyris, qui fuit in Persida capitali sententia damnatus sub rege Cosroa. Hispaniis, civitate Valentia, passio sanctorum Valerii, Proti, Vincentii diaconorum, cum sociis suis.
- x *Kal. Febr.* Romæ, passio sanctæ Emerentianæ virginis, quæ lapidata pro Christo occubuit.

Et in

- Et in Italia, civitate Novaria, depositio sancti Gaudentii pontificis. In Mauritania, civitate Neocæsaria, passio sancti Severiani, et Aquilæ uxoris ejus. Et alibi, passio sanctorum Marcharii, et Eugenii.
- viii *Kal. Febr.* Ravenna, natale sanctorum Eustasii confessoris, et Saturnini. Eodem die, passio sanctæ Sabinæ virginis. In Antiochia, passio sancti Babilæ episcopi cum tribus parvulis, sub Numeriano Principe. Romæ, Felicissimi.
- viii *Kal. Febr.* Natale sanctorum Saviniani, et sancti Projecti. Cartagine, natale sancti Secundi. Et conversio sancti Pauli. Et in Sicilia, sancti Tyrsi martyr.
- vii *Kal. Febr.* Smirnæ, passio sancti Policarpi episcopi, qui sub Marco Antonio et Lucio Aurelio, igni traditus occubuit. Hierosolima, transitus sanctæ Paulæ Deo dicatæ.
- vi *Kal. Febr.* In Africa, Dativi, Juliani, Secundi, cum aliis vi.
- v *Kal. Febr.* Romæ, nativitas sanctæ Agnetis virginis. In Africa, Missuriani, Publii, Victoris. Nicomedia, Leacii. In Apollonia, Calenici.
- iiii *Kal. Febr.* In Africa, Victoris, Honorati. In Tuscia, Constantii. Et alibi, Ippoliti episcopi de antiquis. Treveris, depositio beati Severi episcopi. Treas, natale sanctæ Sabinæ virginis.
- iiii *Kal. Febr.* Antiochia, passio sancti Ippoliti. In Africa, Polliani, Cleri, Philippiani et aliorum cxxxiii.
- Pridie Kal. Febr.* Depositio sancti Edeci episcopi. In Alexandria, Gemini, Ursini, et passio sanctorum Tyrsi, Galiniti et aliorum xv sacerdotum. In Ibernia, sancti Audicci episcopi.

Letaniæ indicendæ.

FEBRUARIUS HABET DIES XXVIII.

- Kalend. Februarii.* In Græcia, sancti Polcarpi episcopi. In Scotia, depositio sanctæ Brigitæ virginis. Ravenna, Severi episcopi. Et alibi, depositio Pieti presbyteri.
- iiii *Non. Febr.* Purificatio beatæ Mariæ semper virginis, quando Dominum præsentavit in templo. Romæ, miliario ab Urbe clxxxiii, Laurentii, et Ippoliti. Aurelianis, depositio beati Fusculi episcopi.
- iiii *Non. Febr.* In Africa, Felicis et Felicitatis. Lugduno Galliæ, depositio beati Lupicini episcopi.
- Pridie Non. Febr.* Roma Foro Simpronii, natale Gemini, Gelasii, Magni. Treas, depositio Aventini abbatis.
- Nonas Febr.* In Sicilia, Catenas civitate, passio sanctæ Agatæ virginis sub Quintiano consule, tempore Diocletiani, quæ post alapas et carcerem, post eculeum et tortiones, post mammillarum abscisionem, sed a Domino sanationem, post volutionem in testis et carbonibus, tandem in carcere consummata est. Vienna, Aviti episcopi.
- viii *Id. Febr.* Romæ via Appia, in cimiterio juxta Catacumbas, passio Soteris virginis. In Acaia, Saturnini. Et alibi, depositio sancti Amandi episcopi.
- vii *Id. Febr.* In Britannis, civitate Agasta, passio Auguli episcopi et martyr. Et alibi, Anatolii, Ammonis, Nepotiani.
- vi *Id. Febr.* Romæ, depositio sancti Pauli episcopi. In Arminia minori, natalis sancti Dionisii, cum aliis duobus.
- v *Id. Febr.* Apud Cyprum, natale sanctorum Alexandri, Ammonis. Alexandria, Pauli, Dionisii et aliorum xxviii. In Egypto, Plesii, Orfati, Agaton, Proti, Orion, Cyriaci.
- iiii *Id. Febr.* Alexandria, passio Apollinis et aliorum xx. Romæ, Zotici, Hireni. In Campania, natale sancti Silvani episcopi et confessoris. In Bethleem civitate Judeæ, passio sanctorum Andreæ, Aporis. Sanctonis civitate, depositio Troiani episcopi.
- iiii *Id. Febr.* In Appamia, Eufraxi. In Campania, Basiliani. Romæ, Calocerii, et Parthenii. Lugduno, Desiderii episcopi.
- Pridie Id. Febr.* Passio sancti Damiani militis. Cartagine, Modesti. Alexandria, Juliani. In
- Italia, Donati, cum aliis v. Et alibi, depositio Simplicii episcopi.
- Idus Febr.* Nicomedia, passio sanctæ Julianæ. Alexandria, Juliani, Ammonii. Lugduno, depositio beati Stephani episcopi.
- xvi *Kalend. Martii.* Romæ, sancti Valentini presbyteri. Eodem die, sancti Valentini Interamnæ urbis episcopi. In Tuscia, natalis sanctorum Vitalis, et Martiani. In Eraclea, Felicis, Jannarii. In Græcia, Palladii, Candidiani. Alexandria, Saturnini, Advocati.
- xv *Kal. Mart.* In Antiochia, Jusippi diaconi. Interamnæ civitate, natale sanctæ Agapis virginis.
- xiiii *Kal. Mart.* Sancti Onesimi Apostoli. Et in Cumas, natalis sanctæ Julianæ virginis, quæ tempore Maximiani imperatoris, post multa tormenta, decollatione capitis martyrium consumavit: quæ passa est quidem in Nicomedia, sed post paucum tempus, Deo disponente, in Campaniam translata. In Britannis, natale sanctorum Faustini, Juventiæ. In Hispanis, civitate Barcelona, passio Cucufati martyr. Et alibi, Valentis diaconi, cum Ægyptiis numero quinque millibus.
- xiii *Kal. Mart.* In Babilonia, natale Polieronii episcopi ejusdem civitatis, qui præsentate Decio persecutore, os lapidibus cæsum, manibus tensis, oculos ad cælum elevans, emisit spiritum. Scriptum in passione sancti Laurentii. In Africa, civitate Concordum, passio sanctorum Donati, Secundiani. In Aquileia, Crisantiani. Et alibi, Romuli, Salviani, cum aliis lxxxiiii.
- xii *Kal. Mart.* In Africa, natalis sanctorum Rutuli, Silvani, et aliorum xii.
- xi *Kal. Mart.* In Africa, natalis sanctorum Publii, Maurobii, Juliani et aliorum viii.
- x *Kal. Mart.* Romæ via Appia, in cimiterio Callisti, depositio Gagi episcopi. Apud Cyprum, natalis sanctorum Potamini, Misis, Didimi. Et alibi, Victoris et Coronæ et aliorum x.
- viii *Kal. Mart.* In Africa, civitate Adromit., natalis sanctorum Veruli, Secundini, Servuli, Sirici et aliorum xxi. Et alibi, Vieturini, Crispini, Rustici, cum aliis xvi.
- viii *Kal. Mart.* Apud Antiochiam, Cathedra sancti Petri Apostoli. Nicomediæ, natalis

- sanctæ Teclæ virginis. Romæ via Tiburtina, natalis sanctæ Concordiæ.
- vii *Kal. Mart.* In Pannoniis, natalis sanctorum Seneroti, Antigoni, Rutuli, Libii. In Asia, Polycarpi episcopi, cum aliis xiiii.
- vi *Kal. Mart.* Inventio capitis Præcursoris. In Cæsarea Cappadociæ, natalis sanctorum Heracli, Luci. Romæ, sanctæ Primitivæ. Nicomedia, natalis sanctorum Luciani presbyteri, Petri, Palatini. In Ægypto, passio sanctorum Victurini, Victoris.
- v *Kal. Mart.* In Africa, natalis sanctorum Donati, Justi, Rutuli, Ereni. Pamfilia, Nestoris et Casti.
- iiii *Kal. Mart.* In Alexandria, Felicis, cum sociis suis. Et alibi, natalis sanctorum Alexandri, Justi, Theonis et aliorum xxviii.
- iii *Kal. Mart.* In Thesalonica, Abundantii, Titiani, Severiani. In Africa, Dionisii. In civitate Smirna Asiæ, natalis sanctorum Serviliani, Datiani, Leandri.
- Pridie Kal. Mart.* Natalis sanctorum Celeris, Pupilli, Serapionis, Theophili. Et alibi, Felicis, Gagi, Quintiani, Mansueti. Alexandriæ, Victurini, Secundellæ.

Letaniæ indicendæ.

MARTIUS HABET DIES XXXI.

- Kalend. Martii.* Natalis sanctorum Leonis, Donati, Abundantii. In Africa, Adriani, Victorii. Masilia, Ihermetis, Felicis. Andecavis, depositio Albini episcopi.
- vi *Non. Mart.* Cæsareæ Cappadociæ, Luci episcopi, Primitivi. Romæ, Pauli.
- v *Non. Mart.* Felicis, Lucioli, Fortunati. In Africa, Gaioli.
- iiii *Non. Mart.* Romæ, in cimiterio via Appia, depositio Julii episcopi et aliorum xxvi. Nicomedia, passio sanctorum Ariani, cum aliis xxxiiii.
- iii *Non. Mart.* In Africa, passio sancti Focæ. Antiochia Syriæ, Saturnini, Justi, Petri.
- Pridie Non. Mart.* Nicomedia, natalis sanctorum Victoris, Victurini, Claudiani et Bassæ uxoris ejus.
- Nonas Martii.* In Africa, natalis sanctorum Saturni, Revoeati. Et apud Cartaginem, Perpetuæ, Felicitatis, quæ bestiis sunt deputatæ sub Severo principe. In civitate Traciæ, natalis sanctorum Dandæ, Lenuei, Fecundi.
- viii *Id. Mart.* In Nicomedia, natalis sanctorum Quintini episcopi et Capituli. In Africa, Rogati, Felicis et Cyrilli episcopi, cum aliis vii.
- vii *Id. Mart.* In Sebaste, in Armenia majore, xl militum tempore Licinii regis sub præside Agricolao, qui post vincula et carceres creberrimos, post cæsas lapidibus facies, missi sunt in stagnum; ubi gelu constricta corpora eorum nocte disrumpebantur, et mane erurifragio martyrium consumarunt. Deinde corpora eorum combusta, et in fluvium projecta, sed divina dispensatione reliquiæ eorum integræ sunt repertæ et honore digno conditæ. Erant autem nobiliores inter eos: Quirion et Candidus.
- vi *Id. Mart.* In Nicæria, natalis sanctorum Gorgoni, Palatini, Firmi. In Antiochia, Agapæ virginis. In Persida, Martyrum xlii. Alexandria, Zozimi et Alexandri, cum aliis tribus.
- v *Id. Mart.* In Cartagine, natalis sanctorum Eracii, Candidi, Quirilli, Martiani, cum aliis xxii. Nicomedia, Eunuchi et Gorgonii.
- iiii *Id. Mart.* Romæ, depositio sancti Gregorii Papæ beatæ memoriæ. Et depositio sancti Innocentii episcopi. In Africa, Joannis et aliorum xliiiii. In Asia, Petroni episcopi, Modesti, Domitiani, Zosimi, Eustasii presbyterorum.
- iii *Id. Mart.* In Nicomedia, natalis sanctorum Macedonii presbyteri, et Patriciæ uxoris ejus, nec non et Modestæ filiæ ipsius. Nicæa civitate, sex Martyrum, qui omnes igne cremati sunt.
- Pridie Id. Mart.* In Nicomedia, Felicissimi, Davidi. In Africa, Petri. Thessalonica, Alexandri, cum aliis duobus. Antiochia, Pionis.
- Idus Mart.* In Capadocia, natalis sancti Longini. In Nicomedia, Lucii episcopi et martyris. Hierosolyma, Jacobi Apostoli fratris Domini. Lucæ Euangelistæ.
- xvii *Kalend. Aprilis.* Romæ, natalis sancti Cyriaci, qui post longam carceris macerationem aliaque tormenta, jubente Maximo, capite truncatus est, cum Largo et Smaragdo et aliis xx. In Aquileia, natalis sanctorum Clari, Tatiani. In Nicomedia, Castoris, Dionisii.
- xvi *Kal. April.* Romæ, Alexandri episcopi, Theodoli diaconi. In Scotia, natalis sancti Patritii confessoris. Eodem die, obitus sanctæ Gertrudis virginis.
- xv *Kal. April.* In Alexandria, Collegi diaconi. In Campania, Quinti, Rogati. In Mauritania, Timothei, cum aliis duobus.
- xiiii *Kal. April.* Cæsarea Capadociæ, natalis sancti Theodori presbyteri. In Africa, Bassi, Lucilli, cum aliis xiiii. Et alibi, de depositione sancti Leontii episcopi.
- xiii *Kal. April.* In Antiochia, natalis sancti Joseph. In Siria, Pauli, Cirilli, cum aliis viii. Et depositio sancti Cuthberti episcopi.
- xii *Kal. April.* In Benevento, monte Cassino, depositio sancti Benedicti abbatis. In Alexandria, sancti Serapionis monachi et aliorum viii.
- xi *Kal. April.* In Narbona civitate, natalis sancti Pauli confessoris. In Africa, Saturnini et aliorum viii.
- x *Kal. April.* In Africa, natalis sancti Felicis. In Antiochia, Theodori episcopi.
- viii *Kal. April.* In Siria, natalis sancti Seleuci. In Africa, Rogati, cum aliis viii. In Frigia, Acapiti. In Mauritania, Secundi, Felicis, Saturnini, cum aliis xviii.
- viii *Kal. April.* Sanctæ Mariæ, quando ab Angelo salutata est. Hoc est conceptio Domini nostri Jesu Christi. Hierosolyma, Dominus crucifixus est. In Nicomedia, natalis Dulæ ancillæ militis, quæ pro castitate occisa est. Romæ, Cyrini, qui interfectus a Claudio, et in Tyberim jactatus, in insula Licaonia inventus, et in cimiterio Pontiani conditus est. Scriptum in passione sancti Valentini. Et immolatio Isaac Patriarchæ.
- vii *Kal. April.* Romæ, via Lavicana, natalis sancti Castuli. In Syria, Montani presbyteri, et Maximæ uxoris ejus. In Tracia, natalis sancti Marciani episcopi. In Pentapoli Libiæ, natalis sancti Theodori episcopi. In Africa, Victoris et aliorum xiiii.

- vi *Kal. April.* Resurrectio Domini nostri Jesu Christi. In Africa, natalis sanctorum Romuli, Aenti, et aliorum x.
- v *Kal. April.* In Cæsarea, natalis sanctorum Rogati, Alexandri, Dorothei. In Tarso Ciliciæ, natalis sancti Castoris. Cavillono, obitus Domini Guntramni regis.
- iiii *Kal. April.* In Nicomedia, natalis sanctorum Pastoris, Victurini et aliorum vii. Antiochia, natalis sancti Theodori presbyteri.
- iii *Kal. April.* In Thesalonica, natalis sanctorum Domnini, Philippi, Aenti, Palatini. Et alibi, Victoris, Marcellini, cum aliis vii. Aurelianus civitate, depositio Pastoris.
- Pridie Kal. April.* In Africa, natalis sanctorum Anesii, Felicis, cum aliis v.

Letaniæ indicendæ.

APRILIS HABET DIES XXX.

- Kalend. Aprilis.* In Thesalonica, Agapis, et Chionia sub Diocletiano, quæ primo in carcere maceratae, post in ignem missæ sunt, sed macerate flammis, post orationem a Domino (ad Dominum) fusam, animas reddiderunt. In Ægypto, passio sanctorum Victoris, Stephani.
- iiii *Non. April.* In Africa, natalis sanctorum Amphiani, Victoris, cum aliis num. x. Lugduno Galliis, depositio sancti Niceti episcopi.
- iii *Non. April.* In Scithia, natalis sanctorum Thomæ, Euagri, Benigni, cum aliis v. In Cæsarea Palestinæ, natalis sanctæ Theodosiæ virginis.
- Pridie Non. April.* In Mediolano, depositio sancti Ambrosii confessoris. Thesalonica, natalis sanctorum Theonis, Theodoli, Agatonis diaconi.
- Nonas April.* In Thesalonica, natalis sanctæ Hirenis, quæ post tolerantiam carceris, inter orationes sagitta percussa est, et a Sisinio comite, sub quo, et sorores ejus Agapis, et Chionia martirizaverunt.
- viii *Id. April.* In Africa, sanctorum Epiphanii episcopi, Donati et aliorum xiii. In Macedonia, Thimothei, Diogenis. In Alexandria, natalis sancti Clusi presbyteri. Libia superior, natalis sanctorum Theodori episcopi, Herenei diaconi et aliorum v. Et alibi, natalis sanctæ Marinæ.
- vii *Id. April.* Antiochia Syriæ, natalis sanctorum Thimothei, cum aliis iii. Alexandria, Pelusi presbyteri.
- vi *Id. April.* In Africa, Timori, Mæcharii, cum aliis iii. Et alibi, Concessis, Solutoris, Successi, cum aliis ii.
- v *Id. April.* In Syrmia, natalis v. Virginum. Et alibi, Demetrii diaconi, et septem Virginum, quæ in unum meruerunt coronari.
- iiii *Id. April.* Ezechielis propheta. In Alexandria, Appollonii presbyteri et aliorum v. In Africa, Martyrum xl, quorum nomina Deus scit.
- iii *Id. April.* Romæ, Leonis Papæ et confessoris. In Mauritania, natalis sanctorum Salonis, Maximi, Helorii, Concessi, cum cæteris Sanctis. Salona Dalmatiæ, beati Domnionis episcopi et militum vii.
- ii *Id. April.* Romæ, depositio Julii episcopi et confessoris, qui sub Constantio Arriano, filio Constantini, decem mensibus tribulationes et exilia perpressus, post ejus mortem, cum magno decore ad suam sedem reversus est.
- Idus April.* In Calcedonia, natalis sanctæ Eufemiæ. Pergamo Asiæ, Policarpi episcopi, Pauli diaconi.
- xviii *Kalend. Maii.* Romæ via Appia, in cymiterio Prætextati, natalis sanctorum Tyburtii, Valeriani, Maximi, sub Almachio Urbis præfecto: quorum primi fustibus cæsi et gladio sunt percussi; ultimus tamdiu ad plumbatas verberatus, donec spiritum redderet.
- xvii *Kal. Maii.* In civitate Cordula, natalis Olimpiadis et Maximi nobilium, qui jubente Decio, fustibus cæsi, et deinde plumbatis, ad ultimum capita eorum securibus tunsæ, donec emitterent spiritum.
- xvi *Kal. Maii.* In Achaia, Corintho, natalis sanctorum Calisti, Carisii et aliorum vii.
- xv *Kal. Maii.* In Antiochia, natalis sanctorum Petri diaconi et Hermogenis ministri Petri. In Africa, Victurici, Januarii et Juliani presbyteri.
- xiiii *Kal. Maii.* Salona civitate, natalis sanctorum Septimi diaconi, Victuri. In Africa, Victoris, Pamphilici, Sirici, Prisciani. Romæ, Eleutherii episcopi et Antia matris ejus.
- xiii *Kal. Maii.* In Militana, civitate Arminiæ, natalis sanctorum Hermogenis, Gagi, cum aliis iii una die coronatorum. In Africa, Donati, Siriciani, cum aliis v.
- xii *Kal. Maii.* In Africa, natalis sanctorum Silviani, Fortunati, Joannis cum aliis viii. Romæ, depositio sancti Victoris episcopi. Autisiodero, depositio sancti Mariani episcopi et confessoris.
- xi *Kal. Maii.* Romæ, in cymiterio Calisti, via Appia, natalis sanctorum Valeriani, Maximi, Tiburtii. Nicomedia, Pantaleonis monachi. In Campania, natalis sancti Cæsarei.
- x *Kal. Maii.* In Frigia, civitate Gerapoli, natalis S. Philippi Apostoli. Romæ, passio sancti Gagi Papæ, qui cum Ecclesiam xi annis menses iii, dies xii rexisset, martyrio coronatur sub Diocletiano principe, cum Gabinio fratre. Eodem die, in Cordula civitate, natalis Parmenii, Elimæ et Chrisoteli presbyterorum, et Lucae et Muci diaconorum, qui omnes post multa tormenta gladio cæsi sunt, sub Decio persecutore. Senona civitate, depositio beati Leonis episcopi.
- viii *Kal. Maii.* In Persida, civitate Diospoli, passio sancti Georgii martyris. In Galliis, civitate Valentia, natalis sanctorum Felicis presbyteri, Fortunati diaconi.
- viii *Kal. Maii.* In Alexandria, Theonis presbyteri. In Britannis, depositio Melliti episcopi. Lugduno Galliis, passio sanctorum Alexandri, cum aliis xliii.
- vii *Kal. Maii.* In Alexandria, natalis Marci Euangelistæ, qui constitutis et confirmatis ecclesiis, per Libyam, Armaricam, Amoniacam, Pentapolim. Alexandriam atque Ægyptum universam, ad ultimum tentus est a paganis, qui remanserant in Alexandria, qui videntes eum, die sancto Pasche missas facientem, miserunt funem in collo ejus, et trahebant eum ad loca Buculi, quæ erant juxta mare sub ru-

pibus, ubi erat ecclesia constructa, et defluerunt carnes ejus in terram, ac saxa inficiebantur sanguine. Vespere autem facto, miserunt eum in carcerem, ubi circa mediam noctem, primo angelica visitatione confortatus est, deinde ipso Domino sibi apparente, ad regna cœlestia vocatus. At mane dum traheretur ad loca Buculi, gratias agens et dicens : Domine, in manus tuas commendo spiritum meum, defunctus est, et a viris religiosus sepultus in loco lapidis excisi, cum gloria. Ordinaverat autem pro se Alexandriae episcopum Anianum; aliis quoque longe lateque ecclesiis presbyteros et diaconos dederat. Lugduno, depositio beati Rusti episcopi. *Voluit dicere, Rustici.*

vi *Kal. Maii.* Natalis sancti Cleti Papæ et martyris. Et egressio Noe de Arca. Ipso die, depositio sancti Marcellini Papæ, qui cum ecclesiam VIII annis et mensibus III rexisset, temporibus Diocletiani et Maximiani, ab eodem Diocletiano pro fide Christi, cum Claudio et Cyrino et Antonio capite truncatus est, et post dies XXV sepultus via Salutaria, in cubiculo, à Marcello

presbytero et diaconibus, cum hymnis VI Kalendas Maii.

v *Kal. Maii.* Tarso Ciliciæ, natalis sancti Castoris. In Nicomedia, Antimi et Stephani episcoporum. In Armenia, Ephei presbyteri et Ermogenis militis. In Ægypto, Victoris, Maximi, Pauli, Martiani, Germani cum aliis VI.

III *Kal. Maii.* Romæ, natalis sancti Vitalis martyris. Eodem die sancti Christophori. In Panonia, Eusebii episcopi. In Alexandria, natalis sancti Victorini. In Africa, provincia Numidiæ, natalis sanctorum Manilii, Donati et aliorum multorum.

III *Kal. Maii.* In Alexandria, natalis sancti Germani. Et alibi, Prosdudi diaconi. In Nicomedia, Prudentii, Martialis et aliorum XV.

Pridie Kal. Maii. In Alexandria, natalis sancti Dorothei presbyteri, Rodociani diaconi, Terentii martyris, cum aliis DLII. Romæ, in cymitherio Prætextati, via Appia, depositio sancti Quirini episcopi.

Letania indicendæ.

MAIUS HABET DIES XXXI.

Kalend. Maii. Initium prædicationis Domini nostri Jesu Christi. In Frigia, Hierapoli, natalis Philippi et Jacobi Apostolorum. Eodem die, Hieremie prophetæ. Hierosolymis, natalis sancti Judæ episcopi, qui cognominatus est Quiriacus. Tolosa, Orgenti episcopi. Antisiodero, sancti Amatoris episcopi. Et passio Sigismundi regis.

vi *Non. Maii.* Sancti Patris nostri Athanasii episcopi Alexandriae. Et Juvenalis. Et alibi, natalis sanctorum Germani, Cœlestini, Felicis.

v *Non. Maii.* Hierosolyma, inventio sanctæ Crucis ab Helena regina anno CCXXXIII. Romæ, natalis sanctorum Alexandri, Euenti, Theodoli. Antisiodero, depositio Eusebii presbyteri. *De notato anno alibi diximus.*

III *Non. Maii.* In Nicomedia, natalis sanctæ Antonie, quæ post multa tormenta flammis exusta obiit. Antisiodero, depositio Cocordimi confessoris.

III *Non. Maii.* Ascensa Domini nostri Jesu Christi. Et in Thesalonica, natalis sanctorum Herenei et Peregrini, ignibus adustorum. Arelato, depositio sancti Hilarii episcopi. Vienna, Niceti episcopi. Antisiodero, passio sancti Jocuniani lectoris.

Pridie Non. Maii. Mediolano, Victoris, Felicis, cum aliis triginta tribus. Antisiodero, Stavii episcopi. Augustiduno, depositio beati Placidi presbyteri et abbatis basilicæ sancti Sinforiani martyris.

Nonas Maii. Mediolano, natalis sancti Victoris martyris, cujus passio ibidem celebratur.

VIII *Id. Maii.* Constantinopoli, Maximi presbyteri, Antos diaconi et aliorum multorum. In Ægypto, Victoris, Stephani. Antisiodero, depositio beati Elladii episcopi.

VII *Id. Maii.* In Axiopoli, natalis sanctorum Quirilli, Quindei, Zenonis. In Tarso Ciliciæ, Afrodii. In Territorio Carnotinae civitatis, castro Vindocino, natalis sancti Beati confessoris.

VI *Id. Maii.* Natalis sanctorum Gordiani et Epimachi, Romæ. Et natalis Calipodi senis presbyteri sub Alexandro imperatore. Et alibi, natalis sancti Job prophetæ.

v *Id. Maii.* Romæ, miliario XII, natalis sancti Antimi. In Asia, natalis sanctorum Demetrii, et Tadei. Vienna, depositio Mammi et Martini episcoporum.

III *Id. Maii.* Romæ, natalis sanctorum Nerci et Achillei fratrum, et sancti Pancratii, qui cum esset annorum XIII, sub Diocletiano martyrium capitis detruncatione complevit. Et sancti Patris Epiphani episcopi Cypri.

III *Id. Maii.* Natalis sanctæ Mariæ ad Martyres. Eodem die, natalis sancti Servatii. In territorio Sanctonico, depositio sancti Martini presbyteri. Antisiodero, depositio sancti Marcelliani episcopi.

Pridie Id. Maii. Sancti Patris Pachonii, qui cum esset factis Apostolicæ gratiæ insignis fundatorque Egypti cœnobiurum, scripsit monasteriorum regulas, quas angelo dictante didicerat; simul et de tempore Paschali. Ipso die in Syria, natalis Victoris et Coronæ, sub Antonino imperatore, duce Alexandriae Sebastiano. Erat autem Victor miles à Cilicia, cui Sebastianus in confessione fidei confringi digitos et evelli jussit a cute. Deinde in caminum ignis jussit illum mitti, ubi triduo permanens non est læsus. Deinde venenum bibere (jussus), non est mortuus, sed veneficum potius ad fidem convertit; deinde jussus est, nervos corporis ejus tolli; deinde oleum bulliens mitti in pudendis ejus. Post hoc jussit lampadas ardescentes suspenso ad latera applicari, acetum et caleem simul misceri, et dari ei in ore; deinde oculos erui, deinde triduo jussus capite suspendi; et dum adhuc spiraret, jussit eum excoriari. Tunc Corona, cum esset uxor militis ejusdam, cepit beatificare sanctum Victorem, pro gloria martyrii, et dum hoc faceret, vidit duas (coronas) de cœlo lapsas, unam Victori et alteram sibi missam. Cumque et hoc cunctis audientibus protestaretur, tenta est, jussusque duas arbores palmæ curvari ad invicem, et cannabinis funibus ligari Coronam in utraque, manibus et pedibus, et sic arbores dimitti; quod dum fieret, divisa est Corona in duas; erat autem annorum XVI. Tum quoque Victor

decollatus

- decollatus est, et ipse victoriae perennis triumphum meruit.
- Idus Maii.* In Sirmia, natalis sancti Thimothei, Et alibi, vii Virginum. Mediolano, natalis sancti Victoris.
- xvii *Kalend. Junii.* In Isauria, natalis sanctorum Aquilini, Victurinæ, quorum gesta habentur. In Epbeso, Mengenis, Gaiani, Jovini. In territorio Autisioderensi, passio sancti Peregrini, primi civitatis ipsius episcopi. Et in territorio Tricassinæ civitatis, depositio beati Fedoli confessoris.
- xvi *Kal. Jun.* In Alexandria, natalis sanctorum Victoris, Basilie. Romæ, via Salutaria veteri, natalis sanctorum Partheni, Gallæ, Chori, Primi, et depositio Liberi episcopi. Nividuno, Eraclii, Pauli, Minervi, Aquilini, Victoris.
- xv *Kal. Jun.* In Alexandria, natalis SS. Pantamon, Ostasii et Serapionis presbyterorum, cum aliis xiii. In Ægypto, Dioscori lectoris.
- xiiii *Kal. Jun.* Romæ, natalis sanctorum Calocerii et Parteni eunuchorum, quorum ex his alter præpositus cubiculi Decii imperatoris, alter primicerius, nolentes sacrificare, a Decio occisi sunt. Item in cymitherio Calesti, via Appia, natalis sanctorum Paterni, Gallicoli, cum aliis viii. Et passio sanctæ Pontentianæ virginis.
- xiii *Kal. Jun.* Mediolano, natalis sanctorum Gervasii et Prothasii. Romæ, via Salutaria, natalis sanctæ Basilissæ, cum aliis duobus. In Galliis, civitate Nemauso, natalis sancti Baudilii martyris.
- xii *Kal. Jun.* In Mauritaniis, natalis sanctorum Thimothei, Eutici diaconi. In Africa, natalis sanctorum Victi, Maurellæ, Quinti, cum aliis v. Cæsarea Capadociæ, natalis sanctorum Donati, Primi, cum aliis iiii. In Britannia, natalis sanctorum Thimothei diaconi. Et in civitate Autisiodero, depositio beati Valis presbyteri, et confessoris.
- xi *Kal. Jun.* Romæ, natalis sanctorum Faustini, Thimothei, Venusti, cum aliis xiii. In Corsica, passio sanctæ Julię. Et in Africa, Casti et Mili, qui per ignem passionis martyrium consumarunt. Scribit Cyprianus in lib. de Lapsis. In civitate Autisiodero, depositio sanctæ Helenæ virginis.
- x *Kal. Jun.* Hispaniis, civitate Valentia, natalis sanctorum Basillii episcopi, cum aliis iii. In Cæsarea, Lucii, Juliani, Felicis, cum aliis x. Vienna, passio sancti Desiderii episcopi, cum aliis vii.
- viii *Kal. Jun.* In porto Romano, natalis sancti Vincentii cum aliis xii. In Galliis civitate Nemetis, natalis sanctorum Rogatiani et Donatiani germanorum martyrum.
- viii *Kal. Jun.* Romæ, sancti Urbani Papæ, cujus doctrina multi martyrio coronati sunt. Mediolani, natalis Dionysii episcopi. Trecas, depositio sancti Leonis confessoris et abbatis.
- vii *Kal. Jun.* In Britannia, depositio Augustini, primi Anglorum episcopi. In Africa, Pauli, Quadrati, cum aliis tribus. In territorio Autisioderensæ civitatis, loco Quintiaco, passio sancti Prisci, cum innumera multitudine sociorum suorum Martyrum.
- vi *Kal. Jun.* In Alexandria, natalis sanctorum Aculi presbyteri, Euangelii et aliorum xiiii. In Thomis, Heleæ, Luciani, Zotici, Martialis, Victuri, Murianæ. In Africa, natalis sanctorum Sacci, Juli, Damie, Carpiæ. In Sardinia, natalis sanctorum Saluciani, Eutici episcopi, Crescentini, Ticiani, Quinti, Sciabili.
- v *Kal. Jun.* Parisius, Germani confessoris. Ipso die, depositio sancti Joannis Papæ, quem quia orthodoxus erat, et a Justino imperatore orthodoxo, Constantinopolim veniens, gloriose susceptus erat, Theodoricus rex Arianus irreverenter in Ravenna in custodia tentum, usque ad mortem, cum aliis æque Catholicis viris, perduxit xv Kal. Junii. Meminit S. Gregorius in Dialogis; cujus corpus translatum in (de) Ravenna, sepultum est in Basilica sancti Petri Apostoli v. Kal. Jun. Olibrio Cos.
- iiii *Kal. Jun.* Apud Nicomediam, natalis sancti Crispoli. In Cæsarea Cappadociæ, Cyrilli. In Africa, natalis sanctorum Primi, Bassimonii, et aliorum cliiii. Treveris, depositio sancti Maximini episcopi. Romæ, via Aurelia, natalis sancti Restituti. Via Tiburtina, vi Germanorum. Hispaniis, natalis sancti Genti.
- iii *Kal. Jun.* Antiochia, natalis sanctorum Sittii, Palatini. Turribus Sardinie, natalis sanctorum Gabini, Crispoli.
- Prædie Kal. Jun.* Romæ, via Aurelia, natalis sanctorum Petronillæ, Processi, Martiniani. In Aquileia, natalis sanctorum Canti, Cantiani Grisogonæ, Cantianellæ. Cartagine, natalis sancti Datiani. Turribus Sardinie, natalis sancti Crisientiani.

Letaniæ indicendæ.

JUNIUS HABET DIES XXX.

Kalend. Junii. Natalis sancti Nicomedis martyris. Antiochia, natalis sanctorum Zosimi, Teclæ. In Africa, natalis sancti Crispini. Romæ, Cyriaci, cum aliis tribus. In Thessalonica, Lucciæ et Aucciæ regis, et aliorum multorum. Vienna, depositio Helladi episcopi.

iiii *Non. Jun.* Romæ, Marcellini presbyteri et Petri exorcistæ, qui multos in carcere ad fidem erudientes, post dira vincula et plurima tormenta decollati sunt sub iudice Sereno. Et qui eos decollavit, vidit animas eorum splendide ornatas ab angelis ferri ad coelos, et pœnitentiam agens, sub Julio Papa baptizatus est in senectute sua nomine Dorotheus. Ipso die in Lugduno, sanctæ Blandinæ cum xlvii Martyrum, cui a prima luce, usque ad vesperam tormenta semper innovantes, ad ulti-

mum victos se tortores confitentur. Quæ et secundo pulsata cruciatibus, non superatur. Tertio quoque die religata est ad stipitem, atque in crucis modum distenta, bestiis pabulum præparatur; quam cum nulla ex bestiis auderet attingere, rursus revocatur ad carcerem. Quarto etiam verberibus acta, graticulis exusta, et multa alia perpessa, ad ultimum gladio jugulatur. Tunc et Pontius annorum xv per omnia tormentorum genera, cum ipsa per circum actus, et materna ejus cohortatione roboratus, ante illam martyrium consumavit sub Antonino. Scriptum est vero in historia ecclesiastica, lib. 5.

iii *Non. Jun.* In Africa, natalis sanctorum Quirini, Gagi, et aliorum lvi. Romæ natalis sancti Marcelli et aliorum multorum. Et alibi, depositio

- positio sanctæ Juliae, sacrae puellae. Et in territorio Aurelianensi, vico Maiduno, depositio sancti Lifardi presbyteri et confessoris.
- Pridie Non. Jun.* Romæ, via Appia, natalis sanctorum Pecti, Arethei, Datiani. In Panonia, natalis sancti Quirini. In Sicilia, natalis sanctorum Itali, Philippi, Euthici, cum aliis x. Et alibi, natalis sancti Rutuli, cum aliis duobus.
- Nonas Jun.* Romæ, via Ardeatina, miliario vii, natalis sanctorum Felicitatis, Gregorii, Saturnini et aliorum xxii. In Ægypto, natalis sanctorum Martiani, Nigrandi, Apollonii. In Africa, Euasi, Privati. In Frisa Germaniæ, passio sancti Bonifacii archiepiscopi et Eobanii ejus episcopi, cum aliis servis Dei.
- viii Id. Jun.* In Nividuno, natalis sanctorum Amantii, Lutii, Alexandri, cum aliis tribus. In Africa, natalis sanctorum Zotici, Philippi, Camati, cum aliis duobus. Gratianopolim, depositio Cerati episcopi.
- vii Id. Jun.* Constantinopolim, natalis sanctorum Fortunati episcopi, cum aliis iii. In Africa, natalis sanctorum Victuri, Euasi, Quirilli, cum aliis iii. In Cæsarea Capadociæ, natalis sancti Luciani.
- vi Id. Jun.* In Cæsareæ Palestina, natalis sancti Christi. In Dorostoro, natalis sancti Marci. Romæ, via Aurelia, natalis sanctorum Naboris et Nazarii. In Sardinia, natalis sancti Salustiani. In Galliis, Sersione civitate, depositio sancti Medardi episcopi et confessoris.
- v Id. Jun.* Romæ, via Nomentana, natalis sanctorum Primi, et Feliciani. In Alexandria, natalis sancti Maximi presbyteri. In Nicea civitate, natalis sancti Diomedis, cum aliis iii. In Galliis, vico Pompeiaco, passio sancti Vincentii martyris.
- iiii Id. Jun.* Romæ, via Aurelia, miliario xii, natalis sancti Basilidi, cum aliis xxiiii. In Hispaniis, natalis sancti Crispoli. In Nicomedia, natalis sancti Zachariæ, Autisiodero, depositio beati Censurii episcopi.
- iii Id. Jun.* Natalis sancti Barnabæ Apostoli. Romæ, via Salutaria veteri, natalis sanctæ Asellæ. Et via Nomentana, natalis sanctorum Restituti, Crispoli. In Aquileia, Emeriti, cum aliis tribus.
- Pridie Id. Jun.* Romæ, via Aurelia, miliario viii, natalis sanctorum Basilidis, Cyrini, Naboris, et Nazari. Tripolim, natalis sanctorum Zabini, Aurilii, Donatellæ, Secundæ, cum aliis iii.
- Idus Jun.* Romæ, via Ardeatina, natalis sanctæ Feliculæ. Et alibi, natalis sancti Luciani, Fortunati, Criscentiani, Teclæ.
- xviii Kalend. Julii.* Elisei prophetæ. In Frigia, civitate Laodicia, natalis sancti Antiani et Afræ. In Africa, natalis sanctorum Quintiani, Teodoli, cum aliis duobus. In Aquileia, natalis sancti Proti. In territorio Sessionis civitatis, passio sanctorum Valerii et Ruffini.
- xvii Kal. Jul.* In Aquileia, natalis sanctorum Clementis, Cantiani, cum aliis duobus. In Provincia Siciliæ, passio sanctorum Viti, Modesti et Criscentiæ.
- xvi Kal. Jul.* Ferroli presbyteri et Ferruccionis diaconi in civitate Vigumcensi, qui sub Julio Claudio ad trocleas extenti et flagellati, deinde in carcerem reclusi, et mane amputatis linguis prædicabant verbum Dei. Post hoc subulæ xxx utriusque infixæ in manibus et pedibus et pectore: ad ultimum gladio feriuntur. In Antiochia, Cirici martyris, et Julitæ matris ejus, cum aliis ccciiii. Nammetis, natali sancti Similiani.
- xv Kal. Jul.* Romæ, via Salutaria veteri, natalis sancti Quiriaci, cum aliis viii. Alexandria, Dioscori, Marini. Aquileia, natalis sanctæ Ciriæ, cum aliis duobus. Aurilianis civitate, depositio sancti Aviti presbyteri et confessoris.
- xiiii Kal. Jul.* Natalis sanctorum martyrum Marci et Marcelliani. Scriptum in passione sancti Sebastiani. Ravenna, natalis sanctorum martyrum Felicis, Emili, Crispini. Alexandria, natalis sanctæ Marinæ.
- xiii Kal. Jul.* Mediolano, natalis sanctorum Gervasii et Protasi, quorum sepulcra Ambrosius, Domino revelante, repperit, et ita incorrupta eorum corpora, acsi eodem die fuissent interempti. Romæ, in cymitherio Hippoliti, natalis sanctorum Honorii, Euodi, Petri.
- xii Kal. Jul.* In Thomis civitate, Pauli, Cyriaci et aliorum v. Et alibi, Vitalis, Crispinæ, Martyriæ.
- xi Kal. Jul.* In Africa, natalis sanctorum Saturnini, Quiriaci, Apollonaris, cum aliis iii. In Sicilia, civitate Siracusa, natalis sanctorum Rufini, Marcæ.
- x Kal. Jul.* Nola civitate, depositio sancti Paulini episcopi et confessoris. In Britanniis, sancti Albani martyris, qui tempore Diocletiani, in Verolamio civitate, post verbera et tormenta acerrima, capite plexus est; sed illo in terram cadente, oculi ejus, qui eum percussit, pariter ceciderunt. Passus est cum illo etiam unus de militibus, eo quod eum ferire jussus, noluerit. Divino utique perterritus miraculo, quia viderat beatum Martyrem sibi, dum ad coronam martyrii properaret, alveum annis interpositi orando transmeabile reddidisse.
- viii Kal. Jul.* Britannicæ, sanctæ Ediltrudæ virginis et reginæ, cujus corpus cum xvi annis esset sepultum, incorruptum inventum est. Nicomedia, natalis sanctorum Aviti, Cinzami. Et alibi, Orionis et aliorum lxxxii.
- viii Kal. Jul.* Nativitas Præcursoris Domini. Augustiduno, depositio sancti Simplicii episcopi.
- vii Kal. Jul.* Thessalonica, natalis sancti Lariacitis et aliorum iii. Romæ, natalis sanctorum Lucie virginis et Aceie regis.
- vi Kal. Jul.* Romæ, Joannis et Pauli, quorum primus præpositus, secundus fuit primicerius Constantine virginis, filie Constantini: qui postea sub Juliano martyrium capitis abscissione meruerunt, per Terrentianum Campiductorem, qui deinde Christianus factus est. Pictavi, sancti Maxentii confessoris.
- v Kal. Jul.* Romæ, natalis septem Germanorum. Cordoba Hispaniis, natalis sanctorum Crescentis, Juliani, Nemesii, et aliorum xviii.
- iiii Kal. Jul.* Vigilia Apostolorum Petri et Pauli. Ipso die, natalis sancti Leonis Papæ. In Africa, Fabiani, Felicis et aliorum xxv. In Alexandria, natalis sanctorum Theodori, cum aliis xxvii. Lugduni Galliis, natalis sancti Ereni episcopi.
- iii Kal. Jul.* Romæ, natalis sanctorum Apostolorum Petri et Pauli. Et in eadem urbe, natalis sancti Novatiani et aliorum dcccclxxviii martyrum.
- Pridie Kal. Jul.* In Africa, natalis sanctorum Timothei, Zotici. Italiæ, Galati. In Agrippinia, natalis sanctorum Asclini, Puphili. Lemodocas, depositio sancti Marcialis episcopi et confessoris.

Letaniæ indicendæ.

JULIUS HABET DIES XXXI.

- Kalend Julii.* In Nicomedia, natalis sancti Zoili. Romæ, depositio Gagi Papæ. In monte Hor, depositio Aaron sacerdotis. Angustiduno, depositio Leontii episcopi.
- VI *Non. Jul.* Romæ, natalis sanctorum Processi et Martiniani. Et in eadem urbe, via Appia, natalis sancti Euticii.
- V *Non Jul.* Translatio corporis in ecclesia sancti Thomæ Apostoli, passus vero in India. In Alexandria, natalis sanctorum Tiphonis, Meneleai et aliorum x. In Tarso Ciliciæ Capadociæ, natalis sanctorum Elionis, Montani, Germani, cum aliis vi. Constantinopolim, natalis sanctorum Eufemiæ, Accacii, et aliorum numero xxii.
- III *Non. Jul.* Turonis, translatio corporis sancti Martini, et ordinatio episcopatus, seu et dedicatio Basilicæ ipsius. In Africa natalis sancti Suceidiani martyris. Et in territorio Biturico, natalis sancti Lauriani.
- III *Non Jul.* In Sicilia, natalis sanctorum Agathonis, Triphonis. Et in Thomis, Theodoti, Mariæ. Alexandria, natalis sancti Arpotis.
- Pridie Non. Jul.* In Alexandria, natalis sanctorum Palladii, Philippi. In Syria, natalis sancti Aratoris. Nividuno, natalis sancti Zotici, Aretis. Lugduni, depositio beati Leontii episcopi.
- Nonas Jul.* In Alexandria, Parthenii, Appollonii, Publii, cum aliis numero xvi. Et alibi natalis sanctorum Partemii, Paterni, cum aliis numero xviii.
- VIII *Id. Jul.* Natalis sancti Procopi in Palestina, qui ab Scitopoli ductus Cæsaream, ad primam responsionum ejus confidentiam irato iudice Fabiano, capite cæsus est. In Syrmia, natalis sanctorum Parentii, Cæciria. In Eraclea, natalis sanctorum Joannis, Apri.
- VII *Id. Jul.* In civitate Tyre, natalis sanctorum Anatoliæ virginis et Audacis Marsi, qui uterque capitali sententia coronati sunt. Romæ, natalis sanctorum Felicis, Philippi. Et in Cymitherio Prætextati, natalis sancti Januarii. Et in eadem urbe, natalis sanctarum Rufinæ et Secundæ. Senonas, sancti Eracli episcopi.
- VI *Id. Jul.* Romæ, septem Fratrum filiorum sanctæ Felicitatis, id est: Felicis, Philippi, Vitalis, Martialis, Alexandri, Silani et Januarii, sub præfecto Urbis Publico, tempore Antonini principis.
- V *Id. Jul.* In Africa, natalis sancti Mariani. Et in Arminia minore, natalis sanctorum Januarii et Pelagiæ. Et depositio sancti Benedicti abbatis.
- III *Id. Jul.* Romæ, natalis sanctorum Stephani, Leontii, Mauriti, cum aliis numero xxxviii. In Antiochia, natalis sanctorum Prodocia, Veronicæ et Speciosæ. Alexandria, natalis sancti Euticii.
- III *Id. Jul.* In Aquileia, natalis sanctorum Fortunati, et Armagiri. Mediolano, natalis sanctorum Namoris, Felicis. Cæsareæ Cappadociæ, natalis sanctorum Divi, Corneli. Lugduno Galliæ, depositio beati Inventioli.
- Pridie Id. Jul.* Africa, natalis sanctorum Papiæ, Donati. Ponto, sancti Focæ episcopi, qui sub Traiano imperatore, præfecto Africano, carcerem, vincula, ferrum, ignem etiam, pro Christo superavit; cujus reliquiæ in Basilica Apostolorum, in Galliis civitate Vienna habentur. Et alibi, depositio beati Amici presbyteri.
- Idus Jul.* In Alexandria, natalis sanctorum Philippi, Zenonis, Nasei et x infantum. In Syrmia natale sanctorum Agripini, Secundi, Maximi, Fortunati, Marcialis. Romæ, natalis sanctorum Eutropi, Zozimæ et Bonosæ sororum. Cartagine, natalis sancti Catulini diaconi.
- XVII *Kalend. Augusti.* In Hostia, natalis sancti Hilarini, qui sub persecutione Juliani, cum nollet sacrificare, fustibus cæsus martyrium sumpsit. In Antiochia, natalis sanctorum Theodosii, Eustasi, Dionisii, Theodoti.
- XVI *Kal. Aug.* In Cartagine, Silicitanorum, id est: Sperati, Martialis, Felicis, Aquilini, Lactantii, Januarii, Generosi, Vestæ, Donatæ et Secundæ sub Saturnino præfecto, qui post primam Christi confessionem in carcerem missi et in ligno confixi, et mane gladio decollati sunt. Mediolano, natalis sancti Marcelli. Antiodero, depositio beati Theodosii episcopi.
- XV *Kal. Aug.* Romæ, Semperosæ matris cum vii germanorum, id est: Petri, Marcelliani, Januarii, Dionisii, Simpronii, Clementis, Germani. In Dorostoro, natalis sanctorum Miliani, Bassi, Maximi. Pauli, cum aliis duobus.
- XIII *Kal. Aug.* Sancti Patris nostri Arsenii, de quo in verbis Seniorum refertur, quia propter redundantem lacrymarum tergendam, sudarium semper in sinu vel in manu habnerit. Constantinopoli, natalis sanctæ Daria. Lugduno Galliis, natalis sancti Rustici presbyteri et confessoris.
- XIII *Kal. Aug.* In Africa, natalis sanctorum Sabini, Luciani, Petri, cum aliis numero xxviii. In Tebaida, natalis sancti Victoris. Et in Damaso, natalis sanctorum Maximi, Juliani, Macrobi et aliorum xiiii. In Corintho, natalis sanctorum Ciriaci, Donati, cum aliis xviii.
- XII *Kal. Aug.* Romæ, natalis sanctæ Praxitis virginis. Et sancti Danielis Prophetæ. Et apud Tiburtinam urbem Italiæ, natalis sanctæ Simphorosæ, cum vii filiis: Crescente, Juliano, Nemesio, Primitivo, Justino, Stacteo, Eugenio, cum quibus simul passa est. Massilia, natalis sanctorum Victoris, Alexandri, Deuteri.
- XI *Kal. Aug.* Natalis sanctæ Mariæ Magdalena. In Antiochia, natalis sancti Cirilli, cum aliis iii. Et in Anquira Galliciæ, natalis sancti Platonis cujus gesta habentur.
- X *Kal. Aug.* Ravenna, natalis sancti Apollinaris episcopi, qui Romæ ordinatus ab Apostolo Petro, et illuc missus est; qui etiam in Emilia prædicavit, et in partibus Corinthiorum, et in Misia, et in partes Danubii, in partibus quoque Tarchiæ; in quibus locis exilio religatus est, et ubicumque pervenit, innumeras virtutes fecit, et passiones sustinuit; nam nimia cæde mactatus est, et rursus diutius fustibus cæsus ac nudis pedibus super prunas impositus, rursus cæsus, et saxo os ejus contusum est; et cum gravissimo ferri pondere in clauso in carcere horrifico, atque in ligno extensus est, ubi ab omnibus quidem neglectus, sed ab angelo publicæ pastus est; deinde cathenatus atque in exilium directus

- rectus est. In quo rursum diutius fustibus cæsus et rursum in Ravenna ligatus a paganis, cæsus et vulneratus, et rursus in carcerem missus et cæsus, sic martyrium consumavit, sub Vespasiano cæsare, Demostene Patricio. Rexit ecclesiam annis xxviii, dies viii.
- viii *Kal. Aug.* In Tyro, natalis sanctæ Cristinae virginis. In Namiternina civitate, miliario lxxxiiii ab urbe Roma, natalis sancti Victorini.
- viii *Kal. Aug.* Natalis sancti Jacobi Apostoli fratris beati Joannis. Et in porto urbis Romæ, natalis sanctorum Arconti, Nni (Nonni). In Sicilia, civitate Samon, natalis sancti Cristofori.
- vii *Kal. Aug.* In Leadicia Frigiæ, natalis sanctorum Joviani, Emilli, Felicis. Martiani et aliorum iii.
- vi *Kal. Aug.* Sancti Simeonis monachi. Nicomedia, natalis sanctorum Juliae, Jucundæ, Januarii. Autisiodero, depositio beati Aetherii episcopi.
- v *Kal. Aug.* Laodicia Frigia, natalis sanctorum Titi, Philippi, Alexandri. Nicomedia, natalis sancti Pantaleonis. Mediolano, natalis sanctorum Nazarii et Celsi pueri.
- iii *Kal. Aug.* Romæ, natalis sanctorum Felicis, Simplicii, Faustini, et Viatricis. Eodem die, depositio sancti Lupi episcopi de Treca, qui cum Germano venit Britanniam, et lii annis sacerdotio functus est; qui tempore Regis Attilæ, qui Galliam vastabat, sicut in himno ejus canitur: dum bello cuncta perderent, orando Treca munivit. Aurilianis civitate, depositio beati Prosperi episcopi.
- iii *Kal. Aug.* Romæ, Abdonis et Sennis subregulorum, qui cum in Cordula civitate Persarum vincula paterentur a Decio, ad ultimum duxit eos Romam cathenis obligatos, et diversis pœnis maceratos, ubi primo plumbatis cæsi, et deinde gladio interfecti sunt. Autisiodero, depositio beati Ursi episcopi.
- Pridie Kal. Aug.* In Africa, civitate Sinnada, natalis sanctorum Democriti, Secundi, Dionisii, Tiri. Autisiodero, depositio sancti Germani episcopi, qui multis virtutibus, doctrina, et continentia clarus, etiam Brittonum fidem per duas vices a Pelagiana hæresi defendit.

Letaniæ indicendæ.

AUGUSTUS HABET DIES XXXI.

- Kolend. Augusti.* Romæ, sancti Petri Apostoli ad vincula. Antiochia, passio sanctorum Machabæorum vii fratrum, cum matre sua. Gerunda, passio sancti Felicis martyris. Vercellis, Eusebii episcopi, qui moventibus persecutionem Arrianis, sub Constantino principe, martyrium passus est. Galliis civitate Bitturicas, depositio beati Archadii episcopi.
- iiii *Non. Aug.* Romæ, sancti Stephani Papæ, qui martyrio coronatus est in persecutione Valeriani principis. Eodem die, natalis sanctæ Theodotæ, cum iii filiis suis, qui omnes igne consumpti sunt, præcipiente Diocletiano imperatore sub comite Laodicio.
- iii *Non. Aug.* Hierosolyma, inventio corporis sancti Stephani Protomartyris, ubi haberi dicitur unus de lapidibus, quibus percussus est, et multas ex eo virtutes sanitarum fieri. Augustiduno, depositio Eufronii episcopi.
- Pridie Non. Aug.* Via Lavicana miliario ab Urbe xiiii, natalis sancti Sachinti. Nicomedia, natalis sanctorum Segæ et Bartholomei. Lugduno Galliæ, adventus corporis sancti Justi episcopi de eremo.
- Nonas Aug.* In civitate Augustana, passio sancti Afri. Axiopoli, natalis sanctorum Herenei, Eraeli et Bassi. Augustuduno, depositio sancti Cassiani episcopi. Catalonis, depositio beati Memii episcopi.
- viii *Id. Aug.* Sancti Sixti episcopi, Felicissimi, et Agapiti diaconi, qui decollati sunt sub Decio. Decollati sunt cum eo et alii iii subdiaconi: Januarius, Magnus, Vincentius et Stephanus, ut in gestis Pontificalibus legitur.
- vii *Id. Aug.* In Aregio, Donati episcopi, qui, ut Gregorius in Dialogorum meminit, fractum a paganis calicem sanctum ad missas, orando restauravit. Romæ, passio sanctorum xxv Martyrum.
- vi *Id. Aug.* Romæ, via Appia, natalis sancti Secundi. Via media, natalis sanctorum Nazarii, Julianæ et Agapæ virginis. Philadelphia, natalis sancti Leonidis. Eodem die, sancti Cyriaci.
- v *Id. Aug.* Vigilia sancti Laurentii. Eodem die Romæ, natalis sancti Romani militis, qui confessione sancti Laurentii compunctus, petiit ab eo baptizari, et mox, jubente Decio, cum fustibus exhibitus ac decollatus est. Et in Colonia Thusciæ, natalis sanctorum Faustini, Marcellini, cum aliis tribus.
- iiii *Id. Aug.* Natalis sancti Laurentii sub Decio, qui post plurima tormenta carceris, diversarum laminarum ardentium, ad ultimum in crate ferre (ferrea) assatus martyrium consumavit.
- iii *Id. Aug.* Romæ, sancti Tiburtii martyris. Et in eadem urbe, juxta duas domus Diocletianas, natalis sanctæ Susannæ.
- Pridie Id. Aug.* In Sicilia, civitate Cantenensium Eupli diaconi, qui cum diutius torqueretur, decollatus est tempore Diocletiani et Maximiani. Romæ, natalis sanctorum Crisanti et Dariæ; et cum eis passi sunt: Claudius, Jason, Maurus et milites lxx. In Istria, natalis sancti Juliani.
- Idus Aug.* Romæ, natalis sancti Yppolyti martyris et Concordiæ nutricis ejus, quæ ante ipsum plumbatis cæsa martirizavit, et aliorum xviii de domo ejus, qui simul decollati sunt. Eodem die natalis sancti Cassiani martyris, cujus passionem Prudentius poeta versibus explicavit.
- xviii *Kalend. Septembris.* Natalis sancti Eusebii presbyteri. In Africa, natalis sancti Demetrii. In Aquileia, natalis sanctorum Felicis, Fortunati, Januarii.
- xviii *Kal. Sept.* Assumptio sanctæ Mariæ semper Virginis, matris Domini nostri Jesu Christi. Nicomedia, natalis sanctorum Stationis, Philippi, Euticiani.
- xvii *Kal. Sept.* Alexandria, natalis sanctorum Orionis et Emili. In Persida, natalis sancti Tyrsi.
- xvi *Kal. Sept.* In Cæsarea, natalis sancti Mammæti monachi. Et octavas sancti Laurentii.
- xv *Kal. Sept.* In civitate Prænestina, natalis sancti Agapiti. Et in Ponto, natalis sancti Pontami et Helianæ virginis.

- xiiii *Kal. Sept.* Natalis sancti Magni et sancti Andreae martyrum, cum sociis suis duo millium quingentorum ex et vii. Ponto, in Amatica civitate, natalis sanctorum Philouis, Rufini et aliorum v. Et in territorio Bituricæ civitatis, natalis sancti Mariani.
- xiii *Kal. Sept.* Cainone castro, depositio sancti Maximini episcopi. Heræ insula, depositio sancti Philiberti abbatis. In Lucana civitate, natalis sanctorum Valentiani, Leonti. In Alexandria, natalis sancti Dioscori.
- xii *Kal. Sept.* Hispaniis, natalis sanctorum Julii et Juliani, cum aliis tribus. In porto Romano, natalis sancti Hippoliti. In Sardinia, natalis sanctorum Quadrati episcopi, Traiani. Et in territorio Gavallæ civitatis, natalis sancti Privati martyris.
- xi *Kal. Sept.* Natalis sancti Timothei, qui ab Antiochia veniens Romam, sub Militiade Papa susceptus est in ospitium a Silvestro, qui postea episcopus fuit. Qui cum annum totum et aliquot menses ibi prædicans, multos ad Christum convertisset, tentus a Tarquinio Urbis præfecto et longa carceris custodia maceratus, cum sacrificare idolis nolisset, tertio cæsus et gravissimis suppliciis attractatus, ad ultimum decollatus, et juxta beatum Paulum Apostolum sepultus. Augustiduno, passio sancti Simphoriani martyris.
- x *Kal. Sept.* In Aquileia, natalis sanctorum Fortunati et Ermogenis, cum aliis ii. Lugduno Galliæ, natalis sanctorum Minervi et Eleazari. Remis civitate, natalis sanctorum Timothei, Appolinaris. Augustiduno, depositio sancti Flaviani episcopi. Arvennis, depositio sancti Sindonii episcopi.
- viii *Kal. Sept.* In India, natalis sancti Bartholomei Apostoli. Romæ, passio sancti Genesii martyris. Rotomaco, depositio sancti Audoeni episcopi et confessoris. Nevernis, depositio beati Patricii abbatis.
- viii *Kal. Sept.* In Provincia Syriæ, natalis sancti Juliani. Capua Campaniæ, natalis sanctorum Rufinæ, Euticæ. Arelato, passio sancti Genesii martyris. Et in eadem Provincia, natalis sanctorum Justi et Pastoris.
- vii *Kal. Sept.* Natalis sanctorum Ereni et Abundi Romæ, quos Deciana persecutione, jussit Valerianus incloacari, eo quod corpus beatæ Concordiæ in cloacam missum, levaret; et ipsorum quoque corpora levavit Justinus presbyter et sepelivit in cripta juxta beatum Laurentium. Et in eadem urbe, natalis sanctorum martyrum Mercurii, Maxiliani, Quintini.
- vi *Kal. Sept.* Romæ, natalis sanctorum Hermetis et Basillæ. In Lucana, natalis sancti Felicis cum aliis iii. Arelati, depositio sancti Cæsarii episcopi et confessoris. Augustiduno, depositio beati Siagrii episcopi.
- v *Kal. Sept.* In Africa, Ippone regius, passio sancti Augustini episcopi, qui primo de sua civitate Sardiniam translatus, sed nuper a Luitbranno rege Langobardorum Ticinis relatus, et honorifice conditus est. Romæ, natalis sancti Ermetis. In territorio Arvennis, passio sancti Juliani martyris. Sanctonis civitate, depositio beati Biviani episcopi et confessoris.
- iiii *Kal. Sept.* Romæ, natalis sanctæ Sabinæ virginis et martyris. Eodem die, decollatio sancti Joannis Baptistæ, qui primo in Samaria conditus, nunc in Alexandria: porro caput de Hierosolymis ad Phœnicem urbem Emissam delatum. Et depositio Elisei prophetæ.
- iiii *Kal. Sept.* In Venusia, civitate Apuliæ, natalis sanctorum Felicis episcopi civitatis Tubzocensæ, et Audaeti presbyteri, et Fortunatiani et Septemini lectorum, qui temporibus Diocletiani in sua civitate tenti a Magnelliano curatore xviii *Kal. Julii*, inde multis diu vineulis et carceribus macerati, et in Africa et in Sicilia, tandem gladio consumati sunt. Felix lvi annorum virgo obiit. Romæ, Gaudentiæ virginis.
- ii *Kal. Sept.* Treveris, depositio sancti Paulini episcopi, qui pro fide Catholica a Constantio imperatore Arriano exilium passus, ubi et requievit. Ancyra Galatiæ, natalis sanctorum Gaiani, Juliani, Rufini, cum aliis xi. Autisiodero, depositio beati Optati episcopi.

Letaniæ indicendæ.

SEPTEMBER HABET DIES XXX.

Kalend. Septembris. In villa Erdona, in Appollia, in Galliis, Senonas civitate, depositio beati Lupi episcopi et confessoris. Capua, natalis sancti Prisci. Cartagine, natalis sanctorum Fortunati, Donati, Felicis. Celomannis, depositio sancti Victoris episcopi.

iiii *Non. Sept.* Nicomedia, natalis sanctorum Zenonis, Gorgoni, Theodotæ, cum filiis suis. Lugduno Galliæ, depositio sancti Justi episcopi et confessoris.

iii *Non. Sept.* In Provincia Syriæ, sub Constantio imperatore, passio sancti Antonii adolescentis annorum xx et Aresti episcopi, cujus gesta habentur.

Pridie Non. Sept. In Ancyra Galatiæ, natalis sanctorum Silvani, Marcelli, Maximi, cum aliis xiiii. Romæ, depositio sancti Bonifacii episcopi. Galliis, civitate Cavillono, passio sancti Marcelli episcopi et martyris.

Nonas Sept. Romæ, natalis sanctorum Taurini, Arestosii. In Capua Campaniæ, natalis sanctorum Ferreoli et Ferruccionis.

viii *Id. Sept.* Romæ, natalis sancti Eleutheri episcopi. Et depositio Zachariæ prophetæ.

vii *Id. Sept.* Cappua, natalis santi Senoti. Et passio sancti Anastasii. Arelato, depositio Augustalis episcopi. Aurelianis, depositio beati Euortii episcopi. Et in territorio...

Cetera desunt.

SPECIMINA TRIA

*Ex Martyrologiis S. Maximi apud Treviros, S. Cyriaci Romæ,
et Barberiniano majori.*

PRIMUM SPECIMEN

Ex Sanmaximiano, descripto manu P. Alexandri Wilthemii, quod incipit
a festivitibus Apostolorum.

MENSIS JULIUS.

- Kalend. Julii.* In monte Or, depositio Aaron. Passio sanctorum Apostolorum Simonis Cananei et Judas Zelotis. Remis civitate, depositio sancti Teuderici presbyteri.
- vi Non. Jul.* Natale sanctorum Processi et Martiniani et aliorum.
- v Non. Jul.* Translatio sancti Tome Apostoli, qui passus est in India.
- iiii Non. Jul.* Turonis civitate, ordinatio episcopatus et translatio corporis sancti Martini. Et natale sanctorum Petri et Marcellini.
- iii Non. Jul.* In Africa, natale Jocundiani, Agathonii, Trifonis, Thomi.
- Pridie Non. Jul.* Octabas Apostolorum. Augustiduno, depositio sancti Leonti.
- Nonus Jul.* In Alexandria, Eracli, Apollonis, Publi cum aliis.
- viii Id. Jul.* In Nicia, Sustrati, Eracli, Speri, Emmi ib. (*Forte alibi aut aliorum.*)
- vii Id. Jul.* In Tomis, Zenonis, Vitalis, Cirilli episcopi, Fraternali.
- vi Id. Jul.* Romæ, natalis sanctorum septem fratrum, Felicis, Philippi, Maximi.
- v Id. Jul.* Natale sancti Benedicti abbatis. Alibi, Januarii, Stephani.
- iiii Id. Jul.* In Siollia, civitate (Catana,) natale sanctæ Agathæ virginis. Namoris.
- iii Id. Jul.* In Alexandria, Seraphionis, Menei presbyteri, Trofimi vir. (*Legit Trophimæ virginis.*)
- Pridie Id. Jul.* In Africa, Donatæ. Sancti Foci episcopi. Natale Justi episcopi. Amici.
- Idus Jul.* In Alexandria, natale sanctorum Philippi, Zenonis, Jacobi.
- xvii Kalend. Augusti.* In civitate Hostia, natale sancti Hilarini. Et natale sancti Valentini.
- xvi Kal. Aug.* In Africa, Aquilini. Sancti Marcelli. Depositio beati Teodosi.
- xv Kal. Aug.* Romæ, via Tiburtina, natale sanctorum Symphorosæ.
- xiiii Kal. Aug.* In Alexandria, Sisinni, Machadori. Sancti Dariæ et aliorum.
- xiii Kal. Aug.* In Africa, natale sanctorum Sabini, Luciani, Victoris.
- xii Kal. Aug.* Natale sancti Pancrati. In Africa, natale sanctorum Victoris.
- xi Kal. Aug.* Natale sancti Apolonaris. Antiochia, Cirilli, Andrei.
- x Kal. Aug.* Romæ, via Tiburtina, natale sancti Vincenti. Et sancti Apol. (Apollinaris.)
- viii Kal. Aug.* In Arminia civitate, milites LXXXIII. Sanctæ Christinæ.
- viii Kal. Aug.* Natale sancti Jacobi Apostoli, fratris sancti Johannis. Passio sancti Cristofori.
- vii Kal. Aug.* In Laudiciæ Frigiæ, Emili, Felicis, Marciani.
- vi Kal. Aug.* In Nola civitate, natale sancti Felicis, Jocunde et aliorum.
- v Kal. Aug.* Natale sanctorum Simplicii, Faustini et Beatricis. Nazari et Celsi.
- iiii Kal. Aug.* Natale sancti Felicis. Tricas civitate, depositio sancti Lupi episcopi.
- iii Kal. Aug.* Natale sanctorum Abdo et Sennes. Fausti, Justi. Antisiodero, Ursi.
- Pridie Kal. Aug.* Democreti, Dionisi. Antisiodero, Germani confessoris.

In reliquis idem annuntiandi modus.

SECUNDUM SPECIMEN

Ex Martyrologio S. Cyriaci. Quod incipit a Kalendis Januarii.

JULIUS HABET DIES XXXI.

LUNA VERO EJUS XXX.

- Kalend. Julii.* Rome, Gagi Pape et sanctorum Luceie virg. et Aceie regis, cum aliis VIII. Et in monte Or, depositio Aaron sacerdoti primi.
- VI *Non. Jul.* Rome, natalis sanctorum Processi et Martiniani. Et depositio Melziadis PP.
- V *Non. Jul.* Translatio Thome Apostoli in Edessa; passus vero in India.
- III *Non. Jul.* Turonis, translatio sancti Martini confessoris, vel ordinatio episcopatus ejus, seu dedicatio basilice ipsius. Et natalis sancti Lauriani martyris, cujus caput Hispalim portatum est.
- III *Non. Jul.* In Sicilia, Agathonis, Triphonis, Fe-ratoris, Theodoti, Secundini.
- Pridie Non. Jul.* Isaie Prophete. Et octabas Apostolorum.
- Novas Jul.* In Alexandria, Partheni, Eraclai, Publici, cum aliis XVIII.
- VIII *Idus Julii.* Natale Procopii in Palestina, qui ab Scitopoli ductus Cesaream, ad primam responsionum ejus confidentiam irato judice Flaviano, capite cesus est.
- VII *Id. Jul.* In civitate Tyre, natalis sanctorum Anatholie, et Audacis sub Decio imperatore, quorum Anatolia cum multos in Piceno infirmos, lunaticos ac demoniacos curasset, ducta est jubente Festiano ad civitatem Tyrie et diversis plagarum generibus vexata; deinde cum repente tota nocte inclusa est, nihil lesa est. Quin et ipsum Marsum, qui serpentem dimiserat, nomine Audacem, mane a suo serpente devorandum, eripuit et ad Christi martyrium devertit. Nam ipse post hoc ob confessionem veritatis in custodiam datus, nec mora, capitali sententia coronatus est. Ipsa quoque Christi virgo gladio transverberata, cum staret extensis manibus in oratione, ita ut per dextrum latus gladius missus, per sinistrum exiret; quæ passa est VIII Idus Julii, sepulta autem mane a civibus Tyrenensibus. Audax vero, quia de Oriente erat, ab uxore sua et filiis illo translatus est. Eodem die VII Iduum Juliarum, de presidio (depositio) sancti Patris nostri Effrem.
- VI *Id. Jul.* Septem fratrum filiorum sanctæ Felicitatis; id est Felicis, Philippi, Vitalis, Marcialis, Alexandri, Silani et Januarii sub prefecto Urbis Publio, tempore Antonini Principis. E quibus Jannarius post verbera virgarum et carcerem ac plumbatis occisus est; Felix et Philippus fustibus mactati; precipitio Silanus interemptus est; Alexander, Vitalis et Marcialis capitali sententia sunt puniti. Et sanctarum Ruffine et Secunde.
- V *Id. Jul.* Depositio sancti Benedicti abbati. Rome, sanctorum Leonitii, Stephani, Mauricii.
- III *Id. Jul.* In Aquileia, Fortunati, Agathe virginis, Naboris et Felicis.
- III *Id. Jul.* In Alexandria, Sertipionis, Actali, Zenonis, Trophime virginis.
- Pridie Id. Jul.* Sancti Focati episcopi Ponti, qui sub Traiano imperatore, prefecto Africano, carcerem, vincula, ferreum igneum etiam pro Christo superavit; cujus reliquie in Basilica Apostolorum in Gallia civitate Vienna habentur. Gallia, natale sancti Justi episcopi et confessoris.
- Idus Julii.* Sancti Cirici, Philippi, Secundi, Marcialis. Et Jacobi episcopi Nizivis, qui in corpore multa signa fecit, et arca Noe solus vidit in monte, ulli alio, de his qui cum eo perrexerant, videre est permissum.
- XVII *Kalend. Augustas.* In Hostia, natalis sancti Ylarini, qui persecutione Juliani, cum nollet sacrificare, fustibus cesus, martyrium sumpsit. In Antiochia, Theodosii, Eustasi, Dionisi.
- XVI *Kal. Aug.* In Cartagine, Sulidanorum, id est: Sperati, Marcialis, Cithii, Vestorii, Felicis, Aquilini, Lactantii, Januarii, Generosi, Veste, Donate et Secunde sub Saturnino prefecto, qui post primam Christi confessionem in carcere, et in ligno confixi et mane gladio decollati sunt. Autisiodoro, Theodosii episcopi. *Et sancti Alerii confessoris.*
- XV *Kal. Aug.* Natale sancti Arnulphi confessoris. Rome, Symphorose matris VII germanorum.
- XIII *Kal. Aug.* Sancti Patris nostri Arsenii, de quo in verbis Seniorum refertur, quæ per pater (quia propter) redundationem lacrimarum tergendam sudarium semper in sinu vel in manu habuerit. Et alibi, Rustici.
- XIII *Kal. Aug.* Romæ, passio sancti Strie, Margrini, Nestite, Satiri, Amirini, Secundi. Sancte Margarite virginis et martyris.
- XII *Kal. Aug.* Natale sancte Praxedis virginis. Et sancti Danihelis prophete. Et apud Tiburtinam urbem Italie, natale sancte Symphorose, cum septem filiis, Crescentie, Juliano, Nemesio, Primitivo, Justino, Stacteo, Eugenio, cum quibus simul passa ab Adriano principe, qui ipsam Symphorosam jussit palmis cedi, deinde suspendi crinibus, sed cum superari nullatenus posset, jussit eam alligato saxo in fluvium precipitari. Cujus frater Eugenius, curie principalis Tyburtine, colligens corpus ejus sepelivit. Mane imperator jussit septem figi stipites, ibique filios ejus ad trocleas extendi, et Crescentem in gutture transfigi; Julianum in pectore; Nemesium in corde; Primiti-

- vum per umbilicum; Justinum per membra distensum scindi per singulos corporis nodos atque juncturas; Stacteam lanceis innumerabilibus, donec moreretur, in terra configi; Eugenium findi a pectore usque ad inferiores partes. Altera autem die, Adrianus precepit corpora eorum simul auferri et projici in foveam altam, et posuerunt pontifices nomen loci illius, ad septem Biathanatos.
- x* *Kal. Aug.* Natale sancte Marie Magdalene. In Antiochia, Arilli, Andree.
- x* *Kal. Aug.* Natale sancti Apollenaris episcopi in Ravenna. Qui Rome ordinatus ab Apostolo Petro, et illuc missus est. Qui etiam in Emilia predicavit, et in partibus Corinthiorum, et in Misia, et in ripa Danubii, et in partibus Tharachie, in quibus locis exilio religatus est, et ubicumque pervenit, innumeras virtutes fecit et in passiones sustinuit: nam nimia eum cede mactatus est, et rursus diutius fustibus cesus ac nudis pedibus super prunas impositus; rursus cesus, et eculeo appensus tortus est, et saxo hos ejus contusus est, et cum gravissimo ferri pondere inclusus in carcere horrifico atque in ligno extentus est, ubi ab hominibus quidem neglectus, sed ab Angelo publice patus est. Deinde catenatus in exilium directus est; in quo rursus diutius fustibus cesus et rursus in Ravenna ligatus a paganis, cesus et vulneratus et rursus in carcerem missus, et cesus; sic martyrium consumavit sub Vespasiano cesare, Demostene Patricie. Rexit ecclesiam annos xxxviii, dies quatuor. *Vide Beadam.* Rome, Vincentii. Natale Primitivi.
- viii Kal. Aug.* Natale sancte Cristine virginis. In A... tno (Amiterno), sancti Victorini martyris.
- viii Kal. Aug.* Natale sancti Jacobi Apostoli Zebedei. Et sancti Christophori.
- vii Kal. Aug.* In Laodicie Frigie, Jobiani, Juliani, Felicis, Marciani. *Sancti Pastoris presbyteri.*
- vi Kal. Aug.* In Siria, Simeonis monachi. In Nicomedia, Juliani, Jocundi. In Nicomedia, sancti Pantaleimonis.
- v Kal. Aug.* In Mediolanum, Nazarii et Celsi. In Britannia, sancti Samsonis episcopi et confessoris.
- iiii Kal. Aug.* Natale sanctorum Felicis, Simplicii, Faustini et Beatricis. De presidio (Depositio) sancti Lupi episcopi de Treca, qui cum Germano venit Britannia, et anni (annis quinquaginta) sacerdotio functus est. Qui tempore regis Attilæ, qui Galliam vastabat, sicut in ymno ejus canitur: Dum bella cuncta perderent, orando Treca munuit. Alibi, depositio Prosperi episcopi.
- iiii Kal. Aug.* Rome, Abdon et Sennes subregulorum, qui cum in Corduba civitate Persarum, vincula paterentur a Deçio, ad ultimum adduxit eos Romam catenis obligatis et diversis pœnis maceratis, ubi primum plumbatis cesos deinde gladio interfecti sunt.
- Pridie Kal. Aug.* Autisiodoro, depositio sancti Germani episcopi. Et natale sanctorum Secundini, Maxime. Eodem die, reconciliatio sancti Nicolai.

TERTIUM SPECIMEN

Ex Barberiniano acephalo. Quod incipit ab idibus Martii.

JULIUS HABET DIES XXXI.

LUNA XXX.

- Kalend. Julias.* Romæ, natale sanctarum Lucie virginis, et Aucenæ reginæ, cum aliis xxi. Anisolæ monasterio, depositio S. Carilephi presbyteri. In monte Or, depositio Aaron sacerdotis. In Mesopotamia, Zeli, cum aliis sex. Orionis, cum aliis viii. Et aliorum ducentorum septuaginta quatuor. Augustiduno, depositio Leontii episcopi et S. Quintiani.
- vi Non. Jul.* Romæ, passio sanctorum militum Processi et Martiniani. Et natale S. Damasi Papæ, et depositio Meltiadis episcopi. Turonis, depositio S. Monegundæ virginis.
- v Non. Jul.* In Edissa, translatio S. Thomæ Apostoli, qui fuit passus in India xii Kal. Januarii. In Alexandria, Triponis, Menelai, Cyrilli, Juliani. Constantinopoli, Eufemiæ, Acaci, Demetrii.
- iiii Non. Jul.* Turonis, ordinatio episcopatus, et translatio corporis et dedicatio basilicæ S. Martini episcopi et confess. In Syrmia, Sabbatiæ, Innocens, cum aliis triginta. Betirivo civitate, natale sancti Lauriani episcopi et martyris.
- iii Non. Jul.* In Sicilia, Agathonis et Triphonis. In Thomis, Stratoris, Theodoci, Rodoficæ. Secundini. In Alexandria, Arpotis.
- Pridie Non. Jul.* Esaiæ prophetæ. Romæ, octava Apostolorum. In Syria, Zotici, Amandi, Artetis. Augustiduno, depositio S. Leontii episcopi. In Alexandria, Arthoti, Zeti, Philippi, Severi. Eodem die in Binga, natalis S. Goaris.
- Novus Julii.* In Alexandria, Partheni, Eradii, Apollonii, cum aliis decem et octo. Et alibi, Alexandri, Partiminii.
- viii Idus Jul.* In Palestina, natalis S. Procopii martyris, qui ab Scithopoli ductus Cæsaream, ad primam responsionum ejus confidentiam irato Judice Flaviano, capite cesus est. Augusta Virmandorum, inventio corporis S. Quintini

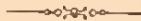
- tini martyris. Et alibi, Agresti, Primuli. In Nicæa, Sostrati, Eradii.
- vii *Id. Jul.* In civitate Tyræ, natale sanctorum Anatholiæ virginis et Andacis martyris sub Decio imperatore, quorum Anatholia, cum multos in Piceno infirmos, lunaticos, ac demoniacos curasset, deducta est, jubente Festiniano, in civitatem Tyræ, et diversis plagarum generibus vexata. Deinde cum serpente tota nocte inclusa, nihil læsa est: quin et ipsum Marsum, qui serpentem dimiserat, nomine Audacem, mane a suo serpente devorandum eripuit et ad Christi martyrium converti. Nam ipse post, ob confessionem veritatis, in custodiam datus, nec mora, capitali sententia coronatus est. Ipsa quoque Christi virgo gladio transverberata, cum staret extensis manibus in oratione, ita ut per dextrum latus gladius missus, per sinistrum exiret. Quæ passa est vii Id. Jul.; sepulta autem mane a civibus Tyrenensibus. Audax vero, quia de Oriente erat, ab uxore sua et filiis illo translatus est. Eodem die, depositio sancti Patris nostri Effrem. Romæ, natale virginum Flavianæ, Faustinae.
- vi *Id. Jul.* Romæ, passio sanctorum septem fratrum filiorum S. Felicitatis. Id est: Felicis, Philippi, Vitalis, Marcialis, Alexandri, Silani, et Januarii, sub præfecto Urbis Publio, tempore Antonini principis. E quibus Januarius post verbera virgarum et carcerem ac plumbatis occisus est; Felix et Philippus fustibus mactati; Silanus præcipitio interemptus est; Alexander, Vitalis, et Martialis capitali sententia sunt puniti. Romæ, passio S. Rufinæ et Secundæ.
- v *Id. Jul.* Romæ, passio sanctorum Stephani, Leontii, Mauricii et Militonis. In pagum Aurelianensem, inventio corporis S. Benedicti abbatis et depositio ejusdem.
- iiii *Id. Jul.* Mediolano, Naboris, Felicis et Primitivi. In Aquileia, natale sanctorum Fortunati et Armogeni. Lugduno Gallia, depositio S. Viventii episcopi.
- iii *Id. Jul.* In Alexandria, Serapionis, Melei, Zenonis, Nasei, Attali, Menei presbyteri et Trofimæ virginis.
- Prædic. Id. Jul.* Natalis S. Focati episcopi Ponti, qui sub Traiano imperatore, præfecto Africano, carcerem, vincula, ferrum, ignem etiam pro Christo superavit, ejus reliquiae in basilica Apostolorum in Gallia civitate Vienna habentur. Lugduno Gallia, depositio sanctorum Justi et Amati episcoporum.
- Idus Julii.* In Alexandria, natale sanctorum Philippi, Zenonis, Nasei et decem sororum. In Cartagine, natale S. Catholini diaconi. Eodem die, S. Quirici et Julitæ matris ejus.
- xvii *Kalend. Augusti.* In civitate Hostia, passio Hylarini, qui sub persecutione Juliani, cum nollet sacrificare, fustibus cæsus martyrium sumpsit. In Casarea, natale sanctorum Pauli et Marametis. Et natale sanctorum Valentini Theoni, Diocletis.
- xvi *Kal. Aug.* In Cartagine, passio sanctorum Sicilianorum martyrum, id est: Sperati, Marcialis, Cithii, Vesturii, Felicis, Aquilini, Lactantii, Januarii, Generosi, Vastæ, Donatæ et Secundæ, sub Saturnino præfecto; qui post primam Christi confessionem, in carcerem missi, et in ligno fixi, et mane gladio decollati sunt. Mediolano, natale S. Marcelli. Romæ, S. Alarii.
- xv *Kal. Aug.* Romæ, apud Tiburtinam urbem Italia, passio S. Simphorosæ, cum septem filiis suis (S. Brunonis episcopi confessoris.) Nemesio, Primitivo, Justino, Stracteo, Eugenio, cum quibus simul passa est ab Adriano principe, qui ipsam Simphorosam jussit palmis cædi, deinde suspendi crinibus. Sed cum superari nullatenus posset, jussit eam alligato saxo in fluvium præcipitari. Cujus frater Eugenius curiæ principalis Tiburtinæ, colligens corpus ejus, sepelivit, et mane imperator jussit septem figi stipites, ibique filios ejus ad trocleas extendi et Crescentem in gutture transfigi; Lucianum in pectore; Nemesium in corde; Primitivum in umbilico, Justinum per membra distensum scindi per singulos corporis nodos atque juncturas; Stacteam lanceis innumerabilibus, donec moreretur, in terra configi; Eugenium findi in pectore usque ad inferiores partes. Altera autem die Adrianus præcepit corpora colligi. In Ponto, Amantia civitate, natale Pontini, Filantii, Helianæ virginis, Mariæ virginis.
- xiiii *Kal. Aug.* Natalis S. Arseni monachi, de quo in verbis Seniorum refertur, quia propter redundantem lachrimarum tergendam, sudarium semper in sinu vel in manu habuerit. In Alexandria, Sisinni. In Spania, natale S. Justi. Lugduno Gallia, depositio Rustici episcopi et confessoris.
- xiii *Kal. Aug.* Romæ, natale sanctorum Passerriæ, Macrini, Saturi. In Africa, Sabini, Luciani, Amabilis. In Thebaida, natale Victoris. In Damasco, natale Maximi, Luciani, Macroii, cum aliis decem.
- xii *Kal. Aug.* Romæ, natale S. Praxedis virginis. Eodem die, S. Danielis prophetae. In Massilia, natale sanctorum Victoris, Alexandri, Feliciani et Longini.
- xi *Kal. Aug.* Natale S. Mariæ Magdalenæ. In Antiochia, natale sanctorum Cyrilli, Andreae, Tabelli. Et alibi, natale S. Platonis.
- x *Kal. Aug.* In Ravenna, natale S. Apollinaris episcopi et martyris, qui Romæ ordinatus ab Apostolo Petro, et illuc missus est. Qui etiam in Emilia prædicavit, et in partibus Corinthiorum, et in Mesia, et in Ripa Danubii, et in partibus Tracia, in quibus locis exilio religatus, et ubicumque pervenit, innumeras virtutes fecit et passiones sustinuit: nam nimia cæde mactatus est, et rursus diutius fustibus cæsus, et eucleo appensus, tortus est, et saxo os ejus contum est, et cum gravissimo ferri pondere inclusus in carcere horrido atque in ligno extensus est, ubi ab hominibus quidem neglectus, sed ab Angelo publice pastus est. Deinde catenatus in exilium directus est, in quo rursus diutius fustibus cæsus et rursus Ravennæ ligatus, a paganis cæsus, sic martyrium consumavit sub Vespasiano cæsare, Demostene Patricio. Rexit ecclesiam annis viginti octo et diebus quatuor. Romæ, natale S. Primitivæ et S. Vincentii martyris.
- viii *Kal. Aug.* Romæ, natale S. Victorini. In Arminia civitate, natale sanctorum Theonis, Victoris, Militonis. In Tyro civitate, natale S. Christinae virginis.
- viii *Kal. Aug.* Hierosolimæ, passio S. Jacobi Apostoli Zebedei, fratris Joannis Evangelistæ, qui decollatus est in civitate Hierosolima jussu Herodis, qui fuit nepos Herodis, filius Archelai. In Licia, civitate Samon, passio

- S. Christophori martyris. Parisio, translatio corporis S. Germani episcopi et confessoris.
- vii *Kal. Aug.* In Laodicia Phrigiæ, natale sanctorum Joviniani, Juliani, Felicis, Marciani. Et alibi, natale sanctarum Mucianæ, Laudaiaæ.
- vi *Kal. Aug.* In Nicomedia, natale sanctorum Juliae, Secundæ, Januarii. Et in Sicilia, natale S. Symeonis monachi. Autisiodoro, depositio sancti Ætherii episcopi et confessoris. Et S. Pantaleymon.
- v *Kal. Aug.* In Nicomedia, natale sanctorum Nazarii et Celsi. In Laodicia, civitate Phrigiæ, natale sanctorum Theophili, Prudentii, Philippi, Alexandri. Et alibi, natale S. Augustæ virginis. In occiduis partibus....
- iiii *Kal. Aug.* Romæ, natale sanctorum Felicis Papæ, Simplicii, Faustini, et Beatricis. Tre-cas civitate, depositio S. Lupi episcopi (qui cum Germano venit Britanniam, et quinquaginta annis sacerdotio functus est. Qui tempore regis Atilæ qui Galliam vastabat, sicut in hymno ejus canitur: Dum cuncta bella perderent, orando Tre-cas muniit.
- iiii *Kal. Aug.* Romæ, passio sanctorum Abdon et Sennes subregulorum, qui cum in Cordula civitate Persarum vincula paterentur a Decio, ad ultimum duxit eos Romam catenis obligatos et diversis pœnis maceratos, ubi primo plum-batis cæsi, deinde gladio interfecti sunt. Autisiodoro, depositio S. Ursi episcopi.
- Pridie Kal. Aug.* In Africa, civitate Sindana, natale SS. Democriti, Secundi, Dionisii, Tyrsi.

KALENDARIA DUO

ANTIQUA

A Furio Dionysio Filocalo an. CCCLIV, et Polemeo Silvio
an. CCCCIL, conscripta.

PRÆFATIO EDITORIS

Tandem pervenimus Deo propitio, ad calcem primi semestris sacri de Actis Sanctorum. Inde, antequam plene imponamus finem, redeo ad principium totius Operis, memor Bollandum in Præfatione generali, quemadmodum § viii promisit, alias editum iri a se Martyrologium Usuardi *nativa simplicitate sua*; ita et § iii spem fecisse futurum, ut *Laterculum Polemei Silvii aliquando e codice Ms. vulgaret*. Neutrum autem præstitit, quia otium non invenit, postquam grande Opus, quod meditabatur, serio aggressus est, quodque tantum negotii optimo viro dedit, ut sepositis alienis ab Opere suscepto curis, etiam adiutorem sibi ad illud promovendum asciscere mox coactus fuerit. Fidem Bollandi pro prima parte nuper solvit collega noster Joannes Baptista Sollerius, diligenti studio et acuratione præstans, quod ille promiserat, in edendo Martyrologium Usuardi genuinum suæque nativæ simplicitati restitutum, rescissis multorum additamentis; quæ tamen, ne lectores laterent, seorsim subjuuxit. Proxime enim ad Acta Sanctorum spectat Martyrologium illud, ex quo antiquus et legitimus omnium fere, qui octo primis et dimidio æræ Christianæ seculis sanctimonia floruerunt, cultus in Ecclesia firmiter comprobatur.

*Promissio
Bollandi
de edendo
Polemeo
Silvio*

2. Alteram Bollandi promissionem de *Laterculo Polemei* hic solvimus. Codex noster in quo laterculus continetur, membraneus est spissus, philyras CCXXXI numerans; caractere minuto, sed stante scriptus eadem manu a capite ad calcem, non sine mendis. Complectitur varia varii argumenti opuscula scriptorum, quorum maxima pars prioribus seculis, saltem ante annum millesimum floruerunt. Inter illa præsens Silvii opusculum habetur pag. 94. Initium ejus produxit Bollandus loco citato cum Kalendarii mense Januario aliisque nonnullis; notavitque, non male, auctorem potius *P. Annejum Silvium*, quam *Polemeum Silvium*, nominandum esse. Scripsit Auctor, uti in adjunctis et immixtis Kalendario aliis opusculis ipse refert, anno vulgaris æræ CCCCIL initio sequentis. Habet enim sub hoc titulo suo: *Nomina omnium Principum Romanorum*; in fine sequentia: *D. N. Theodosius præsens Augustus, D. N. Placidus Valentinianus; sub quibus Joannes tyrannus extinctus est, et a quibus cum DD. matre Placidia, uore Eudoxia, Augustis, nunc imperium possidetur. Quod Postumiano et Zenone viris clarissimis consulibus, annotavi*. Certum est Consules hic nominatos præessisse ac præfuisse anno Christi CCCCIL.

hic solvitur.

3. Item sub titulo, *Breviarium temporum*, qui Kalendario, post mensem Augustum, inseritur, isthæc leguntur etiam ad calcem: *Cujus regni Romanorum (de illius quippe regibus, consulibus et imperatoribus agitur) ab Urbis exordio mille et ducentis completis annis; Postumiano et Zenone consulibus, Asterio consule, tanquam primus annus incipit*. Fuerunt Postumianus et Zeno consules, uti jam diximus, anno CCCCIL; fuit Asterius anno sequenti. *Hæc ergo (loquor verbis Bollandi) scripsit Silvius anno CCCCIL, et initio sequentis, cum necdum Romæ sciretur, quis Constantinopoli consul esset,*

Etas scriptoris.

qui

qui *Protozenes* fuit. His præmissis, ut de ætate scriptoris nostri constet, accedo ad Kalendarium ipsum, quod dudum per litteras multorum rogati fuimus; ipsumque e codice citato promam prout ibi legitur. Atque ex opposito columnatim apponam Kalendarium aliud ejusdem propemodum formæ, at annis fere centum prius vulgatum a *Furio Dionysio Philocalo*; et *Valentino*, nescio cui, inscriptum. Illud e Ms. itidem nostro, sed deficientibus quatuor mensibus, olim edidit *Ægidius Bucherius* in commentario de *Victorii Aquitani Canone Paschali*; quod Kalendarium anno Christi vulgari CCCLIV conscriptum fuit.

Additur Kalendarium aliud,

de quo præfatur Bucherius.

4 Ad Kalendarium illud sic præfatur Bucherius: *Si quod de horum opusculorum* (quæ ex eodem Ms. nostro jam impresserat suo in Commentario) *ætate dubium superesset, hoc unico Kalendario tolli posset. Præcipuus enim Constantini Magni filiique Constantii de tyrannis barbarisque victorias, velut adhuc valentes, exhibet, et suis diebus assignat. Quin et in Cæsarum Natalibus eundem Constantium, non, ut reliquos imperatores mortuos, DIVUM, sed, ut adhuc superstitem, DOMINUM appellat. Opusculi pretium accendunt non pauca, tum ad sacram, tum ad civilem historiam hic prodita, aliis intacta: ut tute lector, statim agnosces. Dolendum, quatuor mensibus, Martio, Aprili, Maio et Junio, truncatum ad nos pervenisse.... Valentino cuidam inscribitur, mihi hactenus ignoto; nisi quod paulo ante (in Catalogo Pontificum Romanorum) basilicam a Julio Pontifice via Flaminia, milliario secundo constructam, Valentini appellatam notem. An idem sit, cogitandum reliquo. Non putem.*

Ecclesia S. Valentini ab ipso Sancto appellata est,

5 Quia istic loci via Flaminia haud procul a ponte Milvio ecclesia olim stetit, a *sancto Valentino* appellata, non a Valentino quodam conditore; cum ipse Julius supra dicatur illam condidisse, quod etiam affirmat Anastasius, *unam ipsum basilicam fecisse juxta forum, et aliam via Flaminia, ubi et cœmeterium fecit et corpus S. Valentini, eadem via sub Claudio Imp. decollati, posuit. Eadem ecclesia legitur apud eundem Anastasium, deinde magni nominis, et a variis Pontificibus restauratam, ornatam et honoribus auctam fuisse, puta a Theodoro, sub annum DCXLV; Benedicto II. DCLXXXV; Adriano I. DCCLXXII, Leone III, et Gregorio IV. Cum vero dudum varia temporum fortuna fuerit collapsa, situs tamen ejus memoria non omnino interiit, scribentibus Panvinio, Bosio et Floravante, fuisse in vinea ibidem loci, quæ nunc Fratrum S. Augusti est. Et nuper Augustinus Lubin in Notitia Abbatiarum Italiae pag. 346, sic narrat de ecclesia et cœmeterio S. Valentini, a Julio constructis; *Hoc ipso momento quo ista scribimus, medio scilicet Januario anno MDCXCIII, aliqua nobis apparere vestigia. Dum enim novi aedificii constructur murus, reperta sunt plura antiquæ ecclesiæ indicia, sepulcra videlicet, sepulcrorumque inscriptiones, plurima defunctorum ossa; et Christiani cœmeterii irrefragabile argumentum, concha sepulcralis lapidis Parii, egregie sculpta undosis meandris, cubitali crucis signo supersculpto, cum tribus craniis pluribusque mortuorum ossibus; lapis quoque marmoreus cum cruce bicubitali desuper insculpta; duorum prominentiæ digitorum marmoreum legile ad missas, et ærea campanula ad elevationem hostiæ: quæ ipse oculutus vidi scrutator exactissimus. Hæc Lubinus, qui nimium nos moratus hic est.**

non ab alio Valentino: qui inde dici non potest Christianus fuisse;

6 Ista igitur S. Valentini basilica ab ipso Sancto sic denominata extitit, non a Valentino quodam ejus conditore, qui nullus hic fuit. Neque is illo ex capite dici potest Christianus fuisse. Si quid indicii hominis Christiani, aut in scriptore aut in illo cui inscriptum opusculum est, quæritur; erui id deberet vel ex tabula picta quæ præfigitur, vel ex litteris Dominicalibus septem, quæ singulis diebus more Christianorum ordine suo, una cum octo Nundinalibus, apponuntur. Reliqua enim omnia apparent profana esse.

possit forte aliunde.

7 Tabula in frontispicio posita representat portam, cui velum prætenditur, in eoque, summo loco scriptum: *Valentine, floreas in Deo*. In medio conspicitur monogramma, circulo inclusum, cum hisce litteris, varie inter se implexis: I. R. A. F. V. T. E. *Œdipus* explicet, non ego. Infra duo genii hinc et inde tenent tabulam oblongam, in cujus utrimque ansis hæc verba: *Furius Dionysius Filocalus titularit*; in tabula vero ipsa, medio loco et majusculis scriptum: *Valentine, lege feliciter*; dextrorsum autem: *Valentine, vivas, floreas*; et sinistrorsum: *Valentine, vivas, gaudcas*. Genii, qui portant, alati sunt, atque videri possunt, si ubera spectes protuberantia, gentilium esse pictura; si pudenda, populo sollicite tecta, Angelos diceres: certe occultatio hæc, gentilibus insolita, aliquid modestiæ atque verecundiæ Christianæ sapit. Sed neque inscriptio: *Floreas in Deo*, gentilismum olet: neque gentile facile credi potest in suo Kalendario apposuisse notas Christianorum Dominicales. Facilius potest credi, Christianum suis Dominicalibus adjunxisse Nundinales ex usu antiquo ad intelligentiam gentilium, tunc adhuc nimis multorum.

8 De præmissis statuat quisque ut volet. Moneo de sequentibus Kalendaris pauca. Primum, quod a Bucherio editum dixi, non ex ipso hic profero, quia præter alia, minus correctæ, deficient ibi, ut supra jam indicatum est, menses quatuor: Martius, Aprilis, Maius, et Junius. Inspeximus nos Viennæ Austriae anno MDCLXXXVIII bibliothecam Cæsaream, in eaque Codicem Cuspiniani, similem illi, ex quo egraphum Bucherii desumptum fuerit; atque omnia ab ipso impressa, denuo inde descripsimus, etiam Kalendarium, de quo agimus, additis quatuor mensibus, quæ Bucherio desunt. Idem ex eodem Codice impressum quoque dedit integrum Petrus Lambecius tomo quarto Bibliothecæ Cæsareæ pag. 277; indeque ipsum hic recudimus in prima paginarum columna; in altera ex opposito producturi e codice nostro Ms. Kalendarium Polemei Silvii, ut inter se propius per singulos dies considerari possint, et facilius, quid uni desit, quid alteri accesserit, notari.

KALENDARIUM ANTIQUM

FURII DIONYSII FILOCALI

Anno CCCCLIV^f conscriptum

Ex codice Ms. Joannis Cuspiniani.

MENSIS JANUARIUS

HABET DIES XXXI.

<i>A A A Kal. Jan.</i>	Senatus legitimus.
<i>b b iv Non.</i>	Dies Ægyptiacus.
<i>c c iii.</i>	Ludi. Votorum nuncupatio.
<i>B d d prid.</i>	Ludi.
<i>c c Non.</i>	Ludi.
<i>f f viii Idus.</i>	Dies Ægyptiacus.
<i>C g g vii</i>	Jano Patri. CM. XXIII.
<i>A h vi.</i>	
<i>b A v.</i>	Senatus legitimus.
<i>D c b. iv.</i>	
<i>d c iii.</i>	Dies Carmentariorum.
<i>e d prid.</i>	
<i>E f e Idib.</i>	Jovi Statori. CM. XXIII.
<i>g f xix. Kal. Feb.</i>	
<i>A g xviii.</i>	Carmentalia.
<i>F b b xvii.</i>	Dies Ægyptiacus.
<i>c A xvi.</i>	Ludi Palatini.
<i>d b xv.</i>	Ludi.
<i>G c c xiv.</i>	Ludi.
<i>f d xiii.</i>	N. Gordiani. CM. XXIII.
<i>g e xii.</i>	Ludi.
<i>H A f xi.</i>	Ludi.
<i>b g x.</i>	Senatus legitimus, SOLA- QUARIO.
<i>c b ix.</i>	N. Divi Hadriani. CM. XXIII.
<i>I d A viii.</i>	N. Chartis.
<i>e b vii.</i>	
<i>f c vi.</i>	
<i>K g d v.</i>	
<i>A e iv.</i>	
<i>b f iii.</i>	
<i>A c g prid.</i>	

KALENDARIUM ANTIQUM

POLEMEI SILVII.

Anno CCCCIIL conscriptum.

Ex codice Ms. Musei nostri.

MENSUS JANUARIUS

Dies XXXI. Vocatur apud Hebræos, *Sebit*; apud Ægyptios, *Tibi*; apud Athenienses, *Pusidicon*; apud Græcos alios, *Eulinen*.

<i>Kalendæ</i> , dictæ ἀπὸ τοῦ κελεῖν, hoc est, a vocando; quia tum in Rostris Romæ ad contentionem (<i>annon</i> , concionem?) populus vocabatur.
iii. <i>Non.</i> Circus privatus. Auster, interdum cum pluvia.
iii. Dies Auspicialium. Natalis Ciceronis. Ludi.
ii. Ludi. Comitialis.
<i>Nonæ</i> , dictæ ideo, quia nonus dies eas discernit ab Idibus. Tempestatem significat.
viii <i>Idus.</i> Epiphania, quo die, interpositis temporibus, stella Magis Dominum natum nunciabat, et aqua vivum facta, vel in amne Jordanis Salvator baptizatus est. Auster interdum vel Favonius.
vii. Prima Consulis mappa, quæ ideo sic vocatur quia Rex Tarquinius Romæ, dum die Circensium pranderet in circo, de mensa sua mappam foras, ut aurigis post prandium currendi signum daret, abjecerat.
vi. Auster interdum et imber.
v. Senatus legitimus. Suffecti Consules designantur sive Prætores.
iiii.
iii. Carmentalia, de nomine matris Euandri.
ii. aut <i>pridie</i> .
<i>Idus.</i> Dictæ ἀπὸ τοῦ εἰδέναι, a videndo, quia priusquam annus hic, qui est, fuerat, mense medio luna completa, quæ incipiebat Kalendas, de qua menses dictos accepimus, videbatur. Secunda mappa. Interdum ventus aut tempestas.
xviii. <i>Kalend. Februarias.</i>
xviii. Natalis Honosii. Circenses. Interdum Auster et pluvia.
xvii.
xvi. Ludi Palatini.
xv. Ludi.
xiiii. Ludi.
xiii. Natalis Gordiani. Circenses.
xii. Ludi. Ventus Africus. Tempestatem significat.
xi. Natalis S. Vincentii martyris. Dies pluvius.
x. Senatus legitimus. Quæstores Romæ designantur.
viii. Natalis Adriani, Circenses.
viii. Interdum tempestas.
vii. Ludi Castorum Ostiis, quod prima facta Colonia est.
vi. Ludi.
v. Auster aut Africus. Interdum dies humidus
iiii. Ludi.
iii. Tempestatem significat.
ii. Circenses Adiabenis victis. Interdum tempestas.

FEBRUARIUS

MENSIS FEBRUARIUS

HABET DIES XXVIII.

<i>d b Kal. Feb.</i>	N. Herculis. CM. XXIII.
<i>e A iv Non.</i>	
<i>B f b iii.</i>	Senatus legitimus.
<i>g c prid.</i>	Ludi Gotthici.
<i>A d Non.</i>	Ludi.
<i>C b e viii Idus.</i>	Ludi.
<i>c f vii.</i>	Ludi. Dies Ægyptiacus.
<i>d g vi.</i>	Ludi.
<i>D e h v.</i>	Gotthici. CM. XXIII.
<i>f A iv.</i>	
<i>g b iii.</i>	Genialici. CM. XXIII.
<i>E A c prid.</i>	Ludi Genialici.
<i>b d Idib.</i>	Virgo Vesta parentat. Senatus legitimus.
<i>F e e xvi Kal. Mart.</i>	
<i>d f xv.</i>	Lupercalia.
<i>e g xiv.</i>	
<i>G f h xiii.</i>	Quirinalia.
<i>g A xii.</i>	
<i>A b xi.</i>	
<i>H b e x.</i>	SOL PISCIBUS.
<i>c d ix.</i>	Feralia.
<i>d e viii.</i>	Caristia.
<i>I e f vii.</i>	Terminalia.
<i>f g vi.</i>	Regifugium.
<i>g h v.</i>	Lotio. CM. xii. Dies Ægyptiacus.
<i>K A A iv.</i>	
<i>b b iii.</i>	N. D. Constantini. CM. XXIII.
<i>c c prid.</i>	Ludi votivi.

MENSIS MARTIUS

HABET DIES XXXI.

<i>A d d Kal. Mart.</i>	N. Martis. CM. XXVIII.
<i>c e vi Non.</i>	
<i>f f v.</i>	Senatus legitimus. Dies Ægyptiacus.
<i>B g g iv.</i>	
<i>A b iii.</i>	Insidis navigium.
<i>b A prid.</i>	
<i>C e b Non.</i>	Junonalia.
<i>d c viii Idus.</i>	

MENSIS FEBRUARIUS

Dictus a numero. Dies xxviii. Dictus a *Fibro* verbo, quod purgamentum veteres nominabant; quia tum Romæ mœnia lustrabantur. Vocatur apud Hebræos, *Ador*; apud Ægyptios *Mechir*; apud Athenienses, *Gamelion*; apud Græcos, *Hericios*.

<i>Kalendæ.</i>	Circenses. Interdum Auster cum grandine.
<i>iiii Non.</i>	
<i>iii Non.</i>	Senatus legitimus. Chorus aut Africus.
<i>ii. Ludi.</i>	
<i>Nonas.</i>	Ludi. Ventus aut tempestas.
<i>viii Idus.</i>	Ludi.
<i>vii. Ludi.</i>	Favonius.
<i>vi. Ventus aut tempestas.</i>	
<i>v. Circenses.</i>	
<i>iiii. Curus.</i>	
<i>iii. Circenses.</i>	
<i>ii. Ludi.</i>	
<i>Idus.</i>	Parentatio tumulorum. Inp. quo die Roma liberata est de obsidione Gallorum.
<i>xvi Kal. Mart.</i>	Venti mutatio.
<i>xv. Lupercalia.</i>	
<i>xiiii.</i>	Natale Faustinae, uxoris Antonii.
<i>xiii.</i>	Quirinalia, quo die Romulus occisus a suis, qui ab hasta, quæ a Sabinis curis vocatur, non apparuisse confictus est. Favonius aut Auster cum grandine.
<i>xii.</i>	
<i>xi.</i>	
<i>x.</i>	Venti septentrionales.
<i>viii.</i>	Frigidus dies de Aquilone, vel pluvia.
<i>viii.</i>	Depositio sancti Petri et Pauli. Cara cognatio, ideo dicta, quia tunc, et si fuerint vivorum parendum odia, tempore obitus deponantur. Ventus aut tempestas.
<i>vii.</i>	Terminalia. Hoc die, quarto anno bisextum vocamus; quem diem Ægyptii inter Augustum et Septembrem epagomeno quinque dierum, mensi suo jungunt.
<i>vi.</i>	Regifugium. Cum Tarquinius superbus fertur ab Urbe expulsus.
<i>v. Circenses.</i>	
<i>iiii.</i>	
<i>iii.</i>	Natale Constantini.
<i>ii. Ludi.</i>	

MENSIS MARTIUS

Dies xxxi. Vocatur apud Hebræos, *Nisan*; apud Ægyptios, *Famenod*; apud Athenienses, *Antestion*; apud Græcos, *Distros*.

<i>Kalendæ.</i>	Aliquando grandio.
<i>vi Non.</i>	Septentrionales venti.
<i>v.</i>	
<i>iiii.</i>	Interdum hyemat.
<i>iii.</i>	
<i>ii.</i>	Aquilo.
<i>Non.</i>	
<i>viii.</i>	Idus.

e d vii.

<i>c d vii.</i>	Arma ancilia movent.	vii.
<i>D f e vi.</i>		vi.
<i>g f v.</i>		v. Natale Favonii.
<i>A g iv.</i>		iiii. Septemtrionales venti.
<i>E b b iii.</i>	Jovi cultori. CM. XXIII.	iii.
<i>c A prid.</i>	Mamuralia. Senatus legit.	ii. Flatus Aquilonis.
<i>d b Ibid.</i>	Canna intrat.	<i>Idus.</i>
<i>F e c xvii Kal. Apr.</i>		xvii <i>Kalend. Aprilis.</i> Hyemat.
<i>f d xvi.</i>	Liberalici. CM. XXIII.	xvi. Circenses. Favonius aut Chorus.
	SOL ARIETE.	
<i>g e xv.</i>		xv.
<i>G A f xiv.</i>	Quinquatria.	xiiii. Quinquatria.
<i>b g xiii.</i>	Pelusia.	xiii. Pelusia.
<i>c h xii.</i>	N. Minerves.	xii. Septemtrionales venti.
<i>H d A xi.</i>	Arbor intrat.	xi. Dies pluvius : interdum ningit.
<i>e b x.</i>	Tubilustrium.	x.
<i>f c ix.</i>	Sanguen. Dies Ægyptiacus.	viii. Natalis calices.
<i>I g d viii.</i>	Hilaria.	viii. Æquinocetium, principium veris. Cruci. Mis- sio gentilium. Christus passus hoc die.
		vii. Interdum tempestas.
<i>A e vii.</i>	Requetio.	vi. Lavationem veteres nominabant. Resurrectio.
<i>b f vi.</i>	Lavatio.	v.
<i>K e g v.</i>	Initium Cajani.	iiii.
<i>d h iv.</i>		iii.
<i>e A iii.</i>		ii. Natalis Constantini. Circenses.
<i>A f b prid.</i>	N. Divi Constantini CM. XXIII	

MENSIS APRILIS

HABET DIES XXX.

<i>g e Kal. Apr.</i>	Veneralia. Ludi. Sen. leg.
<i>A d iv Non.</i>	
<i>B b e iii.</i>	N. Dei Quirini. CM. XXIII. Dies Ægyptiacus.
<i>c f prid.</i>	Ludi Megalesiaci.
<i>d g Non.</i>	Ludi.
<i>C e b viii Idus.</i>	Ludi.
<i>f A vii.</i>	N. Castor. et Pollucis. CM. XXIII.
<i>g b vi.</i>	Ludi.
<i>D A e v.</i>	Megalesiaci CM. XXIII.
<i>b d iv.</i>	N. Divi Severi CM. XXXIII.
<i>c e iii.</i>	Ludi Cerealici. CM. XXIII.
<i>E d f prid.</i>	Ludi. Senatus legitimus.
<i>e g Idib.</i>	Ludi.
<i>F f h xviii Kal. Mai.</i>	Ludi.
<i>g A xvii.</i>	Ludi.
<i>A b xvi.</i>	Ludi.
<i>G b e xv.</i>	Ludi.
<i>c d xiv.</i>	Ludi SOL TAURO.
<i>d e xiii.</i>	Cerealici. CM. XXIII.
<i>H e f xii.</i>	N. Urbis. CM. XXIII. Dies Ægyptiacus.
<i>f g xi.</i>	
<i>g h x.</i>	
<i>I A A ix.</i>	
<i>bb viii.</i>	Serapia.
<i>c e vii.</i>	N. M. Antonini CM. XXIII.
<i>K d d vi.</i>	
<i>e e v.</i>	
<i>ff iv.</i>	
<i>A g g iii.</i>	Ludi florales.
<i>A b prid.</i>	

MENSIS APRILIS

Dies xxx. Vocatur apud Hebræos, *Jar*; apud Ægyptios, *Farmotin*; apud Athenienses, *Elastibition*, apud Græcos, *Canticos*.

<i>Kalendæ.</i>	Tempestatem significant.
iiii <i>Non.</i>	
iii. Circenses.	
ii. Ludi.	
<i>Nonas.</i>	Favonius aut Auster, interdum cum grandine.
viii <i>Idus.</i>	Interdum hyemat.
vii. Tempestatem significat.	
vi. Avium alcedinum dicitur.	
v. Circenses. Interdum tempestatem significat.	
iiii. Natalis Severi. Circenses.	
iii. Ludi. Hyemat.	
ii.	<i>Idus.</i> Senatus legitimus.
xviii <i>Kal. Majus.</i>	Ludi. Ventus ac tempestas.
xvii. Ludi.	
xvi. Ludi.	
xv. Pluviam significat.	
xiiii. Ludi.	
xiii. Circenses. Consulis tertiæ mappæ.	
xii.	
xi. Natalis urbis Romæ. Consules ordinarii fas- ces deponunt. Parilia, dicta de partu Iliæ. In- terdum pluvia et grando.	
x. Africus aut Auster, dies humidus.	
viii. Tempestatem significat.	
viii.	
vii.	
vi. Natalis Antonii. Circenses.	
v. Floria.	
iv. Auster fore cum pluvia.	
iii. Interdum dies humidus.	
ii. Tempestatem significat.	

MENSIS MAIUS

HABET DIES XXXI.

<i>b a Kal. Mai.</i>	Senatus legitimus.
<i>B c b vi Non.</i>	Ludi.
<i>d c v.</i>	Floralici. CM. XXIII.
	Dies Ægyptiacus.
<i>e d iv.</i>	Ludi Maximati.
<i>C f e iii.</i>	Ludi.
<i>g f prid.</i>	Ludi.
<i>A g ix Idus.</i>	Ludi.
<i>D b b viii.</i>	Ludi.
<i>e A vii.</i>	Maximati. CM. XXIII.
<i>d b vi.</i>	N. Claudii. CM. XXIII.
<i>E e c v.</i>	
<i>f d iv.</i>	Martialici CM. XXIII.
<i>g e iii.</i>	Ludi Persici.
<i>F A f prid.</i>	Ludi.
<i>b g Idib.</i>	N. Mercurii. Senatus legitimus.
	Ludi.
<i>c h xvii. Kal. Jun.</i>	Persici. CM. XXIII.
<i>G d A xvi.</i>	N. Annonis.
<i>e b xv.</i>	Zenziarius.
<i>f c xiv.</i>	SOL. GEMIN.
<i>H g d xiii.</i>	Dies Ægyptiacus.
<i>A e xii.</i>	
<i>b f xi.</i>	
<i>I c g x.</i>	Macellus rosa sumat.
<i>d h ix.</i>	
<i>e A viii.</i>	
<i>K f b vii.</i>	
<i>g c vi.</i>	
<i>A d v.</i>	
<i>A b e iv.</i>	Ludi. Honor et Virtus Zinza.
<i>c f iii.</i>	Ludi.
<i>d g prid.</i>	Ludi.

MENSIS JUNIUS

HABET DIES XXX.

<i>B e h Kal. Jun.</i>	Fabarici CM. XII.
<i>f A iii. Non.</i>	
<i>g b iii.</i>	Senatus legitimus.
<i>C A c prid.</i>	Ludi in minicia.
<i>b d Non.</i>	
<i>e v viii Idus.</i>	Colossus coronatur.
<i>D d f vii.</i>	Vesta aperit. Dies Ægyptiacus.
<i>e g vi.</i>	
<i>f h v.</i>	Vestalia.
<i>E g A iii.</i>	
<i>A b iii.</i>	Matralia.
<i>F b c prid.</i>	
<i>e d Idib.</i>	N. Musarum. Senatus legitimus.
<i>d e xviii Kal. Jul.</i>	
<i>G e f xvii.</i>	Vesta eluditur. SOL CANCRO.
<i>f g xvi.</i>	
<i>g h xv.</i>	
<i>A A A xiii.</i>	Annæ Sacrum.
<i>b b xiii.</i>	

MENSIS MAIUS

Dictus a numero. Dies xxxi. Vocatur apud Hebræos, *Sivan*; apud Ægyptios, *Pachon*; apud Græcos, *Artemesios*.

<i>Kalend.</i>	
<i>vi Non.</i>	Septemtrionales venti.
<i>v.</i>	Tempestatem significat.
<i>iiii.</i>	Ludi.
<i>iii.</i>	Pluvia.
<i>ii.</i>	Ludi.
<i>Non.</i>	Ludi. Favonius.
<i>viii Idus.</i>	Ludi. Interdum pluvia.
<i>vii.</i>	
<i>vi.</i>	Natales Claudii. Tempestatem interdum.
<i>v.</i>	
<i>iiii.</i>	
<i>iii.</i>	Ludi. Tempestatem significat.
<i>ii.</i>	Ludi, et dies humidus.
<i>.</i>	
<i>xvii Kal. Junias.</i>	Dies, ut supra.
<i>xvi.</i>	Pluvia.
<i>xv.</i>	
<i>xiiii.</i>	
<i>xiii.</i>	
<i>xii.</i>	Interdum pluvia.
<i>xi.</i>	Tempestatem significat.
<i>x.</i>	Ut supra.
<i>viii.</i>	
<i>viii.</i>	Ven.
<i>vii.</i>	
<i>vi.</i>	
<i>v.</i>	
<i>iiii.</i>	Ludi. Interdum pluvia.
<i>iii.</i>	
<i>ii.</i>	

MENSIS JUNIUS

Dictus a *Junioribus*. Dies xxx. Vocatur apud Hebræos, *Amir*; apud Ægyptios, *Pasin*; apud Athenienses, *Targilion*; apud Græcos, *Desios*.

<i>Kalend.</i>	Circenses Fabricii.
<i>iiii Non.</i>	
<i>iii.</i>	
<i>ii.</i>	Ludi.
<i>Non.</i>	
<i>viii Id.</i>	
<i>vii.</i>	Favonius aut Chorus.
<i>vi.</i>	
<i>v.</i>	
<i>iiii.</i>	Interdum rorat.
<i>iii.</i>	
<i>ii.</i>	
<i>Id.</i>	Natales Musarum.
<i>xviii Kal. Julias.</i>	
<i>xvii.</i>	
<i>xvi.</i>	Tempestatem significat.
<i>.</i>	
<i>.</i>	
<i>.</i>	

<i>c c</i> XII.	Dies Ægyptiacus.	.
<i>I d d</i> XI.		.
<i>c e</i> X.		.
<i>ff</i> IX.		.
<i>K g g</i> VIII.	Fortis Fortunæ. Solisticium.	VIII Solstitium. Favonius.
<i>A h</i> VII.		VII.
<i>b A</i> VI.		VI.
<i>A c b</i> V.		V. Initium Æstatis.
<i>d c</i> IIII.		IIII.
<i>e d</i> III.		III. Dies ventosus.
<i>B f e</i> prid.		II.

MENSIS JULIUS

HABET DIES XXXI.

<i>g f</i> Kal. Jul.	Senatus legitimus.
<i>A g</i> VI. Non.	
<i>C b h</i> V.	Fugato Licinio. CM. XXIIII.
<i>c A</i> IIII.	
<i>d b</i> III.	Ludi Apollinares.
<i>D e c</i> prid.	Ludi. Dies Ægyptiacus.
<i>f d</i> Non.	
<i>g e</i> VIII Idus.	Ludi.
<i>A A f</i> VII.	Ludi.
<i>b g</i> VI.	
<i>c h</i> V.	Ludi.
<i>F d A</i> IV.	Ludi.
<i>e b</i> III.	Apollinares. CM. XXIIII.
<i>f c</i> prid.	
<i>G g d</i> Idib.	Equit. Prob. Ludi Francici.
.	
<i>A c</i> XVII Kal. Aug.	Ludi.
<i>b f</i> XVI.	Ludi. Senatus legitimus. SOL LEONE.
<i>H c g</i> XV.	Advent. D. CM. XXIIII. Dies Ægyptiacus
<i>d h</i> XIV.	Ludi votivi.
<i>e A</i> XIII.	Francici. CM. XXIIII.
<i>I f b</i> XII.	Advent. Divi CM. XXIIII.
<i>g c</i> XI.	Ludi.
<i>A d</i> X.	Neptunalici.
<i>K b e</i> IX.	N. D. Constantini CM. XXIIII.
<i>c f</i> VIII.	
<i>d g</i> VII.	Ludi votivi.
<i>A e h</i> VI.	Vict. Sarmaticas. CM. XXIIII.
<i>f A</i> V.	
<i>g b</i> IV.	
<i>B A c</i> III.	Vict. Marcommannas. CM. XXIIII.
<i>b d</i> prid.	

MENSIS JULIUS

Dictus a *Julio Cæsare*, cum *Quintilis* antea diceretur. Dies xxxi. Vocatur apud Hebræos *Jar*; apud Ægyptios, *Episi*; apud Athenienses, *Sci-roforion*; apud Græcos, *Panemos*.

Kal.
VI Non. Natalis genuinus Domini Valentiniani.
V Non. Favonius.
IIII.
III.
II. Ludi.
Non. Ancillarum feriæ, quarum celebritas instituta est ideo, quia capta Urbe a Gallis cum fi... prius victi, tradi sibi Romanorum Procerum conjuges postularent, consilium Philotedis ancillæ famulæ Dominarum vestibus adornatæ, datæ illis fuissent, his nunciantibus prædictus somno sopitus Volyrius posse superari. Facta victoria sic.
VIII Id. Natalis Julii Cæsaris.
VII. Tempestatem significat.
VI. Ludi.
V. Ludi. Ætesiaë venti flare incipiunt.
IIII. Ludi.
III.
II.
Idus.
XVIII Kal. Augustas.
XVII.
.
.
.
XV.
XIIII.
XIII.
XII.
XI.
X.
VIII. Favonius et Auster, tempestatem significat.
VIII. Nat. Constantini.
VII.
VI. Dies Canicularis.
V.
IIII. Initium tempestatum.
.
.
.

MENSIS AUGUSTUS

HABET DIES XXXI.

<i>c c Kal. Aug.</i>	N. Divi Pertinacis. CM. XXIII.
<i>C d f iv. Non.</i>	Senatus legitimus.
<i>e g iii.</i>	Vict. Senati. CM. XXIII.
<i>f h prid.</i>	N. Salutis. CM. XXIII.
<i>D g A Non.</i>	Dies Ægyptiacus.
<i>A b viii Idus.</i>	N. Constantii. CM. XXIII.
<i>b c vii.</i>	Ludi votivi.
<i>E c d vi.</i>	
<i>d e v.</i>	
<i>F e f iv.</i>	
<i>f g iii.</i>	Lignapsia.
<i>g h prid.</i>	N. Dianes.
<i>G A A Idib.</i>	
<i>b b xix Kal. Sept.</i>	Senatus legitimus.
<i>c c xviii.</i>	
<i>H d d xvii.</i>	Tiberinalia. SOL VIRGINE.
<i>e e xvi.</i>	
<i>f f xv.</i>	N. Probi. CM. XXIII.
<i>I g g xiv.</i>	
<i>A h xiii.</i>	Dies Ægyptiacus.
<i>b A xii.</i>	
<i>K c b xi.</i>	Vulcanalici. CM. XXIII.
<i>d c x.</i>	
<i>c d ix.</i>	
<i>A f e viii.</i>	
<i>g f vii.</i>	
<i>A g vi.</i>	
<i>E b h v.</i>	Solis et Lunæ. CM. XXIII.
<i>c A iv.</i>	
<i>d b iii.</i>	
<i>C e e prid.</i>	

MENSIS AUGUSTUS

Prius *Sextilis*; dictus ab *Octaviano Augusto*. Dies XXXI. Vocatur apud Hebræos, *Dul*; apud Ægyptios, *Mesore*; apud Athenienses, *Ecatonbion*; apud Græcos, *Loos*.

<i>Kalend.</i>	Natalis Pertinacis; et Martyrium Machabæorum.
<i>iiii. Non.</i>	
<i>iii.</i>	
<i>ii. Tempestas.</i>	
<i>Non.</i>	
<i>viii Id.</i>	Nebulio fastus.
<i>vii.</i>	Natalis Constantini minoris.
<i>vi. Ludi.</i>	
<i>v.</i>	
<i>iiii.</i>	Natalis S. Laurentii martyris.
<i>iii.</i>	
<i>ii.</i>	Hyppoliti mart. Tempestatem significat.
<i>Idus.</i>	
<i>xviii. Kalend. Septembris.</i>	
<i>xviii.</i>	
<i>xvii.</i>	
<i>xvi.</i>	
<i>xv. Ludi.</i>	
<i>xiiii.</i>	
<i>xiii.</i>	
<i>xii. Tempestas.</i>	
<i>xi.</i>	
<i>x. Circenses.</i>	
<i>viii.</i>	
<i>viii.</i>	
<i>vii.</i>	Post hunc diem apud Ægyptios v dierum Epagomenos, tertius decimus mensis adjungitur.
<i>vi.</i>	Interdum pluvia.
<i>v. Circenses.</i>	
<i>iiii.</i>	
<i>iii.</i>	
<i>ii.</i>	Interdum frigus.

MENSIS SEPTEMBER

HABET DIES XXX.

<i>f d Kal. Sept.</i>	Senatus legitimus.
<i>g e iv. Non.</i>	Dies Ægyptiacus.
<i>D A f iii.</i>	
<i>b g prid.</i>	
<i>e h Non.</i>	Mammes. Vindemia.
<i>E d A viii Idus.</i>	
<i>e b vii.</i>	
<i>f c vi.</i>	N. Aureliani. CM. XXIII.
<i>F g d v.</i>	
<i>A e iv.</i>	N. Aselepi.
<i>b f iii.</i>	
<i>G g c prid.</i>	Ludi. Romaniani.
<i>d h Idib.</i>	Ludi. Senatus legitimus.
<i>e A xviii Kal. Oct.</i>	Ludi.
<i>H f b xvii.</i>	Romaniani CM. XXIII.
<i>g c xvi.</i>	
<i>A d xv.</i>	
<i>I b e xiv.</i>	N. Trajani. Triumphales CM XLVIII.

MENSIS SEPTEMBER

Dictus a numero. Dies XXX. Vocatur apud Hebræos, *Tessori*; apud Ægyptios, *Thovis*; apud Athenienses, *Metadigmon*; apud Græcos, *Gorpitos*.

<i>Kalend.</i>	
<i>iiii. Non.</i>	Favonius aut Chorus.
<i>iii. Ludi.</i>	
<i>ii.</i>	
<i>Non.</i>	
<i>viii Id.</i>	
<i>vii Idus.</i>	Tempestas.
<i>vi.</i>	
<i>v.</i>	
<i>iiii.</i>	
<i>iii.</i>	Favonius et Africus.
<i>ii.</i>	Interdum tempestas.
<i>Id.</i>	Hoc die Romæ in æde Minervali per magistratum annis singulis ex ære clypei figebantur.
<i>xviii Kal. Octob.</i>	
<i>xvii.</i>	Favonius interdum sive Vulturinus.
<i>xvi.</i>	
<i>xv.</i>	
<i>xiv.</i>	Favonius et Chorus.

c f xiii.

<i>c f</i> XIII.	Pii Antonini. CM. XXXIII.	XIII.
	Dies Ægyptiacus.	
<i>d g</i> XII.	Ludi. Triumphales. SOL LIBRA.	XII. Ludi.
<i>K e h</i> XI.	Ludi.	XI. Favonius et Chorus cum pluvia.
<i>f A</i> X.	Ludi.	X. Tempestatem significat.
<i>g b</i> IX.	N. Divi Aug. CM. XXIII.	VIII.
<i>A A c</i> VIII.		VIII. Æquinodium.
<i>b d</i> VII.		VII.
<i>c e</i> VI.		VI. Initium Autumni.
<i>B d f v</i>	Profectio Divi. CM. XXIII.	V. Favonius interdum.
<i>e g</i> IV.		III. Tempestatem significat.
<i>f b</i> III.	Ludi. fatales.	III. Ludi.
<i>C g A prid.</i>	Ludi.	II.

MENSIS OCTOBER

HABET DIES XXXI.

<i>A b Kal. Octob.</i>	N. Alexandri. CM. XXIII.
<i>b c vi Non.</i>	
<i>D c d v.</i>	Senatus legitimus. Dies Ægyptiacus.
<i>d e iv</i>	
<i>e f</i> III.	Ludi. Alamannici.
<i>E f g prid.</i>	Ludi.
<i>g b Non.</i>	Ludi.
<i>F A A viii Idus.</i>	Ludi.
<i>b b vii.</i>	Ludi.
<i>c c vi.</i>	Alamannici. CM. XXIII.
<i>G d d v.</i>	
<i>c e iv.</i>	Augustales. CM. XXIII.
<i>f f</i> III.	Ludi Jovi Liberatori.
<i>H g g prid.</i>	Ludi.
<i>A h Idib.</i>	Ludi. Equus ad nixas fit. Senatus legitimus.
<i>b A xvii Kal. Nov.</i>	Ludi.
<i>I c b xvi.</i>	Ludi.
<i>d c xv.</i>	Jovi Liberatori. CM. XXIII.
<i>e d xiv.</i>	Ludi Solis. SOL SCORPIO.
<i>K f e xiii</i>	Ludi. Dies Ægyptiacus.
<i>g f xii.</i>	Ludi.
<i>A g xi.</i>	Solis. CM. XXXVI.
<i>A b b x.</i>	
<i>c A ix.</i>	
<i>d b viii.</i>	
<i>B e c vii.</i>	
<i>f d vi.</i>	
<i>g c v.</i>	Isia. Evictio Tyranni.
<i>C A f iv.</i>	Advent. Divi. CM. XXIII. Isia.
<i>b g</i> III.	Ludi votivi. Isia.
<i>c h prid.</i>	Ludi. Isia.

MENSIS NOVEMBER

HABET DIES XXX.

<i>D d A Kal. Nov.</i>	Ex Senato. CM. XXIII. S. L. Isia.
<i>c b iv Non.</i>	Ter novena. Dies Ægypt.
<i>f c</i> III.	Hilaria.
<i>E g d prid.</i>	
<i>A e Non.</i>	

MENSIS OCTOBER

Dictus a numero. Dies XXXI. Vocatur apud Hebræos, *Maresuari*; apud Ægyptios, *Faosi*; apud Athenienses, *Bedeomnion*; apud Græcos, *Yperbereteos*.

<i>Kal.</i>	Tempestatem significat.
<i>vi. Non.</i>	
<i>v. Non.</i>	
<i>iiii.</i>	Tempestatem significat
<i>iii.</i>	Ut supra.
<i>ii.</i>	Ludi. Aquilo.
<i>Non.</i>	Ludi.
<i>viii.</i>	Idus.
<i>vii.</i>	
<i>vi.</i>	Interdum pluvia.
<i>v.</i>	
<i>iiii.</i>	
<i>iii.</i>	Auster et pluvia.
<i>ii.</i>	Natale Virgilii.
<i>Id.</i>	
<i>xvii. Kalend. Novemb.</i>	
<i>xvi.</i>	
<i>xv.</i>	
<i>xiiii.</i>	Tempestatem significat.
<i>.....</i>	
<i>xii.</i>	
<i>xi.</i>	
<i>x.</i>	Natale Valentiniani purpuræ
<i>viii.</i>	
<i>viii.</i>	
<i>vii.</i>	
<i>vi.</i>	
<i>v.</i>	Interdum frigus
<i>iiii.</i>	Ventosus dies.
<i>iii.</i>	Tempestatem.
<i>ii.</i>	Ut supra.

MENSIS NOVEMBER

Dictus a numero. Dies XXX. Vocatur apud Hebræos, *Cislau*; apud Ægyptios, *Atur*; apud Athenienses, *Denespion*; apud Græcos, *Dios*.

<i>Kalend.</i>	
<i>iiii. Non.</i>	Hiemat cum pluvia.
<i>iii.</i>	
<i>ii.</i>	
<i>Non.</i>	

b f viii Idus

<i>b f</i> viii <i>Idus</i> .		viii. <i>Id.</i> Natalis Juliani.
<i>P c g</i> vii.		vii. Hiemat.
<i>d h</i> vi.	N. Nervæ et Constantii. CM. XLVIII.	vi. Natalis Nervæ. Tempestas
<i>e A</i> v.	Ludi votivi.	v. Ut supra.
<i>G f b</i> iv.		iiii. Interdum rorat.
<i>g c</i> iii.		iii.
<i>A d prid.</i>	Ludi Plebeii. Senatus le- gitimus.	ii.
<i>H b c</i> <i>Idib.</i>	Jovis Epulum. CM. XXX.	<i>Idus</i> .
<i>e f xviii</i> <i>Kal. Dec.</i>	Ludi.	xviii <i>Kalend. Decemb.</i>
<i>d g</i> xvii.	Ludi.	xvii.
<i>I c h</i> xvi.	Plebeii. CM. XXVIII.	xvi. Aquilo.
<i>f A</i> xv.	N. Vespasiani. CM. XXVIII	xv. Natale Vespasiani... locum. Pluvia.
<i>g b</i> xiv.		xiiii. Tempestas.
<i>K A e</i> xiii.	SOL SAGITTARIO.	xiii. Aquilo frigidus.
<i>b d</i> xii.		xii.
<i>c e</i> xi.		xi. Hiemat.
<i>A d f</i> x.		x. Tempestas.
<i>e g</i> ix.		viii.
<i>f d</i> viii.	Bruna. Dies Ægyptiacus.	viii. Bruma.
<i>B g A</i> vii.	Ludi Sarmatici.	vii.
<i>A b</i> vi.	Ludi.	vi.
<i>b c</i> v.	Ludi.	v. Ludi.
<i>C c d</i> iv.	Ludi.	iiii.
<i>d e</i> iii.	Ludi.	iii. Ut supra.
<i>f e prid.</i>	Ludi.	ii. Auster cum pluvia.

MENSIS DECEMBER

HABET DIES XXXI.

<i>D f g</i> <i>Kal. Decemb.</i>	Sarmatici CM. XXVIII.
<i>g h</i> iv <i>Non.</i>	Initium muneris.
<i>A A</i> iii.	Senatus legitimus.
<i>E b b</i> <i>prid.</i>	Munus arca. Dies Ægypt.
<i>c c</i> <i>Non.</i>	Munus arca.
<i>P d d</i> viii <i>Idus.</i>	Munus arca.
<i>e e</i> vii.	
<i>f f</i> vi.	Munus Kandida.
<i>g g</i> v.	
<i>A h</i> iv.	
<i>b A</i> iii.	Septimontia.
<i>H c b</i> <i>prid.</i>	Ludi Lancionici.
<i>d e</i> <i>Idib.</i>	Ludi. Senatus legitimus.
<i>e d</i> xix. <i>Kal. Jan.</i>	Ludi. Dies Ægyptiacus.
<i>I f e</i> xviii.	N. Divi Veri. CM. XXVIII.
<i>g f</i> xvii.	Ludi.
<i>A g</i> xvi.	Ludi. Saturnalia.
<i>K b h</i> xv.	Lancionici. CM. XXVIII.
	SOL CAPRICORNO.
<i>c A</i> xiv.	Munus arca.
<i>d b</i> xiii.	Munus Kandida.
<i>A c c</i> xii.	Munus arca.
<i>f d</i> xi.	
<i>g c</i> x.	Munus arca.
<i>B A f</i> ix.	Munus consummat.
<i>b g</i> viii.	N. Invieti. CM. XXX.
<i>e h</i> vii.	
<i>C d A</i> vi.	
<i>e b</i> v.	
<i>f c</i> iv.	
<i>D g d</i> iii.	N. Divi Titi. CM. XXVIII.
<i>A e</i> <i>prid.</i>	Magistrati jurant.

MENSIS DECEMBER

Dictus a numero. Dies XXXI. Vocatur apud Hebræos, *Tebet*; apud Ægyptios, *Ciac*; apud Athenienses, *Memacterion*; apud Græcos, *Apelleas*.

<i>Kalend.</i>
iiii. <i>Non.</i>
iii.
ii.
<i>Non.</i>
viii <i>Id.</i> Tempestas.
vii. Interdum Auster et rorat.
vi.
v.
iiii.
iii. Interdum pluvia.
ii. Septem montium.
<i>Id.</i> Hiemat.
xviii. <i>Kalend. Januarias</i>
xviii. Natalis Veri. Tempestas.
xvii.
xvi. Feriæ servorum.
xv. Aquarius.
xiiii.
xiii.
xii.
xi.
x. Tempestas.
viii.
viii. Natalis Domini corporalis. Solsticium et initium hiberni.
vii. Natalis S. Stephani Martyris.
vi.
v. Natalis Titi. Tempestas.
iiii.
iii.
ii. Ut supra.

Habes hic, Lector Kalendaria, duo antiqua cum suis vitiis, prout in codicibus Mss. legebantur. Nihil putavi in illa adnotandum. Tute id præstato per te, ubi usus fuerit. Bucherius in margine editionis suæ notas pauculas adjecit, quem qui volet, consulere potest.

MARTYROLOGIA DUO

PARVA ET ANTIQUA

ex eodem Cuspiniani Codice Ms.

Ex eodem codice Ms. qui olim fuit Cl. Viri Joannis Cuspiniani, ab eoque Augustissimorum Domus Austriacæ Imperatorum bibliothecæ Viennensi illatus, nunc signatur inter codices Mss. Historico-latinos, superne quidem, num. 648; inferne vero, 56 : quique primum ex duobus præmissis Kalendariis etiam subministravit ; ex illo, inquam, codice descripsimus quoque anno MDCLXXXIII duo antiqua, ut sic dicam, Martyrologia : quorum alterum notatur, *Depositio episcoporum*, videlicet Romanorum, alii enim nulli illic recensentur; alterum inscribitur, *Depositio Martyrum*, solos namque martyres annumerat, eorumque uti et prædictorum Episcoporum, loca depositionis et dies præcipui cultus indicat, quæ non semper sunt obitus, sed subinde translationis. Edidit pridem utrumque opuseulum citatus Bucherius in suo Victorii Canone Paschali pag. 267, ex Ms. nostro, ipsi tantisper concesso a P. Bollandò. Edidit autem comptius, quam forte oportebat, mutatis nonnullis, vitiose scriptis, in melius secundum sensum aut conjecturam suam, ut lectoris studium sublevaret. Nos interea utrumque denuo descripsimus ipsi, ex codice, quem dixi, Cuspiniano et contulimus cum Ms. antiquiore, quo Bucherius fuit usus, quod comperio, ex codice Ms. membraneo et antiquiore desumptum esse, quam sit codex Cuspiniani, qui chartaceus est ac trium forte sæculorum ætatem non superat : adeo tamen, saltem in hisce, similes sunt codices illi et inde excepta apographa nostra, ut etiam vitiose scripta appareant utrobique propemodum eadem. In primis hic sequimur apographum nostrum proprium, in dubiis consulto altero; et damus ipsum prout est. Lector per se cognoscet quid perperam, quid recte scriptum sit ; et si qua in re dubitaverit, accessum habet ad Bucherium, qui nonnulla, ut dixi, reformavit.

DEPOSITIO EPISCOPORUM.

vi Kal. Januar.	Dionisi, in Calisti.	iv Non. Aug.	Steffani, in Calisti.
iii Kal. Jan.	Felicis, in Calisti.	vi Kal. Octobr.	Eusebii, in Calisti.
Prid. Kal. Jan.	Silvester, in Priscillæ.	vi Idus Decembr.	Eutichiani, in Calisti.
iv Idus Jan.	Miltiades, in Calisti.	Non. Octobr.	Marci, in Balbinæ.
xviii Kal. Febr.	Marcellini, in Priscillæ.	Prid. Idus April.	Julii, in via Aurelia miliario iii, in Calisti.
iii Non. Mart.	Luci, in Calisti.		
x Kal. Maii.	Gai, in Calisti.		

Notandum hic moneo, quod in versu quinto videatur duplex irrepsisse error. Alter in vocabulo *Marcellini*, pro quo scribendum *Marcelli* : hic enim in Januario ab antiquissimis temporibus colitur : ille vero in Aprili. Alter error in die mensis, qui scribitur xviii Kal. Febr. ; pro quo scribendum xvii Kal. Febr., quo die colitur Marcellus Papa, de quo hic, non pridie. Legas igitur versum illum sic : xvii Kal. Febr. *Marcelli, in Priscillæ*, Ambo enim Pontifices illi, Marcellus et Marcellinus, in eodem S. Priscillæ cœmeterio via Salaria conditi fuerunt ; sed dies cultus amborum semper diversus fuit, ut jam dixi : Marcelli quidem xvii Kal. Febr., seu die xvi Januarii ; Marcellini autem, vi Kal. Maias, seu xxvi die Aprilis.

DEPOSITIO MARTYRUM.

vii *Kal. Jan.* Natus Christus in Betleem Judeæ.

MENSE JANUARIO.

xiii *Kal. Feb.* Fabiani, in Calisti; et Sebastiani in Catacumbis.xii *Kal. Feb.* Agnetis, in Nomentana.

MENSE FEBRUARIO.

viii *Kal. Martii.* Natale Petri de Catedra.

MENSE MARTIO.

Non. *Martii.* Perpetuæ et Felicitatis, Africae.

MENSE MAIO.

xiv *Kal. Jun.* Partheni et Caloceri, in Calisti, Diocletiano IX et Maximiano VIII Coss.

MENSE JUNIO.

iii *Kal. Julii.* Petri, in Catacumbas; et Pauli, Ostense, Tusco et Basso Coss.

MENSE JULIO.

vi *Idus.* Felicis et Filippi, in Priscillæ; et in Jordanorum, Martialis, Vitalis, Alexandri; et in Maximi, Silani; hunc Silanum martyrem Novati furati sunt; et in Prætextati, Januari.

* Novatiani.

iii *Kal. Aug.* Abdon et Semnes, in Pontiani, quod est ad Ursuni Piliatum.

MENSE AUGUSTO.

viii *Idus Aug.* Xysti, in Calisti; et in Prætextati, Agapiti et Felicissimi.vii *Idus Aug.* Secundi, Carpoferi, Victorini et Severiani, Albano et Ostense.

vi. Ballistaria* Cyriaci, Largi, Crescentiani, Memmiæ, Julianetis et Ixmaracdi. * lege, Via Sabana.

iv *Idus Aug.* Laurenti, in Tiburtina.Idib. *Augusti.* Ypoliti, in Tiburtina; et Pontiani, in Calisti.xi. *Kal. Sept.* Timothei, Ostense.v *Kal. Sept.* Hermetis, in Basillæ, Salaria vetere.

MENSE SEPTEMBRE.

Non. *Sept.* Aconti, in Porto, et Nonni et Herculani et Taurini.v *Idus Sept.* Gorgoni, in Labicana.iii *Idus Sept.* Proti et Jacincti, in Basillæ.xviii *Kal. Octob.* Cypriani, Africae; Romæ celebratur in Calisti.x *Kal. Octob.* Basillæ, Salaria vetere, Diocletiano ix, Maximiano viii Coss.

MENSE OCTOBRE.

Prid. *Idus Octob.* Calisti, in via Aurelia miliario iii.

MENSE NOVEMBRE.

vi *Idus Novemb.* Clementis, Semproniani, Clauvi*, * Claudi, Nicostrati in comitatum.iii *Kal. Dec.* Saturnini, in Trasonis.

MENSE DECEMBRE.

Idus Decemb. Ariston, in Pontum.

Illic quoque nonnulla, quæ perperam scripta apparent, observari possent et forte explicari; verum id satius fiet, quando de singulis Sanctis per otium suo tempore et loco agendum erit in Actis. Tantum dico, quod *S. Ariston, Idibus Decembris*, hactenus nobis ignotus est. Novimus quidem ex Martyrologiis, non admodum antiquis, xi *Kal. Januarias in Portu Romano, Natale S. Aristonis*; quod intelligi posset de supra dicto Aristone, quatenus in *Pontum*, sumi possit in *Portu*. At diversos esse, suadent dies diversi, quibus coluntur, alter xii Decembris, alter xxii ejusdem mensis.

NATALES ALIQUOT SANCTORUM

EX FASTIS CONSULARIBUS EXCERPTI.

Invenimus in eodem Cuspiniani codice Ms. duos consulum Romanorum Catalogos, satis antiquos. Quorum alter desinit sub annum vulgaris æræ CCCCXCIII, alter sub DXXXVI: uterque ordinatur a Gaio Julio Cæsare. Consulum nomina utrobique scripta sunt pessime, et non raro male ordinata, junctaque subinde Consulum paria, qui numquam Collegæ fuerunt. Hinc operæ pretium non duximus Consules omnes describere. Attamen ad varios consulatus inserebantur varia variorum gesta, et Sanctorum quoque martyria, additis plerumque Kalendis, Nonis et Idibus, quibus passi fuerunt. Hæc describenda putavi, tum quod etiam aliorum usibus utilia esse possint; non tamen quod omnia, quæ excerpserim probata velim; sed ut in rebus dubiis saltem consuli possint. Do omnia ut excepi, omissis Consulibus, præter illos, sub quorum consulatu res narratæ notantur contigisse; et illos, qui proximo anno dicuntur successisse; ut sic ex collatione duorum consulatum cum melioribus Consulum fastis, facilius certiusque statuatur de tempore, quo gesta, quæ narrantur, contigerint. Accipe igitur hic Catalogum antiquiorem, quem dixi ante finem sæculi quinti desinere: simul nota in specimine malefidam Catalogi descriptionem. In primo consulatu datur Gaio Julio Cæsari collega *Marcus Antoninus*, pro *Antonius*; in secundo ponitur *Chrysouricus*, cujus nominis nusquam Consul Romæ fuit; et scribendum foret *Isaurius*. Reliqua similiter examina. Demum scito, quæ hic litteris Romanis scribuntur, in codice scripta esse rubricis; reliqua, communi colore nigro scripta, hic litteris Italicis exprimuntur, nempe Consulum nomina. Orditur Catalogus iste, ut sequitur:

Fuerunt omnes anni, ex quo terra condita est, usque ad Gaïum Julium Cæsarem, anni MMM-XLIII.	<i>Pompejo et Aquilejo.</i>	14
Primus Imperator G. Julius Cæsar.	His Coss. defunctus est Augustus annorum LXXVII.	
<i>Gajo Julio Cæsare et Marco Antonino.</i>	<i>Druso et Flacco.</i>	15
<i>Chrysauro et Antonino.</i>	<i>Basso et Pisone.</i>	27 <i>Crasso</i>
His Consulibus Cæsar occisus est; qui bissextum et Lunæ cursum advenit, x Kal. Jan. Luna prima, et imperium Octavianus accepit pner annorum xviii.	His Coss. passus est Joannes Baptista.	29
<i>Lentulo et Oreste.</i>	<i>Duobus Geminis.</i>	29
<i>Lepido et Planco.</i>	His Coss. Christus passus est, viii Kal. Aprilis.	31 <i>Sejano</i>
His Coss. tres soles in cœlo apparuerunt.	<i>Tiberio III Silio.</i>	31
<i>Censorino et Salvino.</i>	<i>Tiberio IV et Gallo.</i>	
<i>Cicerone et Antonino.</i>	His Coss. Petrus Apostolus ad Romam venit.	44
His Coss. Augustus nomen accepit.	<i>Crispino et Tauro.</i>	44
<i>Augusto et Tullio.</i>	<i>Vitellio II et Publicola.</i>	48
<i>Augusto VI et Agrippa.</i>	His Coss. Phenix apparuit primum.	49
His Coss. Chartago restituta est Idus Julias.	<i>Verauo et Gallo.</i>	49
<i>Augusto VII et Agrippa.</i>	<i>Nerone II et Pisone.</i>	57
<i>Saturnino et Ciina.</i>	His Coss. Passi sunt Petrus et Paulus Romæ, II Kal. Julias.	58
His Coss. moritur Virgilius annorum LX.	<i>Nerone III et Messala.</i>	58
<i>Duobus Lentulis.</i>	<i>Mario et Gullo.</i>	62
<i>Domitio et Enabaro.</i>	His Coss. Jacobus Apostolus in Hierosolymis de pinna templi dejectus est a Judæis, v Kal. Januarii.	62
His Coss. Aqua virgo inducta est Romam.	<i>Russo et Regulo.</i>	63
<i>Libone et Pisonne.</i>	<i>Capitone et Rufo.</i>	67
<i>Augusto XII et Silano.</i>	His Coss. Nero de imperio non comparuit.	68
His Coss. Christus natus est viii Kal. Januar. Luna XIV.	<i>Italico et Turpilione.</i>	68
<i>Lentulo et Pisonne.</i>	<i>Commodo et Rufo.</i>	
<i>Tomus VI Junii.</i>	His Coss. Judæi devicti sunt a Vespasiano Imperatore.	
	<i>Vespasiano VIII et Tito VII.</i>	

Anni a
Christo nato.

118	<i>Hadriano et Salinatore.</i>	<i>Taciano et Symmacho.</i>	391
	His Coss. sol eclipsim passus est.	His Coss. defunctus est Valentinianus, Viennæ	
119	<i>Hadriano et Rustico.</i>	iv Idus Jun. Eo die levatus Eugenius Imp. xi Kal.	
	<i>Antonino iv et Aurelio.</i>	Septemb.	
	A Gajo Julio Cæsare usque ad duos Augustos	<i>Arcadio vii et Rufino</i>	392
	anni sunt CCXLIV.	<i>Theodosio vi et Abundantio.</i>	393
161	<i>Duobus Augustis.</i>	His Coss. tenebræ factæ sunt die Solis hora ii,	
203	<i>Plautiano et Geta.</i>	vi Kal. Nov. et levatus est Honorius Imp. Con-	
	His Coss. passæ sunt Perpetua et Felicitas, No-	stantinopoli in miliario iv a Theodosio patre suo	
	nas Martias.	x Kal. Febr.	
204	<i>Chilone et Libone.</i>	<i>Arcadio iii et Honorio ii.</i>	394
250	<i>Decio et Grato.</i>	His Coss. occisus est Eugenius, viii Idus Sept.	
	His Coss. persecutio fuit Christianorum, ut sa-	<i>Olybrio et Proviuo.</i>	395
	crificarent idolis.	<i>Arcadio iv et Honorio iii.</i>	396
251	<i>Decio ii et Rustico.</i>	His Coss. Theodosius defunctus est Mediolano,	
	His Coss. passus est S. Laurentius, iii idus Augusti.	xviii Kal. Jan.	
252	<i>Gallo et Volusiano.</i>	<i>Cæsario et Attico.</i>	397
258	<i>Tusco et Basso.</i>	<i>Honorio iv et Eutichiano.</i>	398
	His Coss. passus est Cyprianus in Carthagine,	His Coss. Gildo occisus est, prid. Kal. Augustas.	
	xviii Kal. Octobris.	<i>Fl. Stilicone et Aurelio.</i>	400
259	<i>Emiliano et Basso ii.</i>	<i>Vincentio et Franito.</i>	401
303	<i>Diocletiano vii et Maximiano v.</i>	His Coss. natus est Theodosius Constantinopoli,	
	His Coss. ecclesiæ demolitæ sunt et libri Domini	Idus Aprilis; et intravit Alaricus in Italiam xiv	
	combusti sunt, et passa est S. Euphemia, xvi Kal.	Kal. Decemb.	
	Octobris.	<i>Arcadio v et Honorio v.</i>	402
304	<i>Diocletiano viii et Maximiano vi.</i>	<i>Theodosio et Rumorido.</i>	403
306	<i>Constantio vi et Maximiano vi.</i>	His Coss. Theodosius levatus est Imp. Constan-	
	His Coss. passus est Timoteus Romæ, x Kal.	tinopoli, iv Idus Januarias. Et levatus est Ma-	
	Julias.	ximus Imp. xvi Kal. April. et occisus est prid.	
308	<i>Diocletiano ix et Maximiano vii.</i>	Idus Jun. Et intravit Gesericus Romam et præ-	
	<i>Nepotiano et Facundo.</i>	davit eam per dies xiv. Et levatus est Impera-	
	His Coss. introierunt Constantinopolim Lucas et	tor in Gallis Avitus, vi Idus Julias. Et eversa	
	Andreas. <i>Nempe in translatione corporum eorum.</i>	est Sabaria a terræ motu vii Idus, Septembris die	
337	<i>Feliciano et Titiano.</i>	Veneris.	
365	<i>Valentiniano et Valente.</i>	<i>Joanne et Varone.</i>	456
	His Coss. maris accessa et recessa fuit, xii Kal.	His Consulibus occisus est Remissus Patricius in	
	Augustas.	Palatio Classis, xv Kal. Octob. Et Captivus est	
366	<i>Gratiano N. P. et Dagalaïso.</i>	Imp. Placentia a Mag. mil. Ricimere, et occisus	
	<i>P. C. Gratiani iii et Equicii iv.</i>	est Messiam Patricius ejus, xvi Kal. Nov.	
	His Coss. Sarmatæ totam Pannoniam devasta-	<i>Constantino et Rufo.</i>	457
	verunt.	His Coss. Ricimer Mag. mil. Patricius factus	
376	<i>Valentiniano v et Valente v.</i>	est, prid. Kal. Martias. Et factus est Majorianus	
	<i>Anxonio et Olybrio.</i>	Mag. mil. ipso die. Et levatus est Imp. Dom.	
	His Coss. Theodosius levatus est Imp. a Gratiano	Majorianus Kal. Apr. in miliario vi in campo ad	
	Sirmii.	Columellas.	
380	<i>Gratiano v et Theodosio.</i>	<i>Leone Augusto et Apollonio</i>	458
383	<i>Merabaldo ii et Saturnino.</i>	<i>Fl. Ricimere et Patricio.</i>	459
	His Coss. Gratianus occisus est a Maximo, Len-	<i>Magno et Apollonio.</i>	460
	duno viii Kal. Sept. Eo anno natus est Hono-	<i>Severino et Dalaguïso.</i>	461
	rius Constantinopoli v Idus Sept. et levatus est	His Coss. depositus et Majorianus Imp. a patri-	
	Arcadius.	cio Ricimere Dertona, iv Nonas Aug. Et occisus	
384	<i>Richomere et Cleurco.</i>	est ad fluvium Ira, vii Idus Aug. Et levatus est	
	<i>Theodosio ii et Cynthio.</i>	Imp. Dom. Severus, xiiii Kal. Dec.	
	His Coss. occisus est Maximus, v Kal. Septemb.	<i>Leone ii et Severo.</i>	462
389	<i>Timasio et Promoto.</i>	<i>Rustico et Olybrio.</i>	464
	His Coss. Theodosius Romam introivit cum Ho-	His Coss. occisus est Beorgor Rex Alanorum	
	norio, Idus Junias et exivit inde iii Kal. Sept.	Bergamo ad Pedemontis, viii Idus Februarias.	
390	<i>Valentiniano iv et Neotorio.</i>	<i>Herminerico et Basilio.</i>	465
	His Coss. signum apparuit in cælo, quasi co-	His Coss. defunctus est Imp. Severus Romæ	
	lumna pendens per dies viginti.	xviii Kal. Septembris.	
		<i>Leone iii Tutiano.</i>	466

467	<i>Puseo et Joanne.</i> His Coss. levatus est Imperator Dom. Anthemius Romæ, pridie Idus Aprilis.	<i>Placido unico Cons.</i> His Coss. occisus est ... vii Idus Octobris.	481
468	<i>D. N. Anthemio Augusto II.</i> His Coss. occisus est Marcellinus in Sicilia mense Augusto.	<i>Severino unico Cons.</i> His Coss. occisus est... Dalmatias v Kal. Dec.	482
469	<i>Marciano et Zenone II.</i>	<i>Foustone unico Cons.</i> His Coss. occisus est... Dalmatias v Kal. Dec.	483
472	<i>Festo et Marciano.</i> His Coss. bellum civile gestum est Romæ inter Anthemium Imperatorem et Ricimere Patricio. Et levatus est Imp. Olybrius Romæ. Et occisus est Imp. Anthemius, v Idus Julias. Et defunctus est Ricimer, xv Kal. Sept. Eo anno Gundobadus Patricius factus est ab Olybrio Imp. et defunctus est Imperator Olybrius Romæ, x Kal. Novemb.	<i>Vetio unico Cons.</i> Hoc Consule pugna facta est inter Odoacrem regem et Feunannum regem Jugerum, et vicit Odoacer, et adduxit captivum Feunannum regem, sub die xvii Kal. Decemb.	487
473	<i>Leone Augusto v.</i> Hoc Consule levatus est Imp. Glicerius Ravenna, III Non. Martias.	<i>Dinanno et Sifulio.</i> His Coss. arsit pontus Apolaris noctu, in Pascha xv Kal. Majas.	488
474	<i>Dom. Leone Juniore Augusto.</i> His Coss... de Imperio Glicerius in pertu urbis Romæ. Eo anno levatus est Dom. Julius Nepos, viii Kal. Julias.	<i>Probino et Eusebio.</i> His Coss. ingressus est rex Theodoricus in Fossato Pontis Sentis v Kal. Sept. et fugit Odoacer rex de Fossato et abiit in Veronam. Eo anno ingressus est Odoacer rex in Fossatum Erulis in Pinita, et occisus est Libila Mag. mil. et ceciderunt populi ab utraque parte, et clausit se Ravenna Odoacer rex vi Idus Jul. Et regressus est rex Theodoricus in Ticino xi Kal. Septemb.	489
475	<i>P. C. Leonis Jun. Aug.</i> His Coss. introivit Ravennam Patricius Orestes cum exercitu et fugavit Imp. Nepos ad Dalmatias, v Kal. Septemb. Eo anno Augustulus Imp. levatus est Ravenna a Patricio Oreste patre suo, prid. Kal. Novembris.	<i>Fausto unico Cons.</i> His Coss. ingressus est rex Theodoricus in Fossato Pontis Sentis v Kal. Sept. et fugit Odoacer rex de Fossato et abiit in Veronam. Eo anno ingressus est Odoacer rex in Fossatum Erulis in Pinita, et occisus est Libila Mag. mil. et ceciderunt populi ab utraque parte, et clausit se Ravenna Odoacer rex vi Idus Jul. Et regressus est rex Theodoricus in Ticino xi Kal. Septemb.	490
476	<i>Basilisco II et Armato.</i> His Coss. levatus est Odoacer Rex x Kal. Sept. Eo anno occisus est Orestes Patricius Placentia, v Kal. Septemb. Eo anno occisus est Paulus Frater ejus Ravenna in Pinita, prid. Non. Sept.	<i>Dom. Anastasio Aug. et Rufo.</i> His Coss. terræ motus factus noctu ante pullorum cantus xii Kal. Jun.	492
476	<i>P. C. Basilisci et Armati.</i> His Coss. occisus est Branila a Rege Odoacro, v Idus Julias Ravenna.	<i>Albino unico Cons.</i> Hoc Cons. regressus est Rex Theodoricus Arimini et venit cum dramonis ad Fossatum Palatioli, iv Kal. Septembris. Eo anno pugna facta est inter Theodoricum et Eufanem Mag. mil. iater Tridentum et Veronam.	493
478	<i>Hello unico cons.</i>	Hoc consule facta est pax inter Dom. Theodoricum regem et Odoacrem III Kal. Martias. Et ingressus est Dom. Theodoricus in Classe....	
480	<i>Basilio Jun. VI Cons.</i> His Coss. occiditur Nepos Imp. vii Idus Majas.	Hoc Consule ingressus est Ravennam rex Theodoricus, III Non. Mart. Et occisus est Odoacer rex a rege Theodorico in palatio cum commilitibus suis.	

Atque hæc quidem e primo Catalogo excerpta sunt, quibus nos nihil addendum putavimus, quam annos æræ vulgaris, in margine notatos, quibus nominati Consules præcesserunt, ad sublevandam lectoris memoriam; utque inde numerus consulatum, qui multis consulibus perperam adscribitur, forte ex incuria librariorum, facilius corrigi possit.

Alter Catalogus, de quo meminimus, multo turbatior ac vitiosior est, pluraque continet, quæ ad historiam profanam, quam quæ ad sacram spectent. Ponit, *Duobus Geminis consulibus*, qui anno XXIX æræ vulgaris consules fuere *Christum passum esse viii Kal. Apr. die Veneris, luna III, anno xxxi Adventus ejus*. Credidero scriptum ab Auctore fuisse, ut scribi debuit, *anno xxix*; quia proximo post Geminis Consulatu notat *Unicum et Longinum*, qui fuerunt anno xxx æræ vulgaris. Habet quoque nonnullas temporum notas. Puta, quod fuerint *a Passione Domini usque ad Consulatum Nigri et Aproniani, anni LXXXIV*. Item quod fuerint ab Adventu Domini usque ad Consulatum Viatoris anni quingenti. Fuerunt Consules Niger et Apronianus anno æræ vulgaris CXVII; Viator vero, CCCXCIV. Videat lector, an inde aliquid commodi haurire possit, et quæ errata in Catalogo animadverterit, per se emendet: ego plura non prosequor.

Superest nobis et aliud opusculum Ms. antiquum sub Liberio Papa, anno CCCLII creato, absolutum; quod enumerat eatenus Pontifices Romanos, indicans, quis, quantum temporis præcederit Ecclesiæ, quibus Consulibus Romanis cœperit, quibus desierit. Verum quia id ipsum pridem ex eodem Ms. nostro Bucherius edidit in suo, ad Victorii Aquitani Canonem Paschalem Commentario, pag. 269; ac præcipue, quia Henschenius noster ante tomum primum de Actis Sanctorum Aprilis denuo illud recudit, multisque sollicite illustravit; eo sciendi cupidum lectorem remittimus; ut hic tandem Acta Sanctorum primi semestris, sive sex priorum anni mensium, a P. Jeanne Bollandi iachoata, P. Godefrido Henchenio fermata, a P. Daniele Papebrochio mirifice promoti, finiamus; progressuri nunc, Deo Sanctisque adjuvantibus, ad alterum semestre, quo decurso, qui tunc Operi allaborabunt, denique recudent et in duplum augebunt menses Januarium et Februarium, qui, ut principium Operis, imperfectiores sunt, multa quoque accessione Actorum postea ac præcipue anno MDCLX ab Henschenio et Papebrochio, per Germaniam, Italiam, Galliam ea propter peregrinatis collectorum, indigent. Non tam indigent reliqui menses, qui post prædictum annum editi fuerunt.

SUMMARIUM HUIUS VOLUMINIS

Dedicatio tomi VI Junii	I
Facultas Provincialis et summa Privilegii Cæsarii	VI
Approbatio Ordinarii et Auctoris protestatio	VII
Epistola de obitu Danielis Papebrochii	1
Ejusdem Danielis Papebrochii Vita	3
PRÆFATIO ad Martyrologium Usuardinum	1
Mensis Januarius	1
Mensis Februarius	67
Mensis Martius	119
Mensis Aprilis	169
Mensis Maius	217
Mensis Junius	277
Mensis Julius	337
Mensis Augustus	399
Mensis September	461
Mensis October	513
Mensis November	581
Mensis December	647
Index Sanctorum, qui in ipso textu Usuardi continentur	709
Index Sanctorum, qui in Auctariis Usuardi continentur	725
Martyrologia Hieronymiana contracta	767
Præfatio ad prædicta Hieronymiana	769
Martyrologium Rhinoviense	777
Martyrologium Richenoviense	782
Martyrologium Augustanum	793
Martyrologium Labbeanum	801
Martyrologium Corbeiense minus	810
Martyrologium Reginæ Sueciæ	818
Specimina tria ex variis Martyrologiis	828
Specimen primum ex Martyrologio Sanmaximiano	828
Specimen secundum ex Martyrologio S. Cyriaci	829
Specimen tertium ex Martyrologio Barberiniano	830
Kalendaria duo antiqua	833
Martyrologia duo parva et antiqua	843
Natales aliquot sanctorum ex Fastis Consularibus excerpti	845
Summarium voluminis	849

BX4655.A2 VILLANOVA UNIVERSITY v.026
3 9346 00067356 8

FOR REFERENCE
NOT TO BE TAKEN FROM THIS ROOM
CAT. NO. 1935 LIBRARY DURHAM

